

58946

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

anale de istorie

anul XVIII

1

1972

1090

0 101 2005

97

58946

BIBLIOTECĂ „ASTRA”
SIBIU

— ULU 2014

INSTITUTUL DE STUDII ISTORICE ȘI SOCIAL-POLITICE
DE PE LÎNGĂ C.C. AL P.C.R.

anale
de istorie

Anul XVIII

1

1972

50 DE ANI DE LA CREAREA U.T.C.

DAN MARȚIAN: Partidul Comunist Român, conducătorul și îndrumătorul tineretului.	3
AUGUSTIN DEAC: Martie 1922 — crearea organizației centralizate marxist-leniniste de tineret din România	17
FLOREA DRAGNE: Internaționalismul mișcării revoluționare de tineret din România	33
★	
Tineri eroi revoluționari — Justin Georgescu, Constantin Godeanu, Ludovic Minschi, Tereza Ocskó, Vasile Roaită, Filimon Sirbu	50
Documente privind condițiile grele de viață și de muncă ale tineretului din România în anii regimului burghezo-moșieresc	57

LA ANIVERSAREA A 10 ANI

DE LA ÎNCHEIEREA COOPERATIVIZĂRII AGRICULTURII

ARON PETRIC: Politica P.C.R. de transformare socialistă a agriculturii	75
MARIN POPESCU: Tărâniștea — participantă activă la procesul de făurire a societății socialiste	88

ÎN AJUTORUL CELOR CE STUDIAZĂ

ISTORIA P.C.R. ȘI A MIȘCĂRII MUNCITOREȘTI DIN ROMÂNIA

Partidul Comunist Român, în fruntea mișcării antifasciste. 1934—1944	99
--	----

DIN ISTORICUL FĂURIRII NOII ORÎNDUIRI

ÎN ȚĂRILE SOCIALISTE

EMILIA BALĂNICĂ: De la revoluția antifascistă și democratică la construirea societății socialiste dezvoltate în Republica Democrată Germană	122
MILICĂ MOLDOVEANU: Momente principale ale revoluției și construcției socialiste în Republica Populară Polonă	133

17193

VIATA ȘTIINȚIFICĂ

Colocviile româno-maghiare de la Budapesta și București din 1971: Paraschiva Nichita	159
Colocviul româno-bulgar de la Sofia (decembrie 1971): Nicolae Copoiu	161
Sesiune științifică consacrată aniversării a 40 de ani de la Congresul al V-lea al P.C.R.	162
Sesiunea științifică a Muzeului de istorie a municipiului București: Liviu Rotman	162
Moscova — Conferința științifică internațională pe tema „Rasismul — ideologie a imperialismului, dușman al progresului social”	165
35 de ani de la crearea Brigăzilor Internaționale din Spania: Valter Roman	166
Reuniunea științifică de la Washington pe problemele istoriei celui de-al doilea război mondial	168
10 ani de la apariția revistei „Revue roumaine d'histoire”	169

RECENZII

TITU GEORGESCU, „De la revoluționarii democrați la făurarii Partidului Comunist Român”, Editura politică, București, 1971, 248 p.: Nicolae Petreanu ; ȘTEFAN VOICU, „Pagini de istorie socială”, Editura politică, București, 1971, 424 p.: Marin Badea ; VALTER ROMAN, „File din trecut”, Editura militară, București, 1971, 376 p.: Gh. I. Ioniță ; CHARLES YOST, „Insecuritatea națiunilor. Relațiile internaționale în secolul al XX-lea”, New York, 358 p.: Cornel Almășan	170
Victor Joannès	183
Sumarul numerelor 1—6 din 1971	184

COMITETUL DE REDACȚIE

MATEI GHEORGHE — redactor-șef, ARDELEANU ION, BĂRBULESCU CONSTANTIN, GEORGESCU TITU, MACIU VASILE, MUNTEANU N. G., NICHITA PARASCHIVA, PETRIC ARON, PETRIȘOR VASILE — redactor-șef adjunct, ROMAN VALTER, SMARCEA VIRGIL — secretar general de redacție, VOICU ȘTEFAN, ZAHARIA GHEORGHE

Partidul Comunist Român, conducătorul și îndrumătorul tineretului

DAN MARȚIAN

prim-secretar al C.C. al U.T.C.,
ministru pentru problemele tineretului

Perioada dezvoltării noastre socialiste, care echivalează, ca practică social-istorică, cu o înnoire de mari proporții și o transformare revoluționară a tuturor structurilor societății, evidențiază rolul deosebit pe care l-a jucat, în acest proces, Partidul Comunist Român ca purtător al inițiativei istorice și ca forță politică conducătoare a întregii societăți. După cum arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu, „factorul politic fundamental care a asigurat edificarea victorioasă a socialismului în România a fost vasta activitate desfășurată de partid în toate domeniile de activitate; poporul s-a convins prin propria sa experiență că partidul nostru comunist este exponentul fidel al intereselor sale vitale, călăuza sa încercată pe drumul libertății și fericirii, și de aceea îl înconjoară cu dragoste și devotament nețărmurit, îl consideră drept unic conducător al națiunii socialiste”¹.

În fluxul luptei și muncii întregului popor pentru transformări economice, sociale și culturale structurale, instaurarea unor noi relații de producție, construirea și dezvoltarea bazei tehnice-materiale a socialismului și făurirea unei noi conștiințe, pentru socialism, tineretul s-a afirmat ca una dintre forțele sociale și politice active ale națiunii. Asigurarea permanentei conduceri și îndrumări a tineretului și organizației sale de către partidul comunistilor a fost factorul principal al mobilizării conștiinței a tinerei generații, al valorificării largi a potențelor sale creatoare, a energiei și dinamismului său specific în procesul de dezvoltare socialistă. Aniversarea a 50 de ani de la crearea Uniunii Tineretului Comunist constituie, astfel, prilejul unui amplu bilanț al activității desfășurate de tineret și de organizația sa revoluționară în diferitele etape ale procesului revoluției și construcției socialiste, al relevării importanței istorice ce a avut-o pentru destinul mișcării de tineret conducerea sa de către partid.

Exercitarea de către P.C.R. a rolului de conducător al tineretului corespunde exigenței generale a dialecticii construirii și perfecționării orînduirii socialiste, care impune asigurarea convergenței acțiunii facto-

¹ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul desăvîșirii construcției socialiste*, vol. 2, Editura politică, București, 1968, p. 252.

rilor sociali și politici, orientarea lor unitară în vederea realizării liniei programatice a partidului.

Conducerea de către partid a tuturor factorilor sociali, a sistemului nostru social-politic are o însemnătate particulară și forme specifice de exercitare în raport cu tineretul și cu organizația acestuia.

Necesitatea conducerii de către partid a tinerei generații este legată, în primul rînd, de *rolul și funcțiile ce revin tineretului* în lupta revoluționară a oamenilor muncii și, în mod special, în construirea socialismului; manifestarea deplină a tineretului ca factor social-politic activ depinde de educarea comunistă a acestuia, de înarmarea sa cu ideologia și politica partidului, de dezvoltarea concepției sale marxist-leniniste despre natură și societate, de formarea sa în spiritul normelor și principiilor comuniste de viață. Or, acest proces presupune pe lîngă educație și o activitate practică directă, dobîndirea de către tineri a experienței participării nemijlocite la procesul social-istoric. Este de la sine înțeles că atît procesul de *educare* a tineretului în spirit comunist cît și cel de antrenare *practică* a acestuia la activitatea social-politică nu se pot realiza în bune condiții decît atunci cînd tinerii și organizația lor se bucură de sprijinul și îndrumarea permanentă a organelor și organizațiilor de partid, asigurîndu-se justa orientare a conținutului procesului educativ și valorificarea maximă a acțiunii social-politice.

Conducerea de către partid a tineretului dă expresie și unei alte necesități nu mai puțin importante: este vorba despre *asigurarea continuității* progresului social. Realizarea unei continuități dialectice a procesului de dezvoltare atît a acțiunii revoluționare cît și a construcției socialiste, asigurarea unității generațiilor în efortul comun pentru consolidarea și progresul societății sînt de neconceput, în condițiile noastre, în afara exercitării rolului conducător al partidului. Faptul că Uniunea Tineretului Comunist, ca organizație revoluționară a tineretului, este *ajutorul apropiat* și *rezerva* de cadre a P.C.R. exprimă cu claritate necesitatea conducerii de către partid a U.T.C.; numai acționînd în permanență sub conducerea partidului, organizația de tineret își poate îndeplini în mod corespunzător funcțiile sale proprii, numai astfel ea poate să asigure mobilizarea maselor largi ale tineretului, și în primul rînd a uteciștilor, la realizarea obiectivelor stabilite de partid, poate crește în rîndurile sale tineri comuniști, viitori membri ai partidului clasei muncitoare.

În al treilea rînd, necesitatea conducerii de către partid a tineretului și a organizației sale revoluționare este legată de cerința asigurării *acțiunii unitare* a tuturor factorilor sociali care contribuie la formarea și educarea tineretului. Preocuparea întregii societăți pentru tînăra generație impune ca acțiunea atît de diversificată a unei multitudini de factori de stat sau obștești (școala, instituțiile cultural-educative, organizațiile de tineret, mijloacele de comunicare în masă, familia, opinia publică etc.) să se desfășoare în mod unitar, ceea ce presupune exercitarea rolului conducător și îndrumător al partidului.

Încă de la înființarea sa, P.C.R. a acordat o atenție deosebită tineretului, considerînd că *antrenarea acestuia în lupta revoluționară și apoi în opera de construcție a noii societăți reprezintă o necesitate legică a*

acțiunii unite a forțelor populare în frunte cu clasa muncitoare și conduse de partidul comunist. Această necesitate obiectivă este determinată de existența unui *potențial revoluționar în rîndul tineretului*, supus exploatării și asupririi în orînduirea capitalistă.

Atît prin *situația* sa materială și spirituală cît și prin *aspirațiile* sale spre o lume mai bună, în care să domnească dreptatea socială, tineretul constituie astfel o rezervă reală, importantă a forțelor revoluționare. O asemenea stare de fapt nu este însă suficientă pentru ca tineretul să devină în mod efectiv un subiect și o forță socială activă. Pentru transformarea acestei *posibilități în realitate* se impun o *politică justă, o legătură strînsă a partidului comunist cu tînăra generație, cunoașterea întocmai a situației, cerințelor și aspirațiilor acesteia, înțelegerea particularităților proprii legate de antrenarea tineretului în lupta socială*.

Ținînd seama de necesitatea valorificării posibilităților potențial revoluționare ale tineretului, P.C.R. a considerat dintotdeauna ca principal obiectiv al muncii în rîndul tineretului *educarea acestuia în spirit comunist*, convingerea sa de justetea idealului revoluționar, înarmarea lui cu ideologia și politica partidului, dezvoltarea unui nou profil moral și atragerea lui în luptele sociale și în toate acțiunile clasei muncitoare, ale oamenilor muncii.

Avînd în vedere *specificul* tineretului ca realitate socială complexă, partidul s-a călăuzit după ideea importanței principiale și practice a *organizării politice a tineretului* prin constituirea propriei sale organizații — mijloc specific de participare a tinerei generații la viața socială și de autoeducare politică, de antrenare a tineretului în lupta condusă de partid și, în același timp, de exprimare a intereselor și aspirațiilor tineretului.

În țara noastră, tineretul a fost întotdeauna de partea celor mai înaintate cauze, a luptei poporului pentru libertate națională și socială; el a constituit un factor dinamic al forțelor progresului, participînd activ la creșterea materială și spirituală. Un moment deosebit pe calea afirmării tineretului din țara noastră ca factor revoluționar l-au reprezentat pătrunderea marxismului, începuturile mișcării muncitorești, dezvoltarea politică și pe planul organizării a acesteia.

Crearea Partidului Comunist Român a marcat o cotitură radicală și în mișcarea revoluționară și democratică de tineret din România, generînd profunde transformări în structura organizatorică și conținutul activității sale, dar, mai ales, în orientarea ei politică, în atragerea unei părți tot mai mari a tineretului de partea mișcării comuniste. Din acest moment, problemele tineretului s-au situat mereu în atenția partidului comunist, care s-a ocupat stăruitor de formarea și educarea lui în spiritul principiilor comuniste, de atragerea și antrenarea tinerilor în lupta revoluționară.

Conferința generală a tineretului socialist din 19—20 martie 1922 a făurit organizația marxist-leninistă de tineret. Crearea Uniunii Tineretului Comunist — moment care a marcat o dată mai mult rolul esențial al conducerii de către partid — a avut o deosebită importanță în antrenarea mai activă a tineretului la lupta clasei muncitoare condusă de partidul comunist. Înscriindu-se ca un moment hotărîtor în istoria miș-

cării revoluționare și democratice de tineret din țara noastră, crearea U.T.C. a constituit începutul unei puternice acțiuni de angajare a tinerelor generații în procesul de înnoire și transformare a societății. În pofida condițiilor deosebit de grele specifice orînduirii capitaliste, a faptului că, la puțin timp după creare, U.T.C. a fost silită să lupte în condițiile ilegalității, existența unei organizații revoluționare, condusă de partidul comunist, a dinamizat și unit capacitățile de luptă ale tineretului în sprijinul cauzei clasei muncitoare, al oamenilor muncii. Atras cu deosebită putere de noblețea și justetea idealurilor revoluționare, sociale și naționale promovate de mișcarea muncitorească, de partidul ei de avangardă, tineretul muncitor a fost prezent în iureșul luptelor de clasă. Un moment culminant al acestei osmoze în planul acțiunii revoluționare și democratice l-a reprezentat lupta condusă de comuniști împotriva pericolului crescînd al fascismului, iar ulterior împotriva dictaturii fasciste, a războiului impus de hitleriști, a întregii politici reacționare promovate de clasele dominante.

Ziua eliberării de sub jugul fascist a marcat o piatră de hotar și în viața tineretului: transformările revoluționare înfăptuite în România după 23 August 1944 au pus capăt pentru totdeauna exploatarei și asupririi oamenilor muncii, au deschis tineretului orizontul unei noi vieți. În aceste împrejurări noi, tineretul, mobilizat de U.T.C., a continuat să fie prezent în primele rînduri ale luptei maselor populare conduse de partidul comunist împotriva reacțiunii, pentru înfăptuirea transformărilor democratice ce aveau să pregătească condițiile necesare făuririi socialismului. Această perioadă de radicale transformări sociale și politice, în care forțele noului se ciocneau într-o puternică confruntare de clasă cu cele ale vechiului, a mobilizat cea mai mare parte a tineretului în sprijinul politicii partidului comunist, în al cărui program el vedea chezașia împlinirii năzuințelor sale de dreptate și echitate socială, de transformare a României într-o țară liberă și independentă, cu o economie puternică și prosperă, capabilă să asigure poporului său o viață demnă, de bunăstare materială și împliniri spirituale.

Experiența de după eliberare are o deosebită semnificație și în ceea ce privește modalitățile de desfășurare a activității organizației de tineret, formele conducerii de către partid a tineretului și organizației sale. Această etapă s-a caracterizat prin noile obiective ale mișcării de tineret, determinate de trecerea de la condițiile activității ilegale la activitatea legală, prin noile posibilități și cerințe ale atragerii unor mase largi de tineri în cadrul U.T.C. sau sub influența acesteia. Condițiile favorabile create de avîntul luptei maselor populare în perioada de după 23 August 1944 au fost larg folosite datorită acțiunilor inițiate de partid și, sub conducerea sa, de către U.T.C. în vederea mobilizării tinerilor la acțiunile politice ce se desfășurau. În confruntare deschisă cu organizațiile reacționare de tineret, U.T.C. a reușit să cuprindă un număr mare de tineri, mai ales din rîndurile tineretului muncitoresc și, totodată, să antreneze în mod activ alte zeci de mii de tineri în diferitele acțiuni întreprinse. În fața muncii de partid cu tineretul, în fața organizației revoluționare de tineret apăruseră, astfel, un mare număr de noi probleme între care aceea a schimbării cadrului organizatoric și a metodelor de activitate pentru a putea cuprinde mase largi de tineri și, în

același timp, pentru a realiza unitatea de acțiune a tuturor organizațiilor democratice de tineret.

O importanță deosebită pentru îmbunătățirea activității organizatorice de tineret au avut-o măsurile adoptate de plenara C.C. al P.M.R. din decembrie 1948.

Primul Congres al U.T.M., congresul de unificare a organizațiilor de tineret, ținut la București în zilele de 19—21 martie 1949, a adoptat în documentele sale, ca bază a întregii activități a organizației tineretului, principiile politice și organizatorice marxist-leniniste. Statutul organizației, discutat și aprobat de congres, sublinia că Uniunea Tineretului Muncitor este organizația revoluționară de masă a tineretului muncitor de la orașe și sate, întemeiată pe principiile luptei de clasă a proletariatului, condusă și îndrumată de partidul comunist. Organizația se angaja să continue, în noile condiții, tradițiile de luptă ale U.T.C., ducând mai departe făclia luptei revoluționare pe care au purtat-o de-a lungul anilor tinerii comuniști.

Concepția și politica P.C.R. cu privire la tineret și, în mod special, modalitățile concrete de transpunere în practică a acestora au cunoscut o permanentă evoluție în raport cu particularitățile și cerințele fiecărei noi etape de dezvoltare a țării noastre. Perioada construirii socialismului ocupă un loc de o deosebită însemnătate în acest cadru, deschizând în fața tineretului largi perspective de formare și de afirmare, punând totodată în fața sa noi exigențe. „Trecerea la construirea socialismului în țara noastră pune în fața partidului sarcina mobilizării forțelor populare în frunte cu clasa muncitoare, pentru a putea îndeplini cu succes marea misiune istorică a proletariatului. În aceste condiții, problema organizării tineretului muncitor sub conducerea partidului prezintă o mare importanță politică, deoarece, prin marea sa energie, entuziasmul creator și dinamismul său, tineretul muncitor reprezintă un factor de seamă al luptei pentru construirea socialismului”².

Preocuparea fundamentală a partidului au constituit-o *educarea tinerei generații în spiritul ideilor comunismului, conducerea și îndrumarea activității organizației de tineret spre realizarea obiectivelor fundamentale ale procesului de construire a socialismului la noi în țară*. În rezoluțiile și hotărârile congreselor și plenarelor C.C. al P.C.R. s-au indicat sarcini precise organizației de tineret în toate problemele vieții economice, sociale, politice și culturale, ceea ce arată atenția pe care o acordă partidul participării tineretului la activitatea tuturor domeniilor vieții sociale. Partidul și-a consacrat activitatea sa creșterii și călirii unui tineret care să întruchipeze în gândire, în simțire și în fapte trăsăturile omului comunist.

Pornind de la faptul că cea mai înaltă expresie a devotamentului tinerilor față de patrie o constituie munca plină de abnegație pentru creșterea avuției materiale și spirituale a societății, organizațiile de partid au îndrumat tineretul din întreprinderi, de la sate, din transporturi și construcții spre dezvoltarea spiritului de răspundere față de îndeplinirea sarcinilor de producție, a unei discipline exemplare, pentru sporirea in-

² Rezoluția ședinței plenare a C.C. al P.M.R. din 22—24 decembrie 1948 asupra activității partidului în rândurile tineretului, în Rezoluții și hotărâri ale C.C. al P.M.R., 1948—1950, Editura Partidului Muncitoresc Român, București, 1951, p. 69.

teresului tinerilor față de pregătirea profesională și perfecționarea cunoștințelor.

Eliberînd oamenii de exploatare, socialismul a creat premisele schimbării radicale a atitudinii omului față de muncă. Însușirea unei asemenea atitudini față de muncă nu se înfăptuiește automat ca urmare a acestor noi condiții, ci presupune o amplă activitate practică și educativă. În toate documentele de partid se accentuează, în acest sens, necesitatea educației tinerei generații prin muncă și pentru muncă. Modul în care tineretul, răspunzînd chemării partidului nostru, a muncit pe șantierele muncii patriotice, participarea sa la construirea unor importante obiective ale economiei naționale în anii primelor cincinale au constituit mărturia noii conștiințe a tineretului, pentru care munca reprezintă principala necesitate și îndatorire socială, calea esențială de manifestare și afirmare a personalității.

Dezvoltarea rapidă a tuturor sectoarelor economice, precum și noile condiții ale exercitării muncii, inclusiv faptul că tinerii se bucură de dreptul la muncă și sînt răsplătiți în mod egal cu toți ceilalți pentru eforturile făcute, reprezintă temeiul participării active și conștiente a tineretului la activitatea de producție.

Printre principalele activități desfășurate de U.T.C. în întreprinderi sînt cele legate de antrenarea tineretului la realizarea planurilor de producție, în acțiunile pentru economii și produse de calitate, acțiunile privind calificarea și perfecționarea profesională, organizațiile de tineret sprijinind formele de calificare la locul de muncă și inițiind acțiuni proprii, cum ar fi concursurile și olimpiadele profesionale, care se bucură de o largă participare a tinerilor. Totodată este caracteristică pentru activitatea organizațiilor U.T.C. din întreprinderi preocuparea lor pentru condițiile de viață și de muncă ale tineretului muncitoresc.

Tineretul țării noastre a participat activ și la procesul de dezvoltare a agriculturii socialiste, de modernizare și dezvoltare a satului. O activitate intensă au desfășurat-o organizațiile U.T.C. de la sate, integrate activ în procesul de realizare a politicii partidului nostru privind transformarea socialistă a agriculturii, mecanizarea, chimizarea și aplicarea largă a irigațiilor și a celorlalte metode ce urmăresc sporirea productivității muncii agricole. Dezvoltarea bazei tehnice-materiale a agriculturii, precum și ridicarea generală a nivelului de cultură și civilizație a satului au permis și, totodată, au făcut necesară dezvoltarea rețelei școlare și de cursuri de calificare, oferind tot mai mult tinerilor din mediul rural posibilitatea de a se pregăti în noile meserii cerute de progresul contemporan. Asemenea măsuri de orientare și pregătire profesională își dovedesc tot mai mult valoarea pozitivă pentru a asigura forța de muncă în agricultură.

Un obiectiv central al politicii Partidului Comunist Român îl constituie formarea și educația comunistă a tinerei generații, educarea ei în spiritul patriotismului socialist, al trăsăturilor omului nou, comunist, cultivarea sentimentelor internaționaliste, de dragoste și respect pentru celelalte popoare, de solidaritate cu lupta tineretului progresist, înarmarea sa cu cultura și știința înaintată.

Partidul nostru consideră școala ca principalul factor de cultură și civilizație al națiunii noastre, cadru de bază al instruirii și formării

multilaterale a tineretului. Partidul a condus procesul reorganizării și dezvoltării învățămîntului, asigurîndu-i un conținut consecvent științific, un caracter profund democratic. Pe baza acestei politici s-au creat condiții pentru ca toți tinerii, indiferent de originea socială, sex sau naționalitate, să frecventeze învățămîntul de toate gradele. Un rol deosebit de important l-a avut introducerea în școli a disciplinelor de științe sociale, căi eficiente de educare comunistă, de formare a concepției materialist-dialectice și istorice despre lume și viață a tinerei generații.

Perioada istorică a construcției socialismului în țara noastră reflectă eforturile deosebite făcute de partid pentru a imprima școlii un caracter dinamic, pentru a realiza o strînsă legătură între producție și învățămînt. Elaborarea și adoptarea în 1968 a noii Legi a învățămîntului, pe baza directivelor C.C. al P.C.R., răspunde dezideratului esențial de a realiza condițiile cele mai bune pentru pregătirea teoretică și practică a noilor generații, pentru corelarea într-un proces unitar a învățămîntului, cercetării și producției, în strînsă legătură cu nevoile concrete ale dezvoltării materiale și spirituale a țării.

În contextul măsurilor luate de partid pentru perfecționarea învățămîntului s-a îmbunătățit continuu și activitatea organizațiilor de tineret din școli și facultăți, a crescut contribuția lor în întreaga viață a instituțiilor de învățămînt.

Un rol pozitiv pentru îmbunătățirea activității obștești politice și profesionale a studențimii l-au jucat asociațiile studențești, create în 1957, pe baza Hotărîrii Biroului Politic al C.C. al P.M.R. cu privire la unele măsuri de îmbunătățire a muncii politice-educative în rîndul studenților. Pe baza experienței acumulate, plenara C.C. al P.C.R. din 29 noiembrie — 1 decembrie 1967 a definit cadrul nou în care să-și desfășoare activitatea Uniunea Asociațiilor Studențești din România, a recomandat lărgirea competenței și sferei sale de preocupări, sporirea contribuției asociațiilor la pregătirea profesională și politică a studenților. Un loc important în procesul de perfecționare a activității l-a avut Conferința a VII-a a U.A.S.R. din 1969, care, în lumina indicațiilor plenarei C.C. al P.C.R. din 1967, a adoptat hotărîrea ca întreaga muncă obștească a tineretului universitar să se desfășoare în cadrul asociațiilor studențești, formă specifică de organizare a activității U.T.C. în învățămîntul superior.

Procesul permanent de adîncire a democrației socialiste și-a pus amprenta și asupra modalităților practice de participare a tinerilor la ansamblul vieții social-politice, inclusiv la viața electorală și la activitatea organelor de stat alese. Sub conducerea P.C.R., tineretul român a obținut în cadrul amplelor procese revoluționare petrecute în ultimele decenii condițiile esențiale de manifestare politică activă, pe deplin liberă — inclusiv în ceea ce privește capacitatea sa de a participa la alegerea tuturor instanțelor puterii de la 18 ani și de a lua parte la activitatea acestor organe alese prin deputații săi, care pot fi și sînt aleși, inclusiv în Marea Adunare Națională, de la 21 de ani. Legea electorală consfințește în mod expres acest drept, de care tineretul nostru se bucură în mod real și care reprezintă împlinirea uneia dintre revendicările sale importante din perioada dinaintea revoluției populare și a instaurării socialismului.

În cadrul ansamblului de măsuri luate de partid pentru perfecționarea conducerii vieții de stat și social-politice se înscriu o serie de acțiuni întreprinse în ultimii ani, între altele pentru *instituționalizarea* modalităților de participare a tineretului la activitatea diferitelor organe de decizie. Se pot aminti în acest sens măsurile adoptate în vederea asigurării participării tinerilor și reprezentanților organizațiilor de tineret în conducerile unităților economice industriale și agricole, în comitetele și consiliile oamenilor muncii, în consiliile profesionale și senatele universitare, în organele locale și centrale ale puterii de stat.

Partidul pornește de la ideea că instituționalizarea participării tineretului presupune crearea unor condiții de activizare politică a tinerilor, menită să aducă în sistemul vieții politice impulsul, inițiativa și spiritul înnoitor necesare continuei sale perfecționări.

O expresie elocventă a concepției P.C.R. privind participarea tineretului la viața social-politică a țării este modul în care și aduce contribuția generația tânără la dezbateră și traducerea în practică a principalelor hotărâri ale partidului. Mai ales, în ultimii ani, tineretul, organizația sa și-au afirmat opinia în legătură cu legile, hotărârile și deciziile ce au fost adoptate.

Odată cu participarea la activitatea propriilor organizații, tinerii iau parte activă și la cea a sindicatelor, a cooperativelor, a uniunilor de creație și a altor organizații profesionale, culturale, a consiliilor oamenilor muncii aparținând naționalităților conlocuitoare etc. Un cadru favorabil pentru participarea tineretului la sistemul vieții social-politice îl constituie *Frontul Unității Socialiste*, din care fac parte toate organizațiile de tineret existente în țara noastră, care au dreptul de a-și desemna reprezentanți în forurile de conducere la toate nivelele și de a participa la adoptarea și realizarea tuturor deciziilor.

Rolul activ pe care-l joacă tinăra generație în dezvoltarea României a primit noi impulsuri datorită ansamblului prefacerilor sociale ce au avut loc îndeosebi în ultimii ani. O caracteristică esențială a perioadei de după cel de-al IX-lea Congres al P.C.R. o constituie consecvența acțiunii pentru perfecționarea continuă a sistemului relațiilor socialiste, eforturile de a așeza pe baze științifice conducerea vieții sociale, procesul de adâncire a democrației socialiste, care au creat cadrul favorabil participării tot mai active, conștiente a maselor la viața social-politică a țării, al sporirii continue a rolului și funcțiilor organizațiilor de masă și obștești, între care și ale organizației de tineret. În țara noastră au devenit pe deplin caracteristice *atitudinea de deosebită receptivitate față de tineret, sollicitudinea față de soluționarea problemelor sale specifice, încrederea în spiritul său de responsabilitate și în capacitatea sa de creație.*

Principiul fundamental de la care se pornește îl constituie *răspunderea întregii societăți pentru formarea tineretului. Partidul Comunist Român polarizează preocupările tuturor factorilor: școala, familia, instituțiile culturale, mijloacele de comunicare în masă, precum și ale organizației de tineret etc., în sensul realizării optime, coordonate a sarcinilor majore ale educației comuniste a tineretului.* În același timp, ținând seama de specificul tineretului, de caracterul U.T.C. — organizație unică, revolu-

ționară a tineretului —, *partidul îndrumă Uniunea Tineretului Comunist spre continua perfecționare a muncii și activității ei în conformitate cu obiectivele activității educative și cu cerințele tinerilor. Valorificarea capacităților proprii, specifice ale organizației de tineret în ansamblul acțiunii coordonate a factorilor educativi ai societății socialiste în vederea pregătirii pentru muncă și viață a noilor generații constituie o caracteristică de seamă a raporturilor dintre partidul nostru și tineret, un aport creator la dezvoltarea concepției și practicii marxist-leniniste în acest domeniu.*

Documentele de partid au arătat cu pregnanță că, în ansamblul factorilor educativi, un rol deosebit revine Uniunii Tineretului Comunist, care, unind în rîndurile sale peste 2 milioane și jumătate de tineri, reprezintă cadrul cel mai propice pentru valorificarea inițiativei tinerilor în organizarea propriilor activități, pentru afirmarea lor în viața socială și politică a țării, pentru promovarea idealurilor nobile ce-i animă, pentru o canalizare pe făgașe fertile a spiritului lor dinamic și receptiv la nou, a personalității, a aptitudinilor și vocației lor. Tocmai în acest spirit, Hotărîrea plenarei C.C. al P.C.R. din 1967 cu privire la îmbunătățirea muncii educative în rîndul tineretului arăta că „*cerințele educării și formării tinerilor constructori ai socialismului impun sporirea sarcinilor și rolului Uniunii Tineretului Comunist, precizarea mai clară a atribuțiilor și sferei de preocupări, a conținutului și formelor muncii, îmbunătățirea structurii sale organizatorice*”³.

În consens cu marile transformări ce se produc în societatea noastră, în procesul educării și integrării sociale a tineretului, evoluează, în-săși Uniunea Tineretului Comunist, se largesc competențele și mijloacele sale de acțiune, se înnoiesc structurile și modalitățile de participare a tinerilor la activitatea organizației, cresc rolul și funcțiile organizației în viața social-politică a țării.

Plenara C.C. al P.C.R. din noiembrie-decembrie 1967 a stabilit un complex de măsuri de mare însemnătate pentru îmbunătățirea activității organizației, sporirea atribuțiilor și competențelor sale prin includerea în preocupările U.T.C. a unor domenii noi. Conferința pe țară a U.T.C. din 1968 a dezbătut pe larg acest program, stabilind modalitățile prin care U.T.C. își poate perfecționa activitatea sa în raport cu sarcinile noi etape. Ca urmare, s-au accentuat preocupările pentru educația prin muncă și pentru muncă a tineretului, pentru dezvoltarea responsabilității față de îndeplinirea sarcinilor profesionale, a contribuției sale la activitatea economică; s-a reluat și extins tradiția acțiunilor de muncă patriotică; U.T.C. a primit răspunderi nemijlocite în organizarea acțiunilor de pregătire a tineretului pentru apărarea patriei, activităților cultural-educative, sportive și turistice.

Ca organizație politică, revoluționară, Uniunea Tineretului Comunist concepe principalele dimensiuni ale activității sale ca fiind determinate de opțiunile politice, economice, sociale fundamentale ale poporului nostru, de obiectivele centrale ale politicii partidului. Prin această prismă, în centrul activității organizației noastre se află educarea

³ Hotărîrea plenarei C.C. al P.C.R. din 29 noiembrie-1 decembrie 1967 cu privire la munca educativă în rîndul tineretului, Editura politică, București, 1968, p. 15.

tineretului în spirit comunist, revoluționar, ceea ce înseamnă în prezent, în primul rând, educarea tineretului prin muncă și pentru muncă, pregătirea sa multilaterală pentru viață, integrarea sa socială ca un participant activ și responsabil la opera de dezvoltare a bazei materiale a socialismului.

În perioada ce a urmat, documentele de partid au conturat noi sarcini și idei privind perfecționarea activității Uniunii Tineretului Comunist. Congresul al X-lea al P.C.R., deschizând perspectiva trecerii la etapa făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate, a pus și în fața tineretului noi obiective de acțiune de o deosebită însemnătate. Așa cum arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu în raportul prezentat în fața congresului: „Apreciind rolul tot mai important pe care tineretul îl are în diferite domenii ale vieții sociale, partidul nostru acordă o atenție deosebită formării și educării constructorilor de mâine ai socialismului, pregătirii tinerei generații chemate să ducă mai departe marea operă pe care o întreprinde poporul român. În realizarea acestui țel, un rol însemnat revine Uniunii Tineretului Comunist. Se poate spune că măsurile luate pe baza hotărârii plenarei Comitetului Central din decembrie 1967, sporirea atribuțiilor și a sferei de preocupări a Uniunii Tineretului Comunist au dus la înviorarea activității acesteia, la îmbogățirea formelor sale de muncă. Vor trebui depuse în continuare eforturi pentru ca fiecare organizație U.T.C. să devină un organism dinamic, capabil să antreneze întregul tineret la învățătură, la muncă, la o intensă activitate obștească, să desfășoare o tot mai bogată activitate de educație comunistă, de pregătire pentru viață a tinerei generații. Numai așa Uniunea Tineretului Comunist își va îndeplini rolul important pe care îl are în societatea noastră”⁴.

Un moment deosebit în analiza caracterului și funcționalității organizațiilor de masă în sistemul nostru social-politic, analiză cu implicații deosebite și pentru activitatea U.T.C., l-a constituit plenara C.C. al P.C.R. din februarie 1971. Subliniind necesitatea depășirii vechilor concepții legate de considerarea organizațiilor de masă drept simple „curele de transmisie”, partidul a relevat necesitatea ca aceste importante pîrghii ale sistemului democrației noastre socialiste să se afirme ca adevărate organisme viabile, exprimînd cerințele și aspirațiile diferitelor categorii de oameni ai muncii, mobilizîndu-i în mod activ, sub conducerea politică a partidului, astfel încît să se asigure o cît mai largă participare a maselor la opera de dezvoltare a țării, la procesul de decizie socială, la conducerea efectivă a treburilor obștești.

Ridicarea pe o treaptă mai înaltă a activității organizației noastre revoluționare de tineret pe baza îndrumărilor și sarcinilor date de partid și în conformitate cu cerințele actualei etape de dezvoltare a constituit principalul obiectiv al Congresului al IX-lea al U.T.C., ținut în februarie 1971. Cuvîntarea rostită la congres de tovarășul Nicolae Ceaușescu a reprezentat nu numai o multilaterală analiză a muncii și preocupărilor tineretului și organizației sale, ci și un larg și cuprinzător program de acțiune viitoare, o chemare vibrantă la continua creștere a contribuției tinerei generații la întreaga operă constructivă a poporului, la perfec-

⁴ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 4, Editura politică, București, 1970, p. 310—311.

ționarea activității U.T.C. Apreciind faptul că măsurile luate în ultimii ani au dus la îmbunătățirea activității U.T.C., au sporit rolul organizației în unirea și organizarea tineretului în societatea noastră, secretarul general al partidului nostru sublinia că înlăturarea lipsurilor ce se mai manifestau și îmbunătățirea radicală a muncii de organizație, a structurii organizatorice, perfecționarea formelor și metodelor de muncă impuneau între altele: democratizarea conducerii și activității U.T.C. prin atragerea în organele de conducere, inclusiv în organele cu caracter executiv, a unui mai mare număr de tineri activiști care lucrează nemijlocit în producție, în diferite sectoare ale economiei, științei și culturii; dezvoltarea autonomiei, a spiritului de inițiativă și răspundere al fiecărei organizații; diversificarea cât mai largă a metodelor de muncă, a acțiunilor și activităților U.T.C., ținând seama de faptul că organizația cuprinde în rândurile sale toate categoriile profesionale și de vîrstă ale tinerei generații; intensificarea contactului direct și nemijlocit al organelor de conducere ale U.T.C. cu organizațiile, asigurînd prin toate aceste măsuri lichidarea tendințelor de șablonism și rutină în munca U.T.C., creșterea capacității fiecărei organizații de a-și desfășura activitatea potrivit cerințelor și caracterului specific al colectivului respectiv. Aplicînd acest complex de măsuri, U.T.C. — așa cum arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu — va deveni cu adevărat o organizație revoluționară largă, democratică, în care tinerii să se simtă „la ei acasă“, cu adevărat stăpîni, hotărînd ei înșiși asupra treburilor organizației, asupra modului de desfășurare a activității ei.

În vederea transpunerii în viață a indicațiilor date de partid, Congresul al IX-lea și plenarele ulterioare ale C.C. al U.T.C. au stabilit o serie de măsuri importante pe linia perfecționării cadrului, formelor și stilului de muncă al U.T.C. Noul statut a creat un cadru îmbunătățit pentru adîncirea democratismului în viața organizațiilor U.T.C., pentru consolidarea activității la nivelul organizațiilor U.T.C., dezvoltarea inițiativei uteciștilor, transformarea fiecărei organizații într-o adevărată școală a educației comuniste, într-o tribună de afirmare a tineretului. Atragerea tinerilor din producție în munca organelor de conducere, inclusiv a organelor executive, crearea consiliilor pentru munca în rândurile tineretului muncitoresc, sătesc, ale elevilor și fetelor, perfecționarea activității comisiilor pe probleme sînt doar cîteva dintre măsurile luate în această perioadă. Cu toate acestea, și în perioada de după Congresul al IX-lea au continuat să se manifeste o serie de slăbiciuni în munca organizațiilor U.T.C., mai ales în ceea ce privește conținutul și eficiența activității lor educative, în stimularea în rîndul uteciștilor a unui spirit militant, combativ, în capacitatea lor practică de mobilizare a tuturor uteciștilor la realizarea obiectivelor organizației.

În actuala etapă, un loc deosebit revine documentelor de o excepțională însemnătate adoptate de partid privitoare la ridicarea nivelului conștiinței socialiste a maselor, la perfecționarea muncii politice-ideologice, concretizate în planul de măsuri propus de tovarășul Nicolae Ceaușescu și adoptat de Comitetul Executiv al C.C. al P.C.R. în iulie 1971, precum și în expunerile secretarului general al partidului la consfătuirea din iulie și la plenara C.C. al P.C.R. din noiembrie 1971. Așa cum se știe, în aceste documente au fost analizate și clarificate probleme majore, de

importantă primordială, legate de maturizarea societății noastre socialiste, s-au stabilit măsuri de o mare complexitate pentru ridicarea conștiinței sociale la nivelul actualelor exigențe ale dezvoltării. Atât prin cadrul lor teoretic cât și prin valoarea lor practică, aceste analize și indicații, fie de ordin general, fie referitoare în mod special la tineret, au o importanță programatică pentru ansamblul muncii Uniunii Tineretului Comunist, pentru întreaga noastră tinăra generație. Plenara C.C. al U.T.C. din decembrie 1971 a realizat într-o primă etapă analiza măsurilor ce se impun a fi luate și a stabilit un program de acțiune în vederea transpunerii lor în practică, program ce vizează îmbunătățirea în ansamblu a muncii U.T.C. și, mai ales, creșterea rolului și eficienței activității sale în educarea comunistă a tineretului.

Subliniind o serie de aspecte pozitive în formarea tineretului nostru în spirit comunist, documentele de partid și, pe baza lor, plenara C.C. al U.T.C., precum și largile dezbateri ce-au avut loc în întreaga organizație, au scos la iveală și prezența unor serioase aspecte negative în activitatea politică-educativă a organizațiilor U.T.C., precum și unele manifestări negative din comportarea unor tineri: tendințe de parazitism, de viață ușoară, manifestări antisociale, o slabă informare și cunoaștere a unor probleme de bază ale dezvoltării sociale, influențe ale misticismului, o insuficientă combativitate și intransigență față de manifestările negative și influențele modului de viață burghez. Partidul a adus critici întemeiate Uniunii Tineretului Comunist în ceea ce privește munca politică-ideologică în rândurile tineretului, relevând neajunsurile existente în pregătirea politică a tineretului, în conținutul unor manifestări cultural-artistice, rămăneri în urmă în ceea ce privește eforturile pentru educația prin și pentru muncă a întregului tineret, formalismul și ineficiența unor forme și metode practicate în activitatea educativă cu tineretul.

Din programul de măsuri adoptat de partid decurg orientările și sarcinile actuale principale ale activității politice-educative a U.T.C., în centrul căreia se află educația idealurilor comuniste, propagarea politicii partidului, educarea patriotică și internaționalistă, formarea concepției științifice materialiste despre viață, afirmarea principiilor etice comuniste, a atitudinii înaintate în muncă, a spiritului militant, activ în viața socială.

★

Făurirea socialismului a schimbat radical condiția tineretului în societate. Prin însuși cadrul constituțional, tineretul beneficiază de largi libertăți și drepturi politice, economice și sociale: dreptul de a participa la viața social-politică, de a avea reprezentanți în organele centrale și locale ale puterii, dreptul la organizare și manifestare politică, libertatea cuvântului, dreptul la muncă și la retribuție egală, dreptul la odihnă și protecția socială, la învățământ și cultură. Noile relații sociale, principiile și normele eticii afirmate în societatea noastră, formarea tineretului în spirit comunist au dus la configurarea unui nou profil spiritual al tineretului, caracterizat prin idealuri comuniste, dăruire în muncă, spirit de abnegație, devotament față de patrie și popor, față de partidul comunist,

la afirmarea multilaterală a personalității. Totodată, socialismul a înfăptuit o înaltă investiție socială a tineretului, care este nu numai beneficiar al preocupărilor și eforturilor întregii societăți, dar și un participant efectiv, plin de dinamism și inițiativă, responsabil la procesul de ansamblu al dezvoltării economice și social-politice.

În contextul marilor acumulări pe care le-a realizat societatea noastră, care au determinat transformări profunde, de calitate în existența socială, preocuparea partidului în legătură cu tineretul a dobândit o sferă mai largă, vizînd în continuare atît formarea și afirmarea politică și socială a tineretului ca una dintre principalele forțe ale societății cît și elemente noi, care au conturat un ansamblu al politicii de partid și de stat în ceea ce privește tineretul, cuprinzînd probleme extrem de variate, cum sînt: problemele statutului de muncă, ale salariizării și protecției muncii, ale drepturilor și activităților politice, învățămîntul de toate gradele, orientarea și integrarea școlară și profesională, problemele educației moral-cetățenești, culturale, fizice, politica demografică etc.

Afirmarea tineretului ca un subiect activ al procesului complex al dezvoltării presupune crearea unui statut social și politic care să permită și, totodată, să ceară tinerilor o participare efectivă atît la elaborarea și luarea deciziilor cît și la aplicarea lor. Într-adevăr, nu se poate concepe formarea unor membri activi și responsabili ai societății, a unor cetățeni conștienți, participanți eficienți la efortul colectivității fără ca tineretul să parcurgă experiența practică a unei asemenea atitudini în cursul perioadei de formare și educație. Tineretul este înțeles, astfel, ca pregătindu-se pentru muncă și viață prin participarea la muncă și viață. De aci decurge în mod direct atît necesitatea creării cadrului socioeconomic, juridic, instructiv-educativ și moral necesar în ansamblul condițiilor de existență și formare ale tineretului, cît și a investiției tinerilor și a organizațiilor lor cu atribuții efective în domeniul economiei industriale și agrare, al școlii de toate gradele, al vieții social-politice.

Progresul continuu al forțelor de producție, crearea unei industrii și agriculturi moderne, ridicarea nivelului calitativ al întregii activități economice, dezvoltarea susținută a științei, învățămîntului și culturii, perfecționarea relațiilor de producție, a organizării societății, participarea tot mai activă a celor ce muncesc la conducerea treburilor țării, aplicarea cu consecvență a principiilor echității sociale, adîncirea democrației socialiste, adică *perspectivele făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate*, constituie obiectivele fundamentale ale programului ce a deschis întregului popor român, și cu deosebire tinerei generații, cîmp larg de afirmare a tuturor energiilor și talentelor. Pregătirea și participarea tineretului la activitatea economică și la viața social-politică depind însă, în mod hotărîtor, de *dezvoltarea conștiinței socialiste a tineretului*. Numai o pregătire ideologică, politică, morală a tinerei generații în spiritul politicii partidului, al idealurilor societății noastre socialiste, al ideilor marxism-leninismului, al umanismului comunist poate asigura atît integrarea cît și rolul activ al tineretului în viața socială, continuitatea concepută în mod dialectic a generațiilor.

Toate aceste elemente conturează liniile principale ale experienței proprii a mișcării de tineret din țara noastră, reflectînd contribuția originală adusă de P.C.R. la abordarea problematicei tineretului în epoca contemporană, la definirea rolului tineretului în societatea socialistă și a funcțiilor și atribuțiilor organizației revoluționare de tineret.

Aniversarea celor cinci decenii de existență a Uniunii Tineretului Comunist reprezintă un bun prilej nu numai pentru reafirmarea potențelor creatoare ale tineretului în toate domeniile de activitate, dar și posibilitatea unei aprecieri obiective a însemnătății hotărîtoare pe care a avut-o și o are conducerea de către partid a tineretului și a organizației revoluționare, comuniste de tineret.

Împlinirea a 50 de ani de luptă a U.T.C., sub conducerea partidului, constituie, totodată, un nou prilej pentru manifestarea unității depline a tinerei noastre generații în jurul Partidului Comunist Român, al Comitetului său Central, în frunte cu tovarășul Nicolae Ceaușescu, care, din perioada activității sale în ilegalitate în cadrul U.T.C., apoi ca secretar general al organizației revoluționare de tineret și pînă la înalta funcție de secretar general al partidului, a manifestat o permanentă și neprecupețită grijă pentru tineret, a fost un exemplu de dăruire pentru cauza patriei, a poporului.

Partidul comuniștilor e partidul tinereții, pentru că este partidul viitorului. Fiind un asemenea partid al prospecției și inovației, Partidul Comunist Român dovedește posibilitatea construirii viitorului prin prefacerea ascendentă a prezentului, convertind idealul în real și dînd actualului dimensiunea proiectului. De aceea, tineretul — viitorul societății — se identifică cu partidul, privește politica acestuia drept rațiunea sa de a fi, idealul comunismului drept crezul său. Nu numai pentru că în partid există un mare număr de tineri, cei mai buni dintre ei. Nu numai pentru că cei două milioane și jumătate de uteciști sînt tineri comuniști. Ci, mai ales, pentru că partidul însuși este partidul tinereții, al noului, al cutezanței, al viitorului, care devine realitate prefăcînd prezentul tot mai conform idealului comunist.



Martie 1922 — crearea organizației centralizate marxist-leniniste de tineret din România

AUGUSTIN DEAC

În istoria mișcării revoluționare de tineret din România, Conferința generală din 19—20 martie 1922 are o importanță deosebită: ea a pus bazele unificării organizațiilor revoluționare de tineret de pe cuprinsul țării, creînd prima organizație revoluționară unică pe scară națională bazată pe principiile marxist-leniniste — *Uniunea Tineretului Comunist*.

Realizarea acestui act a fost rodul dezvoltării mișcării muncitorești din țara noastră, în rîndul căreia a acționat din plin și statornic mișcarea tineretului muncitor și socialist, a fost rezultatul unui amplu și profund proces de clarificare ideologică pe linia socialismului științific ce s-a desfășurat încă de la afirmarea proletariatului român în arena istoriei poporului nostru, proces în care tineretul revoluționar a înscris o contribuție substanțială.

În noile condiții istorice ale avîntului revoluționar care a luat naștere în țara noastră la sfîrșitul primului război mondial, procesul de clarificare ideologică pe linie marxist-leninistă s-a accentuat în întreaga noastră mișcare muncitorească. Cum era și firesc, mișcarea tineretului muncitor n-a stat în afara acestui proces. Tineretul socialist a fost prezent, alături de muncitorii vîrstnici, în toate bătăliile de clasă purtate de proletariatul român, bătălii care au îmbrăcat forme dintre cele mai diverse, de la greve pe întreprinderi, oraș, ramuri, regiuni istorice pînă la greva generală pe țară, la manifestații și demonstrații de stradă etc.

Un prim moment care indică orientarea tot mai evidentă a mișcării de tineret spre principiile revoluționare a fost schimbarea denumirii cercurilor „Tineretul muncitor“, care ființau încă dinaintea primului război mondial, în cercurile „Tineretul socialist“ și apoi a Mișcării tineretului muncitor în Mișcarea tineretului socialist din România. Așa cum releva gazeta „Tineretul socialist“, această schimbare „arată tuturor ceea ce sîntem și ceea ce vrem să fim“¹. Se urmăreau astfel îmbogățirea și adîncirea conținutului activității organizațiilor de tineret — care pînă atunci se ocupau mai ales de culturalizarea tineretului muncitor —, orientarea lor spre munca de educație marxist-leninistă, pentru a deveni organizații de luptă economică și politică ale acestuia. Conferința tineretului socialist

¹ „Tineretul socialist“, anul IX, nr. 7-8, din 1 iulie 1919.

din vechea Românie, ținută în zilele de 10—12 august 1919, constatînd creșterea rapidă a numărului organizațiilor de tineret, ca și nevoia centralizării mișcării pe întreaga țară, a însărcinat conducerea mișcării tineretului socialist, cu sediul la București, să stabilească legături cu organizațiile de tineret din provinciile istorice reunite cu țara și să pregătească un congres general în vederea creării unei singure organizații, cu un singur for conducător central.

Maturizarea în direcția marxist-leninistă a organizațiilor de tineret din țară, sub îndrumarea elementelor revoluționare din mișcarea muncitorească, precum și încadrarea în preocupările tineretului comunist de pretutindeni de creare a unei organizații internaționale proprii au determinat conducerea Mișcării tineretului socialist din România să dea mandat lui Ghiță Moscu, care, de altfel, era cunoscut pentru vederile sale comuniste, să o reprezinte la Congresul de constituire a Internaționalei Comuniste a Tineretului², congres desfășurat ilegal la Berlin, în zilele de 20—26 noiembrie 1919. *Printre cele 14 organizații naționale care au semnat manifestul constitutiv al Internaționalei Comuniste a Tineretului se afla și „Tineretul muncitor din România”*³. Acest prim congres al I.C.T. a acceptat fără rezerve platforma Internaționalei a III-a Comuniste și a adoptat programul Internaționalei Comuniste a Tineretului⁴. Acționînd în spiritul ideilor programatice ale I.C.T., gazeta „Tineretul socialist” a publicat, în februarie 1920, *Programul principal al Internaționalei Comuniste a Tineretului*, cuprinzînd 14 puncte, care a reprezentat un ajutor însemnat în orientarea mișcării tineretului pe calea luptei revoluționare. „Principala datorie a organizațiilor tineretului comunist — se remarca în *Program* — este în acest moment o agitație politică fără rezerve în rîndurile marilor mase proletare, organizarea și realizarea acțiunilor politice, lupta directă pentru comunism, participarea la distrugerea dominației capitaliste și educarea tineretului pentru realizarea societății comuniste”⁵.

Revelator pentru starea de spirit care domnea în rîndurile tineretului muncitor din țara noastră a fost și faptul că organizații ale tineretului muncitor ce luau ființă în Transilvania și Banat și care la Congresul din 25 iulie 1920, ținut la Cluj, s-au constituit în Uniunea tineretului muncitor din Ardeal și Banat au declarat noua organizație afiliată la Internaționala Comunistă a Tineretului. De altfel, un raport din 30 decembrie 1920 al organizației de tineret din această parte a țării aprecia că „uniunea noastră stă cu totul pe solul comunismului și deja la congresul de creare a anunțat afilierea la Internaționala Tineretului Comunist și de atunci acționează cu totul în spiritul său”⁶. Moțiunea de salut trimisă de congres proletariatului socialist din întreaga țară se încheie cu următoarele lozinci: „Trăiască socialismul internațional! Trăiască Internaționala a III-a!”⁷.

² „Socialismul”, anul XV, nr. 47, din 13 martie 1921.

³ *Ibid.*

⁴ *Zece ani de activitate a Internaționalei Comuniste de Tineret* (broșură în limba franceză), p. 9-10.

⁵ „Tineretul socialist”, anul X, nr. 21, din 15 februarie 1920.

⁶ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 93, mapa nr. 94.

⁷ *Documente din istoria mișcării muncitorești din România, 1916—1921*, Editura politică, București, 1966, p. 455. Vezi și „Socialismul” din 29 iulie 1920.

În același timp, organizațiile de tineret din Bucovina se grupează în *Uniunea tineretului socialist internațional[ist] din Bucovina*.

Organizațiile revoluționare ale tineretului din România au participat, în continuare, la congresele, conferințele și consfăturile Internaționalei Comuniste a Tineretului, printre ai cărei membri erau recunoscute de către înseși forurile acesteia. Astfel, la 16 și 17 mai 1920 — după cum anunța revista teoretică comunistă „Lupta de clasă” — a avut loc la Viena Conferința internațională a organizațiilor tineretului comunist din țările sud-est europene, la care au fost reprezentate organizațiile tineretului comunist din Austria, Ungaria, Iugoslavia și cele ale tineretului socialist din Cehoslovacia, România, Italia⁸. Din raportul subsecretariatului la această conferință reiese că „în domeniul său de activitate se găsesc 11 — cu Polonia 12 — uniuni ale tineretului, din care 7 sînt afiliate la I.C.T.”⁹. În continuare, „Lupta de clasă” face o precizare deosebit de importantă, și anume că „aici e socotit și Tineretul român”, adăugînd că „afilierea formală este împiedicată numai de veto-ul partidului”^{*}. Cu toate acestea, Mișcarea tineretului socialist din România a menținut legături strînse cu Internaționala Comunistă a Tineretului, ale cărei hotărîri le-a și pus în aplicare. Într-un articol intitulat *România* și publicat în organul de presă al Internaționalei Comuniste a Tineretului, „Internationale Jugend Korrespondenz”, din 10 mai 1920, se aprecia că Mișcarea tineretului socialist din România „*reprezintă o organizație revoluționară adevărată*” (subl. ns.).

Organizația tineretului socialist din România a fost reprezentată la cea de-a II-a Conferință a Internaționalei Comuniste a Tineretului, reunită tot la Berlin, între 9 și 15 iunie 1920¹⁰, care, de fapt, a fost o conferință a membrilor Biroului Internaționalei Comuniste a Tineretului¹¹. Delegatul român, în calitate de membru în birou, a semnat moțiunea de salut a biroului conferinței către cei arestați și întemnițați „pentru apartenența și activitatea lor în favoarea Internaționalei Tineretului”¹². Moțiunea chema tineretul proletar din toate țările „să-și mărească eforturile și luptele de ducere înainte a revoluției proletare și prin zdrobirea blestematului stat capitalist să răzbune pe prietenii asasinați și să elibereze pe tovarășii închiși”¹³. De asemenea, delegatul român a subscris la rezoluția: *Internaționala Comunistă a Tineretului către Rusia Revoluționară*. „Cei întruniți — se spunea în această rezoluție —, conștienți că o sprijinire eficace și permanentă a Rusiei sovietice și o ajutorare reală a maselor suferinde din țările încă capitaliste este posibilă numai prin zdrobirea statelor capitaliste și înființarea dictaturii proletariatului, vor face totul ca să ascuță lupta de clasă în țara lor și să pornească la luptă pentru

⁸ „Lupta de clasă”, anul I, nr. 1, din 1 iulie 1920, p. 37.

⁹ *Ibid.*

^{*} În Partidul Socialist din România exista părerea că pînă cînd partidul nu se afiliază la Internaționala Comunistă nici organizațiile de tineret să nu treacă la realizarea și sub aspect formal a acestui act.

¹⁰ „Internationale Jugend Korrespondenz”, anul I, nr. 18, din 20 iunie 1920.

¹¹ „Tineretul socialist”, anul X, nr. 6, din 11 septembrie 1921. Vezi și „Socialismul”, anul XV, nr. 47, din 13 martie 1921.

¹² „Internationale Jugend Korrespondenz”, anul I, nr. 18, din 20 iunie 1920.

¹³ *Ibid.*

puterea politică¹⁴. Mai târziu, cu ocazia tinerii celei de-a doua Conferințe a Biroului Internaționalei Comuniste a Tineretului din țările sud-est europene, conducerea Mișcării socialiste a tineretului din România a trimis, în cursul lunii decembrie 1920, un raport asupra situației tineretului din țară¹⁵. Unii membri din conducerea organizațiilor de tineret din țara noastră, așa cum rezultă din unele mărturii, au avut un rol în chiar conducerea Internaționalei Comuniste a Tineretului. În Rusia sovietică — declara D. Fabian în depoziția sa la procesul din „Dealul Spirei” — am avut misiunea să mă ocup „de organizațiile internaționale ale tineretului muncitoresc”¹⁶.

Comitetul Central provizoriu al Mișcării tineretului socialist din România, având în vedere hotărârile de la Berlin ale Internaționalei Comuniste a Tineretului, a organizat ziua tineretului internațional și săptămîna de agitație, ceea ce a atras după sine violente persecuții din partea organelor represive¹⁷. În același timp, gazeta „Tineretul socialist” publica, aproape în fiecare număr, știri privind Internaționala Comunistă a Tineretului. Nu numai atît. Tot mai numeroase documente ale organizațiilor locale de tineret relevau caracterul revoluționar al mișcării, organizațiile declarîndu-se de acord în mod deschis, prin moțiuni, cu principiile Internaționalei Comuniste a Tineretului. „Tineretul socialist din secțiunea Galați — se menționa într-o astfel de moțiune —, întrunindu-se în urma convocării de către *Comitetul Executiv al [Internaționalei] Tineretului Comunist* (subl. ns.), în sala secțiunii locale, protestează cu cea mai mare energie contra tuturor samavolniciilor și maltratărilor ce s-au îndreptat contra mișcării socialiste și a tovarășilor noștri cei mai buni... Totodată trimite salutul frățesc tineretului comunist din întreaga lume, cuvînt de curaj și îmbărbătare proletariatului comunist din Rusia...”¹⁸. Moțiunea se încheie cu lozincile : „Trăiască tineretul comunist ! Trăiască revoluția socială !...” Astfel de moțiuni au fost adoptate de către tineretul revoluționar din București, Iași, Moreni, Bușteni, Piatra Neamț, Fălticeni etc.¹⁹

Este de relevat, de asemenea, că într-un material de analiză intitulat : *Tăria organizatorică a Internaționalei Comuniste a Tineretului*, publicat în „Internationale Jugend Korrespondenz”, din 1 martie 1921, amintindu-se despre situația mișcărilor de tineret componente ale I.C.T., se menționa : „După un an de existență a unei activități posibile aproape numai în clandestinitate, precum și a unei propagande posibile numai ilegal”, Internaționala Comunistă a Tineretului are 49 de organizații, printre care Uniunea tineretului social-democrat (de fapt socialist — *n.n.*) din vechea Românie, Uniunea tineretului socialist din Transilvania etc.

Măsurile represive, care au afectat și organizațiile socialiste de tineret, ca și teroarea și legile excepționale au fost tot atîtea piedici în calea eforturilor depuse în vederea consolidării organizațiilor revoluționare de tineret și a pregătirii congresului de unificare pe scară națională a mișcării tineretului din România. Conferința preliminară, cu participarea

¹⁴ *Ibid.*

¹⁵ „Socialismul”, anul XV, nr. 47, din 13 martie 1921.

¹⁶ „Dimineața”, anul XIX, nr. 5 523, din 26 februarie 1922.

¹⁷ „Internationale Jugend Korrespondenz”, anul I, nr. 38, din 10 octombrie 1920.

¹⁸ „Tineretul socialist”, anul X, nr. 33, din 20 septembrie 1920.

¹⁹ *Ibid.*

delegaților din întreaga țară, hotărâtă de Mișcarea tineretului socialist din vechea Românie pentru zilele de 30—31 octombrie 1920, care urma să pregătească congresul general de unificare, nu s-a putut întruni din cauza măsurilor represive luate de autoritățile burghezo-moșierești în urma declarării grevei generale din octombrie 1920.

După greva generală, elementele revoluționare din rîndurile mișcării socialiste a tineretului, îndrumate de conducătorii revoluționari ai mișcării muncitorești, au urmărit cu perseverență refacerea cît mai grabnică a organizațiilor de tineret, situînd, totodată, pe primul plan al preocupărilor clarificarea pe linie marxist-leninistă a problemelor politice și ideologice. Expresie a acestei orientări revoluționare este poziția reprezentantului mișcării socialiste a tineretului, Ion Roșianu, în cursul ședinței Consiliului general al partidului din ianuarie-februarie 1921 și hotărîrea adunării generale a cercurilor „Tineretul socialist” din București, întrunită la 27 februarie 1921, care declara că tineretul socialist își „va uni eforturile cu eforturile curentului comunist din sînul mișcării vîrstnice”²⁰. În același timp, adunarea „se declară de acord cu opera și metodele revoluției ruse, cu tezele, rezoluțiile și statutele Internaționalei Comuniste și cu directivele [Internaționalei] Tineretului Comunist, urmînd ca acestea să fie puse în dezbateră viitoarei conferințe a cercului «Tineretul socialist»”²¹.

Conducerea Mișcării tineretului socialist din România a hotărît, pentru luna martie 1921, organizarea de conferințe regionale preliminare congresului de unificare a tineretului pe scara întregii țări. Aceste conferințe au avut un important rol în consolidarea curentului comunist, dominant în organizațiile tineretului socialist.

Exprimînd orientarea revoluționară a mișcării de tineret din țara noastră, gazeta „Tineretul socialist” arăta, în numărul său din 20 aprilie 1921, că va păși cu fermitate pe calea cea nouă a curentului revoluționar, comunist. Noi, scria gazeta, „trebuie să fim cu *Internaționala Treia Comunistă*. Noi sîntem cu cei nouă sute de mii de tineri de toate neamurile din *Internaționala Comunistă a Tineretului*”²².

După cum se știe, la lucrările Congresului I al P.C.R., din mai 1921, au fost prezenți ca delegați și reprezentanți ai Mișcării tineretului socialist din vechea Românie și ai Uniunii tineretului muncitor din Ardeal și Banat. Cu această ocazie, ei s-au întîlnit în două ședințe, care au evidențiat că organizațiile de tineret din țara noastră se situau pe pozițiile marxist-leniniste și acceptau întru totul hotărîrile Internaționalei Comuniste a Tineretului. În cadrul acestor ședințe s-a hotărît unificarea organizațiilor tineretului din România într-o organizație centralizată a mișcării comuniste de tineret din întreaga țară. Referindu-se la aceste hotărîri, un material de arhivă precizează în mod expres că în cursul amintitelor ședințe s-a stabilit, în principiu, „unificarea făcută pe baza programului Internaționalei Comuniste a Tineretului”²³.

Tot în cadrul întîlnirilor delegaților tineretului revoluționar din provinciile țării s-a stabilit ca din Comitetul Central al Mișcării tineretului socialist, cu sediul în București, să facă parte, pînă la congresul general

²⁰ „Socialismul”, anul XV, nr. 36, din 6 martie 1921.

²¹ *Ibid.*

²² „Tineretul socialist”, anul X, nr. 1, din 20 aprilie 1921.

²³ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 93, mapa nr. 17.

al tineretului muncitor, și reprezentanți din Transilvania și Banat, ceea ce a constituit un pas înainte în direcția creării unei organizații unificate și centralizate a tineretului revoluționar la nivelul întregii țări²⁴. S-a convenit ca întrunirea Congresului general de unificare a mișcării revoluționare de tineret din România să fie fixată pentru zilele de 28—30 iulie 1921, la București.

De menționat că primul congres al Partidului Comunist Român a înscris pe ordinea de zi și un punct referitor la *Mișcarea tineretului*; Gheorghe Cristescu a propus congresului ca atitudinea partidului față de această problemă să fie materializată într-o *Moțiune* specială²⁵. Arestarea samavolnică a delegaților care au votat pentru crearea P.C.R. și afilierea sa necondiționată la Internaționala a III-a, între care se aflau și reprezentanți ai mișcării revoluționare de tineret, a făcut ca această moțiune să nu poată fi adoptată de congres.

În proiectul de statut al partidului publicat atât în toamna anului 1920 cât și în zilele desfășurării Congresului I al P.C.R., se reflectă cu claritate concepția partidului de tip nou privind mișcarea revoluționară de tineret. „Secțiunile [partidului comunist] — se menționa în proiectul de statut — sînt obligate să formeze cercuri ale tineretului comunist. În aceste cercuri vor intra tineri între 13 și 20 ani și vor rămîne pînă la 25 de ani, fiind obligați însă ca de la vîrsta de 20 de ani să se înscrie în partid... Cercurile tineretului sînt autonome, ele trebuie să se conducă însă după principiile, programul și statutul partidului, sub controlul Comitetului Executiv, față de care rămîn subordonate”²⁶.

În pofida greutăților în care a fost nevoit să-și înceapă activitatea în urma arestării delegaților la congres (de menționat că peste 30 de militanți comuniști ai mișcării tineretului se găseau în închisori), partidul comunist a acționat, de la început, cu toată grija și răspunderea pentru formarea, creșterea și educarea tinerei generații în spiritul principiilor comuniste, militante, pentru antrenarea ei la eroica luptă de înfăptuire a nobilelor idealuri ale clasei muncitoare. La scurt timp după Congresul din mai 1921, partidul comunist a însărcinat pe Nicolae Popescu-Doreanu, Lucrețiu Pătrășcanu, Elena Filipovici, Gheorghe Stoica și alte cadre tinere de partid să activeze în cadrul mișcării tineretului socialist și să-i asigure o îndrumare corespunzătoare prin legătura pe care o mențineau cu partidul comunist.

În vara anului 1921, Comitetul Central provizoriu al Mișcării tineretului socialist din vechea Românie, constituit din Nicolae Popescu-Doreanu, Lucrețiu Pătrășcanu și Ștefan Teodorescu, a desfășurat o activitate plină de conținut, menită să ducă la consolidarea organizațiilor slăbite, la refacerea celor distruse de teroarea instituită de autoritățile burghezo-moșierești. Pe această linie, un succes incontestabil l-a constituit reapariția, la 28 august 1921, a gazetei „Tineretul socialist”, unicul organ de presă revoluționar care a putut apărea în acea vreme. „Tineretul socialist” și-a reafirmat crezul său politic, adeziunea sa la ideologia marxist-leninistă, salutînd cu entuziasm și bucurie crearea P.C.R., pe care o aprecia

²⁴ Gh. Moț, V. Ștefănescu, C. Mocanu, *Contribuții la istoria organizației marxist-leniniste de tineret din România*, vol. I, Editura tineretului, București, 1959, p. 103.

²⁵ „Socialismul”, anul XV, nr. 89, din 14 mai 1921.

²⁶ *Ibid.*

ca „un gest de maturitate politică și de hotărîre pentru munca de emancipare”²⁷. Gazeta își exprima optimismul și convingerea fermă în victoria finală pentru care numeroși militanți ai mișcării muncitorești se aflau în închisoare: „Lanțurile care ne încătușează noi trebuie să ni le rupem. Statul proletar noi trebuie să-l creăm! De la burghezie nu putem aștepta decît gloanțe și temnițe...”²⁸.

Prin intermediul „Tineretului socialist”, P.C.R. a desfășurat o campanie fructuoasă pentru atragerea tineretului sub steagul revoluționar de luptă. „Sarcina de acum a tineretului — scria gazeta — stă în a atrage masele de tineri muncitori către partidul comunist, de a le ridica la cunoașterea principiilor și a programului comunist în așa fel ca să alcătuiască un front unic și puternic de luptă comunistă”²⁹. Privitor la orientarea gazetei tineretului, într-un document de partid din acea perioadă se afirma: „Muncitorimea conștientă își dădea seama că «Tineretul socialist» era gazetă comunistă, cu tot titlul care îl purta”³⁰.

În cursul anului 1921, problema unificării pe scară națională a organizațiilor revoluționare de tineret a fost pusă cu tot mai multă insistență. Majoritatea covârșitoare a tinerilor organizați își exprimau în conferințe, în scrisori, în moțiuni sau apeluri adeziunea totală și voința de a acționa în această direcție. Grăitor în acest sens este apelul Comitetului Executiv al Uniunii tineretului muncitor din Ardeal și Banat adresat în martie 1921 organizației de tineret din vechea Românie: „Conștienți că puterea noastră se află în unitatea de interese și de voință, trebuie să ne strîngem rîndurile și să înglobăm pe toți tinerii muncitori din România într-o asemenea organizație care, stînd pe baza luptei de clasă neîmpăcate, să ajute la eliberarea proletariatului, să facă educația tinerilor muncitori pentru noua societate”³¹.

Ca expresie a permanentelor legături care existau între organizațiile revoluționare de tineret din întreaga Românie și Internaționala Comunistă a Tineretului, Comitetul Executiv al I.C.T. s-a adresat printr-o chemare tineretului din România, invitîndu-l să acționeze în direcția unirii tuturor forțelor comuniste tinere într-o organizație comunistă centralizată, unică din România³².

Relațiile dintre mișcarea revoluționară de tineret din România și Internaționala Comunistă a Tineretului erau identice cu cele existente între acest for comunist internațional și celelalte organizații comuniste de tineret din alte țări. Acest fapt este ilustrat și de participarea a patru delegați ai mișcării revoluționare de tineret din țara noastră, printre care Alexandru Buican, Saul Osias, Al. Lichtblau, la Congresul al II-lea al I.C.T., care a avut loc la Moscova, între 9 și 23 iulie 1921. Acești delegați ai tineretului comunist din România au participat și la lucrările celui de-al treilea Congres al Internaționalei a III-a Comuniste, desfășurat tot la Moscova în perioada 22 iunie — 12 iulie 1921.

²⁷ „Tineretul socialist”, anul X, nr. 4, din 28 august 1921.

²⁸ *Ibid.*

²⁹ „Tineretul socialist”, anul X, nr. 8, din 25 septembrie 1921.

³⁰ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 14, fila 247.

³¹ „Ifjü-proletar” („Tinărul proletar”) din 20 martie 1921.

³² „Tineretul socialist”, anul X, nr. 8, din 25 septembrie 1921.

În șirul acțiunilor desfășurate sub conducerea și îndrumarea P.C.R., pentru unificarea pe scară națională a organizațiilor revoluționare ale tineretului socialist, un moment de seamă l-a reprezentat Conferința preliminară din 23 octombrie 1921, reunită la Brașov, în cadrul căreia reprezentanții tineretului revoluționar din vechea Românie, Transilvania și Banat au hotărât, de comun acord, convocarea Congresului general al mișcării de tineret pentru 1 martie 1922, congres care urma să consfințească centralizarea organizațiilor de tineret din întreaga țară într-o organizație unică, revoluționară³³. „Punctul nostru de vedere — sublinia „Tineretul socialist“ referitor la această problemă —, așa cum de atâtea ori l-am expus, e hotărât și clar. Unificarea tineretului din România este una din preocupările și punctele la care ținem cel mai mult“³⁴.

Cu prilejul conferinței de la Brașov s-a hotărât elaborarea unui proiect de statut al organizației de tineret, care să fie dezbătut și aprobat de congres, cât și trimiterea în mod sistematic de rapoarte ale mișcării revoluționare de tineret din Transilvania și Banat către Comitetul Central provizoriu al mișcării de tineret din București³⁵.

În sprijinul procesului de organizare a mișcării de tineret, gazeta „Tineretul socialist“ a deschis în luna februarie 1922 o nouă rubrică, intitulată *Organizarea tineretului*, în care aveau să fie dezbătute problemele majore de organizare și tactică a mișcării. „Ideea socialistă — scria redacția gazetei — n-a dăruit puterea capitalistă și țaristă din Rusia decât prin forța proletariatului rus. Pretutindeni, numai muncitorimea, prin puterea ei, va reuși să facă victorioasă ideea socialistă. Dar proletariatul nu însemnează o forță atunci când e împrăștiat, atunci când muncitorii care au absolut aceleași idei nu au și aceeași organizație. Numai organizația face forța și numai forța impune ideile. De aceea «Tineretul socialist», de acord cu Comitetul Central provizoriu, a înființat rubrica «Organizarea tineretului», care se va ocupa cu chestiunile de organizare și de tactică ale organizațiilor tineretului în vederea stabilirii definitive a unui program de acțiune pentru Federația Tineretului Socialist din întreaga Românie, care trebuie să se înființeze“³⁶.

În spiritul acestor idei, Comitetul Central provizoriu a și trecut la regruparea unor organizații de tineret, însărcinând Comitetul județean al U.T.S. Iași cu formarea și centralizarea organizațiilor tineretului socialist de pe întreaga Moldovă³⁷.

Întrucât autoritățile burghezo-moșierești au refuzat sistematic să aprobe ținerea Congresului mișcării revoluționare de tineret, Comitetul Central provizoriu a convocat o conferință generală pe țară a tineretului socialist pentru zilele de 19—20 martie 1922, la București. Ordinea de zi a conferinței cuprindea următoarele probleme: 1. Raportul Comitetului Central provizoriu — raportor Nicolae Popescu-Doreanu; 2. Raportul delegaților din țară; 3. Reorganizarea mișcării tineretului — rapor-

³³ „Tineretul socialist“, anul X, nr. 16, din 12 noiembrie 1921. S-a mai stabilit să se ia legătura cu reprezentanții tineretului revoluționar din celelalte provincii istorice pentru a se realiza centralizarea deplină.

³⁴ „Tineretul socialist“, anul X, nr. 25, din 13 ianuarie 1922.

³⁵ I. Apostol, *Conferința generală a tineretului muncitor din martie 1922*, în „Studii. Revistă de istorie“, anul XV, nr. 2/1962, p. 273-274.

³⁶ „Tineretul socialist“, anul X, nr. 29, din 11 februarie 1922.

³⁷ „Tineretul socialist“, anul XI, nr. 4, din 3 septembrie 1922.

tor Andrei Moldoveanu * ; 4. Chestiunea unificării ; 5. Congresul — raportor Ștefan Teodorescu ; a. Alegerea unei comisii pentru pregătirea congresului și a statutelor ; b. Fixarea ordinii de zi a congresului ; 6. Diverse ³⁸.

Sub titlul *Conferința noastră*, conducerea Mișcării tineretului socialist din România explica limpede, în gazeta „Tineretul socialist“, sarcinile pe care le avea de îndeplinit conferința anunțată. Ea „va avea latitudinea ca, bazată pe cunoașterea exactă a situației, să dea norme generale de conducere. Aceeași latitudine are conferința în ceea ce privește unificarea... Conferința poate hotărî asupra modului cel mai prielnic de conlucrare între organizațiile diferitelor provincii, așa fel ca unificarea să existe de fapt, rămânînd să fie oficial recunoscută la Congresul general al tineretului“ ³⁹.

În editorialul intitulat : *Pentru conferința tineretului*, publicat în „Tineretul socialist“, Comitetul Central provizoriu sublinia importanța reunirii într-o conferință generală, *pentru prima oară*, a delegaților „muncitorimii tinere din toate provinciile românești“ ⁴⁰. Erau apoi relevate sarcinile importante asupra cărora conferința tineretului avea de hotărît : „Tineretul muncitor, alături de cei vîrstnici, are de dus lupta contra dușmanului de clasă, dușman al întregului proletariat, are de dus lupta contra clasei capitaliste. Pentru aceasta îi trebuie o pregătire specială, o pregătire pe care nu o pot da nici numai cărțile de azi, nici numai lupta zilnică. De aceea, tinerii muncitori trebuie să știe să îmbine cultura culeasă din cărți cu lupta zilnică pe care o au de dus. *Pe această cale trebuiește condusă noua mișcare a tineretului...*“ (subl. ns.) ⁴¹.

În această lumină, Comitetul Central provizoriu preciza : „Începutul unificării este unul din punctele pe care conferința este chemată să-l rezolve“ ⁴². Ștînd pe terenul realității — se arăta mai departe —, conferința va trebui „să puie bazele organizatoare a[le] mișcării noastre, bazele unei organizații sistematice, fără exagerare de forțe inexistente, dar cu o înțeleaptă utilizare a celor ce există. *Refacerea și reorganizarea mișcării noastre pe cele mai bune baze și care să asigure maximul de folos pentru muncitorimea tînără e al doilea punct ce va avea de rezolvat conferința tineretului*“ ⁴³.

Importanța Conferinței generale a mișcării revoluționare a tineretului din România rezultă, așadar, din hotărîrile pe care ea le avea de luat în două probleme fundamentale : *centralizarea la scara întregii țări și așezarea organizației pe principiile marxist-leniniste de luptă*. Sub acest semn s-au desfășurat, în întreaga țară, adunări generale de alegere a delegaților pentru conferință, iar în presa de tineret au apărut o serie de materiale ce sintetizau principalele probleme pe care conferința era chemată să le rezolve ⁴⁴.

* Pseudonim al lui Lucrețiu Pătrășcanu.

³⁸ „Tineretul socialist“, anul X, nr. 32, din 4 martie 1922. Numele raportorilor au fost publicate în „Tineretul socialist“, anul X, nr. 33, din 11 martie 1922.

³⁹ *Ibid.*

⁴⁰ „Tineretul socialist“, anul X, nr. 34, din 18 martie 1922.

⁴¹ *Ibid.*

⁴² *Ibid.*

⁴³ *Ibid.*

⁴⁴ „Îașul socialist“, anul III, nr. 39, din 19 martie 1922.

Conferința generală a tineretului socialist din România, desfășurată în zilele de 19 și 20 martie 1922 la București, a reunit pentru prima dată în istoria mișcării revoluționare de tineret reprezentanți ai organizațiilor din toate provinciile țării (în total 24). La conferință se aflau : Lucrețiu Pătrășcanu, Nicolae Popescu-Doreanu, Gheorghe Stoica, Ștefan Teodorescu, Iosif Krabs ca membri ai Comitetului Central provizoriu al Mișcării tineretului socialist din vechea Românie ; Ficher Mor, I. Rosenberg ca membri ai Comitetului Central al Uniunii tineretului muncitor din Ardeal și Banat ; M. Covaci din partea Comitetului regional al U.T.M. Timișoara ; Ion Filipescu din partea Comitetului regional Moldova al mișcării socialiste a tineretului, precum și delegați din Cluj, Brașov, Sf. Gheorghe, Baia Mare, Iași, Ploiești, Galați, Constanța, Caracal și din alte centre. La lucrările conferinței generale au participat, de asemenea, reprezentanți ai P.C.R.⁴⁵

Lucrările au fost deschise de Ștefan Teodorescu, care a salutat „prima Conferință generală a tineretului socialist din România la care participă delegați din toate părțile țării”⁴⁶. Delegații au primit cu însuflețire propunerea lui Lucrețiu Pătrășcanu ca lucrările conferinței „să se desfășoare sub președinția de onoare a tovarășilor închiși”. Ca președinte al lucrărilor conferinței a fost ales Nicolae Popescu-Doreanu.

Conferința generală a tineretului socialist — a arătat el în cuvîntarea de deschidere — „are marele rol de a reorganiza mișcarea noastră [...]. Trebuie să organizăm marea masă a ucenicilor și a lucrătorilor tineri, care suferă din greu exploatarea patronilor. Trebuie să ne adresăm muncitorilor tineri de la sate, să le arătăm că cele ce le spune popa și jandarmul nu sînt decît în interesul ciocoilor și că scăparea lui este în organizațiile surori cu cele ale muncitorilor de la orașe. Să ne adresăm tinerilor săraci de pe băncile școlii și ale universității și să le spunem că numai lîngă noi își vor găsi scăparea. De asemenea, trebuie să pătrundem prin zidurile cazărnilor și să spunem fraților noștri de acolo că dușmanul lui nu sîntem noi și nici muncitorii și țăranii de peste granițe, ci burghezia de pretutindeni”⁴⁷.

După citirea scrisorilor de salut sosite pe adresa conferinței din partea unor organizații de tineret din țară și a tineretului comunist din Bulgaria *, Nicolae Popescu-Doreanu a prezentat raportul de activitate al Comitetului Central provizoriu de la crearea sa și pînă în martie 1922. Arătînd condițiile de teroare din vara anului 1921, moment în care și-a început activitatea noul organ central, raportul s-a referit la munca asiduă desfășurată de Comitetul Central provizoriu în sprijinul activității largi a partidului comunist de organizare a clasei muncitoare și, în același timp, de consolidare organizatorică și politică a mișcării revoluționare de tineret.

Dezbaterile care au avut loc pe marginea raportului Comitetului Central provizoriu, ca și a rapoartelor delegaților secțiunilor (punctul

⁴⁵ „Tineretul socialist”, anul X, nr. 35, din 25 martie 1922.

⁴⁶ *Ibid.*

⁴⁷ *Ibid.*

* Trimiterea acestei scrisori nu este întîmplătoare : ca secție a Internaționalei Comuniste a Tineretului, mișcarea revoluționară de tineret din România întreținea strînse legături cu organizațiile comuniste de tineret din celelalte țări.

al doilea al ordinii de zi) au reliefat succesele obținute de mișcarea de tineret din țara noastră după primul război mondial în direcția dezvoltării și maturizării sale politice-ideologice, dorința unanimă a tineretului de a unifica organizația sa pe baze noi.

Raportul privind reorganizarea mișcării de tineret, prezentat de Lucrețiu Pătrășcanu, sublinia că, în condițiile date, singura atitudine de urmat pentru organizațiile tineretului, care aducea maximum de foloase activității lor, era autonomia deplină, ceea ce nu excludea, ci chiar impunea participarea activă a tineretului muncitor exploatat, alături de întregul proletariat, la lupta pentru satisfacerea cerințelor sale specifice. Prin declararea formală a autonomiei mișcării socialiste a tineretului se menținea unitatea în sînul întregii mișcări, iar prin conducerea ei de către membri ai partidului comunist se asigura îndrumarea revoluționară marxist-leninistă.

Conferința generală a discutat și a aprobat *Regulamentul de reorganizare a Mișcării tineretului socialist din România*. În prima sa parte, intitulată : *Considerațiuni generale*, acest document prevedea că Mișcarea tineretului socialist din România, ca organizație politică, are drept scop „să strângă în cadrele ei mase cît mai largi de tineri muncitori, să întărească aceste mase prin educație culturală solidă și, prin luptă pe teren economic, luptă la care în mod fatal e chemată să ia parte, să facă apte aceste mase de a intra în frontul de luptă a întregului proletariat român, bine pregătite și ca conștiință, și ca forță de rezistență”⁴⁸.

Partea a doua a Regulamentului de reorganizare, intitulată : *Organizație practică*, înfățișa structura organizatorică a Mișcării tineretului socialist din România, de la organele și organizațiile locale pînă la cele centrale. Un lucru deosebit de important prevăzut în acest document este unificarea mișcării pe scară națională : „Întreaga mișcare e condusă de un Comitet Central, cu sediul în București. Din acest Comitet Central fac parte de drept secretarii tuturor cercurilor regionale din țară *. Aceștia iau parte la adunările generale ale Comitetului Central”. În regulamentul adoptat se menționa că „tot în București va funcționa în mod permanent Executiva Comitetului Central, formată din 5 membri, care va conduce în mod permanent întreaga mișcare”⁴⁹.

La punctul al patrulea de pe ordinea de zi, Lucrețiu Pătrășcanu a prezentat raportul privind chestiunea *unificării* mișcării. Atît raportul cît și discuțiile pe marginea unificării pe scară națională a organizațiilor revoluționare de tineret au evidențiat condițiile deosebite în care activa mișcarea revoluționară de tineret ca urmare a înăspririi terorii antimuncitorești, precum și o serie de alte greutăți pe care le întâmpina în transpunerea în practică a acestui obiectiv fundamental. Mișcarea de tineret din vechea Românie era de acum formal *autonomă*, cea din Transilvania și Banat depindea de Consiliul general al sindicatelor de la Cluj, cea din Bucovina era subordonată Partidului social-democrat. Delegații la conferință și-au exprimat hotărîrea fermă de a acționa cu toate forțele, în pofida oricăror greutăți și piedici, pentru înfăptuirea neîntîrziată a uni-

⁴⁸ „Tineretul socialist”, anul X, nr. 36, din 1 aprilie 1922.

* Potrivit Regulamentului de reorganizare, cercurile regionale se constituiau din totalitatea cercurilor dintr-o provincie istorică.

⁴⁹ „Tineretul socialist”, anul X, nr. 36, din 1 aprilie 1922.

ficării. În acest sens, s-a stabilit ca organizațiile din Transilvania și Banat să aibă în Comitetul Central doi delegați, pentru a se asigura o conlucrare trainică între organizațiile de tineret din întreaga țară.

Conferința a adoptat o serie de *apeluri, moțiuni și scrisori de salut*, care exprimau fidel poziția revoluționară, marxist-leninistă, profund patriotică și internaționalistă a mișcării revoluționare de tineret din țara noastră.

Apelul conferinței către muncitorimea tinăra din România se adresa tineretului muncitor, conștient de îndatoririle ce le avea față de clasa muncitoare, de poporul român, de a aduce contribuția sa la organizarea și la întărirea mișcării de tineret în cadrul și sub steagul tineretului socialist din întreaga Românie, la lupta generală împotriva exploatării capitaliste, pentru drepturi și libertăți democratice ⁵⁰.

Conferința generală a adoptat trei moțiuni în care saluta „memoria martirilor proletariului român căzuți în lupta pentru dezrobirea proletariului” ⁵¹, ca și pe militanții implicați în procesul din Dealul Spirei, se exprimau protestul împotriva terorii antimuncitorești din țară, admirația și solidaritatea frățească cu lupta proletariului rus.

„Tineretul socialist din România — se arăta în *Moțiunea de protest contra terorii antimuncitorești* — protestează contra înscenărilor criminale ale siguranței generale, în urma cărora sute dintre cei mai devotați luptători ai proletariului au fost arestați și torturați luni de zile, contra înscenării celui mai monstruos proces intentat întregii clase muncitoare, unde, prin călcarea tuturor legilor, se lucrează la condamnarea tovarășilor noștri, care nu s-au dat înapoi de la datoria pe care le-o impuneau nevoile muncitorimii și ideea socialistă... Conferința protestează contra șicanelor pe care ocîrmuirea le face organizațiilor muncitorești și intimidărilor la care supune pe membrii organizațiilor noastre” ⁵². Conferința chema tineretul proletar din România „să zidească organizațiile unde ne vom cultiva mintea și sufletul și pe stîlpii cărora se va înălța zidul puternic al muncitorimii care va sfărîma orice tendință nimicitoare a capitalismului, zid pe care se va clădi mîntuitoarea societate socialistă” ⁵³.

Moțiunea de solidaritate cu poporul rus sublinia că în Rusia proletară „tovarășii noștri muncitori au pus mîna pe puterea statului, conducîndu-și singuri destinele” și făcea un călduros apel către întreaga muncitorime, și îndeosebi către tineretul proletar, să vină în ajutorul fraților de luptă din Rusia.

Conferința a adresat Internaționalei Comuniste a Tineretului, a cărei parte se considera, o *Scrisoare*, în care o asigura de hotărîrea tineretului revoluționar din România de a participa fără rezerve la lupta generală a proletariului român, condusă de partidul comunist, de a face „din mișcarea tineretului din țara românească o platformă solidă pe care să se clădească societatea socialistă” ⁵⁴.

⁵⁰ „Tineretul socialist”, anul X, nr. 35, din 25 martie 1922.

⁵¹ *Documente din istoria partidului comunist și a mișcării muncitorești revoluționare din România (mai 1921-august 1924)*, Editura politică, București, 1970, p. 173.

⁵² *Ibidem*, p. 173-174.

⁵³ *Ibidem*, p. 174-175.

⁵⁴ *Ibidem*, p. 175.

De asemenea, a fost trimisă o *Scrisoare către tineretul comunist din Bulgaria*, în care conferința mulțumea pentru salutul frățesc adresat și asigura că „va merge cu curaj pe căile largi ale socialismului internațional pentru desăvârșita eliberare a clasei muncitoare prin nimicirea completă a capitalismului exploatator”⁵⁵.

Conferința generală a mișcării tineretului socialist din România din martie 1922, prin problemele dezbătute, prin măsurile adoptate privind conținutul revoluționar al acestor hotărâri, prin larga reprezentare a tuturor organizațiilor de tineret din țară, a pus bazele organizației unice, centralizate, marxist-leniniste de tineret din România — Uniunea Tineretului Comunist.

Referindu-se la însemnătatea acestei conferințe, „Tineretul socialist” aprecia, în numărul său din 25 martie 1922, că „rezultatele conferinței sînt imense. *Unificarea care le dă organizațiilor noastre forță și viață, unificarea reală a început... Dar [nu] numai aceasta a fost opera conferinței noastre. Bazele și directivele noi organizatorii au fost date mișcării tineretului*” (subl. ns.).

Adoptarea principiului autonomiei organizației pînă în primăvara anului 1924, ca și menținerea denumirii de „tineret socialist” a fost o chestiune de tactică, urmărind a menține unitatea rîndurilor mișcării de tineret și a o feri de loviturile terorii burghezo-moșierești. Acestea nu au afectat conținutul principal marxist-leninist al organizațiilor de tineret, fapt ce reiese din activitatea revoluționară a mișcării tineretului socialist, desfășurată sub conducerea P.C.R., din ținuta comunistă în ansamblu a organelor de presă pentru tineret. Referindu-se la această problemă, reprezentantul mișcării revoluționare de tineret din România pe lângă Federația Balcanică a Tineretului Comunist, Al. Buican, scria în raportul său din același an: „*Pentru a putea să ne menținem pe terenul legalității și în această situație de a putea servi partidului comunist, așa după cum la început ziarul „Tineretul socialist” fusese pus la dispoziția Comitetului ilegal al partidului comunist, pentru a nu cădea împreună cu partidul în caz de începere a teroarei, ci de a fi supapa lui de siguranță, C.C.P. a hotărît ca să susție autonomia mișcării*”⁵⁶.

Caracterul comunist al mișcării de tineret din țara noastră ca și conținutul hotărîrilor adoptate de Conferința din martie 1922 au fost recunoscute de către Internaționala Comunistă a Tineretului, care într-o scrisoare din 25 septembrie 1922 specifica: „Pentru moment noi sîntem de acord cu forma independentă a legăturilor voastre oficiale cu partidul comunist. Însă noi sperăm că Uniunea de tineret unificată va putea sprijini și în mod public propaganda de front unic a partidului comunist. Totuși este neapărat necesar ca conducerea comunistă a Uniunii legale de tineret să colaboreze cu partidul comunist”⁵⁷.

Merită subliniat faptul, deosebit de important, că pe plan extern Uniunea Tineretului Socialist din România a avut legături numai cu Internaționala Comunistă a Tineretului. Într-un raport al acesteia se evidențiază că numai de la cel de-al III-lea Congres al I.C.T., ținut între 4 și 12 decembrie 1922, timp de un an în ședințele Comitetului Executiv al In-

⁵⁵ *Ibid.*

⁵⁶ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 14, fila 247.

⁵⁷ *Ibid.*

ternaționalei Comuniste a Tineretului au fost dezbătute de 28 de ori unele probleme care se refereau la mișcarea comunistă de tineret din România⁵⁸. Gradul de intensitate a relațiilor Uniunii Tineretului Socialist din România cu I.C.T. se reflectă și în cele 39 de scrisori și rapoarte ale mișcării de tineret din România către Internaționala Comunistă a Tineretului, în cele 29 de scrisori și alte materiale trimise de I.C.T. mișcării comuniste de tineret din România⁵⁹, ca și în delegarea în România a unui reprezentant al I.C.T. pe termen de 14 zile⁶⁰. În acest cadru se adaugă legăturile pe care mișcarea revoluționară a tineretului din România le-a avut cu Federația Balcanică a Tineretului Comunist.

Procesul de consolidare a mișcării comuniste de tineret din țara noastră, de creștere a maturității politice a tineretului revoluționar a continuat după conferința din martie 1922 cu o și mai mare intensitate, sub îndrumarea și cu sprijinul susținut al partidului comunist. Într-un raport semnat de Bădulescu (Gh. Moscu) și adresat Internaționalei Comuniste privind activitatea P.C.R. între 1 și 15 decembrie 1922, referitor la mișcarea tineretului revoluționar din țară se menționa: „Întreaga mișcare a tineretului din România se poate lăuda de a fi în realitate una pur comunistă. Până acum social-democrației nu i-a reușit să creeze o proprie mișcare de tineret. Cu aprobarea Comitetului Executiv al Internaționalei Tineretului Comunist, mișcarea tineretului din România a apărut ca o organizație autonomă, prin aceasta i-au rămas libere anumite domenii legale de activitate. Mulțumită acestei tactici, mișcarea de tineret a putut să se dezvolte într-o mișcare care impune respect și să prindă rădăcini... Relațiile între partid[ul comunist] și tineret sînt bune... În prezent, tineretul este obiectul celor mai grele persecuții. Însă sprijinit de partid a reușit să biruie cele mai grele lovituri”⁶¹.

Secretarul general al P.C.R., Gheorghe Cristescu, într-un raport trimis la 8 aprilie 1923 Federației Balcanice a Tineretului Comunist și Cominternului, referindu-se la prigonirea mișcării de tineret de către autoritățile burghezo-moșierești, scria că „mișcarea tineretului o duce foarte greu cu dezvoltarea, contra lui se exercită aceeași teroare ca și contra partidului [comunist], o consideră mișcare comunistă”⁶².

În același sens, apreciind conținutul comunist al activității mișcării de tineret din România organizat în Uniunea Tineretului Socialist, gazeta „Tineretul socialist” releva în numărul său din 1 mai 1924: „Comunismul, ca țel și ca principiu, a călăuzit atît pe conducătorii cît și pe membrii Uniunii Tineretului Socialist. Manifestările atît în întruniri cît și în gazete au fost însuflețite totdeauna de spiritul comunist”.

În lumina ideilor revoluționare jalonate de Conferința generală din martie 1922 a fost publicat în ianuarie 1923 *Statutul Uniunii Tineretului Socialist din România*, care a fost aprobat de plenara din martie 1923 a Comitetului Central provizoriu al mișcării tineretului socialist. Acest statut, care reflectă, în esență, conținutul revoluționar, comunist al organizației, a întărit din punctul de vedere organizatoric mișcarea de

⁵⁸ „Internationale Jugend Korrespondenz”, anul V, nr. 12, din august 1924.

⁵⁹ *Ibid.*

⁶⁰ *Ibid.*

⁶¹ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 11, mapa 47/1, fila 88.

⁶² Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 19, mapa nr. 11, fila 10.

tineret din România. Statutul definea scopul uniunii ca fiind „desființarea sistemului de producție capitalist și înfăptuirea societății socialiste“. El preconiza: „Lupta pentru îmbunătățirea stării economice a tinerilor muncitori pe terenul luptei de clasă; Ridicarea nivelului cultural, în general al tinerilor muncitori, spre a-i face să posede înțelegerea științifică a luptei de clasă și educarea socialistă de zi cu zi a lor pentru a deveni buni luptători ai clasei proletare. Baza culturii este marxismul revoluționar“⁶³.

Potrivit statutului, se mențineau pe mai departe, din considerentele mai înainte amintite, denumirea de „tineret socialist“ și autonomia formală a organizației.

Intensificarea măsurilor represive ale guvernului liberal împotriva mișcării comuniste a dus, în mai 1923, la interzicerea organizațiilor revoluționare de tineret în unele provincii ale țării, a îngreunat și mai mult activitatea legală a celor din vechea România. În anul 1924, organele de presă „Tineretul socialist“ și „Uj harcos“ („Noul luptător“) au fost suprimate, comisarul regal interzicând tuturor tipografiilor imprimarea lor. Descinderile din ce în ce mai frecvente la sediile organizațiilor de tineret se soldau cu arestarea a o serie de cadre de bază din conducerea centrală, regională și locală. În acele condiții, singura cale pentru dezvoltarea mișcării comuniste de tineret era calea organizării sale pe baze ilegale. La indicația Partidului Comunist Român, C.C. al U.T.S., analizând situația creată, a apreciat că se impunea schimbarea denumirii Uniunii Tineretului Socialist în Uniunea Tineretului Comunist din România. Referindu-se la aceasta, unul dintre militanții mișcării comuniste de tineret de atunci arată: „U.T.S. — singura posibilitate legală de existență a mișcării de tineret — putea desfășura și pe viitor o activitate chiar și semilegală în condițiile în care măsurile represive ale guvernului îi vor permite acest lucru. În acest caz, denumirea organizației rămânea în continuare neschimbată, deoarece având în vedere momentele dificile în care se afla partidul comunist și organele sale, când orice posibilitate de activitate legală era practic pierdută — existența unei organizații semilegale a «Tineretului socialist» era — după cum remarcă unul din documentele vremii *«de cea mai mare importanță pentru întreaga mișcare comunistă»* (subl. ns.). În cazul că Uniunea Tineretului Socialist va avea de suferit la fel ca și partidul comunist de pe urma măsurilor represive, se preconiza schimbarea denumirii organizației, deoarece se dădea o puternică lovitură adversarilor mișcării comuniste. În timp ce autoritățile siguranței doreau cu orice chip să nimicească mișcarea comunistă și când credeau că au realizat acest lucru, prin măsurile represive adoptate, o organizație care pînă atunci activase sub camuflaj «socialist» se declară pe față comunistă. În condițiile în care activitatea partidului devenise tot mai dificilă, apariția și afirmarea unei noi organizații comuniste aveau un caracter *tonifiant*, de a demonstra maselor largi că în pofida situației grele mișcarea comunistă se extinde totuși, atrăgînd de partea sa noi cercuri muncitorești...”⁶⁴.

⁶³ „Tineretul socialist“, anul XI, nr. 25, din 29 ianuarie 1923.

⁶⁴ Arhiva Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., fondul nr. 4, dosarul nr. 866, vol. 7, filele 26-28.

Forma în care s-a realizat schimbarea denumirii U.T.S. a fost aceea a unui *referendum*, care a decis atât afilierea deschisă la Internaționala Comunistă a Tineretului, cât și noua denumire : *Uniunea Tineretului Comunist*. Data referendumului fusese hotărâtă pentru 1 mai 1924.

De menționat că în acele grele condiții s-a ținut la Sibiu, în ianuarie 1924, cu un număr restrâns de delegați și în cea mai strictă conspirativitate, Congresul general al Uniunii Tineretului Socialist. Printr-o *moțiune* rămasă ca document, fără a se ști dacă a fost adoptată sau nu, congresul s-a declarat a fi al Uniunii Tineretului Comunist din România. Totuși și după această dată, după cum arată documentele, s-a menținut pe mai departe denumirea de Uniunea Tineretului Socialist din România pînă în mai 1924, cînd în materialele de propagandă organizația tineretului revoluționar din țara noastră s-a intitulat Uniunea Tineretului Comunist din România, declarîndu-se public afiliată la Internaționala Comunistă a Tineretului și, de asemenea, în mod deschis subordonată P.C.R.

Prin adoptarea denumirii de Uniunea Tineretului Comunist, organizația marxist-leninistă a tineretului, existentă pe întreaga țară din 1922, și-a afirmat mai hotărît și deschis atașamentul la ideile comuniste, sub impulsul cărora activase și pînă atunci. Cu aceasta începea o nouă perioadă în activitatea organizației marxist-leniniste de tineret din țara noastră, care, sub conducerea și îndrumarea permanentă, plină de grijă și căldură, a partidului comunist, a înscris pagini nepieritoare de eroism și abnegație în frontul larg de luptă al clasei muncitoare, al maselor largi împotriva exploatării și împilării, pentru o viață nouă, socialistă pe meleagurile României.



Internaționalismul mișcării revoluționare de tineret din România

FLOREA DRAGNE

Mișcarea revoluționară și democratică a tineretului din România a apărut și s-a dezvoltat pe ogorul fertil al unei bogate tradiții de luptă pentru independență națională și progres. Tineretul, prin dinamismul și receptivitatea sa la idealurile de libertate și dreptate socială, la schimbările înnoitoare, a reprezentat de-a lungul istoriei un însemnat factor al mersului înainte al societății. „Din veac în veac — subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al Partidului Comunist Român —, el a preluat și dezvoltat virtuțile și tradițiile înaintate ale poporului; înfruntând greutăți, dând nenumărate jertfe, el a jucat un rol de seamă în lupta împotriva asupritorilor, pentru dezrobirea socială, pentru cucerirea și apărarea independenței și suveranității naționale”¹.

*

Parte inseparabilă a poporului român, care a avut de suferit o cruntă exploatare și împilare socială și națională, tineretul din țara noastră a moștenit de timpuriu, pe lângă tradiția patriotică de luptă neîmpăcată împotriva stăpînitorilor autohtoni și a asupritorilor străini, și o mare receptivitate la tot ce se petrecea în afara hotarelor țării, solidarizîndu-se, sub cele mai diferite forme, cu acțiunile de luptă ale clasei muncitoare de pretutindeni, ale tineretului revoluționar și democratic din celelalte țări.

Afirmarea spiritului internaționalist în rîndurile clasei muncitoare a fost amplificată odată cu înființarea primului partid muncitoresc în România (1893). De atunci, mișcarea noastră muncitorească va îmbina tot mai strîns și organic sarcinile naționale cu cerințele internaționalismului proletar.

Spiritul internaționalist militant, promovat de partidul clasei muncitoare, a pătruns adînc și în rîndurile tineretului revoluționar și democratic, ca parte integrantă a mișcării muncitorești.

¹ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construcției socialiste*, vol. 1, Editura politică, București, 1968 p. 308—309.

Crearea organizațiilor proprii ale tineretului muncitor începînd din ultimul deceniu al secolului trecut — Cercul elevilor tipografi înființat în iunie 1894 — a constituit o etapă nouă în dezvoltarea și afirmarea spiritului internaționalist în mișcarea revoluționară și democratică din România. Ele au cultivat în masele de tineri ideile solidarității cu lupta clasei muncitoare, cu forțele progresiste din lumea întreagă, au stabilit legături și au dezvoltat relații de colaborare cu organizațiile similare din celelalte țări. Ca urmare, reprezentanți ai tineretului muncitor din țara noastră participă la diferite manifestații internaționale ale tineretului socialist, la reuniuni și alte forme de activitate internațională, în cadrul cărora au loc fructuoase și utile schimburi de experiență, se stabilesc acțiuni de luptă comună etc. Una din acțiunile internaționale mai importante din acel timp la care, alături de cei 32 de delegați și invitați din 16 țări ale Europei, a participat și reprezentantul Mișcării tineretului muncitor din România a fost Conferința internațională a tineretului socialist de la Copenhaga, din septembrie 1910, unde activitatea cercurilor tineretului muncitor din țara noastră a fost pe larg prezentată în raportul general ținut cu acest prilej².

În cadrul legăturilor internaționaliste ale mișcării muncitorești din România, tineretul muncitor a acordat o atenție mare stabilirii de raporturi în primul rînd cu mișcările tineretului socialist din țările vecine. Este grăitoare în acest sens scrisoarea adresată de organizația tineretului muncitor din București în anul 1912 lui Gheorghe Dimitrov, în care își manifesta dorința ca acest militant prestigios al mișcării muncitorești din țara vecină să înlesnească legăturile între organizațiile tinerilor din Bulgaria și România. Ea se angaja ca îndată ce apare „Foaia tînarului” s-o expedieze tinerilor peste Dunăre, pentru a lua cunoștință de activitatea tineretului muncitor din țara noastră³.

Legăturile între tinerii socialiști români și cei din țările vecine au fost facilitate către sfîrșitul secolului trecut de faptul că o serie de tineri bulgari, sîrbi, greci studiau la facultățile din București. Mulți dintre aceștia, ca și o serie de tineri muncitori străini originari din țările înconjurătoare, frecventau Clubul muncitorilor din capitala României. „...În acest chip — sublinia raportul prezentat de delegația română la Congresul socialist internațional de la Bruxelles din 1891 — Bucureștiul devine focarul socialismului în răsărit”⁴. În anul 1912, D. Tuțovici, conducător de frunte al Partidului Social-Democrat din Serbia, declara că una dintre primele scrieri marxiste citite de el a fost lucrarea lui C. Dobrogeanu-Gherea *Concepția materialistă a istoriei*. Relevînd înal-

² „România muncitoare” din 19 septembrie 1910. O primă manifestare internațională de acest gen, la care tineretul român și-a adus contribuția la întărirea solidarității internaționale proletare, a avut loc cu prilejul Congresului internațional al studenților socialiști întrunit în decembrie 1893 la Geneva. Delegația studenților socialiști români a participat activ la lucrările congresului, aducînd o contribuție importantă la dezbaterile problemelor ideologice. Congresul a aprobat o rezoluție cu privire la fixarea unei zile internaționale a păcii, rezoluție propusă de delegația studenților socialiști români. (Vezi „Munca” din 23 ianuarie 1894.)

³ Arhiva Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., fondul nr. 10, dosarul nr. 1148, vol. I, filele 1—3.

⁴ Documente din mișcarea muncitorească 1872—1916, ediția a II-a completată, Editura C.G.M., București, 1947, p. 176.

tul internaționalism al clasei muncitoare române, D. Tuțovici aprecia că „socialismul în Serbia datorește în mare parte succesul său de astăzi și ajutorului pe care l-a avut de la socialismul român”⁵.

Cercurile tineretului muncitor din România au căutat să-și lărgască permanent contactele cu mișcarea internațională a tineretului. Raportul C.C. pe anul 1914 ridică problema necesității desfășurării unei activități mai susținute în direcția clarificării tineretului muncitor asupra intereselor sale de clasă, a mecanismului luptei de clasă, a solidarității internaționale, așa fel ca tineretul din România să cunoască „mai îndeaproape mișcarea internațională a tineretului socialist, în special din țările hotar cu România”⁶.

O latură importantă a acțiunilor patriotice și internaționaliste ale Mișcării tineretului muncitor din România din acei ani a constituit-o lupta împotriva primului război mondial, pregătit și declanșat de marile puteri imperialiste. Răspunzând chemării Internaționalei tineretului socialist, C.C. al Mișcării tineretului muncitor din România a hotărât ca în ziua de 15 noiembrie 1915 să fie organizate întruniri și demonstrații antirăzboinice ale tineretului în întreaga țară⁷. Referindu-se la întrunirile din Capitală, „Foaia tinărului” scria: „Strigătele celor 2 000 de tineri la terminarea frumoasei lor manifestări de 15 noiembrie au fost: Trăiască socialismul! Trăiască Internaționala! Jos războiul! Trăiască pacea!...”⁸. Aceeași gazetă publică rezoluția cu privire la lupta împotriva războiului a Conferinței internaționale a tineretului ținută la Berna în aprilie 1915⁹, precum și apelul intitulat „Către tineretul socialist din toate țările”, lansat de Uniunea internațională a tineretului socialist. Tinerii socialiști erau îndemnați să propage în țările beligerante necesitatea luptei antirăzboinice. „Voi, prieteni din Italia, Franța, Rusia și Anglia — glăsuia apelul —, povestiți ceea ce fac pentru pace o parte din tovarășii austrieci și germani. Voi, tovarăși din Germania și Austria, povestiți în țările voastre despre luptele și jertfele pe care muncitorii din Italia, Rusia, Franța, Anglia și celelalte țări le suportă pentru pace... Tovarășii din Copenhaga, Cristiania [Oslo], Stockholm, Paris și Berlin să știe că, în același timp când dinșii manifestează pentru pace și socialism, același lucru fac tovarășii lor din Amsterdam, Viena, Berna, București, Roma și alte orașe”¹⁰. De asemenea, C.C. al Mișcării tineretului muncitor din România publică darea de seamă a primei ședințe a Biroului internațional al tineretului socialist, precum și rezoluția care s-a votat la acea ședință. Aceste documente reliefa că în timpul războiului numărul membrilor Internaționalei Tineretului Socialist crescuse de la 40 000 la 70 000, că la „demonstrația antimilitaristă internațională de la 3 octombrie au luat parte peste 12 000 de persoane”¹¹. Tinerii

⁵ „România muncitoare” din 8 iulie 1912.

⁶ „Foaia tinărului” din februarie 1915. Vezi *Presa muncitorească și socialistă din România*, vol. II, partea a II-a, 1900—1921, Editura politică, București, 1968, p. 332.

⁷ *Presa muncitorească și socialistă din România*, vol. II, partea a II-a, 1900—1921, Editura politică, București, 1968, p. 332.

⁸ „Foaia tinărului” din decembrie 1915.

⁹ „Foaia tinărului” din mai 1915.

¹⁰ „Foaia tinărului” din octombrie-noiembrie 1915.

¹¹ „Foaia tinărului” din martie-aprilie 1916.

muncitori români au participat, alături de vîrstnici, la manifestația împotriva războiului dus de rechinii imperialiști pentru interese de cîmpire și jaf, manifestație inițiată și condusă de Partidul Social-Democrat Român, desfășurată la 13 iunie 1916 la Galați, în cursul căreia au căzut uciși de forțele represive nouă muncitori.

Pe fondul crizei generale a sistemului capitalist, determinată de primul război mondial și de victoria revoluției proletare din Rusia, a crescut starea de spirit revoluționară în rîndurile muncitorilor de pretutindeni, s-a accentuat caracterul combativ al mișcării muncitorești. Ideile înnoitoare ale Marii Revoluții Socialiste din Octombrie au răscolit adînc conștiința proletariatului. Tineretul muncitor, cu entuziasmul propriu vîrstei, a fost înflăcărat de ceea ce clasa muncitoare din Rusia realizase. Solidaritatea proletariatului internațional cu clasa muncitoare din Rusia s-a manifestat din primele zile ale revoluției. Tineretul muncitor din România a înțeles transformările revoluționare din țara vecină, a sprijinit activ apărarea puterii sovietice. El a văzut în victoria Revoluției din Octombrie un imbold, o înflăcărată chemare la luptă pentru împlinirea năzuințelor de libertate și progres, pentru eliberarea socială și națională.

În numărul din 1 decembrie 1918, „Foaia tînărului“, exprimînd gîndurile tineretului muncitor, scria că lumea veche se prăbușește, iar în locul ei, „de la răsărit, se ridică o lume nouă, cu idei noi, cu așezăminte noi“. Organul de presă al Mișcării tineretului muncitor din România releva, pornind de la exemplul țării vecine, că trebuie construită o societate nouă, „în care să nu mai fie asupriți și asupritori, exploatați și exploataatori...“. O dovadă grăitoare a internaționalismului proletar constă în participarea a mii de tineri muncitori și țărani români în efectivele batalioanelor internaționale care au luptat în cadrul Armatei Roșii, împlinind lupta împotriva regimului burghezo-moșieresc din propria țară cu lupta pentru apărarea cuceririlor revoluției proletare din Rusia.

Vestea triumfului revoluției socialiste a prilejuit în țară organizarea unor entuziaste manifestări de solidaritate frățească din partea proletariatului, a tineretului muncitor, a celorlalte pături și categorii sociale. „Aceste acțiuni — relevă tovarășul Nicolae Ceaușescu — au înscris file memorabile în cronica legăturilor internaționaliste dintre mișcările revoluționare ale clasei muncitoare din cele două țări, au reprezentat o manifestare vie a prieteniei dintre poporul român și popoarele U.R.S.S.“¹²

Începînd cu anul 1918, lupta tineretului din țara noastră se va desfășura pe fundalul puternicului avînt revoluționar. Pentru a corespunde mai bine conținutului revoluționar al activității lor, organizațiile de tineret vor adopta o nouă denumire — Mișcarea tineretului socialist din România, iar gazeta „Foaia tînărului“ își va schimba, la rîndul său, titlatura în „Tineretul socialist“. Acesta publică o serie de articole pe teme internaționaliste: „Școlile, cărțile și cultura în Rusia sovietică“¹³, „Din

¹² Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste*, vol. 2, Editura politică, București, 1968, p. 482.

¹³ „Foaia tînărului“ din 1 august 1919.

istoria socialismului în Rusia“¹⁴, „Ce este internaționalismul?“¹⁵, „Tineretul și a treia Internațională“¹⁶, „Programul principal al Internaționalei Tineretului Comunist“¹⁷ etc.

De la numărul 6, din iunie 1919, „Foaia tînărului“ va crea o rubrică specială, intitulată *Din Internaționala Tineretului*, în care erau publicate cu regularitate articole privind mișcarea internațională a tineretului revoluționar: „Manifestul tineretului socialist din Franța“¹⁸, un manifest al gărzilor tinere pentru o republică socialistă din Belgia¹⁹, „Manifestul tineretului socialist polonez“²⁰.

Tineretul socialist din țara noastră era informat asupra activității revoluționare a tineretului din Italia, Elveția, America, Franța, Bulgaria, Finlanda, Germania, Austria etc.²¹. În organul mișcării socialiste a tineretului sînt publicate „Principiile mișcării tineretului din Internaționala Comunistă propuse de Comitetul Executiv al Internaționalei Comuniste și aprobate de Comitetul Executiv al Internaționalei a III-a“.

În condițiile creșterii avîntului revoluționar pe plan mondial, ale victoriei Marii Revoluții Socialiste din Octombrie și ale izbucnirii unor revoluții socialiste, răscoale și greve generale într-o serie de țări din Europa, manifestațiile de solidaritate internaționalistă ale tineretului român au fost numeroase. Schimbările social-politice ce se petreceau în lume îi întăreau încrederea întronării neîntîrziate a unei orînduiri sociale care deja începuse să ființeze în Rusia. El era convins că a sosit timpul ca omenirea „să-și facă singură în mod conștient istoria ei“²². În martie 1919, „Tineretul socialist“ scria: „Pe voi, înainte de oricine vă salutăm frați ruși, voi care sînteți purtătorii steagului! Pe voi vă salutăm muncitorii Ungariei, care luptînd ați căzut! Și pe voi proletari germani, care în Berlin și München etc. ați vărsat sîngele vostru pentru revoluție. Noi salutăm pe fiecare care se zbate în lanțuri, fie el indian sau japonez, fie el negru sau american, englez, francez sau italian...“²³.

În februarie 1920, adunarea consacrată celei de-a XII-a aniversări a înființării primului cerc al tineretului socialist din România a adoptat o moțiune prin care saluta atît pe tinerii socialiști români închiși pentru lupta lor revoluționară, cît și „tineretul socialist internațional și mai ales tineretul rus care și-a făcut și-și face datoria în lupta pentru consolidarea socialismului“²⁴.

Răspunzînd apelului Comitetului Executiv al Internaționalei Comuniste a Tineretului, Mișcarea tineretului socialist din România a participat activ la sărbătorirea zilei de 5 septembrie 1920, ziua internațională a tineretului. În această zi, la marile întruniri și mitinguri din București, Iași, Turnu-Severin, Moreni, Piatra Neamț, Fălticeni, Craiova,

¹⁴ „Foaia tînărului“ din 15 martie 1919.

¹⁵ „Foaia tînărului“ din 21 septembrie 1919.

¹⁶ „Foaia tînărului“ din 19 octombrie 1919.

¹⁷ „Foaia tînărului“ din 15 februarie 1920.

¹⁸ „Foaia tînărului“ din iunie 1919.

¹⁹ „Foaia tînărului“ din iulie 1919.

²⁰ *Ibid.*

²¹ „Tineretul socialist“ din 30 august și 20 septembrie 1920.

²² „Foaia tînărului“ din 15 martie 1919.

²³ „Tineretul socialist“ din 15 martie 1919.

²⁴ „Tineretul socialist“ din 1 martie 1920.

Pașcani, Galați etc. au luat parte peste 15 000 de tineri muncitori din fabrici, uzine și ateliere, „făcându-și datoria — după cum aprecia „Tineretul socialist“ din 20 septembrie 1920 — față de frații lui din alte țări și față de viața și viitorul lui însuși“. Cu acest prilej au fost adoptate mișcări în care tineretul muncitoresc român arăta că își „alături protestul său la cel al tineretului muncitoresc din toate țările contra războiului și o dată cu el își reafirmă solidaritatea nețărmurită cu Revoluția Rusă“. Mișcarea de tineret protesta contra capitalismului internațional care încuraja armatele contrarevoluționare poloneze împotriva Rusiei sovietice. Într-o mișcare se releva că tineretul socialist va lupta cu toată energia „pentru pace imediată cu Rusia Sovietică și pentru demobilizare generală“²⁵.

Crearea Partidului Comunist Român, în mai 1921, a constituit un moment de răscruce în viața mișcării muncitorești, având profunde repercusiuni și asupra mișcării revoluționare de tineret, a reorganizării ei pe baze marxist-leniniste. Continuator al luptei revoluționare și democratice a poporului român, al tradițiilor mișcării muncitorești și socialiste din țara noastră, P.C.R. a educat permanent tineretul în spiritul adâncirii educației patriotice și internaționalist-proletare. Făurirea, sub conducerea P.C.R., a Uniunii Tineretului Comunist a ridicat pe o treaptă mai înaltă manifestările de solidaritate frățască ale tineretului cu lupta clasei muncitoare de pretutindeni.

U.T.C. a înțeles încă de la crearea sa că lupta revoluționară a clasei muncitoare din România trebuie să-și afle finalizarea în răsturnarea dominației capitaliste, în făurirea unui stat al oamenilor muncii și trecerea la construirea socialismului și comunismului. Dând expresie simțămintelor internaționaliste, participanții la Conferința generală a tineretului socialist din martie 1922, care a făurit organizația marxist-leninistă a tineretului din România, își declarau într-o mișcare admirația și solidaritatea cu lupta proletariatului rus, iar într-o scrisoare adresată tineretului din Bulgaria transmiteau mulțumiri pentru salutul lor frățesc și se dădeau asigurări că tineretul român va „merge cu curaj pe căile largi ale socialismului internațional, pentru desăvârșita eliberare a clasei muncitoare prin nimicirea completă a capitalismului exploatator“²⁶.

Adeptă a întăririi solidarității tineretului din toate țările, Mișcarea tineretului socialist din România s-a numărat printre cele 14 organizații revoluționare de tineret care au participat la Congresul de constituire a Internaționalei Tineretului Comunist, întrunit la Berlin în zilele de 20—25 noiembrie 1919²⁷. Reprezentantul la congres al Mișcării tineretului socialist din România, Ghiță Moscu, a semnat manifestul adoptat la sfârșitul lucrărilor, organizația tineretului muncitor din țara noastră devenind astfel membră fondatoare a Internaționalei Comuniste a Tineretului²⁸. La Congresul al II-lea al Internaționalei Comuniste a Tineretului, ținut la Moscova în iulie 1921, Mișcarea tineretului socialist din România a trimis patru delegați.

²⁵ „Tineretul socialist“ din 20 septembrie 1920.

²⁶ „Tineretul socialist“ din 25 martie 1922.

²⁷ „Tineretul socialist“ din 20 aprilie 1921.

²⁸ *File din istoria U.T.C.*, Editura politică, București, 1971, p. 59.

Situându-se consecvent pe pozițiile internaționalismului proletar, Uniunea Tineretului Comunist din România se va solidariza permanent cu lupta clasei muncitoare, a tineretului comunist de pretutindeni și va primi, la rîndul ei, sprijinul internaționalist în momentele de grea încercare prin care a trecut în anii ilegalității. Tineretul revoluționar și democrat din țara noastră s-a convins de-a lungul anilor, din proprie experiență, de cerința imperioasă a solidarității frățești pe plan internațional.

Sub conducerea partidului comunist, U.T.C., concomitent cu acțiunile organizate pentru salarii egale la muncă egală, contra prelungirii zilei de lucru peste 8 ore, pentru îmbunătățirea condițiilor de muncă și de viață ale ucenicilor în întreprinderi și în cămine etc., a organizat numeroase acțiuni de solidaritate cu lupta tineretului muncitor din Bulgaria, Ungaria, Germania, Franța, Italia, Anglia și alte țări din Europa, din Asia, Africa și America. U.T.C. a organizat popularizarea în rîndurile tineretului din țara noastră a realizărilor obținute de primul stat socialist din lume, a cultivat adevărul despre transformările înnoitoare obținute de acesta în domeniul culturii, științei, artei și literaturii, a militat pentru o politică de pace și prietenie cu țara vecină de la Răsărit²⁹. Gazetele și revistele centrale și locale ale U.T.C., ca „Tînărul leninist“, „Drumul tineretului“, „Lupta tineretului“, „Tînărul luptător“, „Ifjú leninista“, „Ifjú dolgozó“, „Brazda“, „Buletinul tineretului patriotic“, „Cazarma“, „Viața universitară“, „Studentul leninist“, „Școlarul leninist“, „Tînărul ceferist“, „Tînărul patriot“ ș.a., publicau articole privind construirea socialismului în Uniunea Sovietică, apeluri și manifeste care demascau atitudinea antisovietică a reacțiunii internaționale și române, cu deosebire a celei încadrate în partidele și grupările fasciste.

O campanie de solidaritate și ajutorare internaționalistă a desfășurat U.T.C. începînd din 1923, cînd în Bulgaria reacțiunea a făcut nenumărate victime în rîndurile muncitorilor și țăranilor bulgari. După cum se sublinia într-un apel al Comitetului internațional de acțiune și al Internaționalei sindicale roșii, în Bulgaria au fost uciși 5 000 de comuniști, muncitori și țărani, 15 000 arestați, iar 3 000 refugiați, dintre care 2 000 în Iugoslavia și 3 000 în România, Turcia și Grecia³⁰. În aceste împrejurări, „solidaritatea de clasă ne poruncește nouă tineretului muncitor din România — scria „Tineretul socialist“ — de a sprijini cît mai mult acțiunea de ajutorare întreprinsă de Partidul Comunist Român“³¹. Acțiuni de solidarizare a tineretului român cu lupta anticapitalistă a tineretului din Bulgaria³² și din alte țări s-au desfășurat în întreaga perioadă interbelică.

Masele tineretului revoluționar și democratic din țara noastră și-au manifestat solidaritatea lor internaționalistă cu oamenii muncii din dife-

²⁹ I. Babici, *Tradiții internaționaliste ale mișcării revoluționare a tineretului din România*, în *Tradiții revoluționare și educația tineretului*, București, 1970, p. 177.

³⁰ „Tineretul socialist“ din 23 ianuarie 1924.

³¹ „Tineretul socialist“ din 18 decembrie 1923.

³² „Tineretul socialist“ din 23 ianuarie 1924.

rite țări cu prilejul comemorării sau aniversării a diferite evenimente din mișcarea muncitorească internațională. În adunări și mitinguri, în manifeste și articole de presă, tineretul revoluționar din țara noastră, împreună cu tineretul muncitor din întreaga lume, a cinstit în permanență memoria dascălilor proletariatului internațional — K. Marx, F. Engels, V. I. Lenin. Începînd din ianuarie 1924, cînd a încetat din viață Lenin, presa mișcării revoluționare și democratice de tineret a publicat în această lună, an de an, articole comemorative în care era evocată figura genialului gînditor și conducător revoluționar, prin a cărui moarte „revoluția rusă și-a pierdut maestrul, iar proletariatul mondial — conducătorul”³³.

Tineretul revoluționar și democrat din România, împreună cu mișcarea revoluționară a tineretului din toate țările, a aniversat cu regularitate Marea Revoluție Socialistă din Octombrie; a comemorat moartea lui Karl Liebknecht, și a Rosei Luxemburg; a sărbătorit ziua internațională a femeii la 8 martie; aniversarea Comunei din Paris în ziua de 18 martie a fiecărui an, decretată în același timp ca zi internațională de luptă împotriva terorii; aniversarea zilei de 1 Mai, ziua internațională de luptă și solidaritate a oamenilor muncii din lumea întreagă; ziua de 1 august ca zi internațională de luptă împotriva războiului imperialist și ziua internațională a tineretului muncitor în prima duminică din luna septembrie.

Aceste aniversări și comemorări au constituit, în același timp, momente de luptă pentru revendicări economice și politice, de afirmare a atitudinii patriotice și internaționaliste, a poziției antifasciste, antirăzboinice a mișcării comuniste și democratice de tineret din România. În anii 1929—1933, manifestațiilor internaționaliste anuale de pînă atunci ale tineretului li s-a adăugat și ziua de 25 februarie, ziua internațională de luptă a șomerilor, consecință directă a celei mai mari și mai profunde crize economice mondiale a capitalismului³⁴.

În acei ani, masele muncitoare au fost angajate mai intens în frământările sociale agravate de repercusiunile crizei economice. Tineretul era o prezență activă în cadrul grevelor și demonstrațiilor, al pichetelor de grevă, al gărzilor de autoapărare etc. Manifestațiile organizate cu ocazia zilelor internaționale ale tineretului au devenit mai bogate în conținut, ele constituind o continuare a luptei pentru revendicări zilnice a tinerilor și tinerelor din fabrici, de pe ogoare, din școli și facultăți³⁵.

Mișcarea revoluționară și democratică din România și-a manifestat solidaritatea activă cu lupta anticolonialistă a tineretului din India, China, Etiopia, Maroc, Peru, Egipt, Algeria etc. În acest context, un loc deosebit au ocupat manifestațiile de simpatie și solidaritate internaționalistă cu revoluția de dezrobire națională a poporului chinez. „Revoluția chineză este fără îndoială cel mai însemnat eveniment din ultimii ani — scria „Tînărul leninist” în noiembrie 1927. Nu numai prin întinderea pe care a luat-o, nu numai prin faptul că ea a pus în mișcare masele unui

³³ „Tînărul proletar”, organul Uniunii tineretului socialist independent, din 29 ianuarie 1933.

³⁴ „Tînărul leninist” din martie 1931.

³⁵ „Tînărul muncitor” din septembrie 1930.

popor de 400 de milioane, nu numai prin urmările ei pentru lupta de deșteptare națională a popoarelor coloniale sau semicoloniale, trebuie ca ea să fie considerată cu toată importanța ei... Revoluția chineză a însemnat o lovitură puternică dată în partea cea mai slabă a imperialismului : puterea lui colonială“.

Tinăra generație, în frunte cu uteciștii, a protestat vehement împotriva condamnării la moarte a șase muncitori chinezi pentru vina de a fi demonstrat în fața palatului Societății tramvaielor, situat în cartierul englezesc din orașul Șanghai, unde chinezilor nu li se permitea să treacă pe jos. „Burghezia engleză care s-a dus să colonizeze și să «civilizeze» răsăritul «sălbatic» — arăta cu indignare gazeta „Muncitorul roșu“, organ al U.T.C. — a executat a doua zi la răsăritul soarelui 6 muncitori chinezi.

Cinste memoriei lor, proletari morți la datorie“³⁶.

Cu prilejul împlinirii a patru ani de când Conferința muncitorilor, țăranilor și soldaților proclamase Comuna din Canton, „Tinărul leninist“ din decembrie 1931 arăta că, deși Comuna din Canton a căzut după 3 zile, flacăra ei nu a fost stinsă. „Imperialiștii își împart China între ei. Dar nu va trece mult și revoluția proletară îi va mătura pe toți afară și va libera poporul. Tinerii proletari români vor susține pe frații lor chinezi în lupta lor“.

Numeroase alte acțiuni relevă solidaritatea internaționalistă activă a mișcării revoluționare și democratice de tineret din țara noastră cu lupta dreaptă a eroicului popor chinez împotriva imperialiștilor japonezi. „Fără nici o prevenire, în mod provocator — scria „Tinărul leninist“ din octombrie 1931 —, japonezii au îndreptat tunurile asupra populației chineze din Mancuria“; „China, care nu vrea război, care vrea pace, e silită să se apere“ — arăta „Cazarma“ din noiembrie 1931; „În China curge sângele tinerilor japonezi și chinezi și Japonia vrea să prefacă China în colonia ei“ — arăta cu indignare „Tinărul leninist“. Numeroase alte articole publicate în presa revoluționară și democratică de tineret puneau în adevărata ei lumină tragedia dezlănțuită de imperialiștii japonezi în China și-și declarau deplina lor solidaritate cu lupta eroică a tineretului chinez. „Să protestăm împotriva ocupării Chinei de bandiții imperialiști; Să luptăm pentru frontul unic al muncitorimii întregi, împotriva burgheziei internaționale; Tinerii proletari români vor susține pe frații lor chinezi în lupta lor contra imperialiștilor și pentru revoluția socială“ — erau lozincile sub care se desfășurau acțiunile de solidarizare ale tineretului revoluționar din România cu eroica luptă a tineretului chinez pentru apărarea independenței, suveranității și integrității teritoriale a țării sale, pentru o viață nouă³⁷.

Încă de la apariția fascismului, mișcarea revoluționară și democratică din țara noastră s-a ridicat cu vigoare pentru demascarea și combaterea lui. Ea a luat parte la mișcarea internațională de sprijinire a luptei poporului și tineretului italian împotriva instaurării dictaturii lui Mussolini, în octombrie 1922, condamnând atrocitățile săvârșite de căpeteniile

³⁶ „Muncitorul roșu“ din aprilie 1930.

³⁷ Constantin Botoran, Gheorghe Unc, *Partidul Comunist Român în fruntea acțiunilor de solidaritate cu lupta revoluționară a poporului chinez*, în „Anale de istorie“ nr. 4/1971, p. 57.

fasciste din Italia ³⁸. Sub conducerea P.C.R., Uniunea Tineretului Comunist a chemat tineretul revoluționar și democratic din țara noastră ca, împreună cu toate forțele progresiste ale poporului român, să se solidarizeze cu insurecția antifascistă din Bulgaria din 1923 și să se ridice împotriva noului val de teroare declanșat de vîrfurile reacțiunii de peste Dunăre.

În anul 1930, U.T.C., exprimînd poziția sa internaționalistă, antifascistă, a trimis o scrisoare de salut tineretului muncitoresc-țărănesc din Grecia, în care se arăta : „Peste granițe să întindem mina unul altuia și să creăm, sub conducerea Uniunilor Tineretului Comunist, frontul revoluționar de luptă al tineretului muncitoresc din țările balcanice contra fascismului...” ³⁹.

Uniunea Tineretului Comunist din România s-a solidarizat cu lupta Uniunii Tineretului Comunist din Austria cînd, în septembrie 1931, activitatea acesteia a fost interzisă.

Tineretul român a condamnat înțemnițarea și executarea în S.U.A. a lui Nicola Sacco și Bartolomeu Vanzetti (august 1927) ⁴⁰, s-a solidarizat cu tînărul muncitor revoluționar Andrei Zar din Iugoslavia, condamnat la moarte în contumacie, a înfierat executarea prin spînzurătoare de către autoritățile horthiste de la Budapesta a conducătorilor comuniști unguri Sándor Fürst și Imre Sallay ⁴¹, a acționat pentru întărirea solidarității internaționale muncitorești în acea perioadă de creștere a pericolului fascist.

Instaurarea dictaturii hitleriste în Germania, la începutul anului 1933, a fost întîmpinată pretutindeni cu o puternică împotrivire din partea forțelor democratice, și în primul rînd a clasei muncitoare, în frunte cu partidele comuniste. În cadrul primelor mari ridicări ale proletariatului pe plan mondial împotriva fascismului după venirea lui Hitler la putere, de o deosebită însemnătate internațională au fost luptele proletariatului român din ianuarie-februarie 1933. În cursul acestor mari bătălii de clasă, tineretul revoluționar și democratic, alături de masele muncitoare vîrstnice, a înscris o memorabilă pagină de bărbăție și abnegație revoluționară. Sub conducerea P.C.R., Uniunea Tineretului Comunist din România a desfășurat o activitate susținută pentru demascarea fascismului, pentru mobilizarea maselor tineretului în front unic la lupta antifascistă a clasei muncitoare, a tuturor forțelor democratice și progresiste. Educînd tineretul în spiritul cauzei libertății, al dragostei față de patrie și al internaționalismului proletar, U.T.C. a dus o neîmpăcată luptă împotriva grupărilor fasciste interne, împotriva organizațiilor burgheze reacționare de tineret, care încercau să otrăvească conștiința tineretului pe diferite căi, printr-o propagandă anticomunistă, obscurantistă, mistică. Totodată, U.T.C., ca organizație de masă creată și îndrumată de P.C.R., a dus lupta împotriva fascismului internațional, exprimîndu-și solidaritatea cu luptătorii antifasciști din diferite țări care au căzut victime ale terorii fasciste.

³⁸ „Tineretul socialist” din 5 februarie 1923.

³⁹ „Tînărul leninist” din octombrie 1930.

⁴⁰ „Tînărul leninist” din august 1931.

⁴¹ „Tînărul leninist” din august 1932.

U.T.C. s-a ridicat cu tărie pentru demascarea înscenării căpeteniilor hitleriste din februarie 1933 îndreptată împotriva lui Gheorghe Dimitrov și a înfierat scopurile urmărite de aceasta. „Tînărul leninist“, organul C.C. al Uniunii Tineretului Comunist, solidarizîndu-se cu lupta anti-hitleristă a comuniștilor germani, înfiera totodată teroarea dezlănțuită de naziști și metodele folosite de ei în vederea înăbușirii luptei maselor muncitoare. Ziarul releva că hitleriștii încercau să justifice măsurile teroriste luate împotriva comuniștilor și a elementelor democratice printr-o provocare, dînd „foc parlamentului, acuzînd pe urmă pe comuniști de aceasta“⁴². Tinerii muncitori, țărani, studenți erau chemați să demonstreze în fața consulatelor germane și să protesteze împotriva terorii fasciste din Germania.

Ca și celelalte publicații antifasciste aflate sub influența P.C.R., „Ifjuharcos“, organul de limbă maghiară al Comitetului regional din Banat al U.T.C., a exprimat sentimentele internaționaliste ale tineretului muncitor. Într-un articol intitulat „Jos mîinile de pe Dimitrov și tovarășii săi“, gazeta declara că atitudinea lui Dimitrov la proces a stîrnit simpatia și admirația tinerei generații din România, că în spatele lui și al proletariatului german „stă solidaritatea celor ce muncesc din toată lumea“⁴³.

Internaționalismul tineretului muncitor din România s-a manifestat cu acest prilej, sub diferite forme, și în rîndurile altor categorii de tineri. Astfel, de pildă, delegații la Congresul tineretului muncitor socialist din România, întrunit la București în septembrie 1933, au adoptat o moțiune de protest contra terorii din Germania și pentru eliberarea lui Dimitrov și a tovarășilor săi⁴⁴. Dînd curs sentimentelor lor internaționaliste, tinerii muncitori din portul Galați, în frunte cu uteciștii, au refuzat, alături de vîrstnici, să descarc vapoarele aparținînd Germaniei naziste pînă ce ele nu coborau pavilioanele hitleriste cu crucea încîrligată, cerînd eliberarea lui Thälmann, a lui Dimitrov și a tovarășilor lui, a căror viață se afla în pericol.

Eliberarea lui Gheorghe Dimitrov și a celorlalți comuniști, la 27 februarie 1934, a constituit o victorie a luptei proletariatului internațional, la care mișcarea revoluționară și democratică a tineretului din România își avea partea sa de contribuție. Aportul internaționalist al mișcării comuniste și democratice a tineretului din România la lupta antifascistă a fost evidențiat de revista „Internațional molodeji“, editată de Internaționala Comunistă a Tineretului, precum și de alte publicații comuniste și democratice din U.R.S.S., Cehoslovacia, Germania, Franța, Bulgaria, Grecia, Elveția etc.⁴⁵, în care se relevă curajul, combativitatea, patriotismul și internaționalismul tineretului revoluționar din țara noastră, educat de Partidul Comunist Român.

Tînăra generație, în frunte cu uteciștii, și-a manifestat simpatia cu lupta dreaptă antifascistă a popoarelor austriac și spaniol în anul 1934, iar peste doi ani numeroși tineri patrioți români au plecat în Spania pentru a lupta cu arma în mînă, alături de republicanii spanioli și de

⁴² „Tînărul leninist“ din martie 1933.

⁴³ „Ifjuharcos“ („Tînărul luptător“) din octombrie 1933.

⁴⁴ „Tînărul leninist“ din decembrie 1933.

⁴⁵ „Internațional molodeji“ din noiembrie 1933; „L'Humanité“ din 1 februarie 1934, „Rundschau“ numerele din 18 martie, 23 iunie, 18 noiembrie 1933.

fiii altor 50 de națiuni, împotriva rebeliunii franchiste și a intervenției militare a Germaniei hitleriste și a Italiei fasciste. Tinerii din țara noastră au răspuns cu entuziasm apelului Comitetului Central al Partidului Comunist Român — inspiratorul și organizatorul mișcării de solidaritate cu Spania — în care se arăta : „Evenimentele ce se petrec în Spania... dovedesc încă o dată că fascismul internațional este dușmanul de moarte al tuturor popoarelor din întreaga lume. Ridicându-ne toți ca unul pentru ajutorarea și sprijinirea poporului spaniol și guvernului său legal, poporul român luptă în același timp în contra asupritorilor lui“⁴⁶.

La București, Ploiești, Arad, Timișoara, Iași și în alte centre au luat ființă comitete pentru ajutorarea Spaniei, activitatea lor fiind coordonată de un comitet de inițiativă pe întreaga țară. Membrii comitetelor răspindeau broșuri, manifeste, procurau fonduri pentru ajutorarea poporului spaniol prin donații, serbări muncitorești, strîngeau alimente, haine, medicamente. Au fost organizate întruniri și demonstrații, conferințe publice în care erau dezvăluite caracterul agresiv al fascismului și necesitatea luptei hotărîte împotriva lui.

Forma cea mai înaltă a solidarității internaționaliste cu Republica Spaniolă a constituit-o participarea voluntarilor români pe fronturile războiului civil. Circa 500 de antifasciști români — muncitori, țărani, intelectuali, studenți — au plecat în Spania. Marea majoritate a acestora erau tineri, mulți dintre ei uteciști, care participaseră la numeroase acțiuni inițiate de P.C.R. împotriva fascismului și a războiului. Înțelegînd profunda semnificație a evenimentelor din Spania, în care se ducea lupta pentru o cauză scumpă și poporului român, ei s-au înrolat în marea bătaie antifascistă.

Tinerii voluntari români au luptat cu abnegație și vitejie în cadrul brigăzilor internaționale pe aproape toate fronturile principale din Spania. Un mare număr de tineri voluntari români, dintre care amintim pe Constantin Burcă, Marin Chilom, Ștefan Megeri, Ion Călin, Andrei Sas Dragoș, Nicolae Roșu, Iancu Zilberman, și-au jertfit eroic viața pe cîmpurile de luptă din Spania pentru marea cauză a libertății popoarelor.

Înaltul internaționalism al fiilor poporului român care au luptat în Spania este apreciat și prețuit de conducătorii Partidului Comunist din Spania. „Eu nu v-am cunoscut niciodată pe dumneavoastră — se adresa Dolores Ibarruri, președintele Partidului Comunist din Spania, muncitorilor de la Uzinele „23 August“, la mitingul din 23 decembrie 1970 — și, fără să vă fi văzut vreodată, v-am cunoscut, totuși, prin voluntarii români care au venit în Spania să lupte împotriva intervenției fasciste, care au fost capabili să verse sîngele lor și să lupte cu eroism într-o țară pe care nu au cunoscut-o. Însă ei știau că în această țară se hotărau multe fapte pentru toate popoarele și nu au șovăit să-și riște libertatea și viața lor pentru a lupta alături de noi“⁴⁷.

De la începutul activității sale mișcarea revoluționară și democratică din țara noastră a fost potrivnică războiului, a participat la acțiunile internaționale muncitorești organizate împotriva războiului imperialist.

⁴⁶ Documente din istoria Partidului Comunist din România. 1934—1937, E.S.P.L.P., București, 1957, p. 471.

⁴⁷ „Scînteia“ din 24 decembrie 1970.

Sub conducerea și îndrumarea Partidului Comunist Român, U.T.C., prin propagandă orală, prin organele sale de presă, prin răspîndirea de manifeste, prin participarea la întruniri și demonstrații, a adus o contribuție însemnată la lupta antirăzboinică și antimilitaristă.

În condițiile agravării situației internaționale, ale creșterii pericolului unui nou război mondial, Partidul Comunist Român s-a afirmat în țara noastră ca cel mai hotărît și mai consecvent luptător pentru apărarea păcii. Situîndu-se în fruntea forțelor democratice și progresiste din România, care au salutat convocarea Congresului mondial pentru pace din anul 1936, comuniștii au declarat că „vor fi în primele rînduri ale luptătorilor pentru apărarea păcii, vor susține cu toate forțele lor orice acțiune pentru apărarea acestui bun suprem al omenirii — pacea, vor ajuta la mobilizarea maselor celor mai largi și, sub conducerea comitetelor pentru apărarea păcii, alese de către mase în luptă, vor îndeplini loial orice însărcinare care li se va da în această direcție”⁴⁸. Apelul Comitetului de inițiativă pentru pace, constituit în iulie 1936, preconiza ca la Congresul mondial al păcii să fie trimisă o delegație reprezentativă care să unească „sforțarea pentru pace a poporului român cu lupta pentru pace a celorlalte popoare”.

Răspunzînd chemării P.C.R. și ieșind în întîmpinarea Congresului pentru pace al tineretului, convocat la Geneva pentru luna septembrie 1936, Uniunea Tineretului Comunist, Frontul studențesc democrat, Tineretul socialist, Tineretul blocului democrat, Tineretul radical-tărănist și alte organizații democratice de tineret au creat Frontul tineretului pentru pace⁴⁹. Prin această acțiune, tineretul revoluționar și democrat din țara noastră își exprima patriotismul său fierbinte față de apărarea integrității țării și, în același timp, poziția sa internaționalistă de apărare a păcii în lume, de unire a forțelor sale cu toate forțele antirăzboinice mondiale, capabile să bareze calea războiului.

Apreciînd lupta antirăzboinică, antifascistă dusă de forțele progresiste din România, Congresul pentru pace de la Bruxelles a preconizat organizarea la București a unui congres pentru pace al studenților din regiunea balcanică⁵⁰.

Mișcarea revoluționară și democratică și-a adus contribuția și la alte mari manifestări internaționale pentru pace, ca, de exemplu, Congresul de la Praga al tineretului din țările Europei centrale (25—27 februarie 1938)⁵¹ și Congresul antifascist al tineretului de la Vassar College Poughkeepsie, din 15—24 august 1938⁵².

În perioada de ascensiune a fascismului și de creștere a agresivității Germaniei hitleriste, uteciștii și ceilalți tineri patrioți români s-au solidarizat cu tineretul din țările cوتropite de hitleriști și de fasciști italieni. U.T.C. a cultivat în rîndul tineretului român solidaritatea cu cei ce se împotriveau cu arma în mînă cوتropitorilor fasciști.

⁴⁸ Arhiva Institutului de studii istorice și social-politice de pe lîngă C.C. al P.C.R., cota A XX-3.

⁴⁹ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 25, dosarul nr. 4 162, fila 208.

⁵⁰ Gh. I. Ioniță, *Solidaritatea forțelor democratice din România cu Congresul mondial pentru pace*, în „Analele Institutului de studii istorice și social-politice de pe lîngă C.C. al P.C.R.” nr. 2/1967, p. 69—85.

⁵¹ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 3, dosarul nr. 625, fila 131.

⁵² *Ibidem*, fondul nr. 25, dosarul nr. 4 162, fila 220.

În condițiile creșterii pericolului cotozirii României de armatele naziste, U.T.C., sub conducerea directă a partidului comunist, a desfășurat o activitate profund patriotică și internaționalistă de mobilizare a maselor de tineri muncitori, țărani, studenți și elevi la luptă eroică împotriva fascismului intern, a expansiunii Germaniei hitleriste și a aliaților ei, pentru libertate și independența patriei. La chemarea P.C.R., tineretul, în frunte cu uteciștii, s-a ridicat cu fermitate împotriva dictatului fascist de la Viena, fiind hotărât să lupte cu arma în mână pentru apărarea integrității teritoriale a României.

Tineretul revoluționar s-a ridicat cu curaj împotriva intrării trupelor germane în România și a tiririi țării în războiul hitlerist. În acele vremuri întunecate, în care ființa națională a poporului român era în mare primejdie, U.T.C. a îndeplinit cu fermitate sarcinile încredințate de partidul comunist: „Organizarea maselor tinerești la luptă pentru zdrobirea călăilor fasciști ai tineretului, pentru cucerirea dreptului la muncă, cultură, libertate națională și o viață fericită”⁵³. În vederea realizării acestor sarcini, C.C. al U.T.C. a inițiat crearea *Frontului patriotic al tineretului din România*, la care era chemat să participe tineretul din toate categoriile sociale, fără deosebire de sex și vederi politice-ideologice. Principala condiție care se punea era lupta pentru izgonirea cotozitorilor germani din țară, doborârea dictaturii militare-fasciste, pentru libertate și independență națională⁵⁴. Tineretul român, în frunte cu uteciștii, călăuzit de un fierbinte patriotism, a desfășurat o luptă plină de abnegație pentru înfrângerea Germaniei hitleriste și eliberarea patriei. În ciuda celei mai sîngeroase terori, uteciștii au participat la numeroase misiuni încredințate de partid, au desfășurat o susținută acțiune de sabotare a producției de război, s-au ridicat împotriva trimerii tinerilor pe frontul antisovietic. Pentru activitatea lor patriotică, zeci și sute de uteciști din întreaga țară au fost arestați, schingiuiți și condamnați de tribunalele fasciste la sute de ani de temniță grea. Au rămas memorabile numele lui Filimon Sirbu, Ocskó Tereza, Ion Suciu, Anton Schumuk, Justin Georgescu, V. Muscă ș.a., care s-au jertfit în slujba celor mai înalte idealuri ale poporului muncitor.

În anii celui de-al doilea război mondial, numeroși uteciști și alți tineri antifasciști români, însuflețiți de un puternic patriotism și internaționalism, au luat parte activă la acțiunile de luptă contra ocupanților hitleriști peste hotare. Cot la cot cu patrioții francezi, un număr relativ însemnat de tineri români aflați pe teritoriul Franței au luptat în cadrul detașamentelor de partizani la Paris și în orașele din sudul țării. Ei au participat la luptele insurecționale pentru eliberarea Parisului, din august 1944, și la cele pentru eliberarea orașelor Marsilia, Nancy, Limoges, Correze, Lyon, Gard, Pas-de-Calais ș.a. „Faptele și grandoarea lor — aprecia ziarul „L'Humanité”, organul C.C. al Partidului Comunist Francez — au trezit admirația și dragostea patrioților francezi și totodată ura împotriva călăilor acestor eroi”. Tineri patrioți români au luptat în rândurile partizanilor din U.R.S.S., Cehoslovacia, Belgia și Iugoslavia,

⁵³ *Documente din istoria Partidului Comunist Român*, ediția a II-a, E.S.P.L.P., București, 1953, p. 350.

⁵⁴ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 3, mapa 916 (documentul C.C. al U.T.C. intitulat *Situația actuală și sarcinile tineretului din România*, din februarie 1942).

aducându-și contribuția, împreună cu fiii acestor popoare, la zdrobirea agresorilor hitleriști.

Punctul culminant al luptei antifasciste l-au constituit organizarea și înfăptuirea, sub conducerea P.C.R., a insurecției naționale antifasciste armate din august 1944. Din primul moment, participarea tineretului la lupta insurecțională de eliberare a țării de sub jugul fascist a căpătat un caracter de masă. „Urmind neabătut partidul comunist — arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu la Congresul al VIII-lea al Uniunii Tineretului Comunist —, tineretul a participat cu entuziasm la înfăptuirea insurecției armate din august 1944, la războiul antifascist pentru eliberarea întregului teritoriu al țării și înfrângerea definitivă a Germaniei hitleriste”⁵⁵.

Pentru faptele lor eroice, pentru dârzenia de care au dat dovadă în lupta antifascistă, uteciștii și-au câștigat prețuirea partidului, a clasei noastre muncitoare și a popoarelor la eliberarea cărora au participat. În inimile tuturor tinerilor vor rămâne adânc întipărite figurile eroilor uteciști care au plecat voluntari pe front, sacrificându-și viața în lupta împotriva fascismului cotropitor. Printre aceștia au fost Constantin Godeanu, membru al C.C. al U.T.C., căzut eroic în luptă cu hitleriștii, de parte de patrie, Alexandru Rusu, membru al Comitetului județean Brașov al U.T.C., secretar al celei U.T.C. de la Uzinele I.A.R., uteciștii Dumitru Negrea, Petre Viscu și Aurel Suci, muncitor metalurgist, secretarul celei U.T.C. de la Fabrica „Unirea” din Cluj, și mulți alții, care, sub ploaia de gloanțe și bombe ucigătoare, au luptat fără șovăire, aducându-și contribuția la lupta dusă de forțele antihitleriste pentru zdrobirea definitivă a Germaniei naziste⁵⁶. Jertfele date de tînăra generație, în frunte cu uteciștii, în lupta antifascistă au izvorit din înțelegerea cauzei pentru care luptau — libertatea patriei și sprijinirea luptei altor popoare pentru eliberarea de sub ocupația fascistă.

*

Eliberarea de sub jugul fascist și desfășurarea revoluției populare care a avut loc în România au deschis noi și largi orizonturi de manifestare a simțămintelor patriotice și internaționaliste ale tinerei generații. În noile condiții ale luptei pentru desăvîrșirea revoluției burghezodemocratice și apoi ale construirii socialismului, activitatea desfășurată de Uniunea Tineretului Comunist a dus mai departe tradițiile înaintate de luptă ale tineretului din anii marilor bătălii de clasă. U.T.C. și-a împlinit cu cinste rolul de ajutor de nădejde al partidului în educarea comunistă a tineretului, în mobilizarea lui la lupta întregului popor pentru construirea socialismului.

Pe marile șantiere ale refacerii țării și apoi ale construcției socialiste, tineretul a fost o prezență activă. În frunte cu uteciștii, el a constituit o forță dinamică în bătăliile pentru progresul economiei și culturii, în fiecare fabrică și uzină, pe șantierele marilor obiective industriale, pe ogoarele agriculturii socialiste, în activitatea din domeniul științei, artei și culturii, în lupta pentru prosperitatea țării și bunăstarea poporului.

⁵⁵ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste*, vol. 1, Editura politică, București, 1968, p. 309.

⁵⁶ Vezi: Florea Dragne, *Contribuția tineretului la înfăptuirea insurecției armate din august 1944*, în *Tradiții revoluționare și educația tineretului*, București, 1970, p. 89—93.

Un obiectiv esențial al U.T.C. l-au constituit intensificarea și adîncirea relațiilor de prietenie cu organizațiile de tineret din țările socialiste. Aceste relații au cunoscut o permanentă dezvoltare și diversificare, prin realizarea a numeroase schimburi de delegații, contacte, întâlniri, consultări bilaterale și multilaterale, ceea ce a permis un larg și bogat schimb de experiență, cunoașterea realizărilor și proceselor complexe legate de edificarea societății socialiste în fiecare țară, a formelor de educație comunistă a tinerei generații ⁵⁷.

Consecvență spiritului profund internaționalist care străbate întreaga sa activitate, Uniunea Tineretului Comunist și-a manifestat solidaritatea frățească cu lupta eroică a tinerilor comuniști din toată lumea pentru cauza progresului social și a păcii. În ultimul timp, U.T.C. și U.A.S.R. și-au lărgit schimburile internaționale, ajungînd în 1971 să aibă relații de cooperare cu peste 400 de organizații.

De o mare utilitate pentru adîncirea cunoașterii reciproce, pentru efectuarea unui larg schimb de opinii, în spiritul stimei și respectului reciproc, asupra celor mai actuale probleme ale mișcărilor de tineret, a căilor de promovare a unității de acțiune a tuturor forțelor care luptă împotriva imperialismului și reacțiunii, a asupririi sociale și naționale, pentru triumful ideilor socialismului, democrației și păcii sînt considerate de către U.T.C. întîlnirile, contactele și dialogul cu organizațiile de tineret de diverse orientări politice, din toate țările lumii. În acest sens, U.T.C. și U.A.S.R. au căutat să valorifice toate posibilitățile și condițiile favorabile pentru realizarea unei cooperări multilaterale, pentru adîncirea colaborării și a solidarității. Semnificativă în această direcție este organizarea între 15 și 20 iunie 1969, la Snagov, a mesei rotunde privind rolul și contribuția tineretului la asigurarea unui climat de pace și securitate în Europa, la care au participat 71 de organizații de cele mai diferite orientări politice. Această întîlnire, care a reunit pentru prima dată în mișcarea de tineret europeană organizații de o atît de mare diversitate, a dovedit că „există posibilități multiple de dezvoltare a dialogului și acțiunilor comune ale unor largi forțe politice și sociale care se pronunță și acționează pentru realizarea destinderii, păcii și securității europene și mondiale” ⁵⁸.

De o largă apreciere din partea reprezentanților tineretului din lumea întreagă s-a bucurat participarea activă a delegației tineretului român la Congresul mondial al tineretului, manifestare prilejuită de cea de-a 25-a aniversare a O.N.U., care s-a deschis în iulie 1970 la New York. Cu acest prilej, delegația tineretului român a adus o contribuție substanțială la dezbaterile de către reprezentanții tinerei generații a problemelor privind căile de asigurare a păcii și securității mondiale, dezvoltarea economică și socială a tuturor națiunilor, intensificarea cooperării internaționale, formarea și educarea tinerei generații, folosirea cuceririlor științei și tehnicii contemporane pentru dezvoltarea tuturor popoarelor ș.a. ⁵⁹.

⁵⁷ *Congresul al IX-lea al Uniunii Tineretului Comunist*, Editura politică, București, 1971, p. 94—95.

⁵⁸ *Ibidem*, p. 98.

⁵⁹ *File din istoria U.T.C.*, Editura politică, București, 1971, p. 406.

Actualele mutații sociale și politice care au loc în rîndurile tineretului oferă posibilități sporite de a se zădărnici acțiunile reacționare ale imperialismului, de a se soluționa în mod corespunzător problemele majore ale contemporaneității. În acest cadru, mișcarea de tineret din țara noastră acționează în spiritul principiilor și obiectivelor politicii externe a P.C.R., militează cu perseverență pentru dezvoltarea cooperării și legăturilor de solidaritate internaționalistă cu forțele revoluționare, democratice și progresiste, pentru lărgirea și întărirea frontului antiimperialist, în lupta împotriva exploatării și asupririi, a reacțiunii și războiului, pentru înlăturarea aspirațiilor popoarelor, a tinerilor spre libertate, independență și progres, spre colaborare, pace și securitate internațională. U.T.C. și U.A.S.R. întrețin legături, în afară de mișcările de tineret din Europa, cu un număr însemnat de organizații de tineret din Asia, Africa și America, sînt solidare cu organizațiile tineretului care luptă pentru scuturarea jugului imperialist și le acordă sprijin. Alături de comuniști, de întregul nostru popor, uteciștii și-au manifestat de la început solidaritatea deplină cu cauza dreaptă a eroicului popor vietnamez, cu lupta îndelungată și grea pe care acesta o duce împotriva agresiunii imperialiste. Tînăra noastră generație se pronunță ferm pentru încetarea războiului din Peninsula Indochina, pentru asigurarea condițiilor ca popoarele vietnamez, cambodgian și laotian să-și hotărască singure destinele, fără nici un amestec din afară. Cel de-al IX-lea Congres al U.T.C., exprimînd încă o dată profundul său internaționalism, a chemat tineretul revoluționar, democrat și progresist din întreaga lume să-și unească forțele pentru intensificarea acțiunilor de sprijin și solidaritate cu Vietnamul luptător, cu popoarele din Laos, din Cambodgia, care luptă împotriva agresiunii brutale dezlănțuite de imperialismul american, pentru apărarea libertății, independenței și suveranității naționale, a dreptului sacru de a-și decide singure destinele, potrivit voinței și aspirațiilor proprii, cauzei păcii și securității internaționale. Congresul a reafirmat voința întregului nostru tineret de a sprijini activ lupta popoarelor, a tineretului și studenților din Asia, Africa și America Latină pentru libertate, independență, pentru dezvoltare economică și socială, solidaritatea cu mișcarea de eliberare a popoarelor împotriva dominației și sistemului colonial, cu lupta împotriva imperialismului și neocolonialismului a statelor care și-au cucerit recent independența și merg pe calea progresului economic, social, a consolidării suveranității lor naționale.

*

Tineretul patriei noastre, educat de P.C.R. în spiritul patriotismului socialist, este animat de dragoste fierbinte față de țară, de respect pentru trecutul glorios de luptă și de muncă al poporului, de devotament pentru cauza înfloririi României socialiste. Urmărind propășirea neîncetată a patriei, tineretul român este profund interesat în respectarea libertății tuturor popoarelor și se solidarizează activ cu lupta tineretului muncitor din toate țările, cu forțele progresiste și revoluționare, cu forțele antiimperialiste, acționînd ca un detașament dinamic al mișcării revoluționare, al frontului mondial de luptă pentru eliberarea socială și națională.

TINERI EROI REVOLUȚIONARI



JUSTIN GEORGESCU

Frământat de evenimentele sociale și politice din pragul celui de-al doilea război mondial, receptiv la ideile revoluționare, utecistul Justin Georgescu citește cu pasiune operele lui Marx, Engels și Lenin, broșuri și manifeste editate de P.C.R. și U.T.C., căutând să afle mijloacele de luptă împotriva orânduirii capitaliste.

Născut la București la 11 iunie 1922, Justin Georgescu intră încă din liceu în marele front al luptei forțelor antifasciste, antihitleriste împotriva pericolului fascismului, pentru libertăți cetățenești și democratice. Înregimentat în rândurile Uniunii Tineretului Comunist din anul 1939, Justin Georgescu desfășoară o vie activitate propagandistică printre tinerii muncitori, țărani, elevi și studenți, participă la răspândirea manifestelor, a fluturașilor care chemau tineretul la luptă împotriva exploatării, a atragerii României în orbita Germaniei hitleriste. Apreciat pentru curajul și devotamentul de care dă dovadă, i se încredințează conducerea unui grup tehnic ilegal din fostul sector de Verde al Capitalei, unde organizează cu ingeniozitate multiplicarea și răspândirea cuvântului partidului comunist în rândurile maselor populare.

În anul 1941, Justin Georgescu s-a înscris la Universitatea din București pentru a studia istoria, iar în primăvara anului 1942 face parte din conducerea U.T.C. de la Universitate. Sub directă îndrumare a Biroului studențesc al U.T.C., studenții uteciști au depus o muncă stăruitoare, izbutind să creeze celule pe facultăți și comitete studențești, să inițieze numeroase acțiuni revendicative, memorii către rectorat.

Studenții uteciști militau pentru înregimentarea studenților de diferite convingeri politice în același front de luptă a forțelor patriotice, antihitleriste, pentru independența națională și eliberarea de sub jugul ocupației hitleriste, pentru salvagardarea ființei naționale a poporului român.

Încă de la venirea sa la Universitate, Justin Georgescu se încadrează în această activitate, organizînd acțiuni patriotice în cadrul cărora sînt evocate pagini din istoria patriei privind lupta seculară a poporului român contra cîmpitorilor, faptele de eroism ale ostașilor români în războiul de independență, în bătăliile de la Mărăști, Mărășești și Oituz. Propagator neobosit al liniei politice a P.C.R., Justin Georgescu inițiază, în pofida terorii, răspîndirea în amfiteatre, în aviziere și la Biblioteca centrală a publicațiilor și manifestelor ilegale editate de partidul comunist.

În timpul unei acțiuni revoluționare, la 29 august 1942, Justin Georgescu este arestat. Torturat și schingiuit, el își jertfește viața fără să-și trădeze tovarășii de luptă și să-și renege idealurile înalte care-l animau.



CONSTANTIN GODEANU

Un tînăr care, asemenea zecilor de mii de tineri entuziaști și înflăcărați, s-a înrolat, la chemarea partidului comunist, în unitățile de voluntari, a înscris minunate fapte de arme, gravîndu-și numele la loc de cinste în marea carte a eroilor căzuți în luptele purtate de Armata română, alături de Armata sovietică, pentru zdrobirea fascismului german. Un tînăr care, asemenea zecilor de mii de tineri, asemenea părinților și strămoșilor lor, luptînd pentru o cauză dreaptă, a înțeles să nu precupețească nimic pentru triumful independenței patriei.

Constantin Godeanu s-a născut la 10 iulie 1919 în comuna Pietroasele din județul Buzău. La vîrsta de 15 ani vine în București, nevoit fiind să-și cîștige singur existența, și intră la școala de elevi ucenici de la Atelierele Grivița, secția bobinaj. Puternica efervescență revoluționară de la Atelierele C.F.R., înrîurirea exercitată asupra sa de lucrătorii vîrstnici imprimă vieții sale un curs nou. Începe să desfășoare, treptat, o susținută activitate revoluționară în cadrul organizației de tineret. Sub îndrumarea comuniștilor participă la numeroase acțiuni îndreptate împotriva politicii cercurilor reacționare guvernante. Datorită activității sale revoluționare, dîrzeniei de care dădea dovadă în îndeplinirea sarcinilor, s-a bucurat de înalta cinste de a fi primit în rîndurile partidului comunist.

Arestat în noaptea de 30 iulie 1940, este supus unui regim de sălbătice schingiuiri. Judecat în octombrie 1940, alături de Vasile Tudose

și Tănase Marin, este condamnat la un an închisoare, iar după eliberarea din detențiune internat în lagărul de la Tg. Jiu.

Odată cu victoria insurecției naționale antifasciste armate din august 1944, Constantin Godeanu se angajează cu tot elanul său tineresc la înfăptuirea transformărilor revoluționare inițiate și conduse de P.C.R. La chemarea partidului se încadrează voluntar și conduce grupul tinerilor voluntari din București care, în decembrie 1944, a plecat pe front. Pe pământul Cehoslovaciei, Godeanu este mereu cu gândul la lupta pe care tovarășii săi o duceau în țară pentru înfrângerea rezistenței reacțiunii.

La 13 februarie 1945, în cursul unor aprige înfruntări în munții Javorina, o grupă de luptători, în frunte cu caporalul Constantin Godeanu, s-a strecurat cu abilitate prin dispozitivul puternic întărit al inamicului și a atacat din spate, reușind să ajungă pe înălțimea cu cota 568, atât de aprig disputată. În timpul luptei au fost omorâți doi fasciști și răniți alți trei, au fost capturate cuibul de mitralieră care oprise cu foc necruțător înaintarea ostașilor români din Regimentul 2 infanterie, stația de radio și aparatul telefonic. Dar la scurt timp după cucerirea acestui obiectiv Constantin Godeanu a căzut lovit de un proiectil.

Eroismul de care a dat dovadă și priceperea cu care și-a condus subunitatea au fost cinstite prin avansarea sa post-mortem la gradul de sublocotenent.



LUDOVIC MINSCHI

Crescut într-un mediu sănătos, pasionat de tainele cărților, receptiv la nou, Ludovic Minschi, care a văzut lumina zilei în familia numeroasă a unui mic meseriaș din Oradea la 26 februarie 1916, își va făuri un larg orizont de cunoaștere, va parcurge cu deosebită luare-aminte lucrări ale clasicii marxism-

leninismului, se va maturiza de timpuriu din punctul de vedere politic.

În gimnaziul din orașul natal, de unde este eliminat în 1930 pe motivul organizării, împreună cu alți colegi, sub îndrumarea U.T.C., a unui cerc de studii marxiste, iar apoi în atelierul de strungărie în care se angajează ca ucenic, Ludovic Minschi acționează cu ardoare pentru mobilizarea tineretului în jurul stindardului de luptă al partidului comunist. La numai 17 ani devine unul dintre activiștii organizației tineretului comunist din Oradea.

Dând o înaltă apreciere capacității și spiritului său organizatoric, devotamentului și abnegației puse în slujba partidului comunist, a cauzei eliberării clasei muncitoare, a întregului popor de exploatare și asuprire, comitetul județean al P.C.R. îi încredințează funcția de mare răs-

pundere de secretar al Comitetului județean Bihor al U.T.C.; totodată este cooptat membru în Comitetul județean Bihor al P.C.R. .

Activitatea revoluționară a lui Ludovic Minschi devine acum și mai largă, și mai intensă pe linie politică și organizatorică. Creează noi resorturi în comitetul județean al U.T.C. (feminin, al armatei etc.), organizează noi celule de uteciști în diferite fabrici și întreprinderi din Oradea, se ocupă cu insistență de îndrumarea și organizarea activității celulelor U.T.C. Reorganizarea serviciului tehnic al organizației, acțiune condusă de Minschi din însărcinarea partidului, dă posibilitatea editării unui mare număr de materiale de propagandă cu pronunțat caracter antifascist. Tipărite în cursul nopții și difuzate cu riscuri mari de către grupe de uteciști, sub conducerea lui Ludovic Minschi, aceste materiale demascau ideologia fascistă, lansau înflăcărâte îndemnuri la luptă împotriva stării de asediu, a fascismului și pregătirilor de război, pentru apărarea independenței și suveranității patriei.

Arestat de siguranță în noaptea de 26 ianuarie 1935, Ludovic Minschi este supus, timp de trei zile și trei nopți, celor mai cumplite schingiuri. El rezistă cu eroism, căci nu poate concepe să-și trădeze tovarășii de luptă, organizația comunistă de tineret, partidul căruia îi închinase cei mai frumoși ani ai vieții. Ca urmare a torturilor la care a fost supus, în noaptea de 30 spre 31 ianuarie 1935 Ludovic Minschi încetează din viață la vârsta de numai 19 ani, păstrînd pînă în ultima clipă ținuta demnă, pilduitoare a militantului revoluționar neînfricat.



TEREZA OCSKÓ

S-a născut la 23 septembrie 1917 în comuna Dragșina (județul Timiș-Torontal). În anul 1932 se angajează la Fabrica de ciorapi „Standard” din Timișoara, iar în anul următor o întâlnim încadrată în rîndurile U.T.C. Din 1936 se numără printre membrii P.C.R.

Pentru activitatea sa neobosită închinată idealurilor poporului muncitor sînt deosebit de sugestive cîteva momente. În anul 1936, cu ocazia unei greve a lucrătoarelor de la „Standard”, Ocskó Tereza, dirză și neînfricată, nu și-a plecat fruntea în fața măsurilor samavolnice luate de patronii întreprinderii, care, prin concedierea ei și a altor muncitoare, sperau să frîgă spiritul de luptă al greviștilor. Munca pe care ea a depus-o fără răgaz, alături de comuniștii din fabrică, a dat roade. Unitatea de acțiune și combativitatea muncitorilor au crescut. Sub presiunea masei de lucrători, conducerea fabricii a fost nevoită să reprimească la lucru muncitoarele concediate.

Ocskó Tereza devine în 1937 membru al Comitetului județean al P.C.R. Timișoara, în care calitate coordonează munca sectorului tehnic al acestei organizații și, în același timp, conduce activitatea Ajutorului roșu din Banat. Acționînd cu multă iscusință și curaj, în pofida dificultăților pe care le reclama munca conspirativă, colectivul de comuniști care formau sectorul tehnic au tipărit și răspîndit, prin mii de manifeste, chemările partidului comunist adresate maselor pentru unitatea de acțiune a forțelor democratice, patriotice și progresiste, pentru apărarea intereselor vitale ale poporului român. În 1938 este numită instructor cu problemele organizatorice și politice ale Comitetului regional al P.C.R. Banat și se ocupă de activitatea organizațiilor sindicale din orașele Timișoara, Arad și Reșița.

Luptător tenace și patriot înflăcărat în apărarea independenței și integrității țării, Ocskó Tereza a participat activ la organizarea marilor mitinguri și demonstrații de la începutul lunii septembrie 1940 ale maselor populare din Banat îndreptate împotriva dictatului fascist de la Viena, prin care partea de nord a Transilvaniei era răpită și predată Ungariei horthiste.

Pe cînd în țară se instaura domnia terorii deșănțate legionare, Ocskó Tereza primește însărcinarea de a mobiliza muncitorimea arădeană la acțiuni coordonate împotriva dictaturii militare-fasciste și a aducerii trupelor hitleriste în țară. În luna octombrie 1940, în plină activitate revoluționară, este arestată. Supusă unor chinuri bestiale, vajnica luptătoare a fost asasinată, la 16 octombrie, de zbirii legionari.



VASILE ROAITĂ

Născut într-o numeroasă familie de muncitori bucureșteni, la 1 ianuarie 1914, tînărul Vasile Roaită va cunoaște din plin chinurile sărăciei în care se zbătea covârșitoarea majoritate a clasei muncitoare.

Ca elev la școala de ucenici a Atelierelor C.F.R. Gara de Nord, în anii marii crize economice dintre 1929—1933, Roaită începe să înțeleagă cu claritate țelurile luptei clasei muncitoare, ale partidului.

Dornic să participe, cu tot elanul său tineresc, la marea luptă revoluționară împotriva orînduirii nedrepte, pentru o viață mai bună, el își îndeplinește cu pasiune sarcinile încredințate de tovarășii mai vîrstnici, de comuniști. Încrederea cu care a fost primit în rîndurile Uniunii Tineretului Comunist n-o va dezminți niciodată. A împărțit muncitorilor zia-

rele „Scinteia“, „Ceferistul roșu“, a difuzat manifeste, a luat parte cu înflăcărare la toate acțiunile organizate în Gara de Nord.

Prin desființarea, în toamna anului 1931, a Atelierele București-Nord, Vasile Roaită va fi transferat, împreună cu alți uteciști, la Grivița-locomotive. Aici va intra de la început în conflict cu direcția, care hotărîse blocarea salariilor pînă la achitarea completă a datoriilor salariaților, ceea ce pentru ucenici însemna o lovitură puternică. La protestul energetic al ucenicilor, în frunte cu Roaită, direcția a revenit asupra măsurii, dar tînărul utecist a fost transferat disciplinar la Turnu-Severin.

Eroicele lupte muncitorești din 15—16 februarie l-au găsit pe V. Roaită din nou în mijlocul tovarășilor săi de la „Grivița“. Fiecare echipă, fiecare tînăr își avea sarcina sa, postul său de luptă încredințat de partid.

Vasile Roaită se afla la pichetul de la sirenă cu un grup de ucenici. Mii de muncitori de la alte întreprinderi, cetățeni de diferite categorii sociale au răspuns la chemarea sirenei trase de utecistul Roaită, venind în ajutorul ceferiștilor, înconjurînd atelierele ca un adevărat gard viu.

În după-amiaza zilei de 15 februarie, reacțiunea, înfricoșată, a adus armata, punînd la cale sîngeroasa represiune. Dar nici un grevist nu și-a părăsit postul. Sirena lui Roaită chema neîncetat la luptă. În zorii zilei de 16 februarie s-a deschis focul asupra greviștilor. Unitățile de poliție și armata au năvălit în curtea atelierele, cu baionetele la arme, în răpăitul mitralierelor.

Ucenicul-erou, surprins de ploaia de gloanțe, a continuat să tragă de lanțul sirenei. Transportat la spital, a murit a doua zi. Pe dosarul său, la Institutul medico-legal, autoritățile consemnau în mod cinic: „Roaită Vasile, ucenic C.F.R., 19 ani, București. Diagnostic: hemoragie internă, consecința rănirii stomacului prin armă de foc. Omor scuzabil“.



FILIMON SÎRBU

A văzut lumina zilei la 10 august 1916 în satul Herepea (Hunedoara), într-o familie de oameni nevoiași. În anul 1930 îl aflăm ucenic strungar la Atelierele Direcției porturilor maritime din Constanța, pășind astfel în marea familie a muncitorilor industriali.

După 1933, alături de alți uteciști, este o prezență activă în mișcarea antifascistă din localitate. Ia parte la întrunirile, conferințele, șezătoarele comitetului antifascist. Pretutindeni unde vorbește este ascultat cu dragoste și atenție. Cuvintele lui simple, calde, dar pline de fermitate revoluționară merg la inimă, mobilizează. În toamna anului 1936,

cu prilejul unei conferințe ce avea drept temă lupta împotriva fascismului, utecistul Filimon Sîrbu, împreună cu alți participanți la conferință, este arestat. În timpul procesului, desfășurat în fața unui tribunal militar, el a declarat răspicat: „A fi antifascist nu este nici o vină. Dimpotrivă, aceasta înseamnă a-ți iubi cu adevărat patria“. A fost condamnat la 6 luni închisoare.

După expirarea anilor de stagiul militar, Filimon Sîrbu, devenit în 1941 membru al P.C.R., primește sarcina de a conduce acțiunile de sabotaj din orașul și portul Constanța împotriva mașinii de război fasciste, încredințându-i-se, totodată, și secretariatul organizației județene a Uniunii Tineretului Comunist. Ascultînd glasul partidului, el ia parte, alături de alți comuniști, la acțiunea de demascare a caracterului nejust al războiului hitlerist, chemînd forțele patriotice la crearea unui larg front antihitlerist. Pe zidurile orașului, ba chiar pe clădirile ocupate de trupele germano-fasciste apar manifeste și inscripții antirăzboinice; în curțile caselor și în parcuri se găsesc plicuri cu material de propagandă comunistă, antirăzboinică; în port și la șantierul naval izbucnesc conflicte, o magazie militară germană sare în aer.

Siguranța din Constanța caută cu înfrigurare autorii acestor acțiuni. Datorită unei trădări reușește să aresteze un grup de cinci tineri, printre care se află și Filimon Sîrbu. Cu toate încercările făcute, zbirii siguranței n-au putut să înfrîngă voința de fier a tînărului Sîrbu, care nu a renegat, nu a desconspirat nimic. La 4 iulie 1941, curtea marțială a Comandamentului II teritorial a pronunțat condamnarea sa la moarte.

Ultimele zile și le-a trăit la închisoarea Jilava. Tot timpul a avut o atitudine demnă, de adevărat luptător. În după-amiaza zilei de 19 iulie 1941 a fost dus în fața plutonului de execuție. Refuzînd să fie legat la ochi, tînărul comunist, ce nu împlinise încă 25 de ani, și-a privit moartea în față, cu fruntea sus.

Documente privind condițiile grele de viață și de muncă ale tineretului din România în anii regimului burghezo-moșieresc *

Prezentăm, în cele ce urmează, un grupaj de documente care dezvăluie, în mod semnificativ și prin largi ilustrări, situația mizeră, plină de privațiuni și de neajunsuri în care a fost silită să lucreze și să trăiască masa tineretului din România burghezo-moșierească în perioada interbelică.

Documentele pe care le reproducem atrag atenția în primul rând asupra enormelor greutatea care apăsau asupra tineretului muncitor de la orașe și sate.

Pe fondul condițiilor grele de viață și de muncă ale tineretului, documentele pun în lumină împotrivirea activă și conștientă a acestuia, sub conducerea organizației sale revoluționare, marxist-leniniste — Uniunea Tineretului Comunist —, față de clasele exploatatoare care-l aduseseră în această situație, față de orînduirea capitalistă și totodată formele de organizare și de luptă, alături de muncitorii vîrstnici, de toți oamenii muncii, în frunte cu comuniștii, pentru înlăturarea orînduirii împilatoare, pentru o viață nouă, lipsită de exploatare

În toate luptele revoluționare duse de clasa muncitoare — forța socială cea mai înaintată a societății noastre — în alianță cu țărănimea, intelectualitatea, cu toți oamenii muncii împotriva exploatării burghezo-moșierești, împotriva fascismului, tineretul a luat parte activ și neabătut, dînd nenumărate pilde de abnegație și eroism pentru împlinirea aspirațiilor poporului de eliberare națională și socială.

1

SOARTA TINERETULUI MINIER **

Ni se desfășoară un tablou sfîșietor înaintea ochilor cînd ne scoborîm în văile chinurilor fizice, mizeriei culturale și morale în care este silit tineretul minier ardelean și bănățean să vegeteze pentru a săpa în adîncul pămîntului diamante negre, cărbuni și metale nobile și nenobile. Soarta acestor tineri muncitori, cari sînt împiedicați de patronii particulari și de stat în orice mișcare liberă și în acest mod sînt transformați în sclavi albi, este cu mult mai înfiorătoare decît cea a sclavilor negri.

* Documentele au fost selectate de Gheorghe Surpat.

** „Tineretul socialist”, anul XI, nr. 16, din 27 noiembrie 1922.

vilor din antichitate. Aceia își aveau, cel puțin, întreținerea asigurată, erau chiar bine hrăniți, în timp ce acești muncitori minieri, subnutriți de la naștere, sînt încontinuu amenințați a fi aruncați în stradă și a muri de foame.

CUM EXPLOATEAZĂ STATUL, CEL CARE A FĂCUT LEGI PENTRU PROTECȚIA TINERILOR MUNCITORI

Deși contractele colective o interzic oficial, tocmai în minele cari sînt administrate de către stat se trimit băieți de-abia de 13—14 ani la lucru în fundul minelor. În privința acestora mai ales, sîntem în posesia unor rapoarte din toate minele de metale ale statului, cît și din puțurile din Cosla, Caraș-Severin care stau sub administrația Ministerului de Industrie, rapoarte care fac să ți se sbirlească părul în cap de groază.

„Cînd un asemenea copil de minier a împlinit etatea de 10 ani, el muncește deja din greu în atelierele minelor și la transport.

De 13—14 ani fiind, se coboară în puț, unde depune zilnic muncile cele mai felurite, timp de 8 ore și își slăbește organismul nedezvoltat într-o astfel de măsură, încît după cîtiva ani pierde orice putere de rezistență. Așa se întîmplă că poți vedea aici băieți de 17 ani care, zdruncinați la corp și suflet, seamănă mai mult a unchiași decît a tineri plini de viață”.

Același lucru, într-o măsură mai mică sau mai mare, se poate spune și despre celelalte mine [...].

BOALĂ ȘI MIZERIE

Aici însă, tuberculoza se găsește în mediul ei. Această fantomă neliniștitoare pășește din casă în casă și-și cere, nemiloasă, tributul, mai ales în rîndurile tinere-tului. De cînd muncitorimei i-a fost răpită autonomia caselor de boală, există un ajutor medical extrem de redus. La Baia Nouă, medicul vine numai o dată pe lună. Cînd este chemat, cu ocazia vreunei catastrofe sau alt caz urgent, el refuză să vie sub cuvînt că așa are ordin din partea caselor de boală, devenite acum ale statului. Bolnavii și răniții pot să crape între timp ca niște ciini.

Îmbrăcămintea tinerilor muncitori este extrem de păcătoasă. Zdrește murdare și vechi le atîrnă pe corp. Aceasta este haina lor de muncă și de sărbătoare.

Una din cauzele grozavei subnutriții a tineretului minier sînt prețurile de neajuns ale alimentelor. În cele mai multe mine, alimentele sînt furnizate de patroni sau indivizi din jurul patronilor, cu prețuri de 2—3 ori mai mari decît prețurile obișnuite.

Ți se umple inima „de bucurie“ cînd vezi cum patronul-Stat nu vrea să stea mai prejos în ceea ce privește această ramură de „ocrotire“ a muncitorilor. Astfel, în mina statului Cosla, 1 kg de slănină, calitate inferioară, costă 40 lei, 1 kg de făină neagră 4 lei.

BĂȚAI, SALARII ȘI PROFIT

În schimb, nu duce lipsă acest tineret de bățai și maltratări. Aceasta mai ales în atelierele care sînt pe lîngă mine.

Îți poți face însă abia atunci o noțiune dreaptă de mizeria nemărginită a acestor tineri muncitori cînd auzi ce salarii primesc. În cele mai multe cazuri, salariul este de 4—5 lei pe zi. Tinerii muncitori perfecționați primesc un salariu de 10 lei pe zi. În același timp, spre exemplu, mina care aparține statului Lonea avea un cîștig net de 60% din capital. Societatea din Lupeni „Uricani“, cît și „Societatea pe acțiuni pentru extracția cărbunilor“, care au în posesie minele de la Petrila, Aninoasa, Vulcan și Petroșani, au vărsat și ele dividende de 60% net. Adică cine a băgat un capital în sumă, să zicem, de 100 000 lei a căpătat drept cîștig anual, fără muncă, 60 000. De fapt, posedă însă numai cîtiva capitaliști privilegiați acțiunile acestor sume, și aceasta în valoare de milioane. Se poate închipui, prin urmare, cîte milioane lei anual se scot din măduva oaselor minerilor, copiilor și femeilor lor pentru a face posibilă cîtorva trîntori luxul cel mai rafinat și o viață de abundență fără seamăn.

CE SE POATE FACE ?

Tineretul minier din Transilvania și Banat are numai o singură scăpare din toate aceste fioroase nevoi : adunarea laolaltă a tuturor într-o organizație tare, care să ducă lupta cot la cot cu muncitorimea virstnică pentru ameliorarea situației lor economice și cu aceasta și a situației lor culturale și morale. Tineretul minier transilvănean și bănățean trebuie să intre în rindurile Uniunii Tineretului Muncitor pentru ca să se libereze din lanțurile acestei sclavii moderne printr-o luptă dîrză și solidară.

2

SITUAȚIA TINERILOR MUNCITORI DIN CONSTANȚA *

SALARII DE FOAME — CORVEZI — ORE MULTE DE MUNCĂ — MILITARIZAȚI ȘI BĂTUȚI — BINEFACERILE ȘCOLILOR INDUSTRIALE

În toate atelierele și fabricile de aci, ucenicii gem sub călcîiul brutal al patronilor. Plătiți prost, bătuți, goi și nemîncați, puși la cele mai grele corvezi, tinerii muncitori duc din greu povara vieții de ucenicie, care apasă atît de greu pe trupurile lor plîpînde.

BĂTAI ȘI AMENZI

În fabricile „Tomis“ și „Wolf“, meșterii și șefii se întrec în a bate și amenda pe ucenici pentru vini imaginare.

La „Energia“ (atelier metalurgic), ucenicii, pe lîngă că sînt plătiți prost și șicanați, mai sînt siliți să lucreze ore suplimentare fără a li se plăti nimic.

UCENICII MILITARIZAȚI

La atelierele C.F.R., care sînt militarizate, ucenicii lucrează sub un regim inchizitorial. Toate samavolniciile și barbariile meșterilor însărcinați cu conducerea atelierelor le îndură bieții ucenici, fără a putea ridica măcar glasul pentru a curma tratamentul barbar la care sînt supuși.

MUNCĂ DE LA 4 DIMINEAȚA PÎNĂ LA 11 NOAPTEA

În cîteva ateliere, între cari S. Cardaneș, Gavrilă etc., patronii opresc cu forța ucenicii să muncească pînă la ora 11 noaptea și mai mult chiar [...].

Nenumărate mai sînt încă cazurile cu ucenici prost plătiți, șicanați și bătuți. Pretutindeni aceeași exploatare nemiloasă a tineretului muncitor. Patronii jupuiesc în voie pielea ucenicilor pentru că aceștia nu sînt cu toții organizați în Cercul Tineretului Socialist, prin care să-și impună condițiuni de viață și de muncă mai bune.

În fața situației mizerabile a tinerilor muncitori din Constanța — ca și din toate părțile —, un singur lucru au de făcut aceștia : organizarea cît mai puternică în organizațiile tineretului, prin care, uniți cu tot ce e tînăr muncitor, să lupte pentru a pune capăt exploatării nemiloase a patronilor și tratamentului neomenos la care sînt supuși.

3

MIZERIA UCENICILOR **

Multe mii de tineri muncitori și muncitoare se află ca ucenici la muncă grea în ateliere și fabrici. Dar dacă în orînduirea societății capitaliste soarta sclavilor

* „Tineretul socialist“, anul XI, nr. 15, din 20 noiembrie 1922.
** „Arbeiter Jugend“, anul I, nr. 1, din 30 iunie 1922.

lefeții, în general, este mai grea și de nesuportat, cu atât mai grea este aceea a muncitorilor tineri.

Mai întâi de toate, tratamentul din punct de vedere pur uman al ucenicilor lasă mult de dorit. Ucenicul este expus, aproape fără nici un fel de protecție, la bunul plac al patronului; dar chiar muncitorii maturi nu privesc totdeauna pe ucenic ca ceea ce este în realitate: un tovarăș de clasă care este exploatat în mod și mai nemilos de către patron și deci el ar trebui cu atât mai mult să fie susținut și tratat ca un frate mai mic. Sînt mulți tovarăși (calfe) care privesc pe ucenic ca pe o ființă la un nivel cu mult inferior lor, deci cu care ei pot proceda așa cum găsesc de cuviință.

Anii de ucenicie ai tinerilor muncitori sînt plini de multe, multe ore amare și triste. Nimeni nu se gîndește că timpul de ucenicie coincide cu anii pubertății, adică tocmai cu perioada cînd un băiat trece în adolescență. Este perioada în care copiii de burghezi sînt îngrijiți în mod deosebit, bucurîndu-se de supravegherea și protecția unor pedagogi instruiți; în schimb, copiii proletarilor sînt deja împinși în lupta grea pentru existență, supuși șicanelor patronilor, iar condițiile în care lucrează sînt cele mai grele ce ne putem închipui.

Ce-i drept, „legea ucenicilor” le acordă o ocrotire oarecare, dar numai în aparență, deoarece în primul rînd sînt puține acele dispozițiuni care, în marea lor parte, sînt respectate de șefii lor direcți, maistorii; pe de altă parte, cum lipsește un control al respectării acestor dispozițiuni, iar acolo unde totuși se face abuzurile sînt judecate cu multă îngăduință. În așa-zisa lege pentru protecția ucenicilor de origine austriacă și care se aplică și astăzi încă la noi, sînt prevăzute o serie întreagă de dispozițiuni severe împotriva ucenicilor care sînt respectate întocmai. Dispoziția cea mai rușinoasă la care recurc cu predilecție maistorii este aceea care acordă patronilor dreptul ce li se cuvine „de a pedepsi pe ucenici pîrintește” (înțelegîndu-se cu bătaia). Dar aceasta nu este totul, căci, în cazul cînd un ucenic ar vrea să-și schimbe patronul, maistorul are dreptul să-l aducă înapoi, recurgînd chiar la ajutorul forței publice. În plus, „legea ucenicilor” acordă patronului dreptul de a pretinde ca ziua de lucru să depășească orele reglementare. Acest drept este exploatat de patroni, deși este vorba în cazul de față de tineri avînd vîrsta la care forța lor fizică nu le permite supraeforturi. Dar nici corpul lor nu îngăduie să se surmeneze tocmai în perioada de dezvoltare atât ca sănătate, cît și ca forță. Ce-i drept, în Occident s-a obținut printr-o luptă dîră dreptul la ziua de 8 ore de muncă chiar și pentru ucenici; la noi, în afară de cazul tipografilor și, în parte, la muncitorii în metalurgie, lupta trebuie dusă înainte pentru obținerea reducerii zilei de muncă la 8 ore, aceasta cu atât mai virtos cu cît, în cele mai multe ramuri, ucenicii trebuie să muncească chiar zece pînă la douăsprezece ore pe zi.

Cu toate acestea însă, leafa lor este în mod ridicol de redusă. Este prea greu să stabilim un salariu mediu la noi pentru ucenici. Sînt unele ramuri în care un ucenic nu cîștigă în primul an de ucenicie mai mult de 18 lei pe săptămînă; în cele mai multe ramuri însă, cum este cazul la cizmari, la legătorii de cărți și la unii negustori, ucenicii nu primesc decît vreo 15 lei pe lună.

Putem să ne închipuim deci cît de mare este mizeria în care se zbat ucenicii. În mod relativ, leafa ce primește un ucenic este astăzi cu mult mai joasă ca aceea ce el primea înainte de război, ținînd seama de faptul că pe atunci, în cele mai multe cazuri, maistorul îi oferea, pe lîngă hrană, și locuință. Chiar dacă mîncarea era destul de proastă, totuși era ceva față de astăzi, cînd nu primește nimic. Numai prin aceea că părinții ucenicului, de obicei ei înșiși muncitori prost plătiți, au grijă de copii, întreținerea lor este asigurată. Asta înseamnă că părinții suportă o mare parte din sarcina patronală.

Cam astfel se prezintă lucrurile cu privire la condițiile de muncă și de trai ale ucenicilor.

Dar ni se va răspunde că ucenicului i se oferă, în schimb, posibilitatea de a se pregăti și a-și completa cunoștințele lui în ramura respectivă.

Cum se prezintă însă această pregătire? Păi să vedeți, dacă e vorba de timp, de timp se dispune mai mult decît suficient. În cele mai multe ramuri se pretinde nici mai mult, nici mai puțin decît patru ani de pregătire. Patru ani de ucenicie! Puține sînt acele ramuri care cer un timp mai scurt. Dar pregătirea, foarte des, este cu totul alta decît una temeinică și completă. Patronul instructor împarte, de obicei, timpul necesar uceniei în modul următor: în primul an, ucenicul trebuie să facă drumuri și comisioane, să servească pe maistor și pe soția lui,

apoi de-abia începe lucrul, dar și acesta numai în parte în ramura lui de specialitate.

Tocmai în ultimul an, uneori numai în ultimele luni, poate fi vorba de o adevărată pregătire, să zicem specială. Pe baza acesteia, ucenicul, după multă și cruntă trudă, poate să dea examenul de calfă. Acesta însă nu este un examen propriu-zis, prin care s-ar putea stabili cunoștințele lui reale în ramura sa. Explicația este că, în majoritatea cazurilor, maistorul însuși este cel care examinează și este forțat deci, în propriul său interes, să fie și criticul, și apreciatorul în același timp. După cum știm, „corb la corb nu-și scoate ochii”.

Aceste fapte dovedesc că patronii, în general, au tot interesul să rețină pe ucenici un timp cât mai îndelungat, întrucât ei reprezintă puterea de muncă cea mai ieftină.

Astfel stînd lucrurile, tineretul muncitor contribuie la creșterea numărului șomerilor și la reducerea salariilor. Aceasta însă nu este nici în interesul lor propriu și nici în interesul muncitorilor mai vechi. Iată miezul afacerii! Dacă un tînăr ar putea să învețe, pe lîngă cele învățate în timpul uceniei, ceva mai de ispravă, desigur că aceasta vine în avantajul lui, pentru patron însă nu are decît o importanță cu totul secundară.

Din nefericire, legea pentru protecția ucenicilor nu prezintă nici un mijloc ca să împiedice pregătirea proastă a acestora. Este însă clar că în această direcție trebuie luate măsuri energice pentru o îmbunătățire radicală. Ca să contăm pe bunăvoința patronului ar fi o copilărie; aceasta ar însemna să prelungim chinul ucenicului, căci, dacă patronii ar fi voit într-adevăr, s-ar fi putut de mult crea unele îmbunătățiri.

În același mod, cum soarta muncitorilor maturi ar putea fi îmbunătățită prin propria lor forță, tot la fel ar putea fi îmbunătățită și soarta muncitorilor tineri. Tinerii muncitori ar trebui să învețe că puterea constă în unire, iar în aceasta stă secretul tuturor succeselor. Ei trebuie să se adune în organizația tineretului, să învețe care sînt îndatoririle lor de muncitori ca apoi, prin sindicat și partid, să treacă la lupta generală a proletariatului pentru îmbunătățirea situației lor proprii, implicit a celei a tineretului, pentru îndeplinirea socialismului liberator al poporului.

4

DIN VIAȚA MUNCITORILOR DE LA TRAMVAIE*

**30 LEI SALARIU ZILNIC — 10—11 ORE DE MUNCĂ —
GOL, DESCULȚI ȘI MURDARI — GRAJDURI CA DORMITOARE —
ÎNJURAȚI, PERSECUTAȚI ȘI AMENDAȚI —
UNDE ESTE ÎMBUNĂTĂȚIREA ?**

[...] La tramvaiele cu cai sînt întrebuințați copii între 12—16 ani pentru a adăuga cîte un cal acolo unde drumul e mai greu. Pentru aceasta ei trebuie să umble ziua întreagă, care le este de 10—11 ore. Pentru această muncă îi se plătește 30 lei pe zi.

GOL, DESCULȚI ȘI MURDARI

Majoritatea, ba aproape toți fiind de la țară, din acest salariu ei trebuie să se îmbrace, să se spele și să mănînce. Nu mai e nevoie să mai arătăm cum se îmbracă, cum se hrănesc și cum sunt de curați.

Încă nu se presimțise bine frigul, încă de astă iarnă aproape i-am văzut deja umblînd desculți. Despre haine nici nu mai vorbim, ele sînt rupte la unii că abia se mai țin pe ei, iar murdăria se poate vedea și pe rufăria lor, ba chiar pe corpul lor.

Direcțiunea nu se îngrijește nici de cele mai elementare reguli de igienă pentru acești copii.

* „Tineretul socialist”, anul XII, nr. 37, din 22 aprilie 1923.

GRAJDURI ÎN LOC DE DORMITOARE

Ca pretutindeni, și aici stăpînii caută să arunce praf în ochii muncitorilor, vrînd să arate că ei se îngrijesc de cei care muncesc. Astfel, li s-a dat voie să doarmă la depou. Nu de dragul lor, ci pentru a fi mai aproape, pentru a-i avea la îndemînă. În loc de o cameră sănătoasă li s-a pus la dispoziție grajdul murdar și puțin sănătos. Și trebuie să doarmă în această încăpere infectă, suportînd mirosurile grele de bălegar, pe paie.

Pretutindeni aceeași situație. Copiii muncitori, ca toți muncitorii, sunt hrăniți prost, neîngrijiți și dorm în camere nesănătoase. Trăind astfel, ei cresc piperniciți, cu boli înucibărite în corpul lor și sunt foarte puțini aceia care ajung o vîrstă mai înaintată [...]

UNDE ESTE ÎMBUNĂTĂȚIREA ?

De cîte ori analizăm situația muncitorilor din diferite ateliere noi vedem că nu există decît o singură cale. Împotrivirea contra acestei exploatare prin organizarea și lupta muncitorilor. Ucenicii tineri, muncitorii nu au altă cale. Atîta timp cît se vor lăsa fără să crînească să fie bătuți, înjurați și plătiți prost, patronul de bună-voie nu va da nimic. Numai organizarea la cercul Tineretului socialist și lupta lor alături de muncitorii vîrstnici le pot aduce o îmbunătățire.

5

CĂTRE UCENICII ȘI UCENICELE DIN CAPITALA *

[MANIFEST AL CERCULUI UNIUNII TINERETULUI SOCIALIST
DIN BUCUREȘTI DIN IULIE 1923]

Tovarăși și tovarășe,

Scumpetea crește cu fiecare zi. Începînd cu pîinea și pînă la îmbrăcăminte, toate au prețuri așa de mari, încît noi, muncitorii, nici nu ne putem apropia de ele.

Prin scumpirea lucrurilor de primă necesitate capitaliștii au posibilitatea să ne scadă salariile, bîgînd în punga lor un cîștig mai mare. Căci prețurile urcîndu-se, iar salariile noastre rămînînd aceleași puterea noastră de cumpărare e din ce în ce mai mică. Cu aceiași bani cumpărăm mai puține lucruri.

Deci ne hrănim din ce în ce mai prost.

Ciocoilor noștri nu le pasă de aceasta. Scumpetea, care scade salariile noastre, mărește mai mult pîntecele lor, umflă mai mult pungile negustorilor.

Tovarăși și tovarășe,

Cei care au datoria și vor lupta contra acestei scumpiri sîntem noi, muncitorii, care ducem greul.

Tovarășii noștri vîrstnici aduși la disperare caută să-și îmbunătățească viața. Ce facem noi, ucenicii ?

Salariile nici nouă nu ne ajung. Fie că trebuie să dăm mamei pentru întreținerea casei, fie că noi singuri, în lipsa altora, trebuie să întreținem o familie.

Afară de aceasta, sîntem bătuți, înjurați. În loc de a fi puși să învățăm meseria, sîntem întrebuințați pentru serviciile personale ale meșterilor. Sîntem puși să cărăm greutăți mari, peste puterile noastre. Deci avem și noi nevoie de îmbunătățirea vieții.

Singura voastră organizație care ar putea să vă ia apărarea, Cercul „Tineretul socialist“, nu are voie de la guvern să vă cheme la întruniri speciale de ucenici, unde să vă spuneți și voi păsurile.

Vă chemăm însă la luptă, alături de muncitorii vîrstnici, pentru îmbunătățirea situației voastre.

În lupta contra ciocoilor ce ne înrăutățesc viața nu încape deosebire de vîrstă. Mizeria și suferința ne unesc. De la „Lemaître“ au fost dați afară 500 de lucrători pentru că au cerut reprimirea la lucru a 4 tovarășii concediați. Alături de ei sînt 60 pînă la 100 de ucenici. Aceștia trebuie ajutați de noi.

* „Socialismul“ nr. 53, din 5 iulie 1923.

Subscrieți pe listele de ajutorare !

Pentru ca lupta voastră să aibă reușită e nevoie de organizare și unire. Intrați în sindicatele voastre de breaslă, înscrieți-vă în Cercul „Tineretul socialist“. Unire între muncitorii vîrstnici și cei tineri !

Veniți la întrunirile contra scumpetei organizate de comisia locală !

În front unic cu muncitorii vîrstnici noi trebuie să luptăm pentru :

Încetarea bătăilor și a corvezilor grele.

Să se mai scadă din cheltuielile armatei și ale siguranței și să se dea muncitorilor un trai mai bun.

Hrană gratuită pentru copiii de școală.

Din cauza cheltuielilor mari ce se cer la școală mulți părinți săraci își trimit copiii mai bine la muncă decît la învățătură.

Răspundeți întotdeauna la chemările Cercului „Tineretul socialist“.

Citiți și răspîndiți ziarul „Tineretul socialist“.

6

SITUAȚIA TINERETULUI MUNCITOR DIN ROMÂNIA ȘI SARCINILE U.T.C. *

[...] Este o regulă generală și pretutindeni răspîndită ca munca minorilor să fie în toate industriile mult mai prost plătită decît a vîrstnicilor. Folosirea muncii lucrătorilor tineri convine foarte mult capitaliștilor (pentru aceeași muncă — un salariu scăzut de tot) și așa putem observa tendința patronilor de a ține cît mai mulți tineri muncitori și ucenici și cît mai puțini muncitori vîrstnici. *În multe părți numărul ucenicilor și al muncitorilor sub 16 ani întrece cel al vîrstnicilor.*

Legile de ocrotire a muncii tinerilor, pe lîngă că sînt insuficiente, nu se aplică. Ministerul Muncii fiind ocupat numai cu *apărarea intereselor capitaliștilor, este evident că nu se poate îngriji de starea și condițiunile de muncă ale tinerilor muncitori.* Totuși în puținele statistici ale Ministerului Muncii despre starea acestei categorii de muncitori, găsim lucruri îngrozitoare. Cifrele ce le vom da pentru ilustrarea acestei stări de lucruri sînt luate în cea mai mare parte din datele oficiale ale acestui minister.

Inspectorul regiunii Cluj spune că a întîlnit în vizitele sale ucenici cari „lucrează 12—13 ore, fără repaos la amiază sau peste zi, dorm cei mai mulți în atelier, pe mesele de lucru. Tratamentul și educația ce o primesc lasă foarte mult de dorit“ (ce fel de tratament trebuie să fie acela de care un inspector al Ministerului Muncii să declare că „lasă foarte mult de dorit!“ ?).

În regiunea Sibiu, „ucenicii lucrează 12 ore și chiar mai mult pe zi și nu li se acordă timpul de odihnă, atît de necesar pentru dezvoltarea lor fizică“.

În regiunea Bacău, în industria hîrtiei, pielăriei, textilă, alimentară etc., muncitorii minori lucrează între 10—12 ore pe zi, cu un salariu zilnic care variază între 25—40 lei pe zi. În fabrica de zahăr Roman, salariul muncitorilor sub 18 ani, pentru 11 ore de lucru efectiv, este în medie 40—50 lei. Mîncarea obișnuită a acestor lucrători este *sfecla albă cu piine*.

În București, în fabricile textile, se întîlnesc copii de 11—12 ani cari muncesc 11—12 ore cu un salariu zilnic de 30—35 lei. Același lucru și în metalurgie, unde salariul ucenicilor variază între 120—300 lei săptămînal. La fabrica de metalurgie Dumitrescu (Filantropia) sînt 26 ucenici (11—17 ani) din 50 muncitori ; 20 ucenici sînt chiar la fabrică, unde dorm claie peste grămadă într-o cămaruță mică (3 × 4 m). Pentru ei nu există o zi de muncă stabilită, ci trebuie să lucreze din zori și pînă-n noapte tîrziu (14—15 ceasuri pe zi). Cei mai mulți sînt copii de țărani, lăsați complet în voia patronului. Afară de „mîncarea“ foarte proastă, ei nu primesc nici salariu, nici îmbrăcăminte, în schimb mîncîncă bătaie cît incape și de la toată lumea. Deseori ei sînt ținuți după expirarea uceniei de 4 ani în aceleași condițiuni ca și înainte, patronul refuzînd a le elibera certificatul de terminare a uceniei.

* „Tînarul leninist“ nr. 13, din decembrie 1927.

La atelierul de binaj Șoseaua Basarab, ucenicii (o jumătate din lucrători), toți copii de țărani, sînt ținuți în cea mai neagră mizerie, dorm vara în curte, nu capătă nici o asistență medicală și capătă pentru 14—15 ore de muncă pe zi salariul de 1 leu și o piine.

Dar cazurile în care ucenicii nu sînt retribuiți cu nimic, sub motiv că învață meseria, nu sînt de loc rare, mai ales în industria mică. „Patronii se folosesc mai bine ca brațe de muncă de acești ucenici, cari, în majoritatea cazurilor, fără nici o plată, execută aproape aceeași muncă ca și un lucrător vîrstnic, mijlociu“.

Din datele aceluiași „Buletinul muncii“ se vede că sînt județe în care numărul ucenicilor ocupați este dublu cu al muncitorilor vîrstnici. Astfel, în județul Bacău, această proporție este de 217%, iar în mijlociu — 2 ucenici la un lucrător vîrstnic. În nici o ramură industrială nu întîlnim ucenici mai puțini ca lucrători vîrstnici. 19% din numărul ucenicilor este sub 14 ani, iar timpul de lucru 9—11 ore, cu un salariu variînd între 200—1200 lei lunar.

În județul Brăila, în industria textilă, proporția între ucenici și lucrători vîrstnici este de 385%. În industria pielăriei această proporție este de 271%. 38% din numărul ucenicilor au sub 14 ani, ziua de lucru [este de] 8—10 ore, salariul 200—1820 lunar. În Ardeal numărul ucenicilor sub 14 ani face 31%.

În tot Vechiul Regat, dacă nu mai întîlnim proporții enorme ca în cele două orașe, totuși în foarte multe ramuri industriale, numărul ucenicilor este mult mai mare ca al lucrătorilor vîrstnici.

În Ardeal situația este ceva mai bună, totuși nici aici nu sînt atît de rare cazuri ca în Vechiul Regat (astfel, numai un exemplu: în Satu-Mare proporția este de 128% ucenici față de lucrătorii vîrstnici). La fabrica de panglici „Schvartz“ din Satu-Mare lucrează numai fete sub 18 ani 13 ore pe zi și numai 1/2 oră repaus.

La fabrica de textile „Itex“ lucrează 250 de fete (12—18 ani), alături de 30 muncitori calificați, aduși din străinătate. 11 ore de muncă pe zi și un salariu de 20—50 lei. La o altă fabrică de postavuri fine, dintre 200 muncitori, 150 sînt sub 18 ani. 11 ore de muncă pe zi. Salariul variază între 30—60 lei zilnic.

Inspectorul muncii din Arad a găsit copii lucrînd muncă de noapte într-o fabrică de sticlă. Publicația ministerului adaugă: „Acest lucru se face cu consimțămîntul părinților, cu cari [copiii] lucrează împreună“. Știm ce înseamnă acest consimțămînt! Cazurile citate de Marx asupra exploatării [copiilor] de 4 și 5 ani cîte 16—18 ceasuri pe zi, tot cu „consimțămîntul“ părinților, sînt prea cunoscute, încît să ne mai oprim asupra lor.

Am spus mai sus că burghezia română, ca să-și poată menține și mai departe nestingherită aceste brațe de muncă ieftine, oprește prin legea asociațiilor profesionale muncitorii sub 18 ani de a intra în sindicatele muncitorești, de a-și îmbunătăți prin luptă situația lor mizeră de astăzi. Mai mult încă, burghezia, prin Ministerul Muncii și diferite societăți „filantropice“, creează diferite instituții — căminuri și cantine de ucenici — cu scopul măturisit de a-i sustrage oricărei influențe a mișcării muncitorești și a-i educa în sens „patriotic și religios“, de a face din ei „buni români“, adică spărgători de grevă, trădători ai fraților lor de clasă, a-și crește o gardă fascistă, cu care burghezia să poată ține în șah muncitorimea conștientă de menirea ei.

Cari sînt sarcinile ce se impun U.T.C.-ului dată fiind această situație a tinerilor muncitori:

Mobilizarea marilor mase ale tinerilor muncitori pentru cîștigarea libertății de organizare sindicală pentru muncitorii sub 18 ani.

Pătrunderea U.T.C. în uzine mari și crearea de nuclee de fabrică.

Crearea de fracțiuni sau opoziții ale U.T.C. în căminurile și cantinele de ucenici.

Demascarea caracterului antimuncitoresc al acestor instituții.

Lupta pentru interzicerea muncii de noapte și în industriile chimice a muncitorilor sub 18 ani.

Lupta pentru salariu egal la muncă egală.

Lupta pentru ziua de muncă de 6 ore pentru ucenici și muncitori sub 18 ani și educația profesională în timpul celor 6 ore de muncă.

Lupta pentru desființarea bătaii și contra dizolvării Sindicatelor Unitare.

Pentru a putea îndeplini aceste sarcini, toți membrii U.T.C. au imperioasă datorie de a se interesa mai de aproape de toate nevoile tinerilor muncitori, de a face anchete printre ei asupra condițiilor de muncă și de trai, de a le arăta

cauzele halului de mizerie în care sînt ținuți de către patroni și că singura ieșire din această situație este *lupta necruțătoare pentru înlăturarea sistemului capitalist prin intrarea în rindurile U.T.C., ale P.C.R. și ale Sindicatelor Unitare.*

7

DIN FABRICA DE MAȘINI ȘI TURNĂTORIE DE FIER D. VOINA *

La noi în fabrică lucrează 600 de lucrători, dintre cari 380 vîrstnici, 120 ucenici, 90 ajutori (hamali) și 10 femei. Lefurile sînt următoarele: 16—24 lei pe oră pentru vîrstnici, 8—15 lei pentru cei necalificați, 8—10 lei pentru hamali, 2,50—5 lei pentru ucenici, 6—8 lei pentru femei.

Dar de fapt nu sîntem plătiți după oră, ci cu acordul. Din cauza acordului cîștigăm mai puțin. Prețurile nu sînt fixate dinainte, așa că din dorința de a cîștiga mai bine muncim din răspuțeri 10 ore pe zi pentru a face mai mult lucru. Inginerii și meșterii însă dau un preț de nimica, așa că în mediu nu luăm mai mult decît pînă la 700 lei pe săptămînă, pentru 60—61 ore. În afară de aceasta orice lucru stricat ni se pune în socoteală, fie că este vina chiar a administrației fabricei.

Amenzile curg cu nemiluita. Ai spus o vorbă sau ai rîs sau ai fluierat, te-a amendat pe dată cu 20 lei. Așa că, dacă presupunem că cineva a vorbit de 6 ori pe zi, înseamnă că a muncit degeaba.

Lucrăm în condițiunile cele mai neigienice, n-avem nici baie instalată, veșnic zoriți de meșteri și ingineri, care ne înjură și batjocoresc.

Asta e soarta noastră, a tinerilor muncitori. Dar situația ucenicilor este și mai rea. Lucrează 12—13 ore pe zi pentru o leafă de nimica. Sînt bătuți și înjurați. Seara, cînd cad aproape de oboseală, sînt obligați să meargă la școală, în caz contrariu sînt amendați. Mulți stau în căminuri de ucenici, unde nu capătă nici mîncare destulă, nici haine, nici încălțăminte.

Tovarăși! Numai prin unire veți scăpa de această mizerie. Să ne organizăm în Secțiunea Tineretului de pe lîngă Sindicatul Unitar, care este sub conducerea Tineretului Comunist, și să luptăm:

Contra lucrului cu acord! Pentru urcarea salariilor! Pentru ziua de 7 ore pentru vîrstnici și 6 ore pentru tineri! Pentru școală în timpul lucrului! Contra amenzilor!

Trăiască solidaritatea muncitorilor de la Fabrica D. Voina.

8

CUM SE ÎNVĂȚĂ LA AGRONOMIE **

România este o țară eminentă agricolă. Trîmbițările presei cotidiene și discursurile de ocazie ale politicienilor ne-au adîncit în minte aceasta. Nu se concepe o conferință, un consiliu de miniștri, o lecție de deschidere de cursuri fără constatarea — lansată în cele patru puncte cardinale — că agricultura este talpa țării.

Da, România este o țară agricolă, dar o țară agricolă înapoiată. Aceasta se vede din tot ce se referă la dezvoltarea agriculturii, se vede și din starea învățămîntului agricol superior din București.

Intr-adevăr, știu toți „responsabili” cum și unde se pregătește personalul pentru călăuzirea și luminarea plugarilor? Trebuie să răspundem hotărît: Nu! Nu!, fiindcă ce poți spune în urma discursului ministrului de agricultură ținut la deschiderea cursurilor de la Academia de înalte studii agronomice cînd dînsul se miră că sînt atît de puțini studenți acolo unde trebuie să fie mulți? Ce poți spune în urma promisiunilor că va da marea cu sarea pentru bunul mers al acestei Academii cînd Rectoratul — doar cu cîteva zile în urmă — dă avizul drastic: „Acei

* „Tînărul muncitor”, anul II, nr. 6/1930.

** „Studentimea nouă”, anul I, nr. 1, din 15 februarie 1931.

care nu și-au luat toate examenele cu media 6 să părăsească imediat căminul". Iată împlinită promisiunea ministerială!

La protestele studenților s-a răspuns răspicat: „Nu sînt fonduri, nu sînt locuri, bugetul ni s-a micșorat". Mai încapă discuție? Trebuie micșorat bugetul Agriculturii cu 22 la sută pentru a mări pe cel al războiului cu 4 miliarde.

Săracă „talpă a țării", ai și tu în București o Academie de unde se presupune că îți recrutezi pe luminătorii muncii pe ogor, Academie care pînă în 1928 era doar o școală superioară de agricultură, nelegiferată, cu de două ori mai mulți profesori și asistenți decît studenți. Școală care numai sub presiunea unei greve studențești s-a transformat legal în Academie.

Prea puțini cunosc Academia de înalte studii agronomice din București. Se știe oare că aici sînt abia 250 studenți? Da, numai atîția și în majoritate fii de țărani săraci.

Se știe oare că acești studenți dorm îndesați ca sardelele, cîte 20—25 într-un dormitor certat de moarte cu igiena?

Se știe oare că masa zilnică, de calitate absolut inferioară, se plătește cu 50 lei?

Se știe oare că mulți studenți mănîncă piine furată de colegii lor?

Nu credem că se știe aceasta de alții decît de cei direct în cauză. Dar e bine să le știe toți.

Cei ce doresc să urmeze cursurile Academiei noastre sînt supuși la un examen de admitere în anul preparator. Astfel imediat se începe cu încasarea taxei de înscriere, apoi cauțiunea, apoi taxele de laborator și de cămin.

Regulamentul Căminului este mai sever decît cel din cazărmi. După cei 4 ani de studii și al 5-lea de practică numai bun pentru viață nu poți fi.

Programul e încărcat și încurcat, iar profesorii sînt înflăcărați apărători ai concepției „știință pentru știință". Bat cîmpii cu teorii și numai teorii, predau materii ce n-au decît prea puțin cu plugăria țaranului: germană, franceză, piscicultură etc. Nu spun nici un cuvîntel despre materii de care ne vom lăsa în viața agricolă, cum sînt: pomicultura, floricultura, viticultura și altele.

Lipsa de cursuri este ceva obișnuit; săli de lectură nu sînt; biblioteca studențească extrem de săracă, iar cărțile, pe cari le mai are, sînt bune poate pentru muzeu, dar nicidecum pentru completarea atît de reduselor cunoștințe agrare ale studentului.

Există biblioteci ale catedrelor respective, dar ele sînt monopolul profesorilor și al celor ce știu germana și engleza. În românește se face foarte multă vorbărie, dar se scriu și se traduc foarte puține studii serioase despre agricultură.

Iată în ce condiții trăim și învățăm noi, studenții de la Academia de înalte studii agronomice — din „focarul de cultură" al României. Văzurăm dărnicia „marilor zile" în făgăduieli și iar făgăduieli. Văzurăm realitatea în care ne zbatem. Ieșirea din această situație nu mai trebuie s-o așteptăm de la aceste „măririi", ci numai de la lupta solidară împreună cu întreaga studențime săracă, împreună cu toți cei care muncesc cu mintea și cu brațul.

9

CUM TRĂIESC STUDENȚII DIN IAȘI *

— Căminul Păcurari —

Viața în căminul și cantina din Păcurari este un adevărat iad. Studenții nu numai că au de îndurat regimul insuportabil și ucigător de cămin și hrana proastă și insuficientă din cantină, dar trebuie să acopere și taxele enorme care se percep. În cantină se servește masa la 750 studenți, plătinindu-se 1050—1500 lei pe lună. Mîncarea este proastă și insuficientă, în ultima vreme reducîndu-se la 2 feluri din cauza bunului plac al conducătorului antisemit Pascal, care a luat această hotărîre. Reducerile se acordă — după obiceiul pămîntului — celor ce nu au nevoie, studenții cei mai săraci fiind siliți să plătească în întregime. Directorul cantinei are grijă să plaseze în comitet rudele sau cunoscuții săi. Oricine își poate astfel face o idee

* „Studențimea nouă", anul I, nr. 4, din 1 aprilie 1931.

clară despre minciuna autonomiei conducerii studențești și despre neseriozitatea controlului mînuirii banului studențesc.

Admiterile în cămin se fac prin examenele care se dau însă numai de formă. În realitate, numărul foarte restrîns al locurilor se repartizează după cu totul alte criterii. Spre a exemplifica numărul restrîns al locurilor, e de-ajuns să menționăm cele 5 locuri consacrate anului I al secției agronomice, în care se găsesc 100 studenți. Dormitoarele adăpostesc 30—40 persoane, ele fiind bune doar pentru 10—12. Ele servesc și ca săli de lectură, căci de săli speciale nu poate fi vorba în căminul nostru. Studenții din comitet sînt instrumente docile ale directorului căminului. În loc de a întreprinde vreo acțiune pentru scutirea de taxe de cantină și cămin pentru toți studenții săraci, pentru îmbunătățirea mesei și îndreptarea condițiilor mizerabile de trai în cămin, aceste cozi de teopor se mulțumesc cu rolul de poliști împotriva studenților nemulțumiți. Colegi, noi trebuie să alungăm din conducerea căminului și cantinei noastre pe toți traficanții mizeriei studențești, pomanagii ai fondurilor secrete. Prin lupta noastră hotărîtă și organizată noi vom cuceri autonomia reală a conducerii căminului și cantinei noastre. Discuțați în cantină și în camere de cămin situația noastră. Formați grupe de acțiune pentru îmbunătățirea condițiilor de trai din cămin și cantină.

10

CĂTRE TOȚI TINERII MUNCITORI ȘI UCENICI DIN ATELIERELE C.F.R. CĂTRE TOȚI TINERII MUNCITORI ȘI UCENICI DIN ROMÂNIA *

[Manifest al C.C. al U.T.C. din 1932]

Tovarăși !

În toul iernii, statul capitalist dă o nouă lovitură muncitorilor din atelierele C.F.R.

Prin rețineri și curbe de sacrificiu, prin desființarea plăților pentru alocații și chirie, prin transformarea lucrului în acord, salariul muncitorilor a scăzut cu 75%.

Deci salariul va fi numai un sfert față de cel pe care l-au avut în 1927, fără ca mărfurile de primă necesitate să se fi ieftinit în același timp.

Cum poate să trăiască un tînăr muncitor cu o leafă atît de mizerabilă ca să nu moară de foame ? Ce le pasă boierilor de la guvern de viața tinerilor muncitori și ucenici din atelierele C.F.R. ?

Tinerii muncitori lucrează pînă la 14 ore pe zi și sînt puși la munci grele care nu au nici o legătură cu specialitatea lor. Ei primesc un salariu de foame, care scade mereu, sînt amendați la fiecă pas, bătuți de șefii de atelier sau de echipă. Iar cînd să plece în armată sînt siliți să demisioneze. Ceea ce înseamnă că după ce au făcut ani de zile ucenicie fără leafă, după ce au muncit pentru boieri sînt dați afară din serviciu și cînd se întorc din armată rămîn șomeri, muritori de foame. Ei pun chiar pe tinerii în haine militare să muncească la C.F.R. fără plată.

Au ucenicii o soartă mai bună ? Ei stau doar în cămin, „asigurați” cu hrană și adăpost. Dar iată că aici exploatarea lor ajunge pînă la sînge. Închiși prin diferite consemne între zidurile clădirii, nu vād altceva decît atelier și cămin.

Sînt bătuți și batjocoriți de superiori, pedepsiți cu foamea, siliți să muncească fără plată pentru boieri și ținuți într-un regim de cazarmă. Iată cum trăiesc ucenicii din atelierele C.F.R.

Nu vă mirați. Toate astea fac parte din sistemele de exploatare ale capitaliștilor [...].

* Arhiva Institutului de studii istorice și social-politice de pe lîngă C.C. al P.C.R., cota B XVI—31, inv. nr. 1295.

Tovarăși !

Tineri muncitori și ucenici, nici unul din voi să nu rămână în afară de lupta împotriva noului atac.

Luptați alături de vîrstnici pentru revendicările voastre, pregătiți-vă de grevă.

Căci numai prin greva tuturor ceferiștilor din țară, numai încordînd toate forțele și oprind mașinile burghezia va fi nevoită să cedeze.

Dar, tovarăși, greva trebuie pregătită. Faceți adunări. Alegeți pe tineri în comitetele de acțiune. Începeți strîngerea fondurilor pentru grevă. Formați brigăzi care vor merge în fabrici să strîngă bani și să cheme pe muncitori la solidaritate.

Fiiți hotărîți și împreună cu vîrstnicii luptați :

1. împotriva scăderii salariilor ;
2. împotriva concedierilor ;
3. pentru reprimirea celor concediați ;
4. pentru ziua de 6 ore ;
5. împotriva muncii în acord ;
6. pentru alocații de scumpete și chirie ;
7. împotriva diferitelor impozite ;
8. împotriva amenzilor și bătăilor ;
9. pentru salariu egal cu cel al vîrstnicilor la muncă egală ;
10. împotriva întrebuintării la alte munci afară de munca de specialitate ;
11. împotriva demisiei forțate pentru recruți și pentru reprimirea după armată a celor concediați ;
12. împotriva întrebuintării soldaților la C.F.R.
13. pentru salarizarea egală cu ceferiștii a soldaților forțați să muncească ;
14. pentru ca ucenicii să primească leafa necesară pentru trai ;
15. împotriva consemnelor și pentru ieșirea liberă din cămin ;
16. pentru dreptul de a citi orice cărți și ziare [...]

COMITETUL CENTRAL AL
UNIUNII TINERETULUI COMUNIST
DIN ROMÂNIA

II

TINERETUL MUNCITOR ȘI PROBLEMELE SALE *

[...] În întreprinderile forestiere, de ex., muncile cele mai brute se fac cu tineri muncitori și muncitoare, cari sînt plătiți cu salarii de mizerie (la Brezoi, Argeș cu 15, 20, 25 lei pe zi).

Tineretul de la țară, din cauza sarcinilor grele ce sînt aruncate în spinarea familiilor țărănești, nu poate rămîne lângă casa părintească și pleacă căutînd de lucru pe moșiile boierești, unde sînt plătiți cu 15—20 lei pentru 18—20 ore de muncă, iar o parte din tinerii țărani șomează în orașele industriale, unde, venind să caute de lucru, găsesc porțile fabricilor închise.

Pe de altă parte, tineretul din județele Gorj, Dolj, Vîlcea, Argeș etc. este angajat în timpul verei, cînd e cea mai neagră mizerie în casa țăranului, cu 2—350 lei pe an, pentru a fi duși de speculanți în orașele comerciale din țară, unde sînt puși să vîndă marfa cu spinarea (zarzavaturi, zaharicale, gaz, cărbuni etc.), ducînd o viață cînească.

În rețeaua de circulație cu automobile, care a luat un avînt după războiul mondial în România, se vede o exploatare nemaipomenită a tineretului. În școlile de șoferi sînt atrași tineri care azi șomează prin stațiile de mașini, cerșind de lucru pentru cel mai scăzut salariu.

Fabricile textile aruncă afară femeile bătrîne, înlocuindu-le cu fete tinere, cari sînt mai ușor de exploatat, lungindu-li-se ziua de lucru.

Șomajul face azi ravagii printre tinerii muncitori, numărul și mizeria tinerilor șomeri mărindu-se pe zi ce trece.

* „Tinărul proletar“, anul II, nr. 5/1932.

COMITETUL CENTRAL AL UNIUNII TINERETULUI COMUNIST DIN ROMÂNIA

Către comitetele regionale, locale și toți membrii Tineretului Social-Democrat din România!

Către Comitetul Central, comitetele regionale, locale și toți membrii Tineretului Socialist Independent din România!

Către Comitetul Central, comitetele regionale, locale și toți membrii Imser-ului! *

Tevarăși!

Asalturile sistematice și organizate în mod plănuir de către clasele fabricanților și boierilor împotriva nivelului de trai și a libertăților politice ale maselor muncitoare cu scopul de a găsi o ieșire capitalistă din criză taie tot mai adânc în existența și așa mizeră, în drepturile politice și așa grozav mutilate și în viața culturală și așa extrem de scăzută a milioanele de tineri muncitori din România.

Sub povara planului de jaf, teroare și război întocmit la Geneva, deja în plină aplicare, tinerilor muncitori li se scad salariile cu zeci de procente! Ziua de muncă se lungeste la voia patronului și a statului patron! Concedierile în masă sporesc permanent miile de tineri șomeri neajutați de stat și lăsați pradă foamei și mizeriei, în timp ce numai comanda tunurilor la Skoda face 16 miliarde, iar numai avansul celei de la Reșița (1932) două miliarde două sute de milioane.

La muncă egală cu a vîrstnicilor, tinerii muncitori primesc salarii de batjocură, mereu ciopîrțite prin amenzi, rețineri și descalificări samavolnice!

Ucenicii fac 4—5 ani de ucenicie neplătută, fac școala de ucenicie după orele de muncă istovitoare; n-au haine și încălțăminte; sînt hrăniți cu mămăligă! Iar bolile provenite din mizerie și subalimentație, cum și din lipsa aproape totală a unei asistențe medicale, fac ravagii în rîndurile lor.

Școlile se închid cu sutele, lăsînd elevii pe stradă, iar alte mii de elevi săraci sînt siliți — sub presiunea taxelor și scumpirii insuportabile a rechizitelor școlare — să părăsească școlile!

Tinerii argați și tinerii țărani nevoiași sînt puși la munci forțate, îndură foametea, șomajul, bolile; sînt lipsiți de pămînt sau de semințe și unelte de muncă, neajutați de către stat sau comună în urma inundațiilor. Povara impozitelor și a cămătăriei strivește traiul țăranilor și împinge pe tineri spre orașe și șomaj.

Tinerii de naționalitate asuprită sînt persecutați și dați afară din slujbe, cum s-a întîmplat în ultimul timp la C.F.R. și la Reșița [...].

Ce perspectivă apropiată ne dă burghezia? Ce va aduce ziua de mîine în țara capitalistă tineretului?

Unica perspectivă este mizeria mai neagră, foametea mai crudă, șomajul mai intens, gherla, gloanțele de mitralieră și moartea în masă în tranșee!

În fața acestei situații, în fața acestui atac formidabil și concentrat al fabricanților și moșierilor, uniți într-un puternic și organizat front unic capitalist, în modul cel mai imperios se impune strîngerea rîndurilor tinerești în tabăra muncitorească!

Se impune frontul unic de luptă al tinerilor muncitori din toate organizațiile și înclonarea lor în primele rînduri ale proletariatului, care merge la contraatac!

Nu poate și nu trebuie să existe tînăr muncitor sau țăran organizat sau neorganizat, fie el comunist, social-democrat, socialist-independent ori cercetaș, din oraș sau de la țară, din schele, mine, uzine, cămine, moșii sau școli, care să nu înțeleagă nevoia neîntîrziată a strîngerii rîndurilor muncitorești de luptă, care să rămînă în afară de coloanele frontului unic de luptă împotriva exploatarei și asupririi.

Trebuie să sfîrșim cu situația de a ne afla răzlețiți în fața dușmanului cu forțele concentrate, unite și organizate, și trebuie să pornim cu toții la închegarea frontului unic de luptă!

În nenumărate lupte, masele de tineri au arătat hotărîrea lor de a face și au făcut acest front unic de luptă, dînd cele mai strălucite exemple din istoria

luptelor tineretului la C.F.R. Grivița-București, Cluj, Iași și în Ploiești — la petrolifere.

Uniunea Tineretului Comunist, ca întotdeauna, declară și acum că este cea mai hotărâtă adeptă a tacticii frontului unic. Singură Uniunea Tineretului Comunist, condusă de Partidul Comunist din România, a făurit în practică frontul unic al tineretului la Cluj, Iași, Galați etc., cât și în luptele eroice de la Atelierele Grivița-C.F.R., când tinerii muncitori și ucenici ceferiști din toate organizațiile, luptând cot la cot alături de vîrstnici, și-au impus revendicările lor [...].

Uniunea Tineretului Comunist vă propune frontul unic de luptă pentru următoarele revendicări concrete și imediate :

1. Contra oricăror represalii și pedepse față de tinerii muncitori eroici de la Atelierele „Grivița”, pentru eliberarea imediată a tinerilor arestați, pentru reprimirea la lucru a tuturor tinerilor concediați în urma grevei, pentru pensie viagă familiilor tinerilor uciși și răniți.

2. Contra stării de asediu, contra legii Mîrzescu, contra dizolvării organizațiilor revoluționare de tineret, pentru dreptul de grevă, întruniri și de presă, pentru eliberarea tuturor condamnaților tineri, pentru regim politic în închisori.

3. Pentru dreptul de organizare tuturor tinerilor muncitori și ucenici, pentru drept de vot tinerilor de la vîrsta de 18 ani în sus.

4. Contra fascizării și militarizării tineretului — contra regimului cazon din închisori, contra bătăii și batjocorii, contra instrucției prer Regimentare, contra legii prer Regimentare (Samsonovici).

5. Contra scăderii salariilor tinerilor muncitori, pentru mărirea lor în raport cu scumpirea vieții, pentru salariu egal tinerilor muncitori la muncă egală cu vîrstnicii, pentru anularea scăderilor anterioare de salarii, contra lungirii zilei de muncă a ucenicilor prin punerea lor la corvezi, contra oricărei sporiri a normelor de muncă, pentru ziua de lucru de 4 ore tinerilor pînă la vîrsta de 16 ani, 6 ore de lucru pînă la vîrsta de 18 ani fără scăderea salariilor. Pentru orele de școală plătite în timpul muncii, ucenicilor, pentru hrana și îmbrăcăminte bună în cămine.

6. Pentru ajutorarea tinerilor șomeri la orașe și sate, în forma unui minimum de existență pe socoteala statului și patronilor.

7. Pentru recunoașterea comitetelor de fabrică.

8. Împotriva muncii forțate a tinerilor țărani. Pentru anularea tuturor datoriilor către bănci și cămătari particulari, care apasă asupra familiilor tinerilor țărani nevoiași și asupra micilor meseriași. Pentru eliberarea de biruri a micilor țărani, a meșteșugarilor și a salariilor tinerilor muncitori și funcționari.

9. Contra concedierii tinerilor muncitori din cauză că nu sînt români, pentru reprimirea celor concediați.

10. Contra închiderii școlilor, pentru redeschiderea lor. Pentru scutirea de taxe școlare a elevilor săraci.

11. Pentru acceptarea propunerilor de pace sovietice privitoare la pactul de neagresiune [...].

17 aprilie 1933

C.C. al U.T.C.R.

13

DE LA FABRICA „LEONIDA” *

La Fabrica de automobile „Leonida” lucrează peste 300 de muncitori tineri, din care 140 sînt ucenici între 13 și 16 ani. Acești ucenici, în majoritate, sînt fii de țărani, care stau în satele și suburbiile Bucureștiului. Acești tineri, care sînt încă aproape copii, trebuie să se scoale la ora 5 dimineața, ca la ora 7 să fie la lucru pînă la ora 6 seara și pe urmă de abia au 3 ore de școală, așa că ajung acasă la ora 11. Tinerii ucenici sînt exploatați în chipul cel mai barbar. Ei n-au nici un salariu de bază.

Primesc 5% din prețul unei comenzi, așa că ei nu cîștigă mai mult de 15—25 lei pe zi. Asta timp cînd este de lucru, iar cînd n-au de lucru stau zile și săptămîni întregi fără a primi nici un ban. Pentru orice fleac sînt bătuți de meșteri.

* „Tînărul leninist”, anul X, nr. 1, din ianuarie 1935.

Tineri muncitori și ucenici ! Dacă vreți să scăpați de toate aceste mizerii pe care le îndurați zi cu zi, dacă vreți să scăpați de bătaie, care a devenit metoda meșterilor, strângeți-vă rîndurile voastre și porniți la luptă : contra bătaiei, pentru un salariu de bază, pentru școală în timpul lucrului și pentru toate celelalte revendicări de ale voastre.

14

SITUAȚIA TINERETULUI ÎN PRODUCȚIE *

Vom încerca să analizăm aci o parte din problema generală a tineretului. Spunem o parte, pentru că o analiză generală a problemei tineretului ne-ar obliga să ne ocupăm și de situația acelor mii și mii de tineri cari, datorită crizei actuale, n-au putut fi absorbiți în producție. De altă parte, ar necesita o analiză a situației sociale și politice a acestui tineret, situație ce se brodează pe fundamentul stării economice.

După ultimul recensămint general al populației, avem în România 4 402 000 de tineri ocupați în producții. După vîrstă, repartiția ar fi următoarea : între 14—20 ani — 2 880 000 ; între 21—25 ani — 1 522 000.

Aceeași sursă ne arată că din categoria tinerilor între 14 și 20 ani 2 009 000 sînt ocupați cu exploatarea solului, dintre care 1 725 000 în agricultura propriu-zisă, 187 000 sînt ucenici (? !), 641 000 activi și 142 000 întreținuți fără specificare lămurită.

În ceea ce privește repartiția tinerilor între 21 și 25 ani, sursa de unde scoatem aceste cifre nu ne dă nici o lămurire, în afară de faptul că din acest număr 769 000 sînt bărbați și 758 000 femei.

Dacă aceste cifre au calitatea de a ne indica numărul tinerilor ocupați în producție și proporția destul de puternică a tinerilor față de adulți, trebuie să constatăm că ele nu ne ajută la lămurirea în sine a problemei tineretului. În primul rînd fiindcă tineretul nu se prezintă în producție ca ceva omogen. El se împarte în tot atîtea categorii cîte ramuri de producție cunoaște economia românească. Avem un tineret ceferist, unul minier, un tineret în porturi, un tineret agricol, unul funcționăresc etc., și în cadrul tuturor acestor ramuri un procent puternic de tinere femei, ale căror condiții de muncă diferite creează situații și nevoi diferite.

Pe lângă aceasta, mai trebuie să subliniem că, în diferite ramuri de producție, tineretul se subdivide la rîndul lui. Avem un tineret muncitor calificat, întrebuințat însă ca auxiliar în muncă, deși face o muncă specializată, avem calfe, ucenici, băieți de hamalic etc., ceea ce necesită o clasificare atunci cînd încercăm să ne facem un tablou real al tineretului în producție.

★

Din cifrele de mai sus nu putem avea decît prin deducții — și aceasta numai în categoria tinerilor între 14—20 ani — o oarecare clasificare, și anume : vreo 650 000 muncitori auxiliari ; 300 000 tineri ocupați în industria solului (mine etc.) ; 187 000 ucenici și 1 725 000 tineri ocupați în agricultura propriu-zisă.

Sărăcia materialului existent, mai ales în această chestiune, datorită mașinării unilor patronale, care caută să împiedice valorificarea tineretului, face să nu avem un tablou real al repartizării tineretului în diferitele ramuri ale producției.

Vom încerca, totuși, să arătăm în linii generale situația acestui tineret, impresionantă chiar prin numărul de 4 1/2 milioane — cifră pe care o credem, totuși, subprețuită [diminuată] — în durata muncii și salarizarea acestei munci din cele două ramuri distincte ale economiei : a/ tineretul industrial ; b/ tineretul agricol.

Ținem să atragem atenția cititorilor că materialul pe care-l prezentăm nu este cules pe calea unor anchete private. Prin această cale tabloul s-ar fi prezentat mai real, deși mai jalnic, chit că am fi putut fi suspectați de unii ca lipsiți de obiectivitate. Materialul de mai jos este extras din rapoartele oficiale ale inspectoratelor muncii din diferite circumscripții ale țării și publicat în : „Buletinul Ministerului

Muncii și Asigurărilor Sociale", sept. 1934. De aici necesitatea unor rezerve pe care noi ni le impunem, cu toate că chiar din aceste rapoarte situația tineretului în producție ne apare în culori extrem de întunecate.

Care este durata muncii tineretului industrial ?

★

Se împlinesc chiar acum 10 ani [de] când s-a votat durata zilei de muncă pentru adulți la 8 ore. Frăgezimea tineretului impune — așa cum este, de pildă, în Uniunea Sovietică — o durată de muncă mai mică și condiții speciale de ușurare a muncii însăși. Situația este însă alta la noi. Nu numai că tinerii nu lucrează 8 ore, dar, lucrând „în aceleași condițiuni ca și muncitorii adulți, avînd aceleași sărbători și aceleași repausuri” (Raportul Inspect. M. Arad, pag. 370), „durata muncii tinerilor sub 18 ani este între 8 și 10 ore pe zi” [...].

Se înțelege de la sine că această durată a muncii se referă numai la tinerii ocupați în industrie mari. Pentru majoritatea ucenicilor, de o durată de muncă de 8—10 ore pe zi nici nu poate fi vorba. Căci, presupunînd că ucenicii ar lucra 8—10 ore în ateliere, durata muncii lor este prelungită prin munca casnică pe care le-o impune meșterul. O limită a zilei de muncă a ucenicului nu există. Chiar și organele oficiale nu vorbesc decît de „concedii care se dau ucenicilor decît de sărbătorile Paștelor și ale Crăciunului” (raport Craiova, pag. 588).

În ce privește durata uceniciei, ea ar fi după lege de 3—4 ani. Pentru ca să vedem însă cum prelungeste patronatul această situație aproape sclavagistă a tineretului, cităm din raportul Inspectoratului Muncii Ploiești, pag. 622 : „patronii țin copii fără contracte. Prin acest mijloc timpul de ucenicie se prelungeste pe 1—2 și chiar 3 ani”.

Iată că durata de muncă se impune zecilor de mii de ucenici pe timp de 4—5 și 6 ani.

Fără să tragem de aici concluzii asupra stării fizice în care se găsește acest tineret în urma unei atari munci, să vedem în ce măsură este el salarizat.

Rapoartele Inspect. Muncii ne dau indicații și în această privință.

„În atelierele mici” — ne spune raportul Inspect. Muncii Craiova, pag. 588 — „nu se face nici o remunerare, întrucît ucenicii sînt angajați cu toată întreținerea”.

Atelierele mici există în mare număr la noi, grație atît dezvoltării relativ slabe a industriei, cît și crizei, de pe urma căreia numărul atelierelor mici a mai crescut. Închiderea unor serii de fabrici împinge nenumărați muncitori șomeri trimiși la urmă să încerce practicarea meșteșugului la țară. Procentul ucenicilor cu o durată a muncii arătată mai sus, fără nici o remunerare, este mare.

★

Dar nici tinerii ocupați în industria mare n-o duc mai bine. Iată situația lor în diferitele regiuni ale țării.

„Salariile tinerilor” — Circumscripția Cluj, pag. 425 — „angajați în industrie sînt de 200—800 lei pe lună”.

„Salariile tinerilor” — Circ. Arad, pag. 370 — „sînt cu 50% mai mici decît ale lucrătorilor adulți”. „Muncitorii adulți cu pregătire de meșteșug au un salariu lunar mediu de 1 800—2 000 lei” (pag. 373).

Pentru că numărul femeilor în producție este relativ mare și neexistînd o specificare precisă a numărului tinerelor femei în producție, vom arăta salarizarea femeilor în general și de aici situația tinerelor.

„Regimul de muncă al femeilor este aproape totdeauna la fel cu al bărbaților. Lucrează în același timp, în aceleași locuri, în același mediu, cu aceeași durată de muncă, aceleași repausuri și după aceleași sisteme de muncă : cu ora, în acord etc. Însă femeile au salarii ca și băieții sub 18 ani, cu 40—50% mai mici decît ale bărbaților” (Inspectoratul Muncii Arad, pag. 372). Cu toate rezervele pe care ni le-am impus asupra exactității rapoartelor oficiale, socotim inutil de a comenta citatele de mai sus.

★

Rămîne să vedem acum cum este situația tineretului agricol, care, după cum am văzut mai sus, se ridică la 1 725 000 și aceasta numai în categoria celor între 14—20 ani.

Dacă ne plîngem de sărăcia materialului existent relativ la tinerii din industrie, trebuie să constatăm că relativ la tineretul agricol nu există aproape nici un fel de material. Vom încerca să punem totuși problema făcînd deducțiile posibile.

După cîte știm, economia agricolă nu este industrializată în România. Cele cîteva sute de tractoare și mașini agricole existente nu schimbă cu mult caracterul metodelor înapoiate de muncă din agricultura românească.

Numărul muncitorilor agricoli, care se vor fi ridicînd în România la un milion, conține desigur un procent de tineri. Majoritatea sînt ocupați la munca cîmpului în condițiuni semif feudale.

Aici intervine un alt factor: țăranilor în general, și mai ales celor tineri, le lipsește pămîntul pe care cu atîta dragoste ar dori să-l cultive. Și nu numai că le lipsește pămîntul, dar datorită felului în care s-a făcut reforma agrară, și ca o consecință a crizei, asistăm astăzi la un proces de smulgere a pămînturilor din mîinile țăranilor [...].

Marea masă a țăranilor pierde pămîntul în favoarea unei pături de chiaburi și a marilor moșieri.

Din moment ce țăranii maturi pierd pămînturile pe care — chipurile — le aveau, nici nu poate fi vorba ca tinerii să-și însușească pămînt în condițiile de astăzi.

Neavînd puțința de a părăsi satul, fabricile neputîndu-i absorbi, închiderea fabricilor face să nască o revenire la sate a unei părți proletarizate din țărănimie, ei recurg la felul de muncă întrebuițat în general în România, adică la munca în parte.

Nu putem aduce aci citatele oficiale ale unor astfel de contracte, dar, în linii generale, ele se fac „în bune condițiuni” cînd e vorba, de pildă, de 5 pogoane, 2½ de lucrat pentru moșier și 2½ pentru sine, plus clacă, dijmă, căratul cu care etc. tot pentru moșier. Cu mijloacele de muncă existente, adică cu un plug ruginit și cu animale sleite și tuberculizate, această muncă cere o durată de 15 și 16 ore pe zi, de la răsăritul pînă la apusul soarelui. Și, ca rezultat, țăranul nu-și însușește nici minimul necesar pentru trai.

★

Căderea prețurilor agricole, ridicarea celor industriale, greutatea impozitelor și mărirea cametei îngreuiază în general situația țărănimii, în rîndurile căreia tineretul este lovit cu deosebire. Neputîndu-și scoate nici minimul necesar de trai, țăranul se îndatorează după Crăciun pentru a-și acoperi nevoile cele mai stricte, aducînd prin aceasta o ușurare momentană a situației, care la sfîrșit nu face decît să se înrăutățească mai mult.

Situația tineretului, avînd ca trăsătură principală lipsa de pămînt, îi impune un anumit fel de muncă, cu o durată excesiv de lungă, cu o salarizare chiar sub minimul necesar de trai.

Aceasta reiese desigur din situația generală a țărănimii.

Monografiile speciale din diferite sate nu pot decît să ne ilustreze diferite laturi ale problemei în cadrul fixat mai sus.

Situația tineretului în producție, pe care n-am atins-o decît în linii generale, este astăzi o problemă care cere o grabnică rezolvare.

Petre Mihail

15

LUPTAȚI PENTRU AJUTORAREA TINERILOR ȘOMERI ★

Datorită organizării anarhice a sistemului [capitalist], șomajul crește în toate țările capitaliste. Cine nu știe că la noi în România fabricile se închid, sute de tineri sînt aruncați zilnic în stradă? Cine nu știe că prin legea protecției muncii naționale și a limitării numărului ucenicilor sute de ucenici sînt dați afară? Cine

★ „Tinărul leninist”, anul XI, nr. 1, din Ianuarie 1936.

nu știe că din cauza regimului capitalist alte mii de tineri nu pot învăța nici o meserie, nu lucrează nicăieri, niciodată, ducînd o viață de permanent șomaj?

Cine n-a văzut pe la biroul de plasare, prin cafenele, prin piață sute de tineri lipsiți de locuință, de adăpost, fără vreun ajutor, lăsați în voia soartei, condamnați la boală, mizerie, foamete, degenerare și moarte?

În loc să-i ajute, guvernul îi vinează și-i trimite la urmă. Ca să scape de această armată flămîndă, periculoasă ordinei, guvernul Tătărăscu organizează așa-zisele „razii printre șomerii“.

Zilnic sute de șomeri sînt arestați, ținuți 10 zile în beciurile poliției, puși la diferite corvezi, bătuți, apoi transportați, în vagoane de vite, în localitățile de unde — nu din fericire, ci de foamete și mizerie — au fugit.

16

DIN „STAREA FIZICĂ ȘI ALIMENTAȚIA ȘCOLARILOR DIN ROMÂNIA“ *

[...]

Iată concluziunile ce pot fi trase :

1. Elevii prost hrăniți reprezintă în țara noastră un procent între 14—30% din populația școlară.

2. Elevii bine hrăniți între 24—34%.

3. Elevii potrivit hrăniți, dar totuși insuficient alimentați, 36—62%.

Deci numai o pătrime pînă la o treime din copiii de vîrsta școlară sînt alimentați cum trebuie ; restul sînt subalimentați.

Dacă privim cifra elevilor de curs secundar din statistica d-rului Teodorescu (12 844 elevi cercetați), constatăm că 19,7% [din] copii se alimentează [de] 1—2 ori pe zi. Or, din cercetările d-lor doctori Banu, Costin și Cressin rezultă că 14% reprezintă procentul mediu al șubreilor. Cum vedem, alimentația insuficientă a copiilor din școlile secundare atrage după sine și ridicarea procentului de copii șubrezi.

Cercetînd partea II-a a tabloului și comparînd constatările făcute de d-nii dr. Banu și dr. Teodorescu, putem deduce următoarele :

1. Procentul copiilor care nu mănîncă nimic dimineața variază între 6,5%—11,4%.

2. Procentul copiilor care consumă ceai fără pîine variază între 7,7%—47,7%.

3. Elevii care beau lapte dimineața formează 30,1%—43,3%.

4. Copiii care mănîncă carne o dată pe săptămînă variază între 11,8%—36,6%.

5. Iar copiii care mănîncă mămăligă la toate mesele formează 73,5%, cei de la cursul primar de la sate dau 84%.

* „Sociologia românească“, anul II, nr. 5—6, din mai-iunie 1937, p. 214.

Politica P.C.R. de transformare socialistă a agriculturii

ARON PETRIC

Analiza procesului revoluționar desfășurat în țara noastră după 23 August 1944 pune în evidență rolul fundamental pe care l-a avut alianța dintre clasa muncitoare și țărănime — forță socială hotărâtoare în lupta poporului român pentru făurirea orînduirii noi, pentru progresul material și spiritual al întregii noastre națiuni.

Studierea acestei probleme învederează pe de o parte faptul că unirea în luptă a proletariatului cu țărănimea s-a realizat pe baza și în jurul unor interese fundamentale comune, iar pe de altă parte că țărănimea purta cu sine tradițiile și experiența unei îndelungate lupte de emancipare socială și de apărare a independenței țării, ea fiind astfel un ferment activ al dezvoltării progresiste a societății noastre.

Constituind în decursul întregului ev mediu și în epoca modernă imensa majoritate a poporului, țărănimea liberă sau aservită a dus greul luptelor de apărare împotriva cotoșirii străine, fiind nevoită, totodată, să ducă grele lupte sociale, ale căror mărturii sînt consemnate în filele de istorie care ne amintesc de răscoala de la Bobilna, de războiul țărănesc condus de Gheorghe Doja, de marea răscoală de sub conducerea lui Horea, Cloșca și Crișan sau de sîngerosul an 1907.

Aceste bătălii au reliefat totodată, pe lîngă uriașa energie revoluționară de care dispunea țărănimea, dificultatea — sau chiar imposibilitatea — obținerii de către ea a unei victorii hotărâtoare împotriva claselor exploatoare, din cauza lipsei de organizare, a fărîmîțării excesive, datorate caracterului proprietății, a stării de înapoiere culturală și politică în care era ținută de clasele dominante spre a o putea stăpîni și exploata mai ușor, precum și datorită iluziilor utopice nutrite adesea de țărănime.

A ieșit, astfel, cu pregnanță în evidență faptul că numai în alianță cu o altă forță socială, dispunînd de o capacitate politică și organizatorică superioară, va reuși țărănimea să se elibereze de cătușele exploatare. Clasa socială care întrunea aceste condiții, care era purtătoarea unui spirit revoluționar consecvent era proletariatul, căruia îi revenea misiunea istorică de a se elibera pe sine de sub jugul capitalist și a elibera totodată pe toți cei asupriți și exploatați. Karl Marx arătase cu claritate în lucrările sale că „țărani iși află aliatul și conducătorul

firesc în proletariatul orășenesc, a cărui misiune e răsturnarea orînduirii burgheze“¹. Unirea în luptă a țărănimii cu proletariatul a fost concepută de clasicii marxism-leninismului ca un proces care interesa deopotrivă atît pe țărani, cît și pe muncitori ; în acest sens, V. I. Lenin preciza că proletariatul „...poate deveni luptător victorios pentru democrație numai cu condiția ca și masa țărănească să se alătore luptei lui revoluționare“².

În România, unde caracterul predominant agrar al economiei constituia o realitate de necontestat, iar țărănimea forma aproximativ trei sferturi din populația țării, problema agrară a prezentat o acuitate deosebită, ea deținînd locul central în viața social-politică și în dezbaterile ideologice. În acest plan, merită a fi subliniat faptul că militanții și gînditorii cei mai înaintați s-au preocupat îndeaproape de situația țărănimii, arătînd necesitatea rezolvării grabnice a problemei agrare. Astfel, Nicolae Bălcescu, referindu-se la programul și la caracterul revoluției din 1848, sublinia că sarcina acesteia consta în „a organiza democrația și a dezrobi pe țăran, făcîndu-l proprietar. Într-un cuvînt, trebuia să fie o revoluție democratică și socială“³. În același sens, A. G. Goleescu (Negru), pornind de la faptul că în revoluție s-au manifestat multe curente și tendințe, conchidea că problema desființării iobăgiei era, prin importanță, „chiar cea dintîi și le rezuma pe toate“⁴. O atenție constantă au acordat problemei agrare și alți gînditori și oameni politici progresiști, ca Mihail Kogălniceanu, Ion Ionescu de la Brad, C. A. Rosetti, Gh. Panu etc. ; o atare preocupare se impunea cu atît mai mult cu cît încercarea de rezolvare a acestei probleme pe calea reformei agrare din 1864 și a unor măsuri similare în perioada ulterioară nu a fost nici pe departe satisfăcătoare, menținîndu-se într-un cadru în care aspectele declarativ-formale se îmbinau cu cele de ciuntire și încălcare grosolană a drepturilor țărănimii sau cu acțiuni represive îndreptate împotriva ei.

Cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea a creat însă premisele obiective ale ridicării luptei de eliberare socială a țărănimii din România pe trepte noi, odată cu formarea și organizarea proletariatului, singura forță socială capabilă să asigure, pe cale revoluționară, îndeplinirea transformărilor necesare în direcția burghezo-democratică.

Mișcarea socialistă din țara noastră, analizînd trăsăturile societății românești, a sesizat încă de timpuriu importanța problemei agrare pentru ansamblul vieții sociale, condițiile specifice ale României, elaborîndu-și linia sa programatică și tactică în funcție de acestea⁵. În acest sens, delegația mișcării socialiste din România la Congresul Internaționalei a II-a de la Bruxelles, din 1891, preciza : „E de necontestat că, din punctul de vedere al tacticii, socialismul român trebuie să aibă armele sale proprii, condițiile economice și cîmpul economic pe care va trebui să lucreze fiindu-i proprii ... Îndreptățirea socialismului român și strînsa sa legătură cu so-

¹ K. Marx, F. Engels, *Opere alese în două volume*, vol. I, ediția a II-a, E.S.P.L.P., București, 1955, p. 342.

² V. I. Lenin, *Opere complete*, vol. 2, ediția a II-a, Editura politică, București, 1962, p. 46.

³ N. Bălcescu, *Opere*, vol. I, Editura Academiei R.P.R., București, 1953, p. 312.

⁴ A. G. Goleescu, *De l'abolition du servage dans les Principautés Danubiennes*, Paris, 1956, p. 2.

⁵ Vezi *Alianța clasei muncitoare cu țărănimea muncitoare din România*, Editura politică, București, 1969, p. 19.

cialismul european constă în aceea că amîndouă părțile au aceleași convingeri, aceleași tendințe, precum stabilirea unei societăți solidare și armonioase, a unei societăți în care uneltele de muncă vor fi socializate. Cît despre mijloacele prin care s-ar ajunge la acest scop, fiecare va în-
trebuința pe acelea cerute de condițiile speciale ale țării sale“⁶.

Deși în modul de a rezolva problema agrară mișcarea socialistă din țara noastră nu a ținut întotdeauna seama de etapa istorică în care se afla România, propunînd uneori soluții necorespunzătoare, socialiștii români au îmbrățișat și susținut consecvent cauza luptei drepte a țărănimii pentru emanciparea socială și politică. Îndeosebi în cursul marilor răscoale țărănești din 1907, mișcarea muncitorească din țara noastră a ajuns la o înțelegere mai profundă a esenței problemei agrare din România, în numeroase locuri desfășurîndu-se greve și alte acțiuni de solidarizare cu țărănimia. Acestea prefigurau — în forme încă incipiente — alianța muncitorească-țărănească, a cărei necesitate stringentă devenea tot mai evidentă și era tot mai mult înțeleasă nu numai de către muncitori, ci și, de asemenea, de către o parte tot mai însemnată a țărănimii.

Avîntul revoluționar care a cuprins și țara noastră la sfîrșitul primului război mondial și-a găsit expresia și în intensificarea acțiunilor țărănimii, angajată în lupta pentru pămînt. Dar, cu toate că în acea perioadă propaganda socialistă la sate a cunoscut o sensibilă înviorare, mișcările țărănești se desfășurau, de cele mai multe ori, încă în mod spontan, fără o legătură organizată cu lupta clasei muncitoare.

Făurirea Partidului Comunist Român a situat pe coordonate superioare problema alianței muncitorești-țărănești, în condițiile în care proletariatul avea în frunte detașamentul său de avangardă marxist-leninist. Încă în cursul lucrărilor Congresului din mai 1921, s-a arătat că dezrobirea țărănimii nu mai putea fi „...opera unui regim al cărui rost și ideal social este stăpînirea individuală a mijloacelor de producție“⁷ și că rezolvarea acestei probleme va fi posibilă numai după ce proletariatul va smulge puterea politică și economică din mîinile claselor dominante, punînd-o „...în folosul obștesc prin organizarea societății pe baze socialiste“. Deși proiectul programului agrar prezentat la congres avea și o serie de limite, ținînd de aprecierea etapei istorice în care se afla în acest timp România, ca și de faptul că nu se arătau cu claritate mijloacele și modalitățile concrete prin care se putea ajunge la lichidarea proprietății moșierești și la eliberarea de sub exploatare a țărănimii, totuși, el avea un conținut revoluționar și sublinia o serie de factori de mare importanță care trebuiau avuți în vedere. Astfel, proiectul insistă asupra necesității „transformării mentalității maselor agricole“, a cîștigării încrederii și consimțămîntului acestora, menționînd că „nerăbdarea sau violența în această privință numai daune ar face cauzei revoluției“⁸.

Problema agrară a continuat să preocupe conducerea Partidului Comunist Român în întreaga perioadă ce a urmat. Condițiile grele în care acesta a trebuit să-și desfășoare însă activitatea nu au permis o dezbateră largă și principială a ei, ceea ce a dus la adoptarea unor lo-

⁶ „Munca“, anul II, din 11 și 18 august 1891.

⁷ *Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1916—1921*, Editura politică, București, 1966, p. 660.

⁸ *Ibidem*, p. 672.

zinci care nu erau întotdeauna cele mai adecvate, cum a fost cea a „naționalizării pământului” și colectivizării agriculturii prin „obștii satești”, în condițiile regimului burghezo-moșieresc. Congresul al V-lea al P.C.R. a înlăturat aceste teze greșite, subliniind necesitatea împroprietăririi fără plată a țăranilor, ceea ce corespundea etapei istorice de desăvîrșire a revoluției burghezo-democrate.

Un rol important în atragerea țăranimii pe făgașul luptei revoluționare l-a jucat Blocul Muncitoresc-Țărănesc, organizație de masă îndrumată de P.C.R., în programul căreia problema agrară ocupa un loc central; îndeosebi în anii crizei economice din 1929—1933, cînd condițiile de viață ale țăranimii s-au înrăutățit și mai mult, influența acestei organizații la sate a crescut în mod considerabil, situație oglindită și cu pri-lejul alegerilor parlamentare din 1931.

Luptele revoluționare ale muncitorilor ceferiști și petroliști din ianuarie-februarie 1933 au exercitat o înrîurire puternică și asupra stării de spirit a țăranimii, apăsată de povara impozitelor, a datoriilor și supusă vexațiunilor de tot felul din partea organelor administrative și represive ale statului. În acest climat se consolidau premisele unor acțiuni unite ale proletariatului și țăranimii, ale făuririi alianței muncitorești-țăărănești. Spre o astfel de evoluție și-a adus o importantă contribuție Frontul plugarilor, organizație democratică și progresistă constituită la începutul anului 1933, care a pus pregnant în evidență potențele revoluționare de care dispunea țăranimea.

Eliberarea României de sub jugul fascist și desfășurarea revoluției democrat-populare au creat bazele trainice ale alianței clasei muncitoare cu țăranimea. Chemările Partidului Comunist Român pentru desființarea rămășițelor feudale și înfăptuirea reformei agrare cu caracter revoluționar au trezit un puternic ecou în rîndurile maselor țărănești, angajate în lupta pentru pămînt și pentru instaurarea unui regim democratic. Creșterea influenței partidului comunist la sate, extinderea organizațiilor Frontului plugarilor în întreaga țară, crearea comitetelor țărănești, sprijinul dat de muncitori țăranilor pentru a intra în stăpînirea pămînturilor moșierești au constituit tot atîtea evenimente și procese social-politice caracteristice perioadei de după insurecția națională antifascistă armată din august 1944. În desfășurarea lor — și în principal în focul luptei pentru pămînt — s-a cimentat alianța clasei muncitoare cu țăranimea, temelia de granit a puterii democrat-populare, principala forță social-politică în procesul de desăvîrșire a revoluției burghezo-democratice și de trecere la construcția socialistă.

Înfăptuirea reformei agrare din anii 1944—1945 a constituit una dintre cele mai importante cuceriri ale poporului nostru, cu adînci consecințe în viața economică și social-politică: desființarea marii proprietăți funciare și, implicit, lichidarea moșierimii ca clasă, ca forță politică. Totodată, reforma a adus schimbări importante în situația țăranimii. Mai presus de toate însă, țăranimea s-a convins și mai mult de faptul că destinul și perspectivele dezvoltării sale sînt legate indisolubil de cele ale clasei muncitoare — cu sprijinul căreia reușise să-și realizeze idealul său secular: stăpînirea pămîntului și a uneltelor pe care le folosea —, convingere care a atașat-o în mod indestructibil la cauza revoluției.

Trecerea la făurirea societății socialiste a situat problema agrară și consolidarea alianței muncitorești-țărănești pe coordonate noi, atât sub raportul cerințelor cât și al posibilităților. Construcția socialistă reprezintă un proces unitar, care trebuie să se desfășoare nu numai la orașe, ci și la sate, relațiile de producție socialiste dobîndind astfel un caracter atotcuprinzător. De altfel, existența chiaburimii și păstrarea micii producții de mărfuri erau de natură să genereze în mod permanent relații de exploatare la sate, să încurajeze tendința obiectivă spre capitalism a micului producător. Pe de altă parte, menținerea fărîmîțării proprietății agricole în mici gospodării țărănești nu permitea aplicarea mijloacelor moderne de lucrare a pămîntului, ceea ce păstra un nivel scăzut al rentabilității și al situației materiale a țărănimii. Mersul înainte al societății, desfășurarea procesului revoluționar al construcției socialiste făceau imperios necesară așezarea agriculturii pe aceleași baze cu industria, pentru a face posibilă acțiunea acelorași legi economice, ca dezvoltarea planică, creșterea continuă a productivității muncii etc. S-a impus, astfel, trecerea de la mica producție individuală la marea producție socialistă.

Așa cum a subliniat tovarășul Nicolae Ceaușescu, „fără realizarea unei economii socialiste unitare, care să asigure dezvoltarea tuturor forțelor de producție pe baze socialiste, nu este de conceput victoria socialismului, nu se poate vorbi de trecerea la făurirea societății comuniste”⁹.

Înfăptuirea acestei transformări, care implica nu numai aspecte economice-tehnice, ci și, deopotrivă, modificări în conștiința țărănimii și procese de ordin social, a reprezentat una dintre cele mai importante preocupări ale Partidului Comunist Român, o adevărată piatră de încercare a justetei politicii sale. În adevăr, dacă transformarea socialistă a agriculturii este o lege generală a transformării revoluționare a societății, unul din principiile învățaturii marxist-leniniste, modul său de realizare trebuie să țină seamă de condițiile specifice ale țării respective, de nivelul la care se află agricultura în fiecare țară, de tradițiile și de gradul de conștiință al țărănimii.

Tocmai acestor probleme le-a fost consacrată ampla analiză făcută la *plenara Comitetului Central al Partidului Comunist Român din 3—5 martie 1949*, care a îmbrățișat în mod multilateral întreaga viață a satului românesc, pentru a putea stabili programul amplu de cooperativizare a agriculturii — sub aspectul dezvoltării forțelor de producție, al creării și dezvoltării relațiilor de producție socialiste la sate, al consolidării alianței muncitorești-țărănești și al ridicării nivelului ideologic, politic și cultural al țărănimii.

Înfățișînd stadiul în care se afla agricultura în acea etapă istorică — de început a construcției socialiste — și exprimînd cerințele de transformare înnoitoare a satului nostru, documentele plenarei au direcționat întreaga muncă desfășurată de partid în acest domeniu, ele fiind mereu îmbogățite cu noi măsuri și soluții izvorîte din dinamica evoluției ulterioare a agriculturii, din experiența acumulată de-a lungul anilor în acest complex proces.

⁹ Nicolae Ceaușescu, *Expunere la Consfătuirea de lucru a activului de partid din domeniul ideologiei și al activității politice și cultural-educative* — 9 iulie 1971, Editura politică, București, 1971, p. 23.

În raportul prezentat la plenară de către Gheorghe Gheorghiu-Dej, se făcea o amplă analiză a deplasării și regroupărilor de forțe ce se produsese în rindurile țărănimii, atât în timpul regimului burghezo-moșieresc cât și în anii revoluției populare, subliniindu-se faptul că „în timp ce în societatea capitalistă linia de dezvoltare a economiei agricole este aceea de destrămare a țărănimii mijlocașe și de creștere a sărăcimii, pe de o parte, și a chiaburimii, pe de altă parte, în condițiile democrației populare linia de dezvoltare a economiei agricole este contrară: are loc o creștere a țărănimii mijlocașe, concomitent cu o mărire relativă a numărului chiaburilor (ridicați din țărani mijlocași, înstăriți), și o micșorare a numărului masei săracilor, din care o parte se ridică în rîndul mijlocașilor”¹⁰. Această din urmă precizare avea o valoare deosebită în ceea ce privește poziția partidului față de diferitele pături ale țărănimii, relevîndu-se că țărănimea mijlocașă — a cărei pondere crescuse considerabil în anii regimului democrat-popular — nu trebuia confundată cu chiaburimea, așa cum în mod greșit se făcea uneori, cînd se lua în considerare numai suprafața de pămînt și nu faptul esențial — dacă exploata sau nu forță de muncă străină. O astfel de clarificare a avut un efect pozitiv asupra procesului de consolidare a alianței muncitorești-țărănești, în condițiile în care țărănimea mijlocașă reprezenta aproximativ 34% din numărul total al gospodăriilor și forma, împreună cu țărănimea săracă, „forța principală pe care se sprijină clasa muncitoare la sate”¹¹.

Concepînd transformarea socialistă a agriculturii ca un proces treptat, Partidul Comunist Român a indicat cu claritate factorii de care depinde și care fac posibilă această evoluție.

Încă în documentele plenarei din 3—5 martie 1949 s-a subliniat faptul că pîrghia principală de care depinde cooperativizarea agriculturii — ca, de altfel, și dezvoltarea în ritm rapid a întregii economii naționale — era *industrializarea socialistă a țării*; numai o industrie puternică — și în primul rînd o industrie grea — era capabilă să înzestreze agricultura cu mașinile și uneltele necesare, cu îngrășăminte chimice, cu antidăunători etc., în scopul creșterii productivității muncii și a producției agricole.

Alături de acest factor, un rol important îl avea asigurarea *pregătirii cadrelor de agronomi și tehnicieni*, capabili să organizeze și să conducă agricultura după metode științifice, moderne.

De o însemnătate deosebită pentru succesul cooperativizării agriculturii era și *convingerea țărănimii muncitoare* asupra avantajelor muncii în mari gospodării socialiste, convingere care se realiza printr-o susținută activitate politică-educativă, prin exemplul pe care-l puteau oferi gospodăriile agricole de stat (devenite mai tîrziu întreprinderi agricole de stat) și stațiunile de mașini și tractoare (devenite după 1967 întreprinderi pentru mecanizarea agriculturii).

Plenara din 3—5 martie 1949, pornind de la aceste cerințe, a indicat un ansamblu de măsuri menite să stimuleze procesul de unire a țărănimii

¹⁰ Gh. Gheorghiu-Dej, *Articole și cuvîntări*, ediția a IV-a, E.S.P.L.P., București, 1956, p. 195.

¹¹ *Ibidem*, p. 199.

în forme socialiste de muncă și producție. Ținându-se însă seama de mentalitatea țărănimii, legată încă de stăpînirea individuală a bucății de pămînt pe care o lucra — mentalitate formată în decursul îndelungatei lupte pe care țărănimea a purtat-o împotriva marilor proprietari exploataatori —, Comitetul Central al Partidului Comunist Român a subliniat că, pentru început, trebuiau folosite mai ales formele simple de asociere în muncă a țărănimii muncitoare (la treierat, la cosit, la exploatarea pădurilor etc.), forme care aveau o anumită tradiție în lumea satelor și care puteau convinge pe țărani asupra avantajelor pe care le oferea unirea forțelor în procesul de producție, pregătindu-i astfel pentru constituirea cooperativelor agricole de producție. Totodată, plenara a hotărît ca, acordîndu-se o importanță deosebită respectării liberului consimțămînt al țăranilor în procesul de transformare socialistă a agriculturii, pentru început, să se organizeze un număr redus de gospodării agricole colective (denumire pe care au purtat-o inițial cooperativele agricole de producție) și numai acolo unde țăranii erau hotărîți pentru aceasta și unde existau bune condiții tehnice.

De o deosebită însemnătate, principială și practică, s-a dovedit a fi indicația dată de conducerea partidului ca în procesul atragerii țărănimii pe făgașul socialismului să se acorde, în același timp, sprijin gospodăriilor individuale ale țăranilor săraci și mijlocași, spre a le ridica nivelul tehnic, productivitatea muncii și volumul recoltei. De altfel, această poziție se înscrisa pe linia politică generală urmată în întregul proces de transformare socialistă a agriculturii, linie exprimată în lozinka leninistă: *sprijinirea pe țărănimea săracă, stringerea alianței cu țărănimea mijlocașă și lupta împotriva chiaburimii*. O astfel de politică a avut drept consecință întărirea încrederii țărănimii muncitoare în proletariat și în partidul său, a contribuit la consolidarea alianței muncitorești-țăărănești.

Organizațiile de partid au desfășurat, pe baza indicațiilor plenarei, o multilaterală și rodnică activitate politică, organizatorică și economică, atît în direcția atragerii țărănimii pe drumul socialismului și a sprijinirii cu toate forțele a diferitelor forme de asociere în sfera muncii, a producției și a circulației bunurilor, cît și în direcția combaterii oricăror acțiuni ale dușmanului de clasă, luîndu-se măsuri de îngrădire a chiaburimii, de limitare a puterii economice și a influenței sale politice. În acest sens, pornind de la criterii de clasă în munca de organizare a cooperativelor agricole de producție, plenara din 3—5 martie 1949 a atras atenția că elementele capitaliste, exploataatoare nu puteau fi primite în aceste gospodării — ceea ce nu echivala însă cu desființarea chiaburimii ca clasă. Această din urmă acțiune partidul o concepea ca pe un proces în care trebuiau să se îmbine limitarea exploatării capitaliste la sate, pînă la totala ei dispariție, cu măsurile de sprijinire multilaterală a țărănimii muncitoare — îndeosebi prin atragerea ei pe făgașul socialismului. Apreciind acest proces în perspectivă, Partidul Comunist Român a avut în vedere, încă de atunci, și posibilitatea primirii unor elemente care se aflaseră în rîndurile chiaburimii.

Plenara C.C. al P.C.R. din 3—5 martie 1949 a trasat sarcina elaborării primului statut-model al gospodăriilor agricole colective, document definitivat de Comisia agrară a Comitetului Central (devenită ulterior Secția agrară a C.C. al P.C.R.) în ședința sa din 5—6 iulie 1949. Definind țelurile urmărite de cooperativele agricole de producție, statutul menționa că se avea în vedere ca „...printr-o muncă organizată în comun și cu mijloacele comune de producție să asigurăm victoria asupra chiaburilor, exploatatorilor și dușmanilor celor ce muncesc, să înlăturăm mizeria, întunericul, starea de înapoiere a gospodăriilor mici individuale; să obținem producție agricolă mare; să îmbunătățim condițiile de muncă, precum și să asigurăm un trai mai bun pentru membrii asociației“. Organul suprem de conducere al cooperativei era adunarea generală a membrilor ei.

În perioada ce a urmat plenarei, organizațiile Partidului Comunist Român și-au intensificat activitatea de propagandă în rîndul țărănimii, arătîndu-i avantajele trecerii ei pe calea socialismului; concomitent, statul a întreprins o serie de măsuri în direcția întăririi bazei tehnice-materiale a agriculturii, a pregătirii cadrelor de tehnicieni.

La 24 iulie 1949 au fost inaugurate primele cinci cooperative agricole de producție, numărul acestora ridicîndu-se pînă la sfîrșitul anului la 56. Rezultatele obținute în producție — simțitor superioare celor din gospodăriile individuale, la aceasta concurînd și sprijinul multilateral acordat de stat prin fonduri bănești, semințe selecționate, asistență tehnică etc. — au făcut ca tot mai mulți țărani să ceară intrarea în cooperativele agricole create sau să se constituie altele noi, ceea ce a dus la creșterea rapidă — deși nu în ritm egal — atît a numărului acestora cît și a puterii lor economice. Deși începutul drumului de transformare socialistă a agriculturii nu a fost scutit de dificultăți, de neclarități și chiar de unele greșeli în aplicarea liniei politice a partidului — cum au fost neglijarea, o vreme, a formelor simple de cooperare și forțarea ritmului constituirii de gospodării agricole colective, uneori prin exercitarea de presiuni asupra țăranilor¹² —, totuși, *trăsătura fundamentală a întregului proces de cooperativizare a agriculturii au constituit-o mersul său ascendent, succesele repurtate atît pe plan economic cît și social-politic*, ridicarea rapidă a satului românesc, scos din starea de înapoiere în care a fost ținut în trecut și angajarea sa într-o dezvoltare dinamică, pe calea prosperității materiale și a înfloririi culturale¹³. Este un merit incontestabil al conducerii Partidului Comunist Român de a fi realizat, într-o strînsă unitate, atît transformarea socialistă a agriculturii și întărirea alianței muncitorești-țăărănești, cît și asigurarea unei producții agricole din ce în ce mai ridicate, de natură să aducă o contribuție însemnată la sporirea venitului național.

¹² Aceste abateri au fost dezvăluite și aspru criticate îndeosebi în Hotărîrea C.C. al P.C.R. din 18 septembrie 1951 (vezi *Rezoluții și hotărîri ale C.C. al P.C.R.*, vol. II, p. 67—111).

¹³ *Ibidem*.

În obținerea acestor importante succese, un rol primordial revine procesului de industrializare socialistă a țării, îndeosebi industriei constructoare de mașini, care a furnizat agriculturii zeci de mii de tractoare și alte mașini agricole; de asemenea, industria chimică a asigurat îngrășămintele, insecticidele și celelalte produse necesare ogoarelor. O atenție deosebită a fost acordată formării cadrelor de ingineri agronomi, medici veterinari, economiști, tehnicieni și a altor specialiști în domeniul agriculturii și zootehniei. În același sens, s-a acordat importanță ridicării continue a nivelului de cunoștințe agrozootehnice în rândurile țărănimii, concomitent cu desfășurarea acțiunilor pentru răspândirea culturii de masă. Unele cifre sînt deosebit de grăitoare în sublinierea sprijinului acordat de către industrie dezvoltării agriculturii — ceea ce, în plan social, exprimă sprijinul clasei muncitoare acordat aliatului său principal. Astfel, în 1960 s-au produs 17 102 tractoare, față de 3 500 în 1955; 5 500 de combine, față de 100; 14 322 de semănători mecanice, față de 1 428, iar producția de îngrășăminte chimice a crescut de 8,4 ori în perioada 1956—1960 în comparație cu perioada anilor 1951—1955.

În același timp, pe baza indicațiilor conducerii de partid, statul a adoptat un ansamblu de măsuri menite să ducă la creșterea cointeresării materiale a țărănimii în obținerea de recolte tot mai bogate și în folosirea pe scară mai largă a posibilităților de valorificare a acestora pe calea contractărilor și achizițiilor de către stat — acțiune deosebit de importantă în accelerarea procesului de construcție socialistă atât la orașe cît și la sate. Înlocuirea sistemului de cote obligatorii prin contractări și achiziții a făcut să crească producția de bunuri de larg consum, ceea ce s-a răsfrînt pozitiv asupra nivelului de trai al populației, ca și asupra posibilităților statului de a aproviziona industria cu materii prime agricole, de a constitui rezerve de stat și fondul de produse necesar exportului.

Astfel de măsuri, conjugate cu o tot mai intensă muncă de lămurire a țăranilor asupra avantajelor agriculturii socialiste, au imprimat procesului de cooperativizare un ritm tot mai rapid, exprimat, între altele, și prin faptul că încă în anul 1957 întreaga regiune Dobrogea era cooperativizată, numeroase regiuni din restul țării aflîndu-se, de asemenea, în situația de a încheia acest proces. Consfătuirea pe țară a țăranilor și lucrătorilor din sectorul socialist al agriculturii, organizată din inițiativa C.C. al P.C.R. și a Consiliului de Miniștri, în aprilie 1958, la Constanța, a trecut în revistă succesele realizate în acest domeniu, subliniind importanța creșterii fondului obștesc de producție al fiecărei unități agricole ca o condiție de bază a sporirii puterii sale economice și, prin aceasta, a ridicării nivelului de trai al membrilor cooperatori.

Ofensiva neînteruptă a socialismului în întreaga economie, succesele obținute în cooperativizarea agriculturii și în creșterea conștiinței politice a țărănimii — paralel cu reducerea puterii economice și a influenței chiaburimii — au făcut posibilă trecerea la lichidarea acesteia ca clasă, implicit la înlăturarea oricărei forme de exploatare a omului de către om în agricultură. Ca urmare, Decretul Prezidiului Mării Adunări Naționale din martie 1959 a interzis „darea în parte sau arendă a terenurilor agricole, precum și orice fel de exploatare a muncii străine de către producătorii agricoli“. Punînd pe primul plan interesele generale, legate indestructibil de orînduirea socialistă, statul nostru a luat din

mîinile chiaburilor mijloacele de producție care depășeau puterea lor de muncă, dîndu-le în folosința cooperativelor agricole de producție sau a altor unități socialiste, cărora le-a sporit puterea economică ; totodată, manifestînd suplețe și spirit umanist în aprecierea situațiilor și în adoptarea măsurilor, foștilor chiaburi și membrilor familiilor lor li s-au lăsat mijloace de producție corespunzătoare puterii lor de muncă, asigurîndu-li-se condiții pentru a-și cîștiga existența printr-o activitate productivă, inclusiv prin intrarea în cooperativele agricole de producție, dacă adunarea generală se declara de acord cu aceasta.

Lichidarea oricărei forme de exploatare la sate a dat un nou impuls procesului de transformare socialistă a agriculturii. Pe baza hotărîrilor adoptate de cel de-al VIII-lea Congres al Partidului Comunist Român, începînd cu vara anului 1960, acest proces s-a desfășurat într-un ritm deosebit de rapid, în primul rînd ca urmare a succeselor obținute în industrializarea socialistă a țării, care făcea posibilă extinderea acțiunii de înzestrare modernă a agriculturii, dar, de asemenea, și ca o consecință a întăririi convingerii țărănimii muncitoare asupra avantajelor cooperativizării. Semnificativ este, sub acest aspect, faptul că numai în decurs de un an — din iunie 1960 pînă în iunie 1961 — au intrat în cooperative agricole de producție 610 000 de familii, însumînd o suprafață de aproape 1 500 000 ha teren agricol ; regiunii Dobrogea, cooperativizată complet încă mai dinainte, i se alătura regiunea București, iar regiunile Banat și Galați erau și ele pe punctul de a încheia acest proces.

Se creaseră astfel premisele necesare îndeplinirii cu mult mai de vreme a sarcinii trasate de Congresul al VIII-lea al P.C.R. cu privire la terminarea cooperativizării agriculturii pînă în anul 1965. În mod practic, în martie 1962 acest proces era încheiat. Evenimentul, de însemnătate crucială în viața țărănimii și în istoria țării noastre, a fost dezbătut în cadrul *plenarei Comitetului Central al Partidului Comunist Român din 23—25 aprilie 1962*, urmată la cîteva zile de *Sesiunea extraordinară a Marii Adunări Naționale din 27—30 aprilie 1962*. La aceasta din urmă au participat, pe lîngă deputați, 11 000 de invitați ; președinții tuturor cooperativelor agricole de producție, lucrători din sectorul de stat al agriculturii, specialiști din domeniul agricol, oameni de știință și cultură, muncitori frunțași în producție, activiști de partid și de stat.

Încheierea cooperativizării agriculturii a însemnat rezolvarea uneia dintre cele mai complexe și dificile probleme ale vieții social-politice și economice din țara noastră. Generalizarea relațiilor socialiste în întreaga economie și făurirea economiei socialiste unitare, lichidarea oricărei forme de exploatare a omului de către om au ridicat pe o treaptă superioară alianța dintre clasa muncitoare și țărănime. În adevăr, în condițiile în care cele două forme de proprietate socialistă — de stat și obștească — au devenit atotcuprinzătoare, interesele fundamentale ale celor două clase converg înspre asigurarea dezvoltării multilaterale și armonioase a tuturor ramurilor economice — în primul rînd a industriei, care joacă un rol hotărîtor, dar, de asemenea, și a agriculturii, ca una dintre ramurile de bază ale economiei naționale.

Marcînd victoria relațiilor de producție socialiste la sate, încheierea cooperativizării agriculturii nu a reprezentat însă stagnarea procesului de transformări înnoitoare în viața țărănimii, dimpotrivă, se poate afirma

chiar că prin aceasta s-au făurit condițiile favorabile necesare ridicării agriculturii la nivelul cerințelor societății noastre în plină dezvoltare, apropierii ei de nivelul țărilor cu o agricultură avansată sub raportul bazei tehnice-materiale și al rentabilității.

Acționînd în această direcție, Partidul Comunist Român a adoptat, îndeosebi în perioada de după Congresul al IX-lea și, mai ales, la Conferința Națională din decembrie 1967, un ansamblu de măsuri privind modernizarea producției agricole și îmbunătățirea conducerii acestei ramuri. Pornind de la constatarea prejudiciilor pe care le pot aduce nerespectarea principiului dezvoltării armonioase a tuturor sectoarelor producției sociale, neglijarea agriculturii, îndeosebi într-o țară cu condiții naturale adecvate cum este țara noastră, s-au inițiat acțiuni sistematice pentru dezvoltarea mecanizării și chimizării agriculturii, pentru lărgirea irigațiilor și a îmbunătățirilor funciare, în vederea creșterii producției agricole și asigurării unei mai bune aprovizionări a populației. În același sens, au fost întreprinse măsuri pe linia perfecționării formelor organizatorice în agricultură: mai buna profilare a organelor agricole de stat, crearea organizațiilor proprii ale țăranimii — uniunile agricole cooperatiste —, îmbunătățirea organizării, finanțării și creditării întreprinderilor agricole de stat, ridicarea nivelului activității Consiliului Superior al Agriculturii etc. Urmărind *cu consecvență dezvoltarea intensă și multilaterală a agriculturii* prin modernizarea continuă a bazei sale tehnice-materiale, statul nostru socialist a investit în acest scop sume considerabile, care s-au ridicat pentru perioada 1966—1970 la circa 36 miliarde de lei, respectiv cu 60% mai mult decît în cei cinci ani anteriori.

Hotărîrile adoptate de cel de-al X-lea Congres al Partidului Comunist Român, care a trasat ca obiectiv fundamental făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate în patria noastră, au însemnat un nou impuls și pentru agricultura socialistă din țara noastră. În acest sens, planul cincinal pe 1971—1975 prevede dezvoltarea în continuare în ritm înalt a industriei socialiste — bază a progresului rapid al întregii economii —, precum și dezvoltarea agriculturii, a cărei producție urmează să crească cu 49% față de media anuală a perioadei anilor 1966—1970. Sporuri importante sînt prevăzute în cadrul actualului plan cincinal la investițiile în agricultură — a căror sumă totalizează circa 100 miliarde de lei —, pentru sporirea și modernizarea parcului de tractoare, pentru asigurarea îngrășămintelor chimice, dezvoltarea zootehniei, a irigațiilor și a altor îmbunătățiri funciare.

Acordînd un sprijin masiv agriculturii, partidul și statul nostru se preocupă, în mod constant, de asemenea, de îmbunătățirea organizării și conducerii ei, de înlăturarea tuturor elementelor care mai frînează încă bunul mers al acestei importante ramuri economice, de valorificarea bogatelor resurse naturale, a hărniciei și capacității creatoare de care dispun satele noastre, locuitorii lor.

Cu o deosebită forță de analiză au fost înfățișate aceste probleme în cuvîntarea tovarășului Nicolae Ceaușescu rostită în cadrul primei Conferințe pe țară a secretarilor comitetelor de partid și a președinților consiliilor populare comunale, care și-a desfășurat lucrările la București între 21 și 23 decembrie 1971. Cu acest prilej, secretarul general

al P.C.R. — din inițiativa căruia a fost convocată conferința, în scopul consultării cadrelor de bază pe linie de partid și de stat asupra problemelor majore ale dezvoltării satului românesc — a dat o înaltă apreciere realizărilor poporului nostru în opera de făurire a socialismului. Referindu-se la problemele agriculturii, la succesele dobândite în transformarea socialistă a satului românesc, tovarășul Nicolae Ceaușescu a dezvoltat totodată unele greutăți și lipsuri care persistă încă în activitatea organizațiilor de partid și a consiliilor populare comunale. „Criticând lipsurile pe care le avem, nu negăm în nici un fel sau nu dorim în nici un fel să diminuăm realizările istorice dobândite de poporul nostru — dar facem aceasta pentru că numai dacă vom înțelege permanent unde am greșit, unde am lucrat cum trebuie, dacă vom trage învățăminte atât din ceea ce a fost bun, cât și din ceea ce a fost rău, vom reuși să asigurăm înfăptuirea în condiții mai bune a programului elaborat de partidul nostru privind dezvoltarea socialistă a României”¹⁴.

În acest context, au fost menționate lipsurile în rezolvarea unor probleme edilitare, în traducerea în viață a măsurilor privind sistematizarea satelor, în apărarea fondului funciar și, în general, în conducerea unitară de către consiliile populare a întregii activități din comune. Pornind de la necesitatea înlăturării grabnice a acestor lipsuri, conferința a hotărât să se acorde consiliilor populare comunale dreptul de a întocmi planul comunal cincinal și anual, care să cuprindă întreaga activitate economică-socială și culturală din comună, atât a unităților locale cât și a celor republicane. În centrul atenției comitetelor de partid comunale și a consiliilor populare vor trebui să stea problemele economice, și în primul rând cele referitoare la dezvoltarea producției agricole cooperatiste și de stat, cât și a gospodăriilor personale.

Conducerea partidului a trasat sarcina ca organizațiile de partid și consiliile populare din comune să vegheze într-o măsură mai mare la gospodărirea pășunilor și finetelor, la punerea în valoare a întregului potențial agricol de care dispune țara noastră, la delimitarea mai precisă a vetrei satelor. O preocupare importantă trebuie să fie realizarea unor lucrări edilitare și de sistematizare a comunelor, de natură să asigure locuitorilor acestora un grad sporit de civilizație și confort, să contribuie la apropierea condițiilor de viață ale satului de cele ale orașului.

Socialismul a determinat profunde transformări nu numai în structura societății, în viața economică, dar și în modul de gândire și deprinderile oamenilor. Mentalității strict-individualiste a micului producător i-a luat locul procesul de tot mai profundă înțelegere a îndatoririlor și responsabilităților față de întreaga societate. În noul profil moral-politic al țărănimii se afirmă tot mai pregnant asemenea trăsături cum sînt atitudinea înaintată față de muncă și față de avutul obștesc, grija pentru întărirea cooperativelor agricole și buna gospodărire a comunelor, aportul crescînd la activitatea generală, de făurire a noii orînduiri sociale, atașamentul față de politica partidului, față de cauza socialismului. Etapa de dezvoltare a societății în care ne aflăm, sarcinile ce ne stau în față

¹⁴ Nicolae Ceaușescu, *Cuvîntare la prima Conferință pe țară a secretarilor comitetelor de partid și a președinților consiliilor populare comunale*. 23 decembrie 1971, Editura politică, București, 1971, p. 13—14.

cer însă să nu ne mulțumim cu rezultatele dobândite. În lumina cerințelor programului de educație socialistă, adoptat de Plenara C.C. al P.C.R. din noiembrie 1971, dobândește o deosebită însemnătate sporirea considerabilă a ariei de cuprindere a activității politice-educative și a forței ei de înfrîurire asupra conștiinței țărănimii.

O atenție deosebită se acordă, în cadrul acestui ansamblu de măsuri, activităților cultural-educative, ridicării gradului de conștiință politică și a nivelului de cultură al țărănimii — domeniu în care o răspundere sporită revine numerosului contingent de intelectuali care lucrează în satele noastre.

Exprimînd grija partidului pentru continua înflorire a cooperativelor agricole de producție, pentru ajutorarea celor aflate la un nivel mai slab de înzestrare tehnică și de rentabilitate, Comitetul Executiv al C.C. al P.C.R. a hotărît să anuleze obligația acestora de a restitui statului creditele obținute în perioada anterioară și, de asemenea, să acorde un ajutor de 350 milioane de lei pentru fondul de pensii (ceea ce însumează un total de un miliard și jumătate de lei acordat țărănimii cooperatiste).

Măsurile adoptate de conducerea partidului și a statului au fost primite cu vie satisfacție de țărănime, ca și de întregul nostru popor, ele fiind menite să asigure un nou impuls procesului de dezvoltare multilaterală a României socialiste.

Faptele arată în mod incontestabil că munca și lupta comună pentru edificarea noii orînduiri sociale în patria noastră sînt rodul activității neobosite a clasei muncitoare, țărănimii, intelectualității, a tuturor oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate, care înfăptuiesc cu hotărîre politica Partidului Comunist Român. La temelia acestei mărețe opere stă forța de granit a alianței dintre clasa muncitoare și țărănime, ridicată pe o treaptă superioară în procesul transformării socialiste a agriculturii, alianță în jurul căreia s-a făurit coeziunea întregii noastre națiuni socialiste.



Țărănimea — participantă activă la procesul de făurire a societății socialiste

MARIN POPESCU

Construirea societății socialiste este opera cea mai grandioasă a poporului nostru. Și aceasta pentru că socialismul reprezintă o treaptă superioară pe drumul spre progres și civilizație, în comparație cu toate orînduirile precedente și, în același timp, pentru că trecerea la noua societate și făurirea ei efectivă sînt rezultatul activității conștiente a oamenilor muncii, conduși cu clarviziune de partidul comunist. Înarmat cu cea mai înaintată concepție despre lume — concepția marxist-leninistă —, Partidul Comunist Român luminează gîndurile oamenilor muncii, exprimîndu-le și explicîndu-le limpede interesele lor, le arată drumul pe care trebuie să meargă pentru realizarea aspirațiilor lor, le organizează și le conduce acțiunile, asigurîndu-le succesul deplin.

În istoria luptei pentru trecerea la societatea socialistă și pentru edificarea acesteia, activitatea P.C.R. ocupă, de la un capăt la altul, locul dominant și determinant. Făuritorul societății socialiste este poporul muncitor, în frunte cu comuniștii. În nici o altă societate rolul acestuia de făuritor al istoriei nu apare mai clar și mai direct ca în societatea socialistă, în cadrul căreia au dispărut pentru totdeauna clasele exploatare și în care munca a căpătat un caracter general.

În marea operă de făurire a societății socialiste, eroica noastră clasă muncitoare și-a dovedit pe deplin capacitatea revoluționară, spiritul combativ, dîrzenia și hărnicia, îndeplinindu-și cu cinste misiunea istorică de clasă conducătoare a societății. *În alianță cu clasa muncitoare și sub conducerea acesteia, țărănimea a participat activ la îndeplinirea revoluției populare și trecerea la construirea noii orînduiri, la victoria socialismului în țara noastră.* Ea a stat alături de clasa muncitoare și întregul popor în epopeea insurecției naționale antifasciste armate și a eliberării întregului teritoriu al țării de sub jugul fascist, a participat activ la realizarea măsurilor de refacere a economiei naționale în perioada imediat următoare războiului și de democratizare a vieții social-politice și economice, a îndeplinit reforma agrară, prin care au fost lichidate marea proprietate agrară și moșierimea ca clasă.

Anii care au urmat cuceririi depline a puterii politice de către clasa muncitoare, în alianță cu țărănimea muncitoare, cu celelalte categorii de oameni ai muncii, au scos, de asemenea, în evidență uriașul potențial revoluționar al țărănimii muncitoare, care nu numai că nu a fost refractară

socialismului, așa cum încercau să susțină ideologii burgheziei și moșierimii, ci a militat, de la început, pentru socialism. Acest lucru este cel mai bine ilustrat de faptul că țărănimea muncitoare și-a însușit programul de transformare socialistă a agriculturii, elaborat de P.C.R. pe baza cerințelor legilor obiective, a studierii realităților concrete din țara noastră și s-a angajat în mod practic la înfăptuirea lui. Pe baza acestui program, în perioada 1949—1962 a avut loc reorganizarea socialistă a agriculturii, cea mai radicală și mai importantă schimbare în relațiile agrare din țara noastră. *Înfăptuind transformarea socialistă a agriculturii, țărănimea muncitoare — cu ajutorul nemijlocit al clasei muncitoare, sub conducerea și îndrumarea permanentă a partidului comunist — a lichidat condițiile care generau exploatarea ei, a înlăturat barierele care frânuau dezvoltarea agriculturii, pătrunderea progresului tehnic, aplicarea cuceririlor științei în producția agricolă.*

În revoluția agrară, țărănimea muncitoare a primit un ajutor substanțial și multilateral din partea statului socialist. Astfel, statul socialist a manifestat o preocupare constantă pentru apărarea țărănimii de exploatarea chiaburilor, pentru îngrădirea și, în cele din urmă, pentru lichidarea exploatării la sate prin măsuri adecvate condițiilor din țara noastră; a pus la dispoziția țărănimii, în general, și a celei cooperatiste, în special, mașini și utilaje necesare mecanizării lucrărilor agricole, semințe, material săditor, animale de rasă cu potențial de producție ridicat, credite pentru investiții și pentru producție în condiții avantajoase; a luat măsuri pentru pregătirea de ingineri și tehnicieni, pentru ridicarea nivelului de cunoștințe culturale și de specialitate al întregii țărănimii, pentru organizarea producției și a muncii pe principii socialiste.

Această revoluție în relațiile agrare s-a realizat sub conducerea Partidului Comunist Român, care a desfășurat o vastă activitate politică-educativă pentru convingerea țărănimii de avantajele și superioritatea marii producții cooperatiste.

Transformarea socialistă a agriculturii a însemnat rezolvarea în esență a problemei agrare în România. Lupta de veacuri a țărănimii pentru pământ, împotriva exploatării moșierilor și capitaliștilor a fost încununată de succes în anii construcției socialiste. Prin transformarea socialistă a agriculturii s-a creat una dintre premisele fundamentale pentru dezvoltarea și modernizarea agriculturii, pentru creșterea producției și productivității muncii, pentru ridicarea veniturilor și a nivelului de trai al țărănimii.

Importanța transformării socialiste a agriculturii depășește cadrul agriculturii și al intereselor țărănimii. Realizarea ei a însemnat generalizarea relațiilor de producție socialiste în întreaga economie, marcând victoria deplină și definitivă a socialismului în România.

Trecerea de la agricultura bazată pe proprietatea particulară la agricultura bazată pe proprietatea obștească în procesul revoluției și al construcției socialiste a determinat profunde schimbări în viața țărănimii, în rolul său în societate. Referindu-se la aceste schimbări, secretarul ge-

neral al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, arată că „țărâtimea cooperatistă s-a transformat într-o clasă omogenă, ale cărei interese generale comune sînt strîns legate de cele ale clasei muncitoare, ale întregului popor. Prin ponderea ei însemnată în structura populației țării, prin rolul important pe care îl joacă în economia națională, în producția de bunuri materiale necesare întregului popor, ca și în viața socială, *țărâtimea aduce o contribuție de mare însemnătate la dezvoltarea generală a societății noastre*“¹.

Țărâtimea muncitoare deține un rol însemnat în producția bunurilor materiale. Aportul ei la dezvoltarea societății noastre socialiste este ilustrat, înainte de toate, de evoluția producției globale agricole. Organizarea pe temeiuri socialiste a agriculturii și dezvoltarea bazei tehnico-materiale a acesteia au avut drept rezultat creșterea producției agricole globale de 2,12 ori în 1970, față de 1950, realizîndu-se pentru această perioadă de două decenii un ritm mediu anual de creștere de 3,8%. În aprecierea acestor rezultate trebuie ținut seama atît de faptul că în 1950, an luat ca bază, nu fuseseră încă lichidate urmările nefaste ale războiului asupra producției agricole, cît și de împrejurarea că anii 1968—1970 au fost ani cu condiții vitrege pentru agricultură, seceta și mai ales inundațiile care s-au abătut asupra țării noastre provocînd mari daune acestui sector.

Este de remarcant că s-au obținut importante creșteri la toate produsele vegetale și animale.

DINAMICA PRODUCȚIEI AGRICOLE TOTALE LA PRINCIPALELE PRODUSE *

(1951-1955=100)

	1956- 1960	1961- 1965	1966- 1970
*Cereale boabe	111,6	132,2	154,6
— grîu-secară	102,7	132,3	142,2
— porumb	127,5	148,7	183,2
Floarea-soarelui	136,6	189,6	273,3
Sfeclă de zahăr	172,7	204,1	271,0
*Cartofi	122,6	110,5	103,1
Legume	95,8	104,2	131,3
Fructe	137,8	153,4	218,1
Struguri	112,9	114,5	125,6
*Carne total	115,6	139,0	169,2
Lapte total	111,8	126,2	164,4
Lină	112,8	132,1	159,6
Ouă	152,4	185,9	235,6

* Calculat pe baza datelor din anuarele statistice ale Republicii Socialiste România.

¹ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste*, vol. 2, Editura politică, București, 1968, p. 513-514.

Aceste creșteri s-au realizat în condițiile reducerii populației ocupate în agricultură, înainte de toate pe seama sporirii producțiilor medii la hectar. În anii construcției socialiste, pământul, această importantă bogăție națională a țării, și-a sporit capacitatea de producție, a devenit mai rodnic, iar munca țaranului mai productivă. Rezultatele obținute demonstrează justetea liniei politice marxist-leniniste a partidului nostru în domeniul organizării și conducerii agriculturii socialiste, punând în lumină, prin forța faptelor, că numai pe calea agriculturii socialiste, a unirii țărănimii muncitoare în unități mari de producție sînt posibile lichidarea rapidă a înapoierii moștenite din trecut, făurirea unei agriculturi avansate, cu înaltă productivitate.

Sporind producția agricolă, țărăimea muncitoare a contribuit la îmbunătățirea aprovizionării întregii populații cu produse agroalimentare, la asigurarea industriei cu materii prime agricole, la crearea rezervelor de stat și a disponibilităților pentru export. Această contribuție se reflectă, de pildă, în dinamica vânzărilor de mărfuri alimentare prin comerțul socialist și a exportului de produse agricole.

VÎNZĂRILE LA PRINCIPALELE MĂRFURI ALIMENTARE PRIN COMERȚUL SOCIALIST *

	1950	1955	1960	1965	1970
Vinzări total					
— Pîine (mii tone)	667,5	1 121,8	1 215,0	1 755,2	1 961,7
— Carne " "	75,9	96,0	138,5	156,6	185,5
— Brînzeturi " "	8,5	17,0	28,1	38,0	59,0
— Unt și margarină " "	2,0	11,5	9,9	14,1	21,6
— Zahăr " "	84,3	111,0	148,4	189,0	233,1
Vinzările medii pe locuitor					
— Pîine (mii kg)	40,9	64,8	66,0	92,2	96,9
— Carne " "	4,7	5,5	7,5	8,2	9,2
— Brînzeturi " "	0,5	1,0	1,5	2,0	2,9
— Unt și margarină " "	0,1	0,7	0,5	0,7	0,7
— Zahăr " "	5,2	6,4	8,1	10,9	11,5

* Vezi *Anuarul statistic al Republicii Socialiste România*. 1971, p. 594—597.

În decursul celor două decenii la care se referă datele statistice, vânzările totale prin comerțul socialist au crescut de aproximativ 3 ori la pîine, de peste 2 ori la carne, de 7 ori la brînzeturi, de 11 ori la unt și margarină și de aproape 3 ori la zahăr. Au sporit nu numai desfacerile totale, ci și desfacerile medii pe locuitor, și anume: de peste 2 ori la pîine, carne și zahăr, de 6 ori la brînzeturi, de 7 ori la unt și margarină.

În ceea ce privește exportul de produse agricole în stare brută sau prelucrate, deși ca pondere este în scădere, în mărime absolută el a cunoscut o creștere de peste 4 ori în 1970 față de 1950.

EXPORTUL DE PRODUSE AGRICOLE *
(MILIOANE DE LEI VALUTĂ)

	1950	1955	1960	1965	1970
Materii prime de proveniență vegetală și animală (în afară de cele alimentare)	378	510	649	935	1 188
Animale vii (în afară de cele pentru tăiere)	—	1	—	1	4
Materii prime pentru producția mărfurilor alimentare	138	315	389	485	444
Mărfuri alimentare	181	262	508	820	1 345
Total	697	1 098	1 543	2 241	2 981
În procente 1950=100	100	158	221	326	427
În procente din total export	55	44	36	35	27

* Tabelul a fost alcătuit pe baza datelor din *Anuarul statistic al Republicii Socialiste România, 1971*, p. 616—617.

Evident, atât datele referitoare la vânzările de mărfuri alimentare prin comerțul socialist cât și cele referitoare la exportul de produse agricole nu reflectă nici în întregime și nici numai contribuția țărănimii la satisfacerea nevoilor economiei naționale prin bunurile materiale create. Ele ne dau, totuși, imaginea evoluției pozitive a acestei contribuții.

În actualul plan cincinal, țărănimea este chemată să-și sporească aportul la crearea de bunuri materiale. Producția globală agricolă va crește cu 36—49%, față de media anilor 1966—1970, adică cu un ritm mediu anual de 6,3—8,3%. Se prevăd sporuri remarcabile la principalele produse agricole :

PRODUCȚIA PRINCIPALELOR PRODUSE AGRICOLE *

Produse	Unitate de măsură	1966-1970 Media anilor	1971-1975 Media anilor	În procente 1971-1975 față de 1966-1970
Cereale	mii/tone	12 726	16 300-17 470	128-137
Sfeclă de zahăr	"	3 816	4 800-4 900	126-128
Floarea-soarelui	"	726	990-1 075	136-148
Cartofi	"	2 877	3 800-4 120	132-143
Legume	"	2 038	3 600-3 900	172-187
Fructe și struguri	"	2 290	3 200-3 500	140-153
Carne în viu	"	1 312	1 670-1 890	127-144
Lapte total	mil. hl.	38	50-56	132-147
Lână	mii tone	29	33-35	114-121
Ouă	mil. buc.	3 158	3 700-4 130	117-131

* Vezi : *Anuarul statistic al Republicii Socialiste România, 1971* și *Legea pentru adoptarea planului cincinal de dezvoltare social-economică a Republicii Socialiste România pe perioada 1971—1975*, în „Scînteia”, anul XLI, nr. 8 945, din 22 octombrie 1971.

În 1971, primul an al cincinalului, producția a crescut cu peste 14% față de producția medie realizată în cincinalul trecut. S-a obținut cea mai mare producție de cereale din istoria României, circa 14,5 milioane de tone. Cooperativele agricole au obținut cea mai mare producție de la încheierea cooperativizării, cu o creștere de 29% față de 1970 și cu 18% mai mult în comparație cu realizările medii din perioada cincinalului precedent. Rezultatele obținute în 1971 arată că țărănimea dispune de condițiile necesare pentru îndeplinirea și chiar pentru depășirea sarcinilor ce-i revin din planul de stat.

Prin realizarea prevederilor planului cincinal, țărănimea își va aduce contribuția la materializarea țelului suprem al politicii Partidului Comunist Român de îmbunătățire continuă a condițiilor de viață ale poporului nostru. Se vor asigura, în continuare, din producția proprie, produsele agricole de bază necesare consumului crescând al populației. Totodată, în anii următori va spori exportul de produse agroalimentare, îmbunătățindu-se structura acestuia, în sensul reducerii ponderii produselor brute de la 48%, cît reprezentau în anul 1970, la 37% în anul 1975 și al sporirii produselor prelucrate.

Odată cu producerea de bunuri materiale, țărănimea muncitoare creează o parte importantă din venitul național al țării, care reprezintă sursa principală a acumulărilor socialiste și a ridicării nivelului de bunăstare al poporului. Din venitul național creat în agricultură cea mai mare parte este utilizată în cadrul ramurii pentru lărgirea producției și pentru creșterea standardului de viață al țăranilor și al celorlalți lucrători din această ramură. O altă parte este concentrată în mina statului și utilizată pentru dezvoltarea rapidă și echilibrată a întregii economii naționale și pentru creșterea nivelului de trai material și spiritual al întregii societăți.

Venitul național creat de țărănime depinde de situația numerică a acesteia, de volumul de muncă pe care-l prestează și de nivelul productivității ei. Ca rezultat al extinderii mecanizării lucrărilor agricole, al chimizării și irigației, al tehnologiilor noi de cultură a plantelor și de creștere a animalelor, al îmbunătățirilor din domeniul organizării producției și cointeresării materiale s-a realizat o creștere continuă a productivității muncii. Evoluția celorlalți indicatori a avut însă alt curs. Populația ocupată în agricultură a luat cursul scăderii (absolute) încă de la începutul deceniului trecut. Acest proces obiectiv, cu influențe pozitive asupra dezvoltării activităților neagricole și a economiei naționale în ansamblu, s-a intensificat în ultimii ani. Amploarea scăderii populației ocupate în agricultură a făcut ca și volumul total de muncă depus în această ramură să ia același curs, chiar dacă volumul de muncă pe persoană ocupată a înregistrat anumite creșteri.

Aceste modificări s-au reflectat în evoluția și în nivelul venitului național creat în agricultură. Pînă în 1966 acesta a cunoscut o continuă creștere, aproape dublîndu-se față de 1950. Din 1966 a început însă să scadă, la acest fenomen negativ contribuind, pe lîngă reducerea populației ocupate în agricultură, care nu totdeauna s-a făcut în concordanță cu nevoile producției, neajunsurile existente în utilizarea forței de muncă rămase în agricultură, în organizarea producției și a muncii, în folosirea pămîntului și a celorlalte mijloace de producție, precum și condițiile naturale din unii ani.

În venitul național al țării partea creată în agricultură manifestă o tendință de scădere, ajungând să reprezinte 19,9% în 1970, față de 29,3% în 1965 și de 33,1% în 1960. A sporit, în schimb, partea industriei în venitul național, la peste 60%, și a construcțiilor, la aproape 10%. Ca tendință, aceste modificări sînt pozitive, reflectă procesul de dezvoltare industrială a țării noastre, de îmbunătățire a structurii economiei românești. Însă ritmul în care s-a redus ponderea venitului național creat în agricultură în venitul național al țării, chiar dacă avem în vedere anumite carențe în metodologia de calcul, a fost exagerat de mare, la aceasta contribuind neajunsurile menționate mai sus.

Prin realizarea prevederilor actualului plan cincinal cu privire la accelerarea procesului de intensificare a producției agricole și aplicarea măsurilor luate de conducerea partidului și statului nostru pentru îmbunătățirea conducerii agriculturii, organizării producției și a muncii, cointerăsării materiale și morale, țărănimea dispune de condiții deosebit de favorabile pentru creșterea participării sale la formarea venitului național.

Țărănimea nu este numai producătoare de bunuri materiale. Fiecare colectiv de țărani cooperatori este, în același timp, proprietar asupra pămîntului și a celorlalte mijloace de producție din cooperativa agricolă. Din această dublă calitate — de producători și proprietari — rezultă o situație radical deosebită de aceea pe care au avut-o în trecut, drepturi și obligații caracteristice societății socialiste privind conducerea și organizarea producției. Fiind nu numai producători, ci și proprietari, țăranii cooperatori sînt vital interesați în gospodărirea cît mai eficientă a bunurilor care fac obiectul proprietății comune, de aceasta depinzînd aportul propriu la creșterea avuției naționale, dezvoltarea cooperativei din care fac parte, mărimea veniturilor pe care le obțin și care constituie sursa principală de ridicare a nivelului de trai. Cooperativa agricolă oferă cadrul în care membrii cooperatori să-și exercite drepturile și obligațiile ce izvorăsc din dubla lor calitate, să participe la elaborarea și la aplicarea deciziilor care privesc activitatea cooperativei. Ei dezbate și aprobă planul de dezvoltare al cooperativei, stabilesc volumul investițiilor, hotărăsc asupra repartizării producției și a veniturilor cooperativei etc. Adunarea generală, formată din toți membrii cooperativei agricole, este singura în măsură să decidă asupra întregii activități economice, financiare și organizatorice a acesteia, ținînd seama, bineînțeles, nu numai de interesele unității și ale membrilor săi, ci și de interesele generale, ale societății în ansamblul său.

Un rol important în creșterea gradului de participare a țăranilor cooperatori la activitatea cooperativei îl au măsurile adoptate pe baza indicațiilor tovarășului Nicolae Ceaușescu la ședința de lucru de la C.C. al P.C.R. din 23 noiembrie 1970 privitoare la cointerăsarea acestora — introducerea acordului global și asigurarea venitului minim garantat pentru fiecare cooperador care efectuează un anumit număr de zile de muncă lunar în cadrul cooperativei și realizează în perioada respectivă sarcinile de producție în conformitate cu normele stabilite. Prin aceste măsuri s-au realizat o mai bună corelare între veniturile personale și rezultatele obținute de fiecare membru cooperador, creșterea interesului

și răspunderii pentru producție, fapt care s-a reflectat pozitiv în activitatea cooperativelor de producție în anul 1971.

Cointeresarea materială nu este însă suficientă pentru mobilizarea țărânimii, cu toate forțele sale, la creșterea producției și la consolidarea cooperativelor agricole. Ea trebuie permanent însoțită de stimulente moral-politice, de creșterea conștiinței socialiste a țărânimii. Intensificarea activității politice-educative, crearea unei largi opinii împotriva unor asemenea carențe, ca lipsa de răspundere în muncă și în gospodărirea bunurilor, nepăsarea față de ceea ce se întâmplă în unitate, sustrageri din avutul obștesc etc., contribuie la dezvoltarea conștiinței socialiste, factor esențial în făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate.

În ultimii ani au apărut și s-au extins unități economice intercooperatiste, asociații de producție, de păstrare, de prelucrare și valorificare a produselor agricole, de desfacere și altele. Odată cu aceasta a crescut gradul de socializare a mijloacelor de producție în sectorul cooperatist, s-a creat un cadru nou pentru progresul forțelor de producție, pentru aplicarea celor mai noi cuceriri ale științei și tehnicii, pentru sporirea producției și productivității muncii. În aceeași direcție vor acționa și consiliile intercooperatiste de cooperare și specializare, recent înființate. Toate acestea deschid noi orizonturi manifestării capacității țărânimii de a participa la organizarea și conducerea agriculturii.

În aceeași ordine de idei este de subliniat participarea țărânimii cooperatiste la organizarea și conducerea agriculturii pe plan județean și național, prin uniunile cooperatiste județene și Uniunea Națională a Cooperativelor Agricole de Producție, organizații create prin adeziunea liberă a cooperativelor agricole. Totodată, prin U.N.C.A.P., țărânimea cooperatistă este reprezentată în guvern și în Frontul Unității Socialiste.

Ca aliată a clasei muncitoare, țărânimea participă la conducerea întregii vieți economice și sociale a țării noastre. Aceasta se realizează, înainte de toate, prin intermediul Partidului Comunist Român, forța politică conducătoare a întregii societăți, din care fac parte peste 530 000 de țărani. De asemenea, țărânimea participă la conducerea societății prin organele statului nostru socialist, care sînt organe ale puterii clasei muncitoare, aliate cu țărânimea, organe ale poporului muncitor.

Edificatoare în această privință este participarea țărânimii la conducerea activității care se desfășoară în comunele și satele patriei noastre prin intermediul comitetelor de partid comunale și al consiliilor populare, în cadrul cărora constituie majoritatea. Răspunderea și rolul acestor organe sporesc considerabil în actuala etapă a dezvoltării societății noastre. Așa cum s-a arătat la prima conferință pe țară a secretarilor comitetelor de partid și a președinților consiliilor populare comunale, care a avut loc la sfîrșitul anului 1971, ele au sarcina de a conduce și de a îndruma toate domeniile de activitate de pe teritoriul satelor și comunelor respective. Comitetul de partid comunal va avea dreptul de a conduce munca de partid din toate unitățile economice și social-culturale din raza lui de activitate, dreptul de control în toate unitățile de pe teritoriul comunei, atît locale cît și republicane. El trebuie să asigure unirea tuturor forțelor dintr-o comună în vederea îndeplinirii planului de dezvoltare economică-socială, creșterii nivelului general de viață al satelor, îmbunătățirii activității educative de formare a conștiinței socialiste a întregii

țărâni. La rîndul său, consiliul popular comunal trebuie să exercite conducerea unitară a întregii activități din comună, veghind și controlînd respectarea și aplicarea legilor de către toți cetățenii, de toate unitățile economice-sociale, indiferent de subordonarea lor administrativă. Începînd din 1972, se va trece la întocmirea planului comunal, anual și cincinal, care să cuprindă întreaga activitate economică-socială din raza comunei, atît a unităților republicane cît și a celor locale.

Un rol deosebit în antrenarea țărânimii, a tuturor locuitorilor din mediul rural îl va avea adunarea generală a locuitorilor, care trebuie să devină forul suprem de dezbateră și de hotărîre asupra problemelor economice-sociale de bază ale comunei. Subliniind importanța acestei măsuri, tovarășul Nicolae Ceaușescu arată că „numai conlucrînd cu masele, apelînd larg la întreaga țărânimă, vor putea fi soluționate mai rapid și în gradul cel mai corespunzător problemele mari ale activității din comune”².

Transformările radicale petrecute în țara noastră în anii construcției socialiste, în viața satelor au un semnificativ corespondent în *ridicarea nivelului de trai, material și cultural, al țărânimii*. Pe baza creșterii producției agricole au sporit continuu veniturile acesteia. Alături de veniturile din agricultură, o pondere însemnată în bugetul familiilor țărânești o dețin veniturile realizate de către membrii acestora care lucrează ca salariați în unitățile economice-administrative și social-culturale.

A sporit consumul alimentar al țărânimii și s-a modificat structura acestuia, în sensul creșterii ponderii produselor alimentare cu valoare nutritivă ridicată, cum sînt produsele animaliere, zahărul ș.a.

Concomitent cu creșterea consumului de bunuri alimentare a sporit continuu și consumul de produse nealimentare. O tendință care se conturează tot mai clar și care exprimă schimbări calitative în nivelul de trai al populației satești este devansarea cererii de produse alimentare de către cererea de produse nealimentare. Produse altădată neîntîlnite la țărâni muncitori, ca mașini de spălat rufe, aragaze, frigidere, televizoare, motociclete, sau care constituiau rarități, ceasuri de mînă, mașini de cusut, produse de uz casnic din porțelan, faianță etc., sînt în prezent foarte mult căutate și cumpărate. În 1970 s-au vîndut la sate, în comparație cu anul 1965, de 2,7 ori mai multe mașini de gătit cu aragaz, de 1,8 ori mai multă mobilă, de 2,3 ori mai multe televizoare, de 2,4 ori mai multe frigidere și de 1,9 ori mai multe mașini de cusut. Față de 1965, în 1970 s-au vîndut în mediul rural cu 32% mai multe mărfuri nealimentare. Și trebuie ținut seama de faptul că țărânimă și, în general, populația din mediul rural își procură o mare parte a produselor din mediul urban.

Condițiile de locuit, latură importantă a nivelului de trai al țărânimii noastre, au cunoscut o substanțială îmbunătățire. În perioada 1966—1970 s-au construit în mediul rural, din fondurile proprii ale țărânimii, 260 000 de case. Noile locuințe sînt, de regulă, confortabile, igienice, modern mobilate. A rămas de domeniul trecutului imaginea satului de altădată, caracterizat de înșiși reprezentanții burgheziei ca avînd lo-

² Nicolae Ceaușescu, *Cuvîntarea la prima Conferință pe țară a secretarilor comitetelor de partid și a președinților consiliilor populare comunale*, 23 decembrie 1971, Editura politică, București 1971, p. 24.

cuințe cu o înfățișare dezolantă, mici și insalubre, cu lut pe jos, acoperite cu trestie sau cu paie³.

Numărul satelor electrificate este tot mai mare. Numai în anii 1966—1970 au fost electrificate 4 077 de localități rurale. La sfârșitul anului 1970 erau deja electrificate peste patru cincimi din numărul total al satelor.

Determinînd schimbări profunde în baza economică și tehnică-materială a producției, în modul de viață și de gîndire al țărănimii, socialismul a creat maselor țărănești posibilități largi pentru a-și ridica în permanență nivelul cultural, pentru a-și îmbogăți cunoștințele agrozootehnice corespunzător actualului nivel de dezvoltare a agriculturii socialiste. Trecerea la învățămîntul general obligatoriu de 10 clase, gratuitatea acestuia asigură o creștere generală a nivelului de instruire. În mediul rural funcționează peste 13 200 de școli și licee, numărul elevilor ridicîndu-se la peste 2 000 000. Un procent tot mai mare de tineri își continuă pregătirea la orașe în diferite forme de învățămînt, inclusiv învățămîntul superior.

Un rol important în ridicarea nivelului cultural și de pregătire profesională a oamenilor muncii din agricultură îl are organizarea cursurilor agrozootehnice de masă. Frecventarea lor de către un număr mare de lucrători din agricultură contribuie la aplicarea pe scară largă în producția agricolă a experienței înaintate, a celor mai noi cuceriri ale științei agricole.

Radioul și televiziunea, bibliotecile și căminele culturale, cinematografele etc. cunosc o utilizare fără precedent la sate, contribuind la lărgirea orizontului cultural, la ridicarea conștiinței socialiste a țărănimii. Satul, în care altădată domneau analfabetismul și întunericul, înregistrează o intensă activitate de culturalizare a milioanele de țărani.

Aceste realizări dovedesc grija deosebită a partidului și statului nostru pentru ridicarea sistematică nu numai a condițiilor de viață, ci și a nivelului de cultură al țărănimii cooperatiste, fiind știut că omul societății socialiste este omul unei înalte culturi.

Starea de sănătate a populației, ca indicator al nivelului de trai, reflectă dezvoltarea activității instituțiilor de ocrotire a sănătății și, totodată, condițiile social-economice în care trăiesc oamenii, generate, la rîndul lor, de orînduirea socialistă. În anii socialismului s-a dezvoltat considerabil rețeaua de unități medico-sanitare, case de nașteri, policlinici, farmacii și puncte farmaceutice etc. Ca urmare a crescut gradul de accesibilitate a populației sătești la asistența medicală. Paralel cu pregătirea unui număr tot mai mare de medici și de cadre medii sanitare, o grijă permanentă s-a acordat repartizării lor cu prioritate în mediul rural.

O mare importanță pentru îmbunătățirea condițiilor de viață ale țărănimii cooperatiste au măsurile adoptate în 1970 privind: gratuitatea întreținerii, medicamentelor și materialelor sanitare pe timpul internării în spitale a membrilor cooperatori care participă la muncă și a cooperatorilor pensionari; gratuitatea medicamentelor și a materialelor sani-

³ Astfel, după unele date, în 1929, din totalul locuințelor rurale, 33,8% erau case de lut și bordeie, 72,8% aveau una sau două camere, 71,1% nu aveau dușumele. 27,4% erau acoperite cu paie și trestie; lumina electrică era o raritate la sate.

tare în tratamentul ambulatoriu pentru membrii cooperativelor agricole de producție, pensionari și familiile acestora ; acordarea de ajutoare pentru incapacitate temporară de muncă determinată de boli sau de accidente ; acordarea de concediu plătit pentru sarcini femeilor membre ale cooperativelor agricole care participă la muncă ; acordarea de ajutoare lunare pentru copii ; sporirea pensiilor etc.

Măsurile de ridicare a nivelului de trai, material și cultural, corelate cu măsurile de ocrotire a sănătății, au avut drept urmare îmbunătățirea stării de sănătate a populației, reducerea mortalității și morbidității, creșterea duratei medii a vieții. Traiul de azi al țărânimii, viața ei spirituală capătă tot mai mult valențele civilizației moderne socialiste. Dezvoltarea învățămîntului, îmbunătățirea radicală a asistenței medicale, bogata activitate cultural-artistică de masă întregesc fizionomia de astăzi a țaranului din România.

Toate aceste schimbări petrecute în viața satelor noastre arată că socialismul, eliberînd țărâtimea de asuprire și exploatare, îi asigură o viață tot mai bună, că cooperativa agricolă de producție îmbină în mod organic interesele țărânimii cu cele ale întregii societăți, constituind forma de unire a eforturilor oamenilor muncii de la sate și de organizare a producției agricole valabilă pentru întreaga perioadă de construire a societății socialiste și comuniste.

În contextul general al vastului program de dezvoltare multilaterală a întregii noastre societăți s-au creat și s-au maturizat condițiile pentru lichidarea rămîinerii în urmă de veacuri a satului față de oraș, pentru reducerea treptată a deosebirilor esențiale dintre oraș și sat. Apropierea satului de oraș, realizată în condițiile în care orașul însuși cunoaște o rapidă și multilaterală înflorire, constituie un proces complex și de lungă durată. Această apropiere are loc treptat, prin eforturi susținute, care asigură trăsături și condiții calitative noi în toate domeniile esențiale ale vieții țărânimii : modernizarea producției, a mijloacelor de muncă, a organizării și conducerii producției, creșterea nivelului general de viață și confort, crearea condițiilor ca populația rurală să se poată bucura de toate bunurile materiale și culturale pe care le creează socialismul și comunismul.

În prezent, țărâtimea se află angajată cu toate forțele în traducerea în viață a ansamblului de măsuri stabilite de Congresul al X-lea al P.C.R. privind modernizarea și sporirea producției agricole. Prin realizarea prevederilor actualului plan cincinal, precum și a celor de mai lungă perspectivă, cuprinse în documentele partidului și statului nostru, țărâtimea va aduce o contribuție crescîndă la sporirea potențialului economic al țării, la satisfacerea multiplelor nevoi ale societății, la făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate în România.



ÎN AJUTORUL CELOR CE STUDIAZĂ ISTORIA P.C.R. ȘI A MIȘCĂRII MUNCITOREȘTI DIN ROMÂNIA

Partidul Comunist Român, în fruntea mișcării antifasciste. 1934-1944

EVOLUȚIA ROMÂNIEI DUPĂ CRIZA ECONOMICĂ

neral al P.C.R., aprecia: „Eroica luptă în fruntea clasei muncitoare și a unor forțe progresiste sub steagul democrației și independenței țării, atitudinea lucidă a unor grupări politice ale claselor conducătoare au stăvilit pentru un timp ascensiunea spre putere a organizațiilor fasciste și înrobirea țării Germaniei naziste”.

Odată cu ieșirea din criză, economia României a pășit pe drumul unei înviorări, deși anumite efecte ale crizei se mai făceau încă simțite în gradul ridicat de nefolosire a capacităților de producție dintr-un șir de ramuri industriale, în existența unui număr masiv de șomeri, în persistența manifestărilor de criză agrară. Producția industrială și agricolă a înregistrat o continuă creștere, atingând în 1938 cel mai înalt nivel cunoscut în România capitalistă. S-a intensificat procesul de concentrare a capitalului și a producției, de formare a monopolurilor, în special în industria grea, extractivă și prelucrătoare, care au început să joace un rol dominant în viața economică și politică a țării. Cel mai slab sector al economiei a rămas și mai departe agricultura, a cărei dezvoltare era frînată de existența unor rămășițe semifeudale. Situația oamenilor muncii continua să rămână grea. Creșteau impunerile fiscale, se instituiau noi biruri asupra țărănimii. Totodată, pozițiile deținute de monopolurile străine în industrie accentuau înrobirea economică a poporului român și adânceau dependența economică și politică a țării față de puterile imperialiste.

Ca urmare a fenomenelor și proceselor care au avut loc pe plan economic și social, a radicalizării crescînde a maselor muncitoare, a implicațiilor interne ale evoluției situației internaționale, viața politică a României a cunoscut în anii la care ne referim puternice frământări. Acestea s-au oglindit atît în antagonismul între clasa muncitoare și burghezie, în general între masele muncitoare și clasele exploatatoare, cît și în disputele neîncetate care s-au desfășurat între partidele și grupările politice burgheze, precum și în interiorul fiecăreia dintre ele.

Venit la guvern la 14 noiembrie 1933, după înlăturarea național-țărăniștilor, discreditat în perioada crizei, Partidul național-liberal era măcinat de aprige lupte interne. O parte a acestui partid, grupată în jurul „bătrînilor liberali”, în frunte cu Dinu Brătianu, I. G. Duca ș.a., constituia osatura acelei forțe politice-economice care dominase guvernarea țării aproape trei sferturi de veac. În cadrul acestei grupări se detașau cercurile economice care dețineau în mare măsură Banca Națională a României, cele concentrate în jurul puternicei instituții financiare Banca românească. Aceste cercuri se aflau într-o puternică dispută cu noile grupuri financiare și industriale, concentrate în jurul Băncii de credit român, așa-numiții „tineri liberali”. De aceștia era legat și regele Carol al II-lea.

Gruparea „bătrînilor liberali” se pronunța, fără a întreprinde acțiuni ferme, împotriva tendințelor dictatoriale ale regelui, în timp ce „tinerii liberali” manifestau interes pentru instaurarea unui regim dominat de monarh, care să limiteze

și mai mult drepturile și libertățile cetățenești. O a treia grupare liberală se afla sub conducerea lui George Brătianu. Desprinzându-se în 1930 din P.N.L. și constituindu-se în așa-zisul Partid liberal georgist, această grupare se pronunța pentru orientarea progermană a politicii externe a României.

Serioase disensiuni existau și în cadrul Partidului național-tărănesc, care, pe drept cuvânt, reprezenta un mozaic de tendințe și poziții social-politice. În 1932 se desprinsese din acest partid o fracțiune, alcătuind Partidul radical-tărănist, condus de Grigore Iunian. În 1935 s-a desprins din P.N.Ț. o altă fracțiune, formînd așa-zisul „Front românesc”, condus de Al. Vaida-Voevod. Acesta a reprezentat, pe toată durata existenței sale, o grupare de dreapta, care a întreținut strînse legături cu Garda de fier și a sprijinit-o activ. Un grup din P.N.Ț., de centru, al cărui exponent principal era Armand Călinescu, se situa tot mai energic pe pozițiile luptei pentru reprimarea agenturii hitleriste din România. La aripa dreaptă a conducerii P.N.Ț. se situau principalii lideri ai partidului, Iuliu Maniu și Ion Mihalache.

Întreținînd și stimulînd disensiunile dintre partidele burgheziei și moșierimii și pe cele din interiorul acestora, regele Carol al II-lea, prin manevre și combinații de culise, a desfășurat permanent o politică de dezagregare a partidelor politice și de netezire a propriului său drum spre instaurarea unei dictaturi a camarelilor regale.

La extrema dreaptă a vieții politice românești se situau organizațiile fasciste, în primul rînd Garda de fier. Bucurîndu-se de sprijinul Germaniei hitleriste, precum și al celor mai reacționare virfuri ale burgheziei și moșierimii române — Al. Vaida-Voevod, N. Malaxa, Max Auschnit, D. Mociornița ș.a. —, Garda de fier s-a străduit să se impună în arena politică a țării. Dizolvată în 1933, Garda de fier și-a activizat treptat forțele, renăscînd sub titulatura „Totul pentru țară”.

Organizație fascistă, teroristă, Garda de fier a făcut pe toată durata existenței sale eforturi disperate pentru a-și menține prozelitii în nebuloasa misticismului, în marasmul creat de amestecul hibrid izvorît din îmbinarea perfidă a fanatismului religios cu demagogia deșănțată.

Legionarii s-au folosit de instalarea lui Hitler la putere în Germania pentru intensificarea propagandei lor, pronunțîndu-se pentru apropierea României de Germania nazistă, pînă la subordonarea țării intereselor imperialismului revanșard hitlerist. De altfel, Corneliu Codreanu, căpetenia Gărzii de fier, nu o dată, chiar în împrejurări hotărîtoare pentru soarta țării, a afirmat public că „în 48 de ore de la biruința mișcării legionare, România va avea o alianță cu Roma și Berlinul”.

În afara Gărzii de fier, mai activau o serie de alte organizații fasciste, printre care Partidul național-creștin, Cruciada românismului, Partidul german, Zvastica de foc și altele.

Primejdiei comune fasciste, hitleriste i se opunea, de pe poziții și cu nuanțe diferite, o arie foarte largă de forțe social-politice, înglobînd marea majoritate a poporului român. Aceasta cuprindea de la clasa muncitoare și avangarda sa, Partidul Comunist Român, și celelalte partide muncitorești — Partidul social-democrat, Partidul socialist unitar și Partidul socialist (Popovici) — pînă la o serie de cercuri și grupări ale partidelor burgheze. Evoluția evenimentelor interne și internaționale, faptul că prin acțiunile Germaniei hitleriste și ale sateliților săi se punea în joc însăși existența României ca stat independent și suveran ridicau cu stringență necesitatea unirii tuturor acestor forțe pentru salvagardarea intereselor naționale majore ale României.

Instaurat în noiembrie 1933, guvernul liberal prezidat de I. G. Duca a organizat în scurt timp alegeri, obținînd 51% din voturi, ceea ce constituie pe de o parte urmarea refacerii parțiale a influenței P.N.L. pe seama discreditării P.N.Ț., iar pe de altă parte urmarea obișnuitei presiuni și falsuri electorale. Fiind adept al menținerii formelor parlamentare burgheze de guvernare și al orientării externe filo-franco-engleze, antihitleriste, I. G. Duca a jucat un rol important în adoptarea măsurii de interzicere a Gărzii de fier. Aceasta a dus la asasinarea sa de către o echipă de legionari la Sinaia în ziua de 29 decembrie 1933.

La 2 ianuarie 1934, guvernarea a fost preluată de Gh. Tătărescu, lider al „tinerilor liberali”, care pînă în decembrie 1937, timp de aproape patru ani, avea să domine viața politică a țării. În cei patru ani de guvernare, cabinetul Tătărescu a folosit tot mai mult ca metodă de guvernare decretul-legi, ceea ce ducea treptat la înlăturarea vieții parlamentare propriu-zise. În martie 1934 a fost promulgată legea care autoriza introducerea stării de asediu și a cenzurii prin decret regal, fără a mai fi supusă parlamentului; pe această bază, starea de asediu s-a perma-

nentizat într-un șir de centre industriale și administrative ale țării, în care existau o mișcare muncitorească puternică și continue frământări social-politice. Au fost, de asemenea, adoptate și alte măsuri menite a frâna și înăbuși mișcarea revoluționară și democratică.

Guvernul nu a luat măsuri eficiente împotriva actelor teroriste ale legionarilor, care continuau și se intensificau. Deși opinia publică largă și chiar unii membri ai guvernului manifestau o vie îngrijorare în această privință, regele și principalii săi colaboratori tolerau și chiar sprijineau Garda de fier, în speranța de a o subordona și folosi pentru propriile scopuri politice. Ca atare, n-au fost luate măsuri contra Gărzii de fier, care a organizat atentatul împotriva lui I. G. Duca, iar făptașii direcți ai acestuia au fost tratați cu indulgență; sub guvernarea tătăresciană, cu acordul regelui Carol al II-lea, a fost permisă chiar desfășurarea unor congrese și a altor manifestări publice fasciste.

În politica externă, pornind de la interesele apărării integrității teritoriale a țării grav amenințată de creșterea pericolului revanșismului și revizionismului hitleristo-horthist, grupările politice conducătoare care manifestau atitudini politice mai realiste au participat la acțiuni menite să asigure statu-quo-ul postbelic, pacea și securitatea colectivă în Europa. Continuând legăturile tradiționale cu Franța și Anglia, cercurile guvernante române n-au împărțit integral acțiunile politice și diplomatice ale acestor puteri; ele s-au ridicat nu o singură dată împotriva concesiilor pe care marile state apusene, și în special Anglia, le-au făcut statelor fasciste și revizioniste. După reînvierea militarismului german și accentuarea primejdiei pe care o reprezenta expansiunea hitleristă spre răsărit, personalități lucide din diplomația românească, între care un rol de seamă a jucat Nicolae Titulescu, ministrul de externe al țării pînă în august 1936, în ciuda politicii cercurilor pro-hitleriste și în pofida legăturilor economice pe care le întrețineau unele cercuri ale burgheziei și moșierimii românești cu capitalul german, au căutat să consolideze legăturile cu Franța și cu aliații din Mica Înțelegere, precum și din Înțelegera Balcanică. Guvernul român a susținut definiția agresiunii propusă de U.R.S.S. și a fost unul dintre primii semnatari ai convențiilor încheiate la Londra în 1933, potrivit cărora nici un considerent de ordin politic, economic sau militar nu îndreptățește vreun stat să încalce cu forța armată teritoriul aflat sub autoritatea statelor respective.

În iunie 1934, România a recunoscut Uniunea Sovietică și a stabilit cu aceasta relații diplomatice, realizându-se astfel un deziderat pentru care au militat, de la crearea statului sovietic socialist, clasa muncitoare și largi păături ale poporului nostru. Guvernul român a sprijinit apoi intrarea U.R.S.S. în Liga Națiunilor.

Diplomați români au militat neconștient pentru încheierea și întărirea pactelor regionale menite să consolideze pacea în centrul, sud-estul Europei și bazinul Mării Negre; ei au susținut negocierile duse în vederea înfăptuirii Pactului Oriental.

Făcînd parte din rîndul țărilor vizate de expansiunea statelor revanșarde, România s-a ridicat împotriva actelor agresive ale statelor fasciste și revizioniste. Un răsunset puternic a avut poziția pe care ea a adoptat-o la Liga Națiunilor și în alte foruri internaționale în problema agresiunii întreprinse de Italia fascistă împotriva Etiopiei, cerînd să se adopte măsuri eficace împotriva agresorului.

În cursul anilor 1936 și 1937, guvernul român a întreprins unele acțiuni potrivnice intervenției germano-italiene în Spania. Concomitent însă, guvernul Tătărescu a luat măsuri contra P.C.R., a organizațiilor antifasciste care militau pentru sprijinirea Spaniei republicane, tolerînd în schimb unele manifestări ale grupărilor fasciste.

O serie de importante personalități ale vieții politice românești din acea vreme, dînd dovadă de luciditate și realism, s-au manifestat activ pe linia unei politici de pace, bună vecinătate și securitate colectivă, contra revanșismului și agresiunii. Negocierile duse în anii 1935—1936 de Nicolae Titulescu, din înțepnicirea guvernului, cu M. Litvinov, comisarul pentru afacerile externe al Uniunii Sovietice, în vederea încheierii unui tratat de asistență mutuală româno-sovietic s-au concretizat în proiectul unui asemenea tratat, elaborat în iulie 1936. Proiectul prevedea reglementarea acordării ajutorului reciproc, pe baza respectării integrității, independenței și suveranității naționale, în ipoteza că unul dintre semnatari ar fi devenit victima unei agresiuni.

Anticomunismul claselor dominante, presiunea cercurilor fasciste și a virfurilor celor mai reacționare burghezo-moșierești, precum și iluzia preîntîmpinării pericolului hitlerist printr-o aliniere a politicii externe românești la orientarea con-

cesivă față de agresori a puterilor apusene, care se contura cu tot mai multă claritate, au condus la întreruperea tratativelor româno-sovietice.

Schimbările care se conturau pe plan extern și încordarea situației internaționale au dat naștere unor dispute vii între forțele politice interne, în legătură cu metodele de urmat pe acest tărîm. Grupările și cercurile de dreapta, avînd ca lideri pe Al. Vaida-Voevod, Gh. Brătianu, C. Argetoianu ș.a., prin reacționarismul lor, prin sprijinul și încurajarea date organizațiilor fasciste, subminau rezistența națională împotriva pericolului fascist. Împotriva acestora se ridicau forțe largi, inclusiv numeroși și remarcabili oameni politici democrați și reprezentanți ai intelectualității progresiste, care-și manifestau neliștea față de activizarea legionarilor și creșterea pericolului dezmembrării și aservirii țării imperialismului german.

Comuniștii, socialiștii, împreună cu personalități politice cu vederi democratice, progresiste, au întreprins acțiuni în comun, multe dintre ele încununate de succes, dovedind prin aceasta posibilitatea colaborărilor pe obiective majore, în cadrul cărora mai presus de orice s-au pus salvarea de pericolul fascist, hitlerist și apărarea independenței patriei.

Pe plan general, așa cum subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu, „evenimentele politice din perioada aceea evidențiază cu putere că în țara noastră, în rîndul maselor muncitoare, al cercurilor democratice largi exista o profundă ostilitate împotriva fascismului, a Germaniei naziste“.

LUPTA P.C.R. PENTRU FAURIREA FRON- TULUI UNIC MUNCITORESC ȘI COALI- ZAREA FORTELOR DEMOCRATICE ÎM- POTRIVA PERICOLULUI FASCIST, PEN- TRU APĂRAREA INDEPENDENȚEI ȘI INTEGRITĂȚII TERITORIALE A ROMĂ- NIEI

Șițoare însemnătate în această direcție a avut experiența acumulată în cursul marilor bătălii proletare din anii crizei economice.

Concentrîndu-și atenția pe linia legării strînse cu detașamentele de bază ale clasei muncitoare, P.C.R. a primit în rîndurile sale numeroși muncitori din ramurile principale ale industriei, ceea ce a dus la îmbunătățirea compoziției sociale a partidului; acționîndu-se pe aceste coordonate, s-au reușit crearea de noi organizații de partid și, totodată, întărirea celor anterioare. După datele existente — fără îndoială incomplete —, P.C.R. a avut, încă de la începutul acestei perioade, cca 300 de organizații de bază în importante întreprinderi de pe întreg cuprinsul țării. Totodată partidul comunist a reușit să atragă în rîndurile sale țărani din sate ale județelor Ilfov, Bihor, Mehedinți, Hunedoara, Dolj, Romanați, Vîlcea, Arad, din nordul Moldovei etc. Legături tot mai strînse, mergînd pînă la constituirea de organizații proprii, a izbutit să realizeze în acești ani P.C.R. și în mediul intelectual, mai ales în rîndul universitarilor (București, Cluj, Iași), al scriitorilor și publiciștilor, al profesorilor secundari și învățătorilor. Se cuvin amintite de asemenea legăturile realizate de P.C.R. în armată.

Sub conducerea P.C.R. și-au desfășurat activitatea în acea perioadă, ca principale organizații ilegale, Uniunea Tineretului Comunist, Ajutorul Roșu, Cercul femeilor comuniste. Un ajutor prețios pentru activitatea generală a partidului în rîndul tineretului din uzine și fabrici, instituții, școli și facultăți, din armată, pentru atragerea lui pe calea luptei revoluționare și democratice, l-a constituit Uniunea Tineretului Comunist. În scopul extinderii și întăririi legăturilor sale cu masele populare, P.C.R. a creat un mare număr de organizații de masă legale, care cuprindeau mii de membri.

Înlăturînd în mare măsură treptat o serie de aprecieri și interpretări nerealiste, greșite, asupra unor aspecte importante privind linia politică generală a partidului, asupra problemelor națională și agrară, precum și a caracterului unor partide și grupări politice, partidul comunist a reușit să-și lărgească contactele cu grupările și organizațiile democratice, să stabilească legături cu diferite fracțiuni ale forțelor politice burgheze, cu unele partide, chiar și cu un mare număr de personalități

progresiste. În activitatea practică, comuniștii au înlăturat, în mare parte, influența unor aprecieri necorespunzătoare asupra dispozitivului forțelor de clasă din țară.

Între anii 1934 și 1938, activitatea P.C.R. s-a bazat tot mai mult pe studiul condițiilor social-politice interne, conjugate cu situația internațională, și, în funcție de acestea, s-au stabilit sarcinile partidului în mobilizarea maselor populare apărând diferitelor categorii sociale, fără deosebire de naționalitate, cu diverse orientări politice, la lupta pentru satisfacerea de revendicări economice și politice, contra pericolului fascist.

Un rol important în orientarea activității P.C.R., în conformitate cu imperativele majore ale momentului istoric în care se afla țara, l-au avut plenara C.C. al P.C.R. din februarie 1935 și, mai ales, cea din iulie 1936, care au analizat pe larg activitatea partidului, situația politică internă, stabilind tactica partidului. Astfel, plenara C.C. al P.C.R. din februarie 1935 a pus în centrul preocupărilor analiza raportului forțelor de clasă din România, mai ales între cele de extremă dreaptă, și în primul rând Garda de fier, și forțele democratice, în frunte cu clasa muncitoare și avangarda sa — Partidul Comunist Român. Pornind de la aprecierea că raportul forțelor de clasă înclina, fără putință de tăgadă, în favoarea forțelor democratice, antifasciste, în favoarea maselor muncitoare, plenara a conturat în termeni realști tactica luptei pentru crearea Frontului popular antifascist, care să grupeze pături și categorii sociale largi — muncitori, țărani, meseriași, intelectuali, mici negustori, funcționari, pensionari —, în vederea îmbunătățirii condițiilor de muncă și de trai ale acestora, apărării libertăților democratice, în vederea luptei împotriva primejdiei fasciste. Subliniindu-se necesitatea înfăptuirii Frontului Unic Muncitoresc ca o condiție esențială pentru crearea unui larg front popular antifascist, plenara a preconizat adoptarea unor forme elastice de activitate prin care să se reușească atragerea celor mai diverse pături și categorii sociale la luptă în jurul clasei muncitoare.

Un an mai târziu, pe baza unei prețioase experiențe acumulate, a studierii atente a ansamblului factorilor interni și externi, plenara a V-a lărgită a C.C. al P.C.R. din iulie 1936 a dat noi indicații, de mare însemnătate, în legătură cu linia politică-tactică a partidului. Punând în centrul atenției problema creșterii pericolului fascist, revizionist, care amenința integritatea teritorială a țării și însăși ființa națională a poporului român, eliminând erori comise anterior, plenara a apreciat că „România poate deveni un obiect de reîmpărțire, nouă, imperialistă, a Europei, iar nu un subiect”. Ea a relevat că triumful hitlerismului ar duce la „dezmembrarea României în folosul țărilor vecine fasciste și la înrobirea poporului român, la acapărarea tuturor bogățiilor țării de către imperialismul german”. Partidului comunist îi revenea, potrivit aprecierilor plenarei, sarcina de a „organiza rezistența față de un atac posibil din partea fascismului german și ungar asupra României”. Exprimiind poziția patriotică a comuniștilor, plenara arăta că ei „vor considera necesară apărarea fiecărei palme de pământ a țării”, vor „intra în primele rânduri ale luptătorilor pentru respingerea agresiunii fasciste”.

Plenara, pe baza analizei făcute, a elaborat și adoptat o platformă comună de luptă patriotică, antifascistă, menită să ralieze largi forțe social-politice, inclusiv partide și grupări burgheze cu poziții lucide democratice, caracterizate în documentele plenarei ca reprezentând, în condițiile date, „factori antifasciști”. Platforma prevedea: lupta împotriva pericolului de război din partea Germaniei hitleriste, pentru o politică consecventă de pace, de apropiere de Uniunea Sovietică și încheierea unui pact de ajutor mutual cu aceasta, pentru stringerea legăturilor cu Franța, Mica Înțelegere și Înțelegerea Balcanică, pentru întărirea Ligii Națiunilor, alungarea din țară a tuturor agenților hitleriști, desființarea și interzicerea tuturor organizațiilor fasciste, curățirea aparatului de stat de elementele fasciste-hitleriste, apărarea regimului constituțional și a tuturor instituțiilor democratice, lupta împotriva cenzurii și stării de asediu, pentru libertăți cetățenești, pentru dreptul liberei organizări politice și profesionale a maselor, contra politicii de ațitare națională, pentru drepturi egale ale naționalităților conlocuitoare cu poporul român, contra regimului de exterminare a deținuților politici din închisori, pentru un regim politic în închisori, pentru amnistie generală, pentru o politică de ridicare economică și culturală a maselor populare, pentru respectarea zilei de muncă de 8 ore, ridicarea salariilor, împrumutarea țăranilor fără pământ sau cu pământ puțin, ușurări fiscale pentru muncitori, țărani, meseriași, mici comercianți și mici industriași. „Partidul Comunist Român — precizau hotărârile plenarei lărgite din 1936 — este gata să trateze cu alte partide și organizații pentru lupta comună pe baza acestei

platforme ori a unora din punctele ei. Partidul este gata să participe la organizarea luptei comune pentru orice cerință vitală a maselor*.

Activitatea P.C.R., a organizațiilor sale, a comuniștilor pentru traducerea în viață a liniei politice-tactice stabilite s-a desfășurat în anii 1934 — februarie 1938 prin înfrângerea unor multiple obstacole, cu prețul unor sacrificii grele. Măsurile represive ale guvernanților îndreptate împotriva comuniștilor și a celorlalte elemente revoluționare n-au încetat nici un moment. Mulți dintre cei mai buni luptători revoluționari și patrioți au fost urmăriți, persecutați, arestați, schingiuiți și înțemnițați. După procesul de la Craiova (iunie 1934), intentat conducătorilor luptelor revoluționare din ianuarie-februarie 1933, P.C.R. a organizat evadarea din închisoare a unora dintre acești conducători (Constantin Doncea, Dumitru Petrescu și Gheorghe Vasilichi) și a continuat campania de masă în vederea eliberării lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, Chivu Stoica, Marin Ionescu-Neica și a celorlalți deținuți politici comuniști, revoluționari.

Procesele politice judecate între 1935 și 1937 la București, Craiova, Brașov, Cluj, Constanța, Iași, Galați etc., în care au fost implicați Nicolae Ceașescu, Tudor Bugnariu, Grigore Preoteasa, Petre Constantinescu-Iași, Alexandru Moghioroș, Nicolae Ciocoiu și alți comuniști și patrioți antifasciști, au fost transformate, atit de luptătorii aflați pe banca acuzaților cit și de masele largi ce se solidarizau cu ei, în adevărate tribune de demascare a regimului burghezo-moșieresc și a pericolului fascist, de mobilizare a poporului în lupta pentru apărarea drepturilor și libertăților democratice, a integrității teritoriale, independenței și suveranității patriei.

Este important de remarcat faptul că teroarea și prigonirea comuniștilor și antifasciștilor au cunoscut o puternică ripostă din partea maselor. Guvernanții au trebuit să facă față valului tot mai puternic și mai larg de proteste din întreaga țară împotriva arestării și torturării celor mai buni fii ai poporului — comuniștii și antifasciștii. Fiecare nouă încercare a regimului ca, prin mijloace brutale, să se răfuiească cu comuniștii și antifasciștii s-a transformat în conflict cu masele tot mai largi ale poporului. P.C.R. a organizat apărarea, în numeroase procese, a militanților mișcării muncitorești și antifasciste, trimiși în fața instanțelor de judecată de organele represive ale regimului. Acțiunile de solidaritate cu comuniștii și antifasciștii implicați în procesele înscenate de justiția burghezo-moșierească s-au împletit permanent cu multiple forme de sprijinire morală și materială a luptei eroice dusă de către comuniștii și antifasciștii înțemnițați la Doftana, Caransebeș, Tg. Ocna, Suceava, Văcărești, Mislea, Deva, Dumbrăveni, Râmnicu-Sărat, Galați (Iași) și în alte închisori.

Devotați pînă la sacrificiu cauzei clasei muncitoare, intereselor majore ale poporului român, activiștii de frunte ai partidului comunist, militanții revoluționari, luptătorii antifasciști au înfruntat cu eroism regimul de exterminare morală și fizică la care guvernanții îi supuneau. Departe de a ceda în fața terorii la care au fost expuși, militanții revoluționari, luptătorii antifasciști au răspuns cu demnitate și dirzenie printr-o muncă politică și cultural-educativă, factori ce au contribuit la sudarea unor puternice colective de luptă, legate strîns cu activitatea comuniștilor din afara închisorilor. Datorită acestui fapt, ei au ieșit din închisori cu o temeinică pregătire; încadrîndu-se în viața politică, au contribuit efectiv — prin experiența și cunoștințele lor — la activitatea desfășurată de partid.

Lupta pentru făurirea Frontului popular antifascist, în avangarda căreia s-a situat consecvent Partidul Comunist Român, s-a soldat în perioada dată cu multe rezultate pozitive, cu dobîndirea unor experiențe valoroase.

În ansamblul acțiunilor revoluționare purtate în acei ani, clasa muncitoare s-a afirmat în România drept clasa socială fundamentală, forța principală a societății. Sub conducerea Partidului Comunist Român, clasa muncitoare a acționat hotărît pentru a antrena în această luptă alte pături și categorii sociale în vederea concentrării lor pe o platformă comună a Frontului popular antifascist. Este de subliniat în mod deosebit faptul că, în cursul încheșărilor revoluționare din acei ani, ridicarea conștiinței de clasă a muncitorilor și întărirea unității muncitorești în decursul acțiunilor au influențat asupra creșterii rolului clasei muncitoare ca forță conducătoare a mișcării democratice, antifasciste în permanentă dezvoltare. Pe aceste baze, Partidul Comunist Român s-a întărit continuu, din punct de vedere organizatoric și politic, afirmîndu-se neîncetat ca avangardă de nădejde a clasei muncitoare.

O atenție din ce în ce mai mare a acordat partidul comunist întăririi legăturilor sale cu satele. Alături de obiectivul de mare interes pentru țărănime — lupta pentru pămînt —, lupta împotriva primejdiei fasciste a constituit pentru partidul comunist o a doua cale principală pe care s-a întîlnit cu țărănimea. Și, după cum

se ştie, nu puține la număr au fost prilejurile în care aceasta a trecut chiar pe primul plan în cadrul unora dintre acțiunile țărănești, chiar dacă, nici în perioada dată, nu a putut rezolva pe deplin problema înfăptuirii alianței muncitorești-țărănești.

Pe planul demascării fascismului și al luptei practice împotriva lui, o contribuție de seamă au adus-o intelectualii democrați, patrioți. Într-o etapă de mari frământări sociale și politice, ca cea la care ne referim, tot ce a avut mai de preț intelectualitatea noastră — savanți, scriitori și artiști al căror renume depășise de mult granițele țării — s-a situat de partea forțelor democratice, a militat prin cuvântul și opera ei, în spiritul chemărilor partidului comunist, împotriva fascismului, a afirmat năzuințele de independență și suveranitate ale poporului nostru, s-a ridicat împotriva înrobirii străine, a nesocotirii demnității naționale. O trăsătură a antifascismului intelectualității românești a constituit-o faptul că manifestările sale nu au fost izolate de mișcarea antifascistă a celor mai consecvente forțe ale societății — clasa muncitoare și organizațiile sale.

Între cei mai activi reprezentanți ai intelectualității românești din acei ani, amintim pe Lucrețiu Pătrășcanu, Petre Constantinescu-Iași, Tudor Bugnariu, Petru Groza, N. D. Cocea, Ilie Cristea, Al. Sahia, Athanase Joja, M. R. Paraschivescu, Demostene Botez, Miron Constantinescu, Radu Cernătescu, George Macovescu, Ștefan Voicu, Gheorghe Rădulescu, Iorgu Iordan, Dem. Dobrescu, L. Banyai, C. Popovici, dr. N. Lupu, Traian Bratu, Nicolae Iorga, Petre Andrei, Octav Livezeanu, Ion Pas, Mihail Sadoveanu, George Călinescu, Kovács György, Alfred Margul Sperber, George Enescu, Gál Imre, Scarlat Callimachi, Petre Pandrea, Al. Mihăileanu, Nagy Istvan, Nicolae Deleanu, Ion Felea, Mihail Ralea, D. D. Roșca, Mircea Florian, Tudor Vianu și mulți alții. Personalitățile citate ca și mulți alți intelectuali progresiști au combătut pe planul activității teoretice și politice pe acele elemente din rândurile intelectualilor care s-au pus în slujba fascismului, devenind doctrinari învederați ai ideilor tenebroase legionare. Printre aceștia s-au aflat Nae Ionescu, Nichifor Crainic, Emil Cioran, Nicolae Roșu, Traian Brăileanu și alții mai mărunți care au completat cu prezența lor diversele manifestări ale organizațiilor fasciste și ale presei acestora.

O formă frecventă de exprimare a hotărârii de luptă revoluționară, antifascistă, antihitleristă a maselor a reprezentat-o organizarea unor mari întruniri populare. Adeseori, acestea se încheiau prin puternice manifestații antifasciste, pentru pace, prin demonstrații de stradă.

Pentru a spori eficiența mișcării generale antifasciste din România, partidul comunist s-a orientat, îndeosebi începând din anii 1935—1936, spre concentrarea într-un front comun antifascist a tuturor organizațiilor revoluționare, democratice, lăsând totodată deschise porțile pentru toate acele partide, grupări și organizații de alte nuanțe politice, dornice a colabora la o înfruntare fățișă cu fascismul, cu propaganda sa demagogică și acțiunile sale deșănțate. În acest sens, P.C.R. a și adresat în mai multe rânduri apeluri celor mai diverse partide și grupări politice și a obținut o serie de succese importante. Blocul democratic, de pildă, a fost cel care, la 26 noiembrie 1935 — la fel cum făcuse Frontul plugarilor cu Madoszul la 24 septembrie 1935, la Băcia —, a încheiat, la București, un acord de colaborare democratică, antifascistă cu Partidul socialist (Popovici). „Încheind acest acord — se specifica în documentul adoptat —, cele două organizații sint convinse că exprimă, prin concentrarea acțiunii lor, realitatea năzuințelor, luptelor și organizării multimilor muncitoare de la orașe și sate, a intelectualilor, micilor comercianți, micilor industriași, meseriașilor, funcționarilor, pensionarilor și a tuturor acelor care sint expuși pericolului fascist, creator de mizerie, război și lagăre de concentrare“.

Succesele amintite aveau să fie dezvoltate prin încheierea, la scurt timp, la 6 decembrie 1935, a acordului de la Tebea. Semnificația acestui acord, încheiat simbolic sub gorunul legendar al lui Horia și la mormântul lui Avram Iancu, a fost cu totul deosebită, dovedindu-se prin aceasta posibilitatea reunirii, pe o platformă comună de revendicări democratice, a maselor populare.

Cu prilejul alegerilor parlamentare parțiale din județele Mehedinți și Hunedoara de la 18 februarie 1936, forțele democratice, antifasciste, raliat pe o platformă comună și având candidați comuni, au înregistrat una dintre cele mai prestigioase izbâzi.

O contribuție de seamă în lupta revoluționară, în acțiunea de demascare a fascismului, de mobilizare a maselor în frontul comun de luptă pentru democrație și pace a adus-o presa comunistă, democratică, antifascistă a vremii. Este cu atât mai mare meritul slujitorilor scrisului cu cât a fi gazetar de stînga, antifascist, în

vremea cînd legionarii ucideau pe peronul gării Sinaia pe I. G. Duca — primul ministru al țării — și își lichidau adversarii cu cuțitul, pistolul sau pușca mitralieră, nu era o profesiune comodă. A combata pătrunderea fascismului în România, a expune oprobriului public metodele de cumpărare a unor politicieni români de către hitleriști, a condamna măsurile luate de guvernanți împotriva clasei muncitoare, a maselor în general, a scrie despre Partidul Comunist Român, atunci cînd simpla menționare a numelui lui constituia delict penal, toate reprezentau acte de curaj civic, curaj plătit deseori cu jertfe. Cum se știe, numărul celor care au trecut peste gravele pericole ce planau asupra-le și și-au închinat activitatea lor luptei antifasciste, cu toată măiestria gazetărească și cu profunzimea sentimentelor patriotice de care erau animați, a fost impresionant.

Deosebit de active s-au dovedit clasa muncitoare, masele largi, antrenate de P.C.R., în inițierea unor acțiuni fățișe îndreptate împotriva organizațiilor fasciste, a propagandei și activității lor. Provocărilor bandelor fasciste pe străzi, atacurilor asupra sedilor forțelor democratice masele le-au răspuns de fiecare dată prin acțiuni de protest, de combatere și de deșurare a planurilor lor. Un puternic ecou a avut, de pildă, lupta comună a muncitorilor comuniști și social-democrați împotriva elementelor fasciste care, în 1936, au atacat și au încercat să ocupe Casa poporului din București. După ciocniri violente, care au durat cîteva zile, atacul fasciștilor a fost înfrînt. Față de atacurile întreprinse de bandele fasciste împotriva sedilor și a presei democratice, față de devastarea de către acestea a chioșcurilor de ziare și a arderii presei democratice, antifasciste, P.C.R., organizațiile democratice, masele au luat de fiecare dată măsuri de apărare. Asemenea acțiuni și poziții au făcut ca în România organizațiile fasciste să nu-și poată permite ceea ce în alte țări au reușit uneori cu mare ușurință. Alături de P.C.R., îndeosebi Comitetul național antifascist, Blocul democratic, Uniunea democratică, Frontul studențesc democrat, Frontul plugarilor, Liga muncii, Comitetele pentru apărarea antifasciștilor, Comitetul român al Reuniunii Universale pentru Pace au organizat nenumărate acțiuni de antinare a maselor împotriva organizațiilor fasciste.

ROMÂNIA

ÎNTR-ANII 1938 și 1940.

LUPTA P.C.R. ÎMPOTRIVA

DICTATURII REGALE

perioadă coincide cu ajunul și începutul
moment care a avut consecințe imediate și îndepărtate, de o semnificație istorică deosebită pentru destinele a numeroase popoare.

Odată cu căderea guvernului liberal tătăreșcian, în alegerile parlamentare din decembrie 1937, istoria politică a țării a înregistrat temporar, pentru o perioadă de 44 de zile, o guvernare de dreapta, reacționară, a Partidului național-creștin, Goga-Cuza. La adăpostul acesteia, regele Carol al II-lea a pregătit instaurarea dictaturii regale, la 10 februarie 1938; principalele atribute ale puterii au fost preluate de rege, care le exercita prin și în numele unei camarile în interesul unui grup restrîns al cercurilor burgheze. Starea de asediu a fost decretată pe tot cuprinsul țării. Pozițiile politice hotărîtoare au fost acaparate de grupurile monopoliste industriale și bancare legate de comenzile statului, al căror exponent principal era însuși regele Carol al II-lea.

Regimul de dictatură regală s-a izbit încă de la început de consecințele unor împrejurări de ordin intern și, mai ales, de ordin extern. Este perioada în care pe plan internațional s-au petrecut evenimente grave, legate în primul rînd de extinderea actelor de agresiune ale Germaniei hitleriste și ale aliaților ei. Este bine cunoscut faptul că față de aceste acte puterile occidentale au manifestat în acei ani vizibile poziții concesive. Drept urmare, istoria a înregistrat succesiv anexarea Austriei (1938), înfrîngerea guvernului republican și instaurarea fascismului franchist în Spania (1939), dezmembrarea și cîmpirea Cehoslovaciei (1938—1939), ocuparea Albaniei (1939), extinderea agresiunii japoneze împotriva Chinei (1937). La 1 septembrie 1939, prin atacul Germaniei hitleriste asupra Poloniei, a început cel de-al doilea război mondial.

În acest context internațional, dictatura regală, cu contribuția cercurilor influente din jurul lui Carol al II-lea, a mers spre o accentuare a caracterului reac-

Perioada cuprinsă între instaurarea dictaturii regale, în februarie 1938, și cea militară-fascistă, septembrie 1940, are ca trăsătură dominantă accentuarea complexității, a întrepătrunderii fenomenelor vieții politice interne și internaționale. Această

celui de-al doilea război mondial, eveni-

ționar al regimului și, ceea ce era și mai grav, spre o serie de compromisuri față de Germania nazistă.

Începînd cu primul guvern al dictaturii regale, cel prezidat de patriarhul Miron Cristea, viața politică a țării avea să înregistreze un curs spre încălcarea și restrîngerea libertăților democratice. Constituția din 1923, ale cărei prevederi, deși încălcate deseori, ofereau regimului capitalist un cadru general-democratic, a fost abolită; în locul ei a fost decretată o nouă constituție, care, restrîngînd considerabil libertățile cetățenești, atribuia parlamentului un rol formal, transformîndu-l într-o anexă a regimului dictatorial monarhic. Activitatea partidelor politice a fost formal interzisă; s-a înăsprit cenzura, iar administrația locală a trecut sub conducerea organelor militare. Sindicatele muncitorești au fost interzise, în locul lor dictatura regală înființînd breslele, organizații profesionale cu caracter guvernamental, subordonate țărilor ei.

Masele populare au acționat viguros împotriva unor asemenea măsuri, militînd pentru apărarea drepturilor și libertăților democratice. Împotriva măsurilor restrictive de îngrădire a libertăților constituționale s-au ridicat și reprezentanți ai partidelor burgheze care suferiseră de pe urma măsurilor dictaturii regale.

Reorganizîndu-și rîndurile, acționînd hotărît pentru făurirea și păstrarea unității tuturor forțelor antidictatoriale, P.C.R. și-a concentrat atenția — pe plan teoretic și practic — spre surprinderea trăsăturilor politice ale noului regim și, pe această bază, spre folosirea tuturor breșelor existente.

În acest sens, P.C.R. a caracterizat, încă de la început, dictatura regală ca un regim antipopular, expresie a cercurilor reacționare ale marelui capital și ale moșierimii, în frunte cu Carol al II-lea. Totodată, partidul comunist atrăgea atenția că „ar fi o mare greșeală să confundăm regimul actual, reacționar și antipopular, cu fascismul”, subliniind că „dușmanul principal este și rămîne Garda de fier”. Împotriva Gărzii de fier — agentură teroristă de spionaj hitlerist — trebuia, în primul rînd, îndreptat focul principal. Asemenea aprecieri se întîlnesc într-o serie de documente ale partidului, în hotărîri și rezoluții ale conferințelor regionale și ale plenarei a VI-a a C.C. al P.C.R. din iunie 1939.

În acest context, platforma de acțiune elaborată de partidul comunist în iunie 1938 cuprindea un ansamblu de măsuri de ordin economic, social și politic, menite să ralieze cele mai largi păături sociale, partidele și organizațiile politice nefasciste care, deși dizolvate de dictatură, duceau o activitate neoficială. Sarcina făuririi unui larg front al forțelor populare și patriotice, a cărui premisă de bază trebuia s-o constituie realizarea Frontului Unic Muncitoresc, străbate ca un fir roșu întreaga activitate desfășurată de P.C.R. în anii de dictatură regală. Acest front era cu atît mai necesar în acele împrejurări legate de creșterea amenințărilor hitleriste și horthiste asupra României, el trebuind să asigure fundamentul intern și de durată al întăririi capacității de rezistență a țării. Pe plan extern, P.C.R. preconiza strîngerea relațiilor cu U.R.S.S. și cu celelalte țări interesate în bărarea agresiunii hitleriste, menținerea statu-quo-ului și a păcii.

Din ansamblul muncii politice și organizatorice desfășurate de P.C.R. în acei ani, plenara a VI-a a C.C. al P.C.R. din 1939 se desprinde cu deosebire prin profunzimea analizei întreprinse asupra unor probleme majore, de larg interes pentru masele populare. Relevînd extinderea agresiunii hitleriste, faptul că „primejdia dezmembrării și ocupării României de către Germania fascistă și statele revizioniste a crescut enorm”, plenara stabilea drept sarcină centrală a partidului concentrarea eforturilor „pentru înfăptuirea grabnică a Frontului unic, a Frontului popular antifascist și a unui larg front al forțelor patriotice, care să lupte contra agresiunii hitleriste și pentru doborîrea dictaturii regale”. Aceste forțe urmau să impună un guvern de salvare națională, care să restabilească regimul parlamentar democratic, să îmbunătățească nivelul de trai al maselor, să ducă o politică de securitate colectivă, de prietenie cu toți vecinii, de apărare a unității naționale a poporului român.

Pe baza vechilor sale preocupări pentru apropierea de celelalte partide și grupări politice muncitorești, P.C.R. a continuat tratativele cu liderii socialiști și social-democrați. În întîmpinarea acțiunii duse de comuniști au ieșit în măsură tot mai mare membrii de rînd ai Partidului social-democrat, care, în procesul de deplasare a lor spre stînga, s-au delimitat tot mai mult de liderii oportuniști.

Folosind posibilitățile legale oferite de existența breslelor, comuniștii, în colaborare cu muncitorii și activiștii socialiști și social-democrați, au desfășurat o intensă muncă în interiorul acestora, izbutind să preia conducerea unora dintre

ele și să le folosească în vederea desfășurării luptei de clasă revoluționare. Sesi-zînd acest proces tot mai des întîlnit în bresle, organele de stat erau nevoite să consemneze în rapoartele lor că „terenul cel mai favorabil și acoperit a fost găsit în bresle, care de altfel sînt conduse de cunoscuți comuniști... Dacă această situație nu se schimbă — arătau acestea — nu ar fi exclus să ne trezim cu o conducere care să schimbe completamente fața lucrurilor și breasla să devină ceea ce legiuitorul a vrut să înlăture...”. Drept consecință, organele dictaturii regale au procedat la dizolvarea comitetelor breslelor alcătuite din elemente revoluționare, operînd numeroase arestări.

Anii 1938—1940 au fost martorii declanșării și desfășurării unui mare număr de conflicte colective de muncă, dintre care peste 180 s-au transformat în greve. La București, Iași, Cluj, Timișoara, Brașov, Ploiești, Oradea, Galați, Valea Jiului, Tg. Mureș, Arad ș.a., valul luptelor de clasă nu a încetat nici un moment. În multe locuri, ca urmare a combativității cu care s-a acționat în front unic, a fost impusă satisfacerea unora dintre revendicările pentru care s-a intrat în acțiune.

O contribuție importantă în lupta dusă de P.C.R. în anii dictaturii regale a avut-o tineretul comunist. În acest sens, un rol însemnat a revenit Uniunii Tineretului Comunist, reînființată în 1939, după aproape doi ani de întrerupere a activității sale. Din însărcinarea partidului comunist, tovarășul Nicolae Ceaușescu s-a aflat în fruntea Comitetului de reorganizare a U.T.C.

Alături și sub conducerea P.C.R. au continuat să acționeze în acei ani organizațiile de masă Uniunea democratică, Frontul plugarilor, Madoszul ș.a., care și-au reorganizat munca pe baze ilegale. Un teren important pentru munca legală a comunistilor au oferit, în anii 1938—1940, organizațiile și asociațiile profesionale, cultural-științifice, sportive. Prin intermediul presei ilegale, al manifestelor și al altor materiale, prin înfrîngerea unor multiple greutăți, P.C.R. a continuat să depună eforturi pentru atingerea obiectivelor sale pe tărîm propagandistic.

Este necesar să subliniem că în întreaga luptă desfășurată P.C.R., masele largi nu au scăpat nici un moment din atenție obiectivul de mare însemnătate al combaterii, prin toate mijloacele, a mișcării legionare, a agitațiilor fasciste sub orice formă s-ar fi manifestat ele. Această acțiune s-a desfășurat cu mai bune rezultate în împrejurările în care înseși contradicțiile dintre cercurile Palatului regal și Garda de fier s-au ascuțit atît de puternic încît au determinat măsurile adoptate de guvern, de reprimare a legionarilor, sub impulsul lui Armand Călinescu, Victor Iamandi și al altor reprezentanți ai cercurilor antihitleriste.

Trăgînd concluziile ce se impuneau din o atare evoluție a evenimentelor, P.C.R. s-a mobilizat și mai activ în perioada aceea pentru realizarea grabnică a unui larg front popular antifascist.

Pe planul politicii externe, dictatura regală a menținut în continuare orientarea spre Anglia și Franța. Cu Uniunea Sovietică au existat relații caracterizate de M. Litvinov, în martie 1938, ca „...fără a fi deosebit de bune, sînt relații normale de vecinătate”.

Repetatele presiuni și amenințări proferate de Germania hitleristă la adresa țării noastre au făcut treptat locul unor oscilații și cedări din partea diplomației oficiale, mai ales după Anschluss (martie 1938), cînd penetrația hitleristă în sud-estul european a devenit un fapt la ordinea zilei. Din acea perioadă datează și începutul unor frămîntări vizibile în viața politică a României. Doar Garda de fier și alte grupări fasciste au salutat, fără rezerve, de la început, apropierea treptată a trupelor hitleriste de fruntariile noastre naționale. În timp ce P.C.R. și forțele fidele lui au combătut cu înverșunare creșterea acestei amenințări, în rîndurile celorlalte forțe politice ale țării s-a produs un îndelungat proces de clarificare și delimitare, care nu a putut decît să îngreuneze făurirea la timp a unui front național de rezistență antihitleristă, antifascistă.

Situația țării noastre s-a agravat și mai vizibil în timpul crizei cehoslovace, produsă ca urmare a acordului de la Munchen de la sfîrșitul lui septembrie 1938. Au venit apoi zilele grele în care, sub apăsarea unor dificultăți economice tot mai mari și a presiunilor cercurilor prohitleriste, guvernul dictaturii regale, lipsit de ajutor extern, a dat curs, la începutul anului 1939, la o serie de concesiї economice făcute Reichului. Creșterea treptată a pretențiilor Germaniei hitleriste a produs în țară adînci convulsii, grele momente de tensiune. În martie 1939, cînd hitleristii au invadat Cehoslovacia, masele din România au reacționat imediat. Poziția României a fost primită cu recunoștință de opinia publică și de oficialitățile ceho-

slovace. „Praga spune lumii întregi: Nu vom uita niciodată dovezile de cinste și de credință ale poporului român... În aceste clipe grele — comunica postul de radio Praga în emisiunea din ziua de 3 noiembrie 1938 — politica României a dovedit calități cu adevărat cavalierești. Numai la nevoie se cunosc prietenii adevărați și poporul nostru ceh împreună cu cel slovac au avut în nenorocirea lor mîngîierea de a putea constata lealitatea desăvîrșită a României“. Primejdia încălcării frontierelor naționale ale țării noastre a atras atenția guvernului Armand Călinescu, care a adoptat măsuri de apărare a graniței de vest, decretînd mobilizarea parțială.

În această conjunctură, cînd sprijin extern nu se putea obține de nicăieri, guvernul Călinescu a încheiat la 23 martie 1939 acordul economic cu Germania. Acest acord, deși nu a fost aplicat decît din toamnă, fiind tergiversat atît de cercurile politice cît și de cele economice reprezentate în guvern, a fost urmat de alte tratate, care au dus la subordonarea economiei românești intereselor politice agresive ale Reichului, la încălcarea gravă a suveranității naționale a poporului român.

Partidul Comunist Român, atent la evoluția gravă a evenimentelor care se succedau cu repeziune și cu consecințe din ce în ce mai grele, nu a conținut să cheme cele mai diferite forțe sociale și politice la vigență și acțiune hotărîtă de rezistență. „Să nu capitulăm! Să ne împotrivim!“ — glăsuia unul din nenumăratele manifeste ale P.C.R. din acel timp. *„P.C.R. declară: comuniștii vor lupta cu arma în mînă în primele rînduri. Uniți-vă cu toții într-un singur front puternic contra lui Hitler și aliaților lui revizionști“* — citim într-un alt document al partidului comunist.

Pe o platformă comună cu partidul comunist s-au aflat, în apărarea intereselor supreme ale țării, o serie de cercuri politice și personalități a căror luciditate le-a îndemnat la sprijinirea liniei de ordine dată de comuniști. Mihail Sadoveanu, dr. Gh. Marinescu, Dimitrie Gusti, Petre Andrei, Mihail Ralea, dr. C. I. Parhon, Gr. Iunian, C. I. Băicoianu, Mitiță Constantinescu, Victor Iamandi, Gr. Filipescu sînt numai cîteva exemple de oameni care n-au prețat să vină în întîmpinarea apelorilor făcute de P.C.R.

Starea de spirit antihitleristă a maselor a cunoscut o puternică manifestare în timpul marilor demonstrații antifasciste de la 1 Mai 1939 care au avut loc în București și în alte centre ale țării. Desfășurate sub lozincile „Vrem România liberă și independentă“, „Jos fascismul“, „Cerem abrogarea pactului economic româno-german“, „Jos agresorul hitlerist“, manifestările de la 1 mai 1939 au produs o deosebită impresie peste hotare. Conferința mondială pentru apărarea păcii și democrației, ținută la Paris în zilele de 13 și 14 mai 1939, de pildă, considera aceste manifestații *„o dovadă că poporul român se aliază la mișcarea antifascistă și că voința sa este de a lupta, în mod real, împotriva agresorului și fascismului“*.

În același timp P.C.R. a desfășurat o intensă activitate contra propagandei îndreptată împotriva primului stat socialist din lume. Mișcarea revoluționară, forțele înaintate ale țării noastre s-au ridicat împotriva politicii antisovietice a cercurilor reacționare, au militat pentru prietenie, alianță și bună vecinătate cu Uniunea Sovietică, cu popoarele sovietice.

Marșul războinic al Germaniei hitleriste, cîmpirea succesivă a unor țări europene, începutul celui de-al doilea război mondial la 1 septembrie 1939 au creat o situație din ce în ce mai grea pentru România. Încercările forțelor democratice, antifasciste de a se opune presiunilor cercurilor fasciste interne și ale Germaniei naziste, încercări în care s-au antrenat inclusiv exponenți ai cercurilor burgheze, au primit o lovitură la 21 septembrie 1939, cînd primul ministru al țării, Armand Călinescu — adversar al expansiunii Germaniei hitleriste —, a fost asasinat mișelește de către elemente ale Gărzii de fier, cu complicitatea directă a Gestapoului.

Cu toate acestea, la începutul anului 1940, ostilitatea maselor împotriva fascismului german devine tot mai puternică. În aceste condiții însă în Directivele Cominternului din mai 1940 adresate Partidului Comunist Român, în loc de a se aprecia justetea luptei contra războiului hitlerist și de a se chema la intensificarea acestei lupte, se aduc critici comuniștilor români pentru activitatea desfășurată împotriva agresiunii Germaniei. Aceste directive au avut repercusiuni grave asupra întregii activități desfășurate în România pentru unirea poporului împotriva fascismului și agresiunii Germaniei naziste.

Condițiile create de capitularea Franței și înfringerile suferite de Anglia pe continent, de amenințarea acestora din urmă cu invazia hitleristă au agravat și mai mult situația României.

În urma notelor ultimative adresate la 26 iunie 1940 de guvernul sovietic guvernului român, Basarabia și partea de nord a Bucovinei au fost încorporate la U.R.S.S.

Anul 1940 a adus cu sine o serie de acte de agresiune a statelor fasciste care au contribuit la extinderea focarului de război pe continentul european.

După cum se știe, la 30 august 1940 României i-a fost impus Dictatul fascist de la Viena. Prin acest dictat odios partea de nord a Transilvaniei a fost smulsă din trupul țării de către Germania hitleristă și predată Ungariei horthiste.

Împotriva acestui act imperialist s-au ridicat cu hotărîre Partidul Comunist Român, mișcarea revoluționară, democratică și antifascistă din țara noastră. Țara întregă a fost cuprinsă de un puternic val de demonstrații de protest.

În acest context politic, care a stimulat activitatea grupărilor fasciste, aducându-le pe primul plan al scenei politice românești, istoria avea să înregistreze, în primele zile ale lunii septembrie 1940, înlocuirea dictaturii regale cu o dictatură militară-fascistă și, odată cu aceasta, începutul uneia dintre cele mai grele etape din istoria modernă a poporului român.

LUPTA ÎMPOTRIVA IDEILOR OBSCURANTISTE PROPAGATE DE FASCIȘTI, PENTRU APĂRAREA CULTURII DEMOCRATICE 1934—1940

În împrejurările de adînci convulsii internaționale, determinate de instalarea la putere a hitlerismului în Germania, cînd libertățile democratice, securitatea României erau subminate din exterior și dinăuntru de către forțele prohitleriste, fasciste, pe plan ideologic se desfășura o ascutită luptă.

Odată cu îmbrățișarea fascismului, cele mai reacționare forțe ale claselor exploatatoare au promovat cultul morții, al misticismului și ignoranței. Prin presă, broșuri sau diverse conferințe se făcea o intensă propagandă, cu conținut agresiv, despre necesitatea „faptei iraționale” și a desființării culturii, în scopul „regenerării” morale a tineretului.

Unul dintre cele mai reprezentative curente care „argumentau” renunțarea la rațiune, propagau subiectivismul, misticismul, cunoașterea prin metode iraționale a fost trăirismul. Avînd ca reprezentanți pe Nae Ionescu, Emil Cioran ș.a., principala teză a trăirismului consta în postularea unei opoziții ireconciliabile între viață (dominată, în concepția lor, de instincte oarbe, de inconștient) și rațiune, intelect. De aici se ajungea la ideea primatului vieții în raport cu rațiunea, implicit a neconcordanței dintre cei doi termeni. Funcția socială a trăirismului iese cu pregnanță în evidență din atitudinea politică a „părintelui” acestui curent — Nae Ionescu —, susținător activ al mișcării legionare, care a devenit apărătorul hitlerismului. Fărădelegile săvîrșite de Hitler nu erau, în interpretarea sa, „decît gesturile prin care o revoluție lichidează trecutul”. În consecință, potrivit acestei opinii, tineretul trebuia să urmeze „cu sfințenie” gîndurile „comandanților legionari”.

Deosebit de nociv în ideologia trăiristă era și cultul eroismului aventurist. Viața fiind concepută ca „plină de moarte”, omul trebuia să devină o ființă absurdă, gata să riste în fiecare moment totul pentru a realiza arbitrarul absolut cerut de politica fascistă agresivă.

Pe poziții „teoretice” asemănătoare se situa și gîndirismul-ortodoxist al lui Nichifor Crainic, care cerea înlocuirea filozofiei cu ortodoxismul, renunțarea la cunoașterea științifică, rațională, și acceptarea „adevărurilor” biblice. Conținutul de clasă profund retrograd al acestei orientări este afișat în mod deschis de Crainic, care prezenta fascismul ca o soluție a dramei pe care o trăia, chipurile, Europa acelor ani, respectiv „a dramei individualismului capitalist-democratic și a colectivismului comunist”. Inspirat de experiența nazismului hitlerist și a fascismului italian, directorul revistei „Gîndirea” a „conceput” și el o „ordine nouă”, avînd la bază creștinismul ca lege a statului, sistemul corporațiilor profesionale etc.

Folosind prejudecățile religioase, exploatând obscurantismul păturilor înapolate, fascismul s-au erijat în apărători ai religiei, în purtători ai „războiului sfânt” împotriva comunismului. Ei au regizat, sub patronajul regelui și al guvernanților, „minunea” de la Maglav și alte „minuni” dumnezeiești, sfințirea de troițe ale Gărzii de fier, depuneri de jurăminte legionare etc. Pe plan ideologic, aceste elucubrații erau susținute de Nae Ionescu, A. C. Cuza, principalii „teoreticieni” ai fascismului, propovăduitori ai cultului morții, ai terorii și rasismului.

Terenul comun pe care se întâlneau aceste principale orientări iraționaliste era reprezentat de cultivarea pozițiilor antimarxiste, antimuncitorești, de susținerea ideii așa-zisei unități naționale deasupra claselor, de căutarea unor paliative cu care să se riposteze ofensivei marxismului, avântului mișcării muncitorești.

Propagarea iraționalismului și obscurantismului, mai ales în deceniul al 4-lea, a determinat o puternică ripostă din partea forțelor progresiste, a intelectualilor situați pe poziții democratice și umaniste, a multor publiciști antifasciști. Ofensiva forțelor de dreapta împotriva culturii s-a lovit de ideologia clasei muncitoare, de influența ideologiei Partidului Comunist Român. În anii în care propaganda oficială, anticulturală răspîndea disprețul față de intelectuali, ura împotriva culturii, partidul comunist, din adînc sa ilegalitate, aprecia rolul intelectualității progresiste românești în viața țării, cerea comuniștilor să ajute intelectualitatea în lupta împotriva pericolului fascist, deoarece „*grosul păturilor intelectuale românești nu este fascist, ci hotărît antifascist*”. Marele merit al P.C.R. este de a-și fi dat seama, în acei ani grei, că fascismul reprezintă pentru intelectual un pericol la fel de mare ca și pentru muncitorime, „amenințîndu-le libertatea de profesie și de cugetare”.

Cultivarea de către fascism a instinctului primar, a forței, a urii față de om a fost înfierată neconținut de intelectualii antifasciști. În numeroase organe de presă ilegale și legale ale partidului comunist, îndrumate de P.C.R., intelectuali ca Lucrețiu Pătrășcanu, Petre Constantinescu-Iași, Ilie Cristea, Gaál Gábor, N. D. Cocea, Mihai Beniuc, Miron Radu-Paraschivescu, Al. Sahia și mulți alții au deschis o adevărată campanie publicistică pentru apărarea culturii legate de aspirațiile înaintate, patriotice, de pace, democrație și progres social.

O pleiadă de valoroși intelectuali comuniști și democrați antifasciști s-au angajat în luptă pentru a împiedica răspîndirea flagelului fascist în cultura noastră, în masele largi din România.

O preocupare principală a publicisticii promovate de P.C.R. a constituit-o relevarea interdependenței dintre criza economică și criza ideologică a sistemului capitalist. „Criza aceasta generală a sistemului capitalist — scria „Era nouă” în cuvîntul-program publicat în primul număr — e însoțită fără doar și poate și de o criză tot atît de generală și de acută a culturii și ideologiei acestui sistem”. Datorită înaltei tinute științifice, marxiste cu care a dezbătut problemele ideologice fundamentale ale culturii românești din acei ani, această revistă a P.C.R. a exercitat o influență deosebită în mediul intelectual. De altfel, P.C.R. a reușit să editeze — în pofida ilegalității, prigoanei, abuzurilor cenzurii burgheze — un mare număr de gazete ilegale și legale, în care tematica antifascistă ocupa un loc central, și care serveau de tribună de luptă numeroșilor slujitori ai scrisului, iubitori de lumină și dreptate. Între 1933 și 1938, aproximativ 200 de asemenea organe de presă — „Scînteia”, „Lupta de clasă”, „Tînărul leninist”, „Cazarma”, „Era nouă”, „Korunk”, „Bluze albastre”, „Clopotul”, „Manifest”, „Cadran”, „Știri”, „Reporter”, „Omul liber” —, cele mai multe cu titlaturi general-democratice, au publicat în paginile lor articole de poziție și mobilizatoare împotriva fascismului, luînd atitudine pentru apărarea culturii împotriva spiritului nociv al iraționalismului și misticismului.

O componentă principală a gândirii umaniste și antifasciste din această perioadă a constituit-o filozofia marxistă, care s-a afirmat ca purtătoare a unui mesaj înaintat de încredere în rațiune, în știință, în capacitatea umană de cunoaștere și transformare a realităților înconjurătoare. Participînd la marile dezbateri care se purtau pe plan ideologic, gînditorii marxști au arătat că ceea ce se considera atunci o criză a culturii și civilizației umane era, în fapt, doar criza culturii retrograde din sistemul capitalist. Combătînd curente subiectiviste, mistice din filozofie, ei au demonstrat nu numai caracterul lor profund eronat sub raport științific, dar și rolul social îndeplinit de ele, ca instrumente ideologice ale unei clase aflate în criză. Publicațiile marxiste, numeroși intelectuali progresiști au dezvă-

luit obiectivul social real al campaniei de denigrare a rațiunii și de apologie a iraționalismului dusă de reprezentanții trăirismului și ortodoxismului.

Filozoful Mircea Florian a calificat „filozofia vieții”, propovăduită de iraționaliști, drept o „filozofie a mușchilor”. Analizînd raportul dintre filozofie și religie, el s-a declarat adversar ferm al „iraționalismului religios”, deoarece „întreține nu morala și gîndirea sănătoasă, ci forța amorală și stupiditatea”.

Intellectualii români de mare prestigiu au respins tentativele de acreditare a ideii că poporul român s-ar caracteriza printr-o viziune mistică asupra lumii. Savantul C. I. Parhon își exprima, în acest sens, convingerea că poporul român va ști să respingă obscurantismul, deoarece e înzestrat cu „bun simț riguros, un sănătos instinct de conservare și destul scepticism pentru a face față tuturor împrejurărilor și a nu cădea victima misticismului”.

M. Sadoveanu, arătînd că umanitatea se află într-un război permanent cu întoarcerea la sălbăticie, scria despre hitlerism că „este o rătăcire a timpurilor de după război, este o enormă sălbăticie și revenire la epoca de piatră”.

O prodigioasă activitate în același sens, pentru apărarea culturii noastre contra infiltrării morbului fascist, a desfășurat Liga contra prejudecăților, care grupa un mare număr de intelectuali, medici, profesori, scriitori etc. Alte asemenea ligi, organizații democratice și progresiste, personalități de frunte ale culturii noastre au marcat un aport de seamă la lupta pentru salvagardarea valorilor culturale, grav amenințate de fascism.

Pagini de înalt patriotism au înscris în această perioadă și numeroși intelectuali democrați, antifasciști, care-și desfășurau activitatea în universități și licee. Grație străduințelor lor asidue, rezistenței acerbe împotriva introducerii în școli a spiritului fascist oficial, cultivat de legionari și apoi de guvernul fascist antonescian, tentativele de fascizare în acest domeniu au suferit un grăitor eșec.

În acei ani de restriște, P.C.R., care a militat perseverent pentru apărarea independenței patriei, împotriva contaminării culturii noastre de fascism, a convins partea cea mai înaintată a intelectualității, a oamenilor de știință și cultură de esența politicii sale, de necesitatea stringentă a unirii tuturor forțelor în lupta împotriva fascismului, a ideilor obscurantiste promovate de ideologii săi. De această unitate depindeau coordonatele majore ale existenței și viitorului poporului român. Tradițiile profund democratice și umaniste ale culturii noastre au ieșit victorioase din această înfruntare cu teoriile iraționaliste, mistice, obscurantiste, profund străine spiritului poporului român. Ideologii crimei și arbitrariului n-au izbutit să găsească audiență în rîndurile poporului român, adînc legat de cele mai înalte aspirații ale progresului uman și social.

ROMÂNIA ÎN ANII 1940—1944

După un an de la dezlănțuirea celui de-al doilea război mondial, raportul de forțe dintre puterile beligerante, angajate în conflict, era de partea Germaniei hitleriste și a aliaților săi.

Datorită resurselor economice și poziției strategice-cheie pe care o ocupă în sud-estul continentului, România constituia un obiectiv important în planurile expansioniste ale naziștilor. Presiunile Germaniei hitleriste asupra țării noastre s-au intensificat tot mai mult.

Avînd nevoie de resursele materiale și umane ale României în războiul antisovietic pentru care se pregătea și ținînd seama de o serie de alți factori de ordin politic și strategic, Reichul german urmărea subordonarea României, fiind interesat în instaurarea la cîrma acesteia a unui guvern fascist, care să asigure satisfacerea pretențiilor Germaniei.

Atingerea acestui obiectiv a fost înlesnită de situația politică internă creată în România ca urmare a politicii cercurilor guvernante de continuă cedare în fața presiunilor Germaniei hitleriste și a agenturii hitleriste — Garda de fier. Dictatura regală, partidele „istorice”, P.N.Ț. și P.N.L., erau discreditate în fața maselor prin politica nefastă anterioară. S-a creat astfel în România o gravă criză politică, speculată de Reich și de cercurile prohitleriste din țară pentru a instaura o dictatură militară-fascistă. Sub presiunea lor, în prima jumătate a lui septembrie 1940, cea mai mare parte a prerogativelor regale a fost trecută în mîinile generalului Antonescu.

Față de instaurarea regimului militar-fascist și de acțiunile lui ulterioare, reprezentanții principalelor partide ale claselor exploatatoare — P.N.Ț. și P.N.L. — au adoptat o poziție corespunzătoare intereselor lor de clasă, anticomunismului și antisovietismului de care erau cuprinși; nu au acționat împotriva dictaturii sau i-au acordat sprijin tacit, în unele cazuri chiar direct.

La cererea hitleriștilor la 14 septembrie, Ion Antonescu a alcătuit guvernul, în care, cu excepția ministerelor cu profil militar și economic (în fruntea cărora au fost instalați ofițeri de carieră și unii specialiști în domeniul economiei aparținând partidelor „istorice”), toate departamentele au fost încredințate legionarilor.

Regimul militar-fascist instaurat la 6 septembrie 1940 a reprezentat forma de guvernământ teroristă, antipopulară și antinațională a cercurilor celor mai reacționare ale burgheziei și moșierimii din România legate de Germania. El s-a caracterizat prin lichidarea oricăror drepturi și libertăți democratice, prin metode teroriste de guvernare, răspândirea ideologiei fasciste, subordonarea țării față de interesele Reichului german și împingerea ei în războiul hitlerist.

Baza politică a dictaturii militare-fasciste a constituit-o, în prima etapă a existenței sale, Garda de fier; reazemul ei cel mai puternic a fost Wehrmachtul nazist, ale cărui mari unități — începând cu octombrie 1940 —, cu asentimentul guvernului militar-fascist, au intrat în România; în iunie 1941 efectivul trupelor germane pătrunse în România se ridica la aproape 500 000 de militari.

Prin prezența trupelor hitleriste și a diverșilor consilieri naștiți în toate departamentele, Germania hitleristă căuta să dicteze în România, mutilând grav independența și suveranitatea sa națională. Folosind în mod deghizat metode de ocupație, în cercurile conducătoare hitleriste a fost chiar emisă părerea transformării României în protectorat german sau oficializării ocupării ei militare.

Prezența trupelor naziste și aservirea politică a țării au constituit condiții prielnice monopolistilor germani de a acapara sistematic economia românească. La 4 decembrie 1940 s-a încheiat acordul economic româno-german, care a constituit un instrument important în realizarea scopurilor economice urmărite de naștiți în România. Până la această dată, pozițiile capitalului german în industria românească erau relativ slabe, cu toate că trecuse peste un an și jumătate de la semnarea tratatului economic din martie 1939. Prin acordul amintit, guvernul celui de-al treilea Reich obliga România să-și adapteze economia cerințelor imperialismului german, să accepte controlul „specialiștilor” săi în diverse ramuri de activitate și includerea sa în „clearing-ul central de la Berlin”. Consimțind la încheierea acestui acord oneros, Antonescu a reușit să cîștige bunăvoința și sprijinul lui Hitler în rivalitatea cu Garda de fier.

În timpul rebeliunii legionare din ianuarie 1941, care urmărea statornicirea puterii Gărzii de fier prin înlăturarea lui Antonescu, armata română, în rîndurile căreia această organizație fascistă era repudiată pentru faptul că activa ca agentură politică a Germaniei, precum și pentru spiritul ei de anarhie și crimă, a acționat pentru înfrîngerea puciului. La eșecul rebeliunii a contribuit și faptul că Garda de fier nu a primit nici un fel de sprijin din partea vreunei grupări politice sau forțe sociale.

Avînd în vedere obiectivele sale de viitor, guvernul hitlerist a dat cîștig de cauză grupării militare a generalului Antonescu. În același timp, naștiții, adăpostind în Germania pe Horia Sima și alți șefi legionari, se foloseau de aceștia ca de o rezervă politică și mijloc de șantaj asupra lui Antonescu.

Prețul sprijinului primit de către I. Antonescu pentru înlăturarea conducătorilor legionari a fost punerea imediată în aplicare a acordului economic din decembrie 1940. În acest scop, după rebeliune, el a avut convorbiri la Berlin, în ziua de 5 martie 1941, cu Göring. Acesta i-a cerut să intensifice producția de petrol, să accepte înlocuirea capitalului din industria petrolieră cu capital german, iar producția și comerțul cu produse petroliere să intre sub controlul monopolurilor germane. În urma acceptării cererii guvernului hitlerist, principala ramură a industriei extractive a României, cu societățile petroliere „Astra română”, „Steaua română”, „Concordia”, „Columbia” și altele, a intrat sub controlul capitalului german.

În planurile Germaniei hitleriste, subordonarea economică a României trebuia să ducă treptat la lichidarea industriei sale naționale, la transformarea țării într-o piață de desfacere a produselor industriale germane și într-o sursă de materii prime a monopolistilor germani. „România trebuie să devină o țară agricolă — mărturisea Hitler confidenților săi. România ar trebui să facă bine să re-

nunțe la ideea de a avea o industrie proprie. Astfel proletariatul român, care este contaminat de bolșevism, ar dispărea”.

Capitalul german a acaparat și și-a impus controlul în cele mai importante sectoare ale industriei din România. Cu prioritate au fost trecute sub control german societățile metalurgice „Reșița“, „Malaxa“, „Copsa Mică-Cugir“, Uzinele Hunedoara, Șantierele navale din Galați ș.a.

Stoarcerea bogățiilor țării de către imperialiștii germani, cheltuielile militare enorme care se făceau au dus la împuținarea mărfurilor pe piața internă și urcarea prețurilor, la sporirea inflației, la agravarea situației economice a țării, la scăderea vertiginoasă a venitului național. Rămânerea în urma prețurilor a veniturilor maselor muncitoare a dus la scăderea capacității lor de cumpărare, la înrăutățirea condițiilor de trai. Ca urmare a mobilizărilor, a rechizițiilor de vite, furaje, grâu etc., a impozitelor mari, a reducerii prețurilor la produsele agricole, țărănimea a fost adusă într-o situație materială grea. A avut de suferit masa largă a muncitorilor, meseriașilor, intelectualilor, funcționarilor, pensionarilor.

Urmărind lichidarea industriei românești, Germania nazistă a lipsit economia de unele materii prime și semifabricate asigurate anterior prin împrumuturi, numeroase întreprinderi fiind nevoite să-și reducă sau să-și întrerupă activitatea de producție. Toate acestea au avut grave urmări asupra situației maselor populare, trezind vii nemulțumiri chiar în rândurile cercurilor burgheze care consideraseră colaborarea cu naziștii un prilej de înăvuițire. Contradicțiile regimului fascist au adâncit împotrivirea față de dictatura antonesciană și Germania hitleristă, ajungând să capete un caracter larg, de masă.

La 22 iunie 1941, România a fost tirfă, împotriva voinței poporului român, în războiul hitlerist contra Uniunii Sovietice. Poporul român nu avea nimic comun cu scopurile acestui război, forțele sale înaintate, patriotice, masele largi populare manifestându-și de la început ostilitatea față de agresiunea antisovietică.

Perioada dictaturii militare-fasciste și a războiului dus alături de Germania hitleristă constituie cea mai neagră pagină din istoria modernă a României. Dictatura militară-fascistă a înăsprit represiunile împotriva comuniștilor, a forțelor care se ridicau împotriva războiului, a dus o politică de exploatare prădalnică a resurselor naturale, a bogățiilor țării, a pus industria, agricultura și transporturile în slujba războiului agresiv hitlerist. Economia românească a fost ruinată, resursele țării au fost secătuite, ceea ce a făcut ca la sfârșitul războiului producția industrială să reprezinte circa 50% față de cea de dinainte de război. Numai pagubele cauzate de Germania hitleristă prin luarea de produse industriale și agricole fără echivalente, prin neplata de impozite și taxe se ridicau la peste 446 milioane de dolari (la cursul din 1938). România era adusă în pragul unei catastrofe naționale.

Poporul român era stăpinit de un sentiment de profundă ură împotriva cotropitorilor fasciști, de dorința arzătoare de a scutura jugul dictaturii antonesciene, de a pune capăt războiului hitlerist și a elibera țara de trupele naziste.

ACTIVITATEA P.C.R.

IN VEDEREA UNIRII FORTELOR

DEMOCRATICE ÎN LUPTA PENTRU

RĂSTURNAREA DICTATURII MILITARE-

FASCISTE, SCOATEREA ROMÂNIEI DIN

RĂZBOIUL HITLERIST ȘI ÎNTOARCEREA

ARMELOR ÎMPOTRIVA GERMANIEI

NAZISTE

munist Român avea organizații în majoritatea centrelor industriale, și îndeosebi în marile întreprinderi industriale. În București existau organizații de partid în mari întreprinderi ca: „Malaxa“, C.F.R. „Grivița“, „Wolf“, „Lemaître“, Arsenalul armatei; în Banat existau organizații de partid la U.D.R., „Industria lînii“, „Industria electrică“, atelierele C.F.R. din Timișoara și Arad; în Valea Prahovei — la rafinăriile din Cîmpina, Băicoi, Moreni; în Brașov — la C.F.R., „Astra vagoane“, I.A.R.; în Iași — la C.F.R. Nicolina; C.F.R. Pașcani; organizații de partid existau, de asemenea, la Tîrgoviște, Bacău, Galați, Constanța, Turnu-Severin, Simeria, Cugir, Petrila, Petroșani ș.a. Un număr însemnat de organizații

Partidul Comunist Român, exponent al intereselor naționale ale întregului popor, călit în mari bătălii de clasă, s-a ridicat de la început la luptă împotriva dictaturii militare-fasciste, a politici promovate de aceasta. Legate de mase, de aspirațiile poporului român, organizațiile regionale, județene, organizațiile de bază ale partidului au întreprins ample acțiuni împotriva dictaturii militare-fasciste și a trupelor hitleriste staționate în țară. Partidul Co-

ale P.C.R. activau la sate în județele Ilfov, Argeș, Cîmpulung-Muscel, Dolj, Bacău, Alba și altele. Totodată, partidul își crease legături cu unele unități militare din București, Craiova, Banat, Constanța, din apropierea orașelor Roșiorii de Vede, Sibiu și altele, unități în care activau comuniști și uteciști.

Publicațiile ilegale centrale și ale comitetelor regionale ale P.C.R., ca „Scinteia” (1940), „Dunărea roșie” (1940), „Moldova roșie” (1940), „Presa liberă” și „România liberă” (Banat, 1942), „România liberă” (București, ianuarie 1943), precum și postul de radio „România liberă”, care a început să funcționeze din septembrie 1941, numeroasele manifeste ce au fost răspândite de comuniști au adus o contribuție însemnată la clarificarea maselor, la mobilizarea și înregimentarea lor în frontul luptei antifasciste.

În acțiunea de rezistență, P.C.R. a mobilizat zeci de mii de militanți revoluționari și patrioți muncitori, țărani și intelectuali, indiferent de naționalitate, oameni aparținând diferitelor clase și păături sociale, animați de sentimente naționale, patriotice.

Partidul Comunist Român avea să acționeze în condiții deosebit de grele, cînd în țară a fost introdus un regim sîngeros de teroare, prigoana fascistă fiind îndreptată împotriva tuturor forțelor patriotice, în primul rînd a clasei muncitoare în frunte cu comuniștii. Din primele momente ale preluării puterii, bandele fasciste s-au năpustit asupra celor mai buni fii ai poporului — comuniștii, antifasciștii. Miinile legionarilor sînt pătate de sîngele unor asemenea eroi ai clasei muncitoare ca David Constantin, Ocskó Tereza și alții, asasinați mișelește.

Oameni politici burghezi care se situaseră pe poziții antifasciste au devenit, de asemenea, victime ale terorii legionare. În ziua de 26 noiembrie 1940 a fost răpit din locuința sa și asasinat marele istoric Nicolae Iorga — fost prim-ministru. Tot atunci au fost asasinați profesorul universitar Virgil Madgearu — fost ministru, Victor Iamandi — fost ministru al justiției. Este cunoscut și tristul sfîrșit al profesorului universitar Petre Andrei. După modelul hitleriștilor, legionarii au ridicat rasismul la rangul de politică de stat. Dezlănțuind un adevărat dezmăț rasist, ei au organizat o vastă acțiune de prigonire, discriminare și persecuție împotriva evreilor și a altor naționalități conlocuitoare. Crima și jaful au atins apogeul în zilele rebeliunii legionare din ianuarie 1941.

Crimele și actele huliganice săvîrșite pe multiple planuri au demascat total mișcarea legionară în fața poporului, care a privit-o cu ură și repulsie, ca pe o grupare ce nu avea nimic comun cu aspirațiile și interesele sale, străină total de factura sa psihică și morală, de tradițiile sale democratice umaniste, patriotice și internaționaliste.

Starea de spirit antifascistă a poporului a constituit acel teren pe care au dat rod chemările Partidului Comunist Român, forța politică ce a militat consecvent și neabătut pentru strîngerea tuturor forțelor democratice într-un puternic front popular antifascist. Forțele patriotice, masele de muncitori, țărani, intelectuali democrați, la chemarea P.C.R., s-au ridicat la luptă pentru totala nimicire a fascismului, pentru instaurarea unui regim democratic. Așa cum arată tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al P.C.R., „răsturnarea guvernului dictaturii militare-fasciste, ieșirea din războiul antisovietic apăreau astfel în fața maselor populare, a cercurilor largi ale opiniei publice ca o necesitate arzătoare, vitală pentru însăși existența națională, pentru salvagardarea intereselor supreme ale întregului popor, pentru dezvoltarea viitoare a societății noastre”.

Pregătind răsturnarea dictaturii militare-fasciste, Partidul Comunist Român a urmărit cu perseverență coalizarea, pe baze largi, a tuturor forțelor sociale și politice interesate, dintr-un motiv sau altul, în schimbarea cursului politicii care ducea țara la dezastru.

Mișcarea de rezistență din România a cuprins cele mai diferite păături și clase sociale. Clasa muncitoare, partea cea mai combativă și organizată a poporului român, a polarizat în jurul ei toate forțele patriotice, a atras la o luptă din ce în ce mai activă țărănimea, intelectualitatea progresistă, elementele patriotice din armată, pe baza unei platforme comune preconizate de partidul comunist. În rezoluția din iulie 1941 privind războiul antisovietic, în Platforma-program din septembrie 1941, în documentul „Pieirea sau salvarea poporului român” din ianuarie 1942 și în multe alte documente, partidul comunist a adresat întregului popor chemarea de a lupta pentru ieșirea din războiul hitlerist, răsturnarea regimului fascist al lui Antonescu, alungarea din țară a hitleriștilor și recucerirea libertății și independenței României. În manifestul publicat imediat după începerea agresiunii

antisovietice, dînd expresie sentimentelor maselor largi ale poporului român, partidul comunist sublinia: „Noi toți nu am vrut și nu vrem acest război tilhăresc împotriva marelui popor sovietic. Nu marele popor sovietic este dușmanul nostru... dușmanul nostru este fascismul german și lacheii lui din țară, în frunte cu generalul Antonescu“. În circulara C.C. al P.C.R. din 8 iulie 1941, partidul comunist afirma caracterul național și în același timp internațional al mișcării antifasciste: „Sarcina de răspundere istorică a P.C.R. față de poporul român constă în organizarea luptei în România, alături de marele popor sovietic și celelalte popoare cotate, pentru zdrobirea fascismului sîngeros german, a slugilor lui din toate țările, pentru alungarea ocupanților germani din România, pentru doborîrea bandei de trădători de la cîrma țării, în frunte cu generalul Antonescu, pentru eliberarea țării de sub jugul sîngeros german, pentru victoria Uniunii Sovietice, pentru România liberă și independentă“.

Aceste prevederi programatice, rezultat al unei concepții largi care viza unirea pe o platformă comună a tuturor forțelor patriotice, antihitleriste, corespundeau întru totul cerințelor istorice, oglindeau interesele naționale esențiale ale țării.

În concepția generală a partidului comunist privind organizarea răsturnării dictaturii militare-fasciste, act de importanță crucială pentru destinele României, un rol hotărîtor revenea clasei muncitoare. Mobilizînd în acțiunea de rezistență mii de muncitori revoluționari și patrioți, partidul comunist a organizat grupe de sabotare a producției de armament și a transporturilor militare, precum și formațiuni de luptă patriotice care au acționat în principalele centre muncitorești. Țăranilor muncitori le-a fost lansată chemarea de a se sustrage de la rechiziții și de la prestațiile obligatorii, de a provoca defecțiuni rețelei de transmisiuni germane, de a reacționa la silniciile și jafurile săvîrșite de hitleriști.

Numeroși intelectuali, oameni de știință și cultură au protestat împotriva antrenării României alături de Germania nazistă în războiul hitlerist, și-au manifestat, sub diferite forme, aversiunea față de propaganda și ideologia fascistă. Memoriul trimis, în aprilie 1944, căpeteniei dictaturii militare-fasciste, Ion Antonescu, de către 65 de oameni de știință, membri ai Academiei române, profesori universitari din București, Iași, Cluj, avertiza că „un cumplit dezastru amenință ființa neamului nostru“, că „interesele vitale ale statului și poporului nostru cer imediată încetare a războiului, oricare ar fi greutățile acestui pas. Sacrificiile pe care România ar trebui să le facă vor fi incomparabil mai mici și mai puțin dure-roase decît continuarea războiului“.

O atitudine potrivnică fascismului și războiului hitlerist s-a dezvoltat tot mai mult în cercuri largi ale armatei, inclusiv în rîndurile unor ofițeri superiori patrioți, cu stare de spirit antihitleristă.

Ostilitatea față de dictatura fascistă și de Germania hitleristă a cuprins pături din ce în ce mai largi, inclusiv unele cercuri burgheze și ale Palatului regal, nemulțumite și îngrijorate de limitarea rolului lor politic și de perspectivele sumbre pe care le deschidea menținerea pe mai departe a țării alături de Germania hitleristă.

În anii 1943—1944, strălucitele victorii repurtate pe fronturi de către Uniunea Sovietică, care a dus greul războiului și a dat cele mai mari jertfe în zdrobirea mașinii de război naziste, de către celelalte puteri din coaliția antihitleristă, succesele mișcărilor de rezistență din țările ocupate de hitleriști au dat impuls forțelor antifasciste din întreaga lume, au creat condiții internaționale favorabile pentru intensificarea luptei duse de poporul român împotriva dictaturii militare-fasciste și a cotropitorilor hitleriști.

Folosind contradicțiile existente în dispozitivul dictaturii militare-fasciste, Partidul Comunist Român a trecut la aplicarea treptată a unor măsuri menite a contribui la strîngerea laolaltă a tuturor forțelor potrivnice dictaturii antonesciene, Germaniei naziste și războiului antisovietic. Aceste măsuri dovedeau o viziune clară asupra sarcinilor imediate și de perspectivă ale luptei pentru eliberarea patriei și dezvoltarea ei democratică.

După lansarea apelului P.C.R. din iunie 1943 pentru realizarea Frontului patriotic antihitlerist, partide și organizații patriotice ca Frontul plugarilor, Uniunea patrioților, Uniunea oamenilor muncii maghiari din România (Madosz), Partidul socialist-țărănesc, Partidul național-liberal Tătărescu vor răspunde la platforma propusă de Partidul Comunist Român. În toamna aceluiași an, Partidul Comunist Român a reușit să stabilească o serie de contacte cu cercurile Palatului regal.

O condiție primordială pentru realizarea sarcinilor majore care stăteau în acele împrejurări în fața întregului popor o constituia întărirea partidului comunist, a unității rîndurilor sale. În noua sa componență, constituită la 4 aprilie 1944, conducerea partidului a desfășurat o intensă activitate pentru consolidarea unității și capacității de luptă a partidului, dînd un puternic impuls mișcării de rezistență antifascistă. Păstrînd o strînsă legătură cu activiștii din afară și cu cei din închisori și lagăre, conducerea partidului s-a orientat tot mai insistent spre mobilizarea tuturor forțelor partidului în vederea lărgirii frontului antihitlerist, organizarea și conducerea fermă a luptei de eliberare a poporului.

Prin făurirea, în aprilie 1944, a Frontului Unic Muncitoresc dintre Partidul Comunist Român și Partidul social-democrat s-a realizat unitatea de acțiune politică a clasei muncitoare, s-a întărit capacitatea ei de luptă. Manifestul programatic al Frontului Unic Muncitoresc, dat publicității cu prilejul zilei de 1 Mai 1944, chema la unirea tuturor forțelor patriotice, antihitleriste în „lupta hotărîtă pentru: Pace imediată. Răsturnarea guvernului Antonescu. Formarea unui guvern național din reprezentanții tuturor forțelor antihitleriste. Izgonirea armatelor hitleriste din țară, sabotarea și distrugerea mașinii de război germane. Sprijinirea Armatei Roșii eliberatoare. Alianță cu Uniunea Sovietelor, Anglia și Statele Unite. Pentru o Românie liberă, democratică și independentă”.

Expresie a intereselor fundamentale ale clasei muncitoare, Frontul Unic Muncitoresc n-a însemnat doar o însumare aritmetică de forțe, ci o puternică bază de unire a maselor. Unitatea proletară a devenit coloana vertebrală a unirii tuturor forțelor patriotice și democratice pentru înfăptuirea insurecției armate, eliberarea țării și instaurarea puterii populare și a marcat totodată o etapă decisivă pe calea lichidării sciziunii mișcării muncitorești din România, a realizării unității ei depline.

PREGĂTIREA ȘI ÎNFĂPTUIREA INSURECȚIEI ANTIFASCISTE DIN AUGUST 1944

În condițiile realizării Frontului Unic Muncitoresc, ale lărgirii Frontului patriotic antihitlerist și intensificării mișcării de rezistență antifascistă în toate regiunile țării, Partidul Comunist Român, ținînd

seama și de împrejurările externe, va fi promotorul direct al organizării unei puternice acțiuni pentru răsturnarea dictaturii antonesciene și întoarcerea armelor împotriva Germaniei hitleriste, prin alianță cu Națiunile Unite. Împrejurările interne și externe dovedeau caracterul iluzoriu al speranțelor liderilor partidelor burgheze în posibilitatea găsirii unei soluții de ieșire din situația existentă, fără comuniști și fără o participare a maselor; în rîndurile lor își făcea loc tot mai mult teama de a nu rămîne în afara evenimentelor și în izolare totală, de a nu-și pierde definitiv pozițiile politice și influența în țară, de a nu se compromite chiar în ochii partizanilor lor. Tocmai de aceea, după îndelungi tergiversări și încercări zadarnice de a găsi soluții proprii de ieșire a țării din situația grea în care se afla, soluții care mergeau pe orientarea cunoscută anticomunistă și antisovietică a celor două partide burgheze, P.N.Ț. și P.N.L. s-au văzut nevoite să accepte, la 20 iunie 1944, încheierea unui acord cu Partidul Comunist Român și Partidul social-democrat. Adorarea acestor partide burgheze la coaliția antihitleristă nu a survenit decît după ce, în cadrul mai multor întîlniri, reprezentanți ai P.C.R. au pus în gardă pe liderii țărăniști și liberali, într-o manieră ultimativă, asupra consecințelor nefaste pe care le-ar fi avut pentru ei și pentru țară continuarea obstrucțiilor, a tergiversărilor cu care însoțeau de fiecare dată propunerile constructive ale partidului comunist.

Platforma antifascistă, general-democratică, pusă la baza acțiunii celor patru partide constituite în Blocul Național Democrat prevedea, între altele, ieșirea României din războiul hitlerist, eliberarea țării de sub ocupația germană, alăturarea ei Națiunilor Unite și recucerirea independenței și suveranității naționale; înlăturarea regimului de dictatură și înlocuirea lui cu un regim pe baza acordării drepturilor și libertăților civice tuturor cetățenilor țării; menținerea unei ordini democratice și realizarea păcii conform intereselor statului și poporului român. Declarația adoptată menționa în încheierea ei că „formațiunile politice care alcătuiesc Blocul Național Democrat își păstrează întreaga independență ideologică și politică, acordul intervenit neprivind decît punctele fixate”.

Spre deosebire de liderii partidelor național-țărănesc și liberal, care au militat pentru menținerea vechii orînduirii, partidul comunist avea în vedere, ca per-

spectivă, răsturnarea dominației claselor exploatoare, concepind eliberarea țării de sub fascism ca început al revoluției populare în România, punct de plecare al viitoare revoluții socialiste. În această poziție înaintată erau exprimate țelurile fundamentale ale clasei muncitoare, ale păturilor largi ale poporului.

Este un titlu de mândrie pentru partidul nostru, pentru clasa noastră muncitoare că Partidul Comunist Român a avut rolul conducător, dinamizator al tuturor forțelor politice capabile să-și aducă într-o măsură mai mare sau mai mică, indiferent de motivele și scopurile proprii, contribuția la opera de eliberare națională a țării de sub jugul fascist. Organele informative naziste raportau în acele zile că „evoluția politicii interne din ultimele săptămâni arată clar o trecere a tuturor opozițiilor spre stînga, cu preluarea conducerii acestei opoziții de către partidul comunist”.

În dorința de a-și menține pozițiile în stat, de a nu periclita soarta instituției monarhice, regele și sfetnicii săi mai importanți, cercurile Palatului au evoluat spre o apropiere de forțele politice opuse dictaturii antonesciene și războiului hitlerist, ajungînd să accepte punctele de vedere ale partidului comunist privitoare la căile de răsturnare a dictaturii militare-fasciste. La începutul războiului antisovietic, regele contrasemnase acțiunea militară dusă de Ion Antonescu, alături de Germania hitleristă. Treptat însă, simțind falimentul războiului hitlerist și pe fondul unor disensiuni cu Ion Antonescu, el avea să se distanțeze de Antonescu și să accepte stabilirea unor legături și conlucrarea cu reprezentanții Partidului Comunist Român, organizatorul tuturor forțelor patriotice, antihitleriste. În aceste împrejurări, asupra cărora o influență au avut și factorii externi, determinați de victoriile Uniunii Sovietice pe frontul sovieto-german și de succesele aliaților pe celelalte fronturi, cercurile Palatului regal au acceptat colaborarea cu Partidul Comunist Român. La 20 iunie 1944, pentru a nu rămîne în afara evenimentelor și în izolare totală, liderii P.N.Ț. și P.N.L. au consimțit să semneze împreună cu P.C.R. și P.S.D. o platformă comună a Blocului Partidelor Democratice.

Între 20 iunie și 23 august 1944 au avut loc ședințe conspirative ale reprezentanților partidului comunist și celorlalte partide înmănunchate în B.N.D. cu reprezentanții cercurilor Palatului regal, în cadrul cărora s-au dezbătut, îndeosebi, probleme de ordin politic, privind structura noului guvern, întocmirea proclamației regale, a decretelor ce urmau să fie adoptate imediat după înlăturarea dictaturii militare-fasciste și alte probleme cu caracter general. În cadrul acestor consfătuiri la care din partea P.C.R. au participat Lucrețiu Pătrășcanu, Emil Bodnaraș, C. Agiu și alți activiști de partid s-au conturat două atitudini diametral opuse: aceea de urgențare a pregătirii răsturnării dictaturii, exprimată de P.C.R., și aceea de târăgănare, promovată de liderii P.N.Ț. și P.N.L.

O importanță hotărîtoare pentru victoria luptei de eliberare națională a poporului român a avut-o acțiunea partidului comunist de atragere a armatei de partea forțelor patriotice. Condițiile concrete ale României, starea de spirit antifascistă, antihitleristă și ura ce clocotea în rîndurile militarilor împotriva ocupanților germani au constituit terenul fertil pentru activitatea tuturor forțelor antifasciste în vederea atragerii întregii armate la acțiunea de răsturnare a dictaturii antonesciene și de lichidare a ocupației hitleriste. Partidul comunist a stabilit legături sistematice cu o serie de cadre de comandă ale armatei; în scopul unei cît mai bune coordonări a activității în rîndurile armatei, în vara anului 1944 a fost creat un comitet militar. Sub conducerea P.C.R., acesta a elaborat planul concret și detaliat al insurecției pentru răsturnarea dictaturii antonesciene.

Evenimentele militare din vara anului 1944 pe fronturile celui de-al doilea război mondial și îndeosebi strălucitele victorii ale armatei sovietice au creat împrejurări favorabile pentru trecerea la răsturnarea dictaturii militare-fasciste. La 20 august 1944, cînd pe frontul Iași-Chișinău armata sovietică a început o puternică ofensivă, pătrunzînd în dispozitivul inamic, provocîndu-i grele pierderi, efervescența maselor atinsese punctul culminant. Guvernul fascist era izolat, aparatul de stat, cuprins de derută, se descompunea; măsurile politice și militare stabilite de partidul comunist, în colaborare cu celelalte forțe antihitleriste, fuseseră în ansamblu îndeplinite. Erau coapte toate condițiile necesare trecerii la acțiunea hotărîtoare.

Insurecția națională, antifascistă armată a început la 23 August 1944, prin arestarea dictatorului fascist Ion Antonescu și a altor membri ai guvernului. Sarcinile aflate la temelie programului adoptat de guvernul B.N.D. Sănătescu — scoaterea României din Axă și curățirea teritoriului românesc de ocupația hitleristă;

instaurarea unui regim de drepturi și libertăți politice — erau aceleași pe care Comitetul Central al Partidului Comunist Român le-a fixat încă din septembrie 1941. „Aceste obiective, care formează programul actualului guvern — se menționează în declarația dată publicității de noul guvern —, constituie temeiul participării P.C.R. în cadrul politicii de bloc național, în actuala formațiune guvernamentală”.

Proclamația regelui prin care se anunțau doborârea dictaturii antonesciene, ieșirea României din războiul hitlerist, hotărârea ei de a lupta pentru a-și apăra independența și a elibera partea de nord-vest a țării, difuzată la radio în seara zilei de 23 August, fusese inițiată de P.C.R. și discutată și definitivată într-o ședință comună a reprezentanților din B.N.D. și ai Palatului regal. Făcând cunoscută lumii întregi noua poziție a țării, trecerea ei de partea coaliției antihitleriste, proclamația puneă România în stare de război cu Germania hitleristă. Întreaga armată română, într-un puternic elan patriotic, a întors armele împotriva ocupanților fasciști, a pornit la luptă împotriva trupelor hitleriste.

S-a format un guvern condus de generalul C. Sănătescu din care făceau parte reprezentanți ai celor patru partide din B.N.D.; Partidul Comunist Român, reprezentat de Lucrețiu Pătrășcanu, deținea și interimatul la Ministerul Justiției.

După arestarea guvernului antonescian, unitățile militare și formațiunile patriotice au trecut la ocuparea principalelor instituții de stat din București și la blocarea obiectivelor germane. Prin acțiuni energice, forțele hitleriste din București au fost zdrobite până la 26 august, iar cele din împrejurimile lui până la 28 august. Concomitent s-au desfășurat lupte în alte regiuni ale țării. Între 23 și 31 august, forțele insurecționale au eliberat de sub ocupația hitleristă Muntenia, Dobrogea, Oltenia, Banatul și sudul Transilvaniei și Crișanei.

Victoria insurecției armate a contribuit la prăbușirea sistemului de apărare german din Balcani, a deschis direcția strategică a văii Dunării spre Budapesta și Viena, a grăbit înfrângerea definitivă a fascismului în Europa.

INSEMNĂTATEA ISTORICĂ

A INSURECȚIEI ANTIFASCISTE

democrație și progres, a constituit o cotitură în istoria poporului român, deschizând epoca unor profunde prefaceri înnoitoare care au schimbat din temelii înfățișarea țării.

Cotitura politică radicală, determinată de insurecție în dezvoltarea istorică a României, a constatat, în primul rând, în răsturnarea dictaturii militare-fasciste. Astfel, contradicția dintre masele largi, populare, pe de o parte, și dictatura militară-fascistă sprijinită de baionetele hitleriste, pe de altă parte, a fost soluționată potrivit intereselor vitale ale țării, aspirațiilor poporului.

După insurecție, Partidul Comunist Român, care a luptat timp de peste două decenii în condițiile grele ale ilegalității, a devenit pentru prima oară participant la guvernarea țării.

Descătușind uriașă energie revoluționară a maselor populare, insurecția a oferit maselor posibilitatea să se organizeze și să cucerească treptat poziții, ceea ce a deschis drumul care a dus la cucerirea puterii politice de către clasa muncitoare, în alianță cu țărănimea muncitoare și cu celelalte categorii de oameni ai muncii. Astfel, insurecția din august 1944 a marcat începutul revoluției populare în România.

Caracterul antifascist al insurecției s-a împletit indisolubil, date fiind condițiile specifice în care a avut loc, cu sarcinile luptei pentru eliberarea națională a țării. Aservirea politică și subjugarea economică a României de către imperialismul german au fost lichidate. În același timp s-a dat o lovitură zdrobitoare forțelor celor mai reacționare ale claselor dominante românești — cercurile pro-fasciste — și au fost spulberate speranțele reacțiunii interne de a înfăptui, cu sprijin din afară, politica de înhămare a țării la carul uneia sau alteia din grupările imperialismului mondial. Insurecția armată victorioasă a creat condițiile dobândirii adevăratei independențe și suveranități naționale a României.

O însemnătate uriașă a avut faptul că prin insurecție s-au înfăptuit scoaterea țării din războiul hitlerist și alăturarea ei la coaliția antifascistă. Intrarea României în război împotriva Germaniei naziste s-a realizat nu ca urmare a unei lovituri de stat sau a unor conciliabule de culise; ea s-a înfăptuit datorită răsturnării

prin forță a dictaturii militare-fasciste, poporul român impunându-și pe calea insurecției hotărîrea de a întoarce armele împotriva ocupanților hitleriști și a lupta pentru eliberarea țării. În condițiile deosebit de grele și complexe ale prezenței armatelor germane în România s-au asigurat, ca urmare a insurecției, desprinderea rapidă și cu deplin succes a țării din coaliția fascistă și întoarcerea armelor de către întreaga armată română împotriva Germaniei fasciste. Aceasta a vădit cu pregnanță starea de spirit antifascistă, antihitleristă care domnea în cele mai largi straturi ale poporului român, precum și capacitatea forțelor antihitleriste, în fruntea cărora se afla Partidul Comunist Român, de a organiza și conduce poporul la izbîndă.

Desfășurarea insurecției și evenimentele istorice care i-au urmat au reliefat cu tărie patriotismul și capacitatea de luptă a poporului român, popor profund atașat înaltelor idealuri de libertate și progres ale umanității.

Partidul Comunist Român, călit în focul luptelor de clasă și antifasciste, legat strîns de clasa muncitoare și popor, a insuflat maselor populare, forțelor insurecționale hotărîrea de a acționa cu toată vigoarea. Stabilirea justă de către forțele insurecționale a momentului declanșării insurecției și a obiectivelor ei, repartizarea rațională a efectivelor și mijloacelor de luptă, realizarea surprinderii au pus comandamentul german în imposibilitatea de a acționa coordonat, ceea ce a permis nimicirea sau capturarea a numeroase trupe germane.

Începerea revoluției populare printr-o acțiune necrutătoare cu arma în mînă împotriva celui mai înverșunat dușman al poporului român s-a răsfrînt asupra cursului luptei revoluționare a maselor. Imediat după 23 August 1944 a sporit considerabil numărul formațiunilor de luptă patriotice, a crescut prestigiul lor în rîndurile maselor populare. Creșterea numărului și capacității de luptă a formațiunilor patriotice a întărit brațul înarmat al clasei muncitoare, al poporului.

În același timp, participarea armatei române la insurecție și la războiul antihitlerist, precum și creșterea influenței forțelor democratice revoluționare în rîndurile militarilor au avut ca urmare faptul că marea burghezie și moșierimea au ajuns în situația de a nu se mai putea bizui pe armată pentru a lovi în lupta maselor, de a fi lipsite de cel mai puternic mijloc de represiune pe care l-au avut la îndemînă.

În fața ofensivei revoluționare a maselor, clasele exploatatoare nu și-au mai putut reface niciodată pozițiile zdruncinate. Forța maselor, eficiența acțiunilor populare, inițiativa forțelor revoluționare și democratice, în frunte cu Partidul Comunist Român, au crescut neconținut, în raport direct cu procesul de subzire a pozițiilor claselor dominante, a reacțiunii în ansamblu.

Răsturnarea dictaturii militare-fasciste și intrarea României în războiul antihitlerist au avut urmări adînci nu numai pe plan intern, ci și pe plan extern, grăbind victoria deplină și definitivă asupra Germaniei naziste, așa cum consemnau numeroase documente și organe de presă ale vremii.

La 25 august, ziarul „Pravda” și toată presa sovietică consemnau evenimentul din România „de natură să concentreze asupra sa cea mai mare atenție”. Sintetizînd aprecierile presei străine, ziarul sovietic „Pravda” scria la 28 august: „Importanța ieșirii României din Axă depășește cadrul României. Presa străină are dreptate cînd spune că aceasta înseamnă prăbușirea întregului sistem german de apărare din Balcani”.

Reluînd știrile transmise în seara zilei de 23 August 1944 de posturile de radio, cotidianul american „Christian Science Monitor” remarcă la 24 august 1944 însemnătatea actului săvîrșit de poporul român, consemnînd că „rămășițele armatelor 6 și 8 germane au fost prinse în cursă între ruși și români, care, în conformitate cu ordinea primite de la București, au atacat pe germani”. Același ziar american sublinia semnificația evenimentelor din România pentru sud-estul Europei; el scria că „pierderea României înseamnă dispariția rapidă a tuturor vestigiilor dominației Axei în Balcani. Bulgarii îi vor urma fără îndoială. Apoi, cu ajutorul mareșalului de partizani iugoslav, Iosip Broz (Tito), garnizoanele germane din Grecia și insulele Mării Egee vor fi izolate și lăsate în mîinile grecilor, care au multe să le spună”.

În aceeași zi, gazeta londoneză „Times” aprecia că hotărîrea României „va avea un efect tonic în Turcia, care... a asistat la dezvoltarea ostilităților românești împotriva exploatării și tiraniei germane cu un interes și o simpatie ce datează din zilele Înțelegerii Balcanice”.

Prin doborîrea dictaturii militare-fasciste, România a intrat într-o nouă perioadă a istoriei sale; lupta antifascistă și de eliberare națională s-a dezvoltat rapid într-o amplă mișcare socială care a cuprins principalele forțe revoluționare ale societății, hotărîte să pună capăt exploatarei și asupririi burgheziei și moșierimii, dependenței față de puterile străine, să asigure un curs progresist societății românești.

Partidul Comunist Român s-a dovedit la înălțimea cerințelor noii etape istorice prin care trecea țara, afirmîndu-se ca singura forță politică în stare să organizeze și să conducă lupta revoluționară a maselor.

BIBLIOGRAFIE

pentru propagandiști și cursanți — perioada 1934 — 1944 —

NICOLAE CEAUȘESCU, *Partidul Comunist Român — continuator al luptei revoluționare și democratice a poporului român, al tradițiilor mișcării muncitorești și socialiste din România*. Expunere la adunarea festivă organizată cu prilejul aniversării a 45 de ani de la crearea Partidului Comunist Român — 7 mai 1966 —, în: NICOLAE CEAUȘESCU, *România pe drumul desăvîșirii construcției socialiste*, vol. 1, Editura politică, București, 1963, p. 368—380.

NICOLAE CEAUȘESCU, *Cuvîntare la sesiunea jubiliară a Marii Adunări Naționale consacrată celei de-a XXV-a aniversări a eliberării patriei de sub jugul fascist — 22 august 1969 —*, Editura politică, București, 1969, p. 5—18.

NICOLAE CEAUȘESCU, *Semicentenarul glorios al Partidului Comunist Român*. Expunere la adunarea solemnă din Capitală. 7 mai 1971, Editura politică, București, 1971, p. 10—14.

*

TRAIAN BUNESCU, *Dictatul de la Viena — încălcare brutală a independenței și suveranității*, în „Analele Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R.”, anul XIV, nr. 1/1968, p. 69—84.

NICOLAE COPOIU, ION BABICI, *Manifestări internaționaliste ale proletariatului din România*, în „Anale de istorie”, anul XVI, nr. 5/1970, p. 62—72.

FLOREA DRAGNE, CONSTANTIN PETCULESCU, *Călimba revoluționară a tineretului, obiectiv major al activității P.C.R. (1921—1944)*, în „Anale de istorie”, anul XVII, nr. 5/1971, p. 25—42.

TITU GEORGESCU, *Contribuția intelectualității la lupta antifascistă din România (1933—1944)*, în „Analele Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R.”, anul XI, nr. 3/1965, p. 36—51.

GHEORGHE I. IONIȚĂ, *Organizațiile democratice create, îndrumate și influențate de P.C.R. — rezervor de cadre și energii revoluționare, mijloc important de stringere a legăturilor partidului cu masele în anii 1921—1944*, în „Anale de istorie”, anul XV, nr. 1/1969, p. 31—52.

ȘTEFAN MUȘAT, *Coloana a V-a hitleristă în România*, în „Anale de istorie”, anul XVI, nr. 6/1970, p. 128—144.

CONSTANTIN NICOLAE, PETRE ILIE, *Din activitatea P.C.R. pentru făurirea unei largi coaliții de forțe antihitleriste*, în „Anale de istorie”, anul XV, nr. 3/1969, p. 16—30.

GHEORGHE TUTUI, *Realizarea Frontului Unic Muncitoresc — moment de însemnătate istorică în lupta de eliberare a poporului român*, în „Anale de istorie”, anul XV, nr. 2/1969, p. 3—15.

ȘTEFAN VOICU, *Pagini de luptă a Partidului Comunist Român împotriva fascismului, pentru independență și suveranitate națională (1934—1940)*, în „Lupta de clasă” nr. 6/1966, p. 59—80.

GHEORGHE ZAHARIA, *Partidul Comunist Român — forța conducătoare a insurecției din august 1944*, în „Anale de istorie”, anul XV, nr. 4/1969, p. 35—48.

BIBLIOGRAFIE SUPLIMENTARĂ PENTRU PROPAGANDIȘTI

August '44. *Culegere de studii*, București, 1971.

File din istoria U.T.C., Editura politică, București, 1972.

Din lupta antifascistă pentru independență și suveranitatea României. *Culegere de studii*, ediția a II-a, Editura militară, București, 1971.

Probleme de politică externă a României. 1919—1939. *Culegere de studii*, ediția a II-a, Editura militară, București, 1971.

Voluntari români în Spania. 1936—1939. *Amintiri și documente*, Editura politică, București, 1971.

Români în rezistența franceză în anul celui de-al doilea război mondial. *Amintiri*, Editura politică, București, 1969.

GH. I. IONIȚĂ, *P.C.R. și masele populare*, Editura științifică, București, 1971.

OLIMPIU MATICHESCU, *Apărarea patriotică*, Editura științifică, București, 1971.

AL. GH. SAVU, *Dictatura regală. 1938—1940*, Editura politică, București, 1970.



De la revoluția antifascistă și democratică la construirea societății socialiste dezvoltate în Republica Democrată Germană

EMILIA BALĂNICĂ

Zdrobirea Germaniei fasciste de către coaliția antihitleristă a poarelor, a cărei forță principală, care a purtat greul războiului, a fost Uniunea Sovietică, deschidea în fața forțelor progresiste ale poporului german perspectiva construirii unei Germanii noi, pașnice și democratice.

Intr-un moment în care în centrul Berlinului trupele sovietice mai purtau lupte împotriva unităților hitleriste, pe teritoriul aflat sub administrația autorităților militare sovietice se luau — cu contribuția activă a antifasciștilor germani, în primul rând a comuniștilor — primele măsuri pentru instaurarea unei orînduiri antifasciste și democratice.

Încă în documentele programatice ale conferinței de partid din octombrie 1935, cunoscută sub numele de Conferința de la Bruxelles, și ale Conferinței de la Berna, din 30 ianuarie — 1 februarie 1939, care, de fapt, se întrunise la Draveil, lângă Juvisy, pe Sena, la sud de Paris, Partidul Comunist German formulase o serie de concluzii importante în ceea ce privește drumul pe care clasa muncitoare germană trebuia să-l străbată pentru cucerirea puterii, precum și relația dintre revoluția democratică și cea socialistă în condițiile Germaniei. Odată cu crearea, în iulie 1943, a Comitetului național „Germania liberă”, P.C.G. și-a aprofundat concepția privind făurirea orînduirii antifasciste și democratice. Dezvoltarea ulterioară a acestei concepții și transpunerea ei în practică au avut loc în condiții esențial modificate. După capitularea necondiționată a Germaniei hitleriste, țara a trecut sub autoritatea marilor puteri aliante învingătoare, guvernele acestora exercitînd atît puterea supremă cît și funcțiile de administrare la nivel central și local. Pe prim plan se aflau problemele denazificării și demilitarizării Germaniei, creării condițiilor pentru formarea unei noi administrații, democratice. Procesul acesta a cunoscut însă un curs calitativ deosebit în diferitele zone de ocupație din Germania, aflate sub controlul unor state cu orînduire socială diferită. În zona de care răspundea primul stat socialist — U.R.S.S. —, ca urmare a măsurilor ferme în direcția îndeplinirii hotărîrilor comune ale aliaților cu privire la defascizare și la lichidarea puterii monopolurilor imperialiste germane, s-au creat condiții favorabile activității forțelor progresiste interne, un rol hotărîtor revenind în această activitate acelor forțe care reprezentau interesele oamenilor muncii.

După capitularea Germaniei fasciste, P.C.G. a pășit în viața politică a țării cu un program mobilizator de măsuri îndreptate spre făurirea unei Germanii libere, pașnice și democratice. În istorica *Chemare* din 11 iunie 1945 adresată poporului german — apreciată a fi unul dintre cele mai importante documente ale mișcării muncitorești germane¹ —, P.C.G. a expus linia sa strategică și tactică privind dez-

¹ *Aufruf des Zentralkomitees der Kommunistischen Partei Deutschlands an das deutsche Volk zum Aufbau eines antifaschistisch — demokratischen Deutschlands*, în *Dokumente aus den Jahren 1945-1949. Um ein antifaschistisch-demokratisches Deutschland*, Staatsverlag der DDR, Berlin, 1968, p. 56.

voltarea societății germane după război. Reluând obiectivele programatice stabilite în anii anteriori, *Chemarea* arăta că, deși Germania atinsese un grad înalt de industrializare, ea nu se afla nemijlocit în fața revoluției socialiste, ci în fața desăvârșirii transformărilor burghezo-democratice afirmate de revoluțiile de la 1848 și 1918, a realizării consecvente a sarcinilor revoluției antifasciste și democratice, sub conducerea clasei muncitoare. P.C.G. a apreciat că, într-o țară ca Germania, în care clasele exploatare fuseseră deosebit de puternice, iar propaganda fascistă desfășurată timp de decenii a avut o influență deosebit de nefastă în rândurile populației, nu se putea trece printr-un salt de la dominația imperialismului la dictatura proletariatului². Indicând drumul de înlăturare a revoluției antifasciste și democratice, P.C.G. pornea de la situația reală existentă în Germania, unde forțele progresiste au fost mult slăbite în cei 12 ani de dictatură fascistă.

Chemarea preciza că, în condițiile istorice de dezvoltare a Germaniei, era necesară formarea unei republici parlamentare, democratice, unitare, în care să fie respectate toate drepturile și libertățile poporului. Făurirea unei ordini antifasciste și democratice era un imperativ de importanță națională, corespunzând intereselor poporului. *Chemarea* prevedea acțiuni de o importanță deosebită pentru dezvoltarea țării: lichidarea completă a resturilor regimului hitlerist, crearea unor organe de autoadministrare așezate pe baze democratice, exproprierea criminalilor de război și a marilor proprietari funciari, promovarea unui spirit democratic, progresist în instituțiile de învățământ etc. Pe baza acestui program de acțiune, P.C.G. propunea o platformă pentru crearea Blocului partidelor antifasciste și democratice, în care să intre Partidul comunist, Partidul social-democrat, Partidul de centru și altele.

Punând ca sarcină principală în fața poporului distrugerea definitivă a imperialismului german, smulgerea rădăcinilor social-economice ale fascismului³, P.C.G. pornea de la următoarele premise:

- Înlăturarea puterii și poziției deținute de capitalul monopolist în întreaga economie însemna, de fapt, distrugerea coloanei vertebrale a capitalismului german;

- Smulgerea mijloacelor economice și politice din mîna celor vinovați de dezlănțuirea războiului constituia singura cale pentru a se putea asigura o dezvoltare progresivă a forțelor productive în interesul întregii societăți;

- În înlăturarea capitalului monopolist erau interesate atît clasa muncitoare și ceilalți oameni ai muncii, cît și păturile mijlocii și chiar întreprinzătorii particulari nemonopolști.

Măsurile preconizate de P.C.G. pentru construirea unei ordini antifasciste și democratice erau în deplină concordanță cu principiile acordului de la Potsdam, semnat la 2 august 1945 de U.R.S.S., S.U.A., Marea Britanie și apoi, la 7 august același an, de Franța, care prevedea denazificarea, demilitarizarea și democratizarea Germaniei, nimicirea puterii economice a uniunilor monopoliste.

Transformările antifasciste și democratice au început, de fapt, în zona de ocupație sovietică încă din mai 1945, cu înlăturarea numeroșilor fasciști care mai ocupau posturi de răspundere în administrația de stat. Din 1945 pînă în 1948 peste 520 000 de naziști au fost îndepărtați din diferite posturi publice și înlocuiți cu elemente democratice⁴. Antifasciștii germani, cu ajutorul administrației sovietice, au creat, la sate și orașe, organe de autoadministrare democratică. În urma alegerilor din toamna anului 1946, activitatea de autoadministrare în cele cinci landuri ale Germaniei răsăritene se găsea în mîna corpurilor parlamentare alese și a guvernelor alcătuite de ele⁵.

Preluarea de către clasa muncitoare și celelalte forțe antifasciste a funcțiilor politice hotărîtoare a constituit premisa realizării sarcinilor ce reveneau revoluției antifasciste și democratice.

În scopul favorizării unei vieți politice care să impulsioneze refacerea economică a țării, administrația militară sovietică a permis, printr-un ordin din 10 iunie 1945, constituirea și activitatea în zonă a partidelor și organizațiilor antifasciste și democratice. Ca urmare, la 15 iunie 1945 s-a constituit Partidul Social-Democrat al Germaniei, iar la sfîrșitul lunii iunie și în iulie au luat ființă încă

² *Geschichte der deutschen Arbeiterbewegung*, Band 6, Dietz Verlag, Berlin, 1966, p. 46.

³ *Dokumente aus den Jahren 1945-1949. Um ein antifaschistisch-demokratisches Deutschland*, p. 60-61. Vezi și *Dokumente der Sozialistischen Einheitspartei Deutschlands*, Band IX, Dietz Verlag, Berlin, 1965, p. 186.

⁴ *Sachwörterbuch der Geschichte*, Band 1, Dietz Verlag, Berlin, 1969, p. 65.

⁵ *Dokumente aus den Jahren 1945-1949...*, documentele nr. 133 și 135.

două partide: Uniunea Creștin-Democrată (U.C.D.) și Partidul Liberal-Democrat al Germaniei (P.L.D.G.). Înființarea acestor ultime două partide, în care au intrat elemente burgheze, nu putea constitui un impediment pentru construcția antifascistă și democratică⁶. Ulterior, elementele reacționare care se aflau în conducerea acestor partide și se împotriveau cursului democratizării țării au fost demascate de partidele P.C.G. și P.S.D.G. cât și de forțele cu orientare progresistă din cele două partide.

Considerând că sarcinile care stăteau în fața clasei muncitoare și a tuturor celorlalte forțe antifasciste puteau fi realizate numai printr-o conjugare a tuturor eforturilor naționale, a întregului potențial economic și uman, P.C.G. a inițiat constituirea Blocului Partidelor Antifasciste și Democratice, înființat la 14 iulie 1945, în care au intrat cele patru partide existente (P.C.G., P.S.D.G., U.C.D. și P.L.D.G.). În a doua jumătate a anului 1948, la Bloc au aderat Uniunea Sindicatelor Libere Germane și încă două partide, create în prima jumătate a aceluiași an: Partidul Tărănesc Democrat al Germaniei și Partidul Național Democrat al Germaniei. Partidele reprezentate în Bloc au luat parte activă la pedepsirea criminalilor de război și la edificarea ordinii antifasciste și democratice. Rolul conducător în Blocul Partidelor Antifasciste și Democratice îl aveau reprezentanții poporului muncitor, în frunte cu partidul marxist-leninist, ceea ce garanta adoptarea unei poziții ferme în construcția democratică. Acest Bloc, denumit după 1949 Blocul Democrat, a reprezentat, încă de la crearea sa, expresia alianței clasei muncitoare cu ceilalți oameni ai muncii, cu păturile mijlocii ale populației și cu alte forțe democratice.

Pentru a face față multiplelor sarcini economice, sociale și culturale ce-i rețineau în conducerea reconstrucției țării, P.C.G. a considerat ca o necesitate de prim ordin unificarea mișcării muncitorești. În acest scop, încă de la 19 iunie 1945, între P.C.G. și P.S.D.G. s-a stabilit un program de acțiune comun și s-au realizat înțelegeri cu privire la măsurile de unificare. Apelul P.S.D.G. adresat populației germane la 15 iunie 1945 avea multe puncte asemănătoare cu *Chemarea* P.C.G. din 11 iunie 1945. Conclucrarea dintre P.C.G. și P.S.D.G. a dus la convocarea Conferinței celor 60 (20 și 21 decembrie 1945), reprezentând ambele partide, care a stabilit măsurile pentru lărgirea și adâncirea acțiunilor în vederea unificării și a prevăzut ca țel „realizarea hegemoniei politice a clasei muncitoare în spiritul învățaturii marxismului consecvent”⁷.

În zonele vestice ale Germaniei au avut loc, de asemenea, acțiuni și înțelegeri în scopul unificării. Au existat însă și adversari ai unificării în conducerea social-democrației. Într-o declarație a Comisiei centrale a P.S.D.G. din 27 martie 1946 se arăta că acești adversari ai unificării au trecut „la organizarea unei lupte deschise împotriva Comisiei centrale și a hotărârilor comisiei partidului și, în sfârșit, au pășit în mod deschis la sciziune”⁸.

Congresul de unificare și constituirea Partidului Socialist Unit din Germania (P.S.U.G.) a avut loc la 21—22 aprilie 1946. La întemeierea sa, P.S.U.G. număra 1 298 000 de membri, dintre care o treime proveneau din rîndurile P.C.G., o altă treime din P.S.D.G., iar restul îl reprezentau noii membri intrați din rîndurile elementelor antihitleriste⁹. Organele conducătoare ale partidului unificat s-au format pe bază de paritate. Președinți ai P.S.U.G. au fost aleși Wilhelm Pieck, din partea P.C.G., și Otto Grotewohl, din partea P.S.D.G., iar vicepreședinți Walter Ulbricht și Max Fechner.

Prin unificarea mișcării muncitorești s-a schimbat în mod hotărîtor raportul de forțe în favoarea clasei muncitoare și a aliaților săi. S-a întărit rolul de hegemon al clasei muncitoare, care avea în frunte un partid cu o bogată experiență politică, în stare să conducă poporul la realizarea noilor transformări social-politice. „Întemeierea Partidului Socialist Unit din Germania — se arăta în hotărîrea Biroului Politic al C.C. al P.S.U.G. din 10 august 1965 — a fost după «Manifestul Partidului Comunist», după nașterea mișcării muncitorești revoluționare în Germania și în-

⁶ *Geschichte der deutschen Arbeiterbewegung*, Band 6, p. 57. Vezi și: Stefan Doernberg, *Kurze Geschichte der DDR*, Dietz Verlag, Berlin, 1968, p. 45-46.

⁷ *Dokumente und Materialien zur Geschichte der deutschen Arbeiterbewegung*, Band 1, Berlin, 1959, p. 352.

⁸ *Ibidem*, p. 374.

⁹ Walter Ulbricht, *25 Jahre nach der Einigung der Arbeiterbewegung*, în „Beiträge zur Geschichte der Arbeiterbewegung”, număr special, 1971, p. 7.

temeierea Partidului Comunist German, în anul 1918, cea mai mare cucerire a clasei muncitoare germane¹⁰.

Crearea partidului unic al clasei muncitoare și măsurile ce fuseseră luate în vederea democratizării organelor de stat au făcut posibilă trecerea la înfăptuirea a două mari acte revoluționare: naționalizarea întreprinderilor aparținând criminaților de război și reforma agrară.

Încă înainte de unificare, în august 1945, P.C.G., sprijinit de P.S.D.G și de sindicate, a inițiat o largă mișcare de masă pentru reforma agrară, mobilizând la acțiune țărănimea cu pământ puțin, muncitori agricoli și țărani evacuați*. În interesul consolidării alianței dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare, P.C.G. adoptase măsuri profund democratice, care prevedeau: exproprierea fără despăgubire a marilor proprietari agricoli cu peste 100 ha; constituirea de comisii pentru aplicarea reformei agrare în fiecare sat, formate din muncitori agricoli, evacuați și țărani care posedau mai puțin de 5 ha; distribuirea pământului provenit din expropriere și improprietărea țăranilor cu loturi de 5 pînă la 10 ha, potrivit calității terenurilor.

Începută în septembrie 1945, reforma agrară a fost terminată, în linii esențiale, pînă la sfîrșitul anului 1946. Cu toată împotrivirea iuncherilor, sprijiniți de elementele reacționare, marea proprietate privată asupra pământului a fost complet lichidată. De asemenea, au fost expropriate proprietățile naziștilor, ale criminalilor de război. În urma reformei, statul dispunea de un fond de 3 298 082 ha¹¹, din care peste două milioane ha au fost repartizate celor fără pământ sau cu pământ puțin. Șeptelul și uneltele agricole confiscate au fost și ele împărțite, iar mașinile agricole mari au intrat în administrația comitetelor țărănești de întrajutorare, care hotărau asupra modului de folosire a acestora.

După reforma agrară, aproape trei sferturi din suprafața agricolă se găsea în mîinile țăranimii muncitoare. A crescut mult numărul gospodăriilor țărănești care posedau între 5 și 10 ha. Structura social-economică a satului s-a schimbat și, odată cu ea, s-a schimbat și raportul de forțe dintre elementele capitaliste și oamenii muncii de la sate în favoarea țăranimii muncitoare.

Un rol important în agricultură l-au avut cele circa 700 ferme de stat¹² și îndeosebi stațiunile de împrumutat mașini, dotate de stat cu diferite mașini agricole. Fermele de stat și stațiunile de împrumutat mașini, devenite mai tîrziu stațiuni de mașini și tractoare, au format, în perioada revoluției antifasciste și democratice, puternice puncte de sprijin ale clasei muncitoare la sate, avînd, ulterior, un rol important în introducerea și dezvoltarea relațiilor de producție socialiste în agricultură¹³.

Al doilea mare act revoluționar din perioada revoluției antifasciste și democratice a fost naționalizarea întreprinderilor — trecerea în proprietatea poporului a bunurilor aparținînd marilor concerne industriale, băncilor, criminalilor de război. Măsurile luate de P.S.U.G. în vederea lichidării bazelor capitalismului monopolist au avut sprijinul întregii clase muncitoare, cu ajutorul căreia s-a înfăptuit naționalizarea întreprinderilor industriale. Primul pas care a dat semnalul naționalizării s-a produs în landul Saxa, puternic industrializat. În mai 1946, din inițiativa P.S.U.G., în acest land s-a organizat un referendum prin care populația trebuia să se pronunțe asupra exproprierei întreprinderilor ce au aparținut cadrelor naziste și criminalilor de război și a trecerii bunurilor acestora în proprietatea poporului. Clasa muncitoare și alte pături ale populației din Saxa și-au dat adeviziunea în masă la aceste acte revoluționare. Exemplul landului Saxa a fost urmat și de celelalte landuri, astfel încît, în 1946, naționalizările au cuprins întreaga Germanie răsăriteană.

În urma exproprierei monopolistilor și a trecerii exploatărilor miniere în proprietatea poporului, s-a format un sector de stat în economie, care la începutul

¹⁰ *Dokumente der Sozialistischen Einheitspartei Deutschlands*, Band X, Dietz Verlag, Berlin, 1967, p. 442.

* Potrivit unei înțelegeri între Marea Britanie, U.R.S.S. și S.U.A., care a devenit parte componentă a acordului de la Potsdam, s-a hotărît strămutarea populației germane din Polonia, Cehoslovacia și Ungaria în interiorul Germaniei.

¹¹ R. Stöckigt, *Der Kampf der KPD um die demokratische Bodenreform*, Dietz Verlag, Berlin, 1964, p. 262.

¹² W. Falk, G. Richter, W. Schmidt, *Wirtschaft, Wissenschaft, Welthöchststand*, Verlag Die Wirtschaft, Berlin, 1969, p. 66.

¹³ *Ibidem*, p. 84.

anului 1948 reprezenta 8% din totalul întreprinderilor industriale și dădea circa 40% din producția industrială brută¹⁴. Alături de întreprinderile proprietate de stat, existau peste 200 de întreprinderi pe acțiuni sovietice, a căror producție, în 1948, reprezenta 22% din totalul producției industriale a Germaniei răsăritene¹⁵. Întreprinderile pe acțiuni sovietice făceau parte din bunurile preluate ca plată în contul despăgubirilor de război; ele au fost predate poporului german, în mod treptat, până în 1954, ceea ce a dus la întărirea progresivă a sectorului de stat.

Prin realizarea reformei agrare și a naționalizării marilor întreprinderi industriale și a băncilor, marea burghezie imperialistă și marii proprietari funciari din Germania răsăriteană au fost lipsiți de baza economică a puterii lor, fiind lipsite, prin aceasta, de posibilitatea de a mai influența mersul politic al societății. Clasa muncitoare și țărănimea muncitoare dobândiseră o puternică bază economică prin formarea sectorului de stat în industrie și înfăptuirea reformei agrare, deveniseră forțele dominante în societate. Datorită acestor schimbări politice-economice, la 12 februarie 1948 administrația sovietică trece în mâna clasei muncitoare și a celorlalte forțe democratice întreaga conducere și îndrumare a economiei din Germania răsăriteană. Organismul nou creat, care a preluat această conducere, a fost Comisia Economică Germană¹⁶.

În a doua jumătate a anului 1948 s-au creat condiții favorabile pentru trecerea la planificarea economiei¹⁷. A fost elaborat planul de doi ani (1949—1950), cu ajutorul căruia dezvoltarea politică și economică a țării a început să fie dirijată de statul oamenilor muncii, în scopul satisfacerii intereselor acestora. La sfârșitul planului de doi ani, aportul sectorului de stat la totalul producției industriale a devenit preponderent. Dacă în 1948 producția industrială a întreprinderilor de stat și sovietice reprezenta 61%, iar cea a întreprinderilor particulare 39%, în 1950 întreprinderile de stat și sovietice realizau 75% din total¹⁸.

Sectorul de stat, prin poziția dominantă în economie, prin faptul că în componența sa intrau întreprinderile producătoare de energie, cele metalurgice și de exploatare minieră, a putut să determine, după primii doi ani de planificare economică, evoluția întregii economii.

O mare importanță în transformările antifasciste și democratice au avut măsurile pentru dezrădăcinarea concepțiilor reacționare și fasciste, pentru o reînnoire în domeniul culturii și ideologiei. Prin eforturi deosebite, în scurt timp au fost pregătite mii de cadre didactice, mai ales din rândurile clasei muncitoare, care au înlocuit elementele fasciste din învățământ. În mai-iunie 1946 au fost emise legile privitoare la reforma învățământului, prin care s-au înlăturat privilegiile în legătură cu primirea în școli. S-au elaborat noi manuale, noi cărți, cu conținut democratic. Școala de 8 ani a devenit obligatorie pentru toți copiii. Transformările din sistemul de educație și învățământ, începute în perioada 1945—1949, au fost continuate, fiind adaptate cerințelor dezvoltării sociale.

Un rol însemnat în propagarea ideilor democratice a avut *Uniunea culturală*, în care erau cuprinși scriitori, oameni de artă, profesori, specialiști din domeniul tehnic-științific.

Prin democratizarea aparatului de stat, prin reforma agrară, prin naționalizările făcute, ca și prin reforma învățământului și reînnoirea culturală, partidul marxist-leninist al clasei muncitoare a reușit să îmbine năzuințele antifasciste și democratice ale clasei muncitoare cu cele ale diferitelor pătri sociale. Forțele democratice au devenit dominante în societate, iar elementele contrarevoluționare nu au mai putut și nu au mai îndrăznit să se împotrivescă în mod organizat și fățiș mersului istoriei.

Concomitent cu democratizarea vieții economice și sociale, P.S.U.G. a militat activ pentru realizarea unității poporului german. Din inițiativa sa, în 1947 s-a născut mișcarea *Congresul popular pentru unitatea Germaniei*, la care au participat reprezentanți din întreaga țară. Această mișcare a fost însă interzisă în zonele vestice, unde era promovată o politică de scindare a Germaniei. Astfel, la 1 ianuarie 1947, zona de ocupație americană s-a unit cu zona de ocupație britanică, creându-se Bizonia, iar prin alăturarea zonei de ocupație franceze, în 1948, s-a format Trizonia,

¹⁴ *Sachwörterbuch der Geschichte*, Band 1, p. 534.

¹⁵ W. Falk, G. Richter, W. Schmidt, *Op. cit.*, p. 127.

¹⁶ Stefan Doernberg, *Kurze Geschichte der DDR*, p. 132-133.

¹⁷ *Geschichte der deutschen Arbeiterbewegung*, Band 6, p. 255.

¹⁸ *Sachwörterbuch der Geschichte*, Band 1, p. 63.

pe teritoriul căreia, la 7 septembrie 1949, a fost proclamat statul vest-german separat, sub denumirea de Republica Federală a Germaniei.

În aceste condiții, forțele patriotice din Germania răsăriteană, sub conducerea clasei muncitoare, în frunte cu partidul său marxist-leninist, au hotărât și au înfăptuit Republica Democrată Germană, la 7 octombrie 1949. Tot atunci a fost adoptată Constituția țării. În felul acesta, pe teritoriul vechiului Reich german s-au născut și s-au dezvoltat două state germane fundamental diferite ca orînduire social-economică și politică — Republica Democrată Germană, stat socialist al muncitorilor și țăranilor, și Republica Federală a Germaniei, în care orînduirea capitalistă s-a menținut.

La 15 octombrie 1949, Uniunea Sovietică a recunoscut Republica Democrată Germană și a stabilit cu ea relații diplomatice. La 20 octombrie 1949, Consiliul de Miniștri al Republicii Populare Române a luat hotărîrea de a propune guvernului provizoriu al R.D.G. un schimb de misiuni diplomatice. Pînă în aprilie 1950 celelalte țări de democrație populară din Europa și Asia au recunoscut, de asemenea, R.D.G. și au stabilit cu ea relații diplomatice.

Prin tratatul din septembrie 1955 privitor la relațiile dintre R.D.G. și U.R.S.S., Republica Democrată Germană a căpătat libertatea de a decide în problemele de politică internă și externă, inclusiv în stabilirea relațiilor ei cu Republica Federală a Germaniei.

Constituirea Republicii Democratice Germane a însemnat încheierea, în linii esențiale, a etapei revoluției antifasciste și democratice. Baza economică a puterii imperialismului, monopolurilor și marilor proprietari de pămînt fusese înlăturată pentru totdeauna, a fost instaurată puterea de stat a muncitorilor și țăranilor, care se sprijinea pe proprietatea de stat asupra celor mai importante mijloace de producție, au fost create organele puterii de stat democratice, clasa muncitoare a dobîndit hegemonia în economie și în viața socială, s-a înfăptuit reforma agrară, fascismul și ideologia sa fuseseră înlăturate.

Proclamarea R.D.G. a deschis drumul etapei revoluției socialiste, deși în perioada anterioară apăruseră germeni ai socialismului, iar după 7 octombrie 1949 trebuiau desăvîrșite unele sarcini ale etapei antifasciste și democratice. În acest sens, Conferința P.S.U.G. din 1 ianuarie 1949 arătase că perioada de transformări democratice, antifasciste nu se încheiase, că mai erau necesare măsuri pentru întărirea sectorului de stat, pentru trecerea la o planificare pe termen lung, întărirea, în continuare, a organelor administrației de stat și alte măsuri cu caracter democratic.

Prin proclamarea R.D.G., forțele democratice ale poporului, sub conducerea clasei muncitoare, în frunte cu partidul său marxist-leninist, și-au creat baza de stat necesară pentru întărirea ordinii antifasciste-democratice și pentru trecerea la înfăptuirea revoluției socialiste.

După întemeierea Republicii Democratice Germane, P.S.U.G. a luat inițiativa elaborării primului plan cincinal (1951—1955), ale cărui linii directoare de dezvoltare economică a țării au fost aprobate de cel de-al III-lea Congres al P.S.U.G., din 20—24 iulie 1950. Sarcinile principale ale planului cincinal au constat în înlăturarea disproporțiilor dintre diferitele sectoare ale economiei, ivite mai ales ca urmare a scindării Germaniei, în crearea bazei metalurgice și a industriei construcțiilor de mașini, menite să asigure materialele și instalațiile necesare procesului de producție socialistă.

Existența unui puternic sector de stat, încă din 1950, dădea clasei muncitoare posibilitatea de a determina dezvoltarea economiei naționale pe calea socialismului și de a atrage pe mai departe în această operă toate celelalte pături sociale care participaseră la înfăptuirea ordinii antifasciste și democratice.

Documentele P.S.U.G. subliniază că sarcina construirii socialismului nu a fost pusă odată cu adoptarea primului plan cincinal, ci mai tîrziu, la cea de-a II-a Conferință a P.S.U.G., din iulie 1952, cînd s-a subliniat faptul că condițiile politice-economice și conștiința clasei muncitoare și a majorității oamenilor muncii atinseseră un asemenea nivel încît construcția socialismului devenise sarcina de bază a R.D.G. „Crearea bazelor socialismului — se arăta în protocolul conferinței — corespunde atît necesităților dezvoltării economiei, cît și intereselor clasei muncitoare și ale tuturor oamenilor muncii”¹⁹. De asemenea, conferința de partid preciza: „În construcția socialismului este necesar ca, pornind de la învățătura științifică a marxism-

¹⁹ *Protokoll der Verhandlungen der II Parteikonferenz der SED*, Dietz Verlag, Berlin, 1952, p. 58—59.

leninismului, să se ia în considerare particularitățile dezvoltării istorice și specificul acesteia [ale R.D.G.], stadiul actual al dezvoltării noastre”²⁰.

Specificul construcției socialismului în R.D.G. era determinat de gradul de industrializare avansat, în comparație cu alte țări socialiste europene, de numărul mare al muncitorilor — mai mult de jumătate din populația țării —, de situația națională și statală deosebită creată în 1949. O situație particulară o constituia și granița deschisă din Berlin, între R.D.G. și Berlinul de vest. Toate aceste particularități au ridicat în fața P.S.U.G. probleme politice, economice și ideologice complexe, care au cerut soluții specifice.

Sarcina care se punea în R.D.G. în ceea ce privește industrializarea socialistă nu consta în a transforma o țară agrară într-o țară industrială, ci în a reorganiza industria și a o dezvolta corespunzător necesităților unui stat socialist industrial modern, în cadrul unui sistem unitar al economiei naționale²¹. În cursul primului plan cincinal au fost reconstruite sau extins uzine siderurgice și de laminare, s-au construit mari combinate cu instalații moderne, s-au pus în funcțiune mari capacități ale industriei construcțiilor de mașini grele, pentru fabricarea de mașini necesare industriei energetice, exploatărilor miniere, metalurgiei, chimiei, transporturilor etc. În lupta pentru traducerea în viață a liniei partidului privind industrializarea țării, camenii muncii din R.D.G. au reușit să mărească pînă la sfîrșitul cincinalului de 2,4 ori producția metalurgică și mai mult decît dublu cea a construcțiilor de mașini²², în condițiile unei lipse acute de materii prime. Prin utilizarea unor procedee științifice noi s-a ajuns să se obțină cocs metalurgic din lignit, existent din abundență în R.D.G., iar din minereul de fier de slabă calitate, minereu utilizabil în industrie. Desigur, aceasta a însemnat o rezolvare parțială a nevoilor de fier și cărbune, dar ea s-a dovedit de o mare importanță în construirea bazei tehnico-materiale a socialismului²³.

Cel de-al doilea plan cincinal (1956—1960) a reprezentat o nouă treaptă, superioară, în dezvoltarea economiei R.D.G., accentul principal punîndu-se, în continuare, pe dezvoltarea industriei grele. În acei ani, industria energetică și cea a cărbunelui au înregistrat creșteri remarcabile, creîndu-se, totodată, condiții ca industria construcțiilor de mașini să poată asimila în producție instalații și diverse mașini și utilaje cu un grad superior de tehnicitate. Aplicînd procedee tehnico-științifice superioare, industria construcțiilor de mașini a creat utilaje și mașini care să permită trecerea la modernizarea, mecanizarea și automatizarea producției în industrie și în agricultură.

După ce bazele industriei grele au fost consolidate, iar disproporțiile din economie rezolvate în bună parte, începînd din 1958 și, mai ales, după adoptarea planului de șapte ani (1959—1965), R.D.G. a acordat o atenție deosebită dezvoltării cu precădere a industriei chimice, a economiei energetice, a electrotehnicii și a acelor ramuri ale construcției de mașini de care depindeau progresul și creșterea productivității muncii în întreaga economie. În șeptenal s-au dezvoltat industria optică și mecanică fină, petrochimia, industria materialelor plastice și a fibrelor sintetice. Au fost dezvoltate noi ramuri industriale, ca industria constructoare de instalații chimice, industria construcțiilor navale, industria utilajului de foraj petrolier, tehnica semiconductorilor, construcția televizoarelor etc. În același interval, productivitatea muncii a crescut de trei ori.

Întărirea și dezvoltarea continuă a sectorului de stat au făcut ca în 1961 acesta să realizeze 88,6% din totalul producției industriale a țării, sectorului particular revenindu-i numai 3,1%. Restul de 8,3% reprezenta partea întreprinderilor cu participare de stat²⁴.

Din anul 1952, pe lîngă măsurile menite să ducă la consolidarea și la dezvoltarea sectorului socialist în industrie, P.S.U.G. a inițiat o serie de acțiuni pentru transformarea socialistă a agriculturii și legarea celorlalți producători de mărfuri de economia socialistă.

²⁰ Ibidem, p. 60.

²¹ *Studien zur Geschichte der DDR in der 60er Jahren. Wissenschaftliche Entscheidungen, Historische Veränderungen Fundamente der Zukunft*, Staatsverlag der DDR, Berlin, 1971, p. 39.

²² *Wirtschaft, Wissenschaft, Welthöchststand*, p. 151.

²³ *Geschichte der deutschen Arbeiterbewegung*, Band 8, Dietz Verlag, Berlin, 1966, p. 22.

²⁴ *Sachwörterbuch der Geschichte*, Band 1, p. 396.

Transformarea socialistă a agriculturii în R.D.G. a fost una dintre cele mai grele și mai complicate sarcini ale acestei perioade²⁵. Aceasta, deoarece țărănimea, care trebuia atrasă la socialism, devenise, în majoritatea ei, după reforma agrară, prin ajutorul acordat de stat, o țărănime puternică economicște, predominant mijlocașă.

În 1950, după ce reforma agrară fusese încheiată, numărul gospodăriilor aparținând țăranilor muncitori individuali (cu pînă la 20 ha) reprezenta 91% din totalul gospodăriilor, revenindu-le 69,9% din suprafața agricolă²⁶.

Apreciind că existența statului muncitoresc-țărănesc, crearea unei industrii socialiste capabile să aprovizioneze satul cu mașini agricole moderne, înființarea stațiunilor de mașini și tractoare și consolidarea fermelor de stat, precum și alianța care se făurise între clasa muncitoare și țărănimea muncitoare constituiau premise importante pentru construirea bazelor socialismului la sate, Conferința P.S.U.G. din iulie 1952 a hotărît trecerea la cooperativizarea agriculturii. În acest scop, P.S.U.G. a trimis la sate mii de muncitori, care să ajute țărănimea să creeze și să conducă cooperativele agricole de producție. Statul a pus la dispoziția cooperativelor ce se constituiau o tehnică modernă și prin fermele de stat semințe de calitate și vite de rasă.

În politica sa agrară, P.S.U.G. a pornit de la condițiile specifice ale R.D.G., stat industrial dezvoltat, cu o agricultură intensivă și cu o țărănime avînd temeinice cunoștințe agrozootehnice, și a rezolvat problema cooperativizării într-un mod propriu. Țărănimea a fost atrasă la producția cooperatistă în mod treptat și diferențiat, P.S.U.G. inițiind constituirea la sate a trei tipuri de cooperative agricole, în care gradul de socializare a mijloacelor de producție, de contribuție a țăranului la activitatea colectivă a gospodăriei, precum și repartizarea veniturilor între cooperatori sînt diferite. În toate cele trei forme, pămîntul rămîne proprietate privată a țăranului, pentru care primește o rentă, a cărei mărime diferă de la un tip de cooperativă la altul.

La început, în cooperativele agricole de producție au intrat cu precădere foști muncitori agricoli, țărani săraci și evacuați. Cu timpul, elementele capitaliste de la sate cu o comportare leală și care își achitau corect obligațiile față de stat au putut deveni, de asemenea, membri ai cooperativelor agricole de producție.

La sfîrșitul anului 1960, numărul total al cooperativelor se ridica la 19 261, din care 12 908 erau cuprinse în formele I și a II-a, iar 6 353 în forma a III-a, superioară, primele două înglobînd 380 096 de membri, iar forma a III-a 581 443 de membri²⁷.

Cooperativizarea agriculturii în R.D.G. a fost terminată în cursul anului 1961, cînd sectorul socialist al agriculturii a ajuns să cuprindă 92,4% din suprafața agricolă a țării.

După formarea sectorului socialist în industrie, încheierea cooperativizării agriculturii a fost cel mai important eveniment în lupta pentru victoria relațiilor de producție socialiste și înlăturarea sistemului de exploatare a omului de către om²⁸. Victoria la sate a noilor relații de producție a constituit baza economică a formării clasei țăranilor cooperatori²⁹. Ea a însemnat o treaptă superioară în crearea unor condiții de muncă și de viață moderne la sate.

Concomitent cu succesele înregistrate în procesul de industrializare socialistă și în cooperativizarea agriculturii, P.S.U.G. a acționat pentru atragerea la construcția socialismului și a păturilor mijlocii orășenești, care aveau în R.D.G. o pondere economică mare și o influență politică însemnată. La sfîrșitul anului 1955, întreprinzătorii particulari, meșteșugarii și negustorii cu amănuntul (inclusiv membrii de familie de care aceștia erau ajutați) și muncitorii și salariații ocupați în sectorul particular al producției și comerțului reprezentau circa 20% din populația activă a țării³⁰.

În vederea transformării formelor nesocialiste ale economiei și a limitării sferei de acțiune a legilor modului de producție capitalist și a micii producții de mărfuri, în martie 1956, la cea de-a III-a Conferință, P.S.U.G. a pus problema necesității făuririi bazei economice unitare a socialismului.

²⁵ *Geschichte der deutschen Arbeiterbewegung*, Band 8, p. 201.

²⁶ *Geschichte der deutschen Arbeiterbewegung*, Band 7, Dietz Verlag, Berlin, 1966, p. 73.

²⁷ *Sachwörterbuch der Geschichte*, Band 2, Dietz Verlag, Berlin, 1970, p. 15.

²⁸ *Gemeinsam zum Sozialismus. Zur Geschichte der Bündnispolitik der SED*, Dietz Verlag, Berlin, 1969, p. 243.

²⁹ *Geschichte der deutschen Arbeiterbewegung*, Band 7, p. 212.

³⁰ *Geschichte der deutschen Arbeiterbewegung*, Band 8, p. 29.

Pentru atragerea păturilor mijlocii orășenești pe calea construirii socialismului, P.S.U.G. a folosit forme și metode corespunzătoare condițiilor R.D.G. O formă de trecere de la întreprinderile particulare la cele socialiste o reprezintă întreprinderile mixte. Prin participarea cu o cotă-parte la capitalul general al întreprinderii particulare, statul devine coproprietar al mijloacelor de producție în întreprinderile mixte, asigură modernizarea procesului de producție al acestora, integrarea lor în economia planificată și o dezvoltare care țină seamă de nevoile generale ale țării.

Odată cu nașterea întreprinderilor cu participare de stat și transformarea întreprinderilor mici și mijlocii care n-au fost expropriate în întreprinderi mixte a început un proces îndreptat spre corelarea tot mai strânsă a acestor întreprinderi cu economia socialistă planificată.

P.S.U.G. a atras micii meseriași la socialism pe calea cooperativelor de producție meșteșugărească, iar pe micii negustori pe calea comerțului prin comision.

Intellectualitatea cinstită s-a încadrat și ea în lupta pentru făurirea socialismului, în timp ce o nouă intelectualitate se forma din rîndurile clasei muncitoare și ale celorlalți oameni ai muncii.

O parte componentă a politicii P.S.U.G. de construire a socialismului a constituit-o colaborarea sa cu celelalte partide democratice — Partidul Țărănesc Democrat, Uniunea Creștin-Democrată, Partidul Liberal-Democrat al Germaniei și Partidul Național Democrat al Germaniei —, precum și cu organizațiile de masă, în cadrul Frontului Național. În înfăptuirea politicii sale de alianțe, P.S.U.G. a subliniat permanent poziția de clasă, punctul de vedere al clasei muncitoare.

În prima perioadă a revoluției socialiste în R.D.G. a fost creată economia socialistă, menținându-se însă un sector particular, incluzînd întreprinderile și atelierele meșteșugărești particulare. În acest sector legile capitalismului continuau să acționeze, statul intervenind activ pentru micșorarea influenței lor. În procesul reconstrucției și al dezvoltării industriei socialiste, al transformărilor petrecute în comerț și în economia meșteșugărească, s-au născut premisele sistemului unitar de producție socialistă.

Prin trecerea treptată a mijloacelor de producție în proprietatea poporului, prin organizarea unei economii planificate, prin dezvoltarea cooperativelor agricole de producție, a celor de producție meșteșugărească și a întreprinderilor mixte, prin crearea formelor socialiste de comerț, în 1961—1962 s-a realizat victoria relațiilor de producție socialiste și s-a trecut la o nouă etapă istorică: construirea societății socialiste dezvoltate.

Congresul al VI-lea al P.S.U.G., din ianuarie 1963, făcînd bilanțul drumului parcurs de R.D.G. în construcția socialismului, a arătat că schimbările care s-au produs prin trecerea celor mai importante mijloace de producție în mîna poporului, prin transformările esențiale ale formelor de proprietate și ale relațiilor de clasă au dus la înlăturarea bazei economice a clasei capitaliste și la dispariția aproape completă a antagonismelor de clasă³¹. Existența unui procent redus de întreprinderi capitaliste mici și mijlocii, angrenate în economia socialistă, nu putea să schimbe cu nimic victoria relațiilor de producție socialiste³².

Analizînd stadiul concret atins în viața politică, socială și economică a țării, conducerea P.S.U.G. a ajuns la concluzia că socialismul nu mai poate fi considerat ca o scurtă fază de tranziție care pregătește condițiile materiale și spirituale pentru trecerea la comunism, ci că în R.D.G. construcția socialismului va avea nevoie de o perioadă destul de îndelungată, în care timp sistemul socialist să fie construit pe toate planurile. În acest sens, programul P.S.U.G. preciza: „Succesele noastre au schimbat vechile criterii de măsură. În cîțiva ani, volumul producției noastre industriale va atinge — cu excepția unor ramuri ale industriei miniere — întreaga producție a imperiului german din 1937, cu toate că R.D.G. cuprinde mai puțin de un sfert din teritoriile imperiului german de odinioară. Dar acest nivel nu este suficient pentru socialism. Telurile vor fi puse la nivel mai înalt. Interesele poporului, nevoile oamenilor muncii sînt o puternică forță motrice... Ele reclamă socialismul în totalitatea și perfecțiunea sa”³³.

În construcția pe mai departe a socialismului, P.S.U.G. și-a propus ca obiectiv să dovedească superioritatea orînduirii socialiste a R.D.G., în care scop a prevăzut

³¹ *Dokumente der Sozialistischen Einheitspartei Deutschlands*, Band IX, Dietz Verlag, Berlin, 1956, p. 209.

³² *Ibidem*, p. 195.

³³ *Ibidem*, p. 209—210.

În programul său următoarele sarcini principale: dezvoltarea pe mai departe a economiei naționale, creșterea producției și productivității muncii pe baza celui mai înalt nivel atins de știință și tehnică; realizarea noului sistem economic care să se bazeze pe acțiunea deplină a legilor socialismului; adâncirea noilor relații socialiste, dezvoltarea conștiinței socialiste a oamenilor muncii și a spiritului de răspundere față de interesele sociale; transformarea învățământului și culturii într-un bun al tuturor oamenilor muncii, formarea unor personalități socialiste capabile să stăpânească cele mai moderne mijloace de producție; transformarea R.D.G. într-un stat socialist modern, cu mare prestigiu și putere de atracție³⁴.

În programul P.S.U.G., economia constituie cea mai importantă sferă a construcției socialismului, sfera în care trebuie în primul rând dovedită superioritatea asupra orânduirii capitaliste.

Un loc central în lucrările Congresului al VI-lea l-a ocupat concepția strategică generală privind făurirea unui nou sistem de conducere și planificare a economiei, menit să mobilizeze, în condițiile revoluției tehnice-științifice, toate potențele socialismului, să folosească din plin și fără pierderi acțiunea legilor economice ale socialismului. Ideea de bază a noului sistem economic este realizarea unei unități organice între activitatea de conducere științifică și de planificare a economiei și participarea activă, creatoare, nemijlocită a oamenilor muncii la planificare și conducere, folosind principiul cointeressării materiale. Noul sistem de planificare și conducere a economiei a necesitat introducerea de noi măsuri, menite să trezească interesul pentru rezultate cât mai ridicate în producție, pentru îndeplinirea sarcinilor de plan și introducerea transformărilor cerute de revoluția tehnică-științifică.

Ca urmare a aplicării măsurilor prevăzute în noul sistem economic, a crescut atât inițiativa muncitorilor cât și calitatea activității de conducere a întreprinderilor, a uniunilor întreprinderilor de stat, precum și a organelor de conducere de stat și economice. S-a ridicat eficiența economiei naționale, cu efecte pozitive asupra nivelului de viață al oamenilor muncii. A crescut răspunderea întreprinderilor și a uniunilor întreprinderilor de stat în îndeplinirea planului.

Reunit în zilele de 17—22 aprilie 1967, cel de-al VII-lea Congres al P.S.U.G. a arătat că R.D.G. atinsese un asemenea nivel încât perfecționarea sa în continuare era posibilă numai dacă sistemul socialismului se dezvoltă ca întreg, dacă erau asigurate progresul tuturor laturilor sale, unitatea lor armonioasă³⁵. Totodată s-a precizat că trăsăturile ce caracterizează o asemenea dezvoltare sînt: un înalt nivel și un ritm rapid de creștere a forțelor de producție; dezvoltarea în mod permanent a relațiilor de producție socialiste; întărirea statului socialist; dezvoltarea multilaterală a democrației socialiste; un înalt nivel de educație a oamenilor muncii; îmbunătățirea continuă a condițiilor lor de muncă și de viață; pătrunderea în toate domeniile vieții sociale a ideologiei și culturii socialiste³⁶.

Congresul a arătat, de asemenea, că țelurile politice ale clasei muncitoare pot fi realizate numai dacă se înfăptuiește pas cu pas noul sistem economic. Acest sistem include dezvoltarea proporțională a economiei, o structură economică de înaltă eficiență, stabilită pe bază de prognoză, un înalt nivel tehnic-științific al produselor hotărîtoare, al organizării producției, precum și un sistem modern de organizare și conducere a economiei.

Înfăptuirea acestei noi etape a edificării socialismului, folosirea tuturor potențelor socialismului, mai ales în sfera producției materiale, au pus cerințe noi activității de conducere de către partid. Elaborarea prognozei sociale a fost considerată de congres ca element esențial al activității de conducere. Pe baza prognozei dezvoltării forțelor productive ale țării, elaborată pînă în anul 1980, congresul a adoptat planul de perspectivă al R.D.G. pe perioada 1967—1970.

La cel de-al VII-lea Congres a fost abordată și problema dezvoltării pe mai departe a politicii de alianțe, în cadrul Frontului național. Constituția socialistă a R.D.G., adoptată la 6 aprilie 1968, a consfințit juridic relația strînsă dintre evoluția socialistă a societății și dezvoltarea pe mai departe a politicii de alianțe.

Congresul a pus ca obiectiv politic-ideologic de prim ordin activitatea pentru dezvoltarea conștiinței socialiste, maturizarea socialismului fiind posibilă numai prin activitatea conștientă a oamenilor muncii. Congresul a reliefat cerințele tot

³⁴ *Ibidem*, p. 210.

³⁵ *Protokoll des VII Parteitages der Sozialistischen Einheitspartei Deutschlands*, Dietz Verlag, Berlin, 1967, p. 97.

³⁶ *Ibidem*, p. 98.

mai mari care se pun în ceea ce privește educația multilaterală a oamenilor muncii, lărgirea cunoștințelor lor politice și profesionale — necesități reclamate de capacitatea de a stăpîni forțele productive moderne și de importanța inițiativei creatoare a oamenilor muncii în planificarea și în conducerea proceselor sociale.

Pentru crearea unei depline concordanțe între sistemul economic și nivelul cunoștințelor general-tehnice și cultural-ideologice ale omului societății socialiste, în R.D.G. s-a adoptat, încă din 1965, sistemul de învățămînt unitar socialist, al cărui element esențial îl constituie școala de zece ani.

La Congresul al VIII-lea al P.S.U.G. (15—20 iunie 1971) s-au apreciat pozitiv schimbările care au avut loc după Congresul al VII-lea al partidului în ceea ce privește structura producției în industrie și creșterea capacității industriale a țării. Au fost evidențiate progresele în dezvoltarea electrotehnicii, electronicii, a industriei chimice, în crearea unor noi întreprinderi și instalații în vederea lărgirii bazei de materii prime, pentru raționalizarea și creșterea producției de bunuri de consum.

În raportul prezentat la congres, primul secretar al C.C. al P.S.U.G., Erich Honecker, a subliniat : „Deși ne bucurăm de succesele obținute, nu trecem cu vederea sarcinile nerezolvate în întregime, greutățile și neajunsurile care mai persistă”. Printre acestea sînt enumerate rămînerea în urmă a producției de energie, ritmul lent în construcția de locuințe și lipsuri în aprovizionare. „În perioada planului cincinal încheiat în 1970 — s-a arătat în raportul respectiv — s-au ivit noi probleme de dezvoltare, au apărut unele disproporții supărătoare în economia națională”. Referindu-se la cea de-a XIV-a plenară a C.C. al P.S.U.G., care a avut loc în decembrie 1970, primul secretar al Comitetului Central al partidului a reamintit analiza pe care aceasta a făcut-o neajunsurilor existente și concluziile pe care le-a tras privind „...în primul rînd asigurarea dezvoltării planice și proporționale a economiei naționale, folosirea legilor economice ale socialismului, precum și aprecierea realistă a forțelor și posibilităților noastre”³⁷.

Primul secretar al C.C. al P.S.U.G. a abordat în raportul prezentat și problema politicii de alianțe, subliniind că „în perioada următoare se va consolida în continuare alianța dintre forțele sociale și politice ale societății, sub conducerea clasei muncitoare și a partidului său. P.S.U.G. va continua și pe viitor politica verificată de colaboraretovărășească cu partidele și organizațiile de masă aliate cu el în cadrul Blocului democratic și al Frontului național”.

Arătînd că în construcția socialismului aportul celorlalte clase și pături muncitoare ale poporului trebuie să crească, Erich Honecker subliniază rolul fundamental al clasei muncitoare în conducerea societății, rolul conducător al partidului ei marxist-leninist.

Realizările remarcabile obținute de oamenii muncii din R.D.G., sub conducerea P.S.U.G., în creșterea forțelor de producție, în dezvoltarea amplă a ramurilor industriale fundamentale — construcția de mașini, chimia, electronica și electrotehnica — au asigurat creșterea continuă a potențialului industrial al țării, R.D.G. situîndu-se în această privință printre țările avansate ale lumii. Succese însemnate au fost realizate în domeniul agriculturii, în înflorirea științei, culturii și artei, în ridicarea nivelului de trai al oamenilor muncii.

Toate aceste progrese au determinat sporirea prestigiului Republicii Democratice Germane pe plan internațional, concretizat prin extinderea relațiilor economice și diplomatice cu alte state.

Poporul român urmărește cu interes și simpatie succesele obținute în construcția socialismului de oamenii muncii din R.D.G., de care este legat prin comunitatea țelurilor și aspirațiilor fundamentale — lupta pentru cauza socialismului și păcii în lume. Între Republica Socialistă România și Republica Democrată Germană, între Partidul Comunist Român și Partidul Socialist Unit din Germania s-au stabilit și se dezvoltă relații de prietenie tovarășească și colaborare multilaterală pe plan politic, economic, tehnic-științific și cultural, la baza cărora stau principiile marxism-leninismului și internaționalismului socialist.

³⁷ Bericht des Zentralkomitees an den VIII Parteitag der Sozialistischen Einheitspartei Deutschlands. Berichtstatter : Genosse Erich Honecker, în „Neues Deutschland”, 16 Juni 1971.

Momente principale ale revoluției și construcției socialiste în Republica Populară Polonă

MILICĂ MOLDOVEANU

Începînd din primăvara anului 1943, în Polonia se constată o creștere în intensitate a proceselor de radicalizare a societății poloneze, de structurare a principalelor grupări în cadrul raportului de forțe politice de pe teritoriul țării. În cadrul acestui proces crește influența Partidului Muncitoresc Polonez (P.M.P.)¹ și a forțelor de stînga, consecvent democratice, în timp ce slăbesc vizibil pozițiile așa-numitei „tabere londoneze”².

Un merit incontestabil al Partidului Muncitoresc Polonez a constatat în înțelegerea, încă de la început, a rolului hotărîtor pe care-l joacă cucerirea independenței și suveranității de stat pentru soarta și viitorul poporului polonez, pentru dezvoltarea și securitatea acestuia³. Precizarea atitudinii P.M.P. față de aceste chestiuni capitale a cunoscut în anii ocupației două etape, în care a avut loc trecerea de la strategia frontului larg național, „cu excepția trădătorilor și capitularzilor”, la strategia frontului național democratic³. Această evoluție a fost legată atât de schimbarea raportului de forțe pe arena internațională în favoarea coaliției anti-hitleriste cît și de modificările intervenite în atitudinea forțelor interne față de lupta împotriva ocupanților.

Încercările P.M.P. de a ajunge la o înțelegere cu guvernul din emigrație și cu reprezentanța acestuia în țară pe platforma luptei intransigente împotriva ocupanților, a unirii tuturor forțelor cu adevărat patriotice în această luptă nu s-au soldat cu rezultate pozitive. Cu toate acestea, declarația publicată la 1 martie 1943 de C.C. al P.M.P., sub titlul *Pentru ce luptăm?*, nu înlătura definitiv posibilitatea înțelegerii cu „tabăra londoneză”, deși în cadrul ei apar prevederi mai radicale ca: socializarea băncilor și mării industrii, introducerea controlului comitetelor muncitorești asupra producției, înfăptuirea reformei agrare prin exproprierea proprietăților de peste 50 ha, crearea miliției populare, introducerea principiilor planificării în toate domeniile vieții economice etc. Accentul principal continua însă să fie pus pe unirea tuturor forțelor patriotice în lupta împotriva ocupanților.

¹ La data de 5 ianuarie 1942 a fost creat Partidul Muncitoresc Polonez. La constituirea lui au contribuit activitatea grupărilor și organizațiilor antifasciste din țară conduse de comuniști, care au pregătit cadrul necesar pentru refacerea partidului comunist dizolvat prin hotărîrea nejustă a Comitetului Executiv al Internaționalei Comuniste din 1938, precum și activitatea comunistilor polonezi din U.R.S.S., care în toamna anului 1941 au obținut acordul C.E. al I.C. cu privire la reorganizarea partidului. Vezi *Historia polskiego ruchu robotniczego. 1864-1964 [Istoria mișcării muncitorești poloneze. 1864-1964]*, Warszawa, 1967, vol. II, p. 56-57; Malinowski, M. și alții, *Polski ruch robotniczy w okresie wojny i okupacji (wrzesień 1939-styczeń 1945) [Mișcarea muncitorească poloneză în anii războiului și ocupației (septembrie 1939-ianuarie 1945)]*, Warszawa, 1964, p. 151-158; M. Moldoveanu, 30 de ani de la crearea Partidului Muncitoresc Polonez, în „Lupta de clasă” nr. 12/1971, p. 96-100.

* Prin expresia „tabăra londoneză” se înțeleg partidele și organizațiile politice care au intrat în componența guvernului polonez aflat în emigrație la Londra și partidele exponenente din țară.

² Władysław Góra, *Wewnętrzne i międzynarodowe przesłanki powstania władzy ludowej w Polsce [Premisele interne și externe ale creării puterii populare în Polonia]*, în „Z pola walki” nr. 2/1969, p. 4.

³ Vezi pe larg Jerzy Pawłowicz, *Strategia frontu narodowego P.P.R. [Strategia Frontului Național al P.M.P.]*, Warszawa, 1965.

Dar acțiunile întreprinse de reprezentanța din țară a guvernului din emigrație și de comandamentul principal al Armatei Țării*, care urmăreau izolarea P.M.P., precum și încercările forțelor de extremă dreaptă de a provoca lupte fratricide⁴ au obligat P.M.P. să-și schimbe atitudinea față de „tabăra londoneză” și să elaboreze concepția frontului național democratic. Aceste schimbări și-au găsit expresia în declarația-program, intitulată ca și cea din martie 1943: *Pentru ce luptăm?*, publicată în noiembrie 1943. Declarația se pronunța pentru renașterea Poloniei ca stat democratic guvernat de popor și sublinia clar necesitatea luptei maselor populare pentru cucerirea puterii în viitoarea Polonie independentă. Ea menționa necesitatea refacerii armatei poloneze pe principii democratice, enunțând, în același timp, pentru prima dată ideea preluării puterii de guvernul democrat-popular provizoriu, potrivit voinței majorității poporului polonez. Declarația respinge pretenția guvernului din emigrație și reprezentanței lui din țară de a prelua puterea în Polonia postbelică. Sarcinile pe care guvernul provizoriu urma să le îndeplinească imediat după eliberare erau: confiscarea tuturor bunurilor înșușite de germani, precum și ale colaboraționiștilor și îmbogățitorilor de pe urma războiului; redarea proprietăților agricole mici și mijlocii, a atelierelor industriale și meșteșugărești foștilor proprietari; naționalizarea industriei (siderurgia, minele, marile întreprinderi prelucrătoare), a transporturilor și băncilor; introducerea controlului muncitoresc; exproprierea averilor moșieresti (de astă dată nu se mai limita mărirea proprietăților) și îndeplinirea reformei agrare; organizarea și înarmarea miliției populare; asigurarea dreptului la muncă; introducerea zilei de muncă de opt ore și a unor largi drepturi democratice. În declarație se sublinia necesitatea planificării economiei naționale (calificată ca parte componentă a transformărilor democratice) și elaborării unui plan economic care să prevadă industrializarea și electrificarea țării, dezvoltarea agriculturii, îmbunătățirea situației locuințelor, dezvoltarea culturii naționale⁵.

Declarația din noiembrie 1943 reprezintă unul dintre cele mai însemnate documente elaborate de partid în timpul ocupației, constituind programul care unea într-un tot indestructibil lupta pentru eliberarea națională cu lupta pentru cucerirea puterii de către masele populare. Prin aceasta, în istoria poporului polonez s-a deschis o nouă etapă — etapa luptei directe pentru puterea populară.

Un pas important în această direcție l-a constituit crearea, la 1 ianuarie 1944, din inițiativa P.M.P., a Consiliului Național al Țării (C.N.Ț.), ce a devenit reprezentanța politică a tuturor forțelor revoluționare și democratice ale poporului polonez⁶. În cadrul său au intrat reprezentanți ai P.M.P., ai aripilor de stînga a Partidului muncitoresc al socialiștilor polonezi, ai cercurilor radicale ale Partidului țărănesc și Batalioanelor țărănești**, ai Gărzii populare (organizație militară subordonată P.M.P.) și ai Comitetului inițiativei naționale***. Consiliul Național al Țării a adoptat încă de la crearea sa declarația-platformă, statutul consiliilor naționale teritoriale (considerate drept comitete ale frontului național democratic și organe ale puterii populare), decretele cu privire la înființarea Armatei populare și constituirea organelor superioare ale armatei, apelul adresat statelor coaliției antihitliste de a acorda ajutor și armament mișcării de rezistență ce se dezvoltă în țară. Declarația-platformă definea caracterul democratic al regimului social-politic ce urma a fi instaurat în Polonia postbelică, respingea planurile „taberei londoneze” care vizau revenirea la vechiul regim burghez, formula un program de reforme sociale și transformări revoluționare la baza cărora se afla declarația-program a P.M.P. din noiembrie 1943.

Creșterea influenței P.M.P. și a C.N.Ț. s-a manifestat în sporirea rîndurilor partidului muncitoresc revoluționar și ale Armatei populare, în crearea consiliilor naționale teritoriale. Numărul membrilor P.M.P. a crescut de la 8 000 în ianuarie 1943 la cca 20 000 în iulie 1944⁷, în timp ce mișcarea de rezistență pe teritoriul

* Armia Krajowa — o parte a forțelor armate poloneze, subordonate guvernului din emigrație și care acționau în țară în condiții de conspirativitate.

⁴ „Trybuna wolności” din 15 octombrie 1943.

⁵ *Kształtowanie się podstaw programowych Polskiej Partii Robotniczej w latach 1942-1945 (Wybór materiałów i dokumentów)* [Conturarea bazelor programatice ale Partidului Muncitoresc Polonez în anii 1942-1945 (Culegere de materiale și documente)], Warszawa, 1958, p. 144-151.

⁶ Tadeusz Rawski și alții, *Wojna wyzwolenca narodu polskiego w latach 1939-1945* [Războiul de eliberare a poporului polonez în anii 1939-1945], Warszawa, 1966, p. 427.

** Organizație militară subordonată Partidului țărănesc.

*** Organizația intelectualității progresiste din Varșovia.

⁷ N. Kolomejczyk, *P.P.R. 1944-1945. Studia nad rozwojem organizacyjnym partii* [P.M.P. 1944-1945. Studii privind dezvoltarea organizatorică a partidului], Warszawa, 1965, p. 12.

Poloniei s-a transformat în vara anului 1944 într-un adevărat război de partizani. În perioada ianuarie — august 1944 au fost create opt consilii naționale voievodale, peste 50 de consilii naționale raionale, câteva zeci de consilii naționale orășenești și câteva sute de consilii naționale comunale⁸. În vara anului 1944, ca rezultat al ofensivei Armatei sovietice, alături de care lupta Armata I poloneză creată pe teritoriul U.R.S.S., avînd și sprijinul activ al detașamentelor Armatei populare, al unor detașamente ale Batalioanelor țărănești și ale Armatei Țării, care acționau în spatele ocupanților, a fost eliberat teritoriul polonez aflat între Bug și Vistula, cu o suprafață de aproximativ 78 000 km², locuit de o populație de 5,6 milioane de locuitori.

În virtutea legii din 21 iulie 1944 a Consiliului Național al Țării a fost creat Comitetul Polonez de Eliberare Națională (C.P.E.N.), ca „organ al puterii pentru conducerea luptei de eliberare a poporului, cucerirea independenței și refacerea statului polonez⁹. În componența C.P.E.N. au intrat reprezentanți ai Partidului Muncitoresc Polonez, Partidului socialist, Partidului țărănesc, Partidului democrat, care au format în perioada imediat următoare Blocul Partidelor Democratice. Principala forță a acestei coaliții o constituia Partidul Muncitoresc Polonez. C.P.E.N. a îndeplinit funcția de guvern provizoriu, deși formal nu purta această denumire, din momentul creării sale a fost un organ al puterii maselor populare¹⁰. Consiliul Național al Țării a preluat funcțiile parlamentului provizoriu. Procesul revoluționar început în timpul ocupației și accelerat odată cu crearea C.P.E.N. a fost, așa cum afirmă istoricii polonezi, un proces complex în cadrul căruia a avut loc apropierea între revoluția democratică, antifascistă și antiimperialistă și revoluția socialistă.

Manifestul C.P.E.N. dat publicității la 22 iulie 1944 a fost înainte de toate un program politic. La baza lui se aflau declarația-program din noiembrie a P.M.P. și programul-platformă a C.N.T. din ianuarie 1944. Totodată manifestul conținea principalele obiective economice și social-politice care urmau să fie îndeplinite în Polonia, definea — deși la modul general — esența și caracterul noii puteri, populară, principiile fundamentale organizatorice ale noului aparat de stat, precum și principiile de politică externă. „În numele Consiliului Național al Țării — se arăta în Manifest —, Comitetul Polonez de Eliberare Națională preia puterea în teritoriile eliberate ale Poloniei... Comitetul Polonez de Eliberare Națională exercită puterea prin intermediul consiliilor naționale voievodale, raionale, orășenești și comunale și prin reprezentanții săi împuterniciți¹¹.

Manifestul punea în fruntea sarcinilor ce stăteau în fața poporului polonez problema continuării pînă la victoria finală a războiului împotriva ocupanților hitleriști, eliberarea totală a teritoriului național, colaborarea cu Uniunea Sovietică și celelalte state din coaliția antihitleristă. El prevedea efectuarea reformei agrare (se stabilea din nou limita suprafeței proprietăților agrare la 50 ha), precum și trecerea în mâinile administrației de stat provizorie a marilor întreprinderi industriale, comerciale, bancare și de transport, a pădurilor, care în timpul ocupației fuseseră concentrate în mâinile statului german sau ale diferiților capitaliști germani¹².

Luînd puterea în mâinile sale, C.P.E.N. a trecut la realizarea imediată a programului anunțat. O sarcină extrem de importantă era refacerea Armatei poloneze * și democratizarea corpului ofițeresc. Era nevoie de consolidarea, iar pe alocuri de crearea din temelii a aparatului administrativ și economic. Trebuiau întreprinse eforturi pentru refacerea parțială a economiei naționale, care să asigure cel puțin condiții minime de existență populației epuizate în timpul ocupației.

Pentru îndeplinirea acestor sarcini au fost învinse greutăți enorme, datorate înainte de toate pierderilor materiale și umane suferite de Polonia în timpul războiului și al ocupației. Astfel, pierderile materiale reprezentau 38% din patrimoniul național¹³, în timp ce pierderile umane s-au ridicat la 6 028 000 de oameni, ceea

⁸ J. Golebiowski, *Główne etapy polskiej rewolucji* [Principalele etape ale revoluției poloneze], în „Wiadomości Historyczne” nr. 5/1969, p. 194.

⁹ Tadeusz Rawski și alții, *Op. cit.*, p. 533.

¹⁰ Władysław Góra, *Op. cit.*, p. 11; *Historia polskiego ruchu robotniczego 1864—1964*, p. 171.

¹¹ *Kształtowanie się podstaw programowych P.P.R. w latach 1942—1945*, p. 506.

¹² Olszewski Edward, *Manifest P.K.W.N.* [Manifestul C.P.E.N.], în „Z pola walki” nr. 3/1970, p. 93—107.

* În virtutea unui decret din 21 iulie 1944 a fost creată Armata poloneză (unitară), în cadrul căreia au intrat Armata populară, care acționa în țară, și Armata poloneză înființată pe teritoriul U.R.S.S. A fost constituit totodată comandamentul suprem al Armatei poloneze.

¹³ *Straty wojenne Polski w latach 1939—1945* [Pierderile de război ale Poloniei în anii 1939—1945], Poznań — Warszawa, 1960, p. 47.

ce constituia 22,2% din totalul populației poloneze (în raport cu situația din anul 1939)¹⁴.

La toate acestea se adăuga situația specifică ce se crease în Polonia în timpul ocupației. În cadrul societății poloneze existau conturate încă din timpul războiului două grupări potrivnice: una formată din cei care s-au concentrat în jurul programului C.P.E.N., iar alta din cei care formau așa-numita „tabără londoneză” și recunoșteau ca reprezentant al lor guvernul aflat în emigrație la Londra. Legat de aceasta, existau și două concepții privind refacerea statului polonez. Prima tindea spre crearea unui stat nou, popular, a doua urmărea reîntoarcerea vechii ordini capitaliste. Și, chiar dacă eliberarea Poloniei și crearea C.P.E.N. dăduseră planurilor „taberei londoneze” o lovitură hotărâtoare, aceasta nu a renunțat la luptă, bazându-se în acest sens pe sprijinul puterilor apuse din cadrul coaliției antihitleriste. Tactica aplicată de ea a constatat în semănarea neîncrederii față de puterea populară, în sporirea greutăților de ordin economic și politic, în sabotarea măsurilor pe care puterea populară începea să le pună în aplicare. Ultima încercare a „taberei londoneze” de a pune mâna pe putere a fost dezlănțuirea, în cadrul așa-numitului plan „Furtuna”, a insurecției de la Varșovia la 1 august 1944. Insurecția, declanșată în condiții neprielnice, a costat, cu tot eroismul populației, dornică de a scăpa de ocupația hitleristă, pierderea a peste 200 000 de vieți omenești și distrugerea în proporție de 85% a capitalei¹⁵.

În pofida acestor greutăți, de natură economică și politică, puterea populară, odată născută, a găsit suficiente forțe pentru a le învinge și a păși înainte.

În perioada creării noului aparat al puterii populare și a reorganizării vieții economice în condițiile ducerii războiului și ale unei ascutite lupte de clasă, C.P.E.N. a trecut la transpunerea în viață a reformelor preconizate în „Manifestul din iulie”. La 6 septembrie 1944 a fost promulgat decretul referitor la reforma agrară. În urma înfăptuirii reformei agrare, peste 1 milion de familii țărănești au obținut 6 070 100 ha de pământ; au fost create 800 000 de noi gospodării, iar alte 250 000 au primit pământ în completare; la chemarea P.M.P., 350 000 de familii s-au stabilit în teritoriile redobândite¹⁶. Reforma agrară a fost un act revoluționar de importanță națională, care a dus la întărirea alianței muncitorești-țărănești. La aplicarea ei și-au adus contribuția sute de brigăzi muncitorești, militare și de tineret, plecate la sate pentru a ajuta pe țărani, având în frunte pe comuniști.

Trebuie să amintim aici un specific al Poloniei, anume acela că, în timp ce o parte a teritoriului fusese eliberat până în august 1944 (partea de la est de Vistula), cealaltă parte, la vest de fluviu, a fost eliberată în întregime la sfârșitul lunii aprilie 1945. De aceea, C.P.E.N. a trecut, pe de o parte, la organizarea vieții politice, economice și culturale, inclusiv la realizarea reformelor cuprinse în „Manifestul din iulie”, în teritoriile deja eliberate, iar pe de altă parte, la mobilizarea tuturor forțelor și resurselor pentru eliberarea teritoriilor aflate încă sub ocupația hitleristă. Pe măsura eliberării acestor teritorii au fost aplicate și aici reformele prevăzute în Manifest. Activitatea desfășurată de C.P.E.N. în perioada celor cinci luni de existență s-a soldat cu o serie de succese remarcabile. În teritoriile eliberate a fost organizat aparatul central și teritorial al puterii, au crescut rândurile Armatei populare poloneze, al cărei efectiv depășea la sfârșitul anului 1944 280 000 de ostași, din care 180 000 se aflau în unitățile de linie. A fost parțial refăcută și pusă în funcțiune industria, în cadrul căreia erau angajați la sfârșitul anului 1944 cca 85 000 de lucrători. Au fost refăcute în parte căile ferate și podurile distruse aproape în întregime și întreprinse o serie de măsuri antiinflaționiste, asigurându-se aprovizionarea minimă a maselor muncitoare cu alimente și îmbrăcăminte¹⁷.

În urma eșuării convorbirilor oficiale care au avut loc în august 1944 și a celor neoficiale din septembrie a aceluiasi an între reprezentanții C.N.Ț. și S. Mikołajczyk, premierul guvernului polonez din emigrație, privind reprezentarea unor cercuri din emigrație în cadrul C.P.E.N., Consiliul Național al Țării a hotărât, la 31 decembrie 1944, transformarea Comitetului Polonez de Eliberare Națională

¹⁴ *Historia polskiego ruchu robotniczego. 1864—1964*, p. 178.

¹⁵ Analiza cauzelor politice ale insurecției de la Varșovia este făcută în lucrarea lui Aleksander Skarzynski, *Polityczne przyczyny powstania warszawskiego* [Cauzele politice ale insurecției de la Varșovia], Warszawa, 1964.

¹⁶ Problematicii aplicării reformei agrare îi este dedicată monografia lui Władysław Góra, *P.P.R. w welce o podział ziem obszarniczej (1944—1945)* [P.M.P. în lupta pentru împărțirea pământului moșieresc (1944—1945)], Warszawa, 1962.

¹⁷ Władysław Góra, *Wewnętrzne i międzynarodowe przesłanki...*, p. 16.

în guvern provizoriu al Republicii Polone. În componența acestuia au intrat cîte cinci reprezentanți ai Partidului Muncitoresc Polonez, ai Partidului socialist și ai Partidului țărănesc, precum și doi reprezentanți ai Partidului democrat¹⁸. Constituirea guvernului provizoriu a fost expresia întăririi puterii populare, precum și a colaborării partidelor democratice. Programul guvernamental a reafirmat afît în domeniul politicii interne cît și al celei externe prevederile generale cuprinse în manifestul C.P.E.N.

La scurt timp după formarea guvernului provizoriu, în zilele de 12—15 ianuarie 1945, a început marea ofensivă a Armatei sovietice, alături de care luptau de acum două armate poloneze. Ritmul ofensivei a fost extrem de rapid. La 17 ianuarie a fost eliberată Varșovia, iar după patru luni (aprilie 1945) întregul teritoriu polonez pînă la Odra și Nysa Luzecka. Armata poloneză și-a continuat marșul victorios, alături de Armata Roșie, pînă la capitularea necondiționată a Germaniei hitleriste.

Constituirea guvernului provizoriu și recunoașterea lui de către Uniunea Sovietică, la începutul lunii ianuarie 1945, au determinat guvernele Statelor Unite ale Americii și Angliei să-și anunțe participarea la reglementarea definitivă a problemei poloneze. În urma dezbaterilor Conferinței de la Yalta, din februarie 1945, puterile aliate au căzut de acord că vor stabili relații normale cu guvernul provizoriu, după acceptarea și lărgirea componenței sale cu anumiți oameni politici din țară și emigrație. Încercările aliaților apuseni de a influența asupra componenței guvernului în favoarea burgheziei poloneze nu au dus la rezultatele scontate de ei datorită faptului că în această perioadă se întărea puterea populară și creștea influența partidelor din Blocul Democratic¹⁹. De mare importanță pentru întărirea autorității și poziției internaționale a guvernului provizoriu a fost încheierea Tratatului de prietenie, ajutor reciproc și colaborare postbelică între Polonia și U.R.S.S. la 21 aprilie 1945.

În primele luni ale anului 1945, guvernul provizoriu a luat o serie de măsuri de însănătoșire a activității economice, a sprijinit cu energie înfăptuirea reformei agrare în teritoriile apusene eliberate. Prin decretul din 6 februarie 1945 au fost definite competențele consiliilor de fabrici și uzine, care au inițiat controlul muncitoresc asupra producției industriale²⁰.

În urma convorbirilor care au avut loc la Moscova în zilele de 17—21 iunie 1945 între reprezentanții guvernului provizoriu, pe de o parte, și politicienii democrați și burghezo-liberali din emigrație și din țară, pe de altă parte, a fost constituit, la 28 iunie 1945, Guvernul Unității Naționale. În componența guvernului au intrat 21 de persoane, din care 7 reprezentanți ai P.M.P., 6 ai P.S.P., 6 ai P.Ț. (între care 4 din grupul fostului premier al guvernului din emigrație, S. Mikolajczyk) și 2 reprezentanți ai P.D.²¹

Constituirea Guvernului Unității Naționale a întărit substanțial poziția internațională a Poloniei. Recunoașterea oficială a guvernului de către Anglia, S.U.A., Franța și alte state ale coaliției antihitleriste a subminat definitiv pozițiile guvernului din emigrație. La Conferința de la Potsdam din iulie-august 1945 au fost delimitate granițele apusene ale Poloniei pe Odra și Nysa. Intrarea în Guvernul Unității Naționale a lui Mikolajczyk nu a schimbat caracterul democrat-popular al guvernului, deși în țară a provocat inițial activizarea elementelor potrivnice transformărilor revoluționare; aceasta a permis însă societății poloneze dezvoltarea și demascarea adevăratelor țeluri ale taberei reacționare²².

Perioada de activitate a Guvernului de Unitate Națională (iulie 1945—ianuarie 1947) a constituit o nouă etapă a luptei pentru consolidarea puterii și înfrîngerea definitivă a forțelor potrivnice noii orînduiri.

Refacerea economiei naționale și consolidarea noului regim au avut loc în condițiile unei ascutite lupte de clasă. Exploatînd greutățile inerente oricărui început, forțele ostile noului regim au încercat să saboteze măsurile întreprinse de puterea populară menite să asigure stabilizarea vieții economice și politice din țară. În jurul lui S. Mikolajczyk și al Partidului țărănesc, care flutura lozinca așa-zisei „apărări a democrației”²³, s-au grupat toate forțele ce-și puneau drept scop resta-

¹⁸ *Historia polskiego ruchu robotniczego. 1864—1964*, p. 219.

¹⁹ Władysław Góra, *Wewnętrzne i międzynarodowe przesłanki...*, p. 16—17.

²⁰ *La lutte pour libération nationale et sociale, in Vingt ans de République Populaire de Pologne*, Warszawa, 1964, p. 29.

²¹ Władysław Góra, *Wewnętrzne i międzynarodowe przesłanki...*, p. 21.

²² *Historia polskiego ruchu robotniczego. 1864—1964*, p. 263.

²³ J. Golebiowski, *Op. cit.*, p. 202.

bilirea relațiilor capitaliste. Acestea cereau cu insistență restituirea marilor proprietăți funciare și a întreprinderilor industriale, care încă din momentul eliberării primei părți a teritoriului polonez fie că fuseseră supuse reformei agrare, fie că fuseseră preluate de către muncitori și trecute în administrația Departamentului provizoriu de stat creat în mai 1945.

Transformările sociale și economice care aveau loc în Polonia au dus, în pofida opoziției forțelor reacționare, la dezvoltarea sectorului de stat, la întărirea rapidă a rolului clasei muncitoare și al partidului său în viața politică și economică a țării. Toate acestea au creat posibilitatea introducerii în cadrul economiei a principiilor planificării socialiste. La 10 noiembrie 1945, prin decret, este creat, pe lângă Consiliul de Miniștri, Departamentul central al planificării.

În aceste condiții a avut loc la Varșovia (decembrie 1945) Congresul I al P.M.P., care a întreprins o analiză generală a situației economice și a raporturilor forțelor de clasă din țară. Congresul a demascât politica promovată de S. Mikołajczyk și a adepților săi, a acordat o mare atenție problemelor pendinte de caracterul democrat-popular al transformărilor social-politice care avuseseră loc în Polonia după eliberare și a schițat perspectiva trecerii pașnice spre socialism. Precizând că înfrângerea definitivă a forțelor reacționarii va fi hotărâtoare pentru victoria democrației populare, în raportul politic al C.C. al P.M.P. expus la congres se arăta că „în condițiile democrației populare, odată cu întărirea puterii politice și a aparatului de stat cu elemente consecvent democratice, sînt pe deplin posibile calea unor schimbări sociale evolutive și trecerea evolutivă la orînduirea socialistă. Democrația populară s-ar transforma pe cale pașnică în democrație socialistă. Aceasta este o prevedere teoretică pe care învățătura marxistă nu o exclude în anumite condiții concrete”²⁴.

Demascînd atitudinea forțelor reacționare grupate în jurul lui S. Mikołajczyk și avînd sprijinul clasei muncitoare, al majorității țărănimii și intelectualității, Consiliul Național al Țării a sancționat la 3 ianuarie 1946 actul revoluționar al preluării în proprietatea statului a principalelor ramuri ale economiei naționale, măsură hotărâtoare pentru dezvoltarea Poloniei pe calea socialismului. Conform legii din ianuarie 1946, din cele 32 707 întreprinderi existente pe cuprinsul statului polonez în 1939, 2 796 au fost supuse naționalizării²⁵.

Datorită naționalizării principalelor ramuri ale economiei naționale, unor investiții relativ mari (40 miliarde de złoti) făcute de stat, precum și eforturilor și atitudinii patriotice a clasei muncitoare, ritmul de creștere a producției industriale a fost înalt²⁶. Progrese însemnate au fost înregistrate și în agricultură. Succesele obținute de puterea populară pe plan social-economic și politic, întărirea poziției Poloniei pe plan internațional au consolidat forțele Blocului Democratic, contribuind în același timp la slăbirea și dezmembrarea în cele din urmă a Partidului țărănesc polonez. La compromiterea partidului lui Mikołajczyk a contribuit și atitudinea acestuia de sprijinire a organizațiilor teroriste clandestine, care s-au opus cu înverșunare transformărilor revoluționare întreprinse de puterea populară. În lupta împotriva acestor organizații au căzut eroic, după date incomplete, peste 25 000 de activiști ai P.M.P., P.S.P., ai aripilor radicale a mișcării țărănești, muncitori și țărani fără de partid, soldați și milițieni²⁷. Împotriva actelor de teroare s-au ridicat masele populare, care au organizat puternice detașamente ale așa-numitei Rezerve voluntare a miliției cetățenești *. În unele regiuni ale Poloniei, lupta împotriva bandelor clandestine a prezentat trăsăturile unui adevărat război civil.

Bătălia politică contra forțelor ostile regimului democrat-popular s-a desfășurat în două etape: referendumul din 30 iunie 1946 și alegerile pentru Seimul legislativ din ianuarie 1947. În cadrul referendumului, populația s-a pronunțat asupra problemei regimului statal, transformărilor economice și sociale care se înfăptuiau, precum și asupra chestiunii frontierelor apusene ale Poloniei²⁸, iar în

²⁴ *Historia polskiego ruchu robotniczego 1864—1964*, p. 288.

²⁵ 25 lat gospodarski Polski Ludowej [25 de ani ai economiei Poloniei populare], Warszawa, 1969, p. 51—53.

²⁶ J. Golebiowski, *Nacjonalizacja przemysłu w Polsce* [Naționalizarea industriei în Polonia], Warszawa, 1965, p. 312.

²⁷ Vezi pe larg, Ryszard Halaba, *Z problematyki walki z reakcyjnym podziemiem w latach 1944—1947* [Din problematica luptei cu reacțiunea subterană în anii 1944—1947], în „Z pola walki” nr. 4/1966, p. 83—92.

* Organizație înființată în februarie 1946.

²⁸ La referendum au participat 11 867 986 de persoane (85,3% din totalul celor cu drept de a participa), majoritatea pronunțîndu-se pentru puterea populară. (*Historia polskiego ruchu robotniczego. 1864—1964*, p. 318—320).

cadrul alegerilor, asupra ansamblului politicii interne și externe a statului popular²⁹. În ambele cazuri, Blocul Democratic a raportat o victorie hotărâtoare, fapt care a consolidat și mai mult forțele democrat-revoluționare. Partidul țărănesc polonez a fost definitiv înfrânt, Mikolajczyk și adepții săi fiind eliminați din guvern și organele locale ale puterii. Aripa de stînga democratică din acest partid, care s-a conturat între timp, a colaborat cu Partidul țărănesc (gruparea radicală) din cadrul Blocului Democratic, eliminînd definitiv influența elementelor ostile de dreapta.

Victoria electorală din ianuarie 1947 a Blocului Democratic a consolidat reformele sociale înfăptuite, a favorizat stabilizarea politică și economică, a dus la creșterea autorității puterii populare și a lărgit premisele pășirii poporului polonez pe drumul construcției socialiste. După alegeri Consiliul Național al Țării a fost dizolvat, prerogativele sale fiind preluate de Seimul legislativ. La 19 februarie 1947, acesta a votat legea constituțională numită și „Mica constituție”, act de mare însemnătate pentru definirea regimului politic din Polonia în perioada 1947—1952. Conform prevederilor acestei legi a fost creat un nou organ superior al puterii de stat — Consiliul de Stat³⁰.

Victoria electorală și, odată cu aceasta, slăbirea tensiunii politice și a luptelor armate interne au permis noului guvern să-și îndrepte efortul principal în direcția refacerii planificate a economiei. Concepția planului de lungă durată pentru refacerea țării s-a conturat treptat, iar principalele lui directive au fost trasate de Congresul I al P.M.P. La 21 septembrie 1946, ultima sesiune a C.N.Ț. a adoptat hotărîrea care conținea directivele fundamentale ale planului trienal de refacere economică pentru anii 1947—1949. Principalele sarcini ale planului trienal au fost: 1) consolidarea regimului și refacerea structurii social-economice a țării; 2) înlăturarea distrugerilor de război; 3) încorporarea teritoriilor redobîndite la restul țării; 4) sporirea ponderii economiei țării în cadrul economiei mondiale; 5) reîntoarcerea în țară a polonezilor aflați în afara granițelor ca urmare a războiului sau care părăsiseră țara în căutare de lucru; 6) reducerea costurilor producției și serviciilor și ridicarea productivității muncii. Planul dădea prioritate refacerii industriei care producea și pentru nevoile directe ale populației, anume producția de energie electrică, de cărbune, de mijloace necesare agriculturii, transporturilor etc., prevăzînd schimbarea proporțiilor de-abia în ultima perioadă a realizării planului. El prevedea sporirea volumului producției principalelor ramuri economice și a venitului național peste nivelul antebelic, refacerea economiei agrare și sporirea potențialului ei productiv³¹. În pofida greutăților obiective, amplificate de speculă, împotriva căreia s-a adus o adevărată bătălie, planul trienal a fost realizat. Dacă în anul 1945 producția industrială se apropia de nivelul antebelic, la sfîrșitul planului trienal acest nivel fusese depășit cu aproape 63%. O însemnată dezvoltare au cunoscut învățămîntul de toate gradele, cultura și știința.

În urma realizării planului trienal au fost făcute însemnate progrese în domeniul industrializării, fapt care s-a repercutat implicit asupra creșterii detașamentelor clasei muncitoare. Rolul mereu crescînd al clasei muncitoare, precum și sporirea răspunderii acesteia față de calea pe care-o avea de urmat Polonia au pus cu acuitate la ordinea zilei problema unificării mișcării muncitorești. Încă din anul 1944 a început procesul de apropiere între cele două partide muncitorești, Partidul Muncitoresc Polonez și Partidul Socialist Polonez, proces care s-a adîncit în anii 1947—1948, manifestîndu-se tendința tot mai puternică spre unitatea politică-organizatorică a celor două partide³².

Discuțiile asupra programului care urma să fie adoptat la Congresul de unificare și care au însemnat o adevărată școală de clarificare au avut loc în ultimele luni ale anului 1947 și în cursul anului 1948, din inițiativa C.C. al P.M.P. Aceste discuții au dat naștere la vii controverse, ce au îmbrăcat deseori caracterul unor polemici ideologice deschise. Partidul socialist a fost cadrul unor dispute politice între forțele de stînga, care se pronunțau pentru dezvoltarea țării pe drumul socialismului, și liderii de dreapta, adepți ai menținerii raporturilor politice,

²⁹ La alegerile pentru Seimul legislativ au participat 11 244 873 (89,90%) din cei cu drept de vot. Pentru lista Blocului Partidelor Democratice (P.M.P., P.S.P., P.T. și P.D.) au votat 9 003 682 de alegători (80,1%); pentru lista P.T.P. 1 154 847 de alegători (10,3%). Restul s-au pronunțat pentru celelalte partide și grupări politice (*Ibidem*, p. 328).

³⁰ *Ibidem*, p. 322.

³¹ *Ibidem*, p. 338—339.

³² Vezi, pe larg, Bronisław Syzdek, *Kierunki walki P.P.R. o jedność działania klasy robotniczej w latach 1944—1946* [Direcțiile luptei P.M.P. pentru unitatea de acțiune a clasei muncitoare în anii 1944—1946], în „Z pola walki” nr. 4/1966, p. 36—62.

social-economice existente în etapa de reconstrucție și care manifestau rezerve față de dezvoltarea industriei grele socialiste³³. În timpul discuției s-a exprimat teoria „democrației pure integrale”, care eluda conținutul de clasă al democrației și afirma dreptul de acțiune liberă pentru toate grupările și curente, inclusiv cele reacționare³⁴. În același timp, Partidul Muncitoresc Polonez a trebuit, sub influența diverșilor factori, să facă față unor tendințe sectare și dogmatice reflectate în așa-numita hotărâre despre „devierea naționalistă de dreapta”, care s-a soldat cu înlăturarea multor activiști de frunte din partid³⁵.

Aceste tendințe nu au avut însă consecințe asupra orientării generale și asupra rezoluțiilor Congresului de unificare (Varșovia, 15—21 decembrie 1948), care a pus bazele partidului unic al clasei muncitoare poloneze — Partidul Muncitoresc Unit Polonez, consfințind o mare victorie a mișcării muncitorești poloneze³⁶.

În declarația ideologică și în rezoluția cu privire la planul șesenal, Congresul de unificare a stabilit obiectivul principal al noii etape de dezvoltare a Poloniei: construirea bazelor socialismului. Orientarea generală adoptată de partid, în centrul căreia se aflau industrializarea țării, întărirea forțelor socialismului, sporirea rolului clasei muncitoare, a fost aprobată cu entuziasm de membrii partidului. În ceea ce privește problema dezvoltării cooperativizării agriculturii, congresul a pus accent în primul rând pe necesitatea acordării unui ajutor multilateral cooperativelor deja înființate³⁷.

La 22 iulie 1952, Seimul legislativ a sancționat Constituția Republicii Populare Polone, în care se consfințează faptul că Polonia este un stat de democrație populară, în care puterea aparține poporului muncitor. Ea definea precis structura și competența organelor centrale și locale ale puterii de stat, drepturile și obligațiile fundamentale ale cetățenilor, sancționa despărțirea bisericii de stat, garantând totodată libertatea de gândire și confesiune³⁸.

În octombrie 1953 a avut loc plenara a IX-a a C.C. al P.M.U.P., care a elaborat tezele pentru Congresul al II-lea, conținând aprecierea îndeplinirii sarcinilor primilor patru ani ai planului șesenal și trasarea principalelor sarcini economice pentru anii 1954—1955. Un document separat a fost consacrat problemelor agriculturii. Plenara a constatat că, alături de succesele obținute, îndeosebi în dezvoltarea industriei și întărirea capacității de apărare a țării, s-au manifestat însemnate disproporții în dezvoltarea economiei naționale, concretizate, înainte de toate, în ritmul prea scăzut al dezvoltării agriculturii, în creșterea insuficientă a producției articolelor industriale de consum și, legat de aceasta, a nivelului de trai al maselor muncitoare de la orașe și sate³⁹.

Directiile schimbărilor în politica economică, cuprinse în tezele dezbătute de plenara a IX-a, au fost aprobate de Congresul al II-lea al P.M.U.P., din martie 1954. Congresul a acordat atenție problemelor teoretice, îndeosebi aprecierii transformărilor revoluționare care au avut loc în Polonia în primii ani de după eliberare și evoluției situației internaționale⁴⁰.

Cu acest prilej s-a făcut analiza realizării planului cincinal în primii patru ani. Astfel s-a constatat că producția industrială globală a crescut cu 170%, adică a fost în 1955 de 2,85 ori mai mare decât în 1949⁴¹. Au fost construite, reconstruite și reutilitate o serie de mari întreprinderi siderurgice, ca șantierele navale de la Gdansk și Gdynia, Fabrica de tractoare „Ursus” de lângă Varșovia, întreprinderile de azotați de la Tarnów și altele. O dezvoltare însemnată au cunoscut și alte sectoare de activitate, îndeosebi învățământul de toate gradele, cultura și știința. S-au produs schimbări esențiale în structura și situația socială a diferitelor clase și grupuri sociale de la orașe și sate. Toate aceste realizări de importanță hotărâtoare nu au putut fi îndeplinite fără anumite dificultăți și insuccese, manifestate mai ales în neîndeplinirea sarcinilor în domeniul producției agricole, a cărei creștere a

³³ *Le Parti Ouvrier Polonais Unifié, in Vingt ans de Republique Populaire de Pologne*, p. 54.

³⁴ *Historia polskiego ruchu robotniczego. 1864—1964*, p. 365.

³⁵ *Ibidem*, p. 367.

³⁶ *Ibidem*, p. 383.

³⁷ *Ibidem*, p. 387.

³⁸ *Ibidem*, p. 418—419.

³⁹ *Ibidem*, p. 422.

⁴⁰ *Vezi Referat sprawozdawczy Komitetu Centralnego P.Z.P.R. na II Zjeździe Partii [Referatul de dare de seamă al Comitetului Central al P.M.U.P. la Congresul al II-lea al partidului]*, în „*Nowe drogi*” nr. 3/1954, p. 8—29.

⁴¹ *Petit annuaire statistique de la Pologne-1962*, Warszawa, p. 45.

fost de numai 13%, precum și în domeniul ridicării nivelului de trai al oamenilor muncii.

Schimbările survenite în anii 1954—1955, datorită realizării directivelor Congresului al II-lea, au dus la o îmbunătățire a situației agriculturii, la o aprovizionare mai bună a populației cu articole alimentare și la ridicarea salariului real la unele categorii de angajați. Dar ele nu au putut să înlăture definitiv sursele disproporțiilor care se creaseră, atât din cauza perioadei scurte de timp cât și din pricină că hotărârile congresului nu au fost pe deplin realizate⁴².

În aceste condiții a apărut tot mai evidentă necesitatea efectuării unor schimbări hotărâte în politica economică și socială a partidului, care să asigure ridicarea nivelului de trai al oamenilor muncii, precum și dezvoltarea democrației socialiste. Aceste sarcini au fost prevăzute în planul cincinal 1956—1960, ale cărui directive au fost elaborate de plenara a VII-a a C.C. al P.M.U.P. din iulie 1956 și corijate apoi de plenara a VIII-a din octombrie a aceluiași an. Aceasta din urmă a elaborat un larg program în domeniul economiei și politicii în lumina sarcinilor noi, urgente care stăteau în fața partidului și poporului polonez, a subliniat necesitatea întăririi rîndurilor și a rolului conducător al partidului, ca factori hotărîtori ai dezvoltării în continuare a Poloniei pe drumul socialismului, precum și ai luptei împotriva forțelor conservatoare, a încercărilor de frînare a dezvoltării democrației, de înăbușire a criticii și încălcare a legalității⁴³.

Plenara a VIII-a a apreciat ca nejustă hotărîrea privind așa-numita „deviere naționalistă de dreapta” și a readus în funcția de prim-secretar pe W. Gomulka. În ce privește politica agrară, documentele plenarei au subliniat „necesitatea respingerii politicii de ruinare a gospodăriilor înstărite, a respectării principiului liberului consimțămînt la intrarea în cooperativele de producție, a dizolvării cooperativelor de producție slabe, create ca urmare a folosirii unor metode de constrîngere”⁴⁴.

În cursul realizării planului cincinal au fost efectuate schimbări importante în politica economică, creîndu-se condiții pentru sporirea producției agricole și îmbunătățirea situației materiale a populației. Au fost aduse importante corective metodelor de planificare și conducere a economiei naționale. S-au extins competențele întreprinderilor industriale, iar o serie de drepturi și obligații care reveneau administrației de stat au fost transferate consiliilor populare. În uzine, întreprinderi industriale și de construcții, precum și în întreprinderile agricole de stat au fost constituite consilii de autoconducere. În anul 1957 au fost reduse în mod substanțial cotele obligatorii ale țăranilor*, paralel cu sporirea cantităților de materiale de construcție și a altor mijloace materiale furnizate gospodăriilor țărănești. Au fost reevaluate prețurile la contractări, sporindu-se totodată fondurile destinate întreprinderilor agricole de stat, elementul cel mai important al sectorului socialist în agricultură⁴⁵.

Congresul al III-lea al P.M.U.P. (10—19 martie 1959) a făcut analiza drumului parcurs în perioada dintre congresele al II-lea și al III-lea, a rezultatelor obținute în dezvoltarea industriei și agriculturii, a învățămîntului și culturii, în întărirea statului popular și adîncirea democrației socialiste. Congresul a anulat, ca nefondate, rezoluțiile referitoare la „devierea naționalistă de dreapta” adoptate la Congresul de unificare și la plenarele C.C. al P.M.U.P. din anii 1948 și 1949 și a examinat o serie de probleme, confirmînd principiile indestructibile care leagă Polonia de celelalte state socialiste⁴⁶.

Congresul a stabilit sarcinile pentru ultimii doi ani ai planului cincinal 1956—1960 și prevederile preliminare pentru următorul cincinal — 1961—1965. Obiectivul principal al politicii economice urmărit în această perioadă l-au constituit dezvoltarea armonioasă a industriei și agriculturii, a investițiilor și consumului printr-o mai bună utilizare a capacităților de producție, sporirea participării sectorului socialist la crearea venitului național, dezvoltarea principiilor democrației

⁴² *Historia polskiego ruchu robotniczego. 1864—1964*, p. 440.

⁴³ *Ibidem*, p. 462.

⁴⁴ *Ibidem*, p. 460.

* Desființate definitiv în cursul anului 1971.

⁴⁵ În 1969 sectorul socialist (de stat și cooperatist) cuprindea 150/0 din terenurile agricole, restul de 850/0 revenind unui număr de peste 3 500 000 de gospodării țărănești individuale, în cadrul cărora predomină cele cu o suprafață între 0,5 și 2 ha (30,40/0). Vezi *Mały rocznik statystyczny [Mic anuar statistic]*, Warszawa, 1970, p. 163.

⁴⁶ Referat sprawozdawczy Komitetu Centralnego wygłoszony w dniu 10 marca 1959 r. na III Zjeździe P.Z.P.R. [Referatul de dare de seamă al Comitetului Central expus în ziua de 10 martie 1959, la Congresul al III-lea al P.M.U.P.], în „Nowe drogi” nr. 4/1959, p. 6—92.

socialiste și, înainte de toate, participarea mai activă a oamenilor muncii la elaborarea programelor de dezvoltare și la conducerea directă a economiei. Congresul a trasat, de asemenea, sarcinile partidului în toate domeniile de activitate și a adoptat noul statut⁴⁷.

În anii ce au urmat, s-a urmărit înlăturarea unor dificultăți care mai persistau, cum erau: utilizarea insuficientă a capacităților de producție în industria prelucrătoare, aprovizionarea defectuoasă cu materiale și materii prime. C.C. al P.M.U.P. a elaborat un plan complex, vizînd introducerea rapidă a progresului tehnic, modernizarea celor mai importante sectoare ale economiei naționale, utilizarea mai rațională a cadrelor de ingineri și tehnicieni. S-a subliniat, în același timp, necesitatea dezvoltării schimburilor comerciale și a colaborării cu țările membre ale C.A.E.R. În domeniul agriculturii, P.M.U.P. a continuat politica de intensificare a eforturilor menite să ducă la mecanizarea agriculturii și la sporirea producției agricole. Pe plan social-cultural, o măsură de mare importanță a constituit-o reforma învățămîntului de cultură generală și a celui profesional. Din anul 1964 a început să fie generalizat învățămîntul elementar obligatoriu de 8 ani. În anul 1968 a fost introdusă o nouă lege a învățămîntului superior, care a avut drept scop legarea sa de practică, iar a cercetărilor științifice de nevoile producției.

Congresul al IV-lea al P.M.U.P., ținut în zilele de 15—20 iulie 1964, a aprobat directivele cu privire la dezvoltarea Republicii Populare Polone în anii 1966—1970⁴⁸, precum și modificările referitoare la statutul partidului. El și-a desfășurat lucrările în condițiile pregătirii sărbătoririi celei de-a XX-a aniversări a eliberării Poloniei și a trecut în revistă succesele obținute de Polonia în cei douăzeci de ani de existență a puterii populare, arătîndu-se că în această perioadă a fost începută și dezvoltată producția de mașini și utilaje grele energetice, cazane cu aburi, turbogeneratoare; a fost construită o puternică industrie navală, de automobile și camioane, de locomotive diesel și electrice, de tractoare, combine, macarale, cauciuc sintetic și multe altele⁴⁹.

Printre sarcinile fundamentale ale planului cincinal (1966—1970), congresul a înscris: realizarea unui nou progres în domeniul industrializării socialiste a țării pe baza celor mai moderne cuceriri ale științei și tehnicii, ținîndu-se cont de tendințele dezvoltării contemporane a producției industriale mondiale și de cele mai eficiente soluții în domeniul investițiilor; intensificarea eforturilor pentru accelerarea dezvoltării producției agricole, în primul rînd prin îmbunătățirea structurii acesteia; dezvoltarea bazei proprii de materiale și materii prime; îmbunătățirea balanței comerțului exterior prin sporirea exportului și perfecționarea structurii și rentabilizarea lui; sporirea calității produselor și semiproduselor; crearea a 1 500 000 de noi locuri de muncă în economia națională prin distribuirea rațională pe întregul teritoriu a brațelor de muncă; creșterea nivelului de trai al populației de la orașe și sate în raport cu posibilitățile sporirii venitului național⁵⁰. Îndeplinirea acestor sarcini urma să fie realizată printr-un larg program de investiții, al căror volum prevăzut pentru anii 1966—1970 era de 830—840 miliarde de zloti, adică cu 36—38% mai mult decît în perioada 1961—1965.

În domeniul agriculturii, planul cincinal a prevăzut o creștere simțitoare a investițiilor, echivalentă cu 23% din totalul investițiilor destinate dezvoltării economiei naționale. Congresul al IV-lea a acordat o deosebită atenție sarcinilor în domeniul științei și tehnicii, al învățămîntului mediu tehnic și celui superior. El a stabilit totodată programul de perfecționare a planificării și a metodelor de conducere a economiei naționale.

Modul de realizare a sarcinilor trasate de Congresul al IV-lea, precum și directivele referitoare la dezvoltarea țării pînă în anul 1975 au fost dezbătute la Congresul al V-lea al P.M.U.P. (11—16 noiembrie 1968). Congresul s-a oprit înainte de toate asupra problemei perfecționării metodelor de planificare și conducere a economiei naționale. Rezoluția adoptată a subliniat că realizarea sarcinilor dezvoltării social-economice de lungă durată a Poloniei populare depinde de introducerea unor metode și forme intensive de activitate economică, în primul rînd de ridicarea nivelului de planificare și conducere a economiei, precum și de accelerarea dezvoltării.

⁴⁷ *Le Parti Ouvrier Polonais Unifié*, p. 58.

⁴⁸ *Sprewozдание Komitetu Centralnego i wytyczne rozwoju Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej w latach 1966—1970* [Darea de seamă a Comitetului Central și directivele dezvoltării R. P. Polone în anii 1966—1970], supliment la „Trybuna Ludu”, iunie 1964.

⁴⁹ *Historia polskiego ruchu robotniczego. 1864—1964*, p. 526.

⁵⁰ *Le Parti Ouvrier Polonais Unifié*, p. 63.

tării ramurilor și sectoarelor industriale hotărâtoare pentru modernizarea întregii economii naționale. În acest sens, rezoluția prevedea necesitatea creării de condiții care să favorizeze ponderea calculului economic și a principiului autogestunii ca premise ale hotărârilor luate în cadrul uniunilor și al întreprinderilor⁵¹.

În anii construcției socialiste, poporul polonez, sub conducerea Partidului Muncitoresc Unit Polonez, a înregistrat importante succese pe multiple planuri. Producția industrială a cunoscut un ritm dinamic de dezvoltare, fiind în anul 1970 de 7,5 ori mai mare decât cea din anul 1950 și constituind 2% din producția industrială mondială. Polonia se situează în prezent printre țările cu un avansat potențial economic, ocupând în cazul unor produse cum sînt huila și lignitul, îngrășămintele azotoase, oțelul, producția de fire de bumbac și lînă, fibre sintetice locuri de prim ordin pe plan mondial. Schimbări pozitive au avut loc și în alte domenii ale vieții sociale. Dar — așa cum se apreciază în documentele P.M.U.P. — realizările înregistrate, îndeosebi în perioada cincinalului trecut, nu au ținut pasul cu cerințele dezvoltării social-economice a țării. La aceasta s-au adăugat serioase abateri de la normele leniniste ale democrației de partid și de stat, adoptarea unor hotărâri social-economice necorespunzătoare, ceea ce a dus în cele din urmă la o criză politică deschisă, al cărei punct culminant l-au constituit evenimentele de pe litoralul polonez din decembrie 1970.

Procedînd la o analiză a acestor fenomene și a cauzelor care le-au declanșat, plenarele a VII-a (20 decembrie 1970) și a VIII-a (6—7 februarie 1971) ale C.C. al P.M.U.P. le-au dat o interpretare realistă, arătînd că ele au fost rezultatul ruperii de mase a fostei conduceri de partid și înscăunării unor practici birocratice de conducere, încălcării unor interese fundamentale ale maselor. Comitetul Central al P.M.U.P., în frunte cu noul prim-secretar, tovarășul Edward Gierek, a combătut aceste practici și a întreprins o serie de măsuri menite să ducă la progresul continuu al țării și la înlăturarea greșelilor săvîrșite în trecut. Datorită muncii și adevizării clasei muncitoare, a celorlalți oameni ai muncii la politica partidului, în ultimul timp au fost obținute vizibile succese în toate domeniile de activitate.

Congresul al VI-lea al P.M.U.P. (6—11 decembrie 1971) a analizat în profunzime evoluția societății poloneze și, pe baza directivelor elaborate de Comitetul Central și larg discutate de întregul popor, a stabilit direcțiile și obiectivele principale ale dezvoltării socialiste continue a Republicii Populare Polone. Prevederea fundamentală a planului pe anii 1971—1975 o constituie creșterea simțitoare a consumului și îmbunătățirea sistematică a condițiilor de trai material și cultural al oamenilor muncii. Acestui scop urmează să-i slujească sporirea productivității muncii și eficienței economice, refacerea și modernizarea structurii economiei naționale, progresul tehnic-științific, perfecționarea întregului sistem de planificare și conducere economică⁵². Documentele congresului prevăd — în condițiile folosirii complete a forței de muncă — creșterea salariului real în medie cu 17—18%, a venitului național cu 38—39%, a producției industriale cu cca 48—50%, iar a celei agricole cu 18—21%.

O importanță deosebită acordă documentele congresului îmbunătățirii și modernizării sistemului de organizare și conducere, creșterii eficienței planificării centrale și a activității economice prin sporirea rolului clasei muncitoare, al cadrelor de conducere și al activului de partid la toate nivelele, prin întărirea ordinii și disciplinei sociale. Un mare accent se pune pe necesitatea lărgirii democrației socialiste, a consolidării conștiinței cetățenești și educării socialiste a oamenilor muncii, concomitent cu creșterea continuă a rolului de conducător al partidului în toate domeniile de activitate.

★

În perioada care s-a scurs de la semnarea, la 26 ianuarie 1949, a Tratatului de prietenie, colaborare și asistență mutuală dintre România și Polonia, relațiile dintre cele două țări, fundamentate pe comunitatea orînduirii socialiste, a ideologiei

⁵¹ Uchwała V Zjazdu Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej [Hotărîrea Congresului al V-lea al Partidului Muncitoresc Unit Polonez], în V Zjazdu Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej (II.XI—16.XII.1968), stenogram, Warszawa, 1969, p. 901—999.

⁵² Vezi, pe larg, O dalszy socjalistyczny rozwój Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej [Pentru dezvoltarea socialistă continuă a Republicii Populare Polone], supliment la „Trybuna Ludu”, septembrie 1971.

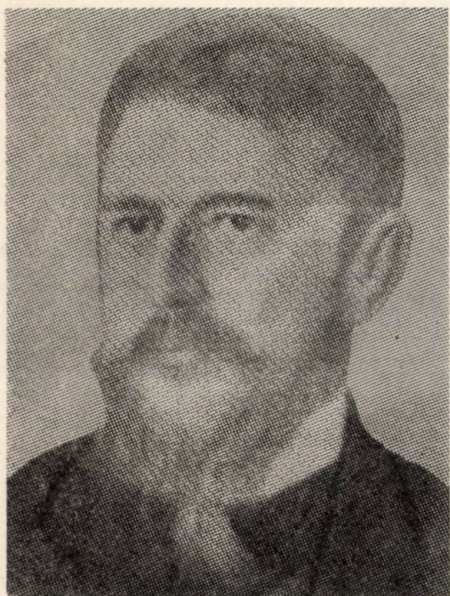
marxist-leniniste, pe țelurile și aspirațiile comune — construirea socialismului și comunismului —, precum și pe respectarea principiilor independenței și suveranității naționale, egalității depline în drepturi, neamestecului în treburile interne, avantajului reciproc și întrajutorării frățești, au înregistrat o continuă dezvoltare, care s-a amplificat în urma încheierii, la 12 noiembrie 1970, a noului Tratat de prietenie, colaborare și asistență mutuală dintre Republica Socialistă România și Republica Populară Polonă. Așa cum se arată în comunicatul cu privire la vizita delegației de partid și guvernamentale a Republicii Populare Polone în Republica Socialistă România, noul tratat, „continuînd relațiile de prietenie afirmate în Tratatul încheiat la 26 ianuarie 1949, creează baza politică-juridică pentru întărirea și dezvoltarea colaborării româno-polone în conformitate cu interesele celor două popoare, ale cauzei socialismului și securității în Europa și în lume”⁵³.

În cuvîntarea de salut rostită la tribuna Congresului al VI-lea al P.M.U.P., secretarul general al P.C.R., tovarășul Nicolae Ceaușescu, a subliniat că „Partidul Comunist Român și guvernul Republicii Socialiste România vor acționa cu consecvență și în viitor pentru dezvoltarea continuă a relațiilor româno-polone cu convingerea că aceasta corespunde intereselor ambelor popoare, servește unității țărilor socialiste, întăririi forțelor socialismului, cauzei progresului și păcii”⁵⁴.

⁵³ „Scînteia” din 14 noiembrie 1970.

⁵⁴ „Scînteia” din 8 decembrie 1971.

Amintiri despre dr. CRISTIAN RACOVSKI



Din filele vremii trecute aş vrea să desprind aducerile-aminte despre un iubit prieten şi tovarăş de luptă, din cursul unei frământate epoci a istoriei mişcării noastre muncitoreşti. O fac în dorinţa de a încerca să conturez, fie şi în linii generale, o personalitate care se cere a fi cunoscută de toţi cei interesaţi şi preocupaţi de studierea epopeei luptei eroice a clasei muncitoare din România.

Cristian Racovski, cetăţean român de naţionalitate bulgară, s-a născut la 13 august 1873. Bunicul său dinspre mamă era reputatul revoluţionar, conducător al mişcării de eliberare a poporului bulgar, Sava Racovski, care decedase în anul 1867 şi fusese înmormântat la cimitirul Bellu din Bucureşti. Pe când urmează cursurile liceale, tânărul Racovski

face pentru prima dată cunoştinţă cu ideile socialiste. În 1890 pleacă în Occident, unde, concomitent cu preocuparea pentru studierea medicinei, îşi lărgeste cunoştinţele politice revoluţionare. Îl aflăm la Geneva, Berlin, Zürich, Nancy, Montpellier intrînd în contact cu reprezentanţi de seamă ai social-democraţiei internaţionale : Plehanov, Vera Zasulici, Rosa Luxemburg, Wilhelm Liebknecht, Jules Guesde, Karl Kautsky şi alţii. Studiază asiduu marxismul şi în acelaşi timp se preocupă de problemele care frământau mişcarea muncitorească din ţară. Cultivă totodată legături cu mişcarea socialistă din Bulgaria, pe care a reprezentat-o la diferite întîlniri internaţionale, menţinînd contacte şi cu socialiştii din Serbia, Grecia, Austro-Ungaria ş.a. Se interesează atent de mişcarea revoluţionară din Rusia. Astfel, capitole din cartea sa intitulată *Rusia în Orient*, document demascator al politicii teroriste şi imperialiste a ţarismului, au fost publi-

cate în organul central de presă al Partidului Social-Democrat al Muncitorilor din România — „Lumea nouă“, precum și în cotidianul „Adevărul“.

În vara lui 1897 se întoarce în țară. După ce în primăvara anului următor își trece examenul de liberă practică a medicinei, este înaintat, în toamna aceluiași an, la gradul de medic de batalion stagiar, fiind angajat la Regimentul 9 călărași din Constanța. La scurt timp este transferat la spitalul diviziei dobrogene ca medic militar secundar.

Și astăzi îmi este vie în memorie împrejurarea în care l-am întâlnit pentru prima dată pe dr. C. Racovski. Era în primăvara anului 1900. Clasa muncitoare, în pofida loviturilor primite din partea guvernanților, a și a renegaților din propriile rinduri, nu s-a dat nici un moment bătută. Pentru sărbătorirea zilei de 1 Mai, Cercul socialist „România muncitoare“ din București a organizat o întrunire în sala „Constructorilor români“, ce se afla situată pe actualul bulevard George Coșbuc. Venise lume multă: muncitori, meseriași, funcționari, elevi de liceu și intelectuali. Pretutindeni domnea o atmosferă sărbătorească, de animație revoluționară. Sala era pavată cu steaguri roșii și lozinci închinată Zilei solidarității internaționale a proletariatului. Cîțiva ucenici circulau printre participanți și distribuiau gazeta festivă „1-iu Maiu“, tipărită cu acel prilej de Cercul socialistilor din Capitală.

După ce I. C. Frimu și alți tovarăși au exprimat, în cuvinte pline de simțire, importanța sărbătoririi Zilei solidarității internaționale a celor ce muncesc, în încheiere a vorbit Cristian Racovski.

Îmi amintesc momentul cînd a apărut la tribună. Avea o înfățișare robustă și, în același timp, agreabilă. Din primul moment m-a impresionat acest om prin puterea de fascinație a ochilor săi, negri, care străluceau ca niște cărbuni aprinși. Cînd a început să vorbească s-a făcut o liniște desăvîrșită. Privirile tuturor erau ațintite asupra acestui orator, cu vădite însușiri de tribun popular, care făcea impresia unui dirijor de anvergură, conducînd cu măiestrie o imensă orchestră. Rostea frazele vehement, preumblîndu-se neconținut dintr-o parte în alta a tribunei. Captiva interesul maselor, reușind să entuziasmeze și să dinamizeze auditoriul, vorbind cu vioiciune, să explice complexe probleme, într-o manieră accesibilă tuturor. Deseori s-a întîmplat ca la sfîrșitul cuvîntărilor sale muncitorii să se apropie de tribună, să-l înconjoare, să-i strîngă mîna și să-l roage să vină cît mai des în mijlocul lor.

Din 1900 și pînă în 1904 călătorește din nou peste hotare, mai întîi în Rusia și apoi în Franța, remarcîndu-se printr-o intensă activitate publicistică și propagandistică, ca militant în mișcarea muncitorească internațională.

Reîntors în țară, se integrează în lupta revoluționară a muncitorimii din România, căreia îi consacră toate forțele și capacitățile sale creatoare. Astfel, în iarna anului 1904—1905, participă la mai multe ședințe ale Cercului „România muncitoare“ din Capitală, care, în cea mai mare parte, s-au ținut într-o casă de pe strada Lascăr Catargiu nr. 21, unde se dezbăteau probleme privind intensificarea propagandei socialiste în rîndul muncitorilor și scoaterea unui organ de presă menit să răspundă acestui deziderat. Ca urmare a acestei activități, la 5 martie 1905 a apărut seria a doua a ziarului „România muncitoare“. Reapariția acestei

publicații a fost anunțată, în primele zile ale lunii martie 1905, printr-un manifest semnat de I.C. Frimu, C. Dobrogeanu-Gherea, dr. C. Racovski, dr. D. Voinov, profesor dr. I.C. Cantacuzino, Ion Teodorescu și alții. În editorialul intitulat *Jurnalul nostru* și care, după câte îmi amintesc, a fost scris de Racovski, se spunea răspicat că ziarul aparține unei grupări de muncitori conștienți, călăuziți de interesele clasei muncitoare, că eliberarea de sub exploatare nu va putea avea loc decît „prin prefacerea proprietății private asupra mijloacelor de producțiune în proprietate colectivă, prin socialism“.

Ani de-a rîndul „România muncitoare“ a apărut cu colaborarea dr. Cristian Racovski, care a scris numeroase articole, unde se analizau aspecte fundamentale privind dezvoltarea mișcării muncitorești din țara noastră și lupta tot mai intensă a proletariatului împotriva claselor exploatatoare, se înfiera aservirea poporului român intereselor cercurilor imperialiste și se susțineau drepturile economice și politice ale maselor muncitoare.

În această perioadă, dr. C. Racovski a fost nelipsit din mijlocul socialiștilor români, și numele lui este legat de cele mai importante acțiuni ale mișcării noastre muncitorești. În calitate de reprezentant al organizațiilor muncitorești din țara noastră, el a luat legătura, în vara anului 1905, cu echipajul revoluționar de pe crucișătorul „Potemkin“, ancorat în portul Constanța. Clasa muncitoare din țara noastră, care se solidarizase cu lupta revoluționară a proletariatului rus împotriva țarismului, a cerut cu vehemență guvernului român să acorde azil politic marinarilor de pe vasul „Potemkin“. Sub presiunea acestei lupte, autoritățile au permis debarcarea pe pămîntul României a celor 700 de marinari, dintre care mulți s-au stabilit definitiv în țara noastră. Sprijinul moral și material acordat potemkiniștilor, legătura strînsă cu aceștia, în care alături de ceilalți militanți ai mișcării muncitorești din țara noastră dr. Racovski a jucat un rol important, reprezintă o pagină vie din istoria manifestărilor internaționaliste ale clasei muncitoare din România.

Anul 1906 cunoaște un avînt puternic al mișcării muncitorești pe planul acțiunilor revendicative și pe cel al organizării sindicale, avînd ca sens centralizarea organizatorică a tuturor forțelor. Totodată, se constată o afirmare tot mai activă a proletariatului în arena vieții social-politice. Mi-a rămas neșters în memorie momentul răsunător al manifestului Cercului „România muncitoare“ *40 de ani de sărăcie, de robie și rușine*, amplu rechizitoriu la adresa unui regim de cruntă exploatare și asuprire, ce se dorea glorificat prin expoziția „jubiliară“ deschisă pe dealul Filaretului, cu prilejul împlinirii a patru decenii de la aducerea în țară a monarhiei străine rapace de Hohenzollern-Sigmaringen. Documentul, elaborat de Racovski și care i-a atras ura înverșunată a burgheziei și moșierimii, dezvăluia în toată goliciunea lor consecințele nefaste ale politicii monarhiei cu care fusese pricopsită țara noastră, jaful deșănțat al guvernelor ce se succedau la conducerea treburilor publice, exploatarea cruntă a maselor muncitoare de la orașe și sate, lipsa unor libertăți și drepturi democratice reale. Dezideratele maselor, arăta Racovski, nu pot fi cucerite decît prin organizare, atît profesională cît și politică : „Idealul nostru apropiat trebuie să fie un Partid socialist al muncitorilor români“.

Ideea organizării temeinice a muncitorimii revine mereu în articolele lui Racovski din „România muncitoare“, în conferințele ținute în fața lucrătorilor Capitalei, ca cea din 25 iunie 1906, intitulată *Sindicatelor muncitorești (rolul și istoria lor)*, în broșurile sale, ca, de pildă, *Jos corporațiile*, editată la începutul anului 1907, cu ocazia întrunirilor la care ia parte în București, Ploiești, Constanța, Galați.

Rolul de seamă jucat de doctorul nostru în mișcarea muncitorească s-a vădit la conferințele din anii 1906 și 1907, când el s-a ocupat de unele din cele mai complexe și importante probleme care ne frământau pe atunci, cum au fost raportul între sindicate și mișcarea socialistă, tactica mișcării, atitudinea față de corporații, intensificarea propagandei și altele. Acum, cu ochii minții, îl revăd pe Racovski ridicându-se la conferința din 1907 de la Galați și declarând răspicat, în privința programului și tacticii mișcării: „...Toate revendicările trebuie să aibă un punct comun, central, cu care să se lege. Acesta este dezrobirea muncii, desființarea exploataării, schimbarea societății individuale de astăzi într-o societate colectivă. Ea e baza tacticii sindicaliste“. Conferința a prilejuit ea însăși un protest vehement contra reprimării sîngeroase a marii răscoale a țăranilor din primăvara anului 1907, ca și a măsurilor teroriste luate de guvernanti vizînd zdrobirea mișcării muncitorești. Ea a marcat un pas important pe linia refacerii partidului clasei muncitoare, hotărînd crearea Uniunii socialiste din România. Din primul comitet al uniunii au făcut parte I. C. Frimu, C. Racovski, N. D. Cocea, M. Gh. Bujor și subsemnatul.

De acum înainte, dr. C. Racovski se va afla în mod permanent în organele conducătoare ale mișcării socialiste din România, chiar și atunci când a fost nevoit să activeze departe de hotarele țării.

Activitatea desfășurată de Racovski în slujba idealurilor clasei muncitoare a stîrnit nemulțumirea și ura claselor exploatatoare, care l-au urmărit și persecutat cu înverșunare. Prima încercare de a-l aresta pe dr. Racovski s-a făcut la cîteva zile după terminarea conferinței de la Galați, pe cînd noi ne aflam la Brăila, cu prilejul unei serbări organizate de cerul socialist din localitate. Fiind informat de N. D. Cocea despre măsurile pe care autoritățile din Brăila urmăreau să le ia împotriva lui, i-am propus lui Racovski să se ascundă o perioadă de timp. El s-a declarat de acord, după care l-am dus la locuința unui pescar, membru al mișcării socialiste, care se găsea în afara orașului Brăila, undeva pe malul Dunării. Racovski a stat ascuns în casa acestui pescar mai multe zile, pînă cînd poliția i-a pierdut urma; de aici a revenit în București.

După publicarea articolelor *Orgiile reacționare în România* în „Arbeiter Zeitung“ din Viena și *Revoltele agrare din România*, în „L'Humanité“, în care se demasca cu virulență represiunea sîngeroasă ordonată de clasele exploatatoare pentru înăbușirea răscoalei țăranilor din 1907 și se înfierau măsurile luate împotriva mișcării muncitorești de către guvernul liberal, care începuse o acțiune de expulzări ale socialiștilor, zărele guvernanților „Voința națională“, „Viitorul“, „Epoca“ ș.a. pornesc o acerbă campanie de presă împotriva dr. Racovski, publicînd mai multe articole calomnioase la adresa acestuia, în timp ce, prin Consiliul de război, el este reformat din corpul ofițeresc al armatei române.

În ziua de 3 august 1907, în timp ce Racovski se afla în drum spre Stuttgart, pentru a participa, ca unul dintre solii proletariatului român, la Congresul socialist internațional, ziarele din București au anunțat semnarea de către Consiliul de Miniștri a decretului privind expulzarea sa. Cîteva luni mai târziu, printr-o decizie a Înaltei curți de casație, i se ridica lui Racovski dreptul de a se înscrie în listele electorale. Din străinătate, el a protestat contra acestui act, pe care îl considera nelegal, afirmîndu-și cu tărie dreptul, consfințit de lege, la cetățenia română.

La Stuttgart, socialiștii români (C. Racovski, Alecu Constantinescu, N. D. Cocea, Andrei Ionescu) s-au situat spre aripa stîngă a Internaționalei a II-a. Lucrările congresului au avut un ecou deosebit în epocă, căci de la această tribună internațională delegații români, ca și întregul forum socialist internațional, au înfierat în fața lumii întregi ferocitatea cu care clasele dominante din România au reprimat ridicarea la luptă dreaptă a țărănimii în primăvara anului 1907, în contrast cu pretinsa constituție „liberală” și așa-zisele libertăți cetățenești. Adoptarea rezoluției *Împotriva prigonirilor din România* a provocat o adevărată avalanșă de injurii și calomnii în presa liberalilor și conservatorilor.

Autoritățile regimului trecut, de tristă amintire, l-au îndepărtat din țară pe Racovski, dar nu l-au putut desprinde de mișcarea noastră muncitorească, de care se simțea legat și pe care a reprezentat-o în activitatea Biroului Socialist Internațional, la congresele internaționale ce au urmat, în acțiunile ce tindeau la realizarea unei puternice unități de luptă a socialiștilor din Balcani.

Este un fapt de notorietate că a colaborat, număr de număr, cu studii de analiză serioasă a vieții economice, sociale și politice românești, la revista teoretică a mișcării socialiste — „Viitorul social” —, aflîndu-se totodată și printre directorii ei, ca și la alte publicații socialiste, cum au fost „România muncitoare” și „Calendarul muncii”. Din multitudine a acestor preocupări țin să remarc, în primul rînd, aportul său la clarificările intervenite în atitudinea mișcării muncitorești față de problema agrară. Sugestiv în această direcție este studiul intitulat *Chestia agrară* (1907), reprezentînd începutul editării unei suite de cercetări pe care prodigiousul Racovski le-a consacrat analizei acestei chestiuni majore, în contextul ansamblului problemelor ridicate de dezvoltarea societății românești. Formulează cu hotărîre principiul desființării marii proprietăți agrare, pe calea exproprierii acesteia ca o soluție de bază a dezvoltării României pe calea progresului social-economic, teză inclusă în programul partidului clasei noastre muncitoare. Pentru respectarea adevărului, trebuie spus însă că, în ceea ce privește modalitatea în care pămîntul expropriat urma să intre în posesia țărănimii, el n-a văzut-o în sensul just al împrumutării țaranilor corespunzător cerințelor etapei date de dezvoltare a țării, rămînînd tributar teoriei municipalizării pămîntului. Totodată, în concepția lui Racovski se manifesta încă una din dogmele Internaționalei a II-a, exprimată și la Stuttgart, care minimaliza capacitatea de luptă a țărănimii, cu circulație și-n mișcarea noastră. În anii următori, pe măsura creșterii capacității revoluționare și a forțelor proletariatului, noi ne-am dat seama din ce în ce mai mult de necesitatea imperioasă a atragerii la viață conștientă a maselor țărănimii, am înțeles tot mai bine

cerința realizării alianței muncitorești-tărănești pentru schimbarea din temelii a rînduielilor burghezo-moșierești.

În epoca premergătoare refacerii Partidului socialist, pe diferite canale și mai cu seamă prin intermediul „Vieții românești“ se proliferau ideile poporaniste, al căror principal exponent era Constantin Stere. Alături de C. Dobrogeanu-Gherea și alți teoreticieni marxști, dr. Cristian Racovski a participat activ la disputa ideologică purtată în numele progresului de socialismul român. Cu o mare vervă polemică, cu argumente convingătoare, Racovski a reușit, într-un studiu intitulat *Poporanism, socialism, realitate*, să dea o replică nimicitoare poporanistilor, care, deși aveau meritul de a dezvălui triste stări de lucruri din satul românesc de atunci și manifestau simpatie pentru masele țărănești, căutau să nege, în pofida evidenței faptelor, viabilitatea mișcării muncitorești și socialiste în România. Istoria anilor următori, cînd forța socialismului a cunoscut o continuă creștere, dovedind inconsistența ideilor retrograde vehiculate de Stere și compania, a consfințit victoria ideologiei socialiste în fâimoasa controversă cu ideologia poporanistă.

Atîta timp cît decizia nedreaptă contra doctorului nostru a fost în vigoare, an de an, pînă la abrogarea ei, proletariatul român s-a pronunțat cu fermitate pentru anularea decretului de expulzare. Numeroase întruniri, cu participarea a mii de muncitori, au fost organizate de către Uniunea socialistă din România și de Comisia generală a sindicatelor în numeroase orașe ale țării, la care, în calitate de membru al C.G.S.R., și-a adus modesta contribuție și subsemnatul. Moțiunile adoptate cu aceste prilejuri înfierau actul odios săvîrșit de guvernanți, cereau în mod unanim să se facă dreptate. Campania pentru abrogarea decretului de expulzare a lui Racovski a devenit un imbold al luptei maselor muncitoare pentru cucerirea în fapt a libertăților și drepturilor cetățenești mereu încălcate, pentru instaurarea unui autentic regim democratic.

Încercînd să se reîntoarcă în mijlocul nostru în octombrie 1909, dr. Racovski este arestat la punctul de frontieră Ciineni și aruncat înapoi peste graniță. Această măsură a guvernului a provocat o mișcare de protest a opiniei progresiste din țara noastră, care simpatiza cu expulzații și condamna măsurile arbitrare ale autorităților. În fruntea acestei mișcări se afla, ca și pînă atunci, clasa muncitoare. La 19 octombrie, conducerea mișcării noastre socialiste a organizat la București, în sala „Dacia“, un mare miting împotriva acestei măsuri. Poliția a înconjurat localul și a blocat ieșirea din sală. La sfîrșitul adunării, cînd muncitorii au încercat să iasă, s-a produs o încăierare cu poliția care a avut ca rezultat rănirea mai multor persoane. Reprezentanții parchetului veniți imediat la fața locului m-au arestat pe mine, pe I.C. Frimu, D. Marinescu, Panait Istrati și alți tovarăși. Muncitorimea din întreaga țară s-a solidarizat cu atitudinea curajoasă a fraților lor din București. În ziua de 25 octombrie același an au avut loc în țară 15 întruniri, la care au vorbit peste 70 de militanți socialiști, ce au înfierat actul samavolnic al guvernului.

Cu toate măsurile represive, manifestațiile muncitorești împotriva legilor excepționale, pentru libertăți democratice nu au conținut. În decembrie 1910 guvernul liberal a demisionat, fiind înlocuit de un guvern conservator condus de P.P. Carp. În vederea alegerilor generale anun-

țate pentru luna februarie 1911, câțiva membri din conducerea partidului nostru s-au întâlnit la Russe cu Racovski, unde au discutat o serie de probleme stringente, cu referire directă la alegerile ce se apropiau. S-a hotărât ca el să-și depună candidatura pentru colegiul al II-lea, în orașele Turnu-Severin și Galați. Celelalte candidaturi erau : D. Marinescu, Toma Dragu și subsemnatul (București), I.C. Frimu (Ploiești), Alecu Constantinescu (Brăila), M. Gh. Bujor (Galați), Toma Dragu (Turnu-Severin).

Pe la începutul anului 1912, el a intrat din nou în țară prin nordul Moldovei, stînd ascuns la proprietatea lui Sebastian Moruzzi. După un scurt răstimp, noi am reușit, cu ajutorul lui C. Mille, să-l aducem în București și să-l găzduim în casa acestuia, ce se afla pe o stradă lîngă Grădina Icoanei. Prin intermediul lui C. Mille și al lui C.G. Costaforu, Racovski a adresat Tribunalului suprem o cerere prin care solicita anularea decretului de expulzare. În ziua cînd acesta a luat în dezbateră cererea, eu, I.C. Frimu, Alecu Constantinescu și alți membri din conducerea P.S.D.R., precum și un număr mare de muncitori, ne aflam în fața tribunalului și manifestam în favoarea tovarășului nostru. Sub presiunea campaniei și a acțiunilor întreprinse de P.S.D.R., guvernul a anulat decretul de expulzare.

Imediat după acest eveniment, înflăcăratul militant socialist a re-luat lupta alături de noi, cu toate forțele, readucînd în slujba mișcării muncitorești din țara noastră întreaga lui vigoare.

L-am cunoscut astfel îndeaproape, în activitatea politică comună, pe C. Racovski în felurite ipostaze. Apărător al drepturilor vitale ale oamenilor muncii, s-a ridicat cu dîrzenie împotriva legiurilor antimuncitorești, militînd pentru adoptarea unei adevărate legislații a muncii. Comentînd, de pildă, Legea Nenițescu din 1912, Racovski demasca în broșura *Jos legea meseriilor ! Ce nu vrem și ce vrem !* caracterul tiranic, anticonstituțional al prevederii din această lege a obligativității corporațiilor, cerea dreptul de organizare pentru toți muncitorii, recunoașterea juridică a sindicatelor. „...Luptînd contra unei asemenea legi polițienești — afirma el cu îndreptățit temei —, muncitorii apără nu numai libertatea și demnitatea lor de oameni și cetățeni, ci duc și o luptă ale cărei rezultate trebuie să se răsfrîngă asupra țării întregi“.

A fost preocupat de consolidarea rîndurilor partidului clasei muncitoare din România. La Congresul al II-lea al P.S.D.R. (1912) a susținut raportul consacrat tacticii mișcării, în care contura sensul final al luptei de clasă dintre proletariat și burghezie. Îl aud parcă declarînd răspicat că această bătălie „nu va lua sfîrșit atîta timp cît proletariatul nu va cuceri puterea politică ca să înlăture exploatarea omului de către om, prin transformarea proprietății capitaliste private în proprietate socialistă“. Nu trebuie să uităm participarea sa, alături de cadrele cele mai competente ale partidului, la buna desfășurare a Școlii de propagandă socialistă, menită să formeze politic și ideologic cadrele proletare ale mișcării și unde a predat cursuri cu teme variate și interesante, precum noțiuni de sociologie și economie politică, istoria marii revoluții franceze etc.

Atunci cînd mișcarea noastră muncitorească se afla într-o situație deosebit de complexă, cînd pe plan extern încordarea relațiilor internaționale anunța apropierea norilor întunecați ai războiului, pregătit cu febrilitate de marile puteri imperialiste, iar pe plan intern P.S.D.R. trebuia să-și definească poziția față de proiectele de reforme fluturate de liberali, să le demaște esența de clasă, caracterul ciuntit și inefficient, C. Racovski a făcut dovada unei tot mai vizibile maturități politice. A militat activ, împreună cu I.C. Frimu, la Congresul al III-lea al P.S.D.R. (6—8 aprilie 1914) pentru adoptarea noului statut al partidului, la temelia căruia s-a pus cu și mai multă pregnanță principiul centralismului democratic, s-a precizat mai clar scopul final al luptei proletariatului.

Promisiunii unei limitate reforme agrare venită din partea guvernului liberal, mișcarea muncitorească i-a răspuns cu lozinci expropriarii totale a marii proprietăți moșierești, iar promisiunii similare privind reforma electorală, cu cerința votului universal. Pentru atingerea acestor deziderate s-a mers pînă la a se preconiza, ca metodă tactică ofensivă, greva generală, în scopul realizării pe cale revoluționară a obiectivelor urmărite.

Tot mai mult în anii 1913—1914 l-am întîlnit și am fost alături de C. Racovski la mitingurile și demonstrațiile antirăzboinice; de asemenea, l-am auzit vorbind în timpul campaniilor pentru votul universal în sălile „Oppler“ sau „Dacia“ din Capitală, la adunările populare convocate la Iași, Craiova, Turnu-Severin, Piatra Neamț, Bacău, Botoșani și în alte orașe sau conferințind despre „Istoricul regimului electoral în România“, „Votul universal și clasa muncitoare“. „Democrația și votul universal“ în sala Clubului muncitorilor din București. Astăzi este posibil să constat că, dincolo de aspectul pozitiv al acțiunii tenace pentru cucerirea votului universal, cerință imperioasă a epocii, Racovski, ca și alți militanți socialiști, a dat o tentă oarecum unilaterală și exagerată acestei revendicări, văzută ca un fel de unic remediu al tuturor relelor de care suferea societatea românească. Aceasta decurgea din acele accente de legalism care se mai păstrau în mișcarea noastră muncitorească și care au trebuit învinse treptat pe parcursul evoluției sale ulterioare. Erau limite proprii Internaționalei a II-a, partidelor social-democrate ce o constituiau.

Odată cu dezlănțuirea primului război mondial, majoritatea partidelor socialiste din țările beligerante s-au situat pe poziții capitularde, de sprijinire a propriilor guverne în vederea ducerii ostilităților, ceea ce a semnat, în fapt, destrămarea Internaționalei a II-a. Cît privește Partidul Social-Democrat din România, prin atitudinea adoptată față de primul război mondial, pregătit și declanșat de marile puteri imperialiste, el s-a situat pe pozițiile aripiei de stînga din mișcarea muncitorească internațională, în care purtătorii concepțiilor celor mai avansate erau bolșevicii ruși, conduși de V. I. Lenin.

În fața uriașului pericol care se crea pentru popoare și ținînd seama de marile comandamente ale clasei muncitoare, P.S.D.R., consecvent apărător al principiului luptei de clasă și al solidarității internaționaliste, a luat — paralel cu partidele socialiste din Italia și Elveția — inițiativa convocării unei conferințe socialiste internaționale în vederea restabilirii

solidarității internaționalist-proletare și a întreprinderii unor acțiuni energice menite să ducă la curmarea măcelului imperialist.

Concomitent cu pregătirile pentru conferința ce avea să se țină la Zimmerwald, la convocarea și organizarea căreia Racovski a jucat un rol de seamă, are loc la București, în zilele de 6—8 iulie 1915, cea de-a doua Conferință socialistă interbalcanică, organizată de Partidul Social-Democrat din România. În afara socialiștilor români au luat parte delegați ai socialiștilor de stînga („tesniaci”) din Bulgaria și ai Partidului socialist din Grecia. Socialiștii sîrbi, neputînd veni la București, au aderat la hotărîrile conferinței.

Participanții au dezvăluit caracterul de cotropire și jaf al războiului dus între cele două grupări de mari puteri, au criticat pasivitatea Biroului Socialist Internațional și conducerea partidelor socialiste, care sprijineau politica guvernelor lor imperialiste prin votarea creditelor de război. Cu acel prilej, social-democrația din România, ridicînd steagul neatîrnării popoarelor mici față de politica imperialistă a marilor puteri, a chemat „masele să-și apere bunurile și pacea”. Președintele conferinței — dr. Racovski — declara în numele socialiștilor români : „Nu există pe pămînt nici un stat care să aibă dreptul moral să se erijeze în judecătorul unui alt guvern și unui alt stat”.

În septembrie 1915 s-a reunit la Zimmerwald conferința la care au participat 38 de reprezentanți ai unor partide și grupări socialiste ce se situau pe poziții internaționaliste. P.S.D.R. a fost reprezentat prin C. Racovski, care, în alternanță cu Robert Grimm, din partea Partidului socialist elvețian gazdă, a prezidat lucrările conferinței. Delegatul socialiștilor români a intervenit amplu în dezbateri. El a făcut, de asemenea, parte din comisia desemnată să pună la punct documentele finale ale conferinței. Manifestul Conferinței de la Zimmerwald a fost semnat de delegați din 10 țări : Germania, Franța, Italia, Rusia, România, Bulgaria, Suedia, Norvegia, Elveția și Olanda. V. I. Lenin, care a figurat printre semnarii acestui manifest, reușind în mare parte să-i imprime ideile și concepțiile sale, aprecia rezultatele reuniunii internaționale zimmerwaldiene ca un „prim pas” pe calea rupturii cu reformismul și oportunismul și a dezvoltării mișcării muncitorești în spirit consecvent marxist.

Îndată după intrarea României în război, guvernarea au interzis activitatea organizațiilor politice și profesionale ale clasei muncitoare. O parte dintre membrii organizațiilor clasei muncitoare, printre care și unii conducători, au fost încorporați și trimiși pe front. În acel moment, dr. C. Racovski și ceva mai tîrziu M. Gh. Bujor, precum și alți militanți socialiști au fost arestați. Racovski a fost eliberat din închisoare abia în ziua de 1 Mai 1917, cînd pe străzile Iașului a avut loc o puternică demonstrație muncitorească, la care au luat parte și soldați ruși. Aceasta s-a desfășurat sub lozincile : *Pace, Reforme democratice, Proclamarea republicii*. Pentru a scăpa de urmărirea autorităților românești, dr. Racovski a plecat imediat la Odesa, care devenise în toamna anului 1917 centrul principal al revoluționarilor români din Rusia sovietică.

În perioada care a urmat, Cristian Racovski s-a integrat în tumultul istoricelor evenimente revoluționare generate de Marea Revoluție Socialistă din Octombrie. Devenind cetățean al statului sovietic socialist, el a îndeplinit, după cum se știe, munci de mare răspundere pe linie de

partid și de stat. Cu prilejul vizitei din toamna anului 1920 în Rusia sovietică a unei delegații a Partidului Socialist din România, din care am făcut și eu parte, l-am reîntilnit la Harkov pe Cristian Racovski. Satisfacției revederii și discuțiilor interesante și rodnice pe care le-am purtat s-au adăugat însă și unele puncte de vedere care nu mai corespundeau cu realitățile și tendințele specifice ale mișcării noastre muncitorești la epoca dată, pe care Cristian Racovski nu le cunoștea temeinic.

Anii în șir de muncă și de luptă pe care i-am dus laclaltă în rîndurile mișcării muncitorești din România, trăsăturile alese de militant revoluționar de care a dat dovadă Cristian Racovski au făcut însă ca figura sa să stăruie mereu în amintirea mea.

GHEORGHE CRISTESCU

NICOLAE PERA

(1881 - 1935)



Viața și activitatea revoluționară a lui Nicolae Pera sînt o elocventă ilustrare a profilului luminos, militant al miilor și miilor de muncitori de pe întreaga cuprindere a patriei care, în anii regimului burghez-moșieresc, înfruntînd nenumărate opreliști, au luptat cu întreaga lor putere de dăruire sub flamura partidului comunist pentru transformarea revoluționară a societății românești și așezarea ei pe temelia de granit a socialismului, subliniind în chip viguros minunatele trăsături ale clasei muncitoare din țara noastră, eroismul și capacitatea sa de luptă, situarea sa neclintită pe cele mai avansate poziții ale baricadei, spiritul de jertfă în slujba izbînzii finale.

Nicolae Pera și-a legat în mod organic năzuințele, viața sa de idealurile și tumultul mișcării muncitorești revoluționare, a acționat consecvent și ferm la postul său de luptător comunist pentru triumful nobilei cauze a partidului, a maselor largi exploatate și asuprite.

S-a născut la 16 octombrie 1881, în comuna Straja din fostul comitat Caraș-Severin. Provenit dintr-o familie de țărani nevoiași, care se zbătea din greu cu neajunsurile materiale, și rămas orfan de la vîrsta de 12 ani, Nicolae Pera a cunoscut din plin foamea, truda, umilînța, proprii cortegiului de suferințe pe care le îndurau oamenii muncii în orînduirea capitalistă.

După absolvirea, în 1893, a școlii primare, a luat drumul pribegiei, în căutarea unui codru de pîine, dar abia spre sfîrșitul anului 1895 a izbutit să găsească de lucru. S-a angajat ucenic brutar în orașul Timișoara, unde avea să ducă aceeași viață dură, apăsătoare, plină de lipsuri la care erau supuși ucenicii de către patroni. În 1901 a devenit meșter și a lu-

crat un timp la Timișoara, iar în anul următor a fost încorporat. După satisfacerea stagiului militar, s-a stabilit la Lugoj, angajându-se muncitor brutar la Fabrica de piine „Bayer“.

Contactul cu mișcarea muncitorească, înrîurirea ideilor socialiste au produs o modificare adîncă în conștiința sa, călăuzindu-i pașii pe drumul revoluționar de luptă al proletariatului. În anul 1905 a devenit membru al organizației P.S.D. din Lugoj, în cadrul căreia a activat, de la început, cu întreg elanul său tineresc. În iunie 1906 a participat, alături de ceilalți socialiști, la greva declanșată la Lugoj și Caransebeș în sprijinul muncitorilor de la „Ferdinand“ („Oțelul roșu“), care au declarat grevă generală în semn de protest împotriva arestării conducătorilor lor revoluționari, pentru punerea lor imediată în libertate.

Din cauza măsurilor represive luate de autorități, Nicolae Pera s-a văzut nevoit să părăsească Lugojul, stabilindu-se la Timișoara, unde s-a angajat muncitor la o întreprindere de morărit. Aici și-a continuat cu aceeași energie activitatea revoluționară, a participat neobosit la lupta muncitorimii timișorene. El a avut un puternic rol mobilizator în cursul grevei generale din mai 1912 a celor peste 18 000 de muncitori din Timișoara.

La începutul primului război mondial a fost mobilizat și trimis pe frontul din Rusia. În 1916 a fost luat prizonier. Ideile mărețe proclamate de Revoluția din Octombrie au exercitat o deosebită înrîurire asupra sa. Odată cu terminarea războiului s-a întors în țară, reluîndu-și cu noi forțe activitatea revoluționară. Alături de Iacob Schaschek și de ceilalți socialiști cu orientare revoluționară din Lugoj, s-a preocupat îndeaproape de refacerea organizației locale a P.S.D., care fusese interzisă în timpul războiului, acționînd pentru o orientare nouă, leninistă a partidului.

A militat în mod hotărît pentru înfăptuirea unirii Transilvaniei cu România, act pe care-l concepea pe temeuri democratice; a participat, împreună cu alți socialiști bănățeni, la istorica adunare de la Alba Iulia din 1 decembrie 1918.

Nicolae Pera a fost organizatorul activității largi desfășurate în anul 1920 de socialiștii înaintați din Lugoj pentru pregătirea și conducerea luptelor de clasă ale muncitorilor din oraș împotriva exploatării capitaliste și, în primul rînd, pentru organizarea grevei generale, care a izbucnit la Lugoj în ziua de 21 octombrie 1920, antrenînd la acțiune întreaga muncitorime din întreprinderi. Autoritățile au trecut la măsuri represive. Numeroși muncitori revoluționari, între care Nicolae Pera, Iacob Schaschek și alții, au fost arestați și deținuți în penitenciarul din Lugoj.

Nimic n-a putut însă împiedica drumul de luptă al acelor care își consacraseră energia, idealurile lor cauzei celor mulți. Eliberat din închisoare, Nicolae Pera s-a avîntat cu o și mai mare tenacitate în luptă. Împreună cu ceilalți muncitori revoluționari, a militat cu înflăcărare pentru făurirea partidului marxist-leninist al clasei muncitoare din România. În cadrul adunării generale a organizației locale a partidului ținută în ziua de 6 februarie 1921, Nicolae Pera s-a pronunțat cu hotărîre, alături de muncitorii revoluționari, care formau majoritatea în organizație, pentru convocarea Congresului de creare a Partidului Comunist Român.

Odată cu crearea P.C.R., activitatea revoluționară a lui Nicolae Pera a cunoscut noi dimensiuni, noi orizonturi. Împreună cu Iacob Schaschek și cu ceilalți muncitori înaintați, a jucat un rol de frunte în punerea bazelor organizatorice ale secțiunii P.C.R. din Lugoj (1922), în strângerea rândurilor masei de muncitori în jurul comuniștilor.

Consecvent intereselor și poziției de clasă a muncitorimii din întreaga țară, el s-a ridicat cu fermitate împotriva spargerii unității sindicale de către reformiști și a afilierei sindicatelor la Internaționala de la Amsterdam, pentru orientarea activității sindicatelor pe temeiul revoluționar. Ca expresie a atitudinii sale înaintate, adunarea generală a reprezentanților sindicatelor din orașul Lugoj, ținută la 11 decembrie 1923, l-a ales președintele comitetului de conducere al Sindicatelor unitare din localitate. În această calitate, Nicolae Pera a acționat cu o deosebită însuflețire pentru unitatea de luptă a muncitorimii împotriva exploatării, propagând cu entuziasm în masa muncitorilor linia politică a partidului comunist, linia luptei revoluționare neabătute împotriva claselor dominante, pentru o viață liberă de lanțurile exploatării și asupririi.

Ca urmare a activității sale revoluționare, la 25 aprilie 1925 a fost arestat, împreună cu alți muncitori din conducerea Sindicatelor unitare din localitate. Cei arestați au fost trimiși spre judecare la Consiliul de război al Diviziei 19 infanterie Turnu-Severin, sub învinuirea de „crimă împotriva siguranței statului”. Din lipsă de probe, după șase luni de detenție, au fost achitați de către Curtea de casație din București.

Revenit la Lugoj în ianuarie 1926, Nicolae Pera a organizat în oraș un club al muncitorilor. Aici își desfășurau activitatea o echipă de teatru, un cor bine încheiat, o secție sportivă, o frumoasă bibliotecă și se organizau variate manifestări culturale cu conținut revoluționar. Nicolae Pera a adus, totodată, o însemnată contribuție la sprijinirea materială a luptătorilor comuniști deținuți în penitenciarul din Caransebeș.

Alături de Coloman Müller, Iacob Schaschek și de alți luptători revoluționari, a desfășurat în cadrul Blocului Muncitoresc-Țărănesc o vie propagandă de masă în rândul muncitorilor, a difuzat ziare, manifeste și alte materiale cu caracter revoluționar, în ciuda neîntreruptelor măsuri represive luate de autorități împotriva mișcării muncitorești, a militanților comuniști.

An de an, lupta muncitorimii lugojene, condusă și organizată îndeaproape de comuniști, între care Nicolae Pera, înregistra noi succese, se dezvolta și se adâncea, în pofida condițiilor grele ale ilegalității. Într-un document confidențial din 7 februarie 1932 al legiunii de jandarmi Severin înaintat prefecturii județului, se arăta că în oraș și în împrejurimi își desfășoară activitatea mai multe organizații cu caracter comunist, care folosesc mijloace specifice de propagandă, organizează întruniri conspirative, răspîndirea de manifeste, broșuri, calendare cu conținut revoluționar, strângerea de ajutoare pentru militanții comuniști întemnițați, întreținând legături cu organizațiile revoluționare din alte orașe.

În timpul crizei economice din 1929—1933, Nicolae Pera a desfășurat o activitate susținută în cadrul Ajutorului Muncitoresc Român, organizând sprijinirea sistematică a muncitorilor șomeri din oraș și a familiilor lor. El a adus o importantă contribuție, împreună cu alți luptători comuniști, la editarea, în 1933, a gazetei „Le o terrorral” („Jos teroarea”) de către grupa din Lugoj a A.M.R.

Urmărit pas cu pas de organele siguranței, Nicolae Pera a fost arestat, împreună cu alți muncitori comuniști, în ziua de 14 octombrie 1933, sub învinuirea că „a răspîdit și păstrat la domiciliu broșuri incendiare cu idei comuniste împotriva siguranței statului“. Timp de doi ani, cît a stat în detenție, a fost torturat cu o cruzime indescriptibilă. Dar el a rămas neînfricat, cu fruntea sus, păstrîndu-și cu mîndrie demnitatea și ținuta de communist. Procesul intentat împotriva sa a început în luna octombrie 1933 și s-a trăgănat mereu, mai întîi la parchetul Tribunalului din Lugoj, apoi la parchetul general de pe lîngă Curtea de apel din Timișoara și la Înalta curte de casație și justiție din București.

Tratamentul ucigător la care a fost supus sistematic de către organele represive, schingiuirile de un sadism greu de închipuit i-au distrus iremediabil sănătatea. A încetat din viață în închisoare, la 17 ianuarie 1935.

Figura luminoasă a muncitorului communist Nicolae Pera, viața și activitatea sa de luptător revoluționar sînt un exemplu de eroism în slujba idealurilor partidului communist, ale clasei muncitoare. A luptat neîncetat, a înfruntat cu bărbăție prigoana cruntă prin care regimul burghezo-moșieresc încerca să-l ingenuncheze, și-a jertfit viața pentru marea cauză a socialismului.

DAN POPESCU
(Lugoj)

COLOCUILE ROMÂNNO-MAGHIARE DE LA BUDAPESTA ȘI BUCUREȘTI DIN 1971

În cadrul relațiilor de colaborare existente între Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă Comitetul Central al Partidului Comunist Român și Institutul de istorie a partidului de pe lângă Comitetul Central al Partidului Muncitoresc Socialist Ungar, în anul 1971 au fost organizate în comun două colocvii între cadre științifice ce se ocupă în aceste institute de cercetarea perioadei revoluției democrat-populare.

Colocviul de la Budapesta, care și-a desfășurat lucrările în zilele de 26 și 27 martie 1971 sub conducerea directorului Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.S.U., Henrik Vass, a avut la ordinele de zi următoarele teme:

— Caracterul revoluției de după eliberare în România și Ungaria și politica partidelor comuniste din cele două țări în anii 1944—1948;

— Dezvoltarea unității de acțiune a clasei muncitoare în aceeași perioadă;

— Făurirea și consolidarea alianței muncitorești-țărănești în timpul revoluției democrat-populare în România și Ungaria.

Pe aceste teme au fost întocmite teze, de către Balint Szabó, redactor-șef al revistei institutului, „Párttörténeti közlemények”, Miklós Habuda, redactor-șef adjunct al aceleiași reviste, și Péter Simon, șeful secției de studiere a democrației populare (din partea maghiară), și de către Paraschiva Nichita, șef de sector în I.S.I.S.P., Gheorghe Țuțui, cercetător principal, și Ion Alexandrescu, cercetător (din partea română). La colocviu au mai participat, din partea institutului gazdă, András Zsilák, director adjunct, István Pinter și Levente Sipos, cercetători.

Cele două părți au schimbat între ele, încă înainte de întâlnire, textele respective întocmite. Aceasta a permis participanților să înceapă colocviul direct cu întrebări și discuții, fără a fi necesară expunerea unor comunicări. Reprezentanții celor două institute și-au indicat reciproc problemele la care doreau să primească un plus de informații, de explicații sau detalii metodologice. Ca urmare cercetătorii maghiari au dat lămuriri detaliate și bogate informații în legătură cu probleme ca: principalele etape ale revoluției din Ungaria și conținutul fiecărei etape; ecoul stîrnit în rândurile diverselor forțe politice și ale populației de programul P.C.U. din noiembrie 1944, în care erau precizate sarcinile imediate ale revoluției național-democratice din Ungaria și schițate perspectivele dezvoltării ei; evoluția raportului de forțe dintre reprezentanții oamenilor muncii și ai burgheziei în organele de stat, centrale și locale în anii 1944—1948; tactica P.C.U. în alegerile parlamentare din noiembrie 1945, în care Partidul micilor agrarieni (cu o puternică aripă de dreapta) a obținut majoritatea voturilor; procesul de apropiere dintre P.C.U. și P.S.D.U. pînă la unificarea lor în iunie 1948; poziția P.C.U. față de chiburime în înfăptuirea reformei agrare și față de capitaliștii din industrie în procesul refacerii economice.

Din informațiile date privind periodizarea revoluției a rezultat că unii istorici maghiari, printre care și participanții la colocviu, apreciază că Ungaria a parcurs după eliberare două revoluții, indisolubil legate între ele — una democrat-populară, în anii 1944—1947, și cealaltă, începînd din 1948, socialistă. Alții susțin

că ar fi vorba de o singură revoluție în cadrul căreia se disting două etape, ce se întrepătrund.

La solicitarea gazdelor, cercetătorii români au dat lămuriri și detalii suplimentare cu privire la caracterul revoluției și al puterii politice în perioada 23 august 1944—6 martie 1945; evoluția raportului de forțe dintre Frontul Național Democrat și vechile partide burgheze în guvern și în organele locale ale administrației de stat; conținutul liniei politice a P.C.R. în anii 1944—1947; etapele principale ale înfăptuirii platformei F.N.D., a rezoluției Conferinței Naționale a P.C.R. din octombrie 1945 și a platformei-program a Blocului Partidelor Democrate. De asemenea, istoricii români au prezentat unele date și aspecte privind compoziția socială și evoluția organizatorică a P.S.D., înfăptuirea reformei agrare și consecințele ei sociale, măsurile guvernului de îngrădire a chiaburimii și de sprijinire economică a țăranilor împroprietăriți.

La încheierea discuțiilor, participanții au făcut sugestii pentru tematica următoarei întâlniri, de la București.

În zilele de 6—9 decembrie 1971 a avut loc la Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. al doilea colocviu româno-maghiar. În cadrul lui au fost luate în dezbatere probleme privind condițiile interne și internaționale în care a fost instaurată dictatura proletariatului în România și în Ungaria și tactica partidelor comuniste din cele două țări.

Ședințele de lucru au fost conduse de Gheorghe Zaharia, director adjunct al I.S.I.S.P.

Delegația română la acest colocviu a fost formată din Paraschiva Nichita, Valentina Popovici, Vladimir Zaharescu, șefi de sector, și Gheorghe Țuțui, cercetător principal. Au mai participat la colocviu ca invitați șefi de sector și cercetători din I.S.I.S.P.

Delegația maghiară a fost formată din Miklós Habuda, șeful sectorului „Revoluția democrat-populară și construcția socialismului în Ungaria”, Sandor Rákosi, cercetător principal, și Rácz Bélané, cercetător.

Discuțiile au avut ca punct de pornire teze dezvoltate, care au fost consultate anterior de membrii celor două delegații. Partea română a pregătit materiale privind condițiile interne și împrejurările internaționale ale instaurării puterii muncitorești în România; tactica P.C.R. în instaurarea puterii politice muncitorești depline și trecerea la socialism; istoriografia română și străină despre condițiile instaurării dictaturii proletariatului în România. Partea maghiară a prezentat teze pe teme similare, și anume: condițiile interne și externe ale victoriei dictaturii proletare în Ungaria; politica P.C.U. în timpul consolidării dictaturii proletariatului; privire istoriografică asupra perioadei 1947—1948.

În prima parte a întâlnirii participanții au făcut scurte expuneri asupra unor aspecte legate de interacțiunea condițiilor interne și factorilor internaționali în lupta pentru instaurarea dictaturii proletariatului, iar în doua parte pe probleme privind tactica P.C.U. și P.C.R. în anii 1947—1948.

Atât în tezele scrise cât și în intervențiile orale au fost abordate problemele nodale ale temei simpozionului, ca: principalele etape ale procesului de instaurare a dictaturii proletariatului în România și în Ungaria și ale destrămării și lichidării forțelor politice reacționare; evoluția tacticii P.C.R. și P.C.U. față de partidele burgheze și de cele ale păturilor mijlocii; politica economică a celor două partide comuniste în anii 1947—1948; factorii accelerării revoluției în 1947; împrejurările internaționale care au favorizat lupta forțelor democratice interne ș.a.

Dezbaterile au pus în evidență poziția comună a celor două delegații în aprecierea rolului hotărâtor al factorilor interni din cele două țări în instaurarea dictaturii proletariatului și trecerea la socialism în România și în Ungaria și al influenței exercitate de cadrul general internațional favorabil asupra desfășurării luptei pentru putere, a ritmului revoluției, a mijloacelor și căilor folosite.

În timpul celor două colocvii s-a realizat un schimb bogat și direct de informații științifice asupra unor probleme și aspecte esențiale ale revoluției democrat-populare în România și în Ungaria, ale activității teoretice și practice a celor două partide comuniste în anii 1944—1948. Cele două părți și-au transmis reciproc cele mai noi concluzii și aprecieri ale muncii de cercetare în problemele respective.

au pus în evidență atât unele trăsături comune cât și specifice în desfășurarea revoluției în primii ani de după eliberare.

În același timp, discuțiile purtate au prilejuit un schimb util de experiență privind metodologia cercetării și interpretării unor procese și evenimente istorice.

Participanții la cele două întâlniri științifice au apreciat că schimbul direct de informații și opinii este una dintre formele cele mai eficiente ale colaborării în domeniul cercetării istorice, constituind pași importanți în folosirea metodei comparative de cercetare istorică.

PARASCHIVA NICHITA

COLOCVIUL ROMÂNÔ-BULGAR DE LA SOFIA (decembrie 1971)

În zilele de 20—25 decembrie 1971, o delegație a Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. s-a deplasat la Sofia pentru a participa la colocviul româno-bulgar organizat pe baza acordului de colaborare între institutul nostru și Institutul de istorie a Partidului Comunist Bulgar.

Colocviul a avut ca temă „Legăturile revoluționare româno-bulgare la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea”.

Delegația română a fost formată din următorii tovarăși, care au prezentat referate desprinse din tema generală: Dr. AUGUSTIN DEAC, director adjunct al institutului („Trăsături ale mișcării socialiste din România de la început pînă la crearea P.C.R.”); dr. NICOLAE COPOIU, secretar științific („Locul mișcării socialiste din România în mișcarea socialistă europeană”); dr. ION IACOS, șef de sector („Trăsături caracteristice ale dezvoltării mișcării sindicale din România”); CRIȘAN ILIESCU, NATALIA VILCU, cercetători („Legături revoluționare româno-bulgare la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea”).

Partea bulgară a fost formată din: IORDAN IOTOV, director adjunct al Institutului de istorie a P.C.B. („Mișcarea socialistă din Bulgaria la sfârșitul secolului trecut și începutul secolului nostru”); S. POBORNIKOVA și P. BOEV („Legături și colaborare între mișcarea muncitorească și socialistă din România și Bulgaria la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea”); M. CERVENDINEVA („Formarea mișcării revoluționare profesionale-muncitorești în Bulgaria”); M. MARINOVA („Social-democrația bulgară și mișcarea muncitorească internațională. 1891—1912”).

Intrucît fiecare delegație a avut puse la dispoziție mai dinainte materialele celeilalte părți, colocviul a constat din dezbaterile unor probleme desprinse din referate, care au contribuit la o mai bună cunoaștere a caracteristicilor dezvoltării mișcării muncitorești și socialiste în cele două țări și au îmbogățit cunoașterea legăturilor revoluționare româno-bulgare înainte de primul război mondial.

În concluziile lor, cei doi șefi de delegații au subliniat utilitatea colocviului, care, prin dezbateri sincere, a contribuit la o mai bună cunoaștere a problemelor concrete privind istoria mișcării muncitorești din cele două țări. S-a propus, de asemenea, ca referatele prezentate la colocviu, îmbogățite cu datele și problemele apărute în discuții, să fie publicate reciproc, ele satisfăcînd o necesitate resimțită de istoriografia din cele două țări.

În timpul colocviului delegația română a fost primită de D. Elazar, directorul Institutului de istorie a Partidului Comunist Bulgar. La primire au mai participat directorii adjuncți ai institutului — Baicinski și Iotov. Cu acest prilej, șeful delegației române i-a înmînat gazdei un număr de 50 de exemplare din lucrarea „Politica de alianțe a Partidului Comunist Bulgar în anii 1944—1948”, apărută recent în „Biblioteca de istorie”. În acest volum sînt cuprinse referatele părții bulgare prezentate la un colocviu asemănător ținut la Sofia în noiembrie 1970.

La rîndul său, directorul Institutului din Sofia a asigurat delegația română că referatele participanților români la colocviul din noiembrie 1970 vor apărea în curînd în revista institutului.

Data fiind tema istorică a colocviului ca și recenta aniversare a 80 de ani de la crearea partidului clasei muncitoare din Bulgaria, gazdele bulgare au oferit

posibilitatea delegației române de a vizita locuri istorice și muzee care evocă trecutul de luptă al proletariatului bulgar. Au fost vizitate: muntele Buzludja, locul unde s-a ținut Congresul de constituire a primului partid muncitoresc bulgar, în august 1891, Muzeul regional din Plovdiv, Muzeul de istorie a P.C.B. din Sofia, precum și o serie de monumente legate de istoria poporului bulgar (mănăstirea „Rila“) și de istoria relațiilor de prietenie româno-bulgare (complexul muzeelor și monumentelor de la Plevna și Grivița).

NICOLAE COPOIU

SESIUNE ȘTIINȚIFICĂ CONSACRATĂ ANIVERSĂRII A 40 DE ANI DE LA CONGRESUL AL V-LEA AL P.C.R.

Sub egida Academiei de științe sociale și politice, Academiei „Ștefan Gheorghiu“ pentru pregătirea cadrelor de conducere a activității de partid, social-politice, economice și administrației de stat, Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., în ziua de 30 decembrie 1971 a avut loc în Capitală o sesiune științifică consacrată aniversării a 40 de ani de la Congresul al V-lea al Partidului Comunist Român.

În prezidiul adunării au luat loc tovarășii Gheorghe Stoica, membru al Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R., Miron Constantinescu, membru supleant al Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R., președintele Academiei de științe sociale și politice, rectorul Academiei „Ștefan Gheorghiu“, Valter Roman, membru al C.C. al P.C.R., directorul Editurii politice, Ștefan Voicu, membru al C.C. al P.C.R., redactor-șef al revistei „Lupta de clasă“, Alexandru Sencovici, membru al C.C. al P.C.R., și alți tovarăși.

După cuvîntul de deschidere rostit de tovarășul Gheorghe Stoica, au prezentat comunicări: prof. univ. Valter Roman — *Congresul al V-lea al P.C.R.: locul și importanța lui în istoria mișcării muncitorești, revoluționare din România*; prof. univ. Aron Petric — *Condițiile economice și social-politice din România în preajma Congresului al V-lea al P.C.R.*; Ștefan Voicu — *Obiectivele strategice și tactice de luptă stabilite de Congresul al V-lea al P.C.R.*; prof. univ. Nicolae Petreanu — *Activitatea politică-ideologică desfășurată de P.C.R. pentru determinarea stadiului de dezvoltare a țării și stabilirea etapei revoluționare în care se afla România (1921—1931)*; conf. dr. Nicolae Popescu — *Importanța istorică a orientării date de Congresul al V-lea al P.C.R. către detașamentele hotărîtoare ale clasei muncitoare*; Augustin Deac — *Congresul al V-lea al P.C.R. și desfășurarea procesului revoluționar în România*.

Cuvîntul de închidere a fost rostit de prof. univ. MIRON CONSTANTINESCU.

SESIUNEA ȘTIINȚIFICĂ A MUZEULUI DE ISTORIE A MUNICIPIULUI BUCUREȘTI

În șirul manifestărilor prilejuite de semicentenarul Muzeului de istorie a municipiului București s-a înscris și sesiunea științifică cu tema „Rolul Bucureștilor în istoria națională“, desfășurată între 2 și 4 decembrie 1971.

Numeroase comunicări au fost destinate prezentării unor aspecte importante ale istoriei vechi și medievale de pe actualul teritoriu al Capitalei. Menționăm: *Importanța cercetărilor arheologice bucureștene din perioada 1923—1948*, de Dinu V. Rosetti; *Descoperiri arheologice în necropola neolitică de la Cernica*, de prof. dr. docent Gh. Cantacuzina și C. Fedorovici (Iași); *Figurinele antropomorfe descoperite la Dudești*, de dr. Eugen Comșa; *Contribuții la cunoașterea epocii bronzului*

în centrul Cîmpiei Române, de Sebastian Morintz, Done Șerbănescu și Barbu Ionescu (Oltenița); *Semnificația istorică a așezării getice de la Popești-Novaci*, de prof. dr. docent Radu Vulpe; *Vestigii getice cercetate la București*, de Mioara Turcu; *Unele descoperiri monetare antice și rolul Bucureștilor în epoca geto-romană*, de prof. dr. Bucur Mitrea; *Un tezaur de monede thasiene descoperit recent la București*, de Maria Cojocărescu; *Centre meșteșugărești din secolele V/VI—VII la București*, de Victor Teodorescu (Ploiești); *Dezvoltarea cercetărilor arheologice-medievale la București în anii 1953—1971*, de Panait I. Panait; *Producția meșteșugărească bucureșteană în contextul economiei medievale a Țării Românești*, de dr. Ștefan Olteanu; *Rolul Bucureștilor în formarea culturii orășenești în evul mediu*, de dr. Constantin Șerban; *Prima tiparniță bucureșteană în secolul al XVI-lea*, de dr. Ludovic Demeny; *Orașul București în cadrul politicii balcanice a lui Șerban Cantacuzino*, de Radu Ciobanu; *Medicina în programul de învățămînt al Academiei domnești de la Sf. Sava*, de dr. Nicolae Vătămanu; *Etnografie bucureșteană în secolul al XVIII-lea*, de prof. univ. Aurelian Sacerdoțeanu; *Cum am scris „Istoria Bucureștilor”*, de prof. dr. docent C. C. Giurescu; *Cartea bucureșteană din secolul al XVIII-lea în satele transilvănene*, de Ioana Cristache Panait; *Locul mănăstirii Chiajna în arhitectura celei de-a doua jumătăți a secolului al XVIII-lea din Cîmpia Română*, de Aristide Ștefănescu; *Bucureștii și studenții transilvăneni din străinătate*, de prof. dr. docent Ion Ionașcu; *Goleștii în istoria Bucureștilor*, de Vasile Novac (Golești).

Ne vom opri, mai pe larg, asupra comunicărilor consacrate istoriei moderne și contemporane a Bucureștiului. Remarcăm mai întîi comunicările: *Rolul Bucureștilor în procesul trecerii Țării Românești de la feudalism la capitalism*, de Liviu Ștefănescu, și *Mișcarea revoluționară din 1821 la București*, de dr. Dan Berindei, care au deschis șirul materialelor destinate tematicii largi a evului modern.

Aurel Duțu, în comunicarea *Mărturii ale Bucureștiului revoluționar*, a realizat o enumerare plastică a exponatelor existente în patrimoniul muzeului și a locurilor istorice existente în Capitală, amintind de evenimentele revoluționare de la 1848, în timp ce Maria Huminic-Teclean (Iași) a demonstrat, în comunicarea *Bucureștii și Iașii în lupta pentru Unire*, legăturile permanente existente între unioniștii din cele două capitale. Astfel, citind din corespondența lui Dimitrie Rallet către Gh. Magheru, autoarea a subliniat prezența numeroasă, în anii 1857 și 1858, a ieșenilor în București și a unor bucureșteni la Iași, în casa lui Dimitrie Rallet, adevărat focar al unioniștilor moldoveni.

Importanța statisticii în cercetarea istorică este ilustrată în comunicările lui Ștefan Ionescu, *Structura socială a populației bucureștene în a doua jumătate a secolului al XIX-lea* și a lui Alexandru D. Petrescu, *Semnificația recensămîntului din 1878 la București*, ambele oglindind configurația burheză a societății bucureștene în epoca cercetată.

Conf. univ. dr. Nicolae Ciachir a relevat, în comunicarea *București — important centru de sprijin al luptei popoarelor din Balcani (1875—1877)*, importanța organizațiilor naționale ale diferitelor popoare balcanice existente în București și sprijinul de care s-au bucurat atît din partea opiniei publice cît și a guvernului. Comunicarea, fondată pe un material inedit, depistat în arhivele din Bulgaria și Iugoslavia, ne prezintă Capitala țării ca un puternic centru al luptei de eliberare națională din sud-estul european.

Importanța Capitalei în sprijinirea luptei naționale a românilor ardeleni în timpul mișcării memorandiste a fost subliniată de lector univ. Aurelia Bunea (Cluj) în comunicarea *Rolul politic al Bucureștilor în lupta pentru desăvîrșirea statului unitar român*. Autoarea a făcut o trecere în revistă a ziarelor bucureștene apărute în anii 1892 și 1893 cu scopul deschis declarat de a sprijini pe frații de dincolo de Carpați, cum au fost: „Iredenta română”, „Correspondența românească”, „Turda”, „Golgota”.

Comunicarea *Tipografii folosite de mișcarea socialistă din București în a doua jumătate a secolului al XIX-lea*, prezentată de Victoria Roman, s-a vădit deosebit de interesantă atît pentru cercetătorul istoriei mișcării socialiste, cît și pentru cel al vieții culturale bucureștene din perioada menționată. Astfel, se prezintă tipografia „laboratorilor români”, unde s-a tipărit primul ziar muncitoresc-bucureștean — „Tipograful român”, la 1 august 1865, în casa lui Petre Ispirescu din Pasajul Român; de asemenea au fost enumerate alte tipografii unde a văzut lumina zilei presa socialistă tot mai numeroasă spre ultimul deceniu al veacului trecut.

Comunicarea *Tradițiile Comunei din Paris în organizațiile muncitorești bucureștene pînă la crearea P.C.R.*, de dr. Nicolae Copoiu, analizează felul cum s-au reflectat tradițiile Comunei în mișcarea muncitorească și socialistă din Capitală.

Comunicarea susținută de dr. Ion Iacoș, *Contribuția organizațiilor muncitorești din București la afirmarea luptei proletariatului din România în anii 1899—1902*, subliniază starea revoluționară din cadrul organizațiilor muncitorești la sfîrșitul secolului al XIX-lea. În acest sens s-au adus ca dovezi: activitatea intensă propagandistică și organizatorică desfășurată de organizațiile muncitorești din Capitală; diferitele materiale ale mișcării socialiste date publicității, care insistau asupra importanței factorului politic, a necesității unui partid al clasei muncitoare; tendința de lărgire a sferei de propagandă socialistă în cadrul unor pături sociale foarte diferite: mici funcționari, femei etc.; continuarea, în ciuda unor condiții foarte grele, a activității socialiste la sate. Pe baza argumentelor aduse, autorul a conchis că, în urma dezorganizării P.S.D.M.R., Clubul muncitorilor bucureșteni a avut un mare rol atît prin activitatea depusă cît și prin legăturile multiple cu organizațiile muncitorești profesionale.

Lupta pentru clarificarea ideologică în cadrul secțiunii bucureștene a Partidului socialist în perioada 1919—1921 a constituit obiectul comunicărilor: *Socialiștii bucureșteni în fruntea luptei pentru făurirea partidului consecvent revoluționar în România (iulie 1919—ianuarie 1920)*, de Gheorghe Comlosan (Timișoara); *Mișcarea socialistă din București, factor activ în lupta pentru crearea Partidului Comunist Român*, de dr. Gheorghe Unc.

Dr. Marin C. Stănescu, în comunicarea *Opinia publică bucureșteană față de procesul din Dealul Spirei*, a redat solidarizarea puternică a tuturor forțelor democratice din Capitală împotriva înscenării judiciare îndreptate contra congresiștilor comuniști. S-a precizat că nu a existat organizație muncitorească care, în perioada mai-decembrie 1921, să nu protesteze contra terorii; totodată a fost expusă poziția protestatară adoptată de o serie de personalități ale vieții culturale și politice, ca N. Iorga, C. Graur, N. Lupu, Dem. I. Dobrescu, C. Mille, G. Galaction și mulți alții.

Comunicarea *București — capitală a luptelor proletariatului din România (1923—1933)*, de Nicolae G. Munteanu, a demonstrat ponderea hotărîtoare pe care a avut-o Capitala în lupta revendicativă a muncitorimii române, importanța alegerii Bucureștiului ca sediu al Comitetului Central al Partidului Comunist Român, al U.T.C., al sindicatelor revoluționare.

Elisabeta Ioniță, în comunicarea *Activitatea organizației București a P.C.R. oglindită în Muzeul de istorie a partidului comunist, a mișcării revoluționare și democratice din România*, cu ajutorul descrierii unor exponate importante muzeistice, a punctat momentele principale ale istoriei semicentenare a organizației P.C.R. București.

Un subiect inedit a fost dezvoltat de Alexandru Mihăileanu în comunicarea *Urbanistica în concepția P.C.R. (1921—1944)*, în care s-a făcut un istoric al poziției mișcării muncitorești în problemele urbanistice. Astfel, a arătat autorul, pentru prima oară, în manifestul electoral prezentat de socialiști și publicat în ziarul ieșean „Muncitorul” se dezvoltă un adevărat program urbanistic, de concepție proletară, ce avea drept puncte principale: chirii ieftine, impozit special pentru locuințele nefolosite, locuințe igienice, construirea de locuințe ieftine. Acest program va fi reluat de mai multe ori de vechea mișcare socialistă și apoi de partidul comunist. În raportul susținut de Gheorghe Cristescu la primul Congres al P.C.R. se prezintă un adevărat program urbanistic, ce va fi reluat în 1928, cu toate condițiile grele ale ilegalității, în programul Blocului Muncitoresc-Tărănesc.

Rolul determinant pe care l-a jucat mișcarea antifascistă din Capitală în ansamblul luptei împotriva fascismului este evidențiat în comunicarea *București — centrul pivot al mișcării antifasciste din România*, de dr. Gheorghe I. Ioniță. Atitudinea dîră a proletariatului bucureștean împreună cu cea a celorlalte forțe sociale antifasciste au făcut din Capitala țării o adevărată citadelă antifascistă. Au fost trecute în revistă marile acțiuni antifasciste inițiate de comuniști, relevîndu-se poziția fermă a clasei muncitoare, care a împiedicat contaminarea maselor de propaganda „cămășilor verzi”, generînd astfel în Capitală o puternică stare de spirit antifascistă.

Internaționalismul clasei noastre muncitoare, al poporului român s-a impus ca o permanență istorică. Solidaritatea cu lupta socială și națională a popoarelor poate fi urmărită de-a lungul timpului. Partidul Comunist Român a ridicat pe o

treaptă superioară această acțiune, Bucureștiul fiind un focar permanent al ei. Această idee este dezvoltată de dr. Ion Babici în comunicarea *București — centru al mișcării de solidaritate internațională a proletariatului român (1921—1939)*.

Diverse aspecte ale pregătirii și desfășurării insurecției naționale antifasciste armate au fost analizate în comunicările: *Pregătirea și desfășurarea insurecției armate din August 1944 la București*, de Traian Udrea, și *Insurecția națională antifascistă din București oglindită în documentele germane ale vremii*, de dr. Dumitru Tuțu.

Rolul jucat de masele bucureștene în lupta pentru instaurarea guvernului dr. Petru Groza este subliniat în comunicările *Lupta maselor populare bucureștene, sub conducerea P.C.R., pentru instaurarea guvernului democrat-popular (6 martie 1945)*, de dr. Petru Bunta, George Protopopescu (Cluj), și *6 Martie 1945 în București*, de Alexandru Cebuc.

În comunicarea *Organizația de București a P.C.R. în primii ani ai revoluției populare (1944—1947)*, Gheorghe Tuțu se oprește asupra problemelor multiple care au stat în fața organizațiilor de partid din Capitală odată cu înfăptuirea actului istoric de la 23 August 1944 și trecerea în legalitate, contribuția lor la desfășurarea procesului revoluționar care cuprinsese întreaga țară.

Capitala pe drumul socialismului a constituit tema centrală a comunicărilor: *Clasa muncitoare bucureșteană și evoluția ei în anii construcției socialiste*, de Nicolae Ionel; *Rolul intelectualității bucureștene în propagarea științei și culturii în anii socialismului*, de Gelcu Maksutovici; *Dezvoltarea urbanistică a Capitalei în anii socialismului*, de arh. Traian Stănescu; *Contribuția oamenilor muncii din Capitală la realizările remarcabile obținute de poporul român, sub conducerea partidului, în anii construcției socialiste*, de Olimpiu Popescu, dr. Iulian Cîrțină.

Pentru a avea o imagine globală a sesiunii, enumerăm pentru datele foarte interesante aduse în circuitul științific comunicările: *Tineri bucureșteni aflați la studii în străinătate în prima jumătate a secolului al XIX-lea*, de Maria Stan, Xavier Villacrosse, arhitect al Bucureștilor (1837—1855), de Margareta Savin, Cristina Dinu, *Un epilog istoric*, de prof. Nicolae Simache (Ploiești), *Locul Bucureștilor în cadrul frământărilor politice din România în ajunul celui de-al doilea război mondial*, de Ana Bene, *Dezvoltarea industriei în cartierul Regie-Basarab*, de Gheorghe Vasilescu, *Valoarea istorică și muzeografică a exponatelor din secțiile de istorie modernă și contemporană ale muzeelor din București*, de Ion Ardeleanu.

Prin bogata tematică abordată, prin unele date noi care au fost reliefate, sesiunea de comunicări a Muzeului de istorie a municipiului București a răspuns scopului propus, reușind să evidențieze ponderea deosebită a Capitalei în cadrul istoriei naționale.

LIVIU ROTMAN

MOSCOVA — CONFERINȚA ȘTIINȚIFICĂ INTERNAȚIONALĂ PE TEMA „RASISMUL — IDEOLOGIE A IMPERIALISMULUI, DUȘMAN AL PROGRESULUI SOCIAL”

Între 14 și 16 decembrie 1971 a avut loc la Moscova o conferință științifică cu tema mai sus enunțată, care s-a înscris în șirul acțiunilor întreprinse în U.R.S.S. în Anul internațional de luptă împotriva rasismului. La această conferință, organizată de Academia de științe a U.R.S.S. și Institutul de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S., au luat parte delegați din opt țări socialiste. Au participat, de asemenea, studenți și doctoranzi africani de la Universitatea „Patrice Lumumba” din Moscova.

Referatele și comunicările prezentate în cadrul conferinței au criticat diferitele forme de rasism manifestate în trecut și în prezent (colonialismul, nazismul, rasismul sud-african, sud-rhodesian ș.a.). Delegația română a participat la lucrările ambelor secții ale conferinței. În secția I: „Critica ideologiei rasiste”, Gheorghe Unc a luat cuvîntul pe tema „Din tradițiile luptei împotriva ideologiei rasiste în gîndirea

social-politică din România". În secția a II-a: „Rasismul contemporan și lupta împotriva lui în numele progresului popoarelor", Vladimir Zaharescu a susținut comunicarea „Lupta consecventă a P.C.R. și a statului socialist român împotriva rasismului, a discriminărilor rasiale și naționale în epoca contemporană".

35 DE ANI DE LA CREAREA BRIGĂZILOR INTERNAȚIONALE DIN SPANIA

În zilele de 13—14 noiembrie 1971 a avut loc la Paris o întâlnire a foștilor voluntari din Brigăzile Internaționale din Spania, organizată de „Amicala foștilor voluntari francezi din armata republicană spaniolă", la care au participat delegații ale foștilor interbrigadiști din 15 țări europene și o delegație din S.U.A.

La această întâlnire internațională a participat și delegația foștilor voluntari români din Brigăzile Internaționale compusă din Valter Roman, membru al C.C. al P.C.R., și Constantin Cîmpeanu, general în rezervă.

Publicăm mai jos cuvîntul rostit de tovarășul VALTER ROMAN

Îmi face o deosebită plăcere și consider ca o mare cinste de a putea transmite salutul frățesc fierbinte al foștilor voluntari români din Armata republicană spaniolă tovarășilor lor de luptă din atîtea țări europene și din America care s-au adunat aici, la Paris, cu ocazia celei de-a 35-a aniversări de la crearea glorioaselor Brigăzi Internaționale. Noi, care am luptat împreună, în anii 1936—1939, cu arma în mînă, împotriva franchismului și a fascismului internațional pe pămîntul Spaniei, pentru a lăsa drumul fascismului și al războiului, pentru victoria unei adevărate democrații în Spania, ne bucurăm nespus de mult de această revedere.

Ținem să mulțumim organizatorilor acestei întâlniri, tovarășilor noștri francezi, pentru inițiativa și strădania lor de a fi asigurat condițiile necesare bunei desfășurări a reuniunii de astăzi și de a fi făcut posibil ca, după atîția ani, să ne putem întîlni și reînnoa relațiile de prietenie ce ne leagă pe toți foștii voluntari, ceea ce constituie un imbold pentru a continua lupta pînă la victoria acelei cauze pentru care am luptat în anii premergători marii conflagrații a secolului douăzeci, pe solul Spaniei republicane.

Ne bucurăm sincer că această întâlnire internațională are loc în „orașul luminii" — neputînd să aibă loc, deocamdată, din motive prea bine cunoscute, la Madrid, de al cărui nume și glorie este legată pe veci și cea a Brigăzilor Internaționale.

Ne amintim, cu această ocazie, și de Franța, de Paris — leagănul revoluției din '89 și al Comunei din '71; de faptul că aici, în condițiile nașterii și victoriei Frontului Popular, a avut loc reconcilierea „Internaționalei" cu „Marseillaise", ceea ce a avut repercusiuni binefăcătoare pe plan internațional; ne amintim de eroica rezistență franceză împotriva ocupanților hitleriști, în care un rol atît de strălucit au jucat foștii voluntari francezi din Brigăzile Internaționale, tovarășii noștri de arme și alături de care au luptat și s-au jertfit pe pămîntul Franței, pentru Franța, pentru România, pentru cauza libertății nu puțini români, de asemenea foști voluntari în Brigăzile Internaționale. Ținem să aducem omagiul și mulțumi- rile noastre Partidului Comunist Francez pentru acel ajutor dezinteresat, frățesc dat — în timpul războiului din Spania — voluntarilor români, care, îndreptîndu-se spre Spania, au fost găzduiți și ajutați pe pămîntul Franței de comuniștii francezi ca să ajungă cît mai repede la ținta călătoriilor lor.

În sfîrșit, țin să evoc faptul că legăturile de prietenie dintre poporul român și poporul francez, dintre comuniștii români și comuniștii francezi s-au întărit și pe pămîntul însingerat al Spaniei. Consider ca o datorie a mea de onoare de a evoca în fața voastră faptul că în regimentul român de artilerie motorizat „Ana Pauker", care a făcut parte din Divizia a 35-a internațională de sub comanda le- gendarului general Karol Svircevski (Walter), au luptat, umăr la umăr, volun- tari români și francezi. Amintim cu emoție pe René Bouquet, care a căzut sub

steagul regimentului român de artilerie pe solul Spaniei, pe eroul național al Franței Gaston Carré, care a comandat una dintre bateriile regimentului și care a căzut eroic, mai târziu, luptând în rezistența franceză împotriva ocupației hitleriste, în timpul celui de-al doilea război mondial. Și îmi face o deosebită plăcere să pot saluta pe acei voluntari francezi care au luptat în aceeași unitate și care trăiesc și astăzi și printre care pe fostul meu comisar politic Paul Richard, care se găsește aci, printre noi, în această sală.

Vorbind despre lupta noastră din '36—'39, nu putem să nu ne gândim la semnificația întâlnirii noastre de astăzi. Consider că cei care au luptat cu arma în mână împotriva fascismului internațional au tot dreptul moral ca să-și ridice vocea împotriva pericolului neofascismului din diferite țări capitaliste, împotriva pericolului unui război nuclear atotpustiitor, împotriva imperialismului, care n-a renunțat la obiectivul său de a întoarce roata istoriei și care uneltește împotriva păcii mondiale, împotriva securității popoarelor, împotriva voinței tuturor popoarelor de a hotărî în mod suveran asupra destinului lor. Fie ca această întâlnire — dincolo de anumite dificultăți existente în rezolvarea unei probleme sau alteia — să contribuie la întărirea rîndurilor luptătorilor pentru securitatea Europei și a lumii întregi, pentru pace, democrație și socialism.

Timp de două zile noi am evocat aci războiul din Spania, participarea foștilor voluntari internaționali la războiul poporului spaniol împotriva fascismului. S-a vorbit aci despre rolul istoric și meritele Brigăzilor Internaționale. Este, într-adevăr, o realitate incontestabilă că Brigăzile Internaționale — expresia sublimă a solidarității militante a proletariatului, a popoarelor din lumea întreagă cu cauza dreaptă și sfîntă a poporului spaniol — au contribuit, prin eroismul și singele vărsat din abundență și cu dăruire exemplară, la menținerea și întărirea acelei hotărîri splendide a poporului spaniol, care a făcut posibilă înscrierea pe răboiul istoriei a mării epoei spaniole din anii 1936—1939.

Meritul Brigăzilor Internaționale constă în aceea de a fi permis prin însăși prezența lor, prin eroismul și sacrificiile lor ca acțiunea unitară a P.C. din Spania să se dezvolte, contribuind totodată în mod hotărîtor la salvarea, în extremis, a Madridului în toamna anului 1936 și la victoriile de la Jarama și Guadalajara, la începutul anului 1937. Fără acțiunea de apărare a Madridului nu s-ar fi obținut necesara cotitură politică și militară care nu putea fi improvizată. Un alt mare merit a fost acela de a se fi comportat imediat ca una din cele mai „spaniole” dintre unitățile militare, la ordinele guvernului republican și ale generalilor săi. Brigăzile Internaționale au fost printre primele unități care au avut un număr de ordine regulat în momentul în care apăreau clare insuficiența și neputința militară a diferitelor coloane „ale Morții”, „ale Spaimei”, „ale Fierului” etc. Ca unitățile Regimentului V și ca alte unități organizate de comuniștii spanioli, voluntarii veniți din toate colțurile lumii, cu deosebire comuniști, nu aveau alt drapel decît tricolorul Republicii, o altă disciplină decît aceea a guvernului legitim.

Delegațiile reprezentînd pe foștii interbrigadiști din multe țări europene au vorbit aici, fiecare, despre aportul proletariatului, poporului din țara respectivă la lupta poporului spaniol, despre ceea ce au făcut ulterior acești foști voluntari în țările lor în perioada de după terminarea războiului și pînă astăzi.

Dorim și noi să evocăm, cu această ocazie, contribuția poporului român, a comuniștilor români la marea înclăștare dintre democrație și fascism pe pămîntul Spaniei. În afara acțiunilor multiple de solidaritate desfășurate în România, aproape 500 de voluntari români au luptat în Spania în diferite unități, dintre care șaptezeci odihnesc pentru totdeauna în pămîntul Spaniei.

Voluntarii români au continuat lupta și după terminarea războiului din Spania fie în rezistența franceză, fie în alte țări europene, participînd la lupta pentru zdrobirea Germaniei hitleriste.

După glorioasa insurrecție națională armată antifascistă din 23 August 1944, după eliberarea României de sub jugul fascist, foștii voluntari români din Brigăzile Internaționale au participat și continuă să participe și astăzi cu însuflețire, cu întreaga lor capacitate și energie, în diferite sectoare ale activității de partid, de stat sau obștești la edificarea societății socialiste multilateral dezvoltate, la creșterea bunăstării poporului, la crearea condițiilor pentru făurirea comunismului în România. În Comitetul Central al Partidului Comunist Român există și astăzi șase tovarăși care au luptat în Brigăzile Internaționale.

Așa cum s-a spus aci de mai mulți vorbitori, numărul foștilor voluntari este în continuă scădere. Acesta este un adevăr incontestabil și un proces inevitabil

și ireversibil. Ceea ce doresc să spun însă în legătură cu aceasta este că — spre deosebire de ceea ce am auzit aici — noi nu trebuie să ne considerăm ca foști luptători, adică oameni care au luptat doar în trecut, ci să ne considerăm ca oameni care continuăm să fim și astăzi combatanți în slujba aceleiași cauze, pentru al cărei triumf ne-am dus în Spania cu trei decenii și jumătate în urmă.

Vorbind despre contribuția Brigăzilor Internaționale la războiul național-revoluționar al poporului spaniol, consider că e de datoria noastră elementară de a vorbi, cel puțin cu aceeași îndreptățire, și despre ceea ce a dat Spania Frontului Popular, omenirii întregi, prin experiența sa istorică plină de semnificații și de învățăminte, care merită și astăzi toată atenția și considerația.

Epoopea spaniolă a luminat orizontul întunecat al Europei antebelice. Ea continuă să strălucească și astăzi pe firmamentul istoriei, contribuind la menținerea acestei lumini care indică calea omenirii.

Noi aducem și cu ocazia acestei întâlniri internaționale omagiul nostru unui popor eroic și unui partid nu mai puțin eroic, care — în condițiile unui război civil deosebit de crâncen, ale agresiunii perfide a forțelor fasciste internaționale și ale politicii nefaste a „neintervenției”, care a contribuit atât de mult la gîtuirea Spaniei republicane — a luptat pentru triumful unei cauze sfinte care nu era numai a lui, care a adus sacrificii imense pe altarul libertății tuturor popoarelor și a dat totul fără să ceară nimănui nimic, care a luptat pînă la sfîrșitul puterilor sale, dar nu s-a plîns și nu s-a umilit față de nimeni și care poate să aibă conștiința împăcată că și-a făcut datoria pe deplin și pînă la capăt față de întreaga omenire progresistă.

Noi am fost alături de Spania ieri; noi sîntem alături de ea astăzi. Lupta de atunci nu s-a terminat, căci obiectivele de atunci n-au fost atinse încă.

Partidul Comunist Român, întregul nostru popor își manifestă deplina solidaritate internaționalistă și acordă și astăzi, în noile condiții, sprijinul lor neprețuit luptei pe care poporul spaniol, partidul său comunist, în frunte cu Dolores Ibaruri și Santiago Carrillo, o duce încă în împrejurări grele pentru a asigura dezvoltarea democratică a Spaniei, pentru socialism.

Partidul Comunist Român, fidel internaționalismului proletar, sprijină multilateral lupta de eliberare națională și socială a tuturor popoarelor, lupta împotriva imperialismului, pentru pace și progres social.

Noi repetăm împreună cu marele filozof spaniol Unamuno: „*Me duele Espana*” („*Mă doare Spania*” — n.n.). Ne doare din adîncul sufletului că acest popor de eroi, care a înscris în istoria omenirii o pagină de mare strălucire, mai geme și astăzi sub călcîiul tiraniei.

Se întrezărește însă și tot mai clar ziua victoriei poporului spaniol.

Nu se poate să nu învingă un popor care a înscris în istoria sa și a întregii omeniri asemenea fapte de eroism legendar ca cele ale locuitorilor orașelor Sagunto, Numancia și Bailen, Madrid și Guadalajara, care a dat lumii pe Cervantes și Lope de Vega, pe Velasquez și Goya, pe Albeniz și De Falla, pe Santiago Ramon y Cajal, pe Garcia Lorca și Machado, pe José Diaz și Julian Grimau. Cauza pentru care au luptat, pentru care și-au jertfit viața atîția dintre cei mai buni fii ai mîndrului popor spaniol, atîția fii ai tuturor popoarelor lumii va triumfa și în Spania.

Nu se poate să nu se înfăptuiască previziunea genială a lui Cervantes: „*Post tenebras, spero lucem*” („*După întuneric, aștept lumină*” — n.n.). Da, și în Spania va fi lumină.

REUNIUNEA ȘTIINȚIFICĂ DE LA WASHINGTON PE PROBLEMELE ISTORIEI CELUI DE-AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL

Între 14 și 16 iunie 1971 a avut loc la Washington o sesiune științifică organizată de Arhivele naționale ale S.U.A. în colaborare cu Comitetul american de istorie a celui de-al doilea război mondial, avînd în tematică aspecte comune preocupărilor celor două organisme științifice, în speță conflagrația universală din 1939—1945.

Comunicările — variate ca profil — au cuprins aproape exclusiv probleme privind participarea S.U.A. la cel de-al doilea război mondial. Semnalăm dintre

materialele prezentate : „Documente oficiale militare privind cel de-al doilea război mondial aflate în Arhivele naționale ale S.U.A.“, de Robert Krauskopf de la Arhivele naționale ale S.U.A. ; „Izvoarele privind cel de-al doilea război mondial găsite în bibliotecile-fundații ale foștilor președinți ai S.U.A.“, de Benedict Zobrist de la Biblioteca-fundație „Truman“ ; „Alternative ale politicii promovate în domeniul științei în cursul celui de-al doilea război mondial“, de Carroll Pursell de la Universitatea California ; Rapoartele „litigioase“ privind accesul avut la arhivele publice, prezentate succesiv de un exponent al autorităților statale, unul al arhiviștilor și unul al istoricilor universitari.

În programul inițial, dacă nu includem expunerea făcută de președintele Comitetului internațional de istorie a celui de-al doilea război mondial, unica expunere din străinătate prevăzută a fost cea a delegatului sovietic, generalul P. Jilin, cu tema „Cercetările din Uniunea Sovietică asupra celui de-al doilea război mondial“

La solicitarea unor oaspeți străini, durata întâlnirii a fost prelungită cu o zi, în care invitații de peste hotare au expus comunicări. În acest cadru, generalul-maior Eugen Bantea a prezentat o informare asupra cercetărilor românești în materie de istorie a celui de-al doilea război mondial.

Conținutul expunerilor și al sumarelor dezbateri a gravitat mai mult asupra unor fapte, descoperiri documentare și mai puțin asupra interpretărilor și generalizărilor. Punctele de vedere marxiste și-au găsit expresia aproape exclusiv în expunerile unor istorici din țările socialiste.

În ultima zi, sub conducerea lui Henri Michel, președintele Comitetului internațional de istorie a celui de-al doilea război mondial, a avut loc o reuniune de lucru a acestui organism. Dintre problemele discutate, un loc deosebit a ocupat agenda manifestărilor internaționale ale comitetului sau organismelor naționale aderente până în 1975 inclusiv.

Ambele reuniuni au beneficiat, în ansamblu, de un cadru prielnic de contacte științifice fructuoase, au prilejuit un schimb de lucrări în materie, discuții sincere asupra unor puncte de vedere deosebite.

Meritorii eforturi au făcut, pentru a asigura condiții corespunzătoare de participare invitaților de peste hotare, Forrest Pogue, președintele Comitetului american de istorie a celui de-al doilea război mondial și director executiv al Fundației Marshall, precum și profesorul A. Funk, secretar general al organismului coorganizator.

10 ANI DE LA APARIȚIA REVISTEI „REVUE ROUMAINE D'HISTOIRE“

În 1962 a apărut primul număr din „Revue roumaine d'histoire“. Acest act s-a înscris ca o contribuție importantă la dezvoltarea și la afirmarea științei istorice din țara noastră pe plan internațional. Drumul parcurs de această publicație în deceniul care a trecut s-a dovedit a fi bogat în realizări. În paginile revistei au fost abordate probleme esențiale ale istoriei poporului român, ca : etnogeneza și aria sa de formare, apariția organizației statale, lupta pentru libertate, independență și unitate a poporului nostru etc. De asemenea, problemelor principale ale istoriei contemporane a României li s-a acordat o atenție deosebită. În acest cadru au fost evidențiate importanța creării Partidului Comunist Român, lupta partidului pentru eliberare socială, pentru apărarea independenței și suveranității țării, rolul conducător al P.C.R. în înfăptuirea insurecției naționale antifasciste armate și a revoluției populare, a construcției socialiste în patria noastră.

„Revue roumaine d'histoire“ a publicat numeroase articole de istorie universală, legate în special de istoria țărilor europene, dar și a unora din Africa, Asia și America. Numeroase articole s-au referit la Comuna din Paris, la Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, moment crucial în istoria universală contemporană, revoluția proletară din Ungaria etc. Un spațiu larg a fost rezervat participării României la războiul antihitlerist, contribuției poporului român la eliberarea Ungariei și Cehoslovaciei, până la înfrângerea Germaniei fasciste.

La cea de-a X-a aniversare, „Anale de istorie“ urează publicației „Revue roumaine d'histoire“, editată sub auspiciile Academiei de științe sociale și politice, și colaboratorilor săi noi succese în muncă.

recenzii

TITU GEORGESCU, *De la revoluționarii democrați la făurarii Partidului Comunist Român*

Editura politică, București, 1971, 248 p.



Tematica lucrării, condensată într-un titlu elocvent și un sumar nu mai puțin sugestiv, este subliniată de organizarea materialului în patru capitole, fiecare dintre acestea reprezentând o chintesență a drumului mereu ascendent pe care l-au parcurs mișcarea

muncitorească, partidul revoluționar al clasei muncitoare. Totodată, autorul pune în lumină, într-o viziune dialectică, resorturile de natură obiectivă și subiectivă care au condus către conceperea și crearea, în mai 1921, a partidului marxist-leninist al clasei muncitoare din România.

Oprindu-se asupra genezei clasei muncitoare, lucrarea surprinde, într-o perspectivă de largă respirație, veridică, componentele care au stat la baza formării noii forțe sociale, subliniind ideea complexității acestui proces. Stăruind asupra procesului de transformare a muncitorimii din clasă în sine în clasă pentru sine, autorul evidențiază fazele și ritmul relativ rapid în care muncitorimea din țara noastră și-a format o conștiință și organizații de clasă, faptul că ea n-a trecut prin îndelungatele stadii specifice breslelor sau trade-unionurilor, care au avut extindere în alte țări.

După o analiză aprofundată a condițiilor în care au luat ființă în România primele cercuri socialiste, cu particularitățile lor, precum și a împrejurărilor în care s-a desfășurat procesul de unire a mișcării muncitorești cu socialismul științific, autorul face o serie de conside-

rații și judecăți de valoare cu privire la crearea primului partid politic al clasei muncitoare din România în 1893. Acest eveniment, se arată în lucrare, n-a fost un simplu act înfăptuit de un număr restrâns de adepți ai teoriilor socialiste, ci rodul unui proces complex de organizare și clarificare ce s-a desfășurat timp de mai mulți ani în mișcarea muncitorească, la capătul căruia clasa muncitoare și-a făurit propriul partid.

Prezentând și analizând principiile programatice ale P.S.D.M.R., Titu Georgescu relevă faptul că, pe măsură ce clasa muncitoare își afirma concepția înaintată cu privire la orientarea partidului, confruntările de vederi iscate se amplificau luând cursul unor clarificări ideologice. Clasa muncitoare cerea organizarea vieții partidului și a activității acestuia în pas cu cerințele vremii, respingând tendințele manifestate de unii lideri de a remorca partidul la radicalismul burghez. Manifestările de combativitate sporită a unui proletariat cu o condiție socială distinctă și o conștiință mai evoluată — se arată în mod just în lucrare — nu răspundeau imaginii pe care o parte dintre liderii socialiști, proveniți din pătura cultă, o aveau despre rolul intervenției muncitorimii în determinarea orientării partidului lor.

Încheierea primului capitol este consacrată analizei proceselor și evenimentelor care s-au desfășurat în mișcarea muncitorească și în viața partidului la sfârșitul secolului trecut, care au condus către dezorganizarea vremelnică a P.S.D.M.R. Ideea de bază reliefată în lucrare este aceea că încercarea grea prin care a trecut mișcarea muncitorească în acel moment nu a fost un proces stihinic, rodul acțiunii citorva socialiști inconsecvenți, ci „exprima un proces de clarificare politică, în care factorii obiectivi rezultați din etapa

dezvoltării economice și sociale a țării își aveau o pondere dominantă¹.

În pofida acestor greutăți, mișcarea muncitorească din România, arată autorul, se afirmase, trăia și continua să fie o realitate a societății românești, capabilă să răspundă noilor și marilor probleme care se deschideau în fața națiunii.

Cel de-al doilea capitol al lucrării debutează cu o caracterizare a situației economice și social-politice a țării la începutul secolului nostru, o determinare a cadrului istoric în care era amplasată și se manifesta mișcarea muncitorească.

Făcînd o apreciere de ansamblu a situației politice, autorul subliniază ideea că prima decadă a secolului nostru nu a fost un hiatus în mișcarea muncitorească din România, nici pe plan organizatoric și nici politic.

În pofida multiplelor greutăți, mișcarea socialistă din țara noastră își făcea simțită prezența la congresele și reuniunile internaționale ale partidelor socialiste, se afirma puternic prin intermediul cluburilor muncitorești și al cercurilor de studii sociale, participa la organizarea acțiunilor greviste, demonstrațiilor, manifestărilor de solidaritate etc.

În cadrul acestui proces de acumulări de forțe, de ordin cantitativ și calitativ pentru mișcarea muncitorească și socialistă, a avut loc explozia revoltei țărănimii, puternica răscoală din 1907. Această răscoală, „care ridica exploatații unei întregi țări, cu o înrîcnată luptă pe viață și pe moarte, cu mii de țărani asasinați și alte mii și mii întemnițați — se arată în lucrare —, dovedea și practicii, și teoriei socialiste de pretutindeni că potențele revoluționare ale lumii satelor nu trebuie neglijate, că ele se cer diriguite pe făgașul luptelor pregătite cu țel eliberator și că în nici o altă clasă nu are proletariatul un sprijin de masă atît de mare ca în țărănime” (p. 63).

Determinînd locul și rolul țărănimii și al altor categorii sociale și pături intermediare în transformările ce urmau să aibă loc în societatea românească, autorul relevă că mișcarea muncitorească din România avea la începutul

secolului viziunea de ansamblu a evantaiului de forțe sociale care se cereau apropiate în acțiuni politice pentru a fi opuse regimului burghezo-moșieresc.

Reorganizarea partidului clasei muncitoare la Congresul din ianuarie 1910, eveniment ce semnifică bilanțul unei activități desfășurate pe multiple planuri, a dat noi potențe mișcării muncitorești, posibilități mai ample de a se afirma activ în viața socială și politică a țării.

Scriînd despre evenimentele din mișcarea muncitorească ce au dus în final la reorganizarea partidului, autorul a acordat o atenție deosebită manifestărilor ideologice, teoretice ale reprezentanților mișcării muncitorești, „ele atestînd nivelul la care se situau mișcarea și Partidul social-democrat” (p. 75). O pleiadă de militanți socialiști, teoreticieni și publiciști de renume, printre care C. Dobrogeanu-Gherea, Panait Mușoiu, C. Racovski, Mihail Gh. Bujor, Alecu Constantinescu, participau la dispute teoretice cu reprezentanții altor idei, aduceau în sfera ideologiei românești suflul concepțiilor novatoare, militau pentru afirmarea teoriei socialiste.

În tot acest timp, mișcarea muncitorească din România, prin partidul și organizațiile sale, s-a aflat într-un permanent schimb al experienței practice și al concluziilor teoretice cu partidele socialiste, s-a situat în primele rînduri în mișcarea de solidaritate internațională. Evidențiind această latură a problemei, autorul afirmă că „cîștigul de experiență, plusul de maturitate al muncitorimii române, în frontul comun al solidarității internaționale, au fost nota caracteristică a mișcării muncitorești din România, cu repercusiuni apreciabile în istoria țării și cu manifestări de reală substanță internaționalistă în largul front al mișcării muncitorești” (p. 79). Pe această linie este amintită prezența socialiștilor români la dezbaterile internaționale privind primul război mondial, Partidul Social-Democrat din România situîndu-se, prin atitudinea adoptată, în rîndul puținelor partide cu o orientare înaintată.

Victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, care a deschis era unei uriașe ofensive a forțelor revoluționare, progresiste, a fost salutăată cu entuziasm de clasa noastră muncitoare. În paginile cărții sînt prezentate acțiunile de solida-

¹ Titu Georgescu, *De la revoluționarii democrați la făurarii Partidului Comunist Român*, Editura politică, București, 1971, p. 55. În continuare, trimitere la această lucrare vor fi date în text.

ritate desfășurate în țară și prin participarea directă cu arma în mână la apărarea Puterii sovietice, acțiuni care sint grăitoare „pentru urmărirea coordonatelor pe care evolua mișcarea muncitorească din România” (p. 88).

Caracterizînd avîntul revoluționar din România anilor 1918—1921, autorul afirmă că acesta cuprinde mult mai mult decît grevele și manifestațiile proletare, clasa muncitoare situîndu-se, prin combativitatea sa crescîndă, ca și prin poziția sa socială și politică, în avangarda maselor largi. Toate schimbările de ordin programatic, apariția de noi partide au purtat — scrie autorul — amprenta factorilor de radicalism revoluționar de care era cuprinsă clasa muncitoare. Înfruntările dintre proletariat și clasele dominante aveau în această perioadă, în limitele regimului, de regulă, un singur cîștigător — muncitorul.

Cel de-al treilea capitol, al cărui generic sugerează ideea continuității, prezintă procesul creării Partidului Comunist Român, partidul celor mai revoluționare și mai progresiste năzuințe ale poporului.

Analizarea componentelor și a conținutului procesului complex și intens de clarificare politică-ideologică a permis autorului formularea unor idei generalizatoare și concluzii care atestă o cunoaștere și înțelegere profundă a proceselor care au avut loc în mișcarea muncitorească din România. „Deznodămîntul confruntărilor dintre curente din Partidul socialist — se arată în lucrare — avea să stea sub semnul forței cu care se manifesta lupta revoluționară a proletariatului. Muncitorimii i-a aparținut incontestabil răspunsul decisiv, căruia conducerea partidului și a sindicatelor avea să i se alinieze după furtunoasa dispută ideologică” (p. 106).

Consolidarea pas cu pas a aripilor revoluționare, sprijinită de masa zecilor de mii de membri de partid, precum și de către muncitorii organizați în syndicate, a dejucat intențiile liderilor social-democrați de a constitui un partid separat. „Partidul socialist — relevă autorul — înainta ca un bloc în direcția transformării sale în partid comunist, desfășurînd în toată perioada avîntului revoluționar o acerbă luptă în viața de partid contra liderilor de dreapta și căutînd să clarifice pe cei cu confuzii, dubii asupra fondului problemelor noii orientări revoluționare, care duceau în ultima instanță la crearea partidului de tip nou” (p. 121).

Delimitarea survenită în cadrul Conferinței Consiliului general de la sfîrșitul lunii ianuarie și începutul lui februarie 1921 a permis Partidului socialist să acționeze cu cea mai mare parte a forțelor sale în direcția transformării sale în partid comunist. Drumul spre crearea partidului comunist era străbătut de către întregul Partid socialist.

Insistînd asupra momentelor celor mai semnificative care au precedat convocarea congresului din mai 1921, autorul face o determinare a raportului de forțe, subliniind ideea că „muncitorimea nu putea fi socotită înfrîntă, iar burghezia nu se putea considera învingătoare. Prima era încă destul de puternică după avîntul revoluționar, a doua încă nu era refăcută suficient spre a trece la un atac prelungit împotriva mișcării muncitorești. Clasa muncitoare își va crea acum noul detașament de conducere a luptelor viitoare... Congresul nu a putut fi zădărnicit” (p. 148—149).

Marele Congres al făurarilor Partidului Comunist Român, cum intitulează autorul paragraful de sfîrșit al capitolului, a hotărît în cea de-a patra zi de desfășurare a lucrărilor transformarea Partidului socialist, în întregul său, în partid comunist, ca unic reprezentant al muncitorimii din România.

Crearea partidului comunist, detașamentul de avangardă al clasei muncitoare — pe baza ideologiei marxist-leniniste —, a fost rezultatul unui îndelungat proces de dezvoltare istorică a forțelor progresiste și revoluționare ale țării, a luptei pentru eliberarea socială și națională, luptă care a fost ridicată pe o treaptă superioară de mișcarea muncitorească.

Evidențiînd legătura dialectică dintre trecut, prezent și viitor, autorul conchide: „Misiunea istorică a partidului comunistilor se judecă atît prin perspectiva luptei și revoluției eliberatoare a clasei muncitoare și a maselor largi populare, cu orientare spre viitorul socialist, cît și prin retrospectiva care oferă imaginea unui organism avînd rădăcinile adînc împlîntate în trecutul de luptă eroic al poporului pentru propășirea și libertatea sa” (p. 157).

Ultimul capitol al lucrării este consacrat luptei Partidului Comunist Român pentru apărarea intereselor vitale ale maselor largi muncitoare, pentru salvagardarea independenței țării.

Înfrîngînd greutăți determinate de prigonirea polițienească, precum și

unele neajunsuri inerente activității de început, Partidul Comunist Român s-a impus încă de la primii pași ca o forță politică independentă, capabilă să indice soluțiile corespunzătoare pentru cele mai acute probleme ale societății românești, să mobilizeze masele la înfăptuirea idealurilor afirmate încă de la primul congres.

În partea finală a cărții, autorul face o caracterizare succintă a evenimentelor care au avut loc în viața țării, a Partidului Comunist Român și a mișcării muncitorești în anii revoluției populare. Titlul paragrafului, *Revoluția — epilogul unui veac și prologul evului socialist*, sugerează cititorului ideea drumului lung, mereu ascendent pe care l-a parcurs mișcarea muncitorească, ridicarea luptei revoluționare pe o treaptă superioară, odată cu făurirea Partidului Comunist Român, lupta comunistilor pentru organizarea și mobilizarea maselor largi populare pentru răsturnarea dictaturii militare-fasciste și scoaterea țării din războiul hitlerist. Insurecția națională, antifascistă victo-

riasă din August 1944 a avut o însemnatate hotăritoare pentru destinele țării noastre, marcând începutul unei epoci noi în istoria poporului român, care va consemna desăvârșirea sarcinilor revoluției burghezo-democratice și trecerea la revoluția socialistă.

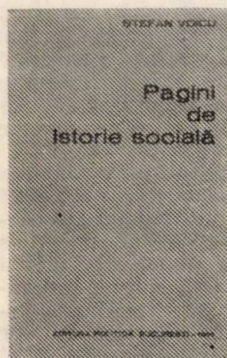
Cartea mai cuprinde și o anexă de documente care au menirea, așa cum afirmă autorul, să dea „imaginea continuității unor idei și obiective de bază cuprinse în programele revoluționarilor democrați de la 1848 și preluate și dezvoltate de către socialiști și apoi de comuniști, în raport cu noile realități social-economice și politice ale societății românești“, precum și un indice general.

De la revoluționarii democrați la făurarii Partidului Comunist Român se distinge prin profunzimea analizei, prin argumentația științifică, convingătoare. Problematika, bogăția de idei, stilul antrenant fac din lucrare o valoroasă contribuție la cunoașterea istoriei mișcării muncitorești din țara noastră și a Partidului Comunist Român.

NICOLAE PETREANU

ȘTEFAN VOICU, *Pagini de istorie socială*

Editura politică, București, 1971, 424 p.



Cînd un slujitor al condeiului încearcă să înmănuncheze într-un volum antologic contribuțiile sale anterioare pe un front al creației bine determinat: social-politic, științific, literar ș.a.m.d., prima întrebare cu care trebuie să-și înțîmpine cititorul

vizează, întîi de toate, utilitatea faptului în sine, esența lui ca act ce intervine într-un alt context istoric, natura legăturilor ce se stabilesc între acest act și noua textură a istoriei. Odată produs, evenimentul ca atare poate cunoaște una dintre cele două ipostaze posibile: respingerea lui de către noua structură a mișcării istorice, dacă nu-i servește sensului în care se realizează, ori asimilarea-i organică atunci cînd conținutul de idei propus (și vehiculat anterior) se

inscrie în problematica ce preocupă pe contemporani sau conține un plus de substanță conștiinței istorice a acestora. Volumul *Pagini de istorie socială* al lui Ștefan Voicu credem că în această ultimă ipostază îi apare cititorului zilelor noastre, fie el vîrstnic — întrucît îi reactualizează, prin intermediul memoriei, ceva din atmosfera unor ani trăiți în aspre și încrîncenate încleștări sociale —, fie el tînăr care, deși n-a putut cunoaște greutățile acelor vremuri, simte nevoia confruntării imaginii lor cu aceea a realităților epocii în care trăiește.

Scrise în fluxul viu al istoriei, în activitatea practic-politică a anilor 1936—1939 sau a celor care au urmat actului de la 23 August 1944 pînă în 1948 (excepție fac ultimele trei materiale, apărute în 1956 și 1966, dar două dintre ele au un caracter memorialistic evident, care redau, în perspectiva istoriei, epoca anilor premergători războiului mondial), articolele, studiile, recenziile sau notele politice inserate în organe comuniste și democratice ale publicisticii românești și reunite acum în volum sînt subsumate încercării mărturisite a autorului de a realiza o cunoaștere obiectivă a pistelor

pe care se înscria acțiunea politică a Partidului Comunist Român pentru realizarea în fapt a ideilor sale programatice de transformare revoluționară a societății. Ele pun în lumină câteva trăsături tipice publicistului comunist, militanului politic al clasei muncitoare, preocupat să discearnă sensul real al evenimentelor la care participă, să rețină semnificațiile majore ale proceselor istorice în care se încadrează fenomenele descrise și să deducă atitudinea ce trebuie adoptată pentru a sluji în cunoștință de cauză tendințele progresului social, așa cum le întruchipează proletariatul.

În sprijinul acestei concluzii generale pe care o degajă lectura volumului vin câteva elemente esențiale. Avem în vedere, în primul rând, valoarea demonstrației științifice, eforturile de a oferi explicații reale pe marginea fenomenelor prezentate, de a surprinde cauzele care le-au generat, de a descifra sensul dezvoltării lor pe mai departe, sprijinindu-se pe temeiurile teoretice ale marxism-leninismului. Am sublinia apoi angrenarea autorului în polemica, veșnic actuală, cu privire la misiunea socială ce revine științelor angajate în cunoașterea societății. Și, cu precădere, intervențiile sale au vizat domeniul sociologiei, demonstrând convingător forța de investigație realmente științifică proprie sociologiei marxiste. Spunem că a demonstrat și nu pur și simplu a afirmat pentru că a trece prin filtrul teoretic al marxismului faptele rezultate din investigația sociologică a școlii gustiene și a ajunge astfel la unele concluzii mult mai consistente decât ale acesteia, în condițiile în care investigația de teren nu se realizase pe baza metodologiei proprii concepției marxiste, înseamnă efectiv a reliefa superioritatea sociologiei marxiste în fața sociologiei burgheze. Înseamnă a demonstra practic și științific că lipsa unor concluzii adecvate, care să reflecte calea reală de urmat pentru rezolvarea problemelor ce frământau în acei ani viața social-politică a țării, era echivalentă, pentru sociologia astfel înțeleasă, cu „retragerea din centrul terenului larg al sociologiei, renunțarea de a cerceta cauzele adânci ale dezvoltării și schimbărilor realităților sociale românești, ca și mărturisirea incapacității de a explica legile fundamentale de evoluție ale acestor realități“¹.

Și atunci, și peste ani, în procesul de valorificare a ceea ce a fost progresist în istoria culturii și științei românești, autorul *Paginilor de istorie socială* a apreciat, din unghiul vizual al marxismului, că metoda cercetărilor monografice promovată de Gusti și de Institutul social român avea o virtute: lega școala sociologică românească de realitățile sociale observate la fața locului. Dar le observa numai, fără a le supune analizei. Rezultate pozitive a putut înregistra, cercetările întreprinse reflectând stări social-istorice existente, dar numai atât. Școala gustiană s-a dovedit a promova o „cunoaștere“ în sine, nu una activă, care să împingă la acțiune pentru transformarea realității. Studiul amănunțit și integral al unor colectivități restrânse de viață socială, cu redarea exactă a faptelor ce o compun, fără a surprinde legăturile organice dintre ele, fără a reda procesul viu al mișcării istorice căreia i se supun și necesitatea însăși a transformării lor în sensul obiectiv al progresului, nu putea fixa sociologia gustiană și sociologia burgheză în general decât pe terenul contradicției dintre știința socială și practica politică în slujba căreia trebuie să se afle. De aceea, în viziunea autorului, o cuplare a sociologiei cu politica pentru a da naștere actului de decizie se putea realiza numai de pe pozițiile marxismului, apreciat ca „cel mai precis instrument al gândirii și conștiinței umane, ca cea mai justă metodă de pătrundere a complexului societății, de analiză a procesului de evoluție a părților și întregului social, de stabilire a legilor fundamentale de evoluție a societății“ (p. 30).

Ștefan Voicu și-a intitulat volumul *Pagini de istorie socială*, dar se referă oare numai la ceea ce desemnează conceptul de istorie socială? E drept că analizele întreprinse tind, în ultimă instanță, către relevarea naturii relațiilor de clasă, înfățișează dinamica acestor relații, cu răsfringerile lor atât pe planul fenomenelor economice cât și al celor politice, științifice, culturale ș.a.m.d. Autorul pune în prim plan clasele fundamentale ale societății — burghezia și proletariatul —, în confruntarea lor de zi cu zi pe frontul muncii (a se vedea: *Ultimele greve; Nicăieri un conflict muncitoresc, nicăieri o grevă*), al politicii (*În jurul „succesiunii“; În ajun de alegeri etc.*), al culturii (*Orientări în sociologie*). Dar prin bogăția tematică și prin diversitatea fenomenelor luate în discuție, intervențiile lui Ștefan Voicu în publicistică înseamnă mult mai mult,

¹ Ștefan Voicu, *Pagini de istorie socială*, Editura politică, București, 1971, p. 29. În continuare, trimiterile la această lucrare vor fi date în text.

înseamnă o imagine globală — sub aspect economic-social, politic, cultural-ideologic — a proceselor social-istorice așa cum le-a sesizat un participant nemijlocit la fluxul desfășurării lor și care încorporează o viziune de ansamblu asupra istoriei însăși, înțeleasă de marxism ca totalitate a activității umane în devenirea ei continuă.

Realizată însă sub semnul acțiunii politice, imaginea realității istorice din România, căreia i-a dat contur Ștefan Voicu în *Pagini de istorie socială*, poartă însemnul predilectiei pentru acele probleme care-și reclamau o rezolvare mai rapidă și, în consecință, au polarizat, într-o măsură mai mare sau mai mică, atenția contemporanilor.

Așa a fost problema agrară, căreia autorul i-a dedicat un număr important de intervenții. Urmărind cu o constantă evidentă rezultatele investigațiilor întreprinse de instituții oficiale, de Ministerul Agriculturii și Silviculturii sau Institutul social român, ori neoficiale de către diferiți reprezentanți ai vieții științifice românești, autorul a ajuns să exprime o serie de concluzii care l-au condus la pătrunderea spre esența fenomenelor ce se petreceau în lumea satelor după reforma agrară din 1921; să formuleze judecăți de valoare pertinente cu privire la conținutul și semnificația procesului de diferențiere socială a țărănimii ca urmare a redistribuirii proprietății asupra pământului; să aducă în dezbateri puncte de vedere apte a servi pentru o orientare a politicii agrare a partidului comunist adecvată realităților și momentului istoric respectiv; să propună opțiuni posibile menite, prin doza de realism politic ce o conțineau, să concure la o rezolvare democratică a aspirațiilor unei însemnate părți a țărănimii de a avea pământul necesar existenței sale și la o ieșire din criza prelungită în care se afla agricultura românească a anilor interbelici.

În același timp, analizele consacrate de Ștefan Voicu fenomenelor agrare, ca și altor probleme social-economice, de pe pozițiile marxismului, i-au permis să respingă argumentat majoritatea soluțiilor burgheze ce se propuneau marilor dileme ivite în cursul dezvoltării istorice a României; să accepte deferent opinii care, într-o măsură mai mare sau mai mică, puteau constitui puncte de pornire rezonabile în construcția unei acțiuni politice viabile, concordantă cu sensul obiectiv al dezvoltării istorice a poporului român.

Țărănimea l-a interesat pe Ștefan Voicu și după 1944, când, pentru definirea strategiei sale în noua etapă, Partidul Comunist Român trebuia să-și fixeze cu limpezime poziția față de aliatul principal al clasei muncitoare, ținând seama de interesele ce animau o pătură sau alta, ca și de etapa istorică în care se adopta atitudinea tactică respectivă. Clasa muncitoare și partidul ei, se scrie într-o analiză comparativă consacrată reformelor agrare din 1921 și 1945, „trebuie să știe în fiecare fază istorică cu care categorie țărănească are interese comune, cu care trebuie să se alieze și împotriva căreia trebuie să lupte” (p. 230). În sfârșit, ca o prelungire a interesului său pentru procesele istorice în care a fost angrenată țărănimea de-a lungul transformării socialiste a agriculturii, apar însemnările din articolul *Cu privire la sarcina fărurii economiei socialiste unitare*, rod al sintetizării unei practici politice în curs de desfășurare, la capătul căreia se întrezărea deja imaginea unei noi realități prefigurate în linii mari cu mult înainte de către comuniști.

În cîmpul investigațiilor sale științifice, Ștefan Voicu a inclus și mica burghezie, cu trăsăturile ei specifice. De asemenea, el a exprimat păreri întemeiate privind locul și rolul intelectualității românești în lupta pentru progres social.

Autorul s-a apropiat cu un acut simț al percepției istorice de semnificația contextului social-politic în galvanizarea diferitelor forțe și în canalizarea potențialului lor de luptă spre unul și același sens: asigurarea progresului general al societății. Așa ne-am explica intervențiile sale în problema unității de acțiune a clasei muncitoare, posibilă de realizat pe fondul acțiunilor antifasciste și al luptei împotriva tendințelor de scădere a nivelului de trai la cea mai mică oscilație a economiei capitaliste. Procesul închegării unității clasei muncitoare a fost urmărit îndeaproape atît înainte de 1944 cît și după aceea ca un proces istoric obiectiv, dar pentru a cărui realizare a fost necesară înfrîngerea multor obstacole pînă la apropierea și unificarea, pînă la urmă organică, politică-organizatorică a P.C.R. și P.S.D., pe temeiul solid al marxism-leninismului creator.

Pe astfel de coordonate, care au vădit profunzime în înțelegerea fenomenului politic, apar și aprecierile cu privire la politica externă a României într-o epocă de ascuțite confruntări și ciocniri internaționale. Frămîntarea militantului comunist în legătură cu destinele istorice

ale țării transpar din fiecare intervenție, preocuparea pentru succesul acțiunii de asigurare a independenței și suveranității naționale punând în evidență gradul de luciditate a forțelor de stînga, realismul unor puncte de vedere exprimate de P.C.R. în ajunul izbucnirii războiului (Vezi: *Alianțele noastre firești*) sau după aceea, în timpul lucrărilor Conferinței de pace de la Paris.

În confruntările ideologice pe care le-a susținut în numele partidului comunist și de pe pozițiile marxism-leninismului, Ștefan Voicu a adus o contribuție relevantă prin interpretarea fenomenelor luate în discuție, prin delimitările principiale de punctele de vedere burgheze, care, în încercarea lor de a justifica anume stări de lucruri, susțineau teze ce reflectau deformat adevărul lor sens și conținut (Vezi atitudinea față de „teoria” după care proprietatea mică ar fi mai avantajoasă, mai rentabilă decît proprietatea mare și mijlocie [p. 45] sau față de teoria de tip fascist după care surplusul de populație ar fi factorul determinant al crizei agrare [p. 45]). Deferent, autorul a relevat vocile realiste ale cîmpului ideologic românesc ce se opuneau de pe poziții raționaliste teoriilor rasiste. N-a ezitat să se avînte în lupta intelectualilor democrați, pentru apărarea culturii și civilizației de pericolul fascist, să militeze, de pe pozițiile Partidului Comunist Român, într-un front cît mai larg, pentru o concepție judicioasă fundamentată despre o autentică libertate și democrație.

Sigur că, așa cum avertizează autorul însuși, nu toate aprecierile formulate în acei ani și-au găsit confirmarea istorică.

Cauzele neadeveririi lor sînt multiple, de la greutățile obiective ale cunoașterii proceselor istorice, al căror curs era încă departe de a lua sfîrșit, la condițiile improprii în care era nevoit să activeze partidul comunist. În dilema de a-și adnota volumul sau nu cu aprecieri care să amendeze retrospectiv erorile „obiective” ori cele „proprii autorului”, Ștefan Voicu a ales cea de-a doua alternativă, lăsînd pe cititor să-i judece contribuția în strînsă legătură cu contextul istoric în care a fost adusă. L-a îndemnat, desigur, să accepte această opțiune și faptul că obiectivele luptei desfășurate de P.C.R. în anii cînd au fost scrise materialele din volumul la care ne referim au fost realizate. În plus, autorul mărturisește că va oferi, într-un viitor nu prea depărtat, studiul (sau studiile) în curs de elaborare în care urmează să facă „o reexaminare în spirit critic a unor poziții adoptate într-o problemă sau alta, dar mai ales a unor poziții și aprecieri adoptate de partid și oglindite de autor, care a gîndit și a militat în presa legală sau ilegală în spiritul liniei și direcțivelor partidului, însușindu-și-le și contopindu-se cu ele” (p. 9).

Lectura paginilor de istorie socială ale lui Ștefan Voicu, readuse în atenția cititorului contemporan, oferă nu numai posibilitatea cunoașterii „pe viu” a unui trecut eroic din lupta clasei muncitoare sub conducerea înțeleaptă a partidului comunist, dar și prilejul unor noi reflecții care să pună în lumină sensurile multiple ale acțiunii politice comuniste.

MARIN BADEA

VALTER ROMAN, *File din trecut*

Editura militară, București, 1971, 376 p.



Marele număr de lucrări de istorie apărute în cîntec semicentena-ului creării Partidului Comunist Român a furnizat cititorilor, în general, și specialiștilor, în special, multiple satisfacții; ele au prilejuit, în același timp, utile impulsuri ale spiri-

tului de investigare științifică, menite să scoată la iveală noi și noi dovezi ale

luptelor trecute duse de poporul nostru pentru libertate, dreptate și un viitor mai bun.

Cîteva lecturi, atent efectuate, ne-au fondat convingerea că încă rămîn datori față de cercurile largi de cititori cercetătorii istoriei presei interbelice din țara noastră. Multe comori au rămas ani de zile și poate unele mai rămîn încă necunoscute sau foarte puțin cunoscute datorită unor preocupări insuficiente sau inegale de analiză.

Sentimentul descoperirii unor lucrări noi în acest domeniu ni-l oferă acele volume, apărute în cîntec semicentena-ului partidului, care sînt în parte lucrări memorialistice, în parte antolo-

gii ale publicisticii unor binecunoscuți participanți la lupta partidului comunist: *Jurnal ieșean*, de George Ivașcu, *Virtele timpului*, de George Macoșescu, *Pentru oamenii acestui pământ*, de Zaharia Stancu, *File din trecut*, de Valter Roman, *Pagini de istorie socială*, de Ștefan Voicu.

Lucrarea lui Valter Roman, la care ne referim în prezentarea de față, ne dă posibilitatea ca pe baza unor semnături (pseudonime necunoscute nouă și despre care aflăm acum că i-au aparținut) să descoperim noi aspecte ale luptei militantului comunist care s-a făcut de atâtea ori simțită — în țară sau peste hotare — în șuvoiul neîntrerupt al mișcării revoluționare și democratice de la noi, în activitatea partidului comunist. Aflăm acum cu certitudine că pseudonimele Valter Ardeleanu, Virgil Georgescu, J. Iliescu, Erdélyi Péter și Valeriu Crișan răspundeau unui singur nume — Valter Roman. Și mai aflăm că multe alte articole apărute fără semnătură, mai ales în ziare ilegale ale partidului, articole reproduse în volum, au fost rodul strădaniilor publicistice ale aceleiași persoane. Iată numai un exemplu — dar asemenea lui câte altele nu se cer cunoscute — care pledează pentru aprofundarea cercetării în domeniul istoriei presei.

Lucrarea *File din trecut* înmănușează un mare număr de articole publicate de autor timp de 15 ani (1932—1947) într-o serie de gazete din țară („Scnteia“, „Steagul roșu“, „Brazda“, „Tînărul leninist“, „Cazarma“, „Nagyváradi Napló“ [Oradea], „Brassói Lapók“ [Brașov], „Buletin lunar pentru educație, cultură și propagandă în armată“, „Cultura militară“, „Glasul armatei“, „România militară“) și din străinătate: „Bolșevik“ (Moscova), „Metalist udarnik“ (Kalinin-grad), „Lupta noastră“ (Brno), „Gazeta românească“ (Paris), „Wirtschafts Revue für den Balkan“ (Paris), „Balkan Korrespondenz“ (Paris), „La Correspondance Balcanique“ (Paris), „Rundschau“ (Basel), „Revue d'économie sociale des Balkans“ (Paris), „Buletinul“ (Paris), „Ce soir“ (Paris), „Pasaremos“ (Madrid), „La Reconquista“ (Spania), „Deșteptarea“ (Detroit — S.U.A.), „Buletinul muncitorilor imigranți din Franța“ (Paris), „Buletinul Comitetului internațional pentru ajutoarea voluntarilor întorși din Spania republicană“ (Paris).

Volumul reunește, de asemenea, câteva alocuțiuni ținute la posturile de radio București, Moscova, Madrid, Barcelona,

precum și alte documente de mare importanță. Semnalăm, dintre acestea, o telegramă adresată în aprilie 1937 de către Nicolae Titulescu comandantului de artilerie al Brigăzii 11 internaționale Valter Roman, răspunsul lui M.M. Litvinov adresat autorului pe marginea unei scrisori din 24 iulie 1944, o declarație a lui George Enescu făcută unei delegații a emigrației române la Paris, textul unui memoriu înmănat de imigrația română la Paris lui Nicolae Lupu și o moțiune din 1939 a unor oameni ai muncii maghiari din România imigranți în Franța.

În ansamblul problemelor abordate de Valter Roman în articolele reproduse în carte se disting cu precădere cele referitoare la lupta antifascistă a poporului român, pentru independența și suveranitatea patriei, și cele care privesc poziția internaționalistă a partidului comunist, a mișcării revoluționare și democratice din România. Un loc important îl ocupă în economia lucrării — în cadrul celor două linii principale amintite — materialele scrise de autor de pe pozițiile acelor luptători patrioți și antifasciști care, plecați din țară între cele două războaie mondiale, în cele mai diferite împrejurări, s-au simțit tot timpul alături de Partidul Comunist Român, ai cărui membri erau, inima lor pulsând odată cu a țării, cu inima poporului din mijlocul căruia s-au născut și pe care s-au angajat să-l slujească plenar, până la capăt, în pofida oricăror sacrificii pe care viața, lupta revoluționară le-ar fi necesitat și, după cum este știut, le-au necesitat realmente, din plin.

Participant activ la luptele republicanilor spanioli împotriva franchismului și a intervenției fasciste străine în anii premergători izbucnirii celui de-al doilea război mondial, autorul volumului pe care-l prezentăm a consacrat un mare număr de materiale evenimentelor tragice și în același timp eroice de pe fronturile spaniole. Citind aceste articole, scrise în tranșee sau în momentele de răgaz dintre bătălii — oricum sub imperiul tensiunii provocate de acele evenimente memorabile — înțelegem bine ce a însemnat Spania republicană, ce a însemnat și cât a costat atitudinea marilor puteri apusene, care, în loc să ia măsuri pentru stăvilirea ofensivei fasciste, au încurajat direct sau au creat prin toleranță climatul propice ascensiunii, de tristă amintire, a acelor forțe tenebroase ce aveau să pregătească, treaptă cu treaptă, declanșarea celei de-a doua conflagrații mondiale.

Apreciind valoarea incontestabilă a cărții *File din trecut*, dorim, în concluzie, să ne exprimăm satisfacția pentru publicarea ei, să o salutăm ca pe un act editorial ce se cere multiplicat prin alte apariții privitoare la activitatea asemănătoare a altor luptători revoluționari, antifasciști. Ea impune

respect pentru toți cei care, asemenea autorului lucrării, nu au ezitat în acei ani involburati ai marilor încercări să cheltuiască oricâte energii, în multe cazuri până la jertfa supremă, pentru atingerea unui ideal în care au crezut cu sinceritate și dăruire.

GH. I. IONIȚA

CHARLES YOST, *Insecuritatea națiunilor. Relațiile internaționale în secolul al XX-lea*

New York, 358 p.

Apărută într-o perioadă de furtunoase dezbateri cu caracter mondial pe tema de importanță vitală pentru soarta omenirii — menținerea păcii în lume —, lucrarea profesorului american Charles Yost *Insecuritatea națiunilor* reține atenția prin problematica sa de actualitate. Autorul se antrenează într-o discuție interesantă asupra căilor și mijloacelor prin care națiunile, popoarele își pot asigura securitatea în lumea contemporană.

Dar în analiza problemelor legate de securitatea internațională autorul, încercând să dea o explicație a cauzelor insecurității statelor, estompează până la ignorare consecințele nefaste pe care le au pentru soarta popoarelor existența imperialismului, a militarismului, politica agresivă a cercurilor reacționare de pretutindeni — principalii promotori ai încordării internaționale, ai conflictelor dintre state, ai războaielor distrugătoare din diferite zone ale globului. Din motive diverse, unele ținând de concepția sa ideologică și politică, autorul preferă să treacă peste asemenea aspecte, încercând să-și convingă cititorii că racilele vieții internaționale s-ar datora imperfecțiunii naturii umane, inexistenței unor instituții cu caracter supranațional menite să adopte decizii și să le transpună în viață.

După părerea lui Charles Yost, acțiunile statelor și rezultatul lor — scăderea continuă a securității națiunilor — își au explicația în natura omului, în caracterul și pasiunile conducătorilor și ale celor conduși, în credințele și dogmele lor, în influența explozivă a științei asupra societății umane, în organizarea și dezorganizarea vieții economice și politice în zilele noastre, în cursa exorbitantă, irațională a înarmărilor, în dezorientarea și alienarea artiștilor și in-

telectualilor. În această ordine de idei, el examinează implicațiile pe care le au asupra comportamentului internațional al națiunilor: 1. structura psihobiologică a omului; 2. credințele religioase și politice; 3. dezvoltarea științei; 4. activitatea intelectualilor (artiști și scriitori) în direcția reflectării, a anticipării sau accentuării sentimentelor civice; 5. soluțiile tehnologice ale problemelor producției economice și repartiției; 6. procesul de birocratizare a diferitelor guverne; 7. escaladarea absurdă a armelor și violenței.

De la o primă privire chiar, apare evidentă răsturnarea planurilor de analiză, faptul că, trecând în revistă izvoarele insecurității popoarelor în lumea contemporană, autorul recurge la o sistematizare a lor prin care, în fond, minimalizează adevăratele resorturi ale proceselor internaționale, substituie efectele cauzelor reale ale fenomenelor. Enumerate în ordinea priorității date de el, instinctele animalice care supraviețuiesc în subconștientul oamenilor, stările psihologice ar avea mai mare importanță decât relațiile economice și politice existente la un moment dat, decât structura modului de producție din diferitele state. Despre acestea din urmă Yost vorbește cu mare prudență, dintr-un unghi convenabil viziunii sale generale răsturnate cu privire la mecanismele vieții sociale. Cel mai mare impediment în calea realizării unei lumi pașnice, după el, nu ar fi politica agresivă a cercurilor imperialiste, colonialiste și neocolonialiste, ci, pur și simplu, comportamentul uman. „În politica externă a națiunilor — se susține în paginile lucrării — este necesar, în primă instanță, a se ține seama, atât în ce privește pe lideri cât și popoarele, de factori ca pasiunea, sentimentul frustrării,

obișnuința, izvorite din emoțiile și instinctele profunde, refractare cenzurii rațiunii și foarte rezistente la realitățile moderne. Foarte adesea, acești factori, mai mult decât convingerile oamenilor de stat sau prevederile documentelor guvernamentale, sînt cei care decid între «uli» și «porumbei», între pace și război»¹.

Precizînd că natura biopsihologică a omului nu este sinonimă cu comportamentul, autorul apreciază că, dacă prima are un caracter relativ stabil, evoluînd foarte încet și adaptîndu-se mediului în decursul multor generații, comportamentul este mult mai maleabil. În abordarea implicațiilor internaționale ale naturii și comportamentului oamenilor, el folosește procedee psihoanalitice, cărora le conferă statut științific pentru domeniul social-politic.

Preocupat de stabilirea gradului în care trăsături ale naturii umane influențează relațiile dintre națiuni, avînd, în acest fel, implicații asupra securității lor, autorul alungecă tot mai mult pe panta substituirii planurilor, ajungînd, în pofida unor momente de amplă analiză, la încheierea unei scheme false a vieții sociale. Pentru acreditarea teoriei sale privind originile războiului și insecurității națiunilor, el recurge la serviciile unor filozofi, biologi, psihologi și sociologi. În acest context sînt reproduse concluziile filozofului William James potrivit cărora „strămoșii noștri ne-au băgat spiritul războinic pînă în măduva oaselor și mii de ani de pace nu-l vor scoate din noi”, ale biologilor Konrad Lorenz, Sally Carrighar precum că agresivitatea omului — prelungită în comportamentul internațional al națiunilor — își are originea în lupta pentru existență. Mai mult chiar, el încearcă să-și întemeieze tezele și pe autoritatea lui Charles Darwin, din a cărui teorie despre lupta pentru existență caută să scoată concluzii cu largă circulație în rîndul adeptilor curentului cunoscut sub numele de „darwinism social”, combătut de marxism încă la sfîrșitul secolului trecut.

Partea pozitivă, dacă poate fi vorba de așa ceva în schema acreditată de autor, este faptul că vede posibilitatea schimbării comportamentului uman și militează pentru dezvoltarea premiselor reale care există în această direcție. Susținînd că agresivitatea umană este pro-

vocată de necesitățile biologice ale perpetuării speciei, Ch. Yost consideră că atunci cînd condițiile vor permite omului să-și satisfacă necesitățile vitale pe cale rațională, pașnică, impulsurile sale belicoase se vor atenua. Admițînd ca fundament al comportamentului internațional fondul psihobiologic al omului, autorul observă, totuși, capacitatea unică a acestuia de a-și aprecia faptele, de a-și trece viciile prin prisma rațiunii și-și exprimă speranța că, dacă omenirea a reușit să dezvolte viața socială la un înalt grad de eficiență și rafinament, va fi în stare să iasă și din dilema în care a adus-o respectiva dezvoltare, că, dacă cerințele biologice pot fi făcute raționale, iar instituțiile sociale perfecționate, natura omului nu va dovedi infirmități nevindecabile și tendințele sale agresive vor putea fi restrînse și purificate înainte de a fi prea tîrziu.

Un punct de vedere asemănător cu privire la interdependența existentă între natura umană și poziția statelor în relațiile internaționale împărtășește și senatorul american J. William Fulbright, ca, de altfel, mulți alți teoreticieni occidentali. În cunoscuta sa lucrare *Aroganța puterii*, apărută cu ani în urmă, el, vorbind despre necesitatea civilizării instinctului competitiv al omului și, în consecință, al națiunilor, nota că o asemenea necesitate este dictată de momentul istoric cînd s-a ajuns la mijloace militare în măsură să distrugă întreaga specie umană. Potrivit concepției sale, studiarea politicii nu înseamnă altceva decît cercetarea comportamentului uman izvorît din natura sa psihobiologică și, dacă politica va căpăta vreodată alt caracter, schimbarea nu va fi realizată în computere electronice ori în mitingurile revanșarde inspirate din pasiunile și problematica trecutului istoric, ci „printr-o mai bună înțelegere a necesităților și temerilor individului”². Relevînd acest punct de vedere umanist, observăm totodată că J. W. Fulbright deduce elementele de bază ale procesului internațional din factori derivați, de importanță secundară în raport cu legitățile vieții sociale. De aceea, în formularea soluțiilor pentru reglementarea raporturilor dintre națiuni nu se pleacă de la sublinierea importanței factorului social-economic, a complicațiilor externe pe care le produce caracterul modurilor de producție, de la evidențierea conflictului de interese între diferite clase și grupuri sociale, repercutat pe plan internațional, ci de la inves-

¹ Charles Yost, *The Insecurity of Nations. International Relations in the twentieth Century*, New York, 1968, p. 21. În continuare, trimiterile la această lucrare vor fi date în text.

² J. William Fulbright, *The Arogance of Power*, New York, 1966, p. 162.

tigarea unor trăsături ale naturii umane. Incapabile să releve necesitatea schimbării radicale a structurilor social-economice și politice purtătoare de conflicte între națiuni, asemenea soluții invită la studierea rădăcinilor psihologice ale diferitelor ideologii și metode politice, la desfășurarea unor campanii culturale care, deși importante, nu pot constitui remedii radicale.

În lucrarea lui Charles Yost sînt examinate în aceeași manieră de disimulare a conexiunilor logice — cauză și efect, efect și cauză — influența științei și artei și a slujitorilor lor asupra politiciilor statelor, rolul ideologilor.

Creșterea spectaculoasă a rolului științei și tehnologiei în viața social-politică este considerată în lucrarea recenzată ca fiind cel mai pregnant fenomen al timpurilor noastre, cu implicații decisive atît în domeniul binelui cît și al răului, adică în sfera construcției sau a distrugerii. Ch. Yost crede în posibilitatea creării treptate a unei „comunități a savanților”, care prin totalitatea disciplinelor lor vor fi în măsură să reformeze societatea națională și internațională pe o linie mai rațională. După părerea sa, oamenii de știință le lipsesc încă în mare măsură „voința de a proceda așa, simțămîntul responsabilității pentru ceea ce se petrece în afara cercurilor lor magice și introspective, pentru a ajuta la rezolvarea dilemei hidoase pe care ei înșiși au provocat-o” (p. 43). Se omite, în legătură cu aceasta, faptul esențial că savanții, oamenii de știință în genere, nu reprezintă o categorie fundamentală și de sine stătătoare a societății, ei depinzînd de clasa socială la putere în țara respectivă.

După ce enumeră factorii biopsihologici, ideologici care în mod evident au un anumit rol în viața și comportamentul națiunilor, dar departe de a fi determinant, Charles Yost se oprește asupra *influenței factorului economic*. El se folosește de această ocazie pentru a pretinde încă o dată că importanța structurilor, a modului de producție este, în zilele noastre, secundară, că rezolvarea problemei securității trebuie căutată în altă direcție. (p. 50—51).

Nu rivalitățile dintre monopolurile imperialiste, dintre statele care apără interesele acestora, nu tendințele acaparatoare ale neocolonialistilor constituie în lumea contemporană izvorul conflictelor și războaielor între națiuni, lasă să se înțeleagă autorul, ci lupta popoarelor pentru asigurarea unui nivel de trai mai ridicat. Fenomenul creșterii populației

și greutățile relative în asigurarea resurselor de hrană, îmbrăcăminte și a altor facilități pentru desfășurarea normală a vieții duc, după ele, la creșterea spiritului agresiv al națiunilor. Este ignorat în mod evident faptul că popoarele, cu ajutorul științei contemporane, ar putea rezolva aceste probleme dacă nu ar avea de suportat consecințele politicii egoiste duse de reprezentanții claselor exploatare, implicațiile internaționale ale aventurilor imperialiste, neocolonialiste, patronate de cercurile monopoliste.

Nu poate fi trecut cu vederea nici argumentația autorului privind modul în care se repercutează asupra politiciilor externe caracterul regimului social-politic dintr-o țară sau alta. În lucrare se susține că cele două sisteme mondiale — capitalismul și socialismul —, pe măsură ce suportă influența realităților contemporane, ar începe să capete trăsături comune. Capitalismul ar limita tot mai mult libertatea întreprinzătorului, socialismul ar reintroduce-o tot mai mult și ambele aceste sisteme ar tinde să-și piardă identitatea. Împărtășind ideea convergenței sistemelor social-politice, Ch. Yost ignorează deosebirea radicală dintre politica externă a statelor capitaliste și a celor socialiste.

Cu toate acestea, în cadrul unui subcapitol intitulat „Dilema formelor de guvernămînt”, el găsește ocazia de a vorbi despre „seriozitatea”, „echitatea”, „durabilitatea” democrațiilor burgheze și de a ataca, în compensație, bazele orînduirii socialiste.

Legat de aceasta, sînt estompate cauzele reale ale frămîntărilor sociale din țările capitaliste — mizeria, exploatarea, nemulțumirile provocate de încălcarea sau lipsa drepturilor democratice, teama de consecințele dezastruoase ale manevrelor cercurilor militariste —, precum și faptul că, datorită acestor carențe ale orînduirii capitaliste, crește interesul a milioane de oameni pentru ideile socialismului. Autorul lasă să se înțeleagă că oriunde se produc greve sau acțiuni politice de mai mare amploare este vorba de „acțiuni subversive ale comunismului mondial”. Teza exportului de revoluție, inconsistentă și învechită, este reactualizată într-o nouă variantă — aceea a pericolului pe care-l prezintă comunismul, comunitatea țărilor socialiste pentru pacea națiunilor. Fără îndoială că, pe o asemenea cale, autorul nu poate ajunge la concluzii valabile cu privire la cauzele insecurității popoarelor și, în consecință,

nu poate sugera soluții pentru înlăturarea lor.

Faptul că noile state care și-au câștigat independența, eliberându-se de colonialism, își îndreaptă atenția spre țările socialiste, căutând în exemplul oferit de dezvoltarea lor rapidă, multilaterală, răspuns la întrebările pe care le au de rezolvat, că forțe influente din aceste țări manifestă vădită neîncredere pentru calea dezvoltării capitaliste, încercând să limiteze prin naționalizări, prin stimularea cooperăției și prin alte măsuri sfera de acțiune a legilor capitalismului, efectele lor nocive, nu se datorește „manevrelor subversive” ale comunismului, cum pretinde Charles Yost, ci înseși concluziilor trase de popoare din experiența lor trecută, din realitățile orînduirii bazate pe exploatare și asuprire, ale cărei „binefaceri” le-au simțit pe propria lor piele.

Pe lângă subiectivismul politic care afectează o serie de raționamente ale autorului, trebuie remarcate și unele observații cu caracter mai realist ale sale, în măsură să ducă la anumite clarificări asupra temei abordate. Printre acestea notăm abordarea nuanțată a raportului dintre politica externă a statelor și interesele naționale vitale ale popoarelor, în numele cărora se duce această politică. El este de părere că în unele cazuri concepțiile despre securitatea unei țări sau alteia nu sînt suficient de clare, de întemeiate și nu întotdeauna se poate spune că ele provin cu adevărat din interesele fundamentale ale oamenilor care constituie o națiune. „Securitatea națională și interesul național sînt idei care au nevoie de o foarte viguroasă verificare. Chestiunea nu trebuie pusă în maniera «țara mea fie că are sau nu dreptate», ci în sensul de a ști de ce are nevoie cu adevărat țara mea, poporul meu” (p. 220).

În această ordine de idei apare plauzibilă întrebarea dacă forța, în speță cea militară, constituie, în zilele noastre, un mijloc real de asigurare a securității și dacă întotdeauna guvernelor sau popoarelor le este clar pînă la ce punct trebuie să acumuleze și să folosească forța pentru promovarea intereselor lor vitale. Charles Yost susține că, în pofida forței lor uriașe, puterile nucleare nu sînt în prezent mai în siguranță decît puterile nenucleare.

Referindu-se la consecințele nefaste ale escaladării armelor și violenței pentru soarta securității națiunilor, autorul reține ca element distinctiv faptul că în epoca noastră s-a produs o schimbare ireversibilă în natura însăși a războaielor.

El nu pare preocupat atît de necesitatea înlăturării, în general, a cauzelor care duc la conflicte între națiuni, deoarece, așa cum am văzut, le consideră expresii inevitabile ale agresivității ancestrale a omului, cît de pericolele uriașe pe care le incumbă războaiele în condițiile existenței armelor de distrugere în masă, în speță a celor nucleare. „De acum înainte orice război care escaladează un foarte modest nivel a devenit atît de distrugător pentru om, munca lui și mediul său înconjurător vital încît nu mai este rațional sau măcar tolerabil.

Viața demonstrează că se poate discuta în contradictoriu asupra proporțiilor distrugerilor și a numărului de victime în cazul unui război nuclear, dar asupra unui aspect nu poate exista nici un dubiu, și anume că un asemenea război ar însemna o calamitate pentru toate țările combatante, pentru întreaga omenire. „Securitatea fiecăreia — scrie Yost — poate fi cel mai bine asigurată nu prin mărirea stocului de arme, mai ales nucleare, care poate fi anulat printr-un adaos corespunzător de către partea adversă, ci prin reducerea armelor de ambele părți” (p. 83). Din asemenea raționamente, el trage concluzia oportunității unui sistem strict de control asupra înarmărilor, încetării experiențelor cu arme atomice și a reducerii treptate, dar rapide a acestor arme. El pledează pentru interzicerea armelor chimice și bacteriologice, pentru limitarea armamentelor clasice.

În mod cu totul eronat, vorbind despre necesitatea renunțării la utilizarea forței în soluționarea conflictelor dintre state, autorul introduce în acest context și războaiele de eliberare națională. Deși recunoaște că posibilitatea menținerii unui statu-quo internațional bazat pe asuprirea unor popoare, pe limitarea dreptului lor la existență de sine stătătoare este puțin probabilă, el încearcă să demonstreze necesitatea renunțării la lupta cu arma în mînă pentru obținerea libertății naționale, pentru apărarea suveranității și independenței statale amenințate de intrigile imperialismului mondial. În argumentarea lui Charles Yost, acest drept inalienabil al popoarelor n-ar mai putea fi admis în viața internațională fără consecințe inacceptabile pentru securitatea națională și individuală.

Se ignoră astfel dreptul fiecărui popor de a-și stabili formele de guvernămînt, cadrul economic, social-politic al dezvoltării lui, potrivit voinței sale și fără

nici un amestec din afară. Renunțarea la forță în relațiile dintre state, inclusiv între cele cu orînduiri social-politice diferite, nu presupune consacrarea veșnică a regimurilor dictatoriale, asupra-itoare. Este legitim ca popoarele să recurgă la orice mijloc pentru a-și apăra ființa națională. Soluția constă nu în renunțarea la lupta împotriva asupritorilor, ci în renunțarea la politica de asuprire, la planurile de dominație colonialistă și neocolonialistă.

În ultimul capitol al lucrării, intitulat „Organizarea securității internaționale”, autorul încearcă să-și sintetizeze ideile expuse pe parcurs, să schițeze cadrul general al rezolvării problemelor care confruntă azi omenirea. După părerea sa, convergența cauzelor insecurității națiunilor poate să ducă, în viitorul deceniu sau în al doilea, la un război nuclear distrugător al întregii civilizații. Dar, întrucît nici unul din elementele care determină actuala situație internațională nu este absolut necontrolabil, fatal, înseamnă că prevenirea unei catastrofe este în puterea oamenilor. Pentru a face din această posibilitate o realitate se impune, recunoaște Ch. Yost, înfăptuirea unei linii mult mai raționale în relațiile internaționale. Reducerea tensiunii internaționale, în condițiile garantării securității tuturor națiunilor, ar fi realizabilă prin măsuri treptate, începînd cu controlul și abolirea deplină a armelor de distrugere în masă și terminînd cu instaurarea unei noi ordini internaționale care să corespundă politic interdependenței crescînde în care se află popoarele datorită progresului științei și tehnologiei.

Supralicitînd complexitatea vieții internaționale în condițiile mării diversități pe care o reprezintă comunitatea mondială, formată din peste 130 de state suverane, autorul se străduiește să acrediteze ideea, cu anumită circulație în rîndurile unor teoreticieni occidentali, că spre a se putea controla incalculabilul număr de ciocniri de interese dintre aceste state este nevoie de o largă reorganizare a relațiilor dintre națiuni. Reorganizarea este concepută sub forma creării unei organizații suprastatale puternice și eficace al cărei mecanism să fie apt să atenueze conflictele și să armonizeze interesele tuturor statelor participante în vederea realizării securității colective, a unei păci trainice.

Charles Yost cunoaște, desigur, obiecțiile de fond pe care popoarele le au față

de ideea organizațiilor suprastatale. Nu-și face iluzii că un sistem politic de proporțiile și complexitatea preconizate de el va fi acceptat ușor și repede în acest secol al noutăților. Date fiind profunde deosebiri ideologice și politice dintre Est și Vest, arată el, este de așteptat că în viitorul previzibil nu se va putea ajunge la o apropiere și un acord general. Această nici nu ar fi necesar, după părerea sa. În măsura în care națiunile lumii contemporane nu par de loc dispuse să tolereze la infinit o situație de încordare și balansare pe marginea prăpastiei atomice, considerînd în mod justificat menținerea păcii mondiale drept o sarcină colectivă de importanță primordială, ar fi suficient ca țările socialiste și democrațiile occidentale să ajungă la cîteva concluzii comune: 1) că absența unor mijloace eficace de menținere a păcii creează riscuri inacceptabile pentru securitatea lor națională, 2) că menținerea păcii pe cale unilaterală sau competitivă accentuează, în loc să atenueze aceste riscuri și 3) că întărirea treptată a păcii în cadrul O.N.U. oferă mijloace acceptabile și eficace de limitare a riscurilor războiului (p. 257—258).

Partizan al întăririi autorității și capacității de acțiune a O.N.U. în direcția menținerii păcii, Charles Yost consideră inefficient modul de funcționare al ei și al organizațiilor asociate, consemnînd, printre altele, că aceasta nu dispune de mijloace eficiente de asigurare a păcii, că ea nu este universală deoarece din rîndurile ei lipsesc reprezentanții unor popoare avînd o mare pondere economică, politică, științifică și culturală. În argumentarea privind necesitatea universalizării O.N.U., el are meritul de a nota consecințele negative ale absenței Chinei populare din această organizație, de a semnală anomalia care a fost recent înlăturată prin repunerea marelui stat socialist în drepturile sale.

Vădînd neajunsuri ca cele amintite mai înainte, dintre care cel mai important este faptul că nu a realizat pătrunderea în esența multora din realitățile pe care le abordează, lucrarea lui Ch. Yost marchează o încercare complexă circumscrișă dialogului viu care se poartă în lumea contemporană asupra căilor menite să conducă la asigurarea păcii și securității internaționale.

CORNEL ALMAȘAN

VICTOR JOANNÈS

(1912 — 1972)

La 6 ianuarie 1972 a încetat din viață Victor Joannès, directorul Institutului „Maurice Thorez”, din Paris. S-a născut la 1 august 1912 în departamentul Vaucluse. După moartea tatălui său, în primul război mondial, este crescut de mama sa, care-l educă în spiritul devotamentului față de cauza clasei muncitoare, a oamenilor muncii. În 1933, tânăr fiind, intră în rândurile Partidului Comunist Francez. În anii următori activează intens, din însărcinarea P.C.F., în rândurile organizației Tineretului Comunist, devenind în 1938 secretar al acestei organizații pentru regiunea Provence, iar în 1939 membru al Comitetului Central și secretar al C.C. al Tineretului Comunist.

În timpul ocupației germano-fasciste trece în ilegalitate, fiind unul din conducătorii Partidului Comunist Francez din zona Sud. În mai 1941 contribuie activ la punerea bazelor Frontului Național în regiunea Rhône și la formarea primelor grupe de francitiori și partizani. Din toamna lui 1942 se află la St. Étienne; aici participă în timpul insurecției naționale din 1944 la eliberarea orașului.

Membru al C.C. al P.C.F. din 1945, Victor Joannès a consacrat cea mai mare parte a activității sale muncii ideologice. A făcut parte din conducerea Școlii Centrale de Partid, a redacției revistei „Cahiers du Communisme”, iar în ultima perioadă a condus Institutul „Maurice Thorez”. Este autorul unor lucrări consacrate istoriei Partidului Comunist Francez, istoriei mișcării muncitorești și a Rezistenței antifasciste din Franța.

„Dacă ar trebui să definim cu un singur cuvânt militantul și prietenul care ne părăsește — s-a arătat în salutul C.C. al Partidului Comunist Francez rostit cu prilejul încetării din viață a lui Victor Joannès —, noi am putea spune că el a fost, în sensul deplin al cuvântului, un comunist, care s-a impus prin simplitatea și integritatea caracterului său. El a optat pentru intrarea în rândurile noastre încă în anii tinereții sale, în momentul crucial al ascensiunii la putere a fascismului german, în momentul creșterii primejdiilor. El avea să slujească de atunci și pînă în ultima clipă a vieții sale, neobosit și fără întrerupere, marea cauză a comunismului”.

Victor Joannès a fost cunoscut în țara noastră, unde a participat în mai multe rânduri la sesiuni științifice, aducând valoroase contribuții la lucrările acestora. Scrierile lui în domeniul istoriei mișcării muncitorești sînt cunoscute și apreciate în țara noastră de către cercetători, cadre didactice, activiști pe tărîm ideologic.

Tovarășii din Republica Socialistă România care au avut ocazia să-l cunoască pe Victor Joannès, cu prilejul vizitelor la Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., al participării la sesiuni științifice ținute la București sau la Paris, îl vor păstra totdeauna viu în amintirea lor.

SUMARUL NUMERELOR 1-6 DIN 1971

50 DE ANI DE LA CREAREA PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN

Expunerea tovarăşului Nicolae Ceauşescu la Adunarea solemnă consacrată aniversării semicentenarului glorios al Partidului Comunist Român	3/III*
NICOLAE CEAUŞESCU, România pe drumul socialismului şi al luptei împotriva imperialismului, Edizioni del Calendario, Milano, 1971	47/III
Semicentenarul Partidului Comunist Român oglindit în lucrările sesiunii ştiinţifice jubiliare	53/III
„Omagiu partidului”. Sesiuni ştiinţifice jubiliare şi adunări festive în judeţele patriei	112/III
Calendar de istorie a mişcării muncitoreşti din România până la crearea Partidului Comunist Român	145/III
Mărturii ale unui trecut glorios de luptă revoluţionară. Locuri istorice legate de lupta P.C.R. şi a organizaţiilor sale de masă	174/III
Expunerea tovarăşului Nicolae Ceauşescu cu privire la Programul P.C.R. pentru îmbunătăţirea activităţii ideologice, ridicarea nivelului general al cunoaşterii şi educaţia socialistă a maselor, pentru aşezarea relaţiilor din societatea noastră pe baza principiilor eticii şi echităţii socialiste şi comuniste	3/VI
Hotărîrea Plenarei C.C. al P.C.R. din 3—5 noiembrie 1971	40/VI

IN ÎNTÎMPINAREA ANIVERSĂRII SEMICENTENARULUI PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN

PETRE CONSTANTINESCU-IAŞI: Semnificaţia istorică a creării Partidului Comunist Român pentru dezvoltarea societăţii în patria noastră	3/I
CONSTANTIN MOCANU, GHEORGHE UNC: Procesul de clarificare ideologică şi politică în mişcarea muncitorească din România (1918—1921)	15/I
LADISLAU BANYAI: Partidul Comunist Român în fruntea luptei comune a oamenilor muncii români şi maghiari împotriva dictaturii militare-fasciste şi a cotorpirii horthiste. Madoszul în anii 1940—1944	30/I
MIRCEA T. MUŞAT: Trăsături ale vieţii politice din România în anii luptei pentru crearea Partidului Comunist Român	47/I

* Cifrele arabe indică pagina, iar cele romane numărul revistei.

MARIN NEAGU: Democrația și partidele istorice. Partidul Comunist Român — promotorul dezvoltării democrației socialiste în România	60/I
MARIN NEDELEA: Congresul de întemeiere a Partidului Comunist Român	3/II
GHEORGHE MATEI: Partidul Comunist Român și gândirea social-politică din România în primul deceniu de activitate	16/II
DUMITRU V. FIROIU: Lupta Partidului Comunist Român împotriva legislației antimuncitorești în perioada interbelică	32/II
TRAIAN CARACIUC, NICOLAE COPOIU: Crearea partidelor comuniste, o etapă nouă, superioară în dezvoltarea mișcării muncitorești internaționale	46/II
Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. la aniversarea a două decenii de activitate	63/II
Secțiunea București a Partidului socialist în lupta pentru crearea Partidului Comunist Român: <i>Virgil Smârcea</i>	91/II
Activitatea secțiunilor Partidului socialist din Valea Prahovei în anii 1918—1921 pentru făurirea P.C.R.: <i>Vasile G. Ionescu</i>	101/II
Crearea P.C.R., obiectiv central al luptei secțiunilor Partidului socialist din Oltenia în anii 1918—1921: <i>Florian Tănăsescu</i>	110/II
Din lupta secțiunilor Partidului socialist din Tîrgu-Mureș și Valea Mureșului pentru transformarea în organizații comuniste: <i>Simion Fuchs</i>	120/II
Socialiștii din Moldova, participanți activi la lupta secțiunilor Partidului socialist pentru crearea P.C.R.: <i>Marin C. Stănescu</i>	129/II

ARTICOLE

Hotărâri istorice pentru Partidul Comunist Român, pentru poporul nostru	3/IV
ȘTEFAN MUȘAT: 40 de ani de la apariția primului număr al „Scînteii“	13/IV
ILIE CEAUȘESCU, VASILE MOCANU, CONSTANTIN OLTEANU: Activitatea P.C.R. în rîndurile armatei (1921—1944)	22/IV
ION IACOȘ, ION MAMINA: Semnificația unei dezbateri: Procesul grevist în România	38/IV
CONSTANTIN BOTORAN, GHEORGHE UNC: Partidul Comunist Român în fruntea acțiunilor de solidaritate cu lupta revoluționară a poporului chinez	51/IV
GH. I. IONIȚĂ: Clasa muncitoare — forța socială fundamentală a istoriei contemporane a României	3/V
FLOREA DRAGNE, CONSTANTIN PETCULESCU: Călirea revoluționară a trecutului, obiectiv major al activității P.C.R. (1921—1944)	25/V
GHEORGHE SURPAT: Partidul Comunist Român — promotor al luptei împotriva ideologiei partidelor burgheze în anii revoluției populare	42/V
ȘTEFAN LACHE: Alegerile din noiembrie 1946 și semnificația primului parlament democratic din România	59/V
N. N. CONSTANTINESCU: Concepția și politica Partidului Comunist Român în făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate în țara noastră	43/VI
NICOLAE POPESCU: Congresul al V-lea — etapă importantă în dezvoltarea Partidului Comunist Român	53/VI
GHEORGHE SURPAT, ALEXANDRU I. POPESCU: Participarea activă a tineretului la înfăptuirea politicii P.C.R. de construire a societății socialiste	70/VI
VIORICA MOISUC, FLOREA NEDELCU: Problemele politicii României reflectate în documentele plenarelor a V-a și a VI-a ale C.C. al P.C.R. (1936, 1939)	83/VI
VASILE PETRIȘOR: Coordonate și caracteristici ale evoluției procesului de organizare profesională a clasei muncitoare din România (1846—1906)	99/VI
VASILE NICULAE: Probleme ale mișcării muncitorești în dezbaterile parlamentului român la sfîrșitul secolului al XIX-lea	117/VI

COMUNICĂRI

V. I. Lenin despre locul țărilor mici și mijlocii în sistemul relațiilor internaționale : <i>Angara Niri</i>	66/IV
Critica denaturării raportului dintre istoric și logic în filozofia burgheză a istoriei : <i>Ion Florea</i>	79/IV
Tendențe ale evoluției economiei mondiale în perioada interbelică : <i>Constantin Moisuc</i>	92/IV
Mișcarea muncitorească și problemele fundamentale ale dezvoltării României moderne : <i>Damian Hurezeanu</i>	72/V
Dezvoltarea concepției programatice în mișcarea muncitorească din România pînă la crearea P.C.R. : <i>Elena Georgescu</i>	89/V
Mișcarea socialistă din România și unele probleme ale gândirii istorice marxiste la sfîrșitul secolului al XIX-lea : <i>Marin Badea</i>	104/V
90 de ani de la apariția „Contemporanului” : <i>Nicolae Răuș</i>	118/V

ÎN AJUTORUL CELOR CE STUDIAZĂ ISTORIA P.C.R. ȘI A MIȘCĂRII MUNCITOREȘTI DIN ROMÂNIA

Mișcarea muncitorească din România în anii 1921—1933	79/I
Plan tematic al revistei „Anale de istorie”	126/VI

MIȘCAREA MUNCITOREASCĂ INTERNAȚIONALĂ

Partidul Comunist Italian, de la înființare la Congresul al II-lea : <i>Pietro Secchia</i>	102/I
Partidul Comunist Francez la 50 de ani de existență : <i>Gheorghe Adorian</i>	124/I
Comuna din Paris — eveniment epocal în istoria mișcării muncitorești internaționale : <i>Nicolae Copoiu</i>	136/I
TRAIAN CARACIUC : Formarea partidelor clasei muncitoare — eveniment important în dezvoltarea mișcării muncitorești în a doua jumătate a secolului al XIX-lea	111/IV
B. BALDO (R. P. Mongolă) : Partidul Popular Revoluționar Mongol — forța conducătoare a dezvoltării sociale în Republica Populară Mongolă	127/IV
Lupta dreaptă a poporului vietnamez împotriva invadatorilor americani — izvor de noi generalizări teoretice. Pe marginea lucrării „Vietnamul și problemele gândirii”, de Shingo Shibata	135/IV
NINA ZAHARESCU : Evenimentele de la Lena — un moment de neuitat din istoria luptei revoluționare a clasei muncitoare ruse	129/VI
FERNANDO ETNASI (Italia) : De la antifascism la Rezistență	135/VI

DIN ISTORICUL FĂURIRII NOII ORÎNDUIRI ÎN ȚĂRILE SOCIALISTE

CRÎȘAN ILIESCU : Etapele construirii societății socialiste în Republica Populară Bulgaria	129/V
LADISLAU GERGELY : Revoluția populară și principalele momente ale construcției socialiste în Republica Populară Ungară	138/V

ANIVERSĂRI

L. I. BREJNEV (cu prilejul aniversării a 65 de ani de la naștere)	149/VI
---	--------

MILITANȚI DE SEAMĂ

AI MIȘCĂRII MUNCITOREȘTI GERMANE ȘI INTERNAȚIONALE

August Bebel : <i>Heinrich Gemkov</i> (R. D. Germană)	148/V
Rosa Luxemburg : <i>Georg Adler</i> (R. D. Germană)	153/V
Karl Liebknecht : <i>Erna Herbig, Georg Adler</i> (R. D. Germană)	158/V

EVOCĂRI

Andrei Ionescu (1874—1943): <i>Vasile Niculae</i>	170/I
Eufrosina Niculescu-Mizil (1902—1954): <i>Maria Covaci</i>	175/I
Nicolae Boianu (1885—1927): <i>M. C. Stănescu</i>	178/I
Mihail Gh. Bujor (1881—1964): <i>Elena Ciobanu</i>	139/II
Gheorghe Stroici (1870—1928)	143/II
Iacob Schaschek (1894—1970): <i>Ion Georgescu</i>	146/II
Ioan Gh. Olteanu (1881—1968): <i>Titu Georgescu</i>	198/III
Constantin Trandafirescu (1896—1970): <i>Alexandru Mihăileanu</i>	200/III
Imre Aladar (1898—1937): <i>N. G. Munteanu</i>	203/III
Andrei Alexe (1887—1944): <i>Tudor Ștefănescu</i>	207/III
Dumitru Popa (1901—1933): <i>Nicolae Popescu</i>	157/IV
Lotar Rădăceanu (1899—1955): <i>Gh. I. Ioniță</i>	161/IV
Ludovic Minschi (1916—1935): <i>Constantin Petculescu</i>	165/IV
Alexandru Iliescu (1901—1945): <i>Titu Georgescu</i>	164/V
Gheorghe Crosneff (1896—1937): <i>Olimpiu Matichescu</i>	169/V
Dr. H. Aroneanu (1880—1920): <i>M. C. Stănescu</i>	172/V
Maria Moraru (1911—1958): <i>Maria Covaci</i>	154/VI
Barbu Lăzăreanu (1881—1957): <i>Ion Felea</i>	158/VI
Iuliu Neagu Negulescu (1878—1940): <i>Mariana Drăgulin</i>	163/VI

VIATA ȘTIINȚIFICĂ

Engels și dezvoltarea mișcării socialiste din România: <i>Alexandru Tănase</i>	157/I
Sesiune științifică consacrată aniversării a 150 de ani de la nașterea lui Friedrich Engels	164/I
Forțele sociale și politice participante la mișcările de eliberare națională după cel de-al doilea război mondial (masă rotundă)	167/I
Aniversarea a 100 de ani de la proclamarea Comunei din Paris: <i>Florica Ionașcu</i>	211/III
Colocviu internațional consacrat aniversării centenarului Comunei din Paris organizat de Institutul „Maurice Thorez”	220/III
Manifestări consacrate aniversării a două decenii de existență și activitate a Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C. C. al P.C.R. Sesiunea științifică jubiliară a institutului: <i>Vasile Niculae, Florian Tănăsescu</i>	222/III
Sesiunea științifică jubiliară a Academiei de învățămînt social-politic „Ștefan Gheorghiu” de pe lângă C. C. al P.C.R.: <i>Ion Coman</i>	240/III
Sesiunea științifică a Institutului de filozofie al Academiei de științe sociale și politice a Republicii Socialiste România: <i>Elena Mureșan</i>	241/III
Sesiunea științifică a Asociației de drept internațional și relații internaționale: <i>Ion Calafeteanu</i>	242/III
Conferința științifică de la Moscova consacrată semicentenarului Partidului Comunist Român: <i>Gheorghe Unc</i>	256/III
Expuneri peste hotare despre activitatea semicentenară a Partidului Comunist Român: <i>Gheorghe Pîrvulescu</i>	247/III
Expoziții privind activitatea Partidului Comunist Român în cei 50 de ani de existență organizate peste hotare	247/III
Semicentenarul Partidului Comunist Român, prezență vie în revistele de cultură: <i>Nicolae Rauș</i>	248/III
Masă rotundă (II). Trăsăturile regimului burghezo-moșieresc din România. 1918—1944	144/IV
Simpozion româno-bulgar privind politica de alianțe promovată de partidele comuniste din cele două țări în perioada 1944—1948	146/IV
Adunare cu prilejul celei de-a 80-a aniversări a creării Partidului Comunist Bulgar	156/IV
Conferința a VII-a internațională a istoricilor mișcării muncitorești de la Linz (Austria)	166/VI
A VII-a Consfătuire a reprezentanților academiilor de științe din țări socialiste	167/VI

Colocviu al Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C. C. al P.C.R. și Institutului de marxism-leninism de pe lângă C. C. al P.S.Ū.G. (Berlin): <i>Gheorghe Țuțui</i>	167/VI
Sesiune de comunicări consacrată jubileului de 50 de ani de la primul Congres general al sindicatelor din România de după desăvîrșirea unității statale: <i>N. Gh. Munteanu</i>	172/VI
Din activitatea pe linia relațiilor internaționale a Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. în anul 1971: <i>N.S.C.</i>	173/VI
Adunare consacrată aniversării a 100 de ani de la nașterea lui I. C. Frimu	176/VI
Aniversarea a 70 de ani de la nașterea lui Gheorghe Gheorghiu-Dej	
Adunarea memorială de la Ateneul Român	177/VI
90 de ani de la nașterea lui Mihai Gheorghiu-Bujor	178/VI

RECENZII — NOTE BIBLIOGRAFICE

- „Greva generală din România. 1920“, București, 1970, 472 p.: *Ion Calafeteanu*; „Români în rezistența franceză în anii celui de-al doilea război mondial“, Editura politică, București, 1969, 366 p.: *Viorica Moisuc*; „În numele libertății și prieteniei“, vol. II, Editura militară, București, 1970, 470 p.: *V. I. Mocanu*; GHEORGHE ȚUȚUI, PARASCHIV COȚOFANA, „Sindicatelor din România în anii revoluției populare“, Editura politică, București, 1970, 232 p.: *Al. Gh. Savu*; KEITH HITCHINS, „Studii privind istoria modernă a Transilvaniei“, Editura „Dacia“, Cluj, 1970, 168 p.: *Ștefan Ioniță*; ALBERT NORDEN, „Le secret des guerres. Genèse et techniques de l'agression“, Dietz Verlag, Berlin, 1970, 342 p.: *Velicu Rădina*; „Conferința Națională a Partidului Comunist Român — Octombrie '45“, București, 1970, 132 p. 181/I
- „Organizații de masă legale și ilegale create, conduse sau influențate de P.C.R. 1921—1944“, vol. I, Editura politică, București, 1970, 580 p.: *Ilie Ceaușescu*; GH. I. IONIȚĂ, GH. ȚUȚUI, „Frontul plugarilor (1933—1953)“, București, 1970, 304 p.: *Gheorghe Moldoveanu*; C. Z. ALEXANDRU, „Teatru între baionete“, București, 1970, 152 p.: *Gheorghe Sbirnă*; GALA GALACTION, „O lume nouă“, București, 1970, 288 p.: *Stelian Neagoe*; M. DIACIUC-DĂSCĂLESCU, „Răscoala iobagilor de la Bobîlna“, București, 1970, 288 p.: *Marin Badea*; „Trei monografii privind istoricul unor întreprinderi“: *Vasile Gr. Bobocescu*; CONSTANTIN CORBU, „Țărâtimea din România între 1864 și 1883“, Editura științifică, București, 1970, 302 p.: *Stan Apostol* 150/II
- A. GĂLĂȚEANU, N. GOGONEAȚĂ, „Panait Mușoiu“, Editura politică, București, 1970, 216 p.: *Vasile Niculae*; VASILE G. IONESCU, „Alexandru Ionescu“. Studiu și antologie, Editura politică, București, 1970, 256 p.: *Georgeta Tudoran*; LUCREȚIU PATRAȘCANU, „Curenți și tendințe în filozofia românească“, Editura politică, București, 1970, 246 p.: *Al. Gh. Savu*; VLADO STRUGAR, „Iugoslavia 1941—1945“, ediția a II-a, Institutul de istorie militară, Belgrad, 1970, 494 p.: *Ștefan Pislaru*; HÁBUDA MIKLÓS, „Sindicatelor ungare în revoluția democrat-populară. 1944—1948“, Tánácsos Könyvkiadó, Budapest, 1971, 306 p.: *Iosif Csallós, Eva Țuțui*; HENRICH BATOWSKI, „Agonia păcii și începutul războiului“, Wyd. Poznańskie, Poznań, 1969, 502 p.: *Milică Moldoveanu* 177/IV
- „Presa muncitorească și socialistă din România“, vol. III (1917—1921), partea I (septembrie 1917 — iunie 1919), Editura politică, București, 1971, 712 p.: *Ion Mamina*; GH. ȚUȚUI, A. PETRIC, „Frontul Unic Muncitoresc în România“, Editura politică, București, 1971, 184 p.: *Ion Coman*; CONSTANTIN PÎRVULESCU, GEOR-

GETA TUDORAN, „Dimitrie Marinescu“, București, 1971, 192 p.: *Natalia Vilcu*; GHEORGHE MATEI, „Dezarmarea în contextul problemelor internaționale și atitudinea României. 1919—1934“, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1971, 300 p.: *Florica Ionașcu*; N. D. COCEA, „Jurnal“, Editura politică, București, 1970, 222 p.: *Marian Ștefan*; N. G. MUNTEANU, „50 de ani de sport muncitoresc“, Editura „Stadion“, București, 1971, 176 p.; „Împreună spre socialism. Cu privire la istoria politicii de alianțe a P.S.U.G.“, Dietz Verlag, Berlin, 508 p.: *Emilia Bălănică*; RAIMONDO LURAGHI, „Europenii caută Eldorado“, Editura politică, București, 1971, 384 p.: *Aurel Harșa*

177/V

„Marea conflagrație a secolului XX — al doilea război mondial“, Editura politică, București, 1971, 736 p.: *Constantin Antip*; ILIE CEAUȘESCU, „P.C.R. — stegarul luptelor revoluționare din anii 1929—1933“, Editura științifică, București, 1971, 366 p.: *Nicolae Nicolaescu*; OLIMPIU MATICHESCU, „Apărarea patriotică“, Editura științifică, București, 1971, 244 p.: *Ion Chiper*; NICOLAE COPOIU, „Istoria Comunei din Paris“, Editura științifică, București, 1971, 254 p.: *Octavian Nicolau*; „Voluntari români în Spania, Amintiri și documente (1936—1939)“, Editura politică, București, 1971, 608 p.: *Gheorghe N. Cazan*

179/VI

Sumarul numerelor 1—6 din 1970

198/I

Susținerea unor teze de doctorat

200/VI

СОДЕРЖАНИЕ

50 ЛЕТ ОТ СОЗДАНИЯ С К М

ДАН МАРЦИАН: Румынская коммунистическая партия — руководитель молодежи.....	3
АУГУСТИН ДЕАК: Март 1922 г. — создание централизованной марксистско-ленинской организации молодежи в Румынии.....	17
ФЛОРА ДРАГНЕ: Интернационализм революционного движения молодежи Румынии.....	33
Молодые герои революционеры — Василе Ройта, Филимон Сырбу, Константин Годяну, Очью Тереза, Лудовик Минский, Юстин Джеорджеску.....	50
Документы об условиях жизни и работы молодежи Румынии в годы буржуазно-помещичьего строя.....	57

К ДЕСЯТИЛЕТИЕЙ ГОДОВЩИНЫ ЗАВЕРШЕНИИ КООПЕРАТИВИЗАЦИИ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА

АРОН ПЕТРИК: Политика Румынской коммунистической партии в социалистической перестройки сельского хозяйства.....	75
МАРИН ПОПЕСКУ: Крестьянство — активный участник в процессе созидания социалистического общества.....	88

В ПОМОЩЬ ИЗУЧАЮЩИХ ИСТОРИЮ Р К П И РАБОЧЕГО ДВИЖЕНИЯ В РУМЫНИИ

Румынская коммунистическая партия во главе антифашистского движения. 1934—1944 гг.	99
--	----

ИЗ ИСТОРИИ СОЗИДАНИЯ НОВОГО СТРОЯ В СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ СТРАНАХ

ЭМИЛИЯ БЭЛЭНИКЭ: От антифашистской и демократической революции к строительству развитого социалистического общества в Германской Демократической Республике.....	122
МИЛИКЭ МОЛДОВЯНУ: Основные моменты революции и социалистического строительства в Польской Народной Республике.....	133

ВОСПОМИНАНИЯ

Кристиан Раковски • Николае Пера.....	145
---------------------------------------	-----

НАУЧНАЯ ЖИЗНЬ

Румыно — венгерский коллоквиум в Будапеште и Бухаресте в 1971 году: <i>Никита Параскива</i>	159
Румыно-болгарский коллоквиум в Софии (декабрь 1971 г.): <i>Николае Копоя</i>	161
Научная сессия посвященная 40-ой годовщине V-го Съезда Р К П.....	162
Научная сессия Музея истории города Бухареста: <i>Ливия Ротман</i>	162
Москва — Международная Научная конференция на тему: «Расизм — идеология империализма, враг социального прогресса».....	165
35 лет от создания Интернациональных бригад в Испании: <i>Вальтер Роман</i>	166
Научная встреча по вопросам истории второй мировой войны в Вашингтоне:.....	168
10 лет от создания журнала „Ревью румун д'истуар“.....	169

РЕЦЕНЗИИ

ТИТУ ДЖЕОРДЖЕСКУ. От революционных демократов до созидателей Румынской коммунистической партии. Политическое издательство. Бухарест, 1971. 248 стр.: <i>Николае Петряну</i> ; ШТЕФАН ВОЙКУ. Страницы социальной истории. Политическое издательство, Бухарест, 1971 г., 424 стр.: <i>Марин Бадя</i> ; ВАЛЬТЕР РОМАН, Страницы прошлого. Военное издательство, Бухарест, 1971 г., 376 стр.: <i>Г. И. Ионица</i> ; ШАРЛЬ ЮСТ, Безопасность народов. Международные отношения в XX-ом столетии, 358 стр.: <i>Корнел Алмэшиан</i>	170
---	-----

Виктор Жоаннес	183
-----------------------------	-----

Содержание номеров 1971 года.....	184
-----------------------------------	-----

SOMMAIRE

50 ANS DE LA CRÉATION DE L'UNION DE LA JEUNESSE COMMUNISTE

DAN MARTIAN: Le Parti Communiste Roumain dirigeant de la jeunesse.....	3
AUGUSTIN DEAC: Mars 1922 — création de l'Organisation centralisée marxiste-léniniste de la jeunesse de Roumanie.....	17
FLOREA DRAGNE: L'internationalisme, du mouvement révolutionnaire de la jeunesse de Roumanie.....	33

★

Jeunes héros révolutionnaires — Justin Georgescu, Constantin Godeanu, Ludovic Minski, Ocsko Tereza, Vasile Roaită, Filimon Sirbu.....	50
Documents concernant les dures conditions de vie et de travail de la jeunesse de Roumanie dans les années du régime bourgeois-agrarian.....	57

À L'ANNIVERSAIRE DE 10 ANS DEPUIS L'ACHÈVEMENT DE LA COOPÉRATIVISATION DE L'AGRICULTURE

ARON PETRIC: La politique du P.C.R. de transformation socialiste de l'agriculture.....	75
MARIN POPESCU: La paysannerie — participant actif au procès de création de la société socialiste.....	88

À L'AIDE DE CEUX QUI ÉTUDIENT L'HISTOIRE DU P.C.R. ET DU MOUVEMENT OUVRIER EN ROUMANIE

Le Parti Communiste Roumain à la tête du mouvement antifasciste 1934—1944.....	99
DE L'HISTOIRE DE LA CRÉATION DU NOUVEAU RÉGIME DANS LES PAYS SOCIALISTES	
EMILIA BĂLĂNCĂ: De la révolution antifasciste et démocratique à la construction de la société socialiste développée dans la République Allemande.....	122

MILICĂ MOLDOVEANU: Moments principaux de la révolution et construction socialiste dans la République Populaire Polonaise	133
EVOCATIONS	
Cristian Racovski • Nicolae Pera	145
VIE SCIENTIFIQUE	
Colloques roumains-hongrois de Budapest et Bucarest de 1971: <i>Nichita Paraschiva</i>	159
Colloque roumain-bulgare de Sofia (décembre 1971): <i>Nicolae Copoiu</i>	161
Session scientifique consacrée à l'anniversaire de 40 ans du V-ème Congrès du P.C.R.	162
Session scientifique du Musée d'Histoire du Municipie de Bucarest: <i>Liviu Rotman</i>	162
Moscou — Conférence scientifique sur le thème: „Le Rassisme — idéologie de l'imperialisme, ennemi du progrès social“	165
35 ans de la création des Brigades Internationales en Espagne: <i>Valter Roman</i>	166
Réunion scientifique de Washington sur les problèmes de l'histoire de la deuxième guerre mondiale:	168
10 années de l'apparition de la „Revue Roumaine d'histoire“	169
COMPTES RENDUS	
TIU GEORGESCU, Des révolutionnaires démocrates aux créateurs du Parti Communiste Roumain, Edition Politique, Bucarest, 1971, 236 p.: Nicolae Petreanu; STEFAN VOICU, Pages d'histoire sociale, Edition Politique, Bucarest, 1971, 424 p.: Marin Badea; VALTER ROMAN, Pages du passé, Edition militaire, Bucarest, 1971, 376 p.: Gh. I. Ioniță; CHARLES YOST, L'insécurité des nations. Les relations internationales dans le XX-ème siècle, New York, 358 p.: Cornel Almdășan	170
Victor Joannès	183
Sommaire de Sommaires de l'année 1971	184

CONTENTS

[50 YEARS FROM THE CREATION OF THE UNION OF COMMUNIST YOUTH	
DAN MARTIAN: The Romanian Communist Party, Leader of the Youth	3
AUGUSTIN DEAC: March 1922 — Creation of the centralized marxist-leninist Organization of the youth in our country	17
FLOREA DRAGNE: Internationalism of the revolutionary Movement of the Youth in Romania	33
★	
Young revolutionary heroes — Justin Georgescu, Constantin Godeanu, Ludovic Minski, Ocskó Tereza, Vasile Roaită, Fillmon Sirbu	50
Documents concerning the life and Work Conditions of the youth in Romania in the years of the bourgeois-landlord government	57
AT THE ANNIVERSARY OF 10 YEARS FROM THE COMPLETION OF COOPERATIVIZATION OF AGRICULTURE	
ARON PETRIC: Politics of the Romanian Communist Party for the socialist transformation of agriculture	75
MARIN POPESCU: The Peasantry — active participant at the process of the creation of the socialist Society	88
HELPING FOR THE STUDY OF THE HISTORY OF THE R.C.P. AND THE WORKING-CLASS MOVEMENT IN ROMANIA	
The Romanian Communist Party at the Head of the anti-fascist movement. 1934—1944	99
FROM THE HISTORY OF THE CREATION OF THE NEW SOCIAL SYSTEM IN THE SOCIALIST COUNTRIES	
EMILIA BĂLĂNICĂ: From the anti-fascist and democratic Revolution to the building of the developed Socialist Society in the German Democratic Republic.	122
MILICĂ MOLDOVEANU: Main moments of the Revolution and building of Socialism in the Polish Popular Republic	133
RECOLLECTIONS	
Cristian Racovski • Nicolae Pera	145
SCIENTIFIC LIFE	
Romanian-Hungarian Colloquies in Budapest and Bucharest in 1971: Nichita Paraschiva	159
Romanian-Bulgarian Colloquy in Sofia (December 1971): Nicolae Copoiu	161
Scientific Session dedicated to the Anniversary of 40 Years from the V-th Congress of the R.C.P.	162
Scientific Session of the Museum of History of the Town of Bucharest: Liviu Rotman	162
Moscow-Scientific Lecture of the subject: „Racism-Ideology of Imperialism, Enemy of Social Progress“	165
35 years from the Creation of the International Brigades in Spain: Valter Roman	166
Scientific Meeting in Washington about the Problems of the History of the Second World War	168
10 years of the Appearance of the „Revue roumaine d'histoire“	169
BOOK-REVIEWS	
TIU GEORGESCU: From the Democate Revolutionists to the Creators of the Romanian Communist Party, Pol. Ed., Bucharest, 1971, 236 p.: Nicolae Petreanu; STEFAN VOICU: Pages of Social History, Pol. Ed., Bucharest, 1971, 424 p.: Marin Badea; VALTER ROMAN: Pages from the Past, Military Ed., Bucharest, 1971, 376 p.: Gh. I. Ioniță; CHARLES YOST: The Insecurity of Nations, International Relations in the twentieth Century, New York, 358 p.: Cornel Almdășan	170
Victor Joannès	183
Summary of Summaries on the year 1971	184

INHALT

50 JAHRE SEIT DER GRÜNDUNG DES KOMMUNISTISCHEN JUGEND VERBANDES

DAN MARTIAN: Die Rumänische Kommunistische Partei, Führerin der Jugend	3
AUGUSTIN DEAC: März 1922 — Gründung der zentralisierten marxistisch-leninistischen Jugendorganisation in Rumänien	
FLOREA DRAGNE: Patriotismus und Internationalismus — Hauptkoordinaten der revolutionären Jugendbewegung aus Rumänien	
Junge revolutionäre Helden: Justin Georgescu, Constantin Godeanu, Ludovic Minski, Ocskó Tereza, Vasile Roaită, Fillimon Sirbu	50
Dokumente bezüglich der schweren Lebens- und Arbeitsverhältnissen der Jugend in Rumänien, während des Kapitalisten-Gutscherrenregimes	57

ZU DEM 10. JAHRESTAG DES ABSCHLIESSENS DER LANDWIRTSCHAFTS-KOOPERATIVISIERUNG

ARON PETRIC: Die RKP — Politik zwecks sozialistischer Umgestaltung der Landwirtschaft ..	
MARIN POPESCU: Die Bauernschaft — aktive Teilnehmerin an dem Aufbauprozess der sozialistischen Gesellschaft	88

ZUR HILFE DERER, DIE DIE GESCHICHTE DER RKP UND DER ARBEITERBEWEGUNG AUS RUMÄNIEN STUDIEREN

Die RKP an der Spitze der antifaschistischen Bewegung, 1934—1944	99
--	----

AUS DER AUFBAUGESCHICHTE DER NEUEN ORDNUNG IN DEN SOZIALISTISCHEN LÄNDERN

EMILIA BĂLĂNICĂ: Von der antifaschistischen und demokratischen Revolution zum Aufbau der sozialistischen entwickelten Gesellschaft in der DDR	122
MILICA MOLDOVEANU: Hauptmomente der Revolution und des sozialistischen Aufbaues in der Polnischen Volks Republik	133

ERINNERUNGEN

Cristian Racovski • Nicolae Pera	14
--	----

WISSENSCHAFTLICHES LEBEN

Die rumänisch-ungarischen Kolloquien aus Budapest und Bukarest im Jahre 1971: Nichita Pa-raschiva	159
Das rumänisch-bulgarische Kolloquium aus Sophia (Dezember 1971): Nicolae Copoiu	161
Die dem 40. Jahrestag des 5. Kongresses der RKP gewidmete wissenschaftliche Session	162
Die wissenschaftliche Session des Museums für Geschichte des Munizipiums Bukarest: Liviu Ro-tman	162
Moskau — wissenschaftliche Konferenz über das Thema: „Der Rassismus — Ideologie des Impe-rialismus, Feind des Sozialvorschlusses“	165
35 Jahre seit der Gründung der internationalen Brigaden aus Spanien: Valter Roman	166
Die wissenschaftliche Versammlung aus Washington in Fragen betreffend der Geschichte des Zweiten Weltkrieges:	168
10 Jahre seit der Veröffentlichung der Zeitschrift „Revue roumaine d'histoire“	169

REZENSIONEN

TITU GEORGESCU: Von den demokratischen Revolutionären zu den Begründern der RKP, Politischer Verlag, Bukarest, 1971, 236 S.: Nicolae Petreanu; STEFAN VOICU: Seiten über soziale Geschichte, Politischer Verlag, Bukarest, 1971, 424 S.: Marin Badea; VALTER ROMAN: Erinnerungen aus der Vergangenheit, Militärische Verlag, Bukarest, 1971, 376 S.: Gh. I. Ioniță; CHARLES YOST: Die Unsicherheit der Nationen. Die internationalen Verhältnisse in den XX. Jahrhundert, New York, 358 S.: Cornel Almdășan	179
Victor Joannès	183
Inhaltsverzeichnis der Inhaltsverzeichnisse des Jahres 1971	184

Redactori: Calafeteanu Ion, Mamina Ion, Mureșan Elena, Rauș Nicolae

Colaboratorii și cititorii revistei pot să se adreseze redacției in fiecare zi între orele 10—12.

Adresa redacției este: București, strada Ministerului nr. 4, telefon: 17.01.60, interior 442; 722; 369; 948.

Revista „Anale de istorie“ a Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. apare o dată la două luni. Abonamentele se fac la oficiile poștale, prin factorii poștali și difuzorii din întreprinderi, instituții și de la sate.

Revista se găsește de vânzare la ehioșcurile de difuzare a presei.

Prețul unui număr — 6 lei; abonamentul pe 6 luni — 18 lei, pe un an — 36 lei.

Cititorii din străinătate pot face abonamente adresându-se întreprinderii „ROMPRESFILATELIA“ — Serviciul Import-Export presă — București — Calea Griviței nr. 64—66, P.O.B. — Box 2001.

43 108

BIBLIOTECA „ASTRA“
SIBIU

A APĂRUT

V I T O R U L S O C I A L

REVISTĂ DE SOCIOLOGIE

DIN SUMAR:

Cuvînt înainte de MIRON CONSTANTINESCU

MANEA MĂNESCU, Prognoza dezvoltării economice și sociale
a României socialiste

VALTER ROMAN, Știința și puterea

CONSTANTIN VLAD, Democrație, creație și acțiune socială

AL. BĂRBAT, Cercetarea sociologică zonală

N. S. DUMITRU, Nu terapie, ci structurarea și restructurarea
realității

VIRGIL CONSTANTINESCU, Precizări preliminare la studiul
sistemului sociologic al lui Dumitru Drăghicescu

HARALAMB CULEA, Formalismul concepției sociologice
gurvitchiene asupra cunoașterii

CERCETĂRI DE TEREN

COMENTARIU; DEMOGRAFIE; SOCIOLOGIA ARTELOR,
SOCIOLOGIA TEATRULUI, SOCIOLOGIA LITERATURII;
ȘCOLI SOCIOLOGICE PESTE HOTARE; INTERVIURI ȘI
DECLARAȚII; VIAȚA ȘTIINȚIFICĂ INTERNĂ ȘI INTER-
NAȚIONALĂ; NOTE DE LECTURĂ, RECENZII, NOTE DE
CĂLĂTORIE ȘI PAGINILE CITITORILOR.

**Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă
C. C. al P.C.R.**

ÎN PREGĂTIRE

BIBLIOTECA DE ISTORIE

noi apariții în colecțiile :

- Istoria poporului român
- Presa revoluționară a tineretului
- Un vot decisiv
- Partizanii în al doilea război mondial
- Lumea Bizanțului
- Gh. Dimitrov și legăturile sale cu mișcarea revoluționară din România
- Comuna din Paris '871

EVOCĂRI

- Ilie Pintilie
- Mihail Gheorghiu Bujor
- Gh. Niculescu-Mizil
- Ștefan Stîncă
- Sofia Nădejde
- David Fabian
- Timotei Marin

78947

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

anale de istorie

anul XVIII

2

1972

300



0 JUL 2005

58947

-- 2014

BIBLIOTECA „ASTRA”
SIBIU

INSTITUTUL DE STUDII ISTORICE ȘI SOCIAL-POLITICE
DE PE LÎNGĂ C.C. AL P.C.R.

**anale
de istorie**

Anul XVIII

2

1972

SUMAR

Cuvîntarea tovarășului Nicolae Ceaușescu la adunarea solemnă consacrată aniversării semicentenarului Uniunii Tineretului Comunist 3

★

Probleme actuale ale teoriei și metodologiei istoriei mișcării muncitorești și a patriei 14

C. ILIE: Lupta întregului popor pentru apărarea independenței naționale a patriei în concepția Partidului Comunist Român (1921—1940) 26

N. G. MUNTEANU: Reorganizarea mișcării sindicale din România (1918—1921) 33

DEZBATERE

ROLUL CONDUCĂTOR AL CLASEI MUNCITOARE ÎN SOCIETATEA SOCIALISTĂ (I)

- Transformările calitative și cantitative ale clasei muncitoare în contextul schimbărilor innoitoare îndeplinite în România — factori hotărâtori în afirmarea rolului crescînd al clasei muncitoare
- Creșterea rolului conducător al clasei muncitoare în etapa făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate 51

**ÎN AJUTORUL CELOR CE STUDIAZĂ ISTORIA P.C.R.
ȘI A MIȘCĂRII MUNCITOREȘTI DIN ROMÂNIA**

Partidul Comunist Român — conducătorul revoluției democrat-populare (1944—1947) 97

MIȘCAREA MUNCITOREASCĂ INTERNAȚIONALĂ

Gheorghe Dimitrov — conducător eminent al Partidului Comunist Bulgar, militant de seamă al mișcării comuniste internaționale 124

17194

EVOCĂRI

Suzana Pirvulescu • Ion Fonaghi • Dumitru Th. Neculuță 131

VIAȚA ȘTIINȚIFICĂ

- Considerații teoretice în tratarea istoriei Bizanțului. (Importanța unor teze ale clasicilor marxism-leninismului) — Pe marginea Congresului de bizantinologie — București, 1971 : **Eugen Stănescu** 142
- Cinci ani de la apariția revistei „Magazin istoric” 151
- Sesiune științifică jubiliară cu tema : „Locul și rolul tineretului în viața social-politică a României” dedicată aniversării a 50 de ani de la crearea U.T.C. 153

RECENZII

- „Crearea Partidului Comunist Român (mai 1921)”, Editura științifică, București, 1971, 642 p. ; **Marin Nedelea** ; „Documente privind începuturile mișcării muncitorești și socialiste din România (1821—1878)”, Editura politică, București, 1971, 990 p. : **Vasile Petrișor** ; **ION POPESCU-PUȚURI**, **TITU GEORGESCU**, „Purtători de flamuri revoluționare”, Editura științifică, București, 1971, 472 p. : **Alexandru Mihăileanu** ; „P.C.R. în viața social-politică a României, 1921—1944, Culegere de studii”, Editura militară, București, 1971, 424 p. : **Octavian Nicolau** ; „Istoria învățământului din România (compendiu)”, Editura didactică și pedagogică, București, 1971, 480 p. : **Paul Grigoriu** ; **JULIUS K. NYERERE**, „Socialism, democrație și unitate africană”, Paris, 1970, 112 p. : **Constantin Botoran** 175

COLEGIUL DE REDACȚIE

GHEORGHE MATEI — redactor-șef, **ION ARDELEANU**, **AUGUSTIN DEAC**, **GHEORGHE I. IONIȚĂ**, **N.G. MUNTEANU**, **MIRCEA T. MUȘAT**, **PARASCHIVA NICHITA**, **NICOLAE PETREANU**, **ARON PETRIC**, **VASILE PETRIȘOR** — redactor-șef adjunct, **VALTER ROMAN**, **VIRGIL SMÂRCEA** — secretar general de redacție, **ȘTEFAN VOICU**, **VLADIMIR ZAHARESCU**

Cuvîntarea tovarăşului
NICOLAE CEAUŞESCU
la adunarea solemnă
consacrată aniversării
semicentenarului
Uniunii Tineretului Comunist

Dragi tovarăşi şi prieteni,

Este pentru mine o deosebită plăcere să particip la adunarea festivă consacrată aniversării a cinci decenii de la înfiinţarea Uniunii Tineretului Comunist, să vă adresez dumneavoastră, tuturor uteciştilor, întregului tineret al patriei noastre socialiste, în numele Comitetului Central al Partidului Comunist Român, al Consiliului de Stat, al guvernului şi al meu personal, un călduros salut comunist. (Aplauze puternice, prelungite).

Aniversarea semicentenarului Uniunii Tineretului Comunist constituie un eveniment de o deosebită importanţă în viaţa întregului nostru tineret, prilejuind o retrospectivă a trecutului glorios de luptă pentru eliberarea naţională şi socială a poporului nostru, în care tineretul s-a aflat întotdeauna în primele rînduri.

În istoria îndelungată a poporului român, în luptele desfăşurate de-a lungul secolelor împotriva asupririi naţionale, pentru libertate şi dreptate socială, tineretul şi-a adus din plin contribuţia, a dat nenumărate jertfe. În realizarea unirii şi a formării statului naţional român, în războiul de independenţă, în răzcoalele din 1907 şi în atîtea alte momente importante din lupta poporului român, imensa majoritate a tineretului a fost întotdeauna de partea forţelor progresiste, contribuind la formarea şi dezvoltarea statului naţional unitar, la progresul general al patriei noastre. (Aplauze îndelungate).

Însuşi începutul mişcării revoluţionare din România din secolul al 19-lea este legat de prezenţa şi participarea activă a tineretului. Formarea Uniunii Tineretului Comunist în 1922, la un an după crearea Partidului Comunist Român, a constituit un moment crucial în istoria mişcării

revoluționare de tineret din România. Desfășurându-și activitatea în condiții grele de ilegalitate, înfruntând teroarea, închisorile și câteodată chiar moartea, tinerii comuniști au ținut întotdeauna sus steagul luptei revoluționare împotriva regimului burghezo-moșieresc, pentru eliberarea națională și socială a României. Se poate spune că Uniunea Tineretului Comunist a desfășurat în toată perioada ilegalității o intensă activitate de organizare a tineretului, de conducere a luptelor sale alături de clasa muncitoare, de toate forțele revoluționare și progresiste din România.

Uniunea Tineretului Comunist a fost prezentă în bătăliile de la Lupeni, din 1929, ale minerilor, în lupta țăranilor și muncitorilor forestieri din Ghimeș-Palanca, în grevele din Valea Prahovei și Grivița din 1933, în activitatea desfășurată de forțele antifasciste în anii 1934—1936, împotriva fascismului, pentru unirea forțelor democratice. Tineretul a participat activ la marea demonstrație antifascistă din 1939, la întreaga activitate împotriva dictaturii regale și apoi a dictaturii fasciste, s-a pronunțat cu hotărîre împotriva Dictatului de la Viena, pentru apărarea independenței, suveranității și integrității României. (Aplauze puternice, prelungite).

Urmînd neabătut linia generală a Partidului Comunist Român, Uniunea Tineretului Comunist s-a ridicat cu hotărîre împotriva dictaturii militaro-fasciste, a aruncării României în brațele Germaniei hitleriste, în războiul antisovietic și antinațional. În toată perioada anilor 1941—1944, Uniunea Tineretului Comunist a desfășurat o intensă activitate de organizare a tineretului, nenumărate acțiuni împotriva războiului și a dictaturii militaro-fasciste. Sub conducerea Partidului Comunist Român, Uniunea Tineretului Comunist a participat activ la înfăptuirea insurecției armate naționale antifasciste, care a dus la răsturnarea dictaturii fasciste antonesciene, la ieșirea României din războiul dus alături de Germania hitleristă, la trecerea țării noastre alături de Uniunea Sovietică și celelalte țări ale coaliției antihitleriste în lupta contra fascismului.

Imediat după Eliberare, reorganizîndu-se pe baze legale și participînd activ la marile acțiuni desfășurate în 1944—1945 pentru dezvoltarea democratică a țării, Uniunea Tineretului Comunist a luat parte activă la mobilizarea tineretului pentru a participa cu toate forțele la războiul împotriva Germaniei hitleriste. La chemarea Uniunii Tineretului Comunist, zeci de mii de tineri s-au înrolat voluntar în unitățile militare, contribuind prin jertfa lor de sînge la eliberarea patriei noastre și apoi a Ungariei și Cehoslovaciei, pînă la înfrîngerea definitivă a Germaniei hitleriste. În toate aceste mari bătălii, tinerii comuniști au fost întotdeauna animați de cele mai nobile idealuri de dreptate națională și socială; pentru triumful acestor idealuri, ei au dat multe jertfe, mulți dintre ei și-au dat chiar viața!

Iată de ce întregul popor român cinstește Uniunea Tineretului Comunist, pe tinerii eroi revoluționari, pe tinerii comuniști și antifasciști care, cu prețul vieții lor, au făcut totul pentru ca România să păsească pe calea unei vieți libere, independente și fericite. (Aplauze puternice, îndelungate).

După cum se știe, în anii de după 23 August 1944, au fost desfășurate mari bătălii pentru transformarea democratică, revoluționară a

țării. În toate aceste lupte, organizate și conduse de Partidul Comunist Român, Uniunea Tineretului Comunist, tineretul au fost întotdeauna prezente. Răspunzînd cu elan tineresc chemării partidului pentru refacerea economiei țării, tineretul s-a înrolat în brigăzile de muncă patriotică, a lucrat cu entuziasm pe marile șantiere naționale, edificînd, prin munca sa eroică, primele construcții ale României socialiste. (Aplauze prelungite).

Sînt cunoscute marile realizări obținute de poporul român, sub conducerea partidului comunist, în dezvoltarea economico-socială a țării. În înfăptuirea politicii de industrializare socialistă a țării, care a transformat România dintr-o țară agrară, cu o industrie slab dezvoltată și o agricultură înapoiată, într-o țară industrial-agrară, cu o industrie dinamică, în plină dezvoltare, tineretul și-a adus, de asemenea, contribuția sa deosebit de prețioasă. Se poate spune că nu există șantier mai important, că nu există uzină edificată în anii construcției socialiste în care să nu fie încorporată și munca entuziastă, plină de abnegație, a tinerei generații.

De asemenea, Uniunea Tineretului Comunist, tineretul și-au adus contribuția de mare preț la transformarea socialistă a satului, la cooperativizarea agriculturii, la progresul general al agriculturii noastre socialiste.

Trebuie subliniată, totodată, participarea activă a Uniunii Tineretului Comunist la înfăptuirea revoluției culturale, la ampla activitate de ridicare a nivelului de cultură al tineretului, al întregului popor.

Odată cu marile victorii în transformarea revoluționară socialistă a României, în lichidarea claselor exploatatoare, în făurirea unei economii socialiste unitare, a avut loc creșterea continuă a nivelului de trai material și spiritual al întregului nostru popor. O grijă deosebită au acordat și acordă partidul și statul nostru condițiilor de muncă, învățatură și de viață ale tinerei generații.

Cei mai bătrîni își reamintesc în ce condiții munceau, învățau și trăiau tinerii. Astăzi, pentru tineretul patriei noastre sînt create într-adevăr cele mai bune condiții pentru a putea duce o viață demnă, liberă. Cu adevărat se realizează în viață principiile de bază ale socialismului, scopul și esența întregii activități a partidului nostru — fericirea și bunăstarea omului. (Aplauze puternice).

Desigur, toate realizările înfăptuite de poporul român sînt rodul politicii marxist-leniniste a partidului nostru comunist, care aplică în mod creator adevărurile generale la condițiile concrete din țara noastră, sînt rezultatul muncii eroice a clasei muncitoare, a țărănimii și intelectualității, a tuturor oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate. În același timp, merită să subliniem contribuția importantă pe care a adus-o Uniunea Tineretului Comunist la organizarea și unirea eforturilor întregului tineret, care dă un aport de mare însemnătate în înfăptuirea politicii generale a Partidului Comunist Român. (Aplauze puternice).

Iată de ce partidul nostru comunist, întregul popor dau o înaltă apreciere activității Uniunii Tineretului Comunist, întregului tineret, contribuției sale active la tot ceea ce s-a înfăptuit și se înfăptuiește pe pămîntul României socialiste. (Aplauze prelungite).

Doresc ca la această glorioasă aniversare să adresez cele mai calde felicitări Uniunii Tineretului Comunist, tuturor uteciștilor, întregului tineret, pentru întreaga activitate entuziastă și plină de dăruire pusă în

slujba socialismului și fericirii întregului popor. (Aplauze puternice, prelungite.)

Acordarea Ordinului „Victoria socialismului” — cel mai înalt ordin al Republicii Socialiste România — Uniunii Tineretului Comunist constituie o înaltă apreciere și o recunoaștere a contribuției sale însemnate și totodată un imbold pentru noi fapte mărețe închinare patriei, fericirii națiunii noastre socialiste. (Aplauze puternice, prelungite ; se scandează : „Ceaușescu-P.C.R.”, „Ceaușescu și poporul”).

Faptul că Uniunea Tineretului Comunist este prima organizație careia i s-a acordat Ordinul „Victoria socialismului” constituie nu numai o apreciere, dar, într-un anumit sens, și un simbol, și anume simbolul tineretului socialismului, al faptului că tineretul este pentru socialism și că viitorul este al tineretului și al socialismului. (Aplauze puternice, prelungite, se scandează : „Ceaușescu—P.C.R.”, „Ceaușescu și poporul”).

Dragi tovarăși și prieteni tineri,

Aniversarea semicentenarului Uniunii Tineretului Comunist are loc în condițiile cînd întregul popor a pășit cu hotărîre la îndeplinirea prevederilor Congresului al X-lea al partidului, a obiectivului fundamental stabilit de congres — făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate în România.

Se cunosc rezultatele în îndeplinirea planului pe primul an al cincinalului. După cum se știe, sarcinile de creștere a producției industriale au fost nu numai îndeplinite, dar și depășite. De asemenea, pe primul trimestru al acestui an, producția industrială a crescut cu 13 la sută față de primul trimestru al anului trecut, depășind prevederile planului. Toate acestea demonstrează realismul prevederilor cincinalului, arată că stă în puterea clasei noastre muncitoare, a inginerilor și tehnicienilor noștri, să îndeplinească cu succes programul de dezvoltare în ritm susținut a industriei, care va apropia, într-o măsură însemnată, România de țările industriale avansate. Succese importante au fost realizate și în agricultură. Putem spune, deci, că avem toate condițiile pentru a îndeplini cu succes sarcinile planului cincinal 1971—1975, ceea ce va ridica România pe o treaptă nouă de dezvoltare economică-socială, va crește bunăstarea materială și spirituală a întregului popor. (Aplauze puternice, prelungite).

Un rol important în dezvoltarea patriei noastre, în făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate îl au învățămîntul, știința, cultura — factori primordiali pentru progresul întregii țări. Tocmai de aceea partidul a luat în ultimii ani noi măsuri pentru perfecționarea și îmbunătățirea activității de învățămînt, pentru dezvoltarea activității științifice, pentru îmbunătățirea activității cultural-educative. În acest sens, hotărîrile plenarei Comitetului Central din noiembrie 1971 reprezintă un adevărat program de formare a omului nou, de afirmare în toate domeniile de activitate a principiilor eticii și echității comuniste. (Aplauze puternice). În toată această activitate, este acordată o atenție deosebită tineretului, formării și educării sale, pentru că tocmai el este acela care va trebui să ducă mai departe opera începută de înaintași și contemporani, făclia civilizației socialiste și comuniste. (Aplauze puternice, prelungite).

Este cunoscută preocuparea partidului și statului nostru pentru perfecționarea continuă a conducerii tuturor sectoarelor de activitate, pentru dezvoltarea democrației socialiste, de a asigura participarea tot mai intensă a tuturor oamenilor muncii la conducerea întregii vieți economice și sociale. Și aici tineretul este un participant activ — și el trebuie să-și spună cuvântul cu fermitate, să acționeze pentru înfăptuirea în viață a tuturor hotărârilor și măsurilor de perfecționare a activității economice și sociale.

Făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate și, în perspectivă, a comunismului în România impune unirea eforturilor întregului popor. În această uriașă activitate creatoare, de afirmare a principiilor comuniste în toate sectoarele vieții sociale, tinerei generații îi revine un rol de cea mai mare importanță. Sintem convinși că ea își va îndeplini cu cinste această misiune de onoare. (Aplauze îndelungate).

Voi, dragi prieteni tineri, sînteți, împreună cu toți oamenii muncii, făuritori activi ai societății celei mai înaintate și umane din istoria omenirii, voi veți avea fericirea de a trăi în epoca civilizației comuniste, de a vă bucura de toate roadele materiale și spirituale făurite prin munca poporului, prin munca voastră însăși.

Orînduirea comunistă de miine va fi așa cum reușim să o intuim și o dăluim azi. Aș putea spune că depinde și de voi cum va arăta orînduirea comunistă în care veți munci și veți trăi. De aceea vă chem, dragi prieteni tineri, de a urma neabătut politica generală a Partidului Comunist Român, de a învăța și a vă pregăti pentru a putea fi participanți cît mai activi la edificarea societății de azi și de miine. Parafrazînd pe Bolintineanu, am putea spune :

„Viitor comunist de aur România are,

Să lucrăm cu toții la a ei înălțare !“ (Aplauze puternice).

Stă în puterea noastră, a întregului popor, să făurim o asemenea civilizație materială și spirituală în care omul, liber, stăpîn pe destinele sale, să-și făurească în mod conștient propriul său viitor luminos.

Puneți, dragi tineri, întregul vostru entuziasm, toate visele voastre curate și frumoase în slujba patriei, a viitorului luminos al națiunii noastre, în slujba cauzei socialismului și comunismului, a prieteniei și colaborării cu toate popoarele lumii. (Aplauze puternice, prelungite).

Dragi tovarăși,

După cum este cunoscut, în ultimii ani s-au luat o serie de măsuri care au dus la creșterea rolului Uniunii Tineretului Comunist în viața politico-socială a țării și oferă cadrul instituțional corespunzător pentru participarea tineretului la conducerea întregii societăți. Uniunea Tineretului Comunist participă, prin reprezentanții săi, la organele de conducere ale oamenilor muncii din întreprinderi și instituții, la activitatea organelor de stat, inclusiv la activitatea Consiliului de Miniștri. În acest cadru, tineretul participă nemijlocit, la fel ca toate categoriile de oameni ai muncii, la elaborarea hotărârilor și măsurilor privind politica internă și externă a țării. Aceasta constituie, totodată, pentru tinăra generație o înaltă școală a conducerii treburilor obștești, creînd cele mai bune con-

diții întregului tineret pentru a-și pune tot mai larg în valoare forța și capacitatea sa creatoare, dinamismul și entuziasmul revoluționar ce-l caracterizează în slujba progresului societății, a făuririi bunăstării și fericirii întregului popor.

În orînduirea noastră, criteriul fundamental de apreciere a omului îl reprezintă activitatea socială utilă, munca; numai muncind cu rivnă, în fabrici și uzine, pe șantiere de construcții, pe ogoarele țării, în unitățile de cercetare și învățămînt, în toate domeniile producției materiale și spirituale, aflîndu-se în primele rînduri ale constructorilor socialismului din țara noastră, tineretul se va putea afirma din plin, își va face cu adevărat datoria față de patria sa socialistă, față de propriul său viitor. Constituie, de aceea, o înaltă îndatorire a Uniunii Tineretului Comunist de a educa tineretul în spiritul respectului și al dragostei de muncă, al dorinței de a închina patriei, poporului, întreaga sa activitate, toate cunoștințele și priceperea sa. (Vii aplauze).

Pentru a se putea achita de înaltele răspunderi ce le revin față de societate, tinerii trebuie să se pregătească temeinic pentru muncă, pentru viață, să învețe și să-și însușească profunde și multilaterale cunoștințe, să asimileze tot ceea ce au creat mai de preț poporul nostru, întreaga umanitate de-a lungul veacurilor în domeniul cunoașterii. Edificarea noii orînduiri sociale — operă de uriașă amploare și complexitate — nu poate fi concepută decît pe baza științei celei mai avansate; de aceea însușirea și stăpînirea științei și tehnicii moderne, a realizărilor cele mai noi ale gîndirii și creației umane constituie o cerință primordială pe care societatea noastră socialistă o pune în fața tinerei generații. Numai prin muncă asiduă, înzecindu-și eforturile pentru a învăța, pentru a pătrunde cît mai adînc în tainele cunoașterii, tineretul se va putea achita în bune condiții de îndatoririle tot mai mari pe care le ridică conducerea întregii vieți sociale, dezvoltarea producției, științei și tehnicii, a culturii noastre socialiste, progresul general al societății, va putea fi la înălțimea exigențelor noi și mereu crescute ale civilizației materiale și spirituale pe care o făurim.

Tineretul își va putea valorifica în mod creator cunoștințele sale — în slujba progresului multilateral al societății — numai însușindu-și și stăpînind temeinic materialismul dialectic și istoric, concepția despre lume și viață a partidului nostru comunist, care-i dă o perspectivă clară asupra evoluției vieții și societății, asigură înțelegerea legilor și cerințelor obiective ale dezvoltării sociale.

Tineretul nostru de astăzi s-a născut și trăiește într-o societate nouă, eliberată de viciile morale generate de inegalitatea socială a lumii burgheze, de relații de exploatare. Tineretului trebuie să-i fie caracteristice puritatea morală, dorința de perfecționare continuă, de însușire a unor trăsături morale proprii societății socialiste — cinstea, simțul datoriei civice și al dreptății sociale, grija și respectul față de interesele colectivității, de avutul obștesc, aspirațiile spre mai bine, mai frumos. Uteciștii și toți tinerii patriei noastre trebuie să se situeze pe pozițiile cele mai înaintate ale luptei dintre vechi și nou, să fie un sprijin de nădejde al partidului în ampla sa activitate de promovare în viața socială a eticii și echității socialiste, de combatere hotărîtă a concepțiilor și atitudinilor

retrograde, înapoiate, a actelor antisociale, a reminiscentelor modului de viață burghez.

Uniunea Tineretului Comunist are îndatorirea nobilă de a milita neobosit pentru formarea omului nou al societății noastre, pentru a sădi în inimile tineretului patriotismul socialist, dragostea față de patrie, față de partid și popor. (Aplauze puternice, prelungite). Este o datorie sacră, înalt patriotică a fiecărui tânăr de a contribui cu toate forțele sale la întărirea și înflorirea României socialiste, de a se pregăti temeinic și a fi gata oricând să apere — chiar cu prețul propriei vieți — independența și integritatea patriei, cuceririle revoluționare ale poporului. (Aplauze îndelungate ; se scandează : „P.C.R.—P.C.R.“, „Ceașescu—P.C.R.“).

În țara noastră sînt asigurate tuturor tinerilor posibilități egale de pregătire, de muncă și afirmare în viața socială. Acționînd în spiritul politicii naționale a partidului comunist, Uniunea Tineretului Comunist trebuie să militeze neabătut pentru întărirea prieteniei și frăției dintre tinerii români și cei aparținînd naționalităților conlocuitoare, pentru ca, împreună, să dezvolte ceea ce au făurit în comun de-a lungul veacurilor părinții lor prin munca și lupta comună. Organizațiile de tineret au sarcina de a combate cu hotărîre naționalismul și șovinismul, sub orice formă s-ar manifesta, de a dezvolta în rîndurile tineretului dragostea și respectul față de tradițiile de luptă ale oamenilor muncii de toate naționalitățile, conștiința că numai prin munca înfrățită a tuturor celor care s-au născut și trăiesc pe aceste meleaguri — români, maghiari, germani, sîrbi și de alte naționalități — se poate realiza cu succes progresul neîntreput al patriei noastre comune — România socialistă. (Aplauze puternice).

Pregătindu-se temeinic pentru muncă și viață, unit în idealurile și aspirațiile sale de a servi patria socialistă, tineretul trebuie să fie prezent, să lucreze acolo unde îl solicită interesele dezvoltării societății, să contribuie prin munca sa entuziastă la înflorirea orașelor și comunelor de pe întreg cuprinsul patriei, la dezvoltarea armonioasă și progresul economico-social al tuturor județelor, la înfăptuirea mărețului program de ridicare generală a țării pe noi trepte ale civilizației socialiste.

Trebuie să înțelegeți, dragi tovarăși, că socialismul și comunismul se construiesc și trebuie construite în toate orașele și satele patriei noastre și voi trebuie să fiți prezenți peste tot. (Aplauze puternice, prelungite ; se scandează : „Ceașescu — P.C.R.“, „Ceașescu și poporul“).

Sîntem la o adunare festivă — și de obicei în asemenea prilejuri se vorbesc numai lucruri bune. Și într-adevăr avem multe realizări cu care ne putem mîndri. Dar nu putem și nu trebuie să uităm niciodată că în activitatea noastră mai sînt și lipsuri, că mai avem de învins multe greutăți. În acest sens, trebuie să menționez că în activitatea Uniunii Tineretului Comunist mai sînt încă o serie de lipsuri, îndeosebi în ce privește munca educativă, de pregătire a tineretului pentru muncă și viață. Este necesar să se curme cu hotărîre atmosfera de automulțumire caldă, de estompare a neajunsurilor și de nesocotire a cerințelor tineretului, trebuie să se acționeze cu mai multă fermitate și intransigență revoluționară în întreaga activitate. (Vii aplauze).

După cum vedeți, sînt înțelegător și critica este destul de dulce și ea, dar mă veți înțelege, tovarăși.

După cum se știe, critica și autocritica constituie un factor dinamizator în lupta împotriva lipsurilor, a vechiului în societate și pentru îmbunătățirea întregii activități, pentru afirmarea noului în toate domeniile vieții sociale. De aceea este necesar ca, în activitatea organizațiilor de tineret, critica și autocritica să se manifeste, dacă se poate spune așa, ca în propria casă.

Uniunea Tineretului Comunist este o organizație revoluționară și întreaga istorie a sa este o adevărată epopee de luptă revoluționară. Sărbătorirea semicentenarului Uniunii Tineretului Comunist trebuie să ducă la o îmbunătățire generală a activității tuturor organizațiilor de tineret. Nu trebuie să uităm niciodată că tineretului îi sînt caracteristice îndrăzneala, inițiativa, spiritul novator, revoluționar în transformarea societății și a omului; de aceea și el trebuie să fie în primele rînduri ale luptei pentru afirmarea noului în societatea socialistă din România.

Uniunea Tineretului Comunist trebuie să lucreze astfel încît să constituie cadrul organizat pentru punerea în valoare a tuturor calităților tinerei generații, să constituie cea mai înaltă școală de educare revoluționară a tineretului și totodată organizatorul și conducătorul tineretului în lupta și munca de dezvoltare socialistă a patriei noastre. (Aplauze puternice, prelungite).

Am vorbit nu o dată despre aprecierea pe care partidul o dă Uniunii Tineretului Comunist și tineretului în general. Doresc și cu acest prilej să exprim convingerea conducerii partidului, a mea personal, că Uniunea Tineretului Comunist își va îndeplini și în viitor cu cinste și în tot mai bune condiții rolul său de organizație revoluționară a tineretului, de ajutor de nădejde al partidului în toate împrejurările. (Aplauze puternice, urale; se scandează: „Ceaușescu — P.C.R.“). Fără îndoială, tineretul se va afla, ca și pînă acum, în primele rînduri, aducîndu-și o contribuție tot mai mare la îndeplinirea minunatului program elaborat de Congresul al X-lea al partidului, care asigură afirmarea tot mai puternică a națiunii noastre socialiste în rîndul țărilor socialiste, al tuturor popoarelor lumii, ca o națiune dornică să-și făurească o viață liberă, independentă și fericită, un viitor măreț comunist. (Aplauze îndelungate, urale).

Dragi tovarăși și prieteni,

Nu doresc să mă refer acum pe larg la problemele internaționale. Este cunoscută politica externă a partidului și statului nostru. Noi avem permanent în vedere că între politica internă și externă există o deplină unitate, că succesele pe care le realizăm pe calea dezvoltării socialiste a României sînt în același timp o contribuție la cauza generală a socialismului, a progresului și prieteniei cu toate popoarele lumii. (Aplauze puternice).

Ceea ce aș dori să menționez cu acest prilej este faptul că tineretul, la fel ca întregul popor, sprijină în mod unanim politica externă a României, îndreptată spre colaborarea cu toate țările socialiste, cu popoarele care au pășit pe calea dezvoltării independente, cu toate statele lumii, fără deosebire de orînduire socială. Considerăm că în actuala epocă, a revoluției tehnico-științifice, participarea la diviziunea internațională a

muncii, colaborarea multilaterală cu toate statele sînt un factor de o deosebită importanță pentru progresul fiecărei țări, pentru asigurarea unei politici de pace și colaborare pe planeta noastră. (Vii aplauze).

Consecvență acestei politici, România va face totul și în viitor pentru a-și aduce contribuția la afirmarea principiilor noi în relațiile internaționale dintre state — ale egalității în drepturi, respectului independenței și suveranității naționale, neamestecului în treburile interne, avantajului reciproc.

Vom acționa cu toată fermitatea pentru a se pune capăt politicii imperialiste de forță și dictat, colonialismului și neocolonialismului, pentru a se renunța la forță sau la amenințarea cu forță în relațiile dintre state, în soluționarea diferitelor probleme internaționale. Considerăm că interesele tuturor popoarelor cer îndeplinirea unei politici de colaborare pe baza principiilor sus-amintite, de respectare a dreptului fiecărui popor de a-și hotărî soarta așa cum o dorește. (Aplauze puternice, prelungite).

N-aș putea să nu menționez totuși că sîntem preocupați de intensificarea bombardamentelor Statelor Unite în Vietnam, că dorim să afirmăm încă o dată dorința poporului român de a se pune capăt acestor bombardamente, războiului împotriva popoarelor indochineze, de a se ajunge la o soluție rapidă de încetare a războiului și de a fi lăsate popoarele Indochinei să-și soluționeze problemele așa cum o doresc, fără nici un amestec din afară. (Aplauze prelungite).

Sîntem, de asemenea, preocupați pentru o soluție politică, pe baza rezoluției Consiliului de Securitate, în conflictul din Orientul Mijlociu. De asemenea, considerăm că este necesar să intensificăm eforturile și, împreună cu alte state socialiste, cu toate statele europene, să grăbim începerea pregătirii conferinței general-europene. Considerăm necesar, în acest sens, de a se ratifica tratatele dintre Uniunea Sovietică și R.F.G., precum și dintre Polonia și R. F. a Germaniei — aceasta constituint un factor important pe calea destinderii și securității în Europa. (Vii aplauze).

Am vorbit la întoarcerea din vizita în cele 8 țări africane despre constatările făcute și despre dorința României și a acelor popoare de a dezvolta o colaborare rodnică. Ceea ce aș dori să menționez și de data aceasta este faptul că și această vizită, ca și altele, ca întreaga noastră politică externă, a confirmat încă o dată justetea politicii internaționale a României, a demonstrat că, pe toate meridianele, România are prieteni buni, de nădejde și că, la rîndul său, România se afirmă ca un prieten de nădejde al tuturor popoarelor care luptă pentru dezvoltarea lor independentă. (Aplauze puternice).

În acest spirit, este necesar ca și Uniunea Tineretului Comunist să acționeze și mai intens pentru dezvoltarea colaborării cu organizațiile de tineret, cu întregul tineret, pornind de la faptul că în viața internațională tineretul constituie o uriașă forță, în continuă mișcare, și că unirea eforturilor sale are un rol hotărîtor în dezvoltarea vieții internaționale pe calea progresului, a păcii și socialismului. (Aplauze puternice, prelungite).

În ce o privește, România va face totul și în viitor pentru întărirea unității țărilor socialiste, a tuturor forțelor antiimperialiste, pentru ca,

o dată cu preocuparea pentru progresul general pe calea înfăptuirii hotărîrilor Congresului al X-lea, să ne aducem și mai deplin contribuția la înfăptuirea unei politici de colaborare între toate popoarele lumii. (Aplauze puternice).

Dragi tovarăși și prieteni,

Aniversînd cinci decenii de luptă revoluționară, Uniunea Tineretului Comunist face un bilanț strălucit de realizări în organizarea și conducerea tineretului, în lupta de eliberare socială și națională, în construirea orînduirii socialiste, de fidelitate nestrămutată față de Partidul Comunist Român, față de politica sa marxist-leninistă. (Aplauze puternice ; se scandează : „Ceașescu — P.C.R.“, „Ceașescu și poporul“).

În sală sînt prezenți „tineri“ care la înființarea U.T.C.-ului aveau vîrsta voastră. (Aplauze puternice). Sînt prezenți, de asemenea, și tineri care au intrat în decursul anilor și au lucrat în rîndurile Uniunii Tineretului Comunist, devenind apoi activiști ai partidului nostru. (Aplauze puternice). Privind în sală îmi amintesc de anii cînd am intrat în rîndurile U.T.C.-ului ; eram cam de vîrsta pionierilor de astăzi. Noi, cei care am lucrat în rîndurile tineretului comunist în decursul anilor, știm ce a reprezentat Uniunea Tineretului Comunist, știm și cîte greutăți au trebuit învinse. Dar avem satisfacția — participînd la această glorioasă aniversare — să spunem că, așa cum s-a priceput, fiecare și-a făcut datoria față de cauza poporului, de cauza revoluției, față de cauza fericirii întregii noastre națiuni. (Aplauze puternice ; se scandează : „P.C.R. — P.C.R.“).

Voi, tinerii care participați acum la a 50-a aniversare, veți participa, fără nici o îndoială, și la centenarul Uniunii Tineretului Comunist. (Aplauze puternice). Ceea ce v-aș dori vouă și întregului tineret este ca să vă prezentați la acest centenar cu fruntea sus, ca cetățeni ai unei patrii libere, care au construit societatea comunistă, ca cetățeni care și-au făcut pe deplin și în toate împrejurările datoria față de partid, față de patrie, față de cauza socialismului și comunismului. (Aplauze puternice, urale, ovații ; se scandează : „P.C.R. — P.C.R.“, „Ceașescu — P.C.R.“).

Vîrsta de 50 de ani marchează maturitatea gîndirii politice, ceea ce este un lucru foarte bun. Aș dori însă să-i recomand Uniunii Tineretului Comunist de a ține permanent seama de bogata sa experiență, de a rămîne în permanență o organizație tînă, nu numai prin media anilor membrilor săi, ci, în primul rînd, prin concepția despre lume și viață, prin felul în care își va desfășura întreaga activitate și va milita pentru făurirea tinerei orînduiri comuniste în România. (Aplauze puternice, îndelung repetate ; urale).

Doresc Uniunii Tineretului Comunist, așa cum se spune în poveste, o tinerețe fără bătrînețe — și atunci fiți siguri că organizația voastră se va bucura de încredere și va fi urmată întotdeauna de întregul tineret. (Aplauze prelungite ; se scandează : „P.C.R. — P.C.R.“, „Ceașescu — P.C.R.“).

Manifestarea caldă, entuziastă din această sală, care știu că exprimă gîndurile întregului nostru tineret, de devotament față de partid și față de patrie, întărește convingerea mea, a conducerii de partid și de stat, că

Uniunea Tineretului Comunist este o organizație care își va face întotdeauna datoria, că întreaga tinăra generație a României socialiste va fi un participant și mai activ la înfăptuirea programului elaborat de Congresul al X-lea al partidului, a măsurilor privind dezvoltarea multilaterală a patriei, pe drumul socialismului și comunismului. (Aplauze puternice, urale ; se scandează : „Ceaușescu — P.C.R.“, „Ceaușescu — P.C.R.“).

Urez Uniunii Tineretului Comunist, tuturor uteciștilor, întregului tineret noi și noi succese în întreaga activitate, în intensificarea eforturilor pentru însușirea științei și culturii celei mai avansate, spre a deveni cetățeni de nădejde ai patriei, constructori minunați ai socialismului și comunismului în România ! (Aplauze îndelungate, urale ; se scandează : „Ceaușescu — P.C.R.“).

Vă doresc tuturor, celor prezenți la această adunare, întregului tineret, o viață îmbelșugată, fericită, multă sănătate !

(Aplauze și urale puternice. Întreaga asistență, în picioare, ovăționează minute în șir pentru Partidul Comunist Român, pentru Comitetul Central, pentru secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu).

Probleme actuale ale teoriei și metodologiei istoriei mișcării muncitorești și a patriei*

Problematika teoriei și metodologiei istoriei mișcării muncitorești și a patriei, asupra căreia ne vom opri în cele ce urmează, impune, din capul locului, reafirmarea faptului de o valoare axiomatică potrivit căruia întreaga noastră activitate are ca fundament materialismul dialectic și istoric, cea mai avansată concepție despre lume și viață, în afara căreia nu poate fi abordat profund și consecvent științific nici un domeniu al cunoașterii. Acestea fiind spuse, nu înseamnă nicidecum că problemele teoretice-metodologice sînt rezolvate de la sine, că ele nu trebuie să mai intre în sfera preocupărilor și sarcinilor noastre. Pornind de la însemnătatea acordată problemelor de teorie și de metodologie a istoriei, în cadrul institutului a funcționat o perioadă de timp un sector aparte, consacrat unor asemenea probleme. Direcția institutului a considerat însă că problemele de ordin teoretic-metodologic nu trebuie să constituie obiect de studiu doar pentru un număr limitat de cercetători, ci ele trebuie să stea în atenția tuturor sectoarelor, a fiecărui cercetător al istoriei partidului și a patriei. Și aceasta din următoarele principale considerente:

a) Clasicii marxismului n-au conceput teoria și metodologia lor de cercetare ca un sistem închis, dat odată pentru totdeauna. Explicația actualității și valabilității concepției marxist-leniniste rezidă în caracterul creator, antidogmatic al acestei concepții științifice, care este strîns legată de realitatea obiectivă. Întrucît impune referirea continuă la lumea înconjurătoare, materialismul dialectic și istoric presupune în mod necesar o atitudine mereu novatoare, receptivă față de nou, îmbogățirea permanentă cu concluziile generate de viață, de dezvoltarea socială și practica revoluționară.

* Acest material a fost prezentat, în numele redacției revistei „Anale de istorie”, de către Gheorghe Matei, redactorul șef al revistei, în ședința Consiliului științific din ziua de 28 februarie a.c., în care au fost luate în dezbatere probleme de teorie și metodologie a istoriei mișcării muncitorești și a patriei.

b) Revoluția științifică din zilele noastre, cu amploarea și implicațiile ei fără precedent în sfera cunoașterii umane, ridică o multitudine de probleme în toate domeniile de cercetare. În acest context se situează o serie de noi teze și concluzii legate de teoria și de metodologia istoriei, pe care, cunoscându-le, trebuie să le interpretăm și să le apreciem în mod corespunzător. Aceasta presupune o atitudine critică și constructivă în același timp, avînd în vedere atît elementele care ne delimitează și ne aduc în dispută cu concepțiile adverse cît și unele elemente raționale și pozitive, de natură să sporească posibilitățile de cunoaștere istorică și de fundamentare a concepției noastre.

În mod deosebit, dezbaterele ideologice actuale în domeniul de care ne ocupăm se învîrt în jurul chestiunii cunoașterii în știința istoriei.

Epoca noastră, cu profundele-i transformări și mutații de ordin social-politic și cultural-științific, stimulează puternic interesul pentru cunoașterea desfășurării și sensului istoriei omenirii. Aceasta o recunosc istoricii de diferite orientări și nuanțe. „De un lucru putem fi siguri — scria cu mai mulți ani în urmă istoricul burghez american C. Vann Woodward. Sintem într-o epocă în care se cere foarte mult istoricilor. Despre astfel de timpuri Jacob Bruckhardt (istoric elvețian din secolul al XIX-lea — *n.n.*) a scris odinioară : «Procesul istoric este dintr-o dată înspăimîntător de accelerat. Schimbări care altfel ar fi durat secole par să zboare în luni sau în săptămîni ca fantomele și se îndeplinesc». Cu greu ar fi putut el să caracterizeze mai bine propriile noastre vremuri. Este îndoielnic ca vreo altă epocă să fi manifestat o mai mare sete de înțelegere istorică și de interpretare istorică și deci să fi cerut mai mult istoricului”¹.

La rîndul său, sociologul francez cu tendință de stînga E. H. Lacombe nota foarte recent : „Trăim într-o societate a schimbărilor, aceasta este neîndoielnic. Asemenea schimbări care transformă înfățișarea societății noastre fac mai urgentă urmărirea în profunzime a mutațiilor în curs. Atunci cînd reformele nu mai par capabile de a armoniza structurile și mentalitățile, o revoluție totală a devenit ea ineluctabilă ?”².

Incapabilă de a elabora o concepție aptă de a fi opusă materialismului dialectic și istoric, filozofia burgheză a istoriei își caută un refugiu în problematica cunoașterii istorice. Pe această linie, mari curente din filozofia burgheză contemporană a istoriei, ca neopozitivismul, iraționalismul ș.a., răstoarnă raportul real dintre procesul cunoașterii și procesul istoric obiectiv, în favoarea primului. Ele fac din gnoseologia istorică punctul de pornire și baza abordării problemelor teoretice ale istoriei, ceea ce presupune desfășurarea procesului cunoașterii ca independentă față de obiect, ca decurgînd din activitatea autonomă a subiectului cunoscător. O asemenea abordare nu poate decît să împiedice rezolvarea

¹ „The American Historical Review”, vol. LXVI, nr. 1, october 1960, p. 19.

² E. H. Lacombe, *Les changements de la société française*, Éditions Ouvrières, Paris, 1971, p. 11.

importantelor probleme ale cunoașterii istorice și duce la strecurarea, prin ușa din spate, a idealismului, a subiectivismului în concepția asupra istoriei, merge pe linia încercărilor de a contesta valabilitatea marxism-leninismului³. Firește, cercetarea problemei cunoașterii istorice constituie o cerință importantă a filozofiei istoriei. Această problemă nu poate fi însă înțeleasă decât în lumina teoriei generale a procesului istoric, care elucidează raportul dintre existența socială și conștiința socială și dezvoltă legea generală ale dezvoltării societății. Recunoașterea caracterului în ultimă instanță determinant al forțelor motrice materiale ale procesului istoric, a existenței legilor obiective ale dezvoltării sociale pune pe baze cu adevărat științifice teoria cunoașterii istorice.

Cheie a satisfacerii setei de înțelegere și interpretare științifică a epocii noastre, concepția și metodologia materialismului dialectic și istoric permit cunoașterea procesului de ansamblu și a sensului istoriei umane⁴, ajută la dezvăluirea și infirmarea oricăror limite, inconsecvențe și deformări istoriografice, la descifrarea perspectivelor victoriei inevitabile a socialismului și comunismului.

c) Întemeiate pe marxism-leninismul creator, documentele partidului nostru, în mod deosebit cele din etapa nouă marcată de Congresul al IX-lea, ne pun la îndemână indicații, aprecieri și concluzii de o înestimabilă valoare teoretică și metodologică pentru studierea istoriei patriei și a mișcării revoluționare din România, pentru realizarea unei viziuni cât mai adecvat științifice asupra istoriei în genere.

„Interpretarea științifică, obiectivă a evenimentelor social-politice în toată complexitatea lor — relevă tovarășul Nicolae Ceaușescu — poate fi făcută numai în lumina materialismului dialectic și istoric, cea mai înaintată concepție despre lume și viață. Pe această bază putem aprecia în mod just drumul lung și greu străbătut de forțele revoluționare și progresiste ale poporului, evoluția clasei muncitoare de la naștere și pînă la transformarea ei în clasa conducătoare a societății, în principala forță socială a națiunii socialiste, glorioasa istorie a Partidului Comunist Român”⁵.

Secretarul general al partidului adaugă că istoria „este chemată să sprijine, prin concluziile sale, perfecționarea organizării societății de azi, relațiile dintre state și națiuni, conlucrarea pașnică dintre toate popoarele lumii”⁶.

Aprecierea contemporaneității și a tendințelor ei, în conformitate cu evoluția procesului revoluționar, trebuie să preocupe și preocupă în

³ *Filozofia istoriei. Studii. Teorie și metodă în științele sociale*, vol. VII, Editura politică, București, 1969, p. 261—264; V. Liveanu, *Probleme ale cunoașterii în știința istoriei*, în „Lupta de clasă”, nr. 3/1964, p. 58—59.

⁴ R. Florian, *Sensul istoriei*, Editura politică, București, 1968, p. 6 și urm.

⁵ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul desăvîșirii construcției socialiste*, vol. 1, Editura politică, București, 1968, p. 336.

⁶ Nicolae Ceaușescu, *Mesajul adresat participanților la cel de-al XIV-lea Congres internațional de studii bizantine*, în „Scînteia”, anul XLI, nr. 8 900, din 7 septembrie 1971.

prezent pe oricare istoric angajat pe frontul larg al luptei pentru libertate, pace și socialism.

În lumina considerentelor de mai sus și pentru a corespunde sarcinii de mare răspundere privind promovarea în masele largi a unei istorii științific fundamentate a mișcării muncitorești și a patriei ceretătorii institutului se preocupă de a face din activitatea lor un instrument tot mai activ în angrenajul vieții cultural-ideologice a țării, în cultivarea tradițiilor revoluționare, a patriotismului și internaționalismului, în educarea comunistă a maselor. În acest sens, atenția noastră se concentrează spre o continuă îmbunătățire calitativă a muncii, spre asigurarea unor materiale de analiză și sinteză totodată, bazate pe spiritul creator, gândirea originală și acțiunea ofensiv-militantă care trebuie să caracterizeze istoriografia noastră. Concepem această preocupare nu ca pe o divagație teoretică sterilă, ca un joc gratuit de concepte, ci ca o atitudine conștient orientată, științifică, politică, cu funcție activă pe frontul ideologic. Orientarea teoretică-metodologică a materialelor elaborate se realizează organic, prin conținutul de idei, prin interpretarea materialist-dialectică a faptelor și evenimentelor, a întregului material istoric. Studiul istoric pe care sîntem chemați să-l cultivăm este, așadar, acela care iradiază la lumina gândirii marxist-leniniste creatoare de care este călăuzit partidul nostru.

Din aria unor probleme aparte de ordin teoretic-metodologic, asupra cărora trebuie să veghem, ne oprim mai întâi asupra celor privind obiectivitatea și partinitatea în studierea istoriei.

Concepția despre lume și viață a clasei muncitoare furnizează cercetării istorice criteriile obiective de selectare, analiză și apreciere științifică a faptelor și evenimentelor, în întreaga lor complexitate. În acest fel, istoriografia marxist-leninistă nu se întemeiază pe premise arbitrare, ci pleacă de la oameni reali, cum spunea K. Marx, de la „procesul lor real de dezvoltare, care poate fi observat pe cale empirică și are loc în condiții determinate”⁷.

Dînd prețioase indicații metodologice de studiere a realității sociale, V. I. Lenin a combătut procedeele bazate pe „lipsa unui punct de vedere istoric și a unei abordări concrete” și a pledat pentru redarea de fapte „exacte” și „incontestabile”⁸. El e subliniat că, din aceste fapte, privite în conexiunea și interdependența lor, trebuie să se ajungă la „o temelie pe care să ne putem sprijini”⁹. Dar pentru ca aceasta „să reprezinte într-adevăr o temelie trebuie să luăm nu fapte izolate, ci toate faptele referitoare la problema analizată, fără nici o excepție, căci altminteri s-ar naște în mod inevitabil bănuiala, și o bănuială cît se poate de legitimă, că faptele au fost alese sau triate arbitrar, că în locul unei conexiuni și

⁷ K. Marx, F. Engels, *Opere*, vol. 3, Editura politică, București, 1958, p. 27.

⁸ V. I. Lenin, *Opere complete*, vol. 30, Editura politică, București, 1964, p. 349 și 350.

⁹ *Ibidem*, p. 350.

interdependențe obiective a fenomenelor istorice în ansamblul lor oferim o cîrpăceală «subiectivă» al cărei scop este de a justifica, poate, o mirșăvie¹⁰.

✓ Apreciind așa de mult faptele istorice, exact constatate, V. I. Lenin a luat, în calitate de conducător al primului stat socialist, la numai cîteva luni după crearea acestuia, măsura de a se da o bună organizare arhivelor statului¹¹.

Conducerea partidului nostru pune în fața cercetătorilor istorici, ca o sarcină fundamentală, problema respectării riguroase a principiului obiectivității. În fața noastră trebuie să stea permanent indicația secretarului general al partidului potrivit căreia: „Istoria trebuie să prezinte întregul proces al luptei revoluționare în complexitatea sa, să pornească de la analiza științifică a realității sociale, să înfățișeze faptele nu după dorințele subiective ale oamenilor, nu după nevoi politice de moment, după criterii de conjunctură, ci așa cum s-au petrecut ele, corespunzător adevărului vieții”¹². „Valoarea unei istorii cu adevărat științifice constă în înfățișarea obiectivă a faptelor, în interpretarea lor justă, constituind astfel o oglindă a conștiinței de sine a poporului, a claselor, înmănunchind experiența de viață și de luptă a maselor și a conducătorilor”¹³.

Trebuie cu acest prilej reamintit că unele practici subiective care s-au manifestat în trecut în domeniul muncii ideologice au constituit un serios impediment și pentru cercetarea obiectivă a istoriei, care o perioadă a rămas tributară unor aprecieri eronate, întîlnite și în documente ale Partidului Comunist Român din anii ilegalității, documente ce nu se bazuau pe un studiu atent, științific al realităților românești.

Cerința obiectivității istorice presupune, implicit, pe cea a partinității. Principiul partinității reprezintă seva istoriografiei noastre, este cheazășia studierii profund științifice a trecutului, fără de care nu se pot înțelege sensul și finalitatea istoriei. Strînsa întrepătrundere între obiectivitate și partinitate în cercetarea istorică este un dat firesc, deoarece situarea istoricului pe pozițiile sociale și filozofice ale clasei muncitoare, singura clasă interesată în descătușarea pînă la capăt a societății, presupune, sine qua non, cultivarea integrală a adevărului științific. Tratarea în acest spirit a istoriei este modalitatea deplin eficientă de discernere realistă a valorilor, a adevărului de deformările de orice fel. Fără obiectivitate, principiul partinității își pierde valabilitatea, devine fără sens și superflu, iar fără partinitate obiectivitatea se transformă în obiectivism, într-o tratare de suprafață și neconcludentă a faptelor, fenomenelor și proceselor istorice. Partinitatea și obiectivitatea sînt două laturi, două funcții inseparabile ale unui autentic scris istoric.

¹⁰ Ibidem, p. 351.

¹¹ V. Maciu, V. I. Lenin — istoric, în „Studii și articole de istorie”, vol. XV, București, 1970, p. 18.

¹² Nicolae Ceaușescu, România pe drumul desăvîșirii construcției socialiste, vol. 1, p. 338.

¹³ Ibid.

Acest fapt trebuie cu atât mai mult subliniat cu cât în prezent se încearcă reluarea și revitalizarea unui mai vechi curent de gândire burghez, care, sub forma așa-zisei „dezideologizări a științei”, se ridică cu vehemență împotriva principiului partinității în științele sociale. Exponent de frunte al acestui curent, Raymond Aron declară în mod răspicat că pe reprezentanții de diferite nuanțe ai curentului „antiideologic” îi unește împotrivirea față de concepția ideologică a clasei muncitoare. „Noi toți — afirmă el — avem ceva comun : opoziția față de marxism-leninism și față de tipul de ideologie a cărui desăvârșită expresie acesta este”. Și adaugă apoi că, pentru adversarii comunismului, curentul sus-amintit „asigură cele mai bune arme”¹⁴.

Din observarea corelației strânse dintre obiectivitate și partinitate decurge pentru noi sarcina esențială de a înfățișa, *potrivit realității istorice*, rolul forțelor revoluționare, progresiste și patriotice ale poporului român, de a evidenția rolul clasei muncitoare și al partidului ei de avangardă în făurirea conștiinței a istoriei, în transformarea revoluționară a societății românești. Corelat cu aceasta, se ridică cerința prezentării într-un mod obiectiv-istoric a rolului personalităților, al numeroșilor militanți revoluționari. Conducerea partidului ne-a oferit în acest sens criterii cu totul clare, subliniind că activitatea diferitelor personalități și a diferiților militanți poate fi prezentată în mod just numai în strânsă legătură cu clasa socială căreia i-au aparținut și cu epoca în care au trăit. Numai astfel se asigură evitarea atât a exagerării meritelor acestora cât și subestimarea ori negarea contribuției lor la lupta pentru dezvoltarea socială. „Este necesar să se analizeze și să se aprecieze cu maximum de obiectivitate contribuția pe care a adus-o fiecare militant, la timpul respectiv, în mișcarea muncitorească, în viața poporului”¹⁵.

Aria problematică a teoriei și metodologiei istoriei comportă o multitudine de laturi și aspecte care derivă din principiile fundamentale ale marxism-leninismului creator, promovat cu consecvență de Partidul Comunist Român. În această arie se includ cu necesitate câteva raporturi fundamentale, ca : obiectiv-subiectiv ; spontan-conștient ; general-particular ; național-internațional ; patriotism-internaționalism, a căror reflectare și tratare teoretică adecvată sînt condiții de bază ale cercetării istorice, ale ascendentului nostru în disputele ideologice contemporane. Și aceasta deoarece exponenți ai concepțiilor subiectiviste și iraționaliste în istorie se străduiesc încă să acrediteze conturul unui proces istoric lipsit de o articulație interioară, la unii chiar de continuitate, manifestarea amorfă a unei succesiuni de evenimente singulare sau a unor cicluri finite, discontinue, imaginea unui proces al cărui resort l-ar constitui forțe nedefinite și iraționale. Caracterul mitic pe care filozofia idealistă burgheză îl imprimă

¹⁴ R. Aron, *Trois essais sur l'age industriel*, Plon, Paris, 1966, p. 189 și 210. Autorul respectiv reia o asemenea idee în lucrarea : *Les désillusions du progrès. Essai sur la dialectique de la modernité*, Calmann — Lévy, Paris, 1970, precum și în alte lucrări.

¹⁵ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul desăvârșirii construcției socialiste*, vol. 1, p. 338.

evoluției istorice constă deci, în primul rînd, în subiectivarea procesului istoric, în ceea ce Marx și Engels au numit transformarea societății din subiect în predicatul unor idei. Acest procedeu de mistificare idealistă a raportului real dintre factorul obiectiv și cel subiectiv în procesul istoric a fost astfel redat de fondatorii comunismului științific : „după ce ideologii au presupus că ideile și gîndurile au dominat istoria de pînă acum, că istoria acestor idei și gînduri constituie singura istorie care a existat pînă acum, după ce și-au închipuit că relațiile reale s-au conformat după omul ca atare și după relațiile sale ideale, adică după niște definiții logice, după ce, în genere, au făcut din istoria conștiinței oamenilor despre ei înșiși baza istoriei lor reale, după toate acestea nimic nu era mai ușor decît să spună că istoria conștiinței, a ideilor, a Sacrului, a reprezentărilor înrădăcinate este istoria «omului» și s-o substituie istoriei reale”¹⁶.

Caracteristica esențială a activității umane de a fi unitatea indisolubilă între activitatea practică, obiectivă și activitatea spirituală, subiectivă este cea care determină ca procesul istoriei umane să reprezinte întrepătrunderea acțiunii laturii obiective și a celei subiective a vieții sociale. Meritul filozofiei marxiste prin crearea materialismului istoric constă, între altele, și în relevarea unității pe care o constituie societatea de a fi atît subiectul cît și obiectul propriei sale mișcări. În domeniul Vieții sociale, spre deosebire de natură, delimitarea laturii subiective de cea obiectivă trebuie să țină seama că toate formele activității umane implică, într-un mod sau altul, manifestarea conștiinței, realitatea socială fiind o existență obiectivă conștientă.

Întrepătrunderea indisolubilă dintre latura obiectivă și cea subiectivă a vieții sociale în procesul unic al istoriei societății se manifestă în esența acestui proces de a fi o mișcare continuă, prin care obiectivul se subiectivează și prin care subiectivul se obiectivizează.

În strînsă legătură cu dialectica obiectivului și subiectivului se relevă a fi corelația specifică dintre spontan și conștient în făurirea istoriei umane. Respectiv, corelația dintre categoriile spontan și conștient reflectă raportul dintre mișcarea socială ca manifestare a impunerii oarbe a necesității obiective și mișcarea socială bazată, într-o măsură sau alta, pe cunoașterea legilor dezvoltării sociale. Odată cu instaurarea și dezvoltarea orînduirii socialiste, făurirea istoriei umane începe să devină un proces predominant conștient, societatea învățînd să-și stăpînească și să-și reglementeze, pe baza cunoașterii, propria ei viață și istorie, învățînd să limiteze și să elimine treptat manifestările spontane ale dinamicii sale.

Relevînd că etapa trecerii de la capitalism la comunism constituie un proces revoluționar complex, care începe, dar nu se încheie odată cu cucerirea puterii de către clasa muncitoare în alianță cu țărănimea, intelectualitatea și celelalte forțe progresiste, conducerea partidului nostru subliniază că, biziundu-se pe studiarea și cunoașterea legilor obiective ale dezvoltării sociale, avangarda marxist-leninistă trebuie să conducă în mod conștient acest vast proces, să organizeze participarea întregului popor la desfășurarea sa în optime condiții. Tocmai de aceea Partidul Comunist Român, concomitent cu preocuparea pentru sporirea continuă a forțelor materiale ale societății noastre și perfecționarea relațiilor de

¹⁶ K. Marx, F. Engels, Opere, vol. 3, p. 178.

producție, acordă o atenție deosebită activității politice-ideologice, de formare a omului nou, capabil să-și făurească în mod conștient propriul său viitor.

„Transformarea oamenilor — subliniază secretarul general al partidului nostru —, înarmarea lor cu concepția înaintată despre viață și societate — materialismul dialectic și istoric —, cu cele mai noi cunoștințe și concluzii ale științei, constituie una din cele mai complicate probleme, cu mult mai grea, în multe privințe, decât dezvoltarea economiei.

De aceea, activitatea ideologică-educativă, de dezvoltare a conștiinței socialiste, constituie o sarcină permanentă a întregului partid, cere o muncă stăruitoare, plină de răspundere și răbdare. Fără nici o exagerare trebuie spus că însuși viitorul comunist al patriei noastre depinde de dezvoltarea cu succes a acestei munci”¹⁷.

În ceea ce privește relația dialectică dintre general și particular în viața socială, neînțelegerea acestei relații ori denaturarea ei voită este de natură să ofere o imagine falsă asupra procesului istoriei umane. O astfel de imagine este dată de concepția idealistă, care transformă procesul istoric într-un conglomerat amorf de evenimente, negîndu-i procesualitatea legică.

Se desprinde de aici, pentru cercetare, necesitatea tratării istoriei ca un proces guvernat de legi proprii, care trebuie puse în evidență prin analiză și sistematizarea materialului concret. În explicarea evenimentelor, istoricul trebuie să depășească viziunea strict factologică, să tindă spre dezvăluirea necesității interne a fenomenelor, a conexiunilor lor reale sau aparente, spre raportarea evenimentelor la legi, obținînd prin aceasta o explicație mai adîncă a procesului istoric.

Simpla înșiruire de fapte, neexplicate și neintegrate organic într-un proces dialectic, nu poate constitui o istorie. Pe de altă parte trebuie arătat că, întrucît generalul — care exprimă legile sociale obiective — nu poate reflecta în întregime multitudinea, particularitatea și diversitatea fenomenelor din fiecare țară în parte, se impune teza potrivit căreia generalul și particularul în societatea umană, privită global, constituie o unitate dialectică inseparabilă, iar succesul politicii oricărui partid comunist depinde în mare măsură de înțelegerea particularului, de examinarea împrejurărilor concrete.

Teza marxist-leninistă potrivit căreia, pe plan general filozofic, adevărul este întotdeauna concret își află deplină aplicabilitate în studiarea istoriei societății. Aceasta presupune debarasarea de orice atitudine și predispoziție dogmatică. Dogmatismul este un rezultat al întoarcerii feței de la realitate, de la bogăția dinamică a concretului. Oricîtă aparență de adevăr ar avea (sau chiar ar conține) afirmațiile unui dogmatic, el este un idealist în clipa în care substituie unui adevăr concret, de situație, o prepoziție cunoscută și generală. După cum este adevărat, de asemenea, că empirismul, izolarea unui fenomen de contextul larg, deci renunțarea la principii și generalizări (care privesc interdependența feno-

¹⁷ Nicolae Ceaușescu, *Expunere cu privire la Programul P.C.R. pentru îmbunătățirea activității ideologice, ridicarea nivelului general al cunoașterii și educația socialistă a maselor, pentru așezarea relațiilor din societatea noastră pe baza principiilor eticii și echității socialiste și comuniste* — 3 noiembrie 1971, Editura politică, București, 1971, p. 16.

menelor), este tot o pierdere a încrederii în posibilitatea cunoașterii, o renunțare la poziția deschisă față de realitate ¹⁸.

„Trebuie să avem permanent în vedere că generalul se realizează și se confirmă prin particular, că numai în măsura în care un partid comunist știe să înțeleagă realitățile concrete în care-și desfășoară activitatea și să acționeze ca atare poate asigura succesul luptei revoluționare“ ¹⁹ — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Cît privește problema raportului dintre național și internațional, dintre factorii interni și externi în procesul dezvoltării social-istorice, reflectarea justă a acestuia este de natură să asigure evitarea oricărei unilateralități, recunoașterea rolului real, atît al unora cît și al celorlalți, considerarea acestora în legătura lor dialectică. O deosebită însemnătate principială are în acest sens teza dialecticii materialiste, confirmată de știință și de practica social-istorică, potrivit căreia izvorul oricărei schimbări și dezvoltări, atît în natură cît și în societate, se află în interiorul fenomenelor și proceselor înseși. Condițiile externe exercită o influență importantă asupra evoluției proceselor și fenomenelor istorice, putîndu-le favoriza, frîna sau chiar opri pentru o perioadă de timp, dar nu le pot determina. În acest sens, clasicii marxism-leninismului au arătat că trecerea de la capitalism la socialism își are rădăcinile în dezvoltarea istorică a fiecărei țări, este rezultatul maturizării premiselor obiective și subiective din fiecare țară în parte, al luptei maselor populare, în frunte cu clasa muncitoare din țara respectivă.

Aceasta înseamnă că o istoriografie cu adevărat științifică va pune în lumină rolul primordial al clasei muncitoare, al forțelor revoluționare, al partidului marxist-leninist în lupta pentru răsturnarea orînduirii capitaliste, pentru înfăptuirea revoluției socialiste. În acest sens trebuie reamintite cuvintele lui K. Marx : „În fiecare parte a lumii, misiunea noastră prezintă aspecte speciale, iar muncitorii de acolo țin seama de acest lucru și așează pe propria lor cale la înfăptuirea ei [...]. Alegerea unei căi sau altele este treaba clasei muncitoare din această țară“ ²⁰.

Cucerirea puterii de către oamenii muncii din patria noastră nu a venit de la sine și nici nu a fost adusă din afară ; ea a fost cîștigată prin luptă și grele jertfe date de forțele revoluționare și democratice din România. Poporul, în frunte cu clasa muncitoare, este făuritorul revoluției, al tuturor victoriilor dobîndite de România socialistă. Situația internațională favorabilă a avut un rol de mare însemnătate în desfășurarea cu succes a luptelor revoluționare din țara noastră. Este meritul P.C.R. că a știut să folosească aceste condiții pentru organizarea și conducerea luptei în vederea preluării puterii și a trecerii la edificarea societății socialiste. În istorie sînt însă destule cazuri cînd, cu toate condițiile internaționale favorabile, datorită slăbiciunilor sau greșelilor săvîrșite de forțele progresiste interne, nu s-a putut asigura desfășurarea victo-

¹⁸ A. Ivasiuc, *Politica generalului și particularului*, în „România literară“, anul V, nr. 3, din 13 ianuarie 1972, p. 5.

¹⁹ Nicolae Ceaușescu, *Expunere cu privire la Programul P.C.R. pentru îmbunătățirea activității ideologice, ridicarea nivelului general al cunoașterii și educația socialistă a maselor, pentru așezarea relațiilor din societatea noastră pe baza principiilor eticii și echității socialiste și comuniste* — 3 noiembrie 1971, p. 33.

²⁰ K. Marx, F. Engels, *Opere*, vol. 17, Editura politică, București, 1963, p. 658—659.

rioasă a luptei pentru transformarea revoluționară a societății²¹. Astfel își păstrează pe de-a-ntregul valabilitatea teza marxist-leninistă după care cucerirea puterii și făurirea noii orînduiri sociale, a socialismului și comunismului, nu pot fi decît opera poporului însuși, a clasei muncitoare, care se transformă pe sine și întreaga societate.

În sfîrșit, se impune relevantă corelația organică dintre patriotism și internaționalism. Cu cît patriotismul autentic se afirmă mai viu, cu atît sporesc forța și eficiența internaționalismului proletar și, invers, solidaritatea și sprijinul celor ce muncesc pe plan internațional slujesc implicit cauzei clasei muncitoare și poporului din fiecare țară. Semnificînd în conținutul său intrinsec solidaritatea clasei muncitoare de pretutindeni pusă în slujba unor înalte și nobile idealuri comune, internaționalismul proletar a căpătat totuși, în diferite etape istorice, trăsături și forme specifice de manifestare. Într-un fel se înfățișa acest fenomen pînă în Octombrie 1917, în alt fel în perioada de existență a unui singur stat socialist și în alt fel în perioada actuală, cînd există în lume 14 state socialiste, cu relații de tip nou, care se dezvoltă între ele și în legătură cu care partidul nostru se afirmă cu inițiative și un aport principal-teoretic și practic deosebit de activ.

De bună seamă, mișcarea muncitorească este internațională prin întinderea și caracterul ei, prin obiectivele fundamentale pe care le urmărește. Această latură internațională există în strînsă legătură cu cea națională, iar ceea ce este general, comun, se manifestă prin particular. Dezvoltarea social-politică din ultimele cinci decenii, mișcările sociale și naționale pun în evidență diversitatea crescîndă de forme, de metode și de modalități în care socialismul își croiește drumul, bogăția și originalitatea creației istorice a maselor, a forțelor sociale avansate angajate în lupta pentru progres. Tocmai punerii în valoare a tuturor capacităților creatoare ale forțelor progresiste contemporane, înainte de toate ale mișcării comuniste internaționale, ale socialismului ca orînduire socială, îi răspunde cerința ca relațiile dintre partidele comuniste și muncitorești, dintre statele socialiste să se bazeze pe principiile internaționalismului, ale suveranității și independenței, ale egalității în drepturi și neamestecului în treburile interne, *principii care trebuie să constituie un tot*.

Se poate afirma că, în practică, numai dacă are deplina libertate de a-și îndeplini de sine stătător rolul de avangardă a clasei muncitoare, a poporului, fiecare partid poate fi efectiv răspunzător pentru desfășurarea cu succes a luptei pentru cauza oamenilor muncii, își poate asuma cu deplin temei răspunderea pentru soarta socialismului în țara respectivă. În fapt, contribuția fiecărui partid la victoria cauzei comune este în modul cel mai strîns legată de capacitatea sa de a deveni o forță cu adevărat națională, iar o asemenea forță politică partidul comunistilor poate ajunge numai dacă se leagă indisolubil de poporul în care s-a născut. Cu cît reușește să exprime și să înfăptuiască mai bine interesele celor ce muncesc din țara respectivă, cu atît mai mult partidul este capabil să unească clasa muncitoare, țărănimea, intelectualitatea, întregul popor în jurul stîndardului său, să le conducă cu succes în lupta împotriva capitalului și reacțiunii, pen-

²¹ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 4, Editura politică, București, 1970, p. 643—644.

tru instaurarea și edificarea socialismului. Cu cît fiecare partid își îndeplinește mai bine răspunderile față de clasa muncitoare și poporul din care face parte, cu cît sînt mai mari încrederea maselor în politica sa și atașamentul lor față de socialism, cu atît mai mult el slujește țelul măreț comun al victoriei socialismului și comunismului în lumea întreagă.²²

*

Pe baza principiilor și criteriilor teoretice-metodologice amintite mai sus, în activitatea institutului nostru s-au înregistrat treptate progrese calitative.

Eforturile tot mai susținute pentru redarea veridică-științifică a istoriei mișcării muncitorești din România, a Partidului Comunist Român s-au concretizat în multiple și variate lucrări, mergînd de la ample monografii privind evenimente și etape capitale ca făurirea, în mai 1921, a Partidului Comunist Român, luptele muncitorilor ceferiști și petroliști din ianuarie-februarie 1933, România în războiul antihitlerist, România în anii revoluției democrat-populare (1944—1947) și pînă la o serie întreagă de culegeri de studii, evocări de militanți revoluționari, volume de documente însoțite de un aparat critic etc.

În activitatea noastră istoriografică s-a imprimat, ca o linie de conduită metodologică, preocuparea pentru cercetarea istoriei clasei muncitoare, a partidului ei marxist-leninist, în conexiunea sa cu ansamblul factorilor de ordin economic, social-politic și cultural-ideologic din diversele etape ale dezvoltării societății românești, precum și cu împrejurările internaționale. Aceasta își găsește reflectarea în elaborarea unor lucrări cu o tematică și implicații adînci, decurgînd din modul de abordare și tratare a problemelor mișcării muncitorești și ale partidului nostru, precum și din dezvoltarea studierii mișcării muncitorești internaționale și a făuririi noii orînduiri în celelalte țări socialiste. În legătură cu aceste din urmă aspecte, sînt demne de remarcat contactele și dezbaterile științifice realizate deja (altele sînt în pregătire), în baza planurilor existente de colaborare între institutul nostru și institute similare din țări socialiste, în cursul cărora s-a ajuns la o îmbogățire reciprocă a cunoașterii istorice, la discutarea în spirit științific a o serie de chestiuni. Din desfășurarea colocviilor internaționale româno-bulgare și româno-ungare de la București, Sofia și Budapesta, a celui româno-german de la Berlin — capitala Republicii Democrate Germane —, s-a desprins utilitatea metodicii istoriei comparate, în temeiul căreia s-au putut degaja atît trăsături și aspecte comune cît și specifice, deducîndu-se cerința aplicării createoare a principiilor și tezelor general-valabile ale socialismului științific, corespunzător condițiilor concrete ale diferitelor țări și diferitelor perioade și etape istorice.

Concomitent, revista „Anale de istorie” s-a străduit și se străduiește să obțină progrese, atît sub raportul fundamentării teoretice-metodologice cît și al extinderii și diversificării tematice și al conținutului de idei și fapte.

²² *Dialectica raportului național-internațional* (dezbateri organizată de Academia de științe sociale și politice și Institutul de științe politice și de studiere a problemei naționale), în „Lupta de clasă”, nr. 3, martie 1972, p. 66.

Toate acestea s-au petrecut și se petrec în condițiile generale propice ale unei continue înprospătări a vieții spirituale a țării noastre în perioada ultimilor ani, care a căpătat noi orizonturi și impulsuri prin adoptarea de către plenara Comitetului Central al P.C.R. din noiembrie 1971 a programului ideologic al partidului. Documentele și indicațiile conducerii de partid constituie un îndrumar inestimabil în activitatea noastră, în vederea îndeplinirii în condiții cât mai bune a sarcinilor importante ce ne revin. Legat de aceasta, considerăm că atenția noastră trebuie să se îndrepte în mod deosebit în direcția creșterii ponderii lucrărilor și studiilor fundate pe analize tot mai aprofundate, coroborate cu sinteze ample, toate acestea întemeiate pe o prelucrare superioară a datelor documentare mereu mai bogate de care dispunem.

Ca o garanție a ridicării nivelului calitativ al activității noastre, se impune studierea într-o măsură sporită a problemelor de teorie și de metodologie a istoriei, probleme care fac obiectul unor vii dezbateri și controverse în gândirea contemporană. Prin aceasta ne vom încadra din ce în ce mai strâns în confruntarea și circuitul internațional de idei pe asemenea probleme, fie ele pozitive, și care pot ajuta la îmbogățirea noastră teoretică-ideologică, fie negative, cu care se cere purtat un dialog științific-critic. În preocupările noastre trebuie să figureze la locul cuvenit problemele de teorie și metodologie a istoriei. Sarcina fundamentală și imperioasă ce ne revine este ca, pe baza concepției și metodologiei materialismului dialectic și istoric și a documentelor partidului nostru, să desfășurăm o muncă de cercetare tot mai rodnică și eficientă, conformă cu exigențele și comandamentele etapei istorice pe care o străbatem.

Lupta întregului popor pentru apărarea independenței naționale a patriei în concepția Partidului Comunist Român (1921—1940)

C. IL E

Lupta întregului popor român pentru apărarea suveranității și independenței naționale, a integrității teritoriale a patriei a constituit și constituie o preocupare centrală și permanentă a Partidului Comunist Român. Din documentele partidului nostru și din întreaga sa activitate teoretică și practică reiese cu pregnanță că aceste obiective reprezintă condiția fundamentală a realizării întocmai a scopului final al partidului nostru marxist-leninist : construirea socialismului și comunismului în patria noastră.

Practica construcției socialiste din țara noastră, ca și din alte țări, de altfel, a dovedit că între realizarea țelului final al partidului de tip nou al clasei muncitoare și menținerea neștirbită a suveranității și independenței naționale, apărarea integrității teritoriale a patriei există o unitate organică, indisolubilă, constituind două laturi ale aceleiași probleme, care nu se pot separa, ele condiționându-se și completându-se reciproc.

De aceea, în concepția P.C.R. apărarea independenței și suveranității naționale n-a fost, nu este și nu poate deveni obiect de tranzacție ; față de ele P.C.R. a statornicit un singur mod de abordare, și anume : apărarea și consolidarea lor pe toate căile și prin toate mijloacele.

Pornind de la analiza științifică a condițiilor concrete ale țării noastre, Partidul Comunist Român a stabilit în mod clar că, în cazul unei agresiuni străine, singura cale de apărare a suveranității și independenței naționale, a integrității teritoriale a țării este lupta întregului popor. În acest sens, în documentele Congresului al X-lea al P.C.R. s-a precizat că „apărarea patriei este o îndatorire a fiecărui cetățean ; în condițiile de azi, în cazul unui război, nu numai armata, ci toți cetățenii trebuie să fie gata de a lupta pentru apărarea libertății, suveranității și integrității patriei. Noi apreciem că un război antiimperialist, un război de apărare nu poate fi decît un război popular și că victoria se va obține nu numai pe frontul de luptă, ci prin lupta generală a întregului popor”¹. Aceste teze teoretice, fundamentate științific și ancorate adînc

¹ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 4, Editura politică, București, 1970, p. 300.

în realitățile lumii contemporane, în condițiile interne și externe ale României socialiste, au căpătat materializare practică, concretă.

Problemele apărării suveranității și independenței naționale, în care să fie folosită ca singura cale posibilă, reală și justă lupta maselor largi populare, a întregului popor, au vechi tradiții în țara noastră. Această problemă a prezentat dintotdeauna o mare importanță și a stat în centrul preocupărilor multor gânditori și patrioți români. Nicolae Bălcescu, evidențiind rolul imens al cunoașterii trecutului de luptă al poporului, spunea că momentele glorioase din istoria țării noastre trebuie să fie mereu vii în memoria maselor, pentru ca „aducerea aminte a acelor timpuri eroice să deștepte în noi simțămîntul datoriei ce avem de a păstra și de a mări pentru viitorime această prețioasă moștenire”².

Mișcarea muncitorească din țara noastră, încă din anii de început, a înțeles necesitatea luptei poporului ca o condiție indispensabilă a apărării pămîntului patriei. Susținînd ideea înarmării maselor, socialiștii români arătau că orice armată invadatoare, oricît ar fi de puternică, nu poate să facă față unei lupte în care este angajat întregul popor.

Preluînd, dezvoltînd și aplicînd la condițiile secolului al XX-lea concepțiile și ideile referitoare la apărarea patriei de către masele largi populare, Partidul Comunist Român le-a dat un conținut nou, marxist-leninist. Trebuie subliniat faptul că și în acest domeniu P.C.R. a pornit de la tezele fundamentale ale clasicilor marxism-leninismului referitoare la lupta întregului popor. Partidul comunist a avut tot timpul în vedere teza lui Marx potrivit căreia „un popor care vrea să-și cucerească independența nu trebuie să se rezume la mijloacele obișnuite de ducere a războiului. Răscoală de masă, război revoluționar, guerilă pretutindeni — iată singurul mod în care un popor mic poate s-o scoată la capăt cu un popor mare și o armată mai slabă este în stare să țină piept unei armate mai puternice și mai bine organizate”³. Abordînd problemele luptei întregului popor în condițiile imperialismului, V. I. Lenin arăta: „Înființarea miliției muncitorești... este o măsură de o importanță deosebită — se poate spune fără exagerare: uriașă, hotărîtoare — atît practică cît și principială... În momente revoluționare, înarmarea generală a poporului este o necesitate imperioasă. A spune că din moment ce există o armată revoluționară este de prisos să înarmezi proletariatul sau a invoca «lipsa» de arme ar fi o înșelăciune, un subterfugiu, o minciună”⁴. V. I. Lenin sublinia că este necesar să se treacă imediat la organizarea unei miliții, în cadrul căreia întregul popor, fără excepție, să învețe mînuirea armelor, „chiar dacă acestea «nu ajung» pentru toată lumea; căci nu este deloc obligatoriu ca poporul să dispună de atîtea arme încît fiecare să aibă în permanență arma lui. Întregul popor trebuie să învețe mînuirea armelor și să facă parte din miliție...”⁵.

Pornind de la tezele marxist-leniniste, Partidul Comunist Român s-a preocupat permanent de problemele luptei întregului popor împotriva

² N. Bălcescu, *Opere*, vol. 2, Editura Academiei R.P.R., București, 1953, p. 25.

³ K. Marx, F. Engels, *Opere*, vol. 6, Editura politică, București, 1959, p. 429.

⁴ V. I. Lenin, *Opere complete*, vol. 31, Editura politică, București, 1964, p. 290—291.

⁵ *Ibidem*, p. 291.

cotropitorilor străini, acordându-le o importanță deosebită și căutînd să le dea o rezolvare justă și concretă, corespunzător cu realitățile din România. Astfel, încă în documentele Congresului I al P.C.R. din mai 1921 au fost formulate unele idei esențiale în această privință. În Programul Partidului Comunist Român a fost înscrisă teza desființării armatei burgheze și constituirii unei armate a poporului, compusă din oameni ai muncii. În documentul amintit, într-un capitol special intitulat *Armata și miliția națională*, se sublinia : „Una din condițiile cele mai de căpetenie ale triumfului revoluției sociale este de a dezarma burghezia și de a înarma clasele revoluționare. Armele trebuie să fie în mâinile poporului, ale lucrătorilor și claselor sărace.

Clasele revoluționare își însușesc cu mîna armată puterea statului, înfrîngînd rezistența burgheziei interne și externe, consolidînd, astfel, stăpînirea și izbînda definitivă a socialismului.

Miliția națională este organizată pe baza următoarelor principii : înarmarea tuturor lucrătorilor și țăranilor săraci, a întregii populații sărace în stare să poarte armele armatei roșii ca element activ al miliției, pentru apărarea permanentă a revoluției împotriva contrarevoluționarilor...“. Printre sarcinile concrete privind pregătirea militară a maselor figurau „instrucția militară periodică a milițiilor, instrucția militară a tineretului combinată cu educația fizică în școală“⁶.

Punînd problema înarmării muncitorilor și țăranilor, a întregii populații sărace, deci, practic, a marii majorități a poporului, P.C.R. considera că clasele exploatatoare nu trebuiau să aibă acces la arme, deoarece acestea erau oricînd gata să le folosească împotriva maselor și chiar să pactizeze cu invadatorii străini. Problema înarmării maselor era abordată de comuniști în mod just, prin prisma luptei de clasă.

Problemele apărării independenței și suveranității naționale, a integrității țării au constituit un comandament fundamental al întregii activități a P.C.R. din primii săi ani de existență.

Această concepție decurge în mod firesc din natura partidului de tip nou, din sarcinile sale fundamentale. Orînduirea socialistă nu se construiește în mod abstract, ci practic. Pentru aceasta trebuie să existe patrie, să existe granițe sigure, în cadrul cărora să se poată făuri noua societate. De asemenea, pentru ca lupta partidului de tip nou în vederea transformării societății să fie încununată de succes se impun cu necesitate independența și suveranitatea patriei în care acționează partidul respectiv, altfel doctrina despre construirea socialismului rămîne fără conținut, fără suport material.

Toemai de aceea P.C.R. nu putea, în mod obiectiv, să nu pună pe primul plan, încă din primii ani de existență, problema apărării independenței și suveranității naționale, a granițelor în interiorul cărora să desfășoare activitate concretă pentru sfărîmarea vechii orînduiri și construirea societății socialiste.

În această problemă există și o experiență pozitivă moștenită de la mișcarea socialistă din țara noastră. Este știut că socialiștii români au luptat efectiv pentru făurirea statului național unitar român în 1918, iar la Conferința mișcării socialiste din România din 25—26 mai 1919 s-au

⁶ „Socialismul“ din 7 mai 1921.

pronunțat pentru acțiuni în vederea consolidării lui, condamnând vehement politica marilor puteri imperialiste de anexare a unor teritorii străine.

În anii 1918—1921, partidul clasei muncitoare din România a militat pentru realizarea unității muncitorești prin făurirea unui partid marxist-leninist pe întreaga țară. *P.C.R. a fost primul și singurul partid politic din România anilor de după primul război mondial care s-a constituit ca partid unic al întregii clase muncitoare din țara noastră.*

În unele momente ale activității sale, datorită atît lipsei unei analize aprofundate a istoriei poporului român, a dezvoltării economice-sociale și a raportului de forțe din țara noastră, cît și însușirii mecanice a unor teze elaborate în afară, ca urmare a practicilor Cominternului, în cadrul partidului au existat unele lipsuri și greșeli care au îngreunat activitatea P.C.R. de mobilizare a întregului popor în vederea apărării independenței și suveranității naționale, a integrității teritoriale a patriei. În munca de zi cu zi a comuniștilor, aceste aprecieri nu au fost însă niciodată susținute. Ancorat adînc în realitățile din țara noastră, atașat profund poporului, de soarta căruia își legase propria sa soartă, Partidul Comunist Român n-a putut fi abătut de la preocuparea sa firească de a conduce masele largi populare la lupta pentru apărarea independenței și suveranității țării, împotriva pericolului unui nou război imperialist. Rezoluția plenarei C.C. al P.C.R. și a Comisiei centrale de control din iulie 1925 subliniază necesitatea intensificării cunoașterii de către comuniști și masele largi populare a trecutului glorios de luptă comună a poporului român și a naționalităților conlocuitoare pentru dreptate socială și națională și folosirea acestor tradiții în acțiunea de apărare a independenței și suveranității naționale, a integrității teritoriale a țării.

În situația complexă de după criza economică din 1929—1933, Partidul Comunist Român are meritul de a fi înțeles de la început încotro se îndreptau evenimentele interne și internaționale, de a fi întrevăzut consecințele lor nefaste și de a fi indicat soluțiile și mijloacele posibile pentru a fi evitate. Linia politică a P.C.R. consta în mobilizarea masivă a maselor, a tuturor forțelor democratice și patriotice din țară pentru a bara calea fascismului și a salvagarda interesele naționale ale poporului român.

Lupta comuniștilor pentru apărarea independenței și suveranității naționale, a integrității teritoriale a țării noastre a cunoscut o deosebită intensitate după instaurarea hitlerismului în Germania.

Ideile principale ale concepției generale a partidului, modul de acțiune al comuniștilor pentru ridicarea maselor populare, inclusiv a militarilor, la luptă în vederea apărării independenței naționale amenințate de fascism au fost expuse într-o serie de documente ale P.C.R. din acești ani. În circulara C.C. al P.C.R. din martie 1934 se arăta că la orizont a apărut spectrul unui nou război mondial „pentru supremația piețelor de desfacere, a mărilor, a zonelor de influență economică și pentru revizuirea tratatului de la Versailles, adică pentru o nouă împărțire a globului pămîntesc”. În circulară se arăta că, pe lîngă munca în celelalte domenii, „grija noastră de căpetenie mai trebuie să fie și munca revoluționară în armată”. Pe această linie, circulara stabilea: obligativitatea comuniștilor de a se prezenta la unități pentru a-și satisface

stagiul militar; necesitatea de a desfășura munca în unitate în mod conspirativ, cu mare prudență; prin comportarea lor zilnică, membrii de partid să capete încrederea soldaților; să nu evite școala de gradati, din contră, să se preocupe de a o urma etc.⁷ În felul acesta, P.C.R. viza sporirea capacității de luptă a unităților militare în vederea apărării independenței patriei.

O covârșitoare influență pe linia mobilizării oamenilor muncii și a militarilor la lupta pentru apărarea independenței naționale și integrității teritoriale a țării a avut poziția de înalt patriotism și internaționalism a P.C.R., concretizată în condamnarea actelor de agresiune ale Germaniei hitleriste și Italiei fasciste, în dezvăluirea pericolului care plana asupra României. În octombrie 1935, adresându-se întregului popor român, partidul comunist declara: „Noi, comuniștii, care iubim fierbinte poporul nostru, pentru a cărui pline, pentru a cărui libertate, pentru a cărui cultură luptăm fără preget și pentru care știm să dăm jertfele cele mai grele, știm să înfruntăm temnița, știm să cădem sub gloanțele stăpînirii... Noi, comuniștii, știm să stăm în fruntea mișcării pentru apărarea neatîrnării poporului nostru... Noi, comuniștii, chemăm la luptă toate puterile vii ale neamului împotriva forțelor distructive ale fascismului asasin”⁸.

Hotărîrea fermă de a apăra cu orice sacrificiu și prin orice mijloace integritatea teritorială a țării și independența ei națională a fost clar exprimată și în chemarea din 1 noiembrie 1935 a C.C. al P.C.R. către Comitetul Executiv al P.S.D. pentru realizarea Frontului Unic Muncitoresc, în care se arăta: „Noi, comuniștii, sîntem gata să apărăm cu arma în mînă independența României dacă țara noastră va fi silită să ducă un război național de apărare contra imperialismului fascist”⁹.

Pe linia unirii acțiunilor oamenilor muncii cu ale armatei într-o luptă a întregului popor, începînd din anul 1935 P.C.R. a intensificat munca în rîndul cadrelor militare; se face distincție între ofițerii reacționari și acei ofițeri — îndeosebi grade inferioare — care aveau vederi mai democratice. Drept urmare, în documentele de partid apar chemări adresate și ofițerilor, iar comuniștii sînt îndemnați să ducă activitate în rîndurile acestora.

Înrăutățirea situației internaționale, amenințarea directă a integrității României de către statele revizioniste și creșterea pericolului intern prin activizarea organizațiilor fasciste și profasciste au determinat partidul comunist să-și sporească activitatea politică în rîndurile maselor largi populare, militarilor și ale cadrelor de comandă.

În acele condiții, cînd se punea în mod stringent problema apărării independenței țării, partidul comunist arăta că „numai poporul muncitor organizat în F.P.A. [Frontul popular antifascist] poate, prin lupta lui hotărîtă..., să zdrobească mișcările fasciste și să apere cu toată hotărîrea independența țării contra atacurilor statelor imperialiste fasciste”¹⁰. Numai în felul acesta concepea P.C.R. să abordeze problema apărării ființei

⁷ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, mapa 108/1934.

⁸ Arhiva Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. (în continuare A.I.S.I.S.P.), cota A XIX—23, inv. nr. 812

⁹ *Ibid.*

¹⁰ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, mapa nr. 277/1935, fila 7.

naționale a poporului român, prin lupta hotărâtă a întregii națiuni, printr-o îmbinare organică a obiectivelor sociale cu cele naționale, pentru pătrunderea în mase și lărgirea sferei de cuprindere a celor ce trebuiau să participe la marea și greaua luptă pe care o avea de dus poporul român pentru existența sa națională.

În ianuarie 1936, C.C. al P.C.R., adresându-se tuturor forțelor antifasciste din țară, a atras atenția asupra pericolului iminent care plana asupra poporului român din partea statelor fasciste și le-a propus acțiuni comune de luptă pentru înlăturarea acestei amenințări. „Pericole grave amenință națiunea — sublinia P.C.R. — ...Independența poporului român este amenințată de statele din blocul fascist central european, zis bloc revizionist, format sub hegemonia imperialismului german, care se înarmează în goană nemaivăzută pentru cotropirea în primul rînd a orientului european. Încercuirea României este un fapt¹¹. În continuare, C.C. al P.C.R. preciza că dacă „banda hitleristo-horthistă crede că prin agenții săi, fasciștii români, va slăbi rezistența poporului față de planurile imperialiste se înșală amarnic. Poporul român își va mobiliza toate slăvitele sale tradiții de luptă pentru independență și libertate și în frunte cu proletariatul său va sări la arme pentru a respinge pe cotropitorii imperialiști de sub semnul crucii încîrligite hitleriste și al coroanei habsburgice horthiste și a-și apăra existența. Forțele poporului vor lovi fără milă pe acei trădători de neam care s-au făcut uneltele dușmanilor națiunii¹². Partidul comunist dădea alarma arătînd că „națiunea e în pericol să-și piardă și independența, și libertatea, și existența. Ea trebuie să ridice steagul luptei pentru propria sa ființă. Un imens front antifascist al poporului trebuie să se formeze. Frontul popular este salvarea... Frontul popular antifascist va putea repede să respingă atacul nerușinat și sîngeros al reacțiunii și să dovedească practic că poporul român nu va tolera readucerea șerbiei și a robiei¹².

Indicații de mare însemnătate în vederea organizării luptei întregului popor, pentru stăvilirea expansiunii fasciste și apărarea dezideratelor majore ale României a dat plenara a V-a lărgită a C.C. al P.C.R. din august 1936. În documentele plenarei se arăta că problema apărării în caz de război constă, în primul rînd, în organizarea rezistenței poporului român și întărirea capacității sale de apărare. Acestea erau indicații de mare însemnătate teoretică și practică, pe linia îmbinării unitare a luptei poporului înarmat cu armata permanentă, a cărei capacitate de luptă trebuia sporită prin toate mijloacele.

Plenara din august 1936 a evidențiat un aspect de importanță esențială privind ridicarea poporului român la luptă și întărirea capacității lui de rezistență împotriva fascismului, legînd-o de necesitatea acordării de drepturi și libertăți democratice maselor largi de oameni ai muncii, de satisfacerea nevoilor lor legitime, fără de care orice măsuri luate pe linia antrenării poporului la luptă puteau rămîne ineficace.

Era o îmbinare armonioasă, dialectică a problemelor sociale cu sarcinile ce reveneau poporului român pentru apărarea destinului țării, o interdependență indisolubilă și o condiționare organică între satisfac-

¹¹ A.I.S.I.S.P., cota Ab XX—5, inv. nr. 958.

¹² *Ibid.*

cerea drepturilor legitime ale maselor și ridicarea lor la luptă pentru apărarea independenței și suveranității țării.

Concomitent, P.C.R. a desfășurat o intensă activitate pentru a mobiliza la luptă împotriva expansiunii hitleriste toate forțele sociale și grupările politice din România interesate în apărarea ființei naționale. Astfel, în numărul 1 din august-septembrie 1936 al revistei „Lupta de clasă” a apărut o chemare adresată tuturor partidelor și organizațiilor de masă, vîrstnicilor, tinerilor și femeilor, tuturor cetățenilor „care vor să apere pacea, libertatea și independența țării de atacurile lui Hitler și aliaților lui, să înceapă în comun organizarea de adunări și demonstrații populare contra atacului fascist, ...pentru apărarea păcii”¹³. De asemenea, a fost lansat un manifest intitulat *Pacea trebuie apărată, pacea trebuie salvată!*, care cerea tuturor forțelor sociale și politice democratice să acționeze în mod ferm pentru a dejuca planurile războinice ale statelor fasciste. În manifest se arăta că „forțele întunecate ale Europei stau la pîndă și din țările în care războiul este preamărit și transformat într-o virtute se așteaptă sîngerosul atac de mîine. În contra Ligii Națiunilor — care împreună cu Franța, Anglia, Uniunea Sovietică, Mica Înțelegere și Înțelegerea Balcanică organizează pacea și strînge împrejurul ei aceste țări care refuză nebunia războiului — ei au organizat Liga împotriva națiunilor. Revizuirea tratatelor... le este cuvîntul de ordine. Distrugerea tratatelor de pace și cuceriri teritoriale în trupul țărilor mărginașe le este scopul final”. În manifest se lua atitudine fermă în favoarea apărării granițelor țării și se demascau încercările statelor revizioniste de anexare a unor teritorii românești: „Revizionism înseamnă însă ciuntirea hotarelor țării noastre, înseamnă subjugarea și îmbucătățirea națiunii. Acest lucru nu trebuie să se întîmple. El trebuie împiedicat. De aceea, dușmanii păcii sînt dușmanii României, iar apărarea păcii și apărarea hotarelor României împotriva revizionismului războinic este porunca ceasului de față. Apărînd pacea, apărăm însăși ființa neamului și hotarele țării”¹⁴.

Instaurarea dictaturii regale, în februarie 1938, care a restrîns simțitor libertățile democratice și a înăsprit teroarea împotriva comuniștilor și luptătorilor antifasciști, pe de o parte, și intensificarea agresiunii Germaniei hitleriste, care în martie 1938 a anexat Austria și a intensificat presiunile asupra Cehoslovaciei și a altor țări, amenințînd direct România, pe de altă parte, au pus în fața Partidului Comunist Român noi și complexe sarcini.

Analiza situației interne și internaționale a dus partidul comunist la concluzia, pe deplin întemeiată, că singura cale pentru salvagardarea României era cea a luptei hotărîte a întregului popor român împotriva expansiunii nazismului, pentru apărarea cu arma în mînă a patriei. În acest scop, partidul comunist, prin intermediul presei ilegale și legale, al foilor volante, a subliniat că muncitorimea va fi în primele rînduri ale luptei pentru apărarea hotarelor țării. „Ne cheamă la luptă sîngele lui Doja, Horia și Tudor Vladimirescu — glăsuia vibrantul manifest al C.C. al P.C.R. din ianuarie 1938. Ne cheamă la luptă dragostea de țară, pe

¹³ „Lupta de clasă” nr. 1, august-septembrie 1936, p. 2—3.

¹⁴ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 25, dosarul nr. 4 201, fila 112.

care nu vrem s-o vedem sfișiată și cotropită, dragostea de acest popor pe care nu vrem să-l vedem îngenunchiat și rob”. Condamnând războiul de jaf și cotropire, partidul comunist își exprima atașamentul cu lupta pentru apărarea armată a patriei, deoarece „rezistența armată a poporului, în caz de agresiune, e legitimă și ea (muncitorimea română — *n.n.*) va merge în primele rînduri ale bătăliei”¹⁵.

În același timp, conștient de gravitatea evenimentelor ce aveau loc pe plan internațional și care periclita pacea, partidul comunist a subliniat necesitatea adoptării din timp a unor măsuri concrete pe linia întăririi capacității de apărare a țării. Astfel, platforma elaborată de P.C.R. în iunie 1938, adresată tuturor partidelor și organizațiilor democratice, tuturor cetățenilor iubitori de democrație, progres și pace prevedea pregătirea temeinică și efectivă a apărării țării „prin înarmarea tehnică și sufletească contra primejdiei agresiunii fasciste”¹⁶. Pentru ca masele să participe activ și eficient la apărarea hotarelor țării, Partidul Comunist Român a subliniat că era necesară crearea „tuturor posibilităților” pentru ca ele să-și însușească „mînuirea armelor și cunoștințe asupra artei militare”¹⁷. În fața pericolului fascist care plana amenințător asupra ființei naționale a poporului român, P.C.R. a văzut necesitatea pregătirii și instruirii militare a maselor, înarmării lor pentru ca în caz de nevoie să fie capabile ca împreună cu armata permanentă să poată înlătura pericolul fascist ce viza independența României.

În ianuarie 1939, C.C. al P.C.R. a adresat organelor de partid locale instrucțiuni cu privire la activitatea comuniștilor în rîndurile tineretului, prin care recomanda ca în unitățile unde se desfășoară pregătirea premilitară tineretul să fie educat în spirit democratic, al devotamentului față de independența națională a țării¹⁸. De asemenea, plenara C.C. al P.C.R. din februarie 1939, făcînd o analiză temeinică a situației partidului, a împrejurărilor deosebit de grave în care se găsea România, a hotărît intensificarea muncii politice în rîndul maselor largi populare, printre recruți, soldați activi și tineret¹⁹.

În martie 1939, cînd armata hitleristă a invadat Cehoslovacia, apropiindu-se agresiv de granițele țării, amenințînd existența României, C.C. al P.C.R. „a dat imediat alarma de mobilizare a maselor celor mai largi contra agresorilor fasciști, declarînd că comuniștii vor lupta cu arma în mînă pentru apărarea independenței naționale”²⁰. În același timp, C.C. al P.C.R. a ținut o ședință plenară care a hotărît să atragă atenția întregii țări asupra pericolului unei imediate agresiuni fasciste și participarea activă a membrilor de partid la concentrările de trupe, unde să lupte pentru întărirea forței politice și morale a armatei, contra Germaniei hitleriste și a statelor revizioniste. Partidul comunist a subliniat în același timp că „războiul poporului român pentru apărarea independenței și granițelor țării, contra agresiunii fasciste era un război drept”²¹.

¹⁵ *Loc. cit.*, fondul nr. 95, dosarul nr. 5 283, fila 216.

¹⁶ A.I.S.I.S.P., cota Ab. XXII—9, inv. nr. 1 011.

¹⁷ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 95, dosarul nr. 52; A.I.S.I.S.P. cota Ab. XXII—13, inv. nr. 1 015.

¹⁸ *Loc. cit.*, fondul nr. 1, dosarul nr. 9, fila 5.

¹⁹ *Loc. cit.*, dosarul nr. 219, fila 398.

²⁰ „Lupta de clasă”, anul XX, nr. 6, din august 1939.

²¹ *Ibid.*

Pornind de la această concluzie justă, P.C.R. a chemat masele să se unească într-un front patriotic unic, capabil să stăvilească expansiunea statelor fasciste și la care să participe toate „forțele real patriotice“, pe baza următoarelor puncte de program : apărarea hotarelor României și a independenței ei ; încadrarea țării în sistemul de alianțe asupra căruia se purtau tratative între Franța, Anglia și Uniunea Sovietică, cu respingerea oricărui compromis față de Germania hitleristă, precum și a pactului germano-român încheiat la 23 martie 1939 ²².

Totodată, la 17 martie 1939 P.C.R. a adresat un apel vibrant întregului popor să se ridice la luptă pentru apărarea patriei. „Trupele de asalt ale lui Hitler — se spunea în apel — au invadat Cehoslovacia și se găsesc la granița țării noastre. Întreg poporul să se pună în stare de alarmă !... Partidul Comunist din România dă alarma ! Să fie pregătit de luptă întreg poporul român !... pentru apărarea țării împotriva coto-pitorilor fasciști. Hitler vrea să ne răpească griul, petrolul și teritoriul. El vrea să ne arunce în robie... Ridicați-vă la luptă, pentru a împiedica orice capitulare. Să fie arestați toți agenții lui Hitler din țara noastră. Să fie alungați din guvern, din armată și din întreg aparatul de stat toți fasciștii și capitulanții. Fiți în gardă, să nu aveți soarta popoarelor din Austria și Cehoslovacia. P.C.R. declară : comuniștii vor lupta cu arma în mână în primele rinduri. Uniți-vă cu toții într-un singur front puternic contra lui Hitler și aliaților săi revizionști“ ²³.

Plenara a VI-a a C.C. al P.C.R. din iunie 1939, analizând situația internațională, a arătat că „primejdia dezmembrării și ocupării României de către Germania fascistă și statele revizioniste a crescut enorm în urma ocupării Cehoslovaciei, Albaniei, Memelului, în urma aderării Ungariei la pactul anticomintern și a creșterii influenței fascismului german în Bulgaria și Iugoslavia“ ²⁴. Plenara a chemat întregul popor român să fie vigilent și gata de luptă pentru a da riposta cuvenită agresorilor, indicînd totodată măsurile concrete ce trebuie luate pentru pregătirea de luptă a populației, curățirea aparatului de stat și a armatei de elementele fasciste și capitularde, interzicerea propagandei desfășurate de fasciști, instruirea poporului în mînuirea armelor în vederea apărării țării împotriva agresiunii fasciste ²⁵.

În această perioadă deosebit de grea pentru România, organizațiile de partid, pe baza hotărîrilor luate de C.C. al P.C.R., au primit instrucțiuni să intensifice activitatea de masă pentru pregătirea poporului român în vederea unei rezistențe armate, iar comuniștilor li s-au dat sarcini ca la decretarea mobilizării să se prezinte la unitățile militare pentru a fi gata să-și facă datoria față de patrie. În acest sens, o notă informativă din aprilie 1939 menționa că P.C.R., „plecînd de la considerația că numai apărîndu-se integritatea teritoriului și independența țării se pot dobîndi libertăți democratice și revendicările muncitorești, a dat instrucțiuni membrilor să îndeplinească efectiv serviciul militar

²² Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 160, fila 62.

²³ A.I.S.I.S.P., cota A XXIII—9, inv. nr. 1 030.

²⁴ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 164, *Rezoluția plenarei a VI-a a C.C. al P.C.R. din iunie 1939.*

²⁵ *Ibid.*

și să nu uzeze de mijloace prin care s-ar putea sustrage“²⁶. Totodată, C.C. al P.C.R. a cerut tuturor membrilor de partid ce urmau a fi concentrați ca „odată ajunși la unitate să intre cât mai neîntârziat în legătură cu organizațiile comuniste din unitățile respective și să informeze Comitetul asupra situației de pe zonă“²⁷.

Modul în care comuniștii au îndeplinit aceste sarcini se desprinde din documentele vremii. Astfel, raportul Secretariatului Comitetului teritorial al P.C.R. din Ardeal și Banat, prezentat în ședința din aprilie 1939, scoțind în evidență „atitudinea eroică a majorității absolute a organizațiilor de partid și membrilor de partid față de evenimente“, preciza că în timpul mobilizării din martie 1939 comuniștii, „imediat, cu cea mai mare disciplină, au îndeplinit ordinea de mobilizare. Între soldați au dus cu succes linia partidului, în ce privește rezistența, pentru apărarea independenței României“. Mai departe, plecând de la faptul că trupele hitleriste erau la granița țării, iar Ungaria horthistă mobilizase forțe numeroase la hotarele cu România, raportul arăta că „organizarea luptei de apărare contra fascismului agresor este una din sarcinile noastre cele mai importante“ și că în acest scop trebuiau mobilizate și masele muncitoare ale naționalităților conlocuitoare pentru ca, „mină în mină cu poporul român, să respingă bandele fasciste, revizioniste, care vor să năvălească asupra hotarelor României“²⁸.

De asemenea, la 19 martie 1939, a avut loc la București o ședință a muncitorilor metalurgiști, la care a luat parte și militantul comunist Constantin David. Dînd glas sentimentelor lor profund patriotice, cei care au luat cuvîntul au arătat că sînt „gata să se ducă la graniță la Sighet pentru ca să rupă capul lui Hitler acolo, la granița țării românești“²⁹.

Comuniștii au desfășurat în rîndurile maselor și militarilor o vie activitate de propagandă. În locurile de adunare din întreprinderi, instituții, sate, unități militare etc. au fost răspîndite manifeste care demascau agresiunea hitleristă ce amenința independența națională a României³⁰. Totodată au fost lansate o serie de lozinci menite să mobilizeze cele mai largi forțe sociale din țară la lupta pentru apărarea hotarelor țării (*La luptă contra cotorpitorului hitlerist ! ; Nici un petec de pămînt agresorilor ! ; Împotriva revizionismului !*)³¹.

Analizînd modul în care s-a desfășurat acțiunea de mobilizare și felul cum au răspuns masele la chemarea de luptă împotriva pericolului agresiunii hitleriste, articolul *Ce au dovedit concentrările?* din ziarul „Scînteia“ sublinia : „Vestea unui atac al Germaniei hitleriste și al Ungariei horthiste asupra hotarelor țării s-a împrăștiat în mod fulgător peste întreaga țară... Masele de muncitori, țărani, meșteșugari și intelectuali au răspuns cu un elan admirabil la datoria de a apăra țara contra cotorpitorilor fasciști... De la un capăt la altul al țării, din orașe și sate au pornit mase, fără deosebire de naționalitate, pentru a respinge

²⁶ Loc. cit., dosarul nr. 227, fila 327.

²⁷ Arhiva M.F.A.-M.St.M., dosarul nr. 393/98, fila 4.

²⁸ A.I.S.I.S.P., cota A XXIII—28, inv. nr. 1 600.

²⁹ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 5, dosarul nr. 822, filele 136—138.

³⁰ Loc. cit., dosarul nr. 227, fila 295.

³¹ Loc. cit., fondul nr. 1, dosarul nr. 168, inv. nr. 8, fila 27.

cu arma în mână atacul pregătit de hoardele fasciste. În multe regimente spiritul de înfrățire între frați de armă de diferite naționalități întărise formidabil entuziasmul și convingerea în datoria și capacitatea de a lupta împotriva agresiunii³².

Declanșarea celui de-al doilea război mondial de către statele fasciste a confirmat previziunile P.C.R. în privința pericolului potențial pe care-l reprezenta, pentru pacea lumii, existența fascismului. Deși în mișcarea muncitorească internațională, datorită indicațiilor date de Comintern, care diminuau pericolul pe care-l prezentau statele fasciste, se crease o anumită confuzie, totuși P.C.R. nu a încetat să demaște cu vehemență politica agresivă dusă de acestea și a rămas „pe poziția că pericolul principal este totuși Germania hitleristă”³³. Totodată, P.C.R. a arătat încă de la începutul conflictului „că este vorba de un război imperialist pentru o nouă împărțire a lumii, dar... acest război are și un caracter specific antifascist, adică contra fascismului german agresor”³⁴.

Începînd din toamna anului 1939 și mai ales din primăvara anului 1940, condițiile în care P.C.R. era obligat să activeze s-au înrăutățit. Cu toate acestea, numeroase documente de arhivă atestă faptul că și în aceste condiții grele comuniștii au continuat să activeze în vederea ridicării poporului român, inclusiv a armatei, la lupta pentru apărarea independenței sale naționale.

În vara anului 1940, cînd România, care se găsea singură, fără nici un sprijin din afară, părăsită de toate puterile Europei, a fost nevoită să accepte condițiile nedrepte ale dictatului fascist de la Viena, prin care partea de nord a Transilvaniei, locuită în marea majoritate de români, a fost răpită și predată Ungariei horthiste, Partidul Comunist Român s-a aflat în fruntea maselor populare ce s-au ridicat cu fermitate împotriva dictatului, hotărîte să lupte cu arma în mână pentru apărarea integrității teritoriale a țării. La București, Constanța, Cluj, Brașov, Sibiu, Timișoara, Arad, Baia Mare, Turda, Sebeș, Cîmpia Turzii, Bacău și în numeroase alte orașe s-a dezlănțuit un puternic val de ostilitate împotriva Germaniei hitleriste, a Italiei fasciste și a Ungariei horthiste. „Jos dictatul de la Viena”, „Nici un petec de pămînt cedat”, „Vrem dreptate” au fost lozincile sub care au avut loc mari demonstrații populare, la care au participat sute de mii de cetățeni.

În perioada dictaturii militare-fasciste, partidul comunist, exponent al intereselor naționale ale întregului popor, dînd glas frămîntărilor și aspirațiilor uriașei majorități a populației țării, a organizat rezistența antifascistă și lupta maselor pentru răsturnarea regimului antonescian, ieșirea din războiul purtat alături de Germania și alăturarea României la coaliția forțelor antihitleriste.

În Platforma-program din septembrie 1941, în documentul *Pierea sau salvarea poporului român* din ianuarie 1942 și în multe alte materiale, partidul comunist a adresat întregului popor chemarea de a lupta pentru încetarea războiului antisovietic, pentru răsturnarea regimului fascist al lui Antonescu și alungarea din țară a hitleriștilor, pentru recu-

³² „Scînteia”, anul IX, nr. 20, din 1 iunie 1939.

³³ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 165.

³⁴ *Ibid.*

cerirea libertății și independenței României și anularea dictatului de la Viena. Acestea erau probleme vitale pentru însăși soarta poporului român.

Trăsătura caracteristică a eforturilor Partidului Comunist Român din acei ani sumbri a constituit-o politica sa de unire a tuturor forțelor care își manifestau adversitatea față de dictatura militară-fascistă.

Răsturnarea guvernului dictaturii militare-fasciste, ieșirea din războiul hitlerist apăreau în fața maselor populare, a cercurilor largi ale opiniei publice ca o necesitate arzătoare, vitală pentru însăși existența națională, pentru salvagardarea intereselor supreme ale întregului popor, pentru dezvoltarea viitoare a societății noastre. Înfăptuirea actului istoric de la 23 August a fost astfel expresia voinței întregului popor, rezultatul coalizării celor mai largi forțe sociale, politice și militare, în rîndul cărora clasa muncitoare și partidul său comunist au avut rolul conducător.

Reorganizarea mișcării sindicale din România (1918—1921)

N. G. MUNTEANU

Mișcarea sindicală din țara noastră, a cărei activitate fusese întreruptă prin legile de război din 1916 (în Moldova și Muntenia) și 1914 (în Ardeal și Banat), și-a refăcut organizațiile în cursul anului 1918 încă în plin război, atît pe teritoriul rămas liber (Moldova) cît și pe cel aflat sub ocupația trupelor germane și austro-ungare. Ea a luat un mare avînt, a cunoscut o creștere masivă, cantitativă și cu trăsături calitative noi, după ce, la 1 decembrie 1918, se realizase unul dintre dezideratele fundamentale ale poporului nostru : desăvîrșirea procesului de făurire a statului național unitar român. Nota dominantă, cu urmări dintre cele mai importante pentru mișcarea sindicală, a fost întregirea și contopirea proletariatului de pe întreg cuprinsul țării nefiresc despărțit, într-o clasă pentru totdeauna unită în cadrul aceleiași teritoriu statal. După unire, toate centrele industriale, transporturile, comerțul, schimbul au devenit factori ai aceleiași piețe — piața românească ¹.

Crescut numericeste prin însuși actul unirii, proletariatul s-a dezvoltat rapid în anii imediat următori, favorizat și de alți factori, precum : relativa lărgire a acțiunii de orientare a economiei naționale spre industrie, necesitățile evidente de a consolida pe baze economice moderne statul unitar, de a-i întări capacitatea de apărare a integrității și independenței, cerințe care animau masele populare interesate în progresul general al țării. Astfel, potrivit datelor statistice ale vremii și unor aprecieri ulterioare ², între 1918 și 1920 numărul muncitorilor industriali s-a ridicat la aproape 720 000. Dintre aceștia 370 000 lucrau în industria prelucrătoare, 60 000 în cea extractivă, 90 000 în transporturi (feroviare, rutiere și pe apă), 200 000 în industria forestieră. Acestor lucrători li se adăugau tipografii, salariații publici, precum și lucrătorii din cele 56 000 de ateliere care alcătuiau industria mică și mijlocie, acestora alăturîndu-li-se mecanicii și hramalii de la cele aproape 5 000 de „mori țărănești“ care foloseau forță motrice și salariați ³.

¹ Vezi, pe larg, *Crearea Partidului Comunist Român (mai 1921)*, Editura științifică, București, 1971.

² *Greva generală din România — 1920*, Editura politică, București, 1970, p. 30.

³ „Anale statistice și economice“, anul I, nr. 3, martie 1918, p. 5.

România postbelică nu dispunea în anii 1918—1921, consecință a dezvoltării anevoioase pe linie capitalistă, decît de relativ puține întreprinderi mici, care foloseau de la 1 la 5 salariați și chiar fără salariați, în care patronul realiza producția cu cîțiva ucenici⁴. Activitatea de mobilizare și organizare a proletarilor din zeci și sute de întreprinderi mici și mijlocii era mult mai anevoioasă decît aceea care se putea desfășura în marile fabrici și uzine. Cu toate acestea, mișcarea sindicală a înregistrat o dezvoltare fără precedent, rezultat al receptivității proletariatului român la organizare, la disciplină și la luptă.

Resorturile care au împins muncitorimea la un impetuos proces de organizare sînt deopotrivă de ordin economic și politic; asupra ei acționau în primul rînd conștiința de sine, dorința de a-și lua soarta în propriile mîini. Ziarul „Socialismul“ din 9 noiembrie 1919 scria: „Sărăcia, lipsa și mizeria au împins către organizațiile sindicale mii și mii de muncitori, iar alte mii au urmat acestora din convingerea că numai mișcarea socialistă și sindicală va schimba radical actuala stare de lucruri“.

Partidul clasei muncitoare și-a afirmat deschis idealul socialist de îndată ce organul său conducător central, Comitetul Executiv (provizoriu), și-a reînceput activitatea în capitala țării, în noiembrie 1918, cînd a reapărut și ziarul „Socialismul“.

Mișcarea sindicală a înregistrat atît o creștere cantitativă cît și una calitativă. Raportul cantitativ se exprimă în creșterea numărului membrilor de sindicat de la aproximativ 30 000 în 1914 (în întreaga țară, inclusiv Transilvania) la peste 250 000 în 1920, ceea ce înseamnă că în acest an peste 50% din lucrători erau organizați. Sindicatele din anii 1918—1920 s-au manifestat cu putere ca organizații de ofensivă, de afirmare a clasei muncitoare în viața social-politică a țării.

Uriașa construcție a mișcării sindicale din anii avîntului revoluționar s-a clădit pe temelia vechilor sindicate și uniuni sindicale, proces tumultuos în cadrul căruia inițiativa a aparținut Partidului socialist, ceea ce a imprimat mișcării de organizare proletară o vigoare deosebită.

Are o semnificație politică profundă faptul că în mișcarea sindicală postbelică au reintrat în luptă, organizîndu-se în sindicate proprii împotriva legislației în vigoare, lucrătorii din întreprinderile statului — C.F.R., R.M.S., P.T.T., Arsenal, Pirotehnie etc. —, care grupau un număr mare de salariați. Acești lucrători au pășit la reorganizarea sindicatelor încă la începutul anului 1918, la Iași, în pofida legii din 1909 ce interzicea activitatea sindicală a salariaților publici și totodată a legilor de război. Recunoașterea de către organizațiile profesionale ale salariaților publici a rolului conducător al mișcării muncitorești și socialiste a evidențiat opoziția fățișă dintre cercurile guvernante și salariații aparatului administrației de stat. Întreprinderile de stat se transformau astfel în fortărețe ale luptei revoluționare. De altfel, lupta pentru dreptul la organizare în sindicate și la grevă a acestor salariați a făcut obiectul celor mai mari demonstrații și greve în anii 1919—1920.

⁴ Potrivit datelor *Recensămîntul general al populației României* (vol. XX, p. LX și LXX), în 1918 existau în România 54 144 de întreprinderi industriale.

În general, mișcarea sindicală reorganizată se caracterizează prin aceea că fabrica, atelierul, locul de muncă au devenit tot atâtea sedii ale sindicatelor și citadele ale luptei de clasă. Deși principiul organizatoric: un sindicat de breaslă pe oraș a rămas valabil, în mod practic, în fiecare fabrică sau atelier mai important, au apărut organizații sindicale. Centrul de greutate al muncii sindicale s-a mutat de la sediul din oraș în fabrică. Practica aceasta s-a dovedit dintre cele mai eficace. La demonstrații, coloanele porneau acum din incinta uzinelor, unde se convocau și adunările sindicale importante. Sindicatul constituia o forță cum nu fusese nicicând pînă atunci. Cei dintii care au simțit aceasta au fost patronii. Astfel, sindicatul l-a obligat pe patron să consulte comitetul sindical, atît în cazul angajărilor de personal cît și al concedierilor. Ziua de muncă de opt ore a devenit în fapt lege muncitorească. Repausul duminical, de asemenea. Dacă patronul încerca să se opună, fabrica lui înceta să mai producă. Greva s-a transformat într-o armă curentă, care funcționa cu maximum de eficacitate.

Principala trăsătură a sindicatelor din anii 1918—1920 — reflectare directă a avîntului revoluționar — este natura lor politică, socialistă. Aceste sindicate, care, împreună cu consiliile muncitorești *, cuprindeau majoritatea salariaților, erau animate întii de toate nu de obiective imediate, economice, ci de lozincile politice ale Partidului socialist, de țeluri politice. Ele exprimau voința neabătută a maselor muncitoare de a-și impune cu hotărîre cuvîntul în viața politică a țării, de a împiedica cercurile guvernante să reîntroneze vechile practici în administrație, de a sili partidele politice burgheze și monarhia să treacă la aplicarea reformelor sociale și politice promise (reforma agrară, sufragiul universal, dreptul la organizare și întrunire etc.) și să extindă și să aplice la scara întregii țări prevederile Rezoluției votate la Alba Iulia în istorica zi de 1 decembrie 1918.

Analiza de conținut a mișcării sindicale din anii 1918—1920 permite evidențierea faptului că aceasta a acționat, alături și sub conducerea Partidului socialist, în vederea educării, ridicării conștiinței revoluționare a maselor muncitoare. Fiind prin excelență proletară, în acțiunea ei dominînd muncitorii din marile întreprinderi, această mișcare, ce avea un puternic caracter politic, s-a înscris ca o componentă esențială a epocii de avînt revoluționar, parcurgînd procesul de clarificări politice și ideologice, care a caracterizat întreaga noastră mișcare muncitorească în această perioadă.

Caracterul dominant politic al acțiunilor mișcării sindicale s-a împletit organic cu activitatea de organizare și conducere a luptei de clasă

* Consiliile muncitorești erau organe alese de adunările tuturor salariaților dintr-o întreprindere și, ca atare, reprezentau pe toți lucrătorii din întreprinderea respectivă. Organizarea și conducerea adunărilor erau realizate de sindicat, consiliile înșeși fiind considerate organe ajutătoare în conducerea și mobilizarea muncitorilor de către Partidul socialist și sindicate. Din punct de vedere organizatoric, consiliile muncitorești erau alcătuite din delegații secțiilor sau atelierelor dintr-o întreprindere. În întreprinderile mai mici se alegea în principiu cîte un delegat la 10 salariați. În multe întreprinderi, cu deosebire în cele de stat, care, în virtutea legii Orleanu din 1909, nu recunoșteau sindicatele, consiliile muncitorești îndeplineau rolul de reprezentanți unici ai salariaților și se opuneau oricăror măsuri patronale luate fără consultarea lor prealabilă.

a muncitorimii. Sindicatele au organizat și condus cele mai furtunoase valuri greviste cunoscute în istoria țării de pînă atunci. Este evident, de asemenea, că grevele aveau și obiective economice-sociale și culturale. Folosind această armă de luptă, syndicatele au cîștigat importante reforme și măsuri pe linia îmbunătățirii condițiilor de muncă și de trai : opt ore, dreptul de grevă, dreptul la concediu plătit, repausul săptămînal etc.

Un fapt deosebit de important pentru forța combativă a clasei muncitoare este acela că imensa majoritate a organizațiilor syndicale din toate regiunile țării recunoșteau rolul coordonator și conducător al Consiliului General al Partidului socialist cu sediul la București. De altfel, la începutul anului 1919, Comisia generală a syndicatelor din România a dat mandat special secretarului acestui for de a organiza și controla întreaga mișcare sindicală⁵. De remarcat că forurile cu sediul la București avizau statutele organizațiilor din Ardeal, Banat și Bucovina spre a le imprima caracter unitar pe scara întregii țări⁶.

Terenul pe care a început reorganizarea sindicală a fost mișcarea grevistă, trăsătură caracteristică întregii țări. Muncitorimea a revendicat condiții de salarizare, de muncă și sociale corespunzătoare eforturilor făcute în cîmpul muncii, pe front sau în spatele frontului.

În Moldova, în practica mișcării revendicative, muncitorii au ales delegați care se constituiau în comitete de grevă ce aveau mandat să treacă la reorganizarea syndicatelor. Este semnificativ că inițiativa aceasta aparținea ceferiștilor, adică salariaților publici, cărora li se interzisesse prin legea Orleanu să se organizeze în syndicate. Astfel, la 17 mai 1918, peste 1 000 de ceferiști, reprezentînd atelierele și depourile C.F.R. București, Iași, Bacău, Vaslui, Pașcani, Galați, Constanța, Brăila și Turnu-Severin, concentrate în Moldova în anul 1916, s-au întrunit la Iași în adunare generală și au ales un comitet de grevă, care să conducă unitar mișcarea revendicativă pornită mai înainte. Adunarea a hotărît, totodată, ca organul ales să treacă la organizarea syndicatelor C.F.R. Syndicatul C.F.R. a jucat rolul unei *uniuni syndicale*, fiecare atelier C.F.R. avînd syndicat propriu, afiliat la syndicatul general. Uniunea C.F.R. constituită la Iași va număra, în scurt timp, 30 000 de membri⁷.

După ceferiști au urmat alte categorii de salariați, tot din întreprinderile statului : Pirotehnia și arsenalele armatei, tipografii de la Imprimeria națională, apoi au intrat în luptă metalurgiștii, sondorii, tăbăcarii de la întreprinderea „Filderman“, lucrătorii Fabricii de hîrtie Letea ș.a.⁸.

În condiții extrem de grele au început acțiunile de reorganizare a mișcării muncitorești pe teritoriul cîmpit de militariștii germani și aliații lor. La București, un număr de militanți socialiști și ai mișcării syndicale au organizat un comitet legal de luptă contra ocupanților, iar apoi

⁵ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 5, mapa 22.

⁶ *Ibid.*

⁷ „Social-democrația“, anul I, nr. 1, din 27 mai 1918 ; Arhivele statului Iași, fondul Tribunalul militar, dosarul nr. 24, fila 18 ; „Evenimentul“, anul II, nr. 16, din 24 martie 1918.

⁸ „Tribuna“, anul I, din 29 martie 1918 și 19 mai 1918 ; „Gazeta muncii“ din 2 aprilie 1918.

grupuri revoluționare ilegale, care conduceau și mișcarea revendicativă și pregăteau refacerea organizațiilor muncitorești. Încă pe la începutul anului 1917, I. C. Frimu a organizat întâlniri ale activului socialist și sindical rămas în teritoriul ocupat în scopul folosirii posibilităților legale pentru apărarea intereselor economice vitale ale muncitorimii, ale maselor populare⁹. Sub presiunea manifestărilor de nemulțumire, autoritățile ocupante au fost nevoite să recunoască și să trateze cu delegații ale salariaților, cum a fost cazul la București, Turnu-Severin, Brăila etc. Observăm că, deși în condiții diferite, atât în Moldova cât și în Muntenia cotropită mișcarea începe să se refacă aproape identic.

I. C. Frimu, care era activist al Asociației lucrătorilor „Munca”, folosește această organizație „de ajutorare” ca instrument pentru activitatea sindicală. Asupra organizării luptei în condițiile ocupației s-a discutat și la o consfătuire a membrilor Comitetului Executiv al Partidului socialist, ținută la 1 mai 1917, în București, cu participarea militanților Alecu Constantinescu, Ecaterina Arbore, Gheorghe Cristescu, Ilie Moscovici și alții¹⁰.

În Transilvania, dezvoltarea mișcării sindicale a avut loc în focul marilor demonstrații și greve din vara anului 1918, care au culminat cu greva generală a minerilor din Valea Jiului și din Banat. În acea perioadă, organizațiile muncitorești colaborau în consiliile naționale pentru înlăturarea vechilor organe administrative și represive ale imperiului austro-ungar. Ca și dincoace de munți, reorganizarea sindicală a început prin făurirea organelor conducătoare: Comisia sindicală pentru Transilvania cu sediul la Sibiu, care a coordonat, împreună cu reprezentanții C.G.S.R., constituirea uniunilor sindicale, organe conducătoare la nivelul ramurilor industriale.

În cursul anului 1919 s-au organizat aproape toate uniunile sindicale pe ramuri industriale. Cu sediul la București s-a creat Uniunea sindicatelor metalurgice (12 sindicate), a sindicatelor C.F.R. și transporturi (18 sindicate), a sindicatelor din industria pielăriei (11 sindicate), a salariaților din industria lemnului (14 sindicate), a salariaților din industria alimentației (20 sindicate), a funcționarilor particulari din industrie și comerț (6 sindicate)¹¹.

Cu sediul la Cluj, Sibiu sau Timișoara funcționau: Uniunea lucrătorilor din industria lemnului (23 sindicate), a sindicatelor minerilor și topitorilor (35 sindicate), Uniunea constructorilor (13 sindicate), a sindicatelor din industria îmbrăcăminte (26), alimentară (16), a sindicatelor metalurgiștilor (44), tipografilor (10), Uniunea C.F.R. (12), Uniunea pielarilor (26), Uniunea funcționarilor (8) ș.a.¹².

Cinci uniuni sindicale, cu peste 30 de sindicate, funcționau în Bucovina. Spre sfârșitul anului 1919 au mai fost create uniunile petroliști-

⁹ N. Petreanu, D. Baran, I. C. Frimu. *Studiu și antologie*, Editura politică, București, 1969, p. 92—94.

¹⁰ N. Huscariu, *Alexandru Constantinescu*, Editura politică, București, 1970, p. 53.

¹¹ *Raport asupra situației materiale a mișcării sindicale din România*, București, 1920.

¹² *Mișcarea sindicală din Ardeal. 1918—1920*, Editura Institutului de „Arte grafice”—Cluj [1920].

lor, cu sediul la Ploiești, a salariaților din arte grafice, a lucrătorilor de la R.M.S. Așadar, la finele anului 1919 existau în România 24 de uniuni sindicale, ce reuneau aproape 350 de sindicate.

Patronatul și reprezentanțele politice burgheze erau îngrijorate de mișcarea sindicală aflată într-un proces impetuos de creștere, mai ales datorită puternicului ei conținut politic, revoluționar. Partidul liberal, care exprima cel mai plenar poziția și interesele burgheziei, nu s-a mai putut ridica împotriva recunoașterii sindicatelor, ci a încercat să justifice teoretic existența lor, dorindu-le încadrate în normele legalității burgheze. Căutînd să contracareze intensul proces de reorganizare sindicală, burghezia a creat sindicate numite „naționale“, pentru a induce în eroare muncitorimea, căci acestea nu erau nici naționale și nici organizații muncitorești, ci un instrument creat, subvenționat și condus de Siguranța generală și de statele-majore ale marilor unități militare.

Inițiativa înjghebării acestor sindicate, pe care masele muncitoare le-au numit „galbene“*, a avut-o Partidul național-liberal în anii 1918—1919, pe cînd se afla la putere. Ministrul de interne de atunci, G. G. Mîrzescu, părintele lor spiritual, a precizat într-o amplă circulară, din februarie 1919, principala sarcină a acestora: spargerea grevelor, provocarea organizațiilor socialiste și sindicale muncitorești, pentru a avea pretexte necesare intervențiilor brutale represive ale autorităților. Încercarea diversionistă a guvernanților n-a avut sorți de izbîndă. Sindicatele „galbene“, după ce au promis demagogic că guvernul le va satisface toate revendicările, atunci cînd s-a văzut că nici guvernul și nici patronii nu erau dispuși să satisfacă cererile salariaților, chiar dacă ele erau formulate de liderii „galbeni“, au organizat ele însele greve. În iunie 1920, de pildă, „Chemarea“ publica ample reportaje cu titlul: *Desființarea sindicatelor galbene, Eșecul agenților brătienști, Trecerea în bloc a lucrătorilor naționaliști galbeni la socialiști*¹³. În lunile septembrie-octombrie 1920, sindicatele „galbene“ de la C.F.R. s-au autodizolvat, iar salariații au trecut în bloc la sindicatele muncitorești.

După ce, în 1920, guvernul Averescu face o ultimă încercare de a lichida mișcarea sindicală**, în primăvara anului următor guvernul a

* Uneori se face confuzia între sindicatele reformiste, conduse de social-democrați, și sindicatele „galbene“. Această confuzie este determinată de faptul că în țări ca Anglia, Franța, Germania etc., unde conducătorii sindicatelor au proclamat „pacea socială“, cînd a izbucnit primul război mondial imperialist, ei, în calitate de deputați, au votat în parlament credite de război, sindicatele acestea au căpătat denumirea de sindicate „galbene“, trădătoare ale steagului roșu socialist. În aceste țări, sindicatele social-democrate au fost deci numite „galbene“. În România, partidul clasei muncitoare a condamnat lozincă „păcii sociale“ și renegarea programului de luptă antirăzboinică de către liderii social-democrați și sindicali din Occident, s-a situat pe poziții internaționaliste, revoluționare. Evident că sindicatele muncitorești conduse de socialiști erau, la rîndul lor, revoluționare, internaționaliste și nu aveau nimic comun cu sindicatele „galbene“, operă a guvernului liberal.

¹³ „Chemarea“ din 13 iunie 1920.

** Prin Legea pentru reglementarea conflictelor colective de muncă s-a intenționat înlocuirea deghizată a sindicatelor prin „comisiile de arbitraj“. Mișcarea muncitorească a protestat cu tărie, cerînd, atît în parlament cît și în marea ridicare la luptă din octombrie 1920, drepturi sindicale.

înaintat corpurilor legiuitoare proiectele privind legea contractelor de muncă și legea sindicatelor profesionale, dintre care numai cel de-al doilea, al lui Gr. Trancu-Iași, a fost dezbătut și adoptat.

Deputații muncitorimii în parlament au combătut cu multă vigoare prevederile reacționare, antimuncitorești ale proiectului de lege Trancu-Iași. Ei au demonstrat că se preconiza favorizarea patronilor în detrimentul lucrătorilor, se urmărea paralizarea mișcării muncitorești prin împiedicarea sindicatelor de a organiza lupta pentru promovarea intereselor proletariatului și de a avea legături cu organizațiile politice ale clasei muncitoare. De asemenea, ei au relevat că proiectul cuprindea prevederi urmărind să pună întreaga activitate a organizațiilor profesionale sub controlul Ministerului de Interne și al Siguranței. Aducând probe că guvernanții au și trecut la fapte, deși legea nu fusese încă votată, deputatul Gheorghe Cristescu a caracterizat proiectul drept „lege polițistă”¹⁴. „Muncitorimea — declara Toma Dragu — n-are nevoie de o asemenea ocrotire. Sindicatele muncitorești se dispensează de formalitățile la care voiți să le supuneți prin legea de față. Ele n-au nevoie de amestecul statului capitalist — care are numai interese contrare muncitorimii salariale — în alcătuirea, la organizarea, în administrarea și conducerea lor”¹⁵.

În timpul dezbaterilor din parlament, organizațiile muncitorești au acționat pentru apărarea drepturilor sindicale cucerite în anii precedenți și pentru consfințirea lor în legea asupra sindicatelor. Datorită acestor acțiuni și a stăruințelor deputaților muncitorimii, legii sindicatelor profesionale i s-a adus o serie de completări privind drepturile sindicale și atribuțiile lor, precum și corectări favorabile salariaților, de apărare a organizațiilor împotriva amestecului autorităților, a abuzurilor și samavolniciei organelor de poliție.

Legea asupra sindicatelor, promulgată la 26 mai 1921, după îndelungi și furtunoase dezbateri, a însemnat recunoașterea, pentru prima oară, a dreptului de organizare profesională a clasei muncitoare. Prin dobândirea personalității juridice, sindicatului i s-a conferit dreptul de a reprezenta atât pe membrii săi cât și pe ceilalți salariați neorganizați din întreprinderea respectivă în fața justiției, a Ministerului Muncii și a organelor sale, a altor autorități și a patronatului, în toate cazurile în care era vorba de interesele economice, sociale, profesionale și culturale ale colectivului de salariați. De asemenea, îi conferea dreptul de a crea și îndruma instituții cu caracter economic în interesul membrilor săi, de a crea și conduce școlile de educație profesională, de a îndruma ucenicii în formarea lor profesională, de a edita și imprima publicații pentru dezvoltarea culturală și tehnică a salariaților și pentru apărarea intereselor lor profesionale. Sindicatul avea dreptul să trateze direct sau prin delegarea unor persoane din organele sindicale superioare (uniunea, comisia locală, Comisia generală a sindicatelor) cu Ministerul Muncii probleme ale plasării în câmpul muncii și ale luptei împotriva șomajului, precum și alte chestiuni profesionale. Legea obliga Ministerul Muncii să consulte sindicatele înainte de a se adopta măsuri vizînd interesele profe-

¹⁴ „Monitorul oficial” nr. 71, din 1 aprilie 1921, p. 1 406.

¹⁵ „Monitorul oficial” nr. 71, din 1 aprilie 1921, p. 1 439.

sionale ale salariatilor. Deosebit de importantă era dispoziția legii ce acorda sindicatului dreptul de a trata, ca reprezentant de fapt și de drept al muncitorilor, cu patronii și cu autoritățile și de a încheia contracte colective de muncă.

Guvernul și majoritatea reprezentanților claselor dominante în parlament au reușit totuși să mențină în lege o serie de articole prin care membrii organelor de conducere puteau fi penalizați sub acuzarea de a fi încălcat regulile de administrație și mai ales articolele restrictive privind depășirea sferei profesionale a activității sindicale, iar altele prevedeau că cei care au suferit condamnări pentru învinuirile mai sus amintite „vor pierde dreptul de a mai funcționa în această calitate și de a mai fi însărcinați cu conducerea sau administrarea vreunui sindicat“.

Cercurile guvernante pregăteau, pornind tocmai de la aceste prevederi, măsuri pentru a lovi cu putere în mișcarea revoluționară, și în primul rând în cei mai intransigenți luptători, comuniștii. Se știe că în a cincea zi a lucrărilor întiului Congres al P.C.R., o mare parte a delegaților la congres au fost arestați și trimiși în judecata Tribunalului militar al Corpului II armată. În același proces au fost incluși și alți militanți revoluționari, conducători ai grevelor din 1920, ai unor organizații socialiste și sindicale. Planul guvernului Averescu, al Siguranței generale și al Marelui Stat-Major apărea în toată hidoșenia lui. Se urmărea, pe de o parte, ca printr-o singură lovitură să fie decapitate P.C.R. și conducerea revoluționară a mișcării sindicale.

Arestarea delegaților la Congresul din mai 1921 și a altor conducători comuniști și sindicali a împiedicat ținerea congresului sindical. Legea asupra sindicatelor a fost promulgată în condițiile în care conducătorii partidului comunist și ai sindicatelor se aflau întemnițați.

Privați de libertate, supuși torturilor și regimului bestial de către instrumentele Ministerului de Interne, conducătorii comuniști, fără a raporta legea la realitățile existente în mișcarea muncitorească, n-au dat de la început directive operative în problema reorganizării sindicatelor; ei au apreciat că legea asupra sindicatelor trebuie sabotată. Evident că adoptarea unei asemenea poziții a frânat temporar procesul de refacere a mișcării sindicale, care, după decenii de luptă pentru obținerea dreptului la organizare, a fost, în fine, recunoscută legal. De asemenea, lozincă abținerii de la lupta pentru organizarea sindicatelor dăuna partidului însuși, îl împingea la izolare de mase. Referindu-se la această atitudine, de altfel de scurtă durată, raportul prezentat la cel de-al II-lea Congres al P.C.R. (octombrie 1922) aprecia: „Forțele pe care s-ar fi putut bizui partidul nostru s-au abținut din nefericire de la orice acțiune din cauza greșitelor instrucțiuni pe care le-au primit atunci din partea închisorilor, unde tovarăși de ai noștri, departe de realitatea luptei de afară, nu puteau să aprecieze realitatea fără greșeli“¹⁶.

Fixarea oficială a poziției sindicatelor și a uniunilor sindicale față de legea care le acorda personalitatea juridică a devenit, imediat după promulgarea ei, o necesitate.

Inițiativa convocării unei conferințe sindicale reprezentative, cu rezultate pozitive, i-a revenit Bucureștiului. Astfel, îndată după promul-

¹⁶ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 6 547, filele 6—10 (mapa 80).

garea legii, conducători ai uniunilor sindicale și ai Comisiei sindicale locale au organizat o consfătuire la care s-a hotărît convocarea conferinței generale sindicale, spre a dezbate legea asupra sindicatelor și care să aleagă o comisie sindicală generală provizorie, menită să pregătească organizarea Congresului general sindical. Primită cu satisfacție de muncitorime, inițiativa activului sindical din Capitală a dejucat încercarea Consiliului sindical regional de la Cluj de a se autoinvesti cu rolul de centrală sindicală la reuniunea pe care a convocat-o la Ploiești în ziua de 21 iunie 1921.

Conferința care a pregătit întiiul Congres general al sindicatelor din România și-a desfășurat lucrările în zilele de 26—27 iunie 1921, la Ploiești, în localul clubului muncitoresc. S-au întrunit 35 de delegați, reprezentând C.G.S.R., uniunile sindicale C.F.R. (Al. Niculescu, Al. Pătruțescu), petrol (Gh. Florescu), porturi (N. Tătuc), syndicate din București (Petre Safta, Ion Crețu, Rudolf Strominger, N. Drăgulin), din Brașov (Carol Barta, Nicolae Popa), din Buzău (N. Volintiru), din Cîmpina (Nicu Rădulescu), din Galați (Gh. Munteanu), din Pitești (Gh. Alexandru), din Ploiești (N. Spirescu, Gh. Marinescu), din Tîrgu-Mureș (Anton Pascal) ș.a.

Conferința marca începutul reconstrucției sindicatelor, ca organizații recunoscute drept persoane juridice. Ea și-a deschis lucrările printr-un salut adresat tovarășilor implicați în procesul din Dealul Spirei, în semn de omagiu adus luptei lor revoluționare pentru cauză clasei muncitoare. Acceptînd cu rezerve legea sindicatelor, conferința a votat o moțiune de protest împotriva prevederilor ei reacționare; totodată a hotărît ca reconstrucția sindicatelor să se facă pe baza autonomiei mișcării sindicale. Ea a protestat împotriva încercărilor liderilor social-democrați de a crea „syndicate social-democrate”, ceea ce însemna „fracționarea mișcării sindicale, dezbinarea ei”¹⁷.

Conferința a hotărît editarea organului săptămînal „Viața sindicală” și a ales Comisia generală provizorie (Gh. Niculescu-Dulca, Bălănescu Damian, N. Drăgulin, Al. Pătruțescu, Gh. Marinescu, Carol Barta, Anton Pascal), căreia i-a fost încredințat mandatul de a trece la activizarea sindicatelor și la pregătirea, pînă în toamnă, a Congresului general al sindicatelor, menit să stabilească definitiv sarcinile sindicatelor și tactica lor în noile condiții ale existenței legii sindicatelor și ale scizionării organizațiilor politice muncitorești¹⁸.

Conferința sindicală din 26—27 iunie 1921 a dat o apreciere realistă momentului critic prin care trecea mișcarea muncitorească și a adoptat măsuri corespunzătoare, a orientat reconstrucția sindicatelor ca organizații profesionale, pe baza principiilor unității, luptei de clasă și ale autonomiei administrative și organizatorice, a militat pentru unificarea organizatorică a tuturor sindicatelor din România și crearea unui for conducător central unic.

Comisia generală provizorie a întreprins imediat acțiuni în vederea îndeplinirii mandatului cu care fusese investită. Această activitate a fost

¹⁷ „Viața sindicală” nr. 1, din 17 iulie 1921.

¹⁸ *Ibid.*

mult impulsionată de sprijinul primit din partea militanților comuniști. La începutul lunii septembrie, P.C.R. a lansat chemarea : *Muncitori, organizați-vă !*, moment însemnat în procesul reconstruirii sindicatelor. Începând din septembrie 1921, ziarul „Tineretul socialist” * a devenit o importantă tribună de propagandă sindicală și, împreună cu „Viața sindicală”, a jucat un rol constructiv în reorganizarea sindicatelor.

Mișcarea de reorganizare cuprindea rînd pe rînd centrele muncitorești. Rolul conducător în această acțiune l-a jucat Capitala. Un sindicat din București, cel al lucrătorilor cizmari, a fost cel dintîi care a obținut personalitatea juridică, potrivit prevederilor legii asupra sindicatelor ; adunarea sa generală din 25 iulie a adoptat noul statut și a ales comitetul sindicatului¹⁹. Mișcarea de reorganizare sindicală cuprinde, încă în vara anului 1921, centre muncitorești puternice : Ploiești, Galați, Cîmpina, Constanța, precum și sindicatele din Arad, Timișoara, Cluj, Sibiu, Brașov, care aderă la Comisia generală provizorie²⁰.

Un succes important, cu urmări favorabile pentru unificarea sindicatelor, l-a avut acțiunea întreprinsă de Comisia generală provizorie pentru aderarea Uniunii muncitorilor în lemn și mobilă, care-și avea sediul la Cluj. Această uniune, ce reunea 16 sindicate cu circa 8 000 de membri, și-a ținut congresul în zilele de 23—24 iulie 1921, congres care s-a desolidarizat de acțiunea sectară, scizionistă a social-democraților clujeni, a militat pentru unificarea sindicatelor și organizarea lor pe aceleași baze și cu un singur for conducător central²¹.

Activînd pentru îndeplinirea mandatului ce i-a fost încredințat de Conferința de la Ploiești, Comisia generală provizorie a hotărît, în ședința sa din 28 august 1921, să ducă tratative cu reprezentanții Consiliului regional social-democrat, în vederea pregătirii congresului sindicatelor. În acest scop, în zilele de 18 și 19 septembrie, la București, la sediul din str. Academiei, s-au întrunit Comisia generală provizorie și Consiliul sindical din Cluj. Din partea Comisiei generale provizorii au participat Dumitru Pop, Vasile Anagnoste, Bălănescu Damian, Ion Crețu, Gh. Niculescu-Dulca, Gh. Marinescu, Gh. Munteanu și Simo Geza, iar din partea Consiliului sindical clujean Rudolf Mayer, Romulus Dan, Rudolf Gaidosch, Al. Bartalis, Pavel Buciumean, Ion Popescu. Delegația de la Cluj a respins propunerea privind constituirea unei comisii comune care să desăvîrșească lucrările de pregătire și organizare a Congresului general al sindicatelor, afirmînd că nu este necesară ținerea unui atare congres, deoarece problema unificării trebuie soluționată numai prin includerea în Consiliul sindical de la Cluj a trei membri din partea Comisiei generale provizorii²². De asemenea, a susținut că nu este necesară elaborarea unui alt statut, cerînd ca sindicatele din vechea Românie să-l adopte pe cel acceptat de către Consiliul Dirigent, în 1919, pentru sindicatele social-democrate din Transilvania²³. Refuzîndu-li-se pretențiile, liderii sindicali

* „Tineretul socialist” a îndeplinit în cursul anului 1921 funcția de organ al P.C.R., căci „Socialismul” fusese interzis cu prilejul arestărilor din 12 mai.

¹⁹ „Viața sindicală”, anul I, nr. 2, din 24 iulie 1921.

²⁰ *Ibid.*

²¹ „Viața sindicală”, anul I, nr. 4, din 7 august 1921.

²² „Viața sindicală”, anul I, nr. 15, din 25 septembrie 1921.

²³ *Ibid.*

din Consiliul sindical clujean au pornit o campanie în „Vremea nouă” contra activității Comisiei generale provizorii.

În împrejurările în care reprezentanții Consiliului sindical de la Cluj au refuzat conlucrarea și acțiunile comune în direcția refacerii sindicatelor, Comisia generală provizorie a convocat Congresul general pentru zilele de 20, 21 și 22 octombrie 1921, la Brașov²⁴.

Comuniștii au militat în vederea organizării Congresului general, au chemat muncitorimea să grăbească ritmul de constituire de sindicate și de înscriere în sindicate. „Tineretul socialist” a publicat ample materiale referitoare la organizarea profesională, despre legea asupra sindicatelor și a dezbătut ordinea de zi a congresului. Lozincile la ordinea zilei erau: „Formați și organizați sindicate!”, „Faceți propagandă pentru organizare!”, „Fiți la înălțimea momentului!”.

Congresul sindical și-a deschis lucrările în dimineața zilei de 20 octombrie la Brașov, în sala „Gambrinus” *. Încă de la deschidere, numeroși delegați au ținut să remarcă faptul că el reunește pentru prima oară reprezentanți din toate regiunile țării. Astfel, Dumitru Pop, secretar al Comisiei generale provizorii a sindicatelor, sublinia că aici s-a întrunit „primul Congres sindical la care participă organizațiile proletare din toată țara”²⁵.

Congresul întrunea 70 de delegați din București, Galați, Brăila, Constanța, Ploiești, Cîmpina, Focșani, Brașov, Cluj, Tîrgu-Mureș, Sf. Gheorghe, Arad, Baia Mare și alte localități, investiți cu 86 de mandate, ce reprezentau 55 de sindicate cu 15 599 de membri; 13 delegați reprezentau 8 comisii locale și alți 6 Comisia generală provizorie. Consiliul sindical din Cluj și sindicatele de sub influența lui nu și-au trimis reprezentanți. S-au primit telegrame din partea comisiilor locale și a multor sindicate din Deva, Tîrgu-Mureș, Sibiu, Timișoara, prin care se exprima acordul deplin cu hotărîrea de a se unifica mișcarea sindicală și pentru autonomia acesteia²⁶.

Raportul moral și material, relevînd încercările grele prin care au trecut sindicatele în anul 1920, a subliniat că „datoria noastră e să refacem mișcarea sindicală... Trebuie să facem unificarea și să alegem un aparat bun de conducere”²⁷.

Partidul comunist, avînd în vedere necesitatea organizării și unificării sindicatelor, a arătat că aceasta trebuie realizată chiar și pe baza legii asociațiilor profesionale. Pentru că această lege proclama principiul

²⁴ Arhiva istorică centrală, fondul M.A.I., dosarul nr. 10 A/1921. „Viața sindicală” din 25 septembrie 1921 a publicat un comunicat care cuprindea ordinea de zi a congresului și modul de reprezentare: la 100 de membri un delegat; de la 100 la 500 de membri un delegat la fiecare 100 de membri; de la 500 de membri în sus un delegat la fiecare 500 de membri. Organizațiile care nu puteau trimite toți delegații urmau să încredințeze mandatele la o parte dintre ei. Uniunile aveau dreptul la trei delegați.

* Ordinea de zi adoptată: 1. Raportul moral și material; 2. Autonomia sindicală și legea asociațiilor profesionale; 3. Reorganizarea, tactica și învățămintele din trecut; 4. Statutele; 5. Presa; 6. Situația economică și impozitele pe salariu; 7. Alegerea Comisiei generale; 8. Diverse („Viața sindicală”, anul I, nr. 16, din 30 octombrie 1921).

²⁵ *Ibid.*

²⁶ *Ibid.*

²⁷ „Tineretul socialist”, anul X, nr. 14, din 30 octombrie 1921.

autonomiei sindicale, comuniștii au propus ca la congres să nu fie dezbătută autonomia, ci să fie acceptată tacit, ca un impediment momentan de neevitat. Totodată, s-a combătut cu toată energia ideea „neutralității și independenței“ politice a sindicatelor față de politica clasei muncitoare.

Cu prilejul discuțiilor la raport, mai mulți delegați au susținut propunerea partidului comunist ca autonomia să nu facă obiectul dezbaterilor și să nu fie pusă la vot. Vintilă Ionescu, N. Popescu-Doreanu, Al. Pătruțescu și alții au subliniat că organizarea sindicatelor se face nu pe baza autonomiei, ci pe baza legii asupra sindicatelor în ansamblul ei, iar congresul nu trebuie să voteze un principiu pe care îl adoptă silit de prevederile unei legi burgheze. În cele din urmă, cu majoritate de voturi, s-a votat autonomia.

Congresul a salutat, în moțiunea privind greva generală, „memorabilul act istoric produs la 21 octombrie 1920 și cere proletariatului ca de evenimentele ce au urmat să țină seama în luptele viitoare“²⁸. Congresul a împuternicit Comisia generală a sindicatelor să intervină și să stăruie ca autoritățile să procedeze la scoaterea de sub urmărire a tuturor celor acuzați ca organizatori ai grevei generale, eliberarea greviștilor arestați, amnistierea tuturor condamnaților pentru organizarea și participarea la greva generală. De asemenea, congresul a adoptat o moțiune pentru eliberarea celor închiși. Într-o rezoluție specială au fost formulate revendicările economice ale sindicatelor și restabilirea drepturilor cîștigate de muncitori înainte de greva generală : 8 ore de lucru, salarii la nivelul scumpetei ș.a. La încheierea lucrărilor, congresul a ales Comisia generală a sindicatelor.

Congresul sindical de la Brașov a pus bazele organizatorice ale noii mișcări sindicale. Statutul general al sindicatelor consfințea în primele articole faptul că „mișcarea sindicală are ca principii fundamentale : a) lupta de clasă ; b) solidaritatea internațională a muncitorilor ; c) desființarea exploatarii muncii sub orice formă“, iar „Scopul mișcării sindicale este : a) ridicarea nivelului cultural al clasei muncitoare, priceperea însemnătății luptei pentru dezrobirea muncii, prin socializarea tuturor mijloacelor de producție : fabrici, uzine, pămînt, căi de comunicație pe apă și pe uscat etc.“. De asemenea, el a adoptat moțiuni reprezentînd o platformă comună pentru activitatea tuturor sindicatelor. „Congresul — scria „Tineretul socialist“ din 30 octombrie 1921 — a pus baza care va permite organizarea în toate părțile a sindicatelor mari“, iar într-un alt articol se spunea : „Organizare, organizare, acesta e strigătul momentului“²⁹.

*

Mișcarea sindicală din anii 1918—1921 constituie o expresie elocventă a procesului revoluționar care a cuprins întreaga noastră mișcare muncitorească.

Sub îndrumarea Partidului socialist, mișcarea de organizare profesională a clasei muncitoare s-a dezvoltat puternic, a crescut în amploare,

²⁸ „Viața sindicală“, anul I, nr. 17, din 6 noiembrie 1921.

²⁹ „Tineretul socialist“, anul X, nr. 17, din 5 noiembrie 1921.

cuprinzând aproape jumătate din numărul muncitorimii. Separate prin bariere artificiale teritoriale pînă în 1918, syndicatele au devenit după desăvîrșirea unității de stat organizații ale unității clasei muncitoare la scara întregii țări, fiind conduse de o centrală sindicală unică, care acționa în spiritul internaționalismului proletar, pe baza principiului luptei de clasă, și care recunoștea partidului clasei muncitoare rolul de conducător politic firesc și necesar.

Călit în focul unor puternice bătălii sociale, proletariatul român a depășit legile restrictive burgheze, cucerindu-și dreptul legal de organizare profesională. Încercările guvernanților de a stăvili acest elan revoluționar, prin represiune deschisă sau acțiune diversionistă, au suferit un eșec lamentabil.

Pronunțatul caracter politic pe care l-a cunoscut mișcarea sindicală în această perioadă s-a reflectat cu putere în focul luptelor de clasă, în revendicările cerute și impuse patronatului, autorităților de masele muncitoare. Elementul dominant în syndicate îl forma acum proletariatul din marea industrie și din transporturi : minierii, metalurgiștii, petroliștii, textiliștii, ceferiștii și docherii.

Cucerindu-și dreptul legal la existență, mișcarea sindicală unificată va intra într-o nouă etapă a istoriei sale.

DEZBATERE

ROLUL CONDUCĂTOR AL CLASEI MUNCITOARE ÎN SOCIETATEA SOCIALISTĂ

■ TRANSFORMĂRILE
CALITATIVE ȘI CANTITATIVE
ALE CLASEI MUNCITOARE
ÎN CONTEXTUL SCHIMBĂRILOR
ÎNNOITOARE ÎNFĂPTUITE
ÎN ROMÂNIA —
FACTORI HOTĂRÎTORI
ÎN AFIRMAREA ROLULUI
CRESCÎND
AL CLASEI MUNCITOARE
■ CREȘTEREA
ROLULUI CONDUCĂTOR
AL CLASEI MUNCITOARE
ÎN ETAPA FĂURIRII
SOCIETĂȚII SOCIALISTE
MULTILATERAL DEZVOLTATE

Anii de construcție socialistă în România, ani de importante succese pe tărâm economic, social și politic, au afirmat plener rolul clasei muncitoare de forță socială conducătoare în societatea noastră.

În dorința aprofundării studierii multiplelor probleme legate de exercitarea rolului conducător al clasei noastre muncitoare, Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. a organizat, în zilele de 8 martie și 17 aprilie a.c., o dezbatere avînd ca temă: Rolul conducător al clasei muncitoare în societatea socialistă.

Publicăm, în numărul de față, o parte din intervențiile participanților, urmînd să continuăm și în numărul următor al revistei.

La dezbateri au participat: dr. Gheorghe Anghel, Academia militară; Gheorghe Berescu, șef de departament, Institutul de științe politice și de studiere a problemei naționale; dr. Mitrofan Boca, secretar, Comitetul județean al P.C.R. Maramureș; Cazacu Honorina, cercetător, Centrul de

sociologie București; dr. Mihail Cernea, membru corespondent al Academiei de științe sociale și politice; dr. Gheorghe Chepeș, șef al laboratorului de sociologie urbană al municipiului București; dr. Nicolae N. Constantinescu, prof. univ., Academia de studii economice; dr. Ioan M. Copil, membru în Comisia națională de demografie; Petru Cristea, lector univ., Universitatea București; dr. Augustin Deac, director adjunct al Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R.; Ana Gluvacov; Pompiliu Grigorescu, lector. univ., Universitatea București; dr. Ladislau Lörincz, director adjunct al Institutului de științe politice și de studiere a problemei naționale; Nicolae Ionel, cercetător, Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R.; dr. Octavian Luțaș, secretar, Comitetul județean al P.C.R. Satu-Mare; prof. univ. dr. Dumitru Mazilu, director adjunct al Institutului de științe politice și de studiere a problemei naționale; Gheorghe Mănescu, consilier, Direcția Centrală de Statistică; dr. Petre Mihalache, lector univ., Academia „Ștefan Gheorghiu” pentru pregătirea cadrelor de conducere a activității de partid, social-politice, economice și administrației de stat; dr. Vasile Morea, consilier, Consiliul de Miniștri; dr. Marin Nedelea, șef de departament la Institutul de științe politice și de studiere a problemei naționale; conf. univ. Haralambie Niculescu, Universitatea București; dr. Ion Păcuraru, ministru adjunct, Ministerul Muncii; Maria Popescu, cercetător, Institutul de filozofie; Vasile Popescu, cercetător, Institutul de filozofie; Alexandru I. Popescu, cercetător, Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R.; dr. Simion Puni, redactor-șef al Editurii Academiei R. S. România; dr. Gheorghe Surpat, șef de sector, Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R.; prof. univ. dr. Ioan Șerbănescu, Institutul politehnic; Velica Petre, conf. univ., Academia „Ștefan Gheorghiu” pentru pregătirea cadrelor de conducere a activității de partid, social-politice, economice și administrației de stat.

*

Dr. Gheorghe Zaharia, director adjunct al Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., deschizând ședința de dezbateri, a arătat că ea se înscrie în activitatea științifică a institutului de cercetare și analiză multilaterală a problemelor perioadei construirii socialismului în România. Subliniindu-se importanța teoretică și practică a investigării temei rolului conducător al clasei muncitoare din țara noastră, a fost exprimată convingerea că intervențiile participanților vor contribui la aprofundarea teoretică a acestei probleme, precum și la definirea acelor laturi, aspecte a căror elaborare și elucidare se impun îndeosebi.

În continuare a luat cuvîntul dr. Gheorghe Surpat, care a făcut o succintă trecere în revistă a cîtorva aspecte ale problemei puse în dezbatere.

GHEORGHE SURPAT : Partidul nostru acordă o importanță deosebită exercitării de către clasa muncitoare a rolului său conducător în societate. În concepția P.C.R., în politica și în activitatea sa practică, teza despre rolul de forță socială conducătoare a clasei muncitoare în societatea socialistă ocupă un loc de prim plan. În prezent, când țara noastră traversează o nouă etapă istorică, etapa făuririi socialismului multilateral dezvoltat, acțiunea factorilor obiectivi și subiectivi care determină rolul social conducător al clasei muncitoare se intensifică.

În cuvîntul meu aş dori să fac cîteva considerații de ordin preliminar asupra problemelor care fac obiectul dezbaterii noastre.

Abordarea științifică a poziției și rolului clasei muncitoare și al partidului ei de avangardă în procesul făuririi noii orînduiri prezintă un interes teoretic și practic major. Și este firesc, deoarece în epoca contemporană clasa muncitoare reprezintă principala forță socială. Această poziție a clasei muncitoare are un caracter obiectiv, fiind determinată de însăși esența sa de clasă, legată de cea mai înaltă formă a producției materiale — industria modernă, purtătoare a celei mai înaintate ideologii —, ideologia marxist-leninistă, cu un cuvînt de factorii care se află la baza progresului social. Prin natura sa de clasă, prin locul său în producția materială, clasa muncitoare este exponentul aspirațiilor întregului popor, interesele sale corespund pe deplin intereselor tuturor oamenilor muncii, cerințelor obiective ale dezvoltării societății.

Întreaga istorie de peste un secol a clasei muncitoare din România, experiența ei în decursul marilor bătălii de clasă, al revoluției și construcției socialiste, patriotismul și internaționalismul său demonstrează cu toată pregnanța caracterul legic al rolului conducător al clasei muncitoare și al partidului ei marxist-leninist.

Preluînd din mîna burgheziei fabricile și uzinele, bogățiile naționale, clasa muncitoare s-a dovedit capabilă să le gospodărească incomparabil mai bine și să le dezvolte neîncetat în interesul întregului popor. Ea a înțeles că începea o etapă decisivă pentru soarta țării. În crearea industriei noi, ca și în întreaga operă de construcție socialistă, clasa noastră muncitoare a dat dovadă de spirit de hărnicie și capacitate de a asigura progresul continuu al țării. Ea s-a achitat și se achită de misiunea sa de clasă conducătoare a societății, înfăptuind cu succes sarcinile actualei etape de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate.

Construcția socialismului în România a determinat schimbări radicale în situația, natura socială și rolul clasei muncitoare în societate. Pe terenul transformărilor profunde produse în structura economiei naționale în general și a industriei în special, clasa muncitoare a cunoscut o intensă și multiplă evoluție, de transformări calitative și cantitative ; ea a căpătat trăsături determinate de esența orînduirii socialiste, de locul și rolul ei în producția materială și în viața politică a țării.

Clasa noastră muncitoare — forța socială conducătoare a României socialiste — deține împreună cu toți oamenii muncii întreaga putere politică în stat. Ea reprezintă, totodată, forța socială de bază din rîndul căreia se recrutează cadrele de conducere ale partidului nostru, ale statului, organizațiilor obștești, unităților economice, ale unor importante instituții ideologice etc. „Clasa muncitoare — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu — trebuie să-și creeze propriii ei conducători, cu un înalt

nivel de pregătire generală, să-și însușească știința și cultura cea mai înaintată, acționând totodată pentru a contribui ea însăși la dezvoltarea și îmbogățirea patrimoniului universal al cunoașterii. Numai așa clasa muncitoare își poate îndeplini mărețele sarcini ce-i revin în societatea socialistă“.

Proprietară a mijloacelor de producție și în același timp principala forță productivă, clasa muncitoare aduce contribuția hotăritoare la mer-sul ascendent al economiei noastre socialiste, acționează neabătut pentru promovarea noului.

Profunde schimbări structurale, de ordin cantitativ și calitativ, au avut loc în *interiorul* clasei muncitoare. Au crescut rapid rîndurile și ponderea sa în totalul populației ocupate în procesul industrializării, proces care a cuprins întreaga țară, datorită repartizării teritoriale raționale a forțelor de producție. S-a dezvoltat continuu numărul muncitorilor ocupați în unitățile socialiste din agricultură.

A avut loc procesul concentrării muncitorilor în mari combine industriale, utilizate cu tehnica modernă. S-au produs modificări, sub imboldul aplicării rezultatelor revoluției tehnice-științifice, în microstructura clasei muncitoare din punctul de vedere al domeniilor ocupării, precum și al pregătirii profesionale, al mobilității spațiale. Au crescut experiența și competența muncitorilor în conducerea producției, a activității sociale, priceperea lor de a stăpîni și folosi cele mai avansate mijloace de producție și unelte de muncă. S-au produs schimbări în situația socială, în condițiile de muncă și de viață ale clasei muncitoare. S-a îmbogățit profilul său moral și spiritual, ca urmare a accesului larg la învățămînt și cultură.

Procesul amplu de însușire a ideologiei marxist-leniniste, de lărgire a orizontului cultural-științific și profesional al muncitorilor a contribuit la dezvoltarea trăsăturilor conștiinței socialiste în rîndul clasei muncitoare. Însușindu-și tezaurul de cunoștințe, clasa noastră muncitoare — așa cum demonstrează viața — face cu succes față răspunderii ce-i revine în conducerea statului și a economiei, în rezolvarea problemelor legate de revoluția tehnică-științifică, de făurirea socialismului multilateral dezvoltat în țara noastră.

Toate aceste mutații structurale au sporit continuu rolul clasei noastre muncitoare în viața social-economică și politică. Experiența noastră demonstrează că misiunea istorică a clasei muncitoare nu se încheie odată cu victoria socialismului, ci, dimpotrivă, rolul ei de forță conducătoare crește tot mai mult pe măsura dezvoltării și maturizării relațiilor de producție socialiste, a înaintării patriei noastre pe calea socialismului multilateral dezvoltat. Sporirea rolului clasei muncitoare ca forță socială conducătoare, al partidului ei de avangardă este expresia unei realități, a unei cerințe obiective a dezvoltării societății socialiste. Clasa muncitoare înfăptuiește acest rol în strînsă alianță cu țărănimea, intelectualitatea și celelalte categorii sociale. Aș dori să subliniez aici faptul că rolul conducător al clasei muncitoare în societatea noastră nu constituie un scop în sine, ci este mijlocul obiectiv necesar pentru făurirea societății fără clase — societatea comunistă. Cît privește modalitățile de exercitare a rolului conducător al clasei muncitoare, ele nu pot fi înțelese static; ele sînt în continuă evoluție. Funcția și rolul clasei muncitoare, ca de

altfel funcția și rolul oricărei clase sau păture sociale, nu pot fi înțelese just decât dacă sînt abordate în ansamblul actual și de perspectivă al structurii sociale și de clasă a țării noastre.

Consider deci că pentru abordarea științifică și înțelegerea poziției și rolului clasei muncitoare în societatea noastră socialistă trebuie să pornim de la analiza relațiilor de producție socialiste, de la caracterul clasei muncitoare, de proprietară a mijloacelor de producție și principală forță productivă a societății, de la analiza schimbărilor de ordin cantitativ și calitativ produse în sinul clasei muncitoare, în structura socială a societății noastre.

Modificările care au avut loc în structura socială, tendințele de evoluție ale acesteia în perspectivă pun în fața activității teoretice și ideologice o gamă largă de probleme care trebuie să fie cercetate, explicate și adîncite din punct de vedere teoretic. Necesită o analiză mai profundă schimbările structurale ce au avut loc în interiorul clasei muncitoare, componența, adică sfera de cuprindere a clasei muncitoare în etapa actuală și în perspectivă, modalitățile de exercitare a rolului său conducător în viața social-economică și politică a țării, conceptul de clasă socială în socialism etc., probleme de altfel larg dezbătute în gîndirea socială contemporană.

Viața arată că în procesul făuririi socialismului multilateral dezvoltat în țara noastră interesele, năzuințele și trăsăturile clasei muncitoare se întrepătrund, se contopesc cu cele ale celorlalți oameni ai muncii. Aceasta constituie conținutul procesului de omogenizare socială a orînduirii noastre. Trăsătura esențială a etapei istorice pe care o traversează România în prezent rezidă în apropierea continuă între clasa muncitoare și țărănime, între acestea și intelectualitate. Fiind forța socială cea mai omogenă, avînd gradul de conștiință cel mai înalt, clasa muncitoare îndeplinește rolul de factor social principal al unității societății noastre, unitate ce constituie un proces complex, care se întărește continuu datorită politicii P.C.R. de făurire a socialismului multilateral dezvoltat, măsurilor consecvente pentru rezolvarea la timp a problemelor specifice ale clasei muncitoare, țărănimii, intelectualității și ale celorlalte categorii sociale, a contradicțiilor care se manifestă în societate.

Rolul conducător al clasei muncitoare se realizează și se afirmă în primul rînd prin conducerea întregii societăți de către partidul comunist. Construcția socialismului în țara noastră, succesele obținute pe acest drum demonstrează că P.C.R. își îndeplinește exemplar misiunea istorică încredințată de clasa muncitoare, de întregul nostru popor.

Partidul constituie o parte organică a clasei muncitoare, a poporului, partea cea mai avansată a clasei muncitoare, a poporului, care dinamizează activitatea acestora de înfăptuire a programelor de dezvoltare a țării, a măsurilor de perfecționare a conducerii diverselor domenii ale vieții noastre. Legăturile dintre clasa muncitoare și partid nu se realizează în mod automat, ci ele presupun existența unui mecanism instituțional, a unor practici care să le întrețină și să le reproducă.

Măsurile luate de P.C.R. în special după Congresul al IX-lea au creat un cadru propice manifestării interacțiunii între partid și clasa muncitoare, între partid și masele de oameni ai muncii.

Prin rolul mereu sporit în viața economică și socială, clasa muncitoare își îndeplinește o nobilă îndatorire față de popor, față de cauza socialismului. Moștenitoare a tradițiilor internaționaliste ale mișcării noastre muncitorești, care de-a lungul întregii sale istorii și-a manifestat solidaritatea cu luptele revoluționare ale proletariatului mondial, cu forțele progresiste de pretutindeni, clasa muncitoare din România continuă aceste pagini luminoase ale trecutului și le ridică astăzi pe o treaptă superioară, fiind promotoare consecventă a sentimentelor de prietenie frățească cu popoarele din țările socialiste, a solidarității active cu clasa muncitoare din toate țările lumii, cu mișcarea de eliberare națională și socială a popoarelor, cu toate forțele care luptă împotriva imperialismului, pentru libertate, independență și progres social.

Iată doar câteva probleme pe care am ținut să le punctez în cuvîntul introductiv și care socotesc că ar merita să fie abordate în cadrul dezbaterii noastre de astăzi.

■ În continuare, în prima parte a dezbaterii participanții au abordat: TRANSFORMĂRILE CALITATIVE ȘI CANTITATIVE ALE CLASEI MUNCITOARE ÎN CONTEXTUL SCHIMBĂRILOR ÎNNOITOARE ÎNFĂPTUITE ÎN ROMÂNIA—FACTORI HOTĂRÎTORI ÎN AFIRMAREA ROLULUI CRESCÎND AL CLASEI MUNCITOARE

MIHAIL CERNEA: Din unghiul de vedere al sociologiei, voi observa la început că poziția clasei muncitoare în raport cu alte clase și grupuri sociale din societatea noastră, cu alte cuvinte *rolul conducător al clasei muncitoare în societatea socialistă* este o problemă care ține de sfera raporturilor politice, adică a raporturilor între clase și grupuri sociale. Însă pentru a analiza raporturile între clasa muncitoare și alte clase sociale cred că este necesar să ne oprim mai întâi asupra transformărilor prin care a trecut clasa muncitoare în ultimele două decenii, adică să ne situăm pe pozițiile sociologiei, pe pozițiile științei care se ocupă de structura socială, și de pe poziții sociologice să încercăm să caracterizăm natura clasei muncitoare, structura ei, caracteristicile ei în etapa actuală.

Evident, discutarea acestor probleme cere schițarea unui cadru conceptual teoretic. Procesele majore caracteristice pentru transformările dinăuntrul clasei muncitoare în ultimul sfert de secol trebuie să-și găsească o expresie teoretică, o conceptualizare sintetică în care să fie surprinsă în mod generalizat esența lor.

După părerea mea, caracterizînd într-o asemenea perspectivă sintetizatoare principalele procese prin care a trecut și trece clasa muncitoare în societatea românească, trebuie să avem în vedere: crearea *relațiilor economice* libere de exploatare și dezvoltarea uriașă a forțelor de producție ale țării; modificarea *funcțiilor politice și economice* ale clasei muncitoare în societate, care este nu numai clasă producătoare, ci a devenit și clasă proprietară asupra mijloacelor de producție și deține puterea politică în stat; o masivă *absorbție*, într-un răstimp istoric scurt,

a unor *pături foarte numeroase din rîndurile populației nemuncitorești*, îndeosebi pe seama migrației sat-oraș; restructurarea *socioprofesională internă* a clasei muncitoare, sub două aspecte: a) apariția unor puternice *grupări profesionale noi* corespunzător unor noi ramuri sau profesii industriale și b) modificarea *greutății specifice relative* a grupurilor socio-profesionale existente, ca urmare îndeosebi a schimbării raportului existent între industria grea și industria ușoară, precum și a creșterii *sectorului de servicii*; un accentuat proces de *mobilitate socială pe verticală*, ascendentă, paralel cu creșterea prestigiului social al status-ului muncitoresc; *redistribuirea teritorială* — mobilitate sociogeografică — pe ansamblul țării a clasei muncitoare, ca urmare a intrării unor zone înapoiate, tradițional rurale, în circuitul industrial, afectînd și tipologia așezărilor urbane ale țării; modificarea sensibilă în *structura pe sexe* a clasei muncitoare, în sensul creșterii ponderii populației muncitorești feminine; mutații profesionale *intergeneraționale* mai accentuate ca oricînd înainte; o substanțială creștere a *nivelului mediu de calificare tehnică* a clasei muncitoare, ca urmare a modernizării forțelor de producție și revoluției științifice și tehnice; creșterea *capacității productive* a clasei muncitoare, a nivelului național de *productivitate* a muncii, a aportului clasei muncitoare la venitul național; mutațiile în *sistemul de valori și de convingeri* ale clasei muncitoare, transformările în conștiința ei socială, în ideologia ei politică, în morală și în conștiința economică, corespunzător cu poziția nouă în societate și economie a muncitorilor.

Mai putem aminti: transformarea *condiției de existență și funcționare a familiei muncitorești*; accentuarea *diversificării* sociale între diferitele grupuri socioprofesionale care fac parte din clasa muncitoare, accentuarea variabilității înăuntrul unității, simultan cu *procesele de apropiere și omogenizare treptată*, a unor forme de viață, atît înăuntrul clasei muncitoare și între clasa muncitoare și alte categorii ale populației; creșterea gradului de *organizare și consolidare* formelor de structurare a acțiunii ei sociale. Desigur, și alte procese pot fi menționate alături de cele de mai sus. Cred că înțelegerea noastră s-ar aprofunda dacă am examina, mai departe, în cadrul acestei dezbateri diferitele lor aspecte, atît pe plan teoretic-analitic, cît și statistic-cantitativ sau practic. Oprindu-mă, pe scurt, numai la unele aspecte particulare din cele caracterizate mai sus, voi sublinia că înseși schimbările cantitative — ca să nu mai vorbesc de mutațiile calitative — prin care a trecut clasa muncitoare din România în ultimul sfert de secol sînt realmente impresionante. În fond, aceste modificări decurg din transformări adînci și larg cuprinzătoare în sfera economiei naționale. Procesul fundamental pentru ultimele două decenii a fost și continuă să fie industrializarea socialistă a României, dezvoltarea în ritmuri accelerate în industrie a unor forțe de producție moderne, care au determinat regroupări sociale, regroupări economice. Aceste forțe de producție s-au dezvoltat nu numai în cîteva puncte ale țării, ci sînt repartizate din ce în ce mai echilibrat pe ansamblul teritoriului național. Apariția lor a făcut necesară dezvoltarea forței de muncă care să le pună în mișcare; prin urmare, dezvoltarea, creșterea numărului de muncitori.

Industrializarea a făcut necesară și creșterea nivelului profesional, a pregătirii tehnice a forței de muncă, solicitînd astfel în chip obiectiv

ridicarea nivelului de calificare al clasei muncitoare. Pe scurt, văd în industrializare punctul de plecare al unor ample și foarte cuprinzătoare procese desfășurate la nivelul structurilor sociale din România. Dintre aceste procese, transformarea clasei muncitoare este unul dintre cele mai pregnante, dar, evident, nu este singurul. Transformarea țărănimii dintr-o clasă de producători individuali, cu gospodării mici și separate într-o clasă de cooperatori asociați, care utilizează tehnica modernă și lucrează în cadrul unor organizații socioeconomice de tip cooperatist, este o altă transformare majoră.

Amintim câțiva indicatori fundamentali, care vorbesc elocvent despre tendințele esențiale ale structurii sociale.

Deosebit de semnificativ este faptul că datorită industrializării țării și a cooperativizării agriculturii, la o populație ocupată cu numai 18% mai mare în 1970 decât în 1950, s-au putut realiza un produs social care reprezintă 629% în raport cu produsul social din 1950 și un venit național de 579% în raport cu 1950, considerat drept 100. Iată deci că la o creștere a populației ocupate relativ redusă valoarea produsului social global a crescut în ritm foarte rapid și în proporții foarte mari, ceea ce ilustrează convingător atât modernizarea forțelor de producție, cât și sporirea eficienței relațiilor sociale de producție și creșterea capacității productive a clasei muncitoare și altor categorii sociale.

În cadrul creșterii numărului de salariați cea mai impunătoare modificare a înregistrat-o numărul muncitorilor, care în perioada 1950—1970 a marcat o creștere de 320%. Dacă apelăm la cifrele recensământului din 1956, constatăm că clasa muncitoare reprezenta atunci circa o pătrime din populația totală, adică 23,7%, în vreme ce, potrivit recensământului din 1966, clasa muncitoare a reprezentat deja două cincimi din populația totală (39,9%). Creșterea numerică impresionantă a clasei muncitoare în anii socialismului este premisa unor fenomene politice importante. Din punct de vedere sociologic ar fi însă mult prea simplist să derivăm concluzia creșterii rolului conducător al clasei muncitoare în societate numai din faptul cantitativ al creșterii ponderii ei numerice în totalul populației. Această creștere numerică este o premisă importantă, dar consecințele ei nu pot fi înțelese și evaluate științific fără luarea în considerare a altor transformări de ordin structural, economic, spiritual.

Un fapt dintre cele mai semnificative reprezintă modificarea repartizării teritoriale a clasei muncitoare sau cu alte cuvinte modificările în distribuția în teritoriu a muncitorilor în raport cu alte categorii sociale. Trebuie să admitem că, din punct de vedere sociologic, problema a fost încă puțin studiată și nu dispunem de multe date, în afară de cele de ordin statistic macrosocial.

Aș menționa în acest sens ca un indice deosebit de elocvent faptul că a crescut considerabil în ultimele două decenii numărul așezărilor urbane și s-a schimbat însăși tipologia orașelor. În România antebelică, în afara câtorva centre muncitorești cunoscute, celelalte orașe, de dimensiuni medii sau mici, nu erau propriu-zis orașe industriale. În ciuda caracterelor lor urbane, ele rămăneau funcțional precumpănitor aglomerații cu caracter semiurban. Orașul de tip comercial deservea în bună măsură înainte nevoile agriculturii fără să aibă o concentrație muncitorească semnificativă. În plus, orașul mic de tip semirural era lipsit de

dotări edilitare moderne și prin urmare nu era în măsură să exercite decât într-o proporție redusă funcția de difuzare a civilizației urbane. Situația s-a schimbat considerabil și avem în prezent distribuite mult mai echilibrat pe teritoriul țării numeroase orașe de dimensiuni medii cu nuclee muncitorești incomparabil mai puternice. Deplasările mai importante de populație care stau în spatele acestor noi așezări urbane sînt parțial relevate de indicatorul din recensămîntul ultim cu privire la proporția persoanelor născute în altă localitate decât orașul în care domiciliază în prezent. Astfel, pe totalul țării 59% din locuitorii orașelor în 1966 se născuseră în altă localitate decât cea în care domiciliau. Pentru localitățile medii, acest procentaj este încă mai ridicat, ajungînd la orașele cu 50 000—200 000 de locuitori la un procentaj care variază între 65,1 și 65,8.

Ritmul mediu anual de creștere a populației din mediul urban între 1948 și 1970 a fost de 3,7%, față de 1,2% caracteristic pentru intervalul 1930—1948. Aproape două treimi din persoanele născute în altă localitate decât în orașul în care domiciliau în 1966 se stabiliseră în oraș în intervalul 1950—1966. Aceste date mi se par relevante întrucît majoritatea acestei populații este reprezentată de salariați, și îndeosebi de muncitori, adică de populația activă. Evident, această mobilitate teritorială are consecințe importante și asupra exercitării rolului conducător al clasei muncitoare.

Printre schimbările intervenite în situația clasei muncitoare, una din cele mai caracteristice, evident, este creșterea considerabilă a nivelului de calificare profesională. Comparînd nivelul de calificare profesională a muncitorilor în prezent cu cel de acum două decenii sau cu cel antebelic, diferența este foarte importantă. Ceea ce aș vrea să semnaliez însă e faptul că acest proces nu este lipsit și de anumite fenomene contradictorii. Am în vedere împrejurarea că necesitatea sporirii numărului de muncitori a depășit în ultimul deceniu capacitățile de pregătire tehnică-profesională a muncitorilor noi. Astfel numărul muncitorilor intrați în producție este considerabil mai mare decât numărul absolvenților școlilor profesionale sau ai școlilor tehnice. Din această cauză unul din sistemele de calificare ce funcționează pe scară largă în prezent și va continua să funcționeze în viitor este și sistemul calificării la locul de muncă.

De pildă, în cincinalul care s-a încheiat de curînd circa 369 000 de muncitori au absolvit școlile profesionale în vreme ce numărul celor care s-au calificat sau și-au ridicat calificarea la locul de muncă a fost de circa 1 200 000; evident, din această împrejurare apar deosebiri în nivelul de calificare înăuntrul clasei muncitoare, deosebiri care au consecințe de asemenea asupra nivelului cîștigurilor muncitorilor.

Fenomenul creșterii nivelului de calificare tehnico-profesională are consecințe semnificative pe linia sporirii capacității novatoare a muncitorilor, a capacității de creație tehnică a clasei muncitoare. Am efectuat împreună cu doi colegi din sectorul de sociologie din Institutul de filozofie, acum cîțva timp, o investigație sociologică asupra mișcării inovatorilor din industrie (rezultatele ei au fost prezentate în volumul „*Sociologia muncii. Mișcarea inovatorilor*“, apărut în Editura politică). Dintre rezultatele acestei investigații aș semnală ca interesante pentru discuția la care participăm acum faptul că numărul potențial de inovatori munci-

tori este în prezent mult mai mare decât numărul lor real și că creșterea participării clasei muncitoare la activitatea de creație tehnică este în funcție nu numai de parametrul pregătirii tehnico-profesionale, ci și de alte două categorii de factori : pe de o parte, de existența unor structuri instituționale și norme juridice adecvate care să favorizeze activitatea creatoare a muncitorului, pe de altă parte de asimilarea unui sistem de valori și convingeri morale, politice, economice care să acționeze ca stimuli subiectivi ai activității de creație. Participarea muncitorilor la creația tehnică este și un reflex al creșterii ponderii efortului intelectual în ansamblul activității de producție și al descreșterii relative a ponderii efortului strict fizic. Pe linia modificării statutului social al clasei muncitoare în societate o asemenea schimbare a proporției între tipurile de solicitări în muncă mi se pare demnă de relevat.

ION PĂCURARU : Succesele obținute de poporul nostru sub conducerea partidului în industrializarea socialistă a țării și pe această bază în dezvoltarea într-un ritm fără precedent a tuturor ramurilor economiei naționale au creat premisele pentru creșterea simțitoare a rindurilor clasei muncitoare. În anul 1970 față de 1938 numărul muncitorilor din economie era de 4 ori mai mare. Demn de remarcat este faptul că cea mai mare parte din acest spor revine ramurilor de vîrf ale economiei : industria, construcțiile și transporturile. Drept urmare, ponderea muncitorilor industriali în totalul muncitorilor reprezintă circa 50%. În următorii 10 ani vom asista în continuare la o creștere rapidă a numărului de muncitori.

Așa cum remarcă tov. Cernea, concomitent cu aceste modificări cantitative au avut loc schimbări calitative radicale în structura clasei muncitoare. Industrializarea țării, ridicarea continuă a nivelului tehnic al producției în toate ramurile economiei naționale, însoțite de acțiunea de mare amploare de pregătire a cadrelor și ridicare a nivelului tehnic-cultural al oamenilor muncii, au condus la schimbări esențiale în gradul de calificare și componența pe profesii a clasei muncitoare. S-a schimbat radical proporția dintre muncitorii calificați și necalificați. Dacă înainte de război numai circa 40% din totalul muncitorilor erau calificați, în prezent ponderea acestora este de peste 80%. În industrie, ramură conducătoare în economie, peste 85% din numărul total al muncitorilor sînt calificați, iar în industria energiei electrice, a construcțiilor de mașini, a petrolului și chimiei, această pondere este superioară. Crearea unor ramuri inexistente în trecut, ca, de pildă, industriile de utilaje pentru diverse ramuri ale economiei, electronica, industria de îngrășăminte chimice, fire și fibre sintetice, mase plastice și altele, a avut ca rezultat schimbări importante în componența pe profesii a muncitorilor.

Apariția și dezvoltarea noilor ramuri, introducerea progresului tehnic, a mecanizării și automatizării au generat apariția de noi profesii inexistente în trecut, în timp ce altele au dispărut. A sporit, de asemenea, numărul muncitorilor calificați prin școli profesionale și tehnice, iar un număr însemnat de muncitori au studii la nivel mediu.

A crescut considerabil gradul de concentrare al clasei muncitoare. Astfel dacă în 1950 aproape 50% din totalul muncitorilor din industria republicană lucrau în întreprinderi cu pînă la 1 000 de muncitori, în 1970 ponderea acestora era de sub 20%.

Aș dori să mă refer și la un alt aspect important. Repartizarea mai rațională a forțelor de producție pe teritoriul țării pentru creșterea armonioasă și proporțională a potențialului economic al tuturor județelor, al zonelor și orașelor mai puțin dezvoltate și folosirea cât mai judicioasă a forței de muncă în toate județele țării au condus la o răspândire mai uniformă și mai rațională a muncitorilor pe întreg teritoriul țării. Dacă ne referim numai la ultimii 10 ani, când creșterea medie pe țară a numărului de muncitori a fost de 68%, în județele mai slab dezvoltate această creștere a fost mult superioară. De pildă, în Argeș 133%, Bihor 76%, Alba 84%, Bistrița-Năsăud 82%, Constanța 98%, Dolj 132%, Galați 122%, Gorj 120%, Harghita 88%, Ialomița 140%, Ilfov 106%, Mehedinți 123%, Olt 139%, Sălaj 97%, Teleorman 130%, Vâlcea 108%, Vrancea 81%. Drept urmare, ponderea muncitorilor din aceste județe a crescut considerabil. Dacă în 1960 aveam 18 județe în care numărul muncitorilor la 1 000 de locuitori era sub 100, în 1970 nu mai aveam decât 4 (Botoșani 69, Sălaj 91, Teleorman 93, Vaslui 85).

Un rezultat al îmbunătățirii repartizării teritoriale a clasei muncitoare îl constituie dezvoltarea ei în mediul rural. Ca în orice țară capitalistă, în România de dinaintea celui de-al doilea război mondial, clasa muncitoare s-a dezvoltat în orașe, și în special în marile centre. După calculele noastre, numai circa $\frac{1}{3}$ din muncitori se aflau în mediul rural. În prezent circa jumătate din numărul muncitorilor se găsește în mediul rural. Creșterea numerică a clasei muncitoare în mediul rural aduce cu sine un climat nou, dezvoltă spiritul de organizare și disciplină la sate, impulsionează preocuparea pentru progresul tehnic și cultural a populației rurale. Dezvoltarea contingentelor rurale ale clasei muncitoare în condițiile creșterii neîntrerupte a numărului de muncitori pe ansamblul țării contribuie la întărirea rolului conducător al clasei muncitoare în stat și în viața economică.

GHEORGHE MĂNESCU : Moștenind de la regimul burghezo-moșieresc un nivel scăzut al forțelor de producție, Partidul Comunist Român a trasat ca sarcină centrală a programului construcției economice industrializarea socialistă, condiție esențială în asigurarea progresului societății. Trăsătura dominantă a dezvoltării industriei în anii construcției socialiste a constituit-o ritmul rapid de creștere și modernizare a producției, de promovare largă a tehnicii noi, de sporire continuă a eficienței economice. Industria constituie factorul antrenant al creșterii economice în țara noastră, cu efect direct în creșterea rîndurilor clasei muncitoare ; poziția acesteia trebuie studiată în complexul relațiilor economice și sociale specifice orînduirii noastre, prin relevarea aspectelor demoeconomice, din care rezultă dinamica numărului de muncitori prezenți în economie.

În procesul construirii socialismului în țara noastră a crescut ponderea populației ocupate în sectorul socialist față de totalul populației ocupate. Ponderea populației ocupate în sectorul socialist față de totalul populației ocupate crește de la 25,6% în 1950 la 94% în 1970, iar în sfera producției materiale de la 20,1% la 93,7%. Această evidentă transformare este influențată de agricultură, unde trecerea este cu adevărat revoluționară : de la 4,3% în 1950 la 89,9% în 1970.

Creșterea economică caracterizată prin dezvoltarea ramurilor producției materiale a influențat direct asupra transformării populației active în populație salariată. Un indicator sintetic care caracterizează potențialul unei economii și natura structurilor moderne ale acesteia îl reprezintă ponderea numărului de salariați în totalul populației ocupate, precum și ponderea salariaților ocupați în industrie în totalul salariaților. Modificările care s-au produs în economia țării noastre atestă că acestea au avut loc în favoarea clasei muncitoare. În perioada 1956—1966, ponderea categoriei sociale a muncitorilor a crescut de la 24% la cca 40%, iar cea a țăranilor cooperatori de la 7,2% la 38,6%.

Recensămîntul populației din anul 1966 evidențiază situația prioritară a categoriei sociale a muncitorilor, situație confirmată de următoarele date : 39,9% *categoria socială a muncitorilor* ; 38,6% *categoria socială a țăranilor cooperatori* ; 12,3% *intelectuali și funcționari*.

Clasa muncitoare, concentrată în proporție masivă în industrie, construcții, transporturi, aduce cea mai mare contribuție în crearea valorilor materiale ale societății. Greutatea specifică a industriei în produsul social a crescut de la 39% în anul 1938 la 64% în anul 1970 ; în crearea venitului național crește, față de aceiași ani comparabili, de la 30,8% la 60,3%.

Ramurile industriei, construcțiilor, transporturilor și comunicațiilor, care includeau în anul 1970 cca 72% din totalul muncitorilor, au avut o pondere de 77,7% în produsul social și 74,1% în venitul național. În același an, muncitorii din ramurile de mai sus reprezentau cca 25% din populația ocupată, însă efortul depus la crearea produsului social și a venitului național a fost în proporțiile care s-au arătat.

Procesul industrializării socialiste, care caracterizează dezvoltarea economiei țării noastre, a determinat creșterea numerică a clasei muncitoare și consolidarea poziției sale în societate. Așa cum a arătat și tovarășul Ion Păcuraru, comparativ cu anul 1938, cînd economia capitalistă a cunoscut în țara noastră nivelul cel mai ridicat, numărul muncitorilor a crescut în 1970 de aproape 4 ori. Dacă luăm ca bază anul 1950, se constată că, în timp ce numărul muncitorilor a crescut de cca 3 ori, produsul social a crescut de peste 6 ori, iar venitul național de cca 6 ori. Luînd tot ca bază de comparație anii 1938 și 1970, rezultă că în industrie numărul muncitorilor a crescut de cca 4 ori, în construcții de cca 8,5 ori, iar în transporturi și telecomunicații de cca 3,5 ori.

Programul de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate prevede ca una din sarcinile de bază adîncirea procesului de convertire a populației ocupate în populație salariată, și în primul rînd creșterea cu precădere a numărului muncitorilor. Sporirea în actualul cincinal a numărului locurilor de muncă cu 1 milion, deci cu aproape 20%, confirmă dinamismul și vigoarea economiei noastre naționale, în care dezvoltarea intensivă se împletește în mod armonios cu cea extensivă. Pregătirea unui număr atît de mare de salariați dovedește faptul că s-a asigurat baza materială de atragere a noi contingente de salariați în activitățile social-economice. Acest spor al numărului de salariați are însă o semnificație deosebită din punct de vedere politic și social dacă ne gîndim că aproximativ trei sferturi din totalul noilor locuri de muncă vor fi afectate muncitorilor. Ritmurile ridicate de creștere economică caracteristice actualului cincinal sînt rezultatul opțiunii fundamentale a partidului nostru

de menținere a unei rate înalte a acumulării. Aceasta constituie calea sigură și rapidă ca într-o perioadă istoricește scurtă să ne apropiem simțitor de țările dezvoltate ale lumii, ceea ce impune dezvoltarea accelerată și multilaterală a potențialului economic al țării noastre, ridicarea gradului de valorificare a resurselor materiale și umane. În această luptă pentru crearea de noi valori materiale și spirituale, care să asigure îmbunătățirea sistematică a nivelului de trai al întregului nostru popor, sarcina principală îi revine clasei muncitoare, care prin creșterea ei cantitativă și calitativă se afirmă ca principalul demiurg în vasta operă pătrunsă de un adânc umanism.

MITROFAN BOCA : Apropierea crescândă a claselor și grupelor sociale, în procesul de lichidare treptată a deosebirilor esențiale dintre oraș și sat, dintre munca fizică și intelectuală, ca și schimbarea naturii sociale și a relațiilor dintre cele două clase fundamentale ale societății noastre *au creat izvoare noi atât în ce privește conținutul, structura cât și aportul cantitativ la dezvoltarea numerică a clasei muncitoare.* În schimb unele surse au dispărut ori și-au diminuat considerabil aportul. În procesul dezvoltării cantitative a clasei muncitoare, sursele de creștere trebuie privite din două puncte de vedere, și anume : după un *criteriu social* și după *criteriul gradului de formare și pregătire tehnică-profesională* a forței de muncă care completează partea activă a clasei muncitoare.

Examinarea criteriului social al surselor de dezvoltare numerică a clasei muncitoare pune în evidență faptul că creșterea cantitativă a acesteia se realizează mai întâi pe seama sporului propriu. În cazul acestei surse, creșterea numărului de muncitori ocupați are loc prin atragerea unei părți din populația pasivă (neocupată) din această clasă socială, și în primul rînd a contingentelor tinere care ajung la vîrsta de muncă, precum și a persoanelor ocupate în munca casnică. Evident că din punctul de vedere al gradului de mobilitate categoriile de forță de muncă care formează conținutul acestui izvor prezintă deosebiri însemnate.

În afara sporului propriu, lărgirea rîndurilor clasei muncitoare are loc și pe seama altor clase și categorii sociale ale populației. Sub aspectul conținutului, această sursă se deosebește radical de cea dintîi. Deosebirea esențială constă în faptul că, pe lîngă contingentele tinere de forță de muncă și populația casnică, această sursă contribuie la dezvoltarea cantitativă a clasei muncitoare și cu o parte însemnată din populația deja ocupată aparținînd altor clase și categorii sociale. Este vorba, în primul rînd, de țărănimea ocupată în agricultura cooperatistă și necooperatistă, meșteșugarii cooperativizați și necooperativizați, liber-profesioniști etc. Mobilitatea acestor categorii de forță de muncă este determinată de o multitudine de factori de natură economică și socială, asupra cărora influența industrializării socialiste a fost hotărîtoare.

În procesul industrializării socialiste se schimbă treptat raportul dintre aportul cantitativ al sporului propriu al clasei muncitoare și cel al țărănimii, formîndu-se noi proporții din acest punct de vedere. Această tendință care a început să-și facă loc se va accentua, odată cu dezvoltarea în ritmuri susținute a industriei și a ramurilor neagricole și cu îmbunătățirea continuă a repartizării teritoriale a forțelor de producție în perioada societății socialiste multilateral dezvoltate.

Din punct de vedere al gradului de formare și pregătire profesională, clasa muncitoare s-a dezvoltat atât pe seama creșterii profesionale, prin calificare la locul de muncă, cursuri de scurtă durată etc., cât și prin atragerea în rândurile ei a unui număr de forță de muncă fără calificare inițială. Între sursele evidențiate mai înainte, atât din punctul de vedere al structurii cât și al caracterului lor, în procesul industrializării țării au intervenit schimbări însemnate.

Din analiza evoluției numărului de muncitori angajați pentru prima dată în economia națională se desprinde constatarea că în sporul numeric al clasei muncitoare a crescut sensibil ponderea noilor contingente de muncitori care au dobândit o calificare în școlile profesionale sau tehnice, în timp ce greutatea specifică a forței de muncă necalificate a scăzut considerabil atât în cazul celei provenite din mediul urban cât și al celei din mediul rural. În procesul dezvoltării clasei muncitoare capătă o importanță tot mai mare *criteriul structurii profesionale a noilor contingente de oameni ai muncii care completează rândurile clasei muncitoare*.

Creșterea aportului forței de muncă provenite din școlile profesionale și tehnice la formarea sporului numeric al muncitorilor are adinci implicații economice, sociale și politice asupra evoluției clasei muncitoare. Semnificația economică cea mai importantă constă în faptul că s-a schimbat raportul dintre dezvoltarea cantitativă și calitativă în favoarea acesteia din urmă, ceea ce se concretizează în ridicarea permanentă a nivelului de calificare și pregătire tehnică-profesională în ansamblul ei, condiție de prin ordin pentru sporirea productivității muncii.

Pe plan social-politic, influența acestor schimbări se reflectă înainte de toate în izvoarele de completare a rândurilor clasei muncitoare. Astfel, în sistemul de pregătire a cadrelor muncitorești, sînt cuprinse în tot mai mare măsură contingentele tinere de forță de muncă provenind din rîndul tuturor claselor și păturilor sociale ale populației. După unele date obținute pe baza recensămîntului din 15 martie 1966 rezultă că, din numărul total al celor plecați în alte localități existente la data înregistrării, cei plecați la lucru au reprezentat 39,8%, iar numărul celor plecați la studii 55,3%. Din totalul celor plecați, 19% reprezintă pe cei plecați din mediul urban, iar dintre aceștia 22,8% au plecat pentru lucru și 66,3% la studii. În mediul rural, ponderea plecaților reprezintă 81,8% din totalul pe țară, din care au plecat pentru lucru 43,8%, iar pentru studii 52,3%.

Transformările survenite în natura socială și structura căilor de dezvoltare a clasei muncitoare au fost determinate pe de o parte de sporirea gradului de omogenitate a structurii sociale formate în procesul revoluției și construcției socialiste, iar pe de altă parte de dezvoltarea în ritmuri rapide a industriei.

GHEORGHE SURPAT : Consider că acest proces de dezvoltare a clasei noastre muncitoare prin asimilarea unei părți din rîndul țărănimii merită să fie studiat mult mai profund pentru a se cunoaște mai bine toate implicațiile cărora le dă naștere. Astfel se va putea acționa pe multiple planuri în vederea formării la muncitorii proveniți în ultimii ani din rîndul țărănimii a trăsăturilor caracteristice clasei muncitoare.

POMPILIU GRIGORESCU : Procesele social-economice pe care le-a declanșat trecerea la construirea bazei materiale a socialismului,

între care industrializarea socialistă și pătrunderea rapidă a progresului tehnic în cele mai diverse domenii ale activității umane, au generat între altele o puternică mobilitate socioprofesională în rîndul populației ocupate în economia națională. Dar intensitatea cea mai mare a mobilității socioprofesionale s-a produs și se produce în rîndurile populației ocupate în industrie, dată fiind interrelația puternică ce se manifestă aici între cerințele dezvoltării progresului tehnic și ale dezvoltării cantitative și calitative a forței de muncă.

Se observă o dominare a rutei agricultor-muncitor, dar și o mobilitate mare la categoria socioprofesională muncitor. Totodată, aici observăm și faptul că există o stabilitate mare în profesie atît la cei stabili în mediul urban cît și la navetiști, ceea ce reflectă o legătură puternică de locul de muncă și de meserie, am putea spune chiar o dovadă a atașamentului față de specificul activității. Este relevant aici un comportament specific majorității muncitorilor, care vîd în meseria lor modalitatea dezvoltării și perfecționării permanente, precum și calea realizării unei promovări sociale.

Satisfacțiile pe care le oferă fiecare meserie în parte, ca și legătura dintre muncitorii care le prestează, colaborarea și unitatea de interese constituie elemente de mare valoare etică pe care se sprijină dezvoltarea calitativă neconținută a clasei noastre muncitoare, ridicarea nivelului de pregătire profesională a acesteia.

Pornind de la teza că nucleul de bază al clasei noastre muncitoare îl constituie muncitorii, se constată că numărul acestora a sporit pe întreaga economie națională cu 314% în perioada 1950—1970, atîngînd cifra de aproape 4 milioane persoane, ceea ce reprezintă 75,8% din numărul mediu scriptic al tuturor salariaților. Din totalul lor, 47,3% lucrau în 1970 în industrie. Dezvoltarea într-un ritm impetuos a industriei noastre socialiste și repartizarea rațională în profil teritorial a forțelor de producție au scos în evidență o nouă funcție socială de rang înalt pe care o îndeplinește clasa muncitoare, aceea că de activitatea sa, de nivelul său de dezvoltare depinde realizarea sarcinilor de bază privind construirea societății noastre socialiste.

Dependența funcțională a claselor de anumite faze istorice de dezvoltare a producției a fost evidențiată încă de Marx, și această teză are o adîncă semnificație pentru înțelegerea raportului dintre progresul tehnologic și transformările ce au loc în dezvoltarea clasei muncitoare, ca și în structura socială în general.

Dezvoltarea clasei muncitoare constituie un proces social de mare complexitate. Pe lîngă factorii obiectivi, determinanți ai dezvoltării economice, intervin și o serie de componente structurale, cum sînt : sursele de proveniență a muncitorilor, orientarea profesională și realizarea statutului de muncitor, care dau naștere fenomenului de mobilitate socio-profesională.

Astfel, afluența forței de muncă în industrie este implicit însoțită de o schimbare a statutului profesional datorită cerințelor specifice pe care le impune activitatea în acest sector. Pentru integrarea în munca industrială a tineretului, care își face debutul în activitatea profesională, a foștilor agricultori și meseriași, a lucrătorilor din alte sectoare neindustriale, ca și a celor ce-și schimbă ocupația optînd pentru industrie,

condiția obligatorie este însușirea de cunoștințe tehnice noi corespunzătoare sectorului de activitate.

Căile prin care iau legătura cu industria sînt foarte numeroase. Prestigiul profesiilor dă naștere atracției tinerei generații către ocupațiile părinților sau cunoscuților din grupul social sau mediul social căruia aparțin. Orientarea profesională efectuată prin diferite mijloace de informare în masă, acțiunile directe organizate de întreprinderile industriale, școlile profesionale etc. vin la rîndul lor să-și aducă contribuția la desfășurarea acestui proces permanent și să optimizeze integrarea indivizilor în activitatea industrială.

Investigațiile de teren efectuate în ultimii ani de unii sociologi asupra unor grupe de lucrători industriali au scos în evidență un puternic proces al „mutațiilor” profesionale intergenerații. Astfel, din tabelul de mai jos, realizăm o cunoaștere a surselor sociale de formare a clasei muncitoare.

MOBILITATEA SOCIOPROFESIONALĂ INTERGENERAȚII IN ZONELE SLATINA ȘI BRAȘOV

Zona	Categorია profesională a subiecților	Total	Din care eu părinți de profesie:			
			Agricultori	Muncitori	Funcționari	Meseriași
Slatina	Muncitori	100,0	36,3	16,8	16,4	12,2
	Tehnicieni și maiștri	100,0	31,8	17,5	23,0	4,3
	Intelectuali	100,0	36,2	10,0	5,2	6,9
	Funcționari	100,0	30,6	10,4	14,1	6,2
Brașov	Muncitori necalificați	100,0	68,1	30,9	0,6	—
	Muncitori calificați	100,0	42,1	41,5	9,6	—
	Maiștri	100,0	44,4	42,7	1,8	—
	Tehnicieni	100,0	26,8	39,0	17,3	—
	Ingineri	100,0	17,0	28,6	21,4	—
	Funcționari	100,0	22,3	47,8	16,6	—

Investigațiile efectuate între anii 1967 și 1969 în zonele menționate au surprins pe viu procesul de dezvoltare a clasei muncitoare în două situații diferite.

a) Una, care corespunde centrelor industriale noi, în curs de dezvoltare, avînd drept exemplu orașul Slatina, și care se regăsește în alte zeci și zeci de astfel de localități urbane ale țării.

Această situație scoate în evidență faptul că în astfel de zone, în curs de industrializare, aflate sub incidența politicii de industrializare și repartizare rațională a industriei în teritoriu, sursa cea mai importantă de dezvoltare numerică a clasei muncitoare o formează țărănimea, și în ordinea importanței urmează grupa muncitorilor, a funcționarilor și meseriașilor.

b) A doua, care corespunde zonelor cu tradiție a activității industriale, avînd drept model orașul Brașov și, la fel cu acesta, numeroase alte centre industriale. În acest caz, țărănimea rămîne principala sursă de proveniență a muncitorimii, dar rolul muncitorimii sporește considerabil; am zice chiar că s-a produs o mutație în favoarea acesteia. Fenomenul

menul este pe deplin explicabil și redă de fapt tendința ce se proiectează în viitor pentru toate centrele aflate la începutul dezvoltării lor. Totodată este de observat contribuția redusă la sporirea numărului de muncitori a funcționarilor în comparație cu zona aflată în faza de început a industrializării.

Ceea ce trebuie să remarcăm, de asemenea, aici este că prin trecerea în rândurile muncitorilor membrii diferitelor grupe sociale cîștigă un statut profesional superior datorită perspectivelor și condițiilor noi ce se profilează pentru dezvoltarea lor socioprofesională.

Dar acest fenomen este foarte manifest ca formă a mobilității profesionale ascendente în rândul muncitorilor înșiși și constă în schimbarea profesiei în decursul activității lor, pornind de la meserii cu calificare scăzută și tinzînd spre meserii cu calificare superioară sau cu statut superior în ierarhia socioprofesională.

O anchetă selectivă ne-a ilustrat acest proces deosebit de captivant în zona Slatina. Pe baza datelor obținute se poate formula concluzia că mobilitatea profesională ascendentă este un proces social de o deosebită importanță pentru caracterizarea dezvoltării calitative a clasei muncitoare.

GHEORGHE CHEPEȘ : Semnificativă pentru exercitarea rolului conducător al clasei muncitoare în România socialistă este transformarea structurală a muncitorilor din municipiul București. Potrivit datelor statistice referitoare la anul 1970, numărul mediu scriptic al muncitorilor față de totalul salariaților a ajuns la 68,1%. În cadrul acestui procent, ponderea muncitorilor industriali, deci ponderea detașamentului celui mai avansat al muncitorilor, constituie 85,4%. Țin să subliniez că din aceste cifre derivă o concluzie foarte importantă, și anume creșterea numerică absolută și relativă a muncitorilor; or, acest factor are o deosebită importanță pentru că este expresia transformării Capitalei într-un oraș în a cărui structură socială muncitorii au devenit o categorie predominantă, asigurînd, și în virtutea greutății specifice, influența asupra întregului proces al muncii și al vieții sociale.

În al doilea rînd, remarcăm faptul că în structura muncitorilor are loc un spor rapid al celor de sex feminin. În totalul muncitorilor, în anul 1970, femeile reprezentau o treime, mai exact 36,1%, proporția lor ajungînd la aproape 42% în totalul muncitorilor industriali. În construcțiile de mașini și prelucrarea metalelor, femeile muncitoare reprezintă o pondere de aproape o cincime, în industria chimică o zecime; proporția lor nu este neglijabilă nici în cadrul altor ramuri pînă acum rezervate exclusiv forței de muncă de sex masculin.

O altă caracteristică în procesul transformărilor structurale în cadrul muncitorimii din București este sporirea mai rapidă a celor ocupați în ramurile moderne ale economiei naționale.

Dacă sporul numărului scriptic al muncitorilor industriali a fost de 53% în anii 1960—1970, creșterea se prezintă mult mai mare în ramura energiei electrice și termice (99%), în construcțiile de mașini (81%), în chimie (71%) etc. Ponderea celor care lucrează în cele două ramuri foarte importante — construcțiile de mașini și chimie — a crescut de la 39,1% în 1960 la 45,9% în 1970.

Un alt factor care asigură afirmarea tot mai plenară a rolului clasei muncitoare în București este gradul crescând de concentrare a muncitorilor, și acest fapt favorizează forța lor organizatorică. În Bucureștiul de acum circa 15—20 de ani, muncitorii lucrau mult mai dispersați. Ponderea celor care-și desfășurau activitatea în unități industriale cu până la 500 de muncitori era de aproape 37% ; în unitățile cu 500—1 000 de muncitori a fost de 23,1%. În asemenea unități industriale lucrau deci aproximativ 60% din totalul muncitorilor.

În anul 1970, ultimul an pentru care avem date, în unitățile industriale până la 1 000 de muncitori lucrau numai 22,6% din totalul muncitorilor din București, în timp ce 47% lucrau în mari întreprinderi industriale cu peste 2 000 și chiar peste 5 000 de lucrători industriali.

GHEORGHE MĂNESCU : Schimbările calitative în structura clasei muncitoare pe ramurile economiei naționale, modificările în repartizarea teritorială, gradul de concentrare numerică a clasei muncitoare trebuie puse în directă legătură cu modificările care au loc în sinul populației totale, dar în special în structurile populației ocupate.

Este cunoscut faptul că economia țării noastre a trebuit să se confrunte și se confruntă încă cu o grea moștenire lăsată de regimurile trecute, și anume o structură necorespunzătoare a populației ocupate pe ramurile economiei naționale. Aceasta constă în prezența unei părți importante a populației ocupate în agricultură. Eforturile depuse în vederea echilibrării acestei situații, a atragerii respectivei populații în ramurile neagricole, cu deosebire în industrie, se pot constata prin faptul că în perioada 1950—1970 ponderea populației ocupate în agricultură și silvicultură a scăzut de la 74,1% la 49,5%, iar ponderea populației ocupate în industrie a crescut în aceeași perioadă de la 12% la 23%.

Ca urmare a politiciii partidului de dezvoltare armonioasă a tuturor regiunilor țării, procesul de industrializare a cuprins și acele zone geografice care cunoșteau o rămânere în urmă mai accentuată. În afara unor centre geografice și istorice cu tradiții, clasa muncitoare din țara noastră a cunoscut o creștere substanțială în zone noi ale țării, aduse la viața economică prin construirea unor importante obiective industriale. Aceasta a atras după sine substanțiale modificări în structura clasei muncitoare sub aspect cantitativ și calitativ. Să ne gândim numai la faptul că în actualul cincinal aproximativ 400 000 de persoane active din agricultură vor fi atrase în rîndurile salariaților, dintre care un număr important vor fi muncitori.

În calitatea ei de principală producătoare a valorilor materiale și indirect a celor spirituale, clasa muncitoare își afirmă plenar rolul de hegemon. Acest rol apare și mai evident dacă procedăm la o analiză a creșterii numerice a muncitorilor pe principalele ramuri ale industriei. În perioada 1950—1970, pe totalul industriei numărul muncitorilor a crescut de 2,8 ori. Semnificativ este însă faptul că în ramurile industriale propulsoare de avînt tehnic și progres științific ritmul de creștere a fost mult superior. În ramura energiei electrice și termice numărul muncitorilor a crescut de 6,2 ori, în construcții de mașini de 3,5 ori, în chimie de 7,3 ori, în metalurgia neferoasă (inclusiv extracția minereurilor) de 4,2 ori etc. Rolul preponderent al industriei constructoare de mașini rezultă și din faptul că ea concentrează cel mai mare număr de muncitori.

Creșterea cu precădere a muncitorilor în raport cu celelalte categorii de salariați este ilustrată de faptul că, în timp ce în 1970 față de 1960 numărul total al salariaților din economie a crescut cu 57%, numărul muncitorilor a sporit cu 68%. Ponderea muncitorilor în totalul salariaților din economie reprezenta 57,6% în 1950, 70,3% în 1960 și 75,2% în 1970.

Graul cifrelor este convingător în fundamentarea saltului calitativ petrecut în societatea noastră, caracterizată prin creșterea economică, rezultat al modernizării în primul rând a structurilor ramurilor producției materiale creatoare de venit național. Și din acest punct de vedere se argumentează rolul hotărâtor al clasei noastre muncitoare, clasa conducătoare a societății noastre.

Îmbunătățirea repartizării teritoriale a forțelor de producție, trăsătură esențială a progresului economic și social, a determinat atragerea largă în circuitul economic a resurselor materiale și umane din toate județele țării și, în special, ridicarea nivelului de dezvoltare a celor rămase în urmă. În anii cincinalului care a trecut, acestor județe li s-au alocat peste 17% din volumul total al investițiilor. Creșterea potențialului industrial în aceste județe, în care ritmul de creștere a fost superior celui realizat pe întreaga economie, a contribuit la ridicarea gradului de ocupare a populației, în primul rând în industrie, cu adânci implicații sociale. În timp ce numărul județelor cu pînă la 200 de salariați la 1 000 de locuitori a scăzut de la 22 la 13, numărul celor cu 200—300 de salariați la 1 000 de locuitori a crescut de la 14 la 20, iar al celor cu peste 300 de salariați la 1 000 de locuitori — de la 4 la 7. În deceniul 1960—1970, un număr important de județe definite printr-o slabă dezvoltare economică au cunoscut o creștere substanțială a numărului de muncitori industriali. Cîteva exemple sînt concludente: Argeș — de la 25 000 la 56 000; Bihor — de la 30 000 la 57 000; Botoșani — de la 5 000 la 11 000; Brăila — de la 17 000 la 30 000; Buzău — de la 12 000 la 21 000; Dolj — de la 15 000 la 41 000; Galați — de la 18 000 la 40 000; Gorj — de la 11 000 la 27 000; Ialomița — de la 2 000 la 12 000; Ilfov — de la 11 000 la 27 000; Satu-Mare — de la 17 000 la 30 000; Teleorman — de la 4 000 la 13 000; Vrancea — de la 6 000 la 15 000. Aceste date reprezintă încă un exemplu grăitor al rolului pe care-l joacă clasa muncitoare în largul proces de omogenizare a relațiilor economice și sociale ce caracterizează societatea noastră. În această direcție este semnificativ faptul că în anul 1970 în 36 de județe din cele 39 ponderea producției globale industriale depășea pe cea a producției agricole. Tot atît de concludentă este și gruparea județelor după volumul producției globale industriale pe locuitor în cincinalul 1965—1970: numărul județelor cu o producție industrială pe locuitor de pînă la 7 000 de lei scade de la 20 la 10, în timp ce numărul județelor cu o producție de peste 12 000 de lei pe locuitor crește în mod substanțial, ceea ce confirmă că industria a devenit ramura principală, cu cea mai importantă pondere în economia mării majorități a județelor.

Un element definitoriu al potențialului de care dispune clasa noastră muncitoare îl constituie vîrsta medie sau grupele de vîrstă și vechimea totală în muncă. În 1968, de pildă, din totalul muncitorilor înregistrați în ramura industriei, 39,2% aveau vîrsta sub 30 de ani, iar 71% aveau

vîrsta sub 40 de ani. Acest lucru evidențiază faptul că generația tinăra afluează consecvent spre industrie, unde progresul tehnic continuu dă naștere unor meserii noi tot mai complexe.

În ceea ce privește vechimea totală în muncă din totalul muncitorilor înregistrați, 58,9% aveau o vechime sub 10 ani, în industrie 54,5%, în construcții 76,8%, în transporturi 53,0%. În ramura industriei republicane, 72,4% din muncitorii înregistrați aveau o vechime totală în muncă sub 15 ani, în construcțiile de mașini 69,5%, în chimie 74,1%.

GHEORGHE SURPAT: Clasa muncitoare, ale cărei rînduri au crescut continuu, reprezintă, împreună cu celelalte categorii de oameni ai muncii, majoritatea populației active din țara noastră. În etapa făuririi socialismului multilateral dezvoltat, clasa muncitoare va cunoaște noi transformări cantitative și calitative. Potrivit unor calcule, în 1975 muncitorii vor reprezenta aproximativ jumătate din totalul populației ocupate, iar în anii următori numărul lor va spori continuu, ajungînd să reprezinte în 1990 circa două treimi din totalul populației ocupate. Cea mai mare parte a muncitorilor vor lucra în industrie, construcții, transporturi și în agricultură. În același timp va crește mult numărul muncitorilor ocupați în domeniul serviciilor.

Politica partidului și statului de repartizare teritorială rațională a forțelor de producție a dus și duce — după cum s-a relevat aici — la creșterea numărului muncitorilor și în județele economice mai slab dezvoltate, adică la o răspîndire mai uniformă a clasei muncitoare pe teritoriul țării. Aceasta asigură exercitarea rolului conducător al clasei muncitoare nu numai în toate sferele activității sociale, dar și pe întregul teritoriu al țării, ducînd implicit la ridicarea nivelului de conștiință al întregii populații din județele respective.

Ca urmare a creării de noi centre urbane și a organizării pe baze științifice a vieții comunelor și satelor vor avea loc noi schimbări în structura societății românești. Clasa muncitoare va asimila, treptat, în cadrul ei noi și noi grupuri sociale. Aceasta va asigura creșterea și mai accentuată a rolului clasei muncitoare ca principala forță în întreaga viață economică, socială și politică a țării.

Mai mulți participanți s-au oprit asupra problemelor privind căile și mijloacele creșterii calificării muncitorilor, lărgirea volumului ei de cunoștințe tehnice-științifice, influența acestor aspecte asupra exercitării rolului conducător al clasei muncitoare.

GHEORGHE ANGHEL: Edificarea societății socialiste multilateral dezvoltate, făurirea unei economii moderne în România ridică probleme de mare varietate și complexitate, fapt care reclamă, în primul rînd, din partea clasei conducătoare a societății — clasa muncitoare — ridicarea pe noi trepte a pregătirii sale profesionale, a nivelului său de cultură generală. Ținînd seama de aceste realități, partidul și statul nostru au întreprins în decursul anilor ample măsuri pe linia dezvoltării și modernizării învățămîntului, au inițiat un larg program de perfecționare a sistemului de pregătire profesională a tuturor categoriilor de cadre.

Calificarea și perfecționarea multilaterală și continuă a pregătirii profesionale a muncitorilor sînt condiții fundamentale pentru afirmarea și mai pregnantă a rolului conducător al clasei muncitoare în etapa edificării societății socialiste multilateral dezvoltate în patria noastră. De aceea, între indicatorii care dau întreaga măsură a capacității clasei muncitoare de a-și exercita rolul conducător în societatea noastră, nivelul pregătirii profesionale, gradul stăpînirii de către toți lucrătorii a cuceririlor științei, tehnicii și culturii ocupă un loc deosebit.

GHEORGHE MANESCU : Modernizarea structurilor economiei românești sub impulsul revoluției tehnice-științifice solicită din ce în ce mai mult cadre muncitorești bine pregătite, cu un profil larg profesional și intelectual, capabile să răspundă cerințelor pe care producția și tehnica modernă le pun astăzi în fața producătorilor. Dezvoltarea economiei naționale pe fondul progresului tehnic rapid a determinat creșterea ponderii muncitorilor calificați în totalul muncitorilor, precum și a nivelului calitativ al pregătirii acestora, reflectat de modificările intervenite în structura formelor de calificare în favoarea celor mai moderne, de creșterea mai rapidă a numărului muncitorilor cu meserii specifice ramurilor de bază și apariția unor meserii noi, de diminuarea numărului celor legați de mijloace tehnice și procedee tehnologice depășite și scăderea ponderii muncitorilor fără calificare.

Ponderea muncitorilor calificați în totalul muncitorilor a crescut de la 60% în 1950 la 82% în 1970. În cadrul ramurilor economiei naționale, ponderea muncitorilor calificați în totalul muncitorilor a crescut în perioada 1964—1968 de la 82,5% la 85,9% în industrie, de la 54,7% la 67,8% în construcții, de la 81,8% la 83,7% în transporturi etc.

În unele ramuri ale industriei, ponderea muncitorilor calificați este mai mare decît media pe întreaga industrie : în industria energiei electrice și termice — 94,4%, în industria petrolului — 94,5%, în industria electrotehnică — 92,5%, în industria metalurgiei feroase — 91,2%. Din totalul absolvenților cursurilor de calificare de scurtă durată din perioada 1950—1970, circa 65% au fost pregătiți în deceniul 1960—1970. În aceeași perioadă, din numărul total al absolvenților școlilor de ucenici circa 67% au fost pregătiți tot în acești 10 ani. Aproape 40% din numărul total al absolvenților cursurilor de specializare a cadrelor muncitorești au fost pregătiți în cincinalul 1966—1970.

Prezentarea unor date comparative privind dinamica numărului absolvenților școlilor profesionale grupate pe specialități este semnificativă. Față de anul școlar 1948—1949, numărul acestora a crescut în anul școlar 1969—1970 de 13 ori pe total, de 10,3 ori pentru ramura mine și petrol, de 8 ori pentru energie electrică și electrotehnică, de 5,8 ori pentru metalurgie și construcții de mașini, de 48,5 ori pentru chimie, de 28,6 ori pentru industria lemnului etc. Din totalul muncitorilor angajați în perioada 1964—1968, 41,5% au obținut calificarea prin practică la locul de muncă, 38,3% prin cursuri de calificare, 20,1% prin școli profesionale, de unde rezultă că ponderea celor care au urmat o formă de școlarizare înainte de a căpăta calitatea de angajați a fost pentru această perioadă de 58,4%.

VASILE MOREA : Asigurarea unui aflux optim de muncitori calificați, de cadre cu un larg orizont de cultură spre toate ramurile econo-

miei naționale, în stare să participe activ, competent și conștient la edificarea orînduirii socialiste pe pămîntul României, a reprezentat, din întîii ani ai construcției socialiste, obiectiv de preocupare majoră pentru partidul și statul nostru, pentru societate. Cercetarea evoluției pregătirii muncitorilor calificați, a cadrelor necesare economiei, în anii construcției socialismului, pune în evidență o intensă activitate de dezvoltare și perfecționare a învățămîntului profesional și tehnic, de adaptare a lui la exigențele etapelor pe care le-am străbătut. Această perioadă constituie pentru școala pregătitoare de cadre muncitorești, ca de altfel pentru învățămîntul de toate gradele, infinit mai mult decît s-a realizat în trecut în toate privințele — în organizare, cuprindere, conținut și rezultate.

Ca urmare a măsurilor adoptate de partidul și statul nostru în ultimii ani, dispunem în prezent de un sistem de pregătire a muncitorilor, a cadrelor pentru toate domeniile de activitate economică alcătuit într-o concepție unitară, care cuprinde școli profesionale, ucenicie la locul de muncă, cursuri de calificare, școli de maiștri, licee de specialitate și școli de specializare postliceală.

Insemnate mutații au avut loc în evantaiul meseriilor în care se califică muncitorii. Sub influența progresului tehnic-științific, unele profesii au dispărut, iar altele și-au schimbat atributele. Caracteristica principală rămîne însă apariția multor meserii și specializări noi, sporirea numărului profesiilor de înaltă calificare legate de ramurile cele mai importante ale industriei, îmbinarea meseriilor înrudite în vederea unei calificări polivalente, trecerea pregătirii unor profesii de la forme inferioare la forme superioare, datorită sporirii exigențelor față de nivelul calificării viitorilor muncitori. Dacă ne referim la nomenclatorul școlilor profesionale, de exemplu, în perioada 1955—1970 au fost scoase din el 44 de meserii, comasate 54 și introduse 114 meserii noi; la școlile tehnice de maiștri au dispărut 18 specializări, s-au comasat 27 și au apărut 54 de specializări noi.

În prezentul an școlar, învățămîntul de profil cuprinde aproape 470 000 de elevi, de nouă ori mai mulți decît în 1938/1939. Dacă în trecut cea mai mare parte dintre elevi se pregăteau pentru ramuri neindustriale, în perioada 1948—1970 peste 50% din totalul elevilor s-au format pentru mine și petrol, energie electrică și electrotehnică, metalurgie și construcții de mașini, chimie, construcții și materiale de construcții, ramuri care în anii construcției socialiste au cunoscut o dezvoltare fără precedent.

Roadele preocupării partidului și statului pentru formarea muncitorilor calificați sînt pretutindeni evidente: în numărul mare de lucrători de diferite profesii pregătiți în anii puterii populare, în trăsăturile noi, înaintate care configurează fizionomia lor, în înfăptuirile grandioase la care au luat și iau parte. Este suficient să menționăm că în perioada 1948—1970 școlile profesionale și tehnice au pus la dispoziția unităților economice peste un milion de muncitori și alte cadre cu studii medii de specialitate. La aceste date se impune să adăugăm, de asemenea, pe cei aproximativ 1 800 000 de muncitori calificați prin cursuri de scurtă durată. Dincolo de aspectul cantitativ, încadrarea an de an în producție a noi și noi generații de lucrători calificați a determinat schimbări importante în nivelul pregătirii profesionale a clasei muncitoare.

GHEORGHE ANGHEL : Sint demne de remarcat modificările calitative care s-au produs în structura profesională a muncitorimii ca urmare a influenței multilaterale exercitate de progresul tehnic-științific contemporan și modernizarea industriei. Este vorba în esență de creșterea mai rapidă a numărului muncitorilor cu profesii specifice ramurilor de bază ale industriei socialiste, scăderea continuă a ponderii pe care o dețin muncitorii cu profesii manuale, apariția de profesii noi și dispariția unor profesii ca rezultat al revoluționării proceselor de producție industriale etc. O urmare firească a instituirii în anul 1971 a sistemului național de perfecționare a pregătirii profesionale a lucrătorilor din unitățile socialiste o constituie ridicarea calității pregătirii tuturor categoriilor de cadre, inclusiv a muncitorilor, precum și sporirea posibilităților de calificare a unui număr mai mare de salariați. Astfel, dacă în anii 1969 și 1970, numărul persoanelor care urmau diferite cursuri de perfecționare nu depășea în medie circa 38 000—40 000, în anul trecut, în cadrul noului sistem au fost cuprinși mai mult de un milion de muncitori, care au frecventat diverse forme de ridicare a calificării profesionale. Este lesne de înțeles că proporțiile calificării și perfecționării calificării vor cunoaște noi dimensiuni în cursul actualului plan cincinal.

În continuare aș dori să mă opresc asupra conceptelor de *calificare* și *perfecționare a calificării*. În noțiunea de calificare a muncitorilor, potrivit unor opinii, ar intra patru categorii de elemente : 1) cunoștințe științifice de bază ; 2) cunoștințe tehnice generale ; 3) cunoștințe tehnice de specialitate ; 4) deprinderi practice de muncă. După alți autori, calificarea ar cuprinde atât anumite deprinderi de muncă, generale și de specialitate, cât și anumite cunoștințe tehnice-profesionale corespunzătoare exercitării oricărei meserii, deprinderi și cunoștințe acumulate pe cale empirică în practica de producție și perfecționate printr-o instruire sistematică în școli, la cursuri ș.a.

Din cele două definiții la care ne-am referit socotim că prima este mai cuprinzătoare. Într-adevăr, în condițiile economiei moderne, calificarea presupune ca un prim element un minim de școlarizare care manifestă tendință de creștere ; un al doilea element îl constituie cunoștințele tehnice-științifice de bază și de specialitate ; un al treilea element îl constituie deprinderile practice. În această ordine de idei este însă de subliniat că în conceptul de calificare este necesar să includem și aspectele educative.

În ceea ce privește conceptul de *perfecționare a calificării*, acestuia i se acordă diferite sensuri. Printre acestea enumerăm : ridicarea continuă a nivelului de cunoștințe profesionale în cadrul aceleiași meserii ; lărgirea și îmbogățirea cunoștințelor cu elemente noi, ceea ce conduce la policalificare, reciclare. Perfecționarea calificării cuprinde atât aspectele formative cât și educative ; ea se referă, după opinia noastră, la patru aspecte : profesional, economic, psihologic și cultural-educativ.

Elementele cultural-educative în pregătirea și perfecționarea pregătirii profesionale au un rol major alături de celelalte elemente și exercită o influență pozitivă asupra lor, fapt subliniat în mod deosebit în documentele plenarei C.C. al P.C.R. din 3—5 noiembrie 1971. Acestea se referă în principal la existența unei conștiințe socialiste înalte (politică, ideologică, economică), la dragostea față de profesia aleasă, la atitudinea

înaintată față de muncă, la dorința de autoperfecționare, de autodepășire, la lărgirea continuă a orizontului de cunoștințe generale și profesionale.

Cît privește problema cunoștințelor economice, acestea trebuie apreciate ca un element indispensabil chiar conceptului de calificare, cu atît mai mult în cazul perfecționării calificării. Necesitatea considerării și includerii cunoștințelor economice ca un element esențial al pregătirii muncitorilor derivă, în primul rînd, din dubla calitate a clasei muncitoare — de proprietară și producătoare —, precum și din unitatea și interacțiunea dialectică a proceselor tehnice și economice. Clasa muncitoare — clasă conducătoare în societatea noastră — este necesar să cunoască în profunzime eficiența propriei sale activități. Progresul general și rapid al societății noastre socialiste este tot mai mult condiționat de creșterea eficienței activității atît la nivel macro cît și la nivel microeconomic. De aceea, însușirea de către fiecare muncitor a unui minim de cunoștințe economice cu prilejul calificării sale și al ridicării calificării constituie un imperativ de prim ordin. Aceasta presupune în esență cunoașterea temeinică de către muncitori a căilor și indicatorilor principali de ridicare și exprimare a eficienței economice, cum sînt : cheltuielile de producție, productivitatea muncii, beneficiul, rentabilitatea, volumul acumulărilor socialiste etc. Contribuția la creșterea gradului de utilizare a capacităților de producție, la reducerea prețului de cost, la îmbunătățirea calității produselor, la ridicarea productivității muncii va fi cu atît mai mare cu cît, paralel cu adîncirea democrației economice, se va asigura în perspectivă și un nivel mai ridicat de cunoștințe economice pentru toți muncitorii, pentru toți cei care acționează în domeniul economic. În felul acesta deciziile ce se iau de către diferite organisme economice, de comitetele și consiliile oamenilor muncii, de către adunările generale vor avea o fundamentare mai profundă atît sub aspect tehnic cît și economic.

Atît calificarea cît și perfecționarea calificării este indicat să aibă un caracter multilateral și să fie totodată privite ca o acțiune permanentă pentru toate categoriile de oameni ai muncii. La aceste concluzii conduc o serie de factori, dintre care cităm : uzura morală deosebit de accelerată a cunoștințelor, care se manifestă tot mai intens și mai variat ; mobilitatea profesională deosebit de rapidă — considerată pe drept cuvînt legitate socială a producției în condițiile unei industrii moderne ; desfășurarea grandioasei revoluții tehnice-științifice contemporane.

Calea principală de realizare de la bun început a calificării la un nivel mai înalt comparativ cu perioadele anterioare o reprezintă *învățămîntul*. După cum se știe, în anii construcției socialiste în țara noastră s-a dezvoltat considerabil învățămîntul de toate gradele. Este un fapt deosebit de îmbucurător că din acest punct de vedere ne putem compara cu țările cele mai avansate. Pînă la sfîrșitul actualului plan cincinal numărul elevilor și studenților va depăși 5 milioane, față de numai 1 690 503 în anul școlar 1937/1938. Pînă în 1973 se va generaliza învățămîntul de 10 ani ; aceasta va da posibilitatea ca tineretul cu școala de 10 ani să posede cunoștințe de matematică, fizică, chimie sensibil egale ca nivel cu cele obținute în școlile medii din trecut. Dar, ținînd seama de exigențele economiei moderne și de introducerea pe scară largă a tehnicii avansate în toate ramurile economiei, apare necesar ca muncitorii să posede cunoștințe mult mai înalte, liceale. De aceea, după anii 1980—1985, pe mă-

sura creării bazei materiale necesare, se va trece la generalizarea învățămîntului liceal, învățămînt cu un pronunțat caracter politehnizat, ceea ce va ușura încadrarea în producție a tineretului, va face ca munca să fie mai eficientă, va determina intensificarea desfășurării procesului de dispariție treptată a deosebirilor esențiale dintre munca intelectuală și cea fizică. În aceste condiții credem că se va pune problema reconsiderării împărțirii muncii în muncă complexă și muncă simplă.

Pentru îmbunătățirea sub aspect calitativ a calificării muncitorilor în cincinalul 1971—1975, are, de asemenea, o mare însemnătate faptul că sporește numărul muncitorilor ce se pregătesc prin școli profesionale, care, fără îndoială, vor asigura mai multe cunoștințe teoretice, ca și o serie de deprinderi practice, premise esențiale pentru realizarea unui randament mai înalt în muncă.

GHEORGHE SURPAT : Fiind de acord cu cele arătate de tovarășul Gheorghe Anghel, consider, totodată, că problema calificării și perfecționării pregătirii profesionale trebuie înțeleasă într-o accepție mai largă, în sensul că ea include atît deprinderile tehnice cît și pe cele *organizatorice*, adică capacitatea de colaborare în procesul muncii, de organizare a muncii etc. Se arată în mod just că ansamblul transformărilor în structura clasei muncitoare trebuie să-l privim ca un proces continuu, în sensul că progresul tehnic și creșterea calificării muncitorilor sînt în permanență actuale, și aceasta deoarece știința și tehnica dezactualizează — așa spune — tot mai repede cunoștințele acumulate. De aici necesitatea unei permanente perfecționări a pregătirii profesionale. Aceasta se impune cu atît mai mult cu cît peste 60% din totalul muncitorilor nou angajați în industrie în anul 1970 aveau ca pregătire doar școala generală. Ponderea celor pregătiți prin școli profesionale și de ucenici reprezenta doar 35,8%.

Desigur, în procesul făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate, în țara noastră deosebirile de pregătire dintre muncitori și intelectualitatea tehnică se vor atenua continuu prin creșterea ponderii elementelor intelectuale în actele de muncă ale muncitorilor, prin introducerea unor mijloace de muncă de înaltă tehnicitate etc. În perspectivă se poate desprinde tendința ca muncitorii din locurile de muncă de bază să se apropie treptat de nivelul cultural și de calificare profesională al intelectualității tehnice din sfera producției bunurilor materiale.

Ridicarea continuă a pregătirii cultural-științifice a clasei muncitoare, dezvoltarea conștiinței sale politice, însușirea tot mai profundă a ideologiei marxist-leniniste constituie o condiție absolut necesară pentru participarea competentă și eficientă la conducerea vieții social-economice și politice, pentru îndeplinirea misiunii sale istorice.

PETRU CRISTEA : O premisă indispensabilă și fundamentală a exercitării rolului conducător al clasei muncitoare în societatea noastră o constituie ridicarea continuă a nivelului ei cultural, lărgirea orizontului de cunoștințe tehnice-științifice. Îmbogățirea universului de cunoștințe al clasei muncitoare în anii socialismului s-a realizat pe mai multe căi : a) a crescut de la un an la altul nivelul de școlarizare generală și de specialitate al muncitorilor nou angajați, în special al celor tineri ; b) a crescut continuu numărul muncitorilor care au urmat cursuri de calificare, specializare și de ridicare a calificării profesionale ; c) a sporit con-

siderabil ponderea muncitorilor ocupați în producție care și-au continuat studiile generale sau de specialitate prin cursuri serale și fără frecvență ; d) a crescut interesul muncitorilor pentru propria lor pregătire profesională, interes concretizat în sporirea preocupărilor privind noutățile tehnice din domeniul specialității sau al cuceririlor științifice-tehnice în general ; e) asupra lărgirii orizontului tehnic și științific al muncitorilor au avut o influență hotărâtoare extinderea și îmbunătățirea problematicei diferitelor mijloace de comunicații de masă.

În strinsă corelație cu dezvoltarea industriei și cu modernizarea proceselor de producție s-a dezvoltat învățământul general și profesional, fapt care a permis o creștere rapidă a ponderii muncitorilor nou angajați cu un nivel de școlarizare mai ridicat. Iată cum se prezintă această dinamică pe un interval de timp de numai șapte ani :

Anul	Muncitori angajați pentru prima dată	După nivelul studiilor			
		Cu studii superioare	Cu studii medii tehnice și cu alte studii medii	Cu școli profesionale	Cu școala de cultură generală terminată sau întreruptă
1961	100,0	0,2	2,7	13,6	83,5
1967	100,0	0,2	3,2	22,0	74,6

Se remarcă o creștere rapidă a ponderii muncitorilor nou angajați cu școli profesionale și o scădere corespunzătoare a celor cu studii elementare. În rândurile muncitorilor tineri care se integrează în producție sînt din ce în ce mai puțini cei care nu au terminat școala de cultură generală. Nu dispunem de date centralizate în această privință, dar această tendință a fost semnalată în cadrul unor investigații sociologice efectuate într-un număr mare de întreprinderi industriale. De altfel, avîndu-se în vedere nivelul actual și de perspectivă al mijloacelor de muncă și al proceselor tehnologice, majoritatea întreprinderilor industriale și din alte ramuri economice nu mai angajează pentru calificare decît muncitori cu școala de cultură generală absolvită.

Aceeași situație ne-a fost, de pildă, relevată și în cadrul unei cercetări efectuate în anul 1971 pe un eșantion de 750 de salariați în grupul industrial petrochimic Borzești.

	Muncitori			Cadre tehnice medii și superioare		
	Total din care	Au urmat școli după intrarea în prod.	Urmează școli în prezent	Total	Și-au continuat studiile	Urmează școli în prezent
Combinatul de cauciuc	100,0	35,7	17,8	100,0	45,0	10,2
Uzina de petrol	100,0	30,0	15,0	100,0	35,3	11,7
Combinatul chimic	100,0	21,4	13,8	100,0	50,0	2,5

Sporirea interesului muncitorilor pentru creșterea nivelului lor de pregătire tehnică și științifică este inseparabil legată de cerințele progre-

sului tehnic contemporan. Influența progresului tehnic asupra lărgirii orizontului de cunoaștere al muncitorilor nu trebuie înțeleasă într-un mod simplist, ca o relație de determinare univocă, întotdeauna directă și imediată. Îmbogățirea orizontului de cunoștințe poate fi cerută uneori de necesitatea exercitării mai competente și mai eficiente a unor sarcini de muncă neschimbate; alteori ea poate fi impusă de transformările care au loc în conținutul sarcinilor de muncă ca urmare a modernizării utilajelor și a proceselor tehnologice. În și mai multe cazuri lărgirea profilului profesional și științific este dictată de necesitatea adaptării la alte sarcini de muncă, la alte meserii și specialități, în timp scurt și cu eforturi și cheltuieli minime.

Ridicarea nivelului de cunoaștere al muncitorilor este o condiție a creșterii gradului lor de participare atât la activitatea de conducere și decizie cât și la creația tehnică a întreprinderii.

Pregătirea permanentă a devenit o cerință imperioasă a zilelor noastre. Spre deosebire de trecut, astăzi, și cu atât mai mult în viitor, scăderea valorii profesionale a unui lucrător se va datora din ce în ce mai puțin declinului forței sale fizice de muncă și din ce în ce mai mult învechirii cunoștințelor sale. Astăzi orice sistem de învățămînt — oricît de actual ar fi el la un moment dat — se poate învechi în scurt timp, poate fi depășit prin formele și conținutul său, care nu se pot schimba de la o zi la alta. De aceea pregătirea permanentă este necesară mai ales pentru a asigura capacitatea de adaptare la schimbări, restructurări, reprofilări, care au loc într-o măsură tot mai mare în activitatea industrială. Instruirea permanentă, îmbogățind orizontul de cunoștințe al muncitorilor, lărgeste totodată sfera edificării profesionale prin însușirea de profesii și specialități înrudite, permite extinderea cumulului de meserii și specialități în activitatea lor.

La Conferința pe țară a cadrelor de conducere din întreprinderi și centrale industriale și de construcții din februarie 1972 a fost subliniată necesitatea sporirii preocupărilor pentru policalificarea muncitorilor și stimularea acestora din urmă pentru însușirea și practicarea a două-trei meserii. Mecanizarea complexă și mai ales automatizarea proceselor producției reclamă muncitori cu un larg profil profesional, cunoscători a 2—3 sau mai multe meserii și specialități.

Muncitorul din producția automatizată are nevoie de bogate cunoștințe tehnice, științifice și deprinderi practice din meserii diferite (mecanică, electricitate, lăcătușărie etc.).

Din investigațiile noastre efectuate în zona industrială Brașov și zona Borzești rezultă că un mare număr de muncitori dispuneau de o calificare complexă în două sau mai multe meserii („Tractorul“ 30,20%; „Rulmentul“ 22,00%; Combinatul de cauciuc sintetic 37,90%; Combinatul chimic 30,00%; Uzina de petrol 42,10%).

Tendința către unificarea bazei tehnice a producției în sistemele automatizate duce la micșorarea numărului de profesii practicate în întreprindere, la diversificarea și întrepătrunderea sarcinilor de muncă din specialități diferite în cadrul aceleiași meserii.

Responsabilitatea tot mai înaltă în raport cu sarcinile de muncă, necesitatea cunoașterii instalațiilor, agregatelor complexe mecanizate și

automatizate, precum și a proceselor tehnologice care au loc în aceste instalații sint factori hotărâtori care impulsionează preocupările muncitorilor pentru ridicarea nivelului lor de pregătire tehnică și științifică.

Prelungirea duratei învățămîntului de cultură generală de la opt la zece ani, iar în următorii 10—15 ani cuprinderea tuturor copiilor de vîrstă școlară în licee teoretice sau de specialitate vine să satisfacă o cerință fundamentală — lărgirea orizontului științific și tehnic necesar majorității ocupațiilor moderne.

Relevînd însemnătatea cunoștințelor științifice și tehnice în producția modernă, tovarășul Nicolae Ceaușescu preciza că pentru a asigura conducerea aparaturii moderne, a instalațiilor electronice, este necesar ca muncitorii să aibă cunoștințe liceale, cunoștințe de nivel mediu. Dar — sublinia secretarul general al partidului în cuvîntarea cu prilejul sărbătoririi Uzinei de vagoane Arad, în februarie 1972 — pentru ridicarea nivelului de cunoștințe tehnice și științifice la nivelul cerințelor tehnicii contemporane, pe lîngă eforturile statului, de extindere și modernizare a învățămîntului, este necesară sporirea preocupărilor fiecărui salariat pentru pregătirea sa proprie : „Fiecare trebuie să înțeleagă că numai ridicîndu-și continuu cunoștințele tehnice-profesionale va putea să facă față sarcinilor mereu crescînde ale uzinei”.

IOAN COPIL : Creșterea numerică a clasei muncitoare, mutațiile produse în ansamblul structurii ei și pe ramuri ale economiei naționale, alături de modificările calitative exprimate prin perfecționarea sa profesională, își găsesc locul în procesul de condiționare reciprocă a creșterii economice și de utilizare rațională și eficientă a resurselor de muncă.

Pe sfere și ramuri ale economiei naționale, concentrarea masivă a clasei muncitoare are loc în domeniul productiv, iar în cadrul acestuia cu preponderență în industrie, fapt care constituie unul dintre cele mai importante aspecte ale forței productive a clasei muncitoare și a contribuției sale la creșterea economică în ansamblu și a nivelului de trai în țara noastră. Sfîrșitul cincinalului 1966—1970 a marcat momentul cînd numărul total al salariaților a trecut de 50% din populația ocupată, clasa muncitoare putînd astfel să aibă și numeric poziție majoritară față de țărănime, intelectualitate și alte pături ale populației.

Forța de atracție a clasei muncitoare, polarizînd în rîndurile ei cu preponderență, la început, populația ocupată în ramura agricolă și apoi din ce în ce mai mult sporul natural al muncitorilor, este evidențiată prin faptul că dezvoltarea economiei naționale, crearea de noi locuri de muncă s-au realizat pe seama creșterii mai rapide a numărului de muncitori în comparație cu creșterea populației în ansamblu, a populației ocupate și a numărului de salariați.

Pornind de la faptul că în cadrul populației ocupate salariate muncitorii constituie ponderea principală a forței de muncă, reiese că și în cuantificarea creșterii economice rolul hotărîtor revine clasei muncitoare. Astfel, la o creștere a produsului social, în ultimii 20 de ani, de 6,3 ori și a venitului național de 6 ori, contribuția muncitorilor poate fi apreciată, după unele calcule, ca fiind de peste 5 ori și respectiv de 4,8 ori. De asemenea la o creștere cu numai 11% în anul 1970 față de 1950

a ponderii populației ocupate din industrie în totalul populației ocupate, ponderea industriei în crearea produsului social crește cu peste 18%, iar în producerea venitului național cu 17%.

Această devansare a creșterii produsului social și venitului național față de creșterea cantitativă a clasei muncitoare dovedește forța ei din ce în ce mai productivă. Astfel, în ultimii 10 ani dinamica productivității în industrie crește de 2,1 ori, în timp ce numărul de muncitori crește de numai 1,7 ori. Iar dacă ne referim la dinamica productivității muncii în unități naturale din principalele ramuri industriale, vedem că energia electrică pe un muncitor a crescut în deceniul 1960—1970 de 3,7 ori, producția de fontă de 3,5 ori, cea de oțel și de ciment de 2,4 ori, iar cea de cărbune de 2,3 ori.

În cadrul modificărilor calitative care au avut loc în rîndurile clasei muncitoare, în afară de creșterea sa numerică în ritmuri mai accentuate, trebuie subliniată ponderea mereu crescîndă a muncitorilor în totalul forței de muncă, iar în totalul efectivului de muncitori locul mereu crescînd al muncitorilor calificați; de asemenea, apariția de noi meserii și profesii, creșterea gradului de pregătire profesională a muncitorilor etc. Numai în ultimul cincinal cadrele cu studii superioare au crescut cu 116 000, iar cele cu pregătire medie și profesională cu peste 500 000.

Modificările cantitative și îndeosebi cele calitative intervenite în structura clasei muncitoare din țara noastră sub aspectul creșterii gradului de instruire generală și de formare profesională constituie premisa favorabilă pentru contribuția ei tot mai mare la creșterea economică în viitor.

Procesul ce se conturează în perspectivă, de lărgire cantitativă și calitativă a sferei de cuprindere a populației ocupate în rîndurile clasei muncitoare, se caracterizează atît prin atragerea în rîndurile muncitorilor a persoanelor ocupate în agricultură — care vin cu grad din ce în ce mai ridicat de pregătire generală și profesională — cît și prin faptul că muncitorul de mîine preia tot mai rapid și mai mult asupra sa din calitățile productive și spirituale ale tehnicianului și intelectualului.

Ocupîndu-se de problemele transformărilor cantitative și calitative ale clasei muncitoare, sub impulsul noilor relații de proprietate, mai mulți participanți, Ion Păcuraru, Mihail Cernea, Nicolae Ionel, Alexandru Popescu, Haralambie Niculescu, Ion Copil, Pompiliu Grigorescu, Petru Cristea, Dumitru Mazilu, Honorina Cazacu, s-au referit și la unele probleme privind componența clasei muncitoare în etapa actuală, conceptul de clasă socială în societatea socialistă. Ei au relevat faptul că toate schimbările radicale care au avut loc în rîndurile clasei muncitoare din România în anii socialismului, cînd muncitorimea a devenit clasă conducătoare și proprietară a mijloacelor de producție, trebuie să fie analizate, din unghiul de vedere al mai multor științe sociale, cu scopul aprofundării teoretice a mutațiilor profunde de ordin calitativ produse în rîndul clasei muncitoare, a definirii sferei de cuprindere a clasei muncitoare în actuala etapă de dezvoltare a țării noastre. Această problemă importantă, care a fost abordată și în coloanele revistei „Lupta de clasă“,

va trebui să stea și în viitor în atenția cercetătorilor din domeniul științelor sociale.

Modificările care au avut și au loc în structura socială a țării noastre, tendințele de evoluție în perspectivă ale acestei structuri, mutațiile structurale care au avut loc în interiorul claselor și păturilor sociale ridică o gamă largă de probleme în fața cercetării, cu largi implicații teoretice și practice.

GHEORGHE CHEPEȘ : În mod justificat, după părerea mea, mai mulți antevorbitori s-au referit și la problemele sferei de cuprindere a clasei noastre muncitoare, la conceptul de clasă socială. Conceptul de clasă muncitoare este un concept sociologic cu ajutorul căruia se pot defini calitățile esențiale ce caracterizează această clasă. Fără îndoială, este necesar să stabilim indicatorii cu ajutorul cărora putem măsura aceste calități, adică putem să le dimensionăm din punct de vedere cantitativ.

Se știe că conceptul leninist al clasei muncitoare a fost elaborat de Lenin în anumite condiții. Consider că elementele componente ale acestei definiții permit și astăzi distingerea acelor grupuri sociale mari care sînt clasele.

Societatea noastră, chiar dacă înaintează înspre viitoarea societate comunistă, în care nu vor exista clase, la ora actuală se caracterizează prin două clase fundamentale : clasa muncitoare și țărănimea. Deși acestea sînt coproprietare asupra mijloacelor de producție, totuși țărănimea cooperatistă este în același timp beneficiara unei proprietăți de grup : deci diferența fundamentală persistă, cu toate că între cele două proprietăți, care sînt forme ale proprietății socialiste, nu mai există antagonisme. Deocamdată se mențin o serie de deosebiri importante între modul în care clasa muncitoare obține partea din producția socială care-i revine și modul în care țărănimea cooperatistă beneficiază de această parte, precum și deosebiri în ceea ce privește locul ocupat în diviziunea muncii, rolul în organizarea socială a muncii și chiar în ceea ce privește poziția celor două clase în sistemul istoricește dat al producției sociale.

Clasa muncitoare își menține funcția conducătoare în virtutea unui șir întreg de factori despre care au vorbit pe larg clasicii marxism-leninismului ; printre acești factori știm că figurează și acela că clasa muncitoare este legată de marea industrie, adică de partea cea mai dinamică a economiei naționale, de cuceririle revoluției științifice-tehnice contemporane. În al doilea rînd, clasa muncitoare, fiind legată de forma cea mai avansată de proprietate socialistă, devine chiar prin acest fapt purtătoarea intereselor fundamentale ale transformărilor socialiste și deci a intereselor fundamentale ale tuturor celorlalte grupuri și pături sociale. În al treilea rînd, clasa muncitoare, fiind legată de industrie, este și forța socială cea mai organizată. În fine, în virtutea întregii ei situații existențiale, clasa muncitoare este purtătoarea ideologiei înaintate, a celor mai avansate trăsături de conștiință și de comportament.

Deci, atît din punctul de vedere obiectiv cit și subiectiv, clasa muncitoare întrunește acele calități care o fac aptă să-și asume misiunea istorică de a conduce societatea pe calea ce duce spre comunism.

Apreciind că trăsăturile principale ale definiției leniniste a claselor își păstrează importanța, nu afirmăm nicidecum că această definiție poate fi absolutizată; ea trebuie îmbogățită în baza analizei schimbărilor ce s-au produs în structura și caracteristicile clasei muncitoare.

În scopul de a operaționaliza acest concept, este necesar să încercăm, pe temeiul unor studii, să stabilim niște indicatori care permit înregistrarea și măsurarea mai bună a acestor schimbări de structură, de rol, de status, a elementelor caracteristice care au intervenit în virtutea transformărilor cadrului general de existență și conștiință a populației muncitorești. Până atunci însă nu putem aștepta, amânând analiza problemei principale pusă în discuție, și anume *rolul conducător al clasei muncitoare, perfecționarea acestui rol*. Nu putem aștepta și trebuie să ne bazăm în analizele pe care le efectuăm pe înregistrările statistice, pe rezultatele unor cercetări care, chiar dacă au operat cu indicatori mai puțin preciși, totuși ne permit să discutăm și să încercăm să aprofundăm unele aspecte ale temei puse în discuție.

Din acest punct de vedere intervenția mea încearcă o modestă contribuție în lumina unor date și informații referitoare la municipiul București, date extrase din diversele statistici (în paranteză fie spus, aceste date, cum arată întreaga noastră discuție, ne servesc totuși în analiză) sau obținute din unele cercetări efectuate în cadrul Laboratorului de sociologie urbană al Capitalei, cercetări care, chiar dacă n-au avut ca obiectiv principal studierea acestei probleme, într-un fel sau altul tangențial au atins-o.

S-ar putea pune întrebarea dacă o asemenea problemă cum este rolul conducător al clasei muncitoare se poate analiza — ca să spun așa — pe profil teritorial. Mie mi se pare că acest lucru este necesar și util. Rolul conducător al clasei muncitoare nu este o abstracție; el se realizează în viața de toate zilele și trebuie să se înfăptuiască pe tot teritoriul țării; prezența clasei muncitoare în toate colectivitățile umane constituie un factor dinamizator.

De altfel, a vorbi despre clasa muncitoare din București, despre transformarea intervenită în cadrul muncitorimii din Capitală, despre modul în care muncitorii din București își realizează rolul, misiunea lor este o sarcină destul de dificilă, dar deosebit de importantă. Aceasta pentru că municipiul București are foarte multe tradiții revoluționare: clasa muncitoare din București a fost în toți anii regimului burghezo-moșieresc un detașament de nădejde, a ocupat un loc de frunte în lupta revoluționară pentru cucerirea puterii politice și economice în țara noastră, în anii făuririi bazei tehnice-materiale a noii orânduiri, și astăzi pășește, de asemenea, în primele rinduri ale clasei muncitoare în lupta pentru edificarea societății socialiste multilateral dezvoltate.

Aș vrea să spun aici — poate abătându-mă de la firul discuției — că ar fi interesantă analiza problemei puse în discuție în mai toate sau chiar în toate județele, în marile orașe ale țării în vederea elaborării unor monografii locale privind tradițiile revoluționare și lupta revoluționară a clasei muncitoare. Din păcate, asemenea monografii s-au făcut numai în câteva locuri și poate mă înșel, dar mi se pare că pentru București

nu s-a întocmit o asemenea lucrare. Or, ea ar avea o funcție de cunoaștere, o funcție educativă, deci o funcție teoretică și practică.

Muncitorimea din București este un detașament extrem de important al clasei muncitoare din țara noastră; ea reprezintă aproximativ 14,4% din populația muncitorească a României socialiste, 16,4% din muncitorimea industrială a țării și produce 17,6% din producția globală industrială. În unele ramuri, cum sînt, de pildă, construcția de mașini și prelucrarea metalelor, muncitorimea din București dă peste un sfert din producția națională. Evident, toate acestea sînt rezultatul politicii partidului de industrializare socialistă a țării. În perioada 1950—1970, producția global-industrială pe plan național a crescut de 11 ori, iar în municipiul București a sporit de 12 ori; în unele ramuri acest ritm a fost considerabil depășit. Am în vedere, de pildă, ramura construcțiilor de mașini, în care în acești 20 de ani producția a crescut de 27 de ori, în ramura chimiei — de 34 de ori, în ramura materialelor de construcții — de 19 ori, ca și în alte ramuri importante din punctul de vedere al progresului tehnic. Este deosebit de semnificativ faptul că două ramuri principale ale industriei moderne, cum sînt construcțiile de mașini și industria chimică, au ajuns să dea în municipiul București aproape 50% din producția industrială globală.

O atare creștere economică a determinat o serie de schimbări în utilizarea resurselor de muncă, o afluență înspre muncitorime și categoria socială de muncitori. Dacă în 1956 categoria socială de muncitori a fost prezentă în populația totală cu o pondere de 46,9%, în anul 1966 s-a înregistrat la această categorie un procent de 55,9%. Muncitorii reprezentau în 1956 în totalul populației active 49,5%, iar în 1966 aproape șase zecimi.

În continuare, participanții la dezbateri s-au referit la :

Conștiința politică-morală a clasei muncitoare și responsabilitatea ei socială, nivelul ideologic și de cultură generală — elemente definitorii pentru rolul său de clasă conducătoare.

GHEORGHE BERESCU : În definirea clasei muncitoare și a rolului ei în etapa actuală de dezvoltare socialistă a României trebuie să luăm în considerare, pe lângă locul în viața economică și socială, și trăsăturile conștiinței politice socialiste. Poziția față de mijloacele de producție, locul și rolul pe care îl au muncitorii în direcțiile hotărîtoare ale progresului economic și în conducerea vieții social-politice evidențiază nivelul și conținutul conștiinței clasei muncitoare. De altfel, aici, în acest proces, regăsim legitățile esențiale ale raportului dintre existența socială și conștiința socială. Așa cum arătau Marx și Engels, conștiința nu poate fi niciodată altceva decît existența ogîndită în conștiință, iar existența oamenilor este procesul real al vieții lor.

În procesul transformărilor calitativ superioare de ordin social, politic și profesional în situația clasei muncitoare din România s-au produs modificări esențiale în profilul său spiritual, ca o reflectare a noilor relații sociale și ca un efect al activității educative desfășurate de partid; s-au format și dezvoltat trăsăturile conștiinței sale socialiste.

Elementele definitorii ale conștiinței socialiste a clasei muncitoare sînt prezente în primul rînd în nivelul dezvoltat al conștiinței politice, orizontul profesional științific, profilul moral nou, conștiința juridică, nivelul cultural, dezvoltarea simțului estetic etc., adică în însușirea creatoare a valorilor spirituale de bază ale marxism-leninismului, ale societății socialiste și acțiunea creatoare conștientă pe această bază.

Analiza diferitelor componente ale conștiinței socialiste a clasei muncitoare trebuie să pornească de la baza acestora — conștiința politică, idealurile și trăsăturile politice și morale socialiste.

De aceea ne vom referi, în continuare, în special la rolul și valoarea conștiinței politice, la raportul dintre conștiință și responsabilitate în ansamblul trăsăturilor conștiinței socialiste.

Conducerea de către clasa muncitoare, în frunte cu partidul său comunist, a întregului proces al revoluției și construcției socialiste decurge în mod obiectiv din situația socială a muncitorilor, din forța pe care o reprezintă, din interesele lor fundamentale, de înlăturare a exploatării și de construire a noii orînduirii socialiste. Concordanța dintre interesele clasei muncitoare și interesele celorlalți oameni ai muncii face posibile acțiunea în direcția progresului social, alianța muncitorească-tărănească, sprijinirea pe forțele întregului popor și conducerea acestuia în lupta pentru victoria și perfecționarea orînduirii socialiste.

Această acțiune revoluționară situează necesitatea și însemnătatea conștiinței politice pe primul plan. După cum se știe, întregul proces al revoluției și construcției socialiste este un proces conștient, bazat pe cunoașterea legilor dezvoltării sociale, pe organizarea în cunoștință de cauză a forțelor apte să asigure edificarea noii societăți. În acest proces, conștiința politică a clasei muncitoare se dezvoltă și se perfecționează continuu.

Ca orice latură a conștiinței sociale, și conștiința politică reflectă existența socială, esența relațiilor sociale. Dar aceasta este o reflectare a esenței relațiilor sociale prin însăși poziția socială a clasei muncitoare, legată de cele mai dinamice elemente ale forțelor de producție, prin posibilitățile de organizare, de atragere a forțelor înaintate în lupta pentru progres. Totodată, reflectarea relațiilor sociale pe planul conștiinței politice nu este o reflectare pasivă, ulterioară constituirii noilor raporturi, ci are loc în procesul luptei și acțiunii. Faptul că partidul comunist este înarmat cu cunoașterea legilor dezvoltării sociale și că înarmează clasa muncitoare cu conștiința țelurilor și obiectivelor de activitate determină o anticipare pe plan politic a celorlalte acțiuni. Așa se explică și faptul că muncitorii din țara noastră, încă înainte de constituirea relațiilor socialiste de producție, au acționat, după 23 August 1944, pentru refacerea economiei distruse de război, pentru zădărnicierea planurilor de sabotaj ale claselor exploatare, în pofida faptului că nu dețineau încă puterea economică și întreaga putere politică.

Reflectarea pe planul conștiinței politice a relațiilor esențiale și generale din sfera vieții sociale determină ca celelalte laturi ale existenței sociale, care se reflectă în conștiința morală, juridică, științifică, estetică etc., să fie într-o strînsă interpenetrare cu conștiința politică, care își imprimă conținutul asupra lor. De altfel, întreaga istorie atestă că întotdeauna factorul politic și-a pus amprenta asupra celorlalte forme ale

conștiinței sociale. Cu atît mai mult crește rolul conștiinței politice în procesul revoluției și construcției socialiste cu cît politica este acum o reflectare științifică, conștientizată a raporturilor economice și sociale. Mai mult decît atît, conștiința politică înseamnă marxism-leninism în acțiune, iar prin latura ideologică pe care o conține reprezintă o sinteză a valorilor create de omenire de-a lungul veacurilor. Aceste valori nu sînt simple juxtapuneri; sinteza realizată în conștiința politică este o sinteză creatoare care se bazează pe aceste valori progresiste și reprezintă în același timp o dezvoltare a lor. Aceste fapte reprezintă *argumente de prim ordin pentru înțelegerea rolului conducător al clasei muncitoare în societate și însemnătății conștiinței politice în cadrul acestui proces.*

Una dintre trăsăturile de bază ale evoluției conștiinței politice socialiste a clasei muncitoare o reprezintă conținutul său militant, activ, combativ. Aceste trăsături rezultă din chiar esența conștiinței politice socialiste, ca o conștiință de clasă ostilă concepțiilor burgheze, moravurilor înapoiate. Opinia muncitorească, valorificînd inteligența colectivității, contribuie prin acest spirit militant la evitarea unor erori, la combaterea unor atitudini înapoiate față de muncă și de bunul obștesc, la criticarea formalismului și atitudinilor birocratice care împiedică afirmarea noului.

Cu cît este mai ridicat nivelul de conștiință cu atît sînt mai bine valorificate resursele materiale și umane, potențele oferite de sistemul democrației socialiste și cu atît se manifestă mai eficient participarea oamenilor muncii la activitatea de conducere a producției și a vieții sociale și obștești.

Referindu-se la aceste trăsături necesare în procesul de conducere, tovarășul Nicolae Ceaușescu arăta: „*Noi contribuim la ridicarea nivelului de pregătire științifică și culturală a clasei muncitoare ca și a celorlalte categorii de oameni ai muncii, pentru a-și putea îndeplini în condiții cît mai bune misiunea de forță conducătoare a societății. Așa cum spuneau Marx și Engels, devenind clasă conducătoare, clasa muncitoare trebuie să-și creeze propriii ei conducători, cu un înalt nivel de pregătire generală, să-și însușească știința și cultura cea mai înaintată, acționînd totodată pentru a contribui ea însăși la dezvoltarea și îmbogățirea patrimoniului universal al cunoașterii. Numai așa clasa muncitoare își poate îndeplini mărețele sarcini ce-i revin în societatea socialistă.*”

Pregătirea profesională a clasei muncitoare s-a realizat în anii construcției socialiste astfel încît ramurile hotărîtoare ale progresului includ an de an tot mai mulți salariați cu pregătirea necesară, cu calificarea corespunzătoare. Paralel cu pregătirea profesională s-a realizat o participare mai largă a clasei muncitoare la formele de pregătire politică-ideologică. Subliniind aceste aspecte pozitive, nu putem ignora în același timp faptul că mai există salariați cu o slabă pregătire profesională și politică, care nu participă în mod eficient la activitatea de conducere. Lipsa unor cunoștințe profesionale și politice adecvate determină, de regulă, și se exprimă în atitudini înapoiate față de muncă, față de avutul obștesc, într-o serie de încălcări ale principiilor și normelor vieții și echității socialiste.

Cunoștințele economice și profesionale ajută în mod direct la sesizarea problemelor esențiale ale activității de producție și ale conducerii

și organizării muncii. Înarmați cu asemenea cunoștințe, muncitorii înțeleg implicațiile de ordin politic și moral ale activității lor concrete.

Prin rolul pe care îl are conștiința politică — factor formativ și orientativ al celorlalte valori — sînt stimulate în prezent perfecționările care se impun în domeniul relațiilor sociale, și în primul rînd așezarea relațiilor din societatea noastră pe principiile eticii și echității socialiste. În felul acesta tendința de omogenizare socială se realizează prin faptul că politica de clasă și morala de clasă devin dominante ale tuturor raporturilor sociale și ale comportamentelor morale. De fapt, clasa muncitoare este cea mai interesată în triumful acestor principii, așa cum în procesul revoluției este interesată în lichidarea oricărei forme de exploatare.

În continuare, aș dori să spun cîteva cuvinte în legătură cu rolul muncii politice-educative în dezvoltarea conștiinței politice-morale a clasei muncitoare. În procesul dezvoltării conștiinței socialiste a clasei muncitoare acționează o multitudine de factori, aflați în strînsă legătură : relațiile sociale, instituțiile din sistemul democrației socialiste, stimulentele materiale și morale, mijloacele mass-media, școala, educația politică și ideologică etc.

Importanța acordată de partidul nostru muncii educative rezultă din rolul ei deosebit în dezvoltarea conștiinței socialiste, din faptul că societatea noastră se construiește pe baze conștiente. În acest cadru sporește tot mai mult influența învățămîntului, a muncii politice-educative desfășurate în rîndul clasei muncitoare. Preocupările în acest sens au dus la sporirea numărului de muncitori care învață la diferite forme de învățămînt politic-ideologic. În 1971—1972, numărul muncitorilor cuprinși în învățămîntul politic a trecut de un milion. Totodată a crescut numărul lectorilor și propagandiștilor muncitori la aproape 8 000.

Eficiența educativă a muncii politice sporește în măsura în care se asigură în mod planificat o explicare temeinică și documentată a semnificației evenimentelor și ideilor, o legătură directă cu activitatea cotidiană a oamenilor, cu preocupările majore ale fiecărui colectiv de muncă.

Complexitatea direcțiilor de dezvoltare a conștiinței politice-morale a clasei muncitoare, tendințele pe care le-am subliniat evidențiază prioritatea acțiunii clasei muncitoare în procesul dezvoltării spirituale, ca latură de bază a rolului conducător al acesteia în societatea noastră.

GHEORGHE CHEPEȘ : Creșterea continuă a nivelului de cultură și a nivelului de conștiință al muncitorilor este un factor important care acționează în direcția întăririi rolului conducător al clasei muncitoare. Pentru primul indicator există posibilități de măsurare. În ceea ce privește conștiința muncitorilor, evident că măsurătorile sînt mult mai dificile ; totuși se pot stabili, se pot determina schimbările care au intervenit din acest punct de vedere pe baza înregistrării unor modificări în rezultatele muncii, în care se materializează, alături de înzestrarea tehnică, de perfecționările organizatorice, de calificarea sporită, și fenomenele de conștiință. Am în vedere, de pildă, dinamica productivității muncii, în care își găsește expresia la scară de masă eroismul cotidian al muncitorilor.

Productivitatea muncii a crescut în industria bucureșteană de 2,2 ori în ultimii 10 ani, iar în ramurile despre care am vorbit mai înainte a sporit într-un ritm și mai rapid : în energia electrică de 3,9 ori, în con-

strucțiile de mașini de 2,6 ori, în industria chimică de 3,3 ori, în industria materialelor de construcții de 2,5 ori ș.a.m.d.

Ca rezultat al tuturor acestor schimbări, muncitorii din Capitală își îndeplinesc tot mai deplin funcțiile lor în cadrul diverselor forme de participare la conducere. În București, din totalul membrilor de partid, 47% sînt muncitori. Ei sînt reprezentați în comitetul municipal de partid și în comitetele de partid ale sectoarelor într-o proporție de peste 50% ; în birourile acestor organe de partid într-o proporție de peste 60% ; în aparatul de partid într-o proporție de peste 70%. Cifre asemănătoare indică și analiza componenței sociale a consiliilor populare, a conducerilor diverselor organizații obștești. Aceste cifre reflectă răspunsul la sarcina trasată de tovarășul Nicolae Ceaușescu în ceea ce privește asigurarea ponderii cuvenite muncitorilor în diverse organe de conducere, corespunzător rolului, funcției sociale a clasei conducătoare a societății noastre.

SIMION PUNI : Profilul moral înaintat al clasei muncitoare este rezultatul tradițiilor de luptă revoluționară desfășurată decenii de-a rîndul în condițiile vitrege de exploatare și asuprire ale regimului burghezo-moșieresc, tradiții amplificate și ridicate pe un plan superior în procesul luptei și muncii pentru făurirea revoluției și construcției socialiste, al muncii educative desfășurate de către partidul comunist și statul socialist. În acest proces, clasa muncitoare, îmbogățindu-și continuu cu noi valențe profilul său moral și spiritual, prin exemplul ei, prin rolul pe care l-a îndeplinit, de forță socială conducătoare în societate, a exercitat o influență hotărîtoare asupra conștiinței morale a tuturor celorlalte categorii sociale, dovedindu-se purtătoarea progresului moral în societatea noastră.

În procesul muncii practice de zi cu zi pentru realizarea planurilor de producție, în lupta pentru ridicarea productivității muncii, clasa muncitoare și-a format o nouă atitudine față de muncă și față de avutul obștesc. În rîndurile ei s-au dezvoltat colaborarea și ajutorul reciproc, spiritul de colectivitate și disciplina conștientă — trăsături caracteristice moralei socialiste.

Cu deosebită vigoare se manifestă aceste trăsături morale în cadrul întrecerii socialiste, care în perioada construcției socialiste s-a afirmat și dezvoltat continuu, devenind o mișcare largă, cu adevărat de masă. În acest proces au apărut și s-au afirmat mișcarea fruntașilor în producție, mișcarea brigăzilor fruntașe, a brigăzilor complexe, mișcarea inovatorilor și raționalizatorilor, întrecerea pe profesii, mișcarea pentru noi economii, pentru ridicarea calității producției etc., fiecare dintre acestea generînd alte noi și variate inițiative în activitatea creatoare a muncitorilor.

Firește, nu toți membrii clasei muncitoare se găsesc la același grad de dezvoltare a conștiinței lor morale. Ea nu este o entitate socială închisă, în rîndurile ei încadrîndu-se în permanență și o serie de elemente provenite din alte categorii sociale, care aduc concepțiile, mentalitățile și deprinderile mediului social din care au venit. Există apoi deosebiri între muncitorii care lucrează în diferite ramuri ale industriei, între cei de la orașe și cei care lucrează în unitățile socialiste din agricultură, între muncitorii cu o vechime îndelungată în producție și cei cu un stagiu mic în munca industrială. La toate acestea trebuie adăugate și rămășițele capitalismului din conștiința oamenilor, influențele pe care le mai exercită ideologia și morala burgheză din lumea capitalistă.

De aceea partidul nostru, departe de a avea o viziune idilică și simplificatoare asupra acestui fenomen complex și contradictoriu care este conștiința, consideră că transformarea oamenilor constituie una din cele mai complicate probleme, cu mult mai grele, în multe privințe, decât eforturile pentru amplificarea forțelor de producție; aceasta cere o muncă stăruitoare, plină de răspundere și răbdare. Accelerarea procesului de edificare și consolidare a noii orînduiri sociale, participarea activă și conștientă a tuturor oamenilor muncii la făurirea acestei opere mărețe impun ca o *necesitate obiectivă* dezvoltarea continuă a conștiinței socialiste a celor mai largi mase populare. Cu atît mai pregnant se impune acest lucru în condițiile actuale, cînd Partidul Comunist Român a pus în fața întregului popor sarcina istorică *de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate*, ca obiectiv fundamental al noii etape pe care o străbate țara noastră pe drumul progresului și civilizației. Preocupîndu-se de avîntul forțelor de producție, de perfecționarea relațiilor socialiste, Partidul Comunist Român acordă o atenție deosebită activității politice-ideologice, formării omului nou — preocupare care și-a găsit materializarea în *Programul P.C.R. pentru îmbunătățirea activității ideologice, ridicarea nivelului general al cunoașterii și educația socialistă a maselor, pentru așezarea relațiilor din societatea noastră pe baza principiilor eticii și echității socialiste și comuniste*, adoptat de plenara C.C. al P.C.R. din 3—5 noiembrie 1971.

VASILE POPESCU : Orice analiză a transformărilor structurale pe care le-a suferit clasa muncitoare în anii construcției socialiste sau a perspectivelor pe care i le impun sarcinile deosebite ce-i stau în față ca clasă conducătoare necesită o abordare complexă și interdisciplinară : este vorba, aici, de conjugarea eforturilor teoretice ale economiștilor, sociologilor, juriștilor, statisticienilor, eticienilor etc. pentru a avea, în final, o *recompunere* a modelului complex — profil economic și spiritual — al clasei muncitoare. În acest sens, studierea transformărilor reale din sistemul de valori morale, precum și îmbogățirea continuă a acestor transformări, conturarea plenară a unor noi valori și principii etice constituie un element important în reliefarea caracterului de forță socială conducătoare pe care clasa muncitoare îl deține în orînduirea noastră.

În expunerea la Adunarea solemnă consacrată semicentenarului partidului, secretarul general al partidului a relevat, printre altele, rolul deosebit pe care l-a avut, în anii revoluției și ai construcției socialiste, clasa muncitoare : „În marea bătălie pentru cucerirea puterii, pentru înfăptuirea revoluției socialiste și edificarea noii orînduiri, rolul principal l-a avut eroica noastră clasă muncitoare, care și-a dovedit pe deplin capacitatea revoluționară, spiritul combativ, dîrzenia și hărnicia, îndeplinindu-și cu cîinste misiunea istorică de clasă conducătoare a societății“. Este semnificativ faptul că, alături de aprecierea unor trăsături și calități politice, în definirea sintetică a profilului spiritual al clasei muncitoare și-au găsit locul și asemenea valori morale ca dîrzenia și hărnicia. De fapt, prin aceasta se explică și se concretizează inseparabilitatea, unitatea elementului politic și etic în cadrul conștiinței de clasă sau al conștiințelor și atitudinilor individuale.

O abordare mai amănunțită a sistemului de valori morale ale clasei muncitoare ar trebui să țină seama, după părerea noastră, de existența a

trei planuri metodologice, distincte, dar — totuși — aflându-se într-o originală interacțiune : 1. Planul transformărilor cantitative și calitative ale înseși valorilor morale promovate ; 2. Planul structurii interne a clasei muncitoare ale cărei „clivaje morale“ sînt determinate, într-o mare măsură, de mediul de proveniență ; 3. Planul sarcinilor și perspectivelor sociale și umane ale orinduirii socialiste ca întreg. Formulările sînt, fără îndoială, cam abstracte și pasibile de îmbunătățiri ; ele exprimă însă un conținut concret și sînt dictate de însăși practica muncii și vieții reale. Vom încerca, în cele ce urmează, să concretizăm, pe scurt, aceste probleme.

În ce privește transformarea calitativă și cantitativă a valorilor și sistemului de valori proprii clasei muncitoare. Transformările revoluționare ale ultimelor decenii și, în special, faptul că clasa muncitoare a devenit forță conducătoare din punct de vedere social au determinat, *progresiv*, iar uneori *chiar contradictoriu*, modificări corespunzătoare pe planul conștiinței morale. În linii mari, aceste modificări pe planul sistemului de valori s-ar raporta la două coordonate principale : a) sistemul de valori proprii eticii muncii și b) sistemul de valori morale generale. În cadrul primului grup de valori — cele specifice eticii muncii —, baza obiectivă a transformărilor din teritoriul moralității o constituie noua poziție a clasei muncitoare : aceea de producător și stăpîn al mijloacelor de producție și al producției înseși. Astfel, subsistemul de valori ale eticii muncii, ale diverselor etici profesionale existente, desigur, și în ansamblul conștiinței proletare (a se vedea, de pildă, pentru a da doar un exemplu, mîndria cu care Bozan, eroul lui Sahia, freca biela locomotivei pentru a o face să strălucească „ca soarele“) se *complică*, se *îmbogățește* și se *reierarhizează*. Hărnicia, în acest sens, valoare definitorie pentru muncitor, indiferent de sistemul de relații sociale în cadrul căruia se integrează, capătă, în societatea noastră, note distincte. Avem în vedere, printre multe altele, înțelegerea hărniciei ca valoare *socială* și nu numai uman-particulară, integrarea ei, pe un loc înalt, între componentele atitudinii socialiste față de muncă, aceasta din urmă înțeleasă atît ca principiu moral cît și ca sentiment individual. Pe de altă parte, hărnicia se definește nu numai din punctul de vedere al individului-producător, ci și din punctul de vedere al *individului-stăpîn*.

La acest punct se reliefează, credem, importanța deosebită și auto-transformatoare din unghiul moralității al caracteristicii de „stăpîn al mijloacelor de producție“ pe care o are muncitorul în socialism. După părerea noastră, modul în care pe planul subsistemului de valori ale eticii muncii se realizează unitatea „producător-stăpîn“ definește valoarea teoretică și comportamentul practic, efectiv ale transformărilor profilului moral al clasei muncitoare. Realizarea parțială sau, în diverse cazuri particulare, chiar nerealizarea acestei unități ca fundament al sistemului individual de valori etice determină disfuncționalități serioase în domeniul atitudinilor și comportamentelor practice : indiferentismul, exacerbaria intereselor personale, lipsa de responsabilitate etc., mergînd pînă la cazurile de sustragere din avutul obștesc, pot fi explicate — adesea — prin ruptura dintre conștiința de producător și aceea de stăpîn. Aici intervine însă necesitatea studierii concrete de către sociologia muncii, sociologia moralei etc. a factorilor care favorizează apariția, permanența sau, să

spunem, chiar „moștenirea“ unui subsistem de valori etice ale muncii în care coordonata de „stăpîn“ este absentă.

Această problemă ni se pare deosebit de importantă, deoarece numai o investigație aprofundată și extragerea cauzelor principale din noianul de posibile situații întâmplătoare vor permite, în funcție de luarea măsurilor necesare, un adevărat salt pe planul eticii muncii. Fără îndoială, faptul că, de pildă, într-o întreprindere sau alta sistemul autoritar sau nedemocratic al conducerii favorizează apariția fenomenelor de mai sus este cert. Dar, ne întrebăm, iar răspunsul nu va putea fi dat decît în urma unor cercetări serioase și specifice, acești factori întâmplători, relativ lesne de eliminat, sînt singurii răspunzători? Conștiința morală și educația morală sînt totdeauna practice. Responsabilitatea în muncă nu se poate crea și dezvolta cu adevărat decît prin *practica responsabilității*; la fel disciplina conștientă, la fel inițiativa etc. etc. Prin urmare, problema morală își depășește propriul său cadru și intră în contact cu teritoriul instituționalului și cu *aplicarea* acestui instituțional. Educația morală devine atunci funcție de cadrul social general și de modalitatea în care acest cadru dă „drum liber“ valorilor etice înaintate și oprește sau limitează influența celor negative. Din acest punct de vedere, ultimii ani au contribuit la o mai deplină și firească îmbunătățire a sistemului de instituții determinante. Un singur exemplu: îmbunătățirea cadrului organizatoric al participării muncitorilor la conducerea întreprinderii. Credem că, la acest nivel și la altele asemănătoare, cercetarea trebuie să se oprească, delimitînd elementele pozitive de dificultăți, tendințele înaintate de posibilele situații conflictuale, cadrul social de modalitatea de aplicare.

Cît privește planul *structurii interne a clasei muncitoare*, orice analiză obiectivă și pertinentă a profilului moral al clasei muncitoare trebuie, evidențiînd elementele și trăsăturile comune, să distingă structurile interne și să încerce să explice în ce măsură aceste structuri determină modificări pe planul sistemelor de valori. Aceasta cu atît mai mult cu cît societatea noastră este o societate *dinamică*, de un dinamism exploziv chiar. Nu trebuie să uităm că înainte de cucerirea puterii clasa muncitoare deținea o pondere de aproximativ 20% în rîndul populației active, pentru ca în cîteva decenii să ne aflăm în fața unei aproape triplări. Creșterea numerică a clasei muncitoare, prin intrarea în muncă a generației tinere sau atragerea în activitatea industrială a unui însemnat procent din populația rurală, a însemnat, totodată, un continuu aflux de alte sisteme de valori etice, proprii unor alte clase sau pături sociale, unor alte generații etc. Creșterea numerică a clasei muncitoare înseamnă deci și un proces complex de continuă *integrare* și transformare a altor mentalități. Studii sociologice efectuate, de pildă, asupra muncitorilor proveniți din mediul rural au pus în evidență discontinuitățile pe planul conștiinței ale acestui proces, elementele negative care mai apar în procesul integrării și modificării valorilor etc.

După părerea noastră, am face un prost serviciu activității de cercetare și analizei obiective a transformărilor pe planul conștiinței și comportamentelor morale ale clasei muncitoare dacă am insista numai pe elementele comune, pe situația la un moment dat existentă în cîmpul muncii productive și nu am vedea și dinamica acestui profil moral, contradicțiile sale interne — contradicții de creștere, dar contradicții reale.

De fapt, tocmai în procesul contradictoriu de asimilare și integrare a unor alte sisteme de valori se formează sistemul propriu de valori al clasei muncitoare. După părerea noastră, când acest proces rapid de creștere numerică a clasei muncitoare și a ponderii sale în ansamblul populației active se va fi, oarecum, „așezat“, abia atunci vom avea o privire, dacă nu ultimă, totuși relativ bine consolidată, asupra specificului profilului moral. Tot în această perspectivă mai credem că profilul moral al clasei muncitoare din țara noastră va avea — are și acum — un anumit specific față de profilul moral al clasei muncitoare dintr-o țară deja industrializată și care nu a fost în situația integrării în munca industrială a unor mari mase țărănești. În sfârșit, o asemenea analiză de perspectivă nu trebuie să piardă din vedere și celălalt aspect — cel al continuei omogenizări a populației, al micșorării diferențelor dintre sat și oraș, dintre munca fizică și cea intelectuală etc.

Cele de mai sus au vrut să sublinieze, astfel, baza obiectivă a unor situații contradictorii particulare sau mai puțin particulare și să delimiteze unul din acei factori generali de care vorbeam mai înainte. Pe plan moral avem de-a face, credem, nu numai cu lupta dintre nou și vechi, ci și cu lupta dintre sisteme diferite de valori. Și aceasta nu trebuie înțeleasă în sensul că ne aflăm în fața unor sisteme de valori morale *opuse*, antagonice; aceasta ar fi și greu de afirmat în condițiile agriculturii socialiste, de pildă. Este vorba de sisteme de valori *diferite*, uneori, poate, doar prin ierarhia și structurarea internă. Iar orice proces de integrare presupune nu numai o direcție univocă, ci presupune și o interacțiune, elementul integrativ fiind, fără îndoială, cel dominant.

Cît despre planul sarcinilor și perspectivei educației și formării morale și umane, într-o anumită măsură ne-am referit deja la el. În primul rînd, este vorba aici de cunoașterea reală a perspectivei sociale și morale. Programul educației în spiritul principiilor eticii și echității socialiste pus pe primul plan în ultimul timp de către partid ne evidențiază direcția principală a eforturilor atît teoretice — cred că această dezbateră constituie unul din rezultatele aplicării acestui program — cît și educațional-practice. Un singur element mi se pare de accentuat: necesitatea unor studii de anvergură, coordonate și cît mai obiective. Aceasta pentru însăși elaborarea perspectivei în cunoștință de cauză, pentru cunoașterea mișcării reale a fenomenului analizat. Fără îndoială, un anumit număr de studii există deja. Poate că ar fi necesară examinarea lor dintr-un unghi de vedere sintetic și generalizator, mai înainte încă de a trece, și tocmai pentru realizarea acestei treceri, la o cercetare de ansamblu ulterioară. Aceasta pentru că atunci cînd vorbim despre clasa muncitoare subliniem implicit capacitatea sa de a fi *promotor moral*. Or, analiza realizării practice a acestei trăsături, a limitelor care stau în calea afirmării ei plene trebuie să devină un obiect esențial de studiu.

OCTAVIAN LUȚAȘ: Fluxul cotidian al muncii practice de partid ne confruntă în perioada actuală cu aspectele inedite, de profundă rezonanță politică-socială ale procesului urbanizării, al migrației forței de muncă din mediul rural în mediul urban, cu reverberații ale acestor fenomene pe plan politic, social, economic, demografic, cultural, etic, profesional, psihologic etc.

Investigarea transformărilor în profilul spiritual al noilor muncitori de proveniență rurală, pe fundalul noii lor existențe sociale, constituite sau în curs de constituire, pune în evidență dinamica asimilării de elemente calitativ noi la nivelul formelor conștiinței sociale. Astfel, o cercetare sociologică întreprinsă în județul Satu-Mare cu participarea unui grup de activiști, lectori, propagandiști a surprins în dinamica sa fenomenul urbanizării și transformările în profilul spiritual al muncitorilor proveniți din mediul rural.

În scopul de a face unele generalizări și a putea desprinde concluzii cât mai reprezentative, cu opțiuni operaționale și prospective, cercetarea noastră de teren a cuprins 9 unități economice, reprezentând ramuri cu sint: industria constructoare de mașini și prelucrarea metalelor (Uzina „Unio“ și Fabrica de mașini casnice „23 August“), construcții (Întreprinderea județeană de construcții), industria ușoară (Fabrica de confecții „Mondiala“, întreprinderile „Texar“ și „Tricotex“), industria locală (Combinatul „1 Mai“ și „Crasna“-Carei), transporturi (Complexul C.F.R. Satu-Mare).

Un eșantion de 821 de muncitori proveniți din mediul rural, selecționat dintr-o colectivitate generală de peste 8 200 de muncitori, care au intrat în munca industrială începând cu anul 1949, au fost anchetați pe baza unui chestionar. Alături de chestionare, cercetarea a valorificat un bogat material documentar de arhivă și statistic, documente ale organizațiilor de partid, instituțiilor de sinteză. Au fost utilizate, de asemenea, alte procedee și metode, ca observația directă, interviul nederijat, sociograma.

În demersul nostru sociologic, având în vizor evoluția la anumiți parametri a muncitorilor veniți din mediul rural în interval de 20 de ani, începând cu anul constituirii primelor cooperative agricole de producție, am întâlnit: muncitorul format, cu stagiu îndelungat în producție, cu înaltă calificare, care și-a asimilat condiția urbană; muncitorul navetist, și el cu vechi state de serviciu, dar care mai are gospodărie în mediul rural, alături de muncitorul necalificat, care a ajuns în munca industrială prin împrejurări fortuite; fostul cooperator de vîrstă tînăra care aspiră la o calificare, ca și cel vîrstnic care dorește condiții mai bune de educație pentru fiii săi; a putut fi întâlnit și tînărul pentru care orașul și întreprinderea sînt încă semne de întrebare, precum este o prezență de loc solitară tînărul muncitor elev la liceul seral sau autorul unor inovații.

Investigația noastră a pus în evidență importanța pe care o are pentru dinamica conștiinței sociale dobîndirea noului statut social de muncitor. Deși la început această reflectare are un caracter spontan, este de natură să-i dea satisfacția apartenenței la detașamentul care deține rolul conducător în stat. În noua lui situație socială dobîndește curînd sentimentul dublei sale calități de producător și proprietar, iar responsabilitatea sa socială se detașează cu pregnanță.

Participarea practică la producția socială industrială, la acțiuni colective în care se materializează forța clasei din care face parte sint, de asemenea, premise ale progresului conștiinței noilor muncitori.

În evoluția spirituală a noilor muncitori, în modelarea lor pe măsura noului statut socioprofesional, un rol important au înseși schimbările survenite în situația lor obiectivă — calitatea de component al clasei

muncitoare, clasă conducătoare a întregii societăți. Din perspectiva experienței muncii în producția industrială, subiecții investigației noastre (821) au fost solicitați să răspundă la o întrebare de natură să sondeze reverberațiile pe care această muncă le produce în conștiința lor. Întrebarea „Ce credeți că e mai important din ceea ce ați învățat de la venirea în fabrică?” a avut un evantai de 6 răspunsuri posibile: 1) meseria; 2) cunoștințe politice; 3) cunoștințe culturale; 4) spiritul tovărășesc; 5) prețuirea averii obștești; 6) traiul mai civilizat. Răspunsul „meseria” a fost dat de 319 subiecți. În ordinea numărului mai important de răspunsuri se situează apoi răspunsul „cunoștințe politice” — 182, „traiul mai civilizat” — 126, „cunoștințe culturale” — 94, „spiritul tovărășesc” — 55, „prețuirea averii obștești” — 45.

Așadar, este vorba de un număr de fapte de conștiință care s-au obiectivat în procesul muncii creatoare de bunuri și în același timp transformatoare a producătorului însuși.

Analiza transformărilor care se produc în conștiința noilor muncitori în ceea ce privește orizontul lor tehnic-profesional, ca urmare a încadrării în munca industrială, a desprins concluzia orientării foarte decise a acestora spre o ascendență profesională și situarea lor cât mai rapidă la nivelul muncitorilor de tradiție din cadrul întreprinderilor. Mișcarea ascendentă spre o cât mai ridicată calificare este alimentată de o dorință exprimată de majoritatea acestui grup, mai ales de către muncitorii tineri. Grupele tinere de vîrstă au cea mai mare pondere între absolvenții școlii profesionale (94%), în timp ce numărul cel mai mare de calificați la locul de muncă revine grupelor mai în vîrstă. Această tendință este demonstrată și de structura pe vîrstă a celor în curs de calificare, care se localizează în proporție de 95% între 18 și 40 de ani.

Analiza datelor evidențiază tendința de creștere, an de an, a culturii generale a muncitorilor proveniți din mediul rural, ca urmare a măsurilor luate pentru generalizarea învățămîntului de 8 ani, iar începînd cu anul 1969 a celui de 10 ani, premise ale dobîndirii prin școala profesională sau alte modalități ale ridicării nivelului profesional, a unei înalte calificări. Aceasta va micșora în viitor și mai mult decalajul față de situația muncitorilor de proveniență urbană, făcînd ca detașamentele noi ce vor intra în rîndurile clasei muncitoare să aibă indici tot mai ridicați de instruire generală și profesională.

Investigarea a încercat să surprindă prin intermediul colectivității cercetate modul în care se înstăpînește în conștiința foștilor țărani un principiu fundamental al moralei socialiste — principiul colectivismului. Pe terenul noilor condiții materiale, al relațiilor de producție socialiste s-au făcut, fără îndoială, pași însemnați în direcția dezvoltării spiritului colectivismului, dovadă fiind și răspunsurile pozitive date de majoritatea subiecților la o serie de întrebări ce vizează aspecte ale conștiinței morale.

În procesul formării trăsăturilor morale socialiste, de importanță cardinală este dezvoltarea atitudinii înaintate față de avutul obștesc, lucru pe care l-a evidențiat și ancheta noastră. Pentru a putea intercepta poziția subiecților anchetei noastre față de avutul obștesc, am formulat întrebarea: „Dacă observați sustrageri din avutul obștesc, cum acționați?” Răspunsul formulat: „împiedică săvîrșirea lor” (este vorba de sustrageri din avutul obștesc) a fost dat de 35% din subiecți; 34% au preferat răs-

punsul „aducem la cunoștința celor în drept, în mod discret“, dovedind o anumită reținere, șovăială, lipsă de fermitate în a demasca o acțiune profund contrară principiilor moralei socialiste. O a treia categorie, mult mai restrinsă, 3,5%, a dat răspunsul că „trece cu vederea“ asemenea acte, ceea ce exprimă, în mod obiectiv, o solidarizare cu infractorii, cu elementele înapoiate. Un procentaj destul de ridicat din eșantion — 27,5% — s-a abținut de la răspuns, reflectind o poziție insuficient conturată sau reținerea de a și-o face cunoscută.

Distribuirea răspunsurilor pe grupe de vechime în munca industrială ne-a dus la observația că răspunsurile cunosc în general o evoluție spre favorabil în raport cu vechimea în munca industrială — variația la răspunsul I fiind de la 24% (la cei cu vechime de 1 an) până la 45% (cei cu vechime de 11—15 ani), deci o distanțare maximă de 21%. Aceeași covariație este vizibilă și în cazul răspunsului III — nefavorabil —, unde frecvența se reduce treptat de la 21% (grupa I) până la 1% (grupa a V-a de vechime).

Deși valori morale de natura celor ce le investigăm sînt greu cuantificabile, este în afară de orice îndoială că la nivelul muncitorilor de proveniență rurală sînt încă multe de făcut în direcția înrădăcinării unei concepții juste privind avutul obștesc. Concludentă este în acest sens și o comparație în problema atitudinii față de avutul obștesc cu grupul-martor al muncitorilor de proveniență urbană. În cadrul acestui grup, răspunsul I, deci cel care poate fi apreciat pozitiv, și răspunsul al doilea, care este și el pozitiv cu unele rezerve, este dat de nu mai puțin de 90% dintre subiecți.

Eliberarea de sub influențele individualismului și ale mentalității de proprietar privat nu se realizează de pe o zi pe alta și nu se desfășoară egal, omogen sau simultan. Aceasta depinde de un complex de factori și împrejurări sociale, economice, geografice, familiale, particularități psihice de care trebuie să se țină seama în activitatea educativă desfășurată de organizațiile de partid, de masă și obștești.

Adunările generale ale salariaților din întreprinderi, consfăturile de producție, schimburile de experiență, întrecerea socialistă, dezbaterile cifrelor de plan, a contractului colectiv etc. — fără a vorbi de activitățile obștești și formele sistematice de instruire și educație — reprezintă pentru muncitorii veniți din mediul rural, ca și pentru întreaga masă de muncitori, o adevărată școală de educație politică și economică. Participarea la toate aceste activități face ca muncitorul să simtă un grad tot mai înaintat de responsabilitate pentru problemele producției, care depășește limitele unei obligații administrative și poartă marca răspunderii sociale, reflex al conștiinței politice care se dezvoltă în rîndul muncitorilor.

Examinarea citorva trăsături proprii fizionomiei spirituale a noilor muncitori de proveniență rurală, prin intermediul unei investigații sociologice, a pus în lumină, cu certitudine, procesul de continuă dezvoltare a conștiinței socialiste a acestei categorii de oameni ai muncii. În cazul acestei colectivități am putea totuși releva o particularitate în această evoluție — noua existență socială, care acționează cu forța unui adevărat accelerator în dezvoltarea conștiinței.

Intensificarea transformărilor la nivelul tuturor zonelor conștiinței acestor muncitori poartă, totodată, pecetea uriașei activități de propagare

a ideologiei, științei și culturii de către sistemul nostru educativ, sub conducerea partidului. Toate datele dobândite de-a lungul cercetării noastre relevă faptul că, alături de valorificarea maximă a facultăților educative ce rezidă în condițiile obiective ale producției socialiste, de o importanță capitală este factorul subiectiv, al cărui element principal este partidul clasei muncitoare.

Grăbirea procesului de dezvoltare a conștiinței oamenilor muncii din patria noastră — exigență formulată de plenara C.C. al P.C.R. din 3—5 noiembrie 1971 — este de o importanță vitală pentru întregul progres social. Ajunsă în toată plenitudinea atributelor sale socialiste, conștiința își va spori rolul activ în dezvoltarea existenței sociale, manifestându-se plenar ca latură a unității dialectice pe care o formează împreună cu existența socială.

GHEORGHE CHEPEȘ : Și în municipiul București, ca și în alte regiuni ale țării, a avut loc un anumit proces firesc migratoriu dinspre mediul rural înspre mediul urban, proces care a asigurat brațele de muncă necesare punerii în funcțiune a noilor obiective industriale. Totodată, Bucureștiul acționează ca un magnet în ceea ce privește forța de muncă din împrejurimi și este un fapt că în prezent unul din cinci muncitori este navetist din mediul rural. Problema nu este pur economică. Problema este în primul rând de ordin social, de ordin sociologic dacă vrei, deoarece în acest proces de creștere a clasei muncitoare pătrund în rândurile ei o masă mare de oameni care își schimbă mediul de viață sau își schimbă numai locul de muncă, însă rămâne în vechiul mediu de existență — cum este, de pildă, cazul navetiștilor —, aducând, totodată, în sînul clasei muncitoare o serie de caracteristici, de obiceiuri, de mentalități cu efecte asupra gradului de integrare, asupra conștiinței, asupra spiritului revoluționar. În consecință, rezultă o serie de sarcini în ceea ce privește munca de educație în rândurile muncitorilor în general și al noilor mase de muncitori în particular, pentru a-i ajuta să-și însușească cît mai rapid și cît mai temeinic normele și valorile specifice clasei conducătoare a societății noastre.

MIHAIL CERNEA : În cursul cercetărilor sociologice pe care le-am efectuat am constatat nemijlocit că intrarea în rândurile clasei muncitoare a unei părți mari de populație anterior nemuncitoarească a produs fenomene de neomogenitate în înseși rândurile clasei muncitoare. Nivelul de conștiință, nivelul de calificare profesională, deprinderile de muncă, stilul de viață al diferitelor categorii și grupuri care fac parte în prezent din clasa muncitoare nu este egal, nu este identic, nu este deloc absolut omogen ; există deosebiri sensibile și ele se pot omogeniza numai într-un proces de durată ; este evident, de asemenea, că muncitorii proveniți din mediul rural trec printr-un proces de aculturație, definit sociologic ca adaptare la modelele de cultură ale vieții urbane și ale întreprinderii industriale. Pot aminti aici că sectorul de sociologie din Institutul de filozofie a făcut timp de cîțiva ani studii de teren, investigații sociologice sistematice asupra acestui fenomen al trecerii unor tineri din mediul rural în mediul urban și asupra comportamentului în munca profesională din industrie al muncitorilor de proveniență rurală.

Aceste studii au scos în evidență, îndeosebi în primii ani de muncă industrială ai muncitorilor de proveniență rurală, deosebiri foarte pro-

nunțate în raport cu detașamentele de muncitori mai vechi sau cu muncitori care provin ei înșiși din familii muncitorești care sînt a doua sau a treia generație de muncitori. Aceste deosebiri s-au vădit în muncă și continuă să se vădească în prezent în procesul muncii și în procesul traiului. Asemenea cercetări s-au făcut atît în întreprinderile din București cît și din celelalte județe ale țării. Una dintre ele a avut drept arie de cercetare căminele muncitorești ale unor mari întreprinderi din orașul Brașov. Această investigație s-a făcut în colaborare cu catedra de sociologie de la Universitatea București și rezultatele ei au fost înfățișate într-un volum intitulat *Procesul de urbanizare în România — zona Brașov*.

Aș relata acum, dintre concluziile acelei cercetări, unele contradicții constatate în legătură cu faptul că întreprinderea industrială are funcția de a fi mult mai mult decît o simplă unitate de producție, în care muncitorii de proveniență rurală prestează o anumită muncă. Ea este un organism social complex, care are între funcțiile ei și pe aceea de a integra social, deci nu numai profesional, pe cei proveniți din mediul rural. Căminul întreprinderii este o verigă în sistemul organizațional al întreprinderii, care are un rol decisiv în această închegare socială. Dar cercetarea făcută în aceste cămine a arătat că încă multe probleme ale accelerării acestei integrări nu sînt soluționate satisfăcător. Căminul întreprinderii industriale ar putea avea o acțiune culturală, educativă, socială mult mai eficientă pe linia rezolvării unor dificultăți de adaptare și pe linia sporirii încărcăturii culturale a traiului în condițiile orașenești sau, cu alte cuvinte, pe linia sporirii vitezei de difuziune a modelelor de civilizație urbană în rîndurile unei populații pînă de curînd rurale. Fapt este însă că venirea în industrie constituie punctul de plecare al unor importante transformări în fizionomia spirituală a unor oameni care au crescut, s-au educat și au muncit în condițiile satului. În prezent, cînd populația țărănească ce trece în industrie provine în bună măsură din cadrul cooperativelor agricole, adică nu direct din gospodăriile țărănești individuale, accelerarea care se poate observa în procesul de transformare și modernizare a modelelor ei de viață este considerabilă.

În acest sens, dacă sîntem atenți la concluziile pe care cercetarea sociologică le relevă pe temeiul unor investigații de teren, trebuie să luăm în considerare faptul că populația de origine țărănească venită în centrele industriale este nu numai influențată de aceste centre, de muncitorii pe care-i găsește aici. La rîndul său, ea însăși exercită o anumită influență în aceste centre asupra populației pe care o găsește acolo, asupra stilului ei de viață și asupra comportamentelor. Transportul de cultură, schimbul de valori nu poate fi socialmente niciodată univoc. Prin urmare, așa cum vorbim despre urbanizarea ruralului, trebuie să avem în vedere și fenomenul invers, chiar dacă el este mai puțin pregnant, de parțială ruralizare a urbanului. Această așa-zisă ruralizare se exprimă în difuziunea unor valori, comportamente chiar, mentalități tipice țărănimii ca clasă, care, nu de puține ori, sînt nu numai diferite, ci în contradicție cu mentalitățile, comportamentele, normele vieții muncii industriale sau ale comunității muncitorești.

Ținînd seama de aceste diferențieri între muncitorii de proveniență rurală și ceilalți, instituțiile de natură cultural-educativă care se ocupă de integrarea în noul mediu a celor proveniți din mediul sătesc trebuie

să-și desfășoare în chip adecvat activitatea lor educativă, activitatea de difuzare a unor modele de comportament noi, moderne. Pe această linie, cred că se va realiza un proces de treptată omogenizare a formelor de trai, a tiparelor de conduită nu numai în viața profesională, ci și în viața extraprofesională. Acest proces de apropiere este important pentru procesul mai vast de omogenizare a clasei muncitoare în ansamblul ei.

Transformările profunde cantitative și calitative pe care le-a cunoscut și le cunoaște clasa noastră muncitoare consolidează rolul ei economic, politic și social în societate.

În procesul construcției socialiste, clasa muncitoare a acumulat o bogată experiență în producția materială și în conducerea vieții sociale. Ea se înfățișează în prezent ca o clasă socială cu un ridicat nivel de cunoștințe politice și ideologice. Transpunerea în fapt a programului adoptat de plenara C.C. al P.C.R. din 3—5 noiembrie 1971 va asigura clasei muncitoare posibilitatea să-și exercite rolul său la un nivel calitativ superior.

ÎN AJUTORUL CELOR CE STUDIAZĂ ISTORIA P.C.R.
ȘI A MIȘCĂRII MUNCITOREȘTI DIN ROMÂNIA

Partidul Comunist Român — conducătorul revoluției democrat-populare (1944—1947)

În istoria contemporană a României, anii 1944—1947 reprezintă perioada în care s-a desfășurat și a învins revoluția democrat-populară, care a lichidat regimul politic burghezo-moșieresc și a dus la cucerirea puterii de stat de către clasa muncitoare, aliată cu țărănimea muncitoare și cu ceilalți oameni ai muncii, la transformarea țării în republică populară. În cursul acestei revoluții, forțele democratice, revoluționare, în frunte cu Partidul Comunist Român, avînd sprijinul permanent al maselor populare, au înfăptuit profunde transformări democratice, cu caracter antifascist, antimoșieresc și anticapitalist, care au asigurat trecerea la construirea socialismului.

CONSECINȚELE POLITICE

IMEDIATE

ALE INSURECȚIEI NAȚIONALE

ANTIFASCISTE

DIN AUGUST 1944

Începutul procesului revoluționar în cadrul căruia țara noastră a făcut saltul de la regimul burghezo-moșieresc la orînduirea socialistă l-a constituit insurecția antifascistă victorioasă din august 1944. Prin răsturnarea dictaturii militare-fasciste — forma de exercitare a puterii politice de către cercurile cele mai reacționare ale claselor exploatoare —, insurecția a dat o lovitură puternică pozițiilor politice ale burgheziei și moșierimii. Puterea de stat, deținută pînă atunci de grupările fasciste și profasciste ale claselor exploatoare, care înfeudaseră țara imperialismului german și o împinseseră, împotriva voinței poporului, în războiul hitlerist, a fost preluată de forțe patriotice antihitleriste, reprezentînd grupările politice principale din țară, armata și cercurile palatului.

În masa poporului, răsturnarea dictaturii militare-fasciste și întoarcerea armelor împotriva Germaniei hitleriste, participarea la luptele insurecționale, cot la cot cu unitățile militare, a mii și mii de muncitori, țărani și intelectuali au produs o efervescență profundă și au stîrnit un puternic avînt la luptă.

În țară se creaseră condiții favorabile activității forțelor democratice, luptei maselor. Imediat după doborîrea dictaturii militare-fasciste au fost desființate lagărele de concentrare și eliberați din închisori și lagăre comuniștii și ceilalți luptători antifasciști, care fuseseră condamnați prin legile excepționale din anii 1940—1944. La 31 august 1944 au fost repuse în vigoare prevederile Constituției din 1866, cu modificările aduse de Constituția din 1923 cu privire la drepturile cetățenești și exercitarea puterii în stat, ceea ce reprezenta un progres față de perioada dictaturii antonesciene. Se recunoștea tuturor cetățenilor români, fără deosebire de origine etnică și socială, de limbă sau de religie, dreptul de întrunire și asociere, libertatea presei, a cuvîntului și a conștiinței. De însemnătate hotărîtoare pentru evoluția vieții politice era faptul că în fruntea luptei forțelor democratice, revoluționare se afla partidul comunist, care, după mai bine de două decenii de ilegalitate, își desfășura acum activitatea în condiții legale. Bogata experiență cîștigată în luptele

revoluționare anterioare și, în mod deosebit, în mișcarea antifascistă, clarviziunea politică întemeiată pe aplicarea creatoare a marxism-leninismului la situația concretă din România, slujirea cu abnegație a intereselor maselor muncitoare au permis partidului comunist să se afirme în măsură crescândă ca forță politică cea mai înaintată și mai dinamică în rezolvarea problemelor majore ale țării.

După 23 August 1944, în centrul vieții politice interne s-au impus, prin urgența și importanța lor, sarcinile legate de operațiile militare pentru desăvârșirea eliberării întregului teritoriu al României de sub jugul fascist, de participarea la războiul antihitlerist, alături de armata sovietică, pînă la înfringerea completă a Germaniei hitleriste, precum și cele privind defascizarea și democratizarea țării. Aceste sarcini exprimau necesitățile vitale ale poporului român în acea vreme, năzuințele esențiale ale tuturor cetățenilor animați de sentimente patriotice, antihitleriste. Partidul comunist a fost forța politică cea mai activă și mai hotărâtă în înfăptuirea acestor deziderate.

Forțele democratice, revoluționare au considerat insurecția antifascistă din august 1944 doar începutul luptei pentru realizarea unor adevărate prefaceri politice și sociale, pentru lichidarea definitivă a vechilor rînduiri burgheze. Ținînd seama de condițiile interne și internaționale favorabile, partidul comunist a apreciat că rezolvarea sarcinilor imediate va face posibilă înfăptuirea obiectivului său strategic — desăvîrșirea transformărilor burghezo-democratice și trecerea neîntreruptă la revoluția socialistă. În schimb, principalele partide ale claselor exploatatoare — Partidul național-tărănesc și Partidul național-liberal —, care conlucraseră cu partidele muncitorești și celelalte forțe patriotice, antifasciste în acțiunea de scoatere a țării din războiul antisovietic, sperau ca actul de la 23 August 1944 să fie punctul final al luptei populare. Urmărind menținerea regimului burghezo-moșieresc, ele și-au intensificat opoziția față de avîntul revoluționar, au încercat să împiedice consolidarea cuceririlor democratice ale maselor și s-au opus cu înverșunare oricăror reforme îndreptate spre satisfacerea revendicărilor oamenilor muncii.

În vederea atingerii obiectivelor imediate și a celor privind dezvoltarea în perspectivă a țării, corespunzător intereselor oamenilor muncii, P.C.R. a acordat o atenție deosebită creării condițiilor de care depindea succesul luptei revoluționare, și anume întărirea propriilor rînduri și extinderea activității sale politice și organizatorice în mase, asigurarea rolului conducător al clasei muncitoare în revoluție, făurirea alianței muncitorești-tărănești, coalizarea în jurul său a tuturor forțelor democratice și patriotice ale țării și izolarea de mase a cercurilor reacționare burghezo-moșieresti.

ACTIVITATEA

PARTIDULUI COMUNIST

DE ORGANIZARE

A MASELOR POPULARE

comunist reușise să-și păstreze în acțiune o rețea de organizații regionale și județene, precum și celule și nuclee de comuniști în numeroase întreprinderi și sate. Efectivul acestora era alcătuit, în majoritate, din militanți căliți în lupta revoluționară și hotărîți să acționeze fără șovăire pentru cauza celor exploatați, pentru înflorirea României.

În scurt timp, partidul comunist și-a adaptat întreaga activitate corespunzător noilor condiții, și-a întărit rîndurile. Au fost reorganizate aparatul central, comitele de partid regionale și județene și s-au constituit organizații puternice în întreprinderi și instituții, la orașe și sate, în toate județele.

P.C.R. a desfășurat o vastă muncă de agitație și propagandă, explicînd poziția sa față de evenimente și față de problemele ce stăteau la ordinea zilei. Pe lîngă ziarul „România liberă”, care ființa din perioada anterioară, au început să apară, pentru prima dată în condiții legale, ziarul „Scînteia” (21 septembrie 1944) și numeroase ziare regionale și județene de partid.

Sub îndrumarea politică a partidului comunist, Uniunea patrioților și Apărarea patriotică, organizații de masă cu caracter democratic, antifascist, și Uniunea populară maghiară, organizația democratică a oamenilor muncii maghiari, care își desfășuraseră activitatea încă în anii ilegalității, s-au dezvoltat și au adus o contribuție

însemnată la mobilizarea oamenilor muncii, de diverse convingeri politice, la acțiuni antifasciste, democratice.

Din aprilie 1944, partidul comunist colabora în cadrul Frontului Unic Muncitoresc cu Partidul social-democrat. Această colaborare s-a dezvoltat în activitatea întreprinsă de cele două partide în guvern, în sindicatele profesionale ale salariaților, în organizarea unor acțiuni comune de masă pentru înfăptuirea celor mai urgente sarcini economice și social-politice, iar apoi în rezolvarea unor probleme social-politice fundamentale privind evoluția României.

Partidul comunist a acordat o atenție deosebită organizării clasei muncitoare, partea cea mai înaintată, mai combativă și mai consecvent revoluționară a poporului. Această preocupare centrală străbate ca un fir roșu toate documentele sale programatice din acea perioadă și întreaga sa activitate practică. În apelul către popor din 26 august 1944, Comitetul Central al Partidului Comunist Român adresa muncitorilor chemarea: „Uniți în Frontul Unic Muncitoresc, puneți-vă în fruntea luptei de eliberare a poporului român! Refaceți imediat organizațiile voastre sindicale! Organizați comitete patriotice de fabrică, alese de toți muncitorii, pentru recrutarea de luptători, conducerea luptei patriotice și menținerea ordinii în fabrici, uzine și cartiere!”

Avântul spre organizare al oamenilor muncii s-a manifestat puternic din primele zile de după doborârea dictaturii militare-fasciste. Muncitorii și alți salariați dintr-o serie de întreprinderi industriale din București și din alte orașe și-au creat, încă din zilele insurecției, organizații sindicale și comitete de fabrică. Sindicatele cuprindeau muncitori de diverse profesii și convingeri politice, erau organizații profesionale unice.

La 1 septembrie 1944, delegați ai comitetelor centrale ale P.C.R. și P.S.D. au stabilit, de comun acord, ca mișcarea sindicală să fie organizată pe baza frontului unic muncitoresc, a luptei de clasă și a internaționalismului proletar, precum și prin aplicarea principiilor centralismului democratic și ale democrației muncitorești. Delegații la această consfătuire au constituit Comisia centrală de organizare a mișcării sindicale, având rolul de a conduce și de a coordona acțiunea de organizare a sindicatelor și activitatea acestora. În componența comisiei au intrat, în număr egal, reprezentanți ai celor două partide muncitorești.

Realizarea unității sindicale pe baze revoluționare a marcat un pas înainte pe calea colaborării strânse dintre comuniști și social-democrați, a dus la întărirea capacității de luptă a clasei muncitoare.

Într-o perioadă scurtă, de numai câteva luni, au fost constituite organizații sindicale în aproape toate întreprinderile industriale și comerciale din țară. Alături de muncitori, și-au creat sindicate profesionale funcționarii și diverse categorii de intelectuali: profesori universitari și membri ai corpului didactic din învățământul elementar și mediu.

Organizațiile sindicale au acționat ca o forță importantă în viața politică și economică a țării, contribuind la exercitarea rolului conducător al clasei muncitoare în revoluție. Ele au avut o contribuție substanțială la susținerea războiului antihitlerist și în marile acțiuni desfășurate sub conducerea partidului comunist împotriva reacțiunii burghezo-moșierești, pentru instaurarea și consolidarea puterii populare, pentru refacerea economică a țării.

Atragerea țăranimii alături de clasa muncitoare în opera de reînnoire democratică a țării a constituit pentru partidul comunist o preocupare fundamentală. Țărănimea reprezenta marea majoritate a populației țării și avea de spus, alături de clasa muncitoare, un cuvânt hotărâtor în desfășurarea luptei revoluționare. Sub îndrumarea comitetelor regionale și județene ale P.C.R. și cu sprijinul echipelor de muncitori, care au desfășurat muncă politică printre țărani, la sate au fost create comitete țărănești ca organe de luptă democratică. Aceste comitete erau, de regulă, alese în adunări deschise și cuprindeau oamenii cei mai populari din sat. Ele rezolvau unele probleme gospodărești și social-culturale, mobilizau țăărănimea la acțiuni menite să asigure alungarea elementelor fasciste de la conducerea comunelor, apărau interesele țăărănimii împotriva moșierilor.

Totodată, partidul comunist și-a dezvoltat vechile sale legături cu Frontul plugarilor — organizație democratică a țăărănimii, având ca președinte pe cunoscutul patriot dr. Petru Groza — și a sprijinit dezvoltarea și extinderea acestei organizații în toate județele țării. La 30 noiembrie 1944, Partidul socialist-țăărănesc, condus de Mihail Ralea, s-a contopit cu Frontul plugarilor, ambele având programe asemănătoare și aceeași poziție de colaborare cu partidele muncitorești.

Comuniștii au desfășurat o vastă activitate politică și organizatorică în rândurile tineretului și ale femeilor. P.C.R. s-a ocupat îndeaproape de educarea tinerei generații, a sprijinit procesul de reorganizare, corespunzător condițiilor de activitate legală, a Uniunii Tineretului Comunist și i-a îndrumat cu grijă părintească activitatea. Conducerea organizației comuniste a tineretului a fost încredințată unui activ, în frunte cu tovarășul Nicolae Ceaușescu — secretar general al Comitetului Central al U.T.C. Uniunea Tineretului Comunist a desfășurat o activitate intensă pentru întărirea propriilor rânduri, pentru mobilizarea tineretului la acțiuni antifasciste, revoluționare, pentru educarea lui în spiritul celor mai înaintate idealuri de progres și al responsabilității față de destinele țării.

O atenție deosebită a manifestat partidul comunist față de intelectuali, dintre care mulți participaseră la lupta antifascistă și aderaseră la politica sa. Calea principală folosită de partid în munca cu oamenii de știință și cultură au constituit-o dezbaterile deschise a problemelor fundamentale politice, sociale și culturale, stimularea procesului de clarificare ideologică pe baza convingerii lor proprii de justetea concepției marxist-leniniste. Intelectuali de cele mai diferite categorii — scriitori, compozitori, artiști plastici, cadre didactice — s-au încadrat în partidele și organizațiile democratice și au participat sau au sprijinit lupta maselor populare. Numeroși intelectuali de prestigiu au devenit membri ai partidului comunist.

Sub influența P.C.R. și a celorlalte partide și organizații democratice de stînga, muncitorimea, țărănimea și celelalte păături de oameni ai muncii și-au croit drum larg pe arena politică a țării. Activitatea intensă și multilaterală a partidului comunist pentru organizarea maselor muncitoare de la orașe și sate a avut ca rezultat participarea acestora la înfăptuirea obiectivelor legate de susținerea frontului antihitlerist, de democratizarea și refacerea economică a țării.

CONTRIBUȚIA ROMÂNIEI LA VICTORIA POPOARELOR ASUPRA FASCISMULUI

Trecerea României de partea coaliției antihitleriste în războiul împotriva Germaniei naziste și a sateliților acesteia s-a produs la 23 august 1944, odată cu răsturnarea dictaturii militare-fasciste. În

timpul insurecției naționale antifasciste armate, trupele române, împreună cu formațiunile patriotice, care numărau mii și mii de luptători, avînd sprijinul populației, au lichidat rezistența trupelor hitleriste, au eliberat în cîteva zile Capitala și o mare parte a țării: Muntenia, Dobrogea, Oltenia, Banatul, partea de sud a Transilvaniei și Crișanei. Armata română a zădărnicit planul comandamentului hitlerist de a ajunge cu forțele sale pe Carpații Meridionali.

În cursul lunilor septembrie și octombrie 1944, forțele militare române, alături de armatele sovietice ale Frontului 2 ucrainean, au alungat prin lupte grele trupele germano-horthiste din Transilvania, eliberînd întreg teritoriul patriei.

Partidul comunist a acționat cu multă vigoare, atît în guvern cît și în rândurile maselor, pentru a asigura participarea României cu toate forțele sale la războiul antihitlerist. Prin manifestele și apelurile adresate armatei și populației, prin organizațiile și membrii săi, prin presă, P.C.R. a explicat obiectivele profund patriotice ale războiului drept purtat împotriva Germaniei hitleriste, a însuflețit unitățile militare de pe front și întregul popor în eforturile de sprijinire a războiului.

Lupta împotriva Germaniei naziste și a Ungariei horthiste, pentru eliberarea părții de nord a Transilvaniei a unit într-un front comun toate forțele politice și sociale principale din țară. Forțele patriotice, indiferent de apartenența politică și de clasă, considerau participarea României, alături de Uniunea Sovietică și de celelalte puteri din coaliția antihitleristă, la războiul purtat împotriva Germaniei fasciste drept principala sarcină națională. Ele înțelegeau că înfrîngerea militară a Germaniei hitleriste era una dintre condițiile esențiale pentru consolidarea independenței de stat a României și pentru dezvoltarea ei pe cale democratică. Caracterul just, eliberator al războiului antihitlerist a determinat unirea eforturilor armatei române și ale maselor largi ale poporului pentru ducerea lui cu succes.

Trupele române și sovietice au avut pretutindeni sprijinul neprecupețit al maselor largi de oameni ai muncii români și maghiari. Numeroși muncitori au participat cu arma în mînă la luptele împotriva armatelor fasciste sau au apărut întreprinderile și instalațiile industriale de distrugerile plănuite de inamic. Mulți tineri și vîrstnici s-au înscris voluntar în unitățile militare române. Muncitori, țărani și

intelectuali au dat prețioase informații trupelor române și sovietice, au călăuzit prin munți patrulele de cercetare, au asigurat transportul de muniții, au dat îngrijire răniților.

La 25 octombrie 1944, prin zdrobirea ultimelor rezistențe inamice din zona orașelor Satu-Mare și Carei și prin ajungerea tuturor forțelor române și sovietice pe granița de stat româno-ungară, a fost eliberată întreaga parte de nord-vest a Transilvaniei, înălăturându-se în mod practic odiosul dictat de la Viena, impus poporului român în august 1940 de către Germania hitleristă și Italia fascistă. Prin aceasta a fost desăvârșită eliberarea întregului teritoriu al României de sub jugul fascist. Ziua de 25 octombrie a devenit pentru poporul român o zi de sărbătoare, Ziua forțelor noastre armate.

O parte importantă din contribuția țării noastre la înfrângerea Germaniei hitleriste o constituie participarea activă a trupelor române la eliberarea Ungariei, Cehoslovaciei și Austriei, până la înfrângerea definitivă a Germaniei hitleriste. Începând de la 8 octombrie 1944, unitățile armatei române, în cooperare cu cele ale armatei sovietice, au luptat cu vitejie împotriva trupelor dușmane pe teritoriul Ungariei, străbătând-o de la o graniță la alta. La bătăliile pentru eliberarea Ungariei, România a participat cu circa 17 divizii de infanterie, un corp aerian, o divizie de artilerie antiaeriană, o brigadă de căi ferate și alte unități și formațiuni, totalizând peste 210 000 de oameni.

În perioada cuprinsă între 18 decembrie 1944, când marile unități sovietice și române au depășit frontiera de stat ungaro-ceshoslavacă, și până la 14 mai 1945, când două armate române au ajuns la aproximativ 80 de kilometri de Praga, unități ale armatei române — 16 divizii, un corp aerian, o divizie de artilerie antiaeriană, o brigadă de căi ferate, un regiment de tancuri și alte unități și formațiuni — totalizând un efectiv de 240 000 de oameni au participat la eliberarea Cehoslovaciei.

Totalul efectivelor militare angajate de România pe frontul antihitlerist, de la 23 august 1944 și până la terminarea celui de-al doilea război mondial în Europa, s-a ridicat la aproape 540 000 de oameni. Numărul diviziilor române de pe frontul antihitlerist a fost în permanență mai mare decât cele 12 divizii prevăzute de Convenția de armistițiu cu Națiunile Unite. Trupele române au parcurs prin lupte peste 1 000 de kilometri, au traversat în condiții grele de timp, prin ploii sau zăpezi abundente, 17 masive muntoase, au forțat 12 cursuri mari de apă, au eliberat 3 831 de localități, dintre care 53 de orașe, provocând inamicului grele pierderi umane: 118 000 de prizonieri și circa 19 000 de morți.

În bătăliile purtate cu dușmanul, ostașii români au dovedit înalte calități morale și de luptă, săvârșind numeroase fapte de vitejie și eroism legendar. Circa 170 000 de militari români s-au jertfit în lupta contra cotropitorilor hitleriști, pentru cauza libertății. Printre zecile de mii de eroi se înscriu căpitanul Pete Romulus, elevul de 15 ani Virgil Iovănaș de la Liceul „Aurel Vlaicu” din Arad, sergentul Elena Chiriță, soldatul Eftimie Croitoru, care cu prețul propriei vieți a salvat de la distrugere podul de la Tiszalök (Ungaria), soldații uteciști Constantin Godeanu, Petre Iosif, Prică Ion și mulți alții. Peste 300 000 de militari români au fost distinși cu ordine și medalii de război românești, sovietice, cehoslovace și ungare.

Pe lângă contribuția militară, poporul român a susținut războiul antihitlerist prin mari eforturi de ordin economic și financiar. Întreaga economie națională a fost mobilizată pentru nevoile frontului. Rețeaua de căi ferate a României, întregul parc de material rulant existent la începutul lunii septembrie 1944, toate aerodromurile, militare și civile, împreună cu instalațiile aferente, stațiile meteo și radio, ca și transporturile rutiere au fost folosite aproape în întregime pentru necesitățile frontului antihitlerist. Rețeaua telefonică și telegrafică a țării a fost utilizată în proporție de 70% în scopuri militare. Aproximativ 92% din capacitatea de transport a flotei fluviale și maritime române, porturile și instalațiile docurilor și antrepozitelor au fost afectate nevoilor militare. Pe baza unor calcule, încă incomplete, rezultă că cheltuielile făcute de România pentru aprovizionarea și înzestrarea trupelor române cu cele necesare operațiilor militare, precum și pentru întreținere, livrările de materiale militare, reparații, construcții, prestații etc. pentru unitățile militare sovietice se ridică la circa 770 milioane de dolari (în valuta din 1938). La aceasta se adaugă valoarea pagubelor provocate prin distrugerii, bombardamente și alte operații militare, prin jafuri de bunuri publice și particulare săvârșite de trupele fasciste în retragere și care s-au ridicat la aproximativ 350 milioane de dolari (în valuta din 1938).

Sub lozinca „Totul pentru front, totul pentru victorie!”, partidul comunist a concentrat efortul tuturor forțelor democratice și patriotice ale țării, al întregului popor în direcția sprijinirii frontului antihitlerist.

Învingînd greutăți de tot felul, clasa muncitoare, țărănimea, masele largi populare au răspuns cu abnegație chemării partidului. Greul muncii pentru aprovizionarea frontului și pentru lichidarea urmărilor războiului l-a dus clasa muncitoare, și în special detașamentele ei de bază, ceferiștii, minerii, petroliștii, muncitorii din industria metalurgică și siderurgică, precum și cei din industria ușoară.

Masele țărănești au furnizat frontului antihitlerist cantități însemnate de produse agroalimentare — circa 220 000 de tone —, precum și circa 142 000 de tone de furaje și grăunțe. Totodată, țărănimea muncitoare a sprijinit războiul împotriva Germaniei hitleriste și prin numeroasele transporturi efectuate pentru unitățile militare, prin contribuția în muncă și materiale la refacerea drumurilor, orașelor, căilor ferate etc.

Oamenii de știință și cultură — ingineri, tehnicieni, medici, profesori, scriitori, artiști — legați de interesele poporului au contribuit, prin forme specifice profesiei lor, la susținerea războiului antihitlerist.

De asemenea, tineretul patriotic al țării, în frunte cu partea sa cea mai înaintată, mai conștientă și mai combativă — uteciștii —, a adus, alături de cei vîrstnici, o prețioasă contribuție la efortul de război. Numeroși tineri au luptat în rîndul formațiunilor patriotice de luptă, au plecat voluntari în unitățile de pe front, au participat la refacerea întreprinderilor distruse, la acțiunile de creștere a producției industriale și agricole și de aprovizionare a militarilor de pe front cu cele necesare.

Sprijinul substanțial și multilateral acordat frontului antihitlerist de către populația țării a constituit un izvor principal al victoriilor militare repurtate de ostașii români în luptele purtate alături de ostașii sovietici. În aceste lupte s-au cimentat frăția de arme româno-sovietică, prietenia dintre cele două popoare.

Aportul de ansamblu al României la înfrîngerea militară a Germaniei naziste s-a bucurat de o binemeritată apreciere în opinia publică internațională. Numeroase ordine de zi ale Comandamentului suprem sovietic și comunicate de război au evidențiat bărbăția și eroismul trupelor române. În mesajul lui I.V. Stalin adresat lui Winston Churchill, prin care se propunea restabilirea relațiilor diplomatice cu România și Bulgaria, se aducea ca argument în sprijinul acestei propuneri faptul că aceste țări „au intrat în război de partea aliaților, împotriva Germaniei, folosind în acest scop forțele lor armate. Prin aceasta ele și-au adus contribuția la cauza înfrîngerii hitlerismului, au contribuit la terminarea victorioasă a războiului în Europa”. La Conferința de pace de la Paris, din octombrie 1946, ministrul de externe al Uniunii Sovietice sublinia: „Știm cu toții că România a fost statul care printr-o acțiune hotărîită s-a eliberat de regimul fascist al lui Antonescu, s-a alăturat aliaților... Împreună cu noi, împreună cu trupele aliate, noua Românie democratică a început lupta pentru înfrîngerea lui Hitler, a făcut sacrificii considerabile în această luptă și noi toți recunoaștem serviciile aduse de poporul român acestei cauze...” Ministrul de externe al Marii Britanii arăta, la 29 septembrie 1944, că „România a dat un ajutor substanțial cauzei aliaților”. Relevînd semnificația participării României la războiul antihitlerist, postul de radio New York menționa, la 18 septembrie 1944: „Dezastrul german din România a pecetluit soarta armatelor Reichului din Balcani. Prin trecerea României de partea aliaților, drumul de sud-est, care duce la Budapesta, Praga și Viena, este deschis... Este deci legitim ca poporul român să aibă în momentul de față un sentiment de satisfacție, căci România are o contribuție însemnată la grăbirea sfîrșitului”.

Prin răsturnarea dictaturii militare-fasciste și alăturarea la coaliția antihitleristă, prin numărul combatanților și amploarea operațiilor militare la care a participat, prin eforturile economice făcute, poporul român a adus o prețioasă contribuție materială și de sînge la marea victorie asupra fascismului.

LUPTA MASELOR POPULARE,
SUB CONDUCEREA
PARTIDULUI COMUNIST,
PENTRU INSTAURAREA
UNUI GUVERN
CU ADEVĂRAT DEMOCRATIC

O problemă majoră care se cerea rezolvată imediat după 23 august o constituiau lichidarea rămășițelor fasciste din viața publică și economică, îndepărtarea elementelor antonesciene, reacționare din aparatul de stat și din conducerea instituțiilor și întreprinderilor, care împiedicau înfăptuirea transformărilor democratice și sabotau acțiunea de sprijinire a frontului antihitlerist. În legătură cu aceasta s-au manifestat puncte de vedere și poziții di-

vergente între partidele muncitorești, pe de o parte, și principalele partide burgheze — P.N.Ț. și P.N.L. —, pe de altă parte, partide ce conlucrau în cadrul Blocului Național Democratic și al guvernului.

Partidul comunist a militat, de la început, pentru măsuri energice împotriva rămășițelor fasciste și a chemat oamenii muncii să demaște fără cruțare și să înlăture din funcții de conducere persoanele care slujiseră dictatura militară-fascistă. Forțele democratice, revoluționare erau pentru grăbirea purificării aparatului de stat de elementele antidemocratice și pentru instalarea reprezentanților maselor în fruntea organelor locale ale administrației de stat — prefecuri, preturi, primării. În schimb, conducătorii P.N.Ț. și P.N.L. și alți reprezentanți ai burgheziei doreau să salveze elementele fasciste sau cel puțin să determine măsuri mai moderate împotriva lor. Ei au încercat să târăgăneze democratizarea aparatului de stat și să asigure menținerea oamenilor lor de încredere în principalele funcții publice.

Măsurile luate de guvern în acest domeniu (abrogarea parțială a legislației antonesciene, numirea unor noi prefecți ș.a.) erau cu totul insuficiente. Asigurarea unei evoluții democratice a României depindea de întărirea pozițiilor forțelor muncitorești-tărănești în conducerea țării. Aceasta era, de altfel, condiția esențială pentru realizarea, în interesul oamenilor muncii, a tuturor obiectivelor aflate la ordinea zilei.

Într-o asemenea situație, lupta pentru democratizarea vieții publice, începută împotriva resturilor fasciste, s-a transformat curînd după 23 august într-o luptă a maselor populare pentru cucerirea puterii politice din mîinile burgheziei reacționare. Pentru a orienta dezvoltarea luptei maselor în această direcție, partidul comunist a propus tuturor partidelor, grupărilor și organizațiilor democratice și patriotice o nouă platformă de colaborare și le-a chemat să se unească pe baza ei în cadrul Frontului Național Democratic și să formeze împreună un nou guvern, care să realizeze prevederile ei.

Noul program de acțiune propus de partidul comunist urmărea înfăptuirea pînă la capăt a sarcinilor antifasciste, făurirea unui regim consecvent democratic, lichidarea rămășițelor relațiilor de producție semifeudale în agricultură și limitarea pozițiilor economice ale marilor capitaliști. Pe lîngă obiectivele aflate în curs de înfăptuire, cum erau participarea în continuare la războiul antihitlerist și purificarea vieții publice de rămășițele fasciste, proiectul de platformă preconiza importante transformări social-economice cu caracter democratic, antimoșieresc și anticapitalist: înfăptuirea reformei agrare, naționalizarea marilor bănci, a cartelurilor din industria de bază și a tuturor întreprinderilor germane și ale complicilor lor. Ea conținea, de asemenea, prevederi referitoare la refacerea economică a țării și îmbunătățirea condițiilor de trai ale populației muncitoare, stabilirea unui regim de reală democrație parlamentară, în care toți cetățenii, fără deosebire de naționalitate, religie și sex să se bucure de largi drepturi și libertăți democratice.

Pe baza acestei platforme-program, s-a constituit la începutul lunii octombrie 1944 o nouă coaliție a forțelor democratice — Frontul Național Democratic —, în care, alături de P.C.R., au intrat Partidul social-democrat, sindicatele unite, Frontul plugarilor, Uniunea patrioților și Uniunea populară maghiară. Prin componența și prin programul său, această largă coaliție reprezenta interesele clasei muncitoare, țărănimii, păturilor mic-burgheze de la orașe și ale intelectualilor legați de popor.

Platforma F.N.D. a fost dezbătută în adunări pe întreprinderi și instituții, în orașe și sate, fiind acceptată ca program de acțiune imediată de către majoritatea populației țării. La ea au aderat toate forțele democratice și progresiste, care s-au strîns din ce în ce mai mult în jurul partidului comunist și au acționat sub îndrumarea sa.

Principalele partide ale claselor exploataatoare — P.N.Ț. și P.N.L. —, fiind împotriva înfăptuirii unor reforme economice și sociale radicale în favoarea oamenilor muncii, au refuzat să intre în noua coaliție.

Constituirea Frontului Național Democratice și refuzul cercurilor conducătoare ale principalelor partide burgheze de a continua colaborarea cu partidele muncitorești, pe baza noilor obiective, au marcat un moment decisiv în procesul de delimitare a pozițiilor diferitelor forțe politice antifasciste față de evoluția ulterioară a României. Cu acest prilej au început să se contureze două tabere distincte: pe de o parte forțele democratice, coalizate în jurul partidului comunist, hotărâte să asigure înfăptuirea unor transformări general-democratice, antifasciste și antimoșierești, în favoarea oamenilor muncii, iar pe de altă parte cercurile reacționare ale burgheziei, reprezentate prin partidele național-tărănesc și național-liberal, interesate să-și mențină dominația politică și economică și să stăvilească lupta revoluționară. Liderii celor două partide au încercat să folosească în aceste scopuri și guvernul constituit la 23 August 1944, în majoritate din militari și tehnicieni. La mai puțin de două luni de la formarea sa, acest guvern nu mai corespundea noului raport de forțe, în continuă schimbare, nu putea asigura înfăptuirea noilor cerințe puse de avântul revoluționar în creștere.

Pentru a grăbi formarea unui nou guvern, miniștrii reprezentând partidele muncitorești și-au dat demisia la 16 octombrie 1944. Aceasta exprima faptul că guvernul încetase să se mai bucure de încrederea clasei muncitoare.

Partidul comunist și celelalte partide și organizații coalizate în Frontul Național Democratice au propus partidelor național-tărănesc și național-liberal să formeze împreună un guvern, care să aibă ca program platforma F.N.D. La început liderii celor două partide burgheze au refuzat să accepte o asemenea propunere.

În perioada următoare, din inițiativa comuniștilor au avut loc, în întreaga țară, mari adunări populare și demonstrații de stradă. „Să plece guvernul!“, „Vrem guvern F.N.D.!“ „Pământ țăranilor!“ erau lozincile sub care s-au desfășurat aceste acțiuni politice. Aceleași cerințe erau exprimate și în moțiunile adoptate de diverse pături ale populației, în orașe și sate, în întreprinderi și instituții, precum și în sutele de telegrame trimise președinției Consiliului de Miniștri. Totodată, forțele democratice au inițiat și au sprijinit acțiunile maselor de înlocuire a conducătorilor reacționari ai organelor locale ale administrației de stat — primării și prefecturi — cu reprezentanți ai forțelor democratice. În fabrici și uzine, comitetele sindicale au introdus controlul muncitoresc asupra producției. Comisii speciale de muncitori numite de comitetele de întreprindere luau parte la întocmirea planurilor de producție și supravegheau realizarea lor. Cu acest prilej ele puteau preveni sabotajele economice și descoperi pe autorii lor. La îndemnul partidului comunist, țăranii, sprijiniți de muncitori, au preluat în folosință pământurile moșierești părăsite.

Sub presiunea maselor populare, guvernul de militari și tehnicieni și-a dat demisia, iar la 4 noiembrie 1944 s-a constituit un nou guvern, având în frunte tot pe Sănătescu, dar cu o componență schimbată față de primul guvern. Partidele muncitorești și organizațiile democratice de sub influența lor (sindicatelor, Frontul plugarilor și Uniunea patrioților) au preluat în noul guvern postul de vicepreședinte al Consiliului de Miniștri prin dr. Petru Groza, 6 ministere și 3 subsecretariate de stat. Partidul comunist deținea Ministerul Comunicațiilor (Gheorghe Gheorghiu-Dej) și al Justiției (Lucrețiu Pătrășcanu), iar Partidul social-democrat departamentele Educației Naționale (Ștefan Voitec) și al Muncii (Lotar Rădăceanu). Majoritatea pozițiilor în guvern aparțineau vechilor partide burgheze.

În programul guvernului au fost înscrise unele prevederi din platforma F.N.D., printre care: susținerea frontului antihitlerist, aplicarea în continuare a armistițiului, purificarea aparatului de stat de elementele reacționare, îmbunătățirea situației materiale a populației.

Formarea acestui guvern a însemnat un pas important spre cucerirea puterii politice de către masele populare și o nouă lovitură dată pozițiilor politice ale burgheziei. Principalele partide burgheze erau supuse unei duble presiuni: lupta revoluționară a maselor de jos și cea a reprezentanților F.N.D. în guvern. Victoria obținută de forțele democratice a stimulat și mai mult avântul de luptă al muncitorilor și țăranilor.

Masele populare au intensificat acțiunile de instalare a reprezentanților lor în fruntea organelor locale ale administrației de stat — prefecturi și primării — împotriva voinței majorității reacționare din guvern. La sfârșitul lunii noiembrie 1944,

În aproximativ 30 de județe din cele 58 existente în întreaga țară funcționau perfecți democrați, care acționau în spiritul programului F.N.D. În comunele din raza acestor județe au fost înlăturate autoritățile publice vechi și aduși la conducere noi primari și consilii comunale, au fost organizate gărzi obștești, care asigurau ordinea și paza bunurilor cetățenilor; instituțiile publice și de învățământ și-au reluat activitatea normal. Astfel, organele locale ale administrației de stat, cucerite de forțele democratice, își schimbau treptat conținutul. Din instrumente de exercitare a dominației claselor exploatare, ele se transformau în apărătoare ale intereselor maselor populare.

Îndepărtarea prin acțiuni de jos, ale muncitorilor și țăranilor, a elementelor reacționare din conducerea unor întreprinderi și a numeroase județe și comune a slăbit simțitor pozițiile politice deținute de clasele exploatare, a întărit pozițiile forțelor democratice.

Liderii P.N.Ț. și P.N.L., nemulțumiți că guvernul nu putea stăvili acțiunile revoluționare ale maselor, au provocat demisia acestuia, la numai o lună de zile de la instaurare. Regele, în înțelegere cu I. Maniu și C.I.C. Brătianu, a însărcinat cu formarea unui nou guvern pe generalul Nicolae Rădescu, care fusese pînă atunci șef al Marelui stat-major. Reprezentanții burgheziei și cercurile palatului regal sperau să poată constitui un guvern de „tehnicieni” — generali, mari industriași și financiari. Partidul comunist a demascat această încercare și a chemat forțele democratice să acționeze pentru zădărnicierea ei. Speranțele reacțiunii s-au dovedit iluzorii. Tratatul duse de Rădescu cu diferite partide și grupări politice s-au încheiat la 6 decembrie 1944, prin menținerea în întregime a pozițiilor deținute de F.N.D. în guvernul anterior. În schimb, forțele democratice au determinat îndepărtarea din fruntea Ministerului Afacerilor Interne a reprezentantului Partidului național-țărănesc, Nicolae Penescu, care încercase să se ridice împotriva poporului.

Faptul că noul guvern avea aproape aceași componență și repartizare a portofoliilor ca cel anterior reflecta un anumit echilibru vremelnic de forțe: pe de o parte, cercurile burgheze nu erau în stare, datorită creșterii valului revoluționar, să cucerească pozițiile pierdute; pe de altă parte, forțele democratice, care păstrau inițiativa și se aflau în continuă ofensivă, deși erau în măsură să contracareze manevrele reacțiunii, nu erau încă pregătite pentru a cuceri poziții preponderente în guvern, pe care le dețineau atunci exponenții claselor exploatare.

Sub presiunea maselor, care continuau să ceară înlăturarea obiectivelor cuprinse în platforma F.N.D., primul ministru a fost nevoit să declare că guvernul se va ocupa, pe lîngă problemele curente, și de cele privind defascizarea și democratizarea aparatului de stat și pregătirea reformei agrare. Ținînd seama de aceasta, partidul comunist și celelalte forțe democratice au adoptat o tactică adecvată, urmărind să determine guvernul să-și îndeplinească angajamentele luate. În loc de mari demonstrații și mitinguri, în cursul lunii decembrie 1944 și în prima parte a lunii ianuarie 1945, presiunea maselor asupra miniștrilor burghezi a fost exercitată, în principal, prin numeroase delegații de oameni ai muncii care cereau înlăturarea măsurilor promise. În același sens acționau și reprezentanții F.N.D. din guvern.

O asemenea tactică a dat rezultate. Guvernul a adoptat, în ianuarie 1945, unele dintre măsurile insistente cerute de mase, și anume legea sindicatelor profesionale și legile privind judecarea criminalilor de război și sancționarea celor vinovați de dezastrul țării. La 6 februarie a fost legiferat statutul naționalităților conlocuitoare. În același timp, masele muncitorești-țărănești s-au convins că în celelalte probleme fundamentale pentru ele, cum erau reforma agrară și democratizarea țării, majoritatea reacționară din guvern nu era dispusă să depășească faza unor promisiuni formale.

Ultimele luni ale anului 1944 și primele luni ale anului 1945 au fost pentru forțele democratice o perioadă de întărire a propriilor rînduri, a unității lor de acțiune și de strîngere și mai mult a legăturilor cu masele. Partidele politice și organizațiile obștești, reprezentînd oamenii muncii de la orașe și sate, se aflau într-un stadiu avansat de dezvoltare organizatorică și politică. Aceasta s-a reflectat cu putere în desfășurarea lucrărilor congreselor de constituire a uniunilor sindicale pe ramuri de producție și ale Congresului general al sindicatelor din 26—30 ianuarie 1945, în numeroasele întruniri și conferințe țărănești, județene și de plasă, în întrunirile intelectualiilor, tinerilor, femeilor, liber-profesioniștilor, ale meseriașilor care au avut loc în primele luni ale anului 1945. În acea perioadă a devenit mai strînsă colaborarea dintre partidul comunist și Partidul social-democrat și dintre acestea și celelalte partide și organizații din Frontul Național Democrațic.

Desfășurarea vieții politice arăta că în raportul de forțe dintre partidele burgheze și partidele și organizațiile democratice, reprezentând oamenii muncii, balanța înclina de partea forțelor revoluționar-democrate, coalizate în jurul partidului comunist. Deși burghezia deținea puterea economică și majoritatea locurilor în guvern, ea nu mai putea determina mersul evenimentelor, care se hotăra prin acțiunea maselor.

În acele condiții, forțele democratice au apreciat că erau posibile instaurarea unui guvern omogen democratic, fără participarea acelor partide care se opuneau cursului de democratizare a țării — P.N.T. (Maniu) și P.N.L. (Brătianu) — și trecerea la înfăptuirea în întreaga țară a reformei agrare. Acest punct de vedere a fost exprimat în Programul de guvernare al F.N.D., inițiat de P.C.R. și acceptat la 24 ianuarie 1945 de toate partidele politice și organizațiile obștești care colaborau cu el.

Programul de guvernare cuprindea o parte din obiectivele ce fuseseră înscrise în platforma F.N.D. din septembrie 1944, și anume cele ce-și păstrau actualitatea (participarea țării cu maximum de efort în războiul împotriva Germaniei hitleriste, democratizarea aparatului de stat, a armatei, a întreprinderilor publice și particulare, înfăptuirea reformei agrare ș.a.) și, totodată, prevedea unele măsuri noi față de platformă, vizînd îndeosebi desfășurarea producției industriale, care se menținea la un nivel foarte scăzut. Astfel, se preconiza stabilirea de schimburi comerciale sistematice cu Uniunea Sovietică și cu toate țările democratice în vederea procurării de utilaje și materii prime. Subliniindu-se necesitatea luării unor măsuri severe împotriva sabotajilor și speculanților, forțele democratice se angajau totodată să sprijine pe acei industriași, meseriași și comercianți care vor colabora la refacerea întreprinderilor, la reorganizarea și ridicarea producției. Aceste prevederi, precum și renunțarea la lozinca prematură atunci a naționalizării marilor bănci și a industriilor principale, lansată în septembrie 1944, constituiau platforma economică ce permitea atragerea unei părți a burgheziei industriale și bancare la refacerea economică a țării și la înfăptuirea altor sarcini preconizate de F.N.D.

Frontul Național Democratic s-a pronunțat pentru instaurarea unui guvern rezultat din concentrarea tuturor forțelor democratice, capabile și hotărîte să rezolve problemele vitale aflate în fața poporului.

Publicarea acestui program, care a fost primit cu aprobare și entuziasm de majoritatea populației, precum și acțiunea întreprinsă de P.C.R. de a se trece la ocuparea cu forță a pămînturilor moșierești au declanșat un nou val de acțiuni revoluționare, mai intense și mai cuprinzătoare decît cele din toamna anului 1944.

În luna februarie 1945, efervescența revoluționară a atins punctul culminant. De la un capăt la altul al țării, mii și mii de cetățeni, patrioți și democrați, de diverse profesii, manifestau sub lozincile : „Vrem guvern de Front Național Democratic !”, „Reforma agrară !”, „Totul pentru front, totul pentru victorie !”. În numeroase regiuni, țărani, cu sprijinul echipelor muncitorești din orașe, au intrat cu plugurile pe pămînturile moșierești. Noi primării și prefecturi au fost luate cu asalt, astfel încît la începutul lunii martie 1945 în 52 de județe ale țării din cele 58 existente conduceau treburile publice prefecți democrați, dintre care cei mai mulți fuseseră instalați prin acțiuni ale maselor. Muncitori, țărani, intelectuali, funcționari, studenți, gospodine, bătrîni și tineri, în ciuda marilor greutăți economice în care se zbăteau, participau cu însuflețire și entuziasm revoluționar la bătăliile politice.

În focul luptei pentru putere și pămînt s-a încheat alianța muncitorească-țărănească, făurindu-se astfel o imensă forță social-politică hotărîtoare în desfășurarea victorioasă a revoluției.

Creșterea și lărgirea mișcării revoluționare au adîncit deruta în rîndurile claselor dominante, provocînd noi disensiuni și sciziuni în cadrul grupărilor lor politice. Încă în toamna anului 1944, în Partidul național-țărănesc numeroși membri și chiar unele organizații locale au cerut conducerii centrale să renunțe la poziția ostilă față de dezideratele maselor și să sprijine activitatea forțelor democratice. În primele luni ale anului 1945, aproximativ o treime din organizațiile județene ale Partidului național-țărănesc, dîndu-și seama de caracterul antipopular al politicii promovate de conducerea lor centrală, s-au desprins de ea și s-au raliat forțelor democratice. În februarie 1945, în plină luptă revoluționară pentru lichidarea dominației burgheziei în guvern, un grup de fruntași național-țărăniști, compus îndeosebi din intelectuali și liber-profesioniști cu orientare democratică, s-a desolidarizat, în mod public, de politica și activitatea reacționară a conducerii partidului lor și au

intrat în Frontul Național Democratic, angajându-se să participe la înfăptuirea obiectivelor acestei coaliții.

De asemenea, forțele democratice au reușit să atragă de partea lor și gruparea burgheză condusă de Gheorghe Tătărescu, desprinsă din P.N.L. Această grupare era de acord să colaboreze cu F.N.D. în lupta împotriva reacțiunii, pentru instaurarea unui guvern omogen democratic.

Astfel, partidul comunist a reunit în lupta pentru transformarea revoluționară a țării principalele forțe ale națiunii — clasa muncitoare, țărănimea, intelectualitatea, păturile mijlocii de la orașe și anumite cercuri ale burgheziei.

Reprezentanții cercurilor reacționare din guvern au încercat să stăvilească lupta revoluționară prin acțiuni „de forță”, prin folosirea armelor împotriva maselor. Din ordinul primului ministru de atunci, generalul Rădescu, în ziua de 24 februarie elementele reacționare din rândul jandarmilor au tras în manifestațiile pașnice ale oamenilor muncii din București și din alte câteva orașe ale țării. Au căzut morți și răniți. Dar masele populare nu s-au lăsat provocate și nici intimidat. În zilele următoare, orașele și satele s-au aflat, în fapt, sub stăpânirea maselor de manifestanți, ale căror acțiuni se succedau furtunos. Mânia populară împotriva reacțiunii n-a mai putut fi stăvilită. Marea majoritate a populației, conștientă că în acele momente își decidea soarta, a acționat cu înalt spirit patriotic pentru a apăra ceea ce cucerise și a asigura dezvoltarea democratică a țării. Mii de moțiuni și telegrame din orașe și sate, din întreprinderi și instituții vesteau Consiliului Frontului Național Democratic hotărârea neclintită a oamenilor muncii de a nu înceta lupta până ce dezideratele lor esențiale nu vor fi satisfăcute. Reprezentanți ai partidelor și organizațiilor din F.N.D., ai armatei, ai intelectualității și chiar unele grupări dizidente din vechile partide burgheze au protestat împotriva încercărilor reacțiunii de a-și menține cu orice preț pozițiile.

Militând în mod stăruitor pentru instaurarea unui guvern real democratic fără război civil, partidul comunist a făcut însă pregătiri și pentru eventualitatea că reacțiunea ar fi impus maselor lupta armată. P.C.R. a luat măsuri pentru întărirea formațiunilor de luptă patriotice, în ciuda nenumăratelor cereri ale reprezentanților burgheziei de a fi desființate. La începutul lunii martie 1945 ele cuprindeau, în întreaga țară, peste 70 000 de oameni ai muncii înarmați, gata de a intra în acțiune la nevoie. În același timp, P.C.R. a menținut și a dezvoltat legăturile cu generali și ofițeri superiori, cu diferite unități militare, a determinat îndepărtarea din rândul cadrelor active ale armatei a elementelor reacționare.

Tactica justă a P.C.R., intensă sa activitate politică și organizatorică și larga mobilizare a maselor, realizate în condițiile în care raportul de forțe pe plan intern era covârșitor în favoarea maselor populare, iar o intervenție imperialistă directă în sprijinul vechilor clase dominante era practic imposibilă, au împiedicat transformarea țării în teatrul unui război civil.

Infruntările politice din luna februarie 1945 dintre masele largi de oameni ai muncii și principalele grupări ale claselor exploatatoare au fost hotărâtoare. Ele au determinat demisia guvernului Rădescu și rezolvarea problemei puterii politice — problema fundamentală a revoluției — în favoarea maselor populare. Forța de neînvins a maselor s-a întemeiat pe unitatea de acțiune a clasei muncitoare, pe alianța muncitorească-țărănească, pe participarea la luptă, alături de clasa muncitoare și țărănime, a intelectualității înaintate și a altor pături mijlocii orașenești, pe unitatea tuturor celor ce muncesc, fără deosebire de naționalitate. La 6 martie 1945 a fost instaurat, pentru prima dată în istoria României, un guvern cu adevărat democratic, avînd în frunte pe dr. Petru Groza, personalitate proeminentă a mișcării democratice și progresiste, înflăcărat patriot. În acest guvern au intrat reprezentanții clasei muncitoare, ai țărânimii și ai altor pături sociale mijlocii, precum și reprezentanți ai unei grupări politice burgheze, interesată în înfăptuirea unor transformări democratice. Frontul Național Democratic deținea pozițiile hotărâtoare în guvern, avînd președinția Consiliului de Miniștri și 12 ministere din totalul de 17. Partidul comunist era reprezentat în guvern prin Gheorghe Gheorghiu-Dej, Lucrețiu Pătrășcanu și Teohari Georgescu; Partidul social-democrat prin Lotar Rădăceanu, Ștefan Voitec și Tudor Ionescu; Frontul plugarilor prin dr. Petru Groza, Mihail Ralea și Romulus Zăroni; Confederația Generală a Muncii prin Gheorghe Nicolau; Uniunea patrioților prin Petre Constantinescu-Iași și Dumitru Bagdazar; gruparea democratică național-țărănistă prin Anton Alexandrescu.

Partidul național-liberal (gruparea Tătărescu) deținea postul de vicepreședinte prin Gh. Tătărescu și 3 ministere : Afaceri Străine, Finanțe și Industrie-Comerț. La departamentul Cultelor a fost numit preotul Constantin Burducea, iar la departamentul Războiului — generalul de divizie C. Vasiliu-Rășcanu.

Acest guvern reprezenta forțele sociale și politice cele mai înaintate ale societății românești din acea vreme ; prin conținutul de clasă și prin programul său, el avea un pronunțat caracter muncitoresc-tărănesc. Referindu-se la semnificația victoriei obținute de masele populare la 6 martie 1945, tovarășul Nicolae Ceaușescu sublinia că „constituirea guvernului Groza nu a reprezentat o simplă schimbare de guvern, ci o schimbare a însuși regimului politic din țara noastră : instaurarea puterii revoluționar-democratice a muncitorilor și țăranilor”.

Pentru prima dată clasa muncitoare și țărănimea au cucerit rolul hotărâtor în conducerea țării. Principalele partide burgheze, care au guvernat alternativ în perioada interbelică și apoi, forțate de împrejurări, au colaborat cu partidul comunist în scoaterea României din războiul hitlerist și au conlucrat cu el în primele guverne ce s-au succedat după eliberare au fost înlăturate de la guvernarea țării.

Formarea guvernului dr. Petru Groza la 6 martie 1945 a constituit un pas decisiv în lupta pentru instaurarea puterii de stat muncitorești, de tip socialist, în România. Guvernul a devenit instrumentul principal al maselor populare în înlăturarea țărilor lor fundamentale și în asigurarea evoluției țării pe calea democrației și progresului.

INFĂPTUIREA

REFORMEI AGRARE

În cadrul transformărilor social-politice ce s-au produs în țara noastră după eliberarea de sub jugul fascist, reforma agrară ocupă un loc central. Partidul

comunist a fost inițiatorul și organizatorul înlăturării ei pe cale revoluționară. În proiectul de platformă propus în septembrie 1944 celorlalte partide și organizații democratice ca bază de colaborare, partidul comunist preconiza : exproprierea marii proprietăți agrare de la 50 ha în sus și împrăștierea țăranilor fără pământ și cu pământ puțin, acordându-se prioritate celor ce luptau pe frontul antihitlerist ; sprijinirea țăranilor în procurarea de inventar agricol pe seama marii proprietăți și a statului, anularea datoriilor țărănești către bănci și stat. Acest punct de vedere al partidului comunist a fost însușit de toate partidele și organizațiile politice și profesionale coalizate în Frontul Național Democratice constituit în octombrie 1944.

Partidul comunist și celelalte forțe democratice au apreciat reforma agrară ca fiind o verigă deosebit de importantă în lupta pentru democratizarea țării și susținerea războiului antihitlerist, pentru refacerea și dezvoltarea economiei naționale. Înlăturarea ei înlesnea transformarea țărănimii, care reprezenta aproape 80% din populație și era forța producătoare principală a țării, într-o participantă activă la revoluție, alături de clasa muncitoare și sub conducerea acesteia. De aceea, reforma agrară — măsură social-economică fundamentală — avea o foarte mare însemnătate politică. Totodată, forțele revoluționar-democratice au considerat exproprierea moșierilor și împrăștierea țăranilor ca o etapă necesară în ridicarea agriculturii și a nivelului de trai al țărănimii, ca un prim pas în rezolvarea problemei agrare.

În condițiile avântului revoluționar al maselor, partidele burgheze s-au văzut silite să se pronunțe și ele, într-o formă sau alta, pentru înlăturarea unor transformări agrare și chiar pentru o reformă agrară. Dar, sub paravanul unor asemenea declarații și promisiuni, partidele național-tărănesc și național-liberal au acționat, prin cele mai diverse mijloace, pentru a împiedica trecerea la realizarea lor practică. De aceea, acțiunea de expropriere a pământurilor moșierești și de împrăștiere a țăranilor, organizată de partidul comunist în colaborare cu celelalte forțe democratice, s-a desfășurat împotriva celor două partide burgheze — P.N.Ț. și P.N.L. — și a întregii moșierimi. Până la 6 martie 1945, această acțiune a avut loc pe cale revoluționară, de jos, peste capul guvernului, care era dominat de reacțiune.

Procesul de confiscare a pământului moșieresc a început în ultimele luni ale anului 1944, când în unele locuri țăranii au intrat pe pământurile moșierilor ce plecaseră cu hitleriștii și ale fasciștilor notorii. El s-a generalizat în februarie 1945, când P.C.R. a dat cuvânt de ordine să se treacă imediat la ocuparea cu forță de către țăranii a moșiilor. Activiștii ai Comitetului Central și ai organizațiilor județene ale partidului comunist și ale Frontului plugarilor, mii de muncitori au plecat la sate pentru a sprijini direct țărănimea în înlăturarea reformei agrare.

Organizațiile Frontului plugarilor și comitetele țărănești au îndeplinit un rol deosebit de important în mobilizarea și îndrumarea țărănimii în această acțiune vastă.

Înfruntând adesea gloanțele jandarmilor trimiși în apărarea moșierilor, masele țărănești, cu sprijinul muncitorilor, au pus stăpânire pe moșii și au împărțit pământurile, fără să mai aștepte legea agrară, pe care miniștrii burghezi o amîneau la nesfîrșit. În multe comune reprezentanții autorităților reacționare sosiți special pentru a împiedica împărțirea moșilor au trebuit să se retragă în fața hotărîrii țărănimii de a nu ceda. Participarea muncitorilor la înlăturarea reformei agrare a dat acestei acțiuni un caracter organizat, a contribuit considerabil la creșterea conștiinței maselor țărănești, a încrederii lor în forțele proprii și în clasa muncitoare. În lupta comună împotriva moșierimii și a burgheziei reacționare s-a făurit alianța dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare.

Guvernul prezidat de dr. Petru Groza a adoptat la 22 martie 1945 legea pentru înlăturarea reformei agrare, a consfințit și desăvîrșit ceea ce se realizase în acest domeniu în perioada anterioară.

Pe baza legii au fost confiscate în întregime pământurile și alte proprietăți agricole ale persoanelor care colaboraseră cu Germania hitleristă, ale criminalilor de război și ale tuturor celor vinovați de dezastrul țării, precum și pământurile cetățenilor români care s-au înscris voluntar pentru a lupta împotriva Națiunilor Unite și ale celor ce s-au refugiat în țările cu care România era în stare de război ori au părăsit țara după data de 23 august 1944.

Totodată au fost expropriate, fără nici o despăgubire, moșiile părăsite și ale marilor proprietari funciari care în ultimii șapte ani nu-și cultivaseră pământul în regie proprie, precum și terenurile agricole ce depășeau 50 ha.

Au fost exceptate de la expropriere orezăriile, bunurile agricole aparținînd așezămintelor bisericești, domeniilor coroanei, eforiilor și așezămintelor spitalicești, Academiei române, Casei școalelor și altor așezăminte de cultură, obștilor și cooperativele satești ș.a. Aceasta a avut o mare însemnătate politică, întrucît a concentrat ascuțișul luptei împotriva moșierimii și a sprijinitorilor ei din rîndurile burgheziei, a permis menținerea și întărirea frontului larg democratic realizat în jurul P.C.R. Reforma agrară a desființat marea proprietate moșierească și baza funciară a principalilor susținători ai vechii politici antinaționale de subordonare a României Germaniei hitleriste.

Acțiunile de expropriere și confiscare au avut, așadar, un caracter antimoșieresc și antifascist.

În cursul reformei agrare din 1945 au fost expropriate 1 468 000 ha, din care peste 1 109 000, adică aproape $\frac{3}{4}$, au fost împărțite țăranilor, iar restul de peste 359 000 ha a trecut în proprietatea statului. La împrumietărire s-a acordat înființate ostașilor concentrați și tuturor celor care luptaseră împotriva Germaniei hitleriste. Această prevedere a stimulat participarea activă a armatei române pe frontul antihitlerist și a cointerestat-o în lupta revoluționară din țară. Numărul total al împrumietăriților a fost de 918 000; s-au creat peste 400 000 de noi gospodării țărănești, iar 500 000 de gospodării cu pământ puțin și-au mărit suprafața. În medie, pe țară, fiecărui împrumietărit i-a revenit 1,20 ha. Atît exproprierea cît și împrumietărirea au cuprins și categoriile vizate din rîndul naționalităților conlocuitoare. Alături de țăranii români, un număr de 90 597 de țărani maghiari, sîrbi, ucrainieni, tătari etc. au primit aproximativ 150 000 ha de pământ.

Ținîndu-se seama de numărul relativ mare al țăranilor fără pământ și cu pământ puțin față de suprafața expropriată, care era redusă în comparație cu necesitățile, dreptul de împrumietărire a fost acordat numai gospodăriilor care posedau sub 5 ha. În contradicție cu prevederile legii, elementele capitaliste de la sate au încercat și în unele locuri au reușit să pătrundă în comitete de reformă agrară și să acapareze o parte din terenurile expropriate. Pentru a feri suprafețele de pământ ale împrumietăriților de pericolul diminuării lor, legea prevedea că acestea nu puteau fi împărțite, vindute, arendate sau ipotecate, nici în totalitate și nici în parte, decît în cazuri excepționale și numai cu avizul Ministerului Agriculturii și Domeniilor.

La sfîrșitul anului 1946, marea majoritate a pămîntului supus exproprierii se afla deja în posesia țăranilor care aveau dreptul la împrumietărire.

Reforma agrară a determinat importante schimbări în structura economică și socială a satelor. Ea a desființat baza economică a moșierimii și a rămășițelor relațiilor de producție semifeudale din agricultură. Împrumietărirea a dus la creș-

terea procentului gospodăriilor țărănești care posedau între 1 și 3 ha de la 31,1% în 1941 la 36,08% în 1948 și al celor care posedau între 3 și 5 ha de la 18,4% în 1941 la 22,56% în 1948; procentul gospodăriilor țărănești care posedau sub un hectar de pământ s-a redus de la 23,3%, cîte existau în 1941, la 17,52% în 1948.

O caracteristică importantă a reformei agrare din 1945 o constituie exproprierea odată cu pămîntul și a celorlalte mijloace de producție — mașini, unelte și animale. Cu acest prilej au trecut în proprietatea statului 3 130 de tractoare, 1 274 de pluguri de tractor, 1 996 de batoze de cereale, 4 321 de semănători de cereale, precum și alte mașini agricole și instalații industriale. Uneltele agricole și animalele de tracțiune confiscate au fost date țăranilor împrietăriti.

Tractoarele și mașinile mari expropriate împreună cu cele ale camerelor de agricultură au fost grupate, în toamna anului 1945, în 271 de centre de mașini și unelte agricole ale statului, menite să sprijine țăranimea în campaniile agricole. De asemenea, din pămîntul care a trecut în proprietatea statului împreună cu vechiul fond funciar de stat s-au constituit ferme experimentale model, avînd rolul de a contribui la ridicarea nivelului culturilor agricole, la crearea și dezvoltarea industriei agricole. Prin constituirea centrelor de mașini și a fermelor agricole ale statului, reforma agrară din 1945 rămîne în istoria poporului român nu numai ca act final al lichidării proprietății moșierești, ci și ca una din premisele făuririi agriculturii socialiste.

Legea de înfăptuire a reformei agrare a fost aplicată de către organe proprii ale celor îndreptățiți la împrietărire — comitetele locale de împrietărire — alese în adunările generale ale țăranilor fără pămînt și cu puțin pămînt. La nivelul țării, de întreaga activitate privitoare la exproprii și împrietăriti s-a ocupat Comisia centrală de reformă agrară, care funcționa pe lângă Ministerul Agriculturii și Domeniilor.

În această acțiune vastă, țăranimea a fost permanent sprijinită de clasa muncitoare. Numeroase echipe de muncitori au participat efectiv, alături de țăranimea muncitoare, la acțiunile de expropriere și confiscare a pămînturilor și a celorlalte bunuri agricole, la repararea uneltelor și mașinilor agricole, la pregătirea și desfășurarea campaniilor de însămînțări și de recoltare. În numeroase întreprinderi industriale, muncitorii au confecționat, în ore suplimentare, unelte agricole pe care le-au donat țăranilor. În lupta pentru înfăptuirea și desăvîrșirea reformei agrare s-a încheiat și s-a consolidat alianța muncitorească-țăărănească, baza social-politică a regimului democrat-popular. Prin realizarea alianței muncitorilor și țăranilor și, pe această bază, încheierea unui front larg al tuturor forțelor revoluționare și patriotice ale țării, s-a asigurat o condiție fundamentală a mersului ascendent al României, iar partidul comunist și-a dobîndit un merit nepieritor.

POLITICA

PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN

DE REFACERE ECONOMICĂ

ȘI DE CONSOLIDARE

A PUTERII POPULARE.

CONFERINȚA NAȚIONALĂ A P.C.R.

DIN OCTOMBRIE 1945

mai 50% față de cea realizată în 1938. Numeroase întreprinderi industriale nu funcționau din cauza utilajului distrus și a lipsei de materii prime. Transporturile erau dezorganizate, iar capacitatea de transport a căilor ferate scăzuse la 30% față de 1943. Rezervele de materii prime și semifabricate ale întreprinderilor erau epuizate sau în curs de epuizare. Posibilitatea importării unor asemenea produse era aproape inexistentă. La începutul anului 1945, România întreținea unele relații comerciale doar cu cîteva țări europene, printre care: Turcia, Elveția, Suedia, Franța, Bulgaria, însă volumul schimburilor era cu totul nesatisfăcător față de necesități.

La greutățile obiective aflate în calea refacerii economice și a creșterii producției industriale s-a adăugat sabotajul reacțiunii. Unii patroni împiedicau repunerea în funcțiune a întreprinderilor și refuzau să facă investiții de capital în

După instaurarea guvernului de la 6 martie 1945 și terminarea celui de-al doilea război mondial în Europa, partidul comunist și celelalte forțe revoluționare-democratice ale țării și-au concentrat eforturile și întreaga lor atenție spre redresarea economiei naționale.

Ca urmare a jafului hitlerist și a războiului, situația economică era deosebit de grea. Venitul național se redusese la jumătate. Producția industrială era de nu-

producție. Acestea erau unele din mijloacele de împotrivire a lor față de forțele revoluționare.

În agricultură, din lipsă de semințe, unelte și brațe de muncă, lucrările de toamnă și de primăvară nu s-au putut efectua decât parțial. Producția de cereale scăzuse la mai puțin de jumătate din recolta medie a anilor 1936—1938. Efectivul de animale reprezenta, de asemenea, mai puțin de jumătate din cel existent înainte de război.

Pe piață se resimțea o tot mai acută lipsă de produse agroalimentare, textile, îmbrăcăminte și de medicamente. Aceasta a determinat o accentuare a speculei, devalorizarea monedei și creșterea vertiginoasă a prețurilor la produsele de strictă necesitate. Din cauza sporirii prețurilor, a cursei între prețuri și salarii, nivelul de trai al muncitorilor și celorlalți salariați continua să fie foarte scăzut cu toate majorările serioase de salarii efectuate în ultimele luni ale anului 1944.

În primele luni după eliberarea țării de sub jugul fascist, forțele democratice s-au preocupat de asigurarea unui minimum de bunuri necesare existenței întregii populații, de aprovizionarea frontului cu cele necesare și de îndeplinirea obligațiilor ce decurgeau din Convenția de armistițiu. Au fost luate unele măsuri pentru refacerea întreprinderilor distruse și repunerea lor în funcțiune.

În ciuda unor lipsuri și greutăți economice coplesitoare, muncitorii au reușit, cu prețul unor eforturi supraomenești, să repună în funcțiune numeroase fabrici și uzine și să asigure continuarea procesului de producție.

Pentru prevenirea speculei și sabotajului, în noiembrie 1944 a început, din inițiativa partidului comunist, organizarea controlului comitetelor de fabrică asupra producției și controlului comitetelor cetățenești asupra distribuirii articolelor de larg consum.

După 6 martie 1945, problemele redresării și dezvoltării economiei naționale s-au situat pe prim plan în activitatea guvernului și a tuturor partidelor și organizațiilor democratice. Forțele muncitorești-țărănești concepeau refacerea economică nu numai ca o acțiune de lichidare a consecințelor războiului și de atingere a nivelului producției antebelice, ci ca o vastă și complexă operă de dezvoltare pe baze noi a economiei naționale.

Guvernul revoluționar-democratic, avînd sprijinul maselor populare, a trecut la înfăptuirea unui ansamblu de măsuri menite să normalizeze activitatea productivă, raporturile dintre prețuri și salarii, să instaureze ordinea în domeniul desfacerii produselor și să determine toate categoriile sociale, inclusiv pe industriași, să acționeze împotriva marilor greutăți economice. În luna mai 1945 au fost adoptate legile privind reglementarea regimului prețurilor și circulației mărfurilor, înființarea de economate pentru aprovizionarea salariaților, reprimarea speculei și sabotajului economic. Întreprinderile industriale și comerciale erau obligate să-și creeze economate proprii sau să se afilieze la cele existente, pentru a asigura aprovizionarea salariaților cu articole de primă necesitate, la prețuri oficiale. Legea pentru reprimarea speculei și sabotajului economic prevedea că patronii care cu bună știință distrugau sau degradau produsele și cei care provocau urcări de prețuri se făceau vinovați de delictul de crimă de sabotaj și puteau fi sancționați cu pedepse între 4 și 20 de ani închisoare corecțională și amendă de la 100 000 la 50 000 000 de lei. Adoptarea unor asemenea măsuri represive împotriva speculanților și sabotcrilor, în condițiile existenței unor cantități cu totul insuficiente de produse industriale și agricole, n-a putut să ducă decât la unele rezultate modeste. Ele n-au vizat sectorul producției, care avea un rol hotărîtor în refacerea economică și în eliminarea dificultăților existente în aprovizionarea salariaților.

Începînd din iunie 1945, întreprinderile industriale a căror producție fusese destinată frontului au trecut treptat la producția de pace. Unele din ele au primit comenzi pentru căile ferate, pentru mașini și unelte agricole, materiale de construcție și bunuri de uz casnic. O grijă deosebită a manifestat cu acest prilej partidul comunist pentru a se evita creșterea șomajului.

În lupta cu greutățile economice din acea perioadă, guvernul român a primit un sprijin substanțial din partea Uniunii Sovietice prin livrările de cereale și materii prime, în baza acordurilor comerciale din mai și septembrie 1945, și prin însemnatele reduceri și scutiri acordate la livrările de mărfuri în contul Convenției de armistițiu.

În acțiunea de refacere economică, forțele guvernamentale au avut de înfruntat opoziția celei mai mari părți a burgheziei care deținea principalele întreprinderi industriale, comerciale și instituții bancare și a partidelor național-țărănești și na-

țional-liberal, care fuseseră îndepărtate de la conducerea țării. Folosindu-se de pozițiile lor economice, forțele reacționare au încercat să adâncească haosul și dificultățile economice pentru a discredita guvernul și a canaliza nemulțumirea populației împotriva acestuia. Partidele reacționare sperau să poată provoca pe această cale tulburări politice interne care să constituie pretexte pentru o intervenție a unor cercuri imperialiste de peste graniță în viața politică a României. În aceste scopuri, reacțiunea a stimulat sabotajul și specula, a ațîțat spiritul naționalist șovin, a organizat acțiuni antiguvernamentale fătîșe, unele chiar cu caracter provocator terorist, cum a fost cea de la 8 noiembrie 1945 din București, cînd grupuri de elemente reacționare — monarhiști, maniști și legionari — au atacat cu arme de foc o serie de instituții publice și sedii ale organizațiilor democratice, au tras asupra cetățenilor pașnici și asupra ostașilor însărcinați cu paza ordinii publice.

Cercurile conducătoare ale S.U.A. și Angliei refuzau să recunoască guvernul dr. Petru Groza pe motiv că nu ar fi fost suficient de reprezentativ. Ele s-au menținut pe această poziție cîtăva vreme și după ce, la 6 august 1945, Uniunea Sovietică a restabilit relațiile diplomatice cu România.

Stimulat de ostilitatea cercurilor imperialiste occidentale față de guvernul democratic din țara noastră și la îndemnul liderilor celor două partide reacționare — P.N.Ț. și P.N.L. —, regele i-a cerut premierului dr. Petru Groza, la 20 august 1945, demisia. A doua zi Mihai I a înmînat reprezentanților politici ai Uniunii Sovietice, Statelor Unite ale Americii și Marii Britanii scrisori prin care le solicita intervenția pentru a determina demisia guvernului. Regele a rupt orice contact cu guvernul, a refuzat să acorde audiențele cerute și timp de cîteva luni n-a mai contrasemnat decretele-legi, sperînd să determine pe această cale prăbușirea guvernului.

Fermitatea cu care guvernul a ripostat împotriva manevrelor reacțiunii, continuîndu-și activitatea, precum și legătura sa strînsă cu poporul, care a făcut în acea perioadă numeroase manifestații de solidaritate cu guvernul, au fost factorii esențiali care au dus la zădărnicierea acțiunii antiguvernamentale a regelui. În comunicatul dat publicității la 24 august 1945, guvernul preciza că „este hotărît să rămînă neclintit la postul său pentru a continua și desăvîrși opera constructivă începută la 6 martie 1945”.

La recomandarea Conferinței de la Moscova din decembrie 1945 a miniștrilor afacerilor străine ai U.R.S.S., S.U.A. și Marii Britanii, au fost incluși în guvernul dr. Petru Groza, cu acordul acestuia, cîte un reprezentant al celor două partide burgheze de opoziție în calitate de miniștri fără portofoliu. Ca urmare, regele a reluat oficial legăturile cu guvernul, iar în februarie 1946 Statele Unite ale Americii și Marea Britanie au restabilit relațiile diplomatice cu România.

În a doua jumătate a anului 1945, tînărul regim democratic din țara noastră s-a găsit în fața unor complexe probleme economice și politice, de a căror rezolvare depindeau trînicia sa și desfășurarea în continuare cu succes a revoluției.

Partidul comunist s-a pronunțat în aceste probleme cu toată răspunderea ce și-o asumase față de popor, la **Conferința sa Națională** din 16—21 octombrie 1945, prima reuniune pe țară a comuniștilor ținută în condițiile deplinei libertăți politice. Partidul comunist avea peste 250 000 de membri, cuprinși în 8 251 de organizații de bază grupate din punct de vedere teritorial în 58 de organizații județene și 12 organizații regionale. În rîndurile sale se aflau 134 158 de muncitori — ceea ce însemna mai mult de jumătate din efectivul său —, 78 240 de țărani, 21 807 funcționari, 12 250 de mici meseriași, 5 945 de intelectuali și 1 434 de militari.

La lucrările Conferinței Naționale au participat 320 de delegați ai organizațiilor de partid, precum și numeroși invitați, conducători ai partidelor politice democratice și ai organizațiilor de masă, membri ai guvernului, fruntași ai vieții științifice și culturale.

Conferința a dezbătut raportul politic al Comitetului Central, proiectul de statut al P.C.R., a ales Comitetul Central și Comisia Centrală de Revizie. Ea a elaborat programul de acțiune al partidului comunist pentru reconstrucția economiei naționale și consolidarea regimului democrat-popular, a independenței și suveranității de stat și a trasat, totodată, direcțiile principale ale dezvoltării în perspectivă a țării.

Raportul politic al Comitetului Central al partidului comunist, prezentat de Gheorghe Gheorghiu-Dej, a făcut analiza drumului parcurs de partid de la constituirea sa, sintetizînd principalele învățăminte și experiența acumulată atît în

perioada ilegalității, cît și după 23 august 1944, și a concretizat sarcinile comuniștilor în domeniul economic, politic și al vieții interne de partid.

Un loc central în debaterile conferinței l-au ocupat problemele redresării și dezvoltării economiei, care erau atunci esențiale pentru consolidarea puterii populare, pentru înfrîngerea reacțiunii și pentru asigurarea progresului multilateral al României. Pornind de la situația existentă în 1945 și ținînd seama de cerințele dezvoltării în viitor a economiei naționale și de posibilitățile umane și materiale de care dispunea țara, Conferința Națională a indicat ca **sarcini imediate** în domeniul economic folosirea integrală a capacităților de producție și sporirea productivității muncii în toate ramurile industriale, începînd de la industria siderurgică și metalurgică și pînă la cea textilă și alimentară; refacerea rețelei de transporturi terestre, aeriene și navale; sprijinirea în continuare a acțiunii de desăvîrșire a reformei agrare și de organizare a centrelor de tractoare și mașini agricole ale statului, de ajutorare a țăranimii cu credite și semînțe în vederea măririi producției agricole și a bunei valorificări a acestora.

De asemenea, Conferința Națională a partidului comunist a stabilit o serie de măsuri în vederea întăririi sectorului economic dirijat de stat, intensificării controlului statului asupra întreprinderilor particulare, pentru a fi îndrumate spre producția ce servea refacerii și dezvoltării economice a țării. Ea a preconizat extinderea rolului statului în îndrumarea distribuției materiilor prime și a creditelor, în reglementarea circulației mărfurilor și a prețurilor de desfacere.

Dacă, în perioada anterioară, guvernul a luat doar unele măsuri parțiale, fie pentru a îmbunătăți aprovizionarea salariaților, fie pentru a opri cursa între prețuri și salarii sau pentru a combate specula și sabotajul, Conferința Națională a partidului comunist are meritul de a fi indicat sarcinile imediate ce se puneau în toate domeniile economice — industrie, agricultură, transporturi, bănci, finanțe — privite ca un organism unitar, căile și mijloacele de împlinire a lor.

Precizînd obiectivele economice imediate, conferința a elaborat, totodată, **direcțiile principale ale dezvoltării în perspectivă a economiei naționale**. Împotriva teoriilor susținute de o serie de reprezentanți ai claselor exploataatoare, potrivit cărora România trebuia să rămînă o țară eminentemente agricolă, partidul comunist a afirmat și a fundamentat necesitatea industrializării ca singura cale pentru lichidarea înapoierii economice și pentru asigurarea progresului rapid și multilateral al întregii țări.

În documentele conferinței s-a subliniat că o puternică industrie grea, bazată pe folosirea rațională a bogățiilor naturale ale țării, dezvoltată în funcție de necesitățile interne și în concordanță cu posibilitățile ce rezultă din legături economice tot mai largi cu alte state, constituie nucleul în jurul căruia întreaga economie va cunoaște un mare avînt.

Progresul țării noastre — se spunea în raportul Comitetului Central prezentat la conferință — „este în directă și nemijlocită legătură cu progresul industrializării țării”. Totodată se arăta că „de tăria industrială a țării depinde în mare măsură însăși independența statului nostru”. Ca direcții principale ale acțiunii de industrializare au fost indicate refacerea și dezvoltarea industriei grele, metalurgice și extractive și electrificarea țării prin valorificarea energiei apelor. Conferința a subliniat că numai cu ajutorul industriei grele puteau fi valorificate bogățiile pămîntului țării, înzestrată agricultura cu mașini moderne, utilizate la maximum capacitățile industriilor existente și construite altele noi.

Încrezător în forțele creatoare ale poporului, partidul comunist a precizat că România dispunea de aproape tot ceea ce era necesar pentru dezvoltarea unei puternice industrii grele: materiile prime de bază, mîna de lucru, rezervele necesare și, în parte, baza tehnică.

Programul de refacere a economiei naționale elaborat de Conferința Națională a constituit o vie expresie a patriotismului fierbinte al comuniștilor și a înaltei lor responsabilități față de popor. În acest program și-au găsit concretizarea, la un nivel superior, ideile progresiste ale numeroșilor gînditori pe tărîm economic și reprezentanți de seamă ai mișcării muncitorești și socialiste, care, încă în secolul trecut, au văzut în industrializare condiția vitală a dezvoltării României. Elaborînd jaloanele industrializării și electrificării țării, partidul comunist a deschis în fața poporului român noi orizonturi spre prosperitate și progres, afirmîndu-se ca forța politică cea mai avansată din acea perioadă.

Conferința Națională a partidului comunist din octombrie 1945 a precizat obiectivele politice imediate de a căror îndeplinire depindea consolidarea regimului

democrat-popular, a pozițiilor clasei muncitoare și ale aliaților săi. În această direcție, ea a subliniat necesitatea dezvoltării unității de acțiune a clasei muncitoare și a trecerii la făurirea partidului unic muncitoresc, întărirea alianței muncitorești-țărănești și a frăției dintre poporul român și naționalitățile conlocuitoare. Apreciind înfăptuirea unității depline a clasei muncitoare ca o condiție esențială în realizarea năzuințelor oamenilor muncii, partidul comunist a subliniat că el concepea aceasta „nu ca o contopire mecanică între cele două partide existente, ci ca o unitate politică și organizatorică pe baze principiale, în urma unei acțiuni de lămurire ideologică și înfăptuirii unei depline unități de acțiune”.

În vederea înfringerii definitive a partidelor politice de opoziție, conferința a stabilit ca linie tactică a partidului în alegerile parlamentare — în fața cărora se afla țara — menținerea coaliției forțelor guvernamentale, dezvoltarea colaborării forțelor muncitorești-țărănești cu gruparea liberală burgheză în frunte cu Gh. Tătărescu. Rezoluția adoptată arăta că „alegerile, care se vor ține sub semnul reconstrucției țării, trebuie să consacre definitiv înfringerea reacțiunii și victoria forțelor progresiste”.

În domeniul politicii externe a României, conferința a preconizat „întărirea prieteniei cu marele popor sovietic, cu popoarele înconjurătoare și cu toate popoarele iubitoare de libertate”. Ea s-a pronunțat hotărât pentru „respectarea voinței fiecărui popor de a-și făuri singur regimul său social, respectarea independenței naționale și neamestecul în afacerile interne ale altor popoare”, pentru o politică de înțelegere și colaborare între popoare și între state.

În lucrările conferinței, un loc important l-au ocupat problemele construcției și vieții interne de partid. În vederea lichidării rămănelor în urmă a activității organizatorice a partidului față de influența sa politică și de prestigiul pe care le avea în mase și pentru a se asigura îndeplinirea în condiții din ce în ce mai bune a rolului ce-i revenea, au fost indicate ca sarcini principale creșterea rîndurilor partidului prin primirea celor mai buni muncitori, țărani și intelectuali, verificați în focul luptei de clasă; consolidarea organizațiilor de partid existente și crearea altora noi; îmbunătățirea metodelor de muncă și întărirea legăturilor cu masele; intensificarea activității ideologice și politice în mase. Conferința a adoptat Statutul P.C.R., document fundamental pentru viața de partid și pentru activitatea membrilor săi. El stabilea structura organizatorică, normele și regulile vieții interne de partid, metodele conducerii de partid, îndatoririle și drepturile membrilor de partid, necesitatea aplicării consecvente a principiului centralismului democratic, rezolvării colective a problemelor, întăririi disciplinei de partid, dezvoltării spiritului critic și autocritic, folosirii metodei de convingere ca metodă de bază a muncii de partid.

Conferința Națională a P.C.R. din octombrie 1945 a ales primul Comitet Central de după război, format din 27 de membri și 8 membri supleanți. Sedința plenară a Comitetului Central ținută în ziua de 22 octombrie a constituit Biroul Politic, Secretariatul — pentru munca curentă organizatorică executivă — și Comisia Centrală de Control. Secretar general al C.C. al P.C.R. a fost ales Gheorghe Gheorghiu-Dej.

După Conferința Națională a P.C.R., toate partidele și organizațiile democratice din țară și-au afirmat hotărârea de a continua colaborarea cu partidul comunist în vederea realizării programului guvernului și, în special, pentru a întreprinde noi acțiuni menite să ducă la consolidarea regimului democratic și la refacerea economică.

La sfîrșitul anului 1945 și în cursul anului 1946, concomitent cu activitatea intensă desfășurată în domeniul economic, în care greutățile s-au agravat ca urmare a doi ani consecutivi de secetă, forțele revoluționare democratice s-au preocupat de făurirea unor noi organe și organisme de stat, capabile să asigure înfăptuirea în interesul maselor a obiectivelor economice și politice urmărite, adîncirea caracterului democratic al regimului politic. La 24 noiembrie 1945 a fost creat Consiliul superior al economiei naționale — organ ajutător al Consiliului de Miniștri —, avînd sarcina de a elabora programe și planuri de producție, ca și alte propuneri privind sistemul financiar, circulația produselor, politica de investiții și de prețuri, coope-rația, comerțul exterior, precum și reglementarea raporturilor între patron și salariat. Fiind compus din titularii departamentelor cu profil economic (industrie-comerț, finanțe, agricultură-domenii, mine-petrol, comunicații, cooperație), din ministrul muncii și guvernatorul Băncii Naționale a României, Consiliul superior al economiei naționale înlesnea conducerea unitară a activității economice-sociale a statului.

La 16 februarie 1946 au fost create pe lângă prefecturi oficii economice județene, avînd rolul de a acționa ca organisme de stat în domeniul aprovizionării și controlului producției, circulației și repartiției produselor, de a aviza asupra stabilirii prețurilor, de a iniția măsuri pentru aprovizionarea pe plan județean.

În a doua jumătate a anului 1946, pentru a se stăvili specula în comerțul cu produsele agricole — care deveniseră cu totul insuficiente în urma secetei —, a fost introdus controlul de stat în acest domeniu. Comercianții de produse agricole, vegetale și animale au fost grupați în oficii, care funcționau sub îndrumarea și controlul Subsecretariatului de Stat al Aprovizionării. Statul limita din punctul de vedere cantitativ și valoric posibilitățile de achiziționare și depozitare a produselor agricole, limita beneficiul și capitalul social ale firmelor de comerț cu asemenea produse.

VICTORIA BLOCULUI

PARTIDELOR DEMOCRATICE

ÎN ALEGERILE PARLAMENTARE

DIN 19 NOIEMBRIE 1946

mentul. La 8 ianuarie 1946, Consiliul de Miniștri a hotărît să organizeze în cel mai scurt timp alegeri generale legislative, pe baza sufragiului universal și secret, cu participarea tuturor partidelor democratice și antifasciste.

P.C.R. a apreciat alegerile parlamentare nu ca o simplă luptă pentru voturi, ci ca un prilej de mobilizare a celor mai largi mase muncitoare la o nouă ofensivă politică împotriva grupărilor reacționare burgheze. El și-a fixat tactica față de alegeri în plenara Comitetului Central din 25—26 ianuarie 1946. Pornind de la indicația dată de Conferința Națională din octombrie 1945 privind necesitatea și posibilitatea menținerii și întăririi coaliției guvernamentale, plenara a preconizat gruparea, într-un singur bloc, a tuturor forțelor politice participante la guvern și prezentarea lor în alegeri pe o listă comună. Partidul a apreciat că în realizarea acestui bloc electoral factorul fundamental îl constituiau unitatea de acțiune a forțelor politice ale clasei muncitoare, colaborarea strînsă dintre P.C.R. și P.S.D. în cadrul Frontului Unic Muncitoresc. Pentru precizarea poziției față de propunerea partidului comunist de a se merge pe o listă comună în alegeri, în rîndurile Partidului social-democrat și în mod special în cadrul conducerii sale s-au confruntat elementele de dreapta, care susțineau ca P.S.D. să se prezinte singur în alegeri, cu masa membrilor de partid și cu majoritatea frunțașilor P.S.D., care militau pentru menținerea în continuare a colaborării cu P.C.R.

Deosebit de puternic s-au ciocnit aceste două tendințe la Congresul extraordinar al Partidului social-democrat din martie 1946. Congresul a hotărît că P.S.D. va merge în alegeri pe liste unice cu forțele democratice. Hotărîrile Congresului P.S.D. au creat condiții mai bune pentru întărirea rolului ce revenea Frontului Unic Muncitoresc în lupta politică pentru cucerirea victoriei în alegerile parlamentare.

După Congresul P.S.D. din martie 1946, elementele de dreapta au continuat linia lor scizionistă. Ca urmare, plenara C.C. al P.S.D. din 16 martie 1946 a înălțurat din partid un grup de cadre scizioniste, în frunte cu C. Titel Petrescu, care apoi s-a constituit într-o grupare politică separată — Partidul social-democrat independent.

Odată cu lupta pentru întărirea unității de acțiune a proletariatului, P.C.R. a acordat o atenție deosebită consolidării alianței muncitorești-tărănești ca factor politic hotărîtor în bătălia electorală, întăririi colaborării dintre partidele muncitorești și Frontul plugarilor.

Pornind de la interesele majore ale celor mai largi pături ale poporului, plenara C.C. al P.C.R. din ianuarie 1946 a orientat, de asemenea, partidul spre unirea în jurul clasei muncitoare în lupta electorală a tuturor păturilor sociale intermediare: mica burghezie orășenească, intelectualitatea, precum și partea burgheziei reprezentată de gruparea liberală condusă de Gheorghe Tătărescu.

Tactica preconizată de partidul comunist a fost acceptată de toate partidele democratice care făceau parte din guvern. Pe această bază a fost creat la 17 mai 1946 Blocul Partidelor Democratice, din care făceau parte: Partidul Comunist Ro-

Una dintre condițiile esențiale pentru consolidarea regimului democrat-popular, instaurat prin luptă revoluționară, era consfințirea acestuia prin consultarea democratică a populației și prin constituirea organului central legislativ — parla-

mân, Partidul social-democrat, Partidul național-liberal (Tătărescu), Partidul național-tărănesc (Anton Alexandrescu), Frontul plugarilor, Partidul național-popular. Partidele unite în B.P.D. își păstrau independența politică și ideologică, libertatea de acțiune în spiritul programelor lor. Ele și-au concentrat însă eforturile în vederea câștigării victoriei în alegerile parlamentare și înfringerii partidelor burgheze reacționare.

Blocul Partidelor Democratice s-a bucurat de adeziunea și sprijinul larg al sindicatelor, al organizațiilor de femei și de tineret, al asociațiilor profesionale ale diferitelor categorii de intelectuali și meseriași, al organizațiilor oamenilor muncii din rîndul naționalităților conlocuitoare.

Partidele politice coalizate în B.P.D. au adoptat ca bază de colaborare o platformă-program dată publicității la 20 mai 1946. Platforma prevedea concentrarea eforturilor pentru refacerea și dezvoltarea economiei naționale, întărirea regimului democrat-popular, ridicarea bunăstării materiale a populației, în primul rînd prin mărirea producției atât în industrie cît și în agricultură, atragerea la opera de redresare a țării a tuturor forțelor sociale, inclusiv a capitalului privat. Se preconizau, de asemenea, etatizarea Băncii Naționale a României, democratizarea sistemului fiscal, reforma justiției, lărgirea drepturilor cetățenești, stimularea dezvoltării culturii, a științei și artei ș.a.

La 15 iulie 1946 a fost elaborată o nouă lege electorală, care a stabilit existența unei singure camere — Adunarea Deputaților —, a hotărît desființarea senatului și a acordat pentru prima dată în istoria României votul universal, egal, direct și secret pentru cetățenii țării de la vîrsta de 21 de ani, fără deosebire de sex, naționalitate, avere, credință religioasă sau grad de cultură. S-a acordat drept de vot militarilor, femeilor, funcționarilor de stat, care în trecut erau privați de posibilitatea de a alege și de a fi aleși în organele reprezentative de stat. Au fost declarați nedemni de a face propagandă electorală, de a alege și de a fi aleși criminalii de război, vinovații de dezastrul țării, vîrfurile fostului aparat de stat fascist și alte elemente care au servit direct dictatura antonesciană și pe hitleriști.

Lupta electorală a prilejuit o puternică confruntare între concepțiile politice și ideologice ale forțelor democratice și ale cercurilor burghezo-moșierești reacționare cu privire la problemele fundamentale și la perspectivele dezvoltării țării. Politica generală și programele electorale ale P.N.T. (Maniu) și P.N.L. (Brătianu) urmăreau, în continuare, conservarea vechilor rînduiri burgheze. Ele erau îndreptate împotriva forțelor democratice, a guvernului revoluționar-democratic. Aceste partide au fost sprijinite în activitatea lor de cercurile conducătoare ale S.U.A. și Marii Britanii. În perioada pregătirii alegerilor, guvernele acestor state au remis guvernului român cîte trei note diplomatice, la 27 mai, 14 iunie și 28 octombrie, prin care interveneau în favoarea reacțiunii. Reprezentanți oficiali ai celor două puteri occidentale au participat direct la adunări electorale organizate de P.N.T. (Maniu) și P.N.L. (Brătianu), au pus la dispoziția acestora mijloace materiale. Pe măsură ce se apropia ziua alegerilor, reacțiunea internă a intensificat actele de teroare și diversiune pentru a împiedica victoria Blocului Partidelor Democratice.

Pentru partidul comunist și aliații săi, campania electorală a constituit un mijloc de a dezbate cu alegătorii probleme fundamentale ale dezvoltării țării, de a atrage masele largi la viața politică activă, la îndeplinirea obiectivelor prevăzute în platforma-program a Blocului Partidelor Democratice. În iulie-august 1946 s-au desfășurat mari mitinguri electorale ale partidelor ce alcătuiau Blocul Partidelor Democratice, la care au participat sute de mii de oameni. În patru luni de activitate politică electorală, B.P.D. a organizat pe întreg teritoriul țării peste 30 000 de întruniri electorale, la care au luat parte aproximativ zece milioane de cetățeni.

Întreaga activitate politică desfășurată de guvern și forțele democratice în timpul campaniei electorale a fost împletită cu o intensă preocupare pentru rezolvarea grelelor probleme economice și sociale. Masele populare participau cu însuflețire la întrunirile și acțiunile organizate de partidul comunist și celelalte organizații politice democratice, legîndu-și speranța îmbunătățirii traiului lor de îndeplinirea transformărilor ce se anunțau. Activitatea politică și ideologică de proporții vaste, varietatea mare de forme și mijloace de propagandă, condițiile de libertate în care s-a desfășurat campania electorală au dat posibilitate maselor să compare în cunoștință de cauză programele diferitelor grupări politice și să aleagă pe acela care corespundea cel mai bine intereselor lor.

În ziua de 19 noiembrie 1946 au participat la vot aproape 7 000 000 de cetățeni, cifră nemaicunoscută în istoria confruntărilor electorale din România. Rezultatele alegerilor au consfințit victoria categorică a Blocului Partidelor Democratice, care a obținut 79,86% din voturi. În același timp, Uniunea populară maghiară, care a participat la alegeri pe liste proprii, aderând însă la platforma B.P.D., a obținut peste o jumătate de milion de voturi. Partidele reacționare burghezo-moșierești au suferit o înfrângere zdrobitoare, Partidul național-tărănesc (Maniu) obținând 12,06%, iar Partidul național-liberal (Brătianu) abia 3,07% din voturi. Partidul social-democrat independent nu a reușit să trimită nici un reprezentant în Adunarea Deputaților. Expresie clară și categorică a voinței naționale, alegerile au confirmat că regimul democrat-popular este opera poporului, hotărât să apere și să dezvolte marile sale cuceriri, să asigure înaintarea neabătută a țării pe calea democrației și progresului social.

Pe baza victoriei Blocului Partidelor Democratice în alegerile parlamentare din noiembrie 1946, forțele muncitorești-tărănești au obținut în Adunarea Deputaților o majoritate stabilă. Din totalul de 414 deputați, 219 erau comuniști, social-democrați și membri ai Frontului plugarilor. Vechile partide burgheze reacționare, care speraseră să-și redobândească prin alegeri pozițiile pierdute, erau reprezentate în parlament printr-o minoritate, constând din 34 de deputați.

În guvernul reorganizat după alegeri a crescut numărul miniștrilor comuniști și social-democrați de la 6 la 8, iar al subsecretarilor de stat de la 4 la 6; partidele comunist, social-democrat și Frontul plugarilor dețineau 13 departamente, iar gruparea liberală burgheză ce colabora cu aceste partide 4. Președinte al guvernului a rămas în continuare dr. Petru Groza (Frontul plugarilor), iar vicepreședinte Gh. Tătărescu (gruparea burgheză liberală). O deosebită semnificație, cu consecințe adânci în viața țării, a avut-o preluarea de către secretarul general al C.C. al P.C.R. — Gheorghe Gheorghiu-Dej — a Ministerului Economiei Naționale din miinile grupării liberale burgheze.

Prin remanierea guvernului și constituirea parlamentului, clasa muncitoare și țărănimea și-au întărit pozițiile în viața de stat. Pe lângă preponderența pe care o aveau în guvern, ele au obținut și rolul principal în exercitarea puterii legislative. Aceasta a însemnat reducerea atribuțiilor ce aparținuseră în acest domeniu până atunci, de drept, regelui. Parlamentul, în cadrul căruia precumpăneau reprezentanții clasei muncitoare, ai țărănimii și ai păturilor muncitoare neproletare din orașe, a devenit un instrument important în consolidarea pe mai departe a regimului democrat-popular și în refacerea economiei naționale.

Toate acestea, alături de transformările revoluționare înfăptuite în perioada anterioară, precum și îmbunătățirea poziției României pe plan internațional prin semnarea tratatului de pace cu Națiunile Unite (10 februarie 1947) constituiau premise importante pentru înfăptuirea unor noi pași în direcția trecerii la rezolvarea sarcinilor socialiste.

ÎNTĂRIREA ROLULUI STATULUI DEMOCRAT-POPULAR ÎN DIRIJAREA ȘI CONTROLUL VIETII ECONOMICE ȘI FINANCIARE ÎN ANUL 1947

În anul 1947, forțele muncitorești-tărănești, în frunte cu partidul comunist, au urmărit, prin întreaga lor activitate desfășurată în guvern, în parlament și în rândurile populației țării, să asigure realizarea, în interesul oamenilor muncii, a obiectivelor cuprinse în platforma-program a Blocului Partidelor Democratice, devenită program de guvernământ. În acest scop, partidul comunist și-a mobilizat toate forțele, s-a

preocupat de a antrena la acțiuni politice și economice masa largă de oameni ai muncii de la orașe și sate și de a determina lichidarea ultimelor poziții politice ale reacțiunii.

Plenara C.C. al P.C.R. din ianuarie 1947, care a dezbătut situația politică din țară și sarcinile partidului comunist în urma victoriei obținute de forțele democratice în alegerile parlamentare, a stabilit importante măsuri organizatorice și politice menite să ducă la întărirea și la extinderea rolului organizațiilor de partid

În viața social-politică și economică a țării, la îmbunătățirea conducerii de către partid a organizațiilor de masă și la intensificarea activității acestora.

Pe baza indicațiilor date de plenară, în lunile următoare au fost desființate comitetele regionale de partid — organe intermediare între Comitetul Central și organele locale ale partidului —, s-a efectuat cu această ocazie o verificare a cadrelor partidului din întreaga țară și au fost reorganizate comitetele județene și de plasă. Reorganizarea a dus, pe de o parte, la întărirea organelor locale de partid — de la comitetul județean la biroul organizației de bază din întreprindere, comună și instituție — cu cadre mai pregătite din punctul de vedere politic și cu experiență, recrutate dintre cei mai buni activiști ai fostelor comitete regionale de partid și dintre membrii de partid ce se evidențiaseră în campaniile politice de până atunci, pe de altă parte, la îndepărtarea din organizațiile de partid a elementelor dușmănoase care se infiltraseră în rândurile lor. Acțiunea de curățire a partidului comunist de elemente străine de clasa muncitoare a continuat și după ce s-a încheiat reorganizarea organelor locale de partid.

Partidul comunist și-a extins mult activitatea în cadrul sindicatelor muncitorești, al Frontului plugarilor, al organizațiilor de tineret și femei, le-a sprijinit în acțiunea lor de întărire organizatorică și le-a imprimat o linie mai fermă împotriva elementelor reacționare și în mobilizarea unor noi pături de oameni ai muncii la activitatea economică și politică a guvernului. Acestor scopuri i-a slujit și înființarea în cadrul aparatului central și local al P.C.R. a patru secții distincte — sindicală, țărănească, tineret, femei —, în locul unei singure secții ce se ocupa înainte de îndrumarea tuturor organizațiilor obștești.

Au crescut influența și rolul partidului comunist la sate. Întărirea organizațiilor comunale ale P.C.R. a fost însoțită de organizarea salariaților agricoli în sindicate.

Începând din aprilie 1947, în cadrul Frontului plugarilor — principala organizație a țărânimii — s-a desfășurat procesul de îndepărtare a elementelor exploatare și de ridicare în funcții de conducere a celor mai capabili și mai activi țărani muncitori. Frontul plugarilor se transforma din organizație a întregii țărânimii în organizație a țărânimii muncitoare, strâns legată de partidul comunist.

În cursul anului 1947, activitatea guvernului și parlamentului democratic în domeniul economic a urmărit să asigure creșterea producției industriale și agricole, folosirea mai completă a capacității de producție existente, lichidarea inflației, a speculei și sabotajului capitalist și satisfacerea necesităților stringente de consum ale populației. O atenție crescândă a fost acordată sectorului de stat din industrie, agricultură și comerț în vederea îmbunătățirii activității sale și sporirii rolului său în viața economică.

Măsuri speciale erau necesare pentru a determina întreprinderile industriale, comerciale și instituțiile bancare, financiare, deținute în cea mai mare parte de burghezie, să-și desfășoare activitatea corespunzător politicii guvernului. În acest domeniu se manifesta cu tărie contradicția între puterea politică în care clasa muncitoare și țărâניה aveau un rol hotărâtor și puterea economică rămasă încă în mâinile burgheziei. Forțele muncitorești-țărănești aveau de făcut față încercărilor burgheziei reacționare de a folosi pozițiile ei economice împotriva regimului democrat-popular și de a o forța să le pună în slujba refacerii țării.

Partidul comunist considera că și în această fază a revoluției toate clasele și păturile sociale din țară, de la clasa muncitoare până la capitaliști, trebuie să participe la lichidarea consecințelor războiului și învingerea greutăților economice. De aceea, P.C.R. a preconizat antrenarea tuturor factorilor economici și a energiilor umane la acțiunile privind creșterea producției. Din inițiativa P.C.R. s-a trecut la raționalizarea forței de muncă în întreprinderi și instituții, au fost adoptate măsuri menite să ducă la întărirea ordinii și disciplinei în producție, să prevină risipa de materii prime și materiale și să introducă un regim sever de economii. Față de capitaliști, partidul comunist și guvernul au aplicat o tactică diferențiată. Pe de o parte, s-a acționat cu severitate împotriva speculanților, a sabotajilor, a tuturor capitaliștilor care nesocoteau legile statului și, pe de altă parte, au fost antrenați la refacerea capitaliștii dispuși să colaboreze loial cu statul.

Guvernul și parlamentul au adoptat, treptat, importante măsuri economice, prin care se urmăreau limitarea manifestărilor anarhice ale producției capitaliste, a exploatarea oamenilor muncii de către patroni și extinderea controlului statului

asupra activității economice și financiare. În decembrie 1946 a fost etatizată Banca Națională a României, aflată pînă atunci în mîna capitaliștilor de sub influența P.N.L. (Brătianu). Prin intermediul Băncii Naționale etatizate, statul și-a exercitat controlul asupra emisiunii de monedă, a acordării și utilizării creditelor și asupra activității tuturor instituțiilor bancare și de credit, publice și particulare.

În aprilie 1947, Ministerul Economiei Naționale (devenit Ministerul Industriei și Comerțului) a fost reorganizat și investit cu largi atribuții privind organizarea, îndrumarea și controlul activității productive și comerciale a întreprinderilor, începînd de la colectarea și distribuirea materiilor prime necesare industriilor pînă la reglementarea circulației mărfurilor și supravegherea regimului prețurilor, salariilor și beneficiilor. Pentru ca Ministerul Industriei și Comerțului — în numele guvernului — să-și poată exercita aceste atribuții și să realizeze o îndrumare unitară și eficientă, principalele întreprinderi industriale și comerciale particulare au fost grupate, începînd din iunie 1947, cîte 9—17 unități, pe ramuri de producție, în oficii industriale. Oficiile industriale au fost o formă specifică de concentrare a producției și de conlucrare a statului democrat-popular cu întreprinzătorii particulari în vederea folosirii capitalului și experienței acestora în creșterea producției și productivității muncii. În comisiile de administrație ale acestor oficii intrau reprezentanți ai Ministerului Industriei și Comerțului și ai capitaliștilor din ramura respectivă. Aceste organisme au dat statului democrat-popular posibilitatea de a avea evidența utilajului, a stocului de materii prime, a produselor finite, de a supraveghea activitatea productivă a întreprinderilor înglobate în oficii și de a interveni eficace în planificarea producției și în valorificarea produselor. Industriașii grupați în oficii, deși erau proprietari ai mijloacelor de producție, nu mai puteau ca înainte să sustragă sau să stocheze materii prime, să speculeze produsele finite sau să recurgă la evaziuni fiscale.

În același timp, proprietarii întreprinderilor reunite în oficii se bucurau de sprijinul statului în procurarea celor necesare realizării producției prevăzute în programele de producție stabilite și, în plus, aveau posibilitatea să-și procure materii prime, semifabricate sau instalații pentru a depăși nivelul producției programate, iar produsul obținut peste cerințele fixate să-l valorifice liber. Aceasta era o formă de cointerese a capitaliștilor respectivi în sporirea cantității de mărfuri și în refacerea economică a țării.

Prin Ministerul Industriei și Comerțului și prin oficiile industriale, statul și-a exercitat în mod practic rolul de îndrumător al producției și circulației mărfurilor în întreprinderile particulare.

La 14 iunie 1947, Consiliul de Miniștri a dezbătut și a adoptat ca hotărîre a guvernului **Propunerile P.C.R. în vederea îmbunătățirii situației economice și financiare a țării**, care prevedeau sarcini concrete pentru toate ramurile economiei naționale. În domeniul industrial măsurile preconizate aveau drept obiectiv principal asigurarea creșterii producției, pînă la sfîrșitul anului, la 65—70% din nivelul antebelic. Potrivit indicațiilor și sarcinilor cuprinse în aceste propuneri, principalele întreprinderi industriale au întocmit, în colaborare cu Ministerul Industriei și Comerțului, programe de producție și și-au desfășurat activitatea pe baza lor. Programele de producție au stimulat activitatea muncitorilor, care aveau de acum un țel precis — îndeplinirea și depășirea lor —, au făcut mai eficient controlul exercitat de comitetele de fabrică asupra patronatului.

În ceea ce privește agricultura, forțele politice muncitorești-țărănești au avut în anul 1947 ca preocupare principală organizarea în condiții cît mai bune a campaniei de însămînțări, pentru a se asigura o recoltă bună și sprijinirea țărănimii muncitoare în refacerea gospodăriilor proprii și respingerea tendințelor acaparatoare ale burgheziei satelor. Prin legea de reglementare a circulației și stabilirea regimului juridic al imobilelor agricole, din 6 iunie 1947, s-au pus piedici încercărilor unor elemente capitaliste de a-și extinde suprafețele de pămînt în detrimentul țăranilor muncitori. Prin măsuri administrative și sub presiunea organizată a oamenilor muncii, burghezia satelor a fost obligată să-și lucreze pămînturile și să ajute cu uneltele ei și pe țăranii lipsiți de mijloace de muncă. Totodată, guvernul a luat măsuri pentru a asigura folosirea eficientă a mașinilor agricole — proprietate de stat —, construirea de unelte și mașini agricole și pregătirea cadrelor, superioare și medii, necesare agriculturii.

La 15 august 1947 a fost înfăptuită prima reformă monetară de după război. Prin această reformă s-a dat o lovitură puternică capitalului speculativ — parazitar, s-a pus capăt inflației și s-a lichidat haosul economic. Deținătorii de aur, devalize, valute și orice mijloace de plăți străine au fost obligați să le predea statului.

Etatizarea Băncii Naționale, crearea oficiilor industriale, reglementarea circulației și stabilirea regimului juridic al imobilelor agricole și reforma monetară au avut, prin conținutul și prin urmările lor, un caracter democratic, anticapitalist. Ele au fost realizate printr-o luptă înverșunată împotriva reacțiunii și a sprijinitorilor săi.

Prin aplicarea măsurilor de evidență, dirijare și control asupra producției și repartizării produselor, statul democrat-popular și-a exercitat unele atribuții ale funcției economice-organizatorice chiar în condițiile în care burghezia era proprietara mării majorități a principalelor mijloace de producție. Au putut fi limitate sau împiedicate anumite manifestări proprii economiei capitaliste, cum erau anarhia în producție, tendința de a obține un profit maxim pe seama oamenilor muncii, goana spre afaceri speculative ș.a. Totodată, aplicarea măsurilor anticapitaliste enunțate mai sus a determinat apariția primelor elemente de stabilitate în economie, a contribuit la creșterea producției și a întărit influența clasei muncitoare asupra unor noi sectoare ale vieții sociale și economice.

INDEPĂRTAREA

ULTIMILOR REPREZENTANȚI

AI BURGHEZIEI DIN GUVERN.

ABOLIREA MONARHIEI

ȘI PROCLAMAREA

REPUBLICII POPULARE ROMÂNE

În procesul înfăptuirii transformărilor politice și economice din cursul anului 1947, raportul de forțe între clase s-a schimbat radical în favoarea clasei muncitoare și a celorlalți oameni ai muncii, forțele sociale interesate în mod obiectiv în înaintarea spre socialism. Partidul comunist își cucerise, prin întreaga sa activitate, rolul de forță conducătoare necontestată a revoluției. El devenise cel mai mare și mai influent partid politic. La aceasta

a contribuit în mod hotărâtor faptul că P.C.R. a fost inițiatorul principalelor măsuri de consolidare a regimului democratic, de refacere și dezvoltare economică a țării. Spre sfârșitul anului 1947, partidul comunist cuprindea în rândurile sale peste 800 000 de membri și era urmat de majoritatea covârșitoare a clasei muncitoare. Concludente în acest sens au fost rezultatele alegerilor sindicale din august-noiembrie 1947, când din totalul de 41 601 membri ai comitetelor sindicale alese 27 122 — adică mai mult de jumătate — au fost comuniști.

Clasa muncitoare și-a întărit pozițiile în guvern și în aparatul de stat. În a doua jumătate a anului 1947 influența sa se făcea simțită în toate sectoarele vieții politice, sociale și economice. Ea dispunea de puternice organizații profesionale. La sfârșitul anului 1947, cele 22 de uniuni sindicale cuprindeau peste 1 300 000 de salariați, din care majoritatea erau muncitori. Unitatea de acțiune a clasei muncitoare începuse să se transforme în unitate deplină, organizatorică, politică și ideologică. În masa membrilor P.S.D. exista un puternic curent spre unificare cu comuniștii. Ca urmare, la sfârșitul anului 1947 s-a trecut la pregătirea practică a realizării partidului unic muncitoresc pe baza platformei elaborate de conducerea centrale ale celor două partide și dezbătute amplu în rândurile membrilor lor. S-a început crearea organizațiilor partidului unic în întreprinderi, instituții, sectoare, plăși și județe.

În cadrul alianței muncitorești-tărănești sporise rolul conducător al clasei muncitoare. În rândul țărănimii se dezvoltă procesul de clarificare politică și de delimitare, între păturile ei de bază — interesate în mod obiectiv în a merge mai departe alături de proletariat spre socialism —, și burghezia sătească, potrivnică unei astfel de evoluții. Alianța muncitorească-tărănească, făurită inițial pe o bază antifascistă, democratică, antimoșierească, se transforma, treptat, într-o forță social-politică predominant anticapitalistă.

Principalele partide reacționare — P.N.Ț. (Maniu) și P.N.L. (Brătianu) —, ca urmare a transformărilor revoluționare înfăptuite în țara noastră și datorită politicii lor antidemocratice și antipopulare, au cunoscut un proces accentuat de

destrămare, de pierdere a oricărei influențe politice, ceea ce a dus la dispariția lor din viața societății românești.

Partidul național-liberal (Brătianu) și-a încetat definitiv existența la scurtă vreme după alegerile parlamentare din noiembrie 1946. Partidul național-țărănesc (Maniu) a fost dizolvat de parlament la 29 iulie 1947, în urma tentativei unor cadre de conducere ale sale de a fugi peste graniță pentru a organiza un centru complotist.

Încetarea existenței principalelor forțe politice ale burgheziei, care în perioada 1944—1947 s-au opus cu înverșunare înfăptuirii transformărilor social-economice radicale în favoarea maselor populare, a înlesnit forțelor muncitorești să înainteze și cu mai mare repeziciune spre revoluția socialistă.

În anul 1947, în procesul adoptării măsurilor de dirijare și control din partea statului democrat-popular asupra vieții economice, împotrivirea reprezentanților din guvern ai Partidului național-liberal (Tătărescu) devenea tot mai îndrăgănită.

Ei au încercat să determine guvernul să renunțe la politica de îngrădire a pozițiilor economice ale capitaliștilor și la măsurile restrictive față de partidele politice reacționare. Frațiunea parlamentară a acestei grupări s-a opus introducerii controlului de stat asupra activității întreprinderilor particulare, creării oficiilor industriale și altor măsuri economice și politice care îngrădeau capitalul. Prezența reprezentanților partidului liberal în guvern și în parlament devenea tot mai mult o frână în înaintarea spre socialism. Colaborarea dintre forțele revoluționare muncitorești-țărănești și o parte a burgheziei nu mai era posibilă.

După dispariția din viața politică a țării a principalelor și celor mai reacționare grupări burgheze — P.N.T. (Maniu) și P.N.L. (Brătianu) —, la 5 noiembrie Adunarea Deputaților a adoptat o moțiune de neîncredere față de șeful grupării burgheze liberale, Gheorghe Tătărescu, care era vicepreședinte al guvernului și titular al Ministerului Afacerilor Străine. A doua zi, cei patru miniștri și cei doi secretari de stat reprezentanți ai grupării tătăresciene au demisionat. La 7 noiembrie, în locurile vacante au fost numiți reprezentanți ai partidului comunist (la ministerele Afacerilor Străine și la Finanțe) și ai Partidului social-democrat (la Lucrări Publice și la Culte). La 24 decembrie 1947, partidul comunist a preluat și Ministerul Apărării Naționale.

Îndepărtarea ultimilor miniștri reprezentând burghezia a marcat o schimbare fundamentală în caracterul puterii de stat. Guvernul era format în întregime din reprezentanți ai clasei muncitoare, țărănimii muncitoare și ai celorlalți oameni ai muncii. În această situație a devenit flagrantă neconcordanța dintre conținutul real al puterii și forma de organizare a statului — monarhia.

La sfârșitul anului 1947, cînd, datorită tuturor schimbărilor social-politice înfăptuite în România după 23 august 1944, condițiile deveniseră prielnice pentru abolirea monarhiei, partidul comunist și guvernul au acționat cu succes în acest sens. Au fost luate în prealabil măsuri de prevedere și vigilență pentru eventualitatea în care regele, uzînd de prerogativele sale de șef al statului și de comandant suprem al armatei și sprijinindu-se pe forțe străine, ar fi încercat să se împotrivescă. Prin formațiuni patriotice și unități militare de sub influența forțelor democratice, revoluționare a fost asigurată paza punctelor strategice din Capitală și din provincie, a ministerelor și instituțiilor centrale — poșta, telefoanele, radiodifuziunea —, a demnitarilor și fruntașilor politici. Garda militară de la palatul regal a fost înlocuită cu alte unități militare. Un șir de unități militare din București și din provincie au fost pregătite pentru a putea interveni operativ în caz de rezistență din partea reacțiunii.

În dimineața zilei de 30 decembrie 1947, președintele guvernului, dr. Petru Groza, și secretarul general al C.C. al P.C.R., Gheorghe Gheorghiu-Dej, au avut o întrevvedere cu regele, în cadrul căreia i-au înmînat actul de abdicare și i-au cerut să-l semneze. În fața influenței mari pe care o avea guvernul în rîndurile majorității populației țării și a poziției sale ferme, regele, înțelegînd că orice împotrivire era sortită eșecului, a abdicat și a părăsit țara. În după-amiaza aceleiași zile, Consiliul de Miniștri, în plenul său, a luat act de abdicarea regelui, iar seara Adunarea Deputaților a consfințit abolirea monarhiei, a abrogat prevederile constituționale în vigoare și a proclamat România republică populară. În aceeași ședință, reprezentanța națională a ales prezidiul republicii, format din cinci deputați, oameni de cultură și știință și fruntași ai vieții publice: Constantin I. Parhon, Mihail Sadoveanu, Ștefan Voitec, Ion Niculi, Gheorghe Stere. Acest prezidiu a funcționat pînă în aprilie 1948, cînd a fost adoptată noua constituție.

Înlăturarea monarhiei și proclamarea Republicii Populare Române au fost primite cu un mare entuziasm și însuflețire în întreaga țară. Începute în după-amiaza zilei de 30 decembrie și continuate apoi câteva zile, manifestațiile pentru republică, desfășurate în piețele și pe străzile orașelor, în întreprinderi, instituții și sate, au luat caracterul unor serbări populare de amploare. În mari mitinguri, în rezoluții și telegrame, oamenii muncii au exprimat profunda lor bucurie față de istoricul eveniment și hotărîrea de a lupta cu toate forțele pentru întărirea tinerei republici.

Prin îndepartarea monarhului — ultimul reprezentant al claselor exploatare în conducerea statului — s-a încheiat procesul revoluționar de cucerire a puterii politice de către clasa muncitoare, în alianță cu țărănimea și cu ceilalți oameni ai muncii. De la regimul democratic, în care clasa muncitoare și celelalte pături de oameni ai muncii aveau rolul precumpănitor în guvern și în parlament, dar împărțeau puterea cu o grupare burgheză și cu regele, s-a trecut la un stadiu superior, la puterea politică muncitorească de tip socialist.

Schimbarea calitativă produsă în conținutul puterii politice din țara noastră la sfîrșitul anului 1947 a fost săvîrșită de către guvern și parlament, cu sprijinul maselor. Puterea de stat revoluționar-democratică a muncitorilor și țăranilor, instaurată la 6 martie 1945, dezvoltîndu-se continuu prin întărirea în cadrul ei a pozițiilor și rolului clasei muncitoare, a ajuns la acel stadiu în care s-a transformat în mod legitim într-o putere de stat socialistă a oamenilor muncii de la orașe și sate. Datorită faptului că abolirea monarhiei a coincis cu instaurarea puterii de stat muncitorești depline, proclamarea republicii a marcat în țara noastră trecerea la construirea socialismului.

BIBLIOGRAFIE

PENTRU PROPAGANDIȘTI ȘI CURSANȚI
PERIOADA 23 AUGUST 1944—30 DECEMBRIE 1947

NICOLAE CEAUȘESCU : *Cuvîntare la sesiunea jubiliară a Marii Adunări Naționale consacrată celei de-a XXV-a aniversări a eliberării patriei de sub jugul fascist — 22 august 1969 —*, Editura politică, București, 1968, p. 18—25.

NICOLAE CEAUȘESCU : *Cuvîntare la Adunarea festivă cu prilejul celei de-a 25-a aniversări a instaurării guvernului democratic de la 6 martie 1945*, Editura politică, București, 1970, p. 5—29.

NICOLAE CEAUȘESCU : *Semicentenarul glorios al Partidului Comunist Român. Expunere la adunarea solemnă din Capitală. 7 mai 1971*, Editura politică, București, 1971, p. 13—17.

★

CONSTANTIN BĂRBULESCU : *Conferința Națională a P.C.R. din octombrie 1945 — eveniment important în dezvoltarea partidului și a țării*, în „Anale de istorie”, anul XVI, nr. 5/1970, p. 80—92.

ȘTEFAN LACHE : *Alegerile din noiembrie 1946 și semnificația primului parlament democratic din România*, în „Anale de istorie”, anul XVII, nr. 5/1971, p. 59—71.

PARASCHIVA NICHITA, MARIN POPESCU : *Transformări agrare în România în anii 1944—1947*, în „Anale de istorie”, anul XV, nr. 1/1969, p. 16—31.

ARON PETRIC : *6 Martie — eveniment memorabil în istoria poporului român*, în „Anale de istorie”, anul XVI, nr. 1/1970, p. 3—20.

GHEORGHE SURPAT : *Partidul Comunist Român — promotor al luptei împotriva ideologiei partidelor burgheze în anii revoluției populare*, în „Anale de istorie”, anul XVIII, nr. 5/1971, p. 42—58.

- ION ȘERBĂNESCU : *Din activitatea ideologică a partidului comunist în rindurile intelectualității în primii ani ai revoluției populare*, în „Anale de istorie”, anul XVI, nr. 3/1970, p. 41—55.
- GHEORGHE ȚUȚUI : *Partidele politice democratice din România în perioada de după 23 August 1944*, în „Anale de istorie”, anul XV, nr. 6/1969, p. 3—18.

BIBLIOGRAFIE SUPLIMENTARĂ PENTRU PROPAGANDIȘTI

- Alianța clasei muncitoare cu țărănimea muncitoare în România*, Editura politică, București, 1969.
- August 1944—mai 1945. Scurtă prezentare a contribuției României la războiul antihitlerist*, Editura militară, București, 1969.
- România în anii revoluției democrat-populare 1944—1947*, Editura politică, București, 1971.
- Din cronică unor zile istorice*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București.
- File din istoria U.T.C.*, Editura politică, București, 1972.
- TROFIN HAGAN : *Sindicatele Unite din România. 1944—1947*, Editura politică, București, 1968.
- ARON PETRIC, GHEORGHE ȚUȚUI : *Unificarea mișcării muncitorești din România*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1968.
- GH. I. IONIȚĂ, GH. ȚUȚUI : *Frontul plugarilor (1933—1953)*, București, 1970.
-

GHEORGHII DIMITROV — conducător eminent al Partidului Comunist Bulgar, militant de seamă al mișcării comuniste internaționale



Anul acesta se împlinesc 90 de ani de la nașterea lui Gheorghe Dimitrov, unul dintre întemeietorii Partidului Comunist Bulgar, făuritor al statului democrat-popular în Bulgaria, militant de seamă al mișcării comuniste și muncitorești internaționale.

Născut la 18 iunie 1882, în satul Kovacevți, plasa Radomir, într-o familie de muncitori, Gheorghe Dimitrov s-a format și călătorește de la o vîrstă fragedă în contact nemijlocit cu viața și lupta proletariatului bulgar. La 12 ani, înainte de a termina clasa a doua de gimnaziu, nevoit, din cauza condițiilor materiale, să întrerupă școala, Gheorghe Dimitrov intră ca ucenic zețar într-o tipografie din Sofia, unde se califică în scurt timp ca lucrător tipograf. La numai 15 ani se înrolează în mișcarea sindicală, unde avea să se remarcă ca un neobosit activist pe tărîmul organizării clasei muncitoare.

În gîndirea tînărului Gh. Dimitrov s-a conturat și s-a cristalizat încă de timpuriu o concepție înaintată despre lume și societate. În perioada cînd el s-a alăturat mișcării muncitorești, ideologia progresistă bulgară oferea o bogată literatură privind lupta eroică a poporului împotriva jugului otoman, pentru eliberare națională și socială. Dimitrov citea tot ce apărea mai valoros în acea vreme în Bulgaria, în primul rînd lucrările de istorie care tratau despre cei mai de seamă reprezentanți ai mișcării de eliberare națională a poporului bulgar: Hristo Botev, Vasil Levski, Liuben Karavelov și alții.

Fire pasionată, dornic să învețe cît mai mult, Gh. Dimitrov a reușit să-și lărgască necontenit orizontul cultural și, în același timp, să-și desăvîrșească educația revoluționară prin studierea aprofundată a operelor fundamentale ale întemeietorilor socialismului științific.

Însuflețit de dorința de a-și consacra toate forțele luptei proletariatului pentru eliberare socială, în 1902 Gh. Dimitrov s-a înrolat în rîndurile Partidului Muncitoresc Social-Democrat din Bulgaria. Poziția sa de clasă, fermă și intransigentă, orientarea politică-ideologică dobîndită prin însușirea concepției marxiste îl situează pe Gheorghe Dimitrov în rîndurile elementelor revoluționare ale vechii mișcări socialiste din Bulgaria. El a făcut parte din aripa socialiștilor „tesniaci“, care, în

frunte cu Dimităr Blagoev, la Congresul al X-lea al Partidului Muncitoresc Social-Democrat din Bulgaria (iulie 1903) s-a constituit într-un partid marxist, cu un program și statut nou. Gheorghi Dimitrov a primit sarcini de răspundere în conducerea partidului socialiștilor „tesniaci“, fiind ales în 1909 membru în Comitetul Central, din care a făcut parte pînă la sfîrșitul vieții.

Datorită activității sale în mișcarea muncitorească, Gh. Dimitrov și-a cîștigat o mare simpatie în rîndurile oamenilor muncii. Sfidînd prigoana și urmările polițienești, el izbutea să fie pretutindeni acolo unde lupta maselor muncitoare era mai grea, militînd pentru obținerea drepturilor arzătoare ale celor ce muncesc: printre minerii din Pernik, printre muncitorii din industria tutunului din Plovdiv etc. Peste tot, Gh. Dimitrov acționează pentru ridicarea conștiinței de clasă a muncitorimii exploatate, antrenează proletariatul în lupta pentru satisfacerea revendicărilor sale imediate, îl pregătește pentru marile bătălii împotriva burgheziei. Acest contact permanent cu muncitorii îi permite să conducă fără întrerupere acțiunile de luptă revendicativă ale proletariatului bulgar. Sub îndrumarea partidului, Uniunea Generală Sindicală, în fruntea căreia din 1909 și pînă în 1923 s-a aflat ca secretar Gheorghi Dimitrov, a reușit să organizeze numeroase acțiuni greviste.

Gheorghi Dimitrov a acordat o importanță deosebită rolului sindicatelor, atît în apărarea intereselor oamenilor muncii cît și în educarea lor pe fagașul luptei revoluționare. O dovadă în acest sens o constituie publicarea, în 1910, a lucrării *Mișcarea sindicală în Bulgaria*, în care face o analiză profundă organizației sindicale bulgare, încadrată în ansamblul general al situației economice a țării și al luptelor muncitorești, formulînd obiectivele imediate ale mișcării sindicale și sarcinile ei de viitor. În același an Gh. Dimitrov a fost cît pe ce să-și piardă viața: s-a tras asupra lui în timp ce vorbea muncitorilor greviști de la minele de cupru.

Concomitent cu vasta activitate desfășurată în această perioadă în patrie pentru apărarea intereselor vitale ale proletariatului bulgar, Gheorghi Dimitrov s-a afirmat pe plan internațional ca un militant activ pentru colaborarea partidelor socialiste. Astfel, împreună cu Dimităr Blagoev, conducătorul partidului, Gh. Dimitrov a luat parte la prima Conferință socialistă interbalcanică de la Belgrad (decembrie 1909), care a marcat un moment de seamă în stringerea legăturilor dintre partidele social-democrate din țările balcanice.

În anii următori participă la conferințele sindicale internaționale de la Budapesta (1911) și Viena (1913), unde ia atitudine hotărîtă împotriva reformiștilor și oportuniștilor din mișcarea muncitorească, situîndu-se pe o poziție consecvent revoluționară.

În iulie 1915, Gheorghi Dimitrov a făcut parte din delegația Partidului Muncitoresc Social-Democrat din Bulgaria care a participat la cea de-a doua Conferință socialistă interbalcanică de la București, ce a reprezentat o strălucită manifestare de solidaritate muncitorească internațională, contribuind la întărirea încrederii clasei muncitoare în propriile sale forțe. Prin documentele adoptate, aceasta a avut o influență pozitivă asupra luptei antirăzboinice a proletariatului din Balcani. În cadrul unui mare miting care a avut loc la Sofia, Gh. Dimitrov a adus mulțumiri „în primul rînd partidului român frățesc, care nu numai că a avut inițiativa de a convoca această conferință, dar a depus eforturi deosebite pentru asigurarea succesiunii ei deplin“.

În anii primului război mondial, Gh. Dimitrov a desfășurat o intensă activitate de organizare și îndrumare a luptei clasei muncitoare, ceea ce i-a atras represalii din partea oligarhiei bulgare. În august 1918, deși era deputat, a fost arestat și condamnat la trei ani temniță grea. Dar, sub presiunea protestelor oamenilor muncii din întreaga țară, este eliberat în decembrie 1918. Abia ieșit din închisoare, el se avîntă din nou în iureșul luptelor de clasă ale proletariatului bulgar, care, după victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, cunosc o amploare tot mai mare. Participă activ la pregătirea și apoi la lucrările Congresului din mai 1919 al partidului socialiștilor „tesniaci“, care adoptă o declarație-program istorică, marcînd începutul înarmării partidului cu principiile ideologice și organizatorice ale unui partid de tip nou, leninist. În concordanță cu programul adoptat, congresul a aprobat schimbarea denumirii partidului în Partidul Comunist Bulgar (P.C.B.). Din acest moment, P.C.B. s-a situat cu fermitate în fruntea luptei revoluționare a oamenilor muncii, conducînd numeroase greve, acțiuni de protest, demonstrații împotriva scumpetei și a foametei, pentru amnistie politică, pentru apărarea primului stat socialist din lume.

În iunie 1923, în Bulgaria are loc o lovitură de stat, în urma căreia au venit la putere cele mai reacționare forțe ale burgheziei bulgare. Imediat, guvernul Aleksandăr Ţankov a introdus o teroare sângeroasă îndreptată împotriva tuturor elementelor democratice, în frunte cu comuniștii. „Astăzi, mai mult ca oricând — scria Gh. Dimitrov în august 1923 —, există amenințarea de a nu fi asigurate nici măcar normele de alimentație minime, fiind puse în primejdie existența și viitorul poporului muncitor bulgar, al întregii intelectualități muncitoare, al tuturor elementelor necapitaliste din țară, și aceasta numai de dragul intereselor egoiste și al setei de îmbogățire a minorității capitaliste“.

Venirea la putere a guvernului fascist Ţankov a provocat o puternică nemulțumire în rândurile maselor populare, dând naștere în întreaga țară la valuri de proteste și de revoltă. Pornind de la pericolul grav pe care îl reprezenta fascismul pentru destinele poporului, Partidul Comunist Bulgar s-a orientat spre dezvoltarea și intensificarea activității sale în direcția concentrării tuturor forțelor democratice și patriotice într-un singur șuvoi de luptă. În ședința din 5—7 august 1923 a Comitetului Central al P.C.B. s-a luat hotărârea privind crearea unui front unit antifascist în care să intre comuniștii, agrarienii și toate organizațiile democratice, în scopul răsturnării guvernului Ţankov și al preluării puterii prin insurecție armată. „Lovitura de stat de la 9 iunie — se arăta în hotărârea adoptată — a deschis criza în problema puterii, din care nu se putea ieși decât prin insurecția armată a maselor, în numele guvernului muncitoresc-țărănesc...“

Iată de ce Partidul Comunist Bulgar, fără să neglijeze posibilitățile luptei legale, trebuia să-și concentreze toate forțele cu precădere asupra *pregătirii multilaterale a insurecției armate de masă*“.

Comuniștii au chemat oamenii muncii de la orașe și sate la arme, pe baza unei largi platforme democratice. Obiectivele ei cuprindeau revendicări privind stabilirea de legături pașnice și de prietenie cu toate popoarele și statele, apărarea muncitorilor de exploatare, împrăștierea țăranilor fără pământ și a celor săraci, restabilirea și lărgirea drepturilor și libertăților democratice. Lozincă formulată de P.C.B. cu privire la guvernul muncitoresc-țărănesc, antifascist și democratic a fost impusă de condițiile specifice ale dezvoltării economice, sociale și politice, de particularitățile procesului istoric revoluționar din Bulgaria. Platforma frontului unic reflecta în mod obiectiv cerințele vitale ale muncitorilor, țăranilor, meseriașilor și intelectualilor legați de popor.

În clarificarea sarcinilor frontului unic, un rol de seamă l-au avut activitatea neobosită a lui Gh. Dimitrov, articolele sale publicate în presa comunistă bulgară în ajunul insurecției (*Frontul unic și ofensiva capitalului* din 22 august 1923; *Frontul unic și reacțiunea burgheză* din 23 august 1923; *Frontul unic și criza politică* din 24 august 1923; *Frontul lor* din 1 septembrie 1923). În cuprinsul lor era dezvăluit caracterul antipopular și antinațional al fascismului, iar păturile cinstite și patriotice ale țării erau chemate să se unească pentru apărarea intereselor lor zilnice și a vietii lor, pentru drepturi și libertăți democratice, împotriva ofensivei capitalului.

Propunând unirea tuturor forțelor democratice într-un front unic, partidul comunist — arăta Gh. Dimitrov — nu aduce cîtuși de puțin vreun prejudiciu independenței sale, după cum, de asemenea, nu dorește nici ca partidele social-democraților, agrarienilor și radicalilor să fie private de independență sau să renunțe la programele lor. El explica, în același timp, că la baza frontului unic stă ideea luptei intransigente de clasă dintre muncă și capital, a intransigenței lor de oameni ai muncii față de exploatare în problemele existenței lor, ale drepturilor și libertăților democratice.

Conducătorii P.S.D. și ai Partidului radical au refuzat propunerile comuniștilor de a participa la frontul unic. În această situație, P.C.B. s-a adresat maselor de membri ai acestor organizații, pentru a le atrage de partea forțelor revoluționare și democratice. În întreaga țară au început pregătiri de luptă. Au fost constituite cinci zone militar-revoluționare, conduse de comitete revoluționare. Majoritatea Comitetului Central al partidului comunist a stabilit, în ședința din 20 septembrie 1923, data insurecției pentru noaptea de 22 spre 23 septembrie. „Scopul insurecției — se sublinia în hotărârea adoptată — este doborîrea guvernului uzurpator al lui Ţankov, guvern venit la putere prin lovitură militară-fascistă de la 9 iunie, și instaurarea guvernului muncitoresc-țărănesc“. A fost alcătuit un Comitet militar-revoluționar suprem pentru conducerea insurecției, compus din Gheorghi Dimitrov, Vasil Kolarov și Gavril Ghenov.

La 23 septembrie 1923 s-a declanșat insurecția în întreaga țară. Muncitorii și țărani, sub conducerea comuniștilor, au intrat într-o luptă aprigă cu forțele reacționare.

În zilele insurecției, Gheorghe Dimitrov s-a aflat în partea de nord-vest a Bulgariei, care a devenit centrul răscoalei, conducând nemijlocit — împreună cu Vasil Kolarov — desfășurarea luptelor. Dar, în ciuda tuturor sacrificiilor pe care le-au făcut clasa muncitoare, țărani și alți fii ai poporului bulgar, după opt zile de lupte aprige insurecția a fost înăbușită. Făcând un bilanț al represiunii sângeroase a reacțiunii bulgare, Gh. Dimitrov scria la 7 noiembrie 1923 : „5 000 de comuniști, agrarieni și alți fii glorioși ai poporului au fost uciși cu sălbăcie ; 15 000 de muncitori și țărani, învățători, preoți și alți oameni devotați poporului din rîndurile intelectualității au fost arestați, supuși unor cazne inumane și mutilați, mii de familii au fost aduse la sapă de lemn și îndoliate ; o mulțime de femei și fete supuse unor groaznice batjocuri, multe sate și orașe pustiite, întreaga țară — de la Burgas și Stara Zagora pînă la Ferdinand și Berkovița — scăldată în sînge și lacrimi ; nemai-pomenite cruzimi și samavolnicii, în proporții pe care poporul bulgar nu le-a cunoscut nici în perioada de cinci veacuri de robie turcească...”.

Deși înfrîntă, insurecția antifascistă din septembrie 1923 a jucat un rol deosebit de important în dezvoltarea ulterioară a Partidului Comunist Bulgar. În focul răscoalei, P.C.B. și-a refăcut unitatea moral-politică, a depășit în practică rămășițele influențelor social-democrate și-a acționat ca un partid leninist.

În octombrie 1923, Gheorghe Dimitrov a fost nevoit să emigreze. În perioada care a urmat a lucrat activ în cadrul Comitetului Executiv al Internaționalei Comuniste, al cărui membru fusese ales la Congresul al III-lea (1921), îndeplinind sarcini de mare răspundere, printre care și aceea de secretar al Federației Comuniste Balcanice.

La începutul anului 1929, Gh. Dimitrov s-a stabilit la Berlin, unde a condus Biroul vest-european al C.E. al Cominternului. În anii cînd s-a aflat departe de patrie, Gheorghe Dimitrov a urmărit cu atenție evoluția situației interne din Bulgaria. În vara anului 1932, cînd în Bulgaria s-a declanșat o puternică acțiune politică pentru amnistierea celor condamnați în urma insurecției antifasciste, el a întreprins mai multe călătorii printr-o serie de orașe din Europa (Viena, Amsterdam, Paris etc.), participînd la campania internațională în sprijinul amnistiei din Bulgaria. Dar în martie 1933, în timp ce se afla la Berlin, poliția fascistă îl arestează, implicîndu-l în procesul privind incendierea Reichstagului.

Înscenarea judiciară care a urmat a rămas cunoscută în istorie sub denumirea de „Procesul de la Leipzig”. Comportarea lui Dimitrov la proces constituie un exemplu de luptă curajoasă și intransigentă împotriva fascismului. El a demascat cu îndrăzneală și fermitate revoluționară esența profund reacționară a fascismului, mașinațiile provocatoare ale naziștilor, transformînd banca acuzării într-o tribună a luptei antifasciste și antiimperialiste. Respingînd cu demnitate acuzațiile care i se aduceau, el și-a afirmat mîndria de a fi militant revoluționar și fiu al poporului bulgar. Au rămas nemuritoare cuvintele rostite de Dimitrov din boxa în care îl azvirliseră călăii hitleriști, care reprezintă un vibrant omagiu adus poporului său : „Lupta noastră politică, năzuințele noastre politice — arăta Gh. Dimitrov — nu sînt mai prejos în țara noastră decît în alte țări. Un popor care a trăit 500 de ani sub jug străin fără să-și piardă limba și naționalitatea, a cărui clasă muncitoare și țărănime au luptat și luptă împotriva fascismului bulgar și pentru comunism, un asemenea popor nu este barbar și sălbatic. Sălbatici și barbari sînt în Bulgaria numai fasciștii. Însă vă întreb, domnule președinte, *în care țară fasciștii nu sînt barbari și sălbatici ?*... N-am motive să mă rușinez de faptul că sînt bulgar, ci mă mîndresc că sînt fiu al clasei muncitoare din Bulgaria”. El a afirmat cu convingere că istoria merge implacabil înainte și nu va putea fi oprită nici prin măsuri de exterminare, nici prin închisori, nici prin condamnări la moarte.

Procesul a stîrnit o puternică indignare în rîndurile opiniei publice mondiale. Milioane de oameni cinstiți din toate țările și-au exprimat, sub variate forme, solidaritatea cu Dimitrov și tovarășii săi. Alături de muncitorime s-au ridicat în apărarea celor acuzați intelectuali, oameni de diferite convingeri politice, ideologice și filozofice. Intelectuali de prestigiu, ca Romain Rolland, Henri Barbusse, Albert Einstein, André Malraux, Heinrich Mann și mulți alții, au susținut cu tărie încetarea procesului, cerînd eliberarea sa grabnică din închisoare. Valul uriaș de proteste care a străbătut lumea de la un capăt la altul a constituit unul din asprele rechizitorii

pe care opinia publică progresistă internațională l-a rostit împotriva fărâdeleșilor hitleriștilor.

Alături de masele largi populare din alte țări, oamenii muncii din România și-au ridicat cu fermitate glasul în apărarea lui Gh. Dimitrov. Solidaritatea maselor muncitoare din țara noastră și-a găsit expresia — printre altele — în mesajul de salut trimis acestuia de C.C. al P.C.R. la 1 octombrie 1933, în care se spunea : „Comitetul Central al Partidului Comunist din România, în numele partidului comunist care duce munca sa revoluționară în condițiile unei terori singeroase, în numele maselor muncitoare din România și al eroicilor muncitori ceferiști, care cu sacrificiul vieții lor luptă contra exploatării și terorii dictaturii burghezo-moșierești din România, îți trimite, tovarășe Dimitrov, ție și celorlalți tovarăși arestați, un călduros salut revoluționar și asigurarea solidarității în lupta pe care tu în special o duci la bara celei mai odioase justiții de clasă, contra fascismului“. La chemarea P.C.R., oamenii muncii din București și Cluj au demonstrat în repetate rânduri în fața legației și a consulatelor germane, cerînd eliberarea lui Gh. Dimitrov ; în porturile Brăila, Constanța și Galați docherii au refuzat să încarce sau să descarce vapoarele aflate sub pavilion hitlerist. De asemenea, un grup de 40 de avocați din baroul Ilfov, comuniști, socialiști și fără de partid, au adresat Curții de justiție din Leipzig o telegramă în care protestau împotriva înscenării judiciare provocatoare.

Procesul de la Leipzig s-a încheiat cu înfrîngerea moral-politică a naziștilor : Gh. Dimitrov a fost eliberat în 1934 din închisoare și a plecat în U.R.S.S., unde a continuat să activeze în cadrul Internaționalei Comuniste. În anul următor el a fost ales secretar general al Comitetului Executiv al Internaționalei Comuniste (sarcină pe care a îndeplinit-o pînă la autodizolvarea Cominternului, în 1943), iar din 1937, timp de 8 ani, a fost deputat în Sovietul Suprem al U.R.S.S.

În anii dinaintea izbucnirii celui de-al doilea război mondial, Gh. Dimitrov s-a consacrat trup și suflet organizării pe plan internațional a luptei clasei muncitoare, a tuturor forțelor progresiste și democratice împotriva fascismului și a războiului imperialist. Un rol deosebit în acest sens l-a jucat Congresul al VII-lea al Internaționalei Comuniste (1935), unde el a prezentat raportul intitulat : „Ofensiva fascismului și sarcinile Internaționalei Comuniste în lupta pentru unitatea clasei muncitoare, împotriva fascismului“. În raport era evidențiată necesitatea unirii clasei muncitoare și a tuturor forțelor democratice din fiecare țară, în frunte cu partidele comuniste, într-un larg front popular de luptă împotriva fascismului și războiului. Apreciind just diversitatea condițiilor în care forțele antifasciste erau chemate să-și desfășoare activitatea, raportul sublinia că ar fi o mare greșeală dacă s-ar stabili o schemă generală a luptei, valabilă pentru toate țările și pentru toate popoarele. „Nici un fel de caracterizări generale ale fascismului, oricît ar fi ele de juste ca atare — arăta Dimitrov —, nu ne scutesc de necesitatea de a studia și a ține seama în mod concret de specificul dezvoltării fascismului și a diferitelor forme ale dictaturii fasciste în diverse țări și în diferite etape. Este necesar ca în fiecare țară să cercetăm, să studiem, să găsim elementul național particular, specificul național al fascismului și, în conformitate cu aceasta, să schițăm metodele de acțiune și formele de luptă împotriva lui“. Rostind cuvîntul de închidere a lucrărilor congresului sus amintit, Gh. Dimitrov a relevat, în contextul mișcării antifasciste mondiale, pilda de înalt eroism a luptelor muncitorești din februarie 1933 din țara noastră, lupte ce au constituit prima mare ridicare la acțiune împotriva fascismului a proletariatului internațional, după instaurarea dictaturii hitleriste în Germania.

În timpul celui de-al doilea război mondial, deși departe de patrie, Gh. Dimitrov și-a consacrat toate forțele pentru îndeplinirea năzuințelor de eliberare socială și națională ale poporului bulgar. Împreună cu Vasil Kolarov, Gheorghe Dimitrov a întocmit, în iulie 1942, programul Frontului Patriei — largă organizație de unitate a clasei muncitoare bulgare cu țărănimea muncitoare și celelalte păături de oameni ai muncii și de unitate de acțiune a Partidului Comunist Bulgar cu toate partidele antifasciste și progresiste. Programul din 17 iulie 1942 al Frontului Patriei chema toate forțele patriotice și antifasciste din Bulgaria să nu admită antrenarea țării în războiul hitlerist, să militeze pentru retragerea neîntîrziată a trupelor bulgare trimise să înăbușe lupta antifascistă a poporului sîrb, pentru ruperea alianței cu Germania fascistă și scoaterea țării din Axă, pentru asigurarea intereselor naționale ale poporului bulgar prin prietenie cu celelalte popoare balcanice și colaborare strînsă cu U.R.S.S. și celelalte popoare iubitoare de libertate, pentru dizolvarea organizațiilor fasciste, pentru apărarea bogățiilor naționale și a muncii poporului de jaful străin, pentru crearea cît mai urgent posibil a unui guvern cu adevărat național, ca-

pabil să promoveze ferm și consecvent politica Frontului Patriei, „de dezvoltare economică a Bulgariei ca o țară liberă și independentă”, etc.

Acest lucru avea să se înfăptuiască prin insurecția de la 9 septembrie 1944, când clasa muncitoare și ceilalți oameni ai muncii de la orașe și sate, sub conducerea comuniștilor, au doborât puterea monarho-fascistă și au instaurat în Bulgaria puterea populară. Actul de la 9 septembrie 1944 a constituit începutul unei epoci de profunde transformări revoluționare în istoria poporului bulgar. Întors în țară la 6 noiembrie 1945, Gheorghe Dimitrov, în calitate de secretar general al Partidului Comunist Bulgar și de președinte al Consiliului de Miniștri, a participat nemijlocit la toate aceste transformări. Pînă la sfîrșitul anului 1948, oamenii muncii din Bulgaria, sub conducerea Partidului Comunist Bulgar, au obținut succese importante în înfăptuirea politicii economice a partidului și a puterii democrat-populare, în consolidarea unității forțelor patriotice și democratice. Victoria relațiilor de producție socialiste în industrie, în sectorul bancar și în comerț a dus la lichidarea exploatarei oamenilor muncii în aceste ramuri, iar prin transformarea socialistă a agriculturii s-au pus bazele pentru izbînda deplină a socialismului în Bulgaria.

Făcînd un bilanț al tuturor cuceririlor revoluționare care avuseseră loc în Bulgaria pînă în 1948, Gheorghe Dimitrov evidenția la Congresul al V-lea al partidului că toate acestea au fost posibile numai datorită faptului că lupta maselor populare a fost condusă de partidul comunist, al cărui rol a crescut în toate domeniile activității economice, sociale și politice, devenind „un partid politic de prin rang, forța motrice și îndrumătoare hotărîtoare în construirea vieții noi în țara noastră, care merge pe calea democrației populare și a socialismului”.

La 2 iulie 1949, în sanatoriul Barhiva de lîngă Moscova, a încetat din viață Gheorghe Dimitrov, fiu credincios al poporului bulgar, militant de seamă al mișcării comuniste și muncitorești internaționale. Întreaga sa viață reprezintă un exemplu de dăruire revoluționară pentru fericirea și bunăstarea poporului său, împotriva forțelor retrograde, pentru afirmarea forțelor progresiste, pentru triumful cauzei păcii, a socialismului. Referindu-se la remarcabila personalitate a lui Gheorghe Dimitrov, tovarășul Todor Jivkov, prim-secretar al Comitetului Central al Partidului Comunist Bulgar, președintele Consiliului de Stat al Republicii Populare Bulgaria, sublinia într-un articol publicat în ziarul „Rabotnicesko delo” din 1 martie 1972: „Viața și activitatea lui Gheorghe Dimitrov, marele fiu al Bulgariei, sînt indisolubil legate de bătăliile de clasă ale proletariatului bulgar și ale mișcării muncitorești internaționale, de lupta pentru triumful comunismului în întreaga lume”.

Ideile luminoase ale lui Gheorghe Dimitrov, activitatea sa neprecupețită și rodnică de activist și teoretician comunist, năzuințele sale fierbinți de fiu devotat al poporului bulgar își găsesc întru chiparea în opera de construire a socialismului în Republica Populară Bulgaria. Pășind mereu înainte pe calea vieții noi, poporul bulgar, sub conducerea partidului său comunist, a obținut și obține succese remarcabile în dezvoltarea economiei și culturii, în ridicarea nivelului de trai material și spiritual în toate domeniile construcției socialiste.

Oamenii muncii din țara noastră păstrează mereu vie amintirea lui Gheorghe Dimitrov, militant activ pentru întărirea legăturilor de solidaritate internațională dintre proletariatul român și cel bulgar. Numeroși fruntași ai mișcării revoluționare din România l-au cunoscut pe Dimitrov, iar alții au fost martori ai evenimentelor în centrul cărora s-a aflat el. Cu mulți dintre conducătorii mișcării muncitorești revoluționare din țara noastră Gh. Dimitrov a întreținut o corespondență bogată, expresie a relațiilor permanente de prietenie și solidaritate existente între revoluționarii români și cei bulgari. De cîteva ori, el a fost oaspetele muncitorilor români. În anul 1910 a fost la București ca delegat al Comitetului sindical din Sofia, „pentru o mai bună cunoaștere și apropiere de sindicatele românești”. În 1912, Gh. Dimitrov a luat parte ca împuternicit al partidului „tesniacilor” la Congresul al II-lea al Partidului Social-Democrat din România. În cuvîntarea rostită cu acest prilej, el a subliniat că legăturile dintre muncitorii din cele două țări vecine „ar trebui să fie mai strînse” și avertiza asupra primejdiei izbucnirii războiului imperialist, arătînd că România și Bulgaria sînt așezate „în drumul statelor mari, care de ani de zile urmează o politică potrivnică intereselor popoarelor noastre”; el a adresat un apel vibrant proletariatului român și din celelalte țări din Balcani să se unească în lupta comună pentru a face „să triumfe cauza proletariatului”. Imediat după congres, Gh. Dimitrov a publicat în presa socialistă din Bulgaria o serie de 6 scrisori privind istoria mișcării muncitorești din țara noastră, condițiile de viață și de lucru ale clasei muncitoare din România, problemele dezbătute la congres, rezoluțiile adoptate etc.

În 1920, Gheorghi Dimitrov a plecat ilegal din Bulgaria spre Rusia sovietică pentru a participa la cel de-al II-lea Congres al Internaționalei Comuniste. La un moment dat, ambarcațiunea în care se afla a fost împinsă de furtună pe malul românesc al Mării Negre. Aici este arestat de către siguranță și împiedicat astfel să-și continue drumul. Aflând despre cele întâmplate, muncitorii din Constanța, Birlad, Iași etc. au organizat mari adunări de protest. La București, o delegație a socialiștilor români s-a prezentat la Ministerul de Interne pentru a cere eliberarea lui Dimitrov și a celorlalți tovarăși bulgari arestați, iar în parlament deputații socialiști au cerut insistenț punerea lor în libertate. Până la urmă, ca urmare a protestelor muncitorilor, toți cei arestați au fost eliberați.

În anii următori, Gh. Dimitrov a continuat legăturile cu mișcarea muncitorească din țara noastră. În 1922, el trimite Congresului sindical de la Sibiu o telegramă de salut, urîndu-i „o muncă fructuoasă și unitară“, iar în anul 1923, în numele Uniunii generale sindicale din Bulgaria, salută Congresul de la Cluj și proletariatul din România, „care luptă împotriva capitalismului și reacțiunii“. În 1929 scria cu entuziasm despre „greva de masă din Valea Jiului și din Valea Mureșului (România)“; în același an, printr-o scrisoare adresată partidelor comuniste din țările balcanice, le recomanda să organizeze acțiuni de solidaritate cu muncitorii din industria lemnului din România, aflați în grevă. În 1931, Gheorghi Dimitrov a luat parte la lucrările Congresului al V-lea al Partidului Comunist Român.

În anul 1948, cu ocazia vizitei făcute în România de către o delegație guvernamentală bulgară, în frunte cu Gh. Dimitrov, oamenii muncii din țara noastră au făcut o primire entuziastă solilor poporului frate vecin. Vorbind despre colaborarea strînsă dintre cele două popoare, Dimitrov spunea atunci: „Ne-am hotărît să clădim un pod de fier peste Dunăre, pentru a ne lega și mai strîns... Dar pînă la construirea lui trebuie să clădim prin muncă, colaborare prietenească, cultură, știință, artă, prin dezvoltarea sentimentelor frățești dintre popoarele noastre *un pod viu* — în conștiința noastră, în inimile și sufletele noastre“.

Podul viu al prieteniei româno-bulgare — despre care amintea Gheorghi Dimitrov — a devenit și devine în anii noștri mereu mai puternic, sudat prin caracterul comun al orînduirii sociale și de stat, prin țelurile luptei pentru triumful cauzei socialismului și păcii. În cuvîntarea rostită la mitingul prieteniei româno-bulgare ținut la Sofia în ziua de 19 noiembrie 1970, tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al P.C.R., sublinia: „În anii construirii socialismului, prietenia româno-bulgară a dobîndit un conținut nou, a intrat într-un stadiu calitativ superior, purtînd amprenta eforturilor neobosite ale popoarelor noastre libere și stăpîne pe soarta lor, hotărîte să-și făurească o viață nouă, să păsească în rîndul popoarelor avansate ale lumii pe calea socialismului și comunismului“. Relațiile între partidele din cele două țări, între popoarele român și bulgar se dezvoltă de la an la an, în toate domeniile, în spiritul prieteniei și colaborării frățești, în folosul celor două popoare, al cauzei socialismului și păcii în lume.

SUZANA PÎRVULESCU (1897-1942)



Numele Suzanei Pîrvulescu se înscrie la loc de frunte în pleiada militanților comuniste din cadrul mișcării muncitorești din țara noastră.

S-a născut în comuna Saroș, județul Tîrnava Mică, în familia țaranului sărac Bereș, la 15 martie 1897. Neavînd posibilități materiale s-o crească, rămînînd văduvă după nașterea fetei, mama o încredințează pe micuța Suzana bunicilor. Dar și aici sărăcia era mare, așa încît, de la o vîrstă fragedă, Suzana își cîștigă singură existența, slujind din greu la mai mulți stăpîni, în diverse orașe din Transilvania. După un timp se califică în meseria de rihtuitoare la Fabrica de ghetе „Herman“ din Sibiu. O școală aspră a vieții, care îi va dăltui acestei fete, înzestrată cu o inteligență vie

și cu un spirit acut de observație, încă de timpuriu o puternică conștiință de clasă.

În 1923 se încadrează în organizația Sindicatelor unitare din Sibiu, devenind foarte curînd o militantă de bază, delegată a muncitorilor organizați din fabrica unde lucra. După munca împovărătoare de zi cu zi, găsea resurse fizice și morale pentru a participa cu însuflețire și curaj la acțiuni de mobilizare a masei muncitorilor la lupta pentru drepturile lor legitime, împotriva exploatării și a arbitrarului.

Din anul 1926, își continuă activitatea revoluționară la București, ca activistă a Partidului Comunist Român. Ani în șir, cu toată urmărirea înversunată a copoilor siguranței, Suzana este cea care face legătura între

Comitetul Central și Comitetul regional al P.C.R. din Transilvania, transportă corespondență, broșuri, manifeste și alte materiale de partid.

Prin ingeniozitate și curaj, a reușit de fiecare dată să-și ducă la bun sfârșit sarcinile primite. Se strecura sub ochii agenților, transportând geamantane și coșuri întregi de materiale de partid ce popularizau în mase cuvîntul, programul politic al comuniștilor. Nici atunci cînd organele siguranței au intuit traseul pe care ea urma să-l parcurgă, nu au reușit să o aresteze. La 15 aprilie 1929, de pildă, o telegramă cifrată a siguranței din Arad anunța organele superioare din Capitală că militanta comunistă va sosi la București, venind de la Cluj, avînd asupra sa manifeste „incendiare”. Nereușind s-o găsească, peste cîteva zile Direcția poliției și siguranței generale alertează printr-un nou ordin de urmărire a Suzanei Bereș serviciile în subordine din Sibiu, Cluj, Timișoara, Oradea.

Mult mai tîrziu, pe cînd se afla închisă la Văcărești, Suzana povestea tovarășelor sale cum reușea să inducă în eroare, să distragă atenția agenților pentru a scăpa, și mai ales pentru a salva materialele de partid. Astfel, călătorind odată cu trenul, pusese în plasa de bagaje un coș de nuiele plin de manifeste și broșuri, care trebuiau să ajungă neapărat la comitetele regionale pentru a fi difuzate. Cînd oamenii siguranței au intrat în compartimentul unde se afla Suzana, aceasta a reușit să le distragă atenția pînă a ajuns la destinație.

Felul în care reușea să salveze materialele de partid din cele mai critice împrejurări, spiritul de inițiativă și curajul său au determinat C.C. al P.C.R. să-i extindă sfera de activitate. În anii 1930—1931, documente sau manifeste erau transmise comitetelor regionale ale P.C.R. din țară prin aceea tovarășă mică de statură, cu față rotundă, ochi căprui și părul castaniu. Era Suzana Bereș. În acest timp îl cunoaște pe comunistul Constantin Pîrvulescu, cu care întemeiază un cămin trainic.

Împreună cu soțul ei și cu alți tovarăși, ca Daciu Voicu, Kohen Gabriel și alții, primește misiunea de mare răspundere — înființarea unei noi tipografii ilegale a C.C. al P.C.R. În primăvara anului 1931, Suzana Pîrvulescu se ocupă de procurarea mașinilor pentru tipografie, lucru extrem de dificil, avînd în vedere condițiile de ilegalitate în care activa partidul. Și de această dată confirmă așteptările, reușindu-se punerea în funcțiune a tipografiei.

În toamna aceluiași an, Suzana își îndeplinește o dorință fierbinte, aceea de a învăța, lucru pe care nu-l putuse face la timpul său din pricina condițiilor zbuciumate ce i-au însoțit copilăria și tinerețea. Este trimisă la o școală de partid, unde, după expresia celor care au cunoscut-o, „sorbea” toate cunoștințele predate.

După terminarea scolii, se încadrează din nou în efervescența luptei. În plină activitate, la 17 octombrie 1936, este arestată în locuința sa din str. Teodor Aman 15. La percheziția efectuată de siguranță sînt găsite materiale de propagandă de partid. Este întemnițată și implicată într-un proces, împreună cu soțul ei și cu Nicolae Goldberger.

Timp de doi ani, Suzana Pîrvulescu rămîne închisă la Văcărești. Zidurile reci ale temniței nu i-au putut înfrînge voința și dîrzenia ce o caracterizau, ea aflîndu-se în fruntea acțiunilor de protest împotriva condițiilor neomenești în care trăiau deținuții. După moartea Doncăi Simo, comunistele întemnițate la Văcărești semnează un protest, cerînd inter-

narea în spital a tovarășelor bolnave, aplicarea tratamentului medical conform diagnosticului, îmbunătățirea hranei etc. Între semnatare se află și Suzana Pîrvulescu. Tocmai din pricina acestor condiții grele, a măsurilor represive sălbatice, Suzana a contractat, din nefericire, o boală gravă.

La 21 iulie 1937, Tribunalul militar al Corpului II armată pronunță sentința în procesul în care era implicată și Suzana Pîrvulescu. Este condamnată la 2 ani și 4 luni „...pentru faptul de asociere pentru pregătire de crime contra siguranței statului“. În primăvara anului următor este transferată de la Văcărești la închisoarea pentru femei de la Dumbrăveni, însă pentru puțină vreme, întrucît, boala agravîndu-se, a necesitat internarea în spitalul penitenciarului Văcărești. După executarea pedepsei, la 11 mai 1939 a fost pusă în libertate.

Slăbită de boală, dar nerăbdătoare să-și reia locul în rîndul celor care luptau împotriva fascismului și războiului, pentru libertate socială și națională, Suzana Pîrvulescu se angajează la Fabrica de încălțăminte „Mociornița“. În scurtă vreme, ducînd o muncă asiduă de lămurire, reușește să organizeze muncitorii din această întreprindere în breasla muncitorilor pielari. O asemenea activitate nu putea fi trecută cu vederea de conducerea fabricii. Aceasta, printr-o scrisoare din 12 aprilie 1940, se adresează Comandamentului militar al Capitalei, în care, sesizînd conținutul activității sale revoluționare, se spunea : „...nutrește idei comuniste și are legături cu asemenea elemente. În fabrică am pus-o în supraveghere, însă cred că și în exteriorul fabricii să fie urmărită“. Comandamentul militar se adresează siguranței solicitînd luarea unor măsuri urgente. Răspunsul este dat printr-un referat asupra activității Suzanei Pîrvulescu, în care se arată, printre altele, că „activitatea sus-numitei în rîndurile muncitorimii este îndeaproape urmărită“.

În cele din urmă este îndepărtată din fabrică. Dar și după concedierea sa Suzana a fost urmărită pas cu pas, fiind nevoită să intre din nou în ilegalitate. Între timp, boala se agravează continuu, dar internarea într-un spital însemna descoperirea și arestarea ei imediată. Tovarășii săi de luptă au dus-o într-o casă conspirativă a partidului comunist din cartierul Floreasca, încercînd să-i acorde, cu toată dragostea și atenția, tot ajutorul medical posibil în acele condiții. Boala atinsese însă ultima fază. Suzana simte aceasta și, într-o zi a primăverii anului 1942, cu ultimele sale forțe, se scoală, se îmbracă și pleacă din casa conspirativă. Din devotamentul ei nețărmurit pentru partid, nu voia ca formalitățile care urmau să se facă după moartea ei să pericliteze securitatea casei conspirative a P.C.R., găsită și menținută cu atîtea sacrificii. Forțele însă n-o ajută să se îndepărteze prea mult de casă. Tovarășii o găsesc și o internează la spitalul Colentina. Aici, numai după cîteva ore, încetează din viață, la 7 aprilie 1942, comunistă Suzana Pîrvulescu.

Numele neînfriccatei militante va rămîne gravat în conștiința generațiilor viitoare ca un simbol al dăruirii, pînă la sacrificiul de sine, pentru izbînda nobilelor idealuri ale clasei muncitoare, ale poporului român.

SUZANA HOMENCO

ION FONAGHI

(1900-1929)



Între militanții Partidului Comunist Român numele lui Ion Fonaghi se înscrie la loc de frunte. El se numără printre figurile reprezentative ale militanților mișcării comuniste din anii imediat următori creării P.C.R. În acele vremuri de restriște, tânărul revoluționar a aderat cu toată ființa sa la nobilul ideal al comunismului, pentru triumful căruia și-a dăruit chiar viața.

Născut la 17 septembrie 1900 în orașul Marghita, județul Bihor, absolvă cursul primar și liceul în Oradea, unde, cunoscând viața grea a celor mulți și obidiți, stabilește primele contacte cu mișcarea socialistă, cu ideile înaintate ale vremii, pleacă apoi la Budapesta, unde dorea să urmeze arhitectura. Precipitarea evenimentelor social-politice din Ungaria,

care au culminat cu revoluția proletară din primăvara anului 1919, a avut asupra sa o puternică înrîurire. De acum încolo se va consacra luptei nobile pentru eliberarea maselor muncitoare de exploatarea și asuprirea capitalistă.

Participant entuziast la revoluția ungară, urmărit de organele de represiune după înăbușirea ei, Ion Fonaghi s-a refugiat la Viena și apoi la Praga, unde și-a continuat lupta revoluționară.

Revenind în țară, în anul 1921, a lucrat ca muncitor în diferite întreprinderi din Oradea și Satu-Mare, apoi la un maestru zidar, devenind membru al Uniunii sindicale a zidarilor. Curînd a luat legătura cu

comuniștii români, devenind, în anul 1922, membru al Partidului Comunist Român. Tinărului comunist i se încredințează o sarcină de mare răspundere : organizarea comunistă a tineretului din Ardeal și Banat, căreia-i consacră o intensă activitate.

Ion Fonaghi s-a remarcat ca militant de talent și pe tărîmul publicisticii revoluționare. Trimite corespondențe și articole organelor de presă ale P.C.R. și U.T.C., în care se reflectă viața și lupta grea a maselor de muncitori. În anul 1923 devine colaborator permanent al ziarului „Munkás”, organul central al P.C.R., și redactor la „Uj Harcos” („Noul luptător”), organul de presă în limba maghiară al C.C. al U.T.C., care apărea lunar în București.

Calitatea de ziarist îi facilitează tinărului revoluționar contacte cu un mare număr de muncitori, corespondenți și cititori ai presei comuniste. Încă din toamna anului 1923 Ion Fonaghi avea legături cu corespondenți și abonați ai ziarelor comuniste în localitățile Arad, Cluj, Petroșani, Lupeni, Baia Mare, Oradea, Mediaș, Satu-Mare, Timișoara, Tîrgu-Mureș și Tîrgu-Secuiesc.

Urmărit îndeaproape pentru activitatea sa revoluționară, Ion Fonaghi este arestat la București în seara zilei de 29 septembrie 1923, cînd se întorcea de la o ședință la care participaseră Alexandru Dobrogeanu-Gherea, Gheorghe Niculescu-Mizil, Marcel Pauker, Elena Filipovici, Leonin Marcel și alți militanți ai partidului.

Organele de siguranță, neavînd motive pentru a-l reține sub stare de arest pe luptătorul revoluționar, deoarece pachetul de ziare și broșuri găsite asupra sa erau legale, au invocat ca pretext nereguli în situația sa militară și l-au trimis la Regimentul 85 infanterie, unde a stat pînă în martie 1924.

Eliberat din armată, Ion Fonaghi își reia imediat activitatea de militant comunist. Partidul îl trimite la Arad, unde se resimțea nevoia unui activist cu experiență, capabil să refacă organizațiile distruse de dușmanul de clasă, să consolideze și să ridice nivelul celor existente. Referindu-se la această perioadă a activității sale, Ion Fonaghi scria în 1926 : „După demobilizarea mea am plecat la Arad, unde am luat parte activă la mișcarea tineretului comunist din acea localitate... Misiunea noastră a fost ca partidul comunist dezorganizat din anul trecut, care era pe timpul acela legal, să-l organizăm din nou în nuclee în mod ilegal”.

Cei ce l-au cunoscut în această perioadă a muncii sale l-au descris pe Ion Fonaghi ca pe un tinăr revoluționar foarte înzestrat, un excepțional organizator și propagandist, modest și curajos, gata oricînd să-și ajute tovarășii. Pentru calitățile sale deosebite era iubit și urmat cu entuziasm de tineri. Așa, de pildă, deși venit de puțină vreme în Arad, el a reușit să adune în jurul organizației locale a U.T.C. numeroși tineri muncitori și muncitoare. Seara, după o zi de lucru, se reuneau într-o sală a căminului muncitoresc ucenici și calfe de la Fabrica de vagoane Arad, Industria textilă Arad, de la atelierele de mobilă, cizmărie, croitorie etc., pentru a audia expuneri cu caracter social și științific, pentru a participa la reuniuni artistice, culturale. Sub îndrumarea sa, ia ființă aici o bibliotecă cuprinzînd literatură marxistă și progresistă, citită cu interes de zeci de tineri.

Scoaterea în afara legilor a P.C.R., în vara anului 1924, a solicitat noi metode de muncă, specifice condițiilor impuse de situația de ilegalitate a partidului. Ion Fonaghi contribuie cu toată capacitatea sa la inițierea și realizarea lor. Tot acum este trimis într-o misiune în Cehoslovacia. La întoarcere, în ianuarie 1925, este arestat la Timișoara. În pofida anchetării sale la Direcția generală a siguranței și la Consiliul de război al Corpului II armată, nu au putut fi smulse probe pentru trimiterea lui în fața justiției.

În căutarea unui loc de muncă, Ion Fonaghi a plecat, în martie 1925, la Brașov. Spera să se angajeze la ziarul local „Brașoi Lapok“ („Gazeta brașoveană“), dar n-a fost posibil. A publicat însă articole în mai multe ziare, printre care și „Temesvari Hírlap“ („Informația Timișoarei“). După o scurtă perioadă de timp a reușit să restabilească legătura cu Elek Köblös, care făcea atunci parte din conducerea partidului. Întâlnindu-se cu el la Tîrgu-Mureș, primește noi însărcinări. Prin partid a fost angajat corespondent al revistei arădene „Periscop“. Folosind legitimația revistei, putea din nou să se deplaseze, în folosul muncii de partid, în diferite centre ale țării. Îndeplinea de fapt rolul de instructor al C.C. al P.C.R. Semnalînd prestigioasa sa activitate, siguranța din Brașov nota, într-un raport din 29 septembrie 1925, că „...manifestele clandestine împrăștiate în toată țara ale tineretului comunist sînt distribuite curierilor de către numitul Fonaghi Ion...“.

Nemaiputînd rămîne la Brașov, deoarece era în pericol de a fi arestat, Ion Fonaghi revine pentru un timp la Oradea. Și aici, ca pretutindeni, militantul comunist își face din plin simțit aportul la activitatea partidului. Redacta materiale pentru presa ilegală și participa curajos la răspîndirea ei printre muncitori.

În acest timp, unui grup de comuniști din care făcea parte Ion Fonaghi i s-a încredințat misiunea să organizeze la Tîrgu-Mureș o tipografie ilegală, el urmînd să lucreze efectiv la tipărirea materialelor.

De la casa conspirativă din cartierul Coronca, strada Sub Dealul Mare, unde a fost instalată mașina tipografică, în pofida numeroaselor dificultăți, și unde Ion Fonaghi lucra și locuia, au pornit spre orașele și satele țării manifeste ale C.C. al P.C.R. lansate cu prilejul alegerilor comunale din 1926, manifeste ale C.C. al U.T.C. adresate maselor de tineri muncitori și țărani, elevi, studenți și ostași.

Răspîndirea intensă a presei ilegale de partid, a manifestelor în toate colțurile țării i-a alertat pe guvernanți, care au concentrat organele de represiune pentru urmărirea și descoperirea redacțiilor și tipografiilor ilegale ale partidului. Cu toate eforturile depuse de Fonaghi, care a mutat de cîteva ori sediul tipografiei într-un interval scurt de timp, poliția a reușit să descopere mai întîi locul unde se afla mașina demontată, iar apoi și casa ce adăpostea tipografia conspirativă.

Arestat și judecat, Ion Fonaghi a fost condamnat în octombrie 1926 de către Consiliul de război al Corpului VI armată la 5 ani închisoare. Încarcerat la Doftana, el a continuat să militeze pentru victoria crezului său comunist. Pregătea un studiu privind structura societății capitaliste, le preda tinerilor comuniști înmînițați cunoștințe de filozofie, economie politică, teorie marxistă.

Condițiile aspre ale Doftanei i-au zdruncinat grav sănătatea. Avea nevoie, încă în 1928, de serioase îngrijiri medicale. Direcțiunea penitenciarelor și-a dat însă avizul pentru internarea sa în spital abia la sfârșitul lunii martie 1929, când era mult prea târziu. La 1 aprilie 1929 se stinge din viață la spitalul din Cimpina.

Partidul a hotărît să fie înmormîntat la Timișoara, unde a fost cunoscut de mulți muncitori. Transportat și depus la căminul muncitoresc, mii de muncitori au venit să-i aducă ultimul omagiu. Guvernul național-tărănesc, alarmat de amploarea pelerinajului de la catafalcul lui Ion Fonaghi, de ecoul pe care l-a avut în rîndurile maselor muncitoare moartea acestuia, a dat ordin să se interzică funeraliile fixate pentru 7 aprilie. Hotărîrea de a fi înmormîntat de autorități, fără prezența muncitorimii timișorene, a fost impusă cu sprijinul a două plutoane de jandarmi, o companie de soldați și 60 de polițiști.

Comunistul Ion Fonaghi și-a înscris pentru totdeauna numele printre eroii poporului român, printre luptătorii curajoși pentru libertatea și fericirea maselor de exploatați, pentru socialism.

SIMION CUTIȘTEANU

DUMITRU TH. NECULUȚĂ

(1859-1904)



„M-am născut revoluționar, simt în mine ura atîtor generații proletare, izvorită din crimele și răutatea istorică a claselor suprapuse“. Sint crezămintele dure și adevărate ale aceluia ce a fost primul poet-proletar din România, care lîngă lira poeziei avea arma luptătorului revoluționar de o rară dîrzenie. „Umi-lit, cu ochii-n lacrimi, voi cînta pe-a lirei coarde Zbuciumul etern al lumii, focul lacrimii ce-o arde!“ — scria Neculuță în oda patetică închinată marelui violonist Bronislaw Hubermann. De ce tocmai unui violonist o poezie cu accente de revoltă? Și cum de un muncitor cizmar ajunge să mînuiască versul, suferind pentru robii societății și omagiind un virtuos al muzicii? Par de neînțeles aceste aproape paradoxuri.

Fugarul din casa sărăciei părinților țărani din Tîrgu-Frumos, la vîrsta de numai zece ani, pornise din oraș în oraș pentru a-și căuta o piine și un dascăl de vioară. Într-adevăr, copilul născut la 3 octombrie 1859 plecase să colinde lumea pentru a-și împlini un mare vis, moștenit, poate, din doinele, din scripca virtușilor de sub dealurile Moldovei. A vrut să învețe arta vrăjită a viorii, s-a zbatut cumplit ani la rînd, cu foamea și cu frigul, cu setea de carte și cu neîmplinirea visului de a avea o vioară și de a-i stăpîni tainele.

La Iași a ajuns, pentru scurtă vreme, dascăl de școală primară, deși nu avea studiile cerute, ci doar cîteva clase primare. Învățase însă singur, învățase mult, citise enorm. Prea modesta sumă de bani pe care o primea pentru slujba sa nu-i era suficientă spre a ajunge să-și plătească studiile

de vioară. Pentru aceasta va căuta să deprindă o meserie. Astfel a învățat meșteșugul cizmăriei. Era sfârșitul deceniului al optulea, când cercurile socialiste începuseră a se face simțite în marile orașe ale României, iar muncitorimea să-și formeze asociații profesionale și chiar să treacă la acțiuni greviste. Acum, D. Th. Neculuță pășește din anii adolescenței în anii tinereții, începe a căuta sensurile adevărului despre o viață care îi închisese de la începuturi porțile visurilor de copil.

De la Iași pleacă la București, cu bruma de economii făcute, pentru a se înscrie la conservator. Și s-a înscris, dar de la taxa de intrare și pînă la taxele pentru fiecare disciplină era un drum de nestrăbătut pentru prea săracul tînăr. De atunci, zece-douăsprezece ore pe zi, ba mai mult, uneori pînă noaptea tîrziu, la bancul de cizmar lucra pînă la istovire.

Din această dramă a tinereții și a visurilor sale s-a născut acela care avea să ocupe primul loc în istoria literaturii române de poet-proletar. Omului cu o cultură rar întîlnită la tinerii între 20 și 25 de ani i se adăugau conștiința de clasă a exploatatului, mîndria și cinstea muncitorului care-și cîștiga traiul cu greaua trudă a brațelor, precum și ura aceluia care ajunsese să înțeleagă cauzele oprîmării celor mulți.

Crearea Partidului Social-Democrat al Muncitorilor din România, în 1893, îl găsește pe Neculuță atașat mișcării muncitorești, apropiindu-se mereu mai mult de militanții cei mai înaintați, mai radicali ai partidului. Era la epoca în care începuse să-și stingă pasiunea viorii în versuri, cînd după îndelungate ore de lucru la patron și după alte ore la clubul socialist se întorcea între cărțile atît de îndrăgite, citind sau notîndu-și crîmpeie de poezii. Pe masa de brad a cămăruței din Șoseaua Ștefan cel Mare se rînduiau comori spirituale ale umanității : Marx, Balzac, Homer, Engels, Virgiliu, Lafargue, Zola, unele peste altele, dar cu o ordine bine urmată de Neculuță în viață.

„Epocile cele mai dramatice pentru Neculuță — scria criticul Ion Vitner — erau acelea cînd, lipsit cu totul de bani, era silit să ducă la vreun anticar cîteva din aceste comori adunate cu trudă și cu prețul foamei. Iată figura lui răvășită de durere, mărturisind unui prieten : «Aș sta și flămînd și fără foc ; dar cînd văd că masa mi s-a golit de cărți, mi se pare că este atîta întuneric și pustiu în casă, c-o iau razna pe cîmpii, ca să uit o clipă măcar că în societatea de azi totul este împotriva muncitorului care ar voi să se lumineze»“.

Scrierile, amintirile prietenilor, tovarășilor care l-au cunoscut îndeaproape mărturisesc prezența în mișcarea muncitorească, prin Neculuță, a unui om integru, de aleasă ținută proletară, de o mare demnitate și cu un simț al forței ideilor cum puțini aveau la acea dată.

Alec Constantinescu îl va înfățișa în cîteva rînduri cu nota proprie celui care-l cunoștea foarte bine : „Un cap de artist pe un trup plin de energie. O ținută demnă, vie, un mers cam nervos, dar lipsit de parada mișcărilor ridicole... Port simplu, dar curat. Privire adîncă, mai mult adîncă decît visătoare“. Cultul său pentru lumea ideilor, aplecîndu-se cu mare atenție asupra problemelor teoretice, era bine cunoscut în mișcarea muncitorească încă înainte de 1900. Mai tîrziu, după 1902, la conferința Cercului „România muncitoare“ din strada Șelari, la ședințele acestuia, Neculuță era apreciat ca un socialist de profunzime, intervenind cu

precizări de fond, cu analize de esență, și ajutînd la clarificările cerute de aprinsele discuții politice.

„El nu era numai un agitator și propagandist socialist — scria Ion Vitner —, dar și un educator al muncitorimii timpului său. El a insuflat celor din jurul său odată cu dragostea pentru învățătura lui Marx și Engels dragostea pentru marea și adevărata cultură progresistă“. Indemnurile sale de la întrunirile muncitorești, pentru a folosi fiecare clipă spre a citi, spre a învăța, spre a se instrui cît mai bine au rămas în amintirea generației mișcării acelei vremi.

Mișcarea muncitorească datorează mult intelectualilor socialiști care și-au adus contribuția la răspîndirea ideilor socialiste și la însușirea lor și este recunoscătoare mai ales acelor intelectuali socialiști care au rămas consecvenți crezului mișcării. Dar datorează mult aceeași mișcare muncitorească și oamenilor de carte proveniți atunci, la finele secolului trecut, din rîndurile sale, cu o mentalitate proletară și cu un simț de clasă de o consecvență neclintită. Militînd pentru cei mulți, D. Th. Neculuță, Arghir Parua, Valentin Florescu și alții schimbau unealta lucrătorului cu pana poetului, înflăcărînd coloanele proletare.

Indemnurile sale la fermitate revoluționară erau, nu o dată, recitate și cîntate în cercurile culturale muncitorești, ori în clipe de restriște citite la lumina opaițelor în cătrănitele odăi de proletari: „*Lasă la o parte jalea, / Șterge-ți lacrima fierbinte, / Plînsetul ți-l curmă! / Fugi de a lașității turmă. / Fie cît de aspră calea, / Haide înainte! / Cînd sub ei se zbate marea, / Au la plîns, la rugămintă / Se gîndesc vislași? / Nu te prinde-n rînd cu lașii. / Urle de furtună zarea... / Haide înainte!*“

Sînt numai cîteva din versurile sale care nu exprimă toată paleta manifestărilor talentului poetului-proletar. Poezia sa are o arie mai bogată, iar volumul *Spre țărnul dreptății* înfățișează un poet cu personalitate literară distinctă. Versurile de mai sus au însă o anume semnificație legată de acele momente ale istoriei mișcării muncitorești cînd unii lideri au părăsit partidul. A avut cuvinte cu accente de minie și aspră condamnare la adresa celor care plecau și negau un drum de luptă și de idealuri. Atunci, în 1899—1900, Neculuță s-a găsit neclintit pe baricada partidului, a păstrării fizionomiei muncitorești a acestuia. În jurul societății „Munca“ și împreună cu I. C. Frimu și cu alți revoluționari s-a menținut nucleul partidului, în care, de la început, va fi întîlnit D. Th. Neculuță. La începutul anului 1902, cînd a apărut „România muncitoare“, în cadrul cercului din jurul acesteia Neculuță era unul dintre cei mai activi animatori și colaboratori cu scrierile sale.

Activitatea sa în partid la sfîrșitul veacului și în cadrul Societății „Munca“, apoi al Cercului „România muncitoare“ dezvăluie un luptător veșnic preocupat de educarea culturală și revoluționară a muncitorilor, neîncetînd a se instrui el însuși neconținut. Cuvîntările, discuțiile la club, poeziile, scrierile sale sînt, în fapt, o imagine a societății românești de la hotarul celor două secole.

Întreaga lume a epocii sale, o lume privită din mijlocul mulțimii muncitoare, împărțită în clase, care sînt de neîmpăcat — aceasta este seva poeziei lui Neculuță. Contrastul între lumea palatelor, a huzurului și lumea fabricilor, a muncii, a suferinței este surprins în multe din poeziile sale.

Marea problemă a societății românești din acea perioadă — aceea a țărănimii, sub multiplele sale aspecte, nu a scăpat sensibilității poetului și revoluționarului Neculuță. Stă pildă poezia MARTIRI ȘI CĂLAI, scrisă în 1898, când cluburile socialiste la sate încep să cunoască prigoana guvernanților, iar militanții care le organizează sînt arestați, schingiuiți, înțemnițați : „Tot muncești, sărman popor, / Tot muncești... Și-al muncii spor / Ți-l răpesc dușmanii. / Tu te crezi bătut de sorți / Și ca vîta rabzi și porți / Pe-al tău gît tiranii“.

Starea de grea sărăcie a țăranului este surprinsă în poezia BORDEI ȘI MORMÎNT : „Troienit și singuratic, colo-n marginea de sat, / stă bordeiul suferinței și durerilor lăsat“.

Poezia PRIGONITUL e și un îndemn pentru țăranul hăituit de a nu mai suporta jugul boieresc : „Ani întregi, cu bici de foc / Te-a bătut boierul. / Și de dînsul n-aveai loc, / Și-ntr-un ceas fără noroc / L-ai izbit cu fierul ! / Au pus lanțuri și veșmînt / De ocnaș, pe tine ! / Tot ce-aveai s-a dus în vînt, / Soața ta sfîrși-n mormînt, / Grelele-i suspine...“

Muncitorilor le consacră poezii cu simțăminte clădite pe conștiința unui proletar pătruns de misiunea sa : „Reda-vom sfîntului pămînt / Odihnă și frăție ! / Căci toți cu drag și-or da avînt / Spre tot ce-i bun, mureș și sfînt, / Și-n veci de veci vor zice-n cînt : / Dreptate, slavă ție !“

Dreptatea, setea de dreptate, mai ales în versul lui Neculuță, este caracteristică pentru lumea muncitoare crunt asuprită, împilată : „Dreptatea noastră — sfînt odor / Voi ne-ați închis-o-n carte, / Și-ai noștri tot dreptate vor, / Dar vrerii lor ei pun zăvor, / Căci astăzi al dreptății dor / E lanț, și plumbi, și moarte“.

Poetul cu asemenea trăiri interne, militantul atît de îndrăgit de muncitori, seară de seară în mijlocul lor, lucrătorul doborît de truda din zori pînă tîrziu în seară spre a-și cîștiga piinea cea de toate zilele nu va rezista nici sărăciei și nici muncii istovitoare. În vîrstă de 45 de ani, se stinge în odăița cu opaiț, în octombrie 1904.

Vestea morții poetului a îndurerat pe muncitorii din toată țara. An de an, comemorarea sa a fost prilej de fierbinte omagiu al muncitorimii pentru poetul ei. În 1922, organul central al Partidului Comunist Român, „Socialismul“, îl numea : „Un adevărat apostol al culturii și socialismului“.

ELENA GEORGESCU

Considerații teoretice în tratarea istoriei Bizanțului. (Importanța unor teze ale clasicilor marxism-leninismului)

— Pe marginea Congresului de bizantinologie — București, 1971 —

În fața specialiștilor români care studiază destinul marilor regiuni geografico-istorice — oricare ar fi distanța care le desparte de teritoriul pe care s-a desfășurat istoria de două ori milenară a poporului român —, se deschide un câmp vast de cercetare. Pentru încadrarea, potrivit dialecticii marxiste a generalului și particularului, a istoriei naționale în istoria universală este necesară, în primul rând, studierea acelor zone care au întreținut legături intense și permanente cu aria carpato-dunăreană, unde poporul român s-a format și și-a alcătuit cadrul statal, pe care, luptând eroic, a reușit să-l păstreze de-a lungul veacurilor. Rezultă de aici cât de importantă pentru cunoașterea istoriei patriei noastre este studierea unei formații istorice ca Bizanțul, care timp de douăsprezece veacuri a avut strânse legături cu țara noastră.

Istoria Bizanțului constituie obiectul unui întins domeniu interdisciplinar și multilateral al științelor umane — bizantinologia —, ai cărui reprezentanți, în număr de câteva sute, s-au întâlnit la București între 6 și 12 septembrie 1971, în cadrul celui de-al XIV-lea Congres internațional de studii bizantine, pentru a dezbate câteva din problemele fundamentale ale acestei discipline.

Cu acest prilej, tovarășul Nicolae Ceaușescu, în mesajul adresat participanților la congres, releva importanța cercetării istoriei regiunilor asupra cărora „și-a exercitat influența străvechea cultură și civilizație bizantină”, subliniind că studierea acestui capitol de istorie universală „pune în evidență interdependența și legăturile strânse de-a lungul secolelor între popoarele care trăiesc pe aceste meleaguri”¹.

Bizantinologia românească are valoroase tradiții, care i-au adus în trecut, mai ales în perioada dintre cele două războaie mondiale, o recunoaștere și apreciere unanimă. Ținerea primului Congres internațional de studii bizantine la București, în 1924, se datora, desigur, în bună măsură inițiativei și efortului labo-

¹ „Scînteia”, anul XLI, nr. 8 900, din 7 septembrie 1971.

rios al lui Nicolae Iorga, dar, totodată, și faptului că Bucureștiul, ca centru bizantinologic — atât pe planul cercetării cât și al învățămîntului — era cunoscut și prețuit ca atare.

Figura cea mai de seamă a fost, fără îndoială, cea a lui Nicolae Iorga, care, datorită unei viziuni deosebit de originale a istoriei bizantine, a dat una din cele mai interesante sinteze — de istorie globală, dinamică și vie — a acesteia. Limitele impuse de concepția sa idealistă asupra istoriei au împiedicat însă fructificarea deplină a unei cunoașteri științifice de întindere vastă, în care nu rareori și-au găsit locul intuiții remarcabile. Importantă în această perioadă a fost și activitatea lui Gh. Brătianu, care, sub influența ideilor înaintate ale școlii de istorie economică și socială de la Paris, a studiat unele aspecte fundamentale ale economiei și societății bizantine. Alături de aceștia mai trebuie amintiți, pentru cercetările lor, C. Spulber (în legătură cu dreptul bizantin), Demosthene Russo (pentru epoca post-bizantină), O. Tafrali (în domeniul artei bizantine), N. Bănescu (în ceea ce privește dominația bizantină la Dunărea de Jos) și V. Grecu (mai ales cu privire la perioada căderii Constantinopolului sub turci). Multe mărturii ale marilor bizantinologi contemporani consemnează ecoul solid al studiilor românești.

În anii care au trecut de la eliberarea patriei noastre de sub jugul fascist, bizantinologia românească a cunoscut o activitate susținută. Puterea populară, prin sprijinul multilateral acordat cercetării științifice, a creat condițiile necesare unei puternice dezvoltări a studiilor de bizantinologie. Astfel, în această perioadă au văzut lumina tiparului primele ediții critice de autori bizantini, întocmite de specialiști români și publicate în colecția de prestigiu internațional „Scriptores byzantini”. Deosebit de bogată, activitatea din domeniul arheologiei medievale a dus la rezultate care au modificat în chip esențial imaginea istorică a dominației bizantine la Dunărea de Jos în veacurile V—VII și X—XIII. Niciodată n-au fost publicate în țara noastră atâtea monumente juridice bizantine și postbizantine, menite să fundamenteze studiile privitoare la receptarea dreptului romano-bizantin în țările române. Cercetările privitoare la arta românească medievală, concretizate în sinteze de înaltă ținută științifică, au dus la clarificarea unor aspecte ale răspîndirii artei bizantine. Progrese importante s-au înregistrat și în cercetarea istoriei relațiilor româno-bizantine prin eliminarea, pe baza criticii științifice, a unor idei eronate. De asemenea, și istoria — internă și externă — a Bizanțului, nu numai din punct de vedere al relațiilor româno-bizantine, a cunoscut în ultima vreme un reviriment, datorită apariției unei noi generații de cercetători pasionați de aceste probleme. Cum s-ar putea explica altfel dacă nu și ca o recunoaștere internațională a noilor rezultate obținute de cercetătorii istoriei Bizanțului din țara noastră faptul că Bucureștiul a fost ales ca loc de desfășurare a celui de-al XIV-lea Congres internațional de studii bizantine ?

Ca rezultat al dezvoltării și consolidării atât în țara noastră cât și pe plan internațional a unei bizantinologii marxiste, punctele ei de vedere au început să fie afirmate cu tot mai multă putere, să fie ascultate cu tot mai multă atenție și respect. Reuniunile internaționale din ultimul deceniu — dintre care, desigur, cele mai importante au fost congresele de la Ohrida (1961), Oxford (1966) și București (1971) stau mărturie în acest sens. Astfel înrîurirea exercitată de concepțiile și metodele marxiste asupra bizantinologiei contemporane este vădită, între altele, de evoluția tematicii diferitelor reuniuni internaționale. Astfel s-a manifestat tot mai mult interesul pentru istoria economică și socială, pentru o fundamentare materialistă a instituțiilor și filozofiei politice, pentru o judecată de valoare mai critică și mai puțin idealizată a Bizanțului. Căci Bizanțul — ca *istorie* și *civilizație* — ridică acele „probleme-cheie” ale istoriei universale care nu pot decît să pasioneze cercetătorul care înțelege ca pe baza materialului faptic să desprindă sensul istoriei. Masa mare de informații cu privire la istoria Bizanțului adunată, tocmai în acest scop, de către întemeietorii marxismului în a doua jumătate a veacului trecut probează cu prisosință acest lucru.

Istoria Bizanțului ne pune în față, din capul locului, ceea ce am putea numi ca probleme *spațiul istoric* și *timpul istoric*.

Ce constatăm cu privire la prima problemă?

Bizanțul a fost un imperiu tricontinental (veacurile V—VIII), apoi bicontinental (veacurile VII—XIII), ca să devină în ultimul veac și jumătate al existenței sale (veacurile XIV—XV) un simplu stat balcanic, din ce în ce mai redus teritorial. Constantinopolul a continuat să fie mereu centrul de gravitație al pămînturilor bizantine, din ce în ce mai puține ca număr. De aceea, dată fiind poziția capitalei imperiale, se poate considera Bizanțul ca puntea istorică dintre Orient și Occident de-a lungul întregului ev mediu. Este sugestivă în acest sens cunoscuta definiție a lui Karl Marx: „Constantinopolul este podul de aur care leagă Occidentul de Orient, iar civilizația occidentală, asemenea soarelui, nu poate face ocolul pămîntului fără a trece peste acest pod...”².

Ce se poate spune în legătură cu a doua problemă?

Bizanțul a apărut pe scena istoriei universale la sfîrșitul antichității și începutul epocii medievale și și încetează existența cînd încep să apară, chiar dacă foarte timide, zorile epocii moderne. Iată de ce Bizanțul poate fi definit și ca martorul istoric principal al evului mediu european și asiatic. În acest sens, relația spațiu istoric — timp istoric ne duce la concluzia preliminară că rolul Bizanțului a fost în cea mai mare măsură determinat de felul în care și-a exercitat o asemenea funcție istorică dublă într-o lume care altfel ar fi fost fărîmîțată și lipsită de o splendidă mărturie.

Importante probleme sînt puse de către *dezvoltarea economică* a Bizanțului. Ceea ce ne izbește de la început este faptul trecerii de la antichitate la evul mediu fără ruptură, peisajul economic bizantin deosebindu-se din această cauză net de cel occidental, date fiind caracteristicile principale: economie de schimb bănească, grad înaintat de urbanizare, monedă forte de circulație internațională. Aceasta se explică — după cum arăta Karl Marx — prin aceea că producția de marfă nu dispărea cu totul în economia medievală, „...cînd imensa majoritate a masei de produse, destinate în mod direct satisfacerii trebuințelor proprii, nu se transformă în marfă...”³, teză din care rezultă ca o concluzie că o parte din produse ajungeau totuși să se transforme în marfă. Economia bizantină ne prezintă astfel cazul particular — dată fiind importanța sectorului meșteșugăresc — al unei economii medievale în care locul ocupat de producția de marfă este destul de însemnat. De aci rolul considerabil al monedei bizantine, care a fost multă vreme etalonul-aur al evului mediu (occidentalii denumeau moneda de aur în general „besant”, de la Bizanț), a cărei devalorizare continuă, începînd cu sfîrșitul veacului al XI-lea, nu făcea decît să oglindească slăbirea fără întrerupere a economiei bizantine. Tot din această cauză — firește, centralizarea mai accentuată a jucat, de asemenea, un anumit rol —, deși stat medieval, Bizanțul a cunoscut, spre deosebire de Occident, monopolul de stat asupra comerțului exterior, iar în unele împrejurări parțial și asupra celui interior de unde marile sume care pînă în veacurile XI—XII intrau în tezaurul imperial. Cînd în alte părți regii obligau pe bancheri să-i împrumute cu mari sume bănești, un împărat bizantin, Nichifor I (802—811), i-a obligat pe bancheri să se împrumute cu sume considerabile din vistieria statului! Bizanțul ilustrează concordanța deplină dintre situația economică și cea istorică, în general. Astfel, Karl Marx a sesizat că domnia lui Vasile al II-lea (976—1025) reprezintă apogeul istoriei bizantine, explicînd-o astfel: «În vremea lui (Vasile al II-lea), Bizanțul a fost cea mai mare putere maritimă din Europa. A crescut nivelul schimburilor și al comerțului, în special cu orașele maritime din sudul Italiei».⁴ Iată de ce pentru evul mediu Bizanțul ne dă măsura a ceea ce a putut să însemne pierderea treptată a independenței economice (începînd cu sfîrșitul veacului al XI-lea) în favoarea republicilor italiene: Veneția, Pisa, Genova, prin tratate preferențiale și concesiuni extrateritoriale, care amintesc formele de penetrație colonială din epoca modernă. Sărăcirea continuă, din aceeași cauză, a negustorimii și, implicit, a meșteșugarilor bizantini a dus în decurs de

² K. Marx, F. Engels, *Opere*, vol. 9, Editura politică, București, 1959, p. 246.

³ K. Marx, *Capitalul*, vol. I, ediția a IV-a, Editura politică, București, 1960, p. 198.

⁴ K. Marx, *Chronologische Auszüge*, în „Archiv Marksa i Engelsa”, vol. V, Moscova—Leningrad, 1938, p. 44.

un secol la pierderea poziției de mare putere eurasiatică. Caracterizarea lui Karl Marx este în această privință lapidară: „Din ruinele Imperiului bizantin, ei (ve-nețienii) au creat o putere mondială”⁵.

Fundamentală este, indiscutabil, problema evoluției *structurilor sociale*, fără clarificarea căreia nu este cu putință o periodizare științifică a istoriei Bizanțului. Periodizarea politică — pe baza dinastiilor — nu ajută decât într-o măsură insuficientă la înțelegerea a ceea ce este esențial în diferențierea diverselor epoci și perioade istorice. Dacă însă luăm în considerare caracterul structurilor sociale și felul în care acestea au evoluat, atunci apar mai explicabile articulațiile principale ale istoriei bizantine. Constatăm, pornind de la acest criteriu, trei mari epoci istorice care se succed astfel: epoca Bizanțului timpuriu, sau a crizei relațiilor de producție sclavagiste (veacurile V—VII); epoca Bizanțului de mijloc, sau a formării relațiilor de producție feudale (veacurile VIII—XI); epoca Bizanțului târziu, sau a dezvoltării relațiilor de producție feudale (veacurile XII—XV).

În legătură cu aceste considerații, o importantă problemă care se pune este cea a feudalismului bizantin, a cărui apariție trebuie socotită, în lumina schemei de periodizare expusă mai înainte, ca rezultatul firesc și organic al unei întregi dezvoltări sociale anterioare, și nu adus din afară, odată cu cruciadele din veacurile XI—XIII, așa cum s-a susținut de către unii istorici. Istoria societății bizantine reține atenția noastră și pentru faptul că pune în lumină, ca întreaga istorie universală, că orînduirile social-economice sînt în primul rînd produsul dezvoltării interioare. Organic, dar imperfect în ceea ce privește structura sa social-politică, feudalismul bizantin nu are de ce să surprindă în această privință. F. Engels a arătat că singurul feudalism „perfect” a fost cel construit în chip artificial de către cruciați la sfîrșitul veacului al XI-lea și începutul veacului al XII-lea în regatul Ierusalimului și care din această cauză a fost o implantare de durată istorică relativ scurtă⁶. În schimb, cruciații care au cucerit unele teritorii bizantine după 1204 s-au simțit, din punct de vedere al realităților social-economice, oarecum „acasă” și cînd legislația lor a trebuit să fie tradusă în grecește găsirea unor termeni bizantini corespunzători instituțiilor feudale occidentale n-a întîmpinat greutate. Tocmai pentru că a fost o realitate vie, organică, feudalismul bizantin, prin trăsăturile sale specifice, a putut să se distanțeze de așa-zisa „perfectie” a modelului occidental.

Ca orice feudalism, cel bizantin nu poate fi înțeles altfel decît ca o societate în care clasele sociale (grupurile umane definite din punct de vedere al poziției față de mijloacele de producție) erau totodată „stări” sau „ordine” (grupurile umane definite din punct de vedere al unui cod sau statut juridico-politic). Existența acestui fel de *clase-stări* a fost subliniată de către V. I. Lenin în felul următor: „Se știe că în societatea sclavagistă și în cea feudală deosebirea dintre clase era fixată și prin împărțirea populației în stări, fiind însoțită și de stabilirea unui loc *juridic* special în stat pentru fiecare clasă. De aceea, clasele din societatea sclavagistă și din societatea feudală (precum și din cea iobăgistă) au fost, de asemenea, și stări deosebite”⁷. Se poate considera, astfel, că feudalismul bizantin a cunoscut existența claselor-stări într-un fel specific, date fiind consecințele sale, și anume o codificare mai puțin riguroasă decît în apusul Europei a claselor sub formă de stări. De aici, o mai mare mobilitate socială (fiind mai puțin blocată trecerea de la o clasă inferioară la una superioară), de unde și aparența feudalismului bizantin de a fi „mai puțin aristocratic” și chiar „mai democratic”. Așa se explică posibilitatea unor personalități de mare capacitate administrativă și militară, dar de origine socială foarte modestă, de a întemeia dinastii care au însemnat capitole de seamă în istoria Bizanțului, ca cea a Isaurienilor (717—802), fondată de Leon al III-lea, sau a Macedonenilor (867—1028), întemeiată de către Vasile I. De asemenea, îndelungata și lentă formare a relațiilor

⁵ *Ibidem*, p. 200.

⁶ K. Marx, F. Engels, *Ausgewählte Briefe*, Berlin, 1953, p. 583.

⁷ V. I. Lenin, *Opere complete*, vol. 6, Editura politică, București, 1967, p. 305.

feudale, care au avut nevoie de circa o jumătate de mileniu ca să se cristalizeze deplin, poate fi rezultatul formării întârziate a unei aristocrații feudale capabile să modeleze întreaga societate conform cu interesele ei de clasă. Din această cauză, dată fiind durata istorică îndelungată, în societatea bizantină putem surprinde mai ușor decât în alte cazuri fenomenul deosebit de interesant al descompunerii vechilor clase și al formării celor noi, mai ales în ceea ce privește clasele dominante. Vedem astfel în decursul veacurilor VII—VIII cum pe ruinele aristocrației sclavagiste se ridică o aristocrație prefeudală și apoi cum din descompunerea acesteia ia naștere — abia în veacurile XI—XII — o aristocrație feudală propriu-zisă. Toate acestea duc nemijlocit la definirea feudalismului bizantin ca fiind în istoria universală exemplul unei orînduiri întârziate, care, din această cauză, n-a mai putut, cu tot caracterul nou al relațiilor de producție, să rezolve marile probleme interne și externe care-i stăteau în față. De aceea, dezvoltarea feudalismului a putut să meargă paralel cu decăderea Bizanțului.

Lupta de clasă a jucat și în istoria Bizanțului un rol hotărîtor, pe care unii istorici au încercat să-l micșoreze ca importanță și semnificație. Clasele exploatate și asuprite s-au opus cu înverșunare claselor dominante și exploatatoare, influențînd uneori strategia social-politică a acestora. Pentru a înțelege natura luptei de clasă, trebuie să ținem seama de faptul că în componența aristocrației bizantine (prefeudale sau feudale) un loc hotărîtor îl ocupa, din cauza importanței social-economice a orașului bizantin, ca și a centralizării statale, o pătură aristocratică civilă, administrativă și „industrială” care controla aparatul de stat și viața economică a Capitalei și marilor orașe. Bizanțului i se potrivește, ca atare, conceptele folosite de V. I. Lenin, care, studiînd circumstanțele specifice ale Rusiei feudale, a putut vorbi de un „feudalism moșieresc”, dar și de un „feudalism de stat”.^{*} Din această cauză, marile mișcări orășenești, ca cele din Constantinopol, avînd ca scop detronarea sau înscăunarea unor împărați au avut și un profund caracter social. Ele au fost adevărate răscoale populare care au influențat considerabil istoria politică și dinastică a Bizanțului. Alături de acestea trebuie puse marile mișcări țărănești îndreptate împotriva celeilalte componente a clasei dominante: aristocrația militară, în același timp provincială și funciară. Uneori masele țărănești și orășenești puneau capăt dezbinării, ridicîndu-se împotriva aristocrației în ansamblu, care în asemenea momente își strîngea, de asemenea, rîndurile.

Și unele din mișcările de erezie religioasă, atît de numeroase în Bizanț, trebuie considerate ca forme ale luptei de clasă. Considerațiile lui F. Engels sînt valabile și pentru lumea bizantină: „Este clar că, în asemenea condiții, toate atacurile îndreptate împotriva feudalismului în general, și înainte de toate împotriva bisericii, toate doctrinele revoluționare — sociale și politice — trebuiau să fie în același timp și cu precădere erezii teologice. Pentru ca relațiile sociale existente să poată fi atacate, era necesar ca ele să fie despuiate de aureola lor sacră”⁸.

Mișcarea pavlicenilor din veacurile VIII-IX sau cea a bogomililor din veacurile X-XII, care negau legitimitatea organizației statale și ecleziastice, trebuie considerate ca atare. În ce privește importanța și semnificația luptei de clasă în Bizanț, o mențiune specială trebuie făcută în legătură cu marea mișcare orășenească a zeloților din Thessalonica din deceniul al 5-lea al veacului al XIV-lea. Acesta a fost de fapt episodul cel mai dramatic al luptei pentru alcătuirea unei adevărate clase orășenești în stare să dezvolte germeii unei noi orînduiri, eșecul ei însemnînd, totodată, și pecetluirea destinului istoric al Bizanțului. Asemenea eșecuri, de altfel, au imprimat maselor populare din Bizanț un sentiment de alienare, ale cărui consecințe nefaste s-au făcut simțite în ajunul marilor catastrofe ca cele din 1204 și 1453, cînd ar fi fost nevoie de totalitatea forțelor social-politice pentru salvagardarea independenței și integrității statului.

Pe plan intern, Bizanțul a fost o *monarhie autocratică*, și de aceea nu se poate vorbi în acest caz de diferitele stadii prin care a trecut monarhia feudală din Occident (monarhia fărîmîtării feudale, monarhia reprezentativă de stări, monarhia absolută). Autocratismul bizantin cunoștea însă o anumită limitare, chiar dacă numai într-o măsură redusă. Există, astfel, limitarea prin lege, dar cît de relativă era aceasta reiese din teoria politică conform căreia împăratul nu era deasupra legii, ci

^{*} V. I. Lenin, *Opere complete*, vol. 1, E.S.P.L.P., București, 1957, p. 323.

⁸ K. Marx, F. Engels, *Opere*, vol. 7, Editura politică, București, 1960, p. 371.

era însăși legea. Exista limitarea prin cele patru mari instituții politice ale Bizanțului, reprezentând cele patru stări fundamentale: senatul, biserica, armata și demea (corpurile orășenești). Exista și o anumită limitare prin ceea ce aducea ca experiență practică politică, pe baza căreia se putea ajunge la cunoașterea, mai mult sau mai puțin realistă, a „pragului critic” în raporturile cu supușii. Toate acestea ne îndreptătesc să considerăm că monarhia autocratică a împăraților bizantini se situează între absolutismul occidental, care era într-o anumită măsură mai limitat, și despoția orientală, care era mai puțin limitată.

În acest sens, fără îndoială că împărații bizantini au jucat un rol de seamă în istoria Bizanțului, în primul rând prin dinastiile din care au făcut parte. Acestea trebuie înțelese nu numai ca familii domnitoare, ci și reprezentând adevărate regimuri politice corespunzătoare unui anumit sistem de guvernare al claselor conducătoare, care trebuia înnoit de la o perioadă istorică la alta. De aceasta depinde și înțelegerea rolului individual al împăraților bizantini, care au putut fi într-o măsură limitată progresiști când au știut să diminueze contradicția dintre interesele generale ale societății, în fruntea căreia se aflau, și interesele particulare ale clasei conducătoare, a cărei expresie erau. Astfel se explică caracterul oarecum ambiguu, ca, de pildă, cel reliefat de portretul pe care Karl Marx îl face lui Andronic Comnenul (1183—1185): „...Om genial, de statura unui Alcibiade-Nero bizantin... prinț și aventurier. Viteaz... viclean, călcător de jurăminte, neobișnuit de puternic... Severitatea lui Andronic a fost îndreptată, în principal, împotriva claselor de sus. A fost partizanul unei stricte discipline în rândul funcționarilor. A pus capăt activității strângătorilor de impozite. A înlăturat vânzarea funcțiilor și justiția pe bani”⁹. Și tot astfel se explică și alte portrete imperiale zugrăvite de Karl Marx, ca, de pildă, cel al lui Ioan al III-lea Batatzes (1222—1254), care a reușit să refacă, este adevărat, pentru scurtă durată, unitatea și puterea bizantină: „A consolidat situația statului său de la Niceea, unde în scurtă vreme s-a instaurat cea mai mare bunăstare, în timp ce în ținuturile turcești vecine domnea cea mai mare sărăcie”¹⁰. Totodată Bizanțul a fost și o *monarhie teocratică*, împăratul fiind considerat reprezentantul lui Dumnezeu pe pământ sau ca cel de-al 13-lea apostol, toate acestea având ca scop sacralizarea unei instituții care putea căpăta în acest fel un caracter intangibil.

Pe plan extern, Bizanțul a fost o *monarhie cosmocratică*, ceea ce înseamnă cu pretenții de hegemonie mondială. Tocmai din această cauză este deosebit de impresionantă transformarea sa din subiect în obiect al istoriei universale, devenind până la urmă, așa cum a fost definit pentru epoca sa târzie, „chestiunea orientală a evului mediu”. De la imperiul tricontinental din timpul lui Iustinian până la statul redus aproape la teritoriul orașului Constantinopol în veacul al XV-lea, diferența este enormă. Perioada caracteristică în care au apărut dintr-o dată, cu brutalitate, semnele unui coborâș, care nu a mai putut fi decât uneori frînat, a fost veacul al XI-lea, considerat pe drept cuvânt de Karl Marx ca un început de „decădere generală”¹¹. Dacă însă Bizanțul a trebuit să părăsească scena istoriei, aceasta se datorează unor contradicții care s-au ascuțit mereu, provocând în cele din urmă explozia întregului edificiu al lumii bizantine. Contradicțiile sociale s-au manifestat în marile mișcări populare, a căror reprimare sîngeroasă a dus la înstrăinarea masei producătorilor direcți de interesul păstrării ființei înseși a statului. Contradicțiile „naționale” au făcut ca, începînd cu veacul al XI-lea, teritoriile pierdute să fie mai ales cele locuite de populații alogene, care sufereau greu sub ceea ce Marx numea, pe drept cuvînt, „jugul grecesc”¹².

Contradicțiile politice din interiorul clasei conducătoare au contribuit ca minoritatea patriotică să fie în cele mai multe cazuri neputincioasă de a impune o politică internă, de mobilizare a tuturor forțelor disponibile, și externă, de alianță cu puterile europene, care ar fi putut salva Bizanțul. Hegemonia de mare putere a Bizanțului a fost timp de veacuri înveșmîntată ideologic de ideea cosmocratică, dar mai tîrziu aceasta a fost o simplă pretenție formală, cu toate că titularul scaunului

⁹ K. Marx, *Chronologische Auszüge*, în „Arhiv Marksa i Engelsa”, vol. V, p. 190—191.

¹⁰ *Ibidem*, p. 205.

¹¹ *Ibidem*, p. 79—83.

¹² *Ibidem*, p. 43. Uneori asemenea populații erau integrate de către bizantini — ca în cazul romanității balcanice în veacul al XII-lea, despre care Karl Marx spunea: „...Nucleul armatei grecești, la granița de nord a imperiului, îl alcătuia poporul... valahilor” (*Ibidem*, p. 101) —, dar numai pentru o perioadă scurtă, lupta pentru independență fiind reluată pînă la totala desprindere de statul bizantin, ca în cazul insurecției vlaho-bulgare din 1185—1186.

imperial de la Constantinopol continua să se numească „împărat al romanilor“, iar statul în fruntea căruia se afla se mai numea încă „Romania“ *.

Pentru întreaga istorie a Bizanțului, *capitala imperială* reprezintă chintesența simbolică care s-a aflat mereu în centrul statului bizantin, indiferent de restrângerea teritorială a acestuia. Metropolă clocotitoare de viață pînă în veacul al XIII-lea, aflată la încrucișarea marilor drumuri comerciale ale lumii, capitala imperială a fost în același timp o inexpugnabilă fortăreață militară (care n-a fost cucerită decît de două ori: în 1204 de către cruciați și în 1453 de către turcii otomani) și, totodată, locul unde civilizații diferite s-au amestecat ca să dea naștere la ceea ce s-a numit „sincretismul bizantin“. Scurta caracterizare a lui Karl Marx are valoare de-finitorie: „Constantinopol este cetatea eternă, este Roma Orientului“¹³. Într-adevăr, aceasta a fost situația de la începutul pînă la sfîrșitul istoriei Bizanțului, indiferent dacă aici se scurgeau în tezaurul imperial veniturile unui intens comerț mondial, cum a fost cazul pînă în veacul al XII-lea, sau cînd, ulterior, alături de Constantinopolul bizantin în decădere, înflorea în chip sfidător cel italian, Galata-Pera. Din această cauză, Constantinopolul invită la meditații de filozofie a istoriei asupra rolului pe care l-au jucat capitalele medievale.

★

Bizanțul ca *civilizație* este, de asemenea, o problemă fundamentală a istoriei universale. Se vorbește, în general, de caracterul sincretic al civilizației bizantine, rezultat din participarea a patru elemente principale: roman, grec, ortodox și asiatic. Dialectica formei și conținutului ne cere însă să ținem seama de ponderea fiecărui element în stabilirea relațiilor de interdependență dintre ele. În acest sens, civilizația bizantină poate fi definită ca greco-romană din punct de vedere al formei și ortodox-orientală din punct de vedere al conținutului. Karl Marx a subliniat aceste trăsături ale civilizației bizantine cînd a scris: „Sub domnia împăraților greci din vechime, civilizația occidentală s-a împletit aci în așa măsură cu barbaria orientală... încît acest centru al unui imperiu teocratic a devenit o stavilă serioasă în calea progresului european“¹⁴. Ceea ce înseamnă că, „pod de aur“ între Apus și Răsărit, Bizanțul a fost totodată Orientul și Occidentul la un loc, cu toate luminile și umbrele acestora. Iată de ce în istoria civilizației bizantine lupta dintre vechi și nou a fost influențată, ca intensitate și conținut, de specificul unei situații istorice intermediare.

Ceea ce trebuie neapărat remarcat în istoria civilizației bizantine este persistența *forțelor vechiului* (spiritul retrograd, retoric, conservator), a elementelor ce țin în loc societatea și cultura, opunîndu-se înnoirilor capabile să evite moartea istorică. Semnificativ în această privință este problema limbii. Orice clasă conducătoare în evul mediu a căutat, într-un fel sau altul, să-și asigure monopolul culturii. Referindu-se la clasa feudală, F. Engels a arătat că aceasta deținea „nu numai monopolul scrisului și cititului, dar și pe acela al culturii superioare“¹⁵. În acest scop, clasa conducătoare bizantină a utilizat drept mijloc, deosebit de eficace, reînvierea unei limbi moarte (greaca veche din perioada antică), decretată ca singura „literară“, „oficială“, „pură“. Și nu este întîmplător că această „diglosie“ (bilingvism) bizantină s-a menținut, oarecum, pînă în zilele noastre în dezvoltarea anarhică, necodificată, cu crescînde diferențe dialectale ale limbii grecești vorbite, populare. Caracteristică, de asemenea, este situația din domeniul literaturii, în cadrul căreia un loc deosebit de important l-a ocupat retorismul complicat, artificial. Există un număr mare de autori ale căror scrieri (chiar și scrisori) n-au nici o referință la realitatea contempo-

* Persistența tradiționalistă a ideilor politice medievale era deosebit de puternică, cu prelungiri pînă în epoca modernă. Carolingienii se numeau și ei „împărați ai romanilor“. Urmașii lui Ctto cel Mare, încoronat „împărat roman“ în 963, s-au considerat a fi în fruntea unui „sfînt imperiu roman de națiune germană“ pînă în 1806. Chiar și sultanul se considera „împărat roman“. Și să nu uităm că Napoleon a acordat moștenitorului său titlul de „rege al Romei“.

¹³ K. Marx, F. Engels, *Opere*, vol. 9, p. 246.

¹⁴ *Ibid.*

¹⁵ K. Marx, F. Engels, *Opere*, vol. 7, p. 361.

rană, fiind simple exerciții de stil, abstracte, rupte de viață, putînd aparține (dacă n-am cunoaște autorul) oricărui moment din milenara istorie bizantină. Semnificativă în ceea ce privește conservatorismul ideologic a fost capacitatea de reprimare a tot ce ar fi putut fi tendințe eretice sau chiar heterodoxe. Aproape nimic nu a rămas ca mărturie scrisă proprie de pe urma iconoclasmului (lupta contra cultului icoanelor și relicvelor) din veacurile VIII-IX, cu toate că a zguduit din temelii societatea bizantină, sau de pe urma unor mari mișcări eretice ca cele ale pavlicenilor și bogomililor! Și tot aproape nimic nu a rămas din scrisul dominat de spirit reformator al unor mari cărturari ca Ioan Italos din veacul al XII-lea sau Gemisthos Plethon din veacul al XV-lea. Toate au fost distruse prin autodaféurile decretate de justiția împăraților și patriarhilor. Din această cauză, încercarea filozofiei de a se desprinde de teologie — cu unele succese răzlețe și efemere — s-a încheiat pînă la urmă cu un bilanț negativ. Teologia răsăriteană a rezistat chiar și codificării sub forma scolasticii, cu rezultate grave, știut fiind că astfel ar fi putut să apară cu vremea — conform legilor dezvoltării — o antiscolastică cu semnificația unui început de filozofie propriu-zisă. Astfel se explică și caracterul întîrziat și insuficient dezvoltat al „umanismului bizantin“ în înțelesul propriu al acestei noțiuni. Căci ceea ce se numește adesea „umanism“ în cultura bizantină (cu momente principale în fiecare din veacurile X-XIII) nu era altceva decît o mișcare de erudiție savantă aflată sub oblăduirea împăratului și a bisericii și care nu se baza pe forțele social-politice noi ale istoriei. De aici și un anumit sectarism religios (trebuie spus însă că Bizanțul nu a cunoscut nici pogromurile de tipul celor din Apus împotriva necreștinilor sau ca cele din Orient împotriva nemusulmanilor), mai subliniat în raport cu catolicismul decît cu islamul. Karl Marx a surprins acest aspect, arătînd că „amiralul grec Lucas Notaras, cea mai influentă personalitate din Imperiul bizantin, a declarat în auzul tuturor că preferă să vadă triumfînd în capitală turbanul turcesc decît pălăria romană“...¹⁶. Fapt este că acest sectarism religios a fost un factor important în împiedicarea alcătuirii unei coaliții europene împotriva invaziei otomane.

Toate acestea ar putea însă constitui o imagine unilaterală a tendințelor reale din civilizația bizantină. Căci nu poate fi trecută cu vederea vitalitatea, chiar dacă de multe ori înăbușită, a *forțelor noului*. Acestea există, se dezvoltă și ies uneori la vedere, destul ca să le putem surprinde și înregistra ca atare. Limba populară vorbită s-a dezvoltat continuu și nu puține sînt cazurile cînd textele limbii „literare“ îi dezvăluie presiunea neînteruptă prin acceptarea unor forme gramaticale și lexicale proprii. În literatură, de multe ori, tendințele retorice sînt înlăturate de cele realiste, în așa fel încît un întreg gen literar, istoriografia, capătă adesea o orientare politică actuală vădită prin compararea de pe poziții partizane a situațiilor vechi cu cele noi și comentarea asiduă a acestora. Tocmai pentru a înlătura o posibilă imagine unilaterală, trebuie să ținem seama, între altele, de existența în cultura bizantină a unei literaturi antimonahale, adevărată colecție de pamflete, mărturisind aproape fățiș năzuința spre laicizarea statului și societății. Chiar și mișcarea de erudiție care începe să se dezvolte odată cu a doua jumătate a veacului al IX-lea, cu toate că mult timp nu are un caracter umanist propriu-zis, prin repunerea în circulație a marilor valori ale antichității clasice, în concurență ostentativă cu cele teologice, ilustrează neputința vechiului de a înăbuși dezvoltarea noului. Nu este întîmplător că, începînd cu veacul al XIV-lea, erudiții bizantini au jucat rolul de „maestri“ ai umaniștilor apuseni, în primul rînd italieni. Construcțiile juridice, alcătuiind ceea ce se numește semnificativ dreptul „romano-bizantin“, au fost caracterizate prin „continuitate“ și „deschidere“, ceea ce subliniază acel efort continuu de „curățire a legilor“, de adaptare a textelor legislative la realitățile noi, revendicînd soluții juridice noi.

Același fenomen îl constatăm și în ce privește arta, care, deși cu o evoluție lentă, nu a fost lipsită de mișcări înnoitoare, cu consecințe directe, chiar dacă numai parțiale, asupra tematicii și stilului. De aici posibilitatea de a se vorbi de diferite

¹⁶ Idem, *Opere*, vol. 10, Editura politică, București, 1961, p. 106.

„renașteri“ ale artei bizantine, ca, de pildă, cele din timpul dinastiilor Macedonene (veacurile X—XI) sau Paleologilor (veacurile XIV—XV), firește, neputându-se vorbi de Renaștere în sensul celei apusene. Sau încercările de reformă, patronate uneori chiar de împărați, care dovedesc că Imperiul bizantin era apt de a fi din când în când înnoit.

Forțele noului se întrevăd în chip deosebit odată cu ceea ce putem numi „patriotismul bizantin“, a cărui apariție pe scena istoriei este contemporană cu începutul alunecării Bizanțului pe panta decăderii. Karl Marx a surprins apariția acestui fenomen, fixându-i începuturile în veacul al XIII-lea, când, „sub Batatzes, Niceea a devenit centrul partiotismului grecesc“¹⁷. „Patriotismul bizantin“ se înfățișează ca o adevărată conștiință prenațională, care nu se va transforma în conștiință națională neoclenică decât în condițiile luptei de mai târziu împotriva jugului otoman. Toate acestea marchează o anumită vitalitate a forțelor noului, care au înfruntat, deși fără succes, forțele vechiului.

Cum se pune, în lumina acestor considerații, problema complexă a moștenirii bizantine?

Trebuie subliniat aici că civilizația bizantină s-a bucurat de un prestigiu atât de puternic încât se poate vorbi cu adevărat de iradierea ei. Aceasta poate fi înregistrată în toate epocile, deoarece imaginea unui mediu regionalizat în compartimente etanșe, fără legătură între ele, este absolut falsă. Întregul ev mediu, cu toate dificultățile comunicabilității, se caracterizează prin interpenetrație și interdependență, încât iradierea culturii bizantine nu apare ca o surpriză, ci ca firească. O asemenea constatare este valabilă pentru răsăritul și apusul Europei atât în ceea ce privește epoca dinainte, cât și de după cruciade, când procesul se intensifică. În această perioadă, „Genovezii și venețienii au răspândit în Apus arta bizantină și sistemul de educație grecesc“¹⁸.

Aceasta este o primă ipostază a moștenirii bizantine: Bizanțul care își răspîndește valorile culturale, încorporându-le în tezaurul de cultură european, cu mult înaintea dispariției sale, în anii de glorie și de putere sau ai unei abia începute decăderi.

O a doua ipostază este cea a moștenirii bizantine, transmisă în perioada anterioară prăbușirii definitive, când existența statală era redusă la cea mai simplă expresie și totul purta amprenta tristă a unei decăderi irevocabile. Moștenirea bizantină în această ipostază nu poate fi străină de caracterul pe care l-a avut lupta dintre vechi și nou în veacurile XIV-XV, perioada ultimă a existenței Bizanțului. Din această cauză, acolo unde moștenirea bizantină a fost receptată în această perioadă, forțele noului au avut mari dificultăți în a se dezvolta și a se impune. Căci moștenirea bizantină însemna înarmarea claselor conducătoare cu armele unui conservatorism cultural și ideologic, care le-a mai putut servi cîțva timp interesele.

Considerăm că o asemenea apreciere a moștenirii bizantine târzii obligă și la punerea problemei „modelului“ și „variantelor“ în ce privește răspîndirea și receptarea civilizației bizantine. Și în această privință trebuie depășite anumite exagerări care văd, de pildă, în civilizațiile medievale balcanice, dunărene sau răsăritene simple „copii“ ale civilizației bizantine. De fapt, toate aceste civilizații au păstrat într-o anumită măsură forma bizantină, avînd însă un conținut propriu, original. De aici și capacitatea lor de înnoire perpetuă, care le-a putut aduce la stadiul în care s-au aflat într-adevăr „dincolo“ și chiar „deasupra“ civilizației bizantine.

★

Istoria Bizanțului oferă ca atare un cîmp vast de cercetare multilaterală și interdisciplinară. În această zonă a umanității medievale marile probleme ale istoriei universale se împletesc în mare măsură cu cele ale istoriei naționale. Acesta fiind interesul principal al cercetărilor în domeniul bizantinologiei, intensificarea lor reprezintă o necesitate stringentă.

Eugen Stănescu

¹⁷ K. Marx, *Chronologische Auszüge*, în „Archiv Marks a Engelsa“, vol. V, p. 205.

¹⁸ *Ibidem*, vol. VI, Moscova—Leningrad, 1939, p. 171.

Cinci ani de la apariția revistei „Magazin istoric“

Spre sfârșitul anului 1966 se anunța pregătirea unei noi reviste, cu titlu evocator : „Magazin istoric“. A prelua, fie și în parte, gloriosul nume al publicației lui Nicolae Bălcescu și August Treboniu Laurian părea un gest temerar. Dar primul număr, din aprilie 1967, avea să marcheze un debut mai mult decât promițător.

Programul noului periodic anunța : „Coloanele *Magazinului istoric* vor fi deschise studiilor, articolelor și documentelor care oglindesc momente ale istoriei patriei, din cele mai vechi timpuri și până astăzi, ale îndelungatei lupte pentru eliberarea socială și națională a poporului nostru, ale mișcării revoluționare și democratice, ale făuririi victoriei socialismului pe pământul României“. În spiritul apropierii și cooperării între toate popoarele lumii, revista își manifesta dorința de a prezenta aspecte din trecutul altor popoare, înscriind în același timp contribuția civilizației românești în contextul universal.

Întreaga muncă a colectivului redacțional al „Magazinului istoric“ a fost orientată în lumina documentelor partidului nostru, ale indicațiilor secretarului general al P.C.R., tovarășul Nicolae Ceaușescu : „Cercetarea istorică, departe de a constitui o investigație cu caracter strict documentar a trecutului, este în bună măsură — așa cum arată viața — și o știință a prezentului. Istoria oferă concluzii și învățăminte despre marile procese ale dezvoltării societății, ale existenței popoarelor de-a lungul timpului, punând în evidență atât ceea ce a fost valoros, progresist, și a servit mersului înainte al societății, cât și piedicile ridicate de-a curmezișul evoluției și care au costat scump umanitatea, au întârziat progresul unor națiuni. Rezultatele cercetărilor istorice sînt de natură să ajute omenirea contemporană să înțeleagă mai bine legile obiective care guvernează societatea, necesitatea de a acționa în spiritul cerințelor progresului. De asemenea, istoria este chemată să sprijine, prin concluziile sale, perfecționarea organizării societății de azi, relațiile dintre state și națiuni, conlucrarea pașnică între popoarele lumii“.

O preocupare de căpetenie a revistei, încă de la apariție, a fost reflectarea multilaterală a eroicei lupte revoluționare dusă de clasa muncitoare, de masele largi din țara noastră împotriva exploatării, pentru libertate și progres. Evidențiind rolul și locul istoric pe care clasa muncitoare, partidul său revoluționar și le-au câștigat în societatea noastră, revista și-a adus contribuția la educarea maselor de cititori, tineri și vîrstnici, de la orașe și sate, în spiritul tradițiilor de luptă ale poporului român, pentru independență națională și progres social, al respectului față de valorile culturii autentice, înaintate, al solidarității și frăției cu toate popoarele care luptă pentru libertate națională, împotriva nedreptăților sociale. Amintim cîteva articole în măsură să sugereze problematica îmbrățișată : *Doftana — temniță și universitate* ; *De vorbă cu Lucrețiu Pătrășcanu* ; *Ștefan Gheorghiu și vremea sa* ; *O citadelă socialistă — Sala Sf. Ionică* ; *Cum se tipărea gazeta ilegală „România liberă“* ; *Manifestul Partidului Comunist în România* ; *Presa ilegală în rezistența antihitleristă* ; *Socia-liștii români la tribuna Parlamentului* ; *Trei luni în ilegalitate* ; *În lagăre și închisori studiam învățătura lui Lenin* ; *Constantin Dobrogeanu-Gherea* ; *Români sub steagul Comunei*.

Glorioasei aniversări a semicentenarului întemeierii Partidului Comunist Român și împlinirii a 50 de ani de la crearea Uniunii Tineretului Comunist le-au fost consacrate numeroase materiale, oglindind însemnătatea covîrșitoare a acestor evenimente în viața poporului român.

Nu o dată articolele publicate în „Magazin istoric“ au reflectat solidaritatea clasei muncitoare, a comunistilor din România cu lupta pentru eliberare socială și națională a altor popoare, participarea noastră la mișcarea internațională antifascistă.

Marile probleme și etape ale istoriei mai îndepărtate a poporului nostru au stat, de asemenea, permanent în preocuparea revistei. Străvechea civilizație a dacilor (*Originalitatea artei traco-getice* ; *Sistemul de apărare din nord-vestul Daciei* ; *Aurul Daciei* ; *Un rege dac poet* ; *Ce știm despre limba traco-getilor* ; *Podoabe de*

argint geto-dacice; Histria și Burebista; Deceneu, sfetnicul apropiat al lui Burebista; Eroica moarte a lui Decebal), romanizarea Daciei și, în genere, etnogeneza și continuitatea poporului român pe teritoriul său (*Fir neîntrerupt de existență românească; Dacia 256—275; Lumini în milenara noapte; Continuitate în istoria formării poporului român; Localizarea Daciei Malvensis; Columna lui Traian; Monumentele rupestre de la Murfatlar*) sînt probleme abordate de renumiți istorici români.

Cît privește istoria evului mediu românesc și a perioadei moderne, ne-ar fi greu să semnalăm, fie și succint, multitudinea de teme și aspecte abordate în paginile revistei. „Magazin istoric“ a ținut să ofere cititorilor săi articole temeinic documentate, scrise într-o manieră atractivă de condeie dintre cele mai autorizate, care au ca obiect întemeierea statelor feudale românești, evocarea figurilor reprezentative de voievozi și cărturari, a luptelor îndrîjite pentru apărarea ființei naționale și a autonomiei statale, înfățișarea unor momente istorice cruciale, cum au fost mișcarea revoluționară a lui Tudor Vladimirescu, revoluția de la 1848, unirea din 1859, războiul pentru neatîrnare din 1877, făurirea statului național unitar român în 1918.

Istoria contemporană a României și-a găsit o amplă ilustrare prin articole, memorii, documente, care au reliefat, din unghiuri și în modalități diferite, tarele și criza profundă a regimului burghez-moșieresc: *Abuzurile săvîrșite de fostul rege Carol II; Dezbateri parlamentare; Din însemnările unui fost reporter parlamentar; Agonia unui regim; În culisele conflictului dintre Horia Sima și Ion Antonescu; Ultima întrevvedere Hitler-Antonescu; Afacerea Skoda; Noaptea bucuștenească ale cușitelor lungi; Cum a fost asasinat I. G. Duca; File din dosarul unei agaturi etc.*

Insurecția națională antifascistă armată din August 1944 și participarea țării noastre, cu întregul său potențial militar și economic, la războiul antihitlerist au concentrat cu insistență, în coloanele revistei, atenția a numeroși colaboratori ai „Magazinului istoric“, care au adus o contribuție reală, de cele mai multe ori inedită, la precizarea și interpretarea acestor acte majore din istoria recentă a poporului român.

Un susținut interes a manifestat revista față de istoria universală, încercînd să ofere cititorilor articole și opinii cît mai competente, mai documentate: *Octombrie Roșu; Cele 133 de zile ale Republicii Sovietice Ungare; Zece luni cu Lenin; Frontul austriac al libertății; Cuba insurgentă; 1895—1898; Sqipëria albaneză partizană; Comuna din Paris*. În paginile revistei au fost reliefate, în mod grăitor, aspecte ale Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, ale luptei pentru libertate socială și națională a popoarelor.

Personalități celebre — Napoleon Bonaparte, Simon Bolivar, George Washington, Menelik al II-lea al Etiopiei, Metternich, Cicerin, amiralul Nelson, Camillo Cavour —, secvențe tot atît de cunoscute, dar foarte diferit comentate (Waterloo, răscoala de pe Bounty, Jacqueria, ofensiva Imperiului otoman asupra Europei, primul și al doilea război mondial, rezistența antifascistă europeană), au fost înfățișate, rînd pe rînd, cititorilor „Magazinului istoric“. Aceștia li s-au adăugat traduceri de memorii (Winston Churchill, Charles de Gaulle, Anthony Eden) și documente (stenogramele conferințelor de la Ialta și Teheran).

Răsfoind colecția revistei, se remarcă la tot pasul nume prestigioase de istorici de peste hotare, care au făcut cunoscute cititorilor români — prin intermediul „Magazinului istoric“ — preocupările școlilor istorice din alte țări, rostind, totodată, cuvinte de apreciere la adresa muncii istoricilor români. În cuprinsul revistei au apărut interviuri sau articole încredințate în exclusivitate de acad. I. I. Mint, Basil Davidson, Maurice Baumont, Jacques de Launay, Jean Hugonnot, Horst Bednareck, Wilhelm Holmquist, Paul Marie Duval, A. A. Guber, Mathias Bernath, Otto Boss, Giuliano Gaeta, Arnold J. Toynbee, Herbert Steiner, L. Vranoussia, Aleksandr Kajdan.

Dar nu numai istorici, ci și personalități ale vieții politice și culturale internaționale au fost prezente, de-a lungul celor cinci ani de apariție, în sumarele „Magazinului istoric“: Amir Abbas Hoveyda, premierul Iranului, André Malraux, Luchino Visconti.

Interesul pe care l-a trezit în rîndul marelui public acest tînr periodic de istorie s-a vădit din plin atît în creșterea rapidă a tirajului său, cu mii și chiar cu zeci de mii de exemplare de la un număr la altul, cît și în cele aproximativ 12 000

de scrisori de la cititori sosite pe adresa revistei în cei cinci ani de activitate. Remarcînd, deseori, în cuvinte calde, conţinutul articolelor tipărite, precizia, acurateţea şi accesibilitatea lor, cititorii sînt şi cei mai exigenţi critici ai ei.

Popularitatea constantă de care se bucură „Magazin istoric” după cinci ani de la apariţie obligă pe mai departe colectivul de redacţie şi pe colaboratorii săi la o muncă susţinută, pusă neconţinut sub semnul maximei exigenţe politice, ideologice, ştiinţifice. Revista are un minunat cîmp de acţiune pentru a-şi spori neîncetat şi în mod militant contribuţia la vastul proces de educaţie comunistă a maselor, la înarmarea cititorilor cu o cît mai bogată cultură istorică, potrivit cerinţelor pe care partidul le pune astăzi în faţa frontului ideologic.

În salutul ce-l adresează în numele conducerii Institutului de studii istorice şi social-politice de pe lîngă C.C. al P.C.R. tovarăşul Ion Popescu-Puţuri subliniază: „„Magazin istoric” trebuie să persevereze pe drumul început, pentru a ridica şi mai sus nivelul de informaţie şi cultură istorică al revistei, în vederea sporirii contribuţiei la dezbateră, lămurirea şi răspîndirea cunoştinţelor de istorie a patriei şi de istorie universală”.

Revista „ANALE DE ISTORIE” urează „Magazinului istoric”, cu prilejul aniversării a cinci ani de la apariţie, noi succese în nobila operă de promovare a istoriei patriei şi a istoriei universale în rîndul maselor de cititori.

Sesiune ştiinţifică jubiliară cu tema:

„Locul şi rolul tineretului în viaţa social-politică a României”

dedicată aniversării a 50 de ani de la crearea U.T.C.

Cu ocazia aniversării semicentenarului creării Uniunii Tineretului Comunist, la Muzeul de istorie a partidului comunist, a mişcării revoluţionare şi democratice din România s-au desfăşurat în zilele de 15—17 martie a.c. lucrările sesiunii ştiinţifice jubiliare cu tema *Locul şi rolul tineretului în viaţa social-politică a României*.

Sesiunea a fost organizată de Comitetul Central al Uniunii Tineretului Comunist, Academia de ştiinţe sociale şi politice, Institutul de studii istorice şi social-politice de pe lîngă C. C. al P.C.R., Consiliul Uniunii Asociaţiilor Studenţilor din România, Ministerul Educaţiei şi Învăţămîntului, Academia „Ştefan Gheorghiu” pentru pregătirea cadrelor de conducere a activităţii de partid, social-politice, economice şi administraţiei de stat şi Centrul de cercetări pentru problemele tineretului.

La şedinţa inaugurală au participat tovarăşii Petre Lupu, membru al Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R., ministrul muncii, Cornel Burtică, membru supleant al Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R., secretar al C.C. al P.C.R., Miron Constantinescu, membru supleant al Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R., preşedintele Academiei de ştiinţe sociale şi politice. Au fost prezenţi vechi militanţi ai Partidului Comunist Român şi ai mişcării de tineret, activişti de partid şi de stat, ai organizaţiilor de masă şi obşteşti, ai U.T.C. şi U.A.S.R., cadre didactice şi cercetători ştiinţifici, tineri şi tinere din Capitală şi din numeroase centre ale ţării. În sală se aflau şi reprezentanţi ai organizaţiilor de tineret din ţări socialiste: Mincio Semov, reprezentant al Uniunii Tineretului Comunist Dimitrovist din R. P. Bulgaria; Gustav Varga, reprezentant al Uniunii Socialiste a Tineretului din R. S. Cehoslovacă; Kim Dong Quk, reprezentant al Uniunii Tineretului Muncitoresc Socialist din R. P. D. Coreeană; Maximo Ciapelin, reprezentant al Uniunii Tinerilor Comunişti din Cuba; Reiner Hagen, reprezentant al Tineretului Liber German din R. D. Germană; Simsudin Bairici, reprezentant al Uniunii Tineretului Comunist din R. S. F. Iugoslavia; Jerzy Muszynski, reprezentant al Comitetului Polonez de Cooperare a Organizaţiilor de Tineret; Vladimir Dobkin, reprezentant al Uniunii Tineretului Comunist Leninist din U.R.S.S.; Bodo Károly, reprezentant al Uniunii Tineretului Comunist din R. P. Ungară.

Rostind cuvîntul de deschidere, tovarăşul *Dan Marţian*, prim-secretar al C.C. al U.T.C., ministrul pentru problemele tineretului, a spus: „În numele actualelor generaţii de utecişti aducem un cald omagiu — expresie a simţămîntelor de preţuire şi respect — vechilor militanţi ai partidului comunist şi mişcării de tineret, care, în anii grei de luptă împotriva exploatarei şi asupririi, au purtat cu eroism şi cinste stindardul luptei revoluţionare a tineretului, înflăcăraţi şi călăuziţi de idealul comunist“.

Subliniind ataşamentul profund, înaltele sentimente de dragoste şi devotament pe care tineretul le manifestă faţă de conducerea partidului, în frunte cu tovarăşul Nicolae Ceauşescu, vorbitorul a relevat caracterul consecvent-revoluţionar al politicii partidului, grija deosebită şi încrederea pe care le-a acordat întotdeauna Uniunii Tineretului Comunist, tinerei generaţii pentru a se putea integra cu toate energiile, cu toată forţa talentului şi aspiraţiilor sale în procesul dinamic al dezvoltării societăţii româneşti.

Rememorînd principalele momente ale luptei şi activităţii desfăşurate de U.T.C., vorbitorul a arătat: „Privită din perspectiva istorică a celor cinci decenii, punerea bazelor organizaţiei revoluţionare de tineret îşi relevă pe deplin importanţa ei decisivă pentru unirea tineretului în lupta dusă de cele mai înaintate forţe sociale şi politice, în fruntea cărora s-a situat clasa muncitoare, partidul ei de avangardă. Crearea Uniunii Tineretului Comunist a fost încununarea drumului străbătut timp de decenii de mişcare democratică şi progresistă de tineret din ţara noastră, care, încă din secolul trecut, se dovedise deosebit de receptivă la ideile socialismului ştiinţific şi o participantă activă în lupta revoluţionară a muncitorimii şi a celorlalte pături de oameni ai muncii“.

S-a relevat apoi sprijinul pe care în anii grei ai ilegalităţii Uniunea Tineretului Comunist l-a primit din partea partidului, a evocat resursele inepuizabile şi capacitatea de sacrificiu care au caracterizat lupta uteciştilor, subliniind că tineretul a participat la toate marile momente revoluţionare organizate şi conduse de partid.

Relevînd preocupările actuale ale Uniunii Tineretului Comunist, care, unind tineri de toate categoriile profesionale, români, maghiari, germani şi de alte naţionalităţi, îşi sporeşte eforturile şi contribuţia la îndeplinirea sarcinilor complexe de edificare a societăţii socialiste multilateral dezvoltate în patria noastră, primul secretar al C.C. al U.T.C. a arătat că „angajarea activă a tineretului în munca pentru realizarea politicii economice a partidului, participarea sa efectivă la propăşirea patriei, la ridicarea nivelului de civilizaţie şi a bunăstării poporului constituie cea mai de seamă întruchipare a responsabilităţii sociale, a noului profil politic şi moral ce caracterizează tînăra noastră generaţie“.

În cadrul *şedinţei inaugurale* au fost prezentate mai multe comunicări.

ŞTEFAN TEODORESCU, vechi militant al mişcării comuniste de tineret, a prezentat comunicarea „Crearea U.T.C. — necesitate a dezvoltării mişcării revoluţionare de tineret din România“. Subliniind că eferescenţa de idei din mişcarea muncitorească a anilor de după primul război mondial, marile încelestări de clasă ale maselor muncitoreşti de la oraşe şi sate au constituit o adevărată şcoală de educaţie pentru tineretul socialist, au exercitat în permanenţă o puternică înrîurire asupra evoluţiei mişcării revoluţionare, Ştefan Teodorescu a arătat că toate acestea au determinat „o accentuată radicalizare a tineretului muncitor exploatat. Organizaţiile de tineret au fost atrase şi au participat la amplul proces de clarificare ideologică şi politică din mişcarea muncitorească, în cadrul căreia mişcarea tineretului socialist a înregistrat un însemnat pas înainte pe linia călirii şi maturizării sale politice, a îmbogăţirii experienţei de luptă şi organizare, a transformării într-o mişcare revoluţionară de masă“. Era perioada în care problema unificării şi centralizării pe plan naţional a întregii mişcări de tineret, a creării organizaţiei unice, revoluţionare marxist-leniniste era cerinţa principală, ea situîndu-se în centrul şi atenţia preocupărilor tineretului socialist. Rezolvarea neîntîrziată a acestui deziderat constituia o necesitate obiectivă, fiind în deplină concordanţă cu întreaga evoluţie a mişcării muncitoreşti din anii puternicului avînt revoluţionar. „În aceste condiţii — se subliniază în comunicare —, ca urmare a unei neobosite activităţi politice şi organizatorice, începînd din a doua jumătate a anului 1921, problema unificării, a creării unei organizaţii unice revoluţionare marxist-leniniste de tineret a început să fie pusă cu tot mai multă insistenţă la

ordinea zilei, ea transformându-se treptat într-un adevărat curent de masă. Aceasta se evidenția prin poziția majorității covârșitoare a membrilor organizațiilor, care în conferințe sau întâlniri, în scrisori, motiuni sau apeluri își exprimau adeziunea și voința de a acționa în această direcție, determinând organele de conducere să întreprindă acțiuni concrete pentru realizarea neîntârziată a unității tineretului revoluționar din România.

Comunicarea a relevat faptul că în cadrul deselor consfătuiri care au avut loc după constituirea P.C.R. organizațiile de tineret din țara noastră se situau din ce în ce mai mult pe poziții marxist-leniniste, își exprimau hotărârea fermă de a unifica neîntârziat mișcarea de tineret din întreaga țară pe bazele programului Internaționalei Comuniste a Tineretului.

Lupta pentru făurirea organizației comuniste de tineret și unificarea pe plan național au fost încununate de succes în martie 1922, când Conferința generală a tineretului socialist a hotărât făurirea organizației marxist-leniniste de tineret din România. „Îmi amintesc și acum cu emoție — a arătat Ștefan Teodorescu — de mica sală din strada Academiei, Sala Sindicatelor, cum i se spunea înainte, care devenise neîncăpătoare pentru delegații care veniseră din întreaga țară. Era un entuziasm și o atmosferă cu totul deosebită prin discuțiile în spirit comunist purtate pe marginea rapoartelor prezentate, dar mai ales prin hotărârile adoptate privind asigurarea conținutului revoluționar comunist al activității organizațiilor de tineret din întreaga țară. Conferința din martie 1922 a îndeplinit rolul unui adevărat congres. Luând în dezbatere problemele fundamentale care preocupau îndeaproape întreaga mișcare revoluționară de tineret, Conferința din martie 1922 a pus bazele organizației unice comuniste de tineret pe scara întregii țări“.

ION POPESCU-PUTURI, membru al C.C. al P.C.R., membru al Consiliului de Stat al R. S. România, directorul Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., în comunicarea „Partidul Comunist Român — îndrumătorul permanent al organizației revoluționare de tineret din țara noastră“ a relevat că întregul drum de luptă al mișcării revoluționare de tineret din țara noastră în anii regimului bazat pe exploatare și asuprire, cele mai înalte idealuri și aspirații ale sale au fost organice legate de îndrumarea plină de grijă și căldură părintească pe care Partidul Comunist Român i le-a acordat. „Sub îndrumarea Partidului Comunist Român, în cadrul organizației comuniste de tineret, uteciștii și-au format în anii aceștia înalte trăsături morale și de caracter, combativitate și intranșigentă revoluționară, patriotism și internaționalism proletar, pasiune, dăruire și spirit de sacrificiu, puse în slujba nobilelor idealuri de eliberare socială și națională ale poporului român“.

Izbînda insurecției naționale antifasciste armate din august 1944, care a inaugurat începutul unei ere noi în istoria poporului român, a marcat, în același timp, reluarea, după două decenii de luptă ilegală, a activității legale a Partidului Comunist Român, a U.T.C. și a celorlalte organizații revoluționare ale clasei muncitoare. „Organizațiile tineretului revoluționar și democratic, care în noile condiții au cunoscut o dezvoltare rapidă, au acționat în continuare ca parte integrantă a luptei clasei muncitoare, sub conducerea Partidului Comunist Român, aducîndu-și contribuția la construirea temeliiilor pe care trebuia construită noua societate“. Anii care au urmat eliberării au fost ani de intensă încordare fizică și intelectuală pentru întregul nostru popor. Este perioada în care noi generații tinere și-au dedicat cu optimism și încredere în viitor toate forțele, talentul și capacitatea făuririi, alături de întregul popor, a societății socialiste în România. „Angajat plenar, conștient de vastul proces de ridicare a României pe noi trepte ale progresului și civilizației — a conchis vorbitorul —, tineretul țării noastre nutrește sentimente de profundă mîndrie patriotică, de venerație și adînc respect pentru partidul comunist, care, de peste cinci decenii, îndrumă și conduce cu pricepere organizația de tineret revoluționară pe drumul luminos al marxism-leninismului, al socialismului și comunismului“.

ALEXANDRU SENCOVICI, membru al C.C. al P.C.R., președinte al Comisiei permanente a Marii Adunări Naționale pentru industrie, construcții și transporturi, a expus comunicarea „Momente ale luptei comune a uteciștilor români și a celor aparținînd naționalităților conlocuitoare pentru înfăptuirea obiectivelor politicii P.C.R. în perioada interbelică“.

Uniunea Tineretului Comunist s-a ridicat cu hotărâre împotriva oricăror discriminări naționale, a militat cu consecvență pentru dezvoltarea și întărirea unității tineretului, indiferent de naționalitate. „Înfruntând prigoana, teroarea și închisorile regimului burghezo-moșieresc — a subliniat vorbitorul —, membrii Uniunii Tineretului Comunist au fost inițiatorii și organizatorii maselor largi ale tinerilor români, maghiari, germani și de alte naționalități pentru cucerirea de drepturi economice și politice, pentru apărarea libertății, împotriva pericolului fascist și a războiului“.

În anii crizei economice din 1929—1933, masele largi ale tineretului, și în primul rând uteciștii, au desfășurat, alături de cei vîrstnici, ample lupte sociale împotriva exploatării și asupririi. „În rîndurile minerilor răpuși de gloanțele trupelor de represiune se înscriu și numele tinerilor Frunză Ion, Ghiță Gavril, Vidreanu Alexandru, Szegheti Dominic, care, înfrățiți în luptă, au căzut în curtea întreprinderii din Lupeni. Tinerii muncitori români, maghiari, germani și de alte naționalități participă, de asemenea, la acțiunile greviste de mare amploare de la o serie de întreprinderi cum sînt «Astra»-Arad, «Dermata»-Cluj, «Carmen»-Oradea, întreprinderea textilă din Satu-Mare etc.“.

Unul dintre obiectivele de mare importanță ale activității P.C.R. și ale U.T.C. din perioada interbelică a fost organizarea luptei forțelor democratice împotriva pericolului grav pe care îl reprezenta fascismul, pentru apărarea intereselor vitale ale poporului român.

Pentru activitatea lor, comuniștii și uteciștii au fost urmăriți pas cu pas, arestați și schingiuiți. „În lupta împotriva regimului burghezo-moșieresc și a fascismului, pentru înfăptuirea obiectivelor politice ale P.C.R. și-au jertfit viața numeroși tineri revoluționari români și din rîndul naționalităților conlocuitoare, ca Filimon Sirbu, Jozsa Béla, Petre Gheorghe, Ocskó Tereza, Elena Pavel, Ludovic Minschi, Justin Georgescu, Cornel Elias și alții. Cei căzuți erau înlocuiți cu alții, organizațiile care erau lovite de aparatul represiv erau refăcute, în fruntea lor erau trimise cadre noi“.

MIHNEA GHEORGHIU, prof. dr. docent, membru al C.C. al P.C.R., membru al Academiei de științe sociale și politice, prim-vicepreședinte al Institutului român pentru relații culturale cu străinătatea, a prezentat comunicarea „Aspecte ale influenței Uniunii Tineretului Comunist asupra pregătirii și luptei tineretului studios din România între anii 1938 și 1946“.

Reconstituirea U.T.C. la conferința ținută la București în octombrie 1939 și alegerea ca secretar a tovarășului Nicolae Ceaușescu, în fruntea unui Comitet Central îndrăzneț și întreprinzător de tineri muncitori și intelectuali, au propulsat cu înzecită energie activitatea revoluționară a tineretului din patria noastră.

„«Școala» U.T.C. din universități — a arătat vorbitorul — în sensul de predare disciplinată și liber consimțită a unui ansamblu de principii social-politice, etice și estetice, baza necesară pentru însușirea concepției marxiste asupra lumii, a început prin combaterea violenței, a primitivismului incult și a obscurantismului de factură teologică, promovînd, prin toate mijloacele, ideea că a fi intelectual autentic înseamnă a fi un om cu multe cunoștințe științifice și culturale, care se ocupă continuu de lărgirea orizontului său spiritual, de însușirea a tot ce este mai înaintat în epoca sa“.

Dirzenia neînduplecată și rezistența față de ideologia violenței erau dublate de o matură stăpînire de sine și de simțul onoarei și al echității, de respectul față de om, de stimă și dragoste pentru clasa muncitoare.

În acest climat spiritual multilateral, artiști și scriitori tineri, crescuți în jurul cercurilor și cenaclurilor îndrumate de Partidul Comunist Român, au înțeles că arta și literatura nu se pot dezvolta decît în libertate și că această libertate a lor este inseparabilă de libertatea poporului, de realitate și actualitatea ei.

O mare importanță în democratizarea țării și în pregătirea revoluției culturale ce aveau să se desfășoare mai tîrziu, după eliberare, în primii ani ai revoluției populare, a prezentat-o vertiginoasă creștere a numărului de membri ai U.T.C. proveniți din rîndurile elevilor și studenților. „Partidul a încredințat atunci U.T.C.-ului sarcina de a se preocupa îndeaproape de tineretul universitar, de a nu-l lăsa pradă demagogiei neofasciste, a partidelor — așa-numite istorice — din opoziție. A organizat, de asemenea, cenacluri de artă și cultură ale tinerilor artiști, scriitori progresiști. Lupta pentru cucerirea universității, a institutelor și căminelor studențești, pentru democratizarea învățămîntului și apropierea lui de nevoile țării, lupta pentru

o știință, artă și cultură legate de năzuințele de veacuri ale poporului au găsit un sincer și puternic ecou în rîndurile intelectualității. În amintirea noastră, a martorilor oculari, ca și în documentele și fotografiile anilor 1944—1945, apare limpede justetea aprecierii acestei situații în care numai în lunile septembrie și octombrie 1944 în rîndurile organizației comuniste a tineretului au intrat cam 10 000 de tineri, iar la 6 martie 1945 U.T.C. avea peste 60 000 de tineri“.

EMMERICH STOFFEL, membru al C.C. al P.C.R., membru corespondent al Academiei de științe sociale și politice, redactor-șef al revistei „Neue Literatur“, în comunicarea „Uniunea Tineretului Comunist — factor activ în organizarea luptei tineretului, sub conducerea P.C.R., împotriva exploatării, asupririi și fascismului“ a subliniat ideea că U.T.C. a fost întotdeauna strîns legat de lupta Partidului Comunist Român, conducătorul încercat al clasei muncitoare și al întregului popor; activînd sub permanenta îndrumare și directă conducere a partidului, U.T.C. a devenit un important izvor de cadre noi pentru partid, cei mai buni membri ai săi trecînd să lucreze în rîndurile P.C.R. „Timp de peste două decenii, comuniștii și tinerii comuniști au fost obligați să activeze în ilegalitate, în condiții grele, organizînd și conducînd luptele oamenilor muncii, în ciuda represiunilor crunte ale regimurilor burghezo-moșierești, ale dictaturii regale, în condițiile grele ale terorii sălbatice fasciste și ale războiului“.

Uniunea Tineretului Comunist, a concluzionat autorul, a participat la toate acțiunile de luptă ale Partidului Comunist Român, în alegerile parlamentare și comunale, la acțiuni pentru amnistierea revoluționarilor întemnițați, toate culminînd cu marile acțiuni populare împotriva dictaturii fascist de la Viena și cu victorioasa insurecție din august 1944.

★

În continuare, în ziua de 15 martie, lucrările sesiunii s-au desfășurat pe secții.

Secția I (Tradiții ale mișcării revoluționare și democratice de tineret din România, sub conducerea P.C.R.)

Comisia I (Lupta revoluționară și democratică a tineretului sub conducerea P.C.R. împotriva exploatării sociale.) În cadrul acesteia au fost expuse comunicările :

FLORIAN TĂNĂSESCU, cercetător științific, Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. : „Contribuția U.T.C. la lupta pentru făurirea unității de acțiune a clasei muncitoare“ ; OLIMPIU MATICHESCU, cercetător științific principal, Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. : „Presa mișcării revoluționare și democratice de tineret“ ; ELISABETA IONIȚĂ, cercetător științific, Muzeul de istorie a partidului comunist, a mișcării revoluționare și democratice din România : „Poziția protestatară a tineretului revoluționar și democrat față de ilegalizarea P.C.R. și U.T.C. în 1924“ ; GH. I. IONIȚĂ, conf. univ. dr., Universitatea București : „Din activitatea studențimii democratice și antifasciste în România“ ; VASILE LIVEANU, șef de sector, Institutul de istorie „Nicolae Iorga“ : „Tineretul și pătrunderea ideilor socialiste în România“ ; N. G. MUNTEANU, cercetător științific, Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. : „Secțiile de tineret ale sindicatelor — mijloc de educare revoluționară a tineretului muncitor“ ; IOAN DĂRJAN, secretar al Comitetului județean Maramureș al U.T.C., ION IUGA, activist, Comitetul județean Maramureș al U.T.C. : „Aspecte ale mișcării revoluționare și democratice de tineret din Maramureș sub conducerea P.C.R. (1922—1944)“ ; EUGEN FRUCHTER, profesor, activist, Comitetul județean Dimbovița al U.T.C. : „Primele forme de organizare și de luptă ale tineretului dimbovițean pînă la crearea U.T.C.“ ; ADOLF MINUȚ, profesor, Școala generală Dochia-Neamț : „Crearea U.T.C. și ecoul acesteia în rîndul tineretului din județul Neamț. Lupta tineretului împotriva asupririi sociale“ ; ION ARDELEANU, conf. univ., director adjunct al Muzeului de istorie a partidului comunist, a mișcării revoluționare și democratice din România : „Lucrețiu Pătrășcanu, colaborator al ziarului «Tineretul socialist» (1919—1922)“ ; ION CALIN, conf. univ. dr., Universitatea Craiova, DEACONU LUCHIAN, cercetător științific, Centrul de științe sociale din Craiova : „Aspecte ale contribuției tineretului la lupta maseilor muncitoare din Oltenia între anii 1921 și 1924“ ; AUREL GALEA, lector univ. dr., Institutul pedagogic de 3 ani Tg. Mureș : „Momente din lupta tineretului de-

mocratic și socialist pe Valea Mureșului între anii 1921 și 1940“; NICOLAE M. TOMOȘ, profesor, Institutul de documentare tehnică: „Uteciștii înfruntă te-roarea siguranței“; FLORICA DEFTU, profesor, Comitetul județean Dimbovița al U.T.C.: „Tovarășul Nicolae Ceaușescu în fruntea acțiunilor revoluționare ale uteciștilor dimbovițeni (1934—1936)“; MIHAIL DRAGOMIRESCU, lector univ., Universitatea București: „O acțiune a Frontului studențesc democrat — tabăra de la Moeciul de Jos (jud. Brașov)“; GHEORGHE SBÎRNA, asist. univ., Academia „Ștefan Gheorghiu“ pentru pregătirea cadrelor de conducere a activității de partid, social-politice, economice și administrației de stat: „Activitatea U.T.C. pen-tru înfăptuirea frontului unic al tineretului (1922—1944)“; CORNELIU OLARU, LUCIA BĂDULESCU, studenți, Facultatea de istorie, Universitatea București: „Lupta studențimii democratice și progresiste din România sub conducerea P.C.R. și a U.T.C.“; ȘTEFAN CIOBANU, Ministerul Educației și Învățământului: „Unele considerații cu privire la locul și rolul tineretului în mișcarea grevistă din România“.

★

Comisia a II-a (Eroismul tinerei generații în lupta antifascistă pentru eliberarea patriei de sub jugul hitlerist și participarea ei activă la reconstrucția țării):

SIMION AURICĂ, cercetător științific principal, Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R.: „Participarea tineretului la înfăptuirea insurecției naționale antifasciste armate, la eliberarea țării de sub jugul fascist“; GHEORGHE DIACONU, asist. univ., Universitatea „Babeș-Bolyai“-Cluj: „Aspecte din lupta antifascistă a studențimii din România“; GHEORGHE OANCEA, conf. univ., Universitatea Timișoara: „U.T.C., sprijin de nădejde în lupta antifascistă din Banat, organizată și condusă de P.C.R. (1940—1944)“; GHEORGHE ȘELARU, profesor, Muzeul județean de istorie Brașov: „Tineretul brașovean pe frontul muncii patriotice“; LUANA TĂUTU, profesor, Muzeul județean de istorie Brașov: „Mo-mente din lupta tineretului revoluționar brașovean în perioada anilor 1934—1944“; OVIDIU OLARIU, profesor, director al Muzeului județean Arad: „Date noi despre asasinarea luptătoarei comuniste Ocskó Tereza“; VASILE BÎRZA, publicist: „Pre-zența uteciștilor pe frontul antihitlerist, moment de seamă în istoria U.T.C.“; VIRGIL IOANID, conf. univ. dr., Institutul de construcții București: „Conducerea de către P.C.R. a mișcării democratice studențești în perioada 1946—1949“; TRAIAN GH. VOICU, secretar al Comitetului județean Dimbovița al U.T.C., GH. T. IONESCU, profesor, Inspectoratul școlar județean Dimbovița: „Pagini de abnegație și eroism a luptei tineretului dimbovițean pentru reconstrucția țării“; ȘTEFAN KÖRÖSI, ac-tivist, Comitetul județean al culturii și educației socialiste Bihor: „Reorganizarea mișcării comuniste de tineret în județul Bihor după eliberare; participarea uteciș-tilor la lupta pentru refacerea economiei și democratizarea vieții social-politice“; MARGARETA GUZIEC, profesoară, Muzeul județean de istorie Galați: „Contribuția tineretului gălățean la refacerea economică a județului și orașului Galați. 1944—1947“; IOAN CĂPREANU, lect. univ., Conservatorul „George Enescu“-Iași: „Tine-retul din județul Iași — factor activ în reconstrucția țării, în înfăptuirea progra-mului P.C.R. de făurire a socialismului“; MIRCEA CURTEANU, profesor, Școala generală nr. 20 Brăila: „Contribuția tineretului brăilean la opera de democratizare și reconstrucție a țării (1945—1949)“; CONSTANTIN PETCULESCU, cercetător științific la Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R.: „Tradiții internaționaliste ale mișcării revoluționare de tineret din România“.

★

Secția a II-a (Tineretul — factor activ în viața social-politică, în înfăptuirea Programului P.C.R. de făurire a societății socialiste multila-teral dezvoltate).

Comisia I (Rolul și funcțiile politice-educative ale organizațiilor de tineret):

MIRCEA STOICA, DUMITRĂ IACOB, asist. univ., Institutul politehnic Bucu-rești: „U.T.C. — factor de acțiune educațională în societatea socialistă multilateral dezvoltată“; IOAN BANCOTĂ, adjunct de șef de secție, C.C. al U.T.C., GABRIEL

CHELARU, director adjunct al Casei de cultură a tineretului Sectorul 3, București, DORIN RĂDULESCU, cercetător științific, Centrul de cercetări pentru problemele tineretului: „Probleme actuale ale organizării și planificării muncii de propagandă în rândurile tineretului”; PETRE DATCULESCU, cercetător științific, Centrul de cercetări pentru problemele tineretului: „Probleme privind stilul și metodele de muncă în organizația U.T.C.”; LUCIAN STANCIU, cercetător științific, Institutul de filozofie: „Rolul U.T.C. în formarea morală a tineretului, a idealurilor sociale ale acestuia și în lupta pentru realizarea lor”; NICOLAE PETROVICI, șeful sectorului politic-ideologic, Comitetul județean Sibiu al U.T.C.: „Activitatea de propagandă al U.T.C. — funcții permanente și imperative de moment”; GABRIEL CHELARU, director adjunct al Casei de cultură a tineretului Sectorul 3, București: „Unele forme de pregătire politică a activului U.T.C. nesalarat”; DUMITRU BAZAC, cercetător științific, Centrul de cercetări pentru problemele tineretului: „Aspecte ale activității U.T.C. în rândul adolescenților școlari”; BAKK SANDOR, elev, Liceul Cristuru-Secei: „Obiective și cerințe actuale ale activității educative a organizațiilor U.T.C. din licee”; DAN DUBINĂ, LIVIU COTĂRCA, studenți, Institutul politehnic Timișoara: „Asociațiile studențești, factori activi și creatori în desăvârșirea omului societății socialiste multilateral dezvoltate”; SILVESTRU PATIȚA, lect. univ., vicepreședinte al Consiliului Național al Organizației Pionierilor: „Sarcini și modalități de realizare a educației politice a pionierilor mari”; MARIANNA CSIBI, elevă, Remetea-Harghita: „Rolul și funcțiile politice-educative ale organizațiilor U.T.C. din școli în etapa actuală”.

★

Comisia a III-a (Conștiința socialistă a tinerei generații):

SERGIU VREJBĂ, prof. univ., Institutul agronomic „N. Bălcescu”-București: „Morală comunistă — factor principal în educarea tineretului”; MIHAI MIRCESCU, asist. univ., Consiliul Național al Organizației Pionierilor: „Premise ale formării profilului moral-politic al viitorului comunist”; GH. POPA, lect. univ., Universitatea Brașov: „Uzina — școală a înfrățirii tineretului fără deosebire de naționalitate”; VASILE VETIȘANU, cercetător științific, Institutul de filozofie: „Educația eroică — componentă în formarea personalității”; CORNEL HARANGUȘ, asist. univ., Universitatea Timișoara: „Funcțiile teoreticului și problemele formării tineretului studios”; PAMFIL NICHITELĂ, cercetător științific, Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R.: „Formarea convingerilor comuniste și a atitudinilor înaintate ale tinerilor”; Ing. IOAN STATE, Comitetul județean Brașov al U.T.C.: „Creația tehnică-științifică și conștiința politică a tineretului”; GHEORGHIȚA FLEANCU, cercetător științific principal, șef de sector cercetare-documentare, Consiliul Național al Organizației Pionierilor: „Rolul modelului în formarea idealului de viață al pionierilor și uteciștilor”; DUMITRU FĂNARU, conf. univ., Institutul pedagogic de 3 ani Bacău: „Creativitatea ca dimensiune spirituală a uteciștilor”; VICTOR POPESCU, profesor, Inspectoratul școlar județean Galați: „Orientarea profesională a elevilor de liceu”; EMIL DOMOCOȘ, conf. univ., director al Centrului național de perfecționare a cadrelor care muncesc cu pionierii: „Valorificarea tradițiilor revoluționare ale U.T.C. în cadrul pionieresc”; GHEORGHE CRĂCIUN, TEODOR POP, conferențieri universitari, I.M.F. Tg. Mureș: „Contribuția științelor sociale la formarea multilaterală a medicului și farmacistului”; TEODOR POP, conf. univ., I.M.F. Tg. Mureș: „Manifestarea unității și frăției dintre tinerii români, maghiari, germani și de alte naționalități în procesul de formare a noii intelectualități”; C. GH. MARINESCU, conf. univ. dr., EUGENIA HURJUI, lect. univ. I.M.F. Iași: „Tradiție și actualitate în procesul manifestării conștiinței socialiste la studenții mediciști din Iași”; ANTON MOISIN, prof., Școala generală Băicoi-Prahova: „Caracterul formativ al disciplinelor umaniste și al activităților extrașcolare”; GH. SEBESTYEN, Institutul de studii și proiectare pentru sistematizare, arhitectură și tipizare București: „Unele aspecte sociologice și urbanistice legate de educația tineretului”; MIHAI STRIMBEI, secretar general de redacție al revistei „Tinerul leninist”: „Educație și acțiune politică”; MARIA ITU, lect. univ., ELENA POTORAC, lect. univ., Institutul pedagogic Galați: „Aspirațiile profesionale ale unor adolescenți și realizarea acestora”; FLOREA CONSTANTINESCU, biblioteconomist, Universitatea Brașov, ȘTEFAN RAB, prim-secretar al Comitetului județean al U.T.C. Covasna: „Informare și documentare — cerințe de seamă ale formării tinerei generații”; căpitan NICOLAE MATEESCU, membru al Biroului

C.C. al U.T.C., secretar adjunct al Consiliului politic superior al armatei : „Organizațiile U.T.C. din armată — prezență activă în pregătirea tineretului pentru apărarea patriei, pentru muncă și viață“.

Ședința plenară din 16 martie 1972

AUGUSTIN DEAC, director adjunct al Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., a expus comunicarea „Apariția și dezvoltarea mișcării de tineret din România“.

Făurirea primei organizații revoluționare unice pe scară națională — a arătat vorbitorul — a fost rodul dezvoltării mișcării muncitorești din țara noastră, în rîndul căreia a acționat din plin și statornic mișcarea tineretului muncitor socialist, a fost rezultatul unui amplu și profund proces de clarificare ideologică pe linia socialismului științific, care s-a desfășurat încă de la afirmarea proletariatului român pe arena istoriei poporului nostru, proces în care tineretul revoluționar a avut un loc bine definit. „De subliniat este faptul că în timpul desfășurării revoluției burghezo-democratice de la 1848 ucenicii tipografi din București și Cluj formulează primele revendicări caracteristice tineretului. Tinerii muncitori acționează împreună cu cei vîrstnici pentru fondarea, încă din 1846, a primelor organizații muncitorești de înțărmătorare și la editarea primelor gazete proletare în 1865“.

Relativ de timpuriu apar și cele dintîi forme de organizare a tineretului muncitor, generate de condițiile deosebit de grele de viață și de muncă rezervate maselor muncitoare de către clasele exploatoare. „Cu sprijinul Partidului Social-Democrat al Muncitorilor din România, organizațiile tineretului muncitor exploatat se dezvoltă. Astfel, în iunie 1894, tinerii tipografi din Capitală pun bazele unei organizații denumite „Cercul elevilor tipografi“, al cărei scop, după cum rezultă din statute, era de a lupta pentru îmbunătățirea condițiilor de trai ale ucenicilor, educarea tineretului și sprijinirea grevelor lucrătorilor și elevilor tipografi“.

În perioada următoare, procesul de organizare a tineretului se dezvoltă. La 3 februarie 1908 se organizează „Cercul ucenicilor“, care în septembrie 1909 își schimbă denumirea în „Cercul tineretului muncitor“; el va coordona treptat activitatea organizatorică și propagandistică a tineretului muncitor din celelalte orașe ale țării.

GHEORGHE ZAHARIA, director adjunct al Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., a prezentat comunicarea „Contribuția tovarășului Nicolae Ceaușescu la reconstituirea Uniunii Tineretului Comunist în 1939; rolul său proeminent în dezvoltarea mișcării revoluționare de tineret sub conducerea P.C.R.“.

„În activitatea Partidului Comunist Român și în istoria mișcării de tineret din țara noastră — a spus vorbitorul — reorganizarea Uniunii Tineretului Comunist din 1939 reprezintă un moment de o deosebită importanță. De acest moment este legat nemijlocit numele secretarului general al partidului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu“.

Referindu-se pe scurt la grelele condiții interne și internaționale din anii 1938—1939, care impuneau mobilizarea tuturor forțelor țării la luptă împotriva fascismului și războiului, vorbitorul a arătat :

„Încă din primăvara anului 1939 conducerea partidului comunist a luat măsuri concrete pentru reconstituirea Uniunii Tineretului Comunist. Un număr de vechi uteciști din București și din alte cîteva centre principale ale țării au fost pregătiți la Școala superioară de cadre a Comitetului Central al partidului comunist organizată la Ploiești. Din activiștii de partid cu experiență în munca cu tineretul a fost alcătuită în Capitală o comisie de reorganizare a Uniunii Tineretului Comunist, condusă de tînărul Nicolae Ceaușescu, care se remarcase, începînd din 1933, în plină adolescență, ca un spirit fervent, dinamic în lupta de clasă, cu alese calități de propagandist și agitator revoluționar, stăpînit de o neistovită sete de cultură, de o ardentă pasiune pentru cunoașterea a tot ce era nou și înaintat.

Tînărul muncitor Nicolae Ceaușescu reținuse atenția atît a membrilor Comitetului Național Antifascist, în rîndurile cărora se număra și care îl apreciau ca un tînăr ce aborda cu seriozitate și profunzime problemele luptei antifasciste, ale presei democratice, care îl caracteriza, în 1936, ca un tînăr „cu o inteligență și o maturitate surprinzătoare“, cît și a organelor represive, care-l caracterizau ca adversar hotărît al rînduieiilor burgheze, „membru activ, agitator și bun propagandist comunist și

antifascist cunoscut de multă vreme ca atare de autoritățile Siguranței și Justiției". El venea în comisia de reorganizare a Uniunii Tineretului Comunist cu experiența secretarului organizației revoluționare de tineret din Valea Prahovei, cu o conștiință politică oțelită în lupta cu organele represive ale statului burghez, precum și în închisorile Jilava și Doftana, unde fusese forțată la focul inimii fierbinți a comunistilor deținuți, care au transformat închisoarea în universitate marxist-leninistă a partidului.

Activitatea desfășurată de tovarășul Nicolae Ceaușescu în fruntea comisiei avea să evidențieze mai mult capacitatea politică și calitățile lui organizatorice. Sub conducerea partidului comunist, comisia a pornit la elaborarea formelor organizatorice și metodelor de luptă ale organizației, la pregătirea Conferinței pe țară a tinerilor comuniști.

Procesul reorganizării Uniunii Tineretului Comunist s-a caracterizat printr-o susținută activitate în rândurile tineretului din fabrici, din alte întreprinderi particulare și de stat din București, Ploiești, Brașov, Cluj, Timișoara, Craiova, Constanța, Galați, Iași și din alte localități și centre industriale și universitare.

O atenție specială a acordat comisia de organizare atragerii în organizațiile U.T.C. a tinerilor muncitori cu stare de spirit revoluționară, manifestată în cadrul breslelor de muncitori; au fost create grupuri de tineri simpatizanți ai mișcării revoluționare de tineret, din care organizațiile U.T.C. aveau să-și completeze și să-și lărgască rândurile cu tineri bine cunoscuți cu prilejul antrenării lor în diferite acțiuni politice și culturale.

În această prodigioasă activitate, un moment important l-au constituit ședințele conspirative ale reprezentanților tineretului comunist din sectoarele orașului București care s-au ținut în lunile iulie și august 1939. Analizele făcute cu acest prilej au scos în evidență importanța folosirii asociațiilor culturale și sportive legale pentru influențarea politică a tineretului; au fost relevate anumite greutăți care implicasă un ajutor mai eficient din partea organizațiilor de partid. Concluziile desprinse au format obiectul unei rezoluții, care a fost supusă aprobării conducerii partidului, pe baza căreia a fost impulsionată activitatea organizațiilor regionale și județene de partid, acestea primind sarcina să desemneze cu toată grija cadrele viitoarei organizații. Comitetele regionale și-au mobilizat aparatul de care dispuneau în vederea pregătirii conferinței ce avea să consfințească refacerea Uniunii Tineretului Comunist; ele au desemnat câte un tânăr activist din rândul cadrelor de răspundere să reprezinte la conferință pe uteciștii din regiunile respective.

Astfel pregătită, Conferința pe țară de reconstituire a Uniunii Tineretului Comunist și-a desfășurat lucrările la București în luna octombrie 1939, în condițiile marcate de declanșarea celui de-al doilea război mondial și de recrudescența organizațiilor fasciste în interior, care asasinaseră pe primul ministru al țării și complotau, trădând interesele țării, la subordonarea ei Germaniei naziste agresive.

După audierea raportului prezentat de Nicolae Ceaușescu, fiecare participant a relatat situația locală; s-a trecut apoi la dezbaterile pe larg a situației politice interne și internaționale a României, a implicațiilor grave asupra poporului român, și îndeosebi asupra tineretului, care au fost consemnate și în apelul difuzat în luna decembrie 1939.

Sarcina centrală și urgentă a uteciștilor era, după cum aprecia conferința, de a mobiliza tineretul «la lupta pentru dreptul la pîine, la muncă, la carte, la pace și viață, contra dictaturii sugrumătoare». Arătînd că «pentru a salva prin luptă tineretul muncitor de la orașe și sate de războiul nimitor» s-a reorganizat, cu sprijinul Partidului Comunist Român, Uniunea Tineretului Comunist, apelul s-a adresat tinerilor muncitori, subliniind că locul lor era «în primele rînduri ale luptei, în fruntea tineretului din România». Lupta pentru revendicările specifice tinerilor muncitori din uzine trebuia să se îmbine cu lupta tinerilor țărani pentru pămînt, cu a celor de pe băncile școlii pentru dreptul la învățămînt, cu lupta generală «pentru drepturile și libertățile profesionale, culturale și politice ale tineretului exploatat și subjugat, indiferent de religie și naționalitate».

Conferința s-a încheiat prin alegerea Comitetului Central al Uniunii Tineretului Comunist, din care făceau parte Nicolae Ceaușescu, Miron Constantinescu, Constanța Crăciun, Stere Nichifor, Alexandru Demeter și alții. Ca secretar general al Uniunii Tineretului Comunist a fost ales revoluționarul de profesie Nicolae Ceaușescu, care pusesese pe activitatea comisiei de organizare amprenta personalității sale, a simțului său politic liber de orice schematism și închistare, în îndeplinirea liniei politice a partidului comunist, în contextul relațiilor social-politice ale țării.

În toamna anului 1939 și în primele luni ale anului 1940 s-a desăvârșit procesul reconstituirii de jos și pînă sus a Uniunii Tineretului Comunist ; pînă în luna februarie 1940, Comitetul Central al Uniunii Tineretului Comunist — care dispunea de toate secțiile și sectoarele, a confirmat Comitetul Capitalei și pe celelalte 11 comitete regionale, care aveau organizații în rîndul tuturor categoriilor de tineri.

Își relua astfel locul în viața politică a țării organizația revoluționară de tineret, una dintre cele mai importante organizații de masă ale partidului comunist, cea mai apropiată de el, constituind rezerva sa de bază și principalul său ajutor.

Închegarea organizației revoluționare a tinerilor muncitori, țărani, studenți și militari în condițiile de adîncă ilegalitate, a cerut uteciștilor multă dăruire de sine și spirit de sacrificiu. Realizarea ei a avut o însemnătate deosebită în lupta partidului împotriva exploatării și asupririi, a războiului hitlerist, pentru a da acestei activități un caracter larg și organizat. Fără a slăbi munca de întărire organizatorică și politică, Uniunea Tineretului Comunist s-a ocupat de extinderea activității sale în mase, găsirea unor posibilități de conlucrăre cu tineretul social-democrat pentru organizarea de acțiuni la baza cărora să stea activitatea de front unic muncitoresc.

Primele luni ale anului 1940 au înregistrat și primele acțiuni revendicative ale tinerilor muncitori de la Timișoara, Reșița și Anina, de la Uzinele de avioane I.A.R. din Brașov, de la întreprinderile din Ploiești, Constanța, Brăila, Galați și Iași. Pe întinsul țării au avut loc acțiuni organizate de Uniunea Tineretului Comunist cu prilejul zilei de 1 Mai 1940, precum și intense pregătiri ale unor manifestații ce ar fi urmat să se organizeze cu prilejul zilei de 1 august, zi de luptă împotriva războiului. Activitatea desfășurată cu prilejul reorganizării Uniunii Tineretului Comunist și după aceea a impulsionat mișcarea democratică studențească. În Capitală, Biroul studențesc a reușit să organizeze celele ale U.T.C. în toate cele 18 facultăți, care au antrenat studenții în acțiunile revendicative specifice.

În fruntea acestor acțiuni, pentru înfăptuirea sarcinilor puse de partid pe linia tineretului, s-a aflat neobosit secretarul general al Comitetului Central al U.T.C., tovarășul Nicolae Ceaușescu, pînă în momentul ultimei sale arestări de la sfîrșitul lunii iunie 1940.

Condiții neprielnice interne și internaționale au împins România în brațele fascismului, au subordonat-o Germaniei hitleriste și războiului agresiv al acesteia, deși existau numeroase forțe interne care militau împotriva unui asemenea curs. În noile împrejurări, Uniunea Tineretului Comunist a reușit să se situeze în primele rînduri ale acțiunilor inițiate și organizate de partidul comunist pentru doborîrea dictaturii militare-fasciste, pentru scoaterea țării din războiul antisovietic și alăturarea ei coaliției antihitleriste. În această grea bătălie, dusă cu forțe inegale, dar cu o tenacitate de fier și cu o nestrămănută credință în victorie, Uniunea Tineretului Comunist și-a cîștigat stima profundă a tineretului muncitor și patriotic din țara noastră. Din rîndurile uteciștilor s-au ridicat numeroși eroi, de la Filimon Sirbu, căzut sub gloanțele plutonului de execuție în prima lună a războiului antisovietic, împotriva căruia el se ridicase, și pînă la Constantin Godeanu, membru al Comitetului Central al U.T.C., căzut pe culmile munților Cehoslovaciei, la începutul anului 1945, în războiul împotriva celui de-al III-lea Reich.

În acei ani cutremurători, cînd erau puse în joc destinele și chiar existența României, militantul comunist de frunte Nicolae Ceaușescu și-a continuat activitatea revoluționară în închisorile Jilava, Caransebeș, precum și în lagărul de la Tg. Jiu. Aici el a luat parte, împreună cu Gheorghe Gheorghiu-Dej, Chivu Stoica și alți tovarăși din conducerea organizației comuniste din lagăr, la elaborarea unui plan general de acțiune, care să dea partidului întreaga sa capacitate de luptă, corespunzătoare cu situația deosebită în care se afla țara, pentru scoaterea ei de sub dominația fascismului pe calea unei acțiuni energice.

În zilele insurecției din august 1944, inițiată de partidul comunist pe baza acestui plan, organizată și condusă în colaborare cu alte forțe antifasciste, tovarășul Nicolae Ceaușescu s-a aflat iarăși în fruntea U.T.C., mobilizînd tineretul la luptă și la activitatea revoluționară, pe care masele descătuse prin insurecție o desfășurau cu impetuoșitate. Revenit în funcția de secretar general al C.C. al U.T.C., tovarășul Nicolae Ceaușescu a acționat cu hotărîre, împreună cu ceilalți membri din conducerea centrală a organizației, pe linia întăririi ei organizatorice și politice, în raport cu cerințele noilor condiții ale activității legale, asigurînd participarea masivă a tineretului muncitor la eliberarea țării, democratizarea vieții publice, înfrîngerea reacțiunii interne, înfăptuirea reformei agrare și instaurarea guvernului de largă

concentrare democratică de la 6 martie 1945, vindecarea rănilor războiului și re-facerea economiei naționale.

Ocupându-se, împreună cu tovarășii săi din conducerea U.T.C., de recrutarea tinerilor pentru front și pentru formațiunile de luptă patriotice, pentru organizarea unor detașamente de muncă patriotică, tovarășul Nicolae Ceaușescu nu scăpa din vedere necesitatea educării politice și ideologice a tineretului, pentru crearea unui tineret capabil să depună eforturi multilaterale în înfăptuirea programului partidului comunist de transformări revoluționare. El a lucrat cu aceeași dăruire și simț al răspunderii, cu același dinamism și simț al realității, cu aceeași grijă permanentă de a mobiliza pe toți oamenii de bună-credință în serviciul poporului și al țării, cu aceeași fermitate și vigilență politică, ceea ce constituie trăsături definitorii ale portretului său moral de atunci și până astăzi. Rolul său proeminent în dezvoltarea mișcării revoluționare de tineret în anii aprigi ai luptei de clasă l-a situat în rândul membrilor Comitetului Central al Partidului Comunist Român, în care a fost ales la Conferința Națională din 1945.

Bazele trainice, marxist-leniniste ale Uniunii Tineretului Comunist, experiența organizatorică, politică și teoretică dobândită în lupta necrutătoare cu dușmanii clasei muncitoare, ai independenței și suveranității României în anii regimurilor dictaturii regale și ai dictaturii militare-fasciste, în anii de foc ai revoluției populare, sub conducerea încercată a P.C.R., constituie moștenirea cea mai de preț pe care generația de ieri o lasă generației de astăzi a uteciștilor, a întregului tineret din patria noastră, chemat să înfăptuiască construcția societății socialiste“.

MINCIO SEMOV, reprezentant al Uniunii Tineretului Comunist Dimitrovist din *R.P. Bulgaria*, s-a referit pe larg în comunicarea sa la creșterea rolului tineretului bulgar în viața socială și politică a țării, în construirea socialismului.

În concluzie vorbitorul a arătat că „putem sublinia elementele pe baza cărora se realizează creșterea rolului tineretului în viața socială și politică a țării. Acestea sînt : 1. Creșterea ponderii relative a tineretului în cadrul populației țării ; 2. Creșterea contribuției relative a tineretului la dezvoltarea economică ; 3. O bună formare științifică a tineretului“.

GH. P. APOSTOL, director general în Ministerul Educației și Învățămîntului, a prezentat comunicarea „Științele sociale și formarea conștiinței politice a cetățeanului militant“.

Creșterea rolului științelor sociale în pregătirea cadrelor de cercetare științifică, în întreaga viață social-economică și ideologică, constituie o trăsătură caracteristică a societății noastre, aflată într-un multilateral proces de edificare, de înnoire și perfecționare. „Socialismul și comunismul — a subliniat vorbitorul — se pot construi numai cu oameni stăpîni pe știința și tehnica modernă, care și-au însușit tot ceea ce a creat mai bun, mai valoros omenirea în dezvoltarea istorică și au conștiința înaltei responsabilități față de societate.

Perfecționarea pregătirii politice-ideologice a tineretului, în cadrul căreia un rol important le revine științelor sociale, măsurile luate de conducerea partidului nostru pentru îmbunătățirea activității ideologice și de propagandă se integrează organic exigențelor generate de actuala etapă pe care o parcurge țara noastră, etapa făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate, în care crește continuu rolul conducător al partidului în toate domeniile de activitate“.

GUSTAV VARGA, reprezentant al Uniunii Socialiste a Tineretului din *R. S. Cehoslovacă*, în comunicarea prezentată a înfățișat aspecte din lupta revoluționară a tineretului cehoslovac pentru îndeplinirea sarcinilor construcției socialiste în *R. S. Cehoslovacă*.

În încheiere, vorbitorul a spus : „Uniunea noastră este o forță politică și economică importantă, care susține pe deplin politica Partidului Comunist Cehoslovac. Îndeplinirea sarcinilor de răspundere care stau în fața tineretului necesită înăbușarea muncii cu cadrele, a educării acestora“.

FLOREA DRAGNE, șef de sector, Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., a prezentat comunicarea „Probleme programatice ale tineretului în documentele Partidului Comunist Român“.

P.C.R. a acordat o atenție deosebită și a acționat neîncetat pentru creșterea și educarea tinerelor generații în spiritul principiilor comuniste, pentru temeinica pregătire politică-ideologică și angrenarea lor, cu toate forțele, în frontul larg de luptă al maselor muncitoare, în vederea transformării revoluționare a societății românești. „În programul partidului comunist — a arătat în comunicare —, în documentele ședințelor plenare, ale conferințelor sau congreselor partidului au fost cuprinse, alături de obiectivele de luptă ale clasei muncitoare, ale maselor vîrstnice, și obiective și revendicări economice, politice specifice tinerilor, care, ca oameni ai muncii exploatați, erau animați de aceleași năzuințe sociale“.

Analiza acestor documente permite relevarea modului în care partidul comunist s-a ocupat de cristalizarea, dezbateră și rezolvarea revendicărilor specifice tinerei generații, ca și de felul în care problemele tineretului apar înscrise în programul de luptă comunist.

În concluzie, vorbitorul a arătat că „preocupările partidului comunist față de problemele tinerei generații au urmat în general sensul evoluției sarcinilor organizațiilor politice și profesionale muncitorești din țara noastră, îmbrăcînd forme concrete, corespunzătoare sarcinilor majore ale Partidului Comunist Român față de toate problemele societății românești dintr-o etapă sau alta“.

KIM DONG QUK, reprezentantul Uniunii Tineretului Muncitoresc Socialist din R. P. D. Coreeană, a expus comunicarea despre locul și rolul tineretului coreean în lupta pentru construirea noii orînduiri în Coreea — orînduirea socialistă.

Subliniind principalele sarcini care se ridică în fața tineretului din R.P.D. Coreeană, vorbitorul s-a referit la rolul organizațiilor de tineret în mobilizarea acestuia la acțiuni revoluționare. „Ridicarea rolului tineretului în viața social-politică a țării, a prezenței organizației de tineret este în opinia noastră o problemă foarte importantă. Organizațiile de tineret, tinerii muncitori sînt educatorii maselor de tineri, fac o propagandă activă politicii partidului în rîndul tineretului pe care îl organizează și îl mobilizează. Organizațiile de tineret au sarcina de cînte de a învăța tînăra generație în spiritul revoluției, al faptelor de vitejie și al experienței înaintașilor revoluționari, să creeze adevărați continuatori ai revoluției, care să fie în stare să ducă mai departe edificarea societății socialiste“.

DUMITRU GHEORGHISAN, prim-secretar al Comitetului municipal București al U.T.C., GHEORGHE IOVAN, lector univ., Academia „Ștefan Gheorghiu“ pentru pregătirea cadrelor de conducere a activității de partid, social-politice, economice și administrației de stat, și MARIN VOINEA, șef de secție, Comitetul municipal București al U.T.C., au prezentat comunicarea „Participarea tineretului la conducerea unităților social-economice, la înfăptuirea politicii economice a partidului“.

Partidul Comunist Român — s-a subliniat în comunicare — manifestă receptivitate și solicitare față de tineret, de soluționarea problemelor sale, manifestă încredere în responsabilitatea și capacitatea sa de creație. Tineretul este astfel nu numai obiect al prefacerilor social-economice și al activității educative, ci este, mai ales, subiect al acțiunii sociale, factor activ de transformare, participant direct la procesul de înnoire și dezvoltare a României socialiste. „Participarea tineretului la conducere implică o gîndire vie, investigații ample de găsire a acelor aspecte care aduc un plus novator în activitatea colectivelor de muncă. Dintr-un studiu făcut în 30 de întreprinderi din Capitală a rezultat participarea efectivă a secretarilor U.T.C. la lucrările comitetelor oamenilor muncii, aceștia demonstrînd o cunoaștere precisă a aspectelor și problemelor tineretului din organizațiile respective, realizînd un dialog permanent cu cadrele alese din subordine, o circulație rapidă și în ambele sensuri a informațiilor între conducerea colectivă și masa de tineri. În acest fel, organizațiile U.T.C., la nivelul locurilor de muncă, devin centre organizatorice în care se formează și se exprimă cele mai înaintate opinii, dînd astfel participării întregului tineret la conducere un caracter organizat“.

FRED MAHLER, director adjunct al Centrului de cercetări pentru problemele tineretului, a expus comunicarea „Unele aspecte ale formării și dinamicii idealurilor comuniste ale tineretului“. Organizațiilor de tineret, ca și celorlalți factori cu care ele conlucrează strîns în educarea tineretului, le revin îndatoriri de răspundere

pentru cultivarea idealurilor comuniste în rîndul tinerei generații. „În spiritul documentelor de partid — s-a subliniat în comunicare —, considerăm că cercetarea, inclusiv aceea a tineretului, problemele formării conștiinței socialiste a tinerei generații, ale definirii aspirațiilor și idealurilor sale, studiarea ethosului socialist în dinamica dezvoltării lui, corelată cu definirea sistemului de valori și idealuri specifice societății noastre, trebuie astăzi să integreze mai amplu cercetarea problematicii complexe a dezvoltării noii conștiințe a tineretului, a raporturilor dintre tineret și ideal, de a impune rezolvarea unui mare număr de aspecte teoretice și metodologice”.

I. AL. POPESCU, secretar al C.C. al U.T.C., a prezentat comunicarea „Rolul activ al organizației U.T.C. în dezvoltarea și modernizarea agriculturii, a vieții satului”.

Progresul agriculturii în România constituie o problemă esențială a edificării societății socialiste multilateral dezvoltate. Într-o unitate organică cu dezvoltarea acestei ramuri de bază a economiei naționale au fost analizate și explicate în comunicare direcțiile dezvoltării satului românesc contemporan, ale angajării tineretului în procesul vieții rurale. „Modificările profunde ale structurii social-economice și culturale din lumea satului românesc — a subliniat vorbitorul —, tendința sa ascendentă spre o civilizație superioară au adus după sine, în activitatea Uniunii Tineretului Comunist, o clarificare a obiectivelor sale. Dacă manifestările unei conștiințe muncitorești care apar în procesul muncii tinerilor își au sursa obiectivă în cadrul unor noi forme instituționalizate, o influență importantă a avut și are munca politică-educativă desfășurată de organizațiile de masă și obștești, și în mod deosebit de U.T.C., în rîndul tuturor categoriilor de tineri, sub îndrumarea atentă a organizațiilor de partid. Organizațiile U.T.C. au în centrul preocupărilor munca pentru formarea conștiinței socialiste a tineretului, a idealului comunist de viață, pentru formarea spiritului combativ revoluționar”.

MAXIMO CIAPELIN, reprezentantul Uniunii Tinerilor Comuniști din *Cuba*, a înfățișat în comunicarea sa munca neobosită a tineretului cubanez pentru îndeplinirea sarcinilor trasate de partid. „Pe toate planurile — economic, științific, cultural și tehnic —, tinerii noștri au avut o participare entuziastă și hotărîtă, în timp ce, paralel, a trebuit să înfrunte permanentele agresiuni ale imperialismului nord-american, care a încercat și încearcă, prin toate mijloacele, să înăbușe aspirațiile legitime ale poporului nostru. De aceea, în acești ani de aspru drum de valorificare a bogățiilor noastre, sustrase secole întregi de colonialismul spaniol și imperialismul nord-american, încercăm o mîndrie deosebită pentru remarcabilele cuceriri ale poporului nostru, care nu sînt decît o imagine a ceea ce vom cuceri în viitor. Mîndria noastră este cu atât mai mare cu cît aceste reușite reprezintă înfrîngeri ale imperialismului, ale blocului său criminal, ale politicii sale de șantaj și mituire în încercarea sa de a izola și înăbuși economia poporului nostru”.

DUMITRU MAZILU, prof. dr., director adjunct al Institutului de studii politice și de studiere a problemelor naționale, membru corespondent al Academiei de științe sociale și politice, în comunicarea „Responsabilitatea civică a tineretului” a subliniat că tînărul de astăzi este un revoluționar integrat cu toată ființa sa în contemporaneitate, promotor al tendinței comune de perfecționare atât a existenței obiective cît și a existenței sale subiective. „Sub conducerea partidului, tinerii își făuresc noi planuri, concomitent cu realizarea și depășirea celor adoptate deja, privind înainte spre viitorul luminos al patriei și făcînd eforturi susținute pentru a contribui tot mai mult la înaintarea pe culmi noi ale propășirii gleei străbune. În acest climat social, tineretul nostru acționează tot mai hotărît și eficient, angajat din plin, cu hărnicie, talent, pricepere și dăruire la înălțarea patriei, la prosperitatea ei, fiecărui tînăr, în acest proces, maturizîndu-i-se conștiința, integrîndu-se cu mult mai mult succes în condițiile de libertate și demnitate generate de societatea democratică, suverană și independentă”.

REINER HAGEN, reprezentant al Tineretului Liber German din *R. D. Germană*, în comunicarea prezentată s-a referit la activitatea revoluționară a tinerilor din *R. D. Germană* în lupta pentru construirea societății socialiste. „Îndeplinirea cincinalului 1971—1975 solicită întreaga forță creatoare a tinerei generații, participarea ei activă la întrecerea socialistă. Inițiativele tineretului sînt sprijinite în mod deosebit de conducerea P.S.U.G., în strînsă colaborare cu conducerea de stat și mai

ales cu syndicatele. Unul dintre obiectivele noastre este acela de a se repartiza fiecărui tînăr o sarcină concretă în întrecerea socialistă“.

AUREL LOGHIN, prof. univ. dr., Universitatea „Al. I. Cuza“ — Iași, în comunicarea „Din tradițiile revoluționare și democratice ale studențimii ieșene“ a relevat principalele momente ale activității revoluționare ale studenților ieșeni — solidarizarea cu marea răscoală a țăranilor din 1907, lupta pentru înfăptuirea actului unirii de la 1 decembrie 1918, participarea la marile bătălii revoluționare ale proletariatului din anii 1918—1921, solidarizarea cu luptele muncitorilor ceferiști și petroliști din 1933, lupta antifascistă și împotriva războiului. „În cadrul luptelor desfășurate de tineret, sub conducerea P.C.R., în perioada interbelică s-a format un detașament de revoluționari devotați cauzei socialismului, care au adus o contribuție importantă la lupta împotriva fascismului și războiului, pentru cucerirea puterii și construirea societății socialiste“.

În anii de după cel de-al doilea război mondial — a subliniat vorbitorul în ultima parte a comunicării —, studențimea ieșeană, reînnoind firul tradițiilor democratice și revoluționare ale tineretului, a participat, în cadrul Frontului Democrat Universitar, înființat în anul 1946, și apoi în cadrul Uniunii Naționale a Studenților din România (U.N.S.R.), la viața politică și social-obștească, afirmîndu-se ca un factor de democrație și progres.

Activitatea studenților democrați ieșeni, care s-au avîntat cu pasiune și elan tineresc la opera de reconstrucție a țării distruse de război, a constituit un puternic imbold pentru cei ce au venit pe băncile Universității după victoria revoluției democrat-populare, pentru cei antrenați, apoi, în opera de făurire a noii orînduirii, orînduirea socialistă.

SÎMSUDIN BAIRICI, reprezentant al Uniunii Tineretului Comunist din R.S.F. Iugoslavia, a înfățișat momente din lupta revoluționară a tineretului din R.S.F. Iugoslavia pentru eliberarea națională și înfăptuirea revoluției socialiste. „Uniunea Tineretului Comunist Iugoslav — s-a subliniat în comunicare — a mobilizat întregul tineret al țării în armata de eliberare națională, tineretul devenind astfel forța motrice a luptei de eliberare națională și a revoluției socialiste din Iugoslavia. Pe măsură ce armata de eliberare națională se forma și se dezvoltă, Uniunea Tineretului Comunist Iugoslav își îmbunătățea situația organizatorică“.

Eliberarea țării — a conchis vorbitorul — a creat condițiile de bază pentru dezvoltarea socialismului. Țara era totuși distrusă, fapt ce a făcut necesară stabilirea unei baze materiale în vederea dezvoltării noii Iugoslavii. „Tineretul a fost în primele rînduri ale luptei pentru socialism; de astă dată, în condiții noi, pușca a fost înlocuită cu lopata și cu sapa, cu creionul și caietul. A fi erou nu înseamnă a-ți da viața, ci a învăța, a munci, a te pregăti pentru stabilirea unor noi relații între oameni, pentru a crea o bază materială a societății“.

VASILE NICOLCIOIU, secretar al C.C. al U.T.C., și MIHAIL STOICA, adjunct de șef de secție la C.C. al U.T.C., au prezentat comunicarea „Caracteristicile fundamentale ale mișcării internaționale de tineret, principiile și obiectivele activității internaționale a U.T.C. și U.A.S.R.“.

„Concomitent cu lupta pentru revendicări specifice — au subliniat autorii — tineretul s-a afirmat și se afirmă printre promotorii activi ai unei apropieri și înțelegeri între popoare, se pronunță și acționează pentru pace, libertate și progres, împotriva războiului dus de S.U.A. în Vietnam, Laos, Cambodgia, a politicii de dominație și dictat în viața internațională, pentru lichidarea focarelor de încordare și tensiune existente în lume, pentru dezarmare și combaterea foametei, analfabetismului, discriminărilor de orice natură, pentru statornicirea în relațiile dintre state a normelor și principiilor fundamentale ale dreptului internațional“.

Evidențiind principiile și obiectivele activității internaționale a U.T.C. și U.A.S.R., autorii au arătat: „Prin activitatea desfășurată pe plan internațional, Uniunea Tineretului Comunist și Uniunea Asociațiilor Studențești din România urmăresc ca prin forme și căi specifice să aducă o contribuție tot mai activă la popularizarea în rîndul unor largi categorii de tineri a realizărilor poporului român și tineretului român, a politicii interne și externe a partidului și statului nostru, să acționeze în spiritul întăririi și dezvoltării frontului forțelor progresiste, antiimperialiste. În această activitate, organizațiile noastre de tineret sînt călăuzite de obiectivele și principiile politicii externe a României de dezvoltare a relațiilor de prietenie și co-

laborare cu toate țările socialiste, cu celelalte state ale lumii, indiferent de orînduirea social-politică, pe baza respectării principiilor independenței și suveranității naționale, egalității în drepturi, neamestecului în treburile interne și avantajului reciproc, de susținere activă a luptei forțelor revoluționare și iubitoare de pace”.

★

În continuare, în ziua de 16 martie, lucrările sesiunii s-au desfășurat pe secții.

Secția I, comisia I :

IOAN SCURTU, lect. univ. dr., Facultatea de istorie, Universitatea București : „Conducerea organizației revoluționare de tineret de către P.C.R. Problema tineretului în congresele P.C.R.”; SIMION I. POP, prof. univ., Universitatea București : „Lucrețiu Pătrășcanu — militant de seamă pentru făurirea U.T.C.”; IOAN COMAN, asist. univ., Academia „Ștefan Gheorghiu” pentru pregătirea cadrelor de conducere a activității de partid, social-politice, economice și administrației de stat : „Participarea tineretului la luptele revoluționare ale clasei muncitoare în anii crizei economice (1929—1933)”; IOAN APOSTU, elev, Liceul nr. 7 Galați : „Aspecte ale mișcării revoluționare de tineret din Galați în perioada crizei economice”; SIMION FUCHS, cercetător științific principal, Centrul de științe sociale Tg. Mureș : „Unele precizări și date noi despre istoria secțiilor de tineret de pe lângă Sindicatele unitare din România”; CONSTANTIN DRAGUȘIN, cercetător științific, Muzeul de istorie a partidului comunist, a mișcării revoluționare și democratice din România : „Tradițiile revoluționare, democratice de luptă ale mișcării de tineret oglindite în Muzeul de istorie a partidului comunist, a mișcării revoluționare și democratice din România”; LADISLAU GHERGHELI, cercetător științific, Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. : „Lupta comună a tineretului român și tinerilor aparținând naționalităților conlocuitoare pentru răsturnarea regimului burghezo-moșieresc”; MIHAIL ȘT. FĂRȘIROTU, consilier al guvernatorului Băncii Republicii Socialiste România : „Greva studenților de la Academia comercială din București (11—25 ianuarie 1938)”; MIRCEA DOUCET, Institutul de cercetări pentru cereale și plante tehnice Fundulea : „Momente din lupta studenților democrați de la Facultatea de agronomie București în perioada 1935—1937”; MIRCEA BALTESCU, profesor, Liceul nr. 1 Brașov, STELIAN SAON, secretar al Comitetului județean Brașov al U.T.C. : „Participarea tineretului brașovean la lupta revoluționară a oamenilor muncii, sub conducerea P.C.R. (1922—1944)”; MIHĂLY EMERIC, lect. univ., Institutul politehnic Galați : „Activitatea desfășurată de organizațiile U.T.C. din facultăți, sub conducerea P.C.R., în vederea răspîndirii socialismului științific în rîndul studenților în perioada interbelică”; L. BENJAMIN, C. SAFTA, muzeografi, Muzeul de istorie a partidului comunist, a mișcării revoluționare și democratice din România : „Din activitatea cercului studentesc «Gîndul nostru» (1942—1944)”; GHEORGHE D. DUMITRAȘCU, lect. univ., Institutul pedagogic de 3 ani Constanța, STANCIU MARIN, profesor, director al Arhivelor statului Constanța : „Din lupta revoluționară a tineretului din județul Constanța, sub conducerea P.C.R., în perioada 1929—1944”; NICOLAE BOGYE, profesor, Liceul teoretic Joseni : „U.T.C. și mișcarea muncitorească din Valea Mureșului în perioada crizei economice din anii 1929—1933”; TUDOR DUMITRU, profesor, directorul Cabinetului județean de partid Argeș : „Din tradițiile de luptă revoluționară și democratică a tineretului în județul Argeș și fostul județ Muscel”; DORICA BUCUR, IOAN MINDREA, LUANA TĂUTU, profesori, Muzeul județean de istorie Brașov : „Manifeste și ziare tipărite și difuzate de organizația U.T.C. Brașov pentru mobilizarea tineretului la lupta pentru apărarea intereselor clasei muncitoare din România”; IOAN ALDEA, profesor, Muzeul județean de istorie Galați : „Acțiunea Comitetului județean al U.T.C. Cîrului în vederea realizării frontului unic în rîndul tineretului 1934”; DEZSI IOSIF ZOLTÁN, profesor, Liceul de cultură generală „Salamon Ernő”-Gheorgheni : „Memoriile unor luptători ilegaliști din bazinul Giurgeului despre lupta U.T.C. în perioada dintre cele două războaie mondiale”; SZÖCS JANOS, profesor, Lunca de Jos — Harghita : „Aspecte ale participării tineretului la mișcările sociale din Valea Ghimeșului (1929—1935)”; CSINTA JOLAN, profesoară, Liceul Baraolt, KISGYÖRGY ZOLTAN, geolog, I. M. Căpeni, NEAGOE NICOLAE, secretar al Comitetului județean Covasna al U.T.C. : „Mișcarea revoluționară de tineret — parte intrantă a mișcării muncitorești. Momente ale mișcării muncitorești și de tineret din județul Covasna”.

Secția a II-a, comisia I :

PAVEL SUIAN, cercetător științific, Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. : „Democratismul României socialiste și tînăra generație“ ; SIMION MIHAI, asist. univ., Universitatea Craiova, MIRCEA ALEXANDRU, student, Universitatea Craiova : „Locul și rolul ideologiei marxist-leniniste în structura orizontului spiritual al tineretului nostru“ ; GHEORGHE FLENCU, lect. univ., Consiliul Național al Organizației Pionierilor : „Pionieria — cadru de manifestare social-politică a viitorilor uteciști“ ; ȘTEFAN MIRCEA, conf. univ. dr., Consiliul Național al Organizației Pionierilor : „Uteciști și pionieri — pe același drum istoric glorios“ ; VASILE BĂRGĂOANU, lect. univ., Consiliul Național al Organizației Pionierilor : „Probleme ale pregătirii pionierilor pentru intrarea în U.T.C.“ ; GRIGORE BORDEA, student, Institutul agronomic Timișoara : „Munca patriotică — gen de activitate practică. Sensurile ei morale și politice“ ; GIGI TRIF, secretar al Comitetului municipal Satu-Mare al U.T.C., ALEXANDRU MESAROȘ, șeful sectorului muncii politice, culturii și educației de masă, Comitetul municipal Satu-Mare al P.C.R. : „Rolul organizațiilor U.T.C. în antrenarea tineretului săptămărean la acțiunile de muncă patriotică“ ; VASILE ASĂNĂCHESCU, conf. univ., Academia „Ștefan Gheorghiu“ pentru pregătirea cadrelor de conducere a activității de partid, social-politice, economice și administrației de stat : „Educația materialist-științifică a tinerilor — sarcină importantă a organizațiilor U.T.C.“ ; GHEORGHE SEBESTYEN, arh., MIHAELA CIAICOVSCHI, sociolog, Institutul de studii și proiectare pentru sistematizare, arhitectură și tipizare București : „Unele aspecte ale muncii politice-educative în rîndurile tineretului din domeniul proiectării“ ; IOAN BONCOTA, adjunct de șef de secție la C.C. al U.T.C. : „Instituționalizarea democratismului participării tineretului și a Uniunii Tineretului Comunist la viața economică și social-politică a țării“ ; CĂTALIN MAMALI, cercetător științific, Centrul de cercetări pentru problemele tineretului : „Caracteristici ale integrării socioprofesionale a tineretului industrial în etapa actuală“ ; VASILE MIFTODE, lect. univ., Universitatea „Al. I. Cuza“-Iași : „Dinamica procesului de integrare socială a tineretului“ ; TOMA STAN, ALEXANDRU DARIE, cercetători științifici, Institutul de cercetări pedagogice : „Aspecte pedagogice ale integrării absolvenților școlilor profesionale în mediul uzinal“ ; GABRIELA CRESIN, cercetător științific principal, DANA ATANASIU, cercetător științific, Centrul de cercetări pentru problemele tineretului : „Angajarea tineretului rural în activitatea productivă și în viața comunității satului“ ; NICOLAE STANCIU, asist. univ., Universitatea Timișoara : „Utecistul — participant activ și conștient la edificarea societății socialiste multilateral dezvoltate“ ; PAUL CARAVIA, LUCIA TOBĂ, cercetători științifici, Laboratorul de sociologie urbană al Consiliului popular al municipiului București : „Rolul integrativ al culturii și tineretului. Opinii rezultate dintr-o cercetare concretă“ ; GABRIEL ȘTEFURA, NICOLAE LUNGU, asistenți universitari, Universitatea „Al. I. Cuza“-Iași : „Participarea tineretului universitar la realizarea programului P.C.R. de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate“ ; IOAN HOȚA, NINA ZAHARESCU, MARIA LUPU, AURORA STUPAR, TEODOR MARINESCU, lectori universitari, și MARIN TRAISTARU, asist. univ., Institutul politehnic București : „Acțiunea politică — modelator al activității civice studențești“ ; NICOLAE BŪJDOIU, FLORIN FELECAN, asistenți universitari, Universitatea Brașov : „Adeziunea tineretului studios la procesul înnoirii activității sociale“ ; AUREL OPREAN, conf. univ., ION CIUREA, lect. univ., Institutul politehnic Cluj : „Tineretul intelectual în satul socialist contemporan“ ; MARIA FLORESCU, Institutul de cercetări juridice al Academiei de științe sociale și politice : „Mijloace juridice de protecție a tinerilor în procesul muncii“ ; LEON BUBURUZAN, activist la C.C. al U.T.C. : „Premise ale integrării tinerilor în sectorul minier“ ; JEAN FRĂȚILĂ, prof. emerit, director al Liceului pedagogic Ploiești : „Observații privind integrarea absolvenților Liceului pedagogic din Ploiești în viața satului“.

Comisia a III-a :

PETRE DUMITRESCU, lect. univ. dr., Universitatea „Al. I. Cuza“ — Iași : „Rolul filozofiei marxist-leniniste în formarea idealului de viață al tineretului universitar“ ; CRISTIAN IONESCU, redactor la revista „Tînărul leninist“ : „Valențele con-

temporane ale spiritului revoluționar"; MARGA ANDREI, asist. univ., Universitatea „Babeș-Bolyai”-Cluj: „Determinațiile spiritului revoluționar”; LIVIU PETRU ZĂPÎRTAN, asist. univ., Universitatea „Babeș-Bolyai”-Cluj: „Unele temeuri axiologice ale acțiunii tineretului”; ION DUMITRESCU, conf. univ. dr., Universitatea Craiova: „Tineret — conduită — motive. Aspecte psihosociologice. (Concluzii pentru activitatea educațională)”; CORNELIA DIMITRIU, conf. univ. dr., Universitatea „Al. I. Cuza”-Iași: „Rolul familiei în formarea personalității adolescentului”; PETRU BRÎNZEI, prof. dr., director al Spitalului clinic de neuropsihiatrie „Socola”-Iași: „Adolescență și adaptare”; MIRCEA MARCU, profesor, Școala generală de 10 ani nr. 21 Iași: „Orientarea școlară și profesională a adolescenților din școala generală”; ALEXANDRU DARIE, ELENA ROMOCEA, cercetători științifici, Institutul de cercetări pedagogice: „Realități și tendințe în orientarea profesională a tineretului rural. (Concluzii la o cercetare efectuată în comuna Șant-Bistrița-Năsăud)”; ELENA COSTACHE, lector univ., NICOLETA MIRICA, asist. univ., Institutul politehnic Galați: „Rolul colectivului în formarea spirituală a tineretului studios”; CONSTANTIN SCHIFIRNEȚ, cercetător științific, Centrul de cercetări pentru problemele tineretului, ELVIRA CINCĂ, consilier al ministrului pentru problemele tineretului: „Rolul procesului de învățămînt și al asociației studențești în educația politică a tineretului universitar”; CONSTANTIN STRUNGA, asist. univ., Institutul agronomic Timișoara: „Seminarul de socialism științific — mijloc important în pregătirea politică-ideologică a studentului”; ION PARȘOLEA, student, Institutul pedagogic Pitești: „Eroismul contemporan: din activitatea brigăzilor de muncă patriotică Argeș”; OCTAVIAN MÎNDRUȚ, cercetător științific, Institutul de cercetări pedagogice: „Responsabilitatea social-politică a tînărului cercetător”; LADISLAU LORINCZ, director adjunct al Institutului de studii politice și de studiere a problemei naționale: „Cunoașterea și popularizarea legislației în rîndul tineretului”; GEORGE BASILIADE, cercetător științific principal, DRAGUȚ AUREL, cercetător, Centrul de cercetări pentru problemele tineretului: „Educația juridică a tineretului”; NATALIA POPA, lect. univ. dr., Universitatea „Babeș-Bolyai”-Cluj: „Relația dintre cunoștințe, convingeri și conduita moral-politică a tineretului neintegrat”; RADU NEGRU, lect. univ., Universitatea „Al. I. Cuza”-Iași: „Contribuții ale tinerilor pictori din Moldova la constituirea patrimoniului culturii plastice a României socialiste”; căpitan CORNEL PĂRCĂLĂBESCU, adjunct de șef de secție la C.C. al U.T.C.: „Pregătirea pentru apărarea patriei — parte integrantă a educației comuniste a tineretului nostru”; PAUL CARAVIA, cercetător științific, Laboratorul de sociologie urbană al Consiliului popular al municipiului București: „Sistemul socialist al culturii și particularitățile adaptative ale tineretului”; MARIA COSTINER, GEORGETA FLOREA, lectori universitari, I.M.F. București: „Studentii și valorile morale ale societății socialiste”; CRUCERU DAN LAURENȚIU, prim-secretar al Comitetului U.T.C. al Sectorului 5 București: „Angajarea în muncă — mărturie a responsabilității tinerei generații față de dezvoltarea multilaterală a patriei”.

Ședința plenară din 17 martie 1972

VIRGILIU RADULIAN, președintele Consiliului Național al Organizației Pionierilor, adjunct al ministrului educației și învățămîntului, a prezentat comunicarea „Continuitate, unitate și specific în procesul educației politice a tineretului, în organizația de pionieri și U.T.C.”.

Organizarea și educația politică a tineretului au reprezentat dintotdeauna, a subliniat autorul, o preocupare de prim ordin a Partidului Comunist Român. Conștient de faptul că perspectivele luptei revoluționare, viitorul națiunii înseși depind de conștiința și vigoarea politică a tineretului, de călirea și înflăcărea sa revoluționară, de dîrzenia și pregătirea sa temeinică pentru viață, P.C.R. s-a preocupat îndeaproape de formarea și educarea tinerei generații în spiritul celor mai înalte idealuri de progres și de responsabilitate față de popor, al nobililor idei ale patriotismului socialist și ale internaționalismului. P.C.R. a pornit de la ideea că fiecare generație, preluînd și ducînd mai departe tradițiile revoluționare ale poporului, aduce totodată o contribuție specifică, îmbogățește cu elemente noi, proprii proce-

sului dezvoltării societății și făuririi idealurilor de progres material și spiritual al patriei. „Înțelegînd profund această realitate — se relevă în comunicare —, P.C.R. a avut în vedere, încă de la începuturile activității sale, că tînăra generație este un întreg unitar, o entitate care, deși parcurge etape distincte în evoluția și maturizarea sa politică și revoluționară, se caracterizează prin trăsături și aspirații comune, fapt ce determină asigurarea caracterului unitar al aceluiași țeluri educativ-politice. Este rațiunea pentru care mișcarea pionierilor și organizația revoluționară a tineretului au fost de la început concepute de partidul nostru în strînsă legătură și unitate“.

CORNEL ȘANDRU, prim-secretar al Comitetului județean Brașov al U.T.C., și DUMITRU CORBU, Comitetul județean Brașov al U.T.C., în comunicarea „Participarea activă a tineretului brașovean la opera de construcție a societății socialiste multilateral dezvoltate“, pornind de la faptul că educarea comunistă a tineretului se realizează în primul rînd prin muncă, în lupta plină de abnegație pentru edificarea socialismului, au evidențiat că organizațiile U.T.C. de pe meleagurile brașovene, conduse și îndrumate de partid, au desfășurat și desfășoară o activitate intensă pentru dezvoltarea la tineri a conștiinței înaltei răspunderi ce le revine de a contribui cu toate puterile și entuziasmul tineresc la realizarea sarcinilor stabilite de partid. „Mesajul de muncă și luptă al generațiilor de muncitori ai Brașovului — se relevă în comunicare — conferă procesului de educare al tineretului valențe multiple, față de care organizațiile U.T.C. sînt tot mai receptive. Trebuie apreciate în mod deosebit aportul pe care cei 45 000 de muncitori tineri îl aduc în producția de bunuri materiale, influența crescîndă pe care aceștia o exercită asupra tuturor celorlalte categorii de tineri“.

NICU CEAUȘESCU, student, Universitatea București, în comunicarea „Momente principale ale activității U.T.C. în anii ilegalității“ a înfățișat principalele verigi ale activității desfășurate de U.T.C. în perioada 1922—1944 — Congresul U.T.C. din 1924, care a lansat lozinca reorganizării U.T.C. pe baza nucleelor de fabrică, mobilizarea tineretului la marile acțiuni ale proletariatului român din anii crizei economice din 1929—1933, lupta tineretului pentru făurirea unității de acțiune a clasei muncitoare, împotriva fascismului și a pericolului de război.

„Prin acțiunile revoluționare desfășurate în acești ani pentru făurirea unității de acțiune a tineretului, pentru frontul popular anti-fascist — a subliniat autorul —, prin întreaga activitate propagandistică de demascare a fascismului și războiului, Uniunea Tineretului Comunist și-a adus, alături de celelalte organizații revoluționare ale clasei muncitoare, o însemnată contribuție la stăvilirea temporară a ascensiunii spre putere a organizațiilor fasciste și a înfeudării țării Germaniei naziste“.

Lupta eroică, de zi cu zi, a U.T.C., a concluzionat vorbitorul, desfășurată sub conducerea și îndrumarea permanentă a partidului comunist, s-a amplificat din ce în ce mai mult, ea culminînd, în vara anului 1944, cu participarea uteciștilor, a tineretului patriotic la pregătirea și apoi la înfăptuirea actului de la 23 August 1944, care avea să deschidă orizonturi noi dezvoltării societății românești pe drumul progresului, al bunăstării și civilizației socialiste.

JERZY MUSZYNSKI, reprezentant al Comitetului Polonez de Cooperare al Organizațiilor de Tineret, a prezentat o amplă comunicare despre modul practic în care se manifestă creșterea rolului tineretului în viața social-politică a Poloniei. „Mișcarea de tineret își asigură participarea la viața socială a țării prin apartenența membrilor uniunilor de tineret la alte organizații și partide politice, cît și prin participarea în organele de conducere, în viața socială, ceea ce motivează, în mare măsură, rezultatele educației sociale și politice în uniunile de tineret. Trebuie neapărat adăugat că alegerea reprezentanților uniunilor de tineret în comitetele Frontului Unității Naționale, în consiliile populare și de autoconducere muncitorești, țărănești este rezultatul politicii Partidului Muncitoresc Unit Polonez în problemele tineretului și ale mișcării de tineret, care acordă o mare importanță participării tineretului la conducerea și organizarea economiei naționale. Acest lucru și-a găsit expresie foarte clară în documentele celui de-al VI-lea Congres al P.M.U.P. Orga-

nizațiile de tineret dispun de o serie de mijloace cu ajutorul cărora își realizează sarcinile, își exercită influența asupra tinerilor și a societății”.

CONSTANTIN MOCANU, conf. univ., Academia „Ștefan Gheorghiu” pentru pregătirea cadrelor de conducere a activității de partid, social-politice, economice și administrației de stat, în comunicarea „Contribuția U.T.C. la lupta politică-ideologică, împotriva fascismului” a subliniat că organizația tineretului revoluționar din România, sub îndrumarea P.C.R., a avut o atitudine hotărâtă împotriva fascismului și a războiului. „Uniunea Tineretului Comunist, angajată plenar în lupta antifascistă, în lupta împotriva pericolului fascist — s-a subliniat în comunicare —, a dovedit posibilități largi de a aduna în jurul ei, în jurul tineretului muncitor de fabrică acele categorii de tineri interesate în apărarea și afirmarea de dreptate socială, a democrației și culturii”. Înțelegând momentele dramatice prin care trecea omenirea, uteciștii au acționat, în spiritul liniei partidului comunist, pentru unitatea antifascistă, antihitleristă, pentru răsturnarea guvernării antonesciene. „Mișcarea de rezistență antifascistă, condusă cu clarviziune de partidul comunist, a culminat cu organizarea insurecției victorioase din august 1944, cu eliberarea patriei de sub jugul fascist, eveniment crucial în care și prin care s-a împlinit și activitatea uteciștilor de dezvoltare a caracterului tenebros al fascismului și de promovare a idealurilor proprii omului cu adevărat om”.

VLADIMIR DOBKIN, reprezentant al Uniunii Tineretului Comunist Leninist din U.R.S.S., în comunicarea prezentată s-a referit la contribuția tineretului sovietic în îndeplinirea mărețelor sarcini trasate de P.C.U.S. „Construcția comunistă — a subliniat vorbitorul — este sfera principală de activitate a tineretului sovietic. Perspectivele dezvoltării țării necesită o afluență continuă de forțe tinere. Deja astăzi tineretul constituie aproape jumătate din muncitorii din economie. Numai în cincinalul precedent, aproximativ 15 milioane de tineri și tinere au pășit pragul uzinelor, fabricilor, șantierelor sau al unităților din agricultură. Aportul tinerei generații la munca comună va crește necontenit. Tineretul este legat, în primul rând, de domeniile cele mai productive, care vor marca progresul tehnic, de știință, a cărui importanță pentru economie și cultură va crește necontenit. Pe umerii lui apasă rezolvarea problemei puse de cel de-al XXIV-lea Congres al P.C.U.S.: îmbinarea cuceririlor revoluției tehnice-științifice contemporane cu necesitățile vitale ale sistemului economic socialist”.

SILVIA ILIE, secretar al C.C. al U.T.C., a expus comunicarea „Educarea tineretului școlar în spiritul muncii și vieții comuniste”. „Una din preocupările majore ale organizațiilor U.T.C. pentru cultivarea spiritului de muncă și viață comunistă la elevi — s-a subliniat în comunicare — o constituie sprijinirea școlii pentru legarea învățămîntului cu practica edificării socialiste, cu viața reală.

Munca a reprezentat întotdeauna procesul fundamental al vieții sociale, mijlocul principal de obiectivare și afirmare a forțelor esențiale ale omului. În cultivarea spiritului de muncă comunist noi pornim de la teza marxist-leninistă potrivit căreia producția materială este domeniul hotărîtor al vieții sociale, iar munca — sursă unică a valorilor, a sporirii bogăției naționale, factorul esențial al formării și afirmării personalității umane.

În acest context se înscriu eforturile și inițiativele pe care organizația U.T.C. le are în scopul ancorării depline a tineretului școlar în activitățile direct productive: practica tehnică-productivă, cercurile și societățile tehnice-științifice, expozițiile și concursurile de creație tehnică și științifică, activitățile de muncă patriotică”.

În concluzie, vorbitoarea a arătat că „uteciștii și elevii sînt conștienți că cel mai bun omagiu pe care-l aduc sărbătoririi semicentenarului organizației revoluționare de tineret este sporirea eforturilor de muncă și învățămînt pentru a ridica pe noi trepte pregătirea profesională și moral-politică, prin muncă pentru muncă, de a-și consacra toate forțele și elanul lor revoluționar epopeii mărețe a întregului popor, făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate”.

BODÓ KAROLY, reprezentant al Uniunii Tineretului Comunist din R. P. Ungară, în comunicarea prezentată a înfățișat activitatea U.T.C. din R. P. Ungară pentru mobilizarea tineretului la realizarea obiectivelor puse în fața poporului ungar de

către partid. „Tineretul ungar și Uniunea Tineretului Comunist din Ungaria — a arătat vorbitorul — muncesc la realizarea celui de-al patrulea plan cincinal. În realizarea obiectivelor planului au un rol însemnat angajamentele ferme ale U.T.C. din Ungaria.

Mișcarea angajamentelor ferme dă un sprijin la realizarea la timp și la parametrii proiectați a obiectivelor cu un volum mare de investiții. În anii trecuți s-au realizat o serie de mari obiective sub patronajul Uniunii Tineretului Comunist din Ungaria. În prezent luăm noi obiective și sarcini sub patronajul nostru, în cadrul programului colectiv de importanță națională, în cazul introducerii tehnologiei construcțiilor metalice din aluminiu, la șantiere — obiective care urmăresc procesul educației —, precum și la obiective social-culturale. Sînt în curs de execuție mari obiective ca Sistemul barajului Tisa II ș.a. Barajul de la Tisa II va produce mari schimbări nu numai în viața economică a țării, ci și în condițiile climatice, va influența clima și agricultura în întreaga cîmpie a Tisei. Prin construirea barajului se va forma un lac uriaș, care va reprezenta o cincime din suprafața Balatonului. Cu aceste obiective tineretul se mîndrește și face totul ca ele să fie realizate cu succes“.

PETRU PÂNZARU, conf. univ., redactor-șef al revistei „Tînărul leninist“, a expus comunicarea „Dialectica gîndire-acțiune la tînăra noastră generație“.

„Tînăra generație — a subliniat autorul — nu poate fi înțeleasă decît în contextul epocii și societății în care trăiește. Ea poate fi pricepută numai prin raportare directă și concretă la elementele fundamentale ale sistemului social, economic, politic-ideologic, cultural și educațional care o formează, o mîlădiază, o maturizează.

Afît sub raportul existenței sociale cît și sub acela al conștiinței, motivațiilor, aspirațiilor și acțiunilor practice, tînăra noastră generație se definește și se afirmă participativ, prin utilizarea largă a condițiilor economice-sociale și instructiv-educative. Totodată, tineretul patriei, fără deosebire de naționalitate, alături de generația mijlocie și vîrstnică, se definește prin contribuția proprie în cele mai variate forme la opera de construcție inițiată și condusă cu fermitate, realism și simț prospectiv de către Partidul Comunist Român“.

TRAIAN ȘTEFĂNESCU, secretar al C.C. al U.T.C., președintele Consiliului U.A.S.R., în comunicarea „Conclucrarea organizației de tineret cu organele de stat — factor important al perfecționării democrației României socialiste“ a subliniat că în țara noastră, în cadrul procesului mai larg al adîncirii și perfecționării democrației socialiste, se înscrie și un dinamic proces de perfecționare a activității organizației revoluționare de tineret. „Această realitate, privită de la dimensiunea sărbătoririi semicentenarului Uniunii Tineretului Comunist, reprezintă în fond și o necesitate de a încerca adîncirea acestui proces care a intervenit în ultimii ani, tocmai acum, cînd, rememorînd trecutul organizației, ne propunem, așa cum sînt convins că bine a făcut Comitetul Central al Uniunii Tineretului Comunist, să descifrăm mai adînc răspunderile care revin organizației noastre în viața economică și social-politică a țării, răspunderi care revin pînă la urmă tineretului“.

De fapt, a subliniat autorul, analiza procesului care a intervenit în ultimii ani demonstrează că Uniunea Tineretului Comunist nu numai că a răspuns cu cînstă chemărilor pe care partidul le-a adresat pe parcursul celor cinci decenii de existență, dar chiar dacă în ultima perioadă se află într-un plin proces de perfecționare, într-un plin și impetuos marș de racordare la preocupările societății și că prin chiar acest proces de perfecționare se vădește forța Uniunii Tineretului Comunist de a duce mai departe glorioasele tradiții ale comuniștilor, ale celor mai vîrstnici, pe care-i cînstim astăzi.

OVIDIU BĂDINA, conf. univ. dr., membru al Academiei de științe sociale și politice, directorul Centrului de cercetări pentru problemele tineretului, a prezentat comunicarea „Obiective actuale și de perspectivă ale cercetării științifice a tineretului și ale creșterii eficienței sale“.

Autorul s-a oprit asupra unor probleme ca : de ce munca cu tineretul impune cunoașterea profundă a preocupărilor și cerințelor acestora ; de ce trebuie să ne

gîndim serios la valorificarea datelor cercetării privind tineretul. „Acțiunile la nivel central — s-a subliniat în ultima parte a comunicării — întreprinse în cooperare cu beneficiarii principali, formele experimentate de filiale județene și interjudețene ale Centrului de cercetări pentru problemele tineretului arată că sîntem la începutul unui drum bun, pe care trebuie să mergem cu curaj, dar și la nivel central și la nivel județean și local se simte din ce în ce mai mult nevoia înzestrării cercetării în interiorul organizației de tineret, pentru a surprinde nevoile noi și a sugera modalitățile concrete de îmbunătățire a muncii“.



Au urmat apoi concluziile președinților birourilor comisiilor de lucru :

— pentru Comisia „Lupta revoluționară și democratică a tineretului, sub conducerea Partidului Comunist Român împotriva exploatării sociale“, dr. AUGUSTIN DEAC, director adjunct al Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R.;

— pentru Comisia „Eroismul tinerei generații în lupta antifascistă, pentru eliberarea patriei de sub jugul hitlerist și participarea ei activă la reconstrucția țării“, prof. dr. PETRIC ARON, decanul Facultății de istorie din cadrul Universității București;

— pentru Comisia „Rolul și funcțiile politice-educative ale organizațiilor de tineret“, PETRE DATCULESCU, cercetător la Centrul de cercetări pentru problemele tineretului;

— pentru Comisia „Conștiința socialistă a tinerei generații“, ȘTEFAN COSTEA, consilier la Academia de științe sociale și politice;

— pentru Comisia „Tineretul — factor activ al dezvoltării sociale“, conf. univ. PETRU PÂNZARU, redactor-șef al revistei „Tînărul leninist“.

În cadrul ședinței de închidere a luat cuvîntul prof. univ. MIRON CONSTANȚINESCU, membru supleant al Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R., președintele Academiei de științe sociale și politice, militant activ al mișcării de tineret și studențesci din patria noastră.

„Privind retrospectiv drumul străbătut de tineretul nostru în cele cinci decenii de la crearea Uniunii Tineretului Comunist — a subliniat tovarășul Miron Constantinescu —, se conturează procesul, înfăptuit sub conducerea directă a partidului, de continuă activizare socială și politică a tinerei generații, de angajare combatantă în toate marile acțiuni revoluționare și constructive, de perfecționare a funcțiilor și atribuțiilor organizației de tineret. Un loc deosebit îl ocupă hotărîrea plenarei Comitetului Central al Partidului Comunist Român din noiembrie-decembrie 1967, care a marcat o etapă nouă în definirea atribuțiilor organizației de tineret, în precizarea cu mai multă claritate a rolului său în societate, în formarea multilaterală a tinerei generații“.

În continuare, vorbitorul a evocat momente din lupta U.T.C. în anii 1930—1940, momente la care a participat activ ca tînăr militant al mișcării muncitorești, al Uniunii Tineretului Comunist.

Tovarășul Miron Constantinescu, încheind, a arătat : „Programul de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate deschide în fața întregului popor, a tineretului perspective largi, însuflețitoare. Obiectivele sale cutezătoare, științifico fundamentate, care asigură mersul continuu ascendent al societății noastre, constituie o chemare pentru tînăra generație, un îndemn la noi fapte de muncă și creație, în care să se întruchipeze dinamismul și spiritul său de responsabilitate față de partid și popor.“

Partid al noului, al luptei neobosite pentru progres, pentru o continuă perfecționare a vieții politice și sociale, partidul comunistilor știe că are în Uniunea Tineretului Comunist, în tînăra generație un sprijin de nădejde, un continuator dîrz al operei înaintașilor“.



Participanții la sesiune au adresat o telegramă Comitetului Central al Partidului Comunist Român, tovarășului Nicolae Ceaușescu :

„Participanții la sesiunea științifică jubiliară «Locul și rolul tineretului în viața social-politică a României», organizată în cinstea aniversării semicentenerului creării Uniunii Tineretului Comunist — eveniment cu puternică rezonanță în viața și activitatea tineretului nostru —, se fac mesageri ai gândurilor și sentimentelor nobile de profund atașament și nețărmurită dăruire care animă tinăra generație față de politica marxist-leninistă a P.C.R., exprimă dragostea și totalul lor devotament față de conducerea partidului, față de dumneavoastră, mult iubite și stimate tovarășe Nicolae Ceaușescu, care din perioada activității în ilegalitate a Uniunii Tineretului Comunist, apoi ca secretar general al organizației revoluționare de tineret, iar acum, în înalta funcție de secretar general al partidului, de președinte al Consiliului de Stat, ați manifestat și manifestați o permanentă și neprecupețită grijă și răspundere pentru tineret, pentru cauza patriei și a poporului.

Reunind vechi militanți ai partidului comunist și ai mișcării de tineret, activiști de partid și de stat, ai organizațiilor de masă și obștești, ai U.T.C. și U.A.S.R., cadre didactice și cercetători științifici, tineri și tinere din Capitală și din alte centre ale țării, români, maghiari, germani și de alte naționalități, sesiunea jubiliară s-a constituit ca un forum al generațiilor care sub conducerea înțeleaptă și îndrumarea permanentă a partidului au participat la crearea și dezvoltarea Uniunii Tineretului Comunist, la lupta pentru libertate socială și națională, la procesul măreț de edificare a socialismului în România.

Cele peste 150 de referate și comunicări prezentate în sesiunile plenare și pe comisii, dezbaterile ample ce le-au urmat au constituit un fericit prilej de evocare a tradițiilor eroice de luptă și muncă ale organizației noastre revoluționare, de exprimare a dăruirii și abnegației tinerei generații în acțiunea de prefacere a societății românești, în fruntea căreia s-a aflat și se află statornic Partidul Comunist Român.

Sesiunea jubiliară care s-a impus prin valoarea științifică, teoretică și practică a comunicărilor, prin profunzimea dezbaterilor va marca un însemnat izvor de inspirație și investigare asupra problematicei tineretului, o modalitate de generalizare a experiențelor valoroase care s-au afirmat în activitatea practică, în vederea creșterii participării tinerilor la eforturile întregului popor pentru realizarea obiectivelor istorice ale dezvoltării patriei noastre pe drumul edificării societății socialiste multilateral dezvoltate, stabilite de Congresul al X-lea al Partidului Comunist Român.

Trăsătura definitorie a comunicărilor și dezbaterilor a constituit-o relevarea rolului primordial pe care l-a avut Partidul Comunist Român de-a lungul celor cinci decenii de existență, în orientarea și conducerea mișcării revoluționare de tineret din țara noastră.

Participanții la sesiune își exprimă profundul lor atașament, încrederea totală în politica internă și internațională, consecvent științifică, marxist-leninistă a Partidului Comunist Român, hotărîrea lor fermă de a milita neobosit pentru progresul continuu al patriei, pentru triumful cauzei păcii, a libertății și progresului social, al aspirațiilor înaintate ale omenirii progresiste.

Evocînd istoria de luptă și muncă desfășurată de Uniunea Tineretului Comunist în cei 50 de ani ai existenței sale, reprezentanții generațiilor care s-au aflat permanent sub faldurile glorioșului steag al partidului, într-o deplină unitate de gînd, voință și acțiune folosesc acest prilej solemn pentru a vă asigura pe dumneavoastră, scumpe tovarășe Nicolae Ceaușescu, de hotărîrea neștrămutată de a învăța permanent din exemplul comunistilor, de a munci fără răgaz, cu abnegație și dăruire, pentru înfăptuirea politicii partidului, pentru cauza propășirii patriei pe drumul socialismului și comunismului“.

Rostind cuvîntul de închidere a lucrărilor sesiunii, tovarășul DAN MARTIAN a arătat : „Sîntem convinși că zilele de fructuoase dezbateri la capătul cărora ne aflăm acum, dezbateri care ne-au confirmat încrederea în drumul pe care mergem, călăuziți de partid, și care ne-au ajutat pe toți să înțelegem mai bine marile obiective ce ne stau în față și căile realizării lor, vor constitui un element valoros și un nou imbold în activitatea fiecăruia dintre participanți“.

Crearea Partidului Comunist Român (Mai 1921)

Editura științifică, București, 1971, 642 p.



Sărbătorirea semi-centenarului Partidului Comunist Român, eveniment cu adânci semnificații în viața partidului, a întregului popor român, a fost întâmpinată în domeniul științelor istorice și social-politice prin elaborarea și publicarea unui număr însemnat de lucrări, studii sau articole consacrate unor chestiuni importante ale trecutului de luptă sau ale edificării noii societăți. Sintetizând rezultate anterioare ale investigației, aducând în circuitul științific noi fapte, aspecte, unghiuri de abordare ori fundamentând aprecieri noi, multe dintre acestea au constituit un real aport la progresul cercetării în domeniile respective. În acest cadru se înscrie și prezenta lucrare*, editată de Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., care reconstituie, încadrată în contextul istoric premergător și posterior actului istoric al creării P.C.R., activitatea complexă și multilaterală desfășurată în anii de avânt revoluționar 1918—1921, pentru în-

temeierea partidului marxist-leninist al clasei muncitoare din România.

Lucrarea se recomandă de la început cititorului — specialist sau numai doriitor să-și lărgescă orizontul cunoașterii ori să-și dezvolte educația politică —, ca prima monografie de amploare a acestei probleme, întemeiată pe concentrarea largă a informației istorice preexistente, pe punerea în valoare a unor fapte și surse noi ori mai puțin cunoscute și adâncirea unor aprecieri științifice, fundată pe o concepție de ansamblu unitară. Ca operă de sinteză istorică, solicitând autorilor o îmbinare cât mai adecvată a criteriilor logicului și istoricului în expunere, un efort superior de generalizare științifică, lucrarea solicită, în mod firesc, interesul cititorului în primul rând către această latură a problemei, fundamentală de altfel pentru aprecierea valorii ei științifice.

Reflectată și în succesiunea ori compartimentarea capitolelor și paragrafelor, concepția metodologică de bază, ce se evidențiază relativ ușor pe parcursul lecturii, atestă o judicioasă orientare de principiu, în deplin consens cu realitatea istorică și totodată cu liniile de bază ale concentrării interesului actual spre o asemenea lucrare, care nu poate să nu fie și o lucrare din care se degajă concluzii politice.

Se încadrează astfel organic în optica materialismului istoric plasarea fenomenului cercetat în contextul premisei istorice și ale devenirii lui ulterioare, ambele privite într-o largă perspectivă în timp, spre a se putea

* Lucrarea apare sub redacția: Ion Popescu-Puțuri, Augustin Deac. Autorii: Ion Popescu-Puțuri, Augustin Deac, Gheorghe Matei, N. G. Munteanu, Florian Tănăsescu. A mai colaborat Marin Stănescu.

desprinde mai clar și cu mai multă evidență propria lui semnificație istorică. Acest rol îl îndeplinește, în chip judicios, capitolul introductiv al lucrării — **Tradițiile mișcării muncitorești și socialiste, moștenire prețioasă a Partidului Comunist Român** — și, respectiv, cel final — **Drumul eroic de luptă al Partidului Comunist Român**. Această manieră de abordare nu numai că lărgeste, dar și adâncește perspectiva științifică a istoricului, permite selectarea și chiar ierarhizarea corectă a trăsăturilor fenomenului analizat, avertizând împotriva supraestimării unor manifestări sau probleme, care, chiar dacă au putut să aibă o mare pondere în momentul istoric respectiv, rămânând în afara liniilor mari de continuitate între propriul său trecut și viitor, nu pot fi considerate ca având o semnificație majoră. În această lumină apare, de pildă, pe deplin justificat accentul principal pe care îl pun autorii pe faptul făuririi partidului comunist ca atare, chiar dacă în debaterile politice din anii respectivi în documentele mișcării muncitorești și chiar în hotărârile Congresului din 1921 pe primul plan apărea o altă problemă, ce părea chiar să estompeze pînă la un punct semnificația celei dintîi. Și poate că o exprimare mai explicită a acestei concluzii în monografie, cu fundamentarea științifică implicată, ar ușura înțelegerea ei de către masa cititorilor.

Aceleași rațiuni de ordin științific, în deplină corespondență cu spiritul marxism-leninismului, justifică orientarea metodologică a autorilor de a găsi în însăși dezvoltarea mișcării muncitorești din România cauzele și forțele care au determinat ridicarea ei pe o treaptă superioară prin crearea partidului comunist, ca necesitate lăuntrică firească a acestei dezvoltări. Punctele de vedere care nu țineau în suficientă măsură seama de acest adevăr — prezente într-o vreme și în istoriografia românească — conduceau în mod inevitabil la o tratare schematică, la o depersonalizare a istoriei mișcării muncitorești din interior, redusă în bună măsură la o ilustrare a trăsăturilor acesteia pe plan internațional. Știm însă că generalul nu există în viață, în istorie, într-o formă abstractă, diferită de manifestările lui concrete, particulare. Mișcarea muncitorească din țara noastră, urmînd în linii esențiale calea străbătută de muncitorime pe plan mondial, a evoluat în raport cu particularitățile concrete ale dezvoltării clasei muncitoare de la noi, ale mediului social-politic și spiritual pe plan național.

Considerarea ei concret-istorică a permis istoriografiei noastre din ultimii ani, autorilor lucrării de față să evidențieze o serie de trăsături proprii, originale, cu mare putere de persistență și de certă importanță pentru înțelegerea mai deplină a drumului parcurs de această mișcare; receptivitatea la ideile și experiențele înaintate pe plan internațional, străduința de a înțelege realitățile din propria țară, de a confrunta teoria generală cu aceste realități pentru formularea concluziilor politice programatice, tendința permanentă spre unitatea mișcării politice și profesionale de clasă ș.a.

Analiza judicioasă făcută în lucrare rolului diferit pe care l-au avut, de pildă, aripa revoluționară a mișcării muncitorești, grupurile comuniste care acționau înăuntru sau în afara ei, în țară sau peste hotare, descifrarea evoluției concepției acestora, faptul că în cele din urmă viața a impus concepția creării partidului comunist prin transformarea partidului socialist ilustrează elocvent caracterul fecund al aplecării istoricilor spre o asemenea abordare concretă, din perspectiva internă a mișcării muncitorești; însăși necesitatea istorică obiectivă a creării noului partid este atestată cu mai multă tărie de faptul că el s-a născut prin evoluția politică firească a întregii mișcări muncitorești, și nu doar ca emanație a unei fracțiuni a acesteia, exteroare formelor ei de organizare de pînă atunci.

Crearea partidului comunist ca organizație politică unică a clasei noastre muncitoare își are — așa cum subliniază pe bună dreptate autorii — corespondențele neîntîmplătoare în faptul că întreaga dezvoltare anterioară a mișcării muncitorești de la noi nu cunoscuse pluralitatea partidelor politice în rîndurile ei. Această trăsătură a mișcării noastre muncitorești s-a ilustrat în progresele importante ale luptei P.C.R. pentru unitatea mișcării muncitorești în deceniul premergător celui de-al doilea război mondial, în faptul că România s-a numărat printre primele țări europene în care s-au realizat mai apoi unitatea de luptă a clasei muncitoare și unitatea ei politică deplină.

Această puternică aspirație spre unitate, educată în rîndul maselor muncitorești, ale militanților, prezentă pregnant în perioada de gestație a creării P.C.R., ca rod al experienței lor politice proprii, explică atît modalitatea în care s-a născut partidul comunist cît și particularitățile luptei între curente în preajma creării lui. Din lucrare se poate desprinde ideea — deși ea nu este formulată în

mod destul de explicit — că, dacă în preajma făuririi P.C.R. s-au conturat și în mișcarea din România trei curente — reformiști, unitari și revoluționarii comuniști —, aceasta nu justifică confundarea pozițiilor lor cu pozițiile unor curente similare din alte țări. Apropierea dintre unitari și comuniști în ce privește pozițiile fundamentale, faptul că ambele curente s-au pronunțat la Congresul din mai 1921 pentru crearea partidului comunist își are, după noi, explicația principală în aceea că dorința de a asigura transformarea partidului socialist în partid comunist și de a menține în același timp unitatea mișcării pe noile poziții erau deopotrivă deziderate de bază ale mișcării noastre muncitorești din acei ani.

O altă premisă metodologică, urmărită judicios în monografie, este încadrarea reală a mișcării muncitorești din țara noastră, în diferitele ei etape, în contextul social-politic național. Particularitățile dezvoltării social-economice a României la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, aflată într-o etapă inițială a dezvoltării capitaliste, grevată de împletirea a numeroase contradicții sociale, au atras de timpuriu clasa muncitoare în lupta pentru apărarea intereselor unor largi pături sociale neproletare, pentru transformarea democratică a societății românești. Aceasta a imprimat o dimensiune națională prezenței sale în lupta social-politică și un orizont național programelor ei politice.

Împrejurări specifice au venit să susțină și să amplifice această dimensiune a luptei clasei muncitoare în anii imediat următori desăvârșirii unității de stat. Capitolul intitulat: **Confruntări politice în România întregită. Rolul istoric al clasei muncitoare și al partidului ei în viața social-politică** evidențiază în linii esențiale aceste împrejurări, manifestarea amplă a clasei muncitoare și a partidului său ca forță națională, participarea ei la confruntările politice în jurul problemelor fundamentale ale României.

Aceasta permite autorilor să fundamenteze necesitatea istorică a creării partidului comunist nu numai ca o cerință interioară a mișcării muncitorești, ci și a dezvoltării politice generale a societății românești. Ideea este susținută însă mai ales sub aspectul comparării orientărilor programatice ale diferitelor forțe de clasă și politice. Ea ar putea fi completată cu relevarea faptului istoric obiectiv că în anii 1918—1921 întreaga viață politică a României cunoaște o

perioadă de reasezări și confruntări politice, al căror rezultat va fi o nouă configurație a sistemului partidelor politice. Or, tocmai în aceeași perioadă și ca parte a acestui proces politic general au loc confruntarea și clarificarea ideologică și politică din sinul mișcării muncitorești, care se va solda prin apariția pe scena vieții social-politice a Partidului Comunist Român.

Acest proces politic ce a cuprins întreaga societate românească a vremii și care, în mod simplist, este interpretat uneori ca alimentat aproape exclusiv de dorința forțelor burghezo-moșierești de a crea noi partide pentru a induce în eroare masele populare, avea cauze mai profunde. El era generat de contradicțiile și deplasările în raportul forțelor sociale, de creșterea experienței politice a maselor și a voinței lor de schimbări, de manifestarea largă pe arena politică a muncitorimii, țărănimii, păturilor mijlocii, facilitată într-o anumită măsură și de efectele largirii considerabile a drepturilor electorale.

În condițiile procesului politic real din acei ani, prezentarea partidelor burgheze, îndeosebi sub unghiul de vedere al poziției lor programatice, nu și sub cel al bazei sociale și electorale specifice fiecăruia, creează inconvenientul că aceste partide nu sînt văzute în specificitatea proprie, ele sînt aduse oarecum la același numitor ; contradicțiile și rivalitățile dintre diferitele grupuri ale claselor exploatatoare, cauzele apariției unor partide, care se comportă în anumite probleme în mod real ca partide democratice burgheze, scapă în bună măsură analizei.

Autorii prezintă o imagine cuprinzătoare a contextului istoric internațional în care s-a desfășurat procesul maturizării premiselor creării P.C.R., a legăturii organice dintre mișcarea muncitorească din România și cea internațională, a influenței exercitate de Marea Revoluție Socialistă din Octombrie și experiența primilor ani ai puterii sovietice, a întemeierii Internaționalei Comuniste conduse de V.I. Lenin. Deosebit de sugestive sînt referirile la legăturile internaționaliste ale mișcării revoluționare din țara noastră în acei ani, la manifestările solidarității comuniste și muncitorești internaționale incluse în capitolele : **Sub semnul internaționalismului proletar. Relații externe ale Partidului Socialist Român și Ecoul intern și internațional al creării P.C.R.** Ele ilustrează elocvent o altă trăsătură fundamentală a dezvoltării mișcării muncitorești din

România, a Partidului Comunist Român — internaționalismul consecvent, solidaritatea activă cu toate celelalte partide comuniste și muncitorești. În același timp, documentele referitoare la pregătirea aderării noului partid la Internaționala Comunistă analizate în lucrare, însăși desfășurarea dezbaterilor la Congresul din mai atestă preocupările existente în rîndul militanților socialiști și comuniști pentru așezarea pe baze principale a relațiilor internaționale ale partidului.

În tratarea concretă a problemelor abordate, lucrarea se remarcă printr-o bogată informare documentară, citată abundant în text, care însă capătă pe alocuri aspectul greoi al simplei relatări a conținutului acestor documente, articole etc. Unele paragrafe, preocupate îndeosebi de inventarierea unor fapte istorice similare, care să justifice o anumită con-

cluzie — îndreptățită, desigur —, îngreunează, credem, cursivitatea lucrării, urmărirea ideilor principale. Deși puține, nu au fost pe deplin evitate inconvenientele ce decurg de regulă pentru o lucrare cu mai mulți autori, fiecare elaborînd anumite capitole sau paragrafe — mă refer la repetări, reluări ale unor idei sau chiar date și fapte ca și la unele aspecte de redactare.

Desigur, meritele lucrării nu au putut să fie relevante integral, ci doar selectiv și, firește, dintr-un unghi de vedere care nu poate avea pretenția să fie și general împărtășit. Ea este, repetăm, o carte valoroasă sub raportul concepției și realizării științifice, un instrument util pentru istorici, de un deosebit interes pentru publicul cititor.

MARIN NEDELEA

Documente privind începuturile mișcării muncitorești și socialiste din România (1821—1878)

Editura politică, București, 1971, 990 p.



Nivelul dezvoltării istoriografiei românești în ultimul sfert de veac, fundată pe concepția și metoda științifică, marxist-leninistă, necesitatea redării complexe, analitice și interpretative a trecutului glorios de luptă al mișcării noastre revoluțio-

dii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., care, prin depistarea, cercetarea și publicarea sistematică a documentelor de bază ale mișcării muncitorești în colecții de acum larg cunoscute și utilizate, a devenit, pe drept cuvînt, centrul activității de punere în valoare a acestor documente. Experiența sa în acest domeniu se fructifică pe un plan superior de la volum la volum, ceea ce se repercutează cu efecte extrem de pregnante în scrierea istoriei mișcării noastre muncitorești, a partidului comunist.

Volumul de față * este o ilustrație elocventă a nivelului experienței științifice în domeniul publicării izvoarelor, care, prin întreg conținutul său, prin elementul inedit, oferă o imagine palpabilă asupra unei perioade nu în largă măsură investigată de specialiști. Așa cum se arată în **Prefața** volumului, este vorba de o perioadă istorică de profunde efervescențe și căutări ale unei întregi pleiade de gînditori pe tărîm social-politic, căreia îi corespund în timp formarea

onare, obiectiv de mare responsabilitate pus în fața istoricilor, au reclamat și reclamat cu acuitate valorificarea unui enorm și variat tezaur documentar.

Punerea în valoare a izvoarelor, punct de plecare și instrument indispensabil al dezvăluirilor istorice autentice și semnificative, necesită o muncă îndelungată și minuțioasă, o experiență care nu poate fi acumulată decît în practica prospectării competente, calificate, contribuția unor colective largi, bine organizate și cu o viziune unitară asupra domeniului, cu o cristalizare clară a perspectivelor cercetării.

Se cuvine a fi remarcată în această direcție activitatea Institutului de stu-

* Volumul a fost pregătit pentru tipar de un colectiv format din: Ion Popescu-Puțuri și dr. Augustin Deac (responsabili), Marin Florescu, Natalia Vilcu, Constantin Căzănișteanu și Ludovic Vajda. Trimiterile la lucrare vor fi date în text.

proletariatului și apariția mișcării muncitorești și socialiste în România (p. 5—6).

Reunind documentele cele mai elocvente, selectate și dispuse după criteriul sistematic-cronologic, prezentul volum are menirea de a reda cititorului tabloul de ansamblu al primelor forme de organizare a clasei muncitoare din România, al pătrunderii și al influenței pe care au exercitat-o în gândirea progresistă și în mișcarea noastră muncitorească ideile înnoitoare ale socialismului utopic, iar apoi înfrurirea organică, de fond a socialismului științific. Sînt surprinse, de asemenea, apariția și dezvoltarea luptei de clasă a proletariatului, ca și nașterea și afirmarea mișcării socialiste.

Strădania, încununată de fructuoase rezultate, a colectivului de autori de a pune în lumină începuturile mișcării muncitorești, activitatea laborioasă a gînditorilor premarxiști din țara noastră de a găsi soluții în vederea rezolvării problemelor fundamentale care stăteau în fața societății românești din acea perioadă a fost înlesnită, între altele, de extinderea acțiunii de depistare a unor fonduri arhivistice la aria întregii țări. Prețiosul conținut al fondurilor încă nedestelenite a fost adus, în cea mai mare parte, pentru prima dată la cunoștința publicului larg cititor.

Utilizînd diverse surse documentare, începînd de la documente primare, emanație directă a diferitelor organizații muncitorești, și pînă la o bogată corespondență din epocă, de la statutele primelor organizații profesionale ale proletariatului pînă la prețioase știri din presa timpului, de la documente cu caracter memorialistic pînă la rapoarte ale autorităților, volumul aduce în cîmpul cercetării istoriei mișcării muncitorești din România „elemente de natură să arunce noi lumini asupra multor laturi ale procesului cristalizării conștiinței de clasă a proletariatului și asupra mijloacelor folosite încă de la începutul luptei sale împotriva exploatării, pentru o viață mai bună” (p. 7).

Documentele reunite în volum constituie, în același timp, un mijloc practic de ilustrare a bogatelor tradiții revoluționare ale poporului nostru, a receptivității gîndirii social-politice românești la ideile înaintate ale timpului, de evidențiere a contribuției pe care gîndirea avansată românească a adus-o la îmbogățirea tezaurului de idei cu privire la necesitatea și posibilitatea înlăturării societății bazate pe exploatarea omului de către om.

Una dintre problemele de bază care se degajă din paginile volumului este cea legată de **modalitatea în care s-au manifestat ideile socialismului utopic în gîndirea românească din deceniile al patrulea și al cincilea ale secolului trecut.**

Expresie teoretică a aspirațiilor sărăcimii orașelor, ale proletariatului în formare și ale maselor țărănești spre o orînduire socială mai dreaptă, bazată pe egalitate între oameni, socialismul utopic a fost propagat în țara noastră de o serie de intelectuali democrați, de elementele progresiste ale culturii românești. Receptivi la ideile novatoare care frămîntau gîndirea europeană din acei ani și pornind de la acuitatea cu care problemele fundamentale ale societății românești (zdrobirea orînduirii feudale, care aducea după sine desființarea iobăgiei, lupta pentru eliberarea de sub jugul otoman și habsburgic, strîngerea într-un stat național unitar, liber și independent a teritoriilor locuite de români) își cereau o grabnică rezolvare, gînditorii cei mai reprezentanți ai culturii românești au început să fie atrași din ce în ce mai mult de noile curente de idei din apusul Europei, pe care au căutat să și le apropie și să le însușească, pentru ca apoi să le aplice, în forme originale, specifice la condițiile României.

În acest context, volumul de față redă cele mai semnificative documente care ilustrează modalitățile de manifestare a ideilor socialismului utopic în gîndirea și practica românească, ceea ce dă posibilitatea cititorului să-și creioneze o imagine de ansamblu asupra încercărilor de concretizare a acestora, a locului pe care ele îl ocupă în gîndirea și practica utopică europeană, a contribuției originale pe care au adus-o la îmbogățirea socialismului utopic (documentele nr. 8, 17, 20, 21, 24, 27). O pondere deosebită se acordă documentelor care atestă prima tentativă de constituire, la Scăieni, de către Teodor Diamant, a unui falanster de tip fourierist, denumit în mărturiile timpului „Soții agronomi” (documentele nr. 26, 33, 34, 36, 37, 39, 42, 43, 44, 45, 48, 61).

Revelatoare sînt, de asemenea, acele documente din care se desprind cu ușurință cerințele de bază după care se conduceau membrii comunității de la Scăieni: ziua de muncă de opt ore, repartiția produselor după principiul socialist al contribuției fiecăruia la obținerea produsului general pe întreaga colonie, principii care vor constitui, pe o treaptă superioară, obiective de luptă ale proletariatului organizat de mai tîrziu.

Un alt grup de documente pun în lumină larga circulație de care s-au bucu-

rat ideile socialismului utopic și printre alți tineri intelectuali, între care I. Heliade Rădulescu, Cezar Bolliac, Ion Ionescu de la Brad, M. Bălăceanu, C. A. Rosetti, Ion Ghica, Farkas Sándor, Bolyai Farkas, proeminente personalități ale vieții culturale și ale gândirii social-politice românești. Materialele incluse în volum atestă că mobilul principal al gândirii acestora îl constituia critica la adresa relațiilor feudale, dominante în societatea românească de la mijlocul secolului trecut, preocupare dublată de încercarea de cristalizare a formelor celor mai adecvate de organizare viitoare a societății. Militând pentru desființarea iobăgiei și a relațiilor feudale, pentru independența națională, ei năzuiau, în același timp, la instaurarea unei societăți general-umane în care egalitatea între cetățeni să fie asigurată de proprietatea comună asupra mijloacelor de producție (documentele nr. 66, 78, 79, 81, 84, 90, 104, 107, 159).

După 1848, gândirea social-politică înaintată din țara noastră se va orienta tot mai pronunțat spre soluționarea problemelor noului cadru social-economic și politic creat în urma evenimentelor revoluționare de la mijlocul veacului trecut. Schimbările survenite în structura economică a țării au dus, implicit, la modificări profunde în dispunerea forțelor de clasă ale societății românești. Evoluția capitalistă a țării a avut drept consecință de fond dezvoltarea celor două clase antagoniste caracteristice acestei orînduiri — burghezia și proletariatul. Odată cu dezvoltarea capitalismului, se înregistrează o creștere a numărului de muncitori față de perioada anterioară, se accentuează exploatarea acestora.

Pe acest fond, **încep să pătrundă și să rodească în gândirea social-politică românească ideile revoluționare ale socialismului științific.** Volumul de față oglindește larg acest proces de o însemnată deosebită printr-o suită de informații, note, articole și comentarii extrase din organe de presă ale timpului, la care lucrăm, în calitate de redactori sau de colaboratori, personalități ca Cezar Bolliac, Vicențiu Babeș, Alexandru Roman, George Barițiu, Iosif Vulcan și mulți alții.

Un merit aparte al realizatorilor volumului este acela de a fi surprins, prin intermediul unui consistent material documentar, căile prin care ideile lui Marx și Engels, activitatea lor revoluționară au fost cunoscute de-a lungul anilor în țara noastră. Sînt relevante legăturile pe care revoluționarii români, aflați în emi-

grație, le-au întreținut cu cercurile în care activau întemeietorii socialismului științific, influența exercitată de Internaționala I în România, ecoul deosebit al Comunei din Paris, ca și participarea a peste 900 de voluntari români la apărarea acesteia, legăturile directe pe care unii muncitori și intelectuali le-au avut cu diferite secții ale Internaționalei (documentele nr. 168, 229, 230, 231, 233, 235, 237, 238, 243, 244, 245, 247, 253, 255, 262, 263, 273). O latură importantă a răspîndirii și cunoașterii ideilor Internaționalei I și a activității revoluționare a lui Marx și Engels în țara noastră, bogat atestată documentar în volum, cu urmări directe în ceea ce privește organizarea muncitorilor, a constituit-o înființarea la Timișoara, sub conducerea lui Carol Farcaș și Gheorghe Ungureanu, a unei secții a Internaționalei, ca și a unor filiale ale acesteia la Sibiu, Brașov, Reșița, Anina și în alte orașe din Transilvania (documentele nr. 19, 202, 203, 204, 206, 212, 215, 216, 217, 218).

Un alt aspect de interes major care se degajă pregnant din lectura documentelor volumului este acela al **organizării, încă din deceniul al optulea al secolului trecut, a cercurilor socialiste secrete**, înființate mai întîi la București și Iași, apoi la Ploiești și în alte centre.

Rezultat direct al cunoașterii de către o parte a tinerilor intelectuali români aflați în străinătate a ideilor de bază ale socialismului științific, cercurile socialiste secrete, care încep a se înfiripa încă din anul 1871, au cuprins în sînul lor membri recrutați mai ales din rîndurile intelectualității: studenți, medici, avocați, profesori. Între aceștia se remarcă, prin bogata lor activitate, Eugen Lupu, I. Stăuceanu, V. G. Manicea, iar mai tîrziu Nicolae Codreanu, Constantin Dobrogeanu-Gherea, Zamfir Arbore, Silviu Trușcă, Sofia și Ioan Nădejde, Constantin Mille, Titus Dunca și alții (documentele nr. 303, 305, 342, 346, 347, 348, 349, 350, 352, 355, 366, 367, 369, 372, 374, 378, 379, 380).

Documentele care se referă la activitatea membrilor cercurilor socialiste atestă că, prin idealuri și prin înțelegerea lor activitate, aceștia erau continuatori direcți ai luptei duse de generația pașoptistă. „Descendenți direcți și continuatori pe o treaptă superioară ai democraților revoluționari, în frunte cu N. Bălcescu — se subliniază în **Prefața** volumului —, membrii cercurilor socialiste, îmbinînd sarcinile democratice, de înnoire a țării, cu cele socialiste, adesea de nuanțe poporaniste, mic-burgheze sau

utopice, militau pentru transformarea regimului existent. Pîrghia principală a activității lor cădea pe eforturile depuse în direcția găsirii unor soluții cît mai adecvate pentru îmbunătățirea situației țărănimii obidite și exploatate. În același timp, ei au desfășurat o asiduă muncă de propagare, mai ales în rîndurile intelectualilor, a ideilor socialiste și au manifestat interes sporit față de mișcarea muncitorească internațională, față de întemeietorii socialismului științific, cu ale căror lucrări, direct sau indirect, luaseră cunoștință“ (p. 22).

La acea epocă, situația muncitorimii de pe întreg teritoriul țării era extrem de grea. Absența oricărei reglementări privind durata timpului de lucru, lipsa repausului duminical, salariile scăzute, amenzile, regimul istovitor de muncă din fabrici și ateliere, condițiile de locuit de multe ori insuportabile, ca și lipsa de drepturi politice au generat o reacție tot mai vehementă, mai întîi în rîndul salariaților din întreprinderile precapitaliste, iar apoi al celor din fabrici.

Formele de luptă ale clasei muncitoare împotriva exploatării în perioada anilor 1821—1878, începînd de la ridicările spontane și pînă la grevele propriuzise, constituie cel de-al patrulea aspect major al problematicii volumului.

Nenumăratele mărturii scoase la iveală din diferite arhive și înmănușate în volum vin să sublinieze starea de permanentă efervescență care domnea încă din primele decenii ale secolului trecut în rîndurile lucrătorilor și, în special, ale celor de la exploatările de sare, între care se impune mișcarea muncitorilor de la salina Telega (documentele nr. 4, 10, 13, 18, 22, 28, 30, 35, 49, 50, 56, 63, 74). La fel de insistente au fost în deceniile al treilea, al patrulea și al cincilea acțiunile inițiate de căraușii din Olt și Teleorman, de lucrătorii olari de la Podul Iloaiei și din Tîrgu-Jiu, de muncitorii minieri, topitori, forjori și metalurgiști din întreprinderile transilvănene (documentele nr. 5, 6, 7, 9, 53, 54, 55, 65, 88, 91).

Treptat, mișcarea muncitorească a căpătat experiență, a început să se maturizeze. Aceasta a făcut ca de la mișcările spontane și izolate, specifice începuturilor, să se treacă la forme de luptă mai organizate, cu caracter colectiv mai larg, fapt reliefat de o serie de documente incluse în volum aparținînd perioadei cuprinse între anii 1860 și 1878. Sînt astfel înfățișate detaliiat momente din lupta desfășurată de muncitorime pentru condiții mai bune de viață, în-

tre care greva muncitorilor ciurari din portul Brăila (documentele nr. 174—193), conflictele de muncă de pe o serie de șantiere de construcții de drumuri și căi ferate (documentele nr. 174, 274, 309, 324, 325, 375), ca și acțiunile greviste ale lucrătorilor portuari și căruțași din Galați, Giurgiu și Brăila, ale croitorilor din București și Cluj, ale pantofarilor din Tîrgu-Mureș etc. (documentele nr. 219, 220, 239, 240, 261, 276, 277, 293, 319).

Ideea centrală care se degajă din conținutul zecilor de documente privitoare la acest aspect este aceea că acțiunile muncitorești și, îndeosebi, grevele au demonstrat accentuarea împotrivirii, a rezistenței proletarietului față de intensificarea exploatării, adevăratul rezultat al luptelor desfășurate constituindu-l organizarea mereu mai largă a muncitorimii.

Tocmai acestui aspect **al începuturilor unirii muncitorilor, al încheurii primei asociații de întrajutorare** îi consacră volumul un mare număr de documente. După cum se știe, primele forme de organizare profesională a clasei muncitoare din țara noastră au luat naștere aproape simultan cu apariția sa, ceea ce a avut o mare însemnătate pentru dezvoltarea ulterioară a mișcării noastre muncitorești. Organizarea profesională a proletarietului a reprezentat o etapă importantă în procesul de creștere a mișcării muncitorești, prima treaptă pe drumul acțiunii de strîngere a rîndurilor proletarietului în vederea unor scopuri comune. Pe măsura agravării exploatării și în practica acțiunilor de zi cu zi, ei au început să înțeleagă că nu din afară, ci prin propria lor forță unită își vor putea îmbunătăți situația. Ceea ce se degajă în mod vizibil din textul documentelor este concluzia că muncitorul, cu cît s-a găsit mai în nevoie, mai rob, mai asuprit și nedreptățit, cu atît a simțit necesitatea apropierei de semenii lui, necesitatea asocierii. Condiția mizeră și nesiguranța viitorului au dezvoltat în el simțul prevederii și de aici nu rămînea de făcut decît un pas pînă la crearea asociațiilor de întrajutorare.

Pînă în jurul anului 1872 — atestă documentele timpului —, convențional, formele de organizare a muncitorilor s-au menținut în limitele unor asociații de întrajutorare, în care lucrători și patroni, laolaltă, mai ales în cadrul micilor întreprinderi cuprinzînd pînă la cîteva zeci de salariați, realizau forme de sprijin reciproc, cu cotizări periodice și contribuții comune pentru ajutorarea muncitorilor bolnavi, accidentați sau pentru

ajutorarea familiilor lor cu prilejul înmormintărilor sau în alte situații deosebite (documentele nr. 118, 121, 127, 141, 142, 144, 173, 195, 196, 198, 201, 213, 214, 226, 270, 273, 289, 301, 304).

Treptat, datorită experienței și luptei crescînde a muncitorilor, începe să se afirme tot mai mult tendința lor de a-și făuri organizații proprii, independente, libere de imixtiunea și supravegherea patronilor. Astfel, de la asociația de ajutor a tipografilor din Brașov, creată în 1846, se ajunge, după 1868, la constituirea unor organizații profesionale muncitorești care își vor așeza activitatea pe temeiul luptei de clasă. În cadrul acestui proces de organizare profesională de sine stătătoare a clasei muncitoare din țara noastră, un moment important, larg surprins de documentele selecționate în volum, l-a constituit înființarea, începînd din 1868, a asociațiilor generale ale muncitorilor dintr-o serie de orașe transilvănene, organizații ce aveau, în același timp, un pronunțat caracter politic, ca și constituirea, în 1872, la București, a Asociației generale a tuturor lucrătorilor din România, prima încercare de unire a forțelor muncitorimii la nivelul întregii țări.

Un merit deosebit al celor care au realizat volumul în direcția surprinderii principalelor secvențe ale evoluției organizării profesionale a muncitorimii din țara noastră îl constituie publicarea, pentru prima oară și integral, a unui apreciabil număr de statute ale acestor organizații, care permit urmărirea nu

numai a evoluției formelor organizatorice, ci și a caracterului lor (documentele nr. 111, 115, 156, 164, 170, 171, 172, 175, 197, 209, 211, 222, 223, 224, 260, 310, 323, 364, 365, 376, 381).

Întreaga problematică a volumului dă posibilitate cititorului să urmărească, în ceea ce a avut el caracteristic, drumul străbătut de mișcarea muncitorească și socialistă din România în perioada 1821—1878, deschizîndu-i larg perspectiva viitoarelor lupte pe care proletariatul avea să le desfășoare între anii 1879 și 1892 și care vor fi redată, în toată plenitudinea lor, în paginile următorului volum, aflat în pregătire.

Volumul **Documente privind începuturile mișcării muncitorești și socialiste din România**, rod al unei îndelungate experiențe de editare a izvoarelor căpătate pe parcursul întocmirii tomurilor precedente, prin problematica vastă pe care o îmbrățișează, prin bogatul și variatul său conținut, ca și prin ineditul multora din compartimentele sale, prin evidențierea adecvată a celor mai semnificative momente care au caracterizat perioada anilor 1821—1878 înscrisie o contribuție dintre cele mai prestigioase la cunoașterea temeinică a genezei și dezvoltării mișcării muncitorești și socialiste din țara noastră. El constituie un instrument prețios și indispensabil pentru cercetători și, în același timp, stîrnește interesul cercului larg de cititori care studiază istoria mișcării muncitorești din țara noastră.

VASILE PETRIȘOR

ION POPESCU-PUȚURI, TITU GEORGESCU, **Purtători de flamuri revoluționare**

Editura științifică, București, 1971, 472 p.



Volumul **Purtători de flamuri revoluționare** îmi amintește cîteva rînduri dintr-o scrisoare trimisă de Engels, la 8 octombrie 1886, lui August Bebel în legătură cu viața și cu legendara luptă a militanților socialiști:

„Dragă Bebel! Îți scriu astăzi

privitor la convorbirile mele cu bătrînul Johann Philipp Becker... E o figură scoasă din legendele noastre eroice

renano-francone, precum în cîntecul Nibelungilor — bardul Volker, Volker în carne și oase. De mulți ani îl îndemn să-și aștearnă pe hîrtie amintirile și în-tîmplările prin care a trecut, iar acum îmi spunea că și tu și alții l-ați stimulat în același sens¹.

Purtătorii de flamuri revoluționare din România amintesc, cu un mare conținut de adevăr, pe eroii legendelor noastre. Ioan C. Frimu și Leonte Filipescu, Ștefan Gheorghiu și Max Vexler, Constantin Ivănuș și Constantin David cum și alți luptători în slujba vieții, libertății, independenței, fericirii poporului nostru și

¹ K. Marx, F. Engels, *Despre artă*, vol. 1, Editura politică, București, 1966, p. 566.

a întregii omeniri creatoare și transformatoare nu amintesc oare pe eroii din legende și cîntecele noastre populare sau din literatură și arta noastră ?

Ca unul care am cunoscut și am luptat alături de numeroși militanți evocați în acest volum, îmi este foarte greu să aștern o simplă recenzie literar-politică. De data aceasta, recenzia se va confunda, de multe ori, cu viața și cu amintirea, iar acestea, la rîndul lor, cu o bună parte din cea mai glorioasă perioadă a mișcării muncitorești revoluționare din țara noastră, perioada creării, maturizării și victoriei Partidului Comunist Român, care, în fruntea poporului, a făcut din insurecția victorioasă de la 23 August 1944 o legendă, cu fior de originală înnoire socialistă. Iată deci cum recenzia unei lucrări poate deveni o expresie de viață trăită și verificată de istorie, pentru că totdeauna viața s-a confundat cu istoria, și istoria cu lupta și victoria masei, luptă care a înlocuit rugina anti-gînditoare a vechilor regimuri, de tristă amintire, cu noul revoluționar, umanist și transformator al prezentului socialist.

Lucrarea conține o introducere documentată și 67 de biografii, multe pentru întia oară înfățișate cititorilor, iar o bună parte alcătuite pe baza evocărilor publicate în revista „Anale de istorie” de N.G. Munteanu, Al. Mihăileanu, I. Felea, Gh. I. Ioniță, N. Petreanu, I. Iacoș, I. Cîrfină, I. Spălățelu, G. Tudoran. Fl. Dagne, M.C. Stănescu, V. Topalu, M. Covaci, El. Ioniță, V. Niculae, I. Ilincioiu, Fl. Tănăsescu. Autorii volumului expun în mod original continuitatea viguroasă a tradițiilor noastre revoluționare și progresiste, care au fost, în realitate, după cum scria Nicolae Bălcescu, „optsprezece veacuri de trude, suferințe și lucrare a poporului român asupra lui însuși”². Făcînd legătura dintre revoluționarii de la 1848 și noua mișcare, socialistă, ei evocă un fragment dintr-un articol al cunoscutului poet și militant socialist Ștefan Petică, în care, la sfîrșitul veacului trecut, acesta preciza cu o mare previziune istorică și înțelegere socială că „luptătorilor de sub steagul roșu de astăzi le cade datoria de a aduce la îndeplinire reformele făgăduite de idealistii [visătorii] de odinioară. Arma căzută din mîinile lor va fi ridicată de aceștia și mînuită cu vrednicie pînă cînd cuvintele care străluceau în

aureola roșie de acum cincizeci de ani vor deveni fapte” (p. 12).

În adevăr, mișcarea muncitorească din România — atît înainte, cît și după crearea Partidului Comunist Român —, cu toate greutățile întîmpinate, a fost totdeauna o îmbinare plină de măiestrie între vis și gîndire, acțiune și organizare, jertfă și realizare înnoitoare.

Autorii volumului definesc, cu o mare justete, poziția ideologică și romantică — propagandistică a primilor militanți socialiști: „Firese, nu toți au fost de la început propagatori ai marxismului, cei mai mulți l-au îmbrățișat ca pe cel mai autentic curent socialist; nu toți au fost teoreticieni socialiști, destui avînd înclinații organizatorice cu rol recunoscut de animatori ai muncitorimii, în primul rînd. Aceste calități, aptitudini ale militanților socialiști s-au manifestat în funcție de etapele prin care înainta mișcarea și care va condiționa, în fond, afirmarea reprezentanților săi” (p. 13).

De fapt, evocarea vieții și luptei militanților revoluționari, socialiști, comuniști care au precedat marele act al creării partidului marxist-leninist al clasei muncitoare din România este „evocarea unei epoci istorice bogate în evenimente semnificative, cu oameni remarcabili care au ilustrat această epocă, plină de grele încercări și de jertfe, dar și glorioasă în același timp. Tenacitatea acestor oameni ai marilor baricade, perseverența lor în a se contopi cu masele, conducîndu-le pe făgașul progresului și al libertății poporului, își găsesc rădăcinile adînc împlîntate în istorie” (p. 6).

Partidul Comunist Român apare în viața societății românești — în toate împrejurările — ca un creator de acțiune și organizare, care reușește prin gîndire înțeleaptă, prin soluții noi și valabile din punctul de vedere politic și social, prin creșterea ideologică a cadrelor, prin opera de înfrîurire, de educare revoluționară multilaterală a maselor să fie prezent pretutindeni unde vibrau și izvorau spiritualitatea și lupta celor mulți.

Tocmai aceste metode înnoitoare folosite de militanții săi, de organizațiile sale au făcut posibil ca partidul să continue cu justete și să dezvolte linia tradiției revoluționare, care a fost și a rămas izvorul nesecat al solidarității generațiilor. Cu ajutorul acestor metode, partidul comunist a întreținut marele dialog dintre viață și oameni, dialog prin care a reușit să transmită căldura mobiliza-toare și iubitoare de omenie, căldură care suda și umplea conștiințele cu încrede-

² Ion Popescu-Puțuri, Titu Georgescu, *Purtători de flamuri revoluționare*, Editura științifică, București, 1971, p. 13. În continuare, trimiterea la această lucrare vor fi date în text.

rea în partid, în militanții săi, în forța de granit a maselor, în victorie.

Acest dialog viu se desfășura în marile greve și demonstrații, în uzine și în adunările sindicale, la congrese și conferințe, la porțile fabricilor și în fața universităților, în cadrul organizațiilor de masă, în coloanele ziarelor partidului. Comuniștii au trăit, au luptat și au învățat împreună cu masele, pentru că — așa cum scriu cu atîta convingere autorii — „făuritorii Partidului nostru comunist sînt oamenii acestor pămînturi, cu tot ce au avut mai bun, mai cutezător, mai de preț în gîndurile și simțămintele lor spre înălțarea acestui popor și eliberarea lui de orice asuprire dinăuntru și din afară. Ei au dat viitorului forța de descătușare și înnoitoare a istoriei și au luat din trecut ceea ce veacurile au adunat în ele pentru popor — răspundere și înțelepciune, tărie și învățăminte“ (p. 5). Rezultatele acestui neîntrerupt dialog le simțim astăzi prin trăirea și realizarea socialismului victorios.

Primele licăriri socialiste, urmate de primele manifestări marxiste și culminate prin crearea, lupta și victoria Partidului Comunist Român, sînt ilustrate în volum cu figuri cunoscute în istoria progresistă a poporului nostru. Teodor Diamant, Eugen Lupu, Nicolae Russel, Alexandru Ionescu, Constantin Olcescu și Ștefan Stîncă sînt urmați de pleiada de socialiști marxiști, în frunte cu C. Dobrogeanu-Gherea, I.C. Frimu, Dimitrie Marinescu, M. Gh. Bujor, Ecaterina Arbore, Ștefan Gheorghiu, și apoi de inițiatori și făuritori ai partidului comunist: Alecu Constantinescu, David Fabian, Alexandru Dobrogeanu-Gherea, Dumitru Grofu, Timotei Marin, Gh. M. Vasilescu, Eugen Rozvan, Gheorghe Niculescu-Mizil, Eufrosina Niculescu-Cotor, Mihail Macavei, Ioan Elena, Constantin Ivănuș, Elek Köblös și alții.

Acest tablou este completat cu o parte din pleiada intelectualilor care „au creat, laolaltă cu militanții partidului muncitoresc, un adevărat far care lumina, într-un chip nou, conceperea vieții materiale și spirituale. Ei au adus permanent în fața opiniei marile probleme ale transformării stărilor sociale, ale progresului cultural, ale ieșirii țării la limanul statelor cu un grad de civilizație înaintat, în care libertățile democratice și afirmarea forțelor creatoare ale poporului să poată pune în valoare marile potențe ale acestei națiuni“ (p. 18). Emil Racoviță, Garabet Ibrăileanu, N.D. Co-

cea, Dumitru Th. Neculuță, Anton Bacalbașa, Traian Demetrescu, Panait Mușoiu, Ștefan Petică, Iosif Nădejde-Armașu, Emil Isac, Iancu C. Visarion, C. Gh. Costa-Foru sînt înfățișați cu viața și activitatea lor creatoare, cu slăbiciunile și confuziile lor, dar, îndeosebi, cu aportul lor ca oameni ai „orizonturilor mari, deschise spre mase“, chiar dacă „nu toți au putut duce pînă la capăt steagul sub care s-au înrolat sau pe care l-au înălțat la un moment dat“ (p. 18).

Din fiecare rînd al volumului se degajă cu putere atitudinea internaționalistă a mișcării, a militanților săi. Purtînd fără șovăire steagul internaționalismului proletar, socialiștii, apoi comuniștii se vor afla într-un contact strîns cu mișcarea muncitorească internațională, ori de cîte ori în fața militanților tuturor partidelor muncitorești se puneau chestiuni care vizau răspunderea internaționalistă față de o problemă comună și majoră.

Înmănuncherea, în paginile volumului, a profilurilor de militanți și creatori — muncitori și intelectuali — este o dovadă de nedează că tradiția revoluționară bazată pe acțiune și transformare revoluționară reprezintă singurul criteriu de valorificare a celor care au participat sau au căzut jertfă în lupta lor eroică și conștientă pentru România înfloritoare de azi.

Autorii volumului au înțeles din plin acest adevăr și l-au precizat cu convingerea și cu încrederea că această lucrare va servi nu numai ca manual de educație și învățătură marxist-leninistă, ci și ca un îndemn pentru tineretul nostru de astăzi de a sorbi cu și mai mult elan din exemplul făuritorilor de flamuri revoluționare: spirit creator, căldură și devotament neclintit față de idealurile muncii constructive și, mai ales, încredere nemărginită în partidul comunist, care a transformat aceste flamuri revoluționare în realități revoluționare.

Scriitorii și artiștii noștri pot găsi în această lucrare, ca și în celelalte volume editate de Institutul de studii istorice și social-politice de pe lîngă C.C. al P.C.R., fapte demne de legendă, realitate istorică și omenească ce mă determină — ca modest participant la o parte din aceste acțiuni — să-i îndemn să toarne în permanență în inspirația lor talentată și sinceră seninul și puritatea idealurilor acestor făurari de viață nouă, de construcție nouă, de cultură nouă.

ALEXANDRU MIHĂILEANU

P.C.R. în viața social-politică a României. 1921—1944 (Culegere de studii)

Editura militară, București, 1971, 424 p.



Prezenta culegere, apărută sub egida Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., își propune să analizeze, pe bază de date și evenimente de o mare complexitate și pregnanță, o coordonată esențială a perioadei anilor 1921-1944 :

influența mereu crescândă a Partidului Comunist Român — forța politică cea mai înaintată — asupra evoluției societății românești. Sînt puse în lumină trăsături și momente importante, unele mai puțin cunoscute, care reliefează rădăcinile Partidului Comunist Român, adînc împlîntate în dezvoltarea economică-socială a țării, afirmarea dintru început a partidului ca un factor menit să determine mutații profunde și pline de semnificații în raportul forțelor politice, modul în care el a organizat și a condus lupta proletariatului, a maselor largi muncitoare împotriva exploatații și împilării, pentru salvagardarea intereselor fundamentale ale patriei.

Remarcăm strădania autorilor de a prezenta istoria P.C.R. în cadrul vieții generale a țării, în strînsă legătură cu celelalte forțe democratice și progresiste. Fiecare studiu al culegerii înfățișează un aspect distinct al activității desfășurate de comuniști în rîndurile muncitorilor, țăranilor, intelectualilor, militarilor și ale altor categorii sociale, acțiune multilaterală și complexă menită să traducă în fapt strategia partidului comunist. În acest fel poate fi înțeles, în toată amplexarea și semnificația sa, rolul jucat de clasa muncitoare și avangarda sa marxist-leninistă în lupta pentru transformarea revoluționară a societății românești.

Din paginile volumului se degajă cu putere ideea că din momentul creării Partidului Comunist Român istoria țării nu mai putea fi gîndită și înțeleasă fără prezența activă a forței conducătoare a clasei muncitoare. Continuînd pe o treaptă superioară lupta de veacuri a poporu-

lui nostru pentru libertate socială și națională, P.C.R. s-a afirmat cu hotărîre ca exponent fidel al intereselor clasei muncitoare, al întregului popor.

Făurirea partidului comunist, se relevă în volum, a fost rezultatul maturizării, timp de o jumătate de veac, a maselor proletare, a organizațiilor lor, rezultatul clarificărilor politice din interiorul acestora și al confruntărilor sociale și politice cu alte clase și, în primul rînd, cu burghezia. Liniile generale ale dezvoltării mișcării muncitorești pînă în acel moment sînt sintetizate cu claritate în studiul : **Crearea Partidului Comunist Român — rezultat firesc al dezvoltării social-politice a României**, de Titu Georgescu, care definește, totodată, semnificația istorică a acestui eveniment pentru lupta maselor muncitoare, pentru destinele poporului nostru.

Din primele zile ale existenței sale, Partidul Comunist Român a militat consecvent și neobosit în direcția realizării unității de acțiune a muncitorimii, ca premisă a înfăptuirii unității depline politice-ideologice și organizatorice a clasei muncitoare, condiție esențială pentru îndeplinirea misiunii istorice a proletariatului. Această orientare politică era imperios necesară în condițiile în care liderii social-democrați de dreapta, fără a ține seama de mersul ascendent al mișcării muncitorești și de voința maselor muncitoare, au provocat scindarea unității muncitorești, ceea ce s-a repercutat în mod grav asupra luptelor revoluționare și democratice din România. Pentru a face față politicii antipopulare promovată de clasele exploataatoare și atacurilor lansate de elementele extremiste de dreapta împotriva forțelor de stînga, se impuneau restabilirea unității mișcării muncitorești și crearea Frontului Unic Muncitoresc.

Acțiunilor întreprinse de clasa muncitoare, sub conducerea P.C.R., pentru realizarea unității muncitorești le sînt consacrate studiile : **Partidul Comunist Român — promotor al luptei pentru realizarea unității muncitorești de acțiune, factor esențial în afirmarea proletariatului în viața social-politică a României în anii 1921—1933**, de Florian Tănăsescu, și **Acțiuni ale clasei muncitoare, în frunte cu Partidul Comunist Român, pentru fău-**

rirea unității sindicale (1933-1937), de Ion Iacoș. Într-un cadru larg, aceste două studii subliniază că acțiunea privind restabilirea unității clasei muncitoare nu a fost o tactică de conjunctură, ci un imperativ major și de perspectivă în bătălia generală avînd ca țel doborîrea claselor dominante. Realizarea unității proletare a fost un factor fundamental care a permis declanșarea unor puternice ridicări ale proletariatului, culminînd cu eroicele lupte ale muncitorilor ceferiști și petroliști din ianuarie-februarie 1933, organizate și conduse de partidul comunist. O idee surprinsă și urmărită în ambele studii pune în lumină faptul că experiența cîștigată în cursul acestor mari confruntări de clasă s-a răsfrînt pozitiv în perioada următoare în direcția extinderii treptate a unității clasei muncitoare ca bază a unirii tuturor forțelor progresiste, democratice și patriotice într-un larg front antifascist.

Referitor la tactica partidului față de sindicate, se relevă meritul P.C.R. în elaborarea, mai ales după Congresul al V-lea, a unor noi forme de acțiune pentru concentrarea forțelor muncitorești prin unificarea organizatorică a sindicatelor în Confederația Generală a Muncii și prin încheierea de acorduri între sindicatele unitare și cele confederate. Această orientare s-a impus cu stringență odată cu deceniul al patrulea, în perioada de ascensiune a organizațiilor extremiste, în interior, a agitațiilor revizioniste și revanșarde, cu adresă nemijlocită la fruntariile României, în exterior. Animat de un patriotism fierbinte, partidul comunist nu numai că a demascat cu o deosebită vigoare fascismul și primejdia pe care o reprezenta politica agresivă, expansionistă a acestuia, ci a acționat ca avangardă a mișcării antifasciste, a militat neobosit pentru ralierea tuturor forțelor sociale și politice interesate vital în stăvilirea pericolului fascist, în apărarea democrației, independenței naționale și integrității țării.

În acest sens, Gheorghe I. Ioniță, în studiul: **Antifascismul maselor populare, călăuzite de Partidul Comunist Român — factor hotărîtor în bararea ascensiunii fascismului în România pînă în vara anului 1940**, reliefează, cu forța de convingere a faptelor, mobilurile adînci care au generat antifascismul militant al maselor largi populare, faptul că poporul nostru a înțeles importanța momentului istoric, că era în joc însăși ființa statului național.

Ocupîndu-se de un aspect distinct al problemei, studiul: **Partidul Comunist**

Român în fruntea forțelor democratice potrivnice fascismului și instaurării dictaturii regale (1937-1938), de Florea Nedelcu, prezintă eforturile depuse în acei ani de partidul comunist pentru unirea forțelor politice care se situau pe pozițiile apărării libertăților democratice și a regimului parlamentar, pentru apărarea constituției și independenței țării. Autorul arată că eșuarea încercărilor de constituire a Frontului popular antifascist, singura cale de a preîntîmpina instaurarea dictaturii fasciste a Gărzii de fier sau a dictaturii regale, s-a datorat partidelor „istorice” — P.N.L. și P.N.T. —, care se temeau de creșterea avîntului revoluționar al maselor.

În studiul lui Al. Gh. Savu: **Activitatea Partidului Comunist Român în vederea coalizării forțelor naționale antifasciste și antihitleriste în preajma celui de-al doilea război mondial** remarcăm caracterizarea pe care autorul o face noțiunilor de forțe nefasciste și forțe antifasciste, contribuînd, în felul acesta, la înțelegerea activității teoretice și practice desfășurate de partidul comunist pentru soluționarea problemelor complexe ale închegării frontului larg antifascist și antihitlerist.

În cadrul activității largi de înfrîurire și de atragere a maselor, partidul comunist a desfășurat o intensă acțiune în rîndurile armatei. Dumitru Tuțu și Florian Tucă descriu, în studiul: **Activitatea desfășurată de Partidul Comunist Român pentru atragerea militarilor la lupta revoluționară a maselor, pentru apărarea independenței naționale a României. 1921—1939**, formele și mijloacele folosite de comuniști pentru a explica muncitorilor și țăranilor îmbrăcați în haine militare politica partidului, pentru a-i antrena la lupta revoluționară, activitate ce avea să-și arate din plin roadele în timpul înflăcăratului August 1944, în luptele de eliberare a patriei de sub jugul fascist.

Gheorghe Zaharia și Aurică Simion analizează, în studiul: **Politica de alianțe a Partidului Comunist Român în pregătirea și înfăptuirea insurecției din August 1944**, amploarea luptei comuniștilor, în fruntea maselor populare, a tuturor forțelor revoluționare, patriotice și democratice naționale, pentru acțiunea unită, pe baza platformei comune, în vederea doborîrii dictaturii militare-fasciste și a dominației Germaniei hitleriste. Creșterea rezistenței, a luptei populare, arată autorii, a ascuțit la maximum criza regimului fascist și a ușurat activitatea P.C.R. pentru făurirea Frontului Unic

Muncitoresc, prin gruparea laolaltă a tuturor forțelor patriotice, naționale, anti-hitleriste care acționau, dintr-un motiv sau altul, în direcția eliberării patriei de sub jugul fascist.

P.C.R. a acordat o atenție deosebită problemelor vieții internaționale și politicii externe a României, situându-ne pe poziția cea mai înaintată, de apărare fermă și consecventă a intereselor sociale și naționale majore ale poporului român. Partidul comunist a militat consecvent și neabătut pentru apărarea independenței și suveranității țării și a sesizat și demascat la timp pericolul pe care-l reprezenta Germania fascistă pentru pacea și independența popoarelor. Atitudinea adoptată de P.C.R. față de evoluția situației internaționale, metodele și mijloacele de apărare a independenței și integrității teritoriale, rezistența în fața politicii expansioniste a Germaniei fasciste fac obiectul studiului **Concepția Partidului Comunist în problemele politicii externe a României (1938 — septembrie 1939)**, semnat de Viorica Moisuc și Gheorghe Matei. Autorii relevă

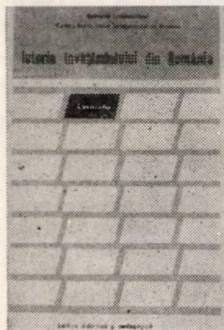
ideea că P.C.R., prin atitudinea sa în problemele vieții internaționale și ale politicii externe a României, s-a afirmat ca exponentul cel mai fidel și cel mai hotărât al intereselor majore ale poporului român.

Înceind analiza acestor studii, prezentate aici foarte succint, cititorul are o viziune reală a influenței mereu crescînde a P.C.R. asupra evoluției societății românești în perioada interbelică. Autorii au reușit să evidențieze meritele neperitoare ale partidului comunist, spiritul de abnegație și devotamentul său neclintit față de cauza eliberării sociale și naționale a poporului român. Prin dozarea materialului și prin asigurarea echilibrului între temele tratate, ei pun în lumină coordonate majore ale prezenței de prim plan a Partidului Comunist Român în viața social-politică a României în perioada dată. Volumul, în ansamblul său, înscrie o contribuție practică la cunoașterea istoriei mișcării noastre muncitorești.

OCTAVIAN NICOLAU

Istoria învățămîntului din România (compendiu)

Editura didactică și pedagogică, București, 1971, 480 p.



Cercetarea istoriei învățămîntului românesc, parte componentă a istoriei naționale, a făcut, în decursul anilor, obiectul unor multiple investigații. Începutul unor studii sistematice în acest domeniu îl datăm lui V. A. Urechia, care a

publicat studii și a alcătuit culegeri de documente despre școlile din țara noastră. O acțiune notabilă de cercetare a istoriei instituțiilor de cultură a întreprins A. D. Xenopol, care, deși n-a dedicat studii speciale învățămîntului, în lucrarea sa de sinteză referitoare la istoria românilor surprinde principalele momente din trecutul școlii românești. Ulterior, intelectuali animați de profunde sentimente patriotice au extins această cercetare, elaborînd studii monografice pe tipuri de școli, iar Nicolae Iorga, dispunînd de o bogată informație, a publi-

cat prima monografie cuprinzătoare a învățămîntului din țara noastră.

Depistarea și editarea, îndeosebi în ultimii ani, a unor mărturii documentare, cercetarea cu mai multă consecvență a trecutului învățămîntului românesc au permis trecerea la întocmirea, în lumina materialismului istoric, a primei lucrări de acest gen realizată de istoriografia noastră marxistă, apărută din inițiativa și cu sprijinul Ministerului Învățămîntului și al Academiei de științe sociale și politice.

Rod al unei activități susținute de elaborare științifică, la care și-au adus contribuția un număr apreciazabil de cercetători*, lucrarea de față își propune să abordeze cele mai semnificative momente și aspecte ce caracterizează învățămîntul de pe teritoriul țării noastre, începînd din cele mai vechi timpuri și pînă în zilele noastre.

* **Colectivul de redacție:** Constantin C. Giurescu, Igor Ivanov, Nicolae Mihăileanu, Dinu Moroianu, Ilie Popescu Teiușan, Ion Stanciu, Dumitru Todericiu. **Colaboratori:** Miron Constantinescu, Constantin Motaș, Nicolae Vățamanu, Viorel Cosma, Mihail Focșeanu, Virgil Constantinescu, Anton Ionescu.

În tratarea istoriei învățămîntului din România, autorii au acordat o atenție deosebită legăturii organice dintre învățămînt, știință și tehnică. O altă latură pozitivă a volumului considerăm că se degajă din sistemul de tratare pe ramuri de învățămînt, sistem aplicat în cadrul lucrării pentru feudalismul dezvoltat, epocile modernă și contemporană, lucru care permite cititorilor să urmărească mult mai ușor evoluția diferitelor discipline.

Primele studii din volum sînt consacrate perioadei cuprinsă în timp pînă la sfîrșitul secolului al XIII-lea. Făcînd o serie de referiri la învățămîntul oral, autorii se opresc mai pe larg asupra semnificației pe care au avut-o apariția și răspîndirea scrisului în dezvoltarea acestuia, atestate documentar încă în cadrul orașelor-cetăți grecești de pe tîrmul getic al Mării Negre, ca și în cuprinsul Daciei romane.

După o trecere succintă în revistă a dezvoltării învățămîntului pe teritoriul patriei noastre în secolele IV—XIII, perioadă căreia îi este specifică imbinarea învățămîntului scris cu cel oral, un alt ciclu de materiale caută să surprindă caracteristicile învățămîntului proprii secolelor XIV—XVII. Ideea principală care se desprinde este aceea că, treptat, acesta iese de sub diriguirea exclusivă a bisericii, alături de vechile școli dezvoltîndu-se școlile orășenești, pentru nevoile materiale și spirituale ale lumii de meșteșugari și negustori, științele matematice și naturale ocupînd în programa de învățămînt un loc tot mai distinct.

Un moment important în dezvoltarea învățămîntului din țările române, care, de altfel, semnifică începutul epocii moderne a învățămîntului românesc, este marcat de apariția cursurilor superioare în limba română ținute la Iași de Gheorghe Asachi, iar la București de Gheorghe Lazăr. Căpătînd o organizare tot mai complexă și sub impulsul decretării primelor legiuri școlare, în înțelesul modern al cuvîntului (1833, 1835), învățămîntul românesc va facilita răspîndirea științei de carte, contribuînd astfel la pregătirea cadrelor de conducere din instituții și administrație, la formarea unei intelectualități cu vederi înaintate, la tipărirea de cărți, la realizarea de opere originale, la înființarea de societăți culturale.

Dezvoltarea, în continuare, a învățămîntului din România este reflectată într-o serie de studii din volum prin evidențierea unor momente de însemnătate particulară, între care se situează pe prim

plan înființarea universităților din Iași (1860) și București (1864), ca și legea din 1864, elaborată în timpul lui Alexandru Ioan Cuza, care a avut adînci urmări pentru dezvoltarea învățămîntului.

Trecerea în revistă a principalelor legiuri elaborate în deceniile următoare, ca și relevarea importanței acestora pe planul îmbunătățirii și lărgirii învățămîntului de toate gradele au dat posibilitate autorilor să puncteze evoluția înregistrată pe parcurs. Între acestea este subliniat interesul crescînd pentru învățămîntul tehnic-profesional, ca și atenția sporită acordată seminariilor pedagogice.

Situației învățămîntului din perioada interbelică îi sînt consacrate studii cuprinzătoare, care pun în evidență atît progresele înregistrate în domeniul instrucțiunii publice, cît și carențele de fond care s-au manifestat cu pregnanță în acei ani. Demascînd politica de clasă, discriminatorie, promovată de cercurile guvernante în domeniul învățămîntului de toate gradele, lucrarea subliniază faptul că accesul la știința de carte era apăsător, îndeosebi, al celor avuți, masa mare a truzitorilor putîndu-se bucura doar în mică măsură de acest drept. Lipsa localurilor de școală, numărul insuficient de învățători și profesori, condițiile grele materiale în care se aflau o bună parte dintre copii muncitorilor și țăranilor, fondurile insuficiente acordate învățămîntului au făcut ca în tot acest răstimp mulți tineri de vîrstă școlară să nu poată urma nici minimum de patru clase primare. Urmarea directă a acestei situații a fost numărul considerabil de analfabeți.

În opoziție cu nepăsarea claselor dominante, forțele înaintate ale națiunii, în frunte cu cei mai buni fii ai săi — comuniștii —, s-au ridicat cu hotărîre pentru dezvoltarea democratică a învățămîntului românesc, pentru accesul liber al masei la cultură. Atitudinea înaintată a marii majorități a cadrelor didactice, ca și a numeroși intelectuali de valoare, profesori din învățămîntul universitar, oameni de știință și cultură, față de problemele majore ce se puneau în domeniul învățămîntului se explică în mare măsură prin activitatea politică și ideologică pe care Partidul Comunist Român a desfășurat-o încă de la crearea sa. În această direcție, volumul evidențiază munca neobosită pe care au depus-o oamenii de cultură, marile personalități ale învățămîntului pentru îmbunătățirea organizării școlare și a programelor școlare, cît și pentru a smulge o parte din fondurile necesare înzestrării instituțiilor

de învățămînt. Deosebit de prețioasă a fost, de asemenea, contribuția profesorilor și învățătorilor, care, în condiții materiale deosebit de grele, au muncit cu devotament și patriotism pentru a instrui tinerele generații și a le educa în spiritul bogatelor tradiții umaniste ale culturii românești.

Ultima parte a lucrării este dedicată dezvoltării învățămîntului din România în anii construcției socialismului. Subliniind saltul radical înregistrat sub toate aspectele în acest domeniu în perioada de după 23 August 1944, volumul pune în lumină principalele direcții care au stat la baza politicii P.C.R. în problema învățămîntului de toate gradele: profunzimea democratizare a acestuia; lichidarea analfabetismului; obligativitatea și gratuitatea învățămîntului de șapte ani, apoi a școlii generale de opt ani, iar astăzi a școlii generale de zece ani; asigurarea dreptului la învățătură pentru toți cetățenii, fără deosebire de naționalitate, rasă, sex sau religie; gratuitatea învățămîntului de toate gradele. Învățămîntul liceal s-a consolidat și s-a diversificat; au apărut numeroase ramuri noi ale liceelor industriale, agricole, economice etc. Învățămîntul profesional, după rapida sa dezvoltare pe baza școlii generale de șapte și opt ani, se întemeiază astăzi pe școli generale de zece ani. O amploare deosebită a căpătat învățămîntul seral și fără frecvență. Cît privește învățămîntul superior, acesta a cunoscut, an de an, o continuă lărgire și diversificare, fapt care a făcut ca în anul școlar 1970—1971 în țara noastră să ființeze 18 centre universitare, cu 195 de facultăți, frecventate

de 152 000 de studenți. Tot mai mult învățămîntul este legat de producție.

Pentru pregătirea superioară a specialiștilor, pe lângă o serie de instituții de învățămînt superior sau institute de cercetări, s-au creat cursuri postuniversitare. România dispune astăzi de un corp didactic de peste 200 000 de cadre pentru învățămîntul general, profesional și liceal, precum și de aproape 20 000 de cadre pentru învățămîntul superior și postliceal; o continuă acțiune de perfecționare și reciclare se desfășoară pentru a spori atît cunoștințele, cît și a perfecționa metodele didactice ale învățătorilor și profesorilor.

Subliniindu-se în mod deosebit importanța congreselor al IX-lea și al X-lea ale P.C.R., ca și a Directivelor partidului privind dezvoltarea învățămîntului în țara noastră, aprobate de plenara C.C. al P.C.R. din aprilie 1968, în lucrare se conchide că, pornindu-se de la tradițiile progresiste ale școlii naționale și universale și de la experiența învățămîntului nostru socialist, statul român are în vedere organizarea unei școli care să corespundă cerințelor etapei actuale de dezvoltare a societății românești, cuceririlor științei și tehnicii contemporane, cît și necesităților dezvoltării armonioase a persoanei umane în socialism.

Rezultat al unei activități laborioase, în care munca de cercetare și selectare s-a îmbinat strîns cu puterea de sinteză, volumul de față oferă atît specialiștilor cît și publicului larg un instrument de informație privind trecutul milenar al tradițiilor învățămîntului din România.

PAUL GRIGORIU

JULIUS K. NYERERE, Socialism, democrație și unitate africană *Paris, 1970, 112 p.*



Multiplele transformări politice, economice, sociale și culturale care se înfăptuiesc în perimetrul tinerelor state naționale din Africa au prilejuit în ultima vreme o seamă de dezbateri teoretice axate pe teme privind perspectivele de dezvoltare a țărilor

tățile societăților tradiționale din Africa etc. În această problematică se înscrie și lucrarea cu titlul de mai sus, care grupează trei studii aparținînd lui Julius K. Nyerere, privitoare la socialismul african, democrația și partidele politice în Africa, unitatea africană.

Om politic și teoretician în același timp, Julius Nyerere împletește activitatea de conducător al statului tanzanian cu o laborioasă cercetare în domeniul filozofiei și politologiei, formulînd, pe baza experienței practice, o serie de teze și concluzii cu privire la calea socialistă de dezvoltare a tinerelor state naționale din Africa, la rolul și locul acestora în constelația mondială a națiunilor.

de pe acest continent, modalitățile de realizare a unității africane, particulari-

În condițiile în care ideile socialismului exercită o puternică atracție asupra popoarelor de pe continentul african, tinerele state naționale de pe acest continent întreprind căutări, explorează căi, formule, experiențe noi în această direcție. Tezele pe care J. Nyerere le formulează despre socialism, democrație și unitate africană capătă în acest context o importanță care depășește cadrul Republicii Tanzania. Relevant este faptul că în elaborarea doctrinei sale despre socialismul african în general și despre cel tanzanian în special gândirea lui Nyerere a înregistrat o evoluție continuă, în cursul căreia s-a cristalizat mai bine conținutul acestei noțiuni, s-au delimitat mai clar trăsăturile sale specifice. Astfel, în timp ce în studiul **Ujamaa sau fundamentul socialismului african**, publicat în anul 1962, Nyerere pune accentul pe conținutul țărănesc, comunitar al socialismului african, arătând că în societatea tradițională africană, lipsită de proprietate privată asupra bunurilor și de exploatare, oamenii se socotesc frați, se ajută și colaborează între ei spre binele tuturor și al fiecăruia în parte¹, în declarația făcută la Arusha în ianuarie 1967, declarație discutată și adoptată ca program al partidului TANU, el exprimă în termeni clari în ce constă politica socialistă a statului tanzanian. Declarația proclamă ca principale obiective crearea unui stat socialist și dezvoltarea independentă a Tanzaniei (p. 79—81). În ea se arată, în primul rând, că mijloacele de producție trebuie să fie proprietate de stat, deoarece numai prin exercitarea unui control real din partea statului asupra principalelor mijloace de producție devin posibile dezvoltarea armonioasă a țării, distribuția echitabilă a bunurilor materiale între toți membrii societății, putând fi astfel înlăturată exploatarea omului de către om.

Evoluția concepției lui Nyerere asupra conținutului socialismului a avut loc în funcție de o serie de factori de ordin istoric, economic, politic și social, care au influențat dezvoltarea Tanzaniei înainte și după obținerea independenței politice, precum și în funcție de înfrîurirea tot mai puternică exercitată asupra gândirii sale de exemplul țărilor socialiste, care au rezolvat cu succes sarcinile ce le stăteau în față. Succesele obținute în ultimii ani de poporul tanza-

nian în direcția dezvoltării independente, de sine stătătoare, sînt o dovadă elocventă că Declarația TANU constituie o platformă reală, dinamică, ce însușește poporul Tanzaniei în marea operă de transformare a țării.

O altă problemă teoretică asupra căreia se oprește Julius Nyerere este cea a raportului dintre sistemul politic uni și pluripartid. Analizînd, pe de o parte, conținutul democrației din Tanzania, în care TANU constituie singurul partid politic cu ramificații în întreaga țară, și, pe de altă parte, pe cel al democrației din unele țări occidentale, unde există două sau mai multe partide politice, autorul subliniază concluzia că „acolo unde există un singur partid — și cu condiția ca acest partid să se identifice cu întreaga națiune — fundamentele democrației sînt mai solide, iar poporul poate avea mai multe posibilități de a face o alegere veritabilă decît acolo unde se găsesc două sau mai multe partide, care nu reprezintă decît o fracțiune a comunității“ (p. 59).

Gînditorul tanzanian combate pe acei lideri africani care se pronunță pentru imitarea partidelor politice din țările occidentale, arătînd că partidele politice din Africa au o origine cu totul diferită de cea a partidelor din Anglia sau din Statele Unite ale Americii, de pildă. În timp ce aceste partide sînt, după părerea sa, consecința diviziunilor sociale și economice care există în sinul acestor societăți, în Africa, în cea mai mare parte a cazurilor, partidele politice s-au format din necesitatea de a opune rezistență exploatare străini, reprezentînd interesele și aspirațiile întregii națiuni. Referindu-se în mod concret la originea Uniunii naționale din Tanganyika, autorul lucrării scrie următoarele: „Noi, în Tanganyika, de exemplu, n-am format TANU pentru a ne opune Partidului conservator din Anglia sau pentru a susține Partidul laburist. Diviziunile oamenilor politici englezi nu ne interesau deloc. În ceea ce ne privea, ei erau toți colonialiști și noi am organizat o mișcare națională — TANU — pentru a ne debarasa de colonialism. Dacă un cetățean tanzanian ar ajuta pe imperialiști, noi l-am considera ca trădător al țării sale și nu ca un adept al democrației bipartide!“ (p. 48). Tăișul criticii lui Julius Nyerere se îndreaptă cu precădere împotriva ideologilor colonialismului și neocolonialismului, care susțin că în nici una dintre țările africane care și-au dobîndit independența politică nu ar exista condiții propice exercitării unei demo-

¹ *Socialisme, Démocratie et Unité africaine*, Paris, 1970, p. 15—28. În continuare, trîmterile la această lucrare vor fi date în text.

crății reale. El combate teza potrivit căreia exercitarea democrației ar fi condiționată de un anumit nivel de instrucție și educație și de existența unei numeroase „pături mijlocii”. După părerea promotorilor acestei teze, aceste condiții n-ar exista în cea mai mare parte a țărilor din Africa. În felul acesta ei încearcă să justifice menținerea popoarelor africane în stare de dependență față de marile puteri imperialiste, care „consideră populațiile colonizate ca pe niște copii pe care au datoria de a-i educa” (p. 50). Dar, după cum relevă autorul, „democrația — dreptul omului de a se guverna el însuși — este, în toate privințele, o chestiune de principiu, întocmai ca și dreptatea. A-i refuza omului acest drept înseamnă a-i refuza dreptatea” (p. 52). Sărăcia și lipsa de instrucție nu pot constitui argumente valabile pentru a priva popoarele africane de dreptul de a se guverna ele însele. „Noi sintem oameni — scrie gânditorul tanzanian — și, prin urmare, **trebuie** să ne guvernăm noi înșine... Nimeni nu are dreptul de a ne guverna fără consimțământul nostru” (p. 50).

Al treilea studiu inclus în lucrarea pe care o prezentăm se referă la căile și modalitățile de realizare a unității africane, problemă care a făcut și face obiectul permanent al preocupărilor oamenilor politici și de stat africani. Considerată dintr-un anumit punct de vedere, unitatea africană este deja realizată după opinia lui Julius Nyerere. Respectiv există la popoarele africane un sentiment de „africanitate”, un sentiment de cauză comună care domină întreaga viață politică și culturală a continentului. Există, de asemenea, așa cum se relevă în studiu, o „unitate emoțională” care se exprimă, între altele, în concepte ca „personalitate africană”, în tendința conducătorilor africani de a se consulta în cursul conferințelor internaționale. Încă din perioada luptei pentru înlăturarea jugului colonial s-a făurit sentimentul de solidaritate între popoarele continentului african. În focul bătăliei pentru independență, ele s-au convins din proprie experiență de forță și eficacitatea pe care o reprezintă acțiunea lor unită, sprijinul și colaborarea reciprocă. După obținerea independenței politice, tinerele state naționale din Africa sînt confruntate cu o serie de probleme foarte complexe pe plan intern și extern, fapt ce reclamă consolidarea unității lor. Julius Nyerere consideră că pentru atingerea acestui deziderat trebuie să se întreprindă o serie de măsuri în direcția creării unor insti-

tuții economice și politice solide. Ca și alți teoreticieni africani*, el nu evită să abordeze unul din aspectele majore ale problemei în discuție, cel referitor la mijloacele și căile de realizare a unității africane. „Singurul lucru care ar trebui să ne preocupe la ora actuală — se arată în lucrare — este cum să se realizeze unitatea africană cel mai repede posibil” (p. 68). Autorul se pronunță fără rezerve pentru realizarea Statelor Unite ale Africii, nu prin dominarea unei țări africane de către alta, ci pe calea negocierilor dintre actualele state naționale existente pe continentul african, state libere și egale în drepturi. „Unitatea noastră nu poate fi decît o unitate negociată — subliniază Julius Nyerere —, deoarece ea este o unitate între egali” (p. 68). El se raliază opiniei acelor teoreticieni care susțin că delimitarea de către puterile imperialiste a actualelor frontiere dintre statele africane este arbitrară și constituie o sursă permanentă de fricțiuni, un obstacol în calea realizării unității africane. Entitățile politice create de țările colonialiste au dus la divizarea africanilor de aceeași limbă și cultură, la separarea celor de aceeași origine etnică și includerea lor în entități politice și teritoriale alături de populații diferite din acest punct de vedere. „Nu există nici o singură țară africană — arată autorul — care să nu cuprindă regiuni care ar reveni unui alt ansamblu politic dacă am vrea să ținem seama într-o anumită măsură de principiile geografiei politice” (p. 69). În calea realizării unității africane se mai ridică o serie de obstacole rezultînd din experiențele diferite de evoluție istorică, din nivelele diferite de dezvoltare economică și chiar din limbile „internaționale” diferite vorbite de popoarele africane. În plus, arată J. Nyerere, conștiința independenței și suveranității naționale recent cucerite face ca realizarea acestui deziderat sub forma Statelor Unite ale Africii să devină un obiectiv foarte îndepărtat.

Ținînd seama de complexitatea actualei realități existente pe continentul african, Julius Nyerere se pronunță pentru a se considera unitatea africană drept un obiectiv final care nu poate fi atins decît în mod progresiv, pe etape, prima dintre acestea fiind unitatea liber consimțită între două sau mai multe state situate într-o regiune sau alta a continentului. O astfel de asociere liberă, regională, nu poate fi realizată decît în urma unor in-

* Ahmed Seku Turé, Kwame N-Krumah, Mamadou Dia, B. N. Azikiwe ș. a.

tense consultări și vizite reciproce, care au menirea să pună bazele unei largi cooperări între statele interesate în toate domeniile de activitate.

El pornește de la realitatea că în etapa actuală de dezvoltare popoarele africane sînt în curs de constituire a unor națiuni distincte, și unitatea dintre ele trebuie să fie înainte de toate o unitate de acțiune, care lasă fiecăreia dintre națiuni libertatea deplină de a hotărî asupra problemelor interne și externe.

Tezele formulate de Julius Nyerere asupra unora dintre cele mai importante probleme cu care sînt confruntate tinerile state naționale din Africa se impun atenției specialiștilor, în primul rînd prin modul concret de abordare. În elaborarea concepției sale privind socialismul, democrația și unitatea africană, autorul acordă o atenție notabilă trăsăturilor proprii, specifice care caracterizează atît continentul african în ansamblul său cît și fiecare țară africană în parte.

Totuși socotim că este necesar să facem precizarea că atît J. Nyerere cît și alți gînditori au ajuns la teoria socialismului african pornind de la absolutizarea specificului societăților tradiționale africane, în care, după opinia lor, n-ar exista clase sociale antagoniste; de aici concluzia, justă în sine, că aceste popoare pot evita anumite etape istorice pentru a păși în fazele superioare ale societății. Reformele ce se desfășurează în aceste țări — care vizează dezvoltarea unei economii naționale independente, punerea resurselor naționale în serviciul poporului, repartizarea mai echitabilă a averii naționale între membrii societății, promovarea limbii și valorilor culturale proprii, lichidarea analfabetismului, forma-

rea cadrelor necesare economiei și administrației ș.a. — sînt adesea apreciate de unii teoreticieni ca măsuri menite să edifice societatea socialistă într-o țară sau alta de pe acest continent. Fără a nega posibilitatea evitării unor stadii în dezvoltarea popoarelor africane, mai ales a celor rămase mult în urmă din punct de vedere economic și social, considerăm că acestea mai au de parcurs transformări radicale în modul de producție pentru a putea fi considerate ca țări angajate în construcția socialistă.

În stadiul actual de dezvoltare a popoarelor africane, cu deosebire a celor situate în zona subsahariană, este greu de definit cu exactitate etapa progresului social în care se găsesc, metodele și căile de dezvoltare pe care le vor urma. Datorită existenței unei mari diversități de condiții economice, sociale, politice, naționale sînt posibile o varietate de forme și metode de realizare a progresului economic și social pentru acele popoare africane care n-au pășit încă pe calea capitalistă de dezvoltare. Important este ca această alegere să reprezinte dreptul exclusiv al forțelor revoluționare din fiecare țară, potrivit condițiilor specifice, fără a se încerca extrapolarea unor rețete valabile în alte condiții istorice.

Privită prin prisma amplelor dezbateri teoretice ce au loc pe tema evoluției prezente și de perspectivă a popoarelor de pe continentul african, considerăm că lucrarea lui Julius Nyerere reprezintă o contribuție menită să faciliteze înțelegerea semnificației teoretice și practice a transformărilor ce au loc în viața acestor popoare.

CONSTANTIN BOTORAN

СОДЕРЖАНИЕ

Речь товарища Николая Чаушеску, на торжественном собрании посвященного 50-летию создания Союза коммунистической молодежи	3
Современные вопросы теории и методологии истории рабочего движения и Родины	14
К. ИЛИЕ: Борьба всего народа в защиту независимости Родины в концепции Румынской коммунистической партии (1921—1940 гг.).	26
Н.Г. МУНТЯНУ: Преобразование профсоюзного движения Румынии (1918—1921 гг.).	38

ОБСУЖДЕНИЕ

РУКОВОДЯЩАЯ РОЛЬ РАБОЧЕГО КЛАССА В СОЦИАЛИСТИЧЕСКОМ ОБЩЕСТВЕ (I)

- Количественные и качественные изменения в рабочем классе в контексте обнавливающих преобразований осуществленных в Румынии — решающие факторы утверждения возрастающей роли рабочего класса
- Усиление руководящей роли рабочего класса на этапе построения многоразвитого социалистического общества

51

В ПОМОЩЬ ИЗУЧАЮЩИМ ИСТОРИЮ Р К П И РАБОЧЕГО ДВИЖЕНИЯ В РУМЫНИИ

Румынская коммунистическая партия — руководитель народно-демократической революции (1944—1947 гг.)	97
--	----

МЕЖДУНАРОДНОЕ РАБОЧЕЕ ДВИЖЕНИЯ

Георги Димитров — вожьд Болгарской коммунистической партии, выдающийся деятель международного коммунистического движения	124
--	-----

ВОСПОМИНАНИЯ

Сузана Пырвулеску ● Ион Фонаги ● Думитру Некулуца	131
---	-----

НАУЧНАЯ ЖИЗНЬ

Теоретические соображения в трактовке истории Византии в свете некоторых тезисов классиков марксизма-ленинизма. К съезду византистов — Бухарест, 1971 г.: <i>Еуджен Стэнеску</i>	142
Пять лет со дня появления журнала «Магазин историк»	151
Научная юбилейная сессия на тему: «Место и роль молодежи в социально-политической жизни Румынии», посвященная 50-летию создания Союза коммунистической молодежи.	153

РЕЦЕНЗИИ

Создание Румынской коммунистической партии (Май 1921 г.), Научное издательство, Бухарест, 1971 г., 642 стр.: <i>Марин Неделя</i> ; Документы касающиеся начала рабочего и социалистического движения в Румынии (1821—1878, гг.) Политическое издательство, Бухарест, 1971 г., 950 стр.: <i>Василе Петришор</i> ; <i>Ион Попеску-Пуцури</i> , <i>Титу Джебординеску</i> , Знаменосцы революции, Научное издательство, Бухарест, 1971 г., 472 стр.; <i>Александру Михэляну</i> ; Р. К. П в социально-политической жизни Румынии, 1921—1944 гг. Собрание исследований, Военное издательство, Бухарест, 1971 г., 424 стр.: <i>Октавиан Николау</i> ; История образования в Румынии (Компендий), Дидактическое и педагогическое издательство, Бухарест, 1971 г., 480 стр.: <i>Паул Гризориу</i> ; <i>Юльяс К. Ниерере</i> , Социализм, демократия и африканское единство, Париж, 1970 г., 112 стр.: <i>Константин Боторан</i>	175
--	-----

SOMMAIRE

Le discours du camarade Nicolae Ceaușescu à l'assemblée solennelle consacrée au 50-ème anniversaire de la création de l'Union de la Jeunesse Communiste.	3
Les problèmes actuels de la théorie et méthodologie de l'histoire du mouvement ouvrier et de la patrie	14
C. ILIE: La lutte du peuple entier pour la défense de l'indépendance nationale de la patrie dans la conception du Parti Communiste Roumain. (1921—1940)	26
N.G. MUNTEANU: La réorganisation du mouvement syndical en Roumanie (1918—1921)	38

D É B A T

LE RÔLE DIRIGEANT DE LA CLASSE OUVRIÈRE DANS LA SOCIÉTÉ SOCIALISTE (I)

- Les transformations quantitatives et qualitatives de la classe ouvrière dans le contexte des changements rénovateurs réalisés en Roumanie — facteurs décisifs dans l'affirmation du rôle croissant de la classe ouvrière
- La croissance du rôle dirigeant de la classe ouvrière à l'étape de la réalisation de la société socialiste multilatérale développée ..

51

À L'AIDE DE CEUX QUI ÉTUDIENT L'HISTOIRE DU P. C. R. ET DU MOUVEMENT OUVRIER EN ROUMANIE

Le Parti Communiste Roumain — dirigeant de la révolution démocratique-populaire (1944—1947)	97
---	----

LE MOUVEMENT OUVRIER INTERNATIONALE

Gheorghe Dimitrov — dirigeant du Parti Communiste Bulgare, militant remarquable du mouvement communiste internationale	124
--	-----

É V O C A T I O N S

Suzana Pîrvulescu ● Ion Fonaghi ● Dumitru Neculuță	131
--	-----

LA VIE SCIENTIFIQUE

Considerations théoriques dans le traitement de l'histoire de Byzance / L'importance de quelques thèses des classiques du marxisme-léninisme/. (A propos du congrès de byzantinologie), Bucarest, 1971: Eugen Stănescu	142
Cinq ans depuis l'apparition de la revue „Magazin istoric“	151
La session scientifique sur la thème „Le lieu et le rôle de la jeunesse dans la vie social-politique de la Roumanie“. consacrée au 50-ème anniversaire de la création de l'Union de la Jeunesse Communiste	153

COMPTE—RENDUES

La création du Parti Communiste Roumain (Mai, 1921), Éditions scientifiques, Bucarest, 1971, 642 p.: <i>Marin Nedelea</i> ; Les documents concernant les commencements du mouvement ouvrier et socialiste en Roumanie. 1821—1878. Editions politiques, Bucarest, 1971 472 p.: <i>Vasile Petrișor</i> ; ION POPESCU-PUȚURI, TITU GEORGESCU Porteurs des drapeaux révolutionnaires, Éditions scientifiques, Bucarest, 1971, 472 p: <i>Alexandru Mihăileanu</i> ; P.C.R. dans la vie social-politique de la Roumanie. 1921—1944. Recueil d'études, Éditions militaires, Bucarest, 1971, 424 p.: <i>Octavian Nicolau</i> ; L'histoire de l'enseignement en Roumanie, (Compendium). Éditions didactique et pédagogique, Bucarest, 1971, 480 p.: <i>Paul Grigoriu</i> ; JULIUS K. NYERERE, Le socialisme, la démocratie et l'unité africaine, Paris, 1971, 112 p.: <i>Constantin Botoran</i>	175
--	-----

CONTENTS

The Speech of Comrade Nicolae Ceaușescu at the Solemn Meeting for the Celebration of the 50. Anniversary of the Foundation of the Young Communist League.	3
The Present Problems of the Theory and Methodology of the History of the Working Class Movement and of the Motherland.....	14
C. ILIE: The Struggle of the whole People to Defend the National Independence in the Concept of the Romanian Communist Party. 1921—1940.....	26
N.G. MUNTEANU: The Reorganization of the Trade-Union Movement in Romania (1918—1921)	38

DEBATE

THE LEADING ROLE OF THE WORKING CLASS IN THE SOCIALIST SOCIETY (I)

- The Qualitative and Quantitative Transformations of the Working Class in the Context of the Renovate Changes Realized in Romania — The Decisive Factors in the Affirmation of the Increasing Rôle of the Working-Class
- The Growth of the Leading Rôle of the Working Class in the Stage of Creating of the Multilateral Developed Socialist Society 51

HELPING FOR THE STUDY OF THE HISTORY OF THE R.C.P. AND THE WORKING-CLASS MOVEMENT IN ROMANIA

- The Romanian Communist Party — Leader of the People Democratic Revolution (1944—1947) 97

THE INTERNATIONAL WORKING CLASS MOVEMENT

- Gheorghi Dimitrov — Leader of the Bulgarian Communist Party, Remarkable Militant of the International Communist Movement 124

RECCOLECTIONS

- Suzana Pîrvulescu ● Ion Fonaghi ● Dumitru Neculuță 131

SCIENTIFIC LIFE

- The Theoretic Considerations in the Treatment of the History of Byzantium (The Importance of Some Theses of the Classics of Marxism-Leninism). About the Congress of Byzanthology — Bucharest, 1971: *Eugen Stănescu*..... 142
- Five Years from the Appearance of the Review „Magazin istoric“ 151
- The Scientific Session on Theme: „The Place and the Rôle of the Youth in the Social Political Life of Romania“. Dedicated to the Celebration of the 50 Years from the Fondation of the Young Communiste League 153

BOOK REVIEWS

The Creation of Romanian Communist Party (May 1921). Scientific Literature Publishing House, Bucharest, 1971, 950 p.: *Marin Nedelea*; Documents concerning the First Beginnings of the Socialist and Working — Class — Movement in Romania, Political Publishing House, Bucharest, 1971, 950 p.: *Vasile Petrișor*; ION POPESCU-PUȚURI, TITU GEORGESCU: The Revolutionary Standard-Bearers. Scientific Literature Publishing House, Bucharest, 1971, 472 p.: *Alexandru Mihăileanu*; R.C.P. in Social Political Life of Romania. 1921—1944. Collection of Studies, Military Publishing House, Bucharest, 1971, 424 p.: *Octavian Nicolau*; The History of the Education in Romania (Compendium), Publishing House

for Didactic and Pedagogic Literature, Bucharest, 1971, 480 p.: Paul Grigoriu;	
IULIUS K. NYERERE, Socialism, Democracy and African Unity, Paris, 1970,	
112 p.	175

INHALT

Die Rede des Genossen Nicolae Ceaușescu an der feierlichen Versammlung, die dem 50. Jubiläum der Gründung des Kommunistischen Jugendverbandes gewidmet wurde	3
---	---

Die gegenwärtigen Fragen der Theorie und Methodologie der Geschichte der Arbeiterbewegung und des Vaterlandes.....	14
C. ILIE: Der Kampf des ganzen Volkes für die Verteidigung der nationalen Unabhängigkeit der Heimat nach der Auffassung der RKP (1921—1940)	26
N.G. MUNTEANU: Die Reorganisation der Gewerkschaftsbewegung in Rumänien (1918—1921)	38

DEBATTE

DIE FÜHRENDE ROLLE DER ARBEITERKLASSE IN DER SOZIALISTISCHEN GESELLSCHAFT (I)

- Die qualitativen und quantitativen Veränderungen der Arbeiterklasse im Kontexte der verwirklichten erneuten Veränderungen in Rumänien — entscheidende Faktoren der Bestätigung der zunehmenden Rolle der Arbeiterklasse
 - Das Wachstum der führenden Rolle der Arbeiterklasse in der Etappe des Aufbaues einer vielseitig entwickelten sozialistischen Gesellschaft
- 51

ALS HILFE DERER, DIE DIE GESCHICHTE DER RKP UND DER ARBEITERBEWEGUNG AUS RUMANIEN STUDIEREN

Rumänische Kommunistische Partei — Führer der volksdemokratischen Revolution (1944—1947)	97
--	----

DIE INTERNATIONALE ARBEITERBEWEGUNG

Gheorghe Dimitrov — Führer der Bulgarischen Kommunistischen Partei, hervorragender Kämpfer der internationalen kommunistischen Bewegung.....	124
--	-----

ERINNERUNGEN

Suzana Pîrvulescu ● Ion Fonaghi ● Dumitru Neculaș	131
---	-----

DAS WISSENSCHAFTLICHE LEBEN

Die theoretischen Überlegungen in der Behandlung der Geschichte Byzantiens. (Die Bedeutung einiger Thesen der Klassiker des Marxismus-Leninismus). Zur	
--	--

Tagung der Byzantologie — Bukarest, 1971. <i>Eugen Stănescu</i>	142
Fünf Jahre seit der Erscheinung der Zeitschrift „Magazin istoric“.....	151
Das Symposion mit dem Thema: „Die Stelle und die Rolle der Jugend im sozial-politischen Leben Rumäniens“, die dem 50. Feiertage der Gründung des Kommunistischen Jugendverbandes gewidmet wurde	153

REZENSIONEN

Die Gründung der Rumänischen Kommunistischen Partei (Mai 1921). Wissenschaftlicher Verlag, Bukarest, 1971, 642 S.: <i>Marin Nedelea</i> ; Dokumente über die ersten Anfänge der sozialistischen-und Arbeiterbewegung in Rumänien: 1821—1878. Politischer Verlag, Bukarest, 1971, 950 S.: <i>Vasile Petrișor</i> ; ION POPESCU-PUTURI, TITU GEORGESCU. Die Träger der revolutionären Banner, Wissenschaftlicher Verlag, Bukarest, 1971. 472 S.: <i>Alexandru Mihăileanu</i> ; RKP im sozial-politischen Leben Rumäniens. 1921—1944. Studiensammlung. Militärischer Verlag, Bukarest, 1971, 424 S.: <i>Octavian Nicolau</i> ; Die Geschichte der Bildung in Rumänien (Kompodium). Didaktischer und pädagogischer Verlag, Bukarest, 1971, 480 S.: <i>Paul Grigoriu</i> ; IULIUS K. NYERERE Sozialismus, Demokratie und afrikanische Einheit, Paris, 1970, 112 S.: <i>Constantin Botoran</i> ..	175
---	-----

Redactori: Calafeteanu Ion, Mamina Ion, Mureșan Elena, Rauș Nicolae

Colaboratorii și cititorii revistei pot să se adreseze redacției în fiecare zi între orele 10—12.

Adresa redacției este: București, strada Ministerului nr. 4, telefon: 17.01.60, interior 442; 722; 369; 948.

Revista „Anale de istorie” a Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. apare o dată la două luni. Abonamentele se fac la oficiile poștale, prin factorii poștali și difuzorii din întreprinderi, instituții și de la sate.

Revista se găsește de vânzare la chioșcurile de difuzare a presei.

Prețul unui număr — 6 lei; abonamentul pe 6 luni — 18 lei, pe un an — 36 lei.

Cititorii din străinătate pot face abonamente adresându-se întreprinderii „ROMPRESFILATELIA” — Serviciul Import-Export presă — București — Calea Griviței nr. 64—66, P.O.B. — Box 2001.



**Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă
C. C. al P.C.R.**

ÎN PREGĂTIRE

noi apariții în colecțiile :

BIBLIOTECA DE ISTORIE

Istoria poporului român

Presa revoluționară a tineretului

Liga contra prejudecăților

Partizanii în al doilea război mondial

Lumea Bizanțului

Gh. Dimitrov și legăturile sale cu mișcarea revoluționară
din România

Comuna din Paris

EVOCĂRI

Ilie Pintilie

Mihail Gheorghiu Bujor

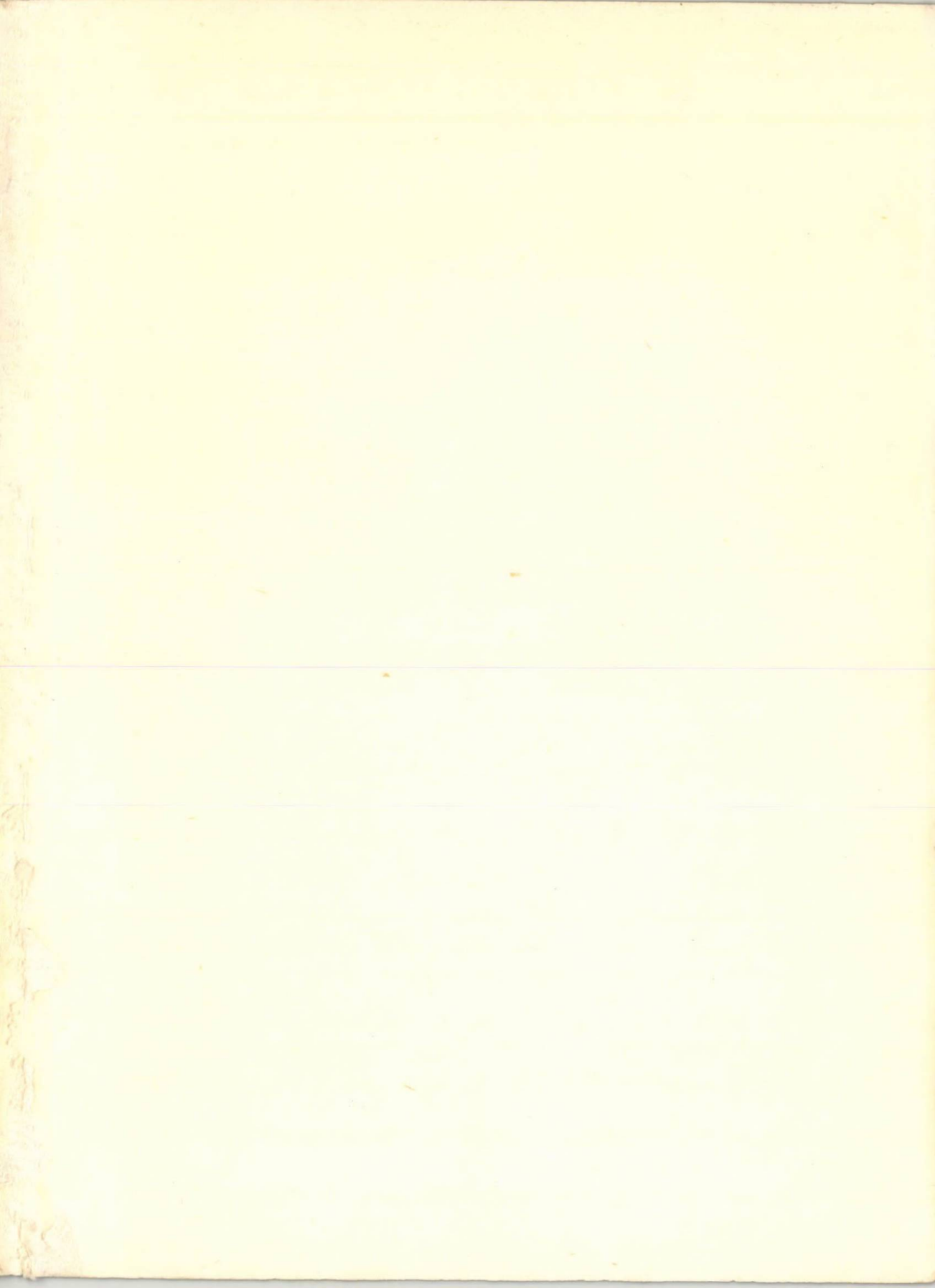
Gh. Niculescu-Mizil

Ștefan Stincă

Sofia Nădejde

David Fabian

Timotei Marin



I 8948

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

anale de istorie

anul XVIII **3** 1972

1990

0 JUL 2005



I 8948

BIBLIOTECA „ASTRA”
SIBIU

-- ULU 2014

INSTITUTUL DE STUDII ISTORICE ȘI SOCIAL-POLITICE DE PE LÎNGĂ C.C. AL P.C.R.

anale de istorie

Anul XVIII

3

1972

SUMAR

În perspectiva Conferinței Naționale a Partidului Comunist Român 3

ARTICOLE-COMUNICĂRI

ȘTEFAN MUȘAT: Considerații privind dezvoltarea istoriografiei mișcării
muncitorești și a P.C.R. după 23 August 1944 11

GHEORGHE MATEI: Aspecte și trăsături ale activității P.C.R. pentru fău-
rirea Frontului Unic Muncitoresc (1921—1944) 32

GHEORGHE I. IONIȚA: P.C.R. în lupta pentru realizarea unui front larg
al forțelor democratice din România în alegerile parlamentare din de-
cembrie 1937 50

★

Un eveniment cu adînci semnificații în viața științifică și culturală a țării: des-
chiderea Muzeului de istorie al Republicii Socialiste România 68

DEZBATERE

ROLUL CONDUCĂTOR AL CLASEI MUNCITOARE ÎN SOCIETATEA SOCIALISTĂ (II)

- Transformările calitative și cantitative ale clasei muncitoare în con-
textul schimbărilor înnoitoare îndeplinite în România — factori hotă-
rîtori în afirmarea rolului crescînd al clasei muncitoare
- Creșterea rolului conducător al clasei muncitoare în etapa făuririi so-
cietății socialiste multilateral dezvoltate 75

ANIVERSĂRI

Iosip Broz Tito • Kim Ir Sen • János Kádár 188

17/195

EVOCĂRI

Ștefan Foriș • Leon Lichtblau • Mișu Ionescu 150

VIATA ȘTIINȚIFICĂ

Sesiune științifică consacrată luptei pentru independența de stat a României și contribuției țării noastre la victoria asupra fascismului	160
Simpozion româno-sovietic pe tema „Legitățile și etapele construcției și dezvoltării socialismului. Generalul și particularul în construirea socialismului” — București, aprilie 1972	161
Expoziția: „Momente din istoria U.T.C.”	199
Praga: Conferință teoretică organizată de revista „Problemele păcii și socialismului”	173

RECENZII-NOTE BIBLIOGRAFICE

File din istoria U.T.C., București, Editura politică, 1971, 416 p.: Ion Calafeteanu ; MIRCEA MUȘAT , ION ARDELEANU , Viața politică în România, 1918—1921, București, Editura politică, 1971, 320 p.: Gheorghe Unc ; În slujba cercetării marxist-leniniste a istoriei P.C.R., București, 1971, 533 p.: Nicolae Copoiu ; BOGDAN HILLEBRANDT , Tradițiile noastre, Organizațiile progresiste de tineret din Polonia în anii 1918—1957, Editura „Iskry”, Varșovia, 1970, 126 p.: Milică Moldoveanu ; „Beiträge zur geschichte der Arbeiterbewegung”, anul XIII (1971), nr. 1—6: Emilia Bălănică	174
---	-----

COLEGIUL DE REDACȚIE

GHEORGHE MATEI — redactor-șef, **ION ARDELEANU**, **AUGUSTIN DEAC**, **GHEORGHE I. IONIȚĂ**, **N. G. MUNTEANU**, **MIRCEA T. MUȘAT**, **PARASCHIVA NICHITA**, **NICOLAE PETREANU**, **ARON PETRIC**, **VASILE PETRIȘOR** — redactor-șef adjunet, **VALTER ROMAN**, **VIRGIL SMĂRCEA** — secretar general de redacție, **ȘTEFAN VOICU**, **VLADIMIR ZAHARESCU**

În perspectiva Conferinței Naționale a Partidului Comunist Român

Clasa muncitoare, întregul nostru popor a luat cunoștință cu mare satisfacție că în zilele de 19—21 iulie a.c. se vor desfășura lucrările Conferinței Naționale a partidului, menite a analiza felul în care au fost și sînt îndeplinite hotărârile Conferinței Naționale din 1967 și ale Congresului al X-lea al Partidului Comunist Român și, totodată, de a stabili măsurile de perfecționare în continuare a conducerii și planificării activității economico-sociale, de dezvoltare a democrației socialiste.

Eveniment de importanță deosebită în viața partidului și a patriei, conferința va dezbate probleme majore, cerințe obiective ale etapei actuale de dezvoltare a României socialiste, impulsionînd activitatea creatoare, calitativ superioară, în toate domeniile de activitate.

★

Drumul eroic străbătut de Partidul Comunist Român de la crearea sa și pînă astăzi, în plină etapă de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate, relevă ca una dintre trăsăturile esențiale ale întregii sale activități capacitatea de a aplica în mod creator teoria marxist-leninistă în conducerea revoluției și construcției socialiste. Industrializarea socialistă, transformarea socialistă a agriculturii, creșterea continuă a rolului clasei muncitoare, întărirea alianței muncitorești-țărănești, atragerea intelectualității la făurirea noii orînduiri reprezintă coordonate de bază ale modului original de gîndire și de acțiune al partidului nostru în ceea ce privește făurirea noii orînduiri.

Corespunzător condițiilor concrete, necesităților dezvoltării României — căreia în trecut îi erau caracteristice nivelul scăzut al forțelor de producție, repartizarea lor neechitabilă pe teritoriul țării, o industrie slab dezvoltată, utilată în mare parte cu mijloace învechite, o agricultură rudimentară — partidul a pus în centrul operei de construcție socialistă industrializarea — factorul hotărîtor pentru lichidarea înapoierii economice moștenite de la regimul burghezo-moșieresc, pentru dezvoltarea susținută a întregii economii și ridicarea social-culturală a țării, creșterea nivelului de trai al populației, întărirea independenței naționale. Enun-

țată de Conferința Națională din octombrie 1945, o asemenea politică a fost urmată consecvent, iar rezultatul ei se oglindește în avântul remarcabil luat de industrie, mai ales în ultimii ani, când s-a accentuat procesul de diversificare a ramurilor și subramurilor, a crescut gradul de prelucrare a materiilor prime, de valorificare eficientă a resurselor.

În condițiile revoluției tehnico-științifice contemporane, crearea unei puternice industrii dotate cu tehnică avansată și dezvoltată pe baza celor mai noi cuceriri ale științei constituie singura cale pentru afirmarea superiorității socialismului. În acest sens, Congresul al X-lea al partidului a stabilit noi sarcini, potrivit cărora industria urmează să se dezvolte în continuare în ritm susținut, acordindu-se o deosebită atenție perfecționării ramurilor de bază, moderne, îndeosebi producției mașinilor-unelte, electronicii. Se fac eforturi pentru ca industria noastră socialistă să poată satisface în condiții mai bune cerințele întregii economii și, totodată, să aducă o contribuție mai însemnată la export, la dezvoltarea relațiilor economice cu țările socialiste, cu toate statele lumii.

Ca urmare a politicii de transformare socialistă a agriculturii, acest proces încheiat în liniile sale generale în anul 1962 — cu ample consecințe în viața întregii țări — a înaintat treptat, în pas cu dezvoltarea bazei tehnico-materiale a producției, pe măsura convingerii țărănimii asupra avantajelor cooperativizării. Socialismul a schimbat profund viața satelor românești, a situat agricultura — de stat și cooperatistă — pe linia dezvoltării intensive. Pornind de la necesitatea asigurării tuturor condițiilor pentru dezvoltarea agriculturii cooperatiste și de stat, partidul a adoptat în ultimul timp un șir de măsuri privind îmbunătățirea conducerii, organizării și, în general, a desfășurării în condiții optime, de maximă eficiență a întregii activități din această ramură a economiei naționale. În esența lor, toate aceste măsuri se întemeiază pe considerentul că numai prin folosirea largă a mecanizării și chimizării, a celor mai noi cuceriri ale științei se poate asigura o agricultură înaintată, cu adevărat modernă.

În stabilirea liniei privitoare la dezvoltarea învățământului, științei, culturii, a politicii față de intelectualitate, partidul ține seama de tradițiile istorice și naționale ale culturii românești, ca și de evoluția științei și culturii pe plan mondial. În anii socialismului s-a format un larg detașament de oameni de știință și cultură, care participă activ la marea operă de transformare a societății, constituind un sprijin de nădejde al partidului.

Una dintre marile victorii ale politicii P.C.R. o constituie rezolvarea în spiritul marxism-leninismului a problemei naționale, lichidarea inegalității, discriminării și asupririi oamenilor muncii de alte naționalități. Noua orînduire a creat condițiile afirmării libere, nestîngherite în viața social-politică a tuturor cetățenilor, indiferent de naționalitate, a întărit prietenia și unitatea frățească dintre poporul român și naționalitățile locuitoare.

Socialismul a schimbat profund modul de existență al poporului, traiul material și spiritual al milioanelor de oameni ai muncii, a ridicat pe o treaptă nouă de civilizație masele largi populare de la orașe și sate. Poporul român — clasa muncitoare, țărănimia, intelectualitatea — vede în noua orînduire temeiul unor asemenea cuceriri remarcabile cum sînt

asigurarea dreptului la muncă și odihnă, gratuitatea învățămîntului de toate gradele, îmbunătățirea substanțială a sănătății publice, într-un cuvînt, statornicirea sentimentului de deplină siguranță în ziua de mîine. Partidul Comunist Român depune eforturi stăruitoare pentru dezvoltarea rapidă a avuției naționale și asigurarea, pe această bază, a creșterii nivelului de trai al populației.

O cucerire fundamentală a socialismului o reprezintă înfăptuirea principiilor suveranității poporului, căruia îi aparține în fapt întreaga putere, exercitată prin reprezentanții aleși din rindurile tuturor categoriilor sociale. Toți cetățenii — fără deosebire de sex, naționalitate, profesie și stare socială — participă nemijlocit la elaborarea și înfăptuirea politicii statului. În largirea continuă a democrației socialiste își găsesc împlinirea idealurile de libertate, egalitate și echitate socială pentru care au militat neabătut clasa muncitoare, cei mai buni fii ai țării. Triumful politicii marxist-leniniste a Partidului Comunist Român se reflectă cu pregnanță în forța și trăinicia orinduirii noastre noi, în întărirea și perfecționarea continuă a statului socialist, care joacă rolul de instrument principal în edificarea societății socialiste.

Partidul clasei muncitoare acționează într-un cadru concret, într-o structură social-economică dinamică, în continuă schimbare. Pe acest temei, partidul pornește de la considerentul că exercitarea rolului său conducător se află în strînsă legătură cu capacitatea de a stabili, în concordanță cu imperativele vieții, cu starea reală de lucruri și la timpul oportun, căile, formele, metodele corespunzătoare înfăptuirii programului stabilit.

Este un adevăr axiomatic al istoriei atît de bogate a mișcării comuniste și muncitorești, a construcției socialiste că justețea și succesul activității oricărui partid comunist, cu atît mai mult a unui de guvernămînt, depind hotărîtor de existența unei linii politice generale, care să reflecte principiile marxism-leninismului aplicate la condițiile proprii fiecărei țări, fiecărui stadiu de dezvoltare a societății. Viabilitatea și justețea politicii — fie că este vorba de latura ei internă, fie de cea externă — constau în realismul inițiativelor și măsurilor, în puterea de a acționa creator pentru dezvoltarea societății, pornind de la situația concretă dată, evaluată nu static, ci în fireasca ei evoluție. De aici și preocuparea neslăbită a Partidului Comunist Român de a studia permanent și multilateral viața socială, de a asigura etapă cu etapă concordanța între linia politică generală și cerințele dezvoltării sociale. În acest context se va înscrie, prin multiplele-i valențe și rezonanțe, apropiata Conferință Națională a partidului.

Desigur, în conducerea construcției socialiste, cunoașterea și recunoașterea principiilor, a tezelor generale reprezintă începutul, premisa; ar fi iluzoriu să se creadă că totul se va rezolva aproape de la sine datorită faptului că sîntem deținătorii unor adevăruri generale. De la principii la practică drumul nu este întotdeauna neted, iar una din îndatoririle de seamă ale partidului comunist este de a cerceta în cazuri concrete și în evoluția ei viața socială, urmărind în ce măsură politica sa este în acord sau contravine realității. Aceasta cu atît mai mult cu cît — adevăr pe deplin demonstrat — atingerea țelurilor depinde de cunoașterea cît mai exactă a realității în devenirea ei, de aprecierea, în cunoștință de

cauză, a consecințelor, atît de către cei ce iau o inițiativă cît și de către cei asupra cărora aceasta se va răsfrînge.

În decursul activității sale, partidul nu a fost ferit într-o perioadă sau alta, într-un domeniu sau altul de greutăți, greșeli și neajunsuri, dar ceea ce predomină întregul drum parcurs din 1921 și pînă astăzi este puterea de a găsi totdeauna în propriile rînduri suficiente forțe pentru a depăși greutățile, a asigura înfăptuirea țelului proclamat. O asemenea capacitate politică nu poate să nu fie pusă în directă legătură cu acea realitate pe care o constituie proveniența muncitorească, experiența bogată și competența activului de cadre destoinice și devotate pe care le-a format în focul luptelor revoluționare, în procesul construcției socialiste, preocuparea pentru a asigura o compoziție socială sănătoasă a rîndurilor sale, pentru a menține mereu vie legătura cu poporul, cu masele muncitoare.

Cuprinzînd în rîndurile sale floarea națiunii noastre socialiste, partidul prefigurează strînsa unitate de interese, de voință și de acțiune a poporului muncitor, constituie nucleul unității social-politice a acestuia, ceea ce amplifică capacitatea sa de a-i cunoaște aspirațiile, interesele, gîndurile, de a exprima cît mai complet și îmbina armonios interesele specifice ale tuturor claselor și categoriilor sociale.

Strîns uniți în jurul partidului, oamenii muncii, fără deosebire de naționalitate — români, maghiari, germani —, își aduc din plin contribuția la progresul continuu al societății noastre socialiste. Unitatea întregului popor în jurul partidului constituie principalul izvor al forței și trăiniciei de nezdruccinat a orînduirii noastre sociale și de stat.

Obiectivul fundamental ce stă în fața întregului popor român îl constituie dezvoltarea tot mai puternică a bazei tehnico-materiale a societății, creșterea forțelor de producție, realizarea unei viguroase industrii moderne și a unei agriculturi intensive, bazate pe cuceririle științei, perfecționarea democrației socialiste, ridicarea bunăstării materiale, înflorirea vieții spirituale a maselor.

În etapa actuală a construcției socialiste, etapă de maturizare și perfecționare a tuturor componentelor vieții noastre sociale, se ridică exigențe sporite pentru conducerea științifică a societății. Organizarea și coordonarea de către partid a întregii activități sociale au un profund caracter științific, întrucît se desfășoară pe temelia de granit a materialismului dialectic și istoric, a concepției despre natură și societate a clasei muncitoare. Aplicarea învățăturii marxist-leniniste nu este însă un simplu act liniar, de transpunere mecanică a unui ansamblu de concepte și teze teoretice general-valabile emise odată pentru totdeauna. Calitatea valorică a modului propriu în care partidul concepe construcția socialistă avansată în țara noastră este dată tocmai de elaborarea unei linii politice care, ținînd seama de cerințele obiective ale legilor sociale, de principiile fundamentale ale socialismului științific, reflectă atît concluziile noi impuse de evoluția ansamblului societății umane cît și particularitățile specifice ale realităților românești.

Exprimînd orientarea fermă a partidului nostru spre conducerea științifică a societății socialiste, hotărîrile și măsurile adoptate în ultimii ani au o deosebită însemnătate teoretică și practică pentru procesul continuu de perfecționare a activității sociale. Ele stimulează îmbunătățirea structurilor politice și organizatorice ale orînduirii socialiste pe funda-

mentul principal al centralismului democratic, asigurînd instituționalizarea criteriului muncii colective în întreaga activitate de conducere, la toate nivelele, optimizarea activității organelor de decizie, îndrumare și control, lărgirea competențelor și autonomiei organelor locale și unităților de producție, administrative, extinderea drepturilor și atribuțiilor organismelor obștești în viața socială. În ansamblu este vorba de un amplu program a cărui necesitate obiectivă derivă din natura intrinsecă a socialismului ca orînduire dinamică, ascendentă, care nu poate fi compatibilă cu rutina și imobilismul. Sensul profund al măsurilor luate rezidă în lărgirea continuă a participării efective a celor mai competente cadre, a maselor largi la conducerea societății, la pregătirea, adoptarea și realizarea deciziilor. Ca atare, utilitatea lor pentru perfecționarea construcției socialiste depinde nu numai de calitatea în sine și oportunitatea soluțiilor adoptate, ci și de priceperea, de competența tuturor celor chemați să le transpună în viață.

Conducerea de către partid este condiția majoră fundamentală a făuririi unei societăți socialiste mature ; partidul comunist este acea forță politică pe deplin capabilă să dirijeze procesul de dezvoltare armonioasă, simultană a tuturor elementelor bazei tehnico-materiale și suprastructurii politice, a statului socialist și sistemului democrației socialiste, de consolidare a conștiinței socialiste. Conducerea unitară de către partid, viziunea sa de ansamblu constituie factorul ce asigură prevenirea sau înlăturarea din timp a rămîinerii în urmă a uneia sau alteia dintre verigile sistemului social, prevenirea și înlăturarea la timp a contradicțiilor ce pot să apară în societate.

Punerea cît mai deplină în valoare a marilor resurse și potențe pe care le oferă noua orînduire în scopul accelerării progresului social solicită din partea partidului comunist o activitate intensă, creatoare pentru găsirea și promovarea soluțiilor care corespund condițiilor concrete din fiecare domeniu. Aceasta cu atît mai mult cu cît societatea socialistă cunoaște permanent procese de dezvoltare a forțelor de producție și de perfecționare a relațiilor de producție, de îmbunătățire a organizării vieții economice și sociale, a formelor de conducere în economie și cultură, de adîncire a democrației socialiste, de înnoire etică și spirituală, de ridicare a gradului de conștiință a poporului, de perfecționare a relațiilor interumane, de afirmare a personalității. Aceasta presupune ca formele organizatorice și metodele de muncă ale partidului să fie îmbunătățite continuu, corespunzător schimbărilor din societate. În concepția Partidului Comunist Român, perfecționarea formelor de organizare și conducere a vieții sociale, atragerea largă a maselor la conducerea treburilor de stat, dialogul viu și permanent cu masele întăresc unitatea organică dintre partid și popor, sporesc influența și autoritatea partidului, asigură întărirea orînduirii socialiste. Măsurile luate de partidul nostru pentru îmbunătățirea continuă a conducerii economiei, a întregii vieți sociale, pentru perfecționarea activității de stat, a democrației socialiste, a raporturilor dintre oameni pornesc de la considerentul că, în condițiile în care clasa muncitoare, țărînimea, intelectualitatea și-au luat destinele în propriile mîini, trebuie să fie create și formele organizatorice corespunzătoare pentru participarea organizată, la toate nivelele, a oamenilor muncii la soluționarea problemelor dezvoltării societății noastre.

Forță politică ce absoarbe partea cea mai înaintată a națiunii, Partidul Comunist Român se afirmă tot mai mult ca un organism care, elaborând în mod democratic programul de acțiune, contribuie nemijlocit prin cadrele și organizațiile sale, prin forța celor peste două milioane de membri la înfăptuirea societății socialiste multilateral dezvoltate.

Forța de sinteză socială, realismul politicii partidului comunist se întemeiază pe faptul că în politica sa unitară — internă și externă — se reflectă cerințele concrete, reale și complexe ale progresului societății socialiste. Acționând potrivit imperativelor sociale, partidul orientează dezvoltarea societății în perspectivă, pregătește astăzi, pe baza socialismului victorios, prin munca avântată a întregii națiuni, viitorul comunist.

Concentrându-și eforturile asupra dezvoltării construcției socialiste în România, partidul nostru comunist își îndeplinește o înaltă îndatorire față de popor, achitându-se în același timp de o obligație esențială față de clasa muncitoare din întreaga lume, față de forțele socialismului și păcii.

Victoriile obținute în transformarea revoluționară a societății, edificarea noii orânduiri, soluțiile practice, metodele și formele de organizare, concluziile noi, izvorite din condițiile concrete ale României, reprezintă o contribuție la întărirea continuă a socialismului în lume, dezvoltarea și îmbogățirea tezaurului teoretic și practic al marxism-leninismului.

Exercitându-și înalta misiune cu care a fost investit de popor, acționând în spiritul marxism-leninismului creator, înnoitor, Partidul Comunist Român își subordonează întreaga sa activitate realizării în condiții optime a programului de edificare a socialismului și comunismului în România.

Într-un asemenea context cu rezonanțe istorice își va înscrie întreaga-i semnificație Conferința Națională a Partidului Comunist Român din 19—21 iulie a.c.

Întregul popor, mai unit decât oricând în jurul partidului, întâmpină acest măreț eveniment cu realizări concrete, de mare însemnătate. Identificându-și destinul și aspirațiile cu politica Partidului Comunist Român și sub conducerea partidului, poporul român a reușit, printr-o muncă eroică, să integreze patria noastră pe orbitele accelerațiilor moderne.

Angajamentele luate de oamenii muncii, întrecerea socialistă, acest continuu efort de autodepășire pe multiple planuri au avut ca rezultat nu numai victoriile materiale remarcabile cu care ne mândrim, ci și descătușarea unor energii și reliefaarea unor înalte valori morale, care anul acesta s-au manifestat cu o deosebită forță.

Partidul și politica sa constituie factorul dinamizator al progresului material și spiritual al întregii societăți românești. Profund convins de realismul și justetea acestei politici, care are ca suprem țel bunăstarea și fericirea omului, întregul popor răspunde la chemările partidului într-o deplină unitate de voință. În aceste zile, în întâmpinarea Conferinței Naționale a P.C.R., ca și a celei de-a XXV-a aniversări a Republicii, dând dovadă de o înaltă conștiință, oamenii muncii din întreprinderi, de pe șantiere, din agricultură, din alte domenii de activitate reevaluează forțele, posibilitățile, rezervele pentru a-și suplimenta angajamentele asumate în întrecerea socialistă pe anul în curs.

În deplin consens cu munca entuziastă și creatoare ce se desfășoară în întreaga țară în perspectiva Conferinței Naționale a partidului, precum și a aniversării unui sfert de veac de la proclamarea Republicii și pe fondul puternicului avânt al activității ideologice și educative imprimat de Programul de educație socialistă adoptat de Plenara C.C. al P.C.R. din noiembrie 1971, domeniul cercetării istorice abordează într-un spirit de responsabilitate și exigență problematica preocupărilor și sarcinilor sale, nivelul rezultatelor în lumina sarcinilor puse de partid în fața științelor sociale, concentrându-și forțele pentru obținerea de noi realizări științifice în opera de educare socialistă a oamenilor muncii, de continuă afirmare a științei și culturii naționale.

Perioada de întîmpinare a Conferinței Naționale a P.C.R. a prilejuit și prilejuiește domeniului istoriografic evaluarea și mai profundă a menirii scrisului istoric, a funcției sale în actualitatea politică-socială a țării, valorificarea și mai eficace a potențelor științifice creative ale cercetătorilor, descoperirea de noi posibilități pentru extinderea și adîncirea activității, în vederea punerii la îndemîna oamenilor muncii, făurarii de zi cu zi ai viitorului însuflețitor al patriei noastre, a unor lucrări care, prin calitatea și prin mesajul lor, să slujească operei de forjare a conștiințelor înaintate, de largire a orizontului spiritual.

Cercetătorii din domeniul istoriei mișcării muncitorești din România, a Partidului Comunist Român, componentă intrinsecă a istoriei patriei, transpun în viață un plan concret de măsuri pentru intensificarea activității de cercetare și editoriale, care reprezintă aportul lor în întîmpinarea evenimentelor sus-amintite. Sub egida Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. va apare, în această perioadă, un însemnat număr de lucrări care, prin problematica lor, prin nivelul științific și politic-ideologic, își propun să aducă o contribuție practică la promovarea, de pe pozițiile marxism-leninismului creator, a istoriei mișcării muncitorești, a tradițiilor revoluționare ale clasei muncitoare, în frunte cu comuniștii, a luptei muncitorimii, a maselor largi împotriva exploatării și împilării, pentru o viață nouă, liberă și prosperă în patria noastră. Valoarea educativă a acestor lucrări își trage seva din însăși pilda eroismului clasei muncitoare, al maselor largi, conduse de partidul comunist, a spiritului său de abnegație și dăruire revoluționară în slujba celor mai înalte și mai nobile idealuri de progres ale țării, din consecvența, fermitatea și clarviziunea cu care comuniștii au acționat și acționează pentru destinele luminoase ale țării. Fiecare lucrare istorică ce va vedea lumina tiparului este chemată să marcheze un nou pas în cercetarea științifică a problemei abordate, o nouă contribuție în domeniul dezvoltării și interpretării la un grad ridicat de competență a variatelor aspecte, momente, perioade ale istoriei mișcării muncitorești, a P.C.R.

În lumina exigențelor și comandamentelor etapei istorice pe care o parcurge construirea societății socialiste în țara noastră, cercetătorii din domeniul istoriei mișcării muncitorești și, în genere, ai istoriei patriei și universale își concentrează și mai mult eforturile în această perioadă pentru explicarea și interpretarea în mod științific creator a faptelor, evenimentelor istorice, pentru a aduce o contribuție substanțială la înțelegerea proceselor și fenomenelor noi ale vieții sociale pe plan național și internațional.

Strîns unit în jurul partidului, poporul nostru înscrie în cronica acestei ere, de o măreție fără seamăn, mărturiile unei clocotitoare munci creatoare.

„Conferința Națională, care va avea loc în a doua parte a lunii iulie — a spus recent tovarășul Nicolae Ceaușescu, în cadrul marelui miting al oamenilor muncii din Pitești, desfășurat în ziua de 8 iunie a.c. —, va putea face un bilanț strălucit al realizării programului trasat de congres și va putea elabora noi măsuri, atît în ce privește creșterea generală a avuției naționale, cît și perfecționarea întregii activități de conducere economico-socială, de lărgire a democrației socialiste, punînd baze și mai puternice participării întregului popor la conducerea societății noastre; numai în strînsă unitate cu poporul și cu participarea activă a muncitorilor, țăranelor, intelectualilor, bărbaților, femeilor — bătrîni și tineri — putem asigura făurirea cu succes a socialismului și a comunismului în România. Comunismul trebuie să fie opera poporului însuși, stăpîn pe destinul său, hotărît să-și făurească viața așa cum o dorește el“.

Va rămîne fără îndoială peste decenii înscrisă în cronica de aur a țării strădania comuniștilor de a da în vara anului 1972 noi impulsuri operei de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate în România.

Considerații

privind dezvoltarea istoriografiei mișcării muncitorești și a P.C.R.

după 23 August 1944*

ȘTEFAN MUȘAT

În anii revoluției populare și ai edificării orînduirii noi, socialiste, istoriografia românească a cunoscut o evoluție mereu ascendentă, avînd la bază axarea ei pe principiile marxism-leninismului, îndrumarea și sprijinul permanent al Partidului Comunist Român. În contextul acestei evoluții, cu rezultate multilaterale și remarcabile, se înscrie, ca un element esențial, amploarea cercetărilor de istorie a mișcării muncitorești.

După cum se știe, vechea istoriografie burgheză a manifestat un interes cu totul scăzut pentru problemele mișcării muncitorești. Orientarea ei de clasă și fundamentul ei teoretic idealist explică această atitudine, indiferent de nuanțele sau de trăsăturile particulare pe care le-a îmbrăcat.

Este drept, între cele două războaie mondiale se manifestă printre istorici un anumit interes pentru materialismul istoric ca metodă de cercetare, dar problemele mișcării muncitorești se mențin încă în afara cîmpului cercetării istoriografiei oficiale.

Dezbaterea lor vine din altă direcție. Presa muncitorească și reprezentanții de seamă ai mișcării socialiste, iar apoi ai partidului comunist, abordează problemele mișcării muncitorești nu numai ca probleme sociale și politice, ci și sub aspect istoriografic. C. Dobrogeanu-Gherea, I. C. Frimu, Ștefan Gheorghiu, M. Gh. Bujor, Barbu Lăzăreanu, Lucrețiu Pătrășcanu, Petre Constantinescu-Iași, M. Diaciuc-Dăscălescu etc. sînt precursori ai istoriografiei mișcării muncitorești. Concomitent, au fost publicate și unele lucrări mai întinse, consacrate anumitor momente și aspecte din istoricul mișcării muncitorești**.

Odată cu instaurarea puterii populare și cu restructurarea întregului cîmp de cercetare istorică, pe baza afirmării concepției materialist-dialectice ca ideologie dominantă, problemele istoriei mișcării muncitorești s-au constituit ca o parte integrantă și deosebit de importantă a

* Acest material a fost discutat în ședința Consiliului Științific al Institutului de studii istorice și social-politice de pe lîngă C.C. al P.C.R. din ziua de 12 mai a.c.

** Dintre aceste lucrări menționăm : M. Rollea, 1920. *Contribuție la istoria socială a României*, Piatra Neamț, 1937 ; N. Deleanu, *Istoricul mișcării muncitorilor mîneri din România*, București, 1932 ; I. C. Atanasiu, *Mișcarea socialistă, 1881—1900*, București, 1933. Această din urmă lucrare, deși oferă o serie de date interesante asupra socialismului român din perioada dată, se caracterizează prin unilateralitatea și interpretarea fenomenelor de pe pozițiile burghezo-liberale ale autorului ei.

ansamblului preocupărilor istoriografice. Cunoașterea dezvoltării istorice a țării în ceea ce avea ea fundamental și caracteristic, evidențierea acelei laturi care avea să devină dominantă procesului istoric impuneau cu necesitate studiul amplu, multilateral al mișcării muncitorești. Înțelegerea profundelor transformări care se petreceau în viața țării direcționa cercetarea spre descifrarea acelor premise, mai îndepărtate sau mai apropiate, care au condus la aceste transformări, spre examinarea forțelor sociale care erau purtătoarele lor. Cercetarea istoriografică era chemată să contribuie la formarea perspectivei istorice a proceselor petrecute, să urmărească devenirea lor și prin aceasta să dezvăluie legătura existentă între epoca noastră și perioadele precedente de acțiune și de luptă ale poporului. Aceasta, deoarece sensul cultivării istoriografiei rezidă tocmai în capacitatea ei de a dezvălui dimensiunea istorică a zilelor noastre, contactându-le la etapele parcurse anterior, și de a face inteligibile, la rândul lor, aceste etape prin analiza lor din perspectiva epocii pe care o parcurgem. În această lumină apare cât se poate de clar interesul acut al istoriografiei noi, fundamentată pe concepția materialismului dialectic și istoric, pentru problemele mișcării muncitorești, ale activității și luptei P.C.R., ca părți ale trecutului, care sînt legate în modul cel mai direct, intim și organic în realitatea istorică a zilelor noastre. Istoriografia mișcării muncitorești s-a considerat întotdeauna un sector militant, ea a conceput rolul său în indisolubilă legătură cu activitatea teoretică și ideologică a Partidului Comunist Român.

O primă constatare care se impune este dezvoltarea progresivă și continuă a cercetărilor după 23 august 1944. Primele studii și articole apărute în anii 1944—1947 privind mișcarea muncitorească și-au cucerit un loc bine definit în cadrul istoriografiei vremii, deși nu făceau parte dintr-un plan mai amplu, statornicit în elementele sale componente.

Continuarea muncii într-un cadru organizatoric adecvat, odată cu crearea Institutului de istorie a partidului (1951), a dinamizat activitatea de cercetare. Interesul și atenția pentru tradițiile glorioase ale clasei muncitoare, pentru trecutul său revoluționar s-au aflat, în cei peste 20 de ani care au urmat, în continuă creștere, manifestându-se atît pe planul muncii de cercetare cît și în ceea ce privește masa de cititori, dornici să cunoască acest trecut. În articole și studii, iar apoi în lucrări de mai mare amploare, prindeau contur evenimente importante din activitatea mișcării muncitorești și a Partidului Comunist Român, date și fapte integrate într-un tablou vast de luptă, de acțiune și gîndire al forțelor sociale avansate ale poporului nostru.

S-au abordat deopotrivă teme axate pe un anume aspect sau episod din mișcare, după cum au fost analizate procese caracteristice unei perioade sau unei situații de ansamblu; s-a acordat atenție valorificării materialului faptic documentar în articole sau studii cu caracter de prezentare, s-au efectuat investigații de o ridicată factură interpretativă. S-au pus bazele studierii procesului formării și dezvoltării clasei muncitoare; au fost examinate situația sa materială, condițiile sale de lucru și de existență. În strînsă legătură cu aceasta, a fost înfățișată, în studii parțiale, mișcarea grevistă a proletariatului.

S-a acordat atenție evoluției mișcării profesionale a proletariatului în diverse etape ale dezvoltării sale, de la primele asociații de ajutor reci-

proc pînă la crearea sindicatelor bazate pe principiul luptei de clasă, apoi la lupta pentru unitatea sindicală între cele două războaie mondiale și la realizarea acesteia în noile condiții istorice după 23 august 1944.

Nucleul studierii mișcării muncitorești îl constituie activitatea și lupta politică a proletariatului. Fiind prin excelență o luptă de clasă, lupta politică a proletariatului reprezintă coloana vertebrală a activității sale ca forță socială, avînd menirea istorică de a transforma din temelii întocmirea societății și a asigura dezvoltarea socialistă a acesteia. Este de aceea de înțeles interesul manifestat de istoriografia noastră pentru crearea organizațiilor politice ale clasei muncitoare, de la Partidul Social-Democrat al Muncitorilor din România (1893) la întemeierea Partidului Comunist Român (1921) și apoi la realizarea unității depline, politico-ideologice și organizatorice a clasei muncitoare în 1948.

Au fost valorificate în variate forme, mergînd de la articole și studii pînă la monografii ample, momente principale din evoluția luptelor proletariatului, momente care reliefează cu pregnanță rolul propulsiv al maselor muncitoare în desfășurarea istoriei, ca greva generală din octombrie 1920, luptele din ianuarie-februarie 1933.

Au fost elaborate o serie de studii privind lupta tineretului revoluționar, sub steagul marxism-leninismului, tradițiile progresiste și democratice ale mișcării de tineret.

Un capitol însemnat al istoriografiei mișcării noastre muncitorești este axat pe problematica alianței muncitorești-tărănești, pe studiul problemei agrare și al luptelor țărănimii. Se poate spune că cercetarea acestei probleme, de o însemnătate fundamentală, a dezvoltării României moderne și contemporane, a progresat în strînsă legătură cu studierea raporturilor istorice dintre clasa muncitoare și țărănime, a caracterului intereselor lor apropiate sau comune, în funcție de etapele concrete pe care le-au parcurs, de condițiile obiective și subiective, de sarcinile istorice care se puneau spre rezolvare.

Una dintre paginile glorioase ale activității Partidului Comunist Român se referă la lupta antifascistă, care a constituit obiectul unor preocupări crescînde în cadrul istoriografiei mișcării muncitorești. S-au analizat căile de acțiune ale P.C.R. pentru crearea unui larg front al forțelor democratice și patriotice în vederea preîntîmpinării pericolului fascist, hitlerist; s-a studiat activitatea organizațiilor de masă conduse, organizate sau înrîurite de P.C.R., s-au adus clarificări prețioase în ceea ce privește prezența P.C.R. în miezul luptei pentru democrație și progres social, rolul său de dinamizator al elementelor progresiste din viața spirituală și culturală a țării.

S-au activizat preocupările pentru studierea insurecției naționale antifasciste din august 1944, moment de răscruce în dezvoltarea istorică a țării. Studiile despre actul de la 23 August 1944 au dezvăluit premisele social-politice ale evenimentului, au adus clarificări privind desfășurarea sa concretă, au relevat semnificația sa istorică pe plan intern și internațional. S-au efectuat cercetări rodnice despre participarea României la războiul antihitlerist.

O preocupare de prim ordin a investigațiilor și eforturilor de elucidare istorică a constituit-o studierea epocii noi de după eliberarea României de sub jugul fascist. Au fost abordate probleme ale revoluției popu-

lare și ale construcției socialiste, ca cele privind industrializarea, cooperativizarea agriculturii, structura socială și făurirea unității moral-politice a societății noastre, dezvoltarea națiunii socialiste etc.

O etapă nouă în activitatea de cercetare în domeniul istoriografiei mișcării muncitorești și al istoriografiei patriei a fost deschisă de Congresul al IX-lea al partidului. Întemeiate pe marxism-leninismul creator, documentele acestui congres, cele ale Congresului al X-lea și alte documente de partid oferă indicații, aprecieri și concluzii de o inestimabilă valoare teoretico-metodologică, menite să asigure un fundament profund științific studierii istoriei. În fața cercetătorilor istorici stă permanent indicația secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, potrivit căreia „istoria trebuie să prezinte întregul proces al luptei revoluționare în complexitatea sa, să pornească de la analiza științifică a realității sociale, să înfățișeze faptele nu după dorințele subiective ale oamenilor, nu după nevoi politice de moment, după criterii de conjunctură, ci așa cum s-au petrecut ele, corespunzător adevărului vieții”¹. „Valoarea unei istorii cu adevărat științifice constă în înfățișarea obiectivă a faptelor, în interpretarea lor justă, constituind astfel o oglindă a conștiinței de sine a poporului, a claselor, înmănunchind experiența de viață și de luptă a maselor și a conducătorilor”².

Viziunea largă asupra istoriei mișcării muncitorești și a partidului comunist, redarea ei în strânsă legătură cu ansamblul dezvoltării țării, obiectivitatea, spiritul creativ și novator sînt puncte de reper promovate de partid. Prin caracterul interpretativ veridic al muncii desfășurate, prin amploarea investigațiilor și realizările crescînde obținute, perioada ultimilor șapte ani depășește întreaga perioadă anterioară. Aceasta o dovedește studierea unor asemenea probleme majore, concretizate în editarea unor lucrări monografice și studii ca: tradițiile mișcării muncitorești din România; desăvîrșirea unității statului național român ca rezultat al evoluției economice, sociale, culturale a poporului român; procesul amplu de radicalizare a mișcării muncitorești din România și transformarea Partidului socialist în partid comunist; afirmarea P.C.R. pe arena vieții social-politice din România în deceniile 3 și 4; semnificația socială și politică a marilor ridicări de clasă ale proletariatului din țara noastră în perioada crizei economice mondiale; poziția comuniștilor, a forțelor democratice și patriotice în problemele ce frământau societatea românească în ajunul celui de-al doilea război mondial, cu deosebire în problema apărării independenței și suveranității patriei amenințate de Germania fascistă și aliații ei; caracterul național și internațional al insurecției antifasciste din august 1944; contribuția României la războiul antihitlerist, la eliberarea unor țări vecine; legăturile și tradițiile internaționaliste ale mișcării noastre muncitorești; caracterul transformărilor societății românești după eliberare; conținutul proceselor economice, sociale și politice din anii revoluției socialiste din România.

Menționăm, de asemenea, seria volumelor de documente din istoria

¹ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste*, vol. 1, Editura politică, București, 1968, p. 338.

² *Ibid.*

mișcării muncitorești și socialiste, ca și cea a istoriei presei mișcării muncitorești și socialiste, din care au apărut pînă în prezent cîte cinci volume. Acestor două serii documentare le revine un rol important în fundamentarea, pe o bază faptică superioară, a studierii mișcării muncitorești din România, a bogatelor sale tradiții revoluționare.

Exigențele puse în fața istoriografiei mișcării muncitorești revoluționare reclamă cu necesitate atingerea unor nivele interpretative superioare, îmbogățirea gamei de nuanțare, de pătrundere în conținutul propriu al faptelor din perspectiva fecundă a istorismului, redimensionarea și reconsiderarea unor evenimente, momente sau perioade văzute altădată prin prisma unor orientări metodologice necorespunzătoare și a unor conjuncturi deformante.

Pornind de la aceste cerințe, de la rezultatele obținute pe plan interpretativ și documentar în ultima perioadă, considerăm necesară revederea critică a unor formulări, aprecieri și concluzii care în deceniul 6 și în primii ani ai deceniului următor au avut o anumită circulație. În legătură cu aceasta trebuie reamintit că, în condițiile unor orientări sectar-dogmatice și practici subiectiviste manifestate în domeniul muncii ideologice a partidului, încadrate într-o situație complexă pe plan mai larg, impedimente serioase s-au creat și pentru cercetarea istorică. Aceasta a rămas, în perioada sus-amintită, tributară unor aprecieri necorespunzătoare, eronate, întîlnite și în unele documente din anii activității ilegale a partidului, multe dintre ele emanînd de la organe ale Internaționalei Comuniste și lipsite, în virtutea unor împrejurări oarecum inerente, de o redare veridică-științifică a realităților societății românești.

În situația dată, în istoriografia mișcării muncitorești și a Partidului Comunist Român și-au croit drum, într-o măsură, procedee metodologice inadecvate, constînd în înlocuirea cercetării aprofundate și obiective, a spiritului de discernămint critic, cu fetișizarea unor documente, citate trunchiate ori rupte din contextul operelor clasicii marxism-leninismului și ajustarea muncii de investigație, selecție și prelucrare a materialului faptic la tendința de a se acredita și susține o teză sau idee pre-stabilită. Astfel s-a putut ajunge ca în unele lucrări și studii să se subestimeze tradițiile mișcării muncitorești din România, să se prezinte fără o analiză temeinică și ca atare în mod deformat probleme fundamentale, ca, de pildă, cea a făuririi statului național unitar și a poziției față de aceasta a mișcării muncitorești, să se trateze într-o viziune schematizatoare, neconformă cu realitatea, unele momente și aspecte privind linia strategică-tactică și activitatea practică a P.C.R. în perioada ilegalității, să se înfățișeze neveridic și chiar denigrator opera și activitatea unor remarcabili reprezentanți ai clasei noastre muncitoare etc. Asemenea neajunsuri și deficiențe au contribuit și ar mai putea contribui la dezinformarea și derutarea unor cercetători și cititori, mai cu seamă de peste hotare, lipsiți de o bază solidă de cunoaștere a istoriei mișcării muncitorești și a patriei noastre.

Ciclul de materiale pe care revista „Anale de istorie” își propune să le publice pe tema dezvoltării istoriografiei mișcării muncitorești și a Parti-

dului Comunist Român după 23 august 1944 este determinat însă nu numai de necesitatea unei operații de delimitare; el are în vedere, în același timp, ieșirea în întâmpinarea unui deziderat larg, care vizează intensificarea spiritului critic în activitatea istoriografică, element indispensabil în stimularea și emulația cercetării științifice.

I. ISTORIOGRAFIA MIȘCĂRII MUNCITOREȘTI DIN ROMÂNIA PÎNĂ LA CREAREA P.C.R.

Istoriografia românească a înregistrat, în ultimii ani, însemnate succese în abordarea și tratarea problematicii începuturilor și dezvoltării mișcării muncitorești din România pînă la momentul istoric al desăvîrșirii formării statului național român și, în acest cadru, la făurirea Partidului Comunist Român. S-a pornit în această muncă de la criterii teoretico-metodologice științifice, de la studierea atentă, în spirit critic, a materialelor documentare, înlăturîndu-se astfel interpretări eronate asupra fenomenelor istorice din unele documente sau scrieri subiectiviste, lipsite de o cunoaștere temeinică a faptelor esențiale, a realităților.

O primă acțiune importantă în această direcție o reprezintă alcătuirea și editarea, începînd din 1966, a unui corpus de *Documente din istoria mișcării muncitorești din România* pînă la crearea P.C.R., din care, pînă în prezent, au văzut lumina tiparului patru tomuri voluminoase; al cincilea se află la tipar, iar al șaselea se găsește într-o fază înaintată de lucru³. Ele cuprind selecții din cele mai semnificative mărturii documentare ale unui trecut glorios de luptă al proletariatului împotriva exploatarei capitaliste, pentru organizarea pe plan politic și profesional, pentru receptarea, însușirea creatoare a ideilor socialismului științific și răspîndirea lor în masele muncitoare. Volumele de documente întocmite de Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. și apărute în Editura politică dau o imagine cuprinzătoare a istoriei mișcării muncitorești din România, prezintă în mod veridic creșterea rolului clasei muncitoare în societatea românească, importanța neconținutei întăriri a organizațiilor ei profesionale și politice, reprezentînd un veritabil instrument de lucru pus la dispoziția specialiștilor și a publicului larg cititor. Ele se deosebesc esențial de volumele cu o tematică similară editate cu ani în urmă, care n-au avut la bază criterii cu totul științifice în investigare, selectarea și tipărirea documentelor de bază ale mișcării muncitorești. Prin unilateralitatea și lacunele lor, acestea au fost de mult depășite și infirmate de realitățile concret istorice ale țării noastre și de cerințele unei metodologii rigurose științifice. Este vorba de volumele: *Documente*

³ *Documente privind începuturile mișcării muncitorești și socialiste din România. 1821—1878*, Editura politică, București, 1971; *Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1893—1900*, Editura politică, București, 1969; *Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1910—1915*, Editura politică, București, 1968; *Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1916—1921*, Editura politică, București, 1966; *Documente din istoria mișcării muncitorești. 1879—1892*, Editura politică, București, 1972 (sub tipar); *Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1901—1909*, în lucru.

din mișcarea muncitorească. 1872—1900 și Documente din mișcarea muncitorească 1872—1916, culese și adnotate de M. Roller, apărute în anii 1946 și 1947.

Un alt serial îl constituie volumele privind *Presa muncitorească și socialistă din România*, din care pînă acum au fost tipărite cinci volume⁴, îmbrățișînd perioada 1865—1919, cel de-al șaselea, 1919—1921, aflîndu-se sub tipar. În aceste volume sînt prezentate, în scurte studii introductive, organele de presă muncitorești și socialiste apărute în România în a doua jumătate a secolului al XIX-lea și în primele două decenii ale secolului al XX-lea, relevîndu-se rolul publicisticii socialiste în dezvoltarea mișcării revoluționare a proletariatului pe multiple planuri : organizatoric, politic, ideologic, propagandistic, după care sînt inserate selecții antologice definitorii pentru profilul publicației respective.

O amploare crescîndă a luat în ultimii ani activitatea de elaborare a unor lucrări cu caracter monografic, tratînd perioade sau probleme esențiale ale mișcării muncitorești din România pînă la crearea P.C.R. Bazate pe o bogată și multilaterală documentare, efectuată asupra fondurilor arhivistice din București și din întreaga țară, a presei muncitorești și socialiste, a lucrărilor aparținînd unor cunoscuți militanți ai clasei muncitoare (C. Dobrogeanu-Gherea, I. C. Frimu, Cr. Racovski, Ioan Nădejde, C. Mille și alții), a broșurilor de propagandă socialistă, a dezbaterilor parlamentare etc., aceste lucrări abordează o arie tematică largă, reușind, în bună măsură, să determine dimensiunile reale și valoarea deosebită a tradițiilor mișcării noastre muncitorești, rolul și locul partidului politic al proletariatului în viața social-politică a țării. Între acestea menționăm : *Crearea Partidului Comunist Român. Mai 1921*, Editura științifică, București, 1971 ; Titu Georgescu, *De la revoluționarii democrați la făurarii Partidului Comunist Român*, Editura politică, București, 1971 ; C. Cușnir Mihailovici, Fl. Dagne, Gh. Unc, *Mișcarea muncitorească din România. 1916—1921*, Editura politică, București, 1971 ; *Mișcarea muncitorească din România. 1893—1900*, Editura politică, București, 1965 ; N. Copoiu, *Refacerea Partidului Social-Democrat din România. 1900—1910*, Editura științifică, București, 1966. Au mai apărut o serie de lucrări care tratează despre mișcarea muncitorească pe plan regional⁵, poziția mișcării muncitorești față de problema agrară și lupta țărănimii⁶, începu-

⁴ *Presa muncitorească și socialistă din România*, vol. I (1865—1900), partea I (1865—1889), Editura politică, București, 1964 ; vol. I, partea a II-a (1890—1900), Editura politică, București, 1964 ; vol. II (1900—1916), partea I (1900—1907), Editura politică, București, 1966 ; vol. II, partea a II-a (1907—1916), Editura politică, București, 1968 ; vol. III (1917—1921), partea I (1917—1919), Editura politică, București, 1971.

⁵ A. Deac, *Mișcarea muncitorească din Transilvania. 1890—1895*, Editura științifică, București, 1962 ; *Din istoria Transilvaniei*, vol. II, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1961.

⁶ *Alianța clasei muncitoare cu țărănimea muncitoare în România*, Editura politică, București, 1969, p. 9—114 ; D. Hurezeanu, *Problema agrară și lupta țărănimii din România la începutul secolului al XX-lea. 1904—1906*, Editura științifică, București, 1961 ; C. Corbu, A. Deac, *Mișcări și frământări țărănești în România la sfîrșitul secolului al XIX-lea (1889—1900)*, Editura științifică, București, 1965 ; *Relații agrare și mișcări țărănești în România. 1908—1921*, Editura politică, București, 1967 ; Gh. Matei, *Cluburile socialiste la sate. 1898—1899*, Editura științifică, București, 1968.

turile mișcării revoluționare a tineretului⁷, contribuția mișcării muncitorești locale la lupta generală a clasei muncitoare⁸ etc.

O trăsătură caracteristică a acestor lucrări este că, în general, ele relevă faptul că mișcarea muncitorească din România a fost rezultatul obiectiv al dezvoltării societății românești, un produs firesc al realităților interne, social-economice și politice. Ele tratează mișcarea muncitorească din țara noastră în conexiune cu istoria generală a României și în raportarea dialectică a factorilor interni cu cei externi, mișcarea noastră muncitorească constituind parte integrantă a mișcării muncitorești internaționale.

Interpretarea dialectică a fenomenelor, studierea documentelor din epocă permit relevarea unei constante a mișcării noastre muncitorești, și anume că obiectivele și sarcinile revoluționare urmărite de ea izvorau din prefacerile obiective ale societății românești. Caracteristică lucrărilor istoriografiei noastre din ultimii ani sînt tocmai strădania analizei obiective, realiste, nuanțate a apariției și dezvoltării mișcării muncitorești, ca rezultat al dezvoltării relațiilor de producție capitaliste încă din prima jumătate a secolului al XIX-lea, tratarea fenomenelor mișcării muncitorești și socialiste în contextul general de dezvoltare a țării. În aceste lucrări s-a urmărit și demonstrat continua creștere a mișcării muncitorești, atît sub raport cantitativ, al sporirii neconținute a numărului de muncitori cuprinși în organizațiile politice și profesionale proletare și a acțiunilor de clasă desfășurate, cît și calitativ, al maturizării conștiinței clasei muncitoare, al înțelegerii rolului și misiunii sale istorice.

Sensibile mutații s-au produs în anii din urmă, mai ales sub raport interpretativ, în modul de abordare a problemelor începuturilor mișcării muncitorești din țara noastră. Lărgind sfera cunoașterii, a bazei documentare și avînd drept călăuză prețioasele indicații din documentele de partid, multiplele lucrări, studii, articole, comunicări apărute în această perioadă⁹ reușesc, în cea mai mare parte, să abordeze o serie de noi probleme ale istoriei începuturilor mișcării muncitorești încă din prima jumătate a secolului al XIX-lea, aducînd lumină în multe chestiuni mai puțin sau de loc cercetate, și să reia probleme cercetate cu ani în urmă, dîndu-le interpretări noi, în conformitate cu adevărul istoric. S-a evidențiat faptul că mișcarea noastră muncitorească a început să se afirme într-o perioadă în care fondatorii socialismului științific, Marx și Engels, își formulaseră ideile și concepțiile de bază, publicaseră celebrul *Manifest al Partidului Comunist* și supuseseră criticii științifice concepțiile utopice, proudhoniene, lassalleene sau de altă natură. Au fost relevate procesele

⁷ *File din istoria U.T.C.*, Editura politică, București, 1972, p. 17—49; *Tineretul comunist în acțiune*, Editura științifică, București, 1972; C. Petculescu, *Crearea Uniunii Tineretului Comunist*, Editura politică, București, 1972.

⁸ Vasile G. Ionescu, *Mișcarea muncitorească din Valea Prahovei (1886—1921)*, Editura politică, București, 1971; N. G. Munteanu, Gh. I. Ioniță, *Un veac de istorie a minerilor de pe Jiu*, Editura politică, București, 1971, p. 7—22; vezi, de asemenea, unele monografii și culegeri de studii editate pe plan local cu prilejul aniversării semicentenarului P.C.R.

⁹ *Documente privind începuturile mișcării muncitorești și socialiste din România, 1821—1878*, Editura politică, București, 1971; *În slujba cercetării marxist-leniniste a istoriei P.C.R.*, București, 1971; I. C. Cojocaru, Z. Ornea, *Falansterul de la Scăieni*, Editura politică, București, 1966; Elena Georgescu, *Tezaur din veacul trecut*, București, 1971; Stelian Neagoe, *Nicolae Codreanu*, Editura politică, București, 1970.

dezvoltării și manifestării proletariatului contra exploatării capitaliste, mai întâi izolat și spontan, apoi trecînd la forme de organizare profesională și politică ca expresie a creșterii conștiinței sale de clasă. În aceeași ordine de idei și pentru aceeași perioadă s-a abordat procesul dezvoltării mișcării socialiste, de la circulația ideilor socialiste utopice și crearea falansterului de tip fourierist de la Scăieni-Prahova pînă la trecerea cercurilor socialiste pe pozițiile marxiste și apropierea lor de mișcarea muncitorească. Muncitorimea din România a parcurs un drum relativ scurt în procesul de transformare dintr-o „clasă în sine” într-o clasă „pentru sine”, conștientă de menirea sa istorică, avînd un program marxist, o tactică revoluționară, un partid al său de clasă. Toate aceste aspecte importante ale începuturilor mișcării muncitorești și socialiste din țara noastră, abordate parțial în lucrări sau în unele studii, se cer încă a fi aprofundate, generalizate în lucrări monografice de o tot mai înaltă ținută științifică.

Problema răspîndirii ideilor socialismului științific în România, a rolului lor în dezvoltarea mișcării noastre muncitorești a fost viu dezvoltată mai ales prin studii și comunicări. Studiile și articolele publicate pe această temă au relevat eforturile depuse de socialiștii români pentru receptarea, înțelegerea și răspîndirea acestor idei, ca și faptul că socialiștii români au sesizat necesitatea aplicării lor creatoare la condițiile concret-istorice românești¹⁰. Prin asimilarea marxismului, mișcarea socialistă n-a realizat un simplu contact cu cele mai avansate idei ale vremii, ci o operă revoluționară profundă, al cărei conținut era determinat de transformarea propriei conștiințe a proletariatului, de înarmarea lui cu teoria clară a luptei pentru transformarea revoluționară a societății. În lucrările, studiile, articolele și comunicările privind începuturile mișcării muncitorești și socialiste menționate mai sus și altele încă apărute în anii din urmă se infirmă tezele și aprecierile eronate, neștiințifice, adoptate apriori într-o serie de lucrări mai vechi, conform cărora mișcarea noastră muncitorească și socialistă ar fi făcut primii pași abia către jumătatea deceniului al 8-lea al secolului trecut și numai sub impulsul unor factori externi. Asemenea formulări, care vin în contradicție cu adevărul istoric, se întîlnesc cu precădere în lucrarea: Gh. Haupt, *Din istoricul legăturilor revoluționare româno-ruse 1849—1881*, Editura Academiei R.P.R., București, 1955.

În această lucrare, precum și în unele articole publicate cu ani în urmă, nu s-a avut în vedere faptul că socialiștii români au căutat să-și însușească în mod creativ socialismul științific, să facă din el un instrument eficient de investigație și de înțelegere a realităților în care trăiau, iar din dezvăluirea contradicțiilor care măcinau societatea capitalistă să demonstreze caracterul inevitabil al apariției unei noi societăți, socialiste. Lipsite de o tratare istorică, de o raportare a fenomenelor la epoca din

¹⁰ *Marxismul și contemporaneitatea*, Editura politică, București, 1968 ; *Forța creatoare a ideilor leniniste*, Editura politică, București, 1970 ; D. Hurezeanu, *Răspîndirea ideilor „Capitalului” în România și influența lor asupra mișcării muncitorești la sfîrșitul secolului al XIX-lea*, în „Anale” nr. 3/1967, p. 96—101 ; I. Iacoș, V. Petrișor, *Ideile „Capitalului” lui Karl Marx în teoria și practica mișcării socialiste din România*, în „Anale” nr. 4/1967, p. 3—9 ; Gh. Surpat, *Ideile „Capitalului” în presa muncitorească și socialistă din România (sfîrșitul secolului al XIX-lea—începutul secolului al XX-lea)*, în „Studii” nr. 4/1967, p. 654—665.

care făceau parte, în asemenea lucrări abundă concluzii unilaterale și eronate asupra unor procese revoluționare de la începuturile mișcării noastre muncitorești.

De o largă tratare s-au bucurat și problemele programatice, ale constituirii și activității partidului politic al clasei muncitoare de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea. Conținutul documentelor programatice, de la broșura lui Teodor Diamant din anul 1833, intitulată *Către prietenii libertății, dreptății și ordinii*, în care socialistul utopic român schița primele puncte programatice, trecînd prin o serie de momente importante care au adîncit treptat clarificarea ideologică și politică din mișcare, cum au fost „credo-ul socialiștilor” din 1878, programul elaborat de doctorul Russel în 1880, programul cercurilor socialiste din 1886, statutele cercurilor și cluburilor muncitorești din 1887 și 1890, programul primului partid politic al muncitorilor din România din 1893, ca și programele Uniunii socialiste din 1908 și al Partidului social-democrat din 1910, pînă la programul și statutul Partidului Comunist Român, reflectă un îndelungat proces de clarificare politico-ideologică în mișcare, o activitate intensă de analize, de căutări și formulări de principii care să răspundă problemelor fundamentale ale mișcării, ale dezvoltării societății românești.

De asemenea au fost urmărite aspectele organizatorice ale mișcării, îndeosebi procesul creării primelor organizații politice muncitorești, rolul acestora în făurirea Partidului Social-Democrat al Muncitorilor din România, o serie de momente importante din activitatea partidului, „criza de conducere” din 1899, continuitatea organizată a mișcării muncitorești la început de veac, refacerea partidului politic al clasei muncitoare, afirmarea sa tot mai pronunțată în viața social-politică a țării¹¹.

În materialele pe această temă publicate în ultimii ani, s-a întreprins o analiză a cadrului istoric în care a apărut necesitatea obiectivă a organizării politice a clasei muncitoare, ca și a rolului partidelor politice muncitorești în dezvoltarea mișcării revoluționare a proletariatului în ansamblul său. Principala lor contribuție pozitivă este aceea de a fi corectat în mare măsură unele aprecieri neconforme cu realitatea și care au avut circulație cu ani în urmă, cu privire la oportunismul ce se considera că domina vechea mișcare socialistă, la faptul că programele mișcării ar fi fost pătrunse de spirit narodnicist și de teze reformiste. În acest sens, programul mișcării muncitorești din 1886, cel din 1893 și cel din 1910 n-au fost raportate la epoca din care făceau parte, ca epocă marxistă a

¹¹ *Mișcarea muncitorească din România. 1893—1900*, Editura politică, București, 1965; Ștefan Mușat, *Începuturile mișcării socialiste și muncitorești din România. Crearea P.S.D.M.R.*, în „Anale” nr. 1/1969, p. 104—124; D. Hurezeanu, *75 de ani de la crearea P.S.D.M.R.*, în „Lupta de clasă” nr. 3/1968, p. 11—21; Titu Georgescu, *De la revoluționarii democrați la întiul partid politic al clasei muncitoare*, în „Anale” nr. 5/1970, p. 3—24; N. Copoiu, *Congresul de reconstituire a Partidului Social-Democrat din România (1910)*, în „Anale” nr. 6/1965, p. 3—13; Ion Mamina, C. Căzănișteanu, *60 de ani de la reconstituirea P.S.D.R.*, în „Anale de istorie” nr. 1/1971, p. 47—63; I. Iacoș, V. Petrișor, *Organizațiile profesionale muncitorești din vechea Românie în perioada 1899—1904*, în „Anale de istorie” nr. 6/1959, p. 79—98; Ștefan Mușat, *Mișcarea muncitorească din România în anii 1900—1918*, în „Anale” nr. 2/1969, p. 88—114; Mihail Cruceanu, Elena Ciobanu, *Mișcarea muncitorească din România în cele două decenii premergătoare creării partidului comunist*, în „Anale de istorie” nr. 5/1970, p. 46—58.

mișcării, fiind socotite global drept „oportuniste“, „pătrunse de concepția nefastă a neoiobăgiei“ etc.¹² Din aprecierea necorespunzătoare a „crizei“ de conducere din partid survenită în 1899, se desprindeau concluzii greșite și asupra etapei de refacere a mișcării în primii ani ai secolului al XX-lea, socotindu-se, în mod necorespunzător, că în primii ani ar fi existat un „hiatus“; chiar în desfășurarea unor acțiuni ale proletariatului și țărănimii — răscoalele din 1907 de pildă —, în manifestarea pleneră a aspirațiilor lor de clasă apăreau unele aprecieri inadecvate, sectare și nu o dată erau legate nemijlocit de vreo acțiune sau un eveniment extern¹³.

O analiză din ce în ce mai atentă și multilaterală a bogatei documentații existente deja a dus la aprecierea caracterului marxist al P.S.D.M.R., a evidențiat legăturile mișcării noastre muncitorești cu fondatorii socialismului științific, cu mișcarea muncitorească internațională. S-a remarcat grija permanentă pentru unitatea principială a mișcării, fiind eliminate treptat acele elemente care manifestau abateri de la principiile socialismului științific. Din acest punct de vedere trebuie apreciată contribuția mișcării noastre muncitorești nu numai în promovarea principiilor programatice revoluționare, ci și în acțiunea unitară a muncitorimii, în învingerea dificultăților, în combaterea manifestărilor de sectarism și oportunism.

În ceea ce privește mișcarea sindicală, organizarea profesională a proletariatului, dominantă era ideea eronată, după care syndicatele s-ar fi creat în România începând cu anul 1905, apreciere generalizată indeosebi în lucrarea *50 de ani de la crearea Comisiei Generale a Sindicatelor din România*, care reunește comunicările sesiunii jubiliare din 1956¹⁴.

Cu toate acestea, chiar cu ani în urmă, în unele studii și comunicări și-a făcut loc cu îndreptățire punctul de vedere just, confirmat de documentele timpului, privind constituirea de syndicate bazate pe principiul luptei de clasă și internaționalismului proletar încă la sfârșitul veacului trecut și continuitatea mișcării respective la începutul veacului nostru, ca o etapă superioară a aceluiași proces de organizare profesională muncitorească¹⁵.

¹² Gh. Matei, Damaschin Mioc, *Despre mișcări țărănești din 1893 și cluburile socialiste la sate*. În „Studii“ nr. 1/1953; V. Rață, A. Deac, *Tradițiile revoluționare de luptă ale mișcării muncitorești din România până la 1917*, în „Anale de istorie“ nr. 1—2/1961.

¹³ D. Hurezeanu, *Influența primei revoluții ruse din 1905—1907 asupra țărănimii din România și căile ei de pătrundere la sate*, în „Studii“ nr. 2 și 3/1959; Gh. Haupt, X. Slivet, *Acțiunile de solidaritate ale proletariatului din România cu revoluția populară din Rusia (1905—1906)*, în „Studii“ nr. 1/1955.

¹⁴ Vezi și V. David, N. G. Munteanu, *Desfășurarea lucrărilor Conferinței sindicale din 1906*, în „Anale de istorie“ nr. 6/1956, p. 146—155; I. Iacoș, V. Petrișor, *Crearea și activitatea sindicatelor în România în anii 1905—1906*, în „Anale de istorie“ nr. 1/1962, p. 76—102.

¹⁵ I. Iacoș, V. Petrișor, *Aspecte din lupta pentru transformarea asociațiilor de ajutor reciproc din vechea Românie în organizații bazate pe lupta de clasă*, în „Anale de istorie“ nr. 6/1967, p. 113—134; N. G. Munteanu, *Mișcarea sindicală din România până la primul război mondial*, în „Anale de istorie“ nr. 6/1965, p. 14—29; V. Petrișor, *Coordonate și caracteristici ale evoluției procesului de organizare profesională a clasei muncitoare din România (1846—1906)*, în „Anale de istorie“ nr. 6/1971, p. 99—116.

O inițiativă a istoriografiei noastre au constituit-o cercetarea și valorificarea tradițiilor mișcării revendicative ale proletariatului din România, în strinsă legătură cu mișcarea sindicală. În această direcție s-au făcut pași importanți, prin alcătuirea și publicarea unor volume de studii privind desfășurarea acțiunilor greviste ale clasei muncitoare, din care pînă acum patru au și văzut lumina tiparului¹⁶. Lucrările respective demonstrează că, încă de la primii săi pași, proletariatul din țara noastră a ajuns la înțelegerea necesității cuceririi prin luptă a drepturilor sale economice și politice. S-au făcut, de asemenea, pași în direcția sintetizării mișcării greviste, a relevării raportului dintre fenomenul grevist și organizarea în sindicate, dintre greve și legislația muncii, dintre mișcarea grevistă și partidul politic al clasei muncitoare¹⁷ etc.

În ceea ce privește rolul personalității în istorie s-au făcut pași însemnați înainte. În locul etichetărilor și al calificărilor în bloc a membrilor organelor de conducere ale mișcării, ca oportuniști, reformiști etc., a așa-zisului rol nefast al unor lideri ai social-democrației române (C. Dobrogeanu-Gherea, Ioan Nădejde și alții) s-a întreprins o analiză, în lumina concepției materialismului istoric și pe baza faptelor reale, pentru definirea și aprecierea realistă a rolului lor în istoria mișcării noastre muncitorești, cu meritele și contribuția lor, cu limitele avute, cu greșelile comise.

Referindu-se la rolul personalității în istorie, tovarășul Nicolae Ceaușescu subliniază că : „În marile bătălii sociale și naționale, din rîndul maselor largi populare s-au ridicat și se ridică mii și mii de luptători revoluționari, militanți și conducători politici de seamă. Identificîndu-se cu idealurile maselor, cu interesele națiunii, ridicîndu-se la nivelul înțelegerii cerințelor obiective ale dezvoltării sociale, al cunoașterii științifice a legilor luptei de clasă, ei pot îndeplini un rol important în organizarea și conducerea luptei revoluționare, aducînd astfel o contribuție prețioasă la progresul societății. Marxism-leninismul ne învață că activitatea diferiților militanți, personalități revoluționare și politice, poate fi prezentată în mod just numai în strînsă legătură cu clasa socială căreia îi aparțin. Numai astfel vom evita atît exagerarea meritelor unor militanți, cît și negarea contribuției lor la lupta pentru dezvoltarea socială“¹⁸.

Urmînd aceste indicații metodologice, studiînd în mod concret viața și activitatea oamenilor, nu rupt și izolat, ci în strînsă legătură cu mișcarea muncitorească, cu strategia și tactica acesteia la un moment dat, au putut fi desprinse concluzii plauzibile, formulate aprecieri veridice, înlăturate calificări eronate. S-a avut în vedere faptul că aprecierea militanților revoluționari trebuie făcută ținîndu-se seama de contribuția și

¹⁶ Din istoria luptelor greviste ale proletariatului din România, vol. I, Editura C.C.S., București, 1957 ; vol. II, Editura politică, București, 1962 ; vol. III, Editura politică, București, 1965 ; vol. IV, [f.e.], București, 1970.

¹⁷ Vezi pe larg : *Procesul grevist din România (I—II)*. Masă rotundă organizată de revista „Anale de istorie“ și publicată în nr. 5 și 6/1970 ; Ion Iacoș, Ion Mamina, *Semnificația unei dezbateri : Procesul grevist în România*, în „Anale de istorie“ nr. 4/1971, p. 38—50.

¹⁸ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste*, vol. 1, Editura politică, București, 1968, p. 337.

de rolul pe care l-au jucat în fiecare perioadă a vieții lor, în fiecare etapă a mișcării muncitorești. Aceasta deoarece ar fi greșit să se exagereze sau să se diminueze meritele din trecut ale unor conducători numai pentru a pune istoria „de acord” cu prezentul; aceasta ar duce la denaturarea adevărului istoric.

O contribuție deosebită în această direcție a adus revista „Anale de istorie”, în paginile căreia au fost publicate peste 160 de evocări. În colecția „Evocări”, inițiată de institut cu câțiva ani în urmă, au apărut de asemenea un număr însemnat de biografii¹⁹ consacrate vieții și luptei unor militanți ai mișcării muncitorești din țara noastră. În paginile acestor lucrări sînt evidențiate atît rolul pe care aceștia l-au avut în creșterea conștiinței de clasă a proletariatului, în organizarea și conducerea luptei sale împotriva exploatării, cît și lipsurile și limitele manifestate în activitatea lor.

Chestiunea examinării condițiilor economico-sociale a trăsăturilor capitalismului în România la sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea a fost una din problemele care au stat în atenția cercetătorilor. Importanța sa decurge din faptul că de modul de rezolvare a ei depinde într-o măsură hotărîtoare aprecierea stadiului de dezvoltare a societății românești la momentul dat, a ansamblului fenomenelor din domeniul social, politic și ideologic.

În legătură cu aceasta trebuie reamintit că, ignorînd realitățile obiective, ca și aprecierile juste formulate în principalele documente ale mișcării muncitorești de pînă la primul război mondial și în lucrările unor frunțiști socialiști (C. Dobrogeanu-Gherea, M. Gh. Bujor, Cr. Racovski), potrivit cărora la sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea România se afla abia la începuturile dezvoltării capitaliste, stadiu caracterizat prin nivelul tehnic scăzut al forțelor de producție, puternic alterate de rămășițele feudale conservate de proprietatea latifundiară, unii cercetători au ajuns să conchidă cu ani în urmă că România intrase în acea perioadă în stadiul capitalismului monopolist, devenind un stat imperialist. Într-o serie de lucrări editate pînă în 1965, dintre care amintim: Din istoricul formării și dezvoltării clasei muncitoare din România pînă la primul război mondial, sub redacția lui N. N. Constantinescu, apărută în 1959, și Capitalismul monopolist în România, de N. N. Constantinescu și V. Axenciuc, apărută în 1962, pornindu-se de la unele teze și aprecieri greșite, cuprinse într-o serie de documente de partid, cu precădere din perioada ilegalității, se conclusea în mod nejustificat că, „de la criza economică mondială din 1900—1903, cercurile monopoliste ale capitaliștilor din industrie au început să cuprindă o ramură după alta, să devină durabile, să se dezvolte, ajungînd una din te-

¹⁹ M. Gh. Bujor, *Ștefan Gheorghiu și epoca sa*, Editura politică, București, 1968; C. Dobrogeanu-Gherea, *Scrieri social-politice*, Editura politică, București, 1968; N. Petreanu, D. Baran, I. C. Frimu, Editura politică, București, 1969; Vasile G. Ionescu, *Alexandru Ionescu*, Editura politică, București, 1970; S. Neagoe, *Nicolae Codreanu*, Editura politică, București, 1970; C. Pirvulescu, G. Tudoran, *Dimitrie Marinescu*, București, 1971; Nicolale Huscariu, *Alexandru Constantinescu*, Editura politică, București, 1970; M. C. Stănescu, *Gh. M. Vasilescu*, Editura politică, București, 1968; A. Gălățeanu, N. Gogoneață, *Panaît Mușoiu*, Editura politică, București, 1970; M. Cruceanu, Fl. Tănăsescu, *Al. Dobrogeanu-Gherea*, Editura politică, București, 1971; Ion Popescu-Puțuri, Titu Georgescu, *Purtători de flamuri revoluționare*, Editura științifică, București, 1971.

la 35-45
meliile vieții economice a României, punându-și pecetea pe întreaga dezvoltare politică și socială a țării“, că în primii ani ai secolului al XX-lea s-a instaurat treptat „dominația monopolurilor“ etc. Dacă în ample lucrări, ca cele amintite, acest punct de vedere a fost pe larg „argumentat“, nu-i mai puțin adevărat că această teză eronată a fost însușită și preluată, fie și numai enunțativ, într-o serie de alte lucrări istoriografice care și propuneau să trateze aspecte ale vieții social-economice și politice ale României din perioada istorică respectivă ²⁰.

Concluzii
Cercetarea științifică întreprinsă în ultimii ani, analiza datelor economico-sociale demonstrează netemeinicia acestei afirmații. Ele denotă că procesul de concentrare și centralizare a producției și a capitalului făcuse abia primii pași și era departe de a avea un rol dominant în viața economică și politică a României. Capitalul financiar se afla într-o fază incipientă, sistemul bancar și de credit era lovit puternic de marea finanță capitalistă internațională. România nu numai că nu exporta capital și nu participa la împărțirea pieței mondiale, dar se afla ea însăși în sfera de influență a marilor puteri imperialiste, făcea obiectul acestei împărțiri. Monopolurile imperialiste își disputau locul pe piața românească, iar o parte însemnată a teritoriului țării noastre se afla încă sub ocupație străină.

Cu prilejul sesiunilor științifice consacrate unor aniversări istorice, al unor dezbateri organizate ²¹, precum și în unele studii apărute în anii din urmă ²², au fost formulate argumente temeinice, rezultate din studierea aprofundată a realităților social-economice, care denotă că prin structura sa economică și socială de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea România se afla în prima fază a dezvoltării capitalismului.

În articolul *Locul României în sistemul capitalist mondial la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea*, N. N. Constantinescu demonstrează că România era, în acea perioadă, o țară capitalistă tină, cu o industrie slabă și o agricultură precumpănitoare în producția materială, dar înapoiată și în care rămășițele feudale erau larg răspândite, o țară care constituia o zonă avantajoasă pentru exportul de capital al puterilor imperialiste și care, în cadrul diviziunii internaționale capi-

²⁰ Dintre acestea din urmă amintim: M. Iosa, *Despre dezvoltarea industrială în România la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea (1880—1914)*, în *Studii și materiale de istorie modernă*, vol. III, 1963, p. 351—427; N. Crețu, *Dezbaterea proiectului de program al cursului universitar de istorie a R.P.R.*, în „Lupta de clasă“ nr. 3/1950; *Lecții în ajutorul celor ce studiază istoria P.M.R.*, Editura politică, București, 1960.

²¹ Avem în vedere comunicările prezentate la sesiunile științifice organizate cu prilejul aniversării a 45 și 50 de ani de la crearea P.C.R.; 60 de ani de la marea răscoală a țăranilor din 1907; 90 de ani de la cucerirea independenței de stat; Semicentenarul Marii Revoluții Socialiste din Octombrie; O sută de ani de la apariția *Capitalului* lui K. Marx; 50 de ani de la formarea statului unitar român etc., ca și dezbaterile *Dezvoltarea social-economică a României la sfârșitul secolului al XIX-lea și la începutul secolului al XX-lea*, organizată de Academia „Ștefan Gheorghiu“.

²² N. N. Constantinescu, *Locul României în sistemul capitalist mondial la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea*, în „Revista învățămîntului superior“ nr. 9/1967, p. 5—20; V. Axenciuc, *Cu privire la unele trăsături economico-sociale ale României în primele două decenii ale secolului al XX-lea*, în „Anale de istorie“ nr. 6/1965, p. 138—149.

taliste a muncii, avea, pe de o parte, rolul de sursă de materii prime agricole și minerale pentru puterile imperialiste, iar pe de altă parte de piață de desfacere a fabricatelor acestora. Subliniind faptul că capitalismul românesc, la sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, nu întrunea trăsăturile economice fundamentale ale imperialismului, stabilite de V. I. Lenin, autorul concluzionează că „teza după care începutul secolului al XX-lea ar fi marcat în România începutul stadiului monopolist... este neîntemeiată, eronată”. Pe aceeași poziție se situează, în articolul cu privire la unele trăsături economico-sociale ale României în primele două decenii ale secolului al XX-lea, și V. Axenciuc, care, pe baza unei documentate analize, afirmă cu temei că, în perioada primelor două decenii ale secolului al XX-lea, în România „nu a avut loc stabilirea dominației monopolurilor, a capitalului financiar în industrie, și cu atât mai puțin în întreaga economie” și, ca atare, este îndreptățit să se afirme, „fără putință de tăgadă, că „economia României pînă la primul război mondial nu se afla în faza monopolistă a capitalismului””.

De asemenea o serie de lucrări, consacrate problemelor mișcării muncitorești și socialiste sau analizei altor evenimente importante ale istoriei moderne a României, conțin referiri și aprecieri noi, realiste, cu privire la stadiul dezvoltării social-economice a țării.²³

În strînsă legătură cu stadiul de dezvoltare economico-socială a României la începutul secolului al XX-lea se află problema desăvîrșirii procesului de făurire a statului național unitar. Complexitatea însă a împrejurărilor în care guvernul român din anii 1914—1918 a intrat în primul război mondial, evenimentele din timpul războiului care au produs mari nenorociri țării, căzută, în bună parte, sub ocupația cîmpitorilor străini, au determinat pe unii istorici marxști să limiteze prezentarea acestor probleme la un act de acuzare — de o manieră globală, nediferențiată — împotriva claselor dominante, în loc de a se purcede la o analiză aprofundată a ansamblului factorilor care au influențat și orientat viața politică a țării.

În acest context, în aprecierea participării României la primul război mondial nu s-a luat în considerare necesitatea obiectivă din punct de vedere istoric a realizării statului național unitar. Or, această necesitate fusese prevăzută de Engels în scrisoarea către Ioan Nădejde din 1888 și recunoscută de V. I. Lenin în vîltoarea evenimentelor din 1917, cînd a arătat că „...foarte mulți români și sîrbi (în raport cu numărul total al românilor și sîrbilor) locuiesc în afara granițelor statului «lor», că în general «construcția de stat» în direcția burghezo-națională nu s-a terminat în Balcani...”²⁴.

În pofida acestor fapte, în unele lucrări consacrate în special mișcării muncitorești din perioada primului război mondial, în mod deosebit

²³ *Marea răscoală a țăranilor din 1907*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1967, p. 31—154; N. Copoiu, *Refacerea Partidului Social Democrat din România (1900—1910)*, Editura științifică, București, 1966, p. 17—57; *Relații agrare și mișcări țărenești în România. 1908—1921*, Editura politică, București, 1967; Miron Constantinescu, Constantin Daicoviciu, Ștefan Pascu, *Istoria României. Compendiu*, Editura didactică, București, 1969, p. 409—419; *Istoria poporului român*, sub redacția acad. Andrei Oțetea, Editura științifică, București, 1970, p. 291—296 etc.

²⁴ V. I. Lenin, *Opere complete*, vol. 30, Editura politică, București, 1964, p. 355.

în lucrarea lui V. Liveanu : 1918, *Din istoria luptelor revoluționare din România* (Editura politică, 1960), participarea României la acest război a fost calificată în mod nefondat drept „imperialistă”, vizînd țeluri „cotropitoare”, de neabsentare la „împărțirea prăzii” etc.²⁵. Această apreciere a fost însoțită și de anumite denaturări ale faptelor istorice. De bună seamă, poziția antirăzboinică a clasei muncitoare din România, afirmată cu putere în anii 1914—1916, ca și a bolșevicilor ruși și altor partide sau fracțiuni socialiste revoluționare, decurgea din înțelegerea caracterului războiului izbucnit în 1914 între cele două mari grupări de state imperialiste. Clasa muncitoare din România, partidul ei n-au identificat însă caracterul imperialist al războiului pregătit de mulți ani și dezlănțuit de marile puteri cu dreptul poporului român de a-și desăvîrși unitatea națională (s-ar putea aminti, în același sens, că, deși războiul rusoturc din 1877—1878 a fost un război nejust din ambele părți, participarea României la acest război a avut un caracter drept, eliberator, reliefat ca atare de socialiștii români la epoca respectivă). Această poziție nu a slăbit cu nimic lupta de clasă, atitudinea intransigentă a socialiștilor români față de clasele dominante și față de guvern²⁶, motiv pentru care acesta le-a interzis activitatea legală după 15 august 1916. Clasa muncitoare a dovedit totodată un înalt patriotism în timpul războiului, fiind forța socială cea mai activă în lupta împotriva ocupanților.

Deși istoriografia marxistă a recunoscut totdeauna justetea istorică a actului unirii Transilvaniei cu România, în prezentarea evenimentelor istorice legate de realizarea lui s-au făcut simțite accente ale unor aprecieri eronate din unele documente ale P.C.R. din perioada interbelică după care România era un stat imperialist, multinațional²⁷. Pornindu-se de la această teză, în unele lucrări a fost „combătută” atitudinea socialiștilor, care, consecvenți poziției lor mai vechi în problema națională, au participat activ la actul săvîrșit la Alba Iulia la 1 decembrie 1918.

Avîndu-și rădăcinile adînc împlîntate în popor și trăgîndu-și seva din devotamentul față de interesele lui vitale, mișcarea muncitorească și socialistă din țara noastră a înscris pe steagul ei de luptă, încă de la începuturile afirmării pe scena vieții politice a societății românești, îndoitul țel al eliberării sociale și naționale a poporului român. Împletirea organică dintre aceste înalte idealuri, se subliniază în lucrările apărute în ultimii ani, avea să devină o caracteristică permanentă a mișcării noastre muncitorești, fiind reliefată pregnant de numeroasele bătălii revoluționare pe care le-a purtat. Concluzia istoriografiei noastre recente²⁸

²⁵ Vezi și I. Gheorghiu, *Relațiile româno-ruse*, București, 1956; N. Copoiu, *Partidul social-democrat din România în ajunul primului război mondial*, în „Studii” nr. 4/1958 etc.

²⁶ Cf. Racovski, *Cuvîntare rostită la mîtingul internațional de masă din 8 februarie 1916*, la Casa poporului din Berna.

²⁷ V. Liveanu, *op. cit.*

²⁸ A se vedea: *Unirea Transilvaniei cu România. 1 Decembrie 1918*, Editura politică, București, 1971; *Desăvîrșirea unificării statului național român. Unirea Transilvaniei cu vechea Romînie*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1968; Ștefan Mușat, *Eroicele bătălii desfășurate de armata română în vara anului 1917*, în „Anale de istorie” nr. 3/1967; C. Căzănișteanu, *Lupta maseilor populare împotriva ocupanților în anii 1916—1918*, în „Anale de istorie” nr. 3/1967.

evidențiază faptul că, fiind încununare a aspirațiilor de veacuri ale poporului nostru pentru eliberare națională, un rezultat al luptei duse de cele mai înaintate forțe social-politice ale vremii, în cadrul căror rolul hotărâtor l-au avut masele populare, unirea din 1918 a reprezentat o adevărată piatră de hotar în dezvoltarea României. Înfăptuirea unității statului național român a deschis calea spre dezvoltarea națiunii, a creat cadrul propice pentru o mai accentuată evoluție a economiei, științei și culturii, pentru intensificarea mișcării revoluționare a clasei muncitoare, a activității tuturor forțelor progresiste ale societății.

O preocupare deosebită a manifestat istoriografia noastră pentru problemele legate de tradițiile internaționaliste ale mișcării muncitorești și socialiste din România. Au apărut, mai ales în ultimii ani, multiple lucrări, studii, articole consacrate rolului ideilor marxiste în dezvoltarea mișcării muncitorești din țara noastră, legăturilor stabilite de militanți ai mișcării noastre socialiste cu K. Marx, F. Engels și V. I. Lenin²⁹, cu forurile muncitorești internaționale — Internaționala I și Internaționala a II-a³⁰, acțiunilor de solidarizare în timpul unor mari evenimente cu mișcarea muncitorească internațională — Comuna din Paris, revoluția burghezo-democratică din Rusia (1905—1907), Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, Republica Ungară a Sfaturilor³¹, relațiilor cu partide și organizații socialiste din Balcani și din întreaga lume³², sărbătoririi Zilei solidarității internaționale a proletariatului³³ etc. A fost evidențiat, de asemenea, aportul însemnat pe care Partidul social-democrat din țara noastră l-a adus la strângerea forțelor revoluționare internaționale după falimentul Internaționalei a II-a. Printre acțiunile mai importante desfășurate în acest sens sînt menționate inițiativa convocării celei de-a II-a Conferințe socialiste interbalcanice de la București, în anul 1915, precum și rolul activ în organizarea Conferinței internaționale socialiste de la Zimmerwald, care a marcat un pas important spre ruptura cu oportu-

²⁹ *Marxismul și contemporaneitatea*, Editura politică, București, 1969 ; A. Deac, *Engels și România*, Editura politică, București, 1970 ; *Lenin văzut de români. Documente și amintiri*, Editura politică, București, 1970 ; Miron Constantinescu, *Mesajul lui V. I. Lenin către muncitorii și popoarele din Austro-Ungaria, noiembrie 1918*, în „Studii” nr. 1/1966, p. 115—128.

³⁰ I. Popescu-Puțuri, *Internaționala I și rolul ei istoric*, în „Anale de istorie” nr. 5/1964, p. 51—65 ; A. Deac, *Internaționala întâi și România*, Editura politică, București, 1964 ; N. Copoiu, *Socialismul european și mișcarea muncitorească și socialistă din România (1835—1921)*, [f.e.], București, 1971.

³¹ *Comuna din Paris și mișcarea muncitorească și democratică din România*, Editura politică, București, 1972 ; *Marea Revoluție Socialistă din Octombrie și mișcarea revoluționară și democratică din România. Documente și amintiri*, Editura politică, București, 1967 ; *În sprijinul Republicii Ungare a Sfaturilor*, Editura politică, București, 1969.

³² P. Constantinescu-Iași, *Studii istorice româno-bulgare*, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1956 ; E. Bîldescu, *Din istoria legăturilor revoluționare româno-bulgare (1909—1916)*, Editura științifică, București, 1966 ; N. Ciachir, *România în sud-estul Europei (1848—1886)*, Editura politică, București, 1968.

³³ O. Matichescu și E. Georgescu, *1 Mai în România (1890—1970)*, [f.e.], București, 1970.

nismul și refacerea Internaționalei pe baze revoluționare³⁴. În toate aceste lucrări este demonstrată ideea că, încă de la începuturile sale, mișcarea noastră muncitorească și-a manifestat plenar sentimentele internaționaliste și că, prin utilizarea unor forme și modalități cit mai diverse de aplicare a principiului internaționalismului proletar la teoria și practica sa revoluționară, conform cadrului istoric propriu țării noastre, proletariatul român s-a înscris printre detașamentele active ale mișcării muncitorești internaționale.

Problema cardinală a istoriografiei perioadei avântului revoluționar, de rezolvarea căreia depinde, în măsură esențială, înțelegerea evoluției procesului revoluționar în anii următori, o constituie studierea creării Partidului Comunist Român. Acest eveniment de cea mai mare importanță în istoria mișcării muncitorești din țara noastră, ca și în istoria întregului nostru popor, a reclamat și reclamă o profundă și multilaterală analiză, în spiritul învățaturii marxist-leniniste. Au fost proiectate lumini asupra condițiilor economice, sociale și politice din România în care a luat ființă partidul comunist, evoluției mișcării muncitorești în anii 1918—1921, procesului profund de clarificare ideologică și maturizare politică a proletariatului, acțiunii de centralizare a mișcării muncitorești și socialiste într-un partid revoluționar pe plan național, creșterii continue a rîndurilor Partidului socialist, a curentului revoluționar, marxist-leninist, care a devenit majoritar în partid și care a determinat transformarea acestuia în partid comunist și afilierea la Internaționala Comunistă. Au fost evidențiate, de asemenea, tradițiile revoluționare care au stat la baza acestui viguros vlăstar al clasei muncitoare din țara noastră.

Lărgirea treptată a bazei documentare și informaționale, organizarea unor sesiuni, colocvii și mese rotunde pe diverse probleme, prilej de schimburi și confruntări utile de păreri, idei au dus la acumularea unei însemnate experiențe, la succesive cîștiguri de ordin științific. Cercetarea perioadei 1918—1921 a fost cu deosebire legată de aniversarea împlinirii a 50 de ani de la crearea P.C.R., eveniment marcat pe plan istoriografic prin apariția a numeroase lucrări — monografii, studii, articole — caracterizate prin ținută științifică, eforturi de sinteză și generalizare a fenomenelor istorice proprii perioadei respective.

Abordarea în cadrul acestor lucrări a unor probleme de o deosebită importanță teoretică și metodologică, strădania tratării acestora la nivelul exigențelor și sarcinilor puse în fața frontului ideologic de către partid a necesitat, concomitent cu investigarea profundă și multilaterală a realităților societății românești, și desprinderea unor concluzii și aprecieri realiste, corectarea, clarificarea și punerea în adevărata lumină a unor evenimente și momente din istoria revoluționară a acelor ani, care fuseseră tratate incomplet sau eronat într-o serie de lucrări apărute cu ani în urmă.

Menționăm în legătură cu aceasta, în primul rînd, volumele : Documente din istoria Partidului Comunist din România. 1917—1944, ediția I, București, 1951, și ediția a II-a, București, 1953 ; Documente din istoria

³⁴ Gh. Matei, *Date privind contribuția socialiștilor români la păstrarea și dezvoltarea legăturilor de solidaritate internațională a clasei muncitoare în anii 1914—1916*, în „Anale de istorie” nr. 2/1970, p. 101—110 ; Nicolae Copoiu, *Socialiștii români la Zimmerwald, septembrie 1915*, în „Magazin istoric” nr. 2/1967, p. 16—18.

Partidului Comunist din România. 1917—1922, vol. I, ediția I, București, 1953, și ediția a II-a, București, 1956, în care o serie de materiale au fost selectate și prezentate din unghiuri de vedere înguste și unilaterale, cu omisiuni și „corectări”, fără respectarea deci a criteriilor științific-metodologice.

Aceste deficiențe s-au repercutat și asupra unor lucrări cu caracter monografic și studii din acea perioadă, ca Mișcarea muncitorească din România între 1917—1922. Crearea Partidului Comunist din România, de Clara Cușnir-Mihailovici, București, 1960 ; De la greva generală la crearea Partidului Comunist din România, de Titu Georgescu, București, 1962 și altele, care, într-o măsură mai mare sau mai mică, sînt deficitare în privința oglindirii veridice a proceselor petrecute în mișcarea muncitorească din țara noastră pe plan politic, ideologic și organizatoric, a evoluției de ansamblu a Partidului socialist, un rol determinant în crearea P.C.R., fiind atribuit grupurilor comuniste care, acționînd îngust-sectar, preconizau înființarea partidului de tip nou în afara cadrului Partidului socialist sau chiar peste graniță.

Tratarea în adevărata lumină a perioadei avîntului revoluționar, cu probleme deosebit de complexe și semnificative, nu se poate realiza la un înalt nivel de înțelegere și interpretare fără a se porni de la realitățile timpului, fără analizarea evenimentelor prin prisma situației concret-istorice, a adevărului obiectiv. Tocmai de aceea, în ultimii ani s-au întreprins tot mai susținute cercetări privind noua etapă de dezvoltare a României de după desăvîrșirea statului național român, cînd mișcarea muncitorească și socialistă a căpătat noi dimensiuni și perspective.

Astfel, în lucrări și studii ca Crearea Partidului Comunist Român. Mai 1921, București, 1971 ; Greva generală din România. 1920, București, 1970 ; Trăsături ale vieții politice din România în anii luptei pentru crearea P.C.R., de Mircea T. Mușat, pe fondul unei situații social-economice deosebite, sînt înfățișate la adevărata lor valoare luptele desfășurate de proletariat împotriva claselor exploatoare, lupte care au căpătat o amploare nemaicunoscută pînă atunci în țara noastră. Sînt surprinse în mod deosebit grevele generale pe ramuri de producție, pe orașe, pe regiuni, culminînd cu greva generală din octombrie 1920. Se evidențiază numeroasele manifestări organizate de Partidul socialist pe plan politic, pentru drepturi și libertăți democratice, pentru o legislație muncitorească, pentru înfăptuirea unor profunde transformări democratice în societatea românească. Tratarea acestor ample acțiuni de clasă este făcută în strînsă legătură cu adîncile schimbări în modul de a gîndi al clasei muncitoare, creșterea conștiinței sale de clasă, învățămintele privind rolul și capacitatea organizațiilor politice și profesionale ale proletariatului în organizarea și conducerea maselor în luptă, rolul întăririi organizatorice a acestora, ceea ce a avut ca urmare directă înțelegerea necesității transformării Partidului socialist în partid comunist.

O latură majoră a perioadei avîntului revoluționar care a făcut obiect de preocupare din partea istoriografiei noastre a constituit-o procesul de clarificare ideologică și politică din mișcarea muncitorească, care a avut ca urmare directă transformarea la Congresul din mai 1921 a

Partidului socialist în Partidul Comunist Român. Pornind de la aprecierea prestigiului dobândit de clasa muncitoare și organizațiile ei politice și profesionale în viața social-politică a țării după desăvîrșirea statului național, de la experiența dobândită de sutele de mii de muncitori în practica luptei revoluționare, de la amplul proces de clarificare ideologică, politică pe linie marxist-leninistă, desfășurat în Partidul socialist, în volumul *Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1916—1921*, București, 1966, ca și într-o serie de lucrări amintite mai înainte, se prezintă maturizarea clasei muncitoare, ridicarea capacității sale de înțelegere a problemelor vieții politice și asumarea rolului ce-i revenea în transformarea revoluționară a societății românești.

Analizându-se rădăcinile adânci ale partidului comunist, faptul că el reprezintă ceea ce a avut mai valoros, mai înaintat, mișcarea muncitorească și socialistă de la începuturile sale și pînă în 1921, materialele elaborate în ultimii ani subliniază faptul că opțiunea comunistă se întemeia pe sprijinul activ, recunoscut al maselor muncitoare din partid și din afara lui.

Aderarea la ideile marxist-leniniste a determinat o delimitare hotărîtă a masei membrilor Partidului socialist, în frunte cu elementele revoluționare, comuniste, de elementele dominate de vechile concepții și practici social-democrate. Sub presiunea ridicării revoluționare a maselor și ca urmare a acțiunii de clarificare ideologică, în mișcarea muncitorească din România a devenit covârșitor curentul de stînga, comunist, exponenții orientării social-democrate, puțini la număr, ajungînd să fie total izolați, ceea ce i-a determinat să părăsească rîndurile Partidului socialist, în ianuarie 1921.

Astfel se explică de ce în România Partidul socialist însuși, datorită transformărilor calitative intervenite în sinul său, căpăta din ce în ce mai accentuate trăsături ale partidului de tip nou, marxist-leninist, ajungînd să se declare la Congresul istoric din mai 1921 afiliat la Internaționala Comunistă și transformat în partid comunist. Crearea P.C.R. apare astfel ca un moment necesar și firesc, corespunzător spiritului și concepției care domina în mișcarea noastră muncitorească. Procesul de creștere pe linie revoluționară a Partidului socialist, de transformare a lui în partid comunist este studiat în strînsă legătură cu procesul de centralizare a mișcării muncitorești la scară națională.

★

Analiza realizărilor obținute de istoriografia românească după 23 August 1944, cu precădere în ultimii ani, privind mișcarea muncitorească și socialistă pune în evidență faptul că s-au obținut o serie de succese, concretizate în elaborarea a numeroase lucrări, monografii, studii și articole, precum și culegeri de documente, care vin să amplifice cercetarea istoriografică, să umple goluri simțite la vremea lor, să aducă clarificări, precizări și completări într-o serie de probleme mai puțin sau de loc tratate ori eronat explicate. Desigur că toate acestea se înscriu în efortul general al istoriografiei noastre, care, avînd în vedere sarcinile care-i stau în față, are menirea de a dezvolta în continuare cercetarea istoriei mișcării muncitorești, în cadrul căreia își mai așteaptă rezolvarea încă o serie de variate probleme fie neabordate, fie insuficient tratate.

Astfel, se resimte absența unei lucrări încheiate și de un nivel corespunzător, menită să înfățișeze începuturile mișcării socialiste și muncitorești din România, în corelația sa strinsă cu evoluția ascendentă a societății românești moderne, precum și absența unor cercetări aprofundate și a unor eventuale lucrări privind perioadele 1899—1910 și 1914—1918. Am adăuga, totodată, necesitatea adâncirii studierii problemelor pendinte de activitatea teoretico-ideologică a mișcării socialiste din România, de documentele ei programatice din diverse etape, necesitatea intensificării eforturilor de generalizare și sintetizare a materialului faptic, de punere în evidență a legilor obiective care guvernează procesul istoric, de ridicare, ca atare, pe o treaptă calitativă mereu mai înaltă a muncii de cercetare și elaborare istoriografică. Acestea sînt unele considerente pe care ne îngăduim să le aducem în legătură cu istoriografia mișcării muncitorești pînă la crearea P.C.R., urmînd ca într-un număr viitor al revistei să ne ocupăm de istoriografia perioadei de după 1921.



Aspecte și trăsături ale activității P. C. R. pentru făurirea Frontului Unic Muncitoresc (1921-1944)

GHEORGHE MATEU

Experiența istoriei a confirmat și confirmă justetea ideilor și tezelor socialismului științific cu privire la necesitatea și importanța fundamentală a unității clasei muncitoare în lupta pentru instaurarea puterii oamenilor muncii și construirea orînduirii noi, socialiste.

În cele ce urmează vom încerca să desprindem unele aspecte majore, trăsături și concluzii ale experienței Partidului Comunist Român referitoare la activitatea desfășurată în vederea făuririi unității de acțiune a clasei noastre muncitoare în perioada 1921—1944.

Legată atît de antecedentele și tradițiile luptei proletariatului român, cît și de complexitatea și specificitatea vieții social-politice a României în epoca interbelică, lupta pentru front unic muncitoresc a reprezentat o coordonată majoră și o permanență în activitatea partidului nostru. Preocupările, eforturile neîntreprinse și realizările succesive pe linia făuririi unității muncitorești de acțiune, derivate din imperativul istoric al asigurării rolului de hegemon al proletariatului în mișcarea revoluționară a maselor largi populare, constituie un element principal de referință la care se cuvin raportate, într-o măsură sau alta, toate succesele Partidului Comunist Român în perioada de care ne ocupăm.

Apărută pe scena societății românești în perioada 1860—1870, mișcarea muncitorească a cunoscut un proces continuu de creștere, concomitent cu extinderea și dezvoltarea forțelor și relațiilor de producție capitaliste. Desăvîrșirea formării statului național unitar român în anul 1918 a realizat cadrul necesar înmănunchierii și dezvoltării mai rapide a tuturor forțelor revoluționare și progresiste. Mișcarea muncitorească și socialistă a căpătat noi dimensiuni.

Acționînd unită în numeroase demonstrații și în mari acțiuni greviste, al căror punct culminant l-a reprezentat greva generală din octombrie 1920, la care a participat întregul proletariat din România, clasa muncitoare s-a manifestat ca o forță impunătoare, de care clasele dominante au trebuit să țină seama.

Stimulat puternic de victoria și ideile Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, procesul rapid de radicalizare a maselor muncitoare din țara

noastră s-a întrepătruns cu o susținută acțiune de clarificare ideologico-politică în rândurile Partidului socialist.

Situația internă și internațională, luptele de clasă din perioada avîntului revoluționar imediat următor primului război mondial au grăbit cristalizarea necesității creării unui partid revoluționar de tip nou, marxist-leninist, capabil să conducă clasa muncitoare și celelalte forțe progresiste în lupta pentru înfăptuirea unor adinci transformări sociale.

Exponent al voinței mișcării muncitorești organizate, P.C.R. a fost creat în mai 1921 ca unic reprezentant legitim al proletariatului din întreaga țară. Transformarea Partidului socialist în partid comunist* era chemată să dea un conținut nou și să ridice pe o treaptă superioară unitatea clasei muncitoare din România.

Nesocotind însă voința liber exprimată a marii majorități a membrilor Partidului socialist de făurire a unui partid consecvent revoluționar și profitînd de situația grea creată de autoritățile burgheze partidului comunist abia născut, ca urmare a arestărilor masive, înscenărilor judiciare și persecuțiilor de tot felul, elementele social-democrate de dreapta, izolate și excluse din organizațiile de partid încă în februarie 1921, au purces, în iunie 1921, la înjghebarea de organizații proprii, reunite sub titulatura de Federația partidelor socialiste din România.

În noile condiții istorice de după Congresul din mai 1921, unii delegați care votaseră afilierea cu rezerve la Internaționala Comunistă au rămas pe mai departe în cadrul partidului comunist, pînă în decembrie 1921 — ianuarie 1922, cînd, datorită insuficienței lor maturizări ideologice, a inconsecvenței politice, și înclinației spre reformism, se vor desprinde de partidul comunist, constituindu-și, la începutul anului 1922, împreună cu alte elemente ce se aflau pe aceeași platformă și care au fost eliberate din închisori, o formațiune politică — Partidul socialist —, care în august 1922 a intrat în Federația partidelor socialiste din România, păstrînd în cadrul acesteia o anumită autonomie. În perioada interbelică, aceste elemente s-au situat la stînga social-democrației române, iar etape mai îndelungate vor activa de sine stătător, acceptînd adesea colaborarea cu comuniștii.¹

Cît privește situația pe plan sindical, trebuie, de asemenea, relevat că, în spiritul unor tradiții de multe decenii și al unor importante poziții cucerite, clasa muncitoare a militat pentru menținerea și consolidarea unității. Desfășurat la Brașov, în octombrie 1921, primul Congres general al sindicatelor din România de după desăvîrșirea unității statale a însemnat o etapă importantă în direcția realizării unității sindicale pe scară națională. Congresul de la Sibiu din iunie 1922 a reafirmat centralizarea pe scara statului național unitar a mișcării sindicale și a ales Consiliul General al Uniunilor Sindicale din România. Sub stindardul unității, mun-

* Ca o reflectare a procesului de transformare a Partidului Socialist din România în Partidul Comunist din România, noul partid creat în mai 1921 a purtat o scurtă perioadă de vreme (pînă la Congresul al II-lea din octombrie 1922) denumirea de Partidul Socialist-Comunist din România.

¹ *Crearea Partidului Comunist Român — mai 1921* (sub redacția lui Ion Popescu-Puțuri și Augustin Deac), Editura științifică, București, 1971, p. 483.

citorii au întreprins acțiuni pentru revendicări economice imediate ca : ziua de muncă de opt ore, salarii la nivelul prețurilor, asigurări sociale de stat, contracte colective de muncă etc., revendicări adesea cucerite ca urmare a solidarității și dirzeniei proletariatului. Dezvoltarea luptei de clasă era stinjenită însă de atitudinea principalilor lideri social-democrați. Deținând unele poziții în Consiliul General al Uniunilor Sindicale din România, acești lideri au acționat în direcția afilierei sindicatelor la Federația Internațională Sindicală, cu sediul la Amsterdam, de orientare reformistă.

Cunoscând starea de spirit existentă în mase, P.C.R. a propus ca la Congresul sindicatelor de la Cluj, din septembrie 1923, care urma să dezbata problema afilierei, să se renunțe la orice discuție referitoare la această problemă și să se dezbata numai problemele care puteau duce la menținerea și întărirea unității sindicale. Chemarea lansată de partidul comunist : „La Cluj să mergem să clădim, iar nu să dărimăm... Unitate sindicală, front unic muncitoresc, luptă dîră — iată drumul spre dezrobire”² a găsit larg ecou în masele proletare. Liderii scizioniști social-democrați nu au renunțat însă la proiectul lor și, cu concursul autorităților de stat, au exclus din congres delegații care se opuneau acțiunii lor. Cei rămași, reprezentînd mai puțin de jumătate din numărul delegaților, au declarat afilierea la Internaționala Sindicală amsterdamistă, fapt care a adîncit divizarea rîndurilor clasei muncitoare.

În aceste împrejurări, Partidul Comunist Român, fidel concepției și atitudinii sale privind unitatea clasei muncitoare, a sprijinit pe reprezentanții sindicatelor excluse la Congresul de la Cluj și pe cei ai altor sindicate potrivnice acțiunilor abuzive și scizioniste ale liderilor reformiști în acțiunea de creare, în octombrie 1923, a Consiliului General al Sindicatelor Unitare. În manifestul-program adoptat Sindicatele unitare, declarîndu-se neafiliate nici unui for internațional, își asumau ca principală sarcină refacerea unității sindicale și apărarea în mod consecvent și hotărît a intereselor vitale ale proletariatului.

În condițiile dezbinării mișcării muncitorești de către liderii social-democrați de dreapta, cu grave repercusiuni asupra luptelor revoluționare și democratice din țara noastră, precum și ale necesității unui timp relativ îndelungat în vederea clarificărilor cerute de realizarea unității politico-ideologice și organizatorice a clasei muncitoare pe baza marxism-leninismului, Partidul Comunist Român și-a propus, ca orientare tactică și sarcină imediată majoră, făurirea unității de acțiune proletară. În legătură cu aceasta, el s-a adresat de nenumărate ori liderilor organizațiilor politice și sindicale reformiste cu propunerea de făurire a Frontului Unic Muncitoresc, explicînd rațiunile de ordin principal și practic ale acestui imperativ. Sub titlul *Din nou facem apel la Frontul Unic*, organul central de presă al P.C.R., „Socialismul”, scria : „Să lăsăm pentru moment divergențele de idei care ne despart [...] și să ne dăm mîna pentru a respinge uriașul atac capitalist. Să ne unim într-un front unic al tuturor organizațiilor, grupărilor și instituțiilor proletare pentru înlăturarea teroarei

² Documente din istoria partidului comunist și a mișcării muncitorești din România. 1921—1924, Editura politică, București, 1970, p. 527.

albe, pentru eliberarea muncitorilor din închisori, pentru desființarea tribunalelor ilegale și casarea sentințelor trecute, pentru organizarea în sindicate și apărarea lor”³.

În pofida atitudinii negative adoptate de majoritatea liderilor social-democrați, spiritul de luptă unitară a cîștigat treptat teren în rîndurile mișcării muncitorești. Eforturile desfășurate cu perseverență în această direcție de P.C.R. s-au conjugat cu atitudinea muncitorilor și a unor cadre cinstite din rîndurile organizațiilor social-democrate de apropiere și de colaborare cu partidul comunist și cu organizațiile de masă revoluționare îndrumate de el. Pe baza unității de acțiune muncitorești s-au desfășurat o serie de importante acțiuni greviste, dintre care menționăm pe cele de la Uzinele „Astra” — vagoane din Arad (1922), de la Uzinele metalurgice „Lemaître” din București (1923), din regiunea forestieră Valea Mureșului și de la societățile petrolifere „Concordia” și „Vega” din Ploiești (1924), de la întreprinderea „Industria linii” din Timișoara (1925) etc. Unele dintre aceste acțiuni au avut o lungă durată (cele de la „Lemaître” — București, de pildă, s-au prelungit din iunie pînă în octombrie 1923) și s-au încheiat cu unele succese privind sporuri de salarii, încheierea de contracte colective etc.

În condițiile în care atenția opiniei publice largi era captată de o amplă campanie opoziționistă îndreptată împotriva principalului partid al claselor dominante, Partidul liberal, Partidul Comunist Român și-a intensificat eforturile de realizare a unității de acțiune muncitorești, pentru a da consistență și perspectivă campaniei amintite.

Acționînd din adîncă ilegalitate, după scoaterea sa în 1924 în afara legilor, P.C.R., în cadrul strădaniilor sale de îmbinare a muncii ilegale cu forme și metode de activitate legală, a inițiat, în iulie 1925, înființarea de comitete electorale de front unic, cu o sferă de cuprindere politică largă. Apelul în acest sens a găsit ecouri favorabile la o serie de organizații social-democrate, precum și la o însemnată parte a aderenților partidelor burgheze opoziționiste. În septembrie-octombrie 1925 au fost create comitete electorale de front unic la București, Ploiești, Galați, Turnu-Severin, Timișoara, Arad, Tîrgu-Mureș, Oradea, Piatra Neamț, Corabia etc.⁴

Participînd la alegerile comunale din 1926 în cadrul „opoziției unite”, Blocul Muncitoresc-Țărănesc, organizație politică legală creată de P.C.R. în toamna anului 1925, a reușit, în ciuda tuturor obstacolelor, să-și trimită reprezentanți în consiliile comunale dintr-o serie de orașe ca : București, Iași, Oradea, Timișoara, Galați, Turnu-Severin etc. De asemenea, au fost aleși reprezentanți ai unor organizații social-democrate. În alegerile parlamentare din același an, organizațiile muncitorești, în ciuda opreliștilor și a altor samavolnicii ale autorităților, au întrunit un număr relativ însemnat de voturi. La alegerile parlamentare din anul următor, organizațiile muncitorești au obținut un număr sporit de voturi.

Tocmai în aceste împrejurări, cînd se întrevedeau necesitatea și posibilitățile crescînde de realizare a Frontului Unic Muncitoresc, o serie de factori au venit să complice și să îngreuneze situația. În legătură cu aceasta, trebuie mai întîi menționate anumite fenomene petrecute în rîndurile social-democrației, cu consecințe asupra ansamblului mișcării muncitorești.

³ „Socialismul” din 4 ianuarie 1922.

⁴ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 102, filele 1—16.

În mai 1927, cu prilejul Congresului Federației partidelor socialiste, s-a luat decizia unificării partidelor regionale într-o organizație centralizată pe întreaga țară : Partidul Social-Democrat din România. Această schimbare nu era de suprafață, ci de fond, în sensul accentuării concepțiilor și pozițiilor de dreapta în rîndurile conducerii social-democrației române și, implicit, a împotrivirii acesteia față de propunerile P.C.R. de realizare a unității de acțiune a clasei muncitoare. Ca o reacție la această situație, un grup de militanți ce se situau la aripa stîngă a acestui partid l-au părăsit în iunie 1928 și au constituit Partidul Socialist al Muncitorilor din România⁵, formație care, rămînînd pe terenul unei acțiuni „legale“, de orientare reformistă, înclina totuși spre colaborarea cu P.C.R. și realizarea ca atare a Frontului Unic Muncitoresc. Cît privește Partidul Comunist Român, trebuie arătat că, dacă asupra înțelegerii principiale a necesității făuririi Frontului Unic Muncitoresc exista în rîndurile sale o convergență de opinii, n-au lipsit totuși deosebirile de vederi și concepții cu privire la căile de realizare a acestui obiectiv. În mod deosebit s-a vădit această situație pe planul muncii sindicale, legat de modalitatea desfășurării unei eficiente munci revoluționare de masă. În timp ce unii militanți ai P.C.R., pornind de la teza leninistă potrivit căreia comunistii trebuie să-și desfășoare activitatea acolo unde se află masele, se arătau receptivi și atenți față de nevoia de apropiere și conlucrare între sindicatele de diferite orientări, făcînd dovada unei preocupări adînci pentru refacerea unității, alții s-au plasat pe poziții tot mai sectare, de ignorare a posibilităților și cerințelor unei activități de masă legale. Aceste din urmă aspecte se corelau cu unele poziții și influențe care și-au croit drum și s-au impus, într-o anumită etapă, în mișcarea comunistă internațională⁶. În acest context, aprecierile date în bloc Partidului social-democrat și Partidului socialist — în activitatea cărora prevalau, desigur, concepțiile reformiste și existau multe practici greșite — ca „agenturi ale burgheziei“, „social-fasciști“ etc., aprecieri introduse în rezoluții și hotărîri ale unor congrese, plenare și în alte documente ale P.C.R., erau de natură să îngreuneze unirea forțelor muncitorești în lupta contra exploatării capitaliste, pentru drepturi și libertăți democratice⁷.

⁵ Din conducerea P.S.M.R. făceau parte : dr. L. Ghelerter, Ștefan Voitec, Zaharia Tănase, V. Anagnoste, C. Mănescu, M. Moraru. În 1930, P.S.M.R. a luat denumirea de Partidul Socialist Independent, iar din august 1933, prin fuziunea cu Partidul Socialist din România, creat la începutul aceluiași an, și-a schimbat titlatura în Partidul Socialist Unitar.

⁶ Congresul al VI-lea al Internaționalei Comuniste (1928) afirma, între altele, în tezele sale asupra situației internaționale și sarcinilor partidelor comuniste : „Metodele fasciste aplicate în lupta contra mișcării revoluționare există sub o formă embrionară în practica a numeroase partide social-democrate și a birocrăției sindicale reformiste“ („La correspondance internationale“, anul 8, nr. 149, din 11 decembrie 1928, p. 1703). Ulterior, vorbind la Congresul al V-lea al P.C.R. (decembrie 1931), un reprezentant al Internaționalei Comuniste mergea pînă la a declara : „Dictatura burgheziei se sprijină pe doi gemeni — fascismul și social-fascismul — între care nu există deosebire principală“. Mai mult, el adăuga că „...principala piedică în calea revoluției nu este fascismul, ci social-fascismul“ (Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 7920, filele 14 și 16).

⁷ Astfel, în rezoluția asupra situației din țară adoptată de Congresul al IV-lea al P.C.R. (iunie 1928) se afirma : „Social-democrații s-au contopit cu burghezia și dezvoltă activitatea lor urmînd de-a dreptul indicațiile și directivele siguranței“.

Fără a elimina pe de-a-ntregul asemenea neajunsuri, Congresul al V-lea al P.C.R. (decembrie 1931) a avut totuși meritul de a fi marcat un reviriment puternic. El a stabilit, ca punct de plecare al întregii activități a partidului, atragerea majorității clasei muncitoare prin realizarea frontului unic de jos, pe baza revendicărilor zilnice ale maselor proletare. În vederea atingerii acestui obiectiv, s-a dat orientarea spre crearea unor organe ale activității și luptei de masă pe bază de front unic, în vederea pregătirii și desfășurării la un nivel superior a acțiunilor muncitorești. S-a atras atenția asupra importanței comitetelor de acțiune, a comitetelor de grevă, a comitetelor șomerilor, a gărzilor de autoapărare și pichetelor de grevă, alese de mase în cadrul unor consfătuiri și adunări largi, cu participarea muncitorilor și activiștilor de la bază comuniști, socialiști, social-democrați și de alte orientări politice, organizați și neorganizați.

După cum se știe, marea criză economică dintre 1929 și 1933 și politica promovată de cercurile guvernante de aruncare a greutăților crizei pe spina oămenilor muncii au dus la o creștere puternică a nemulțumirilor și frământărilor clasei muncitoare și maselor largi populare. Situația concretă arăta că existau condiții, pe baza unui program de revendicări economice și politice imediate și vitale, de apropiere și colaborare a partidului comunist cu socialiștii independenți și social-democrații, chiar cu unii conducători ai acestora. Activitatea organizațiilor P.C.R. pentru aplicarea, dezvoltarea și, uneori, corectarea indicațiilor Congresului al V-lea, legarea din ce în ce mai strinsă a comuniștilor de mase, în mod deosebit în unele detașamente înaintate ale clasei muncitoare, infuzia de elemente muncitorești și suflul nou adus pe această cale în viața partidului au stat la baza unor importante și semnificative realizări în munca revoluționară de masă, în direcția realizării unității de acțiune a proletariatului.

Forma de organizare cea mai adecvată în acele împrejurări închegării frontului unic muncitoresc de jos a constituit-o comitetul de acțiune. Ales de întreaga masă muncitorească interesată în cucerirea unor revendicări minimale, comitetul de acțiune reprezenta mijlocul indicat de a uni și antrena în luptă pe toți muncitorii, indiferent dacă erau sau nu membri de sindicat, indiferent dacă erau sau nu aderenții vreunui partid politic. Avînd un larg caracter reprezentativ, comitetul de acțiune era recunoscut ca organ de conducere, fiind urmat de către toți muncitorii⁸.

Alegerea comitetelor de acțiune în întreprinderi, pe localități și regiuni, a Comitetului Central de acțiune al ceferiștilor în martie 1932,

Mai mult chiar, accentul era pus pe combaterea social-democraților de stînga, considerați drept „cei mai periculoși trădători ai muncitorilor“.

Rezoluția plenarei C.C. al P.C.R. din februarie 1929 aprecia că social-democrația reprezenta „cel mai mare apărător al intereselor burgheziei“, că „în pregătirea dictaturii fasciste rolul cel mai odios îl joacă Partidul social-democrat“.

Ulterior au devenit tot mai frecvente caracterizări ca cele de „social-fasciști“ și „agenți plătiți“ ai burgheziei, date în bloc social-democrației în cadrul unor materiale elaborate de P.C.R. (Arhiva Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., cota A. XII—1, filele 2—3; *Ibidem*, cota A. XII—21, filele 1—4; „Lupta de clasă“ nr. 1, din 20 ianuarie 1931, p. 6).

⁸ 1933. *Luptele revoluționare ale muncitorilor ceferiști și petroliști din România*, Editura politică, București, 1971, p. 75—76.

ca organe ale Frontului Unic Muncitoresc, a constituit un moment hotărâtor în pregătirea și desfășurarea unor mari bătălii de clasă. Organele de conducere a luptelor — comitetele de acțiune, comitetele de grevă, gărzile de autoapărare etc. — au fost alese la atelierele căilor ferate și în întreprinderile petroliere de către întreaga masă a muncitorilor. Prin aceasta s-a asigurat mișcării ceferiste, luptelor de la Atelierele C.F.R. „Grivița“-București, de la Atelierele „Nicolina“-Iași, de la atelierele C.F.R. din Cluj, Galați, Pașcani, Timișoara, Oradea, de la rafinăriile „Astra-română“, „Româno-americană“, „Orion“ etc., de la schelele petrolifere din Cimpina, Moreni, Băicoi etc. o conducere revoluționară recunoscută și sprijinită de marea masă a muncitorilor comuniști, socialiști independenți, social-democrați și de alte orientări politice, precum și fără de partid.

Unitatea de acțiune a muncitorimii ceferiste și petroliste s-a dezvoltat și încheșnat ca urmare înainte de toate a muncii vii, sistematice și tenace a comunistilor; lămurind cu răbdare și atrăgând în luptă om cu om, echipă cu echipă și secție cu secție, partidul comunist pornea de la cerințe concrete, imediate, de la revendicările cele mai apropiate ale muncitorilor, mobilizându-i în acțiuni unite pentru satisfacerea acestor revendicări⁹.

Astfel, în ciuda prigoanei și a ilegalității, Partidul Comunist Român a reușit să realizeze politica frontului unic de jos în principalele întreprinderi și centre feroviare și petroliste din țară. Luptele eroice ale muncitorilor ceferiști și petroliști au îmbogățit experiența proletariatului privitoare la crearea Frontului Unic Muncitoresc. Aceste lupte au vădit marile resurse revoluționare și capacitatea de luptă a clasei muncitoare atunci când acționează unitar.

Sub gloanțele mitralierelor au fost verificate tăria frontului unic, eficacitatea sa în focul uneia dintre cele mai mari bătălii proletare din istoria mișcării muncitorești din România. În luptele de la „Grivița“ au căzut, alături de comuniști, social-democrați, socialiști independenți, membri de sindicat, lucrători neorganizați. „Frontul unic realizat în aceste lupte — relatea ziarul „Descătușarea“ — a ținut pînă la moarte“¹⁰.

Semnificația istorică a luptelor muncitorești din 1933 din România, bazate pe frontul unic, apare și mai limpede dacă se iau în considerare împrejurările de ordin intern și extern în care acestea s-au desfășurat.

Unele cercuri reacționare din România, în cap cu regele Carol al II-lea, căutau ieșirea din criză prin înscăunarea unui rēgim dictatorial¹¹ și accentuarea oprimării și exploatării maselor muncitoare de la orașe și sate. Clasa muncitoare, acționînd în front unic, milita pentru o ieșire

⁹ *Ibidem*, p. 576.

¹⁰ „Descătușarea“ din 17 iulie 1933.

¹¹ Marele capitalist și moșier C. Argetoianu înscrie în *Memoriile sale* ca primă concluzie a discuțiilor avute cu Carol al II-lea după revenirea acestuia în țară în iunie 1930: „Consolidarea principiului autorității de stat, suprimarea guvernului de partid, guvern de autoritate“ (C. Argetoianu, *Pentru cei de mîine (memorii)*, partea a VIII-a, caietul nr. 1, p. 142—143. Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 104). Vorbînd în parlament în legătură cu instituirea stării de asediu, pentru reprimarea luptelor muncitorești, primul ministru Al. Vaida-Voevod declara: „Trebuie salvată țara, trecînd peste toate legile, peste toate regulamentele, peste toate constituțiile. Fie dictatură, dar țara trebuie salvată“ (*Dezbaterile Adunării deputaților*, 15.XI.1932—20.II.1933, p. 932).

pe cale revoluționară din criză. Deși reprimată singeros, luptele din februarie 1933 au impus recunoașterea a o serie de revendicări economice ale muncitorimii, ducând totodată la eșuarea înrobitorului plan de la Geneva de „asistență tehnică“ în vederea „asanării“ economico-financiare a țării, la plecarea controlorilor și experților străini, emisari ai marilor monopoli occidentale. Stigmatizat de opinia publică, guvernul prezidat de Al. Vaida-Voevod, care a ordonat la 16 februarie 1933 dezlănțuirea masacrului asupra muncitorilor de la Atelierele C.F.R. „Grivița“, a trebuit să demisioneze în noiembrie 1933.

În același timp, Partidul Comunist Român, organizînd și conducînd marile acțiuni bazate pe front unic ale muncitorilor ceferiști și petroliști de la începutul anului 1933, și-a sporit cu mult autoritatea și prestigiul în fața clasei muncitoare și a maselor largi populare, afirmîndu-se cu tărie ca forța politică cea mai înaintată și exponentul intereselor și dezideratelor majore ale întregului popor. Ca urmare, în cursul pregătirii și desfășurării acestor viguroase acțiuni și în anii următori a crescut forța organizatorică a P.C.R., prin intrarea în rîndurile sale a tot mai multe elemente proletare, precum și altor oameni ai muncii ; a crescut, de asemenea, în mare măsură numărul simpatizanților partidului în variate straturi sociale, al celor care, într-un fel sau altul, și-au însușit și au urmat linia politică-tactică a P.C.R., făcînd dintr-un partid de cadre în condițiile date, cu un număr relativ limitat de membri raportat la situația grea, de ilegalitate și teroare aspră la care era supus, un organism politic cu o sferă de cuprindere și o influență politică crescînde în masă.

Intr-un context istoric mai larg, bătăliile de clasă din 1933 au reprezentat o lovitură puternică dată politicii claselor dominante, au întîrziat cu un șir de ani venirea la putere a fascismului și au prevestit luptele viitoare ce aveau să ducă la cucerirea puterii de către oamenii muncii.

Desfășurîndu-se în condiții internaționale grele, cînd reacțiunea internațională obținuse un succes prin instaurarea dictaturii hitleriste în Germania și trecuse la ofensivă, luptele muncitorilor feroviari și petroliști din România au avut un larg răsunset peste hotare. „Mărețele lupte revoluționare ale muncitorilor ceferiști și petroliști — releva „Buletinul Comitetului Central al Partidului Comunist din România“ — au avut un mare ecou nu numai asupra tuturor muncitorilor și păturilor exploatate și asuprite din România, dar și asupra muncitorimii internaționale“. Nu trebuie uitat, arăta în continuare organul de presă respectiv, că ridicarea revoluționară a feroviarilor și petroliștilor români „a avut loc în momentul cînd reacțiunea fascistă își întindea stăpînirea asupra Germaniei, iar burghezia internațională, îmbătăită de succesul fascismului în Germania, trecea la mijloace din ce în ce mai sălbatice de oprimare a maselor muncitorești și țărănești“. Luptele din februarie 1933, menționa mai departe „Buletinul“, umpleau de entuziasm „sute de mii, milioane de inimi proletare“¹².

Intr-un apel al Comitetului internațional al muncitorilor feroviari, după ce se amintea că „lupta muncitorilor feroviari români are și o deosebită importanță internațională“, se spunea : „În această perioadă,

¹² „Buletinul Comitetului Central al Partidului Comunist din România“, anul IV, nr. 16—17, din ianuarie—martie 1934, p. 14.

lupta eroică a muncitorilor feroviarilor români este un semnal. Pentru muncitorii feroviarilor din toate țările ea este dovada că forța clasei muncitoare este imensă și de neînvingătoare atunci când este unită, având la bază frontul unic revoluționar..."¹³.

Numărul mare, de-a dreptul impresionant al mesajelor de solidaritate cu luptele feroviarilor și petroliștilor români, cu conducătorii lor aduși pe banca justiției burgheze — Gheorghe Gheorghiu-Dej, Dumitru Petrescu, Constantin Doncea, Chivu Stoica, Gheorghe Vasilichi, Ilie Pintilie ș.a. —, mesaje sosite din numeroase țări ale Europei, precum și din țări ale altor continente atestă prețuirea de care s-a bucurat contribuția adusă prin aceste acțiuni de către proletariatul român și partidul său marxist-leninist la îmbogățirea tezaurului de experiență a mișcării comuniste și muncitorești internaționale.

În perioada care a urmat, situația economică și social-politică internă, precum și împrejurările de ordin internațional impuneau mai mult ca oricând realizarea unității de acțiune a clasei muncitoare, atât la bază, cât și la nivelul conducerilor tuturor organizațiilor politice și sindicale proletare.

Având în vedere aceasta, Partidul Comunist Român, în cadrul liniei sale politico-tactice, a urmărit ca un obiectiv principal făurirea Frontului Unic Muncitoresc, ca temelie a unui larg front popular și patriotic antifascist.

În repetate rânduri, P.C.R. s-a adresat conducerilor Partidului social-democrat, Partidului socialist-unitar și Partidului socialist (o nouă dizidență socialistă, în frunte cu C. Popovici), propunându-le realizarea fără întârziere a frontului unic de luptă pe baza unui program de revendicări cu caracter imediat: condiții mai bune de muncă și de trai pentru muncitori, apărarea libertăților democratice, a independenței României împotriva pericolului fascist etc. Pe baza acestor propuneri, cu prilejul unor acțiuni greviste, al alegerilor pentru camerele de muncă, în întruniri și demonstrații antifasciste s-au înregistrat noi succese în înfăptuirea unității de acțiune a clasei muncitoare într-o serie de centre industriale, ca București, Brașov, Galați, Cluj, Ploiești, Iași, Tîrgu-Mureș, Bacău, Craiova etc.¹⁴.

Predispoziția spre realizarea Frontului Unic Muncitoresc s-a manifestat într-o măsură crescândă și în rândurile social-democrației, problemele unității proletare fiind viu dezbătute în cadrul diverselor congrese, conferințe și în presa acesteia. Astfel, rezoluția adoptată de Congresul organizațiilor Partidului social-democrat din Transilvania, ținut la Cluj în zilele de 8—9 septembrie 1934, a propus convocarea unei reuniuni a conducerii P.S.D., care să decidă să se ia contact și să se stabilească normele de colaborare efectivă cu acele partide și grupări democratice ce se declarau gata să lupte „pentru izbînda cauzei democrației și a dreptății”¹⁵.

În același spirit s-au pronunțat și congresele organizațiilor social-democrate din celelalte regiuni ale țării, care au cerut Comitetului

¹³ „La Tribune des cheminots” din 1 martie 1933.

¹⁴ Gh. Țuțui, A. Petric, *Frontul Unic Muncitoresc în România*, Editura politică, București, 1971, p. 31.

¹⁵ „Lumea nouă” din 16 septembrie 1934.

Central al P.S.D. să se adreseze P.C.R. cu „o propunere concretă de înțelegere pentru o acțiune comună”¹⁶.

În dezvoltarea printre aderenții și militanții P.S.D. a unui curent favorabil încheierii frontului unic de luptă cu P.C.R., un anumit rol l-a avut observarea stărilor de lucruri din Germania după acapararea puterii de către naziști. S-a putut vedea că, îndreptându-și principalul atac împotriva partidului comunist, căpeteniile naziste n-au cruțat de la interzicere și teroare nici celelalte organizații muncitorești. Aceasta, ca și exemplul frontului unic muncitoresc care a acționat pe baricadele antifasciste de la Viena și Paris (februarie 1934), Madrid (octombrie 1934) etc., au dat noi impulsuri făuririi unității de acțiune a clasei muncitoare din România.

Tendențele pozitive, exprimând interesele fundamentale ale clasei muncitoare, se loveau însă de perseverarea într-o atitudine scizionistă a majorității conducerii P.S.D., uneori sub pretextul superfluu și cinic că lipsea „partenerul” de front unic (aluzie la faptul că P.C.R. se afla în ilegalitate).

Aceasta a provocat reacția a o serie de organizații social-democrate locale. Astfel, Secțiunea din Ploiești a P.S.D. și unele sindicate afiliate la Confederația Generală a Muncii, aflată sub influența acestui partid, au hotărât ca, trecând peste capul conducerilor P.S.D. și C.G.M., să se adreseze tuturor organizațiilor muncitorești din circumscripția Ploiești a Camerei de muncă, precum și muncitorilor neorganizați pentru formarea unei liste comune la apropiatele alegeri pentru forul conducător al acestei instituții.

Înțelegeri de acest gen între organizații locale ale P.C.R., P.S.D. și alte organizații muncitorești au fost realizate și în alte centre¹⁷.

La 17 octombrie 1934 s-a încheiat un acord de front unic între Comitetul național antifascist și Liga muncii (organizații legale îndrumate de P.C.R.), pe de o parte, și Partidul socialist unitar, pe de altă parte. Acordul prevedea lupta comună împotriva Gărzii de fier și a celorlalte grupări fasciste, a stării de asediu și regimului de exterminare a deținuților politici antifasciști, a coborîrii nivelului de trai al maselor muncitoare, pentru respectarea libertăților cetățenești, eliberarea conducătorilor luptelor revoluționare din februarie 1933, eliberarea antifasciștilor din Germania, Italia, Austria etc. Pe baza acestui program de revendicări au fost organizate o serie de întruniri și demonstrații în diferite regiuni ale țării¹⁸.

Ținând seama de învățămintele luptelor muncitorești din februarie 1933, P.C.R. a întreprins acțiuni concrete pentru extinderea unității muncitorești sindicale pe planul întregii țări. El a dat indicații ca toți membrii sindicatelor unitare, aflate sub influența sa, să intre în Confederația Generală a Muncii, acțiune urmată și de membrii „sindicatelor

¹⁶ Gh. Tuțui, A. Petric, *Op. cit.*, p. 35.

¹⁷ Vasile Ionescu, *Activitatea desfășurată în România pentru făurirea Frontului Unic Muncitoresc ca bază a unui larg front patriotic antifascist (1933—1936)*, în *Din lupta antifascistă, pentru independența și suveranitatea României*, Editura militară, București, 1971, p. 20.

¹⁸ *Ibidem*, p. 18—19.

independente“¹⁹. Astfel, din 1935, în România practic a existat o singură centrală sindicală — C.G.M. În pofida faptului că în conducerea acestei organizații predominau elementele reformiste, de jos își făceau loc tot mai mult conducători revoluționari din rîndurile clasei muncitoare.

Existența unei singure organizații sindicale, la toate eșaloanele, a permis afirmarea cu mai multă vigoare a clasei muncitoare pe scena social-politică a țării.

Reunit în august 1935 și generalizînd experiența acumulată de partidele comuniste și de mișcarea antifascistă dintr-o serie de țări, Congresul al VII-lea al Internaționalei Comuniste a atras atenția asupra pericolului principal pe care-l reprezenta fascismul și a reliefat necesitatea realizării frontului popular antifascist, avînd la bază frontul unic muncitoresc.

Referindu-se la activitatea în vederea făuririi Frontului Unic Muncitoresc în România, la experiența acumulată și „pașii însemnați înainte“ înregistrați în acest sens, delegația P.C.R. la acest congres releva: „Acum, în fața ofensivei capitaliștilor și moșierilor împotriva nivelului de trai al muncitorilor, în fața amenințătoarei primejdii a fascismului și a războiului, atracția în rîndurile muncitorilor spre frontul unic se întărește și mai mult“²⁰.

S-a arătat totodată că succesele în domeniul respectiv ar fi fost și mai mari dacă partidul n-ar fi fost handicapat de reminiscențe ale seccarismului²¹.

Menținînd dialogul cu P.S.D., P.C.R. sublinia într-o scrisoare adresată acestuia la 1 noiembrie 1935: „Imense sînt puterile unite ale maselor. Formidabilă e puterea unită a proletariatului [...] Rolul nostru de proletari, rolul partidelor noastre ca partide muncitorești este să fie în fruntea acestei lupte! Succesul ei atîrnă numai și numai de unitatea proletară, de unitatea maselor. Această unitate este în curs și nimic nu o va putea opri. Să ajutăm, să grăbim realizarea ei“.

La 26 noiembrie 1935 s-a încheiat, la București, acordul dintre Blocul democratic (organizație de masă legală condusă de partidul comunist) și Partidul socialist condus de C. Popovici²². La 6 decembrie 1935 s-a semnat, la Țebea (Hunedoara), acordul de front popular dintre Blocul democratic, Frontul plugarilor prezidat de dr. Petru Groza și Partidul socialist, cărora li s-a raliat ulterior și Uniunea oamenilor muncii maghiari din România (Madosz)²³.

Urmarea progreselor pe calea coalizării forțelor muncitorești și democratice s-a vădit cu prilejul alegerilor parlamentare din județele Hunedoara și Mehedinți din 18 februarie 1936, care s-au soldat, după o aprigă

¹⁹ Ion Iacoș, *Acțiuni ale clasei muncitoare, în frunte cu Partidul Comunist Român, pentru făurirea unității sindicale (1933—1937)*, în *P.C.R. în viața social-politică a României. 1921—1944*, Editura militară, București, 1971, p. 180—181.

²⁰ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 357 (cuvîntarea lui Boris Ștefanov pe marginea rapoartelor lui W. Pieck la Congresul al VII-lea al Internaționalei Comuniste).

²¹ *Ibidem*, dosarul nr. 208 (Cuvîntarea lui N. Goldberger pe marginea raportului lui Gh. Dimitrov).

²² Gh. I. Ioniță, *Pentru front popular antifascist în România*, Editura politică, București, 1971, p. 143—148.

²³ *Ibidem*.

și disputată campanie electorală, cu victoria forțelor antifasciste, raliată pe baza unei platforme de front comun democratic realizat pe plan local. Forțelor politice semnatare ale acordului de la Tebea li s-au alăturat organizațiile județene ale Partidului social-democrat și Partidului național-țărănesc. Experiența pozitivă dobândită în alegerile parlamentare parțiale sus-amintite a fost fructificată și în alegerile comunale din 1936—1937. Într-o serie de centre (Ploiești, Iași, Cluj, Oradea etc.), candidații de dreapta au fost înfrinți.

La baza acestor acorduri și succese în lupta democrat-antifascistă a stat colaborarea dintre comuniști, socialiști și social-democrați. Dinamismul și forța de înrîurire a acestei colaborări, desfășurate în spiritul imperativului frontului unic muncitoresc, făceau dovada rolului și capacității clasei muncitoare de a-și îndeplini misiunea istorică de a mobiliza și conduce în luptă toate forțele democratice și patriotice, în vederea salvagărdării drepturilor și intereselor majore ale poporului român la epoca dată.

Trebuie totodată relevat că în conducerea unor organizații de masă legale cu caracter antifascist create, îndrumate sau influențate de P.C.R. în 1934—1937, alături de militanți comuniști de seamă, ca Lucrețiu Pătrășcanu, Ilie Pintilie, prof. Petre Constantinescu-Iași, Nicolae Cristea ș.a., s-au aflat uneori și fruntași socialiști și social-democrați, ca C. Popovici, C. Titel Petrescu, Lothar Rădăceanu, Ștefan Voitec ș.a., precum și o serie întreagă de proeminente figuri ale vieții cultural-științifice și publice românești ²⁴.

Dimpreună, comuniști și social-democrați au apărât în 1936 zile în șir Casa poporului — sediul din Capitală al Partidului social-democrat — în fața atacurilor furibunde ale fasciștilor care voiau s-o ocupe.

Conlucrarea membrilor de rînd și a activiștilor de diferite grade ai organizațiilor muncitorești în desfășurarea a variate și multiple manifestări de masă îndreptate împotriva pericolului fascist — mitinguri, întruniri, demonstrații de stradă, campanii de presă, acțiuni de apărare a sediilor organizațiilor muncitorești și democratice — a reprezentat o școală și un examen concludent pentru înțelegerea nevoii stringente a înfăptuirii Frontului Unic Muncitoresc.

În aceste condiții s-au intensificat contactele și tratativele dintre reprezentanții P.C.R. și ai P.S.D. în vederea realizării unității de acțiune a clasei muncitoare pe plan național.

²⁴ Astfel, din conducerea comitetelor pentru apărarea antifasciștilor făceau parte, alături de Lucrețiu Pătrășcanu, Petre Constantinescu-Iași, Athanase Joja ș.a., socialiștii L. Ghelerter, C. Popovici și Ion Pas.

În Comitetul român al Reuniunii universale pentru pace (R.U.P.), inițiat de P.C.R. în primăvara anului 1936, se aflau C. Titel Petrescu, Lothar Rădăceanu și alți fruntași social-democrați, alături de personalități ca N. Titulescu (președinte de onoare), dr. N. Lupu (președinte activ), dr. Petru Groza, C. Rădulescu-Motru (președintele Academiei române) etc.

La 4 septembrie 1936, la Casa poporului — sediul P.S.D. din Capitală — s-a ținut o întrunire de solidarizare cu Congresul mondial pentru pace de la Bruxelles. Întrunirea, prezidată de Lothar Rădăceanu, secretar general al P.S.D., a fost sprijinită activ de comuniști (*Ibidem*, p. 288 și 292).

Deși pături largi ale poporului român, inclusiv importante cercuri ale burgheziei, se pronunțau împotriva fascismului, existând deci condiții favorabile creării unui front comun al tuturor forțelor democratice și patriotice, anticomunismul și miopia politică vădite de principalii lideri ai Partidului național-liberal și Partidului național-țărănesc, ca și de unii lideri ai Partidului social-democrat au împiedicat realizarea acestui imperativ.

O anumită contribuție în acest sens a avut-o și faptul că în rîndurile P.C.R. mai persistau reminiscențe ale sectarismului, îmbinate cu unele orientări și practici negative, care într-o măsură mai dăinuiau în mișcarea comunistă internațională.

În contextul dat, evenimentele au evoluat în țara noastră, la sfîrșitul anului 1937 și începutul anului 1938, într-o direcție tot mai defavorabilă.

Instaurarea dictaturii regale a creat o situație nouă, deosebit de complexă, pentru lupta forțelor muncitorești și democratice. Această luptă trebuia dusă împotriva măsurilor reacționare ale regimului dictatorial patronat de Carol al II-lea (desființarea partidelor politice, dizolvarea sindicatelor și crearea breslelor, ca organe ale „colaborării de clasă” subordonate țelurilor dictaturii regale, etc.) și, concomitent, împotriva pericolului principal pe care continuau să-l reprezinte Garda de fier și creșterea agresivității Germaniei naziste.

Militînd pentru realizarea unei largi coaliții de forțe politice, în vederea combaterii gravelor primejdii care planau asupra țării, Partidul Comunist Român n-a pierdut nici un moment din vedere necesitatea principală și practică a unității clasei muncitoare. Sub semnul frontului unic și la inițiativa comuniștilor s-au desfășurat în perioada iunie—septembrie 1938 numeroase acțiuni muncitorești îndreptate împotriva proiectului guvernamental de „reorganizare” a sindicatelor, cerîndu-se respectarea dreptului de organizare și a celorlalte libertăți cetățenești. Prin moțiuni și memorii, muncitorii comuniști, social-democrați, socialiști și de alte orientări politice, precum și cei neîncadrați în vreun partid politic au cerut Confederației Generale a Muncii să întreprindă o acțiune coordonată sub lozincă „zid în jurul sindicatelor”.

Voința de unitate și hotărîrea de a apăra dreptul de organizare al muncitorilor s-au manifestat cu tărie cu prilejul unor conferințe sindicale, ținute în cursul anului 1938 : Conferința sindicatelor muncitorilor din industriile îmbrăcăminte, textile și încălțăminte desfășurată la București în iunie 1938, Conferința sindicatelor muncitorilor metalurgiști ale cărei lucrări s-au ținut tot în Capitală în iulie 1938 etc.

Într-o scrisoare adresată Comitetului Executiv al P.S.D., conducerea P.C.R. arăta : „Noi ne adresăm din nou către voi, conducătorii P.S.D. din România, cu această scrisoare și vă propunem nu numai încetarea oricăror atacuri în contra partidelor, organizațiilor, militanților, organelor de presă ale partidelor noastre, dar și începerea unei mai strînse colaborări a tuturor militanților organizațiilor și partidelor noastre”²⁵. Printre acțiunile comune propuse era înscrisă apărarea existenței sindicatelor muncitorești și a tuturor celorlalte organizații democratice de masă.

²⁵ „Scînteia” din 15 februarie 1938.

Apărarea existenței organizațiilor profesionale de clasă ale proletariatului a reprezentat un obiectiv de prim ordin în tratativele de front unic purtate în acest timp între organizațiile politice muncitorești²⁶. Pactizarea însă cu dictatura regală a virfurilor de dreapta ale social-democrației a înlesnit planul acesteia de desființare a sindicatelor și creare a breslelor*.

Folosind posibilitățile de activitate legală oferite de bresle, comuniștii, în colaborare cu muncitorii și activiștii socialiști și social-democrați, au desfășurat o amplă muncă în cadrul acestora, reușind în multe cazuri să le transforme în organe ale luptei de clasă.

Alarmate de conținutul revoluționar imprimat unei serii de bresle de către elementele revoluționare în frunte cu comuniștii, autoritățile semnalau: „Terenul cel mai favorabil și acoperit a fost găsit în bresle, care de altfel sînt conduse de cunoscuți comuniști”²⁷. „Dacă această situație nu se schimbă, nu ar fi exclus să ne trezim cu o conducere care să schimbe completamente fața lucrurilor și breasla să devină ceea ce legiuitorul a vrut să înlăture [...]”²⁸. Ca urmare, organele regimului dictatorial au purces la dizolvarea comitetelor breslelor în care precumpănau elementele revoluționare și la operarea de arestări. Aceasta nu a putut însă anihila curentul ce se afirma tot mai viu spre realizarea în cadrul breslelor a unității muncitorești de acțiune și spre organizarea a multiple acțiuni comune de luptă, unele dintre acestea durînd săptămîni de-a rîndul și cunoscînd o deosebită combativitate.

Cu prilejul zilei de 1 Mai 1939, întruniri ale breslelor, convocate în toate centrele importante ale țării, au fost transformate în impunătoare manifestații pentru drepturi și libertăți democratice, împotriva pericolului fascist. La București, peste 20 000 de oameni, activînd în front unic, au demonstrat în stradă sub lozinci de luptă democratică, antifascistă.

Activitatea în cadrul breslelor, cu rezultatele-i pozitive amintite, făcea dovada orientării tot mai realiste și creatoare a Partidului Comunist Român în problemele Frontului Unic Muncitoresc.

În același timp și în strînsă legătură cu cele arătate mai înainte, înclinația spre unitatea de acțiune muncitorească s-a accentuat vizibil în rîndurile Partidului social-democrat, inclusiv în noua conducere a acestuia, care începuse a se contura, din care fuseseră excluși acei lideri ce-și oferiseră serviciile regimului dictatorial carlist.

Referindu-se la situația social-democrației după instaurarea dictaturii regale, Constantin Titel Petrescu nota că în perioada respectivă s-a adîncit „separația morală” dintre marea majoritate a aderenților P.S.D. și acea parte a conducerii care, „deviată de la lupta socialistă și revoluționară în

²⁶ Al. Gh. Savu, *Dictatura regală (1938—1940)*, Editura politică, București, p. 250—251.

* Ion Flueraș, președintele Confederației Generale a Muncii, a acceptat numirea sa în Consiliul superior economic, creat de dictatura regală, G. Grigorovici a devenit subsecretar de stat la Ministerul Muncii, Eftimie Gherman se afla la Institutul de studii și educație muncitorească și Iosif Jumanca la Comisia de control de pe lângă Casa centrală a asigurărilor sociale.

²⁷ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 54, dosarul nr. 586.

²⁸ *Ibid.*

atmosfera pernicioasă a birocrăției sindicale, a sfârșit prin a evolua în partidul personal și totalitar al regelui absolutist”²⁹.

Grupată în jurul ziarului „Lumea nouă”, care a continuat să apară legal și al cărui director era Constantin Titel Petrescu, conducerea pe cale de restructurare a P.S.D. s-a arătat mai receptivă la propunerile P.C.R. în vederea unor acțiuni comune. Ea a acceptat publicarea unor materiale inspirate de comuniști în coloanele ziarului respectiv, precum și o colaborare crescândă în cadrul sindicatelor și apoi al breslelor.

O apropiere și colaborare crescândă și tot mai eficientă s-au înregistrat de asemenea, în condițiile interne și externe date, mai ales după dezlănțuirea de către naștiți a celui de-al doilea război mondial, între organizațiile de tineret ale Partidului comunist și Partidului social-democrat. Reorganizarea * în octombrie 1939 a Uniunii Tineretului Comunist, continua îmbunătățirea a activității acestei organizații în vederea unirii tuturor forțelor muncitorești și democrat-antifasciste ale tineretului au întâlnit o atitudine din ce în ce mai favorabilă din partea celorlalte organizații muncitorești de tineret, izvorită dintr-o experiență pozitivă în organizarea unor acțiuni comune în perioada precedentă.

Dezvoltarea și desăvârșirea procesului de încheiere a unității de acțiune a clasei muncitoare s-au impus cu cea mai mare stringență și acuitate în împrejurările sumbre ale instaurării dictaturii militare-fasciste, ale aservirii țării Germaniei hitleriste și tîririi ei în războiul antisovietic. Frontul Unic Muncitoresc reprezenta o condiție sine qua non a realizării frontului unic național antifascist, obiectiv definit cu claritate în platforma-program elaborată de Partidul Comunist Român și propusă la 6 septembrie 1941 tuturor partidelor, grupărilor și personalităților politice patriotice. „Comuniștii trebuie să lucreze, se specifică în acest document, la crearea frontului unic al clasei muncitoare în întreprinderi”, cu muncitori social-democrați și de alte orientări politice, precum și fără de partid. „Însă în același timp trebuie realizat frontul unic și cu Partidul social-democrat, cu conducătorii săi centrali și locali, împotriva fascismului, dușmanul comun”³⁰.

Viziunea largă, degrevată tot mai mult de vechi reminiscențe sectare, precum și activitatea neobosită a comuniștilor stau la baza acumulărilor continue în direcția înfăptuirii Frontului Unic Muncitoresc, ca factor menit să asigure rolul de hegemon al proletariatului în lupta generală antifascistă și în desfășurarea în perspectivă a evenimentelor.

Totodată, în condițiile creșterii mișcării de rezistență pe plan intern, corelată cu marile victorii ale Uniunii Sovietice, cu ansamblul victoriilor coaliției antifasciste, a sporit sensibil receptivitatea conducătorilor Partidului social-democrat față de propunerile de front unic ale partidului comunist. Aceasta s-a reflectat în adoptarea de către Comitetul Central al

²⁹ Constantin Titel Petrescu, *Socialismul în România*, în „Biblioteca socialistă”, p. 458.

* În urma aplicării mecanice a indicațiilor Congresului al VI-lea al Internaționalei Comuniste a Tineretului din ianuarie 1936, Uniunea Tineretului Comunist din România fusese dizolvată, în pofida necesității acute a acesteia și a unor rezultate remarcabile obținute pînă atunci.

³⁰ Arhiva Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., cota Ab. XXV—2.

P.S.D., în februarie 1943, a unei rezoluții privind recunoașterea expresă și imperioasă a necesității unității de acțiune a partidelor muncitorești și a unității mișcării sindicale, rezoluție prezentată de Ștefan Voitec ³¹.

În cursul lunii septembrie 1943, între P.C.R. și P.S.D. s-a ajuns la un acord de principiu în vederea participării Partidului social-democrat la constituirea Comitetului național al Frontului patriotic antihitlerist. Ulterior, conducerea P.S.D. a revenit asupra celor stabilite. Continuarea însă a dialogului, afirmarea de către Partidul social-democrat a hotărârii de a desfășura acțiuni paralele cu cele ale partidului comunist și de a-l informa de cele întreprinse constituiau noi pași înainte ³².

Într-o măsură tot mai mare, între cele două partide muncitorești s-au stabilit contacte și s-au purtat discuții fructuoase, menite să ducă la clarificarea pozițiilor și elaborarea unor puncte de vedere programatice comune. La această acțiune au participat un mare număr de cadre ale celor două partide, printre care Lucrețiu Pătrășcanu, Iosif Rangheț, Constantin Pîrvulescu, Emil Bodnaraș, Constantin Agiu, Petre Constantinescu-Iași, Mihai Magheru, Petre Ion și Vasile Bigu din partea P.C.R.; Teodor Iordăchescu, C. Titel Petrescu, Ștefan Voitec, Lothar Rădăceanu, Victor Brățfăleanu, Ion Pas, Zaharia Tănase și Nicolae Deleanu din partea P.S.D.

În toamna anului 1943, când regimul militar-fascist intrase într-o criză acută, activul de bază al P.C.R., din lagăre, închisori și din afară — Gheorghe Gheorghiu-Dej, Constantin Agiu, Emil Bodnaraș, Nicolae Ceaușescu, Chivu Stoica, Ion Gheorghe Maurer, Lucrețiu Pătrășcanu, Constantin Pîrvulescu, Iosif Rangheț și alții —, a elaborat un plan sistematic de măsuri privind reorganizarea conducerii și întărirea partidului comunist, crearea unor formații proprii de luptă înarmate și unirea într-un singur front a tuturor forțelor antifasciste, în vederea răsturnării prin forță a guvernului antonescian, scoaterii țării din războiul antisovietic și alăturării ei coaliției antifasciste ³³.

Necesitatea asigurării unei conduceri a P.C.R. care să corespundă marilor sarcini ale momentului a condus la îndepărtarea la 4 aprilie 1944 a vechiului secretariat, în frunte cu Ștefan Foriș, și crearea unei conduceri provizorii, cu funcții operative, formată din Constantin Pîrvulescu, Emil Bodnaraș, Iosif Rangheț ³⁴. Odată cu aceasta s-a îmbunătățit și s-a intensificat activitatea politică pentru coalizarea tuturor forțelor patriotice antifasciste. Punctul de pornire și elementul de bază al acestei activități l-a constituit încununarea eforturilor și realizărilor parțiale succesive de pînă atunci în direcția făuririi Frontului Unic Muncitoresc. Faptele arată că acest obiectiv major a devenit realizabil ca urmare a unei poziții principial consecvente a Partidului Comunist Român și a unei îmbunătățiri a stilului și formelor sale de muncă în domeniul respectiv, parte integrantă a

³¹ Gh. Tuțui, A. Petric, *Op. cit.*, p. 51.

³² Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 340, filele 57—59; Maria Covaci, *Aspecte din activitatea antifascistă, antihitleristă a organizației Uniunea patrioților (1942—1944)*, în *Din lupta antifascistă, pentru independența și suveranitatea României*, Editura militară, București, 1971, p. 164.

³³ Acad. Petre Constantinescu-Iași și Aurel Petri, *Insurecția din august 1944 — pagină glorioasă a luptei poporului român pentru independența națională, în Din lupta antifascistă, pentru independența și suveranitatea României*, p. 237.

³⁴ Ștefan Mușat, *Pregătirea insurecției naționale antifasciste. în August '44*, culegere de studii, „Biblioteca de istorie“, București, 1971, p. 129.

procesului maturizării lui politice, toate acestea coroborate cu atitudinea pozitivă a membrilor de rînd și a unui număr mereu crescînd de cadre mijlocii și superioare ale Partidului Social-Democrat din România. Abandonarea sistemului polemicilor și acuzațiilor reciproce, manifestarea dorinței din partea celor două partide muncitorești de a găsi căile de înfăptuire a unității de acțiune, pornind nu de la postulate sau teze prestabilite, ci de la realități, de la cerințele vitale ale clasei muncitoare, ale poporului, alăturarea la poziția P.C.R. a majorității conducerii P.S.D. au permis ca după ani și ani de sciziune și neîncredere să se ajungă la un limbaj comun. Astfel, în prima jumătate a lunii aprilie 1944 între P.C.R. și P.S.D. s-a ajuns la înțelegerea pentru realizarea Frontului Unic Muncitoresc.

După definitivarea înțelegerii de front unic și a unui manifest care stabilea principiile și obiectivele colaborării dintre P.C.R. și P.S.D., reprezentanții acelor partide au hotărît de comun acord ca vestea încheierii Frontului Unic Muncitoresc să fie adusă la cunoștința maselor muncitoare și a opiniei publice în ziua sărbătoririi solidarității internaționale a celor ce muncesc — 1 Mai.

Tipărit și difuzat în întreaga țară, manifestul de constituire a Frontului Unic Muncitoresc arăta că P.C.R. și P.S.D. au pus la temelia activității acestui front lupta pentru promovarea intereselor fundamentale ale țării, pentru independența și suveranitatea acesteia, ca și a cerințelor imediate economice și social-politice ale maselor muncitoare. Consemnînd rolul de hegemon al proletariatului în lupta național-eliberatoare, manifestul adresa tuturor muncitorilor chemarea : „Puneți-vă în fruntea luptei de eliberare și pentru pacea poporului român !“

Acest document istoric glăsuia : „În ziua de 1 Mai, ziua ei de luptă și de speranțe, muncitorimea organizată unită, de la comuniști la social-democrați, cheamă întreaga clasă muncitoare, pe toți muncitorii organizați și neorganizați, întreg poporul român, toate clasele și păturile sociale, toate partidele și organizațiile politice, indiferent de culoarea politică, credință religioasă și apartenență socială la lupta hotărîtă pentru :

Pace imediată, răsturnarea guvernului Antonescu, formarea unui guvern național din reprezentanții tuturor forțelor antihitleriste, izgonirea armatelor hitleriste din țară, sabotarea și distrugerea mașinii de război germane, sprijinirea Armatei Roșii eliberatoare, alianța cu Uniunea Sovietică, Anglia și Statele Unite. Pentru o Românie liberă, democratică și independentă“³⁵.

Scurt timp după constituirea Frontului Unic Muncitoresc și răspîndirea în mase a manifestului acestuia, în principalele întreprinderi din Capitală și din multe alte centre muncitorești din țară au luat ființă comitete locale de front unic. Acestea aveau la bază obiectivele cuprinse în manifestul de la 1 Mai 1944, adaptate la cerințele pe plan local.

Pe plan național, realizarea unității de acțiune a clasei muncitoare a avut o importanță capitală în înfrîngerea inconsecvențelor și șovăielilor partidelor burgheze și grăbirea realizării unor alianțe politice largi, mergînd de la partidele muncitorești pînă la principalele partide ale claselor dominante și cercurile palatului regal, fapt care a permis organizarea

³⁵ „România liberă“ din 26 mai 1944.

insurecției naționale antifasciste din august 1944, alăturarea României cu toate forțele ei la coaliția antifascistă.

Faptele relevă în plenitudinea sa semnificația istorică a realizării Frontului Unic Muncitoresc, act care „a sporit capacitatea de acțiune și forța de organizare a clasei muncitoare, deschizând perspectiva realizării unității sale politico-organizatorice, a exercitat o puternică influență asupra unirii celorlalte forțe patriotice, antihitleriste”³⁶.

Înfăptuit în împrejurări excepționale, într-un moment de adevărată cotitură pentru destinele poporului nostru, Frontul Unic Muncitoresc n-a reprezentat totuși un fenomen vremelnic, de conjunctură politică. Acumulările îndelungi de ordin cantitativ și calitativ, în care principialitatea, munca stăruitoare și realismul comuniștilor s-au întrepătruns cu dezvoltarea continuă a curentului de stînga, favorabil unității, în rîndurile social-democrației, au conferit Frontului Unic Muncitoresc, realizat în aprilie 1944, substanță și durabilitate. A fost astfel asigurată o premisă hotăritoare a evoluției unității de acțiune a clasei muncitoare din România spre unitatea sa deplină, organică, într-o perspectivă istorică apropiată, proces care va fi încununat prin făurirea în februarie 1948 a partidului unic muncitoresc în țara noastră, bazat pe principiile marxism-leninismului.



³⁶ Nicolae Ceaușescu, *Cuvîntare la sesiunea jubiliară a Marii Adunări Naționale consacrată celei de-a XXV-a aniversări a eliberării patriei de sub jugul fascist* — 22 august 1969, în *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 4, Editura politică, București, 1970, p. 371—372.

P. C. R. în lupta pentru realizarea unui front larg al forțelor democratice din România în alegerile parlamentare din decembrie 1937

GHEORGHE I. IONIȚĂ

Spre finele celui de-al patrulea deceniu al veacului nostru, situația internă și externă a României a cunoscut, într-o măsură mereu mai intensă, transformări care erau în esență rezultate și ecouri ale evoluțiilor și involuțiilor extrem de contradictorii ale vieții politice internaționale.

Instaurarea hitlerismului în Germania, în ianuarie 1933, și aroganța și agresivitatea cu care a căutat să-și croiască drum spre obținerea mult râvnitei *supremații* pe continentul european și în lume au încurajat ofensiva forțelor de dreapta, fasciste și profasciste de pretutindeni, complicând extrem de mult raporturile interstatale și punând în mare primejdie pacea și colaborarea între țări și popoare.

Multiple aventuri și provocări războinice, revanșarde și revizioniste dezlănțuite de Germania hitleristă și de sateliții săi — și mai presus de toate dureroasa încercare prin care a trecut în anii 1936—1939 Spania republicană — n-au rămas fără consecințe pentru viața politică din fiecare țară de pe continentul european.

România a cunoscut în acel context — mai ales începând din 1937 — o accentuare a activității organizațiilor fasciste și repetatele lor încercări de a intra într-o ofensivă avînd ca finalitate accesul spre putere.

Pentru Partidul Comunist, ca și pentru alte forțe politice cu stare de spirit democratică, antifascistă devenea tot mai clar că grupările fasciste, și în primul rînd Garda de fier, nu vor pierde nici o ocazie și că vor folosi orice prilej pentru a asalta puterea de stat.

Cu aceste gânduri și sentimente, vădind un realism politic crescînd, începeau comuniștii din România campania electorală pentru alegerile parlamentare din decembrie 1937. Materialul documentar al vremii ne demonstrează astăzi că, mai presus de orice, comuniștii, celelalte elemente democratice și patriotice ale țării doreau și acționau cu dăruire și patos revoluționar pentru dejucarea și înfrîngerea în acele alegeri a tentativelor grupărilor fasciste de a-și spori influența, de a pune în primejdie soarta țării și a poporului român.

★

La capătul uneia dintre cele mai violente campanii electorale din istoria vieții parlamentare a României burghezo-moșierești, alegerile

pentru Camera deputaților desfășurate în decembrie 1937 s-au încheiat cu următoarele rezultate date publicității de către Comisia centrală electorală în ziua de 30 decembrie¹:

Alegători înscriși : 4 649 163

„ votanți : 3 071 695

Partidul	Nr. voturilor obținute	Nr. mandatelor	%
Partidul național-liberal	1 103 353	152	35,92
Partidul național-tărănesc	626 612	86	20,40
Totul pentru țară	478 378	66	15,58
Partidul național-creștin	281 167	39	9,15
Partidul maghiar	136 139	19	4,43
Partidul național-liberal (Gh. Brătianu)	119 361	16	3,89
Partidul radical-tărănesc	69 198	9	2,25
Partidul agrar	52 101	9	1,70
Partidul evreiesc	43 681	—	1,42
Partidul poporului german	43 612	—	1,42
Partidul social-democrat	28 840	—	0,94
Partidul poporului	25 567	—	0,83
Partidul frontul muncii	6 986	—	0,23
Alte 53 grupări și liste independente	11 145	—	0,36
Buletine anulate	45 555		1,48
Total	3 071 695	396	100,00

Rezultatele acestor alegeri parlamentare au constituit o lovitură de teatru pentru toate grupările politice burghezo-moșierești din România, au constituit un *unicum* în viața politică a țării². Alegerile nu numai că nu au dus la simplificarea situației politice extrem de complexe a țării la finele anului 1937, dar au complicat-o și agravat-o și mai mult. Guvernul liberal-tărănescian aflat pînă atunci la cîrma țării a căzut în alegeri — fapt neînregistrat încă în analele vieții parlamentare din România. Nici jandarmii, nici presiunea polițienească, nici falsificarea rezultatului alegerilor, nici furtul de voturi nu au putut umple golul reprezentat de aver-siunea maselor față de cei care guvernaseră pînă atunci — timp de patru ani — și care se pregăteau să înceapă de la capăt alți patru ani de guvernare. La aceasta s-a adăugat faptul că nici una din celelalte forțe politice participante la alegeri nu a reușit să obțină prima parlamentară de 50% din totalul mandatelor, primă necesară pentru a avea libertatea de a forma guvernul.

În situația creată, regele Carol al II-lea, imediat ce a aflat despre dezastrul produs în alegeri, fără a mai aștepta publicarea rezultatelor oficiale ale acestora, la 28 decembrie 1937, în cadrul unei audiențe secrete, călcînd în picioare uzanțele obișnuite, a încredințat lui Octavian Goga mandatul de a forma noul cabinet. În acest fel, peste capul principalelor partide burgheze, regele Carol al II-lea a chemat la guvern Partidul na-

¹ „Monitorul oficial“, partea I, nr. 301, din 30 decembrie 1937.

² Lucrețiu Pătrășcanu, *Sub trei dictaturi*, Editura „Forum“, București, 1944, p. 80.

țional-creștin, despre a cărui lipsă de popularitate în mase și posibilități limitate de a asigura o guvernare de lungă durată vorbeau de la sine cele 9,15% din voturi obținute în alegeri. „Astfel, lovitura zăbovită ațiția ani se produse“³ — nota Nicolae Iorga.

Instalarea noului guvern a trezit din prima zi nedumerire și repulsie în largile straturi ale populației⁴. Tilcul hotărârii adoptate era însă ușor de sesizat pentru oricare om politic al vremii, fie el partizan, fie adversar al regelui Carol al II-lea. În umbra nepopularității acestui guvern, regele intenționa să acționeze în voie, să strunească după bunul plac viața politică a țării, iar la momentul oportun să treacă la realizarea dorinței cu care, în iunie 1930, după o îndelungată și compromițătoare peregrinare în Europa apuseană, se întorsese în țară: aceea de a-și instaura o dictatură personală⁵. Evenimentele politice ce au urmat dovedesc că, timp de șapte ani, regele Carol al II-lea a urmărit pas cu pas realizarea dorinței sale, că pentru aceasta a acționat ani în șir în direcția compromiterii și măcinării între ele a partidelor politice — ceea ce a și dus la rezultatele catastrofale ale alegerilor din decembrie 1937 —, că, începînd cu instalarea guvernării Goga-Cuza, regele a trecut fățiș la asaltarea poziției spre care năzuia. De altfel, după 44 de zile de guvernare național-creștină, Carol al II-lea a recurs la concedierea guvernului și la instaurarea, la 10 februarie 1938, a dictaturii regale, nu înainte însă de a fi făcut zgomotoase declarații prin care urmărea să acrediteze ideea că „guvernarea parlamentară s-a dovedit a fi imposibilă și că el a fost obligat... să declare dictatura“⁶.

Analiza situației politice dificile prin care a trecut țara la finele anului 1937, precum și înfățișarea actelor politice la care regele Carol al II-lea a recurs imediat după alegeri au stat în anii puterii populare cu destulă insistență în atenția istoricilor din țara noastră și chiar a unora de peste hotare. Puține cercetări s-au făcut însă în scopul formulării unui punct de vedere privitor la factorii ce ar fi putut concura la împiedicarea unor asemenea stări de lucruri, la evitarea subminării vieții parlamentare și la desfășurarea tuturor evenimentelor într-un climat con-

³ Nicolae Iorga, *Istoria Românilor*, vol. X, București, 1939, p. 493.

⁴ „Ați văzut minunea dumnezească: guvernul (liberal — n.n.) a căzut în alegeri. Acum — spunea Mihail Ghelmegeanu lui Armand Călinescu în acele zile — veți vedea și a doua minune: guvernul căzînd înainte de alegeri“ (Arhivele statului București, fondul N. Caranfil, dosarul nr. 465/1937, Buletinul informativ din 19 ianuarie 1938).

⁵ Nicolae Iorga, *Istoria Românilor*, vol. X, București, 1939, p. 492—493. Referindu-se la aceste intenții ale regelui, C. Argetoianu nota într-una din lucrările sale: „Țin minte că în cea dintîi audiență pe care mi-a acordat-o în ziua de 11 iunie 1930, regele Carol mi-a însălat în cîteva cuvinte programul pe care l-a dus la îndeplinire în februarie și martie 1938“. La observația interlocutorului său — versat politician al vremii — că poate ar fi nimerit ca regele să nu aștepte mult timp, ci să treacă pe loc la acest pas, încă în primul an al reintrării lui în arena politică a țării, Carol al II-lea a răspuns: „Lasă-mă să aleg eu momentul; lasă lucrurile să se coacă; trebuie să facem dintîi dovada că nu este altă cale de salvare, căci bacul (dictatura regală — n.n.) nu va fi poate pe placul tuturor“ (C. Argetoianu, *Pe marginea unui bilanț*, în *Zece ani de domnie a M. S. Regelui Carol al II-lea*, vol. I, București, 1940, p. 31).

⁶ Hugh Seton Watson, *Eastern Europe Between the Wars. 1918—1941*, Archon Books, 1962, p. 213.

form cu năzuințele, cu aspirațiile democratice, antifasciste ale maselor largi populare.

Privind istoria politică a țării de pe asemenea coordonate și descifrind din analiza evenimentelor deceniului al patrulea al secolului nostru concluzia că, în împrejurările extrem de complexe de la finele anului 1937, era greu de presupus posibilitatea victoriei în alegeri a unuia sau altuia dintre partidele burgheze, desprindem totodată concluzia că numai realizarea unui front larg al forțelor democratice și prezentarea lor unită în alegeri pe o platformă comună ar fi putut conduce la obținerea de către acest front a necesarului de voturi pentru formarea noului guvern. Vrem să subliniem prin aceasta că, în împrejurările extrem de complexe de la finele anului 1937, față de contradicțiile puternice ce se manifestau între partidele burgheze, ele însele măcinate de adinci lupte intestinale, și, mai ales, față de ofensiva grupărilor fasciste în frunte cu Garda de fier — parte a coloanei a V-a a hitlerismului în România —, singura cale care ar fi putut duce la soluționarea gravei crize politice ar fi fost crearea Frontului popular antifascist, prezentarea unită în alegeri a tuturor forțelor democratice sub semnul acestui front. Pentru prima dată în istoria politică a țării noastre Frontul popular și-ar fi dovedit în aceste împrejurări oportunitatea și deplina semnificație; pentru prima dată forțele întunecate ale fascismului, Garda de fier, în primul rând, care din 1933 — deși mai avuseseră loc alegeri parlamentare parțiale, județene și comunale — abia acum a îndrăznit să ridice capul în alegeri și să afișeze pretenții la victorie, ar fi putut fi zdrobitor înfrinte prin contribuția unanimă a tuturor forțelor politice interesate în stăvilirea primejdiei fasciste, în apărarea integrității teritoriale a țării, a independenței și suveranității naționale.

Deși în ultimii ani în literatura de specialitate au fost aduse o serie de contribuții la elucidarea unor asemenea probleme *, nu s-a reușit încă lămurirea pe de-a-ntregul a cauzelor care au împiedicat ralierea pe o platformă comună a tuturor forțelor democratice în vederea alegerilor parlamentare din decembrie. Formulării și argumentării unor puncte de vedere privitoare la o asemenea problemă le consacram studiul de față.

Cu mult înainte ca regele Carol al II-lea să înceapă consultările în vederea constituirii noului guvern ce urma să ia la finele anului 1937 locul liberalilor tătărescieni, încă la 5 iulie 1937, Partidul Comunist Român, preocupat de viitorul țării și al poporului, pornind de la aprecierea că „alegerile care vin nu vor hotărî o simplă schimbare de guvern. Ele au de

* Avem în vedere studiile semnate de Al. Gh. Savu, *Unele aspecte privind poziția partidelor politice din România în preajma instaurării dictaturii regale* („Anale” nr. 3/1965, p. 118—131); I. Scurtu, *Lupta partidelor politice în alegerile parlamentare din decembrie 1937* („Studii” nr. 1/1967, p. 145—162); Al. Gh. Savu, *Carol al II-lea și partidele burghezo-moșierești (1930—1937)* („Studii” nr. 2/1967, p. 325—346); Gh. I. Ioniță, *Uniunea democratică* („Studii” nr. 4/1967, p. 725—742).

Mai amplu această problematică este tratată în lucrările *Dictatura regală* de Al. Gh. Savu (Editura politică, București, 1970); *P.C.R. și masele populare* de Gh. I. Ioniță (Editura științifică, București, 1971) și în teza de doctorat a lui Florea Nedelcu intitulată *Viața politică din România în preajma instaurării dictaturii regale* (București, 1970).

hotărît asupra soartei țării noastre“⁷, a adoptat un document de o deosebită însemnătate pentru orientarea maselor în perioada de pregătire a alegerilor parlamentare: „Instrucțiuni pentru campania electorală din 1937“⁸. De la bun început, în document era prezentă ideea necesității închegării Frontului popular antifascist care să grupeze toate partidele și organizațiile dispuse a opune o rezistență hotărîtă ofensivei Gărzii de fier și celorlalte grupări fasciste în alegerile parlamentare. Constatăm de aci o orientare realistă a P.C.R. conformă cu cerințele stringente ale momentului istoric grav prin care trecea viața politică a țării. „Să explicăm maselor largi — precizau instrucțiunile P.C.R. din 5 iulie 1937 — prin presa legală, adunările partidelor și organizațiilor democratice, mitinguri populare convocate din inițiativa partidelor social-democrat, național-țărănesc, radical-țărănesc, a Frontului democratic și prin înțelegerea prealabilă a mai multor partide și organizații democratice însemnătatea alegerilor parlamentare și nevoia de a se uni toate partidele, organizațiile și forțele democratice în Frontul democratic, a depune liste unice, democratice și de a învinge partidele și organizațiile fasciste, fascizante, reacționare în aceste alegeri“⁹. Era în aceasta o chemare adresată comuniștilor, socialiștilor, membrilor organizațiilor de masă, legale, îndrumate de P.C.R., precum și membrilor P.N.Ț., P.R.Ț., agrarienilor și tuturor celorlalte partide și organizații dispuși să se unească pe o platformă unică, care să susțină la urne o listă unică de candidați, împotriva candidaților fasciști în primul rînd și a celor guvernamentali*. În favoarea listei Frontului popular, aprecia P.C.R., există temeuri să credem că vor vota și mulți membri și chiar organizații întregi ale liberalilor, nemulțumite de politica dusă de șefii partidului lor și de guvernul liberal¹⁰.

Faptul că P.C.R. punea problema folosirii integrale a oricăror inclinații spre front popular din rîndurile partidelor burgheze nu trebuie să surprindă. În afara faptului că, pretutindeni în lume, în acea etapă Fron-

⁷ „Scînteia“, anul VII, nr. 89, din 15 decembrie 1937.

⁸ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 17 I.C., dosarul nr. 209, fila 27. Documentul acesta a avut o apreciabilă răspîndire în mase, în întreaga țară, despre acest lucru vorbindu-ne nenumăratele rapoarte ale autorităților. Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 13, dosarul nr. 3 437, filele 381—384; Arhivele statului Ploiești, fondul Poliția Filipești, dosarul nr. 14/1937, filele 455—457.

⁹ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 17 I.C., dosarul nr. 209, fila 27.

* Potrivit unui asemenea sistem de prezentare la urne, ar fi existat în alegeri trei liste principale de candidați: a Frontului popular, a liberalilor și a Gărzii de fier. Un asemenea mod de punere a problemei a fost treptat împărtășit de tot mai mulți partizani ai luptei democratice, indiferent de apartenența lor de partid. Mihail Ralea, de pildă, în articolul *Posibilități de succesiune*, apărut în „Viața românească“, anul XXIX, nr. 10, din octombrie 1937, p. 95—97, se pronunța pentru un asemenea punct de vedere.

¹⁰ „Trebuie să ținem cont — se arată în instrucțiuni — că politica lui Tătărescu nu este aprobată de o bună parte din membrii Partidului național-liberal și cu atît mai puțin de către acei care au votat în alegerile comunale cu Partidul național-liberal, socotindu-l ca partid apărător al regimului constituțional parlamentar democrat. Organizații întregi, grupe din unele organizații ale acestui partid și mulți membri vor fi atrași în tot cazul să nu voteze cu fasciștii și chiar să voteze cu listele democratice locale (ale Frontului popular — *n.n.*) pe care vor putea fi admise și personalități cunoscute ca democrați, cu toate că sînt membri ai Partidului liberal, cu atît mai mult dacă aceste personalități sînt și membri ai unor organizațiuni democratice de masă“ (Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 17 I.C., dosarul nr. 209, fila 27).

tul popular antifascist era conceput ca o largă coaliție de forțe sociale și politice, inclusiv burgheze, cu stare de spirit antifascistă, și în acest sens se pronunțase însuși Congresul al VII-lea al Internaționalei Comuniste, în 1935, comuniștii din România căpătaseră o experiență proprie prin activitatea desfășurată de ei în și prin partidele burgheze. Avem în vedere faptul că, la indicația P.C.R., o serie de comuniști pătrunseseră în organizațiile partidelor burgheze și, din interiorul lor, activau pentru ridicarea stării de combativitate antifascistă a acestora, firește fără a-și face cunoscută apartenența politică la partidul comunist și fără a renunța la principiile revoluționare, comuniste, după care se călăuzeau. Aceasta a fost o meritorie experiență tactică a P.C.R., fără de cunoașterea și înțelegerea căreia nu pot fi explicate o serie întreagă de reușite ale comuniștilor pe linia influențării în sensul dorit de ei a partidelor burgheze sau a unor organizații ale acestora. Marile demonstrații populare de la 31 mai 1936, începute ca acțiuni antiliberales ale Partidului național-țărănesc și transformate din mers în puternice manifestații antifasciste de masă — la care numai în Capitală au participat peste 100 000 de oameni —, constituie poate exemplul tipic de traducere în viață a misiunilor pe care le-au avut de îndeplinit comuniștii trimiși de P.C.R. să activeze în rândurile P.N.Ț. Dar cite exemple de această natură nu ar putea fi date în continuare! Istoriografiei noastre îi revine datoria de a aprofunda cât mai bine acest aspect — deloc periferic — al luptei ilegale a partidului comunist din țara noastră.

În perioada de pregătire a alegerilor, alături de punctul de vedere al P.C.R. a cîștigat treptat teren părerea după care pentru înfrîngerea ofensivei fasciste în alegeri — scopul principal al forțelor democratice — era necesară votarea în fiecare județ sau comună a acelei liste și grupări al cărei candidat în activitatea zilnică dovedise preocupare și interes pentru rezolvarea problemelor vitale ale maselor¹¹. Era și aceasta o soluție care ar fi dus practic în toate județele și comunele țării la înfrîngerea listelor fasciste, căci nicăieri fasciștii nu dovediseră practic preocupare pentru asemenea probleme, mărginindu-se pretutindeni la desfășurarea unei gălgioase și demagogice propagande¹².

Apropierea alegerilor a mobilizat toate partidele și organizațiile politice la desfășurarea unei intense activități electorale potrivit modului propriu de a privi acest eveniment. Punctul de vedere al P.C.R. a cîștigat treptat tot mai mult teren.

S-au desfășurat cu succes o serie de tratative între reprezentanții P.C.R. și cei ai P.S.D., ajungîndu-se la unele puncte de vedere comune

¹¹ Vezi editorialul *Maturitatea corpului electoral*, de M. Sevastos, în „Adevărul” din 27 august 1937.

¹² Înțelegînd importanța deosebită a pregătirii forțelor democratice și pentru eventualitatea alegerii unei asemenea căi, P.C.R. și-a însușit acest punct de vedere, păstrîndu-l în atenție alături de principalul său punct de vedere cuprins în instrucțiunile din 5 iulie 1937. În favoarea celei de-a doua posibilități de acțiune, P.C.R. a precizat într-unul din documentele sale că „îndeamnă pe muncitorii înaintați să recomande maselor largi populare să voteze acea listă democratică din localitate, care are șansele să strîngă voturile tuturor sau majoritatea celor ce muncesc, și prietenilor păcii și ai progresului, urmărind totdeauna scopul: înfrîngerea listelor fasciștilor și fascizanților și într-adevăr antrenarea maselor largi spre concentrarea forțelor democratice în lupta contra pericolului de fascism și război” (A.I.S.I.S.P., cota Ab. XXII—4, inv. nr. 1 006).

în vederea prezentării în alegeri uniți și cu alte partide și grupări politice democratice, nefasciste și antifasciste¹³. Cum aflăm dintr-un raport al conducerii P.C.R. intitulat „Despre alegerile generale din 20 decembrie 1937”, colaborarea comunistilor cu social-democrații pe probleme electorale s-a desfășurat un timp în condiții deosebit de favorabile. „Totul mergea așa de bine — menționează raportul. În câteva localități s-au strâns bani cu ei împreună pentru fondul comun de alegeri. Au fost organizate comisii comune cu ei pentru propagandă (Cluj, Oradea). S-a organizat în comun cu ei campania pentru a scoate buletinele de vot. Pot afirma că majoritatea organizațiilor social-democrate a fost pentru concentrarea forțelor democratice în frunte cu P.N.Ț.”¹⁴.

Tratative s-au purtat de asemenea între P.S.D. și organizațiile de masă, legale, îndrumate de P.C.R. (Uniunea democratică, Frontul plugarilor ș.a.). La chemarea adresată de dr. Petru Groza, președintele Frontului plugarilor, conducerii P.S.D. de a susține hotărît Frontul democratic în alegeri, Lothar Rădăceanu răspundea în numele conducerii P.S.D.: „De acord”¹⁵.

Succese de seamă au fost obținute și pe linia atragerii pe platforma comună democratică a Partidului socialist unitar. Contactele avute de M. Gh. Bujor și alți lideri ai acestui partid cu reprezentanții celorlalte partide și organizații, tratativele purtate au dus la clarificarea punctului de vedere al acestui partid exprimat în manifestul „Către muncitori. Datoria muncitorimii în actualele alegeri”¹⁶.

O vie activitate au desfășurat organizațiile de masă legale influențate de P.C.R. pentru concentrarea forțelor democratice în aceste alegeri. Pe primul plan se situează contribuția adusă de Uniunea democratică¹⁷, organizație anume creată de P.C.R. pentru a-l reprezenta pe căi legale la tratativele cu diversele partide și organizații¹⁸. „În fața primejdiei ce ne amenință — se sublinia într-un manifest al Uniunii democratice difuzat în mase în mii de exemplare —, lupta divizată a forțelor democratice este egală cu trădarea, iar conducerea Partidului național-tărănesc, radical-tărănesc, social-democrat, Frontul plugarilor, Madoszul, precum și a tuturor celorlalte formațiuni democratice nu poate avea altă atitudine decât aceea de a lua neîntârziat măsuri pentru ca lista unică a democrației să fie realizată și opusă concentrării forțelor reacționare și dușmane poporului”¹⁹.

¹³ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 210, fila 287.

¹⁴ *Ibidem*, fondul nr. 17 I.C., dosarul nr. 212, fila 19.

¹⁵ Arhiva dr. Petru Groza, cutia nr. 33, vol. 4, fasc. 1. În timp, această colaborare coincide cu perioada de până la semnarea de către P.N.Ț. a pactului de „neagresiune” cu Garda de fier (25 noiembrie 1937).

¹⁶ „Unire între noi și unire, cu orice preț și cu orice jertfă, cu toată democrația — glăsuia manifestul. Dacă nu înfăptuim repede, sincer și energic aceste două mari porunci ale clipei de față, lespedea dictaturii fasciste se va prăvăli peste democrația dezbinată și, prin aceasta, peste proletariatul și socialismul român. Momentul este hotărît.” (Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 1202, filele 75—76).

¹⁷ „Reporter”, anul V, nr. 38, din 28 noiembrie 1937.

¹⁸ Cu privire la activitatea generală și la contribuția acestei organizații la concentrarea forțelor democratice în alegerile parlamentare din decembrie 1937 vezi: *Uniunea democratică* de Gh. I. Ioniță, în *Pentru Front popular antifascist în România*, Editura politică, București, 1971.

¹⁹ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 1202, fila 10.

Succese însemnate pe linia stabilirii unor contacte și a realizării unor colaborări a obținut și Frontul plugarilor, organizație care, din primele momente, s-a pronunțat pentru ralierea tuturor forțelor democratice pe o platformă și o listă comună în alegerile din decembrie 1937²⁰. Dr. Petru Groza, președintele organizației, a lansat în primele zile ale lunii noiembrie 1937 un apel către toate partidele și organizațiile democratice pentru a se uni în alegeri contra dreptei fasciste, apel ce a avut un puternic ecou în mase²¹.

Alături de forțele democratice s-a aflat și în această perioadă Madoszul, care și-a extins colaborarea cu Partidul țărănesc maghiar, grupare țărănească a naționalității maghiare.²²

O intensă activitate au desfășurat P.C.R. și celelalte forțe democratice amintite pentru apropierea punctelor de vedere ale P.N.Ț. de obiectivul central al democrației în alegerile parlamentare. Aceasta în condițiile în care liderii P.N.Ț. au continuat să se situeze un timp pe o poziție de expectativă²³, iar în unele cazuri să respingă chiar propunerile de colaborare ale forțelor democratice, să evite întrevederile cu reprezentanții P.C.R. și ai altor forțe democratice²⁴.

Anevoios s-au desfășurat tratativele cu reprezentanții Partidului radical-țărănesc, partid aflat în contradicție cu P.N.Ț., fapt pentru care se manifesta de fiecare dată contrar oricăror acorduri în care să fie prezent și Partidul național-țărănesc. În această situație, P.C.R. a preconizat un timp calea ducerii unor tratative cu acele organizații și elemente din P.R.Ț. care manifestau interes să acționeze pentru aducerea întregului Partid radical-țărănesc în frontul democratic²⁵.

O colaborare fructuoasă s-a statornicit între P.C.R. și alte forțe democratice pe de o parte și Partidul conservator-democrat (Gr. Filipescu), pe de altă parte, partid cu care și în perioada anterioară fuseseră întreprinse o serie de reușite acțiuni în comun.

În împrejurările în care în rîndul forțelor democratice românești se manifesta interes crescînd față de problema concentrării pe o platformă comună și prezentarea unită în alegeri sub semnul luptei pentru victoria la urne a candidaților Frontului popular antifascist asupra celor guvernamentali și a celor fasciști și pentru instalarea, pe această bază, a unui guvern de front popular — reprezentant al tuturor celor care contribuiseră prin votul lor la victoria sa — viața politică a țării avea să înregistreze un ciudat și, în același timp, penibil moment, un act de puternic reacționarism, de trădare a intereselor generale democratice ale maselor: încheierea la 25 noiembrie 1937 a pactului de „neagresiune” între Garda de fier și Partidul național-țărănesc prin persoanele șefului legionarilor — Corneliu Zelea Codreanu — și a proaspătului revenit în funcția de

²⁰ Arhiva dr. Petru Groza, cutia nr. 32, vol. 10, fasc. 1; „Scînteia”, anul VII, nr. 90, din 22 decembrie 1937; „Reporter”, anul V, nr. 36 și 38, din 14 și 28 noiembrie 1937.

²¹ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 20, dosarul nr. 4 075, fila 270.

²² „Adevărul” din 10 noiembrie 1937.

²³ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 210, filele 152—154, 155.

²⁴ *Ibidem*, filele 163—164.

²⁵ *Ibid.*

președinte al P.N.Ț. — Iuliu Maniu²⁶. Mobilul principal care l-a determinat pe liderul P.N.Ț. și cercurile din jurul său să încheie acest pact a fost — potrivit explicațiilor ce au fost date în acele împrejurări — crearea unui puternic front de opoziție pentru desfășurarea unei vehemente campanii împotriva guvernului Tătărescu, care se transformase într-un guvern personal al regelui, încât o victorie a acestuia în alegeri ar fi facilitat instaurarea dictaturii regale. Poziția de evitare a eventualității instalării dictaturii regale a fost fără îndoială un fapt pozitiv, spre acest lucru militând și P.C.R. și celelalte forțe democratice. Maniera prin care liderul P.N.Ț. și cercurile din jurul său au înțeles să realizeze acest lucru — neglijarea pericolului principal, care era cel fascist, și chiar pactizarea cu exponentul hitlerismului, Garda de fier — a nemulțumit însă toate forțele angajate în lupta pentru păstrarea așezămintelor democratice ale țării, neputându-și găsi nici atunci și nici acum justificarea în fața istoriei. „Dintr-o dată a sosit o știre senzațională — notează cu obiectivitate istoricul englez Hugh Seton Watson. Maniu a încheiat un pact cu Garda de fier. Această măsură senzațională — contrară tuturor principiilor pe care se situa P.N.Ț. — a fost explicată de adepții lui Maniu ca o măsură prin care se intenționa protejarea ambelor partide în fața presiunii și intimidării. *De fapt, acest pact nu avea nici o scuză* (subl. ns.). El a demoralizat chiar și pe cei mai buni adepți ai lui Maniu, tinăra generație de democrați militanți și a dat lui Codreanu beneficiul prestigiului personal al lui Maniu“²⁷.

În sinul P.N.Ț. încheierea pactului cu gardiștii a produs o confuzie generală. Pactul fiind de „neagresiune“, Partidul național-țărănesc — acel partid care nu scăpa nici un prilej de a face caz de veleitățile sale democratice — a renunțat de bună voie la demascarea și combaterea legionarilor. Mai mult, o parte din cadrele de jos și de mijloc ale P.N.Ț. au fost contaminate de frazeologia demagogică legionară.

Acordul Comitetului Executiv al P.N.Ț. în legătură cu acceptarea semnării pactului de „neagresiune“ a fost obținut de liderul partidului în urma unei furtunoase înfruntări de poziții²⁸.

Prin caracterul său, pactul de „neagresiune“ depășea cadrul unei simple înțelegeri electorale, având grave consecințe politice. Însuși Maniu avea să definească mai târziu în fond mobilurile acestei acțiuni... „Eu, prin această acțiune a mea față de legionari, urmăream două lucruri, pe care le-am și atins. În primul rînd să trîntesc în alegeri pe d. Tătărescu, în al doilea rînd, să scot la suprafață acele forțe care pînă atunci lucrau subteran, în mod ascuns, din întuneric“²⁹. Consecințele pactului au fost însă

²⁶ Lucrețiu Pătrășcanu în lucrarea citată, p. 90—93, face o amplă analiză și, în același timp, un aspru rechizitoriu acestui pact încheiat împotriva oricăror rațiuni, împotriva voinței și intereselor maselor largi.

²⁷ Hugh Seton Watson, *Eastern Europe Between the Wars. 1918—1941*, Archon Books, 1962, p. 213.

²⁸ Împotriva pactului și în ultimă instanță pentru acceptarea lui cu anume rezerve s-au pronunțat aproape toți cei ce ocupau poziții de vază în conducerea P.N.Ț. „Acordul pomenit — preciza Virgil Madgearu în acest sens — nu poate avea un alt caracter decît acela strict de poliție electorală. Pentru că altminteri — dacă acordul ar presupune și înțelegeri politice — ar trebui să prohodim democrația“ („Viitorul“, anul XXIX, nr. 8 968, din 27 noiembrie 1937).

²⁹ *Procesul marii trădări naționale*, București, 1946, p. 220.

cu totul nefaste ; cum se sublinia într-un document elaborat în zilele următoare semnării pactului de Comitetul provizoriu județean Hunedoara al Frontului plugarilor : „Prin acest act, dl. Maniu a zăpăcit multe capete democratice și a făcut, cu autoritatea sa, din Codreanu un șef politic“³⁰.

Intrarea lui Iuliu Maniu și a cercurilor din jurul său în cîrdășie cu legionarii avea să fie servită ulterior prin noi acțiuni deschise în sprijinul acestui pact. Cu prilejul unei mari întruniri electorale desfășurate la Cluj cu participarea aderenților P.N.Ț., liderul acestui partid a strecurat în discursul său aprecieri pozitive la adresa conducătorilor fasciști ai Germaniei și Italiei³¹, aceasta în împrejurările în care, cu chiar trei zile înainte, Corneliu Zelea Codreanu, în ediția specială a oficiosului legionar, luînd poziție deschisă împotriva Micii Înțelegeri, Înțelegerii Balcanice și Societății națiunilor, declarase că, „în 48 de ore după biruința mișcării legionare, România va avea o alianță cu Roma și Berlinul“³².

La pactul de „neagresiune“ au aderat imediat Gheorghe Brătianu cu gruparea sa dizidentă liberală și apoi Constantin Argetoianu cu al său Partid agrar, în timp ce alte partide și grupări politice cărora le-au fost adresate chemări la unire aveau să le respingă cu severitate³³. În creditul politic acordat de lideri ca I. Maniu, C. Argetoianu, Gh. Brătianu se află o parte din explicațiile sufragiului de aproape 16% al legionarilor în alegerile din decembrie.

Pasul făcut de Iuliu Maniu, prin alierea cu Garda de fier, a avut consecințe dintre cele mai grave pentru soarta unității luptei forțelor democratice.

Față de declarațiile publice făcute de liderul P.N.Ț. la 24 noiembrie 1937 — în preziua semnării pactului deci — prin care mărturisea că toată viața și-a închinat-o „pentru democrația curată, pentru constituționalismul nefalsificat și pentru introducerea unei concepții morale în viața de stat și socială“ în condițiile în care contra unor asemenea obiective se coalizaseră „forțe fătice puternice și puteri oculte, adesea incontrolabile“³⁴, încheierea pactului de „neagresiune“ cu Garda de fier nu se justifica în nici un chip³⁵.

Avîndu-l alături pe Iuliu Maniu, lider al celui mai influent partid burghez al țării, Garda de fier se putea prezenta acum în alegeri în fața maselor dezorientate absolută de tot trecutul ei singeros de crime, se înălța la rangul unui partid apt de a deveni partid de guvernămînt și beneficia de girul politic al național-țărăniștilor. De altfel, oficiosul legionar nici nu se sfia să declare că, în situația creată, „întreaga opoziție își are ochii ațintiți spre o singură grupare politică capabilă să țină în șah apetitul guvernamental (liberal — *n.n.*) : partidul «Totul pentru

³⁰ Arhiva dr. Petru Groza, cutia nr. 26, vol. 2, fasc. 15.

³¹ „Dimineața“ din 2 decembrie 1937.

³² „Buna vestire“ din 30 noiembrie 1937 (Ediție specială).

³³ Între acestea s-a numărat și Frontul plugarilor, al cărui președinte, înflăcăratul patriot dr. Petru Groza, ofensat de îndrăzneala legionarilor de a i se adresa cu o asemenea chemare, riposta acestora hotărît, mărturisindu-le că pactul „este destul de grotesc și în scurt timp se va vedea a cui sabie se va toci mai curînd“ (Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 95, dosarul nr. 22 471, fila 2).

³⁴ „Adevărul“, anul LI, nr. 16 509 și 16 510, din 23 și 24 noiembrie 1937.

³⁵ „Universul“, anul LIV, nr. 329, din 29 noiembrie 1937.

țară». Se vede clar din aceasta că pentru legionari nu exista din acel moment în alegerile din decembrie 1937 decît o singură problemă, și anume lupta pentru supremație între ei și liberali, lupta pentru preluarea guvernării din mîinile liberalilor. „La ora cînd închidem aceste rînduri — continua ziarul —, mișcarea legionară a devenit în fapt arbitrul situației politice. Un arbitraj ce-l va păstra pînă la sfîrșit”³⁶. Era un angajament la a cărui îndeplinire le dădea deplin temeii pasul cu grave consecințe făcut de Iuliu Maniu.

Garda de fier, organizație teroristă, criminală, care, după aprecierea șefului ei însuși, trebuia să fie „mai degrabă o școală sau o armată decît un partid politic”³⁷, considerînd că alegerile parlamentare din decembrie 1937 trebuiau să constituie pentru ea ceea ce au însemnat pentru Hitler alegerile din Germania din 1933, adică o posibilitate legală de a pune mîna pe putere, primind și girul politic al celui mai mare partid burghez, a intrat astfel în ofensivă, la finele anului 1937. Astfel a căpătat curaj o grupare politică care ani de zile se străduise să-și mențină prozelitii în nebuloasa misticii, în marasmul creat de amestecul hibrid izvorît din imbinarea haotică a fanatismului religios cu demagogia deșănțată. Astfel această grupare fascistă — detestată de mase — care-și „rezolva” obișnuit problemele cu revolverul, cuțitul, bîta și cu lozinci grandilocvente sau cu împrumuturi din textele sacre s-a hotărît și a fost ajutată să atace pozițiile guvernamentale, tinzînd să realizeze încă din 1937 ceea ce avea să-i rezerve conflagrația europeană în anii 1940—1941, cînd, aflată pentru patru luni la guvern, Garda de fier a dat curs tuturor patimilor și instincțelor nesatisfăcute, îngrămădite în adepții săi fanatici încă de la începuturile organizării mișcării fasciste din România.

Pactul de „neagresiune” a fost detestat de masele conștiente din primele momente ale aflării știrii încheierii lui. Împotriva pactului s-au pronunțat, înfierîndu-l în termeni dintre cei mai categorici, clasa muncitoare, alte pături și categorii sociale, între care în special intelectualitatea. „Muncitorii din București — nota „Scînteia” — au cerut d-lui Maniu să rupă pactul de neagresiune cu fasciștii și să contribuie la concentrarea tuturor forțelor democratice spre a se putea cu sfortări comune obține victoria democrației în alegerile generale parlamentare din 20 ale lunii în curs, de rezultatul cărora depinde în bună parte viitorul apropiat al țării”³⁸.

Sub titlul „Delegație muncitorească la D. Iuliu Maniu. Protest împotriva pactului de «neagresiune» încheiat cu Codreanu”, ziarul burghez „Adevărul” își informa cititorii că o delegație muncitorească reprezentativă s-a prezentat la șeful P.N.Ț. și, înfierînd în fața acestuia pactul de „neagresiune”, și-a declarat nemulțumirea pentru faptul că prin pact „s-au călcat tratativele duse pînă acum între conducerea național-țărănistă și organizațiile muncitorești și pentru că, mai ales prin acest pact, se face un serviciu mișcării fasciste din România”³⁹. Delegația muncitorească a cerut apoi „ca Partidul național-țărănesc să demaște acest pact antidemocratic, declarînd că organizațiile muncitorești vor continua lupta pentru concen-

³⁶ „Buna vestire”, anul I, nr. 225, din 25 noiembrie 1937.

³⁷ K. Charlie, *Die Eiserne Garde*, Berlin, 1939, p. 43.

³⁸ „Scînteia”, anul VII, nr. 90, din 22 decembrie 1937.

³⁹ „Adevărul”, anul LI, nr. 16 513, din 27 noiembrie 1937.

trarea tuturor forțelor democratice și pentru realizarea listei unice a democrației în alegeri“⁴⁰.

Asemenea acțiuni au avut loc în întreaga țară. „Muncitorii din București, împreună cu muncitorii din întreaga țară — remarca „Scînteia“ în toiul organizării unor asemenea acțiuni protestatatoare — vor depune toate eforturile pentru înfăptuirea în cursul luptelor electorale a unității de acțiune a clasei muncitoare pe scară locală și națională și în modul acesta să înlesnească și concentrarea în jurul ei a tuturor forțelor democratice ale țărânimii, micii burghezii de la orașe și ale tuturor elementelor democratice, progresiste, pacifice, tot pe scară locală, națională și în modul acesta să ducă cu mult mai mare succes lupta pentru pîine, pace, libertate și pămînt“⁴¹.

Opoziția clasei muncitoare față de pact a dus de altfel la o serie de rezultate practice. La București, Cluj, Chișinău, Sibiu, de pildă, organizațiile locale ale P.N.Ț. au fost determinate să ia poziție față de intrarea lui Maniu în alianță cu legionarii⁴².

Vii reacții de nemulțumire împotriva pactului s-au produs pe planul partidelor politice. Partidul Comunist Român și-a expus imediat poziția prin manifestul intitulat „Tovarăși, cetățeni!“ adresat maselor largi în care se înfieră „Greșala de a te alia cu cel mai înverșunat dușman al poporului în loc de a te sprijini pe forța poporului contra călăilor lui“⁴³.

La fel au făcut organizațiile de masă, legale, îndrumate de comuniști⁴⁴. Împotriva pactului s-au pronunțat și numeroase partide și organizații politice burgheze. Nicolae Iorga, de pildă, liderul Partidului național-democrat, după ce deslusea într-un manifest publicat în presă sensurile adînci ale acestui pact, avertiza poporul cu următoarele cuvinte: „Desmeticește-te, iubite neam al meu, și ferește-te de ispititorii care te duc la pieire“⁴⁵.

Presă democratică a vremii a avut de asemenea un rol deosebit în demascarea acestui pact, mobilizînd în coloanele sale pe unii dintre cei mai reputați condeieri⁴⁶. „Ce să priceapă din pactul provocat de d. Maniu toți acei luptători ai democrației care își pun nădejdea în triumful final al

⁴⁰ *Ibid.*

⁴¹ „Scînteia“, anul VII, nr. 90, din 22 decembrie 1937.

⁴² „Reporter“, anul V, nr. 41, din 19 decembrie 1937.

⁴³ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 210, fila 342.

⁴⁴ Așa cum aflăm din organul central de presă al P.C.R., „Uniunea democratică și diferite organizații muncitorești care luptă pentru concentrarea tuturor partidelor și organizațiilor democratice și pentru o listă unică democratică în alegeri a trimis o delegație la Maniu și a protestat în modul cel mai energic și a cerut imediat denunțarea pactului“ („Scînteia“, anul VII, nr. 90, din 22 decembrie). La 28 noiembrie 1937, Uniunea democratică a organizat în sala „Tomis“ din Capitală o întrunire la care peste 700 de participanți au ascultat și s-au solidarizat deplin cu cei care au luat cuvîntul și au înfierat pactul de „neagresiune“ (Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 1199, fila 3).

⁴⁵ „Universul“, anul LIV, nr. 34, din 11 decembrie 1937.

⁴⁶ Ziarul „Adevărul“, de pildă, publica sub semnătura lui Tudor Teodorescu-Braniște un bîciuitor articol de demascare a liderului P.N.Ț. care față de angajamentele asumate la revenirea în fruntea partidului, acelea de a acționa pentru menținerea relațiilor tradiționale ale României, de a lupta pentru un constituționalism sincer, pentru un regim real democratic făcuse o cotitură de 180 de grade prin aderarea la pact. Această atitudine, se remarca în continuare, „nu este de natură să bucure pe cei ce mai cred încă în democrație“ („Adevărul“, anul LI, nr. 16512, din 26 noiembrie 1937).

principiilor ei de libertate? — se întreba ziarul „Adevărul“. Până acum în rindurile democrației gestul d-lui Maniu a provocat nedumerire și îngrijorare⁴⁷.

Odată cu semnarea pactului de „neagresiune“ a început să se năruie ceea ce se realizase până atunci pe planul statornicirii colaborării electorale între forțele democratice⁴⁸. Social-democrații au renunțat printre primii, în aceste condiții, la colaborarea cu P.N.Ț., preferînd să meargă în alegeri cu listă separată⁴⁹. Pe o poziție asemănătoare social-democraților s-a situat Partidul socialist-unitar. Categorie împotriva colaborării cu P.N.Ț. în asemenea condiții s-au pronunțat Grigore Iunian, liderul Partidului radical-tărănesc, și cercurile din jurul său. Pe aceeași linie s-au situat și alte partide și organizații mai mărunte.

Fără îndoială, pactul de „neagresiune“ a constituit în primul rînd o grea lovitură pentru forțele sincere democratice, în frunte cu P.C.R., care aspirau la realizarea Frontului popular, mergîndu-se pînă la gruparea în cadrul acestui front larg a tuturor forțelor în jurul P.N.Ț. Renunțarea de către P.C.R. la colaborarea electorală cu național-tărăniștii era un act politic la care se putea recurge cu mare greutate, dacă ținem cont că, ani în șir, comuniștii se orientaseră spre o conlucrare cu aceștia⁵⁰, pentru că practic acest partid constituia o forță politică greu de neglijat, care putea avea un cuvînt de spus în încheștarea dintre democrație și fascism. Pornind de la asemenea considerente, P.C.R. nu a apreciat oportună în acele împrejurări complexe ruperea oricăror legături cu P.N.Ț., mai ales că actul săvîrșit de lideri nu putea fi confundat total cu masa adeptilor național-tărăniști. „Cu toate că acest pact este o greșeală a lui Maniu care

⁴⁷ „Adevărul“, anul LI, nr. 16 516, din 1 decembrie 1937.

⁴⁸ Lucrețiu Pătrășcanu, *Lucr. cit.*, p. 99.

⁴⁹ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 17 I.C., dosarul nr. 212, fila 19. „Mulți sperau că măcar acum va lua ființă pactul democratic pentru apărarea libertății în alegeri, pentru combaterea tuturor tendințelor de dreapta — sublinia oficiosul P.S.D. Dar în loc de un pact democratic, d-l Iuliu Maniu ne-a invitat să aderăm la un pact de neagresiune cu partidele opoziționiste de dreapta, care sînt dușmanul democrației, dușmanul oricăror libertăți cetățenești, pentru desființarea alegerilor și introducerea dictaturii... Noi putem merge în lupte deschise pentru democrație și libertăți, dar nu putem fi o anexă într-o asociație la formarea căreia noi n-am fost consultați, al cărei scop ascuns nu-l cunoaștem, al cărei scop mărturisit nu-l înțelegem“ („Lumea nouă“, anul XXX, nr. 50, din 12 decembrie 1937).

⁵⁰ În favoarea colaborărilor cu partidele țărăniște se pronunțase în 1935 cînd de-al VII-lea Congres al Internaționalei Comuniste (Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, inv. nr. 8, dosarul nr. 150, filele 56—62). În ceea ce privește România, pentru o asemenea colaborare între comuniști și național-tărăniști se pronunțase la acest congres delegatul P.C.R. („International Press Correspondence“ nr. 36/1935, p. 947). Ulterior, treptat, a cîștigat teren ideea necesității colaborării între aceste două partide și în însăși activitatea practică au fost obținute o serie de rezultate ce dădeau temelie perseverării în interesul întăririi unei asemenea colaborări. Masele s-au convins, de oildă, cu prilejul alegerilor parlamentare parțiale din 18 februarie 1936 din județele Hunedoara și Mehedinți că era posibilă și utilă intereselor democratice o conlucrare pe baze principale între aceste două partide. Treptat însă, în aprecierile partidului comunist au început să fie exagerate locul și rolul P.N.Ț. „În partidul nostru — preciza „Scînteia“ din ianuarie 1938 — pătrunsese de la un timp încoace concepția greșită, de dreapta, cum că P.N.Ț. este forța esențială a unei viitoare concentrări democratice“. Exagerîndu-se rolul P.N.Ț., era în același timp minimalizat locul pe care în mod firesc într-o eventuală concentrare democratică ar fi trebuit să-l ocupe unitatea de acțiune a clasei muncitoare. „Muncitorimea — iată cine este forța esențială a concentrării democratice“ — preciza același ziar.

trebuie combătut și criticat în modul cel mai energic — preciza organul central de presă al P.C.R. —, nu trebuie să se uite că Partidul național-țărănesc este cel mai mare partid burghezo-democrat care se sprijină pe majoritatea maselor țărănești și burghezia mică și mijlocie de la oraș⁵¹.

Aflăm în aceste aprecieri pe de o parte consecințele punerii în aplicare a concepțiilor încetățenite în rândurile P.C.R. cu privire la colaborarea cu P.N.Ț. și pe de altă parte resorturile adinci pentru care partidul comunist a considerat în acele împrejurări neapărat necesară colaborarea și în viitor cu național-țărăniștii. Nu era însă vorba de orice fel de colaborare. Se avea în vedere o colaborare care să se realizeze cu condiția înfierării de către P.C.R. a pactului de „neagresiune” până la dezavuarea lui de către conducerea P.N.Ț. Se avea în vedere o colaborare pe asemenea baze care să ofere posibilitatea desfășurării în continuare cu toate mijloacele a luptei „pentru frontul unic, pentru frontul popular, pentru concentrarea tuturor forțelor democratice”⁵², posibilitatea asigurării în continuare a colaborării în lupta comună a tuturor forțelor democratice.

Un asemenea mod de a pune problema era socotit corespunzător în acel timp necesităților luptei democratice, antifasciste; de înțelegerea lui depindea măsura în care comuniștii și celelalte organizații influențate de P.C.R. puteau să readucă pe linia de plutire tot ceea ce prin pactul de „neagresiune” se năruise. În acele împrejurări în înseși rândurile P.C.R. și ale conducerii sale au existat deosebiri de înțelegere cât și cum să se conlucreze cu P.N.Ț., în ce fel să se manifeste atitudinea antifascistă etc. În timp ce unele cadre de partid și organizații ale P.C.R. au indicat calea sprijinirii listelor P.N.Ț. în alegeri împreună cu alte forțe democratice, dar cu condiția înfierării pactului de „neagresiune” până la dezavuarea lui de către liderul P.N.Ț. *, au existat păreri — care din păcate s-au aplicat — potrivit cărora trebuiau susținute necondiționat listele P.N.Ț. la urne **.

⁵¹ „Scînteia”, anul VII, nr. 90, din 22 decembrie 1937.

⁵² *Ibid.*

* Așa, de pildă, organizația teritorială a P.C.R. din Ardeal și Banat, într-un manifest elaborat și difuzat în preajma alegerilor, după ce chema masele să voteze lista democratică în frunte cu P.N.Ț., arătînd că „unirea forțelor e o problemă vitală”, înfiera pactul semnat de Iuliu Maniu și sublinia că, deși se pronunță în favoarea listelor acestui partid, „noi dezaprobăm în mod public acest acord și cerem desfacerea lui — condiție esențială pentru menținerea pe mai departe a colaborării” (A.I.S.I.S.P., cota A XXI-8, inv. nr. 983).

În totală contradicție cu o asemenea poziție realistă veneau însă în aceeași vreme indicațiile altor organizații de partid și chiar îndemnurile conținute în unele materiale apărute în presa centrală a P.C.R. Așa, de pildă, în ziarul „Scînteia”, apărut în preajma alegerilor, unul dintre materiale semnat de Boris Ștefanov indica membrilor P.C.R. și maselor largi, în general, să lupte necondiționat pentru „guvern democratic în frunte cu P.N.Ț.” („Scînteia”, anul VII, nr. 90, din 22 decembrie 1937). Urmare a unor asemenea indicații, activitatea propagandistică a unor organizații de partid a fost orientată spre susținerea unor lozinci care creau adîncă confuzie în mase. Considerăm suficient a aminti în acest sens lozincă: „Votînd lista nr. 5 (P.N.Ț.), apărați țara de teroarea fascismului”, din care, evident, simplul alegător nu putea înțelege cum anume poți apăra țara de teroarea fascismului votînd o listă aliată cu fasciștii. (Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 1 202, fila 41).

** Un asemenea mod de a pune problema răzbătea din indicațiile primite de P.C.R. din partea Internaționalei Comuniste, conform cărora întreaga activitate a P.C.R. și a forțelor democratice ce i se aliau trebuia orientată spre asigurarea victoriei la urne necondiționată a listelor P.N.Ț. (Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 1 199, filele 44—46). Aplicarea mecanică a unor asemenea indicații a dus

Dacă stabilirea unei linii de conduită clară pentru membrii și simpatizanții lor nu a putut fi realizată cu consecvență de conducerea diverselor partide și organizații politice, este de apreciat modul în care masele de alegători s-au comportat adesea în extrem de numeroasele întruniri electorale convocate în preajma alegerilor și cu prilejul cărora s-a putut remarca cu evidență un curent de jos ținând la făurirea unității forțelor democratice, antifasciste, antidictatoriale. Astfel s-au petrecut lucrurile la întrunirile convocate de conducerea sau de organizațiile de jos ale P.N.Ț., P.R.Ț., Partidul conservator, Partidul național-democrat, Partidul liberal (Gh. Brătianu) și chiar la cele ale Partidului liberal. La 12 decembrie 1937, de pildă, marea întrunire convocată de P.N.Ț. în sala „Marna“ din Capitală a fost transformată de miile de participanți aflați în sală și în împrejurimile ei într-o puternică demonstrație democratică, antifascistă, în cadrul căreia a fost aspru înfierat pactul de „neagresiune“ încheiat între liderul P.N.Ț. și Garda de fier, s-a cerut denunțarea acestuia și participarea Partidului național-țărănesc în alegeri pe o platformă comună cu toate celelalte forțe democratice dispuse a lupta împotriva prelungirii guvernării liberale și mai ales împotriva ofensivei Gărzii de fier în aceste alegeri.

Apropierea datei alegerilor și întârzierea revenirii de către conducerea unor partide asupra unor puncte de vedere stabilite inițial, dar care se dovedeau a fi în neconcordanță cu momentul istoric grav prin care trecea viața politică a țării, au determinat prezentarea la urne a maselor în condiții de demoralizare și derută nemaîntâlnite pînă atunci în anele vieții parlamentare din România.

Examinînd limitele ce au existat în activitatea P.C.R., a socialiștilor sau a altor partide și organizații democratice, antifasciste, sau nefasciste într-o împrejurare sau alta legată de pregătirea și desfășurarea alegerilor din decembrie 1937, nu trebuie scăpată din vedere nici un moment răspunderea hotărîtoare a liderilor P.N.Ț. pentru toată deruta produsă în mase, în partidele și organizațiile politice ce aspirau la viitorul democratic al țării. Dacă prin actul său de conlucrare electorală cu legionarii Maniu a năruit tot ceea ce prin învingerea unor multiple dificultăți se realizase pînă atunci, comuniștii, socialiștii, membrii organizațiilor de masă legale influențate de P.C.R. și alte grupări politice democratice s-au străduit să salveze ce se mai putea salva și au reușit s-o facă în măsura în care au putut convinge argumentat pe membrii și simpatizanții lor, masele în general de desfășurarea evenimentelor, de evoluția vieții politice a țării. A fost însă greu și cu rezultate care nu s-au putut concretiza pe plan electoral.

În asemenea împrejurări, ziua de 20 decembrie avea să consemneze roadele unei campanii electorale desfășurate în condițiile unei încordări extreme. Guvernul liberal a luat ample măsuri de asigurare a desfășurării „normale“ a alegerilor, mobilizînd în întreaga țară puternice forțe militare, jandarmerești și polițienești pentru „ordine“. Cu toate acestea, în ziua de 20 decembrie se cumpărau ultimele voturi, băuturile alcoolice se împărțeau în cantități industriale, autoritățile maltratau pe cetățeni,

practic la destrămarea și dezbinarea forțelor democratice, în sensul că cele ce nu înțelegeau rostul susținerii P.N.Ț. fără înfierarea hotărîită a ceea ce liderii săi săvîrșiseră au preferat o prezentare separată în alegeri.

ridicându-le cu forța cărțile de alegător, în timp ce unii votau cu mai multe cărți, uneori aparținând unor cetățeni care muriseră de mult. Zeci de mii de cetățeni au fost împiedicați să voteze. Localități întregi mai slabe pentru guvern au fost declarate în carantină⁵³. Mulți săteni au fost împiedicați să vină la vot prin ruperea podurilor, înălțarea de bariere, organizarea de cordoane de bătauși. În fața sediilor de votare disputele dintre reprezentanții diferitelor partide ajungeau adesea la încăierări⁵⁴. În general, în această campanie electorală și în aceste alegeri „s-a furat ca în codru. S-a bătut, s-a schingiuit și s-a omorât”⁵⁵ — după cum nota în memoriile sale zilnice C. Argetoianu.

Activitatea cea mai intensă de terorizare a maselor de alegători a desfășurat-o atît în campania electorală cît și în ziua alegerilor Garda de fier. Așa după cum nenumăratele documente ale vremii ne-o dovedesc, aceasta nu s-a dat în lături de la comiterea celor mai josnice acte, mergînd pînă la provocarea unor încăierări soldate cu morți și răniți⁵⁶. Înarmarea legionarilor, acțiunile cu caracter pucist întreprinse de ei în ziua alegerilor, declarațiile repetate ale lui Codreanu că în cazul acaparării puterii va realiza imediat o alianță cu Germania hitleristă și amenințările proferate la adresa celorlalte partide au îngrijorat puternic nu numai masele populare și organizațiile politice cu adevărat democratice, dar și cercurile burgheze nefasciste, adeptele ale menținerii sistemului parlamentar și a alianțelor externe tradiționale cu puterile occidentale.

Analiza rezultatelor alegerilor impune ca o primă concluzie faptul că masele au luat poziție față de tendința de instaurare a dictaturii regale, ceea ce se reflectă cu evidență în înfrîngerea guvernului Tătărescu în alegeri, deși la urne a fost susținut și de voturile Frontului românesc (Al. Vaida Voevod) și de Partidul național-democrat (N. Iorga). Gh. Tătărescu era susținătorul de fapt al unei asemenea idei, el menținînd guvernarea sa în postura de guvern personal al regelui Carol al II-lea. Odată cu aceasta, fapt rămas în istoria vieții parlamentare din România, guvernul a pierdut alegerile. Față de numărul de voturi total obținut de P.N.L., trebuie făcute fără îndoială rezervele de rigoare, mergînd pînă la 30—40%. Nu pentru că celelalte grupări, coalizate cu guvernul, ar fi adus un asemenea spor de voturi, dar pentru că la „votanții” oricărui guvern era obișnuit a se adăuga ceea ce se numea „zestrea electorală”⁵⁷.

O a doua concluzie a analizei rezultatului alegerilor este aceea că P.N.Ț., principalul partid de opoziție, deși susținut la urne de mai multe forțe politice, n-a reușit să obțină prima parlamentară de 50% din totalul mandatelor care să-l îndreptățească să preia conducerea guvernului. Cauza principală a acestui insucces a fost de bună seamă descreșterea simțitoare a influenței acestui partid în rîndul maselor ca urmare a în-

⁵³ Astfel, în județul Sălaj au fost declarate contaminate 28 de sate, în județul Satu-Mare — 27 de sate ș.a.m.d.

⁵⁴ Cf. I. Scurtu, *Art. cit.*, p. 158.

⁵⁵ C. Argetoianu, *Insemnări zilnice*, în Arhiva C.C. al P.C.R., dosarul nr. 8 625, fila 3 045.

⁵⁶ Vezi, de pildă, „Adevărul”, anul LI, nr. 16 532, din 9 decembrie 1937; nr. 16 531, 16 532 și 16 533, din 18, 19 și 21 decembrie 1937.

⁵⁷ Aceasta se obținea fie prin măsuri de silnicie și falsificare (și în decembrie 1937 au fost destule din acestea), fie prin acel număr de votanți recrutați dintre funcționarii publici, furnizorii statului etc. care principal votau cu guvernul, oricare ar fi fost el.

cheierii de către el a pactului cu Garda de fier și a altor acte politice care au pus maselor serioase semne de întrebare. De aici și un mare număr de abțineri. La aceasta trebuie adăugat faptul că pactul de „neagresiune“ a dus la dezorientarea multor susținători sinceri ai P.N.Ț. care, needificați asupra mobilurilor ce duseseră la încheierea acestui pact, s-au lăsat ademeniți de demagogia gardistă și au votat pentru candidații extremei drepte⁵⁸.

O a treia concluzie evidențiază cât de iminent devenise pericolul fascist, și în primul rînd al Gărzii de fier, care amenința cu o lovitură de stat și cu orientarea politicii externe a României spre Germania hitleristă⁵⁹. Neglijarea luptei contra Gărzii de fier în alegerile din decembrie 1937, remarca „Scînteia“, a însemnat o imensă greșeală, subaprecierea primejdiei acestei organizații fasciste fiind proprie cu unele aspecte și partidului comunist⁶⁰.

O ultimă concluzie pe care o desprindem la capătul acestei analize constă în aceea că toate celelalte forțe participante la alegeri prezentîndu-se în cele mai multe cazuri cu liste separate — dovadă a regretabilei fărîmîțări a vieții politice a țării din acel timp — nu au reușit să obțină decît cite un număr infim de voturi.

Situația alarmantă cu care s-au încheiat alegerile parlamentare din decembrie 1937 a fost determinată de o serie de cauze. Principala cauză constă în nerealizarea în aceste alegeri a unui front larg al democrației care să grupeze laolaltă pe toți aceia care, militînd pentru un guvern de Front popular, se declarau adversari hotărîți ai ofensivei fasciste, ai guvernului liberal Gh. Tătărescu sau ai oricăror liste și candidaturi cu totul nerecomandabile în împrejurările deosebit de critice prin care trecea țara în acele momente. Împărtășind un asemenea punct de vedere, oficiosul Partidului Comunist Român, ziarul „Scînteia“, nota : „Lipsa fundamentală a partidului nostru a fost în campania electorală că n-a putut să realizeze frontul tuturor organizațiilor și partidelor democratice, care trebuia să se prezinte în alegeri cu listele unice ale democrației împotriva listelor deschis fasciste și guvernamentale“⁶¹. Acest lucru — concluziona același număr al ziarului — s-a datorat între altele faptului că „organizațiile partidului nostru n-au înțeles suficient directivele din luna iulie“⁶² (cu privire la alegeri — *n.n.*).

Dincolo de oricare comentarii care se pot face pe marginea rezultatelor alegerilor, a cauzelor care au produs situația deosebit de gravă de la încheierea acestora, se impune cu deosebire concluzia conform căreia pactul de „neagresiune“ a contribuit la derutarea forțelor participante la alegeri, a diminuat interesul și încrederea multor partide și grupări politice într-o colaborare cu P.N.Ț., în eventualitatea prezentării unite pe o platformă comună a Frontului popular antifascist.

Toate încercările făcute atunci și după aceea de a motiva aderarea

⁵⁸ „Scînteia“, anul VIII, nr. 1 (91), din 8 ianuarie 1938 ; „Lumea nouă“, anul XXX, nr. 52, din 26 decembrie 1937.

⁵⁹ Este cunoscut faptul că pentru această campanie electorală Garda de fier a primit 40 000 000 de lei din partea Misiunii germane din România („Militarismul german și România“, Editura politică, București, 1963, p. 48).

⁶⁰ „Scînteia“, anul VIII, nr. 3 (93), din 31 ianuarie 1938.

⁶¹ „Scînteia“ nr. 1 (91), din 8 ianuarie 1938.

⁶² *Ibid.*

la pactul de neagresiune cu legionarii nu scutesc în fața istoriei de responsabilitate pe liderii P.N.Ț. „Atitudinea conducătorilor P.N.Ț. — aprecia „Scînteia“ — care de mult vorbeau că vor lupta singuri în alegerile parlamentare, deci că nu vor concentrarea forțelor democratice nici în cursul campaniei electorale, încheierea pactului de «neagresiune» între d-l Maniu și Corneliu Zelea Codreanu și G. Brătianu, declarațiile profaschiste * ale d-lui Maniu la Cluj ca și hotărîrea Comitetului Executiv al P.S.D. de a merge singur în alegeri, desigur au împiedicat enorm concentrarea forțelor democratice în toată țara, punerea listelor unice democratice în toate județele...”⁶³.

Campania electorală și alegerile parlamentare din decembrie 1937 au constituit pentru Partidul Comunist Român, pentru celelalte forțe democratice prilejul unor temeinice reflecții, prilejul unor analize și al desprinderii concluziilor de care efectiv în anii ce au urmat mișcarea revoluționară, democratică și antifascistă din România a avut nevoie. „Dezvăluirea lipsurilor și greșelilor din această campanie trebuie să ne ajute să ne încordăm puterile astăzi, cînd unitatea de acțiune proletară e mai mult ca oricînd necesară, cînd nevoia unei uniri a forțelor democratice e și mai urgentă”⁶⁴, aprecia „Scînteia” imediat după alegeri.

Învățămintele politice pe care masele le-au desprins din desfășurarea campaniei electorale și a alegerilor din decembrie 1937 au fost folosite cu succes de forțele democratice în anii ce au urmat, îndeosebi în anii de dictatură militară-fascistă, cînd, din inițiativa și cu concursul efectiv, hotărîtor al P.C.R., s-au făurit coalițiile largi de forțe democratice, antifaschiste — Frontul patriotic antihitlerist și apoi Blocul național-democrat.

Aceste coaliții au avut un rol deosebit în dobîndirea de către poporul român a unor succese istorice în lupta sa : victoria insurecției naționale antifaschiste din august 1944, scoaterea țării din războiul hitlerist, întoarcerea armelor împotriva Germaniei hitleriste și instaurarea puterii populare.



* Termenul are în vedere exprimările lui Iuliu Maniu prin care s-a pronunțat în favoarea unor contacte și a unei apropieri de Germania hitleristă și Italia fascistă.

⁶³ „Scînteia”, anul VIII, nr. 3 (93), din 31 ianuarie 1938.

⁶⁴ „Scînteia” nr. 1 (91), din 8 ianuarie 1938.

Un eveniment cu adînci semnificații în viața științifică și culturală a țării: deschiderea Muzeului de istorie al Republicii Socialiste România

„Am vizitat cu deosebit interes Muzeul de istorie al Republicii Socialiste România — inaugurat astăzi 8 mai 1972 —, care evocă sugestiv prin mărturiile sale istoria milenară a poporului român, cultura materială și spirituală, tradițiile luptei comune a poporului român și a naționalităților conlocuitoare pentru eliberare socială și independență națională. Exponatele redau veridic eroismul luptei clasei muncitoare sub conducerea Partidului Comunist Român pentru cucerirea puterii politice, triumful socialismului pe pămîntul României, înfățișează contribuția poporului român la civilizația umană. Sintem convinși că, prin aceste minunate mărturii ale glorioasei istorii a poporului nostru, muzeul va constitui un mijloc eficient de educare patriotică, internaționalistă a tinerei generații, a tuturor oamenilor muncii din patria noastră.

Adresez istoricilor, arheologilor și tuturor acelor care au contribuit la organizarea acestui lăcaș al istoriei poporului român calde felicitări și urări de succes în activitatea viitoare a muzeului“.

NICOLAE CEAUȘESCU

Educația istorică, promovarea tradițiilor progresiste, cu necontenita afirmare și talmăcire a sensurilor ce i le adaugă timpul, actualitatea, dobîndesc un rol de primă însemnătate în cultura și spiritualitatea unui popor, în mersul său înainte spre împlinirile la care năzuiește. În procesul de mare amploare și profunzime al edificării societății socialiste multilateral dezvoltate, condus de Partidul Comunist Român — partid care s-a identificat cu aspirațiile cele mai înaintate ale maselor largi, cu ființa țării —, cultivarea celor mai bune tradiții de luptă ale poporului român, duse mai departe și dezvoltate pe un plan superior de comuniști, își legitimează permanența și se impune ca o cerință a operei de modelare a omului nou, cu o personalitate completă și complexă, cu o atitudine și o comportare militantă, comunistă în întreaga faptă și gândire a sa.

Acestui scop îi răspunde înființarea Muzeului de istorie al Republicii Socialiste România, prestigios lăcaș de cultură și știință, de educație patriotică și internaționalistă a tuturor oamenilor muncii, emoționantă retrospectivă istorică a eforturilor desfășurate de generații și generații pentru propășirea patriei, a luptei revoluționare împotriva împilatorilor și exploatatorilor autohtoni și străini, pentru triumful idealurilor de libertate și progres.

Mijloc viu de cunoaștere și izvor de înalte sentimente, mărturiile de o inestimabilă valoare reinvie, prin felul lor aparte de grai, crîmpeie din trecutul atît de frămîntat al poporului nostru, care se unesc într-o expresie vibrantă și viguroasă și dau individualitate desfășurării unei istorii demne, glorioase, faptelor de viață densă și continuă, momentelor de izbîndă sau de restriște petrecute de-a lungul mileniilor, vocației creatoare a poporului român, aspirației sale tradiționale de conlucrare în numele unor idealuri umanitare, progresiste, cu celelalte popoare.

Muzeul de istorie al Republicii Socialiste România încununează o fertilă stăruință de valorificare a mărturiilor istorice, oglindind nivelul cuceririlor istoriografiei noastre marxist-leniniste, grija pentru a pune în lumină în cadrul aceluiași tot organic — corespunzător realității înseși — istoria patriei, istoria mișcării muncitorești, a Partidului Comunist Român într-un spirit de obiectivitate și probitate științifică. El este o concludentă reflectare a conștiinței generației noastre asupra trecutului istoric, conștiință făurită la lumina gîndirii revoluționare despre lume și viață a clasei muncitoare, în procesul făuririi istoriei noi a țării.

Eveniment de seamă, cu multiple semnificații în viața științifică și culturală a țării, deschiderea muzeului a avut loc la 8 mai, sub semnul aniversării unor mari și luminoase momente istorice: 51 de ani de la crearea Partidului Comunist Român, organizatorul și conducătorul temerar al luptei revoluționare a clasei muncitoare, a tuturor oamenilor muncii din patria noastră pentru dreptate și libertate socială și națională, pentru răsturnarea regimului burghezo-moșieresc, pentru cucerirea puterii politice și făurirea cu succes a socialismului în România; ajun de 9 mai, ziua sărbătoririi de către poporul român a 95 de ani de la dobîndirea, cu prețul unor nepieritoare fapte de vitejie și al unor grele jertfe, a neatrînrării de stat și, în același timp, zi de readucere aminte a sensurilor înalte și nobile ale victoriei coaliției antihitleriste asupra fascismului înrobitor, victorie la care poporul român și-a adus întreaga sa contribuție materială și de sînge.

Inaugurarea importantului așezămînt muzeal — creat prin grija partidului și statului — a avut loc în prezența tovarășului Nicolae Ceaușescu, a tovarășei Elena Ceaușescu, a tovarășilor Emil Bodnaraș, Manea Mănescu, Paul Niculescu-Mizil, Gheorghe Pană, Gheorghe Rădulescu, Virgil Trofin, Ilie Verdeț, Maxim Berghianu, Gheorghe Cioară, Florian Dănălahe, Emil Drăgănescu, Janos Fazekas, Petre Lupu, Dumitru Popescu, Leonte Răutu, Gheorghe Stoica, Ștefan Voitec, Iosif Banc, Petre Blajovici, Cornel Burtică, Miron Constantinescu, Mihai Dalea, Miu Dobrescu, Mihai Gere, Ion Ioniță, Vasile Patilineț, Ion Pățan, Ion Stănescu, Ștefan Andrei, Ion Dincă. La festivitate au luat parte, de asemenea, membri ai C.C. al P.C.R., ai Consiliului de Stat și ai guvernului, conducători ai unor instituții centrale, organizații de masă și obștești, vechi militanți ai mișcării muncitorești, activiști de partid și de stat, reputați oameni de știință, artă și cultură, reprezentanți ai cultelor, istorici și muzeografi din întreaga țară, ziariști români și corespondenți ai presei străine. Erau de față membrii Comisiei de organizare a muzeului.

Miile de cetățeni ai Capitalei care se aflau în Calea Victoriei, în fața și pe treptele scării vechiului Palat al poștelor — impunătoare clădire ridicată la sfîrșitul secolului trecut, acum gazda Muzeului de istorie al Republicii Socialiste România — au făcut o însuflețită, o călduroasă

primire tovarăşului Nicolae Ceauşescu, celorlalţi conducători ai partidului şi statului.

Cuvîntul de deschidere a festivităţii a fost rostit de către tovarăşul Miron Constantinescu, membru supleant al Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R., preşedintele Academiei de ştiinţe sociale şi politice.

„Se împlinesc 95 de ani de la proclamarea independenţei de stat a României, eveniment de mare însemnătate în istoria ţării noastre, rezultat al luptei de veacuri a poporului român — *a spus vorbitorul*. Comitetul Central al Partidului Comunist Român şi Consiliul de Miniştri celebrează acest moment important al istoriei patriei prin mai multe manifestări, printre care un loc de seamă îl are inaugurarea Muzeului de istorie al Republicii Socialiste România, la care a lucrat un larg colectiv de istorici, arheologi, arhitecţi, constructori, muncitori, tehnicieni. Rod al iniţiativei Comitetului Central al Partidului Comunist Român şi a tovarăşului Nicolae Ceauşescu personal, Muzeul de istorie al Republicii Socialiste România sintetizează, de pe poziţiile ideologiei marxist-leniniste, prin miile sale de exponate, drumul eroic străbătut de poporul nostru din cele mai vechi timpuri pînă în epoca societăţii socialiste multilateral dezvoltate pe care o construim astăzi. Avînd la bază concepţia materialismului istoric, concepţia despre istorie şi societate a partidului nostru, această nouă înfăptuire cultural-ştiinţifică se adaugă moştenirii progresiste lăsate de înaintaşii noştri în domeniul activităţilor muzeografice, începînd cu Muzeul de antichităţi, creat în 1864 prin decretul lui Alexandru Ioan Cuza, acum peste un veac.

Deschiderea muzeului, *a arătat în continuare vorbitorul*, constituie o nouă şi vie expresie a înaltei preţuiri pe care partidul comunist o dă trecutului glorios al patriei, năzuinţelor statornicite ale poporului român spre păstrarea şi afirmarea fiinţei sale naţionale, luptelor sale împotriva exploatării şi asupririi, împotriva feudalismului şi imperialismului. Exponatele stau mărturie încercărilor deosebit de grele prin care a trecut poporul nostru, dar pe care a găsit întotdeauna forţa morală şi materială să le înfrunte şi să le înfrîngă.

Ele jalonează drumul dificil, dar ascendent al acestui popor spre unitate şi independenţă naţională, spre asigurarea continuităţii sale pe teritoriul străbun, spre progres, eliberare socială şi neatinţare. Muzeul înfăţişează momentele de seamă din lupta forţelor sociale avansate, ridicate pe trepte superioare de mişcarea muncitorească, de Partidul Comunist Român. În acelaşi timp, istoria poporului român s-a împletit strîns cu istoria naţionalităţilor conlocuitoare, cu care a conlucrat şi luptat împreună împotriva exploatare şi asupririi comuni.

Documentele expuse prezintă istoria României în legătură firească cu istoria universală, înainte de toate cu cea a popoarelor din zona în care trăim de veacuri şi milenii, năzuinţa nedeţinută a poporului român spre relaţii de bună vecinătate şi strînsă prietenie cu popoarele ţărilor din jur. Ele înfăţişează convingător cuceririle istorice ale poporului nostru după eliberarea ţării în procesul construirii societăţii socialiste.

Valoarea informativă a muzeului este reliefată nu numai prin frumuseţea şi valoarea intrinsecă a exponatelor, ci, mai ales, prin restabilirea adevărului istoric pe care ele îl degajă şi înfăţişează vizitatorului. În cadrul acţiunii permanente de îndrumare a colectivului muzeului din partea conducerii partidului, menţionăm în mod deosebit acele indicaţii

date personal de secretarul său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, în sensul ca muzeul să reflecte adevărul istoric deplin, evitându-se orice denaturări ale realității istorice.

Patrimoniul civilizației românești crește deci cu un lăcaș de cultură menit să devină un îndemn la lucru și un valoros laborator de cercetare pentru iubitorii științei istorice. El însuși rod al unei îndelungate activități de cercetare, muzeul inaugurat astăzi va impulsiona la rindu-i cercetarea științifică a trecutului și prezentului, devenind — prin numărul și valoarea fondului său de materiale exponabile, ca și prin sirguința valorosului său colectiv de muzeografi — un nou centru de investigație științifică în domeniul istoriei și al muzeografiei.

Muzeul Național — *a spus tovarășul Miron Constantinescu* — va fi o școală, o școală vie pentru toți cei ce-i vor călca pragul — cetățeni ai României socialiste sau vizitatori de peste hotare — și care vor putea să re trăiască și să înțeleagă trecutul zbuciumat al acestui popor, să-și explice astfel pe deplin strălucirea prezentului și viitorului său. Menirea unui muzeu este ca, după ce oamenii trecutului au tăcut, să facă documentele și lespezile să vorbească. Eliminarea omisiunilor, precum și a înfrumusețărilor artificiale e de natură să sporească valoarea educativă și eficiența socială a muzeului, să dea vizitatorului certitudinea că are în fața ochilor istoria reală a țării, fresca tuturor momentelor principale de înălțare și de restriște ale neamului.

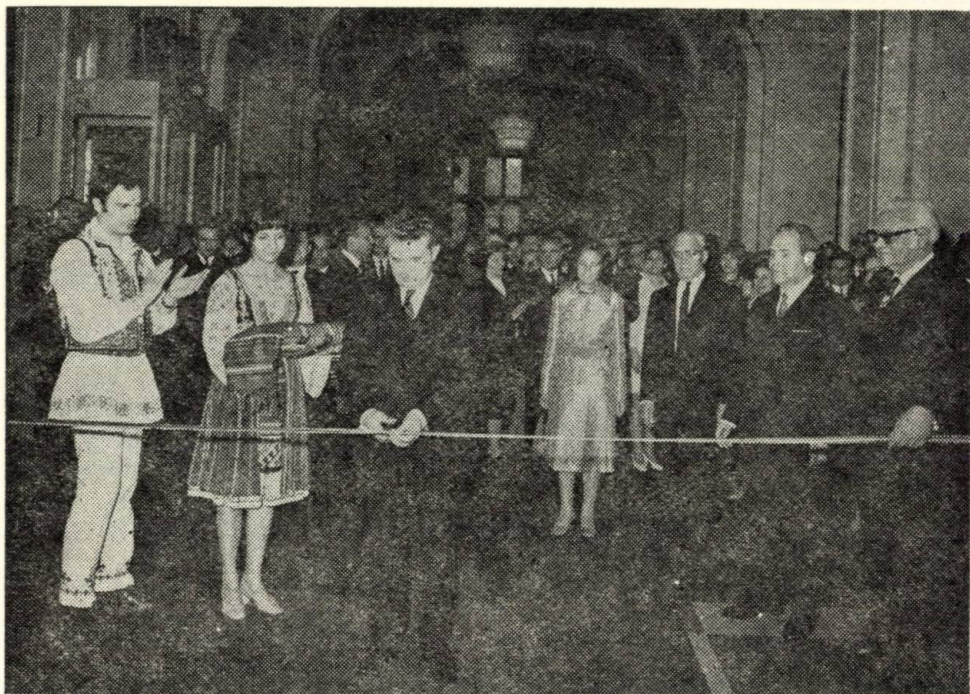
Reunind pe o suprafață expozițională de peste 15 000 de metri pătrați circa 30 000 de exponate — între care originale dintre cele mai valoroase păstrate în țară (inclusiv tezaurul istoric al României și un mare lapidarium, o bogată colecție numismatică și o secție de istorie a culturii), exponate rinduite cronologic pe orînduiri social-economice —, Muzeul de istorie al Republicii Socialiste România întrunește cerințele de ordin științific și estetic ale unui muzeu central al națiunii noastre socialiste, realizat la nivelul celor mai înalte și noi cuceriri pe plan mondial în acest domeniu.

În încheiere, vorbitorul a spus: „Aducem cu acest prilej înălțător pentru cultura românească un recunoscător omagiu marelui făuritor al istoriei noastre naționale, celui ce construiește acum societatea socialistă multilateral dezvoltată — poporul român.

În numele Prezidiului Academiei de științe sociale și politice, vă rugăm, tovarășe secretar general Nicolae Ceaușescu, să binevoiți a inaugura Muzeul de istorie al Republicii Socialiste România“.

Tovarășul Nicolae Ceaușescu a tăiat apoi panglica inaugurală.

După aceasta Florian Georgescu, directorul muzeului, i-a condus pe înalții oaspeți prin sălile ce păstrează vie memoria istoriei noastre. Creație unică în țara noastră pe planul evocării istoriei patriei la dimensiuni atât de grandioase, cu valori documentare atât de rezonante și cu o forță de simbolizare care se fixează în minte și în conștiință, Muzeul de istorie al Republicii Socialiste România este o lumină strălucitoare și clară ce dă contururi și întemeiază convingeri indubitabile asupra vieții poporului român în dezvoltarea ei din cele mai vechi timpuri, de la apariția omului pe teritoriul României pînă astăzi, în epoca înfloritoare a făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate. Din holul muzeului, încadrat de busturile unora dintre marile personalități ale istoriei poporului nostru — Decebal, Traian, Mircea cel Bătrîn, Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul



MOMENTUL SOLEMN AL TĂIERII PANGLICII INAUGURALE

și Alexandru Ioan Cuza —, oaspeții s-au îndreptat spre sălile exponatelor. Au fost vizitate, pe rînd, numeroase săli din cele cinci mari secții ale muzeului dedicate istoriei străvechi și vechi, istoriei medii, moderne și contemporane, precum și Lapidariumul și Tezaurul istoric.

De-a lungul a 62 de săli se reconstituie, prin autenticitatea unei game documentare extrem de diverse, continuitatea societății omenеști în spațiul carpato-dunărean, evoluția mereu ascendentă a forțelor de producție și, pe această bază, a întregii societăți. Documente de mare prestigiu și capacitate de comunicare atestază originea daco-romană a poporului nostru, unitatea etnică și continuitatea sa neîntreruptă pe întreaga cuprindere a meleagurilor pe care le locuiesc astăzi românii. Exponate de preț ilustrează, în toate fazele și formele ei de manifestare, lupta plină de tenacitate, pătrunsă de un înalt patriotism, dusă în curgerea secolelor de poporul nostru pentru apărarea ființei sale, pentru unitate, independență națională și libertate socială, pentru socialism, luptă ridicată pe o treaptă superioară în ultima jumătate de veac de către Partidul Comunist Român.

În organică îngemănare cu istoria poporului român sînt redată istoria naționalităților conlocuitoare, tradițiile revoluționare și democratice comune, lupta desfășurată laolaltă pentru libertatea și progresul țării, pentru apărarea valorilor materiale și spirituale făurite în unitate strînsă.

Variate exponate dau relief contribuției perene a poporului nostru la îmbogățirea tezaurului culturii și civilizației mondiale. Spații largi se consacră înfățișării relațiilor de prietenie dintre România și țările socia-

liste, legăturilor statornicite în decursul vremii între poporul român și celelalte popoare, solidarității sale cu popoarele care luptă pentru eliberarea națională și socială, activității neobosite a României pusă în slujba înfăptuirii idealurilor de libertate, pace și prosperitate ale omenirii.

Vizita a continuat în noua și moderna sală a Lapidariumului. În mijloc, monumentală, ca un nemuritor mesaj peste milenii, ca mărturie incandescentă a statorniciei poporului român în spațiul carpato-dunărean, se află un uriaș fragment reconstituind temelia Columnii lui Traian, ale cărei reliefuri originale înfruntă veacurile la Roma.

Ultimul popas al vizitei a avut loc la Tezaurul istoric. Aici sînt expuse circa 5 000 de piese de aur descoperite pe teritoriul patriei memorabile capodopere ale geniului uman.



ÎN FAȚA MUZEULUI, TRADIȚIONALĂ HORĂ A UNIRII

La ieșire, mii de locuitori ai Capitalei întîmpină pe conducătorul iubit cu urale și îndelungi aplauze. „Ceaușescu — P.C.R. !”, scandează mulțimea de oameni. Într-o simbolică Horă a Unirii se prind, alături de cetățeni, și tovarășul Nicolae Ceaușescu, tovarășa Elena Ceaușescu, alți conducători de partid și de stat. Vizita ocazionată de inaugurarea Muzeului național de istorie al României s-a afirmat astfel, ca în atîtea alte prilejuri, drept o vibrantă manifestare de dragoste, prețuire și respect față de conducătorul partidului și statului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu, față de politica dinamică, de slujire devotată a construcției socialiste pe care o promovează cu fermitate Partidul Comunist Român.

NICOLAE RAUȘ

DEZBATERE

ROLUL CONDUCĂTOR AL CLASEI MUNCITOARE ÎN SOCIETATEA SOCIALISTĂ

■ TRANSFORMĂRILE
CALITATIVE ȘI CANTITATIVE
ALE CLASEI MUNCITOARE
ÎN CONTEXTUL SCHIMBĂRILOR
ÎNNOITOARE ÎNFĂPTUITE
ÎN ROMÂNIA —
FACTORI HOTĂRÎTORI
ÎN AFIRMAREA ROLULUI
CRESCÎND

AL CLASEI MUNCITOARE
■ CREȘTEREA
ROLULUI CONDUCĂTOR
AL CLASEI MUNCITOARE
ÎN ETAPA FĂURIRII
SOCIETĂȚII SOCIALISTE
MULTILATERALĂ DEZVOLETATE

Publicăm, în numărul de față, continuarea dezbaterii pe tema Rolul conducător al clasei muncitoare în societatea socialistă, organizată de Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. în zilele de 8 martie și 17 aprilie a.c.

La dezbateri au participat : dr. Gheorghe Anghel, de la Academia Militară ; Ana Belea, lector univ., Institutul medico-farmaceutic, București ; Gheorghe Berescu, șef de departament la Institutul de științe politice și de studiere a problemei naționale ; Honorina Cazacu, cercetător la Centrul de sociologie București ; dr. Mihail Cernea, membru corespondent al Academiei de științe sociale și politice ; dr. Gheorghe Chepeș, șef al laboratorului de sociologie urbană al municipiului București ; dr. Nicolae N. Con-

stantinescu, prof. univ., Academia de studii economice; dr. Petru Cristea, lector univ., Universitatea București; dr. Augustin Deac, director adjunct al Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R.; Ana Gluvacov, lector univ., Institutul politehnic București; Pompiliu Grigorescu, lector univ., Universitatea București; dr. Ladislau Lörincz, director adjunct al Institutului de științe politice și de studiere a problemei naționale; Nicolae Ionel, cercetător, Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R.; Teodor Marinescu, lector univ., Institutul politehnic București; dr. Dumitru Mazilu, prof. univ., director adjunct al Institutului de științe politice și de studiere a problemei naționale; dr. Petre Mihalache, lector univ., Academia „Ștefan Gheorghiu” pentru pregătirea cadrelor de conducere a activității de partid, social-politice, economice și administrației de stat; dr. Marin Nedelea, șef de departament la Institutul de științe politice și de studiere a problemei naționale; Haralambie Niculescu, conf. univ., Universitatea București; Maria Popescu, cercetător, Institutul de filozofie; Vasile Popescu, cercetător, Institutul de filozofie; Alexandru I. Popescu, cercetător, Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R.; dr. Simion Puni, redactor-șef al Editurii Academiei Republicii Socialiste România; dr. Gheorghe Surpat, șef de sector, Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R.; dr. Ion Șerbănescu, prof. univ., Institutul politehnic București; Velica Petre, conf. univ., Academia „Ștefan Gheorghiu” pentru pregătirea cadrelor de conducere a activității de partid, social-politice, economice și administrației de stat.

Dezbaterea a fost condusă de dr. Gheorghe Zaharia, director adjunct al Institutului de studii istorice și social-politice.

CREȘTEREA ROLULUI CONDUCĂTOR AL CLASEI MUNCITOARE ÎN ETAPA FĂURIRII SOCIETĂȚII SOCIALISTE MULTILATERAL DEZVOLTATE

Mai mulți participanți, subliniind caracterul legitim, obiectiv al rolului conducător al clasei muncitoare în făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate, au abordat problematica factorilor obiectivi și subiectivi care determină creșterea rolului conducător al clasei muncitoare în această etapă; raporturile dintre partid și clasa muncitoare, dintre clasa muncitoare și statul socialist.

GHEORGHE SURPAT: Etapa făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate pe care o traversează în prezent țara noastră reprezintă o etapă istorică obiectiv necesară în trecerea spre comunism. Ea se caracterizează printr-un conținut propriu și trăsături distincte. Congresul al X-lea al P.C.R., documentele P.C.R. din iulie și ale plenarei Comitetului Central al partidului din noiembrie

1971 au definit *conținutul* principal al etapei construirii societății socialiste multilateral dezvoltate în țara noastră, cit și *direcțiile fundamentale de acțiune* pentru înfăptuirea sarcinilor acestei etape. Societatea socialistă multilateral dezvoltată reprezintă o etapă superioară de maturizare a socialismului ca sistem dinamic, unitar.

În decursul acestei etape vor avea loc transformări calitative profunde în nivelul forțelor de producție, în natura relațiilor sociale, în structura societății noastre, în modul de existență socială și în conștiința oamenilor. Esența acestei etape rezidă în : a) crearea unei economii avansate, a unei industrii și agriculturi moderne, în măsură să satisfacă cerințele mereu sporite ale societății ; b) progresul susținut al științei, învățămîntului și culturii, ridicarea nivelului cultural al întregului popor ; c) schimbările calitative profunde în structura socială a țării, creșterea numerică a clasei muncitoare și ridicarea rolului ei în societate ; d) creșterea continuă a bunăstării materiale și spirituale a oamenilor muncii de la orașe și sate ; e) înfăptuirea repartiției bunurilor produse de societate în spiritul dreptății și echității socialiste ; f) perfecționarea relațiilor de producție, în general a relațiilor dintre membrii societății noastre socialiste ; g) dezvoltarea democrației, a conștiinței socialiste, creșterea rolului activității ideologice, formarea omului nou, temeinic pregătit profesional, cu o concepție înaintată despre lume și societate, cu o înaltă ținută etică și morală.

Gradul de complexitate și nivelul calitativ înalt al sarcinilor impun în mod obiectiv sporirea rolului clasei muncitoare de forță socială conducătoare în societate și a partidului ei de avangardă, ridicarea nivelului științific de organizare și conducere a societății.

În procesul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate, clasa muncitoare își sporește neîntrerupt rîndurile. Concentrarea producției și a muncitorilor în întreprinderile mari consolidează continuu baza materială a clasei muncitoare, contribuie la întărirea coeziunii și spiritului ei de disciplină, la ridicarea nivelului ei de pregătire, a conștiinței ei politice ; favorizează creșterea calificării profesionale. În cadrul industriei cea mai mare parte a muncitorilor sînt concentrați în marile întreprinderi cu peste 2000 de muncitori și îndeosebi cu peste 5000 de muncitori. Astfel, întreprinderile cu peste 2000 de muncitori, care reprezintă 18,4% din totalul întreprinderilor din industrie, cuprind 63,9% din totalul muncitorilor ocupați în industrie. Dacă avem în vedere numai întreprinderile industriale cele mai mari, cu peste 5000 de muncitori, care reprezintă circa 7% din totalul întreprinderilor, constatăm că ele cuprind aproape 39% din totalul muncitorilor și realizează 35% din producția globală industrială.

Ocupată, în cea mai mare parte, în principalul domeniu al producției materiale — industria —, clasa muncitoare aduce contribuția de bază la dezvoltarea forțelor de producție, la crearea bunurilor necesare societății. La aceste elemente se adaugă trăsăturile sale de clasă omogenă, cu o înaltă conștiință ideologică și politică.

Se cuvine să arătăm că rolul conducător al clasei muncitoare *nu se rezumă la un rol pur organizator, ci exprimă înfăptuirea misiunii ei istorice*, în cursul căreia scopul și idealul clasei muncitoare devin scopul și idealul întregii societăți. Acest rol nu este deci un scop în sine, ci un mijloc inerent, obiectiv necesar, pentru făurirea societății fără clase, societatea comunistă, societate a cărei construcție se va desfășura timp îndelungat.

Clasa muncitoare nu-și îndeplinește și nici nu poate să îndeplinească singură rolul de forță socială conducătoare ; ea nu poate conduce societatea izolat, rupîndu-se de mase, ci numai împreună cu toate celelalte clase și păături sociale interesate în făurirea societății socialiste. Ea atrage la realizarea sarcinilor complexe, legate de construirea societății socialiste, cele mai largi păături ale populației muncitoare.

Clasa muncitoare din țara noastră își exercită în prezent rolul de forță socială conducătoare în societate în strînsă alianță cu țărănimea, intelectualitatea și celelalte păături sociale ale oamenilor muncii. Datorită alianței cu clasa muncitoare, țărănimea a făcut saltul de la mica producție agricolă la proprietatea socialist-cooperatistă, lichidînd starea de inapoiere economică, culturală. Construcția socia-

listă a pus în evidență marele potențial al țărănimii, care a devenit o clasă nouă, omogenă, participantă activă la opera de făurire a societății socialiste. Partidul Comunist Român, pornind de la faptul că țărănimea reprezintă o puternică forță socială în transformarea societății, se preocupă continuu să asigure dezvoltarea activității social-politice a maselor țărănești, lărgirea orizontului lor cultural și politic, participarea lor efectivă la conducerea vieții economice, sociale, de stat, a întregii societăți. Alături de clasa muncitoare și țărănime, în strânsă unitate cu toți oamenii muncii, intelectualitatea reprezintă una dintre forțele sociale importante ale construcției societății socialiste. Ceea ce caracterizează intelectualitatea ca pătură socială a societății noastre este sporirea rîndurilor sale, a ponderii ei în totalul populației ocupate. Această creștere este expresia unei tendințe obiective, generată de faptul că socialismul constituie orînduirea celei mai înalte științe și culturi. Procesul intens de dezvoltare a forțelor de producție — solicitînd tot mai mult aportul științei —, de culturalizare largă a maselor determină în mod obiectiv creșterea rolului intelectualității în viața societății, contribuției acesteia la realizarea sarcinilor construcției socialiste. Alianța cu clasa muncitoare permite intelectualității să-și desfășoare la maximum capacitățile sale creatoare, să se integreze în eforturile întregului popor pentru progresul continuu al țării. Intelectualitatea din țara noastră, formată în covîrșitoarea ei majoritate în anii construcției socialismului din rîndurile muncitorilor, țărănilor, ale poporului, își desfășoară activitatea pe baza concepției marxist-leniniste, a politicii P.C.R., participă larg la soluționarea problemelor vieții economice, social-politice și culturale, la conducerea statului.

Experiența noastră ca și a celorlalte țări socialiste demonstrează că rolul clasei muncitoare de forță socială conducătoare în societate nu îngustează participarea țărănimii și intelectualității, a celorlalți oameni ai muncii la opera constructivă, ci, dimpotrivă, amplifică această participare, asigurîndu-i finalitățile majore, în deplină conformitate cu năzuințele și idealurile cele mai luminoase ale poporului nostru. Clasa muncitoare, ale cărei interese și scop final sînt realizarea fazei superioare a societății comuniste, are capacitatea, sub conducerea partidului comunist, să pună de acord, cu ajutorul *mijloacelor politice*, interesele vitale ale tuturor grupurilor sociale în cadrul ansamblului unitar al intereselor sociale.

În același timp, în lumina realităților pregnante din lumea contemporană apar cu totul inconsistente tezele, concepțiile unor economiști și sociologi burghezi care, pornind de la consecințele revoluției tehnico-științifice asupra muncii industriale și creșterii gradului de calificare și de cultură al clasei muncitoare, încearcă să acrediteze ideea că clasa muncitoare își pierde caracterul de forță revoluționară în societate. În realitate, așa cum demonstrează istoria, precum și viața din zilele noastre, clasa muncitoare se definește în primul rînd prin gradul său de conștiință revoluționară, prin spiritul de combativitate, de disciplină și de organizare, prin consecvența și fermitatea politică. Toate acestea, precum și faptul că ea își îmbogățește continuu experiența social-politică, își lărgeste orizontul tehnic-științific, își ridică nivelul ideologic și de cultură generală, constituie baza înțelegerii mai depline a misiunii sale istorice. Deci se poate afirma că transformările calitative și cantitative din interiorul clasei muncitoare — arătate pe larg de antevorbitori la înlînirea precedentă — înseamnă de fapt afirmarea rolului clasei muncitoare, mereu mai dinamică și mai hotărîtă.

Pe măsura făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate și a trecerii la comunism — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu —, „intensificarea procesului de apropiere între munca manuală și cea intelectuală va duce la omogenizarea și mai puternică a societății noastre socialiste, la apropierea între diferitele categorii sociale, la formarea unui om al muncii de tip nou, înarmat cu cele mai înaintate cuceriri ale științei și tehnicii, cu o înaltă conștiință socialistă, participant activ, conștient, la făurirea propriului său destin — destinul comunismului. În acest context, va crește și mai mult rolul clasei muncitoare — clasa conducătoare a societății noastre —, înțelegînd prin clasa muncitoare ceea ce am spus mai înainte, oameni ai muncii de tip nou, clasă care se deosebește acum fundamental de clasa muncitoare din regimul burghezo-moșieresc, pentru că este o clasă stăpînă, proprietară a mijloacelor de producție, este conducătoarea societății, ea fiind aceea care, în fond, intruchipează națiunea noastră socialistă. În această nouă clasă muncitoare se vor uni — și așa putea spune se vor contopi — treptat toate celelalte categorii sociale.” Această transformare — așa cum se subliniază în documentele parti-

dului nostru — se va realiza printr-un îndelungat proces de dezvoltare a forțelor de producție, de perfecționare a relațiilor sociale, de ridicare a conștiinței socialiste a tuturor oamenilor muncii, de dezvoltare a științei și culturii.

O altă idee pe care aş dori să o subliniez se referă la faptul că rolul istoric al clasei muncitoare poate fi înfăptuit numai sub conducerea partidului ei de avangardă. Experiența internațională a mișcării comuniste și muncitorești demonstrează că mersul înainte al omenirii se află într-o strînsă dependență de capacitatea factorului subiectiv de a descifra legitățile obiective și de a imprima proceselor sociale cursul direct de dezvoltare istorică. Și este o realitate a zilelor noastre că Partidul Comunist Român, aplicînd învățătura marxist-leninistă în mod creator la condițiile concrete ale României, se afirmă drept factorul fundamental care accelerează ritmul de înaintare al societății noastre, ridicîndu-se astfel la înălțimea răspunderii și obligațiilor sale sporite, ce decurg din nobila misiune pe care i-a încredințat-o poporul român de a-l conduce pe calea progresului continuu, multilateral. Caracterul de forță politică conducătoare al Partidului Comunist Român rezidă în : compoziția sa socială, preponderența clasei muncitoare în rîndurile partidului ; preocuparea partidului pentru întărirea sa continuă, pentru perfecționarea formelor de organizare și a metodelor de muncă ; întărirea legăturilor sale indestructibile cu masele largi de oameni ai muncii, fără deosebire de naționalitate ; abordarea curajoasă a problemelor pornind de la studierea atentă a realităților și continua confruntare și îmbogățire a teoriei marxist-leniniste cu aceste realități contemporane, naționale și internaționale. Compoziția socială a partidului și componența organelor sale de conducere, la toate nivelurile, componența Marii Adunări Naționale — organul suprem al puterii de stat —, a consiliilor populare, a celorlalte organe ale puterii de stat atestă caracterul muncitoresc al partidului și al puterii de stat centrale și locale. Peste 45% din totalul membrilor partidului comunist sînt muncitori. De asemenea, structura organelor de partid centrale relevă că aproape 70% din totalul membrilor și al membrilor supleanți ai Comitetului Central sînt muncitori sau cadre care provin din rîndul acestora. Același caracter muncitoresc îl are și structura organelor de partid locale. Partidul Comunist Român promovează permanent, atît în rîndurile sale, cît și în conducerea sa, activiști proveniți din clasa muncitoare, legați strîns de aceasta. *Toate acestea reflectă pregnant poziția conducătoare a clasei muncitoare în societatea noastră.*

Partidul Comunist Român, în îndeplinirea cu succes a rolului său conducător în societate, acordă o atenție deosebită întăririi continue a legăturii cu clasa muncitoare, cu masele largi ale poporului, creării condițiilor pentru participarea activă și efectivă a clasei muncitoare la conducerea vieții social-economice și politice a țării. Partidul nostru consideră clasa muncitoare drept principala forță socială a socialismului, iar legătura strînsă, permanentă cu clasa muncitoare, cu întregul popor, ca o condiție esențială a făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate. În condițiile menținerii dialogului permanent cu masele se produce un flux continuu de idei și experiențe, atît de la partid la mase, cît și de la mase la partid. Participarea activă și nemijlocită a clasei muncitoare la conducerea societății, lărgirea continuă a democrației socialiste reprezintă o necesitate obiectivă pentru făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate. În același timp, participarea tot mai activă la conducerea treburilor de stat și obștești, creșterea maturității ideologice a muncitorilor constituie mijlocul principal de întărire a rolului conducător al clasei muncitoare.

Ca urmare a traducerii în viață a măsurilor adoptate în ultimii ani de partid, a fost introdus în toate domeniile de activitate și la toate nivelurile principiul muncii colective ; s-a pus și se pune un accent deosebit pe participarea reprezentanților clasei muncitoare la conducerea organelor economice, sociale și de stat, la conducerea societății noastre. Au fost create comitetele de oameni ai muncii, s-au instituționalizat adunările generale, în care oamenii muncii, clasa muncitoare au un cuvînt hotărîtor. S-au luat măsuri pentru prezența mai puternică în conducerea sindicatelor și organizațiilor de tineret a clasei muncitoare, a oamenilor care lucrează nemijlocit în producție ; aceleași măsuri au fost luate și în ce privește organele de partid. S-a reorganizat controlul obștesc în care, de asemenea, clasa muncitoare are un rol important. Partidul Comunist Român concepe clasa muncitoare nu ca o masă chemată doar să realizeze hotărîrile, ci ca o clasă conducătoare, ca o clasă conștientă de rolul său istoric. La toate actele de conducere — la nivel micro

și macrosocial — participă atât partidul comunist cât și masele populare. În acest fel conducerea economiei, a vieții sociale în România este opera nu a unui aparat interpus între partid și mase, ci a clasei muncitoare, a poporului condus de partid.

Caracteristica esențială a tuturor măsurilor întreprinse de P.C.R. în anii socialismului, și îndeosebi în ultimii ani, pentru îmbunătățirea și perfecționarea conducerii societății o constituie faptul că în toate aceste măsuri pe prim plan a stat și stă clasa muncitoare.

Legătura strinsă a partidului cu clasa muncitoare, cu cele mai largi mase de oameni ai muncii permite partidului să folosească în elaborarea politicii generale a țării *cunoștințele și experiența practică a clasei muncitoare, a maselor*. Această legătură reprezintă o condiție sine qua non pentru exercitarea în bune condiții a rolului partidului ca forță politică conducătoare a întregii societăți. Ea asigură ca hotărârile de care depinde mersul înainte al societății noastre să fie emanația înțelepciunii și voinței clasei muncitoare, a tuturor celor ce muncesc.

Experiența României — unde dezvoltarea istorică a dus la constituirea unui sistem politic bazat pe existența unui singur partid al clasei muncitoare — demonstrează că nu există nici o incompatibilitate sau contradicție între cerințele democrației și existența unui singur partid politic conducător. De asemenea, dezvoltarea democrației nu implică slăbirea conducerii de către partid a societății. Desfășurându-se în condițiile creșterii rolului conducător al partidului, al clasei muncitoare, a puterii ei politice, a influenței ideologiei sale, dezvoltarea democrației — așa cum atestă experiența României — contribuie la creșterea rolului clasei muncitoare, a rolului partidului ca factor conducător în toate domeniile construcției socialiste, la întărirea orînduirii socialiste în ansamblu. Practica social-istorică a construcției socialismului în România atestă că întărirea rolului conducător al partidului și dezvoltarea democrației socialiste sînt procese ce se presupun și se condiționează reciproc.

Complexitatea și volumul sporit al sarcinilor ce revin partidului în etapa făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate pot fi realizate dacă partidul însuși se dezvoltă ca un organism dinamic, a cărui maturitate și forță organizatorică se adîncesc și se amplifică neconținut. Partidul ca fenomen social-politic este și el supus legilor dezvoltării și devenirii, în interiorul său producându-se procese specifice, mutații de ordin calitativ, care îi sporesc omogenitatea, coeziunea, forța de acțiune. Afirmîndu-se ca promotorul înnoirilor în societate, partidul își perfecționează continuu activitatea, structura organizatorică, metodele de lucru. Partidul scoate la iveală și înfățișează în mod deschis stările de lucruri din societate — nu numai pe cele pozitive, ci și pe cele negative —, stimulează atitudinea militantă, exigentă față de neajunsuri, acționează neînterupt pentru îndepărtarea greșelilor, pentru perfecționarea întregii activități la un nivel corespunzător cerințelor etapei actuale. Înfațișarea deschisă a realității în fața poporului, explicarea cauzelor unor neajunsuri, indicarea căilor și soluțiilor concrete pentru înlăturarea lor, mobilizează masele și canalizează eforturile lor spre țelurile înfloririi continue a societății.

Partidul studiază cu atenție particularitățile specifice ale României, caută soluții pentru problemele construcției socialiste care să corespundă situației și stadiului de dezvoltare în care se află țara. Totodată, P.C.R. ține seama în politica sa de experiența istorică a altor țări; el a studiat și studiază cu atenție experiența vastă obținută de Uniunea Sovietică, experiența multilaterală a celorlalte țări care construiesc noua orînduire socială. Prin această studiere P.C.R. înțelege însă nu o transpunere mecanică a unor forme și metode de muncă — proprii altor condiții social-economice, altor etape — la situația specifică a României, ci însușirea și aplicarea creatoare a tot ceea ce corespunde cerințelor vieții sociale din România, particularităților societății românești. Partidul consideră că a ține seama de tot ceea ce a făurit mai valoros inteligența umană este o cerință esențială a marxism-leninismului, care s-a făurit și dezvoltat prin însumarea și generalizarea teoretică a celor mai mari descoperiri ale științei, ale gîndirii sociale, ale practicii revoluționare.

AUGUSTIN DEAC : Atunci cînd tratăm rolul conducător al clasei muncitoare în societatea noastră socialistă, consider că trebuie avut în vedere și un aspect istoric deosebit de important, anume că acest loc și rol pe care clasa muncitoare din România le-au cîștigat în societatea noastră contemporană au fost obținute cu mari sacrificii, printr-o luptă continuă și eroică, pe care a desfășurat-o cu dirzenie și conștiință revoluționară încă cu un secol în urmă.

Este vorba, în fond, de procesul afirmării treptate a clasei muncitoare, a proletariatului român pe arena istoriei poporului nostru, proces care a cunoscut diferite trepte, diferite etape. Trebuie adăugat că, în general, procesul afirmării clasei muncitoare s-a datorat în principal celor două fenomene deosebit de semnificative : în primul rînd, fenomenul dezvoltării în largime și adîncime a mișcării muncitorești, a luptei de clasă în țara noastră și, în al doilea rînd, fenomenul însușirii și aplicării, la condițiile țării noastre, a socialismului științific, a învățăturii marxist-leniniste de către organizațiile muncitorești. Avînd în vedere aceste elemente, ne apar clar și evident treptele cucerite de proletariatul român, în afirmarea sa, de la o perioadă denumită de Marx și Engels începutul copilăriei mișcării proletariatului, cînd proletariatul reprezenta încă o clasă în sine, pînă la crearea primelor organizații politice ale clasei muncitoare, cunoscute sub denumirea de cercuri muncitorești, de cluburi muncitorești și, în sfîrșit, la crearea primului partid politic al clasei muncitoare, Partidul Social-Democrat al Muncitorilor din România, în 1893.

Prin aceasta, clasa muncitoare apare pentru prima dată în arena vieții politice românești cu un program politic clar, revoluționar, răspunzînd, la nivelul înțelegerii sarcinilor sale istorice, la întrebarea fundamentală : cine este și ce vrea ?

O altă caracteristică deosebit de semnificativă pentru înțelegerea rolului conducător pe care îl are astăzi clasa muncitoare în societatea noastră este faptul că, încă de la începutul afirmării ei pe arena vieții politice românești, clasa muncitoare din România a venit cu un program care nu reprezenta numai interesele ei proprii de clasă, ci interesele generale ale maselor muncitoare, ale întregului popor muncitor, cu alte cuvinte interesele naționale. Acest lucru rezultă foarte bine din poziția pe care reprezentanții proletariatului au avut-o față de problemele fundamentale ale țării, probleme care se cereau rezolvate pentru a se asigura progresul social-economic, politic și cultural.

În această privință, poziția mișcării muncitorești s-a deosebit net de poziția tuturor grupărilor burgheze în problema agrară, în problema industrială, în problema democratizării țării, în problema națională. Tocmai analiza de pe pozițiile socialismului științific a acestor aspecte i-a făcut pe socialiștii români să se plaseze pe pozițiile cele mai avansate, reprezentînd cel mai fidel interesele nu numai ale clasei muncitoare, ci ale întregului popor, ale națiunii. La Congresul de refacere a Partidului social-democrat din 1910, M. Gh. Bujor a formulat deosebit de clar această idee, și anume că proletariatul reprezintă și interesele fundamentale ale națiunii române.

O altă perioadă importantă în afirmarea clasei muncitoare în societatea românească, este aceea a avîntului revoluționar din anii 1918—1921 și a creării partidului comunist.

Analizînd temeinic factorii obiectivi și subiectivi care au reclamat apariția pe scena istoriei poporului român a unui partid consecvent revoluționar, de tip nou, capabil în noua etapă să organizeze toate forțele proletare și să le conducă cu măiestrie împotriva claselor dominante, pentru răsturnarea dominației politice și economice a burgheziei și a regimului său capitalist, constatăm că este vorba în fond despre locul deosebit pe care proletariatul român și l-a cîștigat în societatea românească de atunci. Situația dată — cînd, după desăvîrșirea statului național, clasele dominante căutau să-și întărească pozițiile economice și politice prin măsuri de loc democratice (13 decembrie 1918, introducerea stării de asediu, procese îndreptate împotriva mișcării socialiste, închiderea sediilor și dizolvarea organizațiilor muncitorești etc.) — reclama o organizare superioară din punctul de vedere politic al clasei muncitoare, tocmai pentru a se opune acestei politici reacționare. Crearea partidului său revoluționar, crearea acelei forțe politice capabile să răspundă sarcinilor fundamentale care stăteau în fața clasei muncitoare și a aliaților ei, a reprezentat astfel o necesitate obiectivă.

Prin crearea Partidului Comunist Român, în mai 1921, România a intrat într-o epocă istorică nouă ; clasa muncitoare s-a afirmat tot mai hotărît în viața țării,

dobîndind mari succese, dacă ne gîndim, de exemplu, la rezultatele luptelor eroice ale muncitorilor ceferiști și petroliști din februarie 1933.

Clasa muncitoare din țara noastră s-a afirmat ca cea mai patriotică forță în lupta împotriva fascismului. Sînt cunoscute sacrificiul pe care l-a făcut în toți acești ani, lupta sa eroică îndreptată atît împotriva exploatării și asupririi, cît și împotriva pericolului fascist. Este, de asemenea, cunoscut rolul partidului comunist și al clasei muncitoare în lupta împotriva dictaturii regale, a dictaturii militaro-fasciste, împotriva războiului antisovietic, pentru scoaterea României din acest război, ca și rolul deosebit în pregătirea și desfășurarea insurecției naționale antifasciste armate din August 1944.

Schițînd doar cîteva din etapele mai importante parcurse de clasa muncitoare din România de la apariția sa și pînă în zorii revoluției populare, cînd începe o nouă epocă istorică, ne dăm seama de lupta eroică, de sacrificiile mari pe care proletariatul român le-a dat pentru a asigura poporului român posibilitatea dezvoltării sale nestingherite — factori care fundamentează obiectiv rolul său conducător în societatea noastră.

SIMION PUNI : În anii revoluției și construcției socialiste — așa cum atestă experiența României și a altor țări socialiste —, clasa muncitoare s-a dovedit a fi nu numai principala forță socială capabilă să răstoarne clasele exploatoare de la putere, să conducă masele muncitoare spre victoria noului mod de producție socialist, ci, totodată, principala forță socială purtătoare a idealurilor nobile ale socialismului, a principiilor și normelor eticii comuniste, a progresului moral al societății : spiritul de sacrificiu pentru interesele generale ale celor ce muncesc, hotărîrea, bărbăția, curajul, spiritul de abnegație, optimismul și încrederea în victoria cauzei socialismului și comunismului, atitudinea socialistă față de muncă și față de avutul obștesc, patriotismul și internaționalismul socialist, colectivismul, umanismul socialist, integrate în principiul fundamental — devotamentul față de socialism și comunism. Aceste trăsături caracteristice, definitorii pentru fizionomia social-politică și morală a clasei muncitoare nu sînt, desigur, înnăscute în proletariat : ele își au originea în locul și rolul pe care îl are clasa muncitoare în sistemul producției materiale.

Avînd în frunte un astfel de stat-major cum este partidul comunist — constituit din cele mai înaintate elemente ale oamenilor muncii și înarmat cu cea mai înaintată teorie științifică despre societate, marxism-leninismul —, clasa muncitoare este purtătoarea celor mai nobile idealuri pe care le-a generat lupta revoluționară a maselor în decursul istoriei : eliberarea lor socială și națională, făurirea unei societăți drepte lipsite de orice exploatare și asuprire — socialismul și comunismul.

Tocmai un astfel de rol și de misiune istorică a îndeplinit și îndeplinește clasa muncitoare din România. Ea a fost principala forță socială care, sub conducerea partidului comunist, unind în jurul său masele largi populare, toate forțele patriotice, a înfăptuit revoluția populară, a înlăturat clasele exploatoare de la cîrma țării și a instaurat regimul democrat-popular în țara noastră.

În acele condiții grele de luptă, clasa muncitoare a dat dovadă de un înalt patriotism și eroism în munca de refacere a țării, de vindecare a rănilor pricinuite de război și de ocupația Germaniei hitleriste. La chemarea partidului, prin eforturi supraomenești și într-un termen scurt, muncitorii ceferiști cu vechi și glorioase tradiții de luptă revoluționară s-au ridicat ca un singur om, însuflețiți de elan patriotic, muncind fără preget pentru refacerea principalelor noduri și linii de cale ferată, pentru asigurarea transportului trupelor și aprovizionarea frontului. Mulți dintre ei, mergînd pînă în primele linii ale frontului antihitlerist, au dat dovadă de eroism și spirit de sacrificiu, îndeplinind fără șovăială, sub focul gloanțelor, misiunile primite și rămînd permanent, zi și noapte, la posturile lor. Alături de muncitorii ceferiști, minerii din Valea Jiului, ale căror tradiții de luptă revoluționară de asemenea sînt bine cunoscute, au răspuns cu hotărîre la chemarea partidului și au asigurat aprovizionarea cu cărbune a frontului antihitlerist, a transporturilor, a industriei.

Deși mijloacele de producție din industrie se găseau încă în mîinile capitaliștilor interesați în sabotarea desfășurării normale a producției, clasa muncitoare a dat bătălia pentru mărirea producției, care constituia una din problemele cele mai arzătoare ale perioadei respective. Astfel, clasa muncitoare, care în decursul istoriei a înscris pagini glorioase de luptă împotriva exploataților, s-a dovedit la înălțimea misiunii sale istorice de forță socială conducătoare în societate, de purtătoare a celor

mai înaintate trăsături ale moralei socialiste, de promovare a progresului moral în societate. Tocmai de aici s-a născut simpatia inevitabilă a marii majorități a populației, și cu deosebire a masei muncitoare, față de clasa muncitoare.

Recunoașterea rolului conducător al clasei muncitoare, în frunte cu partidul ei revoluționar, dragostea și atașamentul nețărnut față de partid, hotărârea de a nu precupeți nici un efort pentru realizarea neabătută a politicii partidului au reprezentat în această etapă a revoluției populare elemente de cea mai mare însemnătate în formarea și dezvoltarea conștiinței revoluționare a celor ce muncesc. Ele au avut, totodată, o mare însemnătate în înlăturarea sarcinilor revoluției populare.

Odată cu trecerea la rezolvarea sarcinilor pe care le pune etapa revoluției socialiste, conștiința politică și morală a clasei muncitoare, clasă conducătoare în stat, se ridică pe o treaptă superioară, determinată de transformările cu caracter socialist ce se produc în toate sferele vieții economice, sociale și spirituale ale societății. Statornicirea relațiilor de producție socialiste pe baza naționalizării principalelor mijloace de producție din industrie a îmbogățit cu noi idei, cu noi deprinderi și sentimente conștiința morală a clasei muncitoare. Prin schimbarea poziției clasei muncitoare față de mijloacele de producție au fost create condiții obiective pentru formarea unei atitudini socialiste față de muncă și față de proprietatea de stat, bun al întregului popor.

O deosebită însemnătate în procesul formării și dezvoltării moralei socialiste a clasei muncitoare a avut-o traducerea în viață a politicii partidului de *industrializare socialistă* a țării. Creșterea rîndurilor clasei muncitoare la nivelul întregii țări, la nivelul județelor, precum și în diferite ramuri ale economiei naționale a lărgit considerabil baza socială muncitorească a unității moral-politice a poporului român, a determinat întărirea sa continuă. Fiind forța socială cea mai omogenă, strîns unită, concentrată în mari unități, cu cel mai înalt grad de conștiință morală socialistă, avînd rol conducător în societatea noastră, clasa muncitoare și-a putut îndeplini funcția de promotor al moralei socialiste, de influențare crescîndă a tuturor celorlalte categorii sociale cu principiile și normele moralei socialiste.

Un rol însemnat în transformările petrecute în conștiința morală a clasei muncitoare și, implicit, în creșterea rolului său conducător l-a avut *revoluția culturală*. Parte integrantă a operei de construire a socialismului, revoluția culturală are drept menire asigurarea întregii creații culturale și științifice cu conținutul ideologic al concepției despre lume a partidului comunist — materialismul dialectic și istoric —, punerea tuturor valorilor cultural-științifice, neîngrădit, la îndemîna celor ce muncesc, devenind un bun al întregului popor, lichidarea ideologiei și moralei burgheze din conștiința maselor, asigurarea triumfului deplin al ideologiei marxist-leniniste, formarea unei culturi noi, socialiste. Accesul larg spre învățătură al tuturor oamenilor muncii, orientarea învățămîntului pe baza concepției materialist-dialectice, însușirea cunoștințelor oferite de științele sociale, popularizarea cunoștințelor științifice și tehnice au influențat puternic conștiința oamenilor în direcția formării unor concepții științifice despre natură și viață, contribuind la eliberarea lor de prejudecățile mistico-religioase. La rîndul lor, operele de artă create în noul climat spiritual, prin tematica și conținutul lor inspirat din lupta maselor pentru înlăturarea revoluției și construcției socialiste, au insuflat celor ce muncesc încredere nemărginită în victoria deplină a socialismului și comunismului în patria noastră, educîndu-i în spiritul eroismului în muncă, al patriotismului socialist. Ele au îmbogățit viața spirituală a clasei muncitoare, i-au înfrumusețat viața și i-au ajutat să-și formeze însușiri proprii constructorilor socialismului — optimismul, patosul revoluționar, modestia, simplitatea ș.a. Totodată, însușirea ideologiei marxist-leniniste, a politicii partidului nostru de către oamenii muncii a exercitat o influență hotărîtoare asupra gîndurilor și deprinderilor lor și, pe această cale, asupra întregii lor activități sociale — activitatea de producere a bunurilor materiale și spirituale, relațiile oamenilor în societate, familie, atitudinea lor față de muncă și față de avutul obștesc, modul lor de comportare în societate.

MARIN NEDELEA : Concepția marxistă despre misiunea ce îi revine clasei muncitoare în făurirea noii societăți este astăzi o axiomă a științei conducerii societății socialiste. Dar aceasta nicidecum în sensul unui postulat mitic, mesianist sau utopic, cum susține propaganda burgheză, ci al unei cerințe implicate în chip necesar de natura și evoluția acestei societăți. Evoluția țării noastre demonstrează că, pe măsura maturizării socialismului, a dezvoltării bazei tehnico-materiale și perfecționării relațiilor sociale, rolul conducător al clasei muncitoare nu se diminuează, nu

se atrofiază, ci crește și se adâncește. În aceste condiții se intensifică acțiunea factorilor obiectivi și subiectivi care determină rolul ei, apar noi impulsuri ce dinamizează și amplifică acțiunea ei socială.

Progresul industriei, înzestrarea tehnică superioară a altor ramuri ale economiei determină creșterea numărului muncitorilor, evidențiază tot mai pregnant rolul hotărîtor al clasei muncitoare în producția materială, domeniul primordial al activității umane, baza dezvoltării sociale în genere. În condițiile actuale, cînd industria aduce principala contribuție la crearea venitului național, rolul hotărîtor al clasei muncitoare în producția materială capătă un conținut calitativ nou, care o situează sub toate aspectele în centrul forțelor creatoare ale națiunii.

Muncitorimea rămîne în continuare acea clasă socială legată în principal de cele mai moderne forme ale producției sociale — formele industriale —, menită deci să crească și să se dezvolte odată cu ele. Tendința evoluției economiei moderne — aceea a industrializării tuturor ramurilor producției materiale — deschide totodată perspectiva (nu imediată, desigur), a transformării lucrătorilor din ramurile actualmente neindustriale în muncitori de tipul celor industriali după condițiile lor de muncă.

Pe alt plan, este de pe acum un fapt evident că progresul economic al societății va depinde în măsură mereu sporită, concomitent cu modernizarea tehnicii de producție, de utilizarea cu eficiență superioară a bazei tehnico-materiale, adică de creșterea nivelului pregătirii lucrătorilor, a gradului lor de conștiință, a participării lor la conducere.

În partea anterioară a discuției s-a subliniat pe larg că repartizarea științifică, rațională a forțelor de producție în profil teritorial, ca cerință obiectivă a progresului economiei socialiste, atrage după sine prezența clasei muncitoare pe întreg teritoriul țării, amplifică posibilitățile de manifestare nemijlocită a influenței sale sociale. Firește, nu trebuie să privim această chestiune într-un mod simplificator; repartiția științifică, rațională nu este sinonimă cu prezența fizică a muncitorimii în absolut toate celele vieții sociale, ceea ce, desigur, nu va însemna că nu se realizează creșterea rolului ei la nivelul întregii societăți și al fiecărei verigi în parte.

O latură calitativ nouă a schimbărilor ce au loc în rîndurile clasei muncitoare, cu efecte foarte fecunde pe linia creșterii rolului ei social, o constituie ridicarea nivelului de pregătire cultural-tehnică, sporirea ponderii activității intelectuale în ansamblul activității muncitorului. Această împrejurare are o semnificație cu totul specială pentru creșterea rolului muncitorimii ca principală forță productivă. În socialism, oamenii muncii, indiferent de sfera de activitate, sînt în același timp producători și stăpîni ai mijloacelor de producție, conduc ei înșiși organizarea socială a producției. Firește, cerințele societății moderne, ale marii producții impun o organizare riguroasă, existența unor verigi de conducere profesionalizate. Recrutarea persoanelor învestite cu asemenea atribuții se efectuează din toate categoriile sociale, în funcție de pregătirea lor de specialitate, de competența politică și profesională. Întrucît clasa muncitoare rămîne clasa cea mai înaintată a societății, din rîndurile ei se recrutează un număr important de cadre de conducere, la toate nivelele acestei activități.

Înseși condițiile de muncă ale acestei clase, legate în principal de mijloacele tehnice în continuă modernizare, dezvoltă mai rapid în mediul muncitoresc simțul noului, receptivitatea la ceea ce este înaintat, progresist. Această trăsătură constituie de fapt unul din elementele importante ce situează în mod obiectiv clasa muncitoare în primele rînduri ale luptei pentru eliminarea vechiului, a rutinei, ale activității orientate spre perfecționarea continuă a vieții economice și sociale.

Creșterea rapidă a rîndurilor clasei muncitoare, fenomen social progresist, cu ample consecințe pozitive asupra întregii societăți, aduce însă cu sine și unele probleme noi, dificultăți de creștere, ridică noi și importante sarcini în fața activității educative desfășurate de partid în rîndul muncitorimii. Este bine cunoscut, de pildă, fenomenul apariției unor largi detașamente de muncitori noi sau tineri, recrutați în mare măsură din mediul țărănimii și al altor grupuri sociale. În raport cu detașamentele tradiționale ale clasei muncitoare, disciplina muncii de fabrică, comportamentul uman, nivelul de conștiință înaintată se formează aici într-un proces complex, nu lipsit de dificultăți, care cere timp și muncă educativă intensă. Această situație nu poate constitui însă un motiv de subapreciere a capacității revoluționare a clasei muncitoare, de neîncredere în forțele ei sau ale detașamentelor sale tinere.

Cu toate dificultățile de integrare, masa noilor elemente muncitorești nu provine, evident, dintr-un vid social, ci din rîndurile unor clase și categorii de oameni ai muncii care au cunoscut ele însele o intensă evoluție și educare socialistă. Noii muncitori nu aduc cu sine doar un nivel mai scăzut al disciplinei și conștiinței sociale, ci și acele trăsături înaintate care au caracterizat, de-a lungul vremii, țărănimea noastră muncitoare, alte pături de oameni ai muncii. În procesul complex al contactului cu muncitorii formați, se exercită înfrîurirea dominantă, integratoare a clasei muncitoare, sînt absorbite și valorificate acele elemente pozitive de comportament social cu care vin noile pături de muncitori, se forjează astfel în creuzetul mutațiilor sociale socialiste noua noastră clasă muncitoare, care își îmbogățește fizionomia morală cu tot ce este mai bun în rîndul întregului popor muncitor.

De altfel, problema fizionomiei noi a clasei muncitoare în societatea socialistă nu poate fi abordată într-un mod anistoric, printr-o facilă raportare la fizionomia și structura acesteia în trecutul mai îndepărtat sau mai apropiat. Tehnica secolului nostru, al revoluției în știință și tehnică, schimbă fizionomia întregii clase muncitoare. Noile relații sociale, munca ideologică, educativă desfășurată în rîndurile întregului popor dezvoltă în masa întregii națiuni o psihologie și o conștiință socială noi, comune în măsură crescîndă muncitorilor, țăranilor, intelectualilor. Dezvoltarea instrucției publice ridică nivelul general de pregătire intelectuală a noilor generații, egalizează acest nivel la diferitele categorii de oameni ai muncii fizice, apropie munca fizică de cea intelectuală. Se desfășoară un proces amplu, treptat de apropiere, pe multiple planuri, între clasa muncitoare, țărănime, intelectualitate, care pregătește premisele contopirii lor în viitor, în comunism.

În această lumină, și în deplină concordanță cu procesele din viața reală, nu este lipsit de importanță să subliniem că creșterea rolului clasei muncitoare nu este un proces unilateral, izolat; ea are loc concomitent cu creșterea rolului tuturor celorlalte clase și pături sociale, al întregului popor în făurirea propriilor destine, se integrează organic întăririi unității politice, sociale și spirituale a întregii națiuni în jurul clasei muncitoare, sub conducerea Partidului Comunist Român.

Natura raporturilor sociale în socialism aduce într-un stadiu nou problema criteriilor de definire a claselor sociale, a factorilor ce determină menținerea unor deosebiri esențiale între acestea, a direcției în care evoluează structura de clasă a societății.

Într-adevăr, în etapa actuală a dezvoltării României socialiste, clasa muncitoare, imensa majoritate a țărănimii, intelectualitatea au o poziție fundamentală comună față de mijloacele de producție: ele sînt toate coproprietare ale proprietății socialiste de stat, ca bun comun al întregului popor. În același timp, existența proprietății cooperatiste — formă a proprietății socialiste — contribuie într-o anumită măsură la menținerea unor deosebiri esențiale între țărănimea cooperatistă (și meșteșugarii cooperativizați), pe de o parte, și muncitori și intelectuali, pe de altă parte.

Eliminarea claselor exploatatoare a înlăturat implicit deosebirile ce decurgeau din vechea ordine socială sub aspectul participării diverselor clase la organizarea socială a producției.

Făurirea economiei socialiste unitare a făcut posibilă, de asemenea, generalizarea principiului socialist al repartiției după muncă. Sursa veniturilor o constituie pentru întreaga populație munca depusă. Caracterul socialist al repartiției este un important element de apropiere și omogenizare socială a societății, de ștergere treptată a deosebirilor de clasă între oamenii muncii. Legat de existența celor două forme ale proprietății socialiste, ca și de menținerea proprietății sau folosinței personale a unor mijloace de producție (cazul țăranilor și meseriașilor necooperativizați, al lotului personal în C.A.P.) se mențin deosebiri în forma de realizare a veniturilor (salariu, venit din munca în cooperativă sau în gospodăria ori atelierul personal). Există, totodată, deosebiri în ce privește nivelul veniturilor. Deși atît unele cît și altele au importanța lor socială, care nu este ignorată, ci, dimpotrivă, asemenea deosebiri nu sînt la originea deosebirilor de clasă existente, ci mai degrabă un rezultat al acestora; ele nu pot nici crea, nici adînci deosebirile de clasă în societatea noastră.

În fine, în rîndul tuturor claselor și categoriilor sociale din societatea noastră se dezvoltă tot mai mult o fizionomie spirituală comună, la baza căreia stă conștiința nouă, socialistă.

Așadar, examinarea din punctul de vedere al criteriilor fundamentale de definire a claselor evidențiază faptul că ceea ce predomină sînt trăsăturile comune, care exprimă apropierea obiectivă a tuturor categoriilor sociale; menținerea unor deosebiri între ele din punctul de vedere al criteriilor menționate nu mai are însă o importanță hotărîtoare, precumpănitoare. De altfel, lucrul este firesc, deoarece evoluția socială în socialism, aflată într-o mișcare dinamică, înaintază tocmai spre atenuarea treptată a deosebirilor între clasele sociale, spre multiplicarea elementelor ce definesc noua comunitate de oameni ai muncii ai societății socialiste.

În aceste condiții, un rol primordial în menținerea deosebirilor esențiale între clasele sociale revine diviziunii sociale a muncii în muncă industrială și agricolă, fizică și intelectuală. La rîndul lor, consecințele diviziunii macrosociale a muncii sînt atenuate treptat de procesele multiple de apropiere între caracterul și înzestrarea tehnică a muncii în industrie și agricultură, între condițiile de viață de la orașe și sate, de creșterea conținutului intelectual al muncii fizice și de integrarea organică a muncii intelectuale în cea fizică.

Trăsătura specifică primordială a mobilității sociale în socialism o constituie, așadar, omogenizarea socială, apropierea continuă și ștergerea treptată a deosebirilor esențiale dintre clase. Desigur, această direcție a proceselor sociale se realizează într-o perspectivă istorică de durată, ea nu implică în nici un caz ignorarea împărțirii de clasă a societății noastre în etapa actuală și cerințele care decurg de aici pentru stabilirea politicii partidului și statului.

N. N. CONSTANTINESCU : În dezbaterea temei care a fost supusă atenției noastre, mi se pare că este necesară încă examinarea unor aspecte noi privind *caracterizarea clasei muncitoare în condițiile socialismului.*

În socialism, natura raporturilor sociale — așa cum a remarcat și tovarășul Marin Nedelea — aduce într-un stadiu nou problema criteriilor de definire a claselor sociale. În acest sens, consider necesar să se aibă în vedere, în primul rînd, că opera de construire a socialismului în țara noastră — și, bineînțeles, nu numai în ea — are loc în contextul unei grandioase revoluții științifice și tehnice cu caracter mondial și că, în strategia economică generală a partidului și statului nostru, dezvoltarea și creșterea economică au fost și rămîn întemeiate pe introducerea sistematică și rapidă a progresului tehnic-științific în economie și, în legătură cu aceasta, pe intensificarea cercetării fundamentale, de dezvoltare și aplicativă proprii, pusă eficient în serviciul creșterii noastre economice accelerate.

Or, o asemenea dezvoltare revoluționară a economiei și, în genere, a ansamblului societății noastre impune nu numai analizarea cantitativă a proceselor care au loc, ci și o analiză calitativă a lor, cu atît mai mult cu cît sînt foarte complexe, fără a scăpa, bineînțeles, din vedere că la un anumit moment acumulările cantitative determină apariția unor calități noi. În acest context, mi se pare că simpla examinare a creșterii numerice a clasei muncitoare, a structurii ei pe ramuri și subramuri, a repartizării teritoriale a grupării tradiționale după calificare, după sex și după vechime etc. deși au o mare însemnătate, nu mai sînt totuși suficiente pentru a înțelege locul clasei muncitoare în procesul social de producție și, odată cu el, în ansamblul relațiilor economice și sociale.

Prin natura ei, revoluția tehnico-științifică contemporană cuprinde întregul sistem al științei și întregul sistem al tehnicii, în raportul dintre cele două sisteme avînd loc atît schimbări cantitative cît și, mai ales, calitative, modificîndu-se radical caracterul, ritmul și direcția dezvoltării atît a științei cît și a tehnicii. Are loc un profund proces de întretesere și socializare a științei și tehnicii, inclusiv un proces de industrializare a științei. Influența științei asupra producției și a altor domenii ale vieții economico-sociale crește enorm. De altfel, știința devine o forță de producție nemijlocită numai în măsura în care cunoștințele oferite de ea contribuie practic la sporirea eficienței producției sociale prin influențarea directă și progresivă a structurii economiei naționale, prin mărirea productivității muncii, sporirea eficacității mijloacelor și obiectelor de muncă, prin noi procedee sau procese tehnologice etc., la fel ca și noi principii și metode, mai eficiente, de organizare, conducere, planificare ș.a.m.d. Știința constituie deci nu un simplu element al forțelor de producție, ci le străbate și le potențează pe toate, fiind, așa cum o

numește Marx, „o forță de producție generală“. Nu întâmplător, cercetarea științifică devine tot mai mult o nouă funcție a însăși marii întreprinderi socialiste.

Toate acestea sînt deosebit de importante și fac mai actuală decît oricînd celebra teză a lui Marx despre „muncitorul productiv colectiv“. Este vorba de faptul că, odată cu progresul tehnic și științific, cu adîncirea diviziunii muncii, produsul a devenit tot mai mult din creație personală a unui lucrător-productor produsul unui efectiv muncitoresc combinat, al cărui membri acționează asupra obiectului muncii nu numai direct, ci și indirect, pentru apartenența unuia la muncitorul productiv-colectiv fiind suficient să îndeplinească chiar și una dintre funcțiile secundare ale organismului social producător. În acest sens, este suficient să amintim că astfel de activități ca cercetarea științifică, proiectarea, lucrările geologice, lucrările de întreținere tehnică ș.a. condiționează într-o măsură crescîndă producția materială și serviciile de producție. Ca urmare se lărgeste corespunzător însăși sfera muncii productive, ea în nici un caz neputînd fi limitată la munca fizică, așa cum se pare că se consideră — dacă nu expres cel puțin tacit — uneori. De altfel, părerea după care cheltuielile pentru cercetarea științifică ar fi toate neproductive mai există astăzi doar la birocrați. Este suficient, în această privință, să ținem seama că, pornind tocmai de la caracterul productiv al cercetării științifice și tehnice puse în slujba producției, planul nostru cincinal pe anii 1971—1975 prevede că aportul cercetării științifice se va concretiza în valori de producție de 66 miliarde de lei și reduceri ale cheltuielilor de producție cu circa 16 miliarde de lei.

În aceste condiții, cînd sfera muncii productive s-a extins și se extinde, se pune întrebarea: în noile condiții sfera de cuprindere a clasei muncitoare nu sufere și ea o extindere? După părerea mea, da.

Revoluția tehnico-științifică contemporană determină în condițiile socialismului necesitatea unei sporiri masive a gradului de cultură generală și de pregătire profesională a membrilor societății. Este suficient să amintim că în zilele noastre, generalizîndu-se învățămîntul de 10 clase, pînă în 1973, munca simplă — adică aceea care nu cere o pregătire specială față de cunoștințele devenite bun comun pentru membrii societății — tinde să înceapă de la acest nivel, iar în viitor, atunci cînd se va generaliza învățămîntul de 12 ani, de la nivelul bacalaureatului. Ținînd seama de faptul că formarea unui muncitor de înaltă calificare, acum și cu atît mai mult mîine, necesită încă o pregătire corespunzătoare în plus, chiar și numai aceste elemente scot în evidență că astăzi munca fizică se îngemănează deja tot mai mult cu elemente ale muncii intelectuale. Or, acest proces va crește în viitor și cu vremea va avea sens nu împărțirea muncii în fizică și intelectuală, ci în muncă simplă și muncă complexă. Dar ponderea muncii simple scade sub ochii noștri și va scădea tot mai mult. În același timp se observă — și procesul se va intensifica în viitor — că în rîndul celor considerați că depun o muncă simplă intră nu numai lucrători necalificați din domeniul producției materiale, ci și unele categorii de lucrători, care, tradițional, erau socotiți că depuneau un fel de muncă calificată sau chiar intelectuală.

În fine, trebuie subliniat că, pe măsura introducerii automatizării și a trecerii de la o treaptă de automatizare la alta, nivelul de pregătire cerut personalului este tot mai înalt. Analizele, și pe plan internațional, confirmă acest lucru. Astfel, 10 bancuri de montaj amplasate conform fluxului de muncă cer 1 maestru, 3 reglari și 27 de muncitori calificați; 10 bancuri de montaj cu instalație de transfer și comandă cer 1 inginer, 3 tehnicieni, 3 reglari și 3 auxiliari, calificați și ei; 10 bancuri de montaj cu instalație de transfer, comandă și control necesită 1 inginer, 3 tehnicieni și 3 reglari, iar 10 bancuri de montaj cu instalație de transfer, comandă și control și instalație de legături diverse au nevoie de 3 ingineri, 3 tehnicieni și 3 auxiliari calificați. Or, după cum se știe, Congresul al X-lea al P.C.R. a hotărît că o largă extindere se va da automatizării atît prin conducerea proceselor de fabricație cît și prin ridicarea generală a nivelului de automatizare a mașinilor și utilajelor folosite în diferite sectoare ale economiei; treptat se va trece la folosirea calculatoarelor în conducerea proceselor tehnologice.

Toate aceste procese nu pun și ele problema sferei de cuprindere a clasei muncitoare? După părerea mea, da.

Așadar, atît din punctul de vedere al muncii productive și respectiv al muncitorului productiv-colectiv, cît și din acela al pregătirii celor care acționează cu tehnica modernă și cea mai modernă, are loc un proces de îmbogățire a înseși componenței clasei muncitoare.

Dacă examinăm acum problema din punctul de vedere al proprietății asupra mijloacelor de producție, constatăm că, fiind toți proprietari asociați asupra mijloacelor de producție, nu există diferență între ei sub aspectul apropierii-dispoziției. **Între toți însă există diferențe din punctul de vedere al apropierii ca utilizare efectivă a mijloacelor de producție în însuși procesul muncii, aceasta decurgând din nivelul concret al dezvoltării atinse de mijloacele de producție și de gradul de calificare a forței de muncă și ștergându-se treptat în procesul înaintării spre comunismul deplin.**

Ca urmare a tuturor celor arătate, se constată că, în condițiile moderne de dezvoltare a societății noastre socialiste, există un proces de lărgire a sferei de cuprindere a clasei muncitoare, care se desfășoară în contextul unui complex proces istoric de ștergere a diferențelor esențiale dintre munca fizică și cea intelectuală. Clasa muncitoare, ca entitate social-economică vie, trăiește un proces de profundă transformare a ei în cursul revoluției științifice și tehnice contemporane desfășurate în contextul socialismului și nu mai poate fi limitată rigid la sfera muncii fizice. Aceasta cu atât mai mult cu cât promotoarea socialismului și a trecerii la comunismul deplin este clasa muncitoare. Desigur, procesele fiind în curs și nu de scurtă durată, este greu să faci acum delimitări stricte. Dar fenomenele sînt prezente, se află în plină desfășurare, au o tendință și o mișcare îndelungată și, de aceea, nu pot fi lăsate de o parte, ci necesită un studiu atent și complex.

HARALAMBIE NICULESCU : Aș dori să mă opresc mai întâi pe scurt la unele probleme privind necesitatea obiectivă a perfecționării neconținute a formelor organizatorice, a metodelor și mijloacelor prin care clasa muncitoare își exercită rolul său conducător în societatea noastră.

Una din tezele fundamentale ale concepției marxist-leniniste cu privire la evoluția istorică a omenirii în epoca modernă și contemporană este aceea că în fiecare țară, din momentul transformării proletariatului dintr-o clasă în sine într-o clasă pentru sine, al contopirii mișcării muncitorești cu socialismul științific și pînă la încheierea construirii comunismului, conducătorul recunoscut al tuturor maselor de oameni ai muncii atît în lupta pentru răsturnarea capitalismului cît și în cea pentru construirea noii orînduiri este clasa muncitoare. Această teză a fost și este pe deplin confirmată de desfășurarea procesului revoluționar pe plan mondial și, mai ales, de experiența construirii noii orînduiri în țările sistemului mondial socialist.

În istoria revoluționară a clasei muncitoare din marea majoritate a țărilor lumii (cu excepția celor în care, datorită unei conjuncturi favorabile, se trece de la feudalism direct la socialism) pot fi distinse cîteva etape în care obiectivele propuse și jaloanele principale ale tacticii adoptate pentru atingerea acestor obiective poartă unele trăsături esențiale comune. În general este vorba de etapa luptei pentru răsturnarea burgheziei și cucerirea puterii politice în stat, cînd **preocuparea principală a clasei muncitoare este elaborarea — prin intermediul partidului său revoluționar, partidul comunist — a sistemului de alianțe cu celelalte mase de oameni ai muncii interesate în răsturnarea capitalismului.** Urmează apoi etapa lichidării definitive a exploatării omului de către om și a generalizării relațiilor socialiste de producție, sau perioada de trecere de la capitalism la socialism, în care, asumîndu-și responsabilitatea conducerii statului, clasa muncitoare trebuie să **cucerească pas cu pas principalele pîrghii ale vieții economice, sociale și culturale, să învețe și să acumuleze experiența necesară stăpînirii depline a tuturor acestor pîrghii.** Urmează după aceasta perioada de încheiere a primei faze a comunismului — socialismul —, în care preocupările principale sînt cele cu privire la transformările calitative, de esență, care trebuie să aibă loc în domeniul forțelor de producție pentru a asigura superioritatea socialismului asupra capitalismului și în domeniul producției materiale, al omogenizării societății din punctul de vedere al structurii sociale, al nivelului de cultură, de calificare și al formării veniturilor și, mai ales, în ce privește însușirea de către toți membrii societății a conștiinței socialiste, condiție indispensabilă și hotărîtoare pentru trecerea la comunism.

În funcție de conținutul sarcinilor și obiectivele pe care și le propune să le atingă în fiecare etapă, clasa muncitoare își modifică și perfecționează neconținut formele organizatorice, mijloacele și metodele de acțiune.

Nu poate fi vorba de un model de acțiune valabil în fiecare etapă pentru toate țările. Condițiile economice și politice în care clasa muncitoare își desfășoară activitatea revoluționară în fiecare țară impun cu necesitate elaborarea de către

statul-major al acestora — partidul comunist — a unui plan tactic care să reflecte pe deplin particularitățile acestor condiții în fiecare etapă dată. Numai dacă formele organizatorice prin care acționează și mijloacele și metodele pe care le folosește izvorăsc din condițiile naționale specifice, clasa muncitoare își poate exercita la nivel optim rolul său conducător.

Înfăptuirea rolului conducător al clasei muncitoare face parte din sistemul relațiilor sociale și reprezintă legătura organică dominantă dintre ea și celelalte clase și pături sociale ale căror interese fundamentale sînt convergente cu ale sale, fapt în virtutea căruia recunosc și acceptă conducerea lor politică de către clasa muncitoare.

Formele concrete prin care se stabilesc legăturile dintre clasa muncitoare și celelalte forțe sociale evoluează corespunzător, în primul rînd, creșterii numerice și a ponderii clasei muncitoare în societate. În perioada 1950—1970, numărul muncitorilor din țara noastră a crescut de la 1 222 900 la 3 838 900. În aceeași perioadă, ponderea muncitorilor a crescut în totalul populației de la 6,6% la aproape 19%, iar în totalul populației active de la circa 13% la peste 39%. Creșterea numerică (de 3,1 ori în decurs de două decenii) și creșterea ponderii clasei muncitoare în totalul populației active arată reducerea treptată a celorlalte forțe sociale față de care clasa muncitoare își exercită rolul conducător.

În al doilea rînd, aceste forme evoluează corespunzător modificărilor în structura de clasă a întregii societăți, deoarece clasa muncitoare își elaborează în mod diferențiat politica sa față de fiecare clasă și pătură socială, în funcție de poziția pe care acestea o au față de mijloacele de producție, de numărul și forța lor economică și de interesele prezente și viitoare ale acestora. Dacă în anul 1950 în structura socială a țării noastre mai ocupa încă o anumită pondere o parte a claselor răsturnate de la putere și expropriate, precum și un număr apreciabil de mici capitaliști la orașe, dar mai ales la sate, iar țărănimia în proporție de peste 95% își desfășura activitatea pe baza proprietății private asupra mijloacelor de producție, în prezent societatea noastră este formată în imensa ei majoritate din oameni ai muncii — muncitori, țărani, meșteșugari cooperatori și intelectuali — care obțin venituri din munca prestată în întreprinderi sau instituții proprietate socialistă de stat sau cooperatistă. La fel, dacă în anul 1950 și în perioada care a urmat pînă în anul 1959 și respectiv 1962 problemele fundamentale ale politicii de clasă au fost îngrădirea și lichidarea rămășițelor claselor exploatatoare și atragerea pe baza liberului consimțămînt a țărănimii pe calea cooperativizării, acum, cînd s-a statornicit unitatea moral-politică a tuturor forțelor sociale, a întregului popor în jurul politicii partidului, iar construirea societății socialiste multilateral dezvoltate a devenit țelul major al tuturor oamenilor muncii indiferent de clasa sau pătura socială din care fac parte, problema fundamentală a politicii de clasă o reprezintă creșterea permanentă a eficienței activității umane desfășurate în toate întreprinderile, instituțiile de stat și cooperatiste, precum și formarea și ridicarea necontenită a conștiinței socialiste a tuturor membrilor societății.

În comparație cu perioada de trecere de la capitalism la socialism — cînd problemele pe care le avea de rezolvat clasa muncitoare prin exercitarea rolului său conducător erau generate mai ales de caracterul eterogen al structurii sociale, de rezistența și acțiunile dușmănoase ale claselor pe cale de dispariție și chiar de faptul că ponderea sa în totalul populației active era încă scăzută, iar intervenția clasei muncitoare pentru rezolvarea acestora se făcea în principal prin acțiuni politico-organizatorice —, aceste probleme sînt în prezent aproape în exclusivitate de ordin calitativ; ele pot fi îndeplinite numai prin acțiuni politice de masă cu caracter educativ, menite să asigure ridicarea tuturor oamenilor muncii la nivelul înțelegerii țelurilor și intereselor generale ale societății, în așa fel ca fiecare să devină un participant activ și conștient de rolul și locul pe care-l ocupă în efortul general pe care țara noastră îl face pentru construirea societății socialiste multilaterale dezvoltate.

Clasa muncitoare își exercită rolul conducător prin sistemul organizațiilor, al organelor și instituțiilor sale de clasă. Numărul, natura, profilul și sarcinile organismelor pe care și le creează în acest scop trebuie să răspundă comandamentelor tactice ale fiecărei etape de dezvoltare a societății. *Indiferent însă de etapa sau de condițiile particulare din fiecare țară, organizația politică prin care își exercită în mod hotărîtor și în întreaga sa istorie rolul conducător este partidul său revoluționar — partidul comunist.*

Problemele teoretice privind necesitatea obiectivă a conducerii întregii societăți de către partidul comunist, raportul dintre partid și clasă ca și rolul organelor de conducere și al personalităților din conducerea partidului sînt fundamentate teoretic în operele lui Marx, Engels, Lenin, în documentele P.C.R. De aceea nu insist asupra lor. Consider însă că ar fi necesar ca și în propaganda curentă de partid să se acorde mai multă atenție explicării acestor raporturi, cu atît mai mult cu cît politica anticomunistă prezintă fals și dușmănos rolul clasei muncitoare și al partidelor comuniste din țările socialiste.

Cercetînd istoria mișcării muncitorești din țara noastră, observăm că, dacă în esența lor raporturile dintre clasă și partid au rămas neschimbate, în ce privește mijloacele, metodele, organizațiile și instituțiile prin care partidul conduce societatea în numele și în interesul clasei muncitoare s-au modificat și perfecționat continuu. Aceste schimbări au fost și vor fi și în viitor determinate atît de creșterea forței politice a partidului cît și de modificările calitative care au loc în rîndurile clasei muncitoare, paralel cu creșterea sa numerică.

De la cîteva mii de membri cît număra partidul nostru în anul 1944, rîndurile sale au crescut la 2.194.627 de membri în anul 1971, dintre care peste 45% sînt muncitori. În prezent nu există întreprindere oricît de mică sau instituție în care să nu existe o organizație de partid, nu există loc de muncă fără grupă de partid. În felul acesta sînt create condițiile ca prin intermediul organizațiilor de partid clasa muncitoare să acționeze în mod direct și operativ în absolut toate verigile economiei naționale. Chiar dacă în unele instituții sau cooperative nu sînt muncitori sau ponderea acestora este mică, organizațiile de partid respective, militînd pentru traducerea în viață a politicii partidului, acționează în numele și în interesul clasei muncitoare.

Paralel cu creșterea forței politice a partidului s-a îmbunătățit calitativ structura clasei muncitoare.

Clasa muncitoare, într-o măsură mai mare decît oricare altă clasă din istoria omenirii, este mobilă și deschisă. În procesul construirii socialismului, rîndurile sale s-au completat neconținut cu oameni ai muncii proveniți din toate celelalte clase și pături sociale. Procesul rapid de industrializare a determinat, de asemenea, întinerirea continuă a clasei muncitoare. Raportul dintre numărul de noi angajați și al celor pensionați în cîincinalul trecut, de exemplu, a fost de 4 la 1. Peste 50% din muncitori sînt în vîrstă de sub 35 de ani, dintre care circa 22% sub 25 de ani. Circa 85% din totalul muncitorilor și-au făcut pregătirea generală și profesională în condițiile socialismului.

Au crescut hotărîtor și nivelul mediu de pregătire, de cultură generală, tehnică și științifică al muncitorilor, și în mod corespunzător nivelul mediu de calificare, problemă abordată pe larg de antevorbitori.

Un rol hotărîtor în creșterea capacității de acțiune a clasei muncitoare îl are ridicarea neconținută a nivelului său politic și ideologic, determinată atît de îmbunătățirea condițiilor generale de muncă și de viață cît, mai ales, de acțiunile întreprinse de partid prin multiple căi, mijloace și instituții. În prezent, circa un milion de muncitori, adică 25% din total, sînt membri de partid. În ce privește tinerii muncitori, în marea lor majoritate sînt membri ai Uniunii Tineretului Comunist. De asemenea, aproape toți muncitorii, membri și nemembri ai partidului sau ai U.T.C., sînt cuprinși în diferite forme de învățămînt politic și ideologic.

Creșterea calitativă a clasei muncitoare a făcut necesară și posibilă luarea de către Conferința Națională a P.C.R. din decembrie 1967 a măsurilor cunoscute cu privire la perfecționarea relațiilor noastre sociale, la lărgirea democrației socialiste și instituționalizarea unor forme superioare prin care clasa muncitoare participă în mod direct la procesul decizional, exercitîndu-și cu eficiență sporită rolul de clasă conducătoare.

Împuternicirea adunărilor generale ale salariaților cu drepturi decizionale, crearea consiliilor oamenilor muncii din întreprinderi, în care muncitorii au prin delegații aleși de ei o largă reprezentare, instituționalizarea controlului obștesc al maselor, paralel cu extinderea sferei de exercitare a acestuia, lărgirea drepturilor sindicatelor etc. și, mai ales, extinderea și întărirea dreptului de control al organizațiilor de partid, toate acestea constituie cadrul organizatoric al exercitării rolului conducător al clasei muncitoare corespunzător condițiilor specifice ale actualului stadiu de dezvoltare a țării noastre. Fără îndoială că și în viitor, corespunzător dezvoltării economice și sociale a țării, conținutul unora dintre formele existente se va perfecționa, la unele se va renunța sau vor fi radical transformate, dar vor fi

instituționalizate și alte forme prin intermediul cărora să se întărească participarea directă și nemijlocită a tuturor muncitorilor la conducerea societății, și în special a economiei.

Paralel cu perfecționarea formelor organizatorice sînt însă necesare acțiuni ferme, multiple și variate *pentru ridicarea conștiinței tuturor muncitorilor la nivelul părții celei mai înaintate a clasei muncitoare*, sau, cu alte cuvinte, înfăptuirea omogenizării pe planul conștiinței socialiste a întregii societăți, și în primul rînd a clasei muncitoare.

Personal cred că, în decursul istoriei clasei muncitoare, partea ei cea mai avansată, și în special comunistii, s-a aflat pe planul conștiinței sociale cu un pas înaintea condițiilor de existență materială contemporană respective, după cum o altă parte s-a aflat în urma acestor condiții. Și în socialism conștiința părții celei mai avansate a clasei muncitoare se află cu un pas înaintea condițiilor materiale. Dar pentru exercitarea cu maximum de eficiență a rolului său conducător în condițiile în care sarcinile conducerii devin calitativ mai complexe este necesar ca această parte să fie tot mai numeroasă, majoritatea clasei muncitoare să avanseze pe planul conștiinței în același ritm cu dezvoltarea condițiilor materiale, iar partea a cărei conștiință se află în urma acestor condiții să se reducă în mod continuu pînă la dispariție.

Pentru ca munca de educație, de formare și ridicare a conștiinței socialiste să se desfășoare cu rezultate optime sînt necesare, după părerea noastră, prospectarea socială a fiecărei microcolectivități, identificarea formelor concrete de manifestare a rămîinerilor în urmă pe planul conștiinței la fiecare nou angajat, în fiecare brigadă, atelier, secție și întreprindere.

În expunerea sa la Conferința pe țară a cadrelor de conducere din întreprinderi și centrale industriale, tovarășul Nicolae Ceaușescu arăta ce mari pierderi sînt provocate în economie datorită stagnării mașinilor și utilajelor ca rezultat al indisciplinei în muncă, al întârzierilor și absențelor în producție, al fluctuației exagerate și neîndeplinirii de către toți muncitorii a normelor de producție.

Aceste neajunsuri nu sînt prezente cu același grad de gravitate în toate ramurile și întreprinderile. Dar acolo unde manifestarea acestora este exagerată avem atît dovada rămîinerii în urmă pe planul conștiinței a unui mare număr de muncitori cît și certitudinea necesității unor eforturi sporite, cu mijloace adecvate condițiilor concrete din fiecare întreprindere, pentru ridicarea responsabilității sociale a tuturor muncitorilor în așa fel ca fiecare dintre ei să acționeze nu numai formal, dar și în fapt ca membru al clasei conducătoare a societății.

POMPILIU GRIGORESCU: O influență hotărîtoare asupra exercitării rolului conducător al clasei noastre muncitoare revine, desigur, modificărilor petrecute în ponderea muncitorilor ocupați în ramurile economiei naționale. Numărul muncitorilor a cunoscut un spor însemnat și constant în toate ramurile, ceea ce semnifică o creștere a rolului acestora în dezvoltarea sectoarelor industriei, a construcțiilor, a agriculturii și transporturilor, a serviciilor.

Deosebit de grăitor este și faptul că a avut loc o evoluție procentuală mai rapidă a numărului de muncitori în ramurile a căror dezvoltare este influențată în mod direct de creșterea industrială, cum sînt: construcțiile, telecomunicațiile, circulația mărfurilor, gospodăria comună, ceea ce oglindește diversificarea tot mai însemnată a activității și specializării contingentelor clasei muncitoare.

În mod special trebuie subliniat rolul ce revine clasei muncitoare în dezvoltarea industriei socialiste ca purtătoare și creatoare a progresului tehnic necesar modernizării tuturor celorlalte ramuri.

De altfel, cu toate modificările generate de ritmul sporirii numărului de muncitori, industria deține ponderea principală a muncitorilor ocupați în economia națională (circa 50% din totalul muncitorilor).

În ordinea de mărime urmează construcțiile, agricultura, circulația mărfurilor, transporturile.

Rolul conducător al industriei dă și pe acest plan clasei muncitoare o poziție care prin semnificația sa scoate în evidență sarcinile majore ce-i revin în dezvoltarea continuă a societății socialiste și propriului său viitor.

Una din aceste sarcini o constituie dezvoltarea și introducerea progresului tehnic și aplicarea cuceririlor științifice, modernizarea producției, în primul rînd în ramurile de bază ale industriei.

Rolul clasei muncitoare în promovarea progresului tehnic a devenit tot mai important pe măsura ridicării nivelului său cultural-tehnic, a creșterii gradului de calificare. Astfel, utilizarea tehnologiilor moderne, a unor metode perfecționate de muncă transformă tot mai mult pe muncitori din oameni ai muncii fizice în specialiști care aplică metodele științifice în producție.

Este interesant de menționat că în acest mod între contingentele clasei muncitoare ocupate în diferite ramuri ale industriei sau în alte ramuri ale economiei se constituie o legătură foarte strânsă de colaborare, care contribuie la corelarea eforturilor direcționate spre realizarea în practică a politicii economice a statului socialist.

Dacă analizăm, de pildă, un tabel cu structura industriei după numărul muncitorilor în anul 1969, vom observa câteva elemente semnificative:

— % —

Grupe după nr. muncitorilor	Total industrie		
	Nr. întrep.	Nr. muncitori	Prod. globală
Total	100,0	100,0	100,0
— 200	11,5	1,0	0,5
201— 500	28,1	6,5	4,4
501—1 000	24,7	12,3	11,0
1 001—2 000	17,3	16,3	17,8
2 001—3 000	5,3	8,6	11,8
3 001—5 000	6,3	16,7	19,7
peste 5 000	6,8	38,8	34,8

Datele de mai sus relevă rolul pe care muncitorii îl au în realizarea producției globale în funcție de mărimea întreprinderilor. Cea mai mare parte a muncitorilor lucrează în cadrul unor colective mari — peste 500 de persoane —, fapt care influențează în mod hotărâtor asupra eficienței muncii și exercită un rol educativ asupra membrilor colectivelor, determinând o ridicare continuă a nivelului conștiinței socialiste a acestora.

Un alt aspect important al distribuției muncitorilor pe ramuri ale economiei privește rolul pe care îl au în valorificarea resurselor naturale. Clasa muncitoare realizează prin munca sa o transformare și perfecționare continuă a vieții sociale în corelație cu cerințele progresului și ale ridicării nivelului de trai material și cultural al întregului popor.

IONEL NICOLAE: Oprindu-ne asupra rolului clasei muncitoare din punctul de vedere economic, trebuie să remarcăm că ea este forța socială legată de cea mai avansată formă de proprietate socială. Or, tocmai proprietatea socialistă de stat (a întregului popor) are și rolul conducător în dezvoltarea economică a țării, în progresul general al societății noastre socialiste.

Corelată și completată activ, dialectic, cu puterea politică, puterea economică permite clasei muncitoare să dispună — dimpreună cu aliații săi și în numele intereselor celor mai vitale ale poporului — de însemnate mijloace și resurse materiale, să le dea utilizarea cea mai adecvată, să asigure făurirea și dezvoltarea rapidă și intensivă, accelerată a civilizației moderne socialiste, să introducă în producția și în viața oamenilor cele mai noi cuceriri ale științei și tehnicii avansate.

Dacă proprietatea socialistă în cele două forme ale sale — cooperatistă și de stat (a întregului popor) — este temelia unității națiunii noastre socialiste, pentru clasa muncitoare ea reprezintă, totodată, o veritabilă premisă materială, o bază puternică în împlinirea misiunii sale istorice.

Prin proprietatea socialistă de stat, clasa muncitoare influențează în mod cel mai favorabil însăși evoluția proprietății cooperatiste, maturizarea și dezvoltarea acesteia, creșterea ei cantitativă și calitativă, apropierea lor fiind un proces simultan al amândurora. Prin proprietatea socialistă, clasa muncitoare, în frunte cu partidul ei comunist, pune în mișcare și valorifică la un nivel tot mai înalt forțele interne, pune în circuitul economic la un grad de eficacitate sporit resursele proprii.

Istoria țării noastre în anii revoluției și construcției socialiste probează faptul că proprietatea socialistă și-a sporit mereu importanța în viața economică și, în

ultimă instanță, în existența propriu-zisă a populației. Iar în cadrul acestei proprietăți sociale deosebit de însemnat, decisiv s-a vădit rolul proprietății socialiste de stat (a întregului popor), de care este nemijlocit legată clasa muncitoare.

După cucerirea puterii economice, îndeosebi prin actul revoluționar al naționalizării din 11 iunie 1948 (act dezvoltat și consolidat apoi printr-o serie de măsuri), în România s-a creat un puternic sector socialist, în care au fost instaurate noi relații de producție, în care au început să acționeze noi legi economice obiective; socialismul a pornit parțial la început să se dezvolte pe propria-i bază. Cu acest sector socialist a purces clasa muncitoare să-și făurească programul de edificare a noii societăți, pe el s-a bîzuit în industrializarea socialistă, aceasta aflîndu-se neabătut în centrul politicii P.C.R. Proprietatea socialistă de stat a servit din plin la propria-i reproducție lărgită, dar ea a fost folosită plenar de clasa muncitoare pentru a sprijini multilateral apariția și dezvoltarea, consolidarea și maturizarea neconținută a celeilalte forme de proprietate socială socialistă — proprietatea cooperatistă.

Tot în profil istoric se poate ușor demonstra creșterea rolului proprietății socialiste pentru o tot mai mare parte a populației țării noastre, ca loc de activitate, ca proveniență a surselor de trai, de existență.

Pe parcursul a două decenii, respectiv din anul 1950 pînă în anul 1970 inclusiv, populația ocupată în sectorul socialist față de totalul populației ocupate a înregistrat o creștere de la 25,6 la 94,0% (în sfera producției materiale de la 20,1 la 93,7%). Urmărită pe ramuri ale economiei, situația prezintă date semnificative: în industrie de la 81,1 la 98,6%; în construcții de la 92,6 la 98,3%; în agricultură de la 4,3 la 87,9%; în silvicultură 100%; în transporturi de la 75,8 la 95,3%; în telecomunicații care deservesc producția 100%; în circulația mărfurilor de la 85,2 la 99,9%. De unde putem ușor deduce că în unele ramuri în care predomină proprietatea socialistă de stat procentajele au fost mereu majoritare (în ce privește populația ocupată în sectorul socialist față de totalul pe ramură): industrie, construcții, silvicultură etc. Și agricultura a influențat, prin datele ei absolute, situația pe ansamblu, avînd o pondere mai mică în sectorul socialist pe parcursul primului deceniu; să nu uităm însă că și în această ramură importantă a economiei naționale clasa muncitoare a exercitat o înfrîurire tot mai puternică, a influențat trecerea micii proprietăți pe făgașul socialismului și a ajutat apoi sistematic la dezvoltarea și consolidarea proprietății cooperatiste, adică tocmai la întărirea economiei socialiste unitare ce a rezultat ca urmare a transformării socialiste a satului.

Structura materială a proprietății socialiste de stat (a întregului popor) relevă faptul — deosebit de elocvent pentru poziția pe care o deține clasa muncitoare în producția socială — că această forță socială este proprietara celor mai importante mijloace tehnice, că ea posedă mașini și utilaje, instalații și agregate pe care le acționează spre binele întregii societăți, de la care caută să scoată maximum de rezultate. Această împrejurare este hotărîtoare pentru dotarea cu tehnică avansată a întregii economii naționale, pentru promovarea consecventă a progresului tehnico-științific.

În vasta operă constructivă care este edificarea societății socialiste multilateral dezvoltate, atît în lărgirea și perfecționarea bazei tehnico-materiale cît și în continua dezvoltare și perfecționare a relațiilor socialiste, partidul comunist și statul nostru socialist, clasa muncitoare, împreună cu aliații ei, dispun de un puternic suport material și social: proprietatea socialistă, cu cele două forme ale ei, cea de stat (a întregului popor) avînd rolul conducător.

Tendința care se prefigurează este nu de a opune o formă a proprietății socialiste celeilalte, ci de a le dezvolta și perfecționa pe ambele, de a le apropia la un nivel mereu mai înalt, pînă cînd din ele, într-un viitor mai mult sau mai puțin îndepărtat, va apărea proprietatea unică socialistă (comunistă). Acest proces obiectiv este conștient dirijat de clasa muncitoare, de partidul ei marxist-leninist.

În contextul preocupărilor pentru promovarea consecventă a intereselor poporului pe temelia proprietății socialiste, Partidul Comunist Român — se știe — acordă o deosebită atenție educării oamenilor muncii, a tuturor cetățenilor în spiritul înaltei responsabilități, al echității și eticii comuniste. Constituția Republicii Socialiste România, legile țării noastre proclamă, consfințesc și apără proprietatea socialistă ca patrimoniu inalienabil, drept sfînt și intangibil al poporului nostru. În virtutea poziției sale obiective în sistemul relațiilor de producție socialiste, clasa muncitoare, împreună cu aliații săi, țărănimea cooperatistă și celelalte categorii de oameni ai muncii, dispune de proprietatea statului nostru, stăpînește fabricile și

uzinele, minele și întreprinderile industriale etc., le folosește spre binele patriei sale și, prin progresele societății socialiste în țara sa, aduce cea mai de preț contribuție la întărirea sistemului mondial socialist, la cauza păcii în lume.

Se cere, de asemenea, subliniată grija Partidului Comunist Român pentru ca muncitorii — în dubla lor calitate de proprietari și beneficiari ai proprietății socialiste de stat (a întregului popor) — să-și manifeste plener atributul de buni gospodari, să dea dovadă de inițiative constructive, să mărească avuția națională. Și credem că, fie și sumar exprimat, trebuie subliniat faptul că dezvoltarea și perfecționarea democrației socialiste, formele și metodele aplicate de partid în conducerea economiei, instituționalizarea unor forme de conducere colectivă ș.a. înfăptuite în ultimii ani în industrie, construcții etc. au consolidat rolul conducător al clasei muncitoare și în legătură cu dezvoltarea proprietății socialiste.

HONORINA CAZACU: În abordarea rolului unei clase în general, a rolului clasei muncitoare în particular, sociologia are unghiul său specific, care decurge din specificitatea obiectului său ca disciplină socială. Din acest punct de vedere voi supune atenției câteva considerații teoretice, precum și unele sugestii în privința contribuției pe care cercetarea sociologică o poate aduce în problema pe care o dezbatem.

1) Pentru sociologie *rolul unei clase* semnifică atitudinile, comportamentele, conduitele acesteia, care decurg din condițiile generale ale societății date și din comandamentele ce revin, pe această bază, clasei respective.

2) De regulă, clasele îndeplinesc un rol cu conținut multiplu, complex, în sensul includerii de comportamente, atitudini de natură diferită și cu funcții diferite: politice, economice, sociale, juridice, culturale, religioase etc. Alteori, mai rar, unele clase îndeplinesc un rol unilateral — economic (deși nu exclusiv), politic etc.

Clasa noastră muncitoare îndeplinește un rol complex. Ea este clasa conducătoare din punctul de vedere politic deoarece partidul său comunist, concepția sa despre viață și societate călăuzesc întreaga noastră dezvoltare; deoarece este principala clasă producătoare, a cărei activitate se desfășoară pe baza celui mai avansat mod de producere — industria. Din punctul de vedere economic, ea este forța principală care a transformat economia țării pe baza industrializării, determinând astfel direcțiile progresului nostru general; clasa muncitoare este aceea care produce cea mai mare parte a venitului nostru național. Din punctul de vedere social, fiind clasa care se dezvoltă în ritmul cel mai rapid, evoluția ei determină un anumit profil al structurii noastre sociale și de clasă. Din punctul de vedere spiritual, prin conștiința sa revoluționară, clasa muncitoare determină climatul spiritual socialist al societății noastre, influențând masele în acest spirit.

3) *Rolul unei clase este un fenomen dinamic, în sensul că el se construiește continuu, concomitent pe două planuri: pe plan obiectiv, independent de voința clasei, el este construit de către condițiile generale ale societății date, care determină sarcinile clasei; pe plan subiectiv, mai bine zis spiritual, rolul este construit, pe de o parte, printr-un proces complicat de conștientizare de către clasă a rolului său, pe de altă parte, prin practicarea lui.* Pe acest al doilea plan, procesul a fost în genere spontan, o clasă sau alta îndeplinindu-și rolul său împinsă de condițiile sale de viață, de poziția sa în societate și de raporturile dintre ea și alte clase.

Marx a dat o fundamentare științifică rolului claselor în general, rolului istoric al clasei muncitoare în special, analizând condițiile obiective care zămislesc acest rol și scoțând în evidență capacitatea revoluționară a proletariatului (condiționată, de asemenea, obiectiv).

4) În ceea ce privește *cel de-al doilea plan*, acela de construire în mod conștient a rolului conducător al clasei noastre muncitoare, această construcție se elaborează în două direcții interdependente. În primul rând, în sensul reflectării adecvate a condițiilor obiective și al includerii în conținutul acestui rol a noilor sarcini ce revin în fiecare etapă clasei muncitoare în calitatea sa de clasă conducătoare. În acest proces de elaborare teoretică de către conducerea de partid a noilor sarcini, însăși clasa muncitoare, prin practica sa politică, economică, socială, prin comportamentele și atitudinile sale, elaborează datele problemei, aduce la viață nu numai premise noi, ci și noi capacități, noi soluții.

În al doilea rând, procesul de construire continuă a rolului conducător al clasei muncitoare se realizează pe planul practicii, prin ridicarea a noi și noi membri ai clasei la înțelegerea și practicarea adecvată a rolului ce revine clasei din care fac parte.

5) *În genere, în perioadele obișnuite, o clasă își exercită rolul prin reprezentanți*; numai în perioade furtunoase, de lupte sociale, de revoluții, masa unei clase se antrenează direct, participând efectiv la soluționare, la decizie. Ceea ce deosebește *democrația noastră socialistă* de toate celelalte tipuri de democrație este faptul că — așa cum a subliniat în repetate rânduri tovarășul Nicolae Ceaușescu —, în afară de formele de reprezentare, *ea pune un accent din ce în ce mai mare pe participarea directă a membrilor clasei muncitoare, ca și a celorlalți oameni ai muncii, la conducerea vieții economice, sociale, politice.*

Dar participarea directă la conducere, folosirea deplină și eficientă a cadrului organizatoric creat, ca și elaborarea de noi forme de participare directă, implică cunoaștere, competență, conștiință înaintată. *Aici se află un teren larg de construire a rolului conducător al clasei muncitoare, în sensul creșterii și ridicării permanente de noi membri la înțelegerea și practicarea participării directe la conducere.*

Clasa muncitoare nu este o entitate abstractă, ea este formată dintr-un număr mare de persoane, cu caracteristici socioeconomice, politice, spirituale analoge. *Există însă o mare diversitate în ce privește pregătirea, calificarea, experiența și competența muncitorilor în problemele muncii și ale vieții social-politice datorită faptului că această clasă a crescut foarte rapid și se află în plin proces de restruc-turare*: de la circa 1 milion de muncitori în 1938, la circa 4 milioane în momentul de față; procesul de creștere numerică va continua.

De unde s-au recrutat noii muncitori? A avut loc un proces de autoreproducere a clasei: un număr de fii și fiice de muncitori au devenit, la rândul lor, muncitori, contribuind la creșterea rândurilor clasei. Dar acest proces de autoreproducere nu a acoperit nici pe departe necesarul. Cercetări recente ne-au arătat că circa două treimi dintre noii muncitori provin din alte categorii sociale, în primul rând dintre țărani, apoi din rândurile micilor meșteșugari particulari și, în fine, într-un procent foarte mic, dintre fiii de intelectuali.

Înglobarea rapidă în rândurile clasei muncitoare a unui număr atât de mare de persoane, din medii sociale atât de diferite și faptul că în momentul de față această clasă reușește să-și îndeplinească sarcinile ce-i revin atestă capacitatea deosebită a detașamentelor mai vechi de muncitori de a asimila noile detașamente. Totodată însă această situație implică o muncă susținută tocmai în direcția transformării și ridicării noilor veniți la treapta înțelegerii și realizării conștiente a sarcinilor clasei. În acest sens, rolul conducător al clasei muncitoare se construiește continuu pe planul clasei însăși, prin creșterea de noi oameni capabili de participare directă la soluționare, la decizii.

6) *Sociologia poate contribui, prin mijloacele sale specifice, la realizarea acestui proces.* Aportul său poate consta în studierea și cunoașterea verigilor lui esențiale, în elaborarea unor soluții care să reflecte adecvat necesitățile procesului în etapa pe care o parcurgem. Este adevărat că în sociologia noastră au fost studiate unele aspecte ale procesului la care mă refer, dar cercetările au fost fragmentare și nu au pornit totdeauna de la esențial.

Cred că prima problemă de abordat ar fi aceea a *elaborării modelului teoretic al comportamentelor clasei muncitoare în calitate de clasă conducătoare a societății noastre*, adică stabilirea, pe baza cercetărilor empirice: a) a elementelor componente ale acestui rol; b) a naturii lor (politice, economice, sociale etc.); c) a elementelor (comportamentelor) sale fundamentale, care constituie nucleul rolului, și a celor secundare; d) a elementelor (comportamentelor) cu caracter de normă și a celor neformale; e) raportului dintre ele; f) a raportului dintre cunoștințe și atitudini etc.

Acest model ar constitui un instrument de bază pentru cercetarea unui alt aspect fundamental, acela al *comportamentului în rol a diferitelor detașamente, categorii de muncitori*. Studiul comportamentelor în rol ar da posibilitatea confruntării dintre ceea ce este necesar și este practicat de muncitorii cei mai avansați și atitudinile, comportamentele altor persoane din rândurile clasei. Modelul teoretic stabilit ar deveni astfel cadrul de referință în analiza diferitelor comportamente.

Pe aceste baze se pot elabora apoi tipuri de comportamente — adecvate sau neadecvate —, se pot sintetiza *modelele individuale sau colective* — avansate sau înapoiate — etc., se pot generaliza *elementele noi apărute*.

Asemenea cercetări privind atât modelul teoretic al rolului, cât și diversele comportamente în rol ar trebui desfășurate în strânsă legătură cu *studiul formelor organizate pe care clasa muncitoare le folosește pentru exercitarea în practică a*

rolului său. Se va putea constata, astfel, cum sînt folosite aceste forme, ce mecanisme acţionează pozitiv în direcţia folosirii lor eficiente de către muncitori şi ce anume frînează sau duce la formalism în aceste practici; cum influenţează caracteristici ca vîrsta, calificarea, experienţa şi vechimea în muncă, sexul ş.a. asupra practicii folosirii acestor forme. De asemenea, vor putea fi cercetate *opiniile* diverselor categorii de muncitori cu privire la posibilităţile pe care le oferă asemenea forme pentru aplicarea în practică a soluţiilor şi părerilor lor, pentru participarea lor la procesul decizional, precum şi opiniile privind noi forme prin care participarea lor ar putea să devină mai eficientă.

Bineînţeles că realizarea unei asemenea cunoaşteri ştiinţifice ar constitui baza unor soluţii adecvate, direcţionate în sensul creşterii rolului conducător al clasei noastre muncitoare.

LADISLAU LÖRINCZ: Concepţia marxist-leninistă cu privire la misiunea istorică a clasei muncitoare a fost întotdeauna ţinta atacurilor ideologiei burgheze. Lupta se desfăşoară însă în diferitele etape istorice, în jurul diverselor aspecte ale acestei misiuni în funcţie de fenomenele concrete ale dezvoltării sociale, de aria, intensitatea şi dinamica luptei de clasă dintre clasa muncitoare şi burghezie pe plan naţional şi internaţional, aspecte care pun în evidenţă misiunea istorică a clasei muncitoare. Astfel, pînă la apariţia statelor socialiste, accentul ideologilor burghezi a căzut asupra „incapacităţii” clasei muncitoare de a prelua puterea. După cucerirea puterii se susţinea că noua clasă dominantă nu va fi capabilă să se menţină la putere şi nu va putea construi cu succes o societate nouă. Succesele incontestabile ale sistemului socialist au spulberat rînd pe rînd aceste încercări ale ideologiei burgheze, demonstrînd viguros justetea teoriei marxist-leniniste privind menirea istorică şi capacităţile reale ale clasei muncitoare de creator al noii societăţi, societatea socialistă.

Trebuie subliniat că ideologia burgheză a acordat şi acordă şi astăzi atenţie, desigur nu întîmplător, negării rolului istoric al clasei muncitoare în statele capitaliste; atacul a fost îndreptat în primul rînd împotriva mişcării revoluţionare şi progresiste în scopul de a zădărnici pregătirea răsturnării orînduirii burgheze şi cuceririi puterii de către clasa muncitoare şi aliaţii ei. Merită a fi subliniat şi un alt aspect caracteristic ideologiei burgheze. Atacul ei principal a fost şi este îndreptat împotriva partidelor comuniste şi muncitoreşti — partide de guvernămînt, care şi-au asumat rolul de conducere în edificarea construcţiei socialismului. Astfel se explică faptul că în cadrul preocupărilor privind statele socialiste se acordă mai puţin atenţie rolului creator revoluţionar al clasei muncitoare.

Referirile ideologilor burghezi la rolul clasei muncitoare în statele socialiste apare deci într-un context despre partid, mai precis negarea rolului ei este „explicată” prin negarea rolului partidului. Se vorbeşte insistent de orînduirea socialistă, care ar realiza după opiniile lor deformatoare osmoza modelului „totalitar” şi a modelului „societăţii industriale”. Herbert Marcuse sau Rudi Dutschke consideră că funcţiile politice şi economice s-ar exercita în statele socialiste împotriva clasei muncitoare, în forma dictaturii de partid sau dictaturii tehnocraţiei.

O altă formă a negării rolului clasei muncitoare, formă care priveşte mai mult viitorul decît prezentul, apare în scrierile reprezentanţilor ideologiei burgheze, adepţi ai teoriei convergenţei. În ultimii ani s-a conturat un curent care, pe fundalul consecinţelor reale ale revoluţiei tehnico-ştiinţifice, susţine teza privind presupusa dispariţie a clasei muncitoare; el cunoaşte două variante principale: teoria clasei „mijlocii” şi concepţia despre organizarea tehnocratică a societăţii viitoare.

Teoria clasei „mijlocii” porneşte de la interpretarea tendenţioasă a unor modificări în stratificarea societăţii capitaliste contemporane. Se afirmă în acest context că, în urma revoluţiei tehnico-ştiinţifice în curs de desfăşurare, societatea capitalistă a devenit o societate deschisă în care clasele în sens clasic marxist au dispărut şi putem vorbi de straturi sociale funcţionale între care nu există bariere. Desigur, în acest caz nu poate fi vorba de lupta de clasă, antagonisme de clasă, contradicţiile sociale ireductibile în capitalism putînd fi rezolvate în cadrul sistemului capitalist cu ajutorul instituţiilor democraţiei burgheze. Această teorie se referă nu numai la dispariţia clasei muncitoare în statele capitaliste, dar vizează şi „dispariţia” clasei muncitoare în ţările socialiste pe măsura realizării apropierei dintre socialism şi capitalism în cadrul societăţii „industriale” unice.

La aceasta şi la alte „argumente” ale teoriei clasei „medii” realitatea însăşi dă răspunsuri incontestabile: numărul clasei muncitoare creşte în ansamblu atît

în statele socialiste cît și în statele capitaliste dezvoltate. Desigur, prezența clasei muncitoare nu poate fi redusă la date statistice, ea este prin excelență o prezență, un factor social-politic de primă importanță. Or, privind lucrurile și din acest punct de vedere, nimeni n-ar putea afirma — fără intenții rău-voitoare — nici „dizolvarea” clasei muncitoare, nici „disparația” ei. De această prezență vorbesc acțiunile economice și politice de amploare, de durată și de intensitate fără precedent ale clasei muncitoare, în lupta antimonopolistă în statele capitaliste dezvoltate. Realitatea pe care o oferă țările socialiste, activitatea creatoare a clasei muncitoare, exercitarea rolului său conducător sînt dovezi incontestabile pe care însăși viața le opune aserțiunilor, lipsite de temeiuri științifice și practice ale ideologilor burghezi.

MARIN NEDELEA : O latură importantă a problematicei temei aflate în dezbateră noastră este aceea a manifestării rolului conducător al clasei muncitoare din România socialistă *pe planul vieții politice*. Ea comportă, la rîndul său, numeroase aspecte și corelații. Mă voi referi, mai întîi, la *raporturile dintre partid și clasa muncitoare*.

Ceea ce caracterizează și în socialism relația esențială partid — clasă muncitoare este faptul că partidul constituie cea mai înaltă expresie a acțiunii social-politice a clasei muncitoare, a rolului ei conducător în societate. Existența acestei realități determinante a sistemului politic socialist a fost și rămîne ținta celor mai multe atacuri și încercări de prezentare denaturată întreprinse de adversarii politici și ideologici ai socialismului, a căror aserțiune fundamentală este aceea că partidul s-ar substitui clasei, acționînd în numele ei, dar nu împreună cu aceasta, în soluționarea diverselor probleme ale guvernării, în adoptarea deciziilor.

Dacă ne referim la fondul problemei, trebuie să relevăm că asemenea afirmații sînt dezmințite de viață, de funcționarea democratică a orînduirii noastre sociale și de stat. Partidul însuși este o parte a clasei muncitoare și nu un organism social situat undeva în afara claselor, a realităților sociale. Mai mult, el cuprinde partea cea mai înaintată, mai conștientă, mai activă a clasei muncitoare, în primul rînd a detașamentelor ei moderne, legate de ramurile de vîrf ale progresului tehnic. Ponderea comuniștilor în rîndul diferitelor categorii de muncitori este grăitoare prin ea însăși : 41% în ramura industriei electrice și termice, 39% în industria petrolului, 36% în industria minieră, 29% în industria chimică, 26% în construcția de mașini și prelucrarea metalelor. Aproape 1 milion de muncitori (aproximativ 1/4 din numărul lor total) sînt membri ai Partidului Comunist Român.

Așadar, însăși compoziția socială a partidului conferă cadrul propice ca interesele clasei muncitoare — prezente și de perspectivă — să fie cunoscute în profunzime și reflectate în mod adecvat în politica generală a partidului.

În același timp, o altă premisă importantă a situării consecvente a partidului pe linia cerințelor ce decurg din misiunea istorică a clasei muncitoare este preponderența cadrelor de partid provenite din rîndul muncitorilor ; aceasta este o orientare statornică a Partidului Comunist Român în materie de construcție de partid. La adîncirea legăturii vii și indisolubile între organele conducătoare ale partidului, de sus și pînă jos, și masa membrilor de partid, a clasei, o contribuție importantă aduce și alegerea în organele executive ale partidului, la toate nivelele, a unui număr de comuniști care lucrează nemijlocit în producție, în conducerea directă a activității social-politice și economice din verigile locale.

La cele arătate se adaugă faptul că politica partidului, obiectivele social-economice, planurile de dezvoltare, legile importante etc. nu numai că asigură respectarea intereselor clasei muncitoare, ale celorlalți oameni ai muncii, ci se elaborează și se traduc în viață împreună cu aceștia. Dezbateră lor cu specialiștii, cu muncitorii, cu întregul popor este o premisă pentru exercitarea democratică a rolului hotărîtor al maselor în făurirea propriei lor istorii, armonizarea justă a intereselor diverselor categorii sociale, întărirea unității lor politice în jurul partidului.

Soluțiile care se dau principalelor probleme ce se ridică în cursul dezvoltării societății noastre socialiste îmbracă, în mod necesar, un caracter politic pentru că ele implică interese ale diverselor clase, grupuri sociale mari, ale întregului popor.

După cum se știe, clasa muncitoare nu este un sector social monolit, nediferențiat ; ea are o structură internă complexă, care evoluează odată cu dezvoltarea de ansamblu a economiei ; se împarte în detașamente pe ramuri de activități economice, unele fiind legate nemijlocit de industrie, altele mai puțin sau deloc ; există detașamente noi și detașamente mai vechi ale clasei muncitoare ; structura pe întreprinderi, pe colective în interiorul acestora etc. constituie un domeniu foarte

ramificat al relațiilor dinăuntrul clasei și chiar dintre clase. Evident, pe fondul intereselor generale comune ale clasei muncitoare, corelațiile speciale de schimburi de activități, existente între diferitele ei componente, implică anumite interese specifice și necesitatea reglementării lor; la nivelul individului, al colectivului de producție etc., există și o reflectare neomogenă atât a intereselor generale de clasă cât și a esenței și căilor optime pentru satisfacerea necesară a cerințelor și intereselor nemijlocite ale diferitelor colective în contextul priorității intereselor sociale de nivel general. Decizia politică și economică trebuie, în aceste condiții, să îmbine, să armonizeze diversele categorii de interese, uneori chiar să dea prioritate unora din ele, în funcție de cerințele și posibilitățile existente, avîndu-se în vedere în permanență perspectiva.

Ridicîndu-ne la un nivel mai larg de sintetizare, trebuie relevat, de asemenea, că partidul, clasa muncitoare au în socialism, în manifestarea concretă a misiunii lor de clasă, o responsabilitate națională, ce decurge din situația lor conducătoare în societate și în stat.

Societatea socialistă nu se compune din clase antagoniste, dar împărțirea ei în clase și alte categorii sociale diferite rămîne. Concomitent deci cu interesele fundamentale comune există și interese specifice, laturi neconcordante ale acestora în diferite momente, chiar contradicții în anumite probleme concrete. Deosebiri de clasă, de grup social nu pot fi interpretate ca implicînd în mod necesar deosebiri de interese și cu atât mai puțin deosebiri de interese pe tot diapazonul manifestărilor clasei sau grupului social; dimpotrivă, caracteristica dominantă a raporturilor dintre clase este o largă concordanță a intereselor acestora, în primul rînd a celor fundamentale. Este însă un fapt că nu toate interesele diverselor grupuri sociale coincid automat, în fiecare moment și în fiecare problemă concretă. Revine partidului, clasei muncitoare să-și exercite rolul, prestigiul și autoritatea lor în societate tocmai în direcția armonizării intereselor diverselor clase și pătri, ale tuturor cetățenilor, a satisfacerii lor în strînsă legătură cu promovarea intereselor naționale generale.

Această dimensiune națională a intereselor clasei muncitoare, rolul lor hotărîtor în constituirea și direcționarea intereselor naționale, rolul conducător al partidului, al clasei muncitoare în cultivarea înțelegerii lor tot mai adînci de către toate categoriile populației, de către toți oamenii muncii, în promovarea lor consecventă relevă o componentă nouă, extrem de importantă, în situația clasei muncitoare în socialism, în dialectica raportului dintre clasa muncitoare și partidul comunist.

Conducerea clasei muncitoare, a întregii societăți de către partid nu numai că nu încorsetează cu nimic manifestarea socială a acestei clase, ci, dimpotrivă, constituie principalul factor care stimulează, orientează și fructifică inițiativa ei istorică. Clasa muncitoare își exteriorizează și realizează misiunea istorică atât prin partid, cât și prin intermediul unui larg evantai de organizații de masă și obștești ce acționează sub conducerea lui politică, în numeroase alte forme instituționalizate tocmai pentru a oferi cîmp larg de manifestare rolului ei în conducerea producției, a vieții sociale și de stat.

Experiența concretă a evidențiat că valorificarea în interesul societății a marelui potențial de energie, experiență și creativitate socială ce se dezvoltă, în condițiile socialismului, la clasa muncitoare, la ceilalți oameni ai muncii, presupune o corespondență organică între noile realități social-economice și formele instituționale în care se manifestă acțiunea lor cotidiană. Democratizarea consecventă a vieții economice, sociale și de stat s-a relevat a fi o componentă și o pîrghie inseparabilă a socialismului, o condiție pentru însăși dezvoltarea clasei muncitoare, pentru exercitarea rolului ei conducător.

Pornind de la o minuțioasă și responsabilă investigare a condițiilor și cerințelor noii etape în dezvoltarea societății, P.C.R. a elaborat măsuri cuprinzătoare pentru perfecționarea organizării și conducerii societății, prin adîncirea democratismului socialist, măsuri ce urmează a fi îmbunătățite și completate în urma largii dezbateri ce va avea loc la apropiata Conferință Națională a partidului. Au fost redefinite, clarificate și considerabil extinse sarcinile și atribuțiile sindicatelor, cea mai largă organizație de masă a celor ce muncesc, cuprinzînd și întreaga clasă muncitoare. Au fost instituționalizate adunările generale ale oamenilor muncii în întreprinderi și instituții, comitetele și consiliile oamenilor muncii — formă importantă de dezvoltare a democrației muncitorești, de promovare a conducerii colective, de asigurare a participării nemijlocite și cotidiene a lucrătorilor la conducerea activității economice în verigile hotărîtoare ale producției sociale.

Se dezvoltă în continuare, în forme multiple, dialogul perpetuu între partid și clasa muncitoare, între partid și întregul popor. Formele de participare directă, nemijlocită a muncitorilor la conducerea societății se îmbină cu aplicarea consecventă a principiilor democrației reprezentative. Rezultă, în ansamblu, existența unui cuprinzător sistem de canale și pîrghii democratice pentru stimularea inițiativei muncitorilor, a celorlalți oameni ai muncii, în toate domeniile vieții sociale. O sarcină esențială a partidului, a întregului nostru mecanism social este în prezent aceea de a valorifica la maximum această suprastructură adecvată în interesul exercitării rolului ei activ asupra bazei economice, asupra dezvoltării în ansamblu.

Tocmai acestei necesități stringente i-a răspuns programul de ridicare a conștiinței socialiste elaborat de conducerea partidului în vara și toamna anului trecut. Premisa lui fundamentală este aceea că, pe lângă crearea cadrului instituțional adecvat, participarea efectivă, tot mai eficientă a clasei muncitoare, a celorlalți oameni ai muncii la conducere presupune ridicarea nivelului cunoașterii, creșterea maturității politico-ideologice, cultivarea valorilor eticii socialiste în rîndul tuturor categoriilor de cetățeni.

Aplicarea în viață a măsurilor amintite, înalta lor eficiență socială au demonstrat justificarea științifică a perspectivei dinamice, dialectice în care abordează partidul dezvoltarea raporturilor sale cu clasa muncitoare, cu ceilalți oameni ai muncii, determinînd de pe acum o intensificare remarcabilă a activității politice, economice, sociale a oamenilor muncii, cu alte cuvinte o creștere a rolului partidului, al clasei muncitoare, al întregului popor. Desigur, realizările obținute deja pe acest teren sînt numai o verigă, un moment al unui proces istoric de perspectivă, care urmează să fie stimulat, continuat și adîncit pentru a da din ce în ce mai mult măsura posibilităților de progres implicate în el.

Esențial este faptul că orientarea științifică ce stă la baza acestei concepții teoretice și practice se dovedește a fi în deplin consens cu specificul cerințelor determinismului istoric propriu condițiilor socialismului. Socialismul apare și se dezvoltă ca rezultat al unor procese istorice obiective, prin acțiunea conștientă a partidelor comuniste, a clasei muncitoare, a maselor celor mai largi de oameni ai muncii. Dezvoltarea noii orînduiri nu este compatibilă cu o concepție fatalistă, automatistă, care ar exclude opțiunea, alegerea, participarea maselor la definirea căilor de dezvoltare. Conducerea științifică a societății pe care o exercită partidul nu-și deduce concluziile dintr-un scientism aprioric, de laborator, străin sau exterior înțelegerii intereselor de perspectivă sau imediate ale clasei muncitoare, ale poporului. Ceea ce conferă acestei conduceri caracterul ei viu, adecvat, concordanța cu cerințele și posibilitățile fiecărei etape, ale fiecărui moment dat, originalitatea creatoare este tocmai modelarea ei ca o rezultată dinamică a confruntării cerințelor legilor obiective cu experiența și aspirațiile muncitorimii, ale întregului popor. După cum se știe, fenomenele de dogmatism, de osificare a gîndirii au întotdeauna drept consecință ignorarea maselor, neîncrederea în ele, reducerea rolului lor la acela de simpli executanți. Dimpotrivă, o atitudine creatoare în teorie, deschisă experimentului social, este însoțită, cum arată foarte elocvent practica partidului nostru, de adîncă încredere în mase, de atragerea lor largă la conducerea vieții societății.

Această succintă abordare a problemei raportului dintre partid și clasa muncitoare în societatea socialistă duce implicit la concluzia că politica partidului nostru, prin obiectivele și prin modalitățile ei de definire și înlăptuire, potențează și stimulează creșterea rolului clasei muncitoare, oferă cîmp de acțiune și imprimă forme concrete adecvate acestei cerințe obiective majore a dezvoltării României în etapa făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate. De fapt, toate măsurile care s-au inițiat în ultimii ani pentru perfecționarea conducerii societății au ca un ax principal stimularea exercitării rolului clasei muncitoare, aceasta fiind una din căile primordiale de sporire a eficienței activității sociale în perspectiva înaintării spre comunism. Marea importanță și actualitate politică a acestei probleme a fost subliniată cu toată claritatea în documentele partidului. Aș releva aici, de pildă, cuvintele tovarășului Nicolae Ceaușescu, care aprecia că „nu se poate vorbi de socialism dacă nu luăm măsuri ca clasa muncitoare, în numele căreia se guvernează, să-și îndeplinească într-adevăr rolul conducător și să participe la guvernarea societății”.

LADISLAU LÖRINCZ: Consider că prezintă interes în dezbaterile noastră și problema relațiilor dintre clasa muncitoare și statul socialist. Este cunoscut că clasa muncitoare își exercită rolul său conducător în societate folosind statul ca instrument principal al construirii socialismului.

Revoluția socialistă începe în domeniul politic prin cucerirea puterii de stat, prin transformarea clasei muncitoare în clasă politică dominantă. Puterea de stat este necesară clasei muncitoare pentru a-și îndeplini misiunea sa istorică. Cu ajutorul statului, în sens de putere centralizat organizată, clasa muncitoare și aliații ei realizează transformarea socialistă a societății: conducerea mării mase a populației, rezolvarea sarcinilor economice, politice și sociale ale construcției societății socialiste, precum și apărarea cuceririlor revoluționare, iar în caz de nevoie, reprimarea acelor forțe care se opun mersului înainte.

Cu toate că statul socialist exprimă puterea politică a clasei muncitoare, el reprezintă, din momentul apariției sale, interesele majorității covârșitoare a populației. Astfel se explică posibilitatea folosirii celor mai variate forme ale democrației socialiste, participarea largă a oamenilor muncii la viața politică și de stat, lărgirea și perfecționarea democrației socialiste pe măsura dezvoltării economiei socialiste, a modificării structurii de clasă a societății.

După cum se știe, statul constituie o categorie istorică, fiind supus continuu modificărilor de formă, de structură sau chiar de esență, în funcție de aria și intensitatea factorilor economici și social-politici determinanți. După cum arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului nostru, la cel de-al X-lea Congres al P.C.R., teoria marxist-leninistă a demonstrat că statul a apărut pe o anumită treaptă a dezvoltării social-istorice, odată cu împărțirea societății în clase, și că va dispărea atunci când vor dispărea clasele sociale. Fără îndoială, după lichidarea claselor exploataatoare, pe măsura desfășurării procesului de omogenizare a societății socialiste, rolul statului se schimbă, modificându-se și formele sale de acțiune. În perspectiva făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate, a creării premiselor pentru trecerea la comunism, funcțiile statului se vor schimba și mai mult, activitatea sa internă concentrându-se în direcția organizării producției, a vieții științifice și culturale.

Se pune întrebarea *care sînt relațiile dintre clasa muncitoare și statul socialist* în condițiile în care victoria deplină și definitivă a socialismului a creat o situație nouă: clasele exploataatoare au fost lichidate ca clasă, relațiile socialiste s-au generalizat, s-a cimentat unitatea social-politică a poporului, bazele politice ale statului socialist s-au lărgit, ele cuprinzînd totalitatea oamenilor muncii, s-a întărit unitatea moral-politică a celor ce muncesc, indiferent de naționalitate, în jurul partidului.

Dintre multiplele aspecte care ar putea constitui un răspuns la întrebarea de mai sus am ales două, considerate de noi principale: 1. caracterul de clasă al statului socialist român în etapa construirii socialismului multilateral dezvoltat și 2. realizarea rolului conducător al partidului în statul socialist.

Un aspect esențial al relațiilor dintre clasa muncitoare și stat constă în caracterul de clasă al statului nostru socialist, care este cea mai largă, cea mai cuprinzătoare formă politică de organizare socială. Orînduirea socialistă de stat — formă a democrației — constituie sfera vieții sociale în care se realizează interesele politice ale claselor, păturilor, grupurilor sociale, sfera drepturilor și libertăților personale. Politică exprimă interesele de clasă, iar subiectele politicii în acest context sînt clasele sociale.

Rezultă deci că așa cum nu putem vorbi de stat lipsit de conținut politic nu putem vorbi nici de stat sau de politică lipsită de caracter de clasă. Statul nostru socialist nu și-a pierdut caracterul de clasă, nu a devenit nici neutru, nici nu s-a situat deasupra societății, deasupra claselor existente prin faptul că a încetat să fie instrumentul dictaturii unei clase.

Caracterul de clasă al statului nostru este determinat de structura de clasă a societății noastre actuale. Societatea noastră în etapa actuală este lipsită de existența claselor exploataatoare: structura ei este unitară, ceea ce nu exclude diversitatea internă. Ea este formată din clase și păături sociale prietene, între care există relații de colaborare și întrajutorare reciprocă. Interesele generale ale acestor clase și păături sociale coincid, fără ca interesele lor specifice să dispară. Una dintre principalele sarcini ale statului constă tocmai în armonizarea acestor interese specifice, în corelarea lor cu sarcinile generale fundamentale.

Structura de clasă actuală, natura claselor, păturilor și grupelor sociale existente definesc natura, caracterul de clasă al statului nostru. Statul este organizația politică cea mai largă de natură democratică a oamenilor muncii. Constituția noastră definește că „Republica Socialistă România este stat al oamenilor muncii de la orașe și sate, suveran, independent și unitar“ (art. 1): „Întreaga putere în Republica Socialistă România aparține poporului, liber și stăpîn pe soarta sa“ (art. 2). Ca-

racterul de clasă al statului nostru este subliniat și mai pregnant prin evidențierea rolului conducător al clasei muncitoare.

Acest rol conducător, întreaga misiune istorică a clasei muncitoare, are în persoana statului socialist instrumentul principal. Influența pozitivă ideologică, politică, organizatorică și morală a clasei muncitoare exercitată asupra întregii societăți devine puternică și eficace datorită conducerii statale a întregii societăți.

Caracterul de clasă al statului socialist român în etapa actuală rezultă din conținutul activității funcțiilor de stat: făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate. Este vorba de o etapă nouă în procesul istoric de construire a civilizației socialiste și comuniste în care statul socialist nu și-a schimbat, nu și-a pierdut esența de clasă. Esența muncitorească a puterii a devenit mai largă, mai cuprinzătoare, în sensul că include, potrivit noii structuri de clasă, pe toți oamenii muncii. Se poate afirma deci că în cadrul aceluiași tip istoric al statului — stat socialist — sîntem într-o etapă nouă, la un nivel superior.

Merită a fi subliniat că însăși existența statului nostru socialist are o semnificație adîncă de clasă nu numai pe plan intern, dar și pe plan extern. Statul nostru este stat socialist, ceea ce determină politica sa consecventă de pace și de progres social în relațiile internaționale. Statul nostru socialist este instrumentul apărării suveranității — suveranitatea de stat subsumînd suveranitatea națională și suveranitatea populară.

Caracterul de clasă al statului nostru este determinat de baza economică și sistemul economic socialist al orînduirii noastre. Proprietatea socialistă în cele două forme ale ei definește caracterul relațiilor de producție, sistemul economic socialist, precum și întreaga suprastructură politică și statală.

Al doilea aspect esențial al relațiilor dintre clasa muncitoare și statul socialist constă în conducerea politică a statului de către Partidul Comunist Român.

Elementul fundamental ce trebuie subliniat în acest context este că partidul realizează pe un plan larg și într-o formă concentrată legătura dintre clasa muncitoare și stat fără a diminua importanța relațiilor sociale multiple existente între clasa muncitoare și stat. Vorbind de relațiile dintre partid și stat înțelegem de fapt forma esențială a multiplelor relații dintre clasa muncitoare și stat. Nu se poate concepe altfel, întrucît Partidul Comunist Român *reprezintă* clasa muncitoare; el nu poate fi separat de clasa muncitoare fără falsificarea grosolană a realității. Faptul că Partidul Comunist Român este partidul clasei muncitoare rezultă din componența partidului, din ideologia și politica sa, din teoria și practica construcției socialismului. Partidul nostru este expresia autentică a tot ceea ce a dat mai bun clasa muncitoare, constituie forma organizatorică supremă a clasei muncitoare. Partidul reprezintă în perioada actuală interesele și voința autentică ale clasei muncitoare, ale tuturor celor ce muncesc, ale națiunii socialiste.

Legătura strînsă, indisolubilă a partidului cu clasa muncitoare asigură democrația internă de partid, precum și relațiile strînse instituționale ale partidului cu cele mai diferite detașamente ale clasei muncitoare și grupări ale populației. Dacă am subliniat relațiile strînse, de nezdruccinat dintre partid și clasa muncitoare, în aceeași măsură trebuie accentuate relațiile dintre partid, clasa muncitoare și popor. Aceste relații trebuie privite, desigur, prin prisma rolului conducător al partidului în întreaga viață socială, precum și prin prisma cadrului instituțional pe care-l reprezintă statul în realizarea acestui rol. Trebuie subliniat în acest context rolul conducerii politice a partidului ca factor determinant al lărgirii și perfecționării democrației socialiste — atît a sistemului democrației statale cît și a sistemului democrației sociale. Semnificația ideologică și politică a acestui aspect constă în aceea că evidențiază legătura esențială, organică dintre socialism și democrație, în realizarea căreia partidul îndeplinește un rol hotărîtor.

Necesitatea conducerii politice a statului de către partid, precum și creșterea acestui rol rezultă din amploarea și complexitatea sarcinilor, din creșterea și diversificarea acestor sarcini, determinate de cerințele obiective ale făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate, de creșterea rolului statului, de lărgirea participării maselor în activitatea economică, politică și socială. În aceste condiții, îmbinarea armonioasă și rațională dintre rolul conducător al partidului și activitatea de stat asigură atît partidului cît și statului forța și eficacitatea necesare soluționării problemelor complexe, inedite în construirea societății noi.

Dintre principalele coordonate care indică realizarea rolului conducător al partidului, conducerea politică a statului de către P.C.R., aș vrea să menționez următoarele: ideologia și experiența politică a P.C.R. definesc ideologia politică

dominantă în societatea noastră și, corespunzător cu aceasta, structura, forma, conținutul și metodele de activitate ale instituțiilor puterii, instituțiilor politice, sistemului politic; partidul reprezintă factorul suprem de conducere politică în sistemul politic al socialismului. Partidul realizează conducerea politică a statului și a tuturor organizațiilor obștești și de masă fără a prelua funcția realizării conducerii directe, ceea ce ar putea duce la înlocuirea sau slăbirea responsabilității organelor de stat și obștești.

Prin realizarea conducerii politice supreme, partidul reprezintă cel mai înalt for colectiv de *decizie politică* al clasei muncitoare, al întregii societăți. Prin deciziile sale politice, întreaga structură organizatorică a societății noastre, întregul sistem politic-statal capătă un program unitar, o orientare concretă și de perspectivă în îndeplinirea funcțiilor sociale.

În deciziile politice ale partidului legile generale ale construcției socialiste sînt aplicate la condițiile concrete ale țării noastre, iar practica, experiența proprie cîștigată, este generalizată, contribuind astfel la îmbogățirea teoriei marxist-leniniste.

Exercitarea rolului conducător al partidului nu înseamnă că partidul se rezumă la elaborarea deciziilor politice și la controlul executării acestora. Dat fiind faptul că scopurile partidului și statului sînt identice, există o singură linie politică, partidul este prezent în realizarea scopurilor și politicii în forme specifice muncii de partid, în funcție de specificul sectorului de activitate. Astfel, datorită importanței deosebite a activității politico-ideologice, această activitate constituie obiectul conducerii nemijlocite a partidului nostru. Fără să fie preluate funcțiile organelor corespunzătoare de stat, îndrumarea directă a tuturor instituțiilor ideologice, științifice și culturale se realizează de către conducerea de partid.

Realizarea cu succes a conducerii politice a statului de către partid nu înseamnă că reducem, limităm rolul statului la un simplu instrument de realizare a politicii elaborate de partid. Caracterul larg democratic al statului nostru, formă instituționalizată a democrației pentru popor și prin popor, necesită manifestarea inițiativei creatoare de către stat în găsirea formelor, mijloacelor și metodelor specifice statale, cele mai potrivite, în fiecare etapă istorică.

În intervențiile lor, unii participanți la dezbateri s-au oprit asupra problemelor privind mijloacele și formele participării clasei muncitoare la viața politică, de stat și economică, la elaborarea politicii țării.

PETRU CRISTEA : Creșterea rolului conducător al clasei muncitoare în noua etapă de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate în România este condiționată de cerințe și factori diferiți. Printre aceștia de o importanță hotărîtoare sînt : a) creșterea și multiplicarea sarcinilor legate de realizarea grandiosului program elaborat de conducerea partidului și statului pentru următorii 15-20 de ani ; b) dezvoltarea democrației socialiste, lărgirea și stimularea formelor și căilor de participare a tuturor oamenilor muncii, în frunte cu clasa muncitoare, la conducerea vieții sociale, în toate compartimentele sale ; c) creșterea experienței dobîndite de clasa muncitoare în procesul de făurire a societății socialiste; d) realizările obținute constituie garanția succeselor viitoare și premise ale creșterii rolului ei conducător ; e) transformările în conținutul și caracterul muncii sub influența progresului tehnic și științific contemporan, sporirea sarcinilor cu conținut intelectual, creșterea răspunderii în muncă și a elementelor creatoare în activitatea muncitorilor ; f) lărgirea orizontului profesional-științific al muncitorilor, creșterea competenței lor tehnico-economice și, pe această bază, creșterea capacității lor de a participa la elaborarea actelor decizionale în întreprinderi, uzine, centrale industriale etc.

În cele ce urmează ne vom referi la unele aspecte ale creșterii rolului conducător al clasei muncitoare, concretizat în ridicarea nivelului de *participare* a muncitorilor la activitatea de conducere și decizie în întreprinderi.

Pentru a asigura creșterea continuă a gradului de participare a masei salariaților la conducere este necesară perfecționarea cadrului organizatoric necesar, a formelor și metodelor de gestiune și decizie. Măsurile luate de conducerea partidului și statului în această privință, în ultimii ani, lărgesc și asigură posibilitatea participării directe și indirecte a masei salariaților la conducere.

Dar lărgirea cadrului organizatoric, democratizarea formelor și metodelor de conducere asigură și sporesc numai posibilitățile de participare la decizie. Participarea ca atare, amploarea și profunzimea sa, eficacitatea și competența participării depind

într-o măsură hotărâtoare de priceperea și competența participanților. Iar aceasta este, desigur, condiționată de pregătirea și experiența lor, de orizontul lor de cunoștințe tehnice, științifice, economice, politice, de profilul lor spiritual. Este un adevăr elementar că pentru a conduce trebuie să știi, iar pentru a ști trebuie să înveți, să dobândesti cunoștințe și experiență.

Participarea este în același timp o dimensiune fundamentală a integrării socio-profesionale a muncitorilor în unitățile productive și principala modalitate de exprimare a rolului lor conducător. Ea constituie condiția fundamentală a umanizării muncii, a dezalienării și eliberării sale de constrângerea la care a fost supusă în societatea cu clase antagoniste.

În calitatea sa de forță umanizatoare a muncii, *participarea* are o semnificație mai largă, deoarece cuprinde nu numai antrenarea muncitorilor la conducere (organizare, decizii etc.), ci, totodată, și o angajare mai profundă și mai eficace a acestora în propria lor activitate. Sub această formă participarea se realizează pe măsura schimbării conținutului și caracterului muncii, a eliberării sale de sub un anumit mod de organizare și nivel tehnic al producției. Direcțiile progresului tehnic și științific contemporan — în special automatizarea proceselor productive — creează premisele necesare eliberării muncii. Scoaterea muncitorului din circuitul nemijlocit al producției, pentru a-l situa în afara sa, în calitate de supraveghetor și coordonator al producției, îl eliberează totodată de sub dominația mașinii, ale cărei imperfecțiuni le suplinea adeseori, executând mișcări simple, stereotipe, cu caracter mecanic, impuse de ritmul mașinii. Noile sale sarcini de muncă antrenează într-o mai mare măsură *gîndirea, inteligența, imaginația creativă, inițiativa și independența sa*, asociate cu o mai mare răspundere pentru sectorul de muncă încredințat lui. Cu cît aceste trăsături ale muncii vor fi mai accentuate, cu atît gradul participării muncitorului la propria sa activitate va fi mai mare, satisfacțiile lui vor fi mai mari. Munca își va pierde trăsăturile înstrăinătoare, redobîndindu-și în același timp însușirile sale umane.

Dacă creșterea participării muncitorilor la munca proprie este mai mult determinată de schimbările tehnice, de transformările care au loc în conținutul muncii, ca urmare a progresului tehnic, participarea la conducere (la nivel de secție, întreprindere, centrală) depinde cu precădere de organizarea muncii, de antrenarea sau neantrenarea masei salariaților la activitatea decizională.

În societatea noastră socialistă, în sfera preocupărilor de perfecționare continuă a măsurilor de organizare științifică a producției și a muncii un loc important ocupă strădania de a găsi cele mai bune căi și metode de antrenare a masei salariaților la conducere.

După înfăptuirea revoluției socialiste, clasa muncitoare se transformă dintr-o clasă executivă, lipsită de mijloace de producție, asuprită și exploatată, în principală posesoare — alături de întregul popor — a mijloacelor de producție și clasă conducătoare a societății. În procesul de făurire a societății noi, statul socialist perfecționează continuu formele și mijloacele prin care se asigură o participare mereu mai largă și mai înaltă a tuturor oamenilor muncii la activitatea de conducere la toate nivelele micro și macrosociale.

Participarea la conducere se realizează pe diferite căi, sub diferite forme, în funcție de structura organizatorică și sarcinile fiecărei întreprinderi, instituții. În toate cazurile participarea presupune *informare, consultare și drept de vot* în elaborarea deciziilor.

Informarea operativă a salariaților asupra principalelor probleme privind viața și activitatea întreprinderii constituie premisa inițială a oricărei participări. Ca factori principali ai producției salariații se simt parte componentă a întreprinderii atunci cînd sînt încunoștințați de greutățile, realizările, planurile și perspectivele sale de viitor. Sistemul de informare a salariaților este eficient atunci cînd se realizează rapid, pe canalele cele mai directe, iar informația transmisă își păstrează fondul nealterat, pînă la nivelele cele mai joase, și este înțeleasă și interpretată corect de către toți salariații.

Consultarea masei lucrătorilor constituie o formă specifică de participare la conducere. Ea presupune discutarea obiectivelor majore ale întreprinderii și ale diferitelor sectoare de producție cu masa salariaților sau cu o parte dintre ei (de la caz la caz), solicitarea părerii lor și luarea în considerare a opiniilor acestora în acatele decizionale ce se vor stabili ulterior.

Adevărata participare presupune însă, pe lîngă informare și consultare, prezența directă sau mijlocită (prin reprezentanți) a masei salariaților la elabora-

rea hotărîrilor, exprimată sub forma votului deliberativ, pe care să se întemeieze principalele decizii ale întreprinderii.

Printre formele cele mai frecvente de participare a muncitorilor din întreprinderi întâlnim : a) participarea la perfecţionarea tehnicii de producţie şi a modului de organizare a muncii ; b) participarea la decizia economică (stabilirea sarcinilor de producţie, de plan etc.) ; c) participarea la activitatea şi decizia politică ; d) participarea la activităţile educative şi social-culturale ş.a.

Dezvoltarea şi perfecţionarea continuă a democraţiei socialiste în ţara noastră duc la lărgirea cadrului şi formelor de participare a muncitorilor la activitatea de conducere. Aceasta constituie una dintre direcţiile fundamentale prin care se caracterizează creşterea rolului conducător al clasei muncitoare în etapa făuririi societăţii socialiste multilateral dezvoltate.

DUMITRU MAZILU : În socialism, şi îndeosebi în etapa făuririi socialismului multilateral dezvoltat, participarea clasei muncitoare, a maselor de oameni ai muncii la elaborarea şi înfăptuirea hotărîrilor şi a măsurilor care privesc dezvoltarea economică şi social-politică a ţării, a actelor fundamentale de guvernare, a statului are un rol uriaş. În procesul făuririi societăţii socialiste s-a extins şi adâncit continuu democraţia socialistă, s-au perfecţionat mijloacele şi formele participării clasei muncitoare la viaţa politică, la elaborarea deciziilor de însemnătate fundamentală pentru construcţia socialistă.

Formele principale ale participării clasei muncitoare la viaţa politică a României se concretizează în democraţia reprezentativă, în democraţia directă. Oamenii muncii participă la conducerea treburilor publice în primul rînd prin organe reprezentative, constituite într-un sistem democratic reprezentativ încheiat, în fruntea căruia se află Marea Adunare Naţională, pe plan central, şi consiliile populare, pe plan local.

Promovînd în mod consecvent concepţia marxist-leninistă privind rolul hotărîtor al clasei muncitoare în organele reprezentative, partidul nostru a elaborat un ansamblu de măsuri menite să ducă la perfecţionarea activităţii Marii Adunări Naţionale şi a Consiliului de Stat. Astfel, a fost introdus sistemul sesiunilor deschise, de lungă durată, a crescut rolul comisiilor ei permanente în munca de pregătire a proiectelor de legi şi în controlul activităţii de înfăptuire a legilor, a sporit aportul deputaţilor în rezolvarea problemelor majore ale conducerii sociale, s-au dat noi reglementări pentru exercitarea dreptului lor de a interpela miniştrii şi obligaţia acestora de a răspunde documentat. În ultimii ani n-a existat nici un act angajînd responsabilitatea statului care să nu fi fost precedat de largi discuţii publice, care să nu fi fost analizat şi lăgăşat de forul reprezentanţilor aleşi ai poporului, de parlamentul României — Marea Adunare Naţională. Creşterea capacităţii şi posibilităţii reprezentanţei naţionale de a elabora şi adopta deciziile cele mai bune a fost facilitată şi de extinderea substanţială a competenţei comisiilor permanente, de lărgirea caracterului de lucru al acestor importante instrumente ale organelor reprezentative supreme ale puterii de stat, prin mărirea numărului membrilor ce le compun şi prin asigurarea unei compoziţii după profilul activităţii ce o desfăşoară. În felul acesta, un număr mai mare de deputaţi iau parte în mod susţinut la activitatea amplă a comisiilor permanente.

Mai mult, faţă de atribuţiile sporite ce revin astăzi tuturor comisiilor permanente şi avîndu-se în vedere complexitatea deosebită a problemelor ridicate de dezvoltarea economiei naţionale, a devenit necesară constituirea unei noi comisii permanente, şi anume *Comisia pentru industrie, construcţii şi transporturi*, uşurîndu-se totodată activitatea vechii Comisii economico-financiare, care se ocupa de toate problemele economiei româneşti, neputîndu-le cuprinde în marea lor diversitate. În acelaşi timp s-au extins atribuţiile *Comisiei pentru învăţămînt, ştiinţă şi cultură*, ale *Comisiei pentru sănătate, muncă şi asigurări sociale* şi ale *Comisiei pentru consiliile populare şi administraţia de stat*. Şi, pentru ca activitatea acestor comisii să se bucure de o îndrumare permanentă, în conformitate cu hotărîrile plenarei Comitetului Central al partidului din martie 1969, Marea Adunare Naţională a statornicit ca unele comisii să fie conduse de preşedinţi cu muncă permanentă. Astfel prin acest ansamblu de măsuri, toate actele supreme de decizie în problemele principale ale conducerii social-politice şi economice a ţării sînt — înaintea adoptării — examinate în mod competent, la cel mai înalt nivel, cu participarea efectivă a deputaţilor parlamentului.

În acelaşi context al perfecţionării se înscrie *extinderea sferei atribuţiilor Consiliului de Stat*. Aşa cum s-a subliniat la Conferinţa Naţională a partidului,

Consiliul de Stat este împuternicit, potrivit Constituției țării, să desfășoare o activitate sporită de elaborare a unor decizii de mare însemnătate economică și social-politică și să exercite un control mai activ asupra activității organelor centrale ale administrației de stat, Procuraturii și Tribunalului Suprem, a hotărârilor organelor locale de stat. Alegerea secretarului general al partidului în funcția de președinte al acestui organ suprem cu caracter permanent al puterii de stat este de natură să asigure afirmarea deplină a rolului conducător al partidului în întreaga activitate socială și de stat, reprezentarea la nivelul cel mai înalt al partidului și statului nostru în relațiile internaționale. Funcțiile sporite ce-i revin Consiliului de Stat pot fi mai bine îndeplinite și datorită faptului că însăși componența sa este substanțial lărgită.

Conducerea partidului s-a preocupat, de asemenea, de perfecționarea activității executive, de punerea în aplicare a deciziilor privind, în primul rând, măsuri de natură a contribui la îmbunătățirea rolului Consiliului de Miniștri — ca organ suprem al administrației de stat. Schimbările referitoare la structura și funcționarea acestuia, cuprinse în noua Lege de organizare și funcționare a Consiliului de Miniștri, se află în strânsă legătură cu perfecționările ce s-au adus și se aduc modului de organizare și funcționare a aparatului de stat în totalitatea sa. Acționînd ca un organ colectiv, Consiliul de Miniștri, în întregul său, și fiecare ministru în parte sînt răspunzători în fața Marii Adunări Naționale și în fața Consiliului de Stat — în intervalul dintre sesiuni —, atît pentru propria activitate cît și pentru activitatea Consiliului în ansamblul lui.

Ca o expresie a creșterii rolului economic al statului, partidul a adoptat importante măsuri în direcția *perfecționării conducerii și planificării economiei naționale*. Prin crearea Consiliului economic, ca organ de partid și de stat, se asigură posibilitatea înfăptuirii unui control permanent, la nivelul conducerii partidului și statului, asupra desfășurării și realizării politicii economice pe ansamblul economiei, pe ramuri și sectoare.

În același timp, în întreaga economie națională s-au statuat principii de o excepțională însemnătate pentru accelerarea dezvoltării economice, cum sînt: gestiunea economică proprie, înlăturarea fenomenelor de centralism excesiv, îmbinarea mai judicioasă a conducerii centralizate a economiei cu creșterea autonomiei întreprinderilor și organizațiilor economice etc. Se realizează astfel cadrul necesar pentru ridicarea calitativă a competenței și nivelului conducerii, pentru optimizarea deciziilor și prevenirea elementelor de subiectivism. Măsurile adoptate au condus la sporirea considerabilă a atribuțiilor organelor locale ale puterii în dezvoltarea economică și social-culturală a județelor, orașelor și comunelor, în soluționarea cerințelor populației, pe baza introducerii principiului autonomiei funcționale a consiliilor populare. Aceasta marchează un pas important pe linia adaptării centralismului democratic la nivelul și cerințele actualei etape de dezvoltare a țării.

Democrația reprezentativă se îmbină armonios cu democrația directă, nemijlocită. Între reprezentanții clasei muncitoare, între factorii de decizie politică și oamenii muncii există un contact permanent, un dialog continuu, realizat prin adunările populare, în care sînt discutate principalele soluții și măsuri propuse în vederea organizării și perfecționării în diferite domenii a activității economice și social-culturale, precum și în cadrul unor consfătuiri cu oamenii muncii organizate pe plan național. Numai în ultimul timp au fost organizate — după cum se știe — dezbateri, la nivel național, cu cadre de bază din industrie și agricultură, din centralele industriale și de construcții. A devenit o practică permanentă a conducerii partidului și statului nostru de a se consulta permanent cu masele largi de oameni ai muncii, cu activul de partid și de stat, cu cadrele din diferite domenii de activitate, în vederea elaborării tuturor hotărîrilor și măsurilor care privesc dezvoltarea economică și social-politică a țării, a elaborării legilor, a actelor fundamentale de guvernare a statului. Aceasta asigură — după cum arată practica noastră socială — ca deciziile de care depinde mersul înainte al societății socialiste românești să fie cu adevărat emanația voinței și înțelepciunii celor ce muncesc, să corespundă intereselor supreme ale patriei, ale poporului și, totodată, să mobilizeze energiile și capacitatea creatoare a întregii națiuni în lupta pentru înfăptuirea lor.

Democrația nemijlocită, participarea directă a oamenilor muncii la conducerea țării, la rezolvarea treburilor publice se realizează în multiple forme, prin intermediul organizațiilor de masă și obștești, al adunărilor generale ale oamenilor muncii, al comitetelor și consiliilor acestora, al consfătuirilor de producție, al dez-

baterilor colective în cadrul secțiilor, atelierelor etc. Conducerea țării — în sistemul măsurilor întreprinse în ultimii ani pentru ridicarea calitativă a muncii desfășurate în toate domeniile — a pus și pune un accent deosebit pe creșterea eficienței democrației, implicit a formelor și modalităților de participare directă a clasei muncitoare la organizarea și conducerea producției. În ample dezbateri s-a relevat, mai cu seamă în ultimul timp, necesitatea perfecționării democrației muncitorești, a creșterii rolului sindicatelor în activitatea practică de mobilizare a oamenilor muncii la dezvoltarea forțelor de producție, la elaborarea și înfăptuirea planurilor de stat anuale și de perspectivă pentru dezvoltarea economiei naționale.

MARIA POPESCU: O primă problemă pe care aș dori s-o supun discuției este dacă conceptul *participării* muncitorului la conducere, indiferent de nivelul social al acesteia, se integrează în structura conceptuală a ideologiei marxiste, dacă nu este ca un „corp străin”, dacă nu contrazice spiritul său general. Din acest punct de vedere răspunsul este relativ ușor, căci, stricto sensu, marxismul preconizează și demonstrează necesitatea conducerii societății de către clasa muncitoare, singura capabilă să construiască o orînduire cu totul nouă. Nu poate fi vorba deci de participarea proletariatului la conducerea exercitată de o altă clasă socială.

Dacă în ce privește conducerea întregii societăți socialiste teoria marxistă oferă enunțuri clare și suficiente, de conducerea întreprinderii industriale ca atare clasicii nu s-au preocupat. De altfel, ca mari gînditori, Marx și Engels au intuit imposibilitatea prospectării sociale riguroase privind aspectele particulare de detaliu ale dezvoltării. Ei și-au concentrat eforturile teoretice în special în direcția dezvoltării tendințelor obiective generale ale evoluției societății în ansamblu. În aceste condiții nu se puteau, evident, elabora indicații explicite privind conducerea întreprinderii industriale în socialism.

Apariția orînduirii socialiste, confirmînd tendința generală descoperită de clasicii marxisti, a pus, în același timp, și o multitudine de probleme particulare care se cereau imperios rezolvare atît teoretic cît și practic. V. I. Lenin, conducător al primului stat socialist, a elaborat soluții pentru o serie întregă de probleme de detaliu, dar n-a putut consacra o preocupare distinctă, date fiind condițiile cunoscute, abordării problematicei conducerii întreprinderii industriale. Nu există, în consecință, un răspuns teoretic clasic la întrebarea cine exercită conducerea întreprinderii industriale socialiste. Poate tocmai de aceea este de recomandat să se apeleze la istorie, la însăși succesiunea evenimentelor, pentru a dezvoltui prin intermediul lor concepția diriguitoare.

Condițiile specifice în care s-a desfășurat la noi în țară revoluția socialistă au determinat, după cum se știe, cucerirea treptată a puterii politice de către clasa muncitoare; mai întîi sub forma *participării* la guverne de coaliție, apoi, pe măsura creării unor posibilități obiective, clasa muncitoare devine singura clasă *conducătoare*. Unul dintre primele acte specifice revoluției socialiste este înfăptuit după ce clasa muncitoare cucerește puterea politică. Este vorba de naționalizarea principalelor mijloace de producție, printre care figurează, evident, întreprinderile industriale. Marea proprietate privată este astfel desființată și odată cu ea și puterea de conducere patronală. În aceste condiții, conducătorii întreprinderii sînt noii stăpîni, muncitorii. În perioada imediat următoare actului naționalizării, funcția de director în cea mai mare parte a întreprinderilor industriale a fost deținută de muncitori.

Pe măsura dezvoltării intensive și extensive a industriei țării sporesc exigențele exploataării noilor obiective economice. Concomitent se desfășoară procesul integrării intelectualității formate în condițiile orînduirii trecute, precum și procesul formării noii intelectualități. Apare necesitatea obiectivă și este creată în același timp posibilitatea ca directorii să fie cadre de specialitate. Trebuie să arătăm însă că mulți dintre directorii actuali, de profesie ingineri, au fost și ei muncitori.

Acesta este numai un aspect al problemei, dar trebuie menționat și un altul care îl completează. În condițiile în care rolul conducător în societate aparține clasei muncitoare, bogăția materială este avuția întregii societăți, conducerea la nivelul întreprinderii poate fi exercitată și de alte categorii sociale decît cea de muncitori, fără ca esența socialismului să fie afectată. Conducerea operativă a întreprinderii reprezintă, într-un anumit sens, doar un organism executiv, care își elaborează liniile directoare ale activității sale, pe de o parte, în funcție de cerințele *conducerii sociale*, exercitată de pe pozițiile *clasei muncitoare*, și, pe de altă parte, în funcție de imperativele muncitorilor producători și conducători în întreprinderea respectivă.

În această dublă calitate, muncitorii îndeplinesc funcții de conducere atât pentru a *controla* aplicarea la cadrul restrîns al întreprinderii a politicii economice generale, cît și pentru a *corecta* eventualele neconcordanțe ale respectivei politici economice cu cerințele reale ale vieții și ale dezvoltării noii orînduirii.

Acest gen de conducere, exercitată *direct* de *masa* muncitorilor, are o deosebită importanță pentru trăinicia, ca și pentru eficiența conducerii sociale în ansamblu.

MIHAIL CERNEA : Una dintre formele participării muncitorilor la conducerea și organizarea economiei naționale este participarea la conducerea, în primul rînd, a întreprinderii industriale. Există aici o problemă căreia i se acordă, după părerea mea, încă prea puțină importanță : e vorba de problema sau de fenomenul *dezvoltării conștiinței economice* a muncitorilor.

Într-adevăr, în ultimii ani, o serie de legi adoptate de Marea Adunare Națională au instituționalizat participarea muncitorilor la luarea deciziei în întreprinderile industriale, traducînd-o într-un sistem de norme precise. Pentru ca aceste norme să fie efectiv înlăptuite în practică, *pentru ca deci democrația instituită să devină democrație practică în chip real*, sînt necesare nu numai instituirea acestor norme, ci și *crearea anumitor premise*, de ordin subiectiv dacă vreți, pentru ca muncitorii să-și poată exercita acest drept în cadrul întreprinderii. Aceste premise sînt de diferite categorii : una dintre ele este *competența economică* a muncitorilor, capacitatea lor de a înțelege problemele economice ce se pun în activitatea de ansamblu a întreprinderii, în activitatea întreprinderii pentru desfășurarea produselor, politica de investiții în domeniul contractelor întreprinderii ș.a.m.d.

Această competență economică nu se formează dintr-o dată. Ea poate fi doar rezultat al unui proces de dezvoltare și îmbogățire a *cunoștințelor economice* ale muncitorilor. Totodată este necesar să existe în fiecare întreprindere un sistem de *informare operativă* exactă a muncitorilor asupra problemelor economice ale întreprinderii. Informația economică constituie un element indispensabil pentru cei care trebuie să participe la luarea deciziei economice. Fără asemenea informații nu se poate judeca în cunoștință de cauză. Prin urmare, dezvoltarea participării muncitorilor la conducerea întreprinderilor implică dezvoltarea cunoștințelor economice, a informațiilor economice și asimilarea unor *criterii de evaluare economică corectă* a activității, a obiectivelor și a realizării lor în întreprindere. În aceste condiții, dezvoltarea democrației economice în întreprindere va facilita participarea muncitorilor la decizie și va exprima și sub acest aspect exercitarea și consolidarea rolului conducător al clasei muncitoare în organizarea producției. Acesta este un fenomen despre care se poate vorbi, nu numai în general, ci pe baza unor investigații sociologice de teren.

Încă acum 10 ani, colectivul științific din care fac parte a întreprins o cercetare sociologică asupra conștiinței clasei muncitoare, ale cărei rezultate au fost înfățișate într-un volum de ajuns de cunoscut : „Profilul spiritual al clasei muncitoare în socialism” (apărut în 1964). Acolo se arătau rezultatele unor prime cercetări efectuate în țara noastră asupra formării și constituirii gîndirii economice a clasei muncitoare în socialism. De atunci această tendință s-a accentuat, procesul dezvoltării conștiinței economice a oamenilor muncii s-a adîncit și s-a lărgit. S-au cristalizat din ce în ce mai pronunțat elemente ale unei noi psihologii economice, o nouă mentalitate economică. Sînt elemente convingătoare, care arată că dezvoltarea conștiinței economice ca formă a conștiinței sociale este un fenomen caracteristic pentru modificările de ordin spiritual din țara noastră în ultimele decenii.

Democrația economică reclamă dezvoltarea nu numai a unor instituții și organisme, ci și a unor „instrumente” spirituale ale participării la conducere : conștiința economică este un asemenea „instrument”. Ea desemnează un ansamblu de reprezentări, motivații, valori, mentalități, idei, cunoștințe, concepții economice, care reflectă practica economică a oamenilor și totodată ghidează, mai mult sau mai puțin, conduita lor economică, în legătură strînsă cu alte laturi sau zone ale conștiinței sociale. Însuși conceptul de conștiință economică nici nu era folosit pînă acum un deceniu în sistemul conceptual marxist al teoriei conștiinței și s-a constituit ca o reflectare a unor fenomene reale și a cerințelor practice. Acest concept, controversat la început, s-a impus treptat și astăzi este folosit în mod curent în analiza transformării și dezvoltării conștiinței muncitorilor, ca și a altor grupuri sociale din societatea noastră, fiind validat de însăși realitatea conștiinței sociale.

Clasa muncitoare, datorită practicii producției socialiste, cît și datorită sistemelor variate de învățămînt care funcționează în țara noastră, inclusiv în întreprinderi, dobîndește din ce în ce o *mai lucidă conștiință a economicului*; cu alte cuvinte, o înțelegere din ce în ce mai clară, mai penetrantă a fenomenelor economice, a proceselor economice la care participă și cărora le dă viață prin munca ei. Această conștiință a economicului influențează și alte zone ale conștiinței clasei muncitoare: influențează conștiința ei politică, conștiința ei morală, conștiința ei juridică și se înscrie, prin urmare, în rîndurile mutațiilor spirituale majore care definesc transformările pe plan cultural ale clasei muncitoare în ultimele două decenii. Această transformare de ordin spiritual este, după părerea mea, prea puțin reflectată în literatura de specialitate; întîlnim adesea reflectări încă schematice, sărace, care se mărginesc la a înșirui formele tradiționale menționate ale conștiinței sociale a clasei muncitoare, cunoscute din manuale (politică, morală, artă, filozofia ș.a.), dar nu țin seama de această formă a conștiinței sociale care este conștiința economică și care, fără îndoială, are consecințe foarte profunde asupra practicii sociale a clasei muncitoare. Se știe că, în condițiile socialismului, clasa muncitoare are nu numai *funcția de producător*, ci și *funcția de proprietar* — statutul de proprietar al mijloacelor de producție — și rolul de organizator al producției sociale. Cum s-ar putea realiza, exercita aceste roluri noi, aceste funcții noi, fără o conștiință economică matură? Este evident că această conștiință economică, ca o zonă esențială a conștiinței socialiste, constituie o necesitate a practicii sociale, este cultivată de practica socială, modelată, forțată și dezvoltată de ea și acționează, la rîndul său, asupra practicii sociale; înțelegerea fenomenelor caracteristice legate de dezvoltarea conștiinței economice mi se pare esențială pentru explicarea multiplexelor aspecte pe care exercitarea rolului clasei muncitoare în ansamblul societății românești le comportă.

DUMITRU MAZILU: Practica noastră demonstrează că organizarea comitetelor și consiliilor oamenilor muncii, instituționalizarea adunărilor generale ca organe de conducere colectivă au determinat schimbări importante în organizarea și conducerea vieții economice în întreprinderi, în promovarea largă a democrației muncitorești în sfera hotărîtoare a activității sociale — producția materială —, au creat condițiile pentru exercitarea mai deplină a rolului conducător al clasei muncitoare în societate. Muncitorimea are posibilități largi pentru a-și exercita drepturile și răspunderile ce-i revin în dubla ei calitate, de producător și proprietar al mijloacelor de producție, ca și de beneficiar a tot ceea ce se înfăptuiește în întreaga țară.

S-a dovedit că adunările generale ale oamenilor muncii asigură cadrul democratic optim pentru valorificarea înțelepciunii și experienței acumulate în unitățile noastre economice și pentru ridicarea calității întregii activități. În Legea cu privire la organizarea și conducerea unităților economice de stat — rod al unei ample dezbateri publice — se prevăd noi măsuri în sensul sporirii rolului muncitorilor în conducerea activității economico-sociale și, implicit, pe linia creșterii rolului și atribuțiilor sindicatelor. Concomitent cu noile prevederi legale, documentele Congresului Uniunii Generale a Sindicatelor cuprind hotărîri importante privind lărgirea participării reprezentanților salariaților în comitetele și în consiliile oamenilor muncii. Sporește rolul sindicatelor în organizarea și conducerea adunărilor generale ale oamenilor muncii — adunări care au un cuvînt tot mai hotărîtor în dezbaterile și elaborarea planului de dezvoltare a întreprinderii, a planului de producție, în rezolvarea problemelor oamenilor muncii, întărind astfel răspunderea întregului colectiv în conducerea și buna funcționare a întreprinderii respective.

Adunarea generală are un rol deosebit în traducerea în viață a indicațiilor conducerii de partid și de stat privind lichidarea volumului important al cheltuielilor neproductive, care totalizează încă zeci și zeci de milioane de lei. Oamenii muncii analizează — în cadrul adunărilor generale — cauzele unor fenomene negative care se mențin, cum sînt: *rebuturile, locațiile, clasările și declasările de bunuri degradate, depășirile de consumuri specifice*, care își au originea în lipsa spiritului gospodăresc, indisciplina de plan, încălcarea regulilor financiare. Adunările generale sînt chemate să dezvăluie — dincolo de cauzele „obiective”, asupra cărora înțeapă să insiste încă anumite cadre de conducere din unitățile socialiste — motivele subiective, generate de programările defectuoase, de folosirea neratională a capacităților de producție ale întreprinderii, lipsurile existente în organizarea producției și a muncii, în realizarea lucrărilor de mecanizare, carențele activității

administrației. Supunând unei analize mature cele mai diferite probleme ale organizării și desfășurării activității de producție, oamenii muncii — în cadrul adunărilor generale — elaborează soluții menite a contribui la fructificarea deplină a rezervelor și posibilităților reale de care dispune fiecare unitate economică.

Fiecare om al muncii — încadrându-se în colectivul unei întreprinderi socialiste de stat — devine participant la administrarea patrimoniului încredințat acesteia, angajându-se față de societate să depună toate eforturile pentru a asigura utilizarea eficientă și dezvoltarea continuă a avutului obște, să-și pună întreaga capacitate și putere de creație în slujba intereselor generale, să participe din plin la activitatea economică și socială din unitate.

Organizarea și funcționarea comitetelor oamenilor muncii, instituționalizarea activității lor vizează creșterea eficienței și răspunderii tuturor salariaților în elaborarea, adoptarea și realizarea deciziilor. Aceste organisme — după cum se degajă din spiritul și prevederile exprese ale legii — trebuie să acționeze în mod activ, în lumina cunoașterii cerințelor muncii practice, să valorifice intens rezervele interne existente în întreprinderi, să rezolve problemele fiecărei unități în contextul intereselor generale ale economiei. Aceste deziderate sînt realizate de către comitetele oamenilor muncii, deoarece — după cum se cunoaște — prin componența lor sînt în măsură să simtă pulsul întregii activități productive, să aibă o viziune realistă asupra dezvoltării activității economice a fiecărei întreprinderi.

În realizarea dublei lor calități — de proprietari și producători ai tuturor bunurilor materiale —, oamenii muncii, participînd nemijlocit la activitatea comitetului constituit în întreprindere, se ocupă de buna gospodărire a mijloacelor materiale și bănești, analizînd periodic modul cum sînt exploatate, întreținute și reparate fondurile fixe din dotare și adoptînd măsuri în vederea utilizării lor cît mai raționale.

Profundul democratism al mecanismului economic românesc își găsește expresia și în faptul remarcabil că noile organisme analizează periodic *modul în care directorul și colectivul de conducere operativă aduc la îndeplinire măsurile stabilite de comitetul oamenilor muncii, hotărînd* — în condițiile legii — încadrarea și eliberarea din funcție a inginerilor-șefi adjuncți, contabililor-șefi adjuncți și directorilor adjuncți, precum și a șefilor de secții și de serviciu. Este vădit că în acest fel comitetul oamenilor muncii exercită nemijlocit controlul asupra activității administrației, ceea ce constituie o garanție importantă a ridicării calitative a muncii colectivului de conducere operativă.

Întreaga activitate desfășurată de comitetul și consiliul oamenilor muncii se întemeiază pe *principiul democratic al conducerii colective*, toți membrii componenți avînd dreptul și obligația de a participa efectiv la dezbaterile tuturor problemelor analizate, la adoptarea soluțiilor preconizate cu privire la organizarea și conducerea întregii activități economice.

Practica noastră socială demonstrează necesitatea perfecționării formelor de participare colectivă a clasei muncitoare, a oamenilor muncii la adoptarea măsurilor politice, economice, social-culturale. Este cunoscut că, prin formele enunțate, conducerea colectivă asigură promovarea celor mai potrivite decizii, organele de conducere respective avînd un caracter deliberativ, iar nu unul consultativ, cum aveau în trecut. În textele normative s-au stabilit modalități corespunzătoare pentru îmbinarea activității colective a comisiilor, colegiilor, comitetelor, consiliilor cu deliberările ce au loc ale reprezentanților unor importante organizații obștești, ale unor oameni de știință și ale altor specialiști. În literatura de specialitate din ultimii ani s-au relevat pe larg multiplele avantaje ale acestui principiu, caracterul său indispensabil în examinarea multilaterală a soluțiilor propuse pentru adoptarea deciziilor. Dar dacă rațiunile promovării conducerii colective au fost examinate din diferite unghiuri de vedere, deficiențele constatate în practica unor instituții centrale și locale, precum și a unor întreprinderi și organizații economice nu au fost îndeajuns cercetate pentru a căuta căile de parcurs pentru lichidarea lor. Este vorba, mai întîi, despre formalismul, nepregătirea dezbaterilor colective, tendința de superficialitate în desfășurarea discuțiilor, neasigurarea condițiilor materiale — pregătirea și înmînarea anticipată a proiectului deciziei, planificarea timpului necesar studiului și analizei temeinice a soluțiilor preconizate —, ceea ce duce la exprimarea unor opinii nefondate sau, cum se întîmplă în unele cazuri, la abținerea de la dezbateri sau la exprimarea acordului formal cu punctul de vedere înscris în proiect, cu toate că nu o dată s-a constatat că acesta ar fi putut fi îmbunătățit sub mai multe aspecte. Așa se explică faptul că în vigoare rămîne adesea tot o soluție

nefinisată, imperfectă. Se constată, totodată, subaprecierea, nerespectarea cerinței de a se organiza dezbaterile la termenul fixat, ceea ce generează neritmicitatea analizelor colective, a cărei consecință directă o constituie aglomerarea, încălcarea ordinii de zi și scăderea eficacității. La toate acestea trebuie adăugată lipsa de preocupare a unor membri ai organului de conducere — comisie, colegiu, comitet, consiliu — pentru îndeplinirea în cele mai bune condiții a atribuțiilor ce le revin. Toate acestea pun încă o dată în evidență justetea concluziei partidului nostru cu privire la necesitatea perfecționării modalităților de aplicare a cerințelor participării colective, a reprezentanților clasei muncitoare, a oamenilor muncii la conducerea politică, economică și social-culturală.

MARIA POPESCU : Printre structurile organizatorice ale conducerii întreprinderii socialiste se înscrie în primul rând Consiliul oamenilor muncii.

Scopul creării unor asemenea organisme a fost formulat încă de la Congresul al IX-lea al P.C.R., care preconizează înlocuirea principiului conducerii unipersonale cu cel al conducerii colective în toate organizațiile productive sau administrative. Dezvoltarea continuă a industriei, pe baza aplicării cuceririlor revoluției tehnico-științifice, creează probleme de conducere tehnică deosebit de complexe, care nu mai pot fi rezolvate de un singur om, oricât de competent ar fi. Atribuțiile acestor organe de conducere, constituite din cadre cu funcții de răspundere, specialiști cu experiență, cercetători, delegați aleși ai oamenilor muncii și reprezentanți ai organelor sindicale, constau în rezolvarea întregului ansamblu de probleme curente și de perspectivă ale activității unităților respective. Organele de conducere colectivă au un caracter deliberativ, de lucru, nu reprezentativ, formal, fiind chemate să ia hotărâri cu valabilitate legală în toate problemele esențiale ale activității economice.

La nivelul tuturor întreprinderilor și instituțiilor s-au constituit comitete, consilii ale oamenilor muncii, în componența cărora intră, după cum se știe, o parte a conducerii operative (directori, ingineri-șefi etc.), secretarul organizației P.C.R., al U.T.C. și al comitetului sindical, precum și un număr de reprezentanți ai salariaților. Proporția acestor reprezentanți, mult prea mică la începutul funcționării organelor de conducere colectivă, a fost recent mărită pînă la nivelul la care prezența lor în activitatea de conducere să fie cît mai eficientă.

Existența în componența comitetelor de oameni ai muncii a reprezentanților salariaților, avînd ca și conducerea tehnico-administrativă drept de vot deliberativ, conferă acestor comitete calitatea de a putea fi pentru muncitori una din principalele structuri organizatorice prin care ei exercită funcția de conducere. Acest fapt nu este decît o condiție necesară, dar nu și suficientă, ce asigură doar cerința organizatorică a exercitării funcției de conducere a producției de către producătorii înșiși. Existența reprezentanților muncitorilor în comitetele oamenilor muncii trebuie completată cu cerința asigurării unor calități pe care trebuie să le aibă acești reprezentanți. Aprecierea colectivului constituie de aceea criteriul și garanția principală a alegerii muncitorilor celor mai indicați să exercite, concomitent cu profesia lor, și rolul de conducere în cadrul întreprinderii. Acordarea importanței pe care o merită intervenția aprecierii colectivului în actul alegerii, în condițiile în care studiul științific de caracterologie a conducătorilor nu este încă o practică curentă, reprezintă o necesitate imperioasă.

Formele organizatorice prin care muncitorii exercită rolul de conducători ai întreprinderii industriale nu se reduc la comitetul oamenilor muncii. Între aceste forme se includ și *adunările generale* existente la toate nivelele ierarhice și în toate organizațiile socialiste, la care s-a referit și tovarășul Dumitru Mazilu.

Înainte de a analiza modul de funcționare a adunărilor generale ca structuri organizatorice de conducere, voi încerca discutarea raportului de putere și de eficiență între acestea, pe de o parte, și structura organizatorică analizată deja — comitetul oamenilor muncii, pe de altă parte.

După cum se știe, statutul tuturor *organizațiilor de tip socialist*, indiferent că sînt economico-productive, de comerț, politice, cultural-științifice, sportive etc., declară *adunarea generală* a membrilor cuprinși în organizațiile respective drept *for suprem* de conducere. Superioritatea ierarhică a adunării generale față de oricare organism de conducere derivă din obligația principală statutară și reală pe care acestea — organele de conducere operativă — o au de a-și desfășura activitatea în funcție de cerințele adunării generale și, totodată, de a raporta în fața ei modul cum și-au îndeplinit obligațiile asumate. Funcțiile adunării generale

sînt deci, pe de o parte, de *decizie*, pentru că ea impune  i propune probleme  i parțial soluțiile ce urmează a fi realizate de organul executiv de conducere  i, pe de altă parte, de *control*. Evident că atât pentru luarea deciziei c t  i pentru efectuarea controlului de către membrii adunării generale se impune informarea lor, funcție îndeplinită, de asemenea, de adunarea generală. Rezultă, așadar, că această structură organizatorică este destinată statutar să îndeplinească func iile de bază ale conducerii în general. Ea este deci un *real organism de conducere*  i nu un organism oarecare, ci *forul suprem de conducere* al tuturor unităților economice. Din punct de vedere al sferei de extindere, adunarea generală reprezintă *cea mai cuprinzătoare formă* : prin intermediul ei, celor mai largi mase de oameni ai muncii li se creează posibilitatea de a *conduce direct*  i nu numai prin reprezentanții lor.

Adunarea generală reprezintă deci una din principalele structuri organizatorice ale realizării democratismului socialist. Supletea, operativitatea, calitat  necesare oricărui organ de conducere, implică imposibilitatea desfășurării efective  i cotidiane a activității de conducere de către adunarea generală în întregul său. De aceea, ea  ndepline te ceea ce se nume te „delegarea sarcinilor” sau trasarea sarcinilor sale de conducere propriu-zisă unui grup mai restr ns. Conducerea operativă este deci ierarhic *subordonată* adunării generale  i, în consecință, raportează fa   de aceasta asupra modului cum  i-a îndeplinit sarcinile asumate. Eficien  a acestui fapt pentru activitatea de conducere însăși  i pentru democratizarea ei este incontestabilă.

Importan  a  i eficien  a acestui fapt sînt indiscutabile.  n cazul întreprinderii industriale, de pildă, cerin  a raportării activității conducerii operative în fa  a membrilor organizației prilejuie te schimbul de informa ie, de experiență, de aprecieri privind îndeplinirea sarcinilor etc., ceea ce se soldează cu rezultate economice superioare. Totodată, schimbarea intervenită în raportul conducător — condus are o influență pozitivă pe planul dezvoltării personalității umane. Astfel, crește spiritul de responsabilitate în r ndul celor care îndeplinesc funcții de conducere ; este subminată mentalitatea, în măsura în care există,  nfailibilit  ii conducătorilor ; granița dintre conducător  i condus nu mai este at t de netă, fiecare condus îndeplinind  i funcții de conducător ; sporesc posibilit  ile de manifestare a creativit  ii maselor etc.

 n cele ce urmează vom st ruj asupra unor aspecte disfuncționale ale desfășurării adunărilor generale în calitatea lor de for suprem de conducere, disfuncționalități rezultate în cea mai mare parte din lipsa condițiilor menționate  i numai în mică parte din imperfec iunile structurii organiza ionale ca atare.

 n primul r nd, organul ales sau numit pentru a conduce activitatea organizației între adunările generale elaborează el  nsu i raportul de activitate  i din acest punct de vedere există posibilitatea de a prezenta o informare trunchiată, predomin nd, să spunem, informațiile privitoare la succese. Membrii adunării generale discută activitatea conducerii, este adevărat, nu numai pe baza informa iei primite din raport, ci  i pe baza efectelor acestei activit  i asupra propriei lor munci sau în funcție de informații provenite din surse neoficiale. Dar aceste ultime căi de informare sînt pasibile de perisabilitate a informa iei. Chiar în cazul în care grupul de conducere operativă se caracterizează în * ntregimea lui* prin spirit autocritic, corectitudine, competență etc., informarea oferită de raport tot nu poate fi suficientă pentru aprecierea  ntegral  a activității  ntreprinderii. Ar fi poate utilă pentru manifestarea mai deplină a rolului adunării generale  i o informare prealabilă mai completă asupra activității Consiliului oamenilor muncii, corelată cu efectele ei multiple, formularea pe această bază a unor aprecieri  i perspective privind activitatea viitoare de către o comisie aleasă de adunarea generală.

 n sf r it, un alt element al desfășurării ședintelor adunării generale îl reprezintă prezentarea planului pentru perioada imediat următoare.

Pe baza sarcinilor care revin din planul de stat, fiecare întreprindere stabilește, după cum se știe, cifrele sale proprii pentru producția globală ce urmează să fie realizată pentru producția-marfă, pe sortiment, precum  i productivitatea cu care va lucra  ntreprinderea în condițiile unor resurse umane  i materiale date. Odată stabili i principalii indici ai activității economice ce urmează a fi at n i, sînt prezentați adunării generale, care este chemată să-i discute  i să-i aprobe ca for suprem de conducere. Din acel moment, planul devine obligație de serviciu pentru fiecare membru al unității economice respective. Adunarea generală înde-

plinește această activitate de planificare sub forma aprobării sau corectării indicatorilor propuși.

Un ultim aspect care indică gradul de manifestare reală a adunării generale ca for suprem de conducere este măsura în care sînt adoptate de către conducerea operativă propunerile judicioase făcute în cadrul adunărilor generale. Un indicator al receptivității conducerii față de activitatea de decizie a adunării generale îl constituie raportul dintre numărul propunerilor considerate judicioase și numărul ședințelor în care se repetă propunerile respective. În acest sens există o prevedere în regulamentul de ordine interioară și recent a fost dată și o lege în acest sens care obligă conducerea operativă să dea un răspuns (indiferent dacă este pozitiv sau negativ) la propunerile făcute în adunările generale. În acest fel, funcției de decizie a adunării generale i se creează mai multe posibilități de manifestare.

Cele cîteva aspecte disfuncționale ale desfășurării adunării generale au fost analizate în vederea realizării acelui deziderat al conducerii partidului nostru după care, după cum aprecia secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, este necesar să fie folosite în modul cel mai eficient formele instituționale create, și anume organele colective de conducere ale întreprinderilor, centralelor și combinatelor, în care oamenii muncii, sindicatele își au reprezentanții lor, adunările generale ale salariaților.

THEODOR MARINESCU : Construirea societății socialiste multilateral dezvoltate, etapă distinctă în procesul făuririi socialismului și comunismului, în care socialismul se construiește pornind de pe propria sa bază, presupune un amplu proces de conștientizare a legităților și cerințelor proprii acestei etape, a mijloacelor, metodelor și formelor celor mai adecvate pentru înaintarea într-un ritm rapid pe drumul dezvoltării orînduirii noi, socialiste. Acestea implică o serie de sarcini noi.

Realizarea lor în condiții optime solicită atît creșterea rolului conducător al partidului comunist cît și găsirea celui cadru politic menit să pună în valoare inițiativa creatoare a clasei muncitoare, a celorlalte categorii de oameni ai muncii. În acest cadru politic un loc tot mai important, pe măsura progresului în edificarea noii orînduirii, îl deține democrația socialistă.

Nu poate fi vorba de socialism în sensul real, autentic al cuvîntului fără făurirea și dezvoltarea unei democrații sociale autentice, care să se manifeste, să se bazeze pe principiul îmbinării indisolubile a liberei dezvoltări a indivizilor drept condiție pentru libera dezvoltare a societății, așa cum arătau Marx și Engels în *Manifestul Partidului Comunist*.

După cum au arătat tovarășii Maria Popescu și Dumitru Mazilu, în ultimii ani s-au adoptat în țara noastră măsuri de ordin legislativ și organizatoric care vizează atît perfecționarea formelor democrației reprezentative cît și a celei directe, măsuri care adaugă noi sensuri și potențe tuturor laturilor democrației socialiste, economice, politice și sociale. Participarea clasei muncitoare la elaborarea deciziilor, atît la nivelul microeconomic (întreprinderi, centrale și combinate industriale) cît și la cel macroeconomic (la scara întregii țări), a dobîndit astfel noi valențe.

Prin instituționalizarea adunărilor generale ale salariaților se creează posibilitatea unei participări reale, eficiente a clasei muncitoare la elaborarea deciziilor, la îmbunătățirea proiectelor de plan propuse, la conducerea vieții economice. Pentru ca această participare în cadrul democrației socialiste să fie într-adevăr reală, concretă și nu formală, sînt necesare o serie de atribute, cum ar fi : competența, calificarea, gradul de cultură, inițiativa creatoare, spiritul civic, responsabilitatea socială și personală, spiritul critic și autocritic dezvoltat, un înalt nivel politic și ideologic. Acest lucru se impune cu atît mai mult, deoarece astăzi, în condițiile acțiunii deosebit de complexe și cu largi implicații sociale ale revoluției științifico-tehnice, progresului tehnic și tehnologic, ale dezvoltării uriașe a rolului științei, se deschide o nouă perspectivă privind relațiile om — economie și știință — organizare socială.

Plenara C.C. al P.C.R. din 3—5 noiembrie 1971 s-a oprit pe larg asupra necesității formării și dezvoltării omului nou cu o înaltă conștiință socialistă, cu un larg orizont de cultură, ca factori de prim ordin ai activității de edificare a socialismului și comunismului. În actuala etapă, creșterea rolului conducător al clasei

muncitoare presupune o tot mai largă, mai eficientă și mai competentă participare a acesteia în cadrul democrației economice. Acest rol activ implică acțiunea pe un larg front a clasei muncitoare spre continuă calificare și dobândire de noi cunoștințe, atât de specialitate cât și politice, spre o angajare mai puternică în activitatea socială, spre o democrație activă.

În același timp, dezvoltarea democrației economice este condiționată de existența gradului de cultură înalt al clasei muncitoare, de inițiativa creatoare a acesteia, de înțelegerea justă a fenomenelor economico-sociale, a complexității acestora, pentru a putea participa la dezbaterea hotărârilor și a proiectelor în deplină cunoștință de cauză. Instituționalizarea unor forme ale democrației directe, cum sînt adunările generale ale salariaților, ale oamenilor muncii, sporirea rolului sindicatelor și al organizațiilor obștești sînt menite să contribuie la creșterea rolului clasei muncitoare în conducerea statului nostru, în exercitarea deplină nu numai de jure, ci și de facto a democrației socialiste. Trebuie făcute eforturi din partea tuturor factorilor răspunzători (organizațiile de partid, cele sindicale, comiteele oamenilor muncii) de a se depăși unele fenomene de reținere, lipsa de inițiativă, teama de eventualele consecințe negative ale unor poziții critice la adresa factorilor de conducere, indiferență, pasivitate, care se mai manifestă uneori.

Aceste eforturi conjugate cu preocuparea pentru continua lărgire a orizontului politic-ideologic, profesional-tehnic, de specialitate, de cultură generală constituie o garanție serioasă a exercitării democrației socialiste.

ION ȘERBĂNESCU : În stadiul actual există subsisteme sau sectoare ale sistemului social global în care putem să aplicăm democrația directă; în alte domenii sau pe ansamblul societății, democrația reprezentativă este forma cea mai eficientă. În același timp, chiar în același subsistem social-economic, de pildă, se îmbină democrația directă cu cea reprezentativă. Desigur, este o problemă a eficienței ambelor forme de democrație, pentru că formalismul continuă să micșoreze mult din valoarea instituțiilor democratice, directe sau reprezentative. Conducerea partidului, a statului, așa cum au arătat antevorbitorii mei, a făcut un imens efort pentru crearea cadrului instituțional necesar afirmării clasei muncitoare ca forță conducătoare a societății, la cele mai diverse nivele. Problema care se pune este de a face ca mecanismul instituit să funcționeze cât mai „productiv”, să realizeze o participare reală, concretă a muncitorilor la elaborarea și realizarea politicii partidului nostru. Cred că cercetarea sociologică, organizațiile de partid, sindicale etc. ar trebui să-și unească și să-și concentreze eforturile spre scoaterea la iveală a deficiențelor și stimularea opiniei muncitorești în uzine, în întreprinderi, chiar și în cartiere, unde muncitorii își petrec o parte mare din viața lor.

Partidul a pus un mare accent pe dezvoltarea activității sindicatelor, ca principală organizație de masă a clasei muncitoare. Trebuie să ținem seama că 75% din salariați, membri ai sindicatelor, sînt muncitori. Dar sporirea rolului organizațiilor sindicale în realizarea democrației muncitorești este încă mult sub nivelul posibilităților și cerințelor. Sindicatele trebuie să-i obișnuiască pe muncitori cu știința și arta conducerii societății.

ANA BELEA : Rolul de forță socială conducătoare al clasei noastre muncitoare se afirmă, în primul rînd, în faptul că partidul clasei muncitoare — Partidul Comunist Român — este forța politică conducătoare a țării; de asemenea, se afirmă prin atribuțiile lărgite ale sindicatelor ca organizație de masă a oamenilor muncii care trebuie să participe la adoptarea tuturor măsurilor privind dezvoltarea societății românești; se afirmă în participarea directă la conducerea întreprinderilor, a centralelor economice; se exprimă prin ponderea, rolul și locul ocupat în organele reprezentative ale puterii de stat și prin multe alte elemente, forme și mijloace.

În ceea ce privește sindicatele, trebuie remarcat că încă în perioada 1944—1947 sindicatele unite, care atunci erau organizații de luptă împotriva exploatarei și asupririi capitaliste, au căpătat și atribuții noi privind mobilizarea masei salariaților la opera de reconstrucție a țării, organizarea controlului muncitoresc de jos asupra producției capitaliste, asupra repartiției și circulației mărfurilor.

În etapa actuală, a făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate, sindicatele, ca organizații largi ale clasei muncitoare, ale maselor de oameni ai muncii, participă efectiv la organizarea producției și a muncii, a creșterii productivității

muncii și a eficienței activității productive, la realizarea problemelor legate de condițiile de muncă și viață ale salariaților, la actul de conducere, decizie și aplicare a hotărârilor la toate nivelele: Consiliul de Miniștri, minister, centrală, întreprindere. Astfel, Uniunea Generală a Sindicatelor participă activ la elaborarea legilor și actelor normative care reglementează drepturile și obligațiile salariaților, ia parte la stabilirea sistemului de salarizare, premiere și normare a muncii, a legilor și reglementărilor care privesc protecția muncii, condițiile de igienă, de ocrotire a sănătății celor ce muncesc. Președintele Consiliului Central al U.G.S.R., în calitate de membru al Consiliului de Miniștri, ia parte la activitatea guvernului; membrii Comitetului Executiv al C.C. al U.G.S.R. și alte cadre cu munci de răspundere fac parte cu drept de vot deliberativ din conducerea colectivă a organelor de stat de sinteză; președinții, vicepreședinții și secretarii comitetelor uniunilor sindicatelor pe ramuri reprezintă sindicatele în colegiile ministerelor.

Uniunile pe ramuri de producție participă la elaborarea planurilor anuale și de perspectivă privind dezvoltarea economică, introducerea tehnicii noi, pregătirea profesională a cadrelor, la stabilirea obiectivelor cu caracter social-cultural, la stabilirea și realizarea măsurilor privind îmbunătățirea sistemului de salarizare, premiere, normare, respectarea timpului de muncă și odihnă, a normelor de protecție a muncii și folosirea fondurilor alocate, se ocupă de organizarea trimiterii oamenilor muncii la tratament și odihnă.

În întreprinderi și centrale, reprezentanții sindicatelor fac parte din comitetele și consiliile oamenilor muncii, participă la elaborarea hotărârilor ce se adoptă și poartă răspunderea, alături de ceilalți membri ai comitetului oamenilor muncii, atât pentru justetea cât și pentru aplicarea hotărârilor și deciziilor adoptate.

Sindicatele întreprind studii privind organizarea producției și a muncii, gradul de folosire a utilajelor, consumurile specifice etc. Propunerile rezultate din studii, analize sînt prezentate și susținute de președintele sindicatului în organele de conducere colectivă pentru a fi aplicate în viață.

Sindicatele au și misiunea de a organiza și exercita controlul muncitoresc asupra respectării legislației muncii de către conducătorii de întreprinderi și asupra bunei funcționări a cantinelor, căminelor, creșelor și grupurilor sociale din întreprinderi și instituții.

Rolul de forță socială conducătoare al clasei muncitoare se afirmă deci și prin rolul sporit îndeplinit de sindicate în societatea noastră.

Tot în această ordine de idei, menționăm că în anul 1971 s-a adoptat Legea privind organizarea și funcționarea controlului obștesc. Acest control este organizat și condus de Frontul Unității Socialiste, cu sprijinul sindicatelor, organizațiilor de tineret, comitetelor și comisiilor de femei și al altor organizații.

Sarcinile, atribuțiile controlului derivă din preocuparea P.C.R. de îmbunătățire continuă a condițiilor de viață și de muncă ale poporului și se exercită asupra unor importante sectoare ale activității social-economice și de servire a populației. Controlul obștesc urmărește îmbunătățirea activității în unitățile de stat și cooperatiste producătoare de bunuri de consum, în unitățile prestatoare de servicii către populație, în unitățile de aprovizionare, comerciale, de alimentație publică, cantine, în unități sanitare, instituții pentru copii și tineret, pentru bătrîni, stațiuni balneare și de agrement și altele.

În întreprinderile producătoare de bunuri de consum controlul obștesc este exercitat de sindicate prin echipe de control formate din muncitori aleși pe doi ani în adunările de alegeri ale grupelor sindicale. Ele controlează, pe lîngă calitatea produselor, respectarea sortimentelor, a graficelor de livrare, ambalarea mărfurilor produse de întreprinderile producătoare de bunuri de larg consum și modul în care se asigură buna funcționare a căminelor, creșelor și grupurilor sociale din toate întreprinderile și instituțiile de stat, precum și respectarea normelor legale de protecție și igiena muncii, a regulilor de prevenire a poluării apei și aerului de către întreprinderile și instituțiile de stat.

În instituțiile pentru tineret — studenți, elevi —, controlul obștesc este exercitat de U.T.C. și U.A.S.R., în instituțiile sanitare și de copii — de către organizațiile de femei.

Controlul obștesc muncitoresc are și rolul de a acționa ca un factor de educație civică, de a contribui la dezvoltarea unei atitudini înaintate a lucrătorilor din unitățile respective, la răspîndirea experienței bune, la combaterea manifes-

tărilor de neglijență și lipsă de răspundere față de interesele populației, la păstrarea avutului obștesc și la respectarea legalității socialiste.

Recent, Biroul Executiv al Consiliului Național al Frontului Unității Socialiste a adoptat unele măsuri pentru aplicarea Legii privind organizarea și funcționarea controlului obștesc. În acest scop se va forma o comisie pe lângă Biroul Executiv al Consiliului Național, care se va ocupa de coordonarea și îndrumarea activității de control obștesc. Comisia va fi formată din reprezentanți ai organizațiilor de masă și obștești, ministere și inspectorate de stat. Asemenea comisii se vor forma și la nivelul birourilor executive ale consiliilor județene, municipale, orașenești și de sector ale Frontului Unității Socialiste.

Toate acestea reprezintă forme ale perfecționării vieții sociale și de adăncire a democrației socialiste care permit mobilizarea largă a energiilor și capacității creatoare a maselor muncitoare, în frunte cu clasa muncitoare, la îndeplinirea politicii partidului și statului nostru, la participarea lor activă la conducerea treburilor de stat și obștești.

PETRE VELICA : Este cunoscut că deținerea puterii politice și economice de către clasa muncitoare, în alianță cu ceilalți oameni ai muncii, este premisa hotărâtoare a existenței democrației. Pentru realizarea ei efectivă este necesară însă și o astfel de organizare a statului care să asigure cele mai favorabile condiții ca masele populare, în frunte cu clasa muncitoare, să participe la îndeplinirea puterii de stat, la conducerea întregii vieți sociale. Democrația socialistă presupune o justă dirijare a participării conștiente a maselor la conducerea treburilor de stat și obștești, găsirea unor forme organizatorice, a unui cadru organizatoric care să-i asigure caracterul continuității și, totodată, să permită manifestarea la un înalt grad de voință și inițiativă a acestor mase. În acest scop este creat sistemul democrației socialiste, care cuprinde totalitatea organelor de stat și a organizațiilor obștești, sub conducerea partidului comunist.

În acest cadru, un loc de seamă în viața societății noastre au avut și au *sindicatelor*, organizații largi ale clasei muncitoare, ale maselor de oameni ai muncii, despre care a vorbit și tovarăsa Ana Belea.

În evaluarea locului sindicatelor în societatea noastră trebuie să pornim de la o realitate fundamentală, și anume : oamenii muncii din România au o dublă calitate — de producători și, în același timp, de proprietari ai mijloacelor de producție, ai avutii naționale. Pe această bază, syndicatele, reunind în rîndurile lor clasa muncitoare, milioanele de oameni ai muncii, trebuie să ofere cadrul organizat în care aceștia să-și exercite atît drepturile cît și obligațiile ce le revin ca producători și proprietari. În syndicate, clasa muncitoare, celelalte categorii de salariați trebuie să găsească terenul cel mai propice pentru a participa la conducerea treburilor economice și sociale, la guvernarea țării.

Sfera primordială în care sînt chemați să se manifeste clasa muncitoare și ceilalți oameni ai muncii este adoptarea hotărîrilor și măsurilor care privesc mersul înainte al societății, perfecționarea activității în toate domeniile construcției socialiste. După elaborarea și adoptarea planurilor economice de dezvoltare socială, un obiectiv central al activității organizațiilor de syndicat îl constituie mobilizarea și unirea forței creatoare și a elanului constructiv al muncitorimii în lupta pentru realizarea în practică a programului de edificare a socialismului.

În același timp, syndicatele au sarcina de a se ocupa îndeaproape de îmbunătățirea continuă a condițiilor de muncă și viață ale oamenilor muncii, de a participa activ la elaborarea măsurilor privind sistemul de salarizare, organizarea asistenței sociale, a protecției muncii și a altor măsuri privind ridicarea nivelului de trai al celor ce muncesc. De asemenea, sarcini importante revin syndicatelor în ridicarea calificării profesionale, a nivelului tehnic și științific al tuturor salariaților. Ele trebuie să desfășoare o intensă activitate cultural-educativă, combătînd cu tărie concepțiile retrograde, acționînd pentru dezvoltarea conștiinței socialiste a tuturor salariaților. Syndicatele, împreună cu comitetele oamenilor muncii, organizează adunările generale ale salariaților. Ele militează pentru a se crea toate condițiile necesare ca oamenii muncii să aibă posibilitatea ca în aceste adunări să participe nemijlocit la analizarea modului în care se îndeplinesc sarcinile de plan, cum se asigură condițiile de muncă și de viață ale salariaților, să poată

critica nestingherit neajunsurile existente în activitatea unităților, să ia parte activă la rezolvarea tuturor problemelor economice, sociale și culturale.

Organizațiile de masă și obștești din țara noastră asigură acel cadru politic-organizatoric optim pentru mobilizarea maselor la realizarea sarcinilor care se impun în fiecare etapă a dezvoltării țării. Ele sînt antrenate în măsură tot mai mare la conducerea societății, imbinîndu-se activitatea lor cu cea a organelor de stat în cadrul sistemului democrației socialiste, sub conducerea partidului. Tocmai de aceea, procesul de dezvoltare a democrației socialiste se desfășoară, pe de o parte, pe linia perfecționării formelor și metodelor activității statale — în sensul de a asigura participarea din ce în ce mai largă a clasei muncitoare, a tuturor oamenilor muncii la această activitate — și, pe de altă parte, pe linia lărgirii, în general, a sferei de participare a maselor, în diverse și multiple forme organizate, la activitatea de conducere a societății.

Ansamblul măsurilor adoptate de Conferința Națională a partidului de perfecționare a conducerii societății dezvoltă noi aspecte și în ceea ce privește imbinarea activității organelor noastre de stat cu cea a organizațiilor de masă și obștești. Am putea chiar spune că măsurile adoptate de Conferința Națională, atît cu privire la perfecționarea activității organelor centrale și locale de stat cît și cu privire la creșterea atribuțiilor ce revin organizațiilor obștești în societatea noastră, ridică pe un plan superior raportul de colaborare între cele două forme de activitate ca urmare a adîncirii democrației socialiste.

Experința țării noastre demonstrează că lărgirea continuă a democrației socialiste întărește puterea clasei muncitoare, rolul său conducător în societate, deoarece se consolidează alianța clasei muncitoare cu ceilalți oameni ai muncii. Dominația clasei muncitoare, ca clasă conducătoare a societății, este dominația oamenilor egali în drepturi, a clasei care desființează exploatarea și prin aceasta deschide drumul făuririi societății fără clase. În aceasta constă una din laturile principale ale misiunii istorice pe care o îndeplinește clasa noastră muncitoare. Dezvoltarea democrației socialiste nu numai că nu slăbește, dar face mai de neînvins puterea poporului, în frunte cu clasa muncitoare.

În etapa făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate, în care se află societatea românească, gradul și eficiența participării clasei muncitoare, a tuturor oamenilor muncii la conducerea treburilor de stat și obștești sînt în raport direct nu numai cu multiplicarea și extinderea cadrului și mecanismelor democrației socialiste, ci și cu dezvoltarea conștiinței socialiste a tuturor cetățenilor. Așa cum arătau încă Marx și Engels, odată cu profunzimea și complexitatea sarcinilor istorice crește și amploarea activității conștiente a masei de oameni, care este chemată să dea configurație concretă, reală, imperativelor istorice. A participa efectiv, în cunoștință de cauză, la conducerea societății presupune astăzi din partea tuturor membrilor societății noastre largi cunoștințe politice și ideologice, un bogat orizont cultural și științific. Iată de ce documentele plenarei C.C. al P.C.R. din noiembrie 1971 pun sarcini de o deosebită însemnătate în fața tuturor factorilor educaționali, pentru intensificarea întregii activități de dezvoltare a conștiinței socialiste a maselor.

HARALAMBIE NICULESCU: Într-adevăr, în efortul general pentru formarea și ridicarea conștiinței socialiste a fiecărui muncitor *un rol important revine sindicatelor*. Sînt de părere că o dezbateră teoretică cu privire la rolul și sarcinile sindicatelor în etapa construirii societății socialiste multilateral dezvoltate ar fi oportună.

Sindicatul s-a născut ca organizație de clasă, al căror rol fundamental a fost apărarea intereselor economice și politice ale muncitorilor. Apărarea acestor interese s-a îndeplinit prin lupta împotriva patronatului și a statului capitalist. În socialism, condițiile sînt radical diferite. Muncitorii sînt nu numai producători, dar și proprietari ai mijloacelor de producție, iar statul, cu întreg sistemul instituțiilor sale, reprezintă emanația intereselor clasei muncitoare și acționează pentru promovarea acestora. În aceste condiții, sindicatele se transformă dintr-o organizație a luptei de clasă într-o organizație integrată în sistemul social, menținîndu-și însă pe mai departe rolul de apărător al intereselor clasei muncitoare. Întrucît natura acestor interese este cu totul altă în socialism față de capitalism, se modifică atît obiectivele cît și metodele și mijloacele de acțiune ale sindicatelor.

Interesul fundamental al clasei muncitoare în socialism și cu deosebire în etapa construirii societății socialiste multilateral dezvoltate este dezvoltarea for-

țelor de producție în vederea creșterii productivității muncii sociale și a venitului național pe locuitor, condiție hotărâtoare pentru înfăptuirea misiunii istorice a clasei muncitoare — construirea comunismului. Din acest interes fundamental decurg, în principal, rolul și sarcinile sindicatelor în societatea noastră.

Sfera activității sindicatelor pentru înfăptuirea acestui interes fundamental cuprinde întregul complex al relațiilor sociale și în special al relațiilor de producție.

În domeniul producției, sarcina principală a sindicatelor este să acționeze în așa fel ca fiecare muncitor să devină în mod real un participant conștient la înfăptuirea interesului general și să-și aducă contribuția corespunzător posibilităților sale la conducerea societății, și în primul rînd a economiei. Aceasta înseamnă să acționeze pentru ridicarea neîncetată a calificării tuturor lucrătorilor, sprijinind cu deosebire pe cei care încă nu-și îndeplinesc normele sau sarcinile de producție, să organizeze schimbul de experiență pentru descoperirea și promovarea noului în producție și intrajutorarea reciprocă dintre muncitori, să efectueze controlul obștesc asupra organizării producției și a muncii și, în special, asupra respectării normelor privind tehnica securității și protecției muncii, pentru descoperirea din timp și înlăturarea eventualelor neajunsuri, să vegheze la repartizarea și promovarea cadrelor prin respectarea principiilor și legislației muncii.

În domeniul repartiției, sindicatele au menirea să vegheze la respectarea riguroasă a legislației cu privire la salarizare și normare, să aperse interesele salariaților dacă aceștia sînt nedreptățiți de către administrație și să tragă la răspundere pe cei care se fac vinovați de încălcarea drepturilor salariaților. În actualul stadiu de dezvoltare a societății noastre, cînd se impun cu necesitate îmbinarea stimulentei materiale cu cele social-morale și luarea în considerare într-o măsură mai mare a principiului echității sociale în repartiție, probleme care pot fi rezolvate numai parțial pe cale legislativă, sarcina sindicatelor este să acționeze pe linia creșterii opiniei de masă, să inițieze și să promoveze forme variate și eficiente de stimulare a lucrătorilor în producție și, în același timp, să descopere și să ceară închiderea eventualelor canale care pot favoriza obținerea unor venituri ilicite.

În domeniul circulației și consumației, sarcinile sindicatelor devin tot mai complexe, pe măsura dezvoltării societății socialiste. Fiecare om al muncii își petrece în producție numai circa o treime din timpul unei zile și circa două treimi în afara producției. Iar de condițiile de care dispune în afara producției pentru refacerea fiziologică-fizică și nervoasă a forței de muncă consumate, acumularea de noi cunoștințe și perfecționarea profesională, odihnă activă și agrement etc. depinde randamentul pe care fiecare lucrător îl dă în producție. Socotim că problema este vastă și insuficient studiată.

Este adevărat că structura timpului din afara producției este diferită pentru fiecare salariat, în funcție de o multitudine de factori, dintre care principali sînt: distanța dintre domiciliu și locul de muncă, mediul domiciliului — urban sau rural —, starea civilă, sexul, numărul copiilor, nivelul de cultură și mărimea venitului pe un membru de familie.

Nu este cazul să mă refer acum la toate aspectele pe care le implică acești factori. Pentru a fi mai bine înțeles, am să dau un singur exemplu. Circa 25% dintre muncitorii din țara noastră își au domiciliul în altă localitate decît locul de muncă, dintre care circa o treime în alt județ. Numai în Capitală lucrează circa 150 000 de muncitori din alte localități. Timpul cheltuit zilnic pentru transport de către acești salariați, denumiți navetiști, este între 1 și 8 ore. Dar și o parte a salariaților localnici cheltuiesc un timp exagerat cu transportul. În Capitală, circa o treime din salariați folosesc 2—3 tramvaie sau autobuze pentru a se deplasa între locul de muncă și domiciliu, cheltuind zilnic 3 și chiar 4 ore pentru aceasta.

În funcție de gradul de confort și ritmicitatea deplasării din stații, timpul de transport poate fi folosit pentru odihnă sau, dimpotrivă, să ducă la obosirea fizică și traumatizarea nervoasă a lucrătorilor.

Am ridicat această problemă pentru a sublinia că, după părerea mea, sindicatele se ocupă numai parțial de multiplele aspecte ale vieții oamenilor muncii din afara producției, accentul punîndu-se în principal pe activitatea culturală, în care este cuprins un număr redus de salariați, cu deosebire tineri. Or, cred că preocupările sindicatelor trebuie să se extindă asupra tuturor domeniilor și aspectelor care privesc timpul din afara producției și să acționeze în conformitate cu

împuternicirile date de societate pentru îmbunătățirea condițiilor de transport, repartizarea noilor locuințe cât mai aproape de locul de muncă, ușurarea schimbului de locuințe în funcție de acest deziderat, creșterea densității, raționalizarea amplasării și modernizarea deservirii în unitățile comerciale, extinderea unităților de alimentație publică cu prețuri scăzute, creșterea numărului de locuri în creșe, grădinițe și cămine, dezvoltarea rețelei cantinelor școlare, precum și extinderea și diversificarea de servicii care să preia treptat o parte a activităților de gospodărie casnică, care necesită mult timp, sînt grele și plictisitoare.

Scopul urmărit trebuie să fie, pe de o parte, reducerea treptată a ponderii activităților care reprezintă continuarea fără scopuri productive a cheltuirii energiei fizice și nervoase în afara producției și creșterea — în condițiile în care timpul de somn și hrănire este dat — a timpului destinat perfecționării profesionale și activității social-politice, iar pe de altă parte asigurarea condițiilor materiale pentru ca acest timp să fie folosit cu maximum de eficiență.

GHEORGHE CHEPEȘ: Așa cum spunea mai înainte tovarășul Marin Ne-delea, creșterea rapidă a rîndurilor clasei muncitoare, fenomen social progresist, atrage după sine și unele contradicții, dificultăți de creștere, pune importante sarcini în fața activităților educative desfășurate de partid în rîndul muncitorimii.

Conducerea partidului nostru a cerut, în repetate rînduri, ca activiștii frontului ideologic să acorde o mai mare atenție sesizării și descifrării contradicțiilor, în scopul de a se putea acționa în mod conștient pentru depășirea lor. Nu am pretenția de a epuiza această problematică, ci mă voi limita la încercarea de a pune în discuție cîteva aspecte care mi se par importante atît din punctul de vedere practic cît și teoretic.

Una dintre contradicții rezidă în discordanța dintre nevoile și resursele locale de forță de muncă; dezvoltarea impetuoasă a industriei reclamă tot mai numeroase cadre muncitorești cu o calificare înaltă; or, resursele nu permit pretutindeni satisfacerea acestei necesități. Capitala, ca și alte zone ale țării, a beneficiat de un anumit volum de muncă necesară punerii în funcțiune a noilor investiții, ca urmare a procesului migratoriu dinspre mediul rural înspre cel urban. De asemenea, Bucureștiul acționează ca un magnet asupra unei părți a forței de muncă din împrejurimi; la ora actuală, circa unul din cinci muncitori este navetist. De aici se ivesc o serie de dificultăți și nu numai pur economice; problema este în primul rînd de ordin social, de ordin sociologic dacă vreți, deoarece în acest proces de creștere a clasei muncitoare pătrunde în rîndurile ei o masă mare de oameni care își schimbă chiar mediul de existență sau își schimbă locul de muncă, însă care trăiește mai departe în vechiul cadru de viață — cum este cazul navetiștilor — și care vehiculează anumite obiceiuri și mentalități specifice, cu efecte asupra gradului de integrare, asupra conștiinței și spiritului revoluționar al clasei muncitoare. Rezultă, în consecință, o serie de sarcini în ceea ce privește munca de educație în rîndurile muncitorilor, în general, și în rîndurile noilor categorii de muncitori, în particular, pentru a-i ajuta să-și însușească cît mai rapid și cît mai temeinic normele și valorile caracteristice clasei conducătoare a societății noastre.

O altă expresie a aceleiași contradicții o constituie faptul că orientarea noilor generații înspre ocupațiile muncitorești nu este pe măsura amplitudinii dezvoltării economice, a ritmului progresului tehnic.

Potrivit datelor de care dispunem, dacă în generațiile care au intrat în producția industrială bucureșteană în urmă cu 20—25 de ani ponderea muncitorilor reprezintă aproximativ 50—55%, în generațiile în prezent în vîrstă între 20 și 29 de ani ponderea a crescut la 60—70%. Totuși, coeficientul de stabilitate a populației active — un indicator foarte important, prin care se măsoară raportul dintre activii în vîrstă între 14 și 39 de ani și cei în vîrstă de 40 de ani și peste, adică se măsoară coeficientul de înlocuire a generațiilor care se retrag din viața activă — este de un ordin de mărime inferior necesităților reproducerii suficient de lărgite a forței de muncă industrială. În mod concret, dacă l-am calculat corect, acest coeficient este la nivelul populației active totale de 1,33, iar la muncitori de 1,47. Însă, după cum se știe, pentru o producție lărgită satisfăcătoare, este necesar ca el să ajungă la 2. S-a observat o tendință destul de accentuată de reținere față de ocupațiile muncitorești, de căutare cu orice preț a acelor profesii care se pot exercita în condiții mai comode, eventual în halat alb. Se consideră adesea, în mod fundamental greșit, că ocupațiile muncitorești ar avea un statut

mai scăzut. Este o neînțelegere a faptului că tocmai rolul social al clasei muncitoare îi conferă ei statutul cel mai ridicat și că prefacerile tehnice vor asigura oamenilor posibilitatea de a se realiza plenar și în cadrul acestor ocupații.

De altfel, ar merita studiată măsura în care tendința amintită se afirmă în diversele categorii socioprofesionale, dacă este plauzibilă ipoteza că se manifestă mai accentuat în cartierele centrale ale orașului, unde populația muncitorească are o pondere relativ redusă (chiar sub 35%).

În această ordine de idei, țin să semnaliez și contradicția tot mai acută între exigențele progresului tehnic și calificarea forței de muncă muncitorești. Bucureștiul duce o lipsă acută de muncitori calificați: dacă nu mă înșel, necesarul neacoperit a fost de 11000 în 1971, cu implicații negative asupra realizării coeficientului de schimburi, a productivității muncii, a cerințelor de calitate și a altor indicatori de rentabilitate a utilajului de mare valoare cu care e înzestrată industria Capitalei.

Progresul tehnic este greu de exprimat printr-un singur indicator sintetic, cum ar fi, de pildă, consumul de energie electrică pe un muncitor industrial. Totuși, este revelator că acest consum a sporit în ultimii 10 ani (în perioada 1960—1970) de 2,5 ori. În mod corespunzător, a crescut foarte mult și costul unui loc de muncă. În atare condiții, capătă o deosebită acuitate cerința exploatarei raționale a fiecărei mașini și instalații, cerință care la rândul ei formulează exigențe superioare pe linia orizontului profesional-cultural al muncitorilor. Or, datele atestă că proporția acelorora a căror pregătire se limitează la maximum 7—8 clase reprezintă marea majoritate a cadrelor muncitorești.

Situația se ameliorează mult prea lent. Dintre muncitorii nou angajați în anul 1970, ponderea aceleiași categorii a fost de 68%, iar 43% nu au urmat decât 4 clase primare sau și mai puțin. Cred că ar fi cazul să se ia măsuri pentru ca aceștia să-și poată completa cunoștințele fără scoatere din producție, cel puțin la nivelul școlii generale de 8 ani.

Un alt grup de contradicții se referă la raportul dintre situația muncitorului de proprietar al mijloacelor de producție și membru al clasei conducătoare a societății noastre și cea de producător, care în procesul tehnologic ocupă o poziție de subordonat, adică la raportul dintre statutul și rolul muncitorului. Aceste contradicții își găsesc expresia sub diverse aspecte.

Se știe, de pildă, că partidul a inițiat o serie de forme de participare nemijlocită la conducere a muncitorilor. Pentru ca acest deziderat să devină integral o realitate, este necesar ca ei să dispună de toate informațiile fără de care nu se pot manifesta efectiv în cadrul diverselor structuri de conducere. Această premisă nu se realizează însă întotdeauna, așa cum rezultă, de exemplu, dintr-un studiu efectuat în București, la scara unui eșantion reprezentativ al populației active și care a urmărit gradul de informare al oamenilor muncii în diverse probleme ale situației interne și internaționale. Printre scopurile studiului a figurat și determinarea măsurii în care se difuzează și se recepționează informația implicată de funcționalitatea mecanismului democrației economice la nivelul întreprinderii. S-a aplicat un test de cunoștințe privind anumiți indici de activități ai unității.

Ca să poți participa efectiv la analiza critică a acestei activități este o cerință elementară să cunoști obiectivele precise care s-au fixat. Totuși, cea mai mare parte a populației investigate nu le-a știut. S-ar putea spune că memorarea însăși a unor cifre este mai puțin esențială. De aceea am căutat să aflăm dacă muncitorilor li se aduc la cunoștință diverse hotărâri care se iau în cadrul comitetului oamenilor muncii. În acest sens, subiecții au fost întrebați la ce se referă ultima hotărâre care le-a fost comunicată (se puteau referi la orice hotărâre luată în cele 3 luni premergătoare anchetei). Rezultatele erau cu mult sub așteptări: proporția subiecților care au dispus de informații în legătură cu vreo hotărâre a fost doar de 18%.

Prin urmare, fluxul informațional de sus în jos — premisă indispensabilă unei participări reale, active a masei muncitorilor la dezbaterile diverselor probleme — suferă de neajunsuri. Conducerile multor unități nu înțeleg că fără informarea sistematică a masei muncitorilor formele de participare — indiferent că este vorba de adunarea generală a oamenilor muncii, de ședințele de grupă sindicală sau de reprezentanții salariaților în consiliile și comitetele oamenilor muncii —

nu asigură prin ele însele condițiile necesare elaborării colective a deciziilor care se adoptă în aceste unități și exercitării controlului colectiv asupra îndeplinirii sarcinilor.

În grupul de contradicții la care m-am referit mai înainte se încadrează și raportul dintre muncitori și sistemul organizațional la scara întreprinderii.

În cadrul unei anchete întreprinse într-o mare uzină din București, am căutat să vedem cui se adresează muncitorii tineri atunci când au anumite probleme personale legate de activitatea profesională. Rezultatele au fost interesante; s-a constatat că dacă în primul an de activitate ei se adresează în special organizației U.T.C. și conducerii întreprinderii, ulterior, pe măsura trecerii anilor, a acumulării de experiență proprie, ei apelează tot mai puțin la acestea și tot mai mult la organizația de partid sau la foruri din afara uzinei. O atare tendință reflectă încrederea tinerilor în organizația de partid; în același timp însă se ajunge — cum se spune în sociologie — la o confuzie de roluri, avînd drept consecință o anumită îndepărtare de conducerea administrativă și îndeosebi de organizația sindicală, al cărei prestigiu s-a văzut a fi relativ scăzut. Cred că ar trebui studiată în continuare problema revitalizării organizațiilor sindicale în așa fel încît ele să-și poată îndeplini cum trebuie misiunea lor în sistemul nostru de organizare socială obștească.

Tot în același grup de contradicții se mai încadrează și unele fenomene de neintegrare (acte antisociale, indisciplină, fluctuația nemotivată etc.), discordante cu poziția și funcția socială a clasei muncitoare. Amploarea lor pare a fi considerabil mai mare acolo unde nucleul muncitoresc propriu-zis — am în vedere muncitorii de-a doua sau de-a treia generație — ocupă o pondere mai redusă și unde nivelul de conștiință e mai scăzut.

Cum am spus, deci, nu am pretenția de a fi epuizat problematica contradicțiilor în procesul asigurării creșterii rolului conducător al clasei muncitoare; această problematică trebuie studiată în lumina indicațiilor cuprinse în documentele plenarei din noiembrie 1971 a C.C. al P.C.R., în cuvîntările tovarășului Nicolae Ceaușescu.

MIHAIL CERNEA: Evident, înțelegerea sociologică a proceselor și transformărilor prin care trece clasa muncitoare, este reală, corectă și profundă numai dacă sînt percepute și cunoscute contradicțiile care, într-o fază sau alta, apar și se soluționează în desfășurarea lor. Am arătat, într-o intervenție anterioară, că există o serie de procese și tendințe principale ce caracterizează sintetic prefacerile prin care trece clasa muncitoare în societatea românească. Aceste tendințe se realizează nu peste noapte, deodată, ci cer o perioadă mai mult sau mai puțin îndelungată. Ele se produc nu în mod lin și rectiliniu, ci prin prefaceri complexe și contradictorii; unele din ele au de învins obstacole, rezistențe, în realizarea altora apar inegalități, neconcordanțe ce trebuie semnalate prin cercetarea științifică.

În legătură, de pildă, cu calificarea muncitorilor, se observă că odată cu creșterea generală caracteristică a nivelului de profesionalitate apar și deosebiri și neegalități în nivelul de calificare înăuntrul clasei muncitoare. Se observă, astfel, în studierea pe teren a acestui fenomen, că nu toți cei care absolvă școli profesionale, și ar urma să devină în consecință muncitori calificați, intră efectiv în producție; o parte considerabilă din promoțiile școlilor profesionale se pierde pe drum. Aceasta este o pierdere pentru producție a unei forțe de muncă cu calificare dobîndită printr-un învățămînt sistematic.

În 1968, ponderea muncitorilor calificați prin școli în totalul muncitorilor calificați era de numai 16,5%, față de 18,6% în 1961. Din cauza unor asemenea fenomene contradictorii se încetinește îmbunătățirea calitativă a structurii muncitorilor și se frînează creșterea productivității muncii. Cauzele sînt legate de mai mulți factori, între care aș menționa deficiențele ce persistă în sistemul de orientare profesională.

Astfel, investigațiile sociologice și analizele statistice confirmă că populația care migrează de la sat la oraș și intră în rîndurile clasei muncitoare este în cea mai mare parte alcătuită din tineri. Apare, așadar, problema relației cu familia a acestor tineri și a implicațiilor ei sociale variate. Căci tînrul care pleacă din sat se deplasează nu numai dintr-o zonă geografică în alta, ci iese și din anumite comunități sociale: comunitatea satului, pe plan larg, și, pe plan mai restrîns, comunitatea familiei sale, grupul familial. Or, faptul nu rămîne fără consecințe asu-

pra comportamentului tînărului. Se ştie că familia, ca formă de comunitate umană, exercită un control asupra membrilor săi, normează comportamentul lor, urmăreşte ca acest comportament să se desfăşoare potrivit anumitor valori, criterii, norme, acceptate şi apărute de familie. Migrarea la oraş, transformarea tînărului ţăran în muncitor reprezintă o ieşire de sub controlul grupului familial. Este important de aceea ca în locul formelor de control exercitat de familie să nu rămînă un vacuum, ci ele să fie înlocuite în cadrul comunităţii muncitoreşti a întreprinderii de alte forme de socioactivitate, control social şi organizare.

Influenţa colectivului muncitoresc se poate exercita pe multiple canale. Opinia publică a colectivului muncitoresc poate avea o înrîurire adîncă şi poate exercita un rol foarte activ în difuzarea modelelor de comportament şi a normelor morale. Dar în practica socială reală aceasta depinde de măsura în care se urmăreşte în chip conştient, deliberat utilizarea potenţialului educativ al opiniei publice. Ea depinde, mai ales, cum am constatat într-o cercetare sociologică efectuată în Braşov, de măsura în care se oferă structuri instituţionale adecvate pentru ca tinerii muncitori şi oamenii muncii veniţi din diferite părţi ale ţării sau veniţi din comunităţi diferite şi din nuclee familiale deosebite să găsească în noul lor mediu o matrice de organizare, o matrice de grupare, care să permită transformarea indivizilor, la început inevitabil izolaţi, în elemente ale unui colectiv cu un grad de coeziune ridicat.

Voi aminti în acest sens o observaţie semnificativă la care a ajuns o cercetare efectuată de sociologi şi arhitecţi în blocurile noi din Suceava; s-a constatat cu acest prilej că dintre locatarii noilor blocuri circa 80% au legături mai frecvente cu oamenii din satele lor de provenienţă decît cu vecinii lor din bloc sau cu vecinii din cartier. Acest procentaj este relevant pentru semnalarea unui aspect al slabei integrări iniţiale în cadrul unei comunităţi oraşeneşti a unor oameni de provenienţă rurală, veniţi la scurt timp din diferite sate şi din diferite zone.

Pe aceeaşi linie a analizei deosebirilor care există înăuntrul unităţii, a variabilităţii înăuntrul omogenităţii şi diversităţii înăuntrul identităţii, aş semnală fenomenele interesante pe care le prezintă categoria numeroasă a muncitorilor navetişti. În cadrul clasei muncitoare există în prezent un număr mare de muncitori care îşi desfăşoară activitatea de producţie în mari unităţi industriale, avînd profesia industrială ca profesie de bază, dobîndind calificare din ce în ce mai ridicată în cadrul acestei profesii, dar rămînînd cu locuinţa în mediul sătesc. Familia şi locuinţa lor se află într-unul din satele din apropierea centrului industrial în care lucrează; pentru a veni la lucru, aceşti muncitori fac zilnic o mişcare pendulatorie între sat şi oraş.

Dincolo de aspectele discutate frecvent privind transportul acestor muncitori, corelarea orelor de tren cu orele de program ş.a.m.d., există fenomene sociale foarte importante, mai de adîncime, mai greu vizibile, care trebuie totuşi scoase la suprafaţă, puse în evidenţă, studiate sociologic şi luate în considerare.

Este vorba de faptul că această categorie de muncitori trăieşte în fond în două medii sociale încă distincte: mediul muncitoresc industrial şi mediul sătesc-ţărănesc. Apar aici probleme sociale importante pentru discuţia noastră asupra naturii şi compoziţiei clasei muncitoare: în fond, aceşti foşti ţărani şi actuali muncitori sînt indiscutabil o parte a clasei muncitoare; prin faptul că ei domiciliază în sat, pot transmite şi exercita direct influenţa clasei muncitoare asupra colectivităţii lor săteşti, rurale; ei pot vehicula valorile şi normele clasei muncitoare în mediul rural. Pentru aceasta, condiţia lor trebuie studiată sociologic atent, situaţia lor bine cunoscută.

Studiile sociologice făcute, deşi puţine pînă acum, învederează că influenţa grupului sătesc, a comunităţii săteşti în ansamblu sau a familiei rurale asupra unor muncitori din această categorie este de multe ori încă predominantă, exercitîndu-se în competiţie, iar uneori în dauna influenţei colectivităţii industriale.

Printre particularităţile proprii acestui grup trebuie să menţionăm, de asemenea, anumite deosebiri în petrecerea timpului liber. În vreme ce muncitorul industrial îşi utilizează timpul liber în afara activităţilor strict familial-gospodăreşti, pentru activităţi pe care le-am putut denumi în termeni globali drept activităţi de recreare, culturale, educative etc., muncitorii navetişti folosesc timpul ce le rămîne liber pentru o a doua activitate productivă: aceea de a-şi cultiva lotul lor personal, lotul primit în folosinţă de membrii familiei lor cooperatiste de la cooperativa agricolă, precum şi, uneori, pentru a lucra pe tarlăua cooperativei agricole din sate. Această a doua activitate productivă modifică substanţial atît condiţia cît şi sta-

tutul muncitorului navetist în comparație cu muncitorul industrial stabilit în mediul orășenesc.

Dacă examinăm aceste fenomene și sub raport economic, putem semnală anumite inegalități între muncitorul navetist și muncitorul industrial, inegalități care nu sînt toate în favoarea muncitorului industrial. Aș menționa în acest sens o parțială inegalitate de ordin economic. Astfel, între familia muncitorească ce domiciliază în oraș și familia muncitorului navetist care domiciliază la țară, într-o serie de cazuri, nivelul de trai al familiei muncitorului navetist este mai ridicat decît nivelul de trai al familiei muncitorului stabilit în centrul industrial, deși munca lor în întreprindere este egală și remunerată, evident, în chip egal. Faptul se petrece tocmai din pricina activității desfășurate de familia muncitorului navetist pe lotul personal și în cooperativa agricolă, ca o activitate de producție secundară. Această activitate duce la obținerea unor venituri suplimentare, desigur firești, pe baza muncii prestate. În plus, bugetul de cheltuieli al acestor familii este compartimentat diferit, întrucît o serie de cheltuieli din bugetul familiei muncitorului din oraș sînt îndreptate spre consumul alimentar, legume, fructe ș.a. — bunuri care pentru muncitorul navetist nu reclamă cheltuieli, întrucît ele sînt produse în gospodăria sa și pe lotul personal. Așa se explică în bună măsură și faptul că construcția de locuințe în mediul sătesc a cunoscut în ultimii ani o dezvoltare foarte mare. Ea s-a realizat și se realizează în bună parte pe seama cîștigurilor obținute în sectorul industrial și în construcții de către locuitori ai satelor ale căror familii continuă să lucreze în cooperativa agricolă.

Semnălnînd acest fenomen, aș dori să subliniez că aceste cîștiguri sînt realizate prin muncă, nu pe căi ilicite, și sînt o consecință a principiului repartiției după muncă; dar, cum se știe, realizarea acestui principiu în faza actuală de dezvoltare a societății socialiste în România nu poate înlătura încă toate deosebirile socioeconomice, toate inegalitățile; unele din ele mai persistă; cea la care m-am referit trebuie avută în vedere ca una din inegalitățile care se manifestă *înăuntrul* clasei muncitoare, în interiorul categoriei muncitorilor. Discuția despre structura clasei muncitoare și transformările ei nu poate ignora această inegalitate temporară.

ANA GLUVACOV: Vorbind despre rolul clasei muncitoare în societatea noastră, socotesc că trebuie relevată, în acest context, problema aportului și semnificației femeii muncitoare, participării ei la opera de edificare a noii orînduiri socialiste, îndeosebi particularitățile condiției sale. Fără pretenția de a putea elucida deplin complexele chestiuni ce se pun pe plan teoretic și practic, permiteți-mi să aduc în atenția dumneavoastră doar unele aspecte privind accesul larg al femeilor în anii socialismului în toate domeniile de activitate și condițiile care trebuie în continuare asigurate pentru favorizarea creșterii continue a gradului de integrare a femeii muncitoare în viața economică și socială. Femeile — care reprezintă peste jumătate din populația țării și 45,9% din populația ocupată — se afirmă ca o forță remarcabilă a construcției socialismului, aduc o contribuție deosebită la creșterea producției materiale și la creația spirituală, la formarea și educarea tinerei generații, la progresul țării.

Dezvoltarea complexă și multilaterală a economiei noastre naționale, ritmul rapid de creștere a producției în condițiile socialismului au determinat schimbări însemnate în structura populației ocupate pe ramuri ale economiei naționale.

Politica științifică a P.C.R. de dezvoltare multilaterală și armonioasă a economiei creează condiții femeilor să lucreze în diferite ramuri ale activității industriale. Astfel, la sfîrșitul anului 1970, ponderea femeilor în totalul salariaților în unele ramuri ale industriei reprezenta 37,3% în electrotehnică, 17,9% în industria construc-toare de mașini, 28,1% în chimie, 25,4% în industria de prelucrare a lemnului. Este adevărat că ponderea cea mai ridicată a femeilor salariate o întîlnim tot în ramurile tradiționale: textile 70,8%, confecții 79,2%, pielărie, blănărie, încălțăminte 57,7% etc. Femeile ocupate în aceste ramuri reprezintă 60% din totalul femeilor salariate. În ce privește ramurile așa-zise de „vîrf”, adică cu înzestrare tehnică modernă, unde se cere o calificare superioară, ca număr absolut, din numeroase cauze obiective, dar în mare parte subiective, ele ocupă un loc sub posibilitățile reale de care dispun. Tot în această ordine de idei amintim că ponderea femeilor angrenate în activitatea agricolă în totalul femeilor ocupate a cunoscut, ca o consecință a industrializării, o scădere însemnată, dar ele încă reprezintă un procent foarte ridicat, de 58,3% la începutul anului 1971.

Adevăratele schimbări de ordin calitativ petrecute în structura forței de muncă feminine, tendințele ce se prefigurează privind emanciparea economică deplină a femeilor se pot evidenția mai ales prin analiza nivelului de instruire și calificare a lor în anii construcției socialiste în țara noastră. Astfel la înregistrarea din 2 septembrie 1968, din numărul total al salariaților cu studii superioare, 34,6% erau femei, iar din cei cu studii medii, aproape jumătate. Cea mai mare parte a femeilor cu nivel superior de pregătire — 52,3% — lucrează în învățământ, cultură și artă, 42,8% — în circulația mărfurilor, 39,9% — în ocrotirea sănătății. În ceea ce privește cele cu nivel mediu de pregătire, 82,3% sînt în ramura ocrotirii sănătății, 69,4% — în telecomunicații, 68,8% — în învățământ, 42,8% — în administrație și 34,4% — în industrie.

La nivelul anului 1968, din totalul muncitoarelor, 73% erau calificate, față de 70,8% în 1964; dar chiar și în anul 1970 din totalul femeilor muncitoare calificate numai 9,8% și-au dobîndit calificarea în școli profesionale, circa 1,2% în școli tehnice, restul calificîndu-se prin practică la locul de muncă sau prin cursuri de calificare de scurtă durată, fără scoaterea din producție.

Femeile din țara noastră participă activ și angajat la viața politică și social-economică a țării. În 1969 din totalul deputaților în Marea Adunare Națională femeile reprezentau 16%, iar în totalul deputaților în consiliile populare, comunale, orașenești, municipale, județene reprezentau 31%. În Consiliul Național al Frontului Unității Socialiste sînt alese 51 de femei, iar în Consiliul de Stat au fost alese 2 femei. În Consiliul U.N.C.A.P. au fost alese 40 de femei, iar din consiliile de conducere ale C.A.P. fac parte 40 000 de femei.

Un număr însemnat, 375 de femei, lucrează ca președinți de tribunale, ca judecători, notari etc. 42 de femei au titlul de profesor universitar, 203 sînt conferențieri, 929 lectori și aproape 3 000 asistenți universitari.

Analizînd aceste cifre chiar și lapidar, constatăm însă că numărul femeilor care ocupă posturi de conducere în diferitele trepte ierarhice ale vieții economice, sociale este încă mic.

În această direcție, conducerea de stat și de partid se preocupă intens de crearea condițiilor celor mai favorabile de manifestare a capacităților creatoare ale femeilor. Tovarășul Nicolae Ceaușescu, în raportul prezentat la cel de-al X-lea Congres al partidului, spunea că este nejust ca în întreprinderile unde 90% din personal este alcătuit din femei posturile de conducere să aparțină aproape în întregime tot bărbaților. De asemenea, este nejust ca în cooperativele agricole, unde marea majoritate a celor care lucrează sînt femei, președinții, brigadierii să fie tot aproape numai bărbați. Cu acest prilej a fost exprimată necesitatea de a se pune capăt acestor stări de lucruri, pentru ca egalitatea în drepturi să existe nu numai în general, ci să se materializeze concret în întreaga viață socială și politică a țării.

Aplicarea complexului de măsuri economico-organizatorice elaborate de conducerea de partid și de stat în vederea creșterii numărului de salariați în actualul plan cincinal, ca și consecințele revoluției tehnico-științifice asupra muncii în general deschid perspective favorabile folosirii tot mai raționale a potențialului uman al țării noastre. Din estimările făcute de Direcția Centrală de Statistică, de numeroși cercetători reiese necesitatea participării tot mai intense a femeilor la viața economică, fapt impus nu numai de cerințele dezvoltării economice, ci și de structura pe sexe a sporului natural al resurselor de muncă, care va fi, se pare, după cum rezultă din cercetările demografice, favorabilă femeilor.

Este de remarcat că, în cincinalul pe care îl parcurgem, din cele 1 000 000 de locuri de muncă circa 400 000 sînt prevăzute a fi ocupate de femei. Aceasta ilustrează faptul că în țara noastră, în condițiile extinderii tehnicii moderne, ale diversificării economiei naționale, se creează tot mai multe posibilități de utilizare a resurselor de muncă, inclusiv a celei feminine.

Dacă ne gîndim pe de altă parte la sarcina prevăzută pentru economia noastră în perspectivă de atragere a populației ocupate din agricultură spre ramuri ne-agricole, vom vedea că, dată fiind ponderea ridicată a femeilor în agricultură, structura pe sexe a celor care urmează să devină salariați va fi influențată de această situație.

Utilizarea rațională a forței de muncă feminine, deși se încadrează indisolubil în ansamblul forței de muncă a țării, prezintă unele particularități de care trebuie să se țină seama.

Acest specific derivă, pe de o parte, din particularitățile biofizilogice, din nivelul instrucției și calificării, dar îndeosebi din funcțiile specifice pe care le

au de îndeplinit la nivelul colectivității, al grupului familial. Deci, în mod obiectiv, femeile își desfășoară activitatea pe aceste două planuri, care se influențează reciproc, și ca atare trebuie găsite soluții pentru îmbinarea lor armonioasă.

În ceea ce privește forța de muncă feminină, se ridică o problemă specifică, și anume că ea este în urmă față de forța de muncă masculină, atât datorită unor cauze obiective cât și subiective. Dată fiind existența acestui decalaj, este necesară asigurarea timpului liber al femeii, societatea prelucând unele munci greoaie ale gospodăriei casnice, care îi irosește din forțe, îmbunătățirea activităților cantinelor, creșterea locurilor la cămine, creșe și alte servicii de ajutor în gospodărie; de asemenea, o vastă muncă politico-educativă cu privire la înțelegerea concepției partidului nostru despre rolul femeii, pentru o repartitie echitabilă a sarcinilor în cadrul familiei etc.

Legea cu privire la perfecționarea pregătirii profesionale a lucrătorilor din unitățile socialiste are ca scop însușirea unor metode și procedee moderne în domeniul conducerii și organizării științifice a producției și a muncii și, ca parte integrantă a acesteia, utilizarea eficientă a forței de muncă la toate nivelele. Se preconizează măsuri și în vederea unei selectări științifice fundamentate a celor care vor fi calificați la diferite nivele. Eficiența utilizării forței de muncă feminine depinde, cum am văzut, nu numai de factorii economici, tehnici și politici, ci și psihologici, morali și chiar de elemente cum ar fi tradiția, relațiile familiale etc., care au o mare importanță și nu pot fi neglijate.

În cadrul perfecționării utilizării eficiente a forței de muncă feminine în țara noastră, considerăm de o mare importanță și semnificație atenția pe care o acordă partidul și statul nostru îmbunătățirii condițiilor sociale. Printre măsurile care se iau în acest sens se înscriu îmbunătățirea condițiilor de locuit, creșterea investițiilor pentru deservirea populației. Amintesc aici doar legile cu privire la activitatea și funcționarea cantinelor restaurant, creșterea alocațiilor pentru copii, construirea în actualul cincinal a unui număr însemnat de creșe, cămine, mărirea locurilor în creșele și căminele existente (de la 27 000 de locuri cît există se va ajunge în 1975 la 80 000—100 000).

În continuare au fost abordate unele aspecte referitoare la raporturile dintre clasa muncitoare — forța socială conducătoare a societății noastre —, țărănime și intelectualitate în etapa făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate.

N. N. CONSTANTINESCU : O problemă care se integrează acestui cadru de discuții și care solicită o aprofundare a cercetării o constituie raporturile dintre clasa muncitoare și țărănime în condițiile noastre.

În cursul istoriei, țărănimea a constituit principala sursă de formare a clasei muncitoare și va continua încă destul timp să constituie o sursă importantă. Acest lucru a avut și are un rol deosebit de important pentru contextul existenței și acțiunii clasei muncitoare, ca și a țărănimii.

O mare însemnătate istorică, socială, economică și politică are faptul că tocmai clasa muncitoare a condus lupta de eliberare a țărănimii de sub exploatarea moșierească și capitalistă, că muncitorimea, în frunte cu partidul ei marxist-leninist, a inițiat și condus uriașa operă de transformare socialistă a satului, scoțind agricultura din starea de înapoiere tehnică și economică la care o condamnase regimul burghezo-moșieresc. Pe această bază, caracterul muncii agricole se schimbă treptat, dar sistematic, acumulînd succesiv însușiri industriale și, nu o dată, științifice. Țăranul modern — în orice caz cel care intră acum în producția agricolă — nu mai poate lucra doar cu cunoștințele tradiționale, căpătate din bătrîni; el trebuie să se califice și încă într-un grad crescînd. Satele au început să trăiască un profund proces de transformare progresistă chiar ca localități. În aproximativ două decenii, un număr de 250—300 de localități rurale vor fi transformate în centre de tip urban. Schimbările economice dintre industrie și agricultură se intensifică de la an la an. Industria însăși pătrunde în agricultură. Forme de producție industrială se dezvoltă chiar în cadrul agriculturii cooperatiste ș.a.m.d.

Iată doar cîteva din faptele, fenomenele și procesele care explică procesul istoric de întărire sistematică a alianței muncitorești-țărănești. Or, condițiile

obiective ale dezvoltării și întăririi acestei alianțe vor spori pe măsura făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate.

După părerea mea, este însă vorba nu numai de un proces de adâncire a alianței muncitorești-țărănești, ci și de un complex și îndelungat proces istoric de apropiere a celor două clase.

Să luăm câteva aspecte care să ilustreze acest proces, în afară de acela că, treptat, munca agricolă îmbracă tot mai multe aspecte ale celei industriale.

Astfel, pe măsura maturizării relațiilor socialiste și a dezvoltării forțelor de producție, conlucrarea țărani cooperatori — muncitori în însuși procesul de producție agricolă a devenit tot mai complexă și mai strânsă. De pildă, dacă la început întovăririle conlucrau cu stațiunile de mașini și tractoare pe bază de plată făcută după felul și întinderea lucrărilor executate de S.M.T., mai târziu plata S.M.T. a fost pusă și în funcție de rezultatele obținute în producția cooperativei în care au lucrat, iar acum, în ultimul timp, întreprinderile pentru mecanizarea agriculturii au secții integrate în chiar C.A.P., ca secții mecanice ale acestora, întărindu-se, astfel, nu numai cointeressarea, inclusiv răspunderea materială reciprocă a părților, ci și cooperarea tehnică și umană a lor în producția C.A.P. Cu acest prilej mulți cooperatori încep să lucreze pe ogoarele cooperativei lor cu tractoare sau alte mașini aparținând secției mecanice, deci ale I.M.S. Acesta este nu numai un mod deosebit de original de conlucrare a proprietății de stat cu cea cooperatistă și un mod nou de a se forma treptat muncitori, dar și un mod de întărire a alianței muncitorești-țărănești. Originalitatea fenomenului constă în faptul că, în multe cazuri, proaspătul tractorist în condițiile amintite devine muncitor fără să înceteze — cel puțin un timp — a fi țăran cooperator și lucrează în chiar cooperativa din care face parte. Fenomene noi se petrec în această direcție și în procesul formării unor unități industriale etc. proprietate intercooperatistă, ca și a unor complexe agroindustriale în care conlucrescă atât proprietatea de stat cât și cea cooperatistă.

Trebuie, de asemenea, ținut seama de faptul că, în strategia generală a făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate, ponderea populației ocupate în agricultură va scădea în cursul următoarelor două decenii la aproximativ 20%. În această pondere va intra, bineînțeles, nu numai țăranimea cooperatistă, ci și muncitorimea agricolă. Ca urmare, procesul de absorbire a maselor țărănești în sinul clasei muncitoare va continua planificat și cu intensitate. În aceste condiții, clasa muncitoare va deveni numericăște precumpănitoare în societate. Obiectiv, în condițiile progresului sistematic al economiei noastre socialiste, acest proces va constitui un pas important și pe drumul istoric complex al omogenizării sociale a societății.

Reiese, așadar, din cele arătate că, obiectiv, pivotul procesului istoric de omogenizare a societății noastre socialiste îl constituie clasa muncitoare, ea însăși supusă unor profunde schimbări structurale de către revoluția științifică și tehnică.

Faptul că procesul istoric de omogenizare are loc nu trebuie însă să ne facă să uităm că el este de lungă durată, iar o supraevaluare a lui ca amploare și ritm în condițiile actuale ar fi o greșeală. Aceasta întrucât nu numai economicește, ci și social-politic, și psihologic, deocamdată, procesele sînt încă la început.

Ca urmare, interesele muncitorimii și țăranimii se cer înțelese atît în specificul cît și în unitatea și interpătrunderea lor actuală.

Amîndouă clasele se bazează pe proprietatea socială asupra mijloacelor de producție, dar în forme diferite — clasa muncitoare pe proprietatea socialistă de stat, iar țăranimea pe proprietatea socialistă cooperatistă.

Întemeiate pe forme diferite ale proprietății socialiste economicește organizate în unități conform respectivelor forme de proprietate socialistă, fiecare din cele două clase are și anumite interese specifice. Astfel, din existența celor două forme de proprietate decurg raporturile întrucîtva diferite ale muncitorilor și țăranilor față de mijloacele de producție (așa, de pildă, alta este forma concretă, practică de unire a factorului subiectiv cu cel obiectiv în producție), rolul într-o anumită măsură diferit în organizarea muncii sociale, ca și deosebirile în modul concret de obținere a veniturilor din muncă etc. Ca urmare a celor arătate, cele două clase au o serie de interese economice separate, specifice fiecăreia dintre ele. Spre exemplu, țăranimea cooperatistă are interese specifice în materie de prețuri la produsele agricole, în materie de raporturi între C.A.P. și unitățile economice de stat, în materie de taxe și impozite etc. A scăpa din vedere toate aceste lucruri ar însemna să nu ții seama de realitate.

Cu toate aceste interese specifice însă, cele două clase sînt indisolubil legate una de alta prin faptul că amîndouă se întemeiază pe proprietatea socialistă asupra mijloacelor de producție, că amîndouă sînt profund interesate în apărarea socialismului, în dezvoltarea economică rapidă a țării, în industrializarea socialistă și intensificarea puternică a agriculturii, în introducerea progresului tehnic, în repartizarea rațională a forțelor de producție în plan teritorial, în dezvoltarea armonioasă a economiei naționale, în înfăptuirea repartitiei după muncă și ridicarea sistematică a nivelului de trai etc. Baza economică a alianței muncitorești-țărănești o constituie, în același timp, strînsa legătură de producție și schimbul larg de mărfuri între industria de stat și agricultura cooperatistă. În același timp, alianța dintre cele două clase în condițiile socialismului exprimă nu numai unitatea intereselor lor fundamentale, ci și apropierea lor progresivă pe plan economic, social-politic și cultural. Și nu trebuie uitat că între clasa muncitoare și țărănime există încă și alte legături care le unesc profund : țăranii nu sînt numai proprietari cooperatori, ci și, împreună cu clasa muncitoare și întregul popor, proprietari socialiști asociați asupra mijloacelor de producție aflate în mîinile statului ; apoi țărănimea continuă să constituie principala sursă de completare a rîndurilor clasei muncitoare ; în fine, în procesul istoric al înaintării spre comunismul deplin, deosebirile esențiale dintre țărani și muncitori vor dispărea, iar inițiatorul și conducătorul acestui proces este clasa muncitoare aliată cu țărănimea.

Așa stînd lucrurile, o dată mai mult apare însemnătatea istorică a rolului conducător al clasei muncitoare în procesul de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și de înaintare, astfel, spre comunismul deplin.

Acest rol decurge din faptul că :

a) prin însăși natura ei, clasa muncitoare este purtătoarea modului de producție socialist și promotoarea înaintării spre comunismul deplin ; b) interesele fundamentale ale clasei muncitoare coincid cu interesele fundamentale ale tuturor oamenilor muncii ; c) pivotul întregului proces de omogenizare a societății îl constituie clasa muncitoare ; d) în procesul revoluției științifice și tehnice contemporane, clasa muncitoare se îmbogățește cel mai rapid structural, iar ridicarea accelerată a productivității muncii ei constituie factorul decisiv al creșterii economice.

Proces de o complexitate și o finețe necunoscute pînă acum în istorie, făurirea planificată a economiei socialiste multilateral dezvoltate presupune nu numai rolul conducător în societate al clasei muncitoare, ci și sporirea eficacității statului ei major — partidul comunist. Aceasta cu atît mai mult cu cît este vorba de o operă a cărei desfășurare trebuie prevăzută și condusă coordonat, cu o mare precizie, pe o lungă perioadă de timp, perioadă nu numai de acumulări cantitative, ci și de puternică schimbări calitative în viața societății. Ca urmare, partidului îi revine, înainte de toate, rolul de conducător politic și ideologic al societății, de a uni eforturile întregului popor în direcția realizării programului de dezvoltare economică și socială a României, ca și de a elabora concepția științifică asupra evoluției societății noastre.

ALEXANDRU POPESCU : Făurirea și dezvoltarea alianței dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare reprezintă o condiție și totodată un efect al edificării societății socialiste. Procesul formării alianței se caracterizează printr-un grad ridicat de complexitate, cît și prin dependența sa de o serie întreagă de factori. De aici rezultă posibilitatea abordării pe mai multe planuri a unei asemenea problematice, fiecare unghi de vedere avînd capacitatea să expliceze un anume aspect din cadrul procesului. De aceea mă opresc la relevarea foarte succintă a cîtorva chestiuni legate de modul concret în care s-au produs apropierea și, mai apoi, împletirea intereselor muncitorimii cu cele ale țărănimii. Într-un asemenea context este permisă și chiar necesară prezentarea mai înfîl a categoriei socio-economice de interes.

După cum se știe, marxismul a disecat și interpretat categoria de interes într-un mod profund științific, dezvăluind natura și esența sa, precum și condiționarea intereselor de către relațiile economice statornicite și manifestate în procesul producției bunurilor materiale. Interesele, preciza Karl Marx, „există în primul rînd în realitate ca dependență reciprocă a indivizilor între care este divizată munca“. Ele au un caracter material, fiind independente de conștiința și voința oamenilor. Conștiința nu poate genera interese, dar starea în fiecare epocă a conștiinței sociale determină forma pe care o va lua în mințile oamenilor oglin-

direa interesului respectiv. Generate deci de relațiile economice, interesele își găsesc exprimarea, într-un fel sau altul, în funcție de o multitudine de factori și condiții, în conștiința oamenilor. Totodată, interesele, deși variate din punct de vedere al conținutului, nu apar și nu se manifestă izolat în viața socială; ele nu sînt entități de sine stătătoare, ci se află în strînsă legătură și interdependență.

Prin situația ei economică și socială, clasa muncitoare devine purtătoarea chintesei intereselor și aspirațiilor tuturor oamenilor muncii, interesele sale avînd și o corespondență deplină cu cerințele progresului social. Poziția clasei muncitoare de avangardă mult devansatoare din punctul de vedere al concordanței perfecte a intereselor sale cu cerințele obiective ale dezvoltării sociale nu o aduce în contradicție, fie ea și neantagonistă, cu celelalte clase și pături exploatate. Mai mult, ea se face „reprezentanta generală“ a intereselor tuturor oamenilor muncii, indiferent de faptul că există și indiscutabile deosebiri între acestea. Se impune deci să fie subliniat aparte faptul că între clasa muncitoare, țărănimea muncitoare și alte grupuri sau pături sociale exploatate a avut loc încă în condițiile capitalismului un proces implacabil de apropiere și unire, izvorît tocmai din comunitatea unor interese economice fundamentale pentru fiecare dintre ele.

Întreaga desfășurare a evenimentelor ulterioare actului istoric de la 23 August demonstrează fără putință de tăgadă că fără unirea clasei muncitoare cu toți oamenii muncii, și în primul rînd cu țărănimea, nu ar fi fost posibilă trecerea țării pe făgașul revoluției și construcției socialiste. Mutațiile rapide și radicale petrecute în domeniul deținerii și exercitării puterii sînt cauzal legate tocmai de alianță, iar aceasta, la rîndul său, s-a clădit pe temelia unor interese fundamentale, evident, nu numai economice, comune. În perioada luptei pentru înlăturarea claselor exploatatoare are loc o lărgire puternică a intereselor interpătrunse și, ca urmare, crește și se fortifică alianța clasei muncitoare cu celelalte grupuri sociale formate din oameni ai muncii și, îndeosebi, cu țărănimea. Începe un proces ireversibil de rapidă apropiere a intereselor în zone care mai înainte erau net demarcate ca specific.

Desființarea proprietății privat capitaliste și instaurarea proprietății sociale prin naționalizarea socialistă au dus la înlăturarea cauzelor ce generau interesele cu caracter antagonist. Se creează astfel condițiile apariției și manifestării unor reale interese generale comune. În accepție largă, toți membrii societății devin egali, fiind coproprietari ai avuției naționale, deci inclusiv și țărănimea. Chiar înainte de a fi devenit atotcuprinzătoare, relațiile de producție socialiste aveau rolul conducător, prezidînd întreaga viață socială, fapt care permitea armonizarea treptată, dar sensibilă, a intereselor individuale cu cele generale. Începe un proces de convergență și împletire a acestora. În perimetrele cu vîdită tendință de restrîngere, în care interesele de grup și, mai ales, cele personale ar putea încă să diveargă față de cele generale, intervine un element cu certe calități atenuante. Este vorba de acțiunea manifestă a raportului dialectic dintre necesitate și libertate, concretizat prin aceea că „libertatea“ se poate exprima firesc și în totală plenitudine numai în coordonatele „necesarului“, care, la rîndul său, corespunde într-un tot al intereselor generale și progresului social.

Principala consecință a cooperativizării pe tărîm social a constat în crearea premiselor pentru diminuarea accelerată a caracterului eterogen al țărănimii din punctul de vedere al intereselor specifice, transformării ei treptate într-o clasă nouă, țărănimea cooperatistă. Înfăptuirea cooperativizării coincide cu crearea premiselor pentru adîncirea comunității intereselor clasei muncitoare și țărănimii muncitoare cooperativizate. Dar pînă în acest moment pe ce teren se manifesta alianța? Se știe că între țărani parcelari nu pot exista decît cel mult legături locale, iar interesele lor, deși în esență identice, nu ajung la o exprimare unitară, concertată la nivel național. Mai mult decît legarea de un anumit loc, mica exploatare, izolată, fărîmițată îi dezbină pe cei ce muncesc, nu le dă posibilitatea de a-și da seama de solidaritatea lor de clasă, le îngreunează posibilitatea de a se uni. Tocmai în această direcție a acționat cooperativizarea, care avea să înlăture în mod treptat divizarea intereselor țărănimii, firește mai întîi pe plan local.

Dat fiind gradul socializării producției și a proprietății, nu se putea vorbi de omogenizarea imediată și nici de ansamblu a țărănimii. Nu putea fi imediată, pentru că un asemenea proces presupunea o perioadă relativ mare de timp, în care să se șteargă treptat deosebirile moștenite. Totodată, nu putea fi de ansamblu, cu un conținut și manifestări egale pe tot perimetrul cooperatist, pentru că gradul de

socializare era limitat, mergînd doar pînă la un anumit nivel de cuprindere. *Interesele deveneau comune în primul rînd sau mai ales în interiorul microcolectivităților* reprezentate de fiecare cooperativă agricolă de producție. Deși relațiile de producție socialiste dominau acum viața socială și în mediul rural, totuși retribuirea inegală, de multe ori chiar discrepantă, de la o cooperativă la alta (ceea ce constituie efectul propagat al puterii economice diferențiate a cooperativelor agricole de producție) a făcut ca o bună perioadă de timp interesele cu adevărat și pe deplin comune să se facă simțite cu precădere la nivelul fiecărei cooperative agricole. Permanența și amploarea legăturilor dintre sat și oraș, realizate în interesul ambelor părți, asociate cu frecvența pentru un timp foarte scăzută a legăturilor sat — sat, ne îngăduie să apreciem că s-a produs o mai rapidă (în sens de mai întîi) și mai consistentă apropiere a intereselor țărănimii cooperatiste, privită însă ca un sumum de entități, și cele ale clasei muncitoare. Deci omogenizarea internă a clasei țărănimii cooperatiste este devansată de procesul apropierii și împletirii intereselor de ansamblu ale clasei muncitoare cu cele ale fiecărei microgrupări din cadrul țărănimii cooperatiste. Modificările survenite ulterior în economie și suprastructură au generat importante mutații tocmai în această direcție.

Transformările economice și sociale petrecute în lumea satului au reclamat amendarea cadrului instituțional propriu, iar efectul rezultat din îmbinarea acestora a contribuit la atenuarea deosebirilor de interese dintre microgrupările sociale reprezentate de fiecare cooperativă agricolă în parte. Astfel, Uniunea Națională a Cooperativelor Agricole de Producție are, tocmai datorită atributelor sale statuate, și calitatea implicită de a favoriza adîncirea gradului de socializare. Într-o accepție foarte generală, U.N.C.A.P. realizează chiar o adîncire a gradului de socializare pînă la nivelul întregii proprietăți cooperatiste, ceea ce permite mai buna armonizare a intereselor celor două clase prietene. De asemenea, prin acest for național de îndrumare, coordonare și conducere, constituit pe temeiuri profund democratice, țărănimea cooperatistă și extinde participarea la conducere dincolo de propriile treburi, deliberînd în mod direct sau prin reprezentanții ei asupra problemelor de interes general. Consecința unor asemenea acte pe linia dezvoltării alianței nu poate fi decît pozitivă.

Nivelul, modul de manifestare și trăsăturile ce caracterizează alianța în prezent, asociate cu schimbările pe care le antrenează și le va antrena înfăptuirea societății socialiste multilateral dezvoltate, ne permit să prefigurăm evoluția alianței în coordonatele sale generale, ca și degajarea principalelor transformări cu implicații pozitive certe asupra ridicării alianței pe trepte superioare.

În legătură cu această problematică îmi îngădui cîteva observații. Trebuie menționat în primul rînd faptul că prin crearea „consiliilor intercooperatiste” se ajunge la o creștere efectivă a gradului de socializare în cadrul proprietății cooperatiste. Se realizează permanentizarea legăturilor dintre cooperativele agricole de producție aflate într-un anumit perimetru, se extinde astfel sfera intereselor comune, accelerîndu-se prin aceasta procesul întăririi coeziunii interne a clasei țărănești, precum și dezvoltarea de ansamblu a unității muncitorești-țărănești.

Tot prin intermediul consiliilor intercooperatiste, cooperarea dintre lucrătorii din sectorul de stat și cel cooperatist capătă accente noi. Dincolo de instituționalizarea unor legături organice între cooperativele agricole de producție și întreprinderile de stat pentru mecanizarea agriculturii se detașează, prin implicațiile asupra alianței, faptul că veniturile lucrătorilor din I.M.A. sînt condiționate, depînd și de rezultatele obținute de cooperativele pe care le deservesc. De asemenea, lucrătorii din I.M.A., atunci cînd condițiile permit, pot fi folosiți la lucrări urgente în cadrul cooperativelor. Astfel, interesele țăranilor cooperatori și cele ale mecanizatorilor (aceștia din urmă reprezentînd cea mai mare parte a detașamentului rural al clasei muncitoare) se împletesc în modul cel mai direct, acesta constituind încă un element consolidant pentru alianța muncitorească-țărănească.

De asemenea, tot în sensul dezvoltării alianței și prin aceeași modalitate acționează construirea în comun, de către stat și cooperativele agricole de producție, a unor obiective economice importante, cum sînt: sisteme de irigații, complexe agrozootehnice, întreprinderi de prelucrare a produselor agricole etc.

Pentru a distinge diferitele trepte pe care se situează alianța în evoluția sa, trebuie cercetate aria intereselor comune și tendințele mișcării ei, precum și măsura în care se reușește în fiecare moment o armonizare optimă a intereselor care rămîn încă diferite. Prin această prismă se observă clar că transformările intervenite, pe care le-am prezentat mai înainte, au acționat cu precădere în

direcția extinderii intereselor comune, ceea ce, implicit, înseamnă o reducere corespunzătoare a intereselor specifice, diferite. Evident, această specificitate a intereselor este valabilă, caracterizează deosebi țărănimea. Ceea ce se poate spune cu suficientă certitudine încă de acum se rezumă la faptul că interesele comune ale celor două clase își vor extinde aria de manifestare. Aceasta însă va însemna diminuarea accelerată a deosebirilor dintre cele două clase, apropierea momentului în care clasa țărânimii cooperatiste se va fi contopit în clasa muncitoare, deci vor dispărea condițiile ce mențin clasele.

Prin împlinirea obiectivelor imediate trasate de Congresul al X-lea al P.C.R., se vor acumula noi premise pentru desăvârșirea unității muncitorești-țărănești.

Creșterea numerică și maturizarea politică a detașamentului rural al clasei muncitoare au reprezentat întotdeauna un factor de primă importanță pentru dezvoltarea alianței; muncitorimea rurală prin legătura ei directă cu țărănimea are o mare putere de înrîurire asupra acesteia. Cele două programe naționale privitoare la irigații și zootehnie, alături de celelalte căi preconizate pentru intensificarea și modernizarea agriculturii, vor determina transformări însemnate în lumea satului. În primul rînd va crește considerabil numărul de muncitori din mediul rural.

În sfîrșit, perfecționarea sistemului democrației socialiste ajută la ridicarea gradului conștiinței socialiste, aduce o contribuție deosebită, ușor de întrevăzut, la desăvîrșirea unității muncitorimii cu țărănimea.

IONEL NICOLAE: În creșterea rolului conducător al clasei muncitoare în societatea românească, o deosebită importanță au apariția și dezvoltarea unor noi detașamente muncitorești — proces clar, evident atît pe medii cît și pe teritoriu.

Mai întîi, despre detașamentele muncitorești în lumea satului, a căror importanță a subliniat-o și tovarășul *Alexandru Popescu*. Evocînd trecutul, trebuie menționate fluxul viu al trecerii țăranilor muncitori spre oraș și centre industriale, contactul permanent al unei mari părți din brațele de muncă industriale cu lumea satului; detașamente întregi ale proletariatului din țara noastră au fost tot timpul în relația cea mai strînsă cu mediul rural, iar cei mai mulți muncitori ceferiști, petroliști și minieri, precum și aproape toți muncitorii forestieri au locuit la țară. Acestor elemente de tradiție li s-au adăugat apoi noi realități, între care și apariția unor detașamente muncitorești în chiar satele noastre. Este vorba de muncitorii din întreprinderile agricole de stat, din unitățile pentru mecanizarea agriculturii. Semnificațiile polivalente ale creării unor asemenea obiective economice — care-și au corespondentul pe plan social în trecerea unei părți a țărânimii în rîndurile muncitorilor — se sintetizează în însăși creșterea rolului conducător al clasei muncitoare, în cuprinderea mai bună, mai amplă în sfera de preocupări privind dirijarea conștientă, mai eficace a unor întinse zone ale realităților sociale.

Detașamentele muncitorești din lumea satului, foarte apropiate de țăranii muncitori, au exercitat și exercită mai departe o puternică influență asupra țărânimii muncitoare. Această influență se referă și la traiul material, dar și la viața spirituală, la trăsăturile psihice. O uriașă muncă formativă-educativă au efectuat muncitorii din mediul rural cu membrii familiilor din care proveneau, cu țăranii muncitori. În felul acesta s-au sudat și mai mult raporturile de alianță, apropierea dintre cele două clase fundamentale ale societății noastre, în care clasa muncitoare are rolul conducător.

Să reținem, totodată, că aceste detașamente muncitorești s-au creat pe tot cuprinsul țării, îmbrățișînd practic toate satele țării în raporturile lor de producție, de schimburi, de intercondiționare.

Sub influența orașului, sub indubitabila și multilaterală înrîurire a detașamentelor muncitorești din agricultură, evident că și lumea satului s-a dezvoltat, și-a lărgit orizonturile.

Noi detașamente muncitorești au apărut mai ales ca urmare a industrializării socialiste a țării, prin implantarea unor noi obiective în localități puțin sau deloc dezvoltate din punctul de vedere economic, asigurînd armonizarea în curs a creșterii forțelor de producție, a progresului multilateral pe teritoriu. Rîtmuri diferite în industrializarea socialistă au modificat ponderea județelor și localităților în producția globală, au echilibrat și echilibrează la un nivel mereu mai înalt dezvoltarea diferitelor zone ale țării. Subliniem împrejurarea că, în această operă de distribuire a forțelor de producție pe tot spațiul României, partidul comunist și statul socialist au îmbinat criteriile economice cu cele sociale și politice, reușind prin aceasta să rezolve o sumedenie de probleme (între altele, și problema națională,

și problema lichidării unor inegalități în ce privește veniturile populației ș.a.). De asemenea se cuvine relevat și alt aspect important, și anume faptul că și centrele deja industrializate ale țării au cunoscut o veritabilă renaștere socialistă și industrială, căci și ele au fost restructurate, modernizate, dezvoltate. Din prima categorie (a zonelor și localităților în care altădată „nu se întâmpla nimic” — potrivit expresiei lui Mihail Sadoveanu) menționăm majoritatea Moldovei, Oltenia, Dobrogea, Maramureșul, Cîmpia Dunării ș.a., unde, rînd pe rînd, au fost făcute investiții masive, s-au creat puternice platforme industriale, iar populația rurală a înfăptuit un remarcabil proces de trecere la modul de viață citadin. Muncitorii noilor obiective au provenit, în mică măsură, din unități industriale plasate în alte județe, dar în cea mai mare parte a lor din mediul rural, local ori mai depărtat, îndeosebi din rîndurile foștilor constructori. Industrializarea apropie tot mai mult oamenii de locurile lor de baștină, forța excedentară de muncă din sate nu-și mai caută de lucru la mari depărtări și, distanțele reducîndu-se, ajunge să nu-și mai modifice nici domiciliul, făcînd o navetă tot mai scurtă.

Efectele sînt numeroase și ele vizează, în fond, și rolul conducător al clasei muncitoare. Să luăm numai exemplul acesta atît de discutat al politicii de cadre și vom constata că, pe măsura desfășurării procesului de industrializare socialistă, odată cu întreaga operă de edificare a socialismului, au fost necesare tot mai multe cadre de conducere, specialiști, organizatori etc., dar și posibilitățile de a le recruta au crescut. Am spune că au sporit mai cu seamă posibilitățile locale, căci noile obiective industriale, șantierele etc. au fost mereu surse și locuri de verificare pentru promovarea unor cadre adecvate. Mulți dintre cei de față cunosc cît de greu era altădată, cu două decenii în urmă, în ce privește găsirea unor cadre de conducere, activiști de partid și de stat de prin partea locului — oameni care să cunoască mai bine realitățile, masele și problemele lor specifice — și cît de greu era să se poată asigura o structură socială corespunzătoare organelor de partid și ale administrației de stat.

Este de remarcat, în același timp, că industrializarea socialistă a consolidat structura socială și rolul conducător al clasei muncitoare și în centre cu un anume grad de dezvoltare economică în trecut. Ca pretutindeni, creșterea este și de ordin cantitativ, dar și pe plan calitativ. Iată, spre pildă, Reșița: reutilate, modernizate și mult dezvoltate, unitățile productive ale marelui nostru centru siderurgic și constructor de mașini se înscriu în nomenclatorul de bunuri cu produse noi, moderne, la nivelul tehnicii mondiale, unele dintre acestea (de exemplu, turbine și alte agregate hidrotehnice) fiind unicate, eliberînd țara de importuri; muncitorii reșițeni fac, așadar, dovada înaltei lor capacități tehnice, a creației lor talentate. La fel și cu Brașovul, unde constructorii de mașini se impun cu realizări prestigioase la tractoare, ș.a.

Aș evidenția ca un rezultat deosebit și faptul că Bucureștiul, în permanență, s-a menținut și se menține drept cel mai puternic centru industrial și muncitoresc al țării noastre. Este adevărat că, în date relative, ponderea Capitalei a mai scăzut în producția globală industrială, în condițiile creșterii vertiginoase pe ansamblu și în alte zone. Mutațiile profunde, modificarea condiției sociale a clasei muncitoare se văd limpede din însuși exemplul muncitorimii bucureștene, care continuă să lucreze în număr mare în ramurile industriale producătoare de bunuri de consum, dar tot mai mult în cele producătoare de mijloace de producție, cu tendințe de accelerată sporire în subramuri și sectoare moderne, cu rol decisiv, de avangardă în producția modernă; și toate acestea se repercutează favorabil pe plan social-politic.

ION ȘERBĂNESCU: Consider că prezintă interes, în cadrul dezbaterii, și abordarea raporturilor dintre clasa muncitoare și intelectualitate. Acele calități și atribute absolut necesare conducerii unui proces atît de complex cum este făurirea unei noi orînduirii, clarviziunea, fermitatea, capacitatea de dăruire pentru interesele vitale ale națiunii, dobîndite de muncitorimea română în decursul deceniilor de luptă, fac și astăzi din clasa muncitoare forța cea mai revoluționară a societății noastre. Prin acțiunile sale, ea imprimă și celorlalte clase și categorii asemenea trăsături, le potențează valențele creatoare. Clasa muncitoare, prin realizarea idealului socialist, prin dezvoltarea forței materiale a patriei, a făurit condițiile cele mai propice pentru eliberarea tuturor oamenilor muncii, inclusiv a intelectualității de sub exploatare, i-a asigurat posibilitatea de a participa la conducerea vieții publice. Tocmai rolul conducător al clasei muncitoare în condițiile țării noastre a dat o nouă strălucire demnității muncii intelectuale. Eforturile făcute de clasa muncitoare, prin-

cipalul făuritor al bunurilor materiale, hegemonul luptei revoluționare, pentru a lichida vechea societate și a construi o societate nouă, modernă, socialistă, pentru a dezvolta forțele de producție a creat un nou cadru, o nouă bază materială și spirituală, pentru ca intelectualitatea să-și poată pune în valoare, ca niciodată înainte, potențialul spiritual de care dispune.

Mă refer la faptul că rolul conducător al clasei muncitoare a dat posibilități, a favorizat manifestarea deplină a funcției creatoare a intelectualității în primul rând prin însușirea unei concepții științifice despre lume — materialismul dialectic și istoric, în al doilea rând, dezvoltarea economiei creează o solidă temelie materială, condiții propice creației, pe de o parte, și valorificării ei, pe de altă parte, ceea ce dă o reală satisfacție activității intelectualității.

Societatea noastră a creat în anii socialismului o intelectualitate nouă. Au fost deschise larg porțile școlii superioare pentru fiii oamenilor muncii, ceea ce a determinat o radicală schimbare a structurii sociale a intelectualității; s-a produs, de asemenea, o radicală reorientare a profesiilor intelectuale. În prezent, marea majoritate a absolvenților de facultate provin din institute tehnice și economice, legate direct de activitatea productivă. Peste 80% din intelectuali au fost formați în anii puterii populare; ei sînt rodul politicii desfășurate de clasa muncitoare, în calitatea sa de clasă conducătoare a societății noastre.

În succesele considerabile obținute pe drumul edificării socialismului se materializează și aportul oamenilor de știință, al inginerilor, al tehnicienilor, al cadrelor didactice și altor categorii de intelectuali.

Un grup de participanți la dezbateri s-au referit la problemele conștiinței politice și morale, la umanismul misiunii istorice a clasei muncitoare.

VASILE POPESCU: De o deosebită importanță pentru definirea și descrierea elementelor fundamentale ale clasei muncitoare, ca forță socială conducătoare în orînduirea noastră sînt, credem, și profilul său spiritual și, în special, *conștiința sa morală și moralitatea practică*. Pe scurt, problema s-ar reduce la următoarea întrebare: în ce constă rolul activ al conștiinței morale a clasei muncitoare, clasă conducătoare în România socialistă?

Un răspuns parțial, dar adecvat, ar trebui, după părerea noastră, să evidențieze următoarele aspecte:

În primul rând, definirea clasei muncitoare și a specificului său în socialism nu poate fi făcută fără a se ține seama de *funcțiile muncii* în orînduirea noastră. După cum se arăta la plenara Comitetului Central al P.C.R. din 3—5 noiembrie 1971, munca liberă și despovărată de exploatare este: 1) singura sursă a progresului și prosperității poporului; 2) mijloc de afirmare a talentului, de manifestare a personalității; 3) instrument al autoperfecționării morale a fiecăruia. Munca unește deci individul cu societatea, îmbină interesul personal cu cel general, devine criteriu de apreciere morală. Clasa muncitoare își găsește, astfel, în propria sa activitate productivă elementul catalizator de definire pe plan moral. Mai mult decît atît, activitatea productivă constituie un mijloc fundamental de autoperfecționare morală, cu alte cuvinte restructurează și ierarhizează sistemul de valori și principii morale individuale, creează noi valori etc. Astfel, socialismul, pe baza și în procesul muncii libere, creează noi valori morale, cum ar fi *colectivismul, conștiința de stăpîn, critica și autocritica* etc.; de asemenea făurește un nou conținut al unor valori ale muncii existente și anterior, le schimbă locul ierarhic în sistemul individual. De pildă, disciplina, inițiativa în muncă, responsabilitatea, conștiința profesională au un cu totul alt conținut și sînt net ridicate ca valoare în sistemul normativ individual.

În consecință, însăși activitatea de bază, funcția prin care se definește, îi conferă clasei muncitoare un rol principal de *creatoare* și de *resistemizatatoare de valori morale*. Noile valori morale specifice relațiilor socialiste și comuniste apar și se dezvoltă pentru prima dată, în genere, *în teritoriul conștiinței clasei muncitoare*. Prin aceasta nu vrem să spunem că toți membrii clasei muncitoare ar fi purtători ai valorilor morale înaintate sau că acestea nu ar putea să apară, simultan, și la membrii altor clase sau pătri sociale; vrem doar să subliniem faptul că, datorită legăturii intime și nemijlocite cu activitatea productivă, creatoare de valori și instrument formativ din punct de vedere moral, conștiința clasei muncitoare este, în general, mai aptă să recepteze nemijlocit semnalele sociale și să le transforme în valori și prin-

cipii ale spiritualității individuale și colective. Ca atare, clasa muncitoare se definește și ca *promotor moral*. Fără îndoială, domeniul principal în care clasa muncitoare își exercită funcția sa de promotor moral este acela al *eticii muncii*; în acest câmp delimitat al activității umane, conștiința morală a clasei muncitoare se manifestă cel mai activ și mai creator; aici apar cu preponderență noi valori morale, noi moduri de înțelegere și apreciere a relațiilor dintre oameni, noi trăsături pozitive ale profilului moral al personalității. Influența moralei muncii asupra celorlalte sfere ale vieții morale individuale și colective este, de asemenea, prezentă, însă cu o forță mai mică. Intuitiv ne-am putea imagina că, la fel cum o piatră stârnește pe oglinda unui lac cercuri concentrice din ce în ce mai largi, dar și cu o intensitate din ce în ce mai mică, influența pozitivă a activității productive se resimte în primul rând asupra moralei muncii și apoi, cu o intensitate din ce în ce mai slabă, în relațiile de familie, de prietenie, de vecinătate etc.

În al doilea rând, după părerea noastră, rolul activ al conștiinței morale a clasei muncitoare se constituie cel mai bine prin trăsăturile etice personale legate de gradul în care își face simțită prezența *conștiința de stăpîn*. Într-adevăr, aici se reliefează în mod deosebit felul în care profilul moral individual sau principiile și normele etice de clasă acționează asupra practicii dezvoltării sociale, îi sprijină ascendența, contribuie la accelerarea mersului nostru înainte. Specificul muncitorului în socialism, s-a spus deja, îl constituie faptul că este producător și proprietar, lucrător și stăpîn. Această poziție obiectivă a sa îi determină, pe planul moralității individuale ca și pe planul moralității de clasă, importante trăsături specifice: de ordin politic, dar și de ordin moral. „Conștiința de stăpîn” constituie deci o noțiune complexă în care intră elemente politice, morale, profesionale etc.

În teritoriul moralității, conștiința de stăpîn presupune apariția și dezvoltarea unor trăsături morale intime, a unor *obligații morale* specifice; ea exprimă înțelegerea faptului că munca efectuată este, în același timp, muncă *pentru sine* și muncă *pentru societate*, că între aceste două aspecte nu există nici un divorț, nici o luptă absolută. Munca se efectuează astfel nu numai pentru salariu, nu numai în vederea obținerii unor laude sau distincții, nu numai datorită existenței unui sistem social de recompense și sancțiuni materiale și morale, ci și din *obligația morală personală*.

Conștiința de stăpîn înseamnă participarea activă la conducerea treburilor obștești, și îndeosebi la conducerea treburilor în propriul colectiv de muncă, înseamnă resimțirea greutăților altuia ca greutăți ale sale personale, înseamnă grija față de avutul obștesc ca față de propriul său avut etc. Iar toate acestea *nu impuse, nu exterioare*, ci *derivind din personalitatea intimă, resimțite ca cerințe interioare ale conștiinței*.

Fără îndoială, constituirea acestor obligații morale interioare proprii conștiinței de stăpîn și producător este un proces complex și contradictoriu. Avem de-a face tot timpul cu o dinamică continuă, cu maturizarea treptată a unor tendințe care, la începutul construcției socialiste, au fost net minoritare, dar care s-au impus și se impun în permanență. Ar fi cu totul fals și dăunător să ne închipuim că în această privință lucrurile trebuie lăsate pe seama spontanului, că formarea profilului moral al clasei muncitoare în socialism ar merge lin și de la sine. Dimpotrivă, pe acest teren, tocmai fiindcă secole de-a rândul muncitorul a avut și i s-a format doar o conștiință de producător, există deprinderi, moduri de a fi, mentalități străine principiilor eticii noastre noi, concretizate, în cazul cel mai bun, prin indiferentism față de sarcinile comune; iar într-un caz extrem concretizate prin atitudini negative față de proprietatea obștească, dispreț față de muncă, acte infracționale. Asemenea trăsături individuale înapoiate sînt favorizate și proliferază — experiența a arătat — mai ales acolo unde arbitrarul, subiectivismul și inconsecvența neprincipială sînt componente ale relațiilor de muncă și ale celor de conducere, unde activitatea organizațiilor de partid și obștești este slabă și nesemnificativă, acolo unde democra-tismul este încălcat. Desigur, aceste cazuri particulare nu definesc nici pe departe nici profilul moral al clasei muncitoare, nici conținutul esențial al relațiilor socialiste. Dar ele frînează dezvoltarea conștiinței socialiste a oamenilor muncii și, îndeosebi prin forța exemplului — de astă dată, rău —, tind să prolifereze, să-și lărgească aria de manifestare. Iată de ce o trăsătură specifică a moralei clasei muncitoare și a moralei socialiste, în general, care se impune din ce în ce mai mult pe planul practicii, este aceea a *caracterului său activ*, în sensul *lucrării de atitudine*. Se pot da nenumărate exemple ale modului în care luarea activă de atitudine este caracteristică profilului moral al muncitorului în socialism. Aici se impune *rolul*

moral al criticii constructive, instrument de influențare etică, de luptă împotriva mentalităților și concepțiilor înăpoiate.

În concluzie, morala clasei muncitoare se ordonează în jurul conștiinței de stăpîn, se definește ca promotoare de noi valori morale, se constituie prin apariția unor cerințe, idealuri și obligații personale înaintate, se dezvoltă în procesul contradictoriu al limitării și lichidării mentalităților burgheze și mic-burgheze. Cadrul social general, munca însăși ca formatoare de valori, activitatea de educație sînt acele condiții exterioare care impulsionează exercitarea rolului activ al conștiinței morale a clasei muncitoare.

GHEORGHE BERESCU : Sînt de acord cu opinia exprimată că în cadrul elementelor de bază care definesc poziția conducătoare a clasei muncitoare sferile conștiinței *politice* și *morale* au un rol esențial.

Exercitarea rolului conducător al clasei muncitoare în societate nu este posibilă fără acțiunea concretă politică și morală în muncă și în viața cotidiană.

La nivelul colectivelor din întreprinderi și instituții, această acțiune a principiilor politice se manifestă în actul de conducere, unde orice hotărîre sau decizie se elaborează și se aplică prin sfera intereselor de bază ale societății socialiste, adică de pe poziția clasei muncitoare. În mod concret, aceasta înseamnă elaborarea unor decizii care sînt în concordanță cu progresul socialist al țării.

Programul dezvoltării țării noastre pe calea progresului multilateral se elaborează de către conducerea partidului și statului în acțiune unitară cu colectivele de oameni ai muncii, care inițiază, dezbate și decid asupra problemelor. Ei discută și adoptă hotărîri nu numai pe plan economic, referitor la activitatea întreprinderii, ci și asupra legilor care sînt adoptate, asupra formelor și metodelor de desfășurare a activității politice și educative.

În orice proces de conducere, elementele de ordin etic sînt definitorii, întrucît orice conducere se referă la acțiuni umane, la raporturile sociale. De aceea, în fundamentarea științifică a actelor de decizie — unde omul ocupă rolul hotărîtor — interesează atitudinile umane, comportamentul, reacțiile față de decizii etc.

Astfel, în știința conducerii, în obiectul intim al ei, atitudinile morale intră ca o parte inseparabilă.

Dacă înțelegem bine faptul că în prezent progresul social se poate realiza prin punerea în valoare a resurselor umane, prin utilizarea rațională a acestor resurse, atunci vom vedea că în marea ei majoritate știința conducerii se referă la cunoașterea valorilor politice, profesionale și morale ale oamenilor chemați să realizeze actele de decizie. Dacă ne-am referi, de exemplu, la programul P.C.R. privind ridicarea nivelului general al cunoașterii și așezarea relațiilor din societatea noastră pe baza principiilor eticii și echității socialiste și comuniste, vom observa că nu numai reprezentanții clasei muncitoare au efectuat elaborări teoretice, ci muncitorii înșiși au făcut propunerile de măsuri menite să ducă la îmbunătățirea muncii politico-educative. În cuvîntul muncitorilor la adunările referitoare la problemele muncii politico-educative sînt sesizate aspectele pozitive ca și manifestările negative care au generat atitudini contrare eticii socialiste. Programul elaborat de partidul nostru pentru îmbunătățirea muncii politico-educative este nu numai o chintesență teoretică a unor eforturi de gîndire, ci și o expresie a exigențelor formulate de înșăși masa de muncitori și alte categorii de oameni ai muncii.

Acțiunea de conducere a unităților fiind o problemă prin excelență politică relevă, de asemenea, însemnătatea conștiinței politice și morale a clasei muncitoare. În fond, adunarea generală a oamenilor muncii este investită cu puterea de a decide asupra chestiunilor esențiale de ordin economic și educativ din fiecare unitate. Există, desigur, și oameni pasivi, care nu-și exprimă opinia sau care nu înțeleg unele măsuri propuse. Dar nu acestea sînt esențiale de vreme ce, în sistemul democrației socialiste, orice inițiativă sau atitudine pozitivă poate fi valorificată, orice critică este luată în considerare. Pe această bază, influența și rolul conducător al clasei muncitoare se exercită în direcții fundamentale ale progresului. Să luăm, în acest sens, o problemă esențială a vieții social-economice: fixarea indicatorilor economici, a angajamentelor economice. În economia socialistă, asemenea indicatori nu sînt stabiliți numai în funcție de evaluări statistice, ci și de cunoașterea concretă de către salariații înșiși a posibilităților și necesităților fiecărei unități.

O valoare economică, dar și moral-politică dobîndesc în acest context angajamentele și eforturile pentru realizarea lor. În angajamente se exprimă clar și concret opțiunea pentru valori, se manifestă atitudinea morală înaintată față de

muncă, față de interesele generale ale societății. Angajamentele constituie de regulă obligații suplimentare de muncă, de mobilizare a eforturilor organizatorice, de valorificare a cunoștințelor și a experienței.

Înfrîurirea educativă complexă pe care o exercită climatul muncii este determinată de multitudinea de probleme care afectează laturile esențiale ale personalității umane creatoare de valori materiale și spirituale. În procesul de realizare a obiectivelor stabilite în muncă, omul este factorul esențial, hotărîtor. Calitățile sale profesionale, atitudinile sale morale, energiile sale fizice și psihice, modalitățile de adaptare și de integrare în colectivitatea de muncă, felul în care își reface forțele în timpul din afara muncii, precum și cunoștințele pe care le capătă afectează capacitatea sa de a munci, de a se realiza, de a da răspuns adecvat la multiplele probleme ce-l frământă pe el și pe ceilalți în raport cu exigențele ce apar în fiecare compartiment de activitate.

În legătură cu această problematică de producție, de relații sociale, de atitudini morale, activitatea educativă are un cîmp nelimitat de acțiune și de cerințe. Un asemenea grad de complexitate al exigențelor muncii implică în mod necesar creșterea rolului cunoștințelor politice și al atitudinilor morale socialiste ale clasei muncitoare. Cu cît obiectivele stabilite în sfera muncii socialiste sînt mai realiste, mai mari și mai complexe, cu atît ele solicită atitudini și forțe umane mai valoroase, energii fizice și intelectuale mai diferențiate. În aceasta rezidă și influența educativă sporită și cu caracter multilateral a acestor obiective. Problema realizării obiectivelor de muncă necesită valorificarea posibilităților existente. Examinarea acestor posibilități și solicitarea gîndirii colectivelor de muncă, stimularea acestor preocupări și căutări prin mijloacele muncii politico-educative determină chiar în sfera muncii, în procesul organizării ei, o aplicare concretă a atitudinilor și aptitudinilor politice și morale.

Stimularea preocupărilor și a dorințelor de sporire a contribuției creatoare capătă o semnificație importantă și devine și o direcție a muncii pentru punerea în valoare a noi resurse materiale și umane. Calitățile profesionale și morale ale oamenilor muncii se afirmă deci cu atît mai mult cu cît sarcinile și obiectivele sînt mai complexe și cer eforturi în plus, conștientizate ca îndatoriri de muncă.

Împlinirile de acest gen, tipice pentru ansamblul unităților de muncă, semnifică faptul că efortul de cunoaștere și de realizare a obiectivelor înseamnă valorificarea unor calități profesionale și morale superioare. Obiectivele de muncă stabilite nu pot fi realizate decît prin eforturi umane. Or, a efectua calitativ și cantitativ obiectivele de progres ale țării înseamnă a utiliza mai bine forța de muncă, mașinile, instalațiile și aparatele, a folosi judicios materie primă, a avea o bună organizare și a valorifica timpul de muncă. Acestea implică eforturi de perfecționare profesională, cunoașterea și aplicarea unor noi metode de muncă, respectarea îndatoririlor profesionale, a disciplinei etc.

Necesitățile de acest gen nu se reflectă însă automat și spontan în conștiința tuturor salariaților. De aceea este necesară o activitate educativă complexă prin care aceste necesități să fie conștientizate. Omul își realizează cu atît mai bine sarcinile cu cît cunoaște mai profund și mai concret îndatoririle ce-i revin.

În cadrul normelor și valorilor morale ale muncii, *etica profesională* ocupă un loc de bază. În orice activitate de muncă, oamenii execută operații care solicită anumite cunoștințe, precum și respectarea unor reguli specifice ale profesiei. Acestea sînt atît reguli profesionale și administrative cît și norme și valori morale.

Etica profesională se constituie pe de o parte din principii, atitudini și norme morale generale și comune tuturor meseriilor, iar pe de altă parte din trăsături morale specifice unor categorii de profesii.

Ca trăsături generale ale eticii profesionale, caracteristice profilului moral al celor ce muncesc, se remarcă dragostea pentru profesia aleasă, exercitarea acestei profesii cu pasiune și competență, cunoașterea noutăților profesionale și folosirea lor în practică, cunoașterea elementelor de bază din profesiile apropiate care ajută îndeplinirea îndatoririlor din propria profesie.

Se vorbește în mod concret de etica muncitorească, de morala clasei muncitoare. Această morală este în esență o sinteză a valorilor morale, a normelor celor mai importante și de valoare care reglementează conduita umană. Tot așa și în morala profesională a clasei muncitoare există trăsături diferite de cele ale muncii artisanale, manufacturiere și a breslelor. În sfera profesională, morala muncitorească se caracterizează prin hărnicie și competență, ajutor reciproc, destoinicie, sete de învățătură și perfecționare. Nu teama de pedeapsă, de sancțiune îl determină pe

muncitor să execute lucru de calitate, ci onoarea muncii, dorința de a se realiza prin efortul propriu, mândria de a dovedi competență în profesie. Nu e vorba de orgoliu, ci de faptul că muncitorul intuiește și conștientizează că prin aptitudinile sale profesionale reprezintă o forță a progresului.

Creșterea influenței trăsăturilor politico-morale ale clasei muncitoare în societatea noastră rezultă atât din poziția clasei, ca poziție conducătoare, cât și din faptul că ideologia și morala dominante în societate sînt cele care exprimă poziția clasei muncitoare.

Întărirea acestor poziții în sfera politică și morală este condiționată de ridicarea nivelului general al cunoașterii, în special de ridicarea nivelului ideologic și profesional. Creșterea competenței este cerută în orice domeniu de activitate datorită obiectivelor de muncă ce trebuie soluționate. Cu atât mai mult se evidențiază această cerință în activitatea de conducere politică a societății.

Pentru salariatul aflat în fața realizării obiectivelor de muncă, competența profesională implică și alte sfere ale cunoașterii decât cea referitoare la calificare. El participă la stabilirea planurilor de activitate și în această calitate este necesar să cunoască legătura dintre sarcinile colectivului său și cele ale întregii colectivități. De aceea, acțiunile de popularizare a obiectivelor generale ale muncii devin necesare pentru însuși procesul de creștere a competenței profesionale. Explicarea importanței obiectivelor pe care le constituie pentru economia națională duce la intensificarea efortului în producție și la creșterea responsabilității față de muncă. În același timp, în orice muncă rezolvarea competență a sarcinilor depinde de *organizarea cât mai rațională a producției și a muncii*. De aceea sînt necesare acțiuni care să arate ce este mai nou în acest domeniu, ce metode înaintate și ce inițiative valoroase există, astfel ca muncitorii salariați să valorifice concret calitatea de producător și proprietar, să poată combate deficiențele, atitudinile dăunătoare, ca indisciplină, slaba organizare a muncii, neglijența.

În cadrul organizării raționale a producției și a muncii, strîns legat de competența profesională și de acțiunile educative în sprijinul creșterii ei, un loc deosebit îl ocupă *dezvoltarea gândirii economice a salariaților*. Insistența cu care se subliniază în documentele de partid necesitatea creșterii eficienței economice ridică la rangul de imperativ îmbunătățirea muncii de cunoaștere concretă și operativă a implicațiilor economice ale activității desfășurate. Cunoștințele economice sînt necesare pentru fiecare salariat în vederea sporirii aportului său competent la ridicarea productivității, la reducerea prețului de cost, la procesul de rentabilizare a produselor, la sporirea beneficiilor, la folosirea rațională a materiilor prime, a materialelor, a timpului de muncă etc. Toate aceste probleme nu privesc numai cadrele de conducere, ci și activitățile concrete ale salariaților, munca lor, posibilitatea de a-și evalua aportul în cadrul întrecerii, capacitatea de a lucra mai bine, mai eficient.

Activitatea cultural-educativă în sprijinul ridicării cunoștințelor economice se bazează pe realitățile din unitatea respectivă și, în acest context, sînt reliefate și trăsăturile esențiale ale noțiunilor utilizate. Se realizează astfel o îmbinare între forța educativă a exemplului și procesul general de educare. Influența educativă a clasei muncitoare se exercită prin interesele pe care le promovează și care corespund cu cele ale progresului societății, ale întregii colectivități socialiste. Pe această bază, colectivitatea este interesată ca fiecare să aibă calitățile profesionale, morale și psihice necesare pentru realizarea obiectivelor stabilite. Cînd un membru al colectivității este capabil de a aduce o contribuție mai mare, el se afirmă ca individ, dar totodată de contribuția lui beneficiază întreaga colectivitate, atât sub aspect material cât și prin creșterea prestigiului. Dimpotrivă, cînd un membru al colectivității aduce o slabă contribuție sau provoacă pagube materiale, prejudiciile sînt suportate în primul rînd de el, dar ele diminuează și realizările colectivului și prestigiul său. De aceea, un loc important revine activității de explicare a îndatoririlor pe care le reclamă acțiunea de conducere, de organizare, de muncă. Pe această bază, odată cu cunoștințele corespunzătoare, sînt asimilate noile valori morale, sînt modelate trăsăturile personalității oamenilor.

PETRE MIHALACHE : Universul bogat în dimensiuni pe care îl oferă analiza locului și rolului clasei muncitoare în făurirea istoriei moderne include în sine și *raportarea misiunii sale la progresul social și la umanismul socialist*. Acest aspect a fost mai puțin tratat de cercetători. În lucrările clasice ale marxism-leninismului

sînt prezente dese referiri la misiunea clasei muncitoare și la profundul caracter umanist al acestui rol al său.

Tocmai de aceea, o discuție care să aibă în centrul său clasa muncitoare, istoria și misiunea sa, ar trebui să includă și acest aspect, care, mi se pare, aduce un plus în ceea ce privește dimensiunile de analiză istorico-sociologică a menirii istorice a acestei clase.

Umanismul misiunii istorice a clasei muncitoare își are originea în țelul său fundamental — făurirea unei orînduiri în care omul să fie stăpîn deplin pe destinele sale, unde sînt desființate toate condițiile inumane de viață specifice orînduirilor bazate pe exploatare și asuprire socială. Socialismul ridică pe o treaptă nouă rolul maselor în făurirea istoriei.

Umanismul socialist, promovat de clasa muncitoare, în frunte cu partidul marxist-leninist, este superior celorlalte concepții umaniste prin consecvența sa teoretică și științifică, prin legătura organică cu practica și acțiunea socială. Legat de mișcarea socială, de unde își trage continuu seva sa înnoitoare, prin forța socială care este purtătoarea sa, adică clasa muncitoare, chemată să elibereze întreaga omenire și pe ceilalți oameni ai muncii, umanismul socialist se deosebește radical de diferitele orientări existente pînă la el. A fi umanist nu înseamnă să iubești pe toți oamenii, să propagi un pacifism abstract, renunțînd la orice fel de luptă. Dialectica luptelor de clasă și sociale ne arată că în numele omului trebuie să lupti contra acelor forțe sociale care îl exploatează și îi înjosesc demnitatea prin diferite forme de servituți sociale.

Experiența clasei muncitoare, a partidului nostru demonstrează că pentru înălțurarea exploatării omului de către om, a oricăror forme și mijloace de asuprire socială este necesară înfăptuirea revoluției socialiste, este necesar să se creeze o orînduire în care poporul să devină obiectul și subiectul guvernării. Caracterul militant al umanismului socialist își găsește deci expresia în lupta de clasă, în revoluția socialistă, în activitatea depusă pentru făurirea noii societăți, pentru apărarea cuceririlor revoluționare ale poporului. Propunîndu-și drept scop crearea condițiilor materiale, sociale, politice, juridice și spirituale pentru formarea și dezvoltarea multilaterală a personalității, umanismul socialist este un umanism integral.

Socialismul asigură condiții materiale și spirituale pentru formarea și dezvoltarea multilaterală a personalității umane, care presupune: înflorirea tuturor capacităților creatoare și a talentelor ei, dezvoltarea omului ca producător de bunuri materiale și spirituale, ca activist pe tărîm social, ca persoană morală și cultă, purtătoare a înaltelor valori etice și estetice, ca om cu variate trebuințe materiale și spirituale, capabil să se autodepășească continuu pe sine, ca om cu un înalt simț al responsabilității, atît față de acțiunile sale cît și față de activitatea colectivității din care face parte.

În concepția partidului nostru, realizarea practică a omului total ca personalitate liberă, armonios și multilateral dezvoltată se desăvîrșește în cadrul unui proces continuu, proces ce parcurge mai multe etape. Socialismul, eliberînd oamenii de orice fel de asuprire și exploatare, înălțurînd discriminările de rasă, sex, religie, instaurează relații de echitate și dreptate între cetățeni. Asigurarea dreptului la muncă, la învățătură, la odihnă, a altor drepturi și libertăți cetățenești are menirea, de asemenea, să fertilizeze creația oamenilor, să determine apariția de noi inovatori, raționalizatori, fruntași în muncă, activiști sociali, a unui climat de emulație și valorificare a talentelor, a aptitudinilor fiecărui individ.

Umanismul socialist este un umanism optimist. El pornește de la postulatul că lumea este produsul omului, că stă în puterea sa s-o transforme și, totodată, să-și creeze posibilități practice de a se transforma și pe sine însuși. Pe baza politicii partidului și statului nostru de dezvoltare planificată a societății, fiecare om cunoaște sarcinile prezente și de perspectivă ale construcției socialiste.

O condiție esențială pentru afirmarea umanismului în societatea socialistă o constituie dezvoltarea continuă a democrației socialiste, atragerea tot mai largă a maselor de cetățeni la conducerea vieții sociale. Existența unui sistem suplu al democrației, care se armonizează cu cerințele fiecărei etape pe care o parcurge țara noastră, se reflectă în măsurile care s-au luat cu privire la perfecționarea activității organelor de stat centrale și locale, la creșterea rolului organizațiilor de masă și obștești în întărirea legalității socialiste, în dezvoltarea democrației muncitorești și cooperatiste, în creșterea rolului opiniei publice, în dezvoltarea dialogului permanent dintre partid și popor atunci cînd se adoptă cele mai importante măsuri etc.

Umanismul democrației noastre își găsește expresia și în faptul că a desființat pentru totdeauna asuprirea națională și a creat condiții egale de dezvoltare și afirmare tuturor cetățenilor, indiferent de naționalitate, care participă la edificarea noii societăți, în toate compartimentele de activitate economică, politică și social-culturală.

Măsurile luate de partid și guvern pentru asigurarea egalității în drepturi a tuturor cetățenilor, de instaurare a dreptății și echității sociale, sînt menite să asigure condiții materiale, politice și juridice de dezvoltare a fiecărui om în parte. În aceste zile, forța umanismului socialist își pune amprenta în fiecare domeniu de activitate, scoate în evidență faptul că omul este țelul suprem al societății noastre și că totul este destinat binelui și fericirii sale.

Suflul înnoitor pe care clasa muncitoare l-a adus în crearea economiei socialiste la orașe și sate, în crearea unei culturi și civilizații moderne, în conducerea științifică a societății atestă profundul umanism al misiunii sale, capacitatea sa de a fi la înălțimea acestui rol în frunte cu partidul său comunist. La consfătuirea cu cadrele de conducere din centralele industriale, tovarășul Nicolae Ceaușescu arăta că, preluînd din mina burgheziei fabricile și uzinele, bogățiile naturale, clasa muncitoare s-a dovedit în stare să le gospodărească incomparabil mai bine, să le dezvolte neîncetat în interesul întregului popor. Ea a dus cu cinste pe umerii săi greul industrializării, a luptat cu abnegație și a făcut sacrificii pentru ca această operă vitală pentru națiunea noastră să triumfe, stimulînd prin exemplul său energiile și avîntul întregului popor.

În prezent, clasa noastră muncitoare unește în jurul său energiile întregului popor pentru transpunerea în viață a programului adoptat de cel de-al X-lea Congres al Partidului Comunist Român pentru făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate, ceea ce va ridica patria pe noi culmi ale progresului și civilizației.

ION ȘERBĂNESCU : Lupta clasei muncitoare din fiecare țară pentru construcția noii orînduiri sociale are nu numai o valoare națională, nu se limitează la granițele proprii națiuni. Ea este și o luptă cu caracter internațional prin faptul că lichidarea exploatării, făurirea socialismului largesc aria de manifestare a forțelor progresului, extind influența sistemului socialist pe scară mondială, consolidează încrederea altor detașamente ale clasei muncitoare în posibilitatea de a răsturna clasele exploătătoare dominante. Acesta nu este export de revoluție, ci îndeplinirea în mod firesc a unei obligații internaționaliste.

Clasa muncitoare din România își valorifică prin edificarea societății socialiste pe pămîntul patriei noastre bogatele ei tradiții internaționaliste, tot atît de vechi ca însăși mișcarea muncitorească. Vreau să remarc azi faptul că încă de la mijlocul secolului trecut primele organizații muncitorești din România au intrat în contact cu mișcarea muncitorească europeană, cu Internaționala I; pe teritoriul României și-au găsit adăpost și sprijin elementele înaintate din mișcarea revoluționară din numeroase țări. Clasa muncitoare din România a manifestat o solidaritate activă, militantă cu Revoluția din Octombrie. Pe fronturile luptei împotriva fascismului s-au aflat, în Spania, China, Franța, Belgia și în alte țări, sute de muncitori revoluționari, fii demni ai poporului român.

Lupta pentru victoria socialismului, pentru ridicarea României pe treptele progresului social, economic și spiritual este principala contribuție internaționalistă a clasei muncitoare, care îndeplinește rolul conducător în societatea noastră. Experiența arată că cu cît vor fi mai bine soluționate problemele complexe ale edificării noii orînduiri cu atît vor fi mai largi rezonanțele idealului socialist în arena mondială. Clasa muncitoare din țara noastră muncește cu un fierbinte patriotism pentru traducerea în fapt a programului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate, elaborat de Congresul al X-lea al P.C.R. Succesele dobîndite în această direcție fac să crească prestigiul și stima proletariatului internațional față de muncitorimea română, demonstrează practic capacitățile creatoare ale muncitorimii ajunse forță conducătoare a societății.

Clasa muncitoare din România, animată de profunde sentimente internaționaliste, dezvoltă legături cu detașamente ale clasei muncitoare din numeroase țări ale lumii, cu organizații profesionale, obștești, politice de cele mai diferite nuanțe, pe baza principiilor promovate de partidul nostru — egalitatea în drepturi, neamsestecul în treburile interne, deplina autonomie a fiecărei organizații.

În același timp, clasa noastră muncitoare sprijină activ lupta popoarelor împotriva imperialismului, pentru pace, își ridică glasul cu fermitate împotriva politici agresive a cercurilor reacționare.

Clasa muncitoare din România sprijină lupta popoarelor împotriva colonialismului și neocolonialismului. Milioane de muncitori au adus și aduc contribuția lor la fondul de solidaritate cu lupta de eliberare națională a popoarelor din colonii.

Aș dori să subliniez sprijinul pe care clasa noastră muncitoare îl dă în mod nemijlocit, cu multă dăruire, țărilor în curs de dezvoltare pentru a-și consolida independența politică și economică.

Vedem deci cum în activitatea clasei muncitoare, în exercitarea rolului său conducător se îmbină organic factorul național cu cel internațional, neexistând nici o contradicție între sarcinile naționale și cele internaționale ale muncitorimii.

GHEORGHE SURPAT: Bogata istorie internaționalistă a clasei muncitoare din România a început încă de la nașterea sa, odată cu apariția și dezvoltarea capitalismului în țara noastră. Ea a dezvoltat largi legături de solidaritate cu clasa muncitoare din alte țări, a avut contact, prin reprezentanții săi, cu prima Internațională, Comunistă, făurită de Marx și Engels. Într-adevăr, așa cum a arătat și tov. Ion Șerbănescu, clasa noastră muncitoare și-a îndeplinit cu consecvență îndatoririle internaționaliste, manifestându-și cu putere de-a lungul anilor solidaritatea militantă cu lupta clasei muncitoare din alte țări împotriva exploatării și asupririi, cu lupta forțelor revoluționare pentru eliberare națională și socială, pentru independență, pace, democrație și progres. Clasa muncitoare din țara noastră a împletit neobosit slujirea plină de abnegație a intereselor poporului român cu fidelitatea neclintită față de internaționalismul proletar. Această împletire firească între patriotism și internaționalism s-a manifestat ca o trăsătură definitorie a istoriei clasei muncitoare din România și a mișcării noastre muncitorești.

Conducând opera de edificare a socialismului în țara noastră, Partidul Comunist Român, partid de avangardă al clasei muncitoare, a promovat și promovează neabătut principiile internaționalismului proletar, a militat și militează pentru dezvoltarea relațiilor de prietenie și colaborare cu toate țările socialiste, pentru întărirea coeziunii sistemului mondial socialist, a partidelor comuniste și muncitorești. Clasa muncitoare și partidul nostru, întregul nostru popor sprijină lupta oamenilor muncii, a popoarelor de pe toate continentele pentru cauza libertății, progresului și păcii în întreaga lume.

Îmbinând strâns patriotismul socialist cu internaționalismul proletar, Partidul Comunist Român pornește de la ideea de bază că fiecare popor care construiește socialismul îndeplinește atât o sarcină națională, cât și una internațională, că dezvoltarea și progresul fiecărei națiuni socialiste sînt nu numai o îndatorire patriotică, ci și una internaționalistă. Cu cât partidul comunist reușește să exprime și să înfăptuiască mai bine interesele clasei muncitoare, cu atât mai mult partidul este capabil să unească clasa muncitoare, țărănimea, intelectualitatea în jurul programului său, să le conducă cu succes la lupta pentru socialism. În aceasta constă principala contribuție a fiecărui partid la cauza comună a socialismului și comunismului.

★

Închizînd dezbaterile în jurul temei puse în discuție, *Gheorghe Zaharia* a arătat că istoria de peste un secol a clasei muncitoare din România, experiența ei în decursul marilor bătălii de clasă, a revoluției și construcției socialiste, patriotismul și internaționalismul său confirmă convingător caracterul legitim al rolului istoric al clasei muncitoare și al partidului ei de avangardă. Clasa muncitoare din România s-a afirmat drept cea mai avansată forță socială a țării, a făcut dovada unei înalte maturități politice și combativități revoluționare, îndeplinindu-și cu cinste misiunea istorică de a se elibera pe sine și pe toți oamenii muncii de exploatare și asuprire. Clasa muncitoare din țara noastră a demonstrat plenar că este capabilă nu numai să răstoarne și să lichideze rînduiriile capitaliste, ci să construiască o orînduire nouă — orînduirea socialistă, în care poporul a devenit cu adevărat stăpîn al propriului său destin.

În etapa actuală a făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate, clasa noastră muncitoare își îndeplinește cu cinste, sub conducerea Partidului Comunist Român, rolul său istoric, în alianță cu țărănimea, cu intelectualitatea, cu celelalte forțe sociale, se afirmă ca o puternică forță a progresului societății românești contemporane.



IOSIP BROZ TITO

(cu prilejul aniversării a 80 de ani de la naștere)



La nord de Zagreb, în frumosul, dar puțin fertilul ținut Zagorje, în mijlocul unor coline abrupte, cu pante repezi acoperite de livezi și vii, se întinde satul Kumrovec (Cumroveț), veche așezare de țărani croați. Aici, în casa lui Franjo Broz, descendent al familiei Broz așezată în sat în secolul XVII ca șerbi ai grofilor Erdödy, și a lui Marija Broz (născută Javeršek), o sloveană dintr-un sat apropiat, la 7 mai 1892 s-a născut al șaptelea copil. Era omul care, născut la sfârșitul secolului XIX, într-o lume prevestitoare de mari schimbări, și-a legat întreaga viață de aceste schimbări, de transformările revoluționare din secolul în care a intrat ca adolescent și în ale cărui decenii de mijloc a devenit cunoscut lumii întregi ca revoluționar de vază, conducător și simbol al luptei eroice a comuniștilor, a popoarelor Iugoslaviei împotriva ocupației fasciste, pentru făurirea unei Iugoslavii socialiste, independente și prospere.

În familia Broz au crescut șapte din cei cincisprezece copii născuți. Aveau mai puțin de 5 ha de pământ, plus ce reușea tatăl să cîștige din cărașie. În copilăria lui Iosip,

Broz hrana era deseori o problemă. A văzut revolta țăranilor din Zagorje din 1903. A ascultat povestirile populare despre vestitele răscoale din timpul șerbiei, despre eroii luptei populare, povestiri în care binele era identificat cu poporul sărac și oprimat, iar răul — cu clasa conducătoare. Mai târziu, explicînd cum a devenit comunist, s-a referit la înștiția socială, la sărăcia și asuprirea pe care le-a observat din copilărie și care persistau în regatul Iugoslaviei.

Ca și alți copii de țărani, la vîrsta de opt ani a fost considerat destul de mare pentru munca cîmpului. Prașila, plivitul, îngrijirea animalelor, joaca, școala satească și... nevoia — aceasta îi era copilăria.

Dar pămîntul puțin nu putea hrăni gurile numeroase, și Iosip Broz a făcut parte din prima generație care a plecat masiv din sat la oraș în căutare de lucru. Nu putea urma școala secundară și trebuia să lucreze pentru a se întreține singur și a-și ajuta familia.

În 1907, la numai 15 ani, părăsește satul natal și pleacă în orașelul Sisak, în apropiere de Zagreb. Urmează ani de formare a tînărului proletar. Spălător de vase și piccolo într-un restaurant, apoi ucenicia de trei ani într-un atelier de lăcătușărie, cu ziua de muncă de la 6 dimineața la 6 seara, plus ore de clasă, fără sa-

Iariu, apoi calificarea și peregrinările din loc în loc în căutare de lucru — aceasta a fost viața lui Iosip Broz pînă la primul război mondial. Dar anii respectivi avură și o altă semnificație în viața lui Iosip Broz, în formarea viitorului mîlitant revoluționar — el se descoperă pe sine însuși nu ca simplu lucrător în căutarea unui cîștig, ci ca membru în marea familie a muncitorimii industriale, înțelege valoarea solidarității muncitorești, devine la 19 ani membru al Uniunii lucrătorilor metalurgiști, iar la 20 — al Partidului Social-Democrat din Croația. Și în curînd, prizonier de război fiind în Rusia, vede vechea ordine socială prăbușindu-se în fața asaltului poporului revoluționar.

Alegerea îi este de la început clară. Are legături cu bolșevicii. Evadează din lagărul de prizonieri și, ajuns la Petrograd, participă la vestitele demonstrații din iulie 1917, apoi face cunoștință cu faimoasa închisoare din fortăreața Petropavlovsk. Trimis sub escortă înapoi spre lagăr, evadează pe drum din nou, ajunge în cele din urmă la Omsk, unde, împreună cu alți internaționaliști, devine după Revoluția din Octombrie luptător al Gărzilor Roșii. Tot în acei ani devine și membru al partidului comunist.

Se întoarce în patrie la sfîrșitul anului 1920, într-o situație mult schimbată față de trecut. Imperiul habsburgic se prăbușise. Se năștea noul stat iugoslav. Viața politică a țării cunoștea o efervescență fără precedent. Un rol de prim plan în această efervescență îl avea mișcarea muncitorească. În aprilie 1919, la Belgrad, pe baza unirii partidelor social-democrate, a organizațiilor socialiste revoluționare din diferite părți componente ale noului stat iugoslav, s-a creat Partidul Socialist Muncitoresc (al comuniștilor) din Iugoslavia, afiliat la Internaționala a III-a, Comunistă. La cel de-al II-lea Congres, din Vukovar, în iunie 1920, denumirea sa se schimbă în Partidul Comunist al Iugoslaviei. Clasa muncitoare iugoslavă dispunea acum de o forță politică influentă. În preajma congresului de la Vukovar, numărul membrilor P.C.I. depășise 65 000, iar cel al sindicaliștilor ajunsese la 208 000. În cursul primelor alegeri comunale postbelice, comuniștii au cîștigat în multe orașe și centre industriale majoritatea absolută a voturilor, în altele — majoritatea relativă. A fost cucerită conducerea comunală chiar în capitala țării — Belgrad, ea fiind însă suspendată de autoritățile burgheze. La alegerile pentru Adunarea Constituantă, în noiembrie 1920, P.C.I., în ciuda prigoanei la care fusese supus, cîștigă 59 de mandate de deputați, ocupînd locul al treilea printre partidele politice participante la alegeri. În fața acestor succese burghezia trece la un atac general împotriva mișcării muncitorești revoluționare. „Obznana“, vestitul ordin al guvernului emis în noaptea de 29 spre 30 decembrie 1920, interzice activitatea P.C.I., presa sa, cluburile etc. Împotriva comuniștilor se dezlănțuie un nou val de prigoane, arestări și maltratări. O nouă lege, în 1921, introduce pedepse severe — inclusiv cu moartea — pentru propagarea ideilor comuniste.

Aceasta era atmosfera în care Iosip Broz, reîntors în țară, ia legătura cu partidul, participă la campania electorală, la mitinguri și demonstrații. În condițiile interdicției și represiei care au urmat, el face parte dintre aceia care își păstrează încrederea în forțele clasei muncitoare, în misiunea sa istorică, în posibilitatea lichidării revoluționare a orînduirii bazate pe exploatarea omului de către om.

Nu devenise încă revoluționar de profesie. Își continua viața de muncitor, nevoit să-și schimbe adeseori locul de muncă, lucrînd din greu pentru a-și întreține familia. Din cei trei copii pe care îi are în anii postbelici, în aceste condiții doi decedază. Dar greutățile vieții nu-l fac să renunțe la idealul comunist, luptei pentru realizarea căruia se dedică din ce în ce mai mult. Discută cu oamenii din jur, răspîndește manifestele partidului, îmbină în cadrul sindicatelor activitatea profesională legală cu cea politică ilegală, este ales în 1924 în Comitetul local de partid din Križevci, suferă arestări, repetate percheziții la domiciliu. Angajarea într-un loc de muncă sau altul nu mai este decisă pe baza unor considerații de ordin familial și economic, ci în funcție de posibilitățile de a desfășura activitatea de partid în mijlocul muncitorilor industriali. Organizează greva de la Șantierul naval din Kraljevica în 1926, apoi, concediat, lucrează la o turnătorie de material rulant în apropiere de Belgrad, scrie în presa sindicală. Anul 1927 reprezintă, într-un fel, un punct de cotitură în viața sa. Devenind secretar al Uniunii lucrătorilor în metal din Zagreb și membru al comitetului local de partid, își dedică în continuare întreaga viață activității politice. La scurt timp, este din nou arestat. Răspunsul funcționarului de poliție la întrebarea ce acuzație i se aduce este caracteristic pentru ce începuse Iosip Broz să reprezinte deja în acei ani în

ochii autorităților burgheze: „Broz — spuse acesta —, ai fost implicat în atâtea neplăceri, încât te putem aresta în orice moment și putem alege dintr-o duzină de capete de acuzare“.

Purtat în lanțuri, este transportat la fortăreața Ogulin, unde, după o așteptare de câteva luni, obține prin greva foamei efectuarea instrucției și deschiderea procesului. Condamnat la 7 luni închisoare și lăsat liber pînă la judecarea apelului, nu mai este găsit de poliție pentru executarea pedepsei. Își continuă activitatea ilegală de partid.

În această activitate, se conturau tot mai puternic la Iosip Broz trăsăturile militantului comunist provenit din rîndurile muncitorilor industriali, legătura strînsă cu clasa muncitoare, înțelegerea necesității unității rîndurilor partidului, combaterii frămîntărilor sterile și orientării întregii munci spre organizarea proletariatului la luptă.

Confruntat cu numeroase greutăți și probleme, P.C.I. trecea printr-o perioadă de frămîntări, activități fracționiste, disensiuni care îngreunau mobilizarea tuturor eforturilor spre îndeplinirea sarcinilor reale și fundamentale ale activității sale. În aceste condiții, Iosip Broz Tito se evidențiază prin rolul hotărîtor pe care îl joacă, împreună cu o serie de alte cadre de partid, în lupta pentru ființa și unitatea partidului, împotriva fracționismului, pentru capacitatea de a răspunde sarcinilor de avangardă care reveneau P.C.I. Organizația de partid din Zagreb, cea mai numeroasă în acel timp, a deținut un loc central în această luptă, promovată în cadrul ei de un grup de activiști în frunte cu Tito. La cea de-a VIII-a Conferință a organizației din Zagreb, în februarie 1928, el prezintă un coraport și reușește să întrunească majoritatea pe linia condamnării ambelor fracțiuni aflate în dispută și a orientării spre lupta pentru unitatea partidului, spre întoarcerea sa cu fața la rezolvarea problemelor de bază, vitale, ale clasei muncitoare și poporului. Conferința l-a ales pe Iosip Broz în funcția de secretar al comitetului local de partid. Rezultatele acestei conferințe s-au făcut puternic simțite în întregul partid. Cîteva luni mai tîrziu, „Lupta de clasă“, organul teoretic al C.C. al P.C.I., avea să scrie despre rolul istoric al organizației de partid din Zagreb, care „s-a ridicat prima împotriva fracționismului și a oportunismului atît al fracțiunii «de stînga», cît și al celei de dreapta și a dat întregului partid un exemplu de cum trebuie purtată lupta pentru însănătoșirea sa“.

Arestat la scurt timp după aceea, la 4 august 1928, Iosip Broz rezistă cu eroism presiunilor morale și fizice ale poliției, iar în cursul procesului, plin de fermitate și demnitate, de mîndrie legitimă pentru clasa și partidul său, acuză el însuși, își recunoaște deschis apartenența la partidul interzis al comuniștilor, dar declară că pentru dînsul „este competentă numai judecata partidului“, că nu recunoaște nici un fel de legi și sentințe ale burgheziei, făcute „de o clasă pentru a asupri alta“. Acuzatorilor săi le-a aruncat în față: „Pentru idealurile mele sînt gata să-mi sacrific și viața“. Nu era un act de curaj individual. Era expresia conștientă a curajului și demnității clasei revoluționare, partidului ei de avangardă.

Anii de detențiune petrecuți în diferite închisori pînă în martie 1934 nu l-au izolat pe Iosip Broz de viața politică, de activitatea partidului. Studiarea sistematică și aprofundată a marxism-leninismului, participarea la lupta comuniștilor din închisori, legătura cu tovarășii din afară și cunoașterea situației din partid și din țară l-au pregătit pentru reluarea imediată a activității. A ieșit din închisoare mai călit, mai matur și cu mai multă experiență.

Urmează ani de activitate intensă, care încununează lupta îndelungată pentru ființa și unitatea partidului, pentru o platformă politică adecvată, ani care culminează în 1937 cu o cotitură socolită hotărîtoare în istoria P.C.I., cotitură în care Iosip Broz Tito și colaboratorii săi apropiați au jucat un rol proeminent.

Tito lucrează mai întîi în cadrul Comitetului provincial din Croația al P.C.I., apoi la C.C. al P.C.I. cu sediul, în acel timp, la Viena, de unde face dese călătorii ilegale în țară. În iulie 1934 a fost cooptat în Comitetul Central al P.C.I. Conferința a IV-a pe țară a P.C.I., ținută la Ljubljana la 24—25 decembrie 1934, l-a ales în Comitetul Central, la constituirea căruia devine și membru al Biroului Politic. Apoi, în februarie 1935, este trimis de C.C. al P.C.I. la Moscova, unde pînă în octombrie 1936 lucrează în cadrul reprezentanței P.C.I., la Secretariatul balcanic al Cominternului, ține prelegeri la Școala leninistă internațională, se ocupă mult de propria pregătire marxistă, militară și de cultură generală. Participă la cel de-al VII-lea Congres al Internaționalei Comuniste în calitate de secretar al delegației P.C.I.

Între timp Iugoslavia cunoaște o intensificare a luptelor muncitorești, dar și lovituri dure suferite de partid din partea organelor represive. Analiza activității conducerii de până atunci a P.C.I., efectuată în spirit critic în cadrul consfățuirii din august 1936 de la Moscova a activului de conducere al P.C.I., conduce la concluzia necesității ca C.C. al P.C.I., cu excepția secretarului, să treacă în țară. Devenit secretar organizatoric al C.C. al P.C.I., Iosip Broz Tito („Valter”) pleacă la Viena, trece ilegal în Iugoslavia, activează la Paris, unde se mutase sediul C.C. al P.C.I. În 1937, după retragerea din funcție a secretarului general de până atunci al partidului, Tito preia efectiv conducerea P.C.I. Aceasta se petrece într-un moment deosebit de greu, de criză acută în partid, când la Comintern se reflecta deja asupra dizolvării lui, iar elementele fracționiste căutau să folosească situația creată, eliberarea din funcții aproape a tuturor membrilor Biroului Politic aleși la a IV-a Conferință a P.C.I., pentru a prelua conducerea. În aceste condiții Iosip Broz Tito a jucat rolul principal în bătălia de-a dreptul dramatică pentru salvarea partidului, a acționat cu hotărâre pentru strămătarea Comitetului Central în țară, spre a fi capabil să conducă partidul și mișcarea revoluționară de la fața locului, în întregul lor dinamism și complexitate. Sprijinindu-se pe cadrele de partid din țară, el reușește să mențină continuitatea conducerii de partid și unitatea acestuia, formează în luna mai 1938 o conducere provizorie a P.C.I. în ilegalitate și rupe definitiv cu practica conducerii partidului din străinătate. Activitatea neobosită depusă de comuniștii iugoslavi în frunte cu Tito impulsionează activitatea partidului, asigură coeziunea sa, eliberarea de disensiunile interne, consolidarea influenței sale politice. Totodată, datorită rezultatelor obținute, Tito reușește, prin corespondența purtată și o călătorie personală la Comintern, să respingă acuzațiile la adresa P.C.I. și să înlăture pericolul de dizolvare care plana asupra Partidului Comunist din Iugoslavia.

Activitatea depusă în acei ani, ca și platforma politică a acțiunii viitoare au fost aprobate de cea de-a V-a Conferință pe țară a P.C.I., desfășurată în condiții de adâncă ilegalitate la Zagreb, între 19 și 23 octombrie 1940, în prezența a 105 delegați aleși de organizațiile de partid din întreaga țară. Conferința l-a ales pe Iosip Broz Tito secretar general al P.C.I.

Noua situație din partid, însănoșirea vieții sale interne, creșterea influenței sale politice, s-au reflectat în sporirea însemnată a numărului membrilor de partid — indicator deosebit de sugestiv în condițiile de strictă ilegalitate.

Fundamentindu-și orientarea sa din ce în ce mai mult în funcție de concluziile trase din analiza situației reale a societății iugoslave, pornind de la ideea că comuniștii, pășind în avangarda clasei muncitoare, acționează ca fii devotați ai poporului lor, Partidul Comunist din Iugoslavia a fost pregătit să-și îndeplinească misiunea istorică în cursul războiului și al revoluției.

La 6 aprilie 1941 Germania hitleristă a început agresiunea împotriva Iugoslaviei. În numai zece zile, regatul iugoslav s-a prăbușit, țara a fost ocupată și divizată. Dar, dacă clasele exploatatoare, cu politica lor internă reacționară, care a slăbit capacitatea de rezistență a țării, au capitulat, o parte din exponenții lor politici și militari emigrând, alții colaborând cu ocupanții fasciști, popoarele Iugoslaviei nu s-au împăcat niciodată cu situația creată. Au urmat anii îndelungați și grei ai războiului popular de eliberare națională, ani de indescriptibile suferințe și victorii răsunătoare, ani în cursul cărora numele lui Tito, identificat în conștiința poporului cu propria sa luptă, cu speranțele și năzuințele sale, cu eroismul fiilor și fiicelor sale care luaseră arma în mână, capătă dimensiuni de legendă și simbol.

Încă în toiul ofensivei hitleriste, Tito organizează, la 10 aprilie 1941, la Zagreb, ședința C.C. al P.C.I. care adoptă hotărârea ca, indiferent de soarta statului burghez iugoslav, de înfrângerea sa, P.C.I. să continue lupta împotriva cotoptorilor fasciști. Secretarul general al partidului, Iosip Broz Tito, devine președinte al Comitetului militar al C.C. al P.C.I., însărcinat să efectueze pregătirile în vederea luptei armate. Un raport al lui Tito, prezentat în luna mai 1941 la consfătuirea C.C. al P.C.I., evidențiază câteva caracteristici definitorii pentru linia generală a partidului, de organizare a luptei armate de eliberare al cărei succes va asigura și victoria revoluției. În urma ședinței de la Belgrad din 22 iunie 1941 a Comitetului Central, care analizează situația creată prin agresiunea Germaniei hitleriste împotriva U.R.S.S., C.C. al P.C.I. lansează către popoarele Iugoslaviei chemarea de a se ridica la lupta armată. La 4 iulie 1941 Biroul Politic al C.C. al P.C.I. hotărăște declanșarea insurecției armate sub forma războiului de partizani.

Tito, numit comandant al Statului-major principal al detașamentelor de partizani, format la 27 iunie 1941, conduce — mai întâi din Belgrad, apoi trecînd în primele teritorii eliberate, — desfășurarea noulor structuri militare. În funcția de conducător al partidului și comandant suprem al forțelor armate populare, Iosip Broz Tito joacă un rol eminent în crearea Armatei de Eliberare Națională, în transformarea luptei de partizani într-un adevărat război general național pentru redobîndirea libertății și independenței Iugoslaviei și transformarea sa social-politică revoluționară. În condițiile extrem de dificile ale izolării teatrului de luptă iugoslav și ale superiorității numerice și tehnice a inamicului, Tito s-a aflat în centrul bătăliilor, a condus direct operațiile militare, promovînd o artă militară specifică războiului popular de eliberare națională.

În fruntea P.C.I., Iosip Broz Tito a elaborat concepția înfăptuirii revoluției în Iugoslavia în condițiile ocupației și războiului de eliberare, respingînd ideea limitării obiectivelor luptei, amînării transformărilor social-politice pentru o a doua etapă, care avea să urmeze după victoria asupra statelor fasciste. P.C.I. și organele de conducere ale luptei de eliberare au trecut la realizarea unor obiective social-politice ale luptei, la crearea organelor puterii populare, la mobilizarea maselor la luptă pentru o nouă așezare socială și națională a Iugoslaviei.

Cea de-a doua sesiune a Vecei antifasciste de eliberare națională a Iugoslaviei, din 29 noiembrie 1943, i-a conferit lui Iosip Broz Tito titlul de mareșal al Iugoslaviei și, în calitate de organ suprem legislativ, a hotărît constituirea guvernului noii Iugoslavii Federative Democratice — Comitetul național de eliberare, cu Tito în calitate de președinte. În perioada care a urmat, Tito conduce operațiile militare, munca de organizare a vieții în teritoriul eliberat și, totodată, dirijează activitatea complexă și dificilă pentru recunoașterea internațională a noii Iugoslavii.

După terminarea războiului, Iosip Broz Tito joacă un rol proeminent în elaborarea de către P.C.I. a programului construcției socialiste, în căutarea unor căi și soluții proprii, corespunzătoare realității iugoslave.

La 7 martie 1945, el devine președinte al guvernului provizoriu al Iugoslaviei, format în Belgradul eliberat în cooperare de către trupele iugoslave și sovietice. În 1946, după adoptarea primei Constituții a R.P.F.I., Iosip Broz Tito a primit mandatul de constituire a guvernului și a fost numit comandant suprem al armatei iugoslave, iar în 1953 Adunarea populară federală i-a încredințat înalta funcție de președinte al Iugoslaviei.

În fruntea partidului și statului socialist iugoslav, Iosip Broz Tito desfășoară o activitate neobosită, care evidențiază calitățile sale de eminent om politic și de stat. În politica internă, el a stat în centrul elaborării de către P.C.I. (U.C.I.) a formelor și metodelor construcției socialiste adecvate Iugoslaviei; a inițiat numeroase măsuri în economie și în organizarea social-politică a societății, pentru modernizarea economiei și includerea ei în diviziunea internațională a muncii.

În istoria Iugoslaviei Iosip Broz Tito intră ca promotor hotărît al frăției și unității popoarelor și naționalităților din această țară pe baza deplinei egalități în drepturi, ca constructor de seamă al statului socialist federativ.

Totodată, el a militat cu hotărîre pentru promovarea unor relații de tip nou între statele socialiste, a respins cu fermitate, bucurîndu-se de sprijinul partidului și poporului iugoslav, acuzațiile conținute în rezoluția Biroului Informativ al unor partide comuniste din 1948 și orice amestec în politica internă și externă a Iugoslaviei, susținînd independența și egalitatea în drepturi a țărilor socialiste, dreptul fiecărui partid de a stabili, potrivit specificului țării sale, căile, formele și metodele de construire a socialismului, pronunțîndu-se, concomitent, pentru o cît mai strînsă colaborare a partidelor comuniste și muncitorești, a țărilor socialiste, a tuturor forțelor democratice, antiimperialiste.

Personalitate politică binecunoscută și de mare prestigiu în lumea întreagă, Iosip Broz Tito este unul dintre promotorii energici ai politicii de coexistență pașnică activă, de apărare și consolidare a păcii și cooperării între popoare, de sprijinire a mișcărilor anticoloniale, de dezvoltare a colaborării largi a Iugoslaviei cu țările recent eliberate.

Tovarășul Iosip Broz Tito și-a adus o mare contribuție la continua dezvoltare și adîncire a prieteniei frățești dintre popoarele român și iugoslav. Continuare pe plan superior a îngemănării, de-a lungul veacurilor, a năzuințelor și idealurilor acestor popoare înfrățite în lupta pentru eliberarea națională de sub

jugul asupririi străine și pentru eliberarea socială a celor ce muncesc, relațiile dintre Republica Socialistă România și Republica Socialistă Federativă Iugoslavia constituie un exemplu strălucit al cooperării și bunei vecinătăți, al înțelegerii și colaborării rodnice a două țări socialiste. În acest cadru, o importanță deosebită o are practica statornicită a întâlnirilor dintre tovarășii Nicolae Ceaușescu și Iosip Broz Tito — a zecea de acest fel a avut loc la 16—17 mai 1972, cu prilejul inaugurării Sistemului hidroenergetic și de navigație de la Porțile de Fier — care de fiecare dată au o semnificație profundă, reflectând încrederea și prețuirea reciprocă, reliefind dorința și hotărârea de a adânci și dezvolta prietenia și colaborarea dintre cele două țări și popoare vecine.

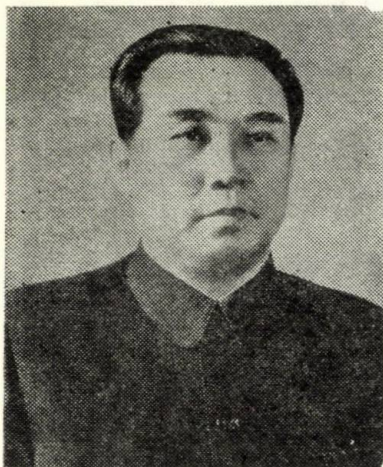
La cea de-a 80-a aniversare a sa, Iosip Broz Tito, președintele Uniunii Comunistilor din Iugoslavia, președinte al R.S.F.I. și mareșal al Iugoslaviei, erou național al Iugoslaviei, se află la postul său.

Cu prilejul acestei aniversări, pentru merite deosebite în îndelungata sa activitate revoluționară, consacrată cauzei democrației, eliberării naționale și sociale a popoarelor Iugoslaviei, triumfului idealurilor socialismului, păcii și securității internaționale, cauzei mișcării comuniste și muncitorești mondiale, pentru marea sa contribuție la dezvoltarea și adâncirea prieteniei frățești, tradiționale dintre popoarele Iugoslaviei și poporul român, a relațiilor de colaborare multilaterală dintre Uniunea Comunistilor din Iugoslavia și Partidul Comunist Român, dintre Republica Socialistă Federativă Iugoslavia și Republica Socialistă România, Consiliul de Stat al R.S.R. i-a conferit tovarășului Iosip Broz Tito titlul de „Erou al Republicii Socialiste România” și Ordinul „Victoria Socialismului”.

„Am dorit să simbolizăm și să subliniem prin aceasta — spunea tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al P.C.R., președinte al Consiliului de Stat al R.S.R. — relațiile deosebit de bune între partidele și popoarele noastre, contribuția tovarășului Tito la dezvoltarea acestor relații, precum și la cauza socialismului în cadrul țărilor noastre, la cauza generală a socialismului...; doresc să urez tovarășului Tito multă sănătate și putere de muncă în slujba comunismului în Iugoslavia, în România — el este acum și erou al României — în slujba comunismului în general, a cauzei prieteniei și colaborării între toate popoarele lumii; fie ca popoarele celor două țări ale noastre să conviețuiască și să concluzeze întotdeauna împreună !”

KIM IR SEN

(cu prilejul aniversării a 60 de ani de la naștere)



Comuniștii, clasa muncitoare din Republica Populară Democrată Coreeană, întregul popor coreean au sărbătorit la 15 aprilie împlinirea a 60 de ani de la nașterea tovarășului Kim Ir Sen, secretar general al Partidului Muncii din Coreea, șef al statului și președinte al Cabinetului de miniștri al R.P.D. Coreene. Fiu credincios, conducător stimat și iubit al poporului său, militant de seamă al mișcării comuniste și muncitorești internaționale, tovarășul Kim Ir Sen și-a dedicat întreaga activitate slujirii intereselor fundamentale ale oamenilor muncii din Coreea, înfăptuirii năzuințelor de libertate, independență națională și progres social ale poporului coreean, cauzei generale a socialismului și păcii.

Născut la 15 aprilie 1912 în familia unor înflăcărați patrioți și revoluționari din Mangyngdai (Phenian), tovarășul Kim Ir Sen a intrat încă din cea mai fragedă vîrstă în arena luptelor duse de forțele revoluționare și progresiste din țară împotriva exploatatorilor autohtoni și străini. Înfruntînd prigoana și temnițele, tovarășul Kim Ir Sen a organizat și condus prima organizație revoluționară de tineret din istoria Coreei, a întemeiat Uniunea Tineretului Comu-

nist din această țară, dedicîndu-se cu trup și suflet luptei curajoase duse de masele populare împotriva asupririi feudale și a ocupației imperialiștilor japonezi, pentru eliberarea socială și națională a poporului coreean. Întreaga sa viață s-a împletit strîns cu istoria de luptă, atît de bogată în pagini de neasemuit eroism, a poporului său, a partidului clasei muncitoare din Coreea.

În anul 1925 a fost creat Partidul Comunist din Coreea, care a fost nevoit trei ani mai tîrziu să-și înceteze existența. În anul 1930, la adunarea cadrelor de conducere ale Uniunii Tineretului Comunist și Uniunii Tineretului Antiimperialist, care a avut loc în localitatea Kalun, tovarășul Kim Ir Sen a evidențiat cu tărie necesitatea creării unui partid revoluționar al comuniștilor coreeni. În perioada de puternic avînt revoluționar pe care a cunoscut-o Coreea în deceniile al IV-lea și al V-lea, tovarășul Kim Ir Sen a îndeplinit un rol de frunte în organizarea luptei de eliberare a poporului coreean. El a fondat Armata revoluționară a Coreei și Armata de guerilă populară anti-japoneză, pe care le-a condus cu măiestrie timp de 15 ani în marile bătălii încheiate în august 1945 prin victoria finală a luptei de eliberare a poporului coreean. În focul acestor bătălii s-a desăvîrșit din punct de vedere organizatoric și ideologic procesul de pregătire a partidului marxist-leninist, a cărui constituire — în luna octombrie 1945 — a marcat un eveniment de însemnătate istorică în viața și destinele poporului coreean.

În primii ani după eliberare, tovarășul Kim Ir Sen a desfășurat o vastă activitate politică și organizatorică pentru instaurarea puterii populare și constituirea unei patrii democratice. Sub conducerea sa, Partidul Muncii din Coreea (denumire adoptată din noiembrie 1946) a trecut la constituirea unui front unit al tuturor partidelor politice, grupărilor și forțelor democratice ale diferitelor pături populare care aspirau la construirea unei patrii noi, la lichidarea în întregime a vechiului aparat de dominație colonială al imperialismului, la organizarea comitetelor populare în toate colțurile țării. Pe aceste baze s-a format Comitetul Popular Provizoriu din Coreea de nord, care reprezenta un nou tip de putere.

Ca putere populară, sprijinită pe frontul unit național democratic, care cuprindea largi forțe democratice antiimperialiste și antifeudale, bazate pe alianța

dintre muncitori și țărani, sub conducerea clasei muncitoare, Comitetul Popular Provizoriu din Coreea de nord a îndeplinit funcțiile dictaturii democrat-populare. Problema fundamentală care stătea în fața acestei puteri consta în îndeplinirea sarcinilor revoluției democratice antiimperialiste și antifeudale și crearea unei baze democratice revoluționare în partea de nord a țării, prin realizarea Programului în 10 puncte al Asociației pentru Restaurarea Patriei și a Programului politic în 20 de puncte. Ca urmare a reformei agrare, a naționalizării industriilor cheie, a transporturilor și comunicațiilor, a băncilor și comerțului interior și exterior și a altor măsuri luate de puterea populară, a dispărut complet caracterul colonial și semifeudal al regimului social-economic și s-au schimbat fundamental relațiile social-economice în partea de nord a țării, unde forma socialistă a economiei — formată din economia de stat și cooperatistă — a cucerit o poziție predominantă. S-au creat astfel condițiile pentru trecerea treptată la revoluția socialistă. În acest sens, pe baza alegerilor democratice, a fost creat Comitetul Popular din Coreea de nord, care a constituit prima putere a dictaturii proletare. Expresie a revoluției și construcției socialiste, Comitetul Popular din Coreea de nord a luptat pentru traducerea în viață a sarcinilor din perioada de trecere treptată spre socialism și pentru dezvoltarea planificată a economiei naționale.

Pe baza marilor transformări social-economice petrecute în partea de nord a țării, s-a întemeiat în septembrie 1948 Republica Populară Democrată Coreeană, în conformitate cu voința întregului popor coreean, în condițiile marii lupte naționale împotriva politicii și manevrelor tot mai fățișe ale imperialiștilor americani și ale lacheilor lor de subjugare națională și de scindare a națiunii. „Întemeierea Republicii Populare Democratice Coreene, ca întruchipare a aspirațiilor unanime ale națiunii noastre de a dobândi libertatea și independența patriei — arăta tovarășul Kim Ir Sen în Raportul prezentat la adunarea festivă închinată celei de-a XX-a aniversări a întemeierii R.P.D. Coreene —, a însemnat o victorie strălucită pe care poporul nostru, sprijinind din toată inima politica înțeleaptă a Partidului Muncii din Coreea și strîns unit în jurul lui, a cîștigat-o într-o luptă fructuoasă pentru construirea unui stat suveran, independent, bogat și puternic și a constituit un eveniment de o semnificație epocală în lupta revoluționară a poporului nostru, care pășește înaintea, spre viitorul luminos al socialismului și comunismului”.

Devenit forță conducătoare în țară, Partidul Muncii din Coreea, călăuzit de Comitetul său Central, în frunte cu tovarășul Kim Ir Sen, a străbătut o cale glorioasă, afirmîndu-se ca inspiratorul și organizatorul tuturor victoriilor dobîndite de poporul coreean în lupta pentru apărarea și consolidarea cuceririlor revoluționare, pentru edificarea și triumful orînduirii noi, socialiste. Unit în jurul partidului, al conducerii sale, poporul coreean a înfăptuit ample transformări înnoitoare, obținînd realizări de seamă în toate domeniile vieții sociale. După îndeplinirea planurilor economice pentru anii 1947 și 1948, guvernul R.P.D. Coreene a elaborat planul bienal al economiei naționale pentru perioada 1949—1950, a organizat și mobilizat activ masele populare pentru traducerea lui în viață, pregătind astfel pas cu pas transformarea socialistă a relațiilor de producție și înregistrînd succese răsunătoare în lichidarea unilateralității coloniale a economiei și punerea bazelor unei economii naționale independente.

Dar munca pașnică a poporului coreean a trebuit să fie întreruptă în perioada războiului de eliberare din anii 1950—1953, purtat împotriva agresiunii imperialiștilor americani și a marionetelor regimului de la Seul. În anii grei ai războiului, tovarășul Kim Ir Sen a organizat și condus Armata populară și întregul popor în bătăliile eroice pentru apărarea libertății și independenței patriei. Înfrîngerile provocate agresorilor au constituit o demonstrație vie a vitalității regimului democrat-popular, a forței invincibile a poporului coreean.

După 1953, poporul Coreei a demonstrat o dată mai mult însușirile sale creatoare, reușind în scurtă vreme să vindece rănile grele ale războiului, să păsească mai departe pe calea dezvoltării economice și culturale și să repurteze succese remarcabile în opera de edificare a societății socialiste.

O importanță fundamentală pentru evoluția țării pe drumul progresului economic și social a avut-o preocuparea neabătută a Partidului Muncii din Coreea, a tovarășului Kim Ir Sen personal pentru promovarea politicii de industrializare — factor esențial al construcției socialiste, al consolidării suveranității naționale. Ca rezultat al aplicării acestei politici, harta economică a R.P.D. Coreene a cunoscut schimbări radicale, îmbogățindu-se și diversificându-se continuu prin apariția unor noi centre industriale, prin dezvoltarea neîntreruptă a industriei grele, energeticii, construcției de mașini, chimiei etc., concomitent cu realizări remarcabile în domeniile științei, tehnicii, în dezvoltarea culturii, în ridicarea nivelului de trai al maselor.

Toate aceste înfăptuiri reprezintă totodată un puternic imbold dat luptei patrioților din Coreea de sud împotriva ocupației militare imperialiste și a regimului înfeudat de la Seul, constituie o bază solidă pentru realizarea idealului național al întregului popor coreean — unificarea democratică și pașnică a patriei.

În activitatea susținută pe care o desfășoară, Partidul Muncii din Coreea relevă în mod consecvent necesitatea aplicării creatoare a adevărilor generale ale marxism-leninismului la condițiile specifice ale țării, conform principiului „Ciuce”. „A instaura Ciuce — arăta tovarășul Kim Ir Sen — înseamnă, într-un cuvânt, a avea o atitudine demnă de stăpîn față de revoluție și construcție în propria ta țară. Aceasta înseamnă a te menține pe o poziție independentă, care constă în a respinge spiritul de a conta pe alții și în a gândi cu propriul tău cap, în a avea încredere în forțele proprii și în a valorifica spiritul revoluționar de a face totul cu propriile forțe, rezolvînd astfel întotdeauna problemele tale pe răspunderea ta; aceasta mai înseamnă a te menține pe o poziție creatoare, care constă în a te împotrivi dogmatismului și în a aplica principiile universale ale marxism-leninismului și experiența altor țări, conform condițiilor istorice și particularităților naționale ale țării tale”.

Aniversarea a 60 de ani de la nașterea tovarășului Kim Ir Sen este un prilej pentru a evoca cu adîncă satisfacție dezvoltarea continuă a relațiilor de prietenie și colaborare frățească dintre Partidul Comunist Român și Partidul Muncii din Coreea, evoluția mereu ascendentă a legăturilor multilaterale dintre Republica Socialistă România și Republica Populară Democrată Coreeană, dintre popoarele român și coreean, colaborarea lor fructuoasă pe cele mai diverse planuri — politic, economic, tehnico-științific, cultural. Vizita întreprinsă în R.P.D. Coreeană în iunie 1971 de către delegația de partid și guvernamentală română, condusă de tovarășul Nicolae Ceaușescu, a marcat un eveniment de excepțională însemnătate în cronica relațiilor dintre partidele, țările și popoarele noastre, o contribuție de importanță primordială la întărirea relațiilor frățești româno-coreene, la cauza generală a socialismului și păcii în lume.

În spiritul solidarității militante dintre țările și popoarele noastre, România a susținut și susține neabătut cauza dreaptă a poporului coreean, sprijină pe deplin programul în opt puncte și celelalte inițiative ale conducerii de partid și de stat a R.P.D. Coreene, îndreptate spre rezolvarea reunificării pașnice, prin tratative a Coreei, spre împlinirea aspirațiilor întregului popor coreean de a trăi într-o patrie unită, liberă și independentă.

Comuniștii din țara noastră, întregul popor român, animați de profunde sentimente de prietenie față de poporul coreean, exprimîndu-și simpatia tovarășească și prețuirea față de Partidul Muncii din Coreea, au participat din toată inima la sărbătorirea tovarășului Kim Ir Sen.

Totodată, partidul și poporul nostru își exprimă convingerea — după cum se arată în telegrama de salut trimisă tovarășului Kim Ir Sen cu prilejul aniversării a 60 de ani de la naștere de tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al Partidului Comunist Român, și tovarășul Ion Gheorghe Maurer, președintele Consiliului de Miniștri al Republicii Socialiste România — „că relațiile dintre partidele și țările noastre vor cunoaște și în viitor o dezvoltare rodnică, corespunzător intereselor popoarelor român și coreean, cauzei întăririi unității și coeziunii țărilor socialiste, a partidelor comuniste și muncitorești, a tuturor forțelor anti-imperialiste”.

JÁNOS KÁDÁR

(cu prilejul aniversării a 60 de ani de la naștere)



La 26 mai, comuniștii, clasa muncitoare din Republica Populară Ungară, întregul popor ungar au sărbătorit împlinirea a 60 de ani de la nașterea lui János Kádár, prim-secretar al Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Socialist Ungar, membru al Consiliului Prezidențial al Republicii Populare Ungare.

Fiu devotat, conducător prețuit al poporului său, militant de seamă al mișcării comuniste și muncitorești internaționale, János Kádár și-a consacrat întreaga activitate slujirii intereselor fundamentale ale oamenilor muncii din Ungaria, înfăptuirii năzuințelor de libertate, independență națională și progres social ale poporului ungar, cauzei generale a socialismului și păcii.

János Kádár s-a născut la 26 mai 1912 în localitatea Kápolty, din județul Somogy, dintr-o familie de țărani săraci. Condițiile grele de viață l-au obligat să lucreze încă la o vîrstă fragedă, la început pe meleagurile natale, iar apoi la Budapesta. La 14 ani a devenit ucenic scolar. Este perioada în care avea să se apropie de mișcarea muncitorească, de organizația de tineret a metalurgiștilor.

Activitatea revoluționară în Ungaria de atunci se desfășura în condiții neasemuit de grele, datorită terorii sîngeroase instituite de regimul burghez-moșieresc contrarevoluționar instaurat, sub conducerea lui Horthy, în 1920. Acest regim, exponent al intereselor cercurilor celor mai reacționare, ale marilor proprietari de pămînt și ale capitaliștilor, care, cu timpul, a luat forma fascistă, se caracteriza prin menținerea rămășițelor feudale, prin limitarea libertăților democratice și înăbușirea pe toate căile a mișcării muncitorești revoluționare, manifestată pregnant prin scoaterea în afara legii a partidului comunist, printr-o deșănțată și otrăvitoare demagogie socială. În acel climat, anii grei ai adolescenței lui János Kádár, contactul cu mișcarea muncitorească, avîntul revoluționar din anii crizei 1929—1933 au făcut din tînărul muncitor un luptător pentru interesele clasei muncitoare.

În septembrie 1931, a fost primit în rîndul Uniunii Tineretului Comunist Ungar, iar din 1932 a devenit membru al partidului comunist. János Kádár, cu numele conspirativ „Barna”, a participat la mai multe acțiuni inițiate de comuniști și uteciști. În urma unei demonstrații, organizate cu prilejul zilei de 7 Noiembrie 1931 în cartierul muncitoresc Angyalföld din Budapesta, a fost arestat. Torturile la care a fost supus de către organele de represiune horthiste nu i-au putut frînge voința de luptă, ci, dimpotrivă, l-au călit, i-au mărit ura împotriva exploataților, i-au întărit convingerea asupra justeței drumului revoluționar de luptă.

La cîteva zile după eliberarea din detențiune, a fost ales membru într-un comitet al organizației de tineret din Budapesta, iar apoi a devenit membru al Secretariatului Comitetului Central al Uniunii Tineretului Comunist Ungar. Întreaga sa viață, de militant comunist, s-a împletit strîns cu istoria poporului său, cu lupta partidului clasei muncitoare din Ungaria. Sfidînd prigoana și temnițele horthiste, János Kádár a acționat cu noi vigori în munca revoluționară, făcîndu-se cunoscut prin calitățile sale de organizator priceput și tenace, prin dîrzenia și înflăcărarea sa revoluționară. În mai multe rînduri a fost arestat, condamnat și închis, așa cum s-a întîmplat și în 1935, cînd a fost întemnițat timp de aproape trei ani.

În anii celui de-al doilea război mondial, János Kádár a îndeplinit munci de răspundere în cadrul Partidului Comunist Ungar. În 1942, a fost ales membru al Comitetului Central, iar în 1943 a devenit secretar al C.C. al P.C.U. Tot din acel

an a lucrat și la editarea ziarului comunist ilegal „Szabad nép” („Poporul liber“), tribună a celor mai hotărâți și mai dârji luptători unguri împotriva fascismului și a războiului antisovietic, pentru libertatea și independența națională a Ungariei.

După eliberarea țării de sub ocupația hitleristă și dominația regimului fascist, poporul ungar a pășit pe drumul transformărilor democrat-populare. Bucurându-se de încrederea poporului, Partidul Comunist Ungar s-a situat în fruntea bătăliei pentru puterea populară, pentru refacerea și reconstrucția țării.

János Kádár s-a angajat cu toată energia în vasta operă revoluționară. În această perioadă, el a avut munci de mare răspundere îndeosebi pe linie de partid. A fost delegat în Adunarea Națională Provizorie, iar din ianuarie 1945 pînă în august 1948 a activat ca secretar al organizației de partid din Budapesta și ca secretar al Comitetului Central al Partidului Comunist Ungar. Congresul al III-lea al partidului, ținut în septembrie 1946, l-a ales pe János Kádár secretar general adjunct al C. C. al P.C.U., alegere reînnoită la Congresul din iunie 1948 al Partidului celor ce muncesc din Ungaria.

Din august 1948 pînă în iunie 1950 a condus Ministerul Afacerilor Interne. În aprilie 1951, pe baza unor acuzații false și în contextul unor greșeli care au apărut în viața politică, economică și culturală a țării, a fost arestat și închis pînă în vara anului 1954.

După reabilitare, în iulie 1954, a început din nou să participe activ la munca partidului, fiind ales secretar al Comitetului de partid al sectorului XIII din Budapesta, iar în anul următor a devenit prim-secretar al Comitetului de partid al județului Pesta. În iulie 1956, plenara C.C. al Partidului celor ce muncesc din Ungaria l-a ccoptat membru al Comitetului Central al partidului, l-a reales membru al Biroului Politic și secretar al Comitetului Central.

În perioada evenimentelor din octombrie-noiembrie 1956, cînd forțele contra-revoluției interne, sprijinite de imperialismul internațional, și-au îndreptat lovitura împotriva orînduirii sociale și de stat a republicii populare, punînd în primejdie puterea muncitorească din Ungaria, János Kádár a fost inițiatorul formării guvernului revoluționar muncitoresc-țărănesc. Inițiativa sa a fost hotărîtoare în mobilizarea și unitatea forțelor celor ce muncesc din țară, care au înfrînt, apelînd și la unitățile armatei sovietice prezente în Ungaria, rebeliunea contrarevoluționară și au stabilizat în scurt timp situația. Prin elaborarea și punerea în aplicare a unei politici juste de construire a socialismului, prin spiritul creator și de sacrificiu al oamenilor muncii unguri și cu ajutorul substanțial primit din partea U.R.S.S. și a altor țări socialiste, s-a reușit eliminarea rapidă a greutăților determinate de evenimentele din toamna anului 1956.

În intervalele noiembrie 1956 — ianuarie 1958 și septembrie 1961 — iunie 1965, János Kádár a deținut calitatea de președinte al guvernului revoluționar muncitoresc-țărănesc. În iunie 1967 a devenit prim-secretar al Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Socialist Ungar, iar din noiembrie 1965 membru al Consiliului Prezidențial al Republicii Populare Ungare.

Pentru merite deosebite în activitatea sa, i s-a conferit în anii 1962, 1972 titlul de Erou al Muncii Socialiste al Republicii Populare Ungare, iar în 1964 și 1972 a fost decorat cu Ordinul „Lenin“.

C.C. al P.M.S.U., în fruntea căruia își desfășoară activitatea János Kádár, a elaborat și a tradus în viață o serie de măsuri importante pentru dezvoltarea vieții de partid și de stat, perfecționarea conducerii economiei naționale, creșterea potențialului economic al țării, ridicarea nivelului de trai material și cultural al poporului. Toate acestea au dus la creșterea și la consolidarea rolului conducător al partidului marxist-leninist în societatea ungară.

O importanță fundamentală pentru evoluția Ungariei pe drumul progresului economic și social a avut preocuparea neabătută a P.M.S.U., în frunte cu primul secretar János Kádár, pentru promovarea politicii de industrializare, ca factor esențial al construcției socialiste, al consolidării suveranității și independenței naționale. Ca rezultat al aplicării acestei politici, harta economică a Ungariei a cunoscut schimbări radicale, îmbogățindu-se și diversificîndu-se continuu prin apariția unor noi centre industriale, prin dezvoltarea permanentă a industriei grele, a construcției de mașini, a industriei chimice etc., concomitent cu realizările remarcabile în domeniile științei, tehnicii, în dezvoltarea culturii, în ridicarea nivelului de trai al maselor.

Din 1962 — așa cum a apreciat Congresul al VIII-lea al P.M.S.U. —, în economia națională ungară au devenit dominante relațiile de producție socialiste și

s-a terminat făurirea bazei socialismului. Poporul ungar a pășit pe drumul desăvârșirii construcției socialiste, drum pe care înaintează cu pași siguri. S-a schimbat aspectul general al țării, s-au construit sute de noi fabrici, spitale, școli, cămine culturale etc. Industria ungară producea în 1969 de 7,5 ori mai mult față de 1938, iar agricultura de 1,5 ori mai mult față de perioada antebelică. A crescut considerabil numărul persoanelor active ocupate în industrie, ajungând la o treime din totalul forței de muncă.

Așa cum a relevat Congresul al X-lea al P.M.S.U., ținut în septembrie 1970, societatea ungară se dezvoltă dinamic, Ungaria s-a transformat dintr-o țară agricolă relativ dezvoltată într-o țară industrială cu o agricultură avansată. În aceste transformări structurale ale societății ungare, P.M.S.U., ca avangardă marxist-leninistă a clasei muncitoare, a fost conducătorul ideologic-politic, îndrumătorul și organizatorul construcției socialiste, slujitorul intereselor întregului popor ungar.

Prin fermitatea și prin clarviziunea cu care călăuzește destinele țării, P.M.S.U. și-a câștigat dragostea și devotamentul neînmurit al clasei muncitoare, al oamenilor muncii din Ungaria. În același timp, ca detașament activ al mișcării comuniste și muncitorești internaționale, Partidul Muncitoresc Socialist Ungar și-a cucerit un binemeritat prestigiu pentru contribuția sa la dezvoltarea relațiilor dintre partidele comuniste pe baza principiilor marxism-leninismului și internaționalismului proletar. În acest spirit, documentele partidului, articolele și cuvântările lui János Kádár scot în evidență necesitatea statornicirii raporturilor dintre partidele comuniste pe principiul colaborării tovarășești, pe dreptul fiecărui partid de a se dezvolta liber și de a-și stabili de sine stătător politica, potrivit realităților și condițiilor specifice în care acționează.

În domeniul relațiilor internaționale, P.M.S.U., în frunte cu János Kádár, acordă o atenție deosebită dezvoltării prieteniei, alianței și colaborării multilaterale între Ungaria și celelalte țări frățești. De asemenea, Ungaria militează pentru extinderea relațiilor cu tinerele state independente, cu celelalte state, fără deosebire de erinduirea socială, aducându-și contribuția la promovarea destinderii, înțelegerii și colaborării internaționale, pentru înfăptuirea securității europene.

Urmărind cu un interes deosebit activitatea desfășurată de P.M.S.U. în conducerea operei de făurire a socialismului, comuniștii, oamenii muncii din țara noastră dau o înaltă prețuire marilor realizări obținute de clasa muncitoare, țărănime, intelectualitate, de poporul Ungariei prietene și vecine, sub conducerea comuniștilor.

Între P.C.R. și P.M.S.U., între popoarele român și ungar s-au statornicit și se dezvoltă continuu, pe planuri multiple, relații de strînsă prietenie și colaborare, pentru care au militat de-a lungul secolelor cei mai luminați și mai clarvăzători reprezentanți ai celor două națiuni.

În zilele noastre, aceste relații au o bază durabilă, un conținut superior, reflectate în orînduirea socialistă pe care o făuresc, în sentimentele de respect, stimă și ajutor reciproc.

Semnarea noului Tratat de prietenie, colaborare și asistență mutuală între cele două țări, cu ocazia vizitei din februarie 1972 în România a solilor poporului ungar, în frunte cu János Kádár, „deschide — așa cum a relevat secretarul general al Partidului Comunist Român, tovarășul Nicolae Ceaușescu, în cuvîntarea ținută la mitingul prieteniei româno-ungare din sala Palatului Republicii — perspective tot mai ample pentru evoluția ascendentă a relațiilor frățești, multilaterale, dintre statele și partidele noastre“. Cu același prilej, János Kádár, prim-secretar al C.C. al P.M.S.U., a relevat că prietenia și colaborarea dintre Republica Socialistă România și Republica Populară Ungară „corespund intereselor popoarelor ambelor țări, favorizează activitatea de construcție din cele două țări și corespund, de asemenea, intereselor generale ale socialismului“.

Factorul esențial în adîncirea prieteniei și colaborării dintre România și Ungaria îl constituie dezvoltarea legăturilor de solidaritate frățească dintre P.C.R. și P.M.S.U. pe baza principiilor marxism-leninismului. În cadrul acestor legături, János Kádár a fost de mai multe ori oaspetele României și s-a întîlnit în repetate rînduri cu conducătorii de partid și de stat ai țării noastre.

Comuniștii români, poporul român prețuiesc activitatea tovarășului János Kádár, desfășurată în slujba operei de edificare a socialismului în Republica Populară Ungară, pentru întărirea continuă a colaborării și prieteniei frățești dintre țările socialiste, pentru cauza păcii și progresului în lume.

ȘTEFAN FORIȘ

(1892—1946)



S-a născut la 9 mai 1892 în comuna Tărlungeni, din județul Brașov. După absolvirea liceului din Brașov, urmează cursurile universitare la Budapesta studiind fizica și matematica. Anii studenției îi prilejuiesc posibilitatea de a cunoaște îndeaproape puternica efervescență revoluționară care zguduia putredul imperiu austro-ungar, lupta maselor largi populare, mișcarea de eliberare națională a popoarelor asuprite de dubla monarhie reacționară. Marile bătălii de clasă care au urmat războiului, soldate cu victoria de însemnătate istorică mondială a proletariatului în Rusia, își pun o puternică amprentă asupra sa. Când, în septembrie 1919, se reîntoarce la Brașov, opțiunea sa pentru activitatea revoluționară era definitivă.

Angrenat în mișcarea revoluționară, Foriș s-a dedicat cu abnegație profesiei de gazetar militant. În anul 1921 intră în rândurile Partidului Comunist Român, îndeplinind munci de partid, ca redactor la ziarul „Munkás” („Munca”) și apoi la „Világosság” („Lumina”). Ca urmare a faptului că cele două ziare fuseseră suprimate în 1922, Foriș se mută în București, unde va continua activitatea în cadrul ziarului „Munkás”, care va reappare în Capitală, ca organ al P.C.R. Aici el va rămîne pînă la sfîrșitul vieții. Conștient de riscul pe care-l implica marea bătălie în care se angaja, el avea certitudinea victoriei finale a partidului comunist, al cărui activist devenise. Munca sa de ziarist revoluționar, alături de alți militanți ai partidului, ca Timotei Marin, Alexandru Mihăileanu, Mihai Ciobanu, Dumitru Filipescu, Ion Zaharescu ș.a., se împletește cu cea în rîndul studenților din București și din alte centre universitare din țară.

Activitatea pe care o desfășoară nu scapă atenției siguranței burhezo-moșierești. Treptat, dosarul „suspectului” Ștefan Foriș se îngroașă. Agenții încep să-l urmărească.

După cum se știe, în anul 1924 regimul burghez decretează scoaterea Partidului Comunist Român în afara legii, urmărind decapitarea mișcării muncitorești. Urmăriți, arestați, torturați de aparatul represiv polițienesc, comuniștii nu-și slăbesc lupta. Credința în victoria finală îi îmbărbătează, le dă putere de a suporta grelele condiții în care erau nevoiți să trăiască și să lupte.

La plenara Comitetului Central și a Comisiei Centrale de Control care și-a desfășurat lucrările între 21 și 24 iulie 1925 — și la care Ștefan Foriș a participat în calitate de membru al Comisiei de Control de rezervă — au fost adoptate măsuri importante privind modul de organizare și activitate a partidului în noile condiții ale ilegalității și terorii. Plenara a stabilit, ca o primă condiție pentru întărirea ideologică și politică a P.C.R., necesitatea studierii realităților din România, pe baza cărora să se fixeze linia tactică a activității revoluționare.

În vara anului 1925 el primește sarcina de a activa în conducerea „Ajutorului Roșu”, în funcția de secretar. În anul 1927 este ales membru al Comitetului Central al Blocului Muncitoresc-Tărănesc, organizație politică legală de masă, creată de partid în anul 1925. Alături de ceilalți membri din conducerea B.M.T., Ștefan Foriș desfășoară o susținută activitate revoluționară.

În calitate de membru al Comitetului Central al P.C.R., funcție în care fusese cooptat în cursul anului 1927, precum și de reprezentant al C.C. al M.O.P.R., Foriș ia parte la lucrările Congresului al IV-lea al Partidului Comunist Român, care și-a desfășurat lucrările în perioada 28 iunie—7 iulie 1928 la Harkov.

Pentru activitatea revoluționară desfășurată, este arestat și internat la penitenciarul din Cluj. Rezistă măsurilor represive la care este supus, torturilor siguranței burheze. În semn de protest față de regimul inuman care i se aplică, declară greva foamei. După 27 de zile, timp în care starea sănătății sale devine gravă, autoritățile au fost nevoite să-l elibereze. Însănătoșit, părăsește țara. În urma procesului înscenat de regimul burghez în septembrie 1928, Consiliul de război al Corpului 6 armată Cluj îl condamnă în contumacie la 10 ani detențiune.

În anii emigrației îl aflăm la Moscova, apoi la Viena și Berlin, activând ca reprezentant al Partidului Comunist Român la Federația Comunistă Balcanică ce ființa în cadrul Internaționalei Comuniste. La sfârșitul anului 1930 se întoarce în țară, participând la pregătirea Congresului al V-lea al P.C.R. Își pune toată puterea de muncă în slujba nobilelor idealuri ale partidului comunist. Semnează multiple articole într-o serie de publicații ca : „Înainte”, „Dolgozók Lapja” și altele. Foriș joacă un însemnat rol în apariția la 15 august 1931 a primului număr al „Scînteii”, eveniment deosebit de semnificativ în istoria partidului.

Arestat din nou la 26 august 1931, el nu are posibilitatea de a participa la lucrările Congresului al V-lea al P.C.R. Este întemnițat la Văcărești și apoi la Doftana, unele dintre cele mai cumplite penitenciare din acei ani, menite să tocească voința și spiritul de luptă al comuniștilor. Când este eliberat, în anul 1935, își reia activitatea revoluționară.

Încredințându-i-se conducerea Colegiului de presă de pe lângă Secția de propagandă și agitație a Comitetului Central al P.C.R., Ștefan Foriș desfășoară, imediat după eliberarea din detențiune, o susținută activitate publicistică. În paginile unor organe de presă democratice și progresiste legale, cum erau „Reporter“, „Arena“, „Atlas“, „Zorile“, Foriș militează în sprijinul realizării Frontului Unic Muncitoresc și a Frontului Popular Antifascist.

Totodată, din însărcinarea conducerii de partid, Foriș participă la înființarea și apoi la activitatea desfășurată de o serie de organizații de masă create sau aflate sub influența P.C.R. cum erau : „Blocul Democratic“, „Reuniunea universală pentru pace“ (R.U.P.), „Comitetele pentru apărarea antifasciștilor“, „Uniunea Democratică“, forme organizatorico-politice legale prin care comuniștii desfășurau o intensă muncă în sinul maselor, se manifestau activ în viața politică, în condițiile stării de asediu și de ilegalitate în care partidul era silit să acționeze.

Anii 1938—1939, ani de grea încercare din preajma celui de-al doilea război mondial, ce aveau să evidențieze din plin eroismul și patriotismul de care erau animați comuniștii, îl găsim pe Ștefan Foriș în conducerea de partid, ca membru al Secretariatului Comitetului Central al P.C.R.

Importantele acțiuni de masă inițiate și conduse de comuniști împotriva primejdiei fascismului, contra dictaturii regale, de solidaritate cu popoarele devenite victime ale agresiunii statelor revanșarde fasciste, orientarea tactică justă a directivelor date de C.C. al P.C.R. (chemarea adresată comuniștilor în primăvara anului 1939 de a se situa în primele rînduri ale mobilizațiilor pentru apărarea patriei amenințată de invazia nazistă, participarea comuniștilor în bresle, reorganizarea în 1939 a U.T.C.-ului etc.), dirijarea atacului principal împotriva Gărzii de fier etc. evidențiază contribuția pe care a adus-o, alături de celelalte cadre din conducerea partidului, Ștefan Foriș.

La finele anului 1940, scurtă vreme după instaurarea regimului de dictatură militar-fascistă, Ștefan Foriș este numit secretar general al partidului. Peste numai câteva luni, dictatura antonesciană avea să tirască țara, împotriva voinței poporului român, în războiul odios hitlerist.

În aceste împrejurări nespuse de grele, Partidul Comunist Român se situează cu fermitate în fruntea maselor, chemîndu-le la luptă hotărîtă pentru scoaterea României din războiul antisovietic, răsturnarea regimului militar-fascist și întoarcerea armelor împotriva Germaniei naziste, eliberarea nordului Ardealului răpit de horthiști, instaurarea unui regim de libertăți democratice și redobîndirea independenței naționale. În acest sens, Comitetul Central al P.C.R. elaborează documente programatice de mare importanță în fixarea liniei tactice și strategice a P.C.R. : *Rezoluția asupra războiului antisovietic din iulie 1941, Platforma-program din septembrie 1941*, documentul *Pieirea sau salvarea poporului român din ianuarie 1942*, apeluri și manifeste pulsînd de un vibrant patriotism, la a căror elaborare Foriș și-a adus pe mai departe aportul.

Văzînd în Partidul Comunist Român principalul adversar, detașamentul de avangardă al maselor largi antifasciste, regimul antonescian și Gestapoul și-au îndreptat principalul atac împotriva cadrelor acestuia. Terorii sîngeroase fasciste îi cad victimă numeroși comuniști, fii devo-

tați ai poporului, care plătesc cu viața sau cu ani grei de temniță hotărîrea de a ține sus steagul luptei antifasciste.

Desele căderi, între care și ale unor cadre de conducere, precum și alți factori au creat o atmosferă de suspiciune, alimentînd teama de trădări și acte de provocare. La această atmosferă aveau să contribuie lipsurile și greșelile grave din activitatea lui Foriș, datorate unor metode nepartinice de muncă manifestate pe fondul unor trăsături negative de caracter, metode care au dus la fracționarea și dezorganizarea unor organizații de partid, la încălcarea unor reguli ale conspirativității.

În condițiile trecerii la înfăptuirea nemijlocită a planului de acțiune în vederea pregătirii insurecției naționale antifasciste, la 4 aprilie 1944 Ștefan Foriș a fost înlăturat din funcția de secretar general al C.C. al R.C.R., instituindu-se o conducere operativă a partidului, spre a se asigura unitatea de acțiune a acestuia, capacitatea sa combativă și mobilizatoare. În perioada următoare el a continuat să activeze în domeniul propagandei pînă la 9 iunie 1945, cînd a fost arestat în mod abuziv, fiind ucis în vara anului 1946, fără ca în prealabil să fi fost cercetat și judecat.

Plenara C.C. al P.C.R. din aprilie 1968, dezbătînd raportul comisiei constituite de conducerea partidului pentru cercetarea învinuirilor aduse cu mulți ani în urmă unor activiști de partid, constatînd lipsa de temeinicie a învinuirilor aduse lui Ștefan Foriș, a hotărît reabilitarea politică post-mortem a acestuia și depunerea osemintelor lui la Monumentul eroilor luptei pentru libertatea poporului și a patriei, pentru socialism.

Prin viața și activitatea sa, prin spiritul de abnegație și dăruire puse în slujba nobilei cauze a celor ce muncesc din țara noastră, Ștefan Foriș s-a înscris printre militanții de seamă ai Partidului Comunist Român.

N. I. FLOREA

LEON LICHTBLAU

(1901-1938)



„Era un băiat scund, cu părul blond ca aurul, des și buclat, avea ochi albaștri și limpezi ca cerul senin și tenul curat ca al unei fete, buza de jos puțin răsfrântă...“. Acesta este portretul tânărului Leon Lichtblau făcut de unul din tovarășii săi de luptă. Cei care l-au cunoscut și au lucrat cu el îl descriu cu multă simpatie și vorbesc cu admirație despre caracterul său de revoluționar ferm și despre inteligența sa pătrunzătoare.

Leon Lichtblau s-a născut la 23 august 1901, la București, într-o familie de intelectuali. Înselat de a cunoaște cât mai mult, el participă, ca elev al Liceului „Gheorghe Lazăr“, la conferințele cu caracter științific ținute la Universitatea populară. Aici are prilejul să facă cunoștință cu tineri

muncitori, cu care se împrietenește și care apoi îl atrag în mișcarea socialistă.

După intrarea României în război, în anul 1916, și ocuparea de către trupele germane și austro-ungare a unei mari părți din teritoriul țării, ascuțișul activității elementelor revoluționare a fost îndreptat împotriva cotropitorilor, a actelor lor de represiune și jaf. În acest context, alături de militanții recunoscuți, îl aflăm activînd și pe Leon Lichtblau.

Cînd în mai 1918 au fost arestați unii fruntași ai mișcării muncitorești, între care Gheorghe Cristescu, Alecu Constantinescu, Ecaterina Arbore, sub pretextul că n-au cerut autorizație de întrunire autorităților germane, Leon Lichtblau s-a aflat în rîndul celor care, în București, au organizat o puternică manifestație pentru eliberarea arestaților. În timpul manifestației, Leon Lichtblau și alți tineri revoluționari au scandat lozinci în limba germană, pentru a face cunoscut soldaților germani sensul politic

al demonstrației lor. Îl găsim prezent, de asemenea, și în timpul manifestației prilejuită de retragerea trupelor de ocupație din București, când s-au lansat lozinci ca : „Trăiască revoluția socialistă din România !“, „Jos monarhia !“.

În ziua de 13 decembrie 1918, Leon Lichtblau a luat parte la marea demonstrație a muncitorilor din București. A fost arestat împreună cu alți numeroși participanți și apoi implicat în procesul care a urmat, sub învinuirea de „rebeliune și tulburări“. La cercetări, în timpul procesului el a avut o atitudine demnă, respingînd cu hotărîre afirmațiile președintelui Curții, potrivit căreia un elev de liceu, un intelectual în general nu avea ce căuta în mișcarea socialistă. Citînd în fața tribunalului nume de intelectuali, membri marcanți ai Partidului socialist, el și-a exprimat dorința de a le urma exemplul.

După ce a terminat cursurile liceului, în toamna anului 1920, Leon Lichtblau s-a înscris ca student la Facultatea de matematică din București. Citea cu pasiune lucrările lui Marx și Engels în original, încercînd să includă în formule matematice teza marxistă potrivit căreia dezvoltarea forțelor de producție duce la schimbarea relațiilor de producție. Totodată desfășoară printre colegi o intensă activitate de ridicare a nivelului lor de cultură generală și marxistă.

În toată perioada avîntului revoluționar din țara noastră, Leon Lichtblau a participat la numeroase acțiuni. În primăvara anului 1921, fiind îndeaproape urmărit de siguranță, pleacă la Iași împreună cu alți revoluționari. Dar și aici autoritățile trec la arestări masive, pentru împiedicarea acțiunilor de luptă premergătoare congresului de creare a partidului marxist-leninist. Lichtblau se reîntoarce în București. Aici participă la lucrările Congresului I al Partidului Comunist Român, fiind implicat apoi în procesul din Dealul Spirei, împreună cu numeroși militanți revoluționari.

În vara anului 1921, Leon Lichtblau a făcut parte din delegația română care a participat la Congresul Internaționalei Comuniste a Tinerețului. Cînd s-a întors de la Moscova, pe străzile orașului București a găsit afișe cu fotografiile lui și ale altor revoluționari, pe care autoritățile încă nu reușiseră să-i aresteze. Se promitea o recompensă de 200 000 de lei pentru denunțarea lor. La 15 octombrie 1921, Corpul II armată a emis un ordin de urmărire împotriva lui Leon Lichtblau, sub învinuirea de „crimă de primejduire a siguranței statului“. Paralel a fost dezlănțuită o adevărată teroare împotriva familiei lui : percheziții domiciliare la părinții și la rudele din Iași, supravegherea corespondenței acestora, aducerea repetată la siguranță a fratelui său pentru interogatorii etc. Sora lui Leon Lichtblau, studentă la conservator, sub amenințarea cu exmatricularea, a fost obligată să declare la siguranță că nu are nimic comun cu activitatea revoluționară a fratelui său.

Nefiind găsit în București, autoritățile au presupus că Leon Lichtblau va pleca din nou la Iași, pentru a încerca să i se piardă urma. Directorul general al siguranței a trimis o telegramă cifrată Brigăzii speciale a siguranței din Iași, în care a cerut arestarea urgentă a lui Leon Lichtblau. În asemenea condiții, rămînerea în țară a militantului comunist era riscantă. Silit de împrejurări, Leon Lichtblau a plecat la Viena. Într-o scrisoare trimisă unui prieten din București, tînărul revoluționar își exprima senti-

mente de adîncă durere pe care i le-a provocat această emigrație forțată, puternica dorință de a se reîntoarce cît mai curînd în țară. Nu mult însă după sosirea lui la Viena este expulzat din Austria și nevoit să plece la Berlin. În iunie 1922, se dă sentința în procesul din Dealul Spirei și Leon Lichtblau a fost condamnat în contumacie la muncă silnică pe viață. Întoarcerea în țară devenea astfel imposibilă. De altfel, se luaseră severe măsuri pentru arestarea sa în cazul cînd s-ar fi întors. O circulară a Direcției siguranței generale, trimisă inspectoratelor generale de siguranță, prefecturilor de poliție, serviciilor de siguranță, polițiilor, brigăzilor și sub-brigăzilor, punctelor de frontieră, comandamentelor corpurilor de jandarmi rurali și grăniceri, cerea ca atunci cînd ar trece granița Leon Lichtblau să fie arestat și înaintat siguranței sub pază sigură.

În anul 1923, Leon Lichtblau s-a stabilit în U.R.S.S., la Moscova, adoptînd pseudonimul de A. Cristin. Conducerea P.C.R. a hotărît ca solida sa pregătire teoretică în domeniul marxismului să fie folosită în activitatea ideologică a partidului. Delegația P.C.R. care a participat, în iulie 1924, la Congresul al V-lea al Internaționalei Comuniste i-a comunicat lui Lichtblau sarcina de a se ocupa de traducerea în limba română a operelor lui Lenin. Paralel cu această preocupare, el a scris articole cu caracter teoretic pentru revista „Lupta de clasă”, organ al C.C. al P.C.R. Tot în acest timp și-a desăvîrșit studiile în domeniul economic.

După cum reiese din amintirile multor vechi militanți comuniști, în anul 1928 Leon Lichtblau a făcut parte, pentru o scurtă perioadă de timp, din Biroul Politic al P.C.R., în urma cooptării sale de către E. Köblös, D. Fabian și alții, care se aflau în această perioadă la Viena.

În toamna anului 1930, militantul comunist a primit din partea conducerii partidului sarcina de răspundere de a face parte din comisia de pregătire a Congresului al V-lea al P.C.R. I s-a repartizat pregătirea proiectului de raport cu privire la situația politică și economică și a celui referitor la activitatea P.C.R. în sindicate.

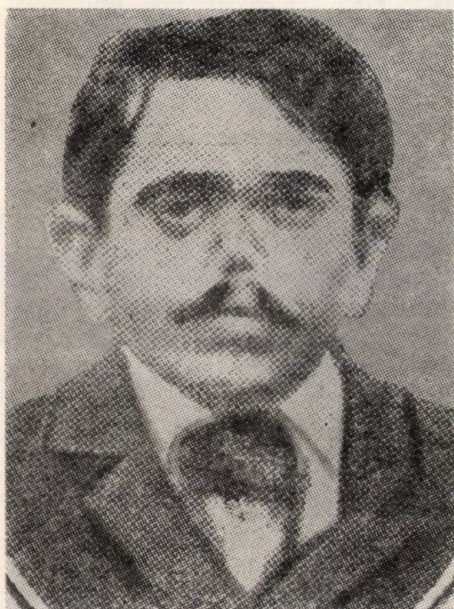
În anii următori, el s-a ocupat în continuare de traducerea în limba română a operelor lui V. I. Lenin. Pentru activitatea desfășurată, în august 1932, D. Fabian, care era redactor responsabil al traducerilor, îl recomanda conducerii P.C.R. în termenii cei mai pozitivi, propunîndu-l ca redactor responsabil politic și membru al colectivului de conducere al acestor traduceri.

Leon Lichtblau încetează din viață în U.R.S.S. în anul 1938.

SUZANA HOMENCO

MIȘU IONESCU

(1884—1910)



Era modest, bun, altruist, frământat de durerile altora mai mult decît de ale sale, cu toate că suferise mult în scurta sa viață.

Umanismul său consta în dragoste adîncă de oameni și în dorința fierbinte de a-i vedea fericiți. În acest sens, viața lui, faptele sale merită să fie amintite generațiilor tinere de astăzi. Este vorba de unul dintre acei militanți socialiști din țara noastră care era preocupat în permanență cum ar fi putut să slujească mai bine clasa muncitoare, poporul său, cauza socialismului. Cînd a sosit la redacția organului socialist „România muncitoare” vestea dureroasă că, în ziua de 28 iulie 1910, Mișu Ionescu și-a pierdut viața în apele Dunării la Galați, fiecare a simțit o strîngere de inimă.

Născut în aprilie 1884 într-o modestă familie de muncitori, Mișu Ionescu a rămas, de mic copil, orfan de tată. Prin moartea părintelui, ajunge singurul sprijin și ocrotitorul familiei, compusă dintr-o mamă bolnavă și două surori. Au flămînzit zile întregi, au dormit ierni de-a rîndul fără foc în sobă, nu au cunoscut niciodată îndeustularea, căci leaful lui de funcționar la tribunal era cu totul insuficientă.

Trecînd peste toate greutățile, era frământat de o aprigă dorință : să învețe, să studieze, ca să devină apărătorul fraților săi, muncitorii, să-i apere de nedreptăți, de jigniri, pe care el le cunoștea atît de bine... Ziua munea și noaptea învăța.

Puțințel la înfățișare, firav, încovoiindu-și mereu pieptu-i plîpînd sub chinurile unei tuse rebele, cu figura-i brăzdată de cute adînci, Mișu Ionescu, datorită unei vaste culturi pe care și-o însușise citind cu nesat,

a ajuns ca în scurt timp să cucerească cu totul încrederea muncitorimii gălățene. Vorbea într-un grai popular, cald, care mergea la inimă.

La începutul anului 1907 îl aflăm pe Mișu Ionescu secretar al Cercului „România muncitoare” din Galați. Participă intens la acțiunea de popularizare a ideilor socialiste atât în orașul său ori în cele vecine cât și în capitala țării. Astfel, la conferințele organizate de Cercul „România muncitoare” din București, el vorbește, la 28 februarie 1907, despre *Determinismul economic*. Constatăm cu acest prilej cunoștințele sale solide din tezaurul socialismului științific, dorința fierbinte de a le împărtăși muncitorilor. „Viața societății sub toate raporturile : filozofia, morala, dreptul, instituțiile sale juridice și politice — spunea el —, este condiționată și hotărâtă de starea economică, de felul de producere și distribuire a produselor”. Iar mai departe arăta că socialiștii nu trebuie să se mulțumească cu mersul firesc al lucrurilor, ci, pregătind masele, luptând în fruntea lor, să grăbească schimbarea orânduirii sociale. Luând cuvântul la o întrunire din Brăila, declara, printre altele, că venise acolo să „cimenteze mai bine legăturile” dintre organizațiile celor două porturi dunărene. Organizațiile sindicale sînt puternice — afirma atunci Mișu Ionescu —, pentru că au la bază „cele două mari principii : lupta de clasă și internaționalismul”.

În același timp, Mișu Ionescu consacră articole demascatoare la adresa corporațiilor și, în general, a legislației antimuncitorești. În concluziile sale la articolul *Voci dintre meseriași*, publicat în „Dezrobirea” din 1 martie 1907, se sublinia necesitatea organizării muncitorimii în sindicate puternice, bazate pe lupta de clasă.

Citind articolele scrise de Mișu Ionescu, îți întărești convingerea că el învăța, că studia numai pentru ca să poată acționa mai bine pentru drepturile clasei muncitoare. A luat atitudine prin viu grai sau prin scris în legătură cu legea repausului duminical, ca și în problema reglementării orelor de muncă. În această direcție, Mișu Ionescu a scris, de pildă, în „România muncitoare” din 1908, o serie de articole, sub pseudonimul Ion Mihu. Le-au urmat, în același an, o altă serie de articole, intitulate *Legislația muncii*.

Aceeași poziție intransigentă a avut-o și în ceea ce privește lupta pentru obținerea sufragiului universal, obiectiv al mișcării muncitorești pe linia cuceririi unor largi revendicări general-democratice. Votul universal nu va fi acordat de bunăvoie — spunea Mișu Ionescu —, ci trebuie smuls ; de asemenea, sublinia faptul că votul universal nu este un scop, ci unul dintre mijloacele prin care clasa muncitoare va reuși să-și făurească o viață mai bună, deoarece, „în afară de reformele de zi cu zi, muncitorii nu trebuie să uite că au în fața lor un ideal măreț, o lume de cucerit, lumea socialistă”.

Mișu Ionescu, „tînărul entuziast și înflăcărat, luptătorul fără de prihană pentru cauza muncitoare și vremuri mai bune”, cum îl caracteriza „Calendarul muncii” din 1911, a luat atitudine contra masacrelor săvîrșite împotriva țărănimii în 1907, fapt care i-a atras arestarea și întemnițarea din partea autorităților gălățene. Eliberat curînd, este din nou arestat cu prilejul unei greve care a avut loc la Galați în 1908. Ridicat într-o noapte din mijlocul familiei, sub pretextul că ar fi fost instigatorul grevei, este aruncat, pe un ger cumplit, într-o cameră umedă, neîncălzită și pardosită cu ciment, unde a fost ținut o lună de zile. Un prieten din tinerețe

descria astfel acele momente dramatice din viața lui Mișu Ionescu : „Parcă-l văd și acum, într-o după-amiază friguroasă de noiembrie, mic, slab, palid, cu ghețele stricate, într-o hăinuță subțire, fără palton, purtat între baionete ca hoții ordinari, prin zăpadă și ger, pe străzile orașului, spre a fi dus la judecătorul de instrucție pentru cercetări“.

Burghezia a folosit împotriva sa nu numai închisoarea, ci a căutat să lovească și pe alte căi în militantul dornic de cultură. Astfel, în mai 1908, este exclus pe un an de zile de la examene (se înscrisese, între timp, ca student la Facultatea de drept), pe motiv că era socialist. Mișu Ionescu a continuat însă să militeze pentru idealul socialist, înfruntând teroarea autorităților represive.

Din toamna anului 1908 pînă-n primăvara anului 1909, lipsind din Capitală redactorul permanent al „României muncitoare“, Mișu Ionescu a condus un timp redacția, scriind o serie de articole teoretice, bine documentate, multe sub același pseudonim de Ion Mihu.

Mișu Ionescu a luat parte, ca delegat, la a doua Conferință a sindicatelor și cercurilor socialiste, ținută la Galați în zilele de 29, 30 iunie și 1 iulie 1907. De asemenea, ca delegat al Cercului „România muncitoare“ din Galați, a participat la Congresul de reorganizare a partidului muncitorilor, ținut la București în zilele de 31 ianuarie, 1 și 2 februarie 1910. Cît de mult suferise și cît de mult crescuse în acest scurt interval Mișu Ionescu ! Dacă la conferința din 1907 era un delegat care intervenea rar în discuții, la Congresul din 1910 era raportor la problema „Raportul mișcării sindicale cu mișcarea politică“, una dintre cele mai importante chestiuni pe vremea aceea a tuturor partidelor socialiste. Își terminase, de asemenea, studiile. Era avocat, înscris în baroul din Galați. Inteligent și cult, era respectat de colegi și judecători. Polițiștii nu mai îndrăzneau să-l ridice în miez de noapte și să-l trîntească într-o celulă umedă. La baroul din Galați era considerat ca unul din cei mai de seamă pledoariști.

La cîteva luni numai de la congres, unde se evidențiasse prin raportul prezentat, Mișu Ionescu încetează din viață. Murea tocmai atunci cînd, în plenitudinea forțelor sale, putea să slujească tot mai bine clasa muncitoare. Trei mii de muncitori l-au condus pe ultimul său drum. La sediul socialist din Galați, ca și la mormîntul său au luat cuvîntul tovarăși de luptă și de muncă, printre care Andrei Ionescu.

În anii următori, la sfîrșitul lunii iulie, muncitorii din porturile dunărene au cinstit memoria lui Mișu Ionescu prin întruniri și procesiuni la mormîntul său. La comemorarea din 31 iulie 1911, Janeta Maltus spunea că data de 28 iulie e o zi de tristă amintire pentru clasa muncitoare. Panait Istrati, în „România muncitoare“ din 29 iulie 1912, compara moartea lui Mișu Ionescu cu stingerea unei făclii luminoase — „o stea mai puțin pe firmamentul speranțelor muncitorești“. Iar în anul 1913, Alexandru Nicolau, evocînd truda sa timp de ani de zile în slujba clasei muncitoare, îndemna pe muncitori să nu-l uite pe marele lor prieten.

Astăzi noi, care trăim în socialism, ne amintim cu dragoste și stimă de devotatul și modestul militant revoluționar din orașul Galați, de Mișu Ionescu.

ION FELEA

Viața științifică

Sesiune științifică consacrată luptei pentru independența de stat a României și contribuției țării noastre la victoria asupra fascismului

Luptei pentru independența de stat a României și contribuției țării noastre la victoria asupra fascismului le-a fost consacrată sesiunea științifică din Capitală din ziua de 9 mai, organizată de Academia Republicii Socialiste România, Academia de științe sociale și politice a Republicii Socialiste România, Academia militară generală și Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R.

La lucrări au participat tovarășii Miron Constantinescu, președintele Academiei de științe sociale și politice, acad. Miron Nicolescu, președintele Academiei Republicii Socialiste România, Ion Popescu-Puțuri, directorul Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., general de armată Ion Tutoveanu, comandantul Academiei militare generale, academicieni, generali și ofițeri superiori, cadre didactice universitare, combatanți din războiul antifascist, cercetători.

Cuvîntul de deschidere a fost rostit de acad. Miron Nicolescu, care a relevat dubla semnificație a zilei de 9 Mai: împlinirea a 95 de ani de la proclamarea independenței de stat a României și a 27 de ani de la victoria asupra fascismului.

Au fost prezentate apoi comunicările: „Acțiunea diplomatică a României pentru pregătirea proclamării independenței”, de prof. univ. Vasile Maciu, membru corespondent al Academiei, șef de catedră la facultatea de istorie a Universității București; „Aportul armatei române la cucerirea independenței de stat a României”, de general-maior Ion Cupșa, șef de catedră la Academia militară generală; „Independența de stat a României — pas spre unitatea națională”, de Matei Ionescu, cercetător principal la Institutul de istorie „Nicolae Iorga”; „Lupta P.C.R. pentru apărarea independenței și suveranității României în anii interbelici”, de dr. Gh. Zaharia, director adjunct la Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R.; „Contribuția armatei române la înfrîngerea Germaniei hitleriste”, de general de armată Ion Tutoveanu; „Insurecția națională antifascistă din august 1944 — moment hotărîtor în restabilirea și consolidarea independenței și suveranității României”, de conf. univ. dr. Mihai Fătu.

În încheierea lucrărilor a luat cuvîntul prof. univ. Miron Constantinescu. Vorbitoarea a subliniat, printre altele, că, din momentul apariției statului modern român, lupta pentru independența de stat a fost o luptă pentru acea formă politică de organizare a societății care să asigure cele mai largi posibilități de dezvoltare a forțelor interne ale acesteia. De la începutul existenței sale — a spus vorbitorul —, Partidul Comunist Român a fost călăuzit de ideea că victoria socialismului în țara noastră, eliberînd România de cătușele capitalului străin și intern, de servituțile față de marile puteri imperialiste, va asigura deplina suveranitate națională în folosul și spre binele exclusiv al maselor populare. Patriotismul comuniștilor a ieșit în mod strălucit în evidență în lupta împotriva fascismului, a agresiunii Germaniei naziste, a Dictatului de la Viena, a jugului hitlerist. Cel care a ridicat și a ținut sus steagul coalizării tuturor forțelor democratice și patriotice în acțiunea comună pentru salvarea existenței naționale a României amenințate de fasciști a

fost partidul comunistilor, care a înfăptuit această coaliție. Insurecția victorioasă, organizată și condusă de Partidul Comunist Român în august 1944, a consacrat afirmarea partidului ca hegemon al tuturor forțelor populare și naționale ale țării.

Participarea României la războiul antihitlerist, lupta armatei române, cot la cot cu armata sovietică, în august 1944 — mai 1945, singele vărsat de ostașii români pentru zdrobirea definitivă a Germaniei fasciste — a subliniat în încheiere vorbitor — au înscris o nouă pagină glorioasă în istoria poporului nostru, au creat o temelie trainică independenței naționale a noii României. Condițiile istorice prielnice create prin redobândirea independenței naționale au fost folosite de poporul român, sub conducerea Partidului Comunist Român, pentru înfăptuirea revoluției populare, pentru crearea unei noi orînduiri sociale, orînduirea socialistă.

Simpozion româno-sovietic pe tema „Legitățile și etapele construcției și dezvoltării socialismului.

Generalul și particularul în construirea socialismului“

— București, aprilie 1972 —

În cadrul relațiilor de colaborare științifică statornicite între Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. și Institutul de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S., a avut loc, în zilele de 19—22 aprilie 1972, simpozionul pe tema „Legitățile și etapele construcției și dezvoltării socialismului. Generalul și particularul în construirea socialismului“, prevăzut în acordul de colaborare între cele două institute semnat la sfîrșitul anului trecut.

Dezbaterile s-a desfășurat pe baza referatelor pregătite din partea ambelor delegații și citite în prealabil. Din partea română s-au prezentat următoarele referate, desprinse din tema generală: „Dialectica generalului și particularului în construcția socialistă“, de *Vi. Zaharescu*, șef de sector la Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R.; „Legitățile construcției societății socialiste. Rolul conducător al clasei muncitoare și al partidului în societatea socialistă“, de *dr. Gh. Surpat*, șef de sector la Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., și *M. Leiss*, cercetător științific principal; „Etapile făuririi societății socialiste. Conceptul de societate socialistă multilateral dezvoltată“, de *C. Bărbulescu*, șef de sector la Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., și *N. Ionel*, cercetător științific principal.

Delegația sovietică a prezentat referatele: „Societatea sovietică — societatea socialismului dezvoltat“, de *V. S. Semeonov*, doctor în științe filozofice, șeful secției de comunism științific a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.; „Etapile legice ale creării și dezvoltării societății socialiste“, de *F. N. Ghelbuh*, doctor în științe filozofice, secretarul științific al secției de comunism științific; „Dezvoltarea clasei muncitoare și rolul ei conducător în societatea socialistă“, de *A. E. Kruhmaliiov*, candidat în științe filozofice, cercetător principal.

Cele șase referate, care au constituit baza discuțiilor, au abordat un cerc larg de probleme din tema centrală a simpozionului.

În referatul cu privire la *Dialectica generalului și particularului în construcția socialistă* s-a subliniat, pe baza materialului concret-istoric acumulat de cercetare, faptul că procesul istoric, unitar în ce privește legile cele mai generale ale dezvoltării sociale, este un proces deosebit de complex și contradictoriu; caracterizat printr-o foarte mare diversitate, că tocmai în cadrul și prin această diversitate s-a manifestat generalul, că individualul și particularul sînt, în procesul istoric de dezvoltare a omenirii, la fel de generale ca și generalul care în diverse momente exprimă ceea ce este comun în esența lor. Fiecare fenomen, proces concret,

dezvoltarea fiecărui *organism social-național*, de pildă, reprezintă o unitate dialectică a generalului și singularului, se particularizează tocmai printr-un anumit raport între general și singular, prin anumite expresii singulare sau particulare ale generalului.

În ce privește socialismul, se subliniază existența unor caracteristici generale care îl definesc, îl particularizează, concretizează deosebirea lui esențială față de orînduirile anterioare. Totodată, față de existența reală a socialismului în diferite țări, caracteristica sa cea mai generală apare ca o abstractizare. În realitate, socialismul există și se dezvoltă numai în forme *concrete, specifice*, într-o anumită situație, într-un anumit cadru național și statal, în care acționează condiții economice și istorice specifice.

Sub această prismă se face o analiză, pe bază de material concret istoric, a manifestării generalului și particularului în revoluție (cu o expunere mai amplă a trăsăturilor principale ale revoluției din România), în construcția de stat și structura politică, în formele concrete de lichidare a proprietății private și de existență a proprietății socialiste.

Pe baza acestei analize, se concluzionează că fiecare revoluție a reunit într-o manieră proprie unele trăsături fundamentale generale, repetabile, cu trăsături fundamentale proprii, specifice și cu un șir întreg de trăsături individuale sau particulare cu grad diferit de importanță. De asemenea, că în prezent: a) generală pentru țările socialiste este esența socialistă a relațiilor de producție dominante în ele; b) totodată, între diferite țări există deosebiri în ce privește gradul de socializare a mijloacelor de producție, raportul dintre relațiile de producție socialiste dominante și relațiile de alt tip; c) păstrîndu-și latura lor *esențială comună* de relații de colaborare bazate pe proprietatea obștească asupra mijloacelor de producție, *relațiile de producție socialiste* nu sînt în etapa actuală identice și uniforme pretutindeni.

În referat se sublinia caracterul complex, multilateral și multidirecțional al dialecticii reale a generalului și particularului, faptul că această dialectică nu poate fi înlocuită cu construcții artificiale, care stabilesc între aceste categorii legături și ordini de importanță care se depărtează de realitatea obiectivă, separă generalul și particularul. Se susține ideea că generalul nu poate fi considerat ca și cum ar ființa în afara condițiilor concrete specifice și a mersului concret al construcției socialiste, iar legitățile generale ar fi o schemă imuabilă dată, rămînînd particularului respectiv nu să se preocupe de analiza științifică continuă a modului în care se exprimă, în condițiile respective, legitățile obiective cunoscute, de adîncirea cunoașterii lor, de cunoașterea prin realitatea experienței proprii și a celei generale a unor noi legități, tendințe de dezvoltare care apar și de găsirea soluțiilor concordante cu aceste tendințe, ci să preia o schemă deja dată și s-o potrivească, s-o aplice conform cu condițiile.

În referat s-a subliniat, de asemenea, că, în situația în care elaborarea în continuare, dezvoltarea creatoare a teoriei marxist-leniniste nu pot fi decât o operă colectivă rezultată din contribuția diferitelor partide comuniste și muncitorești, tocmai independența lor deplină, înrădăcinarea în realitățile proprii țării constituie o premisă esențială pentru capacitatea de a-și aduce aportul la dezvoltarea gîndirii și practicii sociale.

Consacrat unei problematice deosebit de importante în cadrul sferei generale a teoriei și practicii socialiste, referatul tovarășilor Gheorghe Surpat și Maria Leiss, relevînd, în partea introductivă, caracterul legităților construirii și dezvoltării societății socialiste, examinează pe larg, dintre acestea, rolul clasei muncitoare de forță socială conducătoare și rolul conducător al partidului comunist prin prisma acționării lor în condițiile României.

Referindu-se la necesitatea determinării principalelor trăsături ale legităților construirii și dezvoltării socialismului, autorii au subliniat că acestea au un caracter obiectiv, că ele exprimă — din multiplele legături existente între fenomene — doar pe cele esențiale, necesare și relativ stabile. Analizîndu-se pe scurt raportul dintre legitățile cele mai generale ale dezvoltării sociale și legitățile construcției socialiste, se arată că acestea din urmă constituie legități specifice, reprezentînd particularul legilor generale ale existenței sociale. Totodată, privite din alt unghi, în altă conexiune, legitățile specifice socialismului sînt și ele generale, se manifestă în procesul de construire a socialismului în cele mai diverse condiții concrete. „Statornicirea acestui caracter general nu este — subliniază autorii — susceptibilă concluzionării că ele ar reprezenta adevăruri absolute elaborate odată pentru totdeauna, ar re-

prezenta rețete aprioric elaborate", descoperirea, înțelegerea și folosirea lor fiind determinate, în ultimă instanță, de practica socială. Ele nu sînt extrase dintr-o schemă abstractă și nu alcătuiesc o asemenea schemă sau un inventar de legi.

Desprinzînd dintre legitățile generale caracterizate succint pe cea a rolului conducător al clasei muncitoare și al partidului ei de avangardă în societatea socialistă, autorii subliniază că examinarea acestuia pune în mod pregnant în lumină raportul dintre condiția sau tendința obiectivă exprimată de legitățile respective și modalitățile de acționare potrivit acestor tendințe. „Rolul conducător al clasei muncitoare și al partidului ei de avangardă — se arată în referat — are o determinare obiectivă. Treaptă superioară în istoria omenirii, socialismul reprezintă un moment nou al dialecticii dezvoltării sociale — caracterizat prin schimbarea fundamentală a raportului dintre spontan și conștient. Construirea noii societăți presupune în mod necesar o acțiune conștientă a clasei muncitoare în alianță cu toate forțele sociale interesate în lichidarea relațiilor bazate pe exploatare, organizare politică, cunoașterea temeinică a legităților generale ale dezvoltării sociale cît și a realităților concrete etc. Avînd posibilitatea înțelegerii esenței proceselor sociale, a raportului dialectic dintre condițiile obiective și activitatea conștientă a maselor, partidul comunist, înarmat cu teoria marxist-leninistă, reprezintă principalul factor subiectiv al procesului făuririi noii orînduirii". Totodată, autorii subliniază că practica dezvoltării sociale „demonstrează că întărirea continuă a rolului conducător al partidului, perfecționarea permanentă a conducerii societății pe baze științifice moderne și adoptarea unor forme și metode de conducere și organizare corespunzătoare cerințelor în continuă schimbare ale vieții constituie o legitate generală pentru întreaga perioadă a construirii socialismului și comunismului".

Analizînd pe larg formele și metodele de exercitare a rolului conducător al clasei muncitoare și al partidului ei, referatul relevă totodată că acestea nu sînt statice. Ele evoluează continuu și se perfecționează pe măsura dezvoltării societății, în funcție de condițiile și cerințele etapelor succesive pe care aceasta le străbate. În procesul construcției socialismului, P.C.R. a rezolvat probleme complexe, decurgînd din situația concretă a României, care nu repetau aiodoma modele anterioare și nu puteau fi rezolvate pe baza unei scheme-tip de acțiune. Soluțiile adoptate în rezolvarea problemelor concrete ale făuririi noii orînduirii în România întrunesc componente teoretice noi, exprimînd sinteza dintre adevărurile generale ale marxism-leninismului și cerințele particulare ale acțiunii și practicii revoluționare în condițiile realităților sociale românești.

În referat se analizează aspecte importante ale problemei generale a politicii partidului ca forță conducătoare. Se subliniază, în acest cadru, că partidul comunist își poate îndeplini rolul conducător numai în strînsă legătură cu clasa muncitoare, cu masele. Sînt prezentate formele și mijloacele participării maselor la conducerea vieții economice, social-politice, de stat. Funcționarea permanentă a raportului partid-mase, mase-partid întărește rolul conducător al partidului. La toate actele de conducere, la nivel micro și macrosocial, participă partidul comunist și masele muncitoare. Rolul conducător nu trebuie înțeles în sens tehnocratic, ca decizii luate de un grup de specialiști în fiecare domeniu de activitate socială și însumarea lor generalizată, ci presupune consultarea permanentă a maselor și obținerea sprijinului lor pentru înfăptuirea măsurilor propuse. Același caracter de politică elaborată de partid cu consultarea și sprijinul larg al maselor îl are și politica externă a țării noastre. La temelia corelației dintre politica internă și cea externă a P.C.R., subliniază referatul, se află unitatea dialectică a patriotismului și internaționalismului socialist. Partidul situează statornic în centrul politicii sale externe dezvoltarea prieteniei, alianței și colaborării multilaterale cu toate țările socialiste, cu toate partidele comuniste și muncitorești, pe baza marxism-leninismului și internaționalismului proletar.

Prezentînd laturi și aspecte importante ale rolului clasei muncitoare ca forță socială conducătoare, ale rolului conducător al Partidului Comunist Român, autorii subliniază în concluzie că „istoria de peste un secol a clasei muncitoare din România, experiența ei în decursul marilor bătălii de clasă, al revoluției și construcției socialiste, patriotismul și internaționalismul său confirmă convingător caracterul legic al rolului istoric al clasei muncitoare și al partidului ei de avangardă. Ea relevă în același timp că rolul conducător al Partidului Comunist Român este rezultatul unui îndelungat proces istoric, concluzia experienței pe care a acumulat-o poporul român în lupta sa pentru eliberarea națională și socială. Rolul

P.C.R. de forță politică conducătoare a fost cucerit printr-o susținută muncă politică și organizatorică, prin câștigarea maselor, pe baza propriei lor experiențe, de partea politicii partidului, astfel încât partidul să fie recunoscut de către mase drept conducătorul lor politic. În acest proces o însemnătate hotărâtoare are capacitatea partidului de a elabora și promova o politică științifică, marxist-leninistă, o politică realistă și creatoare, întemeiată pe studierea permanentă a realității, a cerințelor legilor obiective care acționează în societate, a posibilităților și nevoilor dezvoltării sociale, a condițiilor istorice concrete din țară în etapa dată a procesului revoluționar”.

Probleme deosebit de importante ale cercetării teoretice a procesului de construire și dezvoltare a socialismului au fost abordate și în cel de-al treilea referat al delegației române. Pornind de la faptul că construirea socialismului presupune — așa cum dovedește experiența — o perioadă istorică îndelungată, care se desfășoară în mod necesar într-un șir de etape concrete cu fizionomie specifică, autorii relevă însemnătatea tematicii abordate, arătând că „definirea exactă, cât mai riguroasă a etapelor construcției socialiste, a conținutului multilateral al acestora are o deosebită semnificație și importanță nu numai teoretică, ci și practică. Aceasta deoarece numai pe baza unei caracterizări științifice a etapei în care se găsește construcția noii societăți poate fi determinată în mod realist linia strategică și tactică a partidului, se pot descifra corect procesele fundamentale din viața socială, conținutul lor, direcțiile de dezvoltare a fenomenelor”.

Dezbatând problema deosebit de importantă a criteriului principal de delimitare a etapelor de construire a socialismului și expunând unele opinii existente în această privință, referatul exprimă părerea după care axul central al transformărilor social-politice care alcătuiesc conținutul fiecărei etape a procesului de construire a socialismului îl constituie transformările din domeniul relațiilor de producție, și în principal din domeniul proprietății socialiste asupra mijloacelor de producție; pornind de aici, autorii formulează opinia după care „singurul criteriu științific de delimitare a diferitelor etape istorice, și în special în cadrul procesului de construire a socialismului, care permite relevarea laturii calitative noi a proceselor social-economice este criteriul relațiilor de producție”. Totodată se subliniază că acest criteriu nu trebuie absolutizat, nu presupune ignorarea forțelor de producție, ci, dimpotrivă, luarea lor în considerare sub diferite aspecte, avându-se în vedere corelația și interdependența dintre forțele și relațiile de producție.

Referindu-se la procesul revoluționar de după 23 August 1944 și la construirea socialismului în România, în referat sînt prezentate trei etape principale:

1. Înfăptuirea premiselor politice și social-economice ale trecerii la revoluția socialistă (practic: desăvîrșirea revoluției burghezo-democratice, precum și realizarea unor măsuri cu caracter anticapitalist care pregăteau revoluția și construcția socialistă);

2. Construirea bazelor societății socialiste, crearea economiei socialiste unitare (1948—1962), perioadă în care s-a îndeplinit naționalizarea, s-a încheiat refacerea economiei naționale, s-a trecut la industrializarea socialistă, a fost lichidată exploatarea omului de către om. În intervalul 1949—1962 s-a realizat trecerea țărănimii în unitățile agriculturii cooperatiste — relațiile de producție socialiste au triumfat;

3. Făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate — proces pe care autorii îl consideră ca începînd după 1962.

Un loc important se consacră în referat conceptului societății socialiste multilateral dezvoltate, al cărui conținut fundamental a fost elaborat de Congresul al X-lea al Partidului Comunist Român.

Autorii relevă faptul că acest concept definește mai bine, mai corespunzător, mai izbutit decît vechea denumire „desăvîrșirea construcției socialiste”, etapa nouă în care a pășit România. El este unitar și deschis, dinamic și cuprinzător, adică dialectic, iar în centrul lui se află omul — făurar conștient al societății socialiste multilateral dezvoltate. Se subliniază, în acest context, faptul că programul P.C.R. pentru îmbunătățirea activității ideologice, ridicarea nivelului general al cunoașterii și educația socialistă a maselor, pentru așezarea relațiilor din societatea noastră pe baza principiilor eticii și echității socialiste și comuniste, adoptat de plenara C.C. al P.C.R. din noiembrie 1971 pe baza expunerii secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, completează și susține programul economic al partidului, împreună constituind linia, programul edificării socialiste pe mai departe.

Scotînd în evidență faptul că P.C.R. a formulat conceptul de societate socialistă multilateral dezvoltată, considerînd că este vorba nu de o problemă de semantică, ci de o înțelegere mai profundă și de o atitudine dinamică, mai activă și mai eficientă față de realitățile societății socialiste în devenirea ei continuă, autorii arată că, „în concepția și programul Partidului Comunist Român, societatea socialistă multilateral dezvoltată apare ca o etapă superioară, de maturizare, de creștere puternică și complexă, de înaintare a socialismului pe toate planurile, de perfecționare a bazei și suprastructurii socialiste. Societatea socialistă multilateral dezvoltată se va înfățișa din toate punctele de vedere superioară orînduirii capitaliste, punînd astfel baze trainice trecerii spre comunism — societatea care va ridica omenirea pe noi trepte de civilizație materială și spirituală“.

Importante probleme teoretice de interes general ca și diferite aspecte ale dezvoltării socialismului în U.R.S.S. au fost abordate în referatele delegației sovietice.

Caracterizînd societatea sovietică ca societate a socialismului dezvoltat, V. S. Semeonov a situat treapta de dezvoltare astfel definită a socialismului în contextul mai general al construcției și dezvoltării noii orînduirii, urmărind să releve legătura ei atît cu alte etape ale socialismului cît și cu faza superioară a noii societăți — comunismul. Autorul și-a expus părerea după care: „În dezvoltarea sa, socialismul parcurge etape calitativ diferite, care se caracterizează, în primul rînd, prin nivelul de dezvoltare a noilor forțe de producție și prin gradul de maturitate a noilor relații de producție și a tuturor relațiilor sociale“. În acest cadru, „construirea socialismului matur este o treaptă logică, obiectiv determinată, a statornicirii și perfecționării organismului social socialist. Începuturile socialismului în țara noastră au fost puse de Marea Revoluție Socialistă din Octombrie. Socialismul s-a construit și s-a dezvoltat în perioada de trecere de la capitalism la socialism, iar apoi, devenind victorios, s-a evidențiat ca o primă fază a noii formațiuni, a atîns trepte înalte de maturitate“. Ca etape importante ale construirii socialismului, referatul consideră ca fiind relevante de experiența istorică a U.R.S.S. și a altor țări socialiste cea a construirii bazei social-economice a socialismului (care în U.R.S.S. a cuprins perioada primului plan cincinal — 1929—1932 —, cînd au fost făurite fundamentul economiei socialiste și bazele sociale ale socialismului), urmată de o etapă de asigurare a victoriei socialismului asupra capitalismului. Maturizarea socialismului are loc după încheierea perioadei de trecere, după asigurarea victoriei depline și definitive a socialismului. Societatea socialistă dezvoltată nu substituie socialismul, ca noțiune mult mai largă, ci se integrează în el ca o parte în întregul său. Referitor la această etapă, V. S. Semeonov scrie că „trăsătura caracteristică a societății socialiste dezvoltate constă în aceea că aceasta este un socialism ce s-a construit pe o bază matură proprie. De aceea și spunem că aceasta este o societate socialistă dezvoltată, că ea s-a dezvoltat calitativ, a făcut un pas esențial înainte față de cea societate socialistă pe care o aveam în momentul victoriei socialismului, la sfîrșitul deceniului al IV-lea.

Dacă atunci multe caracteristici ale socialismului erau încă insuficient dezvoltate, în prezent, ca urmare a funcționării socialismului timp de un întreg șir de ani, toate aceste caracteristici au devenit destul de mature, s-au ridicat pe o treaptă calitativ nouă. La orașe și sate s-au dezvoltat relațiile de producție și sociale socialiste, s-a perfecționat principiul socialist al repartitiei după muncă, s-a ridicat pe o treaptă nouă statul socialist al oamenilor muncii, a devenit mai solidă și mai conștientă pentru toți cei ce muncesc ideologia comunismului științific etc.

Cucerirea de către socialism a stării de dezvoltare este determinată în primul rînd prin asigurarea unui înalt nivel de dezvoltare a forțelor de producție și de maturitate a relațiilor de producție în totalitatea modului de producție socialist“.

Apreciînd drept cea mai importantă trăsătură a societății socialiste dezvoltate tocmai faptul că ea „este dezvoltată multilateral, complex, armonios, proporțional“ și arătînd că aceasta, desigur, nu înseamnă că în viața societății nu mai rămîn nici un fel de disproporții, nici un fel de rămîneri în urmă ale unor sfere și domenii ale economiei naționale etc., autorul conchide: „Este vorba de faptul că se atinge bogăția dezvoltării fiecărei laturi a societății, proporționalitatea lor în ceea ce privește nivelul calitativ general“.

Caracterizînd multilateral situația Uniunii Sovietice în actuala etapă de dezvoltare, referatul arată ca aspecte principale faptul că din punctul de vedere al gradului de dezvoltare U.R.S.S. a început să se caracterizeze, din deceniul al 7-lea, ca o țară puternic industrializată, care ocupă locul doi în lume în ceea ce

privește indicii tehnico-economici și se află în procesul revoluției tehnico-științifice, o țară în care precumpănește proprietatea socialistă a întregului popor; în domeniul social s-a constituit o structură matură a grupurilor sociale, corespunzătoare cerințelor revoluției tehnico-științifice, progresului țării, s-a schimbat structura sociodemografică a țării, o treaptă înaltă a atins procesul de urbanizare; în domeniul politic a avut loc transformarea statului de dictatură a proletariatului în organizația politică a întregului popor, în condițiile rolului conducător al clasei muncitoare, în frunte cu avangarda sa — P.C.U.S.; mari schimbări au avut loc în domeniul spiritual, U.R.S.S. devenind „nu numai societatea unei producții sociale dezvoltate, ci și societatea conștiinței sociale dezvoltate”; s-a format „o nouă comunitate istorică umană — poporul sovietic”. În felul acesta, „societatea socialistă complex dezvoltată este, în ultimă instanță, societatea omului dezvoltat complex”.

Deosebit de interesantă din punctul de vedere al unghiului de abordare a întregii problematice a treptelor înalte de dezvoltare a socialismului apare concluzia autorului că „a construi societatea socialistă dezvoltată nu înseamnă a încheia, ci a începe funcționarea ei. Socialismul matur, odată construit, de-abia începe să-și dezvăluie posibilitățile, și le va dezvălui multă vreme... Societatea socialistă dezvoltată este o stare a organismului social socialist, o ipostază a socialismului, și nu un bilanț definitiv al dezvoltării lui, nici punctul său culminant. În această stare, socialismul atinge diferite trepte și culmi ale maturității, care se succed una după cealaltă, depășesc multe greutăți și complicații, se perfecționează în procesul rezolvării contradicțiilor interne care-i sînt proprii...”. Referindu-se la perspectiva acestei dezvoltări, autorul arată că, „în înaintarea sa pe calea socialismului dezvoltat, poporul sovietic înfăptuiește construirea multilaterală a societății comuniste. Socialismul matur ne-a apropiat și mai mult de comunism deoarece el a creat posibilități mult mai favorabile pentru construirea economiei comuniste, pentru formarea noilor relații sociale, pentru educarea omului viitorului. Socialismul dezvoltat și comunismul sînt fenomene sociale care se transformă unul în celălalt și de aceea sînt fenomene continue, care se succed organic unul după celălalt”.

F. N. Ghelbuh și-a consacrat referatul privitor la etapele obiective ale socialismului expunerii largi a unor aspecte metodologice ale problemei și caracterizării principalelor perioade și etape ale formării și dezvoltării socialismului.

Subliniind importanța problemei delimitării principalelor etape obiective ale construirii și dezvoltării societății socialiste, autorul arată că ea este o parte a unei probleme mai largi, și anume a periodizării, făuririi și dezvoltării formației comuniste, și cuprinde acele trepte de maturizare a noii orînduirii, acele perioade și etape de făurire și perfecționare a acesteia care se încadrează în limite istorice, în primul rînd în limitele trecerii de la capitalism (sau de la relațiile preburgheze) la socialism, și în al doilea rînd în limitele primei faze, socialistă, a formațiunii comuniste. Succesiunea acestor etape se stabilește în principiu pe baza unor legi obiective ale interacțiunii forțelor de producție și relațiilor de producție, bazei și suprastructurii. Socialismul fiind prima societate din istorie care se construiește pe baza cunoașterii și folosirii legilor obiective ale dezvoltării istorice, „de precizia imaginii științifice asupra treptelor și criteriilor legice ale maturizării noii orînduirii, asupra perioadelor principale ale făuririi și perfecționării sale depind justetea strategiei și tacticii partidelor marxist-leniniste, eficiența politicii lor în fiecare etapă istorică, capacitatea lor de a stabili cu claritate perspectivele progresului, de a face prognoze și de a planifica mersul proceselor sociale”.

Expunînd indicațiile metodologice conținute în operele clasicilor marxism-leninismului, autorul abordează problema etapelor legice ale progresului socialismului sub prisma raportului dintre general, particular și specific național scriind: „Caracterul obligatoriu pentru toate țările al unor trepte fundamentale de maturizare, al unor perioade și etape ale dezvoltării socialismului este condiționat în mod obiectiv de existența unor legi generale ale revoluției socialiste și ale construcției socialiste. «...Mersul general al revoluției proletare este același în lumea întreagă»¹, spunea V. I. Lenin. Peste tot unde se înfăptuiește trecerea de la capitalism la socialism are loc o rupere revoluționară a orînduirii burgheze unice în fundamentul său, se rezolvă sarcini economice, sociale, politice și ideologice de

¹ V. I. Lenin, *Opere complete*, vol. 37, Editura politică, București, 1966, p. 525.

același tip, se făurește societatea socialistă, esența, trăsăturile de bază și principiile căreia sînt identice în toate țările. De aici și inevitabilitatea repetării anumitor trepte ale maturizării noii societăți, a perioadelor și etapelor construirii ei”.

Totodată, referindu-se la existența particularităților proprii în mod obiectiv diferitelor țări, F. N. Ghelbuh arată: „Trebuie să remarcăm atât perioadele și etapele principale, general-valabile ale făuririi și dezvoltării socialismului, cît și acele etape particulare sau național-specifice unui grup de țări sau unor țări aparte, a căror necesitate decurge într-adevăr din cerințele legilor obiective ale progresului social, din specificul obiectiv al condițiilor interne și externe.. Aceste perioade nu pot fi considerate obligatorii pentru toate țările, dar caracterul lor logic nu poate fi pus la îndoială”.

Apreciind că edificarea socialismului cuprinde, în primul rînd, întreaga perioadă de trecere de la capitalism la socialism și, în al doilea rînd, perioada desăvîrșirii edificării socialismului, a făuririi societății socialiste dezvoltate, autorul face o caracterizare a etapelor legice, general-valabile ale luptei împotriva capitalismului și ale edificării socialismului (cu rezerva că se referă numai la statele care înfăptuiesc trecerea la socialism de la capitalism, nu și la cele care merg pe calea dezvoltării necapitaliste). Drept primă etapă în perioada de trecere este menționată cea a statornicirii puterii politice a clasei muncitoare, putere folosită din capul locului în scopul de a înfăptui primele măsuri pentru crearea sectorului socialist în economie ca bază pentru noua suprastructură. „În Rusia — se arată în referat — această primă etapă a trecerii la noua orînduire a durat din octombrie 1917 pînă aproximativ pe la sfîrșitul anului 1920 și a fost legată de formele cele mai ascuțite ale luptei de clasă (insurecția armată, reprimarea cu ajutorul armelor a împotrivirii claselor exploatatoare răsturnate, războiul civil, lupta împotriva intervenției militare străine)”.

Drept a doua etapă a formării socialismului în perioada de trecere este considerată etapa luptei pentru făurirea fundamentului economiei socialiste, înțelegînd prin aceasta nu baza tehnico-materială a societății, ci ansamblul relațiilor economice, în primul rînd al relațiilor de producție, adică baza economică a societății, afirmarea, asigurarea victoriei relațiilor de producție socialiste la scara întregii economii naționale — nu numai în industrie, ci și în agricultură, nu numai la orașe, ci și la sate.

Arătînd că în urma primului plan cincinal, la sfîrșitul anului 1932, în U.R.S.S. a fost construită baza economiei socialiste, că „o perioadă sau etapă deosebită a ofensivei desfășurate a socialismului este legică pentru toate țările în care este necesară realizarea cooperativizării micilor proprietari”, precum și că în U.R.S.S. și în alte țări care pînă la revoluție au fost înapoiate, agrare, asigurarea victoriei relațiilor de producție socialiste a fost indestructibil legată de industrializare, adică de crearea bazei tehnico-materiale a socialismului, autorul formulează drept o următoare etapă cea de asigurare a victoriei socialismului, care în U.R.S.S. a cuprins cel de-al doilea cincinal (1933—1937). El conchide însă că, „cu toate acestea, *victoria socialismului nu înseamnă că socialismul este construit deplin*. Ca rezultat al rezolvării sarcinilor perioadei de trecere, *societatea socialistă este construită numai în linii principale*. Cînd vorbim despre victoria socialismului, avem în vedere faptul că în țara noastră socialismul a învins pe deplin capitalismul (în acest sens se poate vorbi de o victorie deplină). Dar aceasta nu este încă o construire totală a societății socialiste, nu este realizarea tuturor legilor obiective și a principiilor socialismului, nu este asigurarea dezvoltării și maturității lui depline. Aceasta este *începutul fazei socialiste*, începutul funcționării și dezvoltării ulterioare a socialismului ca orînduire socială *pe propria sa bază*. Se cere acum să se continue și să se desăvîrșască făurirea societății socialiste, dar, deja, nu în cadrul perioadei de trecere de la capitalism la socialism — care este încheiată —, ci în cadrul primei faze a formațiunii comuniste, care a început”.

Considerîndu-se drept o etapă următoare desăvîrșirea construcției socialiste, construirea societății socialiste dezvoltate, în referat se concluzionează că „odată cu construirea societății socialiste dezvoltate se încheie stadiul *construirii socialismului*, dar nu se încheie făurirea socialismului ca o primă fază a formațiunii comuniste. În continuare se manifestă în mod efectiv socialismul ca sistem social, perfecționarea lui multilaterală și o tot mai armonioasă dezvoltare. În procesul căreia societatea socialistă se maturizează tot mai mult în plan material și spiritual și se transformă treptat în societatea comunistă”.

În referatul său, A. E. Kruhmaliiov subliniază că înfăptuirea rolului conducător al clasei muncitoare este o legitate social-politică hotărîtoare în sistemul ansamblului de legități al societății socialiste, de realizarea căreia depinde succesul construcției socialiste și comuniste.

„Practica confirmă iarăși și iarăși, arată totodată autorul, că clasa muncitoare își poate îndeplini cu succes rolul de frunte, conducător, în societatea socialistă, la fel ca în perioada de trecere de la capitalism la socialism, numai cu condiția ca în fruntea ei să se afle un partid comunist, marxist-leninist, înarmat cu teoria comunismului științific, cu o strategie și tactică juste, strîns legat de mase și care să conducă și să organizeze acțiunile clasei muncitoare și ale tuturor oamenilor muncii pentru atingerea mărețului țel al construirii comunismului. La baza politicii partidului stau în primul rînd interesele vitale ale clasei muncitoare. Prin hotărîri politice și prin acțiuni hotărîte, partidul asigură consecvent rolul de frunte al clasei muncitoare în dezvoltarea societății. În condițiile construirii societății socialiste mature, multilateral dezvoltate, însemnătatea conducerii de către partidul marxist-leninist a tuturor sferelor vieții sociale crește și mai mult, rolul partidului crește necontenit”.

În referat se accentuează atenția asupra caracterului politic al rolului conducător al clasei muncitoare în societatea socialistă. În relațiile politice ale clasei muncitoare cu celelalte clase și grupări sociale se exprimă clar, se acumulează interesele, valorile sociale ale fiecărei clase și grupe sociale. Clasa muncitoare, ale cărei interese năzuiesc spre realizarea comunismului integral, este capabilă să coordoneze, sub conducerea partidului marxist-leninist, cu ajutorul mijloacelor politice, interesele esențiale ale tuturor grupelor sociale într-un singur ansamblu unic al intereselor sociale, datorită căruia ea apare ca o forță hotărîtoare a întăririi unității social-politice a societății socialiste.

Subliniind că esența socialismului este determinată de unitatea dialectică a puterii politice a clasei muncitoare și a proprietății socialiste asupra uneltelor și mijloacelor de producție, autorul arată, ca un aspect important al rolului conducător al acestei clase, legătura ei cu forma de stat a proprietății socialiste, considerînd că numai pe baza unei forme superioare a proprietății socialiste clasa muncitoare poate într-adevăr să-și manifeste influența sa hotărîtoare asupra tuturor păturilor și grupelor sociale ale societății, să obțină concordanța intereselor și pozițiilor lor în toate domeniile vieții sociale.

Făcînd bilanțul părții din referat care examinează problema rolului conducător al clasei muncitoare ca o legitate a societății socialiste, autorul trage concluzia că clasa muncitoare reprezintă principala garanție a principiilor fundamentale ale socialismului. Iată de ce principala sarcină a politicii sociale a partidelor comuniste de guvernămînt este asigurarea rolului de frunte al clasei muncitoare în societatea socialistă. Făcînd unele precizări metodologice, autorul consideră că problema „clasa muncitoare și politica socială a partidului” poate fi examinată sub un aspect larg și sub unul mai îngust. În sens larg, ea se referă la importanța politicii partidului pentru asigurarea rolului de frunte al clasei muncitoare la scara întregii societăți, în cadrul întregului complex al sarcinilor legate de construcția socialistă și comunistă.

Într-un sens mai îngust, la care ne vom referi în principal, problema menționată este legată de influența politicii partidului asupra dezvoltării interne a clasei muncitoare. A asigura dezvoltarea internă optimă a clasei muncitoare în concordanță cu cerințele etapei actuale ale societății socialiste și cu scopurile de perspectivă care stau în fața clasei muncitoare ca forță conducătoare în lupta pentru construirea comunismului — acestea sînt sarcinile urgente ale politicii sociale (examinată sub aspectul mai îngust, menționat mai sus) a partidului marxist-leninist.

În legătură cu aceasta, A. E. Kruhmaliiov analizează politica socială a Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, îndreptată spre dezvoltarea internă optimă a clasei muncitoare sovietice în concordanță cu tendințele de modificare a structurii sale interne și cu scopurile de perspectivă ale luptei pentru comunism.

Referatul arată că aceste tendințe sînt legate în mare măsură de acțiunea revoluției tehnico-științifice în plină desfășurare, care influențează asupra structurii clasei muncitoare în următoarele direcții: 1) se complică conținutul muncii; se schimbă structura muncitorilor pe ramuri, profesională și de calificare; 3) cresc cultura lor generală și nivelul lor tehnico-cultural; 4) crește activitatea creatoare în muncă și în activitatea obștească; 5) crește bunăstarea materială, nivelul de trai. Se înțelege că toate acestea au loc în condițiile concret-istorice ale țării date, se îm-

bină organic cu caracteristicile istorice ale formării și dezvoltării structurii sociale a clasei muncitoare. Procesele dezvoltării interne a clasei muncitoare în fiecare țară socialistă în parte pot să difere prin specificul lor, din punct de vedere al ritmului creșterii numerice, al surselor de completare, al structurii pe ramuri ș.a.

În referat se menționează că, în masa generală a populației U.R.S.S., greutatea specifică a muncitorilor a crescut de la 32,5% în 1939 la 55% în 1970. Clasa muncitoare sovietică se completează acum, în esență, pe seama autoreproducerii, precum și pe seama celor proveniți din rândurile țăranilor și intelectualilor.

În legătură cu schimbările cantitative și calitative în dezvoltarea clasei muncitoare în condițiile dezvoltării tot mai intensive a proceselor de integrare socială în socialism, autorul pune problema granițelor sociale ale clasei muncitoare și a relațiilor sale reciproce cu intelectualitatea, îndeosebi cu inginerii. După părerea sa, în procesul de apropiere a muncitorilor de intelectuali, granițele sociale dintre ei se șterg în mod treptat. Dar acest proces se va desăvîrși prin contopirea deplină a tuturor claselor și grupelor sociale în societatea fără clase, în societatea omogenă din punct de vedere social — în etapa superioară a comunismului —, ceea ce va reprezenta bilanțul rezolvării întregului complex de probleme ale construcției comuniste, educării și pregătirii unor oameni multilateral dezvoltați.

★

Referatele ambelor delegații, puse la baza discuțiilor, s-au bucurat de o înaltă apreciere din partea participanților. Dezbaterile s-au desfășurat sub forma răspunsurilor la întrebări, expunerii unor puncte de vedere, aducerii de precizări și clarificări la referate, avînd în centru problema dialecticii generalului și particularului, schimbul de păreri cu privire la etapele socialismului, criteriile de etapizare, precizarea terminologiei folosite, opiniile cu privire la socialism ca fază a comunismului sau ca formațiune social-economică de sine stătătoare.

Cunoștințele participanților s-au lărgit prin informațiile concrete cu privire la construcția noii societăți în țările respective, prin cunoașterea mai bună a punctelor de vedere, a argumentelor pe care se întemeiază acestea, a preocupărilor care există în cercetarea problemelor socialismului.

După încheierea dezbaterilor, a avut loc primirea ambelor delegații la directorul Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., tovarășul Ion Popescu-Puțuri, membru al Prezidiului Academiei de științe sociale și politice. Cu acest prilej, tovarășul Ion Popescu-Puțuri a apreciat schimbul de păreri care a avut loc ca fiind util și rodnic și a subliniat că, după părerea noastră, continuarea unei asemenea forme de colaborare, conform acordului dintre cele două institute, va aduce rezultate pozitive.

V. S. Semeonov a arătat, de asemenea, că delegația sovietică este deosebit de mulțumită de conținutul simpozionului, de buna lui organizare, de experiența utilă cîștigată și de primirea cordială, tovarășească de care s-au bucurat oaspeții sovietici.

Desfășurat într-o atmosferă de lucru, caracterizat prin dezbateri vii de pe poziția comună a ideologiei marxist-leniniste, simpozionul a constituit un moment important al dezvoltării colaborării științifice dintre Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. și Institutul de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.

Expoziția: „Momente din istoria U. T. C.”*

Ca ocazia aniversării a 50 de ani de la crearea Uniunii Tineretului Comunist, Muzeul de istorie a partidului comunist, a mișcării revoluționare și democratice din România a deschis expoziția „Momente din istoria U.T.C. Tradiții ale mișcării revoluționare și democratice de tineret din România sub conducerea P.C.R.”.

Reunind un bogat material documentar și muzeistic, în majoritatea lui original și inedit — fotografii și portrete numeroase, publicații, afișe, broșuri și multe

* Materialul a fost întocmit de Elisabeta Ioniță, Lya Benjamen, Elena Georgescu, Constantin Safta, Maria Arimia.

obiecte —, expoziția înfățișează momente semnificative din activitatea organizației revoluționare a tineretului, desfășurată sub conducerea partidului comunist, participarea tinerilor români, maghiari, germani și de alte naționalități, din fabrici, de pe ogoare, din școli, universități la lupta împotriva orînduirii capitaliste, împotriva pericolului fascismului și războiului, pentru libertate socială și națională, pentru făurirea lumii noi, socialiste.

Prima parte a expoziției atestă că istoria glorioasă a U.T.C., ale cărei rădăcini sînt adînc împlîntate în trecutul îndepărtat al poporului român, s-a născut și s-a dezvoltat ca parte componentă a mișcării muncitorești din România. De timpuriu, tinerii lucrători și ucenici au protestat împotriva nedreptăților sociale. Atrage atenția memoriul ucenicilor din București adresat la 18 iulie 1848 guvernului provizoriu al Țării Românești, care cuprinde primele revendicări formulate de tineretul muncitor din țara noastră, ca și „Statutul asociației de ajutor a călfelor de șepcari din București”, constituită în 1855, una dintre primele organizații profesionale cu caracter de ajutor reciproc ale tinerilor muncitori. Dintr-un articol reprodus din ziarul „Munca” aflăm că, în iulie 1894, elevii tipografi din București și-au creat o organizație proprie, în vederea luptei pentru îmbunătățirea soartei ucenicilor. De asemenea, este surprins momentul important al creării „Cercului ucenicilor” din Capitală, în februarie 1908, organizație de clasă a tineretului muncitor, și reproduse documente care reliefează dezvoltarea continuă a mișcării de tineret.

Un panou este consacrat participării tineretului la evenimentele revoluționare din România anilor avîntului revoluționar. Astfel, la 13 decembrie 1918, în coloanele demonstrațiilor s-au aflat și numeroși ucenici și tineri lucrători, unii dintre ei, în vîrstă de 14, 16 sau 18 ani, fiind uciși cu sălbăticie în timpul represiunii. Prezența unor articole din presa vremii atestă faptul că procesul de clarificare ideologică și politică desfășurat în sinul mișcării muncitorești în direcția făuririi partidului comunist a cuprins și mișcarea socialistă de tineret.

Crearea Partidului Comunist Român a avut profunde repercusiuni și asupra mișcării revoluționare de tineret. Urmărind ordinea de zi a Congresului din mai 1921, găsim și punctul „Mișcarea tineretului”, dovadă că, de la bun început, partidul s-a preocupat atent de problemele vitale ale tinerei generații, de creșterea, educarea și organizarea sa.

Pe un panou central, într-o formă grafică deosebită, este prezentată Conferința generală a tineretului socialist din România din 19—20 martie 1922, care a pus bazele organizatorice și ideologice ale organizației centralizate marxist-leniniste de tineret din țara noastră. Sînt expuse documente originale, fotografii ale militanților de frunte care au luptat pentru realizarea acestui deziderat scump tineretului, printre care L. Pătrășcanu, N. Popescu-Doreanu, Șt. Teodorescu, Gh. Stoica, Elena Filipovici, precum și un tabel al celor 46 de localități în care în 1922 ființau secții de tineret.

Exponatele relevă că activitatea desfășurată de organizația de tineret, sub aspect organizatoric, politic și cultural-educativ, a avut loc sub permanenta îndrumare și conducere a Partidului Comunist Român. Nimic nu a putut opri lupta tinerei generații îndreptată spre făurirea unei orînduiri bazate pe dreptate și echitate socială. Atunci cînd U.T.C., alături de P.C.R., a fost scoasă în afara legilor, în anul 1924, tinerii comuniști și-au afirmat cu tărie curajul și dirzenia revoluționară. „Noi nu vom da înapoi — glăsuiește un manifest al C.C. al U.T.C., aflat în original în expoziție. Vom duce mai departe lupta începută și nu vom sfîrși pînă nu va fi clădit statul muncitoresc și țărănesc”. Produce o impresie puternică și prezența primului număr al ziarului „Ținărul leninist”, organ al C.C. al U.T.C., apărut în decembrie 1924, șapirografiat în ilegalitate, cu scrisul aproape șters, precum și fotografia casei din București unde s-a tipărit cu mare grijă de un grup de uteciști, printre care și V. Dodan.

Numeroase documente, purtînd pecetea timpului, evocă vicisitudinile ilegalității, condițiile grele în care documentele respective au fost elaborate sau păstrate. Urmărind prin intermediul acestor mărturii desfășurarea cronologică a evenimentelor, ni se dezvăluie momente proeminente din istoria unei lupte făurite de eroi și care a făurit eroi.

Astfel se desprind măsurile întreprinse de U.T.C., îndrumată de partidul comunist, pentru adaptarea activității sale la condițiile grele ale muncii ilegale, pentru îmbinarea activității ilegale cu cea legală, în vederea asigurării unor legături cît mai strînse cu masele tineretului muncitor.

Un mare număr de fotografii, ziare și manifeste, portrete de tineri muncitori atestă participarea în masă a tineretului, în frunte cu uteciștii, la luptele revoluționare ale clasei muncitoare din România, organizate și conduse de Partidul Comunist Român în anii crizei economice. Fotografiiile despre grevele și demonstrațiile din acești ani învederează participarea largă a tineretului la acțiunile de luptă, faptul că revendicările pentru care luptau comuniștii și uteciștii oglindeau nevoile și năzuințele maselor; multitudinea de portrete ale unor tineri muncitori participanți la aceste acțiuni individualizează mulțimea, o personifică, o concretizează, iar documentele cu caracter personal, uneori chiar intim, ale unor militanți care s-au înscris în istorie prin faptele lor eroice, cum au fost Vasile Roaită, Tyukodi Anton, Donca Simo și alții, au menirea să dezvăluie vizitatorului trăsăturile umane ale acestor eroi, să demitifice și să umanizeze noțiunea de erou. În acest sens, expoziția dă o interesantă soluție rolului personalității în istoria mișcării revoluționare de tineret. De altfel, expoziția se remarcă prin prezența masivă a activiștilor U.T.C., smulgându-se astfel evenimentele din sfera generalului, a generalității, legându-le de oameni și locuri concrete. Această prezență este marcată atât printr-o diversitate de portrete cât și prin documente importante care se referă la activitatea unor activiști de seamă, ca tovarășul Nicolae Ceaușescu, Miron Constantinescu, Ion Popescu-Puțuri ș.a.

Bogat sînt ilustrate în expoziție activitatea studenților revoluționari, a Frontului Studențesc Democratic, existența unor celule ilegale în rândurile școlilor medii cu profil teoretic și profesional. Documente de arhivă, articole din presa vremii, fotografii de masă și de grup oglesc contribuția uteciștilor, participarea lor activă la lupta antifascistă a forțelor democratice din România, organizată și condusă de P.C.R. Sînt pe larg ilustrate — în principal prin documente și fotografii inedite — probleme ca: activitatea propagandistică și cultural-educativă a U.T.C.; acțiuni de solidaritate cu lupta antifascistă pe plan internațional; participarea la războiul civil din Spania; prezența reprezentanților tineretului antifascist din România la congresele mondiale antifasciste și antirăzboinice.

În mod deosebit se evidențiază semnificația reorganizării U.T.C. în anii 1939—1940. Sînt expuse, sub formă de facsimile, articole din „Scînteia” ilegală cuprinzînd sarcinile trasate de C.C. al P.C.R. tineretului revoluționar din România cu privire la necesitatea reorganizării activității ilegale a U.T.C. Alături de aceste mărturii documentare, altele reflectă acțiunile importante ale tineretului revoluționar integrate în lupta generală a maselor populare pentru apărarea independenței naționale și a integrității teritoriale a țării. Fotografii și documente oglesc participarea tineretului la puternicele acțiuni de protest împotriva odiosului dictat de la Viena, a instaurării dictaturii fasciste și intrării trupelor hitleriste în România.

Pe un panou sînt expuse materiale ce dezvăluie unele aspecte privind condițiile de viață și de muncă ale tineretului în anii dictaturii militaro-fasciste și ai războiului hitlerist, privațiunile și suferințele suportate de tinerii din întreprinderile industriale, situația grea a ucenicilor trimiși la muncă în Germania sub formula mascată a „specializării”, ca și a celor aruncați într-un război pe care nu-l doreau și-l condamnavă.

Aici sînt prezente și documentele de bază elaborate de C.C. al P.C.R. și C.C. al U.T.C. în acești ani grei, prin care au fost trasate liniile directoare pentru activitatea U.T.C., chemată la lupta împotriva dictaturii militaro-fasciste și a războiului hitlerist, pentru salvarea poporului român, pentru o Românie liberă, democratică și independentă.

În acest sens, o sarcină de seamă ce i-a revenit U.T.C. a fost constituirea Frontului patriotic al tineretului. Din multitudinea formelor și metodelor de activitate folosite în vederea mobilizării și făuririi Frontului de luptă al tineretului, în expoziție sînt înfățișate manifeste, fluturași, bancnote cu inscripția „Jos războiul”, „Afară cu nemții”, ziare ca „Buletinul tineretului patriot”, „Tineretul patriotic”, „Buletinul informativ pentru lupta patriotică a tineretului român” ș.a. În vitrine se află obiecte personale aparținînd unora dintre uteciștii a căror tinerețe a fost frîntă sub gloanțele vrăjmașe, ca, de pildă, cravata și stiloul lui Filimon Sirbu, foaia matricolă a lui Cornei Elias, elev al Liceului „Matei Basarab” — București, hainele lui Dan Lazarovici, pe care se mai văd urme de sînge, portofelul și unele acte ale lui Justin Georgescu, legate într-o batistă, așa cum au fost aduse familiei după moartea sa.

Un alt panou cuprinde expozate referitoare la situația numeroșilor tineri comuniști și antifasciști care au cunoscut în acești ani regimul de viață din închisori și lagăre. Un tabel enumeră principalele închisori și lagăre în care au stat tineri comuniști și antifasciști români. O fotografie îl prezintă pe tovarășul Nicolae Ceaușescu în lagărul de la Tg. Jiu, lucrând într-un grup de alți internați comuniști. Tineri și tinere din România au fost închiși în lagărele hitleriste de la Auschwitz, Sachsenhausen, Vapniarka etc. De la unul dintre aceștia s-a păstrat numărul de deținut din lagărul Ravensbrück. Sub îndrumarea comuniștilor, lagărele și închisorile au fost transformate în adevărate școli de educație revoluționară, cei închiși bucurându-se, așa cum reiese din unele materiale expuse, de sprijinul material și moral al celor din afară.

Alături de vîrstnici, uteciștii, dînd dovadă de un deosebit curaj și inepuizabilă energie, însuflețiți de un fierbinte patriotism, au participat la acțiuni de sabotare a producției de război, au făcut parte din grupurile de partizani „Mărăști” și „Carpați”.

Un loc central este acordat în această parte a expoziției contribuției tineretului la înfăptuirea insurecției naționale antifasciste armate din august 1944. Sînt prezentate fotografii ale unor tineri premilitari care au participat la insurecție, la dezarmarea hitleriștilor; îi vedem printre ruine sau la sediul „Apărării patriotice”. Sînt expuse portretele unor foarte tineri civili sau militari care au luptat în zilele insurecției, înscrind pagini de eroism.

În continuare sînt prezentate numeroase materiale ce arată că U.T.C., imediat după victoria insurecției, s-a reorganizat conform condițiilor legale. A fost constituită o conducere activă în frunte cu tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al C.C. al U.T.C. În perioada acelor zile frămîntate, U.T.C. a reușit să încheie cu tineretul socialist Frontul unic muncitoresc al tineretului. De asemenea, este expus primul număr al „Scînteii tineretului”, organul C.C. al U.T.C., din 5 noiembrie 1944, iar care a oglindit lupta tineretului comunist, alături de întreg poporul, pentru democratizarea și defascizarea țării, pentru înfrîngerea fascismului german. Alte materiale redau participarea tineretului, în frunte cu uteciștii, la mitingurile și adunările organizate de P.C.R. și Frontul Național Democratic, pentru instaurarea unui guvern democrat. Documente și fotografii oglindesc amploarea acțiunilor de masă, la care mii și mii de tineri muncitori, țărani, intelectuali și-au adus contribuția, pentru înlăturarea forțelor reacționare și instaurarea, la 6 martie 1945, a guvernului de largă concentrare democratică, condus de dr. Petru Groza, în care reprezentanții clasei muncitoare aveau un rol preponderent.

Următoarele panouri redau, prin documente, fotografii, portrete, participarea tineretului, în frunte cu uteciștii, la războiul antihitlerist. Răspunzînd chemării partidului „Totul pentru front, totul pentru victorie!”, numeroși tineri din fabrici, de pe ogoare, din școli și facultăți s-au înrolat ca voluntari în armată și în Divizia „Tudor Vladimirescu”, acoperindu-se de glorie nepieritoare pe cîmpurile de luptă pentru eliberarea patriei, ca și în luptele din Ungaria și Cehoslovacia. Sînt expuse portretele eroilor uteciști: Constantin Godeanu, membru al C.C. al U.T.C., Alexandru Rusu, Petre Vișcu, Constantin Belghiru, Ilie Cotoră, Constantin Ploschi, Aurel Suci, Petru Iosif, Ion Purcaru, Czeller Ludovic, Gheorghe Arvat, Ion Prică, care, prin faptele lor de viteză, au rămas și vor rămîne o pildă vie de eroism legendar.

Participarea tineretului muncitor, sîtesc și intelectual la acțiunile organizate de partid în vederea desăvîrșirii reformei agrare, la victoria în alegerile parlamentare din 19 noiembrie 1946, ca și la alte acțiuni din această perioadă este oglîndită prin documente și fotografii ce redau atmosfera de epocă a anilor revoluției populare.

Numeroase expozate se referă la un moment important în viața tineretului din țara noastră, Congresul de unificare a tineretului muncitor din martie 1949, care, potrivit hotărîrii plenarei C.C. al P.C.R. din decembrie 1948, a hotărît constituirea unei singure organizații revoluționare a tineretului din patria noastră.

Expoziția pune în lumină faptul că, în anii ce au urmat, sub conducerea și îndrumarea permanentă a Partidului Comunist Român, uteciștii, întregul tineret al patriei au participat cu entuziasm la îndeplinirea mărețului program elaborat de partid în vederea făuririi socialismului în patria noastră.

Un loc de seamă este dedicat în expoziție lucrărilor Congresului al IX-lea al U.T.C., moment de seamă în viața organizațiilor de tineret. Făcînd bilanțul activității desfășurate de către organizațiile U.T.C., contribuția tineretului la dezvoltarea

economică, la activitatea productivă, congresul a înscris printre obiectivele esențiale ale U.T.C. mobilizarea întregului tineret pentru realizarea sarcinilor economiei, educația prin muncă și pentru muncă a întregului tineret al patriei, promovarea largă în rândurile tineretului a înaltei răspunderi față de calitatea de muncitor.

Un alt capitol al tematicii expoziției reflectă participarea tineretului român la lupta pentru pace și progres social. Politica consecventă de pace și prietenie cu toate țările lumii a partidului și statului nostru, avînd la bază principiile independenței și suveranității naționale, egalității în drepturi, neamstecului în treburile interne, avantajului reciproc, se bucură de întreaga adeviziune a tineretului, care vede în politica externă a partidului expresia intereselor fundamentale ale poporului nostru, contribuția pe care o aduce cauzei păcii și socialismului în lume.

Uniunea Tineretului Comunist a depus eforturi perseverente pentru dezvoltarea și diversificarea activității internaționale, a extins cooperarea cu diverse organizații de tineret. La cele 45 de reuniuni internaționale, congrese, seminarii, colocvii, ale căror aspecte își găsesc locul pe multe panouri din expoziție, solii tineretului român au făcut cunoscute obiectivele și năzuințele tineretului nostru. România a fost gazda diferitelor întâlniri internaționale de tineret. Sînt prezentate aspecte de la masa rotundă organizată de U.T.C. cu tema: „Tineretul și securitatea europeană”, de la sărbătorirea „Zilei mondiale a tineretului împotriva colonialismului”, de la „Întîlnirea tineretului și studenților din regiunea balcanică și a Mării Adriatice”, acțiunile de solidaritate cu lupta tineretului vietnamez, ca și Reuniunea internațională consacrată problemelor păcii și progresului social — Sinaia 1961 etc.

Tineretul patriei noastre, animat de cele mai înaintate idealuri, ia parte activă la lupta internațională a forțelor progresiste, reprezentînd un detașament de nădejde al frontului antiimperialist.

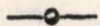
Organizația noastră revoluționară de tineret, întregul tineret al patriei se mîndresc că în bilanțul înfăptuirilor istorice, așa cum apreciază conducerea partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, s-au încorporat și eforturile, cunoștințele, talentul și entuziasmul creator al milioanei de tineri ai patriei, al uteciștilor crescuți și educați de partid în spiritul dăruirii a tot ce au mai bun cauzei socialismului, ridicării patriei pe înaltele culmi ale civilizației comuniste.

Praga: Conferință teoretică organizată de revista „Problemele păcii și socialismului”

În prima decadă a lunii aprilie a.c., la Praga s-au desfășurat lucrările Conferinței teoretice organizată de revista „Problemele păcii și socialismului”, care a avut ca temă „Dialectica internaționalului și naționalului în sistemul mondial socialist”.

La conferință au luat parte oameni de știință din Bulgaria, Cehoslovacia, R. D. Germană, Mongolia, Polonia, România, Ungaria, Uniunea Sovietică. Partidul Comunist Român a fost reprezentat de tovarășii C. Vlad, vicepreședinte al Academiei de științe sociale și politice, și N. Copoiu, secretar științific al Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. Au luat parte, de asemenea, reprezentanți a 34 de partide comuniste și muncitorești, care lucrează în cadrul redacției revistei.

Participanții la lucrări au dezbătut problemele științifice ale dezvoltării pe mai departe a sistemului socialist mondial și perfecționării relațiilor între țările socialiste.



File din istoria U.T.C.

București, Editura politică, 1971, 416 p.



Apariția sub egida Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. a volumului *File din istoria U.T.C.* răspunde unei necesități demult resimțite în literatura istorică din țara noastră. Este adevărat că au existat preocupări permanente, în special în cadrul

Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., pentru cercetarea activității de organizare și luptă a tineretului muncitor în epoca modernă și contemporană, preocupări materializate în numeroase studii și articole publicate în revistele de specialitate, însă o lucrare de proporții mai mari, care să dea o imagine de ansamblu asupra mișcării revoluționare de tineret din România, nu s-a realizat până acum. Acest gol este acoperit astăzi de *File din istoria U.T.C.*, a cărei apariție în ajunul aniversării semi-centenarului organizației revoluționare de tineret din țara noastră este salutară.

Intenția autorilor*, mărturisită în prefața lucrării, a fost de a prezenta cititorilor, indiferent de vîrstă, unele dintre cele mai importante momente ale istoriei mișcării revoluționare și democratice a tineretului din România, participarea lui, sub conducerea și in-

drumarea permanentă a Partidului Comunist Român, la lupta clasei muncitoare, a tuturor forțelor democratice și progresiste împotriva exploatării și asupririi, pentru eliberare națională și socială, progres și civilizație, urmărindu-se nu numai continuitatea tradițiilor luptei revoluționare, ci și ridicarea lor de către noile generații de tineri pe o treaptă calitativ superioară (p. 6—7).

Prin modul în care este concepută, cartea evidențiază de la început ideea că mișcarea revoluționară și democratică de tineret din România își are rădăcinile adînc împlîntate în tradițiile progresiste de luptă necurmată a poporului român pentru eliberarea socială și națională, pentru apărarea independenței și ființei sale naționale. Împărtășim întru totul părerea că importanța și măreția actului din martie 1922 ar fi incomplet relevante dacă nu am cunoaște că o serie de studenți și tineri intelectuali români, aflați la Paris, frecventau prin anii 30—40 ai secolului trecut cercurile revoluționare și socialiste, fiind puternic influențați de ideile socialismului utopic, ale lui Saint-Simon și Fourier; că mulți tineri români au fost atrași la mijlocul secolului trecut de ideologia democraților revoluționari, contribuind ei înșiși, prin practică și cugetare, la dezvoltarea teoriei democrat-revoluționare, într-un mod care făcea cinste poporului nostru și ne așeza încă de atunci — așa cum remarcă Marx — în avangarda revoluționar al popoarelor Europei; că mulți tineri au activat încă din deceniul al 8-lea al secolului al XIX-lea în cadrul primelor cercuri socialiste, militînd pentru transformarea regimului exis-

* C. Bărbulescu, Fl. Dragne, C. Mocanu, C. Petculescu, Al. Șiperco și N. Tue.

tent, sprijinind activ lupta poporului nostru pentru câștigarea independenței naționale (p. 17—53).

După primul război mondial, ca urmare a adâncirii contradicțiilor socio-economice ale regimului burghez din România și a influenței exercitate de ideile novatoare ale Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, avîntul și combativitatea revoluționară a maselor largi populare, inclusiv a tineretului, au cunoscut o creștere impetuoasă. Ca o necesitate obiectivă, în deplină concordanță cu întreaga evoluție a mișcării muncitorești din anii puternicului avînt revoluționar, în centrul preocupărilor organizațiilor de tineret au stat în această perioadă două probleme fundamentale: reorganizarea mișcării de tineret și unificarea ei într-o singură organizație revoluționară pe întreaga țară. În lucrare se evidențiază, pe bună dreptate, că asupra modului în care au fost soluționate cele două probleme un rol determinant l-a avut faptul că în mai 1921 a apărut pe arena vieții politice românești Partidul Comunist Român, detașamentul de avangardă al clasei muncitoare, eveniment de însemnătate istorică pentru mișcarea muncitorească, pentru destinele poporului român. Făurirea partidului de tip nou, comunist, a marcat o cotitură radicală și în mișcarea revoluționară și democratică de tineret din România. Partidul comunist a avut o puternică înfrîurire asupra întregii evoluții ulterioare a mișcării revoluționare de tineret, generînd profunde transformări în structura organizatorică și conținutul activității sale, dar mai ales în orientarea ei politică, în atragerea unei părți tot mai mari a tineretului țării de partea mișcării comuniste (p. 72).

În perioada ce a urmat Congresului din mai 1921, preocupările partidului comunist s-au îndreptat spre sprijinirea unificării, pe baza principiilor de clasă, a revoluționarismului consecvent, a organizațiilor de tineret din întreaga țară într-o organizație unică marxist-leninistă. O expresie a atenției cu care partidul comunist privea această problemă a fost și trimiterea, la scurt timp după crearea sa, a unor tineri comuniști să activeze în cadrul organizațiilor tineretului socialist, să sprijine și să coordoneze îndeaproape activitatea politică și organizatorică a acestora.

În a doua jumătate a anului 1921 și la începutul anului 1922, problema fău-

ririi organizației unice de tineret este pusă cu tot mai multă insistență, curentul favorabil unificării devine preponderent în mișcarea de tineret. În aceste condiții, în zilele de 19—20 martie 1922 are loc la București Conferința generală a tineretului socialist, care reunește reprezentanți ai organizațiilor din toate provinciile istorice ale țării. Prin hotărârile adoptate privind conținutul revoluționar al activității sale, prin largă reprezentare a organizațiilor din țară, conferința a pus bazele organizației marxist-leniniste de tineret din România. „Formarea Uniunii Tineretului Comunist în 1922, la un an după crearea Partidului Comunist Român — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al P.C.R., în cuvîntarea rostită cu prilejul sărbătoririi semicentenarului creării U.T.C. —, a constituit un moment crucial în istoria mișcării revoluționare de tineret din România”.

Deși mișcarea revoluționară de tineret și-a menținut vechea titulatură pînă în anul 1924, ea a avut de la început — așa cum se sublinia în gazeta „Tineretul socialist” din 1 mai 1924 — „comunismul ca țel și ca principiu”.

După cum se arată în lucrare, menținerea vechii denumiri a fost numai o chestiune de tactică, pentru a feri organizația de tineret de loviturile terorii burghezo-moșierești date clasei muncitoare după Congresul de constituire a P.C.R., pentru menținerea unității frîndurilor sale (p. 90).

Nevoită din 1924 să-și continue ilegal activitatea, Uniunea Tineretului Comunist s-a situat, sub conducerea și îndrumarea Partidului Comunist Român, alături de întreaga noastră clasă muncitoare, de toate forțele democratice și progresiste ale societății, în lupta împotriva exploatării și asupririi, pentru drepturi și libertăți democratice, progres și civilizație.

În lucrare sînt pagini memorabile care descriu curajul de care au dat dovadă tinerii comuniști în marile bătălii de clasă, entuziasmul cu care au răspuns la chemarea partidului comunist pentru făurirea frontului unic și a frontului popular împotriva fascismului (p. 140—166). Chiar în condițiile în care, ca urmare a aplicării mecanice a unei rezoluții a Congresului al VI-lea al In-

ternaționalei Comuniste a Tineretului, celulele, organele și organizațiile U.T.C. s-au desființat, membrii lor urmînd să-și ducă activitatea în alte organizații — se arată în lucrare —, uteciștii cei mai activi, cadrele de bază și-au păstrat fizionomia lor revoluționară, au acționat în conspirativitate, ținînd permanent legătura cu P.C.R., aplicînd directivele partidului, au militat pentru apărarea libertăților cetățenești, și-au exprimat nu o dată dorința de a reface organizația (p. 162).

În primăvara anului 1939, Partidul Comunist Român a început să ia o serie de măsuri pentru reînființarea U.T.C. Ca urmare a acestora, în octombrie 1939, la București, are loc o conferință ilegală pentru reconstituirea Uniunii Tineretului Comunist. Pînă în februarie 1940 au fost înființate și confirmate de Comitetul Central al U.T.C. comitetul Capitalei și toate cele 11 comitete regionale ale organizației. În felul acesta, tineretul din țara noastră a avut în anii războiului propria lui organizație, care, sub conducerea Partidului Comunist Român, l-a mobilizat la lupta pentru apărarea drepturilor sale, împotriva fascismului și a războiului, pentru doborîrea dictaturii antonesciene. Uteciștii s-au găsit alături de comuniști atît în activitatea de pregătire a insurjecției cît și pe baricadele ridicate în zilele istorice ale lui august '44. Din primele zile de după eliberare, ei s-au angrenat în efortul general al țării pentru sprijinirea frontului antifascist, pentru refacerea economică a țării, pentru cucerirea puterii politice.

Ultimul capitol al cărții înfățișează contribuția tineretului comunist la opera de construire a societății socialiste în țara noastră, rolul tineretului în întreaga construcție economică și socială a țării, în munca pentru făurirea industriei noastre socialiste și în transformarea socialistă a satului, în dezvoltarea culturii și științei. Un loc aparte este consacrat în acest cadru participării active a tineretului României socialiste la lupta pentru pace, progres și colaborare între popoare.

În final, ținem să remarcăm că autorii, în ciuda greutăților care au trebuit depășite, au reușit să dea o lucrare in-

teresanță, și — ceea ce considerăm un lucru deosebit de important pentru acest gen de lucrări, menite să contribuie la educația politică în special a tineretului — atrăgătoare. Cartea izbutește să redea entuziasmul cu care tineretul a răspuns permanent chemărilor Partidului Comunist Român, spiritul de sacrificiu de care au dat dovadă tinerii în diverse ocazii, căldura și dragostea părintească cu care P.C.R. a înconjurat întotdeauna tineretul. Acestea sînt elemente care conferă cărții valoare. Socoțim, totodată, că lucrarea ar fi avut de cîștigat dacă ar fi existat o mai bună coordonare a întregului volum, dacă ar fi existat criterii generale în alegerea momentelor evocate, ceea ce i-ar fi atenuat caracterul neunitar. Metoda expunerii cronologice a evenimentelor, combinată uneori cu expuneri tematice, ni se pare judicios aleasă de autori. Observăm însă că teme deosebit de importante, ca lupta pentru îmbunătățirea condițiilor de lucru și învățătură, activitatea U.T.C. în rîndurile tineretului sîtesc, în special pînă la 1944, acțiunile internaționaliste ale tineretului român, precum și unele momente ale luptei U.T.C. (Lupeni, 1929 și chiar Grivița, 1933, pentru a aminti numai cîteva), nu sînt suficient de larg și aprofundat prezentate.

*

File din istoria U.T.C. este, de fapt, o istorie a mișcării comuniste de tineret din țara noastră. Cartea este un omagiu adus tuturor tinerilor luptători pentru libertate națională și socială — acum, în anul aniversării semicentenarului Uniunii Tineretului Comunist —, tuturor celor care, înfruntînd prigoana orînduirii burghezo-moșierești, n-au pierdut nici un moment încrederea în victoria cauzei pentru care luptau, jertfindu-și chiar viața pentru ea. În al treilea rînd, cartea este un elogiu adus tineretului României socialiste pentru contribuția sa importantă la marea operă de construire a noii societăți, milioanele de tineri din țara noastră, care, în fabrici, uzine, pe ogoare, în școli și facultăți, traduc azi în viață hotărîrile Partidului Comunist Român de construire a societății socialiste multilateral dezvoltate.

ION CALAFETEANU

MIRCEA MUȘAT, ION ARDELEANU,

Viața politică în România. 1918—1921

București, Editura politică, 1971, 320 p.



În istoria patriei noastre perioada 1918—1921 se înscrie ca o etapă cu evenimente cruciale, cu adânci consecințe imediate și de perspectivă în dezvoltarea României. Ea este o perioadă de viguroasă afirmare a clasei noastre muncitoare, care-și făurește partidul de tip nou — partidul comunist. Așa se ex-

placă de ce această perioadă importantă a constituit și continuă să constituie obiect de cercetare al unui mare număr de istorici români.

Lucrarea de față, apărută recent, prezintă, pe baza unei bogății de surse documentare, interpretate în lumina materialismului istoric, tabloul mutațiilor petrecute în viața social-politică a României anilor avântului revoluționar. Sînt analizate cu competență un cerc larg de probleme, ca: structura și dinamica claselor sociale, activitatea partidelor politice ce au acționat în numele și în interesul acestor clase, poziția diferitelor clase, partide și oameni politici față de marile probleme sociale aflate la ordinea zilei.

Concepută ca o culegere de micro-monografii consacrate fiecăruia dintre principalele partide politice din anii 1918—1921, lucrarea are totuși o unitate intrinsecă. La aceasta concură nu numai existența primului capitol, care oferă cadrul general al situației economice și social-politice a României, ci mai ales conexiunea intimă realizată prin modalitatea de tratare fructuoasă folosită de autori. Așa, de pildă, descrierea coordonatelor majore ale proceselor petrecute în viața țării în epoca dată, precum legitățile obiective de dezvoltare ale statului național unitar român, cadrul de activitate și de luptă al clasei muncitoare și influența luptelor revoluționare ale maselor produsă asu-

pra formațiunilor politice, confruntările dintre partide, adîncirea crizei politice a regimului ș.a., nu este strict circumscrisă în limitele unuia sau altuia dintre capitole, ci este realizată într-o succesiune organică și logică, astfel încît cititorului îi apare imaginea de ansamblu a vieții politice. Desigur, o atare manieră de analiză are și oarecare neajunsuri, în sensul că apar și o serie de repetări.

Autorii menționează, de la început, că tratarea în cadrul lucrării a principalelor partide ale claselor dominante a avut în vedere respectarea cronologiei privind apariția și evoluția lor, ca și a perioadei de guvernare. Partidului socialist și luptei pentru transformarea acestuia în Partidul Comunist Român le-a fost rezervat un capitol distinct.

Țesătura lucrării are ca punct de pornire, în mod just, cele două reforme majore înfăptuite sub imperiul cerințelor obiective ale dezvoltării statului național unitar român și ale luptei maselor populare pentru drepturi democratice — reforma agrară și cea electorală. Aceste legiuri au dus la modificări de esență în viața economică și politică a României, au generat schimbări însemnate în raporturile de clasă, au declanșat un proces de reorganizare și regrupare a forțelor politice, manifestat în dispariția unor partide și apariția altora în viața politică a țării.

Înfățișînd principalele partide politice ale perioadei, autorii urmăresc și surprind următoarele aspecte: linia politică a partidului examinat, fizionomia sa de clasă, ponderea sa în viața de stat, poziția sa față de marile probleme sociale ale epocii (față de cele două reforme menționate, față de chestiunea refacerii economice a țării lovite de război ș.a.). Analizînd fiecare partid prin prisma acestei scheme de probleme, care în lucrare sînt mult mai bogate și variate, autorii oferă concluzii demne de reținut vizînd relațiile dintre partidele politice, dimensiunea istorică a

activității lor, precum și pozițiile partidelor politice burgheze față de mișcarea muncitorească și partidul său politic.

O preocupare centrală prezentă pe întreg parcursul lucrării este aceea a confruntării științifice a conținutului programelor, al platformelor electorale ale partidelor cu acțiunea practică în răstimpul când acestea s-au aflat la cîrma țării. În această optică, lucrarea demonstrează în mod convingător procesul de destrămare a vechiului partid conservator, care timp de decenii fusese unul dintre partenerii așa-zisei „rotative guvernamentale”. Astfel, desființarea sistemului electoral cenșitar, ce asigurase pînă atunci, în mod automat, influența marilor proprietari în conducerea aparatului de stat, și, mai apoi, reforma agrară au fost factorii esențiali ce au generat scăderea considerabilă a ponderii și influenței politice și economice a moșierimii în cadrul coaliției burghezo-moșierești. Urmărind resturile vechiului partid conservator adunate în cele două grupări formate în jurul lui Al. Marghiloman și Take Ionescu, cu toată metamorfoza titlaturilor de „progresiste”, „democrate”, „unioniste” etc., cu tot învelișul de „democratism” pe care încercau să-l dea programului lor, conservatorii — conșid autorii — n-au mai jucat, practic, după război nici un rol în arena vieții politice românești (p. 44).

Cartea surprinde în mod amplu politica Partidului liberal, fizionomia de clasă, caracteristicile guvernării sale. Împărtășim concluzia autorilor că în România postbelică Partidul liberal a fost principala formațiune politică a burgheziei române, afirmîndu-se în primul rînd ca purtător al intereselor cercurilor financiare și industriale. Noile posibilități de dezvoltare deschise capitalului autohton de unificarea pieței naționale, precum și reformele înfăptuite în perioada postbelică, au dus la consolidarea burgheziei române. Există însă o discrepanță între consolidarea, pe de o parte, a poziției economice a Partidului liberal și îngustarea, pe de altă parte, a bazei lui sociale și electorale. Constatînd această contradicție, autorii încearcă să surprindă și modul în care frunțașii liberali au căutat să o elimine; una dintre aceste căi — folosită și de alte partide — era readaptarea activității Partidului liberal la condițiile specifice de dezvoltare ale

României postbelice. Analizînd detaliat programele adoptate de partid în primii ani de după război, autorii reușesc să dezvăluie caracterul lor de clasă și substratul demagogic al unor prevederi, ca, de pildă, participarea la beneficii a muncitorilor, credit muncitoresc, impozit progresiv pe venit ș.a.

Lipsa de concordanță între prevederile programelor partidului și modul de transpunere a acestora în practică este evidențiată cu precădere în paragraful ce relatează despre guvernarea Partidului național-liberal (29 noiembrie 1918—12 septembrie 1919). Autorii caracterizează în mod obiectiv guvernarea liberală, care a îmbinat o politică de decretare a unor reforme, promise încă în anii războiului, cu aplicarea unei politici de mînă forte împotriva mișcării muncitorești și, în general, a mișcării democratice aflate în opoziție, ceea ce a dus la îngustarea influenței Partidului liberal în acești ani.

În timp ce problemele legate de activitatea Partidului liberal, de analiza structurii sale de clasă, a programelor și acțiunii sale practice în perioada cînd s-a aflat la cîrma țării sînt tratate în mod aprofundat, convingător, cu multe considerații originale, mai puțin izbutite ni se par încercările autorilor de a descifra tezele doctrinare ale acestui partid. Aceasta și din cauză că doctrinei Partidului liberal i s-a afectat un spațiu relativ restrîns, ceea ce nu a permis să se explice mai pe larg unele concepte ca de pildă cel de „oligarhie” liberală și politica „prin noi înșine”.

Spațiul relativ mare acordat prezenței Partidului liberal, cît mai ales demonstrația cu date și fapte, atestă îndubitabil că acesta s-a constituit în principala forță politică a burgheziei române în perioada interbelică. Autorii relevă atitudinea eronată a frunțașilor celorlalte partide politice, care considerau că greutățile prin care trecea Partidul liberal în primii ani postbelici ar fi fost sinonime cu transformarea lui într-un partid de mîna a doua. Este semnificativ că, în marea complexitate a vieții politice din acel timp, Partidul socialist a reușit să desprindă sensurile mutațiilor din sînul partidelor și schimbarea raporturilor de forțe din rîndul claselor sociale. Ar fi fost interesant dacă s-ar fi întărit ideea privind poziția mișcării socialiste față de Partidul liberal. Nu întîmplător, într-un articol

intitulat **Programul liberal**, publicat în „Socialismul” din 11 decembrie 1918, se arăta: „...Nu ne vom lăsa amăgiți de noua haină democrată a Partidului liberal. Dimpotrivă: conservatorii, cu romantismul lor reacționar, sînt o amin-tire a trecutului...; dar liberalii mai sînt și azi o forță, singura forță a tre-cutului nostru. De aceea vom lăsa în ei cu toată hotărîrea de care vom fi capa-bili”. În funcție de această constatare, Partidul socialist și-a fixat și linia sa tactică de luptă.

Lucrarea oferă un tablou nuanțat, lîmpește în aprecieri asupra Partidului național român, reprezentantul burghe-ziei române din Transilvania. Sînt dez-văluite resorturile influenței acestuia în rîndul unor categorii sociale relativ largi, analizate programul și acțiunea sa în perioada actului istoric al unirii, precum și linia politică ulterioară.

În mod judicios se constată că, după desăvîrșirea unității de stat, pătri im-portante ale țărânimii și micii burghe-zii, ale intelectualității transilvănene au văzut în Partidul național o forță în stare să realizeze transformările demo-cratice votate la Alba Iulia la 1 decem-brie 1918. Însuși succesul electoral ob-ținut de Partidul național în alegerile pentru primul parlament al statului unitar (noiembrie 1919) era o mărturie a influenței sale în rîndul maselor din această parte a țării. Evidențînd influ-ența P.N.R. în rîndul unor largi cate-gorii sociale, autorii dezvăluie pozițiile de dreapta ale vîrfurilor sale conducă-toare (Iuliu Maniu, Al. Vaida-Voevod ș.a.), care au încercat, și pînă la urmă au reușit, să eludeze unele din dezide-ratele democratice înscrise în Rezoluția de la Alba Iulia. Cu toate acestea, prin programul adoptat în 1920, prin preve-derile sale cu caracter burghezo-demo-cratic, excluzînd latura demagogică, P.N.R. se situa în flancul forțelor pro-gresiste în anii 1918—1921 (p. 141). Împărtășim această concluzie a autorilor, cu remarca că nu se insistă asupra pro-gramului P.N.R. și asupra unor acțiuni ale acestuia pe care și-a pus pecetea și puternica presiune a socialiștilor arde-leni care colaborau în consiliul dirigent.

Sînt deosebit de interesante datele puse în circulație de autori în legătură cu încercările liderilor P.N.R. de extin-dere organizatorică a partidului pe teritoriul întregii țări, tratativele pe

care le-au dus în acest sens (pe față sau în culise) cu diferite partide și organi-zații „politice. Pînă la urmă, se antici-pează în lucrare, a avut loc fuziunea între Partidul național și Partidul ță-rănesc, formîndu-se Partidul național-țărănesc (1926).

În continuare se înfățișează amplu Partidul țărănesc și Liga, apoi Partidul poporului. Lărgirea sistemului electoral a dus la activizarea politică a păturilor țărănești și mic-burgheze, care pînă în 1918 nu se bucuraseră de dreptul nemij-locit de vot. Prin crearea partidelor men-ționate, burghezia urmărea să capteze îndeosebi mase de la sate și pătri mij-locii de la orașe ce se pronunțau pentru prefaceri democratice și să le supună influenței sale.

După ce descriu crearea și acti-vitatea Partidului țărănesc, autorii se opresc pe larg asupra bazei lui sociale și politice, asupra resorturi-lor influenței sale, analizînd pro-gramul și acțiunea sa în perioada avîn-tului revoluționar. Este pus în lumină caracterul contradictoriu al practicii poli-tice a acestui partid, discrepanța dintre programul teoretic și acțiunea concretă a țărănismului. Partidul țărănesc nu a jucat niciodată rolul de exponent auten-tic al intereselor maselor țărănești, dar țărănismul, ca acțiune politică și ideolo-gică, reflecta procesul pătrunderii mase-lor rurale în jocul forțelor confruntate în arena politică a României. Înfrîțișînd tezele doctrinei țărăniste și supunîndu-le unei analize critice, autorii arată că ele reflectau poziția politică și interesele eco-nomice ale burgheziei sătești și ale micii burghezii orașenești, care, în această pe-rioadă, formau baza de clasă a partidului. „Esența doctrinei și programelor electo-rale ale Partidului țărănesc, manevrele lui politice, întreaga sa activitate erau concentrate pentru găsirea celui mai scurt drum către guvern” (p. 174).

Considerăm pozitiv faptul reproducerii unor considerații și aprecieri la adresa Partidului țărănesc făcute, la vremea respectivă, de membrii altor reprezen-tanțe politice. Dar, din păcate, lipsesc aprecierile mișcării socialiste față de Partidul țărănesc, care, se știe, a avut o atitudine mai nuanțată față de acest partid. Crearea Partidului țărănesc n-a reprezentat un fenomen specific țării noastre, atare partide formîndu-se și în alte state din centrul și sud-estul Euro-peii. Ar fi fost interesant dacă autorii explicau acest fenomen, dacă ar fi încer-

cat să desprindă ceea ce aceste partide aveau comun și care erau trăsăturile lor specifice; succintele mențiuni făcute în această direcție nu sînt suficiente.

În sistemul principalelor partide ale claselor dominante, un rol însemnat a dobîndit în epocă Liga poporului, constituită în aprilie 1918 și transformată în aprilie 1920 în Partidul poporului. Lucrarea definește foarte bine această reprezentanță politică ca expresie a încercărilor de regrupare a unor vîrfuri ale claselor dominante în fața avîntului revoluționar al maselor, dezvăluind caracterul eteroclit al programelor sale de guvernare, impregnate cu o deșănțată demagogie. Anunțînd un larg program de reforme, Partidul poporului a obținut în acești ani o mare, dar efemeră influență la sate și în rîndul micii burghezii de la orașe. Autorii urmăresc pe larg discrepanța dintre programul teoretic al partidului și practica sa politică atunci cînd s-a aflat la cîrma țării (martie 1920 — decembrie 1921). Măsurile antimuncitorești și antipopulare ale guvernului Averescu au dus la compromiterea Partidului poporului în rîndul populației, el părăsînd rapid primul plan al vieții politice.

Un merit deosebit al lucrării rezidă în faptul că autorii au ca preocupare constantă studierea mișcării muncitorești în contextul vieții social-politice, a rolului și influenței ei în transformările progresiste petrecute în societatea românească. De altfel, autorii au consacrat un capitol distinct partidului care în acea etapă era exponentul clasei muncitoare — Partidul socialist —, relevînd pe larg poziția sa de clasă, programul și țelurile sale.

Autorii relatează despre avîntul revoluționar al clasei muncitoare, despre acțiunile sale de luptă, exprimate cu precădere într-o amplă mișcare grevistă. Lupta revoluționară a proletariatului, care viza transformarea a însăși structurii regimului, și-a pus amprenta asupra întregii vieți sociale și politice.

Se demonstrează în mod just că, deși clasa muncitoare avea o pondere încă mică în ansamblul populației, „rolul ei în viața țării depășea cu mult însemnătatea sa numerică” (p. 273). Mișcarea muncitorească și socialistă, prin soluțiile radicale date, de pe pozițiile proletariatului, marilor probleme sociale ale epocii, s-a impus ca cea mai înaintată și progresistă forță în viața ideologică și social-politică a României.

Această orientare este urmărită cu atenție, analizîndu-se activitatea Partidului socialist, programele sale, documentele pe care le-a emanat, platformele electorale etc. În cele mai multe cazuri, autorii izbutesc să surprindă noua linie politică și tactică a partidului, izvorîte, după cum afirmă o serie de documente ale vremii, din principiile doctrinei socialiste adaptate la realitățile societății românești postbelice. Se evidențiază corelația dintre programul maximal și minimal al partidului, remarcîndu-se că, spre deosebire de trecut, accentul a început să cadă în mai mare măsură asupra celui maximal.

Referitor însă la programul minimal al partidului, autorii îl prezintă într-o manieră prea declarativă, fără a analiza temeinic principalele sale puncte, ceea ce el aducea nou în comparație cu trecutul, prin ce se deosebea în comparație cu unele prevederi afișate demagogic de partidele claselor dominante. Se știe că, imediat după război, în noile condiții, cînd partidele burgheze, pentru a capta masele, au preluat unele teze ce figurau de ani de zile în programele minimale ale P.S.D.R. (vot universal, ziua de lucru de opt ore etc.), socialiștii au declarat: „...Spre a ne deosebi mai bine de partidele burgheze, care au în programul lor puncte comune cu noi (cererile noastre minimale de altă dată), programul nostru nu mai cuprinde decît ceea ce ne deosebește de burghezie...”. Desigur, unele din aceste prevederi sînt cuprinse în lucrare, dar ele ar fi trebuit mai bine explicate.

Sînt bine tratate în lucrare autoritatea și popularitatea Partidului socialist în epocă. Detaliînd formele de manifestare a popularității partidului în acest timp, autorii reliefează marea sa putere de mobilizare la acțiune a maselor muncitoare, creșterea spectaculoasă a numărului membrilor de partid, succesele electorale obținute de socialiști; în acest context, era interesant dacă s-ar fi insistat și asupra activității deputaților socialiști în parlamentul țării. Un spațiu corespunzător este consacrat procesului de clarificare marxist-leninistă a partidului, dezvoltării curentului revoluționar, care a culminat cu făurirea Partidului Comunist Român. „În viața politică a României — conchid autorii — s-a integrat, începînd din mai 1921, un partid politic calitativ nou, care va polariza în jurul clasei muncitoare țărănimea, intelectualita-

tea și care își va spune cuvântul în toate evenimentele importante ale dezvoltării economice, sociale și politice a României" (p. 300).

În tratarea concretă a problemelor abordate, lucrarea se remarcă printr-o largă bază de surse documentare, provenite din fondurile de arhivă și bibliotecă, din documente, legi, regulamente, dezbateri parlamentare, din memoriile și co-

respondența unor oameni politici, din presa vremii etc. Lipsită de monotonia pe care dificultatea temei i-ar fi putut-o, eventual, imprima, lucrarea se impune ca o investigație temeinică consacrată unor aspecte mai puțin studiate ale perioadei 1918—1921, ca o reușită a istoriografiei marxiste din țara noastră.

GHEORGHE UNC

În slujba cercetării marxist-leniniste a istoriei P.C.R.

București, 1971, 533 p.



Volumul apărut recent în colecția „Biblioteca de istorie” este o culegere a comunicărilor susținute de cercetătorii Institutului nostru în cadrul sesiunii științifice jubiliare organizată în luna aprilie 1971, cu prilejul împlinirii a două decenii de existență a Insti-

tutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R.

Comunicările incluse în volum, așa după cum arată directorul Institutului, Ion Popescu-Puțuri, în cuvântul de deschidere, înfățișează stadiul atins de cercetarea istorică din țara noastră în domeniul istoriei mișcării muncitorești în decursul a două decenii. Din acest punct de vedere, socotim necesar să subliniem, odată cu conținutul unora dintre comunicările publicate, valoarea în ansamblu a culegerii, care permite să se desprindă câteva principii metodologice, de importanță majoră pentru istoriografia mișcării muncitorești în special, dar și pentru istoriografia românească în general.

Unul dintre principiile metodologice fundamentale pe care le promovează Institutul de studii istorice și social-politice în lucrările sale este tratarea istoriei mișcării muncitorești din țara noastră integrată organic în istoria generală a patriei. Acest principiu nu decurge numai dintr-o necesitate tehnică, metodologică, ci el este impus de realitatea istorică:

mișcarea muncitorească, partidul clasei muncitoare au fost parte integrantă a societății românești, dezvoltarea acesteia nu s-a produs independent de lupta forțelor ei înaintate, în frunte cu clasa muncitoare.

O serie de comunicări cuprinse în volum prezintă, sub diferite unghiuri de vedere, locul mișcării muncitorești și socialiste, al Partidului Comunist Român în viața social-politică a țării. Astfel, comunicarea prezentată de Gheorghe Matei, cu titlul „Partidul Comunist Român și principalele curente de gândire social-politică burgheză din România (1921—1926)”, demonstrează faptul că, din primul moment al făuririi sale, partidul comunistilor români a exprimat cel mai avansat curent de gândire social-politică din societatea românească. Noul partid creat în 1921 trebuia, după cum scria organul său central de presă, ziarul „Socialismul”, să corespundă „nu numai cerințelor vremii, dar înseși nevoilor și spiritului poporului”.

O altă comunicare, semnată de Viorica Moisuc, prezintă „Concepția Partidului Comunist Român cu privire la unele probleme internaționale și ale politicii externe a României în ajunul celui de-al doilea război mondial”, comunicare în care, pe baza analizei documentelor istorice, se arată cum „comuniștii români au militat în această perioadă deosebit de grea în istoria României pentru o reală independență și suveranitate, pentru libertate și democrație”.

În ceea ce privește locul mișcării socialiste în viața social-politică a țării la sfârșitul secolului trecut, comunicarea lui Ion Bulei „Asupra modalității de definire a poziției P.S.D.M.R. față de partidele de

guvernământ din România la sfârșitul veacului al XIX-lea" aduce o serie de considerații interesante cu privire la străduința primului partid al clasei muncitoare din România de a antrena toate forțele înaintate la lupta pentru progresul general al poporului, al țării.

Un alt principiu care se reflectă în conținutul comunicărilor este preponderența factorului intern în dezvoltarea social-economică și politică a țării, în dezvoltarea mișcării revoluționare din România. Mai multe comunicări abordează diferite aspecte ale împrejurărilor istorice în care s-a transformat partidul socialist în partid comunist, subliniind că acest proces a cunoscut anumite trăsături specifice, determinate de însăși dezvoltarea mișcării muncitorești din țara noastră, atât în perioada dinaintea războiului cât și în anii avântului revoluționar de la sfârșitul acestuia. Comunicarea lui Augustin Deac, intitulată „Semnificația istorică a votului din 11 mai 1921”, relevă că „o trăsătură **distinctivă și permanentă** a mișcării muncitorești din țara noastră a constituit-o caracterul ei unitar”, fapt ce s-a reflectat și în modalitatea făuririi Partidului Comunist Român, la data creării sale **singurul** partid al clasei muncitoare din România.

O comunicare interesantă prin sublinierea rolului preponderent al factorului intern este aceea semnată de Florea Dragne și intitulată „Schimbări survenite în anul 1921 în poziția grupurilor comuniste față de constituirea Partidului Comunist Român”, în care se arată cum grupurile comuniste care nu țineau seama în activitatea lor de realitatea mișcării revoluționare din România au fost nevoite să recunoască la Consfătuirea de la Iași, după cum spune autorul, „că nu poate fi creat un partid comunist viabil în afara Partidului socialist oficial și că singura cale justă este aceea a transformării Partidului socialist în partid comunist”. În aceeași ordine de idei, în comunicare se arată eșecul unor grupuri comuniste de a crea Partidul Comunist Român pe teritoriul Rusiei sovietice, neținând seama de procesul revoluționar care se desfășura în țară.

Volumul **În slujba cercetării marxist-leniniste a istoriei P.C.R.** cuprinde o serie de comunicări care evidențiază internaționalismul consecvent, spiritul solidarității proletare, afirmat constant în mișcarea muncitorească din țara noastră. Cîteva titluri de comunicări pe această te-

mă sint elocvente: „Considerații asupra legăturilor internaționaliste ale mișcărilor muncitorești din România și Serbia”, de Alexandru Tănăsescu, „Dimităr Blagoev, militant activ pentru întărirea legăturilor dintre mișcarea muncitorească din România și cea din Bulgaria”, de Natalia Vilcu, „Solidaritatea mișcării muncitorești și democratice din România cu lupta popoarelor coloniale și dependente”, de Gheorghe Unc, ș.a.

O altă grupă de comunicări este consacrată problemelor istoriei construirii socialismului în țara noastră. Dintre acestea cităm: „Structura clasei muncitoare din România în procesul industrializării socialiste”, de Ionel Nicolae, „Politica Partidului Comunist Român — factor hotărîtor al dezvoltării societății românești pe calea progresului multilateral”, de Gheorghe Surpat ș.a.

O preocupare căreia Institutul de studii istorice și social-politice îi acordă o atenție sporită în ultimul timp o reprezintă cercetarea istoriei făuririi socialismului în alte țări. Pe această linie, volumul cuprinde o valoroasă comunicare despre „Transformări ale structurii economice-sociale a R.D.G. în prima etapă a construcției socialismului”, semnată de Emilia Bălănică.

În ansamblu, volumul **În slujba cercetării marxist-leniniste a istoriei P.C.R.** reflectă aria activității științifice desfășurată în ultimii ani de Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R.

După cum se arăta în cuvîntul de salut adresat din partea Secretariatului C.C. al P.C.R., „conducerea partidului dă o înaltă apreciere activității depuse îndeosebi după Congresul al IX-lea al partidului pentru aprofundarea, în spiritul obiectivității științifice, marxist-leniniste, a istoriei partidului, a clasei noastre muncitoare, în strînsă legătură cu dezvoltarea generală a societății românești... Prin eforturile depuse și rezultatele obținute în domeniul cercetării, ca și în activitatea editorială, Institutul de studii istorice și social-politice ocupă un loc prestigios pe frontul științei istorice din patria noastră”.

Recenta culegere de comunicări științifice, publicate sub titlul **În slujba cercetării marxist-leniniste a istoriei P.C.R.**, vine să confirme încă o dată ponderea crescîndă a activității institutului nostru pe frontul cercetării istoriei mișcării muncitorești și a patriei.

NICOLAE COPOIU

BOGDAN HILLEBRANDT: Tradițiile noastre. Organizațiile progresiste de tineret din Polonia în anii 1918—1957

Editura „Iskry“, Varșovia, 1970, 126 p.



Lucrarea istoricului polonez B. Hillebrandt, autor a numeroase monografii și studii despre mișcarea de tineret și rezistența antihitleristă în Polonia, constituie, după cum afirmă însuși autorul, o schiță sumară a mișcării revoluționare și progresiste de tineret.

În cadrul primului capitol, care tratează despre organizațiile revoluționare și progresiste de tineret din perioada interbelică, autorul se oprește cu deosebire asupra activității a trei organizații: Uniunea Tineretului Comunist din Polonia, aflată sub îndrumarea Partidului Comunist Polonez, Asociația universității muncitorești, cunoscută sub denumirea de Organizația de tineret T.U.R., subordonată Partidului Socialist Polonez, precum și Uniunea Tineretului Sătesc din Republica Polonă, organizație aflată în subordinea Partidului Țărănesc Polonez.

Uniunea Tineretului Comunist din Polonia, arată autorul, a luat ființă în urma procesului de clarificare și delimitare care a avut loc în cadrul mișcării socialiste de tineret în perioada anilor 1919-1924, la scurt timp după crearea Partidului Comunist Muncitoresc Polonez (decembrie 1918).

B. Hillebrandt subliniază că prin „activitatea sa practică desfășurată în interesul tineretului, înainte de toate a celui muncitoresc, U.T.C.P. a năruit zidul de izolare ridicat în jurul său, deși aceasta nu a fost un proces ușor și rapid“ (p.20).

Deși proiectul realizării, în anul 1936, a Frontului Tineretului Generației, elaborat de C.C. al U.T.C.P. și care urmărea înfăptuirea unității organizatorice a tineretului comunist cu cel socialist grupat în Organizația de tineret T.U.R., a rămas neîmplinit, aceasta nu a împiedicat însă pe membrii celor două organizații de tineret să participe împreună la acțiunile revoluționare, demonstrațiile de stradă, acțiunile de sprijinire a Repu-

blicii Spaniole. „În cadrul Brigăzii internaționale „Jarosław Dąbrowski“ — scrie autorul —, pe câmpiile Asturiei și Cataloniei, aceștia au luptat împreună pentru cauza Spaniei și totodată și a Poloniei, în numele lozincii „Pentru libertatea noastră și a voastră““ (p. 25).

Uniunea Tineretului Comunist din Polonia și-a desfășurat activitatea pînă în anul 1938, cînd, ca urmare a hotărîrii nejuste a Internaționalei Comuniste, a fost dizolvat Partidul Comunist din Polonia. După această dată, atît U.T.C.P., cît și alte organizații legate de P.C.P. și-au încetat activitatea (p. 28). În timpul celui de-al doilea război mondial, mulți din foștii membri ai U.T.C.P. au intrat în rândurile Partidului Muncitoresc Polonez, creat în ianuarie 1942, iar alții au pus bazele noii organizații comuniste de tineret — Uniunea Luptei Tinerilor.

Organizația de tineret T.U.R., creată în februarie 1926, a avut inițial un caracter cultural-instructiv. După lovitura de stat a lui Piłsudski din mai 1926, dar mai cu seamă după anul 1930, colaborarea ei cu U.T.C.P. devine tot mai strînsă și, ca urmare, activitatea ei îmbracă un caracter politic tot mai pronunțat. Datorită acestui fapt, organizația a fost dizolvată de conducerea P.S.P. După dizolvarea acestei organizații, în Polonia au activat alte organizații socialiste de tineret, printre care o activitate mai intensă a desfășurat Uniunea Tineretului Socialist Independent, dizolvată, la rîndul ei, în 1938.

Printre organizațiile progresiste de tineret care au activat în perioada interbelică în Polonia s-a numărat și Uniunea Tineretului Sătesc din Republica Polonă, creată la 28 iunie 1928 și cunoscută sub denumirea de U.T.S. „Wici“, după numele organului său de presă.

Autorul evidențiază că organizația s-a considerat inițial avînd de îndeplinit numai funcții cultural-instructive și educative, dar după anul 1933 a cunoscut un proces de radicalizare politică. Membrii acesteia au luat parte la valul puternicelor lupte de clasă cărora le-a fost martor statul polonez în anii 1933 și 1937, la lupta împotriva regimului sanaitist și a clerului, criticînd rolul retrograd al bisericii catolice.

În timpul ocupației hitleriste, această organizație și-a încetat activitatea.

Un întreg capitol este dedicat de autor activității eroice a organizației de tineret Uniunea Luptei Tinerilor, care și-a început activitatea în perioada cea mai grea din istoria poporului polonez — perioada războiului și ocupației hitleriste. Creată la scurt timp după constituirea Partidului Muncitoresc Polonez, sub conducerea căruia a acționat până în anul 1948, organizația a cuprins în primul rând pe tinerii cu orientare comunistă. B. Hillebrandt evidențiază cu numeroase date și fapte aportul prețios al acestei organizații în cadrul mișcării de rezistență, iar după eliberarea Poloniei, contribuția ei la opera de refacere a țării, de consolidare a regimului democrat-popular.

După eliberarea primei părți a teritoriului polonez, în vara anului 1944, și-au reluat activitatea Organizația de tineret T.U.R., Uniunea Tineretului Sătesc „Wici” și a fost creată o nouă organizație Uniunea Tineretului Democrat. Aceste organizații au activat până în anul 1948.

Hotărîrea de refacere a Organizației de tineret T.U.R. a fost luată în cadrul conferinței tineretului socialist care a avut loc la Lublin în zilele de 8—9 octombrie 1944. După eliberarea întregului teritoriu polonez, a avut loc, între 15 și 16 aprilie 1945, Conferința națională a Organizației de tineret T.U.R., la care a fost aprobat noul statut și au fost alese organele centrale de conducere. Începînd de la congresul din iunie 1947, primul congres al organizației ținut după război, forțele care vizau unificarea mișcării de tineret din Polonia s-au activizat, fapt ce și-a găsit expresia în pașii întreprinși în perioada imediat următoare pe linia realizării frontului unic. La 20 august 1947 a fost semnat între Organizația de tineret T.U.R. și Uniunea Luptei Tinerilor înțelegerea privind unitatea de acțiune; în noiembrie același an s-a creat o școală centrală organizatorică comună pentru cele două organizații.

O evoluție mai complicată în perioada anilor 1944-1948 a avut-o mișcarea țărănească de tineret, respectiv Uniunea Tineretului Sătesc „Wici”.

În vara anului 1944, inițiativa refacerii acestei organizații a pornit din două direcții — de la tinerii activiști ai Partidului Țărănesc (radical) „Voința poporului” și de la foștii membri ai U.T.S. „Wici” din voievodatul Lublin, care în timpul ocupației luptaseră în rîndul ba-

talioanelor țărănești. Ca urmare a acestei inițiative, Congresul tineretului sătesc, desfășurat la Lublin în zilele de 27—28 august 1944, a repus bazele activității Uniunii Tineretului Sătesc „Wici”, a ales Consiliul provizoriu de conducere și a aprobat documentul programatic al organizației. U.T.S. „Wici” a suferit însemnate schimbări deosebite după sosirea în Polonia a fostului premier al guvernului polonez din emigrație, Stanisław Mikolajczyk și intrarea lui în Guvernul provizoriu al unității naționale. În cadrul organizației au început să aibă supremație adepții acestuia, care tindeau spre menținerea caracterului antebelic al organizației.

La Congresul U.T.S. „Wici” din decembrie 1945 a fost adoptată o nouă declarație programatică, la baza căreia se aflau doctrinele agrariene antebelice. Schimbările survenite nu au fost acceptate însă de întreaga organizație, în cadrul căreia s-a dezvoltat o puternică opoziție. Aceasta a convocat în decembrie 1946 Conferința națională, iar în ianuarie 1947 Congresul de constituire a Comitetului național al democratizării „Wici”. Efectele activității acestui comitet s-au făcut remarcate în mod vizibil la Congresul extraordinar al organizației tineretului sătesc „Wici” din aprilie 1947, cînd s-a dat bătălia hotărîtoare pentru conducerea uniunii și totodată pentru trasarea unei noi linii de acțiune, care să concorde cu a celorlalte organizații democratice de tineret. Începînd cu această dată, care a consfințit victoria Comitetului democratizării, Uniunea Tineretului Sătesc „Wici” a pășit spre o colaborare tot mai largă cu Uniunea Luptei Tinerilor, Organizația de tineret T.U.R. și Uniunea Tineretului Democrat.

La baza Uniunii Tineretului Democratic, organizație creată la mijlocul anului 1945, a stat Mișcarea Tinerei Democrații, care în timpul ocupației a colaborat cu Uniunea Luptei Tinerilor și și-a desfășurat activitatea în primul rînd în mediul academic. Sarcina principală pe care ea și-a pus-o a fost munca ideologico-educativă. După învingerea crizei interne de scurtă durată manifestată în anul 1946, ca urmare a încordării luptei interne din țară, U.T.D. a sprijinit linia politică a Partidului Democrat, care acționa în alianță cu Partidul Muncitoresc Polonez, Partidul Socialist Polonez și Partidul Țărănesc (radical). „Trebuie să spunem, remarcă autorul, că, alături de Uniunea Luptei Tinerilor, Uniunea Tineretului Democratic a fost adeptul cel mai înfo-

cat al ideii unificării mișcării de tineret în Polonia" (p. 90).

Procesul unificării mișcării de tineret în prima perioadă de existență a Poloniei populare este prezentat de autor în ultimul capitol al lucrării.

Menționind că ideea unității mișcării progresiste de tineret, ca și cea a unității clasei muncitoare, a fost una din lozincile fundamentale ale mișcării muncitorești din Polonia, B. Hillebrandt surprinde etapele prin care a trecut procesul de unificare a mișcării de tineret. Primul pas hotărâtor spre unificare l-a reprezentat semnarea, la 20 august 1947, a înțelegerii privind unitatea de acțiune între Uniunea Luptei Tinerilor și Organizația de tineret T.U.R. A urmat semnarea, la 4 octombrie 1947, a unei înțelegeri similare între Uniunea Luptei Tinerilor, Organizația de tineret T.U.R. și Uniunea Tineretului Sătesc „Wici”, la care, în ziua de 6 noiembrie același an, a aderat și Uniunea Tineretului Democratic. În februarie 1948 s-au constituit Comitetul Central și comitetele teritoriale de unitate a tineretului. În urma activității desfășurate de aceste comitete, a avut loc la Wrocław, în zilele de 20-22 iulie 1948, Congresul de unificare a tineretului polonez, Congresul a hotărât unirea celor patru organizații de tineret într-una singură, sub numele de **Uniunea Tineretului Polonez**.

Fiind o organizație independentă, care cuprindea întregul tineret progresist, U.T.P. s-a condus în activitatea sa practică după directivele Partidului Muncitoresc Unit Polonez, educându-și membrii

în spiritul ideologiei partidului. Programul de activitate al U.T.P., formulat în „Declarația ideologico-programatică” aprobată la Congresul de la Wrocław, făcea o analiză a trecutului poporului polonez și indica noile perspective pe care le deschidea în fața acestuia orînduirea socialistă.

În ultima parte a acestui capitol, autorul analizează o serie de greșeli manifestate în cadrul organizației, care pe fondul situației politice complexe din Polonia anului 1956 au condus treptat la autodizolvarea Uniunii Tineretului Polonez (p.110).

La ultima plenară a Consiliului Uniunii Tineretului Polonez, care a avut loc la 11 ianuarie 1957, a fost săvîrșit actul formal de dizolvare a U.T.P. Locul Uniunii Tineretului Polonez a fost luat de două organizații, Uniunea Tineretului Socialist, creată în ianuarie 1957, care concentrează îndeosebi tinerii muncitori de la orașe, și Uniunea Tineretului Sătesc, creată în februarie 1957, care grupează tineretul de la sate.

Ambele organizații, arată B. Hillebrandt, continuă tradițiile progresiste de luptă ale Uniunii Tineretului Polonez, militînd pentru afirmarea orînduirii socialiste, pentru educarea tineretului în spiritul dragostei față de patrie.

Lucrarea lui B. Hillebrandt, singura lucrare de sinteză pe această temă, constituie un instrument util pentru cunoașterea istoricului mișcării de tineret din Polonia.

MILICĂ MOLDOVEANU

„Beiträge zur geschichte der Arbeiterbewegung“

anul XIII (1971), nr. 1—6

Temele abordate de revista Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al Partidului Socialist Unit din Germania dovedesc preocuparea redacției de a prezenta probleme și date din istoria mișcării muncitorești germane și internaționale, precum și aspecte importante ale construcției socialismului în Republica Democrată Germană. În numerele pe anul 1971, revista inserează articole și documente cu o tematică largă, care reflectă preocupările multilaterale și susținute ale istoricilor din R.D.G. în lămu-

rirea a o serie de importante probleme ale mișcării muncitorești.

Dintre articolele referitoare la istoria mișcării muncitorești din Germania reține atenția studiul 1870/1871. *Intemeierea imperiului german și mișcarea muncitorească*, de Gustav Seeber și Heinz Wolter, apărut în nr. 1 al revistei. Cu date și argumente convingătoare, autorii demonstrează că unitatea națională a Germaniei s-a înfăptuit în procesul unor ample lupte de clasă, începute încă în

timpul revoluției din 1848—1849. Dezvoltarea capitalismului în Germania crease condiții obiective pentru realizarea unității naționale a Germaniei încă la mijlocul secolului trecut, însă burghezia, înfricoșată de combativitatea dovedită de masele populare în timpul revoluției, s-a aliat cu iuncherii militariști, ceea ce a dus la întărirea forțelor retrograde, la menținerea statelor fărâmițate și la frînarea dezvoltării economice și sociale. Pactizarea burgheziei cu iuncheria prusacă n-a putut însă împiedica procesul obiectiv de dezvoltare a relațiilor capitaliste, n-a putut opri înfăptuirea unor importante transformări economice și sociale care puneau tot mai imperios problema formării statului național german. Autorii scot în evidență afirmarea politică a clasei muncitoare germane, a cărei capacitate de luptă a crescut mult după întemeierea Partidului Muncitoresc Social-Democrat (1869) și ca urmare a influenței covârșitoare a lui Marx și Engels și a Internaționalei I. Mișcarea muncitorească germană, în fruntea căreia stăteau August Bebel și Wilhelm Liebknecht, a acționat împotriva politicii lui Bismarck și pentru făurirea unității naționale a Germaniei pe cale democratică. Poziția de clasă a mișcării muncitorești germane este reliefată mai ales în împrejurările războiului franco-german, când conducătorii clasei muncitoare germane s-au pronunțat împotriva regimului lui Napoleon al III-lea și au manifestat totodată neîncrederea față de guvernul reacționar prusac, pronunțându-se pentru o unificare democratică a Germaniei, exprimându-și, totodată, solidaritatea „cu frații de clasă francezi”. Gustav Seeber și Heinz Wolter iau atitudine critică față de istoricii burghezi, care, în scopul mascării rolului burgheziei germane și al militarismului prusac în războiul din 1871, tăgăduiesc că în acea perioadă exista o alternativă democratică în înfăptuirea unității naționale a Germaniei.

O temă din aceeași perioadă istorică abordează și W. Loch în articolul *Comuna din Paris și însemnătatea ei pentru dezvoltarea mișcării muncitorești*, publicat în nr. 3 al revistei, cu ocazia aniversării a 100 de ani de la Comună. Denunțând caracterul reacționar al imperiului german și însuși conținutul declarației programatice de la Versailles, care era „nu numai o amenințare la adresa Franței, ci și o proclamare a supremației Germaniei lui Bismarck asu-

pra Europei”, autorul evidențiază atitudinea față de Comuna din Paris a mișcării muncitorești din Germania. W. Loch scoate în evidență numeroase acte care au exprimat solidaritatea muncitorilor germani cu cauza comunarilor, subliniind faptul că de la tribuna parlamentului August Bebel, conducătorul social-democrației germane, a condamnat pe cei ce au înăbușit Comuna.

Un loc important este rezervat în paginile revistei prezentării unor figuri reprezentative ale mișcării muncitorești germane și internaționale, printre care Wilhelm Liebknecht (Kurt Adamy, *Un soldat al revoluției — Wilhelm Liebknecht*; Wadim Tschubinski, *Un salut de luptă al lui Wilhelm Liebknecht către muncitorii ruși, cu prilejul lui 1 Mai, acum 75 de ani*), Rosa Luxemburg (Anneliese Laschitzka și Günter Radczun, *Activitatea Rosei Luxemburg în mișcarea muncitorească revoluționară germană*; Jan Kancewicz, *Rosa Luxemburg — o înflăcărată internaționalistă*) și Karl Liebknecht (Lew Ginzberg, *Vladimir Ilici Lenin despre Karl Liebknecht*; Erna Herbig, *Asupra activității de propagandist a lui Karl Liebknecht*).

De asemenea, în rubricile „Schite biografice” și „Amintiri” sînt inserate date din viața și activitatea altor revoluționari germani, precum și a unor figuri marcante ale mișcării muncitorești franceze, ca Jules Guesde, Paul Lafargue, Edouard Vaillant, Marcel Cachin ș.a.

Problemele luptei antifasciste în perioada interbelică sînt analizate în studiul semnat de Elfriede Lewerenz, intitulat *Unele probleme ale analizei făcute fascismului de către Internaționala Comunistă în pregătirea celui de-al VII-lea Congres mondial (1933-1935)*. Autoarea prezintă activitatea P.C.G. în cadrul Internaționalei Comuniste pentru lămurirea caracterului de clasă al fascismului german, insistîndu-se îndeosebi asupra lucrărilor celei de-a XIII-a plenare a Comitetului Executiv al Internaționalei Comuniste (Moscova, 28 noiembrie—12 decembrie 1933). Din articolul *Despre lupta antifascistă a P.C.G. între anii 1939 și 1941*, semnat de Klaus Mammach și Gerhard Nitzsche, se desprinde ideea că, după semnarea pactului de neagresiune sovieto-german din august 1939, P.C.G. nu a înecat lupta împotriva dictaturii fasciste. Cu toate măsurile luate de națiști în vederea distrugerii organizațiilor de partid și a conducătorilor lor, P.C.G.

a organizat, coordonat și condus fără întrerupere lupta antifasciștilor germani din țară și din emigrație, a asigurat o conducere operativă în Germania. Prin numeroase date prezentate, autorii iau poziție critică față de tezele unor istorici burghezi care neagă continuitatea activității P.C.G. în Germania, după data încheierii pactului din august 1939 și pînă în iunie 1941, cînd hitleriștii au invadat Uniunea Sovietică. În articol se arată că prin Platforma politică din decembrie 1939 partidul și-a orientat acțiunile sale spre intensificarea luptei împotriva regimului fascist și a războiului, deoarece „antihitleriștii germani trebuiau să zădărnicească încercările forțelor celor mai reacționare ale capitalului german și internațional de a împinge Germania într-un război împotriva Uniunii Sovietice” (nr. 6, p. 912).

Sfera preocupărilor revistei cuprinde și probleme ale mișcării muncitorești și ale mișcărilor revoluționare de eliberare națională din Asia și Africa.

În acest sens cităm articolele semnate de Egon Dummer și Emil Langer, *Mișcarea de eliberare național-revoluționară în Asia și Africa și rolul comuniștilor*; Helmut Nimschowski și Wolfgang Schüssler, *Rolul și tendințele de dezvoltare a partidelor național-revoluționare în țările cu dezvoltare necapitalistă*; Heinrich Loth, *Asupra începuturilor mișcării muncitorești sud-africane*; Wilhelm Wilke, *Rolul și tendințele de dezvoltare a sindicatelor în statele național-revoluționare africane și arabe*.

Fiecare număr al revistei consacră circa 20 de pagini rubricilor de „Critică” și „Bibliografie”. La rubrica „Adnotații” din nr. 3 al revistei este prezentat și volumul *Lenin văzut de români*, despre care Walter Wimmer, redactorul-șef al revistei, arată că „oferă un interesant tablou al diferitelor căi și forme de pătrundere în România a informațiilor privind activitatea și gândirea lui Lenin, cum le-a răspîndit în țară mișcarea muncitorească și cum a devenit Lenin pentru mulți luptători revoluționari o idee și un exemplu”.

Cu ocazia aniversării a 25 de ani de la constituirea P.S.U.G., revista „Beiträge zur Geschichte der Arbeiterbewegung” a publicat un număr special. Toate materialele sînt grupate sub titlul *25 de ani de la unificarea clasei muncitoare și sînt dedicate în cea mai mare parte acestui eveniment de importanță istorică în viața poporului german*. Dintre studiile cuprinse în numărul special semnalăm pe cele ale lui Rolf Dlubek și Monika Steinke, *Despre rolul moștenirii teoretice a lui Marx și Engels în formarea Partidului Socialist Unit din Germania*; Heinz Vosske, *Despre rolul sistemului unitar de școlarizare, elaborat de P.S.U.G., pentru pătrunderea marxism-leninismului în partid (aprilie 1946—ianuarie 1949)*; Helene Fiedler, *Concepția politică de stat în „Principiile și țelurile P.S.U.G.” și primii pași pentru realizarea ei*; Waltraud Falk, *Dialectica dintre politic, economic și ideologic în politica economică a P.S.U.G.*; Hannes Hörnig, *Reforma învățămîntului superior în R.D.G. — expresie a politicii continue și creatoare a P.S.U.G.*; Karl Greese și Günther Glaser, *Despre politica P.S.U.G. de construire a apărării militare a R.D.G. în cadrul comunității de apărare a statelor socialiste europene (1955/1956—1961)*.

Cîteva articole din numărul special al revistei se ocupă de legăturile mișcării muncitorești germane cu cea rusă și de relațiile actuale dintre P.C.U.S. și P.S.U.G. În acest sens, cităm articolele: *Colaborarea dintre P.C.U.S. și P.S.U.G. — internaționalism proletar în acțiune*, de V. M. Chvostov și W. I. Zapanov; *Cînd s-au născut temeliile alianței P.C.U.S. cu P.S.U.G.*, de E. Diehl; *Colaborarea dintre P.C.U.S. și P.S.U.G. — expresie a internaționalismului proletar*, de V. I. Zapanov.

Prin articolele publicate — cu o tematică diversă —, nr. 1—6/1971 al revistei „Beiträge zur Geschichte der Arbeiterbewegung” oferă cititorilor un larg și interesant material de studiu și informare.

EMILIA BALÂNICA

СОДЕРЖАНИЕ

К Национальной Конференции Румынской Коммунистической Партий.....	3
--	----------

СТАТЬИ — СООБЩЕНИЯ

ШТЕФАН МУШАТ: Соображения о развитии историографии рабочего движения и РКП после 23 Августа 1944 г. (Историография новой эпохи... 1821—1921 гг.).....	11
ГЕОРГЕ МАТЕЙ: Важные стороны и значения деятельности РКП для создания единого рабочего фронта (1921—1944 гг.).....	32
ГЕОРГЕ И. ИОНИЦЭ: Румынская коммунистическая партия в борьбе за осуществление широкого фронта демократических сил Румынии в парламентные выборы в декабре 1937 г.	50

★

Событие глубокого значения в научной и культурной жизни страны: открытие Музея Истории Социалистической Республики Румыния. ..	68
---	-----------

ОБСУЖДЕНИЕ

РУКОВОДЯЩАЯ РОЛЬ РАБОЧЕГО КЛАССА В СОЦИАЛИСТИЧЕСКОМ ОБЩЕСТВЕ (II)

● Количественные и качественные изменения решающие факторы возрастания роли рабочего класса, руководящей социальной силы.	
● Возрастание руководящей роли рабочего класса на этапе создания всесторонне развитого социалистического общества.	74

ПРАЗДНОВАНИЕ ГОДОВЩИН

Иосип Броз Тито ● Ким Ир Сен ● Янош Кадар.....	138
---	------------

ВОСПОМИНАНИЯ

Штефан Форш ● Лихтблау Леон ● Мишу Ионеску.....	150
--	------------

НАУЧНАЯ ЖИЗНЬ

Научная сессия посвященная борьбе за национальную независимость Румынии и вклад нашей страны в победу над фашизмом.....	160
Румынско-советский симпозиум на тема: «Закономерности и этапы строительства и развития социализма. Общее и частное в строительстве социализма». Бухарест, апрель 1972 г.....	160
Выставка: «Моменты из истории СКМ».....	169
Прага: Теоретическая конференция организованная журналом: «Вопросы мира и социализма»	161

КРИТИКА И БИБЛИОГРАФИЯ

- К. БЭРБУЛЕСКУ, ФЛ. ДРАГНЕ, К. МОКАНУ, К. ПЕТКУЛЕСКУ, АЛ. ШИПЕРКО, Н. ТУЕ, Страницы из истории СКМ, Политическое издательство, Бухарест, 1972 г., 416 стр.: **Ион Калафетeanу**. МИРЧА Т. МУШАТ, ИОН АРДЕЛЕАНУ, Социальная и политическая жизнь Румынии в 1918—1921 гг., Политическое издательство, Бухарест, 1972 г., 324 стр.: **Георге Унк**. На службе марксистско-ленинского исследования истории РКП, Политическое издательство, Бухарест, 1971 г., 436 стр.: **Николае Копою**. ГИЛЛЕБРАНД БОГДАН, Наши традиции. Прогрессивные молодежные организации в Польше, Варшава, 1970 г., 126 стр.: **Миликэ Модловяну**. „BEITRÄGE ZUR GESCHICHTE DER ARBEITERBEWEGUNG“, журнал Института марксизма-ленинизма при ЦК Единой Социалистической Партии Германии, 1971 г.: **Бэлэника Эмилия**

171

CONTENTS

- In the perspective of the National Conference of the Romanian Communist Party 3

ARTICLES AND COMMUNICATIONS

- ȘTEFAN MUȘAT: Considerations About the Development of the Historiography of the Worker Movement and of the R.C.P. After 23 August 1944 (The Modern Age Historiography, 1821—1921) 11
GHEORGHE MATEI: The Major Aspects and Significations of the Activity of R.C.P. for Achieving the United Worker Front (1921—1944) 32
GH. I. IONIȚĂ: Romanian Communist Party and Parliamentary Election of December 1937. 50

★

- An Event with Profound Significations in the Political and Cultural Life of the Country: The Opening of the Museum of the History of Socialist Republic Romania. 68

DEBATE

THE LEADING RÔLE OF THE WORKING CLASS IN THE SOCIALIST SOCIETY (II)

- The Quantitative and Qualitative Transformations — Decisive Factors of the Increasing Rôle of the Working Class, of Leading Social Force.
● The Growth of the Leading Rôle of the Working Class on the Stage of Creating of the Multilateral Developed Socialist Society. 71

ANNIVERSARIES

- Iosip Broz Tito ● Kim Ir Sen ● János Kádár 138

RECCOLECTIONS

- Ștefan Foriș ● Lichtblau Leon ● Mișu Ionescu 150

SCIENTIFIC LIFE

- Scientific Session Dedicated to the Struggle for the State Independence of the Romania and the Contribution of our Country to the Victory Over the Fascism. 160
Soviet — Romanian Symposium on Theme: „The Conformities with the Law and the Stages of the Development of Socialism. The General and the Particular in the Building of Socialism“. Bucharest April 1972. 161

Exhibitions: „Moments from History of Y.C.L.	169
Prague: The Theoretical Conference Organized by the Review: „Problems of Peace and Socialism“	173

BOOK REVIEWS

C. BĂRBULESCU, FL. DRAGNE, C. MOCANU, C. PETCULESCU, AL. ȘI-PERCO, N. TUE: Pages from the History of Y.C.L. Political Literature Publishing House, Bucharest, 1972, 416 p.: Ion Calafeteanu . MIRCEA T. MUȘAT. ION ARDELEANU: The social and Political Life of Romania in 1918—1921. Political Literature Publishing House. Bucharest, 1972, 324 p.: Gheorghe Unc . In the Service of Marxist-Leninist Research of the History of the R.C.P. Political Literature Publishing House, Bucharest, 1971, 436 p.: Nicolae Copoiu . HILLEBRANT BOGDAN: Our Traditions. The Progressist Youth Organisations in Poland. 1972. Warsaw. 126 p.: Milică Moldoveanu . „BEITRÄGE ZUR GESCHICHTE DER ARBEITERBEWEGUNG“, review of the Institute for Marxism and Leninism under the C.C. of P.S.U.G., 1971: Emilia Bălănică	174
---	-----

INHALT

In dem Perspective der Landeskonzferenz der Rumänischen Kommunistischen Partei	3
--	---

ARTIKEL UND MITTEILUNGEN

ȘTEFAN MUȘAT: Überlegungen über die Entwicklung der Historiographie der Arbeiterbewegung und der R.K.P. nach dem 23. August 1944. (Die Historiographie der modernen Epoche. 1821—1921.)	11
GHEORGHE MATEI: Die wichtigen Aspekte und die Bedeutung der Tätigkeit der R.K.P. für Verwirklichung der Einheitsfront der Arbeiter (1921—1944)	32
GH. I. IONIȚĂ: Die Rumänische Kommunistische Partei und die parlamentarischen Wahlen von Dezember 1937.	50

★

Ein Ereignis mit tiefer Bedeutung im politischen und kulturellen Leben des Landes: Die Eröffnung des Museums der Geschichte der Sozialistischen Republik Rumänien.	68
--	----

DEBATTE

DIE FÜHRENDE ROLLE DER ARBEITERKLASSE IN DER SOZIALISTISCHEN GESELLSCHAFT (II)

- Die qualitativen und quantitativen Veränderungen —entscheidende Faktoren der zunehmenden Rolle der Arbeiterklasse, der führenden sozialen Kraft.
- Das Wachstum der führenden Rolle der Arbeiterklasse in der Etappe des Aufbaus einer vielseitig entwickelten sozialistischen Gesellschaft. 74

FEIERN

Iosip Broz Tito ● Kim Ir Sen ● János Kádár	138
--	-----

ERINNERUNGEN

Ștefan Foriș ● Lichtblau Leon ● Mișu Ionescu	150
--	-----

DAS WISSENSCHAFTLICHE LEBEN

Die wissenschaftliche Tagung, die dem Kampfe für die staatliche Unabhängigkeit Rumäniens gewidmet wurde und die Beiträge unseres Landes zum Sieg gegen den Faschismus.	160
Das rumänisch-sowjetische Symposium mit dem Thema: „Die Gesetzmässigkeiten und die Etappen des Aufbaus und der Entwicklung des Sozialismus. Das Ganze und das Einzelne im Aufbau des Sozialismus“, Bukarest, April, 1972.	161
Die Ausstellungen: „Momente aus der Geschichte des K.J.V.“	169
Prag: Die theoretische Konferenz von der Zeitschrift „Fragen des Friedens und des Sozialismus“ organisiert.	173

REZENSIONEN

C. BĂRBULESCU, FL. DRAGNE, C. MOCANU, C. PETCULESCU, AL. ȘI-PERCO, N. TUE: Seiten aus der Geschichte des KJV, Politischer Verlag, Bukarest, 1972, 416 S.: Ion Calafeteanu . MIRCEA T. MUȘAT, ION ARDELEANU: Das sozial-politische Leben Rumäniens in den Jahren 1918—1921. Politischer Verlag, Bukarest, 1972, 324 S.: Gheorghe Unc . Im Dienste der marxistisch-leninistischen Erforschung der Geschichte der RKP. Politischer Verlag, Bukarest, 1971, 436 S.: Nicolae Copoiu . HILLEBRANT BOGDAN: Unsere Traditionen. Die fortschrittlichen Organisationen der Jugend in Polen, 1972, Warschau, 126 S.: Milică Moldoveanu . „BEITRÄGE ZUR GESCHICHTE DER ARBEITERBEWEGUNG“, Zeitschrift des Instituts für Marxismus-Leninismus beim ZK der S.E.D. 1971: Emilia Bălănică	174
---	-----

SOMMAIRE

Dans la perspective de la Conférence Nationale du Parti Communiste Roumain	3
--	---

ARTICLES — COMMUNICATIONS

ȘTEFAN MUȘAT: Considerations sur le développement de l'historiographie du mouvement ouvrier et du P.C.R. après le 23 Août 1944 (L'historiographie de l'époque moderne. 1821—1921)	11
GHEORGHE MATEI: Les aspects majeurs et les significations de l'activité du P.C.R. pour la réalisation du front unique ouvrier (1921—1944)	32
GH. I. IONIȚĂ: Le Parti Communiste Roumain et les élections parlementaire du décembre 1937.	50

★

Un événement avec des profondes significations dans la vie scientifique et culturelle du pays: L'ouverture du Musée de l'Histoire de la République Socialiste Roumanie.	68
--	----

D É B A T

LE RÔLE DIRIGEANT DE LA CLASSE OUVRIÈRE DANS LA SOCIÉTÉ SOCIALISTE (II)

- Les transformations quantitatives et qualitatives de la classe ouvrière, dans le cadre des changements novateurs réalisés en Roumanie — facteurs décisifs en l'affirmation du rôle croissant de la classe ouvrière.
- La croissance du rôle dirigeant de la classe ouvrière à l'étape de l'édification de la société socialiste multilatérale développée

74

ANNIVERSAIRES

Iosip Broz Tito ● Kim Ir Sen ● János Kádár	138
--	-----

ÉVOCATIONS

Ștefan Foriș ● Lichtblau Leon ● Mișu Ionescu	150
--	-----

VIE SCIENTIFIQUE

Session scientifique consacrée à la lutte pour l'indépendance d'État de la Roumanie et la contribution apportée de notre pays à la victoire sur le fascisme.	160
Symposium roumain — soviétique sur la thème: „Les conformités à la loi et les étapes de l'édification et du développement du socialisme. Le général et le particulier dans l'édification du socialisme“. Bucarest, avril 1972	161
Expositions: „Moments de l'histoire de l'U.J.C.“	169
Prague: „Conférence théorique organisée par la revue: „Les problèmes de la paix et du socialisme“	173

COMPTES — RENDUS

C. BĂRBULESCU, FL. DRAGNE, C. MOCANU, C. PETCULESCU, AL. ȘI PERCO, N. TUE: Pages de l'histoire de l'U.J.C. Éditions politiques, Bucarest, 1972, 416 p.: Ion Calafeteanu ; MIRCEA T. MUȘAT, ION ARDELEANU: La vie sociale et politique de la Roumanie en 1918—1921, Éditions politiques, Bucarest, 1972, 324 p.: Gheorghe Unc ; Dans la service de la recherche marxiste-léniniste de l'histoire du P.C.R. Éditions politiques, Bucarest, 1971, 436 p.: Nicolae Copoiu ; HILLEBRANT BOGDAN: Nos traditions. Les organisations progressistes de la jeunesse en Pologne. 1972, Varsovie, 126 p.: Milică Moldoveanu ; „BEITRÄGE ZUR GESCHICHTE DER ARBEITERBEWEGUNG“, revue de l'Institut du marxisme-léninisme près le C.C. du P.S.U.G., 1971: Emilia Bălănică	174
--	-----

Redactori : Calafeteanu Ion, Mureșan Elena, Petculescu Constantin, Rauș Nicolae

Colaboratorii și cititorii revistei pot să se adreseze redacției în fiecare zi între orele 10—12.

Adresa redacției este : București, strada Ministerului nr. 4, telefon : 17.01.60, interior 442 ; 722 ; 369 ; 948 ; 831.

Revista „Anale de istorie“ a Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. apare o dată la două luni. Abonamentele se fac la oficiile poștale, prin factorii poștali și difuzorii din întreprinderi, instituții și de la sate.

Revista se găsește de vânzare la chioșcurile de difuzare a presei.

Prețul unui număr — 6 lei ; abonamentul pe 6 luni — 18 lei, pe un an — 36 lei.

Cititorii din străinătate pot face abonamente adresându-se întreprinderii „ROM-PRESFILATELIA“ — Serviciul Import-Export presă — București — Calea Griviței nr. 64—66, P.O.B. — Box 200.

BIBLIOTECA „ASTRA”
 SIBIU

43 108

1990

0 JUL 2005



LEI 6

T 8949

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

anale de istorie

anul XVIII

4

1972

1920



0 JUL. 2005

78949

BIBLIOTECĂ „ASTRA”
SIBIU

-- DEC 2014

INSTITUTUL DE STUDII ISTORICE ȘI SOCIAL-POLITICE
DE PE LÎNGĂ C.C. AL P.C.R.

anale de istorie

Anul XVIII

4

1972

SUMAR

NICOLAE CEAUȘESCU : Raport la Conferința Națională a Partidului Comunist Român. 19—21 iulie 1972 3

ARTICOLE — COMUNICĂRI

NICOLAE PETREANU : Partidul Comunist Român în viața politică a României în anii 1921—1933. Momente și semnificații 70
ION POPESCU-PUȚURI : Concepția mișcării socialiste din România despre înarmarea întregului popor și apărarea patriei 94
VIRGIL SMÂRCEA : Lupta revoluționară a organizației P.C.R. București în anii 1921—1924 99
FLORIAN TÂNĂSESCU : Activitatea revoluționară a comuniștilor din Oltenia între anii 1921—1924 111
MARIN C. STĂNESCU : Secțiunea P.C.R. Iași în perioada anilor 1921—1924 . . 120

★

Avram Iancu, tribun al maselor populare : Teodor Popescu 130
Partidul Comunist Italian în anii 1921—1926. Pe marginea lucrării : „Între reacțiune și revoluție. Amintiri și reflecții asupra primilor ani de activitate ai P.C.I.”, de Luigi Longo, Carlo Salinari : Maria Covaci . . . 138

DOCUMENTE

Acțiuni revendicative ale muncitorimii din România între anii 1914 și 1916 oglindite în fotografii inedite 146
Depistarea portretelor unor muncitori revoluționari din România de la sfârșitul secolului al XIX-lea 150

17196

E V O C Ă R I

Nicolae Bucur • Sofia Nădejde 154

V I A Ț A Ș T I I N T I F I C Ă

- Semnarea convenției de colaborare dintre Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. și Institutul de istorie a mișcării muncitorești poloneze d'n cadrul Școlii superioare de științe sociale de pe lângă C.C. al P.M.U.P. 160
- Sesiunea științifică a Academiei de științe sociale și politice cu tema: „Făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate” — București, 18—19 mai 1972 160
- Sesiune științifică cu tema: „Cooperația agricolă în etapa făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate” — București, 25—27 mai 1972 162
- Colocviu cu tema: „Exigențe noi în metodica predării științelor sociale” — București, 30—31 mai 1972 163
- Sesiunea științifică cu tema: „Tradițiile luptei armate a întregului popor în istoria României” — București, 5—7 iunie 1972 164
- Adunarea festivă din Capitală consacrată aniversării a 50 de ani de la Congresul general al sindicatelor de la Sibiu din 1922 166
- 90 de ani de la nașterea lui Gheorghe Dimitrov. Adunarea festivă din Capitală 167
- Conferința internațională de la Sofia, prilejuită de aniversarea a 90 de ani de la nașterea lui Gheorghe Dimitrov 169
- Conferința internațională a reprezentanților institutelor și comisiilor de marxism leninism și de istorie a mișcării muncitorești — Sofia, 19—20 iunie 1972 170
- Simpozionul internațional pe tema: „Legitățile și etapele construirii și dezvoltării socialismului” — Moscova, 27—29 iunie 1972 170

R E C E N Z I I - N O T E B I B L I O G R A F I C E

- CLARA CUȘNIR-MIHAILOVICI, FLOREA DRAGNE, GHEORGHE UNC, Mișcarea muncitorească din România. 1916—1921. Crearea Partidului Comunist Român, Editura politică, București, 1971, 526 p.: **Ion Ardeleanu**; G. ZANE, Industria în România în a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Despre stadiile premergătoare industriei mecanizate, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1970, 240 p.; **Damian Hurezeanu**; Vladimir Ilici Lenin, Cronică biografică, 1870—1924, Editura pentru literatură politică, Moscova, 1970—1971. Vol. 1, 1870—1905, 628 p.; vol. 2, 1905—1911, 720 p.: **Ștefan Lache**; REGIS DEBRAY, Convorbiri cu Allende asupra situației din Chile, François Maspero, Paris, 176 p.: **Constantin Botoran** 171

C O L E G I U L D E R E D A C Ț I E

GHEORGHE MATEI — redactor-șef, ION ARDELEANU, AUGUSTIN DEAC, GHEORGHE I. IONIȚĂ, N. G. MUNTEANU, MIRCEA T. MUȘAT, PARASCHIVA NICHITA, NICOLAE PETREANU, ARON PETRIC, VASILE PETRIȘOR — redactor-șef adjunct, VALTER ROMAN VIRGIL SMÂRCEA — secretar general de redacție, ȘTEFAN VOICU, VLADIMIR ZAHARESCU



**Raportul prezentat
de tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU,
secretar general al Partidului Comunist Român,
la Conferința Națională**

**cu privire la dezvoltarea economico-socială a României în următorii ani
și în perspectivă, la perfecționarea conducerii planificate a societății și
dezvoltarea democrației socialiste, la creșterea rolului conducător
al partidului în edificarea socialismului și comunismului,
la activitatea internațională a partidului și statului**

Dragi tovarăși,

Conferința Națională — înalt for de conducere al partidului — este chemată să facă bilanțul activității desfășurate de la precedenta Conferință Națională din decembrie 1967 și după Congresul al X-lea în domeniul perfecționării planificării și conducerii economiei, a întregii vieți sociale, să stabilească noi măsuri pentru continuarea acestui proces în concordanță cu cerințele actualei etape a evoluției țării noastre, cu obiectivele fundamentale ale făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate pe pământul României.

Totodată, Conferința Națională urmează să analizeze stadiul îndeplinirii planului cincinal 1971—1975 și să elaboreze noi măsuri în vederea realizării și depășirii prevederilor acestuia, pentru determinarea unui nou avânt în activitatea economico-socială din patria noastră, pentru impulsionarea dezvoltării forțelor de producție, sporirea și mai rapidă a avuției naționale, perfecționarea organizării societății și creșterea nivelului de trai al întregului popor român.

Pornind de la concepția materialist-dialectică și istorică și bazându-se pe analiza științifică a schimbărilor produse în societate, a noilor cerințe ale dezvoltării sociale, Conferința Națională este, de asemenea, chemată să elaboreze orientările și liniile directe pentru elaborarea prognozelor privind dezvoltarea economico-socială până în 1990, obiectivele fundamentale ale înaintării României pe calea socialismului și comunismului. Am putea spune, de aceea, că această conferință capătă un rol și o importanță deosebite, înscriindu-se în istoria Partidului Comunist Român, a națiunii noastre socialiste ca un moment crucial în lupta pentru progres și civilizație. (Aplauze puternice, îndelungate).

A intrat în practica vieții partidului tinerea, între congrese, a conferințelor naționale consacrate dezbaterii și rezolvării unor probleme de importanță deosebită pentru dezvoltarea viitoare a țării, pentru opera de edificare a noii orânduiri. Aceasta este o expresie a adâncirii democrației interne de partid, a promovării consecvente în partidul nostru a principiului muncii și conducerii colective, a creării condițiilor pentru participarea tuturor comuniștilor, a întregului popor la elaborarea hotărârilor care privesc interesele majore ale națiunii noastre socialiste.

Conferința Națională a fost precedată de o largă dezbateră — atît în partid, cît și în rîndul maselor populare — a celor mai importante probleme actuale ale dezvoltării economico-sociale a României.

După cum este cunoscut, în ultimul timp au avut loc importante consfătuiri pe țară — cu cadrele de conducere din întreprinderi și centrale industriale și de construcții, cu secretarii comitetelor comunale de partid și primarii comunelor, cu cadrele de conducere din institute de cercetare și proiectare, cu primii secretari, miniștri și alte cadre de conducere din economie — care au dezbătut un șir de probleme de o deosebită însemnătate pentru îmbunătățirea muncii în sectoarele respective de activitate. S-au desfășurat, de asemenea, largi dezbateri în cadrul organizațiilor de partid, încheiate cu conferințele județene, care au prilejuit o analiză exigentă a activității în toate domeniile construcției socialiste, sintetizarea părerilor și propunerilor oamenilor muncii cu privire la înfăptuirea în cît mai bune condiții a programului adoptat de Congresul al X-lea. Putem spune pe drept cuvînt că perioada premergătoare Conferinței Naționale a fost marcată de un puternic avînt creator al maselor, de o amplă dezbateră, în cursul căreia au fost evidențiate noi și importante rezerve de îmbunătățire a activității economico-sociale, s-au stabilit măsuri pentru folosirea lor cît mai eficientă.

Caracteristica conferințelor județene, a întregii dezbateri care s-a desfășurat în pregătirea conferinței a fost exprimarea viguroasă a hotărîrii comuniștilor, a tuturor oamenilor muncii de a face totul pentru înfăptuirea programului elaborat de Congresul al X-lea, manifestarea încrederii lor neîmurmurate în politica marxist-leninistă a partidului nostru comunist (aplaude puternice); dezbaterile, activitatea avîntată și noile angajamente ale oamenilor muncii au evidențiat, o dată în plus, forța partidului nostru, autoritatea de care se bucură în mase, unitatea întregului popor în jurul partidului. S-a demonstrat din nou cu putere capacitatea tuturor organizațiilor partidului nostru de a-și îndeplini rolul de forță conducătoare în societate, maturitatea și competența cadrelor noastre, creșterea nivelului lor politic și ideologic, a fermității lor în lupta pentru cauza socialismului, pentru bunăstarea

și înflorirea patriei, conștiința ridicată a comuniștilor, a oamenilor muncii, care înțeleg tot mai bine sarcinile și interesele generale ale societății socialiste, țelurile supreme ale politicii Partidului Comunist Român. (Aplauze puternice).

Iată de ce putem spune că lucrările Conferinței Naționale vor marca un nou și important pas înainte în dezvoltarea multilaterală a patriei, vor exercita o puternică influență pozitivă asupra întregii vieți economice, politice și sociale a României socialiste, vor demonstra cu putere forța și unitatea partidului nostru, vor asigura îndeplinirea cu tot mai mult succes a misiunii sale istorice de forță conducătoare a națiunii noastre, vor permite declanșarea și mai impetuoasă a capacității creatoare a poporului român în făurirea propriului său destin, a viitorului său comunist. (Vii aplauze).

I

ÎNFĂPTUIREA PROGRAMULUI ELABORAT DE CONGRESUL AL X-LEA PENTRU FĂURIREA SOCIETĂȚII SOCIALISTE MULTILATERAL DEZVOLTATE

1. Îndeplinirea cincinalului înainte de termen, măsuri pentru dezvoltarea economico-socială mai accelerată a țării

Stimați tovarăși,

Conferința Națională își desfășoară lucrările în condițiile în care clasa muncitoare, țărănimea și intelectualitatea, întregul popor înfăptuiesc neabătut, cu elan și înalt spirit de abnegație, programul de dezvoltare multilaterală a societății noastre socialiste.

În perioada care a trecut de la Conferința Națională și de la Congresul al X-lea au fost obținute realizări de seamă în dezvoltarea economico-socială a țării. Sarcinile planului cincinal 1966—1970 au fost îndeplinite cu succes. Este semnificativ că venitul național — indicatorul cel mai sintetic al activității economice — a depășit prevederile cincinalului cu 13,6 miliarde lei, crescînd într-un ritm mediu anual de 7,7 la sută.

Rezultatele din 1971 și din primul semestru al acestui an ne arată că și sarcinile actualului plan cincinal — elaborat pe baza orientărilor Congresului al X-lea — se realizează în bune condiții. În această perioadă, producția globală industrială — dezvoltîndu-se într-un ritm de 11,5 la sută — a depășit cu circa 11 miliarde lei prevederile planului. Recolta de cereale, de 14,5 milioane tone, obținută anul trecut, a înregistrat cel mai înalt nivel atins pînă acum în țara noastră. Pe baza dezvoltării în ritm susținut a producției materiale, produsul social a sporit în anul 1971 cu 11,2 la sută, iar venitul național cu 12,8 la sută, ceea ce reflectă valorificarea mai judicioasă a resurselor, ridicarea eficienței activității economice.

Avem motive să fim satisfăcuți de succesele obținute pe calea dezvoltării economico-sociale a României, mai ales dacă ținem seama de nivelul scăzut de la care am pornit. Producția industrială este anul acesta de 21 ori mai mare decît în 1938 ; producția agricolă globală din anul 1971 a depășit de 1,9 ori nivelul antebelic. Comparativ cu anul 1938, venitul național este în acest an de 7,6 ori mai mare. Aceasta

a permis ca, paralel cu alocarea unor însemnate resurse pentru dezvoltarea bazei tehnico-materiale a economiei, să se asigure îmbunătățirea continuă a condițiilor de viață ale întregului popor. Salariul real este astăzi de peste 2,7 ori mai mare decât în 1938. Pentru a se înțelege mai bine progresele importante obținute în ridicarea nivelului de trai al oamenilor muncii trebuie arătat că numai fondul de salarii din 1972 este de peste 3 ori mai mare decât întregul venit național al României anului 1938. Au cunoscut o puternică înflorire cultura, învățământul, s-a creat un larg sistem de ocrotire a sănătății, au fost cheltuite fonduri importante pentru asigurări sociale. În acest an se alocă de la bugetul statului nostru pentru aceste scopuri fonduri de 19—20 ori mai mari decât în 1938.

Toate aceste mari înfăptuiri obținute în dezvoltarea economico-socială a țării se datoresc muncii eroice depuse de clasa muncitoare — forța de bază a societății noastre, clasa conducătoare în stat — de țărănime, aliata de nădejde a clasei muncitoare, de intelectualitatea noastră nouă, de toți oamenii muncii, fără deosebire de naționalitate; ele confirmă pe deplin justetea liniei politice marxist-leniniste a partidului nostru, care aplică în mod creator legile generale ale construcției socialiste la realitățile concrete ale României, demonstrează superioritatea noii orinduirii, uriașa capacitate de creație a poporului eliberat de exploatare și asuprire, liber și stăpîn pe soarta sa, hotărît să-și făurească viitorul său fericit. (Aplauze prelungite).

Doresc ca de la înalta tribună a Conferinței Naționale a partidului să adresez cele mai calde felicitări muncitorilor, țăranilor, intelectualilor, întregului nostru popor, organelor și organizațiilor de partid, tuturor comunistilor, pentru marile realizări dobândite în construcția economică și socială, pentru munca eroică închinată patriei, pentru hotărîrea și spiritul de abnegație cu care înfăptuiesc programul Congresului al X-lea de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate pe pămîntul României. (Aplauze puternice, îndelungate).

Stimați tovarăși,

Desigur, în activitatea noastră s-au manifestat și se mai manifestă lipsuri și neajunsuri; am avut de învins, și mai trebuie să învingem încă multe greutăți. Esențial este însă faptul că asigurăm dezvoltarea ascendentă a economiei, științei și culturii, ridicarea nivelului de trai, progresul general al patriei. Ca urmare a succesele obținute în toate domeniile de activitate, am lichidat starea de înapoiere de la care am pornit, ne-am ridicat la un nou nivel de dezvoltare. Cu toate acestea trebuie spus că mai avem încă multe de făcut pentru a asigura poporului nostru un înalt nivel de civilizație și bunăstare, satisfacerea plenară a necesităților sale de viață materiale și spirituale. Dacă ne comparăm cu statele dezvoltate din punct de vedere economic, constatăm că în multe domenii ne desparte încă de acestea un decalaj important. Iată de ce România — depășind stadiul de țară slab dezvoltată — continuă să fie țară în curs de dezvoltare, iată de ce este necesar să mai facem încă eforturi uriașe pentru accelerarea progresului material, științific și cultural, în scopul ajungerii din urmă a statelor avansate ale lumii. Citeva cifre sînt edificatoare în acest sens. Venitul național pe locuitor, de 500—600 dolari, de pildă, este de 4—5 ori mai mic decât în țările dezvoltate. La rîndul său, nivelul productivității muncii este de cîteva ori mai redus. Un decalaj de 2—4 ori se menține, într-o serie de sectoare industriale de bază, la producția pe locuitor. Ponderea populației ocupate în agricultură, din totalul populației ocupate, este în țara noastră de circa 47 la sută, față de 10—15 la sută în statele industriale avansate. Existența acestor diferențe impune, cu necesitate, concentrarea eforturilor pentru realizarea unei dezvoltări accentuate a ramurilor de bază ale economiei, pen-

tru creșterea și perfecționarea forțelor de producție ale țării în pas cu revoluția tehnico-științifică mondială, pentru sporirea eficienței întregii activități economice. Ceea ce am realizat pînă acum ne întărește încrederea că în etapa pe care ne-o propunem, într-o perioadă istorică relativ scurtă, vom reuși să depășim stadiul de țară în curs de dezvoltare, în care se găsește România, ne vom situa la nivelul țărilor dezvoltate din punct de vedere economic, asigurînd astfel un ridicat standard de viață al populației, satisfacerea cerințelor ei crescînde materiale și culturale. (Aplauze puternice).

Rezultatele obținute în primul an și jumătate al cincinalului, dezbaterile care au avut loc în ultimul timp în consfăturile de lucru, în organizațiile de partid și în conferințele județene, angajamentele asumate de oamenii muncii în întîmpinarea Conferinței Naționale și a celei de-a 25-a aniversări a proclamării Republicii au evidențiat posibilitatea obținerii unei creșteri mai substanțiale a economiei în actualul cincinal. În acest sens doresc să menționez în mod deosebit inițiativa conferinței extraordinare a organizației de partid a municipiului București, care — adresînd organizațiilor județene de partid chemarea la întrecere pentru realizarea planului cincinal în 4 ani și jumătate — s-a angajat să asigure în Capitală, în perioada 1971—1975, o producție industrială globală de 52 miliarde lei peste prevederile cincinalului. (Vii aplauze). De la tribuna Conferinței Naționale salutăm inițiativa organizației municipale, a comuniștilor și tuturor oamenilor muncii din Capitală, angajamentele tuturor conferințelor județene de partid, larga mișcare de masă care s-a declanșat în întreaga țară pentru depășirea cincinalului, pentru folosirea mai eficientă a resurselor naturale în vederea intensificării dezvoltării economiei noastre socialiste. Conferința Națională va aproba, fără îndoială, aceste inițiative și angajamente și va stabili măsurile ce se impun pentru realizarea lor în cele mai bune condiții, pentru asigurarea unui nou și puternic avînt în marea construcție economică-socială ce se desfășoară în patria noastră. (Aplauze puternice).

Luînd în considerare realizările de pînă acum, precum și angajamentele luate de oamenii muncii, apare posibil ca în anul 1975 producția industrială globală a țării să atingă 580—600 miliarde lei, adică să fie cu 40—60 miliarde lei mai mare decît s-a prevăzut în planul cincinal. Posibilități reale de a depăși sarcinile cincinalului se conturează și în agricultură — lucru dovedit în mod concludent de faptul că încă în 1971 o serie de unități agricole au obținut producții vegetale și animale apropiate sau chiar mai mari decît cele preconizate pentru anul 1975. De asemenea, se creează posibilitatea ca și în construcții și transporturi, precum și în celelalte ramuri ale economiei, să se obțină, folosindu-se mai intens rezervele existente, realizări superioare prevederilor cincinalului. Avînd în vedere toate aceste perspective, se poate asigura creșterea mai rapidă a produsului social și a venitului național. Astfel, venitul național suplimentar obținut în 1975 va putea depăși cu circa 20 de miliarde lei nivelul stabilit în plan. Realizarea acestui obiectiv va crea condiții pentru alocarea de noi mijloace, atît în scopul dezvoltării mai intense a economiei naționale, cît și pentru creșterea mai rapidă a nivelului de trai al întregului nostru popor. (Aplauze puternice).

Tovarășii,

Se poate pune pe drept cuvînt întrebarea dacă angajamentele luate și estimările suplimentare menționate pot fi îndeplinite, dacă ele au o bază materială reală. Pentru a aprecia realismul acestor prevederi trebuie să pornim, înainte de toate, de la potențialul productiv de care dispune economia noastră în momentul de față. Anul acesta, valoarea fondurilor fixe din sfera productivă se ridică la circa 610 miliarde lei, din care aproape trei pînă sînt capacități puse în funcțiune în ultimii 10 ani, deci

cu un grad de tehnicitate superior. Totodată, pentru perioada 1973—1975 se prevede punerea în funcțiune a unui mare număr de noi capacități productive, din care peste 1 000 în industrie. Deci, dacă avem în vedere acest potențial de mari proporții, aflat în continuă dezvoltare și modernizare, putem aprecia că există posibilități reale pentru a îndeplini angajamentele asumate, pentru a obține o creștere mai puternică a producției și productivității muncii, ridicarea eficienței activității economice, dezvoltarea mai accelerată a economiei naționale.

Desigur, numai existența potențialului material nu poate asigura de la sine realizarea angajamentelor, a sporurilor suplimentare la care m-am referit. Trebuie să nu uităm că, pe ansamblul industriei, valoarea producției globale la 1 000 lei fonduri fixe se menține în acest an la un nivel similar celui din 1970 ; de asemenea, venitul net la 1 000 lei fonduri fixe crește foarte lent. Se impun, deci, măsuri hotărâte pentru a elimina neajunsurile care mai persistă în utilizarea fondurilor fixe și care fac ca eficiența lor să nu fie încă pe măsura posibilităților, pentru a determina în cel mai scurt timp o schimbare radicală în acest domeniu.

În primul rând, este necesar să se acționeze cu mai multă fermitate pentru folosirea intensivă a capacităților de producție și încărcarea corespunzătoare a mașinilor și utilajelor. Trebuie arătat că în industria noastră coeficientul schimburilor de lucru a muncitorilor din secțiile de bază se află la un nivel de 1,75. Potrivit unor calcule estimative, printr-o încărcare mai bună a capacităților de producție se poate asigura anual o producție industrială suplimentară de circa 20—25 miliarde lei.

În al doilea rând, importante posibilități de creștere suplimentară a producției rezidă în scurtarea termenelor de execuție a noilor obiective și atingerea cit mai rapidă a parametrilor proiectați ; din unele calcule estimative rezultă că reducerea cu numai o lună a termenelor de dare în funcțiune și de atingere a parametrilor proiectați la obiectivele industriale ce urmează a fi puse în funcțiune pînă la sfîrșitul cincinalului asigură o producție suplimentară pe perioada 1973—1975 de 6—7 miliarde lei.

În al treilea rând, trebuie intensificată preocuparea pentru folosirea mai bună a suprafețelor de producție, asigurînd cu investiții mici introducerea unor noi utilaje în spațiile existente.

În al patrulea rând, este necesar să fie intensificată preocuparea pentru îmbunătățirea aprovizionării tehnico-materiale. Se cer luate măsuri pentru mai buna dimensionare a stocurilor — îndeosebi la materiile prime, — astfel ca acestea să asigure aprovizionarea ritmică și, totodată, să înlăture sustragerea din circuitul economic și imobilizarea unor mijloace materiale.

În al cincilea rând, doresc să subliniez și cu acest prilej că, militînd pentru intensificarea dezvoltării noastre economice, noi nu dorim orice fel de depășire a prevederilor cincinalului ; nimeni nu are nevoie de producție globală în sine. De altfel, va trebui ca, în cel mai scurt timp, să adoptăm indicatori care să reflecte mai bine aportul real al unităților economice la sporirea avuției naționale și care să elimine posibilitatea creșterii artificiale a producției valorice prin circulația inutilă a produselor. Angajamentele asumate trebuie să se concretizeze în produse fizice necesare economiei — pentru piața internă și export — care să contribuie efectiv la creșterea avuției naționale și a venitului național. Comitetul de Stat al Planificării, împreună cu ministerele, cu comitetele județene de partid, va trebui să stabilească lista produselor la care urmează să se realizeze depășiri. Totodată, se impune ca pînă la sfîrșitul acestui an să se elaboreze un plan suplimentar care să permită justa corelare a sarcinilor asumate peste prevederile de plan, să asigure condițiile necesare pentru îndeplinirea angajamentelor în concordanță cu cerințele economiei naționale, ale creșterii bunăstării întregului nostru popor. (Aplauze puternice).

Stimați tovarăși,

După cum este cunoscut, Conferința Națională și Congresul al X-lea al partidului au pus în centrul preocupărilor creșterea eficienței economice. Un rol esențial au în acest sens ridicarea nivelului tehnic al producției, îmbunătățirea continuă a tehnologiilor de fabricație și a calității produselor. În condițiile progresului tehnic de astăzi, când modernizarea produselor și a tehnologiilor are loc într-un ritm extrem de rapid, menținerea în fabricație a unor produse cu caracteristici învechite, dotarea economiei cu utilaje și instalații cu randament scăzut au efecte negative asupra dezvoltării economice a țării. De aceea se impune să acționăm energic și permanent pentru înnoirea produselor, reproiectarea mașinilor și utilajelor, perfecționarea tehnologiilor de fabricație, îmbunătățirea substanțială a calității tuturor produselor.

O deosebită atenție trebuie acordată valorificării superioare a materiilor prime și materialelor, orientind ferm structura industriei — atît în cincinalul actual, cit și în cincinalele viitoare — spre produsele care încorporează o cantitate cit mai mare de muncă complexă. Este necesar să schimbăm concepția unor conducători de unități economice care se mulțumesc să producă părțile grosiere ale unor instalații, iar pentru părțile complicate recurg la import. Valorificarea mai bună a resurselor de materii prime și materiale constituie calea sigură pentru progresul economic și social al țării.

O sarcină economică de cea mai mare importanță este reducerea cheltuielilor materiale. În esență, aceasta înseamnă economisirea muncii sociale înmagazinate în mijloacele de producție. În țara noastră, cheltuielile materiale se situează la un nivel foarte ridicat în comparație cu realizările obținute de alte țări. Reducerea cu un procent a ponderii cheltuielilor materiale în industrie la nivelul anului 1973 echivalează cu un spor de venit național de circa 4 miliarde lei. Trebuie luate măsuri hotărîte pentru reducerea consumurilor specifice de materii prime, materiale și combustibil. Este necesar să ne preocupăm mai intens de economisirea metalului, de eliminarea pierderilor la laminare și prelucrare. În multe întreprinderi, coeficientul de utilizare a metalului este de 0,5—0,7, față de 0,8—0,9 în unități similare din alte țări. De asemenea, se mențin consumuri ridicate și la alte materii prime, materiale și combustibil. Ministerul Aprovizionării Tehnico-Materiale, toate ministerele economice trebuie să fundamenteze științific normele de consum, ținînd seama de dotarea tehnică a industriei, de progresele înregistrate pe plan internațional în unități similare.

Un imperativ major al progresului este creșterea mai accentuată a productivității muncii. În anul 1973 trebuie să se asigure în industria republicană o productivitate a muncii pe salariat cu cel puțin 9 la sută mai mare decît în 1972. Realizarea unei productivități superioare necesită nu intensificarea efortului fizic, ci a muncii de concepție, în vederea extinderii mecanizării și automatizării, aplicării proceselor tehnologice moderne. Se impune, de asemenea, să fie luate măsuri pentru creșterea calificării muncitorilor, trecerea la lucrul pe mai multe mașini. O deosebită atenție trebuie acordată întăririi disciplinei în muncă, respectării riguroase a regulamentelor de ordine interioară, asigurării condițiilor ca fiecare lucrător să folosească în mod eficient întregul timp de lucru. Va trebui să ne preocupăm în mai mare măsură de asigurarea unui raport just între numărul celor care lucrează nemijlocit în producția materială — acolo unde se creează bunurile materiale, adevărata avuție națională — și numărul celor ocupați în alte activități și care se menține nejustificat de mare; aceasta este o problemă fundamentală a dezvoltării societății noastre socialiste.

Totodată, trebuie să acționăm mai hotărît pentru reducerea personalului ocupat în activități administrativ-funcționărești. Pînă în toamnă, Consiliul de Miniștri

trebuie să elaboreze normative obligatorii și criterii de bază — pe ramuri — cu privire la ponderea personalului administrativ în numărul total al salariaților. Se va urmări ca specialiștii să fie utilizați cu prioritate în conducerea nemijlocită a producției, precum și în munci de concepție și cercetare, asigurând și pe această cale o creștere a producției și productivității muncii.

Întreprinderile, centralele și ministerele trebuie să se preocupe în mod deosebit de dezvoltarea concentrării, specializării și cooperării, care contribuie în măsură importantă la creșterea productivității muncii, reducerea costurilor, ridicarea calității producției și sporirea rentabilității. O atenție specială se cere acordată rezolvării acestor probleme în cadrul construcțiilor de mașini; va trebui întocmit un program de perspectivă care să asigure realizarea unor progrese mai rapide în dezvoltarea specializării și cooperării între unitățile constructoare de mașini aparținând mai multor ministere. În mod similar este necesar să se procedeze și în alte ramuri.

Ridicarea eficienței activității economice impune creșterea răspunderii cadrelor din economie, a tuturor colectivelor pentru buna gospodărire a fondurilor materiale și financiare. Organele de conducere din întreprinderi, centrale, ministere, din toate unitățile socialiste au obligația să acționeze cu fermitate pentru a asigura introducerea unui regim sever de economii, întărirea disciplinei de plan și financiare, înlăturarea pierderilor și risipei, sporirea ciclului aprovizionare-fabricație-desfacere, va trebui să se obțină producții suplimentare folosind același volum de mijloace circulante. Vor trebui luate măsuri pentru accelerarea procesului de circulație asigurând creșterea vitezei de rotație a banilor — elemente esențiale ale unei bune activități economice, ale unei economii sănătoase. Numai pe calea intensificării vitezei de rotație a fondurilor, atât în producție, cât și în circulație, vom putea accelera progresul economic al țării, ridicarea nivelului de trai al poporului.

În centrul activității de conducere trebuie să stea creșterea vitezei de rotație a fondurilor materiale și financiare, încredințate unităților economice. În acest sens, este necesar ca — prin utilizarea intensivă a mașinilor, utilajelor și instalațiilor — să se asigure resurse pentru reînnoirea și modernizarea fondurilor fixe în termene cât mai scurte. Totodată, acționând pentru scurtarea ciclului aprovizionare-fabricație-desfacere, va trebui să se obțină producții suplimentare folosind același volum de mijloace circulante. Vor trebui luate măsuri pentru accelerarea procesului de circulație asigurând creșterea vitezei de rotație a banilor — elemente esențiale ale unei bune activități economice, ale unei economii sănătoase. Numai pe calea intensificării vitezei de rotație a fondurilor, atât în producție, cât și în circulație, vom putea accelera progresul economic al țării, ridicarea nivelului de trai al poporului.

Stimați tovarăși,

În domeniul agriculturii sînt, de asemenea, necesare măsuri hotărîte pentru obținerea unor producții sporite, cu cheltuieli minime. Subliniez acest lucru deoarece se manifestă multe neajunsuri în folosirea bazei tehnico-materiale a acestei ramuri.

Comparativ cu media anuală 1966—1970, la întreprinderile agricole de stat, în timp ce fondurile fixe au sporit anul trecut cu 38 la sută, producția globală a fost mai mare cu 24,7 la sută; la cooperativele agricole de producție, fondurile fixe au crescut cu 27 la sută, iar producția globală cu 11,3 la sută. O deosebită atenție trebuie acordată folosirii sistemelor de irigație; se impune ca organele și unitățile agricole să ia de urgență toate măsurile pentru a asigura cadrele necesare de muncitori, tehnicieni și ingineri, precum și celelalte condiții tehnico-organizatorice și materiale necesare exploatării cu înaltă eficiență a lucrărilor de irigații. Se cere, de asemenea, o preocupare sporită pentru eliminarea neajunsurilor care există în transportul și depozitarea îngrășămintelor chimice, pentru folosirea acestora cu randament superior.

O problemă esențială care trebuie să stea în atenția organelor agricole, ca și a comitetelor județene și comunale de partid, este apărarea și conservarea pămîntu-

lui — bun național de importanță vitală pentru propășirea economică a țării. Este necesar să se aplice cu strictețe prevederile legislației fondului funciar, reducându-se la minimum scoaterile de teren din cultură.

În vederea creșterii producției agricole vegetale, să se ia în continuare măsuri pentru zonarea judicioasă a culturilor, asigurarea unor semințe de înaltă productivitate, aplicarea mai largă în practică a cuceririlor științei. Paralel cu dezvoltarea producției de cereale, este necesar să fie intensificată cultivarea plantelor tehnice, cu eficiență economică ridicată. Trebuie asigurate, de asemenea, producții sporite și de calitate bună în legumicultură, viticultură și pomicultură pentru satisfacerea cerințelor de consum ale populației și a necesităților exportului.

În zootehnie este necesar să crească preocuparea pentru ameliorarea raselor de animale și creșterea productivității acestora ; în acest scop se cer luate măsuri pentru sporirea contribuției unităților de cercetare din țara noastră, cit și pentru lărgirea importului de reproducători de înaltă productivitate. O importantă rezervă de dezvoltare a producției de carne este creșterea greutateii animalelor la sacrificare. În vederea dezvoltării mai susținute a zootehniei, este necesar să se ia măsuri pentru asigurarea bazei furajere, valorificându-se mai bine în acest scop însemnatul potențial de pășuni și finete de care dispune țara noastră.

Se impune o deosebită atenție pentru îmbunătățirea radicală a activității întreprinderilor agricole de stat, care au toate condițiile ca pînă la sfîrșitul actualului cincinal să se situeze la nivelul unităților agricole moderne din țările cu agricultură avansată în ceea ce privește organizarea și eficiența producției, folosirea forței de muncă la 100 hectare — devenind model de organizare pentru întreaga noastră agricultură socialistă. În același timp, o mai mare atenție trebuie acordată utilizării raționale a forței de muncă în cooperativele agricole de producție, acționindu-se mai hotărît pentru întărirea disciplinei și perfecționarea organizării muncii, pentru diversificarea în continuare a activităților productive din aceste unități.

Dezvoltarea industriei și agriculturii, a celorlalte ramuri ale economiei naționale impune extinderea și îmbunătățirea transporturilor. Va trebui să se treacă la dotarea cu autovehicule de mare capacitate și remorci, cu tractoare de mare putere și înalt randament, care să deservească în mai bune condiții șantierele de construcții, exploatarea miniere, unitățile din agricultură. Pe baza programului adoptat de Comitetul Executiv al Comitetului Central, este necesar să se extindă acțiunea de optimizare a transporturilor, să se introducă pe scară largă paletizarea și containerizarea. Se impune, de asemenea, să fie intensificată acțiunea de mecanizare a operațiilor de încărcare-descărcare. Organele Ministerului Transporturilor și Telecomunicațiilor trebuie să urmărească cu mai multă exigență folosirea rațională a parcului de vagoane, autovehicule, nave și avioane, îmbunătățirea organizării și desfășurării activității de transport. Toate aceste măsuri este necesar să se materializeze în anii următori într-o creștere substanțială a productivității muncii, în folosirea cu eficiență sporită a capacităților de transport, corespunzător nevoilor economiei naționale.

Stimați tovarăși,

Partidul nostru acordă cea mai mare atenție justei repartizări a venitului național pentru dezvoltare și pentru consum, de aceasta depinzînd în mod hotărîtor progresul general al societății. În acest cadru, un rol esențial revine formării și bunei gospodăririi a fondului național de dezvoltare economico-socială care cuprinde cota din venitul național repartizată pentru dezvoltare, precum și fondul de amortizare, și care exprimă totalitatea resurselor alocate de societate pentru creșterea forțelor

de producție, pentru lărgirea bazei materiale a activităților social-culturale. Progresul impune ca fiecare cetățean să producă atât pentru sine cât și pentru societate ; între munca pentru sine și munca pentru societate nu există contradicții, deoarece cu cât este mai mare partea destinată societății, cu atât sporește mai rapid avuția națională și, pe această bază, bunăstarea întregului popor, veniturile fiecărui om al muncii. (Aplauze puternice).

Un atribut primordial al conducerii și planificării economiei este orientarea fondului național de dezvoltare cu precădere spre lărgirea și modernizarea fondurilor fixe productive, îndeosebi pentru înzestrarea economiei cu mașini și utilaje. Până la urmă, bogăția unui popor nu constă în ceea ce se consumă la un moment dat, ci în mijloacele de producție de care dispune, în capacitatea sa de a realiza o cantitate cât mai mare de bunuri materiale.

Este necesar să sporească preocuparea pentru modul de constituire și utilizare a fondului de amortizare — parte componentă a fondului național de dezvoltare. În acest sens va trebui să se stabilească normative precise care să determine folosirea amortizărilor îndeosebi pentru achiziționarea de mașini și utilaje — și nu în scopul construirii de clădiri —, pentru dezvoltarea mai accentuată a forțelor de producție, reînnoirea calitativă a fondurilor fixe productive.

În concordanță cu orientările stabilite de Congresul al X-lea al partidului, în planul cincinal actual se prevede realizarea unui volum de investiții de circa 540 miliarde lei ; din acest plan, în primul an și jumătate s-au realizat lucrări în valoare de peste 120 miliarde lei. Este necesar să se ia măsuri energice ca acest mare efort să dea întreaga măsură a efectelor sale economice. Investiția specifică poate fi mult redusă prin îmbunătățirea activității de proiectare, înlăturarea tendințelor de gigantism, de supradimensionare a construcțiilor, prin renunțarea la finisajele inutile, amplasarea în aer liber a instalațiilor și realizarea unor construcții simple, ușoare, care să răspundă strict nevoilor funcționale. Trebuie interzisă construirea de pavilioane administrative costisitoare, spațiile pentru birouri urmînd să fie integrate în corpul clădirilor productive. Se impune o atenție deosebită pentru îmbunătățirea organizării muncii pe șantierele de construcții, gospodărirea judicioasă a materialelor și utilajelor, reducerea substanțială a consumului de metal în construcții. Trebuie intensificată acțiunea de diversificare a sortimentelor de materiale de construcții și de folosire a înlocuitorilor ; să se extindă practica realizării direct pe șantier a prefabricatelor și chiar a unor construcții metalice, evitîndu-se astfel cheltuielile pentru transport și întîrzierile în livrări. Paralel cu înlăturarea programului de înzestrare cu mașini și utilaje de mare productivitate, trebuie să se asigure ridicarea calificării muncitorilor și cadrelor tehnice, astfel ca în următorii 4—5 ani să se dubleze productivitatea muncii în construcții.

Este necesar ca toate ministerele și unitățile economice, organizațiile de construcții și institutele de proiectări să acționeze cu mai multă hotărîre pentru creșterea eficienței economice a investițiilor, de care depinde în mare măsură realizarea înainte de termen a sarcinilor cincinalului, accelerarea dezvoltării economico-sociale a țării. (Aplauze puternice).

2. Asigurarea și pregătirea forței de muncă ; dezvoltarea cercetării științifice în pas cu nevoile societății

Stimați tovarăși,

Înlăturarea programului aprobat de Congresul al X-lea al partidului impune adoptarea unui complex de măsuri pentru asigurarea forței de muncă necesare, cali-

ficarea în ritm mai rapid a muncitorilor, continuarea procesului de îmbunătățire a pregătirii profesionale a tuturor oamenilor muncii. Fără îndoială, în acest domeniu s-au obținut în ultimul timp unele rezultate bune, dar va trebui să aducem în continuare perfecționări întregului sistem de pregătire a cadrelor.

Una din carențele principale ale învățământului, îndeosebi cel de cultură generală, este că nu asigură tinerilor pregătirea corespunzătoare pentru a se integra rapid în producție. De aceea, este necesar să se organizeze astfel procesul de învățământ încît la terminarea fiecărei etape — școala de 10 ani, liceul — tînărul să capete asemenea cunoștințe care să-i dea posibilitatea ca, în cazul cînd nu își continuă studiile în învățământul superior, să se poată integra într-o activitate practică, utilă societății; în același timp, se impune să se asigure repartizarea absolvenților acestor școli în sectoare de activitate cerute de nevoile generale ale țării, cu precădere în producție. Realizarea acestui deziderat deosebit de important pentru societatea noastră, precum și pentru afirmarea în viață a unui mare număr de tineri, impune luarea de urgență a măsurilor corespunzătoare pentru îmbunătățirea programelor, atît ale școlilor de zece ani, cît și ale liceelor de toate tipurile — îndeosebi pentru ultimele clase. Trebuie eliminată, de asemenea, tendința greșită care se manifestă, mai ales la licee, în direcția unei specializări înguste a pregătirii tinerilor. Școala trebuie să asigure cunoștințe generale mai largi în domeniul fiecărei profesii, astfel încît tînărul să poată presta munci diferite în cadrul aceleiași ramuri. Conceperea în acest fel a învățământului, lichidarea specializării înguste și a diversificării nejustificate a profesiunilor și meseriilor este o cerință ce se pune în egală măsură în școala generală, în liceu, în școlile profesionale și în învățământul superior. Toți tinerii trebuie ajutați să posede un larg orizont de pregătire profesională, să aibă o calificare complexă pentru a nu fi puși în situația de a executa numai operații limitate, devenind simple instrumente ale procesului de fabricație. Realizarea unei pregătiri multilaterale constituie o cerință importantă a economiei moderne, o condiție primordială a creșterii rolului creator al omului în desfășurarea producției și, pînă la urmă, un principiu fundamental al însuși comunismului, care presupune manifestarea polivalentă în cîmpul muncii a fiecărui membru al societății. (Vii aplauze).

În scopul legării mai strînse a școlii de activitatea practică este necesar să se treacă pe scară largă la înfăptuirea măsurilor stabilite de Comitetul Central al partidului privind patronarea școlilor și liceelor de către întreprinderi și a facultăților de către ministere. Procesul de învățământ va trebui să se desfășoare paralel cu practica în producție; școlile profesionale și liceele vor trebui organizate în așa fel încît elevii să poată să și lucreze și să și învețe. Acolo unde există condiții este necesar să se organizeze secții de învățământ superior în uzine, pentru a se asigura continuarea studiilor după orele de producție, așa cum se procedează de altfel, în prezent, în multe țări ale lumii. Învățământul superior economic va trebui să fie în cel mai scurt timp organizat astfel încît studenții să cunoască temeinic problemele tehnologice ale ramurilor de producție în care urmează să lucreze ca economiști.

Realizarea obiectivelor pe care ni le-am propus în acest cincinal impune o preocupare deosebită pentru dezvoltarea cercetării științifice. În ultimii ani — după cum este cunoscut — s-au adus îmbunătățiri în organizarea și conducerea activității de cercetare, s-a realizat o conlucrare mai strînsă între institutele de cercetări și unitățile productive. Cu toate rezultatele obținute, în acest domeniu se manifestă încă multe neajunsuri. Este necesar ca cercetarea științifică să sprijine în mai mare măsură eforturile de reducere a consumurilor materiale, elaborarea

de noi tehnologii de fabricație, introducerea în circuitul economic a înlocuitorilor materialelor scumpe și deficitare. Cercetarea trebuie orientată spre probleme de interes major ale economiei, cum sînt dezvoltarea bazei de materii prime, perfecționarea utilajelor și mașinilor, fabricarea de noi produse. Ministerele și centralele să ia măsuri pentru scurtarea termenelor de finalizare a cercetărilor și aplicarea rapidă în producție a rezultatelor acestora, să asigure o conlucrare mai bună între cercetare și întreprinderile producătoare.

Este necesar să se ia măsuri pentru unificarea în cel mai scurt timp a forțelor de cercetare din țara noastră, pentru concentrarea eforturilor tuturor cercetătorilor pe baza unui program unic, într-o direcție unică, indiferent dacă lucrează în producție, în învățămînt sau în institutele de cercetare departamentală. Totodată, vor trebui luate măsuri pentru a asigura o mai strînsă conlucrare între cercetare și proiectare, pentru a dezvolta activitatea de proiectare tehnologică în ministere și unități productive în vederea modernizării rapide a producției.

Consiliul Național pentru Știință și Tehnologie, academiile de științe, ministerele economice, Ministerul Educației și Învățămîntului trebuie să ia măsuri pentru utilizarea eficientă a bazei materiale a cercetării, pentru concentrarea forțelor științifice în sectoarele și domeniile de bază care asigură progresul rapid al industriei, agriculturii și celorlalte ramuri ale economiei naționale, de care depinde bunul mers înainte al întregii noastre societăți socialiste.

3. Participarea României la diviziunea internațională a muncii, dezvoltarea colaborării și cooperării economice cu alte țări

Stimați tovarăși,

Una din cerințele fundamentale ale progresului fiecărei țări în condițiile societății moderne este participarea intensă la schimbul internațional de valori, la diviziunea mondială a muncii. Pornind de la această realitate, România a promovat și promovează consecvent o politică de largă colaborare internațională pe toate planurile, intensifică comerțul exterior și cooperarea economică și tehnico-științifică cu alte state.

În ultimii ani s-au obținut succese importante în dezvoltarea relațiilor de colaborare internațională ale României, s-a asigurat o creștere mai susținută a exporturilor, care au depășit ritmul de creștere a producției industriale și a venitului național, s-au încheiat o serie de acțiuni de cooperare în producție cu alte țări. Cu toate acestea, în activitatea de comerț exterior se mai manifestă încă multe neajunsuri. Este necesar să luăm în continuare măsuri pentru amplificarea cooperării, pentru ridicarea eficienței exporturilor și importurilor, pentru participarea mai activă la schimburile economice mondiale. Ministerele, centralele și întreprinderile trebuie să acționeze cu cea mai înaltă răspundere pentru aplicarea prevederilor Legii comerțului exterior, preluînd efectiv sarcinile ce le revin în acest domeniu, curmînd manifestările de centralism excesiv care mai persistă în activitatea organelor centrale care au obligații de import și export. În centrul atenției ministerelor, centralelor, unităților economice trebuie să stea realizarea riguroasă a tuturor sarcinilor de care depinde amplificarea exporturilor noastre. Angajamentele luate cu privire la depășirea planului producției industriale trebuie să se concretizeze în bună parte în produse pentru export. O necesitate imperioasă este, de asemenea, creșterea competitivității produselor românești, adaptarea permanentă a producției la cerințele pieței externe, valorificarea tot mai bună a măr-

furilor noastre pe piețele străine. Paralel, se impune dimensionarea importurilor la strictul necesar, combaterea hotărâtă a oricărei risipe de valută; trebuie lichidate importurile de produse pe care le putem realiza din resurse proprii.

În cadrul relațiilor noastre economice externe un loc central ocupă schimburile comerciale cu țările socialiste, care dețin circa 55 la sută din volumul comerțului exterior al României. Doresc să menționez în mod deosebit că, în cadrul schimburilor noastre internaționale, locul central îl ocupă Uniunea Sovietică cu o pondere de 25 la sută. Aceasta face necesar să acordăm o atenție permanentă lărgirii în continuare a schimburilor și cooperării în producție cu U.R.S.S. Potrivit acordurilor încheiate, schimburile comerciale cu țările socialiste urmează să crească în actualul cincinal cu peste 50 la sută față de realizările cincinalului anterior, în condițiile unei diversificări substanțiale a livrărilor reciproce.

Acționăm, totodată, pentru dezvoltarea relațiilor economice cu celelalte state; România întreține schimburi cu peste 110 state ale lumii. Aceste schimburi — care se desfășoară pe baza deplinei egalități și avantajului reciproc — îmbracă o gamă tot mai variată de mărfuri industriale și agroalimentare, constituie un factor important în asigurarea creșterii economice a țării noastre.

Un imperativ esențial al activității de comerț exterior este asigurarea condițiilor pentru echilibrarea balanței de plăți externe încă în anul 1974. Aceasta reprezintă un obiectiv de bază al politicii partidului și statului, de realizarea căruia depind dezvoltarea mai susținută a schimburilor comerciale cu alte state, participarea eficientă a României la diviziunea internațională a muncii.

O condiție esențială a dezvoltării rapide a economiei noastre este extinderea cooperării economice și tehnico-științifice internaționale, care ne permite să asigurăm satisfacerea unor nevoi de materii prime, mașini, utilaje și tehnologii și, totodată, să realizăm exporturi stabile. În această ordine de idei, va trebui să acordăm, în continuare, toată atenția lărgirii cooperării cu țările din Consiliul de Ajutor Economic Reciproc, în cadrul „Programului complex“, menit să contribuie la progresul multilateral al fiecărei țări, la egalizarea nivelurilor de dezvoltare economică a statelor membre, la valorificarea tot mai eficientă a resurselor lor materiale și umane, în spiritul independenței, deplinei egalități, intrajutorării tovarășești și avantajului reciproc. Vor trebui, de asemenea, dezvoltate acțiunile de cooperare cu celelalte țări socialiste, în interesul progresului fiecăreia, al propășirii generale a socialismului. (Vii aplauze).

Un obiectiv important va trebui să-l constituie dezvoltarea cooperării în producție și în alte domenii cu țările din Africa, Asia, America Latină, ținând seama că în acest domeniu există încă mari posibilități nefolosite și a căror valorificare ar fi în avantajul reciproc al țărilor noastre. În această ordine de idei, doresc să subliniez necesitatea de a se aplica consecvent programul de acțiuni și măsuri, aprobat de Comitetul Executiv al Comitetului Central, privind colaborarea cu țările africane. Totodată, vor trebui elaborate programe similare în vederea intensificării cooperării cu țările din Asia și America Latină.

Considerăm că există condiții favorabile pentru amplificarea și diversificarea acțiunilor de cooperare cu țările capitaliste dezvoltate. Legea comerțului exterior, adoptată anul trecut, creează cadrul juridic propice pentru realizarea unor forme variate de cooperare, inclusiv pentru crearea de societăți mixte de producție și comerț, atât în țară cât și în străinătate. Un număr de astfel de societăți au și fost înființate, iar altele sînt în curs de constituire; experiența de pînă acum arată că există importante posibilități pentru a promova mai larg această formă de cooperare, că măsurile adoptate în acest domeniu s-au dovedit juste și necesare.

România se preocupă de dezvoltarea legăturilor cu diferite organisme economice și financiare internaționale. În acest context, pornind de la realitatea existenței Pieței comune în Europa, considerăm necesar să dezvoltăm contactele comerciale cu această organizație, pentru a favoriza lărgirea schimburilor și a cooperării cu țările membre ale acestei organizații. De asemenea, apreciem utilă participarea mai largă a României la alte organizații economice și financiare internaționale. În acest context se înscrie intrarea României în G.A.T.T. și într-o serie de organisme ale Organizației Națiunilor Unite. Studiem posibilitatea participării și la alte organisme internaționale, care oferă cadrul unei colaborări pe baze de egalitate, în spiritul principiilor noastre de respect al independenței și suveranității naționale, al avantajului reciproc.

Activitatea îndreptată spre intensificarea schimburilor și cooperării internaționale cu toate țările, fără deosebire de orînduire socială, face parte integrantă din politica externă a României consacrată apropierii dintre popoare, colaborării dintre națiuni egale în drepturi în scopul instaurării păcii pe planeta noastră, asigurării progresului și civilizației fiecărui popor.

Dezvoltarea susținută a economiei naționale, lărgirea și creșterea eficienței schimburilor economice cu străinătatea, îmbunătățirea echilibrului balanței de plăți externe vor trebui să aibă ca rezultat nemijlocit întărirea puterii leului, creșterea puterii monedei noastre naționale, atât pe piața internă, cât și în raport cu alte monede. Întărirea finanțelor țării, asigurarea unei monede stabile — obiectiv permanent, deosebit de important al întregii noastre activități economice — reflectă forța economiei noastre socialiste, dezvoltarea dinamică, ascendentă și armonioasă a întregii țări pe calea făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate. (Aplauze puternice).

4. Creșterea bunăstării materiale și spirituale a poporului — țelul suprem al politicii partidului, rațiunea însăși a construcției socialismului

Stimați tovarăși,

Preocuparea fundamentală a partidului, țelul suprem al politicii sale, rațiunea însăși a construcției orînduirii socialiste și sensul a tot ceea ce înfăptuim este creșterea bunăstării materiale și spirituale a maselor, satisfacerea cât mai deplină a nevoilor întregului popor, asigurarea condițiilor pentru manifestarea plenară a personalității umane. Planul cincinal prevede măsuri pentru creșterea substanțială a nivelului de trai al oamenilor muncii de la orașe și sate — prevederi care se realizează cu succes. În primul an și jumătate al cincinalului s-au creat aproape 400 mii noi locuri de muncă; veniturile din salarii au fost în 1971 cu 8,1 la sută mai mari decît în 1970. S-a introdus minimul garantat pentru remunerarea țărănimii cooperatiste; veniturile bănești ale țăranilor au sporit cu 11 la sută. Fondurile sociale de consum de la bugetul de stat și al organizațiilor cooperatiste s-au ridicat în anul trecut la aproape 42 miliarde lei. S-a majorat cuantumul alocației de stat pentru copii, ridicîndu-se totodată plafoanele de venituri și limita de vîrstă pînă la care se acordă alocații. Au fost majorate pensiile țăranilor cooperatori, sumele plătite acestora în cursul anului trecut depășind de două ori nivelul din 1970. Țărănimia cooperatistă beneficiază, începînd din anul trecut, de asistența medicală gratuită, precum și de alte înlesniri.

S-a asigurat îmbunătățirea în continuare a aprovizionării populației de la orașe și sate. Volumul mărfurilor vindute prin comerțul socialist a fost în 1971 cu 9,1 la sută mai mare decît în anul precedent, iar în primul semestru al acestui an

a sporit cu 7,8 la sută față de perioada corespunzătoare a anului 1971. Indicele general al prețurilor și tarifelor la mărfuri și servicii a fost în 1971 de 100,3 la sută — sub prevederile luate în calcul — iar în primul semestru al acestui an a înregistrat o scădere față de aceeași perioadă a anului trecut, fiind de 99,8. Buna aprovizionare a populației constituie o preocupare de prim ordin a partidului și statului. Pe măsura dezvoltării economiei, a sporirii producției bunurilor de consum se vor lărgi desfacerile de mărfuri pe piață. Pentru anul 1973 se prevede desfacerea unui volum de mărfuri cu 2 miliarde lei mai mare decât s-a avut în vedere în cincinal. Livrările de mărfuri către fondul pieței vor depăși în anul viitor nivelul din 1970 cu 32 la sută la carne și produse din carne, 42 la sută la lapte și produse din lapte, 13,4 la sută la ulei, 21,4 la sută la zahăr, 38,5 la sută la confecții, 35,3 la sută la tricotaaje și cu 27,9 la sută la încălțăminte. Volumul prestațiilor de servicii va crește în 1973 cu aproape 36 la sută față de 1970, urmînd să sporească în ritm și mai înalt în anii viitori. Ministerele, centralele și întreprinderile producătoare de bunuri de consum trebuie să asigure lărgirea și diversificarea în continuare a sortimentelor de mărfuri, ridicarea calității produselor, corespunzător exigențelor sporite ale întregii populații. Ministerul Comerțului Interior, consiliile populare trebuie să ia în continuare măsuri pentru a asigura buna gospodărire a fondului de mărfuri, desfacerea în condiții corespunzătoare de igienă și deservire a bunurilor de consum, întărirea controlului asupra unităților comerciale, urmărind în permanență satisfacerea la un nivel tot mai înalt a nevoilor și cerințelor oamenilor muncii.

Se desfășoară pe un front larg construcția de locuințe pentru populație. În primul an și jumătate al cincinalului s-au realizat din fondurile și cu sprijinul statului aproape 120 mii apartamente; în anul 1973 se prevede construirea a peste 110 mii apartamente, cu 10 mii mai mult decât fusese stabilit în planul cincinal.

Planul prevede ca în perioada 1971—1975 să se asigure o creștere importantă a salariului mediu. Începînd din a doua parte a acestui an vom trece la realizarea practică a acestui obiectiv. În toamnă, salariul minim va crește de la 800 la 1 000 de lei lunar, urmînd ca pînă la sfîrșitul cincinalului să ajungă la 1 100 lei. Creșterea salariilor va continua în anii 1973, 1974 și 1975, asigurîndu-se pînă la sfîrșitul cincinalului generalizarea majorării la toate categoriile de salariați.

Analizînd modul de îndeplinire a planului pe primul an și jumătate al cincinalului, precum și posibilitatea obținerii în anii viitori a unor sporuri suplimentare de producție, Comitetul Central a stabilit ca față de creșterea de circa 26 la sută a salariului mediu — prevăzută inițial să fie atinsă în a doua parte a anului 1975 — comparativ cu anul 1970 — să se realizeze un spor de 35 la sută (vii aplauze); în acest fel, salariul mediu lunar urmează să ajungă în a doua parte a anului 1975 la circa 1 950 de lei. În această acțiune, partidul și statul au în vedere atît realizarea unei apropieri între veniturile diferitelor categorii de salariați, cit și menținerea unei diferențieri corespunzătoare cu caracter stimulatîv, în raport de contribuția fiecăruia la munca socială. Pornind de la aceste considerente, Comitetul Central propune ca în perioada următoare raportul dintre salariul net minim și maxim să fie de 6—7 la 1, raport care în etapa actuală apreciem că asigură aplicarea consecventă a principiului socialist de repartiție după calitatea și cantitatea muncii.

Corespunzător rezultatelor obținute în dezvoltarea producției agricole, vor spori în continuare veniturile reale ale țărănimii; calculate pe o persoană activă, aceste venituri se prevede să depășească în 1975 cu peste 40 la sută nivelul realizat în 1971. Avînd în vedere preocuparea noastră deosebită pentru dezvoltarea sectorului zootehnic, necesitatea ridicării calificării cooperatorilor care lucrează în acest

sector, începînd din a doua jumătate a acestui an minimul garantat al cooperativelor zootehniști care lucrează cel puțin 25 de zile lunar va crește de la 400 la 800 de lei pe lună.

Partidul manifestă o grijă constantă, în spiritul principiilor echității noastre socialiste, pentru justa recompensare a oamenilor muncii care nu mai pot lucra, pentru asigurarea unei bătrîneți lipsite de griji a cetățenilor țării. În acest spirit, Comitetul Central a hotărît ca pînă la sfîrșitul acestui an să se majoreze și pensiile de asigurări sociale de stat. Creșterea se va realiza diferențiat, urmărindu-se atenuarea deosebirilor existente în cadrul uneia și aceleiași categorii de pensionari. Pensiile de asigurări sociale de stat urmează să fie sporite în medie cu 16 la sută. Se va asigura creșterea cu precădere a pensiilor mici, care vor fi majorate cu 30 la sută; astfel, pensia minimă pentru limită de vîrstă a celor cu vechime completă în muncă va fi de 650 lei. Vor fi sporite, totodată, pensiile I.O.V.R. cu 23 la sută, precum și ajutoarele sociale cu aproape 20 la sută. Totodată, se vor aduce îmbunătățiri legii pensiilor; procentul din salariul pe baza căruia se stabilește pensia va fi cuprins între 60 și 95 la sută, ceea ce va asigura o mai bună reflectare în nivelul pensiei a aportului adus de fiecare, în perioada de muncă activă, la dezvoltarea societății.

O expresie a preocupării partidului și statului pentru îmbunătățirea condițiilor de viață ale oamenilor muncii o constituie trecerea la experimentarea duratei reduse a zilei de lucru. În prezent aproape 80 000 de salariați lucrează în regim de 6 ore pe zi, iar peste 40 000 în regim de 7 ore; un număr de peste 464 000 de salariați lucrează simbăta numai prima jumătate a zilei, cu compensarea diferenței de ore în celelalte zile ale săptămîinii. Experimentările făcute au dat rezultate pozitive care urmează să fie temeinic analizate pentru ca — pe baza concluziilor ce se vor desprinde, și în special ca urmare a creșterii mai susținute a productivității muncii și îmbunătățirii normelor, în raport cu condițiile noi de dotare tehnică și de calificare — să se elaboreze un program de măsuri în vederea trecerii spre sfîrșitul actualului cincinal și începutul cincinalului viitor la generalizarea reducerii săptămîinii de lucru.

Avem convingerea că toate aceste măsuri preconizate de conducerea partidului și statului pentru ridicarea în continuare a nivelului de trai vor găsi un profund ecou în rîndurile oamenilor muncii de la orașe și sate, vor constitui un nou imbold pentru a munci cu rezultate și mai bune în vederea îndeplinirii și depășirii sarcinilor cincinalului. Este de înțeles că realizarea acestor măsuri depinde de îndeplinirea exemplară a prevederilor de plan, a noilor angajamente luate de oamenii muncii, este condiționată de o creștere reală a producției și productivității muncii, trebuie să se bazeze pe sporirea eficienței economice, pe mărirea efectivă a venitului național.

Organele și organizațiile de partid, organele de conducere colectivă din ministere, centrale și întreprinderi, sindicatele, organizațiile de tineret și femei trebuie să acorde cea mai mare atenție îndeplinirii programului partidului de ridicare a nivelului de trai al maselor, îmbunătățirii condițiilor de muncă și de viață ale oamenilor muncii, să se preocupe sistematic ca toate eforturile și realizările pe tărîmul construcției economice și sociale să se răsfrîngă nemijlocit în traiul fiecărei familii, în bunăstarea generală a întregului nostru popor. (Aplauze puternice).

II

ORIENTĂRILE ȘI DIRECȚIILE DEZVOLTĂRII ECONOMICO-SOCIALE A ROMÂNIEI ÎN DECENIILE URMĂTOARE

Stimați tovarăși,

Plenara Comitetului Central din mai 1971 a hotărât, după cum cunoașteți, elaborarea prognozelor privind evoluția economico-socială a României în deceniile următoare, a strategiei dezvoltării patriei noastre pe termen lung, ca parte importantă a programului partidului de edificare a societății socialiste multilateral dezvoltate, de creare a condițiilor pentru trecerea la comunism. În elaborarea prognozei dezvoltării României până la sfârșitul acestui secol se pornește de la necesitatea de a realiza un puternic avânt al forțelor de producție pe baza științei și tehnicii moderne — temelia progresului general al societății — perfecționarea continuă a relațiilor de producție și a raporturilor dintre oameni, ridicarea nivelului de trai, de cunoaștere și cultură al tuturor celor ce muncesc, adâncirea democrației socialiste, crearea condițiilor pentru participarea activă a întregului popor la conducerea țării, pentru afirmarea plenară a personalității umane, aplicarea în viață a principiilor eticii și echității socialiste, satisfacerea tot mai deplină a necesităților de viață materiale și spirituale ale întregului popor. Țelul fundamental al întregii dezvoltări a țării în perioada următoare este ridicarea patriei noastre la un înalt nivel de civilizație și bunăstare, înflorirea multilaterală a României socialiste.

Pentru a realiza aceste mărețe obiective vom pune în continuare, în centrul preocupărilor, accentuarea dezvoltării industriei; asigurând în perioada 1976—1990 un ritm mediu anual de creștere industrială de 9—10 la sută, se va putea obține, la sfârșitul acestui interval, o producție industrială globală de 6—8 ori mai mare decât în 1970. Se estimează că până în 1990 ar trebui să ajungem la o producție de 180—200 miliarde kWh energie electrică, de 20—25 milioane tone oțel, 150—200 mii autocamioane, 450—500 mii autoturisme, 35—40 milioane tone de ciment și altele.

Se va intensifica procesul de modernizare a structurii industriei, punindu-se un accent deosebit pe dezvoltarea energiei nucleare, a siderurgiei oțelurilor superioare. Ponderea industriei construcțiilor de mașini și a industriei chimice în totalul producției industriale urmează să ajungă la 55—60 la sută. Ținând seama de nivelul relativ scăzut la care se află în prezent dezvoltarea industriei electronice, producția acestei ramuri va trebui să ajungă să reprezinte 16—17 la sută din producția totală a industriei construcțiilor de mașini; în cadrul acestei ramuri se vor dezvolta, de asemenea, intens mecanica fină și optica, producția de mașini-unelte cu program, de utilaje tehnologice de înaltă complexitate, de mijloace de transport de mare capacitate.

Pentru a asigura dezvoltarea economico-socială rapidă a României, se va acorda o deosebită atenție lărgirii bazei energetice și de materii prime. Vor fi intensificate prospecțiunile geologice pe întregul cuprins al țării în vederea identi-

ficării de noi zăcăminte. O sarcină importantă este elaborarea de tehnologii de exploatare și prelucrare care să permită folosirea cât mai eficientă a tuturor resurselor existente în țară, inclusiv a celor cu conținut de substanțe utile redus.

Se va urmări încheierea unor acorduri de lungă durată pentru asigurarea importurilor necesare de materii prime și combustibil, se vor extinde în acest domeniu acțiunile de cooperare cu alte țări.

O problemă esențială care se pune în cincinalele următoare este asigurarea unui grad înalt de prelucrare a materiilor prime, în așa fel încât să sporească de câteva ori valoarea produselor obținute dintr-o tonă de materii prime. Creșterea eficienței activității economice își va găsi o expresie sintetică în reducerea ponderii cheltuielilor materiale în produsul social de la aproape 60 la sută în 1970, la circa 50 la sută în 1990.

Un element esențial al creșterii noastre economice îl va constitui dezvoltarea intensivă a agriculturii — ramură de bază a economiei noastre naționale. Se va asigura mecanizarea complexă a lucrărilor — atât în cultura plantelor, cât și în zootehnie — se va dezvolta procesul de electrificare. Încă în cincinalul următor agricultura va dispune de îngrășăminte chimice, insecticide și biostimulatori la nivelul cerințelor agrotehnicii moderne, iar pînă în anul 1990 se va asigura irigarea întregii suprafețe ce se justifică din punct de vedere economic. În aceste condiții, se poate conta pe realizarea în anul 1990 a unei producții de 28—30 milioane tone de cereale. Față de media anuală din perioada 1966—1970, ne propunem, de asemenea, ca pînă în 1990 să sporim de câteva ori producția de sfeclă de zahăr, legume, fructe și struguri. Una din orientările de bază va fi dezvoltarea prioritară a zootehnicii, astfel ca ponderea producției animaliere în totalul producției agricole să depășească 50 la sută în anul 1990 și, în acest scop, efectivele de animale urmează să crească la 9—10 milioane bovine, 18—20 milioane porcine și 18—20 milioane ovine.

Pe baza dezvoltării producției materiale, venitul național urmează să crească de 5—6 ori, ajungînd în 1990 să reprezinte 2 500—3 000 de dolari pe locuitor. Ținînd seama de necesitatea creșterii în ritm susținut a economiei naționale, în această perioadă va trebui să asigurăm ca circa 70—72 la sută din venitul național să se repartizeze pentru consum, iar o cotă de 28—30 la sută să fie destinată fondului național de dezvoltare economico-socială. Cea mai mare parte a acestui fond va trebui să fie alocată producției materiale, de care depinde în mod hotărîtor progresul societății noastre, creșterea nivelului de trai al poporului.

Făurirea unei economii moderne, de înaltă eficiență, impune promovarea în toate ramurile a cuceririlor științei și tehnologiei avansate. Vor fi luate măsuri pentru dezvoltarea mai intensă a cercetărilor științifice naționale, cu deosebire în matematică și fizică, în tehnică, chimie și biologie.

Activitatea de cercetare va trebui să-și aducă o contribuție substanțială la soluționarea problemelor legate de valorificarea superioară a resurselor naturale, echilibrarea balanței energetice, generalizarea automatizării și mecanizării complexe, asimilarea unor produse cu performanțe ridicate.

Asigurarea unei dezvoltări eficiente a economiei noastre naționale impune participarea tot mai intensă a României la diviziunea internațională socialistă a muncii, la schimburile economice și la cooperarea internațională. În acest sens, în întreaga perioadă 1976—1990 urmează ca ritmul comerțului exterior să devanseze ritmul produsului social. Vor fi luate în continuare măsuri pentru a asigura îmbunătățirea structurii exporturilor, sporind ponderea produselor industriale, în special a construcțiilor de mașini — de la 25 la sută la circa 45 la sută — ceea ce va conferi exporturilor românești o structură mai bună.

Dezvoltarea exporturilor și importurilor va urmări realizarea unei balanțe comerciale și de plăți excedentare pentru a asigura înfăptuirea unui număr sporit de acțiuni de cooperare în exterior, precum și rezerve valutare corespunzătoare. Se vor putea crea astfel condiții pentru trecerea în perspectivă la convertibilitatea internațională a leului.

O problemă esențială este asigurarea unei creșteri mai susținute a populației — factor esențial al dinamismului și forței productive a societății. Avem în vedere adoptarea în continuare a unui complex de măsuri de ordin economico-social și sanitar, care să contribuie la întărirea familiei, la stimularea natalității, reducerea mortalității și creșterea duratei vieții oamenilor. În acest fel se estimează că, până la sfârșitul deceniului viitor, populația României poate să ajungă la 24—25 milioane de locuitori.

Structura socială a țării va înregistra zilnic schimbări calitative. Numărul celor ocupați în activitatea economico-socială urmează să crească la peste 11 milioane persoane în 1990, din care 9,5—10 milioane salariați. Se va accentua și mai mult rolul clasei muncitoare ca principala forță socială a societății noastre socialiste. Ponderea populației ocupate în industrie și construcții în totalul populației ocupate va crește până în 1990 la circa 50 la sută, în timp ce ponderea populației ocupate în agricultură urmează să se reducă la 10—15 la sută.

Un puternic avânt va înregistra instrucția publică. În această perioadă va fi generalizat liceul, astfel încât toți tinerii patriei vor primi o pregătire temeinică, la nivelul cerințelor societății moderne; se va extinde în continuare învățământul superior. Schimbările ce vor interveni în activitatea de producție — pe baza automatizării și cibernetizării —, ridicarea nivelului de pregătire al întregii populații vor determina reducerea substanțială a deosebirilor esențiale dintre munca fizică și intelectuală, accentuarea procesului de omogenizare a societății noastre.

Poporul român se va bucura de un nivel de bună stare tot mai ridicat. În perioada 1970—1990, veniturile reale pe locuitor urmează să crească de circa 3,5 ori. Se vor asigura un consum alimentar la nivelul normelor fiziologice optime, satisfacerea în bune condiții a necesităților de îmbrăcăminte și încălțăminte, atingerea unui înalt grad de înzestrare a populației cu produse de folosință îndelungată, extinderea serviciilor. Ne propunem ca în perioada 1976—1990 să construim circa 2,5 milioane apartamente, asigurând astfel rezolvarea problemei locuințelor. Nivelul înalt al productivității muncii sociale va permite ca până în 1980 săptămâna de lucru să fie redusă la 40—44 de ore. Sistematizarea teritoriului, a orașelor și comunelor, crearea unei rețele de noi centre urbane care să contribuie la ridicarea nivelului de civilizație al zonelor rurale înconjurătoare, diversificarea activității economico-sociale în mediul rural vor asigura apropierea condițiilor de trai de la sate față de cele de la orașe.

Acestea sînt, tovarăși, în linii mari, orientările și direcțiile dezvoltării economico-sociale a României în cinciarele următoare; ținînd seama de însemnătatea lor deosebită pentru viitorul patriei noastre, Comitetul Central le supune aprobării Conferinței Naționale. Pe această bază, Comisia Centrală de partid și de stat ur-1990 și Directivele privind planul cincinal 1976—1980, care vor fi supuse dezbaterii mează să elaboreze — până la mijlocul anului 1973 — prognoza pe perioada 1976—1990 și Directivele privind planul cincinal 1976—1980, care vor fi supuse dezbaterii publice și aprobării Congresului al XI-lea al partidului.

Transpunerea în viață a acestui însuflețitor program va marca parcurgerea unei etape istorice de importanță decisivă pentru viitorul poporului român, asigurînd crearea societății socialiste multilateral dezvoltate în patria noastră, așezarea temeliiilor trainice pentru edificarea comunismului în România. (Aplauze puternice, îndelung repetate).

III

PERFECTIONAREA CONDUCERII PLANIFICATE A SOCIETĂȚII SOCIALISTE

1. Sporirea rolului factorului conștient în înfăptuirea programului partidului

Stimați tovarăși,

Noua etapă istorică în care a intrat România, o dată cu trecerea la făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate — obiectiv fundamental, strategic al politicii partidului — impune să fie luate măsuri corespunzătoare în vederea unirii eforturilor întregului popor într-o direcție unică. În aceste condiții, conducerea activității economico-sociale devine un factor hotărîtor, de care depinde înfăptuirea cu succes a programului partidului nostru. Tocmai pornind de la acest considerent, Conferința Națională din 1967 și Congresul al X-lea au pus în centrul activității partidului și statului perfecționarea conducerii și planificării întregii societăți.

În elaborarea măsurilor privind conducerea planificată a activității economico-sociale, partidul a pornit întotdeauna de la concepția materialist-dialectică și istorică, de la faptul că fiecărei orînduirii sociale, fiecărei etape de dezvoltare a societății îi corespunde o anumită formă de organizare și de conducere. În condițiile socialismului, ale lichidării claselor exploatatoare și a proprietății capitaliste, în condițiile orînduirii noi, întemeiate pe proprietatea socialistă asupra mijloacelor de producție, conducerea conștientă a societății pe baza unui plan național unic este o necesitate obiectivă. Planul național unic asigură concentrarea tuturor forțelor materiale și umane ale societății în vederea dezvoltării rapide a industriei, agriculturii, științei și culturii și, pe această bază, ridicarea nivelului de viață al întregului popor.

Conducerea planificată a societății trebuie să-și propună dezvoltarea în ritm înalt și, în același timp, armonioasă a forțelor de producție pe întreg teritoriul țării, progresul producției de bunuri materiale în pas cu cele mai noi cuceriri ale științei și tehnicii. În același timp, conducerea planificată a societății trebuie să urmărească formarea și perfecționarea noilor relații de producție și sociale, afirmarea în viață a principiilor dreptății și echității comuniste. Întreaga activitate de conducere trebuie să se bazeze pe studierea și cunoașterea legilor obiective ale dezvoltării sociale — atât a celor cu caracter general, cit și a celor ce se formează și acționează în cadrul orînduirii socialiste — acționîndu-se în mod conștient pentru lichidarea contradicțiilor existente, sau care mai apar, împiedicînd ca ele să devină antagoniste, pentru realizarea unei concordanțe tot mai depline între forțele de producție și relațiile de producție, pentru progresul neîntrerupt al societății socialiste. Activitatea de conducere planificată trebuie să pornească de la obiectivele fundamentale strategice ale partidului nostru comunist — făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate, edificarea orînduirii comuniste în România. (Aplauze puternice).

Criteriul esențial după care ne ghidăm în elaborarea măsurilor privind perfecționarea conducerii și planificării economico-sociale este afirmarea tot mai puternică a rolului conducător al partidului în societate. Consacrarea partidului comunist ca forță politică conducătoare a societății noastre socialiste nu este efectul unor dorințe subiective, ci însuși rezultatul dezvoltării istorice: prin întreaga sa activitate, partidul comunist a dovedit că se identifică cu aspirațiile cele mai profunde ale oamenilor muncii, cu interesele întregii națiuni socialiste. De altfel, chiar analiza succintă a istoriei demonstrează că în orice orinduire socială în care au existat partide politice, un partid a îndeplinit, la un moment dat, într-o formă sau alta, rolul de forță conducătoare. Esențial a fost și este însă pe cine reprezintă partidul care se află la conducere, ce clase și forțe sociale slujește, ce program își propune să înfăptuiască.

Este de remarcat că în țările care au pornit recent pe calea dezvoltării independente, a făuririi unei economii de sine stătătoare, în care poporul este hotărât să devină stăpîn pe bogățiile naționale și pe destinul său, se manifestă tot mai puternic tendința unirii forțelor revoluționare naționale și democratice într-un front unic bazat pe un program comun și chiar într-un partid unic. Se poate spune că tendința spre realizarea unei forțe unice conducătoare în lupta pentru făurirea noii orinduiuri are un caracter progresist, corespunzînd legității însăși a dezvoltării sociale.

Noi considerăm că în România, în etapa făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate și a trecerii spre comunism, rolul de forță politică conducătoare al partidului se va afirma cu tot mai mare putere. Pornind de la această necesitate istorică, partidul se identifică tot mai mult cu năzuințele și preocupările maselor populare, ale întregii societăți. Tocmai de aceea, activul de bază și toți membrii partidului trebuie să participe la dezvoltarea economico-socială nu din afară, ci nemijlocit dinlăuntrul tuturor organismelor economice, sociale și de stat ale țării. Creșterea și afirmarea rolului conducător al partidului trebuie să se exprime în integrarea sa tot mai organică în activitatea și viața întregii societăți. Acesta este de altfel procesul dialectic în care perfecționarea activității de conducere va fi urmată de dispariția treptată a partidului, în etapa istorică a comunismului multilateral dezvoltat. În acea epocă istorică, societatea se va omogeniza probabil în mare măsură pe baza lichidării deosebirilor esențiale dintre oraș și sat, dintre munca fizică și intelectuală, transformîndu-se într-o comunitate de oameni liberi, cu nivel asemănător de dezvoltare a conștiinței și de pregătire, capabili să îndeplinească orice rol în diviziunea muncii sociale. În asemenea condiții, conducerea va fi o latură a activității generale a producției materiale și spirituale. La un asemenea nivel de dezvoltare a forțelor și relațiilor de producție, de omogenizare a societății se va putea vorbi cu adevărat de autoconducerea conștientă, de făurirea plenară de către poporul însuși a propriului său destin. Pînă la realizarea societății comuniste multilaterale dezvoltate mai avem însă de parcurs multe etape. Elaborînd astăzi căile de perfecționare a conducerii planificate a activității economico-sociale, trebuie să ținem seama de realitățile în care trăim, de cerințele legilor obiective ale etapei actuale. Desigur, aceasta nu înseamnă că trebuie să renunțăm să gîndim la căile de înfăptuire a principiilor comuniste; pînă la urmă, preocuparea de a prefigura viitorul constituie un atribut al conducerii și, se poate spune, chiar dintre cele mai importante.

O dată cu creșterea rolului partidului va continua, de asemenea, să se amplifice rolul statului în conducerea unitară a întregii societăți. Activitatea statului trebuie să se bazeze pe principiile centralismului democratic, pe îmbinarea armonioasă

a conducerii unitare cu lărgirea continuă a autonomiei organelor teritorial-administrative și a unităților economico-sociale. Asigurarea dezvoltării societății pe baza planului național unic constituie unul din atributele esențiale ale statului socialist, o formă esențială de manifestare a principiului suveranității naționale. Ținând seama de amplificarea rolului statului în dirijarea organizată a tuturor laturilor activității economico-sociale, apare necesară o mai bună precizare a formelor de organizare și a metodelor de conducere. În primul rând, am în vedere realizarea unei anumite împletiri a activității partidului și statului, asigurându-se totodată, bineînțeles, delimitări clare care să evite suprapunerile și paralelismele. Fără îndoială că în perspectivă vom asista la o împletire tot mai strinsă a activității partidului, statului și a celorlalte organisme sociale, acesta fiind un proces logic al dezvoltării socialiste și comuniste.

În lumina tuturor acestor considerente de ordin principal a acționat și acționează partidul nostru în elaborarea măsurilor privind perfecționarea conducerii planificate a societății socialiste și se poate spune că aceste măsuri se dovedesc pe deplin juste. (Aplauze puternice).

2. Măsurile adoptate de la Conferința Națională din 1967 și de la Congresul al X-lea

Stimați tovarăși,

În anii care au trecut de la Conferința Națională și de la Congresul al X-lea au fost adoptate măsuri și legi de cea mai mare importanță pentru organizarea pe baze științifice a vieții noastre sociale. Ele vă sînt bine cunoscute, deoarece fiecare activist de partid și de stat, toți membrii partidului nostru, de fapt întregul popor, au participat la elaborarea și înfăptuirea lor. De aceea, în cele ce urmează, mă voi referi pe scurt la realizările și lipsurile din aceste domenii, insistînd îndeosebi asupra a ceea ce avem de făcut în viitor.

Una din laturile importante ale conducerii o reprezintă, fără îndoială, organizarea administrativ-teritorială a țării.

Au trecut patru ani de la realizarea măsurilor preconizate în această direcție de Conferința Națională; putem afirma acum, pe baza realității, că reorganizarea s-a dovedit pe deplin justă. Unul din principalele rezultate este întărirea rolului unităților de bază: orașul și comuna. Au fost formate orașe noi; s-a trecut la concentrarea satelor și comunelor în localități rurale mai puternice, din circa 5 000 de comune creîndu-se peste 2 700; în locul celor 16 regiuni au fost formate 39 județe, desființîndu-se, totodată, veriga intermediară dintre unitățile de bază și județ, raionul. În acest fel, s-a apropiat conducerea de unitățile de bază și s-au creat condiții pentru dezvoltarea mai rapidă a zonelor cuprinse în noile județe, în trecut neglijate. Se poate spune că reorganizarea teritorial-administrativă a avut o mare însemnătate pentru înfăptuirea politicii partidului de dezvoltare armonioasă a forțelor de producție pe întreg cuprinsul țării, de ridicare a nivelului de civilizație și bunăstare al tuturor orașelor și satelor, al întregului nostru popor.

Experiența dovedește, de asemenea, justetea hotărîrii de a îmbina funcția de prim-secretar cu aceea de președinte al consiliului popular județean, orășenesc sau comunal. Această măsură a dus la creșterea rolului conducător al partidului în viața socială, a sporit operativitatea și spiritul de răspundere în munca de conducere, a asigurat îmbinarea mai bună a activității de partid și de stat, a întărit legăturile organelor partidului și statului cu masele largi de oameni ai muncii.

Conferința Națională precedentă a acordat o atenție deosebită sistematizării orașelor și satelor. În ultimii ani am obținut unele rezultate de seamă în sistematizarea orașelor, acestea cunoscând o epocă de puternică dezvoltare. În ce privește sistematizarea satelor și comunelor, sintem însă abia la început.

O dată cu noua organizare teritorial-administrativă a fost adoptată și legea consiliilor populare, care a precizat mai bine rolul acestora ca organe de conducere colectivă, a acordat o largă autonomie județelor, orașelor și comunelor în soluționarea problemelor de interes local, sporindu-le, totodată, răspunderea față de întreaga activitate economico-socială din județele și localitățile respective. Trebuie să spun însă că, din păcate, nu toate prevederile acestei legi au fost aplicate cu consecvență; se mai manifestă încă tendințe de centralism excesiv, atât la unele ministere și organe centrale, cât și la județe. În Conferința pe țară cu secretarii de partid și primarii comunelor s-au dezbătut pe larg aceste probleme, stabilindu-se noi măsuri pentru creșterea atribuțiunilor consiliilor populare. Doresc ca și de la tribuna Conferinței Naționale să apreciez activitatea tot mai bună desfășurată de consiliile populare, de secretarii de partid și primarii comunali și, în mod deosebit, să subliniez faptul că, după conferința pe țară, s-a trecut cu hotărîre la înlăturarea măsurilor stabilite.

Ținînd seama de rezultatele generale obținute, putem aprecia că actuala organizare administrativ-teritorială a țării corespunde pe deplin etapei de dezvoltare în care ne găsim și oferă toate condițiile pentru realizarea unui nou pas înainte în îmbunătățirea conducerii vieții economico-sociale, în înlăturarea programului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate. (Aplauze puternice). Tocmai de aceea este necesar să luăm toate măsurile pentru creșterea în continuare a rolului județelor, orașelor și comunelor în conformitate cu prevederile legilor. Trebuie să pornim de la faptul că orașul și comuna constituie unitățile teritoriale de bază în care trăiesc și-și desfășoară activitatea oamenii muncii. Este necesar să acționăm consecvent pentru dezvoltarea armonioasă a fiecărui oraș, a fiecărei comune, astfel încît să se asigure cetățenilor condiții de viață materială și spirituală cît mai bune. Făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate și trecerea treptată la comunism presupun apropierea treptată a nivelului de viață al satelor de cel al orașelor. În sistematizarea satelor și comunelor trebuie să se țină seama de această orientare, acționîndu-se în mod organizat, conștient pentru realizarea unor centre puternice rurale, înfloritoare, adevărate orașe agricole, în care toți locuitorii să poată beneficia din plin de binefacerile socialismului. Este, de asemenea, necesar să se stabilească o orientare mai clară în sistematizarea și dezvoltarea orașelor, a noilor centre urbane.

În scopul realizării acestor obiective, Comitetul Central prezintă Conferinței Naționale Proiectul de directive cu privire la sistematizarea teritoriului, în care sînt expuse pe larg principiile și direcțiile de bază ale dezvoltării orașelor și satelor patriei noastre. Este cunoscută situația în care se găseau localitățile urbane și rurale în regimul trecut. Trebuie spus că nici după eliberare, o perioadă de timp, nu s-a manifestat preocuparea de a se pune capăt vechilor stări de lucruri, de a se asigura organizarea și dezvoltarea pe baze noi a localităților. Proiectul de directive cuprinde măsuri pentru trecerea la sistematizarea teritoriului țării pe baza unei concepții și unui plan unic care să țină seama de condițiile istorice, sociale, în care s-au format diferite unități, de realitățile prezente și, totodată de cerințele viitoare ale societății socialiste multilateral dezvoltate, ale orînduirii comuniste. Acest document pornește de la principiul că atât orașul cît și comuna vor trebui să asigure locuitorilor condiții superioare de muncă, învățămînt, sănătate și cultură. Se are în vedere, de asemenea, dezvoltarea corespunzătoare a forțelor de producție, atât în

industrie cit și în agricultură, atât în orașe cit și la sate. Totodată, conducerea partidului și statului apreciază necesar să se treacă la dezvoltarea treptată a încă 300—350 de noi centre urbane, în care să se construiască cu prioritate unități industriale, unități de învățămînt, sănătate și comerț. Se va urmări ca aceste noi centre să fie astfel așezate încît în jurul lor să graviteze aproximativ 3—4 comune. În acest fel, împreună cu orașele existente, noile centre vor asigura soluționarea corespunzătoare a tuturor problemelor de viață ale locuitorilor comunelor și satelor respective. Realizarea acestor măsuri cere eforturi serioase, reclamă participarea activă a tuturor cetățenilor; de aceea organele de partid, consiliile populare trebuie să organizeze consultarea largă și participarea intensă a oamenilor muncii la întreaga activitate de sistematizare administrativ-teritorială a țării. Cetățenii trebuie să știe că depinde de fiecare în parte și de toți locuitorii la un loc înfăptuirea cu succes a programului de înflorire a localităților patriei, realizarea unei largi și eficiente autogospodăriri democratice a tuturor orașelor și comunelor.

Ținînd seama de ritmul înalt în care se dezvoltă industria, de introducerea tot mai accentuată în viața societății a elementelor civilizației moderne, o problemă de importanță vitală pentru națiunea noastră este protejarea mediului înconjurător. Este necesar să luăm măsuri riguroase pentru combaterea noxelor industriale, preîntîmpinarea poluării apei și aerului, protecția pădurilor, lacurilor, riurilor, munților, a locurilor considerate monumente ale naturii. Este o datorie de onoare a partidului, a întregului nostru popor să facă totul pentru asigurarea cadrului ambiant propice ocrotirii sănătății oamenilor, pentru păstrarea nealterată a frumuseților patriei, pentru a transmite generațiilor viitoare toate darurile cu care natura a hărăzit România.

Putem spune că înfăptuirea acestor măsuri, parte integrantă a programului elaborat de Congresul al X-lea privind făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate, va avea un rol de cea mai mare importanță în ridicarea României pe noi culmi de progres și civilizație. (Aplauze puternice).

3. Îmbunătățirea în continuare a planificării activității economice

Stimați tovarăși,

O latură importantă a perfecționării conducerii o reprezintă îmbunătățirea planificării activității economice. După cum se știe, în elaborarea politicii economice a partidului și statului nostru s-a pornit de la necesitatea concentrării, specializării și cooperării în producție, a creării unor unități economice puternice, complexe care să corespundă exigențelor revoluției tehnico-științifice moderne și să asigure o înaltă eficiență. Totodată, hotărîrile Conferinței Naționale precedente și directivele Congresului al X-lea au avut în vedere crearea condițiilor care să permită acționarea mai deplină a legilor economice, folosirea mai judicioasă a acestora în activitatea de producție. Sînt cunoscute măsurile și legile adoptate în această direcție. Se poate spune că s-au făcut pași însemnați în realizarea sarcinilor trasate de Conferința Națională și de Congresul al X-lea. În momentul de față avem 180 mari unități economice care asigură organizarea și conducerea întregii activități industriale. De asemenea, au fost aduse îmbunătățiri în organizarea întreprinderilor agricole de stat, în organizarea activității cooperatiste — atât a cooperativelor meșteșugărești, cit și a cooperativelor agricole de producție. Legile adoptate în ultimii ani, și, în primul rînd, legea de organizare și funcționare a unităților socialiste de stat, au așezat pe baze noi relațiile dintre organismele economice. O deosebită importanță au intro-

ducerea principiului conducerii colective, formarea comitetelor și consiliilor oamenilor muncii, instituționalizarea adunărilor generale — măsuri care au creat cadrul organizatoric corespunzător participării active a maselor de oameni ai muncii la conducerea activității economice, au ridicat pe o treaptă superioară democrația economică muncitorească, socialistă. Se poate spune că prin legile adoptate, prin măsurile organizatorice noi și în special prin introducerea principiului conducerii colective relațiile economice și juridice din sfera producției materiale au fost așezate pe baze noi, s-a creat cadrul legal pentru perfecționarea conducerii planificate a economiei naționale. Experiența celor aproape trei ani care au trecut de la adoptarea acestor măsuri demonstrează că ele corespund cerințelor vieții, necesităților etapei actuale în care se găsește economia românească.

Consider totodată necesar să menționez că în realizarea măsurilor stabilite s-au manifestat și o serie de lipsuri, în primul rând în organizarea centralelor, precum și în relațiile acestora cu întreprinderile, pe de o parte, și cu ministerele, pe de altă parte. Aceste neajunsuri se datoresc faptului că în perioada de pregătire a schimbării structurii organizatorice a industriei, cit și după aceea, nu s-a acționat cu destulă fermitate pentru aplicarea în practică a măsurilor stabilite, a prevederilor legii. La multe ministere s-au manifestat și se mai manifestă încă puternice tendințe de centralism excesiv, tergiversarea acordării concrete a atribuțiilor ce revin de drept noilor unități economice. Unele centrale nu au preluat nici până astăzi întregul ansamblu de atribuții încredințate. Conducerile unor centrale nu se grăbesc să preia întreaga răspundere a activității, sarcinile ce le revin în conducerea producției ; se acționează foarte încet îndeosebi în executarea atribuțiilor lor privitoare la desfășurarea comerțului exterior și la asigurarea aprovizionării tehnico-materiale a întreprinderilor.

Noua organizare a economiei a urmărit, totodată, lichidarea unor forme de centralism excesiv, a unor paralelisme și verigi intermediare în conducerea unităților de bază. Trebuie să spunem deschis că acest obiectiv nu s-a realizat în mod corespunzător ; în unele ramuri s-au creat chiar noi paralelisme și verigi intermediare. S-a făcut încă puțin pentru simplificarea evidenței, pentru îmbunătățirea întregului sistem informațional, pentru reducerea aparatului funcționăresc, administrativ. La ministere și la alte organisme centrale s-a realizat — e drept — o reducere a personalului de circa 25 la sută, ceea ce este, fără nici o îndoială, un lucru bun, deși aparatul unor ministere continuă să fie încă destul de mare. Din păcate, reducerile efectuate nu au avut drept urmare întărirea unităților de producție cu specialiști. Cea mai mare parte a acestui personal a fost încadrată în centrale, aparatul acestora crescînd considerabil. Un lucru și mai rău este că din unitățile de bază ale producției numeroși ingineri și tehnicieni au fost transferați în aparatul centralelor. Deși această problemă a mai fost discutată, iar la ultima conferință pe țară cu cadrele de conducere din industrie s-a trasat sarcina trecerii în cel mai scurt timp a cadrelor de ingineri și tehnicieni din aparatul administrativ în producție, în această direcție s-a făcut încă puțin.

Apreciind că reorganizarea economiei este în linii generale încheiată, că ea corespunde etapei actuale de dezvoltare a țării, și ținînd în același timp seama că mai persistă o serie de lipsuri, este necesar să se acționeze cu toată fermitatea pentru buna funcționare a unităților economice, pentru asigurarea unei conduceri științifice la toate nivelurile economiei. Pînă la sfîrșitul acestui an trebuie să se treacă asupra centralelor, combinatelor și grupurilor de uzine toate atribuțiile înscrise în lege, simplificîndu-se sau înlăturîndu-se verigile intermediare existente între ministere și centrale. Este necesar, de asemenea, să se simplifice organizarea centralelor, gre-

findu-se, de regulă, pe una din unitățile componente de bază și să se treacă neîntârziat la deplasarea forțelor tehnice spre unitățile productive. Centrala trebuie să devină realmente unitatea principală a organizării producției și cercetării, a conducerii planificate a activității economice. În scopul simplificării relațiilor, reducerii unor verigi apare necesară desființarea unor direcții generale și direcții intermediare din ministere, urmînd ca centrala să aibă legătură nemijlocită cu conducerea ministerului. De asemenea, este necesar să se precizeze bine rolul departamentelor — acolo unde ele vor mai rămîne — pentru a nu complica soluționarea operativă a problemelor. În cadrul măsurilor pentru îmbunătățirea conducerii colective a ministerelor, mi se pare mai potrivit ca colegiul să fie înlocuit cu un consiliu de conducere al ministerului — organ deliberativ din care să facă parte toți conducătorii centralelor și institutelor de cercetare și un număr limitat de șefi de direcții și alți lucrători din aparatul ministerului. Se impune îmbunătățirea în continuare a activității comitetelor și consiliilor oamenilor muncii, creșterea rolului adunărilor generale în conducerea activității economice.

Ținînd seama de necesitatea concentrării, specializării și cooperării în producție, se impune crearea în ramura construcțiilor de mașini a unui consiliu de coordonare, format din reprezentanții tuturor ministerelor care au sectoare de construcții de mașini. Dacă va apărea necesar, asemenea consilii de coordonare se vor putea forma și în alte ramuri.

În scopul perfecționării conducerii agriculturii, este necesar să se acorde o mai mare atenție aplicării ferme a măsurilor de raionare și specializare a producției. Totodată, trebuie să se intensifice activitatea consiliilor oamenilor muncii, să crească rolul acestora în conducerea unităților agricole socialiste de stat. Pînă la sfîrșitul actualului cincinal va trebui să se asigure mecanizarea tuturor lucrărilor din agricultura de stat, astfel ca aceste unități să funcționeze la nivelul unităților similare din țările dezvoltate, inclusiv în ce privește numărul muncitorilor la suta de hectare. Întreprinderile agricole de stat trebuie să ofere model pentru întreaga noastră agricultură din punct de vedere al producției și al productivității muncii. În sectorul cooperatist al agriculturii este necesar să se acorde mai multă atenție dezvoltării democrației cooperatiste, dezbaterii în cadrul adunărilor generale a tuturor problemelor privind activitatea de producție, organizarea muncii, retribuirea țăranilor. Va trebui să fie sporit rolul consiliilor intercooperatiste în coordonarea și raionarea mai bună a producției. Pentru perfecționarea continuă a conducerii agriculturii apare necesar să se realizeze o mai strînsă conlucrare între uniunile județene cooperatiste și Uniunea Națională, pe de o parte, și organele agricole județene și Ministerul Agriculturii, pe de altă parte.

Activitatea pentru îmbunătățirea conducerii și planificării dezvoltării noastre economico-sociale nu trebuie să piardă din vedere transporturile, construcțiile, toate celelalte ramuri care au un rol important în funcționarea unitară a întregii noastre societăți. Un loc însemnat în perfecționarea conducerii planificate ocupă dezvoltarea activității științifice, de proiectare, învățămîntul, sistemul de pregătire a cadrelor pentru toate sectoarele economiei și vieții sociale.

După cum se vede, în perioada imediat următoare trebuie să acționăm cu fermitate pentru realizarea unitară a tuturor măsurilor privind buna organizare a activității economico-sociale, perfecționarea conducerii și planificării tuturor domeniilor de activitate. Trăgînd concluzii din experiența de pînă acum, ținînd seama de problemele tot mai complexe pe care le ridică organizarea economico-socială, se face simțită nevoia creării unui organism care să îndrume unitar întreaga această activitate, să studieze și să elaboreze norme și criterii pentru organizarea diferitelor sec-

toare într-o concepție unică. Un asemenea organism, format din reprezentanții tuturor sectoarelor, ar putea fi organizat pe lângă Consiliul de Miniștri, urmînd ca atribuțiile să i se precizeze prin lege. De asemenea, ținînd seama de rolul tot mai important al consiliilor populare în conducerea vieții economico-sociale de pe teritoriul țării, este necesară crearea unui consiliu de coordonare al consiliilor populare, format din reprezentanții tuturor județelor, care să lucreze ca organ deliberativ. Avînd în vedere experiența conferințelor pe țară cu secretarii și primarii comunali și cu cadrele de bază din industrie, este necesar să stabilim ca, periodic, la 3—5 ani, să aibă loc asemenea conferințe în toate sectoarele de activitate.

Conferința Națională este chemată să adopte măsurile de încheiere a activității de perfecționare a conducerii și planificării economico-sociale. Pe lângă măsurile de care am vorbit pînă acum, supunem Conferinței Naționale proiectele Legii dezvoltării economico-sociale planificate a țării, Legii sistemului financiar, Legii remunerării muncii și proiectul noului Cod al muncii. Aceste legi fundamentale aprofundează o serie de prevederi constituționale, au menirea de a perfecționa relațiile de producție și sociale în conformitate cu nivelul atins de forțele de producție, creează un cadru lărgit pentru conducerea socială pe baza planului național unic, pentru afirmarea în viață a principiilor comuniste. Deoarece proiectele legilor au fost înminate tuturor delegaților, urmînd ca apoi să fie publicate și supuse spre dezbateră întregului partid și popor, nu doresc să mai mă refer la ele.

După cum se știe, ultimele planuri cincinale au fost elaborate de comisii de partid și de stat speciale, iar Plenara Comitetului Central din primăvara anului 1971 a stabilit constituirea Comisiei centrale de partid și de stat pentru elaborarea prognozelor de lungă durată. Avînd în vedere experiența activității acestor comisii și ținînd seama de rolul tot mai important al dezvoltării economico-sociale a țării pe baza unui plan național unic, apare necesară crearea, în locul comisiilor de partid și de stat, a unui organism permanent, format din cadre de conducere de partid și de stat, din cele mai bune cadre economice, tehnice și științifice, precum și din reprezentanți ai oamenilor muncii, care lucrează direct în producție. Propunem ca acest organism democratic să se numească Consiliul Suprem al Dezvoltării Economico-Sociale a României. El ar urma să elaboreze studii și să dezbată principalele orientări ale dezvoltării țării. Consiliul va prezenta conducerii de partid și de stat studiile și concluziile sale și va lucra în strînsă legătură cu organele de partid și de stat la întocmirea prognozelor, a planurilor cincinale și anuale.

De asemenea, avînd în vedere necesitatea unei mai bune coordonări a activității financiar-bancare și orientării acesteia într-o perspectivă mai largă, este necesară crearea Consiliului financiar-bancar, format din reprezentanții Ministerului Finanțelor, băncilor, Comitetului de Stat al Planificării și altor instituții centrale, din cei mai buni specialiști în domeniul financiar-bancar. Acest consiliu va avea sarcina de a analiza fenomenele și tendințele care se manifestă în sfera raporturilor financiare, monetare și valutare, atît pe plan intern, cît și pe plan internațional, de a elabora studii și măsuri pentru traducerea în viață a politicii financiare a partidului. Acest organism urmează să funcționeze pe lângă Consiliul de Miniștri.

Pînă la sfîrșitul acestui an vor fi adoptate toate aceste legi și măsuri, astfel încît, încă de la începutul noului an să poată fi aplicate din plin; în anul 1973 să fie încheiată faza actuală a perfecționării organizării și conducerii planificate a economiei noastre naționale. Doresc să fiu cît mai precis. Cînd mă refer la încheierea activității de perfecționare a conducerii planificate a economiei am în vedere ca întreaga viață economică să se desfășoare în conformitate cu noua organizare, cu prevederile legilor adoptate. Nu vreau să rezulte însă în nici un fel că o dată cu

aceasta nu vom mai avea nimic de făcut în această direcție. Dimpotrivă, perfecționarea conducerii planificate a societății trebuie să constituie o preocupare continuă a partidului și statului, un proces permanent determinat de însăși dezvoltarea forțelor de producție și perfecționarea relațiilor de producție și sociale. Această perfecționare continuă trebuie să pornească însă de la realizarea în viață a hotărârilor adoptate. Nu poate fi admis nimănui să se sustragă de la îndeplinirea măsurilor și legilor, invocând necesitatea unor îmbunătățiri pentru justificarea neaplicării legilor existente. Disciplina de stat, aplicarea legilor este obligatorie pentru toți; încălcarea acestora, sub nici un motiv, nu poate fi tolerată nimănui. (Aplauze).

4. Dezvoltarea și adâncirea democrației socialiste, intensificarea participării maselor la conducerea societății

Stimați tovarăși,

O latură importantă a conducerii planificate a activității economico-sociale este organizarea corespunzătoare a muncii și a controlului la toate nivelurile de activitate. Pornind de la experiența de până acum, de la prevederile Constituției, este necesar să se realizeze o mai bună delimitare între organele administrației de stat, inclusiv Consiliul de Miniștri, și organele puterii de stat. În acest sens, este necesară dezvoltarea în continuare a funcțiilor de control ale Marii Adunări Naționale și Consiliului de Stat.

Trebuie luate măsuri hotărâte pentru unificarea controlului și înlăturarea oricăror paralelisme. Este necesar să se realizeze un control sever în toate domeniile de activitate; societatea trebuie să cunoască cum sint gospodărite mijloacele materiale și financiare, cum își îndeplinesc sarcinile colectivele de oameni ai muncii, cadrele de conducere. Nimeni și sub nici o formă nu se poate sustrage controlului și răspunderii față de oamenii muncii.

În scopul realizării în mai bune condiții a controlului, este necesară transformarea Consiliului Economic într-un organ puternic de partid și de stat pentru controlul unitar al îndeplinirii hotărârilor de partid și a legilor țării în toate domeniile de activitate. În domeniul controlului financiar, este necesar să creăm un organ special — așa după cum știți că era pe timpuri Înalta Curte de Conturi. Acestea vor funcționa sub conducerea directă a Consiliului de Stat.

Propunind aceste măsuri, pornim de la necesitatea unificării controlului pe baza unor criterii precise, de la necesitatea întăririi disciplinei de plan și financiare, a ridicării răspunderii tuturor organelor de stat și îndeplinirii în tot mai bune condiții a hotărârilor de partid și a legilor.

Îmbunătățirea activității statului impune măsuri de perfecționare, de organizare mai bună a muncii organelor de justiție, procuratură și ale Ministerului de Interne. Este necesar ca justiția și procuratura să acorde mai multă atenție aplicării legilor țării, respectării legalității socialiste, și în primul rând ele însele să respecte legile și termenele de judecată. Ele trebuie să se sprijine și mai mult pe masele de oameni ai muncii, să asigure o informare permanentă a acestora asupra activității pe care o desfășoară, să solicite sprijin în întărirea, în toate sectoarele de activitate, a legalității socialiste. În legătură cu aceasta considerăm necesar să se aducă îmbunătățiri în continuare legislației privind sancționarea unor infracțiuni și executarea unor pedepse. Legea trebuie să dea posibilitatea ca unele pedepse privind infracțiuni de mai mică importanță să poată fi executate prin muncă.

Avînd în vedere rolul important pe care îl au organele de miliție și securitate, este necesar să se acorde o mai mare atenție îmbunătățirii în continuare a activității lor, combătîndu-se orice manifestare de abuz și ilegalitate, veghindu-se cu strictețe la aplicarea legilor, la apărarea intereselor întregului nostru popor. Trebuie să se dezvolte și mai mult practica pozitivă ca organele de miliție și securitate să informeze masele populare despre diferite cazuri de infracțiuni, să-i pună în dezbaterea colectivelor de oameni ai muncii pe cei ce încalcă legile țării și, totodată, să aplice cu mai multă fermitate prevederile legale împotriva infracțiunilor.

În legătură cu așezarea pe bază de norme legale a întregii activități economico-sociale, se pune problema dezvoltării și perfecționării activității juridice, a principiilor noastre de drept în conformitate cu realitățile noi, cu ideologia materialist-dialectică și istorică, cu idealurile socialismului și comunismului. Principiile de drept trebuie să exprime schimbările revoluționare produse în caracterul forțelor și relațiilor de producție, să permită o așezare pe baze judicioase a raporturilor dintre întreprinderi, dintre diferite organisme sociale, dintre cetățeni — în dubla lor calitate de producători și proprietari ai avuției naționale — să dea formă juridică întregului sistem de norme privind conviețuirea socială în orînduirea socialistă și comunistă.

Un loc de cea mai mare importanță în conducerea generală a societății are întărirea continuă a capacității de apărare a patriei, de salvagardare a cuceririlor revoluționare ale poporului. Armata noastră își îndeplinește cu cinste rolul de apărător al națiunii socialiste, al independenței și suveranității patriei. Este necesar să luăm în continuare măsuri de perfecționare a înzestrării tehnice și de luptă a forțelor noastre armate, de ridicare a pregătirii politice a trupelor. Înfăptuind principiile marxism-leninismului cu privire la înarmarea poporului de către revoluție, partidul și statul nostru acordă, de asemenea, o deosebită atenție gărzilor patriotice și pregătirii militare a tineretului.

După cum este cunoscut, un rol important în dezvoltarea democrației socialiste în țara noastră îl au organizațiile de masă și obștești. Plenarele Comitetului Central din ultimii ani s-au ocupat pe larg de activitatea sindicatelor, a organizațiilor de tineret și a altor organizații obștești. Consider că există o claritate deplină în această privință și nu doresc să mă mai opresc asupra acestor probleme. Ceea ce se cere acum din partea sindicatelor este de a acționa cu toată hotărîrea pentru a-și îndeplini rolul de mare însemnătate pe care îl au în societatea noastră, de a participa activ la munca tuturor organismelor și sectoarelor în care sînt reprezentate, de a asigura unirea eforturilor tuturor celor ce muncesc în înfăptuirea politicii partidului și statului. Sînt rezultate bune în această direcție și nu ne îndoim că sindicatele vor face totul pentru a-și spori contribuția la realizarea programului elaborat de Congresul al X-lea. Sînt, de asemenea, bine cunoscute rolul și sarcinile Uniunii Tineretului Comunist. Reprezentanții organizației de tineret participă la activitatea tuturor organismelor colective, inclusiv a Consiliului de Miniștri. Se impune ca organizațiile de tineret, organele de conducere ale acestora să acționeze cu toată fermitatea pentru traducerea în viață a măsurilor stabilite, să desfășoare o largă activitate de educare a tineretului, de unire a eforturilor sale în marea operă ce se desfășoară în patria noastră, pentru edificarea socialismului. Doresc ca și de la tribuna Conferinței Naționale a partidului să reafirm aprecierea pe care conducerea partidului și statului o dau activității creatoare a minunatului nostru tineret. (Vii aplauze). Înfăptuirea programului Congresului al X-lea, aplicarea noilor măsuri de dezvoltare economico-socială, de îmbunătățire a conducerii planificate a societății vor crea condiții și mai bune pentru afirmarea energiilor și talentului

tinerii generații în toate domeniile de activitate. Sînt convins că tineretul își va pune întreaga pricepere, întregul elan în slujba dezvoltării patriei socialiste, a viitorului ei luminos.

Femeile reprezintă mai mult de 50 la sută din populația țării; ele se bucură de deplină egalitate în toate domeniile activității economico-sociale. În tot ce s-a realizat este reflectată și munca femeilor, așa cum problemele pe care urmează să le soluționăm în continuare privesc în egală măsură și femeile. De aceea, doresc să mă refer numai la necesitatea de a se acorda mai multă atenție unor probleme privind condițiile de muncă pentru femei și mai cu seamă promovării lor în diferite munci de conducere de partid și de stat.

Un rol tot mai însemnat în viața politică și socială a poporului nostru are Frontul Unității Socialiste, care unește în rîndurile sale, sub conducerea partidului comunist, toate organizațiile obștești și consiliile naționalităților conlocuitoare. În ultimul timp au fost luate noi măsuri în vederea creșterii rolului Consiliului Național și al consiliilor județene ale Frontului Unității Socialiste în coordonarea activității organizațiilor componente, îndeosebi în domeniul controlului obștesc, al educației, al răspîndirii cunoștințelor științifice. Considerăm necesar să se extindă coordonarea eforturilor organizațiilor componente ale Frontului Unității Socialiste și în alte domenii. Frontul Unității Socialiste trebuie să coordoneze organizarea dezbaterilor în rîndul maselor largi populare a diferitelor proiecte de legi și hotărîri, să îndrume activitatea deputaților în informarea cetățenilor asupra diferitelor probleme și în realizarea unor acțiuni de interes obștesc. Considerăm necesar să se extindă și să se dea un caracter mai organizat activității Frontului Unității Socialiste la sate. În sate să fie create organizații ale frontului care să cuprindă pe toți locuitorii. În cadrul consiliilor comunale ale F.U.S., pe lîngă reprezentanții partidului și ai organizațiilor obștești, să fie aleși și reprezentanți direcți ai țărînimii muncitoare. Ținînd seama de creșterea rolului frontului, este necesar să organizăm periodic Conferința Națională și conferințe județene ale Frontului Unității Socialiste. În consiliile județene și în Consiliul Național, pe lîngă reprezentanții partidului și ai organizațiilor componente, circa 30 la sută din membri să fie aleși din rîndul oamenilor muncii care lucrează direct în producție. Luarea acestor măsuri va întări și mai mult unitatea întregului popor în jurul partidului, concentrarea tuturor energiilor națiunii în direcția îndeplinirii programului elaborat de Partidul Comunist Român. (Aplauze puternice).

Acționînd în continuare în direcția îmbunătățirii activității de conducere, este necesar să avem în vedere repartizarea celor mai bune forțe ale partidului în sectoarele hotărîtoare, să introducem principiul rotației activiștilor de partid și de stat, în sensul ca ei să lucreze periodic și în munci de partid și în munci de stat. Aceasta apare cu atît mai necesar cu cît, așa cum am arătat, direcția generală a dezvoltării societății este imbinarea tot mai strînsă a activității de partid și de stat. Pe de altă parte, conducerea generală a societății devine tot mai complexă, cere cunoștințe tot mai vaste, are nevoie de oameni cu o pregătire multilaterală. Măsurile pe care le preconizăm sînt atît în interesul fiecărui activist de partid și de stat, cît și în interesul general al partidului și statului, al societății noastre; ele vor asigura ridicarea la un nivel superior a întregii activități de conducere.

Ținînd seama de dezvoltarea generală a orînduirii noastre noi, de participarea tot mai largă a poporului la conducerea țării, de dezvoltarea continuă a democrației, ca unul din factorii de bază ai făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate, apare necesar ca începînd cu viitoarele alegeri să poată fi depuse, pentru un loc de deputat în Marea Adunare Națională sau în consiliile populare, mai multe candidaturi, fie pe circumscripții — așa cum prevede actuala lege electorală —, fie

pe liste județene, orașenești și comunale care să cuprindă mai mulți candidați decât urmează să fie aleși. În același timp, este necesar să se simplifice criteriile de retragere a mandatului de deputat, actualmente foarte greoaie. În viitor retragerea să se poată realiza la cererea Frontului Unității Socialiste care a propus candidatura, de către Marea Adunare Națională și de către consiliile populare respective. În acest sens este necesar să se aducă modificările corespunzătoare în legea electorală.

Iată, tovarăși, ansamblul de măsuri pe care Comitetul Central îl supune aprobării Conferinței Naționale. Adoptarea și traducerea lor în viață vor crea un cadru mai corespunzător activității de conducere planificată a dezvoltării economico-sociale a întregii societăți, vor perfecționa democrația noastră socialistă, vor lărgi și intensifica participarea maselor populare la viața publică, la conducerea întregii noastre societăți, a statului. (Aplauze prelungite).

Dragi tovarăși,

Conferința Națională este chemată să adopte programul dezvoltării în ritm mai susținut a industriei și agriculturii, a întregii noastre economii și, pe această bază, ridicării mai rapide a bunăstării materiale și spirituale a întregului popor. Înfăptuirea acestui program cere, fără îndoială, eforturi serioase, dar măsurile pe care le preconizăm nu se pot îndeplini și nu dorim să fie îndeplinite prin eforturi fizice, ci prin stimularea gândirii, a spiritului novator, prin dezvoltarea mișcării de inovații și a cercetării științifice, prin lupta hotărâtă împotriva a tot, ce este vechi și perimat, pentru triumful noului în toate domeniile de activitate. (Vii aplauze). Sint necesare o luptă hotărâtă împotriva spiritului de automulțumire și îngîmfare, cultivarea unei atitudini și unui spirit cutezător, proprii clasei noastre muncitoare, întregului popor. Numai în măsura în care vom asigura unitatea deplină a conducerii tuturor sectoarelor de activitate, pe baza unei concepții științifice, revoluționare, vom putea soluționa cu succes marile probleme pe care le ridică dezvoltarea societății socialiste. Pe această cale vom asigura participarea conștientă, tot mai activă, a întregului popor la făurirea propriei sale istorii, la înflorirea patriei noastre socialiste. (Aplauze îndelungate).

De la tribuna Conferinței Naționale doresc să mă adresez întregului partid, întregului popor.

Dragi tovarăși și prieteni,

În fața unei națiuni apar momente unice, hotărâtoare pentru destinul și viitorul său. Istoria adevărește că nu o dată în fața poporului nostru s-au ivit asemenea momente, dar el a știut întotdeauna să fie la înălțimea vremurilor, să acționeze cu fermitate și hotărâre pentru a-și clădi viitorul.

Se poate spune că astăzi trăim momente de care depinde locul pe care îl va avea România socialistă în marea familie a țărilor socialiste, a tuturor națiunilor lumii. Dezvoltarea vieții internaționale, marea revoluție tehnico-științifică pun cu putere la ordinea zilei participarea tot mai activă a poporului nostru la diviziunea internațională a muncii. Sintem chemați ca în următorii 10—15 ani să lichidăm cu desăvîrșire rămînerea în urmă pe care am moștenit-o, să ridicăm poporul român la un înalt nivel de dezvoltare economică, științifică, culturală, să-i asigurăm un nivel de trai superior. Problema se pune în felul următor: sau vom realiza acest obiectiv și ne vom înscrie pe orbita civilizației moderne, sau vom continua să rămînem în urma țărilor dezvoltate, condamînd națiunea noastră să se mențină în această situație în decursul a mai multor generații.

Avem răspunderea față de viitorul copiilor noștri, față de viitorul întregului popor, față de cauza socialismului și comunismului în România, față de națiunea noastră socialistă — de a face totul pentru dezvoltarea în ritm susținut a patriei, pentru crearea unei societăți socialiste moderne, dezvoltate. (Aplauze puternice, prelungite).

Mă adresez clasei muncitoare, clasa conducătoare a societății noastre socialiste, care prin întreaga sa activitate și-a dovedit pe deplin capacitatea de a conduce națiunea spre culmile comunismului ; faceți totul, dragi tovarăși, pentru a vă îndeplini în continuare, în cele mai bune condiții, misiunea, răspunzând astfel încrederii pe care întregul popor o pune în voi ! Am deplina convingere că și în viitor eroica noastră clasă muncitoare va fi la înălțimea misiunii sale istorice ! (Aplauze puternice).

Mă adresez țăranimii care, de-a lungul secolelor, nu o dată, a dus pe umerii săi greul luptei pentru eliberare națională și socială : uniți-vă tot mai strâns cu clasa muncitoare, faceți totul pentru a crește contribuția agriculturii la îndeplinirea programului elaborat de Partidul Comunist Român ! Sint convins că și acum, ca în atâtea rânduri, minunata noastră țăranime, strâns unită cu clasa muncitoare, își va face pe deplin și cu cinste datoria. (Aplauze puternice).

Mă adresez intelectualității din rîndul căreia s-au ridicat, de-a lungul secolelor, atîția oameni luminați ce s-au pus în fruntea poporului, în lupta pentru eliberare națională și socială : locul vostru este alături de muncitori și țărani ! Voi înșivă sînteți singe din singele lor. Puneți toată priceperea și cunoștințele voastre în slujba dezvoltării patriei noastre pe baza celor mai înaintate descoperiri ale științei, tehnicii și culturii contemporane ! Sint ferm convins că întreaga intelectualitate, strîns unită cu clasa muncitoare și țăranimea, își va face pe deplin datoria față de patrie ! (Aplauze puternice).

Mă adresez tuturor oamenilor muncii români, maghiari, germani, sîrbi și de alte naționalități care, împreună, de-a lungul secolelor, au învins greutățile, asuprirea și exploatarea ; împreună am îndeplinit în anii construcției socialiste realizări minunate. Să ne unim și mai strîns eforturile ; să facem totul pentru a construi, prin munca noastră comună, România socialistă și comunistă așa cum o dorim noi toți, fără deosebire de naționalitate ! (Aplauze puternice).

Dragi tovarăși și prieteni, să facem totul pentru a fi demni de istoria glorioasă a poporului nostru, să putem spune întotdeauna că nu am precupețit nimic pentru a făuri un viitor demn națiunii noastre socialiste. Să lăsăm generațiilor viitoare, urmașilor urmașilor noștri, o viață liberă, înfloritoare, un viitor minunat, comunist. (Aplauze prelungite).

Știu că va trebui să depunem eforturi mari, dar nici un efort nu poate fi considerat prea mare cînd este vorba de viitorul patriei socialiste, de viitorul copiilor noștri. Stă în puterea noastră, a tuturor, ca, sub conducerea partidului, să realizăm programul minunat de dezvoltare în cîteva cincinale în ritm susținut a României, să asigurăm victoria comunismului în patria noastră ! (Aplauze puternice, prelungite).

Mă adresez organizațiilor de partid, activiștilor de partid, tuturor comuniștilor ; poporul și-a încredințat soarta și viitorul în mîinile partidului nostru comunist. Întregul popor urmează cu încredere deplină cuvîntul partidului. Să facem totul pentru a îndreptăți această încredere ! Sint convins că întregul nostru partid, acționînd în deplină unitate, își va îndeplini cu cinste rolul de forță politică conducătoare a societății noastre socialiste. (Aplauze puternice).

De la tribuna Conferinței Naționale doresc să asigur partidul, întregul popor că, în ce mă privește, voi închina întreaga activitate, întreaga viață realizării acestui obiectiv, cauzei socialismului și comunismului, viitorului fericit al întregii noastre națiuni. (Aplauze puternice, îndelung repetate ; se scandează : „Ceașescu — P.C.R.“).

IV

CREȘTEREA ROLULUI CONDUCĂTOR AL PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN ÎN EDIFICAREA SOCIALISMULUI ȘI COMUNISMULUI

1. Forța organizatorică a partidului nostru

Stimați tovarăși,

Înfăptuirea vastului program elaborat de Congresul al X-lea privind dezvoltarea economico-socială, traducerea în viață a măsurilor de perfecționare a conducerii planificate a societății impun îmbunătățirea continuă a muncii organizatorice și politico-ideologice a partidului. Pentru a-și îndeplini în bune condiții rolul de forță politică conducătoare a societății, partidul trebuie să fie el însuși puternic, bine organizat, unit.

În acest scop este necesară, în primul rînd, existența unei linii politice generale juste, elaborată pe baza aplicării creatoare a legităților generale la condițiile concrete ale fiecărei etape de dezvoltare. Dispune, oare, partidul nostru de o asemenea linie generală politică ? În expunerea de pînă acum am înfățișat pe larg cum se înfăptuiește programul elaborat de Congresul al X-lea în toate domeniile construcției economico-sociale ; viața, desfășurarea evenimentelor, atît interne, cît și internaționale, au confirmat și confirmă pe deplin justetea liniei generale elaborate de Congresul al X-lea. Putem afirma cu îndreptățită mîndrie că partidul nostru dispune de o linie generală marxist-leninistă care corespunde pe deplin condițiilor concrete ale țării noastre. Tocmai aceasta explică succesele obținute de poporul român, sub conducerea partidului, atît în dezvoltarea economico-socială, cît și în politica internațională.

În al doilea rînd, partidul trebuie să dispună de organizații puternice în toate compartimentele societății, prin intermediul cărora să desfășoare o intensă muncă organizatorică, de conducere și control, să asigure unirea eforturilor tuturor oamenilor muncii în înfăptuirea programului de edificare a socialismului și comunismului. Care este situația partidului nostru din punct de vedere organizatoric ? La 30 iunie 1972, numărul membrilor de partid era de peste 2 230 000, din care peste 1 023 000 muncitori, peste 534 000 țărani, peste 511 000 intelectuali și funcționari și

circa 162 000 ale categoriei. După cum vedeți, muncitorii și țăranii reprezintă 70 la sută din totalul membrilor de partid. Este, de asemenea, semnificativ că peste 75 la sută din numărul membrilor de partid lucrează nemijlocit în sfera producției materiale, în care se hotărăște dezvoltarea generală a societății. Numărul membrilor de partid reprezintă mai mult de 20 la sută din populația activă a țării noastre. Din punct de vedere al compoziției naționale, situația se prezintă în felul următor: 88 la sută din membrii partidului sînt români, 8 la sută maghiari, 3 la sută germani și restul de alte naționalități. Putem spune că această compoziție reflectă atît structura populației țării, cît și politica națională justă a partidului, de deplină egalitate în drepturi între toți oamenii muncii, fără deosebire de naționalitate. Din datele menționate putem aprecia că din punct de vedere numeric, al compoziției sociale și naționale, partidul se prezintă bine, exprimînd în mod elocvent, și în acest sens, încrederea de care se bucură în rîndul oamenilor muncii, legăturile indisolubile care îl unesc cu masele largi populare.

Partidul are peste 64 500 organizații de bază, 6 980 organizații de partid în întreprinderi și alte unități economico-sociale, 2 702 organizații comunale, 253 organizații municipale și orășenești sau cu drepturi de comitet orășenesc, 39 de comitete județene și comitetul pe Capitală. Avem organizații de partid în toate unitățile militare și în unitățile Ministerului de Interne, în Justiție și Procuratură. Practic, nu există unitate economico-socială în care să nu funcționeze o organizație a partidului nostru. În conformitate cu statutul, peste tot organizațiile de partid îndeplinesc rolul de organizator și îndrumător al colectivelor de oameni ai muncii, de forță politică conducătoare, acționînd cu consecvență pentru îndeplinirea politicii partidului și statului. Putem spune deci că și din punct de vedere organizatoric situația este bună, că partidul dispune de forța necesară pentru a-și îndeplini cu succes în toate sectoarele de activitate rolul politic conducător în societatea noastră socialistă.

Măsuri importante au fost luate, de asemenea, pe baza Directivelor Congresului al X-lea pentru îmbunătățirea muncii de promovare a cadrelor de partid și de stat. Sînt cunoscute hotărârile adoptate în această direcție, și de aceea nu mă voi mai referi la ele. Doresc să menționez că atît în activul de partid, cît și în activul de stat au fost promovați mii și mii de noi activiști cu înaltă pregătire profesională și politică și care îndeplinesc în condiții bune sarcinile încredințate de partid. Viața arată că măsurile adoptate și în acest domeniu sînt pe deplin juste.

După Congresul al X-lea s-a aplicat cu mai multă consecvență principiul muncii colective, s-a dezvoltat democrația de partid, a crescut spiritul critic și — întrucîtva — și cel autocritic. Problemele de bază ale politicii partidului sînt larg dezbătute cu activul și cu întregul partid, hotărârile adoptate fiind expresia voinței colective a tuturor comuniștilor. Formarea, pe lîngă organele locale și la Comitetul Central, a comisiilor pe probleme a avut un rol însemnat în dezbaterile și elaborarea celor mai importante hotărîri, în participarea tot mai activă la activitatea de conducere a membrilor organelor de partid, a întregului activ.

Putem spune, tovarăși, că avem un partid puternic, bine organizat, disciplinat și unit, dispunem de cadre capabile și devotate partidului, cauzei socialismului, intereselor vitale ale întregului nostru popor. (Aplauze puternice). Comuniștii îndeplinesc neabătut hotărârile organelor de partid, linia politică generală a partidului.

Partidul Comunist Român este astăzi mai puternic ca oricând în îndelungata sa istorie — și mai unit. (Aplauze puternice). Aceasta constituie garanția îndeplinirii și în viitor, în cele mai bune condiții, a rolului său de forță politică conducătoare a societății noastre socialiste.

Doresc să subliniez și la Conferința Națională că succesele pe care le-am obținut în toate domeniile de activitate sînt nemijlocit legate de munca intensă a organelor și organizațiilor de partid, a tuturor comunistilor. De la această tribună dăm o înaltă apreciere muncii pline de abnegație desfășurate în întregul activ de partid și de stat, de toți comunistii și le adresăm cele mai calde felicitări și urări de noi succese în activitatea consacrată unirii eforturilor întregului popor pentru înfăptuirea politicii interne și externe a partidului. (Aplauze puternice, prelungite).

Pornind de la aceste constatări, de la faptul că în viitor rolul de conducător al partidului va fi tot mai important, este necesar să ne preocupăm de întărirea continuă a partidului. O atenție deosebită trebuie să acordăm primirii în partid a celor mai destoinici și mai avansați oameni ai muncii. Se impune să manifestăm mai multă grijă pentru primirea în partid și promovarea în diferite munci de partid și de stat a femeilor. Vor trebui să se urmărească în continuare primirea în partid a celor mai buni oameni ai muncii din rîndul naționalităților conlocuitoare și promovarea lor consecventă în activul de partid și de stat. Consider oportun să atragem atenția asupra necesității primirii în partid a celor mai buni membri ai Uniunii Tineretului Comunist, pregătirii și promovării unui număr mai mare de activiști de partid și de stat din rîndul tineretului.

În domeniul muncii organizatorice apreciez că este necesar să acordăm o atenție sporită creșterii rolului fiecărei organizații de partid în cadrul colectivului în care își desfășoară activitatea. Organizațiile de partid trebuie să dezbată mai temeinic și mai organizat problemele care preocupă unitatea economico-socială respectivă — din domeniul producției, eficienței economice, activității de cercetare științifică, promovind cu curaj noul, cit și din domeniul social, al condițiilor de muncă și viață, al nivelului politico-ideologic și al conștiinței comunistilor, a tuturor oamenilor muncii. Organizațiile de partid trebuie să acorde o atenție mai mare participării active a oamenilor muncii la activitatea organelor de conducere colectivă, în adunările generale ale întreprinderilor, în întreaga viață social-politică. Este necesar să îmbunătățim în continuare activitatea comitetelor de partid din întreprinderi, precum și a comitetelor comunale și orășenești. Acestea trebuie să conducă întreaga activitate din unitățile economice și teritorial-administrative. În ce privește comitetele comunale și orășenești, trebuie să aducem clarificările corespunzătoare în Statutul partidului.

Ținînd seama de rolul tot mai important și de sarcinile sporite încredințate comitetelor județene, de răspunderea mare ce le revine în întreaga activitate ce se desfășoară pe teritoriile județelor, apar necesare întărirea acestora cu cadre corespunzătoare, îmbunătățirea organizării și perfecționării metodelor lor de muncă. Pentru intensificarea legăturii organelor de partid cu comunistii, cu masele de oameni ai muncii, pentru cunoașterea mai temeinică a realităților, este necesar să se aplice cu fermitate hotărîrea Comitetului Central privind atragerea în organele de partid, inclusiv în comitetele județene, a unui număr mai mare de membri de partid care lucrează nemijlocit în producție. Consider, de asemenea, necesar să ne îngrijim

de participarea în continuare la diferite activități de partid, inclusiv în organele și consiliile de partid, a vechilor activiști, îmbinând armonios experiența cadrelor vechi cu elanul și cutezanța activiștilor tineri. Trebuie să atragem încă o dată atenția asupra necesității bunei funcționări a comisiilor de partid, chemate să sprijine comitele de partid în elaborarea hotărârilor, în soluționarea problemelor tot mai complexe ale conducerii vieții economico-sociale.

Un rol important are activul de partid nesalarat, alcătuit din sute și sute de mii de comuniști; trebuie să ne preocupăm mai atent de pregătirea și repartizarea în muncă a activiștilor nesalariați. Numai sprijinindu-se pe un puternic și numeros activ de comuniști, organele de partid de la diferite eşaloane vor putea asigura îndrumarea corespunzătoare a activității politice, economice și sociale, traducerea în viață a hotărârilor partidului și guvernului.

O sarcină de importanță deosebită este îndeplinirea principiilor muncii și conducerii colective în întreaga viață de partid. Avem, fără îndoială, rezultate bune în această privință, dar nu trebuie să trecem cu vederea neajunsurile care se mai manifestă, faptul că nu toate organele de conducere colectivă de partid și de stat își desfășoară activitatea în mod corespunzător. Aceste lipsuri se reflectă în mod negativ asupra rezultatelor activității și de aceea trebuie să acționăm pentru impunerea fermă în practică a principiului muncii și conducerii colective în toate domeniile de activitate. Trebuie să veghem, în același timp, ca aceasta să nu ducă la creșterea numărului de ședințe, la discuții interminabile, la vorbărie fără rost. Munca colectivă presupune organizare, disciplină, aplicarea fermă, neabătută a hotărârilor adoptate. Este necesar să acordăm o atenție mai mare întăririi disciplinei de partid, creșterii răspunderii comuniștilor, pornind de la considerentul că fiecare activist, fiecare membru al partidului are îndatorirea să facă totul pentru îndeplinirea sarcinilor încredințate. Până la urmă, activistul de partid, comunistul trebuie judecați nu după vorbe, ci după rezultatele muncii lor. Așa cum am mai spus, hotărârile sînt obligatorii pentru toți membrii partidului și nimănui nu i se poate permite să nu le îndeplinească. Dimpotrivă, cu cît un activist îndeplinește o muncă de mai mare răspundere, cu atît el trebuie să acționeze mai ferm pentru îndeplinirea hotărârilor, să vegheze mai hotărît pentru întărirea disciplinei comuniste.

Una din laturile importante ale activității partidului, legea însăși a dezvoltării sale, ca și a societății socialiste în general, este critica și autocritica. Vorbind despre aceasta nu pot să nu atrag atenția asupra faptului că în unele locuri, pornindu-se de la o serie de rezultate pozitive, pe care le avem, de altfel, în toate sectoarele, își face loc o atitudine de automulțumire, se trece cu ușurință peste lipsuri și neajunsuri, se ajunge la diminuarea spiritului critic și mai cu seamă a spiritului autocritic. Această tendință are, fără îndoială, urmări deosebit de negative asupra activității organelor și organizațiilor respective, precum și asupra creșterii cadrelor de partid. Iată de ce este necesar să veghem permanent la analiza critică și autocritică a muncii în toate domeniile de activitate; atitudinea critică față de lipsuri, dezvăluirea lor constituie nu o dovadă de slăbiciune, ci o expresie a tăriei organizațiilor noastre, a spiritului revoluționar al activiștilor, al comuniștilor. Atitudinea critică și autocritică deschisă, curajoasă constituie, totodată, garanția hotărîrii de a se acționa cu răspundere pentru lichidarea lipsurilor și neajunsurilor, pentru realizarea hotărîrilor partidului și statului.

Am vorbit deja de o serie de rezultate în dezvoltarea democrației de partid. Consider totuși că merită să revin asupra acestei probleme, atrăgând atenția asupra necesității creării condițiilor organizatorice și politice corespunzătoare pentru dezvoltarea tot mai largă a problemelor de bază ale politicii noastre în întregul partid. Trebuie să veghem la crearea atmosferei corespunzătoare pentru ca activiștii și membrii de partid să-și poată spune deschis părerea asupra tuturor problemelor puse în discuție, să le analizeze temeinic, astfel încît hotăririle adoptate să fie expresia gândirii colective a organelor de partid, a întregului nostru partid. Dezvoltarea continuă a democrației de partid, participarea tot mai activă a comuniștilor la elaborarea politicii interne și externe constituie, pînă la urmă, factorul hotărîtor de care depinde îndeplinirea cu succes de către partid a rolului său de forță politică conducătoare a societății noastre socialiste, factorul hotărîtor pentru întărirea legăturilor partidului cu masele largi populare, pentru unirea întregului popor în jurul partidului, pentru dezvoltarea generală a democrației socialiste în România. (Vii aplauze).

Stimați tovarăși,

Vorbind de îmbunătățirea activității organelor și organizațiilor de partid, trebuie să mă refer și la munca secțiilor Comitetului Central, precum și a Secretariatului Comitetului Central al partidului, care are misiunea de a asigura îndrumarea activității organizatorice, controlul îndeplinirii hotărîrilor, îmbunătățirea politicii de cadre a comitetelor județene de partid, ridicarea nivelului întregii activități politice și ideologice a partidului. Și în această privință, cu toate rezultatele pozitive obținute, trebuie spus că mai avem multe de făcut pentru a ne putea declara satisfăcuți. Fără îndoială că multe din neajunsurile și lipsurile la care m-am referit anterior se datoresc și faptului că secțiile și Secretariatul Comitetului Central nu au asigurat îndrumarea și controlul corespunzătoare în toate sectoarele de activitate. Este necesar să fie mai temeinic studiate problemele, să fie lichidat spiritul de improvizație care se mai manifestă cîteodată și, în primul rînd, să se asigure un ajutor mai concret comitetelor județene de partid în îndeplinirea sarcinilor ce le revin. În acest scop se impune să se apeleze mai mult la comisiile Comitetului Central, care pot constitui un ajutor de preț în studierea și elaborarea hotărîrilor și măsurilor de partid. În ce privește Comitetul Executiv și Prezidiul Permanent, putem spune că acestea își desfășoară activitatea în condiții corespunzătoare, deși vor mai trebui aduse unele îmbunătățiri în sensul degrevării lor, precum și a Secretariatului, de problemele de mai mică importanță care trebuie rezolvate în mod operativ. În felul acesta ele se vor putea concentra mai mult pentru abordarea mai aprofundată a problemelor esențiale ale conducerii de partid și de stat. Referindu-mă la Comitetul Central, se poate spune că de la Congresul al X-lea el a desfășurat o activitate intensă, a dezvoltat probleme de importanță primordială pentru dezvoltarea societății noastre socialiste, îndeplinindu-și în bune condiții misiunea încredințată de partid.

Din cele arătate reiese cu toată claritatea că Comitetul Central, organele și organizațiile de partid, întregul partid au acționat cu fermitate pentru înfăptuirea hotărîrilor Congresului al X-lea. De aceea, propun Conferinței Naționale a partidului să aprobe activitatea desfășurată de Comitetul Central, de organele sale, de toate organele și organizațiile de partid, trasînd, totodată, Comitetului Central sarcina de

a continua neabătut traducerea în viață a orientării stabilite de Congresul al X-lea privind întărirea forței și unității partidului, creșterea rolului său conducător în toate domeniile de activitate. (Aplauze puternice).

Aș propune Conferinței Naționale să reflecteze dacă nu ar fi bine ca la această Conferință să aducem o oarecare îmbunătățire componenței Comitetului Central prin atragerea a 20—30 de activiști de partid care lucrează nemijlocit în producție și a unui număr mai mare de femei. (Vii aplauze). Este necesar să se acorde în continuare atenție sporită bunei organizări a muncii de partid, întăririi controlului, perfecționării conducerii diferitelor sectoare de activitate, repartizării corespunzătoare a cadrelor în raport cu cunoștințele și capacitatea lor. Acestea sînt condiții determinante pentru înfăptuirea cu succes a liniei generale a partidului. Vor trebui, de asemenea, aduse unele îmbunătățiri Statutului partidului, precizîndu-se mai clar principiile de promovare a activiștilor de partid, a cadrelor, în sensul hotărîrilor Comitetului Central din 1971.

Trebuie să avem permanent în vedere că sarcinile tot mai complexe ale construcției socialiste cer cunoștințe multilaterale, spirit organizatoric, cutezanță și perseverență, devotament nemărginit față de partid, față de popor, față de cauza socialismului și comunismului. Tocmai pornind de la aceste criterii, partidul nostru pune în centrul activității sale ridicarea nivelului politico-ideologic al activului, al tuturor comuniștilor. Totodată, este necesară intensificarea activității de educație socialistă a oamenilor muncii, de afirmare în viață a principiilor eticii și echității socialiste.

2. Activitatea ideologico-educativă, dezvoltarea conștiinței socialiste a tuturor oamenilor muncii

La baza întregii noastre activități ideologico-educative așezăm materialismul dialectic și istoric, atotbiruitoarea învățătură marxist-leninistă. Și în acest domeniu, după Congresul al X-lea al partidului, Comitetul Central a desfășurat o activitate multilaterală. Putem afirma că au fost obținute o serie de succese importante în munca ideologico-educativă. Aceasta se reflectă în primul rînd în avîntul și spiritul de abnegație cu care întregul popor înfăptuiește politica internă și externă a partidului. După cum se știe, în a doua jumătate a anului 1971 s-au dezbătut pe larg în întregul partid, de fapt cu întregul popor, problemele activității ideologice-educative. Se poate spune că niciodată nu a avut loc în partid o asemenea discuție cu participarea a milioane și milioane de oameni ai muncii. Pe baza dezbaterilor publice desfășurate în societatea noastră timp de aproape patru luni, plenara Comitetului Central din 3—5 noiembrie a aprobat un vast program de perfecționare și amplificare a activității ideologice și de educație socialistă. Vă sînt cunoscute principiile directoare ale acestui program, hotărîrile luate de Comitetul Central și de aceea nu mă voi referi pe larg la ele. Emanatie colectivă a partidului, a milioaneilor de oameni ai muncii, programul nostru ideologic se bucură de aprobarea deplină a partidului, a poporului, care îl consideră cheazășia afirmării în viața națiunii noastre socialiste a celei mai înaintate concepții despre lume. Deși nu au trecut decît opt luni de la plenara din noiembrie, în întreaga țară se desfășoară o activitate

multilaterală, cu bune rezultate, în domeniul ideologiei și al educației socialiste. De fapt, programul adoptat de plenara din noiembrie 1971 depășește cadrul activității ideologico-educative; pornind de la ridicarea nivelului politic-ideologic al conștiinței socialiste a maselor, el stabilește căile pentru afirmarea hotărâtă și consecventă în societate a principiilor de viață comuniste. De aceea se poate spune că el constituie parte integrantă a programului elaborat de Congresul al X-lea al partidului privind făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate în patria noastră. Sarcinile stabilite în domeniul activității ideologico-educative deschid perspective minunate pentru afirmarea personalității umane, pentru dezvoltarea umanismului și democrației socialiste. În centrul lor se află omul, făurirea omului înaintat, înarmat cu cele mai noi cuceriri ale științei și culturii, a omului : societății celei mai drepte și umane — societatea socialistă multilateral dezvoltată, societatea comunistă. (Aplauze puternice). Iată de ce realizarea în viață a hotărârilor plenarei Comitetului Central din noiembrie cere fermitate politică și ideologică, unirea tuturor forțelor în direcția făuririi omului nou. Nu trebuie să uităm nici un moment că mai presus de orice se află omul ; dezvoltarea lui multilaterală trebuie să stea în centrul tuturor preocupărilor partidului nostru, trebuie să fie țelul suprem al societății noastre socialiste. În cadrul Conferinței Naționale ne preocupăm intens de creșterea bogăției naționale, dar nu trebuie să uităm că cea mai mare bogăție o reprezintă omul ; el este făuritorul tuturor bunurilor materiale și spirituale, de el depinde înaintarea cu succes a patriei noastre pe calea societății comuniste. (Aplauze puternice, îndelungate).

O sarcină de primă importanță a partidului nostru este înarmarea poporului cu concepția științifică despre viață a clasei muncitoare — materialismul dialectic și istoric, cu știința și cultura cea mai avansată. Trebuie să acționăm pentru a făuri un om cu cunoștințe multilaterale, capabil să înțeleagă, să interpreteze și să folosească just legile obiective ale dezvoltării sociale în fiecare etapă a evoluției societății, să acționeze cu fermitate pentru transformarea revoluționară a lumii. Făurind un asemenea om, înarmînd astfel poporul, putem fi siguri de înfăptuirea cu succes a mărețului program elaborat de partid, putem avea garanția că poporul român va făuri comunismul, că națiunea noastră va avea un viitor glorios. (Aplauze puternice).

Ținînd seama de aceste considerente, propun Conferinței Naționale să-și însușească programul adoptat de plenara Comitetului Central din noiembrie 1971, devenind astfel programul Conferinței Naționale a partidului. (Aplauze puternice).

Așa cum am menționat și la plenara din 1971, dezvoltarea continuă a societății noastre face necesar să elaborăm mai amănunțit o serie de norme și criterii de bază ale eticii și echității socialiste. Aceste norme vor trebui să devină parte integrantă a Statului și programului partidului comunist, un instrument puternic în educarea comuniștilor, a tuturor oamenilor muncii și, în primul rînd, a tinerei generații. | Cristalizarea lor va trebui să ajute la înțelegerea mai clară a principiilor comuniste și, mai ales, la aplicarea acestora în întreaga viață socială, în existența fiecărui cetățean. Propun ca aceste norme să fie adoptate de Conferința Națională și supuse apoi unei largi dezbateri în partid, de către oamenii muncii, urmînd să fie prezentate spre aprobare celui de-al XI-lea Congres al partidului nostru. (Aplauze puternice).

Stimați tovarăși,

Îmbunătățirea activității ideologice și educative trebuie să constituie preocuparea permanentă a organizațiilor și organelor de partid, care au datoria să asigure folosirea judicioasă a tuturor mijloacelor de care dispune societatea noastră pentru ridicarea conștiinței socialiste a oamenilor muncii. Începînd cu școala — factorul hotărîtor al educației — și terminînd cu mijloacele moderne de informare — radioul, televiziunea, presa — totul trebuie subordonat îndeplinirii sarcinilor trasate de plenara Comitetului Central din noiembrie. De asemenea, organizațiile de masă și obștești, sindicatele, Uniunea Tineretului Comunist, uniunile de creatori trebuie să acorde o atenție mai mare activității educative. Frontul Unității Socialiste va trebui să acționeze pentru unirea eforturilor tuturor acestor organizații, pentru coordonarea activității lor consacrată formării conștiinței socialiste a întregului popor. Este de la sine înțeles că întreaga activitate ideologică-educativă trebuie să se desfășoare permanent sub conducerea organelor și organizațiilor de partid. Oriunde trăiesc și muncesc, comuniștii trebuie să militeze activ pentru afirmarea în viață a concepției filozofice a partidului nostru, a principiilor eticii comuniste.

Este necesar să acordăm o mai mare atenție activității teoretice. În acest sens, se impune ca Academia de Științe Sociale să-și îmbunătățească activitatea, participînd mai activ, așa cum s-a indicat încă de la înființarea ei, la întreaga activitate ideologică-educativă. Consider necesar ca lucrătorii pe tărîmul ideologic să participe mai intens la activitatea practică în diferite sectoare de muncă. În mod deosebit se impune îmbunătățirea activității de cercetare în domeniul științelor economice și al științei conducerii.

3. Unele probleme teoretice ale evoluției României pe drumul socialismului și comunismului

Am primit mai multe întrebări în legătură cu unele teze teoretice și propunerea de a aduce, în cadrul Conferinței Naționale, o serie de lămuriri asupra acestora. Unii tovarăși ar dori astfel să se lămurească mai pe larg ce trebuie să înțelegem prin societatea socialistă multilateral dezvoltată. La Congresul al X-lea și la a 50-a aniversare a partidului și cu alte ocazii, am expus unele considerații asupra acestei teze. Definind obiectivul fundamental, strategia partidului nostru pentru următorii 15—20 de ani prin făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate, am avut în vedere următoarele :

În România, socialismul a învins pentru totdeauna, a fost realizată economia socialistă unitară. Aceasta nu înseamnă însă îndeplinirea plenară a socialismului. În fața partidului, a poporului se pune sarcina de a realiza dezvoltarea continuă a societății, astfel încît să se asigure aplicarea din plin a principiilor socialiste. Aceasta presupune, în primul rînd, asigurarea unui progres puternic al forțelor de producție prin dezvoltarea în ritm înalt a industriei, agriculturii și celorlalte ramuri economice, pe baza celor mai noi cuceriri ale științei și tehnicii contemporane. Totodată, este necesară repartizarea corespunzătoare a forțelor de producție pe întreg teritoriul țării, pentru crearea condițiilor în vederea dezvoltării armonioase a țării și apropierii treptate a satului de oraș.

Dezvoltarea forțelor de producție, a producției de bunuri materiale constituie, fără îndoială, factorul determinant al progresului societății — dar, totuși, reprezintă numai o latură a socialismului. De aceea, este necesar să se acționeze în mod

organizat pentru perfecționarea noilor relații de producție, asigurându-se o concordanță cât mai deplină între forțele de producție și relațiile de producție și, ca urmare, dezvoltarea armonioasă a societății socialiste.

Un obiectiv central al partidului nostru este ca, pe baza puternicei baze tehnico-materiale pe care o făurim, să asigurăm creșterea în continuare a nivelului de trai material și spiritual al întregului popor, realizarea deplină a principiului socialist „de la fiecare după capacitate, fiecăruia după muncă”, afirmarea în viață a principiilor eticii și echității socialiste.

În același timp, pornind de la faptul că socialismul nu se poate construi decât pe baza celor mai noi cuceriri ale științei, tehnicii și culturii, avem în vedere asigurarea unei puternice dezvoltări a învățămîntului, științei și culturii, ridicarea gradului general de cunoaștere al întregului popor — factor hotărîtor al progresului multilateral al patriei noastre socialiste.

Este necesar, de asemenea, să acționăm continuu pentru perfecționarea conducerii planificate a activității economico-sociale, a întregii societăți, pentru crearea cadrului organizatoric cel mai corespunzător pentru participarea efectivă a maselor largi populare la conducerea societății — realizînd astfel tot mai deplin principiul socialist al făuririi de către popor a propriei sale istorii. Lărgirea continuă a democrației socialiste constituie un factor primordial pentru manifestarea plenară a personalității umane, pentru omogenizarea societății și afirmarea în viață a principiilor comuniste.

Totodată, este imperios necesară desfășurarea unei ample munci educative de înarmare a oamenilor muncii cu concepția materialist-dialectică și istorică, de formare a conștiinței socialiste a întregului popor.

După cum se vede, deci, este vorba ca în următorii 15—20 ani să realizăm transformări revoluționare de importanță istorică în dezvoltarea forțelor de producție, a relațiilor de producție, a democrației socialiste, în conștiința oamenilor. Dacă am fi spus că obiectivul de viitor este pur și simplu dezvoltarea socialismului, nu am fi dat o orientare clară pentru activitatea partidului și statului; aceasta s-ar fi putut înțelege în sensul că este suficientă realizarea unei puternice dezvoltări economice a țării, ceea ce cred că nu corespunde pe deplin obiectivului nostru fundamental. Noi ne propunem să asigurăm o dezvoltare multilaterală a societății, înflorirea tuturor laturilor vieții sociale, atît a economiei cît și a științei și culturii, perfecționarea conducerii, formarea omului nou, promovarea eticii și echității socialiste. De aceea, considerăm pe deplin corespunzătoare etapei istorice actuale formularea ca obiectiv fundamental al partidului — făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate. Aceasta dă o orientare precisă activității partidului, muncii întregului nostru popor. (Vii aplauze).

Unii tovarăși au întrebat dacă nu există o contradicție între faptul că în țara noastră a fost construită economia socialistă unitară, între faptul că poporul nostru a trecut la făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate și aprecierea că România continuă să fie o țară în curs de dezvoltare. Trebuie să spun că între ce am realizat și ceea ce ne propunem să realizăm nu numai că nu există nici o contradicție, dar tocmai aceasta arată, pînă la urmă, că sîntem o țară în curs de dezvoltare. Se știe că atunci cînd România a trecut la construirea socialismului era o țară slab dezvoltată. Am obținut succese remarcabile, în toate domeniile de activitate, am lichidat situația slabei dezvoltări pe care am moștenit-o, am construit o economie socialistă unitară, dar aceasta nu înseamnă că România a lichidat decalajul ce o mai desparte de țările dezvoltate din punct de vedere economic. Este ade-

vărat, din punct de vedere al orinduirii sociale sîntem în rîndul țărilor celor mai avansate, dar continuăm încă să fim cu mult în urmă din punct de vedere al dezvoltării economice. Am prezentat la început situația venitului nostru național, raportul dintre forța de muncă din industrie și agricultură și ceilalți factori de care trebuie ținut seama în aprecierea nivelului de dezvoltare al unei țări. Deci, aprecierea că România este o țară în curs de dezvoltare este o realitate de care trebuie să ținem seama în trasarea obiectivelor noastre viitoare. A considera suficient faptul că am lichidat clasele exploatare, că am făurit o economie socialistă unitară și relații socialiste de producție, fără a ne preocupa de nivelul dezvoltării forțelor de producție ale industriei, agriculturii, științei, culturii ar fi o greșeală de neiertat; aceasta ar putea să determine încetinirea ritmului dezvoltării țării noastre, ceea ce, așa cum am mai spus, ar condamna România pentru o lungă perioadă de timp la stagnare și, implicit, la rămînere în urmă. Formulînd drept obiectiv fundamental făurirea societății socialiste multilaterale dezvoltate, pornim de la realități, de la faptul că România este încă o țară în curs de dezvoltare. Ne propunem ca în următorii 15—20 de ani să lichidăm această stare de lucruri, să ridicăm România la un înalt nivel de dezvoltare a industriei, agriculturii, științei, culturii, să asigurăm creșterea substanțială a bunăstării poporului. Luăm ca exemplu țările dezvoltate economic pentru a avea un termen de comparație, dar noi avem în vedere realizarea unei economii avansate, pe baza celor mai noi cuceriri ale științei și tehnicii, pentru făurirea comunismului.

Mai mulți tovarăși și-au exprimat dorința ca în cadrul Conferinței Naționale să se precizeze mai bine dacă în socialism pot exista contradicții și dacă acestea pot deveni antagoniste. Am mai vorbit despre aceasta. Trebuie să spun de la început, viața demonstrează cu putere că și în societatea socialistă continuă să existe contradicții și să se nască chiar contradicții noi. Unele dintre acestea pot deveni antagoniste și pot provoca mari greutăți pe drumul făuririi noii orînduirii sociale. Există contradicții între forțele de producție și relațiile de producție înseși. Acestea au mai multe cauze. Între acestea sînt și cele determinate de menținerea unor anumite forme de proprietate particulară asupra mijloacelor de producție, precum și în comerț — ceea ce generează tendința de îmbogățire. Apar, de asemenea, neconcordanțe între dezvoltarea impetuoasă a forțelor de producție și relațiile de producție și formele de organizare și conducere a producției, precum și în relațiile dintre oameni. De aceea, este necesar ca permanent să se studieze atent schimbările ce se produc în societate și să se acționeze cu consecvență în direcția perfecționării conducerii și planificării, creării unei concordanțe cît mai depline între forțele de producție și relațiile de producție. În altă ordine de idei, se pune problema realizării unor raporturi juste între veniturile diferitelor categorii de oameni ai muncii, a unui raport corespunzător între veniturile mari și mici, în spiritul dreptății și echității socialiste, împiedicîndu-se acumularea unor venituri exagerate. În același timp, în socialism nimeni nu trebuie să aibă posibilitatea de a realiza venituri ca urmare a însușirii muncii altora. Singura sursă de venituri trebuie să fie munca proprie, utilă întregii societăți. De aceea, este necesar să se combată cu toată hotărîrea orice formă de parazitism social. Continuă să existe, de asemenea, contradicții între oraș și sat, între munca fizică și munca intelectuală și altele.

Problema se pune deci nu de a nega sau subaprecia existența contradicțiilor — de altfel, manifestarea contradicțiilor, lupta între ele constituie și în socialism o lege a dezvoltării sociale. Ceea ce se cere este ca, pornind de la recunoașterea existenței contradicțiilor, să se treacă la studierea lor temeinică și să se acționeze în mod conștient, ținîndu-se seama de legile obiective ale dezvoltării sociale în socia-

lism, pentru ca aceste contradicții să nu se amplifice, să nu devină antagoniste, să nu ducă la ciocniri violente. Rolul factorului conștient, al conducerii de către partid, al activității statului socialist constă nu în a închide ochii și a nega existența contradicțiilor, ci în a recunoaște existența lor, a le înțelege, a le studia temeinic și a găsi căile care să ducă la atenuarea și lichidarea lor, asigurându-se continuu cîmp liber pentru afirmarea noului în toate domeniile de activitate. În aceasta se exprimă, de altfel, rolul conducător al partidului în societate — în construirea conștientă a noii orînduiri sociale. (Aplauze puternice).

Mai mulți tovarăși au rugat să se aducă precizări în legătură cu programul și strategia generală a partidului. De altfel, încă la plenara Comitetului Central din 1971, unii tovarăși au ridicat problema dacă nu ar fi bine să ne gîndim la elaborarea unui program al partidului. Aceasta este o problemă deosebit de importantă și consider că este bine să ne oprim asupra ei. Țelurile generale ale partidului sînt clare — ne propunem să făurim orînduirea comunistă. Este adevărat însă că această formulare generală nu răspunde pe deplin problemei ridicate; dimpotrivă, face necesare o serie de precizări. Obiectivul fundamental al partidului în etapa istorică actuală, așa cum am arătat, este făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate. Am putea, deci, spune că acesta constituie și obiectivul strategic general al partidului nostru în actuala etapă istorică. Elaborarea prognozelor pe perioada 1976—1990—2000 reflectă preocuparea pentru asigurarea mijloacelor corespunzătoare îndeplinirii obiectivului strategic. După cum am mai spus, avem în vedere toate laturile activității economice-sociale, creșterea continuă a bunăstării materiale și spirituale a întregului popor. Se poate spune că prognozele vor reprezenta în fapt o parte a programului general al Partidului Comunist Român. În planurile cincinale se vor prevedea obiective strategice limitate, în vederea realizării pe etape a planului general strategic, iar în cadrul planurilor anuale se vor stabili de fapt obiectivele tactice, elemente ale planurilor strategice cincinale, ale strategiei generale a partidului. Se poate, deci, spune că prognozele, planurile cincinale și planurile anuale constituie un tot unitar; în cadrul lor, partidul, statul, întregul popor acționează unitar, conștient în direcția îndeplinirii societății socialiste multilateral dezvoltate, a creării condițiilor pentru trecerea la comunism. Este adevărat însă că programul general al partidului trebuie să se refere și la activitatea ideologică-educativă, la formarea conștiinței socialiste a omului nou, să stabilească locul partidului și statului în societate, modul de îmbinare a tuturor forțelor societății, toate transformările care trebuie să se producă ca urmare a îndeplinirii strategiei generale. În același timp, avînd în vedere interdependența strînsă dintre sarcinile naționale și cele internaționale, necesitatea participării tot mai active a României la diviziunea internațională a muncii, la colaborarea și cooperarea atît cu țările socialiste, cu țările care au pășit pe calea dezvoltării independente, cît și cu toate celelalte state ale lumii, precum și necesitatea participării active la afirmarea în lume a relațiilor noi între state — se impune ca și politica externă să-și găsească reflectarea în documentul programatic al partidului. De aceea, consider necesar să ne gîndim la elaborarea programului partidului, care să constituie Carta de bază a făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate și a comunismului în România. (Aplauze puternice, prelungite). Propun Conferinței Naționale să hotărască trecerea la elaborarea programului Partidului Comunist Român, să desemneze comisia care să elaboreze proiectul acestui program, urmînd ca el să fie supus dezbaterii întregului partid, a întregului popor și prezentat spre adoptare celui de-al XI-lea Congres al partidului. (Aplauze puternice).

DEZVOLTAREA NAȚIUNII SOCIALISTE, POLITICA NAȚIONALĂ MARXIST-LENINISTĂ A PARTIDULUI NOSTRU

Mai mulți tovarăși au cerut, de asemenea, să aducem unele precizări privitor la politica națională a partidului, la problema dezvoltării națiunii socialiste.

După cum se știe, politica națională a Partidului Comunist Român, bazată pe învățătura marxist-leninistă, s-a dovedit pe deplin justă. Aceasta se reflectă în asigurarea deplinei egalități în drepturi între toți cetățenii patriei noastre, fără deosebire de naționalitate. Concluziile Congreselor al IX-lea și al X-lea, precum și concluziile înfățișate într-o serie de expuneri făcute în fața consiliilor oamenilor muncii de naționalitate maghiară și germană își păstrează întreaga valabilitate. Consider totuși necesară adoptarea de către Conferința Națională a unui document special cu privire la problema națională și la dezvoltarea națiunii socialiste. Apariția unui asemenea document este cu atât mai utilă cu cât în ultima vreme au loc largi discuții despre rolul națiunii.

Asistăm la o critică împotriva națiunii din mai multe direcții. Nu doresc să mă opresc la atacurile din partea ideologilor imperialismului, nici la concepțiile cosmopolite, deoarece acestea oglindesc tendința cercurilor imperialiste de dominație mondială; pentru aceste cercuri, întărirea statelor naționale constituie o piedică în realizarea scopurilor lor. Sînt de neînțeles însă criticile împotriva națiunii din partea unor cercuri progresiste și chiar marxist-leniniste.

După unii, națiunea ar fi o noțiune depășită istoricește, iar politica de unitate națională și de dezvoltare a națiunii, mai cu seamă în condițiile făuririi socialismului, ar fi chiar o politică greșită, ar reprezenta o manifestare de îngustime națională. Cîteodată se afirmă chiar că această politică ar fi opusă internaționalismului socialist. Iată de ce este necesar să revenim încă o dată asupra acestei probleme, să expunem din nou punctul de vedere al Partidului Comunist Român privitor la rolul națiunii și la căile pentru dezvoltarea națiunii socialiste.

Pentru a înțelege mai bine cum trebuie abordată astăzi problema națională, rolul națiunii socialiste și perspectivele ei, trebuie să pornim de la cunoscuta teză marxist-leninistă, întemeiată pe analiza materialist-dialectică și istorică a dezvoltării societății, după care națiunea este rezultatul unui complex proces istoric cu caracter progresist. Națiunea a apărut, după cum se știe, într-o epocă de înflorire, de dezvoltare a societății omenești, constituind la rîndul său un factor puternic de progres și civilizație în lume.

După cum se poate constata ușor din analiza realităților existente pe diferite continente ale lumii, procesul formării statelor naționale, al națiunilor este departe de a fi terminat. În unele zone se poate spune că acest proces se află abia în prima sa fază. Chiar în țările dezvoltate, în care națiunea are un lung trecut istoric, se poate constata că sentimentul național, apărarea independenței și suveranității naționale constituie factori primordiali pe calea transformărilor democratice, revoluționare, a progresului social.

Analiza, pe baza materialismului dialectic și istoric, a evoluției istoriei atestă fără putință de tăgadă că sentimentele naționale și dorința de formare a națiunilor s-au păstrat și s-au dezvoltat cu putere, în ciuda asupririi și dominației străine. Nici chiar perpetuarea jugului străin timp de sute și sute de ani — și exemple de acest fel oferă și istoria popoarelor din Balcani, unde dominația imperiului otoman a durat mai mult de 500 de ani — nu a schimbat caracteristicile naționale ale unui popor, nu a putut împiedica accentuarea procesului de formare a statelor naționale, afirmarea de sine stătătoare a națiunilor. Acest lucru poate fi constatat și în Africa, Asia, America Latină, unde lupta pentru eliberare națională, pentru formarea statelor naționale, pentru realizarea unității naționale și afirmarea independenței popoarelor cunoaște o amploare fără precedent. De aceea noi considerăm că procesul de formare a statelor naționale, de realizare a unității naționale continuă să reprezinte o cerință esențială pentru o importantă parte a lumii, că în împrejurările internaționale de astăzi lupta împotriva dominației străine, pentru realizarea unității naționale este o parte integrantă a luptei generale împotriva imperialismului, a colonialismului și neocolonialismului. (Vii aplauze). Pornind de la aceasta, apreciem că trebuie să acționăm cu toată fermitatea pentru sprijinirea luptei de eliberare națională și formare a statelor naționale unitare, pentru dezvoltarea națiunilor și realizarea unor relații de deplină egalitate între ele.

În ce privește problema națiunii în condițiile socialismului, trebuie spus că victoria noii orînduiri a deschis calea pentru realizarea unei adevărate unități naționale, pentru întărirea și dezvoltarea pe baze noi a națiunii. Eliberîndu-se pe sine de jugul asupririi de clasă, clasa muncitoare a devenit exponentul întregii națiuni, și-a asumat răspunderea pentru dezvoltarea, pe baze noi, superioare, a unității naționale, pentru înflorirea națiunii socialiste. Afirmarea cu putere a caracteristicilor fundamentale ale națiunii în condițiile făuririi societății socialiste are loc paralel cu schimbarea caracterului unor dintre aceste trăsături și cu apariția unor trăsături noi care consolidează și întăresc — pe o bază nouă — națiunea socialistă. Am în vedere, în primul rînd, faptul că la baza națiunii socialiste se află comunitatea de interese legată de orînduirea socială nouă, întemeiată pe proprietatea socialistă asupra mijloacelor de producție. Totodată, în condițiile socialismului asistăm la formarea unei concepții unice despre lume și viață bazată pe materialismul dialectic și istoric. Are loc, de asemenea, formarea unei științe și culturi noi, se cristalizează o etică nouă, înaintată, care contribuie la formarea unui om nou — omul societății socialiste și comuniste. În societatea socialistă se desfășoară procesul apropierii dintre oraș și sat, dispariției treptate a claselor și omogenizarea societății, ștergerii treptate a deosebirilor fundamentale dintre munca fizică și munca intelectuală.

Apariția unor trăsături noi ale națiunii nu duce însă la dispariția ei, ci, dimpotrivă, o consolidează, creează condiții pentru ridicarea ei pe o treaptă nouă, calitativ superioară. Se formează, s-ar putea spune, un nou tip de națiune, incomparabil mai puternică și mai omogenă decît națiunea burgheză — națiunea socialistă, în care se realizează o concordanță tot mai deplină între forțele și relațiile de producție, o unitate tot mai profundă între toți oamenii muncii. (Aplauze puternice).

Desigur că este necesar să avem permanent în vedere că are loc un proces legic de apropiere între națiuni pe baza colaborării egale și liber consimțite, că într-o anumită etapă a dezvoltării societății, probabil în epoca comunismului deplin, se va ajunge la dispariția unor deosebiri esențiale între națiuni, se va înfăptui o conlucrare intimă, multilaterală între ele. Tocmai avînd în vedere această perspectivă istorică, se impune să acordăm cea mai mare atenție înfloririi națiunilor,

afirmării unor relații de colaborare pe bază de egalitate între ele. Procesul dialectic de apropiere între națiuni presupune afirmarea lor puternică, precum și afirmarea principiilor noi de relații între ele. După părerea mea, sintem departe de a considera că națiunea și-a încheiat menirea istorică.

Analiza marxist-leninistă a relațiilor sociale contemporane nu poate duce decât la concluzia că partidele revoluționare trebuie să facă totul pentru dezvoltarea și afirmarea națiunilor. În țările unde partidele comuniste au devenit partide conducătoare, ele trebuie să fie exponentul cel mai fidel al intereselor naționale, să acționeze pentru afirmarea cu putere a noilor trăsături ale națiunii, pentru înflorirea națiunii socialiste — ca bază, pentru un timp îndelungat, a dezvoltării lumii socialiste — pentru conlucrarea egală între toate națiunile.

Pornind de la aceste considerente, Partidul Comunist Român apreciază că este de datoria sa să facă totul pentru dezvoltarea națiunii socialiste române; aceasta nu numai că nu vine în contradicție cu internaționalismul proletar ci, dimpotrivă, constituie una din trăsăturile esențiale, fundamentale ale internaționalismului. Nu poți fi internaționalist dacă nu îți iubești propria națiune, dacă nu lupti pentru eliberarea ei, pentru făurirea națiunii noi, socialiste și comuniste. (Vii și puternice aplauze). Tot astfel, nu poți să fii un bun luptător pentru interesele națiunii tale, dacă nu acționezi cu fermitate pentru dezvoltarea colaborării cu celelalte națiuni, pe baza deplinei egalități în drepturi și respectului reciproc. Între interesele naționale și internaționale nu numai că nu este nici o contradicție, ci, dimpotrivă, există o deplină unitate dialectică. (Aplauze puternice).

Stimați tovarăși,

După cum am menționat în mai multe rânduri, în abordarea problemei naționale în România trebuie să pornim de la faptul că în decursul dezvoltării istorice pe teritoriul patriei noastre s-au așezat și alte naționalități — maghiari, germani, sîrbi și alții. Muncind și trăind împreună timp de mai multe secole pe aceste meleaguri, oamenii muncii români și de alte naționalități au învățat să se cunoască, să se respecte și să se prețuiască. Se poate afirma că tot ce s-a făcut de-a lungul secolelor pe meleagurile locuite de români și de cetățeni de altă naționalitate este rezultatul muncii comune.

Dintotdeauna, clasele exploatare, fără deosebire de naționalitate, au căutat să învrăjbească oamenii muncii de diferite naționalități, pentru a-i putea exploata mai bine, pentru a-și putea asigura dominația de clasă. Istoria mișcărilor sociale și naționale din ultimele secole oferă minunate exemple de înfrățire în lupta comună a muncitorilor, țăranilor și intelectualilor, fără deosebire de naționalitate, împotriva asupririi feudale și burghezo-moșierești, pentru dreptate socială și națională, pentru deplină egalitate în drepturi. Oamenii cei mai înaintați din rîndul românilor și al naționalităților maghiară și germană, al celorlalte naționalități au militat cu hotărîre împotriva politicii de asuprire și învrăjpire.

A revenit mișcării revoluționare și apoi Partidului Comunist Român rolul de a ridica la un nivel superior lupta comună a oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate, împotriva claselor burghezo-moșierești, pentru dreptate națională și socială. (Aplauze puternice, îndelungate). Se știe că Partidul Comunist Român a dus o luptă neîmpăcată împotriva politicii de asuprire națională promovate de clasele dominante în perioada dintre primul și cel de-al doilea război mondial, a militat pentru asigurarea deplinei egalități în drepturi a cetățenilor de altă na-

ționalitate, a realizat unirea în rîndurile sale sau în cadrul organizațiilor democratice a celor mai înaintați fii ai poporului român și ai naționalităților conlocuitoare. Tocmai datorită acestei politici juste, marxist-leniniste a Partidului Comunist Român, s-a putut crea frontul de luptă comun împotriva fascismului, împotriva politicii hitleriste de dezmembrare a României. Este cunoscut că în 1940, la chemarea Partidului Comunist Român, forțele progresiste, patriotice, atît din rîndurile poporului român, cît și ale maghiarilor, germanilor și celorlalte naționalități, s-au ridicat cu hotărîre împotriva Dictatului de la Viena de dezmembrare a României. Aceasta a constituit o expresie grăitoare a justeții politicii naționale marxist-leniniste a partidului nostru, a unității depline a tuturor oamenilor muncii din patria noastră în lupta pentru dezvoltarea pe baze democratice a patriei lor comune — România. (Aplauze îndelungate).

Lupta comună s-a dezvoltat apoi din plin în marea bătălie pentru scoaterea României din războiul dus împotriva Uniunii Sovietice și a celorlalți aliați, pentru trecerea țării de partea forțelor antihitleriste, împotriva Germaniei fasciste. În înfăptuirea insurecției armate naționale antifasciste, în războiul împotriva Germaniei hitleriste, în întreaga politică de transformare democratică a țării, s-a ridicat pe o treaptă superioară unitatea dintre oamenii muncii români, maghiari, germani, sîrbi și de alte naționalități. În această luptă, și pe baza învățămintelor desprinse din experiența trecutului, oamenii muncii de diferite naționalități din patria noastră au înțeles că trebuie să-și unească eforturile și să facă totul pentru dezvoltarea democratică, socialistă a României. (Vii aplauze).

În tot ce s-a înfăptuit în țara noastră în anii construcției socialiste, în întreaga dezvoltare economico-socială a patriei, este încorporată munca românilor, maghiarilor, germanilor, a tuturor cetățenilor, fără deosebire de naționalitate, care făuresc pe pămîntul României viitorul lor liber, independent — viitorul comunist. (Aplauze puternice îndelungate).

Pornind de la faptul că România este un stat național unitar în care trăiesc și naționalități conlocuitoare, Partidul Comunist Român a acționat cu consecvență pentru rezolvarea problemei naționale în țara noastră în spiritul principiilor marxist-leniniste. Am pus și punem în centrul preocupărilor asigurarea deplinei egalități în drepturi a tuturor cetățenilor, fără deosebire de naționalitate. Apreciind că pentru aceasta este necesară dezvoltarea impetuoasă a forțelor de producție pe întreg teritoriul țării, partidul și statul nostru au acordat o atenție deosebită industrializării și modernizării agriculturii, creării unei puternice baze economice, științifice și culturale în toate regiunile, participării active a tuturor oamenilor muncii la activitatea productivă, asigurării condițiilor care să permită tuturor să beneficieze din plin de binefacerile socialismului. Noi considerăm că industrializarea, dezvoltarea generală a forțelor de producție în toate județele și zonele țării constituie premisa principală a deplinei egalități în drepturi pentru toți oamenii muncii, fără deosebire de naționalitate.

Nu aș putea să nu menționez că, în anumite etape ale dezvoltării țării noastre, au fost comise și unele greșeli. În primul rînd, aș vrea să mă refer la faptul că în perioada dintre primul și cel de-al doilea război mondial, pe lîngă poziția justă adoptată de partid împotriva măsurilor de asuprire națională, pentru apărarea intereselor naționalităților conlocuitoare și cucerirea egalității lor în drepturi, partidul a lansat și unele lozinci greșite cu privire la dezlipirea de statul român a unor teritorii. Aceste lozinci au adus mari daune unității forțelor democratice naționale și însăși unității și colaborării dintre oamenii muncii români și cei aparținînd altor naționalități. Ele au fost infirmate pe deplin de viață și, printre altele,

de faptul că, așa cum am mai arătat, în 1940 oamenii muncii, toate forțele progresiste, fără deosebire de naționalitate, s-au ridicat cu hotărâre împotriva Dictatului de la Viena — de dezmembrare a țării.

Și după eliberarea patriei noastre au fost adoptate unele măsuri greșite. Aș vrea să citez în acest sens strămutarea populației de origine germană și sîrbă, exproprierea totală a terenurilor agricole deținute de germani și alte măsuri economice care au adus daune grave atît populației respective, cît și întregii economii naționale, dar mai cu seamă politicii noastre naționale în general.

E adevărat că încă de mult au fost îndreptate toate aceste greșeli, s-a pus capăt cu hotărâre acestor practici, acestor abateri de la politica marxist-leninistă a partidului nostru. Astăzi putem spune cu justificată mîndrie că printre rezultatele politicii noastre generale se numără și rezolvarea justă a problemei naționale și, ca urmare, întărirea unității întregului popor în lupta pentru socialism, pentru făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate în România. (Aplauze puternice).

Și în viitor va trebui să continuăm cu consecvență realizarea în viață a politicii naționale elaborate de Congresul al X-lea al partidului, asigurînd dezvoltarea proporțională a forțelor de producție pe întreg teritoriul țării, veghind la respectarea neabătută a prevederilor Constituției cu privire la modul de rezolvare principală și practică a problemei naționale. Sînt necesare dezvoltarea în continuare a culturii, învățămîntului, ridicarea nivelului de pregătire profesională și științifică al tuturor oamenilor muncii, indiferent de naționalitate, pornind de la faptul că toți sînt cetățeni ai Republicii Socialiste România, cu toate drepturile și obligațiile prevăzute în Constituție și în legile țării. În același timp, se impune intensificarea muncii educative, de combatere a oricăror manifestări de naționalism și șovinism, sub orice formă s-ar manifesta acestea. Oamenii muncii din România, fără deosebire de naționalitate, au aceleași interese și năzuințe — făurirea unității întregului popor în jurul partidului în lupta pentru edificarea societății socialiste multilateral dezvoltate în România. (Vii și puternice aplauze). Nu trebuie să admitem nimănui să diminueze unitatea frățească a tuturor cetățenilor patriei noastre socialiste. (Aplauze). Organele și organizațiile de partid au sarcina de a acționa cu toată consecvența și a intensifica activitatea în această direcție. De asemenea, un rol important revine consiliilor oamenilor muncii maghiari și germani, consiliilor oamenilor muncii de alte naționalități din diferite județe ale țării care, sub conducerea organelor și organizațiilor de partid, au datoria de a acționa cu toată forța pentru traducerea în viață a politicii naționale marxist-leniniste a partidului și statului nostru, de a desfășura o largă muncă educativă în spiritul frăției și solidarității, de întărire continuă a unității tuturor oamenilor muncii în făurirea orînduirii noi, comuniste, în patria noastră.

Avînd în vedere că în România există naționalități conlocuitoare, este evident că în condițiile dezvoltării națiunii socialiste se vor menține și păstra multă vreme și caracterele distincte ale naționalităților. Dar, totodată, trebuie să luăm în considerare procesul istoric de apropiere care are loc și care se va accentua și mai mult în viitor. În legătură cu aceasta trebuie să avem permanent în vedere necesitatea de a acționa neabătut pentru asigurarea deplinei egalități în drepturi între toți oamenii muncii, fără deosebire de naționalitate, pentru realizarea unei omogenizări tot mai pronunțate a societății, atît cu caracter social, cît și național, pe calea făuririi unei orînduirii unice, comuniste.

Înfăptuirea programului elaborat de Congresul al X-lea al partidului privind edificarea societății socialiste multilateral dezvoltate, crearea condițiilor pentru trecerea la construirea comunismului cer întărirea continuă a frăției și unității tu-

turor cetățenilor, unirea tuturor forțelor țării, participarea activă, conștientă a tuturor oamenilor muncii la făurirea viitorului lor luminos.

Partidul Comunist Român, România socialistă vor acționa totodată cu energie și fermitate pentru dezvoltarea raporturilor între toate națiunile socialiste. Susținând formarea statelor naționale și realizarea unității lor, vom acorda întregul nostru sprijin popoarelor care au pășit pe calea dezvoltării independente, care luptă pentru apărarea și consolidarea independenței naționale, pentru dezvoltarea de sine stătătoare a națiunilor. În acest fel, partidul nostru își va îndeplini în mod activ rolul de detașament revoluționar, antiimperialist, își va aduce contribuția la lupta împotriva asupririi imperialiste, colonialiste și neocolonialiste, pentru promovarea unor relații noi între toate națiunile lumii, pentru pace și colaborare internațională. (Aplauze puternice, îndelung repetate).

VI

DEZVOLTAREA SOCIAL-POLITICĂ A LUMII CONTEMPORANE; ACTIVITATEA INTERNAȚIONALĂ A PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN, A ROMÂNIEI SOCIALISTE

1. Întărirea prieteniei, solidarității și colaborării multilaterale cu toate țările socialiste

Stimați tovarăși,

Activitatea de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate se desfășoară în condiții internaționale tot mai complexe. Pornind de la unitatea dialectică dintre sarcinile naționale și cele internaționale, trebuie să avem permanent în vedere atât condițiile interne, cât și cele externe în elaborarea liniei politice generale a partidului și statului. Iată de ce este necesar să analizăm și în cadrul Conferinței Naționale activitatea externă atât a partidului cât și a statului, principalele fenomene și mutații ce s-au produs în viața mondială.

În cei trei ani care au trecut de la Congresul al X-lea, Comitetul Central, Consiliul de Stat și guvernul au desfășurat o intensă activitate externă în lumina orientărilor stabilite de congres. Putem afirma că evenimentele internaționale, schimbările care s-au produs în raportul de forțe pe plan mondial confirmă pe deplin aprecierile Congresului al X-lea.

În această perioadă, România a participat activ la viața internațională, la toate evenimentele importante care au avut loc în lume, a militat cu fermitate pentru o politică de colaborare între toate statele, pentru o pace trainică pe pământ. O atenție deosebită a fost acordată dezvoltării relațiilor cu toate țările socialiste, intensificării colaborării cu toate statele care au pornit pe calea dezvoltării

independente, precum și cu țările capitaliste dezvoltate, în spiritul principiilor coexistenței pașnice. Republica Socialistă România întreține relații diplomatice și consulare cu 106 state și dezvoltă schimburi economice și de cooperare cu 110 state; înseși aceste date vorbesc despre amploarea activității desfășurate de partidul și statul nostru pe plan internațional.

Ca și în trecut, în centrul politicii externe a României a stat intensificarea relațiilor de prietenie și colaborare multilaterală cu toate țările socialiste. În anii de după cel de-al X-lea Congres al partidului au fost reînnoite tratatele de prietenie, colaborare și asistență cu Uniunea Sovietică, Republica Populară Bulgaria, Republica Populară Polonă, Republica Populară Ungară și a fost semnat primul Tratat de prietenie cu Republica Democrată Germană. După cum se știe, în perioada dinaintea Congresului al X-lea a fost reînnoit Tratatul cu Republica Socialistă Cehoslovacă. Toate aceste tratate asigură continuarea dezvoltării colaborării dintre țările noastre în toate domeniile, constituie o contribuție activă la cauza socialismului, a colaborării și păcii între popoare. (Aplauze puternice).

Doresc să menționez importanța întâlnirilor pe linie de partid și de stat, precum și amploarea deosebită a schimburilor economice, tehnico-științifice și culturale, dezvoltarea cooperării în producție și intensificarea schimbului de experiență dintre țara noastră și Uniunea Sovietică. În acest sens, un rol important l-au avut întâlnirile și convorbirile cu secretarul general al C.C. al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, Leonid Brejnev, cu președintele Prezidiului Sovietului Suprem, Nikolai Podgornii, și vizita în România a delegației sovietice conduse de președintele Consiliului de Miniștri, Alexei Kosighin, cu prilejul semnării Tratatului de prietenie sovieto-român. De asemenea, în dezvoltarea relațiilor dintre România și celelalte țări socialiste o însemnată deosebită au avut întâlnirile și convorbirile cu tovarășul Todor Jivkov, prim-secretar al C.C. al Partidului Comunist Bulgar și președinte al Consiliului de Stat, convorbirile cu tovarășul János Kádár, prim-secretar al C.C. al Partidului Muncitoresc Socialist Ungar — un moment important reprezentând în acest sens vizita delegației de partid și guvernamentale a Republicii Populare Ungare făcută în România în acest an cu prilejul semnării Tratatului româno-ungar; de asemenea, un rol important au avut vizita delegației Republicii Democrată Germane, cu prilejul căreia s-a semnat primul tratat dintre țările noastre, și convorbirile cu primul secretar al C.C. al Partidului Socialist Unit German, tovarășul Erich Honnecker, convorbirile cu tovarășul Edward Gierek, primul secretar al C.C. al Partidului Muncitoresc Unit Polonez, și cu tovarășul Gustav Husak, secretar general al C.C. al Partidului Comunist din Cehoslovacia. S-au intensificat schimburile de delegații și vizitele reciproce de activiști de partid și de stat, de reprezentanți ai oamenilor muncii din România și celelalte țări socialiste. Toate acestea au contribuit la o mai bună cunoaștere reciprocă, la intensificarea schimburilor de experiență în construcția socialistă, la dezvoltarea prieteniei între partidele și popoarele țărilor noastre. Relațiile dintre România și Iugoslavia au cunoscut o puternică dezvoltare în toate domeniile. La aceasta au contribuit numeroasele întâlniri avute cu tovarășul Iosip Broz Tito, președintele Uniunii Comunistilor din Iugoslavia, președintele Republicii Socialiste Federative Iugoslavia. În acest cadru, merită de menționat, ca un eveniment de o deosebită importanță pentru relațiile dintre țările noastre, ca și pe plan internațional, festivitatea de intrare în funcțiune a marelui Complex hidroenergetic și de navigație de la Porțile de Fier. În această perioadă au cunoscut o evoluție ascendentă relațiile noastre de colaborare multilaterală cu Republica Populară Albania.

O însemnătate deosebită au avut vizitele delegației noastre de partid și de stat în țările socialiste din Asia. Vizita în Republica Populară Chineză a contribuit la dezvoltarea în continuare a relațiilor multilaterale româno-chineze, care cunosc o evoluție mereu ascendentă; o importanță deosebită au avut întâlnirile și convorbirile cu tovarășul Mao Tzedun, președintele C.C. al Partidului Comunist Chinez, cu tovarășul Ciu En-lai, premierul Consiliului de Stat, și ceilalți conducători de partid și de stat chinezi. Vizita în Republica Populară Democrată Coreeană și convorbirile avute cu tovarășul Kim Ir-Sen, secretar general al C.C. al Partidului Muncii din Coreea și președintele Cabinetului de Miniștri din Coreea, și ceilalți conducători coreeni au evidențiat noi posibilități de dezvoltare a relațiilor dintre partidele și popoarele noastre. De asemenea, vizita în Republica Democrată Vietnam a prilejuit întâlniri și discuții cu tovarășul Le Duan, prim-secretar al C.C. al Partidului celor ce Muncesc din Vietnam, cu alți conducători de partid și de stat vietnamezi, constituind o puternică manifestare a solidarității partidului și statului nostru cu lupta dreaptă a poporului vietnamez, un factor de întărire continuă a prieteniei și colaborării dintre Republica Socialistă România și Republica Democrată Vietnam. Vizita în Republica Populară Mongolă, convorbirile cu tovarășul J. Ţedenbal, prim-secretar al C.C. al Partidului Revoluționar Mongol, au evidențiat noi posibilități pentru dezvoltarea în continuare a relațiilor dintre partidele și popoarele noastre. Se poate deci spune că vizita delegației noastre în țările socialiste din Asia este o expresie a relațiilor de prietenie și colaborare dintre partidele și popoarele noastre, a dorinței lor de a dezvolta în continuare raporturi de solidaritate și, totodată, o contribuție la cauza socialismului, păcii și colaborării internaționale. (Aplauze puternice). Cunosc o dezvoltare continuă relațiile țării noastre cu Republica Cuba, îndeosebi în domeniul economic și tehnico-științific, se extinde colaborarea în alte domenii de activitate. Nu aş putea să nu menționez totodată vizita recentă în România a delegației de partid și guvernamentale cubaneze, condusă de tovarășul Fidel Castro, vizită care a dat expresie relațiilor bune dintre partidele și țările noastre, precum și dorinței de a dezvolta și mai mult raporturile dintre România și primul stat socialist din America Latină. Putem afirma că Republica Socialistă România are relații bune de prietenie, colaborare și solidaritate internaționalistă cu toate țările socialiste, pășește ferm, împreună cu toate popoarele care făuresc noua orînduire, pe drumul socialismului și comunismului. (Aplauze puternice).

Întreaga activitate desfășurată pentru dezvoltarea relațiilor de colaborare cu țările socialiste se înscrie în orientarea generală a Congresului al X-lea de a face totuși pentru depășirea divergențelor existente între țările socialiste, pentru întărirea colaborării și unității lor. Partidul Comunist Român, România socialistă au pornit și pornesc de la considerentul că divergențele existente între țările socialiste sînt vremelnice, că ele pot și trebuie să fie depășite. Desigur, sîntem conștienți că moștenirile trecutului mențin unele contradicții sau premisele pentru apariția unor contradicții și între țări socialiste; ținînd însă seama de comunitatea orînduirii sociale, de concepția unică despre lume și viață care ne călăuzește, de faptul că la putere în țările noastre sînt partidele comuniste, noi apreciem că trebuie să acționăm cu toată fermitatea pentru ca aceste contradicții să nu se adîncească, să nu devină antagoniste, să nu ducă la încordare, la deteriorarea relațiilor de colaborare. Pornind de la recunoașterea divergențelor și contradicțiilor existente, rolul partidelor comuniste este tocmai acela de a acționa în mod conștient pentru depășirea acestora, pentru dezvoltarea și întărirea colaborării și unității țărilor socialiste. Aceasta corespunde atît intereselor fiecărei țări socialiste în parte, cît și intereselor tuturor țărilor socialiste, ale forțelor revoluționare, antiimperialiste de pretutindeni, cauzei colaborării și păcii în lume.

Pornind de la aceste cerințe, considerăm că ar fi necesar să se ajungă la o mai bună precizare a principiilor și normelor care trebuie să guverneze relațiile dintre toate țările socialiste. Am în vedere, în primul rând, faptul că în condițiile existenței a 14 țări socialiste și ale trecerii în perspectivă a noi state pe calea socialismului, problema relațiilor dintre aceste țări se pune într-un mod nou; este necesar să făurim asemenea relații de tip nou, care să constituie prototipul relațiilor viitoare dintre toate statele lumii.

Desigur, la baza acestor relații trebuie să stea concepția noastră filozofică unică despre lume — materialismul dialectic și istoric, atotbiruitoarea învățătură marxist-leninistă. Dar numai afirmarea principiilor generale nu este suficientă pentru făurirea unor relații de tip nou. Este necesar să stabilim mai în amănunt cum trebuie să acționeze aceste principii, să depunem o intensă activitate politică pentru afirmarea lor în viață în toate domeniile de activitate, dintre toate statele socialiste.

În orinduirea capitalistă, relațiile dintre state s-au bazat pe forță, pe dominarea celui slab de către cel puternic, pe inegalitate și exploatare, pe asuprirea unui popor de către altul. Aceasta a constituit și constituie una dintre contradicțiile fundamentale ale lumii capitaliste. În opoziție cu această situație, relațiile dintre țările socialiste trebuie să lichideze cu desăvârșire orice inegalități și asuprire națională, să se întemeieze pe deplina egalitate în drepturi, pe respectul reciproc al independenței și suveranității naționale. Pornind de la un principiu de bază al marxism-leninismului — internaționalismul proletar — este necesar să se dezvolte solidaritatea și întrajutorarea frățească între toate țările socialiste. Aceasta trebuie să se reflecte în intensificarea schimbului de experiență în construcția noii orindui sociale. Desigur, ținând seama de faptul că fiecare partid construiește socialismul în condiții istorice, economice și sociale deosebite, elaborarea liniei generale, a formelor și metodelor de edificare a socialismului este sarcina fundamentală a fiecărui partid comunist. Solidaritatea și colaborarea trebuie să ducă la dezvoltarea mai puternică a schimburilor economice, la realizarea unei largi cooperări în producție, la asigurarea unei baze puternice pentru dezvoltarea în ritm înalt a economiei fiecărei țări socialiste în parte, pentru creșterea accelerată a forțelor de producție și perfecționarea relațiilor de producție din fiecare țară, pentru egalizarea nivelurilor de dezvoltare economică ale tuturor țărilor socialiste. Acesta este un factor de prim ordin în dezvoltarea unității țărilor socialiste, în afirmarea socialismului pe plan mondial. Relațiile de solidaritate și întrajutorare reciprocă, bazate pe avantajul reciproc, trebuie să excludă orice amestec în treburile interne; acesta este unul din principiile de bază ale marxism-leninismului, un factor hotărâtor pentru întărirea colaborării și unității țărilor socialiste.

O altă cerință a relațiilor întemeiate pe principiile marxist-leniniste o constituie îmbunătățirea informării reciproce, intensificarea consultărilor și schimburilor de păreri în diferite domenii de activitate. Aceasta presupune, fără îndoială, obiectivitate și corectitudine în informarea opiniei publice din fiecare țară asupra activității de construcție socialistă și a activității internaționale desfășurate de celelalte țări. De asemenea, este necesar ca în legătură cu orice probleme în care apar deosebiri de păreri să se acționeze prin consultări și tratative pentru găsirea căilor de clarificare și soluționare, în interesul comun, a problemelor respective. Sub nici un motiv nu trebuie admis ca deosebirile de păreri, divergențele să dăuneze relațiilor dintre partide și state. Este deci necesar ca toate divergențele să fie soluționate numai și numai pe calea tratativelor, a consultărilor, excluzând orice formă de ingerințe, acționându-se cu toată consecvența pentru dezvoltarea colaborării și unității. (Vii aplauze).

Enumerind cîteva din normele ce izvorăsc din concepția materialist-dialectică, din învățătura marxist-leninistă cu privire la relațiile și căile de întărire a colaborării și unității țărilor socialiste avem în vedere ca, de comun acord cu toate țările socialiste, să acționăm în scopul precizării cît mai amănunțite a acestor norme de bază, făcînd totul ca ele să călăuzească permanent activitatea fiecărei țări socialiste, realizînd astfel în viață noul tip de relații care să exercite o puternică atracție asupra tuturor popoarelor lumii. Acționînd în această direcție, vom asigura depășirea și lichidarea divergențelor, ne vom îndeplini îndatorirea de partide revoluționare de avangardă, făurînd în mod conștient nu numai noua orînduire în fiecare țară, dar și noul tip de relații între toate statele socialiste.

În acest spirit vor acționa în continuare Partidul Comunist Român, Republica Socialistă România, cu convingerea că prin aceasta slujim atît interesele poporului nostru, cauza socialismului în România, cît și interesele tuturor țărilor socialiste, cauza unității lor, contribuim la triumful socialismului în lume, la întărirea colaborării între toate popoarele. (Aplauze puternice).

2. Relațiile României cu țările care au pășit pe calea dezvoltării independente

Stimați tovarăși,

Așa cum am subliniat în repetate rînduri, o atenție deosebită am acordat și acordăm dezvoltării relațiilor cu țările care au pășit pe drumul afirmării independenței. Apreciem că relațiile cu aceste state au o mare însemnătate nu numai din punct de vedere economic, ci și politic, ele înscriindu-se în cadrul politicii generale de luptă pentru progresul economic și social al fiecărei țări, în cadrul luptei împotriva imperialismului, colonialismului și neocolonialismului. În momentul de față România întreține relații bune cu toate aceste state. Vizita pe care am efectuat-o în primăvara acestui an în opt țări din Africa, convorbirile avute cu conducătorii acestor state, acordurile și înțelegerile realizate cu acest prilej în domeniul politic, economic, tehnico-științific, cultural, al dezvoltării colaborării cu partidele de guvernămînt și alte organizații obștești din aceste țări au o importanță deosebită pentru evoluția relațiilor noastre viitoare, exprimă elocvent politica partidului nostru de dezvoltare și întărire a cooperării multilaterale cu aceste state. Aș dori să asigur toate aceste state, de la tribuna Conferinței Naționale, că România, partidul nostru vor face totul pentru a traduce în viață înțelegerile și acordurile stabilite, pentru promovarea și în viitor a prieteniei și solidarității dintre popoarele și partidele țărilor noastre. (Vii aplauze). Se poate spune că, în ultimii ani, relațiile de colaborare dintre România și aproape totalitatea statelor africane au cunoscut o dezvoltare foarte puternică, că există perspective bune pentru ca acestea să înflorească în continuare. România acordă, de asemenea, un sprijin puternic de ordin material, politic și diplomatic mișcărilor de eliberare națională din țările africane — Guineea-Bissau, Angola, Mozambic, Namibia. Apreciem că există toate condițiile pentru ca, în următorii cîțiva ani, lupta de eliberare națională din aceste țări să fie încununată de victorie. S-au dezvoltat puternic relațiile țării noastre cu țările Americii Latine care se ridică cu tot mai multă hotărîre pentru preluarea bogățiilor naționale în propriile mîini, pentru dezvoltarea economico-socială independentă.

Doresc să menționez, totodată, extinderea relațiilor țării noastre cu un număr tot mai mare de state din Asia.

Ținând seama că toate sau aproape toate țările care au pășit pe calea dezvoltării de sine stătătoare, independente, care au acționat și acționează pentru preluarea bogățiilor naționale în propriile mâini, sînt țări în curs de dezvoltare, unele din ele chiar slab dezvoltate, o importanță deosebită are problema găsirii căilor pentru lichidarea subdezvoltării, pentru asigurarea unui progres economico-social cît mai rapid al acestor state. Fiind ea însăși țară în curs de dezvoltare, România înțelege bine preocupările acestor state; știm că realizarea progresului economico-social cere eforturi mari din partea fiecărui stat pentru folosirea cît mai eficientă a potențialului uman și material de care dispune. Totodată, aceasta presupune dezvoltarea largă a colaborării și intrajutorării active între aceste țări. În același timp, este necesar să se extindă colaborarea internațională și cu alte state. În primul rînd, apreciem că ar avea o mare importanță cooperarea multilaterală cu țările socialiste, care le pot acorda un sprijin puternic pentru lichidarea stării lor de înapoiere. În același timp, aceste țări au nevoie să-și lărgească colaborarea cu toate celelalte state ale lumii, inclusiv cu țările capitaliste dezvoltate. Ceea ce se cere este ca la baza colaborării economice și tehnico-științifice să fie așezate principiile respectului independenței, egalității în drepturi, neamestecului în treburile interne și avantajului reciproc, ca relațiile de colaborare sau ajutor să nu fie legate de nici un fel de condiție politică, ci să contribuie la crearea unei industrii și agriculturi puternice, independente, în fiecare țară.

În ce o privește, România va extinde și în viitor relațiile cu toate țările care au pășit pe calea dezvoltării independente, pe baza acestor principii, făcînd totul ca legăturile de cooperare cu acestea să corespundă avantajului reciproc, să asigure progresul general al fiecărei țări, ridicarea bunăstării materiale și spirituale a fiecărui popor.

În relațiile multilaterale pe care le avem cu țările care au pășit pe calea dezvoltării independente am putut să ne întărim și mai mult convingerea că realizarea unui progres rapid pe calea ridicării economico-sociale impune, ca o legată obiectivă, unirea tuturor forțelor naționale. De altfel, desfășurarea evenimentelor din ultimii ani într-un șir de țări din America Latină, Asia și Africa demonstrează că tocmai acolo unde s-a realizat o colaborare largă între toate forțele progresiste naționale, inclusiv cu forțele militare, s-au putut obține succese importante în lupta împotriva dominației străine, pentru preluarea în propriile mâini a bogățiilor naționale, s-a deschis drumul dezvoltării independente. Așa cum am spus și în alte împrejurări, considerăm că realizarea acestei colaborări trebuie să ducă la unirea eforturilor fiecărui popor, a tuturor forțelor politice în cadrul cărora trebuie incluse și partidele comuniste, comuniștii, care constituie o forță importantă a luptei anti-imperialiste, împotriva colonialismului, pentru dezvoltarea independentă, suverană a fiecărei țări. (Vii aplauze).

3. Colaborarea cu toate statele, fără deosebire de orînduire socială, contribuția României la înfăptuirea securității europene

Acționînd în spiritul principiilor coexistenței pașnice, România a dezvoltat relații multilaterale cu toate statele lumii, fără deosebire de orînduire socială. Aș dori să menționez în acest cadru relațiile bune existente între România și Franța, Italia, Grecia, Turcia, Republica Federală a Germaniei, Anglia, Austria, Finlanda, Belgia, țările scandinave și alte țări. Desfășurarea vieții politice din Europa în ultimii ani a confirmat pe deplin justetea politicii României de dezvoltare a colaborării cu toate statele europene, a demonstrat că există premisele instaurării unor

relații interstatale noi pe continent, înfăptuirii securității europene. În acest context, în cadrul dezvoltării relațiilor cu statele europene, aş dori să menționez stabilirea relațiilor diplomatice dintre România și Republica Federală a Germaniei în 1967, act care a exercitat o influență favorabilă atât asupra raporturilor dintre cele două state, cât și asupra vieții politice pe întregul continent în direcția destinderii, a dezvoltării unei colaborări active. O importanță deosebită în viața continentului au avut, de asemenea, încheierea și ratificarea tratatelor dintre Uniunea Sovietică și Republica Federală a Germaniei, dintre Republica Populară Polonă și Republica Federală a Germaniei, precum și Acordul între cele patru puteri asupra situației din Berlinul occidental. Apreciem, de asemenea, însemnătatea acordurilor intervenite între Republica Democrată Germană și Republica Federală a Germaniei, precum și tratativele în curs, care sperăm să se încheie cu rezultate pozitive, ducând la normalizarea, pe baza dreptului internațional, a relațiilor dintre cele două state germane. Ne pronunțăm în continuare cu toată fermitatea pentru recunoașterea Republicii Democratice Germane de către toate statele, pentru admiterea celor două state germane în Organizația Națiunilor Unite și în celelalte organisme internaționale. Aceasta ar corespunde atât intereselor celor două state germane cât și destinderii în Europa, securității pe continentul nostru, destinderii și colaborării internaționale.

Considerăm că există toate condițiile pentru a se trece, în toamna acestui an, la pregătirea conferinței general-europene, cu participarea tuturor statelor interesate. Vorbind de securitatea europeană, este necesar să acționăm cu fermitate pentru precizarea principiilor și normelor de bază ale relațiilor dintre țările europene.

Desigur, în primul rând, este necesar ca țările europene să realizeze o înțelegere deplină cu privire la egalitatea în drepturi între toate statele, la respectul independenței și suveranității fiecărei națiuni, la neamestecul în treburile interne, la avantajul reciproc. Totodată, este necesar să se ajungă la un angajament solemn de respectare de către fiecare stat, în raporturile cu celelalte state, a acestor principii, prevăzându-se că nimic nu poate justifica încălcarea lor. De asemenea, se impune adoptarea unui acord comun, sub forma juridică corespunzătoare, prin care fiecare stat să se angajeze că renunță la amenințare sau la folosirea forței în relațiile cu celelalte state, în soluționarea problemelor divergente existente sau care s-ar putea ivi. În cadrul acestor angajamente ar trebui să se prevadă expres că orice încălcare, din partea oricărui stat, a acestor norme înseamnă violarea dreptului popoarelor la independență, a Cartei Națiunilor Unite, un atentat la cauza colaborării și păcii în lume. (Vii aplauze).

De asemenea, securitatea europeană trebuie să ducă la intensificarea schimburilor economice, tehnico-științifice — fără nici o discriminare. Țările europene ar trebui să-și ia angajamentul reciproc de a înlătura barierele care se mai ridică astăzi în dezvoltarea largă a schimburilor și cooperării în producție. O importanță deosebită ar avea stabilirea, de comun acord, a modalităților pentru amplificarea schimburilor de informații și a schimburilor culturale, cunoscând că cultura constituie un factor important de apropiere și dezvoltare a colaborării între popoare. Desigur, în acest cadru ar trebui să se ajungă la o înțelegere comună de eliminare a oricăror forme de propagare a rasismului, pentru interzicerea ațitării și învrăjbirii unui popor împotriva altuia, a propagandei împotriva păcii și umanității. Securitatea europeană va trebui să deschidă calea pentru o largă circulație a valorilor materiale și spirituale, a cuceririlor științei moderne, a rezultatelor cunoașterii contemporane, cât și pentru un schimb mai intens în domeniul sportului și turismului.

Constituirea unui organism permanent de colaborare al țărilor europene ar avea o mare însemnătate pentru realizarea unor relații noi între toate statele continentului, pentru extinderea continuă a colaborării dintre ele în toate domeniile vieții politice și sociale.

În cadrul preocupărilor pentru securitatea europeană este necesar să se găsească căile pentru adoptarea unor măsuri de dezangajare militară, de reducere și retragere a trupelor aflate pe teritoriile altor state și a bazelor militare străine, inclusiv de reducere a trupelor naționale; este, de asemenea, necesar să se acționeze pentru a se crea condiții corespunzătoare ca, pe măsura dezvoltării încrederii și colaborării între popoare, să se treacă la lichidarea blocurilor militare opuse.

Precizarea amănunțită a unor asemenea norme ar deschide calea înfăptuirii unor relații noi pe continentul nostru, întăririi securității europene, care ar exercita o influență puternică, deosebit de favorabilă, asupra întregii vieți internaționale.

Vorbind de securitatea europeană, trebuie să avem permanent în vedere că ea nu este îndreptată împotriva nici unui stat. Dimpotrivă, aceasta corespunde pe deplin intereselor tuturor țărilor, mai cu seamă țărilor vecine Europei, direct interesate ca pe acest continent să se instaureze o pace trainică, relații de colaborare de tip nou, ale căror principii să fie promovate și în raporturile țărilor europene cu alte state.

Pornind de la aceste considerente cu privire la securitatea europeană, România va participa activ atât la lucrările pregătitoare, cât și la conferința propriu-zisă, va intensifica schimburile și colaborarea cu toate țările europene, considerând că pe acest drum se va putea ajunge la înfăptuirea securității pe continentul nostru.

Referindu-ne la securitatea europeană, nu putem să nu subliniem necesitatea realizării unei colaborări trainice între statele balcanice. În această direcție considerăm că este timpul să se treacă de la declarații generale la acțiuni concrete. De altfel, o serie de rezultate au și fost obținute în acest sens. Există o serie de organisme și de activități cultural-sportive și științifice între țările balcanice care dau rezultate bune. Considerăm că ar fi deosebit de util dacă s-ar trece la realizarea unei colaborări mai strinse pe plan economic, constituindu-se, în acest scop, un organism care să contribuie la impulsivarea schimburilor și la organizarea cooperării în producție.

De asemenea, am considera util să se treacă la pregătirea unei întâlniri între reprezentanții țărilor balcanice, care să discute problema transformării Balcanilor într-o zonă fără arme atomice, fără baze militare, care să ducă la realizarea unei înțelegeri sub forma unor declarații sau acorduri cu privire la bazele colaborării economice, politice și cultural-științifice între țările din Balcani. Realizarea unei asemenea colaborări în Balcani corespunde pe deplin intereselor securității europene, cauzei colaborării și păcii în general.

Stimați tovarăși,

În spiritul principiilor coexistenței pașnice, România dezvoltă relațiile și cu statele de pe alte continente; doresc să menționez în acest cadru progresul înregistrat în relațiile dintre România și Iran, Australia, Noua Zeelandă, dezvoltarea ascendentă a relațiilor dintre țara noastră și India și Pakistan. Folosesc acest prilej pentru a exprima satisfacția noastră față de înțelegerile realizate recent între India și Pakistan în vederea dezvoltării unei colaborări active între aceste două țări: aceasta corespunde intereselor celor două popoare, cauzei întăririi păcii pe subcon-

tinent și în întreaga lume. De asemenea, doresc să menționez recunoașterea de către țara noastră a Bangladesh-ului, stabilirea relațiilor dintre România și acest stat nou. În poziția sa, România a pornit de la recunoașterea realităților, de la necesitatea dezvoltării relațiilor cu toate statele ce se pronunță pentru o politică independentă, pentru colaborare și prietenie. S-au extins și există condiții pentru amplificarea relațiilor economice, tehnico-științifice și în alte domenii dintre România și Japonia. Doresc, de asemenea, să menționez dezvoltarea relațiilor dintre România și Canada.

Constatăm cu satisfacție că în ultimii ani relațiile dintre România și Statele Unite au cunoscut o dezvoltare continuă. În această privință, momente de importanță deosebită au fost vizita președintelui Nixon în 1969 în România și vizita mea în Statele Unite în 1970. După cum se știe, prezența la București a președintelui Nixon a marcat prima vizită a unui președinte al Statelor Unite ale Americii în România, ca de altfel în țările socialiste în general; prin aceasta se poate spune că ea a reprezentat un moment de importanță istorică atât în relațiile dintre țările noastre, cât și în viața internațională. (Vii aplauze). Recenta vizită a secretarului de stat, William Rogers, va contribui, de asemenea, la dezvoltarea în continuare a relațiilor dintre țările noastre.

La baza tuturor relațiilor sale internaționale, România așază principiile disciplinei egalității în drepturi, respectului independenței și suveranității naționale, neamestecului în treburile interne, avantajului reciproc, renunțarea la forță și la amenințarea cu forța în soluționarea problemelor litigioase dintre state. Constatăm cu deosebită satisfacție că aceste principii se afirmă tot mai puternic pe arena mondială, capătă o recunoaștere tot mai mare ca singurele în stare să asigure dezvoltarea pe baze noi a relațiilor internaționale, instaurarea unei păci trainice în lume.

După cum se poate constata din cele menționate pînă acum, în anii care au trecut de la Congresul al X-lea, partidul și guvernul țării noastre au desfășurat o susținută activitate internațională, aducindu-și o contribuție tot mai activă la impunerea cursului colaborării și destinderii pe plan mondial. Politica de pace și prietenie promovată de România socialistă se bucură de aprecierea unui număr tot mai mare de state, a adus poporului român noi și noi prieteni pe toate meridianele. (Aplauze puternice, prelungite). Dorim să asigurăm Conferința Națională a partidului, întregul popor, toate națiunile că România socialistă va continua și în viitor cu consecvență această politică ce corespunde atât aspirațiilor poporului român de a-și consacra eforturile făuririi unei vieți fericite, cât și cauzei generale a prieteniei și colaborării între popoare, a păcii în întreaga lume. (Aplauze puternice, prelungite).

4. Schimbări în raportul de forțe și importante mutații social-politice pe arena mondială; concluziile ce se impun pentru promovarea unei politici de egalitate în drepturi între state, de colaborare și destindere, de pace în lume

Dragi tovarăși,

România a desfășurat activitatea internațională la care m-am referit în împrejurările producerii unor mari schimbări în raportul de forțe pe plan mondial, a unor importante mutații social-politice care exercită de pe acum o puternică influență asupra dezvoltării contemporane și care se va accentua tot mai mult în viitor. Am în vedere, în primul rînd, faptul că în ultimii ani s-a evidențiat tot mai pregnant forța țărilor socialiste, ca rezultat al progreselor obținute în dezvoltarea

lor economică, științifică, socială. Pe prim plan se află, desigur, Uniunea Sovietică, care a obținut rezultate remarcabile în multe domenii de activitate, constituind o uriașă forță a lumii contemporane. Totodată, este necesar să menționăm afirmarea tot mai puternică a Republicii Populare Chineze, care, în urma rezultatelor obținute pe calea dezvoltării economico-sociale, se manifestă tot mai evident ca o mare forță internațională. În același timp, trebuie remarcat că și celelalte țări socialiste înregistrează succese însemnate pe linia progresului economico-social, participând tot mai activ la viața internațională, dezvoltă largi relații de cooperare cu toate statele lumii, contribuie la creșterea forței și prestigiului socialismului în lume. Tocmai rezultatele obținute de fiecare țară socialistă în dezvoltarea internă, participarea tot mai activă a fiecăreia la viața internațională fac să crească forța socialismului, autoritatea și influența sa pe plan mondial.

Vorbind de transformările care s-au produs și sînt în curs de accentuare, am în vedere, de asemenea, faptul că în lumea capitalistă au apărut noi centre economice și politice care exercită o influență puternică asupra vieții internaționale. Mă refer, în primul rînd, la ponderea tot mai importantă a Pieței comune și, în acest cadru, la faptul că Republica Federală a Germaniei ocupă un loc însemnat în rîndul țărilor capitaliste dezvoltate, plasîndu-se în producția de bunuri materiale în ansamblu pe locul trei dar, în multe domenii, ocupînd locul doi și chiar locul întîi. O altă forță economică și politică ce s-a ridicat și s-a manifestat cu putere în ultimii ani este Japonia, care a devenit unul din concurenții de seamă ai Statelor Unite ale Americii.

Aceste mutații au determinat manifestarea deschisă a unor contradicții între Statele Unite și noile forțe, au contribuit la diminuarea caracterului de monopol al rolului jucat de Statele Unite ale Americii în lumea capitalistă, Statele Unite fiind nevoite să împartă poziția lor conducătoare cu alte forțe. De altfel, criza monetară care a izbucnit în 1971 se poate spune că reprezintă o expresie a acestei noi situații, a contradicțiilor dintre grupările la care m-am referit. Ținînd seama de particularitățile etapei actuale de dezvoltare, putem aprecia că aceste fenomene constituie un factor pozitiv pentru promovarea unei politici de destindere și colaborare între state.

În același timp, transformările la care m-am referit au dus la afirmarea tot mai puternică a unor noi forțe în viața politică internațională. În această ordine de idei trebuie menționat, în primul rînd, rolul sporit pe care îl joacă clasa muncitoare, masele populare în general, în eforturile pentru imprimarea unui curs nou în viața internațională, împotriva politicii de forță și dictat, pentru colaborare și destindere, pentru crearea premiselor dezvoltării ascendente a forțelor progresului social. Așa cum am mai menționat, un rol important au noile state care s-au format după cel de-al doilea război mondial și care duc o politică independentă tot mai activă, participă la promovarea unei politici de egalitate și respect între popoare. O activitate tot mai susținută desfășoară țările mici și mijlocii care, deși au orînduirii sociale diferite — ca și țările mari de altfel — sînt interesate în mod vital într-o politică de colaborare, de renunțare la forță și dictat, în triumful relațiilor noi bazate pe egalitate și avantaj reciproc.

Toate aceste schimbări și mutații care s-au produs și se accentuează pe plan mondial atestă cu tărie faptul că aria de manifestare a vechii politici imperialiste de forță și dictat s-a redus și se reduce tot mai mult; se deschid noi perspective pentru înfăptuirea unei politici și a unor relații noi între state, iese tot mai puternic în evidență posibilitatea de a se evita un nou război mondial, de a se asigura o pace trainică în lume. (Vii aplauze).

Pornind de la această analiză principală, marxist-leninistă a vieții internaționale, de la aceste concluzii cu privire la procesele care au loc în lume, este necesar să înțelegem că marile probleme care preocupă astăzi omenirea nu pot fi soluționate decât cu participarea activă a tuturor statelor. În viitor această tendință se va accentua tot mai mult. Se poate spune că deceniul al 8-lea al secolului nostru va marca noi și importante schimbări în favoarea forțelor progresiste, în interesul cauzei colaborării și păcii, va fi deceniul în care va fi lichidat pentru totdeauna monopolul imperialist în viața internațională. (Aplauze puternice).

Se evidențiază tot mai clar că locul politicii de forță și dictat trebuie să-l ia politica tratativelor și contactelor, soluționarea problemelor în interesul tuturor popoarelor, al cauzei cooperării internaționale. În acest spirit apreciază partidul nostru vizita președintelui Nixon la Pekin și convorbirile avute cu președintele Mao Tzedun și premierul Ciu En-lai. Efectuarea acestei vizite constituie un moment de importanță istorică, atestând tocmai noile stări de lucruri create în viața internațională. Apreciem că rezultatele acestei vizite, deși limitate, deschid noi perspective pentru normalizarea relațiilor dintre cele două țări, iar înfăptuirea în viață a celor convenite va exercita o influență tot mai importantă asupra situației internaționale. Apreciem, de asemenea, că avind o însemnătate istorică vizita președintelui Nixon la Moscova, convorbirile cu secretarul general al C.C. al P.C.U.S., Leonid Brejnev, cu președintele Prezidiului Sovietului Suprem, Nicolai Podgornii, și cu premierul Alexei Kosighin. Acordurile realizate cu acest prilej, unele ca urmare a unor tratative îndelungate, duse timp de mai mulți ani de zile, au o însemnătate deosebită pentru relațiile dintre cele două state, deschid noi posibilități pentru dezvoltarea colaborării lor; fără îndoială că realizarea în viață a prevederilor acestor înțelegeri va exercita o puternică influență asupra desfășurării vieții internaționale.

Avem în vedere că este vorba de trei mari puteri între care există, desigur, deosebiri esențiale de orînduire socială, dar care, în spiritul coexistenței pașnice, pot aduce un aport deosebit la cursul destinderii în lume. Ne exprimăm speranța că viața va confirma importanța acestor două evenimente pe arena mondială pentru intensificarea destinderii și colaborării între toate statele planetei noastre pe baza deplinei egalități între ele. (Vii aplauze).

Stimați tovarăși,

Dacă privim evenimentele produse în ultimii doi ani și, mai cu seamă la sfîrșitul anului 1971 și în prima jumătate a anului 1972, putem afirma că această perioadă pune în evidență în mod pregnant marile prefaceri ce se produc în lumea contemporană. Toate schimbările care au loc demonstrează necesitatea de a continua cu fermitate calea tratativelor și contactelor, ca singura alternativă a unei politici de forță și dictat care ar putea duce la noi războaie, cu urmări incalculabile pentru civilizație. Acționîndu-se în această direcție, este necesar să se asigure afirmarea și respectarea deplină a noilor principii și relații între toate statele lumii, să se respecte dreptul fiecărei națiuni de a-și organiza viața, de a se dezvolta din punct de vedere economic și social corespunzător intereselor sale, fără nici un amestec din afară.

Desigur, relevînd procesele pozitive, ar fi foarte periculos să ne lăsăm pradă iluziei că problemele majore ce confruntă omenirea de astăzi au fost sau sînt pe cale de a fi definitiv soluționate. Ceea ce s-a realizat, cursul nou înregistrat în viața internațională reprezintă o premisă favorabilă pe calea înfăptuirii aspirațiilor tuturor popoarelor. Nu trebuie să uităm însă că în lume continuă să existe încă multe

probleme arzătoare, spinoase, care se cer grabnic soluționate. Nu putem pierde din vedere că mai există forțe care se opun cursului spre destindere, apropierii și colaborării între state. Tocmai de aceea, popoarele, forțele înaintate de pretutindeni trebuie să continue lupta, cu neabătută fermitate, principialitate și consecvență pentru abolirea definitivă a politicii imperialiste de dominație și dictat, pentru făurirea unei lumi a egalității depline între națiuni, a colaborării și păcii în lume.

Trăgându-se concluziile corespunzătoare din schimbările care au avut loc, din noul raport de forțe pe plan mondial, este necesar să se asigure participarea tuturor statelor la soluționarea marilor probleme internaționale. Viața a demonstrat că astăzi nici o problemă nu se poate rezolva decât cu participarea tuturor națiunilor interesate. De aici și necesitatea ca țările care au pășit pe calea dezvoltării independente, statele mici și mijlocii să acționeze și mai unite pentru a putea exercita un rol sporit în viața internațională.

Este necesar să se ajungă la o înțelegere deplină, între toate statele, cu privire la faptul că nici o problemă care interesează un stat sau altul nu poate fi soluționată decât cu participarea și ținând seama de interesele tuturor celor în cauză. Să se statueze că orice încălcare a principiilor de egalitate, orice amestec în treburile interne ale altor state, și îndeosebi a țărilor mici și mijlocii, vor fi considerate drept acte îndreptate împotriva păcii și umanității. Să se recunoască dreptul sacru al tuturor țărilor la libertate și suveranitate, dreptul lor legitim de a se apăra cu toate mijloacele, inclusiv cele militare, împotriva oricăror încălcări ale acestui drept. (Aplauze puternice). Toate țările și, în primul rînd, țările mari, să declare că vor renunța la forță și la amenințarea cu forță împotriva altor state, inclusiv la folosirea armelor nucleare și a rachetelor. Adoptarea în comun sau separat a unor asemenea declarații ar trebui să constituie criteriul de atașament pentru principiile egalității în drepturi, pentru cauza colaborării între state și instaurării păcii în lume. (Vii aplauze).

5. Rolul O.N.U. în promovarea normelor dreptului internațional în relațiile dintre state

Schimbările care se produc în viața internațională fac să crească tot mai mult rolul Organizației Națiunilor Unite și al altor organisme internaționale ca factori de stimulare a colaborării între state, de elaborare a normelor care să guverneze relațiile dintre țări și de asigurare a îndeplinirii în viață a acestor norme. Pornind de la aceste considerente și avînd în vedere că de la înființare, cînd cuprindea 51 de state, Organizația Națiunilor Unite a ajuns să reunească 132 de state ale lumii, este necesar să se aducă îmbunătățiri activității organismelor O.N.U. Se impune, astfel, o reprezentare mai judicioasă în organismele O.N.U. a tuturor statelor, pentru a se oglindi mai bine noile realități din lume în însăși structura organizației și a se asigura ca aceste organisme să-și îndeplinească în condiții mai bune rolul. Este necesar, de asemenea, ca O.N.U. să fie mai activă și să nu permită sub nici un motiv încălcarea suveranității unui stat membru al său de către alte state. Orice asemenea act trebuie să fie considerat incompatibil cu apartenența la O.N.U. și să atragă după sine condamnarea publică și măsuri corespunzătoare. Este necesar ca și în diferite organisme regionale și de specialitate ale O.N.U. să se asigure principiul universalității, participarea largă a tuturor statelor la adoptarea hotărîrilor, elaborarea unor hotărîri care să aibă în vedere asigurarea unui sprijin mai intens pentru țările slab dezvoltate sau în curs de dezvoltare. Numai astfel Organizația Națiunilor Unite și organismele sale își vor putea îndeplini în mod

eficient rolul important pe care îl au în viața națiunilor lumii, vor putea contribui activ la lichidarea cauzelor unor conflicte și stări de încordare, la crearea premiselor pentru o colaborare trainică și o pace îndelungată pe planeta noastră. (Aplauze puternice).

6. Stingerea actualelor focare de război, o necesitate imperioasă a vieții internaționale

Vorbind de toate acestea, nu putem da uitării faptul că în lume mai continuă să ardă flăcările războiului, că încă mulți bărbați și femei, bătrâni și tineri, copii cad zilnic pradă armelor ucigătoare. De aceea, preocupându-ne de instaurarea unor relații noi în lume, trebuie să ridicăm puternic glasul pentru a se pune capăt neînțiriat războaielor și conflictelor militare dintre state. România se pronunță pentru încetarea de îndată a războiului dus de Statele Unite în Vietnam, pentru retragerea totală a trupelor americane, încetarea bombardamentelor și celorlalte acțiuni militare, astfel ca poporul vietnamez și celelalte popoare din Indochina să-și soluționeze problemele fără nici un amestec din afară. (Aplauze puternice).

O semnificație profundă, aș putea spune cu caracter istoric, a luptei poporului vietnamez este demonstrarea faptului că nici o forță din lume nu poate înfringe rezistența, nu poate ingenunchea un popor hotărît să facă orice sacrificiu pentru apărarea ființei sale naționale, a libertății și demnității lui. Războiul eroic, îndelungat, dus împotriva intervenției imperialiste conferă poporului vietnamez merite uriașe în fața tuturor popoarelor și națiunilor lumii care luptă pentru libertate și neatințare; nu trebuie să uităm că singele poporului vietnamez a curs nu numai pentru apărarea patriei sale în fața agresiunii imperialiste, ci și pentru dreptul tuturor popoarelor la o viață liberă și suverană, la dezvoltarea de sine stătătoare. (Vii aplauze). Folosesc acest prilej pentru a exprima încă o dată solidaritatea și sprijinul fierbinte, profund internaționalist, al poporului și partidului nostru cu bravul popor vietnamez, hotărîrea noastră de a-i acorda și în viitor întregul ajutor pînă la victoria finală. Sintem ferm încredințați că lupta dreaptă a poporului vietnamez va fi încununată de succes. (Vii și puternice aplauze).

Vizita pe care recent a făcut-o în țara noastră prințul Norodom Sianuk, șeful statului cambodgian, este, de asemenea, o expresie a solidarității cu lupta poporului khmer pentru eliberarea sa națională, pentru o viață liberă și independentă. Exprimăm solidaritatea noastră deplină cu lupta popoarelor cambodgian și laotian pentru dreptul de a hotări singure calea dezvoltării lor independente. Ne pronunțăm ca toate popoarele din Peninsula Indochineză să fie lăsate să decidă singure asupra căilor de dezvoltare, corespunzător voinței și intereselor lor supreme. Considerăm că aceste popoare vor fi în stare să găsească căile înțelegerii între toate forțele interesate într-o dezvoltare independentă a țărilor respective. Ne exprimăm speranța că tratativele de la Paris vor duce în cel mai scurt timp la o soluție politică, ceea ce ar corespunde pe deplin atît intereselor popoarelor implicate în conflict, cît și cauzei colaborării și păcii în întreaga lume. (Vii aplauze).

În ce privește Orientul Mijlociu, ne pronunțăm în mod consecvent pentru o soluție politică, pe baza rezoluției Consiliului de Securitate din noiembrie 1967, pentru retragerea trupelor israeliene din teritoriile arabe ocupate. Dorim să reafirmăm deschis că nimeni nu poate avea pretenții teritoriale asupra altor state sub motiv că aceasta ar corespunde securității și suveranității sale. Securitatea și suveranitatea unui stat nu se pot asigura prin cuceriri teritoriale, ci numai printr-o politică de prietenie și pace cu toate țările vecine. În acest spirit, considerăm că

soluționarea politică a conflictului din Orientul Apropiat trebuie să ducă la asigurarea și întărirea securității și suveranității fiecărui stat. În același timp, este necesar să se acționeze pentru a se asigura soluționarea problemei populației palestiniene corespunzător intereselor ei naționale, asigurându-i-se condiții pentru o dezvoltare de sine stătătoare.

Referindu-mă la importanța tot mai mare a tratatelor și contactelor între state, aș dori să menționez înalta apreciere pe care partidul și guvernul țării noastre o dau inițiativei politice a Partidului Muncii din Coreea și guvernului Republicii Populare Democrate Coreene, în frunte cu tovarășul Kim Ir Sen, în problemele reunificării pașnice a Coreei. Datorită acestei politici de unificare pașnică a Coreei a fost posibilă realizarea înțelegerilor cunoscute, care deschid calea spre intensificarea relațiilor dintre cele două părți ale Coreei, nord și sud, pentru reunificarea pașnică și dezvoltarea unitară a națiunii coreene. Aceasta constituie încă o dovadă că în actuala etapă istorică calea tratatelor și contactelor corespunde pe deplin intereselor națiunilor, fiecărei națiuni în parte și că ea trebuie promovată cu consecvență în soluționarea tuturor problemelor litigioase.

Este timpul să facem să înceteze pentru totdeauna glasul armelor, să instaurăm o pace trainică între toate națiunile, să asigurăm ca popoarele să-și consacre întregul potențial material și uman dezvoltării economico-sociale, soluționării unor probleme de importanță vitală pentru viitorul lor și al întregii omeniri, inclusiv — așa cum o dovedește experiența Coreei — a celor privind realizarea unității naționale.

7. Dezarmarea generală și, în primul rînd, nucleară — deziderat vital al întregii omeniri

Pornind de la cerințele vitale ale tuturor popoarelor, România acordă o importanță deosebită problemei dezarmării generale și în primul rînd a dezarmării nucleare. Este cunoscut că cheltuielile militare au atins cifra astronomică de peste 200 de miliarde de dolari anual. Aceasta apasă greu asupra tuturor popoarelor, se resimte tot mai puternic în nivelul lor de trai material și spiritual. Este timpul să se treacă de la vorbe la fapte. Să se oprească cursa înarmărilor, trecindu-se la înghețarea bugetelor militare, stabilindu-se un program concret de reducere treptată a acestora, începînd, desigur, cu reducerea bugetului țărilor mari. Să se elaboreze un program concret pentru oprirea producerii de armament și îndeosebi a armamentului nuclear, a armelor chimice și bacteriologice și a altor mijloace de exterminare în masă. Să se prevadă măsuri practice de trecere la lichidarea treptată a acestor arme sub control internațional. Se impune să se adopte măsuri concrete pentru lichidarea bazelor militare și retragerea trupelor străine de pe teritoriile altor state. Să se elaboreze măsuri pentru trecerea treptată la reducerea trupelor naționale înseși. Trebuie, de asemenea, să se aibă în vedere crearea condițiilor pentru desființarea blocurilor militare. Toate aceste măsuri trebuie urmate de acțiuni concrete împotriva propagandei de război, a învrăjbirii între state, împotriva rasismului și a oricăror altor forme de propagandă împotriva păcii. Să se prevadă intensificarea contactelor și schimburilor de tot felul între națiuni și popoare, în scopul înfăptuirii dezarmării generale și totale. Desigur, realizarea unor măsuri concrete în această direcție cere îndrăzneală, spirit de răspundere față de propriile popoare, față de întreaga omenire. Apreciem că a sosit timpul ca oamenii politici, partidele politice, guvernele, conducătorii de state să-și asume răspunderea în fața propriilor popoare, în fața tuturor națiunilor lumii și să acționeze în concordanță

cu năzuințele și interesele acestora. (Aplauze puternice).

Ne pronunțăm pentru organizarea unei conferințe generale a dezarmării, cu participarea tuturor popoarelor lumii, pentru îmbunătățirea și lărgirea activității Comitetului de dezarmare de la Geneva, care să primească sarcina de a trece la elaborarea unor programe concrete care să fie prezentate în fața întregii omeniri. Apreciem că este necesar ca activitatea Comitetului de dezarmare de la Geneva să fie democratizată, să fie supusă unui control public efectiv, ca pozițiile fiecărei țări să fie făcute cunoscute opiniei publice internaționale. (Vii aplauze).

Înfăptuirea dezarmării generale și totale și, în primul rînd, a dezarmării nucleare constituie astăzi dezideratul principal al tuturor popoarelor lumii. De aceea, este necesară intensificarea activității politice a tuturor forțelor progresiste, antiimperialiste. Popoarele trebuie să-și ridice glasul cu toată puterea; de felul în care fiecare popor va participa la lupta pentru înfăptuirea acestui deziderat primordial depinde succesul luptei. Dezarmarea generală și, în primul rînd, cea nucleară trebuie să fie rodul participării active a tuturor statelor, a tuturor popoarelor lumii.

Partidul Comunist Român, guvernul, întregul popor român vor face totul pentru a-și aduce contribuția activă la înfăptuirea acestui țel vital al întregii omeniri. Vom acționa cu și mai multă fermitate pentru dezvoltarea colaborării internaționale, considerînd că există astăzi premisele pentru înfăptuirea unei politici noi, care să corespundă intereselor tuturor națiunilor lumii. (Aplauze puternice).

8. Politica P.C.R. de întărire a solidarității internaționaliste cu partidele comuniste și muncitorești, cu forțele democratice, antiimperialiste, progresiste din întreaga lume

Dragi tovarăși,

După cum am mai menționat, o influență tot mai importantă în determinarea marilor transformări din viața mondială contemporană o au clasa muncitoare, tărănimea, intelectualitatea, femeile și, în general, masele largi populare de pe toate continentele. Cu o putere și o vigoare nemaîntîlnită se afirmă tînăra generație, vital interesată în lupta pentru progres social, pentru o nouă politică de pace și colaborare internațională. În cazul acestor uriașe mișcări populare se evidențiază activitatea din ce în ce mai intensă a partidelor comuniste și muncitorești, a altor forțe revoluționare, socialiste, a mișcării de eliberare națională, a organizațiilor și cercurilor democratice antiimperialiste. O caracteristică principală a mișcărilor de masă contemporane este tendința spre colaborare și unitate între diferitele partide și forțe politice, pe baza unor programe comune.

Partidul Comunist Român dă o înaltă apreciere luptei partidelor comuniste și muncitorești care, în multe țări, joacă un rol de seamă în viața politică națională. După cum se știe, unele din aceste partide sînt nevoite să-și desfășoare activitatea în condiții de teroare și ilegalitate, dar, cu toate acestea, ele își îndeplinesc cu cînstă misiunea, militînd în rîndul celor mai înaintate forțe sociale. Trebuie să menționăm că tocmai partidele care pun pe primul plan dezvoltarea colaborării cu toate forțele revoluționare și democratice naționale în lupta împotriva dominației străine, pentru apărarea intereselor naționale și pentru dezvoltarea independentă a țărilor respective au și cele mai bune rezultate, se bucură de un înalt prestigiu în rîndul popoarelor. Aș dori să menționez, în acest cadru, succesele înregistrate în Chile în colaborarea dintre comuniști, socialiști și alte forțe democratice, acordul realizat între comuniștii și socialiștii francezi asupra unui program comun, lărgirea colabo-

rării dintre comuniștii, socialiștii și alte forțe democratice din Italia, succesele importante obținute de Partidul Comunist Spaniol în colaborare cu alte forțe socialiste, democratice și antifranchiste în lupta pentru o Spanie democratică și independentă.

Merită, de asemenea, subliniate rezultatele obținute de unele mișcări de eliberare națională din țările care au pornit pe calea dezvoltării independente.

Toate acestea demonstrează încă o dată faptul că, în epoca contemporană, calea pentru înfăptuirea transformărilor democratice, revoluționare, pentru dezvoltarea independentă a popoarelor corespunzător intereselor lor vitale este colaborarea largă între toate forțele revoluționare, democratice, antiimperialiste.

Îndeplinindu-și cu consecvență rolul de detașament al marelui front revoluționar antiimperialist, Partidul Comunist Român își dezvoltă și întărește solidaritatea internațională cu toate partidele comuniste și forțele revoluționare, democratice, antiimperialiste de pretutindeni. În perioada de după Congresul al X-lea, partidul nostru a avut numeroase contacte, schimburi de păreri și de delegații, în diferite forme și la diferite niveluri, cu 86 de partide comuniste, cu 15 partide socialiste și social-democrate, cu 32 partide și organizații de guvernământ din țările care au pășit pe calea dezvoltării independente, precum și cu mișcările de eliberare națională, cărora le acordăm un sprijin activ în lupta lor. De asemenea, au avut loc numeroase schimburi de delegații cu organizațiile sindicale, de femei, tineret, studenți și alte organizații din diferite țări ale lumii.

Toate aceste contacte, schimburi de experiență și de delegații constituie o expresie elocventă a politicii profund internaționaliste a partidului nostru; ele demonstrează că Partidul Comunist Român împletește în mod armonios îndeplinirea sarcinilor naționale cu activitatea internațională, cu participarea activă la lupta pentru progres social, împotriva imperialismului și neocolonialismului, pentru colaborare și progres social, pentru pace. (Aplauze puternice).

Cred că sint în asentimentul tuturor delegaților la Conferință, al întregului partid și popor, să adresez salutul nostru de solidaritate și luptă tuturor partidelor comuniste și muncitorești, partidelor socialiste, mișcărilor de eliberare națională cu care dezvoltăm relații de colaborare tot mai strinsă, tuturor forțelor revoluționare, democratice, antiimperialiste, urindu-le totodată succese și mai mari în activitatea lor viitoare. (Vii și puternice aplauze).

Partidul nostru este hotărât să acționeze în continuare cu toată fermitatea pentru lărgirea colaborării și întărirea solidarității internaționale a mișcării comuniste și muncitorești, a frontului antiimperialist, considerind că aceasta constituie o necesitate imperioasă a dezvoltării sociale contemporane. Mai mult ca oricând este necesară colaborarea strinsă între comuniști și socialiști, cu toate deosebirile de păreri care există asupra unor probleme fundamentale. Experiența partidului nostru stă mărturie în această privință; tocmai o asemenea colaborare a creat condițiile realizării cu succes a insurecției naționale antifasciste și înfăptuirii revoluției democrat-populare, a asigurat victoria revoluției populare, a garantat succesul în făurirea noii orinduirii socialiste. (Aplauze). De aceea, considerăm necesar să se depună noi și noi eforturi în direcția dezvoltării colaborării. În acest sens, apreciem că ar fi deosebit de important dacă Internaționala Socialistă ar lăsa partidelor componente libertatea deplină de a colabora cu partidele comuniste și cu alte forțe sociale înaintate, în conformitate cu interesele clasei muncitoare și ale fiecărui popor, ale cauzei progresului social în lume. (Aplauze puternice). Mai mult ca oricând este necesară colaborarea internațională între toate partidele revoluționare, mișcările de eliberare, democratice și antiimperialiste.

Pornind de la cerințele vitale ale dezvoltării sociale contemporane, Partidul Comunist Român va acționa cu toată consecvența pentru intensificarea relațiilor de solidaritate internaționalistă cu toate partidele comuniste și muncitorești. În condițiile istorice de astăzi, pentru a se asigura întărirea unității și colaborării în mișcarea comunistă, este necesar să se pornească de la respectarea dreptului fiecărui partid de a-și elabora linia politică corespunzător condițiilor concrete în care își desfășoară activitatea. Viața a demonstrat pe deplin justetea aprecierilor din 1943 ale Internaționalei Comuniste care a hotărât să se autodizolve pe motiv că în condițiile puternicului avânt al luptei revoluționare, ale deosebirilor adânci dintre căile istorice de dezvoltare a diferitelor țări nu mai este posibilă existența unui centru unic conducător; și că, fiecare partid, călăuzindu-se și aplicând creator, la condițiile concrete ale țării respective, corespunzător fiecărei etape istorice, concepția materialismului dialectic și istoric, atotbiruitoarea învățătură marxist-leninistă, legitățile sociale universal valabile, poartă întreaga răspundere pentru elaborarea strategiei și tacticii revoluționare.

Pornind de la aceste considerente, este necesar să se acționeze cu fermitate pentru dezvoltarea colaborării între partide, pentru realizarea unei noi unități care să pornească de la concepția materialist-dialectică, de la principiile marxism-leninismului și care să se bazeze pe deplina egalitate între partide, pe respectul independenței fiecărui partid. În acest spirit se cere să se intensifice contactele și schimbările de păreri, să se dezvolte întrajutorarea tovărășească, partidele acordându-și sprijin reciproc în îndeplinirea sarcinilor izvorite din hotărârile organelor lor statutare. Totodată, trebuie să se pornească întotdeauna de la necesitatea realizării unei colaborări care să excludă orice amestec în treburile interne ale altor partide. Realizarea unei noi unități trebuie să se bazeze, în primul rînd, pe unitatea și forța fiecărui partid. De aceea, dezvoltînd colaborarea și întrajutorarea tovărășească, partidele trebuie să-și acorde sprijin reciproc în întărirea unității și forței lor organizatorice, a capacității de mobilizare a maselor largi populare.

Datorită condițiilor deosebite în care își desfășoară activitatea fiecare partid, pot apărea unele păreri diferite sau chiar divergențe, dar aceasta nu trebuie să ducă la încordare și nici să dăuneze colaborării și solidarității dintre ele. Sarcina fiecărui partid este de a face totul pentru ca deosebirile de păreri și divergențele să nu se accentueze, să nu dăuneze unității, ci să se acționeze pe calea discuțiilor și tratativelor de la partid la partid, de la conducere la conducere, pentru clarificarea, diminuarea și înlăturarea acestora. Este necesar să se creeze condiții pentru un larg schimb de păreri asupra problemelor ideologice, asupra situației internaționale, asupra fenomenelor noi ale vieții sociale contemporane. În analizarea problemelor trebuie pornit de la faptul că nimeni nu deține și nu poate deține adevărul absolut, că toate partidele sînt egale și, călăuzindu-se după concepția filozofică comună, pot aduce o contribuție importantă la îmbogățirea teoriei și practicii revoluționare. Mai mult ca oricînd este necesară o abordare creatoare a realităților social-politice noi, studierea atentă a noilor fenomene. Datoria fiecărui partid este de a sprijini întotdeauna ceea ce este nou și se dezvoltă, de a acționa în mod conștient împotriva vechiului, a tot ceea ce este perimat și nu mai corespunde cerințelor vieții sociale. În abordarea problemelor teoretice și practice trebuie să pornim de la recunoașterea adevărului că legile generale ale dezvoltării sociale se aplică în mod diferit de la o țară la alta, de la o epocă la alta, că fiecare partid poartă răspunderea și are dreptul să stabilească de sine stătător căile înfăptuirii revoluției și construcției socialiste.

Este necesar să avem în vedere că astăzi noi forțe revoluționare se pronunță pentru dezvoltarea socialistă. Faptul că tot mai multe popoare doresc să pășească pe calea socialistă reprezintă, de asemenea, una din marile schimbări ale lumii contemporane, demonstrează că prestigiul socialismului crește tot mai mult, că popoarele înțeleg că numai astfel își pot asigura dezvoltarea economico-socială rapidă și independentă, bunăstarea și fericirea. Consider că nu acordăm suficientă atenție acestor fenomene de o importanță deosebită pentru dezvoltarea socială contemporană. Este necesar să se țină seama de situația creată, de opțiunea pentru calea socialismului a noi țări, și, ca atare, să se dezvolte cu acestea relații corespunzătoare de întraajutorare, în spiritul principiilor relațiilor noi dintre state. De ce oare trebuie să uităm că și în România, când a trecut pe calea socialismului, au existat încă multe clase exploatare, diferite forme de proprietate, și, cu toate acestea, ea s-a numărat printre țările care construiesc socialismul? Consider necesar ca în viitor partidul nostru, Republica Socialistă România să țină seama în activitatea internațională de situația la care m-am referit și să colaboreze mai activ cu țările care se pronunță pentru socialism corespunzător condițiilor lor concrete. (Aplauze puternice).

Din analiza schimbărilor care au avut loc și se accentuează în lume trebuie să tragem concluzii corespunzătoare pentru activitatea viitoare. Să judecăm evenimentele în spiritul concepției științifice, materialist-dialectice și istorice, văzînd în această concepție o metodă de cercetare, de analiză a fenomenelor pentru înțelegerea realităților și elaborarea sarcinilor de viitor. Numai acționînd astfel poți fi cu adevărat revoluționar al epocii în care trăiești, numai astfel poți contribui atît la înțelegerea lumii, cît și la transformarea ei revoluționară. În aceasta constă, pînă la urmă, rolul unui partid revoluționar, al fiecărui comunist în parte.

Pornind de la aceste considerente, Partidul Comunist Român va dezvolta continuu relațiile cu partidele comuniste și muncitorești, cu partidele socialiste, social-democrate, cu partidele de guvernămînt din țările care au pășit pe calea dezvoltării independente, cu mișcările de eliberare națională de pretutindeni, cu partidele democratice, cu toate forțele antiimperialiste. Trebuie să avem permanent în vedere că dacă ne pronunțăm pentru contacte largi internaționale cu toate statele, fără deosebire de orînduire socială, cu atît mai mult este necesar să dezvoltăm relațiile cu toate partidele care, pînă la urmă, într-un fel sau altul, sînt chemate să înfăptuiască în țările respective politica de colaborare și de pace. Partidul nostru va face totul pentru a-și îndeplini rolul de detașament revoluționar, contribuind tot mai activ la transformarea lumii pe cale revoluționară, democratică. Acționînd astfel, ne vom îndeplini îndatorirea față de propriul nostru popor, față de clasa muncitoare și forțele democratice, antiimperialiste de pretutindeni, față de cauza socialismului, colaborării și păcii între popoare. (Aplauze puternice).

Dragi tovarăși,

Din raportul prezentat în fața Conferinței Naționale a partidului, în fața întregului popor se poate constata că în ultimii ani Comitetul Central, Consiliul de Stat și Consiliul de Miniștri au desfășurat o intensă activitate pentru înfăptuirea hotărîrilor Congresului al X-lea. Avem succese remarcabile în toate domeniile vieții economico-sociale, cît și în activitatea internațională. Propun Conferinței să aprobe activitatea Comitetului Central și a organelor de stat. (Aplauze puternice, prelungite).

Am prezentat, de asemenea, pe larg, direcțiile viitoare ale activității partidului și statului în vederea dezvoltării economico-sociale în ritm mai susținut a patriei noastre, ridicării continue a bunăstării materiale și spirituale a întregului popor. În

același timp, am înfățișat amplu principalele caracteristici ale vieții internaționale și hotărîrea partidului și guvernului de a participa tot mai activ la viața internațională, de a dezvolta colaborarea cu toate statele lumii, de a-și aduce contribuția activă la triumful politicii de egalitate între toate statele, la instaurarea unei colaborări largi între toate popoarele.

Sînt convins că Conferința Națională va aproba în unanimitate direcțiile viitoare ale politicii noastre interne și externe, ce corespund pe deplin hotărîrilor Congresului al X-lea, intereselor fundamentale ale României socialiste, cauzei socialismului, colaborării între popoare. (Aplauze puternice, îndelungate).

Realizarea cu succes a politicii interne și externe va asigura ridicarea patriei noastre socialiste pe noi culmi de progres și civilizație.

Întregul popor își are ațintite privirile spre Capitala patriei noastre, spre Conferința noastră Națională. Oamenii muncii au speranța, convingerea că Conferința va adopta măsurile corespunzătoare.

E toată țara românească-n sărbătoare.
Poporul înalță imn partidului iubit.
Sub steagul lui ne avîntăm spre soare
Să făurim un viitor mai fericit.

S-avem un singur țel, o singură voință,
Niciind să nu ne plîngem că ni-e greu.
Prin munca tuturor, creăm o nouă viață;
Să fii tot mai puternic, poporul meu erou!

(Aplauze puternice)

Dușmani de vor vroi să te sugrume
Cu viața noastră te vom apăra;
Vom face totul să trăiești în lume
Egală între popoare, țara mea.

(Aplauze puternice)

Spre voi, aleși în sfatul comunist al țării,
Se îndreaptă nădejdea întregului popor;
Gîndiți cutezător, spre largurile zării!
Să urce națiunea spre comunism, în zbor!

(Vii și puternice aplauze)

Sînt ferm convins că întregul partid, întregul popor vor înfăptui, ca și pînă acum, neabătut politica internă și externă a partidului elaborată de Congresul al X-lea, precum și hotărîrile Conferinței Naționale. Astfel vom parcurge încă o etapă importantă pe calea făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate în România, pe calea progresului și civilizației. (Vii aplauze).

Trăiască Partidul Comunist Român, forța politică conducătoare a națiunii noastre socialiste! (Aplauze puternice; urale; se scandează „Ceaușescu — P.C.R.“).

Să trăiască să se dezvolte și să înflorească continuu Republica Socialistă România! (Aplauze puternice, urale).

Trăiască poporul român, toți cetățenii României socialiste, constructori ai socialismului! (Aplauze prelungite, urale).

Trăiască unitatea țărilor socialiste, a mișcării comuniste și muncitorești, a tuturor forțelor democratice și antiimperialiste! (Aplauze puternice, urale).

Trăiască cooperarea între popoare și pacea în lume! (Aplauze puternice, prelungite; cei prezenți în sală ovaționează minute în șir pentru partid, pentru Comitetul său Central, pentru secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu).

Partidul Comunist Român în viața politică a României în anii 1921-1933. Momente și semnificații

NICOLAE PETREANU

A acționînd în numele clasei muncitoare, al tuturor celor ce muncesc din patria noastră, Partidul Comunist Român a reprezentat, în raport cu toate partidele politice, cu toate ideologiile din epoca interbelică, forța cea mai avansată, a exprimat interesele fundamentale imediate și de perspectivă ale maselor populare, a formulat un program constructiv pentru schimbarea rînduielilor nedrepte.

În împrejurările specifice din perioada amintită, cînd România prezenta tabloul unei țări în care dezvoltarea capitalistă cunoaște un ritm mai rapid, acest proces determinînd transformări sensibile în structura economico-socială și în viața politică, se cerea din partea Partidului Comunist Român o cunoaștere cît mai veridică a componentelor societății românești, o privire de ansamblu a fenomenelor și evenimentelor. Realizarea acestei cerințe prezenta mari dificultăți, decurgînd din climatul caracterizat prin constrîngerii și limitări ale drepturilor și libertăților cetățenești în care P.C.R. a fost silit să activeze. Aceasta n-a împiedicat însă partidul marxist-leninist să manifeste permanent și din ce în ce mai viu preocuparea pentru elaborarea unei tactici suple, elastice, corespunzătoare condițiilor concrete, raportului forțelor de clasă, sarcinilor care se puneau în fața clasei muncitoare, a întregului popor muncitor, în fiecare etapă istorică.

Înțelegerea locului și rolului pe care l-a avut Partidul Comunist Român în viața politică, în transformarea revoluționară a țării necesită luarea în considerare a tuturor factorilor care au concurat la atingerea acestui obiectiv. „Istoria luptei clasei muncitoare, a mișcării socialiste, a partidului comunist — arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu — trebuie prezentată în contextul vieții economice și sociale generale a țării, în strînsă legătură cu activitatea celorlalte forțe revoluționare, democratice și progresiste care au contribuit la dezvoltarea societății”¹.

¹ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste*, vol. 1, Editura politică, București, 1966, p. 336.

Un moment important, care a prilejuit partidului comunist afirmarea existenței sale ca cel mai înaintat partid politic al vremii, l-a constituit campania electorală din februarie-martie 1922.

Venit la putere la începutul anului 1922, Partidul național liberal a fixat pentru luna martie alegeri generale parlamentare. Reprezentînd chintesența dominației politice a burgheziei și moșierimii, guvernul liberal se pregătea să impună un regim de mină forte, menit să înăbușe orice inițiativă din partea maselor, un regim al cărui ascuțiș era îndreptat împotriva mișcării muncitorești revoluționare.

Pentru Partidul Comunist Român, participarea la alegeri comporta serioase greutăți. Supus unor măsuri de teroare după Congresul de constituire, P.C.R. nu avusese răgazul să facă pregătiri în vederea unei acțiuni de asemenea importanță. Cea mai mare parte a militanților săi se aflau în închisoare, implicați într-un proces de mari proporții care, potrivit calculului guvernanților, trebuia să ducă la discreditarea și, în final, la lichidarea partidului. În plus, partidele claselor exploatare dispuneau de un arsenal de metode și mijloace menite să le asigure succesul, printre care la loc de frunte se situau : falsurile, corupția, o abilă campanie de denigrare a forțelor adverse.

Aceste multiple greutăți se cereau depășite. P.C.R. nu putea rămîne pasiv într-un asemenea moment de ample confruntări pe arena vieții politice. El avea sarcina și datoria să fructifice toate posibilitățile legale, fie chiar și cele mai neînsemnate, pentru a se putea afirma ca partid politic. Comitetul Executiv provizoriu al P.C.R. și-a propus ca, beneficiind de unele posibilități oferite de campania electorală, să desfășoare o susținută muncă politică în mase, să reactiveze secțiunile sale în vederea pregătirii unei conferințe de partid care să se pronunțe și să adopte hotărîri în problemele rămase nerezolvate de pe ordinea de zi a Congresului de înființare a partidului. În fața P.C.R. se punea cu acuitate sarcina luptei pentru recunoașterea sa, pentru apărarea comuniștilor și a celorlalți militanți revoluționari implicați în procesul din Dealul Spirei.

Partidul comunist a depus eforturi în vederea concentrării tuturor forțelor democratice, urmărind prezentarea lor în campania electorală cu un program politic comun. Ca punct de pornire și bază a realizării acestui obiectiv, P.C.R. a propus Federației Partidelor Socialiste din România participarea în comun la alegeri, pe liste „fără nume de partid”², propunere menită să faciliteze colaborarea, în interesul clasei muncitoare, cu organizațiile socialiste și social-democrate.

Prizonieră însă prejudecăților anticomuniste, conducerea Federației Partidelor Socialiste a respins propunerea partidului comunist*.

Profitînd de libertatea relativă oferită în timpul campaniei electorale, comuniștii au convocat adunarea generală a membrilor Secțiunii București, eveniment de o importanță deosebită pentru activitatea partidului. Aceleași împrejurări au facilitat convocarea și ținerea unor adu-

² „Socialismul” nr. 100, din 11 februarie 1922.

* În pofida acestui refuz de colaborare, în unele orașe și localități, cum au fost Ploiești, Iași, Galați, Constanța ș.a., listele au fost alcătuite de către comuniști, în comun cu socialiștii și social-democrații. Ideea de front unic devenea astfel un fapt real, fie numai și pe plan local.

nări publice cu participarea a mii și mii de muncitori în Capitală și în alte orașe și centre ale țării *, la care au luat cuvîntul militanți de frunte ai partidului, ca C. Ivănuș, M. Macavei, M. Cruceanu, L. Pătrășcanu, C. Mănescu, M. Pauker, Gh. Tănase, E. Köblös, E. Ionescu, Gh. Florescu și mulți alții.

Manifestul „Către muncitori și țărani“, reprezentînd programul electoral al partidului comunist, care a fost răspîndit în principalele orașe și centre ale țării, aborda o arie largă de probleme ce frământau masele populare, fiind cel mai înaintat program politic expus în acea campanie electorală ³.

Determinînd momentul respectiv, manifestul caracteriza partidele și forțele politice ce se înfruntau în alegeri, relevînd că adversarul principal al clasei muncitoare și țărănimii era Partidul național-liberal, care, îmbinînd teroarea și ilegalitățile cu o serie de promisiuni demagogice, urmărea să atragă masele sub influența sa. Chemînd pe muncitori și țărani să-și dea voturile pentru P.C.R., manifestul afirma că, în caz de victorie, deputații comuniști vor demasca, de la tribuna parlamentului, politica anti-populară a claselor dominante și vor apăra interesele maselor muncitoare. În final era adresată o vibrantă chemare către muncitori și țărani : „Să luptăm sub steagurile roșii ale socialiștilor comuniști și să probăm puterea noastră, votînd semnul partidului“ ⁴.

Partidul comunist a obținut în alegerile din primăvara anului 1922 74 860 de voturi. Faptul că nu a putut obține un număr mai mare de voturi nu poate fi pus numai pe seama măsurilor de teroare și a falsificării alegerilor, nelipsite din recuzita oricăror alegeri burgheze din România. Ele trebuie privite și analizate în strînsă legătură cu configurația politică reală din acei ani, caracterizată prin deplasări și regrupări în rîndul partidelor politice, prin atracția pe care o prezentau curentele radical-burgheze în rîndurile unor categorii sociale, îndeosebi în rîndurile țărănimii. Așa se explică, de pildă, faptul că în două circumscripții cu preponderență proletară din Valea Prahovei, unde cu ocazia alegerilor precedente au reușit doi candidați socialiști-comuniști, au fost de astă dată aleși doi membri ai Partidului țărănesc ⁵.

Participarea la alegeri a fost totuși de mare importanță pentru partidul comunist. Prezentarea în fața alegătorilor a însemnat, de fapt, recunoașterea sa oficială ca partid politic al clasei muncitoare. În același timp, prin programul său electoral, cuprinzînd, între altele, cerința respectării dreptului de organizare al clasei muncitoare, asigurarea drepturilor și libertăților cetățenești fundamentale, efectuarea în spirit democratic a reformei agrare, P.C.R. s-a manifestat ca cel mai înaintat partid politic din România.

Alegerile au scos în evidență necesitatea închegării unor legături strînse, trainice cu masele populare, care să permită acestora să cunoască și să urmeze pe comuniști. Această cerință solicită în mod imperios pre-

* Asemenea întruniri au avut loc la București, Ploiești, Iași, Constanța, Drobeta Turnu-Severin, Cîmpina, Galați și în alte orașe și centre din țară.

³ M. C. Stănescu, *Mișcarea muncitorească din România în anii 1921—1924*, Editura politică, București, 1971, p. 89—90.

⁴ „Socialismul“ nr. 117, din 27 februarie 1922.

⁵ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 11, filele 88—107.

zența activă a comuniștilor în focul luptelor de clasă, pentru apărarea intereselor imediate și de perspectivă ale clasei muncitoare, ale maselor largi populare.

Învățămintele examenului pe care l-au constituit alegerile conduceau către înțelegerea necesității folosirii, în interesul clasei muncitoare, a contradicțiilor sistemului politic burghez, a clarificării problemei aliaților temporari ai proletariatului, domenii în care existau încă neclarități.

Un moment când s-au reliefat cu putere caracterul și țelurile Partidului Comunist Român, locul ce-i revenea acestuia în mod legitim în viața politică a țării l-a constituit procesul din Dealul Spirei.

Înscenînd acest monstruos proces, guvernării urmăreau să „convingă” opinia publică că partidul comunist, chipurile, n-ar fi un partid politic izvorit dintr-o necesitate lăuntrică, firească a procesului istoric, ci emanația unor forțe străine de interesele naționale. Clasele dominante aveau interesul ca dezbaterile procesului să treacă, pe cît cu putință, neobservate. Pentru guvern ar fi fost avantajos ca opinia publică să ia cunoștință de desfășurarea procesului din comunicatele care apăreau în presa oficială.

Dar în pofida regimului de cruntă teroare la care erau supuși militanții comuniști, a măsurilor de precauție luate de autorități, procesul a captat atenția opiniei largi, transformîndu-se pe parcurs într-o amplă dispută publică ce a prilejuit afirmarea politică a partidului comunist. Rînd pe rînd, cei care au luat cuvîntul au făcut un aspru rechizitoriu regimului burghez, scoțînd la iveală și condamnînd cu vehemență nedreptățile sociale.

În timp ce în Dealul Spirei se judeca procesul, în țară aveau loc numeroase adunări populare de solidaritate cu partidul comunist și cu conducătorii săi. Muncitorii, intelectualii progresiști, oameni politici cu vederi burghezo-democrate s-au solidarizat cu cei întemnițați și judecați, afirmînd dreptul P.C.R. la existență, dreptul de participare la viața politică a țării.

Sub presiunea opiniei publice, guvernul a amnistiat o mare parte dintre cei aflați în proces. Silite să accepte în fapt existența partidului revoluționar al clasei muncitoare, clasele dominante au recurs într-o măsură crescîndă la constrîngerii prin intermediul stărilor excepționale și cenzurii.

În ciuda acestei situații grele, partidul comunist și-a continuat activitatea, pusă în slujba democratizării reale a țării, a progresului economic, social și politic. În acest context se înscrie Congresul al II-lea al P.C.R. Deși condițiile în care și-a desfășurat lucrările n-au fost prielnice unei analize profunde și multilaterale, congresul, privit în ansamblu, are meritul de a fi dat partidului într-o serie de probleme o orientare întemeiată pe aprecieri realiste. El a apreciat în mod just că una din caracteristicile principale ale perioadei o constituia refluxul valului revoluționar al clasei muncitoare, al maselor populare. În aceste condiții, sarcina principală a mișcării revoluționare era lupta împotriva ofensivei claselor exploatare, care încercau să smulgă cuceririle obținute de proletariet, de poporul muncitor în anii de avînt revoluționar.

Dînd o determinare locului și rolului pe care-l avea în acele condiții marea burghezie bancară-industrială, congresul a apreciat că aceasta

„se îndepărtează din ce în ce mai mult de la formele de democrație burgheză“⁶. Evoluția evenimentelor a confirmat aceste aprecieri. Treptat a avut loc o întărire a dominației politice a marii burghezii, concomitent cu accentuarea caracterului reacționar al puterii de stat. Guvernul a adoptat măsuri care vizau restrângerea și încorsetarea activității forțelor revoluționare și progresiste.

Aceste tendințe manifeste ale marii burghezii au provocat o deplasare a păturilor sociale intermediare spre stînga. Partidele și grupările politice care se erijau în reprezentante ale acestor pături nu aveau însă în vedere soluții corespunzătoare cerințelor epocii. Prevăzînd evoluția acestor partide și grupări opoziționiste, Congresul al II-lea al P.C.R. a apreciat că, ajunse la putere, „nu vor putea, în toate chestiunile economice, decît să continue politica burgheză și, fatalmente, ele vor trebui și politicește să ia măsuri, care să convină marelui capital...“⁷.

Mica burghezie și îndeosebi țărănimea puteau să joace un rol în dezvoltarea socială a țării, s-a arătat la congres, numai în măsura în care organizațiile și partidele sub a căror influență se găseau, colaborau cu partidul revoluționar al clasei muncitoare, numai în cazul cînd aceste forțe vor „merge mină în mină cu proletariatul“⁸.

Prefacerile prin care a trecut România în perioada de după primul război mondial au ridicat în mod obiectiv necesitatea modificării cadrului instituțional, în conformitate cu noile cerințe și realități — continuarea procesului de sudare sub raport economic, legislativ și administrativ al statului român întregit.

În acest scop, în 1923 a fost adoptată o nouă Constituție, care, reflectînd cuceririle democratice smulse de masele populare în perioada de avînt revoluționar, precum și unele cerințe impuse de evoluția societății românești din această perioadă, prevedea o serie de dispoziții burghezo-democratice, ca : egalitatea tuturor cetățenilor în fața legii, votul universal, libertatea organizării și a întrunirilor, a presei ș.a. La baza Constituției din 1923 stăteau însă principiile capitalismului : proprietatea privată asupra mijloacelor de producție și exploatarea omului de către om, dominația politică a claselor exploatare.

Arătînd interesul pe care-l manifesta clasa muncitoare față de noua Constituție și dreptul său de a-și spune părerea, în virtutea greutății „pe care i-o dă funcțiunea sa socială“⁹, partidul comunist a dezvăluit mobilurile care au determinat cercurile guvernante să treacă la adoptarea noii Constituții, făcînd un aspru rechizitoriu constringerilor și persecuțiilor impuse mișcării muncitorești. Totodată, P.C.R. a reliefat atitudinea demagogică a partidelor de opoziție, care, împotrivindu-se Constituției liberale, urmăreau „să sugereze muncitorimii și țărănimii sărace că ceea ce le conduce este un spirit democratic cinstit și nu interese egoiste de clasă și de partid“¹⁰.

⁶ Documente din istoria partidului comunist și a mișcării muncitorești revoluționare din România (mai 1921—august 1924), Editura politică, 1970, București, p. 331.

⁷ Ibidem, p. 332.

⁸ Ibid.

⁹ Ibidem, p. 437.

¹⁰ Ibid.

Deși analiza critică a Constituției s-a făcut uneori nediferențiat, fiind combătute în bloc și acele prevederi în conținut democratice, care reprezentau cuceriri ale maselor, concepția despre constituție, în genere, reliefaarea naturii intereselor de clasă care au stat la baza modificării ei au reprezentat aspectul esențial, valoros al analizei întreprinse.

Pentru a scoate P.C.R. în afara legilor și urmărind îngrădirea drepturilor și libertăților democratice, guvernul liberal a promulgat în decembrie 1924 „legea pentru reprimarea unor infracțiuni contra liniștei publice”¹¹.

Ducînd o politică bazată pe samavolnicii, cenzură și stare de asediu, guvernul liberal își atrăsese ura maselor populare de la orașe și sate, a unor cercuri largi ale opiniei publice. În aceste împrejurări, creșterea prestigiului P.C.R., a influenței sale în rîndurile maselor largi muncitoare, politica sa democratică, populară și revoluționară, prin care amenința întregul sistem politic burghezo-moșieresc, au îngrijorat clasele exploatare. Evoluția vieții politice românești indica formarea unei coaliții de forțe opoziționiste, avînd în componența sa factori de acțiune social-politică revoluționară. Îngrijorat față de această perspectivă, guvernul liberal a hotărît să treacă la măsuri forte.

Încălcînd în mod grosolan prevederile democratice constituționale, cercurile guvernante, după o campanie zgomotoasă de denigrare a partidului comunist, l-au declarat în anul 1924 în afara legii. Pentru P.C.R. și celelalte organizații muncitorești revoluționare s-a instaurat un climat de violență și forță brutală, în care organele de poliție, jandarmerie și siguranță, aparatul justițiar, investite cu puteri depline, erau chemate să vegheze și să apere edificiul social-politic burghezo-moșieresc.

Prin scoaterea P.C.R. în afara legii, necesitatea organizării muncii ilegale, a îmbinării acesteia cu munca legală, găsirea unor forme de manifestare care să asigure lărgirea și întărirea legăturilor partidului cu masele muncitoare și în primul rînd cu clasa muncitoare au devenit problema de stringentă actualitate.

Deși reorganizarea activității partidului comunist pe baze ilegale a creat un timp unele iluzii adepților cuceririi imediate a puterii politice prin intermediul unei „minorități conștiente”, s-a impus pînă la urmă principiul participării la viața politică a țării prin organizații legale create, conduse, îndrumate sau influențate de partid.

În pofida condițiilor neînchipuit de aspre ale muncii ilegale, comuniștii și-au adaptat tactica cerințelor impuse de momentul istoric dat, găsind și folosind forme noi, variate, de îmbinare a muncii ilegale cu activitatea legală, menite să asigure partidului menținerea și dezvoltarea legăturilor cu masele, posibilitatea afirmării în viața politică.

În acest scop, Congresul al III-lea al P.C.R. într-una din rezoluțiile adoptate indica că „partidul comunist trebuie să exploateze toate posibilitățile legale, fie chiar și cele mai neînsemnate”¹². Constatarea acestei necesități n-a fost însă însoțită de indicații corespunzătoare. De pildă, congresul a apreciat just că avea loc o ofensivă concentrată a întregului

¹¹ „Monitorul oficial” nr. 279, din 19 decembrie 1924, p. 13 777—13 780.

¹² Arhiva Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. (în continuare A.I.S.I.S.P.), Cota A VIII—3.

capital împotriva claselor producătoare. Sesizînd acest fenomen, congresul n-a dat totuși indicația coalizării împotriva guvernului liberal, pe baza unei platforme democratice, a partidelor și organizațiilor clasei muncitoare, cu partidele și organizațiile burgheziei mici și mijlocii, interesate în această luptă, ci, dimpotrivă, a lansat teza potrivit căreia „problema luării puterii și lozincă guvernului muncitoresc-țărănesc devin, așadar, cheia de boltă a atitudinii partidului”¹³, teză care nu corespundea în acel moment realităților.

Lucrările congresului partidului, hotărîrile adoptate au scos în evidență lacunele care mai existau în partid, pregătind condițiile pentru o discuție mai amplă asupra chestiunilor de ordin teoretic și politic, printre care și aceea cu privire la locul și rolul partidului în viața politică a țării. Așa se explică faptul că, la numai 8 luni după ținerea congresului, în iulie 1925, a fost convocată plenara C.C. al P.C.R. și a Comisiei de control.

Dezbaterile plenarei și pozițiile adoptate au dovedit o apropiere mai atentă de realitățile economice și social-politice ale țării, apreciindu-se că pentru partid aveau o mare importanță „studierea și cunoașterea pe degete a realității de la noi în procesul dezvoltării ei”¹⁴. Această cerință indicată de plenară avea în vedere o cunoaștere temeinică a gradului de dezvoltare industrială, a rolului și locului capitalismului autohton și străin, a gradului de concentrare a puterii economice și politice, a problemei agrare și celei naționale. Participanții la lucrările plenarei au făcut dese referiri la raportul de forțe pe plan politic, la problema aliaților temporari ai proletariatului. Plenara a supus criticii unele concepții, teze, idei, care și-au făcut loc și au circulat în partid în primii ani după crearea sa, privind modul cum trebuiau înlăturate clasele exploatatoare de la conducere și cucerită puterea politică. Ea a luat poziție, pînă la un anumit punct, împotriva elementelor sectare, care considerau că „este suficient să ai o minoritate conștientă... pentru ca să provoci răscoala, să pui mîna pe putere”¹⁵.

Preocupîndu-se de procesele ce aveau loc în viața politică a țării, Partidul Comunist Român a acordat atenție apropierei fuziunii pînă la urmă a partidului țărănesc cu cel național și orientării acestui nou partid.

Politica dictatorială, antipopulară dusă de guvernul liberal nemulțumea tot mai mult masele populare de la orașe și sate, declanșînd un puternic val de proteste în toată țara. Această stare de spirit a fost exploatată cu abilitate de către cercurile conducătoare ale partidelor național și țărănesc, care, printr-o agitație demagogică, din care nu lipseau unele elemente realiste, au cîștigat pentru moment încrederea unor pături de oameni ai muncii, în special țărani, precum și straturi ale burgheziei mici și mijlocii, a unui număr însemnat de intelectuali.

Politica partidelor burgheze aflate în opoziție de supralicitare a maselor și intenția lor de a le transforma într-o masă de manevră în cîmpul luptelor politice au pus în fața P.C.R. sarcina de a trece urgent la adoptarea unor măsuri care să permită, pe de o parte, încadrarea mișcării revoluționare în lupta generală împotriva guvernului liberal, iar pe de

¹³ *Ibid.*

¹⁴ A.I.S.I.P., Cota A.b. IX—14.

¹⁵ *Ibid.*

altă parte să demaște în fața maselor adevăratele mobiluri și țeluri pe care le urmăreau virfurile conducătoare ale opoziției burgheze.

În acest scop, la sfârșitul anului 1925 au fost puse bazele Blocului Muncitoresc-Țărănesc¹⁶, organizație politică legală de masă, din care urmau să facă parte comuniștii, social-democrații, elementele radicale din Partidul țărănesc și din alte organizații cu orientare democratică.

Blocul Muncitoresc-Țărănesc putea facilita conexiunea politică a P.C.R. cu toți factorii progresiști ai timpului, permițându-i să ia parte la viața politică, să sfărîme cercul de izolare în care burghezia și moșierimea încerca să-l mențină. Argumentînd rațiunea care a stat la baza creării unui asemenea organism, E. Köblös, secretar general al P.C.R., declara : „Partidul nostru este ilegal și de aceea este greu ca el să se manifeste în fața maselor. De aceea, noi trebuie să folosim toate posibilitățile legale pentru a nu ne rupe de mase, iar B.M.Ț. este un mijloc pentru partidul nostru ca noi să putem... desfășura lupta”¹⁷.

Inițial, P.C.R. avea în vedere crearea unui organism în care să intre acele organizații politice și profesionale care erau mai apropiate și favorabile țărilor luptei proletariatului. Astfel, în articolul „Blocul opoziției sau Blocul Muncitoresc-Țărănesc”, ziarul „Socialismul” conchidea : „Un bloc împotriva dictaturii marii burghezii se impune. Blocul care trebuie să se formeze deci este blocul exploataților de la orașe și sate împotriva speculanților, înfometatorilor și a reprezentanților lor politici”¹⁸. Numai peste câteva zile, același ziar revenea însă cu precizarea : „Nu bloc al opoziției capitaliste, ci bloc muncitoresc-țărănesc, care să cuprindă partidele comunist, social-democrat, țărănesc, cele două consilii sindicale și cooperativele țărănești”.

În vederea unei acțiuni comune în cadrul Blocului Muncitoresc-Țărănesc, P.C.R. a formulat un program care prevedea mobilizarea la luptă a maselor de la orașe și sate prin mitinguri și manifestații împotriva politici antipopulare liberale ; desfășurarea unei susținute campanii parlamentare și de presă ; organizarea luptei împotriva stării de asediu, a limitării dreptului la organizare, pentru amnistie generală politică și militară ; înlocuirea guvernului liberal printr-un guvern muncitoresc-țărănesc.

Primele formațiuni politice ale Blocului au apărut încă din toamna anului 1925, sub denumirea de Front Unic, în procesul organizării acestora primind și alte denumiri ca : Blocul democrației muncitorești-țărănești, Blocul muncitoresc, Blocul Muncitoresc-Țărănesc, comitet electoral etc. Concepute ca organisme cu caracter politic, aceste formațiuni au trecut la organizarea unor acțiuni comune cu acele partide și grupări politice care aveau în preocupările lor obiective cu caracter democratic, angajînd discuții în vederea participării la campania electorală pentru alegerile comunale. „Deviza noastră este — se spunea într-o circulară trimisă organizațiilor de partid — front unitar împreună cu muncitorii, țărani, cu toate partidele politice și cu toate masele care primesc programul nostru și sînt

¹⁶ Fl. Dragne, *Activitatea Blocului Muncitoresc-Țărănesc, organizație revoluționară de masă creată și condusă de Partidul Comunist din România*, în „Anale de istorie” nr. 1/1962, p. 49.

¹⁷ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 62, fila 319.

¹⁸ „Socialismul” nr. 16, din 13 februarie 1924.

dispușe să lupte împreună cu noi, pentru nimicirea partidului și guvernului liberal”¹⁹.

Îndrumate de către P.C.R., prin organizațiile sale ilegale sau prin militanții comuniști, acolo unde nu existau organizații, aceste formațiuni au desfășurat o vie activitate propagandistică și de agitație pentru edificarea maselor cu privire la țelurile acestora. Astfel, Comitetul de acțiune al B.D.M.T., din București, lansând un manifest adresat muncitorilor, țăranilor, intelectualilor, meseriașilor, micilor comercianți, tuturor partidelor și organizațiilor care-și propuneau ca scop lupta împotriva guvernului liberal, arăta că scopul organizației respective era de „a strânge laolaltă toate forțele sincer democratice cu care să lupte pentru cucerirea comunei și instalarea unei politici comunale conformă cu interesele celor mulți”²⁰. În manifest se arăta că B.D.M.T. luptă pentru restabilirea tuturor libertăților cetățenești prin : abrogarea constituției și legislației reacționare, abrogarea legislației antimuncitorești, amnistierea condamnaților pentru delict politice și militare etc.

Tactica de coalizare a tuturor forțelor interesate în lupta împotriva guvernului liberal, pe baza unei platforme comune de revendicări general-democratice, s-a concretizat în participarea Blocului Muncitoresc-Țărănesc la alegeri, alături și împreună cu Partidul țăărănesc, Partidul național, Partidul poporului, cu organizații socialiste și social-democrate, în cadrul „oposiției unite”.

Campania electorală din anul 1926 a pus cu tărie, la ordinea zilei, problema unității de acțiune a clasei muncitoare. Astfel, în timpul discuțiilor care au precedat alegerile, unii conducători socialiști au aderat la ideea necesității refacerii unității mișcării muncitorești. În același timp, alții au exprimat rezerve față de această propunere, considerînd-o „timpurie”.

Cu toate acestea, la București, puternic centru al mișcării muncitorești, s-a perfectat o înțelegere între Comitetul B.D.M.T. și Partidul socialist, avînd denumirea de Blocul socialist-unitarist. Aproape în același timp, s-a încheiat o convenție de participare în comun la alegerile comunale din Timișoara între reprezentanții partidelor comunist și socialist, național, țăărănesc, german și maghiar²¹. Înțelegeri similare s-au încheiat între B.D.M.T., socialiști, naționali și țărăniști la Ploiești și în alte orașe și localități din țară²².

Aceste înțelegeri, deși n-au avut urmări spectaculoase pentru unitatea mișcării muncitorești, au constituit primul pas pe drumul concretizării dorinței manifestate în mișcarea muncitorească de a se realiza unitatea de acțiune. Pentru comuniști, experiența acumulată cu prilejul acestor contacte și înțelegeri cu socialiștii a contribuit la o mai bună cunoaștere a punctelor de vedere comune și deosebirilor de vederi, a lărgit posibilitatea forțelor revoluționare de afirmare în viața politică a țării.

Conducerile partidelor burgheze din opoziție au acceptat colaborarea cu organizațiile muncitorești din motive esențialmente politicianiste.

¹⁹ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 95, dosarul nr. 17, vol. I, fila 188.

²⁰ „Facla” nr.147, din 17 octombrie 1925.

²¹ Arhivele statului, fondul D., dosarul nr. 16.

²² *Ibid.*

Această colaborare avea menirea de a acredita în mase ideea democratismului acestor partide. În același timp, străduindu-se să menajeze susceptibilitățile reacționare din propriile rinduri, să respingă acuzațiile propagandei liberale și să minimalizeze forța organizațiilor muncitorești, conducerea acestor partide au negat colaborarea cu comuniștii în alegeri.

Participând la alegeri, în cadrul unei coaliții de forțe îndreptate împotriva guvernului liberal, coaliție din care făceau parte partide și organizații cunoscute prin anticomunismul lor, militanții comuniști erau convinși că această tactică era determinată de necesitatea ca P.C.R. să se manifeste și să se afirme legal.

Făcând însă o delimitare între caracterul de clasă și scopurile politice ale partidelor burgheze care intrau în coaliție, pe de o parte, și B.M.Ț., pe de altă parte, comuniștii afirmau: „Noi însă rămânem mai departe luptători hotărâți și statornici pentru satisfacerea tuturor intereselor muncitorimii. Noi vom susține sus și tare în această campanie cerințele maselor oprite. În această privință nu înțelegem nici o cedare”²³.

În timpul campaniei electorale, comuniștii precum și socialiștii au exprimat o serie de critici la adresa partidelor burgheze coalizate, înfierând șovăiala, tendința spre compromis a liderilor lor.

În pofida propagandei anticomuniste, a discriminărilor la care au fost supuși reprezentanții muncitorimii, au fost aleși candidați ai B.M.Ț., în orașele: București, Cluj, Ploiești, Oradea, Iași, Timișoara, Galați, Drobeta Turnu-Severin, Arad, Piatra Neamț, Birlad, Pașcani ș.a. Dintre cei aleși în consiliile comunale făceau parte Eugen Rozvan, Al. Sencovici, Ion Niculi, Mihail Macavei, Gh. Cristescu, C. Müller, I. Reiter, St. Dan. ș.a. Cercurile guvernante au manifestat îngrijorare față de succesele Blocului, considerând că odată cu alegerea consilierilor, membri ai acestei organizații, în organele administrației au pătruns „batalioanele comunismului revoluționar”²⁴.

Participarea în continuare la campaniile electorale, în cadrul unor coaliții de forțe interesate, fie și parțial, în restabilirea și apărarea drepturilor și libertăților democratice, a constituit o latură pozitivă a activității P.C.R. a organizațiilor muncitorești. Realizând înțelegeri cu organizațiile socialiste, precum și acorduri pe o platformă de luptă democratică cu grupări sau partide burgheze din opoziție, P.C.R., organizațiile muncitorești aveau posibilitatea să-și extindă influența în mase, folosind cadrul legal burghez pentru a se pronunța public asupra marilor probleme ce frământau societatea românească.

Preocupările organizațiilor clasei muncitoare de afirmare pe arena luptei politice au dat naștere la ample dispute și confruntări de păreri. Manifestând neîncredere în caracterul necesar, principial al acestor înțelegeri și acorduri, elementele sectare din P.C.R. au criticat linia de orientare spre o politică largă de masă a partidului. Aceste critici erau corelate cu poziția Comitetului Executiv al Internaționalei Comuniste, care a considerat că „participarea Blocului democrației muncitorești-tărănești în coaliție comună cu blocul opoziționist burghez (în care intra și partidul

²³ „Facla” nr. 238, din 10 februarie 1926.

²⁴ „Monitorul oficial” nr. 61, din 13 mai 1926, p. 1 815—1 826.

averescan) la ultimele alegeri comunale a fost cea mai gravă greșeală politică, căreia i se cuvine cea mai severă condamnare”²⁵.

Asemenea aprecieri, nefondate pe o analiză temeinică a tacticii folosite în alegeri, au frânat pentru un timp inițiativele pe linia afirmării organizațiilor muncitorești în viața politică.

În pofida acestor greutăți P.C.R. a folosit tribuna consiliilor comunale ca pe un mijloc important pentru activitatea politică legală, în vederea desfășurării unei munci de demascare a regimului burghezo-moșieresc, ca pe un instrument în lupta pentru obținerea unor revendicări vitale ale maselor muncitoare. Prezența în consiliile comunale a oferit comuniștilor posibilitatea să cunoască mai bine adevăratele stări de lucruri, să se înarmeze cu aspecte și fapte concrete demascatoare la adresa partidelor claselor dominante și să se manifeste totodată ca apărători consecvenți ai intereselor oamenilor muncii, ca autentici reprezentanți ai acestora²⁶.

Reliefind rolul tribunei consiliilor comunale în activitate și lupta partidului, circulara C.C. al P.C.R. din martie 1926 arată: „Consilierii comunali comuniști oferă o nouă posibilitate partidului pentru a desfășura o agitație și propagandă, cit și pentru popularizarea lozincilor noastre...”²⁷.

Terorizați, înfruntând tot felul de privațiuni, consilierii B.M.Ț. au exprimat și susținut în mod curajos în consiliile comunale punctul de vedere al P.C.R. Prin declarații și moțiuni, prin acțiuni protestatate organizate în timpul dezbaterii unor probleme, reprezentanții B.M.Ț. au demascat necrutător sistemul de corupție practicat în organele administrative. Ei s-au opus acelor măsuri care loveau în interesele populației nevoiașe și au luptat pentru o administrație comunală corectă, pentru adoptarea unor măsuri cu caracter economico-social favorabil maselor muncitoare.

Într-o serie de cazuri, printr-o activitate energetică și dirză, consilierii B.M.Ț. au reușit să determine consiliile comunale să adopte măsuri în favoarea populației muncitoare.

Activitatea consilierilor Blocului, pusă în slujba maselor muncitoare, a îngrijorat cercurile guvernante. Încălcând cele mai elementare drepturi, autoritățile au recurs la tot felul de șicane, mergând pînă la dizolvarea consiliilor comunale din Iași, Galați, Drobeta Turnu-Severin și Oradea.

Evenimentele politice deosebit de complexe care au avut loc în viața politică în acești ani, precum și neclaritățile care mai persistau în partidul comunist n-au permis reeditarea succeselor tactice și la alegerile parlamentare care au avut loc la scurt timp.

Consultarea corpului electoral s-a făcut în împrejurări nefavorabile pentru forțele democratice și îndeosebi pentru P.C.R. Înfrișgerea guvernului în alegerile organizate pentru camerele agricole și pentru consiliile comunale dovedise epuizarea creditului său politic. Pentru a evita coalizarea efectivă a tuturor forțelor de opoziție, conducerea Partidului național-liberal a decis, la sfîrșitul legislaturii de 4 ani încredințate în 1922, să

²⁵ „Lupta de clasă”, nr. 1/1926, p. 26.

²⁶ Andrei Cardaș, *Activitatea comuniștilor în consiliile comunale (1926—1928)*, în „Forum”, vol. VI, p. 64.

²⁷ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, inv. nr. 8, dosarul nr. 50, filele 91—93.

se retragă de la guvern, după ce realizase în sensul dorit schimbările în structura Casei regale și după ce, în martie 1926, asigurase adoptarea de către parlament a noii legi electorale *.

Guvernul Averescu, venit la cîrma țării în aprilie 1926, a dizolvat parlamentul „liberal” și a trecut la pregătirea alegerilor, care trebuiau să aibă loc în mai 1926. Alegerile s-au desfășurat în condițiile extinderii și înăsprii stării de asediu și intervențiilor brutale ale organelor polițienești și jandarmeriei. Însuși C. Argetoianu, în însemnările lui, referindu-se la aceste alegeri, arată : „Tot ce se poate închipui a fost pus la cale pentru împiedicarea opoziției de a-și face propagandă. S-au mobilizat mai multe contingente, s-a împănă țara cu armată. Satele, șoselele, pădurile au fost puse sub pază militară”²⁸.

În pofida măsurilor cu caracter terorist, P.C.R. s-a pregătit intens pentru a participa, prin intermediul Blocului Muncitoresc-Țărănesc, la alegerile parlamentare. În acest scop, revista teoretică a partidului a publicat un material cu caracter de directivă, intitulat „Suveranitatea alegerilor apropiate și tactica partidului comunist”, care, afirmînd necesitatea participării forțelor democratice la alegeri, preconiza tactica colaborării B.M.Ț. cu Partidul Țărănesc și, concomitent, a izolării Partidului național. Comuniștii — se scria în acest articol — „trebuie să depună toate eforturile pentru a forma pe această bază un front unic între organizațiile proletare și Partidul țărănesc, care împreună să lupte în aceste alegeri împotriva reacțiunii”²⁹.

Orientarea P.C.R. către o coaliție de forțe, care să militeze pentru o însănoșire a vieții publice din România, reprezenta un imperativ al timpului. În condițiile cînd partidele de opoziție se deziceau de unele prevederi radical-burgheze din programele lor, renunțînd la revendicări care interesau masele, propunerile B.M.Ț. de front unic și participarea la alegeri cu propriul său program de revendicări erau menite să determine o dezvoltare a procesului de radicalizare a vieții politice.

Concomitent, P.C.R. a făcut eforturi pentru realizarea unui acord de front unic muncitoresc. Poziția obstructionistă a social-democraților a împiedicat însă perfectarea unei înțelegeri între B.M.Ț. și F.P.S. La aceasta a contribuit și atitudinea oarecum rigidă a unor conducători ai B.M.Ț., care au condiționat încheierea acordului de permanența lui.

Eforturile făcute de B.M.Ț. pentru realizarea unor înțelegeri de front unic nu s-au soldat cu rezultate. În aceste împrejurări, Blocul a reușit să depună liste în 24 de județe, pe care au candidat 171 de muncitori, țărani, intelectuali, mici meseriași etc.³⁰. Pe listele B.M.Ț. figurau militanți de seamă ai mișcării revoluționare, ca Lucrețiu Pătrășcanu, dr. E. Rozvan, M. Macavei, M. Cruceanu, Coloman Müller, C. Neniță, Ion Niculi ș.a.

* Potrivit regulamentului electoral stabilit prin această lege, unui partid care întrunea 40% din voturi i se acordau, pe baza unui sistem de prime guvernamentale, 50% din locurile de deputați; restul mandatelor se repartizau, proporțional cu numărul voturilor obținute, între toate partidele care obțineau un procentaj de cel puțin 2% pe țară.

²⁸ C. Argetoianu, *Pentru cei de mîine. Amintiri din vremea celor de ieri*, partea VI, nr. 5, caiet 36, fila 2 437 (în Arhiva C.C. al P.C.R.).

²⁹ „Lupta de clasă” nr. 1/1926, p. 14.

³⁰ „Monitorul oficial” nr. 122, din 4 iunie 1926, p. 803.

Propaganda B.M.Ț. în campania electorală s-a desfășurat în condiții deosebit de grele. Cu toate acestea, au fost organizate numeroase întruniri, s-au tipărit și răspândit manifeste, broșuri etc. Cu tot cortegiul de ilegalități, abuzuri și falsuri comise de autorități, B.M.Ț. a obținut 39 203 voturi, după date oficiale evident micșorate ³¹.

Influența partidului comunist a fost apreciată ca extinzându-se în acel moment asupra a aproximativ 300 000 de simpatizanți, mulți dintre ei participanți direcți la acțiuni de clasă. Federația partidelor socialiste din România a obținut 40 594 de voturi ³².

Participarea în comun a celor două organizații ar fi dat posibilitatea muncitorilor să trimită în parlament cel puțin 6 deputați, fapt ce ar fi reprezentat un succes remarcabil. Scindată din punct de vedere politic și pe planul organizării profesionale, mișcarea muncitorească nu putea să se manifeste, în toată plenitudinea forțelor ei, în viața politică.

În alegerile din iulie 1927, desfășurate într-o atmosferă deosebit de încordată, Blocul Muncitoresc-Țărănesc nu a putut prezenta, la nivelul conducerii sale, un plan tactic, fundamentat din punct de vedere politic. Arestarea în aceeași perioadă a peste 700 de comuniști, șicanele și tot felul de ilegalități din partea autorităților au contribuit ca această formațiune politică să nu poată obține numărul necesar de voturi pentru a primi mandate. Cifra de voturi pentru B.M.Ț. a rămas totuși importantă — peste 31 000 —, exprimând, în ce-l privește, o anumită constanță a corpului electoral.

Constrâns să-și desfășoare activitatea în împrejurări grele, de teroare, când mișcarea muncitorească era scindată, iar în partid persistau confuzii privind linia strategică și tactică, P.C.R. n-a reușit să împiedice coalizarea pe o platformă de esență reacționară a forțelor politice ale burgheziei opoziționiste, care în octombrie 1926 au pus bazele celui de-al doilea partid de guvernământ, Partidul național țărănesc. În timpul pertractărilor dintre cele două partide, național și țărănesc, P.C.R. a desfășurat o activitate politică de combatere a fuziunii. În documentele de partid, prin intermediul presei, manifestelor etc., P.C.R. chema masele din Partidul țărănesc să se pronunțe și să împiedice fuziunea, care semnifica o părăsire a revendicărilor pe care le afirmase acest partid în primii ani de la apariție.

Cu prilejul congresului, care a consfințit nașterea noului partid, a fost desemnată o delegație de muncitori, țărani și intelectuali, cunoscuți ca membri activi ai B.M.Ț., care urma să dea citire unei declarații prin care să se demaște scopul urmărit prin fuziune. Delegația nu a fost admisă, membrii ei asistând doar la congres ca auditoriu ³³.

Regrupările din sinul partidelor burgheze și crearea Partidului național-țărănesc au simplificat într-o măsură structura vieții politice românești, prin refacerea rotativei guvernamentale, grav avariata după dispariția partidului conservator. În același timp, lupta partidelor pentru

³¹ „Analele economice și statistice” nr. 7—8/1926, p. 2—7.

³² Matei Dogan, *Analiza statistică a „democrației parlamentare” din România*, Editura P.S.D., București, 1946, tabelul nr. IV.

³³ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 47, filele 6—14.

menținerea sau venirea la putere s-a intensificat, îmbrăcînd o diversitate de forme.

Partidul Comunist Român a încadrat fuziunea celor două partide și crearea Partidului național-țărănesc în fenomenul de relativă stabilizare politică a regimului, apreciînd acest act ca o deplasare spre dreapta a întregului front politic burghez³⁴.

O apreciere în esență asemănătoare a fost făcută și de Partidul Socialist al Muncitorilor din România³⁵.

Folosindu-se în propaganda sa de o serie de revendicări obiectiv juste ca : preocuparea pentru creșterea și întărirea „mijloacelor de ridicare sufletească și materială a satelor și orașelor“, organizarea luptei împotriva neștiinței de carte și „pentru ridicarea culturală a maselor“, „lupta pentru combaterea bolilor sociale“, „o vie activitate de industrializare a agriculturii și de întărire a micilor gospodării țărănești“, „o intensă rețea cooperatistă“, „măsuri îndrăznețe pentru potrivirea prețurilor industriale cu cele agricole“ etc. și folosind în favoarea sa nemulțumirea crescîndă a maselor față de politica spoliatoare și antipopulară a guvernului liberal, Partidul național-țărănesc a reușit să atragă păтури însemnate ale micii burghezii, ale intelectualității, păтури de muncitori cu o slabă conștiință de clasă și mase largi ale țărănimii. Unul din izvoarele cadrelor acestui partid l-a constituit intelectualitatea satelor (învățători, preoți), care a fost atrasă de promisiunile făcute.

Ademenirea unor mase importante de oameni ai muncii, care au căzut pradă demagogiei acestui partid, se explică prin aceea că P.N.Ț. nu avusese încă prilejul să se autodemaște ca partid de clasă al burgheziei, moșierimii și chiaburimii, potrivit intereselor poporului muncitor. La aceasta s-au adăugat o serie de slăbiciuni ale P.C.R., care nu întotdeauna și nu în suficientă măsură a sesizat caracterul demagogic de clasă al P.N.Ț., socotindu-l în unele cazuri un „partid democratic“, un partid realmente țărănesc. Astfel, S. Timov, activist al P.C.R., scria în lucrarea „*Neotobăgia : Problema agrară în România*“, apărută în 1928, că țărănismul constituia un „factor revoluționar“. Ulterior, el considera că guvernul național-țărănist este în stare să împingă simțitor înainte desăvîrșirea revoluției burghezo-democratice³⁶.

Pornindu-se de la teza justă că revoluția burgheză era nedesăvîrșită, se atribuia acestui partid burghez rolul fals de hegemon în transformările care urmau să aibă loc.

Confruntarea P.C.R. cu partidele burgheze a devenit în aceste împrejurări extrem de grea. Supus terorii, el nu avea posibilitatea să se adreseze deschis maselor pentru a le arăta adevăratele țeluri pe care le urmărea P.N.Ț., să demaște caracterul de clasă al acestui partid. Capacitatea P.C.R. de cuprindere organizatorică a maselor și de influențare a lor a scăzut în acești ani simțitor. Slăbiciunile de care a dat dovadă au

³⁴ „Lupta de clasă“ nr. 4—5/1927, p. 11—15 ; 59—64.

³⁵ „Alcătuirea lor mixtă din exploatați și exploați — scria ziarul „Proletarul“, din 9 iulie 1928, despre fuziune —, strînsa lor dependență bancară, prejudecățile de care sînt îmbibați, atașamentul lor de actuala orînduire socială, dorința de a pune mîna pe putere cu orice preț, în folosul partizanilor și nu al colectivității, îi vor duce fatal spre metodele de guvernămînt ale celorlalți naționali — liberalii“.

³⁶ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 63, filele 11—18.

fost agravate de lipsa de unitate din mișcarea muncitorească. În timp ce partidul comunist și-a declarat deschis adversitatea față de național-țărăniști, liderii Partidului social-democrat cochetau cu conducătorii acestui partid, acordându-le credit.

În lupta pentru cucerirea sau menținerea puterii, fiecare partid burghez a căutat să atragă monarhia și s-o folosească conform intereselor sale.

Partidul Comunist Român a urmărit cu atenție desfășurarea evenimentelor legate de criza dinastică, avertizând opinia publică asupra pericolului ce-l prezenta „carlismul” pentru democrație. Combătind atitudinea de așa-zisă „indiferență” pe care o aveau unele grupări politice, într-un articol intitulat semnificativ „Carlism sau republică”, apărut în „Lupta de clasă”, P.C.R. arăta: „Proletariatul nu poate în genere lua, înăuntrul unui stat monarhic, o atitudine de indiferență față de problema: monarhie sau republică”, și aceasta cu atât mai mult în România, unde regele „a devenit în ultimul timp instrumentul burgheziei financiare în forme tot mai deschise despotice și absolutiste”. Criza prin care trece monarhia, se arăta în articolul amintit, „ridică pe planul actualității problema republicii”³⁷. Comuniștii demascau încercările unor partide și grupări politice care încercau să creeze un „mit” în jurul persoanei lui Carol; ei militau pentru a canaliza nemulțumirile maselor „în albia luptei revoluționare, de eliberare socială și politică”³⁸, condiționând chiar realizarea unor înțelegeri cu partide și organizații democratice, de cerința ca acestea să ia „poziții împotriva monarhiei”, adică să se oblige a adera „la forma de stat republicană”³⁹.

Un moment de puternică tensiune în viața politică l-au constituit evenimentele din primăvara anului 1928 și îndeosebi manifestările prilejuite de adunarea de la Alba Iulia din 6 mai 1928.

Această mare adunare, organizată de către P.N.Ț., ca mijloc de șantaj politic la adresa guvernului liberal, care se crampona de putere, a reprezentat o puternică confruntare de forțe, în care masele au dovedit voința lor fermă de luptă pentru instaurarea unui regim democratic. În opoziție cu țelurile înguste, politicianiste ale P.N.Ț. vizînd răsturnarea guvernului liberal și preluarea puterii, masele participante la această adunare, însumînd aproape o sută de mii de țărani, precum și cîteva mii de muncitori, au lansat, contrar voinței liderilor național-țărăniști, lozinca „marșului asupra Bucureștiului”, urmărind să traducă în viață pe cale revoluționară dezideratele lor.

Speriați de amploarea adunării și de combativitatea revoluționară a participanților, conducătorii P.N.Ț. s-au grăbit să demobilizeze masele, trimițîndu-le acasă în grupuri mici și dezordonate, pentru a putea fi mai ușor împrăștiate de către forțele poliției și jandarmeriei.

După nenumărate ciocniri cu jandarmii și cu unități militare, care îi risipeau și îi împingeau pe șosele laterale, grupe răslețe, care reprezentau totuși, laolaltă, cîteva mii de țărani, au putut ajunge pînă la Brașov, de unde, lipsiți de conducere și de organizare, îndemnați de liderii național-țărăniști să înceteze marșul, au fost împiedicați să meargă mai departe. Și cu această ocazie, așa cum sublinia „Lupta de

³⁷ „Lupta de clasă” nr. 4—5, din iunie 1927, p. 16.

³⁸ A.I.S.I.S.P., Cota B. XII — 5.

³⁹ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 60, fila 127.

clasă", P.N.Ț. s-a dovedit un „partid de ordine“ împotrivindu-se oricărei acțiuni ce ar fi pus în primejdie regimul burghezo-moșieresc ⁴⁰.

Evenimentele de la Alba Iulia au exprimat condensat receptivitatea maselor față de posibilitatea unei înnoiri a vieții politice românești. Cu fiecare an de guvernare a P.N.L., nemulțumirile s-au acumulat și, odată cu aceasta, a crescut combativitatea revoluționară a maselor. La aceasta a contribuit campania antiliberală dusă de național-tărăniști, în timpul căreia au fost popularizate lozinci cu o vădită coloratură demagogică. Puse însă în mișcare, masele au sesizat intențiile conducătorilor național-tărăniști, care au conceput această adunare numai ca o manevră politicianistă.

Puternicile frământări din primăvara anului 1928 au surprins partidul comunist nepregătit. Zguduit de disensiuni interne, supus măsurilor teroriste ale autorităților, Partidul Comunist Român n-a avut forța necesară de a prelua din mers inițiativa și a canaliza nemulțumirile populare pe făgașul unor acțiuni hotărâte împotriva regimului burghezo-moșieresc. La aceasta au contribuit lipsa unității politice și de acțiune a clasei muncitoare, precum și confuziile existente în partid în probleme importante privind linia tactică și strategică. În cadrul partidului comunist, problemele stadiului de dezvoltare social-economică a țării și ale revoluției, definirea rolului social al diferitelor clase și păături sociale nu erau pe deplin clarificate, fapt ce avea repercusiuni asupra organizării și direcționării luptei maselor.

Acțiunile întreprinse de P.N.Ț. pentru preluarea puterii și în-deosebi adunarea de la Alba Iulia au prilejuit desprinderea unor concluzii de mare importanță pentru orientarea politică și activitatea partidului comunist. S-au evidențiat în mod deosebit necesitatea stringentă a alianței muncitorești-tărănești, faptul că țărănimea în lupta sa avea nevoie de un conducător ⁴¹. Succesul luptei revoluționare — scria organul teoretic al P.C.R. — „nu este posibil decât prin activitatea partidului comunist și priceperea sa de a lega lupta clasei proletariatului cu mișcarea de liberare a țărânimii“ ⁴².

Nu mult de la evenimentele sus amintite, în noiembrie 1928, P.N.Ț. a preluat puterea. La alegerile care au avut loc, acest partid a reușit să obțină 2 208 922 de voturi, adică 77,80%, și să trimită în parlament 348 de deputați, față de numai 185 939 de voturi, adică 6,55% și 13 deputați cât reușise să obțină P.N.L. ⁴³. Alegerile s-au făcut pe baza legii electorale din martie 1926, care avea un caracter net antidemocratic și cu aceleași metode de corupție și falsificare pe care le folosiseră și liberalii mai înainte.

Partidul Comunist Român a fost prezent la alegeri prin intermediul Blocului Muncitoresc-Tărănesc, care a depus liste de candidați în 36 de județe ⁴⁴. Pe listele B.M.Ț. au figurat muncitori, țărani, intelectuali și funcționari, mici meseriași și comercianți, oameni ai muncii,

⁴⁰ „Lupta de clasă“ nr. 8—9/1928, p. 43.

⁴¹ *Alianța clasei muncitoare cu țărănimea muncitoare în România*. Editura politică, București, 1969, p. 164.

⁴² „Lupta de clasă“ nr. 8—9/1928, p. 41—49.

⁴³ Matei Dogan, *Analiza statistică a „democrației parlamentare“ din România*, București, 1946, tabelele nr. 1 și 2.

⁴⁴ „Monitorul oficial“ nr. 283, din 19 decembrie 1928, p. 10 664—10 930.

români, maghiari, germani și de alte naționalități, membri ai P.C.R., P.S.M.R., sindicatelor unitare și ai altor organizații de masă, precum și muncitori fără de partid.

Programul cu care B.M.Ț. s-a prezentat în alegeri cuprindea prevederi realiste, vizînd revendicări cu caracter general-democratic, precum și revendicări zilnice care puteau să asigure mobilizarea la luptă a unor largi categorii sociale.

În timpul campaniei electorale s-au lărgit într-o oarecare măsură legăturile B.M.Ț. cu satele. Cu acest prilej, propagandiștii și candidații Blocului au răspîndit manifeste și au organizat întruniri țărănești. Organele de stat s-au arătat alarmate de pătrunderea comuniștilor în mediul sătesc. De pildă, Inspectoratul de siguranță Iași consemna că în timpul campaniei electorale au fost organizate în comunele și satele din județ 25 de nuclee comuniste ⁴⁵.

Cu toată teroarea dezlănțuită împotriva sa, Blocul Muncitoresc-Țărănesc a întrunit, conform datelor oficiale, 38 415 voturi ⁴⁶.

Venirea la guvern a P.N.Ț. a fost întâmpinată cu un sentiment de ușurare de către masele largi populare, care credeau sincer într-o schimbare în sens democratic a regimului, în satisfacerea unor promisiuni făcute de național-țărăniști în perioada de opoziție. Ajunși însă la putere, național-țărăniștii au uitat repede de promisiunile făcute. În manifestul către țară al Partidului național-țărănesc, adresat cu ocazia alegerilor din 1928, în afară de unele fraze generale despre asigurarea de libertăți democratice și de promisiuni vagi, nu se pomenea nimic despre problemele de ordin politic și social-economic pe care masele le voiau urgent rezolvate. În afară de satisfacerea unor promisiuni, de la care momentan nu s-au putut totuși eschiva — desființarea cenzurii, desființarea stării de asediu și acordarea unui simulacru de amnistie —, național-țărăniștii n-au întreprins nimic pentru restabilirea drepturilor și libertăților democratice. Guvernul național-țărănist a menținut în vigoare legile îndreptate împotriva clasei muncitoare, elaborînd noi legi cu caracter reacționar.

Partidul Comunist Român a dat o apreciere în general justă schimbărilor intervenite în viața politică la sfîrșitul anului 1928. În diferite documente, în presa legală și ilegală, s-a subliniat ideea că național-țărăniștii nu vor renunța la metodele fundamentale de guvernare proprii orînduirii burghezo-moșierești. „Din capul locului trebuie subliniat — avertiza P.C.R. pe cei care mai nutreau iluzii cu privire la rolul P.N.Ț. — că schimbările de ordin politic nu vor putea merge nici într-un caz mai departe decît ar putea suporta interesele burgheziei” ⁴⁷. Anticipînd asupra comportării P.N.Ț. aflat la „porțile” puterii, L. Pătrășcanu arătase că acesta „este un partid burghez care va duce în mod natural o politică de perfectă continuitate” ⁴⁸ și că foarte curînd „însăși masele, care își pun azi încrederea în acest partid, vor vedea realitatea în toată hidoșenia ei” ⁴⁹.

⁴⁵ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 21, dosarul nr. 40 088, fila 274.

⁴⁶ „Buletinul statistic al României” nr. 1/1929, p. 50.

⁴⁷ „Lupta de clasă” nr. 10—11/1928, p. 20.

⁴⁸ „Înainte” nr. 9, din 15 noiembrie 1928.

⁴⁹ *Ibid.*

Viața politică a României a cunoscut, în anii care au urmat, procese de o deosebită complexitate, societatea românească fiind zguduită de mari frământări, de puternice confruntări de clasă.

După perioada de relativă stabilitate și dezvoltare, la sfârșitul anului 1928 au început să se manifeste și în România primele simptome ale crizei economice, care a cuprins treptat toate sectoarele producției, circulației și schimbului.

Criza a avut consecințe dezastruoase pentru starea materială a oamenilor muncii. Pentru a-și menține marile profituri, capitaliștii români, în cîrdășie cu monopolurile străine, au trecut la concedierea masivă a muncitorilor și micilor funcționari din întreprinderi și instituții, la intensificarea muncii, la scăderea salariilor și a pensiilor, la creșterea impozitelor și taxelor aplicate la mărfurile de larg consum, înăsprind represiunile împotriva organizațiilor muncitorești.

În aceste împrejurări s-au adîncit contradicțiile dintre proletariat și burghezie, dintre țărănime și moșierime, dintre straturile proletare, semi-proletare și ale țărănimii sărace pe de o parte și chiaburime pe de altă parte. Concomitent s-au dezvoltat contradicțiile dintre mica burghezie și marea burghezie industrial-financiară, dintre diferitele grupări din sinul burgheziei, ca și cele dintre unele grupări ale burgheziei române și monopolurile străine.

Nemulțumirile maselor s-au concretizat, treptat, într-un puternic val de lupte revoluționare care a cuprins categorii tot mai largi de oameni ai muncii⁵⁰. În situația dată, în fața partidului comunist stătea sarcina adopțării unor noi și eficiente măsuri de organizare a luptelor revoluționare, a contopirii acestora într-un șuvoi unic, în vederea apărării intereselor fundamentale ale maselor, pentru apărarea independenței și suveranității țării, pentru democrație și progres.

Cerințele luptei de clasă, starea de spirit revoluționară a maselor, în creștere, fenomenele de instabilitate a regimului social-politic, precum și dese schimbări și remanieri de guverne, au creat condiții favorabile ca partidul comunist și celelalte organizații revoluționare să desfășoare o activitate mai intensă atît la orașe cît și la sate, să se afirme cu putere crescîndă în viața politică.

Această activitate a fost în bună măsură ușurată de restrîngerea continuă a influenței P.N.Ț. în mase. Nemulțumite de politica guvernului, masele largi populare se îndepărtau de național-țărăniști, orientîndu-se către acele organizații și partide care militau activ pentru democrație.

Tendențele care se manifestau pe fondul contradicțiilor tot mai ascuțite dintre masele muncitoare și clasele exploatare au primit o confirmare în timpul desfășurării alegerilor comunale și parlamentare din anul 1931.

Sub presiunea maselor, în condițiile accentuării contradicțiilor dintre diferitele grupări burgheze, guvernul național-țărănesc, prezidat de G. G. Mironescu, a fost silit la 4 aprilie 1931 să demisioneze. După mai multe tatonări întreprinse de rege pentru găsirea unei formule, criza de guvern a luat sfîrșit prin formarea, la 17 aprilie, a unui guvern de „teh-

⁵⁰ „Scînteia“ nr. 3, din martie 1932.

nicieni", avînd în frunte ca președinte pe Nicolae Iorga, secondat de Constantin Argetoianu. Odată instalat, noul guvern a dizolvat corpurile legislative și a fixat noi alegeri pentru 1 iunie 1931.

La alegeri au participat și depus liste 37 de grupări și partide politice, fapt ce a făcut ca această confruntare electorală să se anunțe încă de la începutul campaniei electorale ca deosebit de aprigă.

Desfășurîndu-se în condițiile radicalizării întregii clase muncitoare și a tuturor celor ce muncesc, în împrejurări cînd aveau loc puternice frămîntări și fărîmițări în sinul partidelor burghezo-moșierești, campania electorală și alegerile parlamentare ofereau P.C.R. noi posibilități pentru afirmarea sa în viața politică, pentru stringerea legăturilor cu masele muncitoare de la orașe și sate.

Apreciînd condițiile favorabile de participare la alegeri pentru organizațiile revoluționare ale clasei muncitoare, P.C.R., după ce a depășit o situație deosebit de critică prin care trecuse în perioada luptelor fracționiste ce au avut loc în rîndurile sale în perioada 1929—1930, a luat o serie de măsuri pentru îmbunătățirea activității Blocului Muncitoresc-Țărănesc și pentru participarea sa activă în campania electorală. În acest scop a fost constituit un comitet electoral al B.M.Ț., din care făceau parte activiști cu experiență *. Totodată, pe baza indicațiilor date de partid, conducerea Blocului a întocmit și a dat publicității „Proclamația-program a B.M.Ț. pentru rezolvarea revoluționară a crizei actuale”, în cuprinsul căreia, făcîndu-se unele aprecieri realiste cu privire la criza economică, se nominalizau revendicările pentru care trebuiau să lupte masele **. Deși conținea și unele confuzii și aprecieri greșite, care decurgeau în bună măsură din neînțelegerea stadiului de dezvoltare a țării și a etapei revoluționare în care se afla România, programul a constituit un mijloc eficace pentru mobilizarea în jurul Blocului a noi categorii sociale la luptă împotriva regimului burghezo-moșieresc, pentru revendicările vitale politice și economice pentru care luptau masele.

Cu toate greutățile întîmpinate, B.N.Ț. a depus liste de candidați în 31 de circumscripții electorale, din cele 71 existente, pe care au figurat 195 de candidați ⁵¹.

Depunerea listelor a necesitat noi eforturi financiare, precum și multă abilitate și spirit de inițiativă din partea activiștilor Blocului. Potrivit legii electorale în vigoare, pentru depunerea fiecărei liste trebuia să se plătească suma de 10 000 de lei. Din cauza lipsei de fonduri, în multe județe, Blocul a fost nevoit să renunțe să-și mai desemneze candidați.

* Din comitetul electoral al B.M.Ț. făceau parte L. Pătrășcanu, C. Trandafirescu, P. Zisu, P. Grozdea ș.a. (Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 21, dosarul nr. 4 094, fila 95).

** Programul prevedea: lupta contra raționalizării capitaliste, a scăderii salariilor, pentru mărirea lor, împotriva concedierilor, pentru ajutorarea șomerilor de către stat și patroni, pentru salariul egal la muncă egală, contra amenzilor și impozitelor pe salarii, pentru concediu anual plătit, exproprierea fără plată a pămîntului moșierilor, mănăstirilor, bisericilor și domeniilor coroanei, cu tot inventarul lor și predarea lui fără plată țăranilor fără pămînt sau cu pămînt puțin, stingerea datoriilor țăranimii către chiaburi, moșieri, cămătari și bănci, acordarea de ajutoare de către stat țăranimii sărace, desființarea formelor de muncă semifeudale (claca, rușfeturile, dijma) etc.

⁵¹ „Monitorul oficial” nr. 131, din 10 iunie 1931, p. 5 130—5 232.

Angajat în competiție, B.M.Ț. și-a mobilizat toate forțele, desfășurând o susținută activitate de propagandă și agitație. În timpul scurt până la alegeri, au fost organizate întruniri, s-au editat zeci de mii de manifeste, afișe, fluturași, prin care masele muncitoare erau chemate să voteze listele Blocului. Presa B.M.Ț. a publicat numeroase articole demascatoare la adresa partidelor claselor dominante și a politicii acestora.

La 1 iunie s-au desfășurat în întreaga țară alegerile parlamentare. În pofida terorii dezlănțuită de guvernul Iorga-Argetoianu, a furtului de urne și tot felul de ingerințe, Blocul Muncitoresc-Țărănesc a obținut un număr de 73 716 voturi, reprezentând 2,52% din totalul voturilor exprimate. Numărul de voturi obținut de B.M.Ț. a fost în realitate mult mai mare decât cel indicat în statistica oficială. Numeroase fapte și date confirmă opinia că din cele 83 000 de voturi anulate în cele 31 de județe, în care B.M.Ț. reușise să depună liste de candidați, majoritatea erau ale Blocului. În unele materiale s-a apreciat că listele Blocului au întrunit în jur de 150 000 de voturi, fapt ce reprezenta un mare succes electoral⁵².

Pe baza rezultatelor, B.M.Ț. a obținut 5 locuri de deputați în parlament*.

Pentru prima dată de la crearea sa, P.C.R. avea posibilitatea, ilegal fiind, să-și trimită reprezentanții săi în parlament.

Comuniștii nu-și făceau iluzii cu privire la caracterul și conținutul activității acestui forum politic burghez. Dar victoria B.M.Ț. în alegeri și ocuparea de către reprezentanții săi a locurilor care le reveneau de drept pe băncile parlamentului creau o posibilitate reală pentru partid de a îmbina activitatea ilegală cu cea legală, de a folosi legalitatea burgheză și parlamentarismul burghez pentru educarea politică și stringerea legăturilor cu masele. „Tribuna parlamentară — se spunea într-un manifest al C.C. al P.C.R. răspândit în mase imediat după alegeri — va fi o armă în mîna partidului pentru demascarea putreziciunii regimului burghez, pentru a striga ura voastră contra exploatatorilor și asupritorilor, pentru mobilizarea maselor, pentru organizarea revoluției”⁵³, iar ziarul „Deșteptarea” scria că masele și-au trimis reprezentanții lor în parlament „pentru a demasca cu mai multă vigoare tot putregaiul organizației actuale și a chema masele muncitoare la luptă împotriva burgheziei, împotriva regimului de azi și pentru înfăptuirea celui de mâine”⁵⁴.

Succesul B.M.Ț. în alegerile parlamentare din iunie 1931 a surprins și îngrijorat cercurile guvernante, care scontau pe un rezultat apropiat celui obținut de Bloc la alegerile parlamentare anterioare.

Încercînd să dea o explicație și să propună remedii, cercurile guvernante, presa burgheză au motivat că numărul mare de voturi acordat candidaților B.M.Ț. s-ar datora îndeosebi șomerilor și unor țărani care, „fiind dezorganizați și fără încredere în partidele de guvernămînt, au votat cu comuniștii”⁵⁵.

⁵² „Monitorul oficial” nr. 4, din 22 iunie 1931, p. 129.

* Au fost declarați aleși ca deputați Lucrețiu Pătrășcanu, Imre Aladar și Ștefan Dan, primii doi fiind aleși în cîte două județe.

⁵³ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 8, dosarul nr. 41 605, fila 8.

⁵⁴ „Deșteptarea” nr. 17, din 14 iunie 1931.

⁵⁵ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 21, dosarul nr. 4 106, fila 95.

Aceste „motivări“ de circumstanță reflectau doar în parte adevărul. Rezultatele alegerilor parlamentare au reprezentat o demonstrație elocventă a influenței de care se bucurau partidul comunist și organizațiile revoluționare în masele muncitoare de la orașe și sate⁵⁶. Votind pentru candidații B.M.Ț., oamenii muncii și-au dat asentimentul pentru linia revoluționară preconizată de P.C.R., care milita pentru rezolvarea pe cale democratică a problemelor economice, sociale și politice ale țării. Rezultatele alegerilor au demonstrat că „muncitorii și țăranii din România au crescut politicește“, că „partidul comunist nu este un grup de sectari izolați — așa cum se spunea într-un document de partid —, ci că are o influență largă în masele muncitorești și țărănești exploatate și asuprite și că este urmat de o armată de sute de mii de luptători“⁵⁷.

Perspectiva amplificării luptelor revoluționare ale maselor, precum și teama față de creșterea prestigiului și influenței P.C.R. în rândurile oamenilor muncii au determinat cercurile guvernante să treacă la atac, eliminând cu forța din parlament pe deputații B.M.Ț.

Deschiderea și desfășurarea sesiunii parlamentare consacrate problemei validării alegerilor de deputați au constituit o mostră a modului cum înțelegeau clasele dominante să soluționeze puternicele contradicții din societatea românească. Improșcând pe comuniști cu tot felul de calomnii, cercurile reacționare, o parte dintre gazetele burgheze criticau Comisia electorală centrală, factorii răspunzători, pentru că nu au luat măsuri de anulare a listelor B.M.Ț. Invocând „interesul general“, presa burgheză cerea în mod deschis invalidarea deputaților comuniști „dacă se poate pentru un motiv legal, dacă nu se găsește motivul legal, printr-o salubă violare a legilor“⁵⁸.

Dezbaterile parlamentare, avînd ca obiect validarea alegerilor, s-au înscris în analele istoriei mișcării muncitorești revoluționare din țara noastră ca un moment de crîncenă înfruntare de clasă. Deputații Blocului au fost supuși, în timpul celor 5 zile cît au fost prezenți pe băncile parlamentului, unor presiuni nemaipomenite, fiind bruscați și tîriți jos de la tribună. Cuvîntările deputaților comuniști au fost mereu întrerupte, aceștia fiind siliți să-și exprime punctul de vedere într-un vacarm de nedescris.

Încalcînd legile și normele în vigoare, reprezentanții claselor dominante au invalidat în bloc mandatele B.M.Ț., pe baza unor plămuiiri polițienești. Făcînd un aspru rechizitoriu la adresa partidelor burgheze și exprimînd încrederea nestrămutată în victoria luptei proletariatului, a maselor largi populare, Lucrețiu Pătrășcanu arăta: „Puteți valida sau nu mandatele noastre. Cînd discutați această chestie, să nu vă faceți însă iluzia că validarea sau invalidarea schimbă cursul luptei de clasă în România. Noi sîntem aici în numele unui curent cu rădăcini adînci în mase și, validîndu-ne sau invalidîndu-ne, nu veți atinge cu o fărîmă acest curent popular de masă“⁵⁹.

⁵⁶ Al. Gh. Savu, *Folosirea de către P.C.R. a campaniei electorale din 1931*, în „Studii“ nr. 1/1962, p. 61.

⁵⁷ „Buletinul“ nr. 4, din iulie 1931.

⁵⁸ Andrei Cardaș, *Deputații comuniști în parlament*, în „Lupta de clasă“ nr. 7/1970, p. 91.

⁵⁹ „Monitorul oficial“, partea a III-a, nr. 6, din 24 iunie 1931, p. 218, 220, 221.

După excluderea deputaților comuniști din parlament, Sfatul parlamentar al B.M.Ț. a adresat un manifest în care se protesta împotriva acestei ilegalități. „Pătrunși în parlamentul burgheziei române... împotriva coaliției tuturor partidelor burgheze, înfruntând asasinatul și baioneta jandarmului — se spunea în manifest —, am fost invalidați și prin forță scoși din parlament... Burghezia din România, ca și din toate țările, a arătat încă o dată că, atunci când interesele o cer, nu recunoaște nimic în afară de forța brutală”⁶⁰.

Intensificarea măsurilor represive nu a putut opri însă creșterea valului revoluționar în întreaga țară. În aceste împrejurări, în fața partidului se punea cu acuitate sarcina lichidării neclarităților și confuziilor care mai persistau, de a se da o perspectivă fundamentată științific activității P.C.R., întregii mișcări revoluționare. Pentru a avea un tablou complet al realităților românești din cel de-al treilea deceniu, se impuneau: stabilirea gradului de dezvoltare a industriei; a sistemului bancar și comerțului; a ponderii capitalului străin și raporturile acestuia cu capitalul autohton; a multiplelor schimbări de ordin economic și social care au intervenit în viața statului după reforma agrară; o apreciere obiectivă asupra partidelor politice și claselor pe care acestea le reprezentau pe arena politică a țării.

Aceste probleme au constituit obiectul analizei pe care a făcut-o cel de-al V-lea Congres al P.C.R., care s-a întrunit la sfârșitul anului 1931 la Moscova.

Congresul al V-lea al Partidului Comunist Român, combătând teoriile „de dreapta” și „de stînga” care aveau circulație în partid, a arătat că în viața social-economică a țării predomină relațiile de producție capitaliste, concomitent cu existența unor însemnate rămășițe feudale în agricultură. Caracterul specific al structurii social-economice se datora faptului că țara noastră, comparativ cu alte țări, pășise pe drumul dezvoltării industriale cu întârziere, că rămășițele feudale în agricultură frînau evoluția întregii economii. Dezvoltarea forțelor de producție după primul război mondial și, odată cu aceasta, dezvoltarea industriei au avut loc în condițiile crizei generale a capitalismului, fapt care și-a pus amprenta asupra întregii vieți economice a țării. România continua să fie o țară capitalistă slab dezvoltată industrial, aflată în sfera de influență a marilor puteri imperialiste, care își disputau locul pe piața românească. Puterea economică și politică era în mâinile burgheziei și moșierimii, în fruntea cărora se afla regele. Determinînd caracterul puterii de stat, congresul a arătat că, „după conținutul ei de clasă, puterea de stat care trebuie să fie doborâtă prin revoluție este o putere burghezo-moșierească”.

Pe baza analizei structurii și contradicțiilor de clasă, congresul a apreciat că România, una dintre verigile slabe ale lumii capitaliste, se afla în fața desăvîrșirii revoluției burghezo-democratice, al cărei țel îl constituie înlăturarea de la putere a burgheziei și moșierimii și instaurarea puterii politice a proletariatului și țărănimii, rolul de hegemon în revoluție revenind clasei muncitoare.

Congresul a combătut ca neîntemeiate iluziile cu privire la posibilitatea transformării burghezo-democratice a țării sub egida partidului

⁶⁰ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 21, dosarul nr. 4 105, fila 169.

național-tărănist. „Proletariatul — arăta rezoluția congresului —, fiind singura clasă consecvent revoluționară pînă la capăt, are chemarea să conducă lupta tuturor celor exploatați și asupriți împotriva tuturor formelor de exploatare și asuprire“.

Lucrările congresului au subliniat că desăvîrșirea revoluției burghezo-democratice în țara noastră este o etapă istorică necesară nu pentru consolidarea capitalismului, ci pentru a deschide calea unor transformări democratice radicale, care să apropie masele muncitoare de realizarea scopului fundamental — făurirea societății socialiste. În accepția documentelor congresului, desăvîrșirea revoluției burghezo-democratice însemna doborîrea prin forță a puterii de stat a burheziei și moșierimii și instaurarea puterii politice muncitorești-tărănești, care va trebui să treacă de îndată la înlăturarea rămășițelor feudale prin confiscarea întregii proprietăți mari și a inventarului ei fără despăgubire și predarea lor fără plată țărănimii muncitoare, la democratizarea țării, la crearea condițiilor pentru trecerea rapidă de la rezolvarea sarcinilor revoluției burghezo-democratice la revoluția socialistă.

Clarificarea problemelor legate de caracterul și perspectivele revoluției din România a avut un rol deosebit de important în determinarea liniei generale, a strategiei și tacticii partidului, a înlesnit congresului să dea indicații, care, în linii mari, corespundeau condițiilor reale din țara noastră în ce privește metodele și formele de organizare și activizare a luptei de clasă a maselor muncitoare împotriva regimului burghezo-moșieresc.

În indicațiile date de congres s-au manifestat unele limite, inconsecvențe și erori în ceea ce privește aprecierea mișcării socialiste și social-democrate, a grupărilor democratice din cadrul unor partide burgheze, poziția față de diferitele pături și categorii ale țărănimii, problema națională. Treptat, în focul luptei revoluționare, multe dintre aceste neajunsuri au fost lichidate, Partidul Comunist Român găsind resursele necesare pentru a face să triumfe linia justă de pregătire a clasei muncitoare, a maselor celor mai largi pentru noi bătălii de clasă, pentru atragerea și mobilizarea acestor mase la lupta revoluționară.

Adîncirea continuă a crizei economice, care atinge o cotă maximă în anul 1932, a ascuțit într-un grad înalt antagonismele dintre muncă și capital, dintre masele largi și cei care stăpîneau mijloacele principale de producție, bogățiile țării. În aceste împrejurări, practica revoluționară a impus adoptarea și aplicarea unor mijloace și metode noi de organizare, acestea avînd drept corolar „tactica frontului unic de jos pe baza cerințelor zilnice ale maselor proletare“. În frontul unic urmau să fie atrași muncitorii organizați sau neorganizați, care în procesul luptei se pătrundeau de ideea necesității luptei comune, de importanța unității mișcării muncitorești ⁶¹.

Stabilindu-și obiectivele de luptă în concordanță cu interesele fundamentale ale clasei muncitoare, ale poporului român, Partidul Comunist Român a trecut la organizarea unor mari bătălii de clasă.

Determinate de ascuțirea puternică a contradicțiilor orînduirii bur-

⁶¹ 1933. *Luptele revoluționare ale muncitorilor ceferiști și petroliști*, Editura politică, București, 1971, p. 54.

ghezo-moșierești, de consecințele dependenței economice față de monopolurile imperialiste, luptele revoluționare ale muncitorilor ceferiști și petroliști din ianuarie-februarie 1933, conduse de către Partidul Comunist Român, au marcat punctul culminant al bătăliilor sociale din timpul crizei economice din România, au reprezentat un moment de o însemnătate deosebită în istoria mișcării muncitorești, în viața poporului nostru.

Luptele sociale din perioada crizei economice din 1929—1933 și mai ales bătăliile de clasă ale ceferiștilor și petroliștilor au avut o mare însemnătate pentru activitatea și dezvoltarea Partidului Comunist Român. P.C.R. a devenit mai matur din punct de vedere politic, s-a legat mai strâns de principalele detașamente ale proletariatului, și-a întărit prestigiul în rândurile clasei muncitoare și influența în masele largi. Luptele eroice din februarie 1933 au evidențiat înaltele calități morale ale comuniștilor, patrioți înflăcărați, profund devotați poporului și principiilor nobile ale internaționalismului proletar.

Conștiința faptului că proletariatul — și îndeosebi detașamentele sale înaintate, muncitorimea ceferistă și petrolistă — a dus lupta pentru interesele generale sociale și naționale ale poporului român a dat mișcării de solidaritate cu luptele din ianuarie-februarie 1933 și apoi cu procesul întentat conducătorilor acestor lupte un caracter mult mai larg decât numeroase alte acțiuni ale clasei muncitoare din țara noastră.

Privite în ansamblu, eroicele lupte muncitorești din 1933 reflectă o profundă înrîurire exercitată asupra vieții social-politice din România. Ele au dat o lovitură puternică claselor exploatare, au frînat ofensiva capitalului asupra nivelului de trai și a drepturilor oamenilor muncii și au adus o contribuție esențială — într-un context istoric mai larg — la întîrzierea ascensiunii forțelor fasciste pe plan intern. Aceste lupte au reprezentat, totodată, prima mare acțiune a proletariatului internațional împotriva fascismului, imediat după înscăunarea dictaturii hitleriste. În cursul acestor lupte, clasa muncitoare a demonstrat că reprezintă năzuințele întregului popor și este capabilă să-și îndeplinească rolul de conducător al destinului României. Prin toate acestea, luptele revoluționare din anii 1929—1933 au trasat jaloane adinci în întreaga perioadă care a urmat. Consecințele acestor lupte s-au repercutat în adîncirea frămîntărilor și disensiunilor din lagărul claselor dominante, accentuarea crizei regimului burghezo-moșieresc.

Prestigiul cîștigat în marile bătălii de clasă, influența mereu crescîndă a partidului în mase, dezvoltarea continuă a legăturilor cu clasa muncitoare, cu masele largi populare au constituit factorii principali ai regroupării forțelor sociale și politice, începutul procesului de creare a unui nou raport prevestitor al înnoirii revoluționare.



Concepția mișcării socialiste din România despre înarmarea întregului popor și apărarea patriei *

ION POPESCU-PUȚURI

Născută din realitățile românești, în secolul al XIX-lea, mișcarea socialistă din România a manifestat de la primii săi pași în viața politică a țării un viu interes pentru probleme de ordin național. Deși tinărară, ea a reușit și în acest domeniu al vieții sociale să se situeze, în ansamblu, pe o poziție avansată care reflecta conștiința înaltei responsabilități a socialiștilor pentru soarta întregului popor român.

Pornind de la fundamentul teoretic al marxismului, căutând soluții practice pentru marile probleme social-economice și politice care stăteau în fața României, mișcarea socialistă din țara noastră a continuat și a ridicat pe trepte noi, calitativ superioare, cele mai înalte tradiții ale gândirii progresiste românești.

Avînd ca punct de plecare tezele teoretice marxiste, ca și doctrina militară progresistă românească moștenită de la revoluționarii pașoptiști, în frunte cu Nicolae Bălcescu, Avram Iancu ș.a., mișcarea socialistă din România a formulat, de la început, revendicarea programatică a transformării armatei permanente în națiune înarmată. Căile și formele concrete preconizate pentru îndeplinirea acestui obiectiv au fost, de-a lungul anilor, variate și uneori nescutite de limite, purtînd firesc amprenta gândirii epocii. Ceea ce rămîne valabil este consecvența cu care a fost pusă această problemă, prezența ei permanentă în activitatea teoretică și propagandistică, locul de frunte pe care l-a deținut printre chestiunile majore ale programului politic elaborat de socialiștii din țara noastră.

Militînd pentru schimbarea conținutului și a structurii organizatorice a instituției armate, mișcarea socialistă a subliniat caracterul general-democratic al acestei revendicări, care se împletea strîns cu lupta pentru democratizarea vieții sociale, pentru îmbunătățirea condițiilor de viață ale proletariatului. „Cînd propunem miliția — scria „România muncitoare“ într-un articol intitulat sugestiv *Armata poporului* — nu avem pretenția de a face o propunere socialistă. Miliția e constituirea militară a societății, fără nici o deosebire între militar și civil, și militară și civilă; e realizarea cetățeanului soldat și a soldatului cetățean... Din momentul ce vom avea milițiile, vom avea instituția militară cea mai democratică ce poate să existe în regimul burghez de astăzi”¹.

* Comunicare prezentată la sesiunea științifică cu tema: „Tradițiile luptei armate a întregului popor în istoria României“.

¹ „România muncitoare“, anul II, seria a II-a, nr. 35, din 29 octombrie 1906.

Timp de aproape o jumătate de veac, documentele programatice, lucrările teoretice ale fruntașilor socialiști, precum și presa editată de mișcarea socialistă din țara noastră au reflectat pregnant punctele de vedere ale mișcării muncitorești în problema înarmării generale a poporului, căutările, soluțiile preconizate pentru transformarea armatei permanente în națiune înarmată, folosind experiența practică a Comunei proletare din Paris, la care au participat și numeroși români.

Încă la 1879, gazeta socialistă ieșeană „Besarabia“ remarcă faptul că „Orice armată, cît de puternică, ar deveni fără putere cînd ar avea să lupte cu întregul popor care cunoaște, simte interesele lui și ține bine de ele. În asemenea cazuri, unei bătălii regulate poporul ar opune rezbelul partizan, în contra căruia nu poate să ție mult timp nici o armată regulată... Poporul e puterea“².

Concepțiile mișcării socialiste din România asupra națiunii înarmate și-au găsit reflectarea și în programele elaborate atît în perioada anterioară creării primului partid politic al proletariatului cît și în anii care au urmat. Astfel, în studiul lui C. Dobrogeanu-Gherea *Ce vor socialiștii români*, din 1885, ampla analiză a condițiilor politice și economice din România întreprinsă de autor includea și o fundamentată critică a sistemului militar aflat atunci în vigoare, relevînd, totodată, necesitatea înarmării poporului³. *Manifestul-program al partidei muncitorilor*, editat în 1891 de Clubul muncitorilor din București, însoțea revendicarea înarmării poporului de precizarea ca „fiecare cetățean să învețe mînuirea armelor în satul ori în orașul său, așa cum va învăța și cartea în satul său“⁴.

Prefacerea armatei permanente în națiune înarmată este prezentă în programul Partidului Social-Democrat al Muncitorilor din România, adoptat la Congresul din 1893, și dezvoltată ca teză programatică și la Congresul din 1910, care a așezat partidul muncitorilor pe noi trepte în evoluția sa.

În procesul dezvoltării și maturizării sale, mișcarea socialistă a trecut de la afirmarea unor teze generale, de principiu, la dezbaterile căilor și metodelor concrete de realizare a înarmării poporului în condițiile de atunci. Firește, opiniile socialiștilor români se încadrau în concepția lui Karl Marx și Friedrich Engels și a altor frunțași ai mișcării socialiste internaționale, ca August Bebel, Karl Liebknecht, Jean Jaurès și alții; într-o măsură sau alta, ele reflectau eforturi vizibile în direcția adaptării unor binecunoscute teze marxiste, care aveau o arie largă de circulație, la condițiile specifice ale României.

Concepția mișcării socialiste asupra reorganizării sistemului militar al României prezintă trăsături fundamentale deosebite de opiniile și programele reformatoare, formulate de cercurile burghezo-radicală în a doua jumătate a veacului trecut. Toate proiectele acestora aveau în vedere menținerea neschimbată a conținutului de clasă și a principalelor forme organizatorice existente — armata permanentă și miliția activă (grănicerii și dorobanții) —, cărora le adăugau, de la caz la caz, alte elemente

² „Besarabia“, anul I, nr. 8, din 21 octombrie 1879.

³ „Revista socială“, anul I, nr. 8 și 9, din septembrie 1885, p. 447.

⁴ „Munca“, anul II, nr. 3, din 10 martie 1891.

cu caracter popular mai larg, ca : garda orășenească, miliția neactivă, „gloatele“ etc. Spre deosebire de programele burghezo-radical, socialistii militau pentru transformarea armatei permanente în națiune înarmată, în sensul cuprinderii efective a întregului popor în sistemul defensiv al țării, prin dotarea fiecărui cetățean cu arma necesară atît instruirii sale, cît și apărării patriei în caz de agresiune din afară. În esență, programul socialist urmărea să lipsească clasele exploatare de acel instrument de forță — armata permanentă — folosit îndeosebi în luptele sociale pentru reprimarea maselor exploatare care amenințau „ordinea“ burghezo-moșierească și să creeze, totodată, printr-o reală înarmare a poporului, garanția apărării independenței și suveranității naționale.

Ridicîndu-se împotriva armatei burgheze, mișcarea socialistă nu a contestat niciodată necesitatea unei forțe militare capabile să chezăsuiască integritatea teritoriului național, dar ea a considerat întotdeauna că formula optimă pentru realizarea acestui deziderat o putea asigura numai națiunea înarmată. „De o armată este nevoie în starea politică a țării noastre și a țărilor ce ne înconjoară“⁵, — se menționa în „Calendarul socialist“ în 1892, subliniind că muncitorii nu nesocotesc problema apărării naționale.

Demascînd netemeinicia învinuirilor pe care presa burgheză le adresa socialistilor în privința atitudinii lor față de armată, gazeta „România muncitoare“ aducea unele precizări remarcabile în acest sens : „Noi nu cerem suprimarea pur și simplu a armatelor permanente, ci transformarea lor în armate cît se poate de adevărat naționale. Cei care spun că noi social-democrații români vrem desființarea oștirii nu cunosc programul nostru sau induc cu știință în eroare pe cititorii lor“⁶.

Pe linia preocupărilor ce vizau realizarea unui sistem democratic de organizare a armatei, mișcarea socialistă din România s-a ridicat, treptat, la înțelegerea necesității îmbinării unui înalt grad de instruire cu o dotare corespunzătoare în armament și mijloace de luptă moderne, ceea ce implica o dezvoltare economică și politică adecvată. Raportul dintre potențialul uman și cel economic în războiul modern era just înțeles de socialistii români. Ioan Nădejde scria la sfîrșitul secolului trecut : „Numai acea țară care ar deprinde cu armele și marșurile pe toți cei în stare de a purta armele, numai o țară care ar avea armele cele mai perfecte, tunarii cei mai exercitați, fortificațiile cele mai moderne ar fi în stare într-un război să se folosească de toate puterile vii ale națiunii. Atîta încă nu ajunge. O țară trebuie să fie puternic dezvoltată industrial dacă vrea să poată ieși biruitoare în război“⁷. Ilustrativ pentru poziția înaintată a autorului rîndurilor citate mai sus în problema întăririi forței defensive a țării este și faptul că în 1888, ca deputat socialist în parlament, a votat pentru creditele necesare construirii fortificațiilor. Întrebîndu-l pe Friedrich Engels dacă a procedat corect votînd sumele destinate fortificațiilor, acesta i-a răspuns că, „dacă socialistii ar fi avut în parlament zece voturi, toate trebuiau date“, deoarece „România are de apărut în

⁵ „Calendarul socialist“ din 1892, p. 25.

⁶ „România muncitoare“, anul VI, seria a II-a, nr. 92, din 30 ianuarie 1911.

⁷ „Lumea nouă“, anul III, nr. 845, din 4 mai 1897.

afară de interesele sale de existență și mari interese civilizatoare ale Europei”⁸.

Din cuvintele de mai sus, militanții noștri socialiști au înțeles, fără îndoială, că Engels aprecia ca justificate măsurile ce le întreprindea statul român pentru întărirea puterii sale de apărare. Cu un regim politic de nuanță tot mai pronunțat burghezo-liberală, din care nu lipseau, deși limitate, o serie de libertăți, cu o instituție parlamentară și o mișcare socialistă acceptată legal, România reprezenta la sfârșitul veacului trecut un factor de progres și civilizație în răsăritul Europei, dominat în vremea aceea de regimuri absolutiste și retrograde, oprimate. În România își găseau refugiul numeroși revoluționari din țările vecine — ruși, bulgari, sirbi etc. —, care primeau sprijinul internaționalist al muncitorilor și socialiștilor români. Engels, care cunoștea bine conținutul luptei poporului nostru împotriva rămășițelor feudale, pentru eliberarea provinciilor românești aflate sub jug străin și pentru desăvârșirea unității statale, a primit pozitiv eforturile depuse în scopul întăririi potențialului militar al României. Cu clarviziunea caracteristică marilor gânditori politici, el a făcut o distincție netă între politica militaristă a marilor puteri europene și acțiunile întreprinse de statele mici pentru creșterea capacității lor defensive.

Mișcarea muncitorească și socialistă din România, alături de toate forțele progresiste ale națiunii, s-a simțit vital interesată în înfăptuirea unor măsuri eficiente în domeniul militar — cheazășie a unei evoluții libere și independente a patriei, căci, așa cum avea să remarce și V.I. Lenin, „Proletariatul nu poate fi indiferent și nepăsător față de condițiile politice, sociale și culturale în care se desfășoară lupta lui și, prin urmare, nu-i pot fi indiferente nici destinele țării lui”⁹.

Cel de-al doilea deceniu al secolului al XX-lea, cu marile sale frământări, care au culminat cu izbucnirea primului război mondial și cu victoria Revoluției proletare din Rusia, a impus noi clarificări și luări de poziție într-o serie de probleme ale vieții politice și sociale. Pericolele care amenințau din afară independența și suveranitatea României în acei ani au determinat mișcarea socialistă din țara noastră să ridice cu și mai multă hotărâre problema asigurării unei reale forțe defensive, capabile să apere pământul românesc în fața unei agresiuni străine.

Avînd, totodată, în vedere experiența răscoalei țărănești din 1907, socialiștii au înțeles mai clar imperativul atragerii armatei de partea maselor muncitoare, a luptei revoluționare. Se constată în această vreme o creștere a preocupărilor pentru influențarea politică a ostașilor, pentru educarea lor în spiritul dragostei față de popor. Soldat-cetățean, bucurîndu-se de drepturi și libertăți democratice, prezent întotdeauna în viața politică a țării și slujind numai interesele reale ale maselor, așa concepea mișcarea socialistă din România pe luptătorul înarmat și instituția armată. „Mulțimea chemată sub drapel — scria organul P.S.D.R. — trebuie crescută și educată în mijlocul poporului, ca să tresalte la propriile lui bucurii și să tindă către propriile lui revendicări, să palpate de toată viața și toate curențele ce frământă societatea”¹⁰.

⁸ „Lumea nouă”, anul I, nr. 225, din 2 august 1895.

⁹ V. I. Lenin, *Opere complete*, vol. 17, Editura politică, București, 1963, p. 196.

¹⁰ „România muncitoare”, anul IX, nr. 86, din 31 octombrie 1913.

Îngrijorați de soarta patriei lor, de perspectiva forțării ei de către puterile mari imperialiste de a adera la una din cele două tabere beligerante, socialiștii români au susținut, alături de alte forțe patriotice, lozincă neutralității depline față de conflict, militând constant pentru aceasta. În manifestul intitulat *Partidul social-democrat și războiul*, publicat de Comitetul Executiv al partidului, a fost formulată, alături de ideea necesității neutralității statului român în războiul dintre marile puteri, și modalitatea practică de apărare a acestei poziții de neangajare. „Neutralitatea aceasta — sublinia manifestul — ar fi fost și mai ușor de realizat, de apărat și de impus, asigurând și mai bine pacea pentru poporul român, dacă s-ar fi realizat punctul din programul nostru prioritar la armată, care, cerind înarmarea poporului, ar fi pus la dispoziția țării, pentru înfăptuirea acestei neutralități, pentru apărarea teritoriului și a păcii, nu pentru război, un milion șapte sute de mii de baionete, un milion șapte sute de mii de cetățeni liberi, conștienți și democrați”¹¹.

Intrarea României în război, desfășurarea nefavorabilă a primei campanii, încheiate cu ocuparea unei mari părți din teritoriul țării de către invadatorul imperialist, au pus în fața mișcării noastre muncitorești și socialiste probleme deosebit de complexe și de dificile. Fără a renunța la lupta politică și economică împotriva claselor exploatare, proletariatul din România, socialiștii români s-au integrat în efortul general patriotic al întregului popor, aducându-și contribuția la înfrângerea militarismului german, la eliberarea teritoriului țării și la realizarea statului național unitar. Astfel, în 1917, când trupele puterilor centrale se pregăteau ca printr-o nouă ofensivă să cucerească Moldova și să scoată România din război, Comitetul de acțiune social-democrat român lansa un vibrant manifest către muncitori, țărani, soldați și ofițeri, prin care îi îndemna la luptă, subliniind cu hotărîre că „țara trebuie salvată”¹².

Încadrați în marea bătălie a poporului, un mare număr de socialiști au luptat și s-au jertfit pentru cauza reîntregirii neamului românesc. Printre ei s-au aflat Dimitrie Marinescu, secretarul P.S.D.R., Otto Călin, Gheorghe Giosan, Cerbu Moscu și alții.

În anii de după primul război mondial, problema organizării sistemului defensiv național și a componentei sale principale — armata a continuat să stea în atenția mișcării muncitorești din România. Aceasta s-a îmbogățit cu noi idei rezultate din victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie. Preluînd în mod creator moștenirea înaintată marxistă de la vechea mișcare socialistă, Partidul Comunist Român a elaborat o concepție unitară cu privire la rolul și funcțiile armatei populare în apărarea statului socialist, a fundamentat principiul marxist-leninist al înarmării întregului popor, în condițiile cînd clasa muncitoare și partidul ei revoluționar sînt la putere. Principiile pe care mișcarea socialistă le susținea cu aproape 100 de ani în urmă în problema înarmării poporului au căpătat un conținut cu adevărat deplin, de strajă apărării independenței și suveranității naționale stînd efectiv întreg poporul, condus de Partidul Comunist Român.

¹¹ *Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1910—1915*, Editura politică, București, 1968, p. 800.

¹² Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 28, mapa nr. 17/1917.

Lupta revoluționară a organizației P.C.R. București în anii 1921—1924

VIRGIL SMĂRCEA

În perioada imediat următoare Congresului de creare din mai 1921, Partidul Comunist Român a trecut printr-un adânc proces de creștere politică și ideologică, de întărire organizatorică. În această perioadă, secțiunile din întreaga țară și-au reorganizat activitatea pe baze comuniste.

Punerea bazelor organizatorice comuniste a secțiunilor s-a desfășurat în condiții extrem de grele. Majoritatea militanților se aflau în temniță, iar imediat după Congresul din mai 1921 elementele de dreapta care se opuseseră creării partidului comunist, părăsind Partidul socialist încă în ianuarie 1921, au trecut la constituirea Partidului social-democrat, fapt care a dus la scindarea unității clasei muncitoare pentru o lungă perioadă de timp, cu repercusiuni dintre cele mai grave asupra luptelor revoluționare din țara noastră. În același timp, procesul de reorganizare a activității secțiunilor pe baze comuniste a avut loc în condițiile înăsprirea măsurilor represive ale claselor exploatatoare. Starea de asediu, cenzura, arestările și perchezițiile, sigilarea sediilor secțiunilor, suspendarea organelor de presă muncitorești au fost măsuri prin care guvernarea au încercat să distrugă tînărul partid comunist, să stăvilească avîntul clasei noastre muncitoare. Reorganizarea avea totuși să se desfășoare viguros. Hotărîrea reflecta sensul profund spre radicalizarea mișcării, spre puternice lupte revoluționare.

În București — principalul centru politic, revoluționar al țării — comuniștii și-au organizat activitatea la scurt timp după Congresul din mai 1921. Învîingînd condițiile stării de asediu, comuniștii din București, în frunte cu Leonte Filipescu, N. Simulescu-Militaru, M. Pauker, au constituit în lunile iunie-august 1921 primele grupe comuniste*. Acestea își desfășurau activitatea în mod ilegal și erau coordonate de un comitet local al cărui secretar era Leonte Filipescu¹. Comitetul a lansat în august 1921 o vibrantă proclamație către grupele comuniste din București. „Tovarăși, odată cu reînceperea activității — se sublinia în acest document —, toată atenția trebuie încordată către o solidă și puternică organizare, fără de care nu vom putea dispune de vitalitate în luptele ce le vom duce. Fără un corp bine organizat, ale cărui celule să fie coordonate și centralizate într-un tot ce formează partea cerebrală a corpului, burghezia va putea nesupărată și pe viitor

* Organizații de partid care funcționau după criteriul administrativ, adică pe cartiere. Pînă la reorganizarea pe baze legale a activității Secțiunii P.C.R. București ele au ființat ilegal, din cauza stării de asediu.

¹ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, inv. nr. 8, dosarul nr. 148, filele 133—135.

să-și urmeze opera de teroare inaugurată. Acțiunile izolate trebuie să înceteze”².

Proclamația fiind unul din primele documente în care se trasau principalele sarcini ale comuniștilor bucureșteni în activitatea de organizare, releva cu tărie calitățile pe care trebuia să le aibă comuniștii, rolul partidului ca detașament de avangardă al clasei muncitoare : „Comuniștii trebuie să fie ca scînteia în mijlocul întunericului, ce luminînd la început puțin va degenera într-un foc mare, la lumina căruia se va încălzi întreaga lume muncitoare. Partidul comunist trebuie să devină partid de mase, nu un cerc restrîns ce se închide în granițe strîmte, și pentru acest lucru trebuie să lucrăm ceas cu ceas, prin toate mijloacele...”³.

Constituirea grupelor comuniste în Capitală a avut o importanță deosebită în acțiunea de reorganizare pe baze comuniste a Secțiunii București. Ele au reprezentat principalii piloni pe care s-a clădit noua organizație, forma cea mai adecvată de acțiune a comuniștilor bucureșteni în condițiile stării de asediu.

Pînă spre sfîrșitul anului 1921, în București se creaseră grupe comuniste în majoritatea fabricilor și cartierelor. În ziua de 4 decembrie 1921 s-a format primul Comitet provizoriu al Secțiunii București, din care făceau parte : Constantin Ivănuș, Mihail Macavei, Lucrețiu Pătrășcanu, Marcel Pauker și N. Simulescu-Militaru⁴. Cu eforturi mari, la 14 decembrie 1921 comitetul a editat primul număr al ziarului „Socialismul” ca organ de presă al partidului, care a avut un rol important în lupta pentru reorganizarea pe baze comuniste a secțiunilor.

Punerea bazelor organizatorice ale secțiunilor P.C.R. în București ca și în întreaga țară s-a împletit strîns cu o intensă activitate de înarmare a membrilor cu concepția marxist-leninistă.

Din primele numere, ziarul „Socialismul” ca și alte organe de presă ale secțiunilor au publicat, în cadrul rubricii intitulată semnificativ „Organizarea partidului”, articole semnate de militanți de seamă ca Lucrețiu Pătrășcanu, David Fabian, Mihail Macavei, Mihail Cruceanu, Timotei Marin, Ioan Elena și alții, în care se evidenția necesitatea punerii la baza activității viitoare a partidului clasei muncitoare din țara noastră a concepției marxist-leninismului, a spiritului comunist. „Singur spiritul comunist — se sublinia într-un editorial apărut în ziarul «Socialismul» — va însănătoși partidul, va face din el un corp plin de viață, activ, care va forma cele mai bune elemente ale proletariatului”⁵.

Primele luni ale anului 1922 găsesc comuniștii din București în plină activitate de reorganizare a secțiunii, care se greva pe fondul sănătos al bogatei experiențe revoluționare a secțiunii de pînă la crearea P.C.R. „Continuatori ai vechiului partid socialist, noi, partidul comunist — scria Lucrețiu Pătrășcanu — începem organizarea și lupta cu tot bagajul de experiențe și învățăminte ale unui trecut furtunos... Partidul comunist, pornește la munca sa de

² *Documente din istoria partidului comunist și a mișcării muncitorești revoluționare din România (mai 1921—august 1924)*, Editura politică, București, 1970, p. 30—31.

³ *Ibidem*, p. 31.

⁴ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 6 547, fila 14.

⁵ *Documente din istoria partidului comunist și a mișcării muncitorești revoluționare din România (mai 1921—august 1924)*, p. 99.

reorganizare condus de un spirit nou, spirit care trebuie să conducă un partid de mase revoluționare“⁶.

La 12 februarie 1922, în sala „Tomis“ a avut loc adunarea de reorganizare a Secțiunii P.C.R. București⁷. La adunarea publică au luat parte aproape 2 000 de membri ai vechii secțiuni. În cadrul adunării, M. Pauker a prezentat un raport privind coordonatele principale ale activității comitetului provizoriu constituit în decembrie 1921 pentru reorganizarea secțiunii, eforturile depuse pentru a da viață hotărârilor Congresului din mai 1921. „Credincios hotărârii congresului din mai de a nu scinda partidul... — se arăta în raport —, comitetul a încercat să reconstruiască secțiunea împreună cu centristii care își luaseră angajamentul de a respecta hotărârile congresului. Centristii refuzară însă și porniră în mod conștient la scizionarea partidului. Ei nu primiră nici lupta comună în alegeri decât cu condiția recunoașterii partidului lor centrist. Nici la adunarea generală de azi ei nu au răspuns. Astfel s-a impus necesitatea reorganizării fără concursul și împotriva centristilor“⁸.

Subliniind importanța reorganizării pe baze comuniste a Secțiunii București, M. Pauker conchidea : „Reconstituirea Secțiunii București va fi semnalul reorganizării întregului partid. Pentru aceasta comitetul provizoriu a primit mandat din partea Comitetului Executiv“⁹.

Punctul de pe ordinea de zi privitor la reorganizarea secțiunii a fost expus de N. Simulescu-Militaru, care a relevat grija ce trebuie să se manifeste la primirea membrilor în partid. „Astfel — arăta N. Simulescu-Militaru — vom trebui de acum să fim mult mai prudenți în organizarea membrilor... Toți membrii care se reînscriu rămân membri provizorii pînă cînd o comisiune de cercetare va stabili cîntecul și capacitatea fiecăruia. După acest termen, membrii definitivi se vor întruni în adunare generală ordinară și provizoriatul va înceta atît pentru secțiune cît și pentru comitetul ce se va alege“¹⁰.

După prezentarea principalelor documente, adunarea a căpătat tot mai mult caracterul unei grandioase manifestații muncitorești. La tribună s-au perindat numeroși participanți, care și-au exprimat entuziasmul față de reorganizarea pe baze comuniste a secțiunii.

Desfășurarea acestei adunări a fost relevată cu o mare forță evocatoare în paginile ziarului „Socialismul“ : „Un tovarăș din Ploiești și unul din Galați vin să aducă salutul secțiunilor noastre de acolo. Două tovarășe iau cuvîntul spre a asigura pe tovarășii bărbați de sprijinul femeilor proletare în lupta pentru dezrobire și pentru a propune reînființarea Cercului de propagandă printre femei. În sfîrșit, entuziasmul se transformă în emoție în momentul cînd se anunță că tatăl tovarășului Cristescu este în sală. Tovarășul, o figură admirabilă de țaran, alb ca zăpada, îmbrăcat în sumanul lui, se suie încet la tribună. Mulțumiri și urări de sănătate pentru ovațiile aduse sînt tot ce poate rosti bătrînul. Emoția îl înecă“¹¹.

⁶ „Socialismul“ din 15 februarie 1922.

⁷ *Ibid.*

⁸ *Ibid.*

⁹ *Ibid.*

¹⁰ *Ibid.*

¹¹ *Ibid.*

Cea mai puternică secțiune a partidului era reorganizată. Inima comunistă a țării căpăta noi impulsuri. „Secțiunea București a Partidului Socialist-Comunist — scria Lucrețiu Pătrășcanu —, în mijlocul entuziasmului muncitorimii care a luat parte la adunarea generală, și-a reînceput activitatea. E prima manifestare, e primul pas spre muncă și organizare pe care partidul comunist îl face”¹².

Odată cu reorganizarea Secțiunii P.C.R. București pe baze comuniste a început o etapă calitativ superioară în lupta proletariatului și a maselor muncitoare bucureștene. Organizația P.C.R. a Capitalei, puternic detașament al partidului comunist, a avut, în perioada următoare, un rol de frunte în procesul de întărire politică și organizatorică a P.C.R. Militanți de seamă ai P.C.R. care locuiau în București și își desfășurau activitatea revoluționară în principal în Secțiunea P.C.R. a Capitalei — Cheorghe Cristescu, Gh. Niculescu-Mizil, David Fabian, Constantin Ivănuș, Elena Filipovici, Alexandru Dobrogeanu-Gherea — au sprijinit secțiunile P.C.R. din țară în lupta pentru consolidarea organizațiilor comuniste, pentru organizarea unor importante acțiuni revoluționare ale proletariatului de pe întreg cuprinsul țării. La aceasta a contribuit și faptul că de la 11 februarie 1922 Comitetul Executiv al Partidului Socialist-Comunist fiind arestat „a predat puterile sale în mâinile Comitetului provizoriu al Secțiunii București, care își ia sarcina de a grăbi reorganizarea partidului și a conduce în mod provizoriu organizațiile lui”¹³.

Concomitent cu procesul de reorganizare a Secțiunii București pe baze comuniste s-a desfășurat procesul de refacere a organizației revoluționare a tineretului bucureștean. Refacerea acesteia a fost îngreuiată de lipsa cadrelor de conducere care erau arestate, de starea de asediu, de teroarea antimuncitorească.

Cu sprijinul comuniștilor tineri din Secțiunea București — Lucrețiu Pătrășcanu, N. Popescu-Doreanu, Ștefan Teodorescu —, în Capitală s-au creat nuclee ilegale ale tineretului, care au militat pentru refacerea organizației de tineret. La 28 august 1921 a reapărut la București organul de presă al mișcării de tineret — „Tineretul socialist”¹⁴. „Cu îndreptățită emoție și nerăbdare — își amintește Ștefan Teodorescu — am așteptat noaptea la tipografie tragera primelor foi și apoi dimineața la răspîndirea acestora la depozitarii de ziare din Capitală. Vizitam depozitarii din centru, ca și pe cei de la periferie, mai ales în jurul marilor fabrici și întreprinderi, recomandându-le să pună afișul reapariției mai la vedere”¹⁵.

Ziarul „Tineretul socialist” a jucat un rol important în reorganizarea activității revoluționare a tineretului din București. Pe adresa redacției au început să sosească corespondențe privind condițiile de muncă și de viață ale tineretului din fabricile și întreprinderile Capitalei sau aspecte din activitatea lor educativă și organizatorică.

La 18 decembrie 1921 a avut loc adunarea de reconstituire pe baze legale a cercului „Tineretul socialist” din București. Lucrările sale au fost prezidate de Lucrețiu Pătrășcanu. În cadrul discuțiilor au luat cuvîntul N. Popescu-Doreanu, Ștefan Teodorescu și Marcel Pauker. Sintetizînd activitatea tineretului

¹² *Ibid.*

¹³ „Socialismul” din 11 februarie 1922.

¹⁴ Ziarul s-a tipărit într-o mică tipografie din str. Sărindar.

¹⁵ Vezi: C. Petculescu, *Crearea Uniunii Tineretului Comunist*, Editura politică. București, 1972, p. 176.

din București în perioada după crearea P.C.R., N. Popescu-Doreanu arăta : „Trei sînt chestiunile pe care le-am apărut și susținut noi : 1) am luptat contra terorii ; 2) am susținut și îndemnat fără răgaz la organizarea în sindicate ; 3) am dus lupta îndrăjită pentru libertatea celor închiși“¹⁶. Consfătuirea a hotărît în încheiere reconstituirea în Capitală a cercului „Tineretul socialist“ și a stabilit liniile directoare ale programului său de activitate.

Urmînd exemplul tinerilor din București, la începutul anului 1922 și-au reluat activitatea organizațiile de tineret din întreaga țară.

P.C.R. a acordat încă din primii ani de activitate o atenție deosebită mișcării sindicale. A fost inițiată o campanie susținută de atragere a muncitorilor în sindicate, pentru realizarea și întărirea unității sindicale prin unirea celor două centrale sindicale, pentru cucerirea și apărarea dreptului lor de organizare și activitate pe baze legale.

Congresul sindical de la Brașov din 20—23 octombrie 1921 a reprezentat un serios pas spre consolidarea mișcării sindicale din țara noastră. Documentele adoptate au fost amplu dezbătute de proletariatul bucureștean în cadrul a numeroase adunări, care au avut loc în lunile noiembrie-decembrie 1921.

Sensul activității desfășurate de comuniștii din Secțiunea București pentru dezvoltarea mișcării sindicale a fost sintetizat și în manifestul comitetului provizoriu al secțiunii din 16 martie 1922. „În sindicatele reunite în Cluj și București sînt tot muncitori exploatați. Diferențele politice ale membrilor actuali din birourile sindicale nu leagă masa muncitorească. Masa muncitoare trebuie să rămînă întreagă. Muncitori din toată România, uniți-vă !“¹⁷.

Evoluția ascendentă a organizării proletariatului bucureștean era dovada elocventă a înțelegerii de către acesta a rolului pe care organizațiile sale — secțiunea P.C.R., organizația de tineret și de sindicat — erau chemate să-l îndeplinească în lupta împotriva exploatării și asupririi.

Punerea bazelor organizatorice comuniste ale Secțiunii București a reprezentat începutul unui proces profund de dezvoltare a organizațiilor revoluționare, de consolidare a acestora. Începea o muncă susținută de creare a noi organizații în fabricile și întreprinderile din București, de selectare cu grijă a membrilor, pentru ca organizația să aibă forța și capacitatea de a conduce și îndruma proletariatul în luptele revoluționare.

În această activitate desfășurată în București, ca și în întreaga țară, cîteva momente se evidențiază ca avînd o semnificație majoră în cadrul procesului de consolidare pe baze comuniste a secțiunilor partidului : eliberarea, sub presiunea acțiunilor revoluționare ale clasei muncitoare, a comuniștilor implicați în procesul din Dealul Spirei, și reintrarea lor în activitatea revoluționară, campania electorală din primele luni ale anului 1922, conferința P.C.R. din 9—12 aprilie 1922 și Congresul al II-lea al partidului comunist.

Campania de masă pentru eliberarea militanților revoluționari implicați în procesul din Dealul Spirei a cunoscut cea mai mare intensitate în București. În cadrul a numeroase adunări, desfășurate în condițiile stării de asediu, masele au umplut pînă la refuz sălile „Tomis“, „Ovidiu“, „Grivița“, „Eforie“, „Dacia“, au protestat cu vehemență împotriva monstruosului proces intentat celor mai buni reprezentanți ai clasei muncitoare, a regimului sălbatic din închisori, au trimis ajutoare celor arestați, au făcut numeroase demersuri pe lîngă

¹⁶ „Tineretul socialist“ din 24 decembrie 1921.

¹⁷ „Socialismul“ din 16 martie 1922.

organele guvernamentale pentru stingerea procesului. „Muncitorimea din Capitală, adunată într-o mare întrunire publică în ziua de 29 ianuarie — se arată în moțiunea adoptată la întrunirea din sala „Tomis“ —, după ce a ascultat pe vorbitori, protestează în contra tratamentului barbar — bătaii, încarcerării, lipsei de hrană și de cele mai elementare măsuri de igienă — la care sînt supuși tovarășii închiși; protestează în contra înscenării monstruoase a procesului comuniștilor, care sub forma cum e prezentat de Consiliul de război constituie un atac îndreptat contra întregii clase muncitoare și o nouă dovadă că o categorie importantă de cetățeni se găsește scoasă în afară de legi, ceea ce îndrituiește muncitorimea să atragă atențiunea actualului guvern asupra urmărilor dureroase ce s-ar putea ivi... anunță că se solidarizează cu tovarășii care se găsesc pe banca acuzaților, ei fiind oamenii ei de încredere“ ¹⁸.

Pentru stingerea procesului, militanți de frunte ai partidului care își desfășurau activitatea în secțiune au scris articole în presă în care au demonstrat netemeinicia acuzațiilor aduse luptătorilor revoluționari, faptul că procesul celor 300 era un proces intentat întregului proletariat român. „Îi vrem și-i vom avea — se insera în unul din articolele apărute în „Tineretul socialist“ — fiindcă vom striga să ne audă frații noștri de peste hotare, milioanele de muncitori negri de fum și de mizerie, și ei nu ne vor lăsa... Îi vrem! Și vom striga pînă cînd îi vom avea sau vom muri și noi!“ ¹⁹.

În sprijinul militanților arestați s-au pronunțat și numeroase personalități ale vieții politice și științifice din București — C. I. Parhon, Nicolae Iorga, Dem. I. Dobrescu, Constantin Mille, Ion Vinea, Gala Galaction, N. Lupu. ș.a. au cerut stingerea procesului și eliberarea militanților revoluționari.

Vasta campanie desfășurată de muncitorii din întreaga țară a constituit pentru militanții implicați în proces un puternic suport revoluționar în înfruntarea directă cu aparatul represiv burghez. Făcîndu-se ecoul stării de spirit revoluționare a muncitorimii bucureștene, D. Fabian, unul dintre conducătorii mișcării comuniste din Capitală, declara în cadrul procesului: „Cred că nu pentru aceste acuzații sînt adus în fața dvs., ci pentru ideile mele și nu o să le neg niciodată, oricît de mare ar fi suferințele mele. Am făcut prea puțin pentru mișcare, fiind prea tînăr pentru ca coroana de spini să-mi încunună fruntea. Pot să vă asigur că imediat ce voi ieși din închisoare o să întrebuițez toate puterile mele pentru emanciparea clasei muncitoare“ ²⁰. La rîndul său, Gh. M. Vasilescu arăta: „Un lucru îmi pare rău, că nu am putut face prea mult pentru ideea comunistă“ ²¹.

Respingînd cu curaj și demnitate acuzațiile ce i se aduceau, Elena Filipovici și-a afirmat cu mîndrie apartenența la mișcarea comunistă, la idealurile nobile și mărețe pe care ea le întruchipa. „Am venit în această mișcare pentru că am fost împinsă de mizeria care domnește în fabrici și pentru că eram convinsă că numai partidul socialist este adevăratul apărător al muncitorimii“ ²². Cuvîntul celor implicați în proces a reprezentat un mijloc puternic de propagare a ideilor revoluționare, a comunismului. Întreaga țară era alături de cei acuzați.

¹⁸ „Socialismul“ din 1 februarie 1922.

¹⁹ „Tineretul socialist“ din 4 februarie 1922.

²⁰ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, mapa nr. 96/1922.

²¹ *Ibid.*

²² „Dimineața“ din 10 martie 1922.

Cu fiecare zi care trecea, procesul se transforma tot mai mult într-un bumerang care lovea cu putere în inițiatorii săi.

Desfășurarea procesului, atitudinea dâră a proletariatului din întreaga țară au pus în derută clasele exploatare. Căutând să intimideze pe muncitori, acestea au recurs la cele mai josnice metode. Au ucis mișelește pe unul dintre militanții de seamă ai partidului, Leonte Filipescu, secretarul primului comitet al organizației P.C.R. București după Congresul din mai 1921. Asasinarea lui Leonte Filipescu, conducător stimat de proletariatul din București, din întreaga țară, a declanșat un puternic val de acțiuni de protest. Secțiunea București a P.C.R. a înfierat cu indignare asasinarea unuia dintre conducătorii săi : „Singura vină a lui Leonte Filipescu a fost că v-a iubit pe voi, că a luptat alături de voi, că nu s-a lăsat intimidat de măsurile dictatoriale ale lui Ave-rescu, ci a căutat să organizeze proletariatul cu orice preț. Asasinarea lui nu poate fi trecută cu vederea de proletariat. Destul sînge proletar a curs în țara asta ; destule crime s-au comis împotriva celor mai buni dintre tovarășii noștri”²³.

Măsurile de represiune luate de clasele exploatare nu au putut stăvili avîntul de luptă al comuniștilor din București. Cu și mai multă vigoare, ei au organizat puternice acțiuni în care au cerut stingerea procesului și eliberarea celor înțemnițați. Masele înțelegeau tot mai mult că P.C.R. este conducătorul și apărătorul lor consecvent și hotărît.

Procesul din Dealul Spirei, care s-a desfășurat timp de cinci luni de zile, s-a terminat cu înfrîngerea organizatorilor lui prin demascarea claselor exploatare din România în fața opiniei publice interne și internaționale. Acuzații, apărarea, clasa muncitoare, martorii, presa și personalitățile democratice, proletariatul internațional, prin curajul, forța și priceperea cu care au demascat netemeinicia înscenării juridice, au constituit o forță uriașă care a făcut să eșueze complotul burgheziei împotriva clasei muncitoare din România și a partidului ei comunist²⁴.

Influența crescîndă a P.C.R., a politicii sale s-a evidențiat cu pregnanță și în cadrul campaniei electorale desfășurate în primele luni ale anului 1922. Deși P.C.R. era la prima confruntare cu partidele politice din România, fiind lipsit de posibilități similare cu cele ale partidelor burgheze, în București, ca și în întreaga țară, masele au umplut pînă la refuz sălile în care comuniștii organizau adunări electorale. În cadrul acestora, reprezentanții P.C.R. au expus pe larg punctele programului lor electoral, sarcinile ce reveneau comuniștilor în lupta împotriva exploatării și asupririi. Adunările electorale — permise de guvernanți, deoarece în București era starea de asediu, — au constituit pentru Secțiunea P.C.R. București un mijloc eficace de a trece la consolidarea și dezvoltarea organizațiilor comuniste din fabrici și întreprinderi, la mobilizarea maselor la acțiuni revoluționare. Această tactică folosită de comuniști a fost evidențiată în raportul prezentat la cel de-al II-lea Congres al P.C.R., în care se arăta : „Era însă nevoie de a păși la organizare. Am convocat deci pe toți membrii Secțiunii București într-o adunare generală, în care s-a dat un raport asupra activității depuse de Comitetul Provizoriu și s-a consultat masa partidului în vederea conducerii campaniei electorale... O a doua adu-

²³ *Documente din istoria partidului comunist și a mișcării muncitorești revoluționare din România (mai 1921—august 1924)*, p. 200.

²⁴ M. C. Stănescu, *Mișcarea muncitorească din România în anii 1921—1924*, Editura politică, București, 1971, p. 93.

nare generală a primit raportul asupra campaniei electorale și a hotărît pășirea la organizarea grupelor²⁵.

Problemele care frământau în acea perioadă Secțiunea P.C.R. București au fost aduse, cu acest prilej, în fața maselor, în cadrul adunărilor electorale. „În acest fel — se sublinia în raportul Congresului al II-lea al P.C.R. —, comitetul a căutat să aibă pe cât posibil nu numai contactul cu masa, dar și o împărțire a răspunderii cu masa. Bineînțeles că, în împrejurările de atunci, o adunare generală a Secțiunii București cu participare de peste o mie de membri avea o importanță mai mare decât o simplă adunare de secție”²⁶.

Sintetizînd rezultatele tacticii Secțiunii București în alegerile din 1922, raportul la cel de-al II-lea Congres al P.C.R. arăta : „Alegerile au adus pentru București reclădirea secțiunii, cum și o vastă activitate de luare de contact cu masele. Programul de acțiune, manifestarea solidarității cu mișcarea internațională și afirmarea fațișă de [cătrel] comuniști, toate acestea au fost pentru muncitorimea din țară ceva nou și îndrăzneț. Afară de aceasta, în tot timpul campaniei noi am dus mai departe acțiunea noastră propagandistică pentru sindicate, cum și lupta noastră pentru o organizare rezonabilă a sindicatelor”²⁷.

Un moment însemnat în dezvoltarea organizatorică a partidului comunist, a secțiunilor sale, l-a constituit Conferința P.C.R. din 9-10 aprilie, care și-a desfășurat lucrările în locuința lui Mihail Macavei, membru în Comitetul provizoriu al Secțiunii București. La conferință, din partea Secțiunii P.C.R. București au participat Mihail Macavei, Gh. M. Petrescu-Ghempet, Marcel Pauker. După dezbateri fructuoase, conferința a recunoscut Comitetul Executiv provizoriu, căruia i s-a încredințat sarcina să-și continue activitatea ; a statuat denumirea de Partidul Socialist-Comunist din România și a trasat jaloanele viitoare ale activității secțiunilor²⁸.

Hotărârile conferinței, eliberarea militanților revoluționari implicați în procesul din Dealul Spirei au avut un rol important în dezvoltarea și consolidarea Secțiunii P.C.R. București, a celorlalte organizații ale proletariatului.

În pofida stării de asediu, a nenumăratelor șicane din partea autorităților, Secțiunea P.C.R. București și-a dezvoltat activitatea, și-a lărgit rîndurile, ajungînd să cuprindă în vara anului 1922 sute de membri²⁹. Pentru a răspunde cît mai bine cerințelor desfășurării activității în condițiile date, secțiunea a pus accentul pe întărirea sa organizatorică prin consolidarea grupelor (organizații comuniste), care cuprindeau pînă la 10 membri. Acestea aveau cîte un responsabil de grupă care ținea permanent legătura cu comitetul secțiunii. Sarcinile responsabililor de grupe au fost expuse în ședința din 5 iunie 1922. Aceștia aveau obligația de a stabili sarcini pentru membrii grupei, de a controla activitatea fiecăruia, iar săptămînal de a prezenta comitetului secțiunii o dare de seamă asupra activității grupei³⁰.

Prin intermediul grupelor, Secțiunea P.C.R. București și-a lărgit rîndurile, a pătruns neconținut în masa muncitorimii, a acționat practic pentru organizarea muncitorilor în sindicate. Așa, de pildă, în cartierul Obor, Solomon

²⁵ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, mapa nr. 54/1922.

²⁶ *Ibid.*

²⁷ *Ibid.*

²⁸ M. C. Stănescu, *Op. cit.*, p. 93.

²⁹ „Socialismul” din 12 mai 1922.

³⁰ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 7, dosarul nr. 1290, fila 2.

Schein, membru în Comitetul Secțiunii București³¹, a organizat șapte grupe. Două dintre acestea au primit sarcina de a se ocupa de organizarea în sindicate a muncitorilor de la S.T.B. și Moara comercială³². Alte două grupe, formate din cei mai buni comuniști, au avut ca preocupare principală de a acționa în rândurile militarilor din unitățile staționate în București și în împrejurimi. În luna august 1922 s-a format o grupă provizorie a femeilor comuniste. „Această grupă — se sublinia în raportul privind problema feminină expus la cel de-al II-lea Congres al P.C.R. — a luat contact cu tovarășele active din provincie și lucrează pentru organizarea muncitoarelor din toată țara în sindicate. De asemenea se ocupă serios de cultivarea comunistă a tovarășelor de partid, ca și a acelor din grupă”³³.

Paralel cu activitatea pentru consolidarea și dezvoltarea secțiunii, a celorlalte organizații muncitorești, militanții comuniști din București, între care C. Ivănuș, D. Fabian, M. Cruceanu, I. Cloțan, au contribuit în mod susținut la reorganizarea și întărirea secțiunilor P.C.R. din întreaga țară³⁴.

Reorganizarea pe baze comuniste a majorității secțiunilor P.C.R. a impus în prim plan activitatea pentru pregătirea Conferinței partidului, care urma să adopte documentele programatice și să aleagă organele de conducere. În ziarul „Socialismul” și în celelalte organe de presă muncitorești au apărut articole care abordau problemele ce urmau a fi dezbătute la conferință: problema agrară, sindicală, transformarea partidului într-un partid de mase, elaborarea statutului, alegerea organelor conducătoare.

În zilele de 3—4 octombrie 1922, după mai multe amânări, a avut loc Conferința generală a P.C.R., care în timpul desfășurării lucrărilor sale s-a transformat în Congresul al II-lea al partidului. La lucrările Congresului al II-lea al P.C.R. din partea Secțiunii București au fost prezenți trei delegați.

În Consiliul Central al partidului au fost aleși din partea Secțiunii București Ana Pauker și J. Conitz³⁵.

După Congresul al II-lea al P.C.R., Secțiunea București își extinse și mai mult aria de activitate. În cadrul sedințelor grupelor, prin intermediul unor conferințe, prin munca de la om la om au fost dezbătute o serie de probleme, între care: întărirea activității grupelor, propaganda printre țărani din comunele din jurul Capitalei, situația economică și politică a României, aspecte ale mișcării muncitorești internaționale.

Pentru întărirea organizatorică și strângerea legăturilor dintre Secțiunea București și grupele de partid componente, în martie 1923 a fost elaborat un regulament de funcționare al acestora³⁶. Regulamentul consfințea modul de organizare al grupelor, sarcinile acestora și ale responsabililor de grupă, formele de asigurare a legăturii între grupă și comitetul secțiunii. Regulamentul menținea organizarea grupelor după criteriul domiciliului și nu al locului de muncă, fapt care îngreua activitatea acestora. Modul de funcționare al grupelor era depășit și datorită faptului că în această perioadă P.C.R. s-a orientat spre crearea celu-

³¹ *Ibid.*

³² *Ibidem*, fila 12.

³³ *Documente din istoria partidului comunist și a mișcării muncitorești revoluționare din România (mai 1921—august 1924)*, v. 352.

³⁴ *Ibidem* p. 270—271.

³⁵ *Ibidem*, p. 363.

³⁶ *Ibidem*, p. 425—426.

lelor de fabrică pe unitatea de producție, care-i asigura desfășurarea unei activități nemijlocite în rândul muncitorilor și-i dădea putința de a le organiza lupta de zi cu zi pentru cucerirea revendicărilor economice și politice.

Relevând importanța formării grupelor de partid pe fabrică, Marcel Pauker a arătat în ședința din 23 aprilie 1923 că acest criteriu va „contribui la o acțiune cât mai eficientă a muncitorilor”³⁷. Comitetul secțiunii a hotărât formarea următoarelor resoarte: 1. resortul sindical (N. Marian, Pascal Constantinescu, Aladar Imre, D. Grofu, Gh. Petrescu-Ghempet, I. Alexandrescu, A. Gălățeanu ș.a.); 2. resortul politic, care avea ca obiective acțiunea pentru creșterea numărului membrilor partidului, realizarea frontului unic, alianța în luptă a muncitorilor cu țărani (Gh. Cristescu, J. Conitz, M. Pauker, Ana Pauker și N. Marian); 3. resortul feminin (Lenuța Filipovici, Ernestina Mendelovici, Elena Ivănuș, Bella Rabinshon, Paula Canton, Ana Pauker și Maria Diculescu); 4. resortul grupelor, care îndruma activitatea acestora (Gh. M. Vasilescu, Leonin Marcel și Gica Marin)³⁸.

În vederea întăririi comitetului secțiunii, a activizării sale, în iunie 1923 a fost ales un nou comitet, format din: Gh. Niculescu-Mizil, Dumitru Popa, Gh. M. Vasilescu, Aladar Imre, Marcel Pauker, Ana Pauker, Leonin Marcel, Gica Marin, Maria Diculescu. Ca membri supleanți au fost aleși: Dumitru Grofu, I. Gh. Chelnar și Lambru Sotir. Din comisia de control au făcut parte: Gheorghe Cristescu, Alexandru Dobrogeanu-Gherea și Vintilă Ionescu³⁹. Sarcina principală care se ridica în fața comitetului era organizarea activității grupelor de partid în fabrici și întreprinderi.

Mutarea centrului de greutate al activității în fabrici a fost pregătită cu grijă de Secțiunea P.C.R. București. Din vara anului 1923, comitetul a delegat pe lângă fabricile și întreprinderile Capitalei pe unii dintre cei mai activi comuniști. Așa, de pildă, Lucian Bistriceanu se ocupa de Fabrica „Mandrea”, D. Lăzărescu de Fabrica „Pheonix”, Ștefan Hubert de Uzina „Lemaître”, I. Alexandrescu, I. Dragomir, I. Paraschivescu și Ion Vasilescu de Atelierele C.F.R., Dumitru Șerban de aviație, Alexandru Amelung de Pirotehnia armatei, D. Teodorescu și Gheorghe Mitrică de Fabrica „Wolff”⁴⁰.

Ca urmare a activității secțiunii, în vara anului 1923 în fabricile și întreprinderile din Capitală au loc numeroase ridicări la luptă ale proletariatului bucureștean. Astfel, la Atelierele C.F.R. Grivița muncitorii, în fruntea cărora se aflau delegații comitetului secțiunii, au încetat lucrul în ziua de 18 iunie 1923. După o rezistență hotărâtă de o zi și jumătate, lucrătorii au impus direcțiunii mărirea salariilor⁴¹. O puternică acțiune grevistă a fost organizată la Uzina „Lemaître”, unde fuseseră concediați 600 de muncitori⁴². După patru săptămâni de luptă, muncitorii au reușit să impună patronului reprimirea la lucru a celor concediați⁴³. Cu hotărâre s-au ridicat la luptă și muncitorii de la Fabrica „Mandrea”. În sprijinul greviștilor, ziarul „Socialismul” a adresat un vibrant apel către proletariatul din întreaga țară, în care se spunea: „To-varăși, luați aminte: fiecare dintre noi e răspunzător de rezultatul luptei ce

³⁷ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 7, dosarul nr. 1 290, fila 256.

³⁸ *Ibid.*

³⁹ *Ibidem*, p. 338.

⁴⁰ *Ibidem*, p. 386.

⁴¹ „Socialismul” din 24 iunie 1923.

⁴² Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 68, nr. 6/1926, fila 61.

⁴³ „Socialismul” din 2 august 1923.

se dă între burghezie și proletariat în greva de la «Mandrea». Greva de la «Lemaître» am câștigat-o, tovarăși, s-o câștigăm și pe cea de la «Mandrea»⁴⁴.

Lupta împotriva exploataării și asupririi s-a împletit cu lupta pentru unitatea clasei muncitoare, a mișcării sindicale. În toamna anului 1923, în București, ca și în întreaga țară, s-au desfășurat puternice adunări, prin care muncitorii s-au desolidarizat de hotărârile Congresului sindical de la Cluj. În moțiunea adoptată de muncitorii din sindicatul metalurgist din Capitală se înfiera „actul de sălbăticie mișlească a unor așa-ziși conducători amsterdamiști, care, cu ajutorul poliției și al armatei, au spart congresul, aruncând afară marea majoritate a delegaților muncitorilor organizați”⁴⁵. Muncitorii au delegat pe D. Grofu și M. Pauker cu depline puteri de a reprezenta sindicatul și de a stabili legătura cu Consiliul general ales la Sibiu pentru a organiza lupta pentru unitate.

După Congresul sindical de la Cluj din 1923, clasele exploataatoare au intensificat măsurile represive împotriva organizațiilor clasei muncitoare, a militanților comuniști.

Arestarea unor cadre ale Secțiunii P.C.R. București, cerințele mereu crescînde ale activității de zi cu zi au pus cu tot mai mare acuitate problema pregătirii unui număr cît mai mare de cadre, îndeosebi din rîndurile muncitorilor. În acest scop, în toamna anului 1923 a fost reînființată Școala de partid „Dimitrie Marinescu” de pe lîngă Comitetul Secțiunii București, în conducerea căreia se aflau Alexandru Dobrogeanu-Gherea și Marcel Pauker. Primele prelegeri s-au ținut în ziua de 2 decembrie 1923. În cadrul școlii au conferențiat Mihail Cruceanu, Alexandru Dobrogeanu-Gherea, D. Fabian ș.a.⁴⁶.

Activitatea P.C.R. din primele luni ale anului 1924 a fost dominată de pregătirile pentru Congresul al III-lea al partidului. Pe această linie, ziarul „Socialismul” a inițiat, începînd din ianuarie 1924, rubrica „Tribuna congresului”, în cadrul căreia au apărut o serie de materiale care urmăreau ancorarea tot mai adîncă a P.C.R. în realitățile țării noastre. În articolele semnate de militanți ai Secțiunii București se sublinia necesitatea atragerii de noi membri din rîndurile muncitorilor, în special dintre cei ce lucrau în ramurile industriale de bază. „Schimbînd structura socială a secțiunilor noastre (în special vorbesc de Secțiunea București) — sublinia D. Fabian —, plantîndu-i rădăcinile principale în marea industrie, vom aduce — asta-i neîndoios — o viață nouă și mai viguroasă în partid, vom da activității sale un sens, sensul adevărat, acela de a fi expresiunea și conducătorul părții celei mai importante din proletariatul român”⁴⁷.

Pentru atragerea în secțiune a muncitorilor din marile fabrici, comitetul secțiunii a organizat în primele zile ale lunii februarie 1924 trei cercuri în cartierele unde erau situate mari uzine. Astfel, în cartierul Grivița, în strada Grozăvești nr. 8, funcționa cercul *Susținătorii Partidului Comunist Român*, condus de I. Alexandrescu; în cartierul Ciurel, în locuința lui Petru Crăciun, cercul *Organizatorii statornici ai Partidului Comunist Român*, iar în raza Uzinei „Lemaître”, în locuința Elenei Ivănuș, cercul *Apărătorii ziarului*

⁴⁴ „Socialismul” din 30 august 1923.

⁴⁵ „Socialismul” din 30 septembrie 1923.

⁴⁶ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 7, dosarul nr. 1 290, filele 380, 394, 421, 472.

⁴⁷ „Socialismul” din 23 ianuarie 1924.

„Socialismul“, condus de C. Trandafirescu. „Toate aceste cercuri — afirmau cu îngrijorare organele de siguranță — se vor ocupa de formarea elementelor muncitorești create de partid, vor face educație prin conferințe și vor forma nuclee în fabrici“⁴⁸.

Aceste măsuri inițiate de Secțiunea P.C.R. București au început să dea rezultate foarte curînd. Edificatoare este, de pildă, ședința grupei a III-a de partid, condusă de M. Bartoc, în care comuniștii au prezentat scurte rapoarte despre activitatea desfășurată: L. Bistriceanu a făcut propagandă sindicală în cartierul Grivița printre cizmarii și lucrătorii de la Fabrica „Mandrea“ și a organizat 30 de muncitori în diferite sindicate; Romulus Munteanu a organizat pe lucrătorii de la „Lemaître“, cu toate că fabrica era militarizată, reușind să atragă în partidul comunist 15 lucrători⁴⁹.

Organizarea grupelor de partid în fabricile și uzinele din Capitală a devenit în scurt timp o coordonată majoră a activității secțiunii. Astfel, la ședința responsabililor de grupe din 25 martie 1924, în care s-a discutat despre organizarea grupelor de partid în fabrici și uzine, M. Pauker, referindu-se la situația din București, arăta că „sînt aproape organizate următoarele mari industrii: C.F.R., «Lemaître», S.T.B., Uzina de apă Grozăvești, Uzina de gaz și electricitate...“⁵⁰.

În condițiile creșterii cursului activității revoluționare a P.C.R., guvernării au trecut la măsuri care au pregătit scoaterea partidului în afara legilor. În ziua de 5 aprilie 1924, prin ordonanța nr. 1 a Comandamentului Corpului II armată, s-a instituit starea de asediu în București. Pe baza acestei ordonanțe, sediile P.C.R., Sindicatelor unitare, Uniunii tineretului socialist, ziarului „Socialismul“ au fost supuse unor minuțioase percheziții, iar în zilele de 6-12 aprilie 1924 a fost arestat un grup de militanți comuniști, printre care: Gh. Cristescu, Al. Dobrogeanu-Gherea, L. Pătrășcanu Gh. M. Vasilescu, Elena Filipovici, Aladar Imre, J. Mendelovici, Pascal Constantinescu, I. Zaharescu ș.a.⁵¹.

Cu toate că măsurile luate de autorități prin ordonanța nr. 1 au afectat puternic activitatea Secțiunii P.C.R. București, responsabili grupelor de partid au reușit să se întâlnească într-o consfătuire în cadrul căreia I. Alexandrescu, pornind de la situația grea creată în Capitală, a cerut, în numele comitetului, „să nu se desființeze grupele și să-și continue activitatea mai departe, însă în mod prudent, spre a nu atrage atenția autorităților“⁵².

În perioada grea a ilegalității, Secțiunea P.C.R. București, centru comunist al țării, dovedindu-se o forță de nebiruit, a înfruntat teroarea sîngeroasă, purtînd mai departe steagul de luptă revoluționară pe care erau înscrise cele mai fierbînti năzuințe ale poporului. Ea a avut un rol de frunte în bătăliile de clasă ale proletariatului, care au netezit drumul spre împlinirea idealurilor pentru care, decenii de-a rîndul, au luptat cu eroism cei mai buni fii ai poporului român.

⁴⁸ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 7, dosarul nr. 1291, fila 25.

⁴⁹ *Ibidem*, fila 17.

⁵⁰ *Ibidem*, dosarul nr. 1291, fila 15.

⁵¹ M. C. Stănescu, *Op. cit.*, p. 249.

⁵² Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 7, dosarul nr. 1291, fila 64.

Activitatea revoluționară a comuniștilor din Oltenia între anii 1921-1924

FLORIAN TĂNĂSESCU

După Congresul de creare a P.C.R., membrii secțiunilor din Oltenia ale partidului — Drobeta Turnu-Severin, Craiova, Caracal, Corabia —, care se pronunțaseră pentru transformarea Partidului socialist în partid comunist, au trecut efectiv la activitatea pregătitoare în vederea reorganizării acestora pe baze comuniste, concomitent cu antrenarea maseilor la o serie de acțiuni revendicative, de clasă, la ampla campanie politică pentru stingerea procesului din Dealul Spirei, intentat militanților revoluționari arestați, și pentru punerea lor în libertate.

La sfârșitul lunii decembrie 1921 a avut loc în orașul Drobeta Turnu-Severin o mare întrunire muncitorească, convocată de secțiunea P.C.R., în cadrul căreia a fost adoptată o moțiune privind eliberarea militanților mișcării muncitorești aflați în închisori, ridicarea cenzurii și a stării de asediu. Cu același prilej s-a inițiat trimiterea unei scrisori către toate secțiunile partidului, în care se propunea constituirea unei comisii însărcinate cu redactarea unui memoriu către autorități prin care să se ceară imediată eliberare a celor arestați și revizuirea proceselor celor condamnați¹.

În cadrul aceleiași campanii s-au înscris și acțiunile întreprinse de comuniștii din Craiova. În moțiunea votată de secțiunea P.C.R. din localitate, cu prilejul consfățuirii din 2 februarie 1922, se arăta: „Membrii Secțiunii partidului socialist-comunist, întruniți astăzi 2 februarie în sala partidului..., declară că sînt perfect solidari cu tovarășii noștri congresiști, al căror proces se judecă azi de către justiția de clasă a burgheziei. Trimit acestora salutul de îmbărbătare și le promit de a lupta pînă ce-i vor vedea din nou liberi. Protestează împotriva regimului de teroare al oligarhiei, care a scos de sub scutul legilor clasa muncitoare”².

La scurt timp, în ziua de 12 februarie 1922, muncitorimea din Drobeta Turnu-Severin, întrunită în sala Casei poporului, a ținut să-și spună din nou cuvîntul față de abuzurile și înscenările judiciare ale autorităților. Atitudinea hotărîtă a muncitorilor, care denunțau în termeni vehemenți ilegalitățile săvîrșite împotriva comuniștilor, a mișcării muncitorești revoluționare, și-au găsit o puternică reflectare în moțiunea adoptată în unanimitate de participanții la întrunire: „Muncitorimea din T.-Severin se solidarizează cu tovarășii care sînt pe banca acuzării, ei fiind oamenii

¹ „Socialismul“, anul XV, nr. 90, din 28 decembrie 1921.

² „Socialismul“, anul XVI, nr. 101, din 9 februarie 1922.

ei de încredere... Cerem amnistie pentru toți deținuții și arestații politici. Muncitorimea din T.-Severin trimite salutul tovarășilor Elena, Luca, Macavei, rupti din mijlocul ei, și tuturor tovarășilor care sînt azi pe banca acuzării, asigurîndu-i că nu vom înceta lupta pînă cînd tovarășii nu vor fi puși în libertate și pînă cînd idealul nostru nu va triumfa. Trăiască partidul socialist-comunist !"³.

Poziția combativă a muncitorimii din orașele Olteniei, ca, de altfel, din întreaga țară, campania politică desfășurată de secțiunile P.C.R. care activau în această regiune au contribuit la întărirea spiritului revoluționar de luptă și dirzeniei militanților mișcării muncitorești implicați în procesul din Dealul Spirei. Exprimînd punctul de vedere al muncitorimii din Oltenia, Ioan Elena declara în cadrul procesului că el a activat și activează în mișcarea muncitorească din convingerea că poziția sa politică corespundea pe deplin aspirațiilor maselor muncitoare, în numele cărora acționa⁴. La rîndul său, Mihail Macavei, vorbind despre viitoarea putere muncitorească-tărănească, afirma în mod răspicat : „Prin noua formă de guvernare preconizăm binele și fericirea largei mase proletare de la orașe și sate, care sînt adevărata temelie a țării”⁵. În același sens, Mihail Cruceanu a vorbit cu o profundă încredere revoluționară despre perspectivele triumfului socialismului în țara noastră.

La 4 iunie 1922, marea majoritate a militanților revoluționari implicați în procesul din Dealul Spirei au fost amnistiați. Victorie a largii campanii inițiate și conduse de comuniști, amnistia a însemnat recunoașterea de către cercurile conducătoare a existenței legale a partidului comunist. Militanții eliberați, în marea lor majoritate cadre cu bogată experiență revoluționară, au contribuit la consolidarea organizațiilor locale ale partidului. După întoarcerea lor, împreună cu activul revoluționar din localitățile respective, au trecut la alegerea unor noi organe conducătoare ale secțiunilor partidului, la orientarea activității lor în direcția antrenării unor mase din ce în ce mai largi de oameni ai muncii pe făgașul luptei revoluționare.

Concomitent cu acțiunile pentru stingerea procesului din Dealul Spirei, P.C.R. a desfășurat o susținută campanie electorală pentru alegerile parlamentare din martie 1922, care a constituit un moment favorabil de popularizare în rîndul maselor a liniei sale politice. Pentru secțiunile P.C.R. din Oltenia, campania electorală a prilejuit lărgirea și întărirea legăturilor directe cu muncitorii din orașe, ca și cu țărani din diferite comune și cu alte categorii sociale.

Pe lista de candidați pentru Camera deputaților, Secțiunea din Craiova a înscris pe Gheorghe Cristescu, Mihail Cruceanu, Constantin Nicolcescu, Ilie Diaconescu și alții, iar în cadrul întrunirii din 12 februarie 1922 Secțiunea din Drobeta Turnu-Severin și-a desemnat următorii candidați : Ioan Elena, Mihail Macavei, Gheorghe Luca, Gheorghe Țipa, Ștefan Tudoroiu și Izidor Popescu. Depunerea listei de candidați ai Secțiunii din Drobeta Turnu-Severin s-a făcut nu fără greutate. Numai în urma insis-

³ *Documente din istoria partidului comunist și a mișcării muncitorești revoluționare din România. 1921—1924*, Editura politică, București, 1970, p. 140.

⁴ „Socialismul”, anul XVI, nr. 126, din 10 martie 1922.

⁵ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 221, fila 13.

tențelor delegației muncitorilor, condusă de Mihail Macavei, lista a fost admisă de Tribunalul Mehedinți⁶.

În timpul campaniei electorale, secțiunile partidului comunist din Drobeta Turnu-Severin și Craiova au organizat mai multe întruniri publice, au difuzat manifeste și afișe cu conținut revoluționar⁷. Prin intermediul acestora, militanții comuniști din Oltenia au popularizat larg obiectivele urmărite de P.C.R. prin participarea la alegerile parlamentare. În cadrul unei întâlniri cu candidații Secțiunii Drobeta Turnu-Severin, Mihail Macavei, insistând asupra tacticii preconizate de P.C.R. în alegeri, arăta: „Noi nu scontăm pe un succes electoral momentan, noi vrem să facem o afirmare a partidului nostru sub această nouă emblemă, adică de partid comunist, și aceasta va constitui pentru noi un adevărat succes”⁸. Membrii unor secțiuni, cum a fost cea din Caracal, au anulat buletinele de vot, scriind pe ele „Trăiască comunismul!”⁹.

Rezultatele alegerilor, deși nu au reflectat raportul real de forțe dintre partidele și grupările politice, date fiind condițiile în care s-au desfășurat, au fost totuși semnificative. La Craiova, de pildă, centru recunoscut pentru reacționarismul protipendadei, numărul de voturi obținute de lista candidaților comuniști a plasat-o pe locul al treilea¹⁰.

Alegerile parlamentare au constituit pentru P.C.R. o reafirmare pe scena vieții politice, prima mare acțiune desfășurată public după crearea sa. Experiența pozitivă a activității din timpul alegerilor a contribuit la impulsionearea procesului de organizare a tinărului partid, la lărgirea influenței sale în rîndul maselor.

În perioada care a urmat, comuniștii din Oltenia s-au preocupat insistent de crearea unui cadru organizatoric cît mai temeinic și mai adecvat mișcării revoluționare, fiind prezenți, prin delegații lor, la toate acțiunile organizate pe plan național de P.C.R.

În martie 1922, la Caracal a fost organizată secțiunea P.C.R.¹¹. Cîteva luni mai tîrziu, în iunie și, respectiv, iulie, în cadrul unor adunări extraordinare, secțiunile din Drobeta Turnu-Severin și Craiova s-au reorganizat pe baze comuniste. Un an mai tîrziu, în iunie 1923, a avut loc reorganizarea pe baze comuniste a Secțiunii Corabia.

Cu aceste prilejuri au fost alese noile organe conducătoare ale secțiunilor. Astfel, în Comitetul Executiv provizoriu al Secțiunii P.C.R. Drobeta Turnu-Severin au fost aleși G. Paleacu, G. Gogîlea, Gh. Țipa, State Ciuhurezu și V. Caligiu. Comisia de control era formată din V. Armeanu, M. Golfîtescu și N. Georgescu¹². Componenta Comitetului Executiv provizoriu al Secțiunii Craiova nu o cunoaștem. Singura informație despre consfătuirea membrilor acestei organizații care a avut loc în zilele de 7 și 9 iulie 1922, apărută în „Socialismul”, ne aduce la cunoștință efectuarea

⁶ Elena M. Macavei, *Amintiri din viața soțului meu*, Editura politică, București, 1969, p. 59—60.

⁷ „Socialismul”, anul XVI, nr. 110, din 19 februarie 1922.

⁸ Elena M. Macavei, *Op. cit.*, p. 60.

⁹ „Socialismul”, anul XVI, nr. 126, din 10 martie 1922.

¹⁰ Arhiva Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. (în continuare A.I.S.I.S.P.), fondul nr. 3, dosarul nr. 856.

¹¹ „Socialismul”, anul XVI, nr. 126, din 10 martie 1922.

¹² „Socialismul”, anul XVI, nr. 164, din 2 iulie 1922.

reînscrierii membrilor în secțiune, ca și conținutul expunerii făcute de Mihail Cruceanu ¹³.

Activitatea bogată a unora dintre militanții revoluționari din Oltenia, desfășurată în cadrul organizațiilor din care făceau parte, ca și pe un plan mai general, a condus la alegerea lor în organele centrale ale partidului. Alături de Mihail Macavei, care făcuse parte din primul Comitet Executiv provizoriu al P.C.R., au fost cooptați în Comitetul Executiv Ioan Elena și Mihail Cruceanu ¹⁴.

În calitate de delegați ai secțiunilor P.C.R. din Drobeta Turnu-Severin și Craiova, Mihail Macavei și Mihail Cruceanu au participat la Conferința P.C.R. din București ținută în zilele de 9—12 aprilie 1922 ¹⁵. Prin hotărârile adoptate în unanimitate, conferința, la care au luat parte delegați din mai multe centre ale țării, a contribuit la întărirea organizatorică a partidului.

Pregătirile în vederea Congresului al II-lea al P.C.R. au determinat ample dezbateri asupra unor probleme privind modul de organizare a activității partidului, obiectivele, căile și metodele sale de acțiune. La aceste dezbateri, desfășurate în adunările secțiunilor, ca și în coloanele presei revoluționare, au participat și reprezentanți ai organizațiilor comuniste din Oltenia, ca: Ioan Elena, Mihail Cruceanu, Mihail Macavei, C. Papacostea-Pajură și alții. În articolul *Problema organizării partidului*, publicat în „Socialismul” din 2 octombrie 1922, Ioan Elena sublinia necesitatea adoptării de către congres a unor forme organizatorice corespunzătoare și accentua că esențială pentru partid este, în primul rînd, calitatea membrilor săi; el făcea propunerea ca statutul și regulamentul de organizare și funcționare al secțiunilor să cuprindă prevederi precise privind atît condițiile de primire în partid cît și îndatoririle membrilor P.C.R.

La congres, ținut în zilele de 3—4 octombrie 1922 la Ploiești, au luat parte și doi reprezentanți ai organizațiilor comuniste din Oltenia: Ioan Elena (Drobeta Turnu-Severin) și Ilie Diaconescu (Craiova). Mihail Cruceanu și Mihail Macavei au participat în calitate de reprezentanți ai organelor centrale ale partidului. Ca o recunoaștere a activității lor prodigioase, Mihail Cruceanu a fost ales membru al C.C. al P.C.R., Ioan Elena membru supleant al C.C. al P.C.R. și membru al Consiliului General, iar Mihail Macavei membru al Comisiei de Control a C.C. al P.C.R. ¹⁶.

După congres, mișcarea comunistă din Oltenia s-a extins, fapt exprimat prin sporirea numărului de membri ai secțiunilor, prin întărirea legăturilor acestora cu masele. În același timp s-a accentuat preocuparea activiștilor revoluționari pentru organizarea muncitorilor în syndicate, pentru conducerea acțiunilor lor revendicative. Toate aceste succese au fost obținute în condițiile accentuării măsurilor represive din partea autorităților locale: interzicerea întrunirilor ¹⁷, a demonstrațiilor de 1 Mai ¹⁸, descinderi la sediile organizațiilor muncitorești, arestări etc. ¹⁹.

¹³ „Socialismul”, anul XVI, nr. 168, din 16 iulie 1922.

¹⁴ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 95, dosarul nr. 30, vol. II, fila 39; „Socialismul”, anul XVI, nr. 175, din 10 august 1922.

¹⁵ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 95, dosarul nr. 26, filele 30—31.

¹⁶ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, mapa nr. 57/1922.

¹⁷ „Socialismul”, anul XVI, nr. 196, din 22 octombrie 1922.

¹⁸ „Socialismul”, anul XVII, nr. 35, din 3 mai 1923.

¹⁹ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 12, mapa nr. 7/1923.

Un aspect important al activității militanților comuniști din Drobeta Turnu-Severin, Craiova, Caracal și Corabia după Congresul al II-lea al P.C.R. a fost menținerea unor legături strinse cu forurile centrale ale partidului. Între secretarii secțiunilor P.C.R. din Oltenia — State Ciuhurezu (Drobeta Turnu-Severin), Ilie Diaconescu (Craiova), Marin C. Popa (Corabia), Florea Predescu (Caracal) —, pe de o parte, și Gheorghe Cristescu, secretarul Partidului Comunist Român, pe de altă parte, a avut loc un permanent schimb de scrisori și informări. Totodată în coloanele „Socialismului” se întilnesc numeroase informații, articole și alte materiale referitoare la mișcarea muncitorească din Oltenia datorate corespondenților voluntari muncitori din regiune.

Așezate pe solide temelii comuniste, primind sprijin permanent din partea conducerii partidului, secțiunile P.C.R. din Oltenia au desfășurat o fructuoasă activitate atât pe linie organizatorică cât și propagandistică. Secțiunea Drobeta Turnu-Severin, cea mai puternică din regiune, a organizat în cursul anului 1923 30 ședințe de comitet și 130 ședințe de grupe; a înființat o grupă feminină comunistă; a deschis o librărie, care funcționa pe lângă Casa poporului; a sporit numărul abonamentelor la ziarul „Socialismul” la 230²⁰.

Secțiunea din Craiova a inițiat și organizat o serie de adunări de protest împotriva legii asociațiilor muncitorești²¹, a organizat variate manifestări cu caracter cultural²², a desfășurat o însemnată activitate de organizare în sindicate a muncitorilor din localitate²³, a mobilizat masele la sărbătorirea zilei de 1 Mai²⁴ etc.

La rîndul lor, secțiunile P.C.R. din Caracal și Corabia și-au lărgit influența în rîndul muncitorimii, reușind să atragă în mișcarea muncitorească organizată un număr tot mai mare de lucrători. Într-un raport de activitate al Secțiunii P.C.R. Corabia, înaintat Secretariatului partidului la 10 iunie 1923, Marin C. Popa scria: „...Vă încredințăm că și noi, ca și dv., sîntem animați de aceleași năzuințe ca să dăm viață și vigoare organizațiilor noastre politice și economice, pentru a forma o avangardă puternică și conștientă, care să fie farul luminator în calea noastră”²⁵.

Anul 1924 a însemnat pentru secțiunile P.C.R. din Oltenia, ca, de altfel, pentru toate secțiunile din țară, restrîngerea tot mai pronunțată a activității lor legale, datorită înăsprii puternice a măsurilor teroriste luate de guvernarea liberală. În aceste condiții, încă din primele luni ale anului 1924, activitatea legală a secțiunilor Craiova și Caracal a fost, practic, împiedicată, membrii acestora fiind urmăriți îndeaproape de organele de poliție și siguranță.

În pofida împrejurărilor vitrege, la 3 februarie 1924 în sala Casei poporului din Drobeta Turnu-Severin s-au desfășurat lucrările adunării generale a secțiunii P.C.R., ultima din perioada activității sale legale. Ordinea de zi a cuprins cinci puncte: raportul material; raportul moral; raportul Comisiei de ajutorare de pe lângă secțiunea respectivă; campa-

²⁰ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 95, dosarul nr. 1 193, filele 29—30; fondul nr. 12, mapa nr. 7/1923; A.I.S.I.S.P., fondul nr. 2, dosarul nr. 935, vol. II, fila 343.

²¹ „Socialismul”, anul XVII, nr. 14, din 18 februarie 1923.

²² „Socialismul”, anul XVI, nr. 210, din 10 decembrie 1922.

²³ „Socialismul”, anul XVII, nr. 31, din 19 aprilie 1923.

²⁴ „Socialismul”, anul XVII, nr. 41, din 10 mai 1923.

²⁵ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 12, mapa nr. 5/1923.

nia pentru ziar ; alegerea noului comitet. După expunerea rapoartelor și desfășurarea discuțiilor pe marginea lor, adunarea a ales noile organe de conducere ale secțiunii. Din comitet făceau parte Ioan Elena, State Ciuhurezu, Ion Socol, Victor Balaure, Nicolae Manolescu, iar din Comisia de Control Ion Pîrvan și Vasile Armeanu ²⁶.

În cadrul lucrărilor, președintele adunării a omagiat personalitatea revoluționară a lui V. I. Lenin, care încetase din viață la 24 ianuarie 1924. La aflarea acestei vești, muncitorii din Drobeta Turnu-Severin au arborat în bernă steagul roșu la Casa poporului, steag care a fluturat pe acest lăcaș muncitoresc timp de trei zile ²⁷.

Intensificarea măsurilor represive, repetatele ordonanțe ale autorităților militare îndreptate împotriva mișcării muncitorești revoluționare a Partidului Comunist Român au afectat direct și secțiunile Drobeta Turnu-Severin și Corabia, care mai activau legal. Au fost arestați State Ciuhurezu, Ion Socol și G. Paleacu, membri ai Secțiunii P.C.R. Drobeta Turnu-Severin, care ulterior au fost judecați și condamnați la cîte doi ani închisoare, iar abonamentele la ziarul „Socialismul“ au fost confiscate. Aceste măsuri represive au stîrnit indignarea muncitorimii. Un număr de 32 de muncitori din Drobeta Turnu-Severin au înaintat Ministerului de Interne un protest vehement, în care se arăta că muncitorimea din acest centru „se ridică indignată contra... arestării tovarășilor noștri, contra suferințelor ce sînt forțați a le suporta“, cerînd imediata eliberare a celor închiși și suprimarea stării de asediu ²⁸.

La rîndul său, Ioan Elena, în numele abonaților la organul central al P.C.R., „Socialismul“, a adresat un energic protest ministrului de interne ²⁹.

În condițiile accentuării campaniei anticomuniste declanșate de autoritățile regimului burghez în întreaga țară, militanții revoluționari din Oltenia au trecut la organizarea activității secțiunilor pe baze ilegale.

O coordonată majoră a activității secțiunilor P.C.R. din Oltenia în anii 1921—1924 au reprezentat-o organizarea și antrenarea la luptă atît a maselor muncitorești vîrstnice cît și a tineretului. Ca urmare se creează sau se consolidează, în diferite orașe ale Olteniei, organizații revoluționare de tineret. În septembrie 1921, la Craiova și-a reluat activitatea Cercul „Tineretul socialist“, care a desfășurat activitate politică și cultural-educativă în rîndul muncitorilor tineri și al ucenicilor din oraș ³⁰. Tot în aceeași perioadă, sub îndrumarea comuniștilor, își consolidează activitatea secțiunile de tineret din Caracal și Drobeta Turnu-Severin ³¹. La Corabia, studenții originari din localitate — Alexandru Mihăileanu, Ștefan Voitec și alții — au constituit un cerc cultural, care-și desfășura activitatea în rîndul muncitorilor tineri ³².

Un moment crucial în activitatea mișcării revoluționare de tineret din România l-a constituit Conferința generală a tineretului socialist din 19—20 martie 1922, care a întemeiat organizația unică marxist-leninistă

²⁶ „Socialismul“, anul XIX, nr. 15, din 10 februarie 1924.

²⁷ „Socialismul“, anul XIX, nr. 14, din 9 februarie 1924.

²⁸ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 12, mapa nr. 8/1924.

²⁹ „Lupta comunistă“, anul I, nr. 1, din 10 aprilie 1924.

³⁰ „Tineretul socialist“, anul X, nr. 8, din 25 septembrie 1921.

³¹ „Tineretul socialist“, anul X, nr. 32 și nr. 39, din 4 martie și 22 aprilie 1922.

³² „Tineretul socialist“, anul XII, nr. 1, din 12 august 1923.

de tineret din România. Mișcarea de tineret din Oltenia a fost reprezentată la conferință de Grigore Niculescu din partea Secțiunii de tineret din Caracal³³.

După conferință, activitatea mișcării tineretului revoluționar din Oltenia, îndrumată de comuniști, s-a amplificat. Ea s-a axat, în principal, pe adâncirea caracterului comunist al activității secțiunilor de tineret, întărirea lor organizatorică³⁴, dezvoltarea activității propagandistice în rândul maselor de tineri muncitori³⁵. Dintre organizațiile de tineret din Oltenia s-au remarcat în acea perioadă, prin activitatea desfășurată în rândul maselor de tineri, cele din Drobeta Turnu-Severin și Caracal. Ele se aflau sub îndrumarea directă a unor activiști ai comitetelor secțiunilor P.C.R. din localitățile respective³⁶.

În condițiile întetirii acțiunilor anticomuniste ale claselor exploatare, mișcarea tineretului revoluționar din Oltenia și-a reafirmat cu tărie atașamentul la principiile marxist-leniniste, în spiritul cărora acționa, pronunțându-se, în primăvara anului 1924, alături de celelalte organizații revoluționare de tineret din țară, pentru proclamarea deschisă a organizației de tineret ca organizație comunistă³⁷.

Dezvoltarea mișcării muncitorești revoluționare, consolidarea secțiunilor partidului comunist au fost însoțite de un intens proces de reorganizare pe plan sindical. În concepția militanților comuniști, syndicatele trebuiau să devină largi organizații revoluționare de masă bazate pe principiul luptei de clasă. După Congresul de creare a P.C.R., organizațiile sindicale din Oltenia au cunoscut un proces crescând de reorganizare. Până la sfârșitul anului 1921, cu sprijinul nemijlocit al secțiunilor P.C.R., au fost reorganizate syndicatele lucrătorilor tipografi³⁸, metalurgiști, muncitorilor și micilor funcționari C.F.R., lucrătorilor cizmari, ospătari și asimilați și lucrătorilor tîmplari din Craiova³⁹. La Drobeta Turnu-Severin s-au reorganizat syndicatele lucrătorilor de la Șantierul naval⁴⁰, lucrătorilor C.F.R.⁴¹, croitorilor⁴². Sindicatul „Cerna” al lucrătorilor din port și rampa gării⁴³, sindicatul tîmplarilor, iar la Caracal sindicatul mixt⁴⁴. Toate syndicatele erau afiliate la uniunile lor de breaslă.

Integrată în fluxul activității generale a organizațiilor profesionale muncitorești din România, mișcarea sindicală din județele Olteniei avea

³³ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 14, filele 41—44.

³⁴ „Tineretul socialist”, anul X, nr. 40, 41, 50, din 29 aprilie, 6 mai și 23 iulie 1922; anul XI, nr. 6, din 18 septembrie 1922; anul XII, nr. 17, din 27 ianuarie 1924.

³⁵ Constantin Petculescu, *Crearea Uniunii Tineretului Comunist*, Editura politică, București, 1972, p. 235—236.

³⁶ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 12, mapa nr. 7/1923.

³⁷ „Tineretul socialist”, anul XIII, nr. 22, din 1 mai 1924.

³⁸ „Buletinul muncii și al ocrotirilor sociale”, anul II, nr. 8—9, din noiembrie-decembrie 1921, p. 336; „Viața muncitoare”, anul I, nr. 21, din 4 decembrie 1921.

³⁹ Arhivele statului Craiova, fondul Inspectoratul muncii Craiova, dosarul nr. 1/1920—1921, fila 14; „Viața sindicală”, anul I, nr. 2 și nr. 8, din 24 iulie și 4 septembrie 1921.

⁴⁰ „Socialismul”, anul XVI, nr. 162, din 25 iunie 1922.

⁴¹ „Viața sindicală”, anul II, nr. 67, din 22 octombrie 1922.

⁴² „Viața sindicală”, anul II, nr. 77, din 31 decembrie 1922.

⁴³ Arhivele statului Craiova, fondul Inspectoratul muncii Craiova, inv. nr. 3/1922—1923, fila 104.

⁴⁴ „Viața sindicală”, anul I, nr. 2, din 24 iulie 1921.

ca obiective principale lupta împotriva legislației antimuncitorești, susținerea mișcării revendicative a lucrătorilor, promovarea în practica revoluționară a ideii frontului unic muncitoresc, extinderea și consolidarea organizării salariaților particulari și de stat.

În cadrul campaniei pentru înfăptuirea acestor obiective, se remarcă moțiunea-apel a comisiei locale sindicale, a sindicatelor C.F.R., de la Șantierul naval, din port și rampa gării și a sindicatului croitorilor din Drobeta Turnu-Severin adresată muncitorimii din România cu îndemnul : „1. Veniți în sindicatele noastre de breaslă ; 2. Formați acolo unde nu există sindicate noi ; 3. Folosiți-vă de așa-zisa luptă a micii burghezii contra Constituției și propagați ideea organizării, a luptei ; 4. Împingeți comitetele voastre de la Comisia locală până la Consiliul general la acțiune ; 5. Să faceți frontul unic al muncitorimii din România chiar pe deasupra capetelor ce s-ar opune“⁴⁵.

Îndemnurile adresate muncitorilor au fost însoțite de acțiuni concrete. În cursul anilor 1921—1923, în ciuda numeroaselor măsuri repressive ale autorităților, care au operat arestări în rîndul militanților pe tărîm sindical⁴⁶ și au interzis adunări și întruniri ale organizațiilor de sindicat⁴⁷, în diferite orașe ale Olteniei s-au desfășurat, sub conducerea comuniștilor, numeroase acțiuni revendicative. Astfel, Sindicatul „Cerna“ al lucrătorilor din port și rampa gării din Drobeta Turnu-Severin a impus, în iunie 1922, patronului Paul Groff, proprietarul morii cu același nume, un contract colectiv favorabil lor⁴⁸. La același rezultat a ajuns și Sindicatul arte grafice din Craiova, care, pentru recunoașterea unui nou contract colectiv de muncă, a proclamat greva generală a tipografilor din oraș, desfășurată în tot cursul lunii iulie și, parțial, în august 1922⁴⁹. La 17 iunie 1922, membrii organizației sindicale de la Șantierul naval Drobeta Turnu-Severin au mobilizat pe lucrători la grevă pentru obținerea achitării indemnizațiilor de scumpete⁵⁰. O serie de conflicte colective de muncă au fost declanșate de muncitorii metalurgiști din Craiova⁵¹ (iulie 1922), lucrătorii forestieri de la Societatea „Carpatina“ — Brezoi (13 august 1922)⁵², lucrătorii brutari din Caracal (august 1922)⁵³, muncitorii de la Atelierele C.F.R. Drobeta Turnu-Severin (noiembrie 1922)⁵⁴, lucrătorii croitori din același oraș (aprilie 1923)⁵⁵, lucrătorii ospătari de la unele restaurante din Govora și Călimănești (august 1923)⁵⁶, lucrătorii

⁴⁵ „Socialismul“, anul XVII, nr. 26, din 1 aprilie 1923.

⁴⁶ „Socialismul“, anul XVI, nr. 203, din 16 noiembrie 1922 ; Arhivele statului Craiova, fondul Inspectoratul muncii Craiova, inv. nr. 3/1922—1923, fila 104 ; „Socialismul“, anul XVIII, nr. 54, din 8 iulie 1923.

⁴⁷ „Socialismul“, anul XVI, nr. 173, din 3 august 1922.

⁴⁸ Arhivele statului Craiova, fondul Inspectoratul muncii Craiova, inv. nr. 3/1922—1923, dosarul nr. 3, filele 1, 5, 8—10.

⁴⁹ *Loc. cit.*, filele 22—26, 31—32, 38—41, 44—46 ; „Socialismul“, anul XVI, nr. 170, din 23 iulie 1922.

⁵⁰ Arhivele statului Craiova, fondul Inspectoratul muncii Craiova, inv. nr. 3/1922—1923, filele 41, 45, 59.

⁵¹ „Stirea“ (Craiova), anul III, nr. 61, din 25 iulie 1922.

⁵² Arhivele statului Craiova, fondul Inspectoratul muncii Craiova, inv. nr. 3/1922—1923, fila 58.

⁵³ *Loc. cit.*, fila 66.

⁵⁴ *Loc. cit.*, filele 85—90.

⁵⁵ „Socialismul“, anul XVII, nr. 17, din 5 aprilie 1923.

⁵⁶ „Socialismul“, anul XVIII, nr. 61 și nr. 65, din 9 și 16 august 1923.

de la Fabrica de țîmplărie „Rausnauer“ din Rîmnicu-Vîlcea (august 1923)⁵⁷.

Îndrumate de comuniști, syndicatele muncitorilor metalurgiști din Drobeta Turnu-Severin⁵⁸, syndicatele lucrătorilor portuari și cizmarilor din Corabia⁵⁹, syndicatele muncitorilor metalurgiști și lucrătorilor brutari din Craiova⁶⁰ s-au afiliat, încă în cursul anului 1923, la Consiliul General al Syndicatelor unitare, constituit în luna octombrie a aceluiași an.

Sub conducerea nemijlocită a secțiunilor P.C.R., în anii 1921—1924 în Oltenia și-au desfășurat activitatea unele organizații de masă, cum au fost Comitetul local de ajutorare și „Prietenii naturii“. Grupări cultural-sportive „Prietenii naturii“ au luat ființă la Craiova, Drobeta Turnu-Severin, Rîmnicu-Vîlcea, Caracal, Corabia și Drăgășani⁶¹. La constituirea și conducerea activității acestor organizații au contribuit nemijlocit activiști din conducerea secțiunilor P.C.R. din regiune, între care Ioan Elena, Mihail Macavei, Ștefan Mihai, Constantin Preoteșcu, State Ciuhurezu (Drobeta Turnu-Severin), Marin Popa (Corabia), Ilie Diaconescu, Iosef Marcovici, V. Marner (Craiova), V. Stănculescu, Gr. Niculescu, R. Weber, Gr. Toma (Caracal)⁶² etc.

Solidaritatea proletară a fost demonstrată în mod practic de muncitorimea din Oltenia, sub directa îndrumare a comuniștilor și prin strîngerea unor însemnate fonduri bănești, ajutoare în alimente și îmbrăcăminte pentru militanții revoluționari aflați în închisori și pentru familiile lor. Secțiuni ale Comitetului Central de ajutorare a celor închiși au fost create la Drobeta Turnu-Severin, Craiova și Rîmnicu-Vîlcea⁶³. Acestor acțiuni li se adaugă participarea organizațiilor revoluționare din Oltenia la ampla campanie inițiată de Partidul Comunist Român pentru ajutoarea materială a populației din Rusia sovietică, care a avut de suferit de pe urma secetei din vara anului 1921⁶⁴.

Urmărind evoluția mișcării revoluționare din Oltenia în anii 1921—1924, putem surprinde, la scara unei regiuni, procesul complex de organizare și dezvoltare a Partidului Comunist Român, de care se vor lega indisolubil toate marile transformări ale țării. Ceea ce este specific partidului marxist-leninist creat în mai 1921 — întransigența revoluționară, atașamentul profund față de masele muncitoare și activitatea neobosită pentru împlinirea dezideratelor lor — regăsim și în mișcarea revoluționară din Oltenia.

⁵⁷ „Socialismul“, anul XVIII, nr. 70, din 2 septembrie 1923.

⁵⁸ „Socialismul“, anul XIX, nr. 2, din 6 ianuarie 1924.

⁵⁹ „Socialismul“, anul XVIII, nr. 95, din 29 noiembrie 1923.

⁶⁰ „Muncitorul în alimentație“, anul IV, nr. 2, din 15 ianuarie 1924.

⁶¹ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 6, dosarul nr. 1217, fila 124; „Socialismul“, anul XVI, nr. 176, din 13 august 1922; „Viața sindicală“, anul II, nr. 80, din 21 ianuarie 1923; „Tineretul socialist“, anul XI, nr. 41, din 20 mai 1923.

⁶² N. G. Munteanu, *Cincizeci de ani de sport muncitoresc*, Editura „Stadion“, 1971, p. 31 și urm.; Luchian Deaconu, Atanasie Marinescu, Vladimir Osiac, *Pagini din istoria mișcării revoluționare și democratice de tineret din Oltenia*, Craiova, 1972, p. 57—58.

⁶³ „Socialismul“, anul XVII, nr. 17, din 5 aprilie 1923; anul XIX, nr. 18, din 17 februarie 1924.

⁶⁴ „Socialismul“, anul XVI, nr. 150, din 15 mai 1922; „Tineretul socialist“, anul X, nr. 39, 40, 52, din 22, 29 aprilie și 6 august 1922.

Secțiunea P.C.R. Iași

în perioada anilor 1921-1924

MARIN C. STĂNESCU

Reorganizarea partidului, a secțiunilor sale pe baze noi, comuniste, s-a făcut după Congresul din mai 1921, în condiții deosebit de grele, care au cerut timp și au impus o varietate de forme. În unele secțiuni, reorganizarea activității s-a făcut inițial pe baze ilegale, în timp ce în altele activitatea deschisă comunistă a întârziat un timp apreciabil. Au existat însă o serie de secțiuni, între care și cea de la Iași, unde activitatea a fost reluată legal la scurt timp după crearea P.C.R.

Comuniștii din Iași au desfășurat o amplă și variată activitate pentru reorganizarea și consolidarea secțiunii de partid, pentru organizarea tuturor categoriilor de salariați în sindicate, pentru însușirea ideilor marxiste de către mase cât mai largi, pentru răspândirea științei și culturii înaintate în rîndul muncitorimii. Secțiunea P.C.R. din Iași, colaborînd cu tact cu numeroși intelectuali, a înfruntat cu succes, încă de la începutul existenței sale, acțiunile teroriste și diversionist-reacționare ale studențimii cuzisto-codreniste.

Astfel, în iulie 1921, la Iași s-a constituit un comitet provizoriu al secțiunii, alcătuit din 17 persoane, printre care : Ion Niculi, Vasile Dobrovici, Ion Gheorghiu, Th. Talpă, Ion Graur, Zoe Frunză, A. Naghel, Zaharia Tănase, Marin Ștefănescu ș.a. Secretar al comitetului era Gh. Talpă.

După comunicatul publicat în „Iașul socialist” din 24 iulie, acest comitet își punea ca sarcini : să se îngrijească de apariția ziarului „Iașul socialist”, de funcționarea Școlii socialiste „Max Vexler”, a Universității populare, a Cercului cultural „C. Dobrogeanu-Gherea”, să acționeze pentru ajutorarea celor arestați, a familiilor acestora, ca și a celor rămași fără lucru. Corespunzător acestor obiective, au fost înființate patru comitete care să coordoneze activitatea : Comitetul cultural, Comitetul de ajutorare, Comitetul ziarului și Comitetul Casei poporului.

La Iași, ca și la București, primul pas în direcția intensificării activității a fost făcut prin reapariția organelor de presă ale partidului ; la 25 decembrie 1921 a reapărut „Iașul socialist”.

În același timp, pe plan organizatoric s-a ales un nou comitet provizoriu al secțiunii, avîndu-l ca secretar pe Ioan Lascăr, și comisia locală a sindicatelor, cu Gheorghe Tănase ca secretar, eliberat din închisoare la 15 decembrie 1921¹. În acest proces de așezare pe baze comuniste a Secțiunii Iași a partidului, de reorganizare a sindicatelor locale, un rol important l-a avut Gheorghe Tănase, personalitate de prestigiu la acea epocă în mișcarea muncitorească ieșeană. În urma ședinței din 30 decembrie, secțiunea partidului și-a reluat public activitatea. Comunicatul apă-

¹ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 28, dosarul nr. 9 326, filele 59—60 ; „Iașul socialist”, anul III, nr. 128, din 25 decembrie 1921.

rut în „Iașul socialist“ din 8 ianuarie 1922 făcea apel la foștii membri de partid să se reînscris pe baza unei cereri adresate comitetului provizoriu.

Reorganizarea Secțiunii Iași a influențat și activitatea din celelalte centre din Moldova. Astfel, la 2 februarie 1922, la sediul din str. Ghica Vodă nr. 32, a avut loc o consfătuire a delegaților din regiune, unde s-a hotărât reînființarea Comitetului regional Moldova al partidului, compus din Gheorghe Tănase, Ioan Lascăr, Zoe Frunză (Iași), Petre Constantinescu-Iași (Birlad), B. Misievici (Vaslui), Vasile Adiaconitei (Botoșani) ș.a.².

În perioada care a urmat, numeroși militanți, vîrstnici sau tineri, au scris în „Iașul socialist“ articole, luînd în discuție diferite probleme ale mișcării muncitorești sau ale vieții social-politice din România. De asemenea, alte articole scrise de comuniștii ieșeni au înfățișat realizările Rusiei sovietice, au popularizat lupta proletariatului din China, Bulgaria și din alte țări.

Două evenimente politice au dominat prima jumătate a anului 1922 : alegerile generale din luna martie și procesul din Dealul Spirei, judecat la București între 23 ianuarie și 4 iunie 1922. La amîndouă, muncitorimea ieșeană, militanții din acest oraș au avut un rol important prin participarea lor la o seamă de acțiuni deschise, de masă.

Campania electorală a fost deschisă la Iași prin marea întrunire publică din 22 ianuarie 1922, organizată de secțiunea P.C.R. în sala „Sidoli“, la care au luat parte mii de muncitori, intelectuali, funcționari, mici meseriași, studenți. Întrunirea a reprezentat un aspru rechizitoriu la adresa terorii și reacțiunii ; ea a lansat un apel la luptă, organizare și solidaritate cu cei implicați în procesul din Dealul Spirei. Rînd pe rînd, într-o atmosferă înălțătoare, s-au perindat la tribună Gh. M. Petrescu-Ghempet din București, Gh. Tănase, Ipolit Derevici, Ioan Lascăr, Emil Socor³.

În perioada următoare, Secțiunea Iași a desfășurat, prin manifeste, presă, prin participarea la numeroase adunări publice, o vie campanie electorală. În acest cadru se înscriu : *Chemarea Biroului regional socialist din Moldova*⁴, *manifestul Cetățeni ! Alegători !*⁵ al aceluiași birou ; *manifestul Cetățeni, tovarăși !*⁶, *chemarea La urne*⁷ ale Secțiunii Iași a partidului ș.a. Ele demascau teroarea antimuncitorească, politica antipopulară a guvernului liberal și cereau muncitorimii să voteze lista Partidului Comunist Român. Lista de la Iași era compusă din Gh. Tănase, P. Constantinescu-Iași, dr. L. Ghelerter, Ilie Moscovici, Ioan Lascăr, Gh. M. Petrescu-Ghempet și V. Sălcieru.

Campania electorală, dar mai ales votarea, s-au desfășurat în condițiile unei crunte terori. Bătăi și intimidări, furtul de urne și multe alte metode tradiționale din arsenalul de mijloace folosite de partidele burghezo-moșierești au fost întrebuințate de autorități. Aceste condiții deosebit de vitrege au influențat rezultatele obținute la Iași — ca și în restul țării. Nici un reprezentant comunist nu a mai pătruns în noul parlament.

² „Iașul socialist“, anul III, nr. 135, din 12 februarie 1922.

³ „Iașul socialist“, anul III, nr. 133, din 29 ianuarie 1922.

⁴ „Iașul socialist“, anul III, nr. 135, din 12 februarie 1922.

⁵ *Ibid.*

⁶ „Iașul socialist“, anul III, nr. 134, din 5 februarie 1922.

⁷ „Iașul socialist“, anul III, nr. 138, din 5 martie 1922.

Începerea, la 23 ianuarie 1922, a procesului din Dealul Spirei, a fost primul din lungul șir de acte antipopulare și antidemocratice săvârșite de guvernul liberal instalat la conducere.

În presă ori în sala de judecată, glasul Iașului muncitoresc și democrat s-a auzit în permanență în prima jumătate a anului 1922. La 12 februarie, „Iașul socialist“ a demască cu vehemență intentarea nejustificată a procesului, tratamentul inuman aplicat celor aflați în mînile dușmanului de clasă⁸. La rîndul său, ziarul local „Opinia“ a publicat în permanență articole — unele semnate de Mihail Sevastos — despre procesul anticomunist de la București, condamnînd încălcarea celor mai elementare drepturi și libertăți constituționale. Într-unul din aceste articole, din 26 ianuarie, „Opinia“ aprecia că înscenarea procesului din Dealul Spirei „știrbește forța morală a legii și a justiției“. Alte articole demascau regimul sălbatic la care erau supuși acuzații⁹.

La jumătatea lunii martie a început judecarea grupului de tineri comuniști arestați la Iași, în marea lor majoritate studenți. Principala vină ce li se aducea era aceea de a fi participat la conferința grupurilor comuniste din primăvara anului 1921 ținută într-o casă conspirativă din str. Rîpei nr. 2 din Iași. În ziua de 18 martie a compărut în fața instanței comunistul Timotei Marin, eminent student în litere, care, timp de cîteva ore, a evocat momente semnificative din viața sa de revoluționar și patriot, apărînd cu demnitate principiile comuniste pe care și le însușise. El a înfățișat pe larg activitatea sa propagandistică desfășurată prin conferințe, ținute îndeosebi în Universitate, ca și prin ample discuții purtate cu profesorii și colegii săi. „Cu mine sau fără mine, transformarea se va face și societatea comunistă va triumfa“¹⁰ — arăta el. Cuvîntul său a produs o impresie deosebită asupra celor prezenți în sala de judecată. Dialogul purtat de Timotei Marin cu Nicolae Iorga, cînd acesta a apărut în proces la 11 aprilie ca martor al apărării, l-a determinat pe marele cărturar să se adreseze autorităților militare: „Să nu căutați să distrugeți cu orice preț oameni ca tînărul acesta, care mie îmi face impresia unei minți luminate“¹¹.

În legătură cu judecarea lui Timotei Marin, un moment deosebit de impresionant l-a constituit venirea la București, ca martori ai săi, a șase profesori universitari: Traian Bratu — rector, dr. C. I. Parhon, dr. N. Leon, P. Bogdan, P. Bujor și Iuliu Teodorescu, care, făcîndu-se ecoul opiniei publice din Iași și dînd glas propriilor simțăminte, au vorbit în termenii cei mai elogiози despre Timotei Marin, cerînd eliberarea sa imediată¹².

⁸ „Iașul socialist“, anul III, nr. 135, din 12 februarie 1922.

⁹ „Opinia“, anul XVIII, nr. 4406, 4420 și 4422, din 27 ianuarie, 11 și 13 februarie 1922.

¹⁰ „Dimineata“, anul XIX, nr. 5541, 5542 din 20, 21 martie 1922.

¹¹ „Dimineata“, anul XIX, nr. 5561, din 13 aprilie 1922.

¹² Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 238, filele 64, 79, 105; „Adevărul“, anul XXXV, nr. 11681, 11701, din 4 mai, 1 iunie 1922; „Aurora“, anul II, nr. 134, 154, 163, din 3, 29 aprilie, 12 mai 1922; „Dimineata“, anul XIX, nr. 5553, din 3 aprilie 1922. De altfel, încă din octombrie 1921, profesorul Traian Bratu se adresase Ministerului Instrucțiunii Publice cerîndu-i să intervină pe lîngă autorități pentru a-l elibera pe studentul Timotei Marin. În felul acesta, arestarea studenților ieșeni a devenit și pentru conducerea acestui înalt for de cultură un act de apărare a democrației, a libertăților cetățenești înscrise în Constituția țării (Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 96, dosarul nr. 231, fila 69).

Procesul din Dealul Spirei s-a terminat cu înfringerea și demascarea claselor exploatatoare din România în fața opiniei publice interne și internaționale. „Partidul comunist puternic, victorios și plin de credință — scria „Iașul socialist“ la 11 iunie — pornește acum la luptă serioasă pentru dobândirea dreptului, pentru întronarea lumii socialiste, pentru care atîția au suferit, sigur fiind că nu mult ne desparte de victorie. La luptă“.

După conferința de partid din 9—10 aprilie 1922, ținută la București, care a recunoscut Comitetul Executiv Provizoriu al P.C.R. și a adoptat o serie de măsuri privind consolidarea organizatorică a partidului, în întreaga țară s-a trecut la reorganizarea legală a secțiunilor pe baze comuniste și reinscrierea membrilor de partid.

Prima secțiune din provincie care a purces oficial la aplicarea acestor hotărîri a fost cea din Iași. Adunarea generală a Secțiunii Iași a avut loc la 14 mai, cu următoarea ordine de zi : 1) Darea de seamă materială și morală ; 2) Fixarea atitudinii Secțiunii Iași față de partidele proletare din țară ; 3) Alegerea unui comitet definitiv ; 4) Alegerea comisiei de control.

Raportul la primul punct a fost prezentat de Ioan Lascăr. Acesta, fiind președintele adunării, a condus și discuțiile, axate îndeosebi pe raportul la punctul al doilea din ordinea de zi. A luat apoi cuvîntul Gheorghe Tănase, care a arătat : „Personal sînt comunist și fac această declarație nu pentru a vă influența... Votul muncitorimii ieșene nu poate fi decît pentru afilierea la a treia Internațională“¹³. În încheierea discuțiilor adunarea generală a votat, cu mare majoritate (4 abțineri)¹⁴, afilierea Secțiunii Iași la partidul comunist.

Hotărîrile deosebit de importante ale acestei adunări au fost sintetizate într-o declarație în care, printre altele, se spunea : „Iașul muncitoresc, cu sufletul împăcat, cu convingerea că a făcut un gest drept și singurul posibil, a votat în unanimitate afilierea la partidul comunist. În țara românească nu există decît un singur partid muncitoresc puternic, singurul reprezentant al proletariatului, partidul comunist“¹⁵.

Comunicatul privind acest eveniment important din istoria Secțiunii Iași a P.C.R., apărut în „Iașul socialist“ din 21 mai, aducea la cunoștință începerea reinscrierii membrilor de partid și programul de activitate. Treccrea la activitate pe baze comuniste a Secțiunii Iași a avut o importanță deosebită datorită faptului că Iașul coordona și îndruma în bună măsură și mișcarea muncitorească din celelalte centre ale Moldovei.

Comentînd acest eveniment, Petre Constantinescu-Iași scria că în fața Secțiunii comuniste din Iași stă acum un cîmp larg de activitate : cultivarea maselor, organizarea și conducerea luptelor politice pentru o lume mai bună.

În vara anului 1922, comuniștii din Iași au desfășurat o susținută muncă de consolidare a secțiunii, de atragere a noi membri în rîndurile partidului. Totodată, în această perioadă, militanții P.C.R. din Iași au manifestat o deosebită grijă pentru problemele majore ale mișcării muncitorești, ale partidului comunist. Printre aceștia, la loc de frunte s-a situat

¹³ „Iașul socialist“, anul IV, nr. 149, din 21 mai 1922.

¹⁴ *Ibid.*

¹⁵ *Ibid.*

Timotei Marin. Astfel, el a cerut organizațiilor muncitorești să treacă peste toate piedicile și să răspundă pozitiv propunerilor partidului comunist de a se realiza frontul unic contra ofensivei patronale. „Noi comuniștii — scria el — sintem gata să ne unim cu orice organizație muncitorească... Noi comuniștii vrem acțiune și nicidecum conversațiuni de distracție. Noi vrem lupte de clasă și nu pace între clase ; noi vrem frontul unic înlăuntrul clasei muncitoare și nicidecum între clase”¹⁶.

În ajunul Congresului al II-lea al P.C.R., Timotei Marin a scris o serie de articole în care a analizat probleme ca : centralismul democratic, caracterul de masă al partidului comunist ș.a. El propunea ca apropiatul congres, pe lângă alegerea Comitetului Central, să elaboreze Statutul P.C.R., bazat pe principiul centralismului democratic, care să fie norma de conduită atît pentru C.C. al P.C.R. cît și pentru simplii membri de partid¹⁷. Într-un alt articol, Timotei Marin sublinia cu tărie că partidul trebuie să devină „un partid comunist de masă”, organizat pe bază de nuclee de fabrică¹⁸.

În zilele de 3—4 octombrie 1922 s-a ținut la Ploiești cel de-al II-lea Congres al Partidului Comunist Român. La lucrările sale, Secțiunea Iași a fost reprezentată de Timotei Marin, iar în Consiliul General al P.C.R. a fost ales din partea comuniștilor ieșeni Gheorghe Tănase.

În anii 1923—1924, înfruntînd piedici și greutăți, Secțiunea Iași a Partidului Comunist Român a desfășurat în cadrul politicii generale a P.C.R. o amplă activitate revoluționară. Folosind o gamă variată de forme și metode, comuniștii ieșeni, muncitorii și intelectualii care activau alături și împreună cu aceștia au dus o intensă muncă în direcția unificării mișcării sindicale, s-au aflat în fruntea numeroaselor conflicte colective de muncă, au acționat în primele rînduri în lupta deschisă contra elementelor reacționare și teroriste care se manifestau tot mai virulent, îndeosebi în universitate.

La 27 mai 1923, Secțiunea Iași a ținut o adunare generală anuală, cu care prilej s-a prezentat darea de seamă privind activitatea pe timp de un an și s-a ales comitetul secțiunii, alcătuit din Ioan Bolohan, Maria Stoica, Virgil Ionescu, Gheorghe Tănase, Mareș Cahane și Ioan Lascăr, care era și secretar. În Comisia de control au fost aleși Timotei Marin, Sandu Lieblich și B. Dumbrăveanu.

Amplele măsuri represive aplicate de guvernul liberal împotriva P.C.R., începînd îndeosebi din aprilie 1924, care au culminat cu scoaterea partidului în afara legilor, s-au repercutat puternic la Iași.

În prima decadă a lunii aprilie, la Iași au fost arestați nouă comuniști. Față de protestele viguroase ale clasei muncitoare, ale unor personalități politice și organe de presă, între care și „Opinia” din Iași, pînă la 14 aprilie au fost cu toții puși în libertate. Secțiunea își desfășura activitatea în condiții deosebit de grele¹⁹. În primele zile ale lunii august

¹⁶ „Iașul socialist”, anul V, nr. 7, din 20 august 1922.

¹⁷ *Documente din istoria partidului comunist și a mișcării muncitorești revoluționare din România. 1921—1924*, Editura politică, București, 1970, p. 296.

¹⁸ *Ibidem*, p. 301.

1924 au fost declarate dizolvate și secțiunile P.C.R. și alte organizații revoluționare din Moldova²⁰.

În aceste momente dramatice, protestînd contra încălcării brutale a Constituției țării de către guvernul liberal și organele represive, ziarul „Opinia” din Iași nota cu indignare că „în România nu mai există lege, nu mai există drepturi cetățenești. Regimul Brătianu le-a suprimat pe toate”²¹.

Laolaltă și sub conducerea comuniștilor, o vie activitate au desfășurat, îndeosebi pe plan cultural și educativ, și tinerii revoluționari din Iași²².

Spre sfîrșitul anului 1921, la Iași se constituie un comitet de inițiativă al tineretului socialist, care a trecut la reorganizarea secțiunii locale. Secțiunea a fost reorganizată la 9 ianuarie 1922²³, iar prima sa adunare publică s-a ținut la 22 ianuarie în sala din str. Ghica Vodă nr. 32. Au luat cuvîntul cu acest prilej Dumitru Filipescu, V. Mîrza, Lucrețiu Pătrășcanu (A. Moldoveanu), delegatul Comitetului Central provizoriu al Mișcării tineretului socialist, Gh. M. Petrescu-Ghempet (București), Ipolit Derevici, Gh. Tănase ș.a. Rezultatul cel mai important al acestei impunătoare adunări a fost alegerea comitetului secțiunii, care îndeplinea în același timp și sarcina de comitet regional pentru Moldova²⁴.

Imediat după aceasta, Cercul „Tineretului socialist” din Iași (formulă uzuală în acea epocă, corespunzînd celei de secțiune) și-a reluat activitatea legală. S-a trecut la reorganizarea grupelor, a bibliotecii, a cercului cultural-artistic²⁵.

La Conferința generală a tineretului socialist din România, ținută la București în zilele de 19—20 martie 1922, care a pus bazele organizatorice și ideologice ale organizației unice marxist-leniniste de tineret din România, au luat parte ca delegați ai Secțiunii Iași Dumitru Filipescu și Gheorghe Prefit²⁶.

În anul 1922, Secțiunea de tineret din Iași a ținut în mod regulat ședințe și adunări publice în care s-a dezbătut problema necesității intensificării muncii organizatorice, a ridicării nivelului politic, ideologic și cultural al membrilor, s-a protestat cu vehemență contra terorii și exploataării nemiloase a tineretului. În lumina indicațiilor partidului comunist, tinerii comuniști din Iași, îndeosebi studenții, au adus o contribuție însemnată la activitatea Școlii socialiste „Max Vexler”, a Cercului de studii sociale, a cursurilor de alfabetizare sau de ridicare a nivelului cultural al muncitorilor, la organizarea pe plan local între 3 și 10 septembrie 1922 a

¹⁹ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 50, dosarul nr. 57, filele 71—72; „Opinia”, anul XX, nr. 5 057, 5 066, din 8, 18 aprilie 1924.

²⁰ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 50, dosarul nr. 880, fila 2; „Opinia”, anul XX, nr. 5 147, din 30 iulie 1924.

²¹ „Opinia”, anul XX, nr. 5 148, din 31 iulie 1924.

²² Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, I. C., dosarul nr. 14, filele 247—269 (8).

²³ „Tineretul socialist”, anul X, nr. 46, din 25 iunie 1922.

²⁴ „Iașul socialist”, anul III, nr. 135, din 12 februarie 1922.

²⁵ „Tineretul socialist”, anul X, nr. 29, din 25 februarie 1922.

²⁶ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 50, dosarul nr. 4500, fila 14; „Iașul socialist”, anul III, nr. 139, din 19 martie 1922.

săptămîinii de propagandă etc.²⁷. Edificator este faptul că la începutul anului 1923, după unele date, numărul tinerilor care activau în Secțiunea Iași ajunsese la 400²⁸. Era rezultatul unei laborioase activități desfășurate de tineri comuniști ca : Dumitru Filipescu, Timotei Marin, Vasile Mirza, B. Dumbrăveanu, Sandu Liebllich ș.a.

În contextul activității politico-ideologice și organizatorice a mișcării revoluționare de tineret din România, din anii 1923—1924, Secțiunea de tineret din Iași se remarcă printr-o prezență activă. Ea ne este atestată de participarea unui reprezentant al său la ședința plenară a Comitetului Central al Uniunii Tineretului Socialist din 11 martie 1923 ca și a organizației în totalitatea sa, la referendumul din primăvara anului 1924²⁹, care avea să hotărască schimbarea denumirii Uniunii Tineretului Socialist în Uniunea Tineretului Comunist.

Una din paginile luminoase ale istoriei Secțiunii P.C.R. din Iași din anii 1921—1924 a fost activitatea intensă dusă pe multiple planuri în sindicatele din localitate. Comisia locală sindicală s-a aflat în toți acești ani sub conducerea nemijlocită a comuniștilor. Trei delegați din Iași, printre care Zaharia Tănase și Gh. Talpă, au participat la lucrările congresului sindical de la Brașov din 20—23 octombrie 1921³⁰, primul congres sindical general postbelic, care reunea organizații profesionale din aproape toate regiunile țării.

Pînă la sfîrșitul anului 1921, sindicatele din Iași au desfășurat o activitate mai modestă. Se remarcă, totuși, cererea formulată public de militanții ieșeni de a se trece la reorganizarea grabnică a sindicatelor.

În decembrie 1921 a început în cadrul mișcării sindicale ieșene un proces intens și rapid de reorganizare. Mai întîi s-a ținut o ședință de reconstituire a comisiei locale, care l-a ales ca secretar pe comunistul Gheorghe Tănase. Apoi s-a procedat la reorganizarea comitetelor sindicatelor conform cu prevederile legii asociațiilor profesionale³¹. Comisia locală din Iași reunea aproape 20 de sindicate, printre care se remarcă cele ale feroviarilor, metalurgiștilor, textiliștilor, funcționarilor, de la R.M.S. etc.³².

Comisia locală, organizațiile sindicale din Iași au desfășurat în prima jumătate a anului 1922 o variată activitate : au fost organizate întruniri de protest contra terorii și de solidaritate cu cei implicați în procesul din Dealul Spirei, împotriva ofensivei patronale, pentru consolidarea rîndurilor proprii, pentru sprijinirea Rusiei sovietice etc. Un loc aparte l-a ocupat munca de educație politică și de culturalizare. În același timp, reprezentanții sindicatelor ieșene au adus o reală contribuție la refacerea unității

²⁷ „Tineretul socialist“, anul X, nr. 37, 50, din 8 aprilie, 23 iulie 1922 ; anul XI, nr. 4, 6, 15, 19, din 3, 18 septembrie, 20 noiembrie, 18 decembrie 1922 ; „Iașul socialist“, anul V, nr. 2, 6, 10, 15, din 16 iulie, 13 august, 10 septembrie, 10 noiembrie 1922.

²⁸ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 28, dosarul nr. 9 326, fila 77.

²⁹ „Tineretul socialist“, anul XI, nr. 32, din 18 martie 1923 ; anul XII, nr. 22, din 1 mai 1924.

³⁰ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 28, dosarul nr. 9 325, fila 111.

³¹ „Iașul socialist“, anul III, nr. 128, 129, din 25 decembrie 1921, 1 ianuarie 1922.

³² *Ibid.*

sindicale în cadrul Congresului ținut la Sibiu în zilele de 4—7 iunie 1922, cu care prilej Gheorghe Tănase a fost ales în Comisia de control³³.

Activitatea desfășurată de sindicatele din Iași după reorganizare a fost amplu analizată la Conferința regională a sindicatelor ținută la Iași, în zilele de 22 și 23 octombrie 1922. La lucrările acesteia, din Iași au participat reprezentanți ai Comisiei locale sindicale, ai sindicatelor C.F.R., R.M.S., lemn și mobilă, tipografi, croitori, brutari, precum și reprezentanți ai organizației de tineret. Printre ei s-au aflat comuniștii Gh. Tănase și Ion Niculi — ultimul fiind ales președinte al conferinței. Principalele rapoarte și documente, ca și spiritul în care s-au desfășurat discuțiile, vădeau clar că sindicatele din această regiune se aflau sub conducerea Partidului Comunist Român³⁴.

Unitatea sindicală, realizată la Congresul de la Sibiu din iunie 1922, a fost cadrul propice în care clasa muncitoare a putut să acționeze cu forțe unite, îndeosebi în cimpul luptei deschise de clasă. Ca și în restul țării, la Iași activitatea sindicală a cunoscut în a doua jumătate a anului 1922 și în prima jumătate a lui 1923 o învioreare evidentă.

Alături de proletariatul din celelalte centre ale țării, muncitorii din Iași, sub conducerea comuniștilor, au luat, în vara anului 1923, o atitudine fermă împotriva acțiunii scizioniste a liderilor reformiști care acționau în direcția spargerii unității sindicale. În zilele de 16, 18, 19, 20 și 24 iulie 1923, la Iași au avut loc adunări generale ale sindicatelor feroviarilor, metalurgiștilor, textiliștilor, funcționarilor, brutarilor, tipografilor, de la R.M.S. etc., în cadrul cărora cei prezenți au condamnat în unanimitate includerea pe ordinea de zi a Congresului de la Cluj a problemei afilierii la Amsterdam. Motiunile adoptate în încheierea acestor adunări cereau ștergerea acestui punct de pe ordinea de zi și înlocuirea lui cu unul privind păstrarea și întărirea unității sindicale, completarea acesteia cu altele referitoare la lupta împotriva codului muncii, a terorii, a ofensivei patronale etc. Totodată muncitorii ieșeni cereau mutarea congresului la Sibiu, deoarece la Cluj, fiind stare de asediu, nu existau condiții optime pentru buna desfășurare a lucrărilor³⁵. Cu aceste gânduri au plecat la Cluj delegații muncitorimii ieșene. Făcându-se ecoul muncitorilor ieșeni, comunistul Timotei Marin scria în „Socialismul“ din 9 august ca la Cluj „toată suflarea muncitorimii să strige : vrem unitatea mișcării sindicale. În lături cu afilierea la Amsterdam. Muncitorimea nu va admite sciziunea“.

Împotriva hotărârii scizioniste de la Cluj au protestat și delegații din Iași. La scurt timp după aceasta, în ziua de 5 octombrie, la Iași s-a ținut o adunare generală a comitetelor sindicatelor și a delegaților de ateliere, care, după ce au ascultat raportul lui D. Vasiliu, delegatul lor, despre desfășurarea și hotărârile Congresului de la Cluj, au blamat cele întâmplate și au declarat că „consideră lucrările acestui congres ca neexistente și neputînd da directive mișcării sindicale“. Recunoscînd în continuare autoritatea Consiliului general ales la Sibiu în iunie 1922, adunarea a dat mandat

³³ „Iașul socialist“, anul III, nr. 151, din 4 iunie 1922 ; „Viața sindicală“, anul II, nr. 48, 49, din 11, 18 iunie 1922.

³⁴ „Iașul socialist“, anul III, nr. 17, din 29 octombrie 1922.

³⁵ „Socialismul“, anul XVIII, nr. 63, din 9 august 1923.

Comisiei locale să conlucreze împreună cu acele organe sindicale care luptau pentru păstrarea unității sindicale ³⁶.

Urmarea acestei hotărâri a fost prezența reprezentantului Iașului, Gheorghe Tănase, printre semnatarii manifestului comitetului de inițiativă, constituit din foști membri ai Consiliului general ales la Sibiu, care avea ca sarcină principală lupta pentru refacerea unității sindicale ³⁷. Acest comitet, acționând sub directa îndrumare a P.C.R., la conferința de la București, din 28—30 octombrie 1923, a pus bazele Consiliului General al Sindicatelor Unitare (C.G.S.U.), care, în decursul activității sale, va milita cu hotărâre pentru refacerea unității sindicale și apărarea pe cale revoluționară a intereselor clasei muncitoare ³⁸. Se poate spune că, aderând din capul locului și în întregime la ideea reunificării sindicale, bazate ferm pe principiile luptei de clasă, sindicatele din Iași, în totalitatea lor, s-au numărat printre fondatoarele Sindicatelor unitare, acționând, în continuare, sub conducerea partidului comunist. Până la sfârșitul perioadei la care ne referim, Comisia locală va fi una dintre organizațiile puternice ale C.G.S.U., cu o activitate amplă.

Semnificativ pentru aria largă de preocupări a Secțiunii P.C.R. Iași din această perioadă este și activitatea cultural-educativă muncitorească bogată desfășurată de comuniști. Un rol deosebit l-a avut în acest sens Școala socialistă „Max Vexler“, a cărei activitate a cunoscut, după crearea partidului comunist, o înviorare deosebită. Cu orar precis și respectat, în cadrul acestui focar de cultură muncitorească s-au predat, într-o formă populară, cursuri de materialism dialectic și istoric, de istorie, economie politică, sociologie, istoria socialismului științific, medicină populară, fizică, matematică, chimie, biologie, limbi străine etc. La catedra școlii s-au perindat, alături de oameni de știință, de cultură și ziariști, ca dr. C. I. Parhon, dr. L. Ghelerter, Eugen Relgis, I. Schreiber, C. R. Ghiulea, Zoe Frunză, S. Emil, A. Trandaf etc., tineri comuniști ca Timotei Marin, Dumitru Filipescu, Vasile Mirza, Sandu Liebllich ș.a.

Concomitent, în anii 1921—1922, a funcționat la Iași, cu un program asemănător Școlii socialiste „Max Vexler“, Universitatea populară. De asemenea, în iulie 1921 s-a redeschis Casa poporului din Iași, care dispunea de o bibliotecă cu peste 800 de cărți cu conținut socialist și de literatură beletristică. În iarna anului 1922, sub conducerea secțiunii de partid, s-a inaugurat Cercul de studii sociale, frecventat de 60 de studenți, iar din vara anului 1921 ființa la Iași și Cercul cultural „C. Dobrogeanu-Gherea“, inițiat de dr. L. Ghelerter. În aceeași arie de preocupări se înscrie și activitatea Cercului cultural-sportiv „I. C. Frimu“, care apoi a luat denumirea de „Prietenii naturii“.

Toate acestea dovedesc că flacăra aprinsă în capitala Moldovei de intelectualii înaintați din secolul trecut a continuat să ardă în Iașul muncitoresc și revoluționar democrat.

Pentru a cuprinde și antrena mai bine diferitele categorii de oameni ai muncii în lupta contra orînduirii capitaliste și apărarea intereselor acestora, Secțiunea P.C.R. Iași a creat, în acești ani, și alte organizații legale care au acționat în diferite direcții. Așa a fost, de pildă, Cru-

³⁶ *Documente din istoria partidului comunist și a mișcării muncitorești revoluționare din România. 1921—1924*, p. 555—557.

³⁷ *Ibidem*, p. 552—554.

³⁸ *Ibidem*, p. 561—564 ; 567—571.

cea roșie socialistă (1921), Comitetul local de ajutorare (1922—1924), care au militat cu succes împotriva terorii, pentru ajutorarea materială și morală a celor închiși, a familiilor acestora, a celor rămași fără lucru, pentru asigurarea asistenței juridice celor căzuți victimă terorii. La Iași a funcționat, în această perioadă, Comitetul „Maxim Gorki”, format din comuniști și intelectuali cu vederi înaintate, care a acționat în direcția popularizării realizărilor Rusiei sovietice și îndeosebi pentru ajutorarea populației sinistrate din regiunea Volgăi.

O altă notă caracteristică a activității Secțiunii P.C.R. din Iași a constituit-o lupta dusă împotriva grupului reacționar de studenți huli-gani aflați sub influența nefastă a profesorului A. C. Cuza și a studen-tului Corneliu Z. Codreanu. Într-o epocă în care autoritățile asistau indife-rente la actele teroriste antisociale ale unei părți a studenților ieșeni, care întrerupeau cursurile, atacau instituții, loveau oameni cinstiți, tero-rizau întreaga populație a orașului, comuniștii din Iași, cu demnitate și curaj, mobilizând în jurul lor muncitori, oameni de știință și cultură, stu-denți, au luptat cu hotărâre pentru buna desfășurare a învățămîntului universitar, sprijinind în acest sens măsurile adoptate de conducerea Universității pentru demascarea și combaterea acestor acte samavolnice. În întruniri publice și mai ales în presă, ei au condamnat cu fermitate acest curent reacționar și actele de violență care se produceau la Iași. În-țelegînd gravitatea faptelor ce se petreceau, partidul comunist a editat în anul 1923, la Iași, prin studentul comunist Timotei Marin, publicația „Scînteia”, prima tribună de luptă de idei din România contra cuzismu-lui, codrenismului, curente ce au stat la baza apariției organizațiilor pro-fasciste și fasciste din România, ca și pentru apărarea intereselor intelec-tualilor și ale studențimii nevoiașе. În paginile acestui ziar, care a apă-rut între 10 februarie și 27 octombrie 1923, au publicat articole tineri in-telectuali comuniști din Iași și București ca Timotei Marin, Alexandru Mihăileanu, Ipolit Derevici ș.a., alături de socialiștii Ștefan Voitec, Nico-lae Deleanu, Tudor Ionescu, precum și savanți ca C. I. Parhon, Traian Bratu, N. Leon etc. „Scînteia” a constituit o veritabilă tribună de luptă comună a comuniștilor, socialiștilor și intelectualilor democrați împotriva curentelor reacționare, de dreapta, a terorii fasciste, pentru drepturi și li-bertăți democratice. Este semnificativ faptul că huliganilor cuzisto-co-dreniști le-a fost teamă să-i atace pe comuniștii ieșeni, care se bucurau de sprijinul total al muncitorimii din oraș și se aflau în primele rînduri ale luptei contra acestor manifestări teroriste reacționare. Poziția dîrză și lupta hotărîtă de care au dat dovadă comuniștii și în aceste împreju-rări îi înfățișează, o dată în plus, ca apărători fermi ai democrației, pa-trioți înflăcărați, ca cei mai înaintați fii ai poporului român, purtători ai celor mai strălucite tradiții de libertate și dreptate.

Activitatea multilaterală desfășurată în anii 1921—1924 de Secți-unea P.C.R. din Iași reprezintă una din paginile minunate ale istoriei partidului și mișcării muncitorești revoluționare din România. Înfruntînd teroarea dușmanului de clasă, comuniștii din Iași au făcut din secțiunea lor una dintre cele mai active redute de luptă pentru apărarea intereselor maselor de oameni ai muncii, pentru promovarea idealurilor partidului comunist, de luptă împotriva regimului bazat pe exploatare și asuprire, pentru triumful rînduieiilor noi, socialiste în România.

Avram Iancu, tribun al maselor populare

„Am călătorit în frumoasa țară a moților în locurile de unde s-au ridicat la luptă eroi ca Horia, Cloșca, Crășan sau Avram Iancu, care scria atît de frumos testamentul ce l-a lăsat posterității: «Unicul dor al vieții mele este să-mi văd nația fericită»».

NICOLAE CEAUȘESCU



Figură marcantă a revoluției de la 1848, luptător neînfricat al poporului român pentru dreptate socială și libertate națională, Avram Iancu, cel care a condus în chip glorios rezistența maselor populare din Munții Apuseni, se înscrie în pleiada marilor luptători pașoptiști — Nicolae Bălcescu, Simion Bărnuțiu, Al. Papiu-Ilarian, Mihail Kogălniceanu, Vasile Alecsandri, Eftimie Murgu și alții.

Știrea despre moartea care l-a secerat, nemiloasă, la 48 de ani, pe Avram Iancu a produs adîncă emoție în rîndurile maselor de pe ambele versante ale Carpaților. Alături de vechii lui tovarăși de arme care supraviețuiseră, la funeraliile care au avut loc la 1/13 septembrie 1872, sub gorunul lui Horia, au participat mii de moți din întreaga țară a Zărandului.

Conducătorul moților din anii fierbinți ai revoluției burghezo-democratice din Transilvania din 1848—1849 s-a născut în comuna Vidra de Sus, astăzi

Avram Iancu, comună situată în inima Munților Apuseni pe drumul ce urcă pe una din ramurile de obîrșie ale Arieșului, Valea Rîului Mic.

Avram Iancu a văzut lumina zilei în anul 1824, ca al doilea fiu al lui Alexandru și al Mariei Iancu. Tatăl său, care aparținea unei familii de iobagi moți, datorită brumei de carte învățată în satul natal și poate la Cîmpeni, reușise să ocupe unele slujbe pe domeniul fiscal al Cîmpenilor. Ca jude și gornic, Alexandru Iancu și-a putut da seama de greul jug al iobăgiei, de crîncena exploatare a moților, înțelegînd că pentru fiii săi singura cale pentru a o scutura este calea învățaturii. Probabil că în acest

mediu copiii lui vor afla destul de curînd de Horia din Albac. Sfirşitul dramatic al lui Horia, povestit de multe ori în casa lui Alexandru, va fi aprins în sufletul micuţului Avram dorul de libertate, care o dată sădit nu se va mai stinge niciodată¹.

După ce învaţă un an sau doi la şcoala din Vidra de Sus sub îndrumarea lui Mihai Gomboş, Avram Iancu este trimis la şcoala dascălului Moise Ioanette din Cîmpeni. Sîrguinţa dovedită la şcoala din satul natal şi apoi la cea din Cîmpeni îi determină pe părinţi să-şi îndrume fiul la şcoli mai înalte. Astfel, în anul 1837, cînd nu împlinise decît 13 ani, este înscris la gimnaziul din Zlatna, unde limba de predare era cea latină, iar procesul de instruire era condus de clerici şi dominat de spiritul catolic.

După absolvirea gimnaziului din Zlatna, în anul 1841, îl găsim pe Avram Iancu urmînd „clasa superioară de umanităţi” la Liceul Piarist din Cluj, unde va absolvi şi cele două clase de filozofie. Ca şi la Zlatna, la Cluj este remarcat pentru sîrguinţa sa. Instruirea în şcolile de limbă maghiară nu va fi lipsită de influenţe. După cum remarcă istoricul Silviu Dragomir, „chiar lupta naţională a poporului maghiar pentru înlăturarea stăpînirii absolutiste, pentru făurirea unităţii şi pentru dobîndirea independenţei sale serveşte drept pildă tineretului român pentru afirmarea propriei conştiinţe naţionale”².

Începînd din anul 1844 devine student la Facultatea de drept, unde, ca şi la Liceul Piarist, numărul românilor era destul de ridicat, ceea ce face ca Iancu să ia contact şi apoi să fie atras de mişcarea de eliberare naţională. Semnificativ este faptul că aproape toţi colegii lui de facultate vor avea un rol important în conducerea revoluţiei de la 1848 sau vor milita, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, pentru libertate naţională.

Tineretul român din Cluj, animat de ideile prefacerilor sociale şi eliberării naţionale, se va organiza, în anul 1845, într-o societate academică din care a făcut parte şi Avram Iancu şi va edita o modestă gazetă săptămînală numită „Zorile pentru minte şi inimă”.

În anii de studenţie, Avram Iancu se afirmă ca un înflăcărat luptător pentru drepturile sociale şi naţionale ale poporului român. În această perioadă, fiul de iobag studiază cu asiduitate problemele sociale şi naţionale care îi frămîntau pe români şi, în special, situaţia socială a iobagilor moţi din Munţii Apuseni. Aceste studii i-au dezvăluit, cu deosebită claritate, abuzurile şi nedreptăţile săvîrşite de stăpînire împotriva moţilor³.

Absolvind Facultatea de drept, Avram Iancu se înscrie, la Sibiu, ca practicant la tezaurariatul Transilvaniei, dar părăseşte repede această intenţie, dîndu-şi probabil seama că un fiu de moţ, oricît de multe merite personale ar fi avut, nu putea pătrunde într-un mediu rezervat numai fiilor celor trei naţiuni privilegiate (ungurii, saşii şi secuii), recunoscute oficial în Transilvania. Pleacă la Tirgu-Mureş pentru a-şi satisface stagiul de „cancelist”, dedicîndu-se carierei de avocat, prin care spera că va putea apăra drepturile iobagilor asupriţi din Transilvania.

¹ Silviu Dragomir, *Avram Iancu*, Editura ştiinţifică, Bucureşti, 1965, p. 23—24.

² *Ibidem*, p. 26.

³ *Ibidem*, p. 28—30.

La Tirgu-Mureș se aflau, în anul 1847, numeroși canceliști români, în rindul cărora Iancu se bucura de o deosebită autoritate. El a câștigat, în același timp, și stima tineretului maghiar, animat de sentimente revoluționare.

Evenimentele se precipitau. La 21 martie 1848, gazetele din Pesta au adus primele știri despre revoluția din Viena, apoi despre revendicările populației din Pesta și constituirea noului guvern burghez al Ungariei, care, în dieta de la Pojon, abolise toate privilegiile feudale. Ca urmare a evenimentelor revoluționare, în orașele mari ale Transilvaniei (Arad, Cluj, Oradea, Brașov, Timișoara și Tirgu-Mureș) au avut loc manifestații de stradă în sprijinul libertăților naționale și sociale.

În această perioadă tumultuoasă, Avram Iancu s-a manifestat ca un aprig propagator al reformelor sociale și, în special, al desființării iobăgiei. Memorialistul și istoricul maghiar László Kövári, participant la evenimentele din 1848, scrie despre Avram Iancu: „Într-una din serile lunii martie, tinerii maghiari și români erau împreună. Un tânăr deșirat, cu o barbă roșiatică, urmărea dirz discuția în jurul deziobăgirii și deodată a spus răspicat: desființarea robotelor fără despăgubire sau moarte !... Iancu — scrie mai departe istoricul maghiar — era fiul unui iobag... eliberarea poporului era ținta vieții sale... el n-a fost decît purtătorul de cuvînt al maselor”⁴.

Spiritul revoluționar care răscolea întreaga Europă a găsit ecouri adînci în sufletul poporului român. Sub razele fierbinți ale libertății anunțate de anul 1848, românii din cele trei țări, Moldova, Țara Românească și Transilvania, s-au ridicat la luptă „cu un impuls mai elastic”, cum mărturisea un an mai tîrziu Avram Iancu. La 1 aprilie 1848, îl întîlnim pe Avram Iancu la Blaj, unde fusese chemat de Simion Bărnuțiu să participe la întrunirea în cadrul căreia s-a hotărît să se convoace Adunarea Națională pentru a impune recunoașterea drepturilor națiunii române.

Asupra concepției social-politice a lui Avram Iancu o influență deosebită a avut manifestul lui Simion Bărnuțiu, lansat la 12/24 martie 1848, pe care și l-a însușit în întregime și pentru a cărui punere în practică va lupta pînă la sfîrșitul revoluției. Acest manifest a fost, prin caracterul cererilor formulate, cel mai avansat dintre programele premergătoare *Petițiunii naționale* de la Blaj. Manifestul cerea răspicat recunoașterea națiunii române ca națiune de sine stătătoare, cu dreptul de a lua parte la conducerea treburilor principatului transilvănean.

Alături de Bărnuțiu, Avram Iancu și ceilalți conducători revoluționari au înțeles că pentru îndeplinirea dezideratelor naționale ale românilor trebuia mai întîi să se realizeze recunoașterea lor ca națiune politică și să participe, în conformitate cu numărul lor majoritar, la dieta Transilvaniei, la luarea hotărîrilor privitoare la soarta principatului.

Elementele revoluționare maghiare, în frunte cu Petöfi și Tancsics, concentrate în jurul Uniunii egalității, care cereau egalitatea în drepturi a tuturor naționalităților, lichidarea servitutiilor feudale fără răscumpărare

⁴ *Din istoria Transilvaniei*, vol. II, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1963, p. 11; László Kövári, *Erdely története, 1848—1849 bën*. Pesta, 1861, p. 54.

și împroprietărirea țăranilor lipsiți de pământ, afirmau, totodată, că în privința Transilvaniei : „Dieta nu reprezintă decît cîteva sute de oameni — românimea înseamnă Ardealul întreg... Uniunea Ardealului cu Ungaria fără consimțămîntul românilor este un lucru de care să nu ne apucăm”⁵.

O dată revenit în Munții Apuseni, Avram Iancu, în colaborare cu alți doi conducători ai moșilor — preotul Simion Balint și avocatul Ion Buteanu —, a convocat adunări populare la Abrud, Cîmpeni și Bistra, pentru a explica maselor țărănești conținutul revendicărilor sociale și naționale ale românilor. Este perioada cînd Avram Iancu își va dovedi întreaga sa capacitate de organizator și conducător al maselor populare. Participarea sa la adunările de la Blaj din 18/30 aprilie și din 3/15 mai 1848, în fruntea unor detașamente de moși organizate militărește, după modelul legiunilor romane, conferea încredere și siguranță miilor de țărani adunați pe Cîmpia Blajului, în pofida declarării stării de asediu. Pe Cîmpia Libertății din Blaj, în fața celor 40 000 de țărani, s-a stabilit programul social și politic al revoluției. *Petițiunea națională* — cum era numit programul revoluției — cerea, între altele : dreptul românilor de a fi reprezentați în dietă, dreptul de a folosi în legislație și în administrație limba română, desființarea iobăgiei fără despăgubire, libertatea cuvîntului și a tiparului, înarmarea poporului, învățămînt de toate gradele în limba română, amînarea discutării în dietă a problemei încorporării Transilvaniei la Ungaria pînă la convocarea unei adunări în care românii să fie reprezentați proporțional cu numărul lor. Ideea centrală a acestui program era că națiunea română se declara de sine stătătoare, hotărîtă să participe activ la rezolvarea problemelor sociale și naționale. Aceste revendicări dădeau revoluției un dublu caracter : de eliberare socială și de emancipare națională, care se aflau într-o intimă interdependență.

Considerînd că dezideratele exprimate la 3/15 mai la Blaj nu se puteau realiza decît pe calea luptei armate, în perioada lunilor iunie-septembrie 1848 Avram Iancu a trecut la înarmarea maselor din Munții Apuseni, în vederea luptei armate. Acest război — „războiul supușilor împotriva nobilimii“, pe care îl prevăzuse Ștefan Ludwig Roth la 13/25 mai 1848, într-o scrisoare adresată profesorului Samuel Schiel din Brașov — era provocat de faptul că problemele sociale și naționale rămăseseră nerezolvate, atît pentru români cît și pentru naționalitățile conlocuitoare din Transilvania⁶.

În concepția lui Avram Iancu, lupta moșilor era parte integrantă a luptei maselor din Transilvania.

Evenimentele insurecționale din Transilvania de la începutul lunii septembrie, care au culminat cu cea de-a treia adunare de la Blaj, desfășurată între 3/15 și 13/25 septembrie 1848, l-au găsit pe Avram Iancu deplin pregătit de luptă. El s-a aflat printre membrii marcanți ai adunării, alături de Axente Sever, Iovian Brad, Simion Bărnuțiu, August Treboniu Laurian, Alexandru Papiu-Ilarian.

La această adunare, ca și la cele precedente, alături de români au participat sași și maghiari, care îndurau același jug al exploatării. Adu-

⁵ „Marczius Tizenötödike“ (Pesta) din 26 mai 1848, p. 247—248.

⁶ Ștefan Ludwig Roth, *Viața și opera*, Studiu introductiv și alegerea textelor de Carol Göllner, Editura științifică, București, 1966, p. 158 și 331.

narea s-a pronunțat categoric împotriva recunoașterii încorporării Transilvaniei la Ungaria, încorporare care se făcuse împotriva voinței maselor românești. Se cerea, de asemenea, o dietă reprezentativă a Transilvaniei, la care să participe deputații români, maghiari și germani, direct proporțional cu numărul populației respective, precum și înființarea gărzilor naționale, fapt ce însemna înarmarea întregului popor. Alte revendicări se refereau la încetarea terorii, a execuțiilor militare, a multiplelor „robote” etc. Avram Iancu a proclamat aceste doleanțe ca sfinte, declarând că a sosit momentul de „a le apăra cu orice preț”⁷.

Sub conducerea lui Avram Iancu, în perioada imediat următoare adunării de la Blaj, s-au creat 15 legiuni românești, unele fiind conduse chiar de revoluționari români refugiați din Moldova și Țara Românească⁸.

Pătrunderea, în decembrie 1848, a trupelor generalului Bem în Transilvania a dus, în scurt timp, la înfrângerea trupelor imperiale.

Retrăgându-se în Munții Apuseni, Iancu a continuat lupta, transformând această regiune — după cum apreciază și Marx — în „centrul adevăratului război național”⁹.

Calitățile de comandant ale lui Avram Iancu au constituit, alături de eroismul motilor, unul dintre factorii esențiali ai rezistenței românești în Munții Apuseni, în primăvara și vara anului 1849. Talentul lui de comandant și uriașa influență, aproape legendară, de care se bucura craiul munților — cum i se spunea prin partea locului — au fost descrise de un ofițer maghiar din armata de sub comanda lui Kemény: „Motii considerau ordinele sale de sfinte, inviolabile și strâns obligatorii. El știa să provoace, să stimuleze și să întrețină neconținut simțămintele legăturii puternice și ale iubirii prin fapte pururea noi... Încrederea aceasta și-a câștigat-o prin caracterul său, prin judecățile drepte, prin sfatul, ținuta și învățăturile pe care le împrăștia. Avea ceva în ființa lui, o ținută inaccesibilă camarazilor săi, o grandetă și o dibăcie pentru care e numit Craiu de către aderenții săi”¹⁰.

Popularitatea de care s-a bucurat Avram Iancu este confirmată și de tradiția folclorică a poporului nostru, care îl transformă într-un personaj legendar¹¹.

Avram Iancu și-a dat seama încă de la început de pericolul grav ce amenința revoluția din Transilvania, datorită uneltirilor și dezbinărilor provocate de marea nobilime. Acest mod de a gândi al lui Iancu îl situează între revoluționarii români și maghiari care au încercat în permanență să depășească obstacolele existente în calea colaborării și conviețuirii pașnice dintre români și unguri.

Scrisoarea adresată locotenent-colonelului Simonffy, la 27 iunie/15 iulie 1849 este un adevărat apel adresat națiunii maghiare, în care Iancu explică pe larg atît motivele ce au determinat ridicarea la luptă a românilor, cît și necesitatea unor raporturi frățești între români și maghiari. Încă

⁷ Al. Papiu-Ilarian, *Istoria românilor în Dacia superioară*, vol. III, p. 59.

⁸ Col. L. Loghin și C. Ucrain, *Aspecte militare ale revoluției din 1848—1849 în Transilvania*, Editura militară, București, 1970, p. 127.

⁹ K. Marx, *Insemnări despre români*, Editura Academiei R.P.R., București, 1964, p. 158.

¹⁰ Silviu Dragomir, *Op. cit.*, p. 207.

¹¹ *Ibidem*, p. 206.

din primele rînduri ale scrisorii, Iancu arăta că poporul român s-a răscolat pentru obținerea drepturilor sale legitime de care a fost lipsit sute de ani. „Să credeți, domnilor, că răscolarea noastră nu s-a întîmplat prin amăgirea Austriei (după cum dvs. rău sînteți informați), ci pe noi ne-a răscolat tiraniile și barbariile conservatorilor și aristocraților transilvani maghiari, care poporul în această epocă nu le-a mai putut suferi... Crede-ne, frate, că cu cea mai mare sfișiere a inimii trebuie să mărturisim că noi armele pînă acuma pe drept le-am întrebunțat în contra apăsătorilor noștri, însă prin aceasta nu vrem a desonesta caracterul întregii națiuni maghiare, nu, de aceasta ferească-ne Dumnezeuul popoarelor“¹². În scrisoare un accent deosebit era pus pe necesitatea relațiilor frățești ce trebuie să existe între românii și maghiarii pe „care firea ne-a așezat în una patrie, ca împreună să asudăm cultivînd-o și împreună să gustăm dulceața fructelor ei“.¹³

Înțelegerea dintre români și maghiari a survenit abia atunci cînd, practic, o colaborare împotriva contrarevoluției habsburgice și țariste nu mai era posibilă.

Epopoea apărării Munților Apuseni o dată încheiată, Avram Iancu va avea de înfruntat prigoana organelor de represiune austriece. Astfel, la 15 decembrie 1849, a fost arestat în tîrg la Hălmagiu, dar, sub presiunea maselor populare, autoritățile au fost nevoite să-l pună imediat în libertate.

În februarie 1850, Iancu a plecat la Viena, unde o nouă delegație românească încerca să determine guvernul imperial să acorde drepturile politice românilor. Drumul către Viena, care trecea prin Oradea și Buda-pesta, a fost o adevărată călătorie de triumf, masele populare românești și maghiare întîmpinîndu-l pe Avram Iancu cu multă simpatie¹⁴. Călătoria la Viena s-a încheiat, ca și aceea a delegației anterioare, fără nici un rezultat.

Un moment de dezamăgire în viața lui Avram Iancu l-a constituit vara anului 1852, cînd, în urma insistențelor sale, împăratul Frantz Iosef, care vizita Transilvania, a trecut prin Munții Apuseni. Cu această ocazie părea posibil să se rezolve pentru moți problema pădurilor, în conflictul cu administrația domeniului fiscal al Cîmpenilor. Dar împăratul a ignorat și de această dată revendicarea dreaptă a moților, motiv pentru care Avram Iancu a refuzat cu îndîrjire să-l întîlnească, deși i s-a cerut aceasta din partea oficialităților.

La două săptămîni de la călătoria împăratului, la Cîmpeni și-a făcut apariția comisia însărcinată să înscrie în cadastru pădurile moților. Iancu a ripostat violent. Ca rezultat, la 17 august 1852 a fost arestat

¹² Ion Lupaș, *Avram Iancu*, în *Anaurul Institutului de istorie națională*, vol. III, 1924—1925, p. 53.

¹³ *Ibidem*, p. 55.

¹⁴ *Din istoria Transilvaniei*, vol. II, p. 140.

împreună cu Mihai Andreica și Dionisie Darabant¹⁵. După șase săptămîni de detenție, Avram Iancu a fost pus în libertate, ca urmare a achitării sale de către tribunalul din Sibiu¹⁶.

În cele două decenii cît va mai trăi, deși nu a participat activ la viața politică a Transilvaniei — starea precară a sănătății sale nepermițîndu-i acest lucru —, personalitatea sa rămîne vie în mintea poporului.

În cursul primăverii anului 1872, Iancu a fost internat timp îndelungat la spitalul din Baia de Criș. A încetat din viață la 10 septembrie 1872, în casa brutarului Ion Stupină.

Evocînd personalitatea complexă a lui Avram Iancu, rolul său în luptele revoluționare de la 1848 din Transilvania, George Barițiu nota: „Numai popoare ajunse la un grad oarecare al conștiinței de sine și al culturii se știu folosi de asemenea epoci și își aleg sau recunosc de conducători pe bărbați ai faptelor, ai acțiunii, care apucaseră, cum se spune, a avea în sine spiritul națiunii, care știuseră a-și identifica interesele lor cu ale poporului, și a se inspira de mărirea epocii în care au ajuns”¹⁷.

În tradițiile de luptă ale mișcării muncitorești din țara noastră, numele lui Avram Iancu a semnat din totdeauna simbolul martirilor neamului nostru, care au militat neobosit pentru împlinirea năzuințelor de eliberare socială și națională ale poporului român.

Socialiștii transilvăneni îl considerau pe marele tribun de la 1848 ca unul dintre „marii revoluționari care și-au jertfit viața pentru libertatea poporului”¹⁸.

Partidul Comunist Român a acordat o înaltă cinstire și a cultivat cu deosebită grijă tradiția luptelor pentru libertatea națională și progresul social al poporului român. Într-un moment în care pericolul grav al fascismului devenea tot mai amenințător, din inițiativa P.C.R. s-a încheiat, la 6 decembrie 1935, un acord de acțiune comună antifascistă, cu participarea Blocului democratic — organizație legală creată și îndrumată de P.C.R. —, Frontului Plugarilor și Partidului socialist, la care a aderat în scurt timp și Madoszul. În chip simbolic, acordul a fost semnat sub gorunul legendar al lui Horia și la mormîntul lui Avram Iancu. „De la Tebea, din ținuturile lui Horia și Avram Iancu — se arăta în apelul către toate forțele democratice, nefasciste — prin mii de luptători pentru libertate și dreptate socială ne adresăm către întregul popor din această țară și tuturor organizațiilor democratice... să se alăture acțiunii noastre pentru a înfăptui, cu un ceas mai devreme, adevăratul Front popular între toate forțele democratice din România, singura cheazăie a luptei pentru libertate și pace”¹⁹.

În anii construcției socialiste, poporul român a omagiat memoria eroului revoluției de la 1848, care și-a închinat viața luptei pentru independența și unitatea politică a națiunii române. Revelatoare în acest sens

¹⁵ Silviu Dragomir, *Op. cit.*, p. 281—283.

¹⁶ M. Popescu, *Documente inedite privitoare la istoria Transilvaniei între anii 1848—1859*, București, 1929, p. 166—167.

¹⁷ Silviu Dragomir, *Op. cit.*, p. 297—298.

¹⁸ „Adevărul”, anul XI, nr. 46, din 14 noiembrie 1913

¹⁹ „Vremuri noi” (Brașov) nr. 3, din 1936, p. 21.

este aprecierea tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretarul general al Partidului Comunist Român, cuprinsă în cuvîntarea rostită cu prilejul vizitei făcute pe valea Crișului Alb : „Aici, pe locul unde ținem adunarea noastră, străjuiește de secole gorunul lui Horia — erou al povestirilor populare, simbol al renașterii Daciei, cum aprecia Marx personalitatea lui Horia. Gorunul evocă și figura marelui tribun al acestor meleaguri revoluționare de la 1848, Avram Iancu, înflăcărat luptător pentru drepturile sociale și naționale ale poporului nostru. Născut în aceeași vatră a suferinței ca și Horia, a cărui pildă revoluționară l-a îmbărbătat în acțiunile sale, Avram Iancu s-a impus în ochii contemporanilor săi ca și ai posterității ca o figură luminoasă, expresie a luptei hotărîte și a setei de dreptate și independență națională a poporului român”²⁰.

Avram Iancu a fost reprezentantul cel mai de seamă al revoluției române transilvănene și un veritabil erou al poporului, ale cărui virtuți l-au făcut să strălucească peste veacuri ca o pildă vie urmașilor iubitori de patrie și ca un izvor luminos de mîndrie națională.

TEODOR POPESCU

²⁰ „Scinteia” din 9 octombrie 1966, p. 3.

Partidul Comunist Italian în anii 1921-1926.

Pe marginea lucrării : „Între reacţiune şi revoluţie.
Amintiri şi reflecţii asupra primilor ani de activitate
ai P.C.I.“, de Luigi Longo, Carlo Salinari

În martie 1972, în zilele cînd la Milano avea loc cel de-al XIII-lea Congres al Partidului Comunist Italian, casa editorială „Il Calendario del Popolo“ a prezentat publicului volumul lui Luigi Longo şi Carlo Salinari, *Tra reazioni e rivoluzione*, în semn de omagiu şi preţuire adus preşedintelui de onoare al P.C.I. cu prilejul împlinirii vîrstei de 72 ani. Sub forma unui dialog pe care Luigi Longo îl are cu profesorul Carlo Salinari, în cele opt capitole ale cărţii este prezentată istoria zbuciumată a primilor ani de existenţă ai P.C.I., de la Congresul de la Livorno din ianuarie 1921, cînd s-a creat P.C.I., şi pînă la Congresul al III-lea de la Lyon, din ianuarie 1926.

Din relatările lui Luigi Longo reiese complexitatea problemelor cărorora P.C.I., forţa politică cea mai avansată a societăţii italiene, a trebuit să le facă faţă încă de la creare, atît sub aspectul întăririi organizatorice şi ideologice a partidului cît şi al conducerii luptei maselor populare împotriva reacţiunii şi fascismului.

Volumul conţine amintiri despre oameni, fapte şi episoade trăite, reflecţii asupra unor personalităţi — Lenin, Gramsci, Seratti, Togliatti ş.a.

În multe privinţe, lucrarea este, de fapt, o autobiografie, în care preşedintele de onoare al P.C.I. prezintă principalele momente ale formării şi evoluţiei sale ca luptător revoluţionar comunist, în strînsă legătură şi în cadrul procesului de maturizare politică a clasei muncitoare din Italia, în confruntarea cu problemele societăţii italiene din ultimii cincizeci de ani.

Născut la 15 martie 1900 la Fubine, Monferrato, în provincia Alessandria, Luigi Longo îşi petrece cea mai mare parte din copilărie şi adolescenţă la Torino. Anii primului război mondial şi perioada satisfacerii stagiului militar au produs asupra tînărului Longo o profundă impresie. El va deveni „un adversar al războiului, un antimilitarist şi un socialist“. În armată — după cum avea să-şi amintească Longo după cincizeci de ani — „un lucru m-a izbit foarte mult : am văzut cum eram trataţi noi, tinerii recruţi : nu ca fiinţe umane, ci ca obiecte cu care se putea face ceea ce se vroia. Aceasta a fost prima mare lovitură pe care a primit-o concepţia despre lume pe care o învăţasem la şcoală, adică o lume definită ca un tot ordonat după principiile dreptăţii şi umanităţii. Dar acolo nici vorbă de umanitate ; băieţi de 18 ani insultaţi şi loviţi cu piciorul în

spate..." (p. 29). Aici Longo și-a dat seama de ceea ce înseamnă că „cei oprimați stăteau jos, iar cei ce oprimbau erau sus : totul era construit în scopul asigurării supunerii unora și dominării altora”.

Ceea ce va contribui radical la cristalizarea, în termen scurt, a concepției lui Longo a fost contactul în această perioadă cu literatura marxistă, în special *Manifestul Partidului Comunist*, lucrarea *Profil asupra lui Karl Marx*, editată de Formiggini, precum și lectura zilnică, făcută pe ascuns, a ziarului socialist „Avanti”, pe vremea aceea interzis soldaților.

A urmat perioada anilor de studenție la politehnică, când s-a produs un fapt hotărâtor, care va determina evoluția politică a lui Luigi Longo : este vorba de contactul cu mișcarea socialistă și încadrarea lui în activitatea revoluționară. În lucrare sînt pagini admirabile, care evocă primele începuturi ale activității lui Luigi Longo în cadrul Partidului socialist („ucenicia”, cum o numește el), împletite cu analiza profundă a caracteristicilor vechiului socialism italian. „Se poate să nu pară adevărat — relatează Luigi Longo —, dar mie nu mi-a fost ușor să mă înscriu așa de repede în partid. Trăiam izolat, fără prieteni și cunoștințe care să mă poată introduce în partid. După terminarea războiului, ai mei au abandonat vechea locuință... ; eu nu aveam contact cu muncitorii. La patru luni după demobilizare, în februarie 1920, am citit în ziarul „Avanti” din Torino că va avea loc convocarea unei reuniuni a studenților în vederea constituirii unui grup studențesc socialist. M-am dus, grupul s-a constituit și eu m-am înscris fără ezitare. Cu grupul studențesc socialist a început și activitatea mea politică în partid, în Federația tineretului socialist” (p. 31). Astfel a început o îndelungată și prestigioasă activitate revoluționară, pusă în slujba clasei muncitoare italiene, a poporului italian, închinată celor mai nobile idealuri ale oamenilor din lumea întreagă.

Ca membru activ al Cercului tineresc, Luigi Longo a ținut numeroase conferințe publice pe diverse teme, prin care se urmăreau educarea și înarmarea tineretului, muncitori și studenți, cu teoria marxist-leninistă. „Eram folosit mereu acolo unde era nevoie și trebuia să dispun de timp și capacitate de a scrie — își amintește Longo. Adesea mi se spunea : tu ești student, nu ai nimic de făcut ; fă aceste circulare, scrie această scrisoare, pune la punct această ordine de zi, fă acest proces-verbal, lipește aceste manifeste” (p. 35).

Cu deosebită satisfacție își amintește Longo de grupul de intelectuali — unii din ei de origine muncitorească — cu care a lucrat la Torino, de muncitorii din marile fabrici torineze, printre care Parodi, Santhià, Roboti și Oberti, de numeroșii activiști proveniți din rîndurile muncitorilor feroviari sau lucrători din alte ramuri. Tot în 1920, Luigi Longo a început să lucreze la ziarul „Ordine Nuovo”, unde, în afară de munca asiduă pe care colectivul de militanți, în frunte cu Gramsci și Togliatti, o depuneau la ziar, se desfășura o vie activitate propagandistică prin numeroase conferințe în mari întruniri publice.

Despre oamenii pe care i-a cunoscut în acei ani și cu care a colaborat, Luigi Longo spune : „Devotamentul lor față de partid, față de cauza clasei muncitoare nu lasă nici urmă de îndoială. Muncitorii și muncitoarele îi simțeau ca pe propria lor ființă și îi ascultau cu afecțiune, în

ciuda tuturor ironiilor pe care «atotștiutorii» bătrâni și tineri le făceau pe seama acestora». Prin conferințele și întrunirile numeroase pe care le-au organizat, acești tovarăși „au răspândit în Piemont și în zonele muncitorești din Torino ideile socialiste, poate într-un mod mai imediat și cu mai multă eficiență pentru publicul care-i asculta decât «oratorii» și tovarășii cei mai culti și cei mai apreciați” (p. 38—39).

Strinsele legături cu Gramsci și Togliatti, cu ceilalți membri ai Partidului socialist italian din Torino l-au situat pe Longo pe o poziție tot mai pronunțată revoluționară. Dar, după cum subliniază însuși Longo, în acești ani nu a fost scutit nici el de anumite limite ce se manifestau în acea perioadă în cadrul Partidului socialist italian și care, de altfel, erau caracteristice pentru multe partide socialiste imediat după primul război mondial. Astfel, o perioadă de timp, Longo a fost adeptul concepțiilor sectariste ale lui Bordiga, unul dintre liderii Partidului socialist italian, și apoi ai partidului comunist. Fără să împărtășească toate „argumentațiile așa-zis teoretice” ale lui Bordiga privitoare la necesitatea aplicării tacticii abținerii socialiștilor de a participa la alegerile parlamentare, Longo considera că, față de „marele oportunism și electoralism care exista după război, abținerea, adică neparticiparea la alegeri, era poate tratamentul cel mai adecvat pentru răul din acel moment”. Apreciind faptele de atunci în lumina evenimentelor și a experienței istorice, Longo spune: „Este clar că am greșit. Nu se vindecă răul cu refuzul de a-l combate acolo unde există”. Totodată, el recunoaște meritele lui Bordiga, în special hotărârea de care acesta a dat dovadă în lupta pentru crearea noului partid, dar, în același timp, arată greșelile, schematismul și sectarismul care caracterizau activitatea teoretică și practică a lui Bordiga.

Caracterizînd după cincizeci de ani epoca care a urmat imediat după primul război mondial, atmosfera existentă în acea perioadă în Italia și Europa, Luigi Longo spune: „Bucuria de a fi încetat «inutilele sacrificii» a durat puțin. Terminat războiul, demobilizate marile armate, milioane de oameni s-au întors la casele lor, după suferințele și privațiunile de ani și ani, cu ura în inimă împotriva atrocităților lui, cu vechile convingeri și credințe profund răscolite... Exemplul Rusiei bolșevice era în fața tuturor și aprindea în inimi văpaia de revoltă și speranță. După cum se știe, au fost adevărate revolte ale popoarelor în țările învinse, în Germania, Ungaria, Bavaria. Chiar dacă au fost înfrînte economiceste și politicește, forțele conservatoare și reacționare din aceste țări, mulțumită ajutorului conducătorilor social-democrați, au reușit să înăbușe în sînge furia și revolta popoarelor și să contrapună mișcării revoluționare care înainta «teroarea albă» a formațiunilor militare și paramilitare, a societăților secrete care strîngeau în rîndurile lor toate rebuturile de după război, ofițeri rămași fără slujbă și fără bani, aventurieri etc...” (p. 44).

În analiza și aprecierea evenimentelor din acei ani, Longo pleacă de la slăbiciunile și greșelile mișcării revoluționare, de la criza ce stătea să explodeze în vechiul Partid socialist, datorită incapacității lui de a asigura conducerea mișcării și de a da soluții revoluționare crizei politice și sociale care măcina sistemul burghez.

În Italia acelor ani, masele populare acționau din ce în ce mai mult spre o soluție radicală, care să ducă la înlăturarea dezechilibrului

social și politic pe care războiul mondial îl agravase. Era — după cum spune Longo — „o situație generală de sărăcie, de neliniște și convulsii în toate straturile sociale“ (p. 47).

În fața acestor realități, Partidul socialist italian nu a găsit soluțiile corespunzătoare, așteptate de poporul italian. De aceea, influența sa în rîndul maselor populare scădea, devenind, după cum îl caracterizează Longo, „un organism nu numai redus numeric, ci și sărac în cadre pregătite, iar cele pe care le avea erau divizate“. În aceste împrejurări se impunea o luptă deosebită împotriva oscilărilor, a frazelor extremiste, maximaliste care nu duceau la nici o acțiune practică, revoluționară. Marile mișcări sociale împotriva scumpirii vieții din vara anului 1919, impunătoarea grevă de solidaritate cu Rusia și Ungaria sovietică au trecut fără ca din partea Partidului socialist să se facă cea mai mică încercare de a lua conducerea maselor, pentru a le îndrepta spre acțiuni politice. În aceste condiții, în cadrul Partidului socialist italian are loc un puternic proces de clarificare ideologică. Conferințele pe probleme teoretice, referitoare la munca revoluționară, devin tot mai numeroase, se intensifică schimbul de opinii, apar noi divergențe și conflicte, crește hotărîrea forțelor consecvent revoluționare ale stîngii socialiste de a pune în mod ultimativ problema excluderii șefilor reformiști din partid, a celor care erau adepții tacticii „așteptării unui miracol revoluționar“.

Un moment important, asupra căruia Longo se oprește în mod deosebit în lucrare, este cel legat de Congresul de la Livorno din ianuarie 1921, încheiat cu crearea Partidului Comunist Italian. Retrăind momentul cînd s-au pus bazele partidului comunist, și la care a fost unul dintre participanții activi, Luigi Longo relatează : „Făceam parte din delegația torineză. Tovarășul Parodi a fost cel care m-a propus și a susținut candidatura mea ; nu știu dacă o făcea pentru că proveneam, ca și el, din fracțiunea care nu era pentru alegeri sau pentru că, fiind în secretariatul Comitetului piemontez al fracțiunii comuniste prezidată de Terracini, impulsionasem toată munca practică. Poate că ambele motive erau în favoarea mea“ (p. 93).

Longo reușește să înfățișeze atmosfera încordată, de luptă, în care au avut loc atît lucrările pregătitoare ale congresului cît și congresul. Este suficient să amintim în acest sens acțiunile întreprinse în acele zile de principalele grupări din Partidul socialist italian de a recruta noi membri pentru a spori numărul aderenților. „Nu jur — arată tînărul comunist din 1921, azi Președinte de onoare al Partidului Comunist Italian — că pentru fiecare carnet eliberat corespundea, în realitate, întotdeauna un nou aderent în carne și oase“ (p. 94).

La o săptămînă după Congresul de la Livorno s-a ținut la Fiesole Congresul Federației de tineret. În lipsă, Longo a fost ales membru al Direcțiunii Federației Tineretului Comunist Italian. În această calitate a stabilit numeroase legături cu mulți dintre conducătorii P.C.I.

În cadrul organizației de tineret, Luigi Longo a desfășurat o intensă activitate politică și organizatorică, care a avut ca rezultat lărgirea continuă a acesteia, pătrunderea influenței sale în cele mai diverse straturi sociale ale tineretului. Astfel, prin intermediul Federației Tineretului Comunist Italian, atunci cînd a început valul de atentate fasciste, tineretul

italian s-a găsit mobilizat, gata să înfrunte și să respingă aceste atacuri. Luigi Longo își amintește de tovarășii cu care a lucrat în acei ani în cadrul Federației Tineretului Comunist Italian : Berti, care îndeplinea în 1921 funcția de secretar al federației, Cassitta, Dimarcantonio, precum și D'Onofrio, Aldo Gorelli, Celestino Telò, Montanari, Falcipieri, Frausin etc. (p. 112).

În cadrul lucrării, un loc important îl ocupă evenimentele legate de lupta antifascistă a Partidului Comunist Italian. Rezistența împotriva fascismului a apărut încă înainte ca Mussolini și bandele sale să reușească să pună mâna pe puterea de stat. Ea a început din momentul în care clasa muncitoare din Italia a apărut cu curaj și spirit de sacrificiu sediile organizațiilor muncitorești și cooperatiste împotriva terorii „cămășilor negre“.

Încă în 1920, fasciștii au încercat prin amenințări și acte huliganice, teroriste să lovească în diferite pături și categorii sociale progresiste și în primul rând în clasa muncitoare. Însă, după cum arată Luigi Longo, anul marelui atac fascist a fost anul 1921. În aceste condiții, Partidului Comunist Italian, principala forță politică a clasei muncitoare, i-a revenit rolul să organizeze lupta maselor împotriva fascismului ; este meritul P.C.I. că s-a găsit în primele rânduri, în ciuda lipsei de experiență, în lupta de respingere a contraatacului reacționar (p.114).

Pornind tocmai de la aceste fapte, în lucrare sînt analizate cu obiectivitate greșelile pe care le-a făcut Partidul Comunist Italian în acei ani, greșeli izvorînd din analiza necorespunzătoare a fenomenului fascist și a condițiilor care au facilitat ascensiunea lui în societatea italiană.

Este analizată, de asemenea, atitudinea de dogmatism și sectarism a lui Bordiga, unul dintre liderii P.C.I., care s-a reflectat și în activitatea din această perioadă a partidului. Aceste concepții greșite, căroră, după cum mărturisește Longo, nu li s-a putut sustrage nici el, au întîrziat cu cîțiva ani procesul de întărire și clarificare din cadrul partidului. Președintele de onoare al P.C.I. amintește greșelile săvîrșite în acei ani de către partid, cînd au fost scoși comuniștii din mișcarea antifascistă „Arditi del popolo“, cînd a fost respinsă ideea frontului unic pe tărîm politic și s-a refuzat fuziunea cu Partidul socialist italian, după ce din rîndurile acestuia fuseseră expulzate elementele reformiste. „Subaprecierea pericolului fascist și slaba înțelegere a naturii sale adevărate — arată în context Longo — au dus la grave greșeli de poziție în probleme politice și organizatorice. Spre exemplu, este evident că, fără o subapreciere a fascismului, tactica de front unic și politica de unitate recomandate de Internaționala Comunistă ar fi fost acceptate și asimilate într-un mod mai rapid și nu s-ar fi săvîrșit greșeala făcută cu «Arditi del popolo»“ (p. 128).

În această perioadă, deși comuniștii au luptat cu un eroism fără seamăn împotriva gărzilor fasciste, datorită concepțiilor sectariste, ei au rămas izolați. Criza politică și organizatorică în partid s-a resimțit cu deosebită putere în anii 1923—1924 ; situația aceasta cerea neapărat o schimbare. Acela care și-a dat seama de gravitatea situației și a luat o poziție hotărîită și curajoasă față de Bordiga și concepțiile sale, eliberînd activitatea partidului de balastul sectarismului și dogmatismului — arată Longo — a fost Antonio Gramsci.

O parte importantă a lucrării se referă la raporturile Partidului Comunist Italian cu Internaționala Comunistă. Membru al delegației P.C.I. la cel de-al IV-lea Congres al Internaționalei Comuniste (1922) și membru al Comisiei Politice a Cominternului, Luigi Longo a avut posibilitatea să cunoască îndeaproape multe aspecte ale raporturilor P.C.I. cu Internaționala a III-a, asupra unora dintre ele oprindu-se pe larg în lucrare. Între altele, el face aprecieri critice asupra problemelor legate de amestecul Internaționalei în activitatea partidelor comuniste, inclusiv a Partidului Comunist Italian, care au influențat negativ asupra politicii și activității partidului. Totodată, Luigi Longo arată că P.C.I., încă din acești ani, și-a afirmat pe plan internațional fizionomia proprie, militând pentru aplicarea în mod creator a teoriei frontului unic, a Frontului popular, în funcție de specificul Italiei, de condițiile ei concrete, istorice.

Dintre personalitățile mișcării comuniste internaționale pe care le-a cunoscut, Longo se oprește asupra citorva, cărora reușește să le facă, în mod succint, portretul. Iată ce spune Luigi Longo despre V. I. Lenin : „La Moscova am avut fericirea de a-l vedea pe Lenin de aproape și de a-i asculta ultimul discurs public, rostit la o ședință a celui de-al IV-lea Congres. M-a impresionat nu numai judecata limpede, dar și vivacitatea, pasiunea cu care expunea propria gândire, ca și când ar fi fost ars de un foc mistuitor“ (p. 232).

La începutul anului 1923, Longo s-a întors din Uniunea Sovietică în Italia. Imediat după sosire, poliția fascistă (la 30 octombrie 1922 Benito Mussolini a devenit prim-ministru) a început urmărirea membrilor delegației P.C.I. care participau la Congresul Internaționalei Comuniste. „La începutul lunii februarie — povestește Longo — au fost efectuate primele arestări ; acum cad Bordiga și Grieco. Cu prilejul arestărilor au fost confiscate o serie de documente de partid, pe baza cărora au avut loc arestări masive. În acest val de arestări au căzut sute și mii de conducători și militanți comuniști și chiar numai simpatizanți. Lovitura era gravă nu numai pentru numărul și calitatea tovarășilor care erau arestați, ci și pentru faptul că întreaga organizație, tot aparatul de partid puteau să ajungă sub controlul poliției“ (p. 248). Timp de o săptămână, poliția fascistă a arestat circa cinci mii de comuniști, între care pe toți secretarii federațiilor, pe toți organizatorii sindicali, pe toți consilierii comunali și provinciali. Se urmărea nu numai lovirea de moarte a partidului comunist, ci și împiedicarea proiectatei fuziuni cu Partidul socialist italian. Anul 1923, spune Longo, „este anul negru, cel mai dur pentru partid. Se crease o situație de ruptură cu masele populare. Aceasta era considerată ca un grav pericol“.

În aceste împrejurări, când conducerea de partid era arestată, iar Antonio Gramsci se afla la Moscova, întreaga muncă de reorganizare a activității partidului a revenit lui Togliatti.

Fuziunea cu P.S.I., lupta împotriva fascismului și crearea Frontului unic au fost probleme care în 1923 s-au dezbătut deosebit de mult în cadrul P.C.I. În același an, în partid au survenit evenimente care au clarificat pozițiile și au orientat partidul pe linia revoluționară. Meritul principal în acest sens, arată Longo, i-a revenit lui Gramsci. El a rupt cu șeful partidului, Bordiga, printr-o hotărîre personală, fără consimțămîntul Internaționalei Comuniste, care, din contra, voia ca Bordiga să ră-

mină mai departe în C.C. al P.C.I. Gramsci era hotărît să se separe chiar și de Togliatti, Terracini și Scoccinaro, care mai continuaseră o perioadă să urmeze sfaturile lui Bordiga.

Acțiunea lui Gramsci, atitudinea lui hotărîtă au dat forță partidului, permițându-i ca în etapa următoare să poată înfringe curentul lui Bordiga, să se debaraseze de sectarism și astfel să hotărască participarea la alegeri. Acesta a fost un moment în care s-a dovedit că Partidul Comunist Italian a făcut un semnificativ pas înainte pe linia frontului unic.

În focul campaniei electorale din 1924 și al luptei contra fascismului, P.C.I. a reușit să atragă la lupta comună gruparea de stînga a P.S.I. Așa se face că pe listele electorale comuniștii au mers împreună cu aceasta. Colaborarea din timpul campaniei electorale a dus curînd la fuziunea dintre P.C.I. și gruparea de stînga din P.S.I.

După alegerile din 1924 și Conferința de la Como a P.C.I., care a analizat rezultatele alegerilor și tactica pe care urma s-o adopte partidul în perioada următoare, s-a făcut tot mai simțită necesitatea strîngerii legăturilor cu masele și trecerea pe planul al doilea a activității parlamentare, unde fasciștii reușiseră să „dobîndească” 374 de mandate din totalul de 535. Asasinarea deputatului socialist unitar Matteotti a confirmat justetea hotărîrii P.C.I., preconizată cu fermitate de Antonio Gramsci. Din păcate, în acea perioadă în P.C.I. continuau să se poarte numeroase discuții cu privire la linia tactică și strategia partidului în condițiile dictaturii fasciste.

În ciuda condițiilor grele în care era nevoit să activeze, ca urmare a silniciilor și fărâdelegilor autorităților fasciste, a lipsei de unitate din propriile rînduri, P.C.I. a reușit să lărgească legăturile cu masele, să intensifice activitatea printre muncitori. Tot mai mulți tineri au intrat în partid; în marea lor majoritate ei au sprijinit linia politică a lui Gramsci, Togliatti, Scoccinaro, în timp ce curentul lui Bordiga era tot mai izolat, mai restrîns.

În anul 1925, cînd se spera că unitatea partidului a fost refăcută, a apărut gruparea fracționistă a lui Bordiga, care se organizează sub numele de Comitetul de înțelegere. Momentul ales de Bordiga era însă cu totul nepotrivit. Cînd în fața violenței fasciste și a ofensivei polițienești se cerea o mare unitate în partid, acțiunile fracționiste indicau din contra drumul divizării forțelor și al declanșării luptei intestinale. Era necesar să se pună capăt cît mai grabnic acestei stări. Sarcina aceasta a revenit Congresului al III-lea al P.C.I. de la Lyon (Franța), din ianuarie 1926. În perioada premergătoare congresului s-a dezbătut pe larg linia politică a partidului și scopurile pe care le urmăreau fracționiștii, iar în presa comunistă s-au scris numeroase articole în scopul clarificării ideologice a masei membrilor de partid și de a demasca politica fracționistă și sectaristă pe care o ducea grupul Comitetul de înțelegere. Congresul de la Lyon a avut o mare însemnătate în viața P.C.I., deoarece el a determinat o nouă orientare a Partidului Comunist Italian, lărgirea legăturilor cu masele. În hotărîrile Congresului de la Lyon își are izvorul ceea ce comuniștii italieni numesc „calea italiană spre socialism”. Referindu-se la acest aspect, Luigi Longo arată: „După părerea mea, cotitura făcută la Congresul de la Lyon înseamnă începutul, să spunem încă incert și timid, nu numai de a face politică, ci de a face politică în «mod italian», nu numai ținînd seama într-o măsură mai mare de problemele reale

italiene, ci într-un mod mai adecvat posibilităților și caracteristicilor noastre" (p. 346).

În lucrare Luigi Longo nu se limitează numai la analizarea unor momente semnificative privind primii ani ai existenței P.C.I., ci face și unele reflecții asupra personalităților marcante din mișcarea comunistă italiană. Gramsci, își amintește Luigi Longo, „dădea impresia unui conducător diferit de ceilalți, mai cult, mai pregătit și mai serios. Nu avea nici mină, nici demagogie proprie multor conducători socialiști ai timpului. În scrierile lui se simțeau profunzime, coerența ideilor, eleganță chiar, care nu era numai un ornament formal. Era eleganța unui gânditor profund, corosiv cu adversarul. Scrierile sale deveneau convingeri intime morale, o pasiune aproape savonaroliană. Gramsci era mai rațional, mai intelectualist decât vreți" (p. 55—57). Prezentându-l pe Togliatti, Longo spune despre momentul când l-a cunoscut: „Era la 1 Mai, și mulțimea se adunase în grupuri în jurul celor trei oratori: unul era Togliatti, celălalt Romita; nu-mi amintesc numele celui de-al treilea. Togliatti vorbea lent, parcă căuta cuvintele; mie îmi era foarte penibil și îmi venea să-i suflu expresia care întirzia să fie formulată. După aceea am înțeles că acel mod de a vorbi era voit. Făcea un maxim autocontrol, și acest autocontrol în vorbire Togliatti l-a avut întotdeauna... Togliatti scria cu mare ușurință, era mare ziarist. Scria repede și cu siguranță în forma de redare... Togliatti era mai politic, mai practic" (p. 56—60).

Cu aceeași căldură și stimă sînt făcute portretele multor altor conducători și militanți ai mișcării revoluționare italiene și ai mișcării comuniste internaționale pe care Longo i-a cunoscut sau cu care a colaborat. Așa se explică și faptul că evenimentele expuse în lucrare sînt totdeauna legate de viața oamenilor.

Prin cartea *Între reacțiune și revoluție. Amintiri și reflecții asupra primilor ani de activitate ai Partidului Comunist Italian*, scrisă în colaborare cu Carlo Salinari, Luigi Longo oferă fructul cunoașterii și al experienței acumulate în cei peste cincizeci de ani de activitate, de lupte purtate în cele mai diverse situații, în răstimpul cărora a îndeplinit sarcini de înaltă responsabilitate.

Prezentul volum, primul dintr-o serie de volume ce urmează să apară, aduce în lumină oameni, situații și momente de luptă aprigă din trecutul istoriei P.C.I. Cunoașterea lor relevă rădăcinile adînci ale poziției consecvent marxist-leniniste pe care a promovat-o și o promovează Partidul Comunist Italian, detașamentul de avangardă al clasei muncitoare italiene, în lupta pentru eliberare socială, pentru socialism.

MARIA COVACI

Acțiuni revendicative ale muncitorimii din România între anii 1914 și 1916 oglundite în fotografii inedite

În contextul activității de cercetare pentru depistarea de noi documente apare ca deosebit de valoroasă contribuția muzeografiei istoriei mișcării muncitorești din România la investigarea trecutului de luptă al mișcării noastre muncitorești, al Partidului Comunist Român, al poporului nostru, trecut atât de bogat în evenimente și fapte glorioase. Învățămintele istoriei, larg dezvăluite în documentele vremii, constituie suporturi importante pentru înțelegerea cadrului vieții contemporane, a perspectivelor și sensului drumului către viitor. Se poate afirma cu certitudine că fondurile documentare care ilustrează trecutul unui popor constituie unul din tezaurele inestimabile de care dispune acesta, iar modul în care sînt păstrate și conservate documentele relevă strădania și interesul generațiilor pentru istoria țării lor.

Dată fiind valoarea documentară și muzeografică deosebită a fotografiiei originale, care, mai autentic decît în oricare altă situație, ne pune în fața unor evenimente petrecute aievea, subliniem ponderea însemnată a acestora în fondurile existente, precum și varietatea temelor ce le reflectă. O pondere principală revine fotografiilor reflectînd situația maselor în capitalism, condițiile de muncă și de viață ale muncitorilor, acțiunile greviste și revendicative, demonstrațiile muncitorești, ridicări la luptă ale țărănimii, ale intelectualității democratice, ale studenților etc. Fotografiile de grup însumează, de multe ori, instantanee luate în timpul unor congrese sau conferințe ale mișcării muncitorești, al unor întruniri, aniversări. Dacă la aceste fotografii adăugăm inscripțiile inserate pe multe dintre ele, obținem însemnătatea reală a unor astfel de mărturii documentare de primă mînă.

În acest sens, un interes deosebit prezintă colecțiile documentare aflate în fondurile Muzeului de istorie a partidului comunist, a mișcării

revoluționare și democratice din România, care întregesc bogatele surse documentare existente în arhivele din București și din țară.

Din acest fond deosebit de bogat, reproducem mai jos câteva fotografii inedite, care oglindesc unele acțiuni revendicative ale muncitorilor din țara noastră între anii 1914 și 1916.

După cum se știe, un aspect important al mișcării noastre muncitorești din acești ani îl constituie lupta grevistă a proletariatului român. Elementul nou, caracteristic constă în combativitatea sporită a luptelor de clasă, în durata și amplexarea lor, în faptul că la acțiunile revendicative au fost antrenați un număr mare de muncitori, că ele au cuprins principalele ramuri ale economiei. Desfășurarea marilor acțiuni greviste din anii neutralității României ilustrează forța mobilizatoare a P.S.D.R., ca și repercusiunile adânci pe care le aveau în conștiința solidarității de clasă a proletariatului, implicațiile și rezonanța lor în viața politică a țării.

★

Fotografia de mai jos reprezintă un grup de muncitori din Buzău, participanți la adunarea prilejuită de aniversarea zilei de 1 Mai 1914, care a avut loc în Crîngul orașului. În mijlocul grupului de demonstranți se află steagul roșu, pe care este înscrisă chemarea „Proletari din toate țările, uniți-vă!”. Fotografia a fost donată de Gheorghe Constantinescu din comuna Dârnești, județul Ploiești.



Cea de-a doua fotografie, datînd tot din anul 1914, reprezintă un grup masiv de muncitori minieri din Petroșani adunați la intrarea în mină cu prilejul unei întruniri. Fotografia a fost donată muzeului de către Su-

zana Iancu din Turda, soția militantului comunist Avram Iancu, nepot al marelui revoluționar pașoptist Avram Iancu.



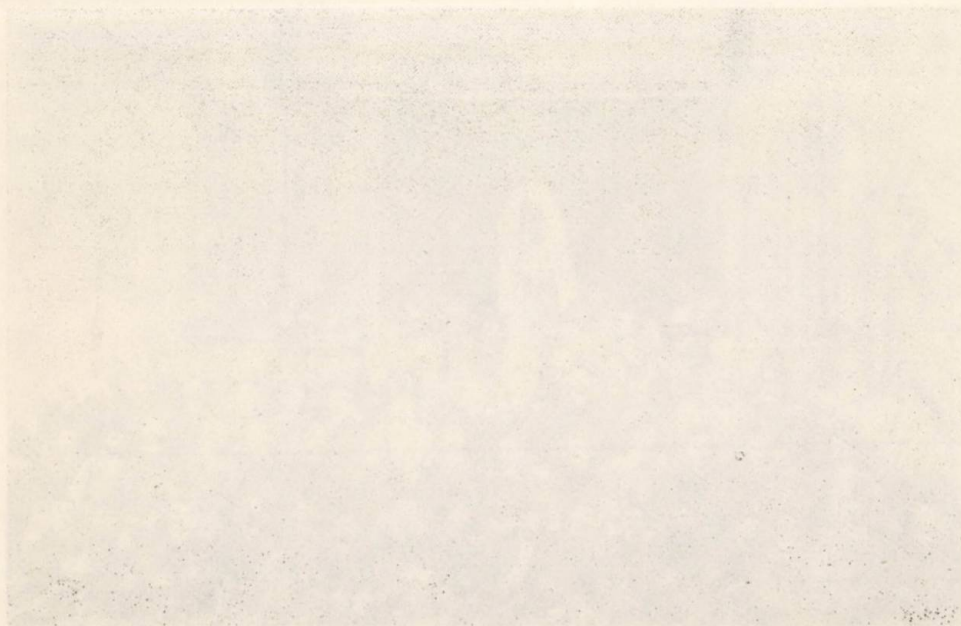
Presă timpului a înfățișat pe larg diferite aspecte privitoare la mișcarea grevistă a proletariatului român din anul 1914. Între mișcările revendicative din acel an un loc aparte l-a ocupat și greva din martie a lucrătorilor franzelari din București. Fotografia de mai jos, reprezentând un grup de greviști adunați în fața sediului ziarului „România muncitoare“, a fost donată muzeului de către Melania Pop din București.





Cea de-a patra fotografie reprezintă un grup de muncitori participanți la greva tramvaiștilor din Galați, din iulie 1916, grup immortalizat pe peliculă în fața sediului sindicatelor din localitate. Fotografia a fost donată muzeului de familia Iancu Iliescu.

HERBERT RABINOVICI



1916. Greva tramvaiștilor din Galați. Grupul de muncitori în fața sediului sindicatelor.

Depistarea portretelor unor muncitori revoluționari din România de la sfîrșitul secolului al XIX-lea

Colectivul Muzeului de istorie a partidului comunist, a mișcării revoluționare și democratice din România s-a preocupat permanent de depistarea de noi materiale documentare (obiecte, fotografii, broșuri, manifeste, ziare) privitoare la istoria mișcării muncitorești și a Partidului Comunist Român, aflate în arhive, în depozitele unor instituții culturale, biblioteci sau în posesia unor persoane care au activat ori au avut legături cu mișcarea muncitorească. Deosebit de prețioase sînt fotografiile care înfățișează momente importante din istoria vechii mișcări muncitorești și socialiste din țara noastră sau portretele unor militanți de seamă.

Ca urmare a eforturilor depuse, fondul documentar s-a îmbogățit neconținut cu un număr însemnat de materiale. Între acestea se află și fotografia pe care o publicăm.



Membri ai Societății cooperative a meseriașilor constructori români din București participanți la adunarea generală din 14 martie 1936.

Originalul acestei fotografii se află în fondul documentar al Muzeului municipiului București, ea fiind achiziționată în iulie 1964 de la inginerul Alexandru Cristescu din București. Acesta a păstrat-o, împreună cu alte materiale documentare, de la tatăl său, Iuliu Cristescu, muncitor lăcătuș la Atelierele Gării de Nord.

Pentru a înlesni prezentarea portretelor de militanți care fac obiectul materialului de față, se impune să precizăm momentul pe care-l înfățișează fotografia și care a prilejuit executarea ei. Un rol important în elucidarea acestor aspecte l-a jucat însuși deținătorul și păstrătorul fotografiei, prin fericita inițiativă ce a avut-o de a menționa în scris, la timpul respectiv, câteva date strict necesare. El a precizat că fotografia înfățișează un grup de membri ai Societății cooperative a meseriașilor constructori români din București din anul 1886.

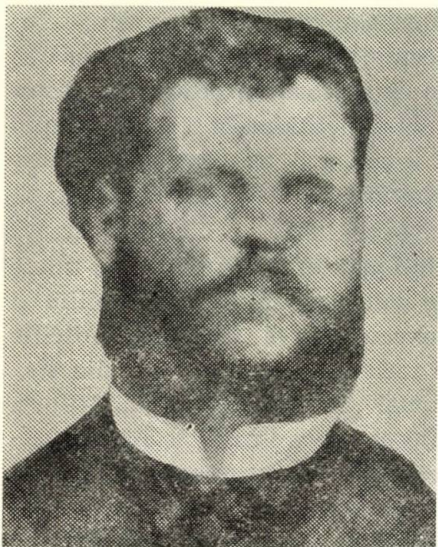
Aspectul festiv, care apare evident când privim fotografia, cât și unele precizări înscrise în statutele societății ne dau posibilitatea să stabilim și pe alte căi împrejurările ce au prilejuit executarea ei. Unul din indiciile principale îl constituie prezența steagului societății. Articolul 187 din statute prevedea că steagul se utilizează numai „în timpul solemnităților”. De asemenea, articolul 184 menționa că fiecare membru al societății primea de la comitetul de conducere „o rozetă albastră cu numărul secțiunii sale” * și că „rozeta va fi purtată de societar numai în cursul adunărilor generale și la parade”. Dat fiind faptul că toate persoanele care apar în fotografie poartă rozeta secțiunilor respective, putem stabili că fotografia a fost executată cu prilejul adunării generale a membrilor societății din 14 martie 1886, când comitetul de conducere a prezentat darea de seamă asupra activității societății pe anul în curs și s-a ales noul comitet de conducere. Tot cu acest prilej, după cum se specifică în statute, s-au aniversat patru ani de la înființarea societății.

Importanța deosebită a fotografiei constă în faptul că a păstrat chipul unor muncitori înaintați, care au contribuit la organizarea și dezvoltarea mișcării muncitorești din țara noastră din ultimele decenii ale secolului al XIX-lea. În acest sens avem posibilitatea de a reproduce portretele autentice ale acestor persoane. Am amintit mai sus că nominalizarea a fost făcută de către posesorul fotografiei; mobilul l-a constituit faptul că persoanele respective au participat la organizarea și desfășurarea grevei muncitorilor de la Atelierele Gării de Nord, din august 1888.

Primul dintre cei menționați este muncitorul socialist Constantin Olcescu. Chipul său apare, conform precizării posesorului fotografiei, în

* Societatea avea 22 de secțiuni, stabilite după felul meseriilor: zidari, tâmplari, fierari etc.

rîndul întîi din partea de sus a fotografiei, imediat la dreapta steagului societății. În 1886, Olcescu era muncitor turnător la Atelierele Gării de Nord. Prezența lui în fotografie dovedește că era membru al Societății cooperative a meseriașilor constructori din București.



Constantin Olcescu (1855—1892)

Astfel, prin intermediul fotografiei pe care o prezentăm, s-a obținut, pentru prima dată, adevăratul portret al lui Constantin Olcescu, deoarece portretul care a circulat și ne este cunoscut a fost reconstituit recent după necrologul publicat de A. Bacalbașa în ziarul „Democrația socială” din 7 iunie 1892. Totodată se impune a se sublinia faptul că chipul din fotografie corespunde întru totul cu descrierea făcută de către Bacalbașa în necrologul menționat.

Posesorul fotografiei a mai indicat locul și a marcat printr-un semn și portretele a încă patru muncitori de la Atelierele Gării de Nord, membri ai Societății cooperative a meseriașilor constructori români din București și participanți activi la greva lucrătorilor ceferiști din Capi-

tală din august 1888. Astfel, în rîndul trei, al patrulea din stînga, se află muncitorul Dumitru Vasile; al șaselea pe același rînd, lucrătorul lăcătuș Iuliu Cristescu, iar lîngă el, la locul șapte, muncitorul Anghel Sperchezeanu. În rîndul al patrulea, locul al cincilea din partea stîngă, se află lucrătorul George Pop. Rolul pe care toți acești cinci muncitori l-au avut în organizarea grevei din august 1888 apare evident din următorul paragraf al cererii întocmite de greviști, în care au fost formulate revendicările lor și pe care au înaintat-o directorului general al căilor ferate. „În același timp — se spunea în încheierea cererii —, să ne fie permis, domnule director general, de a vă face cunoscută și comisia aleasă de noi spre a ne susține față de dumneavoastră de cele de mai sus arătate, și care comisie se compune din domnii : C. P. Olcescu, Iuliu Cristescu, George Pop, Anghel Sperchezeanu, George Dăncescu, Dumitru Vasile și Vasile Mărgineanu, lucrători la Atelierul central și în care avem deplina încredere că vor duce la bun rezultat însărcinare ce au primit-o”.



IULIU CRISTESCU



DUMITRU VASILE



ANGHEL SPERCHEZEANU



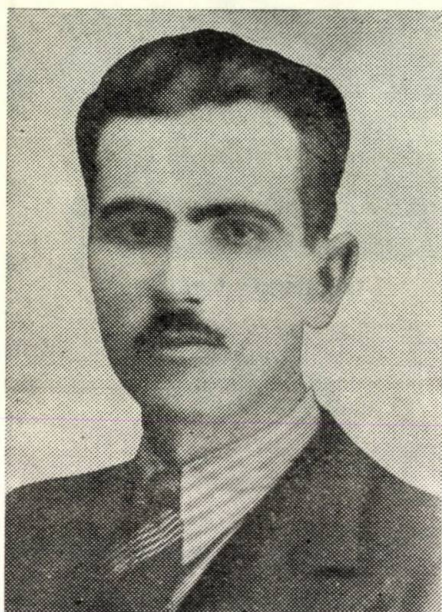
GEORGE POP

Textul reprodus întărește afirmațiile posesorului fotografiei cu privire la portretele celor cinci muncitori, participanți activi la greva din august 1888 de la Atelierele Gărij de Nord din București.

VICTOR RAȚA

NICOLAE BUCUR

(1906—1938)



Biografia revoluționarului Nicolae Bucur este o expresivă ilustrare a profilului atîtor muncitori militanți care, crescuți și formați la înalta școală a luptei de clasă din fabrici și uzine, și-au identificat idealul de viață cu idealul partidului comunist, au acționat, cu întreaga dăruire, la postul lor de combatanți, punînd în evidență, prin gîndul și fapta lor pilduitoare, eroismul, consecvența și capacitatea de luptă a clasei muncitoare pentru înlăturarea exploatării, pentru înfăptuirea aspirațiilor de dreptate socială, pentru socialism în România.

S-a născut la 13 februarie 1906, într-o familie de țărani săraci din comuna Vultureni, județul Tecuci. A avut o copilărie grea. Tatăl său, Dumitrache Bucur, a decedat în anii cînd el era copil. O familie numeroasă a rămas fără sprijin. După absolvirea școlii primare, a dorit nespuse să continue învățătura, dar lipsa mijloacelor materiale i-a anulat orice posibilitate de a-și îndeplini această dorință, despre care va vorbi adeseori în scurta sa viață. A cunoscut traiul mizer al ucenicilor fierari, brutalitatea și rapacitatea patronilor.

În 1923, la vîrsta de numai 17 ani, îl găsim lucrînd la Galați, centru muncitoresc cu vechi tradiții revoluționare. Viața de zi cu zi în mijlocul muncitorilor, care îi împărtășeau cu căldură din cunoștințele și experiențele lor, a exercitat asupra sa o înrîurire deosebită. Mediul de fabrică l-a întărit, l-a călit, i-a insuflat încredere în forța și vigoarea clasei muncitoare, în perspectivele luminoase ale luptei duse de muncitorime, sub conducerea comuniștilor.

Spre sfîrșitul anului 1923, Nicolae Bucur s-a stabilit în București. Aici a lucrat timp de aproape patru ani la diferite ateliere de fierărie.

Publicațiile revoluționare, răspândite în număr mare în cartierele muncitorești, l-au ajutat să înțeleagă și mai profund necesitatea și importanța luptei organizate a muncitorilor împotriva exploatării și împilării capitaliste, făcându-i mai limpezi țelurile pentru care militau cei mai buni fii ai poporului nostru — comuniștii.

Un rol deosebit în educația lui revoluționară, în cristalizarea drumului de viață l-a avut contactul cu muncitorii organizați din marea industrie. Din iulie 1926, Nicolae Bucur făcea parte din marea familie a muncitorilor de la „Lemaître“, lucrînd inițial la turnătorie. În uzină, cunoscută prin tradițiile de luptă împotriva exploatării capitaliste, activa un puternic sindicat metalurgist. Din rîndurile acestei organizații făcea parte, încă din primele luni de activitate, și tînărul Nicolae Bucur. În scurt timp, el a devenit unul dintre cei mai energici activiști sindicali din uzină.

Primirea, în 1927, în rîndurile Partidului Comunist Român, în cadrul căruia a acționat neîncetat, cu devotament și cu nețărmurită dragoste, a fost cel mai înălțător moment din viața sa. „L-am văzut atunci — își amintea un tovarăș de luptă. Era emoționat. Îi cunoșteam viața și știam cu toții că are să fie primit în rîndurile Partidului Comunist Român. Autobiografia i-a fost scurtă. În cuvinte simple a vorbit despre el și despre ai lui. N-a spus vorbe mari. Așa a fost el întotdeauna, lăsa faptele să vorbească. Dar din ceea ce a spus am înțeles că își ia angajamentul în fața partidului să lupte fără preget pentru izbînda și binele clasei muncitoare și, într-adevăr, așa a făcut“.

Organele represive urmăreau îndeaproape activitatea sa revoluționară. În anul 1928, Nicolae Bucur a suferit prima arestare. A fost reținut în incinta Consiliului de război din București. În timpul interogatoriului, i s-a cerut să deconspire activitatea revoluționară de la Uzinele „Lemaître“, dar Nicolae Bucur nu a divulgat nimic. Din lipsă de probe acuzatoare, autoritățile au fost nevoite să-l pună în libertate.

La scurt timp, a fost încorporat în armată. Aici, în pofida atîtor riscuri, și-a continuat cu tenacitate activitatea revoluționară, propagînd în rîndul ostașilor linia politică a partidului comunist.

Eliberat din armată, Nicolae Bucur participă, în iulie 1930, împreună cu alți tineri comuniști, la o acțiune de răspîndire de manifeste care demascau ofensiva capitalistă împotriva nivelului de trai al maselor, acțiunile represive ale autorităților burghezo-moșierești împotriva organizațiilor revoluționare, rolul nefast al instituției monarhice în viața țării. A fost din nou arestat și ținut pe banca acuzării. În apărarea celor arestați, al căror proces s-a judecat la Tribunalul Ilfov, a pledat Lucrețiu Pătrășcanu. Nicolae Bucur a fost condamnat la trei luni închisoare și întemnițat la Văcărești, apoi la Doftana.

După eliberarea din detențiune, datorită calităților sale de bun organizator, în anii 1930—1931, a primit sarcina din partea partidului să activeze pe linia organizațiilor de masă. A făcut parte din Comisia locală a Sindicatelor unitare, din Comitetul de organizare a șomerilor, și apoi din Comitetul organizației U.T.C. București; a acționat cu o deosebită vigoare pentru mobilizarea muncitorilor, vîrstnici și tineri, a șomerilor la întruniri și demonstrații pentru răspîndirea în Capitală a manifestelor revoluționare.

Nicolae Bucur a luat parte, sub numele de Verzeanu, la lucrările Congresului al V-lea al P.C.R. În cuvîntul la congres, el s-a ocupat de activitatea organizațiilor de partid și de sindicat din București, de conținutul și metodele concrete ale muncii sindicatelor din întreprinderi, demonstrînd competență și cunoașterea profundă a problemelor muncitorești.

În împrejurările de după eroicele lupte ale muncitorilor ceferiști și petroliști din ianuarie-februarie 1933, cînd numeroși comuniști cu experiență în conducerea luptelor revoluționare, participanți activi la aceste evenimente, au fost arestați, Nicolae Bucur a fost trimis de partid să activeze în cadrul organizației județene Prahova a P.C.R. Legătura cu centrele industriale și muncitorești din Valea Prahovei (Ploiești, Cîmpina, Moreni ș.a.) i-a îmbogățit experiența în conducerea nemijlocită a acțiunilor muncitorești.

Nu a rămas mult timp în județul Prahova. Partidul a apreciat că era nevoie de prezența sa într-un alt centru muncitoresc — Constanța. Împreună cu alți militanți revoluționari din oraș, el a reușit, într-un timp foarte scurt, să organizeze celule comuniste în suburbia Anadolchioi, la atelierele „D. Țăranu”, precum și în alte ateliere și întreprinderi de fierărie, lăcătușărie și tinichigerie. În același timp, a inițiat răspîndirea de manifeste revoluționare și șablonarea de lozinci pe zidurile magaziiilor de cereale de la Oborul Nou, organizarea unor acțiuni protestatare pentru eliberarea conducătorilor eroicelor lupte ale muncitorilor ceferiști și petroliști din ianuarie-februarie 1933. În decembrie 1934, Nicolae Bucur, care participa la organizarea unei mari greve a muncitorilor din port, a fost arestat și condamnat de Tribunalul din Constanța la două luni de detențiune.

La ieșirea din închisoare, a revenit în București. Casele în care a locuit conspirativ (strada Aristide Briand nr. 13, strada Nerva Traian nr. 57, Calea Griviței nr. 78 și altele) erau, în același timp, locuri de întâlnire a militanților revoluționari.

Arestările și întemnițările repetate i-au șubrezit sănătatea. Au început să apară primele semne ale tuberculozei pulmonare. Deși boala se agrava, Nicolae Bucur muncea cu aceeași ardoare. Organismul slăbit de boală nu a mai rezistat. La 28 noiembrie 1938 a încetat din viață într-un spital din București.

Vestea morții lui a umplut de durere inimile muncitorilor, ale tovarășilor lui de luptă; mișcarea revoluționară din România pierdea un fiu credincios, devotat.

Viața comunistului Nicolae Bucur este un exemplu de dăruire totală în slujba clasei muncitoare, a partidului comunist, de acțiune înflăcărată a militantului muncitor pentru înfăptuirea nobilelor idealuri comuniste, pentru socialism.

TEODOR PINTEAN

SOFIA NĂDEJDE (1856—1946)



Ctitor al mișcării pentru emanciparea femeii și unul dintre primii socialiști români, Sofia Nădejde avea nouăzeci de ani când s-a stins din viață, la 13 iunie 1946.

În urmă cu 65 de ani, scrutînd viitorul, Sofia Nădejde scria : „Unii cred că mizeria nu va dispărea niciodată și că societatea de azi cu toată civilizația va pieri cum a pierit cea greacă și cea romană. Alții, din contră, cred că viitorul este al omenirii, că mizeria va dispărea și că nu va mai înăbuși omenirea, care, trezită ca dintr-un vis greu, va merge repede către fericirea cea mult așteptată. Vom ajunge oare acele timpuri ? Poate“. Autoarea a apucat timpul când poporul ei, „trezit ca dintr-un vis greu“, s-a îndreptat, într-adevăr

repede, către „fericirea cea mult așteptată“. Ea s-a stins în zorile societății debarasate de exploatarea omului de către om, a libertății, demnității și egalității în drepturi pentru toți, ideal căruia îi dedicase tumultuoasa și fructuoasa ei tinerețe. Trecuse jumătate de veac de când mișcarea muncitorească, măsurîndu-i și cîntărindu-i rolul jucat sub steagul socialismului în desfășurarea evenimentelor din ultimii 25 de ani ai secolului al XIX-lea, o așezase în galeria tribunilor săi.

S-a născut în Botoșani, la 14 septembrie 1856. Tatăl ei, Vasile Băncilă-Gheorghiu, era urmaș al unor răzeși scăpătați. După mamă, Profira, se trăgea din familia cronicarului moldovean Neculce. Talentul de condeier îl va fi moștenit de la străbunic; un frate mai mic, Octav, își va înscrie numele printre clasicii picturii românești. Studiile liceale și le face în orașul natal, iar bacalaureatul și-l ia la Iași. Aici îl întâlnește pe Ioan Nădejde, un coleg mai mare, eminent la învățătură, cu care corespondase încă din 1874, de la Botoșani. Între cei doi adolescenți studioși, pasionați căutători de adevăruri și însetați după răspunsuri privind sensul vieții, al istoriei omenirii și al patriei, se înfiripă sentimente pe cît de calde pe atît de

trainice, consolidate într-un cămin de o viață. Locuința soților Nădejde din str. Sărăriei va fi locul întemeierii nucleului unei „academii“ sui generis, unde vor fi germinate și dezvoltate multe idei socialiste, ce se vor răspîndi în țară și vor cuprinde mințile generosului tineret studios.

Sofia Nădejde face parte din rîndurile stegarilor socialiști, care s-au înscris drept continuatori, pe o treaptă superioară, ai înflăcărâtei generații pașoptiste.

Debutul în publicistică și-l face la vîrsta de 23 de ani, în martie 1879, cînd publică în revista „Femeia română“ articolul intitulat *Chestiunea femeilor*. Acestuia îi vor urma zeci și sute de articole, pe teme sociale, de propagandă pentru emanciparea femeii, pentru o literatură realistă și de condamnare a literaturii decadente, mistice, articole de demascare a răcilelor capitalismului, care condamnă masele muncitoare la mizerie, de popularizare a științelor sociale.

Publicistica românească nu mai cunoscuse pînă la Sofia Nădejde și nu va cunoaște nici după dispariția ei din gazetărie o militantă mai prodigioasă pentru emanciparea femeii. Polemicile cu Maiorescu, cu Missir și cu alți purtători ai concepției despre „inferioritatea naturală“ a femeii, ca și mulțimea articolelor de popularizare a literaturii care pleda pentru egalitatea femeii în societate, pentru ocrotirea familiei, a mamei și a copilului au avut un larg răsunet. Despre familie, despre mizeria în lumea satelor, despre menținerea în inferioritate a femeii au mai scris și alți autori ai vremii, dar în opera literară a Sofiei Nădejde proiectarea sensurilor, a semnificațiilor cotidianului pe fundalul vieții sociale este dominantă. Opera ei publicistică se întemeiază direct pe modele luate din viață, reținute cu prilejul călătoriilor, ca și al contactului zilnic cu oamenii.

Încă din primii ani de activitate, materialele publicate de Sofia Nădejde reflectă preocuparea pentru gîndirea marxistă, pentru ca, ulterior, mai ales după un timp de apariție a „Contemporanului“, cînd începe să înțeleagă mai în adîncime literatura marxistă, articolele ei să exprime un umanism tot mai apropiat ideologiei socialiste și concepției materialismului istoric. În 1881, ea scrie că emanciparea femeii decurge „de la ideile ce se pun atît în mințile bărbaților cît și în ale femeilor. Atunci numai femeia va fi în adevăr emancipată cînd bărbații vor fi educați în așa fel că vor privi pe femeie ca om egală lor“. Cu totul altfel va fi privită această problemă, de pildă, peste 12 ani, după ce a cunoscut mai îndeaproape literatura marxistă : „Femeia va fi emancipată cu adevărat cînd va avea în producție aceeași însemnătate ca și bărbatul și cînd producțiunea va deveni socială.“

După apariția revistei „Contemporanul“, în 1881, care va juca rolul unui important mijloc de informare și răspîndire a literaturii social-politice, filtrată prin metoda criticii marxiste și, totodată, un mijloc de concentrare și asociere a adepților ideilor socialiste, rolul Sofiei Nădejde se va reliefa cu deosebită pregnanță. În jurul redacției revistei, care-și avea sediul în chiar locuința directorului științific al revistei — Ioan Nădejde, și a unuia dintre redactori — Sofia Nădejde, în strada Sărăriei din Iași, s-a dezvoltat atmosfera prielnică gîndirii unitare și a acțiunilor colective, care a dus la cristalizarea ideilor și apoi la creația politică-socială a cărei expresie a fost Partidul Social-Democrat al Muncitorilor din România.

În întreg acest proces, Sofia Nădejde a adus o contribuție remarcabilă. Mai tîrziu, prin 1911, referindu-se la freamătul de oameni și idei care

animau căsuța din Sărărie, D. Anghel scria : „O siluetă de femeie apăsătoare și dispărea, ca o regină a furnicarului, singura cetățeană a partidului și mare scriitoare pe atunci, ca singura ce era în genul ei“. Redactor științific și literar, administrator și expeditor al „Contemporanului“, traducător din franceză, italiană, germană și engleză, polemist temut, fără să-i scape vreun atac din partea adversarilor ideologici și politici, această femeie între femei, mamă între mame, militantă între militanți, publicistă, scriitoare, făcea dovada unor energii inepuizabile, unui spirit mereu viu. În persoana ei și-au dat întâlnire frumusețea fizică, strălucirea spiritului, căldura inimii de soție, mamă și prietenă, tăria de caracter a luptătorului.

În 1893, după crearea P.S.D.M.R., alte două evenimente au marcat începutul unei noi etape în viața mișcării muncitorești și socialiste : sub direcția lui C. Dobrogeanu-Gherea apare revista „Literatură și știință“, iar sub direcția Sofiei Nădejde se editează „Evenimentul literar“. Din colegiul redacțional, condus de directoare, și din colectivul de colaboratori făceau parte fruntașii literaturii și criticii literare și sociale române de la sfârșitul secolului : I. Nădejde, C. Stere, Raicu Ionescu-Rion, N. Beldiceanu, I. Păun-Pincio, Traian Demetrescu, C. Mille, Spiridon Popescu, I. L. Caragiale.

În 1894, familia Nădejde se mută în București, unde I. Nădejde este solicitat în conducerea directă a partidului, iar Sofia se dedică în continuare publicisticii. De data aceasta ea sprijină „Lumea nouă“, organul P.S.D.M.R., și suplimentul acestuia „Lumea nouă literară și științifică“. Publică o serie de articole pe teme legate de învățământul public (despre manualele școlare ; de critică la adresa curenților pedagogiei, de susținere a necesității introducerii gimnasticii în școli etc.). Este prezentă în activitatea ce se desfășoară la clubul muncitorilor din strada Doamnei, unde ține conferințe și prezidează adunări publice. În același timp, se dedică mai mult literaturii, publicând în volume schițele și nuvelele apărute anterior și scriind piese de teatru și romane.

Evenimentul din 1899, trecerea la liberali a elementelor burghezodemocrate din conducerea partidului, între care s-a aflat și soțul ei, îi paralizează brusc acțiunea, o aruncă într-o tăcere încă neexplicată. Abia în 1905 apare în comitetul de direcție al publicației „Comoara inimii — revistă pentru adevăr, bine și frumos“, alături de dr. Ecaterina Arbore. Rolul de stegară socialistă al Sofiei Nădejde luase sfârșit. Peste jarul care radiase căldură socialistă s-a așezat un strat de cenușă, care va stinge, până prin 1916, complet tăciunii cândva atât de vii. Până în acel an, când, urmare a declanșării războiului, s-a evacuat cu familia în Moldova, a continuat activitatea publicistică la „Albina“, publicație condusă de Spiru Haret. Unele dintre articolele ei continuă a fi științifice, pe teme de educație, de istorie etc., dar altele își pierd și această calitate, alunecând spre misticism. Prin 1935, când și-a publicat amintirile în „Adevărul“, ea evocă nostalgic epoca în care a strălucit steaua roșie, dar de care o desparte o generație pe care n-a putut-o înțelege.

Sofia Nădejde a lăsat o bogată moștenire literară, dar mai ales publicistică, înaintată. Întreaga ei operă din tinerețe îmbogățește tezaurul tradițiilor înaintate ale socialismului român, ale mișcării noastre muncitorești.

N. G. MUNTEANU

viața științifică

Semnarea convenției de colaborare dintre Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. și Institutul de istorie a mișcării muncitorești poloneze din cadrul Școlii superioare de științe sociale de pe lângă C.C. al P.M.U.P.

În zilele de 18—21 mai 1972 s-au aflat în vizită de lucru la Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., prof. dr. Antoni Czubinski, directorul Institutului de istorie a mișcării muncitorești poloneze, profesorul Școlii superioare de științe sociale de pe lângă C.C. al P.M.U.P., și secretarul științific al Institutului, dr. R. Halaba.

În cursul vizitei, în ziua de 20 mai, tovarășii Ion Popescu-Puțuri, directorul Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., și Antoni Czubinski, directorul Institutului de istorie a mișcării muncitorești poloneze, profesorul Școlii superioare de științe sociale de pe lângă C.C. al P.M.U.P., au semnat Convenția de colaborare între cele două institute. Punctele incluse în convenție au menirea de a dezvolta și adânci relațiile de colaborare dintre cele două institute.

★

Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. a semnat, în cursul anului 1971, convenții bilaterale similare cu: Institutul de istorie a Partidului Comunist Bulgar, Institutul de marxism-leninism de pe lângă C.C. al Partidului Socialist Unit al Germaniei, Institutul de istorie contemporană din Belgrad, Institutul de istorie a partidului de pe lângă C.C. al Partidului Popular Revoluționar Mongol, Institutul de istorie a partidului de pe lângă C.C. al Partidului Muncitoresc Socialist Ungar, Institutul de marxism-leninism de pe lângă C.C. al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice.

Sesiunea științifică a Academiei de științe sociale și politice cu tema: „Făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate“, București, 18-19 mai 1972

În zilele de 18 și 19 mai a.c. s-au desfășurat lucrările sesiunii științifice a Academiei de științe sociale și politice, având ca temă: „Făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate“.

La lucrări au participat membri și membri corespondenți ai Academiei de științe sociale și politice, conducători de ministere și alte instituții centrale, cerce-

tători din institute și centre științifice din întreaga țară, cadre didactice din învățământul superior, activiști de partid și de stat, specialiști în domeniul producției materiale.

În cuvîntul de deschidere, prof. univ. Miron Constantinescu, președintele Academiei de științe sociale și politice, a relevat actualitatea deosebită a temei supuse discuției, care se înscrie în cadrul acțiunilor inițiate în întîmpinarea Conferinței Naționale a Partidului Comunist Român, eveniment de o deosebită importanță în eforturile constante pentru perfecționarea continuă a activității partidului și statului nostru, pentru îmbunătățirea conducerii întregii vieți economice și sociale.

Prima parte a lucrărilor a fost consacrată expunerii unor referate științifice: „Conceptul de societate socialistă multilateral dezvoltată“, de prof. dr. Vasile Nichita; „Dezvoltarea și modernizarea economiei naționale — trăsătură esențială a făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate“, de Constantin Grigorescu; „Cu privire la perfecționarea relațiilor de producție socialiste“, de Ștefan Voicu; „Conștiință și personalitate. Despre strategia dezvoltării teoriei conștiinței sociale și a personalității“, de prof. dr. docent Alexandru Tănase, dr. Mihail Cernea; „Creșterea rolului conducător al Partidului Comunist Român și perfecționarea vieții sociale“, de prof. dr. Constantin Vlad.

Sesiunea a continuat cu lucrări în cadrul comisiilor, prezidate de Mircea Ma-lița, acad. Alexandru Bîrlădeanu, membri ai prezidiului Academiei de științe sociale și politice, Ion Ceterchi, vicepreședinte al Academiei de științe sociale și politice, Constantin Petre, membru corespondent al Academiei de științe sociale și politice, și Valter Roman, membru al prezidiului Academiei de științe sociale și politice.

În ultima parte a sesiunii, reușiți în ședință plenară, participanții au audiat concluziile președinților celor cinci comisii.

În încheierea lucrărilor sesiunii a luat cuvîntul prof. univ. Miron Constantinescu, care a arătat că referatele substanțiale prezentate, dezbaterile vii purtate în comisii, la care au luat parte circa 100 de vorbitori, concluziile președinților comisiilor vor fi însumate într-un volum ce se va edita în întîmpinarea Conferinței Naționale a partidului.

Referindu-se la tema care a format obiectul sesiunii, vorbitorul a subliniat, ca o idee majoră ce s-a desprins din lucrări, caracterul acestui concept de proces social, economic și politic. Problema care se ridică este în ce stadiu al procesului ne aflăm în perioada actuală, pentru a putea desprinde cu deplină claritate ce trebuie întreprins în scopul atingerii țelului stabilit de Congresul al X-lea al partidului.

Într-o țară ca România, aflată în curs de dezvoltare, procesul făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate presupune, în primul rînd, creșterea considerabilă și modernizarea forțelor de producție, crearea unei economii avansate, valorificarea superioară a resurselor materiale, valorificarea superioară a forței de muncă și a forței de creație, implicarea științei și învățămîntului în economie, ca și în întreaga activitate socială.

Vorbitorul a subliniat apoi atenția deosebită acordată în sesiune problemelor adîncirii democrației, formării și dezvoltării conștiinței socialiste în lumina indicațiilor tovarășului Nicolae Ceaușescu, a programului de educație socialistă adoptat de plenara C.C. al P.C.R. din noiembrie 1971. În viziunea marxist-leninistă — a spus vorbitorul — dezvoltarea personalității umane nu formează doar un element component al conceptului de societate socialistă multilateral dezvoltată, ci însăși esența lui, obiectivul fundamental pe care această societate și-l propune.

În continuare, vorbitorul a relevat, ca un merit al sesiunii, faptul că s-a ocupat și de unele probleme epistemologice. Acum peste un secol, Marx și Engels au elaborat un fond de concepte-categorii, noțiuni fundamentale care își păstrează și azi deplina valabilitate, formînd fondul de aur al științei despre societate. Dar dacă ne vom limita numai la păstrarea și comentarea acestor concepte, nu vom putea cuprinde și înțelege în toate dimensiunile ei evoluția lumii contemporane.

De aceea, sarcina noastră este să aprofundăm și să nuanțăm conceptele fundamentale create de fondatorii marxism-leninismului și, în același timp, întemeindu-ne pe aceste categorii, să elaborăm noi concepte care să permită cunoașterea aprofundată a lumii de astăzi și a tendințelor evoluției ei viitoare. Fără aceasta ar însemna să renunțăm la acea funcție de mare însemnătate a conștiinței sociale — de proiector care luminează viitorul.

În încheiere, președintele Academiei de științe sociale și politice a subliniat însemnătatea acestei sesiuni dedicate Conferinței Naționale a Partidului Comunist Român, ca eveniment științific ce a însumat idei, puncte de vedere valabile, de o reală utilitate pentru înțelegerea mai profundă, mai completă a temei abordate și în măsură să stimuleze dezvoltarea și aprofundarea cercetărilor științifice în acest domeniu.

Sesiune științifică cu tema: „Cooperația agricolă în etapa făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate” — București, 25-27 mai 1972

Împlinirii unui deceniu de la încheierea cooperativizării agriculturii, eveniment de importanță istorică în construcția socialismului în țara noastră, Academia de științe sociale și politice, în colaborare cu Academia de științe agricole și silvice, Academia „Ștefan Gheorghiu”, Uniunea Națională a Cooperativelor Agricole de Producție și Ministerul Agriculturii, Industriei Alimentare și Apelor, i-a dedicat o sesiune științifică cu tema „Cooperația agricolă în etapa făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate”, ale cărei lucrări s-au desfășurat în zilele de 25—27 mai a.c.

La această manifestare științifică, desfășurată în cadrul acțiunilor ce au avut loc în întreaga țară în întîmpinarea Conferinței Naționale a Partidului Comunist Român, au luat parte oameni de știință, cercetători, cadre didactice, reprezentanți ai unor instituții centrale, președinți de cooperative agricole de producție, specialiști din agricultură, activiști de partid și de stat.

Timp de trei zile, participanții la lucrări au dezbătut o sferă largă de probleme privind conducerea planificată a agriculturii și prognoza dezvoltării sale, organizarea și conducerea unităților cooperatiste, eficiența activității economice și agricultura cooperatistă, forme și metode de cointerесare a țărănimii cooperatiste, aspectele sociale ale dezvoltării și modernizării satului și altele.

Lucrările sesiunii — desfășurate în ședințe plenare și pe secții, în care au fost prezentate 61 de comunicări și au luat cuvîntul peste 150 de participanți — au prilejuit o trecere în revistă a drumului parcurs de cooperația agricolă din țara noastră în cei 10 ani de la încheierea acestui proces istoric, au relevat justetea politicii științifice a partidului nostru. Totodată, sesiunea a constituit cadrul unor

rodnice confruntări de opinii, a schițat propuneri și soluții pentru îmbunătățirea activității practice și de dezvoltare a cercetării științifice, în lumina sarcinilor trasate de Congresul al X-lea al partidului, personal de tovarășul Nicolae Ceaușescu.

S-a scos, de asemenea, în evidență rolul social și organizatoric al cooperăției agricole în modernizarea agriculturii noastre și creșterea aportului ei la dezvoltarea întregii economii naționale, la creșterea nivelului de trai al populației.

În încheierea lucrărilor, tovarășul prof. univ. Miron Constantinescu, președintele Academiei de științe sociale și politice, a prezentat concluziile sesiunii.

Colocviu cu tema: „Exigențe noi în metodică predării științelor sociale” — București, 30-31 mai 1972

În zilele de 30 și 31 mai a.c. a avut loc la București colocviul cu tema: „Exigențe noi în metodică predării științelor sociale”, organizat de Ministerul Educației și Învățământului, în cadrul manifestărilor consacrate Conferinței Naționale a Partidului Comunist Român.

Programul colocviului a cuprins comunicări ale unor cadre didactice din învățământul de cultură generală, profesional și tehnic, precum și din învățământul superior, membri ai Academiei de științe sociale și politice, cadre de la Academia „Ștefan Gheorghiu”, Academia militară, care au abordat o problematică amplă și diversă privind creșterea rolului științelor sociale în ridicarea pe o treaptă superioară a activității ideologico-educative în școli și facultăți, perfecționarea metodicii predării, accentuarea caracterului ei partinic, militant, legarea cât mai strânsă de necesitățile practicii.

În cadrul lucrărilor colocviului au fost susținute următoarele comunicări: prof. univ. dr. Constantin Vlad: „Folosirea documentelor de partid în predarea științelor sociale”; general-maior Constantin Burada: „Forme și metode de dezvoltare a gândirii creatoare în predarea științelor sociale”; prof. univ. dr. Gheorghe P. Apostol: „Metodologia și metodică în contextul preocupărilor actuale privind creșterea eficienței predării științelor sociale”; conf. univ. dr. Constantin Popovici: „Metodică predării filozofiei și rolul ei în formarea conștiinței politice a elevilor și studenților”; prof. univ. dr. Aurel Negucioiu, prof. univ. dr. Nicolae Kallos: „Relația prelegere-seminar în lumina exigențelor actuale din domeniul științelor sociale”; prof. univ. dr. Nicolae N. Constantinescu: „Lucrările de analiză teoretică și practică în seminariile de economie politică”; conf. univ. dr. Ion Tudosescu: „Metodică predării științelor sociale și creșterea rolului ei educativ”; prof. univ. dr. Aurel Loghin, lector univ. Florentina Banu: „Rolul metodicii predării istoriei în educația patriotică și internaționalistă a elevilor și studenților”; Marin Vișan: „Predarea științelor sociale în concepția pedagogiei moderne”; prof. Maria Bulz: „Importanța perfecționării metodelor predării economiei politice pentru formarea și dezvoltarea gândirii elevilor”; prof. Valdemar Popa: „Corelarea cunoștințelor din domeniul științelor sociale cu cele însușite de elevi la alte discipline”; prof. univ. dr. Florentin Burtan: „Cabinetul de științe sociale și modernizarea predării”; conf. univ. Tiberiu Nicola, conf. univ. Nicolae Novac: „Rolul metodicii predării științelor sociale în afirmarea spiritului combativ, militant”; conf. univ. dr. Costache Sandu: „Realizarea cerințelor principiului însușirii active, conștiente în predarea economiei politice”; lector univ. Cornelia Grünberg: „Activizarea elevilor la lecțiile

de științe sociale“; conf. univ. Vasile Asanachescu: „Metode și mijloace de combatere a concepțiilor mistice, religioase în lecțiile de științe sociale“; conf. univ. dr. Alexandru Florian: „Practica social-politică și modernizarea filozofiei“; conf. univ. dr. Ilie Luca, conf. univ. dr. Albert Francisc: „Problematizarea în procesul de predare a socialismului științific“; prof. Ioana Cosma, conf. univ. Ilie Sîrzea: „Rapoartele președinților de secții“.

Comunicările au suscitat vii dezbateri, un rodnic schimb de experiență. În încheierea lucrărilor a luat cuvîntul Virgil Cazacu, prim-adjunct al ministrului educației și învățămîntului.

Participanții au adoptat în unanimitate textul unei telegrame adresate Comitetului Central al P.C.R., tovarășului Nicolae Ceaușescu, în care se spune, printre altele:

„În tot ceea ce întreprindem, acționăm ca activiști de partid conștienți de îndatoririle noastre și de marea răspundere ce ne revine în educarea comunistă a tineretului; noi, cadrele didactice de la catedrele de științe sociale, sîntem hotărîți să ne înzecim eforturile pentru ridicarea predării acestor științe la nivelul exigențelor actuale, să înarmăm întregul tineret din școli și facultăți cu temeinica însușire a politicii interne și externe a partidului nostru“.

Sesiunea științifică cu tema: „Tradițiile luptei armate a întregului popor în istoria României“, București, 5-7 iunie 1972

În cadrul manifestărilor organizate în cinstea Conferinței Naționale a Partidului Comunist Român, în zilele de 5—7 iunie a.c., la Casa centrală a armatei s-au desfășurat lucrările sesiunii științifice cu tema: „Tradițiile luptei armate a întregului popor în istoria României“, organizată de Academia de științe sociale și politice a Republicii Socialiste România, Ministerul Forțelor Armate, Centrul de studii și cercetări de istorie și teorie militară.

Au luat parte prof. univ. Miron Constantinescu, președintele Academiei de științe sociale și politice, generalul de armată Ion Ioniță, ministrul forțelor armate, Ion Popescu-Puțuri, directorul Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., generali și ofițeri, cercetători din domeniul istoriei, cadre didactice, publiciști.

Rostind cuvîntul de deschidere, generalul de armată Ion Ioniță a arătat că sesiunea și-a propus să contribuie la investigarea unor aspecte ale bazelor istorice ale politicii, doctrinei și practicii marxist-leniniste a partidului nostru, care concepe apărarea patriei drept cauză și operă a întregului popor, precum și la valorificarea tradițiilor înaintate de luptă ale poporului român.

Timp de trei zile, cercetători din domeniul științelor social-politice, istorice și militare au prezentat comunicări științifice, inspirate din lupta cu caracter de masă a poporului român pentru libertate și independență națională, dreptate socială — tradiții ridicate pe o treaptă superioară de Partidul Comunist Român.

Au prezentat comunicări: general-colonel Ion Coman: „Ridicarea pe o treaptă superioară a tradiției luptei armate de masă a poporului român în concepția și activitatea P.C.R.“; Ion Popescu-Puțuri: „Concepția mișcării socialiste din România despre înarmarea întregului popor și apărarea țării“; prof. dr. Ștefan Ștefănescu: „«Oastea țării» și epopeea românească a secolelor XIV-XVI“; general de armată

Ion Tutoveanu : „Folosirea terenului și a fortificațiilor militare de tip popular în evul mediu românesc și rolul lor în sistemul de apărare împotriva cotropitorilor străini“ ; dr. Ludovic Demeny : „Aspecte noi ale constituirii oastei răsculaților de la Bobilna“ ; Nicolae Stoicescu : „Două războaie românești din evul mediu cu pronunțat caracter popular : 1462 și 1476“ ; prof. dr. docent Dan Mihail : „Caracterul popular și multi-național al oștirii lui Iancu de Hunedoara în bătălia de la Belgrad“ ; Sava Iancovici : „Haiducia — formă de luptă socială și națională în spațiul balcanic“ ; prof. dr. Titu Georgescu, prof. Ion Săvoiu : „Trăsăturile sociale și naționale ale haiduciei în Oltenia (secolele XVII-XVIII)“ ; prof. dr. docent Carol Göllner : „O puternică afirmare a solidarității maselor populare de diferite naționalități în lupta pentru libertate : războiul țărănesc de sub conducerea lui Gheorghe Doja“ ; colonel Vasile Alexandrescu : „Figuri de conducători militari ridicați din mase în lupta pentru libertatea poporului“ ; locotenent-colonel Constantin Căzănișteanu : „Războiul popular în gîndirea militară românească de la mijlocul secolului al XIX-lea“ ; prof. dr. docent Ștefan Pascu : „Armata populară a lui Avram Iancu“ ; general-maior Constantin Antip : „Ideea mișcării de partizani într-o lucrare românească de la mijlocul secolului trecut“ ; colonel Victor Militaru, colonel Eugen Crîntea : „Atestări muzeografice asupra luptei maselor populare pentru apărarea patriei, pentru libertate și independență națională“ ; locotenent-colonel dr. Ilie Ceaușescu : „Poziția maselor populare față de concentrările din primăvara anului 1939“ ; general-maior Eugen Bantea, locotenent Ioan Talpeș : „«Națiunea armată» în planuri, proiecte și dezbateri militare românești interbelice“ ; prof. dr. Aurel Loghin : „Rezistența populară din Moldova în lupta împotriva cotropitorilor fasciști“ ; colonel Constantin Nicolae : „Caracterul popular al luptei pentru eliberarea teritoriului național în perioada 23 august-25 octombrie 1944“ ; locotenent-colonel Petre Ilie, colonel (r) Costachi Mîndru : „Din lupta populației locale împotriva ocupanților fasciști : batalioanele fixe regionale“ ; general-maior Paul Marinescu, colonel dr. Constantin Olteanu : „Formațiunile patriotice în sprijinul forțelor democratice, conduse de P.C.R., pentru instaurarea puterii populare“.

În încheierea lucrărilor a luat cuvîntul tovarășul Miron Constantinescu, președintele Academiei de științe sociale și politice, care a arătat că sesiunea, desfășurată sub semnul activității creatoare ce a precedat Conferința Națională a partidului și cea de-a 25-a aniversare a proclamării republicii, a contribuit la evidențierea unor momente de seamă din lupta poporului român pentru libertate și independență națională.

Participanții la sesiune au adresat o telegramă Comitetului Central al Partidului Comunist Român, tovarășului Nicolae Ceaușescu, în care se spune, între altele : „Încredințăm încă o dată conducerea de partid, pe dumneavoastră, stimate tovarășe Nicolae Ceaușescu, fiul cel mai iubit al națiunii noastre, că personalul de cercetare din institutele Academiei de științe sociale și politice și din Ministerul Forțelor Armate își va înscrie și în viitor întreaga activitate în coordonatele cerințelor partidului privind tratarea istoriei. El nu-și va precupeți eforturile pentru valorificarea, în continuare, cu înaltă probitate științifică, a luminoaselor tradiții de luptă ale poporului român, ale eroiceii noastre clase muncitoare, a tradițiilor revoluționare, patriotice și internaționaliste ale gloriosului nostru partid comunist, pentru elaborarea de studii și lucrări care să servească nobilei cauze a înfloririi și apărării patriei socialiste“.

Adunarea festivă din Capitală consacrată aniversării a 50 de ani de la Congresul general al sindicatelor de la Sibiu din 1922

În ziua de 5 iunie a avut loc, în Capitală, adunarea festivă organizată cu prilejul aniversării a 50 de ani de la Congresul general al sindicatelor — Sibiu 1922.

În prezidiul adunării au luat loc tovarășii Virgil Trofin, membru al Comitetului Executiv, al Prezidiului Permanent al C.C. al P.C.R., președintele Consiliului Central al Uniunii Generale a Sindicatelor, Gheorghe Petrescu, vicepreședinte al Consiliului Central al U.G.S.R., Pavel Ștefan, secretar al Consiliului Central al U.G.S.R., Alexandru Sencovici, Filip Geltz, Ion Felea, vechi militanți ai mișcării muncitorești și sindicale din țara noastră, Nicolae Matei, secretar al Comitetului municipal București al P.C.R., Gheorghe Stuparu, președintele Consiliului municipal București al U.G.S.R., Iosif Walter, secretar al C.C. al U.T.C., Elena Nae, președinta comitetului sindicatului de la Fabrica de confecții și tricotaje București, Gheorghe Buruc, muncitor la Uzinele „23 August”-București, Erou al Muncii Socialiste, Elena Dumitru, țesătoare la Întreprinderea „Unirea”-București, Petru Caraivan, maestru mecanic la Uzinele „Policolor”-București.

La adunare au luat parte vechi militanți ai mișcării muncitorești și sindicale din țara noastră, participanți la Congresul general al sindicatelor — Sibiu 1922, activiști de partid și de stat, reprezentanți ai unor instituții centrale și organizații obștești, muncitori, tehnicieni, ingineri din întreprinderile bucureștene, oameni de știință, artă și cultură, studenți și elevi.

Adunarea a fost deschisă de tovarășul Gheorghe Stuparu, care a subliniat semnificația aniversării a 50 de ani de la Congresul general al sindicatelor-Sibiu 1922 :

A luat apoi cuvântul tovarășul Pavel Ștefan. După ce a înfățișat condițiile istorice în care s-a desfășurat congresul și semnificația sa în lupta pentru realizarea unității mișcării muncitorești din țara noastră, vorbitorul a subliniat că mișcarea sindicală din România a avut în partidul comunist un învățător înțelept, un educator, un conducător politic încercat și devotat fără margini clasei muncitoare și poporului român. Sub conducerea comuniștilor, sindicatele au fost prezente activ în organizarea și desfășurarea luptelor pentru apărarea intereselor clasei muncitoare, a democrației și a ființei naționale a poporului român, împotriva exploatării și asupririi, fascismului, a politicii de trădare națională dusă de cele mai reacționare cercuri ale burgheziei și moșierimii.

Idealurile revoluționare de luptă și nobilele aspirații ale eroicei noastre clase muncitoare, dezideratele majore pentru care a militat în decursul întregii sale istorii mișcarea sindicală din România și-au găsit deplina realizare în anii construcției socialiste.

În continuare, vorbitorul a spus : Astăzi, la a 50-a aniversare a Congresului de la Sibiu, sindicatele noastre, care unesc în rîndurile lor peste cinci milioane de oameni ai muncii, români, maghiari, germani și de alte naționalități, reprezintă o însemnată forță angajată cu toată capacitatea în eforturile pe care le depune clasa muncitoare, întregul popor, sub conducerea partidului, pentru înfăptuirea programului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate, adoptat de Congresul al X-lea al Partidului Comunist Român.

Datorită sprijinului prețios de care se bucură din partea partidului, valoroaselor îndrumări teoretice și practice date de tovarășul Nicolae Ceaușescu, sindicatele noastre dispun, în etapa actuală și în perspectivă, de o concepție clară despre rolul și sarcinile ce le revin, sînt investite cu atribuții și răspunderi care le solicită și le permit să contribuie mai direct și mai eficient la rezolvarea problemelor mari și complexe ale construcției economice, sociale și culturale din patria noastră.

Înfățișînd activitatea multilaterală desfășurată de sindicate, vorbitorul a arătat că ele au îmbrățișat și sprijină cu plenitudinea forțelor lor chemarea privind depășirea planului de stat pe anul 1972, pregătirea pe baza unor angajamente sporite a planului pe 1973, precum și realizarea înainte de termen a prevederilor planului cincinal 1971—1975.

Sindicatele din România — a subliniat vorbitorul — sprijină pe deplin politica externă a Partidului Comunist Român și a guvernului țării. Atașamentul profund al oamenilor muncii, al sindicatelor din țara noastră la politica internă și externă a Partidului Comunist Român își are izvorul în faptul că ea corespunde întru totul intereselor fundamentale și aspirațiilor celor mai arzătoare ale poporului român, cauzei păcii, colaborării și progresului social în lume.

Cu prilejul aniversării a 50 de ani de la Congresul general al sindicatelor din România ținut la Sibiu — a spus în încheiere vorbitorul —, clasa muncitoare, toți oamenii muncii, sindicatele își manifestă hotărîrea fermă de a depune toate eforturile pentru înfăptuirea mărețelor obiective stabilite de Congresul al X-lea al partidului, de a obține noi victorii în complexa operă de făurire a socialismului și comunismului în România.

Într-o atmosferă de puternică însuflețire, participanții la adunare au adresat o telegramă Comitetului Central al Partidului Comunist Român, tovarășului Nicolae Ceaușescu.

*

O adunare consacrată acestui eveniment a avut loc în ziua de 5 iunie 1972 și la Sibiu. Tovarășul Constantin Bota, președintele consiliului județean al sindicatelor, a vorbit despre „Contribuția sindicatelor din România la formarea societății socialiste multilateral dezvoltate“.

Într-o însuflețită atmosferă, cei prezenți la adunare au adresat o telegramă Comitetului Central al P.C.R., tovarășului Nicolae Ceaușescu, în care exprimă hotărîrea oamenilor muncii din această localitate de a realiza și depăși angajamentele asumate în întrecerea socialistă.

Cu acest prilej, pe frontispiciul clădirii „UNICUM“, din strada Tribunei nr. 6 din Sibiu, care a găzduit lucrările memorabilului congres, a fost dezvelită o placă comemorativă.

90 de ani de la nașterea lui Gheorghe Dimitrov. Adunarea festivă din Capitală

La Muzeul de istorie a partidului comunist, a mișcării revoluționare și democratice din România a avut loc, în ziua de 16 iunie a.c., o adunare festivă organizată de Comitetul municipal București al P.C.R. cu prilejul aniversării a 90 de ani de la nașterea lui Gheorghe Dimitrov, eminent fiu și conducător al poporului bulgar, militant de frunte al mișcării comuniste și muncitorești internaționale.

Au luat parte tovarășii Gheorghe Rădulescu, membru al Comitetului Executiv, al Prezidiului Permanent al C.C. al P.C.R., Gheorghe Stoica, membru al Comitetului

Executiv al C.C. al P.C.R., Miu Dobrescu, membru supleant al Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R., Constantin Pîrvulescu și acad. Petre Constantinescu-Iași, vechi militanți ai mișcării muncitorești, Teodor Marinescu, membru al C.C. al P.C.R., șef de secție la C.C. al P.C.R., Petru Burlacu, adjunct al ministrului afacerilor externe, Ion Turcu, vicepreședinte al Consiliului Național al Frontului Unității Socialiste, membri de partid cu vechi stagiu în ilegalitate, personalități ale vieții noastre științifice și cultural-artistice, numeroși oameni ai muncii din întreprinderile și instituțiile bucureștene.

Adunarea a fost deschisă de Nicolae Matei, secretar al Comitetului municipal București al P.C.R.

A luat apoi cuvîntul Nicolae Guină, membru al C.C. al P.C.R., președintele Colegiului central de partid. Arătînd că se împlinesc 90 de ani de la nașterea lui Gheorghe Dimitrov, unul dintre întemeietorii Partidului Comunist Bulgar, făuritor al statului democrat-popular în Bulgaria, militant de seamă al mișcării comuniste și muncitorești internaționale, vorbitorul a subliniat că Partidul Comunist Român, oamenii muncii din țara noastră au apreciat și apreciază pe Dimitrov ca pe un mare prieten al poporului român, luptător pentru dezvoltarea continuă a relațiilor tradiționale de prietenie româno-bulgare. Printre figurile revoluționare ale clasei muncitoare internaționale, numele eminentului fiu al poporului bulgar se înscrie la un loc de cinste și prețuire.

În continuare, vorbitorul a înfățișat drumul vieții de militant revoluționar al lui Gheorghe Dimitrov, punînd în evidență momente caracteristice pentru dezvoltarea legăturilor de strînsă solidaritate internaționalistă dintre mișcările muncitorești din Bulgaria și România, dintre Partidul Comunist Bulgar și Partidul Comunist Român.

La aniversarea a 90 de ani de la nașterea lui Gheorghe Dimitrov, a concluzionat vorbitorul, poporul român aduce memoriei sale un omagiu profund, concretizat în organizarea unei serii de manifestări cu caracter politic și cultural, dovedind și prin aceasta sentimentele de prietenie pe care le nutrește față de poporul bulgar vecin și prieten.

În cuvîntul său, ambasadorul Republicii Populare Bulgaria la București, Spas Gospodov, a înfățișat pe larg rolul lui Gheorghe Dimitrov ca militant și conducător al comuniștilor bulgari, al clasei muncitoare bulgare și al poporului muncitor bulgar, relevînd activitatea sa în diferite momente cruciale ale luptei revoluționare a poporului bulgar și îndeosebi în anii luptei antifasciste și ai triumfului revoluției antifasciste.

În continuare, vorbitorul a prezentat figura lui Gheorghe Dimitrov ca unul din activiștii de seamă ai mișcării comuniste și muncitorești, teoretician și constructor remarcabil al frontului proletar unic și al frontului popular antifascist, luptător consecvent pentru o linie nouă, leninistă în mișcarea comunistă mondială.

Ambasadorul Republicii Populare Bulgaria a evocat în continuare participarea lui Dimitrov la diferite evenimente din viața mișcării muncitorești din România.

★

Cu prilejul aniversării a 90 de ani de la nașterea lui Gheorghe Dimitrov, sub auspiciile Consiliului Culturii și Educației Socialiste, în ziua de 16 iunie s-a deschis la București, la Ateneul român, o expoziție de carte bulgară. Expoziția a cuprins circa 700 de volume — o selecție a celor mai importante opere ale lui Gheorghe Dimitrov, precum și cărți din literatura social-politică și beletristică bulgară privind viața și activitatea acestuia. La festivitate au participat Ion Dodu Bălan, vicepreședinte

al Consiliului Culturii și Educației Socialiste, precum și Spas Gospodov, ambasadorul Republicii Populare Bulgaria la București. Erau, de asemenea, prezenți șefi de misiuni diplomatice acreditați la București și membri ai corpului diplomatic.

Cu această ocazie au rostit alocuțiuni Gheorghe Trandafir, director general al Centralei cărții, și Konstantin Buiuciev, redactor-șef adjunct al ziarului „Rabotnicesko Delo“.

*

Cu același prilej, în holul Muzeului de istorie a partidului comunist, a mișcării revoluționare și democratice din România a fost deschisă o expoziție care, pe baza unui bogat material documentar, pus la dispoziție de Ambasada Republicii Populare Bulgaria, înfățișează momente semnificative din viața și lupta lui Gheorghe Dimitrov.

O expoziție comemorativă „Gheorghe Dimitrov“ a fost organizată și la muzeul din Brăila.

Conferința internațională de la Sofia, prilejuită de aniversarea a 90 de ani de la nașterea lui Gheorghe Dimitrov

Cu prilejul aniversării a 90 de ani de la nașterea marelui fiu al poporului bulgar, Gheorghe Dimitrov, la Sofia s-au desfășurat, în zilele de 13—17 iunie 1972, lucrările Conferinței internaționale cu tema: „Gheorghe Dimitrov și unirea forțelor revoluționare și democratice pentru pace, democrație și socialism“.

Conferința, ale cărei lucrări s-au desfășurat în clădirea Adunării Populare a Republicii Populare Bulgaria, a fost organizată de Comitetul Central al Partidului Comunist Bulgar, Consiliul Național al Frontului Patriei și Consiliul Central al Uniunilor Sindicale Bulgare.

La conferință au participat delegații reprezentând 48 de partide comuniste și muncitorești, 11 partide socialiste și democratice, 5 mișcări de eliberare națională, 10 uniuni și fronturi naționale, 27 de organizații sindicale naționale și 11 organizații democratice internaționale. Au mai participat reprezentanți a 18 institute de marxism-leninism și de istorie a mișcării muncitorești.

Delegația română a fost condusă de tovarășul Leonte Răutu, membru al Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R. Din delegație au mai făcut parte Teodor Prunea și Eleonora Mărculescu. La conferință au mai participat tovarășii Augustin Deac, Gheorghe Unc și Crișan Iliescu.

Cuvîntul de deschidere a fost rostit de tovarășul Todor Jivkov, prim-secretar al C.C. al P.C.B., care, după ce a mulțumit, în numele conducerii de partid și de stat. al întregului popor bulgar, oaspeților de peste hotare pentru faptul că au răspuns invitației de a participa la lucrările conferinței, a evocat figura eminentului revoluționar care a fost Gheorghe Dimitrov.

Referatul principal al conferinței, intitulat: „Gheorghe Dimitrov și unirea forțelor revoluționare și democratice pentru pace, democrație și socialism“, a fost prezentat de Boris Velcev, membru al Biroului Politic și secretar al C.C. al P.C.B.

În expunerea sa, tovarășul Leonte Răutu a arătat că ideile care au însuflețit toată activitatea lui Gheorghe Dimitrov — unitatea de acțiune a clasei muncitoare cu toate forțele democratice și progresiste în lupta împotriva reacțiunii și a războiului, coeziunea mișcării comuniste și muncitorești ca bază a acestei unități — sînt valabile și astăzi, ele avînd o însemnătate hotărîtoare pentru dezvoltarea social-politică contemporană. Vorbitorul a subliniat faptul că activitatea lui Gheorghe Di-

mitrov a exprimat și îmbogățit tradițiile revoluționare ale poporului și mișcării muncitorești din Bulgaria.

Arătînd că Partidul Comunist Român vede în persoana lui Gheorghî Dimitrov un mare prieten al poporului român, apreciînd rolul său în crearea unor relații prietenești între România și Bulgaria, tovarășul Leonte Răutu a subliniat grija permanentă a conducerilor de partid din România și Bulgaria, a tovarășilor Nicolae Ceaușescu și Todor Jivkov pentru dezvoltarea, în continuare, a colaborării frățești dintre partidele și popoarele noastre.

Numeroșii vorbitori care au luat cuvîntul în decursul celor cinci zile cît a durat conferința au subliniat meritele lui Gheorghî Dimitrov în activitatea depusă în cadrul mișcării muncitorești și comuniste bulgare și internaționale.

Conferința internațională a reprezentanților institutelor și comisiilor de marxism-leninism și de istorie a mișcării muncitorești — Sofia, 19-20 iunie 1972

În zilele de 19 și 20 iunie a.c., la Sofia a avut loc consfătuirea reprezentanților institutelor și comisiilor de marxism-leninism și de istorie a mișcării muncitorești, la care au luat parte delegații reprezentînd institutele și comisiile din Argentina, Belgia, Bulgaria, Cehoslovacia, Chile, Cuba, R.D.G., R.F.G., Finlanda, Franța, Italia, Mongolia, Polonia, România, Ungaria, U.R.S.S. și R.D. Vietnam.

Din partea Institutului de studii istorice și social-politice de pe lîngă C.C. al P.C.R. a participat o delegație compusă din tovarășii Augustin Deac, Gheorghe Unc și Crișan Iliescu.

Desfășurată într-un spirit tovarășesc, de înțelegere reciprocă, consfătuirea a permis participanților să înfăptuiască un larg schimb de experiență și informații asupra problemelor ce interesează fiecare institut sau comisie.

Simpozionul internațional pe tema: „Legitățile și etapele construirii și dezvoltării socialismului” — Moscova, 27-29 iunie 1972

Între 27 și 29 iunie a.c., la Institutul de marxism-leninism de pe lîngă C.C. al P.C.U.S. s-au desfășurat lucrările simpozionului internațional cu tema: „Legitățile și etapele construirii și dezvoltării socialismului”.

La lucrări au luat parte oameni de știință din Bulgaria, Cehoslovacia, R.D. Germană, Mongolia, Polonia, România, Ungaria și Uniunea Sovietică.

Din partea Institutului de studii istorice și social-politice de pe lîngă C.C. al P.C.R. au participat tovarășii Gheorghe Surpat și Damian Hurezeanu, care au prezentat comunicarea: „Etapetele făuririi și dezvoltării socialismului în România. Trăsăturile societății socialiste multilateral dezvoltate”.

Participanții la simpozion au dezbătut probleme științifice privind: legitățile și etapele construirii și dezvoltării socialismului, rolul conducător al clasei muncitoare și al partidului ei de avangardă în societatea socialistă, caracteristicile și trăsăturile principale ale societății socialiste dezvoltate.

CLARA CUȘNIR-MIHAILOVICI, FLOREA DRAGNE, GHEORGHE UNC, *Mișcarea muncitorească din România. 1916—1921. Crearea Partidului Comunist Român*

Editura politică, București, 1971, 526 p.



Istoria evenimentelor tumultuoase de la sfârșitul deceniului al doilea al secolului nostru s-a bucurat, în ultimii ani, de o atenție deosebită din partea cercetării istorice. Lucrările, studiile publicate, deși pornesc de la teme și repere diferite asupra unora sau

altora dintre aspectele istoriei perioadei primului război mondial și, îndeosebi, a anilor imediat următori, au, totuși, o coordonată comună — intensitatea frământărilor social-politice, creșterea avântului revoluționar, care a culminat cu făurirea, în mai 1921, a Partidului Comunist Român.

De la apariția lucrării pe care o recenzăm a trecut mai mult de un an, perioadă care a filtrat judecățile emise asupra lucrării, permițându-ne să facem o prezentare detașată a conținutului de idei, interpretare și documentare. Lucrarea reunește, într-o viziune analitică unitară, concluzii de certă valoare științifică asupra mișcării muncitorești din România anilor 1916—1921, asupra mutațiilor profunde care au avut loc în rândurile Partidului socialist și a căror rezultată majoră a fost făurirea Partidului Comunist Român.

Lucrarea pune în evidență, din variate unghiuri și în concordanță cu efervescența caracteristică succesiunii rapide a evenimentelor, transformările calitative care au însoțit procesul dezvoltării și

evoluției mișcării muncitorești revoluționare din România. Beneficiind de un vast material documentar — izvoare arhivistice și alte surse insuficient valorificate în trecut —, autorii au realizat o amplă monografie asupra perioadei studiate, înlăturând erorile și lipsurile care și-au făcut loc în unele lucrări apărute cu ani în urmă, între care și lucrarea, apărută în 1960, *Mișcarea muncitorească din România între anii 1917—1921. Crearea Partidului Comunist din România* de Clara Cușnir-Mihailovici. Din lecturarea cărții rezultă că autorii au investit un mare volum de muncă pentru aprofundarea unei perioade dintre cele mai bogate în semnificații din istoria mișcării noastre muncitorești.

Scrisă de pe pozițiile gândirii materialismului dialectic și istoric, lucrarea este străbătută ca un fir roșu de ideea fundamentală potrivit căreia evoluția obiectivă a mișcării muncitorești, interesele de clasă ale maselor muncitoare impuneau cu stringență făurirea detașamentului de avangardă marxist-leninist al clasei muncitoare — partidul comunist.

Problematica tratată de autori se fundează pe o mare diversitate de documente, care nu sînt reproduse pur și simplu, lăsînd la latitudinea cititorului interpretarea lor, ci explorează pînă la detaliu înțelesul lor, pentru a configura apoi semnificații noi și de mare valoare științifică în explicarea și definirea, într-un cadru complex, a evenimentelor circumscrise de perioada anilor 1916—1921.

Lucrarea se deosebește de cele publicate pînă acum și prin noua periodizare propusă, demonstrînd că etapa care se încheie la 1921 prin crearea P.C.R. își are debutul nu la sfârșitul primului răz-

boi mondial, ci în anul 1916, care — apreciază autorii — marchează începutul procesului de radicalizare a mișcării muncitorești din țara noastră — produs pe fondul puternicelor frământări sociale de atunci — și care se va amplifica și va cunoaște o evoluție rapidă în anii 1918—1921. „În anul 1916 — se subliniază în lucrare — mișcarea muncitorească din România se afla într-un stadiu înaintat, cu o tradiție de peste o jumătate de veac, cu un rol crescând în viața social-politică a țării, cu legături internaționale puternice“ (p. 6).

Evenimentele petrecute în anii 1916—1921 — arată autorii — au avut consecințe complexe imediate și de perspectivă, și-au pus adinc amprenta asupra evoluției istorice în ansamblul ei. Primul război mondial, victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, vastele mișcări de emancipare socială și națională, lupta de eliberare colonială, schimbarea hărții politice a lumii, toate aceste fenomene istorice au atins în această perioadă o culme, dincolo de care s-a deschis un nou orizont societății contemporane. Aceste puternice convulsii și frământări sociale prin care a trecut omenirea în anii 1916—1921 au fost proprii și țării noastre.

În cele cinci capitole ale lucrării, autorii urmăresc, printr-o expunere crono-logică îmbinată cu analiza de fond, ansamblul mișcării muncitorești în strinsă legătură cu întreaga dezvoltare economică, socială și politică a țării, aducând în prim plan elementele definitorii ale procesului de maturizare, de clarificare ideologică-politică a mișcării socialiste, principalele momente organizatorice, cât și trăsăturile caracteristice ale valului luptelor revoluționare din acea perioadă.

Capitolul I, intitulat „Mișcarea muncitorească din România în anii 1916—1918“, înfățișează situația economică și politică a României în preajma și în timpul primului război mondial, acțiunile de luptă ale maselor în anii 1916—1917 însemnătatea Marii Revoluții Socialiste din Octombrie și acțiunile de solidarizare cu aceasta ale oamenilor muncii din România, efervescența revoluționară din cursul anului 1918, participarea întregului popor la lupta pentru desăvârșirea statului național unitar, deziderat de veacuri al poporului român. După înfăptuirea unirii Transilvaniei cu România, relevă autorii, au crescut în mod considerabil forța și rolul proletariatului în viața social-politică a țării, capacitatea lui de a se situa în avangarda mișcărilor progresiste și revoluționare ale maselor populare.

Capitolul al II-lea, „Creșterea avântului revoluționar în România (decembrie 1918—decembrie 1919)“, prezintă succint situația economică și social-politică a țării la sfârșitul primului război mondial, reorganizarea mișcării muncitorești, precum și lupta oamenilor muncii pentru drepturi și libertăți democratice. Valul mișcărilor populare din această perioadă, precizează autorii, își avea izvorul în ascuțirea fără precedent a contradicțiilor social-economice datorită politicii burgheziei și moșierimii de intensificare a exploatarei maselor populare, de aruncare asupra lor a greutăților economice ale țării cauzate de distrugerile și pierderile din timpul războiului. În cadrul acestui capitol, în mod deosebit sînt realizate paragrafele care înfățișează amploarea acțiunilor proletariatului. Marea demonstrație a muncitorilor Capitalei din 13 decembrie 1918, acțiunile revendicative cu caracter economic și politic ale metalurgistilor, ceferiștilor, petroliștilor, minerilor și ale celorlalte categorii de oameni ai muncii din întreaga țară sînt redată în contextul procesului de reorganizare a mișcării socialiste și de reconstituire a sindicatelor, al unui larg schimb de opinii care a avut loc în cadrul partidului, a secțiunilor sale locale, în coloanele presei socialiste și muncitorești, pe marginea problemelor de ordin teoretic și practic, a orientării sale politice corespunzător realităților societății românești din acel timp.

Perioada premergătoare grevei generale din octombrie 1920, cînd avîntul mișcării muncitorești din România a atins punctul cel mai înalt, face obiectul capitolului al III-lea al lucrării. Mutațiile care au avut loc în rîndul clasei muncitoare în urma desăvîrșirii unității de stat, creșterea combativității revoluționare a maselor largi muncitoare au determinat intensificarea și accelerarea procesului de cristalizare politică și ideologică din sinul Partidului socialist și al sindicatelor. Este perioada cînd — evidențiază autorii — crește rolul clasei muncitoare și al organizațiilor ei în viața social-politică a țării, cînd, în lupta pentru apărarea drepturilor economice, sociale și politice cucerite pînă atunci, proletariatul, în frunte cu conducătorii săi recunoscuți, își manifestă cu deosebită vigoare combativitatea revoluționară, experiența de luptă, conștiința politică. „În partid, în syndicate, în Parlament, în Comitetul Executiv al partidului, în Comisia Generală a Sindicatelor, în adunări, conferințe și cu alte ocazii — se subliniază în lucrare — militanții revoluționari din conducerea mișcării muncitorești au

luptat permanent împotriva reformismului, năzuind să orienteze partidul și sindicatele pe calea revoluționară căutând să orienteze întregul partid socialist spre Internaționala a III-a, Comunistă, în jurul căreia începuse gruparea forțelor înaintate ale clasei muncitoare din toate țările lumii" (p. 241).

Analiza acestui intens proces prin care trecea mișcarea muncitorească din țara noastră este realizată prin reliefarea confruntărilor de principii care aveau loc între aripa de stînga și elementele de centru și dreapta din sinul Partidului socialist în jurul problemei transformării Partidului socialist în partid comunist și afilierei lui la Internaționala Comunistă. În contextul acestui amplu proces de clarificare ideologică, de călire și maturizare politică din cadrul Partidului socialist și al mișcării sindicale, autorii prezintă creșterea valului luptelor revoluționare în primăvara și în vara anului 1920, acțiunile maselor muncitoare împotriva legii Trancu-Iași, lupta țărănimii muncitoare pentru pămînt și drepturi democratice.

Capitolul al IV-lea al lucrării, „Greva generală din octombrie 1920”, beneficiază de o particulară forță de sinteză. Structurat pe trei planuri — pregătirea, desfășurarea și însemnătatea grevei generale —, capitolul se integrează organic în ansamblul lucrării, evidențiind semnificația politică și socială a grevei generale, ca cea mai importantă bătălie de clasă a proletariatului român de la apariția sa pe arena istoriei. „Greva generală — conchid autorii — a constituit o remarcabilă școală politică a proletariatului din țara noastră, experiența ei arătînd, mai mult ca oricînd, necesitatea făuririi unui partid politic consecvent revoluționar” (p. 411).

Al V-lea capitol al lucrării, „Lupta pentru transformarea Partidului socialist în partid comunist. Congresul I al Partidului Comunist Român”, îl socotim drept o reală și valoroasă contribuție la cercetarea științifică a perioadei nemijlocit legate de crearea Partidului Comunist Român. În acest capitol, autorii aduc o serie de elemente definitorii care permit formularea unor concluzii realiste cu privire la implicațiile politice, ideologice, la poziția și locul grupurilor comuniste față de problema transformării Partidului socialist în partid comunist.

Pentru prima dată în literatura istorică consacrată acestei perioade este prezentată pe larg activitatea delegației Partidului socialist în timpul vizitei pe care aceasta a făcut-o în toamna anului 1920 în Rusia Sovietică, discuțiile

purtate cu reprezentanții Internaționala III-a.

Congresului de constituire a Partidului Comunist Român autorii i-au dat un caracter de riguroasă analiză, îmbinată cu redarea vie a atmosferei dezbaterilor, a entuziasmului revoluționar caracteristic unor astfel de momente. Analiza rapoartelor prezentate în congres, dezbaterile, întreruperea samavolnică a lucrărilor de către autorități, arestarea congresiștilor sînt momente care transmit cititorilor emoție și admirație față de înaintașii revoluționari.

Așa cum mărturisesc și autorii, „pentru contemporanii evenimentelor politice din anii 1916—1921 din țara noastră, fie ca participanți, fie ca spectatori, crearea partidului comunist apărea, desigur, ca un fapt semnificativ, rezultat al procesului evident de radicalizare a stării de spirit a maselor. Dar numai în perspectiva unei examinări istorice, privind acest eveniment în raport cu mișcările ce l-au precedat și cu consecințele pe care le-a avut, însemnătatea sa reală apare cu adevărat epocală” (p. 512).

Lucrarea *Mișcarea muncitorească din România. 1916—1921*, alături de alte lucrări mai recente care dezbate aspectele vieții social-economice și politice de la sfîrșitul deceniului al doilea al secolului al XX-lea, realizează o imagine pregnant unitară și concludentă asupra uneia dintre cele mai frămîntate epoci ale istoriei contemporane a României, a mișcării noastre muncitorești. Pe fundalul împrejurărilor istorice concrete, lucrarea reușește să contureze portretele unui mare număr de militanți ai mișcării muncitorești, unii dintre ei fiind prezentați pentru prima dată în literatura istorică. În această privință, avînd la bază aceleași criterii obiectiv-științifice, autorii au izbutit să surprindă rolul acestora potrivit cu contribuția pe care au adus-o în mișcarea muncitorească, în cadrul fiecărui moment și în ansamblul perioadei.

Desigur, meritele științifice ale lucrării nu pot eluda anumite limite care apar în cuprinsul său, legate mai cu seamă de insuficienta penetrare a unor fenomene istorice distincte și definitorii ale perioadei. Avem în vedere analiza, mai puțin aprofundată de către autorii, a unor poziții, delimitări din cadrul Partidului socialist și al conducerii sale, a legăturilor dintre secțiunile locale și conducerea centrală, a creșterii rolului Partidului socialist în viața politică a țării.

Concluziile întemeiate la care au ajuns autorii în problemele fundamentale ale temei sînt menite să infirme și să înlă-

ture din circuitul istoriografic tezele eronate vehiculate cu ani în urmă cu privire la diferite aspecte și probleme majore ale acestei perioade. Prin concluziile noi pe care le afirmă, prin valoarea analizei științifice, prin invocarea și in-

terpretarea obiectivă a materialului istoric, lucrarea de față reprezintă o notabilă cucerire a istoriografiei noastre din ultimii ani.

ION ARDELEANU

G. ZANE, Industria în România în a doua jumătate a secolului al XIX-lea.

Despre stadiile premergătoare industriei mecanizate

Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1970, 240



Problema dezvoltării industriale a țării constituie o temă de interes major în cîmpul cercetării. Proce-sele economice condiționează, în ultimă instanță, linia evolutivă a devenirii istorice în ansamblu; apelul la resorturile economice ale unor prefaceri politice

sau sociale se dovedește *adesea* extrem de prețios și, oricum, este necesară *întotdeauna* cunoașterea fenomenului economic, indiferent de contribuția la explicarea prefacerilor petrecute în alte sfere ale realității istorice. Reconstituirea trecutului nu este posibilă, așadar, fără stăpînirea acelei părți care alcătuiește temelia pe care se desfășoară întreaga panoramă a lumii trecute. Prin intermediul procesului de producție, al vieții economice în general, facem cunoștință cu viața multîmilor muncitoare, orientăm reflectorul istoriei spre ele, spre masa poporului, spre faptele lui ca producător de bunuri materiale, spre priceperea și eforturile lui, spre condițiile lui de existență.

Activitatea productivă ne relevă, prin urmare, una din ipostazele esențiale ale maselor populare ca făuritoare ale istoriei. Iată pentru ce orice contribuție reală la studierea acestui domeniu trezește un legitim și, într-un anume sens, prioritar interes. Lucrarea lui G. Zane depășește însă confortabilul și atât de îngăduitorul termen „contribuție”. Ea face parte din categoria cercetărilor fundamentale, a investigațiilor care reprezintă puncte de reper în literatura problemei. Autorul se vedește dominat

de năzuința de a stăpîni deplin materia cercetării, de unde siguranța expunerii și a judecăților, rigoarea analizei și capacitatea sintezei.

G. Zane construiește metodic, tot-pînd în retorta cercetării sale un vast material documentar, uzînd de datele caracteristice. Cînd materialul îl obligă, el se angajează în afirmații științifice cu multă prudență, deși caută să obțină pe planul interpretării tot ceea ce poate oferi acest material. Tabloul pe care-l reconstituie este convingător, relevă un sentiment real al dimensiunii istorice. Relieful formelor industriale preamășiniste apare bine conturat și, cu toată economia de mijloace folosite, simțim înapoia datelor expuse efortul, strădaniile și iscusința lumii muncitoare.

Înfățișarea stadiilor premergătoare industriei mecanizate nu este numai importantă în sine, în ordinea cunoașterii unui element de seamă al economiei industriale din România, element care-i imprimă trăsături și caracteristici distincte, ci și pentru că ne apropie de înțelegerea procesului de trecere la producția industrială mașinistă. Definind obiectivul esențial al cercetării sale, autorul scrie: „Ca peste tot, și în România industria mare modernă s-a edificat pe o largă platformă de forme industriale preexistente. A lichidat pe unele, a transformat sau a asimilat pe altele. Lucrarea de față își propune să cerceteze platforma industrială a industriei de fabrică, adică formele de industrie imediat preexistente sau în dezvoltare paralel cu industria mecanizată și care au concurat la edificarea acesteia...” (p. 6).

Punînd astfel problema evoluției formelor industriale, autorul dă o fundamentare internă premiselor evoluției capitalismului industrial de fabrică. Punctul de pornire al cercetării se

deosebește astfel radical de concepțiile care explicau altădată geneza capitalismului a României prin înfrigurarea aproape exclusivă a factorilor externi, prin angrenarea țării în fluxul civilizației capitaliste pornit din Europa apuseană. Sigur, aceste vederi se referă la capitalism ca formație social-economică; ele exprimă o viziune globală asupra condițiilor istorice de formare a capitalismului în România.

Cercetarea lui G. Zane îmbrățișează numai un domeniu al activității economice, dar unul care reprezintă, așa cum subliniază autorul, „fenomenul cel mai extraordinar al lumii noastre”. Această cercetare pune pe terenul solid al faptelor elementul de continuitate, de evoluție și de coexistență a formelor industriale capitaliste, concepind procesul de formare a sistemului industrial mașinist ca „produs al unei dezvoltări istorice” (p. 5). G. Zane își organizează materia expunerii în funcție de structura industriei și de procesele care au avut loc în cadrul ei. Compartimentele principale ale lucrării sînt astfel consacrate *industriei casnice țărănești, meseriilor și producției de mărfuri simple, cooperăției capitaliste simple, manufacturii moderne și muncii la domiciliu prinsă în rețeaua relațiilor capitaliste*.

Descinzînd din adîncul istoriei, industria casnică țărănească își păstrează la mijlocul veacului trecut o oarecare însemnătate. Ea se extinde în domenii variate, însă, în condiții din ce în ce mai schimbate. În general, linia evoluției ei continuă lent, statornicită în faze istorice bine trasate, dar, oricum, în perioada cercetată, mișcarea de extindere sau de restrîngere a activităților sale este mai rapidă, crește frecvența fluctuațiilor pe care le înregistrează o îndeletnicire sau alta; în ansamblul activității economice industriale, ea se reduce către sfîrșitul secolului al XIX-lea la rolul de appendice al marilor direcții de dezvoltare. „În curs de cinci decenii — scrie autorul — însemnătatea ei înregistrează pentru prima dată, într-o istorie seculară, o schimbare fundamentală; în timp ce la mijlocul secolului ea este încă resursa principală — adeseori unica — prin care țărănimea își acoperă mare parte a nevoilor de produse prelucrate, la sfîrșitul secolului ea este numai un mijloc accesoriu, în unele regiuni dispărut aproape complet, iar în altele servind ca o ocupație principală ori anexă pentru obținerea de venituri în bani” (p. 35—36).

Autorul prezintă principalele îndeletniciri din cadrul industriei casnice — el se oprește în special, cum e și firesc, asupra industriei textile, desfășurînd o largă gamă de date și considerații —, arată zonele caracteristice pentru răspîndirea unor ocupații, examinează situația celor cuprinși în sfera acestei activități și relația dintre munca agricolă și cea consacrată ocupațiilor casnice neagricole, urmărește modalitățile de procurare a materiei prime și schimbările survenite în cursul perioadei cercetate etc.

Viața rurală este asociată uneori exclusiv cu viața agricolă; cartea lui G. Zane pledează pentru o viziune în care trebuie să luăm în considerare mult mai energic activitatea casnică industrială în reconstruirea tabloului vieții rurale. Ceva din freamătul acestei activități ni se transmite și în paginile lucrării de față.

În capitolele consacrate meseriilor și producției de mărfuri simple, caracterizările de ordin general sînt mai întinse și mai abundente; din punctul de vedere al cercetării, fenomenul este mai complex, suferă modificări interne mai adînci și solicită, cum e și firesc, reflecții apte să surprindă și să lumineze diferențele sale fațete. Cu toate acestea, imaginea domeniului meseriilor și al producției simple de mărfuri nu ni se pare atît de vie. Poate că și fluctuațiile pe care le-a suportat acest domeniu și lipsa unor date globale certe asupra dinamicii sale imprimă o notă ceva mai difuză a imaginii.

După ce caracterizează populația industrială de tip artizanal: meșterul, calfa, ucenicul și situația ei — reliefind fenomenul diferențierii sociale care se accentuează în sinul meseriașilor pe parcursul celor cinci decenii analizate —, autorul prezintă detaliat ansamblul meseriilor la comandă în sate și la orașe — de la centrele de așezare a diferitelor meserii la datele numerice ale meseriașilor. Sînt sugestiv urmărite fenomenul de dispariție a unor meserii, de apariție și diversificare a altora, fenomenul muncii salariate în cadrul meseriilor, repercusiunile procesului de diferențiere a țărânimii asupra meseriilor, condițiile de lucru și de existență a populației cuprinse în rețeaua meseriilor. „Oricare ar fi durata de lucru pe an — menționează autorul — munca este grea fie că meșterul lucrează singur, fie împreună cu membrii familiei sale sau cu lucrători salariați. Ziua de lucru începe dimineața la 5 și continuă

aproape neîntrerupt pînă la 9 seara" (p. 78). Realitatea procesului productiv risipește imaginea idilică care se poate naște înapoia vîlului ce se așterne peste vremea de mult apusă. „Industria țărănești se caracterizează, ca și agricultura patriarhală, prin aceeași tehnică rutinară; întregul proces este manual, diviziunea muncii este ca și inexistentă; unelte sînt și rămîn cele tradiționale" (p. 78).

La orașe influența capitalismului intervine mai energic în procesul evolutiv al formelor artizanale de producție, avînd ca rezultat dominant descreșterea numărului meseriașilor în ultimele 3—4 decenii, paralel cu creșterea numărului lucrătorilor salariați și al ucenicilor. Găsim interesante datele despre situația meseriilor în centrele mari ale țării, mai ales cele referitoare la București (p. 82—85), precum și analiza procesului de supunere a meseriilor înfrîngerii capitalismului comercial. Sînt cuprinzător înfățișate formele de asociere a meseriașilor, mai ales cele cu caracter de ajutor mutual reciproc, care rețin în mod deosebit atenția fiindcă se dezvoltă paralel cu asociațiile similare ale muncitorilor (p. 104—107).

Un aspect pe care G. Zane îl discută pe larg este reflectarea situației meseriilor în gîndirea socială a vremii, cu accentul pus, bineînțeles, pe vederile reprezentative afirmate atunci — A. D. Xenopol, Winterhalder, P. S. Aurelian, M. Eminescu etc.

Cooperația capitalistă simplă, caracterizată prin investiția de capital și concentrarea unui număr de lucrători în ateliere, lucrători care efectuează toate operațiile cerute de confecționarea unui anumit produs, marchează, cel puțin ca tendință, o schimbare radicală în structura relațiilor social-economice, deși latura tehnică-materială a procesului de producție nu diferă prea mult de industria casnică sau de mica producție de mărfuri. Pentru țara noastră, așa cum arată G. Zane, datele statistice nu conțin clasificări clare după criterii social-economice, care să permită delimitarea atelierelor de cooperație capitalistă de cele de tip artizanal. Faptul nu se datorește numai insuficiențelor apărute la nivelul stabilirii criteriilor de clasificare, ci reflectă insuficienta maturizare a unui proces real, și anume, procesul de diferențiere în poziția și funcția patronului. Cu toate acestea, datele analizate în lucrare conturează cu suficient relief situația cooperației simple, mai ales pentru unele ramuri de activitate. Din numărul total al

„meseriașilor patroni", care se ridica la sfîrșitul veacului trecut la 22 517, doar 3,3% reprezentau întreprinderi care foloseau peste 6 lucrători, deci care pot fi considerate cu siguranță ateliere ale cooperației capitaliste simple sau, eventual, manufacturi (p. 116). Peste 50% din aceste ateliere aparțineau industriei îmbrăcămîntei și anexelor acesteia; veneau, în ordine descrescînd, la mare distanță, industria alimentară, metalurgică și a lemnului. În unele meserii orașenești se înfilnesc antreprenori al căror număr, după statisticile vremii, se ridica la 465, dintre care 116 în București. Chiar dacă acest număr era departe de a fi cuprins pe toți antreprenorii și chiar dacă statisticile nu cuprindeau pe salariații la domiciliu, fapt care ar mări proporțiile activității cooperației simple, totuși fenomenul de ansamblu rămîne de dimensiuni modeste.

Un fenomen care a polarizat atenția opiniei publice, găsind rezonanțe nu numai în dezbaterile de specialitate, ci și în viața politică, l-a constituit concurența distrugătoare pe care produsele de import au făcut-o industriei artizanale. G. Zane rezervă acestei probleme un amplu capitol, în care fixează aspectele pe care ea le comportă. „Privind importul în ansamblul său în cursul acestei epoci — conchide autorul —... constatăm că marfa de import a lovit fundamental organizarea industrială existentă în România, fără însă s-o restructureze... Acest import extraordinar față de situația anterioară nu a pus nimic în loc; el nu a slujit la edificarea unei noi organizări industriale în locul celeia pe care o distrugea" (p. 141—142). Pozițiile artizanatului, și cu atît mai mult ale industriei casnice, au primit un șoc puternic, dar nu au fost definitiv pierdute. Artizanatul, își continuă G. Zane ideea, „a rezistat parțial atrofiat la orașe, retransat în sate, dar această rezistență a fost plătită, pas cu pas, cu decăderea condițiilor de trai ale meseriașilor... Organizarea industrială a României intră în secolul al XX-lea cu un artizanat în declin, dar relativ extins" (p. 151). Peste 120 000 de persoane — meseriași, muncitori salariați și membri de familie — erau cuprinși în rețeaua lui, deci un număr de peste 4 ori mai mare ca cel de la jumătatea secolului trecut.

În lucrare înțilnim explicații ample despre repercusiunile importului — venit mai ales din Austro-Ungaria, apoi din Anglia, Franța și Germania — asupra diverselor ramuri ale industriei artizanale și casnice, despre modalitățile de adaptare a produselor importate la con-

sumul de masă specific din țara noastră și despre felul în care diferitele domenii industriale interne încercau să se adapteze la noua situație, despre structura și dinamica importului (în 1892, textilele reprezentau 43% din import, adică 155 de milioane de lei, valorînd mai mult decît întreaga cantitate de grîu exportată atunci de România) și despre politica economică a statului din această perioadă (p. 132).

Ultima parte a lucrării este dedicată manufacturii moderne și muncii capitaliste la domiciliu. Cercetarea întreprinsă de G. Zane aduce elemente noi de cunoaștere a problemei, elemente care dau o mai mare consistență și certitudine înșăși viziunii de ansamblu a fenomenului. Prin adevăarea criteriilor de apreciere la conținutul propriu al producției manufacturiere, autorul corectează unele aprecieri mai vechi din literatura de specialitate, care deformau tabloul real al situației manufacturilor (p. 156—157) sau întregeste unele contribuții prețioase la studiul manufacturilor din Moldova realizat de L. Boicu (p. 161—163).

Numărul atelierelor mari și mijlocii cu caracter net manufacturier se evaluează, la sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, la aproximativ 279 în cuprinsul României vechi (p. 181). G. Zane pornește, în mod justificat, de la constatarea că, după Unirea Principatelor și reforma agrară din 1864, putem vorbi de o etapă distinctă în dezvoltarea economiei industriale capitaliste, etapă care durează pînă la 1887, cînd, în urma adoptării legii de încurajare a industriei, se conturează o altă etapă ce se desfășoară cronologic pînă la primul război mondial inclusiv. În perspectiva acestor etape își fixează autorul caracterizările privind situația manufacturii: „Apărută relativ tîrziu, ca fenomen de masă, procesul său de dezvoltare capătă, mai ales după 1880, un ritm accentuat... Exploatarea manufacturieră rămîne însă în tot cursul epocii o formă tranzitorie“. Cu toată dezvoltarea în cursul acestor decenii, manufactura „nu a putut schimba ea singură modul de producție în ramurile în care a pătruns... Dacă manufactura a contribuit ca unele vechi forme industriale să decadă, ea în schimb a lărgit platforma industrială pe care se va edifica industria mecanizată (p. 201—202).

În concretizarea ideii de mai sus, găsim sugestivă prezentarea procesului de transformare a unor ateliere în întreprinderi de tip manufacturier, apoi extinderea și perfecționarea procesului de

producție în cadrul lor pînă la nivelul transformării unora în unități ce foloseau mașinile și energia mecanică. Rețin de asemenea atenția, mai ales dacă avem în vedere situația literaturii de specialitate, datele despre mersul „afacerilor“ unor întreprinzători, „afaceri“ care înregistrau uneori traiectorii spectaculoase, ajungînd din mici ateliere sau modeste înjghebări comerciale la nivelul unor mari manufacturi sau chiar fabrici (162—163; 170—175); este imaginea vie a procesului formării platformei industriale pentru industria mecanizată.

Ar fi totuși exagerat dacă am considera sistemul industrial mașinist din România ca produs exclusiv al unei creșteri istorice organice; G. Zane menționează în două locuri acest lucru (p. 150 și 201—202), dar credem că ideea trebuia comentată mai larg și subliniată mai energic. O seamă de factori, ca: pătrunderea masivă a capitalului străin cu gradul de organizare tehnico-economic mai mult sau mai puțin similar locului de proveniență, dezvoltarea producției mecanizate exclusiv pe baza tehnicii de import, deci trecerea la industria mecanizată într-o perioadă cînd revoluția industrială se înfăptuise în țările capitaliste avansate (fapt pus în evidență încă de Gherea în „Neoiobăgia“), decăderea suferită de sistemul artizanal în urma confruntării cu produsele de import etc., toate acestea schimbă întrucîtva nu numai aspectele parțiale, dar înșiși termeni în care se pune problema formării platformei industriale a producției mașiniste în România.

Aceasta nu înseamnă că cercetarea concretă, obiectivul propus și sensul general al lucrării lui G. Zane nu ar fi de cea mai mare importanță pentru studierea problemei dezvoltării industriale a României în epoca dată.

Există și alte cîteva momente care solicită, după părerea noastră, unele retușuri sau completări. De pildă, efectele crizei agrare de la sfîrșitul secolului al XIX-lea sînt văzute mai ales din perspectiva transferului de capital spre alte domenii de activitate, inclusiv spre industrie sau spre intensificarea unor activități industriale anexe în gospodăriile marilor arendași sau ale moșierilor (p. 168—169). De fapt, în condițiile țării noastre, repercusiunile crizei agrare au fost substanțial modificate de persistența sistemului semifeudal de producție în agricultură. Moșierii și marii arendași „au asigurat“ capacitatea de concurență a agriculturii românești în fața produselor de peste ocean prin intensificarea

exploatării maselor țărănești cuprinse în sistemul învoielilor agricole. De aceea, aparent, agricultura nu numai că nu se resimte în condițiile concurenței și ale scăderii prețurilor la produsele agrare, dar pe ansamblu cresc veniturile beneficiarilor acestui sistem, iar arendașii dezvoltă acele întreprinderi anexe industriale — distilării, fabrici de spirt etc. — concomitent cu extinderea sistemului marii arendări în agricultură. Aceasta afecta însă mult mai profund sistemul agrar; se subminau înseși condițiile economice pe care el se clădea — prin ruinarea și pauperizarea țăranului învoit —, iar pe plan social se ascuțeau situațiile conflictuale de criză, pînă la revărsarea lor sub forma unor mari răscoale țărănești.

Deși lucrarea tratează problema situației muncitorilor pe baza unor materiale relevante, credem că ar fi fost binevenită și utilă o mai largă dezvoltare a direcțiilor de cercetare fixate.

În sursele socialiste ale vremii, în scrieri ca cele ale lui C. Dobrogeanu-Ghe-

rea — în special *Ce vor socialiștii români?* sau *Karl Marx și economiștii noștri* —, în documentele reprezentative, ca rapoartele socialiștilor români la congresele de la Bruxelles (1891) și Zürich (1893) ale Internaționalei a II-a etc. — incluse într-o mai mică măsură în circuitul cercetării — s-ar fi găsit comentarii și aprecieri interesante despre unele fenomene analizate în lucrare, ca, de pildă, situația meseriilor în condițiile concurenței produselor de import, nivelul dezvoltării istorice și economice a țării sau caracteristicile producției industriale ca expresie a stadiului manufacturier al acesteia.

Oricite observații am face însă și oricîte exigențe am ridica față de lucrarea *Industria din România în a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Despre stadiile premergătoare industriei mecanizate*, ea rămîne o cercetare temeinică și o realizare de prestigiu a literaturii noastre economice.

DAMIAN HUREZEANU

VLADIMIR ILICI LENIN, Cronică biografică. 1870—1924

Editura pentru literatură politică, Moscova, 1970—1971.

Vol. 1, 1870—1905, 628 p.; vol. 2, 1905—1912, 720 p.



În Uniunea Sovietică se editează, începînd din anul 1970, o lucrare vastă, în zece volume, consacrată vieții și activității lui Vladimir Ilici Lenin. Este o cronică biografică unică prin proporții și maniera de realizare, o operă

care urmărește

cursul vieții și activității revoluționare a lui V. I. Lenin pe ani, pe zile și, uneori, chiar pe ore. Lucrarea, din care au apărut pînă în prezent două volume, este elaborată de Institutul de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S. Ea vine în întîmpinarea dorinței milioaneilor de oameni ai muncii din Uniunea Sovietică și din celelalte țări de a cunoaște maximum despre genialul teoretician și conducător revoluționar-marxist, întemeietorul partidului revoluționar al proletariatului din

Rusia, militant de frunte neobosit pentru victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie și crearea primului stat socialist, pentru triumful socialismului și comunismului în lume.

Trecerea la editarea lucrării a fost asigurată printr-o uriașă muncă de documentare și de informare desfășurată în cadrul Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S. din primii ani ai existenței sale și valorificată în numeroase lucrări. Astfel, în fiecare volum din edițiile a II-a și a III-a ale **Operele** lui V. I. Lenin, publicate în perioada 1925—1932, au fost reflectate, sub formă de anexe, principalele momente din viața lui Lenin. În 1931 institutul a editat lucrarea **Date din viața și activitatea lui Lenin (1870—1924)**, care reunește informațiile incluse în edițiile menționate, indicîndu-se în plus sursele literare și arhivistice. În 1933 a apărut ediția a II-a a acestei lucrări, iar în 1934 Institutul de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S. a editat lucrările: **V. I. Lenin în perioada celui de-al II-lea Congres și a scindării partidului (Din cronică vieții și activității sale)** și **Două**

luni de activitate a lui V. I. Lenin (Din cronica vieții și activității sale). Ianuarie — februarie 1921. În cinstea celei de-a 40-a aniversări a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, a fost publicat volumul **Lenin în 1917. Date despre viața și activitatea sa. Martie—Octombrie.** Deși nu cuprind perioade prea mari din activitatea lui Lenin, aceste lucrări au jucat un rol important în elaborarea **Cronicii biografice.**

Datele și faptele privitoare la viața și la activitatea lui V. I. Lenin s-au îmbogățit mult în legătură cu pregătirea **Operele complete**, care au apărut începând din anul 1958. Aparatul informativ al acestora cuprinde aproape 8 500 de date și fapte, față de cele 3 000 din volumele ediției a IV-a a **Operele** lui Lenin.

În felul acesta, pe parcursul a zeci de ani de activitate, Institutul de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S. a acumulat un bogat material factografic și o vastă experiență, care stau la baza elaborării **Cronicii biografice.** Principalele izvoare ale lucrării sînt: operele și documentele lui Lenin, documente de partid și de stat, articole, cuvîntări, scrisori ale colaboratorilor și contemporanilor lui Lenin, memorii, publicații periodice, monografii. Ca sursă unică ce confirmă un fapt sau altul, amintirile sînt folosite numai în acele cazuri în care autorii lor l-au cunoscut pe Lenin foarte de aproape: N. K. Krupskaja, A. I. Ulianova, D. I. Ulianov și alții.

Primul volum al **Cronicii biografice**, apărut în 1970, acoperă, prin cele peste 3 000 de date și fapte, dintre care unele inedite, o perioadă de 35 de ani din viața și activitatea lui V. I. Lenin, de la nașterea sa — 10/22 aprilie 1870 — pînă la 8/22 ianuarie 1905. Lectura volumului oferă, mai întîi, o serie de date despre familia Ulianov, despre copilăria și adolescența lui Vladimir Ilici, despre școlarul foarte dotat și sirguincios, cu o comportare ireproșabilă, în toate clasele primul, deținînd la absolvirea cursurilor liceale medalia de aur.

Se relevă apoi intrarea tînărului Vladimir Ilici Ulianov în mișcarea revoluționară, la Kazan, și cristalizarea definitivă a convingerilor sale marxiste,

ca rezultat al studiului intens și profund al operelor lui Marx și Engels.

După ce a absolvit în mod strălucit Facultatea de științe juridice din Petersburg, în 1892, Vladimir Ulianov fondează la Samara și conduce primul cerc marxist din oraș, stabilind legături cu revoluționari din alte centre din regiunea Volgăi, începe lupta împotriva narodnicismului și face primele încercări de aplicare creatoare la condițiile Rusiei a învățăturii marxiste.

Datele din primul volum al **Cronicii biografice** reflectă, în continuare, activitatea lui V. I. Lenin la Petersburg, unde avea să se stabilească în anul 1893. Aici, în capitala imperiului rus, înrolîndu-se tot mai activ în rîndurile forțelor revoluționare, Lenin s-a afirmat ca o figură proeminentă de teoretician marxist și de conducător al proletariatului din Rusia. La Petersburg, el fondează, împreună cu discipolii săi, **Uniunea de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare**, organizație politică în jurul și prin acțiunea căreia a început să se realizeze unirea mișcării muncitorești din Rusia cu socialismul științific. O serie de date pun în evidență interesul lui Lenin pentru cunoașterea în amănunțime a condițiilor de viață și de lucru ale muncitorilor, preocuparea sa pentru înarmarea lor politică-ideologică. În aceea perioadă, Lenin a scris broșuri și manifeste adresate direct muncitorilor, care au devenit model de literatură marxistă de agitație.

După cum se știe, chiar în condițiile grele ale închisorii și deportării, pe care a trebuit să le înfrunte datorită participării sale la lupta revoluționară, Lenin a continuat să desfășoare o intensă activitate teoretico-politică. **Cronica biografică** arată cum, în timpul deportării în Siberia, Lenin a reușit să poarte o corespondență relativ vastă și să se informeze asupra celor mai importante evenimente ale mișcării muncitorești din Rusia și din alte țări; atunci a elaborat planul creării partidului proletar marxist din Rusia, la a cărui înfăptuire va trece îndată după terminarea exilului, și a scris peste 30 de lucrări, printre care: **Protestul social-democraților din Rusia ; La ce moștenire renunțăm ? ; Sarcinile social-democrați-**

lor ruși, precum și **Dezvoltarea capitalismului în Rusia**, pe care o concepute încă la sfârșitul anului 1895, în închisoarea din Petersburg.

La 16/29 iulie 1900, după revenirea din deportare, în împrejurări în care șederea în continuare în Rusia devenise primejdioasă pentru însăși viața sa, V. I. Lenin pleacă în Elveția. Începe astfel prima perioadă a emigrației sale politice, care avea să dureze pînă la 8/21 noiembrie 1905. Mai mult de jumătate din numărul total al paginilor primului volum al **Cronicii biografice** se referă la această perioadă, oglindind activitatea multilaterală desfășurată de V. I. Lenin pentru pregătirea politică, ideologică și organizatorică a creării partidului de tip nou. Din volum se degajă modul în care V. I. Lenin s-a preocupat de toate problemele privitoare la editarea ziarelor „Iskra” și „Zarea”, de la stabilirea tematicii articolelor și a autorilor pînă la procurarea mijloacelor bănești și la organizarea căilor de transportare în Rusia a acestor publicații. Scrie zeci de articole, în care critică oportunismul economiștilor și esența antisocialistă a „socialiștilor revoluționari”, abordează problema atitudinii partidului față de burghezia liberală și altele. Totodată, Lenin verifică un număr imens de articole, de însemnări și sesizări trimise redacției, serie introduceri din partea redacției, face observații și sugestii, răspunde corespondenților, se îngrijește direct de tipărirea și difuzarea celor două organe de presă. În 1902 apare **Ce-i de făcut?**, prima lucrare semnată Lenin, care a avut un rol dintre cele mai însemnate în acțiunea de creare a partidului revoluționar marxist din Rusia. Pe baza tezelor formulate în această lucrare s-a produs o regroupare a forțelor în cadrul Partidului Muncitoresc Social-Democrat din Rusia, constituit în 1898 la Minsk.

Un șir de date urmăresc activitatea lui Vladimir Ilici pentru pregătirea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R., ținut în iulie 1903, care avea să pună piatra de temelie a partidului revoluționar marxist din Rusia. În fața cititorului apare imaginea activității zilnice a lui Lenin la acest congres, lupta sa încordată pentru triumful principiilor

programatice și organizatorice promovate de „Iskra”. El prezidează deseori lucrările congresului, ia cuvîntul la cele mai importante probleme înscrise pe ordinea de zi (protocoalele congresului consemnează peste o sută de cuvîntări, luări de cuvînt în replică și observații ale lui Lenin), participă la lucrările comisiilor de validare, de elaborare a programului și a statutului partidului.

Paginile următoare relevă consecvența cu care Vladimir Ilici a apărut hotărîrile congresului împotriva acțiunilor menșevicilor, cărora le-a dat o lovitură zdrobitoare prin lucrarea **Un pas înainte, doi pași înapoi**, publicată în 1904, în care dezvoltă învățătura despre partidul de tip nou al proletariatului. Ideile formulate de V. I. Lenin se impun pe toate fronturile luptei politice, teoretice și ideologice, personalitatea sa începe să exercite un rol hotărîtor asupra destinelor clasei muncitoare. De numele și acțiunile sale se vor lega tot mai mult speranțele în izbîndă.

Al doilea volum al **Cronicii biografice**, apărut în 1971, oglindește o perioadă de peste șapte ani din viața lui Lenin, de la 9/22 ianuarie 1905 pînă la 22 aprilie/5 mai 1912. Ca rezultat al continuării cercetărilor, numărul datelor incluse în acest volum a crescut de două ori și jumătate în comparație cu cele din **Opere complete**, ajungînd la aproximativ 4 000. În afară de aceasta, unele fapte cunoscute au fost mai bine precizate și clarificate. În cursul pregătirii volumului au fost descoperite documente necunoscute, dintre care unele, cum este scrisoarea lui Lenin și Stucika adresată C.C. al P.M.S.D.R. (vol. II, p. 358), prezintă un interes deosebit. În volum se publică pentru prima oară o serie de însemnări, completări, adnotări la diferite documente, care concretizează idei și principii elaborate de Lenin în opere deja publicate, conțin aprecieri asupra evenimentelor istorice și a militanților politici, asupra unor cărți și publicații periodice.

Volumul al doilea al **Cronicii biografice** urmărește zi de zi activitatea lui V. I. Lenin în perioada revoluției ruse din 1905—1907, în anii reacțiunii și ai noului avînt revoluționar, ai luptei pentru consolidarea partidului și pentru

însușirea experienței primei revoluții burghezo-democratice din epoca imperialismului. Sînt anii în care geniul lui Vladimir Ilici Lenin se manifestă pe un plan vast, cuprinzînd o multitudine și diversitate de aspecte.

Faptele din acest volum reprezintă o nouă reliefare a capacității bolșevicilor, conduși de V. I. Lenin, de a consolida forțele cele mai înaintate ale proletariatului din Rusia, de a se afirma ca un detașament organizat de luptă, cu influență crescîndă asupra maselor largi și asupra evoluției evenimentelor revoluționare din Rusia. Volumul contribuie, în același timp, la evidențierea uneia din trăsăturile definitorii ale personalității lui Lenin: consacrarea întregii sale activități și energii creatoare cauzei nobile a proletariatului. Lenin apare în fața cititorului ca un cugetător genial și tribun înflăcărat, ca un conducător și organizator al maselor muncitoare ridicate la asaltul împotriva claselor exploataatoare, pentru cucerirea puterii și construirea noii societăți.

Seria datelor din volumul al doilea începe cu evenimentele din 9/22 ianuarie 1905, care au marcat începutul primei revoluții ruse. În plină desfășurare a revoluției, la 8/21 noiembrie 1905, Lenin se întoarce în Rusia. De îndată ce sosește la Petersburg, începe să desfășoare o activitate intensă în fruntea partidului; conduce, de asemenea, redacția ziarului legal „Novaia Jizn”, care devenise, de fapt, organul central de presă al partidului. Aflîndu-se neîncetat în miezul evenimentelor politice, deslușește semnificația lor, contribuie la pregătirea partidului bolșevic și a clasei muncitoare pentru insurecția armată. V. I. Lenin este prezent la numeroase adunări și ședințe de partid, participă la diferite consfătuiri, se întâlnește cu activiști de partid, ia cuvîntul în repetate rînduri la ședințele Comitetului Executiv al Sovietului de deputați ai muncitorilor din Petersburg. În vîltoarea revoluției, Lenin concepe și expune programul reorganizării și întăririi partidului, trasînd sarcina atragerii în rîndurile sale a unui număr mai mare de membri, în primul rînd muncitori.

Urmărit de poliția secretă țaristă, Lenin își schimbă deseori domiciliul și nu

mele, fiind de multe ori lipsit de condiții elementare de viață. În volum este prezentată trecerea lui Lenin din Finlanda în Suedia, în cursul căreia s-a aflat în pericol de a-și pierde viața. Ruta acestei călătorii a fost stabilită după cele mai noi cercetări. La sfîrșitul anului 1907, se remarcă în volum, începe a doua perioadă a emigrației lui Lenin, care durează pînă în aprilie 1917.

În anii negri ai reacțiunii stolîpiniste, partidul clasei muncitoare și-a menținut ființa, și-a întărit rîndurile, în pofida curentelor antipartinice din mișcarea muncitorească. Bolșevicii, în frunte cu Lenin, dovedindu-și prin fapte devotamentul față de popor, au educat și au organizat masele în vederea unor noi lupte, le-au dat o măreață perspectivă revoluționară.

Pretutindeni, în țară sau în străinătate, localitățile în care a trăit și a lucrat Vladimir Ilici au devenit adevărate focare ale activității politice-ideologice și organizatorice a partidului. Conținutul acestui volum înfățișează activitatea teoretică multilaterală a lui Lenin de sintetizare a experienței istorice a revoluției din 1905—1907, lupta sa consecventă pentru întărirea partidului bolșevic, pentru apărarea strategiei și tacticii sale revoluționare împotriva oportunismului de diferite nuanțe. În acei ani, genialul teoretician a scris operele cu caracter programatic **Două tactici ale social-democrației în revoluția democratică; Programul agrar al social-democrației în prima revoluție rusă din 1905—1907; Materialism și empiriocriticism**, care au intrat în tezaurul ideologic al marxismului. Tot în această perioadă, Lenin scrie un mare număr de articole, pregătește pentru tipar o a doua ediție a lucrării **Dezvoltarea capitalismului în Rusia** și o ediție în trei volume a operelor sale, intitulate **În 12 ani**, redactează numeroase culegeri de materiale apărute în presa bolșevică.

Opera teoretică și întreaga activitate de militant comunist desfășurată de V. I. Lenin constituie un înalt exemplu de fermitate revoluționară și perspicacitate politică, de gîndire cutezătoare, o ilustrare vie a spiritului creator al teoriei revoluționare a proletariatului. Discipol credincios și continuator strălucit al lui Marx și Engels, V. I. Lenin a demonstrat în mod magistral că teoria marxistă nu

este o dogmă, o colecție de teze imuabile, ci o metodă revoluționară de cercetare a fenomenelor naturii și societății, o strălucită armă teoretică a partidului proletariatului în analiza condițiilor istorice concrete, în lupta pentru transformarea revoluționară a societății.

Volumul înfățișează uriașa activitate teoretică a lui V. I. Lenin în timpul pregătirii și desfășurării congreselor III, IV și V ale P.M.S.D.R., materializată în conceperea și redactarea proiectelor de rezoluții, pregătirea rapoartelor, luările de cuvânt la aproape toate problemele, participarea la activitatea diferitelor comisii, la consfătuiri cu delegații etc.

O deosebită importanță prezintă faptele care relevă participarea lui Lenin la Conferința a V-a generală a P.M.S.D.R., ținută în decembrie 1908 la Paris, ale cărei procese-verbale nu sînt încă publicate. Lenin a prezentat la conferință raportul principal, iar rezoluțiile adoptate în spiritul acestui raport au definit linia revoluționară și politică-organizatorică a partidului pentru întreaga perioadă a reacțiunii stolipiniste. De asemenea, este expusă amănunțit acțiunea lui Vladimir Ilici de pregătire a celei de a VI-a Conferințe a P.M.S.D.R., ținută la Praga între 5 și 17 ianuarie 1912, care a consolidat victoria bolșevicilor în lupta cu menșevicii și a întărit forțele partidului și rolul său pe planul politic-organizatoric.

În comparație cu literatura precedentă, este reflectată mult mai pe larg activitatea lui Lenin în legătură cu pregătirea și desfășurarea consfătuirii redacției lărgite a ziarului „Proletarii”, se relevă rolul lui în conducerea ziarelor „Vperiod”, „Proletarii”, „Soțial-democrat”, a revistelor teoretice legale „Misl” și „Prosveșcenie”. Este oglindită, de asemenea, în mod detaliat activitatea lui Vladimir Ilici la școala de partid de la Longjumeau, din apropierea Parisului, înființată în vederea pregătirii activiștilor de partid din marile centre muncitorești ale Rusiei. Lenin a fost conducătorul ideologic și principalul lector al școlii.

În volum este amplu înfățișată participarea activă a lui Lenin la congresele

al VII-lea (Stuttgart) și al VIII-lea (Copenhaga) ale Internaționalei a II-a.

Al doilea volum al **Cronicii biografice** remarcă faptul că, la 22 octombrie / 4 noiembrie 1911, V. I. Lenin, în calitate de reprezentant al social-democrației ruse pe lângă Biroul Socialist Internațional, a trimis o scrisoare lui I. C. Frimu, secretarul Partidului Social-Democrat din România, prin care îl ruga pe acesta să intervină în favoarea emigranților ruși Nikita Pașev și Ivan Demidovski, care se găseau în România. Este, desigur, una dintre formele deosebite ale legăturilor personale ale lui Lenin cu militanții socialiști români, o dovadă a simpatiei pe care a nutrit-o Lenin pentru mișcarea noastră muncitorească, pentru capacitatea de luptă a proletariatului român și pentru spiritul său internaționalist. Ne exprimăm convingerea că, prin lărgirea bazei documentar-informative și prin utilizarea realizărilor istoriografiei marxiste din România, volumele următoare ale **Cronicii biografice** vor înregistra noi și numeroase date despre legăturile mișcării muncitorești din România cu V. I. Lenin, legături care aveau să se multiplice în anii primului război mondial și, mai ales, după Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, în condițiile avîntului revoluționar și ale luptei muncitorimii din țara noastră pentru întemeierea Partidului Comunist Român.

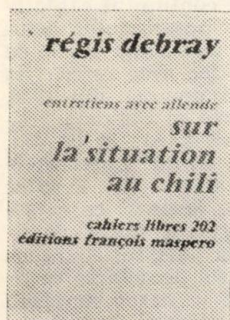
Documentele și materialele **Cronicii biografice** pun în evidență din variate unghiuri atitudinea plină de grijă și solicitare a lui Lenin față de oameni. Ele reliefează, totodată, exigența și autoexigența, principialitatea, fermitatea revoluționară și perspicacitatea politică, patosul revoluționar care-l caracterizau pe V. I. Lenin, atașamentul său nemărginit pentru interesele celor ce muncesc.

Apariția primelor două volume din **Cronica biografică** constituie un remarcabil eveniment științific și editorial din U.R.S.S., o treaptă nouă în cunoașterea moștenirii politice-ideologice leniniste, a vieții și activității clocotitoare a marelui Lenin.

ȘTEFAN LACHE

REGIS DEBRAY : Convorbiri cu Allende asupra situației din Chile

François Maspero, Paris, 1971, 176 p.



Evoluția din ultimii ani a evenimentelor din America Latină atestă afirmarea tot mai impetuoasă a luptei popoarelor de pe acest continent pentru independență națională și progres social. Mutațiile și tendințele noi care au apărut în politica internă și

externă a unor state din această zonă, concretizate într-o serie de măsuri menite să înlăture tutela imperialismului nord-american și să le asigure dezvoltarea economică și socială de sine stătătoare, au făcut din America Latină un continent în plină eferescență, comparat adesea în studiile și analizele ce-i sînt afectate cu un vulcan în continuă erupție.

În contextul general al evoluțiilor latino-americane se circumscrie cu pregnanță procesul revoluționar chilian, a cărui geneză și desfășurare face obiectul lucrării publicistului marxist francez Régis Debray. Cartea reușește să surprindă aspectele esențiale ale dezvoltărilor politice și social-economice a Republicii Chile, principalele momente care jalonează istoria sa contemporană, accentul principal al analizei căzînd asupra factorilor care au favorizat crearea Frontului Unității Populare și victoria sa în alegerile din septembrie 1970.

Pentru a explica semnificația victoriei în alegeri a forțelor politice de stînga, grupate într-o alianță ce poartă denumirea de Unitate populară, autorul face, în prima parte a lucrării, o succintă retrospectivă a istoriei poporului chilian, evidențiind puternicele tradiții revoluționare ale clasei muncitoare din această țară, acțiunile organizate de ea în alianță cu alte forțe progresiste ale națiunii. Primele mișcări viguroase, dar încă spontane, ale tînărului proletariat chilian datează de la sfîrșitul secolului trecut. Despre o mișcare muncitorească propriu-zisă, organizată pe principii de clasă, se poate vorbi abia din anii '20

ai secolului nostru, deși clasa muncitoare chiliană, formată în cea mai mare parte din mineri proveniți din rîndul peonilor, din muncitori agricoli și țărani săraci, era deja organizată în sindicate de la începutul secolului al XX-lea. Lupta proletariatului chilian împotriva burgheziei autohtone și a imperialismului străin este jalonată de un șir de greve, cum au fost cea din portul Valparaíso, din 1903 (soldată cu 30 de morți și 200 de răniți), de la Santiago, din 1905 (200 de morți), cea a minerilor de la minele de salpetru din Coruña, din 1925 (3 000 de morți), și altele. Consecința cea mai importantă a acestei lupte pline de sacrificii — subliniază autorul — a fost „împletirea teoriei marxiste cu mișcarea muncitorească” (p. 32) și crearea, în 1912, a primului partid politic al clasei muncitoare chilienne — Partidul Muncitoresc Socialist — care, sub conducerea lui Luis Emilio Recabarren, la Congresul din 1922, a devenit partid comunist și a aderat la Internaționala a III-a.

La Congresul al VIII-lea al Partidului Comunist din Chile, din ianuarie 1927, a fost aprobată platforma-program a partidului, care cuprindea principalele obiective de luptă ale comuniștilor chileni. La scurt timp după aceasta, în timpul guvernării lui Carlos Ibañez del Campo (1927—1931), partidul comunist a fost supus unor crunte represii. În 1938, reprezentanții săi au participat la guvernul de front popular condus de radicalul Pedro Aguirre Cerda. A doua participare a comuniștilor la guvernarea țării a avut loc între 1946 și 1952, în guvernul condus de Gonzales Videla. După 1952, Partidul Comunist Chilian a fost scos în afara legii pînă în anul 1958, cînd a reintrat în legalitate. În același an s-a alăturat Frontului revoluționar de acțiune populară (F.R.A.P.), care a susținut a doua candidatură a lui Salvador Allende (prima avusese loc în 1952). De la această dată forța electorală a Partidului Comunist Chilian a sporit continuu, fapt reflectat de ultimele alegeri parlamentare, cînd a obținut 17% din voturi.

Desfășurarea vieții politice în cadru instituțional, pe terenul legal delimitat

prin constituție și obiceiuri, are vechi tradiții în Chile. Constituția din 1833 a rămas în vigoare timp de aproape un secol, iar cea din 1925, care are la bază aceleași principii fundamentale, continuă să reglementeze și astăzi viața politică și social-economică a acestei țări. Parlamentul și alegerile au constituit în Chile principala arenă de luptă dintre forțele de stînga și forțele de dreapta. Așa se explică de ce astăzi „centrul de gravitate al luptei de clasă este transpus și deplasat la nivelul acțiunii prezidențiale și parlamentare, în cadrul juridic-politic existent, dezamorsînd astfel acțiunea directă a forțelor muncitorești“ (p. 36).

Neținînd seama de această trăsătură fundamentală specifică vieții politice chilienne, Biroul sud-american al Internaționalei Comuniste a criticat în repetate rînduri ideologia și linia politică a Partidului Comunist Chilian, calificîndu-l drept un partid social-reformist, o federație de organizații pur electorale, care militau pentru idealuri abstracte și îndepărtate. Rezultatul practic al acestei critici a fost că partidul comunist a fost împins la izolare de mase, situație din care n-a putut ieși decît prin adoptarea unei linii politice și tactice noi, aceea a frontului popular.

În lunga convorbire pe care autorul lucrării a avut-o cu președintele Republicii Chile, Salvador Allende, — și care formează partea a doua a lucrării — sînt evidențiate, în mod deosebit, acele momente din istoria poporului chilian care atestă tradiția alianței forțelor politice de stînga, dînd astfel posibilitate cititorului să înțeleagă mai bine factorii care au determinat crearea Unității populare și venirea sa la putere pe cale electorală, conținutul și caracterul specific al fenomenului revoluționar chilian. Unul dintre aceste momente l-a constituit crearea, în 1936, a Frontului popular antifascist din Chile și victoria în alegerile prezidențiale din 1938 a reprezentantului său, Pedro Aguirre Cerda*. În 1958 s-a format Frontul revoluționar de acțiune populară (F.R.A.P.), a cărui coloană vertebrală a constituit-o alianța dintre partidul comunist și partidul socialist, reprezentantul său în alegerile prezidențiale, Salvador Allende, fiind foarte aproape de victorie. O nouă re-

grupare a forțelor politice din Chile a avut loc cu prilejul alegerilor din septembrie 1970, la care forțele de stînga, grupate în Unitatea populară, au ieșit victorioase**, prin alegerea lui Salvador Allende ca președinte al Republicii Chile și formarea, la 3 noiembrie același an, a guvernului popular.

Pentru a evidenția conținutul calitativ nou, revoluționar al programului actualului guvern și al măsurilor luate de acesta, în lucrare se fac dese referiri la guvernarea Frontului popular din 1938, din care a făcut parte și Salvador Allende, pe atunci în vîrstă de 30 de ani. „Dacă este adevărat, arată președintele chilian — că partidele (din Frontul popular — n.n.) erau aceleași ca și astăzi, hegemonia aparținea totuși Partidului radical, care era partidul burgheziei, și în aceasta constă deosebirea esențială care există între Unitatea populară de astăzi și Frontul popular de atunci; în Unitatea populară nici un partid nu deține hegemonia, dar această hegemonie aparține unei clase — clasa muncitoare — și există totodată un președinte socialist-marxist“ (p. 71). Definind rolul și locul clasei muncitoare, ca forță motrice principală în cadrul procesului revoluționar din Chile, președintele Allende consideră că în aceasta constă garanția succesului final al luptei poporului chilian, care „în mod efectiv a ales calea revoluției“ (p. 87).

Experiența Frontului popular a întărit convingerea patrioților chilieni că atîta vreme cît bogățiile țării se află în minile capitalului străin nu se poate vorbi de o independență și suveranitate națională reală, că numai lupta antiimperialistă, antimonopolistă pentru reforme democratice deschide perspectiva înfăptuirii altor transformări structurale, a afirmării suveranității naționale și a progresului social. Pornind de la această constatare, programul actualului guvern își propune ca principale obiective: eliberarea economiei de sub dominația monopolurilor, radicalizarea reformei agrare, extinderea relațiilor internaționale, exercitarea deplină a suveranității naționale, participarea poporului la exercitarea guvernării. Aceste obiective, a căror realizare este în curs, vin să confirme opțiunea poporului chilian pentru angrenarea țării pe calea transformărilor socialiste. „Obiectivul nostru — subli-

* Frontul popular din Chile s-a creat pe baza alianței dintre Partidul comunist, Partidul socialist și Partidul radical. În urma alegerilor din 1938 s-a constituit primul guvern de Front popular din istoria Americii Latine, al cărui program de guvernămînt, preconiza o serie de măsuri care vizau dezvoltarea economiei naționale și îmbunătățirea condițiilor de viață a masei muncitoare.

** Din Unitatea populară făceau parte Partidul comunist și Partidul socialist, două partide burheze de stînga (Partidul radical și Partidul social-democrat), Mișcarea pentru acțiunea populară unitară (M.A.P.U.) și Acțiunea populară independentă (A.P.I.).

niază președintele Allende — este socialismul total, științific și marxist“ (p. 133). În vederea atingerii acestui obiectiv, guvernul popular, care se bucură de sprijinul majorității poporului și, în primul rând, al clasei muncitoare, a trecut la înfăptuirea unor transformări de structură vizînd extinderea și întărirea proprietății sociale (naționalizarea industriei cuprului, a băncilor particulare, a unor întreprinderi din industria textilă și cea a oțelului, exproprierea marilor latifundii etc.).

Referindu-se în mod concret la modul în care reformele din agricultură deschid calea unor transformări socialiste, președintele Allende arată: „În cazul nostru, reforma agrară nu este realizată în contextul menținerii capitalismului, ci în acela al distrugerii axului său fundamental: capitalismul monopolist autohton și străin. Nu este vorba deci de a dezvolta capitalismul la sate, ci de a dezvolta relațiile agrare în direcția socialismului, și aceasta pe căile cele mai adecvate caracterului istoric și social al țării noastre“ (p. 113).

Transformările de structură petrecute în Chile în ultimii ani s-au desfășurat în condițiile unei ascutite lupte dintre forțele de stînga, grupate în Unitatea populară, și forțele de dreapta, sprijinite de monopolurile străine. În lucrare sînt relatate acte de sabotaj economic, comploturi și crime politice săvîrșite de cercurile reacționare în scopul de a împiedica constituirea guvernului popular și înfăptuirea măsurilor revoluționare. Dar ofensiva forțelor de dreapta a eșuat ca urmare a activizării maselor, a tuturor forțelor patriotice și democratice din țară. Procesul revoluționar din Chile, așa cum o dovedesc faptele, înaintează în condițiile unei puternice lupte de clasă. „Noi n-am uitat un principiu fundamental al marxismului: lupta de clasă“ —, arată președintele Allende (p. 87). În etapa actuală a revoluției chiliene, lupta de clasă devine tot mai ascutită, deoarece forțele feudale și oligarhice încearcă totul pentru a-și apăra privilegiile (p. 111).

Experiența chiliană scoate în evidență varietatea metodelor și a mijloacelor de luptă împotriva dominației imperiale, a căilor de acces la progresul economic și social. În aprecierea experienței chilene, a genezei și a perspectivei procesului revoluționar din această țară trebuie avut în vedere specificul fizionomiei Republicii Chile în contextul țărilor latino-americane, trăsăturile specifice ale regimului său politic, evoluția

raportului de forțe pe plan intern în favoarea stîngii revoluționare, tradițiile istorice și culturale ale poporului chilian. Întrebat la un moment dat dacă Chile deschide o cale nouă de construire a societății socialiste, cea a revoluției fără arme, președintele Allende a răspuns: „Fiecare popor posedă realitatea sa proprie și, potrivit acestei realități, trebuie să acționeze. Nu există o rețetă. Cazul nostru, de exemplu, deschide perspective, căi noi. Noi am ajuns la putere pe căi electorale. Aparent s-ar putea spune că sîntem reformiști, dar noi am luat măsuri care indică faptul că vrem să înfăptuim revoluția, adică să transformăm societatea noastră, să construim socialismul“ (p. 143—144). În alegerea căii de cucerire a puterii de către clasa muncitoare și de edificare a societății socialiste — arată cu un alt prilej președintele Allende — este important și necesar ca „orice conducător să procedeze la o analiză concretă a situației concrete. Aceasta este esența marxismului. Iată de ce fiecare țară își alege tactica proprie în funcție de realitatea sa proprie“ (p. 82).

Referindu-se la revoluția din Chile, Salvador Allende arată că ceea ce se înfăptuiește în această țară este, în esență, asemănător cu ceea ce a înfăptuit poporul cubanez, dar prin alte mijloace. Experiența cubaneză, potrivit părerii sale, este extraordinară, deoarece ea arată clar că „un popor unit, un popor conștient de sarcina sa istorică este un popor invincibil, mai ales cînd el are conducători consecvenți, cînd are oameni capabili de a înțelege poporul, de a simți că ei sînt poporul ajuns la putere“ (p. 78). De aceea, problema consolidării prin toate mijloacele a legăturilor dintre forțele politice aflate la conducerea Republicii Chile și masele largi populare, considerată a fi o condiție esențială a realizării cu succes a programului de guvernare revoluționară, este amplu analizată în cuprinsul lucrării. În Chile au existat și există condiții obiective pentru a se realiza osmoza dintre conducere și popor, există o tradiție revoluționară, un nivel politic ridicat al poporului. „Acest capital politic — subliniază președintele Allende — constituie marea rezervă, fundamentul pe care se sprijină posibilitatea de a învinge adversarii noștri interni și imperialismul. Un popor care a devenit conștient, un popor organizat, un popor cu un asemenea nivel politic poate să-și atingă scopurile pe care și le fixează“ (p. 104).

O trăsătură caracteristică a vieții politice din Chile o constituie unitatea de

acțiune a Partidului comunist și a Partidului socialist. Obiectivul principal al celor două partide îl constituie organizarea și lupta unită a clasei muncitoare. Unitatea clasei muncitoare chiliene, realizată atât la nivelul organizațiilor de la bază, prin acțiunea practică revoluționară, cât și la nivelul conducerii, constituie motorul, axul principal al Unității populare. „Partidele socialist și comunist — arată președintele Allende — sînt indiscutabil partidele care reprezintă 90% din populația muncitoare, adică muncitori, țărani, funcționari, tehnicieni, membri ai profesiunilor liberale“ (p. 138). Problema importantă care se pune în fața celor două partide constă în a ridica gradul de conștiință revoluționară a muncitorilor, a-i pregăti pentru a putea prelua conducerea și organizarea economiei naționale. „Nu este suficient ca muncitorii să aibă o organizație sindicală — arată Salvador Allende —, ci este necesar ca această organizație să fie pătrunsă de ideologia revoluționară“ (p. 122).

În mai multe rînduri, în timpul dialogului cu Debray, președintele chilian a

insistat asupra necesității ca muncitorii, funcționarii și tehnicienii să fie prezenți la conducerea întreprinderilor. Important este, după părerea președintelui Allende, ca muncitorii, indiferent în ce ramură de producție lucrează, să cunoască problemele naționale, să-și dea seama că lucrează pentru patrie și nu numai în funcție de problemele personale sau de grup (p. 125).

Lucrarea conține, de asemenea, referiri la principiile politicii externe a Republicii Chile, subliniindu-se dorința guvernului popular de a întreține relații multilaterale cu toate țările socialiste. Reluarea relațiilor cu Cuba și stabilirea legăturilor diplomatice cu Republica Populară Chineză sînt acte de largă rezonanță internațională.

Scrisă în cea mai mare parte sub forma dialogului, lucrarea lui Debray surprinde într-o expresie vie, relevantă trășăturile esențiale ale procesului revoluționar ce se desfășoară astăzi în Chile, geneza și perspectivele sale.

CONSTANTIN BOTORAN

СОДЕРЖАНИЕ

НИКОЛАЕ ЧАУШЕСКУ: Доклад представленный на Национальной Конференции Румынской Коммунистической Партии. 19—21 июля 1972 г. ..	3
--	---

СТАТЬИ И СООБЩЕНИЯ

НИКОЛАЕ ПЕТРЯНУ: Румынская коммунистическая партия в политической жизни Румынии в 1921—1933 гг. Моменты и значения	70
ИОН ПОПЕСКУ-ПУЦУРИ: Концепция социалистического движения в Румынии о вооружении всего народа и обороны Родины	94
ВИРДЖИЛ СМЫРЧА: Революционная борьба организации РКП Бухареста в 1921—1924 гг.	99
ФЛОРИН ТЭНЭСЕСКУ: Революционная деятельность коммунистов в Олтении между 1921 и 1924 гг.	111
МАРИН К. СТЭНЕСКУ: Секция РКП в Яссах в период 1921—1924 гг.	120
Аврам Янку, трибун народных масс: Теодор Попеску	130
Итальянская коммунистическая партия в 1921—1926 гг. Заметки о работе Луиджи Лонго, Карло Салинари: «Между реакцией и революцией. Воспоминания и соображения о первых годах деятельности ИКП»: Мария Ковач	138

ДОКУМЕНТЫ

Требовательные действия рабочих Румынии в 1914—1916 гг. отраженные в неопубликованных фотографиях	146
Работа по разысканию портретов ряда рабочих-революционеров из Румынии конца XIX-го века.	150

ВОСПОМИНАНИЯ

Ион Букур — София Надежде	154
---------------------------------	-----

НАУЧНАЯ ЖИЗНЬ

Подписание конвенции о сотрудничестве между Институтом исторических и общественно-политических наук при ЦК РКП и Институтом истории польского рабочего движения в Высшей школе общественных наук при ЦК ПОРП. ..	160
Научная сессия Академии социальных и политических наук на тему: Строительство многосторонне развитого социалистического общества, Бухарест, 18—19 мая 1972 г.	160
Научная сессия на тему: Сельскохозяйственная кооперация в период строительства многосторонне развитого социалистического общества, Бухарест, 25—27 мая 1972 г.	162
Коллоквиум на тему: «Новые требования к методике преподавания общественных наук», Бухарест, 30—31 мая 1972 г.	163
Научная сессия на тему: «Традиции вооруженной борьбы всего народа в истории Румынии», Бухарест, 5—7 июня 1972 г. —	164
Торжественное собрание в Бухаресте, посвященное 50-летию Всеобщего Съезда профсоюзов в Сибиу, 1922 г.	166

90 лет со дня рождения Георгия Димитрова. Торжественное собрание в Столице	167
Международная конференция представителей институтов и комиссий марксизма-ленинизма и истории рабочего движения. София, 19—20 июня 1972 г.	169
Международная Конференция, посвященная 90-летию со дня рождения Георгия Димитрова	170
Международный симпозиум на тему: «Закономерности и этапы строительства и развития социализма». Москва, 27—29 июня 1972 г.	170

РЕЦЕНЗИИ. БИБЛИОГРАФИЧЕСКИЕ ЗАМЕТКИ

Клара Кушнир-Михайлович, Флора Драгне, Георге Унк: Рабочее движение в Румынии. 1916—1921 гг. Создание Румынской коммунистической партии. Политическое издательство, Бухарест, 1971 г., 294 стр.: Ион Арделяну; Г. Зане: Промышленность в Румынии во второй половине XIX века. О стадиях предшествующих механизированной промышленности. Издательство Академии Социалистической Республики Румынии, Бухарест, 1970 г., 240 стр.; Дамиян Хурезяну; В.И. Ленин. Биографическая хроника. 1870—1924 гг. Издательство политической литературы, Москва, 1970—1971 гг., I-й том, 1870—1905 гг., 628 стр.; II-ой том, 1905—1912 гг., 720 стр.: Штефан Ляке: Редже Дебрей, Беседы с Алленде о положении в Чили. Франсуа Масперо, Париж, 1971, 176 стр.: Константин Боторан	171
---	-----

CONTENTS

NICOLAE CEAUȘESCU: The report on the National Conference of the Romanian Communist Party. 19—21 July 1972.	3
--	---

ARTICLES-ESSAYS

NICOLAE PETREANU: The Romanian Communist Party in the political life in Romania in the years 1921—1933	70
ION POPESCU-PUȚURI: The conception of the Socialist movement in Romania about the whole people taking up arms to defend his motherland.	94
VIRGIL SMĂRCEA: The revolutionary fight of the organization R.C.P. in Bucharest, in the years 1921—1924	99
FLORIAN TĂNĂSESCU: The revolutionary activity of communists in Oltenia in the years 1921—1924	111
MARIN C. STĂNESCU: The Iași department of the R.C.P. in the years 1921—1924	120
Avram Iancu, Tribune of the masses of the people: Teodor Popescu	130
The Italian Communist Party in the years 1921—1925. In connection with the work: „Between reaction and revolution. Recollections and reflections on the first years of activity of the I.C.P.“, by Luigi Longo, Carlo Salinari: Maria Covaci,	138

DOCUMENTS

Claiming actions of the workers in Romania in the years 1914—1916, reflected in unpublished photographs	146
Finding out of the portraits of some revolutionary workers in Romania at the end of the 19th century	150

RECOLLECTIONS

Ion Bucur. ● Sofia Nădejde	154
---	-----

SCIENTIFIC LIFE

Signature of the coopération agreement between the Institute of historical, social and political studies of the C.C. of R.C.P. and the Institute of History of the Polish working-class movement within the frame of the High School of Social Sciences of the C.C. of the P.U.W.C.P.	160
The scientific session of the Academy of social and political sciences with the subject: „The Construction of the multilateral developed socialist society“ — Bucharest, 18—19 May 1972	160
Scientific session with the subject: „The agricultural coopération in the stage of the construction of the multilateral developed socialist society“ — Bucharest, 25—27 May 1972	162
Colloquy with the subject „New requirements in the methodics of teaching of social sciences“ — Bucharest, 30—31 May 1972	163
Scientific session with the subject: „Traditions of the armed fight of the whole people in the history of Romania“ — Bucharest, 5—7 June 1972	164
Festive assembly in the Capital devoted to the anniversary of 50 years since the General Congress of Trade-Unions in Sibiu in 1922	167
90 years since the birth of Gheorghe Dimitrov. The festive assembly in the Capital	167
The international Conference of the representatives of the institutes and commissions of marxism-leninism and history of the working-class movement —Sofia, 19—20 June 1972	169
The international Conference in Sofia, on the anniversary of 90 years since the birth of Gheorghe Dimitrov	170
The international symposium on the subject: „Legitimacies and the stages of constructions and development of socialism“ — Moscow, 27—29 June 1972	170

REVIEWS — BIBLIOGRAPHICAL NOTES

CLARA CUȘNIR MIHAILOVICI, FLOREA DRAGNE, GHEORGHE UNC, The working-class movement in Romania. 1916—1921. Setting up of the Romanian Communist Party, The Political Publishing House, Bucharest, 1972, 294 pages: Ion Ardeleanu; C. ZANE, Industry in Romania in the second half of the 19th century. On the stages preceding the mechanized industry. Publishing Home of the Academy of the Socialist Republic of Romania, Bucharest, 1970, 240 pages: Damian Hurezeanu; V.I. LENIN. Biographical Chronicle. 1870—1924. Publishing House for political literature, Moscow, 1970—1971, tome 1, 1870—1905, 628 pages; tome 2, 1905—1912, 720 pages: Ștefan Lache; REGIS DEBRAY, Talks with Allende on the Situation in Chile, François Maspero, Paris, 1971, 176 pages: Constantin Botoran	171
--	-----

SOMMAIRE

NICOLAE CEAUȘESCU: Rapport à la Conférence Nationale du Parti Communiste Roumain. 19—21 juillet 1972	3
--	---

ARTICLES—COMMUNICATIONS

NICOLAE PETREANU: Le Parti Communiste Roumain et la vie politique de la Roumanie dans les années 1921—1933. Moments et significations ..	70
ION POPESCU-PUTURI: La conception du mouvement socialiste en Roumanie sur l'armement du peuple entier et la défense de la patrie	94
VIRGIL SMĂRCEA: La lutte révolutionnaire de l'organisation Bucarest du P.C.R. dans les années 1921—1924	99
FLORIAN TĂNĂȘESCU: L'activité révolutionnaire des communistes de l'Olténie entre les années 1921—1924	111
MARIN C. STĂNESCU: La section P.C.R.-Iași dans la période des années 1921—1924	120

Avram Iancu, tribun des masses populaires: Teodor Popescu	130
Le Parti Communiste Italien dans les années 1921—1926. Sur la marge de l'ouvrage: „Entre réaction et révolution. Souvenirs et réflexions sur les premières années de l'activité du P.C.I.“, par Luigi Longo, Carlo Salinari: Maria Covaci	138

DOCUMENTS

Actions revendicatives de la classe ouvrière de Roumanie des années 1914—1916, reflétées dans des photos inédites	146
Le dépistage des portraits de quelques ouvriers révolutionnaires de Roumanie, de la fin du XIX-e siècle	150

EVOCATIONS

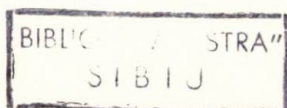
Ion Bucur. ● Sofia Nădejde	154
----------------------------------	-----

VIE SCIENTIFIQUE

La conclusion de la convention de collaboration entre l'Institut des Etudes historiques et sociales-politiques auprès le C.C. du P.C.R. et l'Institut d'histoire du mouvement ouvrier polonais dans le cadre de l'Ecole supérieure des Sciences Sociales auprès le C.C. du P.O.U.P.	160
La session scientifique de l'Académie de sciences sociales et politiques sur le thème: „La création de la société socialiste multilatérale développée“ — Bucarest, 18—19 mai 1972	160
Session scientifique sur le thème: „La coopération agricole dans l'étape de création de la nouvelle société socialiste multilatérale développée“ — Bucarest, 25—27 mai 1972	162
Colloque sur le thème: „Exigences nouvelles dans la méthodique de l'enseignement des sciences sociales“ — Bucarest, 30—31 mai 1972	163
Session scientifique sur le thème: „Les traditions de la lutte armée du peuple entier dans l'histoire de la Roumanie“ — Bucarest, 5—7 juin 1972	164
L'assemblée solennelle de la Capitale consacrée à la 50-e anniversaire du Congrès Général des Syndicats, de 1922 à Sibiu	166
90 ans de la naissance de Gheorghe Dimitrov. L'assemblée commémorative de la Capitale.	167
La Conférence internationale des représentants des instituts et des commissions de marxisme-léninisme et d'histoire du mouvement ouvrier — Sofia, 19—20 juin 1972	169
La Conférence internationale de Sofia, occasionnée par l'anniversaire de 90 ans de la naissance de Gheorghe Dimitrov	170
Le symposium international sur le thème: „Les légités et les étapes de la constructions et du développement du socialisme“ — Moscou, 27—29 juin 1972,	170

COMPTE-RENDUS. NOTES BIBLIOGRAPHIQUES

CLARA CUȘNIR-MIHAILOVICI, FLOREA DRAGNE, GHEORGHE UNC, Le mouvement ouvrier de Roumanie, 1916—1921. La création du Parti Communiste Roumain, Edition Politique, Bucarest, 1971, 294 p.: Ion Ardeleanu ; G. ZANE, L'industrie en Roumanie dans la deuxième moitié du XIX-e siècle. Sur les étapes antérieures à l'industrie mécanisée, Edition de l'Académie de la République Socialiste de Roumanie, Bucarest, 1970, 240 p.: Damian Hurezeanu ; V.I. Lénine. Chronique biographique. 1870—1924, Edition pour littérature politique, Moscou, 1970—1971, tom. 1, 1870—1905, 628 p.; tom. 2, 1905—1912, 720 p.: Stefan Lache ; REGIS DEBRAY, Discussions avec Allende sur la situation de Chile, François Maspero, Paris, 1971, 176 p.: Constantin Botoran	171
---	-----



INHALT

NICOLAE CEAUŞESCU: Bericht an der Nationalen Konferenz der Rumänischen Kommunistischen Partei, 19—21 Juli 1972	3
---	---

ARTIKEL—MITTEILUNGEN

NICOLAE PETREANU: Die Rumänische Kommunistische Partei in den politischen Leben Rumäniens zwischen 1921—1933	70
ION POPESCU-PUȚURI: Die Auffassung der sozialistischen Bewegung aus Rumänien über die Bewaffnung des sämtlichen Volkes und über die Vaterlandsverteidigung	94
VIRGIL SMĂRCEA: Der revolutionäre Kampf der Bukarester R.K.P. — Organisation zwischen 1921—1924	99
FLORIAN TĂNĂSESCU: Die revolutionäre Tätigkeit der Kommunisten aus Oltenien zwischen 1921—1924	111
MARIN C. STĂNESCU: Die R.K.P.-Abteilung aus Iassy zwischen den Jahren 1921—1924	120
Avram Iancu, Tribun der Volksmassen: Teodor Popescu	130
Die Italienische Kommunistische Partei in den Jahren 1921—1926. Am Rande des Werkes: „Zwischen Reaktion und Revolution. Erinnerungen und Gedanken über die ersten Tätigkeitsjahre der IKP“ von Luigi Longo, Carlo Salinari: Maria Covaci	138

DOCUMENTE

Fordernde Bewegungen der Arbeiterschaft aus Rumänien zwischen den Jahren 1914—1916, in neuen Fotos widerspiegelt	146
Entdeckung von Bildern revolutionärer Arbeiter aus Rumänien vom Ende des 19. Jahrhunderts	150

ERINNCRUNGEN

Ion ● Bucur — Sofia Nădejde.	154
---	-----

WISSENSCHAFTLIECHES LEBEN

Unterzeichnung des Abkommens für Zusammenarbeit zwischen dem Institut für historische und sozial-politische Studien beim ZK der RKP und dem Institut für Geschichte der polnischen Arbeiterbewegung im Rahmen der Oberschule für soziale Wissenschaften beim ZK der PAEP	160
Die wissenschaftliche Tagung der Akademie für soziale und politische Wissenschaften mit dem Thema: „Die Errichtung der vielfach entwickelten sozialistischen Gesellschaft“, Bukarest, 18.—19. Mai 1972.	160
Die wissenschaftliche Tagung mit dem Thema: „Die landwirtschaftliche Kooperation in der Errichtungsetappe der vielfältig entwickelten sozialistischen Gesellschaft“, Bukarest, 25.—27. Mai 1972.	162
Kolloquium mit dem Thema: „Neue Ansprüche in der Lehrmethodik sozialer Wissenschaften“, Bukarest, 30. — 31. Mai 1972	163
Wissenschaftliche Tagung mit dem Thema: „Waffenkampftraditionen des ganzen Volkes in der Geschichte Rumäniens“, Bukarest, 5.—7. Juni 1972	164
Festliche Versammlung in der Hauptstadt, dem 50. Jahrestag des Allgemeinen Gewerkschaftenkongresses von Sibiu, aus dem Jahre 1922, gewidmet	166
Neunzigster Geburtstag Gheorghe Dimitrovs. Festliche Versammlung in der Hauptstadt	167
Internationale Konferenz der Vertreter der Institute und Kommissionen für Marxismus-Leninismus und für Geschichte der Arbeiterbewegung, Sofien, 19.—20. Juni 1972	169
Internationale Konferenz aus Sofien gelegentlich des neunzigsten Geburtstages Gheorghe Dimitrovs	170
Internationale Symposion mit dem Thema: „Die Gesetzmässigkeiten und die Errichtung- und Entwicklungsstappen des Sozialismus“, Moskau, 27.—29. Juni 1972	170

REZENSIUNEN. BIBLIOGRAPHISCHE NOTEN

CLARA CUȘNIR-MIHAILOVICI, FLOREA DRAGNE, GHEORGHE UNC,
 Die Arbeiterbewegung aus Rumänien, 1916—1921. Schaffung der Rumäni-
 schen Kommunistischen Partei, Politischer Verlag, Bukarest, 1971, 294
 S.: **Ion Ardeleanu**; G. ZANE, Die Industrie in Rumänien in der zweiten
 Hälfte des 19. Jahrhunderts. Über die vorläufigen Etappen der mechanisier-
 ten Industrie, Verlag der Akademie der Sozialistischen Republik Rumä-
 nien, Bukarest, 1970, 240 S.: **Damian Hurezeanu**; V.I. Lenin, Biogra-
 phische Chronik, 1870—1905. Verlag für politische Literatur, Moskau,
 1970—1971. 1. Band, 1870—1905, 628 S.; 2. Band, 1905—1912, 720 S.:
Ștefan Lache; REGIS DEBRAY, Unterredungen mit Allende über die
 Lage in Chile, François Maspero, Paris, 1971, 176 S.: **Constantin**
Botoran

171

Redactori : Calafeteanu Ion, Mureșan Elena, Petculescu Constantin, Rauș Nicolae

Colaboratorii și cititorii revistei pot să se adreseze redacției în fiecare zi între
 orele 10—12.

Adresa redacției este : București, strada Ministerului nr. 4, telefon : 17.01.60,
 interior 442; 722; 369; 948; 831.

Revista „Anale de istorie” a Institutului de studii istorice și social-politice de
 pe lângă C.C. al P.C.R. apare o dată la două luni. Abonamentele se fac la oficiile
 poștale, prin factorii poștali și difuzorii din întreprinderi, instituții și de la sate.

Revista se găsește de vânzare la chioșcurile de difuzare a presei.

Prețul unui număr — 6 lei; abonamentul pe 6 luni — 18 lei, pe un an — 36 lei.

Cititorii din străinătate pot face abonamente adresându-se întreprinderii „ROM-
 PRESFILATELIA” — Serviciul Import-Export presă — București — Calea Grivitei
 nr. 64—66, P.O.B. — Box 2001.



Tiparul executat la Combinatul poligrafic „Casa Scintei”

43 108

22

I 8950

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE UNIȚI-VĂ !

anale de istorie

anul XVIII

5

1972

1990

0 JUL. 2005

91

INSTITUTUL DE STUDII ISTORICE ȘI SOCIAL-POLITICE
DE PE LÎNGĂ C.C. AL P.C.R.anale
de istorie

Anul XVIII

5

1972

SUMAR

Tovarășul Ion Gheorghe Maurer a împlinit 70 de ani	3
Conferința Națională a P.C.R. — moment crucial în lupta națiunii noastre socialiste pentru progres și civilizație	5

ÎN ÎNTÎMPINAREA ANIVERSĂRII A 25 DE ANI DE LA
PROCLAMAREA REPUBLICII POPULARE ROMÂNE

VASILE NICULAE: Republica în concepția și acțiunea mișcării muncitorești și socialiste din România pînă la crearea P.C.R.	12
GHEORGHE GHIMEȘ: Partidul Comunist Român, continuator al tradițiilor republicane, conducător al luptei antimonarhice	26

ARTICOLE • COMUNICĂRI

M. C. STĂNESCU: Probleme ale teoriei și practicii revoluționare dezbătute de Plenara C.C. al P.C.R. din iulie 1925	37
MARIN BADEA: Marea Revoluție Socialistă din Octombrie și importanța sa în dezbaterile teoretice ale mișcării socialiste din România, 1917—1921	51
VASILE PETRIȘOR: Un moment semnificativ din istoria mișcării noastre muncitorești: crearea Asociației generale a tuturor lucrătorilor din România, 1872	67
ION GEORGESCU: Din lupta maselor populare, conduse de P.C.R., din județele Timiș, Caraș-Severin, Arad și Hunedoara în anii dictaturii regale	79

★

Sinteză de însemnătate excepțională a gândirii creatoare a Partidului Comunist Român. (Pe marginea culegerilor de documente ale P.C.R. privind orien- tarea ideologică a partidului nostru în principalele domenii de acti- vitate): Gheorghe I. Ioniță	89
--	----

ÎN AJUTORUL CELOR CE STUDIAZĂ ISTORIA P.C.R. ȘI A MIȘCĂRII MUNCITOREȘTI DIN ROMÂNIA

Partidul Comunist Român — conducătorul operei de construire a socialismului în țara noastră în perioada 1948—1962	97
---	----

DOCUMENTE

Fotografii inedite privind momente din mișcarea muncitorească din România în anii 1918—1922	128
Cu privire la paternitatea semnăturii ARMIN în presa muncitorească din anii 1905—1906 : Costin Nădejde	131

ANIVERSĂRI

Tovarășul Gheorghe Cristescu a împlinit 90 de ani	135
Erich Honecker (Cu prilejul împlinirii vârstei de 60 ani)	136

VIATA ȘTIINȚIFICĂ

La apariția revistei „Era socialistă”	140
Sesiunea științifică consacrată comemorării a 100 de ani de la moartea lui Avram Iancu	141
Adunare festivă consacrată împlinirii a 100 de ani de la înființarea „Asociației generale a tuturor lucrătorilor din România”	145
Simpozion organizat cu prilejul aniversării a 50 de ani de la Congresul al II-lea al P.C.R.	146
Centenarul nașterii lui Raicu Ionescu-Rion	147
Cu privire la problema apariției proletariatului și a mișcării muncitorești din România	147

CRITICĂ ȘI BIBLIOGRAFIE

Probleme de istorie modernă și contemporană într-o recentă sinteză de istorie a României : Gheorghe Zaharia ; L. BANYAI, Pe fâgașul tradițiilor frățești, București, 1971, 286 p. : Gheorghe Bodea ; Trei lucrări despre lagărul de exterminare hitlerist de la Auschwitz din timpul celui de-al doilea război mondial : Constantin Căzănișteanu , Mihai Ionescu ; General VO NGUYEN GIAP, Războiul de eliberare. Politică-strategie-tactică, Paris, Editions Sociales, 1970, 160 p. : Aurel Harșa	149
FIȘIER BIBLIOGRAFIC	161

COLEGIUL DE REDACȚIE

GHEORGHE MATEI — redactor-șef, **ION ARDELEANU**, **AUGUSTIN DEAC**, **GHEORGHE I. IONIȚĂ**, **N.G. MUNTEANU**, **MIRCEA T. MUȘAT**, **PARASCHIVA NICHITA**, **NICOLAE PETREANU**, **ARON PETRIC**, **VASILE PETRIȘOR** — redactor-șef adjuncț, **VALTER ROMAN**, **VIRGIL SMÂRCEA** — secretar general de redacție, **ȘTEFAN VOICU**, **VLADIMIR ZAHARESCU**



Tovarășul

ION GHEORGHE MAURER

a împlinit 70 de ani

Mult iubite tovarăse Maurer,

Ne este deosebit de plăcut ca, la împlinirea vârstei de 70 de ani, să-ți aducem un fierbinte salut tovarășesc din partea Comitetului Central al Partidului Comunist Român, a Consiliului de Stat și a Consiliului de Miniștri, să te felicităm din toată inima și să-ți adresăm cele mai bune urări de sănătate, viață lungă și fericire.

Dorim, cu acest prilej, să dăm expresie înaltei stime și prețuirii deosebite pe care ți le poartă partidul și întregul popor pentru îndelungata și rodnică activitate desfășurată în mișcarea revoluționară, pentru hotărîrea și pasiunea cu care te-ai devotat slujirii nobilelor idealuri de libertate și progres ale națiunii noastre, cauzei înfloririi și prosperității României. Patriot și revoluționar înflăcărat, profund atașat celor mai vitale interese ale poporului român — al cărui fiu de nădejde ești — ai participat activ, încă din anii grei ai ilegalității, la lupta proletariatului din țara noastră, a partidului comunist, pentru înlăturarea regimului burghezo-moșieresc de exploatare și asuprire, pentru făurirea unei lumi mai bune, mai drepte pe pământul patriei. Prin ardoarea și abnegația cu care ți-ai pus cunoștințele și puterea de muncă în slujba acestei mărețe lupte ai dat un înalt exemplu de înțelegere a marilor comandamente ale dezvoltării revoluționare, progresiste a țării, demonstrând prin întreaga-ți activitate că drumul intelectualității noastre nu poate fi altul decât acela pe care merg în strînsă alianță clasa muncitoare, țărănimea, masele muncitoare din România — drumul arătat de Partidul Comunist Român, în rîndurile căruia ai intrat și în care ai văzut întruchipat tot ceea ce are mai înaintat, mai demn și mai valoros conștiința acestui popor.

În anii de după eliberarea țării ai militat cu entuziasm și înflăcărare, alături de ceilalți tovarăși din conducerea partidului și statului, pentru instaurarea și consolidarea puterii populare, pentru edificarea orînduirii noi, socialiste. În muncile de înaltă răspundere ce ți s-au încredințat, prin activitatea desfășurată, îndeosebi după Congresul al IX-lea al partidului, ai adus o contribuție deosebit de prețioasă la elaborarea și înfăptuirea în practică a politicii noastre interne și externe, la soluționarea cu succes a complexelor probleme ale dezvoltării economice, culturale și sociale a țării, la afirmarea tot mai puternică a rolului conducător al partidului nostru comunist în întreaga societate. În spiritul profundului internaționalism ce caracterizează politica partidului și statului nostru, ai acționat neobosit pentru dezvoltarea prieteniei și colaborării cu țările socialiste și cu celelalte state ale lumii, pentru întărirea solidarității cu partidele comuniste și muncitorești frățești, cu forțele antiimperialiste de pretutindeni, pentru promovarea nobilelor idealuri ale păcii și înțelegerii între popoare.

Apreciem în mod deosebit pasiunea cu care muncești în prezent pentru transpunerea în viață a vastului program stabilit de Congresul al X-lea și de Conferința Națională a partidului în vederea edificării societății socialiste multilateral dezvoltate, a accelerării progresului material și spiritual al întregii țări. Îți dorim în continuare multă putere de muncă și multă sănătate spre a putea încununa cu noi și noi succese activitatea rodnică pe care o desfășori în fruntea guvernului României socialiste și în conducerea partidului nostru, pentru progresul și prosperitatea patriei, pentru bunăstarea și fericirea întregului popor.

La sărbătoarea împlinirii a 7 decenii de viață, îți transmitem, scumpe tovarășe Ion Gheorghe Maurer, un călduros și din inimă „La mulți ani“.

COMITETUL CENTRAL
AL PARTIDULUI COMUNIST
ROMÂN

CONSILIUL DE STAT
AL REPUBLICII SOCIALISTE
ROMÂNIA

CONSILIUL DE MINIȘTRI
AL REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

Conferința Națională a P.C.R. — moment crucial în lupta națiunii noastre socialiste pentru progres și civilizație

În analele istoriei contemporane a patriei, Conferința Națională a Partidului Comunist Român din 19—21 iulie a.c. se înscrie ca un moment de o excepțională însemnătate. În spiritul marxism-leninismului creator, care animă și călăuzește întreaga activitate a partidului, — forța politică conducătoare a societății noastre socialiste —, marele forum al comuniștilor a întreprins o analiză cuprinzătoare și profund științifică a etapei de dezvoltare la care am ajuns și a proiectat viu direcțiile și sarcinile de azi și de mâine, de o maximă importanță și acuitate. Corelația dintre trecut, prezent și viitor ne apare, din documentele Conferinței, în chipul cel mai limpede și convingător. Dînd expresie acestui fapt, sensului și semnificației de răscruce în istoria națiunii române pe care-l capătă hotărârile adoptate, tovarășul Nicolae Ceaușescu arăta în raportul prezentat la Conferință, în cuvinte neasemuit de vibrante și înălțătoare: „În fața unei națiuni apar momente unice, hotărîtoare pentru destinul și viitorul său. Istoria adevărește că nu o dată în fața poporului nostru s-au ivit asemenea momente, dar el a știut întotdeauna să fie la înălțimea vremurilor, să acționeze cu fermitate și hotărîre pentru a-și clădi viitorul.

Se poate spune că astăzi trăim momente de care depinde locul pe care îl va avea România socialistă în marea familie a țărilor socialiste, a tuturor națiunilor lumii“.

Explicînd că poporul român este chemat ca în următorii 10—15 ani să lichezeze cu desăvîrșire rămînerea în urmă pe care a moștenit-o și să se ridice la un înalt nivel de dezvoltare economică, științifică și culturală, la un nivel de trai superior, secretarul general al partidului a subliniat: „Problema se pune în felul următor: sau vom realiza acest obiectiv și ne vom înscrie pe orbita civilizației moderne, sau vom continua să rămînem în urma țărilor dezvoltate, condamînd națiunea noastră să se mențină în această situație în decursul a mai multor generații.

Avem răspunderea față de viitorul copiilor noștri, față de viitorul întregului popor, față de cauza socialismului și comunismului în România, față de națiunea noastră socialistă — de a face totul pentru dezvoltarea în ritm susținut a patriei, pentru crearea unei societăți socialiste moderne, dezvoltate“.

Această constatare și apreciere, privită în contextul general al lucrărilor și deciziilor Conferinței Naționale a P.C.R., îndeamnă pe cercetătorul istoric la reflecții noi și adinci asupra drumului parcurs de România pînă în prezent și a direcțiilor de dezvoltare în perspectivă.

Pe scara istoriei milenare a patriei, anii construcției socialiste reprezintă o perioadă scurtă. Dar, prin transformările revoluționare realizate, sub conducerea eroicului și gloriosului nostru partid comunist, acești ani se înscriu ca începutul unei

epoci de aur. În această perioadă, oamenii muncii au înfăptuit revoluția populară, au făcut ca socialismul, visul măreț al celor mulți și împilați, să devină realitate, să triumfe pe pământul țării noastre. În această perioadă România a făcut pași mari pe calea progresului economic. Ritmurile înalte ale creșterii industriei au determinat ca, în anul 1971, producția acestui sector vital să fie de 21 de ori mai mare decât în 1938. Prezentînd aceste cifre, am vrut să subliniem un singur lucru, și anume, că în sfertul de veac care a trecut de la instaurarea republicii au fost înfăptuite sarcinile fundamentale ale industrializării, a fost clădită o bază tehnică în măsură să creeze acea ambianță absolut necesară pentru a asimila cu maximă eficiență cuceririle revoluției tehnico-științifice și a imprima economiei atributele modernității. În prezent, România socialistă se află angajată pe un drum mereu ascendent, avînd ca principal obiectiv — înscris pe stindardul partidului și poporului nostru pentru aceste ultime trei decenii ale veacului al XX-lea — apropierea nivelului său general de dezvoltare de cel al celor mai avansate state, ceea ce implică valorificarea tuturor forțelor umane și materiale, a întregii capacități creatoare a maselor, a tuturor energiilor și potențelor națiunii socialiste.

Principalele orientări ale înaintării României în următoarele decenii, amplu prezentate de secretarul general la Conferința Națională a partidului, răspund cerințelor pe care le impun depășirea stadiului de țară socialistă în curs de dezvoltare și construirea societății socialiste multilateral dezvoltate. Întemeiate pe cunoașterea realităților, dar și a posibilităților pe care le oferă epoca în care trăim și orînduirea pe care o făurim, opțiunile au în vedere o transformare profundă a economiei pe baza industrializării pentru a o face aptă progresului rapid pe toate planurile. Coordonata majoră a dezvoltării României — se subliniază în Raport — continuă să fie creșterea susținută a industriei, a cărei producție în două decenii, 1970—1990, va spori de 6—8 ori, cu un ritm mediu anual de 9—10%.

Conferința Națională a P.C.R. din iulie a.c. se evidențiază cu semnificații multiple atît în istoria partidului, cît și a patriei, reprezentînd o manifestare de înaltă maturitate comunistă. Ea se înscrie firesc, pe linia intensei activități teoretice și practice a partidului nostru, din ultimii ani, menită să asigure dezvoltarea continuă a societății noastre socialiste, definirea clară a direcțiilor sale de dezvoltare. La Congresul al IX-lea din 1965, la Conferința Națională a partidului din 1967, la cel de-al X-lea Congres al partidului din 1969, care a stabilit ca obiectiv fundamental făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate, cuvîntările și rapoartele tovarășului Nicolae Ceaușescu au constituit jaloane fundamentale ale liniei politice generale a P.C.R.

În raportul prezentat de tovarășul Nicolae Ceaușescu la recenta Conferință Națională, analiză și sinteză, în același timp, a realizărilor economice, politice și sociale de pînă acum, investigarea și prefigurarea viitorului evidențiază o dată mai mult inestimabila contribuție pe care secretarul general al partidului o aduce, cu capacitatea sa de a interpreta și de a dezvolta creator marxism-leninismul, cu spiritul său dinamic, novator, profund umanist, la fundamentarea politicii științifice, în toate domeniile, a Partidului Comunist Român.

Dezbaterile din cadrul Conferinței a problemelor privind dezvoltarea economico-socială a României în anii imediat următori și în perspectivă, perfecționarea conducerii planificate a societății și adîncirea democrației socialiste, creșterea rolului conducător al partidului în edificarea socialismului și comunismului, definirea marxist-leninistă a rolului națiunii, activitatea internaționalistă a partidului și politica externă științifică a statului nostru — probleme cuprinse în istoricul raport prezen-

tat de tovarășul Nicolae Ceaușescu — reprezintă puternice argumente ale preocupării statornice a P.C.R., a conducerii sale de a aborda creativ, în spirit consecvent marxist-leninist, cu un acut simț al perspectivei, problemele de fond ale construcției socialiste, de a defini cu claritate obiectivele, țelurile vastei opere de construcție socială, precum și căile menite să apropie de prezent viitorul comunist al patriei.

Conferința Națională a stabilit pentru partid, pentru popor un program de lucru clar, puternic mobilizator, avînd ca obiectiv imediat mobilizarea tuturor energiilor, a tuturor resurselor pentru realizarea în întregime a prevederilor planului cincinal și, în același timp, depășirea prevederilor Congresului al X-lea, înfăptuirea cincinalului în patru ani și jumătate. În această privință au o deosebită însemnătate sublinierile făcute de secretarul general al partidului în cuvîntarea rostită la închiderea lucrărilor Conferinței. Indicațiile de a se întreprinde serioase măsuri organizatorice, tehnice-economice din partea tuturor factorilor chemați să contribuie la dezvoltarea societății noastre — măsuri, care să nu vizeze în nici un chip sporirea eforturilor fizice și financiare ale oamenilor muncii, alocarea de noi fonduri din venitul național ci, care presupune să se realizeze sporurile de producție prin creșterea mai puternică a eficienței economice, prin mai buna folosire a mijloacelor de producție — sînt o dovadă concludentă a politicii științifice și profund patriotice și umaniste a partidului nostru. Aceasta implică cu necesitate ca fiecare la locul său de muncă să-și facă din plin datoria, presupune organizarea judicioasă a producției și a muncii, valorificarea inițiativei, a spiritului creator al colectivelor de muncitori, ingineri și tehnicieni, al țăranilor cooperatori, al lucrătorilor din întreprinderile agricole, al întregii noastre intelectualități.

Înfăptuirea programului partidului implică, în același timp, întărirea rolului statului, perfecționarea funcțiilor și metodelor de activitate ale acestuia, exercitarea unui riguros control public asupra modului în care își îndeplinesc atribuțiile organele și instituțiile de stat.

Această preocupare caracterizează toate proiectele de legi și propunerile de creare a unor noi organisme prezentate în cadrul Conferinței.

O importanță majoră are canalizarea activității curente în tendințele de perspectivă ale progresului societății, așezarea dezvoltării planificate a țării pe fundamentul prognozelor pe termen lung și crearea cadrului organizatoric necesar acestei activități prin înființarea Consiliului Suprem al Dezvoltării Economico-Sociale. Prin prefigurarea cu două-trei decenii a dezvoltării economico-sociale, prognozele pe termen lung se înscriu organic în preocuparea constantă a partidului de îmbinare armonioasă a intereselor prezente cu interesele de perspectivă ale națiunii socialiste, de conducere științifică a procesului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate.

De o reală importanță teoretică și cu mari semnificații pentru activitatea noastră practică sînt precizările pe care tovarășul Nicolae Ceaușescu le face în legătură cu conceptul de societate socialistă multilateral dezvoltată, obiectivul strategic fundamental stabilit de cel de-al X-lea Congres al partidului. În spiritul celor mai bune tradiții ale gîndirii marxist-leniniste, raportul caracterizează etapa dezvoltării societății noastre în indisolubilă legătură cu sarcinile practice ce se pun pentru diferite compartimente de activitate.

Construirea societății socialiste multilateral dezvoltate presupune nu numai o creștere susținută a forțelor de producție, nu numai un puternic avînt al economiei — baza dezvoltării noastre socialiste —, nu numai perfecționarea relațiilor de producție socialiste, nu numai crearea unei ambianțe favorabile extinderii și generalizării raporturilor noi, de întraajutorare între oameni, adîncirea continuă a demo-

crației socialiste, ci implică și dăltuirea unui om nou, militant hotărît pentru progresul societății, pentru înflorirea patriei noastre socialiste, pentru construcția comunismului. Pentru un asemenea om, munca devine o parte integrantă a personalității și valorii sale. Făurirea unei conștiințe înalte, avansate, revoluționare a omului nou — a cărei esență constă în capacitatea fiecărui activist de partid, a fiecărui comunist, a fiecărui cetățean de a se dedica cu toată forța, cu toată pasiunea sa apărării și dezvoltării cuceririlor revoluționare ale poporului, triumfului cauzei comunismului — este una dintre condițiile fundamentale ale mersului nostru înainte.

Toate acestea, Conferința Națională — pornind de la marile sarcini care se află în fața comuniștilor, de la exigențele statutului, de la principiile cuprinse în expunerea secretarului general al partidului la plenara din 3—5 noiembrie 1971 — le-a sintetizat în Proiectul de norme ale vieții și muncii comuniștilor, ale eticii și echității socialiste.

Aplicarea neabătută în viață a acestor norme și principii de către toți membrii de partid va contribui la întărirea continuă a rolului conducător al partidului în întreaga noastră viață socială, va spori respectul și prețuirea oamenilor muncii față de comuniști, — militanți înflăcărați pentru fericirea poporului, pentru cauza socialismului și comunismului în România.

O importanță deosebită în activitatea de formare a omului nou, constructor al societății socialiste multilateral dezvoltate, o are Programul de desfășurare a activității ideologice și de educație socialistă, adoptat de Plenara din noiembrie 1971, care a devenit, prin hotărîrea Conferinței Naționale, parte integrantă a programului elaborat de Congresul al X-lea privind făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate. „Conferința Națională — se subliniază în Rezoluția adoptată de Conferință — dînd o înaltă apreciere activității și contribuției tovarășului Nicolae Ceaușescu la îmbunătățirea muncii ideologice și de educație socialistă, aprobă Programul P.C.R. pentru îmbunătățirea activității ideologice, ridicarea nivelului general al cunoașterii și educația socialistă a maselor, pentru așezarea relațiilor din societatea noastră pe baza principiilor eticii și echității socialiste și comuniste, adoptat de Plenara C.C. al P.C.R. din 3—5 noiembrie 1971; și-l însușește în întregime, considerîndu-l drept propriul său program, parte integrantă a programului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate în patria noastră“. Valoarea social-politică a acestui program este evidentă; ea se află în strînsă relație cu faptul că în centrul tuturor proiectelor, programelor și măsurilor adoptate de partid, atît în sfera economiei, cit și a vieții politice, ideologice și culturale se află omul înaintat, călăuzit de o înaltă conștiință socialistă, revoluționară, receptiv la cerințele progresului social, capabil să acționeze practic în consens cu aceste cerințe, prezente permanent în politica partidului nostru.

O sarcină de primă importanță a partidului, a frontului ideologic în făurirea omului nou este înarmarea poporului cu concepția științifică despre lume și viață a clasei muncitoare — materialismul dialectic și istoric —, cu știința și cultura cea mai avansată. Numai astfel se poate făuri un om cu cunoștințe multilaterale, capabil să înțeleagă, să interpreteze și să folosească just legile obiective ale dezvoltării sociale în fiecare etapă a evoluției societății, să acționeze cu fermitate pentru transformarea revoluționară a lumii.

Conferința Națională a P.C.R. a stabilit căile optime pentru perfecționarea în continuare a conducerii planificate a întregii activități economice-sociale a societății noastre socialiste. „Avem ferma convingere oă măsurile stabilite de conferință — sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu — vor exercita o puternică influență în direcția perfecționării conducerii întregii noastre activități. Măsurile adoptate de

Conferința Națională din 1967, de Congresul al X-lea și conturate și definitive — dacă pot spune așa — de actuala Conferință Națională vor trebui să acționeze din plin, să ducă la lărgirea participării clasei muncitoare, a țărânimii, a intelectualității, a întregului popor la conducerea activității economice-sociale, să facă conducerea mai operativă, mai eficientă, să întărească disciplina și ordinea și, totodată, să asigure autonomia și drepturi largi unităților economice și teritorial-administrative“.

Politica externă a partidului și statului nostru a ocupat în cadrul dezbaterilor un loc important. Au fost cu tărie reafirmate principiile care stau la baza tuturor relațiilor internaționale ale României: deplina egalitate în drepturi, respectul independenței și suveranității naționale, neamestecul în treburile interne, avantajul recipro, renunțarea la forță și amenințarea cu forța în soluționarea problemelor litigioase dintre state — principii care capătă o recunoaștere tot mai mare pe arena mondială, ca singurele în stare să asigure dezvoltarea pe baze noi a raporturilor interstatale, instaurarea unei păci trainice în lume. Conferința Națională a aprobat unanim politica externă, direcția ei viitoare, care izvorăsc din hotărârile Congresului al X-lea, — politică ce are în centru prietenia, colaborarea mereu crescândă și solidaritatea internaționalistă cu toate țările socialiste. Hotărîrea de a spori contribuția țării noastre în toate domeniile vieții internaționale, de a face totul ca partidul și țara noastră să se manifeste ca factori activi în politica de destindere, de pace, de cooperare internațională a fost întâmpinată cu adîncă satisfacție de întregul popor.

Fie că este vorba de muncitorul din mine sau de cel din agricultură, de tehnician, inginer sau profesor, de funcționarul sau studentul din oricare colț al țării este de neconceput a te considera astăzi angajat în uriașele eforturi constructive ale poporului fără a înțelege orientarea politicii generale a P.C.R., politică profund științifică, bazată pe aplicarea și dezvoltarea creatoare a ideilor marxism-leninismului, în conformitate cu realitățile naționale și internaționale contemporane.

Sarcini de mare valoare politică, ideologică și științifică se desprind din Raportul prezentat la Conferința de tovarășul Nicolae Ceaușescu și pentru frontul istoric din țara noastră. Știința istorică are în fața sa un inestimabil document teoretic căruia este chemată să-i dea viață, să adincească fundalul pe care se desfășoară activitatea de educare a maselor, să contribuie, prin maniera și formele sale specifice de înfrîurire, la lărgirea orizontului spiritual al constructorilor societății socialiste multilateral dezvoltate.

Istoria mișcării muncitorești, a partidului comunist este legată indisolubil de dezvoltarea economică, politică, științifică și culturală a țării, de progresul forțelor de producție, de acțiunea legilor sociale. Bogat în fapte mărețe și evenimente politice remarcabile, trecutul nostru glorios stă la baza dezvoltării viitoare a poporului român, în centrul politicii educative promovate de P.C.R. „Numai dacă vom ști să îmbinăm în mod armonios trecutul glorios cu prezentul — sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu — vom reuși să trasăm căile făuririi cu succes a societății socialiste multilateral dezvoltate, să creăm premisele necesare făuririi comunismului în România“.

Studierea și evocarea acestui trecut glorios — sarcină de bază a frontului istoric — se ridică cu stringență și în fața cercetătorilor Institutului nostru, asupra cărora suflul înnoitor imprimat în toate domeniile de activitate de documentele Conferinței Naționale au o puternică înfrîurire. Cercetătorii Institutului nostru, călăuziți de spiritul, aprecierile și indicațiile cuprinse în aceste documente, își concentrează eforturile în direcția îndeplinirii sarcinilor trasate frontului istoric, a evidențierii, pe temeiul adevărului istoric, al concepției marxist-leniniste, a rolului clasei muncitoare și al partidului ei politic, a luptei purtate de-a lungul deceniilor

de masele muncitoare de la orașe și sate, indiferent de naționalitate, împotriva regimului bazat pe exploatare și asuprire, pentru asigurarea unui viitor fericit poporului român. În acest sens, fiecare lucrare ce va vedea lumina tiparului este chemată să marcheze un nou pas, calitativ superior, în cercetarea științifică a problemei abordate, o nouă contribuție în domeniul dezvăluirii și interpretării la un nivel ridicat de competență a variatelor aspecte, momente, perioade ale istoriei mișcării muncitorești, ale Partidului Comunist Român, în strinsă legătură cu dezvoltarea societății românești, cu istoria generală a patriei și în cadrul istoric internațional.

Colectivul de cercetători ai Institutului nostru a înțeles din studierea documentelor Conferinței Naționale că, dincolo de rezultatele obținute, li se cere un efort în plus de creație teoretico-științifică originală, un pas înainte în dezvoltarea cercetării istoriei partidului, spre realizarea unor lucrări fundamentale de istorie marxistă, de mare valoare ideologică, care să releve atît trecutul mișcării noastre revoluționare și democratice, cit și prezentul socialist — importanți factori de educație comunistă, de înțelegere clară a perspectivei istorice.

Încadrat în elanul constructiv al întregului popor, ce se află angajat cu toate forțele în lupta pentru înfăptuirea programului adoptat de Conferința Națională a P.C.R. și întîmpinarea celei de a 25-a aniversări a proclamării Republicii Populare Române, colectivul de cercetători ai Institutului va răspunde cu spirit de exigență sporită sarcinilor care îi sînt trasate pe linia investigării istoriei partidului comunist, a evidențierii tradițiilor mișcării noastre revoluționare și progresiste, a eroismului maselor muncitoare în opera de ridicare a României socialiste pe noi culmi ale progresului și civilizației.

Firește, în înfăptuirea obiectivelor ce stau în fața Institutului nostru un mare rol revine organizației de partid, care are datoria de a răspunde prin fapte la chemarea adresată de la înalta tribună a Conferinței tuturor organizațiilor de partid, tuturor comuniștilor, de a face totul ca sarcinile pe care le incumbă prezentul și viitorul să fie îndeplinite pe deplin și în cele mai bune condiții.

Pentru cercetarea istorică, documentele Conferinței prezintă o dublă însemnătate; pe de o parte, ele oferă o magistrală analiză a bazelor, a fenomenelor și perspectivelor de evoluție a societății românești contemporane, desprinse din unghiuri multiple și profunde, reprezentînd pentru istoriografie un sprijin direct și central în amplificarea exegezei istorice postbelice a țării, iar, pe de altă parte, tezele de o strălucită creație și fundamentare științifică, materialist-dialectică și istorică, puse în evidență de Conferință, formează jaloane metodologice de preț pentru analiza marilor procese și evenimente din istoria patriei noastre în ansamblul său. Istoricul marxist din țara noastră are la îndemină un nou și deosebit de valoros îndrumar și model pentru analiza științific-obiectivă a schimbărilor economice, sociale și politice survenite în desfășurarea istoriei, pentru dezvăluirea și evidențierea legilor evoluției istorice din meandrele faptelor și evenimentelor și, în același timp, pentru sesizarea liniilor de dezvoltare a societății românești, pentru a contribui în mod real la elaborarea prospectărilor privind evoluția economică și socială a României în deceniile următoare, a strategiei dezvoltării patriei noastre pe termen lung, ca parte intrinsecă a programului partidului de edificare a societății socialiste multilateral dezvoltate, de creare a condițiilor pentru trecerea la comunism.

Raportul prezentat de tovarășul Nicolae Ceaușescu la Conferința Națională a P.C.R. din 19—21 iulie 1972 oferă istoricilor o viziune marxist-leninistă novatoare, un teren fertil de tratare istorică în asemenea probleme de interes capital pentru scrierea unei istorii penetrate de seva analizei și interpretării veridic-științifice cum sînt: misiunea istorică a P.C.R. de forță conducătoare a națiunii noastre; programul de dezvoltare multilaterală a societății noastre socialiste; rolul jucat de clasa

muncitoare — forța de bază a societății noastre, clasa conducătoare în stat, de țărănime, aliata de nădejde a clasei muncitoare, de intelectualitatea noastră nouă, de toți oamenii muncii, fără deosebire de naționalitate, în dezvoltarea social-economică a țării ; justetea liniei politice marxist-leniniste a partidului nostru de aplicare creatoare a legilor generale ale construcției socialiste la realitățile concrete ale României ; capacitatea de creație a poporului eliberat de exploatare și asuprire, liber și stăpîn pe soarta sa, hotărît să-și făurească viitorul său fericit ; evoluția structurii sociale a țării, schimbările calitative în conținutul său ; sporirea rolului factorului conștient în înfăptuirea programului partidului ; problemele dezvoltării și adîncirii democrației socialiste, ale intensificării participării maselor la conducerea societății ; obiectivul fundamental, strategia partidului nostru pentru următoarele decenii ; problematica etapei construcției societății socialiste multilaterale dezvoltate ; politica națională, marxist-leninistă a partidului nostru, problemele dezvoltării națiunii socialiste ; interdependența dialectică dintre sarcinile naționale și internaționale etc.

Istoricul document expus de tovarășul Nicolae Ceaușescu face referiri directe și la o serie de aspecte din istoria antebelică a țării noastre, a mișcării muncitorești. Aprecierile asupra acestora sînt de natură să faciliteze investigarea și clarificarea din temelii a unor atare aspecte.

Acestea sînt numai cîteva dintre problemele care se cereau relevate aici și care denotă ce larg cîmp de cercetare se deschide istoriografiei noastre marxist-leniniste prin documentele Conferinței Naționale a partidului, cît de mare poate fi eficiența științifică-educativă a scrisului istoric. Structurîndu-și aria preocupărilor și sarcinilor în lumina concluziilor care se desprind din conținutul și spiritul documentelor Conferinței, domeniul istoriografic și, mai cu seamă, cel al istoriei mișcării muncitorești vor aduce o contribuție reală, își vor marca și mai pregnant funcția lor activă în planul făuririi orizontului spiritual al constructorilor societății socialiste multilaterale dezvoltate.

Dezbaterile din cadrul Conferinței au fost străbătute ca un fir roșu de preocuparea tuturor delegaților de a da glas voinței partidului și poporului nostru de a adopta măsurile cele mai corespunzătoare, în vederea înfăptuirii în cele mai bune condiții a hotărîrilor Congresului al X-lea al partidului privind făurirea societății socialiste multilaterale dezvoltate în România. Ele demonstrează forța de granit, unitatea indisolubilă a partidului nostru comunist, care își îndeplinește cu cinste rolul său de forță politică conducătoare a poporului român pe drumul victorios al socialismului și comunismului.

Lucrările Conferinței Naționale a Partidului Comunist Român, documentele de o deosebită importanță pe care le-a adoptat, Raportul secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, magistral model de abordare marxist-leninistă creatoare, profund științifică a problemelor actuale și de perspectivă ale perfecționării vieții noastre economice, politice, sociale, au dinamizat puternic eforturile poporului nostru, ne-au dat o nouă încredere în forțele noastre, ne-au făcut să înțelegem pe deplin că obiectivele mărețe pe care ni le propunem sînt realizabile.

Prin analiza profundă și multilaterală făcută activității desfășurate în foarte sectoarele construcției socialiste și prin orizonturile ce le deschide patriei, prin documentele de mare valoare teoretică și practică, supuse dezbaterii și adoptate, Conferința Națională prezintă o imensă însemnătate, înscriindu-se în istoria Partidului Comunist Român, a națiunii noastre socialiste ca un moment crucial în lupta pentru progres și civilizație. Avem sentimentul că ni se înfățișează o nouă carte de istorie a României socialiste, bogat ilustrată cu împliniri și imagini cutezătoare ale perspectivei de mîine și din care răzbate un vibrant mesaj comunist către toate forțele creatoare ale națiunii, pentru a asigura patriei noastre destinul ei măreț, luminos.

Republica în concepția și acțiunea mișcării muncitorești și socialiste din România pînă la crearea P.C.R.

VASILE NICULAE

În decursul istoriei, masele populare, forțele social-politice înaintate ale societății românești au năzuit către o formă de stat democratică, progresistă, care să asigure libertate și dreptate socială pentru cei mulți, neatințarea politică și înflorirea economică a țării, să înfăptuiască dreptul sacru al poporului de a fi singur stăpîn în patria sa¹. Fără a depăși limitele radicalismului burghez, dar exprimînd tendințele obiectiv progresiste ale clasei capitaliste aflate în ascensiune, în plină confruntare cu reacțiunea feudală, revendicarea republicii a fost înscrisă, într-o formă adecvată contextului politic al epocii, în programul revoluției de la 1848, întrunind adeziunea maselor largi. „Patria, pe care locuitorii ei sînt gata să o apere cu viața, — scria marele democrat-revoluționar Nicolae Bălcescu —, este identitatea intereselor, ideilor, pasiunilor ce-i strînge și-i unește în apărarea unui bun comun... Așadar, de nevoie e ca românii să se întocmească în republică democratică... stat în care oamenii adunați îngrijesc singuri de soarta lor, fără a-și pune stăpîni pe cap, avînd în lucrarea lor drept regulă dreptatea și drept țintă frăția”². În același spirit și pentru aceleași țeluri au militat C. A. Rosetti, Avram Iancu, Simion Bărnuțiu, Eftimie Murgu, Cezar Bolliac, Dimitrie Bolintineanu și alte personalități politice și culturale ale acelei epoci.

Lupta pentru înfăptuirea năzuințelor poporului a căpătat un conținut nou, a fost ridicată pe o treaptă superioară de mișcarea muncitorească și socialistă, care și-a spus cuvîntul, încă de la primii săi pași, față de marile probleme ce preocupau viața social-economică și politică a țării și a formulat puncte de vedere și soluții înaintate în asemenea domenii cum sînt: dezvoltarea industrială a României, chestiunea agrară și țărănească, desăvîrșirea procesului făuririi statului național unitar,

¹ *Monarhia de Hohenzollern văzută de contemporani*, Editura politică, București, 1968, 666 p.; Gh. Ghimeș, *Republica — deziderat al gândirii democratice și progresiste din România*, în „Analele Institutului de istorie de pe lângă C.C. al P.C.R.”, anul XIII, nr. 6/1967, p. 14—23; Gh. Cristea, *Manifestări antidinastice în perioada venirii lui Carol I în România (aprilie — mai 1966)*, în „Studii. Revistă de istorie”, tom. 20, nr. 6/1967, p. 1 073—1 091.

² Nicolae Bălcescu, *Manualul bunului român*, cu o introducere de Petru V. Haneș, București, 1903, p. 22—23.

democratizarea regimului social-politic. În acest context, lupta antimonarhică, pentru republică, ce a cuprins permanent — firește, de pe poziții diferite și cu mobiluri diferite — imensa majoritate a populației țării, se impune, în primul rînd, ca luptă revoluționară a proletariatului, în fruntea maselor celor mai largi, ca parte integrantă a acțiunii generale de clasă a celei mai avansate forțe sociale a societății românești. Mișcarea muncitorească și socialistă a legat indisolubil ideile republicane de întreaga luptă de eliberare socială și națională, de înlăturarea a însăși orînduirii bazate pe exploatarea omului de către om. În articolul : *Socialismul și republica*, C. Dobrogeanu-Gherea, figură proeminentă a mișcării noastre socialiste, scria : „Dacă noi vom putea organiza pe muncitori și a-i face să capete stăpînirea politică, dacă prin această stăpînire politică vom putea reuși ca mijloacele de producție, unelte și pămînt, să nu fie în mîna unei singure clase, ci în mîna națiunii întregi, dacă prin aceste mijloace am pus în neputința de a se exploata și jefui om pe om... atunci domnia burgheziei va dispărea, domnia silniciei și jafului nu vor mai fi, alcătuirea societății de azi va pieri cu toate instituțiile ei...”³.

Ampla campanie antimonarhică, pentru republică, a mișcării muncitorești din România a avut neconținut un larg cadru de dezvoltare datorită, pe de o parte, puternicei adversități a poporului — fidel idealurilor revoluției române de la 1848, idealului republican — față de clasele exploatare, de monarhie, de aducerea la cîrma țării a lui Carol, descendent al „familiei de caporali care poartă numele de Hohenzollern”⁴, cum o caracteriza, în mod expresiv, Karl Marx, iar, pe de altă parte, marii forțe de atracție și de mobilizare a ideilor revoluționare promovate de socialiști în rîndul proletariatului, al maselor muncitoare în genere.

Lupta desfășurată de socialiști împotriva monarhiei, pentru republică, a îmbrăcat forme diverse, de la dezbaterile teoretice, la care au luat parte fruntași ai mișcării noastre muncitorești, — Constantin Dobrogeanu-Gherea, Ioan Nădejde, Constantin Mille, Iosif Nădejde-Armașu, Alecu Constantinescu, C. Z. Buzdugan, Cristian Racovski, M. Gh. Bujor, Constantin Mănescu și alții —, dezbateri al căror mobil principal a fost clarificarea deplină a socialiștilor asupra căilor și metodelor de făurire a regimului de stat republican în România și pînă la acțiuni practice organizate în rîndul maselor muncitoare, la luări de poziție în parlament etc.

Atitudinea antimonarhică a socialiștilor din țara noastră și-a găsit o elocventă expresie în combaterea vehementă, cu argumente fundamentate științific, pe date și fapte luate din viață, a regimului dinastic din România, în denunțarea cu vigoare a racilelor acestuia, a rolului său nefast pentru evoluția spre progres a țării. Ei au demască adevăratul caracter al monarhiei, de vîrf al piramidei sociale a regimului burghezo-moșieresc, de sprijinitoare a intereselor de clasă ale burgheziei și moșierimii, ca și împletirea de interese dintre dinastie și clasele exploatare, spolierea și împilarea maselor. „Regele — scria Constantin Mille în „Lumea nouă” din 1894 — are toată puterea. El conduce totul, dar dacă el are în mîna sa totul, desigur nu a putut să uite de clasele stăpî-

³ „Munca”, anul III, nr. 12, din 10 mai 1892.

⁴ Karl Marx, Friedrich Engels, *Opere*, vol. 6, Editura politică, București, 1959, p. 534.

nitoare... «Îmbogățiți-vă, le-a zis el, dar lăsați-mă și pe mine să mă îmbogățesc»⁵.

Datorită acestei convergențe și împletiri de interese și în scopul perpetuării regimului burghezo-moșieresc, în frunte cu monarhia, clasele stăpînitoare și partidele de guvernămînt au comis adevărate acte de trădare națională, oferind în mod servil dinastiei bunuri materiale de mare valoare sustrate din averea publică, din sudoarea maselor de muncitori și țărani. În 1884, la trei ani de la proclamarea regatului, guvernul liberal, condus de I. C. Brătianu, a acordat regelui, în semn de supunere față de monarhie și pentru a asigura menținerea guvernării marii burghezii românești, 12 moșii din domeniile statului, scutite de impozite. În întreaga țară s-au declanșat atunci largi acțiuni protestatare, de demascare și de înfierare a politicii antipopulare a claselor dominante, cerîndu-se, totodată, ca moșiile ce urmau să intre în posesia regelui să fie împărțite în loturi și vîndute țăranilor lipsiți de pămînt. Mișcarea socialistă a participat cu entuziasm la această acțiune de protest. Un grup de studenți socialiști români ce studiau la Bruxelles au trimis ziarului „România” o scrisoare în care își exprimau indignarea și ura față de hotărîrea guvernului liberal. „Noi, studenții români din Bruxelles, — se spunea în scrisoare —, puțini și tineri, nu putem face alta decît să arătăm țării întregi indignațiunea ce ne-a cuprins și să hărăzim ura noastră neîmpăcată nelegiuitorilor care au săvîrșit o așa de neomenoasă faptă”⁶.

În 1891, după căderea guvernului liberal și formarea cabinetului conservator, V. G. Morțun, pe atunci deputat socialist al Colegiului II Roman, interpela guvernul în chestiunea readucerii celor 12 moșii în posesia statului, așa cum se angajase, în mod demagogic, partidul conservator în anii în care se afla în opoziție. „Față cu angajamentul lămurit luat de partidul liberal-conservator pe cînd era în opozițiune, de a lucra și stărui pentru întoarcerea în domeniul statului a celor 12 bogate moșii date în 1884 ca apanagiu Coroanei — spunea V. G. Morțun în interpellarea sa din 25 mai 1891 — am onoarea de a întreba pe actualul minister liberal-conservator dacă se află și azi în aceste bune și lăudabile dispozițiuni, sau care sînt pricinile care-l fac să stea în neactivitate și nu vine mai curînd cu un proiect de lege în această privință”⁷. La 1 iunie 1891, același deputat socialist și-a dezvoltat interpellarea, spulberînd afirmațiile miniștrilor și deputaților conservatori, potrivit cărora moșiile date lui Carol I nu mai puteau fi luate înapoi. „Dar oare — se întreba, pe drept cuvînt, V. G. Morțun — dacă s-au dat regelui 12 domenii în trei zile, dacă s-au dat regelui, căruia nu-i murise nici o rudă, frate, fiu, ori tată la Smîrdan, ori la Grivița, nu era drept să se puie aceeași grabă să se recompenseze și pe nenorociții țărani, ai căror frați, fii ori părinți scăldaseră cu sîngele lor cîmpiile bulgare, a căror leșuri, grămădite în șanțurile redutelor, au făcut punte de-ați putut străbate în cetățile vrăjmașe? Dacă se dădeau aceste moșii ca recompensă, atunci trebuia să se fi dat la toți, în raport cu jertfele ce făcuseră, cu suferințele ce îndurase

⁵ „Lumea nouă”, anul I, nr. 14, din 16 noiembrie 1894.

⁶ „România”, anul I, nr. 75, din 18—19 iunie 1884.

⁷ *Dezbatările Adunării Deputaților. (In continuare D.A.D.) Sesiunea extraordinară 1891. Ședința din 25 mai 1891, p. 753.*

fiecare”⁸. În încheierea cuvîntării sale, deputatul socialist, în vacarmul întreruperilor și al zgomotului din sala de ședințe a unei Adunări aproape în totalitatea ei ostilă, a încercat să prezinte următorul proiect de lege : „Cele 12 moșii, care alcătuiesc dotațiunea Coroanei, instituită în 1884, se vor relua în stăpînire de stat, se vor parcela și pune imediat în vînzare, în conformitate cu legea vînzării bunurilor statului”⁹. Încercarea nu i-a izbutit și proiectul de lege propus n-a fost luat în dezbaterile Adunării deputaților.

Conservatorii nu s-au mulțumit însă cu menținerea apanajelor acordate lui Carol I de către liberali în 1884 și au folosit ei înșiși metode asemănătoare de manifestare a supunerii față de monarhie. În noiembrie 1892, guvernul conservator a adus în dezbaterile Adunării deputaților un proiect de lege pentru acordarea unei dotații anuale de 300 000 de lei moștenitorului tronului, Ferdinand, cu prilejul căsătoriei acestuia. Socialiștii au luat atitudine potrivnică față de acest act, declarînd „dotația făcută de Camera burgheză viitorului ei șef ca un furt săvîrșit în dauna țării”¹⁰. În ședințele consacrate votării acestei dotații de către parlament*, — instituție calificată în gazeta „Munca” drept „Cameră servilă și coruptă, alcătuită din conservatori care, fiind la putere, trebuie să se arate slugi plecate regelui și din liberali care au votat apanagiile”¹¹ — V. G. Morțun s-a declarat și a votat împotriva proiectului de lege¹². Iar în 1893, cînd clasele stăpînitoare au organizat manifestații cu prilejul nașterii lui Carol al II-lea, pe care publicațiile partidelor politice ale claselor exploatatoare îl denuceau „pruncul României”, gazeta „Munca”, prin pana lui Constantin Mille, replica : „Să trăiască pruncul României cel adevărat. Să trăiască socialismul român !”, acela care, „în atotputernicia sa, își întinde puterea asupra țării românești, aducînd lumină în mințile cele întunecate, dînd speranță sufletelor deznădăjduite, încredere punînd în sufletele noastre”¹³.

Documentele programatice ale mișcării noastre socialiste și muncitorești, ca și un număr de manifeste electorale elaborate și răspîndite în ultimul deceniu al veacului trecut, au inclus unele prevederi îndreptate împotriva puterii regelui, pentru îngrădirea prerogativelor sale acordate prin Constituție. În manifestele electorale lansate în numele partidei muncitorilor către alegătorii colegiilor II¹⁴ III¹⁵ în 1891 s-a cerut în mod expres : „Întoarcerea domeniilor Coroanei la

⁸ V. G. Morțun, *Apanagiile. Liberalii-conservatori*. Cuvîntare dezvoltată în ședința Camerei de la 1 iunie 1891, București, 1891, p. 33.

⁹ *Ibidem*, p. 34.

¹⁰ „Democrația socială”, anul I, nr. 48, din 29 noiembrie 1892.

* O primă manifestare socialistă și democratică cu caracter antimonarhic în parlament a reprezentat-o amendamentul subscris de I. Nădejde, G. Panu, C. Dobrescu-Argeș și de alți deputați la Legea pentru organizarea judecătorească din mai 1890, prin care se cerea a se suprima din jurămîntul judecătorilor cuvintele „Jur de a fi credincios regelui” și a le înlocui cu jurămîntul „În numele legii”. Amendamentul a fost respins. (*D.A.D. Sesiunea extraordinară 1890. Ședința din 11 mai 1890, p. 1 685.*)

¹¹ „Munca”, anul III, nr. 4, din 29 noiembrie 1892.

¹² *D.A.D. Sesiunea ordinară 1892—1893. Ședința din 24 noiembrie 1892, p. 33.*

¹³ „Munca”, anul IV, nr. 35, din 24 octombrie 1893.

¹⁴ „Munca”, anul II, nr. 3, din 10 martie 1891.

¹⁵ „Munca”, anul II, nr. 5, din 24 martie 1891.

stat. Trecerea moșiilor statului la țărani“, iar Programul P.S.D.M.R., votat la congresul din 1893, conținea, la articolul 16, prevederea privind „Întoarcerea domeniilor Coroanei la stat. Restrângerea prerogativelor regale și mai ales a dreptului de a schimba ministerele și de a dizolva și preroga toate corpurile (legiuitoare — *n.n.*) alese“¹⁶.

Reîncorporarea domeniilor Coroanei în fondul funciar al statului urmărea, pe de o parte, lărgirea posibilităților maselor de țărani lipsiți de pământ sau cu pământ puțin de a intra în posesia unor loturi imperios necesare asigurării traiului, prin mărirea patrimoniului funciar pus în vânzare conform legii vânzării bunurilor statului, votată de parlament în 1889; pe de altă parte, reprezenta o lovitură dată monarhiei prin precizarea micșorării averii personale a regelui, avere strînsă prin samavolnicia și servilismul claselor dominante. Restrângerea prerogativelor regale avea ca scop curmarea lungului șir de abuzuri săvîrșite de monarh prin dizolvarea, după bunul său plac, a corpurilor legiuitoare, prin numirea și revocarea de cabinete ministeriale, ceea ce vădea tendințele dinastiei spre conducerea autoritară și abandonarea Constituției sau eludarea prevederilor acesteia.

Un prilej de manifestare deschisă a atitudinii net antimonarhice a socialiștilor români l-a constituit sărbătorirea instaurării monarhiei, organizată an de an de către clasele dominante. În toiul costisitoarelor serbări ce grevau adînc asupra bugetului statului, în plină desfășurare a fastuoaselor manifestări de slugărnicie la adresa dinastiei, răsuna cu putere — în gazete, broșuri, manifeste — glasul adevăraților reprezentanți ai maselor muncitoare : socialiștii.

Încă din 1883, membrii cercului socialist din București lansau în coloanele gazetei „Emanciparea“, organul de presă al cercului, un manifest intitulat *10 mai*, prin care chemau întregul popor să refuze participarea la „petrecerea de păpușerească amintire“, pusă la cale de guvern în cinstea „unui rege pe care tu nu l-ai făcut și nu l-ai aprobat“¹⁷. În anii următori și, mai ales, după constituirea P.S.D.M.R., materialele socialiste cu conținut antimonarhic, în general, și antidinastic, în special, s-au înmulțit considerabil. În fiecare an, în jurul datei de 10 mai, presa socialistă și, în primul rînd, „Munca“ și „Lumea nouă“, au publicat articole care reprezentau adevărate acte de acuzare la adresa monarhiei. „Partidul Social-Democrat al Muncitorilor din România nu poate fi decît împotriva regalității“, scria gazeta „Munca“ la 16 mai 1895, într-un articol încheiat cu chemarea : „La glasul lor (al claselor exploatatoare — *n.n.*), care strigă : trăiască regele ! datori sîntem să strigăm : Trăiască poporul ! Trăiască social-democrația internațională“¹⁸. Iar într-un articol cu conținut asemănător, „Lumea nouă“ din 11 mai 1896 aprecia că niciodată astfel de serbări „nu vor fi în stare să înrădăcineze în poporul nostru iubirea pentru rege și prinți“¹⁹.

Interesantă și plină de semnificații apare și inițiativa parlamentară de la sfîrșitul veacului trecut îndreptată împotriva cheltuielilor afectate

¹⁶ *Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1893—1900*, Editura politică, București, 1969, p. 58.

¹⁷ „Emanciparea“, anul I, nr. 3, din 1883, p. 55—56.

¹⁸ „Munca“, anul IV, nr. 12, din 16 mai 1893.

¹⁹ „Lumea nouă“, anul II, nr. 518, din 11 mai 1896.

serbărilor de 10 mai. La 6 mai 1898, un număr de șapte deputați, între care V. G. Morțun și V. M. Kogălniceanu, au înaintat Camerei o propunere prin care se cerea guvernului, avîndu-se în vedere criza agricolă ce cuprinsese țara și, în special, lipsa de porumb a populației rurale, să ia măsuri „ca serbările de 10 mai, ce se fac cu cheltuieli destul de însemnate de guvern, comune, județe și particulari, să nu se mai facă anul acesta și acele sume să se împartă în ajutoare populației sărace”²⁰.

Combătînd monarhia, în general, dinastia de Hohenzollern, în particular, arătîndu-i racilele și dezvăluindu-i adevăratul caracter de instituție exploatare, parazită și anacronică, mișcarea noastră socialistă și-a manifestat cu consecvență, încă din ultimele decenii ale veacului trecut, aderența la ideea forme de stat republicane. Militanții socialiști au subliniat, în repetate rînduri, superioritatea regimului de stat republican asupra celui monarhic. „Ca oameni de progres — scria „Drepturile omului” — preferăm în lucrările noastre însăilărilor de lemne de acum sute de ani, schele moderne ; în alte cuvinte, monarhiei, republica... A introduce dar regalitatea în zilele noastre acolo unde nu există, cum bunăoară s-a făcut la noi ea se opune curentului, ea nu pricepe curentul timpului”²¹. Este de subliniat că socialiștii nu idealizau republica burgheză, în cadrul căreia — așa cum dovedeau exemplele concrete existente în Europa apuseană, îndeosebi republica franceză, — se menținea orînduirea capitalistă, exploatarea maselor muncitoare de către clasele dominante. Elementul nou, calitativ superior, propriu concepției mișcării socialiste în raport cu luările de poziție în favoarea republicii, ale curentelor radical-burgheze este tocmai modul în care socialiștii subsumau idealul republican luptei pentru edificarea în România a unei noi societăți — societatea socialistă.

În aceste condiții, deși socialiștii au declarat în mod clar că „Cine zice socialism nu poate să nu înțeleagă și republică. Forma regalității nu poate să fie cu nici un chip forma de guvernămînt socialistă”²², ei s-au delimitat hotărît de curentele radical-burgheze și republicane-burgheze (cum era gruparea din jurul ziarului „Adevărul”), promițînd acestora sprijin în lupta pentru realizarea idealului republican, dar în nici un caz contopirea cu aceste curente sau renunțarea la marile idealuri socialiste prin aderarea la principiile luptei pentru republică. „Cînd vedem că apar «grupări democratice», cu programe înaintate — scria Anton Bacalbașa — asta ne bucură, dar ne dăm seama și pentru ce au trebuit să apară și de unde pleacă și unde merg. Mergem alături de dînsle unde putem, dar nu ne extaziem în fața lor, nu ne uităm pe noi”²³. Concluzia era urmarea firească a analizei întreprinse de militanții socialiști (Constantin Dobrogeanu-Gherea²⁴, Constantin Mille²⁵, Ioan Nădejde²⁶ și alții) asupra programelor grupării republicane, asupra țelurilor urmărite și a componenței sale de clasă, analiză care le-a permis să constate

²⁰ D.A.D. *Sesiunea ordinară prelungită 1897—1898*. Ședința din 6 mai 1898, p. 194.

²¹ „Drepturile omului”, anul I, nr. 30, din 8 martie 1885.

²² „Munca”, anul I, nr. 42, din 9 decembrie 1890.

²³ „Democrația socială”, anul I, nr. 34, din 23 august 1892.

²⁴ „Munca”, anul III, nr. 12, din 10 mai 1892.

²⁵ „Munca”, anul III, nr. 47, din 10 ianuarie 1893.

²⁶ „Munca”, anul III, nr. 14, din 24 mai 1892.

că democrații republicani, ca și radicalii lui G. Panu, nu urmăreau transformarea structurală a societății, ci doar realizarea unui program minim de reforme și schimbarea formei monarhice în republică burgheză. Cum unele dintre aceste reforme apăreau înscrise și în programele minime de acțiune imediată a socialiștilor, ei vedeau realizabilă, pe baza unei asemenea platforme comune, o alianță cu elementele republicane, fiecare grupare urmînd să-și păstreze individualitatea politică.

Cînd, în 1892, s-a întemeiat la Iași un club democrat-republican, în frunte cu Al. V. Beldiman, socialiștii au salutat această inițiativă. „Noi, muncitorii — scria cu acel prilej gazeta „Munca“, în numele Clubului muncitorilor din București — după cum am zis în atîtea dăți, nu putem vorbi decît cu simpatie de aceste lățiri a ideilor democratice și înființarea acestor noi grupări. Salutăm dar cu frăție înființarea Clubului democrat-republican din Iași”²⁷. De aprecieri similare s-a bucurat actul constituirii clubului republican și din partea altor organizații muncitorești din țară²⁸.

În acea perioadă, în coloanele presei socialiste s-au desfășurat aprinse dezbateri pe tema sprijinirii de către socialiști a acțiunilor republicanilor. În cadrul acestor dezbateri apare cu insistență ideea luptei socialiștilor pentru instaurarea *republicii sociale*. „Sîntem sau nu republicani? — se întreba gazeta „Munca“ în articolul *Noi și republicanii* — Da, sîntem republicani și încă republicani mai ortodocși decît republicanii de la «Adevărul». Dar sîntem pentru republică socială, în care nu va mai fi nici rege, nici tron, nici jefuitori, nici jefuiți”²⁹. În același sens se pronunța Constantin Dobrogeanu-Gherea, care, după ce arăta că „avem toate simpatiile pentru republicanii burgezi și ne-am bucura mult să-i vedem înmulțindu-se“, afirma ideea că „socialiștii sînt pentru republică și totdeauna vor da sprijin unei republici”³⁰.

În virtutea acestei linii tactice, socialiștii au inițiat numeroase acțiuni comune cu democrații-republicani și, uneori, cu radicalii în apărarea drepturilor economice și politice ale clasei muncitoare și țărănimii.

După crearea, în 1893, a P.S.D.M.R., lupta clasei muncitoare, în frunte cu partidul său politic, împotriva monarhiei, pentru republică a crescut în amploare și în intensitate. La baza acțiunilor republicane ale socialiștilor a stat prevederea programatică adoptată la Congresul de constituire a P.S.D.M.R., potrivit căreia „ca și social-democrația lumii întregi, cea română, ca formă de guvernămînt, nu poate fi în principiu decît pentru cea republicană”³¹.

Traducînd în viață această prevedere programatică, militanții socialiști au promovat continuu în masele de muncitori idealul republican, alături de celelalte obiective cu caracter politic înscrise în programul partidului. Ioan Nădejde, în articolul sugestiv intitulat : *Primejdia regală*, aprecia că, „pe lîngă votul universal și educația politică a cetățenilor, se mai impune și schimbarea formei de stat, la vremea ei. E un lucru care

²⁷ „Munca“, anul III, nr. 24, din 2 august 1892.

²⁸ „Democrația socială“, anul I, nr. 31, din 2 august 1892.

²⁹ „Munca“, anul III, nr. 14, din 24 mai 1892.

³⁰ „Munca“, anul III, nr. 12, din 10 mai 1892.

³¹ *Documente din istoria mișcării muncitorești din România, 1893—1900*, p. 57.

trebuie spus : voim republica, dar nu o republică în care să fie legea actuală electorală și la președinția căreia să vedem cînd pe cuconul Lascăr (Catargiu, șeful partidului conservator — *n.n.*), cînd pe cuconul Mitiță (D. A. Sturdza, șeful partidului liberal — *n.n.*)”³². Articole cu conținut asemănător, între care : *Jos monarhia*³³, *Socialiștii și dinastia*³⁴, *Regimul monarhic*³⁵, *Antidinasticism și antimonarhism*³⁶ au fost publicate în presa socialistă în întreaga perioadă de activitate a P.S.D.M.R.

În anul 1900, la scurt timp după ce mișcarea noastră muncitorească trecuse prin momentele dificile ale vremelnicei dezorganizări a partidului politic al proletariatului, militanții socialiști rămași credincioși idealului revoluționar au ținut sus stindardul luptei antimonarhice și republicane, pronunțîndu-se fără rezerve pentru instaurarea regimului de stat republican în România. Sugestive în această direcție sînt cuvintele lui C. Z. Buzdugan, care au văzut lumina tiparului în primul număr pe anul 1900 al gazetei „Lumea nouă”. Socialiștii, scria Buzdugan, „nu pot fi decît antimonarhiști și republicani, preconizînd pentru viitor republica socială, dar pentru azi preferînd și o republică burgheză, cum e Elveția sau Franța, unei monarhii. Socialiștii trebuie să fie republicani, sau altfel nu se pot numi socialiști”³⁷. Pornind de la convingerea socialiștilor că „toate nelegiuirile, arestările și crimele dezlănțuite asupra noastră”, sînt făptuite sub un înalt patronaj (al regelui — *n.n.*), „Lumea nouă” preciza cîteva numere mai tîrziu : „Trebuie să se știe că, fiind socialiști, preconizăm revoluția socială și că sîntem cei mai convinși republicani”³⁸.

Lupta antimonarhică, idealul înfăptuirii republicii sociale au continuat să anime mișcarea socialistă la începutul secolului al XX-lea. Luptînd pentru reorganizarea politică și profesională după momentul trecerii „generoșilor” în partidul liberal, mișcarea socialistă a căutat noi forme și posibilități de afirmare a clasei muncitoare și a țărănimii în viața social-politică a țării, corespunzător cu aspirațiile revoluționare ale maselor.

Trei au fost momentele care au relevat în acea perioadă conținutul antimonarhic al acțiunii politice socialiste : „jubileul” organizat de clasele stăpînitoare în 1906, cu prilejul împlinirii a 40 de ani de la instaurarea monarhiei, marea răscoală a țăranilor din 1907 și aniversarea semi-centenarului Unirii Principatelor (1909).

În 1906, în preajma „jubileului” regal, ca și în perioada de după costisoarele serbări din acel an, militanții mișcării noastre muncitorești au luat atitudine, în coloanele presei socialiste, împotriva proslă-

³² „Lumea nouă”, anul II, nr. 398, din 6 ianuarie 1896.

³³ „Lumea nouă”, anul I, nr. 29, din 2 decembrie 1894.

³⁴ „Lumea nouă”, anul I, nr. 93, din 12 februarie 1895.

³⁵ „Lumea nouă”, anul III, nr. 854, din 16 mai 1897.

³⁶ „Lumea nouă”, anul III, nr. 858, din 21 mai 1897.

³⁷ „Lumea nouă”, anul VI, nr. 26, din 2 ianuarie 1900.

* Se avea în vedere prigoana dezlănțuită de guvernul liberal și apoi de cel conservator împotriva mișcării muncitorești, în urma dizolvării cluburilor socialiste de la sate (percheziții la sediile organizațiilor socialiste, procese intentate unor militanți socialiști, arestări și expulzări etc.), ca și reprimarea unor răscoale țărănești. În special sîngeroasa reprimare de la Slatina din iunie 1899, toate acestea comise sub oblăduirea dinastiei.

³⁸ „Lumea nouă”, anul VI, nr. 28, din 23 ianuarie 1900.

virii rolului monarhiei de către reprezentanții partidelor politice de guvernământ și s-au folosit de această împrejurare pentru a se ridica împotriva regimului monarhic³⁹. Dar cea mai însemnată acțiune cu caracter antimonarhic, realizată de mișcarea noastră socialistă în 1906, a fost elaborarea și răspindirea în întreaga țară de către Cercul socialist „România muncitoare” a manifestului intitulat *Patruzeci de ani de sărăcie, de robie și rușine*.

Manifestul înfățișează situația deosebit de grea a maselor populare din țara noastră, în contrast cu bogățiile însușite de-a lungul acelei perioade de către clasele dominante, în frunte cu regele Carol I, și întreprinde o analiză de fond a instituției monarhiei, scoțind în evidență faptul că „primele titluri pe care le găsim la rege sînt cele de patron și de cămătar. Ca atare — sublinia manifestul — interesele lui sînt strîns legate cu acelea ale clasei sale. Și el îngrămădește averi peste averi pe socoteala muncii lucrătorului, și el exploatează pe țărani, care pe domeniile lui... sînt tot așa de despuiați ca și țărani oricărui ciocoi român”⁴⁰. Același document reafirmă, o dată în plus, convingerea socialiștilor despre necesitatea instaurării republicii: „Pentru noi, socialiștii, care sîntem republicani și împotriva regimului monarhic în general, n-are nici o însemnătate persoana care șade pe tronul României... Deosebirea dintre un rege și altul e fără însemnătate, e deosebirea între un patron și altul... tot dușman al poporului rămîne”⁴¹.

Anul 1907, anul mării răscoale țărănești, care a cuprins întreaga țară, a reprezentat un prilej de afirmare plenară a poziției antimonarhice a clasei muncitoare, a organizațiilor sale politice și profesionale. În acel an, clasele dominante din România, în frunte cu regele Carol I, au ordonat înăbușirea în singe a răscoalei țăranilor, răspunzînd cu gloanțe și lovituri de tun glaserilor truditorilor ogoarelor, care cereau pămînt de muncă. 11 000 de țărani au căzut jertfă furiei dezlănțuite a guvernanților, marilor proprietari și arendașilor. Clasa muncitoare a fost singura forță socială care s-a alăturat luptei țărănimii, i-a susținut dreptele cereri, iar după răscoală acțiunile socialiștilor de condamnare a regimului monarhic au fost în permanență însoțite de relevarea crimelor făptuite în 1907 de burghezia și moșierimea română în complicitate cu regele. „Încoronarea acestei domnii — scria „România muncitoare” în 1908 — a fost anul 1907, cînd limbile de foc ale satelor arzînde și vaetele sfișietoare ale țăranilor muribunzi și chinuiți, prigonirile fără seamăn ale muncitorimii orășenești, au vestit lumea de fericirea la care a ajuns țara după cei patruzeci de ani de «glorioasă domnie»”⁴².

Denunțînd manevrele burgheziei și moșierimii, care făceau totul pentru a ascunde crimele de la 1907, N. D. Cocea scria în revista de orientare socialistă, „Facla”, următoarele: „Azi, dosarele pline de singe țărănesc

³⁹ Dr. C. Racovski, *Saturnalele capitalismului român*, în „România muncitoare”, anul I, nr. 46, 47 și 48, din 15, 22 și 29 ianuarie 1905; M. Gh. Bujor, *Jubileul*, în „România muncitoare”, anul II, nr. 11, din 14—21 mai 1906.

⁴⁰ *Patruzeci de ani de sărăcie, de robie și rușine*, București, 1906, p. 50.

⁴¹ *Ibidem*, p. 52.

⁴² „România muncitoare”, anul IV, nr. 11, din 11 mai 1908.

închegat, dovezile crimelor brătieniste, în loc să stea în lăzile Ministerului de Interne, zac pecetluite în birourile Maiestății sale. Azi, palatul e gazdă de hoți, regele complice de asasini. Azi, cetățenii dornici de oprirea țării din cursa-i spre prăpastie vor să strige : Jos regele oligarhic ! Jos complicele asasinilor din 1907 ! Jos găzduitorul hoților de dosare ! Trăiască Republica !⁴³. Aceeași revistă arăta că oricât s-ar strădui scribii palatului să prezinte pe Carol I într-o lumină favorabilă, posteritatea va putea descoperi pe portretul regelui „tonuri de un roșu mai închis și mai cald : vor fi petele de sînge care au pătat mantia regală în 1907, pete care s-au fixat acolo pentru totdeauna și pe care nimic și niciodată nu le va putea scoate. Și astfel, în ochii posterității luminate, regele Carol va fi regele de la 1907 de la Hodivaoia, de la Vieru și de la Pătule (localități unde s-a tras cu tunul asupra răsculaților — *n.n.*)”⁴⁴.

Un alt moment semnificativ în procesul de afirmare a poziției anti-monarhice a socialiștilor l-a constituit aniversarea, în 1909, a 50 de ani de la Unirea Principatelor. Cu acel prilej, socialiștii au evocat figura domnitorului Alexandru Ioan Cuza⁴⁵, de numele căruia se leagă făurirea statului național român, precum și un ansamblu de măsuri legislative ce au pus bazele României moderne și, în primul rînd, reforma agrară de la 1864. Ei au contrapus pe Cuza regelui Carol I, demonstrînd uriașă deosebire dintre aceștia : „Cuza reprezintă curentul democratic, pe cînd Carol curentul reacționar. Antagonismul dintre Cuza și Carol... este întruparea antagonismului a două curente sociale potrivnice”⁴⁶.

În același an, Alecu Constantinescu, militant de frunte al mișcării noastre muncitorești, publica în „România muncitoare” articolul *Maiestatea la sonde*, scris cu prilejul vizitei regelui în localitățile petrolifere din Prahova. „Muncitorii — arăta Alecu Constantinescu — n-au venit să ureze bună sosire «auguștilor» noștri suverani... Ce emoții ar putea simți muncitorimea conștientă din această vale a plingerii de parada făcută maiestății, cînd acest «vîrf al celor care apasă» nu s-a ostenit să întrebe și pe vreun muncitor rătăcit în mulțime dacă e mulțumit de soarta lui... Acesta i-ar fi spus, poate, cum localitățile petrolifere sînt mai mult în doliu decît în sărbătoare, i-ar fi vorbit de mîini și picioare frînte, de mame văduve și copii orfani, i-ar fi șoptit, poate, că fiecare sondă reprezintă, alături de veniturile ei, și cîte o victimă, dacă nu mai multe... Lustru, ipocrizie, minciună și nepăsare de tot ce înseamnă muncă ; laudă, pompe, osanale față de tot ce înseamnă exploatare și lene. Așa ne sînt stăpîinii. E datoria noastră să-i schimbăm !”⁴⁷.

După reorganizarea, în 1910, a Partidului Social-Democrat din România, socialiștii au continuat cu și mai mult avînt să demaște regimul oligarhic, alternanța la conducerea statului a celor două partide de guvernămînt — liberal și conservator —, care, sub oblăduirea de loc dezinteresată a regelui, intensificau exploatarea maselor muncitoare, sporindu-și neconținut veniturile. Numeroasele articole publicate în „România mun-

⁴³ „Facla”, anul III, nr. 10, din 10 martie 1912, p. 185.

⁴⁴ „Facla”, anul III, nr. 30, din 28 iunie 1912, p. 599—600.

⁴⁵ *Ibidem*.

⁴⁶ „România muncitoare” din 1 februarie 1909.

⁴⁷ „România muncitoare” din 3 septembrie 1909.

citoare“, „Lupta zilnică“, „Facla“, „Convorbiri sociale“ și în alte publicații, manifestele lansate în preajma alegerilor parlamentare și comunale conțin viguroase accente antimonarhice. Presa socialistă, militanții mișcării noastre muncitorești au denunțat prețul „plătit“ de clasele dominante pentru libertatea oferită de rege de a exploata în voie poporul muncitor : repetatele dotații, sporirea neconținută a listei civile regale etc.

La 31 martie 1913, Comitetul Executiv al P.S.D.R. a organizat un miting muncitoresc în sala din Piața Amzei, pentru a se protesta contra hotărîrii Camerei deputaților de a vota o dotație anuală de 100 000 de lei pentru prințul Carol, viitorul rege Carol al II-lea, cu prilejul majoratului. „Votarea dotației de 100 000 — se spunea în manifestul lansat în preajma mitingului — e o adevărată batjocură adusă intereselor țărănimii și muncitorimii. Cînd țărani din Moldova strigă că li s-a terminat și porumbul mucegăit, cînd țărani din restul țării cer bani pentru sămînță, cînd muncitorii petrec luni întregi fără lucru... cînd toată țara se zbate într-o mare criză economică și seceta neîntreruptă din luna martie o amenință cu o catastrofă, nu este oare o sfidare îndrăzneată votul Camerei noastre ?“⁴⁸. La miting au luat cuvîntul, înfierînd noul act de slugărnice al oligarhiei stăpînitoare, militanții socialiști Gheorghe Cristescu și Cristian Racovski. În moțiunea adoptată de participanții la întrunire se sublinia că dotația „constituie prețul ce oligarhia noastră îl plătește dinastiei pentru rolul de strajă al interesului de partid și de clasă ce joacă aceasta din urmă“ și că astfel de acte antinaționale nu vor înceta a se produce „atita timp cît va exista sistemul electoral cenizar, care dă toată puterea politică în mîinile oligarhiei“⁴⁹.

Evenimentele ulterioare au confirmat aceste previziuni. Spre sfîrșitul anului 1914, la scurt timp după încoronarea regelui Ferdinand, corpurile legiuitoare au hotărît sporirea listei civile a acestuia de la 1 900 000 de lei la 3 100 000 de lei. Ridicîndu-se împotriva noului jaf comis asupra finanțelor statului, asupra banilor strînși sub formă de impozite, din sudoarea milioanele de muncitori și țărani, Partidul Social-Democrat din România a organizat mari mitinguri de protest. În cadrul mitingului de la București din 22 noiembrie 1914 a fost adoptată o moțiune prin care sporirea listei civile regale a fost calificată drept „o sfidare la adresa muncitorimii și țărănimii române“ și s-a condamnat „slugărnicia și risipa parlamentului monarhic“, cerîndu-se, totodată, să se restituie statului domeniile Coroanei⁵⁰.

Împletind acțiunile de luptă antimonarhică cu afirmarea idealului republican, socialiștii au susținut cu tărie că proletariatul „nu trebuie să admită altă voință în guvernarea țării decît aceea a poporului suveran, organizat în republică democratică“ și că „idealul clasei muncitoare este și rămîne republica română“⁵¹.

Ideea de republică a fost hotărît afirmată în anii 1913—1914, atunci cînd Partidul liberal adusese în dezbatere un grup de proiecte de reformă, între care reforma agrară și cea a sistemului electoral. Făcînd o analiză

⁴⁸ „România muncitoare“, anul IX, nr. 25, din 31 martie 1913.

⁴⁹ „România muncitoare“, anul IX, nr. 26, din 4 aprilie 1913.

⁵⁰ *Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1910—1915*, Editura politică, București, 1968, p. 820.

⁵¹ *Ibid.*

critică a acestor proiecte, scoțind în evidență insuficiența lor și exprimând, totodată, punctul de vedere socialist față de aceste probleme fundamentale ale societății românești, socialiștii au găsit un prilej potrivit pentru a promova larg convingerile lor republicane. La Congresul al III-lea al P.S.D.R., din aprilie 1914, în hotărîrea referitoare la revizuirea Constituției — act necesar pentru realizarea reformelor preconizate — se arăta: „este de datoria Partidului Social-Democrat să-și afirme, în fața principiului monarhic, pe care este întemeiată constituția țării, principiul său republican, fiindcă numai sub un regim republican lupta clasei muncitoare se poate desfășura în toată întinderea ei“⁵².

La moartea regelui Carol, în 1914, atunci cînd oligarhia deplîngea pierderea „generosului stăpîn“ al celor bogați și ridica osanale domniei lui nefaste de aproape o jumătate de veac, socialiștii evidențiau crudul adevăr: „Nu! Regele Carol n-a adus fericire — el nici n-o putea aduce — poporului român. Poporul român va deveni fericit cînd se va scutura de monarhie, de regimul neoibag, de falsitatea politicianismului și de regimul social prezent. Socialismul va fi singurul aducător de fericire pentru poporul român, ca pentru toate popoarele“⁵³. Iar la proclamarea lui Ferdinand ca rege al României, cînd noul suveran declarase că va merge pe calea deschisă de înaintașul său, socialiștii au arătat că aceasta va fi „calea trădării intereselor muncitorimii și țărănimii acestei țări“⁵⁴.

În întreaga perioadă de activitate a P.S.D.R. pînă la intrarea României în război, numeroase acțiuni practice socialiste — întrunirile și demonstrațiile, activitatea propagandistică, campaniile de presă — s-au desfășurat sub lozincile: „Jos monarhismul! Jos oligarhia! Trăiască republica socială!“⁵⁵. Era strigătul legitim țîșnit de pe buzele și de sub pana singurilor adevărați și consecvenți reprezentanți ai idealului republicii sociale din țara noastră — socialiștii.

În zilele premergătoare istoricului act al făuririi statului național unitar, muncitorimea a întreprins o serie de acțiuni concrete cu caracter republican. În cadrul unor impunătoare mitinguri, la Cluj, Oradea, Reșița, Bistrița și în alte orașe ale Transilvaniei, proletariatul s-a pronunțat pentru republică, iar la Timișoara, în ziua de 31 octombrie 1918, în urma unei greve generale pe întregul oraș, muncitorii au proclamat, vremelnic, republica⁵⁶. Toate acestea constituiau dovezi elocvente că proletariatul român, mișcarea socialistă au militat pentru unire, văzînd în aceasta încununarea luptei de veacuri a poporului român pentru realizarea statului său național unitar și independent și, în același timp, mijlocul „care să ducă înainte lupta clasei muncitoare din noua Românie spre realizarea idealului ei socialist de dezrobire de sub apăsarea burghezo-capitalistă. România nouă de astăzi trebuie să devină România socialistă de mîine“⁵⁷, în care forma de stat nu putea să aibă decît un caracter republican.

⁵² *Ibidem*, p. 761.

⁵³ *Monarhia de Hohenzollern văzută de contemporani*, p. 269—270.

⁵⁴ *Ibidem* p. 265.

⁵⁵ „România muncitoare“, anul IX, nr. 25 și 26, din 31 martie și 4 aprilie 1913.

⁵⁶ *Unirea Transilvaniei cu România. 1 Decembrie 1918*, ediția a II-a, [f.e.], București, 1972, p. 536—538.

⁵⁷ *Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1916—1921*, Editura politică, București, 1966, p. 166—167.

O puternică rezonanță au căpătat ideile republicane în rindurile maselor populare în perioada avântului revoluționar din anii 1918—1921. Acțiunile greviste și demonstrațiile muncitorești au constituit momente de îmbinare a luptei pentru revendicări economice și politice cu dezideratul abolirii monarhiei și instaurării republicii. Lupta clasei muncitoare s-a desfășurat în acei ani sub lozincile : „Jos regele și oligarhia !“, „Trăiască republica română !“⁵⁸.

La 13 decembrie 1918, în timpul mării demonstrații proletare din București, desfășurată în Piața Teatrului Național, muncitorii cereau, alături de o serie de stringente revendicări cu caracter economic, instaurarea în România a republicii⁵⁹. Guvernul liberal, cu aprobarea regelui, a ordonat înăbușirea în singe a glasului muncitorilor. Într-un manifest socialist intitulat : *S-a tras cu mitraliera în muncitori !* era demascată complicitatea oligarhiei române și a regelui, în comiterea singeroasei represiuni, iar regele avertizat pentru comportarea lui, arătându-i-se că n-ar trebui să uite „soarta lui Nicolae al II-lea (împăratul Rusiei — *n.n.*), a kaizerului (împăratul Germaniei — *n.n.*) și a clicilor ce-i înconjurau“⁶⁰, sugerindu-se prin aceasta că nu este departe ziua când va împărtăși și el soarta monarhilor înlăturați prin lupta maselor muncitoare. Trebuie remarcat, de altfel, că sprijinul activ pe care clasa muncitoare din România l-a acordat, în spiritul tradițiilor sale internaționaliste, Marii Revoluții Socialiste din Octombrie și tinărului stat sovietic este, în același timp, o expresie a faptului că ea văzuse înfăptuindu-se, prin revoluție, în Rusia, ceea ce, la rîndul său mișcarea noastră socialistă preconiza în România încă din ultimele decenii ale veacului trecut — o formă de stat republicană socialistă, în care puterea să aparțină în întregime celor ce muncesc.

Un moment de o particulară însemnătate pentru viața partidului socialist, a mișcării muncitorești l-a reprezentat *Declarația de principii* din decembrie 1918, documentul programatic cel mai radical cunoscut în istoria mișcării noastre muncitorești de pînă atunci⁶¹, care, prin sensul prevederilor sale de bază, oferea cea mai înaintată, mai revoluționară orientare, și pe planul luptei antimonarhice, pentru republică. Pentru întia dată într-un document programatic al mișcării muncitorești din România se formula în mod limpede necesitatea instaurării puterii politice a proletariatului și se afirma cu hotărîre ideea dictaturii proletariatului⁶². *Declarația de principii* sublinia că Partidul Socialist din România „lupta pentru cucerirea prin orice mijloc a puterii politice din

⁵⁸ Gh. Unc, C. Mocanu, *13 decembrie 1918*, Editura politică, București, 1968, p. 96—97.

⁵⁹ *Ibid.*

⁶⁰ *Documente din istoria mișcării muncitorești din România, 1916—1921*, p. 137—138.

⁶¹ Clara Cușnir-Mihailovici, Florea Dragne, Gheorghe Unc, *Mișcarea muncitorească din România, 1916—1921. Crearea Partidului Comunist Român*, Editura politică, București, 1971, p. 180—181.

⁶² *Ibid.*

miinile burgheziei române și întronarea dictaturii proletare în vederea realizării idealului comunist, care formează unicul său scop”⁶³.

După cum este știut, *Declarația de principii* nu conține în mod expres prevederi pe planul luptei antimonarhice, pentru republică. Dar lipsa revendicărilor general-democratice, a programului minimal din acest document nu însemna nicidecum că socialiștii subapreciau activitatea în această direcție. O atestă, înainte de toate, lupta concretă, practică a mișcării socialiste pentru revendicări general-democratice desfășurată la sfârșitul anului 1918 și în anii următori, o atestă promovarea directă de către socialiști, cu diferite prilejuri, a revendicărilor imediate ale maselor. Absența revendicărilor general-democratice din *Declarația de principii*, care definește de altfel și unele limite ale sale, își poate avea explicația și în faptul că socialiștii din România doreau să se departajeze de social-democratismul reformist, care, supraapreciind lupta pentru programul minimal, estompa, uneori pînă la ignorare, programul maximal⁶⁴.

Privit în ansamblul său, conținutul *Declarației de principii* reprezenta — pînă la crearea P.C.R. — platforma de acțiune a socialiștilor români împotriva monarhiei, pentru republică, în lumina obiectivelor fundamentale, care animau lupta revoluționară a clasei muncitoare, în acea perioadă de continue și mari înclăștări de clasă cu exploatații, căpătînd noi valențe.

O dată cu făurirea partidului de tip nou, marxist-leninist, care a înscris pe steagul său de luptă țelul cuceririi puterii de către clasa muncitoare, de către cei mulți, exploatați și asupriți, al construirii socialismului, mișcarea antimonarhică, pentru o republică bazată pe adînci prefaceri social-economice cunoaște noi trepte de dezvoltare, desemnîndu-se ca o latură intrinsecă a luptei generale revoluționare a clasei muncitoare, a maselor largi, în frunte cu comuniștii.



⁶³ Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1916—1921 p. 127.

⁶⁴ Clara Cușnir-Mihailovici, Florea Dragne, Gheorghe Ūnc, Op. cit., p. 181—184.

Partidul Comunist Român, continuator al tradițiilor republicane, conducător al luptei antimonarhice

GHEORGHE GHIMES

Întemeierea Partidului Comunist Român a constituit un moment crucial în istoria proletariatului din România, a inaugurat o eră nouă în lupta maselor populare împotriva exploatării și asupririi, pentru făurirea societății socialiste. „Continuând lupta de veacuri pentru eliberarea socială și națională, cele mai bune tradiții ale mișcării muncitorești și socialiste din România — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu —, partidul comunist este în noile condiții istorice exponentul fidel al intereselor clasei muncitoare, ale întregului popor”¹.

Ridicînd pe o treaptă superioară tradițiile democratice și socialiste din perioada precedentă, Partidul Comunist Român și-a înscris pe steagul său, încă de la înființare, țelul răsturnării regimului burghezo-moșieresc, al cuceririi puterii politice de către clasa muncitoare. Cu privire la forma viitorului stat de dictatură a proletariatului, documentele primului congres al partidului menționau, ca o sarcină fundamentală și de perspectivă a proletariatului, abolirea monarhiei și „organizația republicii sociale a sfaturilor de lucrători”².

Continuînd în noile condiții bogatele tradiții republicane ale mișcării democratice și socialiste din țara noastră, Partidul Comunist Român, punînd la baza activității sale învățătura marxist-leninistă, a subordonat dezideratul îndeplinirii unui stat republican luptei generale revoluționare a proletariatului. Sub îndrumarea și conducerea comuniștilor, activitatea antimonarhică s-a integrat în lupta generală a proletariatului împotriva regimului burghezo-moșieresc.

În definirea poziției sale de principiu față de instituția monarhiei Partidul Comunist Român a avut în vedere două elemente esențiale : baza de clasă a monarhiei, în primul rînd, și locul pe care aceasta îl ocupa în rîndurile claselor exploatoare și în cadrul statului burghezo-moșieresc, în al doilea rînd. Pornind de la aceste două elemente principale, Partidul Comunist Român a arătat proletariatului și maselor muncitoare că mo-

¹ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste*, vol. 1, Editura politică, București, 1968, p. 354.

² *Documente din istoria mișcării muncitorești din România, 1916—1921*, Editura politică, București, 1966, p. 625.

narhia constituia stîlpul tuturor forțelor reacționare, era expresia celui mai odios parazitism, un dușman înverșunat al poporului muncitor³.

Partidul comunist a știut să îmbine, încă din primii ani ai activității sale, formele de luptă antimonarhice legale cu cele ilegale, folosind cu măiestrie posibilitatea ce i-a putut oferi, de exemplu, activitatea deputaților comuniști în parlament, atitudinea antimonarhică și prorepublicană a unor personalități ale vieții social-politice aflate sub influența partidului, precum și activitatea, în anii ilegalității, a diferitelor organizații de masă legale create sau îndrumate de partid.

Astfel, deputații comuniști în parlament, ridicîndu-se în ianuarie 1922 împotriva votului de încredere cerut de guvern, au adoptat cu prilejul dezbaterilor care au avut loc o declarație în care era exprimată clar aspirația republicană a maselor. „Din experiența politică a mișcării socialiste rezemată pe principiile nestrămutate ale marxismului — se spunea în declarație — n-am avut încredere în guvernele burgheze trecute, cum nu avem încredere în nici un guvern burghez. Încrederea noastră merge la un singur guvern: la guvernul izvorît din conștiința maselor muncitoare, la guvernul republicii socialiste“⁴.

Cu o vigoare crescîndă partidul comunist dezvăluia tendința cercurilor reacționare ale burgheziei de a se îndepărta tot mai mult de la formele democratice de guvernare politică și de a recurge tot mai fățiș la metode dictatoriale, la întărirea monarhismului, de care depindea, în ultimă instanță, regularitatea succesiunii lor la cîrma țării.

În 1923, pe fondul frămîntărilor și luptei dintre diferitele grupări politice ale burgheziei legate de adoptarea noii constituții, partidul comunist făcea cunoscută maselor largi populare, tuturor forțelor democratice, poziția sa față de manevrele claselor dominante și a exponentului lor principal, monarhia: „noi trebuie să opunem Constituției burgheze — se spunea într-un manifest al partidului —, revendicarea cea mare a muncitorimii, singura revendicare ce poate să-i asigure adevărata dezrobire politică și economică: *Constituția sfaturilor de muncitori și țărani săraci*!“⁵. În aceeași perioadă, în ciuda amenințărilor din partea organelor represive ale burgheziei, N. D. Cocea, figură reprezentativă a culturii românești, demasca în numeroase articole racilele regimului politic existent, caracterul formal al principiilor constituționale, acuzînd pe regele Ferdinand și, prin el, instituția monarhiei, de dezlănțuirea teroarei și instaurarea stării de asediu. „Fără ură și fără părtinire, — scria N. D. Cocea în pamfletul „Răspunzătorul“, publicat în revista „Facla“ din 24 martie 1923 —, fără ironii de prisos și fără injurii inutile, putem răspunde simplu, liniștit, limpede: ...regele Ferdinand e responsabil, ...singurul și adevăratul responsabil, de toate crimele săvîrșite în numele lui și de toate urmările pe care fatal le vor avea aceste crime“.

³ V. Anescu, *Rolul monarhiei în jefuirea și exploatarea poporului român, în aservirea economică a țării față de puterile imperialiste*, în „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.C.R.“, anul VIII, nr. 6/1962, p. 82—83.

⁴ „Socialismul“, nr. 94, din 26 ianuarie 1922.

⁵ *Documente din istoria partidului comunist și a mișcării muncitorești revoluționare din România (mai 1921 — august 1924)*, Editura politică, București, 1970, p. 441.

După 1924, în condițiile ilegalizării, în pofida greutăților generate de intensificarea atacurilor represive ale guvernelor burghezo-moșierești, partidul comunist a creat și îndrumat diferite organizații de masă legale, care au pus la baza activității lor principiile și obiectivele revoluționare ale partidului. În raport cu condițiile existente, sub diferite forme, documentele programatice și acțiunile concrete ale acestor organizații de masă reflectau, totodată, concepțiile antimonarhice, republicane ale partidului. Astfel, în proiectul programului de acțiune a Blocului Muncitoresc-Țărănesc se preconiza, printre altele, „înlocuirea guvernului oligarhic printr-un guvern al muncitorilor și țăranilor“ și „determinarea prin libera voință a poporului a formei de stat...“⁶.

În anul 1927, în pofida străduințelor cercurilor guvernante de întărire și perpetuare a instituției monarhiei, ca rezultat al contradicțiilor dintre diferitele partide politice, dintre acestea și palat, a neașteptatei renunțări la tron a prințului moștenitor, Carol și a decesului lui Ferdinand, în România s-a produs, după decenii de stabilitate, o criză dinastică. Deși în perioada respectivă monarhia, — datorită numeroaselor afaceri oneroase și a jafului practicat pe seama avuției naționale, a vieții imorale a unora dintre membrii familiei regale — era serics compromisă în ochii maselor, cercurile politice conducătoare s-au străduit s-o salveze, din calcul, pentru a se servi în continuare de ea ca de un instrument de dominație.

Încă de la sfârșitul anului 1926, când elementele crizei dinastice se profilau cu claritate, P.C.R. a supus unei temeinice analize situația economică și politică din România, ajungând la concluzia că oligarhia „trăiește pe un adevărat vulcan“, că „stabilizarea capitalismului român este mai precară decât oriunde în altă parte“. În aceste condiții, sarcina comuniștilor era „să organizeze masele muncitoare de la orașe și sate într-o alianță strânsă cu minoritățile naționale asuprite, sub conducerea avangardei revoluționare — proletariatul român — și să le conducă la lupta pentru răsturnarea dictaturii moșierești, a bancherilor și pentru instaurarea Republicii Muncitorilor și Țăranilor“⁷.

Partidul Comunist Român a dezvăluit poporului manevrele partidelor politice ale burgheziei și moșierimii în problema crizei dinastice, mobilul real al politicii lor, denunțând cîrdășia de interese dintre palat și clasele exploataatoare.

„Între stăpînirea burgheziei financiare și între instituția monarhiei este o strînsă legătură, care nu e numai de natură politică, — legătură între instrument și minuitorul lui, ci are baze economice trainice și adînci“ — se spunea în articolul „«Carlism» sau republică?“, apărut în „Lupta de clasă“ din iunie 1927. În continuare, în articol se arăta că regele, „instrumentul capitalului financiar“, pus de acesta să manevreze din vârful piramidei politice mecanismul constituțional, este el însuși unul dintre primii și cei mai bogați capitaliști din România. În felul acesta, evidenția articolul, interesele casei regale „sînt identice cu interesele capitalului financiar“.

⁶ *Ibidem*, p. 679.

⁷ D. Fabian, *Situația politică în România* în „Correspondance internationale“, nr. 143, din 29 decembrie 1926.

Stabilind linia politică a Partidului Comunist Român față de problema crizei dinastice, în articolul menționat se arată că proletariatul nu poate avea, în general, o atitudine de indiferență față de problema republică sau monarhie și proletariatul din România, în condițiile în care „criza prin care trece monarhia ridică pe planul actualității problema republicii”, în mod deosebit nu poate adopta această poziție. Comuniștii — se arată în articol — trebuie să demaște uneltrile partidelor burgheze de la guvern sau opoziție, să lupte pentru o „republică populară”, „o republică a țăranilor și muncitorilor care să apere interesele tuturor celor ce muncesc”. P.C.R. considera că lozinca republicii, cu un conținut muncitoresc-țăranesc, era lozinca centrală a momentului. Din aceasta rezulta sarcina partidului comunist de a antrena proletariatul, masele largi muncitoare de la orașe și sate pentru traducerea în viață a liniei sale politice „care, oricât de justă ar fi ea, nu are și nu capătă preț decît tocmai devenind acțiune”⁸.

În 1930, după trei ani de regență, Partidul național-țăranesc aflat la guvern, care se manifestase în acea perioadă ca adept al carlismului, avînd sprijinul cercurilor imperialiste din străinătate, interesate în consolidarea regimului monarhic din România, a readus în țară pe prințul Carol și l-a proclamat rege, în speranța că în felul acesta își va asigura un suport pentru continuarea guvernării. Revenirea în țară și urcarea pe tron a lui Carol au fost nu aît rezultatul unui consens al partidelor și oamenilor politici, ci au fost posibile mai ales ca urmare a contradicțiilor și disensiunilor dintre aceste partide⁹. Cu toată situația grea în care se afla partidul comunist în 1930, ca urmare a luptei fracționiste din rîndurile sale, ceea ce nu i-a permis să coalezze sub conducerea sa toate forțele antimonarhice pentru a împiedica ascensiunea lui Carol spre putere, P.C.R. a luat poziție hotărîtă împotriva înscăunării aventurierului Carol, consemnînd în diferite rezoluții și manifeste că actul „restaurației” este menit să ducă la consolidarea regimului politic burghezo-moșieresc, la perpetuarea instituției monarhice, la înrăutățirea situației economice a maselor și evoluția vieții politice spre un regim autoritar. La cîteva zile după 8 iunie 1930, cînd a avut loc încoronarea lui Carol, în articolul intitulat semnificativ „Republica socială”, se exprima opoziția categorică a clasei muncitoare din România față de regimul de teroare și asuprire, față de politicianismul burghez și de regalitate. „Prin socialism — se spunea în articolul citat — la înlăturarea tuturor jugurilor, prejudecăților, formelor anacronice, apăsării economice și politice; prin socialism spre democrație politică și economică, spre republica socială — iată lozinca limpede și precisă a proletariatului...”¹⁰.

Pe baza analizei situației din țara noastră, Congresul al V-lea al P.C.R. (decembrie 1931) a elaborat linia politică generală, strategia și tactica partidului în perioada următoare, a stabilit caracterul și forțele motrice ale revoluției din țara noastră. Pe această bază, partidul comunist și-a fixat obiectivele cu caracter republican: înlăturarea „puterii de stat burghezo-moșierești și a monarhiei semifeudale”, instaurarea „dictaturii

⁸ „Lupta de clasă”, nr. 4—5, din iunie 1927, p. 16—25.

⁹ A. Petric, *Criza dinastică*, în „Analele Institutului de studii istorice și social-politice de pe lîngă C.C. al P.C.R.”, anul XIV, nr. 2—3, 1968, p. 199.

¹⁰ „Proletarul”, nr. 23, din 15—29 iunie 1930, după: *Monarhia de Hohenzol-tern văzută de contemporani*, Editura politică, București, 1963, p. 316—317.

revoluționar-democratice a proletariatului și a țărănimii“ și „confiscarea tuturor pământurilor regale...”¹¹. În contextul hotărârilor adoptate, sarcina abolirii monarhiei devenea o parte integrantă a desăvârșirii revoluției burghezo-democratice.

În perioada următoare Congresului al V-lea, partidul comunist a dus cu și mai multă tărie lupta împotriva monarhiei, pentru dezvăluirea rolului acesteia de stîlp al regimului de exploatare burghezo-moșieresc, pentru unirea maselor în vederea înfăptuirii revoluției, a instaurării unui stat muncitoresc-țărănesc.

Șirul de frământări și lupte revoluționare ale maselor muncitoare, organizate și conduse de partidul comunist în anii crizei economice, au culminat cu luptele eroice ale ceferiștilor și petroliștilor din ianuarie-februarie 1933, reprimare în mod sîngeros de guvern.

Cu privire la rolul odios jucat de monarhie în aceste evenimente, ziarul „Scînteia” scria : „Cel mai mare moșier și capitalist din România... Carol al II-lea este și primul călău al poporului muncitor de la orașe și sate. Simțind că ura și lupta revoluționară a poporului muncitor crește și-i amenință viața de belșug și trîndăvie, Carol al II-lea este în fruntea acțiunilor de asasinare a muncitorilor și țăranilor în luptă”¹².

Într-un manifest al C.C. al P.C.R. din mai 1933, cînd guvernul și clasele exploatare se pregăteau să aniverseze pentru a treia oară înscăunarea lui Carol, regele era acuzat în fața maselor muncitoare ca cel mai mare asupritor al poporului, „călău sîngeros”, „asasin de muncitori, regele terorii... și al stării de asediu”. Manifestul demasca falsa aureolă pe care capitaliștii și moșierii români, presa și partidele lor, preoții și școala acestora încercau să o creeze în jurul acestui aventurier, înfățișîndu-l ca regele „poporului”, regele „țăranilor”, regele „democrat”. „Nu regele poporului ! Nu există regi ai poporului ! Regele e al burgheziei și moșierimii, ale căror interese le reprezintă și le servește, care sînt una cu ale lui” — se spunea în manifest, care se încheia cu chemarea adresată tuturor celor „exploatați și asupriți” de a se uni în lupta împotriva regelui și a monarhiei¹³.

Chemarea adresată de C.C. al P.C.R. a avut răsunet în rîndul maselor muncitoare. La 8 iunie 1933, cînd guvernul organiza festivități deosebit de fastuoase și costisitoare în cinstea regelui, în multe centre muncitorești din țară comuniștii au organizat manifestații și greve de protest cu caracter antimonarhic. Semnalînd ridicarea muncitorimii brașovene la luptă în ziua de 8 iunie 1933, cînd au avut loc ciocniri cu poliția, în timpul cărora un muncitor a fost rănit, ziarul „Scînteia”, în articolul „Jos monarhia, stîlpul exploatării și asupririi”, remarcă următoarele : „Acțiunea de la Brașov, micile acțiuni din celelalte colțuri ale țării, încrederea cu care muncitorimea a primit manifestul Partidului din 8 iunie trebuie să ducă la întărirea luptei noastre contra dictaturii burghezo-moșierești monarhice”. În continuare, articolul releva că „de 8 iunie n-a fost casă de muncitor și țăran sărac unde să nu mocnească flacăra urei con-

¹¹ Arhiva Institutului de studii istorice și social-politice de pe lîngă C.C. al P.C.R. (în continuare, A.I.S.I.S.P.), cota Ab XVI-3.

¹² „Scînteia”, nr. 8, din 1—15 mai 1933.

¹³ A.I.S.I.S.P., cota A XVII-96.

tra celui mai odios monarh, sub domnia căruia în lungul și în latul țării domnește în rindul poporului muncitor foametea și teroarea jandarmului și agentului de siguranță". În final, se arăta că și în viitor „una din sarcinile comuniștilor este... mobilizarea maselor contra regelui“, în scopul instaurării republicii muncitorești-țărănești ¹⁴.

În perioada care a urmat crizei economice, în condițiile când virfurile reacționare ale claselor exploatoare din România, în frunte cu regele Carol al II-lea, se orientau spre instaurarea unui regim dictatorial și metode tot mai reacționare de guvernare, se remarcă o intensificare a activității partidului comunist pe linia dezvoltării pericolului acestei politici pentru interesele naționale, pentru situația maselor populare. În acest context, partidul scotea în evidență adevărul despre democrația burgheză, legăturile de interese dintre rege și clasele exploatoare, jaful acestora din averea țării, arăta starea economică precară a oamenilor muncii, demasca rolul nefast al regelui în viața social-politică, tendința — sub egida acestuia — spre lichidarea ultimelor vestigii ale democrației burgheze. Cu vigoare erau demascate legăturile lui Carol cu monopolistii străini, concesiunile acordate unor firme străine, și în special de comenzi militare, cu care prilej se făceau afaceri de proporții. A făcut multă vîlvă, la timpul său, cunoscuta afacere „Skoda“ în care — ca și în alte multe împrejurări — regele a fost participant direct. Cu privire la aceste afaceri oneroase, documentele partidului dezvoltău rolul nefast jucat de monarhie. „Regele și camarila lui — se arăta într-un document al P.C.R. — sînt participanți activi ai acestei orgii de jaf a banilor poporului. Regele este acționarul uzinelor de război... și ia partea cea mai activă în fiecare luptă, tîrguieli și paratîrguieli în jurul chestiunii cui să fie date comenzile militare“ ¹⁵.

În anii premergători instaurării dictaturii regale și ai izbucnirii celui de al doilea război mondial, Partidul Comunist Român, punînd pe primul plan al preocupărilor sale lupta pentru salvagardarea intereselor poporului și apărarea independenței naționale, pentru coalizarea tuturor forțelor democratice în scopul stăvilirii ascensiunii fascismului, a asigurării unui regim democratic, nu a neglijat nici problema luptei antimonarhice, pe care o lega de rezolvarea celorlalte sarcini pe care epoca istorică respectivă le pune în fața comuniștilor. Astfel, într-un manifest din 1937, intitulat : „Poziția Partidului Comunist din România față de monarhie“, se sublinia că „libertatea, pacea și democrația pot fi garantate numai de guvernul muncitoresc-țărănesc“, care va conduce țara „după răsturnarea monarhiei și a dictaturii capitalisto-moșierești“. Manifestul chema pe toți cetățenii, „fără deosebire de vîrstă, sex, nație și religie, fără deosebire de partid“, să închidă calea pe care au ales-o aceștia spre dictatură, să apere ceea ce a mai rămas din „drepturile cucerite în lupte“, să bareze „drumul fascismului și al războiului“ ¹⁶.

Partidul comunist, analizînd dispoziția forțelor politice burgheze din țară, făcea distincție între personalitățile burgheze, care doreau și acționau pentru apărarea democrației burgheze, și cercurile reacționare,

¹⁴ „Scînteia“, nr. 9, din 1—15 iunie 1933.

¹⁵ A.I.S.I.S.P., cota Ab XVIII-14.

¹⁶ *Loc cit.*, cota Ab XIX-17.

extremiste. Pe de altă parte, se atrăgea atenția că regele, acționind în vederea instaurării dictaturii sale personale, a alungat „din viața politică partidele existente și nu numai pe acele care l-au izgonit din țară, dar chiar pe acele care l-au readus pe tron“, urmărind, totodată, să desființeze sistemul parlamentar („chiar așa iluzoriu cum el există în România“), în care monarhul vedea „o piedică pentru puterea lui nemărginită“¹⁷.

După instaurarea, în februarie 1938, a dictaturii regale, care a dus la desființarea sistemului parlamentar, la interzicerea tuturor partidelor politice, la restrângerea considerabilă a drepturilor și libertăților cetățenești, la intensificarea măsurilor represive împotriva mișcării democratice și revoluționare, la înrăutățirea generală a situației maselor populare, partidul comunist a arătat clar că „între dictatura regală și masele muncitoare există o prăpastie de neînălțurat“¹⁸, caracterizînd guvernul dictaturii regale drept „dușman al intereselor economice și politice ale poporului muncitor“¹⁹.

Deosebit de vastă și importantă este în acești ani activitatea partidului comunist de demascare a planurilor hitleriste de cîmpire a României, a politicii cercurilor conducătoare reacționare și a monarhiei, care, împotriva voinței poporului nostru de a lupta cu arma în mînă pentru apărarea independenței țării, au cedat în fața presiunilor Germaniei hitleriste, creînd astfel un grav pericol pentru suveranitatea statului, pentru însăși ființa națională a poporului nostru. „Politica externă a regimului de dictatură regală — sublinia „Lupta de clasă“ — periclitează independența națională și teritorială a țării, înlesnind și ajutînd pe Hitler să pună mîna pe bogățiile țării noastre și s-o cotopească“²⁰.

Un merit deosebit al P.C.R. îl constituie faptul că în condițiile ascensiunii vertiginoase a fascismului, a creșterii pericolului antrenării țării în orbita politicii Germaniei hitleriste, a profunde confuzii politice și ideologice pe care o întrețineau politicienii burghezi a dezvăluit masele că regele, în pofida unor rivalități și ciocniri cu organizațiile fasciste, în mod deosebit cu Garda de Fier, nu a luat măsuri hotărîtoare pentru dizolvarea acestora, tolerîndu-le, pentru a le opune mișcării revoluționare, pentru a le folosi ca mijloc de șantaj împotriva partidelor politice burgheze spre a le supune voinței sale. În această ordine de idei, partidul sublinia că „e o naivitate să crezi ceea ce zic unii că dictatura regală este îndreptată și în contra Gărzii de Fier“, că, dimpotrivă, „camarila a exploatat întotdeauna activitatea criminală a Gărzii de Fier pentru a da noi lovituri în contra democrației“, că dictatura regală reprezintă „un pas mare spre instaurarea dictaturii militaro-fasciste“²¹.

¹⁷ *Loc. cit.*, cota Ab XX-3.

¹⁸ „Lupta de clasă“, nr. 4, din august 1938.

¹⁹ „Scînteia“, nr. 18(108), din 28 februarie 1939.

²⁰ „Lupta de clasă“, nr. 6, din august 1939.

²¹ A.I.S.I.S.P., cota Ab XXII-13.

În 1940, când clasele conducătoare se pregăteau să serbeze aniversarea unui deceniu de domnie a lui Carol al II-lea, P.C.R. a publicat broșura „România sub domnia lui Carol al II-lea Hohenzollern“, în care lua poziție împotriva încercărilor politicianilor burghezi de proslăvire a suveranului și de propagare a ideii legitimității instituției monarhice, arătând că anii de domnie ai lui Carol al II-lea reprezintă „zece ani de îmbogățire și de parvenire insolentă, de lux și de desfriu pentru clica ...regelui-călău, zece ani de exploatare și opresiune sîngeroasă, de chinuri și lipsuri pentru populația muncitoare“. Documentul îl demasca pe Carol al II-lea ca „agent al finanței internaționale“, „jefuitor nerușinat al populației muncitoare nevoiaș“, „exploatare sâlbatic al muncitorimii“, „cel mai mare moșier — expropriatorul țărănimii“, „dictator sîngeros și hrăpăreț“ etc. Partidul atrăgea atenția că jubileul avea loc în condițiile când fascismul german și agentura sa internă amenința libertatea și independența națională și cerea maselor populare, tuturor personalităților progresiste să nu ia parte la festivități, să se încadreze neîntîrziat în rîndurile forțelor patriotice, antifasciste ²².

În august 1940 când, ca urmare a dictatului de la Viena, partea de nord a Transilvaniei era ruptă din trupul țării și cedată Ungariei hor-tiste, partidul comunist, în fruntea tuturor forțelor antifasciste, a dez-văluit și condamnat rolul monarhiei în acest act de știrbire a suverani-tății și integrității teritoriale a României, a inițiat și condus marile de-monstrații și acțiuni de protest ale maselor populare împotriva dicta-tului de la Viena și a dictaturii regale. Marea demonstrație de la Cluj, din 31 august, organizată cu acest prilej, ca și multe altele asemănă-toare care au avut loc în numeroase localități din țară, s-a desfășurat sub lozincile partidului : „Jos dictatul imperialist de la Viena !“, „Jos dicta-tura foamei și terorii lui Carol al II-lea !“, „Vrem un guvern popular !“.

La 6 septembrie 1940, ca rezultat al acțiunii unor factori interni și externi, Carol al II-lea a fost silit să abdice. Evenimentul a fost analizat de partidul comunist, care, în documentul „Punctul nostru de vedere“, puternic act de acuzare la adresa monarhiei, arăta că regele Carol al II-lea, prin politica internă reacționară și prin acceptarea dictatului de la Viena, era total compromis. Documentul sublinia, totodată, că „izgo-nind pe Carol și punînd pe tron pe Mihai, rege de paie“, clica militaro-fascistă a lui Antonescu, cu girul liderilor partidelor politice burgheze și al noului suveran, a continuat și accentuat politica reacționară anterioară, a „acceptat sentința imperialiștilor de la Viena“, a salutat politica agre-sivă a hitlerismului de care s-a apropiat tot mai mult și mai deschis. În încheiere, P.C.R. adresa muncitorilor și țăranilor revoluționari che-marea de a-și întei lupta „pentru apărarea cauzei clasei muncitoare și a tuturor celor exploatați și asupriți“, pentru „republică democratică populară“ ²³.

Sub domnia celui de al patrulea și ultim reprezentant al Hohenzol-lernilor pe tronul regal, cercurile cele mai reacționare din România au

²² Loc. cit., cota Ab XXIV-a.

²³ Loc. cit., cota Ab XXIV—1 096.

duș pînă la capăt politica lor antipopulară și antipatriotică, de trădare națională, înfeudînd țara imperialismului fascist german, periclitînd grav libertatea și independența poporului român. Regele Mihai își va da girul instaurării dictaturii militaro-fasciste, cruntei terori împotriva forțelor democratice și patriotice, alianței cu Germania hitleristă și împingerea țării în războiul antisovietic.

În timpul regimului militar-fascist, Partidul Comunist Român a fost principala forță politică ce s-a ridicat în apărarea intereselor naționale, pentru doborîrea dictaturii antonesciene, ieșirea țării din război și întoarcerea armelor împotriva Germaniei hitleriste. În documentele partidului din această perioadă străbat, alături de principalele obiective ale momentului, și tradițiile luptei sale antimonarhice. În diferite broșuri și manifeste, subliniind că atragerea României în război este în totală contradicție cu interesele vitale ale poporului român, servind planurilor hitleriste de dominație mondială, partidul se adresa maselor cu chemarea să lupte „pentru un guvern popular compus din reprezentanții celor ce muncesc, care va duce o politică în interesul poporului muncitor...”, pentru Republică Democratică Populară²⁴.

În anii războiului hitlerist, cînd problema principală, de importanță vitală pentru însăși existența poporului român, era ieșirea din acest război criminal și eliberarea națională a României, partidul comunist a subordonat acestui țel toate acțiunile sale. Este meritul istoric al P.C.R. că a știut să strîngă în jurul său cele mai largi forțe democratice și patriotice, afirmîndu-se ca singurul exponent al intereselor naționale, un adevărat catalizator al luptei de rezistență. În acest cadru istoric, în vederea organizării și înfăptuirii insurecției naționale antifasciste armate, P.C.R. a folosit contradicțiile care au apărut la un moment dat între dictatura militaro-fascistă a lui Ion Antonescu și cercurile palatului și a stabilit legături cu monarhia, care, pentru a se salva, a acceptat să concluzeze cu forțele patriotice.

Înlăturarea dictaturii militaro-fasciste la 23 August 1944 a dat o lovitură puternică pozițiilor politice deținute de clasele exploatare, marcînd începutul procesului de transformare democratică a statului, a organelor sale. În cadrul acestui proces revoluționar ireversibil un moment important l-a reprezentat instaurarea la 6 martie 1945 a primului guvern democratic din istoria țării.

Luptei hotărîte a oamenilor muncii de a înainta pe calea democrației și progresului social i se opuneau cu înverșunare clasele exploatare, interesate în păstrarea și reîntronarea vechilor rinduieli. În încercarea de a împiedica procesul revoluționar, în plină dezvoltare, cercurile politice ale burgheziei se sprijineau pe monarhie, „stîlpul constituțional” al țării, în speranța că prin poziția sa în stat, prin prerogativele pe care i le conferea Constituția, regele ar fi putut să acționeze pentru a imprima desfășurării evenimentelor cursul convenabil lor²⁵.

²⁴ Loc. cit.

²⁵ După insurecția din august 1944, România a continuat să rămînă, din punctul de vedere al formei de stat, monarhie constituțională. Pe baza Decretului din 2 septembrie 1944, a fost repusă în vigoare Constituția din 1923, prin care România redevenea stat monarhic constituțional.

În virtutea intereselor ei de clasă, a însuși rolului ei din totdeauna, de instrument al dominației claselor exploatare, monarhia a devenit punctul de raliere a reacțiunii interne și a sprijinitorilor săi din exterior, simbolul forțelor retrograde. Regele a recurs la încercări disperate pentru a salva pozițiile claselor exploatare și a perpetua instituția monarhiei, inițiind sau aprobând acțiunile contrarevoluționare organizate de reacțiune, scontind pe înțelegerea și sprijinul puterilor imperialiste. Așa-zisa „grevă regală“, numeroasele încercări întreprinse pentru a compromite guvernul democratic, provocările soldate cu vărsarea de sânge de la 8 noiembrie 1945 — sînt doar cîteva exemple din șirul acțiunilor inițiate de reacțiunea coalizată în jurul monarhiei în scopul răsturnării guvernului democratic, al stăvilirii procesului revoluționar.

Conflictul dintre monarhie și guvern reflecta contradicția dintre forțele democratice, care cuceriseră poziții hotărîtoare în stat, și reacțiune, care încerca prin toate mijloacele să împiedice transformările înnoitoare spre care tindeau masele populare. Bucurîndu-se de sprijinul maselor, dînd dovadă de fermitate, guvernul democratic nu a putut fi înlăturat de rege prin acțiunea frontală a acestuia; dimpotrivă, guvernul și-a consolidat mereu pozițiile, devenind un instrument puternic al revoluției populare. El a fost, în cele din urmă, recunoscut de marile puteri din coaliția antihitleristă, cu care a stabilit relații diplomatice, dejucînd, și pe acest plan, uneltirile reacțiunii și monarhiei.

Partidul Comunist Român, în pofida poziției pe care s-a situat regele și a activității sale obstrucționiste, nu a pus în prima etapă a revoluției problema lichidării instituției monarhice. Mai mult, ținînd seama de faptul că monarhia se mai bucura de unele simpatii în rîndurile unor categorii sociale, precum și în anumite cercuri ale armatei, în dorința de a evita apariția unor noi impedimente de care ar fi putut profita forțele reacționare din interior și exterior, partidul comunist, ca și celelalte partide și organizații de masă democratice, nu au atacat sub nici o formă instituția monarhică, considerînd că transformările în direcția desăvîrșirii revoluției burghezo-democratice pot și trebuie îndeplinite chiar în condițiile menținerii formei de stat monarhice. De aceea, prin legea de reformă agrară guvernul democratic a exceptat de la expropriere domeniile coroanei, a respectat prerogativele regale și uzanțele stabilite între curtea regală și organele executive și, în genere, a evitat, pe cît posibil, adoptarea de măsuri economice sau politice care să lezeze direct pe rege și familia regală. În această orientare, expresie a maturității conducerii de către P.C.R. a revoluției populare din țara noastră, se reflectă clarviziunea politică și răspunderea cu care a acționat partidul comunist în contextul istoric dat. Deși, încă de la crearea sa, partidul a demascăat cu virulență monarhia și a militat pentru o formă de stat republicană, în urma unei analize profunde a realităților românești postbelice el a recurs la tactica menținerii vremelnice a acesteia, concomitent însă cu instaurarea și consolidarea puterii populare.

O dată cu orientarea hotărîită a întregului proces revoluționar spre socialism, dezvoltarea lui în această direcție se lovea de rezistența îndîrjită a partidelor claselor exploatare, a regelui și camarilei. Devenise imperios necesară răsturnarea monarhiei — instituție medievală, incompatibilă

bilă cu democrația, cu suveranitatea poporului —, care constituia o piedică în calea progresului social.

La sfârșitul anului 1947 se realizase cadrul intern și internațional în care monarhia era, practic, izolată. Desfășurarea victorioasă a revoluției lovise puternic principalele forțe social-politice care sprijineau instituția regalității. Democratizarea continuă a aparatului de stat și a armatei, eliminarea din guvern a ultimilor reprezentanți ai burgheziei (noiembrie 1947), larga muncă politică de masă desfășurată de forțele revoluționare contribuiseră la îngustarea, permanent, a influenței pe care regele o mai avea în rândurile unor categorii de cetățeni, la anihilarea posibilității ca el să se opună înaintării revoluției. Pornind de la noul raport al forțelor politice și sociale, hotărîtor favorabil clasei muncitoare și aliaților săi, partidul comunist a apreciat că erau create toate premisele pentru înlăturarea monarhiei și instaurarea republicii, pentru înaintarea spre o Românie nouă, socialistă. Acționînd în vederea abolirii monarhiei, Partidul Comunist Român a luat în considerație toate posibilitățile, inclusiv aceea ca regele să încerce să-și mențină tronul prin forță, și a adoptat măsurile corespunzătoare. Dar abdicarea monarhului s-a realizat fără ciocniri și vărsări de sînge, el fiind pus în situația concludentă că aceasta este voia poporului și că orice încercare de împotrivire este sortită eșecului.

Ca urmare a politicii înțelepte a P.C.R., abolirea monarhiei nu a surprins pe nimeni, acest eveniment fiind apreciat de majoritatea covârșitoare a poporului ca un act firesc, legitim, conform cu evoluția societății românești, un moment de mare însemnătate al dezvoltării sale istorice. Pretutindeni, la orașe și sate, masele și-au exprimat bucuria prin manifestații, care au îmbrăcat caracterul unor mari serbări populare. Prin nenumărate mițiuni și telegrame, muncitorii, țăranii, intelectuali, armata și-au exprimat devotamentul față de republică, hotărîrea nestrămutată de a-și consacra toate forțele înfloririi ei.

La 30 decembrie 1947, România a devenit republică populară. Dezideratul de veacuri al forțelor înaintate ale țării s-a transformat în realitate. După mai bine de opt decenii, poporul român se elibera de monarhie, care servise ca instrument al dominației claselor exploatare și capitalului străin, angrenîndu-se cu toate forțele, plenar, în opera de construire a socialismului pe teritoriul patriei noastre. Crearea Republicii Populare Române a constituit un moment de cea mai mare însemnătate în desfășurarea revoluției populare în țara noastră, momentul care a marcat încheierea procesului de cucerire a întregii puteri politice de către clasa muncitoare, aliată cu țărănimea și cu celelalte pături ale oamenilor muncii, instaurarea deplinei suveranități a poporului. Prin proclamarea republicii națiunea română a dobîndit cea mai democratică formă de guvernămînt din întreaga sa istorie, un puternic instrument al construirii vieții noi, pășind în grandioasa etapă a edificării socialismului.

Probleme ale teoriei și practicii revoluționare dezbătute de Plenara C.C. al P.C.R. din iulie 1925

M. C. STANESCU

Crearea Partidului Comunist Român — avangarda marxist-leninistă a proletariatului din țara noastră — și activitatea sa eroică pusă în slujba clasei muncitoare, a întregului popor român au exercitat o înfrîurire mereu crescîndă asupra vieții social-politice din România. Concomitent cu procesul de permanentă consolidare organizatorică, P.C.R. a avut un mare rol în orientarea activității sindicatelor pe cale revoluționară, a imprimat un caracter dîrz, combativ luptelor greviste, a desfășurat o amplă activitate politică în interiorul clasei muncitoare și în societatea românească, a demascat cu hotărîre și curaj politica de exploatare și asuprire dusă de clasele dominante pe seama muncitorimii și țărănimii, a militat activ pentru o reală democratizare a vieții social-politice din România.

Dîndu-și seama de pericolul pe care P.C.R. îl reprezenta pentru dominația lor de clasă, burghezia și moșierimea, prin intermediul organelor de stat, au întreprins tot ce le-a stat în putință pentru distrugerea lui. Șirul neîntreput al măsurilor represive din perioada de care ne ocupăm, inaugurate cu arestarea mării majorități a participanților la Congresul din mai 1921, a culminat cu scoaterea Partidului Comunist Român în afara legilor, în anul 1924. În noile condiții istorice, în fața Partidului Comunist Român s-au pus probleme noi, deosebit de grele și complexe, ca : reorganizarea pe baze ilegale, îmbinarea activității ilegale cu cea legală, călirea ideologică a membrilor de partid și îndeosebi menținerea și amplificarea legăturilor sale cu masele largi de oameni ai muncii de la orașe și sate. Acestor probleme a încercat să le dea soluționare Congresul al III-lea al P.C.R., care, ținîndu-se la scurt timp după scoaterea partidului în afara legilor, a pus un accent exagerat, datorită lipsei de experiență și altor neajunsuri și greutăți, mai ales pe organizarea ilegală, ceea ce-i restrîngea posibilitățile unei activități ample. Sesizînd pericolul izolării de masele muncitoare, mai ales că între timp numeroase cadre au căzut victime dușmanului de clasă, conducerea partidului comunist a convocat pentru 21 iulie 1925 Plenara C.C. al P.C.R. și a Comisiei Centrale de Control, chemată să dea indicațiile teoretice și practice corespunzătoare pentru depășirea acestui moment dificil.

Interzicerea brutală a oricărei activități comuniste legale, în anul 1924, dizolvarea organizațiilor partidului, sigilarea sediilor, arestarea mili-

tanților comuniști, întreg cortegiul de acte reacționare, anticomuniste au surprins partidul comunist slab pregătit și l-au pus direct în fața alternativei de a fi desființat — cum sperau autoritățile — sau de a-și schimba rapid modul de organizare, mijloacele și metodele de ducere a activității revoluționare. Legat prin mii de fibre de poporul român, P.C.R., care își asumase de la creare înalte responsabilități istorice, înfruntând teroarea dezlănțuită de dușmanul de clasă, a trecut din mers la luarea unor ample măsuri spre a-și desfășura în continuare activitatea sa de forță politică conducătoare în lupta grea împotriva exploatării și asupririi, pentru drepturi și libertăți democratice, pentru victoria idealurilor marxism-leninismului.

Această înaltă responsabilitate a fost exprimată cu claritate de Partidul Comunist Român, încă de la începutul intrării sale în ilegalitate, și respectată întocmai în ciuda dificultăților imense pe care le-a avut de înfruntat timp de 20 de ani, până la ieșirea din ilegalitate. În iunie 1924, P.C.R. declara solemn clasei muncitoare, întregului popor român: „Partidul comunist trăiește și va trăi! Din pământul în care vroește să-l îngroape oligarhia, partidul comunist renaște cu noi puteri. Alungat de la suprafața legalității, el va continua și în ilegalitate lupta, lărgindu-și activitatea și organizația și aducându-și rădăcinile în masele poporului muncitor”¹.

Problema reorganizării pe baza celulelor de fabrică, de întreprindere, instituție sau atelier, într-un cuvânt pe unitatea de producție, în condiții de adâncă ilegalitate, a fost preocuparea de căpetenie a partidului în a doua jumătate a anului 1924 și la începutul lui 1925. Pregătirile Congresului al III-lea al partidului, discutarea în cadrul organizațiilor P.C.R. a documentelor acestuia s-au desfășurat sub semnul înțelegerii și aplicării neîntirziate a acestui deziderat major. Pe de altă parte, instrucțiunile ce s-a făcut în organizațiile de partid, o serie de documente elaborate* au dat indicații amănunțite asupra felului cum trebuia îndeplinită această importantă sarcină. Congresul al III-lea al P.C.R., ținut în luna august 1924² la Viena, — ale cărui lucrări nu ne propunem să le analizăm în articolul de față —, deși într-o serie de chestiuni a avut aprecieri neadecvate, a acordat o mare atenție acestei probleme vitale pentru existența partidului. Între altele, congresul a condamnat cu vehemență atât manifestările „individualist-intelectualiste, sub orice formă de «stînga» s-ar prezenta ele”, cât și pe cele „de dreapta”, legaliste cu orice preț și regionaliste, punînd în fața conducerii, ca sarcini

¹ *Documente din istoria partidului comunist și a mișcării muncitorești revoluționare din România, mai 1921—august 1924*, Editura politică, București, 1970, p. 734—735.

* Între acestea se numără și *Circulara Directoriului către secțiuni, cu ocazia congresului*, datată 1 august 1924 și semnată de Elek Köblös, secretar general provizoriu al partidului, cu pseudonimul Vekás (Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, mapa nr. 169/1924, filele 1—5).

² În rezoluțiile congresului se afirmă că acesta și-a ținut lucrările la mijlocul lunii septembrie 1924, însă în arhivă s-a păstrat procesul-verbal al ședinței comune a C.C. al P.C.R., nou ales la congres, cu Prezidiul Federației Comuniste Balcanice, care este datat 23 august 1924. Înțelegem că, din motive conspirative, în documente s-a trecut o altă dată decît cea reală (Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, mapa nr. 179/1924).

majore, „organizarea partidului pe baza celulelor de fabrică... crearea neîntârziată a unui puternic aparat ilegal al partidului“. Congresul sublinia cu tărie că „Numai un aparat pregătit pentru ilegalitate va putea asigura Partidului comunist activitatea în toate împrejurările“. În același timp, se sublinia cu justețe în documentele congresului că „Partidul comunist trebuie să exploateze toate posibilitățile legale, fie chiar și cele mai neînsemnate“³. Pentru aceasta, congresul fixa partidului sarcini importante, printre care permanenta luare de poziție „față de toate chestiunile care interesează masele muncitoare și țărănești, stabilirea legăturii cu satele, centralizarea și consolidarea sindicatelor, activizarea Uniunii Tineretului Comunist, a organizațiilor de femei, de ajutorare și atragerea lor în frontul activ de luptă“⁴.

Munca deosebit de grea și complicată de reorganizare a partidului pe baze ilegale — fără ca activitatea P.C.R. să sufere prea mult — a cerut cadrelor de bază, tuturor membrilor săi eroism și sacrificii. Deși sub un regim de teroare, de permanente persecuții și arestări, comuniștii au reușit să înregistreze importante succese organizatorice. Pînă la sfîrșitul anului 1924 partidul a fost, în mare, reorganizat potrivit noilor condiții istorice. Astfel, la 12 decembrie 1924, într-un raport înaintat C.E. al Internaționalei Comuniste și Prezidiului Federației Comuniste Balcanice, Elek Köblös, secretarul general al P.C.R. ales la Congresul al III-lea, sintetizînd activitatea de pe acest tărîm, nota : „În cursul ultimelor trei luni, Comitetul Central al partidului a ținut cinci ședințe. Au fost organizate : 1. Secretariatul central ; 2. Comisia agrară ; 3. Comisia proletcult * și agitprop ** ; 4. Comisia de femei ; 5. Ajutorul Roșu ; apoi au fost organizate opt secretariate regionale și opt conduceri regionale de partid. În fiecare conducere regională au fost create și comisiile sus-amențite. În afară de aceste comisii s-au mai organizat : o comisie tehnică pentru conducerea aparatului de partid ilegal și pentru organizarea propagandei antimilitariste ce trebuie dusă în armată și o comisie sindicală“⁵.

În octombrie 1924, în condiții de adîncă ilegalitate, s-a ținut congresul al II-lea al Uniunii Tineretului Comunist din România⁶, care a dezbătut, în mare, aceleași probleme ca cele discutate de Congresul al III-lea al P.C.R.

În aceste împrejurări, cînd P.C.R. făcea eforturi să se consolideze din punctul de vedere organizatoric, asupra lui s-a abătut din nou furia organelor represive. Începînd din noaptea de 9 spre 10 decembrie, în întreaga țară autoritățile au arestat sute de comuniști, printre care se aflau cele mai multe din cadrele sale de bază. Timp de patru luni, autoritățile militare, siguranța și poliția s-au străduit să strîngă dovezi, au întreprins ample cercetări în scopul înscenării unui proces anticomu-

³ *Moțiunile și rezoluțiile Congresului al III-lea al Partidului Comunist din România*, Editura P.C.R. (1925), în Arhiva Institutului de studii istorice și social-politice de pe lîngă C.C. al P.C.R. (în continuare A.I.S.I.S.P.), cota A VIII-3, filele 10—11.

⁴ *Loc. cit.*

* Comisia pentru cultura proletară.

** Comisia de agitație și propagandă.

⁵ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, mapa nr. 258/1924, filele 5—6.

⁶ „Tînărul leninist“, anul I, nr. 1, din decembrie 1924.

nist de proporții. Însă, în ciuda eforturilor lor conjugate, nu au putut fi aduse dovezi pe baza cărora să se pronunțe condamnări grele. Procesul anticomunist, judecat la București în aprilie-iunie 1925, procesul ilegalizării P.C.R., a eșuat. Lipsa de consistență a acuzațiilor formulate de instanță, poziția dirză a celor aflați pe banca acuzării, solidaritatea internă și internațională, ca și evadarea a 16 dintre principalii acuzați au determinat instanța să-l întrerupă.

Una din problemele principale care a frământat într-o măsură importantă partidul în prima jumătate a anului 1925 a fost aceea ca, potrivit cu noile condiții istorice, să găsească metode și mijloace de activitate politică, de îmbinare eficientă a muncii ilegale cu cea legală. Discuțiile contradictorii pe această temă, începute din 1924, au ajuns acum la stadiul de soluționare.

Problemele creării unui partid legal, sau a unei organizații politice legale, cu un program adecvat privind activitatea politică generală, frontul unic, unificarea sindicală, alianțele temporare cu alte forțe și organizații politice, extinderea legăturilor cu masele, îmbinarea eficientă a muncii ilegale cu cea legală au făcut în prima jumătate a anului 1925 obiectul multor ședințe ale conducerii partidului⁷. În acest context se înscrie și editarea ziarului „Facla”, scos legal, începând de la 26 aprilie 1925, la București*. Acesta avea ca director pe N. D. Cocea, alături de care foarte multe materiale erau iscălite de scriitorul Ion Vinea. În redacție lucrau comuniștii Timotei Marin — un timp și secretar de redacție —, Dumitru Filipescu, Alexandru Mihăileanu, Sandu Lieblich și alții. La „Facla” colaborau permanent comuniștii N. Popescu-Doreanu, Elena Filipovici, Mihai Ciobanu, publiciștii Sergiu Milorian, I. Pelț, I. Gheler (Legrel) și alții. Ziarul a publicat numeroase materiale privind lupta și organizarea proletariatului, poziția partidului față de situația social-politică din România.

Acțiunile amintite, inițiate de P.C.R., erau orientate spre înfăptuirea unei reale legături cu masele largi de la orașe și sate, spre intensificarea educației politice a comuniștilor și simpatizanților partidului, spre însușirea deplină a regulilor muncii conspirative etc.

În aceste condiții s-a întrunit ilegal la Tîrgu Mureș Plenara C.C. al P.C.R. și a Comisiei Centrale de Control, ale cărei lucrări s-au desfășurat în zilele de 21—24 iulie 1925. Prin semnificația problemelor puse pe ordinea de zi și mai ales prin conținutul în general realist al documentelor discutate și adoptate, plenara reprezintă unul dintre momentele importante ale istoriei P.C.R. din primii ani de după ilegalizare.

Ordinea de zi a acestei plenare a cuprins următoarele probleme:

1. Ședința lărgită a Comitetului Executiv al Internaționalei Comuniste;
2. Situația economică-politică și bolșevizarea partidului comunist;
3. Activitatea partidului și problema organizării;
4. Problema sindicală;
5. Tineretul;
6. Procesul;
7. Presa;
8. Diverse⁸.

Plenara s-a desfășurat

⁷ Vezi Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, mapele 7, 9, 15, 18, 24, 25, 28, 30, 33, 38, 69, 73, 86, 184 din 1925 (procese-verbale de ședințe și informări către forurile internaționale).

* Începând din decembrie 1924, P.C.R. edita legal, la Tîrgu Mureș, ziarul „A Világ” („Lumea”).

⁸ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, mapa nr. 88/1925, fila 1.

sub președinția lui Elek Köblös, secretarul general al P.C.R., la lucrările plenarei participând membri ai conducerii P.C.R., activiști ai organelor centrale și secretari regionali.

Firul roșu care străbate conținutul discuțiilor, al rezoluțiilor adoptate la punctele 2—7, este necesitatea călirii marxist-leniniste a partidului. De altfel, rezoluțiile adoptate au fost prelucrate într-un document final cu titlul *Teze asupra bolșevizării Partidului Comunist Român*^{*}, care conține 40 de puncte. Prin bolșevizarea partidului, plenara a definit, de fapt, conținutul principal al activității P.C.R. în acea etapă : studierea profundă de către toate cadrele partidului a învățaturii marxist-leniniste pentru a o putea aplica în mod creator la realitatea social-economică și politică din România, urmînd să se tragă cele mai juste concluzii pentru activitatea generală a partidului ; stabilirea celor mai adecvate forme de îmbinare a activității ilegale cu cea legală pentru cuprinderea într-un singur front de luptă revoluționară a maselor muncitoare de la orașe și sate, condus de partidul comunist, folosindu-se în acest scop și organizațiile sindicale, de tineret, de femei, Ajutorul Roșu și alte organizații și formațiuni politice neproletare, cu care să se realizeze înțelegeri temporare etc. Totodată, aceasta presupunea o temeinică organizare ilegală pe baza celulelor de fabrică, dar cu largi legături legale, precum și o întărire a disciplinei de partid.

Problema educației marxist-leniniste a membrilor partidului, a simpatizanților a fost abordată de Plenara din 21—24 iulie 1925 din două puncte de vedere. Pe de o parte, ea a trasat sarcina expresă de a studia operele lui Karl Marx, Friedrich Engels și V. I. Lenin, precum și a altor teoreticieni ai socialismului științific. „Ridicarea nivelului de pregătire teoretică a militanților și membrilor partidului... este cea mai urgentă datorie a partidului“⁹, se sublinia în documentele Plenarei. Pe de altă parte, pornind de la ideea justă a necesității cunoașterii profunde a realităților românești, plenara cerea să fie studiate operele lui C. Dobrogeanu-Gherea, îndeosebi *Neoîobăgia* și *Studii critice*, pe care le aprecia ca lucrări „profunde de analiză marxistă“, indicînd și unele limite ale acestora. Nevoia imperioasă a saltului calitativ, a cotelurii ce trebuia realizată în educația marxist-leninistă a membrilor de partid era subliniată de plenară ca derivînd și din cerința de a se înlătura unele rămășițe ale practicii și gîndirii vechii mișcări socialiste și social-democrate. Totodată, plenara releva faptul că trebuiau întreprinse grabnic măsuri pentru ca P.C.R. să editeze lucrări în care să se analizeze, din punctul de vedere marxist, trecutul și prezentul mișcării noastre muncitorești, realitățile social-economice și politice. În aceeași ordine de idei, se reliefa necesitatea de a se studia trecutul de luptă revoluționară a poporului român și îndeosebi evenimente, ca : răscoala lui Horia, Cloșca și Crișan, cea a lui Tudor Vladimirescu, revoluția de la 1848 și alte asemenea momente ale luptei sociale a maselor ; să se reliefeze rolul maselor populare în cadrul acestor evenimente¹⁰.

* Pînă în prezent nu au putut fi identificate toate documentele acestei plenare. Procesul-verbal ce s-a păstrat nu cuprinde decît scurte rezumate din unele rapoarte și luări de cuvînt, iar dintre rezoluții s-au găsit numai o parte.

⁹ A.I.S.I.S.P., cota Ab IX-14, fila 5.

¹⁰ Loc. cit.

O altă problemă majoră ce se degajă din documentele plenarei este aceea a *necesității studierii realităților din România și, în funcție de aceasta, sarcinile majore ce stăteau în fața partidului comunist, a clasei muncitoare.*

Este știut că, în ce privește activitatea și mai ales sarcinile partidului, încă din anul 1923, dar mai ales în anii 1924—1925, în cadrul P.C.R. s-au ivit puncte de vedere deosebite, contradictorii, inerente oricărui început de drum, unele de nuanță stângistă, iar altele de dreapta. Un timp, după ilegalizare, preponderente erau pozițiile stângiste, care au cucerit teren în situația grea creată în urma acestui act. De aceea, sesizând pericolul pe care îl reprezentau pentru partid, plenara le-a dat o ripostă hotărâtă. Ea a demascăat atât curentul de stînga, pucist, adept al ideii că „este suficient să ai o minoritate conștientă, dar bine pregătită, pentru ca să provoci răscoala, să pui mîna pe putere”, — căruia evoluția evenimentelor interne și internaționale îi demonstrase netemeinicia —, cît și pe cel de dreapta, ce preconiza lichidarea P.C.R. „și prefacerea lui într-un partid legal muncitoresc-țărănesc, care să lupte pentru educarea și luminarea în tihnă a maselor analfabete de la orașe și sate”¹¹, unii susținînd chiar trecerea la țărăniști a membrilor P.C.R. Referitor la această problemă, plenara a arătat că, în lupta pentru doborîrea regimului capitalist, sub conducerea proletariatului și a partidului său comunist trebuie să se afle marea majoritate a țărănimii, micii burghezii, intelectualității și a altor categorii de oameni ai muncii.

Pornind de la existența acestor opinii divergente și eronate, plenara a subliniat necesitatea imperioasă de a se întreprinde măsuri energice pentru amplificarea educației și organizării maselor în și prin luptă¹².

De aici ea trăgea o primă și justă concluzie, potrivit căreia „prima condiție pentru bolșevizarea P.C.R. este studierea și cunoașterea pe degete a realității de la noi în procesul dezvoltării ei”¹³. În acest sens, ea cerea să se țină seama de nivelul redus al dezvoltării industriale, de limitele legii împroprietăririi și abuzurile autorităților locale în aplicarea acestei reforme, să se studieze atent și critic atât consecințele economice cît și evoluția relațiilor de producție existente, să nu se scape din vedere raportul între capitalul național și cel internațional, dominația capitalului străin, ca și concentrarea întregii puteri economice în mîinile oligarhiei liberale care, prin politica ei antipopulară, răpea libertățile și drepturile maselor muncitoare de la orașe și sate. Această sarcină trebuie înțeleasă în dubla sa semnificație : era vorba, pe de o parte, că partidul trebuia să aprofundeze analiza fenomenelor social-politice din România, care erau într-o continuă evoluție, iar, pe de altă parte, că se desprindea cerința unei analize proprii a activității P.C.R.

Stabilirea unor asemenea sarcini și mai ales lupta hotărâtă pentru apărarea cu succes a intereselor maselor populare au impus plenarei abordarea și a unei alte probleme importante, și anume aceea a *raporturilor P.C.R. cu alte forțe politice.*

¹¹ Loc. cit., fila 3.

¹² Loc cit., fila 4.

¹³ Loc. cit.

Pe marginea acestei chestiuni, în plenară s-a discutat pe larg despre necesitatea intensificării luptei împotriva guvernului liberal și îndeosebi despre inițierea unor măsuri practice de colaborare cu unele partide din opoziție, în vederea înlăturării liberalilor de la guvern. În această problemă, între vorbitori au existat deosebiri de vederi. Astfel, Marcel Pauker, unul dintre promotorii curentului stângist din partid, se pronunța împotriva oricărei colaborări cu opoziția în eventualele alegeri sau în alte acțiuni politice, afirmând că, prin aceasta, „Partidul comunist s-ar compromite în fața maselor”¹⁴. Alți delegați, ca E. Köblös și B. Ștefanov, apreciau că deși nu se întrevedea posibilitatea instaurării unui regim democratic, P.C.R. trebuia să ia măsuri pentru realizarea unor acțiuni de colaborare cu partidele politice din opoziție. „Scopul principal — arăta B. Ștefanov — e răsturnarea liberalilor*, pentru realizarea căruia partidul ar trebui să intre chiar într-un bloc electoral”¹⁵. E. Köblös propunea ca în campania de răsturnare a liberalilor să se meargă în colaborare cu partidele țărănesc și național-român — care aveau și ele influență în mase — și chiar cu partidul averescan. „Partidul țărănesc și Partidul național — sublinia el — reprezintă mase populare, care suferă sub asuprirea economică a liberalilor. În anul precedent aceste partide au sperat în căderea guvernului, pe când azi guvernul nu vrea să plece, ci vrea să-și adune roadele legislației sale. Sub presiunea maselor populare, partidele de opoziție au trebuit să ia o atitudine de luptă pentru răsturnarea liberalilor. În această privință trebuie să le sprijinim în direcția frontului unic, pentru a radicaliza masele. Putem merge împreună chiar cu averescanii”¹⁶. În raportul privind activitatea Comitetului Central, același vorbitor a exemplificat unele contacte pe care partidul le realizase pînă atunci cu alte formațiuni politice. Astfel, el a arătat că la alegerile parțiale de la Reghinul Săsesc, Partidul național a solicitat sprijinul P.C.R. în lupta împotriva averescanilor, care mergeau împreună cu Partidul maghiar**. „Am ajuns la o înțelegere — menționa el — conform căreia Partidul național va interpela pentru noi în parlament în

¹⁴ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, mapa nr. 88/1925, filele 7—8.

* Acționînd de pe poziții diferite — politice și tactice —, în anii 1924—1925 aproape toate partidele și organizațiile politice din opoziție, și îndeosebi Partidul țărănesc și Partidul național român, au întreprins diverse măsuri pentru mobilizarea maselor la luptă hotărîtă în vederea înlăturării liberalilor de la guvern, deveniți odioși în fața întregului popor prin politica aplicată începînd din 1922. Instaurarea și menținerea unui regim de teroare — în primul rînd antimuncitoresc —, ilegalitățile tolerate la aplicarea reformei agrare, o politică fiscală apăsătoare pentru populația nevoiașă, o politică economică de înăvuiere a celor grupați în jurul conducerii P.N.L., cedarea față de pretențiile capitalului financiar sînt numai cîteva aspecte care au provocat adînci nemulțumiri. Desigur, celelalte partide politice burgheze din opoziție, speculînd nemulțumirile maselor, apreciau ca favorabil momentul de a ajunge la cîrma statului și de aceea căutau să ducă o susținută luptă politică prin multiple mijloace. La rîndul său, Partidul comunist a făcut eforturi de a cîștiga din partea opoziției cel puțin promisiunea unei alte atitudini, mai maleabilă, față de organizațiile proletare, nefăcîndu-și însă iluzii că prigoana contra sa va înceta o dată cu plecarea liberalilor. Era, în fond, o luptă pentru democratizarea vieții politice din România, de la care nu putea lipsi.

¹⁵ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, mapa nr. 88/1925, fila 8.

¹⁶ *Loc. cit.*, fila 22.

** Partid reacționar al grofilor și industriașilor de naționalitate maghiară din România.

problema procesului și a concedierilor în masă în industria forestieră din Valea Mureșului, ca și în alte două probleme, și în schimb noi i-am sprijinit, am elaborat un program minimal pentru mobilizarea maselor și pentru a determina opoziția să ia atitudine¹⁷. În același mod a procedat Partidul comunist — lansînd lozinca de a se vota cu opoziția — și la Chișinău¹⁸. Poziția exprimată de cei doi conducători ai P.C.R. a fost în cele din urmă acceptată și inclusă în documentele elaborate de plenară*.

Abordînd problema relațiilor P.C.R. cu alte forțe politice, plenara din 21—24 iulie 1925 a acordat în același timp o deosebită atenție și măsurilor pe care partidul trebuia să le întreprindă pentru *stringerea legăturilor cu masele largi populare, pentru înfăptuirea frontului unic muncitoresc de jos în sus și de sus în jos*.

Pentru ca partidul să-și poată îndeplini corespunzător rolul său de avangardă revoluționară, să poată cuceri pe deplin majoritatea poporului român — clasa muncitoare, țărănimea, alte categorii sociale — sub conducerea sa ideologică și politică, se arată în documentele plenarei, P.C.R. trebuie să ia conducerea tuturor luptelor muncitorimii și țărânimii, cău-tînd în permanență să lege cerințele zilnice și specifice cu lupta hotărîtă pentru doborîrea claselor exploatare și pentru luarea puterii în minile poporului muncitor, prin constituirea guvernului muncitoresc-țărănesc¹⁹.

În conformitate cu aceste sarcini, una din căile principale ale extinderii influenței și rolului conducător al partidului, indicată de plenară, era intensificarea muncii în sindicate — „organe de luptă ale clasei muncitoare“. În ele trebuiau să intre „toți muncitorii, fără deosebire de convingerile lor politice“. Partidul trebuia să militeze activ în direcția unificării sindicale în forma pe care urmau s-o hotărască, în cadrul unui congres general, reprezentanții tuturor sindicatelor, ai maselor de muncitori²⁰. „Trebuie să arătăm maselor — se spunea în Rezoluția asupra problemei sindicale — că, deci, sîntem principal împotriva afilierei la Amsterdam și că menținem cu toată puterea propunerea sindicatelor ruse și engleze, care cer convocarea unui congres mondial sindical, unde să se facă unificarea internațională a sindicatelor și să se creeze o adevărată internațională sindicală. În același timp însă, arătăm că chestiunea afilierei la Amsterdam nu poate fi o piedică a unificării sindicatelor din România. Congresul comun al tuturor sindicatelor va avea să hotărască în această chestiune. Bineînțeles că, credincioși principiului nostru de democrație muncitorească, noi ne vom supune majorității, chiar dacă

¹⁷ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, mapa nr. 88/1925, fila 10.

¹⁸ *Loc. cit.*

* În acest sens, este caracteristică aprecierea plenarei care arăta: „Sînt contra frontului unic și contra revendicărilor parțiale doar numai elementele pu-ciste, care cred că ele — minoritatea conștientă — trebuie «să facă» revoluția în numele și în folosul maselor muncitoare. Tot astfel, sînt contra frontului unic elementele de dreapta care, spunînd că acum revoluția este departe, caută să ascundă pasivitatea lor sub pretextul de «stîngă»; trebuie să lași masele să su-fere. «Cu cît [e] mai rău, cu atît [e] mai bine», ca «să le ajungă cuțitul la os», să fie forțate să se răscoale și atunci ei — «revoluționarii» — se vor pune în fruntea lor și le vor duce la înfăptuirea revoluției sociale“ (A.I.S.I.S.P., cota Ab IX-14, filele 9—10.)

¹⁹ A.I.S.I.S.P., cota Ab IX-14, fila 6.

²⁰ *Loc. cit.*

hotărîrea ar fi pentru afilierea la Amsterdam. Numai stabilirea acestui principiu poate obține și garanta unitatea”²¹. Din păcate, această linie realistă și justă adoptată de plenară a fost abandonată de partid în anul 1926, ca urmare a criticilor neîntemeiate venite de la forurile internaționale, care acuzau Partidul Comunist Român și conducerea sa de greșeli oportuniste de dreapta, ce ar fi tins, chipurile, la lichidarea Sindicatelor unitare.

Apreciind că frontul unic era un mijloc important de revoluționare și mobilizare a maselor, documentul cerea partidului înfăptuirea „frontului unic de sus și de jos, frontul unic al sindicatelor unitare cu cele reformiste, pentru ducerea cu succes a luptelor zilnice și pentru realizarea unității sindicale, frontul unic al muncitorilor, țăranilor și naționalităților asuprite ce urmează partidele opoziției unite, partidele maghiar și Federația partidelor social-democrate”²².

Pentru înfăptuirea Frontului unic de jos în sus și de sus în jos, P.C.R. propunea un program minimal în 13 puncte cu un conținut în cea mai mare parte realist, — ce va sta în esență la baza programului Blocului Muncitoresc-Țărănesc, creat în toamna anului 1925 —, care cuprindea următoarele probleme: neregnoașterea legislației liberale; restabilirea, lărgirea și garantarea libertății gândirii, cuvîntului, organizării, întrunirilor pentru orice organizație politică, economică, culturală și sportivă; amnistie generală politică și militară; alegeri libere prin dreptul de vot egal, direct și secret pentru toți cetățenii de la 18 ani în sus, indiferent de sex, naționalitate, religie sau ocupație; exproprierea întregului pămînt de la 50 de ha în sus, împreună cu inventarul agricol, și improprietărea fără plată a țăranimii muncitoare; naționalizarea Băncii Naționale și a tuturor întreprinderilor mari; o largă legislație socială (în care să se înscrie drepturi, ca: ziua de lucru de 8 ore, ajutorarea șomerilor de către stat, asigurări sociale etc.); sprijinirea de către stat a populației nevoiașе cu credite ieftine; măsuri radicale contra speculei; impozite directe asupra capitaliștilor și marilor proprietari; asigurarea dezvoltării libere a naționalităților conlocuitoare; o politică de pace cu popoarele vecine etc.²³.

O altă condiție pentru cuprinderea unor mase largi în frontul general anticapitalist, indicată de plenară, era situarea comuniștilor în fruntea acțiunilor tineretului muncitor de la orașe și sate pentru revendicări proprii, atragerea femeilor, activizarea politică a celor fără lucru, a șomerilor etc. Plenara mai cerea editarea de organe de presă legale și ilegale, care să aibă un caracter popular, în dublu sens: prin conținut și prin organizarea unei largi rețele de corespondenți în fabrici și la sate²⁴.

Abordînd într-o manieră mai realistă problema stringerii legăturilor cu masele largi populare, cu alte forțe și organizații politice, plenara s-a oprit și asupra aliaților pe care proletariatul trebuia să și-i cîștige „pentru cucerirea puterii” și „pentru a combate pe dușmanul cel mai mare”, oligarhia liberală. Primul dintre aceștia îl reprezenta țăranimea — săracă, mijlocașă și o parte a chiaburimii —, care, diferențiat, putea

²¹ Loc. cit., cota A IX-11.

²² Loc. cit., cota Ab IX-14, filele 7—8.

²³ Loc. cit., fila 3.

²⁴ Loc. cit., filele 10—12.

fi atrasă în lupta pentru desființarea moșierimii ca clasă, pentru împărțirea întregului pământ celor ce-l munceau, pentru pace cu toate popoarele. Apoi sînt menționate mica burghezie de la orașe și sate, care suporta tot mai greu politica fiscală, naționalitățile conlocuitoare organizate în diferite partide sau neorganizate și intelectuali, a căror putință de a-și exercita funcțiunea socială și profesională se micșora continuu ²⁵.

În cadrul lucrărilor Plenarei din 21—24 iulie 1925 un loc important l-au ocupat analiza *activității Comitetului Central pe perioada scursă de la Congresul al III-lea și unele probleme organizatorice*. Elek Köblös a expus un raport despre măsurile organizatorice întreprinse de conducerea partidului după Congresul al III-lea și a schițat activitatea U.T.C., a Ajutorului Roșu, a Sindicatelor unitare și sarcinile deosebite ce au stat în fața lor, apreciind că, în general, s-au înregistrat o serie de succese ²⁶.

Reluînd indicațiile date de Congresul al III-lea privind reorganizarea pe baze ilegale, plenara a venit, în lumina experienței acumulate, cu precizări noi și utile. Ea aprecia că, oricît de justă ar fi în aceste condiții politica P.C.R., ea nu poate pătrunde pînă la masele muncitoare dacă partidul nu are și o organizare corespunzătoare, care să-i permită să îndeplinească activitatea ilegală cu cea legală, prin cele mai variate forme și mijloace. Rezoluția în această problemă aprecia că în timpul scurs de la Congresul al III-lea nu s-au înregistrat rezultatele dorite, atît datorită slăbiciunii muncii desfășurate în interiorul partidului, cît și numeroaselor arestări survenite ²⁷.

Pornind de la aceste constatări, plenara sublinia cu tărie că „Partidul comunist trebuie să se folosească de orice eveniment sau de orice chestiune pusă la ordinea zilei pentru a crea organizații legale «libere», în care să se strîngă masele și să lupte pentru dezlegarea chestiunilor respective în folosul lor, inițiativa luînd-o C.C., prin organele subordonate și prin membrii partidului, care trebuie să ia conducerea în mîinile lor” ²⁸.

Cheia de boltă a activității partidului, inclusiv cea dusă în organizațiile de masă legale, era apreciată a fi organizarea partidului pe bază de nuclee de fabrică sau pe cartiere. Prin intermediul acestora, partidul comunist avea un permanent contact cu masele, le cunoștea direct nevoile, le conducea sau influența acțiunile și, tot prin ele, își recruta noi membri. Una din sarcinile partidului, realizabilă tot prin intermediul nucleelor de fabrică, era aceea de a crea fracțiuni comuniste în toate sindicatele existente, indiferent de orientarea lor, în partidele componente ale Federației Partidelor Socialiste, în aripa stîngă a Partidului țărănesc, în comitetele țărănești, în organizațiile legale ale naționalităților conlocuitoare, în cooperativele de tot felul, în toate organizațiile culturale, în organele constituite pentru alegeri, în asociațiile studențești și în cele sportive. O indicație prețioasă pentru largul lor cîmp de activitate era aceea că „nucleele și fracțiunile trebuie

²⁵ *Loc cit.*, filele 12—13.

²⁶ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr 1, mapa nr. 88/1925, filele 8—23.

²⁷ A.I.S.I.S.P., cota A IX-5.

²⁸ *Loc. cit.*, cota Ab IX-14, fila 16.

să fie ilegale (adică conspirative), fără ca prin aceasta să se înțeleagă că și activitatea trebuie să fie ilegală, aceasta fiind o activitate de masă și în mijlocul masei”²⁹. Nu era scăpată din vedere nici activitatea organizației Ajutorul Roșu, care trebuia ca, pe lângă sprijinul ce-l dădea victimelor terorii, să desfășoare o amplă muncă de educație revoluționară, de solidaritate proletară internă și internațională.

O altă sarcină importantă a partidului o constituia problema cadrelor, stabilindu-se în această privință să fie ridicate în „posturile de răspundere elemente din sinul muncitorimii, pregătite și dovedite des- toinice și devotate, care vor fi, în activitatea lor de toate zilele, în- suflețite de eroism proletar”³⁰.

Plenara cerea respectarea democrației interne de partid în rapor- turile dintre diferite organe, precum și între acestea și membrii de partid. În același timp, ținând seama de situația de adîncă ilegalitate, cerea să se manifeste o disciplină de fier, severă și necruțătoare³¹.

Vii dezbateri au avut loc în plenară asupra modului cum a fost condus procesul din aprilie-iunie 1925 și îndeosebi asupra comportării lui Marcel Pauker, Al. Dobrogeanu-Gherea și D. Fabian cu acest prilej. Ei au fost criticați pentru încălcarea disciplinei de partid, pentru provo- carea, nejustificată și neorganizată, a grevei foamei. Plenara a atras aten- ția că această armă extremă de luptă a victimelor terorii trebuia folosită cu aprobarea partidului, mai ales atunci cînd s-au luat măsuri pentru a se organiza acțiuni simultane în afara închisorii³².

În final, Plenara C.C. al P.C.R. din 21—24 iulie 1925 a făcut și unele modificări în componența C.C. al P.C.R. și a Comisiei Centrale de Control a partidului³³.

Din documentele păstrate, ca și din analiza evenimentelor ce s-au succedat, se poate concluda că plenara C.C. al P.C.R. și a Comisiei Cen- trale de Control din 21—24 iulie 1925 a reprezentat un moment impor- tant în dezvoltarea partidului. Ea a discutat și adoptat hotărîri, care au creat, pentru un timp, condiții propice pentru ca partidul comunist să poată deveni un partid de masă. Analiza, în general justă, asupra rapor- turilor sociale și politice, a problemei tacticii de front unic au fost de natură să creeze comuniștilor noi și utile posibilități de a putea acționa cu eficacitate în legalitate.

Anumite tare, unele poziții stingiste exprimate în cursul dezbaterilor au făcut ca plenara să nu rezolve în condiții optime tot ceea ce-și propu- sese. În documentele adoptate au continuat să existe și unele neajunsuri. Menținînd teza profund eronată a necesității pentru partid de a lupta pentru autodeterminare pînă la despărțirea de statul român a unor părți din teritoriul țării, locuite în imensa lor majoritate de români, plenara a stabilit că forțele motrice ale revoluției erau proletariatul aliat cu țără- nimea și cu naționalitățile conlocuitoare, acestea din urmă fiind consi- derate a treia forță motrice a revoluției. Pe aceeași linie greșită se înscrie

²⁹ *Loc. cit.*, fila 18.

³⁰ *Loc. cit.*

³¹ *Loc. cit.*, fila 19.

³² Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, mapa nr. 88/1925, filele 41—43.

³³ *Loc. cit.*, mapa nr. 103 din 1925.

și aprecierea negativă, exagerată potrivit căreia Partidul Socialist din România dinainte de crearea P.C.R. nu a întreprins eforturi suficiente pentru a crea o literatură marxistă proprie și n-a cunoscut realitățile din România. În fond, atît Partidul Social-Democrat din România — dinainte de primul război mondial —, cît mai ales Partidul Socialist din România — în anii 1918—1921 —, în pofida unor limite istorice, au evoluat și și-au orientat treptat activitatea pe baza cunoașterii realităților românești, în conformitate cu cerințele obiective și dezideratele majore ale clasei muncitoare și ale poporului român. Această activitate și-a găsit reflec-tarea și în numeroase scrieri ale socialiștilor români apărute în lucrări de sine stătătoare, în documentele fundamentale ale congreselor și conferințelor de partid, într-un impresionant număr de articole apărute în publicațiile vremii. Plenara a menținut teza formulată de C. Dobrogeanu-Gherea, la începutul secolului, potrivit căreia, în noile condiții economice și sociale de după reforma agrară din 1921, țărănimea muncitoare s-ar fi aflat în situația de neoiobăgie, apreciere care nu corespundea realității. Ca și congresele al II-lea și al III-lea ale partidului, plenara considera în mod cu totul greșit că rezolvarea problemelor agrară și națională în România ar fi fost posibilă numai în cadrul unor acțiuni pe scară balcanică, sub conducerea Federației Comuniste Balcanice, teză infirmată de istorie.

La scurt timp după plenară se constată o rapidă înviorare a muncii politice desfășurate de comuniști, atît în interiorul clasei muncitoare, cît și în viața politică în general. Începînd din luna august, ziarul „Fa-cla” publică sistematic chemări la organizarea de comitete de front unic, forma organizatorică primară a Blocului Muncitoresc Țărănesc, care se creează, spre sfîrșitul anului 1925. Numai în lunile septembrie-octombrie au luat ființă estfel de comitete de front unic la București, Iași, Turnu Severin, Galați, Tîrgu Mureș, Corabia, Arad, Timișoara și Oradea, iar ulterior la Ploiești, Brașov, Piatra Neamț, Salonta etc.³⁴

P.C.R. a avut contacte și a sprijinit lupta partidelor din opoziția unită în alegerile pentru camerele agricole din august 1925, unde liberalii au înregistrat un răsunător și semnificativ insucces³⁵.

De asemenea, în iulie, august, septembrie și octombrie 1925, Comitetul Executiv al Consiliului General al Sindicatelor Unitare ține ședințe în care ia în dezbateră sarcinile trasate de plenară în direcția realizării unificării sindicale, a frontului unic muncitoresc de luptă³⁶ și, totodată, se editează ziarul „Viața muncitoare”, organ legal al Sindicatelor unitare, care a adus o mare contribuție la organizarea profesională și lupta revoluționară a clasei muncitoare. În același timp, se hotărăște crearea Comitetului Central de ajutorare de pe lîngă Sindicatul unitare cu scopul de a da ajutor material, moral și juridic membrilor sindicatelor, arestați și închiși, precum și familiilor acestora³⁷. În august 1925 — deci la scurt timp după lucrările plenarei din iulie 1925 — se înființează la București, sub directa conducere a partidului comunist, organizația Uni-

³⁴ Loc. cit., mapa nr. 102/1926, fila 2.

³⁵ Loc. cit., mapa nr. 83/1925, filele 1—7.

³⁶ Loc. cit., mapele nr. 53, 54, 56, 62, 106, 107, 151 din 1925.

³⁷ Loc. cit., mapa nr. 52/1925.

unea studenților independenți, cu organul său de presă „Viața universitară“, și apoi „Ideea universitară“, în care activau laolaltă studenți comuniști, ca Timotei Marin, Al. Mihăileanu, Mihail Ciobanu, socialiști, ca Ștefan Voitec, Nicolae Deleanu, precum și alți tineri intelectuali cu vederi progresiste. Organizația, ca și organele de presă, militau atît pentru democratizarea și buna desfășurare a învățămîntului superior, cît și împotriva reacțiunii din țară și a curentelor reacționare și fasciste din rîndurile studențimii.

Activitatea partidului, în general, și îndeosebi modul cum au fost aplicate hotărîrile Plenarei din 21—24 iulie au făcut obiectul ordinei de zi a Plenarei C.C. al P.C.R. din 1—4 decembrie 1925, care a apreciat ca pozitiv cursul activității partidului în a doua jumătate a anului 1925 și a preconizat continuarea acesteia pe aceeași linie ³⁸.

Pe ordinea de zi a plenarei din decembrie au figurat următoarele probleme : 1. Situația politică internă ; 2. Raportul de activitate și pericolul lichidatorist ; 3. Alegerile comunale și frontul unic ; 4. Partidul Comunist Român față de mișcarea sindicală ; 5. Uniunea Tineretului Comunist ; 6. M.O.P.R. ș.a. ³⁹. De fapt, principalele discuții s-au purtat în legătură cu problema frontului unic în alegerile comunale, organizarea P.C.R. pe baza nucleelor de fabrică și lupta contra lichidatorismului.

În rezoluția adoptată la primul punct al ordinei de zi se sublinia că evenimentele au confirmat aprecierile din rezoluțiile plenarei din iulie 1925. Plenara din decembrie trasa următoarele sarcini organizațiilor de partid : intensificarea campaniei de mobilizare a maselor în jurul programului de front unic ; acțiuni pentru determinarea conducătorilor partidelor din opoziția unită să-și precizeze atitudinea fără nici un echivoc față de închegarea unei opoziții viabile ; intensificarea eforturilor pentru a asigura o bună desfășurare a muncii ilegale ș.a. ⁴⁰.

Plenara a luat o atitudine hotărîtă împotriva concepțiilor lichidatoriste, legaliste cu orice preț, manifestate în rîndul unor membri ai P.C.R., cărora nu le erau clare necesitatea istorică a organizării în acele condiții pe baze ilegale a partidului, programul său revoluționar de luptă și raporturile dintre partidul comunist, ca principală forță politică marxist-leninistă, și celelalte organizații muncitorești ce acționau legal. „C.C. constată că aceste tendințe greșite, combătute în linii generale în această rezoluție, trebuiesc combătute printr-o discuție largă în sinul organizațiilor partidului, de la nucleu pînă la Comitetul Central, clarificînd pe deplin munca partidului nostru și făcînd prin asta primul pas spre realizarea celor prevăzute în rezoluția Plenarei din iulie a C.C. și a Comisiei Centrale de Control asupra bolșevizării“ ⁴¹.

Analizînd desfășurarea campaniei de formare a frontului unic al muncii, plenara din 1—4 decembrie 1925 a relevat o seamă de succese înregistrate, îndeosebi în privința acțiunilor de jos în sus, precum și unele neajunsuri. Rezoluția în această problemă sublinia că „Comitetele

³⁸ „Bolșevismul“, buletinul Partidului comunist, anul I, nr. 2, din decembrie 1925.

³⁹ *Ibid.*

⁴⁰ *Ibid.*

⁴¹ *Ibid.*

de front unic trebuie să fie organe de front unic în care să fie reprezentate toate păturile sociale, care suferă sub regimul oligarhiei de azi⁴². Se cerea cu insistență să se facă propuneri de front unic tuturor organizațiilor în care erau mase de oameni ai muncii, anunțându-se public punctele principale ale programului P.C.R. pentru alegerile comunale: guvern muncitoresc-țărănesc; exproprierea totală a pământului moșieresc și împărțirea lui fără plată celor ce muncesc; socializarea mării industrii și naționalizarea băncilor; pace cu Rusia Sovietică etc. Plenara sublinia în mod just că numai frontul unic al maselor producătoare va fi în stare să răstoarne oligarhia de la putere.

În rezoluția privind mișcarea sindicală, plenara trasa sarcina creării neîntârziată a unor fracțiuni comuniste în sindicate, realizarea de înțelegeri și acțiuni de front unic între Sindicatele unitare și cele social-democrate, îndeosebi pe problemele privind nevoile zilnice ale muncitorilor, și intensificarea luptei pentru înfăptuirea unității sindicale⁴³.

Începutul anului 1926 se caracterizează printr-o amplificare a activității generale a comuniștilor. Un însemnat succes a fost înregistrat în alegerile comunale din februarie 1926, când Blocul Muncitoresc-Țărănesc a mers în cartel electoral cu opoziția unită, păstrându-și însă fizionomia politică proprie, prilej cu care guvernul a suferit o grea înfrângere. Prin B.M.Ț. au fost aleși 27 consilieri comunali sau supleanți, membri sau simpatizanți ai P.C.R., iar victoria obținută de opoziția unită pe ansamblul țării a determinat căderea guvernului I.I.C. Brătianu, obiectiv major indicat de plenara din iulie 1925 și atins prin luptă hotărâtă.

Documentele elaborate de Plenara C.C. al P.C.R. și a Comisiei Centrale de Control din 21—24 iulie 1925, ca și activitatea partidului desfășurată pe baza indicațiilor cuprinse în ele, reprezintă, cu toate limitele ce au persistat, una din paginile pozitive ale acestei perioade deosebit de grele din istoria P.C.R. Îmbinând în mod eficace munca și lupta ilegală cu cea legală, deși militanții săi erau supuși unei crunte prigoane, partidul a reușit nu numai să facă față unor noi și mari procese intentate de organele represive, dar să se afirme, să-și facă simțită din plin prezența sa în fruntea bătăliilor clasei muncitoare, ale poporului român. Era în aceasta o dovadă a viabilității sale, demonstrarea necesității istorice a existenței, a locului bine definit pe care partidul comunist îl ocupa în peisajul societății românești.

⁴² *Ibid.*

⁴³ *Ibid.*

Marea Revoluție Socialistă din Octombrie și importanța sa în dezbaterile teoretice ale mișcării socialiste din România. 1917 - 1921

MARIN BADEA

În istoria umanității, victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie s-a înscris ca cel mai mare eveniment al epocii contemporane, ea atestând actul de naștere al unei noi orînduiri, orînduire care, prin trăsăturile-i caracteristice, avea să întruchipeze cele mai îndrăznețe visuri ale omului. Prin întreaga sa semnificație, Revoluția din Octombrie a marcat o cotitură radicală în fluxul viu al mișcării istorice, în urma căreia s-a pus la ordinea zilei făurirea conștientă de către om a unui regim cu totul nou, din care să fie înlăturate bazele exploatarei omului de către om, să se creeze posibilități reale pentru eliberarea sa deplină. Revoluția din Octombrie a realizat, în fapt, ceea ce pînă atunci era doar teorie iar pentru unii, adversarii clasei muncitoare, o utopie, deși proletariatul francez dăduse naștere Comunei din Paris. Ea a demonstrat nu numai existența posibilității reale de trecere la înfăptuirea programului de acțiune revoluționară a proletariatului făurit de gîndirea marxistă de-a lungul cîtorva decenii, dar și superioritatea sa nu numai în faza de realizare totală, cum preconiza construcția teoretică abstractă, ci încă din momentul de început al activității menite a făuri acest program. Primele „decrete“ ale Puterii Sovietelor răspundeau celor mai spinoase probleme ale momentului : necesitatea instituirii unei păci durabile, rezolvarea aspirației seculare a țăranimii, căreia prin „decretul asupra pămîntului“ i s-a pus la dispoziție principalul său mijloc de producție, sau proclamarea egalității depline între națiuni și, implicit, posibilitatea practică de înlăturare a asupririi naționale, de afirmare independentă a fiecăreia.

Iată de ce clasa muncitoare din România, care atinsese în anii anteriori războiului un stadiu înaintat în dezvoltarea organizată a luptei sale, și-a afirmat cu vigoare solidaritatea sa cu Revoluția din Octombrie, în care a văzut concretizarea unor idealuri pentru care ea însăși lupta de mai bine de o jumătate de veac. Credincioasă tradiției legăturilor internaționaliste, pe care mișcarea revoluționară și progresistă le făurise de-a lungul istoriei sale, mișcarea muncitorească din România s-a alăturat din primele momente cauzei afirmate de Revoluția din Octombrie. Prin mitinguri, de-

monstrații și greve de solidaritate desfășurate pe tot întinsul țării, prin participarea cu arma în mână a mii și mii de români la apărarea cuceririlor revoluționare ale proletariatului și țărănimii ruse, clasa muncitoare din țara noastră, poporul român a înscris o pagină glorioasă în analele prieteniei cu popoarele Uniunii Sovietice, pildă vie de manifestare a unui înalt internaționalism proletar.

Din primele momente ale dezvoltării ei ca fenomen istoric, Revoluția din Octombrie a constituit o experiență fundamentală, către care își îndrepta privirile întreg proletariatul internațional. Iar opera proletariatului rus polariza aceste priviri pentru că prin ansamblul semnificațiilor sale, Revoluția din Octombrie exprima sensul real al unei mișcări istorice noi, o mișcare tipică depășirii de către proletariat a condiției sale de clasă exploatată pe care i-a hărăzit-o burghezia și acțiunii de făurire a unor noi structuri sociale, în cadrul cărora omul să se poată afirma în plenitudinea dimensiunilor sale. De aceea Vladimir Ilici Lenin, genialul teoretician și conducător revoluționar marxist, întemeietorul partidului revoluționar al proletariatului din Rusia, explicând acest interes al clasei muncitoare de pretutindeni pentru Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, a definit chiar în acei ani, și cu rigoarea-i caracteristică, importanța sa internațională : „Unele dintre trăsăturile fundamentale ale revoluției prezintă nu o însemnătate locală, specific națională, numai rusă, ci o importanță internațională... exemplul rus arată tuturor țărilor câte ceva — absolut esențial din viitorul lor inevitabil și apropiat. Muncitorii înaintați din toate țările au înțeles de mult acest lucru și de cele mai multe ori nu atît l-au înțeles, cît l-au intuit, l-au sesizat cu instinctul lor de clasă revoluționară“¹.

În această dublă semnificație, de experiență care întruchipează o valoare generală, universal-valabilă prin capacitatea de a dezvălui conținutul legilor generale ale luptei pentru socialism, pe de o parte, și de experiență concret istorică, purtînd însemnul specific al singularului ce nu se va repeta identic în alte situații, pe de altă parte, opera proletariatului și a țărănimii ruse a început să fie studiată și receptată încă din primele ei zile de existență de mișcarea muncitorească internațională. O asemenea preocupare constantă a existat și în cadrul mișcării muncitorești din România, fapt ce a conferit o anumită substanță atît activității sale teoretice cît și celei politice. Conținutul său istoric se impune a fi relevat cu atît mai mult cu cît dimensiunile reale ale procesului profund de clarificare ideologică pe care l-a cunoscut mișcarea muncitorească din România în anii 1918—1921, de apariția însăși a P.C.R. prin transformarea Partidului socialist, nu pot fi reconstituite fără relevarea acestei preocupări. De altfel, această preocupare a fost evidențiată clar în coloanele ziarului „Socialismul“, încă din noiembrie 1918, prin articolul intitulat „Revoluția rusă“, în care se scria : „Din noianul acesta de fenomene (pe care le pune în evidență revoluția rusă — *n.n.*) vom încerca să înlăturăm pe cele întâmplătoare, locale și să desprindem pe cele generale. Vom deosebi ceea ce a fost specific rusesc și ceea ce reprezintă o arătare (în sens de manifestare

¹ V. I. Lenin, *Opere complete*, vol. 41, ediția a II-a, Editura politică, București, 1966, p. 3—4.

— *n.n.*) care poate să se repete la orice revoluție proletară, oriunde s-ar ivi aceasta“². Fixarea acestui obiectiv pe care-l avea în vedere mișcarea socialistă din România era bine fundamentată, atât teoretic cât și practic. Se exprima convingerea întemeiată că revoluția este „de o însemnătate necomparabilă“ și numai clasa muncitoare, partidul ei politic sînt cele care pot și trebuie să înțeleagă „tilcul adînc al acestor prefaceri uriașe“. Și chiar dacă, istoric, imaginea acestui mare eveniment era greu de reconstituit în acele momente, — date fiind greutățile de informare și lipsa unei perspective care să permită o privire de ansamblu și în profunzime a realității istorice încă în curs de desfășurare —, totuși o serie de concluzii reclamate de practica politică puteau fi reținute. „Istoria obiectivă a revoluției ruse — consemna în acest sens articolul citat — o vor scrie generațiile viitoare, căci numai de la o anumită distanță e cu putință să cuprinzi evenimente de o însemnătate atât de mare, care hotărăsc soarta viitoare a omenirii. Noi sîntem prea aproape de ea și avem interese imediate în antagonismele sociale de azi, astfel încît ne vom resimți de acestea într-o oarecare măsură. Totuși, — conchide articolul —, avînd concepția materialistă a istoriei la îndemînă, vom putea analiza chiar și aceste fenomene cu o obiectivitate de care istoricul burghez nu este capabil nici atunci cînd ar voi să cerceteze lucrurile în mod obiectiv“³.

Se impune, însă, de la început mențiunea că receptarea și asimilarea ideilor pe care le degaja experiența Marii Revoluții Socialiste din Octombrie nu s-au realizat printr-o pătrundere mecanică și cu atât mai mult nu se poate considera, ca în unele realizări mai vechi ale istoriografiei noastre, că avîntul revoluționar pe care l-a cunoscut mișcarea noastră muncitorească în anii imediat următori primului război mondial a fost creat de victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie. Fenomenul ca atare nu se reduce nici pe departe la o simplă preluare a ceea ce s-a degajat din uriașa retortă a revoluției. În derularea lui istorică și în structura sa ca fenomen se poate decanta cu ușurință uriașul efort al socialiștilor și comuniștilor români de înțelegere a resorturilor interne ale revoluției, pentru descifrarea raporturilor de forțe dintre proletariat și aliații săi, pe de o parte, și burghezie, pe de altă parte, pentru reținerea conținutului luptei ideologice și politice, care a însoțit revoluția în ascensiunea ei victorioasă. Același articol la care ne-am referit anterior consemna în acest sens: „Vom arăta puterile, adică clasele și partidele care au stat față în față în această luptă, pîntecul de efort depus de fiecare și îndeosebi rolul hotărîtor pe care l-a jucat proletariatul rus industrial, care, din primul moment, a dus greul luptei. Vom arăta care a fost lupta de idei care a întovărășit această luptă pentru cucerirea puterii politice“⁴.

Reflecția socialiștilor români asupra Marii Revoluții Socialiste din Octombrie se face în strînsă legătură cu realitatea istorică în care acționau, vizînd, firește, transformarea ei. „Putem foarte bine să ne arătăm încrederea și stima noastră Rusiei Sovietice dar cînd e vorba de a-i aplica

² *Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1916—1921*, Editura politică, București, 1966, p. 114.

³ *Ibid.*

⁴ *Ibid.*

învățămintele nu trebuie să trecem cu vederea asupra împrejurărilor naturale în care se află țara noastră”⁵. Angajarea însăși a proletariatului român pe o cale intransigent revoluționară, căreia nu-i lipseau din programul de acțiune teze ce reflectau deja o aplecare creatoare asupra experienței săvârșite în Rusia, a avut loc pe temeiul propriilor sale cuceriri. La propriile tradiții nu numai că nu se renunță dar se încearcă o reconsiderare critică a realizărilor obținute de mișcarea socialistă în cei peste 60 de ani de existență organizată a luptei clasei muncitoare și care au servit în mod nemijlocit ca bază de susținere pentru încheierea operei de înțelegere a marxismului în contextul politic creat de victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, de croire a noului curs al practicii revoluționare: „Sintem oricând gata a recunoaște greșelile trecutului. Nu putem admite însă ca o dată cu apa din scaldătoare să aruncăm și copilul. Să ne folosim de experiența ultimelor frământări dar să nu aruncăm peste bord ceea ce formează însăși condițiunile de viață ale proletariatului”⁶.

Socialiștilor români, cu unele excepții, le-a fost clar că o experiență revoluționară oricât de bogată, așa cum era cea a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, nu ajută cu nimic unei alte mișcări proletare naționale dacă aceasta nu cunoaște și nu analizează temeinic realitatea istorică în care acționează. Transformarea revoluționară a unei societăți nu poate fi realizată fără o cunoaștere prealabilă temeinică a structurilor ei reale, fără o analiză permanentă care să permită în fiecare moment realizarea unei aprecieri corecte a raportului de forțe dintre taberele aflate în luptă, a dinamicii lui, a perspectivelor previzibile. Or, și din acest punct de vedere, leninismul, ca expresie creatoare a marxismului, el însuși un produs atît al procesului de dezvoltare a mișcării muncitorești internaționale, în general, și a celei din Rusia, în special, oferea mișcării muncitorești în ansamblul ei și implicit și celei din România un model de abordare creatoare a marxismului, care, prin spiritul său, e străin cantonării în anumite tipare mai mult sau mai puțin fixe. Dimpotrivă, el reclamă studierea atentă a fiecărei situații concrete, definirea exactă a conținutului luptei politice și folosirea unor metode adecvate în desfășurarea acesteia.

În acest amplu și semnificativ proces de evaluări și reevaluări teoretice ale practicii revoluționare, de considerări și reconsiderări ale conținutului gândirii marxiste, experiența Revoluției din Octombrie a fost de natură a arunca un puternic fascicul de lumină în calea luptei clasei muncitoare, fortificîndu-i credința în valoarea idealului socialist, în propria-i capacitate de acțiune. Închinînd un imn de slavă eroicului proletariat rus, muncitorilor care prin hotărîrea lor fermă, prin singele vărsat în luptele cu dușmanii poporului, au înălțat steagul triumfător al revoluției, socialiștii români mărturiseau deschis că „ne-ați întărit credința în puterea socialismului și ați arătat lumii calea cea mai dreaptă ce duce la pace și la înfrățirea popoarelor”⁷. În același sens se pronunță, dar ceva mai tîrziu, Petre Constantinescu-Iași,

⁵ „Socialismul” din 16 aprilie 1920.

⁶ „Socialismul” din 12 martie 1919.

⁷ „Adevărul” din 26 noiembrie/9 decembrie 1917.

remarcînd că în Rusia statul bolșevic al lui Lenin s-a constituit și „există încă ca un exemplu viu al puterii proletare ; el dă sugestii stîngii din restul Europei, el animă spiritul revoluționar al mișcării socialiste“⁸.

Experiența Marii Revoluții Socialiste din Octombrie a ajutat mișcarea muncitorească din țara noastră să-și pună în valoare, într-o manieră calitativ superioară, formele-i originale de afirmare în cadrul poporului român, iar produsul fundamental al acestui proces, fenomenul cu semnificațiile cele mai profunde, avea să-l constituie transformarea partidului socialist în partid comunist.

Urmărind îndeaproape cursul evenimentelor revoluționare din Rusia Sovietică, ca și din alte țări (de pildă Ungaria sau Germania), și încercînd să surprindă trăsăturile lor generale, *socialiștii români au supus reconsiderării teoretice unul dintre conceptele fundamentale ale ideologiei proletariatului — acela de revoluție*. Anterior, în jurul acestei probleme gîndirea socialistă se pronunțase în termeni generali și în limitele caracteristice întregii social-democrații. În concordanță cu aprecierile lui Marx și Engels, socialiștii români, și îndeosebi C. Dobrogeanu-Gherea, se străduiseră să sădească în conștiința proletariatului român ideea fundamentală după care întregul proces de dezvoltare a capitalismului tinde către adîncirea și agravarea contradicțiilor pe care le conține, pînă la transformarea lor în extreme de neîmpăcat. În acest stadiu, ele ajung, în mod inevitabil, să genereze o revoluție proletară, în esența ei o „revoluție totală“, prin care clasa muncitoare se va elibera pe sine și întreaga societate de flagelul exploatării omului de către om. Dar, în teoria și practica social-democratică a mișcării socialiste de pînă la primul război mondial, revoluția era mai mult un ideal pînă la înfăptuirea căruia proletariatul trebuia să se dezvolte încă atît din punct de vedere numeric cît și ca nivel al conștiinței sale de clasă. Capitalismul ca orînduire istorică trebuia să cunoască o importantă dezvoltare pînă să atingă limita potențelor sale productive, dincolo de care, în mod obiectiv, va trebui să acționeze proletariatul ca purtător al unei noi mișcări istorice. Marx arătase în „Capitalul“ că „dezvoltarea contradicțiilor unei forme istorice de producție este... singura cale istorică pentru dizolvarea și transformarea ei“⁹.

Dezvoltarea luptei de clasă, afirmarea partidului politic al clasei muncitoare, creuzetul unificării teoriei cu practica istorică concretă și dezvoltarea rapidă a conștiinței de clasă a proletariatului au determinat pe unii socialiști români ca, încă înainte de primul război mondial, să considere că revoluția socialistă este nu numai rodul unei dezvoltări istorice obiective ci și al inovației, al acțiunii politice care fructifică momentul transformării concepției ideologice în conștiință actuală, coerentă și sistematică, în voință precisă și fermă. Cristian Racovski, de pildă, scria încă în 1908 că pentru izbucnirea revoluției socialiste „Dezvoltarea economică a țării și în particular cea industrială este o condiție sine qua non ; la ce grad ea trebuie să fi ajuns ca să fie posibilă introducerea regimului socialist — aceasta este o altă chestiune. Revoluția

⁸ „Socialismul“ din 11 noiembrie 1919.

⁹ Karl Marx. *Capitalul*, vol. I, ediția a IV-a, Editura politică, București, 1960, p. 99.

socială (socialistă — *n.n.*), ca și orice transformare politică, nu este un act automatic a nu știu cărei dezvoltări obiective, ci un act subiectiv și conștient. Nu un rezultat al calculelor economiștilor sau al meteorologilor din istorie, ci manifestări ale voinței și forței proletariatului”¹⁰.

Revoluția din Octombrie avea să fortifice aceste intuiții teoretice demonstrând practic că e posibilă victoria revoluției într-o singură țară și nu neapărat într-o țară superior dezvoltată, ci într-o țară în care premisele obiective ale revoluției, comparativ cu cele de tipul Angliei sau Germaniei, nu atinseseră un nivel maxim. În schimb, contradicțiile proprii orînduirii sociale capitaliste cunoscuseră un grad de încordare realmente exploziv care, în împrejurările istorice specifice Rusiei țariste și ale slăbirii generale pe care a cunoscut-o capitalismul ca sistem în timpul primului război mondial, au făcut posibilă mai întii răsturnarea puterii politice a burgheziei și a marilor proprietari de pămînt, instaurarea puterii clasei muncitoare și a țărănimii, iar apoi trecerea la făurirea bazei materiale și a sistemului de relații socialiste. Victoria Revoluției din Octombrie a făcut astfel ca în disputa teoretică dintre tendințele revoluționare și cele reformiste din mișcarea muncitorească internațională, dintre marxismul creator și cel dogmatic, leninismul ca expresie a marxismului creator să iasă victorios. Rămînea doar ca și în cursul acțiunii revoluționare nemijlocite cuceririle teoretice să-și găsească întruchiparea necesară, ceea ce s-a și întîmplat prin apariția și dezvoltarea unei practici politice consecvent revoluționară. Și dacă în România unii fruntași ai mișcării socialiste, puțini la număr, cum au fost Ion Sion, Leon Ghelerter, Șerban Voinea, Iosif Jumanca, Ion Fluieraș, George Grigorovici și alții au continuat să rămîină și după 1918 pe vechile poziții social-democratice, susținînd pe mai departe că „pentru a înfăptui societatea comunistă... actuala alcătuire socială trebuie să ajungă la apogeul ei de dezvoltare economică și culturală... terenul să fie bine pregătit, masele largi ale poporului să fie prielnice sufletește pentru această schimbare”¹¹ și că, în consecință, tactica mișcării va trebui îndreptată „nu spre bolșevism, nu spre o săritură periculoasă”¹² ci spre o evoluție lentă, în schimb stînga revoluționară a cunoscut succese nu numai pe frontul practicii politice ci și al celei teoretice. Pentru adepții acestei noi orientări „Problema ce se pune vremii este aceasta : ori burghezia se mai menține, la cîrmă, în interesul ordinei și transformării evolutive, *dar pe socoteala societății*, deci a *proletariatului* căruia va aparține mîine, ori proletariatul ia cîrma pentru realizarea socialismului cu riscuri — riscurile istoriei, dar pe *cheltuiala burgheziei*”¹³.

În fundamentarea tacticii noi pe care o preconizau, socialiștii de stînga au pornit de la ideea justă că „marxismul nu are pretenția de a fi inventat un sistem atotmăduitor, ci numai de a fi descoperit legile după care evoluiază societatea”, că în structura lui nu este o teorie pietrificată, ci o concepție și o metodă care ajută la realizarea unei cunoașteri științifice a realității istorice în fiecare etapă a devenirii ei. Experiența proprie, ca și cea a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, în ceea

¹⁰ „Viitorul social”, vol. II, nr. 11—12 din iunie-iulie 1908, p. 431.

¹¹ „Adevărul” din 17/30 martie 1919.

¹² „Adevărul” din 6/19 ianuarie 1919.

¹³ „Socialismul” din 19 aprilie 1919.

ce avea ea mai semnificativ, spiritul de luptă care anima clasa muncitoare, ieșită în stradă în confruntarea deschisă cu forțele represive ale statului burghezo-moșieresc, plasarea ei masivă în rîndurile organizate, politic sau profesional, au constituit tot atîtea argumente pentru ca stînga mișcării socialiste să reconsidere de o manieră radicală conținutul aprecierilor anterioare cu privire la „condițiile materiale” ale izbucnirii și desfășurării revoluției socialiste.

Se aprecia că, pentru practica revoluționară a momentului, fraza lui Marx nici o societate nu pierde înainte de a fi creat în sinul ei elementele din care să nască societatea următoare a căpătat ulterior interpretare oarecum mecanică.¹⁴ Într-un moment cînd „proletariatul se credea copt pentru misiunea lui istorică și socotea că a sosit timpul ca pe umerii lui robuști, educați la încercata școală a muncii, să-și așeze societatea de mîine, reazemul ei”, militanții revoluționari români socoteau că și „doctrina socialistă, în același timp reflex și îndrumătoare a mișcării proletare”, trebuia să urmeze și ea „evoluția acestei ultime faze din desfășurarea luptei de clasă”. Și transformarea esențială care trebuia operată în conținutul doctrinei, și implicit al tacticii partidului clasei muncitoare, viza structura raportului dintre condițiile obiective și subiective, pe fondul cărora trebuia să se desfășoare revoluția proletară, un accent din ce în ce mai mare urmînd să se pună pe elementul subiectiv. „Dacă pregătirea condițiilor obiective scapă conducerii noastre — scria „Socialismul” într-unul din articolele sale — în schimb, cele subiective, nu de mai puțină însemnătate, oferă un cîmp larg de acțiune. Să nu pierdem o clipă din vedere gîndul că de gradul pregătirii noastre depinde într-o bună măsură modul și calitatea societății ce vom înfăptui... Nu ne mai este îngăduit, în aceste momente cînd istoria ne îmbrîncește, să lucrăm cu în-cetîneala de altădată... Mai încrezători decît oricînd în cauza noastră, mai dornici ca totdeauna de a-i grăbi izbînda, ne înfigem cu voluptate pîntenii în coapsa istoriei, ale cărei frîne de azi încolo noi le stăpînim”¹⁵.

Experiența Marii Revoluții Socialiste din Octombrie a demonstrat, iar continuarea ei sub forma războiului civil a pus în lumină tot mai mult faptul că principala problemă, în ordinea derulării procesului obiectiv de trecere de la capitalism la socialism, era *cucerirea puterii de stat și instaurarea dictaturii proletare*, pe care clasa muncitoare o va folosi ca instrument eficient în realizarea socializării mijloacelor de producție și de schimb, în edificarea societății socialiste. Această idee majoră în jurul căreia pivotează și teoria leninistă a revoluției era cunoscută de mișcarea socialistă din România, deși autorul articolului *Revo-*

¹⁴ „Socialismul” din 30 martie 1919.

¹⁵ „Socialismul” din 1 mai 1919. Conferind desfășurării revoluției de la 1848 o interpretare similară cu cea a lui Gherea și împărtășită în genere de mișcarea socialistă de pînă la 1918, dar punînd accentul pe ceea ce îndemna la acțiune revoluționară concretă, același autor scria: „Așa cum am fost prinși în angrenajul țărilor capitaliste din Apus și nevoiți la 1848 să adoptăm regimul burghezo-capitalist, fără să avem realizate toate condițiile obiective și mai ales clasa burgheză chemată să organizeze noua formă de viață socială, tot așa mîine și în virtutea aceluiași legi de mecanică socială vom fi chemați noi să înfăptuim societatea comunistă”. (*Ibidem.*)

lupia rusă, la care ne-am referit, o includea printre „arătările noi, nemai-întâlnite în istorie pînă atunci“¹⁶.

Așa cum am încercat să demonstrăm și cu alte prilejuri *, ea a fost prezentă în structura ideologiei politice a mișcării socialiste încă de la sfîrșitul secolului trecut, fiind preluată de la Marx și din experiența istorică a Comunei din Paris, dar numai în anii 1918—1921 dezbaterile ei a căpătat o intensitate deosebită, ceea ce evidențiază fără îndoială forța de atracție a experienței revoluției ruse, în cursul căreia statul funcționa ca o „dictatură de clasă“, la care poporul participa „în masă și în chip activ“¹⁷. Ea se lega acum organic de acceptarea punctului de vedere cu privire la inevitabilitatea revoluției, la pătrunderea deja în epoca acesteia, la activitatea pentru pregătirea maselor în vederea îndeplinirii ei nu imediat, dar într-o perspectivă apropiată. Dezbaterile largă a ideii de dictatură proletară, în fond însemnul distinctiv al trecerii de la social-democratism la comunism, era însoțită de negarea aserțiunilor de tip oportunism, după care statul poate fi instrumentul prin care, fără să se fi schimbat natura lui de clasă, se poate ajunge, pe calea reformelor, la țelul urmărit de clasa muncitoare. „Statul, care într-o societate bazată pe deosebite clase reprezintă interesele clasei stăpînitoare, nu poate interveni în favoarea clasei subjugate... întrucît aceasta este în interesul clasei stăpînitoare... Statul nu este un factor neutral care împacă contradicțiile în interesul general, ci un reprezentant al stăpînitorilor care alină nedreptatea celor exploatați numai cînd interesele superioare ale clasei privilegiate se impun“¹⁸.

Includerea ideii dictaturii proletare în structura programului de acțiune a Partidului socialist (Vezi *Declarația de principii* din 9 decembrie 1918) se face într-o manieră fermă. Solidar cu Partidul comunist rus și cu toate partidele socialiste revoluționare din lumea întreagă, Partidul socialist declara că „lupta pentru cucerirea prin orice mijloc a puterii politice din miinile burgheziei române și întronarea dictaturii proletare în vederea realizării idealului comunist formează unicul său scop“ și aceasta pe baza constatării, confirmate practic de victoria revoluției ruse, că „societatea capitalistă a creat în sînul său condițiile obiective pentru transformarea ei“¹⁹.

În jurul conceptului de dictatură proletară și al funcționalității ei istorice a avut loc în mișcarea muncitorească din țara noastră o polemică ascutită între reprezentanții stîngii revoluționare și oponenții lor de dreapta, între cei care se orientau cu fidelitate și patos revoluționar către forța vie a proletariatului în acțiune și cei care se detașau de spiritul nou al practicii politice inaugurate de Marea Revoluție Socialistă din Octombrie. În cursul acestor confruntări de principii, comunismu-

¹⁶ *Documente din istoria mișcării muncitorești din România, 1916—1921*, p. 113.

* Vezi: Marin Badea, *Despre conținutul procesului de clarificare ideologică a mișcării muncitorești din România în anii premergători creării P.C.R.*, în *In slujba cercetării marxist-leniniste a istoriei P.C.R.*, 200—201; *Conturarea și radicalizarea ideii de revoluție în mișcarea socialistă din România, în „Lupta de clasă“, nr. 5/1971*, p. 94—102.

¹⁷ „Lupta de clasă“, nr. 3/1920, p. 97.

¹⁸ „Socialismul“ din 13 decembrie 1918.

¹⁹ *Documente din istoria mișcării muncitorești din România, 1916—1921*, p. 126—127.

lui ca doctrină a proletariatului, pe „care Marx și Engels l-au așternut în Manifestul Comunist“, „curățat de infiltrațiunile ideologice oportuniste, liberale sau mic-burheze“, i s-a redat consecvența revoluționară, pentru ca, în împrejurările specifice acelor ani, să se găsească rapid elementele viabile de tactică și strategie cu ajutorul cărora să se realizeze în fapt misiunea istorică a proletariatului. Iată de ce David Fabian, în polemica cu Șerban Voinea, considera că „Problema dictaturii proletare, problema formei statului în perioada de trecere de la capitalism la comunism, problema revoluției proletare nu este pentru noi o «discuție» ci este un centru de greutate fără de cunoașterea căruia nu poți înțelege poziția unui corp în raport cu celelalte corpuri din spațiu“²⁰.

În acest cadru au fost puse în evidență o parte din sarcinile concrete cărora trebuia să le dea răspunsuri, în practica luptei revoluționare, statul de dictatură a proletariatului, trăsăturile caracteristice, ca și sensul dezvoltării lui în viitor, astfel încît — așa cum scrie Al. Dobrogeanu-Gherea — „pornind de la dictatură, proletariatul va ajunge totalmente la adevărata democrație, care va prezenta bineînțeles maximul de stabilitate“²¹.

Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, prin întreaga sa desfășurare, a pus în evidență *locul și rolul partidului politic al clasei muncitoare*, care a imprimat acțiunii maselor hotărîre și curaj revoluționar. Partidul bolșevic era un partid marxist consecvent, un partid înarmat cu un program de acțiune științific fundamentat și care, alegînd din toate opțiunile istorice posibile în acel moment pe cea a revoluției, a făcut dovada unei fermități excepționale, a unei rigori principiale deosebite, călîte la școala aspră a ilegalității ca și a unei imense hotărîri, care se întemeia totdeauna pe o analiză lucidă a situației istorice concrete în care acționa, a raportului de forțe care prezida cursul mișcării istorice într-un moment sau altul. Iată de ce, în condițiile falimentului politic și ideologic pe care-l cunoscuseră marile partide social-democrate din țările occidentale și Internaționala a II-a o dată cu izbucnirea primului război mondial, exemplul Marii Revoluții Socialiste din Octombrie a fost de natură să pună în discuție fizionomia partidului clasei muncitoare, să considere în termeni cu totul noi funcția lui politică și ideologică și, în special, dimensiunile istorice ale capacității de antrenare a maselor la acțiune pînă la obținerea victoriei finale. Această importantă concluzie, în jurul căreia mișcarea muncitorească internațională va desfășura o amplă și profundă dezbateră politică, a fost reținută de mișcarea socialistă din România la foarte puțin timp după victoria Revoluției din Octombrie. „Adevărul“, organul socialiștilor români transilvăneni, atrăgînd atenția asupra faptului că fondul revoluției ruse, natura ei reală sînt determinate de uriașa prefacere socială căreia îi dau naștere masele populare, aprecia că sensul revoluției a fost și este prefigurat de partidul clasei muncitoare, partid care, „îndată ce a ajuns la putere, a și început a transforma țara după chipul și asemănarea sa“²².

²⁰ Simion Cutișteanu, Gh. I. Ioniță, *David Fabian*, [f.e.], București, 1972, p. 163.

²¹ „Socialismul“ din 10 mai 1919.

²² „Adevărul“ din 10/23 decembrie 1917.

În cursul procesului de transformare a partidului clasei muncitoare dintr-un partid de factură social-democrată într-un partid marxist-leninist, avînd o structură organizatorică nouă și, mai ales, o fizionomie politică și ideologică esențialmente deosebită, primul și cel mai important element care a fost supus transformărilor în noua etapă de dezvoltare a luptei de clasă a proletariatului a fost programul de acțiune. Pentru a face față sarcinilor politice complexe ale epocii, Partidul socialist avea nevoie de un program activ, mobilizator, care să-i permită situarea sa în fruntea luptelor clasei muncitoare. Lupta pentru formularea unui program de acțiune purificat de elemente reformiste, dar apt să reflecte „tot ceea ce-i revoluționar în România“, străbate ca un fir roșu dezbaterele ideologice din sinul mișcării muncitorești din România; fiecare cristalizare programatică de tip comunist reflectă tot atîția pași făcuți de proletariatul român pe calea făuririi partidului politic consecvent revoluționar, capabil să-i dirijeze efortul către împlinirea idealului comunist, a realizării unei noi societăți ²³.

Atît *Declarația de principii*, considerată pe drept cuvînt primul document programatic al mișcării socialiste, ce sintetizează „noua orientare tactică a partidului, ...orientare izvorîtă din principiile doctrinei socialiste puse în lumina luptelor sociale recente“ — cum o prezentau înșiși autorii ei —, cît și programele următoare pînă la cel care a statuat existența Partidului Comunist Român, au polarizat în jurul lor o intensă și foarte frămîntată luptă ideologică, care reflectă atît cumulumul de experiență proprie, dobîndit în fluxul viu al desfășurării luptei de clasă, cît și concluziile teoretice desprinse din imaginea istorică a experienței revoluției ruse.

Fără a intra în analiza programelor mișcării socialiste din acei ani — ele fiind pe larg comentate în istoriografia noastră * —, vom sublinia, totuși, în sensul celor menționate mai sus, forța și consecvența cu care militanții clasei muncitoare din țara noastră au acționat pentru afirmarea unei practici politice de stînga, consecvent revoluționare, pentru detașarea de spiritul programelor anterioare, ca și reacția puternică a unora din organizațiile de bază ale Partidului socialist la cel mai mic semn de renunțare la acest tip de orientare. În acest sens, ilustrativ ni se pare a fi comentariul redacției ziarului „Socialismul“, care însoțea *Declarația de principii* din decembrie 1918, în care se menționa: „Renunțînd la metodele de luptă din trecut, precizînd ideile socialiste și tactica sa. Partidul Socialist din România devine un partid cu adevărat revoluționar care urmărește nu cirpeli, nu paliative sociale ci schimbarea societății burgheze. Scopul partidului socialist fiind tocmai înfăptuirea societății socialiste, toată acțiunea partidului trebuie îndreptată în această direcție. Succesul luptei noastre, puțința realizării idealului nostru

²³ Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1916—1921, p. 127.

* Crearea Partidului Comunist Român, mai 1921, Editura științifică, București, 1971, p. 354—389; Clara Cușnir-Mihailovici, Florea Dragne, Gheorghe Unc, *Mișcarea muncitorească din România, 1916—1921. Crearea Partidului Comunist Român*, Editura politică, București, 1971, p. 230—235, 412—462.

atîrnă în primul rînd de pătrunderea ideilor socialiste și de gradul de dezvoltare a organizațiilor socialiste”²⁴.

Cît privește reacția muncitorilor și a unui mare număr de militanți în fața concesiilor programatice de dreapta, este semnificativă adunarea generală a Secțiunii București a Partidului socialist, din 24 februarie 1919, la care cei prezenți s-au pronunțat cu hotărîre pentru intransigență revoluționară în fixarea programului de acțiune și grijă față de orientarea în acest sens a partidului ca element subiectiv fundamental în desfășurarea viitoare revoluții, argumentîndu-se că „dacă totuși revoluția socialistă din Rusia a reușit se datorește și factorului subiectiv care a luat-o înaintea revoluției. Trebuie să facem o politică conformă cu realitățile sociale, să ne folosim de nevoile momentane ale mulțimii pentru a o lumina asupra țelului final al socialismului” și această sarcină o putea îndeplini numai un partid consecvent în urmărirea țărilor sale politice²⁵. În aceeași idee avea să-și redacteze darea de seamă pe anul 1919 și Comitetul Secțiunii București a Partidului socialist, care sublinia că în ritm cu „creșterea extraordinară a mișcării, cu revoluționarea continuă a marilor mase muncitorești este absolută nevoie de un program hotărît și clar, care să dea puțină maselor să poată preîntîmpina evenimentele și să ajungă mai repede la realizarea idealului socialist”²⁶. Rezoluția adoptată în încheierea dezbaterilor, care au avut loc pe marginea acestui document, preciza și mai clar natura politică a programului partidului: „Astăzi cînd urmările războiului și situațiunea internațională ce a creat și în România condițiuni obiective și subiective, condițiuni preliminare revoluției socialiste, astăzi și partidul socialist și proletariatul român trebuie să adopte un program și o tactică potrivită acestor situațiuni și să [se] afilieze la Internaționala a III-a”²⁷.

În concordanță cu obiectivele programatice stabilite, cu evoluția contextului politic general și cu mutațiile periodice care au intervenit în dinamica raportului de forțe pe scena istorică a țării, aveau loc importante modificări și în capacitatea partidului, ca detașament de avangardă a clasei muncitoare, de a-și fixa o linie tactică și strategică corespunzătoare, de a sesiza cu promptitudine ceea ce survenea nou în dezvoltarea accelerată a luptei dintre proletariat și burghezie. Cu alte cuvinte, se profila tot mai clar ideea că un partid se dovedește capabil de acțiune dacă reușește ca în „momentele” politice favorabile să-și asume sarcina nu numai de a constata pulsul real al momentului politic favorabil clasei pe care o reprezintă, ci și de a descoperi în situația respectivă cele mai potrivite mijloace pentru rezolvarea definitivă a conflictului în favoarea proletariatului, a aliaților săi de clasă. Pentru a răspunde unor asemenea exigențe politice, generate de fluxul viu al mișcării istorice, pentru a putea, într-o perspectivă nu prea depărtată, să se angajeze în lupta pentru înfăptuirea revoluției socialiste, Partidul socialist trebuia să-și „disciplineze” rîndurile, să călească conștiințele, să devină un organism compus numai din oameni hotărîți, gata oricînd de sacrificiu.

²⁴ „Socialismul” din 9 decembrie 1918.

²⁵ „Socialismul” din 28 februarie 1919.

²⁶ *Documente din istoria mișcării muncitorești din România, 1916—1921*, p. 282.

²⁷ *Ibidem*, p. 302—303.

Esența acestei transformări avea să fie surprinsă cu multă acuratețe în paginile „Socialismului“, care, într-unul din articolele sale intitulat semnificativ *Transformarea Partidului nostru*, aprecia: „Un partid nu devine comunist nici numai pentru că-și schimbă numele și nici numai pentru că acceptă anumite directive. Un partid devine comunist de-abia cînd el își schimbă structura și tipul de organizare, cînd, dintr-un partid de cotizanți anonimi, el devine un partid de proletari aleși, convinși, conștienți, încercați în luptă și capabili să reziste la luptă și să conducă masele mari la atac“²⁸.

Una din trăsăturile fundamentale ale Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, care a polarizat atenția mișcării muncitorești internaționale și, implicit, pe aceea a socialiștilor români, a constituit-o *forța de creație istorică a maselor în general și a proletariatului în special, preocuparea asiduă a partidului bolșevic de a dezvolta la cote cît mai înalte capacitatea de inițiativă a maselor*. Fenomenul este desigur caracteristic pentru o epocă de transformări revoluționare ce nu se pot înfăptui fără atragerea largă a maselor, dar nu-i mai puțin adevărat că la situația istorică obiectivă, care a fost de natură să activeze la maximum conștiința maselor ajunse în imposibilitatea de a mai trăi după vechile rînduieli, s-a adăugat munca politică desfășurată de partidul bolșevic pentru cucerirea lor în numele ideii de revoluție, preocuparea sa permanentă pentru călăuzirea luptei lor, ceea ce însemna în aceeași măsură a le orienta acțiunile și a învăța permanent din experiența lor practică. Revoluția fusese, și continua să fie, o demonstrație autentică a ideii că masele sînt principalii făuritori ai istoriei și că rolul lor, activ și conștient, n-a încetat să crească mai ales în condițiile eliberării lor de opri-mare și exploatare. Lenin nota cu deplin temei că „Socialismul nu este rezultatul decretelor venite de sus. Automatismul administrativ și biro-cratic este străin spiritului său. Socialismul viu, creator este opera ma-selor înseși“.

Sesizînd această trăsătură fundamentală a Revoluției din Octom-brie, revoluționarii români au comentat-o pe larg în presă, la întruniri pu-blice ca și cu alte prilejuri. Ei au considerat-o cu atît mai importantă cu cît în practica lor teoretică căpătase o aderență din ce în ce mai mare ideea după care „nașterea unei noi societăți reprezintă esențialmente un mare act de voință conștientă a unei clase sociale, a aceleia care este des-tinată și interesată la această «naștere»“. Și dacă rolul factorului subiec-tiv în respectiva etapă de maturizare a condițiilor sociale obiective nece-sare izbucnirii și desfășurării revoluției capătă o pondere deosebită în dialectica dezvoltării mișcării istorice atunci, după aprecierea lui Alexan-dru Dobrogeanu-Gherea, „variante de a pune mîna pe putere rămîne în stadiul actual de dezvoltare a societății, alături de gradul de conștiință care-i corespunde, unicul factor hotărîtor al revoluției politice comu-niste“²⁹.

Cum forma concretă de organizare și de captare în același timp a inițiativei maselor au constituit-o sovietele, cunoașterea îndeaproape a funcționalității lor politice și administrative s-a impus relativ repede și

²⁸ *Ibidem*, p. 590.

²⁹ *Ibidem*, p. 659.

atenției socialiștilor români, care își propuneau deschis, în noiembrie 1918, să le studieze ca fenomene ce „apar... pe planul întii și se impun ca factori hotărâtori. Le vom explica — menționa în continuare articolul apărut în paginile ziarului „Socialismul“ — și vom cerca să vedem întrucât corespund unor împrejurări speciale din Rusia sau din vremuri de revoluție și întrucât ele ar putea găsi aplicarea sub o formă oarecare în altă țară sau în vremuri premergătoare revoluției“³⁰.

Și, într-adevăr, socialiștii români s-au referit în mai multe rânduri la soviete ca formă de organizare a puterii și de exprimare pe această cale a voinței clasei muncitoare, a țăranimii, a intelectualității care s-a atașat cauzei proletare. „Sfaturile — scria de pildă „Socialismul“ în decembrie 1918 — n-au dezlănțuit revoluția ci au organizat-o... Ele nu reprezintă (inițial) partidele socialiste ci fură alcătuite tocmai pentru crearea unui organ care să reprezinte pe toți muncitorii, întreaga clasă proletară nu numai pe membrii organizațiilor. Abia în sinul sfaturilor elementele socialiste capătă precăderea, prin cunoștințele și energia lor dau lozincile de luptă și cîștigă și pe cei neorganizați“. Numai în cursul luptei, preciza în încheiere articolul menționat, „ele s-au transformat dintr-o organizație de luptă a unei clase într-o organizație de stat“³¹. Socialiștii români, după cum ușor se poate constata, puneau în evidență atât capacitatea de creație a maselor, de organizare „spontană“ dar te-meinică a forțelor lor în revoluție cît și necesitatea istorică a partidului politic de a stimula neîncetat manifestarea plenară a inițiativei revoluționare a maselor fără a pierde însă, în vîltoarea evenimentelor, rolul care-i revine de conducător al luptei lor.

Acestui element distinctiv, evidențiat de Revoluția din Octombrie, i s-a acordat multă atenție de către mișcarea socialistă din țara noastră și, în scurt timp, avea să se ajungă, în descifrarea semnificațiilor sale, la unele concluzii de mare preț. Aceasta s-a întîmplat mai ales către sfîrșitul anului 1920, după eșecul grevei generale în timpul căreia tactica adoptată de conducerea mișcării privase proletariatul tocmai de posibilitatea fructificării în practică a capacității sale de inițiativă revoluționară. Momentul ca atare, așa cum s-a subliniat deja în literatura de specialitate, constituie un punct de cotitură în evoluția ideologică a mișcării, cînd începe să se acorde un plus de atenție inițiativei revoluționare a clasei muncitoare, rolului ei în dinamizarea cursului dezvoltării istorice. Punctul de pornire al acestei dezbateri l-a constituit ideea că evoluția societății nu este ineluctabilă, că voința deliberată a indivizilor poate conduce, în condiții istorice determinate, la transformarea realității social-politice, modificînd conștient raporturile dintre diferitele ei componente. Reevaluaîndu-se în acest sens actul conștient pe planul creației istorice, nu în sensul voluntarismului subiectiv, ci al voinței ofensive ce vizează transformarea, în ideologia de tip social-democrat se opera o schimbare de structură: pasivitatea revoluționară, generată de interpretarea dogmatizată a gîndirii marxiste, era înlocuită cu dinamismul practicii revoluționare la nivelul alegerii și al proiectului politic. Astfel critica ideologiei social-democrate, realizată de pe pozițiile active ale militantismului re-

³⁰ *Ibidem*, p. 113.

³¹ „Socialismul“ din 11 decembrie 1918.

voluționar, ne apare ca un element component de primă mărime în desfășurarea acțiunii politice de stînga și, în același timp, o activitate fructuoasă care, pe fondul efervescentei revoluționare a acelor ani, a fost de natură să potențeze conștiința proletară, să accelereze cursul luptelor muncitorești.

Valorificarea teoretică a semnificației istorice pe care o comportă inițiativa istorică a maselor în procesul luptei revoluționare a contribuit în mod hotărîtor, pe de o parte, la demistificarea „teoriei revoluționare” social-democrate printr-o critică rațională a căilor de realizare a proiectului noii societăți fixat ca perspectivă în tipare dogmatice, după care revoluția socialistă nu va fi posibilă decît odată cu făurirea tuturor premiselor economice, sociale, politice etc., iar, pe de altă parte, la legarea mai directă a gîndirii de realitatea istorică a țării, la contactul mai strîns cu practica revoluționară. În practica teoretică aceasta însemna menținerea concordanței între evoluția structurilor sociale și dezvoltarea gîndirii revoluționare, ultima putînd realiza propria-i devenire numai prin autocritică și auto-negare. Or, acest act creator, singurul în măsură a răspunde cursului urmat de procesul luptei revoluționare, nu putea fi realizat în fapt decît cu condiția ca mișcarea politică a proletariatului, Partidul Socialist din România, să accepte o strategie a „voinței”, și nu una a posibilului sau a ineluctabilului. Aici, în interacțiunea dintre teoria și practica revoluționară, dintre caracterul obiectiv al mișcării istorice reale și acțiunea conștientă a subiectului creator, ce-și făurește propria-i istorie, rezidă noua optică a mișcării noastre socialiste cu privire la structura partidului clasei muncitoare, la locul și rolul său în societatea românească a acelor ani, și constituie unul din elementele fundamentale ale evoluției sale spre ideologia și practica de tip comunist.

Din bogata experiență a marelui Octombrie revoluționarii români au reținut și alte elemente cu valoare general-valabilă pe care le-au analizat pe larg, le-au confruntat cu propria practică revoluționară și, bineînțeles, cu structura realității istorice în care acționau. Între acestea se înscrie atenția pe care au acordat-o politicii de alianțe promovate de bolșevici și, în special, politicii față de țărănime. Justificarea unei asemenea poziții o găsim enunțată foarte clar în articolul *Revoluția rusă*: „Vom arăta care a fost rolul țărănimii, căci noi, ca țară agricolă, avem în această privință multă asemănare cu Rusia; elementul nostru țărănesc, ca și cel rus, reprezintă un element revoluționar”³². Urmărirea acestui aspect al revoluției ruse de către mișcarea noastră socialistă a fost de natură să-i întărească convingerea, făurită de activitatea-i teoretică anterioară, cu privire la necesitatea și posibilitatea atragerii țărănimii și a altor păături sociale de partea revoluției.

În Revoluția din Octombrie proletariatul român a văzut o nouă expresie a internaționalismului proletar în acțiune. Și aceasta nu numai pentru că, prin ceea ce este chintesență a practicii revoluționare, ea a devenit treptat un bun al întregului proletariat, ci și pentru că, în structura ei ca fenomen istoric, Marea Revoluție Socialistă din Octombrie încorporează și efortul revoluționar al proletariatului internațional, care s-a ridicat în apărarea ei cu conștiința clară că își apără propria sa creație.

³² Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1916—1921. p. 113.

În primele acte ale Puterii Sovietice și în politica ei externă, proletariatul român a văzut un simbol al legăturii indisolubile dintre socialism și pace, iar apelul ei către popoarele divizate de război pentru a se uni pe frontul comun al luptei contra imperialismului și pentru instaurarea păcii în lume a găsit un ecou puternic în conștiința proletariatului român, a maselor largi populare.

Ceea ce avea să dea naștere unei discuții și mai aprinse în debaterile teoretice pe marginea experienței Marii Revoluții Socialiste din Octombrie a fost valoarea împrejurărilor care au favorizat izbucnirea și desfășurarea victorioasă a revoluției, ca și ponderea specificului național în derularea marelui fenomen istoric. Iar, în corelație cu ceea ce ține de determinarea general-istorică a revoluției, întrebarea care s-a formulat nu o dată a fost aceasta : de ce prima revoluție proletară victorioasă a avut loc într-o țară înapoiată din punct de vedere economic și social, în special în agricultură, cu o viață politică care a acuzat lipsa democrației politice, chiar a unui simplu liberalism, și într-un context internațional care a izolat-o, dar a putut rezista eroic în fața ostilității crescînde a puterilor imperialiste ? În considerațiile lor pe marginea acestor elemente, socialiștii români au găsit un îndreptar prețios în cuvintele lui Marx rostite la mitingul de la Amsterdam, ținut imediat după Congresul de la Haga al Internaționalei și pe care l-au și invocat : „Noi n-am afirmat niciodată că pentru a atinge acest scop (preluarea puterii politice de către proletariat — *n.n.*) trebuie folosite în toate cazurile mijloace identice. Noi știm că trebuie să se țină seama de instituțiile, moravurile și tradițiile existente în diferite țări ; și nu negăm că există țări cum sînt America, Anglia și, dacă ași cunoaște mai bine instituțiile voastre, ași mai adăuga, poate, și Olanda, în care muncitorii își pot atinge scopul prin mijloace pașnice“ ³³.

Militanții revoluționari români au deosebit elementele generale, cu valoare universal-valabilă ale Revoluției din Octombrie, de cele particulare, specifice Rusiei, ajungînd la concluzia justă că „forma pe care o ia revoluția este determinată de condițiile economice existente..., de forma politică, de starea culturală și chiar de tradiție, astfel încît toate aceste condițiuni deosebindu-se de la o țară la alta, forma pe care o vor lua acolo viitoarele revoluții va fi de bună seamă alta decît în Rusia“ ³⁴. În continuarea acestei idei ei conchideau că e de datoria partidului politic al clasei muncitoare să întreprindă o analiză temeinică a împrejurărilor care vor putea permite izbucnirea revoluției proletare, să găsească modalitățile ei de înlăptuire în concordanță cu condițiile specifice ale țării, cu sarcinile concret istorice pe care le va avea de rezolvat proletariatul după instaurarea puterii sale politice. Și aceasta pentru că revoluția nu înseamnă „numai ridicarea maselor, ci întregul proces de fenomene economice, politice, sociale ce... nu se manifestă în același fel în toate țările“. Existînd în fapt o diversitate de condiții istorice, așa cum am arătat mai sus, planul tactic și strategic care va ghida acțiunea revoluționară va trebui să reflecte atît trăsăturile generale ale unui asemenea proces cum e revoluția socialistă, unele dintre ele puse deja atunci în evidență de experiența

³³ Vezi : „Socialismul“ din 14 decembrie 1918 ; cf. Marx, Engels, *Opere*, vol. 18, Editura politică București, 1964, p. 164.

³⁴ *Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1916—1921*, p. 14.

Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, dar și elementele particulare degajabile dintr-o analiză atentă a realităților specifice României. Altfel, fără a se avea în vedere pe acestea din urmă și orientînd practica revoluționară numai în funcție de ceea ce reprezintă generalul în revoluție, partidul riscă a se „împietri în forme fixe și rigide“³⁵.

Dar experiența istorică a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie a fost obiect al cunoașterii istorice și teoretice nu numai în anii imediat următori, ci și după aceea. Din imaginea istorică a Revoluției din Octombrie **comuniștii români** au căutat să descifreze importante concluzii teoretice de natură să le ghideze practica politică atît în anii activității legale ori semi-legale, cît și în anii grei ai ilegalității sau apci în procesul luptei pentru înfăptuirea revoluției populare și edificarea noii orînduiri — orînduirea socialistă. „Victoria Revoluției din Octombrie, succesele dobîndite de Uniunea Sovietică în construcția socialismului — subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu — au constituit, totodată, un imbold pentru mișcarea revoluționară a proletariatului, a maselor muncitoare din România, în înfăptuirea năzuințelor lor spre o viață mai bună, libertate și socialism“³⁶.

Această preocupare s-a întreprins pe temeiul solid al cunoașterii istorice marxist-leniniste, ceea ce a permis nu numai o descifrare științifică a elementelor general-valabile puse în evidență de Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, ci și o atitudine creatoare în procesul de confruntare a acestei experiențe cu realitățile istorice din România în devenirea lor continuă, o confruntare care a implicat o analiză tot mai profundă atît a conținutului practicii istorice a clasei muncitoare, a poporului român, cît și a teoriei marxist-leniniste în continuă îmbogățire, o confruntare neîncetată între substanța teoretică a marxismului și sensul general al practicii revoluționare în desfășurarea ei concret istorică.

³⁵ *Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1916—1921*, p. 114.

³⁶ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste*, vol. 2, Editura politică, București, 1968, p. 482.

Un moment semnificativ din istoria mișcării noastre muncitorești: crearea Asociației generale a tuturor lucrătorilor din România. 1872

VASILE PETRIȘOR

La 1 octombrie 1872, în fața unui numeros auditoriu, reunit în marea sală a Ateneului din București, muncitorul N. D. Rădulescu, referindu-se la acțiunea desfășurată de către proletariat în direcția constituirii unei organizații profesionale cuprinzătoare, își începea astfel cuvîntul : „Trebuia să ne adunăm într-o zi toți lucrătorii pentru a decide despre calea care ar fi mai nimerit pentru noi a ne îmbunătăți soarta prin noi înșine, adică prin mijloacele noastre proprii, și acea zi în care trebuia să ne adunăm cu toții este cea de astăzi, care va rămîne neștearsă în memoria fiecărui lucrător... Programul aspirațiilor și tendințelor noastre fuse văzut și judecat de cea mai mare parte a lucrătorilor și, convingîndu-ne că ideea era aprobată, dederăm și un proiect de statute relativ la înființarea asociațiunii ; dar, fiindcă era trebuință de opiniunea fiecărui lucrător în această afacere, am găsit de cuviință ca ziua de astăzi să fie destinată pentru discutarea proiectului de statute și constituirea asociațiunii, zi care va fi în viitor o sărbătoare de respect pentru noi“¹. Evo-cînd ideea înfrățirii, a unirii tuturor celor care aparțineau clasei proletare, N. D. Rădulescu spunea în încheierea cuvîntului său : „Nu uitați însă că sîntem în una din zilele cele mai plăcute pe care noi lucrătorii n-am întîlnit-o în viața noastră, nu uitați că este ziua aceea ce nu ni se poate șterge din memorie niciodată, ziua cînd pentru prima oară lucrătorii de toate profesiunile își întind mîna de înfrățire și egalitate în scop salutar, ziua cînd trebuie să salutăm cu cea mai mare fericire unirea tuturor lucrătorilor“².

Aceste gînduri înălțătoare, care aveau să dăinuie, ca o chemare, peste decenii, erau afirmate cu prilejul adunării care consfințea întemeierea, la București, a *Asociației generale a tuturor lucrătorilor din România*.

Semnificațiile acestui eveniment sînt multiple. El marchează un moment de evidentă însemnătate în cadrul procesului general de organizare profesională pe scară națională a clasei noastre muncitoare, proces care avea să cunoască o evoluție și o extindere rapide, cu rezonanțe

¹ Documente privind începuturile mișcării muncitorești și socialiste din România (1821—1878), Editura politică, București, 1971, p. 642—643.

² *Ibidem*, p. 646.

adânci în dezvoltarea ulterioară a mișcării muncitorești organizate. *Fînd primul act din istoria mișcării noastre muncitorești de organizare a forțelor proletariatului pe scara întregii țări, potrivit stadiului de dezvoltare în care acesta se afla — expresie a înseși condițiilor sociale a noii clase în devenire, Asociația generală a tuturor lucrătorilor din România a reprezentat un important pas înainte pe calea manifestării proletariatului ca o clasă de sine stătătoare.*

Prin crearea Asociației, procesul de unire a proletariatului a intrat pe un drum nou. *Era drumul afirmării pe arena istoriei a clasei muncitoare, forța cea mai înaintată a societății, purtătoarea consecventă a idealurilor de progres, de eliberare socială și națională a poporului român.*

Crearea Asociației generale a tuturor lucrătorilor din România evidențiază, în același timp, una dintre caracteristicile definitorii ale proletariatului român, și anume că, la un stadiu relativ timpuriu de dezvoltare, a reușit să-și creeze organizații proprii. „Exploatarea exercitată de către capitaliștii autohtoni și trusturile imperialiste străine — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu — făcea ca condițiile de viață și de muncă ale maselor muncitoare să fie deosebit de grele. Aceasta a dus la ascuțirea contradicțiilor dintre proletariat și burghezie, a determinat amplificarea luptei de clasă dintre acestea, a accelerat organizarea clasei muncitoare din România. În a doua jumătate a secolului trecut — s-ar putea spune o dată cu nașterea clasei muncitoare — se formează primele organizații profesionale și cercuri politice ale muncitorilor, apar primele ziare muncitorești“³.

Deși nu s-a afirmat direct ca organizație cu caracter politic, ținînd doar la întrajutorarea lucrătorilor, prin sensul activității desfășurate Asociația urmărea să devină o organizație muncitorească puternică și cu o sferă largă de preocupări, de ordin profesional și politic. Se vedește în aceasta o accentuare a preocupării de bază a lucrătorilor pentru găsirea căilor și mijloacelor celor mai adecvate în vederea emancipării lor, a eliminării mizeriei și exploatării. Mai mult, crearea Asociației a dezvăluit nu numai faptul că muncitorii din țara noastră, conștienți de importanța istorică a clasei lor, treceau într-o fază superioară de materializare a ideii de organizare de sine stătătoare, ci a semnat, în același timp, și fixarea rostului Asociației în raport cu problemele de interes general ale țării. Din documentele eminate de Asociație, ca și din cuvîntarea lui N. D. Rădulescu, ținută cu prilejul creării acesteia, se desprindea pregnant ideea majoră care evidențiază că muncitorii își legau destinele de propășirea generală a țării, de dezvoltarea industriei în pas cu cerințele veacului. „Industria națională — sublinia N. D. Rădulescu — este esența puternică și producătoare în averea unei țări ; este, mai presus de toate, garanția existenței sociale a individului... ; ea face încă și respectul țării în afară prin producțiunea a tot felul de lucrări de diferite specialități... Încurajarea industriei noastre naționale trebuie propagată și susținută prin toate forțele, pentru ca dînsa să fie la înălțimea și în direcțiunea progresului secolului în care trăim, de unde vom ajunge la un rezultat dorit“⁴.

³ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste*, vol. 1, Editura politică, București, 1968, p. 345.

⁴ *Documente privind începuturile mișcării muncitorești și socialiste din România (1821—1878)*, p. 644.

Apariția și dezvoltarea organizațiilor profesionale ale clasei muncitoare din România constituie o parte integrantă a procesului de formare și de maturizare a proletariatului, de creștere a conștiinței sale de clasă. Primele forme de organizare profesională a proletariatului au reprezentat și treapta incipientă pe drumul acțiunii de strângere a rindurilor sale, în vederea unor scopuri comune.

Condițiile grele de muncă și de viață, accidentele și bolile, nesiguranța zilei de mâine și o mulțime de alte dificultăți au dus, încă de la mijlocul secolului trecut, la o serie de manifestări ale muncitorilor, mai întâi izolate și restrinse, contra exploatării, care i-au apropiat tot mai mult de ideea unirii lor în luptă. Acțiunile proletariatului, fie individuale, fie colective, au fost, la început, spontane, deoarece el nu se ridicase încă la cunoașterea adevăratelor cauze ale situației sale, nu ajunsese la gradul de conștiință și de organizare care să îi permită să acționeze ca o clasă pentru sine. Treptat, muncitorii au început să înțeleagă că nu din afară, ci prin propriile lor forțe, puteau să-și amelioreze situația. Cu cât muncitorul s-a găsit mai asuprit, mai izolat și mai nedreptățit, cu atât el simțea necesitatea asocierii. Condiția mizeră și nesiguranța viitorului au dezvoltat în el simțul prevederii și de aici nu a mai rămas de făcut decât un pas pînă la crearea asociațiilor de întrajutorare.

Organizațiile profesionale muncitorești au apărut în România încă de la mijlocul secolului al XIX-lea, sub formă de asociații mutuale. Ele aveau un caracter de ajutor reciproc, circumscris la câteva cerințe materiale de ordin personal (ajutor în caz de boală, de invaliditate, de înmormîntare), fiind formate, la început, din lucrători și patroni și avînd, în general, o existență relativ efemeră. Acești primi pași, în care muncitorii s-au aflat în asociații alături de patroni, au făcut loc, curînd, unor forme superioare de organizare. Pe măsura creșterii numerice a rîndurilor muncitorilor, a dezvoltării simțului lor de clasă, ei vor face noi pași, debarasîndu-se repede de asocieri improprii intereselor lor distincte și înțelegînd ce și pe cine reprezintă într-o fabrică, apoi în fabricile din localitate, din regiunea sau din ramura economică respectivă și din țara întreagă. Aceste elemente au fost comune tuturor provinciilor românești.

Pînă în jurul anului 1870, convențional, formele de organizare, de asociere a muncitorilor s-au menținut în limitele unor asociații de întrajutorare, în care, laolaltă, lucrători și patroni, mai ales în etapa micilor întreprinderi, cuprinzînd pînă la câteva zeci de membri, realizau forme de sprijin reciproc, cu cotizări periodice și cu contribuții comune pentru ajutorarea muncitorilor bolnavi, accidentați, sau în alte situații deosebite.

Înaintarea proletariatului spre forme proprii de asociere și de acțiune pentru satisfacerea intereselor imediate, economice, a fost însoțită și de apariția primelor organe de presă muncitorești. Gazetele muncitorești erau, pe de o parte, reflexul acestei mișcări, dar, în același timp, ele au constituit și un element activ, catalizator al procesului de vitalizare a organizațiilor muncitorești.

Apariția primelor organe de presă muncitorești, cum au fost „Tipograful român” (1865), „Analele tipografice” (1869), „Uvrieturul” (1872) și „Lucrătorul român” (1872), era o mărturie a rapidei evoluții nu numai la nivelul organizării și al acțiunilor revendicative, ci și al promovării, prin mijloace publicistice proprii, a intereselor muncitorilor, a vederilor lor

deosebite, a unei anumite ideologii de clasă, în faza sa primară, dar oricum detașată de viziunea ideologică a claselor dominante ⁴.

Primii pași ai proletariatului pe calea organizării sale profesionale sînt, deci, strîns legați de cele dintîi publicații periodice muncitorești, în paginile cărora găsim inserate relatări despre condițiile apăsătoare de lucru și de trai ale lucrătorilor, articole pe teme ale muncii profesionale și, ceea ce este deosebit de important, sînt abordate probleme ale organizării clasei muncitoare. Nu întîmplător „Lucrătorul român“ își propunea să se ocupe de organizarea și de apărarea tuturor lucrătorilor din România, indiferent de ramura de producție ⁵.

Analiza istoriei de început a mișcării muncitorești din țara noastră evidențiază faptul că, datorită condițiilor specifice de muncă și gradului de dezvoltare în care se aflau, lucrătorii tipografi au fost printre primii care s-au organizat în vederea luptei împotriva exploatării patronale. Prin natura muncii lor, care necesita o calificare mai mare și, ca atare, un grad de cunoștințe mai ridicat, lucrătorii tipografi au reușit să cunoască, înaintea celorlalți muncitori, ideile înaintate din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, situația clasei muncitoare din alte țări, cit și formele de organizare profesională caracteristice aceluia stadiu. Toate acestea erau grefate, desigur, pe condițiile extrem de vitrege în care lucrau și care, inevitabil, îi duceau spre unire în lupta pentru o viață mai bună.

De la prima asociație de ajutor reciproc, creată în 1846 (*Asociația de ajutor de boală, înmormîntare și ajutor de călătorie a tipografilor din Brașov*) și pînă la 1872 în România au luat ființă 51 de organizații profesionale ⁶. În toată această perioadă, proletariatul din țara noastră a corelat acțiunea pentru crearea unor organizații care să-i apere anumite interese cu caracter mai limitat și restrîns cu lupta deschisă și generală împotriva exploatării. El își afirma tot mai mult demnitatea de clasă înaintată, curajul proletar, energia cutezantă a deschizătorilor de drumuri noi, energie care, în deceniile următoare, va face să se cutremure cei ce o oprimau.

Spre sfîrșitul acestei perioade, datorită experienței și luptei crescînde a muncitorilor, începe să se afirme tot mai mult tendința lor de a-și crea organizații proprii, independente, libere de amestecul și supravegherea patronilor. În cadrul acestui proces de organizare profesională de sine stătătoare a clasei muncitoare din țara noastră, un moment important l-a constituit înființarea, în 1872, la București a *Asociației generale a tuturor lucrătorilor din România*, prima încercare de unire a forțelor muncitorești la nivelul întregii țări.

La ideea creării acestei Asociații muncitorii au ajuns nu în mod spontan. Au trebuit să treacă ani de zile, în răstimpul cărora experiența lor de luptă și de organizare să-și adîncească conținutul și să se îmbogățească cu noi elemente, în pas cu stadiile de dezvoltare a mișcării muncitorești.

⁴ Augustin Deac, *Primele gazete muncitorești și începutul organizării clasei muncitoare*, în „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.C.R.“, anul XI, nr. 6/1965, p. 85—90.

⁵ „Lucrătorul român“, anul I, nr. 1, din 5 noiembrie 1872.

⁶ Vasile Petrișor, *Coordonate și caracteristici ale evoluției procesului de organizare profesională a clasei muncitoare din România (1846—1906)*, în „Anale de istorie“, anul XVII, nr. 6/1971, p. 101.

Trecuseră 14 ani de cînd la București, la 13 octombrie 1858, își începuse activitatea asociația muncitorilor din artele grafice, sub denumirea de *Casa de ajutorare și prevedere a lucrătorilor tipografi*⁷. Scopul acestei asociații era clar exprimat în partea introductivă a statutului, unde se declara că „Lucrătorii tipografi, adunîndu-se și chibzuind împreună despre mijloacele d-a se adăposti în viitor de relele cari amenință toate clasele lucrătoare prin lipsa mijloacelor pecuniare, la împlinire de lipsă de lucru, de boală sau de alte împrejurări, au găsit de cuviință a fonda o casă comună”⁸.

În 1863, în activitatea *Casei de ajutorare și prevedere a lucrătorilor tipografi* a survenit un eveniment elocvent pentru orientarea muncitorimii spre încheierea de asociații cuprinzătoare, care să depășească nivelul unei localități și să-și întindă aria la cadrul întregii țări, și anume schimbarea denumirii, în cazul de față în *Asociația lucrătorilor tipografi din România*. Prin această schimbare, prevăzută în primul articol al noului statut, se urmărea a se da posibilitate asociației să-și extindă activitatea pe întreg teritoriul vechii României, pentru ca, așa cum preciza Ion Ionescu de la Brad, „uvrierii tipografi de dincolo de Milcov să se unească cu cei de dincoace”⁹.

Apariția primei gazete muncitorești, „Tipograful român”, trebuie văzută în strînsă legătură cu preocuparea pentru menținerea și consolidarea *Asociației lucrătorilor tipografi din România*, greu încercată în unele momente ale activității sale. Gazeta era chemată să mobilizeze pe muncitorii tipografi la unire și la o dinamizare a activității asociației lor. În coloanele „Tipografului român” și-au făcut loc articole și informații în care era afirmată necesitatea organizării temeinice a muncitorilor.

Desele încercări de reactivizare a *Asociației lucrătorilor tipografi din România* nu au dat însă rezultatele scontate. În atare condiții, în 1869, un grup de muncitori tipografi, „animați de dorința de a-și asigura viitorul prin reedificarea vechei lor societăți și, totodată, crearea unui nou fond din propriile mijloace”¹⁰, au ales, ca urmare a deciziei adunării generale din 29 iunie 1869¹¹, un comitet de acțiune format din 13 tipografi, în frunte cu Scarlat Valter, care a trecut de îndată la modificarea vechiului statut¹². În numele acestui comitet, la 18 august 1869 Petre Ispirescu

⁷ În legătură cu activitatea acestei asociații, vezi pe larg: Ion Iacoș, Vasile Petrișor, *Aspecte din lupta pentru transformarea asociațiilor de ajutor reciproc din vechea Românie în organizații bazate pe lupta de clasă*, în „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.”, anul III, nr. 6/1957, p. 113—134; Constantin C. Angelescu, *Contribuții la istoricul Asociației lucrătorilor tipografi din România (1858—1865)*, în „Analele Institutului de istorie și arheologie”, vol. II, Editura Academiei Republicii Populare Române, 1965, p. 62—92; I. Saizu, D. Șandru, *Știri despre Asociația lucrătorilor tipografi din București și activitatea lui Ion Ionescu de la Brad, ca președinte al ei*, în „Studii și cercetări științifice. Istorie”, Iași, anul XIII, nr. 1/1962, p. 105—119.

⁸ *Cu puteri unite. Istoria de 75 ani a sindicatului „Gutenberg”. 1858—1933*, Editura „Gutenberg”, București, 1933, p. 33.

⁹ „Teranul român” din 2 decembrie 1862, p. 290.

¹⁰ *Arhivele statului București*, fondul Ministerului de Interne, Direcția „Monitorul oficial”, dosarul nr. 9/1869, fila 9.

¹¹ *Cu puteri unite. Istoria de 75 de ani a sindicatului „Gutenberg”. 1858—1933*, p. 39.

¹² *Arhivele statului București*, fondul Ministerul de Interne, Direcția „Monitorul oficial”, dosarul nr. 9/1869, fila 9

și Jan Weiss au înmînat ministrului de interne, Mihail Kogălniceanu, o cerere pentru aprobarea funcționării societății ce urma a fi reorganizată¹³ și al cărei statut, anexat cererii, fusese deja adoptat într-o adunare generală extraordinară, convocată la 13 iulie 1869¹⁴. Speranța de a obține aprobarea era legată nemijlocit de simpatia pe care Mihail Kogălniceanu o nutrise permanent față de corpurile tipografice.

Demersurile comitetului și ale lui Kogălniceanu s-au dovedit, pînă la urmă, zadarnice. Demisia guvernului avea să amîne sine die rezolvarea acestei cereri, care își va găsi concretizarea abia după trei ani, în 1872.

Deși în 1869 nu s-au putut obține recunoașterea noului statut și, implicit, reorganizarea societății, totuși, acel an marchează trecerea la o nouă etapă pe planul reactivizării mișcării de organizare a lucrătorilor din București. În rîndul muncitorilor începea să se manifeste din ce în ce mai pronunțat tendința de a organiza astfel asociația lor profesională încît aceasta să nu se mărginească la funcția de casă de prevederi, ci să devină, în același timp, un organ de apărare a intereselor membrilor ei împotriva exploatării patronale.

Această stare de spirit și-a găsit ecoul în coloanele publicației muncitorești bilunare „Analele tipografice”, apărută la sfîrșitul anului 1869, și pe al cărei frontispiciu figura în mod semnificativ motoul: „În unire e puterea”¹⁵. Prin problemele pe care le-a abordat, atît în ceea ce privește necesitatea unei solide organizări, cît și a găsirii unor soluții pentru ameliorarea situației lucrătorilor tipografi, această gazetă, scrisă în exclusivitate pentru muncitori¹⁶, era o mărturie a faptului că se făcuse un pas înainte pe drumul creșterii conștiinței de clasă a muncitorilor. Prezentînd-o drept tribună destinată a servi „pentru fiecare ce dorește să-și arate opiniile sale”, R. V. Domșa, unul dintre redactori, arăta, în articolul *Buletin artistic*, că gazeta situa în centrul preocupărilor sale și îmbunătățirea activității din cadrul asociației lucrătorilor tipografi¹⁷. „Să nu pierdem nici un moment — spunea autorul —, ar fi mai bine dacă am începe a lucra ceva serios în privința acelei ce pretindem noi, a reforma și a da un avînt bun și frumos societății tipografice, ca să ajungem și noi la gradul acela de perfecțiune și de înaintare pe care dorim și o aspirăm cu toții de atîta timp”¹⁸.

Campania pentru așezarea pe baze noi a societății lucrătorilor tipografi din București, desfășurată în tot cursul anilor 1870—1872, a început, treptat, să dea roade, deși societatea a cunoscut, și în acest interval, momente de stagnare. La 29 martie 1870, din inițiativa comitetului *Asociației lucrătorilor tipografi din România*, a fost convocată o adunare generală, în cadrul căreia Petre Ispirescu a adus la cunoștință că demersurile întreprinse în vederea recunoașterii noului statut au eșuat. În această situație, adunarea generală urma fie să dizolve asociația, fie să decidă con-

¹³ Loc. cit., fila 2.

¹⁴ Loc. cit., filele 3—5, 16—17.

¹⁵ Vezi pe larg: N. Z. Munteanu, *Gazeta „Analele tipografice” (1869—1872)*, în „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.”, anul I, nr. 3/1955, p. 143—146.

¹⁶ *Presă muncitorească și socialistă din România*, vol. I (1865—1900), partea I (1865—1889), Editura politică, București, 1964, p. 11.

¹⁷ „Analele tipografice”, anul I, din 15 ianuarie 1870.

¹⁸ *Ibid.*

tinuarea activității acesteia fără autorizația guvernului. Cei 59 de membri prezenți în sală au optat, în unanimitate, pentru continuarea activității asociației¹⁹. Curînd însă ea a intrat într-o nouă perioadă de criză, pe care a depășit-o, relativ, abia în februarie 1872, cînd un număr de 27 de aderenți au făcut un angajament-apel scris, prin care se obligau „ca, în viitor, să sprijine în mod demn societatea“²⁰.

De la această dată, care marchează, într-un fel, începutul revitalizării crescînde a asociației, acțiunile pentru consolidarea și așezarea ei pe noi temelii se vor accentua. În mai 1872, vechea asociație a fost reorganizată, primind numele de *Societatea generală de ajutor reciproc a lucrătorilor tipografi*, „Gutenberg“, care a avut o existență îndelungată.

Crearea unei asociații profesionale cu mult mai largi și mai bine organizate decît casa de ajutor existentă a rămas însă, în continuare, dezideratul multor tipografi. Elementele înaintate din rîndul tipografilor au trecut la o activitate și mai decisă pentru constituirea unei asociații care să cuprindă pe toți lucrătorii din România, indiferent de profesiune. În acest spirit și-a început activitatea noul organ de presă muncitoresc, „Uvriatul“, al cărui prim număr a apărut la 10 iulie 1872²¹.

Preocupările noii publicații, țelurile pentru înfăptuirea cărora milita se degajă limpede din însuși articolul-program, apărut în primul său număr. „Uniți într-un adevărat scop de înaintare și îmbunătățire a soartei — sublinia articolul-program — cea mai mare parte a lucrătorilor tipografi am găsit de cuviință de a ne grupa sub un stîndard care să reprezinte, de acum și în viitor, unirea și înfrățirea tuturor lucrătorilor, pentru ca astfel să putem dărîma răul și in justiția ce de mult timp bîntuie clasa lucrătorilor. Pentru a ajunge la acest rezultat, am găsit că a ne putea mai cu înlesnire înțelege unii cu alții sau, mai bine zis, de a ne putea comunica ideile unii altora, era de necesitate a avea un organ al nostru, adică al tuturor lucrătorilor, independent de orice influențe străine intereselor noastre. De aceea ne-am decis ca în locul ziarului „Analele“ să apară o nouă foaie, care, sub un alt titlu și o altă formă, să lupte neîncetat numai și numai în a apăra interesele lucrătorilor“²².

Din acest document programatic, operă a elementelor muncitorești cu vederi înaintate, reiese concludent că în acea perioadă muncitorii din România, dacă nu în totalitate, cel puțin în parte, ajunseseră la un nivel de dezvoltare a conștiinței de clasă, care le permitea să vadă necesitatea unirii tuturor forțelor muncitorești sub un stîndard propriu, proletar, pentru realizarea independenței organizatorice, condiție a unei lupte eficiente.

În vederea strîngerii rîndurilor lucrătorilor din întreaga țară și a realizării unei organizații muncitorești proprii și puternice, redacția „Uvriatului“ se adresa nu numai lucrătorilor tipografi, ci tuturor muncitorilor, indiferent de profesiune: „am fi fericiți să ne vedem grupați cu toți sub drapelul unirii și înfrățirii, pentru a cărui existență mai îndelungată să luptăm a-l vedea întotdeauna ridicat sus și noi destul de tari pentru a-l putea apăra în contra atacurilor ce s-ar încerca a îndrepta în con-

¹⁹ *Cu puteri unite. Istoria de 75 ani a sindicatului „Gutenberg“, p. 40.*

²⁰ *Ibid.*

²¹ *Presă muncitorească și socialistă din România, vol. I (1865—1900), partea I (1865—1889), p. 20.*

²² *Documente privind începuturile mișcării muncitorești și socialiste din România (1821—1878)), p. 625—626.*

tra sa răuvoitorii prosperării și luminării clasei lucrătorilor ; să fim astfel uniți și întăriți în credință, în principiul de îmbunătățire a soartei și a ridicării lucrătorilor la pozițiunea ce o merită, încît să preferim ca mai bine să nu mai existăm decît să privim la ruinele stindardului nostru”²³.

Tot în „Uvrieturul” a fost publicat proiectul de statut menit a servi la organizarea viitoarei asociații.

Finalizare a acestor străduințe, la 1 octombrie 1872 a avut loc, în sala Ateneului din București, o întrunire în cadrul căreia a fost dezbătut proiectul de statut. Aprobarea acestuia de către cei prezenți a marcat înființarea *Asociației generale a tuturor lucrătorilor din România*²⁴.

Deschizînd dezbaterile, lucrătorul tipograf N. D. Rădulescu, secretarul biroului adunării, a subliniat că momentul solemn la care luau parte a fost precedat de o serie de întruniri ale lucrătorilor, în cadrul cărora, analizîndu-se starea grea în care se aflau, „au găsit că, trăind cu toții în aceleași condițiuni industriale, avînd aceleași îndatoriri în ceea ce privește existența socială, au găsit ca cu toți lucrătorii, de orice profesie, de la un capăt pînă la celălalt al țării, să formăm o asociațiune generală sub o singură formă de drepturi și datorii pentru toți, prin care să ne ajutăm unii pe alții la tot ce reclamă necesitățile”²⁵. Referindu-se la calea ce trebuia urmată de muncitori, vorbitorul a arătat că proletariatul nu-și va putea îmbunătăți viața decît prin el însuși, prin lupta sa unită. Pronunțîndu-se împotriva acțiunilor răzlețe de organizare, în care proletariatul își irosea, își diviza forțele, N. D. Rădulescu observa că este „mai bine să ne punem cu toții, iar nu parțial — ceea ce constituie și mai mult o probă de durabilitate infinită —, să ne punem cu toții într-o direcțiune de activitate, perseverînd de la un capăt pînă la celălalt al țării pentru binele și progresul a tot ce trebuie să orneze țara noastră, formîndu-ne într-un singur cerc de demni și onești lucrători, făcînd din interesul propriu sau parțial un interes general, sprijinindu-ne de forțele compacte ale edificiului Asociațiunii tuturor lucrătorilor de orice profesie, singura cale de ameliorare a pozițiunii noastre...”²⁶.

Faptul că această organizație profesională, de curînd creată, avea o sferă mult mai mare de cuprindere și atribuții mai complexe, reiese atît din titulatura sa, cît și din textul statutului. Fiind o organizație a *tuturor lucrătorilor din România*, de orice profesie, Asociația se compunea dintr-un „număr nelimitat de membri atît români, cît și străini naturalizați”²⁷. Deosebit de importantă era prevederea, înscrisă în statut, potrivit căreia Asociația urma să aibă în fiecare oraș „comitete speciale”, ce trebuiau să fie alese de către societățile locale și care erau obligate să țină o strînsă și permanentă legătură cu Comitetul Central * ales de adunarea generală a muncitorilor din Capitală²⁸.

²³ „Telegraful”, anul II, nr. 132, din 13 aprilie 1872.

²⁴ „Telegraful”, anul II, nr. 199, din 10 octombrie 1872.

²⁵ *Documente privind începuturile mișcării muncitorești și socialiste din România (1821—1878)*, p. 642.

²⁶ *Ibidem*, p. 646.

²⁷ Vezi pe larg: *Statutele Asociației generale a tuturor lucrătorilor din România*, în: *Documente privind începuturile mișcării muncitorești și socialiste din România (1821—1878)*, p. 647—652.

* Comitetul Central se compunea din N. D. Rădulescu — secretar, Daniel Rădescu — casier, G. Tănăsescu, C. I. Borșian și N. S. Rădulescu — membri.

²⁸ „Lucrătorul român”, anul I, nr. 2, din 12 noiembrie 1872.

Scopul Asociației era, potrivit prevederilor statutului, întrajutorarea membrilor în caz de boală, invaliditate, înmormântare sau lipsă de lucru. În caz de bătrînețe sau de infirmitate, lucrătorul respectiv urma să primească o pensie pe tot restul vieții. De aceeași drepturi se bucurau și văduvele asociaților sau copiii rămași orfani.

În ceea ce privește condițiile de primire în organizație, se preconiza ca fiecare asociat să plătească la înscriere o taxă fixă de un leu nou. Taxa urma a fi însoțită, obligatoriu, de o cotizație în valoare de „șase lei noi pe an sau 50 bani pe lună“. Pentru a evita eventualele sustrageri de la această îndatorire de care, în fond, depindea buna desfășurare a activității Asociației, statutul preciza că „încetează de a mai fi membru... acela care n-ar răspunde la timp cotizațiunea regulată după trecerea a trei luni“. Aceeași sancțiune se aplica și acelor care se făceau vinovați „pentru crime infamante și morale“.

Prevederi bine stabilite existau în textul statutului și referitor la modalitatea de conducere a Asociației. Aceasta era administrată de un comitet, care purta titlul de *Comitetul Asociațiunii lucrătorilor din România*, ales pe termen de un an prin vot secret. Toți membrii comitetului Asociației trebuiau să fie muncitori, singur președintele putînd fi ales și din afara acestora. Un președinte al Asociației nu a fost însă ales niciodată. Menirea comitetului era de a reprezenta Asociația în toate împrejurările, de a veghea și a lucra pentru realizarea scopurilor acesteia, de a dezbate și a vota orice măsuri relative la interesele organizației. În afara ședințelor, pe care comitetul ales avea obligația de a le organiza lunar, membrii Asociației trebuiau să fie convocați odată pe an în ședință generală și în ședințe extraordinare „de cîte ori s-ar necesita convocarea lor“. O ultimă prevedere, de o importanță particulară, se referea la editarea de către organizație a unei gazete, ca organ de presă al Asociației, prin intermediul căruia „fiecare să fie în cunoștiință de curentul lucrătorilor“.

Pentru desfășurarea în bune condiții a activității Asociației, la 15 octombrie 1872, s-a întrunit la București Comitetul Central, care a însărcinat pe G. Tănăsescu, C. I. Borșian și C. Georgescu să elaboreze proiectul de regulament relativ la aplicarea statutului și la determinarea atribuțiilor membrilor Comitetului, prevăzute de statut. Tot în cadrul aceleiași ședințe, lucrătorul tipograf Daniel Rătescu a fost investit cu funcția de casier, care urma a fi exercitată fără nici un fel de remunerație. Pentru lărgirea activității Asociației s-a luat hotărîrea să se treacă la tipărirea de liste de subscrieri, care să fie deschise aderenților „ce vor voi să facă parte din asociațiunea lucrătorilor ; asemenea să se imprime statutele în broșuri portative, cum și registrele necesare serviciului casieriei și alte imprimate“²⁹. Strîns legat de acest aspect, Comitetul Central a aprobat recomandarea ca toți cei ce vor plăti cotizația, cu începere de la 1 octombrie 1872, să fie recunoscuți membri fondatori³⁰.

O ordine de zi de o deosebită importanță a avut și ședința Comitetului Central al Asociației, din 29 octombrie 1872. În cadrul dezbaterilor

²⁹ Documente privind începuturile mișcării muncitorești și socialiste din România (1821—1878), p. 653.

³⁰ Ibid.

a fost aprobată apariția unei gazete săptămânale a Asociației, intitulată „Lucrătorul român“. Ca redactori ai gazetei au fost numiți N. S. Rădulescu, C. I. Borșian și N.D. Rădulescu³¹. În aceste condiții, la 5 noiembrie 1872 a apărut gazeta „Lucrătorul român“, care continua pe o treaptă superioară acțiunea începută de gazeta „Uvriatul“. Noul organ de presă își propunea să se ocupe de organizarea și de apărarea intereselor tuturor lucrătorilor din România, indiferent de ramura de producție, și, în același timp, să ia poziție față de stările de lucruri, economice, politice și culturale, existente în acea vreme în România.

Începînd cu primul său număr, gazeta, prin elementele muncitorești din comitetul de conducere al Asociației și alți lucrători, a militat pentru reflectarea în coloanele acestui organ de presă a problemelor arzătoare ale lucrătorilor, a căutat să anime acea orientare sănătoasă din cadrul Asociației, care preconiza lărgirea preocupărilor acesteia, situarea în centrul activității a nevoilor acute ale muncitorimii. În articolele publicate începeau să fie abordate și puse în discuție cauzele care determinau starea de împilare și spoliere a maselor muncitoare.

În editorialul primului număr al gazetei „Lucrătorul român“, intitulat : *Prospect*, evidențiindu-se rolul istoric al muncitorimii în societate, era jalonată calea pe care trebuia s-o urmeze : „Să dăm o direcțiune utilă activității noastre, lucrători cu brațele, lucrători cu cugetarea, căci numai atunci națiunea română, marea familie din care facem parte, va prospera, va merge înainte către bine, va trăi și, trăind dînsa, vom trăi și noi“. Relevînd necesitatea organizării muncitorilor, pentru atingerea țelului lor nobil, editorialul arăta că „este trebuință să ne punem braț lîngă braț, cuget lîngă cuget, să ne unim în sintul lucru, să ne înfrățim inimile, să ne asociem puterile. Numai în acest semn vom învinge. Din fericire, această idee, mult timp adormită, se deșteaptă în sufețele lucrătorilor, se propagă de dînsii în presă și în întruniri, se îmbrățișează de un mare număr, i se dă viață prin întemeierea *Asociațiunii* lucrătorilor din România“³².

Tocmai spre această nouă organizație profesională a tuturor muncitorilor din România îndrepta gazeta detașamentele de lucrători din întreaga țară. Explicîndu-le că numai în unire sta puterea lor, „Lucrătorul român“ chema pe toți proletarii „de orice meserie de a se uni, înfrăți între dînsii și toți din toate părțile a alerga și a se asocia, a se înscrie membri ai *Asociațiunii generale a lucrătorilor români*, căci aci și numai aci este speranță de îmbunătățirea soartei și de asigurarea *viitorului* lucrătorilor. Și, odată asigurată soarta, fiecare va lucra mai mult, mai cu plăcere, avînd o frumoasă liniște și mulțumire în inima și sufletul său și avînd, totodată, și o dulce speranță că în orice timp sau vreme furtunoase va putea și va avea cu ce rezista contra relelor ce ar putea veni“³³.

Activitatea desfășurată, pe diverse planuri, de către *Asociația generală a tuturor lucrătorilor din România* și de organul său de presă pentru atragerea, sub stindardul ei, a unui număr cît mai mare de membri, ca și pentru mobilizarea acestora la acțiuni concrete în vederea obținerii

³¹ *Ibidem*, p. 653—654.

³² „Lucrătorul român“, anul I, nr. 1, din 5 noiembrie 1872.

³³ *Documente privind începuturile mișcării muncitorești și socialiste din România (1821—1878)*, p. 665.

unor condiții mai bune de muncă și de viață, a fost înfățișată, la timpul său, chiar de ziarul „Telegraful“, care scria : „Căci, adevărul, cui putem atribui în mare parte nașterea unei noi societăți române*, intitulată Asociațiunea «Unirea lucrătorilor constructori români», dacă nu îndemnul și propagandei ce face necurmat Asociațiunea lucrătorilor români și organul lor de publicitate către toți lucrătorii din țară ca să se întrunească și să se asocieze pentru a lupta să-și amelioreze soarta... ? Cui putem atribui această molipseală în bine**, întinderea spiritului de asociațiune între lucrători dacă nu ziarului «Lucrătorul român»...“³⁴.

Prin filialele înființate, Asociația tindea să devină o organizație cuprinzătoare și puternică, în stare să abordeze și unele obiective cu conținut politic. O dovadă concludentă este faptul că, la câteva luni de la crearea sa, în unele centre au început să ia ființă alte asociații muncitorești, în crearea cărora rolul *Asociației generale a tuturor lucrătorilor din România* este evident. În ianuarie 1873 a luat ființă la București societatea lucrătorilor tipografi de la Imprimeriile statului, intitulată „Matei Basarab“³⁵. În aceeași lună, la Iași, s-au pus bazele unei asociații de lucrători din diferite ramuri de producție³⁶. Câteva luni mai târziu, în mai, s-a constituit *Societatea „Unirea“ a lucrătorilor constructori din România*, cu sediul la București³⁷. Prin extinderea procesului de cuprindere a proletariatului în organizații profesionale, în condițiile creșterii curentului de împotrivire față de patroni, de eliminare completă a acestora din rîndurile asociațiilor, căpăta un larg teren de manifestare ideea abordării unor obiective general-muncitorești specifice, pe ansamblul țării.

Activitatea tot mai fructuoasă desfășurată de *Asociația generală a tuturor lucrătorilor din România*, influența tot mai largă pe care gazeta „Lucrătorul român“ o avea în rîndul muncitorilor au început să stîrnească îngrijorare în rîndul autorităților. Guvernul conservator al lui Lascăr

* Articolul se referă la Societatea „Unirea“ a lucrătorilor constructori din România, cu sediul la București.

** Același ziar, referindu-se la activitatea desfășurată de *Asociația generală a tuturor lucrătorilor din România* și la semnificația sa, scria : „Este mai mult timp de cînd s-a fundat în București o asociațiune mai întîl între lucrătorii tipografi apoi între toți lucrătorii români, aparținînd oricărei ramure de industrie. Ca orice întreprindere la începutul ei, și mai cu seamă la noi, unde oamenii nu sînt deprinși cu asemeni instituțiuni binefăcătoare, unde spiritul de asociațiune n-a putut încă pătrunde în toate capetele ca să producă rezultatele gigantice ce forțele intelectuale, materiale și morale unite pot produce, negreșit că asociațiunea lucrătorilor români nu este ajunsă în acel grad de înflorire și prosperitate ce trebuie să aspire și să atingă. Totuși însă sîntem fericiți a constata că, pe lîngă progresele treptate ce face această societate în sînul ei, cum, de exemplu, hotărîrea luată de a închiria un local în care societarii să se poată întruni și dezbate diferite chestiuni relative la interesele lor, ea semăna prin organul ei de publicitate «Lucrătorul român», scris într-un stil concis și energic, limpede și atrăgător, fertila sămîntă a ideilor de asociațiune și are încă norocirea de a începe să culeagă din roadele ei...” („Telegraful“, anul III, nr. 426, din 27 iulie 1873).

³⁴ *Documente privind începuturile mișcării muncitorești și socialiste din România (1821—1878)*, p. 688.

³⁵ Augustin Deac, *Internaționala I și România*, Editura politică, București, 1964, p. 131.

³⁶ Arhivele Universității „Alexandru Ioan Cuza“, Iași, fondul Rectorat, pachetul 10, dosarul nr. 11/1872—1873, fila 20.

³⁷ *Documente privind începuturile mișcării muncitorești și socialiste din România (1821—1878)*, p. 687—690.

Catargiu, care vedea în Asociație un pericol, a înscenat, la sfârșitul lunii noiembrie 1873, un „complot contra statului“, în care a implicat o serie de muncitori, membri ai acestei organizații sau ai Asociației „Matei Basarab“, între care C. I. Borsian și M. Glodeanu. Neputînd să-i trimită în judecată *, deoarece nu existau probe concludente împotriva lor, după cinci luni de detențiune ilegală, în aprilie 1874, aceștia au fost eliberați³⁸.

În atare împrejurări, *Asociația generală a tuturor lucrătorilor din România* și-a încetat activitatea și, curînd după aceasta, și organul său de presă, „*Lucrătorul român*“.

Prima încercare de unire a tuturor muncitorilor din România lua astfel sfârșit. Activitatea ei a fost, însă, un îndemn pentru constituirea altor asociații profesionale, cu mobiluri tot mai înalte și, unele dintre ele, cu caracter net muncitoresc, contribuind în mod practic la dezvoltarea conștiinței de clasă a proletariatului. Asociația generală a tuturor lucrătorilor din România a marcat un pas înainte în procesul de transformare a proletariatului dintr-o clasă în sine într-o clasă pentru sine. Muncitorimea dovedea că este capabilă să se unească într-o organizație proprie, de sine stătătoare pe scară națională, să apere și să anime ideea organizării ei în scopuri de luptă, chiar dacă aceste scopuri erau, în acele momente, mai întii de ordin strict material imediat, dar cu perspectiva, încă puțin conturată atunci, a abordării unor obiective de natură politică.

În perioada care a urmat, organizațiile profesionale vor înregistra o evoluție calitativ ascendentă, în direcția transformării în organizații pur muncitorești, de clasă, fără patroni și îndreptate, în principal, împotriva acestora.

Răspîndirea marxismului în România, crearea cercurilor socialiste, procesul trecerii mișcării socialiste pe pozițiile socialismului științific și apropierea ei de mișcarea muncitorească, iar apoi constituirea cercurilor muncitorești au exercitat o înrîurire directă asupra întăririi continue a asociațiilor profesionale muncitorești. Faptul că procesul de înființare și de întărire a organizațiilor profesionale muncitorești este legat de aportul socialiștilor apare ca deosebit de semnificativ, constituind o trăsătură caracteristică a dezvoltării mișcării muncitorești din România.

În planul general al evoluției mișcării noastre muncitorești, rapida trecere de la cercurile socialiste la cluburile muncitorești, iar apoi la crearea, în 1893, a primului partid al proletariatului din România se întrepătrunde cu rapida dezvoltare a mișcării profesionale de la simple organizații de întrajutorare la sindicate. Această evoluție generală își are temei în faptul că în România a existat o largă mișcare de organizare profesională, care, la nivelul dat, a însemnat un teren de pregătire a muncitorilor la școala luptelor de clasă, ceea ce s-a repercutat în impulsionarea organizării lor politice și a înaintării pe făgașul luptei cu caracter revoluționar.

* Despre înscenarea acestui proces, ziarul „Telegraful“ din 30 martie 1874 scria: „Într-adevăr, procesul este ridicol prin ei însuși... Acești oameni stau de 5 luni închiși fără să fie trimiși înaintea judecătorilor lor firești. Mulți din ei au femei și copii care mor de foame“.

³⁸ „Poporul“, anul IV, nr. 210, din 9 aprilie 1874.

Din lupta maselor populare, conduse de P.C.R., din județele Timiș, Caraș-Severin, Arad și Hunedoara în anii dictaturii regale

ION GEORGESCU

Instaurarea dictaturii regale a constituit o grea lovitură dată maselor populare, tuturor forțelor democratice din țara noastră. Ofensiva regimului dictatorial împotriva libertăților cetățenești, însoțită de ofensiva monopolurilor pe tărâm economic, de intensificarea exploatarei moșierimii, au determinat înrăutățirea condițiilor social-economice și politice ale oamenilor muncii.

Pentru realizarea politicii sale, dictatura regală a luat o serie de măsuri îndreptate, în primul rând, împotriva organizațiilor muncitorești, trecând la desființarea sindicatelor și înlocuirea lor prin bresle, la militarizarea întreprinderilor și folosirea organelor represive pentru înăbușirea luptelor maselor muncitoare.

Au fost adoptate, de asemenea, o serie de legi antimuncitorești, care au contribuit la înrăutățirea condițiilor de trai ale maselor, printre care: prelungirea zilei de muncă, acordarea dreptului patronilor de a suprima concediile de odihnă ale muncitorilor, sporirea impozitelor, plata a tot felul de taxe, obligativitatea de a contribui la „înzestrarea armatei” etc.

În anii 1938—1940 salariile muncitorilor au rămas, în general, staționare, extrem de scăzute în raport cu creșterea continuă a costului vieții. Disproporția dintre nivelul salariilor și acela al prețurilor a luat asemenea proporții, încât șefii unor secții de la Uzinele Reșița au fost nevoiți să raporteze direcției, în 1939, că din cauza proastei salarizări producția este frînată¹. Reducerea salariilor a fost determinată și de creșterea impozitelor directe și indirecte.

Condițiile de muncă din uzine, fabrici, ateliere, de pe ogoare etc. s-au înrăutățit în acești ani datorită intensificării muncii de către patroni și moșieri, cu concursul autorităților de stat. Ziua de muncă a fost prelungită, după bunul plac al capitaliștilor, peste 8 ore², iar orele suplimentare nu erau întotdeauna plătite³. De pildă, la întreprinderea „Astra” din Orăștie, 501 muncitori lucrau zilnic peste 12 ore pe zi fără pauză pentru masă⁴; la întreprinderea forestieră din Nadaș muncitorii lucrau până la 16 ore pe zi, fiind plătiți numai pentru 8 ore⁵.

În goana după profituri cât mai mari, capitaliștii nu luau măsuri de igienă și pentru asigurarea securității muncii în întreprinderi. La întreprinderile din județele la care ne referim, numai uzinele metalurgice „Astra” și Călan aveau

¹ Arhiva Combinatului metalurgic Reșița, Corespondență confidențială, 1939, dosarul nr. 4, fila 39.

² „Lupta de clasă” anul XIX, nr. 5, din decembrie 1938.

³ „Inspekția muncii în 1939”, p. 28.

⁴ Arhiva Camerei de muncă din Arad, dosarul nr. 4/1938, fila 16.

⁵ Arhiva Inspectoratului muncii din Arad, dosarul nr. 1/1938, fila 47.

băi pentru muncitori, și unele întreprinderi miniere aveau instalații de aerisire și săli de mese⁶. Extenuarea fizică a muncitorilor, bolile profesionale și accidente de muncă erau destul de frecvente. Astfel, în aceste județe au avut loc, în 1938, un număr de 6 742 accidente de muncă, dintre care 107 mortale (40 fiind numai la Reșița) și 201 cazuri de pensionare⁷.

O situație deosebit de grea aveau femeile, tinerii și copiii angajați în întreprinderi, al căror număr a crescut considerabil ca urmare a concentrărilor masive de muncitori. Patronii au profitat de situația creată pentru a reduce salariile, căutând, în majoritatea cazurilor, să anuleze contractele colective de muncă, acolo unde existau⁸. Numai în județul Timiș erau angajate în diferite întreprinderi metalurgice și textile, în 1938, un număr de 11 234 de femei în vârstă de peste 18 ani, 11 995 de tinere sub 18 ani și 5 498 de ucenici și ucenice⁹.

Totodată, a avut loc, în perioada dictaturii regale, și o sporire continuă a numărului șomerilor. Avântul producției în întreprinderile de armament, sau care produceau pentru armată pe baza comenzilor masive primite de la stat, s-a desfășurat concomitent cu restrângerea producției în alte ramuri industriale. Lipsa de materii prime a determinat unele întreprinderi industriale să-și închidă porțile; altele și-au restrâns producția, lucrând numai 2—3 zile pe săptămână, prin rotație, cu muncitorii neconcediați.

Masivele concedieri făcute în acest timp de 14 întreprinderi, suspendarea temporară a activității a 9 întreprinderi și restrângerea producției la alte 12 întreprinderi din județele Timiș, Caraș-Severin, Arad și Hunedoara au dus la creșterea numărului de șomeri în orașe și centre industriale.

În cursul anului 1939, șomajul ia proporții îngrijorătoare. Numai în statisticile Inspectoratului general al muncii din Timișoara sînt înregistrați în luna februarie 1939, în căutare de lucru, 10 876 de șomeri¹⁰, iar la Oficiul de plasare din Lugoj sînt înregistrați 2 579 de șomeri¹¹. Șomajul a constituit tot timpul una dintre cele mai grave probleme sociale în timpul dictaturii regale¹².

Deosebit de dificilă era situația familiilor muncitorilor concentrați, ele neprimind cu lunile nici un ajutor bănesc. A fost necesar, de pildă, la Reșița ca muncitorii să lupte cu perseverență, organizînd acțiuni de protest, trimițînd delegați la direcție și la Ministerul Muncii, pentru a determina pe stăpîinii de la U.D.R. să plătească familiilor celor concentrați cel puțin 50% din ajutorul bănesc.

Înăsprirea continuă a condițiilor de muncă și de viață, concedierea unui număr mare de muncitori, șomajul care luase proporții au creat mari nemulțumiri în rîndul maselor muncitoare, care s-au ridicat la luptă împotriva dictaturii regale, sub conducerea comuniștilor. În acești ani s-au extins legăturile și influența P.C.R. în rîndurile maselor de muncitori, țărani, intelectuali, meseriași, precum și în armată. Cu toate greutățile imense, comuniștii, cre-

⁶ „Inspekția muncii în 1935—1938“, p. 232.

⁷ Al. Gh. Savu, *Date privind mișcarea grevistă în timpul dictaturii regale*, în „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.“ nr. 5/1963, p. 67; „Metalurgistul“, anul XIX, nr. 8/1938, p. 5.

⁸ Al. Gh. Savu, *Op. cit.*, p. 67.

⁹ „Buletinul muncii“, anul XIX, vol. III, partea I, septembrie—decembrie 1939, p. 771.

¹⁰ „Buletinul muncii“, anul XX, vol. I, partea I, ianuarie-martie 1940, p. 17.

¹¹ *Ibidem*, p. 11.

¹² *Ibid.*

«dincioși cauzei clasei muncitoare, au căutat și încercat noi forme și metode de activitate și luptă, vizînd realizarea unității de acțiune a clasei muncitoare drept mijloc eficace pentru concentrarea tuturor forțelor democratice»¹³.

Constatînd progresele realizate în munca desfășurată de către comuniștii reșițeni, sporirea influenței lor asupra maselor, precum și însușirea regulilor de conspirație, conducerea partidului a hotărît înființarea la Reșița a unui comitet local care să conducă organizațiile comuniste din diferite secții ale uzinei, precum și pe cele de la Anina, Bocșa și din alte centre muncitorești de pe domeniile U.D.R.

Pentru a putea cuprinde și îndruma tineretul în lupta contra fascismului, în toamna anului 1939, pe baza hotărîrii C.C. al P.C.R., privind reorganizarea Uniunii Tineretului Comunist, Comitetul regional Banat al P.C.R. a trecut la refacerea organizațiilor U.T.C. în întreprinderi, școli, la sate.

În ciuda acțiunilor represive ale autorităților, care în repetate rînduri au ordonat percheziții și arestări¹⁴, comuniștii au continuat activitatea lor revoluționară¹⁵. La Reșița, Anina, Bocșa Română și Secul ei expuneau gazete de perete, în anii 1939—1940, prin care demascau liderii reacționari ai burgheziei și moșierimii, dictatura regală, organizațiile fasciste, figurile odioase ale lui Hitler și Mussolini etc.¹⁶. Deși organele de siguranță confiscau aceste gazete la scurt timp după afișarea lor, citirea și răspîndirea conținutului lor prin discuții de la om la om au avut influență în rîndul maselor. Minierii de la Cozla adoptaseră un nou sistem de propagandă prin aducerea în mină a manifestelor comuniste pe care le citeau, iar la părăsirea minei le predau direcției, spunînd că le-au găsit pe stradă¹⁷. La Arad, Divizia I raporta, la 23 mai 1940, Prefecturii județului Arad, că „în ultimul timp s-a constatat o creștere neobișnuită a curentului comunist. Propaganda se face prin manifeste, broșuri, ziarul «Scînteia», nuclee comuniste în întreprinderi, cu scopul de a atrage populația și armata, de a instiga împotriva actualei forme de stat de la noi: organizări de greve și acte de sabotaj vizînd, în special, industria de război»¹⁸ și cerea luarea de măsuri împotriva propagandei comuniste.

Masele muncitoare s-au declarat împotriva măsurii luate de dictatura regală, în septembrie 1938, prin care au fost desființate Confederația Generală a Muncii și sindicatele afiliate ei, fiind înlocuite prin bresle.

Încercarea autorităților dictaturii regale de a înființa bresle s-a lovit de rezistența maselor muncitoare. Așa se explică faptul că abia la 4 decembrie 1938, după multe discuții, a luat ființă breasla muncitorilor metalurgiști și electricieni din aceste județe, cu secții la Anina, Aninoasa, Arad, Bocșa Română, Hunedoara, Lupeni, Nădrag, Ferdinand, Petroșani, Reșița, Timișoara etc., cu sediul la Timișoara¹⁹. La Arad, muncitorii textiliști n-au

¹³ C. Pirvulescu, Gh. Țuțui, I. Iacoș, *Activitatea Partidului Comunist Român pentru unitatea clasei muncitoare*, în „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.C.R.”, nr. 2—3/1966, p. 109.

¹⁴ Arhivele statului Arad, fondul Prefectura județului Arad, dosarul nr. 15/1939, fila 114.

¹⁵ *Ibid.*

¹⁶ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 69, dosarul nr. 8 712, fila 42.

¹⁷ Arhivele statului Banat, fondul Mina Cozla, nr. 484, dosarul nr. 1, fila 4, actul nr. 11/1940, din 6 aprilie 1940.

¹⁸ Arhivele statului Arad, fondul Prefectura județului Arad, dosarul nr. 4, fila 57, actul nr. 39, din 23 mai 1940.

¹⁹ „Metalurgistul”, anul XIX, nr. 9, din septembrie 1938: Arhivele statului Banat, fondul Rezidența regală a ținutului Timiș, dosarul nr. 83, fila 14.

putut fi organizați în breaslă, întrucât nu s-au prezentat la adunările convocate de autorități²⁰. Asemenea atitudini ostile înființării breslelor din partea muncitorilor au avut loc și în alte ramuri industriale și branșe meșteșugărești²¹.

După înființarea lor, Partidul comunist a căutat să folosească breslele pentru a-și desfășura activitatea în rândurile clasei muncitoare. În cadrul breslelor, muncitori comuniști, socialiști, social-democrați au activat în spiritul unității de acțiune pentru apărarea intereselor vitale ale oamenilor muncii. Această unitate de acțiune s-a făcut remarcată îndeosebi cu prilejul zilei de 1 Mai 1939, când au avut loc puternice manifestații pentru apărarea independenței și integrității teritoriale a României²². Masele muncitoare din Timișoara și din alte orașe și centre muncitorești au organizat întruniri publice desfășurate sub lozincile: „Să apărăm granițele țării împotriva agresorului hitlerist!”, „Să apărăm independența națională a României!”. Aceste întruniri și demonstrații au subliniat influența politică a partidului comunist, capacitatea sa de a mobiliza masele.

O formă de luptă a muncitorilor, des întâlnită în acești ani, a fost manifestarea deschisă a nemulțumirilor prin adunări în curtea întreprinderii sau în fața sediului direcției. Astfel, în septembrie 1938, muncitorii fabricii „Sticla” — Tomești au manifestat împotriva reducerii salariilor, determinînd conducerea fabricii să revină asupra hotărîrii. Tot printr-o asemenea demonstrație la Fabrica de antigaz și cauciuc din Vulcan, muncitorii și-au manifestat nemulțumirea împotriva concedierii, în decembrie 1938, a circa 300 de lucrători. Ei au amenințat că vor înceta lucrul dacă nu se vor reprimi muncitorii concediați²³.

Nemulțumiri împotriva condițiilor grele de muncă și a salariilor mici și-au manifestat și minierii de la mina de cărbuni Bouțari, care cereau mărirea salariilor cu 25 la sută și concedii anuale plătite. La 8 aprilie 1938, conducerea minei a fost nevoită să aprobe revendicările minierilor, care amenințau că vor declara grevă²⁴. Nemulțumiți erau și muncitorii de la construcțiile de șosele, cei de la firma „Gross Iosif” din Nadăș²⁵, de la „Industria textilă arădană”²⁶, Fabrica de țigle și cărămizi „Böhm” din Jimbolia etc.²⁷.

Organele siguranței și preturile, în rapoartele informative către prefecturi, din anii 1938—1940, relateau în permanență că nemulțumirile se manifestau și în rîndul comercianților, al meseriașilor, funcționarilor și al altor categorii sociale din cauza scumpetei, a impozitelor mari la care erau impuși față de venitul mic ce-l aveau²⁸. De altfel, însuși prefectul județului Arad recunoștea într-o ședință secretă din iunie 1940 că populația este nemulțumită, subliniind că din această cauză prinde teren activitatea comunistă în dauna regimului²⁹.

²⁰ Arhivele statului Arad, fondul Prefectura Județului Arad, dosarul nr. 15/1939, filele 78—81; raportul siguranței din 13 martie 1939.

²¹ *Ibidem*, dosarul nr. 4/1939, filele 27, 39, 79, 104, 114.

²² C. Pîrvulescu, Gh. Tuțui, I. Iacos, *Op. cit.*, p. 110.

²³ Arhivele statului Banat, fondul Rezidența regală a ținutului Timiș, dosarul nr. 98/1939, filele 1—2; dosarul nr. 59/1938, fila 1.

²⁴ Arhivele statului Caransebeș, mina Bouțari, nr. 170, dosarul nr. 1, fila 145.

²⁵ Arhivele statului Arad, fondul Arhiva Inspectoratului muncii din Arad, dosarul nr. 7/1938, filele 18—20.

²⁶ *Ibidem*, dosarul nr. 40, filele 67—68.

²⁷ Arhivele statului Banat, fondul Rezidența regală a ținutului Timiș, dosarul nr. 45/1938, fila 2.

²⁸ *Ibidem*, fondul Prefectura județului Timiș-Torontal, dosarul nr. 8, fila 315; dosarul nr. 15/1940, filele 137—143.

²⁹ *Ibidem*, fondul Rezidența regală a ținutului Timiș, dosarul nr. 14/1940, fila 17.

O altă formă prin care muncitorii își manifestau nemulțumirea și luptau pentru obținerea unor condiții mai bune de trai a fost înaintarea de memorii către autoritățile de stat. În pregătirea acestora, comuniștii au acordat o mare atenție stabilirii unor revendicări în obținerea cărora să fie interesați toți muncitorii și care, prin aceasta, să ofere baza necesară pentru organizarea luptei unite. Din cercetarea memoriilor de revendicări întocmite într-un mare număr de întreprinderi rezultă că în general obiectivele urmărite erau aceleași: reglementarea condițiilor de muncă, îmbunătățirea salariilor, plata concediilor și respectarea contractului de muncă, încheierea de noi contracte de muncă la expirarea celor vechi, sistarea concedierilor, reprimirea celor concediați, ajutor de boală etc. Printre acțiunile mai importante de acest fel se numără cele ale muncitorilor de la întreprinderile din Nădrag și Ferdinand ale Societății T.N.C.³⁰, de la Atelierele C.F.R. din Simeria³¹, de la Fabrica de bere din Timișoara³², de la Fabrica de vagoane „Astra” din Arad³³, de la Uzinele Reșița³⁴, ale minerilor din Valea Jiului³⁵ etc.

Problema încheierii contractelor colective de muncă a constituit o armă puternică în mâna muncitorilor, prin care ei căutau să-și impună revendicările lor. De obicei, în cazul când patronii refuzau să le satisfacă revendicările, muncitorii amenințau cu declararea grevei. Așa au procedat muncitorii reșițeni, care în 1940 au denunțat contractul colectiv de muncă, încheiat în 1938, cerînd încheierea unui nou contract colectiv de muncă în care să se prevadă mărirea salariilor, concedii de boală plătite, sistarea concedierilor. Cu toată intervenția autorităților militare și civile, muncitorii din Reșița și Bocșa Română, amenințînd cu declararea grevei, au silit direcția să aprobe noul contract colectiv de muncă, cu majorarea salariilor cu 10—20 la sută, spor pentru plata orelor suplimentare de 25 la sută³⁶.

În perioada dictaturii regale au avut loc numeroase conflicte colective latente de muncă cu scopul obținerii unor revendicări economice. Chiar la începutul anului 1938, în numeroase întreprinderi, ca „Lengyel” — Lugoj, Prima Fabrică de mănuși „Bănățeană” — Timișoara, Fabrica de bere Timișoara, „Industria linii” — Timișoara, fabrica „Sticla” — Tomești, Fabrica de unelte agricole Cireșa, minele de cărbuni Baia Nouă — Plavișevița, minele din Valea Jiului: Petroșani, Lonea, Sălătruc — Livezeni, minele Bouțari etc., s-au declanșat conflicte de muncă din cauza concedierilor, salariilor de mizerie, lipsei de alimente etc.³⁷.

Numai la întreprinderile industriale din Arad au avut loc, în perioada 1 ianuarie — 10 septembrie 1938, un număr de 12 conflicte colective de muncă

³⁰ Arhivele statului Caransebeș, fondul Uzina „Ferdinand”, nr. 169, dosarul nr. 1, filele 32—33, 36.

³¹ Arhivele statului Banat, fondul Rezidența regală a ținutului Timiș, dosarul nr. 43, fila 3.

³² „Metalurgistul”, anul XXI, nr. 5, București, din mai 1940.

³³ Arhivele statului Banat, fondul Rezidența regală a ținutului Timiș, dosarul nr. 56, fila 35.

³⁴ *Ibid.*

³⁵ *Ibidem*, dosarul nr. 60/1939, filele 5, 14—16.

³⁶ „Metalurgistul”, anul XX, nr. 10, din octombrie 1939.

³⁷ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 9, dosarul nr. 1 100, filele 287, 290: Arhivele statului Banat, fondul Rezidența regală a ținutului Timiș, dosarul nr. 56, fila 42; dosarul nr. 37/1938, filele 2, 3, 14—16.

rezolvate de Inspectoratul muncii din Timișoara, la care au participat 11 36³⁸ de muncitori și alte categorii de salariați. În Valea Jiului, circa 6 000 de muncitori minieri au declarat la începutul lunii septembrie 1938 un conflict de muncă, cerînd majorarea salariilor cu 20 la sută, majorarea indemnizației de chirie de la 100 la 150 de lei și majorarea alocației de combustibil la 1 000 kg de cărbune anual. În fața comisiei de arbitraj a Ministerului Muncii, societatea a refuzat mărirea salariilor pe anul 1938, acceptînd însă celelalte revendicări ale muncitorilor ³⁹.

O mare amploare a luat conflictul colectiv de muncă, existent încă din 1937, la uzinele Nădrag, Călan și Ferdinand, conflict care a îmbrăcat diferite forme, de la ducerea de tratative pînă la declanșarea grevei. Conflictul de muncă a fost rezolvat la 1 februarie 1939, cînd direcția a aprobat majorarea salariilor cu 15 la sută, încetarea concedierilor și spor de 20 la sută la plata orelor suplimentare ⁴⁰.

În cursul anului 1938 sînt înregistrate, pe lîngă conflictele colective de muncă, și 1 316 conflicte individuale de muncă la Timișoara, Oravița, Lugoj, Arad, Caransebeș etc. pentru neachitarea salariilor, concedieri fără preaviz, condiții grele de muncă, care în parte au fost aplanate de camerele de muncă din localitățile respective ⁴¹.

În anul 1939 au continuat să aibă loc conflicte colective de muncă, cum este cazul la Fabrica de tricotaje din Arad ⁴², la Societatea minieră „Petroșani“, în lunile ianuarie-martie 1939, societatea fiind nevoită să aprobe mărirea salariilor cu 10—15 la sută ⁴³, la U.D.R., unde muncitorii, acționînd în front unic, în toamna anului 1939, au impus direcției să aprobe sporuri de salarii și încheierea contractului colectiv de muncă. Comuniștii au stat în fruntea acțiunilor muncitorilor din Reșița, Bocșa Română, Anina etc. împotriva scumpetei, a metodelor barbare de exploatare folosite de stăpînii U.D.R., a permanentei încălcări a drepturilor muncitorilor și a perfidiei și periculoasei propagande a organizațiilor fasciste ⁴⁴.

Conflictele de muncă iau proporții în anul 1940 din cauza nerespectării, de către patroni, a contractelor colective de muncă, mai ales în problema mării salariilor care rămîneau mereu în urmă în raport cu scumpetea, fiind depășite în unele localități și centre muncitorești cu 50—100 la sută.

La uzinele Nădrag, Călan și Ferdinand este declarat un nou conflict colectiv de muncă, la 16 martie 1940 ⁴⁵. Muncitorii, nefiind mulțumiți de hotărîrea Curții de apel din Cluj, au cerut prin Inspectoratul general al muncii să se adreseze spre rezolvarea acestui conflict direct Înaltei curți de casație și justiție. Conflictul nu a fost aplanat și a continuat pînă la căderea regimului dictaturii regale. Și în cadrul altor întreprinderi metalurgice au

³⁸ Arhivele statului Banat, fondul Rezidența regală a ținutului Timiș, dosarul nr. 55, fila 2.

³⁹ „Metalurgistul“, anul XIX, nr. 9, din septembrie 1938.

⁴⁰ Arhivele statului Banat, fondul Rezidența regală a ținutului Timiș, dosarul nr. 58, filele 1, 2, 5, 10; dosarul nr. 48, fila 68.

⁴¹ *Ibidem*, dosarul nr. 56, filele 42—43.

⁴² Arhivele statului Arad, fondul Prefectura județului Arad, dosarul nr. 15/1939, iulie 1939, fila 9.

⁴³ Arhivele statului Banat, fondul Rezidența regală a ținutului Timiș, dosarul nr. 55/1939, fila 40.

⁴⁴ *Ibid.*

⁴⁵ Arhivele statului Banat, fondul Rezidența regală a ținutului Timiș, dosarul nr. 37/1940, fila 26.

avut loc conflicte colective de muncă în anul 1940. La U.D.R.⁴⁶, Hunedoara⁴⁷, Întreprinderea metalurgică „Dura” din Timișoara etc. conflictele au fost deferite spre rezolvare la Înalta curte de casație și justiție. Conflictul de la Distilăriile în lemn Margina-Reșița⁴⁸ a durat 4 luni de zile, încheindu-se un nou contract colectiv de muncă, în care au fost trecute revendicările muncitorilor, aprobate de direcția societății.

Conflicte colective de muncă, în anul 1940, care au durat luni de zile, sînt înregistrate la întreprinderile miniere din Valea Jiului (Lonea-Petroșani, la mina Sălătruc-Livezeni, la minele de aur din Stamja și la mina Cîinelui de Sus)⁴⁹ (județul Hunedoara), în porturile dunărene Orșova și Drencova.

Numeroase conflicte colective de muncă au fost înregistrate în anul 1940 în industria textilă, de pielărie și alimentară. Asemenea conflicte au avut loc la „Industria textilă arădăna”, „Prima industrie textilă din Timișoara”, Industria de bumbac și Industria lînii — Timișoara, „Moară și țesătorie” — Lugoj, Industria textilă „Joandrea” — Orșova, Fabrica de încălțăminte „Filt” — Timișoara, Fabrica de bere Timișoara, la întreprinderile de salubritate din Timișoara și Arad⁵⁰. Unele dintre aceste conflicte au fost aplanate prin încheierea de noi contracte colective de muncă. Aceste acțiuni au lovit în regimul dictaturii regale, constituind expresia nemulțumirii maselor muncitoare față de acest regim.

În munca de zi cu zi dusă în întreprinderi, prin răspîndirea de manifeste și a presei ilegale, comuniștii au ținut trează conștiința de clasă a proletariatului, indicîndu-i, ca singura cale pentru obținerea victoriei, lupta revoluționară împotriva regimului dictaturii regale. Situația grea a muncitorilor, înăsprirea condițiilor lor de muncă și viață au determinat izbucnirea unor puternice greve, care au însoțit ca o umbră dictatura regală de la instaurarea ei, la 10 februarie 1938, pînă la falimentul acestui regim, la 6 septembrie 1940.

Mișcarea grevistă din anii 1938—1940 a avut unele trăsături specifice. O trăsătură principală a ei a constat în faptul că grevele au cuprins un număr mare de întreprinderi, trecîndu-se — în unele cazuri — de la greve pe întreprinderi, la greve generale, ce cuprindeau întreprinderile din aceeași ramură existente într-o localitate sau alta⁵¹. Totodată, cele mai multe greve au fost precedate de conflicte colective de muncă îndelungate și, fiind bine organizate, au fost adeseori însoțite de acțiuni de solidaritate ale muncitorilor din celelalte întreprinderi.

Greva celor peste 100 de muncitori de la mina Cozla⁵², declanșată la 11 februarie 1938, a deschis șirul grevelor care au izbucnit în anii dictaturii regale. Prin luptă dîrză, muncitorii au determinat Curtea de apel din Timișoara să pronunțe o sentință de arbitraj în favoarea lor, obținînd unele sporuri de salarii. Direcția minei însă a refuzat să se supună sentinței și a continuat să plătească și pe mai departe minierilor salariile dinainte de grevă. În această situație, cei peste 100 de minieri au declarat grevă, la 11 februarie 1938, și, ocupînd

⁴⁶ *Ibidem*, filele 3, 35, 69.

⁴⁷ *Ibidem*, fila 7.

⁴⁸ *Ibid.*

⁴⁹ *Ibidem*, filele 7, 9, 14, 19, 98.

⁵⁰ *Ibidem*, filele 2, 14, 7, 9, 19, 4, 98, 69, 8; dosarul nr. 43/1940, fila 13; dosarul nr. 36/1940, filele 7—8.

⁵¹ Al. Gh. Savu, *Op. cit.*, p. 69—70.

⁵² Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 72, dosarul nr. 6 827, fila 20; dosarul nr. 6 985, fila 277.

mina, au refuzat să mai iasă la suprafață, în pofida insistențelor direcției. Pentru „menținerea ordinii“ a sosit imediat la fața locului comandantul Legiunii de jandarmi Caraș, cu un grup de militari. Greva a încetat la 13 februarie, la intervenția delegatului Ministerului Muncii, în urma promisiunii direcției că va mări salariile minierilor ⁵³. În lunile martie-iunie 1938 au mai avut loc greve la întreprinderile de salubritate și la „Texta“ din Timișoara ⁵⁴, la Industria textilă Lugoj ⁵⁵. Muncitorii lugojeni au cerut limitarea timpului de lucru la 48 de ore săptămânal, plata orelor suplimentare, interzicerea angajării copiilor sub 14 ani. Greva s-a terminat cu satisfacerea parțială a revendicărilor muncitorilor.

O grevă de durată mai mare a fost cea de la Întreprinderea tipografică din Hațeg, în luna august 1938, pentru mărirea salariilor, care s-a încheiat cu victoria muncitorilor tipografi ⁵⁶.

Mișcarea grevistă din perioada dictaturii regale a continuat și în anul 1939, cuprinzând noi ramuri și centre industriale din regiunea la care ne referim, mobilizând muncitorii mai multor întreprinderi, indiferent de naționalitate și convingeri politice.

Astfel, a avut loc greva de la Fabrica de spirt „Frații Neuman“ — Arad între 23 și 25 ianuarie 1939, încheiată cu victoria greviștilor ⁵⁷, cea de la întreprinderea de construcții „Via“ ⁵⁸, precum și grevele dintr-o serie de întreprinderi industriale din Lugoj, Valea Mureșului etc.

Cea mai importantă grevă ce a avut loc în anul 1939 s-a desfășurat la uzinele metalurgice Nădrag și Ferdinand. Greva a fost precedată de un îndelungat conflict colectiv de muncă. Încă din anul 1938, muncitorii metalurgiști au cerut conducerii uzinelor să li se satisfacă o serie de revendicări privind mărirea salariilor și pensiilor, respectarea orelor de lucru, îmbunătățirea sistemului asigurărilor sociale și altele. Reprezentanții conducerii uzinelor au fost nevoiți să înceapă, după multe eschivări și amânări, tratative oficiale cu delegații muncitorilor. În ziua de 2 martie 1939, orele 14, cu toate că conflictul era declarat închis prin înțelegerea părților, muncitorii din schimbul II au declarat că nu mai lucrează și au stat în rezistență pasivă în atelierele lor de lucru. În același timp, muncitorii au trimis o delegație la direcția uzinei, pentru a comunica că „ei nu mai lucrează deoarece sînt nemulțumiți de rezultatul tratativelor“. Pîna în dimineața zilei de 3 martie 1939, 1 792 de muncitori, din totalul de 1 837 de salariați de la Uzina Ferdinand, au declarat grevă ⁵⁹.

Tot în ziua de 3 martie 1939, ora 9, și muncitorii de la Uzina Nădrag au declarat grevă generală, solidarizîndu-se cu greviștii de la uzina Ferdinand. Imediat după declararea grevei au sosit la Uzina Ferdinand inspectorul muncii din Timișoara și comandantul Legiunii de jandarmi Severin. Deși legiunea de jandarmi a luat cele mai severe măsuri de supraveghere, totuși curierul special al muncitorilor din Ferdinand a putut să ajungă la Nădrag și să comunice situația de acolo ⁶⁰. Sub presiunea muncitorilor direcția a fost nevoită să satisfacă

⁵³ *Ibidem*, dosarul nr. 6 827, fila 20 ; dosarul nr. 6 985, fila 277 ; Arhivele statului Banat, fondul Mina Cozla, nr. 484, dosarul nr. 1, actul nr. 23/1938, fila 1 ; Al. Gh. Savu, *Op. cit.*, p. 73.

⁵⁴ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 72, dosarul nr. 6 827, filele 93—94.

⁵⁵ Arhiva I. T. Lugoj, dosarul secret nr. 14/1938, filele 12—14.

⁵⁶ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 50, dosarul nr. 1 120, fila 235.

⁵⁷ *Conflicte colective de muncă din 1939*, „Monitorul oficial“, 1940, p. 47.

⁵⁸ *Ibid.*

⁵⁹ Arhivele statului Banat, fondul Rezidența regală a ținutului Timiș, dosarul nr. 58/1939, fila 11.

⁶⁰ *Ibid.*

revendicările, greva la Uzina Ferdinand luînd sfîrșit în noaptea de 3/4 martie ⁶¹.

În condiții tot mai vitrege, și în anul 1940 s-au desfășurat greve în diferite localități din regiune, și anume: la Timișoara („Filt”) ⁶², Arad („Industria textilă arădană”) ⁶³, cînd circa 200 de muncitori textiliști au încetat lucrul în ziua de 5 aprilie în semn de protest împotriva concedierii unor muncitori ⁶⁴, greva durînd pînă în ziua de 8 aprilie. Totodată, au declarat grevă și muncitorii de la fabrica „Sticla” — Tomești, de la moara „Neuman” — Timișoara etc.

Acțiunile muncitorilor din această parte a țării împotriva dictaturii regale au cunoscut o deosebită amploare după dictatul de la Viena din 30 august 1940.

Sub îndrumarea Comitetului regional Banat al P.C.R., comuniștii au mobilizat la luptă masele largi de oameni ai muncii, fără deosebire de naționalitate, muncitori, țărani, intelectuali, ofițeri și soldați pentru a demonstra împotriva dictatului de la Viena de dezmembrare a României. În Timișoara au avut loc ample demonstrații ale oamenilor muncii, care, la chemarea organizației P.C.R., au înfierat odiosul dictat. În ziua de 2 septembrie 1940, muncitorii de la Atelierele principale C.F.R. au declarat o grevă de protest împotriva dictatului de la Viena, iar în ziua de 3 septembrie a avut loc o demonstrație publică în centrul orașului, la care au luat parte mii de oameni. Activiști ai organizației locale a partidului comunist, muncitori, intelectuali, în cuvîntări scurte, dar înflăcărâte, au înfierat odiosul dictat și au chemat masele la luptă împotriva fascismului ⁶⁵. Grupuri, grupuri, participanții, scandînd lozinci: „Jos dictatul de la Viena”, „Vrem Ardealul de nord” etc., s-au îndreptat spre consulatul german ⁶⁶, în fața căruia a avut loc o energică demonstrație de protest ⁶⁷.

Manifestații și demonstrații de protest, de o mare intensitate și amploare, împotriva dictatului fascist de la Viena au avut loc și la Arad. Aici, ca și în restul țării, masele largi populare, prin protestele lor, au arătat că sînt hotărîte să lupte pentru apărarea independenței și integrității teritoriale a țării.

Și în cadrul unităților militare din garnizoanele Timișoara, Arad ș.a., după cum relatea ziarul „Scînteia”, au avut loc o serie de acțiuni de solidarizare a soldaților cu lupta oamenilor muncii împotriva dictatului de la Viena.

Lupta maselor muncitoare din județele Timiș, Caraș-Severin, Arad și Hunedoara din anii 1938—1940 a constituit o parte inseparabilă și importantă a luptei generale desfășurate de clasa muncitoare, sub conducerea P.C.R., împotriva exploatării capitaliste și a dictaturii regale. Însăși existența unui număr important de acțiuni ale maselor muncitoare a înfirmat, prin puterea de neîgăduit a faptelor, absurditatea pretențiilor dictaturii regale de a „interzice” lupta de clasă, constituind o ripostă viguroasă dată politicii reacționare, anti-populare a regimului patronat de Carol al II-lea.

⁶¹ *Ibidem*, fila 13; Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 72, dosarul nr. 63 29, filele 13, 15.

⁶² Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 11, dosarul nr. 2831, fila 2.

⁶³ Arhivele statului Banat, Fondul Rezidența regală a ținutului Timiș, dosarul nr. 42/1940, fila 1.

⁶⁴ *Ibid.*

⁶⁵ *Ibidem*, fondul Procuratura orașului Timișoara, dosarul nr. 4351/1940 fila 12.

⁶⁶ *Ibidem*, dosarul nr. 4336/1940, fila 10.

⁶⁷ În legătură cu lupta maselor populare din această parte a țării împotriva dictatului de la Viena vezi mai pe larg lucrarea lui Traian Bunescu: *Lupta poporului român împotriva dictatului fascist de la Viena (august 1940)*, Editura politică, București, 1971.

Sinteză de însemnătate excepțională a gândirii creatoare a Partidului Comunist Român

(Pe marginea culegerilor de documente ale P.C.R. privind orientarea ideologică a partidului nostru în principalele domenii de activitate)

În atmosfera înnoitoare de profundă vigoare ce caracterizează întreaga activitate politică-ideologică a partidului, a tuturor oamenilor muncii din patria noastră, în spiritul programului de excepțională însemnătate teoretică și practică adoptat de Plenara C.C. al P.C.R. din 3—5 noiembrie 1971, și însușit de Conferința Națională a partidului din 19—21 iulie 1972 ca propriul său program, ca parte integrantă a programului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate, Editura politică a publicat, în lunile premergătoare Conferinței Naționale, un număr de 21 de volume din culegerile sintetice *DOCUMENTE ALE PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN* *.

Eveniment editorial de o deosebită semnificație, publicarea acestor volume oferă fiecărui cititor posibilitatea de a cunoaște și de a aprofunda — pe cele mai diferite coordonate — vibrația și perspectiva largă a politicii interne și internaționale a partidului nostru, politică ce se caracterizează, mai presus de toate, prin spiritul marxist-leninist de care este călăuzită, prin dezvoltarea creatoare — în condițiile specifice etapei pe care o parcurgem — a tot ceea ce gândirea revoluționară, comunistă a acumulat de decenii mai bun, mai durabil și mai de perspectivă.

Volumele sînt destinate învățămîntului ideologic al cadrelor de partid, de stat, din economie, celor care predau sau studiază științele

* La pregătirea pentru tipar a acestor culegeri și-a adus contribuția un colectiv larg de lucrători din : Ministerul Afacerilor Externe, Ministerul Muncii, Ministerul Justiției, Ministerul Educației și Învățămîntului, Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., Academia pentru perfecționarea cadrelor de conducere a activității de partid, social-politică, economiei și administrației de stat „Ștefan Gheorghiu”, Institutul de cercetări economice, Institutul de filozofie, Institutul de istorie și teorie literară „George Călinescu”, Institutul de cercetări juridice ale Academiei de Științe Sociale și Politice, Institutul de studii și cercetări pentru planificare al Comitetului de Stat al Planificării, Catedra de economie politică a Academiei de Studii Economice din București, Consiliul Central al U.G.S.R., Comitetul Central al U.T.C., Centrul de studii și cercetări de istorie și teorie militară, Consiliul Național pentru Știință și Tehnologie, Academia de Științe Agricole și Silvicultură, Academia de Științe Medicale, Institutul de Științe Pedagogice, Centrul de informare și documentare al Ministerului Educației și Învățămîntului, Biblioteca Centrală Universitară — București, Biblioteca Centrală Pedagogică ș.a. Un colectiv redacțional al Editurii politice a desfășurat o amplă muncă de editare a acestor culegeri sintetice.

sociale în învățămîntul de stat, cabinetelor de științe sociale și de răspîndire a cunoștințelor științifice, tuturor celor preocupați de însușirea în mod aprofundat a bazelor principiale ale politicii interne și externe a Partidului Comunist Român, reprezentînd un instrument de lucru de mare eficacitate în propaganda de partid, în întreaga activitate ideologică.

Pentru toți cei ancorați în domeniul larg al cercetării istorice, în general, și a istoriei partidului comunist, a mișcării revoluționare și democratice din România, în special, aceste volume sintetice oferă un amplu și indispensabil material teoretic și practic. Pătrunzîndu-i sensurile și înțelegînd în toată amplitudinea lui materialul inclus în aceste volume, cercetătorul istoric va putea realiza la un nivel calitativ mereu mai ridicat lucrări de real interes, axate pe coordonate teoretice viguroase, capabile să contribuie cît mai eficient la educarea comunistă a maselor.

Prin publicarea acestor culegeri sintetice, începe punerea în aplicare a recomandării exprese făcute de tovarășul Nicolae Ceaușescu în Expunerea la Consfătuirea de lucru a activului de partid din domeniul ideologiei și al activității politice și cultural-educative din 9 iulie 1971 : „Pentru a ușura studiul politicii partidului nostru de către toți comunistii, de către oamenii muncii va trebui să edităm culegeri sintetice, pe probleme, conținînd pasaje din documentele de partid grupate astfel încît să ofere o imagine clară a orientării ideologice a partidului nostru în principalele domenii de activitate, în legătură cu principalele aspecte ale vieții sociale interne și situației internaționale“.

Tematica volumelor care au văzut lumina tiparului este următoarea : P.C.R. — continuator al luptei revoluționare și democratice a poporului român, al tradițiilor înaintate ale mișcării muncitorești și socialiste ; Rolul conducător al partidului în întreaga viață politică, economică și socială ; Dezvoltarea bazei tehnice-materiale a socialismului ; Societatea socialistă multilateral dezvoltată ; Perfecționarea relațiilor de producție, a organizării și conducerii economiei ; Perfecționarea repartiției și respectarea echității socialiste. Utilizarea fondurilor sociale de consum ; Perfecționarea organizării și conducerii vieții sociale. Rolul statului socialist ; Rolul clasei muncitoare în condițiile societății socialiste, întărirea alianței cu țărănimea și intelectualitatea ; Națiunea socialistă ; Activitatea ideologică și politică-educativă ; Participarea maselor la conducerea societății — esență a democrației socialiste ; Promovarea și respectarea legalității socialiste ; Morala comunistă ; Dezvoltarea și perfecționarea învățămîntului ; Rolul științei în construirea socialismului în România ; Literatura și arta în societatea noastră socialistă ; Partidul și tineretul ; Rolul și atribuțiile sindicatelor ; Apărarea patriei — parte integrantă a revoluției și construcției socialiste ; Politica internaționalistă a Partidului Comunist Român ; Politica externă a României socialiste.

Fiecare volum înmănunchează extrase din rapoartele și cuvîntările tovarășului Nicolae Ceaușescu, din documente ale congreselor și plenarelor C.C. al P.C.R., din hotărîri și alte materiale elaborate de conducerea partidului sau la inițiativa sa.

În ansamblu, seria volumelor de culegeri sintetice ilustrează pregnant caracterul creator al politicii marxist-leniniste a partidului, capacitatea sa de a aplica legile generale ale revoluției și construcției socialiste la condițiile specifice ale societății românești, modul strălucit în care își

exercită rolul de centru vital și de forță conducătoare în România socialistă.

Toate aceste volume sînt străbătute, ca un fir roșu, de ideea că marxism-leninismul nu reprezintă o colecție de dogme și de formule intangibile, date o dată pentru totdeauna, ci o știință revoluționară vie, care se îmbogățește necontenit pe baza noilor cuceriri ale cunoașterii științifice, a noilor concluzii ale practicii sociale de zi cu zi. Volumele la care ne referim reflectă faptul că Partidul Comunist Român, fidel spiritului creator al marxism-leninismului, studiind cu atenție experiența partidelor frățești, îndeosebi a celor din țările socialiste, caută soluții care să corespundă necesităților și stadiului de dezvoltare ale țării noastre, aducînd, prin aceasta, o contribuție de seamă la îmbogățirea tezaurului teoretic și practic al mișcării comuniste și muncitorești internaționale.

Fiecare volum pune amplu în evidență rolul marcant, hotărîtor, al tovarășului Nicolae Ceaușescu în fundamentarea științifică a programului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate, marea importanță a contribuției sale personale în cercetarea și în rezolvarea marxist-leninistă a problemelor esențiale ale dezvoltării socialiste a României, în promovarea unui spirit dinamic, înnoitor, caracterizat prin infuzie de gândire originală, lucidă și cutezătoare, prin permanenta confruntare a teoriei cu practica. Și ce poate oare fi mai semnificativ și mai mobilizator în acest sens decît credo-ul căruia îi dau viață azi toți comuniștii, toți oamenii muncii din România socialistă : „*A fi cu adevărat marxist-leninist înseamnă a fi un explorator îndrăzneț și experimentat al drumului nou pe care îl deschide omenirii socialismul și comunismul, un cutezător vizionar al zilei de mâine, pornind de la realitățile și cerințele arzătoare ale zilei de azi, precum și de la concluziile, generalizate pe plan teoretic, ale experienței, de ieri și de azi*”.

Parcurend volum cu volum, filă cu filă, întreaga serie a *Documentelor Partidului Comunist Român*, cititorul va putea cunoaște mai profund, într-o înlănțuire logică a ideilor, drumul semicentenar de luptă și victorii parcurs de către vlăstarul cel mai viguros al epocii contemporane a României — **PARTIDUL COMUNIST**.

Am dori, în cele ce urmează, să reținem în mod special atenția asupra citorva dintre volumele pe care le prezentăm și asupra unor idei mai importante din cuprinsul lor. Volumul *P.C.R. — continuator al luptei revoluționare și democratice a poporului român, al tradițiilor înaintate ale mișcării muncitorești și socialiste din România* înmănunchează prețioase date și concluzii privind drumul lung și greu de luptă al clasei muncitoare, al maselor largi, presărat cu atîtea sacrificii, la capătul căruia poporul român a putut pași, sub conducerea partidului comunist, într-o nouă etapă a existenței sale — etapa socialistă. Reproducem, spre ilustrare, titlurile capitolelor din acest volum, reflectare elocventă a unui valoros conținut de idei : *Istoria patriei și a partidului comunist — un puternic mijloc de educare a maselor ; Mărețe tradiții revoluționare de luptă pentru eliberarea socială și națională ; Făurirea Partidului Comunist Român — expresie a cerințelor obiective ale dezvoltării societății românești, stadiu superior în dezvoltarea mișcării noastre muncitorești ; Partidul Comunist Român — conducătorul încercat al poporului în lupta pentru transformarea revoluționară, pentru triumful socialismului în România ;*

Evocarea luptelor istorice ale înaintașilor — imbold pentru înflorirea națiunii noastre socialiste.

Volumul *Rolul conducător al partidului în întreaga viață politică, economică și socială* demonstrează cu o deosebită forță de convingere, pe baza a numeroase argumente teoretice și practice, necesitatea obiectivă a conducerii de către partid a întregii opere de construcție socialistă, creșterea rolului și răspunderilor partidului în etapa actuală, de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate. Pornind de la rolul P.C.R. de centru motor al întregului sistem social, documentele reunite în acest volum relevă cu claritate căile și modalitățile practice menite a asigura îmbunătățirea muncii de partid în toate sectoarele de activitate, orientarea consecventă a eforturilor spre permanenta întărire a partidului în întregul său și a tuturor verigilor sale, perfecționarea tuturor formelor de organizare și a metodelor de lucru, cimentarea unității sale, dezvoltarea vieții interne de partid în spiritul democratismului socialist, creșterea continuă a prestigiului partidului în rîndul maselor, participarea activă a comuniștilor la conducerea tuturor compartimentelor vieții sociale.

O excepțională însemnătate are culegerea sintetică intitulată *Societatea socialistă multilateral dezvoltată*. Aici își găsește o largă reflectare semnificația teoretică a Congresului al X-lea al P.C.R., care a marcat un moment important nu numai în definirea atotcuprinzătoare a conținutului și particularităților etapei actuale de dezvoltare a societății noastre, ci și în precizarea direcțiilor principale în care trebuie acționat pentru făurirea ei. Așa cum rezultă pregnant din documentele cuprinse în volum, este vorba de o etapă superioară, de maturizare, de dezvoltare multiplă și profundă a socialismului pe toate planurile, de perfecționare a bazei și suprastructurii socialiste a întregii societăți, făcîndu-se astfel pași hotărîtori pe drumul apropierei României de nivelul țărilor cu o economie avansată, pe drumul creării acelor premise care să permită, în perspectivă, trecerea spre orînduirea comunistă.

Cititorul va întîlni în acest volum aprecieri și date de însemnătate programatică referitoare la direcțiile de dezvoltare și modernizare a bazei tehnice-materiale a socialismului, satisfacerea tot mai mare a nevoilor materiale și spirituale ale cetățenilor, perfecționarea continuă a relațiilor de producție, precum și a relațiilor interumane, adîncirea democrației socialiste și ridicarea nivelului de conștiință al oamenilor.

Un volum aparte, purtînd titlul : *Perfecționarea relațiilor de producție, a organizării și conducerii economiei*, răspunde unei preocupări de maximă actualitate și importanță în etapa pe care o parcurgem.

Explicarea, în resorturile mai adînci, a succeselor pe care România socialistă le obține astăzi în toate domeniile vieții materiale și spirituale o va afla cititorul amplu înfățișată în volumul *Dezvoltarea bazei tehnice-materiale a socialismului*.

Pentru problematica lor extrem de interesantă, rezultată din preocupările asidue ale conducerii de partid și de stat, se detașează cu evidență, din cadrul seriei de volume tematice, cele intitulate : *Promovarea și respectarea legalității socialiste și Perfecționarea repartitiei și respectarea echității socialiste. Utilizarea fondurilor sociale de consum*. Din primul volum cititorul reține cu un deosebit interes capitolele consacrate analizării unor probleme, ca : *Partidul Comunist Român — promotor al*

legalității socialiste ; Legalitatea — componentă inseparabilă a democrației socialiste, a orinduirii noastre de stat ; Perfecționarea continuă a noilor relații sociale și promovarea largă a principiilor eticii și echității socialiste și comuniste.

În cel de-al doilea volum, o însemnătate particulară prezintă problemele dezbătute în capitolele : *Politica P.C.R. pentru progresul economic și ridicarea continuă a nivelului de trai ; Echitatea socialistă — principiu de bază al repartității după muncă. Eliminarea oricăror fenomene de încălcare a echității socialiste ; Activitatea partidului pentru perfecționarea continuă a formelor repartității după muncă și înfăptuirea principiului echității sociale ; Sporirea sistematică a veniturilor populației din fondurile sociale de consum.*

În lumina sarcinilor decurgînd din programul de educare comunistă a poporului adoptat de Plenara C.C. al P.C.R. din 3—5 noiembrie 1971, suscită un covârșitor interes culegerea sintetică privind *Activitatea ideologică și politică-educativă*. Optica de abordare a acestei laturi esențiale a operei de construcție socialistă este limpede definită de cuvintele tovarășului Nicolae Ceaușescu, care servesc drept moto al volumului : „Nu trebuie să existe domeniu al gândirii teoretice și al activității de răspîndire a ideilor în care să nu se facă simțită cu putere prezența partidului. Partidul dinamizează gândirea social-politică din țara noastră, care are un rol important în generalizarea practicii construcției socialiste, în educația socialistă a maselor“.

Acest volum reliefează cu o deosebită forță preocuparea partidului nostru pentru transformarea conștiinței oamenilor. Astăzi, mai mult ca oricînd pînă acum, potrivit cu cerințele stringente ale etapei pe care o parcurgem, o asemenea preocupare este de natură să impulsioneze în mod viguros amplul proces de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate în patria noastră.

Perfecționarea organizării și conducerii vieții sociale. Rolul statului socialist — este titlul unuia dintre volumele care tratează pe coordonatele actualității preocupările conducerii partidului și statului nostru într-un domeniu de vădită însemnătate. „Partidul — se subliniază în acest volum — pornește de la principiul verificat de viață că formele și metodele de conducere și organizare socială nu sînt imuabile, stabilite o dată pentru totdeauna, că ele trebuie continuu perfecționate în pas cu schimbările ce se produc în viață, cu sarcinile pe care le impune procesul obiectiv al dezvoltării materiale și spirituale a societății“.

Sub titlul *Națiunea socialistă*, un volum aparte tratează probleme de majoră semnificație aflate astăzi din plin în cîmpul cercetării și dezbaterilor ideologice, cum sînt : apariția națiunii ca formă de comunitate umană și dezvoltarea vieții naționale a popoarelor — proces social legitim, formarea statului național unitar român, dezvoltarea și înflorirea națiunii noastre socialiste, rezolvarea problemei naționale în România, patriotismul și internaționalismul socialist — două laturi inseparabile ale luptei pentru împlinirea aspirațiilor înaintate ale umanității, raportul dintre sarcinile naționale și cele internaționale în construirea socialismului, rolul social și viitorul națiunii.

Dintre celelalte volume relevăm, în continuare, pe cel intitulat : *Rolul clasei muncitoare în condițiile societății socialiste. Întărirea alianței*

cu *fărănimea și intelectualitatea* — amplă și consistentă demonstrare a faptului că unitatea socialistă a tuturor oamenilor muncii în jurul partidului constituie baza de granit a întregii noastre societăți. Acestui volum i se alătură, contribuind la adâncirea analizei, cel intitulat : *Participarea maselor la conducerea societății — esență a democrației socialiste*.

Rolul și atribuțiile sindicatelor este titlul volumului consacrat înfățișării contribuției pe care au adus-o și o aduc sindicatele în marea operă de făurire a noii societăți pe pământul patriei noastre.

Partidul Comunist Român a acordat dintotdeauna o atenție deosebită tineretului și este firesc ca, în zilele noastre, această preocupare să capete noi valențe, căci, așa cum subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu în moto-ul culegerii intitulate *Partidul și tineretul* : „Astăzi, când în România se construiește noua orînduire socială, tinerii trebuie să fie în primele rînduri pentru înfăptuirea politicii marxist-leniniste a partidului nostru, pentru făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate, pentru victoria comunismului“.

Din sumarul culegerii sintetice consacrate tineretului, relevăm următoarele secțiuni mai importante : *Tradiții glorioase ; U.T.C. — organizația politică revoluționară a tineretului din România, ajutor de nădejde al partidului în educația comunistă a tineretului ; Tineretul — factor activ al făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate ; Educarea multilaterală a tineretului — o datorie de înaltă răspundere a întregii noastre societăți ; Mișcarea contemporană de tineret. Activitatea internațională a U.T.C. și U.A.S.R.*

Unul dintre volume abordează amplu *Rolul științei în construirea socialismului în România*, pornind de la aprecierea de o deosebită semnificație a tovarășului Nicolae Ceaușescu, potrivit căreia, „Un rol de seamă în formarea unei concepții înaintate, în dezvoltarea conștiinței socialiste, îl are știința — factor tot mai important în progresul general al societății socialiste. De aceea este necesar să acordăm și mai mare atenție dezvoltării științei, cercetării științifice, înarmării tineretului și a tuturor oamenilor muncii cu noile descoperiri în toate domeniile de activitate“.

Dezvoltarea și perfecționarea învățămîntului în țara noastră formează tema unui alt volum, care are ca moto următoarea apreciere a secretarului general al partidului : „Grija și preocuparea partidului pentru dezvoltarea învățămîntului de toate gradele izvorăsc din înțelegerea clară a faptului că edificarea socialismului, făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate nu se poate realiza decît pe baza celor mai noi cuceriri ale gîndirii și ale tehnicii universale, că construcția socialismului trebuie să meargă în strînsă concordanță cu progresul rapid al științei și culturii“.

Literatura și arta în societatea noastră socialistă își găsește o amplă reflectare în volumul sintetic cu acest titlu, în paginile căruia este înfățișată întreaga gamă a preocupărilor partidului în acest domeniu, preocupări surprinse în următoarele secțiuni : *Conducerea și îndrumarea de către partid a literaturii și artei — o necesitate imperioasă ; Victoria revoluției socialiste a deschis o epocă nouă în dezvoltarea culturii și artei românești ; Conținutul culturii și artei socialiste ; Arta și literatura — factori principali în educația maselor*.

Extrem de interesant și de bine realizat este volumul intitulat : *Morala comunistă*, o dezbateră de probleme asupra uneia dintre preocu-

părilor permanente ale partidului nostru în anii revoluției și construcției socialiste.

Unul dintre volume abordează cuprinzător o problemă care a constituit și constituie pentru partidul și statul nostru socialist o preocupare continuă, cu deosebite semnificații : *Apărarea patriei — parte integrantă a revoluției și construcției socialiste*. Volumul este conceput sub semnul următoarei aprecieri a secretarului general al partidului : „*Noi pornim de la faptul că forța și tăria oricărei armate populare constau în strînsa ei legătură cu poporul, în lupta lor comună — și, de aceea, în statul socialist, problemele forțelor armate, ale apărării patriei constituie parte inseparabilă a construcției socialiste*“.

Am dori să relevăm, de asemenea, pentru valoarea deosebită a ideilor pe care le conține, volumul intitulat : *Politica internaționalistă a Partidului Comunist Român*, oglindire sintetică a vastei activități desfășurate pe acest tărîm de partidul nostru încă de la crearea sa în spiritul tradițiilor internaționaliste, care caracterizează mișcarea muncitorească din România chiar de la începuturile ei. Reținem cu interes, în acest context, următoarele secțiuni mai importante ale volumului : *De la începuturile sale mișcarea muncitorească din România s-a afirmat ca un detașament activ al proletariatului mondial ; Partidul Comunist Român a preluat și a dus mai departe tradițiile internaționaliste ale clasei muncitoare, ale forțelor revoluționare din țara noastră ; Partidul Comunist Român — detașament activ al mișcării comuniste și muncitorești internaționale*.

Sintetizînd experiența obținută de țara noastră în anii puterii populare pe planul afirmării internaționale, volumul *Politica externă a României socialiste* înmănușează un valoros material de profil. Se găsesc reflectate în acest volum, în capitole **aparte**, *principiile politicii externe a Republicii Socialiste România*, se argumentează profund problematica impusă de un subiect, ca : *Politica externă a României — expresie a intereselor poporului român, a cerințelor dezvoltării societății contemporane*. În volum își găsesc o consistentă oglindire *Relațiile de prietenie, alianță și colaborare cu toate țările socialiste — obiectiv central al politicii externe a partidului și guvernului ; Relațiile României cu țările nesocialiste ; Poziția României în principalele probleme ale contemporaneității*, precum și alte probleme, cum sînt *Colaborarea și cooperarea economică și tehnică-științifică internațională — expresie a cerințelor obiective ale progresului contemporan*. Volumul se încheie cu capitolul semnificativ intitulat : *Desfășurarea vieții internaționale confirmă pe deplin principiile politicii externe a partidului și statului nostru*.

Parcurgînd cu atenție materialele incluse în acest volum, cititorul va putea înțelege mai profund că realizările obținute de România socialistă în acest domeniu în zilele noastre se sprijină pe o tradiție îndelungată și cu prestigioase semnificații.

Dorim să accentuăm în mod deosebit faptul că seria acestor culegeri tematice, editată într-un tiraj de masă, poate avea efecte cu totul pozitive în măsura în care se are în vedere că ele înlesnesc tuturor organizațiilor de partid, organizațiilor obștești, organelor locale de stat să-și orienteze în cunoștință de cauză întreaga activitate în lumina liniilor directoare fundamentale, ca și a indicațiilor concrete ale conducerii de partid. În

același timp, dorim să subliniem că volumele din această serie, destinate să facă parte din biblioteca fiecărui activist de partid, de stat și din economie, se adresează cercurilor celor mai largi de cititori, tuturor comuniștilor, tuturor oamenilor muncii, preocupați să-și însușească mereu mai temeinic politica Partidului Comunist Român.

Culegerile sintetice pe care le analizăm oferă, totodată, cabinetelor de științe sociale din întreprinderi, instituții și comune instrumente utile de lucru în îndeplinirea atribuțiilor ce revin respectivelor unități. Căci, mai presus de orice, *volumele editate în seria DOCUMENTE ALE PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN se înfățișează ca un adevărat îndrumar în munca politică și ideologică a tuturor organizațiilor de partid.*

Oamenii muncii din țara noastră — români, maghiari, germani și de alte naționalități —, animați de un puternic entuziasm constructiv, creator, muncind cu însuflețire pentru îndeplinirea mărețelor obiective ale programului făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate, elaborat de Congresul al X-lea al partidului, și ale programului adoptat de Plenara C.C. al P.C.R. din noiembrie 1971 privind dezvoltarea conștiinței socialiste și așezarea relațiilor sociale pe principiile eticii și echității socialiste, au primit cu vie satisfacție publicarea culegerilor sintetice de *Documente ale Partidului Comunist Român.*

Studiindu-le cu atenție, fiecare om al muncii va găsi în ele explicația succeselor noastre de până acum, imbold pentru activitatea viitoare, perspectiva clară asupra vremurilor luminoase ale comunismului.

Spre studiul aprofundat, spre însușirea temeinică a spiritului și conținutului acestor documente îndemnăm și pe această cale pe toți cei care edifică astăzi, strâns uniți în jurul partidului, societatea socialistă multilateral dezvoltată în patria noastră socialistă.

În perspectiva luminoasă care ne-a fost deschisă de Conferința Națională a Partidului Comunist Român din 19—21 iulie 1972, seria culegerilor sintetice prezentate mai sus constituie nu numai un remarcabil eveniment editorial al anului în curs, ci și un prilej de înarmare a fiecăruia dintre noi cu un instrument politic-ideologic de o inestimabilă valoare, cu un nou și prestigios îndrumar în acțiune.

GHEORGHE I. IONIȚA



ÎN AJUTORUL CELOR CE STUDIAZĂ ISTORIA P.C.R.
ȘI A MIȘCĂRII MUNCITOREȘTI DIN ROMÂNIA

Continuînd să se preocupe de a veni în sprijinul învățămîntului de partid, revista „Anale de istorie” va publica și în acest an, în cadrul unei rubrici permanente materiale în ajutorul propagandiștilor și cursanților, al cadrelor didactice, studenților și tuturor celor ce studiază istoria Partidului Comunist Român și a mișcării muncitorești din România.

Lecțiile și consultațiile vor aborda problemele din tematica pentru învățămîntul de partid (1972-1973) apărută în revista „Munca de partid” nr. 9/1972.

Menționăm că o parte din temele indicate în tematică au fost deja publicate în paginile revistei „ANALE DE ISTORIE”, în anii 1969, 1970, 1971 și 1972, după cum urmează :

— „Începuturile mișcării socialiste și muncitorești din România. Crearea P.S.D.M.R.”, de Ștefan Mușat, în nr. 1/1969, p. 104-125.

— „Mișcarea muncitorească din România în anii 1900-1918”, de Ștefan Mușat, în nr. 2/1969, p. 88-114.

— „Mișcarea muncitorească în anii avîntului revoluționar. Crearea Partidului Comunist Român (1918-1921)”, de Ștefan Mușat, în nr. 3/1969, p. 70-89.

— „Mișcarea muncitorească din România, în anii 1921-1933”, în nr. 1/1971, p. 79-101.

— „Partidul Comunist Român, în fruntea mișcării antifasciste. 1934-1944”, în nr. 1/1972, p. 99-121.

— „Partidul Comunist Român — conducătorul revoluției democrat-populare. 1944-1947”, în nr. 2/1972, p. 97-123.

Lecția pe care o publicăm în acest număr al revistei noastre va fi urmată de unele consultații în care vor fi abordate probleme ale activității Partidului Comunist Român în perioada următoare Congresului al IX-lea al P.C.R.

În același timp, revista „Anale de istorie” va publica în cadrul acestei rubrici materiale de sinteză în care vor fi analizate probleme fundamentale din istoria P.C.R. și a mișcării muncitorești.

În afară de aceasta revista va căuta să vină în întîmpinarea unor eventuale întrebări și cerințe ale cititorilor aducîndu-și și pe această cale contribuția la buna desfășurare a învățămîntului de partid.

REDAȚIA

Partidul Comunist Român — conducătorul operei de construire a socialismului în țara noastră în perioada 1948-1962

I. TRECEREA LA CONSTRUIREA SOCIALISMULUI ÎN ROMÂNIA

Abolirea monarhiei și proclamarea Republicii Populare Române, la 30 decembrie 1947, au marcat încheierea primei etape a revoluției populare în țara noastră și intrarea ei în etapa revoluției socialiste. „Cucerirea întregii puteri politice de către clasa muncitoare, în alianță cu țărănimea și celelalte păături de oameni ai muncii — arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu în cuvîntarea la sesiunea jubiliară a Marii Adunări Naționale consacrată celei de-a XXV-a aniversări a eliberării patriei de sub jugul fascist — a permis trecerea la îndeplinirea obiectivelor revoluției și construcției socialiste“.

Construirea noii orînduiri — operă de o amploare și de o complexitate fără precedent — este nemijlocit legată de mobilizarea și de punerea în valoare a resurselor materiale și umane ale întregii țări, de concentrarea eforturilor spre îndeplinirea acelor obiective care corespund cel mai bine cerințelor legilor dezvoltării sociale, realităților concrete în continuă schimbare, precum și de dirijare conștientă a tuturor proceselor sociale, a creșterii economice și a perfecționării relațiilor sociale. Cu orînduirea socialistă istoria înregistrează, pentru prima dată, posibilitatea cunoașterii și utilizării conștiente a legităților sociale, a organizării vieții social-economice în concordanță cu interesele generale ale întregului popor.

În fața Partidului Comunist Român stătea sarcina elaborării unei politici unitare, a rezolvării științifice a marilor probleme social-economice și politice ce se aflau de mult ca imperative ale progresului și propășirii: lichidarea înapoierii economice moștenite de la regimul burghez; crearea unei industrii naționale puternice și moderne; reorganizarea agriculturii și a producției agricole pe baze socialiste; îndeplinirea revoluției culturale; asigurarea unui nivel de trai ridicat al poporului; transformarea României într-o țară socialistă cu o industrie și o agricultură dezvoltate.

Amplora și complexitatea sarcinilor de făurire a noii orînduiri social-economice, înfrîngerea rezistenței vechiului, transformarea din temelii a modului de viață și a mentalității oamenilor reclamă în mod obiectiv creșterea rolului factorului subiectiv, a rolului conducător al partidului.

Pentru îndeplinirea acestui rol, o deosebită importanță a avut unificarea organizatorică și politică a clasei muncitoare, unificarea Partidului Comunist Român cu Partidul social-democrat, pe baza principiilor marxism-leninismului, crearea, în februarie 1948, la Congresul al VI-lea al P.C.R., a partidului unic, marxist-leninist al clasei muncitoare.

CREAREA PARTIDULUI UNIC, MARXIST-LENINIST AL CLASEI MUNCITOARE

Făurirea partidului unic, marxist-leninist al clasei muncitoare din țara noastră a fost rezultatul unui îndelungat proces istoric, încununarea luptei de decenii desfășurate

de Partidul Comunist Român pentru lichidarea sciziunii, luptă sprijinită de numeroși militanți din Partidul social-democrat, Partidul socialist-unitar, Partidul socia-

list și din alte grupări ale mișcării noastre muncitorești, de masele largi ale muncitorimii. Calea unificării celor două partide muncitorești a fost netezită în anii de după eliberarea țării de întărirea continuă a partidului comunist, care se dovedise a fi cel mai puternic și cel mai influent partid politic, de colaborarea multilaterală dintre P.C.R. și P.S.D. Colaborarea timp de aproape patru ani în cadrul Frontului Unic Muncitoresc a dus la o mai bună cunoaștere între comuniști și social-democrați, la izolarea liderilor de dreapta ai social-democrației, care se opuneau unității, a creat condițiile pentru înfăptuirea deplinei unități politico-organizatorice a clasei muncitoare.

Făurirea partidului revoluționar unic al clasei muncitoare, pe temelia marxism-leninismului, a pus capăt pentru totdeauna sciziei din mișcarea noastră muncitorească, a constituit o măreață victorie a forțelor revoluționare din România.

Partidul unic al clasei muncitoare creat prin unificarea partidelor comunist și social-democrat la Congresul al VI-lea al P.C.R. — desfășurat la București între 21 și 23 februarie 1948 — a luat titulatura de Partidul Muncitoresc Român. Sub această denumire, partidul marxist-leninist al clasei muncitoare din țara noastră a activat pînă la Congresul din 1965, cînd și-a reluat numele de Partidul Comunist Român.

Congresul l-a ales pe Gheorghe Gheorghiu-Dej secretar general al Comitetului Central al partidului.

Congresul a adoptat statutul, în care se preciza că P.C.R. este singurul partid al clasei muncitoare din România, care-și întemeiază întreaga sa activitate pe învățătura marxist-leninistă, că partidul este detașamentul de avangardă organizat al clasei muncitoare, al cărui scop final este construirea socialismului și comunismului. La baza creării partidului unic au fost așezate ideologia clasei muncitoare — marxism-leninismul — și principiile organizatorice ale partidului de tip nou.

Congresul a stabilit, pentru înția oară în istoria partidului și poporului, jaloanele trecerii la construirea socialismului în România. „Avem tot ce ne trebuie — se arăta la congres — pentru îndeplinirea misiunii istorice pe care și-a luat-o regimul nostru democratic, forțele noastre democratice: lichidarea înapoierii noastre economice, transformarea României într-o țară industrial-agrară înaintată și asigurarea unui nivel de trai ridicat maselor muncitoare“. Congresul a formulat, în lumina învățăturii marxist-leniniste, a condițiilor concret-istorice ale țării noastre, liniile directoare ale programului construcției socialiste în țara noastră, sarcinile economice, politice și sociale, imediate și de perspectivă, după cucerirea puterii politice. Congresul a subliniat necesitatea industrializării socialiste a țării și crearea condițiilor pentru organizarea planificată a economiei naționale, concentrînd toate resursele materiale și umane în vederea refacerii și dezvoltării ei.

În domeniul agriculturii, congresul a trasat sarcina asigurării unei bune organizări a fermelor de stat, intensificării eforturilor pentru a întări din punctul de vedere economic pe micul agricultor, sprijinirii cooperației sătești, care „va trebui să-l apere pe țăranul muncitor împotriva exploatării, să contribuie la modernizarea agriculturii, la sporirea productivității solului, la ridicarea nivelului de trai al țăranimii muncitoare“.

În rezoluția congresului, subliniindu-se necesitatea înfăptuirii revoluției culturale, se arăta că trebuie create condiții prielnice pentru dezvoltarea artei și culturii puse în slujba poporului. Între măsurile preconizate în acest domeniu, pe prim plan era efectuarea unei reforme a învățămîntului în vederea democratizării școlilor de toate gradele.

În domeniul construcției de stat, printre sarcinile puse de congres figurau: adoptarea unei noi constituții a țării, care să înscrie cuceririle democratice ale maselor populare, obținute sub conducerea P.C.R.; o reformă administrativă democratică, menită să înlocuiască vechile organe ale administrației locale prin organe locale ale puterii populare alese de masa poporului; reforma justiției, care să ducă la o profundă democratizare a instanțelor judecătorești; reorganizarea pe baze socialiste a tuturor celorlalte organe centrale de stat.

Crearea partidului unic marxist-leninist a asigurat clasei muncitoare condițiile organizatorice și politice pentru a-și putea îndeplini înalta misiune de clasă conducătoare a societății în opera de edificare a orînduirii socialiste.

NAȚIONALIZAREA PRINCIPALELOR MIJLOACE DE PRODUCȚIE. INCEPUTUL PROCESULUI DE CONSTRUIRE A ECONOMIEI SOCIALISTE

Odată cu trecerea întregii puteri politice în mâinile clasei muncitoare, aliată cu țărănimea muncitoare și cu ceilalți oameni ai muncii, au fost create condițiile politice pentru trecerea la făurirea bazei economice a

socialismului în România. Un moment hotărâtor în această direcție l-a constituit *actul revoluționar al naționalizării principalelor întreprinderi industriale, miniere, bancare, de asigurări, de transport și telecomunicații, adoptat la plenara Comitetului Central al Partidului Comunist Român din 10—11 iunie 1948 și votat apoi de Marea Adunare Națională la 11 iunie 1948.* „Îndeplinind cu succes rolul de stat major în opera de transformare socialistă a societății — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu —, partidul a organizat naționalizarea principalelor mijloace de producție industrială, de transport, a sistemului bancar și financiar...”

Naționalizarea a fost pregătită de întreaga desfășurare anterioară a revoluției populare și a fost posibilă datorită cuceririi întregii puteri politice de către clasa muncitoare în alianță cu țărănimea muncitoare.

Problema trecerii în proprietatea statului socialist a mijloacelor de producție, a băncilor și societăților de asigurare proprietate particulară a fost înscrisă în Constituția votată de Marea Adunare Națională în ședința din 13 aprilie 1948.

La sfârșitul anului 1947 și începutul anului 1948 a fost organizat și efectuat recensământul întreprinderilor industriale, care a pus la dispoziția statului datele necesare în vederea elaborării legii de naționalizare; au fost selecționate și instruite cadrele de conducere pentru întreprinderile ce urmau să fie naționalizate; de asemenea, au fost elaborate instrucțiunile privind efectuarea naționalizării și conducerea întreprinderilor naționalizate.

Prin legea de naționalizare nr. 119, adoptată de Marea Adunare Națională, toate bogățiile solului și subsolului, principalele întreprinderi capitaliste, societăți, asociații particulare industriale, bancare, miniere, de transporturi și telecomunicații, însumând circa 8 500 de întreprinderi, au trecut în stăpânirea statului muncitorilor și țăranilor.

Actul naționalizării principalelor mijloace de producție din 11 iunie 1948 a fost întregit ulterior printr-un șir de decrete privitoare la naționalizarea și a altor bunuri materiale. Astfel, prin legea din 13 august 1948 au fost dizolvate și puse în lichidare întreprinderile bancare și instituții de credit particulare. În felul acesta, întregul sistem bancar și de credit a devenit proprietate socialistă, de stat. În luna noiembrie 1948 au trecut în proprietatea statului industria cinematografică și instituțiile sanitare particulare. În aprilie 1949 au fost naționalizate farmaciile, laboratoarele chimico-farmaceutice, depozitele de medicamente. La 20 aprilie 1950 a fost naționalizată o parte din fondul de locuințe de la orașe. Treptat s-a instituit apoi monopolul de stat asupra comerțului exterior.

Naționalizarea principalelor mijloace de producție — primul act care a avut un rol hotărâtor în desfășurarea revoluției socialiste — a deschis o etapă nouă în istoria relațiilor de producție în țara noastră: a dus la lichidarea puterii marii burghezii industriale și financiare; a suprimat pozițiile capitalului străin în economia românească; a dus la crearea unui puternic sector socialist de stat — cu rol conducător — în economie; a permis trecerea la conducerea planificată a economiei naționale. Sectorul socialist — terenul pe care apar și acționează noi legi economice obiective, proprii socialismului — a devenit temelia puterii clasei muncitoare.

Naționalizarea a reprezentat o necesitate obiectivă pentru rezolvarea contradicției între caracterul puterii politice de stat și caracterul economiei. La sfârșitul anului 1948 sectorul socialist deținea 85% din întreaga industrie.

Ca urmare a instaurării proprietății socialiste, situația și natura socială a clasei muncitoare s-au schimbat radical. Ea a încetat de a mai fi o clasă exploatată, a devenit clasa conducătoare în stat, stăpână împreună cu toți oamenii muncii pe mijloacele de producție și pe roadele muncii sale.

Înfăptuirea naționalizării în țara noastră nu a lichidat în întregime relațiile întemeiate pe exploatare. Datorită unui complex de condiții economice și sociale, în urma naționalizării s-a menținut încă un timp în economia națională un sector privat-capitalist în industrie, cu deosebire în agricultură și în comerț.

Economia națională a căpătat un caracter de tranziție, cuprinzînd *sectorul socialist*, care avea rol conducător, un *sector al micii producții de mărfuri* și un *sector privat capitalist*. Înlăturarea relațiilor de exploatare a omului de către om rămase după naționalizarea principalelor mijloace de producție a avut un caracter treptat și s-a realizat prin măsuri diferențiate aplicate diverselor categorii de exploatare în procesul construirii socialismului.

Proprietatea socialistă a permis statului democrat-popular să pună bazele dezvoltării planificate a economiei naționale.

Partidul Comunist Român, ținînd seama de situația concretă — lipsa unor studii și materiale de analiză multilaterală necesare planificării de perspectivă, numărul redus de cadre de specialitate în acest domeniu —, a inițiat, înainte de a trece la planificarea de perspectivă, întocmirea și realizarea unor *planuri anuale*. Pe baza noilor condiții create, care au făcut posibilă și necesară trecerea la conducerea planificată a economiei naționale, a fost elaborat și aprobat, la numai cîteva luni după naționalizare, *primul plan de stat, pe anul 1949*.

În lumina obiectivelor de bază ale politicii partidului din primii ani ai revoluției socialiste (1948—1950), sarcina economică fundamentală a planurilor de stat pe 1949 și 1950 a fost desăvîrșirea refacerii economice a țării, prin atingerea și depășirea nivelului producției globale industriale din anul 1938, și de dezvoltare a economiei, fapt pentru care, odată cu trecerea la îndeplinirea primelor planuri anuale, a început în țara noastră și procesul de industrializare socialistă a țării și de transformare socialistă a agriculturii.

Adoptarea primelor două planuri economice anuale a trezit un mare entuziasm în rîndurile oamenilor muncii, care, în frunte cu clasa muncitoare, au depus o muncă hotărîită și, în pofida condițiilor grele de muncă și a sabotajului reacțiunii, au obținut rezultate semnificative. Planul de stat pe anul 1949 a fost îndeplinit în proporție de 108%, iar cel pe anul 1950, în proporție de 104,3%.

În domeniul agriculturii — pe baza programului adoptat de plenara C.C. al P.C.R. din 3—5 martie 1949 — au fost inaugurate în iulie 1949 primele 5 cooperative agricole de producție. La finele anului 1950 existau deja peste 1000 de cooperative.

În refacerea economiei naționale, un rol important l-au avut și relațiile de colaborare economică stabilite cu celelalte țări socialiste și, în primul rînd, cu Uniunea Sovietică. În scopul unei bune organizări a relațiilor comerciale externe, a fost organizat Ministerul Comerțului Exterior și a fost înființată Camera de Comerț Exterior a Republicii Populare Române.

În cursul îndeplinirii celor două planuri anuale a crescut conștiința politică a muncitorimii, s-a întărit alianța clasei muncitoare cu țărănimea muncitoare, s-a acumulat experiența necesară trecerii la planificarea de perspectivă.

În concluzie, anii 1948, 1949, 1950 marchează primii pași în crearea bazei economice a socialismului, trecerea la înfăptuirea industrializării socialiste și la cooperativizarea agriculturii.

II. FĂURIREA ECONOMIEI SOCIALISTE UNITARE. POLITICA P.C.R. DE INDUSTRIALIZARE SOCIALISTĂ A ȚĂRII ȘI DE COOPERATIVIZARE A AGRICULTURII

Linia generală a Partidului Comunist Român de edificare a socialismului în țara noastră a fost elaborată și dezvoltată de congresele și plenarele Comitetului Central al partidului, fiind expusă în hotărîrile, directivele și în alte documente ale P.C.R., în planurile de dezvoltare economică și culturală a țării, în legile și actele normative ale statului.

Privind marxism-leninismul ca o concepție și metodă revoluționară de cercetare a fenomenelor naturii și societății, ținînd seama de unitatea dialectică dintre general și particular, Partidul Comunist Român, ca exponent al intereselor fundamentale ale poporului, ca forță politică conducătoare în stat, a trasat, prin directivele sale politice, obiectivele și sarcinile de bază ale construirii socialismului în țara noastră. În procesul unei permanente activități și în ciuda unor greutăți, ne-

ajunsuri și chiar greșeli, partidul comunist a asigurat elaborarea liniei politice generale, marxist-leniniste, de dezvoltare continuă a țării, aplicarea principiilor socialismului la condițiile concrete din țara noastră. Partidul a știut să găsească soluții problemelor ridicate de viață, să înfrângă greutățile, să unească și să mobilizeze capacitățile și eforturile creatoare ale întregului popor pentru depășirea lor, asigurând desfășurarea cu succes, etapă cu etapă, a operei de construcție a socialismului.

În procesul de conducere a luptei revoluționare a maselor și al construcției socialismului, Partidul Comunist Român a dat răspuns unor probleme complexe decurgând din situații concret istorice ale României. De aceea, soluțiile date de Partidul Comunist Român în rezolvarea problemelor concrete ale făuririi noii orânduiri în România *întrunesc componente teoretice noi, exprimând sinteza dintre adevărurile generale ale marxism-leninismului și cerințele particulare ale acțiunii și practicii revoluționare în condițiile realităților sociale românești.*

FAURIREA

BAZEI TEHNICO-MATERIALE

A SOCIALISMULUI PE CALEA

INDUSTRIALIZĂRII SOCIALISTE A ȚĂRII

Pornind de la concepția marxist-leninistă cu privire la rolul hotărâtor, primordial al factorilor interni în dezvoltarea fiecărei țări și bazându-se pe analiza realităților românești, pe tendințele fundamentale ale progresului și pe experiența

acumulată pe plan mondial, Partidul Comunist Român a pus în centrul politicii sale de construire a socialismului *dezvoltarea economiei, a forțelor de producție, pe baza industrializării socialiste.* Partidul a concentrat, încă din primii ani ai construcției socialismului, toate resursele materiale și umane proprii, a mobilizat întregul potențial al națiunii pentru propășirea României. Efortul propriu pentru dezvoltarea economiei naționale a fost, totodată, conjugat cu avantajele ce decurg din colaborarea și cooperarea economică internațională. Această politică, izvorâtă din cerințele vieții și însușită de întregul popor, a asigurat succese remarcabile în dezvoltarea economiei, științei și culturii, în ridicarea nivelului de trai al maselor.

Fundamentînd programul științific de *industrializare* a țării, partidul a ținut seama de nivelul și structura forțelor de producție preluate de la capitalism, de necesitățile interne pentru creșterea rapidă și multilaterală a economiei naționale, de tendințele progresului tehnic contemporan. Pentru România — care a moștenit de la regimul burghez o economie cu un nivel relativ redus de dezvoltare, ocupînd în cadrul diviziunii internaționale a muncii un loc subordonat, de anexă agrară și sursă de materii prime ieftine — înfăptuirea industrializării socialiste a țării, crearea unei industrii moderne, capabilă să-și asume rolul de conducere a întregii economii naționale, să determine progresul întregii societăți și ridicarea nivelului de trai al poporului reprezentau o *necesitate obiectivă.* Industrializarea țării constituia baza progresului întregii economii, factorul hotărâtor al asigurării independenței și suveranității naționale, singurul mijloc de a asigura un loc de frunte României în concertul țărilor dezvoltate ale lumii.

Industria României, datorită slabei dezvoltări, a structurii necorespunzătoare, depășită sub raport tehnic, nu putea să constituie baza dezvoltării economice susținute, a obținerii unei productivități ridicate a muncii, a valorificării superioare a resurselor naturale. În aceste condiții, problema modernizării structurii industriale se punea cu deosebită acuitate. Dar nu era vorba de adaptarea vechii structuri moștenite de la capitalism, întrucât aceasta nu corespundea noilor sarcini și cerințe. Se cerea creată o nouă structură, în care să se împletească în mod armonios producția mijloacelor de producție cu producția bunurilor de consum, ramurile extractive cu cele producătoare ale industriei. Erau necesare crearea și dezvoltarea unor noi ramuri și subramuri, asigurarea unei ponderi corespunzătoare cerințelor și condițiilor noastre pentru ramurile cele mai dinamice, cu un mare efect asupra dezvoltării întregii economii naționale.

Crearea unei industrii moderne puternice — și, în consecință, a unei economii complexe echilibrate — era nu numai imperios necesară, ci și posibilă, datorită faptului că România posedă o gamă variată de resurse naturale, energetice, de mineruri, bogate materii prime vegetale, o agricultură cu mari perspective de dezvoltare, forță de muncă suficientă.

Politica P.C.R. de industrializare socialistă a țării își găsește materializarea în directivele congreselor partidului, în planurile de dezvoltare a economiei naționale. Planurile de stat anuale pe 1949 și 1950 au reflectat — așa cum s-a arătat mai înainte — începutul industrializării socialiste a țării.

După încheierea procesului de refacere a economiei țării au fost adoptate, la plenarele Comitetului Central al P.C.R. din 26 octombrie și din 12—13 decembrie 1950, *planul decenal de electrificare a țării pe anii 1951—1960 și planul cincinal de dezvoltare a economiei naționale pe anii 1951—1955.*

Planul decenal de electrificare, întocmit cu participarea a numeroși specialiști și dezbătut în cadrul Academiei, prevedea construirea unor noi centrale și linii electrice, ca și extinderea capacității de producție a celor existente; crearea și dezvoltarea sistemului energetic național unic și valorificarea rațională a tuturor resurselor energetice existente și care se vor mai descoperi în urma noilor prospecțiuni geologice.

Sarcinile planului decenal de electrificare au fost îndeplinite cu un an mai devreme, respectiv la sfârșitul anului 1959. În decursul acestui plan au fost construite numeroase centrale termoelectrice: Ovidiu, Doicești, Comănești, Singeorgiu de Pădure, Paroșeni, Borzești, Hunedoara și centralele hidroelectrice de la Moroieni, Sadu, Bicaz. Puterea totală instalată a acestor centrale electrice puse în funcțiune s-a ridicat la 1 100 000 kW. La sfârșitul anului 1959 producția de energie electrică era de 9,3 ori mai mare decât în 1938 și de 5,9 ori mai mare decât în 1948.

Înfăptuirea planului de electrificare a însemnat prima etapă importantă în dezvoltarea rațională a energiei, și cu precădere a electroenergiei, în țara noastră și punerea industriei pe o bază cu adevărat modernă.

Primul plan cincinal de dezvoltare a economiei naționale (1951—1955) reflecta politica P.C.R. de făurire a bazei tehnico-materiale și economice a socialismului. Dezvoltarea cu precădere a industriei grele în scopul înzestrării cu mijloace moderne a tuturor ramurilor economiei naționale a reprezentat obiectivul principal al planului. Paralel cu dezvoltarea industriei grele, planul prevedea mijloace materiale pentru dezvoltarea industriei bunurilor de consum, în special a industriei alimentare, textile și de confecții. În primii ani ai perioadei construirii bazei economice a socialismului, constatându-se alocarea de fonduri prea mari industriei grele, mai ales unor lucrări care nu erau strict necesare economiei naționale, și rămânerea în urmă a agriculturii și a industriei bunurilor de consum, plenara C.C. al P.C.R. din 19—20 august 1953 a adoptat măsuri menite să ducă la stabilirea unor proporții mai juste între dezvoltarea industriei grele, pe de o parte, și dezvoltarea agriculturii și a industriei bunurilor de consum, pe de altă parte.

Ca urmare a muncii entuziaste a întregului popor, sarcinile primului plan cincinal au fost realizate cu succes. Au fost create noi ramuri industriale ca: industria de utilaj petrolier, minier și energetic, industria de autocamioane, tractoare și mașini agricole, subramuri ale industriei chimice.

Congresul al VII-lea al P.C.R., din decembrie 1955, a făcut bilanțul realizărilor obținute de oamenii muncii în construcția socialistă în perioada planurilor anuale de stat pe 1949 și 1950 și a primului plan cincinal (1951—1955). Ca urmare a înfăptuirii liniei generale a partidului, în această perioadă istorică sectorul socialist s-a extins și s-a consolidat continuu în toate ramurile economiei naționale. El ajunsese să reprezinte la sfârșitul anului 1955 în industrie aproape 100%, în transporturi peste 90%, în sistemul bancaro-financiar și de asigurări 100%, în comerțul exterior 100%, în comerțul interior peste 80%, iar în agricultură peste o treime din suprafața agricolă a țării. Rolul conducător și greutatea specifică a sectorului socialist exercitau o influență crescândă asupra economiei naționale, în ansamblu, în direcția dezvoltării ei neconținute, în ritm susținut, în interesul ridicării nivelului de trai al poporului muncitor. Industria socialistă devenise încă de pe atunci o temelie puternică a dezvoltării întregii economii naționale.

Congresul a stabilit obiectivele dezvoltării economiei naționale în anii 1956—1960. Sarcina centrală a construcției socialiste în această perioadă au constituit-o *făurirea economiei socialiste unitare, industrializarea țării, creșterea industriei grele și în special a industriei constructoare de mașini, transformarea socialistă a agriculturii, astfel încât în 1960 sectorul socialist în agricultură să fie preponderent atât ca suprafață cât și ca producție-marfă.*

Realizarea și depășirea, an de an, a prevederilor planurilor de stat au avut ca rezultat îndeplinirea cu succes a hotărârilor trasate de Congresul al VII-lea al P.C.R. cu privire la dezvoltarea economiei naționale. În 1960, economia socialistă

cuprindea întreaga industrie, transporturile, comerțul, sistemul financiar și de credit, peste 4/5 din suprafața arabilă și din numărul familiilor țărănești. Aceste realizări în făurirea societății socialiste arătau că *se crease baza economică a socialismului*.

Economia națională s-a dezvoltat pe o linie mereu ascendentă. Volumul producției globale industriale era în 1960 cu 67% mai mare decât în 1955, depășind sarcina trasată de congres. În dezvoltarea complexă a economiei naționale, un rol deosebit de important l-au avut creșterea relativ mai susținută a producției în ramurile care condiționează în mod hotărâtor făurirea bazei tehnico-materiale a socialismului, progresul tehnic — energia electrică și termică, siderurgia, construcțiile de mașini, chimia. Aceasta a avut o mare importanță pentru introducerea tehnicii avansate și pentru mecanizarea și automatizarea unor procese de producție.

Pe baza dezvoltării industriei grele a crescut, într-o măsură însemnată, industria bunurilor de consum. S-au lărgit și s-au îmbogățit sortimentele furnizate de industria bunurilor de consum, au apărut produse cu calități superioare. Cea mai de seamă realizare a industriei bunurilor de consum din acești ani constă însă în aceea că a mărit producția de ulei și zahăr în așa fel încât s-a putut asigura acoperirea nevoilor crescînde ale populației la aceste importante articole din producția internă.

În anii 1956—1960 au fost construite 101 întreprinderi noi, iar 294 de întreprinderi au fost reutilitate și dezvoltate. Un număr important de fabrici și uzine au fost utilizate cu instalații automatizate sau parțial automatizate.

Numărul cadrelor calificate a crescut simțitor. În anul 1960 muncitorii calificați reprezentau 75% din totalul muncitorilor, față de numai circa 38% în 1938. Deosebit de rapid a crescut numărul inginerilor și tehnicienilor; în 1960 existau în țară 59 000 de ingineri, față de numai 9 000 cîți erau în 1938. Înzestrarea cu tehnica nouă a întreprinderilor, ridicarea continuă a calificării profesionale și elanul în muncă al muncitorilor, inginerilor și tehnicienilor au dus la îmbunătățirea calitativă a activității industriale. În perioada 1956—1960, peste trei pătrimi din producție au fost realizate pe seama sporirii productivității muncii.

În procesul înfăptuirii industrializării socialiste a țării, P.C.R. a acordat o atenție sporită realizării unei repartii judicioase a forțelor de producție pe teritoriul țării în scopul dezvoltării armonioase a județelor și al folosirii condițiilor favorabile existente în fiecare județ, pentru realizarea unei eficiențe ridicate a investițiilor. Într-o serie de județe slab dezvoltate în trecut, ca, de pildă, Tulcea, Argeș, Olt, Gorj, Dolj, Maramureș, Mureș, Sălaj, Bistrița-Năsăud, s-au construit importante obiective industriale, care au permis atragerea în circuitul economic a resurselor naturale și de muncă existente.

Congresul al VIII-lea al P.C.R. din iunie 1960, consecvent politicii de industrializare socialistă a țării, a stabilit dezvoltarea continuă a bazei tehnico-materiale a socialismului, continuarea în ritm susținut a industrializării.

Obiectivele stabilite și măsurile adoptate în vederea realizării lor au dat un nou și puternic impuls activității oamenilor muncii de la orașe și sate, au deschis noi perspective înaintării României pe drumul socialismului.

Prioritatea acordată dezvoltării industriei grele, a principalelor ei ramuri a determinat importante schimbări calitative în structura producției. S-a accentuat diversificarea ramurilor și subramurilor industriale, s-a lărgit gama produselor fabricate și s-a îmbunătățit continuu calitatea lor.

În perioada 1960—1965, pentru prima dată în țara noastră a început fabricația pe scară industrială a unor noi produse ca: aluminiu, cauciuc sintetic, noi sortimente de oțeluri aliate superioare, de mase plastice, de fire și fibre sintetice etc., de bunuri de consum.

Contribuind la promovarea progresului tehnic, industria constructoare de mașini a introdus în fabricație circa 2 000 de noi tipuri de mașini, utilaje și instalații, printre care: locomotiva diesel electrică de 2 100 CP, instalația de foraj de 315 tone, care asigură forarea sondelor de țitei și gaze la adîncimi mari, tractorul de 65 CP, tractorul pe șenile de 130 CP, noi tipuri de autocamioane, cargouri pentru chereștea de 3 500 tdw, agregate hidroenergetice pentru centralele de pe Bistrița, instalații complexe și utilaje pentru uzinele construite în această perioadă.

Producția de energie electrică crescuse în 1965 la 17,21 miliarde kWh, față de 7,65 miliarde în 1960 și 2,11 miliarde în 1950. Producția de oțel a crescut în 1965

la 3 426 000 de tone, față de 1 806 000 de tone în 1960 și 555 000 de tone în 1950.

Industria construcțiilor de mașini acoperea peste două treimi din necesarul de utilaj al economiei, iar în unele ramuri aproape în întregime.

Industria electrotehnică, cu toate că și-a sporit producția de peste 4 ori, nu satisfacea pe deplin necesitățile economiei ca sortiment și cantitate.

Au fost înregistrate progrese în aplicarea cuceririlor științei în industrie, în dezvoltarea bazei de cercetare — institute, laboratoare uzinale, aparatură. În organizarea și orientarea muncii de cercetare au existat însă și lipsuri. Domenii științifice de deosebită importanță, ca energetica, construcțiile de mașini, electronica, automatica, chimia compușilor macromoleculari, fizica energiilor înalte nu s-au dezvoltat corespunzător cerințelor.

Industrializarea țării s-a caracterizat prin ritmuri înalte de dezvoltare a producției industriale. Semnificativ în această privință este faptul că, în timp ce în anii 1929—1938 producția industrială a României a sporit — în condițiile unor sensibile fluctuații ciclice — în medie cu numai 4% pe an, în anii 1951—1965 ritmul mediu anual de creștere a fost de 13%. Au fost dezvoltate puternic, în ritmuri ce depășesc media, acele ramuri care condiționează progresul economiei și introducerea tehnicii moderne (energetica, metalurgia, construcțiile de mașini, chimia). În condițiile menținerii ritmului antebelic, actualul nivel de dezvoltare economică a României ar fi fost atins abia la sfârșitul secolului nostru.

Progresele industriei au fost susținute de partidul și statul nostru printr-o intensă mobilizare a resurselor materiale și umane, prin politica rațională de acumulări. Ritmurile înalte ale dezvoltării industriei au la bază politica științifică de orientare, în mod planificat, a investițiilor în principal spre ramurile hotărâtoare ale economiei. În cadrul industriei, eforturile de investiții au fost diferențiate; prioritățile și opțiunile s-au ierarhizat după rolul ramurilor industriei în valorificarea resurselor naturale, după contribuția pe care trebuie s-o aducă la dotarea celorlalte ramuri, la dezvoltarea competitivității pe plan internațional etc.

În perioada 1951—1955, fondul de acumulare în venitul național a reprezentat 24%, iar cel de consum 76%; în perioada 1956—1959, procentele corespunzătoare au fost 20% și 80%, iar în cea dintre anii 1960 și 1965 — de 25% și respectiv 75%. Realizarea unei rate înalte a acumulării a fost și este un imperativ esențial al construirii societății socialiste, mai ales pentru România, care are de lichidat un decalaj important față de țările avansate din punctul de vedere economic. Un ritm înalt al acumulării este cu atât mai necesar în condițiile revoluției tehnico-științifice, când se face din plin simțită necesitatea înlocuirii și modernizării rapide a fondurilor fixe, introducerii în producție a cuceririlor științei și tehnicii.

Politica P.C.R. de industrializare a țării a fost prezentă consecvent în centrul tuturor planurilor cincinale, partidul neadmițând nici o abatere de la această politică.

Desigur, în desfășurarea operei de industrializare a țării, în perioada construirii bazelor socialismului au existat lipsuri, greutăți, s-au săvârșit anumite erori, manifestări de empirism și subiectivism, unele legate de insuficienta experiență și de numărul redus de cadre, altele provenind din circulația unor concepții teoretice eronate, a unor influențe nu întotdeauna constructive. Ar trebui să amintim și faptul că planificarea s-a rezumat la întocmirea unor planuri anuale, neasamblate judicios într-un plan de perspectivă. După îndeplinirea în 1960 a planului de 10 ani de electrificare, România a fost lipsită — pînă în 1965 — de un program de perspectivă în ceea ce privește utilizarea resurselor energetice și electrificarea țării. Greutățile au fost determinate și de insuficienta preocupare pentru dezvoltarea unor ramuri moderne ale industriei, ca electrotehnica, electronica, mecanica fină etc. Pregătirea cadrelor necesare creării unei industrii moderne nu a fost asigurată pe baza unui plan elaborat într-o perspectivă mai îndepărtată.

Partidul Comunist Român a avut forța necesară de a examina critic metodele folosite, stările de lucruri, s-a străduit mereu de a găsi — și a găsit — soluții pentru înfrîngerea dificultăților, asigurînd astfel desfășurarea și înaintarea continuă a construcției socialiste. Bilanțul general al industrializării României este pozitiv, determinant în plasarea definitivă a țării pe orbita progresului multilateral.

În structura industriei, ponderea producției energetice, a construcției de mașini și prelucrării metalelor, a industriei metalurgice și celei chimice reprezenta 38,6% în 1965, față de 18% în 1938 și 21,5% în 1948. Industrializarea a determinat schimbări profunde în structura economiei țării.

Transformările petrecute în structura economiei românești, ca urmare a aplicării consecvente a politicii de industrializare, a creat posibilități tot mai largi țării noastre de a se insera în diviziunea internațională a muncii ca un stat cu o economie în plin proces de modernizare, capabil să participe la un circuit superior de creare și mișcare de valori materiale. Volumul comerțului exterior a crescut de peste 8 ori în 1970 față de 1950. S-a îmbunătățit structura mărfurilor exportate, în care produsele prelucrate — mașini și utilaje, produse chimice, mărfuri industriale și de larg consum — au ajuns să aibă o pondere de 47,7% în anul 1970, față de 7,2% în anul 1950. În intervalul 1950—1970, mașinile și utilajele și-au sporit ponderea, în totalul exporturilor, de la 4,2% la 22,6%, produsele chimice — de la 1,7% la 7%, iar mărfurile industriale de larg consum — de la 1,3% la 18,1%. Numărul țărilor cu care România întreține relații economice ajunsesse în 1970 la 112, față de 26 în 1948. Locul principal în cadrul relațiilor economice externe l-au ocupat și-l ocupă țările socialiste, ponderea acestora în comerțul exterior al României în întreaga perioadă a construirii socialismului fiind de peste 50%.

România pune în centrul politicii sale externe prietenia trainică cu țările socialiste. Ea a dezvoltat și dezvoltă larg colaborarea multilaterală, relațiile politice, economice și tehnico-științifice cu toate țările socialiste. România promovează activ cooperarea economică cu țările participante la activitatea Consiliului de Ajutor Economic Reciproc, precum și cu celelalte țări socialiste, acționează pentru înfăptuirea Programului adâncirii perfecționării în continuare a colaborării și dezvoltării integrării economice socialiste a țărilor membre ale C.A.E.R., văzînd în aceasta o însemnată condiție pentru dezvoltarea fiecărei țări socialiste și a sistemului socialist. Baza de nezdruincinat a relațiilor cu toate țările socialiste o formează principiile marxism-leninismului și internaționalismului socialist, principiile independenței și suveranității, egalității în drepturi, respectării integrității teritoriale, neamestecului în treburile interne, avantajului reciproc și întrajutorării tovărășești.

Dezvoltînd colaborarea economică și tehnico-științifică cu statele membre ale C.A.E.R. și cu celelalte țări socialiste, România extinde totodată relațiile cu țările care au pășit pe calea dezvoltării lor independente.

În același timp, în spiritul coexistenței pașnice, România a dezvoltat și dezvoltă relații active cu țările capitaliste dezvoltate, cu toate țările lumii, văzînd în aceasta o cale importantă de a contribui la promovarea principiilor pașnice, la progresul și civilizația omenirii.

Această orientare spre intensificarea și diversificarea colaborării și cooperării cu țări de pe toate continentele pornește de la necesitatea dezvoltării relațiilor dintre ele în domeniile economic, tehnic-științific, cultural, a cooperării în vederea soluționării problemelor arzătoare ale situației internaționale, apărării păcii și securității popoarelor.

Relațiile externe ale României socialiste cu toate statele lumii se bazează pe respectarea principiilor suveranității și independenței naționale, egalității în drepturi, neamestecului în treburile interne, avantajului reciproc — norme esențiale ale legalității internaționale pe care experiența vieții le verifică și le consacră, în orice condiții și în orice cadru social, drept garanția unor raporturi de încredere, stimă și cooperare fructuoasă.

O extindere remarcabilă a cunoscut sfera relațiilor politico-diplomatice și consulare ale României. La sfîrșitul celui de-al doilea război mondial România întreținea relații diplomatice cu numai 16 state. Reluarea — în anii postbelici — a relațiilor diplomatice cu un număr de state a făcut ca la finele anului 1947 România să întrețină relații diplomatice cu 26 de state. Proclamarea republicii a marcat începutul unei activizări a politicii externe, România stabilind în anii 1948, 1949 și 1950 relații diplomatice cu încă 8 state. Apreciînd că o largă și fructuoasă colaborare internațională reclamă dezvoltarea legăturilor bilaterale, guvernul român a acționat continuu în vederea amplificării relațiilor externe cu statele socialiste, precum și cu celelalte țări, indiferent de orînduirea lor social-economică. Intrarea României în Organizația Națiunilor Unite în 1955 a fost urmată de o lărgire a relațiilor sale diplomatice. În perioada 1955—1965, numărul statelor cu care România întreținea relații diplomatice și consulare s-a dublat, ajungînd la 52 la sfîrșitul anului 1962, la 65 la sfîrșitul anului 1965 și la 106 în 1972.

Dezvoltarea continuă a relațiilor internaționale ale țării noastre constituie o expresie vie a eforturilor constructive ale poporului român, a dorinței sale de a dezvolta prietenia și colaborarea internațională.

Principialitatea și înțelegerea pentru interesele fiecărui popor, ale fiecărei țări, mari sau mici, spiritul de inițiativă și dorința constructivă de a contribui la rezolvarea problemelor vitale ale omenirii fac din România un factor activ al politicii internaționale.

POLITICA P.C.R.

DE TRANSFORMARE SOCIALISTĂ ȘI DEZVOLTARE A AGRICULTURII

Acordînd o atenție deosebită dezvoltării industriei, Partidul Comunist Român s-a preocupat îndeaproape de dezvoltarea pe baze socialiste a agriculturii, deoarece noua

crînduire nu se poate dezvolta multă vreme pe două baze diferite — socialismul la orașe, în industrie, iar la sate, în agricultură, mica producție de mărfuri. Menținerea în agricultură a proprietății private asupra mijloacelor de producție, a unor relații nesocialiste, frînează dezvoltarea atât a agriculturii, cît și a întregii economii naționale, împiedică crearea unității de interese a întregului popor. De aceea, fără realizarea unei economii socialiste unitare, care să asigure dezvoltarea tuturor forțelor de producție pe baze socialiste, nu este posibilă victoria socialismului.

Experiența României între anii 1944—1948 a demonstrat că țărani muncitori, ca proprietari individuali, cu tot sprijinul statului democrat-popular, cu toate eforturile depuse pentru sporirea producției agricole, nu puteau scoate agricultura din starea de înapoiere în care se afla. Principala frînă din acest punct de vedere a constituit-o proprietatea agricolă parcellară, caracterizată prin existența unui număr apreciabil de mici gospodării țărănești și prin fărîmîțarea excesivă a terenului. În 1948, din totalul de peste 3 milioane de gospodării țărănești, cele cu suprafețe de pînă la 3 hectare reprezentau 53,2%, cele cu 3—5 hectare — 36%, cele cu 5—10 hectare — 17,8%, iar cele cu peste 10 hectare — 6,1%.

Existența micilor gospodării țărănești, fărîmîțate într-o puzderie de loturi, nu permitea folosirea rațională a tractoarelor și mașinilor agricole, aplicarea celor mai bune procedee agrotehnice, constituind cauza principală care frîna dezvoltarea producției agricole și creșterea, pe această cale, a bunăstării țărănimii muncitoare. Ea stînjenea, în același timp, sectorul socialist al economiei, și îndeosebi industria, care se dezvoltau pe baze socialiste.

Apărea tot mai convingător că singura cale de ieșire din această situație consta în trecerea de la mica producție la marea producție socialistă, capabilă să folosească tehnica înaintată, precum și principiile și metodele științifice ale agrotehnicii moderne.

Partidul Comunist Român, pe baza analizei multilaterale a situației agriculturii, a elaborat un vast program de perspectivă pentru trecerea de la mica producție, întemeiată pe proprietatea privată, la marea producție socialistă, întemeiată pe proprietatea obștească, pentru trecerea de la agricultura extensivă la agricultura intensivă, pentru transformarea socialistă a satului. *Programul adoptat în ședința plenară a Comitetului Central al Partidului Comunist Român din 3—5 martie 1949* a conceput cooperativizarea pe baze socialiste a agriculturii ca un *proces treptat*, continuu condiționat de : a) dezvoltarea unei industrii capabile să pună la dispoziția agriculturii tractoarele și mașinile de care are nevoie ; b) pregătirea cadrelor de agronomi și tehnicieni, care să conducă agricultura după metode științifice ; c) convingerea țărănimii muncitoare asupra superiorității marii gospodării socialiste, prin ridicarea nivelului ei politic, cultural, pe baza unei sistematice munci politico-educative și a folosirii formelor inferioare de cooperare în vederea trecerii la cooperativa agricolă de producție ; d) îmbinarea permanentă a muncii de lămurire a țărănimii muncitoare cu măsuri eficiente de cointerесare materială a ei, dezvoltarea schimbului de mărfuri dintre oraș și sat pe baze comerciale, în scopul sporirii producției.

Acest program a stat la temelia întregii munci desfășurate în cooperativizarea agriculturii, fiind îmbogățit mereu cu măsuri și soluții elaborate pe baza examinării fenomenelor noi apărute în procesul reorganizării socialiste a agriculturii, a generalizării experienței pozitive acumulate de-a lungul anilor.

Pîrghia principală pentru îndrumarea agriculturii pe calea socialismului, asigurarea dezvoltării ei intensive și multilaterale a constituit-o *industria socialistă*, care a creat condiții materiale pentru înzestrarea agriculturii cu mașini și cu unelte agricole, ca și pentru aprovizionarea ogoarelor cu îngrășăminte chimice, antidăunători, erbicide etc. Statul a avut un rol deosebit de important în transformarea socialistă

și modernizarea agriculturii, alocând importante fonduri din buget pentru mecanizarea și chimizarea producției agricole, pentru extinderea irigațiilor etc. În perioada 1951—1965 statul a investit în agricultură 17% din totalul investițiilor afectate economiei. Statul s-a preocupat de crearea industriei constructoare de mașini, capabilă să înzestreze agricultura cu tractoare și alte mașini agricole, a industriei de îngrășăminte și alte substanțe chimice, a acordat unităților cooperatiste din agricultură numeroase credite pentru procurarea de animale, pentru ridicarea de construcții zootehnice, pentru procurarea semințelor selecționate; a dezvoltat învățământul agricol, a înființat institute și centre de cercetări științifice în domeniul agriculturii etc.

În orientarea politicii agrare, partidul a ținut seama de tendințele și caracteristicile progresului contemporan, concentrând eforturile pentru dezvoltarea forțelor de producție și intensificarea producției agricole.

Eforturile materiale și financiare făcute de stat pentru crearea bazei tehnico-materiale a agriculturii, măsurile luate pentru aplicarea cuceririlor științei în producție, ca și activitatea vastă de organizare și îndrumare desfășurată de organele de partid și de stat în rîndurile țărănimii pentru trecerea ei la marea producție agricolă socialistă au constituit un factor fundamental în asigurarea succesului operei de cooperativizare a agriculturii și a creșterii continue a producției agricole. De o însemnătate deosebită pentru succesul cooperativizării agriculturii a fost *munca de convingere a țărănimii muncitoare* asupra avantajelor gospodăriei agricole socialiste, convingere care se realiza printr-o susținută activitate politico-educativă, prin exemplul pe care-l ofereau gospodăriile agricole de stat (devenite mai târziu întreprinderi agricole de stat) și stațiunile de mașini și tractoare (devenite după 1967 întreprinderi pentru mecanizarea agriculturii).

Cooperativizarea agriculturii a început în 1949 și s-a încheiat în 1962.

În vasta activitate pentru atragerea pe făgașul socialismului a tuturor păturilor țărănimii muncitoare, partidul a desfășurat o îndelungată și răbdătoare muncă politică. Organele și organizațiile de partid de la sate, în activitatea lor politică multilaterală și permanentă desfășurată în rîndurile țărănimii, au primit, încă în primii ani ai transformărilor socialiste în agricultură, un sprijin prețios din partea organizațiilor de masă — sindicatele de salariați agricoli, Frontul plugarilor, Uniunea populară maghiară, organizațiile de tineret, cooperația de consum, organizațiile de femei etc. —, din partea organelor locale ale puterii de stat. În întreaga perioadă a cooperativizării agriculturii, zeci de mii de comuniști — din aparatul Comitetului Central, activiști din organele locale de partid, muncitori, membri de partid din industrie și transporturi, țărani muncitori luptători pentru programul P.C.R., activiști ai consiliilor populare, ai organizațiilor de masă, precum și un mare număr de cadre didactice de la sate au desfășurat o activitate de mare răspundere, pentru a face înțelese maselor de țărani avantajele marii agriculturi moderne întemeiate pe principiile socialismului. Concomitent, partidul comunist a demască încercările burgheziei satelor și ale altor elemente reacționare de a frîna evoluția țărănimii pe calea socialismului, a contracarat acțiunile dușmanului de clasă.

Urmînd cu încredere politica principală, justă a Partidului Comunist Român, țărănimea muncitoare a trecut, pe măsura convingerii ei de superioritatea marii gospodării socialiste, pe calea agriculturii socialiste. Înaintarea treptată, continuă, a cooperativizării a constituit una din caracteristicile principale ale procesului de transformare socialistă a satului în țara noastră. Masele largi ale țărănimii muncitoare, sub conducerea clasei muncitoare și în alianță cu ea, au luptat nu numai împotriva uneltirilor dușmanului de clasă, ci și împotriva propriei lor concepții, împotriva vechiului, pentru reeducarea și autoconvingerea lor de necesitatea unirii în mari unități agricole socialiste. Desigur, procesul de transformare socialistă a agriculturii nu s-a desfășurat în mod uniform, linear, ci sinuos, asupra lui punîndu-și amprenta diferiți factori de ordin subiectiv și obiectiv. Unele abuzuri și greșeli au generat o vreme nemulțumiri la sate. Mai ales în primii ani, în rîndurile unei părți a țăranilor exista o anumită reținere în privința intrării în cooperativele agricole de producție, sectorul cooperatist fiind la începuturile dezvoltării sale, superioritatea agriculturii socialiste abia afirmîndu-se. De asemenea, o frînă în construcția socialistă la sate în acești ani a fost și subaprecierea formelor simple de cooperare.

În ciuda faptului că în procesul complex al revoluției socialiste la sate au existat și neajunsuri, greșeli, care au împietat asupra bunului mers al transformării socia-

liste a agriculturii, trăsătura fundamentală a întregului proces de cooperativizare a agriculturii o constituie succesele remarcabile raportate în dezvoltarea agriculturii noastre, în modul de existență și de muncă al țărănimii muncitoare, în întărirea continuă a alianței muncitorești-țărănești.

O mare influență a exercitat asupra procesului de transformare socialistă a agriculturii organizarea relațiilor economice între oraș și sat. În vederea cointerăsării materiale a producătorilor agricoli în creșterea producției agricole s-a trecut la dezvoltarea schimbului de mărfuri între oraș și sat și, într-o măsură sporită, pe baze comerciale. În acest scop, încă din 1951, s-au luat măsuri de trecere treptată de la sistemul predărilor de cote obligatorii la valorificarea liberă; de la sfârșitul anului 1953 s-a trecut la introducerea treptată a sistemului de contractări și achiziții, sistem care a fost, treptat, generalizat la majoritatea produselor. Sporirea, deși lentă, a cantităților de cereale, carne, grăsimi, lapte, ouă etc., puse la dispoziția consumatorilor, a permis desființarea, la sfârșitul anului 1954, a sistemului de aprovizionare a populației pe bază de cartele, iar în 1956 desființarea cotelor obligatorii. Aceasta a contribuit la sporirea cointerăsării țărănimii în creșterea producției agricole și la atragerea acestora pe făgașul socialismului.

După cel de-al VII-lea Congres al P.C.R. din 1955, care a stabilit drept obiectiv central ca sectorul socialist să devină preponderent în agricultura României pînă în 1960, transformarea socialistă a agriculturii a cunoscut un nou avînt.

Ca urmare a activității susținute desfășurate de partid au fost obținute importante realizări în construcția socialistă la sate în primii ani după Congresul al VII-lea al partidului. Față de cei 7 ani dinaintea congresului, numărul unităților cooperatiste înființate în anii 1956—1957 a fost cu 20% mai mare, numărul familiilor din sectorul cooperatist s-a mărit de 2,7 ori, iar suprafața agricolă a acestui sector s-a lărgit de aproape 1,8 ori. În 1957 s-a încheiat procesul de cooperativizare în întreaga regiune Dobrogea. Numeroase regiuni din restul țării se aflau, de asemenea, în situația de a încheia acest proces.

Începînd din 1958, în majoritatea covârșitoare a comunelor exista cel puțin o unitate a cooperației agricole de producție. Întovărășirile agricole au căpătat o largă extindere, dovedindu-se a fi o formă de cooperare dintre cele mai accesibile țărănimii muncitoare.

Consfătuirea pe țară a țăranilor și lucrătorilor din sectorul socialist al agriculturii, organizată din inițiativa C.C. al P.C.R. și a Consiliului de Miniștri, în aprilie 1958, la Constanța, debătînd modul în care se îndeplinesc Directivele Congresului al VII-lea al P.C.R. cu privire la transformarea socialistă a agriculturii, a prilejuit un larg schimb de experiență între participanți, adoptînd recomandări pentru întărirea economico-organizatorică a cooperativelor agricole de producție și a întovărășirilor agricole, pentru dezvoltarea proprietății obștești și creșterea producției agricole.

În cursul anului 1959, procesul transformării socialiste a agriculturii, ca urmare a unei intense activități politice și organizatorice, intrase într-o fază nouă, în care țărănimea muncitoare se orienta în masă spre forma superioară a cooperației socialiste de producție — cooperativa agricolă de producție. În acel an au intrat în cooperativele agricole de producție mai multe familii decît în cei zece ani de la începutul cooperativizării. Îmense majoritate a acestor familii țărănești trecuse deja prin școala întovărășirilor. Prin exemplul viu al rezultatelor obținute, cooperativele agricole de producție au devenit un mijloc puternic de convingere a maselor țărănești, de ridicare conștientă a lor de la întovărășire la această formă superioară de cooperare socialistă în producția agricolă.

La începutul anului 1959, sectorul socialist în agricultură devenise deja preponderent, reprezentînd peste 60% din totalul suprafeței agricole. Mișcarea pentru reorganizarea socialistă a agriculturii cunoștea un mare avînt în întreaga țară. În aceste condiții s-au creat posibilitățile lichidării ultimelor rămășițe ale relațiilor de exploatare la sate.

Luptînd pentru victoria socialismului în agricultură, partidul și statul au aplicat, cu consecvență, politica de îngrădire economică și de eliminare treptată a elementelor capitaliste chiaburești.

Ponderea gospodăriilor chiaburești, în totalul gospodăriilor individuale, la sfârșitul anului 1958 reprezenta 1,29% față de 2% în 1955 și 5% în 1948. Totodată, datorită activității politice desfășurate de partid pentru demascarea uneltirilor chiaburilor și izolarea lor politică, precum și datorită educării țărănimii muncitoare în spiritul vigilenței revoluționare față de chiaburime, influența acestora s-a redus foarte mult.

Aceasta a creat premisele pentru rezolvarea diferențiată și treptată a problemei încadrării fostelor elemente exploatatoare în cooperativele agricole de producție. Începînd cu 1956, foștii chiaburi care aveau o comportare loială față de statul democrat-popular și care au sprijinit mișcarea muncitorească și antifascistă în perioada de ilegalitate a partidului, care au luptat pe front împotriva trupelor hitleriste, pentru eliberarea țării, care au sprijinit partidul în înfăptuirea reformei agrare din 1945 și au luat parte activă la instaurarea regimului democrat-popular și a republicii puteau fi primiți în cooperativele agricole.

Măsurile de îngrădire au fost astfel concepute și aplicate încît să dea puțință burgheziei satelor să-și desfășoare activitatea de producție și vînzarea produselor în condițiile prevăzute de legile statului, să realizeze o producție agricolă, marfă corespunzătoare suprafeței de care dispunea, în scopul aprovizionării pieței cu produse agroalimentare. Printr-o asemenea politică, burghezia satelor a fost determinată să-și achite obligațiile față de stat, fiind zădărnice încercările ei de a crea greutăți economice prin necultivarea pămîntului.

Partidul Comunist Român, pe baza cunoașterii situației din țară, a apreciat la începutul anului 1959 că erau create condițiile care permiteau și, totodată, cereau imperios lichidarea exploatării la sate. Statul a luat măsuri de a se interzice orice fel de exploatare a muncii străine în agricultură. Prin „Decretul Prezidiului Marii Adunări Naționale pentru lichidarea rămășițelor oricăror forme de exploatare a omului de către om în agricultură în scopul ridicării continue a nivelului de trai material și cultural al țărănimii muncitoare și al dezvoltării construcției socialiste” din martie 1959 s-a interzis darea în parte sau în arendă a terenurilor agricole, precum și orice fel de exploatare a muncii străine de către producătorii agricoli.

Această prevedere a fost aplicabilă producătorilor agricoli cu terenuri a căror întindere depășea puterea lor de muncă și a membrilor familiei cu care duceau gospodăria împreună. De asemenea, ea a fost aplicabilă celor care, avînd îndeletniciri în alte sectoare, nu lucrau efectiv, nemijlocit terenurile agricole pe care le dețineau.

Prevederile decretului nu se refereau la gospodăriile țăranilor care-și lucrau pămîntul ei înșiși împreună cu membrii familiei lor, neexploatînd munca străină, deși în unii ani erau nevoiți să se întrajutoreze un număr mic de zile cu alți țărani muncitori pentru terminarea la timp a unor munci agricole, care trebuiau făcute în termen scurt; îndeobște această formă era folosită de o bună parte a țăranilor mijlocași.

Terenurile agricole care depășeau puterea de muncă a gospodăriilor chiaburești, capitaliste au trecut în folosința cooperativelor agricole de producție sau a altor unități agricole socialiste. Pe această cale, elementele exploatatoare au fost lipsite de mijloacele de producție, care depășeau puterea de muncă a familiilor lor, și de posibilitatea economică de a-și însuși rezultatele muncii altora. Baza lor economică a fost desființată, ele încetînd astfel de a mai exploata munca altora. În același timp, lăsîndu-li-se mijloace de producție corespunzătoare puterii lor de muncă, foștilor chiaburi li s-au asigurat condiții de a desfășura activitatea productivă, de a-și asigura existența. Fostele elemente exploatatoare aveau posibilitatea să se încadreze în activitatea de construire a socialismului, să desfășoare mai departe munca în agricultură, în satele în care locuiau.

Lichidarea ultimelor rămășițe ale exploatării la sate s-a realizat ca o măsură luată de stat, dar care a fost înfăptuită practic împreună cu participarea activă a maselor largi ale țărănimii muncitoare, mobilizate și îndrumate de partid. Masele țărănești au sprijinit activ aplicarea întocmai a prevederilor decretului Prezidiului Marii Adunări Naționale. Așa se și explică faptul că preluarea terenurilor care depășeau limitele permise de decret s-a produs fără greutăți economice, fapt care se reflectă și în noile creșteri pe care le-a înregistrat producția agricolă în 1959, față de 1958.

Desființarea chiaburimii ca clasă a răspuns pe deplin intereselor fundamentale ale țărănimii muncitoare, care, odată cu lichidarea ultimelor rămășițe ale relațiilor capitaliste în agricultură, și-a văzut împlinite năzuințele de veacuri de a fi eliberată pe deplin de orice exploatare. Totodată, lichidarea chiaburimii ca clasă a marcat desăvîrșirea procesului de înlăturare a sectorului capitalist din economia țării. Ca urmare a lichidării chiaburimii, în țara noastră au rămas numai clase și pături sociale de oameni ai muncii prietene, care își bazau existența pe muncă. Între clasele și păturile sociale componente ale societății noastre s-au întărit și mai mult relațiile

de colaborare și de ajutor tovarășesc. S-a consolidat și mai mult alianța clasei muncitoare cu țărănimea, temelia statului democrat-popular, a sporit rolul țărânimii în dezvoltarea socială.

Lichidarea rămășițelor relațiilor de exploatare la sate și a chiaburimii încă în procesul transformării socialiste a agriculturii a deschis posibilități mai mari dezvoltării forțelor de producție și a dat un impuls nou mișcării cooperatiste, trecerii în masă a țărânimii de la întovărășirile agricole spre cooperativele agricole de producție.

Pe baza hotărârilor adoptate de cel de-al VIII-lea Congres al Partidului Comunist Român, începînd cu vara anului 1960 acest proces s-a desfășurat într-un ritm deosebit de rapid, în primul rînd ca urmare a succeselor obținute în industrializarea socialistă a țării, care făcea posibilă extinderea acțiunii de înzestrare modernă a agriculturii, dar, de asemenea, și ca o consecință a întăririi convingerii țărânimii muncitoare asupra avantajelor cooperativizării.

Se creaseră astfel premisele necesare îndeplinirii cu mult mai devreme a sarcinilor trasate de Congresul al VIII-lea al P.C.R. cu privire la terminarea cooperativizării agriculturii pînă în anul 1965. În mod practic, în martie 1962 acest proces era încheiat. Evenimentul, de însemnătate crucială în viața țărânimii și în istoria țării noastre, a fost dezbătut în cadrul plenarei Comitetului Central al Partidului Comunist Român din 23—25 aprilie 1962, urmată la cîteva zile de sesiunea extraordinară a Marii Adunări Naționale din 27—30 aprilie 1962. La aceasta din urmă au participat, pe lîngă deputați, 11 000 de invitați: președinții tuturor cooperativelor agricole de producție, lucrători din sectorul de stat al agriculturii, specialiști din domeniul agricol, oameni de știință și cultură, muncitori fruntași în producție, activiști de partid și de stat.

Procesul de transformare socialistă a agriculturii s-a caracterizat prin unele trăsături dintre care, cele mai importante, sînt: înaintarea pe calea socialismului treptată, continuă pe măsura creării condițiilor obiective și subiective necesare; utilizarea unor forme variate de cooperare, punîndu-se la început accent pe formele simple ale cooperății de producție; crearea de noi unități socialiste concomitent cu consolidarea economico-organizatorică a celor existente; transformarea socialistă a agriculturii s-a desfășurat în condițiile luptei de clasă și ale îngrădirii posibilităților de exploatare ale țăranilor înstăriți; construirea socialismului la sate s-a desfășurat cu sprijinul multilateral al statului. Cooperativizarea a fost puternic susținută de clasa muncitoare, îndeosebi prin ajutorul multilateral acordat de stat agriculturii. La sfîrșitul anului 1962, agricultura dispunea de 86 000 de tractoare fizice, față de 13 703 în 1950, de 54 200 de semănători mecanice, față de 6 350 în 1950, de 28 400 de combine pentru păioase, față de 118 în 1950.

Justețea politicii agrare a P.C.R. s-a reflectat atît în schimbarea radicală a țărânimii muncitoare — devenită o clasă realmente nouă, unitară, omogenă, a cărei existență și muncă sînt legate de proprietatea cooperatistă —, cît și în sporirea constantă a producției agricole animale și vegetale. Producția agricolă vegetală a crescut de la 5 427,8 milioane de tone în 1948 la 9 672 milioane de tone în 1962.

Incheierea cooperativizării agriculturii a însemnat generalizarea relațiilor de producție socialiste în întreaga economie națională, care a căpătat un caracter unitar, marcînd victoria socialismului în țara noastră. „Putem deci spune — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu — că experiența noastră de construcție socialistă demonstrează justețea liniei de industrializare a țării — ca o condiție obligatorie pentru făurirea noii societăți —, cît și de cooperativizare a agriculturii, de organizare a ei pe baze socialiste, ceea ce, de asemenea, reprezintă o condiție obligatorie pentru victoria definitivă a socialismului. Fără realizarea unei economii socialiste unitare, care să asigure dezvoltarea tuturor forțelor de producție pe baze socialiste, nu este de conceput victoria socialismului, nu se poate vorbi de trecerea la făurirea societății comuniste“.

Dar încheierea procesului de transformare socialistă a agriculturii reprezintă numai premisa ridicării nivelului agriculturii, modernizării și creșterii producției. Pentru a realiza acest scop, în perioada următoare s-au făcut și se fac eforturi materiale susținute pentru întărirea bazei tehnico-materiale a agriculturii, lărgirea mecanizării muncilor agricole, întărirea economico-organizatorică a cooperativelor agricole de producție. Pentru modernizarea agriculturii în ansamblul ei, o importanță fundamentală o au cele două programe naționale, adoptate de partidul nostru în martie 1970.

Succesele obținute de agricultura socialistă a țării noastre demonstreazăarele său potențial economic, superioritatea relațiilor de producție socialiste.

III. POLITICA P.C.R. ÎN DOMENIUL FĂURIRII ȘI PERFECTIONĂRII STATULUI SOCIALIST, DEZVOLTĂRII ÎNVĂȚĂMÎNTULUI, CULTURII ȘI AL RIDICĂRII NIVELULUI DE TRAI AL POPORULUI

STATUL —

INSTRUMENT PRINCIPAL

AL CONSTRUIRII SOCIALISMULUI

tare și perfecționare. Caracterul funcțiilor statului, ponderea acestora se schimbă în procesul edificării socialismului în raport cu modificările survenite în baza economică și în structura de clasă, cu dezvoltarea forțelor de producție, precum și cu creșterea conștiinței socialiste și îmbogățirea experienței maselor.

Călăuzindu-se după învățătura marxist-leninistă, potrivit căreia clasa muncitoare trebuie să-și creeze propriul său stat, Partidul Comunist Român a acționat — într-o perioadă de mai mulți ani și în mod succesiv — pentru înlocuirea vechiului aparat de stat, cu un nou aparat de stat, socialist. Încă în prima etapă a revoluției populare s-au luat măsuri pentru democratizarea vieții de stat, încît la proclamarea republicii populare aparatul de stat se afla sub controlul P.C.R., iar în organele acestui aparat de stat fuseseră promovate, într-un număr însemnat, elemente muncitorești și democratice. Așa se explică faptul că o serie de acte politice și juridice de mare importanță, care marcau trecerea la înfăptuirea sarcinilor revoluției socialiste, au fost adoptate de forurile centrale de stat existente — guvernul și parlamentul țării.

Prin *cucerirea deplină a puterii politice de către clasa muncitoare și proclamarea republicii*, statul nostru a devenit un instrument al dictaturii proletariatului.

Dar procesul făuririi statului de tip nou nu s-a încheiat cu proclamarea republicii, ci a continuat și în anii următori, pînă cînd statul a căpătat un conținut complet nou și o formă corespunzătoare acestui conținut. Procesul făuririi, dezvoltării și consolidării statului a fost determinat permanent de condițiile social-economice, reflectînd transformările survenite în baza economică și în structura de clasă a societății românești.

În evoluția statului român — instrument principal al construirii socialismului — se disting diferite perioade, corespunzătoare etapelor istorice distincte prin care a trecut societatea noastră, și anume: etapa de trecere de la capitalism la socialism și etapa victoriei socialismului, a făuririi societății socialiste multilaterale dezvoltate.

Odată cu trecerea la construirea socialismului s-au ridicat sarcini noi, de mare importanță în domeniul construcției de stat. Era necesară înlăturarea formelor necorespunzătoare ale organelor de stat, care, deși aveau un conținut nou, nu mai corespundeau etapei luptei pentru construirea socialismului. Se impunea crearea noului sistem al organelor statului, cu un caracter unitar și indivizibil, construit pe baze socialiste. Congresul al VI-lea al P.C.R., punînd pe prim plan sarcina creării noilor organe ale administrației de stat, sublinia că ele trebuie să apere cuceririle revoluției, să înfăptuiască programul de reconstrucție economică și culturală a țării.

În cadrul luptei Partidului Comunist Român pentru făurirea noilor organe de stat corespunzătoare etapei socialiste a revoluției, un loc important îl ocupă crearea *Marii Adunări Naționale*. Marea Adunare Națională, aleasă în martie 1948, a devenit organul suprem al puterii de stat. Crearea M.A.N. a constituit un verdict fără drept de apel dat de masele populare din România forțelor trecutului, a demonstrat hotărîrea poporului de a așeza pe baze socialiste viitorul țării noastre.

La 13 aprilie 1948 a fost adoptată *Constituția Republicii Populare Române*, document care a consacrat instaurarea puterii politice a clasei muncitoare, drepturile cetățenești fundamentale și garantarea lor materială. Ca președinte al Prezidiului Marii Adunări Naționale a fost ales *C. I. Parhon*, iar în fruntea guvernului — *Petru Groza*.

Constituția consfințește cuceririle revoluționare ale poporului, creînd, în același timp, baza juridică a înfăptuirii unor profunde transformări cu caracter socialist.

Făurirea statului de tip nou socialist reprezintă o necesitate legică, condiția sine qua non pentru edificarea noii orînduirii. Statul socialist este un organ social în continuă dezvoltare.

În domeniul statal, Constituția din 1948 a dat cadrul legal al **creării organelor puterii și administrației de stat.**

Ca principal proprietar al mijloacelor de producție, statul a început să exercite din plin funcțiile sale economico-organizatorică și cultural-educativă, după naționalizare. Principalele sarcini ale statului au devenit organizarea activității în vederea extinderii și consolidării relațiilor de producție în întreaga economie națională, construirea bazei tehnico-materiale a socialismului, formarea conștiinței socialiste a oamenilor muncii.

În spiritul sarcinilor Congresului al VI-lea al P.C.R., care a subliniat că o **reformă administrativă** va trebui să înlocuiască formele învechite ale administrației locale prin organe locale ale puterii de stat — consilii populare — alese de masa poporului, având mari atribuții în conducerea treburilor obștești și atrăgând la opera de guvernare masele populare, partidul a acordat o mare atenție constituirii **consiliilor populare** (sfaturilor populare).

Crearea sfaturilor populare a fost cu grijă și minuțios pregătită de Partidul Comunist Român prin măsuri menite să întărească pozițiile clasei muncitoare în administrația de stat. Astfel, ca organe de tranziție, au fost constituite — pe bază de lege — în perioada aprilie-iulie 1949 comitetele provizorii, care, în locul celor citorva mii de primari, pretori și prefecți de pînă atunci, au reușit să antreneze la conducerea treburilor obștești zeci de mii de cetățeni.

Constituirea primelor sfaturi populare, ca organe alese de popor, a avut loc prin alegerile din 3 decembrie 1950. Alegerile au fost precedate de o largă activitate politică de masă, de adoptarea unor măsuri legislative corespunzătoare, de organizarea Frontului Democrației Populare, care întruchipa unitatea de acțiune a tuturor forțelor democratice ale țării, sub conducerea Partidului Comunist Român. Au fost aleși circa 110 000 de deputați — muncitori, țărani muncitori, intelectuali, femei și bărbați, tineri și vîrstnici, români, maghiari, germani și de alte naționalități. Din totalul deputaților aleși, 21 000 erau muncitori, 62 000 țărani muncitori, 15 000 intelectuali etc. Peste 14 000 de deputați au fost aleși din rîndul naționalităților conlocuitoare, iar peste 25 000 erau femei.

Prin crearea sfaturilor populare, poporul nostru muncitor a luat efectiv în mîinile sale întreaga conducere și administrare a treburilor vieții social-economice, de stat și obștești. Milioanele de oameni ai muncii — care de-a lungul a zeci și zeci de ani au fost ținuți departe de treburile publice, ale căror frîne se aflau în mîinile unei minorități exploatoare — li s-au asigurat largi posibilități de participare activă la conducerea statului.

An de an au crescut rolul și sarcinile sfaturilor populare, s-au îmbogățit, pe măsura transformărilor survenite în baza economică și în structura de clasă a societății noastre, conținutul activității și funcțiile lor ; s-a accentuat continuu rolul sfaturilor populare în dezvoltarea economică și social-culturală, în atragerea crescîndă a oamenilor muncii la viața social-politică a țării.

În procesul de formare a statului socialist, un loc important l-a ocupat constituirea organelor de stat economice, culturale menite să organizeze construirea economiei și culturii socialiste. Astfel, în perioada 1948—1952 au fost reorganizate Consiliul de Miniștri și ministerele ca organe centrale ale coordonării și conducerii economiei și culturii, a activității sociale. Au fost constituite unele organe centrale necunoscute în organizarea statului burghez, cum au fost Comitetul de Stat al Planificării și Comisia Controlului de Stat, precum și o serie de ministere pe ramuri de producție. Pe lîngă Consiliul de Miniștri s-au organizat Arbitrajul de Stat, Comitetul pentru Prețuri, Comitetul pentru Muncă și Salarii, Direcția Centrală de Statistică, Direcția Generală pentru Metrologie, Standarde și Invenții etc., avînd menirea să asigure desfășurarea construcției economice în diferite domenii.

Înfăptuirea revoluției culturale a determinat crearea și perfecționarea organelor de stat chemate să rezolve sarcini pe linia învățămîntului, științei și culturii. Au fost reorganizate Ministerul Învățămîntului Public, Academia română, dîndu-li-se o structură adecvată rezolvării cu succes a sarcinilor construcției socialiste.

Desfășurînd o vastă și complexă operă constructivă — economică și social-culturală —, statul a îndeplinit, în același timp, importante sarcini privind apărarea cuceririlor revoluționare, a suveranității și independenței țării. Pentru realizarea acestor sarcini au fost create organele de stat corespunzătoare. Astfel, s-au creat noi organe judecătorești, schimbîndu-se radical compoziția și structura vechilor organe. În august 1948 au fost înființate, în cadrul Ministerului Afacerilor Interne,

organele de securitate, iar în ianuarie 1949 — miliția, care înlocuia poliția și jandarmeria. În iunie 1952 s-a înființat Procuratura Republicii Populare Române, cu misiunea de a veghea la respectarea legilor. Organele de miliție și securitate, justiția și procuratura au acționat cu promptitudine și hotărâre împotriva delapidatorilor, a sabotajilor, diversioniștilor și oricăror uneltiri antipopulare. Ele au avut o contribuție importantă în asigurarea respectării drepturilor cetățenești, apărarea avutului obștesc și menținerea ordinii publice împotriva diferitelor infracțiuni sau abateri de la normele de conviețuire socială.

În primii ani după înființare, în activitatea organelor de securitate, din cauza lipsei lor de experiență, a sustragerii de sub controlul partidului comunist, au fost cazuri când nu s-a făcut distincția necesară între acțiuni dușmănoase, îndreptate împotriva cuceririlor revoluționare ale poporului, și unele manifestări legate de procesul firesc de transformare a conștiinței și a modului de a gândi al oamenilor. Ca urmare, s-au comis unele abuzuri și încălcări ale legalității socialiste. Partidul, constatând existența acestor deficiențe, a acționat cu hotărâre pentru a se curma orice fel de abuzuri, pentru respectarea riguroasă a legalității socialiste.

Schimbările petrecute în domeniul economic și social au determinat elaborarea în 1952 a unei noi constituții a țării. Proiectul de constituție din 1952 a fost pus pe larg în dezbaterile maselor, atît în întruniri publice cît și în coloanele presei. Peste 10 milioane de cetățeni au participat la aceste dezbateri. *Constituția din 1952* a oglindit trăsăturile fundamentale ale orînduirii sociale și de stat și funcțiile statului în perioada de trecere de la capitalism la socialism. Ea a asigurat cadrul legislativ în care s-a înfăptuit victoria socialismului în țara noastră.

În iunie 1952 *C. I. Parhon* a fost eliberat, la cererea sa, din funcția de președinte al Prezidiului Marii Adunări Naționale și în locul lui a fost ales *Petru Groza*. La propunerea C.C. al P.C.R., *Gheorghe Gheorghiu-Dej* a fost numit președinte al Consiliului de Miniștri, post pe care l-a deținut pînă în octombrie 1955, cînd în fruntea guvernului a fost numit *Chivu Stoica*.

Alături de Constituție și pe baza ei s-a constituit sistemul de drept socialist; au fost elaborate acte normative noi, dar au fost menținute și o serie de acte legislative anterioare (codul civil, codul penal ș.a.), cărora — cu unele modificări — li s-au imprimat o nouă finalitate și un nou conținut. Astfel s-a creat cadrul juridic general, în limitele căruia s-a produs, în fiecare perioadă, transformarea revoluționară socialistă a societății noastre.

Un moment important în întărirea și perfecționarea statului l-a constituit Congresul al VII-lea al P.C.R. din 1955. Congresul a stabilit direcțiile evoluției statului nostru, trasînd sarcini pentru întregul partid în vederea perfecționării vieții de stat pe baza centralismului democratic, care trebuia să asigure îmbinarea rațională a conducerii centralizate și planificate cu stimularea inițiativei maselor largi ale oamenilor muncii.

Pe baza indicațiilor date de Congresul al VII-lea al P.C.R., plenara C.C. al P.C.R. din decembrie 1956 a hotărît eliminarea anumitor manifestări de centralism excesiv din activitatea economică a statului și lărgirea atribuțiilor sfaturilor populare și conducerilor întreprinderilor socialiste. Ținîndu-se seama de experiența acumulată, au fost trecute în subordinea organelor locale ale puterii numeroase întreprinderi producătoare de bunuri de consum, întreprinderi de construcții și de prestare de servicii pentru populație, care înainte erau subordonate direct organelor centrale, ceea ce micșora operativitatea, nu asigura cunoașterea cerințelor celor mai concrete.

Plenara a acordat atenție deosebită perfecționării activității Marii Adunări Naționale, ridicării rolului său de organ suprem al puterii de stat. Rezoluția plenarei sublinia că partidul consideră de mare importanță îmbunătățirea activității legislative a Marii Adunări Naționale, dezbaterile în sesiunile ei a problemelor fundamentale ale politicii interne și externe, întărirea rolului comisiilor permanente în elaborarea legilor, prezentarea în fața sesiunilor Marii Adunări Naționale a dărilor de seamă ale conducătorilor diferitelor departamente și interpelări ale deputaților adresate acestora.

În 1957 a fost adoptată o nouă lege de organizare și funcționare a sfaturilor populare, prin care s-au statornicit norme menite să ducă la îmbunătățirea continuă a activității lor, la întărirea principiilor obștești în organizarea și funcționarea acestora. Pe lîngă sfaturile populare, ca urmare a măsurilor luate, funcționau, în 1960, peste 16 000 de comisii permanente pe ramuri, care cuprindeau mai mult

de 112 000 de deputați și atrăgeau în jurul lor un activ cetățenesc din peste 60 000 de persoane.

Schimbările petrecute în toate domeniile vieții social-politice și economice au creat condiții favorabile luării unor noi măsuri pentru lărgirea democrației socialiste. Astfel, prin abrogarea prevederilor care interziceau unor anumite categorii de cetățeni exercitarea dreptului de vot au fost lărgite drepturile electorale. Începând din 1956, sistemul electoral al României nu mai prevedea categorii de persoane care să fie excluse de la drepturile electorale. Prin aceasta a fost desăvârșită universalitatea votului.

În cadrul activității partidului pentru perfecționarea conducerii vieții de stat și economice, un loc important îl ocupă hotărârile plenarelor C.C. al P.C.R. din noiembrie 1958, iulie și decembrie 1959, care s-au desfășurat sub semnul preocupării pentru îmbunătățirea activității de planificare a economiei, a activității economice a întreprinderilor și organelor de stat centrale și locale. Extinderea relațiilor de producție socialiste și sarcinile tot mai complexe puse de construcția noii ordini au sporit continuu atribuțiile statului în dezvoltarea industriei, agriculturii, științei și culturii, rolul și importanța funcției sale economico-organizatorice și cultural-educative. O amploare tot mai mare a luat activitatea de planificare, unul din atribuțiile fundamentale ale suveranității statului socialist.

Realizările remarcabile dobândite în construcția societății socialiste, marile transformări și prefaceri petrecute în toate domeniile vieții economice, sociale și politice au permis Congresului al VIII-lea al P.C.R. (1960) să stabilească un ansamblu de măsuri pentru ridicarea pe o treaptă superioară a activității statului. Pe baza indicațiilor Congresului al VIII-lea al P.C.R. au fost luate noi măsuri menite să asigure înfăptuirea în condiții mai bune a rolului crescând al statului. În anul 1961, în locul Prezidiului M.A.N. a fost creat Consiliul de Stat al Republicii Populare Române, organ al puterii de stat aflat sub controlul Marii Adunări Naționale și răspunzând în fața acesteia de întreaga lui activitate. Sesiunea M.A.N. din 21 martie 1961 a ales ca președinte al Consiliului de Stat pe *Gheorghe Gheorghiu-Dej*, prim-secretar al C.C. al P.C.R. Președinte al Consiliului de Miniștri a fost ales *Ion Gheorghe Maurer*, președinte al Prezidiului M.A.N. din 11 ianuarie 1958, după înțetarea din viață a dr. Petru Groza.

Una dintre laturile esențiale ale dezvoltării statului în procesul făuririi socialismului în țara noastră o reprezintă lărgirea și adâncirea democratismului socialist. Datorită politicii P.C.R., oamenilor muncii din România le-au fost garantate — pentru prima dată în istoria țării — drepturi social-economice fundamentale, cum sînt: egalitatea în drepturi; dreptul la muncă; dreptul la odihnă și la asigurarea materială la bătrînețe, în caz de boală sau incapacitate de muncă; dreptul la învățătură și asigurarea lui; dreptul de a alege și de a fi ales în Marea Adunare Națională, în consiliile populare; dreptul de asociere; libertatea conștiinței; libertatea cuvîntului; libertatea presei; libertatea întrunirilor și a mitingurilor, a corțegiilor și a demonstrațiilor de stradă; secretul corespondenței; dreptul de petiționare; inviolabilitatea persoanei; inviolabilitatea domiciliului; dreptul de proprietate personală, de moștenire. Toate acestea sînt înscrise în Constituție.

Partidul Comunist Român a promovat și promovează politica de consolidare continuă a puterii politice a oamenilor muncii, de creștere a rolului statului în făurirea noii ordini. El orientează activitatea statului spre obiectivele principale izvorîte din realitatea istorică și din cerințele dezvoltării în perspectivă a țării; se preocupă permanent de a asigura perfecționarea pe baza centralismului democrației a activității statului, a formelor și metodelor de conducere a economiei și culturii, a stilului de muncă al organelor și aparatului de stat. În acest sens, o mare importanță are sistemul de măsuri adoptat în perioada care a trecut de la Congresul al IX-lea al P.C.R., cu privire la perfecționarea activității generale a statului, a organelor sale centrale și locale.

RIDICAREA NIVELULUI DE TRAI AL OAMENILOR MUNCII

Partidul Comunist Român și statul socialist s-au preocupat cu consecvență de a asigura continua îmbunătățire a condițiilor de viață

materială și spirituală a poporului. La baza politicii sale de ridicare a nivelului de trai material și spiritual al oamenilor muncii, partidul a pus dezvoltarea susținută a forțelor de producție, utilizarea rațională a resurselor de muncă. Ca urmare, ve-

nitul național — indicatorul cel mai concludent care caracterizează în modul cel mai sintetic nivelul de dezvoltare al societății și posibilitățile de ridicare a nivelului de trai — a marcat o creștere continuă și rapidă, el fiind în 1970 de aproape 6 ori mai mare decât în 1950.

Prin naționalizarea principalelor mijloace de producție și instaurarea proprietății socialiste s-au creat condiții pentru introducerea sistemului de salarizare socialistă după cantitatea și calitatea muncii. Urmărindu-se cu perseverență traducerea în viață a politicii partidului și statului de ridicare continuă a nivelului de trai, în perioada 1948—1970, ca urmare a dezvoltării economiei naționale, au avut loc mai multe acțiuni de majorare a salariilor, de reducere a prețurilor. Au fost majorate pensiile. Numărul salariaților din economia națională a crescut de la 2,1 milioane în 1950 la 4,3 milioane în 1965 și la 5,4 milioane în 1970. Sporirea numărului salariaților și creșterea salariului mediu au determinat mărirea veniturilor din salarii.

În vederea creșterii nivelului de trai al salariaților cu mai mulți copii s-a introdus plata alocațiilor de stat. S-au acordat sporuri de salarizare înedesebi pentru meseriile care implică pericol de muncă. La sfârșitul anului 1958, după doi ani de experimentare și consultare largă a muncitorilor, tehnicienilor și inginerilor din principalele întreprinderi a fost generalizat sistemul îmbunătățit de salarizare care a dus la creșterea ponderii salariului tarifar de la 62%, cât era la începutul anului 1957, la 83%, în câștigurile muncitorilor, asigurându-se totodată o mai justă diferențiere a câștigurilor în raport cu condițiile specifice de muncă și cu calificarea profesională. Criteriile de premiere au fost mai mult legate de rezultatele tehnico-economice ale activității întreprinderilor. Acestea au dus la creșterea cointeresei muncitorilor în sporirea producției, în ridicarea productivității muncii și reducerea prețului de cost.

Măsuri de cointereseare materială și creștere a veniturilor bănești au fost luate de către plenara C.C. al P.C.R. din decembrie 1956 pentru țărâtime, prin desființarea cotelor obligatorii.

Majorarea salariilor nominale a constituit principala cale de creștere a veniturilor salariaților. Ca urmare a creșterii salariului nominal, a reducerii de impozite și de prețuri la o serie de produse de larg consum, salariul real al tuturor categoriilor de oameni ai muncii era în 1965 de 2,2 ori mai mare comparativ cu cel din 1950, iar în 1970 de 2,8 ori mai mare.

Cooperativizarea agriculturii, creșterea producției animale și vegetale au determinat ridicarea nivelului de trai al țărânimii. Ca urmare a creșterii veniturilor bănești și în natură, a scăderii impozitului agricol și a influenței micșorării prețurilor la produsele industriale, veniturile reale ale țărânimii au sporit în perioada 1950—1970 de 3 ori.

Alături de veniturile directe, rezultate în urma aplicării principiului socialist de retribuție, populația a beneficiat de venituri importante din fondurile sociale de consum, fie sub formă de venituri în bani, cum ar fi pensiile, bursele, alocațiile de stat pentru copii etc., fie sub formă de servicii gratuite sau cu tarif redus, cum ar fi cele de învățământ, ocrotirea sănătății, case de odihnă etc. Sumele cheltuite din bugetul de stat pentru acțiuni social-culturale evidențiază o dinamică continuă ascendentă, în concordanță cu creșterea producției materiale și a venitului național. Astfel, fondurile sociale de consum alocate de la bugetul de stat în 1970 au fost de 10 ori mai mari decât în 1950.

Importante sume au fost alocate de stat pentru construirea locuințelor, a spitalelor, preventoriilor, școlilor etc. În perioada 1951—1970 s-au construit peste 630 000 de apartamente din fondurile statului și ale organizațiilor cooperatiste.

Populația a putut să-și procure produsele necesare pentru consum în condiții din ce în ce mai bune. Pe măsura creșterii nivelului de trai, au sporit și cererea și posibilitățile oamenilor muncii de a achiziționa cantități tot mai mari și în sortimente variate de mărfuri industriale nealimentare.

DEZVOLTAREA

ÎNVĂȚĂMINTULUI ȘI CULTURII

În procesul construcției socialismului, învățămîntul, știința și literatura, arta au cunoscut mari schimbări. Revoluția culturală, începută

odată cu instaurarea puterii oamenilor muncii, s-a desfășurat cu succes. Pe măsura prefacerilor social-economice și a amplei activități ideologice desfășurate de P.C.R.

s-au afirmat tot mai puternic concepția despre viață și principiile etice ale clasei muncitoare în lupta dusă împotriva ideilor și concepțiilor burgheze, retrograde.

Reforma învățământului din 1948 a fundamentat școala pe noi principii de organizare și orientare a conținutului, asigurându-i o nouă structură, un caracter democratic, popular și realist-științific. Învățământul a devenit o problemă de stat, fiind gratuit și larg deschis tuturor tinerilor, indiferent de sex, naționalitate, religie; el a primit o orientare materialist-științifică, educând tineretul în spiritul idealurilor păcii, umanismului socialist și al înțelegerii între popoare. Cu prilejul reformei învățământului s-au comis însă o seamă de greșeli, a căror esență constă în nestudierea temeinică a situației învățământului din România, în adaptarea și aplicarea mecanică a unor măsuri nepotrivite condițiilor noastre, în subaprecierea propriei experiențe în domeniul învățământului, a tradițiilor naționale și sociale progresiste.

Una din marile schimbări revoluționare petrecute în anii socialismului a fost înlăturarea, într-un timp istoric scurt, a înapoierii culturale și neștiinței de carte lăsate moștenire de regimurile trecute și care cuprindea în 1945 nu mai puțin de 30% din populația țării.

În perioada construcției socialismului s-a realizat accesul larg al tuturor cetățenilor la comorile culturii și științei. Fondurile acordate de stat pentru dezvoltarea învățământului au crescut de la an la an, asigurându-se condiții din ce în ce mai bune de învățatură. Numărul școlilor, al sălilor de clasă, al elevilor, studenților și al cadrelor didactice a crescut continuu. Față de anul școlar 1948/1949, când numărul elevilor a fost de 1 963 000, iar al cadrelor didactice din școlile de cultură generală de 75 800, în anul școlar 1965/1966 numărul elevilor ajunsese la peste 3 300 000, iar al cadrelor didactice la cca 130 000.

Pe măsura dezvoltării economiei naționale, a creșterii gradului de cultură a populației și potrivit cerințelor construcției socialiste, partidul și statul au perfecționat structura și conținutul învățământului de toate gradele. Începând cu anul școlar 1955/1956 s-a generalizat învățământul de 7 ani, iar ca urmare a hotărârii Congresului al VIII-lea al P.C.R., din anul școlar 1961/1962 învățământul general obligatoriu și gratuit a fost prelungit la 8 ani. În toamna anului 1964 s-a încheiat trecerea la învățământul general de 8 ani, moment dintre cele mai importante ale revoluției culturale. În prezent se generalizează învățământul obligatoriu de minimum 10 ani. Din anul școlar 1960/1961 primesc gratuit manuale elevii din clasele I—VIII din învățământul de cultură generală, iar începând cu anul 1965/1966 și elevii din învățământul mediu.

Au fost create condiții de studiu pentru oamenii muncii aflați în producție, s-a dezvoltat învățământul fără frecvență și seral, care a permis oamenilor muncii să facă studii medii și superioare fără să părăsească producția.

Învățământul mediu a cunoscut o amplă dezvoltare. Rețeaua școlară s-a extins mult și în centrele muncitorești și în localitățile rurale. O dezvoltare deosebită a cunoscut învățământul superior — veriga principală în formarea cadrelor de specialiști în toate domeniile de activitate. Numărul studenților a crescut simțitor, ajungând în 1970 la circa 150 000 față de 26 489 în 1938. În 1970 au funcționat 46 de instituții de învățământ superior, cu 190 de facultăți, față de 33 de facultăți existente în anul 1938. În instituțiile de învățământ superior își desfășurau activitatea în 1970 peste 12 000 de cadre didactice, față de aproximativ 2 200 existente în anul 1938. O deosebită dezvoltare a luat învățământul superior politehnic și tehnic industrial. Peste două treimi din numărul studenților primeau burse de stat. Studențimea, tineretul studios au făcut dovada unei înalte răspunderi față de cauza socialismului, față de popor, muncind cu ardoare pentru a-și însuși știința și tehnica modernă.

O atenție deosebită s-a acordat studierii marxism-leninismului, care a fost introdus în programul de învățământ încă din primii ani ai trecerii la construirea socialismului.

În perioada 1950—1970 au fost alocate pentru cercetarea științifică aproape 12 miliarde de lei. S-au construit și dotat cu aparatură modernă Institutul de fizică atomică, Institutul de fizică București, institutele de chimie ale Academiei din Iași și Cluj, Institutul de endocrinologie, Institutul de inframicrobiologie și altele. În 1965, în întreaga țară funcționau 264 de unități de cercetare științifică, iar în 1970 rețeaua de cercetare cuprindea 303 unități de cercetare.

Savanții și cercetătorii din țara noastră, integrându-se în eforturile întregului popor, muncind cu pasiune și competență, au adus și aduc o valoroasă contribuție la îmbogățirea patrimoniului științific național.

Deși cercetarea științifică a făcut mari pași înainte, totuși domenii științifice de importanță vitală pentru progresul industriei și agriculturii, cum sînt: energetica, electronica, automatica, fizica energiilor înalte, genetica și altele nu s-au dezvoltat o perioadă de timp corespunzător cerințelor dezvoltării țării și tendințelor tehnicii și științei contemporane. Rămînerea în urmă a unor astfel de domenii s-a datorat subaprecierii rolului cercetărilor științifice proprii, unor atitudini rigide față de unele ramuri ale științei contemporane. După Congresul al IX-lea al partidului s-au luat măsuri de intensificare a cercetării științifice potrivit trăsăturilor pe care i le imprimă revoluția tehnică-științifică.

În anii socialismului s-a asigurat climatul propice pentru dezvoltarea amplă a creației artistice, pentru înflorirea culturii naționale. S-au obținut rezultate valoroase în literatură, teatru, arte plastice, cinematografie și alte domenii ale creației. Baza materială necesară creației artistice a fost lărgită prin construirea unor importante edificii culturale: Combinatul poligrafic „Casa Științei”, Teatrul de operă și balet, Centrul de producție de filme de la Buftea, Sala Palatului Republicii, precum și a unei vaste rețele de instituții de cultură și de masă — universități populare, cămine culturale, case de cultură, cluburi, biblioteci urbane și rurale, teatre, cinematografe, instituții muzicale, muzee. Au fost create condiții pentru dezvoltarea culturii naționalităților conlocuitoare. S-a dezvoltat rețeaua radiodifuziunii, iar din 1955 s-a introdus televiziunea. Prin toate aceste forme și mijloace s-au asigurat educația multilaterală și satisfacerea necesităților spirituale ale maselor.

O contribuție importantă la dezvoltarea tehnicii, științei, literaturii și artei, la formarea conștiinței socialiste a maselor a adus vastă activitate editorială și publicistică. Între anii 1949 și 1965 au fost tipărite peste 45 000 titluri de cărți într-un tiraj total de aproape 7 milioane de exemplare. În 1965, tirajul anual al ziarelor era de peste 1 miliard de exemplare, iar al revistelor de peste 90 milioane de exemplare. Tipărite în tiraje de masă, operele clasicii literaturii române și universale au fost puse la îndemîna publicului larg.

Tirajul total al operelor lui K. Marx, F. Engels și V. I. Lenin a fost pînă în 1965 de aproape 3 000 000 de exemplare. Opera fundamentală a lui K. Marx — *Capitalul* — a fost tipărită între 1948 și 1965 în 4 ediții, însumînd 301 000 de exemplare.

Ca urmare a transformărilor în viața materială a societății, precum și a muncii ideologice și cultural-educative desfășurate de partid, a avut loc o profundă înnoire morală a societății, s-au produs mari schimbări în profilul spiritual al oamenilor muncii, al întregului popor. Aceasta se reflectă în faptul că întregul popor a realizat și realizează cu hotărîre politica internă și externă a partidului.

Însușirea ideologiei marxist-leniniste, a politicii partidului nostru de către oamenii muncii a exercitat o influență hotărîtoare asupra gîndirii și atitudinii lor și, pe această cale, asupra întregii lor activități sociale — activitatea de producere a bunurilor materiale și spirituale, relațiile oamenilor în societate, în familie, atitudinea lor față de muncă și față de avutul obștesc, modul lor de comportare în societate.

Marxism-leninismul s-a dezvoltat, a cîștigat teren și s-a afirmat în lupta împotriva ideologiei burgheze, a filozofiei idealiste, a teoriilor retrograde, mistice, reacționare, *devenind ideologia dominantă a societății noastre*.

Vasta activitate ideologică și cultural-educativă desfășurată de P.C.R. s-a concretizat în succesele tot mai mari dobîndite de poporul nostru în construcția socialismului, în formarea omului nou. „Faptul că în decursul anilor partidul nostru a avut o linie generală justă, a știut să aplice în mod creator adevărurile generale și legile obiective ale construcției noiî orînduirii la condițiile concrete din țara noastră — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu — se datorește și preocupării sale permanente, de organizare a activității politico-ideologice, de înarmare a membrilor și a cadrelor de partid cu concepția materialist-dialectică și istorică despre viață și societate”.

În concluzie, ținem să subliniem faptul că în perioada construcției socialismului au fost obținute realizări de seamă în domeniul răspîndirii ideologiei marxist-leniniste, ridicării gradului de cultură al poporului, dezvoltării învățămîntului, științei, culturii, creației artistice.

Dar cu toate realizările mari obținute în activitatea ideologico-educativă s-au manifestat unele lipsuri și greșeli. Astfel, tendințele de dogmatizare a unor teze ale marxism-leninismului s-au repercutat, într-o măsură, asupra contribuției activi-

tății ideologice a partidului la analizarea mai profundă a problemelor construcției socialiste din țara noastră. De asemenea, subaprecierea bogatelor tradiții naționale și sociale ale poporului român a dus la ignorarea sau la negarea unor valori autentice ale gândirii și culturii românești. În munca de îndrumare a unor sectoare ideologice au existat manifestări de rigiditate și formalism. Față de astfel de fenomene negative din viața ideologică și culturală, partidul a luat pe parcurs măsuri, în-deosebi după Congresul al IX-lea, pentru lichidarea lor definitivă. Documentele Congreselor IX și X, ale plenarei C.C. al P.C.R. din 3—5 noiembrie 1971, ale Conferinței Naționale a partidului din iulie 1972 au stabilit un vast ansamblu de măsuri în vederea îmbunătățirii activității ideologice, formării și dezvoltării conștiinței socialiste a maselor.

IV. PARTIDUL COMUNIST ROMÂN — FORȚA POLITICĂ CONDUCĂTOARE A POPORULUI ÎN OPERA DE CONSTRUIRE A SOCIALISMULUI

Practica construirii și dezvoltării socialismului în România confirmă adevăratele generale ale marxism-leninismului cu privire la misiunea istorică a clasei muncitoare, la rolul conducător al partidului ei revoluționar în lupta maselor pentru socialism. Ea demonstrează că întărirea continuă a rolului conducător al partidului, perfecționarea permanentă a conducerii societății pe baze științifice constituie o cerință obiectivă, o legitate a făuririi noii orînduiri. Această legitate este determinată de rolul istoric al clasei muncitoare, de sarcinile multiple și complexe ale operei de edificare a societății socialiste, de faptul că socialismul este rodul creației conștiente a maselor largi populare, conduse de partidul comunist.

ÎNTĂRIREA CONTINUĂ

A PARTIDULUI CA DETAȘAMENT

DE AVANGARDĂ AL CLASEI

MUNCITOARE

interne, pentru permanenta sa călire organizatorică și politico-ideologică. În acest sens, partidul a combătut cu fermitate orice tendință considerată de natură să submineze unitatea sa.

Exercitîndu-și rolul de forță politică conducătoare în societate, Partidul Comunist Român a rezolvat de pe poziție clasei muncitoare, în mod științific, creator, problemele complexe economice, sociale și politice puse de construirea economiei socialiste, a statului socialist, de dezvoltarea culturii socialiste și de educația maselor în spiritul concepției marxist-leniniste despre lume și societate. Elaborînd linia sa politică în diferite etape ale revoluției, Partidul Comunist Român a desfășurat o vastă muncă de lămurire a maselor asupra politicii sale, a dat oamenilor muncii un țel clar, a organizat și îndreptat forțele poporului spre înfăptuirea societății noi, socialiste. Fiecare victorie a sporit încrederea maselor în partid și le-a strîns tot mai puternic în jurul său.

Rolul de forță conducătoare a Partidului Comunist Român s-a afirmat cu tot mai multă putere pe măsura dezvoltării în amploare și adîncime a operei de construire a noii orînduiri. Acest rol s-a exprimat prin linia sa ideologică și politică marxist-leninistă, prin munca practică, prin activitatea organizatorică, politică a organelor și organizațiilor de partid, în toate domeniile, prin legătura lor cu masele, prin poziția înaintată și exemplul personal al comuniștilor în eforturile consacrate înfăptuirii socialismului în România.

Politica Partidului Comunist Român a dat expresie cerințelor obiective ale dezvoltării țării pe calea progresului multilateral. „Politica sa — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu — inspirată din nevoile arzătoare ale dezvoltării societății românești, din interesele vitale ale întregului popor, întemeiată pe principiile marxism-leninismului, a devenit drapelul sub care s-au unit, în rînduri strînse, muncitorimea, țărănimea, intelectualitatea, întreaga națiune”.

Partidul Comunist Român a putut să-și îndeplinească rolul de forță politică conducătoare în lupta maselor pentru construirea socialismului, datorită faptului că

În întreaga sa activitate s-a călăuzit după concepția marxist-leninistă; a știut să aplice în mod creator adevărurile general-valabile ale teoriei revoluționare a proletariatului, legitățile obiective ale revoluției și construcției socialismului la condițiile concrete din România; datorită faptului că și-a identificat întreaga sa ființă cu interesele maselor muncitoare, cu năzuințele poporului spre dreptate și libertate națională și socială. Activitatea teoretică și practică desfășurată de partid în toate domeniile vieții economice și sociale reprezintă factorul politic fundamental, care a asigurat victoria socialismului în România.

Partidul Comunist Român s-a călăuzit de concepția potrivit căreia premisa hotăritoare a succesului în opera de construire a socialismului o constituie continuarea sa întărire politică și organizatorică, creșterea rolului conducător în toate compartimentele vieții sociale, cimentarea unității rîndurilor sale, strîngerea legăturilor lui cu masele. De aceea, partidul s-a preocupat în perioada construirii și dezvoltării socialismului de întărirea rîndurilor sale. Încă în primii ani ai construcției socialismului, pe baza hotărîrii Congresului al VI-lea al P.C.R., a avut loc amplă acțiune politică de verificare a membrilor de partid, cu scopul de a înlătura din rîndurile partidului elementele necorespunzătoare, străine de partid, care au reușit să se infiltreze în partid datorită faptului că în perioada anterioară uneori primirea în partid s-a făcut fără discernămint, în grup și pe bază de liste, fără respectarea normelor leniniste. Acest fapt a influențat negativ compoziția socială a partidului.

Acțiunea de verificare a membrilor de partid, înlăturînd din rîndurile partidului elementele străine, a contribuit la îmbunătățirea compoziției sociale, la întărirea rîndurilor partidului, a vigilenței revoluționare, a unității și disciplinei de partid. În cursul acestei acțiuni au fost și cazuri de înlăturare din rîndurile partidului a unor membri fără motive temeinice. Ulterior, Comitetul Central a luat măsuri pentru îndreptarea lucrurilor, numeroși membri buni ai partidului fiind restabiliți în drepturile membrilor de partid.

De asemenea, măsura adoptată în 1951 de Comitetul Central privind trecerea la organizarea cu regularitate a adunărilor și conferințelor pentru dări de seamă și alegerea organelor conducătoare de partid prin vot secret și individual a avut un rol important în dezvoltarea democrației interne de partid, în activizarea membrilor de partid.

În anii 1953—1954 a reînceput primirea de noi membri de partid. Măsurile adoptate în acest sens subliniau necesitatea respectării cu strictețe a normelor statutare de primire în partid, asigurării primirii în partid a celor mai bune elemente din rîndurile clasei muncitoare, a celor mai merituoși oameni ai muncii, devotați partidului, cauzei socialismului.

Pornind de la faptul că trecerea la construirea socialismului pune sarcina mobilizării maselor populare în frunte cu clasa muncitoare, Partidul Comunist Român a acordat atenție întăririi sindicatelor, organizațiilor de tineret, stabilirii unor raporturi corespunzătoare între partid și aceste organizații. „În întreprinderile de stat — care nu mai aparțin exploatatorilor, ci au devenit bun comun al poporului muncitor —, se sublinia în Rezoluția plenarei C.C. al P.C.R. din 22—24 decembrie 1948, syndicatele au sarcina de a organiza eforturile clasei muncitoare pentru ridicarea producției și îndeplinirea planului economic al statului, în vederea construirii și consolidării bazelor economice ale orînduirii socialiste și asigurării bunului trai al muncitorimii. Apărarea intereselor economice ale maselor de salariați, în conformitate cu necesitățile construirii socialismului, munca permanentă de ridicare a nivelului lor material și politico-cultural constituie sarcina fundamentală a sindicatelor“.

Analizînd activitatea partidului în rîndurile tineretului în anii precedenți, plenara C.C. din 1948 a constatat că dizolvarea U.T.C. în 1945, pe motivul că ar fi fost prea „îngustă“, și crearea unei noi organizații de tineret „mai largi“, fără caracter de clasă, au constituit o greșeală. S-a hotărît crearea organizației unice revoluționare de masă a tineretului muncitor, bazată pe principiile luptei de clasă. A luat astfel ființă Uniunea Tineretului Muncitor, care din 1965 și-a schimbat denumirea în Uniunea Tineretului Comunist. În întreaga perioadă a construirii și dezvoltării socialismului, Uniunea Tineretului Comunist s-a dovedit un ajutor de neprețuit al partidului în educarea și mobilizarea tineretului la lupta întregului popor pentru făurirea noii societăți.

În procesul luptei pentru construirea socialismului, partidul s-a preocupat de adoptarea formelor și metodelor de activitate menite să ducă la întărirea legăturilor

sale cu masele. Astfel, *Hotărîrea plenarei lărgite a C.C. al P.C.R. cu privire la îmbunătățirea muncii de partid și întărirea legăturii partidului cu masele, din 19—20 august 1953*, a cerut tuturor organelor de partid „să respecte cu strictețe principiul conducerii colective, care este principiul suprem al conducerii de partid. Orice tendință de încălcare a acestui principiu trebuie combătută cu severitate. Toate hotărîrile organelor de partid trebuie luate numai pe baza unei studieri temeinice și aprofundate a problemelor“. În scopul întăririi continue a organizațiilor de partid și al ridicării nivelului muncii politice de partid, plenara a hotărît crearea unui activ de partid și a unui larg activ fără de partid în jurul organizațiilor de partid, care să contribuie la o mai largă antrenare a maselor în înfăptuirea politicii partidului.

Pentru întărirea legăturii partidului cu masele și a rolului său ca forță politică conducătoare, un rol important l-au avut hotărîrile Congresului al VII-lea al partidului din decembrie 1955. Congresul a evidențiat îmbunătățirea compoziției sociale a partidului. La data respectivă, numărul muncitorilor în partid crescuse la 42,61% față de 37,32% în 1951. Congresul a trasat ca sarcină necesitatea preocupării în continuare pentru îmbunătățirea compoziției sociale a partidului. „Trebuie să asigurăm în partidul nostru — se sublinia în raportul C.C. al P.C.R. la Congresul al VII-lea al partidului — creșterea numărului de muncitori — în special în industria mare — care lucrează direct la mașină, în așa fel încît elementul muncitoresc să devină preponderent în partidul nostru, partid de avangardă a clasei muncitoare“.

Statutul adoptat la congres a creat un cadru mai propice lărgirii democrației interne de partid, folosirii metodelor colective de lucru.

În perioada următoare, în domeniul creșterii rîndurilor partidului s-au înregistrat progrese calitative. Plenara C.C. al P.C.R. din iunie 1958 a relevat o creștere însemnată a elementelor muncitoare în partid, peste 53% din efectivul total al partidului fiind din rîndul acestora.

Congresul al VIII-lea al P.C.R. din iunie 1960, examinînd activitatea pentru creșterea numerică și calitativă a partidului, a evidențiat succesele obținute în întărirea rîndurilor lui. La 1 iunie 1960, partidul număra 634 000 de membri și candidați, ceea ce arăta că efectivul său a crescut în perioada 1955—1960 cu 239 200 de comuniști, dintre care aproape 200 000 de muncitori. În domeniul creșterii rîndurilor partidului, congresul a subliniat că și în viitor va trebui să se pună accentul principal pe calitățile politico-morale și profesionale ale celor ce solicită primirea în partid, să se acorde calitatea de membru de partid numai celor mai buni dintre cei mai buni oameni ai muncii, care prin întreaga lor activitate și comportare se dovedesc demni de înaltul titlu de comunist. În scopul îmbunătățirii formelor organizatorice ale partidului, precizării unor sarcini ale organizațiilor de bază și al ridicării calității de membru de partid, congresul a modificat și completat unele prevederi ale statutului partidului.

Măsurile adoptate în procesul construcției socialismului pentru perfecționarea metodelor și stilului de muncă au contribuit la îmbunătățirea activității organelor și organizațiilor de partid, la creșterea capacității lor de organizare și mobilizare a maselor pentru înfăptuirea hotărîrilor partidului și guvernului. În elaborarea acestor măsuri — se arată în Raportul C.C. al P.C.R. prezentat la Congresul al VIII-lea al partidului —, „Comitetul Central s-a călăuzit după indicația leninistă că formele organizatorice nu sînt dogme date o dată pentru totdeauna, că ele trebuie create și modificate în așa fel încît să servească de fiecare dată înfăptuirii liniei politice și sarcinilor concrete ce stau în fața partidului în perioada dată“.

Preocupîndu-se de întărirea continuă a rîndurilor sale, de perfecționarea rolului său conducător, Partidul Comunist Român a acordat, totodată, atenție problemelor formării și dezvoltării conștiinței socialiste a maselor, educării membrilor săi în spiritul marxism-leninismului. În acest scop a fost desfășurată o largă și multilaterală muncă politico-educativă. S-a dezvoltat continuu învățămîntul de partid — factor important de răspîndire a cunoștințelor politice și ideologice. A fost pus la îndemîna membrilor de partid și a celorlalți oameni ai muncii nesecatul tezaur al clasicilor marxism-leninismului. În școli și universități s-a introdus predarea științelor sociale. A fost reorganizată Școala superioară de partid „Ștefan Gheorghiu“, au fost înființate școli de partid pe lângă comitetele regionale de partid, universități și școli serale de marxism-leninism. S-a creat un sistem de cursuri și cercuri de învățămînt pentru comuniști și activul fără de partid. În ajutorul acestor școli și cursuri de partid au fost editate manuale, lecții și broșuri în

tiraje de masă. S-a perfecționat sistemul de instruire și pregătire a lectorilor și propagandiștilor.

Pentru înarmarea membrilor partidului nostru cu cunoașterea trecutului de luptă a mișcării muncitorești revoluționare din țara noastră și îndeosebi cu istoria P.C.R. s-a creat la 26 martie 1951 Institutul de istorie a partidului.

În perioada 1948—1955, aproape 95 000 de cadre de partid au absolvit cursuri de partid, școli medii, școli și cursuri superioare de partid, școli și universități serale de marxism-leninism. Sute de mii de membri de partid au urmat anual diferite cursuri ale învățământului de partid, în afara orelor de muncă. În 1965, numărul cursanților, membri și nemembri de partid, care frecventau învățământul de partid ajunseseră la un milion. O vastă activitate și pe un plan superior pentru ridicarea nivelului ideologic al cadrelor de partid s-a desfășurat în perioada care a urmat Congresului al IX-lea al partidului. În acest context se înscriu și hotărârile Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R. cu privire la transformarea, în 1967, a Școlii superioare de partid „Ștefan Gheorghiu” în Academia de științe social-politice, iar în 1971 în Academia „Ștefan Gheorghiu” pentru pregătirea cadrelor de conducere a activității de partid, social-politice, economice și administrației de stat.

Înfăptuind consecvent principiul conducerii de către partid a activității ideologice și culturale, Partidul Comunist Român a vegheat ca această activitate să fie pătrunsă de partinitate, de intransigență față de ideologia burgheză. Activitatea ideologică desfășurată a contribuit la însușirea liniei politice a partidului de către membrii de partid și masele largi ale oamenilor muncii, la creșterea capacității partidului de a rezolva sarcinile construcției socialiste.

Ca rezultat al activității politico-organizatorice desfășurate de partid s-au întărit continuu rîndurile sale. În anul 1965, Partidul Comunist Român cuprindea în rîndurile sale peste 1 450 000 membri de partid, cei mai înaintați și mai activi muncitori, țărani, intelectuali, elemente de avangardă a oamenilor muncii din toate sectoarele de activitate. Ponderea principală o dețineau muncitorii — peste 44% —, ceea ce exprima caracterul partidului nostru de avangardă a clasei muncitoare. Aproape 20% din totalul muncitorilor, iar în unele ramuri de mare importanță mai mult de 30%, făceau parte din partid. Ponderea țăranilor în partid reprezenta circa 34%. În rîndurile partidului se afla aproape o treime din cadrele de specialitate din domeniul științei, tehnicii, învățământului, artei și culturii.

O importanță deosebită pentru înfăptuirea liniei politice a partidului o avea faptul că circa 80% din membrii de partid își desfășurau activitatea în întreprinderi industriale, pe șantiere de construcții, în unități socialiste din agricultură, în sectoarele hotărîtoare ale producției bunurilor materiale.

Structura Partidului Comunist Român, pregătirea politică și profesională a membrilor săi, compoziția sa socială i-au asigurat partidului caracterul de avangardă a clasei muncitoare, a tuturor oamenilor muncii.

La 19 martie 1965 a încetat din viață Gheorghe Gheorghiu-Dej, primul secretar al Comitetului Central al partidului, președintele Consiliului de stat.

Plenara din 22 martie 1965 a Comitetului Central al partidului a ales în funcția de prim secretar al Comitetului Central al P.C.R. pe tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Congresul al IX-lea al P.C.R., ținut între 19 și 24 iulie 1965, a adoptat noul statut al partidului, care a creat cadrul politic și organizatoric propice pentru manifestarea plenară a rolului conducător al partidului, pentru afirmarea deplină a normelor democrației interne, întărirea unității și coeziunii rîndurilor partidului. Congresul a trasat sarcina de a asigura în continuare primirea în partid a celor mai înaintați și conștienți muncitori, țărani, intelectuali, de a intensifica activitatea de educație partinică a comuniștilor.

O atenție deosebită a acordat congresul aplicării consecvente a principiului conducerii colective. Măsurile luate de congres pentru întărirea conducerii colective în toate verigile de partid, ca și în aparatul de stat, și activitatea organizațiilor obștești se întemeiau pe analiza unei etape întregi din viața partidului, cînd acest principiu, deși declarat în repetate rînduri și înscris în diferite documente, nu a fost aplicat în mod consecvent. Nerespectarea acestui principiu a împiedicat dezvoltarea largă a democrației interne, a alimentat arbitrarul și subiectivismul.

În anii de după Congresul al IX-lea al P.C.R. au fost înlăturate unele metode și practici negative, folosite în trecut, care împiedicau munca colectivă, deschideau oîmp de acțiune subiectivismului în adoptarea unor hotărîri și măsuri. Pe baza hotărîrilor Congresului al IX-lea al P.C.R., Comitetul Central a făcut o profundă analiză a activității partidului și a constatat că într-o anumită perioadă în activi-

tatea partidului s-au manifestat o serie de fenomene negative, au fost încălcate normele de partid, comise abuzuri și ilegalități, au avut loc grave cazuri de repri-mare a unor activiști de partid și de stat.

Plenara C.C. al P.C.R. din aprilie 1968, analizând cu principialitate comunistă aceste fenomene, a explicat cauzele care le-au generat și a adoptat măsuri atât cu caracter reparatoriu, cât și pentru întărirea muncii colective, pentru respectarea riguroasă a normelor comuniste ale vieții interne de partid și a legalității socialiste, întrucât asemenea acte străine orînduirii noastre socialiste să nu se mai poată pro-duce și repeta niciodată.

Partidul Comunist Român a luat măsuri eficiente pentru aplicarea consec-ventă a centralismului democratic, respectarea strictă a democrației interne în viața partidului, statornicirea în activitatea organelor sale centrale și locale a principiului muncii colective în strînsă imbinare cu întărirea răspunderii personale. În acest sens, Statutul adoptat la Congresul al X-lea al partidului (1969) cuprinde o serie de prevederi menite să adîncească democrația internă de partid, să asigure parti-ciparea activă a tuturor comuniștilor la dezbaterile și soluționarea problemelor care privesc organizația din care fac parte și întregul partid. De asemenea, prevede spo-rșirea răspunderilor și atribuțiilor ce revin comitetelor județene, municipale, oră-șenești și comunale, obligativitatea ca organele de partid să supună în prealabil unei largi dezbateri în organizațiile de partid și cu oamenii muncii principalele măsuri privind activitatea economică și social-culturală ce urmează a fi adoptate, dreptul adunărilor și conferințelor de partid de a discuta și propune candidați pen-tru organele de partid imediat superioare etc. Pe aceeași linie se înscrie hotărîrea de a cuprinde în organele executive ale partidului comuniști care lucrează nemij-locit în domeniul producției. La aceasta se adaugă și alte măsuri, cum sînt : obligația pentru fiecare membru al organelor executive de a raporta periodic asupra activi-tății sale și asupra modalității concrete de rezolvare a problemelor care intră în sfera sa de atribuții ; informarea sistematică a membrilor de partid ; crearea co-misiilor pe probleme și altele.

Documentele congreselor IX și X ale P.C.R., ale plenarei C.C. al P.C.R. din 3—5 noiembrie 1971, ale Conferinței Naționale a partidului din iulie 1972 au sub-liniat din nou necesitatea creșterii rolului conducător al P.C.R. în edificarea noii orînduiri, a îmbunătățirii continue a muncii organizatorice și politico-ideologice a partidului. La 30 iunie 1972 numărul membrilor de partid era de peste 2 230 000, iar muncitorii și tîranii reprezentau 70% din totalul membrilor de partid. Peste 75% din numărul membrilor de partid lucrau nemijlocit în sfera producției materiale.

P.C.R. — DETAȘAMENT ACTIV AL MIȘCĂRII COMUNISTE ȘI MUNCITOREȘTI INTERNAȚIONALE

Partidul Comunist Român, condu-cînd opera de edificare a socialis-mului, a acționat cu consecvență ca un detașament activ al mișcării comuniste, muncitorești și revolu-tionare internaționale, al frontului mondial antiimperialist, sprijinind în per-manență lupta oamenilor muncii, a popoarelor de pe toate continentele pentru cauza libertății, progresului și păcii în lume. P.C.R. a conceput și realizat o politică de prietenie și alianță frățească cu toate statele socialiste, cu toate partidele comuniste și muncitorești, de solidaritate cu clasa muncitoare și forțele democratice antiim-perialiste de pretutindeni. În același timp, în munca și lupta sa pentru construirea socialismului, Partidul Comunist Român, poporul nostru s-au bucurat de solidari-tatea și simpatia clasei muncitoare internaționale, a partidelor frățești, acest spri-jin constituind un factor însuflețitor în opera de făurire a noii orînduiri.

Călăuzindu-se după cerințele majore ale internaționalismului proletar, Parti-dul Comunist Român a situat și situează statornic în centrul politicii externe a României prietenia, alianța frățească și colaborarea multilaterală cu toate statele socialiste, cu partidele marxist-leniniste din aceste state. Partidul Comunist Român consideră că asigurînd dezvoltarea cu succes a operei de construcție socialistă în România, întărind colaborarea cu țările socialiste și militînd pentru întărirea uni-tății lor își îndeplinește atât principala îndatorire națională față de popor cît și obligațiile internaționaliste față de țările socialiste, față de cei ce muncesc de pre-tutindeni. Îndeplinindu-și datoria internaționalistă, Partidul Comunist Român des-

Partidul Comunist Român, condu-cînd opera de edificare a socialis-mului, a acționat cu consecvență ca un detașament activ al mișcării comuniste, muncitorești și revolu-

fășoară o luptă hotărâtă împotriva imperialismului, o vie activitate pentru triumful cauzei socialismului și comunismului.

Poziția consecvent internaționalistă a Partidului Comunist Român, a clasei muncitoare pornește de la înțelegerea profundă a imperativului unirii tuturor mișcărilor și organizațiilor, a tuturor torentelor care macină imperialismul și favorizează afirmarea tot mai puternică a socialismului. Această poziție unitară a P.C.R. și-a găsit expresie în Declarația cu privire la poziția P.C.R. în problemele mișcării comuniste și muncitorești internaționale, adoptată de plenara lărgită a C.C. al P.C.R. din 15—22 aprilie 1964, dezvoltată apoi în documentele congreselor IX și X ale partidului, în documentele Conferinței Naționale a P.C.R. din 19—21 iulie 1972.

Ocupându-se de problema relațiilor reciproce dintre partidele comuniste, documentele partidului nostru au subliniat principiile marxism-leninismului: egalitatea, independența și suveranitatea, neamestecul în treburile interne și respectul mutual, elaborarea de sine stătătoare a politicii, ca și a formelor și metodelor de activitate, solidaritatea internaționalistă, care trebuie să guverneze relațiile dintre statele socialiste, dintre partidele comuniste și muncitorești. Aceste principii formează un tot unitar dialectic. Dezbaterea problemelor asupra cărora există deosebiri de păreri politice și ideologice trebuie să se desfășoare în mod principal, pornindu-se de la concepția comună despre lume și viață — marxism-leninismul — și respectându-se normele de bază ale relațiilor dintre partide frățesti și dreptul fiecărui partid de a hotărî singur asupra politicii și activității sale. Deosebirile de păreri nu trebuie să împietzească asupra legăturilor normale dintre partide, să aibă repercusiuni asupra relațiilor dintre statele socialiste. Pentru discutarea problemelor de interes comun, pentru schimburile de păreri, inclusiv în problemele în care există deosebiri de vederi, există — subliniază partidul nostru — o cale justă, sigură, principală și eficientă: calea contactului direct, de la partid la partid, de la conducere la conducere, discutarea principală, în spirit tovarășesc, constructiv, a tuturor problemelor de interes comun.

Partidul Comunist Român consideră că o unitate nouă, reală a mișcării comuniste poate fi obținută numai prin promovarea unor relații între partide care să se bazeze pe principiile marxism-leninismului și internaționalismului proletar, ale independenței fiecărui partid de a-și elabora politica potrivit condițiilor din țara sa, întrajutorării reciproce, a egalității în drepturi și neamestecului în treburile interne. „Este știut — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu în expunerea la adunarea solemnă consacrată semicentenarului glorios al partidului — că încă în 1943, în hotărârile Prezidiului Comitetului Executiv al Cominternului privind autodizolvarea Internaționalei Comuniste, evidențiindu-se «deosebirea adâncă a problemelor ce se pun în fața clasei muncitoare în diferite țări», se sublinia că «rezolvarea problemelor mișcării muncitorești din fiecare țară luată separat, prin forțele unui centru internațional, oricare ar fi el, va întâmpina piedici de netrecut». Experiența ulterioară a activității Biroului Informativ a confirmat câtă dreptate a avut Prezidiul Cominternului când a hotărât să se autodizolve și cât de greșită a fost hotărârea de înființare a Biroului informativ. Cu atât mai mult astăzi, când numărul partidelor comuniste a crescut foarte mult, când ele s-au călit și maturizat, dovedindu-și capacitatea de a gândi și acționa în mod autonom, când mișcarea revoluționară s-a amplificat și a îmbrăcat forme noi, existența sub orice formă a unui centru în mișcarea comunistă nu mai e nici necesară, dar nici posibilă. De aceea, relațiile dintre partidele comuniste și muncitorești trebuie să se bazeze, în mod obligatoriu, pe deplină egalitate în drepturi și autonomia fiecăruia, pe stimă și respect reciproc, pe dezvoltarea solidarității și întrajutorării tovarășești“.

Partidul Comunist Român a împletit și împletește organic patriotismul cu solidaritatea față de lupta oamenilor muncii de pretutindeni pentru libertate, progres și pace; el și-a dovedit și își dovedește fidelitatea față de internaționalismul proletar și exigențele acestuia în practică, în acțiuni, convins fiind că unitatea clasei muncitoare, a partidelor comuniste și muncitorești constituie o armă invincibilă în lupta pentru triumful idealurilor celor ce muncesc, împotriva exploatării și asupririi, pentru progres social. Partidul Comunist Român militează consecvent pentru aducerea membrilor săi, a maselor de oameni ai muncii în spiritul internaționalismului proletar. Istoria Partidului Comunist Român este plină de fapte concrete ale internaționalismului proletar: participarea la Comuna din Paris, la Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, la luptele din Spania, și alte bătălii împotriva fascismului, solidaritatea manifestată an de an, zi de zi, în perioada construcției

socialiste de către partidul și poporul nostru cu toate forțele care luptă împotriva imperialismului, pentru independența și suveranitatea națională.

Întreaga activitate internațională pe care o desfășoară Partidul Comunist Român oglindește preocuparea sa de a contribui la depășirea greutăților din cadrul mișcării comuniste și muncitorești, la dezvoltarea și întărirea solidarității internaționale a celor ce muncesc, la întărirea unității mișcării comuniste și muncitorești, a tuturor forțelor antiimperialiste. Partidul Comunist Român este hotărât să acționeze în continuare cu toată fermitatea pentru lărgirea colaborării și întăririi solidarității internaționale a mișcării comuniste și muncitorești, a frontului antiimperialist, considerind că aceasta constituie o necesitate imperioasă a dezvoltării sociale și contemporane.

V. VICTORIA SOCIALISMULUI ÎN ROMÂNIA

Triumful deplin al socialismului în România a fost marcat de încheierea, în 1962, a cooperativizării agriculturii, care a consfințit generalizarea relațiilor de producție socialiste în întreaga economie națională. Victoria socialismului este rezultatul profundelor transformări economice, sociale și politice, al luptei maselor populare, în frunte cu clasa muncitoare, sub conducerea Partidului Comunist Român. Ea a însemnat *lichidarea pentru totdeauna a exploatarei omului de către om, instaurarea relațiilor de producție socialiste în întreaga economie, crearea bazei economice și, în linii generale, a bazei tehnico-materiale a socialismului, făurirea unei structuri sociale adecvate*. Au fost înlăturate definitiv posibilitățile de restaurare a capitalismului în țara noastră. În conștiința poporului român s-a înrădăcinat adânc convingerea că socialismul este singura cale pentru a asigura progresul patriei, ridicarea continuă a nivelului de trai al poporului.

Edificarea socialismului a determinat schimbări radicale în structura economică și socială a țării. În realizarea modificării structurii economiei românești un rol hotărâtor l-a avut politica Partidului Comunist Român. În acest sens, imprimarea unor ritmuri deosebit de înalte ramurilor principale ale industriei, direct legate de progresul tehnic în întreaga economie, a creat condițiile transformării industriei în ramură conducătoare a economiei. Ponderea industriei în venitul național reprezenta 48,8% în 1962 și 60,3% în 1970, față de 30,8% în 1938; ponderea agriculturii și silviculturii reprezenta 29,4% în 1962 și 19,9% în 1970 față de 38,5% în 1938.

Scăderea ponderii agriculturii în realizarea veniturii național — în condițiile creșterii mărimii absolute a venitului național creat în această ramură — a constituit un proces pozitiv, imprimând, treptat, economiei românești trăsăturile unei țări industrial-agrare.

Generalizarea proprietății socialiste în economie a asigurat statornicirea relațiilor de colaborare și întrajutorare între membrii societății, ea a constituit baza transformărilor esențiale survenite în structura societății românești, formată din clase și pătri sociale prietene, unite prin țeluri comune.

Clasa muncitoare, purtătoarea celor mai avansate idealuri ale poporului român, al cărei rol s-a afirmat din ce în ce mai pregnant în anii construcției socialiste, a depus toate eforturile pentru a asigura făurirea unei puternice industrii moderne. Stăpână, împreună cu întregul popor, asupra tuturor bogățiilor țării aflate în proprietatea de stat, clasa muncitoare s-a dovedit a fi la înălțimea misiunii sale istorice. În anii construcției socialiste, clasa muncitoare a făcut dovada unei înalte maturități politice și combativități revoluționare; a acumulat o bogată experiență în producția materială și în conducerea societății. În procesul industrializării au crescut puternic rîndurile sale, s-au produs schimbări calitative în structura și în profilul ei. Numărul muncitorilor a crescut de la 1 200 000 în 1950 la 2 689 000 în 1962 și la aproape 3 900 000 în 1970. Partea cea mai numeroasă a muncitorimii este concentrată în ramurile hotărâtoare ale industriei.

Țărănimea cooperatistă, apărută în procesul cooperativizării agriculturii, s-a transformat într-o clasă omogenă, ale cărei interese generale sînt convergente cu cele ale clasei muncitoare, ale întregului popor. Instaurarea proprietății cooperatiste asupra pămîntului a dat coordonate noi întregii vieți a țărănimii muncitoare, a schimbat rolul său în societate. Țărănimea constituie aliatul de nădejde al clasei muncitoare; ea a dat și dă o contribuție de preț la construcția socialistă, la dezvoltarea

economiei naționale. Țărănimea și-a legat pentru totdeauna existența de socialism, de marea producție modernă, participă pe scară mereu mai largă la conducerea treburilor de stat atât pe plan local cât și la nivel național.

Unitatea intereselor fundamentale ale clasei muncitoare cu cele ale țărâniei cooperatiste a condus la ridicarea pe o treaptă mai înaltă a alianței muncitorești-țărănești, factor hotărâtor al coeziunii întregii societăți.

Insemnate transformări înnoitoare a cunoscut în perioada revoluției și construcției socialiste *intelectualitatea*. În opera de edificare a noii orînduiri, intelectualitatea aparținînd tuturor generațiilor s-a încheșat ca un detașament omogen, desfășurîndu-și activitatea pe baza concepției marxist-leniniste. Situndu-se neconținut alături de popor și participînd activ la construirea socialismului, intelectualitatea a adus și aduce o contribuție tot mai importantă la dezvoltarea economică, culturală și științifică a României.

Toate aceste profunde transformări în structura economică și socială a României, politica națională marxist-leninistă a Partidului Comunist Român au produs schimbări importante în relațiile dintre oamenii muncii români și de alte naționalități. Egalitatea în drepturi a naționalităților conlocuitoare cu poporul român, devenită politica de stat în anii 1945—1947, a dobîndit un fundament trainic în procesul construcției socialiste. Aplicarea politicii naționale a P.C.R., lichidarea claselor exploatare, instaurarea și dezvoltarea proprietății socialiste, creșterea potențialului economic al țării și îmbunătățirea repartizării teritoriale a forțelor de producție au creat baza trainică pentru asigurarea în fapt a egalității depline în drepturi a tuturor cetățenilor României, rezolvarea problemei naționale fiind una din marile realizări ale socialismului. Unitatea și prietenia frățească dintre poporul român și naționalitățile conlocuitoare s-au întărit și se dezvoltă neconținut, în munca unită pentru făurirea societății socialiste în patria comună.

Triumful socialismului a asigurat o temelie trainică înfloririi națiunii noastre socialiste, afirmării multilaterale a tuturor cetățenilor. Poporul a dobîndit posibilități nelimitate pentru afirmarea energiei și forței sale creatoare.

Victoria socialismului a determinat intrarea României într-un nou stadiu de dezvoltare. În acest stadiu, ținînd seama de transformările care au avut loc în toate domeniile vieții sociale, de necesitatea perfecționării continue a activității organelor puterii, a administrației de stat și a organelor de apărare corespunzător sarcinilor noi, s-a adoptat în 1965 o nouă constituție, care, reflectînd noul stadiu al dezvoltării societății noastre, proclamă Republica Socialistă România ca formă superioară de organizare statală a societății noastre. Constituția țării consfințește Republica Socialistă România drept stat al oamenilor muncii de la orașe și sate, suveran, independent și unitar, al cărui teritoriu este inalienabil și indivizibil. Ea consacră rolul alianței muncitorești-țărănești ca temelie a puterii poporului și a orînduirii socialiste și rolul Partidului Comunist Român ca forță politică conducătoare a întregii societăți. Sînt consfințite statornicirea relațiilor de producție socialiste în toate sectoarele vieții economice, rolul hotărâtor al proprietății socialiste de stat și rolul de seamă al proprietății cooperatiste în dezvoltarea economiei. Constituția consacră creșterea rolului clasei muncitoare, partidului și al statului socialist în procesul făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate, adîncirea democrației socialiste, principiul conducerii colective în activitatea tuturor organelor de stat.

În procesul construcției socialiste, Partidul Comunist Român și poporul român au trebuit să facă față multor dificultăți, inerente unei opere sociale de asemenea amploare; au trebuit să înfrîngă împotrivirea, cîteodată înversunată, a fostelor clase exploatare, care nu se împăcau cu gîndul că au pierdut pentru totdeauna pozițiile lor privilegiate. Totodată, în uriașă și complexă operă de construire a noii orînduiri au existat lipsuri și neajunsuri; s-au săvîrșit o serie de greșeli. Dar Partidul Comunist Român, poporul nostru au găsit de fiecare dată resursele necesare pentru a înlătura greutățile, pentru a îndrepta greselile, pentru a depăși dificultățile. **Linia caracteristică a perioadei construcției socialismului în România este dezvoltarea ascendentă, neîntreruptă pe toate planurile a societății noastre, perfecționarea activității în toate domeniile.**

*

După victoria deplină a socialismului în România (1962), socialismul — sistem economic dinamic și în continuă dezvoltare — se dezvoltă *pe propria-i bază economică* și cunoaște un proces de *maturizare în toate sferile vieții sociale*. România traversează, în continuare, prima fază a orînduirii comuniste — *socialismul* —, fază ce

se întinde pe o perioadă îndelungată. Până la construirea comunismului societatea parcurge mai multe etape, fiecare reprezentând trepte de dezvoltare, de maturizare a forțelor și relațiilor de producție și a suprastructurii.

Partidul Comunist Român a trasat după victoria socialismului în țara noastră (1962), cadrul și liniile directe de dezvoltare a socialismului. Congresul al IX-lea al P.C.R. (iulie 1965), Conferința Națională a partidului (decembrie 1967) au adoptat măsuri menite să asigure *dezvoltarea și consolidarea socialismului*. Congresul al X-lea al P.C.R. (august 1969) a înarmat poporul nostru cu un amplu program al cărui obiectiv fundamental este *lărgirea și perfecționarea continuă a bazei tehnico-materiale a țării, făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate*.

În procesul complex de trecere a României spre comunism, *etapa făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate* ocupă un loc deosebit; ea este o *etapă istorică obiectiv necesară* în procesul înaintării spre comunism, având sarcini economice, politice și sociale calitativ diferite față de etapa anterioară.

Conținutul acestei etape în care a pășit țara noastră după ce socialismul a învins deplin și s-a consolidat ca un nou mod de organizare a societății a fost profund analizat de Partidul Comunist Român în documentele Congresului X, ale plenarei C.C. al P.C.R. din 3—5 noiembrie 1971, ale Conferinței Naționale a P.C.R. din iulie 1972.

Înaltele țeluri și obiective cuprinse în aceste documente de o inestimabilă valoare demonstrează consecvența cu care partidul nostru urmează linia sa politică generală de făurire a noii orînduiri, iar rezultatele remarcabile obținute pînă în prezent prin aplicarea acestei linii reprezintă chezașia unor noi și tot mai mari succese în ridicarea țării noastre pe calea progresului și civilizației socialiste.

BIBLIOGRAFIE

pentru propagandiști și cursanți

NICOLAE CEAUȘESCU : **Partidul Comunist Român — continuator al luptei revoluționare și democratice a poporului român, al tradițiilor mișcării muncitorești și socialiste din România**. Expunere la adunarea festivă organizată cu prilejul aniversării a 45 de ani de la crearea Partidului Comunist Român, 7 mai 1966. În : NICOLAE CEAUȘESCU, **România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste**, vol. I, Editura politică, București, 1968, p. 282—398.

NICOLAE CEAUȘESCU : **Raportul cu privire la măsurile de perfecționare a conducerii și planificării economiei naționale și la îmbunătățirea organizării administrativ-teritoriale a României**. Prezentat la Conferința Națională a P.C.R. — 6 decembrie 1967. În : NICOLAE CEAUȘESCU, **România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste**, vol. 2, Editura politică, București, 1969, p. 506—516.

NICOLAE CEAUȘESCU : **Cuvîntare la sesiunea jubiliară a Marii Adunări Naționale consacrată celei de-a XXV-a aniversări a eliberării patriei de sub jugul fascist — 22 august 1969**. În : NICOLAE CEAUȘESCU, **România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate**, vol. 4, Editura politică, București, 1970, p. 378—394.

NICOLAE CEAUȘESCU : **Semicentenarul glorios al Partidului Comunist Român**. Expunere la adunarea solemnă din Capitală — 7 mai 1971. În : NICOLAE CEAUȘESCU, **România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate**, vol. 5, Editura politică, București, 1971, p. 870—876.

NICOLAE CEAUȘESCU : Expunere cu privire la programul P.C.R. pentru îmbunătățirea activității ideologice, ridicarea nivelului general al cunoașterii și educația socialistă a maselor, pentru așezarea relațiilor din societatea noastră pe baza principiilor eticii și echității socialiste și comuniste. 3 noiembrie 1971. În : **NICOLAE CEAUȘESCU, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate**, vol. 6, Editura politică, București, 1972, p. 620—686.

NICOLAE CEAUȘESCU : Raportul cu privire la dezvoltarea economico-socială a României în următorii ani și în perspectivă, la perfecționarea conducerii planificate a societății și dezvoltarea democrației socialiste, la creșterea rolului conducător al partidului în edificarea socialismului, la activitatea internațională a partidului și statului, prezentat la Conferința Națională a P.C.R. — 19 iulie 1972, Editura politică, București, 1972, p. 43—140.

★

Documente ale Partidului Comunist Român. Culegere sintetică. Politica externă a României socialiste, Editura Politică, București, 1972.

Documente ale Partidului Comunist Român. Culegere sintetică. Rolul conducător al partidului în întreaga viață politică, economică și socială, Editura politică, București, 1972.

Documente ale Partidului Comunist Român. Culegere sintetică. Participarea maselor la conducerea societății — esență a democrației socialiste, Editura politică, București, 1972.

PETRE CONSTANTIN : Victoria socialismului și unitatea social-politică a întregului popor, în „Lupta de clasă” nr. 3/1971, p. 3—13.

DUMITRU I. MAZILU, TRAIAN CARACIUC : Făurirea statului socialist România — cucerire istorică a maselor populare, în *Analele Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.C.R.* nr. 4/1966, p. 3—21.

Partidul Comunist Român — conducătorul revoluției și construcției socialiste în România, în „Lupta de clasă” nr. 4/1971 p. 3—11.

LAURENȚIU POP, ION JUGA : Intelectualitatea în societatea noastră socialistă, în „Lupta de clasă” nr. 4/1971, p. 73—83.

MARIN POPESCU : Țărâניה cooperatistă — clasă nouă a societății socialiste, în „Probleme economice” nr. 3/1972, p. 27—34.

ILIE RĂDULESCU : Națiunea și clasele sociale, în *Națiunea și contemporaneitatea*, Editura științifică, București, 1971, p. 199—236.

Rolul conducător al clasei muncitoare în societatea socialistă, în „Anale de istorie”, nr. 2/1972, p. 51—96 și nr. 3/1972, p. 75—137.

GHEORGHE SURPAT : Dezvoltarea continuă a economiei naționale — obiectiv central al activității P.C.R., în „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.C.R.”, nr. 2—3/1966, p. 157—176.

GHEORGHE SURPAT : Infăptuirea programului P.C.R. de cooperativizare a agriculturii, în „Anale de istorie” nr. 1/1969, p. 3—15.

Fotografii inedite privind momente din mișcarea muncitorească din România în anii 1918—1922

În cursul anilor 1917—1918, în pofida legilor excepționale, a regimului înrobitor de ocupație străină și a greutăților cauzate de război, masele populare au desfășurat o serie de acțiuni de clasă pentru realizarea aspirațiilor lor de libertate și progres. În perioada următoare, pe fondul situației economice și social-politice a țării, a avut loc o creștere impetuoasă a avântului și combativității revoluționare a maselor, care a dus la lărgirea, la creșterea în amploare a acțiunilor proletariatului și a celorlalte categorii de oameni ai muncii, favorizând desfășurarea unor mari bătălii de clasă pentru o viață mai bună, pentru pământ și libertăți democratice, pentru progres social. Masele muncitoare se îndreptau în număr tot mai mare spre organizațiile socialiste, sindicale și de tineret.

Experiența proprie dobândită de muncitorime, verificarea pe scară largă a principiilor și a tacticii Partidului socialist, a sindicatelor și a organizațiilor de tineret au contribuit la maturizarea proletariatului, la ridicarea capacității sale de înțelegere a problemelor vieții politice și a rolului ce-i revenea în transformarea fundamentală a societății românești. Procesul profund și rapid de radicalizare prin care trecea mișcarea muncitorească din țara noastră în acei ani, însoțit de clarificări politice și ideologice, amploarea nemaicunoscută pe care o luase lupta proletariatului împotriva claselor exploatare au dus, în mai 1921, la crearea Partidului Comunist Român — moment de cea mai mare importanță în istoria clasei muncitoare și a poporului român.

În cele ce urmează, prezentăm patru fotografii inedite, aflate în fondul Muzeului de istorie a partidului comunist, a mișcării revoluționare și democratice din România, care ilustrează momente semnificative ale mișcării noastre muncitorești din acei ani.

Prima dintre fotografiile înfățișează un grup de muncitori de la Ateierele C.F.R. Nicolina-Iași, participanți la o grevă care a avut loc spre sfârșitul anului 1917. Fotografia a fost donată Muzeului de către Anton Banciu din Cîmpina.

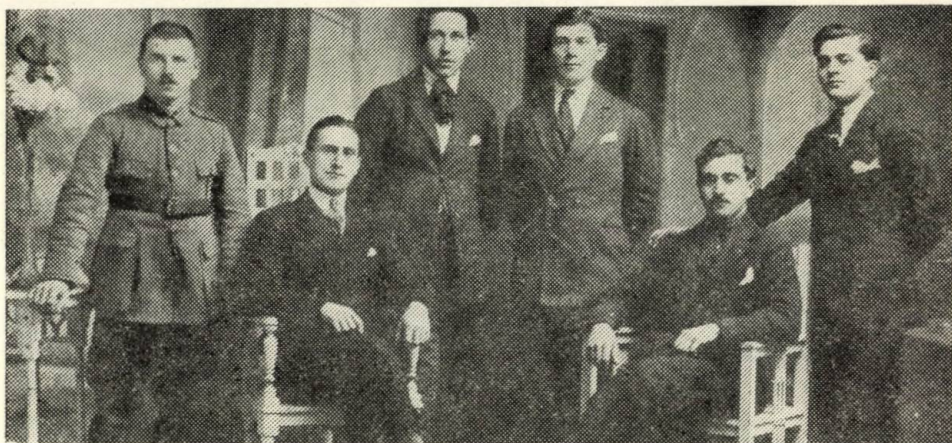


A doua fotografie, document deosebit de prețios, surprinde pe I. C. Frimu, militant de frunte al mișcării muncitorești din România (al doilea din dreapta) în mijlocul unui grup de muncitori din Capitală, la sfârșitul anului 1918. Fotografia a fost donată de Melania Pop din București.



După înfringerea Puterilor Centrale și retragerea trupelor de ocupație, mișcarea de tineret din țara noastră a cunoscut un puternic avânt, atît pe planul accentuării orientării sale revoluționare, cît și al consolidării organizatorice. Următoarea fotografie înfățișează pe membrii Comitetului Cercului „Tineretul socialist” din Cîmpina, între care distingem pe :

Gogu Rădulescu, G. Gaboș (pe scaun), Iacob Ernest și Alfons Hoefner (în picioare, la mijloc). Fotografia, realizată în toamna anului 1919, a fost donată de Gogu Rădulescu din Cîmpina.



Ampla campanie de solidaritate cu militanții revoluționari implicați în procesul din Dealul Spirii, atitudinea dirză, intransigentă a acestora în fața instanțelor de judecată burghezo-moșierești au impus stingerea procesului și eliberarea mării majorități a celor arestați. Ultima fotografie surprinde un grup de participanți la Congresul de creare a



P.C.R., eliberați din închisoare în iunie 1922, prezenți, împreună cu familiile, la o serbare organizată de Ajutorul Roșu în Grădina „Văraru” din București. Serbarea a avut ca scop stringerea de ajutoare materiale pentru militanții revoluționari aflați în închisori. Fotografia, realizată în anul 1922, a fost donată de Mihail Cruceanu.

GHEORGHE PIRVULESCU

Cu privire la paternitatea semnăturii ARMIN în presa muncitorească din anii 1905—1906

În numărul unic al gazetei „Jos despotismul!”, tipărit la 27 ianuarie 1905 de Cercul „România muncitoare” din București, și în seria a II-a a „României muncitoare” din anii 1905—1906, au fost publicate zece articole semnate *Armin*. Asupra acestui pseudonim s-a acreditat părerea că ar fi o prescurtare de la *Armindeanu* și că, prin urmare, ar aparține lui Teodor Iordăchescu. Pe temeiul datelor de care dispunem, vom prezenta, în cele ce urmează, o suită de argumente care infirmă această supoziție și vine să probeze că pseudonimul la care ne referim aparține lui Iosif Nădejde-Armașu.

Se știe că, în anul 1905, când a apărut „Jos despotismul!”, Teodor Iordăchescu se găsea la Constanța. Este foarte puțin probabil ca, în termenul extrem de scurt în care a fost redactată și tipărită această gazetă ocazională, să i se fi solicitat un articol care să parvină în timp util de la Constanța. De altfel, nici C. Titel-Petrescu și nici V. Anagnoste, care evocă acele zile, nu amintesc de Teodor Iordăchescu. Pe de altă parte, unele dintre articolele semnate *Armin* prezintă evenimente petrecute în București, dovadă indubitabilă că autorul lor se afla în acest oraș. Astfel sînt articolele: *Pentru conducătorii grevei tăbăcarilor* (17 iulie 1905); *Meseriașii și expoziția* (18 decembrie 1905) sau *Marele meeting pentru revoluția rusă* (15 ianuarie 1906), în care se face o dare de seamă asupra desfășurării întrunirii din sala „Eforie” și a cuvîntărilor ținute cu această ocazie. De la sine înțeles că Teodor Iordăchescu, în acel timp la Constanța, nu putea cunoaște amănuntele expuse în aceste articole.

Semnătura *Armindeanu* apare pentru prima oară în „România muncitoare” din 24 mai 1908. Dacă pseudonimul *Armin* este doar o prescurtare a lui *Armindeanu*, o logică simplă arată că prescurtarea ar trebui să succedă folosirii numelui întreg și nicidecum să o preceadă cu mai bine de trei ani.

Aceste argumente ni se par suficiente pentru a dovedi că pseudonimul *Armin* nu poate aparține lui Teodor Iordăchescu. Dar îl reprezintă oare pe Iosif Nădejde-Armașu? Să analizăm această ipoteză.

În „Lumea Nouă” și în „România muncitoare” din anii 1899 și 1902, Iosif Nădejde semna cu pseudonimul *I. N. Armașu* și cu diferite prescurtări ale acestuia: *Arm.*, *I.Arm.*, *I.N.Arm.* Aceste prescurtări nu mai apar în noua serie a „României muncitoare” din anii 1905—1906, tocmai în perioada în care, se știe, promotorul gazetei a fost Iosif Nădejde; el asigura apariția ziarului de la redacție pînă la corectură și punere în pagină. Explicația acestui fapt nu este decît una: Nădejde a înlocuit prescurtările numelui *Armașu* cu alte pseudonime, cum sînt: *I. N. Robu* (după cum precizează I. Felea în articolul *Iosif Nădejde*, publicat în revista „Presa noastră”, nr. 1/1958)*, *N. Pătuleanu* (adică *N* din *Pătule*, Nădejde fiind născut în comuna cu acest nume din județul Mehedinți), și — după

* Autorul articolului ne-a confirmat că deține această informație de la M. Gh. Bujor.

convingerea noastră — *Armin*, care, descifrat, dă numele : Arm[ă]șul I[osif] N[ă]dejde].

Pe ce se bazează această observație ?

În numărul 30 din 25 septembrie 1905 al „României muncitoare“, la rubrica *Organizarea muncitorimii*, apare un articol intitulat *Sindicalismul în Belgia*, semnat *Armin*, care se încheie astfel : „În numărul viitor, vom arăta modul de organizare a muncitorimii engleze“. Promisiunea se realizează în numerele 32 și 33 ale gazetei, în articolele *Tactica engleză* și *Sindicalismul în Anglia*, publicate la aceeași rubrică, sub semnătura *I. N. Armașu*. Mai apoi, în numerele 37 și 38 ale „României muncitoare“, se revine asupra situației din Belgia în două articole intitulate : *Mișcarea sindicală în Belgia*, de data aceasta semnate *N. Pătuleanu*. Adăugăm la aceasta și faptul că Iosif Nădejde s-a ocupat și mai înainte de Belgia. În numărul 20 din 21 noiembrie 1899 al „Lumei noi“, el a publicat articolul *Reprezentarea proporțională în Belgia*, semnat *I. Armașu*, principalul său pseudonim.

Schimbarea semnăturii într-o succesiune de articole pe aceeași temă a fost folosită de Iosif Nădejde și în suita de cinci articole prilejuite de intenția ministrului domeniilor de a iniția o lege privind reglementarea muncii femeilor și copiilor. Aceste articole sînt : *Reglementarea internațională a muncii* (8 mai 1905) ; *Reglementarea muncii copiilor și femeilor* (20 noiembrie 1905) ; *Protecțiunea legală a muncitorilor* (27 noiembrie 1905) ; *Reglementarea muncii în Austro-Ungaria și Statul și muncitorimea* (4 decembrie 1905), semnate, alternativ, cu pseudonimele *I. N. Armașu* și *I. N. Robu*.

Este frapantă asemănarea dintre stilul articolelor semnate *Armin* și cel al articolelor semnate *I. N. Armașu*, iar similitudinea în exprimarea anumitor idei aduce un argument în plus în susținerea ipotezei că cele două pseudonime reprezintă una și aceeași persoană. Spre ilustrare, prezentăm, comparativ, cîteva fragmente din articolele publicate în anii 1905—1906 sub semnăturile *Armin* și *I. N. Armașu* :

ARMIN : Foamea la sate („România muncitoare“, nr. 9, din 30 aprilie 1906)

„Mai deunăzi, comisarul general al expoziției se plîngea că marii proprietari nu-i dau concursul și că d-sa nu mai are ce expune la Expoziție.

Să expună cîteva țărani din Pietroasa și din Constandoiu, bolnavi de febră, de inaniție.

Succesul ar fi monstru, mai ales față de străini, care s-ar putea convinge mai bine de starea reală a țărănimii după patruzeci de ani de glorioasă domnie a regelui Carol“.

ARMIN : O izbîndă muncitorească („România muncitoare“, nr. 3, din 21 martie 1905)

„Fie ca această victorie să servească drept pildă clasei muncitoare și să-i arate ce se poate face prin unire și solidaritate.

Fie ca această primă izbîndă a organizației sindicale să fie punctul de plecare al unei ere noi în istoria clasei muncitoare române“.

I. N. ARMAȘU : Expozițiunea națională („România muncitoare“, nr. 15, din 12 iunie 1905)

„Dacă așa stau lucrurile, avem și noi de făcut o propunere pe care o supunem atenției d-lui comisar general. Pentru ca «vizitatorii intrînd în sat (urma să se construiască un sat românesc în cadrul Expoziției) să aibă prilejul să vadă pe reprezentanții tuturor acelorora în care bate o inimă românească», propunem să se instaleze într-un pavilion clădit anume cîteva țărani români bolnavi de pelagră și cîteva copii rahitici și scrofuloși, care ar fi cu adevărat icoana vie a populațiunei noastre țărănești...

În chipul acesta Expozițiunea națională ar înfățișa oglinda fidelă a țării, în momentul cînd sărbătorește împlinirea a 18 veacuri de la plămădirea neamului și a 40 de ani de glorioasă domnie a mării sale regelui Carol I“.

I. N. ARMAȘU : 1 Mai și Internaționala („România muncitoare“, nr. 7, din 18 aprilie 1905)

„Fie ca sărbătoarea noastră de 1 Mai să fie punctul de plecare al unirii luminării tuturor forțelor muncitorești din țara aceasta.

...fie ca acum mișcarea muncitorească de la noi să înceapă o nouă activitate mai întinsă și mai rodnică“.

S-ar putea obiecta că asemănarea textelor nu s-ar datora redactării lor de către același autor, ci, de pildă, influențării unui semnatar de către articole publicate anterior de celălalt semnatar, deși o „inspirație” atât de fidelă ar friza plagiatul. Textele prezentate mai jos, apărute în același număr al „României muncitoare”, elimină o astfel de posibilitate.

ARMIN: O izbândă muncitorească („România muncitoare”, nr. 3, din 20 martie 1905)

„Duminica trecută s-a întâmplat un fapt caracteristic la întrunirea generală a corporației timplărilor: elementul muncitoresc a venit în conflict direct cu patronii și, poate, pentru prima dată de cînd avem legea meseriilor, lupta de clasă a apărut clară, lămurită, cu desăvîrșire conștientă de o parte și de alta...

.....

E un triumf aceasta. Și e un triumf cu atât mai mare...”

ARMIN: Greva factorilor poștali („România muncitoare”, nr. 21, din 30 iulie 1906)

„S-a dat la iveală încă o dată cu acest prilej cît de apăsătoare este exploatarea statului și în ce hal de mizerie și de decădere trăiesc micii funcționari... oroarea ce a simțit toată lumea la aflarea tristelor condițiuni de trai ale factorilor poștali, zăpăceala ce a cuprins pe guvernanți, care nu mai știau ce să facă pentru a dregi lucrurile, toate acestea sînt o palmă dureroasă aplicată sistemului de exploatare a statului”.

I. N. ROBU: Triumful lucrătorilor timplari („România muncitoare”, nr. 3, din 20 martie 1905)

„Cu această ocaziune s-a petrecut un fapt de cea mai mare însemnătate atît pentru timplari, cît și pentru întreaga muncitorime. Anume spiritul de redeșteptare al lucrătorilor și dorința lor de a lua măsuri pentru apărarea intereselor lor s-a ciocnit cu spiritul de clasă al patronilor și cu tendința acestora de a se împotrivi oricărui năzuințe spre mai bine a lucrătorilor.

Lupta de clasă a luat cu acea împrejurare un caracter așa de precizat și de conștient încît nici unul din cei care au asistat la adunarea timplărilor nu mai poate păstra iluzia că corporațiile vor putea...”

I. N. ARMAȘU: Un glas discordant („România muncitoare”, nr. 21, din 30 iulie 1906)

„Și totuși factorii poștali au făcut-o, iar guvernanții, uluiți de rușinea tristelor lor revelații, aleargă zăpăciți de la poștă la poliție, de la poliție la ministru, de la ministru la rege, incapabili de vreo hotărîre, neștiind la ce soluție să se oprească. Și în vremea asta lumea privește înmărmurită la tabloul de neagră mizerie dat la iveală cu acest prilej, la forma sălbatică pe care o îmbracă exploatarea statului patron”.

În sfîrșit, un ultim argument: spre sfîrșitul primului semestru al anului 1906, pseudonimul *Armin* dispăre din paginile „României muncitoare”, concomitent cu pseudonimele *I. N. Armașu* și *I. N. Robu*; mai precis, pseudonimul *Armin* figurează ultima oară în nr. 21, din 30 iulie 1906, *I. N. Robu* în nr. 22, din 30 iulie 1906, iar *Armașu* în nr. 23, din 6 august 1906. După această dată, Armașu mai scrie numai două articole ocazionale, despre Karl Marx și despre Comuna din Paris, în primul trimestru al anului 1907, iar în luna martie a aceluiași an se re-trage din Clubul „România muncitoare”. (În ceea ce privește pseudonimul *N. Pă-tuleanu*, el a fost folosit numai în cursul anului 1905.)

Acestea sînt motivele care ne determină să afirmăm că pseudonimul *Armin* este același cu *Arm. I. N.* și îl reprezentă pe Iosif Nădejde.

Ar mai fi de semnalat în această problemă două lucruri. Începînd din luna iunie a anului 1908, au apărut în coloanele „României muncitoare” scurte informații despre unele ședințe, adunări ale cercurilor etc., semnate *Arm.* Aceste „note de reporter” diferă total de articolele politice apărute în anii 1899—1902 sub aceeași semnătură și, de aceea, nu trebuie să fie atribuite lui Armașu. Ele aparțin, probabil, lui Teodor Iordăchescu, aflat la începutul carierei sale publicistice. În sprijinul acestei păreri vine faptul că pseudonimul *Armindeanu* apare în zi-

anterior formei prescurtate *Arm.*, mai exact în mai 1908, și că, puțin mai târziu, în luna august a aceluiași an, este folosită și prescurtarea *T. Arm.*

De asemenea, în nr. 48 din 1914 al „României muncitoare“, a fost publicat articolul *Spre unirea sindicatelor din Bulgaria (Corespondență particulară)*, care poartă semnătura *Armin*. În textul articolului, care se ocupă de vizita la Sofia a președintelui Internaționalei Sindicale, Legien, și de încercările acestuia de a unifica cele două centrale sindicale existente atunci în Bulgaria, se găsesc fraze care lasă să se înțeleagă că sînt scrise de un bulgar. Iată aceste fraze :

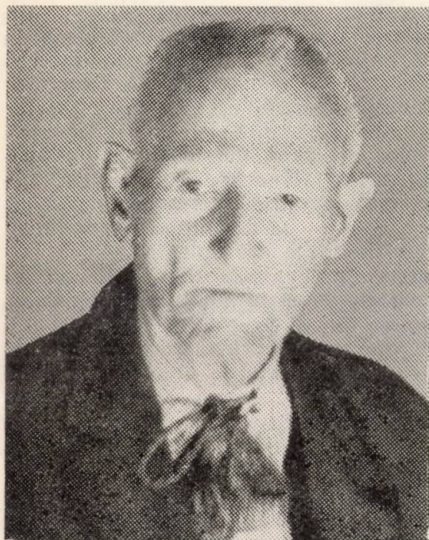
„Dacă acest lucru se va întîmpla, nimic nu va mai sta în calea unirii sindicatelor bulgare și astfel se va pune capăt unei lupte fratricide, care are îndărătul ei un istoric *dureros* de zece ani în mișcarea bulgărească...” ;

„Această *fericită* soluțiune *sperăm s-o putem comunica* în scurtă vreme Internaționalei. Ea va constitui și cea mai frumoasă satisfacție morală pentru onoratul președinte al Internaționalei...”.

În consecință, nici acest articol nu trebuie să fie atribuit lui Iosif Nădejde, semnătura *Armin* din finalul articolului putînd fi o simplă coincidență.

COSTIN NĂDEJDE

Tovarășul GHEORGHE CRISTESCU a împlinit 90 de ani



Dragă tovarășe Cristescu,

Cu ocazia împlinirii vârstei de 90 de ani, Comitetul Executiv al Comitetului Central al Partidului Comunist Român te felicită călduros și îți adresează cordiale urări de sănătate, viață lungă și fericire.

Fiu devotat al clasei muncitoare, te-ai dăruit încă din tinerețe mișcării muncitorești, ai participat la marile bătălii de clasă purtate de oamenii muncii pentru drepturi democratice și un viitor mai bun, identificându-te cu interesele vitale ale poporului român.

Clasa noastră muncitoare, Partidul comunistilor prețuiesc în mod deosebit contribuția ta la dezvoltarea mișcării revoluționare și democratice din România, aportul pe care l-ai adus la făurirea partidului în mai 1921, pasiunea și abnegația cu care ai luptat pentru înaltele idealuri ale poporului român — de eliberare națională și socială, de progres și o viață mai bună.

Ca secretar general al Partidului Comunist Român, în primii ani de activitate, te-ai afirmat ca un militant înflăcărat și luptător neînfricat pentru cauza celor ce muncesc, pentru viitorul socialist al patriei. În lupta pe care ai desfășurat-o împotriva asupririi capitalistă-moșierești, pentru triumful ideilor socialismului și comunismului, ai dat un exemplu de dăruire revoluționară, de slujire devotată a intereselor maselor muncitoare din România. Toate acestea ți-au adus stima și prețuirea întregului partid, ale oamenilor muncii.

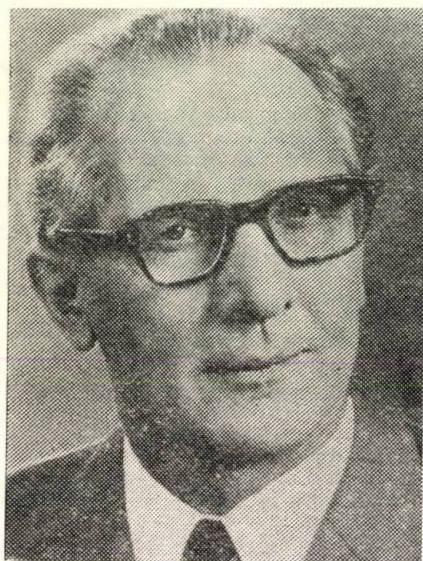
Eforturile tale și ale tuturor celorlalți activiști de seamă ai partidului comunist, ai mișcării revoluționare și democratice din România constituie, pentru generațiile de astăzi, un îndemn de a-și consacra forțele, priceperea și puterea de muncă cauzei făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate, înlăturării pe pământul României a înaltei idealuri pentru care au luptat în trecut Partidul Comunist Român, cei mai buni fii ai săi.

Acum, când pășești în cel de-al zecelea deceniu de viață, îți adresăm din toată inima un cald și tovarășesc „La mulți ani!”

**COMITETUL EXECUTIV
AL COMITETULUI CENTRAL
AL PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN**

ERICH HONECKER

(Cu prilejul aniversării a 60 de ani de la naștere)



Comuniștii, toți oamenii muncii din Republica Democrată Germană au aniversat la 25 august împlinirea a 60 de ani de la nașterea tovarășului Erich Honecker, prim-secretar al Comitetului Central al Partidului Socialist Unit din Germania. Vechi și încercat revoluționar, eminent conducător comunist, tovarășul Erich Honecker și-a dedicat întreaga sa viață slujirii intereselor poporului muncitor, cauzei partidului său comunist, aspirațiilor înaintate ale omenirii.

Născut la 25 august 1912 la Neuenkirchen, regiunea Saar, în familia unui minier care era membru al Partidului Comunist din Germania, tovarășul Erich Honecker a fost primit în 1922, la vârsta de 10 ani, în grupele comuniste de copii (Roten Jungpionieren). Ulterior și-a făcut ucenicia ca dulgher și a intrat apoi în sindicatul muncitorilor din această ramură.

În anul 1926 tovarășul Erich Honecker a devenit membru al K.J.V.D. (Kommunistische Jugendverband Deutschlands — Uniunea Tineretului Comunist din Germania), mo-

ment care a marcat începutul activității sale militante, duse în cadrul forțelor progresiste din țară, pentru pace, democrație și socialism. Trei ani mai târziu, tovarășul Erich Honecker a fost primit în rândurile Partidului Comunist din Germania, care, în ciuda greutăților pe care le avea de întâmpinat, a lovirilor dure primite în perioada postbelică, când ofensiva forțelor reacționare împotriva comuniștilor dusesse la asasinarea mișelească a liderilor partidului — Karl Liebknecht și Rosa Luxemburg —, precum și a altor numeroși militanți comuniști, se situa în continuare cu fermitate în avangarda luptei pentru apărarea intereselor clasei muncitoare, ale poporului german. În anii care au urmat, tovarășul Erich Honecker a îndeplinit sarcini politice de răspundere la nivelul landului, fiind conducător al organizației din Saar a Uniunii Tineretului Comunist din Germania și membru al secretariatului regional al Partidului Comunist din Germania. În anul 1934 tovarășul Erich Honecker a fost ales membru al Comitetului Central al Uniunii Tineretului Comunist din Germania.

În perioada dictaturii hitleriste, când Partidul Comunist din Germania a luptat cu eroism împotriva fascismului, pentru libertatea poporului german și salvarea ființei sale naționale, pentru pace, tovarășul Erich Honecker a fost prezent în primele rânduri, în numeroase momente importante ale acestei lupte. El a organizat cu curaj și inițiativă activitatea ilegală a Uniunii Tineretului Comunist din Germa-

nia, a condus lupta antifascistă comună a tineretului, indiferent de orientarea politică — comuniști, social-democrați, catolici —, în regiunea industrială a Ruhrului, în Baden, Hessen, Württemberg, Palatinat, a participat în 1933 la Conferința internațională de la Paris a tineretului etc. Din 1935 tovarășul Erich Honecker și-a continuat activitatea revoluționară la Berlin, unde, după puțin timp, a fost arestat, iar în 1937 un tribunal l-a condamnat la 10 ani închisoare pentru activitatea sa revoluționară ilegală. A fost întemnițat până în anul 1945 la închisoarea Brandenburg-Görden.

În anii cînd hitleriștii s-au aflat la putere în Germania, între mișcarea muncitorească din România și avangarda sa revoluționară, Partidul Comunist Român, și mișcarea muncitorească germană, în frunte cu Partidul Comunist din Germania, s-au manifestat cu tărie legăturile de solidaritate internaționalistă, sub semnul luptei comune pentru idealurile eliberării naționale și sociale, ale progresului și păcii. „Comitetul Central al Partidului Comunist din România — se spunea într-un mesaj trimis în februarie 1934 Comitetului Central al Partidului Comunist din Germania — trimite un călduros salut proletar eroicului Partid Comunist din Germania, care, sîngerînd zilnic sub loviturile dictaturii hitleriste, poartă falnic și neșovăitor steagul revoluției proletare... Proletariatul din România, sub conducerea P.C.R., își are ochii ațintiți asupra proletariatului german și-și încordează forțele pentru sprijinirea luptei eroice a maselor exploatare din Germania“. În țara noastră au avut loc ample acțiuni de solidaritate cu militanții comuniști germani întemnițați de hitleriști. P.C.R. a desfășurat o puternică campanie pentru salvarea vieții lui Ernst Thälmann, marele fiu al poporului german, ucis mișelește cu puțin înainte de sfîrșitul celui de-al doilea război mondial.

După zdrobirea hitlerismului, ca urmare a victoriei coaliției antifasciste, în realizarea căreia un rol hotărîtor l-a avut Uniunea Sovietică, forțele democratice și progresiste din partea de răsărit a Germaniei s-au putut dezvolta și afirma în mod liber și în toată plenitudinea. În această perioadă tovarășul Erich Honecker a activat la început ca secretar pentru problemele tineretului la C.C. al Partidului Comunist din Germania și apoi ca șef al Comisiei Centrale pentru Tineret — funcții în care și-a folosit din plin energia și bogata sa experiență pentru atragerea tinerei generații la construirea unei vieți noi. Tovarășul Honecker s-a numărat printre întemeietorii Uniunii Tineretului Liber German (Freie Deutsche Jugend Verband), iar timp de nouă ani (1946—1955) a fost președintele Consiliului Central al acestei organizații. Între anii 1949—1955 a fost membru al Comitetului Executiv al Federației Mondiale a Tineretului Democrat.

După capitularea Germaniei hitleriste, Partidul Comunist din Germania a pășit în viața politică a țării cu un program mobilizator de măsuri îndreptate spre făurirea unei Germanii libere, pașnice și democratice. Pentru a face față multiplelor sarcini ce-i reveneau în reconstrucția țării, Partidul Comunist din Germania a considerat ca o necesitate de prim ordin unificarea mișcării muncitorești, deoarece numai un partid unic al clasei muncitoare, consecvent revoluționar putea mobiliza și conduce masele populare la făurirea pe teritoriul răsăritean al Germaniei a unui stat german nou, democratic, antifascist, care să evolueze spre socialism. În acest scop, între Partidul Comunist din Germania și Partidul Social-Democrat al Germaniei au avut loc convorbiri, care au dus la 19 iunie 1945 la stabilirea unui program de acțiune comun și la realizarea unei înțelegeri privind măsurile ce trebuiau întreprinse în vederea unificării. Conferința comună din decembrie 1945 a stabilit noi măsuri în vederea lărgirii și adîncirii acțiunilor de unificare „în spiritul marxismului consecvent“. Aceste măsuri și-au găsit încununarea la Congresul de constituire a Partidului Socialist Unit din Germania (Sozialistische Einheitspartei Deutschlands), din 21—22 aprilie 1946, care a reprezentat un eveniment de răscruce în viața mișcării muncitorești germane.

Tovarășul Erich Honecker, care a devenit în 1946 membru al C.C. al Partidului Comunist din Germania, a participat intens la acțiunile de unificare a celor două partide. De la Congresul de unificare face parte neîntrerupt din conducerea Partidului Socialist Unit din Germania. Ca membru al Biroului Politic (din 1950) și ca

secretar al Comitetului Central a acționat în mod hotărît pentru întărirea forței de luptă a partidului, pentru întărirea Republicii Democratice Germane, primul stat socialist al muncitorilor și țăranilor germani. La 3 mai 1971, Comitetul Central al Partidului Socialist Unit din Germania l-a ales în înalta funcție de prim-secretar al C.C. al P.S.U.G. În această calitate, tovarășul Erich Honecker desfășoară o activitate neobosită dedicată operei de construcție socialistă în Republica Democrată Germană, înaltelor țeluri ale întăririi prieteniei și colaborării frățești dintre țările socialiste, ale păcii, cooperării internaționale și progresului în lume.

Animată de calde sentimente de stimă și prețuire față de comuniștii din Republica Democrată Germană, de toți cei ce muncesc din această țară socialistă frățească, comuniștii, oamenii muncii din Republica Socialistă România participă din inimă la aniversarea tovarășului Erich Honecker. Această aniversare constituie un prilej binevenit de a trece în revistă relațiile de colaborare și solidaritate dintre cele două țări și partide. Profund devotat idealurilor de libertate, pace și progres, cauzei socialismului în lume, poporul român a salutat cu însuflețire, de la început, crearea primului stat german al muncitorilor și țăranilor — Republica Democrată Germană, act care a deschis calea împlinirii celor mai arzătoare aspirații spre socialism, pentru care au militat Karl Marx și Friedrich Engels, marii fii ai poporului german, întemeietorii socialismului științific. Cu aceeași însuflețire a urmărit și urmărește poporul nostru activitatea desfășurată de oamenii muncii din Republica Democrată Germană, sub conducerea Partidului Socialist Unit din Germania, a Comitetului său Central, în frunte cu tovarășul Erich Honecker, pentru edificarea noii societăți, remarcabilele realizări ce le dobândesc în dezvoltarea continuă a patriei lor. Congresul al VIII-lea al P.S.U.G. (15—20 iunie 1971), care a aprobat planul cincinal de dezvoltare pentru perioada 1971—1975, a pus în fața oamenilor muncii din Republica Democrată Germană noi sarcini privind ridicarea nivelului de viață materială și spirituală a poporului, pe baza creșterii ritmului de dezvoltare a producției socialiste, a creșterii eficienței, a introducerii progresului tehnico-științific și a sporirii productivității muncii.

Avînd ca liant comunitatea de orînduire, identitatea de ideologie și de țeluri, bazîndu-se pe atotbiruitoarele principii ale marxism-leninismului și internaționalismului socialist, relațiile dintre Republica Socialistă România și Republica Democrată Germană au cunoscut, de-a lungul anilor, o evoluție îmbucurătoare, dezvoltîndu-se pe cele mai variate tărîmuri: politic, economic, tehnico-științific, cultural etc. În perioada 1960—1970, volumul schimburilor comerciale dintre țara noastră și Republica Democrată Germană au crescut de 2,1 ori; pentru perioada 1971—1975, ca urmare a noilor acorduri comerciale de lungă durată, ele vor cunoaște o creștere de 570%.

O contribuție esențială la stimularea și întărirea acestor raporturi prietenești o aduc dezvoltarea legăturilor de colaborare și solidaritate tovarășească dintre Partidul Comunist Român și Partidul Socialist Unit din Germania, contactele și întîlnirile la nivel înalt, schimburile de experiență între reprezentanții celor două partide. În această ordine de idei, vizita făcută în luna mai a acestui an în Republica Socialistă România de către delegația de partid și guvernamentală a Republicii Democratice Germane, condusă de tovarășii Erich Honecker și Willi Stoph, discuțiile purtate cu delegația de partid și guvernamentală română, condusă de tovarășul Nicolae Ceaușescu, au înscris o nouă pagină de însemnătate majoră în cronica legăturilor reciproce. Cu acest prilej, a avut loc semnarea primului Tratat de prietenie, colaborare și asistență mutuală dintre Republica Socialistă România și Republica Democrată Germană, act politic de o importanță deosebită, care a deschis noi perspective pentru adîncirea prieteniei și amplificarea colaborării reciproce, spre binele ambelor popoare, în interesul cauzei unității țărilor socialiste, al păcii în lumea întreagă.

Dînd o înaltă apreciere convorbirilor fructuoase care au avut loc între cele două delegații, tovarășul Nicolae Ceaușescu arăta în cuvîntarea rostită la mitingul prieteniei din Sala Palatului: „Întîlnirile și discuțiile pe care le-am avut în aceste zile ne-au permis o mai bună cunoaștere reciprocă și, totodată, reliefaarea unor posibilități de conlucrare pe multiple planuri între țările și partidele noastre. Tratatul de prietenie, colaborare și asistență mutuală semnat astăzi este un document de mare însemnătate pentru dezvoltarea acestei prietenii și colaborări”. La rîndul său, tovarășul Erich Honecker sublinia: „Pe baza tratatului semnat acum putem păși la dezvoltarea pe mai departe a relațiilor prietenești dintre țările noastre socialiste,

de la premisele favorabile și solide existente pînă în prezent. În același timp, se deschid noi posibilități pentru colaborarea noastră multilaterală”.

Partidul Comunist Român, statul nostru manifestîndu-și neabătut solidaritatea cu toate țările socialiste, atașamentul de nezdruccinat față de interesele păcii și cooperării internaționale, au militat statornic pentru participarea, în condiții de deplină egalitate, a Republicii Democratice Germane — stat liber, suveran, iubitor de pace — la viața internațională, la soluționarea marilor probleme, care confruntă continentul nostru și întreaga omenire. În același spirit, țara noastră apreciază însemnătatea acordurilor intervenite între Republica Democrată Germană și Republica Federală a Germaniei, precum și tratativele în curs, a căror încheiere cu rezultate pozitive ar duce la normalizarea, pe baza dreptului internațional, a relațiilor dintre cele două state germane. Totodată, țara noastră se pronunță în continuare cu fermitate pentru recunoașterea Republicii Democratice Germane de către toate statele, pentru admiterea celor două state germane în Organizația Națiunilor Unite și în celelalte organisme internaționale. Partidul și statul nostru manifestă convingerea că împlinirea acestor deziderate ar corespunde intereselor celor două state germane și ar reprezenta, în același timp, o contribuție marcantă la îmbunătățirea climatului politic general din Europa, la cauza realizării securității pe continentul nostru, a destinderii și colaborării internaționale.

Comuniștii din țara noastră, întregul popor român prețuiesc activitatea tovarășului Erich Honecker, desfășurată în slujba operei de edificare a socialismului în Republica Democrată Germană, pentru întărirea continuă a colaborării și prieteniei frățești dintre țările socialiste, pentru cauza păcii și progresului în lume. Totodată, partidul și guvernul nostru — după cum se arată în telegrama de salut trimisă tovarășului Erich Honecker, cu prilejul aniversării a 60 de ani de la naștere, de tovarășul Nicolae Ceaușescu, — își exprimă convingerea că „raporturile prietenești, de conlucrare tovarășească pe multiple planuri dintre partidele și țările noastre vor cunoaște o dezvoltare și adîncire continuă, în interesul celor două popoare, al cauzei unității țărilor socialiste, al partidelor comuniste și muncitorești, al tuturor forțelor antiimperialiste”.

La apariția revistei „Era Socialistă“

La începutul lunii septembrie a.c. a apărut primul număr al revistei teoretice și social-politice a Comitetului Central al Partidului Comunist Român, „Era socialistă”. Continuând și dezvoltând, în condițiile etapei actuale în care se află societatea românească, activitatea și tradițiile revistei „Lupta de clasă” (iulie 1920 — august 1972), apariția revistei „Era socialistă” se înscrie în contextul măsurilor luate de partid pentru intensificarea muncii ideologice și a educației socialiste a maselor, fiind chemată să asigure abordarea, într-un mod mai activ, mai multilateral și operativ, a fenomenelor prezente, generate de evoluția continuă a patriei pe calea progresului și civilizației, precum și a profundelor prefaceri de ordin politic, economic și social pe care le cunoaște lumea contemporană.

Congresul al X-lea și recenta Conferință Națională au întreprins o analiză amplă și multilaterală a schimbărilor produse în structura societății noastre, a legăturilor care generează dezvoltarea României pe drumul socialismului și comunismului, a cerințelor noi ridicate de viață schițând, în același timp, liniile directoare ale evoluției în perspectivă. „Era socialistă” își asumă sarcina de seamă de a pune în centrul activității sale aprofundarea acestui vast ansamblu de probleme, militând pentru elucidarea lor, desprinzând și relevând aspectele și elementele noi ale mersului nostru înainte. Totodată, ea își propune să analizeze și să dezbată curentele de idei ce se manifestă în lumea de azi, combătând teoriile idealiste, retrograde, neștiințifice, care contravin cerințelor obiective ale progresului, să-și aducă contribuția la afirmarea cu tărie a concepției noastre filozofice, a ideilor revoluționare, progresiste, a marxism-leninismului creator de care este călăuzită întreaga politică, internă și externă, a Partidului Comunist Român.

Sintetizând sarcinile și orientările de bază ale noii publicații bilunare, tovarășul Nicolae Ceaușescu a reliefat în articolul-program cu care aceasta se deschide: „Revista pornește la drum avînd ca principale îndatoriri punerea în dezbateră comuniștilor, a activiștilor de partid și de stat, a maselor de oameni ai muncii a problemelor fundamentale, teoretice și practice, ale edificării societății socialiste multilateral dezvoltate, generalizarea bogatei experiențe a Partidului Comunist Român în conducerea operei de transformare revoluționară a țării noastre, prefigurarea, pe baza realităților de astăzi și a programului partidului, a caracteristicilor viitorului socialist, spre care aspiră întregul nostru popor. Prin aceasta, revista își va înscrie aportul său la dezvoltarea creatoare a gândirii social-politice din țara noastră, la sintetizarea teoretică a înțelepciunii colective a partidului și a maselor, care își făuresc în mod conștient propria lor istorie, contribuind, totodată, la îmbogățirea tezaurului socialismului științific, al teoriei revoluționare a proletariatului, la progresul ideologiei marxist-leniniste în pas cu cerințele dezvoltării sociale contemporane, cu cuceririle cunoașterii umane”.

Revista noastră salută cu bucurie și satisfacție apariția revistei „Era socialistă” și-i adresează urarea călduroasă de a obține succese cât mai mari în îndeplinirea misiunii nobile, de înaltă răspundere, care i-a fost încredințată de către partid.

Sesiunea științifică consacrată comemorării a 100 de ani de la moartea lui Avram Iancu

În ansamblul manifestărilor prilejuite de centenarul morții lui Avram Iancu, conducător de seamă al revoluției române de la 1848—1849, în ziua de 15 septembrie 1972 a avut loc la Alba Iulia sesiunea științifică organizată de Academia de Științe Sociale și Politice a Republicii Socialiste România în colaborare cu comitetele județene Alba, Arad, Cluj și Timiș ale Partidului Comunist Român. Au participat activiști de partid și de stat, cadre didactice de specialitate din învățământul superior, cercetători științifici, profesori de istorie din licee și școli de cultură generală, muzeografi, activiști culturali.

Lucrările sesiunii au fost deschise de prof. univ. Miron Constantinescu, membru supleant al Comitetului Executiv al Comitetului Central al Partidului Comunist Român, președintele Academiei de Științe Sociale și Politice. Cuvântul introductiv a fost rostit de George Homoștean, membru al C.C. al P.C.R., prim-secretar al Comitetului județean Alba al P.C.R., președintele Comitetului Executiv al Consiliului popular județean, care a adresat participanților la acest important eveniment științific un călduros salut.

Vorbitorul a evocat personalitatea lui Avram Iancu, marele revoluționar și erou național, al cărui nume este strâns legat de plaiurile județului Alba, martore ale atîtor evenimente remarcabile din zbuciumata istorie a poporului român, ale atîtor jertfe pe care le-au dat masele populare în cursul luptei pentru dreptate socială și libertate națională. Creionînd, prin cîteva din trăsăturile ei fundamentale, lupta revoluționarilor de la 1848—1849 din Transilvania, desfășurată sub conducerea lui Avram Iancu și a altor fruntași transilvăneni, vorbitorul s-a referit la valoarea relației trecut-prezent pentru cursul practicii sociale contemporane. În acest context, au fost relevate dimensiunile istorice ale angajamentului urmașilor generațiilor de luptători pentru libertate socială și națională, de a acționa cu abnegație și devotament pentru îndeplinirea hotărîrilor Congresului al X-lea al P.C.R. și ale recentei Conferințe Naționale a Partidului, a căror realizare în fapt va conferi noi contururi visurilor și aspirațiilor pentru care s-au jertfit înaintașii. În încheierea cuvîntului său, George Homoștean a prezentat transformările înnoitoare petrecute pe meleagurile județului Alba în anii construcției socialiste, realizările importante obținute de oamenii muncii din acest județ — români, maghiari, germani — pe frontul luptei pentru realizarea în practică a programului de acțiune trasat de partid, perspectivele luminoase pe care le au în făurirea propriului lor viitor.

În continuare, prof. univ. Ștefan Pascu, rectorul Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj, a prezentat comunicarea „**Conceptiile social-politice ale lui Avram Iancu**”. Pentru desprinderea conținutului de idei, care au animat acțiunile politice ale eroului cît și faptele sale de arme, autorul a făcut apel la trăsăturile caracteristice ale regimului social-politic din Transilvania, evidențiind structura relațiilor sociale existente, gradul de încordare a contradicțiilor care măcinau edificiul societății feudale, forța de atracție a ideilor de libertate, egalitate, frățietate înscrise pe steagul de luptă cu care burghezia s-a prezentat în fața maselor chemîndu-le la luptă. Dar ideile nu-și pun în lumină adevărata valoare decît în cursul practicii revoluționare, în lupta oamenilor pentru transformarea realității istorice. Și printr-o asemenea prismă a fost prezentată gîndirea lui Avram Iancu, subliniindu-se cu tărie legătura dintre gînd și faptă, dintre ideal și realitate care trebuia să tindă către împlinirea lui.

În acest sens, profesorul Ștefan Pascu a considerat că mutațiile revoluționare îndeplinite în Munții Apusenii însemnau schimbări atît în fundamentele rînduielilor sociale și politice învechite, cît și în mentalitatea oamenilor, în gîndurile și faptele lor. Prin lupta lor, în munți a luat naștere treptat o „țară” nouă, îndeplinită de popor

pentru popor, apărută de o oaste populară, condusă de oameni din popor angajați să slujească pînă la sacrificiu interesele poporului, „fericirea de obște“, să pedepsească cu asprime pe cei nedrepti. Grijă pentru „dreptate“, pentru „binele națiunii“ e deviza fundamentală a luptei. În fraza „**Noi sintem oamenii libertății!** Pentru asta ne-am revoltat, pentru asta ne-am vărsat și sintem hotărîți a ne vărsa singele pînă la ultimul român“ autorul vede întreaga concepție a celui ce a formulat-o și a celor în numele cărora a fost formulată. Aceasta nu exclude, ci implică nemijlocit ideea conlucrării și a bunei conviețuiri între români și maghiari cu condiția sine qua non: **garantarea naționalității pe temeiul dreptului egal**. Și în aceste gînduri, sublinia autorul, **se găsesc concentrate cugetările tuturor revoluționarilor români pașoptiști, inclusiv ale celui care a fost gînditorul cu cea mai adîncă previziune dintre românii acelor vremi, — ale lui Nicolae Bălcescu —, care afirma că „pînă cînd un popor nu va exista ca nație n-are ce face cu libertatea“, căci „libertatea se poate lesne dobîndi, cînd se va pierde, iară naționalitatea nu“.**

Din zbuciumata istorie a lui Avram Iancu și a celor pe care-i reprezenta, Cornelia Bodea, cercetător principal al Institutului de istorie „N. Iorga“ din București, a adus în discuție, pe baza unor documente inedite, natura relațiilor dintre „**Avram Iancu și Curtea de la Viena**“. Se demonstrează, printr-o reconstituire mai veridică și mai completă a evenimentelor care jalonează lupta post-revoluționară pentru obținerea drepturilor reclamate de națiunea română pe Cîmpia Blajului, că Avram Iancu și alți revoluționari ardeleni au ajuns de aceeași parte a luptei cu habsburgii „siliți de împrejurările revoluției“, nu fără să-i fi frămîntat și nemulțumit pînă în adîncul convingerilor lor democratice. „Pășirea sub acest steag fusese, e drept, cîntărită și deliberată. Dramatica poziție era de prevăzut, dar nu de ocolit, căci între factorii care au stat la baza acestei alianțe, cumpăniseră hotărîtor promisiunile habsburgice de recunoaștere a drepturilor naționale“. Iar semnificația profundă a acestor fapte rezidă în aceea că au generat „o răscolitoare lecție a istoriei, care a folosit suprema jertfire de sine a unui mare om de rînd pentru combaterea unui mit și pentru apărarea drepturilor poporului său. Căci, în 1784 — sublinia în continuare autoarea — Horia a pornit răscoala invocînd chipul și ocrotirea «prea bunului împărat» și acel «împărat bun» l-a condamnat la zdrobirea pe roată. Declarînd că **moare pentru națiune**, Horia a arătat însă urmașilor că popoarele au un alt împărat, al lor. **În 1848 Avram Iancu** a înflăcărat masele la luptă pentru drepturile lor naționale, înrolîndu-se sub steagul împăratului. **După patru ani** dezamăgirea făgăduielilor împărătești era totală. Iancu s-a sacrificat voluntar pentru națiune și popor, abjurînd pe împăratul sperjur. A refuzat să-i poarte însemnele. Ceea ce a urmat este acțiunea și opera lentă a istoriei, căci ea a înlocuit definitiv mitul imperial prin cultul eroului popular național“.

Comunicarea „**Avram Iancu în conștiința istorică a poporului român**“ prezentată de Marin Badea, cercetător științific la Institutul de studii istorice și social-politice de pe lîngă C.C. al P.C.R., a reținut atenția asupra unui fenomen istoric, care ar putea fi denumit „Iancu după Iancu“, sau semnificația invocării faptelor marelui revoluționar și ale celor ce i-a condus în revoluție pentru procesul dezvoltării conștiinței naționale a poporului român, a luptei sale pentru unitate politico-statală și eliberare socială.

Figura proeminentă a revoluției de la 1848—1849, Avram Iancu, a fost adesea invocat și de mișcarea socialistă și, mai tîrziu, de comuniștii români, care i-au relevat nu o dată capacitatea de mobilizare la luptă a maselor populare, justetea țelurilor social-politice în numele cărora a acționat și necesitatea de a se urma în practica revoluționară concretă exemplul luminos al faptelor istorice legate de numele său. În evocarea personalității lui Iancu, socialiștii români s-au referit atît la natura socială a luptei moșilor săi, cît și la semnificația ei națională. «Pentru ca ziua mîntuirii să sosească pentru ardeleni — scria cotidianul socialist „Drepturile omului“ — va trebui ca poporul muncitor să se răscoale și, încă odată, ca pe vremea lui Horea și ca pe vremea lui Avram Iancu, să-și recîștige libertatea politică și economică».

După realizarea unității statale a poporului român, cînd clasa muncitoare și forțele sociale care o urmau aveau să acționeze cu tot mai multă fermitate pe calca către eliminarea morbului social al exploatării din structurile societății românești, comuniștii au continuat să evoce, dintr-o perspectivă calitativ superioară, figura istorică a lui Avram Iancu, să-i confere adevăratele ei dimensiuni. La aniversarea centenarului nașterii sale, dar mai ales în focul luptei împotriva fascismului și a politicii revizioniste promovate de Puterile Axei, comuniștii au reactualizat pentru

conștiința istorică a maselor exemplul viu al faptelor lui Horia și Avram Iancu ca «cei mai viteji luptători» pentru dreptate socială și națională. În decembrie 1935, memorabilul legământ antifascist încheiat la Tebea, din inițiativa P.C.R., între forțele politice progresiste, avea să fie semnat sub gorunul lui Horia și la mormîntul lui Avram Iancu. Era nu numai un semn de cinstire a celor ce în trecut se sacrificaseră pentru idealul libertății, dar mai ales expresia elocventă a voinței care anima masele populare, indiferent de naționalitate, pentru «impunerea prin luptă a unui regim de libertate, de democrație reală». Semnificația generală a trecutului, plan-tată pe conștiința politică a vremii, dădea un plus de vigoare forței cu care masele urmau să opereze pe frontul creației istorice concrete.

Astăzi, la împlinirea a 100 de ani de la moartea lui Avram Iancu, — sublinia în final autorul —, dimensiunile istorice ale personalității marelui revoluționar, reconstituite pe temeiul solid al gândirii și metodologiei marxist-leniniste, sînt de natură a fertiliza, la un nivel evident superior, conștiința istorică a națiunii noastre. Întreaga gamă a măsurilor inițiate de partid, menite a cinsti amintirea Iancului, sînt „expresii concrete ale conștiinței istorice în acțiune, ale conștiinței sociale socialiste”.

Modalitatea concretă de exprimare a conștiinței istorice a unui popor, istoriografia a acordat o atenție deosebită lui Avram Iancu. Despre trăsăturile și conținutul interpretărilor oferite de-a lungul timpurilor acestui fenomen de către istoriografia română s-a ocupat în comunicarea sa Vasile Netea, cercetător principal la Institutul de istorie „N. Iorga” din București. Și dacă N. Bălcescu, G. Barițiu, August Treboniu-Laurian, Ioan Maiorescu, Alexandru Papiu-Ilarian și alții au scris despre Iancu sub impresia nemijlocită a evenimentelor, însemnările lor avînd un evident caracter memorialistic, începînd cu Iosif Sterca Suluțiu (1897) Avram Iancu pătrunde cu adevărat în istoriografie. Contribuții importante, mai ales sub aspect documentar, au adus numeroși istorici, de la A. D. Xenopol și N. Iorga la C. C. Giurescu și Silviu Dragomir. În mod îndreptățit Vasile Netea a conchis că „îndelungatele și stăruitoare cercetări asupra vieții, ideilor, luptelor și suferințelor lui Avram Iancu aveau să fie valorificate însă în totalitatea lor, pe baza unor riguroase criterii științifice, de către istoriografia marxistă”.

Reflectarea personalității istorice a lui Avram Iancu în istoriografia maghiară a fost surprinsă, în trăsăturile și evoluția ei generală, de Kovacs Geza și Demény Lajos. Pe baza interpretărilor oferite de contemporani ai revoluției, ca : Jakab Elek, Kövári Laszlo, Szilagyí Sandor sau Irányi Daniel, de cei din generația următoare, cum au fost Márki Sándor sau Jancsó Benedek, ori de cercul radicalilor maghiari grupați, la începutul secolului nostru, în jurul lui Jászai Oszkár, autorii au pus în evidență faptul că „Istoriografia maghiară, ca oricare istoriografie națională, a parcurs în evoluția sa un drum lung și, cu toate că într-o serie de probleme fundamentale ale revoluției a avut și are vederi proprii, un număr însemnat de istorici înaintați, publiciști și oameni de cultură maghiari au fost călăuziți în aprecierea lui Avram Iancu de ideea respectului reciproc față de tradițiile naționale ale fiecărui popor, de necesitatea deslășirii momentelor de apropiere, a căutărilor de unire a forțelor revoluționare române și maghiare denunțînd cu fermitate tot ceea ce a frînat și a împiedicat. în ultimă analiză, colaborarea”. O atenție deosebită s-a acordat contribuției istoriografiei marxiste la interpretarea științifică a revoluției din 1848—1849, a locului și rolului lui Avram Iancu în revoluție. (Aradi Viktor, I. Toth Zoltan, Trócsányi Zolt etc.).

Dar figura istorică a lui Avram Iancu s-a reflectat cu putere și în alte forme de exprimare a spiritualității poporului român, puse în evidență în comunicări, ca : „Avram Iancu în tradiția folclorică”, susținută de Sabina Ispas, cercetătoare la Institutul de etnografie și folclor, sau „Avram Iancu în plastica contemporanilor”, de Ion Frunzetti, președintele Secției de teoria și istoria artei și literaturii a Academiei de Științe sociale și politice.

Comunicarea lui Liviu Botezan, cercetător principal la Institutul de istorie și arheologie din Cluj, a reținut atenția asupra uneia din semnificațiile majore ale practicii revoluționare concrete : dreptul poporului la înarmare, o idee bogat ilustrată de concepția și faptele lui Avram Iancu în anii revoluției. Prin tot ce a întreprins, Iancu a dovedit că „înarmarea poporului era sarcina și obligația cea mai urgentă. Numai înarmat își putea cuceri libertatea și drepturile politice de care a fost privat de-a lungul orînduirii feudale”.

Revoluția în desfășurarea ei a creat, în persoana lui Avram Iancu, un comandant ilustru, iar alături de el, o pleiadă întreagă de tribuni și centurioni, care au

descifrat meseria armelor și importanța tacticii în luptă nu din cursuri și tratate ale vreunor militari celebri, ci direct din experiența dură a luptei. Fenomenul a făcut obiectul comunicărilor „**Concepția militară a lui Avram Iancu**” de col. Leonida Loghin, cercetător științific principal la Centrul de studii și cercetări de istorie militară, și „**Unele considerații privind arta militară a lui Avram Iancu**” de G. A. Protopopescu, directorul Muzeului de istorie din Cluj, și dr. P. Bunta, muzeograf principal.

Din tumultuoasa activitate revoluționară a anilor 1848—49, în care Avram Iancu se profilează maiestros atât prin gânduri limpezi cât și prin fapte îndrăznețe, Iosif Kovács, conferențiar la Universitatea Babeș-Bolyai, a reținut „**Legăturile lui Avram Iancu cu revoluționarii maghiari**”. Autorul nu și-a propus să le urmărească de-a lungul evoluției lor, ci numai în momentele de apropiere din „perioada premergătoare înfringerii marii mișcări revoluționare a popoarelor română și maghiară” și, în primul rând, încercarea locotenent-colonelului Simonffy Jozsef, susținută de deputatul român din parlamentul maghiar, Ioan Gozman. Reconstituirea imaginii istorice a acestor momente a pus „în evidență o altă latură a personalității acestui erou: stăruința sa pentru o colaborare pe baza principiilor egalității cu revoluționarii maghiari, în vederea reușitei luptei revoluționare pentru libertate și frățietate”, ceea ce a fost de natură să fortifice și mai mult „calitățile sale de remarcabilă figură istorică”.

Celelalte comunicări au adus o serie de date noi sau mai puțin cunoscute despre anii de școală ai eroului: „**Elevii iluștri ai gimnaziului montan din Zlatna**” de Iacob Mirza, muzeograf, Alba Iulia, despre activitatea sa la Tîrgu Mureș; „**Avram Iancu cancelist**” de Gr. Ploieșteanu, cercetător la Centrul de științe sociale din Tîrgu Mureș, despre unii din prefecții și tribunii săi; „**Prefectul Petru Dobra și Avram Iancu**” de Gh. Anghel, director al muzeului județean Alba Iulia, despre vibrația faptelor Iancului în conștiința contemporanilor și mai târziu; „**Avram Iancu. Noi contribuții documentare**” de I. D. Suciu, cercetător principal la Institutul „N. Iorga”, și Eugen Glük, profesor, Arad; „**O mărturie despre Avram Iancu din ultimele luni de viață**” de Ovidiu Olaru, director al muzeului județean Arad; „**Avram Iancu în conștiința contemporanilor**” de Gh. I. Bodea, cercetător la Sectorul din Cluj al Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R.; „**Fundațiunea școlară „Avram Iancu”**” de Simion Retegan, cercetător principal la Institutul de istorie și arheologie din Cluj; „**Aprecieri în presa bănățeană asupra lui Avram Iancu**” de Ion Munteanu, lector universitar, Timișoara; „**Insemnările memorandistului Rubini Patîția despre Avram Iancu**” de N. Josan, muzeograf, Alba Iulia.

Cuvîntul de încheiere a lucrărilor sesiunii științifice consacrate împlinirii a 100 de ani de la moartea lui Avram Iancu, eveniment aniversat și de U.N.E.S.C.O., a fost rostit de prof. univ. Miron Constantinescu. Vorbitoarea a precizat că organizarea sesiunii, ca și a celorlalte festivități, s-a făcut la inițiativa Secretariatului C.C. al P.C.R., a tovarășului Nicolae Ceaușescu personal, ca semn al prețuirii acordate de partid tradițiilor revoluționare ale poporului pe care, cu îndreptățită mîndrie, le moștenește și le dezvoltă pe un plan calitativ superior. A fost apreciată valoarea comunicărilor care, luate în ansamblu, au îmbogățit cunoașterea istorică a evenimentelor de la 1848—1849 sub diversele lor aspecte — economic, social, politic, ideologic, militar ș.a.m.d. —, strădania autorilor de a trata marxist locul și rolul lui Avram Iancu în revoluție.

Făcînd o apreciere generală a personalității istorice a lui Avram Iancu, prof. univ. Miron Constantinescu a reamintit condițiile istorice și trăsăturile fundamentale ale epocii revoluției de la 1848—1849, obiectivele sale de ordin social (desființarea iobăgiei), național (făurirea statului național unitar) și internațional, prin conținutul contribuției poporului român la dezvoltarea procesului revoluționar european. Revoluția a fost înfrîntă dar fructele ei, deși mai târziu, aveau totuși să se coacă și să poată fi culese de poporul român. Patentele din deceniul șase al secolului trecut, elaborate în mod necesar de opresorii înșiși, au dus la desființarea iobăgiei. Lupta națională n-a fost încununată atunci de realizarea idealului nutrit dar, în proiectul de pacificare de la Seghedin, încheiat între N. Bălcescu și Cezar Bolliac, ca reprezentanți ai poporului român, și Lajos Kossuth, s-a înscris pentru prima dată într-un tratat internațional cuvîntul România, iar 1848 stă, fără îndoială, la temelie actului de la 1859 și apoi a celui de la 1 decembrie 1918.

În sfîrșit, inițiativa internațională a revoluționarilor români, prin încercarea de a uni forțele revoluționare din această parte a Europei (români, maghiari, germani, slavi) împotriva imperiilor înconjurătoare avea să fie reținută ca unul din marile comandamente ale luptei de mai târziu și să fie întrutotul validată de istorie.

Avram Iancu a fost un reprezentant cinstit și hotărît al țărânimii, forța fundamentală a luptei revoluționare în acel moment. A înțeles mai bine decât mulți contemporani ai lui importanța luptei armate, faptul că tiranii nu pot fi învinși decât cu lancea, ceea ce a făcut ca el să devină foarte repede comandantul luptei eroice a românilor și organizatorul ei politic. Prin lupta desfășurată de masele populare sub conducerea lui Avram Iancu, în zona Munților Apuseni a luat naștere, după sute de ani de dominație străină, o „țară românească” liberă, independentă și profund democratică, o putere populară revoluționară, care acționa în sensul împlinirii aspirațiilor celor mulți, ceea ce a reprezentat o noutate pentru procesul dezvoltării istorice. Prof. univ. Miron Constantinescu a considerat că semnificația și, mai ales, mobilurile reale care au dus la încheierea actului de la Seghedin nu pot fi înțelese fără să se țină seama de existența în Munții Apuseni a unei armate capabilă să se opună intervenției țariste.

Viața și lupta lui Avram Iancu au fost și rămân pe mai departe o sursă de inspirație pentru istorici, folositoare și astăzi procesului de educație comunistă, căci prin ele se ilustrează pregnant cel puțin două idei fundamentale: rolul hotărîtor al maselor în făurirea istoriei, pe de o parte, iar, pe de altă parte, importanța clarviziunii politice a personalităților în descifrarea sensului real al istoriei și capacitatea lor de a se sprijini în permanență pe forța de nebiruit a maselor pentru a grăbi ritmul de dezvoltare a mișcării istorice. De aci influența lui Avram Iancu asupra conștiințelor românești de-a lungul timpului, de aci prețuirea și dimensiunile comemorării marelui revoluționar, ca expresie concretă a consecvenței cu care partidul se preocupă de valorificarea tradițiilor revoluționare ale poporului, a patrimoniului nostru național.

Participanții la sesiune au adoptat în final o telegramă adresată Comitetului Central al Partidului Comunist Român, tovarășului Nicolae Ceaușescu în care și-au exprimat recunoștința fierbinte pentru crearea condițiilor necesare studiului și cercetării, pentru preocuparea constantă de a pune în valoare tradițiile revoluționare ale poporului. În același timp a fost exprimat angajamentul că fiecare la locul său de muncă își va mobiliza întreaga capacitate pentru îndeplinirea exemplară a sarcinilor formulate de Conferința Națională a Partidului Comunist Român.

Adunare festivă consacrată împlinirii a 100 de ani de la înființarea „Asociației generale a tuturor lucrătorilor din România“

La Muzeul de istorie a partidului comunist, a mișcării revoluționare și democratice din România a avut loc în ziua de 29 septembrie a.c. o adunare festivă consacrată împlinirii a 100 de ani de la înființarea **Asociației generale a tuturor lucrătorilor din România**, organizată de Comitetul municipal București al P.C.R.

În prezidiul adunării au luat loc tovarășii Gheorghe Stoica, membru al Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R., Ștefan Voitec, membru al Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R., Chivu Stoica, președintele Comisiei centrale de revizie a P.C.R., Gheorghe Vasilichi, membru al C.C. al P.C.R., Gheorghe Petrescu, membru al C.C. al P.C.R., vicepreședinte al Consiliului Central al U.G.S.R., Teohari Georgescu, membru supleant al C.C. al P.C.R., activiști de partid și ai sindicatelor.

La adunare au luat parte vechi militanți ai mișcării muncitorești din țara noastră, activiști de partid și de stat, muncitori din întreprinderile bucureștene, oameni de știință, artă și cultură, ofițeri superiori, studenți și elevi.

Adunarea a fost deschisă de tovarășul Gheorghe Stuparu, președintele Consiliului municipal al sindicatelor București.

A luat apoi cuvîntul tovarăşul Gheorghe Petrescu. Vorbitorul a evocat condiţiile social-politice în care, ca rezultat al apariţiei şi dezvoltării proletariatului în ţara noastră, a fost creată, acum 100 de ani, **Asociaţia generală a tuturor lucrătorilor din România**, această primă încercare de unire a tuturor muncitorilor din România. Concomitent cu mişcarea muncitorească, în climatul favorabil datorat bogatelor tradiţii progresiste din gîndirea românească şi cunoaşterii ideilor socialiste încă din faza lor utopică, a apărut şi s-a dezvoltat mişcarea socialistă din ţara noastră.

Prin crearea, la 1 octombrie 1872, a **Asociaţiei generale a tuturor lucrătorilor din România**, proletariatul român făcea prima încercare de unire a rîndurilor sale într-o organizaţie centralizată la nivelul întregii ţări, în a cărei activitate ponderea cădea nu pe intrajutorarea tovarăşească, ci pe unirea muncitorilor în vederea combaterii „răului ce vătăma interesele muncitorilor” în general.

Creşterea rîndurilor proletariatului, continua ridicare a nivelului conştiinţei sale de clasă, ca urmare a răspîndirii marxismului, intensificarea acţiunilor de luptă ale muncitorilor, transformarea treptată a asociaţiilor de intrajutorare în organizaţii proletare puternice de clasă au dus, începînd cu deceniul al nouălea al veacului trecut, la o tot mai evidentă întrepătrundere a elementului muncitoresc cu cel socialist, în cadrul unor noi organizaţii — cercurile muncitoreşti — cu un pronunţat caracter politic, a arătat în continuare vorbitorul. Se afirmă tot mai pregnant curentul pentru crearea unui partid puternic, unitar şi centralizat, deziderat împlinit prin constituirea, în 1893, a Partidului Social-Democrat al Muncitorilor din România.

În continuare, vorbitorul a relevat că evocarea semnificaţiilor adînci ale constituirii, în urmă cu un veac, a **Asociaţiei generale a tuturor lucrătorilor din România** are loc astăzi în condiţiile în care, pe întreg cuprinsul patriei noastre socialiste, într-o atmosferă de puternic avînt politic şi spiritual, generat de hotărîrile Congresului al X-lea şi ale recentei Conferinţe Naţionale a partidului, se desfăşoară o amplă şi clocotitoare emulaţie creatoare în muncă pentru înfăptuirea programului edificării societăţii socialiste multilateral dezvoltate, pentru realizarea înainte de termen a actualului plan cincinal de dezvoltare economică-socială a ţării. Încrederea neţărmurită a oamenilor muncii în politica Partidului Comunist Român, care reprezintă marxism-leninismul aplicat creator în condiţiile României, înalta responsabilitate cu care partidul îşi îndeplineşte misiunea încredinţată de popor, creşterea rolului său conducător, în toate sferele vieţii sociale, constituie izvorul tăriei de granit a orînduirii noastre socialiste, cheazăşia mersului înainte pe calea socialismului şi comunismului.

Simpozion organizat cu prilejul aniversării a 50 de ani de la Congresul al II-lea al P.C.R.

La Ploieşti, localitate unde, în urmă cu 50 de ani, a avut loc un eveniment memorabil din istoria partidului nostru — al doilea Congres al P.C.R. — s-a desfăşurat, la 3 octombrie a.c., lucrările simpozionului organizat de Comitetul judeţean Prahova al P.C.R., împreună cu Institutul de studii istorice şi social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R..

În cadrul lucrărilor simpozionului, desfăşurate în Sala de festivităţi a Palatului politic-administrativ, au fost expuse comunicările: **Importanţa creării P.C.R. pentru ridicarea pe o treaptă superioară, a mişcării muncitoreşti şi democratice din România**, de Ion Paraschiv, secretar al Comitetului judeţean Prahova al P.C.R.;

Întărirea pozițiilor economice și politice ale marii burghezii și sarcinile mișcării revoluționare din România în anii 1918—1922, de Florin Tănăsescu, cercetător științific la Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. ; **Din activitatea revoluționară a comuniștilor prahoveni în perioada imediat următoare creării P.C.R. (1921—1924)**, de dr. Ion Șt. Baicu, director adjunct al Cabinetului județean de partid Prahova ; **Congresul al II-lea al Partidului Comunist Român, însemnătatea și locul său în istoria mișcării muncitorești din România**, de dr. Marin C. Stănescu, cercetător științific principal la Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. ; **Dezvoltarea multilaterală a județului Prahova în anii socialismului**, de Ing. Ilie Ioniță, șef de secție la Comitetul județean Prahova al P.C.R.

Centenarul nașterii lui Raicu Ionescu-Rion

La 25 septembrie 1972, sub. egida Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. — Sectorul din Iași, în colaborare cu Comitetul județean de cultură și educație socialistă, a avut loc la Iași un simpozion consacrat aniversării a 100 de ani de la nașterea lui Raicu Ionescu-Rion, militant revoluționar, teoretician și publicist marxist român. Au participat vechi militanți ai mișcării muncitorești, activiști de partid și de stat, cadre universitare, cercetători științifici.

În cadrul simpozionului au fost prezentate comunicările : **Mișcarea muncitorească și socialistă din România la sfârșitul secolului trecut. Cadrul activității lui Raicu Ionescu-Rion**, de prof. univ. dr. V. G. Ionescu, rectorul Institutului pedagogic Suceava ; **Raicu Ionescu-Rion — gânditor socialist român**, de prof. univ. dr. Damian Hurezeanu, Academia „Ștefan Gheorghiu“ pentru pregătirea cadrelor de conducere a activității de partid, social-politice, economice și administrației de stat ; **Determinismul economic în concepția lui Raicu Ionescu-Rion**, de prof. univ. Mihai Sărmășanu, Universitatea „Al. I. Cuza“-Iași ; **Publicistica antidinastică în scrierile lui Raicu Ionescu-Rion**, de Ion Felea, Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. ; **Raicu Ionescu-Rion publicist**, de asistent univ. M. Grigorescu, Universitatea „Al. I. Cuza“-Iași ; **Raicu Ionescu-Rion — critic literar**, de prof. univ. dr. docent I. D. Lăudat, Universitatea „Al. I. Cuza“-Iași ; **Locul lui Raicu Ionescu-Rion în istoria mișcării socialiste din orașul Tîrgoviște**, de prof. Eugen Fruchter și prof. Gabriel Mihăescu-Tîrgoviște.

Cu privire la problema apariției proletariatului și a mișcării muncitorești din România

Apariția proletariatului și a mișcării muncitorești din România reprezintă o etapă fundamentală, pe care s-a clădit întreaga mișcare socialistă și comunistă de mai târziu. Cercetată mai mult sporadic și reflectată prin publicarea doar a unor articole și studii și a unei culegeri de documente, această etapă istorică de adînci frământări și căutări se impune în mod deosebit atenției istoriografiei noastre prin problematica și prin semnificația sa.

Lipsa unor lucrări de mai amplă investigație științifică asupra acestei problematici a determinat enunțarea, într-o serie de materiale, a unor puncte de vedere

mai mult sau mai puțin discordante, uneori chiar contradictorii. Bunăoară, în *Prefața* volumului *Documente privind începuturile mișcării muncitorești și socialiste din România (1821—1878)*, editat în 1971 sub egida Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., se scrie : „Izvorită din ansamblul relațiilor social-economice românești, mișcarea muncitorească și socialistă, ale cărei începuturi se plasează cu aproape 150 de ani în urmă, a continuat luptele seculare duse de poporul român pentru o viață mai bună, pentru libertate socială și națională. Revoluția din 1821, condusă de Tudor Vladimirescu, — piatră de hotar a istoriei noastre naționale — și pătrunderea încă din deceniul al patrulea al secolului al XIX-lea a ideilor socialismului utopic pe meleagurile românești sînt primele jaloane ale unui întreg și complex proces, continuat cu apariția și cu afirmația în țara noastră a socialismului științific, călăuză în organizarea profesională și politică a proletariatului român, în desfășurarea luptei pentru revindicări economice și politice, în afirmarea rolului și misiunii sale istorice“ (p. 5).

Un studiu al lui Ludovic Vajda, intitulat : **Despre începuturile formării muncitorimii miniere și metalurgice din Transilvania**, publicat în volumul : **În slujba cercetării marxist-leniniste a istoriei P.C.R.** („Biblioteca de istorie“, 1971), plasează începuturile capitalismului industrial și, implicit, ale formării muncitorimii din principalele ramuri ale industriei la finele veacului al XVII-lea și formulează opinia că „de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea“, în cele mai de seamă unități miniere și metalurgice muncitorii de tip capitalist au dobîndit un caracter determinant în producție (p. 82 și 87).

Cît privește apariția în țara noastră a socialismului utopic, ca latură aferentă a problematicii de mai sus, în *Prefața* volumului de documente mai sus citat se apreciază că : „Pe noul fond al existenței unei pături compacte a sărăcimii orașelor, a meșteșugarilor și a unui proletariat aflat în faza sa de formare, dar nemulțumit de situația în care se găsea, apare în țara noastră un curent de idei socialist-utopice propagat de o serie de intelectuali democrați formați în climatul efervescent al ideii din Apusul Europei, unde plecaseră pentru desăvîrșirea studiilor“ (p. 11).

Referitor la același aspect, I. Cojocaru și Z. Ornea afirmă în lucrarea lor : **Falansterul de la Scăieni** (1966) că „Planurile lui Diamant, clădite pe nisip și nutrite cu promisiuni himerice, nu au fost — după cum se știe — înfăptuite, iar singurul său experiment ajuns în faza realizării (Scăieni) avea să eșueze după aproape doi ani de existență, fără a fi izbutit să transpună în fapt toate virtualitățile“ (p. 6).

Cel mai recent, în articolul : *Un secol de la înființarea Asociației generale a lucrătorilor din România*, apărut în „Era socialistă“, nr. 2(10)/1972, Damian Hurezeanu apreciază că : „Fără a forța imaginea dezvoltării mișcării muncitorești — așa cum se tinde în unele lucrări sau culegeri documentare — pentru o perioadă cînd datele obiective impun aprecieri mai ponderate și mai echilibrate, este însă incontestabil că la mijlocul secolului al XIX-lea (subl. n.) încep să prindă contur trăsăturile distincte ale proletariatului ca clasă, după cum atunci, ca și multe decenii după aceea, cu toate mutațiile importante survenite către sfîrșitul veacului, proletariatul își păstrează un anumit profil artizanal“. Asemenea puncte de vedere discordante pot fi întîlnite și în alte lucrări, articole și studii. (**Crearea Partidului Comunist Român. Mai 1921**, București, 1971, p. 7 : **De la începuturile mișcării muncitorești pînă la crearea Partidului Comunist Român. (Consultație în ajutorul celor ce studiază istoria P.C.R. și a mișcării muncitorești din România.)**, în „Anale de istorie“, nr. 6/1970, p. 43, 44, 45 ; V. Liveanu, **Despre istoriografia marxistă în România între cele două războaie mondiale**, în „Era socialistă“, nr. 1(9)/1972, p. 45 ; Vicențiu Piucă, **Apariția și dezvoltarea proletariatului în România**, în „Munca de partid“, nr. 12/1972, p. 41, ș.a.).

Avînd în vedere necesitatea analizării aprofundate și a elucidării acestei problematice, revista „Anale de istorie“ își propune să publice, în numerele sale viitoare, studii, articole, noi documente, dezbateri și, în acest scop, invită pe cercetătorii din domeniul istoriei mișcării muncitorești și al istoriei patriei, precum și pe economiști, filozofi să-și aducă contribuția lor.

Probleme de istorie modernă și contemporană într-o recentă sinteză de istorie a României*



Este cunoscută importanța pe care o acordă Partidul Comunist Român și conducerea sa istoriei țării noastre, cercetării și scrierii ei după indicațiile metodologice ale materialismului dialectic și istoric. În programele școlare de toate gradele și profilele, în acti-

vitătea culturală de masă, istoria țării, a partidului comunist, a mișcării revoluționare și democratice se află în centrul atenției, ca unul din mijloacele importante de educare a maselor în spiritul tradițiilor înaintate ale generațiilor trecute, de luptă pentru păstrarea ființei naționale a poporului român, a unității sale statale independente și suverane, pentru progres economic și social.

Cerindu-le celor ce scriu istoria poporului român să judece faptele „așa cum au fost, analizând în mod obiectiv contextul lor istoric, consecințele pe care le-au generat”, cărora să le dea interpretarea cea mai justă, secretarul general al partidului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu, sublinia în Mesajul adresat participantilor la cel de-al XIV-lea Congres internațional de studii bizantine (6 septembrie 1971), că cercetarea istorică nu se poate rezuma numai la o investigare strict documentară a

trecutului, ci trebuie să fie și o știință a prezentului, care să ajute pe oameni a înainta pe calea progresului neîntre-rup. „Istoria oferă concluzii și învățăminte — spunea secretarul general — despre marile procese ale dezvoltării societății, ale existenței popoarelor de-a lungul timpului, punând în evidență atit ceea ce a fost valoros, progresist și a servit mersului înainte al societății, cit și piedicile ridicate de-a curmezișul evoluției și care au costat scump umanitatea, au întârziat progresul unor națiuni (subl.n.). Rezultatele cercetărilor istorice sînt de natură să ajute omenirea contemporană să înțeleagă mai bine legile obiective care guvernează societatea, necesitatea de a acționa în spiritul cerințelor progresului”.

Într-o astfel de orientare, aducînd o contribuție meritorie la elucidarea unor probleme ale istoriei noastre naționale și sociale, au apărut în ultimii zece ani numeroase lucrări de istorie, printre care și sintezele *Istoria României — compendiu* (1969), sub îngrijirea lui Miron Constantinescu, Constantin Daicoviciu și Ștefan Pascu, și *Istoria poporului român* (1970), sub îngrijirea unui comitet de coordonare format din Andrei Oțetea, Ion Popescu-Puțuri, Ion Nestor, Mihail Berza, Vasile Maciu.

La sfîrșitul anului 1971, și-a făcut apariția o nouă lucrare de acest gen, în Editura „Albatros”. Este vorba de *Istoria românilor din cele mai vechi timpuri și pînă astăzi* a istoricilor Constantin C. Giurescu și Dinu C. Giurescu. Interesul cu care a fost așteptată această carte este explicabil prin faptul că principalul ei autor, profesorul C. C. Giurescu, este o personalitate bine cunoscută încă dinaintea ultimului război mon-

* Constantin C. Giurescu, Dinu C. Giurescu, *Istoria Românilor din cele mai vechi timpuri și pînă astăzi*, Editura „Albatros” București, 1971, 830 p., peste 250 p. planșe și numeroase hărți.

dial, cînd s-a impus în domeniul cercetării istorice și ca om de catedră universitară.

Într-un stil concis, direct și atrăgător, presărată cu numeroase fraze calde, patetice chiar la adresa înaintașilor care s-au străduit și au luptat în decursul secolelor pentru afirmarea neamului românesc, lucrarea consemnează în mod veridic, argumentat, geneza poporului român și a limbii române, continuitatea poporului român în spațiul carpato-danubian; ea prezintă convingător și documentat primele formații politice românești, momentele semnificative din epoca feudală, relațiile strînse ce au existat între țările române, în decursul secolelor. Sînt prezentate în mod adecvat Unirea Principatelor, Războiul pentru independență, făurirea statului național modern, subliniindu-se efortul popular în lupta pentru unitate națională și independență, pentru încheierea procesului de făurire a statului național unitar. Rețin atenția interesantele spicuiri din însemnările corespondenților de presă străini cu privire la vitejia armatei române, a poporului român, a spiritului de jertfă de care a fost animat în marile încleștări din frământatele epoci medii și modernă, pentru realizarea și apărarea intereselor naționale și sociale.

În lucrare sînt redată corespunzător obiectivele politicii externe a României în perioada 1919—1944, rolul remarcabil al lui Nicolae Titulescu, contribuția diplomației românești la activitatea pe plan internațional îndreptată spre apărarea păcii și promovarea colaborării între state. De asemenea, sînt redată și aspecte ale mișcării muncitorești.

Capitolele lucrării sînt precedate de caracterizări în general cuprinzătoare și judicioase asupra epocilor tratate; ele prezintă aspecte economice, sociale, politice și culturale, conțin multe citate din izvoare contemporane evenimentelor istorice evocate.

Pe scurt expuse, acestea sînt merite incontestabile ale masivei cărți despre „Istoria românilor din cele mai vechi timpuri și pînă astăzi“. Apărută în condiții grafice alese, ceea ce i-a conferit și o medalie de argint, *Istoria românilor* se adaugă producției științifice prodigioase a principalului ei autor, se înscrie ca o operă importantă a activității de început a celui de al doilea.

Fără a intra prea mult în detalii, ne permitem a reține atenția autorilor asupra unor momente, concluzii și apre-

cieri. Astfel, credem că ar trebui să reflecteze asupra modului de prezentare a revoluției din 1848, în sensul unei analize mai aprofundate asupra cauzelor social-economice care au generat-o, reliefării caracterului ei unitar, în laturile esențiale, în Țara Românească, Moldova și Transilvania. De asemenea, fără a diminua meritele lui Alexandru Ioan Cuza și ale lui Mihail Kogălniceanu în înfăptuirea reformelor rurale și electorale din timpul lor, capitolul respectiv ar fi cîștigat în substanță dacă autorii ar fi subliniat, fie și foarte succint, semnificațiile politice și sociale ale acestor reforme.

Lucrarea ar fi avut de asemenea de cîștigat dacă ar fi fost redată cauzele adînci ale răscoalei din 1907, cum au fost: rămășițele feudale, abuzurile, intensificarea exploatarei în profunzime.

Una din problemele pe care autorii ar fi de dorit să o revadă în mod substanțial, în spiritul realității istorice, este aceea a reformei agrare legiferată în 1921 și înfăptuită pe parcursul a mai multor ani, precum și a relațiilor sociale pe care le-a generat. În ce ne privește, nu putem împărtăși părerea autorilor că această reformă a fost înfăptuită numai ca urmare a unor învățăminte trase de partidul liberal din răscoala din 1907 și a voinței regelui Ferdinand, care și-au dat seama de „necesitatea stringentă a efectuării împroprietărilor“, fără a lua în considerare o serie de factori obiectivi și subiectivi legați de presiunile unor mișcări sociale, de dezvoltarea capitalismului, de anumite interese economice și politice ale burgheziei în ascensiune, în contradicție cu interesele moșierimii, dar și cu mișcarea muncitorească revoluționară, care urmărea să-și extindă influența asupra țărănimii muncitoare și milita pentru rezolvarea problemei agrare și țărănești pe calea progresului social.

Unul din exemplele mai elocvente de interpretare într-o viziune foarte îndepărtată de realitate este acela referitor la structura proprietății agrare după reforma din 1921. Autorii folosesc datele statistice ale recensămîntului din 1930, din care rezultă limpede că 75% din gospodăriile agricole posedau pînă la 5 ha, iar 17% posedau între 5—10 ha; ambele categorii de gospodării mici și mijlocii de țărani muncitori constituiau 92% din totalul gospodăriilor agricole și dețineau numai 48% din suprafața arabilă, în timp ce restul de 8% din gospodăriile chiburești și moșierești posedau

52% din suprafața arabilă. Fără a da vreo explicație, autorii „Istoriei românilor” afirmă că structura proprietății agrare era: mică — până la 50 de ha — deținând 67,7% din suprafața arabilă; mijlocie — 50—200 de ha, posedând 8,5% din suprafața arabilă; marea proprietate moșierească — peste 200 ha — deținând 23,8% din totalul suprafeței arabile. Cum s-ar zice „țărani muncitori” dețineau 76,2% din terenul arabil, în timp ce marea proprietate nu deținea decât 23,8%. De aici, cititorii mai puțin avizați pot trage concluzii eronate cu privire la structura proprietății funciare și îndeosebi la relațiile sociale din lumea satelor; se creează confuzii privind conflictele sociale la sate, prin „disparați” burgheziei sătești, categorie socială stimulată de reformă, avînd o pondere tot mai importantă în economia agrară și pe terenul relațiilor sociale la sate.

Sîntem de acord cu aprecierile autorilor referitoare la evoluția situației internaționale după instaurarea hitlerismului la conducerea Germaniei și la influența nefastă a ascensiunii lui în Europa, asupra situației externe precare a României. Credem însă că guvernele care s-au succedat la cîrma țării pînă în ianuarie 1940 nu trebuiau să fie scutite de meritate observații critice, deoarece, deși situația internațională reclama măsuri ferme împotriva agenturilor Germaniei hitleriste — organizațiile profasciste, fasciste și prohitleriste interne, în special „Garda de fier” —, guvernele mai sus amintite le-au lăsat de regulă libertatea de acțiune. În același timp, s-ar fi convenit ca autorii să remarcă că cercurile guvernante, în frunte cu Carol al II-lea, au luat măsuri represive împotriva organizațiilor politice și profesionale muncitorești, democratice și antifasciste, a căror luptă autorii o amintesc — și despre care există astăzi o literatură destul de bogată —, au restrîns treptat din viața social-politică a țării pînă și influența unor cercuri și personalități burgheze radicale sau pur și simplu lucide, realiste. Un asemenea om — de exemplu — a fost Nicolae Titulescu, care încă în 1936 văzuse că sistemul politic european, din care făcea parte și România, începuse să se destrame. În loc să fie ascultat și urmat, în același an Titulescu a fost îndepărtat din guvern.

Sîntem de asemenea de acord cu autorii că, în vara anului 1940, România s-a găsit — ca de altfel și alte țări mici și mijlocii nerevizioniste — în împre-

jurări tragice, de izolare pe plan extern; dar credem că ei ar fi trebuit să ia în considerare atît împrejurările externe potrivnice, cît și partea de vină a factorilor politici interni în chestiunea izolării, ca urmare a politicii promovate pînă atunci, ca o consecință a reacționarismului și anticomunismului lor, precum și faptul că, deși poporul plătea biruri grele, țara nu era înarmată pe măsura acestor eforturi și a pericolelor la care era expusă. În aceste împrejurări externe și interne, stimulate și încurajate de presiunile Germaniei hitleriste, cercurile guvernante din România au cedat presiunilor din afară, care au impus pe primul plan al vieții politice, organizațiile și cercurile fasciste, prohitleriste. În această ordine de idei, ar fi fost necesară o succintă prezentare a partidelor și organizațiilor politice de extremă dreaptă, fasciste, cu aprecieri corespunzătoare privind scopul pentru care au fost create, evoluția lor, caracterul politicii acestora, concepțiile ideologice și influența lor, precum și evidențierea mai pregnantă a opoziției unor largi categorii sociale, cercuri și personalități politice față de ele.

Credem că și instaurarea dictaturii regale, în februarie 1938, se cerea a fi prezentată într-un mod mai realist. Este cu totul simplistă explicația că regele a instaurat „un guvern condus de patriarhul Miron Cristea, care, pe plan intern, a instaurat dictatura regală...”, cînd este cunoscută implicația unor cercuri industriale și financiare apropiate de Carol al II-lea și interesate în orientarea politicii interne și externe într-un sens ce le convenea. N-ar fi trebuit să lipsească din analiza acestei dictaturi nici aprecierea că acest regim reacționar și antipopular a alunecat, începînd din februarie 1940, în condiții internaționale cunoscute, spre poziții de extremă dreapta, prin politica de „împăcare națională” cu legionarii, pe care voia să și-i subordoneze, și sfîrșind cu decizia Consiliului de Coroană din 28 mai 1940, de renunțare la neutralitate și de apropiere de Germania nazistă. Așadar, ultimului guvern al dictaturii regale, instaurat la începutul lunii iulie 1940, sub conducerea germanofilului Ion Gigurtu, i s-ar fi putut imputa ceva mai mult decât adoptarea unei „legiuri rasiste nedrepte” (între altele fie spus: pot exista oare și legiuri rasiste drepte?).

Apare pregnantă insuficiența cu care este prezentat regimul dictaturii militare fasciste, căruia i se dă foarte tîrziu, abia cînd se vorbește despre insurecția

din august 1944, o caracterizare minimalizantă, într-o formă indirectă, afirmându-se că populația, în primul rînd cea a Bucureștiului (nu știm de ce în primul rînd ea), a primit știrea răsturnării regimului militar-fascist cu bucurie, înțelegînd că ea înseamnă sfîrșitul *perioadei de extraordinară tensiune și nesiguranță* (subl.n.) în care trăise pînă atunci". Sînt prea vii în amintirea noastră consecințele atît de grave pentru poporul român ale acestui regim aliat Germaniei naziste, ca să poată satisface o asemenea caracterizare.

În lucrare se întîlnesc însă și alte formulări care minimalizează răspunderi grele, ca, de exemplu, acelea ale unor state și guverne în legătură cu declanșarea celui de-al doilea război mondial. De exemplu, chiar și istorici occidentali burghezi apreciază politica cercurilor guvernante ale marilor puteri occidentale, de așa-zisă „cumințire” a agresorilor prin cedări și compromisuri, ca o politică, în fond, de încurajare a pretențiilor puterilor revizioniste revanșarde, și nu ca una de „temporizare” — cum este caracterizată de autorii lucrării. În același mod sînt apreciate și acțiunile guvernelor poloneze din anii interbelici, de revizuire teritoriale și de pertractări cu Germania nazistă, acțiuni considerate de autori doar „ambiguități”.

De o atenție mai mare ar fi meritat să se bucure ideile novatoare, socialiste și mișcarea muncitorească, printr-o încadrare organică în contextul general istoric și prin mai pronunțate judecăți de valoare asupra locului și rolului treptat ascendent în viața social-politică a României, ca, de exemplu, în legătură cu unele acțiuni sau momente, cum au fost greva generală din 1920, crearea P.C.R., grevele din anii crizei economice, culminate cu luptele muncitorilor petroliști și feroviari din ianuarie-februarie 1933. De asemenea, o prezentare a influenței gîndirii socialiste, revoluționare asupra vieții literar-artistică, spirituale, pe măsura ei reală. Nu înțelegem, de exemplu, tratamentul aplicat unui gînditor social-politic de talie europeană, care a fost Constantin Dobrogeanu-Gherea, față de Titu Maiorescu; în timp ce despre acesta din urmă se spune că „dă prin *Criticile* sale o direcție nouă literaturii și criticii literare românești”, despre cel dintîi nu se spune decît că „în critica literară și în estetică s-a desfășurat disputa memorabilă de principii dintre Titu Maiorescu și

Dobrogeanu-Gherea”, fără ca principiile lui Gherea și consecințele lor pozitive să fie arătate. Ar fi putut, de asemenea, să-și fi găsit locul în capitolul destinat culturii din anii interbelici, ai revoluției democrat-populare și construcției socialiste, lucrările lui Lucrețiu Pătrășcanu, de mult impus în paginile revistei „Viața românească”, ca și ale altor oameni de cultură comuniști, neamintiți.

Autorii dau o apreciere de ansamblu justă semnificației insurecției din august 1944, arătînd că ea a constituit un „act epocal în istoria României, a răspuns aspirațiilor uriașei majorități a națiunii, a celor mai largi forțe sociale, precum și a armatei” (p. 59). Pornind de la aceasta și de la faptul că acest act a deschis calea unor transformări adînci în viața social-politică a țării, semnificația lui merita să fie prezentată la începutul capitolului următor, marcată printr-un titlu și într-o expunere mai cuprinzătoare a implicațiilor ei politice imediate și de perspectivă, pe plan intern și extern. Credem că se cuvenea să lipsească și impresia ce se degajă din actuala ediție, de a se acorda o pondere mai mare unor factori externi, decît celor interni; de pildă, bombardamentele aliaților asupra diferitelor orașe și centre industriale din România sînt prezentate pe un spațiu egal cu cel în care se vorbește despre rezistență, pregătirea insurecției și desfășurarea acesteia. Anii ce au urmat insurecției ar fi meritat, de asemenea, un spațiu mai amplu decît le pot oferi cele 29 de pagini din ediția actuală și o tratare mai substanțială, lipsită de imprecizuni și lacune. S-ar fi cuvenit, spre exemplu, ca în etapa desăvîrșirii revoluției burghezo-democrate să se fi prezentat schimbarea continuă a raportului de forțe în favoarea maselor populare, atît înainte de 6 martie 1945, cît și în perioada pînă la instaurarea Republicii Populare Române; să se fi precizat platforma comună a coaliției politice din Frontul Național Democrat, precum și platforma coaliției reacționare, pentru a se putea înțelege din ce forțe sociale și politice era formată reacțiunea, în ce consta reacționarismul lor.

Cît privește etapa revoluției socialiste, simpla afirmație, însoțită de punctarea celor mai importante fapte, că această epocă cuprinde cele mai mari prefaceri ale societății românești din tot decursul evoluției sale, fără o analiză și o prezentare a esenței și dinamicii procesului de construire a orînduirii socialiste, nu înălătură caracterul schematic actual al capitolului respectiv, de inventar al unor

fapte și evenimente brute, neînchegate.

Deși autorii ne previn în *Cuvînt înainte* că vor avea față de observațiile și opiniile determinate de lucrare o atitudine aidoma celei a lui Ion Neculce: „Cine va crede, bine va fi, iar cine nu va crede, iarăși bine va fi...“, noi ne-am îngăduit să ne spunem părerea, în speranța că judecata lor va găsi unele din

sugestii îndreptățite, tocmai pentru a întări „omagiul cuvenit“ tuturor celor „ce au muncit, au luptat și, cînd a fost nevoie, și-au dat viața pentru ca patria să trăiască — cum spun în ultima propozițiune a *Cuvîntului înainte* — adică maselor populare, făuritoarele istoriei.

GHEORGHE ZAHARIA

L. BÁNYAI, *Pe făgașul tradițiilor frățești*,

București, 1971, 286 p.

Problematica conviețuirii poporului român cu naționalitățile conlocuitoare pe teritoriul patriei noastre are o literatură istorică relativ bogată. Cît privește istoriografia burgheză, ea s-a ocupat în genere doar tangențial de această temă, fără a insista asupra esenței problemei — cea a conviețuirii frățești, a numărărilor momente de apropiere și luptă a maselor exploatate române, maghiare, germane și ale altor naționalități împotriva asupririi sociale și naționale, ci, dimpotrivă, acordînd prioritate politicii naționalist-șovine a claselor stăpînitoare, ceea ce a determinat o interpretare greșită, tendențioasă a acestui aspect din trecutul nostru istoric. Au existat însă și unii istorici burghezi cu vederi mai realiste, care s-au preocupat de problema raporturilor dintre poporul român și naționalitățile conlocuitoare, relevînd semnificația unor momente din lupta lor socială și națională comună și evidențiînd rolul unor figuri reprezentative, progresiste române, maghiare, germane sau de altă naționalitate, care au militat pentru egalitatea în drepturi, pentru conviețuirea frățească a românilor cu naționalitățile conlocuitoare. Lucrări mai mult sau mai puțin concludente în acest sens au scris George Barițiu, Al. Papiu-Ilarian, Kővari László, Stefan Ludwig Roth, T. V. Păcățian, Iakab Elek, A. D. Xenopol, Márki Sándor, Nicolae Iorga, Bitay Árpád, Ion Lupas, Silviu Dragomir și alții.

Istoriografia marxistă dintre cele două războaie mondiale a depus eforturi pentru a studia aspectele mai importante ale acestei problematice. În

această perioadă au apărut o serie de lucrări semnate de Lucrețiu Pătrășcanu, Aradi Victor, M. Diaciuc-Dăscălescu, Miron Constantinescu, I. Toth Zoltán, Ladislau Bányai, Victor Chereșteșiu, David Prodan și alții, care au evidențiat faptul că nu a existat nici un eveniment istoric de mai mare importanță la care masele populare române, maghiare și germane să nu fi participat și luptat în comun, suferind împreună consecințele înfrîngerilor și bucurîndu-se deopotrivă de rezultatele victoriilor.

După 23 August 1944, istoricii din România au introdus în circuitul științific noi documente, studii și lucrări despre conviețuirea frățească și lupta comună a maselor populare române și de alte naționalități de pe aceste meleaguri. În acest cadru se înscrie și cartea prof. univ. dr. docent Ladislau Bányai, intitulată *Pe făgașul tradițiilor frățești*, apărută sub egida Institutului de studii istorice și social-politice de pe lîngă C.C. al P.C.R. Tematica ei — după cum se subliniază în primele pagini — o constituie „afirmarea realității multiseculare a conviețuirii frățești, înfățișarea procesului de întărire a unității de luptă a oamenilor muncii români, maghiari și de alte naționalități, sub conducerea Partidului Comunist Român, pentru doborîrea dominației burghezo-moșierești și construirea patriei socialiste comune“ (p. 7).

Tema aleasă de autor spre cercetare nu este deloc întîmplătoare, realizarea ei deloc ușoară. Cartea prof. univ. L. Bányai este rodul unei asidue, ample și îndelungi cercetări științifice, împletită cu activitatea bogată desfășurată de

autor încă în anii grei dinaintea Eliberării și continuată în perioada regimului democrat popular, în rîndul celor mai înaintate forțe sociale și politice ale țării.

Cuprinzînd o sferă tematică largă (de la explicarea originii românilor și maghiarilor, de la primele contacte avute de populația română din Transilvania, băstinașă, cu triburile migratoare maghiare pe pămîntul țării noastre și pînă în zilele realizărilor socialiste de azi), cartea prezintă de la început problema conviețuirii nu numai prin prisma evenimentelor de mare importanță, a faptelor răsunătoare, ci și prin descrierea vieții de toate zilele, simplă, naturală, dar impresionantă prin trăinicia, profunzimea și perenitatea ei milenară. Istoria ne dovedește că trecutul unei țări se caracterizează nu numai prin luptele duse de masele populare împotriva asupririi sociale și naționale, ci și prin munca pașnică, de toate zilele, a maselor muncitoare, indiferent de naționalitate, prin munca creatoare care dă sens și conținut vieții, care a dus la făurirea unor civilizații tot mai înalte. Ideea aceasta, a raporturilor frățești de zi cu zi și a rolului lor în cimentarea conviețuirii multiseculare a românilor și maghiarilor este subliniată de autor și în cuvîntul înainte, unde se evidențiază că ele „s-au făurit în decursul veacurilor, au generat fecunde influențe reciproce, bogate tradiții comune în crearea bunurilor materiale și spirituale ale societății, în lupta dusă pentru libertatea socială și națională, pentru neatîrnarea țării în care și-au construit împreună căminul și viața“ (p. 5—6).

Realizînd un tablou succint, dar bine punctat, al tradițiilor conviețuirii frățești dintre poporul român și naționalitatea maghiară conlocuitoare, autorul a reușit să prezinte cititorului principalele elemente care de-a lungul secolelor le-au luminat trecutul, le-au unit, le-au apropiat, le-au înfrățit pe veci în ceea ce numea recent secretarul general al partidului nostru „marea familie a României socialiste“. Materialul istoric bogat privind frăția manifestată de-a lungul secolelor, în munca și lupta pentru progres social, de oamenii muncii români, maghiari și de alte naționalități este prezentat de autor în primul capitol, intitulat *Veacuri de conviețuire*, care

cuprinde mai multe subcapitole, denumite semnificativ „Mesajul Bobilnei“, „Alianțe antiotomane“, „Lupta comună antihabsburgică“, „Revoluția de la 1848“, „Sistemul dualist al asupririi“ etc.

Capitolul al doilea, intitulat *Lupta solidară revoluționară*, este consacrat evenimentelor cruciale în viața maselor muncitoare desfășurate în timpul primului război mondial, luptei antirăzboinice a oamenilor muncii români și maghiari, ecoului Revoluției Socialiste din Octombrie și intensificării mișcării revoluționare din anii 1917 și 1918. Un spațiu însemnat este acordat frămîntărilor și luptelor revoluționare, care au dus la prăbușirea imperiului habsburgic și la izbucnirea revoluției burghezo-democratice din toamna anului 1918. Sînt evocate, de asemenea, cadrul și desfășurarea luptelor pentru înfăptuirea mărețului act al unirii de la 1 decembrie 1918, evenimentele anului revoluționar 1919 și participarea românilor la lupta de apărare a Republicii Ungare a Sfaturilor.

Făurirea și afirmarea tot mai hotărîtă în viața politică a României a partidului comunist au marcat — după cum, pe bună dreptate, se apreciază în carte — o etapă nouă, calitativ superioară pe calea dezvoltării luptei comune a oamenilor muncii din țara noastră, indiferent de naționalitate. Perioadei luptei comune a maselor muncitoare române și maghiare, sub conducerea Partidului Comunist Român, i se consacră capitolul cel mai dens, deosebit de bogat documentat, avînd titlul *Sub flamura Partidului Comunist Român*. Construit pe pilonii etapelor principale din istoria luptelor comune duse sub conducerea comuniștilor, acest capitol înfățișează procesul întăririi unității de luptă a oamenilor muncii români, maghiari și de alte naționalități, marcat în chip grăitor de punerea bazelor Uniunii oamenilor muncii maghiari din România (Madosz), în 1934. De la crearea sa, Madosz-ul a acționat cu întreaga energie alături de Partidul Comunist Român, valorificîndu-se astfel din plin potențialul revoluționar al maselor muncitoare maghiare din România, întărindu-se mai mult unitatea politică a oamenilor muncii români, maghiari, germani și de alte naționalități.

Sugestiv intitulat: *Liberi și egali în drepturi*, capitolul final al cărții evocă eforturile și realizările obținute de Partidul Comunist Român în procesul istoric de transformare democratică și socialistă a țării, în lupta dusă pentru realizarea

deplinei egalității în drepturi a tuturor oamenilor muncii, indiferent de naționalitate. Autorul arată că „egalitatea condițiilor politice, economice și social-culturale de viață, identitatea țărilor și intereselor, conștiința faptului că de progresul țării este legat indisolubil destinul fiecărui cetățean, fără deosebire de naționalitate, constituie fundamentul pe care se consolidează prietenia frățească dintre toți cetățenii — români, maghiari, germani și de alte naționalități — ai patriei socialiste comune“ (p. 277).

Bazată pe o documentație vastă, nu de puține ori inedită, conținând multe pagini cu caracter memorialistic, cartea

publicată de prof. univ. L. Bányai se bucură de o analiză riguroasă, științifică a evenimentelor, împletită cu o atractivă manieră de prezentare.

Împărtășim pe deplin părerea autorului, că această sinteză constituie un început de drum, o lansare concretă a unor viitoare cercetări științifice ale autorului, privind problematica importantă pe care o prezintă conviețuirea frățească a oamenilor muncii, români, maghiari, germani și de alte naționalități, pe pământul patriei comune — România socialistă.

GHEORGHE I. BODEA

Trei lucrări despre lagărul de exterminare hitlerist de la Auschwitz din timpul celui de-al doilea război mondial

Exterminarea biologică a unor popoare, intenționată de naziști completă, își are un bilanț cutremurător: milioane de oameni au fost lichidați în mod premeditat în virtutea criminalei doctrine hitleriste a genocidului. O adevărată „statistică a groazei“, recent întreprinsă, arată că, din cele cca 18 milioane de oameni, de toate naționalitățile, care au trecut prin lagărele de concentrare, 11 milioane au fost uciși¹.

Lagărele de exterminare naziste din Germania și din Europa ocupată au lucrat intens aproape întreaga perioadă a războiului. Numele multora dintre ele, ca: Auschwitz, Treblinka, Buchenwald, Sachsenhausen, Ravensbrück, Dachau ș.a., au intrat în conștiința lumii contemporane ca un perpetuu avertisment față de primejdia fascismului. Auschwitzul este, fără îndoială, cel mai notoriu dintre acestea.

Trei supraviețuitori ai infernului de la Auschwitz și-au scris memoriile, care constituie, mai înainte de orice, cutremurătoare documente istorice. Tragedia individuală reliefată în fiecare din cele trei cărți — pe care le supunem atenției —, evocă dimensiunile enorme ale greu imaginabilei tragedii colective din lagărele de exterminare.

Nyiszli Miklós² a fost medicul autopsier al criminalului de război dr. Men-

gele, odiosul „teoretician“ al falsei științe despre „Herrenvolk“. Și-a scris memoriile la puțin timp după eliberarea sa, care a coincis cu sfârșitul războiului în Europa. Tribunalul de la Nürnberg, instanța de judecată a criminalilor de război fasciști, a considerat că Nyiszli dezvăluie fapte autentice, necunoscute încă, și a declarat întreaga lucrare a acestuia document al acuzării.

Ca medic specialist pe lângă crematoriile de la Auschwitz, doctorul Nyiszli a participat, în mod fortuit, la numeroase din experiențele pe care Mengele, urmărit și azi ca criminal de război, le-a făcut, folosind oamenii drept cobai. Ca unul care a întocmit și semnat cu numărul său de tatuaj numeroase procese verbale de autopsie și de medicină legală, el a căutat să înfățișeze faptele „fără patimă, fără nici o exagerare, evitând orice efecte de stil și respectînd întocmai adevărul“ (p. 5).

Privirea lucidă și spiritul profund de observație al medicului lasă să se întrevadă — dincolo de faptele consemnate în cruditățile lor — drama copleșitoare a celor intrați pe poarta Auschwitzului pentru a nu mai ieși niciodată.

Sim Kessel³ a fost arestat la Dijon, în iulie 1942. Încă de la începutul ocupației germane în Franța, fostul boxer francez se alăturase rezistenței. Torturat de Gestapo, nu a destăinuit nimic. El a

¹ Enzo Collotti, *Germania nazistă*, Editura științifică, București, 1969, p. 145.

² Dr. Nyiszli Miklós, *Am fost medic la Auschwitz*, Editura „Eminescu“, București, 1971.

³ Sim Kessel, *Pendu à Auschwitz*, Solar, Paris, 1970.

„descrie cele îndurate „pentru a depune mărturie, pentru că amintirea martirilor trebuie să fie evocată, pentru că tinerii, care cel mai adesea n-au auzit niciodată vorbindu-se de lagăre, trebuie să știe“. Viața de chin evocată de fostul deținut Kessel — o profundă și îndelungată suferință — e punctată de câteva întâmplări extraordinare. Internat la Drancy, este deportat la Auschwitz; îl găsim apoi la Birkenau și, ulterior, folosit ca minier la Jaworzno. În februarie 1944 este din nou interogată asupra activității sale în cadrul rezistenței franceze. Refuză să vorbească și este sortit camerei de gazare. Este literalmente sustras din camera de gazare de un SS-ist fost boxer (p. 148). Astfel salvat, Sim Kessel încearcă să evadeze. Este însă prins și condamnat la moarte. În drumul spre spânzurație este silit să poarte o inscripție pe care scria: „Am încercat să evad. Nu se evadează de la Auschwitz. Îmi merit moartea“. Este spânzurat, în noiembrie 1944, în fața a 25 000 de deținuți. O întâmplare — funia spânzuratului s-a rupt — îl destinează morții prin împușcare. Din nou un fost boxer și antrenor de box îl salvează. Pînă la eliberarea sa, în mai 1945, Kessel își va duce la Auschwitz existența sa chinuită de „ocnaș clandestin“.

Oliver Lustig, fostul deținut nr. 112 398, și-a dedicat cartea⁴ memoriei „tuturor deportaților și luptătorilor antifasciști care, tîrîți în lagărele de concentrare naziste, ce împinziseră Europa, au murit încredințați că fascismul va fi înfrînt, că viața va triumfa asupra morții“ (p. 5).

Autorul a descris cu multă forță evocatoare experiența sa la Auschwitz, „imperiu al morții“, adăugind mărturiilor sale, pe lângă impresia ce o degajă un document cu adevărat autentic, o puternică încărcătură emoțională, ceea ce plasează cartea *Viața în imperiul morții* în rîndul marilor dezbateri asupra condiției umane.

Auschwitzul a fost un zguduitor „imperiu al morții“. Cei trei autori, care prin cărțile lor ne poartă în acest infern al nazismului, concretizează fiecare o atitudine, deschisă sau ascunsă. Oroarea este unul din sentimentele dominante pe care le degajă lectura. Nyiszli surprinde impecabil crimele fără precedent săvîrșite de hitleriști în acest lagăr al spaimii și groazei. Relatările sale sînt, în același timp, tot atîtea acte de acuzare la adresa naziștilor, care, timp de 12 ani, au supus popoarele Europei la cele mai bes-

tiale acte de barbarism. „Umilințele și suferințele îndurate — afirmă autorul —, ororile crematoriilor și ale rugurilor, cele opt luni de viață trăite în casa morții ca membru în Sonderkommando-ul * morților vii au stins în mine deopotrivă bucuria și durerea“ (p. 213).

Sentimentul cel mai puternic care rămîne lectorului nu este însă oroarea, deși ea covîrșește citeodată, ci siguranța că demnitatea umană învinge întotdeauna, chiar dacă împotriva ei s-au aliat toate forțele potrivnice. Adversarul demnității de a fi om, de a fi mîndru că ești om — și nicăieri n-a fost poate mai greu ca la Auschwitz să nu uiți că ești om — a fost fascismul. Este implicit un avertisment pe care autorii nu pregetă să-l dea întregii umanități. Fascismul — concluzionează supraviețuitorii de la Auschwitz — înseamnă distrugerea demnității umane, instinctul de a sfărîma civilizația, dorința de a instaura dominația brutală. El nu trebuie să se mai repete. Întreaga umanitate trebuie să lupte pentru aceasta.

Scena pe care o descrie O. Lustig, în *Viața în imperiul morții*, a înfruntării dintre savantul deținut, unul dintre personajele centrale ale cărții, și șeful lagărului capătă dimensiuni mitice. Este însăși confruntarea eternă dintre bine și rău, dintre drept și nedrept, dintre rațional și irațional. Veritabil rechizitoriu la adresa nazismului, scena este memorabilă. Cînd într-un stat, spune savantul, „sînt mai multe lagăre de concentrare decît asociații democratice, mai multe temnițe decît instituții de cultură, un asemenea stat se transformă el însuși într-o uriașă temniță“ (p. 206). Iar pentru om, afirmă savantul în fața naziștilor, indiferent unde se află, în ce situație este pus, „esențialul este un singur lucru: să fii întotdeauna și în orice împrejurare ceea ce trebuie să fii: OM“ (p. 209).

Împotrivirea în fața forței brutale care încearcă să strivească viața, dreptul cel mai elementar al fiecărui om, să înjosească condiția umană a luat cele mai concrete forme la Auschwitz, cu toate că exista un rafinat și perfect sistem represiv. Rezistența în fața morții, care pîndea la fiecare pas, în fața celor ce aduceau moartea este poate cel mai semnificativ atribut al vieții în lagărele de exterminare naziste. Rezistența aceasta își are o fundamentare filozofică în cuvintele pe care savantul-deținut le spune călăului SS-ist într-un moment al confruntării

* Echipă de deținuți însărcinată cu munci speciale, care era lichidată în momentul deținerii prea multor secrete.

⁴ Oliver Lustig, *Viața în imperiul morții*, Editura pentru literatură, București, 1969.

lor : „Frica este un sentiment propriu celor care nu au conștiința curată. Frica este urmarea crimei și pedeapsa ei” (p. 206).

Organizarea de către comuniști și antifasciști a rezistenței, ca rezultat al unei acțiuni conștiente, pline de răspundere, este surprinsă cu pregnanță de Oliver Lustig. Primul imperativ al acestei acțiuni era de a sădi în oamenii pe care disperarea și durerea îi minase, în cea mai mare parte, la resemnare încrederea că doar lupta organizată în lagăr va spori șansele de supraviețuire. Este acțiunea căreia i se dedică eroul lui Lustig, muncitorul neamț Baumann.

Un eveniment unic în viața lagărului de la Auschwitz a fost răscoala sonderiștilor de la crematorii, din 6 octombrie 1944. Nyiszli Miklós reconstituie întregul episod al acestei epopei. El descrie în amănunt pregătirea răscoalei, procurarea, plină de riscuri, a armelor, acumularea unei stări de spirit explozive în rândul sonderiștilor amenințați cu exterminarea, alcătuirea planului de răscoală. Declanșarea neprevăzută a acesteia n-a diminuat cu nimic caracterul deosebit al unei rezistențe armate colective de la Auschwitz — după cum apreciază Nyiszli. Stocul de arme al răsculaților era însă prea mic pentru a asigura o confruntare măcar echilibrată cu forțele repre-

sive. Înfrintă, răscoala are un bilanț ce evidențiază violența ei: 70 de SS-iști morți, două crematorii inutilizabile. Dintre deținuți au pierit 853 de oameni (p. 152—163).

Resortul intim al rezistenței în condițiile lagărelor de exterminare naziste este răspunsul demnității umane la acțiunile ce tindeau a o suprima. Dăinuirea acestui sentiment, în pofida celui mai inimaginabil sistem de reprimare a sa, constituie cel mai luminos episod în istoria așa de întunecată a Auschwitzului.

Cărțile la care ne referim pun sub ochii lectorului o variată tipologie umană, caracterele relieffându-se prin contrastul izbitor. De o parte se află demnitatea împletită cu disperarea sau frica și neputința, ori curajul altoit pe speranță, dar — mai presus de toate — mândria de a fi și de a rămâne, cu orice preț și în orice împrejurări, OM. De cealaltă parte se află forța oarbă a bestialității și josniciei, a urii și disprețului față de om, a barbariei și crimei.

Scrise cu spiritul profund de observație al medicului, cu suferința dură a fostului boxer încadrat în Rezistență, cu puterea de redare a gazetarului, cele trei cărți sînt tot atâtea documente vii, de o vibrantă forță demascatoare, a ceea ce a însemnat pentru umanitate epoca întunecată a barbariei naziste.

CONSTANTIN CĂZĂNIȘTEANU
MIHAI IONESCU

GENERAL VO NGUYEN GIAP, Războiul de eliberare.

Politică — Strategie — Tactică,

Paris, Editions Sociales, 1970, 160 p.



De-a lungul veacurilor poporul vietnamez și-a manifestat cu ardoare voința dirză pentru independență. Lupta sa aproape continuă, purtată pentru asigurarea unei vieți libere, de sine stătătoare a dus la acumu-

larea unei vaste experiențe în domeniul ducerii războiului de apărare.

Unul dintre principalii conducători, care a contribuit la obținerea răsună-

toarei victorii cucerite de poporul vietnamez în înclăstarea cu armatele coloniale franceze de la Dien Bien Phu, generalul Vo Nguyen Giap*, participant direct la formarea forțelor armate regulate vietnameze în zonele de guerrilă, ne oferă, în lucrarea intitulată **Războiul de eliberare. Politică — Strategie — Tactică**, sinteza acestei bogate experiențe.

Bazîndu-se pe o atentă privire istorică retrospectivă, cît și pe o bogată experiență personală, autorul procedează la un studiu aprofundat al principalelor probleme pe care le pune insurec-

* Ministru al apărării Naționale a Republicii Democratice Vietnam, vice-președinte al Consiliului de Miniștri și Comandant suprem al armatei din R. D. Vietnam.

ția și războiul popular: edificarea forțelor politice și militare, probleme ale frontului și ale spatelui frontului, modul de ducere a războiului, arta militară etc. Aspectele tratate în lucrare, deși implică un grad ridicat de generalizare, sînt deosebit de semnificative pentru înțelegerea cauzalității profunde a îndelungatului proces istoric care a determinat ridicarea, cu arma în mînă, a poporului vietnamez pentru apărarea și recucerirea independenței. Din lectura cărții se desprinde fresca înclăștărilor crîncene care au caracterizat conflictele, eroismul poporului vietnamez, hotărît să se jertfească pentru împlinirea năzuințelor sale de libertate.

Avînd ca fundament tezele științifice ale marxism-leninismului, lucrarea răspunde convingător unor probleme majore pe care le ridică în epoca noastră lupta și victoriile forțelor populare: cum reușește un popor mic, cu un teritoriu relativ restrîns și economie subdezvoltată, să învingă armatele puternice, înzestrate cu armament modern, ale unor mari puteri imperialiste, în lupta pentru apărarea independenței și libertății sale.

Cartea generalului Vo Nguyen Giap, care constituie continuarea logică a unei alte lucrări a sa, **Războiul poporului, armata poporului**, evocă cu deosebită forță încrederea nestrămutată în victoria finală a combatanților vietnamezi. Această încredere neclintită în cauza dreaptă, pentru care luptă și plătește un greu tribut de jertfe poporul vietnamez, a răsunat cu deosebită forță în **Testamentul** președintelui Ho Și Min: „Războiul de rezistență împotriva agresiunii americane ar putea să se mai prelungească. Compatrioții noștri s-ar putea să fie nevoiți să dea încă numeroase jertfe în bunuri, în vieți umane. Oricare ar fi situația, noi trebuie să fim hotărîți să combatem agresorul american pînă la victoria finală... Oricare ar fi dificultățile și privațiunile, poporul nostru va învinge în mod sigur. Imperialismul american va trebui în mod sigur să se retragă. Patria noastră va fi în mod sigur reunificată. Compatrioții noștri din nord și din sud vor fi în mod sigur reuniți sub același acoperiș. Țara noastră va avea însemnata onoare de a fi învins, printr-o luptă eroică, două mari puteri imperialiste, — cea franceză și cea americană —, aducînd astfel o demnă contribuție la mișcarea de eliberare națională”.

Există nume — și lupta eroică, desfășurată aproape permanent de dîrzul popor vietnamez este presărată cu ele —

care adăpostesc în literele lor înțelegeri multiple, născute nu din negura tradiției, care fixează identități legendare, ci din curajul și dăruirea nemărginită a celor care-și apără ființa națională. Așa sînt, după cum se relevă în lucrare, numele unor vajnici luptători, care au condus insurecțiile sau războaiele de eliberare ale poporului vietnamez încă din cea de a doua jumătate a primului mileniu, împotriva dominației feudale străine. Toate aceste insurecții și războaie cu caracter popular au contribuit la făurirea unei bogate tradiții militare, născute din inteligența și eroismul națiunii vietnameze, au îmbogățit și dezvoltat fondul de cunoștințe militare ale acesteia.

Tradițiile eroice de luptă ale poporului vietnamez au fost preluate și ridicate pe o treaptă superioară o dată cu crearea, în anii 1930—1931, a Partidului Oamenilor Muncii din Vietnam, căruia i-a revenit sarcina de a conduce revoluția vietnameză într-o epocă nouă a istoriei umanității, epoca trecerii de la capitalism la socialism, inaugurată prin Marea Revoluție Socialistă din Octombrie. În această conjunctură istorică, după cum subliniază generalul Giap, avînd în fruntea sa pe președintele Ho Și Min, partidul a știut să aplice în mod creator principiile învățăturii marxist-leniniste la condițiile concrete din această țară. „Partidul nostru a angajat lupta de eliberare pe o cale cu totul nouă — consemnează autorul. Urmînd o linie politică corectă, definită încă de la început în **Tezele politice** din 1930, el a știut, asumîndu-și rolul conducător, să mobilizeze imensele forțe revoluționare ale clasei muncitoare și ale țărănimii muncitoare — forțele fundamentale ale revoluției național-democratice —, să realizeze o solidă alianță a muncitorilor și țăranilor sub conducerea clasei muncitoare și să pună bazele unui larg front național unit“ (p. 16—17).

În ultimii ani ai celui de al doilea război mondial, Partidul Oamenilor Muncii din Vietnam și-a propus ca sarcină principală pregătirea insurecției în scopul eliberării naționale. Combinînd lupta politică cu lupta armată, partidul a declanșat războiul de guerilă pe scară locală și insurecțiile parțiale, care au constituit premise ale instrucției generale pentru cucerirea puterii. Revoluția din august 1945 a reprezentat o insurecție generală a întregului popor, care a sfărîmat jugul fascist japonez și administrația marionetă. Sub conducerea partidului, masele

largi populare au preluat puterea în întreaga țară și au întemeiat Republica Democrată Vietnam — primul stat democrat-popular în Asia de sud-est. Revoluția din august a semnificat, în același timp, prima victorie a marxism-leninismului într-o țară colonială și semi-feudală (p. 19).

La puțin timp după revoluția victorioasă din august, poporul vietnamez a fost nevoit să se ridice din nou la luptă, pentru a opune rezistență colonialiștilor francezi, care, sprijiniți de intervențiștii americani, au încercat să-și reimponă jugul colonialist. Acest **prim război de rezistență**, de aproape nouă ani, a fost încununat de marile succese militare din iarna și primăvara anului 1954. După istorica victorie a poporului vietnamez de la Dien Bien Phu, colonialiștii francezi au fost obligați să semneze Acordurile de la Geneva. Pacea a fost restabilită în Indochina pe baza recunoașterii independenței, suveranității, unității și integrității teritoriale a Vietnamului, Cambodgiei și Laosului. Această rezistență victorioasă, în cursul căreia a fost eliberat complet nordul Vietnamului, a constituit, după cum subliniază generalul Vo Nguyen Giap, o continuare a Revoluției din august, un război de eliberare și de salvare națională (p. 19).

Fără a-și fi vindecat rănilor profunde pricinuite de războiul dus împotriva colonialiștilor francezi, poporul vietnamez a fost nevoit să se ridice din nou la luptă, de această dată împotriva imperialismului american, care a pus stăpânire pe sudul Vietnamului, transformându-l într-o neo-colonie și o bază militară în vederea pregătirii atacului împotriva nordului țării. Poporul vietnamez a trecut astfel la desfășurarea **celui de-al doilea război de rezistență**.

Mobilizându-și toate energiile și dovedind un înalt spirit moral, vitejie și putere de sacrificiu, voință neclintită de a învinge, patrioții sud-vietnamezi au dat, sub drapelul Frontului Național de Eliberare, puternice lovituri trupelor americano-saigoneze.

Autorul evidențiază, pornind de la tezele clasice ale teoriei militare marxiste cu privire la războaiele drepte și nedrepte, că războiul purtat de Statele Unite ale Americii în Vietnam reprezintă, sub toate aspectele sale, generale și particulare, un război nedrept, de agresiune, care contravine aspirațiilor legitime ale poporului vietnamez la unitate și independență națională. „Justețea cauzei noastre — subliniază în acest sens autorul — constituie un puternic

factor mobilizator al forțelor națiunii, în lupta de eliberare și de apărare a patriei“ (p. 30).

Ca și în trecut, poporul vietnamez trebuie să facă față unui inamic care-i este superior din punctul de vedere al potențialului economic și militar. Dar, după cum relevă autorul, de această dată el dispune „de forța imensă a unui regim social de avangardă și de omul vietnamez nou, făuritor al acestui regim“ (p. 32).

Războiul de apărare purtat cu succes de o țară mică, cum este Vietnamul, împotriva celei mai puternice țări imperiale din lume, Statele Unite ale Americii, confirmă încă o dată justețea tezei marxist-leniniste cu privire la necesitatea înarmării de către revoluție a întregului popor. Vietnamul demonstrează în mod elocvent că la lupta pentru independență și unitate națională trebuie să participe, alături de armata regulată, întregul popor, animat de puternice sentimente patriotice. „Războiul poporului pe care-l ducem astăzi sub conducerea clasei muncitoare — arată generalul Vo Nguyen Giap — este un război dus «de popor» și «pentru popor» cu o semnificație și un conținut din cele mai complete în contextul epocii contemporane“ (p. 37).

Sintetizând același conținut, autorul subliniază în continuare: „Într-un cuvânt, experiențele noastre sînt esențialmente cele ale **insurecției armate și ale războiului revoluționar, ale războiului de eliberare națională**, pentru a cuceri puterea, a răsturna jugul imperialist și, într-o anumită măsură, sînt experiențele **războiului pentru apărarea Patriei**, cînd noi avem deja un stat înzestrat cu o structură politică și economică adecvată“ (p. 40).

În virtutea acestor considerente, se ajunge la concluzia incontestabilă că trupele imperialismului american și ale marionetelor sale, indiferent de numărul și calitatea mijloacelor tehnice folosite, nu vor putea obține niciodată succese militare decisive în fața hotărîrii și dîrzeniei cu care poporul vietnamez își apără ființa națională, patria și pămîntul natal.

Războiul popular din Vietnam a demonstrat practic, fără putință de tăgadă, falimentul teoriilor imperialiste de tip neocolonialist. El a spulberat teoriile imperialismului american, cu privire la „războiul special“, războiul local“, sau la „vietnamizare“.

Din paginile lucrării se degajă, în același timp, atenția deosebită pe care Gu-

vernul Revoluționar Provizoriu al Republicii Vietnamului de Sud, Frontul Național de Eliberare, întregul popor vietnamez îl acordă consolidării acestui „mare spate al frontului“ pe care îl reprezintă Republica Democrată Vietnam.

Procesul de edificare a societății socialiste în această parte a țării, departe de a stagna în urma eforturilor de război, cunoaște o continuă dezvoltare. Cu o abnegație rar întâlnită, oamenii muncii din R.D. Vietnam își împletesc strădanile constructive cu riposta hotărâtă împotriva oricăror acte agresive, își apără și dezvoltă cu succes cuceririle lor socialiste. Incontestabil, bombardamentele asupra R. D. Vietnam au pricinuit importante distrugeri materiale și umane, dar, în același timp, în focul acestor lupte împotriva agresorilor imperialiști s-a întărit și mai mult încrederea întregului popor vietnamez în victoria finală. Forța sa spirituală și, mai presus de toate, puterea sa de muncă și creație, tenacitatea eroică de care a dat și dă dovadă se întemeiază pe convingerea fermă că luptă pentru o cauză dreaptă și, ca atare, victoria nu poate fi decât de partea lui.

În anii crâncenului război, purtat împotriva agresiunii imperialiștilor ameri-

cani și a sateliților lor de la Saigon sau din alte părți, — după cum se relevă în partea finală a lucrării semnate de generalul Vo Nguyen Giap —, poporul vietnamez și viteaza sa armată și-au cucerit prețuirea și admirația întregii lumi, prin spiritul de abnegație și puterea de sacrificiu vădite în această luptă, în care s-au bucurat și se bucură în permanență de solidaritatea și sprijinul frățesc al țărilor socialiste, al forțelor progresiste de pretutindeni. Protestele hotărâte împotriva unor acțiuni ce calcă în picioare cele mai elementare drepturi ale popoarelor, solidaritatea militantă a umanității iubitoare de pace, a țărilor socialiste, de partea căreia s-a situat neabătut și poporul nostru, animat de profunde sentimente internaționaliste, de fierbinte prietenie frățească față de Vietnamul eroic, s-au amplificat la scara întregii lumi. Omenirea nu mai poate accepta perpetuarea unei agresiuni împotriva unor popoare a căror singură „vină“ este dorința și voința lor legitime și ferme de a-și edifica destinul așa cum îl vor ele, de a-și apăra integritatea, demnitatea și ființa națională.

AUREL HARȘA

FIȘIER BIBLIOGRAFIC*

- CEAUȘESCU, NICOLAE. *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*. Vol. 6. București, Editura politică, 1972. 239 p.
- Conferința Națională a Partidului Comunist Român. 19—21 iulie 1972. București, Editura politică, 1972. 564 p.
- Documente ale Partidului Comunist Român. Culegere sintetică. Activitatea ideologică și politică-educativă. București, Editura politică, 1972. 239 p.
- Documente ale Partidului Comunist Român. Culegere sintetică. Apărarea patriei — parte integrantă a revoluției și construcției socialiste. București, Editura politică, 1972. 215 p.
- Documente ale Partidului Comunist Român. Culegere sintetică. Dezvoltarea bazei tehnice-materiale a socialismului. București, Editura politică, 1972. 384 p.
- Documente ale Partidului Comunist Român. Culegere sintetică. Dezvoltarea și perfecționarea învățămîntului. București, Editura politică, 1972. 327 p.
- Documente ale Partidului Comunist Român. Culegere sintetică. Literatura și arta în societatea noastră socialistă. București, Editura politică, 1972. 207 p.
- Documente ale Partidului Comunist Român. Culegere sintetică. Morala comunistă. București, Editura politică, 1972. 239 p.
- Documente ale Partidului Comunist Român. Culegere sintetică. Națiunea socialistă. București, Editura politică, 1972. 213 p.
- Documente ale Partidului Comunist Român. Culegere sintetică. Participarea maselor la conducerea societății — esență a democrației socialiste. București, Editura politică, 1972. 173 p.
- Documente ale Partidului Comunist Român. Culegere sintetică. Partidul și tineretul. București, Editura politică, 1972. 143 p.
- Documente ale Partidului Comunist Român. Culegere sintetică. P.C.R. — continuator al luptei revoluționare și democratice a poporului român, al tradițiilor înaintate ale mișcării muncitorești și socialiste. București, Editura politică, 1972. 239 p.
- Documente ale Partidului Comunist Român. Culegere sintetică. Perfecționarea organizării și conducerii vieții sociale. Rolul statului socialist. București, Editura politică, 1972. 213 p.

* Din lucrările românești și străine de istorie a mișcării muncitorești și de istorie modernă și contemporană intrate în ultimul timp în Biblioteca Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R.

Documente ale Partidului Comunist Român. Culegere sintetică. Perfecționarea relațiilor de producție, a organizării și conducerii economiei. București, Editura politică, 1972. 319 p.

Documente ale Partidului Comunist Român. Culegere sintetică. Perfecționarea repartiției și respectarea echității socialiste. Utilizarea fondurilor sociale de consum. București, Editura politică, 1972. 200 p.

Documente ale Partidului Comunist Român. Culegere sintetică. Politica externă a României socialiste. București, Editura politică, 1972. 304 p.

Documente ale Partidului Comunist Român. Culegere sintetică. Politica internațională a Partidului Comunist Român. București, Editura politică, 1972. 262 p.

Documente ale Partidului Comunist Român. Culegere sintetică. Promovarea și respectarea legalității socialiste. București, Editura politică, 1972. 151 p.

Documente ale Partidului Comunist Român. Culegere sintetică. Rolul clasei muncitoare în condițiile societății socialiste. Întărirea alianței cu țărănimea și intelectualitatea. București, Editura politică, 1972. 223 p.

Documente ale Partidului Comunist Român. Culegere sintetică. Rolul conducător al partidului în întreaga viață politică, economică și socială. București, Editura politică, 1972. 367 p.

Documente ale Partidului Comunist Român. Culegere sintetică. Rolul și atribuțiile sindicatelor, București, Editura politică, 1972, 152 p.

Documente ale Partidului Comunist Român. Culegere sintetică. Rolul științei în construirea socialismului în România. București, Editura politică, 1972. 271 p.

Documente ale Partidului Comunist Român. Culegere sintetică. Societatea socialistă multilateral dezvoltată. București, Editura politică, 1972. 423 p.

*

ADORIAN, GHEORGHE ; BABICI, ION și VÎLCU, NATALIA. Gheorghe Dimitrov și tradițiile revoluționare româno-bulgare. Prefață de Ion Popescu-Puțuri. București, [f.e.], 1972. 180 p. cu ilustr. și facs. (Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. Colecția „Biblioteca de istorie”. Seria B — Prietenia între popoare.)

BABICI, ION. Solidaritate militantă antifascistă. 1933—1939. Prefață de P. Constantinescu-Iași. București, Editura politică, 1972. 308 p. cu ilustr. și facs.

BIANU, GEORGE. Din dosarele marilor procese politice. Capitolele „A. N. Radișcev” și „Comunarzii” au fost scrise în colaborare cu George Navrot. București, Editura politică, 1972. 311 p.

BRANIȘTE, VALERIU. Amintiri din închisoare (Însemnări contemporane și autobiografice). Studiu introductiv de Miron Constantinescu și Alexandru Porțeanu. Ediție îngrijită și note de Alexandru Porțeanu. București, Editura „Minerva”, 1972. LX + 612 p.

CALIC, EDOUARD. Arde Reichstagul. București, Editura politică, 1972. 368 p.

CEAUȘESCU, ILIE și MOCANU, VASILE. România în războiul pentru independență națională — 1877-1878. Contribuții bibliografice. București, Editura militară, 1972. 234 p. (Centrul de studii și cercetări de istorie și teorie militară al Ministerului Forțelor Armate).

Comuna din Paris. Culegere de comunicări prezentate la sesiunea jubiliară dedicată centenarului Comunei din Paris. București, 2—3 aprilie 1971. București, [f.e.], 1972. 192 p. (Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. Colecția „Biblioteca de istorie“.)

- Comuna din Paris și mișcarea muncitorească și democratică din România.** Lucrarea apare sub îngrijirea unui colectiv format din : Ion Popescu-Puțuri (coordonator), Augustin Deac, Nicolae Copoiu, Ion Felea, Florica Ionașcu, Olimpiu Matichescu, Nicolae Blană. București, Editura politică, 1972. 448 p. (Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R.)
- COSTEA, ION D. Mărturii. Zece ani de la încheierea cooperativizării agriculturii.** București, Editura politică, 1972. 408 p.
- DAVICU, SAVEL. Dinamica satului românesc contemporan.** Iași, Editura „Junimea”, 1972. 326 p.
- David Fabian.** Studiul introductiv și antologia de Simion Cutișteanu, Gh. I. Ioniță. București, [f.e.], 1972. 280 p. cu facs. (Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. Colecția „Evocări“.)
- FĂTU, MIHAI. Un vot decisiv (noiembrie '46).** București, [f.e.], 1972. 240 p. (Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. Colecția „Biblioteca de istorie“.)
- GÖLLNER, CAROL. Muncă și năzuințe comune. Din trecutul populației germane din România.** București, [f.e.], 1972. 214 p. (Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. Colecția „Biblioteca de istorie“.)
- Istoria poporului român.** Sub redacția acad. Andrei Oțetea. Comitetul de coordonare : A. Oțetea, I. Popescu-Puțuri, I. Nestor, M. Berza, V. Maciu. Prefață : A. Oțetea, I. Popescu-Puțuri. București, [f.e.], 1972. 659 p. (Colecția „Biblioteca de istorie“.)
- Istoria României în date.** Elaborată de Horia C. Matei, Florin Constantiniu, Marcel D. Popa, Nicolae C. Nicolescu, Gheorghe Rădulescu, sub conducerea lui Constantin C. Giurescu. București, Editura enciclopedică română, 1972. 526 p.
- Karl Marx în publicistica română.** (Culegere de studii, articole și știri despre viața și activitatea lui Karl Marx, cu o prefață și o bibliografie a scrierilor lui apărute în România.) Lucrarea apare sub îngrijirea : Ion Popescu-Puțuri, Augustin Deac. București, Editura politică, 1972. XX + 530 p. + 10 p. portr. (Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R.)
- MANEA, ION. Dosare ale violenței. Realități ale lumii capitaliste.** București, Editura politică, 1972. 244 p.
- Mișcarea muncitorească și legislația muncii în România. 1864—1944.** Coordonați : Nicolae Petreanu, Ilie Ceaușescu. București, Editura științifică, 1972. 324 p.
- PASCU, ȘTEFAN. Avram Iancu. Viața și faptele unui erou și martir.** București, Meridiane, 1972. 256 p. cu portr., ilustr. și facs.
- PETCULESCU, CONSTANTIN. Crearea Uniunii Tineretului Comunist.** București, Editura politică, 1972. 320 p. (Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R.)
- POPESCU-PUȚURI, ION. Scrisori cenzurate.** București, Editura „Albatros”, 1972. 184 p.
- Populație și societate. Studii de demografie istorică. Vol. I.** Sub redacția prof. Ștefan Pascu. Cluj, Editura „Dacia”, 1972. 356 p.
- ROMAN, VALTER. Sub cerul Spaniei. Cavalerii speranței (Amintiri).** București, Editura militară, 1972. 400 p.
- România și tratatele internaționale.** Culegere de texte din tratate, convenții și acorduri internaționale privind relațiile politico-militare dintre state. Texte alese, studiu introductiv și note de : colonel Taiche Mitroescu, Ion Grecescu, Gheorghe Bădescu. București, Editura militară, 1972. LIV + 232 p.
- STRUJAN, IOAN și CĂZĂNIȘTEANU, CONSTANTIN. Locotenent-colonelul Dimitrie Papazoglu.** București, Editura militară, 1972. 152 p.

Ștefan Stincă. Studiu introductiv și antologie de Ion Felea. București, Editura politică, 1972. 192 p. cu ilustr. (Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. Colecția „Evocări“.)

Tineretul comunist în acțiune. Contribuții la istoria Uniunii Tineretului Comunist din România. București, Editura științifică, 1972. 496 p. (Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R.)

TITO, IOSIP BROZ. Iugoslavia socialistă și politica ei. București, Editura politică, 1972. 397 p.

Unirea Transilvaniei cu România, 1 decembrie 1918. Ediția a 2-a. Lucrarea apare sub redacția lui Ion Popescu-Puțuri și Augustin Deac. București, [f.e.], 1972. 775 p.

[XENOPOL, A. D.] **A. D. Xenopol. Studii privitoare la viața și opera sa.** Coordonatorii volumului: L. Boicu și Al. Zub. București, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1972. 444 p. (Academia de Științe Sociale și Politice a Republicii Socialiste România. Institutul de istorie și arheologie „A. D. Xenopol“).

★

L'Afrique dans la politique et l'économie mondiale. Sous la direction de V. Châtélinine. [Africa în politica și economia mondială.] Moscou, Editions du Progrès, 1971. 326 p.

AVERMAETE, ROGER. Nouvelle histoire du Belgique. [Noua istorie a Belgiei.] Bruxelles, Arcade, 1971. 590 p.

BARTEL, WALTER. Karl Liebknecht. Leipzig. VEB Bibliographisches Institut, 1971. 96 p.

[BERKIN, ILIA] **BERKHINE, ILIA. La politique économique des Soviets au début de leur histoire.** [Politica economică a Sovietelor la începutul istoriei lor.] Moscou, Éditions de l'Agence de Presse Novosti, 1971. 136 p.

BERSELLI, ALDO. L'opinione pubblica inglese e l'avvento del fascismo (1919—1925). [Opinia publică engleză și ascensiunea fascismului (1919—1925).] Milano, Franco Angeli Editore, 1971. 225 p. (Istituto Nazionale per la storia del movimento di liberazione in Italia).

BRAVO, GIAN MARIO. Storia del socialismo. 1789—1848. Il pensiero socialista prima di Marx. [Istoria socialismului. 1789—1848. Gîndirea socialistă de dinaintea lui Marx.] Roma, Editori Riuniti, 1971. 456 p. (Biblioteca di storia, 32).

CABRERA, OLGA. El movimiento obrero cubano en 1920. [Mișcarea muncitorească cubaneză în 1920.] La Habana, Instituto del libro, 1969. 163 p. cu ilustr.

[CANDELORO, GIORGIO] **CANDELORO, DJORDJO. Istoriia sovremionnoi Italii Sozdanie edinnogo gosudarstva. 1860—1871.** [Istoria Italiei contemporane. Crearea statului unitar. 1860—1871.] Moskva, „Progress“, 1971. 512 p.

DANIÉLOU, ALAIN. Histoire de l'Inde. [Istoria Indiei.] Paris, Fayard, 1971. 379 p. (Les Grandes études historiques).

DEBRAY, RÉGIS. Entretiens avec Allende sur la situation au Chili. [Convorbiri cu Allende despre situația din Chile.] Paris, François Maspero, 1971. 176 p. (Cahiers libres, 202).

DOLMÁNYOS ISTVÁN. A Szovjetunió története. [Istoria Uniunii Sovietice.] Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1971. 507 p.

DOMMANGET, MAURICE. Eugène Pottier, membre de la Commune et chantre de l'Internationale. [Eugène Pottier, membru al Comunei și autor al „Internationalei“.] Paris, Études et Documentation Internationales, 1971. XI + 171 p.

DUCHESNE, PIERRE. Sacco et Vanzetti. Paris, Presses de la Cité, 1971. 249 p.

- DUCLOS, JACQUES. *Memoires. Vol. IV. Sur la brèche. 1945—1952. Des débuts de la IV-e République au „complot“ des pigeons.* [Memorii. Vol. IV. Gata mereu de luptă. 1945—1952. De la începuturile celei de-a IV-a Republici până la „complotul“ porumbeilor]. Paris, Fayard, 1971. 496 p. (Les grandes études contemporaines.)
- ERMOLAEVA, R. A. și MANUSEVICI, A. IA. *Lenin i poiskoe rabocee dvijenie. [Lenin și mișcarea muncitorească poloneză.]* Moskva, Izdatelstvo „Misl“, 1971. 504 p.
- Frauen K Z Ravensbrück. Autorenkollektiv unter Leitung von G. Zörner. *[Femei în lagărul de concentrare de la Ravensbrück.]* Berlin, VEB Deutscher Verlag der Wissenschaften, 1971. 232 p. (Komitee der Antifaschistischen Widerstandskämpfer in der Deutschen Demokratischen Republik.)
- Gheorghii Dimitrov. 1882—1872. *Jubileen sbornik. [Gheorghii Dimitrov. 1882—1872. Culegere jubiliară.]* Sofia, Izdatelstvo Bălgarskata Akademiia na Naukite, 1972. 335 p.
- GRATTON, PHILIPPE. *Les luttes de classes dans les campagnes.* Préface de Pierre Vilar. Ouvrage publié avec le concours du Centre National de la Recherche Scientifique. *[Luptele de clasă la sate.]* Paris, Editions Anthropos, 1971. 482 p.
- [GRENIER, FERNAND] GRENIE, FERNAN. *Dnevnik „strannoi voini“. Senteabr 1939 — iul 1940.* Predislovie Etiena Fajona. Perevod s frantuzskogo B.S. Vaismana. Redaktor L. V. Kelarev. *[Jurnalul „războiului ciudat“. Septembrie 1939 — iulie 1940.]* Moskva, Izdatelstvo „Progress“, 1971. 263 p.
- HALABA, RYSZARD și VAZNIIEWSKI, WLADYSŁAW. *Polska Partia Robotnicza. 1942—1948. [Partidul Muncitoresc Polonez. 1942—1948.]* Warszawa, Wydawnictwo Ministerstwa Obrony Narodowej, 1971. 170 p.
- HOHLOV, N. *Patris Lumumba. [Patrice Lumumba.]* Moscova, Izdatelstvo TK VLCSM „Molodaia Gvardiia“, 1971. 272 p. (Jizn zamecateinîh liudei. Seriia biografii, 7 (495).)
- [ISRAELIAN, VIKTOR] ISRAELJAN, VICTOR. *The Anti-Hitler Coalition, Diplomatic Co-Operation Between the USSR, USA and Britain During the Second World War 1941 — 1945. [Coaliția antihitleristă. Cooperarea diplomatică între U.R.S.S., S.U.A. și Marea Britanie în timpul celui de-al doilea război mondial 1941—1945.]* Moscow, Progress Publishers, 1971. 423 p.
- Istoriia rabocego dvijeniiia v S Ș A v noveșee vremea. V dvuh tomah. 1918—1965. T. 1—2. *[Istoria mișcării muncitorești din S.U.A. în perioada contemporană. 1918—1965.]* Vol. 1—2. Moskva, Izdatelstvo „Nauka“, 1970—1971. (Akademiia nauk SSSR. Institut vseobșcei istorii.)
- ITENBERG, B. S. *Rossiia i Parijskaia Kommuna. [Rusia și Comuna din Paris.]* Moskva, Izdatelstvo „Nauka“, 1971. 203 p. (Akademiia nauk SSSR. Institut istorii SSSR.)
- Karl Liebknecht — Rosa Luxemburg. Zum 100. Geburtstag. Anschauungsmaterial. *[Karl Liebknecht — Rosa Luxemburg. La centenarul nașterii lor. Material vizual.]* Berlin, Dietz Verlag, 1971. 80 p. (Institut für Marxismus-Leninismus beim ZK der SED.)
- KIM IR SEN. *Marea cauză revoluționară antiimperialistă a popoarelor din Asia, Africa și America Latină este invincibilă.* Articol publicat în numărul 8 al revistei „Tricontinental“, organ teoretic al Organizației de Solidaritate a Popoarelor din Asia, Africa și America Latină, cu prilejul primei comemorări a morții în luptă a lui Che Guevara, 8 octombrie 1968. Phenian, Editura pentru literatură în limbi străine, 1971. 18 p.

- KIM IR SEN. Raportul de activitate al Comitetului Central la cel de-al V-lea Congres al Partidului Muncii din Coreea. 2 noiembrie 1970. Phenian, Editura pentru literatură în limbi străine, 1971. 168 p.
- Kommunistická strana Slovenska. Dokumenty z konferencie a plén 1944—1948. [Partidul Comunist din Slovacia. Documente ale conferințelor și plenurilor din perioada 1944—1948.] Bratislava, Nakladatelstvo Pravda, 1971. 782 p.
- KOVÁCS ENDRE. Magyar-lengyel kapcsolatok a két világháború között. [Relațiile ungaro-polone între cele două războaie mondiale.] Budapest, Akadémiai Kiadó, 1971. 415 p. (A Magyar Tudományos Akadémiai Történettudományi Intézete.)
- KOWALSKI, WŁODZIMIERZ T. Polityka zagraniczna R.P. 1944—1947. [Politica externă a Republicii Polone. 1944—1947.] Warszawa, Książka i Wiedza, 1971. 176 p. (Polski Instytut Spraw Międzynarodowych.)
- LIPTAY ERVINÉ. A Magyarországi Szocialista Munkáspárt. 1925—1928. [Partidul Muncitoresc Socialist Ungar. 1925—1928.] Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1971. 287 p. (Az MSZMP Központi Bizottságának Párttörténeti Intézete.)
- A Magyar szakszervezetek kongresszusainak krónikája. [Cronica congreselor sindicatelor ungare.] Budapest, Táncsics Könyvkiadó, 1971. 286 p. (A Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottságának Párttörténeti Intézete.)
- Magyar szemtanúk a Párizsi Kommunről. [Martori oculari unguri despre Comuna din Paris.] Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1971. 279 p.
- MARX, KARL. Un chapitre inédit du „Capital“. Traduction et présentation de Roger Dangeville. [Un capitol inedit din „Capitalul“.] Paris, Union Générale d'Éditions, 1971. 320 p. (Colecția 10/18, nr. 532/533.)
- MEWIS, KARL. Im Auftrag der Partei. Erlebnisse im Kampf gegen die faschistische Diktatur. [Din însărcinarea Partidului. Momente trăite în lupta împotriva dictaturii fasciste.] Berlin, Dietz Verlag, 1971. 327 p.
- Mongol Ardın huvsgalt namın negdugheer ih hural. (1921 3nı guravdugaar sarin 1—3. Undsen barimt bicigund). [Primul congres al Partidului Popular Revoluționar Mongol. (1—3 martie 1921. Principalele documente.)] Ulaanbaatar, MAHN — în Tev Horoonı derghedeh Namın Tuuhiin Institutiin hevlel, 1971. 34 p.
- MONIN, M. E. Sodrujestvo, rojdionnoe v boiah. O sovместnoј borbe Sovetskikh Voorujonnih Sil i armii stran Vostocinoi i Iugo-Vostocinoi Evropi protiv voisk fašistskoј Ghermanii. [Frăția născută în luptă. Cu privire la lupta comună a forțelor armate sovietice și a armatelor din Europa de est și sud-est împotriva armatelor Germaniei fasciste.] Moskva, Voennoe izdatelstvo Ministerstva Oboronı SSSR, 1971. 420 p.
- MORAČA, PERO. Jugoslavija 1941. [Jugoslavia, 1941.] Beograd, [f.e.], 1971. VII + 784 p. (Institut za savremenu istoriju, Studije i monografije.)
- MUS, PAUL. Hô Chi Minh, le Vietnam, l'Asie. Textes rassemblés et mis au point par Annie Nguyen Nguyet Hô. [Ho Și Min, Vietnamul, Asia. Texte reunite și puse la punct de Annie Nguyen Nguyet Hô]. Paris, Editions du Seuil, 1971. 253 p. (L'histoire immédiate.)
- NAÏDU, S. B. La voie indienne du développement. Préface d'Olivier Lacombe. [Calea indiană de dezvoltare.] Paris, Les Editions ouvrières, 1971. 261 p. (Collection Développement et Civilisations.)

- Polska. Naród. Państwo. Z badań nad myślą polityczną Polskiej Partii Robotniczej. 1942—1948. Pod redakcją Mariana Orzechowskiego. [Polonia. Națiune. Stat. Din cercetările privind gândirea politică a Partidului Muncitoresc Polonez. 1942—1948.] Wrocław-Warszawa-Kraków- Gdańsk, Zakład Narodowy imienia Ossolińskich, 1972. 259 p.
- Potsdamer Abkommen. Ausgewählte Dokumente zur Deutschland Frage. 1943 bis 1949. Mit einem Vorwort von Prof. Dr. Stefan Doernberg. [Acordul de la Potsdam. Documente selectate cu privire la problema Germaniei. 1943—1949.] Berlin. Staatsverlag der DDR, 1971. 144 p.
- Prehľad dejín KSC na Slovensku. [Scurtă istorie a P.C.C. în Slovacia.] Bratislava, Nakladateľstvo Pravda, 1971. 446 p.
- Problemy ispanskoj istorii. [Probleme ale istoriei Spaniei.] Moskva, Izdatelstvo „Nauka“, 1971. 400 p. (Akademiia nauk SSSR. Institut vseobščei istorii).
- ROCHAT, GIORGIO. Militari e politici nella preparazione della Campagna d'Etiopia. Studio e documenti. 1932—1936. [Militari și oameni politici în pregătirea campaniei din Etiopia. Studiu și documente. 1932—1936.] Milano, Franco Angeli Editore, 1971. 515 p. (Istituto nazionale per la storia del movimento di liberazione in Italia.)
- SENGHOR, SEDAR LEOPOLD. Nation et voie africaine du socialisme. [Națiune și cale africană spre socialism.] Paris, Éditions du Seuil, 1971. 319 p. (Liberté, 2.)
- Slovenske národnopovstanie, Nemci a Slovenska 1944. Dokumenty. [Insurecția națională slovacă din 1944. Germanii și Slovacia. Documente.] Bratislava, Nakladateľstvo EPOCH, 1971. 702 p.
- SPASIĆ, JIVOMIR. Kragujevaciki trveni barjak 1876. [Steagul roșu din Kraguevaț. 1876.] Kragujevaț, Radnički Univerzitet u Kragujevču, 1972. 163 p. (Biblioteka Kluba samoupravljeace.)
- [ŠTEMENKO, SERGHEI] ČHTĚMENKO, SĖRGUEI. L'Etat-Major Général Soviétique en guerre (1941—1945). [Marele Stat-Major sovietic în anii războiului (1941—1945).] Moscou, Éditions du Progrès, 1971. 431 p.
- Tegheran. Ialta. Potsdam. Sbornik dokumentov. Izdanie 3-e. [Teheran. Ialta. Potsdam. Culegere de documente.] Moskva, Izdatelstvo „Mejdunarodnie otnoşeniia“, 1971. 416 p.
- TÓTH ISTVAN. A Nemzeti Parasztpárt története. 1944—1948. [Istoria Partidului Național-Tărănesc. 1944—1948.] Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1972. 327 p. (Az MSZMP Központi Bizottságának Párttörténeti Intézete.)
- „Tretij mir“ : strategiiia razvitiia i upravlenie ekonomikoi. [„Lumea a treia“ : strategia dezvoltării și conducerea economiei.] Moskva, Izdatelstvo „Nauka“, 1971. 400 p. (Akademiia nauk SSSR. Institut Afriki. Leningradskii filial. Leningradskii gosudarstvennii universitet. Kafedra ekonomiki sovremionnogo kapitalizma.)
- VADASZ SÁNDOR. Lenin és a Zimmerwaldi baloldal. [Lenin și aripa de stînga de la Zimmerwald.] Budapest, Akadémiai Kiadó, 1971. 232 p.

VALIANI, LEO ; BIANCHI, GIANFRANCO și RAGIONIERI, ERNESTO. *Azionisti cattolici e comunisti nella Resistenza. [Membri ai partidului acțiunii, catolici și comuniști în Rezistență.]* Milano, Franco Angeli Editore, 1971. 449 p. (Istituto Nazionale per la storia del movimento di liberazione in Italia.)

WESSEL, HARALD. *Hausbesuch bei Friedrich Engels. Eine Reise auf seinem Lebensweg. [O vizită acasă la Friedrich Engels. O călătorie pe drumul vieții lui.]* Berlin, Dietz Verlag, 1971. 191 p.

Wissenschaftliche Entscheidungen — historische Veränderungen — Fundamente der Zukunft. Studien zur Geschichte der DDR in den sechziger Jahren. [Hotăriri științifice — transformări istorice — fundamente ale viitorului. Studii referitoare la istoria R.D.G. în anii '60.] Berlin, Staatsverlag der Deutschen Demokratischen Republik, 1971. 429.

WYCZANSKA, KRYSTYNA. *Polacy w Komunie Paryskiej. 1871 r. [Polonezii în Comuna din Paris. 1871.]* Warszawa, Wydawnictwo Ministerstwa Obrony Narodowej, 1971. 369 p. (Wojskowy Instytut Historyczny. Zakład historii wojskowej do 1941 roku.)

СОДЕРЖАНИЕ

70 лет от дня рождения товарища Ион Георге Маурер	3
Национальная Конференция РКП — важный момент борьбы нашей социалистической нации за прогресс и цивилизацию	5

К 25-ЛЕТИЮ ПРОВОЗГЛАШЕНИЯ РУМЫНСКОЙ НАРОДНОЙ РЕСПУБЛИКИ

ВАСИЛЕ НИКУЛАЕ: Республика в концепции и в практики рабочего и социалистического движения в Румынии до создания РКП	12
ГЕОРГЕ ГИМЕШ: Румынская коммунистическая партия, продолжатель республиканских идей и традиций, руководитель борьбы против монархии	26

СТАТЬИ — СООБЩЕНИЯ

М.К. СТЭНЕСКУ: Вопросы революционной теории и практики в обсуждении Пленума ЦК РКП — в июле 1925 г.	37
МАРИН БАДЕА: Великая Октябрьская социалистическая революция и ее значение в теоретических дебатах в рядах социалистического движения в Румынии 1917—1921 гг.	51
ВАСИЛЕ ПЕГРИШОР: Знаменательная дата в истории румынского рабочего движения — создание Генерального общества всех рабочих Румынии, 1872 г.	67
ИОН ДЖОРДЖЕСКУ: Из борьбы народных масс под руководством РКП, в годы королевской диктатуры, в уездах Тимиш, Караш-Северин, Арад и Хунедоара	79
Синтез исключительной важности творческого мышления Румынской коммунистической партии. К выходу сборников документов РКП об идеологическом направлении партии в основные отрасли деятельности. Георге И. Ионице	88

В ПОМОЩЬ ТЕМ КТО ИЗУЧАЮТ ИСТОРИЮ РКП И РАБОЧЕГО ДВИЖЕНИЯ В РУМЫНИИ

Румынская коммунистическая партия — руководящая сила в строительстве социализма в нашей стране в период 1948—1962 гг.	97
--	----

ДОКУМЕНТЫ

Неизвестные фотографии о разных моментах рабочего движения в Румынии 1918—1922 гг.	128
Авторство статей выходящих под псевдонимом АРМИН в рабочей прессе 1905—1906 гг. Костин Надежде	131

ЮБИЛЕЙНЫЕ ДАТЫ

90 лет от дня рождения товарища Георге Кристеску	135
Эдрик Хонеккер (К 60-летию со дня рождения)	136

НАУЧНАЯ ЖИЗНЬ

К выходу журнала «Эра социалиста» (Социалистическая эра).....	140
Научная сессия посвященная 100-летию со дня смерти Аврам Янку.....	141
Торжественное собрание посвященное 100-летию основания «Генерального общества всех рабочих Румынии»	145
Симпозиум посвященный 50-летию 11-ого Съезда РКП	146
100-летие от рождения Райку Ионеску-Рион	147
Относительно вопроса появления пролетариата и рабочего движения в Румынии	148

КРИТИКА И БИБЛИОГРАФИЯ

Вопросы новой и новейшей истории в новой обобщающей книге по истории Румынии: Георге Захария ; Л. Баниан, На пути братских традиций, Бухарест, 1971, 286 стр.: Георге Бодя ; Три работы о гитлеровских лагерях в Освенциме в годы второй мировой войны: Константин Казанештяну, Михай Ионеску ; Генерал Во Нгуен Джар, Освободительная война. Политика — стратегия — тактика, Париж, 1970, 160 стр.: Аурел Харша	149
Библиографические справки	161

SOMMAIRE

Le Camarade Ion Gheorghe Maurer à l'âge de 70 ans	3
La Conférence Nationale du P.C.R. — moment crucial dans la lutte de notre nation socialiste pour le progrès et la civilisation	5

EN ATTENDANT LE 25-e ANNIVERSAIRE DE LA PROCLAMATION DE LA RÉPUBLIQUE POPULAIRE DE ROUMANIE

VASILE NICULAE: La République dans la conception et l'action du mouvement ouvrier et socialiste en Roumanie jusqu'à la création du P.C.R.	12
GHEORGHE GHIMES: Le Parti Communiste Roumain, continuateur des traditions républicaines, dirigeant de la lutte antimonarchique	26

ARTICLES — COMMUNICATIONS

M.C. STĂNESCU: Problèmes de la théorie et de la pratique révolutionnaire débattus par la Plénière du C.C. du P.C.R., de Juillet 1925	37
MARIN BADEA: La Grande Révolution Socialiste d'Octobre et son importance pour les débats théorétiques du mouvement socialiste en Roumanie. 1917—1921	51
VASILE PETRIȘOR: Un moment significatif dans l'histoire de notre mouvement ouvrier: la création de „l'Association générale de tous les ouvriers de Roumanie“. 1872	67
ION GEORGESCU: De la lutte des masses populaires, conduite par le P.C.R., des districts Timiș, Caraș-Severin, Arad et Hunedoara dans les années de la dictature royale	79
Synthèse d'exceptionnelle importance de la pensée créatrice du Parti Communiste Roumain. A propos des collections de documents du P.C.R. concernant l'orientation idéologique du notre Parti dans les principaux domaines d'activité: GHEORGHE I. IONIȚĂ	88

À L'AIDE DES CEUX QUI ÉTUDIENT L'HISTOIRE DU P.C.R. ET DU MOUVEMENT OUVRIER EN ROUMANIE

Le Parti Communiste Roumain — le dirigeant de l'œuvre de l'édification du socialisme dans notre Pays, dans la période 1948—1962	97
---	----

DOCUMENTS

Photographies inédites concernant des moments du mouvement ouvrier en Roumanie dans les années 1918—1922	128
Sur la paternité de la signature ARMIN dans la presse ouvrière des années 1905—1906: COSTIN NÂDEJDE	131

ANNIVERSAIRES

Le Camarade Gheorghe Cristescu à l'âge de 90 ans	135
Erich Honecker. (À l'occasion de son 60 ^e anniversaire.)	136

VIE SCIENTIFIQUE

À la parution de la revue „Era socialistă“	140
Session scientifique consacrée à la commémoration de 100 ans de la mort de Avram Iancu	141
Assemblée festive consacrée au 100-e anniversaire de la création de „l'Association générale de tous les ouvriers de Roumanie“	145
Symposium organisé à l'occasion de l'anniversaire de 50 années du II-e Congrès du P.C.R.	146
Le centenaire de la naissance de Raicu Ionescu-Rion	147
A propos de la problème de la parution du prolétariat et du mouvement ouvrier en Roumanie	147

CRITIQUE ET BIBLIOGRAPHIE

Problèmes d'histoire moderne et contemporaine dans une récente synthèse de l'histoire de la Roumanie: Gheorghe Zaharia ; L. BÁNYAI: Sur la voie des traditions fraternelles, Bucarest, 1971, 286 p.: Gheorghe Bodea : Trois ouvrages sur le camp d'extermination nazis d'Auschwitz: Constantin Căzănişteanu , Mihai Ionescu ; GÉNÉRAL VO NGUYEN GIAP, La guerre de libération. Politique-stratégie-tactique, Paris, Editions Sociales, 1970, 160 p.: Aurel Harşa	149
Fichier bibliographiques	161

CONTENTS

Camarade Ion Gheorghe Maurer reached the Age of 70	3
The National Conference of the R.C.P. — a crucial moment in the fight of our socialist nation for progress and civilization	5

IN ANTICIPATION OF THE ANNIVERSARY OF 25 YEARS FROM THE PROCLAMATION OF THE ROMANIAN POPULAR REPUBLIC

VASILE NICULAE: The Republic in the conception and action of the working-class and socialist movement in Romania until the creation of the R.C.P.	12
GHEORGHE GHIMES: — The Romanian Communist Party, continuer of the republican traditions, leader of the antimonarchical fight	26

ARTICLES AND COMMUNICATIONS

M. C. STĂNESCU: Problems of the revolutionary theory and practice deliberated by the plenary session of the C.C. of the R.C.P. in July 1925	37
---	----

MARIN BADEA: The Great Socialist Revolution in October and its importance in the theoretical deliberations of the socialist movement in Romania. 1917—1921	51
VASILE PETRIȘOR: A significant movement in the history of our working-class movement: the creation of the general Association of all the workers in Romania. 1872	67
ION GEORGESCU: Out of the fight of the popular masses, leader bei R.C.P., from the districts of Timiș, Caraș-Severin, Arad and Hunedoara in the years of the royal dictatorship	79
A sinthesis of an exceptional importance of the creative thought of the Romanian Communist Party In connection with the collection of documents of the R.C.P. concerning the ideological orientation of our party in the main fields of activity.: Gheorghe I. Ioniță	88

TO THE HELP OF THOSE WHO ARE STUDYING THE HISTORY OF THE R.C.P. AND OF THE WORKING-CLASS MOVEMENT IN ROMANIA

The Romanian Communist Party — leader of the work of the construction of socialism in our country in the period 1948—1962	97
---	----

DOCUMENTS

Unpublished photographs concerning some moments of the working-class movement in Romania in the years 1918—1922	128
Concerning the paternity of the ARMIN signature in the press of the working-class in the years 1905—1906: Costin Nădejde	131

ANNIVERSARIES

Comrade Gheorghe Cristescu has reached the age of 90 years	135
Erich Honecker on the opportunity of the anniversary of 60 years from his birth	136

SCIENTIFIC LIFE

On the issue of the review „Era Socialistă“	140
The Scientific Session Devoted to the commemoration of 100 years from the Death of Avram Iancu	141
Festive meeting devoted to the anniversary of 100 years from the setting up of the „General Association of all workers in Romania“	145
Symposium organised with the Occasion of the Anniversary of 50 years from the second Congress of R.C.P.	146
Centenary of the birth of Raicu Ionescu-Rion	147
Regarding the Problem of appearance of the proletariat and of the working-classe Movement from Romania	147

CRITIQUE AND BIBLIOGRAPHY

Problems of modern and contemporary History, in a recent synthesis of the History of Romania: Gheorghe Zaharia ; L. BÁNYAI: Following the fraternal traditions, Bucharest, 1971, 286 p.: Gheorghe Bedea ; Three works on the hitlerist extermination camps in Auschwitz during the second world War: Constantin Căzănișteanu , Mihai Ionescu ; GENERAL VO NGUYEN GIAP, The War of liberation. Politics — strategy — tactics, Paris, Editions Sociales, 1970, 160 p.: Aurel Harșa	149
Bibliographical Index.	161

INHALT

Genosse Ion Gheorghe Maurer bei seinem 70. Geburtstag	3
Nationale Konferenz der RKP — Kreuzzeitpunkt im Kampf unserer sozialistischen Nation für Fortschritt und Zivilisation	5

DEM 25. JAHRESTAG DER AUSRUFUNG DER VOLSKDEMOKRATISCHEN REPUBLIK RUMÄNIEN ENTGEGEN

VASILE NICULAE: Die Republik in der Auffassung und Tätigkeit der sozialistischen und Arbeiterbewegung aus Rumänien bis zur Gründung der RKP	12
GHEORGHE GHIMESÏ: Die Rumänische Kommunistische Partei Fortsetzerin der republikanischen Traditionen und Leiterin des antimonarchischen Kampfes	26

ARTIKEL — MITTEILUNGEN

M.C. STĂNESCU: Durch das Plenum des ZK der RKP im Juli 1925 debatierten Fragen der revolutionären Theorie und Praxis	37
MARIN BADEA: Die Grosse Sozialistische Oktoberrevolution und ihre Bedeutung für die theoretischen Debaten der sozialistischen Bewegung aus Rumänien 1917—1921	51
VASILE PETRIŞOR: Ein bezeichnender Zeitpunkt in der Geschichte unserer Arbeiterbewegung: die Gründung des „Allgemeinen Vereins aller Arbeiter aus Rumänien“, 1872	67
ION GEORGESCU: Aus dem Kampf der von den RKP geführten Volkmassen aus den Bezirken Timiş, Caraş-Severin, Arad und Hunedoara in den Jahren der königlichen Diktatur	79
Synthese ausserordentlicher Bedeutung des schaffenden Denkens der Rumänischen Kommunistischen Partei. (Am Rande der Sammlungen von RKP-Dokumenten bezüglich der ideologischen Orientierung unserer Partei in den hauptsächlichlichen Tätigkeitsbereichen: Gheorghe I. Ioniţă	88

ZUR HILFE DENEN, DIE DIE GESCHICHTE DER RKP UND DER ARBEITERBEWEGUNG AUS RUMÄNIEN STUDIEREN

Die Rumänische Kommunistische Partei — Leiterin des Errichtungswerkes des Sozialismus in unserem Lande während der Zeitspanne 1948—1962	97
--	----

DOKUMENTE

Neue Fotos von Zeitpunkten der Arbeiterbewegung aus Rumänien zwischen den Jahren 1918—1922.	128
In Bezug auf die Unterschriftspaternität ARMIN in der Arbeiterpresse der Jahre 1905—1906: Costin Nădejde	131

GEBURTSTAGE

Genosse Gheorghe Cristescu wird 90 Jahre alt	135
Erich Honecker (Gelegentlich seines 60. Geburtstages)	136

WISSENSCHAFTLICHES LEBEN

Bei Erscheinen der Zeitschrift „Era socialistă“	140
Wissenschaftliche Tagung der Gedächtnisfeier 100 Jahre seit Avram Iancus Tod gewidmet	141
Festliche Versammlung anlässlich der 100 Jahre seit der Gründung des „Allgemeinen Vereins aller Arbeiter aus Rumänien“	145
Symposium gelegentlich des 50. Jahrestages des 2. Parteitages des RKP	146
Hundertjahrfeier von Raicu Ionescu-Rion	147
Zur Frage der Erscheinung des Proletariats und der Arbeiterbewegung in Rumänien	147

KRITIK UND BIBLIOGRAPHIE

Fragen moderner und zeitgenössischer Geschichte in einer unlängst erschienenen Synthese der Geschichte Rumäniens: Gheorghe Zaharia : L. BĂNYAI, Auf der Bahnbrüderlicher Traditionen, Bukarest, 1971, 286 S.: Gheorghe Bodea ; Drei Werke über die nazistischen Ausrottungslager von Auschwitz: Constantin Căzănişteanu , Mihai Ionescu : GENERAL VO NGUYEN GIAP, Befreiungs krieg .Politik — Strategie — Taktik, Paris, Editions Sociales, 1970, 160 S.: Aurel Harşa	149
Bibliographische Kartei	161



Redactori: Ion Calafeteanu, Elena Mureșan, Constantin Petculescu, Nicolae Rauș.

Colaboratorii și cititorii revistei pot să se adreseze redacției în fiecare zi între orele 10—12.

Adresa redacției este: București, strada Ministerului nr. 4, telefon: 17.01.60, interior 442; 722; 369; 948; 831.

Revista „Anale de istorie” a Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. apare o dată la două luni. Abonamentele se fac la oficiile poștale, prin factorii poștali și difuzorii din întreprinderi, instituții și de la sate.

Revista se găsește de vânzare la chioșcurile de difuzare a presei.

Prețul unui număr — 6 lei; abonamentul pe 6 luni — 18 lei, pe un an — 36 lei.

Cititorii din străinătate pot face abonamente adresându-se întreprinderii „ROM-PRESFILATELIA” — Serviciul Import-Export presă — București — Calea Grivitei nr. 64—66, P.O.B. — Box 2001.



Tiparul executat la Combinatul poligrafic „Casa Scînteii”

T 8951

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE UNIȚI-VĂ!

anale de istorie

1947 1972



anul XVIII

6

1972



0 IUL. 2005

CITITORILOR ȘI COLABORATORILOR REVISTEI

ANALE DE ISTORIE

Călduroase felicitări și cele mai bune urări de sănătate
și spor în activitate cu prilejul aniversării a 25 de ani
de la proclamarea REPUBLICII POPULARE ROMÂNE
și al ANULUI NOU

Colectivul de redacție

8951

BIBLIOTECA „ASTRA”
SIBIU

2014

INSTITUTUL DE STUDII ISTORICE ȘI SOCIAL-POLITICE
DE PE LÎNGĂ C.C. AL P.C.R.

anale
de istorie

Anul XVIII

6

1972

SUMAR

25 DE ANI DE LA PROCLAMAREA
REPUBLICII POPULARE ROMÂNE

PETRE CONSTANTINESCU-IAȘI : Semnificația istorică a proclamării Republicii Populare Române	3
NICHITA PARASCHIVA : Considerații privind instaurarea puterii de stat muncitorești-țărănești, de tip socialist, în România	13
GHEORGHE ȚUȚUI : Din activitatea politică-ideologică desfășurată de P.C.R. privind caracterul și perspectivele puterii de stat în anii 1945—1947	24
GHEORGHE ZAHARIA, GHEORGHE SURPAT : De la Republica populară la Republica socialistă. Conducerea operei de edificare a socialismului în concepția și practica P.C.R.	37
ȘTEFAN LACHE : Mărturii istorice ale adeziunii maselor populare la actul proclamării Republicii Populare Române	52
CONSTANTIN BOTORAN, AUREL HARȘA : Ecoul internațional al proclamării Republicii Populare Române pe meridianele lumii	62
O mărturie demascatoare : inventarul bunurilor fostei Case regale	76

COMUNICĂRI

Concepția și activitatea P.C.R. și a guvernului democrat privind relațiile economice externe ale României (1945—1948) : Ion Alexandrescu	96
Însemnătatea alegerilor sindicale din 1946 în cadrul luptei pentru consolidarea Frontului Unic Muncitoresc : Petru Rușșindilar	108

18449

50 DE ANI DE LA CREAREA UNIUNII REPUBLICILOR SOCIALISTE SOVIETICE

ALEXANDRU VIANU: Constituirea și dezvoltarea Statului sovietic. 1922—1972	117
FLORICA IONAȘCU: Din cronica legăturilor internaționaliste româno-sovietice	135

ANIVERSĂRI

Tovarășul academician profesor Petre Constantinescu-Iași a împlinit 80 de ani	156
---	-----

VIATA ȘTIINȚIFICĂ

Colocviul româno-maghiar pe tema: Condițiile istorice ale creării partidelor comuniste în România și Ungaria — Budapesta, 23—25 octombrie 1972	158
Sesiunea științifică de la Varșovia dedicată împlinirii a 90 de ani de la crearea primului partid socialist al clasei muncitoare poloneze — „Marele proletariat“	164
Sesiunea științifică pe tema: „Probleme actuale de arhivistică“-București, 27—28 octombrie 1972	165

CRITICĂ ȘI BIBLIOGRAFIE

Unele considerente pe marginea articolului „Despre istoriografia marxistă în România între cele două războaie mondiale“; <i>Gheorghe Matei</i> ; România în anii revoluției democrat-populare. 1944—1947, Editura politică, București, 1971, 462 p.: <i>Ion Ardeleanu</i> ; ILIA BERKIN, Politica economică a sovietelor la începutul istoriei lor, Editions de l'Agence de Presse Novosti, Moscova, 1971, 136 p.: <i>Elena Mureșan</i> ; Hotărâri științifice. Transformări istorice de bază. Fundamente ale viitorului. Studii asupra istoriei R.D.G. în anii șaizeci, Staatsverlag der DDR, Berlin, 1971, 328 p.: <i>Emilia Bălănică</i> ; OLGA CABRERA: Mișcarea muncitorească cubaneză. 1920, Havana, Editura Institutului cărții, 1971, 162 p.: <i>Elena Vlăduțescu</i>	167
Sumarul numerelor 1—6/1972	181

COLEGIUL DE REDACȚIE

GHEORGHE MATEI — redactor-șef, ION ARDELEANU, AUGUSTIN DEAC, GHEORGHE I. IONIȚĂ, N.G. MUNTEANU, MIRCEA T. MUȘAT, PARASCHIVA NICHITA, NICOLAE PETREANU, ARON PETRIC, VASILE PETRIȘOR — redactor-șef adjunet, VALTER ROMAN, VIRGIL SMÂRCEA — secretar general de redacție, ȘTEFAN VOICU, VLADIMIR ZAHARESCU

Semnificația istorică a proclamării Republicii Populare Române

Acad. PETRE CONSTANTINESCU — IASI

Act de însemnătate istorică în viața țării, ideal pentru care au militat vreme îndelungată forțele înaintate ale societății, abolirea monarhiei și trecerea întregii puteri de stat în mâinile clasei muncitoare, în alianță cu țărănimea și cu celelalte categorii de oameni ai muncii, au marcat o etapă superioară în dezvoltarea statului român, în desfășurarea revoluției populare, instaurarea celei mai democratice forme de guvernământ din istoria națiunii noastre, trecerea la înfăptuirea revoluției socialiste.

Victoria istorică de la 30 decembrie 1947 a fost rezultatul luptelor revoluționare ale maselor largi populare, în frunte cu clasa muncitoare și partidul ei marxist-leninist, pentru lichidarea vechii orînduirii burgheze și făurirea orînduirii noi socialiste.

Din cele mai vechi timpuri, năzuințele de eliberare națională și socială ale poporului român s-au împletit cu aspirația către o cîrmuire dreaptă, care să creeze condiții mai favorabile emancipării sale economice și social-politice, asigurării unei reale și trainice independențe și suveranități a țării. Forță hotărîtoare a progresului istoric, masele populare au făurit minunate tradiții patriotice și revoluționare, au menținut neînstinsă flacăra dragostei de patrie, au luptat cu abnegație pentru a așeza țara în drepturile ei firești, pentru constituirea statului național independent, unitar, în care puterea să emane de la popor, să fie exercitată de el însuși, potrivit propriilor sale interese. În decursul istoriei, exprimînd aspirațiile de libertate și independență ale poporului, patrioții cei mai luminați au năzuit către o formă de stat democratică, progresistă, care să asigure libertate și dreptate socială pentru cei mulți, neatințare politică și înflorirea economică a țării, să înfăptuiască dreptul sacru al poporului de a fi singur stăpîn în patria sa strămoșească. „Republica — spunea marele revoluționar-democrat și patriot Nicolae Bălcescu — este un stat în care oamenii adunați îngrijesc singuri de soarta lor, fără a-și pune stăpîni pe cap, avînd în lucrarea lor drept regulă dreptatea și drept țintă frăția. Într-o republică poporul nu ascultă decît de slujbașii aleși de dînsul chiar cu treabă hotărîtă și pe vreme hotărîtă. Acești slujbași sînt deopotrivă cu toți ceilalți oameni. Ei poruncesc numai în nu-

mele poporului și sînt datori a lucra numai pentru dinsul, ascultînd legea făcută de dinșii, supuindu-să la privegherea necurmată a cetățenilor și stînd totdeauna gata de a da înapoi slujba cu care au fost însărcinați cînd s-a sfîrșit vremea pentru care au primit-o"¹.

Ideea republicană, concept social-politic cu rădăcini adînci și viguroase în gîndirea românească, a căpătat un conținut nou, o dată cu afirmarea în viața politică a clasei muncitoare, clasă consecvent revoluționară, exponenta intereselor fundamentale ale poporului muncitor. Proletariatul lega indisolubil ideile republicane de întreaga luptă de eliberare socială și națională, de desființarea a însăși orînduirii bazate pe exploatarea omului de către om. „Noi socialiștii-democrați — scria Constantin Dobrogeanu-Gherea, proeminent gînditor socialist, — dacă vroim sincer dezrobirea muncitorilor, dacă vroim desființarea monarhiei fie în capul ei un rege sau un președinte, atunci trebuie să căutăm să distrugem rădăcinile, temeliile acestor instituțiuni“. Drumul de urmat, era acela al organizării luptei revoluționare a clasei muncitoare, al instaurării la conducerea țării a acesteia. „Dacă noi vom putea organiza pe muncitori și a-i face să capete stăpînirea politică, dacă prin această stăpînire politică vom putea reuși ca mijloacele de producere, unelte și pămînt să nu fie în mîna unei singure clase, ci în mîna națiunii întregi, dacă prin aceste mijloace am pus în neputința de a se exploata și jefui om pe om și, prin urmare, atunci nici o clasă nu mai atîrnă de alta, nici o clasă nu mai poate stăpîni prin silnicie pe alta, atunci domnia burgheziei va dispărea, domnia silniciei și jafului nu vor mai fi, alcătuirea societății de azi va pieri cu toate instituțiile ei...“².

Mișcarea democratică și socialistă din România, apoi Partidul Comunist Român, păstrătorul și continuatorul celor mai înaintate tradiții revoluționare și patriotice ale poporului, au înscris în programul lor, ca obiectiv politic fundamental, abolirea monarhiei, instituția cea mai parazită din cîte alcătuiau eșafodajul politic al regimului burghezo-moșieresc. Revoluționarea societății, construirea unei economii și a unei culturi noi, modelarea edificiului complex al statului pe principii constitutive socialiste, operă de mari dimensiuni în care era antrenat poporul nostru, cereau cu necesitate alungarea din arena istoriei a claselor exploataatoare, a vîrfului lor oligarhic.

În perioada dintre cele două războaie mondiale, pe scena politică a țării s-a afirmat cu o putere mereu crescîndă mișcarea revoluționară a proletariatului, care, în frunte cu partidul său comunist, a luptat neîmfricat pentru drepturi și libertăți democratice, împotriva politicii anti-populare, teroriste a regimului burghezo-moșieresc, pentru realizarea aspirațiilor celor ce muncesc. Partidul Comunist Român a fost acela care, în această perioadă complexă și grea, a înfățișat întregului popor perspectiva însuflețitoare a răsturnării de la putere a exploataților, a transformării revoluționare a societății, a făuririi unei vieți mai bune și fericite pentru cei ce muncesc. P.C.R. a reușit să mobilizeze în jurul programului său politic și al stîndardului său de luptă masele largi muncitoare

¹ N. Bălcescu, *Manua'ul bunului român*, cu o introducere de Petru V. Haneș, București, 1903, p. 22.

² „Munca“, anul III, nr. 12, din 10 mai 1892.

din România, forțele politice progresiste ale națiunii, conducînd cu fermitate, pricepere și spirit de abnegație lupta pentru răsturnarea regimului burghezo-moșieresc, pentru cucerirea puterii politice în stat de către clasa muncitoare, în alianță cu țărănimea. „Calea îmbunătățirii situației voastre, calea scăpării din criză — se sublinia într-un manifest al C.C. al P.C.R. din mai 1933, la scurt timp după istoricele evenimente revoluționare de la începutul aceluși an, — e calea luptei revoluționare, a luptei hotărîte și necruțătoare, așa cum o organizează și conduce partidul comunist... E calea luptei pentru doborîrea stăpînirii de foamete și de sînge a capitaliștilor și boierilor și, o dată cu ea, a monarhiei, sub purpura căreia se ascund cele mai murdare interese și crime.

*Jos regele, exploatator capitalist și mare boier!... Jos monarhia, reprezentanta intereselor burgheziei și moșierimii, asupritoare și jefuitoare a poporului muncitor!*³

Pagini nepieritoare a înscris în analele istoriei patriei lupta curajoasă, plină de eroism, a comuniștilor români împotriva fascismului, pentru salvagardarea intereselor fundamentale ale României. Memorabilul act de la 23 August 1944 a deschis poporului nostru calea realizării celor mai înalte aspirații ale celor ce muncesc, a victoriei revoluției socialiste și trecerii la construirea noii orînduiri.

Experiența revoluționară a partidului nostru a confirmat încă o dată justetea tezei marxist-leniniste, potrivit căreia, trecerea de la capitalism la socialism, victoria luptei de eliberare socială și națională a poporului este cu puțință numai cu condiția conducerii maselor largi populare de către clasa muncitoare, în frunte cu partidul său marxist-leninist, cu condiția instaurării, într-o formă sau alta, a puterii muncitorești.

Esența actului istoric al proclamării Republicii Populare Române constă tocmai în lichidarea puterii claselor exploatatoare și *instaurarea puterii de stat a clasei muncitoare*. Astfel, clasei muncitoare — cea mai înaintată clasă a societății noastre, singura clasă consecvent revoluționară —, care și-a cucerit rolul de forță politică conducătoare în decursul multor ani de eroică luptă revoluționară, pe care a dus-o împotriva dominației claselor exploatatoare, pentru apărarea intereselor vitale ale întregului popor, pentru salvagardarea independenței naționale a patriei, îi revenea misiunea istorică ca, împreună cu aliații săi, să treacă la realizarea măreței opere de făurire a noii orînduiri sociale. Sub conducerea partidului ei comunist, clasa muncitoare din țara noastră și-a dovedit pe deplin capacitatea de a atrage după sine masele populare în lupta de eliberare națională și socială, de zădărnicare a uneltirilor dușmanilor de clasă din interior și a cercurilor imperialiste străine și de construire a socialismului.

De pe pozițiile sale de forță conducătoare a societății românești, clasa muncitoare a înfăptuit, sub conducerea partidului, naționalizarea principalelor mijloace de producție, în iunie 1948. Industrializarea socialistă și cooperativizarea agriculturii, victoria noilor relații de producție în întreaga economie, pătrunderea largă a culturii în mase și îmbogățirea

³ *Monarhia de Hohenzollern văzută de contemporani*, Editura politică, București, 1968, p. 324.

vieții spirituale a poporului, cristalizarea conștiinței socialiste și realizarea unei profunde înnoiri morale — toate aceste mari realizări ale socialismului au consacrat definitiv rolul clasei muncitoare ca forță socială conducătoare a societății noastre.

Imaginea înfloritoare a României socialiste de azi, înglobînd tot ceea ce s-a clădit pe meleagurile ei — uzine, fabrici, întreprinderi agricole, instituții culturale și sociale, întregul progres material și spiritual al țării —, a fost realizată cu contribuția hotărîtoare a clasei muncitoare, a întregului popor. Amplitudinea acestor eforturi, ca și efectul lor pe toate planurile, au sporit an de an, înfățișînd azi tabloul, impresionant prin dimensiunile lui, al unei țări cuprinse de tumultul activității pentru înfăptuirea programului, elaborat de Congresul al X-lea al partidului, de edificare a societății socialiste multilateral dezvoltate.

Prin cucerirea întregii puteri politice de către clasa muncitoare, în alianță cu țărănimea muncitoare și celelalte categorii de oameni ai muncii, Partidul Comunist Român s-a consacrat plenar ca forță conducătoare recunoscută a vastei reînnoiri revoluționare a societății românești.

Înfăptuind cu consecvență rolul său conducător, Partidul Comunist Român a elaborat linia generală a construirii socialismului în țara noastră, care constituie pentru oamenii muncii un program științific de acțiune în lupta pentru fericire și bunăstare.

Aplicînd legile generale ale făuririi noii orînduiri la condițiile concrete ale României, P.C.R. a desfășurat o intensă activitate politică și organizatorică pentru generalizarea și consolidarea relațiilor socialiste de producție, pentru făurirea economiei socialiste unitare, pentru crearea și dezvoltarea unei puternice baze tehnico-materiale a socialismului.

În centrul operei de construcție socialistă s-a aflat în permanență politica de industrializare — factorul hotărîtor pentru lichidarea înapoierii economice moștenite de la vechiul regim, dezvoltarea susținută a întregii economii și ridicarea social-culturală a țării, creșterea nivelului de trai al populației, întărirea independenței și suveranității naționale.

Cel de-al X-lea Congres al P.C.R. a scos în evidență înalta maturizare a partidului și afirmarea sa ca un conducător creator și concret la toate eșaloanele vieții economice. În plină desfășurare a acestei vaste opere constructive, partidul și-a format un prețios patrimoniu de cadre comuniste, conducători ai multiplelor sectoare. P.C.R. a dovedit că este un conducător receptiv la cerințele obiective sociale și, fără a se anchiloza în cifre prestabilite, a făcut continuu eforturi pentru perfecționarea planificării, asigurarea creșterii armonioase și echilibrate a economiei naționale.

Întreaga activitate a P.C.R. confirmă cu putere faptul că factorul fundamental al progresului și civilizației îl constituie industrializarea socialistă, care asigură creșterea în ritm rapid a întregii economii naționale, ridicarea tuturor regiunilor țării, apropierea de nivelul țărilor economice avansate, înflorirea generală a vieții economico-sociale în patria noastră, apărarea și consolidarea independenței naționale.

În sfertul de veac care s-a scurs de la proclamarea Republicii Populare Române, P.C.R. a organizat și condus cu hotărîre opera de transformare socialistă a agriculturii. Scoaterea satului românesc, a agriculturii

fărămite și rudimentare din înapoierea lor seculară și atragerea lor în dinamica progresului general, era o necesitate imperioasă.

Succesele obținute prin transformarea socialistă a agriculturii, antrenarea tot mai activă a milioanele de țărani la efortul constructiv al întregului popor, consolidarea alianței muncitorești-țăranesti, pașii înainte făcuți de satul românesc ieșit din înapoierea de secole, ridicarea nivelului de trai, material și cultural, al țăranimii — toate acestea reprezintă verigi ale operei de înflorire multilaterală a orînduirii socialiste în România.

Îndeplinindu-și cu cinste rolul de forță politică conducătoare a întregii noastre societăți, dobîndit prin exemplul faptelor sale, P.C.R. desfășoară o amplă activitate creatoare, științific-fundamentată, pe toate planurile vieții sociale. Recenta Conferință Națională a constituit în acest sens o cuprinzătoare mărturie. Hotărârile adoptate, îmbrățișînd o gamă largă de probleme, au ca scop perfecționarea proceselor complexe din economie și viața socială, stabilirea unei concordanțe strînse între sarcinile și obiectivele dezvoltării și cerințele nou apărute, ca urmare firească a evoluției societății noastre, a schimbărilor rapide intervenite în știință, a fenomenelor care își fac loc în lumea contemporană.

Cucerirea întregii puteri politice de către oamenii muncii, în frunte cu clasa muncitoare și partidul ei marxist-leninist, instaurarea deplinei suveranități a poporului au făcut ca *națiunea română să dobîndească cea mai democratică formă de guvernămînt din întreaga sa istorie, un puternic instrument al construirii vieții noi*. Statul s-a transformat într-un organism în care puterea emană de la poporul muncitor și este exercitată direct și prin reprezentanții săi. Experiența istorică a țărilor socialiste, în general, ca și aceea a dezvoltării societății românești în ultimul sfert de veac stau mărturie faptului că numai făurindu-și un nou stat — superior și radical deosebit, atît prin esența socială, cit și prin formele și conținutul activității sale, de orînduirile precedente — clasa muncitoare și partidul său pot să organizeze îndeplinirea sarcinilor istorice complexe, menite să asigure făurirea noii orînduiri socialiste, ridicarea societății pe trepte tot mai înalte ale civilizației și culturii, apărarea cuceririlor revoluționare împotriva oricăror atentate. Astfel, necesitatea statului socialist reprezintă o legitate obiectivă a construcției socialiste și comuniste. Această viziune dialectică, marxist-leninistă, asupra evoluției statului, ca un fenomen obiectiv, necesar, reflectă cerințe ale legii dezvoltării societății socialiste.

De la proclamarea republicii populare și instaurarea puterii clasei muncitoare în evoluția statului nostru se disting diferite etape, corespunzătoare perioadelor istorice prin care a trecut societatea românească, și anume, perioada de trecere de la capitalism la socialism și a victoriei noii orînduiri, urmată de perioada dezvoltării sale multilaterale.

Puterea de stat a constituit în mîna clasei muncitoare și a aliaților ei pîrghia cu ajutorul căreia s-a înfăptuit politica partidului de industrializare socialistă a țării, de cooperativizare a agriculturii, de făurire a transformărilor socialiste în toate domeniile.

Prin întreaga sa activitate multilaterală, statul socialist român a constituit unul din factorii de seamă ai înaintării neîntreprute, ascendente a țării noastre pe calea progresului, pe calea socialismului, a continui

ridicări a nivelului de trai material și cultural al poporului. Prin victoria deplină a socialismului la orașe și sate, statul nostru a dobândit o bază economică unică : relații de producție socialiste în întreaga economie națională. S-au creat astfel condițiile trecerii într-o nouă etapă de dezvoltare, etapa desăvârșirii construcției socialiste.

În cei 25 de ani care au trecut de la proclamarea republicii, P.C.R. s-a preocupat în permanență de făurirea și perfecționarea aparatului de stat, pentru a-l adapta nevoilor noi și crescînde ale construcției socialiste. Au fost adoptate legi fundamentale prin care s-au consfințit, pe cale juridică, trăsăturile principale ale orînduirii sociale și de stat, principiile de organizare și activitate ale statului, drepturile și îndatoririle fundamentale ale cetățenilor în diferitele etape ale procesului construcției socialiste. Constituția din 13 aprilie 1948, prima constituție socialistă a României, a consfințit cucerirea deplină a puterii de către oamenii muncii, în frunte cu clasa muncitoare, a statornicit cadrul juridic al trecerii la construcția socialistă, a fixat principiile socialiste de organizare a statului, a statornicit noi organe ale puterii de stat — Marea Adunare Națională și sfaturile populare —, alese de sus și pînă jos prin vot universal, egal, direct și secret. Iar cînd țara noastră s-a aflat în plin proces de trecere de la capitalism la socialism, s-a simțit nevoia elaborării unei noi constituții, care să reflecte noile realități social-economice și să răspundă exigențelor procesului de transformări socialiste în plină desfășurare. În acest scop a fost elaborată Constituția din 1952. Aceasta a stabilit politica economică a statului în vederea asigurării triumfului deplin al socialismului în întreaga economie națională și a dat, totodată, o reglementare juridică mai completă drepturilor fundamentale cetățenești, precum și sistemului organelor statului.

Constituția din 21 august 1965 este caracterizată drept constituția socialismului victorios. Ea consfințește faptul că în România orînduirea socialistă a învins pe deplin, au fost lichidate definitiv exploatarea omului de către om și clasele exploatare, s-a făurit unitatea moral-politică a poporului, alcătuit din clase și categorii sociale noi, socialiste, națiunea a căpătat un caracter socialist, drepturile și libertățile fundamentale cetățenești s-au adîncit și s-au extins potrivit democratismului și umanismului socialist, care asigură înfăptuirea suveranității depline a poporului, dezvoltarea și înflorirea multilaterală a personalității omului.

Prin constituția din 1965 s-a schimbat și denumirea țării în Republica Socialistă România, fapt izvorît din noile realități ale societății noastre, în care socialismul a învins în toate sectoarele vieții sociale.

În cursul revoluției și construcției socialiste au evoluat, de asemenea, raporturile dintre clasele și categoriile sociale care alcătuiesc societatea noastră.

Cimentată prin lupta socială comună, bazată pe interese economice și politice unitare — lupta pentru cucerirea puterii politice și economice din miinile claselor exploatare, pentru transformarea revoluționară a societății, pentru generalizarea relațiilor de producție socialiste în întreaga economie —, *alianța clasei muncitoare cu țărănimea* s-a dezvoltat și s-a întărit continuu în anii socialismului. A sporit totodată rolul intelectualității, ca urmare a ridicării nivelului cultural al poporului, a importanței crescînde pe care știința, învățămîntul și cultura o au în socie-

tatea noastră. Din rîndul tuturor categoriilor de oameni ai muncii se ridică noi cadre necesare economiei, învățămîntului, ocrotirii sănătății, cercetării științifice, altor domenii de activitate socială.

Unitatea tot mai puternică a forțelor sociale care alcătuiesc societatea noastră este ilustrată și de faptul că în România, în sfertul de veac care a trecut de la proclamarea republicii, *problema națională a fost deplin rezolvată*. Lichidarea claselor exploatare, asigurarea unității de interese fundamentale ale tuturor membrilor societății, a concordanței dintre aspirațiile individuale și interesele colectivității au creat condiții optime pentru făurirea și cimentarea unității socialiste, pentru dezvoltarea frăției dintre poporul român și naționalitățile conlocuitoare. Conviețuind și muncind laolaltă, români, maghiari, germani și oameni ai muncii de alte naționalități se bucură de o deplină egalitate în drepturi în toate sferile de activitate, alcătuiesc împreună marea familie a României socialiste.

Într-un timp istoricește foarte scurt, noua orînduire a asigurat națiunii, întregului nostru popor, un grad de dezvoltare și înflorire necunoscute în întreaga lui evoluție anterioară. Obiectivul înfloririi multilaterale a națiunii socialiste, formulat de Partidul Comunist Român, a mobilizat și dinamizat forțele oamenilor muncii în înfăptuirea progresului social.

Instaurarea Republicii Populare Române și trecerea la revoluția socialistă a semnat o transformare profundă a structurilor politice, economice și sociale ale societății. Acest fapt a făcut posibil, pentru cele mai largi mase populare, accesul la creația istorică conștientă și — în mod real pentru prima oară în istorie — *a asigurat condițiile pentru participarea lor la conducerea societății, creînd astfel premisele instaurării unei adevărate democrații*.

Înăfptuirea cerințelor democrației socialiste, instituționalizarea măsurilor în vederea participării maselor la conducerea statului și a societății, asigurarea drepturilor și libertăților cetățenești sînt rezultatul unui proces conștient, desfășurat sub permanenta îndrumare a forței politice conducătoare a revoluției și construcției socialiste — Partidul Comunist Român.

Pornindu-se de la faptul că democrația socialistă este o componentă inseparabilă a orînduirii socialiste, documentele P.C.R. înscriu printre obiectivele majore ale activității social-politice adîncirea continuă a democrației socialiste, crearea celor mai favorabile condiții pentru manifestarea nestîngherită a personalității umane. O atenție deosebită se acordă perfecționării cadrului instituțional în care cetățenii să-și poată exprima opinia asupra modului în care se gospodăresc treburile țării, se înfăptuiesc hotărîrile partidului și statului, să poată critica neajunsurile ce apar în activitatea organelor de partid, de stat și obștești, să facă propuneri pentru remedierea acestora, participînd cu toată energia și priceperea la înlăturarea lor, la progresul societății. Procesul adîncirii democrației socialiste se manifestă deopotrivă în două direcții principale: pe de o parte, se asigură participarea activă a tuturor membrilor societății socialiste la conducerea treburilor obștești și de stat, iar, pe de altă parte, manifestarea plenară a fiecărui individ în sinul societății socialiste. Caracterul real și eficient al participării în socialism are la bază egalitatea

socială efectivă a tuturor cetățenilor, gradul sporit de instrucție și cultură, de conștiință politică, civică și etică, existența și perfecționarea continuă a formelor organizatorice și instituționale în cadrul cărora se realizează participarea, precum și a garanțiilor politice-juridice ale largilor drepturi și libertăți social-economice, politice și cetățenești.

Punînd în valoare energia și inițiativa creatoare a maselor, a clasei muncitoare, țăranimii și intelectualității, a tuturor oamenilor muncii, indiferent de naționalitate, perfecționarea democrației socialiste se afirmă, așadar, ca o latură necesară a procesului de desăvîrșire a construcției socialiste. Totodată, aceasta reprezintă un factor esențial al consolidării continue a societății, al unității și coeziunii maselor în jurul Partidului Comunist Român.

La adîncirea democrației socialiste contribuie în mod substanțial promovarea consecventă de către P.C.R. a principiilor de dreptate și echitate socială. Politica partidului nostru tinde să fructifice plenar valențele democratismului orînduirii noastre de stat, care proclamă și realizează omul ca valoare supremă în societate : înlăturarea inegalității între oameni, întemeiată pe deosebiri de clasă, înlăptuirea egalității bazate pe merite, repartitia produsului social pe temeiul unicului criteriu just și echitabil — acela al cantității, calității și responsabilității sociale a muncii.

O trăsătură tot mai prezentă în evoluția vieții noastre de stat și politice în general o reprezintă accentuarea formelor democrației directe. Participarea poate să-și găsească o concretizare eficientă în toate domeniile vieții social-politice, economice, învățămînt, cercetare științifică etc. În cadrul recentei Conferințe Naționale a P.C.R. s-au dezbătut probleme legate de dezvoltarea cadrului instituțional în care cetățenii să-și spună cuvîntul asupra activității organelor de stat, economice, social-culturale și obștești, să asigure controlul opiniei publice, al poporului asupra tuturor organelor statului. În dezvoltarea și adîncirea democratismului socialist, partidul nostru are o viziune realistă, în lumina căreia democrația se corelează în mod necesar cu răspunderea, libertatea cu disciplina, iar drepturile cu îndatoririle.

Extinderea și adîncirea în continuare a democrației socialiste reprezintă o condiție a îndeplinirii, pe toate planurile vieții sociale, a sarcinilor mari și complexe ale etapei actuale de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate, care solicită aportul fiecărui cetățean, al întregului popor.

Socialismul a dat noi coordonate vieții spirituale a poporului nostru, a ridicat pe trepte superioare instruirea tinerei generații, creația științifică, artistică și literară. Considerînd școala ca principalul factor de instruire și educare a tinerelor generații, de îmbogățire a cunoștințelor cultural-științifice ale întregului popor și de pregătire a cadrelor necesare economiei naționale, partidul și statul au asigurat dezvoltarea și perfecționarea continuă a învățămîntului, imprimîndu-i un conținut realist-științific, pe baza concepției marxist-leniniste despre natură și societate, a legării lui de nevoile mereu crescînde ale construcției socialiste.

Dezvoltarea învățămîntului de toate gradele asigură împlinirea unui deziderat fundamental al democrației — larga accesibilitate a maselor la valorile științei și culturii. Acordînd o înaltă prețuire științei ca factor de

mare importanță al progresului economic-social, partidul și statul nostru au creat condiții tot mai bune pentru promovarea ei, pentru fructificarea potențialului de gândire științifică originală.

Politica cultural-educativă înfăptuită de statul nostru, sub conducerea permanentă a partidului, exprimă prin întregul său conținut cerințele dezvoltării spirituale a patriei noastre, ale progresului ei pe toate planurile. Ea are în vedere faptul că făurirea noii societăți este legată indisolubil de ridicarea nivelului de cultură al întregului popor, că aceasta este o cerință obiectivă a construcției noii orînduiri sociale. Dezvoltarea bazei materiale este hotărîtoare, dar fără dezvoltarea științei, a gîndirii tehnice, a nivelului general de cultură a poporului nu se poate asigura nici progresul bazei materiale a societății, pentru că aceste două laturi ale activității sociale sînt strîns legate, se condiționează reciproc.

În același timp, politica culturală a statului asigură toate condițiile pentru formarea noului profil spiritual al omului societății socialiste, dornic de cunoștințe și de frumos, capabil să participe activ la crearea, însușirea și dezvoltarea valorilor culturii naționale și universale.

Proclamarea republicii, dezvoltarea României pe calea socialismului au creat premisele pentru afirmarea suverană a României în politica internațională, pentru sporirea contribuției sale la circulația valorilor materiale și spirituale pe plan mondial, pentru participarea ei mereu mai activă la soluționarea — în interesul păcii și progresului social — a problemelor nodale ale contemporaneității.

Politica externă a României socialiste reprezintă, istoricește, o continuare și o dezvoltare, în noile condiții sociale și politice, a celor mai valoroase tradiții și aspirații ale istoriei poporului român, fiind traversată de o viguroasă și permanentă afirmare a dragostei și voinței de libertate, a idealurilor de independență, a dorinței de a fi liber și suveran în țara sa, de năzuințele și lupta poporului nostru pentru a trăi în condiții de egalitate, pace, înțelegere și colaborare cu vecinii și toate națiunile lumii. Stat independent și suveran, Republica Socialistă România se afirmă ca participantă activă la lupta pentru menținerea păcii în lume, ca promotoare a statornicirii unor relații echitabile, normale între toate statele, indiferent de orînduirea lor social-economică. Trăsătura esențială a politicii externe a țării noastre rezidă în faptul că ea corespunde, deopotrivă, intereselor și cerințelor fundamentale ale poporului român, aspirațiilor de pace și libertate a tuturor popoarelor.

Membră cu drepturi egale în comunitatea țărilor socialiste, România militează și va milita în continuare, cu energie neslăbită, pentru întărirea coeziunii și unității sistemului socialist mondial, a solidarității internaționale a partidelor comuniste și muncitorești, pentru unirea într-un front larg a tuturor forțelor antiimperialiste.

P.C.R. și statul nostru pun în centrul întregii lor activități internaționale dezvoltarea colaborării frățești, întărirea prieteniei și alianței de nezdruncinat cu toate țările socialiste. Țara noastră acționează și va acționa și în viitor în sprijinul luptei popoarelor pentru apărarea independenței și suveranității naționale, pentru abolirea oricăror forme de asuprire colonială, pentru dezvoltarea de sine stătătoare a tuturor națiunilor, în conformitate cu voința și aspirațiile lor fundamentale.

Ca țară europeană, România acordă o mare atenție problemei păcii, securității și colaborării pe continentul nostru, aducându-și întreaga contribuție la îndeplinirea acestui presant deziderat. Guvernul român se pronunță pentru respectarea legalității internaționale, pentru lichidarea blocurilor militare și a bazelor militare de pe teritoriile altor state și instaurarea unui climat de destindere și colaborare fructuoasă între popoare.

La baza tuturor relațiilor sale externe, România așază principiile deplinei egalități în drepturi, respectului independenței și suveranității naționale, neamestecului în treburile interne, avantajului reciproc, renunțarea la forță și la amenințarea cu forță în soluționarea problemelor litigioase dintre state.

Activitatea externă a partidului și statului nostru are un caracter profund științific, întrucât ea se bazează pe studierea și cunoașterea realităților complexe ale vieții internaționale contemporane, a raportului de forțe pe plan mondial, pe înțelegerea caracterului de legitate a evoluției relațiilor internaționale și a evenimentelor care au loc în lume și acționează în conformitate cu cerințele progresului istoric. Aceasta conferă activității externe promovate de statul român un caracter realist și constructiv.

O întreagă operă istorică desparte România de azi, în care poporul e stăpîn pe soarta sa, de România de ieri, în care dominau clasele exploatare. O viață nouă, viguroasă, în care poporul își desfășoară din plin forțele sale creatoare, pulsează azi pe meleagurile țării.

În cei 25 de ani care au trecut de la proclamarea Republicii, socialismul a învins deplin și definitiv în România, deschizînd o epocă de progres rapid în viața poporului, situînd România printre națiunile cu cea mai dinamică dezvoltare, pe un loc demn între popoarele lumii. În acești ani, au cunoscut un puternic avînt forțele de producție ale țării, știința, tehnica, învățămîntul și cultura, s-au schimbat fundamental condițiile de viață ale poporului, oamenii muncii au devenit cu adevărat stăpîni în țara lor, participînd tot mai activ la conducerea acesteia, la adoptarea și îndeplinirea hotărîrilor și măsurilor care privesc viitorul lor.

Toate realizările mărețe cu care ne mîndrim azi sînt inseparabil legate de politica justă și clarvăzătoare a eroicului și încercatului nostru partid, care, întemeindu-se pe ideile marxism-leninismului creator și dragostea fierbinte de patrie, a mobilizat talentul și energia tuturor celor ce muncesc, capacitățile lor creatoare, în vederea înălțării României contemporane pe trepte mereu mai înalte de progres și civilizație.

Considerații privind instaurarea puterii de stat muncitorești-țărănești, de tip socialist, în România

PARASCHIVA NICHITA

Transformarea țării noastre din monarhie constituțională în republică populară, la 30 decembrie 1947, are o dublă semnificație pentru poporul român. Pe de o parte, prin acest act istoric s-a pus capăt monarhiei, instituție anacronică care, timp de aproape opt decenii, a întruchipat dominația politică a burgheziei și moșierimii cu toate consecințele sale nefaste pentru masele populare. Pe de altă parte, proclamarea Republicii Populare Române a marcat, datorită condițiilor concret istorice în care s-a înfăptuit, un salt calitativ în conținutul statului — încheierea procesului de cucerire a puterii de stat de către clasa muncitoare în alianță cu țărănimea muncitoare și cu celelalte categorii de oameni ai muncii.

După cum se știe, în țara noastră, lichidarea regimului politic burghez și instaurarea puterii de stat muncitorești-țărănești, de tip socialist, nu s-au realizat dintr-o dată, ci prin transformări revoluționare succesive, care au avut loc în cursul anilor 1944—1947. Clasele exploatatoare au fost îndepărtate de la conducerea statului în mod treptat, începînd cu cercurile cele mai reacționare fasciste, prohitleriste, continuînd cu principalele grupări conservatoare, reprezentate prin vechile partide politice național-țărănesc și național-liberal și terminînd cu acea parte a burgheziei, care a conclucrat cu forțele revoluționare muncitorești-țărănești în înfăptuirea unor transformări general-democratice și cu regele.

Clasa muncitoare a cucerit primele poziții în conducerea statului o dată cu răsturnarea dictaturii militare-fasciste, la 23 August 1944. În guvernul de uniune națională, antihitleristă, prezidat de generalul Constantin Sănătescu și format atunci din generali, tehnicieni și din cîte un reprezentant al celor patru partide politice din Blocul Național Democatic, partidele comunist și social-democrat participau prin cîte un ministru fără portofoliu; reprezentantul P.C.R. a deținut, cîtva timp, și Ministerul Justiției.

Participarea reprezentanților celor două partide muncitorești în guvern avea o semnificație mult mai mare decît cea exprimată prin numărul de locuri deținute de ei. Faptul că principalele partide burgheze

nefasciste — P.N.Ț. și P.N.L. — n-au putut evita conlucrarea cu partidul comunist, pe care, în trecutele lor guvernări, l-au ținut în afara legii, exprimă neputința claselor exploatatoare de a mai acționa în mod deschis împotriva forțelor revoluționare. Avînd loc în condițiile victoriei insurjecției naționale antifasciste armate și ale dezvoltării ei în revoluție populară prezența și activitatea reprezentanților P.C.R. și P.S.D. în acest guvern au constituit, după cum a dovedit evoluția ulterioară a evenimentelor politice, prima breșă importantă în sistemul burghez de guvernare și primii pași ai clasei muncitoare spre cucerirea puterii de stat.

Guvernul constituit la 23 August 1944, avînd sprijinul tuturor forțelor sociale și politice principale din țară — de la clasa muncitoare pînă la cercuri ale palatului regal — a realizat, în prima fază a activității sale, importante obiective cu caracter național, democratic, antihitlerist. El a repus în vigoare prevederile constituționale prin care se acordau largi drepturi și libertăți cetățenești, a început acțiunea de lichidare a vechii legislații antonesciene și a pozițiilor deținute de imperialiștii germani în economia națională, a organizat participarea Armatei române, alături de Armata sovietică, la războiul antihitlerist, mobilizarea tuturor forțelor și resurselor țării în acest război.

Dar, datorită preponderenței militarilor în cadrul său și slabei reprezentări a forțelor consecvent democratice, după un timp relativ scurt, guvernul s-a dovedit incapabil să rezolve celelalte mari probleme politice aflate în fața țării. Astfel, deși curățirea aparatului de stat, a organelor locale ale administrației publice (prefecturi, preturi și primării), de elemente antonesciene reacționare și sancționarea criminalilor de război, se impuneau ca cerințe obligatorii și urgente, guvernul nu a luat măsuri radicale pentru îndeplinirea lor decît sub presiunea maselor și a forțelor revoluționare¹. Unii miniștri, reprezentînd reacțiunea, au încercat chiar să protejeze rămășițele antonesciene și legionare și să determine limitarea drepturilor muncitorilor de a se organiza și de a participa la lupta politică. Ca urmare, din inițiativa partidului comunist, oamenii muncii de la orașe și sate au determinat, prin adunări populare și demonstrații de stradă, răsturnarea guvernului.

În a doua jumătate a lunii septembrie 1944, Partidul Comunist Român a declanșat lupta pentru aducerea la cîrma țării a unui guvern al tuturor forțelor naționale, democratice, în care reprezentanții maselor muncitoare să dețină majoritatea pozițiilor și care să adopte ca program de guvernămînt platforma Frontului Național Democratic. Partidul Comunist Român milita pentru constituirea unui guvern capabil să îndeplinească pînă la capăt sarcinile antifasciste și să asigure democratizarea și refacerea economică a țării, exproprierea pămînturilor moșierești și împrăștierea țăranilor, îmbunătățirea situației materiale a oamenilor muncii, limitarea pozițiilor economice ale marii burghezii. „Comitetul Central al Partidului Comunist din România — se menționa în încheierea proiectului de platformă al F.N.D. — se adresează forțelor democratice ale

¹ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 103, dosarul nr. 8 464, fila 61 (*Declarația ministrului Afacerilor Externe, Grigore Niculescu-Buzești, în ședința Consiliului de Miniștri din 16 septembrie 1944*); dosarul nr. 8 948, fila 47 (*Declarația președintelui P.N.L. — C.I.C. Brătianu, în ședința Consiliului de Miniștri din 28 septembrie 1944*).

țării, conștiente de răspunderea ceasului de față și tuturor partidelor, grupărilor, organizațiilor democratice, invitându-le să adere la această platformă pentru alcătuirea unui Front Național Democratic, din sînul căruia să se formeze un guvern, care să realizeze obiectivele stabilite în Platforma F.N.D.”².

Propunerile Partidului comunist au fost însușite de P.S.D., de Sindicatele unite, de Frontul Plugarilor, Uniunea Patrioților, de Partidul Socialist Țărănesc-(M. Ralea) și de alte organizații aflate sub conducerea sau influența partidelor de stînga.

Lupta forțelor revoluționare pentru instaurarea unui guvern real democratic a dus, într-o primă fază, la întărirea pozițiilor politice ale oamenilor muncii în cadrul unor guverne de coaliție a F.N.D. cu principalele partide burgheze — P.N.Ț. și P.N.L. În guvernele de acest gen, existente în perioada 4 noiembrie 1944—28 februarie 1945, conduse de generalul Constantin Sănătescu și, respectiv, de generalul Nicolae Rădescu, forțele revoluționare muncitorești-țărănești au deținut vice-președinția, prin dr. Petru Groza, șase ministere și trei subsecretariate de stat³. În comparație cu guvernul de la 23 August 1944, în care P.C.R. și P.S.D. au avut numai cîte un reprezentant, în guvernele menționate mai sus, cele două partide muncitorești dețineau patru departamente (Justiție, Comunicații — P.C.R. și Educație Națională și Muncă — P.S.D.).

În cadrul acestor guverne de coaliție F.N.D. a conlucrat cu P.N.Ț.-(Maniu) și P.N.L.-(Brătianu) în realizarea unor sarcini cu caracter național, antihitlerist, cum erau cele privind participarea în continuare a Armatei române alături de Armata sovietică la războiul împotriva Germaniei naziste, precum și cele menite să ducă la abolirea legislației antonesciene și la lichidarea consecințelor politicii externe a dictaturii militare-fasciste. În îndeplinirea acestor obiective erau, pînă la un anumit punct, interesate, de pe pozițiile lor, și vechile partide burgheze.

Dar, în rezolvarea celorlalte probleme majore aflate la ordinea zilei, ca democratizarea țării și înfăptuirea unor reforme social-politice, general-democratice, forțele muncitorești-țărănești au avut de înfruntat opoziția înverșunată a cercurilor conducătoare ale celor două partide burgheze, care dețineau majoritatea pozițiilor în guvern și care erau preocupate numai de a asigura revenirea la viața de stat anterioară instaurării dictaturii regale. Pe această bază, curînd după 23 August 1944, s-a produs delimitarea, conform intereselor de clasă opuse, între forțele politice muncitorești și cele burgheze din coaliția antihitleristă. Partidele național-țărănesc și național-liberal, datorită poziției lor conservatoare și a încercărilor deschise de a se solidariza cu rămășițele fasciste, au devenit tot mai evident adversarul principal al forțelor revoluționare.

Folosind cu multă pricepere pozițiile deținute în guvern și desfășurînd o intensă muncă organizatorică și de propagandă în rîndul maselor largi populare, partidele și organizațiile din F.N.D., în frunte cu P.C.R.,

² „Scînteia” din 26 septembrie 1944. Vezi și: *Ce fel de guvern vrem*, „Scînteia” din 4 octombrie 1944; *Comunicatul Consiliului F.N.D.*, „Scînteia” din 2 noiembrie 1944.

³ Vezi detalii în lucrarea *România în anii revoluției democrat-populare. 1944—1947*, Editura politică, București, 1971, p. 99, 103—104.

au militat cu consecvență pentru realizarea integrală, în interesul oamenilor muncii, a sarcinilor asumate de guvernele respective, demascând totodată poziția reacționară a liderilor P.N.Ț. și P.N.L. față de o serie de asemenea sarcini. În cuvântarea rostită la sfârșitul lunii noiembrie în fața muncitorilor mineri din Valea Jiului, Gheorghe Gheorghiu-Dej preciza: „Aveți în actualul guvern reprezentanți la care țineți, dar ei se izbesc în sinul guvernului de opoziția unora, care nu reprezintă interesele voastre. Reușita reprezentanților voștri din sinul guvernului depinde de lupta voastră, de sprijinul vostru”⁴.

În aceste condiții oamenii muncii au început să exercite o tot mai puternică presiune asupra reprezentanților burgheziei din guvern, pentru a-i determina să acționeze operativ și eficace pe linia democratizării țării sau să părăsească scena politică. În adunările populare, mitingurile și demonstrațiile politice de stradă, în telegramele și motiunile trimise regelui și președintelui Consiliului de Miniștri, cele mai diferite categorii sociale protestau împotriva practicilor reacționare ale unor miniștri burghezi și își exprimau hotărârea de neclintit de a aduce la cîrma țării un guvern democrat real⁵.

În pofida unor piedici puse de miniștrii reacționari, guvernele aflate la conducerea României în ultimele luni ale anului 1944 și la începutul anului 1945 au adoptat din inițiativa reprezentanților F.N.D. unele însemnate măsuri privind democratizarea vieții publice. S-a accelerat purificarea aparatului de stat, central și local, de rămășițele fasciste⁶, a fost consfințită prin lege existența sindicatelor profesionale revoluționare ale muncitorilor și ale celorlalți salariați⁷, s-au acordat largi drepturi și libertăți democratice naționalităților conlocuitoare⁸, a fost adoptată, deși cu mare întârziere, legea pentru urmărirea și pedepsirea criminalilor și profitorilor de război⁹ și a celor vinovați de dezastrul țării¹⁰.

Asemenea măsuri au fost completate și adîncite prin acțiuni revoluționare ale maselor. Încă în toamna anului 1944, în multe locuri, comitetele muncitorești au început să exercite controlul asupra activității productive din întreprinderi pentru a preveni acțiunile de dezorganizare și de sabotaj puse la cale de reacțiune. În strînsă alianță, muncitorii și țărani au luat cu asalt numeroase prefecturi și primării, instalînd în fruntea acestor instituții de stat reprezentanți ai forțelor democratice.

⁴ „Scînteia” din 2 decembrie 1944.

⁵ Bunta Petre, *Formele și caracterul luptei maselor pentru instaurarea regimului democrat-popular*, în „Acta Musei Napocensis”, Anuarul Muzeului de Istorie Cluj, 1968, p. 329—355.

⁶ *Legea nr. 594 pentru modificarea legii nr. 846/1944, privitoare la purificarea administrațiilor publice*, în „Monitorul Oficial”, nr. 274, din 24 noiembrie 1944; *Legea nr. 643 de purificare a Corpului avocaților*, în „Monitorul Oficial”, nr. 294, din 19 decembrie 1944.

⁷ *Legea nr. 52 asupra sindicatelor profesionale*, în „Monitorul Oficial”, nr. 17, din 21 ianuarie 1945.

⁸ *Legea nr. 86 privind Statutul naționalităților minoritare*, în „Monitorul Oficial”, nr. 30, din 7 februarie 1945.

⁹ *Legea nr. 50 pentru urmărirea și pedepsirea criminalilor și profitorilor de război*, în „Monitorul Oficial”, nr. 17, din 21 ianuarie 1945.

¹⁰ *Legea nr. 51 pentru urmărirea și sancționarea celor vinovați de dezastrul țării*, în „Monitorul Oficial”, nr. 17, din 21 ianuarie 1945.

Aceste forme de participare directă a maselor populare de la orașe și sate la rezolvarea unor probleme majore ce stăteau în fața țării s-au conjugat cu presiunea exercitată asupra miniștrilor burghezi de către reprezentanții oamenilor muncii din guvern. Activitatea constructivă a reprezentanților partidului comunist și ai altor forțe democratice din guvern și din conducerea organelor locale ale administrației de stat, susținută de larga mișcare populară, a îngustat tot mai mult pozițiile politice ale elementelor reacționare.

În lupta pentru înlăptuirea obiectivelor revoluției democrat-populare și atragerea în cadrul acesteia a tuturor forțelor sociale interesate, dintr-un motiv sau altul, s-a întărit unitatea de acțiune a clasei muncitoare, s-a încheiat alianța muncitorească-țăărănească. Partidul comunist a extins și adâncit colaborarea cu partidul social-democrat, pe multiple planuri: în cadrul Frontului Unic Muncitoresc, în sindicate, în guvern și în verigile locale ale aparatului de stat.

Colaborarea tot mai strinsă dintre Partidul Comunist Român și Partidul social-democrat s-a concretizat în poziții și acțiuni comune¹¹, în respingerea cu succes a încercărilor unor lideri social-democrați de dreapta de a frâna lupta revoluționară¹².

Organizarea mișcării sindicale unite, încununată prin Congresul de constituire a Confederației Generale a Muncii, ținut în ianuarie 1945, a contribuit substanțial la consolidarea unității de acțiune a clasei muncitoare.

Frontul Unic Muncitoresc a constituit nucleul de concentrare a tuturor forțelor democratice și revoluționare, care a permis clasei muncitoare să-și exercite în toată amploarea rolul conducător în revoluție.

În vederea transformării țărănimii, care reprezenta majoritatea populației, într-o forță activă a revoluției comuniste au dezvoltat colaborarea cu Frontul Plugarilor, au sprijinit crearea comitetelor satești — organe obștești de rezolvare a revendicărilor țărănești specifice — și au mobilizat masele țărănești la acțiuni revoluționare alături de clasa muncitoare. De o însemnătate excepțională pentru încheierea alianței muncitorești-țăărănești a fost îmbinarea strinsă, în primăvara anului 1945, a luptei pentru putere cu cea pentru pământ¹³. Trecerea la împărțirea pământurilor moșierești, prin acțiuni de jos, împotriva opoziției majorității reacționare din guvern a determinat țărănimea să se alăture în masă forțelor revoluționare, iar aceasta a fost una din condițiile esențiale ale victoriei în lupta pentru puterea populară.

¹¹ Petric Aron, Gheorghe Tuțui, *Unificarea mișcării muncitorești din România*, Editura Academiei R.S.R., București, 1968.

¹² În ședința Consiliului F.N.D. din 12 octombrie 1944, președintele P.S.D., C. Titel Petrescu, care s-a ridicat împotriva propunerii de a se forma un guvern F.N.D., a rămas în minoritate (Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 49, dosarul nr. 9 269, filele 7—9). În ședința Consiliului F.N.D. din 24 ianuarie 1945, a fost respinsă ideea susținută de Șerban Voinea, reprezentant al P.S.D., că înlăptuirea reformei agrare ar fi fost neindicată (Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 49, dosarul nr. 9 269, filele 115 și 148).

¹³ *Alianța muncitorească-țăărănească în România*, Editura politică, București, 1969, p. 291—315

Numeroși oameni de știință, scriitori, cadre didactice, artiști plastici ș.a. s-au încadrat în partidele muncitorești, în Frontul Plugarilor și Uniunea Patrioților și au participat sau sprijinit lupta revoluționară.

Lupta forțelor revoluționare împotriva cercurilor conducătoare reacționare ale P.N.Ț. și P.N.L. și lărgirea continuă a bazei de masă a F.N.D., în special prin trecerea țărănimii de partea sa, au adâncit deruta în rândurile claselor exploatatoare și au agravat disensiunile în rândurile partidelor lor politice. Semnificativ pentru stadiul de destrămare a acestor partide este faptul că, până la sfârșitul lunii februarie 1945, au aderat la F.N.D. o treime din organizațiile locale ale P.N.Ț. și unele organizații județene ale P.N.L. La 23 februarie 1945 a părăsit P.N.Ț. și a aderat la F.N.D. gruparea condusă de Anton Alexandrescu. În același timp, F.N.D. a încheiat un acord de colaborare cu o grupare disidentă a P.N.L., avînd în frunte pe Gh. Tătărescu ¹⁴.

Colaborarea F.N.D. cu această grupare liberală burgheză a înlesnit forțelor democratice să-și concentreze atacul împotriva principalelor partide reacționare ale burgheziei și moșierimii — P.N.Ț.-(Maniu) și P.N.L.-(Brătianu) —, a slăbit puterea de rezistență a reacțiunii, împiedicînd realizarea unui front comun a întregii burghezii și moșierimii împotriva revoluției. Deși acțiunile acestei grupări îndreptate împotriva cercurilor conducătoare reacționare ale vechilor partide burgheze erau determinate de cu totul alte motive decît cele ale forțelor revoluționare și se deosebeau ca intensitate, consecvență și metode ele au creat condiții mai favorabile luptei maselor pentru instaurarea și consolidarea puterii democrat-populare.

În focul luptelor revoluționare de la sfârșitul anului 1944 și din primele luni ale anului 1945 raportul de forțe pe plan intern s-a schimbat tot mai mult în favoarea partidelor politice și organizațiilor clasei muncitoare și țărănimii. În asemenea condiții, lupta maselor populare și acțiunile reprezentanților F.N.D. au determinat instaurarea, la 6 martie 1945, a guvernului prezidat de Dr. Petru Groza — înflăcărat patriot și militant progresist —, primul guvern din istoria României în care clasa muncitoare și țărănimea aveau rolul preponderent. În acest guvern, Frontul Național Democratic, care deținea majoritatea pozițiilor, conlucrea cu reprezentanții grupării liberale burgheze de sub conducerea lui Gheorghe Tătărescu, interesată în înfăptuirea unor transformări democratice. Prin conținutul său de clasă și prin obiectivele sale, acest guvern reprezenta o putere revoluționar-democratică a muncitorilor și țăranilor.

Vechile partide burgheze, care, în perioada interbelică, au guvernat alternativ și apoi, forțate de împrejurări, au conlucrat cu Partidul Comunist Român în scoaterea țării din războiul hitlerist și în primele guverne ce s-au succedat după eliberare, au fost înlăturate definitiv de la conducerea țării.

¹⁴ În legătură cu această problemă vezi și: P. Nichita, *Activitatea desfășurată de Partidul Comunist Român în primele luni ale anului 1945 în vederea lărgirii bazei de masă a Frontului Național Democratic și întăririi influenței sale politice*, în „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R.”, nr. 5/1963, p. 3—16.

Constituirea guvernului democratic de la 6 martie 1945 — arată tovarăşul Nicolae Ceauşescu — „nu a reprezentat o simplă schimbare de guvern, ci o schimbare a însuşi regimului politic din ţara noastră: instaurarea puterii revoluţionar-democratice a muncitorilor şi ţăranilor“¹⁵.

Formarea guvernului dr. Petru Groza, la 6 martie 1945, a constituit un pas decisiv în procesul instaurării puterii de stat muncitoreşti, de tip socialist, în România.

În legătură cu semnificaţia instaurării acestui guvern şi caracterul activităţii sale există în istoriografia noastră puncte de vedere diferite. După unii autori¹⁶ această transformare revoluţionară în conţinutul puterii de stat şi activitatea guvernului au avut caracter general-democratic antimoşieresc şi antiimperialist dar şi anticapitalist, în timp ce alţii¹⁷ consideră că lichidarea la 6 martie 1945 a dominaţiei burgheziei în guvern şi instaurarea unei puteri de tipul dictaturii revoluţionar-democratice a muncitorilor şi ţăranilor nu a depăşit limitele revoluţiei burghezo-democratice.

O analiză atentă a condiţiilor istorice în care s-a constituit acest guvern revoluţionar-democratic, a compoziţiei social-politice şi mai ales a dinamicii activităţii sale confirmă primul punct de vedere şi indică necesitatea revederii şi completării a celui de al doilea.

Anii 1945—1946 au însemnat pentru guvernul dr. Petru Groza o perioadă de muncă constructivă pentru îndeplinirea până la capăt a tuturor obiectivelor cuprinse în programul F.N.D., şi de respingere a acţiunilor antiguvernamentale ale partidelor burgheze din opoziţie şi ale unor cercuri imperialiste occidentale.

Ascuţişul activităţii guvernului a fost îndreptat împotriva moşierimii şi a celor mai reacţionare forţe ale burgheziei reprezentate prin P.N.Ț.-(Maniu) şi P.N.L.-(Brătianu), înlăturate de la conducerea ţării.

Printre primele realizări ale guvernului s-au înscris legiferarea şi definitivarea reformei agrare, care a avut în principal caracter antimoşieresc dar, prin consecinţele sale, a contribuit la maturizarea premiselor politice şi economice pentru trecerea la transformări socialiste. Continuarea acţiunii de îndepărtare a elementelor reacţionare din conducerea aparatului de stat central şi local, sancţionarea principalilor criminali şi vinovaţi de război, precum şi o serie de măsuri în direcţia lichidării consecinţelor războiului şi normalizării vieţii economice au îngustat poziţiile politice ale claselor exploatatoare şi posibilităţile lor de a acţiona împotriva oamenilor muncii.

¹⁵ Nicolae Ceauşescu, *România pe drumul construirii societăţii socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 4, Editura politică, Bucureşti, 1970, p. 623.

¹⁶ M. Lupan, Gr. Smeu, *Învăţătura marxist-leninistă despre transformarea revoluţiei burghezo-democratice în revoluţie socialistă — călăuză în lupta poporului nostru pentru făurirea regimului de democraţie populară*, în „Studii. Revistă de istorie“, nr. 2/1954; I. Bercu, *Asupra caracterului anticapitalist al puterii de stat în perioada desăvîrşirii revoluţiei burghezo-democratice în România*, „Cercetări filozofice“, nr. 6/1956).

¹⁷ V. Liveanu, *Transformările revoluţionare — premise ale proclamării Republicii Populare Române*, în „Studii. Revistă de istorie“, nr. 4/1964, p. 866; *Vezi şi Particularităţi ale strategiei politice a Partidului Comunist Român în revoluţia populară. Revendicările imediate şi obiectivul final*, în „Studii. Revistă de istorie“, nr. 3/1971, p. 597—598.

Avînd sprijinul larg al maselor populare, guvernul a respins cu succes atacurile contrarevoluționare ale reacțiunii, grupate în jurul vechilor partide burgheze, care nu renunțaseră la încercările disperate de a recîștiga puterea politică pierdută ¹⁸.

Alegerile parlamentare din 19 noiembrie 1946, în care Blocul Partidelor Democratice a obținut o victorie categorică, au demonstrat opțiunea întregului popor pentru puterea democrat-populară. Pe baza rezultatului acestor alegeri, pozițiile clasei muncitoare și ale țărănimii în conducerea statului s-au întărit și consolidat. În guvernul reorganizat după alegeri, numărul miniștrilor comuniști și social-democrați a crescut de la 6 la 8, iar al subsecretarilor de stat de la 4 la 6.

Prin Ministerul Economiei Naționale, preluat de către secretarul general al C.C. al P.C.R., Gheorghe Gheorghiu-Dej, din mîinile unui reprezentant al P.N.L. (Gh. Tătărescu), Partidul comunist a reușit să dirijeze sectoarele productive vitale, să impulsioneze astfel refacerea economică a țării, să stăvilească specula și sabotajul și să îngrădească exploatarea capitalistă.

În cursul anului 1947, ca urmare a prefacerilor revoluționar-democratice îndeplinite pînă atunci, raportul de forțe între clase s-a schimbat radical în favoarea clasei muncitoare și a celorlalți oameni ai muncii. Partidul comunist devenise cel mai mare și mai influent partid politic, iar unificarea social-democraților cu comuniștii în cadrul unui partid unic, marxist-leninist, intrase în faza realizării practice. De asemenea, în cadrul alianței muncitorești-țărănești a crescut rolul conducător al clasei muncitoare, iar în rîndurile țărănimii s-a dezvoltat procesul de delimitare a păturilor ei de bază, interesate în mod obiectiv în a merge mai departe alături de proletariat spre revoluția socialistă. Elementele burgheze de la sate au fost, treptat, îndepărtate din conducerea Frontului Plugarilor, a cooperativelor de aprovizionare și desfacere și din fruntea băncilor populare.

Principalele partide burgheze reacționare, ca urmare a transformărilor revoluționare îndeplinite în țara noastră după 23 August 1944, au dispărut din viața politică.

Concomitent cu succesele obținute de forțele muncitorești-țărănești, cu dezvoltarea tot mai evidentă a revoluției spre socialism, a crescut și împotrivirea reprezentanților burgheziei din guvern. Ei au încercat, în anul 1947, să determine guvernul să renunțe la politica de îngrădire a pozițiilor economice ale capitaliștilor și la măsurile restrictive față de partidele politice reacționare, s-au opus introducerii controlului de stat asupra activității întreprinderilor particulare. Aceste manifestări arătau că nu mai era posibilă continuarea colaborării forțelor revoluționare muncitorești-țărănești cu reprezentanți ai acestei grupări. Ca urmare, la 5 noiembrie, Adunarea Deputaților a adoptat o moțiune de neîncredere față de Gheorghe Tătărescu, care deținea funcțiile de vicepreședinte al guvernului și titular

¹⁸ M. Fătu, *Lupta maselor populare conduse de P.C.R. pentru zdrobirea complotului reacțiunii din august și noiembrie 1945 — moment important în consolidarea regimului democrat-popular*, în „Revista Arhivelor”, nr. 2/1962; Gh. Țuțui, *Înfringerea de către forțele revoluționare a acțiunilor antidemocratice și antiguvernamentale întreprinse de partidele politice reacționare și de către monarhie (august 1945—ianuarie 1946)*, în „Studii. Revistă de istorie”, nr. 6/1967.

al Ministerului Afacerilor Străine. A doua zi, toți cei patru miniștri și doi secretari de stat tătărescieni au demisionat. La 7 noiembrie în locurile vacante au fost numiți reprezentanți ai Partidului Comunist Român (la ministerele Afacerilor Străine, la Finanțe), ai Partidului social-democrat (la Lucrări Publice) și ai Frontului plugarilor (la Culte).

Îndepărtarea reprezentanților P.N.L.-Gh. Tătărescu din guvern a însemnat totodată și eliminarea din conducerea statului a acelor elemente care continuau să susțină deschis regimul monarhic¹⁹ și care — prin pozițiile deținute — ar fi putut să îngreuneze răsturnarea acestuia. De altfel, în decembrie 1947, noua conducere a P.N.L., în frunte cu P. Bejan, care începuse reorganizarea acestui partid, n-a mai înscris în programul adoptat principiul susținerii monarhiei²⁰.

La sfârșitul anului 1947 monarhia era, în fapt, izolată. Forțele social-politice ale claselor exploatatoare ele înșile fiind slăbite nu mai aveau posibilități să o susțină eficient. Devenise acută neconcordanța dintre conținutul real al puterii politice și forma de organizare a statului. În aceste condiții Partidul Comunist Român, dând expresie voinței maselor largi de la orașe și sate, a stabilit ca obiectiv nemijlocit abolirea monarhiei. O dată cu aceasta, a fost intensificată popularizarea largă a ideii de regim de democrație populară, acțiune viu exprimată în paginile presei de partid. Astfel „Scinteia” din 9 noiembrie 1947, inserind un amplu reportaj privind desfășurarea marelui miting din București, închinat aniversării a trei decenii de la Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, pe prima pagină cu litere mari, scria : „Sute de mii de participanți au arătat prin aclamațiile lor, prin fețele lor aprinse de entuziasm, prin pumnii strinși dirz la luptă, că și-au însușit învățămintele Marii Revoluții Socialiste și că sînt hotărîți să clădească o nouă Românie, România celor ce muncesc (subl. ns.)”. În zilele următoare, „Scinteia” a publicat ample articole în care erau abordate probleme ca : *Parlamentarism burghez nereprezentativ și democrația populară reprezentativă, Ce sînt sovietele, Iugoslavia pe calea socialismului, O lume veche agonizează — se naște o lume nouă* ș.a.

Pornind de la raportul de forțe social-politice favorabil în mod hotărîtor clasei muncitoare și aliaților săi, Partidul comunist a luat o serie de măsuri menite să asigure înfăptuirea înlăturării monarhiei pe cale pașnică. La 24 decembrie 1947, Partidul comunist a preluat conducerea armatei prin numirea tovarășului Emil Bodnaraș ca ministru al Apărării Naționale²¹. Pe baza planului elaborat de Partidul comunist²² au fost luate o serie de măsuri de prevedere și vigilență. A fost asigurată paza punctelor strategice din Capitală și din provincie, ministerelor și institu-

¹⁹ Într-un expozeu făcut în fața C.C. al P.N.L., în august 1947, Gh. Tătărescu sublinia că „Națiunea noastră nu poate propăși fără de monarhie”, că regalitatea reprezintă „așezămîntul de bază al statului român” („Drapelul” din 17 august 1947).

²⁰ „Drapelul”, nr. 900, din 23 decembrie 1947.

²¹ „Monitorul Oficial”, partea I, nr. 298 din 24 decembrie 1947, p. 351, Decret regal din 23 decembrie 1947.

²² Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 103, dcsr nr. 8 014, fila 1. *Schița planului de măsuri pentru zilele de 29 și 30 decembrie 1947.*

țiilor centrale, a demnitarilor și frunțașilor politici, garda militară de la palatul regal a fost înlocuită cu alte unități militare ș.a.

În dimineața zilei de 30 decembrie 1947, după cum se știe, dr. Petru Groza, președintele Consiliului de Miniștri, și Gh. Gheorghiu-Dej, secretarul general al C.C. al P.C.R., au avut o întrevedere cu regele căruia i-au cerut să abdice. Ei i-au arătat regelui că, în condițiile raportului de forțe din interiorul țării, proclamarea republicii populare a devenit o necesitate obiectivă, o cerință imperioasă a maselor largi populare, că orice împotrivire ar fi fost sortită eșecului ²³.

Totodată a fost informat că i se va crea posibilitatea să plece liber din țară, împreună cu toți membrii familiei regale, cu suita sa și cu o parte a averii. În finalul întrevederii, regelui i-a fost înmănat actul de abdicare pentru a-l semna.

Inițial regele a refuzat să semneze și a cerut 48 de ore de gândire. I s-au acordat 30 de minute. Retras în altă cameră el a citit actul de abdicare împreună cu doi dintre oamenii săi de încredere (mareșalul palatului și secretarul său particular). În actul de abdicare erau arătate în mod realist motivele de bază, care impuneau înlăturarea monarhiei. „În viața statului român — se spunea în act — s-au produs în ultimii ani adânci prefaceri politice, economice și sociale, care au creat noi raporturi între principalii factori ai vieții de stat.

Aceste raporturi nu mai corespund astăzi condițiunilor stabilite de Pactul fundamental — Constituția Țării — ele cerînd o grabnică și fundamentală schimbare“ ²⁴.

După cum relatează biograful lui Mihai — Arthur Gould Lee — în acel moment regelui i-au trecut prin minte cîteva variante pentru a încerca să-și mențină tronul. S-a gândit să facă apel la armată, dar nu era sigur că aceasta l-ar sprijini. S-a gândit, apoi, să încerce să-i aresteze pe Petru Groza și pe Gh. Gheorghiu-Dej, sau să recurgă la ajutorul Statelor Unite ale Americii, Angliei, dar nici acestea nu i s-au părut posibile, deoarece, atît dr. Petru Groza cît și Gh. Gheorghiu-Dej erau membri ai guvernului, ai aceluiași guvern care fusese consfințit prin alegeri și recunoscut de Marile puteri ²⁵.

În fața influenței mari pe care guvernul o avea în rîndurile maselor largi de la orașe și sate, a poziției sale ferme, regele, înțelegînd că orice împotrivire era sortită eșecului, a semnat actul de abdicare și a anunțat că dorește să părăsească țara.

În după-amiaza aceleiași zile, Consiliul de Miniștri, în plenul său, a luat act de abdicarea regelui și a adoptat o Proclamație către popor.

„Istoria va înregistra o lichidare a monarhiei, fără zguduiri cum poate inamicii noștri n-ar fi dorit — declara dr. Petru Groza în ședința Consiliului de Miniștri. Ca să utilizez o expresie a reginei-mame, poporul a făcut azi un divorț — și decent și elegant — de monarhie... Vreau să se știe pretutindeni — și aceasta este foarte important — că lucrul acesta

²³ Gh. Gheorghiu-Dej, *Expunere făcută la ședința solemnă a M.A.N. cu prilejul celei de a XV-a aniversări a Republicii Populare Române*, Editura politică, București, 1962.

²⁴ *Proclamarea Republicii Populare Române*, București, 1948, p. 4—5.

²⁵ Arthur Gould Lee, *Crown Against Sieckle*, Londra, 1959.

s-a făcut cu cumințenie, la timpul său... noi mergem înainte pe drumul nostru, cu minimum de zguduiri și maximum de foloase”²⁶.

Imediat posturile de radio au transmis textul actului de abdicare și Proclamația guvernului. „Monarhia — se arăta în proclamație — constituia o piedică în calea dezvoltării țării spre un regim de democrație populară, care să asigure celor ce muncesc bunăstarea materială și culturală, să asigure independența și suveranitatea statului român. Prin înlăturarea monarhiei se deschid democrației noastre populare căi noi de mărețe înfăptuiri”²⁷.

Seara, la orele 19, Adunarea Deputaților, întrunită sub președinția lui Mihail Sadoveanu, a consfințit abolirea monarhiei și a hotărât transformarea României în Republică Populară. Prin legea de constituire a Republicii, votată cu acest prilej, se preciza că puterea legislativă va fi exercitată de Adunarea Deputaților până la alegerea unei Adunări Legislative, care avea să hotărască asupra noii Constituții a R.P.R., iar puterea executivă, de un Prezidiu compus din 5 membri, ales cu unanimitate de voturi de Adunarea Deputaților. Pe baza propunerii guvernului, în Prezidiul Republicii au fost aleși: C. I. Parhon, Mihail Sadoveanu, Ștefan Voitec, Gheorghe Stere, Ion Niculi.

Înlăturarea monarhiei și proclamarea Republicii Populare Române au fost primite cu mare entuziasm pe întreg cuprinsul țării, fiind aprobate de toate forțele sociale și politice înaintate ale poporului nostru. Manifestațiile pentru Republică au luat în după-amiaza zilei de 30 decembrie și în zilele următoare caracterul unor mari serbări populare.

Proclamarea Republicii Populare Române a însemnat nu numai o schimbare a formei de stat, ci și un salt calitativ în conținutul puterii. Prin îndepărtarea regelui — ultimul reprezentant al claselor exploatatoare în conducerea statului — s-a încheiat procesul revoluționar de cucerire a puterii politice de către clasa muncitoare, în alianță cu țărănimea muncitoare și cu ceilalți oameni ai muncii. Prin conținutul de clasă și prin sarcinile sale, prin formele de organizare și metodele de activitate, statul nostru democrat-popular a devenit, în momentul proclamării Republicii, un stat de tip socialist.

În cursul anului 1948, au fost create organele reprezentative ale puterii de stat cu adevărat populare: Marea Adunare Națională și organele locale ale puterii — sfaturile populare —, în măsură să asigure participarea efectivă și în mod crescând a maselor populare la conducerea vieții publice, la rezolvarea problemelor obștești.

S-a continuat procesul de transformare a conținutului social-politic și a formei aparatului de stat, au fost create o serie de organisme noi, menite să asigure îndeplinirea funcțiilor economico-organizatorice și cultural-educative ale statului și apărarea cuceririlor revoluționare ale oamenilor muncii împotriva uneltirilor și acțiunilor dușmănoase.

Prin cucerirea întregii puteri de stat de către oamenii muncii, în frunte cu clasa muncitoare, s-a îndeplinit obiectivul primordial al revoluției socialiste, premisa politică esențială pentru construirea socialismului.

²⁶ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 103, dosarul nr. 9082, filele 1—6. *Stenograma ședinței Consiliului de Miniștri din 30 decembrie 1947.*

²⁷ „România liberă” din 2 ianuarie 1948.

Din activitatea politică-ideologică desfășurată de P.C.R. privind caracterul și perspectivele puterii de stat în anii 1945-1947

GHEORGHE TUTUI

Desfășurarea revoluției democrat-populare în România, în cursul căreia masele de oameni ai muncii, mobilizați și conduși de P.C.R., au înlăturat de la conducerea țării clasele exploatoare și au instaurat propria lor putere, a fost însoțită de o ascutită luptă politică-ideologică, care a cuprins, după cum era și firesc, și problema caracterului și perspectivei puterii de stat.

Reprezentînd problema de căpetenie a oricărei revoluții, problema puterii de stat a constituit în permanență obiectul unei susținute confruntări politice-ideologice între reprezentanții proletariatului și ai burgheziei din țara noastră. În anii 1945—1947 disputa în jurul acestei probleme a dobîndit însă o ascutime deosebită, maximă.

Fenomenul respectiv decurgea din ciocnirea deschisă dintre forțele sociale aflate în luptă : clasa muncitoare și aliații săi, care urmăreau cucerirea puterii de stat și folosirea acesteia în interesul maselor, și clasele exploatoare, care se străduiau să apere orînduirea existentă și ordinea statală care o consfințea.

Dat fiind ofensiva forțelor revoluționare îndreptată împotriva bazelor puterii de stat burgheze, reprezentanții claselor exploatoare s-au străduit fel și chip să găsească noi forme și metode pentru a continua acțiunea politică și ideologică de mistificare a caracterului de clasă al statului burghez, pe care-l prezentau drept exponent al „intereselor superioare ale națiunii“, ca „cea mai bună formă de organizare politică“ etc. În același timp, clasa muncitoare și aliații săi vital interesată în demascarea caracterului de clasă al statului burghez, ca instrument de dominație și asuprire a maselor, a acționat constant în domeniul ideologic, urmărind reliefaarea pe baze științifice a superiorității noii puteri revoluționare.

În condițiile concrete din România anilor 1945—1947, unele elemente au contribuit la amplificarea și diversificarea luptei politice-ideologice privind caracterul puterii de stat. Printre acestea, pe un plan distinct se situează faptul că regimul de democrație populară, instaurat la 6 martie 1945, ca o putere revoluționar-democratică a proletariatului și a țărănimii, s-au dezvoltat în cadrul unui stat care păstra forma monarhic-constituțională. Această situație specifică, ce nu afecta conținutul

fundamental al noii puteri, a determinat anumite particularități în întreaga sa evoluție, care au apărut în cadrul formal al democrației burgheze și s-au dezvoltat continuu, depășind unele limite de conținut și de formă, impuse de situația existentă, și asigurând o democrație reală și deplină, menită să reprezinte și să apere interesele fundamentale ale maselor muncitoare.

De altfel, folosirea democrației burgheze ca bază de plecare pentru asigurarea unui regim de drepturi și libertăți a avut la începutul perioadei postbelice o arie mai largă. Astfel, după zdrobirea fascismului, ca urmare a puternicelor deplasări spre stînga în rîndurile opiniei publice într-o serie de țări din Europa occidentală, se poate constata, pentru un anumit timp, o oarecare revitalizare a democrației burgheze. Activitatea legală a partidelor comuniste, numărul masiv de voturi obținute în alegeri de către comuniști și socialiști, participarea partidelor muncitorești în guvernele țărilor respective, uneori cu rol de prim ordin, au determinat adoptarea unui șir de măsuri pe linia democratizării, în folosul maselor. A început defascizarea vieții politice, judecarea și condamnarea unui număr de criminali de război și colaboraționiști. Drepturile și libertățile cetățenești au fost extinse, luîndu-se și unele măsuri de garantare a lor. S-au efectuat o serie de naționalizări și etatizări.

Toate acestea demonstau faptul că, în unele condiții, democrația burgheză poate oferi un anumit cadru pentru obținerea și asigurarea drepturilor și libertăților cetățenești fundamentale și chiar pentru înfăptuirea unor reforme în interesul oamenilor muncii.

Dar aceste manifestări ale democrației burgheze scoteau la iveală, în același timp, limitele de clasă și inconsecvențele acestei forme de organizare. Virulenta campanie anticomunistă declanșată de cercurile reacționare ale burgheziei, la scurt timp după încetarea celui de-al doilea război mondial, măsurile adoptate împotriva partidelor comuniste într-un șir de țări, ofensiva capitalului împotriva intereselor economice și politice ale maselor, adîncirea exploatării și asupririi reprezentau tot atîtea argumente că democrația burgheză nu-și poate depăși condiția sa determinată de structura economică capitalistă și de realitățile corespunzătoare ale acesteia.

O linie de dezvoltare esențialmente deosebită, de o excepțională însemnătate, a constituit-o instaurarea și consolidarea într-o serie de țări din estul și sud-estul Europei a unor noi forme de organizare politică a societății, bazate pe un nou sistem de raporturi de clasă și avînd o altă perspectivă istorică: regimurile democrat-populare sau, cu expresia folosită în epocă, regimurile „democrației noi”. Apărute ca un sistem de organizare politică superioară democrației burgheze, diferite de caracteristicile puterii sovietice, noile regimuri se inspirau din rezultatele unei bogate experiențe revoluționare și ale aplicării marxism-leninismului la condițiunile istorice și social-politice proprii.

Constituirea statelor noii democrații, în care raportul de forțe social-politice a fost fundamental schimbat în favoarea majorității poporului, confirmă cu exemple concludente aprecierea făcută de V. I. Lenin, încă în 1916, potrivit căreia în trecerea la socialism fiecare țară „va aduce un specific, exprimat într-o anumită formă a democrației, într-o anumită

varietate a dictaturii proletariatului, într-un anumit ritm al transformărilor socialiste al diferitelor laturi ale vieții sociale".¹

În contextul dat, deși a apărut și s-a maturizat ca o putere de același tip, reprezentând o verigă a procesului revoluționar ce s-a desfășurat pe plan internațional după cel de-al doilea război mondial, și în cadrul căruia s-a produs instaurarea socialismului în mai multe țări, puterea de stat instituită în România, și dezvoltată ca rezultat nemijlocit al luptei revoluționare a oamenilor muncii, a cunoscut o serie de trăsături specifice.

Victoria istorică obținută de masele populare din țara noastră prin instaurarea, la 6 martie 1945, a guvernului prezidat de dr. Petru Groza a determinat mutații de importanță hotăritoare în viața social-politică a țării și a plasat pe noi coordonate lupta forțelor revoluționare împotriva reacțiunii. În această ordine de idei, elementul calitativ îl reprezintă faptul că prin instaurarea noii puteri se punea capăt dominației politice a claselor exploatare² și se efectua un decisiv pas în direcția depășirii democrației burgheze prin instituirea unui regim politic superior.

„Constituirea guvernului Groza — arată secretarul general al P.C.R., tovarășul Nicolae Ceaușescu, — nu a reprezentat o simplă schimbare de guvern, ci o schimbare a însuși regimului politic din țara noastră: instaurarea puterii revoluționar-democratice a muncitorilor și țăranilor. Odată cu formarea guvernului Groza, România a pășit pe calea unor profunde transformări revoluționar-democratice, care au cuprins întreaga viață economică și socială a țării"³.

Noua putere prin care proletariatul, în colaborare cu țărănimea și cu alte păături de oameni ai muncii, înfăptuia conducerea, pe linie de stat, a societății, a reprezentat principalul instrument al forțelor democratice, revoluționare în lupta pentru pregătirea condițiilor de trecere la socialism. Aceasta a evoluat în perioada următoare în strînsă legătură cu desăvîrșirea sarcinilor cu caracter burghezo-democratic, spre o formă de stat reprezentînd puterea deplină a clasei muncitoare, care s-a maturizat treptat și a căpătat o structură corespunzătoare, după doborîrea monarhiei și proclamarea Republicii Populare Române.

Studierea documentelor elaborate de P.C.R. în anul 1945, a dezbaterilor și schimbului de idei, care au avut loc în cadrul diferitelor organe ale partidului, a cuvîntărilor fruntașilor comuniști ne permit să apreciem că ele conțineau, încă din acest timp, principalele elemente ce caracterizau noua putere de stat ca o putere revoluționară, muncitorească-țăărănească. Tot acum au fost precizate și sarcinile acestei puteri în raport cu cerințele etapei istorice date, ca și perspectivele sale de dezvoltare. Astfel, la prima consfătuire de lucru organizată de C.C. al P.C.R. cu activul de partid — la cîteva zile după 6 martie —, la care au fost analizate situația creată în țară în urma instaurării guvernului dr. Petru Groza și sarcinile partidului comunist, se arăta: „Noi trebuie să avem simțul de răs-

¹ V. I. Lenin, *Opere complete*, vol. 30, Editura politică, București, 1964, p. 125.

² *România în anii revoluției democrat-populare. 1944—1947*. Editura politică, București, 1971, p. 270.

³ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 4, Editura politică, București, 1970, p. 623—624.

pundere față de partid, față de popor, îndeplinirea sarcinilor guvernului... Noi trebuie să știm că sarcinile sînt foarte grele, răspunderile sînt foarte mari și depinde de noi, depinde de partidul nostru ca ele să fie îndeplinite“⁴.

Ulterior, la 23 aprilie, în cadrul ședinței organizate de către C.C. al P.C.R. cu miniștrii comuniști, a avut loc o dezbateră mai largă asupra întregii perioade de după eliberare. Cu această ocazie s-au conturat mai precis raportul dintre sarcinile cu caracter burghezo-democratic și cele socialiste, locul și rolul noii puteri de stat în acest proces. Vorbind despre răspunderea sporită a P.C.R., Gheorghe Gheorghiu-Dej arăta: „*De felul cum partidul nostru lucrează depinde și atingerea obiectivelor strategice care stau în fața partidului, crearea condițiilor favorabile grăbirii procesului spre acest fel... societatea socialistă, societatea comunistă*“⁵.

Tot acum s-a formulat cerința ca organele și organizațiile de partid să-și intensifice munca de educare a maselor, pentru ca acestea să poată înțelege mai clar schimbarea survenită în caracterul puterii în urma actului de la 6 martie și să sprijine, cu mai multă hotărîre, activitatea organelor de stat centrale și locale. Au fost criticate manifestările unor organizații de partid, ca și ale unor organizații sindicale, care încălcau măsurile puterii centrale, atribuțiile organelor acesteia. Față de aceste manifestări, conducerea P.C.R. a subliniat obligativitatea ca organizațiile politice și profesionale ale clasei muncitoare și ale aliaților săi să contribuie cu toate forțele la întărirea autorității puterii de stat, să selecționeze și să crească, din rîndurile oamenilor muncii, cadre capabile să îndeplinească sarcini de răspundere pe linie de stat și să aplice în acest cadru o politică de clasă, revoluționară.

Această cerință fundamentală în consolidarea noii puteri nu s-a realizat însă cu ușurință și nici de la sine. Ea a rezultat dintr-o complexă activitate revoluționară, dintr-o asiduă muncă politică-ideologică desfășurată de partidul comunist, dintr-o acțiune susținută de clarificare și educare a maselor, dintr-o luptă permanentă dusă împotriva claselor exploatoare, pentru demascarea concepțiilor și teoriilor acestora, pentru izolarea și zdrobirea lor politică. În acest cadru, activitatea politică-ideologică desfășurată de P.C.R. a reprezentat o componentă principală a revoluției democrat-populare, o parte inseparabilă a luptei pentru socialism.

Partidele burgheze reacționare, îndeosebi P.N.Ț.-Maniu, cu sprijinul monarhiei și al cercurilor reacționare din Occident, își concentră eforturile în vederea discreditării noului regim. Ele se dedau la atacuri virulente împotriva guvernului democrat și a actelor sale, punînd în circulație un șir de aprecieri calomnioase și denigratoare despre caracterul și activitatea noului regim. În acest scop, cadrele P.N.Ț. s-au preocupat cu predilecție de combaterea comunismului, încercînd să-l prezinte ca un „pericol“ pentru țară și să împiedice astfel „creșterea forței sociale și politice a P.C.R.“⁶. Conținutul ei de idei, și nu de puține ori termino-

⁴ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 3, fila 3. *Stenograma ședinței C.C. al P.C.R. cu instructorii C.C. și secretarii comitetelor regionale ale P.C.R., din 12 martie 1945.*

⁵ *Loc. cit.*, fila 68. *Stenograma ședinței C.C. al P.C.R. cu miniștrii comuniști din guvern, din 23 aprilie 1945.*

⁶ *Loc. cit.*, fondul nr. 104, dosarul nr. 9 158, filele 125, 127 (manuscris semnat de N. Pascu).

logia folosită în cursul unei asemenea campanii propagandistice, se apropiu de cele ale regimului de dictatură fascistă.

În același timp, partidele reacționare, pretinzând că guvernul este „nedemocratic” și „nerepresentativ”, iar actele sale sînt „represive”, „teroriste”, îl învinovăteau de toate neajunsurile din viața economică, inclusiv de secetă (!). Începînd din august 1945, o dată cu începutul conflictului dintre guvern și monarh⁷, actele guvernului erau calificate ca „neconstituționale”.

În pofida evidenței caracterului șubred, inconsistent al unor asemenea afirmații, nu puteau fi ignorate unele dificultăți decurgînd din acestea în lupta pentru consolidarea noii puteri. Se impunea, ca atare, o largă acțiune politică-ideologică de definire a bazelor regimului democrat-popular, de demascare a concepțiilor reacționare privind caracterul și conținutul puterii de stat.

Activitatea desfășurată de P.C.R., fundamentată pe teoria marxist-leninistă și experiența acumulată de către mișcarea muncitorească internațională, pornea de la cuceririle obținute de forțele revoluționare din țara noastră și reprezenta o continuare a acestora. Sub acest aspect, trebuie arătat că, încă din toamna anului 1944, cînd P.C.R. își precizase punctul său de vedere privind democratizarea vieții politice, au fost formulate clar coordonatele pe care urma să se plaseze noul regim, mutațiile ce urmau să se efectueze în raporturile dintre factorii puterii de stat și mase.

Referindu-se la acestea, articolul *Democratizarea țării*, publicat în „Scînteia” din 25 septembrie 1944, avea să scrie: „Trebuie să dispară mentalitatea că orice reprezentant al statului sau al vreunei instituții este un stăpîn, care tratează pe cetățeni ca pe niște slugi. Orice demnitar, orice funcționar trebuie să înțeleagă că este pus acolo pentru a apăra interesele poporului, că este servitorul poporului și nu invers”⁸.

După 6 martie 1945 aceste cerințe trebuiau să-și găsească exprimarea concretă în întreaga activitate a puterii de stat, a organelor sale centrale și locale. De aceea, dr. Petru Groza, în cuvîntarea rostită la primul Congres general al A.R.L.U.S.-ului (2 mai 1945) sublinia că: „Actele guvernului trebuie să se sprijinească pe adevărul poporului... puterea lor se reazemă numai pe adîncă și organică participare a maselor”⁹. Ulterior, la 25 iunie, în cadrul Congresului Frontului Plugarilor, referindu-se la aceeași problemă avea să arate: „Noi sîntem aici din voința voastră. Noi sîntem aici executori ai voinței voastre, ai poporului muncitor. Aceasta ne îndreptățește să fim aici: încrederea voastră. În clipa cînd această încredere s-ar clătina, locul nostru nu mai este aici”¹⁰.

Afirmarea deschisă a legăturii dintre guvern și mase, guvernul fiind privit ca un organ de execuție al voinței acestora, ca și practica constantă a P.C.R. și a guvernului de consultare a oamenilor muncii, atragerea lor

⁷ Vezi mai pe larg: Gheorghe Tăuș, *Înfrîngerea de către forțele revoluționare a acțiunilor antidemocratice și antiguvernamentale întreprinse de partidele politice reacționare și de monarhie*, în „Studii. Revistă de istorie”, nr. 6/1967, p. 1093—1114.

⁸ „Scînteia”, nr. 5, din 25 septembrie 1944.

⁹ Dr. Petru Groza, *Reconstrucția României. Discursuri politice, conferințe, interviuri. 1944—1946*, Tipografia „Viața literară”, București, 1946, p. 61.

¹⁰ *Ibidem*, p. 101.

la aplicarea politicii noii puteri, reprezentau o expresie concludentă a caracterului nou, democratic al regimului politic instaurat în România. Pe aceeași linie se încadrează și concepția privind calea de înfăptuire a reformelor structurale, „fără violență nejustificată”¹¹, procedându-se în spirit revoluționar, nu „cu spirit de răzbunare”¹².

În aceeași ordine de idei se impune precizarea că, în întreaga perioadă la care ne referim, P.C.R. a pus accentul pe laturile constructive ale noii puteri : acordarea de drepturi și libertăți reale pentru mase ; refacerea economiei naționale ; organizarea producției și a repartiției bunurilor ; lichidarea speculei și a sabotajului burgheziei reacționare. Evident că puterea populară a îndeplinit și anumite sarcini represive, dar acestea nu se aflau pe primul plan. Ele erau determinate de însăși cerințele dezvoltării revoluției, ca și de poziția forțelor reacționare. S-a trecut la judecarea și condamnarea criminalilor de război, a legionarilor și a altor elemente fasciste, s-au luat măsuri împotriva speculanților și sabotorilor.

O etapă importantă în afirmarea concepției P.C.R. asupra caracterului noii puteri și a perspectivelor sale o constituie activitatea politică-ideologică legată de pregătirea și desfășurarea Conferinței Naționale a P.C.R. din octombrie 1945. Cu acest prilej, partidul a relevat caracteristicile regimului politic existent în România în perioada interbelică, arătând că sub masca democrației clasele dominante au desfășurat o politică constantă de asuprire și exploatare a maselor, de reprimare cruntă a tuturor forțelor sociale avansate, îndeosebi a comuniștilor.

Analiza pe care raportul politic al C.C. al P.C.R., prezentat la Conferința de Gh. Gheorghiu-Dej, o făcea regimului existent în România pînă la 6 martie 1945, ca și reliefaarea faptului că P.C.R. s-a manifestat, încă din momentul creării sale, drept păstrător și continuator al celor mai bune tradiții ale luptelor pentru libertate, independență națională și progres social, ca militant consecvent pentru o democrație reală, au adus elemente de bază în acțiunea politică-ideologică de demascare și respingere a alegațiilor ideologilor claselor exploatare cu privire la faptul că burghezia ar fi „singura purtătoare a democrației” ; a fost subliniată semnificația actului de la 6 martie, ca moment de cotitură în evoluția puterii politice în România.

Conferința Națională a P.C.R. a stabilit obiectivele concrete ale statului democrat-popular privind refacerea și dezvoltarea economiei și, în acest cadru, întărirea rolului conducător al proletariatului. Statului îi reveneau sarcini sporite în îndrumarea și controlul vieții economice, armonizarea dezvoltării diferitelor compartimente ale economiei, dirijarea creditelor și investițiilor, distribuirea materiilor prime, reglementarea prețurilor și a circulației produselor, ameliorarea condițiilor de viață materială și spirituală a maselor largi populare etc. Se contura cu claritate poziția P.C.R., care concepea democrația nu numai ca o tehnică a guvernării sau ca o simplă măsură de reorganizare a instituțiilor și a puterii centrale, ci ca o școală de formare a cetățenilor care, în condițiile istorice date, erau chemați să participe activ la viața socială și, prin aceasta, să devină conștienți de răspunderea lor pentru destinele țării.

¹¹ *Ibidem*, p. 113.

¹² *Ibid.*

Conferința Națională a cerut întregului partid să militeze pentru întărirea unității de acțiune a clasei muncitoare, consolidarea alianței dintre muncitori și țărani, a frăției între poporul român și naționalitățile conlocuitoare, izolarea și înfringerea forțelor reacționare în alegerile parlamentare. Toate acestea erau menite să contribuie în mod evident la lărgirea și adâncirea regimului democrat-popular.

Concomitent cu lucrările Conferinței Naționale a P.C.R. și ca expresie a activității desfășurate de elementele revoluționare din cadrul său, Partidul Social-Democrat și-a precizat, la rîndul său, concepția despre democrație. Astfel, în cadrul conferinței *Democrația și clasa muncitoare*, ținută de Lotar Rădăceanu la Casa de învățatură socialistă din București, în ziua de 25 octombrie 1945, se făcea o substanțială analiză asupra caracterului istoric și de clasă al democrației, precizîndu-se că : „Idealul clasei muncitoare este societatea socialistă pe care este chemată să o înfăptuiască prin munca și lupta ei, iar democrația nu este decît un mijloc de care clasa muncitoare se servește pentru atingerea scopurilor sale”¹³.

Opuînd democrației burgheze formale o democrație activă, sprijinită politiceste pe partidele politice care reprezentau interesele fundamentale ale maselor, liderul socialist aprecia regimul democratic din România nu ca o revenire la trecut, ci ca o „mișcare dinamică și luptătoare în domeniul economic și social” condusă de clasa muncitoare, menită să întrebuițeze instituțiile democratice pentru a face ca de beneficiile democrației să se bucure numai aceia care merită acest lucru. Ulterior, același lider socialist, în lucrarea *Temeliile politicii de Front Unic Muncitoresc și perspectivele ei*, arăta că, drept urmare a experienței istorice dobîndite în perioada anterioară și a colaborării cu P.C.R., social-democrația română s-a îndepărtat de vechea democrație formală și s-a situat pe pozițiile „democrației active... ca armă de luptă împotriva fascismului și reacțiunii, ca instrument de realizare a marilor comandamente ale vremii, ca și a revendicărilor arzătoare ale maselor largi populare”¹⁴.

Situarea P.S.D. pe pozițiile luptei pentru o democrație militantă, ca instrument al revoluției, avea o mare însemnătate teoretică și practică. Extinderea punctelor care îl apropiiau de P.C.R. contribuia în mod evident la lărgirea bazei de colaborare dintre cele două partide muncitorești, act de mare însemnătate pentru întărirea puterii de stat și pentru asigurarea rolului de conducător al clasei muncitoare în revoluție. Totodată, ea constituia o lovitură puternică dată burgheziei, care încerca să transforme unele deosebiri de păreri dintre comuniști și social-democrați în această problemă majoră într-o piedică în calea consolidării puterii democrat-populare și să frîneze pe această cale dezvoltarea revoluției.

Avînd în vedere că în țara noastră saltul calitativ, care a dus la instaurarea dictaturii proletariatului, s-a făcut de la o putere de același tip — dictatura revoluționar-democratică a muncitorilor și țăranilor —, analiza evoluției acesteia spre o formă de stat superioară reprezintă un deosebit interes științific.

¹³ Lotar Rădăceanu, *Democrația și clasa muncitoare*, Editura P.S.D. București, 1946, p. 4.

¹⁴ Lotar Rădăceanu, *Temeliile politicii de Front Unic Muncitoresc și perspectivele ei*, Editura P.S.D., București, 1946, p. 16.

Încă din anul 1946 Partidul Comunist Român a început o largă acțiune de clarificare a maselor asupra raportului dintre democrația burgheză și democrația populară, analizând totodată caracteristicile regimului politic din țara noastră comparativ cu acelea din celelalte țări din estul și sud-estul Europei, inclusiv U.R.S.S.

Rapoartele prezentate la plenarele C.C. al P.C.R. din anii 1946—1947, cuvântările conducătorilor de partid și de stat, principalele documente programatice, ca Platforma-Program a Blocului Partidelor Democratice și Platforma Partidului Unic Muncitoresc, s-au ocupat consecvent de principalele probleme ale puterii de stat și au adus însemnate precizări asupra unora din principalele probleme privind caracterul și perspectivele puterii de stat. Izvorite din aplicarea marxism-leninismului la realitățile românești, aprecierile și caracterizările formulate de conducătorii Partidului Comunist, de o mare conciziune și claritate, se evidențiază în același timp prin caracterul lor militant. Astfel, tovarășul Nicolae Ceaușescu, referindu-se la campania furibundă de denigrare a regimului democrat-popular, dezlănțuită de reacțiune, campanie care mergea până la amenințări fățișe, a relevat inconsistența și ineficiența acesteia, subliniind caracterul profund popular și vitalitatea noului regim instaurat în România. „Pe noi nu ne sperie amenințările. Noi am cîștigat libertățile democratice de care se bucură azi poporul român prin lupte grele și simtem gata să le apărăm cu orice sacrificiu”¹⁵. Un mare număr de cadre de partid, activiști pe frontul ideologic, au abordat o varietate de aspecte ale procesului revoluționar ce se desfășura în țara noastră, inclusiv cele legate de caracterul puterii de stat, relevînd atît trăsăturile generale cît și anumite particularități ale acestuia. Astfel, tovarășul Leonte Răutu scotea în evidență o serie de probleme privind caracterul istoric al democrației și trăsăturile specifice ale regimului politic din țara noastră. Constituind un răspuns la punctele de vedere formulate de reprezentanții burgheziei, care plasau democrația în afara timpului și a claselor, el a arătat că această problemă nu poate fi privită fără a se ține seama de condițiile economice-sociale ale societății care i-a dat naștere; regimul existent în România n-a împrumutat din pildele străinătății „decît ceea ce era corespunzător cu gradul de evoluție istorică și cu condițiile naționale specifice țării noastre”¹⁶.

Era astfel conturată clar și în problema caracterului regimului politic concepția exprimată anterior, în mod deosebit la Conferința Națională a P.C.R., de aplicare creatoare a socialismului științific și a experienței altor țări la specificul românesc, de valorificare a tot ce este progresist din trecutul de luptă a poporului. Sub acest aspect ni se pare concludentă aprecierea potrivit căreia regimul din țara noastră „este o democrație românească și pentru motivul că la baza ei stă evoluția istorică și lupta seculară a poporului român”¹⁷.

Unul din aspectele majore ale activității puterii de stat instaurate la 6 martie 1945, care atestă caracterul democratic al acesteia, îl constituie politica sa în problema națională. În această chestiune, P.C.R. și gu-

¹⁵ „Înainte” (Craiova), nr. 528, din 27 iulie 1946.

¹⁶ Leonte Răutu, *Problemele democrației în lumina marxismului*, Editura P.C.R., București, 1946, p. 19, 35.

¹⁷ *Ibid.*

vernul democrat, simultan cu acordarea și garantarea drepturilor și libertăților democratice pentru toți cetățenii țării, fără deosebire de naționalitate, s-au preocupat constant de combaterea incitărilor și manifestărilor naționaliste-șovine ale forțelor reacționare. Referindu-se la aceasta, Lucrețiu Pătrășcanu, în cuvântarea rostită la 8 iunie 1946 în sala de festivități a prefecturii din Cluj, avea să arate : „Nu vom înceta politica noastră larg națională, de afirmare a drepturilor poporului român și de considerare în același timp a drepturilor naționalităților conlocuitoare. Dar vom fi fără milă împotriva acelor care, din orice tabără ar veni, caută să ațite ura de rasă și să tulbure liniștea țării“ *.

Aproape concomitent cu aceste precizări ale Partidului comunist se constată o mai vie preocupare față de problemele regimului politic și ale puterii de stat și din partea P.S.D. La 14 iunie 1946, într-un interviu acordat ziarului „Poporul“, Lotar Rădăceanu, sintetizând evoluția procesului de apropiere dintre cele două partide muncitorești și de lichidare a divergențelor principiale și tactice“, a relevat că în chestiunea democrației, a caracterului și perspectivelor puterii de stat „socialiștii și comuniștii au ajuns în multe țări, între care și a noastră, la o concepție comună“ ¹⁸.

Însușirea de către P.S.D. a unei concepții revoluționare într-una din problemele fundamentale ale trecerii spre socialism, afirmarea publică a acestei poziții, ca și acțiunile ulterioare desfășurate în cadrul Frontului Unic Muncitoresc, au avut o mare însemnătate în lupta desfășurată de forțele revoluționare pentru întărirea și dezvoltarea noii puteri de stat, în anihilarea acțiunilor desfășurate de partidele burgheze.

În ceea ce privește P.N.Ț.-(Maniu) și P.N.L.-(Brătianu) trebuie precizat că, la începutul anului 1946, pe măsura angajării lor în campania electorală, acestea au intensificat propaganda antiguvernamentală în cadrul căreia o pondere însemnată revenea preocupării de denaturare a caracterului regimului politic existent. Pretinzând că „statul nu este decât un instrument pentru instaurarea ordinii juridice, în sensul concilierii tuturor forțelor contradictorii și al înlăturării tuturor conflictelor“ ¹⁹, presa manistă a purces la o virulentă campanie de denigrare a puterii de stat democrat-populare. În această propagandă un loc aparte l-a ocupat încercarea de a deforma și discredita concepția marxist-leninistă despre dictatura proletariatului ²⁰.

Pe o poziție esențialmente similară s-a situat presa brătienistă **. În perioada respectivă P.N.L.-Tătărescu nu se încadrează în atitudinea

* „Semnalul“ din 11 iunie 1946.

¹⁸ „Poporul“, nr. 107, din 14 iunie 1946.

¹⁹ „Dreptatea“, nr. 26, din 19 ianuarie 1946.

²⁰ „Dreptatea“, nr. 205, din 15 octombrie 1946.

** Numai în primele trei luni ale anului 1947, „Liberalul“ a publicat peste 20 de articole în care a denigrat un aspect sau altul al bazelor puterii populare, ca și activitatea sa. Concepția dominantă de pe pozițiile căreia P.N.L. (Brătianu) se ridica, fățiș, împotriva regimului democrat-popular și a măsurilor sale, își vedește, în modul cel mai direct, substratul dușmănos în articolul *Creștinismul și democrația*, în care, susținându-se că „democrația este de esență evanghelică“, se nega adevărata democrație, revoluționară în conținutul său, năzuită și apărată de masele largi muncitoare, care „întește ca suveranitatea să fie trecută din miinile reprezentanților întregului popor, în favoarea unei singure clase, clasa proletară, fără a se sfii să proclame că forma de guvernământ ce o dorește instaurată este dictatura proletariatului“ („Liberalul“, nr. 267, din 3 ianuarie 1947).

antiguvernamentală dusă de celelalte partide burgheze. Totuși, se constată și la acesta, începutul unei campanii de presă îndreptată îndeosebi împotriva intervenției puterii de stat în sectorul „inițiativei private”²¹ și al „planificărilor”, căutînd să acrediteze ideea că un regim democratic nu poate să adopte măsuri care ar lovi în interesele unor categorii de cetățeni, chiar dacă numărul acestora este mic *.

În perioada decembrie 1946 — octombrie 1947 forțele revoluționare au inițiat și aplicat un șir de măsuri menite să ducă la întărirea puterii de stat, la creșterea rolului său în viața economică și socială a țării. Eta-tizarea Băncii Naționale, reorganizarea Ministerului Economiei Naționale, crearea oficiilor industriale, organizarea controlului economic de stat, legislația anticapitalistă din vara anului 1947, realizarea stabilizării monetare, introducerea planului de producție la o serie de întreprinderi au reprezentat verigi importante în procesul de pregătire a condițiilor de trecere la revoluția socialistă, ca și în evoluția puterii de stat spre o formă a dictaturii proletariatului.

Corespunzător acestei etape și sarcinilor revoluției și în funcție de pozițiile pe care se situau forțele reacționare, statul democrat-popular a aplicat și un șir de măsuri de reprimare a acestora, în mod deosebit judecarea și condamnarea unui grup de fruntași ai P.N.Ț. pentru activitate antistatală, antinațională, și dizolvarea acestui partid. Dar și în anul 1947 trăsătura caracteristică dominantă a activității statului a fost cea constructivă, economică și cultural-educativă.

Se poate astfel aprecia că *procesul de consolidare a puterii de stat în România și transformarea ei într-o formă a dictaturii proletariatului nu s-a realizat prin întărirea caracterului represiv al activității statale, ci prin extinderea democrației asupra unui număr tot mai mare de cetățeni, prin atragerea din ce în ce mai largă a maselor la conducerea țării.* Această acțiune a fost în mod evident însoțită de o largă confruntare politică-ideologică care, în această fază, pe lângă obiectivele rezultate din necesitățile de demascare și combatere a ideologiei burgheze, a avut sarcina de a aduce noi clarificări chiar și în rîndul forțelor guvernamentale.

Determinate de necesitățile fundamentării teoretice a experienței proprii în problemele caracterului și sarcinilor puterii în perioada de trecere la socialism, aceste confruntări au fost stimulate și de faptul că pe arena mondială se afirma tot mai mult o nouă concepție privind statul perioadei de trecere, acela al democrației populare **. Materialele elaborate

²¹ „Drapelul”, nr. 600 și 674, din 3 ianuarie și 23 martie 1947.

* Reluînd această idee, o serie de articole și cuvîntări ale fruntașilor P.N.L.-Tătărescu căutau să prezinte statul ca un arbitru al armoniei sociale, „servitorul și protectorul individului”, instrument de „armonizare a intereselor individuale cu cele ale colectivității” („Drapelul”, nr. 850 și 857, din 25 octombrie și 2 noiembrie 1947).

** Deși problema se afla încă în stadiul clarificărilor teoretice, fruntași ai partidelor comuniste și alți teoreticieni marxști au formulat aprecieri valoroase despre această formă de stat. Au fost traduse și publicate lucrări și articole, cum sînt: Mauro Scoccimaro, *Doctrina marxistă și politica comunistă*, Societatea editorială L'Unità, Roma, 1946; E. Varga, *Democrația de tip nou*, Editura P.C.R., București, 1947; *Bazele democrației de tip nou și Despre democrația sovietică*, în revista „Probleme externe”, nr. 6—7, din decembrie 1946 și 16 aprilie 1947 etc.

de cadre de conducere ale P.C.R. și P.S.D., cuvântările conducătorilor de partid și de stat, ca și documentele adoptate în acest timp, avînd un pronunțat caracter militant, polemic, cuprindeau aprecieri de mare însemnătate politică și teoretică.

Reabordind problema caracterului puterii de stat existente după 6 martie 1945, Gh. Gheorghiu-Dej, în articolul intitulat *La muncă și la luptă tovarăși*, aprecia că „sîntem îndreptățiți a spune că avem în România o democrație nouă... un regim al democrației în interesul poporului muncitor”²².

Analiza acestui articol, în corelare cu sarcinile stabilite și cu măsurile indicate de către P.C.R., de întărire a instituțiilor fundamentale ale statului democrat, de îmbunătățire a compoziției sociale a aparatului de stat, duc la concluzia că P.C.R. aprecia că regimul politic din România, similar în esență sa cu acela din alte țări democrat-populare din Europa, se afla în plin proces de dezvoltare spre o formă superioară, forma statului socialist²³. Sub acest unghi de vedere înțelegem și aprecierea că regimul din țara noastră are „*puternice elemente de democrație populară*”, adică ale acelei puteri chemate să asigure îndeplinirea sarcinilor trecerii la revoluția și construcția socialistă.

În legătură cu pătrunderea tot mai largă în circuitul politic-ideologic din România a ideilor legate de democrația populară — aceasta privită atît ca definiție, dar mai ales ca conținut și perspective —, se impune mențiunea că partidele burgheze au continuat și intensificat campania lor de presă, tinzînd la discreditarea acestei forme de organizare statală, la „demonstrarea” că ea nu ar corespunde specificului românesc. Au fost atacate cu violență creșterea rolului conducător al P.C.R. și al clasei muncitoare în stat, politica de clasă promovată de guvern, ca și măsurile economice adoptate în acest timp*.

Mai ponderată în criticile sale, burghezia liberală, care participa încă la guvern, se menținea și în această perioadă pe poziția „solidarității sociale”²⁴ și a transformărilor evolutive, care să fie rezultat al eforturilor mai multor generații și să se efectueze „în folosul tuturor fără nici o pagubă”.

Luînd poziție față de presa burgheză, care se referea la o așa-zisă „criză de încredere”, „discriminări sociale și economice”, „nedreptățirea unor categorii și privilegierea altora”, propagînd regimul „armoniei sociale”, „liberalismul economic și social” etc., articolul *Clarificări utile*, publicat în ziarul „Scînteia”, preciza că puterea populară nu poate fi înțărîtă fără măsuri în folosul mării majorități a poporului. „La încrederea

²² „Scînteia”, număr festiv de 1 mai 1947.

²³ „Scînteia”, nr. 813, din 4 mai 1947.

* Articole ca: *Democrația populară, O nouă teologie politică, Cine este statul, Sensul guvernării, Reacțiune și fanatism, Politică și politicianism, Stînga și dreapta* și altele, publicate în presa burgheză, erau pătrunse de ostilitate nedeghizată față de regimul existent și cuprindeau unele încercări de argumentare în favoarea democrației burgheze, dar tonul dominant îl constituia critica regimului, care era apreciat că ducea o politică agresivă, violentă în formă și în fond. („Dreptatea”, nr. 378, din 20—21 iunie 1947; „Liberalul”, nr. 394, 405, 421, 432, din 17 și 22 iunie, 18 și 31 iulie 1947). Acestei puteri reprezentanții burgheziei îi opuneau concepția unui stat care „este dator să sprijine pe toți cetățenii, inclusiv pe aceia care nu-l sprijină” („Liberalul”, nr. 514, din 6—8 noiembrie 1947).

²⁴ „Drapelul”, nr. 778, din 1 august 1947.

exploatareii poporului și a speculanților — se arăta în articol — renunțăm fără șovăială, de altfel nu ne-am bucurat niciodată de dragostea și nici de încrederea acestor categorii. *Dar un regim democrat nu poate renunța la încrederea milioanelor de oameni care produc tot ce posedă țara noastră, muncind cu brațul sau cu mintea*²⁵ (subl. ns.).

În vara anului 1947 au fost adoptate și aplicate noi legi prin care se realiza pe o scară mai mare intervenția statului în viața economică și se preconiza reorganizarea pe noi baze a unor instituții de stat fundamentale. Aceste măsuri ce depășeau cadrul juridic burghez au fost violent criticate și combătute de reacțiune. Presa comunistă și socialistă, infirmând mistificările reacțiunii, a analizat multilateral necesitatea acelor legi și măsuri, locul lor în opera de pregătire a condițiilor trecerii la făurirea unei noi orânduiri²⁶.

Lucrețiu Pătrășcanu remarcă necesitatea „revizuirii întregii legislații” pentru a fi pusă în interesul maselor și pentru a da posibilitatea acestora să ia parte la treburile țării²⁷.

Dezvăluind substratul campaniei ideologice a adversarilor regimului democrat-popular, Grigore Preoteasa scria: „Inflația în presă a doctrinei liberaliste, agitarea unor false formule socialiste sînt destinate să mascheze unele interese particulare, restrinse la bănci și la mari industrii”²⁸. Pe aceeași linie remarcăm punctele de vedere formulate de Ștefan Voicu în articolul *Între concepțiile învechite și noile realități*²⁹, în care demascarea interpretărilor tendențioase date de unii reprezentanți ai burgheziei unor texte de lege era însoțită de aprecieri cuprinzătoare în care se argumenta necesitatea luptei pentru consolidarea și dezvoltarea democrației, inclusiv pe tărîmul depășirii concepțiilor și normelor juridice vechi.

Cerința ca statul să se renoveze „în structura sa materială și spirituală, ca el să corespundă intereselor de clasă ale muncitorimii”, a fost susținută într-o serie de articole de către activiști ai P.S.D. În felul acesta, în condițiile luptei forțelor revoluționare pentru dezvoltarea regimului democrat-popular spre o formă de stat a puterii muncitorești de tip socialist, a fost argumentată poziția acestora față de normele de drept burgheze, necesitatea înlocuirii acestora cu noi reglementări juridice, care să exprime pe deplin concepțiile și interesele maselor muncitoare.

Ca urmare a acumulărilor realizate în perioada anterioară, în a doua jumătate a anului 1947, ritmul transformărilor din România se desfășoară rapid. În condițiile activizării politice a maselor, îndeosebi a clasei muncitoare, ale creșterii numerice și întăririi organizatorice a P.C.R. și ale accentuării procesului de unificare deplină a mișcării muncitorești în cadrul unui singur partid marxist-leninist, are loc o nouă regroupare de forțe pe arena vieții politice, favorabilă în mod hotărît clasei muncitoare și aliaților săi, interesați în trecerea la revoluția socialistă.

²⁵ „Scînteia”, nr. 835, din 29 mai 1947; vezi și articolul: *De unde vine încrederea*, în „Scînteia”, nr. 912, din 3 septembrie 1947.

²⁶ Vezi articolele: *Apărarea democrației, Legi în ajutorul poporului muncitor, Reforma fiscală*, în „Scînteia”, nr. 862, 863, 931, 934 din 28 iunie, 6 iulie, 22 și 25 septembrie 1947; *De ce liberalism*, în „Contemporanul”, nr. 34, din 16 mai 1947.

²⁷ „Scînteia”, nr. 845, din 14 iunie 1947.

²⁸ *Despre reforma justiției*, în „Contemporanul”, nr. 51, din 12 septembrie 1947.

²⁹ „Viitorul social”, nr. 1, din 1947, p. 70.

A devenit în felul acesta posibil ca în activitatea ideologică să capete o pondere mai mare preocupările privind clarificarea științifică a caracterului schimbărilor survenite și mai ales definirea pe baza realităților românești a sarcinilor și perspectivelor revoluției. Dr. Petru Groza, referindu-se la însemnătatea schimbării din noiembrie 1947 *, arăta că „aceasta a dat guvernului nostru caracterul de reprezentant al intereselor clasei noastre și al intelectualității progresiste : a permis dezvoltarea mai rapidă a democrației noastre populare...”³⁰. În legătură cu aceeași problemă, Gh. Gheorghiu-Dej aprecia, la începutul lunii decembrie 1947, că în România exista o putere a „*Blocului muncitoresc-țărănesc, capabil să asigure condițiile necesare trecerii la socialism*”³¹. Era astfel formulată clar aprecierea că și în România se crease posibilitatea trecerii la construirea noii orînduiri sociale, la îndeplinirea sarcinilor pe care fondatorii socialismului științific le-au atribuit statului de dictatură a proletariatului.

Și celălalt partid muncitoresc — P.S.D. — aprecia puterea de stat existentă ca fiind „destinată a netezi drumul care va trebui să ducă de la societatea capitalistă la societatea socialistă”³².

Identitatea punctelor de vedere ale celor două partide muncitorești în problemele fundamentale ale trecerii la revoluția socialistă — inclusiv în cele ce priveau puterea de stat —, acțiunea lor hotărîtă în vederea realizării unității depline a mișcării muncitorești în cadrul unui singur partid marxist-leninist au asigurat desfășurarea rapidă a evenimentelor, care au dus la lichidarea monarhiei și proclamarea Republicii Populare Române, formă a statului socialist.

* Este vorba de îndepărtarea din guvern, la 6 noiembrie 1947, a ultimilor reprezentanți ai burgheziei.

³⁰ „România liberă”, nr. 1034, din 2 ianuarie 1948. *Cuvîntarea rostită de dr. Petru Groza la posturile de radio în noaptea Anului Nou.*

³¹ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 282, fila 22, *Expunerea la Consfătuirea comisilor mixte ale P.U.M. din 9 decembrie 1947.*

³² „Viitorul social”, nr. 10—12, din octombrie—decembrie 1947, p. 656.

De la Republica populară la Republica socialistă. Conducerea operei de edificare a socialismului în concepția și practica P.C.R.

GHEORGHE ZAHARIA
GHEORGHE SURPAT

Moment de cea mai mare însemnătate în desfășurarea revoluției populare, proclamarea Republicii a marcat încheierea procesului de cucerire a întregii puteri politice de către clasa muncitoare, aliată cu țărănimea și cu celelalte categorii de oameni ai muncii, și trecerea României în *etapa edificării socialismului*, etapă de profunde transformări, atât în baza economică, tehnică-materială cit și în suprastructura conștiinței sociale. Statul român a devenit un stat de tip socialist, principalul instrument în mâinile clasei muncitoare, ale tuturor oamenilor muncii, în opera de făurire a noii orânduiri.

Intrarea României în etapa construcției socialiste a ridicat sarcina elaborării unei politici unitare, a rezolvării științifice a marilor probleme social-economice și politice ce se aflau de mult ca imperative ale progresului și propășirii: lichidarea înapoierii economice moștenite de la regimul burghez; crearea unei industrii naționale puternice și moderne; reorganizarea agriculturii și a producției agricole pe baze socialiste; înfăptuirea revoluției culturale; asigurarea unui nivel de trai ridicat al poporului; transformarea României într-o țară socialistă cu o industrie și o agricultură dezvoltate. Toate acestea reclamau în mod obiectiv creșterea rolului factorului conștient, a rolului conducător al clasei muncitoare și al partidului ei de avangardă, partidul înarmat cu ideologia marxist-leninistă, cu un program revoluționar elaborat pe baza realităților țării, de transformare a societății.

Un rol de însemnătate primordială pentru trecerea la înfăptuirea operei de edificare a societății socialiste în țara noastră l-a avut unificarea organizatorică și politică a clasei noastre muncitoare, unificarea Partidului Comunist Român cu Partidul Social-Democrat, pe baza principiilor marxism-leninismului, crearea, în februarie 1948, la Congresul al VI-lea al P.C.R., *a partidului unic, marxist-leninist, al clasei muncitoare*. Prin crearea partidului unic lupta clasei muncitoare a fost ridicată pe o treaptă superioară; aceasta a dus la creșterea substanțială a rolului și a forței sale, i-a permis să-și îndeplinească cu succes înalta misiune de clasă conducătoare în lupta pentru făurirea unei societăți noi, superioare.

Congresul al VI-lea al P.C.R. a stabilit pentru întâia oară în istoria partidului și poporului liniile directoare ale programului construcției so-

cialiste în țara noastră, sarcinile economice, politice și sociale, imediate și de perspectivă : făurirea economiei socialiste unitare pe baza industrializării și cooperativizării agriculturii, înfăptuirea revoluției culturale ; crearea suprastructurii socialiste ; ridicarea nivelului de trai al oamenilor muncii ; formarea conștiinței socialiste a oamenilor.

Pe baza sarcinilor trasate de Congresul al VI-lea al partidului au fost luate primele măsuri pe linia construirii socialismului, începînd cu construcția de stat. La 28 martie 1948 a fost constituită, în urma alegerilor, Marea Adunare Națională, organul suprem reprezentativ al puterii de stat. La 13 aprilie 1948 Marea Adunare Națională a votat Constituția, prima constituție de tip socialist a României, care proclama că „Republica Populară Română este un stat popular, unde întreaga putere de stat emană de la popor și este exercitată prin organe alese de popor“. Constituția a consfințit cuceririle revoluționare de pînă atunci ale poporului, creînd, în același timp, baza juridică a înfăptuirii unor profunde transformări cu caracter socialist în domeniul economic, social și de stat. Constituția a prevăzut posibilitatea ca statul, atunci cînd interesele generale o cer, să facă exproprieri și să treacă în proprietatea sa, ca bunuri ale întregului popor, mijloacele de producție aflate în proprietatea particulară.

Îndeplinind rolul de stat major în opera de transformare socialistă a societății, Partidul Comunist Român a folosit puterea politică pentru a smulge burgheziei mijloacele de producție, pe care le-a transformat în proprietate de stat — bun al întregului popor. În rezolvarea acestei probleme, un moment hotărîtor l-a constituit *actul revoluționar al naționalizării* principalelor mijloace de producție industriale, de transport, a sistemului bancar și financiar, acțiune adoptată la Plenara C.C. al P.C.R., din 10—11 iunie 1948, și votată apoi de Marea Adunare Națională, la 11 iunie 1948. Naționalizarea a deschis o etapă nouă în istoria relațiilor de producție în țara noastră, a dus la lichidarea mării burghezii industriale și financiare, la crearea unui puternic sector socialist de stat în economie, permițînd trecerea la conducerea planificată a economiei naționale. O dată cu lichidarea proprietății capitaliste asupra principalelor mijloace de producție, au fost lichidate și pozițiile economice ale capitalului străin, a oricărei dependențe a României față de monopolurile imperialiste.

Exproprierea burgheziei a creat premisele unor adînci transformări în viața economică și structura socială a țării, în vederea dezvoltării și înfloririi națiunii noastre, a asigurării de condiții echitabile și egale de muncă pentru toți oamenii muncii, indiferent de naționalitate.

Înfăptuirea naționalizării în România nu a lichidat în întregime relațiile întemeiate pe exploatare. Datorită unui complex de condiții economice și sociale, în urma naționalizării s-a menținut încă un timp în economia națională un sector privat-capitalist în industrie și cu deosebire în agricultură și comerț. Economia națională a căpătat un caracter de tranziție, cuprinzînd *sectorul socialist*, care avea rol conducător, *un sector al micii producții de mărfuri* și un *sector privat capitalist*. Înlăturarea totală a relațiilor de exploatare a omului de către om, rămase după naționalizarea principalelor mijloace de producție, a avut un caracter treptat și s-a realizat prin măsuri diferențiate, aplicate diverselor categorii de exploata-tori, în procesul construirii socialismului.

Partidul Comunist Român, conducînd opera de făurire a noii orînduirii, a trasat, prin directivele sale politice, obiectivele și sarcinile de bază ale dezvoltării societății în fiecare etapă a edificării socialismului în țara noastră. Partidul a îmbinat armonios legile general valabile cu particularitățile naționale, a folosit teoria socialismului științific ca un îndreptar în activitatea sa, asigurînd realizarea generalului prin particular. El a desfășurat o intensă activitate politică și organizatorică pentru generalizarea și consolidarea relațiilor socialiste de producție, pentru crearea unei puternice baze tehnice-materiale și făurirea economiei socialiste unitare.

O dată cu concentrarea eforturilor pentru crearea și dezvoltarea bazei economice și a bazei tehnice-materiale a socialismului, partidul a acordat o atenție deosebită activității ideologice, elaborării teoretice a problemelor dezvoltării societății noastre pe calea progresului multilateral.

Punînd la baza întregului program de edificare a socialismului alianța dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare, Partidul Comunist Român s-a preocupat permanent de *elaborarea unei linii politice generale juste, de întărirea unității și a rîndurilor sale, de întărirea legăturilor sale cu clasa muncitoare, cu poporul, de crearea condițiilor pentru participarea clasei muncitoare, a maselor largi populare la elaborarea și înfăptuirea politicii interne și externe a țării*. Aceasta a constituit unul din factorii de bază ai îndeplinirii rolului partidului de forță politică conducătoare a societății. „Politica sa — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu — inspirată din nevoile arzătoare ale dezvoltării societății românești, din interesele vitale ale întregului popor, întemeiată pe principiile marxism-leninismului, a devenit drapelul sub care s-au unit, în rînduri strînse, muncitorimea, țărănimea, intelectualitatea, întreaga națiune“.

Pornind de la realitățile românești, de la cerințele vieții, Partidul Comunist Român a pus în centrul politicii sale *industrializarea țării* ca bază a progresului economiei și culturii, ridicării nivelului de viață al poporului, dezvoltării multilaterale a societății, asigurării independenței și suveranității naționale.

Începutul industrializării socialiste a țării și-a găsit reflectarea în cele două planuri anuale de stat pe 1949 și 1950. În cursul îndeplinirii celor două planuri anuale s-a acumulat experiența necesară trecerii la planificarea de perspectivă. Planul de stat în concepția P.C.R. reprezintă principalul instrument prin care statul socialist își realizează obiectivele sale politice și social-economice, stabilește direcțiile și ritmul de dezvoltare al economiei naționale, proporțiile ei fundamentale, acumulările, măsurile pentru ridicarea nivelului de trai material și cultural al poporului. Datorită acestui fapt, conducerea planificată a economiei naționale este unul din atributele esențiale și inalienabile ale statului socialist, o formă esențială de manifestare a principiului suveranității naționale.

Politica P.C.R. de industrializare socialistă a țării a fost clar definită la toate congresele partidului, ea fiind prezentă consecvent în centrul tuturor planurilor economice de perspectivă, partidul neadmițînd nici o abatere de la această politică. Industrializarea țării constituia factorul hotărîtor al valorificării la nivelul superior a bogățiilor naturale și folosirii raționale a resurselor de muncă, al ridicării tuturor regiunilor țării, al lichidării decalajului față de statele economice dezvoltate și

participării României în mod tot mai activ la schimbul internațional de valori.

Pornind de la faptul că electrificarea constituie o condiție esențială a industrializării și a ridicării gradului de civilizație a oricărei țări, Plenara C.C. al P.C.R. din 26 octombrie 1950 a adoptat planul decenal de electrificare a țării pe anii 1951—1960. Acest plan, întocmit cu aportul a numeroși specialiști, dezbătut în cadrul Academiei, a fixat liniile directoare ale valorificării raționale a resurselor energetice ale țării. În decursul acestui plan au fost construite o serie de centrale termoelectrice : Ovidiu, Doicești, Comănești, Sîngeorgiu de Pădure, Paroșeni, Borzești, Hunedoara și centralele hidroelectrice de la Bicăz, Moroieni, Sadu.

În primii ani ai construcției socialiste, ca urmare a schimbărilor survenite în economie, în structura de clasă și în organizarea de stat, a fost adoptată, în 1952, o nouă constituție. Proiectul de constituție a fost dezbătut de mase, atât în întruniri publice cât și în coloanele presei. Peste 10 milioane de cetățeni au participat la aceste dezbateri. Constituția din 1952 a oglindit trăsăturile fundamentale ale orînduirii sociale și de stat și funcțiile statului în perioada de trecere de la capitalism la socialism. Ea a asigurat cadrul legislativ în care s-a înfăptuit victoria socialismului în țara noastră.

În înfăptuirea politicii P.C.R. de construire a socialismului un rol deosebit l-a avut primul plan economic pe anii 1951—1955, discutat și aprobat de Plenara C.C. al P.C.R., din 12—13 decembrie 1950. Înfăptuirea prevederilor acestui plan a dus la dublarea producției industriale față de 1950. Pe baza succeselor obținute, Congresul al VII-lea al P.C.R., care și-a desfășurat lucrările în decembrie 1955, a elaborat directivele pentru un nou plan economic privind perioada 1956—1960. Eforturile depuse de poporul nostru în acești ani s-au concretizat în realizări de importanță deosebită, ajungînd ca în 1960 întreaga producție industrială din anul 1938 să se realizeze în mai puțin de trei luni.

Ca urmare a aplicării Directivelor cu privire la planul de dezvoltare a economiei naționale pe 1960—1965, adoptate de Congresul al VIII-lea al partidului, industrializarea, dezvoltarea economică în general, a căpătat un nou impuls.

În procesul industrializării României, caracterizat printr-un ritm mediu anual susținut (de 12,9% în perioada 1950—1970), s-a îmbunătățit raportul dintre industria extractivă și industria prelucrătoare, dintre cele două grupe ale industriei — producția mijloacelor de producție și producția bunurilor de consum —, precum și repartizarea industriei pe teritoriul național. Progrese deosebite au fost obținute în ramurile hotărîtoare ale industriei : energia electrică și termică, metalurgia, construcția de mașini, chimia. Succese importante s-au realizat și în celelalte ramuri ale industriei : extractivă, de exploatare și prelucrare a lemnului, a materialelor de construcții etc., precum și în industria bunurilor de consum, industria ușoară și cea alimentară.

Au fost create noi subramuri ale industriei constructoare de mașini : producția de utilaj petrolier, construcții navale, tractoare și mașini agricole, autovehicule, utilaje pentru industria chimică, minieră, electrotehnică, ușoară și alimentară, producția de rulmenți, de linii tehnologice complete pentru diferite ramuri ale economiei. Contribuția in-

dustriei la crearea venitului național a crescut de la 44% în 1950, la peste 60% în 1971. Caracteristica cea mai importantă a etapei pe care a parcurs-o țara noastră în construcția socialistă o constituie transformarea industriei în ramură conducătoare a economiei naționale.

Dezvoltarea industriei a determinat accelerarea ritmului de urbanizare. Populația urbană a ajuns să dețină 43% din întreaga populație a țării, față de 18% în 1948. Totodată, numărul salariaților s-a ridicat, în 1971, la aproape 5,5 milioane ceea ce înseamnă că peste un sfert din populația țării este salariată, față de 2,1 milioane în 1950. S-a îmbunătățit în toate județele structura și gradul de utilizare a forței de muncă.

În procesul industrializării au crescut continuu rindurile clasei muncitoare — de la 1 223 000 de muncitori în 1950, la peste 4 milioane în 1972. Clasa muncitoare aduce contribuția de bază la dezvoltarea forțelor de producție, la crearea bunurilor necesare societății. Prin natura sa de clasă, prin locul său în producția materială, prin înalta sa conștiință ideologică și politică, clasa muncitoare este exponentul aspirațiilor întregului popor, interesele sale fundamentale corespund pe deplin cu interesele tuturor oamenilor muncii, cu cerințele obiective ale dezvoltării societății. Industrializarea și repartizarea rațională a forțelor de producție pe întreg teritoriul țării au contribuit în mod hotărâtor la asigurarea deplinei egalități în drepturi a tuturor oamenilor muncii, indiferent de naționalitate.

Concomitent cu desfășurarea procesului de industrializare socialistă a țării, Partidul Comunist Român a soluționat una din cele mai complexe probleme social-economice ale societății românești, rămasă nerezolvată de-a lungul secolelor: problema agrară. Pe baza analizei multilaterale a situației agriculturii, a fost elaborat un vast program de perspectivă pentru trecerea de la mica producție, întemeiată pe proprietatea privată, la marea producție socialistă, întemeiată pe proprietatea obștească. Acest program, adoptat în ședința plenară a Comitetului Central al Partidului Comunist Român din 3—5 martie 1949, a conceput cooperativizarea pe baze socialiste a agriculturii ca un proces treptat, continuu condiționat de dezvoltarea unei industrii capabile să pună la dispoziția agriculturii tractoarele și mașinile de care are nevoie; de pregătirea cadrelor de agronomi și tehnicieni, de convingerea țăranimii muncitoare asupra superiorității marii gospodării socialiste, de îmbinarea permanentă a muncii de lămurire a țăranimii muncitoare cu măsuri eficiente de cointerесare materială a ei.

Pirghia principală pentru îndrumarea agriculturii pe calea socialismului, asigurarea dezvoltării ei intensive și multilaterale a constituit-o industria socialistă, care a creat condiții materiale pentru înzestrarea agriculturii cu mașini și cu unelte agricole, ca și pentru aprovizionarea ogoarelor cu îngrășăminte chimice, antidăunători, ierbicide etc. Statul a avut un rol deosebit de important în transformarea socialistă și modernizarea agriculturii, alocind importante fonduri din buget pentru mecanizarea și chimizarea producției agricole, pentru extinderea irigațiilor etc.

Procesul cooperativizării a determinat o serie de transformări pe plan social, în domeniul structurii de clasă. Ca urmare a eliminării treptate a elementelor capitaliste și a desființării, în 1959, a oricăror forme

de exploatare în agricultură, burghezia satelor a fost complet desființată ca clasă. Prin aceasta societatea românească a devenit o societate fără clase exploatare și fără antagonisme de clasă, ea fiind formată din clasa muncitoare, țărănime, intelectualitate și celelalte categorii de oameni ai muncii.

Prin încheierea cooperativizării agriculturii (1962), relațiile de producție socialiste s-au generalizat în întreaga economie, socialismul a învins deplin în România; alianța dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare s-a ridicat pe o treaptă superioară. Țărănimea în procesul cooperativizării s-a transformat într-o clasă socială omogenă, animată de interese comune, legate de înflorirea proprietății socialiste; ea și-a legat pentru totdeauna existența de socialism, aducându-și o contribuție de seamă la dezvoltarea țării.

Ca urmare a cooperativizării, a eforturilor sporite de investiții ale statului — mai ales în ultimii ani — agricultura României a pășit larg pe calea progresului neîntrerupt, a dezvoltării intensive. Producția agricolă globală din 1971 a depășit de 1,9 ori nivelul antebelic.

Progresele economice și sociale ale României se explică prin politica P.C.R. de asigurare, în procesul edificării socialismului, a unei rate înalte a acumulării, de orientare a investițiilor cu precădere spre ramurile hotărâtoare ale economiei naționale. Pornind de la concepția marxist-leninistă cu privire la rolul hotărâtor, primordial al factorilor interni în dezvoltarea fiecărei țări și bazându-se pe analiza realităților românești, pe tendințele fundamentale ale progresului și pe experiența acumulată pe plan mondial, partidul nostru a concentrat, încă din primii ani ai construcției socialismului, toate resursele materiale și umane, a mobilizat întregul potențial al națiunii pentru propășirea României. Efortul propriu pentru dezvoltarea economiei naționale a fost, totodată, conjugat cu avantajele ce decurg din colaborarea economică internațională. Această politică, izvorită din cerințele vieții și însușită de întregul popor, a asigurat succese remarcabile în dezvoltarea economiei, științei și culturii, în ridicarea standardului de viață a maselor.

Concomitent cu politica de dezvoltare a forțelor de producție și de construire a bazei economice a socialismului, Partidul Comunist Român s-a preocupat de dezvoltarea învățămîntului, științei, artei și culturii, de formarea conștiinței socialiste a maselor, de ridicarea nivelului de cultură a poporului. Pe măsura prefacerilor social-economice și a amplei activități ideologice desfășurate de P.C.R., de întreg sistemul instituțiilor cultural-educative, s-a făurit noua cultură socialistă, s-a dezvoltat treptat conștiința socialistă, s-au afirmat tot mai puternic concepția despre viață și principiile etice ale clasei muncitoare în lupta dusă împotriva ideilor și concepțiilor burgheze, retrograde, cosmopolite.

Răspîndirea culturii în masele cele mai largi a constituit un obiectiv esențial al partidului și statului nostru în procesul făuririi culturii socialiste, parte integrantă a luptei pentru victoria socialismului. Creația culturală s-a bucurat de un sprijin larg, statul sporind an de an cheltuielile pentru nevoile culturii.

Prin eforturile statului au fost create condițiile pentru dezvoltarea largă a învățămîntului, a bazei materiale a științei și culturii naționale. Într-un timp istoric foarte scurt a fost înlăturată neștiința de carte lăsată

moștenire de regimul trecut ; s-au creat condițiile pentru accesul larg al tuturor oamenilor la comorile culturii și științei. Asupra gradului de pregătire profesional-culturală a maselor largi populare exercită o înrîurire pozitivă complexul de măsuri adoptat în ultimii ani pentru mărirea la 10 ani a duratei învățământului obligatoriu, extinderea învățământului mediu, care cuprinde licee de cultură generală și licee de specialitate, dezvoltarea învățământului profesional, perfecționarea învățământului superior, a învățământului seral și fără frecvență, a cursurilor de calificare, legarea învățământului, științei și culturii de viață etc. Progresul învățământului românesc se vedește prin cei peste 4 milioane de elevi, 150 000 de studenți, 49 de instituții de învățământ superior cu 192 de facultăți, față de numai 16 instituții de învățământ superior cu 33 de facultăți existente în anul 1938.

O permanentă atenție a fost acordată dezvoltării științei, factor de primă importanță în dezvoltarea bazei tehnice-materiale a socialismului, pentru realizarea revoluției culturale. Oamenii de știință, cercetătorii, preluând tot ceea ce s-a creat valoros pe acest tărîm, au dus mai departe cercetarea științifică, obținînd realizări importante, care au contribuit la progresul economic și cultural al țării și la creșterea prestigiului științei românești peste hotare.

O continuă dezvoltare a cunoscut literatura și arta românească. Baza materială necesară creației artistice a fost continuu lărgită prin construirea unor importante edificii culturale. Au fost create condiții pentru dezvoltarea culturii naționalităților conlocuitoare. Oamenii de cultură, indiferent de naționalitate, călăuziți de concepția filozofică materialist-dialectică și istorică, și-au orientat operele spre idealurile nobile ale umanismului socialist. S-a creat astfel, în anii socialismului, o cultură unitară, călăuzită de partid și urmărind aceleași țeluri.

Dispunînd de cele mai largi posibilități de afirmare, intelectualii români și cei aparținînd naționalităților conlocuitoare își consacră plener cunoștințele și talentul în slujba construcției socialiste, aduc o contribuție de preț la dezvoltarea economiei, științei, artei și literaturii, la ridicarea nivelului cultural al populației.

Aplicarea consecventă a programului P.C.R. de construire a socialismului s-a concretizat în victoria deplină și definitivă a socialismului în țara noastră. A fost creată, prin efortul colectiv al poporului, baza economică și, în linii generale, baza tehnică-materială a socialismului, s-au rezolvat contradicțiile interne ale perioadei de trecere de la capitalism la socialism, s-au produs transformări esențiale în structura societății românești, care, prin victoria socialismului, se prezenta ca o structură socială formată din clase și pături sociale prietene, unite prin țeluri comune. Au fost înlăturate pentru totdeauna posibilitățile de restaurare a capitalismului în țara noastră. În conștiința poporului român s-a înrădăcinat adînc convingerea că socialismul este singura cale pentru a asigura progresul patriei, ridicarea continuă a nivelului de trai al poporului.

În procesul complex al construirii bazelor socialismului au existat însă și greutăți, inerente unei asemenea opere, greșeli, anumite neajunsuri,

manifestări de empirism și subiectivism în făurirea industriei și agriculturii socialiste, manifestări de subapreciere, într-o anumită perioadă de timp, a tradițiilor naționale și sociale progresiste etc. Pozitiv este însă faptul că Partidul Comunist Român, exercitându-și rolul conducător în societate, a avut forța necesară de a examina critic activitatea desfășurată, metodele folosite, stările de lucruri. Partidul nostru s-a străduit mereu de a găsi — și a găsit — soluții pentru înfringerea dificultăților, pentru înlăturarea lipsurilor, asigurând astfel înaintarea continuă a construcției socialismului, dezvoltarea pe o linie mereu ascendentă a economiei, științei și culturii socialiste în România. Realizările remarcabile obținute în domeniul dezvoltării economice-sociale, în ridicarea bunăstării materiale și spirituale a poporului demonstrează justetea liniei generale marxist-leniniste a partidului nostru, care a știut să aplice legile generale și legile obiective ale construcției noii orînduiri la condițiile concrete din țara noastră. Calitatea de forță conducătoare a Partidului Comunist Român s-a afirmat cu tot mai multă putere, pe măsura dezvoltării în amploare și adîncime a operei de edificare a noii orînduiri. Partidul a realizat conducerea operei de construire a socialismului, considerîndu-se ca o componentă organică a societății românești, ca o forță politică ce înglobează partea cea mai avansată a societății.

Un rol de o deosebită importanță pentru înaintarea țării pe calea construcției socialismului, în condițiile victoriei depline și definitive a socialismului, l-a avut *Congresul al IX-lea al P.C.R.*, care și-a desfășurat lucrările în zilele de 19—24 iulie 1965. Documentele adoptate de Congres, Directivele cu privire la planul de cinci ani și la planul de zece ani de electrificare a țării, Statutul partidului, obiectivele fundamentale și sarcinile de viitor ale politicii interne și externe a partidului stabilite de Congres au înarmat întregul popor cu programul dezvoltării întregii noastre societăți pe o treaptă superioară. *Perfecționarea organizării și conducerii întregului organism social-economic* a constituit una din preocupările esențiale ale lucrărilor Congresului. În spiritul principiilor general valabile ale organizării și conducerii socialiste și potrivit cerințelor legilor obiective ce acționează în socialism Congresul a adoptat forme și metode de conducere a societății, adecvate realităților noastre, corespunzătoare etapei date de dezvoltare și exigențelor revoluției tehnico-științifice contemporane.

Pornind de la considerentul că socialismul a învins definitiv în țara noastră, că a fost făurită economia socialistă unitară, Congresul al IX-lea a supus Marii Adunări Naționale propunerea ca patria noastră să poarte denumirea de *Republica Socialistă România*, denumire care corespundea pe deplin stadiului de dezvoltare a societății românești. Propunerea a fost aprobată de Marea Adunare Națională în sesiunea din august 1965, care a votat *Constituția Republicii Socialiste România*. Aceasta reprezintă un bilanț al cuceririlor obținute de poporul român în procesul construirii socialismului; ea întruchipează realizarea idealurilor pentru care a luptat și a muncit poporul nostru, s-au jertfit cei mai buni fii ai săi. Constituția este, în același timp, și un program de viitor, constituind cadrul juridic fundamental al edificării societății socialiste multilateral dezvoltate.

În Constituție își găsesc consacrarea trăsăturile fundamentale ale orînduirii sociale și de stat din țara noastră : caracterul unitar al statului ; deținerea suverană a întregii puteri de către popor ; proprietatea socialistă asupra mijloacelor de producție ; rolul conducător al clasei muncitoare în viața întregii societăți ; alianța clasei muncitoare cu țărănimea, intelectualitatea și celelalte categorii de oameni ai muncii ; egalitatea deplină a tuturor cetățenilor patriei, fără deosebire de naționalitate. Ceea ce caracterizează Constituția țării noastre este profundul său umanism, preocuparea deosebită față de om, grija de a asigura afirmarea multilaterală a personalității umane. „Întreaga activitate de stat — se subliniază în prevederile Constituției — are drept scop dezvoltarea orînduirii și înflorirea națiunii socialiste, creșterea continuă a bunăstării materiale și culturale a poporului, asigurarea libertății și demnității omului“.

În procesul construirii socialismului, națiunea română s-a transformat în națiune socialistă, care, prin trăsăturile ce o caracterizează, reprezintă un factor motor esențial în progresul societății noastre. Forța și trăinicia națiunii noastre își au izvorul în baza de clasă a societății formată din muncitori, țărani, intelectuali și alți oameni ai muncii, uniți prin interesele vitale comune. Partidul Comunist Român, pornind de la locul pe care-l ocupă națiunea în epoca contemporană, de la rolul deosebit pe care-l joacă ea în progresul material și spiritual al popoarelor, a dat o explicație științifică locului și rolului națiunii, s-a preocupat și se preocupă îndeaproape de întărirea și dezvoltarea națiunii române. Această preocupare, care nu se realizează în detrimentul sau prin negarea intereselor altor popoare, constituie îmbinarea armonioasă a patriotismului cu internaționalismul.

Acordînd o deosebită atenție dezvoltării națiunii noastre, Partidul Comunist Român a acționat permanent în procesul edificării socialismului, pentru întărirea continuă a frăției dintre poporul român și naționalitățile conlocuitoare. A fost asigurată o deplină și reală egalitate economică, socială, politică, culturală între toți oamenii muncii, fără deosebire de naționalitate, ca urmare a dezvoltării armonioase a potențialului economic al tuturor județelor, a dezvoltării învățămîntului și în limba naționalităților conlocuitoare, a stimulării creației științifice, artistice, literare a acestora în limba lor maternă, în strînsă unitate cu dezvoltarea creației poporului român, a asigurării participării active a oamenilor muncii din rîndul naționalităților conlocuitoare la întreaga viață social-economică și politică a țării. Pe baza înlăptuirii consecvente a politicii juste, marxist-leniniste, a partidului nostru și a succeselor istorice în dezvoltarea societății românești, s-a întărit continuu unitatea clasei muncitoare, țărănimii, intelectualității, frăția dintre oamenii muncii fără deosebire de naționalitate, unitatea moral-politică a întregului popor în lupta pentru socialism.

Determinant în caracterizarea întregii organizări sociale și de stat a României socialiste este rolul Partidului Comunist Român, de forță politică conducătoare în societate. Așa precum arată Constituția, „În Republica Socialistă România, forța politică conducătoare a întregii societăți este Partidul Comunist Român“. Acest loc pe care-l ocupă în societatea românească Partidul Comunist Român a fost dobîndit treptat, prin

lupte grele împotriva claselor exploatatoare, pentru apărarea intereselor vitale ale întregului popor, pentru înfăptuirea politicii de edificare a socialismului în România.

După victoria definitivă a socialismului, Partidul Comunist Român a trasat, prin documentele Congresului al IX-lea și ale Conferinței Naționale a partidului (decembrie 1967), o serie de măsuri menite să asigure dezvoltarea și consolidarea socialismului.

Eveniment de mare importanță în viața partidului și a patriei, Congresul al X-lea al P.C.R. (august 1969) a elaborat programul dezvoltării multilaterale a României în perioada 1971—1975 și liniile directe ale dezvoltării țării până în 1990, al cărui obiectiv fundamental este *lărgirea și perfecționarea continuă a bazei tehnico-materiale, făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate*.

Acest congres a marcat o etapă nouă, calitativ superioară a dezvoltării partidului nostru, a activității de construire a socialismului în țara noastră. Ceea ce caracterizează societatea socialistă multilateral dezvoltată este faptul că ea se făurește pe o bază socialistă proprie în continuă maturizare, că se dezvoltă proporțional, armonios, asigurând înflorirea tuturor laturilor vieții sociale, atât a economiei cât și a științei și culturii, perfecționarea conducerii, formarea omului nou. Trăsăturile principale care definesc societatea socialistă multilateral dezvoltată formează un *complex unitar*. Conceptul de societate socialistă multilateral dezvoltată este un concept deschis perfecționărilor pe diferite planuri, în continuă mișcare, supus eventualelor precizări pe care le vor impune evoluția ulterioară, practică. Înfăptuirea societății socialiste multilateral dezvoltate în România va necesita, potrivit aprecierilor Partidului Comunist Român, mai multe cîcinele și va crea premisele materiale și spirituale pentru trecerea către faza superioară a orînduirii noi — comunismul. Partidul Comunist Român consideră că este necesară o înaintare treptată spre comunism, fără a sări peste etape, dar fără a neglija mijloacele de accelerare a procesului de perfecționare a societății.

Așadar, făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate presupune mutații în toate procesele și în toate laturile caracteristice acestei societăți: asigurarea unui progres puternic al forțelor de producție și repartizarea lor corespunzătoare pe întreg teritoriul țării, prin dezvoltarea în ritm înalt a industriei, agriculturii și a celorlalte ramuri economice; perfecționarea relațiilor de producție; creșterea în continuare a nivelului de trai material și spiritual al întregului popor, realizarea deplină a principiului socialist al repartiției, afirmarea în viață a principiilor eticii și echității socialiste; dezvoltarea puternică a învățămîntului, științei și culturii, ridicarea gradului de cunoaștere al întregului popor; perfecționarea conducerii întregii societăți, lărgirea continuă a democrației socialiste și crearea cadrului organizatoric cel mai corespunzător pentru participarea efectivă a maselor la conducerea societății; desfășurarea unei ample munci educative de înarmare a oamenilor muncii cu concepția materialist-istorică de formare a conștiinței socialiste a întregului popor.

Perioada jalonată de hotărîrile Congresului al IX-lea al P.C.R. (1965), Conferinței Naționale a partidului (1967), Congresului al X-lea al P.C.R. (1969), Conferinței Naționale a P.C.R. din iulie 1972 se înscrie drept

cea mai dinamică și cea mai fertilă a societății socialiste românești, a vieții și activității partidului comunist de după eliberarea țării noastre de sub jugul fascist. În acest răstimp, datorită eforturilor constructive ale maseilor largi populare, societatea noastră a cunoscut o dezvoltare impetuoasă, echilibrată, în toate domeniile. S-a desfășurat o intensă muncă pentru creșterea și îmbunătățirea calitativă a producției, pentru perfecționarea conducerii, planificării și organizării economiei, a activității organelor de partid și de stat, pentru aplicarea consecventă a centralismului democratic, pentru întărirea legalității, pentru antrenarea tot mai activă a maselor la conducerea treburilor obștești, lărgirea și adâncirea democrației socialiste, pentru ridicarea bunăstării materiale și spirituale a poporului român.

Printr-o serie de măsuri, adoptate succesiv, s-a asigurat îmbinarea armonioasă a conducerii centrale cu larga autonomie a organelor de stat, îmbunătățirea formelor de retribuție după cantitatea și calitatea muncii, respectarea legalității socialiste, apropierea aparatului de stat de mase, eliminarea verigilor administrativ-teritoriale intermediare, sporirea rolului organelor centrale și locale ale puterii de stat în ceea ce privește dezvoltarea economico-socială, simplificarea aparatului de stat.

În concepția Partidului Comunist Român statul este instrumentul principal al dezvoltării societății socialiste. Rolul conducător al clasei muncitoare în îndeplinirea misiunii sale istorice nu poate fi realizat fără folosirea puterii de stat, după cum nu sînt de conceput, fără stat, dezvoltarea națiunii socialiste, exercitarea suveranității depline a acesteia. Corespunzător condițiilor noi, evaluate și, mai ales, obligațiilor crescînde și modificate ce-i revin, statul socialist este supus unor adaptări și perfecționări, atît în ceea ce privește funcțiile, cît și în mecanismul și forma sa. Partidul nostru acordă o mare atenție îmbunătățirii activității statului socialist, al cărui rol crește tot mai mult pe măsura progresului societății, a amplificării și diversificării vieții economice și sociale.

Pe linia evitării paralelismelor între organele de partid și de stat au fost luate măsuri care s-au concretizat, printre altele, în crearea unor organe care sînt, în același timp, organe de partid și de stat (Consiliul Economic, Consiliul Culturii și Educației Socialiste etc.), precum și în investirea unor cadre în funcții de conducere, atît în cadrul partidului, cît și al statului. În actuala etapă se remarcă tendința unei împletiri tot mai strînsă a activității partidului, statului și a celorlalte organisme sociale.

Partidul a acordat și acordă o mare importanță formelor și metodelor care să asigure conducerii vieții economice și social-politice un *caracter democratic*. Expresie a acestei preocupări sînt : dezvoltarea democrației economice (comitele și comisiile oamenilor muncii, adunările generale ale salariaților) ; sporirea competențelor organelor puterii de stat alese de popor ; lărgirea atribuțiilor Consiliului de Stat, ale Consiliului de Miniștri, ale ministerelor și altor instituții centrale ; creșterea atribuțiilor organizațiilor de masă și obștești ; crearea Frontului Unității Socialiste ; constituirea consiliilor naționalităților conlocuitoare ; instituționalizarea principiului conducerii și muncii colective etc.

Dezbaterea largă a celor mai importante proiecte de dezvoltare social-economică, a unor proiecte de legi și a altor documente de cea mai

mare însemnătate pentru definirea politicii interne și externe, pentru prezentul și perspectivele dezvoltării societății, încetățenirea practicii consultării largi a maselor asupra principalelor probleme politico-sociale, consfătuirile în care cetățenii își exprimă opinia asupra modului de gospodărire a treburilor țării și de îndeplinire a hotărârilor partidului, propunerile făcute cu acest prilej pentru înlăturarea lipsurilor și alte numeroase forme constituie cadrul în care oamenii muncii din țara noastră participă la conducerea societății. Un asemenea stil democratic de conducere permite să se cunoască realitățile, cerințele vieții și să se elaboreze o politică științifică, realistă, care să corespundă năzuințelor și intereselor poporului. În acest fel, conducerea economiei, a vieții sociale se realizează nu ca o activitate a unor tehnicieni, a unor specialiști sau a unui aparat interpus între partid și mase, ci reflectă efectiv voința poporului condus de partid. Inițiativa conducerii de partid și de stat de a organiza consfătuiri pe țară cu cadrele de conducere din întreprinderi și organe de stat, cu specialiști, cu oamenii muncii din cele mai diverse domenii — industrie, agricultură, comerț, transporturi, cercetare științifică — a dat o nouă expresie procesului amplu și permanent de adâncire a democratismului socialist, ca metodă a conducerii societății socialiste.

O latură importantă a îndeplinirii conducerii societății de către partid o constituie formarea și dezvoltarea conștiinței socialiste a maselor. Partidul Comunist Român consideră că activitatea pentru făurirea premiselor materiale și spirituale ale socialismului formează un tot dialectic. Pornind de la aceste cerințe obiective, de la această particularitate a procesului de edificare a societății socialiste, partidul desfășoară o amplă activitate politico-ideologică și de educație comunistă, componentă esențială a făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate. Partidul veghează ca această activitate să fie pătrunsă de partinitate, de intransigență față de ideologia burgheză.

O deosebită importanță pentru realizarea sarcinilor culturale și educative reprezintă *Programul pentru îmbunătățirea activității ideologice, ridicarea nivelului general al cunoașterii și educația socialistă a maselor, pentru așezarea relațiilor din societatea noastră pe baza principiilor eticii și echității socialiste și comuniste*, adoptat de Plenara C.C. al P.C.R. din 3—5 noiembrie 1971 și însușit ca propriul ei program de Conferința Națională a P.C.R. din iulie 1972. Programul are la bază concepția marxist-leninistă potrivit căreia socialismul și comunismul sînt rezultatul creației conștiente a maselor, că în socialism masele se ridică la un nivel superior de înțelegere a necesității legilor obiective și acționează în spiritul cerințelor acestora. În lumina acestui program amplu și cuprinzător, acțiunea de educare comunistă a dobîndit valențe superioare, a dinamizat masele cele mai largi ale poporului, a declanșat vaste energii creatoare. Subliniind sarcinile stabilite de Plenara din 3—5 noiembrie 1971 pentru formarea omului nou, tovarășul Nicolae Ceaușescu, în Raportul prezentat la Conferința Națională a partidului din 19—21 iulie 1972, arăta : „O sarcină de primă importanță a partidului nostru este înarmarea poporului cu concepția științifică despre viața a clasei muncitoare — materialismul dialectic și istoric, cu știința și cultura cea mai avansată. Trebuie să acționăm pentru a făuri un om cu cunoștințe multilaterale, capabil să înțeleagă, să interpreteze și să folosească just legile obiective ale dezvoltării

sociale în fiecare etapă a evoluției societății, să acționeze cu fermitate pentru transformarea revoluționară a lumii. Făurind un asemenea om, înarmînd astfel poporul, putem fi siguri de înfăptuirea cu succes a marelui program elaborat de partid, putem avea garanția că poporul român va făuri comunismul, că națiunea noastră va avea un viitor glorios¹.

Desfășurînd în procesul făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate o amplă și multilaterală activitate, Partidul Comunist Român acordă permanent o atenție deosebită corelației dialectice dintre politica internă și cea externă, la temelia căreia se află îmbinarea armonioasă a sarcinilor naționale și internaționale — laturi fundamentale, care se condiționează și se completează în politica P.C.R. într-o unitate inseparabilă. În acest spirit, partidul situează statornic în centrul politicii sale externe dezvoltarea prieteniei, alianței și colaborării multilaterale cu toate țările socialiste, pe baza marxism-leninismului și internaționalismului proletar. Întărirea unității, a relațiilor de colaborare și prietenie trainică, tovărășească între toate statele socialiste, ținînd seama de condițiile specifice de dezvoltare ale fiecăruia, constituie, după convingerea P.C.R., sarcina esențială, de a cărei îndeplinire depinde creșterea continuă a rolului socialismului în lume.

Așezînd în centrul relațiilor economice internaționale ale României cooperarea cu toate țările socialiste, partidul urmărește, totodată, intensificarea colaborării cu celelalte state ale lumii, indiferent de deosebirile de sistem social, corespunzător necesităților obiective determinate de diviziunea mondială a muncii, de ritmul impetuos al revoluției tehnico-stiințifice, de necesitatea colaborării pașnice între popoare. Lupta pentru apărarea păcii în lume și zădărnicierea acțiunilor agresive ale imperialismului, pentru înfăptuirea unor măsuri concrete în domeniul dezarmării și, în primul rînd, dezarmarea nucleară, pentru reducerea încordării internaționale, pentru transformarea Balcanilor într-o zonă a păcii și înțelegerii, pentru înfăptuirea aspirațiilor spre securitate în Europa și în întreaga lume, caracterizează acțiunile pe plan extern ale Republicii Socialiste România.

Corespunzător intereselor poporului român, ca și normelor de bază ale raporturilor interstatale, partidul nostru asigură dezvoltarea tuturor relațiilor internaționale ale României în strictă conformitate cu principiile suveranității și independenței naționale, egalității în drepturi, neamestecului în treburile interne, avantajului reciproc. Consecvența cu care partidul a susținut și susține respectarea acestor principii s-a impus ca o reală și importantă contribuție internațională la dezvoltarea unor relații economice sănătoase, fără discriminări, în avantajul tuturor popoarelor, în interesul cauzei păcii.

Conferința Națională a P.C.R. din 19—21 iulie 1972, care a făcut un bilanț atotcuprinzător al activității complexe desfășurate de partidul nostru în anii care au trecut de la Conferința Națională din 1967 și Congresul al X-lea, a stabilit orientări de cea mai mare însemnătate pentru edificarea societății socialiste multilateral dezvoltate în țara noastră, pentru perfecționarea conducerii întregii societăți. Am putea spune — arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu în raportul prezentat la Conferința Națio-

¹ Conferința Națională a Partidului Comunist Român, 19—21 iulie 1972, Editura politică, București, 1972, p. 66.

nală — că „această Conferință capătă un rol și o importanță deosebite, înscriindu-se în istoria Partidului Comunist Român, a națiunii noastre socialiste ca un moment crucial în lupta pentru progres și civilizație”².

În centrul politicii P.C.R. se află — așa cum relevă documentele Conferinței Naționale — continuarea consecventă a industrializării pe baza cuceririlor revoluției tehnico-științifice. Un mare accent se pune pe laturile calitative ale procesului de industrializare, pe modernizarea structurii producției, pe realizarea de produse cu un grad înalt de tehnicitate, pe ridicarea pe o treaptă superioară a eficienței întregii activități economice. Se estimează pentru anul 1980 o producție industrială globală de 2,7 ori, iar pentru 1990 de 6—8 ori, mai mare față de 1970. Va crește substanțial ponderea industriei prelucrătoare, iar în cadrul acesteia a sectoarelor de vîrf ale progresului tehnic contemporan: electronica, electrotehnica, mecanica fină, mașinile-unelte, petrochimia, metalurgia oțelurilor și a laminatelor speciale etc. Prefaceri însemnate vor interveni în structura industriei siderurgice, chimice, ca și în structura bazei energetice. Importante modificări vor surveni și în industria ușoară și alimentară, care vor cunoaște un dinamism mult mai pronunțat, pe baza diversificării permanente și rapide a producției, în pas cu cerințele populației și cu nivelul dezvoltării mondiale.

Un element esențial al progresului economic al României, în perspectivă, îl constituie dezvoltarea intensivă, complexă a agriculturii, a cărei sarcină principală este creșterea puternică a producției agricole. Direcțiile de dezvoltare a agriculturii românești în etapa actuală, cu ritmurile sale ridicate de creștere, sînt asigurate, în primul rînd, de extinderea și modernizarea bazei materiale.

În făurirea unei economii moderne, de înaltă eficiență, P.C.R. acordă consecvent o mare atenție promovării în toate ramurile și domeniile a cercetărilor științifice și tehnologice avansate. Conferința Națională a subliniat din nou necesitatea orientării cercetării științifice spre probleme de interes major ale economiei, cum sînt: dezvoltarea bazei de materii prime, perfecționarea utilajelor și mașinilor, fabricarea de noi produse, necesitatea concentrării eforturilor tuturor cercetătorilor pe baza unui program unic.

Conferința Națională, adoptînd liniile directoare ale dezvoltării economice și sociale a țării noastre în perspectivă, a subliniat necesitatea creșterii rolului conducător al partidului, perfecționării activității sale politico-organizatorice și ideologice, creării cadrului organizatoric cel mai corespunzător în vederea participării efective a maselor largi populare la conducerea societății, realizînd astfel mai deplin principiul socialist al făuririi de către popor a propriei sale istorii. Bazîndu-se pe ideea dialectică că socialismul este o societate în continuă evoluție ce presupune promovarea a tot ceea ce este înaintat, progresist, documentele Conferinței Naționale acordă o mare atenție perfecționării în continuare a conducerii planificate a întregii activități economico-sociale a societății noastre, problemelor dezvoltării democrației socialiste, eticii și echității socialiste, răspunderii cadrelor în toate sectoarele și la toate nivelurile, perfecționării relațiilor sociale etc. Subliniind concepția P.C.R. cu privire

² Conferința Națională a Partidului Comunist Român, 19—21 iulie 1972, Editura politică, București, 1972, p. 14.

la conducerea societății, tovarășul Nicolae Ceaușescu în raportul prezentat la Conferința Națională arăta că „întreaga activitate de conducere a societății trebuie să se bazeze pe studierea și cunoașterea legilor obiective ale dezvoltării sociale — atât a celor cu caracter general, cât și a celor ce se formează și acționează în cadrul orînduirii socialiste —, acționîndu-se în mod conștient pentru lichidarea contradicțiilor existente, sau care mai apar, împiedicînd ca ele să devină antagoniste, pentru realizarea unei concordanțe tot mai depline între forțele de producție și relațiile de producție, pentru progresul neînterupt al societății socialiste”³.

Conferința Națională a P.C.R. a marcat un nou și important pas înainte în dezvoltarea multilaterală a României, a declanșat un puternic avînt constructiv, creator al poporului român în făurirea viitorului său comunist. Perfecționarea continuă a conducerii societății românești contemporane, întărirea rolului conducător al partidului urmăresc realizarea cât mai largă, deplină a guvernării poporului de către popor, lărgirea democrației socialiste, înflorirea personalității umane, înălțarea patriei pe tot mai înalte trepte de progres și civilizație.

Bilanțul însuflețitor al rezultatelor obținute în ansamblul operei de edificare a noii orînduirii, contururile luminoase ale evoluției viitoare a Republicii Socialiste România proiectate de mărețele obiective stabilite de Congresul al X-lea și de Conferința Națională au declanșat un puternic avînt creator al poporului român, care, sub încercata conducere a Partidului Comunist Român, a pășit cu și mai mare hotărîre să dea viață obiectivelor grandioase stabilite de partid, asigurînd înaintarea rapidă a patriei noastre pe calea societății socialiste multilateral dezvoltate.



³ Conferința Națională a Partidului Comunist Român, 19—21 iulie 1972, Editura politică, București, 1972, p. 40.

Mărturii istorice ale adeziunii maselor populare la actul proclamării Republicii Populare Române

ȘTEFAN LACHE

Înlăturarea monarhiei și proclamarea Republicii Populare Române — moment de cea mai mare însemnătate în desfășurarea revoluției populare din țara noastră, care a marcat încheierea procesului de cucerire a întregii puteri politice de către clasa muncitoare, aliată cu țărâniimea și cu celelalte păături ale oamenilor muncii —, a întrunit adeziunea unanimă a maselor populare. Manifestațiile prin care masele și-au arătat bucuria nemărginită față de acest act istoric — începute din prima zi a proclamării republicii populare și continuate, în întreaga țară, timp de mai bine de o lună de zile —, constituie o mărturie incontestabilă a izolării totale a monarhiei, a faptului că abolirea ei corespundea intereselor și năzuințelor întregului popor român, hotărârii sale de a se descătușa de exploatare și asuprire, de a edifica o nouă orînduire socială. Aderarea entuziastă a clasei muncitoare, țărânimii, intelectualității, armatei, a tuturor oamenilor muncii, indiferent de naționalitate, față de republica populară, hotărârea lor nestrămutată de a o apăra și consolida dovedeau un înalt nivel de conștiință revoluționară și maturitate politică, atașamentul și încrederea lor în politica revoluționar-patriotică a Partidului Comunist Român, o profundă înțelegere a imperativelor istoriei.

Încă din după-amiaza zilei de 30 decembrie 1947, masele populare, opinia publică au fost informate asupra marilor evenimente ce avuseseră loc. Ediția specială a ziarului „Scînteia“ a anunțat abolirea monarhiei, iar posturile de radio — care, între timp, aduseseră la cunoștință ascultătorilor că vor transmite un important comunicat — au transmis textul Actului de abdicare și al Proclamației adresate poporului de către guvern. A doua zi, la 31 decembrie, în numărul special de Anul Nou, „Scînteia“ a publicat, în facsimil, Actul de abdicare, semnat de ex-regele Mihai. Proclamația guvernului, componența Prezidiului Republicii Populare Române și a noului guvern, legea care a consfințit transformarea statului român în republică populară, un reportaj asupra desfășurării lucrărilor ședinței Adunării Deputaților din 30 decembrie 1947, precum și un amplu articol editorial, intitulat *Prin Republica Populară spre noi înfăptuiri*.

Un conținut similar au avut și primele numere, apărute după 30 decembrie 1947, ale periodicelor „Libertatea“, „România liberă“, „Frontul plugarilor“, „Națiunea“ etc. De asemenea, unele organe de presă județene

ale Partidului Comunist Român, ca : „Dezrobirea“ (Galați), „Înainte“ (Dolj), „Gazeta Gorjului“, au apărut în ediții speciale, consacrate marelui eveniment.

Mesajele rostite la posturile de radio a doua zi după instaurarea Republicii, cit și în noaptea Anului Nou de dr. Petru Groza, în numele guvernului, și de prof. dr. Constantin Parhon, din partea Prezidiului Republicii Populare Române, au evidențiat acest eveniment memorabil, înscris în cartea de aur a poporului român de către masele largi populare.

Mesajul Prezidiului Republicii Populare Române sublinia că noua formă de stat — Republica populară — a deschis larg calea pentru înfăptuirea tuturor năzuințelor creatoare ale poporului nostru, pentru noi cuceriri democratice pe tărîmul economic, politic și social, pentru îmbunătățirea nivelului de trai al celor ce muncesc. „Nici o piedică nu mai stă în calea dezvoltării depline a democrației populare, menită să asigure tuturor celor ce muncesc cu brațele și cu mintea, de la orașe și sate, bunăstarea materială și culturală și care constituie garanția suveranității și independenței țării noastre — se arăta în mesaj. Mărețe înfăptuiri ne așteaptă pe toți în anul ce vine. Totul depinde acum numai de munca și destoinicia noastră, de iubirea noastră față de popor și de Republica noastră populară, de devotamentul fiecăruia pentru propășirea țării“.

Vestea abolirii monarhiei și a proclamării Republicii Populare Române a stîrnit o explozie de entuziasm în rîndul maselor populare, care și-au manifestat, încă din seara zilei de 30 decembrie, în cele mai diferite forme, sentimentele lor de profundă bucurie și satisfacție. Pretutindeni, la orașe și la sate, în uzine și fabrici, în întreprinderi și instituții s-au desfășurat ample manifestații, mitinguri și adunări la care au luat parte sute și sute de mii de oameni. Pe străzi și în piețele publice, care deveniseră neîncăpătoare, manifestațiile au îmbrăcat aspectul unor impresionante serbări populare.

La București, zeci de mii de oameni ai muncii, muncitori, ostași, studenți, elevi, femei, tineri și vîrstnici, s-au adunat în Piața Palatului, în piața Gării de Nord, la „Malaxa“ și la „Grivița“, la bariera Vergului, în cartierele Ferentari și Dudești-Cioplea, în piețele Unirii, Bucureștii Noi, Obor și 7 Noiembrie, cîntînd, scandînd lozinci, prinzîndu-se în hore. În acele zile istorice, pe străzile Capitalei au răsunit pînă noaptea tîrziu, lozincile de luptă : „Muncitori, țărani, soldați, Republica să apărăți“, „Să trăiască, să-nflorească, Republica românească“, „Să muncim și să luptăm, Republica să apărăm“, „Muncitori, soldați, țărani, toți sîntem republicani“.

Relatînd despre desfășurarea demonstrației din fața fostului palat regal de pe Calea Victoriei, ziarul „Scînteia“ releva că „entuziasmul și bucuria au țîșnit mai fierbînti și mai năvalnice ca oricînd“, iar horele largi, în mijlocul cărora se învîrteau altele, fără număr, au cuprins întreaga masă a manifestanților¹. În ziua Anului Nou, o mulțime imensă, adunată în aceeași piață, după ce a salutat cu ovații pe membrii Prezidiului Republicii Populare Române, a intrat, prin ușile larg deschise, pentru a vizita fostul palat regal. În aceeași atmosferă de sărbătoare s-au desfășurat și manifestațiile din cartierele bucureștene Ferentari și Rahova la care au participat muncitori și muncitoare de la fabricile din împrejurimi, ca și alte categorii de oameni ai muncii. Nici zăpada, nici gerul, care în-

¹ „Scînteia“, nr. 1011, din 2 ianuarie 1948.

cepuseră să se înteească odată cu căderea serii — nota „Scinteia“ —, n-au putut înfrina entuziasmul acestora și manifestarea lor de simpatie pentru noua formă de stat — Republica populară².

Actul istoric de la 30 Decembrie 1947 a produs o vie efervescență nu numai pe străzile și în piețele Capitalei, ci și în uzine și fabrici, în întreprinderi și instituții. În cadrul acestora, în acele zile de neuitat, au avut loc ample mitinguri, cu care ocazie au fost citite Actul de abdicare a regelui și Proclamația guvernului către popor. Astfel, la mitingul care a avut loc la Atelierele „Grivița“ din București, peste 12 000 de feroviari, o dată cu adeziunea lor unanimă la actul instaurării Republicii, și-au exprimat devotamentul față de guvern și de Prezidiul Republicii Populare Române, precum și „nemărginita voință de ridicare a țării“³. La rîndul lor, cei peste 4 500 de muncitori de la „Malaxa“ au primit știrea abolirii monarhiei și Proclamația guvernului cu nesfârșite aplauze și urale⁴.

Entuziaste manifestații de adeziune față de Republică au avut loc, în acele zile, și în orașele reședință de județ, în municipii, în toate centrele muncitorești. La Cluj, Arad, Brașov, Alba Iulia, Ploiești, Iași, Bacău, Buzău, Craiova, Petroșani, Oradea, Turnu-Măgurele, Focșani, Mediaș, Cîmpulung-Muscel, Făgăraș, Timișoara, Tulcea, Sibiu, Călărași, Brăila, Galați, Turda, Buhuși, Caracal, Tîrgu-Jiu, Constanța, Sighișoara⁵ și în numeroase alte localități, populația s-a adunat în mod spontan în fața sediilor Partidului Comunist Român, a primăriilor și prefecturilor pentru a saluta proclamarea republicii populare. În cadrul întrunirilor care au avut loc au luat cuvîntul reprezentanți ai P.C.R., P.S.D., Frontului Plugarilor, Partidului Național Popular, prefectii de județe sau primarii orașelor respective, reprezentanți ai armatei etc.

A doua zi după proclamarea Republicii, începînd de la orele 11, la toate întreprinderile și instituțiile din Iași, începînd cu muncitorii de la Atelierele C.F.R.-Nicolina și pînă la corpul didactic, oamenii muncii și-au manifestat dragostea lor pentru Republica Populară Română și pentru guvern, luîndu-și angajamentul să apere cuceririle democrației populare și mersul înainte al poporului român⁶. La Cîmpulung-Muscel, după cum transmitea corespondentul ziarului „Scinteia“, „îndată după ce s-a anunțat prin radio vestea abdicării regelui, populația orașului, muncitori, funcționari, țărani din împrejurimi, tineri și bătrîni, au manifestat pe străzile orașului, salutînd astfel nașterea tinerei Republici Populare Române“⁷. La Galați, încă din seara zilei de 30 decembrie 1947, grupuri mari de muncitori au străbătut orașul cîntînd și aclamînd republica. A doua zi au avut loc mitinguri în toate întreprinderile, instituțiile și cartierele din oraș, după care, cu tot timpul nefavorabil, coloane imense de oameni ai muncii au demonstrat pe străzi, incîingînd hore⁸. În zorii zilei de 31 decembrie 1947 — după cum relatea ziarul sibian „România viitoare“ —, cetățenii orașului au ținut să-și manifeste satisfacția și bu-

² „Scinteia“, nr. 1012, din 4 ianuarie 1948.

³ „Scinteia“, nr. 1011, din 2 ianuarie 1948 ; „Națiunea“, nr. 530, din 3 ianuarie 1948.

⁴ „Scinteia“, nr. 1011, din 2 ianuarie 1948.

⁵ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 243, fila 68.

⁶ „Scinteia“, nr. 1011, din 2 ianuarie 1948.

⁷ *Ibid.*

⁸ *Ibid.*

curia lor față de actul istoric al proclamării Republicii Populare Române. Deși era timp geros, străzile orașului erau înfesate de oameni, care comentau, cu vădită bucurie, marele eveniment, iar către ora prinzului, li s-au adăugat coloane de muncitori „ieșiți din fabrici și uzine pentru a sărbători actul pregătit cu atâtea sacrificii și eforturi”⁹. Cei peste 15 000 de cetățeni din Sibiu s-au adunat în piața orașului în cadrul unui grandios miting, pentru a saluta noua formă de stat¹⁰. Mari mitinguri de masă, au avut loc cu prilejul proclamării Republicii Populare Române, în bazinul carbonifer al Văii Jiului și în special la Petroșani și Lupeni¹¹. La întreprinderea „Sadul” din județul Gorj, îndată după comunicarea făcută la radio în după amiaza zilei de 30 decembrie 1947, 40 de muncitori, în frunte cu comuniștii, s-au constituit, voluntari, într-un grup de pază, rămânând în timpul nopții în incinta fabricii, în vreme ce un comandament unic, constituit ad-hoc, a luat conducerea manifestațiilor de solidaritate cu actul proclamării Republicii.

Caracteristic pentru profunda efervescență revoluționară a acelor zile este faptul că manifestațiile, care se declanșau în diferite localități, căpătau, deseori, în mod spontan, caracterul unor manifestații de masă, care antrenau imensa majoritate a populației.

Voința nestrămutată a maselor largi de oameni ai muncii de a-și consacra toate forțele apărării, dezvoltării și înfloririi republicii populare, rezultă și din numărul mare de scrisori și telegrame de adeziune adresate C.C. al P.C.R., guvernului, Adunării Deputaților și Prezidiului Republicii Populare Române de către petroliștii prahoveni, metalurgiștii din Reșița, minerii din Petrila, de către colectivele de muncitori din numeroase întreprinderi, ca: Tăbăcăria națională, „Gralex”, Fabrica de tricotaje S.A.R., „Venus”, „Wolf”, „Lemaitre”, „Talpa”, „Metalochimice”, „Mociornița”, „S.E.T.”, „Apretura”, Atelierele Fortului Bragadiru, S.A.R. „Banloc”, tipografiile „Vremea”, „Unirea”, „Viața literară” și multe altele¹².

Au adresat, de asemenea, scrisori și telegrame Prezidiului Republicii Populare Române, Comitetul Executiv al Confederației Generale a Muncii, Comitetul Central al Uniunii Tineretului Muncitoresc, Comitetul sindicatului ziariștilor profesioniști din București, Comisia centrală de pregătire a creării organizației unice de femei din România, Corpul didactic al politehnicii din București și al altor instituții de învățământ superior, ofițeri, subofițeri și ostași din Marele Stat Major și din unitățile militare, marinarii de pe motonava „Transilvania”, numeroase colective de oameni ai muncii din diverse organizații, întreprinderi și instituții.

Conținutul miilor de scrisori și telegrame este deosebit de semnificativ pentru ilustrarea stării de spirit a maselor, a întregului nostru popor muncitor. Ele atestă încrederea nestrămutată a maselor populare față de conducerea de partid și de stat, profunda înțelegere a însemnătății și a consecințelor actului istoric de la 30 Decembrie 1947 pentru destinele României. „De aici înainte — scriau muncitorii de la Filatura ro-

⁹ „România viitoare” din 4 ianuarie 1948.

¹⁰ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 243, fila nr. 24. *Raport de activitate al Comitetului județean P.C.R. Sibiu pe luna decembrie 1947.*

¹¹ Loc. cit., dosarul nr. 248, fila 230. *Raport de activitate al Comitetului județean Valea Jiului al P.C.R., de la 1 decembrie la 31 decembrie 1947.*

¹² „Scînteia”, nr. 1013, din 5 ianuarie 1948.

mânească de bumbac — poporul nostru, în fruntea căruia stă clasa muncitoare, se va putea dezvolta nestînjinit pe drumul democrației populare, al progresului și socialismului. Ne luăm angajamentul să lucrăm în modul cel mai conștiincios posibil, să sporim producția filaturii noastre, să întrecem programul fixat, conștiinți fiind că astfel se va îmbunătăți viața celor ce muncesc”¹³. „Vă asigurăm dragi tovarăși — arătau, în telegrama adresată C.C. al P.C.R., muncitorii șantierului din Giulvâz — că noi, muncitorii de la granița de Vest a Republicii, vom fi alături de voi pînă la sacrificiul suprem, pentru dezvoltarea democrației românești”¹⁴. La rîndul lor, muncitorii și funcționarii întreprinderii bucureștene „Venus”, salutau cu cea mai mare bucurie proclamarea Republicii Populare Române, conștiinți fiind că acest act „deschide drumul spre descătușarea poporului român de sub exploatare. Înlăturarea monarhiei și făurirea Republicii Populare — se sublinia, în continuare, în moțiune — dă posibilitatea poporului român să ducă cu și mai mare hotărîre lupta pentru desăvîrșirea democrației, pentru bunăstarea celor ce muncesc”¹⁵. Cuvinte de nețărmurit atașament față de actul de la 30 Decembrie 1947 au adresat, în moțiunea adoptată, și locuitorii din județul Sibiu: „Cetățenii municipiului și județului Sibiu asigură Prezidiul și Guvernul republicii de întreg devotamentul și atașamentul lor și că vor lupta cu toată hotărîrea și dirzenia pentru îndeplinirea marilor deziderate care stau în fața tinerei republici”.

O trăsătură caracteristică, generală, a nenumăratelor acte de adeziune față de proclamarea republicii populare a constituit-o faptul că ele au reprezentat, în același timp, forma de acțiune unită, de luptă hotărîtă, în cadrul aceluiași front, a clasei muncitoare, țăranimii muncitoare, intelectualității, a tuturor oamenilor muncii pentru continua dezvoltare a procesului revoluționar, pentru făurirea rînduielilor socialiste.

În ansamblul nenumăratelor acțiuni de adeziune la actul de la 30 decembrie, desfășurate pe întreg cuprinsul țării, se disting, prin forța lor mobilizatoare, și apelurile adresate oamenilor muncii, de o serie de organizații de masă, între care amintim Confederația Generală a Muncii și Federația Națională a Tineretului Democrat.

În primele zile după abolirea monarhiei și proclamarea republicii populare, Comitetul Executiv al C.G.M. a adresat o înflăcărată chemare la luptă și la muncă tuturor oamenilor muncii organizați în sindicate. „Întărirea tinerei noastre republici populare — se sublinia în chemare —, dezvoltarea regimului nostru spre socialism depinde de hotărîrea cu care vom lupta pentru ridicarea permanentă a producției, pentru reconstrucția țării, de vigilența cu care vom ști să apărăm drepturile și libertățile cîștigate împotriva oricărui dușman din afara și dinăuntru țării”¹⁶. Comitetul Executiv al C.G.M. îndemna muncitorii, maiștrii, tehnicienii și inginerii din fabrici și uzine, din bazinele carbonifere și schelele petroliere, de pe șantiere și ogoare, din birouri și laboratoare să-și dovedească dragostea și devotamentul lor față de Republică prin ridicarea producției și întărirea disciplinei în muncă. „Să dovedim tuturor — se arăta în

¹³ „Scînteia”, nr. 1011, din 2 ianuarie 1948.

¹⁴ „Scînteia”, nr. 1019, din 14 ianuarie 1948.

¹⁵ „Națiunea”, nr. 532, din 5 ianuarie 1943.

¹⁶ „Scînteia” nr. 1011, din 2 ianuarie 1948.

încheierea apelului — că poporul nostru, care și-a luat soarta în propriile mâini, este în stare să treacă peste toate piedicile pentru a-și făuri un viitor fericit“.

Un vibrant apel a adresat în acele zile întregului popor și, în special, tinerii generații, Federația Națională a Tineretului Democrat. „Sîntem mîndri că tineretul nostru, în frunte cu tineretul muncitoresc — se spunea în acest apel — a contribuit prin munca și lupta sa, alături de toate forțele poporului conduse de partidul clasei muncitoare, la înfăptuirea acestei uriașe victorii“¹⁷. Apelul schița, în același timp, și perspectiva pe care acest act istoric o deschidea tineretului, întregului nostru popor. „Republica este a noastră. Prin ea se deschide o eră nouă în viața noastră : era măreată a libertății depline, a dezvoltării vieții noi în patria noastră scumpă, era unei societăți fără exploatarea omului de către om“. Scoțînd în evidență sarcinile multiple care stăteau în fața tinerilor muncitori, țărani, studenți, elevi și militari, apelul se încheia cu un vibrant îndemn la muncă creatoare, adresat tuturor fiilor poporului român și ai naționalităților conlocuitoare : „Să facem să duduie fabricile, ogoarele, să freamăte universitățile, școlile, cazărmile de munca, energia și comportarea creatoare a milioanei de tineri descătușați din lanțurile monarhiei exploatare“¹⁸.

Același entuziasm și aceleași manifestări de solidaritate față de actul instaurării republicii populare exprimau și numeroasele scrisori trimise organelor de presă centrale și locale de către oameni ai muncii de diferite profesii și din cele mai diverse colțuri ale țării. Acestea vedeau emoția și bucuria care cuprinseseră pe autori și pe cei apropiați lor atunci cînd radioul, sau ediția specială a „Scînteii“, le vestise acest măreț eveniment ; ele exprimau sentimentele de adeziune față de noua formă de stat și hotărîrea de a urma neabătut drumul edificării societății socialiste. „În seara acelei zile — arăta muncitorul bucureștean Cuză Ion —, în timp ce mă aflam la Sindicatul Lemn-Forestier, în timpul ședinței s-a anunțat vestea instaurării Republicii... Unii au aclamat Partidul Comunist Român, alții Confederația Generală a Muncii, alții Partidul Unic Muncitoresc și toți Republica Populară Română. În această spontană manifestație, un observator mai puțin entuziast și-ar fi putut da seama pe deplin că ceea ce se petrecea acolo nu era decît explozia de bucurie a unor oameni care văd că roadele lor de zi cu zi încep să se arate. În acest timp, un glas a intonat Internaționala și, imediat, toți cei din sală și-au unit glasurile și au cîntat așa cum nu i-am mai auzit cîntînd niciodată“¹⁹. Într-o altă scrisoare, Elena Ursu, funcționară la Creditul Urban, sublinia că republica populară este mai aproape de sufletul celor care cunosc greul vieții și că „ea ne va aduce liniștea, pacea, redresarea economică, ne va da puțința ca munca noastră să fie cu adevărat numai a noastră“²⁰. La rîndul ei, muncitoarea textilistă Ioana Nuțu își îndemna tovarășele de muncă să-și sporească eforturile în procesul de producție pentru a-și aduce, pe această cale, contribuția la consolidarea republicii populare : „Cu toții la muncă, tovarăși ; pasul nostru trebuie să fie astăzi mai sigur

¹⁷ „Tînărul muncitor“ din 8 ianuarie 1948.

¹⁸ *Ibid.*

¹⁹ „Scînteia“, nr. 1022, din 17 ianuarie 1948.

²⁰ *Ibid.*

ca oricînd, mai hotărît, căci pămîntul pe care-l călcăm este de acum al nostru. Țara este acum a noastră. Să strîngem rîndurile și să strigăm cu toții, astăzi, ca în prima zi : Să ne trăiască țara noastră, Trăiască Republica Populară Română !“

Un puternic ecou a stîrnit actul abolirii monarhiei și proclamării Republicii Populare Române la sate. Organizațiile locale ale Partidului Comunist Român și ale Frontului Plugarilor au organizat numeroase adunări în centrele de plasă, în comune și sate, în cadrul cărora, prin viu grai, prin scrisori, moțiuni sau telegrame, masele de țărani și-au exprimat entuziasmul și adeviziunea lor deplină față de proclamarea republicii populare. Astfel, țărani muncitori din comuna Crizbov, județul Brașov, întruniți într-o mare adunare au adus un salut fierbinte republicii și, în același timp, „omagiul lor conducătorilor poporului pentru marele act de la 30 Decembrie 1947, considerîndu-l izbăvitor în drumul spre mai bine“²¹. Adunări similare au avut loc în acele zile în comunele Monar și Glediu, județul Năsăud, Cergăul Mare, județul Tîrnava Mică, Gorda de jos, județul Alba, și în alte comune ²².

În satele județului Dolj, pe fostele domenii ale Coroanei de la Sadova și Segarcea, țărani muncitori și-au exprimat, în cadrul unor mitinguri de masă, bucuria de a fi scăpat de exploatarea celui mai mare moșier al țării, arzînd pe rug, în mod simbolic, portretul regelui. De un înălțător entuziasm și de o solidaritate deplină cu actul abolirii monarhiei au dat dovadă și țărani muncitori de pe fostele proprietăți ale Coroanei din județul Neamț. Ei l-au însărcinat pe reprezentantul lor în Adunarea Deputaților, Ion Tomescu, să exprime în cadrul acesteia „viile mulțumiri și adîncă recunoștință pentru înlăturarea monarhiei“²³.

Ilotărirea neclintită a țărănimii muncitoare de a se alătura eforturilor întregului nostru popor pentru dezvoltarea și consolidarea noii forme de stat, reiese clar și din sutele de scrisori și telegrame, ce soseau zilnic pe adresa redacției ziarului „Frontul plugarilor“, prin care semnatarii își luau angajamentul „de a duce la îndeplinire munca de refacere a țării, de a lupta pentru înlăturarea ultimelor rămășițe reacționare și de a înfăptui o țară liberă, o patrie în care roadele trudei lor să nu mai fie jefuite de o mină de moșieri, speculanți și bancheri, ca în trecut“²⁴.

Un loc aparte în cadrul manifestărilor prilejuite de istoricul act al proclamării Republicii Populare Române l-a ocupat grandioasa întrunire de la Deva, din 8 ianuarie 1948, la care au participat zeci de mii de țărani din diferite părți ale țării. Convocată pentru aniversarea a 15 ani de la crearea Frontului Plugarilor, ea s-a transformat într-o impresionantă manifestație de simpatie și adeviziune a maselor țărănești față de proclamarea republicii populare, încheindu-se cu angajamentul solemn al participanților de a munci și lupta cu toate forțele pentru consolidarea regimului democrat, a Republicii Populare Române. Adresîndu-se maselor de țărani, participanți la întrunire, dr. Petru Groza spunea, în încheierea cuvîntului său : „Duceți-vă acasă cu lozinca : «Trăiască Republica Populară

²¹ „Scînteia“, nr. 1013, din 5 ianuarie 1948.

²² „Scînteia“, nr. 1019, din 14 ianuarie 1946 : „Frontul plugarilor“, nr. 861, din 8 ianuarie 1948.

²³ „Scînteia“, nr. 1031, din 29 ianuarie 1948.

²⁴ „Frontul plugarilor“, nr. 861, din 8 ianuarie 1948.

Română», pe care s-o răspîndiți în toate casele și în toate sufletele“²⁵.

O puternică însuflețire și încredere în viitor a produs proclamarea republicii populare în rîndurile ostașilor, în marea lor majoritate fii de muncitori și țărani. Într-o atmosferă de sărbătoare, întreaga armată a depus jurămîntul față de Republica populară și poporul român. Această acțiune a început în seara zilei de 30 Decembrie 1947, după proclamarea Republicii Populare Române, cînd au depus jurămîntul de credință cadrele superioare ale armatei, și a continuat în dimineața zilei următoare în toate unitățile și formațiunile militare din țară²⁶. Atît prin noul jurămînt, cît și prin numeroasele telegrame și scrisori de adeziune adoptate în adunări și întruniri, ostașii s-au angajat să apere republica populară, independența și suveranitatea națională, cuceririle revoluționare ale oamenilor muncii. Astfel, în ziua de 31 decembrie 1947, după depunerea jurămîntului, militarii din garnizoana Iași, adunați pe stadionul Copou, au adoptat o scrisoare în care se arăta: „Noi ostașii, subofițerii, maeștrii militari, funcționarii civili și ofițerii garnizoanei Iași, întruniți azi cu prilejul depunerii jurămîntului de credință față de Republica Populară Română și de guvernul ei, ne luăm angajamentul de a păstra cu sfințenie legămîntul de a apăra în orice împrejurare Republica Populară Română, drepturile, libertățile, independența și suveranitatea ei națională“²⁷. La fel își exprimau adeziunea lor plenară și devotamentul față de republica populară, în scrisoarea adresată Prezidiului Republicii Populare Române și guvernului țării, și ostașii, subofițerii Regimentului A. A.-Brașov: „Complet solidari cu actul săvîrșit vă dorim rezolvarea totală a sarcinilor mari ce vă stau în față, asigurîndu-vă de sprijinul neprecupețit și devotamentul nostru față de Republica Populară Română“²⁸. Înlăturarea monarhiei, sublinia Raportul Comitetului județean Hunedoara al P.C.R., din 7 ianuarie 1947, „a fost privită cu satisfacție de armată. Ostașii Regimentului de Grăniceri din Deva au depus jurămîntul cu pumnul în sus“²⁹.

Faptul că o dată cu proclamarea Republicii Populare Române întreaga armată a depus, într-o atmosferă de însuflețire și entuziasm, jurămîntul de credință față de noua formă de stat, angajîndu-se să apere cuceririle oamenilor muncii, independența și suveranitatea națională, reflecta statornicirea unor strînse legături între armată și popor, identificarea militarilor în general, a celei mai mari părți a corpului ofițeresc, cu idealurile de libertate, dreptate și neatîrnare ale maselor populare.

Starea de spirit a populației, modul cum au primit abolirea monarhiei masele largi de la orașe și sate, reies în evidență, în mod pregnant, și dintr-o serie de rapoarte de activitate ale prefectilor ca și din buletinele informative ale prefecturilor pe luna decembrie 1947: „Săvîrșirea acestui act istoric — sublinia raportul prefecturii județului Tîrnava-Mică — a dus la manifestații spontane de entuziasm din partea populației în toate centrele urbane și principalele centre rurale ale județului“³⁰. Aprecieri similare cuprindea și raportul prefecturii județului Ilfov, trimis Ministerului de

²⁵ Gh. I. Ioniță, Gh. Țuțui, *Frontul Plugarilor. 1933—1953*, București, 1970, p. 261.

²⁶ „Frontul Plugarilor“, nr. 804, din 12 ianuarie 1947.

²⁷ „Scînteia“, nr. 1011, din 2 ianuarie 1948.

²⁸ *Ibid.*

²⁹ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 248, fila 226.

³⁰ Arhivele statului București, fondul M.A.I., dosarul nr. 32/1947, fila 2.

Interne, în care se arăta că populația din acest județ „și-a dat seama de anacronismul ce mai dăinuia prin tolerarea instituției monarhice, expresie a mentalității și intereselor vechilor concepții de conducere, acaparatoare de bunuri materiale și străină de sufletul și năzuințele poporului muncitor de la orașe și sate“. Referindu-se la comentariile ce se făceau la sate cu privire la abdicarea regelui Mihai, abolirea monarhiei și proclamarea republicii, raportul menționa că „în aprecierile ce se fac de către populația rurală se remarcă critica asupra instituției cît și asupra persoanei ce o reprezintă“³¹, conchizîndu-se că toată lumea vedea în schimbarea de la 30 Decembrie 1947 o victorie a regimului democratic și a Partidului Comunist Român³².

În ceea ce privește atitudinea intelectualității legate de popor față de proclamarea Republicii, eruditul cărturar George Călinescu, dînd glas sentimentelor și gîndurilor oamenilor de știință și cultură cu vederi înaintate, scria, în primele zile de după istoricul eveniment : „În situația României, o putere executivă emanată de la popor este instrumentul cel mai sigur, deoarece poporul cu instinctul său nu greșește niciodată.

Mihail Sadoveanu, cîntăreț al lui Ștefan cel Mare și cărturar hrănit cu cronici, nu va fi, de pildă, un cîrmaciu mai lipsit de vedere și tot astfel Prezidiul, în întregul lui, Guvernul și Parlamentul Țării.

Înainte, deci, fără șovăire spre întărirea tinerei instituții. Republică vrea să zică res-publica, lucru public, avem așadar de acum încolo toți o parte de responsabilitate în propășirea țării. Cuvîntul nostru de ordine este azi : «Să fim alături de patrie, să slujim RES-PUBLICA»³³.

În climatul general de entuziasm popular, actul instaurării Republicii Populare Române a întrunit și azeziunea bisericii, a conducerii ei. Referindu-se la îndatoririle clericilor și enoriașilor de a sluji noua formă de stat, patriarhul Nicodim arăta : „Vă amintesc aceste datorii ce avem toți cetățenii Republicii Populare Române, pentru a răspunde la toate chemările ei, cunoscînd că puterea și slava ei se răsfrîng asupra fiecăruia dintre fiii ei“³⁴.

Ampluarea și multitudinea manifestărilor de azeziune față de instaurarea Republicii Populare Române constituie o puternică mărturie a caracterului profund democratic și popular al acestui măreț act istoric național. Ele dovedesc inconsistența aprecierilor făcute în unele lucrări apărute în străinătate despre monarhie în general, spulberînd, mai ales, mistificările și speculațiile privitoare la cadrul politic în care a avut loc abolirea acesteia. Astfel, în *Crown against Sickle. The Story of King Michael of Rumania (Coroana împotriva secerii. Istoria regelui Mihai al României)*, apărută la Londra, autorul Arthur Gould Lee, exagerează, pînă la o totală deformare a realității istorice, rolul regelui în viața de stat și influența monarhiei în rîndurile unor categorii de cetățeni *. De același su-

³¹ Loc. cit., fila 47.

³² Loc. cit., fila 18.

³³ „Națiunea“, nr. 531, din 4 ianuarie 1948.

³⁴ „Frontul plugarilor“, nr. 860, din 6 ianuarie 1948.

* Arthur Gould Lee a venit în România în luna septembrie 1944 și a lucrat în cadrul Comisiei aliate de control, organism internațional constituit din reprezentanți ai U.R.S.S., S.U.A. și Marii Britanii, în vederea aplicării prevederilor Convenției de armistițiu dintre România și Națiunile Unite, semnată la Moscova, la 12 septembrie 1944. În timpul cît a lucrat în România, Arthur Gould Lee s-a întîlnit deseori cu ex-regele Mihai și cu persoane din anturajul acestuia, iar după 30 decembrie 1947 a publicat schița biografică cu titlul mai sus menționat.

biectivism și caracter apologetic este penetrată lucrarea lui Ghiță Ionescu, apărută în 1964, sub titlul *Communism in Rumania. 1944—1962* ³⁵.

Ignorarea unor surse de informare și documentare și folosirea unilaterală a altora, concepția și metodele de cercetare, ca și interesele politice ale autorilor explică de ce în lucrările menționate, ca și în altele ³⁶, este eludat factorul hotărîtor care a condus la acest act — acțiunile maselor populare.

Conținutul și orientarea generală a acestor lucrări probează fie incapacitatea, fie spiritul preconcept, tendențios al autorilor lor de a înțelege și stabili în mod științific și obiectiv raporturile reale de cauzalitate, sensul evoluției evenimentelor istorice după 23 August 1944, ca și ponderea și dinamica forțelor motrice din acea perioadă în România. În alte lucrări apărute peste hotare, de asemenea nemarxiste, alături de carențe și erori sînt prezente și recunoașteri și aprecieri care se impun atenției. De pildă, în *Histoire générale des civilisations*, tomul VII, publicată în 1967 la Paris, sub direcția lui Maurice Crouzet, referitor la situația politică din România, precum și din Albania, Bulgaria, Cehoslovacia, Iugoslavia, Polonia și Ungaria, existentă în anul 1947, se notează faptul că în toate aceste țări „partidele comuniste exercitau o forță de atracție considerabilă” ³⁷.

Atmosfera de adeziune deplină a maselor largi de la orașe și sate față de actul proclamării Republicii Populare Române, adeziune exprimată zile de-a rîndul sub cele mai diferite forme, de la adunări, mitinguri, serbări populare, pînă la scrisori și telegrame adresate C.C. al P.C.R., guvernului, Prezidiului Republicii Populare Române, Adunării Deputaților, a asigurat, de la început, trînicie noii forme de guvernămînt. În condițiile sprijinului popular și al hotărîrii oamenilor muncii de a contribui, fiecare la locul său de muncă, la apărarea și consolidarea ei Republica Populară Română, ca stat nou, al clasei muncitoare, a devenit puternicul instrument care, sub conducerea partidului comunist, a asigurat apărarea și dezvoltarea cuceririlor revoluționare, democratice ale maselor largi populare, îndrumarea și activă organizare a procesului de construire a noii orînduirii sociale. La rîndul său, republica populară, instaurată acum 25 de ani ca formă de stat a puterii clasei muncitoare, aliată cu țărănimea muncitoare și intelectualitatea legată de popor, a reprezentat cadrul politic și juridic în care s-au afirmat, pe un plan superior, imensele forțe creatoare ale poporului român, hărnicia și inteligența sa.



* Arhiva M.A.I., fondul Comisia de inventariere și supraveghere a administrării bunurilor fostei case regale, filele 48—49.

³⁵ Ghiță Ionescu, *Communism in Rumania, 1944—1962*, Londra, 1964.

³⁶ François Fejtő, *Histoire des démocraties populaires*, Paris, 1952; H. Prost, *Destin de la Roumanie*, Paris, 1954; Laszlo Naghi, *Démocraties populaire. Du bloc soviétique au communisme des patries*, Paris, 1968.

³⁷ Maurice Crouzet, *Histoire générale des civilisations*, tomul VII, l'Epoque contemporaine, Preses Universitaires de France, Paris, 1967, p. 485.

Ecoul internațional al proclamării Republicii Populare Române pe meridianele lumii

CONSTANTIN BOTORAN
AUREL HARȘA

Moment de încununare a unor transformări revoluționare profunde, care au avut loc în țara noastră după victoria insurecției naționale antifasciste armate de la 23 August 1944, înlăturarea monarhiei și proclamarea Republicii Populare Române a găsit un larg și puternic ecou peste hotare¹. Opinia publică progresistă și democratică internațională a salutat cu entuziasm acest eveniment, apreciindu-l nu numai ca o victorie a poporului român, dar și ca un succes al forțelor păcii și democrației din întreaga lume. Încadrarea Republicii Populare Române în sistemul mondial socialist în formare se înscria în fluxul transformărilor care aveau loc pe harta politică a lumii, caracterizate de afirmarea tot mai puternică în viața internațională a forțelor revoluționare și progresiste. Dacă, în trecut, România cunoscuse experiența amară a dependenței și dominației străine, după 30 Decembrie 1947, în condițiile angrenării țării pe calea construcției socialiste, a cîștigării deplinei libertăți, poporul român își putea afirma neîngrădit idealurile sale de pace și prietenie între popoare. Desigur, rolul țării noastre în concertul națiunilor nu apărea numai ca rezultat al actului înlăturării monarhiei și al proclamării republicii populare. El își avea sorgintea în tradițiile noastre progresiste, avea rădăcini profunde în trecutul de luptă pentru apărarea independenței și suveranității naționale a poporului nostru și, îndeosebi, în prefacerile înnoitoare care au marcat, încă din primii ani postbelici, înscrierea țării pe orbita evoluției sociale moderne și a căror urmare era însăși actul de la 30 Decembrie 1947.

Cum era și firesc, actul de la 30 Decembrie 1947 al poporului român a fost primit cu deosebită căldură de popoarele care, în perioada anterioară, înfăptuiseră prefaceri social-politice asemănătoare și care au văzut în el o contribuție de seamă la întărirea și consolidarea socialismului în lume. Mesaje de salut frățesc trimise poporului nostru a venit în acele zile din țările socialiste europene — Uniunea Sovietică, Bulgaria,

¹ Aceeași temă a mai fost abordată și de E. Popescu și M. Rusenescu în articolul *Ecoul internațional al proclamării Republicii Populare Române*, publicat în revista „Studii. Revistă de istorie”, nr. 6/1967. În prezentul studiu am extins investigațiile, oferind cititorilor date și fapte inedite cu privire la acest subiect.

Iugoslavia, Ungaria, Cehoslovacia, Polonia, Albania. Toate dădeau o înaltă apreciere transformării României în republică populară și exprima bucuria de a vedea poporul român pășind cu hotărîre pe calea disciplinei democrației, a construcției socialiste.

„Poporul român a primit cu cea mai mare satisfacție transformarea regatului român în Republică Populară. Întreaga țară, de la București și pînă la Iași și de la Constanța pînă la Arad, este cuprinsă de un entuziasm fără precedent. Mii de oameni ai muncii, la mitinguri și manifestațiuni, prin scrisori și telegrame, salută în mod călduros această hotărîre istorică” — scria ziarul sovietic „Pravda”, referindu-se la entuziasmul de nedescris al maselor populare din țara noastră, la vestea abolirii monarhiei și a proclamării republicii. În continuare, se aprecia că lichidarea regimului monarhic și proclamarea Republicii Populare Române au însemnat începutul unei noi etape în istoria țării, etapă în care România a dobîndit posibilitatea de a realiza o politică independentă, de a-și întemeia relațiile cu celelalte state în conformitate cu interesele reale ale poporului român. Scoțînd în evidență semnificația internațională a acestui eveniment, „Pravda” menționa: „Succesele dobîndite de poporul român dovedesc din nou lumii întregi forța vitală nelimitată a acestui nou tip de stat — Republica Populară, în care puterea aparține poporului, iar forța conducătoare este reprezentată prin clasa muncitoare”².

Un călduros salut adresat tineretului muncitor din România a venit din partea tineretului sovietic. Astfel, Comitetul Antifascist al Tineretului Sovietic a adresat Federației Naționale a Tineretului Democrat din România o telegramă în care, după ce felicita fierbinte „tineretul democrat din România cu ocazia proclamării Republicii Populare Române”, își exprima încrederea în viitorul luminos al României și al tineretului român. „Sîntem siguri — se spunea în telegramă — că în fața țării voastre și a tineretului vostru se deschide o cale nouă pe care vă așteaptă noi realizări și noi succese”. Telegrama se încheia cu urarea: „Trăiască Republica Populară Română!”³

Din Republica Populară Bulgaria, Gheorghi Dimitrov a adresat guvernului dr. Petru Groza o telegramă de felicitare, în care arăta că „evenimentul istoric” al proclamării Republicii Populare Române a provocat „bucurie și entuziasm” în rîndurile poporului bulgar⁴. Acest călduros mesaj de salut a fost reînnoit de conducătorul statului bulgar cu prilejul vizitei făcute în țara noastră în cursul lunii ianuarie 1948. „Călcînd pe pămîntul frățesc al României — arăta primul ministru bulgar în cuvîntarea ținută la 13 ianuarie 1948 la Giurgiu —, primul cuvînt pe care eu, în numele poporului bulgar și al delegației sale guvernamentale, vreau să-l spun în fața dv., este un cuvînt de cald salut, cordial și frățesc, cu prilejul proclamării României republică populară”. Referindu-se la sentimentele de caldă simpatie cu care poporul bulgar a primit vestea acestei mari victorii obținute de poporul român, Gheorghi Dimitrov declara: „....Acest eveniment istoric nu numai că asigură dezvoltarea progresistă a țării dv., dar el netezește definitiv și drumul pentru edificarea prieteniei noastre tradiționale într-o alianță frățească indestructibilă, pentru

² „Scînteia” din 7 ianuarie 1948.

³ *Ibid.*

⁴ *Ibid.*

pace, democrație și propășire în folosul poporului. Acum se vor putea clădi cu atât mai ușor și mai solid relațiile de prietenie reciprocă, frățești și cordiale, între R. P. Română și R. P. Bulgaria, între poporul român și poporul bulgar⁵.

Proclamarea Republicii Populare Române a fost salutăată și de Tineretul Popular din Bulgaria⁶, de Asociația de prietenie româno-bulgară⁷, de Uniunea Scriitorilor din Bulgaria⁸ și de numeroase colective de oameni ai muncii.

Transmițind din partea poporului iugoslav, și în numele său personal, călduroase felicitări guvernului dr. Petru Groza cu ocazia proclamării Republicii Populare Române, mareșalul Iosip Broz Tito, președintele guvernului Republicii Populare Federative Iugoslavia, ura „tinerei Republici Populare a poporului român prieten cel mai mare succes și prosperitate”⁹. La rîndul său, președintele Prezidiului Adunării Populare a Iugoslaviei, Ioan Ribar, transmitea președintelui Prezidiului Republicii Populare Române, dr. C. I. Parhon, „Cele mai călduroase și cele mai sincere felicitări cu ocazia proclamării Republicii Populare Române”, urînd, totodată, poporului român „întărirea regimului într-adevăr democratic deja constituit și continuarea luptei duse împreună cu toate popoarele dornice de libertate pentru reconstrucția și clădirea internă și pentru realizarea păcii în lume”¹⁰. Dubla semnificație internă și internațională a actului de la 30 Decembrie 1947 era relevată și de telegrama de felicitare adresată de ministrul de externe al Republicii Populare Federative Iugoslavia omologului său român. „Acest eveniment istoric — se spunea în telegramă — va întări și mai mult puterea democratică populară în România și îi va permite să lupte cu și mai multă eficacitate, în comun cu popoarele iubitoare de libertate și prietenie, pentru întărirea tot mai mare și pentru reconstrucția țării, ca și pentru realizarea păcii în lume”¹¹.

„Borba”, „Politika”, organe de presă iugoslave au publicat ample reportaje și articole consacrate zilei de 30 Decembrie și au comentat pe larg însemnătatea acestui eveniment. Astfel, „Borba”, după ce arăta că proclamarea Republicii Populare Române „reprezintă victoria forțelor democratice în lupta pentru reconstrucția țării și întărirea democrației”, aprecia că „opera aventurierului Carol a dispărut pentru totdeauna, ca și aceea a intrigilor urzite de către dușmanii poporului român cu ajutorul monarhiei”¹². Analizînd condițiile în care s-a produs proclamarea republicii, același ziar scotea în evidență faptul că abdicarea regelui a constituit o „consecință logică și inevitabilă a schimbărilor intervenite în viața de stat și socială a poporului român”¹³. Respingînd infor-

⁵ Arhivele Statului, Arhiva istorică centrală, fondul Ministerului Propagandei Naționale (în continuare: M.P.N.), Presa externă, dosarul nr. 256, fila 95.

⁶ „România liberă” din 7 ianuarie 1948.

⁷ Arhivele Statului, Arhiva istorică centrală, fondul M.P.N., Presa internă, dosarul nr. 256, fila 21.

⁸ „Flacăra”, anul I, nr. 3, din 18 ianuarie 1948, p. 8.

⁹ Arhivele Statului, Arhiva istorică centrală, fondul M.P.N., Presa internă, dosarul nr. 256, fila 5.

¹⁰ *Ibidem*, fila 39.

¹¹ „Scînteia” din 4 ianuarie 1948.

¹² *Ibid.*

¹³ „România liberă” din 4 ianuarie 1948.

mațiile calomnioase ale unor organe de presă reacționare din țările capitaliste, ziarul „Politika“ arăta că Occidentul regreta monarhia numai pentru faptul că imperialiștii, societățile petroliere și capitalul internațional pierdeau prin plecarea lui Mihai ultimele speranțe de a-și relua pozițiile în România. Ziarul sublinia că „toți democrații din toate țările salută întemeierea Republicii Populare Române“¹⁴.

Un puternic ecou a avut actul proclamării Republicii Populare Române în opinia publică din Cehoslovacia. Primul ministru Klement Gotwald a transmis poporului român cele mai bune urări, declarând că proclamarea Republicii Populare Române constituie un eveniment important în evoluția vieții politice internaționale, datorită căruia „frontul democrațiilor populare intră în noul an întărit“¹⁵.

De pe întreg cuprinsul Cehoslovaciei numeroase întreprinderi, instituții, colective de muncă, organizații de masă și obștești și-au exprimat, în călduroase mesaje de salut, sentimentele de adâncă prietenie și prețuire pentru marea victorie obținută de poporul român pe drumul edificării societății noi, socialiste. Astfel de telegrame s-au primit de la muncitorii uzinelor „Skoda“, din partea Organizației Tineretului Cehoslovac, a organizației comuniste din industria de avioane din Praga, de la Uniunea Artelor Grafice și Comitetul său local din Praga, de la Comitetul de întreprindere al Industriei naționalizate „Koh-I-Noor“ etc. „Noi, muncitorii fabricii de stat Skoda din Smichov — se arăta în telegrama transmisă de colectivul întreprinderii Skoda — am aflat cu fericire că poporul dvs. a pășit la instaurarea Republicii. Ne bucurăm de această hotărâre cu atât mai mult cu cât știm că în felul acesta ați întărit frontul republicilor democrate din mijlocul Europei. Legăturile de prietenie care au existat întotdeauna (între poporul român și cehoslovac — *n.a.*) s-au întărit și mai mult și vor constitui cheazășia pentru asigurarea păcii, pe care o doresc ambele noastre popoare. Vă transmitem deci, cu această ocazie, salutări călduroase și vă rugăm să transmiteți și poporului dvs. ca tînăra Republică să aducă poporului dvs. înflorire și tuturor muncitorilor o viață mai fericită și pacea dorită“¹⁶. În telegrama Comitetului de întreprindere al industriei naționalizate „Ceskomoravska Kolben Danek“ din Praga se aprecia : „Cu acest pas, Republica dvs. se încadrează în rîndurile țărilor avansate care luptă pentru democrație și pacea mondială... Această hotărâre a poporului dvs. a fost primită cu bucurie de muncitorii din întreprinderea noastră“¹⁷. Telegrama similare au transmis și Consiliul de întreprindere și organizația sindicală a întreprinderii populare „Meiopta“, precum și personalul Societății cehoslovace de radiodifuziune¹⁸.

La rîndul lor, posturile de radio poloneze au comentat și explicat pe larg opiniei publice din țară împrejurările în care s-a înfăptuit actul istoric de la 30 Decembrie 1947 în România, precum și profundele sale semnificații interne și internaționale. În acest context se înscrie și cuvîn-

¹⁴ *Ibid.*

¹⁵ „Scînteia“ din 4 ianuarie 1948.

¹⁶ Arhivele Statului, Arhiva istorică centrală, fondul M.P.N., Presa internă, dosarul nr. 256, fila 42.

¹⁷ *Ibid.*

¹⁸ *Ibid.*

țarea radiodifuzată, rostită de ambasadorul român la Varșovia, la invitația redacției de politică externă a radiodifuziunii poloneze, în care diplomatul român a relevat, printre altele, bucuria poporului român la vestea abolirii monarhiei, act ce deschidea „complet drumul realizărilor noii democrații”¹⁹.

Presa poloneză, printre care menționăm ziarele „Głos Ludu”, „Głos Pracy”, „Zycie Warszawa”, a acordat spații largi mărețului eveniment din țara noastră. Arătând că instituția monarhică devenise o forță ostilă transformărilor pe care le preconiza P.C.R. și guvernul democrat popular, o frână în dezvoltarea și propășirea statului român, organul de presă al comuniștilor polonezi, ziarul „Głos Ludu” din Varșovia, sublinia faptul că „monarhia a fost un anacronism istoric de multe ori foarte dăunător”²⁰, curtea regală constituind unul din stâlpii reacțiunii interne²¹. Lichidarea regimului monarhic — aprecia „Głos Ludu” — „a fost rezultatul schimbărilor democratice din țară”²². În același timp, ziarul scotea în evidență formele și metodele noi folosite de P.C.R., ca urmare a condițiilor concrete existente în țara noastră, apreciindu-le ca o contribuție importantă la dezvoltarea tezelor teoretice ale socialismului științific privind preluarea puterii depline în stat de către clasa muncitoare. „Tocmai exemplul românesc — menționa ziarul sus-amintit — confirmă cel mai bine adevărul tezei enunțate de mișcarea muncitorească internațională contemporană, despre posibilitatea evoluției pașnice în direcția socialismului în cadrul democrației populare”²³.

Din Budapesta, Asociația de prietenie ungaro-română a salutat cu entuziasm proclamarea Republicii Populare Române, exprimându-și încrederea și satisfacția față de faptul că „poporul român și poporul maghiar merg de acum înainte mai strâns unite pe drumul păcii și al progresului”²⁴. De asemenea, ministrul ad-interim al Afacerilor Externe ungar a transmis omologului său român, în numele poporului ungar, o telegramă de salut, exprimându-și în același timp convingerea că relațiile dintre cele două țări se vor dezvolta continuu în viitor, în interesul ambelor popoare, al democrației din această parte a Europei și al păcii în lumea întreagă²⁵.

Comentind proclamarea R.P.R., ziarul „Szabad-Nep” din Budapesta sublinia, în paginile sale, că „lichidarea monarhiei și transformarea României într-o republică democratică face democrația română mai puternică și contactul cu țările dunărene mai strâns. În continuare, ziarul aprecia înlăturarea monarhiei ca „un mare succes al democrației române”²⁶.

Proclamarea Republicii Populare Române a fost amplu comentată și în celelalte organe de presă centrale și locale din R. P. Ungară, considerându-se că actul de la 30 Decembrie 1947 a creat o bază solidă pen-

¹⁹ Arhivele Statului, Arhiva istorică centrală, fondul M.P.N., Presa internă, dosarul nr. 256, fila 24.

²⁰ „Głos Ludu” din 8 ianuarie 1948.

²¹ „Scinteia” din 7 ianuarie 1948.

²² *Ibid.*

²³ „Głos Ludu” din 8 ianuarie 1948.

²⁴ Arhivele Statului, Arhiva istorică centrală, fondul M.P.N., dosarul nr. 256, fila 47.

²⁵ *Ibid.*

²⁶ „România liberă” din 5 ianuarie 1948.

tru dezvoltarea ascendentă, rodnică a colaborării multilaterale dintre cele două popoare și state vecine și prietene, unite prin idealul comun al construirii socialismului.

Ziarele albaneze, dintre care amintim „Zëri i Popullit“, organ al C.C. al Partidului Muncii din Albania, „Puna“, „Bashkimi“, au inserat în paginile lor știri și comentarii despre evenimentele din țara noastră și semnificația lor internă și internațională. „Salutăm cu mare admirație și simpatie noua Republică Populară Română, fiind siguri că în cursul anilor care vor urma prietenia care leagă popoarele noastre va fi și mai mult adâncită“²⁷, sublinia ziarul „Bashkimi“ din Tirana.

Numeroase mesaje de salut, cu prilejul proclamării Republicii Populare Române, au sosit și din partea unor partide comuniste și muncitorești frățești din țările capitaliste, iar organele lor de presă au informat pe larg cititorii despre istorica victorie obținută de clasa muncitoare din România, de întregul popor român pe calea construirii unui viitor luminos. Astfel, secretarul general al Partidului Comunist Francez, Maurice Thorez, a transmis, în numele comuniștilor și al forțelor democratice franceze, „cele mai vii felicitări cu prilejul proclamării Republicii Populare Române“, însoțite de „calde urări de libertate, progres și prosperitate“ pentru țara noastră²⁸. Subliniind importanța internațională a acestui eveniment, în cadrul discursului ținut la cel de-al VI-lea Congres al Partidului Comunist Italian, în ianuarie 1948, Maurice Thorez a arătat că prin actul înfăptuit de poporul român, precum și prin alte succese importante obținute de celelalte țări socialiste „s-a stîrnit un vînt care umflă pînzele mișcării muncitorești-democratice, antrenînd lumea către înfăptuirea cît mai grabnică a socialismului și comunismului“²⁹. La rîndul său, Jacques Duclos, personalitate marcantă a conducerii Partidului Comunist Francez, evidențiază faptul că actul proclamării Republicii Populare Române a fost precedat de o serie de evenimente, care demonstraseră, fără putință de tăgadă, maselor populare complicitatea cercurilor politice reacționare din țară, în frunte cu regele, cu cercurile imperialiste din țările occidentale. Însă toate aceste manevre complicitare ale forțelor reacționare interne și externe — arăta Jacques Duclos — s-au lovit de voința fermă a întregului popor român, care a înlăturat pe regele Mihai ce devenise „servitor al unor interese contrare celor ale României democratice“ și a instaurat republica, expresie a voinței și intereselor vitale ale poporului³⁰.

Organul de presă al P. C. Francez, „L'Humanité“, a acordat spații largi evenimentului proclamării Republicii Populare Române, degajînd atît semnificația internă a acestui act, cît și semnificația sa internațională. Astfel, într-un amplu articol intitulat *Regele Mihai abdică: în România s-a proclamat republica populară*, apărut în numărul din 31 decembrie, se consemna: „Era evident că profundele schimbări politice și

²⁷ „Scînteia“ din 7 ianuarie 1948.

²⁸ Arhivele Statului, Arhiva istorică centrală, fondul M.P.N., Presa internă, dosarul nr. 256, fila 3. Telegrama este adresată către ministrul României la Paris, la 1 ianuarie 1948.

²⁹ „Scînteia“ din 12 ianuarie 1948.

³⁰ „Démocratie Nouvelle“, nr. 3, martie 1948, p. 18.

sociale petrecute în România vor duce la abolirea monarhiei, incompatibilă cu deplina dezvoltare a democrației populare... Evenimentele care s-au desfășurat ieri la București demonstrează fermitatea și voința unanimă a poporului”³¹. În același număr era publicat articolul editorial *Republica populară proclamată în România*, în care erau reproduse fragmente din proclamația guvernului prezidat de dr. Petru Groza. Totodată, ziarul transmitea poporului român salutul forțelor democratice și progresiste din Franța, subliniind faptul că pentru francezi actul proclamării R.P.R. constituie un dublu motiv de satisfacție. „Mai întâi — se arăta în articol —, mersul mereu înainte spre democrație al unui popor care tradițional a fost unul din prietenii cei mai siguri ai Franței; în al doilea rând, progresul unui regim popular care este admirat de către muncitorii țării noastre”. Articolul se încheie cu salutul comuniștilor francezi adresat „celeii mai tinere Republici din Europa, poporului român, care, pe zi ce trece, își consolidează atât independența cât și suveranitatea sa”³². Pierre Courtade, redactor de politică externă al aceluiași ziar, aprecia, la rândul său, proclamarea Republicii Populare Române ca un pas important pe calea consolidării tradiționalelor relații de prietenie româno-franceze. „Să-mi fie îngăduit, scria el, să spun cu acest prilej cât de prețioasă ne este prietenia tinerei voastre republici și cu ce bucurie i-am salutat apariția”³³. În mai multe numere de la începutul lunii ianuarie 1948, „L’Humanité” a inserat în paginile sale știri și comentarii despre ecoul proclamării R.P.R. în rândul forțelor democratice din lume, ca și despre entuziasmul manifestat de întregul popor român în adunările care au avut loc în acele zile pe întreg cuprinsul țării. Sugestiv în această ordine de idei este articolul publicat de organul central al comuniștilor francezi, în numărul din 1 ianuarie 1948, intitulat *Victoria Republicii în România. Astfel s-a încheiat un an cu bilanț pozitiv pentru forțele democrației din lume*: „Înainte de ultima zi a anului 1947, se arată în articol, o republică nouă s-a născut în România. Această victorie rezumă în ea însăși toate victoriile unui an, al cărui bilanț este pozitiv și despre care reacționarii au, într-adevăr, motiv să spună că el este pentru ei un «an trist»”^{*}.

Proclamarea republicii în România a fost salutăată și de alte publicații muncitorești și democratice din Franța, dintre care amintim „Le Populaire”, organul central al Partidului socialist, „Travailleur Alpine”, „Voix du Peuple”.

De la tribuna celui de-al VI-lea Congres al Partidului Comunist Italian (4—9 ianuarie 1948) — unde apariția delegației P.C.R. a fost întâmpinată cu ovații și aplauze, scandându-se „Trăiască tinăra Republică Populară Română!” —, Palmiro Togliatti, secretarul general al P.C.I., după ce a adresat un salut cordial poporului român, a declarat următoarele: „Am urmărit și urmărim cu atenție și cu admirație munca și lupta comuniștilor și a muncitorilor români pentru înnoirea democratică

³¹ Arhivele Statului, Arhiva istorică centrală, fondul M.P.N., Presa externă, dosarul nr. 105.

³² *Ibidem*, dosarul nr. 98, fila 2.

³³ „Scînteia” din 25 ianuarie 1948.

* Articolul este un răspuns la materialul apărut cu câteva zile înainte în cotidianul „Le Figaro”, sub titlul 1947: *Triste année*, semnat de André François-Poncet, în care autorul — un cunoscut om politic burghez și diplomat francez —, făcea aprecierea că bilanțul acestui an era negativ.

a țării lor, pentru a face din România o țară liberă, independentă, progresistă și fericită". Salutul adresat poporului nostru de Palmiro Togliatti se încheia cu urarea „Trăiască Republica Populară Română!", „Trăiască poporul român, stăpîn pe destinul său!"³⁴. Ziarul „L'Unità", organul central al P. C. Italian, a salutat, la rîndul său, proclamarea R.P.R.³⁵, iar în revista săptămînală „Vie Nuove", condusă de Luigi Longo, a apărut o pagină întreagă dedicată României, în care era analizată pe larg evoluția procesului revoluționar din țara noastră, care a dus la proclamarea republicii³⁶. Sub titlul *România. S-a născut cea mai tinăra republică din Europa*, revista „Il Calendario del popolo", evidențiază faptul că monarhia devenise o forță ostilă transformărilor înnoitoare în care se angrenase poporul român, sub conducerea P.C.R., apreciind că această instituție a trecutului demonstrase „fără putință de tăgadă că nu mai poate face față cursului evenimentelor, intrînd în conflict direct cu organele constituționale, care reprezentau voința poporului". În același timp erau evidențiate importanțele prefaceri ale societății românești în perioada imediat următoare proclamării Republicii Populare Române.³⁷

Comentînd actul abdicării regelui și proclamarea Republicii Populare Române, redactorul diplomatic al ziarului „Daily Worker", organul central al Partidului Comunist din Marea Britanie, subliniază că „dezvoltarea democratică a țării a făcut ca monarhia să devină o instituție perimată deoarece ea continua să existe în România după ce aceasta încetase de a mai fi o țară... dominată și exploatată de societățile petrolifere străine, ca și de profitorii locali. Această abdicare reprezintă o răsturnare a tuturor planurilor uneltite în Vest de către acei care au încercat să folosească monarhia drept un instrument al lor împotriva poporului după eliberarea României"³⁸.

În Austria, ziarul „Volksstimme", organul central al Partidului Comunist din Austria, scotea în evidență faptul că „odată cu abdicarea regelui dispăre din România dinastia Hohenzollern-Sigmaringen, care domina țara din 1866 și care continua o politică de aservire a maselor"³⁹.

În numele clasei muncitoare spaniole, Dolores Ibarruri, într-un articol publicat în revista „Nuestra Bandera", organul teoretic al Partidului Comunist din Spania, a salutat cu căldură actul de la 30 Decembrie 1947, relevînd, în același timp, caracterul specific al revoluției democrat-populare din țara noastră, în cursul căreia vechiul aparat de stat nu a fost distrus dintr-o dată, „ci s-a modificat profund printr-o luptă zilnică și s-a transformat continuu, evoluînd spre forme tot mai avansate, spre socialism"⁴⁰.

Un fierbinte salut și urări de prosperitate cu prilejul istoricului eveniment din viața poporului nostru a adresat, în numele muncitorilor din Spania, Uniunea Generală a Muncitorilor Spanioli. „În aceste momente

³⁴ „Scînteia" din 23 ianuarie 1948.

³⁵ *Ibid.*

³⁶ *Ibid.*

³⁷ „Il Calendario del Popolo", anul IV, nr. 51, decembrie 1948.

³⁸ „România liberă" din 4 ianuarie 1948.

³⁹ *Ibid.*

⁴⁰ „Nuestra Bandera" din ianuarie-februarie 1948.

în care România a devenit Republică și poporul român întreprinde noi acțiuni către orizontul libertății democrației și progresului — se arăta în mesaj — noi vă trimitem un salut frătesc, rugându-vă să-l transmiteți tuturor muncitorilor români“. În continuare, după ce se releva contribuția poporului român la consolidarea forțelor democrației și progresului din lumea întreagă, la sprijinirea luptei poporului spaniol pentru libertate și democrație, mesajul conchidea: „Avem siguranța deplină că această luptă va fi susținută cu tărie prin solidaritatea poporului român care, aflându-se acum pe drumul cuceririlor, va găsi calea ce duce la consolidarea instituțiilor sale democratice și a înfrățirii cu celelalte popoare balcanice, fapt care constituie o promisiune pentru noi cuceriri către pacea și solidaritatea internațională“⁴¹.

Presa comunistă și democratică belgiană a acordat, la rîndul ei, largi spații evenimentului de la 30 Decembrie 1947. „Le Drapeau Rouge“, organul central al Partidului Comunist din Belgia, a luat atitudine împotriva speculațiilor emise de presa burgheză reacționară, care răspindea știri calomnioase la adresa țării noastre. Prin articolele *Poporul suveran în România* și *Cum a făurit poporul român Republica populară*, publicate în numerele din 3 și, respectiv, 7 ianuarie 1948, ziarul comuniștilor belgieni a explicat maselor muncitoare din Belgia, opiniei publice din țară adevăratele cauze ale abdicării regelui Mihai, modul în care ea s-a înfăptuit, precum și consecințele și însemnătatea apariției unei noi republici populare pe harta politică a Europei. Ideea care stă la baza acestor articole este aceea că instituirea republicii a constituit rezultatul „unității și muncii poporului român, care a transformat țara instituțiilor semi-feudale într-un stat democratic, din care sînt alungați oamenii trusturilor, marii proprietari și toți aceia care au plasat România sub exploatarea capitalului străin... Astăzi, poporul român este pe deplin suveran și calea spre înflorirea democrației populare este liberă“⁴².

Presa internațională, posturile de radio, agențiile de știri etc. din cele mai diverse țări ale lumii, de diferite orientări și nuanțe politice, au consacrat ample comentarii importantului act, care a avut loc în țara noastră la 30 Decembrie 1947. Desigur, comentariile asupra acestui eveniment din viața poporului român au îmbrăcat o gamă largă de atitudini, în funcție de tendințele politice pe care le reprezentau diferitele organe de presă. Semnificativ este însă faptul că marea majoritate a comentariilor, răspunzînd pulsului înnoitor al contemporaneității, au dat aprecierea cuvenită apariției pe harta Europei a unei noi republici democrat-populare, factor important pentru promovarea idealurilor de pace, libertate și democrație.

Un larg și profund ecou a cunoscut acest eveniment în Franța, care, în decursul istoriei sale, adusese o importantă contribuție la îmbogățirea tezaurului gândirii republicane, în general, la cristalizarea și afirmarea puternică a ideii și luptei pentru republică și unde erau mereu prezente tradițiile de solidaritate ale forțelor progresiste din cele două țări. Era firesc deci ca proclamarea republicii în România să aibă un larg răsunet

⁴¹ „Scînteia“ din 29 ianuarie 1948.

⁴² „Le Drapeau Rouge“ din 3 ianuarie 1948.

nu numai în rîndul forțelor revoluționare din această țară, ci și în largi cercuri ale opiniei publice franceze.

Elocvent este faptul că forma superioară de republică, cu un profund conținut popular, democratic, înfăptuită de poporul nostru sub conducerea Partidului Comunist Român, a fost considerată ca un exemplu spre care năzuiesc forțele progresiste, democratice, întregul popor francez, care, în decursul istoriei, a dus grele bătălii pentru realizarea unei societăți lipsite de exploatare. „Dacă revoluția din '48 i-a inspirat odinioară pe cei mai generoși și cei mai entuziaști dintre revoluționarii voștri — arăta în acest spirit ziarista franceză Andrée Viollis, într-o declarație acordată ziarului „Scînteia“ —, astăzi Franța este aceea care va putea cere învățăminte de la tînăra voastră republică populară. Dintr-un singur salt măreț ea își întrece sora mai vîrstnică și se avîntă spre viitor cu o tărie și cu o îndrăzneală pe care nu poți să n-o admiri ⁴³.

Ecoul proclamării Republicii Populare Române în Franța apare cu atît mai pregnant, cu cît înseși numeroase organe de presă burgheze au furnizat cititorilor numeroase informații privind desfășurarea evenimentelor de la 30 Decembrie 1947 din România, iar în comentariile lor relevau, într-un fel s-au altul, semnificația internațională a proclamării Republicii Populare Române. În cvasiunanimitatea ei, această presă, atît din capitală, cît și din provincie, a consacrat numeroase coloane publicării actului abdicării regelui și proclamației care a consfințit întemeierea Republicii Populare Române, făcînd comentarii mai mult sau mai puțin ample, cu privire la acest act istoric al poporului nostru. Organe de presă de mare tiraj, ca „Le Monde“, „Le Figaro“, „Combat“, „L'Intransigeant“, „Franc-tireur“, „France Soir“, sau altele cu un tiraj mai redus, au prezentat opiniei publice franceze numeroase știri și comentarii asupra evenimentelor anterioare doborîrîi monarhiei și proclamării republicii, semnificației acestor acte în contextul național și internațional, precum și asupra concluziilor care se degajau din cursul revoluționar ascendent pe care se angrenase, cu toate forțele, poporul român ⁴⁴. Reține atenția faptul că unele dintre aceste organe de presă, deși nu erau de acord cu conținutul noii puteri de stat instaurată în România după proclamarea republicii democrat populare, au considerat justificată înlăturarea instituției monarhice, care constituia apanajul unor vremi apuse. Astfel, ziarul „Le Monde“, unul din cele mai mari cotidiane din capitala Franței, în numărul său din 1 ianuarie 1948, într-un amplu editorial intitulat *La București este proclamată Republica Populară Română*, după ce făcea cunoscut cititorilor actul abdicării regelui și textul Proclamației guvernului român, ajungea la concluzia că „menținerea monarhiei în România era o anomalie“ ⁴⁵. Revenind asupra evenimentelor din țara noastră, în numerele din 2 și 3 ianuarie, și din nou într-un articol din 8 ianuarie 1948, același ziar analiza atitudinea diferitelor partide din România față de proclamarea republicii, relevînd poziția acestora față de noua formă de stat ⁴⁶. Reținînd, în continuare,

⁴³ „Scînteia“ din 31 ianuarie 1948.

⁴⁴ Arhivele Statului, Arhiva istorică centrală, fondul M.P.N., dosarul nr. 107, filele 37, 156, 158, 167.

⁴⁵ „Le Monde“ din 1 ianuarie 1948.

⁴⁶ „Le Monde“ din 8 ianuarie 1948, articolul intitulat *După abdicarea regelui României*.

atenția opiniei publice franceze asupra desfășurării evenimentelor din țara noastră, în numerele din 11 și 12 ianuarie, ziarul a publicat componența Prezidiului Suprem al Marii Adunări Naționale, însoțită de scurte date biografice ale membrilor săi, în frunte cu dr. C. I. Parhon.

Printre informațiile și comentariile publicate de anumite organe de presă franceze, în primul rând cele de orientare progresistă, asupra evenimentului de la 30 Decembrie 1947 din România, un loc special îl ocupă cele care analizează, sub multiple aspecte, cauzele abdicării monarhului. În general, se relevă faptul că această abdicare a fost determinată de incompatibilitatea instituției monarhice cu pulsul profundelor transformări social-politice din țara noastră, de mașinațiunile la care a recurs regele, cu ajutorul cercurilor opoziționiste interne și al celor externe, care nu agreeau desfășurarea evenimentelor în direcția dorită de imensa majoritate a poporului român⁴⁷.

O semnificație deosebită, în contextul tradiționalelor relații de prietenie dintre Franța republicană și țara noastră, a căpătat puternica adeziune exprimată de cercurile democratice franceze la actul care a consfințit angrenarea plenară a poporului român pe drumul edificării formei superioare de stat : republica democrat populară. Astfel, în articolul intitulat *România 1948*, apărut în ziarul „L'Ordre de Paris“, se spunea : „România, care ne este atât de dragă, se află în plină revoluție. O revoluție care zdruncină la fel ca toate celelalte revoluții care au zdruncinat înaintea ei și alte nații. Această revoluție a dat naștere unui guvern care are, în primul rând, voința de a trăi și de a face să trăiască pe acei de care depinde soarta ei, muncitorii și țăranii, care constituie majoritatea poporului român și pentru care el se mîndrește că luptă... Momentul istoric pe care-l trăiește România este, păstrînd proporțiile și ținînd seama de timp și loc, asemănător cu momentul istoric pe care l-a trăit Franța în 1792...”⁴⁸. Pe aceeași linie a evidențierii însemnătății abolirii monarhiei pentru poporul român, „Parallèle 50“, în articolul intitulat sugestiv *O coroană cade, un popor se ridică*, sublinia că instituția monarhică „nu avea nimic cu poporul român. Ea era și rămînea totdeauna absolut străină poporului și constituia în țară un element cu totul artificial, simbolizînd și susținînd presiunea capitalismului străin... Acum, în sfîrșit, România poate să se alăture familiei națiunilor libere care-și construiesc o viață nouă... Un lucru este sigur : România nu va mai fi niciodată un regat și petrolul românesc nu va mai aparține decît poporului român”⁴⁹. La rîndul său, Georges Soria, în editorialul *Republica Română face primii săi pași*, publicat în „Ce Soir“, aprecia că monarhia „devenise cu adevărat un anacronism... o instituție antideluviană“. Exprimînd sentimentele de bucurie ale poporului francez față de înfăptuirea acestui act progresist, același autor conchidea : „Republica română este născută și ca republicani acest fapt ne bucură... Îi felicităm pe români cu acest

⁴⁷ Vezi, printre altele, „Ce Soir“ din 1 ianuarie 1948, „Nouvelle République“ din 31 decembrie 1947.

⁴⁸ „L'Ordre de Paris“ din 13 ianuarie 1948.

⁴⁹ „Parallèle 50“ (Paris) din 31 ianuarie 1948.

prilej. Este un frumos cadou de Anul nou... Și acum, că România este o republică, să strângem legăturile cu Franța republicană⁵⁰. Revista „Regards“ dădea glas ecourilor ajunse în Franța despre marea satisfacție care a cuprins întregul popor român, ca urmare a înfăptuirii istoricului act de la 30 Decembrie 1947 : „De la București se ridică în lume ecourile unei bucurii pe care nu poate s-o cunoască decît un popor liber : s-a născut Republica Populară Română“⁵¹.

Actul de la 30 decembrie 1947 în România a trezit un profund interes și în Anglia. El a fost înregistrat și viu comentat, în primul rînd, de posturile de radio B.B.C., încă din seara zilei de 31 decembrie. Într-un comentariu din 4 ianuarie 1948, acesta constata că „abdicarea regelui Mihai marchează o etapă importantă în evoluția politică a României“⁵². Agenția de presă Associated Press, redînd aprecierile unui purtător de cuvînt al Ministerului de Externe al Marii Britanii, era silită să recunoască faptul că încă de la instaurarea guvernului condus de dr. Petru Groza era evident că regele nu va mai putea domni mult timp „alături de comuniștii care guvernau poporul“⁵³. Redactorul diplomatic al agenției Reuter își exprima la rîndul său părerea că actul abdicării regelui „va avea serioase consecințe politice pentru evoluția internă a României“⁵⁴.

Presa engleză a manifestat, de asemenea, interes față de actul înfăptuit la 30 Decembrie 1947 în România, publicînd numeroase comentarii, care reflectau o paletă largă de atitudini, în funcție de poziția politică a organului de presă respectiv. Marile cotidiene engleze ca „Times“, „Daily Herald“, „Daily Mail“, „News Chronicle“, „Manchester Guardian“, „Daily Telegraph“, „Daily Graphic“, „Sunday Observer“, „The Economist“ și altele, precum și reviste ca „New Statesman and Nations“, „East Europe“ etc., au urmărit îndeaproape evoluția evenimentelor din România, de la sfîrșitul anului 1947 și începutul anului 1948, acordînd o atenție deosebită analizării cauzelor care au determinat abolirea monarhiei și proclamarea Republicii Populare Române. În privința modului în care a avut loc înlăturarea regelui, unele organe de presă căutau să adopte opinia că ea s-a produs prin constrîngere⁵⁵; altele considerau că regele a renunțat de bună voie la prerogativele sale, ca urmare a noii situații politice survenite în țară. Astfel, ziarele „The Economist“, „Daily Telegraph“, „Daily Mail“ și altele scriau că abdicarea a fost silită ; în schimb, „Manchester Guardian“, „Daily Graphic“, „Times“ și altele apreciau că „...în vremurile actuale menținerea monarhiei în România ar fi o anomalie istorică“⁵⁶ și că „abdicarea regelui Mihai este consecința evoluției sociale și politice a României“, sistemul monarhic „devenind un obstacol în calea poporului român pornit pe calea unei democrații progresiste“⁵⁷. Majoritatea pre-

⁵⁰ „Ce Soir“ din 1 ianuarie 1948.

⁵¹ „Regards“, din 9 ianuarie 1948, articolul *S-a născut o republică populară*.

⁵² Arhivele Statului, Arhiva istorică centrală, fondul M.P.N., dosarul nr. 127, fila 29.

⁵³ *Ibidem*, fila 49.

⁵⁴ *Ibidem*, fila 98.

⁵⁵ *Ibidem*, filele 233, 245, 246.

⁵⁶ *Ibidem*, dosarul nr. 264, fila 267.

⁵⁷ *Ibid.*

sei britanice a fost nevoită să recunoască faptul că abdicarea regelui Mihai I pe care, burghezia reacționară engleză „o regreta sincer“, așa cum scria „Daily Telegraph“ din 31 decembrie 1947, era o consecință logică a faptului că în țară fusese deja instaurat un guvern sprijinit de popor și în care comuniștii aveau conducerea. Desigur, în comentariile de presă nu au lipsit nici tonurile ostile, dușmănoase la adresa regimului democrat-popular instaurat în țara noastră, speculațiile răuvoitoare ale oficioaselor de orientare promonarhică, de natură să contribuie la înrăutățirea relațiilor dintre țara noastră și Marea Britanie; se considera însă că evoluția evenimentelor din România „nu va avea nici o influență asupra relațiilor dintre cele două țări“⁵⁸.

Tabloul evenimentelor de la 30 decembrie 1947 a fost, de asemenea, prezentat și comentat în presa și la posturile de radio elvețiene. Astfel, postul de radio Berna, în emisiunea în limba germană din seara zilei de 30 decembrie, precum și în emisiunea de la 2 ianuarie 1948, a arătat împrejurările proclamării republicii, apreciind că „după instalarea guvernului Groza, regele nu numai că nu guverna, ceea ce era și firesc, dar nici nu mai domnea, astfel că abdicarea n-a mai constituit o surpriză pentru nimeni“⁵⁹. În coloanele ziarelor „La Suisse“, „La Tribune de Genève“, „Journal de Genève“, „Gazette de Lausanne“, „Basler Nachrichten“, „Die Tat“, „Vaterland“, „Dernière Nouvelle“ și altele au fost publicate numeroase știri referitoare la actul abdicării regelui și al proclamării republicii. Comentând evoluția evenimentelor care au dus la înlăturarea monarhiei, ziarul „La Suisse“ din 31 decembrie 1947, de exemplu, considera că situația regelui în România fusese dinainte rezolvată. „Monarhia era ireconciliabilă cu noul regim — arăta ziarul sus-amintit —, ruptura trebuia să se producă cu atât mai ușor cu cât puterea regelui încetase de aproape trei ani...“⁶⁰. La rîndul său, gazeta „Basler Nachrichten“ aprecia că prin înlăturarea instituției monarhice și proclamarea republicii „vechea Românie a murit și o nouă Românie s-a născut“⁶¹.

În Belgia, numeroase organe de presă, printre care „La Nation Belge“, „La Libre Belgique“, „La Métropole“, „Le Peuple“, „La Dernière heure“, „Le Soir“ și altele, au publicat fragmente din textul proclamației guvernului român și diverse știri cu privire la modul în care a avut loc abdicarea regelui. Sub titlul *Regele Mihai a abdicat, România constituie de acum înainte o republică democrat-populară*. „La Nation Belge“, de pildă, considera că aceste două evenimente din viața poporului român deveniseră ireductibile din momentul în care toate pîrghiile de conducere trecuseră în mîinile maselor populare, conduse de comuniști⁶².

Desființarea instituției monarhice și proclamarea republicii populare în țara noastră a fost înregistrată și de organele de presă din Germania, care au prezentat numeroase date și aprecieri privitoare la aceste două evenimente. Ziarul berlinez „Deutschlands Stimme“, referindu-se

⁵⁸ „Daily Telegraph“ din 2 ianuarie 1948.

⁵⁹ Arhivele Statului, Arhiva istorică centrală, fondul M.P.N., dosarul nr. 127, fila 38.

⁶⁰ *Ibidem*, fila 19.

⁶¹ *Ibidem*, fila 38.

⁶² „La Nation Belge“ din 30 decembrie 1947.

la unele aspecte care au contribuit la înlăturarea regelui, aprecia că „sub influența acelei clase de boieri care își pierduseră poziția, Mihai a început să șovăie și tindea să se apropie de Occident, în timp ce poporul pășea să clădească din ruinele trecutului un stat nou...”⁶³. La rîndul său, cotidianul „Tägliche Rundschau” arăta că „în România se desfășoară un proces de evoluție din ce în ce mai intens și mai adînc...”⁶⁴.

Presa italiană a înregistrat și ea momentul desființării instituției monarhice și al proclamării R.P.R. Ziarul „La Repubblica”, referindu-se la pulsul înnoirilor care a cuprins regiunea răsăriteană a Europei, conchidea că „anul 1947 a fost anul prăbușirii monarhiilor”⁶⁵. Cotidianul „Roma-Napoli”, într-un articol intitulat *Repubblica română*, aprecia, printre altele, că „România nu pierde nimic prin plecarea ultimului reprezentant al dinastiei Hohenzollern-Sigmaringen, care a dat naștere unei serii întregi de scandaluri și delictelor”⁶⁶. Știri și reportaje pe această temă au publicat, de asemenea, și „Il Messaggero”, „Il Giornale d'Italia”, „Giornale della Sera”, „L'Umanità” (Milano), „La Voce Repubblicana”, „Il Giornale dell'Emilia” (Bologna) și altele.

Înlăturarea regimului monarhic din România, precum și proclamarea republicii populare, au stîrnit un puternic ecou și în alte țări ale lumii: Austria, Suedia, Norvegia, Finlanda, Grecia, Turcia, Luxemburg, Spania, Portugalia, S.U.A., Algeria, Congo etc. Diverse și influente organe de presă din aceste țări au apreciat uneori cu luciditate și în mod realist importanța și semnificația internă și internațională a evenimentelor istorice, care au avut loc la 30 Decembrie 1947 în România.

În același timp însă presa burgheză legată de cercurile monarhiste și reacționare, deși a prezentat adeseori unele informații veridice, nu a ezitat să dea curs unor aprecieri denigratoare la adresa noului regim al țării, să facă speculații tendențioase pe marginea acestor evenimente istorice. În scopul inducerii în eroare a opiniei publice asupra celor înfăptuite în România prin actul istoric de la 30 Decembrie 1947, presa burgheză reacționară a emis considerații pe un ton ostil cu privire la împrejurările interne și internaționale în care a avut loc actul proclamării R.P.R., precum și la cauzele și modalitatea în care el s-a înfăptuit. Din cecloanele acestei prese n-au lipsit nici știrile dintre cele mai fanteziste cu privire la „arestarea ex-regelui” sau cu privire la conflictul ce s-ar fi ivit între rege și guvern pe tema căsătoriei lui Mihai etc.

Din multiplele manifestări care au marcat peste hotare ecoul mărețului eveniment din viața poporului nostru am selectat, evident, doar câteva. Sînt însă mărturii elocvente, care dau dimensiune și forță profunde semnificații pe care a avut-o remarcabila victorie obținută de poporul nostru, sub conducerea Partidului Comunist Român, în memorabila zi de 30 Decembrie 1947, cînd întreaga țară a pășit pe o nouă treaptă a istoriei sale, exprimîndu-și voința fermă de a merge neabătut pe calea progresului, a edificării noii orînduiri socialiste.

⁶³ „Deutschlands Stimme” din 30 decembrie 1947.

⁶⁴ „Tägliche Rundschau” din 1 august 1948.

⁶⁵ „La Repubblica” din 2 ianuarie 1948.

⁶⁶ „Roma-Napoli” din 8 ianuarie 1948.

O mărturie demascatoare: inventarul bunurilor fostei Case regale*

CONFIDENȚIAL

R E F E R A T

Propuneri pentru repartizarea și atribuirea
definitivă a bunurilor inventariate care
au aparținut, sub diferite forme, fostei fa-
milii regale **

Toate bunurile mobile și imobile, care au aparținut, sub diferite forme, fostei familii regale au fost inventariate și predate provizoriu, în custodie, pentru a fi conservate.

Tabelul alăturat cuprinde toate aceste bunuri, identificate pînă acum.

Pentru ca repartizarea și atribuirea lor să fie cit mai rațională și mai utilă intereselor obștești, în propunerile ce urmează am ținut seama, în primul rînd, de natura bunurilor inventariate, adică :

A. Toate bunurile constituind mijloacele de producție, care se pot exploata în continuare sau pot fi puse în valoare productivă, am propus a fi repartizate unităților administrative care, prin legile lor de organizare, se ocupă în prezent cu activitatea economică respectivă și care vor putea astfel să le exploateze rațional și cu cele mai bune rezultate pentru economia generală.

Prin mijloace de producție înțelegem domeniile agricole și forestiere și instalațiile industriale cu toate clădirile, inventarul viu și mort, necesar exploatații.

B. Imobilele urbane sau rurale, care nu ar mai fi necesare exploatații mijloacelor de producție de mai sus, întrucît sînt proprii sau pot fi echipate pentru spitale, sanatorii, case de odihnă, cămine sau locuințe, am propus a fi repartizate Ministerului Afacerilor Interne și instituțiilor publice, care să le dea utilizarea cea mai bună din punct de vedere a intereselor obștești.

Am mai propus a fi atribuite Ministerului Afacerilor Interne, clădirile de importanță locală și terenurile virane cu suprafață redusă, care și pînă acum au folosit intereselor locale, cum sînt : școlile, bisericile, băile, parcurile, cimitirele.

Terenurile, clădirile, instalațiile și obiectele care pot constitui mijloace de educație intelectuală și sportivă, propunem a fi repartizate instituțiilor respective, care să le pună la dispoziția maselor.

C. Obiectele de artă, medaliile și monedele de aur, argint, aramă și bronz vechi și mobilierul de valoare deosebită propunem să fie catalogate aparte și repartizate de către o comisiune formată din reprezentanți ai ministerelor Educației Naționale și Artelor.

D. Bijuteriile, medaliile jubiliare și monedele de aur cu putere de circulație, acțiunile, participațiunile, scrisurile, obligațiunile, efectele publice și părțile de fondator, românești sau străine, creanțele asupra valorii mașinilor din parcul fostei case regale atribuite diverselor instituții, precum și soldul casei administrațiilor

* Documentul a fost pregătit pentru publicare de *Țuțui Gheorghe*.

** Arhiva M.A.I., dosarul : Comisia de inventariere și supraveghere a administrării bunurilor fostei Case regale.

centrale a fostelor domenii regale — la data apariției legii de repartizare a acestor bunuri —, propunem a fi repartizate Ministerului Finanțelor, care să poată astfel să preia și pasivul acestor administrații în vederea lichidării.

Avînd în vedere principiile de mai sus, unele din bunurile care pînă acum au fost unități de sine stătătoare urmează a fi împărțite după utilitate și necesități.

Pentru o cit mai bună coordonare a propunerilor noastre la fiecare caz în parte, ne vom referi la numerele curente din tabelul anexat.

Față de cele expuse mai sus, propunem :

A—I. Următoarele domenii agricole și forestiere, fermele, utilajul industrial pentru prelucrarea lemnului, crescătoriile de animale cu toate clădirile, terenurile, inventarul viu sau mort, precum și materialele existente la exploatarea respectivă (mai puțin acelea căroră prin raportul de față li se dă o altă destinație) necesare unei bune exploatare, să se repartizeze Ministerului Agriculturii și Domeniilor.

1. Domeniul Periș din județul Ilfov (Vezi tabelul anexă nr. 1) ;
2. Domeniul Cocioc din județul Ilfov (Idem, nr. 2) ;
3. Domeniul Gherghița din județul Prahova (Idem, nr. 3), în suprafață totală de 390,03 ha teren arabil și 3 146 ha pădure, foste domenii ale coroanei ;
4. Domeniul Rușețu din județul Brăila, exploatare agricolă și forestieră, fost domeniul coroanei (Idem, nr. 4) ;
5. Domeniul Bușteni-Azuga-Predeal din județul Prahova, fost domeniul coroanei, exploatare forestieră cu instalații de industrializare a lemnului, cu excepția bunurilor de la punctele : B-I. a, B-I. r. (1—7), B-I. s. 2, B.—I. t. și 2, B-IX. a. și b. de mai jos (Idem, nr. 5) ;
6. Domeniul Bușteni-Azuga-Predeal din județul Prahova, fost proprietatea Mihai, domeniu forestier în suprafață de 11 071,15 ha cu excepția de la punctele : II, 1 și 2, B-I. b. c. și d., B-I. r. 8, B-I. s. 1, B-I. ț. 1, B-VI. a. și b. mai jos (Idem, nr. 6) ;
7. Domeniul Segarcea din județul Dolj, în suprafață de 2 179,89 ha arabil și 2 621,80 ha pădure, fost domeniul coroanei (Idem, nr. 7) ;
8. Domeniul Sadova din județul Dolj, în suprafață de 214,85 ha arabil și 4 418,06 ha pădure, fost domeniul coroanei (Idem, nr. 8) ;
9. Domeniul Dobrovăț din județul Vaslui, în suprafață de 325,63 ha arabil și 4 555,69 ha pădure, fost domeniul coroanei (Idem, nr. 9) ;
10. Bicaz din județul Neamț, pădure în suprafață de 11,863 ha, fost domeniul coroanei (Idem, nr. 10) ;
11. Borca din județul Neamț, pădure în suprafață de 21 262,43 ha, fost domeniul coroanei (Idem, nr. 11) ;
12. Mălin din județul Baia, pădure în suprafață de 22 431,70 ha, fost domeniul coroanei (Idem, nr. 12) ;
13. Livada de pomi fructiferi în suprafață de 10 ha de la castelul din Curtea de Argeș, proprietatea statului, care a fost în folosința casei regale (Idem, nr. 14) ;
14. Pădurea în suprafață de 4 669 ha și teren arabil, împreună cu cele 2 case de administrație, moara, clădirile de la fermă și via cu tot inventarul respectiv, de la castelul Săvirșin din județul Arad, fost proprietatea Mihai (Idem, nr. 17) ;
15. Căpilnaș din județul Severin, pădure în suprafață de 2 731,46 ha, fost proprietate Mihai (Idem, nr. 18) ;

16. Ferma Copăcenii din Județul Ilfov, în suprafață de 118,10 ha teren arabil, fostă proprietatea Elisabeta (Idem, nr. 22) ;

17. Domeniul Mănești din județul Prahova, în suprafață de 98,16 ha teren arabil și v'e, fost proprietatea Elisabeta, cu excepțiile de la punctele B-I. j. de mai jos (Idem, nr. 23) ;

18. Domeniul Banloc din județul Timiș, fost proprietatea Elisabeta, în suprafață de 772,18 ha arabil și 536,90 ha pădure, cu tot inventarul necesar exploatării, afară de obiectele de artă și mobilele de valoare stabilite de comisia de experți de artă (Idem, nr. 24) ;

19. Domeniul Cocargeaua din județul Ialomița, fost proprietatea Elisabeta, în suprafață de 7 454 ha, în valea Dunării inundabilă, necesitând lucrări de îndiguire (Idem, nr. 25) ;

20. Domeniul Iersig din județul Caraș, fost proprietatea Elisabeta, pădure în suprafață de 709 ha (Idem, nr. 26) ;

21. Domeniul păduros, fînețele și pășunile în suprafață totală de 127,83 ha, inclusiv casa de administrație cu tot inventarul viu și mort al exploatării și sera de flori, fostă proprietatea Ileana, de la castelul Bran din județul Brașov, cu excepțiile de la punctul B-I. k. de mai jos (Idem, nr. 28) ;

22. Ferma Stupini din județul Brașov, teren arabil în suprafață de 28,70 ha. fostă proprietatea Ileana (Idem, nr. 29) ;

23. Ferma Hălchiu din județul Brașov, teren arabil în suprafață de 15,20 ha, fostă proprietatea Ileana (Idem, nr. 30) ;

24. Domeniul Poeni din județul Iași, pădure în suprafață de 2 332,13 ha, fost proprietatea Ileana (Idem, nr. 31) ;

25. Lotul Raznic din județul Dolj, în suprafață de 50 ha, fost proprietatea Ileana, donația Ana Săulescu pentru spitalul din Bran (Idem, nr. 32) ;

26. Ferma Băneasa din județul Ilfov, în suprafață de 28,43 ha teren arabil, fostă proprietatea Carol II (Idem, nr. 36) ;

27. Moșia Mănăstirea din județul Ilfov, în suprafață de 3 165,87 ha arabil și 596,20 ha pădure, fostă proprietatea Carol II (Idem, nr. 37) ;

28. Scroviștea din județul Ilfov, în suprafață de 16,38 ha, fostă proprietatea Carol II, cu tot inventarul necesar exploatării, în vederea comasării cu domeniul Periș-Cocioc, afară de castelul Scroviștea și anexele lui prevăzute la punctul X de mai jos (Idem, nr. 38) ;

29. Domeniul Broșteni din județul Neamț, fost proprietatea Nicolae, pădure, fînețe, pășuni și prundiș, în suprafață totală de 39 885,38 ha (Idem, nr. 43) ;

30. Ferma Snagov din județul Ilfov, teren arabil, vie și livadă de pomi fructiferi, în suprafață de 29,50 ha, adecvată pentru școala de agricultură (Idem, nr. 44) ;

31. Ucea de Sus din județul Făgăraș, fosta casă regală, 3 cabane de vînătoare cu 6 încăperi, construite pe proprietatea Ministerului Agriculturii și Domeniilor (Idem, nr. 47) ;

32. Ferma de vulpi argintii, sera de flori și casa veche a grădinii de la castelul Peleş din Sinaia, județul Prahova, fostă proprietatea Mihai, cu toate instalațiile și inventarul viu și mort necesar exploatării, inclusiv inventarul agricol aflat la Castel (Idem, nr. 48) ;

33. Administrația Colonel Stavăr, fostă [proprietatea] Carol II, grajdul cu cai de curse de la hipodromul Băneasa și materialele aflate în magazinele și încăperile din str. Gl. Anghelescu, nr. 140 (Idem, nr. 52) ;

34. Grajdurile foste regale, situate într-o aripă a clădirilor Regimentului de Gardă Călare, cu caii, trăsurile, vehiculele și harnașamentele, inclusiv atelierile de curelărie, potcovărie, instrumentele și medicamentele veterinare, cu excepția trăsurilor de gală „à la Daumont“ cu atelajele și harnașamentele lor, prevăzute la punctul VI de mai jos (Idem, nr. 53) ;

35. Moșia Zorleni din județul Tutova, în suprafață de 136 ha teren arabil, donație făcută de moștenitorii defunctului Ferdinand, prin actul autentic al Tribunalului Ilfov, nr. 45 012, din 29 decembrie 1928, orfelinatului agricol „Ferdinand“, instituție de drept privat, constituită cu actul nr. 56, din 20 iunie 1926 (Idem, nr. 56) ;

36. Inventarul și uneltele necesare exploatării agricole, ca : butoaie, sticle, pompe de vin etc., aflate în imobilul din str. Budișteanu, nr. 16, București și la magazinul de desfacere din Bd. Brătianu, foste proprietatea Mihai (Idem, nr. 21) ;

37. Inventarul din depozite, ca : butoaie, sticle, pompe de vin, trăsurile, căruțe, harnașamente, motoare, unelte și scule, necesare exploatărilor agricole, inclusiv sera de flori cu toate instalațiile aflate la palatul Cotroceni, fosta casă regală (Idem, nr. 50) ;

38. Mărfurile și obiectele de inventar agricol aflate în magazinele din subsolul palatului de la Șos. Kiseleff, fost proprietatea Elisabeta, palatul din Cal. Victoriei și locuințele regale din Splaiul Independenței, colț cu str. Gl. Angheliescu, nr. 140, foste casa regală (Idem, nr. 49 și 50) ;

39. Mobilierul de birou inventariat la administrațiile centrale ale fostelor domenii ale coroanei, ca necesar exploatării agricole ;

40. Cartușele de vânătoare aflate la castelul Săvîrșin din județul Arad și armele de vânătoare colectate de la domeniile foste regale, aflate în depozitul de la palatul din Calea Victoriei, inclusiv accesoriile respective, pentru Direcția Vânătoarei.

A—II. Următoarele întreprinderi industriale, cu toate clădirile și terenurile din inventar, cu toate instalațiile, mașinile și uneltele și cu toate materiile prime, semi-fabricate și produse finite inventariate, propunem a fi repartizate Ministerului Industriei și Comerțului pentru industria de stat :

1. Fabrica de salam Azuga, de pe domeniul Bușteni-Azuga-Predeal, din județul Prahova, fostă proprietatea Mihai, (Idem, nr. 6) ;

2. Fabrica de sticlărie din Azuga de pe domeniul Bușteni-Azuga-Predeal, fostă proprietatea Mihai (Idem, nr. 6) ;

3. Instalația de întreținere a garajului, cu stația de benzină, compresoarele, aparatele de verificat sculele și accesoriile de la castelul Peleş din Sinaia, fost proprietatea Mihai, în vederea dotării unei întreprinderi de stat de specialitate (Idem, nr. 48) ;

4. Garajul și anexele sale de la palatul din Calea Victoriei, fostă casa regală, proprietatea statului, în același scop ca mai sus (Idem, nr. 49) ;

B. Imobilele urbane sau rurale și bunurile mobile proprii unor întreprinderi de interes obștesc, propunem a fi repartizate după cum urmează :

I. Ministerului Afacerilor Interne :

a) Cele 11 vile cu 46 încăperi și dependințele, mobilierul din ele, conform inventarului, inclusiv terenul afectat lor, aflate pe domeniul Bușteni-Azuga-Predeal, fost domeniul coroanei (Idem, nr. 5).

Clădirile necesită unele reparațiuni de zidărie, tâmplărie și acoperiș ;

b) Casa „Simalex“ și Casa „Severinus“, două corpuri cu 26 camere din Azuga, aflate pe domeniul Bușteni-Azuga-Predeal, foste proprietatea Mihai (Idem, nr. 6);

c) Casa Roth din Bușteni, compusă din 3 corpuri de clădiri, cu 8 încăperi și dependințe, aflată pe același domeniu de mai sus;

d) Casa „Crivăț“, fostă administrație, casa „Golf“, casa fostă circiuma „La Piatra Arsă“, toate din Poiana Țapului, compuse din 6 corpuri cu 42 încăperi, aflate pe același domeniu de mai sus;

e) Palatul „Cetatea pe Nisip“ de la Eforie, județul Constanța, proprietatea statului, fostă în folosința casei regale, compusă din 2 corpuri cu 40 încăperi, cu tot inventarul din clădiri (Idem, nr. 115);

f) Castelul de vânătoare din Poiana Țăcani, județul Cîmpulung, fostă proprietatea Mihai, compus din 5 corpuri, cu 40 camere și un parc de 50 ha, cu tot inventarul din clădiri (Idem, nr. 16);

g) Imobilul din str. Caragiale, nr. 32, București, fost proprietatea Mihai, în prezent închiriat Soc. „Medicotehnica“, compus din 17 încăperi și dependințe (Idem, nr. 19);

h) Imobilul din str. Andrei Mureșan, nr. 3, București, fost proprietatea Mihai, compus din 6 încăperi și dependințe (Idem, nr. 20);

i) Imobilul din str. Budișteanu, nr. 16, București, fost proprietatea Mihai, compus din 3 corpuri, cu 46 încăperi, ocupat în prezent de fosta administrație a Domeniilor coroanei (Idem, nr. 21);

j) Castelul de la domeniul Mănăști, județul Prahova, fost proprietatea Elisabeta, compus din 21 camere, numai cu parcul în suprafață de 12,17 ha, cu mobilierul necesar, afară de obiectele de artă și mobilele de valoare deosebită stabilite de comisie, propus la punctul c. de mai sus (Idem, nr. 23);

k) Casa Nouă, în construcție, cu toate materialele de pe șantier, Casa de Oaspeți, Casa Mare, fostă a Asociației creștine a femeilor române, adică trei corpuri, cu 43 camere, cu tot mobilierul și parcul din jurul castelului Bran, fost proprietatea Ileana (Idem, nr. 28);

l) Imobilul din str. Mareșal Averescu, nr. 31, Brașov, fost proprietatea Ileana, în prezent închiriat, compus din 10 camere și dependințe (Idem, nr. 34);

m) Imobilul din str. dr. Capșa, nr. 10, București, fost proprietatea Ileana, în prezent închiriat, compus din 6 camere și dependințe (Idem, nr. 34);

n) Imobilul din str. Gr. Mora, nr. 42, București, fost locuința personală a Ileanei, compus din 12 camere, cu tot inventarul, afară de obiectele de artă și mobilele de valoare stabilite de comisiune, propus la punctul c. de mai sus (Idem, nr. 35);

o) Castelul Lăpușna din județul Mureș, fost proprietatea Carol II, compus din 7 corpuri de clădire, cu 35 camere, împreună cu parcul în suprafață de 4,05 ha (Idem, nr. 39);

p) Anexele castelului Peleş din Sinaia, fost proprietatea Mihai, și anume:

— aripa nou construită, compusă din parter, mezanin, etajul I și mansarda I și II	66 camere	
— Castelul Pelișor	99	„
— Casa Cavalerilor	21	„
— Castelul Foișor	43	„
— Clădirea Economat	52	„
— Garajul nou	7	„
— Garajul vechi	31	„
— Uzina electrică	6	„

— Grajdul de jos	19 camere
— Casa nouă a grădinii	17 „
— Cazarma și spălătoria	72 „
— Arhitectura	8 „
— Garda de la poartă	5 „
Total	459 camere

cu întreg parcul de 60 ha și cu mobilele de folosință curentă, afară de obiectele de artă și mobilele de valoare, inventariate ca atare de comisiunea experților de artă.

Menționăm că pentru întreținerea acestor clădiri și a instalațiilor de apă, gaz și electricitate este nevoie să se mențină și atelierele, în funcțiune astăzi, de tâmplărie, dulgherie, tinichigerie, fierărie și mecanică (Idem, nr. 48) ;

q) Castelul Curtea de Argeș, proprietatea statului, fost în folosința casei regale, compus din 3 corpuri de clădiri, cu 64 camere, împreună cu parcul în suprafață de 3 ha și mobilierul din camere, afară de obiectele de artă și mobila de valoare, stabilite de comisiunea prevăzută la punctul C. de mai sus (Idem, nr. 14) ;

Imobilele de importanță locală și terenuri virane propuse a fi atribuite tot Ministerului Afacerilor Interne :

r) Comuna Bușteni — Prahova :

1. Clădirea farmaciei fost Guguianu ;
2. Clădirea Soc. „Distribuția”, cu stația de benzină și locuința personalului ;
3. Cazarma Jepi a fanfarei militare, care cîntă vara în parc ;
4. Chioșcul pentru muzică din parc, împreună cu tot inventarul și terenul ocupat de el ;
5. Parcul orașului, în suprafață de 2,88 ha, inclusiv obiectele de joc ;
6. Locul cimitirului, în suprafață de 0,60 ha ;
7. Biserica și clădirile anexe : cancelaria parohiei și locuința preotului și dascălului.

Toate aflate pe domeniul Bușteni-Azuga-Predeal, fost domeniul coroanei ;

8. Terenuri virane din Bușteni :

- 0,40 ha în str. Al Mihăileanu ;
- 0,05 ha în Bd. Ureche ;

aflate pe teritoriul fost proprietatea Mihai ;

s) Comuna Azuga — Prahova.

Terenuri virane :

- 0,39 ha în Bd. Independenței ;
- 0,25 ha pentru biserică ;
- 0,18 ha pentru școală ;
- 0,12 ha pentru primărie ;
- 0,39 ha pentru cimitir ;
- 0,17 ha, locul cimitirului eroilor din Azuga ;
- 0,06 ha pentru abator ;

1,56 ha aflate în Azuga pe domeniul fost proprietatea Mihai ;

t) Comuna Predeal — Prahova.

1. Clădiri :

- Casa Goma, ruinată, nelocuibilă ;
- Restaurantul din parcul oraşului, inclusiv dependenţele şi casa grădinarului din Valea Joiţei, în total 7 corpuri, cu 14 încăperi.

2. Terenuri :

- Parcul comunal, în suprafaţă de 2,35 ha, cu toate instalaţiile şi amenajările ;
- 0,26 ha în str. Cercului ;
- 0,65 ha Casa Roşie ;
- 0,60 ha în str. Susai ;
- 0,06 ha restaurant C.F.R. ;
- 0,10 ha casa grădinei ;
- 0,32 ha loturi, fost Carol II ;
- 2,35 ha aflate pe teritoriul fost proprietatea Mihai ;
- 2,20 ha teren pentru şcoala primară ;
- 7,94 ha teren la Mănăstirea Predeal.
- 10,14 ha aflate pe teritoriul fost Domeniul coroanei ;

t) Comuna Poiana Țapului — Prahova.

Terenuri :

- 1,59 ha pentru parc comunal ;
- 0,40 ha pentru şcoală ;
- 0,25 ha pentru biserică.
- 2,24 ha aflate pe teritoriul fost proprietatea Mihai ;

u) Comuna Merii Petchii — Ilfov :

Casă ţărănească în satul Sudiţi, compusă din 4 încăperi, cu grajd de vite şi teren în suprafaţă de 1 283 m.p., fost Domeniul coroanei (Idem, nr. 13) ;

v) Comuna Bran — Braşov :

1. Uzina electrică ;
 2. Parcul din faţa castelului, peste râu ;
 3. Bazinul de înot ;
 4. Bisericuţa de lemn,
- toate aflate pe teritoriul castelului Bran, fost proprietatea Ileana (Idem, nr. 24) ;

w) Comuna Medieşul Aurit — Satu Mare :

Castelul „Medieşul Aurit“, în ruină, cu teritoriul ocupat de el în suprafaţă de 2,25 ha, fost proprietatea Carol II (Idem, nr. 40) ;

x) Oraşul Constanţa :

Lotul Mamaia, în suprafaţă de 2,66 ha, proprietatea fost Carol II (Idem, nr. 41) ;

y) Comuna Mangalia-Constanţa :

Lotul Mangalia, în suprafaţă de 0,31 ha, fost proprietatea Elena, donat de consiliul comunal prin decizia nr. 14, din 22 martie 1925 (Idem, nr. 46) ;

z) Municipiul București :

1. Lotul parcelarea Blank din Parcul Jianu, în suprafață de 506 m.p., fost proprietatea Carol II (Idem, nr. 42) ;

2. Lotul parcelarea Blank din Parcul Jianu, în suprafață de 1 298 m.p., fost proprietatea Mihai (Idem, nr. 45) ;

Escadrila fostei case regale, compusă din 5 avioane, cu materialul de zbor și utilajul de aerodrom.

II. Ministerului Educației Naționale

a) Palatul Cotroceni, fost casa regală, proprietatea statului, compus din 5 corpuri, cu cca. 150 camere și un parc de circa 40 ha.

Clădirile sînt vechi, în parte deteriorate de cutremurul din 1940 ; în ultima vreme au folosit ca depozite și pivnițe de vinuri ale fostului Domeniu al coroanei.

În starea în care se află, clădirile nu pot fi folosite în totul, dar cu un plan bun de refacere s-ar putea construi aici un palat al copiilor, un palat al tineretului, sau o parte din cetatea universitară.

Biserica din incinta palatului, construită de Șerban Cantacuzino în anul 1689, propunem să rămână monument istoric (Idem, nr. 50) ;

b) Locuințele din Splaiul Independenței, colț cu str. Gl. Anghelescu, nr. 140, cunoscute sub denumirea de grajdurile regale, compuse din 8 pavilioane, cuprinzînd :

113 apartamente cu cca. 1 100 încăperi ;

19 săli mari ;

1 sală de teatru ;

3 magazine

și toate dependențele, uzina, bucătării moderne, spălătorie și uscătorie mecanică, aparate medicale pentru cabinet, cabină cinematografică și un mic stadion sportiv.

Este cea mai mare clădire construită în ultimii 10 ani în Capitală.

În prezent 2/3 din clădire sînt ocupate de Centrul ortopedic nr. 1 și Institutul de ortopedie nr. 327, fost Spitalul Z. I. 303, cu un număr de 436 bolnavi, din care circa 118 mari mutilați, restul putîndu-se trata la oricare alt spital din București.

Pentru îngrijirea celor 436 bolnavi, în această clădire locuiesc și 332 salariați și membrii lor de familie.

Pe lîngă acest număr neobișnuit de salariați, în raport cu paturile, delegații însărcinați cu inventarierea au constatat că localul nici nu corespunde unei instituții spitalicești.

În schimb, putînd caza circa 3 000 studenți în condițiuni optime de confort, în apropierea celor mai multe facultăți, clădirea este ideală pentru realizarea unei cetăți universitare (Idem, nr. 51).

III. Președinției Consiliului de Miniștri

a) Castelul Săvîrșin din județul Arad, fost proprietatea Mihai, compus din 14 corpuri, cu 37 încăperi, împreună cu tot mobilierul existent și parcul înconjurător, în suprafață de 19,50 ha, ca loc de agrement și vînătoare pentru înalții oaspeți ai Republicii (Idem, nr. 17) ;

b) Palatul din Calea Victoriei, proprietatea statului, fost casa regală, compus din 4 corpuri, cu circa 300 camere și dependențe (Idem, nr. 48).

IV. Ministerului Artelor

a) Castelul Bran, fost proprietatea Ileana, numai castelul vechi, cu drumul de acces, și Casa de ceai pentru locuința îngrijitorului, adică 2 corpuri de clădiri cu 57 încăperi, cu tot mobilierul și obiectele de artă stabilite de comisia experților de artă, pentru înființarea unui muzeu (Idem, nr. 28) ;

b) Castelul Peleş, fost proprietatea Mihai, numai clădirea veche, compusă din 100 camere, cu tot aranjamentul interior, urmînd ca experții Ministerului să găsească posibilitatea înființării unui muzeu, în care să se adune și celelalte obiecte de artă, aflate în clădirile anexe și inventariate de comisia de experți, precum și acelea care vor mai fi clasate ca atare de comisiunea propusă de noi la punctul C. de mai sus (Idem, nr. 48).

V. Ministerului Afacerilor Externe

Palatul de la Șos. Kiseleff, fost proprietatea Elisabeta, compus din 47 camere și anexe, cu tot mobilierul interior, pentru a folosi drept casă de oaspeți ai Republicii (Idem, nr. 27).

VI. Ministerului Apărării Naționale

a) Clădirile din Valea Leuca — Predeal, de pe domeniul Bușteni-Azuga-Predeal, foste proprietatea Mihai, folosite ca tabără de vară de Colegiul militar „Nicolae Filipescu“ (Idem, nr. 6) ;

b) Cabanele foste Voevodul Mihai, de pe același domeniu, folosite de Batalionul IV vînători de munte (Idem, nr. 6) ;

c) Ambarcațiunile fostei case regale, yahturile „Libertatea“, fost „Taifun“, și „Răsăritul“, fost „Luceafărul“, aflate în rada portului Galați, cu tot inventarul lor (Idem, nr. 54) ;

d) Trăsurile de gală „à la Daumont“ cu atelajele și harnașamentele lor, aflate în grajdurile foste regale din str. Virgiliu, nr. 44, București (Idem, nr. 53) ;

e) Avionul tip U. 2 YR, aflat în hangarul Giulești, al Direcției generale a controlului economic (Idem, nr. 55).

VII. Ministerului Sănătății

a) Spitalul din Bran, fost „Inima Reginei“, de pe domeniul Castelului Bran, fost proprietatea Ileana, compus din 3 corpuri de clădire, cu 50 încăperi și dependențe, inclusiv mobilierul și medicamentele (Idem, nr. 28) ;

b) Articolele de îmbrăcăminte, medicamentele și instrumentele chirurgicale în valoare de 34 049 172 lei, inventariate la palatul Cotroceni (Idem, nr. 50).

VIII. Ministerului Informațiilor

a) Patru aparate de proiecție cinematografice, cu accesorii și filme conform inventarului, aflate la Castelul Peleş, fost proprietatea Mihai ;

b) Un aparat de filmat confiscat de la însoțitorii ex regelui Mihai. Se găsește în casa de bani a Direcției generale a controlului economic.

IX. Organizației „Sportul popular“

a) Cabane de turism și sport :

— Casa de schi „Brav“ din Jepii Mici, cota 2 023 ;

— Cabana „Clăbucetul taurului“ din Munții Clăbucet, împreună cu tot inventarul aflat în ele ;

b) Terenul de sport

— Panta de schi Predeal, de circa 12 ha, toate aflate pe domeniul Bușteni-Azuga-Predeal, fost Domeniile coroanei (Idem, nr. 5) ;

c) Stina regală și cabanele foste „Voevodul Mihai“, de pe teritoriul Castelului Peleş, fost proprietatea Mihai, cu tot inventarul existent în ele și necesar scopului pentru care se atribuie, precum și tot materialul sportiv aflat în castelul Pelișor, conform inventarului (Idem, nr. 48).

C. Obiectele de artă și mobilele de valoare inventariate pînă acum de comisia de experți de artă, precum și acelea care se vor mai putea stabili de comisiunea propusă de noi la punctul C. de mai sus, propunem a fi colectate ca și monedele cu valoare numismatică pentru a fi atribuite muzeelor ce se vor crea la Castelul Bran și Castelul Peleş.

D. Valorile mobiliare, arătate de noi la punctul D. de mai sus, propunem a fi repartizate Ministerului Finanțelor.

1. Titlurile românești :

a) 3 983 797 acțiuni, în valoare nominală de lei vechi 3 587 176 250 ;

b) Scrisuri și efecte publice, în valoare nominală de lei vechi 17 344 200 ;

c) 100 părți fondator S.A.R. Banloc (10% din beneficiul net).

2. Titlurile străine :

a) 150 acțiuni „Bank of Roumania“, valoare nominală L [lire] 900 ;

90 acțiuni „Soc. Financière pour la France et L'Étranger“, valoarea nominală fr. frs. 20 475 ;

90 acțiuni „Minerva Motors Co“ (Banca de credit român, depozitară, nu ne-a indicat valoarea nominală) ;

3 acțiuni „Royal Dutch“, în valoare nominală fl. ol. 3 000 ;

20 acțiuni „Erste Ungarische Versicherungs A. G.“ pgö 2 000 ;

b) Obligațiuni în valoare nominală Rm. 3 388,03 ;

c) 50 părți de fondator rangul II „André Citroen“.

80 părți de fondator „Goetz & Co.“

3. Pentru acțiunile care figurează în registrele de acționari ale diverselor societăți, pe numele membrilor fostei familii regale, conform situației alăturate, ale căror titluri nu s-au găsit, urmează să se facă publicațiile cerute de lege, în vederea obținerii duplicatelor respective ;

4. Sub forma de creanțe, dreptul de a încasa valoarea totală de 16 650 000 lei, a mașinilor parcului fostei case regale, repartizate diverselor instituții după cum urmează :

1. Înalțului Prezidium	6	turisme	în val. de lei	4 100 000
2. M.I.C.	5	"	" " " "	1 200 000
3. APACA	1	"	" " " "	300 000
4. M. Externe	4	"	" " " "	
	2	camioane	" " " "	3 400 000
5. M. Lucrări publice	1	turism	" " " "	400 000
6. M. Cooperăției	1	"	" " " "	250 000
7. M. Agriculturii	2	"	" " " "	
	1	camion	" " " "	820 000
8. M.I.C.—I.M.S.	3	turisme	" " " "	
	1	"	" " " "	1 050 000
9. M. Sănătății	2	camioane	" " " "	2 750 000
	1	ambulanță	" " " "	
10. Președ. Cons. Min.	3	turisme	" " " "	1 280 000
11. M.Af. Interne	1	"	" " " "	550 000
12. M. Informațiilor	1	"	" " " "	550 000
	35			16 650 000

5. Soldul Casei Administrațiilor fostelor domenii regale, la data apariției legii de repartizare a bunurilor ;

6. Bijuteriile reținute de la ex principesa Elisabeta, în valoare de lei 33 015 850, aflate în safe-ul B.N.R., ca și acelea găsite la domeniul Banloc, în valoare de lei 190 003 ;

7. Cele 708 medalii jubiliare și monede de aur, în greutate totală de circa 15 kg, aflate în safe-ul B.N.R.

Toate aceste bunuri ar urma să acopere suma de lei 15 000 000, avansată de Ministerul Finanțelor pentru înșămînțarea domeniilor foste proprietatea Elisabeta și Carol II, precum și pasivul administrațiilor foste Domenii regale, preluate de același minister pentru lichidare.

Afară de bunurile enumerate mai sus, în safe-ul B.N.R. se mai găsesc și bijuteriile în valoare de 1 033 700 lei, reținute în tren de la însoțitorii membrilor fostei familii regale.

În fine, propunem ca valorile imobiliare, acțiuni în valoare nominală de 719 500 lei vechi și efecte publice în valoare nominală de 91 286 375 lei vechi, afectate fondurilor Casei de pensiuni a personalului fostei case regale, să fie atribuite Ministerului de Finanțe, care să hotărască în viitor situația pensionarilor fostei case regale.

Avînd în vedere că majoritatea contractelor încheiate de fostele administrații ale Domeniilor regale cu diverse întreprinderi sau particulari sînt oneroase, propunem ca o dată cu legea de repartizare să se prevadă și posibilitatea ca departamentele cărora li s-au repartizat bunurile respective să poată anula contractele socotite oneroase.

Președinte,
A. BUNACIU

Secretar,
M. LEVENTE

Membrii :
A. VOITINOVICI
N. CELAC
M. MAIEVSCHI
ȘT. TĂNĂSESCU

ANEXA LA REFERAT

În completarea inventarierii bunurilor fostei case regale ne-au mai fost semnalate, în ultimul timp, următoarele proprietăți, care nu au fost trecute în situația generală, după cum urmează :

1. Iași, str. Codrescu, nr. 2, un imobil compus din 2 corpuri de casă, parter și etaj, cu un teren de 9 982 m.p., proprietatea fostului rege Mihai, fost succesiunea reginei Maria ;

2. Mamaia, jud Constanța, teren viran 2 000 m.p. (careul 45 b de la plajă), donat de Primăria Municipiului Constanța, fost proprietatea fostului principe Nicolae ;

3. București, teren viran 8 000 m.p., la Șoseaua Kiseleff (lingă vila Minovici), fost proprietatea fostului principe Nicolae.

Propunem ca aceste bunuri să fie atribuite M.A.I.

În legea de repartizare a bunurilor fostei familii regale este necesar să se prevadă și posibilitatea viitoarelor atribuirii de bunuri, care nu au fost identificate pînă în prezent, ținînd seama de aceleași norme de repartizare după natura bunurilor, așa cum s-a stabilit în tabloul general de repartizare.

Președinte,
A. BUNACIU

Secretar,
M. LEVENTE

Membrii :
A. VOITINOVICI
N. CELAC
M. MAIEVSCHI
ȘT. TĂNĂSESCU

AVEREA MOBILIARĂ A FAMILIEI REGALE *

Moșii : 15 190,47 ha teren arabil ; 136 993,40 ha pădure = 6 773 747 842 lei ;
29 palate și castele cu 1 081 camere, evaluate la 1 790 704 440 lei ;
39 clădiri rurale cu 231 camere, evaluate la 54 917 954 lei ;
75 de clădiri urbane cu 1 748 de camere, evaluate la 313 290 503 lei ;
9 case de vînătoare cu 58 de camere, evaluate la 10 046 300 lei ;
7 cabane de turism cu 30 de camere, evaluate la 5 650 000 lei ;
5 întreprinderi industriale, evaluate la 82 276 015 lei ;
2 yahturi, evaluate la 110 000 000 lei.

AVEREA LUI MIHAI

19 571,61 hectare de pădure ;
6 clădiri rurale cu 42 camere, evaluate la 28 005 080 lei ;
21 clădiri urbane, cu 83 camere, evaluate la suma de 17 443 395 lei ;
2 întreprinderi industriale : fabrica de salam Azuga ; fabrica de sticlărie Azuga, în valoare de 65 963 925 lei ;
4 terenuri urbane, în valoare globală de 60 969 400 lei.

* Arhiva M.A.I., fondul Comisia de inventariere și supraveghere a administrării bunurilor fostei case regale, filele 48—49.

SITUAȚIA

valorilor mobiliare ale membrilor fostei familii regale și domeniilor regale

FELUL TITLURILOR	EFECTE PUBLICE		Observațiuni
	Valoarea nominală în lei vechi	Total lei vechi	
Casa de pensii a fostei case regale			
5% renta internă 1922	2 135 000		depus pt. încas.
4,1/2% renta înzestrării 1934	1 400 000		" "
3% renta consolid. 1935	2 000 000		" "
4% renta unificat 1941	495 000		" "
5% urbane Buc. stampilate	193 000	6 223 000	" "
Cont succesiune fost rege Ferdinand:			
5% renta 1922 expropriere	3 382 400	3 382 400	" "
Cont Casa de Pensii a Personalului casei și moșiilor regale:			
4,1/2% obligațiuni împrumut. reintegrării 1941	14 697 500		" "
3% renta consolid. 1935	5 000 000		" "
5% renta exproprierii 1922	1 405 000		" "
5% obligațiuni jud. și com. împrumut refacerii Naț.	5 000 000	26 800 000	" "
Cont pentru înzestrarea fetelor de Olișeri			
4% renta unificat. 1941	237 000		" "
5% renta internă 1922	515 000	752 000	" "
Fondul reginei:			
5% renta internă 1922	370 000		
4% renta unific. 1941	318 000		
4,1/2% împrumut. reintreg. 1941	1 200 000	1 888 000	" "
Casa de Pensii a pers. casei și moșiilor regale:			
5% urbane Buc. stampilate	9 223 000		
4% renta unific. 1941	5 851 000	15 074 000	" "
Cont zestre orfane olișeri:			
4% renta unific. 1941	516 000	516 000	" "
Cont Eforia:			
4% renta unific. 1941	602 000	602 000	" "
Succesiuni fosta reg. Maria			
Cont pare copii			
4% renta înzestrării 1934	450 000	450 000	" "
Total			54 687 400 lei

SITUATIA

valorilor mobiliare ale membrilor fostei familii regale și domeniilor regale

FELUL TITLURILOR	ACȚIUNI ȘI PARTICIPAȚIUNI			EFECTE PUBL.		Observații
	Nr. acțiunilor	Valoarea nominală totală lei vechi	Cursul la 31 dec. 1947	Valoarea după cursul la 31 dec. 1947i	Valoarea nominală lei vechi	
FOSTA ARHIDUCESĂ ILEANA						
Reșița	1 029	314 500	15	15 435		
S.R.D.	1 020	510 000	41	41 820		
Domeniile Botoșani	77 625	77 625 000	—	—		
Astra Română	76	4 560 000	325	24 700		
Noua Fabr. Postav Azuga	2 000	20 000 000	—	—		
Fabr. de Ciment Azuga	2 500	25 000 000	—	—		
Letea	16 300	8 150 000	5,75	93 725		
Titan Nădrag Călan	857	857 000	20	17 140		
Concordia	1 650	577 500	79	130 350		
Banca Credit Român	2 740	1 370 000	20	54 800		
Pivnițele Thein Azuga	500	500 000	—	—		
Carpatina	35 516	35 516 000	3,50	124 306		
Astra Vagoane	160	80 000	—	—		
Steaua Română	417	8 340 000	170	70 890		
Fabr. Bere Azuga	8 000	8 000 000	—	—		
Casa Credit Agr. Tutova	60	30 000	—	—		
5% renta internă 1922					1 088 000	depus pt. încasare
4% renta unificată 1941					162 000	" " "
4% împrumut reintreg. 1941					1 460 000	" " "
4% apărarea națională 1941					227 000	" " "
6% obligațiuni Fabr. Hirtle Bușteni					770 000	" " "
5% funciare rurale.					114 200	" " "
Total	150 450 buc	191 630 000 lei	—	573 166 lei	3 821 200 lei	

FOSTA PRINCIPESĂ ELISABETA						
Creditul minier	500	1 500 000	13	6 500	100	10% beneficiu net.
Noua Fabr. Postav Azuga	937	937 000	—	—		
Banca Marmorosch Blank	2 800	1 400 000	5	14 000		
Banloc S.A.R.	—	—	—	—		
Ind. zahărului în lichidare	5 000	20 000	—	—		
Prima Fabr. Sticlă cu Gaz Metan	313 500	156 750 000	10	3 135 000		
Banca de credit român	874 053	437 026 500	20	17 481 060		
S.R.D.	8 066	4 033 000	41	330 706		
Clădirea românească	130 000	65 000 000	6,50	845 000		
Banca Sovieto-română	2 058	205 000 000	—	—		
Total	1 336 914 buc	900 879 500 lei	—	21 812 266 lei	100 buc	
Fosta Regină Maria a Iugoslaviei						
Reșița	2 888	1 444 000	15	43 320		fuzionat cu Astra Română, acțiunile nepreschimbate (9 acțiuni Generala Petroliferă pentru 1 Astra Română)
Creditul minier	2 750	8 250 000	13	33 750		
Domeniile Broșteni	77 625	77 625 000	—	—		
Astra Română	30	1 800 000	325	9 750		
Fabr. hîrtie Bușteni	4 400	4 400 000	—	—		
Concordia	1 650	577 500	79	130 350		
Banca de Credit Român	2 940	1 470 000	20	58 800		
Energia	10	250	—	—		
Generala Petroliferă	15	—	—	—		
Total	92 308 buc	95 566 750 lei	—	277 970 lei		

SITUATIA

valorilor mobiliare ale membrilor fostei familii regale și domeniile lor

FELUL TITLURILOR	ACȚIUNI ȘI PARTICIPAȚIUNI				Observații
	Nr. acțiunilor	Valoarea nominală totală lei vechi	Cursul la 31 dec. 1947	Valoarea după cursul la 31 dec. 1947	
POSTUL REGE CAROL II					
Reșița	487 559	243 779 500	15	7 313 385	
Fabr. hîrtie Bușteni	68 200	68 200 000	—	—	
Noua Fabr. Postav Azuga	2 802	28 020 000	—	—	
Fabr. Ciment Azuga	8 825	88 250 000	—	—	
Fabr. Bere Azuga	19 160	19 160 000	—	—	
Mica	117 600	58 800 000	8	940 800	
Letea	111 000	55 500 000	5,75	638 250	
Banloc S.A.R.	150 000	150 000 000	—	—	
Titan Nădrag Călan	856	856 000	20	17 120	
Ind. Zahărului în lichidare	109 000	436 000 000	—	—	
Banca Marmorosch Blank	100 000	50 000 000	5	500 000	
Banca Credit Român	318 924	159 462 000	20	6 379 480	
Banca Românească	5 356	2 678 000	6	32 136	
Bucovina Ind. lemnului	750	1 125 000	—	—	
Intrepr. Cloșani	140 000	140 000 000	—	—	
Steaua Română	839	16 780 000	170	142 630	
Pivnițele Rhein Azuga	760	760 000	—	—	
Astra Vagoane	477	238 500	—	—	
Dacia Română	1 000	2 000 000	300	300 000	
Astra Română	592	35 520 000	325	192 400	
S.A.R. Telefoane	50 250	50 250 000	45	2 261 250	
S.T.B.	18 700	9 350 000	20	374 000	
Fabr. Ciment Cantacuzino	5 714	8 510 000	—	—	
Banca Danubiana	7 140	71 400 000	—	—	
Banca Generală a Țării	1	—	—	—	fără valoare
Total	1 725 505 buc.	1 696 700 000 lei	—	19 090 451 lei	

S I T U A Ț I A

valorilor mobiliare ale membrilor fostei familii regale și domeniilor coroanei

APARTENENȚA	Acțiuni și participațiuni				Serisori Obligațiuni și Efecte Publice		Părți fondator		Observații
	Titluri românești		Titluri străine		Titluri românești	Titluri străine	Societăți românești	Societăți străine	
	Buc.	Valori nominale (lei vechi)	Buc.	val. nominale	Val. nominale (lei vechi)	Val. nominală			
Ex. Regele Carol II	1 725 505	1 696 700 000	93	3 000 Fl.01.		295 Rmk		130	Fără valoare nominală 90 acțiuni Minerva Motors Co Fără val. nom. a 15 acțiuni Generala Petroliferă a Soc. Astra Română.
Ex. Regina Maria (Iugoslavia)	92 308	95 566 750	20	2 000 Pengö					
Ex. Pr. Ileana	150 450	191 630 000	150	900 20 475 fr. frz.	3 621 200				
Ex. Regele Mihai	7 820	31 600 000			13 523 000				
Ex. Princ. Nicolae	670 800	670 800 000							
Ex. Reg. Elisabeta (Grecia)	1 336 914	900 879 600	283	28 300 Rmk.		3 093,03 Rmk	100		10% din benef. net Soc. Banloc
	3 983 797	3 587 176 250	636		17 344 200	3 308,03 Rmk			
Titluri afectate fondurilor Casei de Pensii a Personalului, Casei de Ajutorare, fond zestre fete de ofițeri, etc.	1 439	719 500			19 286 375				
	3 985 236	3 587 895 250			108 630 575				

S I T U A Ț I A
valorilor mobiliare ale membrilor fostei familii regale și domeniile regale

FELUL TITLURILOR	ACȚIUNI ȘI PARTICIPAȚIUNI			Efecte publice		Observații
	Nr. acțiunilor	Valoarea nominală totală lei vechi	Cursul la 31 dec. 1947	Valoarea după cursul la 31 dec. 1947	Val. nominală lei vechi	
FOSTUL REGE MIHAI I						
Ind. zahărului în lichidare	7 500	30 000 000	—	—		
Livezi S.A.R.	320	1 600 000	—	—		
5% urbane Buc. stampilate					670 000	depus pt. încasare
4,1/2% renta unificată 1941					1 754 000	"
4% renta unificată 1941					2 151 000	" "
3% împrumut consolid. 1935					3 000	" "
4,1/2% împrum. înzestrare 1941					3 070 000	" "
4,1/2% oblig. împrum. reintreg. 1941					5 875 000	" "
Total	7 820 buc	31 600 000 lei	—	—	13 523 000 lei	
FOSTUL PRINCEPE NICOLAE						
Domeniile Broșteni	670 000 buc	670 800 000 lei	—	—		
SERVICIUL DE AJUTORARE AL CASEI REGALE						
Reșița	1 359	679 500	15	20 385		
Soc. Viticolă și Pomicolă fost Bc. Viticolă a României	40	20 000	—	—		
Sospire	40	20 000	30	1 200		
5% renta 1922 Expropriere					13 225 000	Depoz. B.C.R.
4% renta unificată 1941					2 958 475	" "
4,1/2% renta 1934					1 199 000	" "
4,1/2% oblig. împrum. reintreg. 1941					14 202 500	depus pt. încasare
Împrum. Apărării Naționale 1944					14 000	" "
Împrumut ref. Naț. 1945					5 000 000	" "
Total	1 439 buc	719 500 lei		21 585 lei	36 598 975 lei	
ORFELINATUL AGRICOL FERDINAND ZORLENDI						
4,1/2% renta unific. 1941					1 984 000	dep. pt. încas.
5% urbane Buc. vechi					3 087 000	" "
Total					5 071 000 lei	

TABELUL

bunurilor inventariate și evaluate de Comisia experților de artă

CASTELELE: PELEȘ, PELIȘOR și FOIȘOR din Sinaia-Prahova			
1. Pictură principală	tablouri	buc. 178	neeevaluate; de mare valoare
	"	" 419	4 080 000 lei
2. Pictură secundară	"	" 344	2 044 600 "
3. Pictură fără valoare	"	" 1 268	1 264 300
	"	" 188	neeevaluate; fără importanță
4. Gravuri	obiecte	buc. 309	440 000 lei
5. Icoane	"	" 239	2 519 200 "
6. Argintărie, alămuri, cositor	"	" 879	4 045 650 "
7. Mobilier	"	" 235	26 100 000 "
8. Lămpi, ceramică, jaduri, fildeşuri	"	" 622	5 198 800 "
9. Obiecte de vitrină, vitraliuri	"	" 1 470	52 235 600 "
10. Covoare	"	" 552	32 576 000 "
11. Costume naționale	"	" 252	1 386 000 "
12. Arme și armuri vechi	"	" 425	15 262 200 "
13. Medalii	"	" 406	162 100 "
14. Sculptură	"	" 408	23 792 000 "
15. Biblioteca cca volume		15 000	neeevaluată "
		Total lei	171 106 450
CASTELUL „B R A N” BRAȘOV			
1. Pictură principală	tablouri	buc. 5	85 000
2. Pictură secundară	"	" 18	68 000
3. Pictură fără valoare	"	" 3	4 000
4. Gravură	obiecte	buc. 9	24 000
5. Icoane	"	" 63	388 300
6. Argintărie, alămuri, cositor	"	" 90	240 300
7. Mobilier	"	" 92	2 362 000
8. Ceramică	"	" 116	80 500
9. Covoare	"	" 64	847 000
10. Sculptură	"	" 26	337 000
		Total lei	4 436 100

SITUAȚIA

acțiunilor constatate în registrele de acționari ale căror titluri nu au fost găsite

Întreprinderea	Numărul acțiunilor negăsite	Observații
FOSTUL REGE CAROL II SAR Telefoane	820	Nr. 366, 6481/90, 6538/42, 6558/62, 30356/63, 31635/9, 31660/84, 16242/45.
Creditul minier	800	Nr. 3089551/650, 6017701/900, 6018101/200, 6018351/450, 6019151/250, 1038541/590, 456571/720.
S.T.B. Reșița	40 1 054	770501/40. 5871801-200, 4787571/620, 4443985/988, Chit. emis. 7 nr. 5864, Chit. Nr. 5827-31, 5838-5870.
FOSTA ARHIDUCESĂ ILEANA Steaua Română	100	Nr. 1125408/27, 1126541, 1127411/14, 1131308/15, 1131317, 1140090/91, 1140537/43, 1141123/25, 1155561, 1162545, 1163621/22, 122442/60, 1602797, 1613383, 1631725/26, 1665901/3, 1668711, 1702927/8, 1703768, 1703772/79, 1706464/475.
Fabr. Bere Azuga	2 946	Nr. 76/221, 13401/890, 20601/21010, 41076/42150, 62851/63775.
FOSTUL REGE MIHAI I Reșița	50	1101581/590, 1102561/570, 1102591/600, 1104341/350, 1105181/190.
S.R.D. Clădirea Românească	450 200	Nr. 564551/750, 565151/200, 567301/500. Nr. 322101-200 certificat provizoriu emis VIII Nr. 1884.

Concepția și activitatea P.C.R. și a guvernului democrat privind relațiile economice externe ale României (1945-1948)

Sfârșitul celui de-al doilea război mondial găsea economia României, ca, de altfel, a celor mai multe dintre țările europene, secătuită și dezorganizată.

În aceste condiții se impuneau cu stringență măsuri urgente pentru refacerea ei. De rezolvarea acestei probleme, care, după victoria insurrecției din august 1944, a devenit una din preocupările centrale ale vieții social-politice a țării, depindea, într-un mod sau altul, soluționarea unui întreg complex de sarcini care afectau dezvoltarea viitoare a României.

Dacă în ceea ce privește necesitatea și importanța refacerii economiei naționale exista un consens al unor clase sociale și cercuri politice largi (clasa muncitoare, țărănimea, intelectualitatea, o parte însemnată a burgheziei), în ceea ce privește scopurile, mijloacele și căile practice de îndeplinire, concepțiile difereau, existând puncte de vedere foarte îndepărtate, sau chiar diametral opuse.

Forțele democratice, concentrate în guvernul instaurat la 6 martie 1945, înțelegeau prin reconstrucția întregii economii naționale schimbarea din temelii a vechilor structuri social-economice, pentru a crea condiții propice unui progres multilateral și rapid. În ceea ce privește mijloacele care trebuiau folosite în vederea atingerii scopului propus, Partidul Comunist Român, călăuzindu-se după învățătura marxist-leninistă, a evidențiat cu consecvență rolul hotărîtor al factorului intern în progresul social-economic al țării. În platforma-program a Frontului Național Democrat, elaborată de P.C.R. în septembrie 1944, se sublinia că drumul cel mai sigur pentru refacerea țării și dezvoltarea ei economică îl constituie munca a tot ce este activ, energic și competent în patria noastră, idee reluată în programul de guvernare al F.N.D. din ianuarie 1945 și dezvoltată la Conferința Națională a partidului comunist din octombrie același an.

Totodată, pentru refacerea și dezvoltarea țării, P.C.R. avea în vedere necesitatea obiectivă a colaborării economice cu alte state și folosirea avantajelor care rezultau din aceasta. Guvernul democrat și-a exprimat, cu diferite prilejuri, intenția de a colabora cu capitalurile străine, cu con-

diția însă ca aceasta să aibă la bază principiul avantajului reciproc¹. Este edificator în această privință interviul acordat de Gheorghe Gheorghiu-Dej, secretarul general al C.C. al P.C.R. și ministru al Comunicațiilor și Lucrărilor publice, lui Harold King, directorul Agenției Reuter, în care se sublinia cu claritate că „România este dornică de a strânge relațiile economice cu puterile apusene și îndeosebi a atrage capitalul străin la opera de refacere economică. Toate acestea presupun însă respectarea independenței și suveranității țării noastre, care dorește să trăiască liberă și neatințată, potrivit marilor idealuri pentru care au luptat popoarele în războiul anti-hitlerist”².

Cercurile politice concentrate în jurul vechilor partide național-țărănesc și național-liberal, punind pe primul plan interesele lor de clasă, preconizau căi și metode proprii de soluționare a problemei redresării și dezvoltării economiei naționale. P.N.Ț. (Maniu) și P.N.L. (Brătianu) se situau, cu mici deosebiri, pe o poziție asemănătoare, având ca trăsătură comună sprijinirea pătrunderii necondiționate a capitalului străin în economia românească. Documentele programatice ale acestor partide, întreaga lor activitate, declarațiile autorizate ale conducătorilor lor demonstrează cu claritate acest lucru.

După cum am arătat, colaborarea cu capitalul străin nu era respinsă nici de coaliția guvernamentală. Dar ceea ce deosebea radical forțele democratice de cele reacționare era rolul pe care îl atribuiau capitalului străin în refacerea și dezvoltarea economiei românești. Astfel, în manifestul-program al P.N.Ț., din octombrie 1944, se sublinia : „În politica economică națională va trebui să ținem seama de planurile internaționale de refacere a lumii și de aplicarea lor”, precizându-se că „România va trebui să se integreze în economia internațională și să colaboreze pentru a primi ajutorul ei”³. Și mai direct se exprima organul de presă al Partidului național-țărănesc, care scria : „Fără apel la finanța străină — care trebuie de grabă solicitată — vom fi siliți să înregistrăm, în scurtă vreme, o prăbușire economică fără precedent”⁴.

La rîndul său, C.I.C. Brătianu, președintele Partidului național-liberal, scria, în iulie 1947 : „...Nu este cu putință să fie întreprinsă și desăvîrșită în starea actuală a țării — lipsită de mijloacele financiare, tehnice și de materii prime — dezvoltarea grabnică a resurselor decît prin colaborare cu țările străine și printr-un concurs masiv din partea lor”⁵.

Un punct de vedere similar împărțășea și monarhia. În audiența colectivă, acordată la 25 septembrie 1944 corespondenților presei străine acreditați la București, regele aprecia că „numai o organizație economică

¹ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 103, dosarele nr. 900, 1130, 1144, stenogramele Consiliului de Miniștri din 14 februarie 1946, 28 februarie 1947 și 29 aprilie 1947.

² *Pe marginea discutării tratatului de pace cu România*, în „Probleme externe”, nr. 1, din 1 septembrie 1946, p. 9—10.

³ „Dreptatea” din 16 octombrie 1944.

⁴ „Dreptatea” din 11 septembrie 1946.

⁵ „Universul” din 29 septembrie 1944.

internațională“ ar putea contribui cu succes la refacerea economică a țării *.

Trebuie să precizăm că prin „planurile internaționale de refacere a lumii“, prin „economia internațională“ sau „capitalul străin“, reacțiunea română înțelegea planurile, economia capitalistă și capitalul occidental.

Rolul hotărâtor pe care exponenții cercurilor reacționare îl acordau factorului extern nu era întâmplător. Atît P.N.Ț. și P.N.L., cît și monarhia, urmăreau menținerea vechilor rînduiri burgheze și cu ajutorul marelui capital occidental. România trebuia, conform concepției lor, să-și adapteze economia unor planuri internaționale elaborate de niște organisme, altele decît cele naționale, statului român rezervîndu-i-se un rol pasiv, fiind lipsit, practic, de unul dintre atributele esențiale ale unei țări suverane : elaborarea și înfăptuirea unei politici economice proprii, corespunzătoare intereselor poporului. Era concepția unei burghezii slabe care, de teama avîntului luptei revoluționare a maselor, prefera să înfeudeze țara capitalurilor străine occidentale, pentru a obține sprijinul acestora în vederea păstrării rolului ei dominant în economie și a recîștigării pozițiilor politice pierdute. Era evidentă, totodată, neîncrederea burgheziei în capacitatea poporului român de a-și vindeca, în principal, prin propriile forțe rănila războiului.

La sfîrșitul anului 1944, producția industrială și agricolă a României reprezenta aproximativ 50% din producția antebelică, nivel la care s-a menținut pînă în primele luni ale anului 1947⁶, pentru ca abia în luna august producția industrială să atingă 60,8%⁷.

Normalizarea vieții economice necesita, ca măsuri de primă urgență, refacerea întreprinderilor distruse și repunerea lor în stare de funcționare, precum și folosirea cît mai completă a capacităților de producție existente. România postbelică nu putea menține și, cu atît mai mult, nu putea mări volumul producției sale fără înlocuirea treptată, în ritm susținut, a utilajului industrial, achiziționat aproape în totalitate de pe piața externă, și care, la sfîrșitul războiului, se afla într-o stare de uzură fizică și morală foarte avansată.

Nevoia de materii prime, de mașini, utilaje și piese de schimb din import devenea tot mai acută pentru continuarea procesului de producție într-o serie de ramuri principale ale economiei românești, care concureau la aprovizionarea populației cu bunuri de consum și la îndeplinirea obligațiilor internaționale pe care și le asumase România. Producția in-

* Acesta este motivul — arăta în continuare regele — pentru care opinia publică din România urmărește cu un deosebit interes discuțiile dintre Națiunile Unite cu privire la un plan monetar internațional, la schimburile de capital și politica de investiții“. („Universul“ din 19 septembrie 1944.)

⁶ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 103, dosarul nr. 1144, fila 26; dosarul nr. 8190, fila 139; stenogramele ședințelor Consiliului de Miniștri din 29 aprilie și 24 mai 1947; Gh. Gheorghiu-Dej, *Reforma monetară din 1947*, Editura P.C.R., București, 1947, p. 6.

⁷ Miron Constantinescu, *Lupta pentru stabilizare*, în „Probleme economice“, nr. 1/1948, p. 13.

dustrială nu se putea baza în mod efectiv doar pe resursele interne și pe micile rezerve din importuri *, care erau în curs de epuizare rapidă.

În aceste condiții Partidul Comunist Român considera că reglementarea pe baze noi a schimburilor cu străinătatea constituia o sarcină deosebit de importantă a guvernului, a noului regim instaurat, subordonată satisfacerii trebuințelor maselor populare, reconstrucției țării și întăririi păcii și colaborării internaționale.

Programul de acțiune pentru reconstrucția economiei naționale de după război, elaborat de Conferința Națională a P.C.R. din octombrie 1945, evidenția modul concret în care comerțul exterior putea să contribuie la înfăptuirea refacerii. De asemenea, Conferința Națională a hotărât ca în cadrul activității de sprijinire și de îndrumare a distribuției materiilor prime și a producției, statul să reglementeze în mod strict controlul, atât în ceea ce privește importul și exportul materiilor prime, cât și al produselor fabricate. Se menționa, totodată, necesitatea largirii tuturor sortimentelor de mărfuri pentru export, a folosirii tuturor posibilităților industriei, prin valorificarea superioară a resurselor materiale și umane și utilizarea exportului în vederea asigurării, prin import, a mărfurilor strict necesare economiei naționale⁸.

În Platforma Blocului Partidelor Democratice, program al transformărilor social-economice și politice al forțelor democratice guvernamentale, în frunte cu Partidul Comunist Român, se evidenția faptul că „pentru redresarea economică a țării, Blocul Partidelor Democratice va recurge nu numai la resursele interne, dar și la concursul piețelor străine“, prin „reluarea și întărirea pe bază de acorduri comerciale a schimburilor economice cu toate țările care ne vor putea furniza materii prime, fabricate și mașini necesare, în schimbul produselor disponibile ale economiei noastre, pe cale de credit și colaborare a capitalului străin la valorificarea bogățiilor țării“. În același timp, Platforma prevedea „asigurarea libertății inițiativelor private în folosirea mijloacelor proprii de credit și finanțare externă, potrivit nevoilor reale ale economiei“ și preconiza „luarea de măsuri menite să asigure... înlesnirea și încurajarea cât mai largă pentru importul de mărfuri și produse necesare refacerii țării și acoperirii nevoilor de consum de primă necesitate“⁹.

Secătuirea resurselor materiale cauzată de război, schimburile comerciale oneroase cu Germania, distrugerile provocate de bombardamente, jaful trupelor inamice în retragere, operațiunile militare desfășurate pe o parte a teritoriului patriei, precum și efortul economic al țării pentru ducerea războiului alături de Națiunile Unite până la înfrângerea Germaniei naziste și livrările de produse către Uniunea Sovietică în contul despăgubirilor de război au diminuat substanțial posibilitățile,

* Pentru exemplificare, amintim că în anul 1939 materiile prime din import reprezentau 24,8% din consumul total de materii prime al industriei românești, într-o serie de ramuri industriale importante ponderea lor fiind superioară mediei pe ansamblul industriei: 37,2% în industria metalurgică, 42,6% în industria electrotehnică, 57,5% în industria textilă (Ing. Liliana Georgescu, *Localizarea și structura industriei românești*, Tiparul „Cartea Românească“, București, 1941, p. 98—100).

⁸ *Raportul politic al C.C. al P.C.R. la Conferința Națională a P.C.R.*, în „Scinteia“ din 3 noiembrie 1945.

⁹ *Platforma-Program a Blocului Partidelor Democratice*, în „Scinteia“, nr. 528, din 20 mai 1946.

destul de limitate, de participare a României la schimbul comercial internațional.

Și în perioada antebelică România dispunea de posibilități reduse de a participa la circuitul internațional de valori materiale, datorită slabei dezvoltări a economiei sale. Însă disponibilitățile principalelor articole de export ale țării în acea perioadă — produsele petroliere, produsele agro-alimentare și lemnul¹⁰ — erau aproape inexistente în perioada imediat postbelică. La aceasta trebuie adăugată blocarea valutei și a devizelor în țările occidentale *, fapt care diminuea și mai mult posibilitățile de import ale țării, singura cale pentru efectuarea unor schimburi de mărfuri rămânând exportul în contra partidă a unora din produsele amintite.

Scăderea producției de petrol și menținerea ei la un nivel cu mult inferior celui antebelic **, distrugerile și dezorganizarea gravă a fondului forestier *** și cei doi ani consecutivi de secetă (1945 și 1946) **** au avut drept consecință faptul că în perioada de care ne ocupăm comerțul exterior și balanța de plăți au constituit unele dintre cele mai grave probleme ale economiei noastre naționale.

În ceea ce privește situația disponibilităților pentru export în primii ani postbelici, este edificatoare expunerea făcută de tovarășul Ion Gheorghe Maurer în septembrie 1946, în fața Comisiei economice a Conferinței de pace de la Paris, în care arăta că scăderea producției de petrol, ca urmare a epuizării zăcămintelor cunoscute, despăduririle masive ale regiunilor forestiere, reducerea substanțială a șeptelului, în urma celor cinci ani de război și doi ani de secetă, și executarea angajamentelor asumate în virtutea Convenției de armistițiu fac ca disponibilitățile pentru export în perioada 1946—1951 să fie estimate la aproximativ 15—20 milioane de dolari anual, ceea ce reprezenta o cifră extrem de redusă. Aceasta în timp ce valoarea importului necesar funcționării normale a

¹⁰ Grupele principale de mărfuri sus-amintite au constituit, în anii dintre cele două războaie mondiale, circa 91,6—97,4% din valoarea anuală a exportului (*Enciclopedia României*, vol. IV, p. 479).

* Devizele din clearing blocate în străinătate se cifrau, la sfârșitul anului 1944, la aproape 58 miliarde lei (*România în anii revoluției democrat-populare*, p. 77). La aceasta trebuie adăugată o importantă cantitate de aur și devize, care totalizau circa 200—250 milioane de franci elvețieni (Arhiva M.A.E., fondul Conferința de pace de la Paris, vol. 74).

** Producția de petrol a înregistrat următoarea curbă descendentă: 1938 — 6 610 000 t; 1944 — 3 525 000 t; — 1945 — 4 640 000 t; — 1946 — 4 193 000 t. (După I. Schönfeld, *Problema petrolului românesc*, în „Probleme economice”, nr. 1/1948, p. 58.)

*** În 1947, din circa 6,3 milioane ha păduri, existau peste un milion ha complet degradate, iar restul produceau cantități de material lemnos cu totul reduse, în comparație cu pădurile asemănătoare din alte țări, arăta Traian Săvulescu, ministrul Agriculturii și Domeniilor, în ședința Consiliului de Miniștri din 9 aprilie 1947 (Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 103, dosarul nr. 1140, fila 12).

**** Țară cunoscută în perioada antebelică ca exportatoare de cereale, România a fost nevoită în condițiile mai sus amintite, să importe cantități considerabile de cereale. Față de cca. 2,6 milioane tone grâu, cât reprezenta producția medie în perioada 1934—1938, în 1946 s-au recoltat 1,609 milioane tone, iar în 1947 circa 1,279 milioane tone grâu. (*Monthly Bulletin of Statistics*. Statistical Office of the United Nations, vol. III, May, 1949, nr. 5, p. 3.)

economiei naționale și valoarea plăților necomerciale indispensabile erau evaluate la un minimum anual de 110 milioane dolari. „În plus — arăta tovarășul Ion Gheorghe Maurer — importul fiind prin forța lucrurilor limitat la cea mai simplă expresie tocmai în momentul în care echipamentul nostru industrial și agricol este cu totul uzat, producția și venitul național nu vor putea desigur să se îmbunătățească față de nivelul actual. La incapacitatea de transfer s-ar adăuga astfel incapacitatea de plată care ar putea duce la o situație tragică dacă tratatul de pace ar impune României alte sarcini prea grele”¹¹.

Lipsa posibilităților unor importuri de materii prime, grija constantă pentru asigurarea funcționării unor uzine și fabrici cu capacitate sporită, pentru folosirea mai completă a brațelor de muncă disponibile și echilibrarea balanței comerciale, au fost parțial soluționate prin încheierea unor acorduri economice, care conțineau prevederi privind prelucrarea în România a unor materii prime *, costul fabricației făcându-se prin livrarea de către țara respectivă a unui supliment de materii prime sau alte mărfuri. Au fost astfel prelucrate și reexportate, în cadrul acordurilor de prelucrare între România și U.R.S.S., circa 13 000 t fire bumbac, aproximativ 1 000 t fire bumbac pescăresc și aproape 10 milioane metri diverse țesături, precum și prelucrarea și reexportarea, sub formă de țevi, a unor însemnate cantități de țagle¹². Exportul de „mină de lucru” a atins în 1947 12,97% din totalul exportului românesc¹³.

Intrarea României în războiul antihitlerist și încetarea relațiilor economice cu cel de-al treilea Reich și cu țările foste satelite ale acestuia, care deținuseră în anii războiului ponderea covârșitoare în comerțul exterior al țării noastre¹⁴, nu a fost urmată de stabilirea imediată de relații comerciale cu statele vecine și cu celelalte țări aparținând Națiunilor Unite, deși guvernul instaurat la 6 martie 1945 s-a orientat, încă de la începutul activității sale, spre încheierea unor acorduri economice menite să contribuie la refacerea și dezvoltarea vieții economice a țării.

Relațiile economice externe ale țării noastre în perioada antebelică reflectau poziția României în economia capitalistă mondială, ca țară producătoare și furnizoare de produse agricole și unele materii prime, ca

¹¹ „România liberă” din 13 septembrie 1946.

* Asemenea prevederi conțineau acordurile încheiate cu Bulgaria și Uniunea Sovietică la 9 ianuarie și, respectiv, 8 mai 1945.

¹² Ion Gheorghe Maurer, *Acordurile economice româno-sovietice și refacerea țării noastre*, în „Probleme economice”, nr. 3/1948, p. 13—14.

¹³ Ion C. Movileanu, *Schimbările noastre cu străinătatea*, în „Probleme economice”, nr. 3/1948, p. 77.

¹⁴ Vezi: N. N. Constantinescu, *Exploatarea și jefuirea economiei românești în perioada 1939 — august 1944*, în „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R.”, nr. 6/1963; T. Savin, *Aservirea și jefuirea economiei românești de către capitalul monopolist german în preajma și în cursul celui de-al doilea război mondial*, în „Probleme economice”, nr. 12/1957; *Rumania's Economic Relations with Foreign Countries*, Rumanian Review Publications, Bucharest, 1946, p. 5.

piață de desfacere a produselor fabricate și sferă de investiții de capital pentru monopolurile din statele capitaliste dezvoltate. Prin natura și structura sa, acest gen de relații nu corespundea cerințelor noi, generate de vasta și dificila operă de reconstrucție economică, nu putea contribui eficient la rezolvarea problemelor esențiale ale economiei unei țări angajate pe drumul cîștigării și consolidării unei adevărate independențe naționale. Promovarea, în continuare, a unor asemenea relații ar fi dus la subordonarea intereselor poporului român capitalului străin, ceea ce ar fi pus în pericol însăși suveranitatea țării. Ca urmare, guvernul dr. Petru Groza a adoptat o poziție fermă, de respingere a acestor relații și practici dezavantajoase pentru țara noastră.

Pornind de la necesitatea creării unui alt cadru, echitabil, de încadrare a țării în ansamblul circuitului economic mondial, a unor schimburi economice reciproc avantajoase, de la folosirea interdependenței internaționale în scopul promovării progresului social-economic al fiecărei țări, al participării suverane, egale în drepturi la circuitul valorilor materiale și spirituale, partidul comunist considera că „Prin exportul produselor muncii noastre și importarea bunurilor de care avem nevoie, noi nu vom face un simplu comerț, ci vom contribui la schimburile necesare refacerii și altor popoare care au suferit de pe urma războiului hitlerist de cîtotropire”¹⁵. Prin reluarea relațiilor economice cu alte țări, guvernul român urmărea satisfacerea necesităților urgente determinate de refacerea economiei naționale, fiind totodată animat de dorința sinceră de a consolida legăturile de prietenie cu toate țările și de a colabora la consolidarea păcii. „Vom saluta — declara Gh. Gheorghiu-Dej — reluarea relațiilor comerciale cu toate țările; sîntem convinși că aceste relații nu au numai o valoare reciprocă importantă din punct de vedere material, ci reprezintă un factor foarte important pentru întărirea prieteniei și instaurarea unei păci trainice”¹⁶. În același sens se exprima și primul ministru, dr. Petru Groza, care declara, la 22 august 1946: „Sîntem dornici de a avea relațiile cele mai strînse de prietenie și de schimburi economice cu toate țările, sîntem dornici de cea mai strînsă colaborare internațională pentru asigurarea unei păci de lungă durată care să mulțumească popoarele, dar toate aceste relații le dorim pe baza respectului reciproc și egalității tuturor statelor mari sau mici”¹⁷.

Apărătoare fidelă și sinceră a colaborării internaționale pe bază de egalitate România a respins încercările de a fi atrasă într-un sistem de relații economice, care ar fi dus la îngrădirea și subordonarea economiei sale intereselor altor state. Această poziție a fost precizată și în nota de răspuns a guvernului român la invitația guvernului francez de a participa la Conferința internațională, ce urma să se deschidă la Paris

¹⁵ *Raportul politic al C.C. la Conferința Națională a Partidului Comunist Român*, în „Scînteia” din 3 noiembrie 1945.

¹⁶ *Rumania's Economic Relations with Foreign Countries*, Rumanian Review Publications, Bucharest, 1946, p. 4.

¹⁷ „Probleme externe”, nr. 1, din 1 septembrie 1946, p. 10.

la 12 iulie 1947 *. Apreciind importanța și oportunitatea unui plan destinat redresării economiei țărilor europene, guvernul român considera că nu se poate face abstracție de interesele particulare ale țărilor de pe continentul european și de năzuințele lor economice specifice. Un program de ajutor care ar tinde „la crearea de curenți de schimburi artificiale sau silite, care fatal nu vor ține seamă de necesitățile și realitățile existente, precum și de orientarea economică a fiecărei țări suverane — se arăta în nota de răspuns —, nu ar putea contribui eficace nici la redresarea economică a României“. Guvernul român considera că organizarea propusă va duce, fatal, la o știrbire a independenței țărilor europene care ar accepta-o, la o imixtiune în afacerile interne ale acestor țări și, în consecință, declara că nu poate să colaboreze la o acțiune pe care o socotea neeficientă pe planul economic și primejdioasă pe planul politic ¹⁸.

Dorința manifestată de țara noastră de a dezvolta schimburile economice reciproc avantajoase cu țările capitaliste occidentale dezvoltate a avut de întâmpinat neîncrederea marelui capital, care urmărea cu îngrijorare transformările social-economice și politice în curs de înfăptuire în țara noastră. Totodată, după cum recunoșteau înșiși susținătorii din țară ai pătrunderii capitalului străin în economia României, acordarea de credite de către capitaliștii occidentali era legată de îndeplinirea anumitor condițiuni ¹⁹. Acest lucru nu corespundea însă intereselor reale ale poporului român.

Gheorghe Tătărescu, vicepreședintele Consiliului de Miniștri și ministru al Afacerilor Străine, exponent al intereselor burgheziei naționale în guvern, era nevoit să recunoască în memoriul prezentat membrilor guvernului și șefilor de partide guvernamentale, la 24 mai 1947, că „ajutoare importante nu am primit azi decât de la guvernul Uniunii Sovietice. Condițiunile în care ni s-ar fi acordat de către alte țări câteva credite de consumație au fost pe cât de severe, pe atât de umilitoare“ ²⁰.

* Conferința de la Paris, convocată de Anglia și Franța la 12 iulie 1947, ocazionată de declarația făcută la 5 iunie 1947, la Universitatea Harvard, de Secretarul de stat al S.U.A., generalul Marshall, care afirma că Statele Unite sînt gata să contribuie la refacerea economică a Europei prin acordarea de credite, avea, în concepția organizatorilor săi, misiunea de a pregăti un plan de refacere și reînregistrare a Europei occidentale pe termen de cinci ani și de a evalua sumele necesare finanțării acestuia. Generat, printre altele, de amenințarea unei crize de supraproducție în S.U.A., planul Marshall constituia o expresie a expansiunii economice postbelice a Statelor Unite și tindea, prin limitarea suveranității țărilor participante, să subordoneze întreaga economie a Europei dictaturii economice a Statelor Unite. Despre planul Marshall vezi, pe larg, în: Henri Claude, *Planul Marshall*, Editura de stat, (f.a.), 92 p.; „Probleme externe“, nr. 19, 21 și 22 din 1947.

¹⁸ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 103, dosarul nr. 1 156, filele 8—9; stenograma ședinței Consiliului de Miniștri din 9 iulie 1947.

¹⁹ „Dreptatea“ din 14 septembrie 1946.

²⁰ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 103, dosarul nr. 8 190, fila 142.

Guvernul român a înțeles că este necesar să organizeze schimburile comerciale cu alte state în conformitate cu interesele economice și politice ale țării, cu politica sa externă și ținând seama, în primul rând, de direcția în care se dezvoltă țara noastră. Un factor important în stabilirea direcției schimburilor economice ale României în primii ani postbelici l-au constituit apariția și consolidarea unor noi regimuri social-politice în statele din estul și sud-estul Europei. Transformările politice și economice în curs de înfăptuire în țările din această zonă (reforme agrare, elaborarea unor programe și planuri de refacere economică, eşalonate pe mai mulți ani, naționalizarea mării industrii, a minelor și băncilor, înlăturarea capitalului străin de pe piețele naționale, tendința de echilibrare a bugetului și consolidarea monedei prin mijloace proprii etc.), făceau posibilă și fructuoasă colaborarea dintre ele.

Succesele obținute de poporul român în a doua jumătate a anului 1947 în creșterea producției industriale și agricole au permis accelerarea procesului de refacere economică și totodată intensificarea schimburilor cu străinătatea. Recolta bună a permis eliminarea, în ultimele luni ale anului 1947, a importului de alimente, restituirea unei cantități de porumb în valoare de 4,3 milioane dolari, împrumutat în anii de secetă din U.R.S.S. și Iugoslavia, și efectuarea unor exporturi de produse agro-alimentare. O importanță deosebită a avut, totodată, reducerea de către U.R.S.S., la cererea guvernului român, cu 73,2 milioane dolari a livrărilor în contul reparațiilor și Convenției de livrări pe anul V, cu începere de la 1 iulie 1948 *. În conformitate cu documentele semnate, au fost micșorate mult livrările de produse petroliere, material lemnos și animale, precum și cele de utilaj industrial și petrolier, ceea ce a facilitat efectuarea unor masive exporturi din aceste produse solicitate pe piața internațională și, în consecință, posibilitatea unor importuri sporite pentru echiparea și activarea industriei ²¹. Aceasta a făcut posibilă folosirea în mai mare măsură a capacităților industriale, producția atingând la sfârșitul anului 1948 85% din volumul antebelic. Ritmul refacerii economice devenea tot mai rapid, o serie de factori care frînaseră acest proces limitându-și tot mai mult acțiunea.

În perioada care formează obiectul analizei noastre, începând din vara anului 1945 s-a trecut la înființarea, în conformitate cu acordul de colaborare economică româno-sovietic din 8 mai 1945, a societăților mixte sovieto-române — Sovrom —, care își propuneau să asigure dezvoltarea raporturilor dintre cele două țări. Inspirat de nevoia de refacere și de consolidare a economiei și în special a industriei românești și de interesele Uniunii Sovietice, acest sistem de societăți sovieto-române a cu-

* Convenția cu privire la executarea articolului 11 din Convenția de armistițiu din 12 septembrie 1944, între guvernul U.R.S.S. și guvernul României, prin care se stabileau cantitățile de mărfuri ce trebuiau livrate U.R.S.S. în contul despăgubirilor de război, în fiecare an de executare a armistițiului, a fost semnată la 16 ianuarie 1945, la București.

²¹ „Scinteia” din 31 iulie 1948.

prins o serie de ramuri industriale deținind, ulterior, o însemnată pondere în producția acestora. Forma de colaborare, prin asemenea societăți mixte, s-a dovedit însă a nu fi adecvată, echitabilă, din punct de vedere principal, politic și economic. În 1956, pe baza înțelegerii dintre cele două țări, aceste societăți au fost desființate.

Schimburile de mărfuri efectuate în perioada 1944—1948, deși au avut loc în condiții speciale, determinate de urmările economice și politice ale războiului, relevă câteva direcții esențiale ale politicii economice externe promovate de România. Ponderea schimburilor comerciale cu Uniunea Sovietică și celelalte țări vecine a cunoscut o creștere vertiginoasă față de perioada interbelică, cind schimburile cu aceste țări reprezentau circa 18% din volumul comerțului exterior al țării noastre. Se remarcă, totodată, tendința de extindere a ariei geografice a țărilor cu care România întreținea relații economice, prin includerea unor state din America (Argentina, Panama, S.U.A.) și Africa (Etiopia, Egipt, Palestina, Siria). Dacă în 1945 România întreținea relații comerciale cu numai 12 state ²², numărul lor a ajuns la 26 în 1947 ²³ și la 29 în 1948 ²⁴.

Ritmul de creștere al volumului comerțului exterior, deși era foarte ridicat, el nu satisfăcea totuși necesitățile mereu sporite ale economiei naționale ²⁵. Din punct de vedere valoric, comerțul exterior a înregistrat în primii ani postbelici următoarea evoluție (comparativ cu anul 1938) :

Comerțul exterior al României în anii 1945—1948, comparativ cu anul 1938, în milioane dolari:

	1938	1945*	1946**	1947***	1948****
Import	123,0	11,33	21,43	61,32	123,87
Export	143,0	6,27	18,34	34,29	124,35
TOTAL:	266,0	17,60	39,77	95,71	248,22

²² Arhiva M.C.E., „Plan evidență“, pachet nr. 734, dosarul nr. 2 595 (nenumerotat).

²³ *Buletin informativ pentru departamentele economice* (februarie 1948), Editura Institutului Central de Statistică, p. 49—50.

²⁴ La Chambre de Commerce de la République Populaire Roumaine, *La Roumanie dans le commerce mondial: 1944—1964*, Bucarest, 1964, p. 49.

* Arhiva M.C.E., „Plan evidență“, pachetul nr. 754, dosarul nr. 2 595 (nenumerotat).

** Datele pentru 1946 și 1948 au fost deduse, prin calcul, de autor, avînd în vedere tabelul privind dinamica comerțului exterior în anii 1946—1948, din lucrarea *Economia României între anii 1944—1959*, Editura Academiei R.P.R., 1959, p. 570.

*** Ion C. Movileanu, *Schimburile noastre cu străinătatea*, în „Probleme economice“, nr. 3/1948, p. 76.

**** Cifra aproximativă, dedusă prin calcul.

***** V. A. Karra, *Stroitelstvo sofiialisticeskoi ekonomiki v Rumânskoï Narodnoi Respublike*, Moskva, 1953, p. 88.

²⁵ Astfel, față de 1946, considerat 100, importul reprezenta 300% în 1947 și 578% în 1948, iar exportul 187% în 1947 și 678% în 1948. Vezi *Economia României între anii 1944—1959*. Editura Academiei R.P.R., 1959, p. 570.

Pentru a realiza o apreciere mai reală în ceea ce privește volumul comerțului exterior al României în acei ani, trebuie să menționăm că și pe plan mondial se observă în perioada imediat postbelică o reducere importantă a schimburilor internaționale. Astfel, în 1946, deși circulația internațională a mărfurilor crescuse față de anii anteriori, ea se afla cu circa 25—30% sub nivelul antebelic.

Tabelul evidențiază, de asemenea, volumul foarte redus al comerțului exterior pînă în anul 1948 cînd, datorită creșterii producției industriale și agricole, se apropie de nivelul antebelic.

În ceea ce privește structura pe categorii de mărfuri a Comerțului exterior în perioada 1944—1948, se produce în cadrul importului o accentuare a tendinței de creștere a ponderii semifabricatelor și materiilor prime, inclusiv cerealelor, deși România era în perioada interbelică o exportatoare tradițională de produse agroalimentare*. Totodată, are loc o reducere a importurilor de produse finite, renunțindu-se la importul produselor de lux sau de importanță minoră pentru refacerea economiei naționale. Crește rapid în schimb importul de mașini, utilaje și mijloace de transport, țevi pentru industria petrolieră și de gaze, produse chimice și medicamente, materiale refractare, produse pentru siderurgie și industria de prelucrare a metalelor. Aceste importuri au contribuit la menținerea sau intensificarea activității de producție în diferite întreprinderi industriale, în special din industriile petrolieră, forestieră, chimică, textilă, alimentară și metalurgică²⁶.

Analiza relațiilor economice externe promovate de România în primii ani de după cel de al doilea război mondial demonstrează capacitatea Partidului Comunist Român și al guvernului democrat de a elabora și aplica cu fermitate o concepție nouă în acest domeniu, de a stabili locul și rolul acestora în cadrul activității desfășurate pentru refacerea și dezvoltarea economiei naționale, evidențiază principiile noi pe care trebuiau să se bazeze aceste relații. Întreaga activitate desfășurată pentru promovarea unui nou tip de relații economice, concepute ca un factor de apărare și consolidare a independenței și suveranității României, a fost

* Vezi, pentru anul 1947, *Buletin Informativ pentru departamentele economice* (februarie 1948), Editura Institutului Central de Statistică, p. 50. Guvernul român a trebuit să importe în acei ani cantități însemnate de cereale și derivate ale acestora, ca urmare a recoltelor slabe din cei doi ani de secetă (1945 și 1946), necesare hranei populației. Pentru exemplificare, amintim că, în 1947, cînd dificultățile în aprovizionarea populației cu cereale au continuat să existe pînă în luna septembrie, a fost importată o cantitate de cereale și derivate ale acestora de cca 248 000 t, în valoare de 23,1 milioane dolari, reprezentînd 37,66% din valoarea totală a importului. Dacă la această cifră se adaugă valoarea restituirilor de porumb împrumutat în anii anteriori (4,3 milioane dolari), neincluse în export, se obține o sumă egală cu deficitul balanței schimburilor cu străinătatea, în 1947 (27,03 milioane dolari). *Buletinul informativ pentru departamentele economice* (februarie 1948), Editura Institutului Central de Statistică, p. 50—52.

²⁶ Dr. Alexandru Olteanu, *Orientare în politica comercială a României*, Ministerul Industriei și Comerțului, Direcția Presei, nr. 33, București, 1947, p. 18.

susținută de toate forțele patriotice ale societății românești; ea cores-
pundea intereselor și aspirațiilor poporului român, căii de dezvoltare
pentru care optaseră masele muncitoare din țara noastră.

În ciuda opoziției dirze a burgheziei reacționare guvernul a reușit
să dirijeze și să controleze cu tot mai mult succes activitatea de comerț
exterior, fapt care a permis apărarea României de expansiunea econo-
mică a marilor puteri capitaliste.

Relațiile economice cu străinătatea, aflate în plin proces de crista-
lizare, au fost folosite de guvernul român, în perioada primilor ani post-
belici, în vederea traducerii în viață a liniei sale politice generale, pen-
tru refacerea și dezvoltarea economiei naționale, pentru propășirea patriei.

Dezvoltarea colaborării între țările sistemului mondial socialist în
curs de constituire, consolidarea internă a acestor țări, au însoțit naș-
terea unor noi relații determinate în esență de unitatea tipului de orin-
duire socială în plină edificare, precum și de situația concretă, internă
și internațională a fiecărei țări.

ION ALEXANDRESCU

Însemnătatea alegerilor sindicale din 1946 în cadrul luptei pentru consolidarea Frontului Unic Muncitoresc

Anul 1946 înscrie ca o trăsătură majoră a vieții politice din țara noastră confruntarea amplă și deosebit de ascuțită dintre forțele democratice și cele reacționare în bătălia pentru cîștigarea alegerilor parlamentare. Aceste alegeri căpătau semnificația unui eveniment politic nodal în cadrul procesului revoluționar mereu ascendent, început de insurrecția națională antifascistă armată din august 1944, al luptei pentru instaurarea și consolidarea puterii democrat-populare. De aceea, P.C.R. le-a acordat o mare atenție și s-a preocupat în mod susținut de pregătirea lor, încă din toamna anului 1945. Partidul comunist a apreciat că obținerea succesului în alegerile generale legislative impunea gruparea într-un singur bloc a tuturor forțelor politice participante la guvern și prezentarea lor pe o listă comună în alegeri, iar în realizarea acestei coaliții factorul fundamental îl reprezenta unitatea forțelor politice ale clasei muncitoare, colaborarea strînsă dintre P.C.R. și P.S.D. în cadrul Frontului Unic Muncitoresc¹.

În crearea condițiilor menite să ducă la întărirea rolului de hegemon al clasei muncitoare în coaliția forțelor democratice și, prin aceasta, în revoluție, un rol important revenea mișcării sindicale. Constituirea Sindicatelor unite, componentă organică a procesului revoluționar declanșat de insurrecție, a avut o însemnătate deosebită în desfășurarea victorioasă a luptei maselor pentru instaurarea puterii democrat-populare. Reorganizate pe principii noi, revoluționare, pe baza Frontului Unic Muncitoresc, sindicatele au devenit cea mai largă și mai influentă organizație de masă condusă de partid, acționînd ca exponente ale noii puteri revoluționare, mobilizînd masele largi de oameni ai muncii la bătălia împotriva forțelor reacționare, care se opuneau dezvoltării democratice a țării².

¹ *România în anii revoluției democrat-populare. 1944—1947*, Editura politică, București, 1971, p. 210—211, 256; Ștefan Lache, *Alegerile din noiembrie 1946 și semnificația primului parlament democratic din România*, în „Anale de istorie”, anul XVII, nr. 5/1971, p. 59. Vezi și: Gheorghe Țuțui, Coțofană Paraschiv, *Sindicatelor din România în anii revoluției populare*, Editura politică, București, 1970, p. 161—162.

² Gheorghe Țuțui, Coțofană Paraschiv, *Op. cit.*, p. 98—99.

Privite în acest cadru, alegerile sindicale desfășurate în primele luni ale anului 1946 se detașau ca un moment cu implicații politice multiple. Ele ofereau un larg teren de acțiune pentru ridicarea nivelului de conștiință și de organizare al clasei muncitoare, pentru demascarea și înfrângerea acelor elemente de dreapta care pătrunseseră în conducerea organizațiilor sindicale, pentru consolidarea unității de acțiune a clasei muncitoare, în practica luptei împotriva forțelor reacțiunii, pentru lărgirea și consolidarea cuceririlor revoluționare³. Evidențiind semnificația alegerilor sindicale, Plenara C. C. al P.C.R. din 25—26 ianuarie 1946 le considera „o repetiție a alegerilor generale“, în cadrul căroră „trebuie să se înfăptuiască unitatea practică cu P.S.D.“⁴ Comunicatul Comitetului Central al Frontului Unic Muncitoresc din 3 februarie a aceluiași an releva, la rindul său, că alegerile sindicale sînt „de o importanță covârșitoare pentru consolidarea unității sindicale și a unității de acțiune a celor două partide muncitorești“⁵.

Victoria liniei Frontului Unic Muncitoresc în alegerile sindicale reprezenta o piatră de încercare a unității sindicale, ele trebuind să demonstreze și pe acest plan capacitatea clasei muncitoare de a acționa unitar — condiție hotărîtoare a asigurării rolului său conducător în călăuzirea destinului țării. „Pentru ca unitatea sindicală să fie cît mai desăvîrșită — se arăta într-un material al Confederației Generale a Muncii din România — trebuie să păstrăm, să apărăm și să întărim Frontul Unic Muncitoresc“⁶.

Tocmai datorită implicațiilor profund politice ale alegerilor sindicale, campania care le-a precedat a fost marcată de o ascutită luptă dusă de forțele revoluționare, în frunte cu P.C.R., împotriva încercărilor reacțiunii de a folosi aceste alegeri pentru a submina unitatea clasei muncitoare, pentru a lovi în Frontul Unic Muncitoresc, care, drept urmare a alegerilor sindicale, trebuia să se afirme și mai puternic ca factor politic hotărîtor în fiecare fabrică, uzină și instituție. Forțele reacțiunii, arăta documentul sus-citat, „încearcă să slăbească acest front tocmai pentru a slăbi unitatea clasei muncitoare și spre a-și putea realiza țelurile. Mișcarea sindicală din România își ia ca sarcină să lupte împotriva oricui va încerca să lovească în experiența și buna funcționare a Frontului Unic Muncitoresc“⁷.

Zi de zi, evenimentele politice confirmau că uneltirile partidelor burgheze în chestiunea alegerilor sindicale ținteau departe, că, în acele momente, mișcarea sindicală era una din cetățile sistematic asaltate de către reacțiune, în tentativele ei de a o cucerii și a o destrăma. „Neutralizarea“, „depolitizarea“ sindicatelor, care formau o redută puternică a regimului democrat-popular, deveneau în planurile reacțiunii „formula care trebuia să deschidă porțile cetății“. Dar aceste porți erau apărate cu tot mai multă strășnicie de către masa muncitorimii, iar alegerile sindicale

³ *Ibidem*, p. 161.

⁴ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 6, fila 279.

⁵ „Scînteia“, anul XVII, nr. 444, din 6 februarie 1946. A se vedea și „Viața sindicală“, anul II, nr. 60, din 10 februarie 1946.

⁶ Arhiva centrală a Uniunii Generale a Sindicatelor din România, fondul nr. 1, C.G.M., dosarul nr. 16, fila 358.

⁷ *Loc. cit.*

constituiau un moment de seamă în întărirea lor. Comuniștii, celelalte elemente revoluționare din organizațiile clasei muncitoare explicau muncitorilor, masei de salariați că participarea sindicatelor la lupta politică nu însemna o abatere de la menirea lor. Activitatea sindicatelor, ca organizații de clasă, nu putea fi orientată și desfășurată decât în lumina pozițiilor revoluționare, a intereselor de clasă ale muncitorilor. Tot astfel, colaborarea mișcării sindicale cu Frontul Unic Muncitoresc nu ducea la pierderea autonomiei acesteia, ci, dimpotrivă, la întărirea și la dezvoltarea ei⁸.

Urmind orientarea promovată de elemente revoluționare și acționind în front unic, masa largă a muncitorimii a dat o ripostă hotărâtă manevrelor reacțiunii. Ea a opus o rezistență fermă încercărilor acesteia de a strecura unelte dușmănoase în conducerea comitetelor sindicale pentru a dezbină din interior unitatea muncitorească, a demască înconsistența și substratul demagogic al lozincii „libertății alegerilor“, prin care cele două partide reacționare, P.N.Ț. (Maniu) și P.N.L. (Brătianu), urmându-le, de fapt, să strecoare în conducerea organelor sindicale elemente aflate în slujba lor, ostile muncitorimii. Luând poziție categorică față de aceste manevre, Confederația Generală a Muncii preciza că alegerile vor fi cu adevărat libere, ele desfășurându-se „potrivit principiilor democrației sindicale. Orice imixtiune a vreunui partid politic în privința alegerilor ar fi dăunătoare atât libertății alegerilor, cât și autonomiei care trebuie să stea la baza mișcării sindicale“⁹. În practica luptei de zi cu zi, muncitorii au combătut cu aceeași tărie propaganda partidelor burgheze privind așa-zisa „colaborare între clase“, prin care se urmărea anihilarea conținutului revoluționar al sindicatelor, al alegerilor sindicale, abaterea muncitorimii de la făgașul luptei de clasă.

Întreaga bătălie a clasei muncitoare în această direcție se desfășura în condițiile unei intense munci politice și organizatorice duse de P.C.R. și P.S.D. pentru zădărnicierea tentativelor reacțiunii. Pregătirea și desfășurarea alegerilor sindicale au constituit obiectivul unor vii dezbateri în comitetele centrale ale P.C.R. și P.S.D., în Comitetul Central al Frontului Unic Muncitoresc, în organizațiile locale ale celor două partide muncitorești și ale F.U.M. Dezbaterile au abordat o diversitate de probleme legate de raporturile dintre Frontul Unic Muncitoresc și sindicate, de rezolvarea cărora depindea, în ultimă instanță, triumful unității de acțiune a clasei muncitoare în alegerile sindicale. Aceste probleme se refereau la Frontul Unic Muncitoresc și autonomia sindicală, la îndatoririle comuniștilor și social-democraților în mișcarea sindicală, la rolul F.U.M. în alegerile pentru comitetele de întreprindere, ca organe sindicale. În soluționarea lor trebuia să se țină seama de faptul că exista o mișcare sindicală unică, cu o formă organizatorică încheagată și cu o capacitate ridicată de luptă și de mobilizare la acțiune a muncitorimii.

P.C.R. a militat pentru alegerea în organele sindicale a celor mai înaintate elemente muncitorești, cinstite și combative, care să fie expresia fidelă a voinței și conștiinței revoluționare a maselor de muncitori¹⁰. În acest sens, în cadrul consfătuirii organizate în ziua de 24 ianuarie

⁸ „Revista muncii“, anul II, nr. 3—4, februarie 1946, p. 7.

⁹ Gheorghe Țuțui, Coțofană Paraschiv, *Op. cit.*, p. 163.

¹⁰ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 79, fila 153.

1946 la Comitetul Central al Partidului Comunist Român, la care au participat comuniștii din conducerea Confederației Generale a Muncii și a uniunilor sindicale, s-a subliniat că problema proporției numerice a comuniștilor sau social-democraților în comitetele de întreprindere nu poate constitui obiect de tranzacție¹¹. Combătind poziția unor social-democrați de dreapta, care cereau „paritate” în aceste organe, P.C.R. arăta că alegerea după acest criteriu ar dăuna profund unității. Procedându-se astfel, alegerea urma a fi făcută nu de masa muncitorilor, candidații pentru comitetele de întreprindere fiind impuși, și nu propuși. Se adăuga și faptul că exista un mare număr de muncitori fără de partid, cărora nu li se putea impune criteriul parității. Pe această bază, partidul comunist arăta că în organele sindicale trebuie să fie aleși acei candidați care vor întruni cel mai mare număr de voturi, indiferent dacă erau comuniști, social-democrați sau fără de partid. În acest fel, în scena vieții politice muncitorești erau aduse elementele cele mai hotărâte, mai revoluționare, care se bucurau de stima și de încrederea muncitorilor.

O atenție deosebită a acordat P.C.R. activității comuniștilor din mișcarea sindicală. În cadrul aceleiași consfătuiri, relevându-se importanța îmbunătățirii muncii organizațiilor sindicale, erau expuse sarcinile care reveneau comuniștilor în campania pentru alegerile sindicale, al căror succes contribuia, în măsură directă, la realizarea în fapt a unității de acțiune a clasei muncitoare, la adâncirea și izbînda luptei pentru zdrobirea ueltirilor reacțiunii în întreprinderi¹². În același sens, Plenara C. C. al P.C.R. din 25—26 ianuarie 1946, subliniind creșterea puternică a influenței partidului comunist asupra maselor muncitoare, atrăgea, totodată, atenția că, din punctul de vedere organizatoric și politic, în mișcarea sindicală mai trebuiau luate măsuri pentru îmbunătățirea muncii, pentru folosirea de către comuniști a celor mai adecvate metode de activitate în cadrul comitetelor de fabrică. Plenara a criticat fenomenele, întîlnite uneori, de înlocuire a muncii politice de lămurire a maselor cu metode birocrat-sectare. O mare însemnătate prezenta folosirea de către comuniști a cadrului și a condițiilor favorabile existente pentru întărirea legăturilor politice cu muncitorii social-democrați, pentru colaborarea cu ei într-un spirit de încredere deplină și reciprocă. Frontul Unic Muncitoresc putea deveni realmente o forță atunci cînd în întreprinderi se stabilea, prin munca fructuoasă comună, cea mai deplină unitate.

Atenția acordată de P.C.R. clarificării unor probleme ale raporturilor dintre comuniști și social-democrați în cadrul mișcării sindicale, dintre organizațiile celor două partide muncitorești și mișcarea sindicală, precum și lichidarea unor lipsuri manifestate în munca sindicală au avut drept rezultat creșterea simțitoare a rolului comitetelor F.U.M. în pregătirea și în desfășurarea alegerilor sindicale. În perioada de pregătire a acestor alegeri, comuniștii din conducerea sindicatelor, aplicînd în practică indicațiile C. C. al P.C.R., au militat pentru dezvoltarea colaborării sincere, reale, între muncitorii comuniști și social-democrați, pentru întărirea unității de acțiune a clasei muncitoare¹³. Lozinca lansată de P.C.R.

¹¹ Loc. cit., dosarul nr. 10, fila 312.

¹² Loc. cit., dosarul nr. 79, fila 152.

¹³ Ibidem.

în campania alegerilor a fost : „Pentru întărirea continuă a F.U.M. în alegerile sindicale, la unitate deplină și victorie în alegerile generale“¹⁴. În același timp, mulți membri ai P.S.D., acționând în acest spirit, subliniau cu prilejul dezbaterilor privind alegerile sindicale, precum și în cadrul comitetelor F.U.M., că apropierea dintre Partidul Comunist Român și Partidul Social-Democrat „este o necesitate supremă“¹⁵.

Un rol important în activitatea de pregătire a alegerilor sindicale l-a avut Comunicatul Comitetului Central al Frontului Unic Muncitoresc din 3 februarie 1946. C. C. al F.U.M., luînd în discuție problemele legate de alegerile sindicale și apreciînd însemnătatea lor pe planul întăririi unității sindicale și a unității de acțiune a P.C.R. și P.S.D., îndemna membrii P.C.R. și pe cei ai P.S.D. să cadă de acord asupra tuturor chestiunilor referitoare la buna desfășurare a alegerilor pe bază de înțelegere în cadrul F.U.M.¹⁶.

Confederația Generală a Muncii — forul suprem al mișcării sindicale din România — s-a preocupat în mod permanent și îndeaproape de pregătirea alegerilor sindicale. Ea și-a fixat poziția față de aceste alegeri la cea de-a doua Conferință a comisiilor locale sindicale, organizată în decembrie 1945. Stabilind necesitatea trecerii la alegerea comitetelor de întreprindere, Conferința a indicat, printr-un regulament, normele de desfășurare, criteriile de candidare și de alegere, precum și sarcinile activiștilor sindicali¹⁷. De altfel, încă în noiembrie 1945, prin ziarul „Viața sindicală“, organul central de presă al mișcării sindicale, se atrăgea atenția organizațiilor sindicale asupra pregătirii și organizării temeinice a alegerilor, încît ele să ducă la încheierea tot mai puternică a unității sindicale. Aceasta, se aprecia mai departe, va avea importante efecte pozitive pe planul întăririi F.U.M.¹⁸ — expresie a intereselor fundamentale ale clasei muncitoare — asupra căruia reacțiunea își concentra cu insistență țința atacurilor, pentru a lovi în muncitorime și a se pune de-a curmezișul procesului revoluționar. Tocmai de aceea, campania pentru alegerile sindicale reprezenta, în același timp, o expresie profundă a luptei pentru apărarea și întărirea F.U.M. „Frontul Unic Muncitoresc — se arăta într-un material prezentat în fața cadrelor sindicale din București, la începutul anului 1946, — aparține în întregime clasei muncitoare și cel ce lovește în F.U.M. lovește în clasa muncitoare, subminează lupta ei, vrea s-o dezarmeze, să-i fure libertatea, s-o întoarcă de pe calea progresului“¹⁹.

Pregătirea efectivă a muncitorilor, a masei de salariați în vederea alegerilor sindicale avea, în acea perioadă, o mare importanță. Trebuiau clarificate în rîndul muncitorilor o serie de probleme, cum erau : rolul comitetelor de întreprindere ; semnificațiile unității sindicale ; sarcinile și răspunderile ce reveneau viitoarelor conduceri ale sindicatelor etc. Aceste clarificări se impuneau cu atît mai mult cu cît diverse comitete

¹⁴ *Loc. cit.*, dosarul nr. 6, fila 48.

¹⁵ Arhiva Comitetului județean P.C.R. Timiș, fondul nr. 2, dosarul nr. 2/1946, fila 5.

¹⁶ „Scînteia“, anul XVII, nr. 444, din 6 februarie 1946.

¹⁷ Gheorghe Țuțui, Coțofană Paraschiv, *Op. cit.*, p. 163.

¹⁸ „Viața sindicală“, anul I, nr. 46, din 4 noiembrie 1945.

¹⁹ Arhiva centrală a Uniunii Generale a Sindicatelor din România, fondul Uniunea C.F.R., dosarul nr. 19, fila 6.

de fabrică preluau asupra lor și sarcini care nu corespundeau caracterului activității organelor sindicale. Unele dintre ele, preocupându-se direct de conducerea economatelor, au ajuns, adeseori, în situații extrem de dificile, ceea ce convenea capitaliștilor, care căutau în fel și chip să le compromită, aruncînd vina asupra lor pentru toate neajunsurile în organizarea producției sau a aprovizionării. De aceea, numai prin lămurirea în detaliu a unor atare probleme comitetele de fabrică și-au putut spori capacitatea de acțiune ca organisme vii de luptă ale muncitorilor pentru consolidarea regimului democratic.

Alegerile sindicale constituiau o confirmare a activității politice fructuoase desfășurate de comuniști în comitetele de fabrică și în afara acestora. Rezultatele de pînă atunci arătau că munca politică s-a adîncit în rîndul maselor, că obiectivele și metodele revoluționare de acțiune deveniseră caracteristice întregii clase muncitoare. Dar, în condițiile intensificării actelor provocatoare ale reacțiunii, consolidarea pozițiilor cucerite, ca și dezvoltarea luptei de clasă în vederea cîștigării de noi poziții depindea, în mare măsură, de lichidarea lipsurilor și a greșelilor semnalate mai sus, pe calea însușirii și aplicării în viață a liniei politice și tactice trasate de Plenara C.C. al P.C.R. din 25—26 ianuarie 1946. Comuniștii au depus în această perioadă o muncă uriașă în cadrul comitetelor de fabrică pentru a face ca aceste organe să-și îndeplinească cît mai bine menirea²⁰. Datorită acestei activități, comitetele de fabrică au contribuit în mod susținut la cimentarea unității de acțiune a clasei muncitoare în aproape toate întreprinderile, au mobilizat masele la lupta pentru consolidarea regimului democratic, au devenit instrumente puternice de refacere a economiei naționale²¹.

Un ajutor prețios pentru oamenii muncii în acțiunea de întărire a sindicatelor, de împiedicare a pătrunderii elementelor dușmănoase în comitetele de întreprindere l-au constituit directivele din 21 decembrie 1945 ale Confederației Generale a Muncii în vederea desfășurării alegerilor sindicale. În directive se arăta că masa muncitorilor organizați trebuie să aleagă în organele sindicale pe acei membri de sindicat care au luat parte la lupta antifascistă înainte și în timpul războiului, care s-au situat în fruntea acțiunii pentru refacerea țării, pentru ridicarea producției, au militat cu fermitate pentru întărirea mișcării sindicale. Aplicarea în practică a prevederilor din directivele C.G.M. crea posibilitatea alegerii în comitetele de întreprindere a unor elemente combative și hotărîte, care să lupte pentru întărirea unității mișcării sindicale, a Frontului Unic Muncitoresc. „Dați votul vostru, muncitori — indica în perioada alegerilor conducerea sindicatelor —, celor care au depus eforturi pentru întărirea unității sindicale”²².

Alegerile pentru comitetele de întreprindere au început la sfîrșitul lunii ianuarie și s-au încheiat în aprilie 1946²³, desfășurîndu-se în patru etape: prima a cuprins regiunile București, Valea Prahovei, Brașov și Valea Jiului, a doua regiunile Iași, Dunărea de Jos, Dimbovița și Sibiu, a treia regiunile Cluj, Oradea și Sfîntu Gheorghe, iar a patra regiunile

²⁰ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 79, fila 153.

²¹ „Carnetul activistului”, anii II, nr. 10, februarie 1946, p. 47.

²² Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 6, fila 68.

²³ „Scînteia”, anul XVII, nr. 514, din 2 mai 1946.

Banat, Oltenia și Dobrogea²⁴. Prin eşalonarea lor pe o perioadă mai mare se urmărea ca procesul de producție să nu fie afectat, alegerile transformându-se într-o largă acțiune de mobilizare a oamenilor muncii la opera de refacere economică și de consolidare a regimului democratic²⁵.

Datorită organizării alegerilor sindicale pe baza directivelor Confederației Generale a Muncii, s-a asigurat ca în toate regiunile țării să participe la adunările respective membri ai Comitetului Executiv al C.G.M., ai conducătorilor uniunilor sindicale și un important număr de activiști sindicali²⁶. Delegații care au luat parte la alegeri au vegheat ca membrii sindicatelor să-și poată spune părerea în orice chestiune, ca propunerile de candidați să fie făcute potrivit recomandările C.G.M., în spiritul necesității apărării și consolidării Frontului Unic Muncitoresc.

Pretutindeni, alegerile sindicale au marcat o izbândă a Frontului Unic Muncitoresc. În cele mai multe locuri, ele s-au desfășurat sub lozincă: „Prin unitate în alegeri sindicale la unitate în alegeri generale“²⁷. De exemplu, la Uzinele „Malaxa“ din București, unde, cu un an în urmă, reacțiunea încercase să provoace disensiuni în rîndul muncitorilor, miile de salariați au ales un comitet de întreprindere, care avea la bază Frontul Unic Muncitoresc. Relevînd acest succes, „Viața sindicală“ scria că el „simbolizează nu numai nivelul ridicat al conștiinței clasei muncitoare din România, dar însăși întărirea, creșterea, maturizarea de zi cu zi a acestei conștiințe“²⁸. La întreprinderile „Lemaitre“, „Vulcan“, „Metaloglobus“, „Apretura“, „Leonida“, „Scrisul liber“, „Industria bumbacului“, „Independența“, „Wander“, „Acta“ etc. —, în toate fabricile din București au fost aleși militanți hotărîți pentru unitate²⁹. În spiritul unității muncitorești de acțiune s-au desfășurat alegerile sindicale în întreprinderile din celelalte orașe ale țării. Bunăoară, Comisia locală a sindicatelor din Deva raporta că alegerile sindicale au decurs aici „în spiritul unității sindicale, pe baza Frontului unic... În toate comitetele nou alese se observă o activitate destul de intensă și o deplină armonie a F.U.M.“³⁰.

Următoarea situație statistică reflectă concludent compoziția politică a membrilor comitetelor de întreprindere din unele județe în urma alegerilor³¹ (vezi tabelul de la p. 115).

În cursul alegerilor, reacțiunea, care primea lovitură după lovitură prin votul masei de muncitori, a recurs la diverse acte de provocare și diversiune. Folosindu-se de elemente descompuse și corupte, partidele burgheze le-au dat cuvînt de ordine ca în ziua alegerilor sindicale „să

²⁴ Arhiva centrală a Uniunii Generale a sindicatelor din România, fondul nr. 1, C.G.M., dosarul nr. 75, filele 14—17.

²⁵ Gheorghe Țuțui, Coțofană Paraschiv, *Op. cit.*, p. 163.

²⁶ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 440, fila 47.

²⁷ „Libertatea“, anul II, nr. 455, din 20 februarie 1946.

²⁸ „Viața sindicală“, anul II, nr. 64, din 10 martie 1946.

²⁹ „Scinteia“, anul XVII, nr. 456, din 20 februarie 1946; nr. 457, din 21 februarie 1946.

³⁰ Arhiva centrală a Uniunii Generale a Sindicatelor din România, fondul nr. 1, C.G.M., dosarul nr. 69, fila 4.

³¹ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 409, fila 62; Arhiva centrală a Uniunii Generale a Sindicatelor din România, fondul nr. 1, C.G.M., dosarul nr. 75, filele 105, 108—109, 120, 123, 129, 132, 135, 142, 145, 190, 192.

Județul	Numărul comitetelor de întreprindere	Apartenența politică a membrilor comitetelor de întreprindere		
		Comuniști	Social-democrați	Muncitori fără de partid
Brașov	19	946	215	22
Buzău	21	412	53	97
Cluj	16	793	208	160
Constanța	13	263	105	62
Covurlui	14	563	186	13
Hunedoara	10	556	164	163
Ilfov	20	8 266	1 370	2 430
Maramureș	11	204	16	92
Prahova	21	1 050	570	376
Satu Mare	16	362	102	124
Sibiu	15	610	194	223
Timișoara	16	823	345	478

nu voteze dacă nu pot provoca scandal³². În unele localități din Transilvania, reacțiunea a pus la cale, în perioada alegerilor sindicale, diversiuni șoviniste, cu scopul de a sparge unitatea clasei muncitoare, dar forța unită a muncitorimii, indiferent de naționalitate, le-a dat o ripostă energetică. La Ochiuri, Gura Ocnitei-Moreni, elementele reacționare au încercat să provoace divergențe între muncitorii de diverse profesii și să împiedice mărirea producției³³.

La Cugir, reacțiunea a provocat tulburări în cursul adunării de alegeri, cu scopul de a impune în comitetul de întreprindere elemente maniste și legionare, iar la Criscior elementele maniste au forțat preluarea pentru moment a comitetului de întreprindere și, împreună cu uneltele capitaliste din direcțiune, au început să saboteze producția. Adunarea celor 3 000 de muncitori, întrunită la 9 aprilie 1946, a înfierat energic aceste acțiuni dușmănoase și a ales un nou comitet de întreprindere, pe baza Frontului Unic Muncitoresc³⁴. La Galați, atacul partidelor burgheze s-a concentrat, în special, asupra întreprinderilor mari: C.F.R., Șantierele navale ș.a. Tentativele lor au eșuat însă, fiind zădărnice de muncitorime. Alegerile au reprezentat și aici o manifestare largă a adeziunii oamenilor muncii la întărirea frontului unic, în comitetele de întreprindere fiind propuși și aleși muncitorii cei mai hotărâți și mai combativi³⁵.

Înfrângerea zdrobitoare a reacțiunii în alegerile sindicale a stîrnit o ură furibundă din partea acesteia, care, în unele locuri, s-a manifestat prin atacuri ale elementelor maniste-legionare asupra comitetelor sindicale. La Arad a fost atacat sediul Comisiei locale a sindicatelor³⁶; de

³² Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 419, fila 110. Vezi și: dosarul nr. 128, fila 165; dosarul nr. 131, filele 6, 71; dosarul nr. 134, fila 18; dosarul nr. 149, filele 60—61.

³³ Arhiva centrală a Uniunii Generale a Sindicatelor din România, fondul Uniunea petrol, dosarul nr. 6/1946, fila 22.

³⁴ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 149, fila 67; dosarul nr. 445, fila 32.

³⁵ Loc. cit., dosarul nr. 419, fila 14.

³⁶ „Scînteia”, anul XVII, nr. 474, din 13 martie 1946.

asemenea, a fost atacat, în chip barbar, sediul sindicatelor din Mediaș, soldat cu rănirea mai multor activiști sindicali³⁷. Acțiuni similare au mai avut loc la București, Timișoara și în alte orașe³⁸. Toate acestea au fost însă zdrobite de masa muncitorimii, alegerile sindicale decurgând în spiritul politicii de front unic muncitoresc și al unității sindicale.

Prin înaltul nivel al conștiinței revoluționare, prin spiritul de combativitate al muncitorilor, alegerile sindicale din anul 1946 se detașează ca un moment important în istoria sindicatelor revoluționare din România. Alegerile au pus în lumină cu putere prestigiul și încrederea de care se bucura în rîndul oamenilor muncii partidul comunist, creșterea influenței și consolidarea pozițiilor P.C.R. în masele largi muncitoare. Temeinicia cu care au fost dezbătute în cadrul adunărilor de alegeri problemele muncii din întreprinderi și împletirea preocupărilor locale cu interesele de ordin general, național, au reliefat și mai pregnant amplul proces al ridicării clasei muncitoare din România sub raportul nivelului conștiinței sale politice, al combativității de clasă.

Alegerile sindicale au reprezentat nu numai un bilanț al luptei desfășurate pînă atunci; ele au călit și mai mult pe muncitori în larma bătălie pentru democratizarea țării, pentru continua dezvoltare a procesului de transformare revoluționară a societății românești. În fața atacurilor reacțiunii, clasa muncitoare a devenit și mai unită, și mai fermă. Frontul Unic Muncitoresc s-a afirmat ca o realitate vie, puternică, de care s-au lovit toate uneltirile furibunde ale reacțiunii. Trebuie subliniat că acțiunile comune ale P.C.R. și P.S.D. în perioada pregătitoare și în timpul alegerilor sindicale au dus, în mod efectiv, la întărirea spiritului de colaborare și de unitate a celor două partide muncitorești.

După alegerile sindicale, mișcarea sindicală, care a ieșit întărită, avea să înregistreze noi succese în consolidarea ei politică și organizatorică. Ideea organizării sindicale a pătruns adînc în conștiința fiecărui om al muncii. În decembrie 1946, mișcarea sindicală cuprindea 22 de uniuni sindicale, cu peste 5 000 de comitete de întreprindere și 105 comisii locale³⁹. La acestea se adăugau 11 sindicate ale salariaților de la telefoane, precum și 88 de sindicate ale salariaților agricoli, cu 855 de grupe sindicale comunale, totalizînd 55 000 de membri⁴⁰. De la circa 500 000 de membri, cît numărau în ianuarie 1945, Sindicatele unite au ajuns să cuprindă, la sfîrșitul anului 1946, un milion și jumătate de membri⁴¹.

Continuînd cursul său ascendent, mișcarea sindicală, care a înregistrat prin alegerile din ianuarie—aprilie 1946 un moment însemnat în procesul dezvoltării Sindicatelor unite, își va concretiza pe un plan superior activitatea în domeniile vieții economice, sociale și politice, aducînd o contribuție mereu mai largă la consolidarea regimului democrat-popular, la dezvoltarea procesului revoluționar în România.

PETRU RUȘINDILAR

³⁷ *Ibidem*, nr. 491, din 1 aprilie 1946.

³⁸ „Scînteia”, anul XVII, nr. 459, din 23 februarie 1946.

³⁹ „Viața sindicală”, anul II, nr. 106, din 28 decembrie 1946.

⁴⁰ *Ibid.*

⁴¹ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 440, fila 41.

Constituirea și dezvoltarea Statutului sovietic. 1922-1972

ALEXANDRU VIANU

Ilustrînd teza leninistă despre posibilitatea triumfului cauzei proletariatului într-o singură țară, Marea Revoluție Socialistă din Octombrie a deschis în istoria universală epoca revoluțiilor proletare, epoca trecerii popoarelor de la capitalism la socialism. Într-un moment istoric crucial, Partidul Comunist (bolșevic), care acumulasese o vastă experiență, s-a orientat cu clarviziune în complexul nod de contradicții al Rusiei prerevoluționare și a unit, ferm și neabătut, într-un singur torent revoluționar, lupta proletariatului împotriva capitalismului cu mișcarea țărănească împotriva moșierimii, cu mișcarea de eliberare națională a popoarelor neruse asuprite și cu mișcarea general-democratică pentru pace. Răsturnînd puterea moșierilor și capitaliștilor în Rusia — una din cele mai mari țări capitaliste din lume —, Revoluția din Octombrie a rupt frontul imperialismului și, pentru prima oară în istorie, a instaurat puterea trainică a celor ce muncesc — dictatura proletariatului. Drept urmare, criza generală a sistemului capitalist, apărută în anii primului război mondial, s-a adîncit, iar capitalismul a încetat de a mai fi un sistem social atotcuprinzător. Victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie vestea începutul unei noi ere în istoria omenirii — era trecerii la făurirea socialismului și comunismului.

Avînd de făcut față unor grele încercări, provocate de contrarevoluția internă și de intervenția armată a Antantei, tinăra putere muncitorească-țărănească și-a dovedit marea sa forță și vitalitate. Răspunzînd chemării partidului comunist, milioane de muncitori și țărani muncitori s-au ridicat la luptă în apărarea Puterii sovietice, a cauzei socialismului, libertății și independenței patriei.

Strînsă în cercul de fier al fronturilor războiului civil, Puterea sovietică n-a rămas izolată pe arena internațională. Ea a fost susținută de mișcarea revoluționară din multe țări, precum și de largi curente ale opiniei publice. Strigătul „Jos mâinile de pe Rusia sovietică!” era auzit în toate marile centre industriale ale globului. În rîndurile Armatei roșii s-au înrolat inițial numeroși foști prizonieri de război aflați pe teritoriul Rusiei și apoi cetățeni din diferite părți ale lumii — între care și din țara noastră — care, constituiți în detașamente și brigăzi internaționaliste, au luptat pe toate fronturile, contribuind la apărarea statului sovietic.

Din primele zile ale existenței sale, Statul sovietic a pășit la înfăptuirea de transformări radicale în economie, la naționalizarea industriei, băncilor și pământului, punînd astfel temelia construcției economiei socialiste și întărind capacitatea de apărare a țării. Odată cu aceasta, legile agrare ale Puterii sovietice au lichidat definitiv moșierimea, resturile de iobăgie și împărțirea în stări sociale existente în Rusia. Revoluția din Octombrie a înfăptuit astfel sarcinile pe care trebuia să le rezolve revoluția burghezo-democratică. Dar, cum sublinia V.I. Lenin, „Problemele revoluției burghezo-democratice le-am rezolvat din mers, în treacăt, ca pe «un produs accesoriu» al principalei și adevăratei noastre activități proletar-revoluționare-socialiste”¹.

În împrejurările aspre ale luptei pe viață și moarte cu dușmanii interni și externi ai Revoluției, care și-a pus amprenta pe întreaga muncă de construire a noii orînduiri sociale și de stat, Puterea sovietică a izbutit să apere și să consolideze treptat cuceririle sale, să întărească elementele socialiste din viața economică, să atragă masele largi la construcția țării, să lichideze situația de inegalitate a femeii și asuprirea naționalităților, să pășească la făurirea noii culturi.

După șapte ani de război împotriva contrarevoluției interne și a intervenției armate a Antantei, Puterea sovietică a putut, în sfîrșit, să se ocupe, în condiții de pace, de rezolvarea multiplelor sarcini care stăteau în fața ei, printre care un loc important îl ocupa problema găsirii cadrului adecvat de organizare statală, în contextul unui stat multinațional.

După Revoluția din Octombrie, pe întinsul Rusiei sovietice au luat ființă cîteva Republici sovietice socialiste. Cea mai mare dintre ele era Republica Sovietică Federativă Socialistă Rusă (R.S.F.S.R.), cu o populație de 96,4 milioane de locuitori. Alături de regiunile ruse ale părții europene a Rusiei, Uralului și Siberiei, în cuprinsul R.S.F.S.R. intrau cîteva republici și regiuni autonome. Tot în partea europeană a Rusiei sovietice se aflau Republica Sovietică Socialistă Ucraineană (R.S.S.U.), cu 26 de milioane de locuitori, și Republica Sovietică Socialistă Bielorusă (R.S.S.B.), cu aproximativ 1,6 milioane de locuitori. Republicile sovietice socialiste din Transcaucazia formau Federația Transcaucaziană (R.S.S. Azerbaidjană — 2,1 milioane locuitori, R.S.S. Armeană — 718 000 mii și R.S.S. Gruzină — 2,4 milioane). Cîteva raioane din Extremul Orient și Siberia Orientală se uniseră în Republica Extremului Orient, formație statală temporară. Pe teritoriul Asiei Centrale au fost înființate, în 1920, două republici sovietice populare, Buhara și Horezm. Ele erau republici multinaționale, nesocialiste, apărute în locul vechilor despoții feudale — hanatul Hiva și emiratul Buhara.

Popoarele care locuiau în cuprinsul republicilor sovietice se aflau pe trepte diferite de dezvoltare. Cei mai avansați erau rușii, ucrainenii, bielușii. La popoarele din regiunile Asiei Centrale, Caucazului de nord, Federației Transcaucaziene predominau încă relații patriarhal-feudale: unele popoare duceau o viață de păstori nomazi sau seminomazi. Fiecare republică își avea constituția sa și organe proprii ale puterii de stat.

Republicile sovietice erau strîns legate între ele prin comunitatea de interese și țeluri; în toate republicile puterea aparținea oamenilor

¹ V. I. Lenin, *Opere complete*, vol. 44, Editura politică, București, 1967, p. 148.

muncii, conduși de partidul comunist din republica respectivă. Toate aceste partide intrau, ca părți componente organice, în Partidul Comunist (bolșevic) din Rusia. În lupta împotriva intervenționistilor, în focul războiului civil, s-a întărit și s-a călit prietenia popoarelor statului sovietic. Relațiile frățești dintre republici au fost consfințite prin tratate de alianță încheiate între anii 1919 și 1921. Tratatele stipulau drepturi egale între popoare, menținerea independenței fiecărei republici, apărarea comună împotriva dușmanilor externi.

Datorită caracterului multinațional al Rusiei, problemele construcției naționale aveau o importanță primordială; experiența acestei construcții în R.S.F.S.R., în cuprinsul căreia se dezvoltau zeci de popoare care își creau forme statale proprii, era de mare însemnătate, servind tuturor celorlalte.

Diversitatea de condiții din diferitele părți ale țării cereau partidului comunist să țină seama de particularitățile fiecărei națiuni și naționalități. În anii războiului civil, dreptul națiunilor la autodeterminare s-a înfăptuit pe făgașul autonomiei sovietice, care îmbrăca forme variate, în funcție de condițiile concrete de dezvoltare a fiecărei națiuni și naționalități. Alături de autonomia cu un caracter mai îngust — autonomia administrativă (regiunile autonome) — exista și o autonomie mai largă, politică (republicile autonome). Astfel, în cadrul R.S.F.S.R. au fost create Republica Sovietică Autonomă Bașchiră (1919), Republicile Sovietice Socialiste Autonome Tatară, Kirghiză (Cazahă), Daghestană, Gorskaia (1920), Regiunile autonome Ciuvașă, Mariică, Udmurtă, Calmucă, Cecenă, Bureat-Mongolă, Comuna muncii din Carelia și altele. Crearea acestor republici sovietice autonome și a regiunilor autonome a înlesnit atragerea la viața politică a maselor de oameni ai muncii și strângerea legăturilor între acestea și muncitorii din centrele proletare.

În perioada războiului civil, republicile socialiste independente au unificat — sub conducerea organelor supreme de stat ale R.S.F.S.R. — activitatea forțelor armate, marea industrie, transporturile, poșta și telegraful. S-a elaborat, de asemenea, o legislație generală în cele mai importante probleme (validitatea legilor R.S.F.S.R. pe teritoriul celorlalte republici fiind, de regulă, confirmată de decrete speciale, date de organele de stat ale acestora), s-au pus, totodată, bazele unui sistem unic monetar și unificării finanțelor². Cetățenii R.S.F.S.R. se bucurau de toate drepturile politice și cetățenești pe teritoriul celorlalte republici sovietice și, la rîndul lor, cetățenii acestor republici se bucurau de toate drepturile pe teritoriul R.S.F.S.R.

În componența Comitetului Executiv Central al Sovietelor (C.E.C.S.) din R.S.F.S.R. au intrat, din vara anului 1920, reprezentanții celorlalte republici independente aliate; asemenea reprezentanți existau și pe lângă Comisariatele Poporului ale R.S.F.S.R. La sfîrșitul anului 1920, pe lângă guvernul R.S.F.S.R. au luat ființă funcțiile de împuterniciți ai republicilor aliate. S-au creat și anumite comisariate ale poporului interrepublicane.

Planul G.O.E.L.R.O., care privea dezvoltarea economiei tuturor republicilor ca un întreg, și noua politică economică (n.e.p.) au contribuit

² A. Denisov, *Sovetskoe gosudarstvo. Voznikovenie, razvitie, sušnosti i funkții*, Moskva, 1967, p. 23.

atît la întărirea relațiilor economice, cît și a bazei sociale a dictaturii proletariatului. În condițiile specifice ale unei țări multinaționale, n.e.p.-ul, care își pusese ca sarcină consolidarea alianței dintre clasa muncitoare și țărănime, însemna, totodată, lupta pentru întărirea alianței între clasa muncitoare rusă (ce constituia majoritatea) și țărănimea tuturor națiunilor și naționalităților țării sovietelor.

Cu toate înfăptuirile în strîngerea relațiilor dintre republici, o serie de dificultăți în stabilirea unei politici financiare unitare, în găsirea unui sistem unic de planificare, în coordonarea diferitelor resoarte statale, în luarea întotdeauna în considerare a particularităților fiecărei națiuni și naționalități, precum și noile sarcini privind crearea bazei tehnice-materiale a socialismului au arătat că raporturile bazate pe tratate dintre republicile sovietice nu mai corespundeau noii etape în care intrase țara. Era necesară unirea tuturor republicilor într-un singur stat unional. Această problemă a fost pusă în fața C.C. al P.C. (b) din Rusia în vara anului 1922 de către Comitetele Centrale ale partidelor comuniste din Ucraina, Federația Transcaucaziană și Bielorusia. Drept urmare, C.C. al P.C. (b) a înființat o comisie specială pentru elaborarea unui proiect de hotărîri privind relațiile reciproce între R.S.F.S.R. și celelalte republici.

Ideea de bază a proiectului, denumit și planul de autonomizare, întocmit de I. V. Stalin și aprobat ulterior de Comisia C.C. al P.C.(b), preconiza proclamarea R.S.F.S.R. ca unicul stat unional sovietic, în cuprinsul căruia trebuiau să intre, cu drepturi de autonomie, toate celelalte republici ³.

De îndată ce a primit protocoalele, materialele și rezoluțiile cu privire la acest proiect, V.I. Lenin a supus unei critici principiale planul de autonomizare și, în scrisoarea din 26 septembrie 1922, adresată membrilor Biroului Politic al C.C. al P.C.(b), a propus crearea unei forme noi de unire a republicilor independente. El a fundamentat ideea ca republicile să se unească nu în cadrul R.S.F.S.R., ci în cadrul unui nou stat — Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste — în care R.S.F.S.R. să aibă drepturi egale cu celelalte republici independente. „...Noi — arăta V. I. Lenin — le considerăm egale în drepturi cu R.S.S. Ucraineană etc. și, împreună cu ele, în rînd cu ele, intrăm în noua uniune, în noua federație... Important este... să nu distrugem *independența* lor, ci să înălțăm încă *un etaj*, să creăm o federație de republici, egale în drepturi” ⁴.

Comisia C.C. a elaborat un nou proiect, pe baza propunerilor lui V. I. Lenin, care a fost adoptat de Plenara C.C. al P.C.(b), la 6 octombrie 1922. S-a constituit, totodată, o nouă comisie mandată să conducă munca pregătitoare de organizare a U.R.S.S. și să elaboreze bazele constituției noului stat federal.

Hotărîrile Plenarei, aprobate și de Comitetele Centrale ale partidelor comuniste ale republicilor independente, au fost supuse dezbaterii popoarelor sovietice. În zeci de mii de adunări, muncitorii și țărani sovietici au salutat propunerea de constituire a U.R.S.S.

³ S. I. Iakubovskaia, *Stroitelstvo soiuznovo Sovetskovo socialisticeskovo gosudarstva*, 1922—1925, Moskva, 1960, p. 91.

⁴ V. I. Lenin, *Opere complete*, vol. 45, Editura politică, București, p. 227—228.

Congresele Sovietelor din republicile independente au adoptat ideea leninistă a unirii liber consimțite a popoarelor egale în drepturi, precum și *Punctele de bază ale Constituției U.R.S.S.* elaborate de comisia C.C. al P.C.(b) și au ales delegați pentru primul Congres al Sovietelor din U.R.S.S., dându-le împuternicirea să semneze acordul de constituire.

În seara zilei de 30 decembrie 1922 s-au deschis lucrările Congresului Sovietelor din U.R.S.S. Erau prezenți 2 214 delegați (1 673 cu vot deplin și 541 cu vot consultativ). V.I. Lenin, din cauza bolii, nu a putut participa. Raportul asupra constituirii U.R.S.S. a fost prezentat de I. V. Stalin. Congresul a adoptat în principiu *Declarația despre constituirea Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste* și *Acordul de constituire*. Declarația sublinia că numai un stat unional va putea să asigure popoarelor sovietice securitatea lor pe plan extern, propășirea economică și libertatea dezvoltării naționale. Se menționa, totodată, că „noul stat va însemna o încununare a bazelor conviețuirii pașnice și colaborării frățești între popoare, puse încă în octombrie 1917”⁵.

Crearea U.R.S.S. — noua formă de stat socialist multinațional —, însemnată realizare istorică a politicii naționale a Partidului Comunist al U.R.S.S., a dat posibilitatea stimulării și mobilizării inițiativei creatoare a oamenilor muncii de toate naționalitățile, organizării activității lor în opera de construire a socialismului, a contribuit la apropierea popoarelor, la întărirea prieteniei lor. Constituirea U.R.S.S. a creat condițiile prielnice pentru lichidarea profunde inegalități existente între popoarele sovietice, pentru lărgirea și consolidarea bazei dictaturii proletarietului — alianța dintre proletariatul și masele țărănești muncitoare ale tuturor naționalităților.

Construcția națională de stat în U.R.S.S. a continuat și în perioada următoare. În anii 1924—1925 a fost înfăptuită delimitarea republicilor din Asia Centrală după criteriul național, constituindu-se noi republici socialiste — formații de stat naționale unitare. Astăzi, U.R.S.S. unește 15 republici unionale (R.S.F.S.R., R.S.S. Ucraineană, R.S.S. Bielorussă, R.S.S. Uzbekă, R.S.S. Kazahă, R.S.S. Gruzină, R.S.S. Azerbaidjană, R.S.S. LeTONă, R.S.S. Moldovenească, R.S.S. Lituaniană, R.S.S. Kirghiză, R.S.S. Tadjikă, R.S.S. Armeană, R.S.S. Turkmene, R.S.S. Estoniană), 20 republici autonome, 8 regiuni autonome și 10 ținuturi naționale, cu o populație de 243,9 milioane de locuitori (la 1 ianuarie 1971).

Constituția în vigoare a U.R.S.S., adoptată la 5 decembrie 1936, consfințind victoria socialismului în economia și structura de clasă a societății sovietice, stabilea drept cel mai înalt organ al puterii de stat, Sovietul Suprem al Uniunii Sovietice (constituit din două camere : Sovietul Uniunii și Sovietul Naționalităților) și Prezidiul Sovietului Suprem al Uniunii Sovietice. Republicile unionale și autonome au fiecare Soviete Supreme și Prezidiuri ale Sovietelor Supreme. Organele locale ale puterii de stat, sovietele de deputați ale oamenilor muncii, numără actualmente peste două milioane de deputați și la fiecare nouă alegere numărul acestora sporește, fapt determinat nu numai de creșterea populației, ci și de necesitatea atragerii a cât mai largi mase de muncitori, colhoznici, intelectuali la conduce-

⁵ I *Siezd Sovetov Soiuzu Sovetskikh Sotsialisticheskikh Respublik*. Stenograficeski otčet, Moskva, 1923, Prilojenie 1, p. 8.

rea nemijlocită a țării. Pentru a îmbunătăți și mai mult activitatea deputaților, a ridicat autoritatea lor față de alegători și de autoritățile administrației de stat, Congresul al XXIV-lea al P.C.U.S. (30 martie — 9 aprilie 1971) a indicat necesitatea elaborării unei legi speciale — a unui nou statut al deputaților ⁶.

În jumătatea de secol care a trecut de la constituirea U.R.S.S., poporul sovietic, sub conducerea partidului comunist, a realizat, învingând uriașe greutăți temporare, industrializarea socialistă a țării, a rezolvat una dintre cele mai complicate sarcini ale revoluției proletare — colectivizarea agriculturii, a înfăptuit revoluția culturală, a lichidat exploatarea omului de către om, a construit prima societate socialistă în lume.

În timp ce se înregistrau însemnate realizări pe întregul front al refacerii economice, poporul sovietic și, odată cu el, muncitorii din lumea întreagă au suferit o grea pierdere — la 21 ianuarie 1924 Vladimir Ilici Lenin, întemeietorul Partidului Comunist și al Statului Sovietic, a încetat din viață. La apelul plenarei extraordinare a C.C. al P.C. al U.R.S.S. a fost primită în partid promoția leninistă de circa 240 000 de muncitori. Pentru eternizarea memoriei lui Lenin, numele orașului Petrograd a fost schimbat în Leningrad, iar Uniunii Tineretului Muncitor i s-a atribuit numele lui Lenin (Comsomol).

În ultimele sale articole, dictate în decembrie 1922 — februarie 1923, V. I. Lenin a fundamentat și dezvoltat planul de construire a societății socialiste. Indicațiile lui V. I. Lenin cu privire la căile și metodele de construire a socialismului au stat la baza activității P.C. al U.R.S.S. și a puterii sovietice.

Paralel cu lupta pentru lichidarea ruinei economice, stabilizarea monedei, întărirea aparatului de stat, guvernul sovietic a depus eforturi și pe tărîmul consolidării situației sale internaționale. În 1924, U.R.S.S. a stabilit relații diplomatice cu Marea Britanie, Italia, China, Franța, în 1925 cu Japonia și alte țări. În același an a încheiat un tratat de prietenie și neutralitate cu Turcia, iar în 1926 tratate de neagresiune și neutralitate cu Germania, Afganistan și Lituania. Politica de „necunoaștere“ a U.R.S.S. se dovedea, astfel, nerealistă, după cum precizase V.I. Lenin ; ea aducea pagube ce nu erau de neglijat comerțului exterior al statelor capitaliste.

Economia sovietică a atins în anul 1926 nivelul antebelic, venitul național a ajuns la 103%, față de 1913 (în 1921 era de 38%), producția globală industrială reprezenta 98%, extracția de petrol 90%, extracția de cărbune 89%, producția de fontă 52%, cea de oțel 69%. În același an, producția globală agricolă depășea nivelul din 1913 cu 18%. S-au creat primele colhozuri, ele cuprinzînd la 1 iulie 1926 1% din gospodăriile țărănești. Deși circa 25% din gospodării fuseseră atrase în diferite forme de cooperatie, țărănimia, în marea ei majoritate, continua să rămînă individuală, cu o gospodărie seminaturală. Sectorul socialist în comerțul cu amănuntul reprezenta în 1926 59,3%. Situația materială a maselor muncitoare s-a îmbunătățit ; salariile în industrie au atins 94% față de cele antebelice. Numărul muncitorilor și funcționarilor din industrie a ajuns la circa

⁶ *Materiali XXIV siezda K.P.S.S., Moskva, 1971, p. 77, 204.*

2 500 000 de oameni, dar șomajul era puternic și încă se resimțeau mari lipsuri în aprovizionarea populației. Realizări însemnate au fost obținute și în domeniul culturii. Peste 5 milioane de oameni au învățat să scrie și să citească ; cu toate acestea circa 60% din populație continua să fie analfabetă. Numărul elevilor și al studenților era în creștere, depășind într-o măsură apreciabilă pe cel din 1913. A sporit și numărul școlilor și al institutelor de învățământ superior, ca și al institutelor științifice legate de Academia de Științe a U.R.S.S. În domeniul culturii și artei, în pofida proletcultismului și altor curente vulgarizatoare, s-au afirmat, alături de vechea generație, tinere forțe de creație.

După ce economia națională a U.R.S.S. a fost, în linii generale, refăcută, poporul sovietic a trecut la îndeplinirea sarcinii fundamentale trasată de Congresul al XIV-lea al P.C. al U.R.S.S. (decembrie 1925) și de Plenara C.C. din aprilie 1926 — industrializarea socialistă a țării, asigurarea independenței economice⁷.

Conform indicațiilor lui Lenin, U.R.S.S. a pornit pe calea unui nou tip de industrializare, *fondată pe forțele proprii ale poporului sovietic*. Congresul al XV-lea al P.C.U.S. (decembrie 1927) a apreciat că prin rezultatele obținute în refacerea și dezvoltarea economiei s-au creat condiții necesare ca, o dată cu lupta pentru îndeplinirea obiectivelor primului plan cincinal (1928/1929 — 1932/1933), să se treacă la transpunerea în viață a planului cooperatist al lui Lenin, de unire a marilor gospodării țărănești în cooperative agricole de producție, parte integrantă a făuririi noii orînduiri. Evident, în reorganizarea relațiilor de producție în agricultura P.C.U.S. trebuia să țină seama de formele și etapele potrivite cu particularitățile fiecărei republici, și chiar a fiecărei regiuni, respectîndu-se cu strictețe, în toate cazurile, principiul leninist al colectivizării liber consimțite.

În primul an al planului cincinal, aproape toate marile întreprinderi industriale au fost cuprinse în întrecerea socialistă, mișcarea udarnică fiind principala formă de eroism în muncă, în construirea noii societăți. *Întrecerea și planul cincinal* au devenit astfel indisolubil legate între ele. Muncitorii au lansat lozincă „Cincinalul în patru ani“. Într-un ritm vertiginos se desfășurau lucrările de construcție ale hidrocentralei de pe Nipru și a altor centrale electrice, construcția marilor uzine de tractoare de la Harkov, Celeabinsk și Stalingrad, a uzinelor de automobile și camioane de la Moscova și Nijni Novgorod, a celei de mașini agricole de la Rostov pe Don, a uzinelor constructoare de mașini de la Novokramatorsk în Donbass, Uralmașzavod la Sverdlovsk ; a unor adevărați giganți ai industriei, ca : Uzinele metalurgice din Magnitogorsk și Kuznețk, combinatele chimice din Berezniki, Solikamsk, uzinele de avioane, motoare, strunguri din Moscova și Leningrad și multe altele. S-a început crearea celei de-a doua baze carbonifere-metalurgice a U.R.S.S. — Ural-Kuzbass. Industrializarea se îndeplinea în toate republicile și regiunile țării. Pretutindeni au apărut noi orașe și centre muncitorești, iar vechile centre industriale se lărgeau și se reconstruiau. Pe lângă recon-

⁷ Rezoluțiile și hotărârile congreselor, conferințelor Partidului Comunist al Uniunii Sovietice și ale plenarelor C.C., partea a II-a, București, 1955, p. 180, 208, 209, 278.

strucția rețelei feroviare, se construiau noi magistrale, ca Turchestan-Siberia (1500 de km), inaugurată la 1 mai 1930. Foamea de cadre de muncitori cu un nivel tehnic ridicat, de ingineri, tehnicieni a determinat creșterea în anii cincinalului a numărului de institute superioare tehnice de 10 ori, a liceelor tehnice de patru ori, organizarea pe scară de masă a învățământului tehnic la locul de muncă. Pretutindeni se depuneau eforturi uriașe. Pe bună dreptate, în Programul P.C. al U.R.S.S. se arăta : „Industrializarea U.R.S.S. este o măreață faptă eroică a clasei muncitoare, a întregului popor, care nu și-a precupețit nici forțele, nici mijloacele, a acceptat în mod conștient privațiuni pentru a scoate țara din starea de înapoiere”⁸.

Datorită industrializării s-a creat baza pentru transformarea socialistă a întregii economii. În anii 1929—1930 a început colectivizarea compactă a satelor, cu participarea activă a țăranilor săraci și mijlocași și lichidarea, pe această bază, a culăcimii ca clasă. Dacă confiscarea pământului de la moșieri a fost primul pas al Revoluției din Octombrie la țară, trecerea la colhozuri este *al doilea* pas și, totodată, pasul hotăritor, care a determinat o foarte importantă etapă în construirea temeliei societății socialiste⁹.

Colectivizarea agriculturii era o acțiune complet nouă, fără precedent și extrem de dificilă, în care fiecare măsură atingea soarta a zeci de milioane de țărani. Ținând seama de condițiile obiective ale diferitelor regiuni, de inegalitățile existente de la o regiune la alta, Comitetul Central al P.C. al U.R.S.S. a adoptat, la 5 ianuarie 1930, hotărîrea *Cu privire la ritmul colectivizării și măsurilor de ajutorare a construcției colhoznice de către stat*, care stabilea pentru fiecare regiune termenele de desăvîrșire a colectivizării, atrăgînd, totodată, atenția „împotriva oricărei încercări de a decreta de sus mișcarea colhoznică”¹⁰.

Un rol important în cooperativizarea socialistă a agriculturii l-a jucat ajutorul dat de clasa muncitoare care, în 1930, a trimis în munca la țară 25 000 dintre cei mai buni reprezentanți ai săi. Pînă în ianuarie 1930 au intrat în colhozuri peste 5 milioane de gospodării țărănești, ceea ce reprezenta 20% din numărul lor total (față de 3,9% în iulie 1929). Totodată, a sporit substanțial numărul sovhozurilor și s-au creat primele stațiuni de mașini și tractoare (la 1 octombrie 1929 agricultura U.R.S.S. dispunea de 35 000 de tractoare, dintre care circa 16 000 se aflau în colhozuri). În iunie 1931, cele 211 000 de colhozuri înființate cuprindeau 13 milioane de gospodării țărănești, adică 52,7% din numărul total. Ofensiva construirii socialismului se desfășura pe întregul front, la orașe și sate.

Concomitent cu succesele obținute în construcția colhoznică au apărut și serioase deficiențe și greșeli.

Criticînd deschis erorile săvîrșite, C.C. al P.C. al U.R.S.S. a adoptat, totodată, unele măsuri practice pentru lichidarea lor.

Sub conducerea comuniștilor, prin strădaniile eroice ale clasei muncitoare, țăranimii colhoznice și intelectualității, primul plan cincinal a fost

⁸ *Congresul al XXII-lea al P.C.U.S.*, Editura politică, București, 1962, p. 338.

⁹ *Rezoluțiile și hotărîrile congreselor, conferințelor Partidului Comunist al Uniunii Sovietice și ale plenarelor C.C.*, partea a III-a, București, 1956, p. 63.

¹⁰ *Rezoluțiile și hotărîrile...*, partea a II-a, București, 1955, p. 716.

indeplinit înainte de termen. Ponderea industriei în economie a sporit de la 51,50% în 1928, la 70,70% în 1932; industria grea a crescut de 2,3 ori; construcția de mașini-unelte de 4,4 ori (în comparație cu 1913, de 7 ori). La sfârșitul primului plan cincinal, U.R.S.S. ocupa în ramura construcției de mașini-unelte al doilea loc în lume, după S.U.A. La sfârșitul anului 1932 erau colectivizate 62,70% din numărul gospodăriilor țărănești. Economia socialistă devenise predominantă la orașe și sate. Șomajul fusese lichidat, starea materială a oamenilor muncii se îmbunătățise sensibil. Făcînd bilanțul primului plan cincinal, Plenara C.C. din ianuarie 1933 arăta: „...U.R.S.S. s-a transformat într-o țară industrială, ceea ce a întărit independența economică a țării, deoarece U.R.S.S. a căpătat posibilități de a produce în întreprinderile ei proprii partea hotărîtoare a utilajului necesar“.

Criza economică din lumea capitalistă din perioada 1929—1933 a agravat încordarea în relațiile internaționale. În Extremul Orient și în centrul Europei, ca urmare a agresiunii Japoniei împotriva Chinei și a pregătirilor militar-revanșarde ale Germaniei hitleriste, au apărut două focare periculoase de război; unele cercuri conducătoare reacționare se străduiau să îndrepte agresiunea nazisto-fascistă împotriva statului sovietic.

Datorită creșterii primejdiei de război, guvernul sovietic și-a intensificat eforturile pentru crearea unui sistem colectiv de respingere a agresiunii. U.R.S.S. a încheiat tratate de neagresiune și neutralitate cu Franța, Polonia, Finlanda, Lituania, Estonia (1932) și a semnat, împreună cu alte țări, convențiile de la Londra cu privire la definirea agresiunii (1933). Tot în 1933 U.R.S.S. a stabilit relații diplomatice cu S.U.A., iar în anul următor cu România și Cehoslovacia. În toamna anului 1934, la propunerea unui mare număr de state, printre care și România, U.R.S.S. a intrat în Societatea Națiunilor. În 1935 guvernul sovietic a încheiat pacte de ajutor reciproc cu Franța și Cehoslovacia.

În întreaga lume se desfășura în acei ani o largă mișcare antifascistă, pentru pace și democrație, în avangarda căreia se aflau partidele comuniste și muncitorești. Succesele obținute de U.R.S.S. însușeau pe oamenii muncii din țările capitaliste în lupta lor împotriva exploatării, pentru barea ascensiunii fascismului și salvagardarea păcii.

În cursul celui de-al doilea plan cincinal (1933-1937), Partidul Comunist al Uniunii Sovietice a condus poporul sovietic la victoria socialismului. Producția industrială a U.R.S.S. a crescut la sfârșitul anului 1937 de 2,2 ori față de 1932 (de 5,9 ori față de 1913); 80% din întreaga producție industrială era dată de întreprinderile noi sau total reconstruite în anii celor două cincinale. Au fost construite și date în exploatare canalele Marea Albă-Baltică, de 227 km (1933) și Moscova-Volga, de 428 km. (1937). Trei giganți ai metalurgiei feroase — Magnitogorsk, Kuznețk și Makeevsk produceau tot atîta fontă cît întreaga industrie din Rusia prerevoluționară. Hidrocentrala de pe Nipru dădea mai multă energie electrică decît toate centralele electrice din 1913, luate împreună. Productivitatea muncii în industrie a crescut cu 820% față de 630% cît prevăzuse planul. Această creștere s-a datorat ridicării nivelului tehnic și cultural al clasei muncitoare, ceea ce s-a oglindit și în noua etapă a întrecerii so-

cialiste — mișcarea inovatorilor în producție. Numai prin depășirea planului în domeniul creșterii productivității muncii, în 1937 s-a obținut o producție egală cu producția tuturor fabricilor din Rusia anului 1913. Au fost create noi ramuri industriale în metalurgia neferoasă, industria cauciucului sintetic și a îngrășămintelor azotoase. Ca urmare a acestor succese, U.R.S.S. a devenit o mare putere industrială, ea ocupând primul loc în Europa și al doilea în lume în privința volumului producției industriale globale.

În al doilea plan cincinal s-a încheiat colectivizarea agriculturii. În 1937 colhozurile cuprindeau 93% din gospodăriile țărănești și dispuneau de 99% din suprafața cultivată. Cu toate succesele obținute în agricultură, pe linia mecanizării (în 1937 lucrau pe ogoare 476 000 de tractoare, 129 000 de combine și 146 000 de autocamioane) și a creșterii suprafeței cultivate (de la 105 milioane ha în 1913, la 135,3 milioane ha), în acest sector important al economiei continuau să persiste greutăți. Așa se explică de ce în 1937 producția globală de cereale nu atinsese încă nivelul din 1913, iar sectorul zootehnic a rămas mult în urmă.

Cel de-al doilea plan cincinal a desăvârșit transformarea socialistă a U.R.S.S. Socialismul a devenit sistemul unic și atotcuprinzător al economiei. Schimbări fundamentale s-au produs în toate domeniile vieții sociale, în structura de clasă a societății sovietice. S-au format noi clase — clasa muncitoare sovietică și țărănimea colhoznică, eliberate de exploatare, și o nouă intelectualitate, provenită în cvasiunanimitate din muncitori și țărani. Au luat ființă noi națiuni, socialiste, constituite din clase prietene, unite într-o indestructibilă coeziune. Procesul formării și dezvoltării noilor națiuni a arătat că superioritatea socialismului se afirmă și în capacitatea de a asigura manifestarea liberă a fiecărei națiuni socialiste, relații de egalitate între ele, înflorirea fiecăreia în interesul progresului general.

Revoluționarea relațiilor de producție a fost însoțită de o profundă revoluție culturală. Socialismul a deschis larg accesul maselor spre cultură. În cele două decenii de la Marea Revoluție din Octombrie, analfabetismul a fost, în general, lichidat. În 1930 s-a introdus, în 70 de limbi, învățământul elementar obligatoriu (de 4 ani la sate și de 7 ani la orașe), s-au construit 32 000 de școli (1929-1937). În școlile elementare și medii învățau în 1938 peste 30 de milioane de elevi (în 1914 — 9,7 milioane ; în 1926 — 11,6 milioane). Un mare salt a avut loc în învățământul superior și în învățământul mediu tehnic. În toamna anului 1939 funcționau 817 instituții de învățământ superior cu 812 000 de studenți (în 1914 — 105 cu 127 000 de studenți ; în 1928 — 148 cu 169 000 de studenți) și 3 773 de școli medii tehnice cu 975 000 de elevi (în 1914 — 450 cu 54 000 de elevi ; în 1928 — 1 037 cu 189 000 de elevi). În cele 1 821 de institute științifice (în 1914 — 289) lucrau 98 300 de cadre științifice (în 1914 — 11 600).

Construcția culturală s-a desfășurat într-un ritm deosebit de rapid în republicile naționale. Zeci de popoare au obținut, pentru prima oară, un alfabet al lor, școli medii și superioare în limba națională, și-au creat o intelectualitate proprie. Presa și radioul, teatrul, cinematograful, instituțiile de cultură s-au extins neconținut la toate națiunile. Literatura și arta sovietică au înregistrat o dezvoltare prodigioasă, aducând o mare contribuție la educarea maselor, la formarea conștiinței socialiste.

Victoria socialismului în U.R.S.S. și transformările radicale, care au avut loc în structura de clasă a societății sovietice, și-au găsit reflectarea în noua Constituție adoptată la 5 decembrie 1936 de Congresul al VIII-lea extraordinar al Sovietelor.

Dificultățile pe care le-au avut de înfruntat partidul comunist și poporul sovietic în lupta pentru construirea unei vieți noi au fost sporite de manifestarea unor fenomene negative legate de cultul personalității lui I. V. Stalin. Răspîndirea cultului personalității a diminuat rolul partidului și poporului și, adesea, a dus la serioase lipsuri și erori în muncă. În 1937, în condițiile victoriei construirii societății socialiste, cînd se creaseră premisele pentru adîncirea și lărgirea democrației, Stalin a lansat formula după care, pe măsura înaintării Uniunii Sovietice spre socialism, lupta de clasă s-ar ascuți tot mai mult. În practică, această formulă teoretică greșită a servit la justificarea celor mai flagrante încălcări ale legalității socialiste și la represiuni în masă împotriva cadrelor de bază ale partidului, statului și forțelor armate ¹¹.

Aceste fenomene negative au adus mari pierderi, dar ele nu au putut să zdruncine și să schimbe esența orînduirii sovietice, să abată popoarele sovietice de pe drumul consolidării și dezvoltării istoricelor lor cuceriri revoluționare.

După ce s-a construit în esență societatea socialistă, partidul comunist a pus în fața poporului sovietic sarcina desăvîrșirii, în decursul a cîtorva cincinale, a construcției socialismului și a trecerii spre faza superioară, comunistă. Cel de-al treilea plan cincinal a marcat începutul acestei noi etape în istoria societății sovietice.

Construcția socialistă în anii celui de-al treilea cincinal a avut loc în condițiile dezlănțuirii de către Germania, Japonia și Italia a celui de-al doilea război mondial. Pericolul ce plana asupra țării a determinat partidul comunist și guvernul sovietic să adopte o serie de măsuri pentru întărirea capacității de apărare a Uniunii Sovietice, creșterea volumului producției industriale și îmbunătățirea calității, întărirea disciplinei în muncă, sporirea forțelor armate și a producției de război.

Spre sfîrșitul anului 1940, populația Uniunii Sovietice a ajuns la 191,7 milioane oameni; în anii cincinalului fuseseră construite 9 000 de noi întreprinderi, iar producția industrială crescuse de 7,7 ori față de 1913. În 1940 au fost produse 15 milioane tone de fontă (de 4 ori mai mult decît în 1913), 18,3 milioane tone de oțel (de 4,5 ori mai mult decît în 1913), 166 milioane tone de cărbune (de 5,5 ori mai mult decît în 1913), 31,5 milioane tone de petrol (de 3,5 ori mai mult decît în 1913). Producția de energie electrică a atins 48,3 miliarde kw/h (în 1913 — 2 miliarde kw/h). În anii cincinalului au apărut pe harta Uniunii Sovietice peste 500 de noi orașe; numărul muncitorilor și funcționarilor a ajuns la 31,2 milioane de oameni. Agricultură a făcut, de asemenea, însemnați pași înainte. Suprafața arabilă s-a extins în 1940 la 150,6 milioane ha; producția de cereale

¹¹ K CC v rezoluțiah... partea a 4-a, Moskva, 1960, p. 229.

a sporit la 95,6 milioane tone (în 1913 — 86 milioane tone), iar cea de bumbac brut la 2,24 milioane tone (în 1913 — 0,74 milioane tone). Cu toate acestea, problema cerealelor nu fusese încă rezolvată, iar numărul vitelor cornute nu atinsese încă, la sfârșitul anului 1940, nivelul din 1913.

Munca pașnică, constructivă a oamenilor sovietici a fost brutal întreruptă de agresiunea criminală a Germaniei hitleriste care, la 22 iunie 1941, a atacat mișelește Uniunea Sovietică. La începutul războiului, resursele militare-economice ale Germaniei și aliaților ei depășeau de peste două ori pe cele ale U.R.S.S. Germania se aștepta la o victorie fulgerătoare, împotriva U.R.S.S. fiind aruncate forțe uriașe — 190 de divizii (5 500 000 de soldați și ofițeri), peste 47 200 de tunuri și aruncătoare de mine, 3 700 de tancuri, circa 5 000 de avioane de luptă și aproape 200 de nave militare. Forțele armate ale Germaniei hitleriste — care aveau experiența a doi ani de război — se sprijineau pe resursele materiale și umane ale țărilor subjugate din aproape întreaga Europă.

Cadrele de comandă ale Armatei Sovietice, reinnoite în mare măsură, nu aveau încă deprinderea practică de a conduce mari unități în condițiile unui război modern, de o asemenea amploare. Reorganizarea forțelor armatei sovietice, înzestrarea lor cu noi tipuri de tehnică de luptă (avioane, tancuri, artilerie antiaeriană și antitanc) se desfășura intens, dar încă nu se terminase. În asemenea împrejurări, agresorii au avut posibilitatea la început să dea puternice lovituri popoarelor sovietice și să păstreze un anumit timp inițiativa. Forțele sovietice din zonele de frontieră s-au împotrivit eroic cotropitorilor; în 22 de zile de lupte, inamicul a pierdut circa 100 000 de oameni (morți și răniți) și aproape jumătate din numărul inițial al tancurilor. Era însă o luptă inegală și trupele sovietice, suferind grele pierderi în oameni și tehnică de luptă, au fost silit să se retragă. Armatele invadatoare au ocupat întinse regiuni din teritoriul Uniunii Sovietice.

Partidul comunist, guvernul sovietic au luat măsurile necesare pentru a organiza mobilizarea tuturor forțelor în vederea întăririi frontului și nimicirii cotropitorilor fasciști. La chemarea partidului, încă din primele zile ale războiului, sute de mii de cetățeni sovietici au intrat voluntar în armată. În construirea fortificațiilor pentru bararea drumurilor de acces spre Moscova, Leningrad, Kiev au participat numeroși locuitori ai orașelor; în spatele inamicului a început să acționeze mișcarea de partizani, continua să se desfășoare activitatea organizațiilor de partid și de comsomol. Trecerea întregii economii pe picior de război s-a făcut în condiții deosebit de grele, deoarece în primele trei luni ale războiului au trebuit să fie evacuate în Ural, Asia Centrală și Siberia 1 360 de mari întreprinderi industriale și aproximativ zece milioane de oameni.

Oamenii muncii au depus eforturi uriașe, dovedind o înaltă disciplină și conștiință socialistă. Au apărut noi forme de întrecere socialistă: mișcarea pentru îndeplinirea normelor cu 200—300% (pentru sine și pentru tovarășii plecați pe front), deservirea mai multor strunguri sau altor utilaje, profesii complexe etc. În uzine locul fraților, soților, părinților plecați pe front a fost preluat de milioane de femei și adolescenți. Deși mina de lucru și mijloacele mecanizate se micșoraseră sensibil, țărănimea colhoznică a dat dovadă de eroism și avânt în muncă. Uniunea Sovietică s-a transformat într-o tabără de luptă.

Lupta poporului sovietic pentru independența patriei s-a întrepătruns cu lupta de eliberare a popoarelor Europei, Asiei și Americii. La 12 iulie 1941 s-a semnat acordul sovieto-englez *Cu privire la acțiunile comune în războiul împotriva Germaniei*; între 29 septembrie — 1 octombrie 1941 a avut loc la Moscova Conferința tripartită a reprezentanților U.R.S.S., S.U.A. și Marii Britanii. La 1 ianuarie 1942, 26 de state, între care U.R.S.S., S.U.A., Marea Britanie, China, au semnat *Declarația Națiunilor Unite* cu privire la unirea resurselor lor economice și militare pentru înfrângerea blocului țărilor fasciste agresoare.

În crîncena luptă cu puternica mașină de război fascistă — cel mai agresiv și mai reacționar imperialism, care punea în primejdie însăși existența și ființa națională a multor popoare —, Uniunea Sovietică, forța principală a coaliției antifasciste, a adus contribuția hotărîtoare la înfrîngerea agresorilor.

„Purtînd pe umerii săi greul războiului antihitlerist — a relevat tovarășul Nicolae Ceaușescu — Uniunea Sovietică a dat cele mai mari jertfe în zdrobirea mașinii de război naziste, s-a acoperit de glorie nepieritoare în lupta pentru salvarea omenirii de pericolul robiei fasciste; victoriile sale, ale celorlalte forțe din coaliția națiunilor unite au dat noi puteri și au încurajat mișcarea de rezistență antifascistă din întreaga lume“.

Pe frontul de răsărit au acționat în permanență 65%—70% din efectivul forțelor armate aruncate în luptă de Germania fascistă și aliații ei, au avut loc uriașe operații militare, ca bătălia din fața Moscovei, epopeea Leningradului, năpraznica lovitură dată inamicului la Stalingrad, operațiunile de vaste proporții desfășurate la Kursk și Orel.

Treptat, inițiativa strategică a fost preluată de Armata Roșie, care a reușit să-i alunge pe agresori de pe pămîntul sovietic. În împrejurările favorabile ale înaintării armatelor sovietice a avut loc victoria insurecției naționale antifasciste armate din august 1944 din România, inițiată, pregătită și organizată de Partidul Comunist Român, în colaborare cu celelalte forțe patriotice antihitleriste. Întreaga Armată română a întors armele împotriva cotropitorilor germano-fasciști și, luptînd umăr la umăr cu Armata Sovietică, a eliberat întregul teritoriu al României și a adus o contribuție apreciabilă la zdrobirea definitivă a Germaniei hitleriste, la eliberarea Ungariei și Cehoslovaciei.

După capitularea necondiționată a Germaniei, U.R.S.S., credincioasă angajamentelor luate față de aliații săi, a intrat, la 9 august 1945, în război împotriva Japoniei imperialiste. Armata sovietică a zdrobit armata niponă de la Guandun (Kwangtung). La 2 septembrie 1945 Japonia a capitulat fără condiții. Cel de al doilea război mondial s-a terminat cu totala înfrîngere a agresorilor.

Factorul care a însuflețit și organizat toate victoriile poporului sovietic și ale forțelor sale armate a fost Partidul Comunist — forța conducătoare a societății sovietice. El a chemat la luptă toate forțele poporului și le-a îndreptat spre zdrobirea inamicului. În crîncena încheștare, orînduirea socială și de stat sovietică, economia socialistă și-au dovedit deplina lor vitalitate.

După cel de al doilea război mondial, în configurația social-politică a lumii au intervenit profunde mutații. Într-un număr de țări din Europa (Albania, Bulgaria, Cehoslovacia, R. D. Germană, Iugoslavia, Polonia, România, Ungaria) și Asia (Vietnamul de Nord și Coreea de Nord), clasa muncitoare, masele largi ale oamenilor muncii au răsturnat pe cale revoluționară, sub conducerea partidelor comuniste, puterea burgheziei și moșierimii și au trecut la făurirea orînduirii socialiste. Triumful acestor revoluții antiimperialiste și antifeudale, și apoi înfăptuirea revoluției socialiste în China, au modificat raportul de forțe pe arena mondială în favoarea socialismului, păcii și democrației. Spre sfîrșitul deceniului al șaselea, revoluția democratică, antiimperialistă din Cuba a învins și s-a transformat în revoluție socialistă victorioasă. Formarea și întărirea sistemului mondial socialist, cel mai însemnat eveniment istoric de după Revoluția din Octombrie, a exercitat o influență profundă asupra mișcării de eliberare a popoarelor de sub jugul colonialismului și contribuie astăzi la lupta acestora împotriva neocolonialismului, pentru lichidarea subdezvoltării, pentru asigurarea unui progres economico-social cît mai rapid al noilor state, care au pășit pe drumul afirmării independenței.

Prăbușirea sistemului colonial al imperialismului — proces ce încununează istorica operă a Revoluției din Octombrie — atestă cu tărie că imperialismul a pierdut și pierde neconținut însemnate poziții.

În ultimii ani s-a evidențiat tot mai pregnant rolul țărilor socialiste, ca rezultat al progreselor obținute în dezvoltarea lor economică-științifică, socială. Forța socialismului și autoritatea sa exercită în zilele noastre o puternică influență asupra dezvoltării contemporane și ea se va accentua tot mai mult în viitor. Aceasta se manifestă și în vigoarea uriașelor mișcări populare de pe toate continentele — în fruntea cărora se evidențiază, din ce în ce mai intens, partidele comuniste și muncitorești — pentru progres social, pentru o nouă politică de pace și colaborare internațională.

Terminînd victorios Marele Război pentru Apărarea Patriei, poporul sovietic s-a reîntors la munca pașnică de lichidare a urmărilor războiului și de dezvoltare a economiei naționale. Hitleriștii distruseseră și incendiaseră sute de orașe, peste 70 000 de sate și comune, 32 000 de întreprinderi industriale, 65 000 km de cale ferată, jefuiseră 98 000 de colhozuri, 1 876 de sovhozuri și 2 890 de stațiuni de mașini și tractoare. Uniunea Sovietică a pierdut în război circa 30% din bogăția sa națională. Țara trecea prin mari lipsuri și nevoi, agravate și de seceta pustiitoare din anul 1946.

În aceste condiții deosebit de grele, poporul sovietic a trecut la îndeplinirea celui de al patrulea plan cincinal (1946—1950). Mișcarea inovatorilor pentru mobilizarea resurselor interne ale întreprinderilor, pentru economii și rentabilitate, introducerea de metode tehnologice rapide, au cunoscut o largă răspîndire. Muncind cu energie și rîvnă sporită, clasa muncitoare, colhoznicii și intelectualitatea sovietică au îndeplinit înainte de termen prevederile planului, lichidîndu-se grelele consecințe ale inva-

ziei fasciste și realizându-se un avînt apreciabil al multor ramuri ale economiei ; s-a îmbunătățit situația materială a oamenilor muncii.

Marea dezvoltare cunoscută în domeniul fizicii nucleare, biofizicii, biochimiei, electronicii, radiotehnicii etc. s-a răsfrînt direct în avîntul luat de industrie și agricultură, în întărirea continuă a capacității de apărare.

Congresul al XIX-lea (octombrie 1952) a făcut bilanțul dezvoltării țării în anii războiului și a perioadei postbelice și a adoptat în hotărîrile sale *Directivele pentru cel de al cincilea plan cincinal* (1951—1955). Congresul a hotărît schimbarea denumirii partidului în P.C.U.S. și a adoptat un nou statut al partidului. Scurtă vreme după cel de al XIX-lea congres al partidului, I. V. Stalin, președintele Consiliului de miniștri al U.R.S.S. și secretar al C.C. al P.C.U.S., a încetat din viață (5 martie 1953).

În perioada care a urmat, C.C. al P.C.U.S. și guvernul sovietic au înfăptuit o serie de noi măsuri de ordin politic, economic și ideologic menite să întărească societatea sovietică și orînduirea de stat, să dezvolte economia, să sporească nivelul de viață și de cultură al oamenilor. Au fost depuse eforturi deosebite pentru restabilirea și dezvoltarea mai departe a normelor leniniste de partid, a principiilor conducerii colective, a democrației interne de partid și de stat.

Congresul al XX-lea al P.C.U.S. (februarie 1956) a făcut bilanțul îndeplinirii celui de-al cincilea plan cincinal și a adoptat directive pentru dezvoltarea economiei naționale în anii 1956—1960 ; el a dezvăluit consecințele negative decurgînd din cultul personalității și a preconizat măsuri pentru eliminarea acestora în toate compartimentele vieții social-politice.

În cel de-al patrulea și al cincilea cincinal au fost date în folosință 9 400 de noi mari întreprinderi. Nivelul antebelic al industriei a fost depășit. S-a terminat construcția și a fost dat în circulație canalul „V. I. Lenin”—Volga-Don (101 km). Modificarea sistemului de planificare în agricultură (septembrie 1954) și sporirea investițiilor capitale ale statului au favorizat obținerea de însemnate succese și în dezvoltarea agriculturii. Introducerea noii tehnici, a proceselor tehnologice de înaltă productivitate a cunoscut un ritm tot mai accelerat. A început dezvoltarea și aplicarea automatizării, telemecanicii, radioelectronicii și folosirea energiei atomice în scopuri pașnice. La 27 iulie 1954 în U.R.S.S. a fost pusă în funcțiune prima centrală atomo-electrică din lume și, cîțiva ani mai tîrziu, la 4 octombrie 1957, a fost lansat în cosmos primul satelit artificial al pămîntului. În istoria mondială a științei și tehnicii începea noua eră cosmică.

Prezidiul Sovietului Suprem al U.R.S.S. a adoptat în anii 1956—1957 însemnate hotărîri pe linia îmbunătățirii condițiilor de muncă și de viață ale muncitorilor și funcționarilor, sporirea apreciabilă a pensiilor, dezvoltarea rapidă a construcțiilor de locuințe etc. ; bunăstarea poporului a crescut neîncetat.

Congresul al XXI-lea al P.C.U.S. (ianuarie-februarie 1959), analizînd succesele repurtate în construcția socialistă a țării, a arătat că socialismul a învins pe deplin și definitiv și Uniunea Sovietică a pășit într-o nouă etapă, superioară — cea a construcției desfășurate a societății comuniste.

Congresul a adoptat cifrele de control ale planului șeptenal de dezvoltare a economiei Uniunii Sovietice (1959—1965).

Programul construirii societății comuniste — cel de-al treilea program al P.C.U.S. (primul, adoptat în 1903, prevedea doborîrea orînduirii burgheze și instaurarea dictaturii proletariatului; al doilea, adoptat în 1919, prevedea sarcina construirii societății socialiste), a fost aprobat de Congresul al XXII-lea, care a avut loc în zilele de 17—31 octombrie 1961.

Îndeplinirea obiectivelor construcției comunismului necesita accelerarea maximă a progresului tehnic-științific, cu corolarul ei — creșterea rolului științei. O mare însemnătate în realizarea sarcinilor planului șeptenal a avut-o noua formă a întrecerii socialiste — mișcarea brigăzilor de muncă comuniste, a căror lozincă era „Să învățăm, să muncim și să trăim în chip comunist“.

Constatînd că unele măsuri luate în organizarea și planificarea industriei și agriculturii s-au dovedit necorespunzătoare cu ritmul nou, mai înalt, de dezvoltare a forțelor de producție, C.C. al P.C.U.S. a luat o serie de hotărîri pentru înlăturarea deficiențelor și pentru perfecționarea științifică a metodelor de organizare, planificare și conducere a economiei.

Planul șeptenal, în esență, a fost îndeplinit cu succes. În industrie s-au produs transformări calitative: s-a ridicat nivelul tehnic, s-au asimilat noi ramuri de producție, a crescut ponderea industriei electroenergetice, construcției de mașini, prelucrării metalelor și chimiei. Colhozurile au asigurat membrilor lor — conform hotărîrii C.C. al P.C.U.S. și Consiliului de Miniștri al U.R.S.S. din mai 1966 — o plată lunară a muncii în bani și, la anumite termene, în produse. Buna stare materială și culturală a populației a sporit. Pensiile au fost mărite și s-au extins și asupra colhoznicilor. La orașe și sate s-au construit peste 17 milioane de locuințe. Știința și tehnica sovietică au realizat noi cuceriri remarcabile. La 12 aprilie 1961, I. A. Gagarin, pilotînd nava „Vostok“, a inaugurat zborul omului în cosmos; în 1970 suprafața Lunii a fost explorată cu ajutorul aparaturii științifice instalate pe „Lunohod“.

Congresul al XXII-lea al P.C.U.S. (martie—aprilie 1966) a făcut bilanțul îndeplinirii planului șeptenal, a stabilit principalele sarcini ale noii etape de construcție a comunismului și a aprobat *Directivele noului plan cincinal* (1966—1970). Particularitatea cea mai importantă a noului cincinal era apropierea considerabilă a ritmului de creștere a producției mijloacelor de producție (grupa A) și producției obiectelor de consum (grupa B), urmărindu-se prin aceasta „creșterea substanțială a nivelului vieții poporului, o mai deplină satisfacere a cerințelor materiale și culturale a oamenilor sovietici“¹².

În raportul prezentat la cel de-al XXIV-lea Congres al P.C.U.S. (30 martie — 9 aprilie 1971), L. I. Brejnev, secretar general al C.C. al P.C.U.S., a făcut o analiză profundă și multilaterală a grandioaselor îndepliniri ale poporului sovietic, sub conducerea fermă a partidului comunist, în domeniul industriei, agriculturii, al dezvoltării științei, artei, culturii, învățămîntului, al asistenței sociale, al creșterii bunăstării materiale a populației etc.

¹² *Materiali XXIII sjezda K.P.S.S.*, Moskva, 1966, p. 228.

În ceea ce privește industria, producția de fontă a ajuns în 1970 la 85,9 milioane tone, față de 14,9 milioane tone în 1940; oțel — 116 milioane tone (față de 18,3 milioane tone); cărbune — 624 milioane tone (față de 165,9 milioane tone); gaze naturale — 200 miliarde m³ (față de 3,4 miliarde m³); energie electrică — 740 miliarde Kw/h (față de 48,3 miliarde Kw/h); îngrășăminte naturale — 55,4 milioane tone (față de 3,2 milioane tone); mase plastice — 1 672 mii de tone (față de 10,9 mii tone); automobile — 916 100 (față de 145 400); escavatoare — 31 000 (față de 274); tractoare — 459 000 (față de 31 600); combine 99 200 (față de 12 800). Valoarea producției industriale, numai în anul 1970, a depășit aproape de două ori valoarea producției obținută în timpul tuturor cincinalelor antebelice, luată împreună.

Mari progrese a înregistrat și agricultura. Comparativ cu perioada antebelică, pe ogoarele colhozurilor au funcționat în 1970 de șase ori mai multe tractoare, combine și alte utilaje mecanizate. Valoarea producției de produse agricole a crescut de la 39,6 miliarde ruble în 1940, la 87 miliarde ruble în 1970. Industria de cereale a crescut de la 95,6 milioane tone în 1940, la 167,5 milioane tone (media anuală între 1966—1970); la bumbac, de la 2,24 milioane tone, la 6,10 milioane tone etc. O creștere deosebită a cunoscut producția de carne (de la 1 500 000 tone în 1940, la 7 140 000 tone în 1970) și unt (de la 798 000 tone la 2 817 000 tone) etc.

Nivelul de viață al oamenilor sovietici a crescut substanțial, salariul mediu a sporit în 1971 de aproape patru ori față de 1940, cheltuielile sociale pe cap de locuitor s-au mărit de zece ori, iar pensiile aproape de 5 ori.

Populația U.R.S.S. a crescut de la 194,1 milioane locuitori în 1940, la 243 de milioane de locuitori în 1970, dintre care 139,1 milioane (adică 57%) trăiesc la orașe.

Congresul a aprobat Directivele planului cincinal pentru dezvoltarea economiei în perioada 1971—1975. Vastul program trasat de Congres asigură o dezvoltare nemaiîntâlnită a întregii economii naționale, o ridicare considerabilă a nivelului material și cultural al oamenilor sovietici, constituind o etapă importantă în mersul înainte al societății sovietice pe drumul către comunism.

Popoarele sovietice le-a revenit rolul istoric de pioniere pe drumul nou al edificării socialismului și comunismului, lucru ce le-a cerut eforturi deosebite, neîncetate căutări de forme și metode în vederea atingerii acestui măreț țel.

Dacă însă o întreagă perioadă U.R.S.S. a reprezentat singurul stat socialist din lume, în configurația social-politică de după cel de-al doilea război mondial o serie întreagă de popoare au pășit pe același drum al făuririi noii orînduiri. Astfel s-a format și întărit sistemul socialist mondial, care cuprinde în prezent 14 țări, și există perspectiva trecerii a noi țări pe calea socialismului.

Totodată, prăbușirea sistemului colonial atestă că imperialismul a pierdut și pierde necontenit poziții.

Făurirea sistemului socialist mondial asigură condiții obiective și a pus începuturile unui nou tip de relații interstatuale, întemeiate pe principiile marxist-leniniste.

În timp ce imperialismul generează în mod necesar relații de inegalitate între state, de asuprire a unui popor de către altul, socialismul creează posibilitatea conviețuirii frățești a statelor socialiste egale în drepturi și suverane, unite prin comunitatea orînduirii sociale, prin țelurile comune ale luptei antiimperialiste, prin ideologia lor comună — materialismul dialectic și istoric, atotbiruitoarea învățătură marxist-leninistă.

Dezvoltarea pe această bază a solidarității și intrajutorării între toate statele socialiste contribuie la triumful socialismului în lume, la întărirea colaborării între toate popoarele.

Cu prilejul sărbătoririi unei jumătăți de veac de la constituirea U.R.S.S., întregul popor, condus de Partidul Comunist Român, își manifestă, o dată în plus, sentimentele de prietenie frățească, de admirație și de profundă stimă pentru popoarele sovietice, pentru realizările lor istorice, obținute sub conducerea Partidului Comunist al Uniunii Sovietice.

Din cronica legăturilor internaționaliste româno-sovietice

FLORICA IONAȘCU

O retrospectivă succintă asupra literaturii consacrată acestei tematici indică preocuparea permanentă a istoricilor din țara noastră de a releva acțiunile de solidaritate internaționalistă desfășurate de mișcarea revoluționară și progresistă, în frunte cu Partidul Comunist Român, care, în tot cursul existenței sale, a îmbinat în chip strălucit patriotismul cu internaționalismul proletar.

O componentă importantă și continuă a internaționalismului mișcării muncitorești din România, care a căpătat valențe superioare o dată cu crearea P.C.R., mereu actuală atât în activitatea proletariatului, cât și a tuturor forțelor democratice, patriotice, care i se raliau, a constituit-o solidaritatea cu poporul sovietic.

Avînd ca preocupare tocmai acest aspect, în studiul de față intenționăm să continuăm, pe de o parte, investigațiile istoricilor români pe linia descifrării unor date noi privind sprijinul și solidaritatea acordate de masele largi populare din România statului sovietic *, iar, pe de altă parte, să alcătuim o sinteză, cât mai cuprinzătoare prin conținut, care să reflecte momentele caracteristice ale tematicii pe care ne-am propus s-o abordăm.

* Această problematică majoră comportă o suită de aspecte semnificative, care au reprezentat permanent obiect de preocupare pentru istoricii români, fapt concretizat prin publicarea unei suite de lucrări și articole. Vezi în acest sens: *Marea Revoluție Socialistă din Octombrie și România* (Culegere de studii), Editura politică, București, 1967; N. Copoiu, *Velikaia Oktiabrskaiia Soțialisticeskaia Revoluția i rumânskoe obșcestvennoe*, în „Revue roumaine d'histoire”, nr. 5/1967, p. 685—716; Gh. Unc, *Solidarnostî rumânskovo rabočevo i demokraticeskovo dvijenja s Velikoi Oktiabrskoi Soțialisticeskoi Revoluții (1917—1922)*, Editura Academiei R.S.R., București, 1968, 151 p.; Fl. Boeraș, *Documente privitoare la influența Marii Revoluții Socialiste din Octombrie asupra mișcării muncitorești din țara noastră (1917—1921)*, în „Revista arhivelor”, anul IV, nr. 1/1961, p. 74—114; M. Ionescu, *Presa muncitorească din România despre cea de-a treia campanie a Antantei și solidaritatea oamenilor muncii cu Rusia Sovietică (1920)*, în „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R.”, anul III, nr. 5/1957, p. 161—176; R. Deutsch, *Despre activitatea unor grupe revoluționare românești pe teritoriul Rusiei Sovietice, 1918—1921*, în „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R.”, anul III, nr. 5/1957, p. 177—192; V. Li-veanu, *Apărarea primului stat socialist, înfrunchipare a internaționalismului pro-*

Pentru clasa muncitoare din România, Marea Revoluție Socialistă din Octombrie a prilejuit înscrierea unei noi și glorioase file în cartea de aur a manifestărilor ei internaționaliste. Tovarășul Nicolae Ceaușescu subliniază că „În România, vestea victoriei Revoluției din Octombrie a fost salutată cu profundă mândrie și entuziasm de oamenii muncii, care și-au manifestat activ solidaritatea cu tinăra putere sovietică prin ample acțiuni desfășurate pe întreg cuprinsul țării, prin participarea nemijlocită, cu arma în mână, a unui număr însemnat de fii ai poporului nostru la apărarea statului socialist împotriva intervențiștilor. Aceste acțiuni au înscris file memorabile în cronica legăturilor internaționaliste dintre mișcările revoluționare ale clasei muncitoare din cele două țări, au reprezentat o manifestare vie a prieteniei dintre poporul român și popoarele U.R.S.S.”¹. Integrată în fluxul general al mișcării internaționale de

letar, în „Lupta de clasă”, anul XXXVIII, nr. 1/1958, p. 87—98; N. Copoiu, Ion Babici, *Manifestări internaționaliste ale proletariatului din România*, în „Analele Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R.”, anul XIV, nr. 5/1968, p. 33—59; Gh. Unc, *Solidaritatea proletară a clasei muncitoare din România cu Rusia Sovietică în primii ani după crearea P.C.R.*, în „Analele româno-sovietice”, anul XVII, nr. 3/1963, p. 75—89; Olimpiu Matichescu, *Comitetul Central de ajutorare a partidului comunist*, în *Organizații de masă legale și ilegale create, conduse sau influențate de P.C.R., 1921—1944*, vol. I, Editura politică, București, 1970, p. 25—51; Titu Georgescu, Gh. I. Ioniță, *Organizații legale de masă promotoare ale relațiilor de prietenie dintre România și U.R.S.S., create și îndrumate de Partidul Comunist Român în anii ilegalității*, în *Marea Revoluție Socialistă din Octombrie și România* (Culegere de studii), Editura politică, București, 1967, p. 213—246; M. C. Stănescu, *Din lupta maselor populare din România sub conducerea Partidului comunist, pentru pace și prietenie cu U.R.S.S. (1928—1931)*, în „Studii. Revistă de istorie”, anul XIV, nr. 6/1961; P. Constantinescu-Iași, *Acțiunea organizațiilor ilegale pentru prietenia cu U.R.S.S. în anii 1932—1936*, în *Contribuții la studiul influenței Marii Revoluții Socialiste din Octombrie în România*, E.S.P.L.P., București, 1957, p. 245—256; Ion M. Oprea, *O etapă rodnică din istoria relațiilor româno-sovietice. 1928—1936*, Editura politică, București, 1967; Eufrosina Popescu, *Aspecte ale sărbătoririi zilei de 7 noiembrie din presa muncitorească din România (1917—1944)*, în „Studii. Revistă de istorie”, anul XIV, nr. 6/1961, p. 1465—1489; Titu Georgescu, *Organizații de masă legale conduse de P.C.R. 1932—1934* (vezi cap.: *Asociația Amicii U.R.S.S.*), Editura politică, București, 1967, p. 186—223; Acad. P. Constantinescu-Iași, *Organizații de masă legale conduse de Partidul Comunist din România în anii 1932—1938* (vezi cap. *Asociația Amicii U.R.S.S.*), Editura Academiei R.P.R., București, 1962, p. 55—68; I. Eschenazi, *Ziarul „Amicii U.R.S.S.”, organ al Asociației „Amicii U.R.S.S.”*, anul I, nr. 1/1934, în „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R.”, anul V, nr. 2/1959, p. 114—121; Ion Babici, *Acum 40 de ani P.C.R. popularizează o broșură despre U.R.S.S.*, în „Pentru apărarea păcii”, anul XXI, nr. 12/1970, p. 6—7; Ion Babici, *Manifestations internationalistes du mouvement révolutionnaire de la jeunesse de Roumanie durant la période de l'entre deux guerres*, în „Revue roumaine d'histoire”, tome XI, nr. 1/1972, p. 109—123; Alexandru Sahia, *U.R.S.S., azi*, Editura Ramuri, Craiova, 1935; Gh. I. Ioniță, *Pentru front popular antifascist* (vezi cap. 7: *Societatea pentru întreținerea raporturilor culturale dintre România și Uniunea Sovietică*), Editura politică, București, 1971, p. 181—192; N. Petrovici, *Manifestația de la Obor din București, organizată de P.C.R. cu prilejul zilei de 7 Noiembrie 1940*, în „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R.”, anul IV, nr. 5—6/1958, p. 161—165; P. Nichita și Gh. Adorian, *Date cu privire la participarea unor patrioți români la lupta împotriva fascismului în detașamente de partizani din Uniunea Sovietică, Cehoslovacia și Franța*, în „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R.”, anul VII, nr. 6/1961, p. 60—74.

¹ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul desăvârșirii construcției socialiste*, vol. 2, Editura politică, București, 1968, p. 481—482.

solidaritate și de sprijinire a Revoluției din Octombrie, clasa muncitoare, forțele democratice și progresiste au adus o contribuție substanțială la lupta pentru apărarea tinărului stat proletar. Mișcarea oamenilor muncii de solidarizare cu revoluția rusă s-a desfășurat sub conducerea partidului socialist, partidul clasei muncitoare din România în acea vreme. În documentele sale oficiale, în presă, în întreaga sa activitate, partidul socialiștilor români s-a solidarizat cu revoluția rusă, a sprijinit-o și a propagat în rîndul maselor largi ale poporului român — în primul rînd al proletariatului din țara noastră — adevărul despre țelurile ei.

Alături de manifestările de simpatie și sprijin pentru cauza Revoluției din Octombrie — cum a fost, de pildă, greva generală de la 21 iulie 1919, în semn de solidarizare cu Rusia sovietică și cu Revoluția din Ungaria, întrunirile, manifestațiile, campaniile de presă — la loc de cînte s-a înscris participarea directă, cu arma în mînă, a mii de oameni ai muncii din România, aflați pe teritoriul Rusiei, la lupta pentru sprijinirea noii orînduiri sociale și de apărare a cuceririlor ei revoluționare, mulți dintre ei jertfindu-și viața împotriva dușmanilor interni și externi ai primului stat socialist din lume².

Este demn de subliniat că revoluționarii români au alcătuit primul detașament internațional de luptă sub steagul tinerei republici socialiste, pentru victoria revoluției proletare. În decembrie 1917, Comitetul de acțiune social-democrat de la Odesa a înființat Comitetul militar revoluționar român, care, la rîndul său, a trecut la crearea unor batalioane române revoluționare de infanterie și marină³. O activitate susținută în sprijinul marii revoluții a proletariatului rus au desfășurat organizațiile comuniste române, create pe teritoriul Rusiei revoluționare.

Toate aceste manifestări de solidarizare ale oamenilor muncii din România cu puterea sovietică, în lupta împotriva dușmanilor interni și externi, manifestări care au îmbrăcat formele cele mai variate, de la mișcările de salut adoptate la întrunirile muncitorești pînă la participarea cu arma în mînă la apărarea primului stat socialist din lume, reprezentau o înaltă expresie a spiritului internaționalismului proletar caracteristic clasei muncitoare din România și organizațiilor ei politice și profesionale. Aceste manifestări au constituit, totodată, o parte componentă a procesului de radicalizare a Partidului socialist, de transformare a acestuia în partid comunist.

Apărarea primului stat muncitoresc-țăranesc nu s-a limitat la perioada anilor 1917—1920, ci a fost una dintre preocupările principale ale mișcării revoluționare din România, izvorîta din convingerea că existența unei țări socialiste puternice este de o deosebită importanță pentru progresul întregii omeniri, pentru eliberarea socială și națională a poporului român.

² Vezi M. Ionescu, *Presă muncitorească din România despre cea de-a treia campanie a Antantei și solidaritatea oamenilor muncii cu Rusia Sovietică (1920)*, în „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.M.R.”, anul III, nr. 5/1957, p. 161—176.

³ N. Copoiu, Ion Babici, *Manifestări internaționaliste ale proletariatului din România*, în „Analele Institutului de studii istorice și social-politice de pe lîngă C.C. al P.C.R.”, anul XIV, nr. 5/1968, p. 46—49.

Poziția internaționalistă a comuniștilor români a fost subliniată în moțiunile și salutarile adresate proletariatului rus și Internaționalei Comuniste de către Congresul de constituire a P.C.R., din mai 1921. În moțiunea *Pentru proletariatul rus*, congresul și-a exprimat adinca sa admirație față de clasa muncitoare din Rusia, pentru înfăptuirile sale revoluționare. În acest sens, se aprecia că proletariatul rus „atît prin opera măreață ce a înfăptuit, cît și prin sacrificiile nenumărate aduse cauzei comuniste, formează astăzi avangarda proletariatului mondial în războiul său de dezrobire de sub jugul capitalist”⁴. Într-o altă moțiune, adoptată cu același prilej, intitulată *Pentru pace, contra războiului*, P.C.R. cerea grabnica reluare a relațiilor cu Rusia sovietică, cu toate statele vecine⁵.

Acțiunile de sprijin și solidaritate cu popoarele sovietice, desfășurate de clasa muncitoare, de forțele progresiste, de opinia publică democratică, au cunoscut noi dimensiuni în anii următori creării Partidului Comunist Român.

În cadrul numeroaselor acțiuni de largă solidaritate internaționalistă, inițiate și susținute de P.C.R. imediat după crearea sa⁶, s-a înscris campania pentru ajutorarea popoarelor sovietice în timpul foametei, care a bîntuit Rusia Sovietică în anii 1921—1922. Formele de manifestare pe care le-a îmbrăcat această amplă campanie au fost deosebit de variate. Astfel, din inițiativa P.C.R., s-a creat, în primăvara anului 1922, la Iași, Comitetul de ajutorare a Rusiei înfometate „Maxim Gorki”, în fruntea căruia s-au aflat importante personalități politice și culturale, ca C. I. Parhon, P. Constantinescu-Iași ș.a., avînd secții în numeroase localități din țară: Bîrlad, Tecuci, Galați, Brăila etc. La 23 aprilie, în sala „Cultura” din Iași, a avut loc prima ședință a Comitetului, unde s-a hotărît desfășurarea unei acțiuni intense pentru strîngerea fondurilor în vederea ajutorării Rusiei Sovietice. Mijloacele preconizate pentru realizarea acestui scop erau: organizarea de conferințe și serbări publice cu plată, lansarea unor liste de subscripție, chete etc. Comitetul „Maxim Gorki”, în apelul lansat, adresa populației chemarea „Să donați, să subscrieți, să colectați pe toate listele Comitetului”⁷.

Cu acest prilej, organizînd numeroase conferințe, serbări publice și alte manifestări cu caracter social și cultural, Comitetul a desfășurat și o amplă activitate de popularizare a victoriilor obținute de popoarele sovietice în opera de refacere a țării și de lichidare a urmelor războiului civil dus împotriva albgardiștilor și intervenției statelor imperialiste, precum și a succeselor înregistrate în domeniul culturii, învățămîntului și științei. Consemnînd conferința intitulată *Cultura cea nouă*, ținută la Bîrlad de P. Constantinescu-Iași, un ziar al vremii menționa că „În fața unei numeroase asistențe din toate clasele societății, în cuvinte pe înțe-

⁴ *Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1916—1921*. Editura politică, București, 1966, p. 685.

⁵ *Ibidem*, p. 683.

⁶ Vezi: Gh. Unc, *Solidaritatea proletară a clasei muncitoare din România cu Rusia Sovietică în primii ani după crearea P.C.R.*, în „Analele româno-sovietice”, anul XVII, nr. 3/1963, p. 75—89; Olimpiu Matichescu, *Comitetul Central de ajutorare a Partidului comunist*, în *Organizații de masă legale și ilegale create, conduse sau influențate de P.C.R., 1921—1944*, vol. I, Editura politică, București, 1970, p. 25—51.

⁷ „Socialismul” din 27 aprilie 1922.

lesul tuturor, conferențiarul a arătat lupta ce se desfășoară în Rusia pentru cultura poporului, luptă al cărei rezultat a fost mărirea numărului de școli, teatre, biblioteci, case de cultură în orașe și sate”⁸.

Un eveniment deosebit de important în istoria popoarelor sovietice, precum și în viața politică internațională, l-a reprezentat constituirea, la 30 decembrie 1922, a Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste. Încă de la apariție, U.R.S.S. și-a afirmat hotărârea de a conviețui în pace cu toate popoarele, de a acționa cu consecvență în sprijinul oamenilor muncii din lumea întreagă.

Situându-se neabătut pe poziții internaționaliste, Partidul Comunist Român a inițiat, organizat și condus nenumărate acțiuni de popularizare a realizărilor economice, sociale, politice și culturale dobândite de marea țară vecină pe drumul construirii socialismului. Militând neobosit, comuniștii români au reușit să antreneze în mișcarea de solidaritate internaționalistă, alături de clasa muncitoare, și alte pături și categorii sociale, au creat și au îndrumat o serie de organizații de masă legale, promoatoare ale relațiilor de prietenie cu Uniunea Sovietică, au atras în rîndul acestora numeroase personalități proeminente ale vieții politice, culturale, științifice și artistice ale țării.

O permanență a activității propagandistice a Partidului Comunist Român a reprezentat-o cultivarea în rîndurile maselor celor mai largi a adevărului despre transformările înnoitoare ce se petreceau în țara vecină. Gazetele și revistele ilegale ale partidului comunist, ca „Scînteia“, „Lupta de clasă“, „Steagul roșu“, „Acțiunea comunistă“, „Cazarma“, „Tînărul leninist“ etc., buletinele comitetelor regionale și locale de partid au publicat ample și documentate articole cu privire la construirea socialismului în Uniunea Sovietică, apeluri ale P.C.R. adresate maselor, privind necesitatea apărării statului sovietic. Organizațiile partidului comunist din uzine și fabrici aveau printre preocupările lor dezbaterile materialelor ilegale, care cuprindeau informații asupra realizărilor din Uniunea Sovietică, asupra succesorilor obținute de această țară pe frontul construcției socialiste. Comuniștii și uteciștii își îndeplineau cu abnegație sarcina de a răspîndi manifestele partidului, care înfățișau realitățile din Uniunea Sovietică și conțineau chemări înflăcărâte la acțiuni hotărîte pentru victorie și în țara noastră a revoluției proletare.

Lucrările și rezoluțiile congreselor Partidului Comunist Român au marcat semnificative prilejuri de afirmare a simpatiei și adeziunii comuniștilor români față de construcția socialismului din statul sovietic. În documentele Congresului al V-lea al P.C.R. se arată că „Trebuie popularizate în mod sistematic succesele construirii socialismului în Uniunea Sovietică, [...] trebuie explicată politica de pace cu Uniunea Sovietică”⁹.

La apelul Partidului Comunist Român, Uniunea Tineretului Comunist a popularizat, prin întreaga sa activitate, realizările primului stat socialist din lume, al primei revoluții proletare victorioase, a militat pentru o politică de pace și prietenie cu țara vecină de la Răsărit. Ideea prieteniei româno-sovietice a constituit un obiectiv major al luptei duse de organizația comunistă a tineretului din România. Astfel, în salutul adre-

⁸ „Dimineața” din 11 mai 1922.

⁹ Arhiva Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. (În continuare A.I.S.I.S.P.), Cota Ab XVI-3, fila 23.

sat de Uniunea Tineretului Comunist Român, cu ocazia celei de a 16-a aniversări a creării Comsomolului, erau exprimate sentimentele internaționaliste ale membrilor U.T.C. față de tineretul sovietic. „Azi, la a 16-a aniversare a voastră — se arăta în salut publicat în revista „Tinărul leninist“ din octombrie 1933 —, cînd faceți bilanțul luptelor și succesele, Uniunea Tineretului Comunist din România, în numele întregului tineret muncitor de la orașe și sate, vă strigă : «Tovarăși, luptele și succesele voastre sînt și luptele și succesele noastre»¹⁰.

În condițiile grele ale ilegalității, Partidul Comunist Român a folosit cele mai diverse mijloace pentru a dezvolta posibilitățile legale de activitate pusă în slujba solidarității și prieteniei cu Uniunea Sovietică. Astfel, în scopul mobilizării unor pături cît mai largi ale poporului, avînd în vedere adîncă stare de ilegalitate în care activa, partidul comunist s-a folosit de organizațiile de masă pe care le îndruma, între care Sindicatele Unitare, Blocul Muncitoresc-Țărănesc, Ajutorul Roșu etc., precum și de organele de presă editate de aceste organizații.

În cadrul unei largi acțiuni desfășurate sub lozinca „Să cunoaștem adevărul despre Rusia Sovietică“, comuniștii, prin intermediul organizațiilor legale, au militat pentru trimiterea unor delegații care să viziteze U.R.S.S., ele urmînd să fie alcătuite din reprezentanții diferitelor pături ale populației, indiferent de concepțiile lor politice și religioase. O atare propunere, pornită din partea B.M.Ț., a fost formulată, pentru prima oară, în coloanele ziarului „Înainte“, din noiembrie 1928 : „...Blocul Muncitoresc Țărănesc — se arăta în apelul lansat — propune tuturor organizațiilor muncitorești și țărănești, muncitorilor și țăranilor fără partid sau din orice partid ar face parte, intelectualilor, funcționarilor, reprezentanților cinstiți ai presei și tuturor celor ce muncesc formarea unei delegații din toate categoriile de mai sus, care să plece în Uniunea Sovietică, să se convingă de felul cum trăiesc muncitorii și țăranii acolo și de organizația socială, economică, politică și culturală“¹¹.

În sprijinirea acestei acțiuni, P.C.R. a trecut la o amplă campanie de masă. Pentru realizarea acestui deziderat s-a pronunțat conferința Uniunii unitare a muncitorilor metalurgiști și petroliști, ținută la Brașov între 24 și 26 ianuarie 1929. În 1930, din inițiativa P.C.R., a început colectarea de bani, paralel cu înființarea unui comitet de inițiativă pe țară, pentru trimiterea unei delegații care să viziteze U.R.S.S. În presă au început să apară articole semnificative, referitoare la această campanie : *Vrem să cunoaștem zidirea socialismului în Uniunea Sovietică*¹², *Vrem să știm adevărul despre țara unde se clădește socialismul*¹³, glăsuiau aceste articole. O inițiativă manifestată pe plan internațional pentru popularizarea realizărilor Uniunii Sovietice, care a cîștigat adeziunea opiniei publice românești, a fost constituirea, în anii 1928—1929, a asociațiilor „Amicii U.R.S.S.“. Repetatele apeluri ale Partidului comunist, manifestele, presa ilegală, care erau citite în uzine, la sate, în diferitele instituții, au contribuit la închegarea unor grupări legale și semilegale militante pentru pace și bună vecinătate cu U.R.S.S. Ca urmare, în anii

¹⁰ „Tinărul leninist“, nr. 14, din octombrie 1933.

¹¹ „Înainte“, nr. 8, din 11 noiembrie 1928.

¹² „Înainte“, nr. 3, din 26 ianuarie 1930.

¹³ „Femeia muncitoare“, nr. 2—3, din 2 martie 1930.

1931—1932 au luat naștere la București, Iași, Cluj și în alte orașe cercuri de prieteni ai U.R.S.S.

Ecouri despre construirea socialismului în Uniunea Sovietică au răzbătut în România acelor ani și prin intermediul unor personalități științifice, care au vizitat U.R.S.S. cu prilejul unor reuniuni internaționale. Astfel, printre oamenii de știință și cultură români, care au avut ocazia să vadă Uniunea Sovietică încă înainte de stabilirea relațiilor diplomatice dintre țările noastre, se numără eminentul agronom și economist Marin Chirițescu Arva¹⁴, care a luat parte la al II-lea Congres internațional pentru știința solului, ținut la Leningrad—Moscova, în iulie-august 1930. În numele informării obiective a maselor populare asupra realității din marea țară vecină, profesorul Chirițescu Arva a publicat, la reîntoarcerea în patrie, sub titlul: *Al II-lea Congres internațional pentru știința solului în Rusia Sovietică**, impresiile din călătoria efectuată prin U.R.S.S., timp de 24 de zile, după terminarea congresului.

Referindu-se la campania internațională antisovietică a propagandei burgheze reacționare, care „prezicea” prăbușirea puterii sovietice, savantul român arăta: „Rusia Sovietică, contrariind profețiile celor care se mulțumesc să aștepte cu brațele încrucișate prăbușirea actualului regim, devine un factor determinant în viața economică a Europei și a lumii întregi...”

Militind cu consecvență pentru dezvoltarea legăturilor de prietenie cu Uniunea Sovietică și salutând apariția lucrării lui Chirițescu Arva, comuniștii au popularizat datele, faptele și concluziile omului de știință român despre U.R.S.S. În broșura *U.R.S.S. după 15 ani*, editată la București, în 1932, prin grija P.C.R., erau citate o serie de pasaje din lucrarea amintită, mărturii prețioase asupra situației reale din U.R.S.S. Fotografiile din lucrarea lui Chirițescu Arva au fost răspindite separat în rîndurile maselor, în scopul popularizării succeselor obținute de popoarele sovietice în făurirea unei vieți noi. La rîndul ei, Asociația „Amicii U.R.S.S.” a comentat favorabil atitudinea savantului român față de realitatea sovietică.

Încă de la crearea sa, P.C.R. a desfășurat ample acțiuni nu numai în direcția popularizării victoriilor obținute de Statul sovietic, ci și pentru stabilirea unor relații diplomatice de bună vecinătate cu acesta. Pentru obținerea acestui deziderat major au fost atrase în luptă, alături de clasa muncitoare, forțele largi democratice și progresiste, numeroase personalități științifice, oameni politici cu vederi realiste. Nenumărate documente de partid ale vremii, rezoluții ale congreselor și plenarelor, manifeste, circulare, articole de presă, conferințe și dezbateri ale organizațiilor de partid, manifestările organizate cu prilejul diferitelor date aniversative (5 septembrie — ziua internațională a tineretului, 1 august — ziua internațională împotriva războiului și 7 noiembrie) dovedesc din plin această preocupare permanentă a Partidului Comunist Român.

¹⁴ Ion Babici, *Acum 40 de ani P.C.R. popularizează o broșură despre U.R.S.S.*, în „Pentru apărarea păcii”, anul XXI, nr. 12/1970, p. 6—7.

* Materialul avea 72 de pagini, fiind însoțit de 37 de ilustrații și de două hărți.

Încheierea, în 1928, a pactului Briand-Kellog, semnarea, la 9 februarie 1929, de către U.R.S.S., România, Polonia, Estonia și Lituania a protocolului de la Moscova, prin care se preconiza abolirea războiului ca mijloc de rezolvare a diferendelor dintre state, protocol care înlesnea, în același timp, stabilirea de contacte noi și multiple între România și U.R.S.S., au fost primite cu satisfacție de P.C.R., de opinia publică din țara noastră. Coloanele presei comuniste și muncitorești inserau titluri, ca : *Propunerile sovietice, U.R.S.S. luptă pentru pace, Pactul Kellog a fost semnat și de România*, în care se sublinia dorința fermă a poporului român de a avea relații de bună vecinătate cu U.R.S.S., precum și inițiativele sovietice pentru stabilirea unei politici de pace cu popoarele lumii, cu statul român.

În rîndurile muncitorimii și ale intelectualității, ale populației de la orașe și sate devenea tot mai limpede necesitatea unei cotituri în ceea ce privea legăturile României cu U.R.S.S. Sub presiunea maselor, deputați și mai apoi miniștri cereau în parlament să fie deslușite în arena internațională acele forțe externe care puteau garanta independența României.

O amplă pledoarie în favoarea ratificării pactului de la Moscova a făcut în parlament Lotar Rădăceanu¹⁵. În discursul din Camera deputaților, din noiembrie 1932, scriitorul Victor Eftimiu declara, la rîndul său : „În numele intelectualilor și tineretului, cer să se reia relațiile cu Uniunea Sovietică”¹⁶.

Anul 1933 s-a caracterizat, pe plan internațional, prin inițiativa delegației sovietice la Conferința dezarmării, pentru crearea unui nou instrument diplomatic destinat să contribuie la consolidarea operei de prevenire a oricărui act de agresiune. Această inițiativă, sprijinită din primul moment și activ de România, s-a concretizat în semnarea la Londra, în iulie 1933, a Convenției pentru definirea agresorului.

În broșura intitulată *Pericolul de noi războaie și învățătura marxist-leninistă asupra războiului*, editată de Comitetul Central al Partidului Comunist Român și publicată în anul 1933, se sublinia efortul diplomației sovietice în direcția înfăptuirii dezarmării¹⁷. În documentele și coloanele presei partidului comunist și ale organizațiilor de masă conduse sau îndrumate de P.C.R., s-a comentat pe larg știrea încheierii convenției de la Londra¹⁸.

Momentul istoric care a consfințit restabilirea relațiilor diplomatice româno-sovietice a fost actul de la 9 iunie 1934. Semnificația majoră a stabilirii legăturilor normale cu Uniunea Sovietică, înțeleasă de majoritatea covârșitoare a poporului român, avea la bază convingerea întemeiată că noile raporturi diplomatice dintre cele două state reprezentau un element de bază pentru independența națională a României, ca și pentru consolidarea păcii în lumea întreagă.

Folosind organele sale de presă, ca și pe cele aflate sub influența sa, precum și alte mijloace de propagandă, Partidul Comunist Român a

¹⁵ *Dezbaterile Adunării deputaților*, ședința din 14 februarie 1929, p. 1028.

¹⁶ Victor Eftimiu, *Noi și sovietele*, discurs rostit în zilele de 22 și 24 noiembrie 1932 în Adunarea Deputaților și republicat în extras, București, 1945.

¹⁷ A.I.S.I.S.P., cota Ab XVII—12, inv. nr. 628.

¹⁸ *Loc. cit.*, cota A XVII—67, inv. nr. 60 ; Vezi și : „Scinteia” din 1 august 1933 ; „Buletinul Comitetului Central al P.C.R., nr. 13/1933.

dat o largă publicitate importanței actului reluării relațiilor diplomatice cu Uniunea Sovietică. În *Declarația Comitetului Central al Partidului Comunist Român cu privire la recunoașterea U.R.S.S.*, s-a apreciat ca pozitivă statornicirea raporturilor de bună vecinătate între cele două popoare¹⁹.

Stabilirea legăturilor diplomatice româno-sovietice a întrunit consensul a numeroase personalități științifice și culturale, care și-au mărturisit, de asemenea, acordul deplin față de reluarea legăturilor diplomatice româno-sovietice, a unor largi și influente cercuri politice burgheze lucide, în frunte cu eminentul diplomat Nicolae Titulescu.

Un rol deosebit în ansamblul acțiunilor inițiate de P.C.R. în direcția solidarității internaționaliste cu Uniunea Sovietică, în anii următori actului din 9 iunie 1934, l-au avut organizațiile de masă „Amicii U.R.S.S.„, „Societatea pentru întreținerea raporturilor culturale dintre România și Uniunea Sovietică“, „Comitetul român al Reuniunii universale pentru pace“, ca și alte organizații progresiste.

Creată la 28 iulie 1934, în vederea consolidării raporturilor de bună vecinătate și a schimburilor culturale între poporul român și cel sovietic, organizația de masă „Amicii U.R.S.S.“²⁰ a publicat în presa vremii, încă din prima zi a existenței sale, apelul *Către toți muncitorii, țăranii și intelectuali de la orașe și sate*, prin care se făceau cunoscute constituirea acesteia, scopul și obiectivele ei. „Normalizarea raporturilor dintre cele două țări vecine — se arăta în apelul amintit — a venit într-un moment când pacea este peste tot amenințată, când pregătirile de război nu mai conțin, când valurile reacțiunii fasciste și hitleriste vor să distrugă tot ce gîndirea, arta, literatura și munca au dat în drumul spre noi idealuri de creație și civilizație... De aceea reluarea raporturilor cu U.R.S.S. constituie pentru pacea omenirii un fapt de o importanță covârșitoare“²¹.

În cadrul Asociației, ai cărei membri erau recrutați din cele mai variate categorii sociale, remarcăm prezența profesorilor universitari Radu Cernătescu și P. Constantinescu-Iași, a muncitorului ceferist Constantin David, a publicistului Alexandru Sahia, a avocatului C. Paraschivescu-Bălăceanu, a scriitorilor George Mihail Zamfirescu, Demostene Botez, Zaharia Stancu, N. D. Cocea, Scarlat Callimachi, Radu Boureanu ș.a.

Asociația „Amicii U.R.S.S.“ s-a dezvoltat cu repeziciune în București, unde își avea sediul central, și și-a creat ramificații în întreaga țară (Iași, Ploiești, Galați, Cluj, Craiova, Brașov etc.). În vederea cuprinderii unor mase cît mai largi și pentru cunoașterea detaliată a adevărului despre Uniunea Sovietică, Asociația „Amicii U.R.S.S.“ a organizat, în centrele cele mai importante ale țării, conferințe, expoziții și serbări, vizionări de filme sovietice, a editat un organ de presă propriu — „Amicii

¹⁹ A.I.S.I.P., cota Ab XVIII-10.

²⁰ Vezi pe larg : Titu Georgescu, *Organizații legale de masă conduse de P.C.R. 1932—1934*, Editura politică, București, 1967, p. 186—223 ; Titu Georgescu, Gh. I. Ioniță, *Organizații legale de masă, promotoare ale relațiilor de prietenie dintre România și U.R.S.S., create și îndrumate de Partidul Comunist Român în anii ilegalității sale, în Marea Revoluție Socialistă din Octombrie și România*, Editura politică, București, 1967, p. 213—246.

²¹ „Cuvîntul liber“ din 28 iulie 1934.

U.R.S.S.”²². În toamna anului 1934, Asociația „Amicii U.R.S.S.” a inițat o amplă campanie de masă pentru trimiterea unei delegații în Uniunea Sovietică. Aceasta urma să participe la sărbătorirea prilejuită de aniversarea a 17 ani de la Marea Revoluției Socialiste din Octombrie. Pregătirile pentru alegerea delegaților au început în septembrie, mai întâi în rândul membrilor asociației, iar apoi în rândul oamenilor muncii din uzine, instituții, cartiere. Au fost aleși, în total, 60 de delegați, care au fost însă împiedicați să plece de către autoritățile române. Ziua de 7 noiembrie 1934 a fost totuși aniversată, ca și în alți ani, în București și în alte orașe ale țării. În acea zi, Asociația „Amicii U.R.S.S.” a făcut cunoscută maselor, prin presă și în cadrul unor întruniri, semnificația aniversării marelui eveniment istoric, prezentându-l ca o victorie a forțelor păcii și democrației. În București, o delegație de muncitori și intelectuali, membri ai asociației, a prezentat felicitări la Legația U.R.S.S.

Un accent deosebit a pus Asociația „Amicii U.R.S.S.” pe desfășurarea activității culturale și științifice, ceea ce însemna pentru poporul român răspunsuri la o serie întreagă de probleme ale științei, culturii și artei din țara socialismului. Această activitate satisfăcea, de asemenea, interesul savanților și oamenilor de cultură din România pentru realizările Uniunii Sovietice în domeniul industriei, agriculturii, medicinei, teatrului, muzicii²³.

Intensificarea activității Asociației „Amicii U.R.S.S.”, ca expresie vie a năzuințelor maselor de muncitori, țărani, intelectuali pentru prietenie cu Statul sovietic, pentru pace în Europa și în lumea întreagă, a dus la interzicerea acesteia de către autorități, la 25 noiembrie 1934, odată cu alte organizații de masă.

În perioada cuprinsă între sfârșitul anului 1934, când organizația „Amicii U.R.S.S.” a fost dizolvată, și jumătatea anului 1935, când au fost puse bazele „Societății pentru întreținerea raporturilor culturale dintre România și Uniunea Sovietică”*, mișcarea revoluționară, democratică și antifascistă din România a continuat să inițieze și să desfășoare cu succes o largă gamă de acțiuni menite să apropie cele două țări și popoare vecine, acțiuni la care au participat toți cei care fuseseră sprijinitorii activi ai Asociației „Amicii U.R.S.S.”. Organizațiile de masă legale, înființate de către P.C.R. la începutul anului 1935, și care au activat mult timp după aceea, au contribuit efectiv la cultivarea și întreținerea unor calde sentimente față de Uniunea Sovietică în păturile cele mai largi ale populației. Presa muncitorească și antifascistă a vremii a reprezentat, de asemenea, an de an un bun mesager al dorinței de cunoaștere reciprocă și

²² I. Eschenazi, *Ziarul „Amicii U.R.S.S.”, organ al Asociației „Amicii U.R.S.S.”, anul I, nr. 1, 1934*, în „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R.”, anul V, nr. 2/1959, p. 114—121.

²³ Vezi detalii în: Titu Georgescu, *Organizații de masă legale conduse de P.C.R. 1932—1934*, Editura politică, București, 1967, p. 186—223; Titu Georgescu, Gh. I. Ioniță, *Organizații legale de masă, promotoare ale relațiilor de prietenie dintre România și U.R.S.S., create și îndrumate de Partidul Comunist Român în anii ilegalității*, în *Marea Revoluție Socialistă din Octombrie și România*, Editura politică, București, 1967, p. 213—246; Acad. P. Constantinescu-Iași, *Organizații legale de masă conduse de Partidul Comunist din România în anii 1932—1938*, Editura Academiei R.P.R., București, 1962, p. 55—68.

* Vezi Ordonanța Corpului II Armată din 25 noiembrie 1934, în „Dimineața” din 27 noiembrie 1934.

de apropiere, a sentimentelor poporului român de pace și bună vecinătate cu Uniunea Sovietică. În comunicatul care anunța crearea „Societății pentru întreținerea raporturilor culturale dintre România și Uniunea Sovietică”, se considera momentul reluării raporturilor diplomatice dintre România și U.R.S.S. ca „un succes al spiritului de solidaritate între popoare”²⁴.

În fruntea acestei organizații s-au situat, de asemenea, personalități reprezentative ale culturii și științei românești, între care scriitorul și publicistul comunist Alexandru Sahia, care a avut prilejul să stea mai multe luni în Uniunea Sovietică, să viziteze diferite orașe, colhozuri, fabrici, instituții de cultură, și care își va comunica impresiile în cartea *U.R.S.S. azi*, apărută în anul 1935. În prefața volumului, autorul remarcă faptul că „Societatea pentru întreținerea raporturilor culturale dintre România și Uniunea Sovietică” era „o dovadă sinceră că oamenii de știință, artiștii și scriitorii din România salută cu satisfacție reluarea raporturilor diplomatice dintre guvernul român și cel sovietic, în vederea menținerii spiritului de solidaritate între popoare și a schimbului de valori spirituale, care trebuie să existe cât mai frecvent între ele”.

Ca forme de activitate „Societatea pentru întreținerea raporturilor culturale dintre România și Uniunea Sovietică” a folosit, în primul rând, toate manifestările oficiale prin care se exprimau, într-un mod sau altul, legăturile dintre cele două țări, aducându-și contribuția la reușita lor, mobilizându-și membrii și simpatizanții la aceste acțiuni. Societatea a sprijinit răspândirea literaturii, a filmelor, a pieselor de teatru sovietice. A pregătit chiar editarea unei reviste, care a fost însă interzisă.

Primii pași în direcția acestei activități s-au făcut prin organizarea de conferințe pe teme științifice, privind progresul realizat de savanții sovietici în diferite domenii. Ca urmare a interesului stîrnit de dezvoltarea științei sovietice, savanții români, înfruntînd piedicile autorităților, au participat la congrese și reuniuni științifice în Uniunea Sovietică. Astfel, dr. Gh. Marinescu și dr. Gr. Benetato au expus în Uniunea Sovietică propria experiență și și-au însușit din experiența pavlovistă, cu ocazia celui de al XV-lea Congres Internațional de fiziologie de la Leninigrad — Moscova, din 9—17 august 1935, la care au participat 1 500 de oameni de știință din întreaga lume²⁵.

Societatea și-a făcut o preocupare și din organizarea, în fiecare an, a unor acțiuni proprii consacrate aniversării zilei de 7 noiembrie, simbol al victoriei Marii Revoluții Socialiste din Octombrie. Una dintre formele folosite adesea era desemnarea unor delegații, care mergeau la Legația sovietică spre a prezenta felicitări²⁶. O altă formă o reprezenta trimiterea la Moscova a unor delegații care să asiste la festivitățile organizate cu acest prilej²⁷. Cu toate piedicile puse de autorități, la jumătatea anului

²⁴ „Curentul” din 22 mai 1935.

²⁵ Dr. Grigore Benetato, *Problemele fiziologiei moderne în discuția Congresului Internațional de fiziologie din Leningrad*, în „Clujul medical”, revistă medicală lunară, anul XVI, nr. 12, din 1 decembrie 1935, p. 655.

²⁶ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 219, fila 216.

²⁷ Cu pregătirea unei asemenea acțiuni, de pildă, Societatea a desemnat, în anul 1935, pe Alexandru Sahia, Alexandru Mihăileanu și Matei Socor (Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 25, dosarul nr. 4 195, fila 8; fondul nr. 24, dosarul nr. 4 156, fila 211).

1936, o delegație de muncitori români a reușit să facă o vizită în Uniunea Sovietică, la întoarcerea în țară aceștia popularizând realitățile sovietice în cadrul unor simpozioane.

Urmărită pas cu pas de organele siguranței, Societatea și-a desfășurat activitatea în anii 1935 și 1936 sub denumirea inițială și apoi sub denumiri schimbate, în grupări mai mici, în anii 1937—1938²⁸. În februarie 1938 „Societatea pentru întreținerea raporturilor culturale dintre România și Uniunea Sovietică“, odată cu instalarea dictaturii regale și adoptarea măsurilor de dizolvare a partidelor și organizațiilor politice, a fost nevoită să-și înceteze activitatea legală, continuând-o un timp după aceea în mod ilegal.

Anul 1939 găsea Partidul Comunist Român în fruntea maselor largi populare, pe poziții ferme de apărare și întărire a prieteniei dintre poporul român și popoarele sovietice, pentru înfruntarea agresorilor hitleriști. Un răspuns la aceste cerințe majore l-a constituit însăși manifestația de la Obor din toamna lui 1940 — „...acțiune importantă a partidului comunist, care a luptat consecvent pentru apărarea intereselor zilnice ale maselor exploatate. Ea a demonstrat încă o dată atașamentul maselor populare pentru Statul sovietic, care avea să fie atacat mișelește în vara anului următor de armatele fasciste. Aniversarea a 24 de ani de la Revoluția din Octombrie a avut loc în condițiile luptei eroice a poporului sovietic pentru apărarea patriei socialiste“²⁹.

În fața marilor primejdii care amenințau frontierele țării în anul 1939, când la masa tratativelor dintre marile puteri imperialiste se hotăra soarta păcii și a războiului, Plenara a VI-a a C.C. al P.C.R. din iunie 1939 preconiza ca orientare a politicii externe securitatea colectivă „în alianță cu statele democratice, în frunte cu Marea țară socialistă U.R.S.S.“³⁰. Tot acum, înregistrând poziția a o serie de partide și curente politice față de marele stat proletar vecin, „Scînteia“ consemna și faptul că „Ziarele burgheze publică articole lungi despre forța U.R.S.S., despre puterea Armatei roșii, despre dragostea de pace a U.R.S.S.“³¹.

În timpul celui de al doilea război mondial, în care România a fost atrasă, împotriva voinței poporului român, de către Germania nazistă, P.C.R., care se afla în avangarda luptei antirăzboinice, a chemat poporul român la lupta pentru încetarea războiului antisovietic, răsturnarea regimului militar-fascist al lui Antonescu, alungarea din țară a hitleriștilor, readucerea Nordului Transilvaniei în hotarele patriei, recucerirea independenței de stat a României etc. Aceste deziderate au fost incluse în materialele programatice ale P.C.R., ca Circulara din iulie 1941 cu privire la războiul antisovietic, Platforma-program din septembrie 1941, Rezoluția din ianuarie 1942 ș.a.

²⁸ Arhiva C.C. al P.C.R., fondul nr. 1, dosarul nr. 96, fila 261.

²⁹ Vezi N. Petrovici, *Manifestația de la Obor din București, organizată de P.C.R. cu prilejul zilei de 7 Noiembrie 1940*, în „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R.“, anul IV, nr. 5—6, 1958, p. 163—164.

³⁰ „Scînteia“, nr. 21, din 26 iulie 1939.

³¹ *Ibid.*

Urmind neabătut linia revoluționar-patriotică a partidului comunist U.T.C. s-a încadrat activ în lupta împotriva dictaturii antonesciene, pentru ieșirea României din războiul hitlerist.

Cu prilejul zilei de 7 noiembrie 1941, U.T.C. a făcut apel la întregul tineret român pentru ca, alături de cel sovietic și cu întregul tineret din lume, să lupte pentru dezrobirea patriei și salvarea tinerei generații. Un asemenea moment l-a constituit și cea de-a 25-a aniversare a Revoluției din Octombrie, cu care prilej s-a evidențiat rolul Armatei roșii, despre care se arăta că luptă cu abnegație atât pentru apărarea țării, căreia îi slujea cu devotament, cât și pentru a sprijini popoarele subjugate de hitleriști, în scopul redobândirii libertății acestora. Întărirea neconținută a sentimentelor de prietenie și de solidaritate cu statul sovietic, ura mereu crescândă împotriva hitlerismului, au fost viu exprimate cu prilejul zilei de 7 noiembrie 1942, în articolul *Trăiască Revoluția Socialistă din Octombrie*, apărut în „Buletinul Uniunii Patriotice“, care făcea remarca că tot mai mulți patrioți români pricep că soarta României depinde de sfârșitul victorios al luptei popoarelor sovietice împotriva fascismului german și că locul nostru trebuie să fie alături de U.R.S.S.³²

În aceste condiții extrem de grele, P.C.R. a organizat și condus mișcarea de rezistență națională, care a cuprins laolaltă toate forțele patriotice într-un front comun de luptă, în vederea răsturnării dictaturii militare-fasciste și a eliberării țării. Într-un manifest al P.C.R., din 7 noiembrie 1943, acesta chema muncitorii, țărani, soldații, patrioții, întregul popor să-și unească forțele în lupta pentru eliberarea țării. Încrederea comuniștilor în victoria Armatei sovietice era neclintită. Loviturile zdrobitoare date de aceasta fasciștilor în anii 1942—1943 confirmau pe deplin convingerea că se apropia ziua prăbușirii hitlerismului.

Starea de spirit antifascistă existentă în rindurile Armatei române este atestată elocvent de atitudinea de împotrivire a numeroși militari români, care au trecut de partea Armatei sovietice, un număr însemnat dintre ei participând activ la lupta de partizani, desfășurată în diferite regiuni ale Uniunii Sovietice. Mărturiile descoperite de istoricii sovietici în arhivele din U.R.S.S., precum și datele culese din Arhiva Ministerului Forțelor Armate din țara noastră, duc la concluzia că patrioți români, alături de partizani sovietici, au luptat la Odesa, în Crimeea, Ucraina de nord și vest și în Bielorussia.

An de an, lună de lună, numeroși militari și-au dat seama că sprijinind, într-o formă sau alta, Armata sovietică în războiul împotriva fascismului contribuie la lupta forțelor democratice înaintate din țară, îndreptată contra dictaturii antonesciene și a trupelor hitleriste, apără interesele generale, vitale ale poporului român, independența și libertatea sa. Toate acestea au determinat dezvoltarea unei puternice mișcări patriotice antifasciste în rindurile prizonierilor români din Uniunea Sovietică. Cu miile, aceștia au cerut permisiunea de a lupta cu arma în mână alături de trupele sovietice împotriva fascismului. Ca urmare, răspunzând dorinței manifestate de prizonierii români, guvernul sovietic s-a declarat de acord cu constituirea Diviziilor „Tudor Vladimirescu“ și „Horia, Cloșca și Crișan“.

³² „Buletinul Uniunii patriotice“ din 1 noiembrie 1942.

Patrioții români, prin eroismul de care au dat dovadă, au demonstrat că au acționat în spiritul celor mai bune tradiții de luptă ale popoului nostru, ale clasei muncitoare din România. Faptele lor îndeamnă la o retrospectivă asupra celor întâmplate în 1905, în 1917, în timpul intervenției statelor imperialiste, ca și după înființarea Statului sovietic, cind au fost inițiate numeroase acțiuni de solidaritate cu clasa muncitoare din Rusia, cu popoarele Uniunii Sovietice.

Partidul Comunist Român, unind laolaltă toate forțele patriotice ale națiunii și folosind împrejurările favorabile create de victoriile strălucite ale coaliției antihitleriste, a cărei forță de bază a fost Uniunea Sovietică, a organizat insurecția armată de la 23 August 1944, asigurând doborîrea dictaturii antonesciene, scoaterea României din războiul antisovietic și angajarea ei cu întregul potențial material, uman și militar, în lupta împotriva Germaniei fasciste.

Frăția de arme dintre cele două popoare a fost probată și prin luptele duse umăr la umăr de ostașii români și ostașii sovietici pentru eliberarea întregului teritoriu al României și apoi dincolo de hotarele țării, pînă la înfrîngerea totală a fascismului german. Sîngele cu care Armata română, alături de Armata sovietică, a stropit drumurile aspre ale războiului antihitlerist a cimentat prietenia româno-sovietică, colaborarea dintre popoarele noastre.

După eliberare, Partidul Comunist Român a continuat să înscrie, pe cele mai diverse planuri, noi file în bogatul tezaur al tradițiilor sale internaționaliste.

Instaurarea, la 6 martie 1945, a regimului democrat-popular în România, act istoric care s-a bucurat de adeziunea și sprijinul politic-moral al popoarelor sovietice, a creat premisele dezvoltării și întăririi neconținute a prieteniei și colaborării româno-sovietice, coordonată majoră a politicii noastre de stat.

La 6 august 1945 au fost restabilite relațiile diplomatice între România și Uniunea Sovietică, iar la 24 august, același an, ele au fost ridicate la rang de ambasadă. O însemnătate aparte pentru întărirea alianței și colaborării dintre țările și popoarele noastre pe plan politic, economic, cultural și științific a avut *Tratatul de prietenie, colaborare și asistență mutuală dintre România și Uniunea Sovietică*, încheiat la 4 februarie 1948. Document de mare semnificație politică, tratatul a consfințit, pentru prima dată într-un act de stat, relațiile tradiționale de prietenie dintre cele două popoare, oferind, totodată, un cadru politico-juridic favorabil, un fundament durabil pentru amplificarea și diversificarea raporturilor de conlucrare tovarășească dintre România și Uniunea Sovietică.

În ansamblul politicii externe a partidului și statului nostru, relațiile de prietenie, de dezvoltare și intensificare a colaborării multilaterale cu toate țările socialiste, de alianță și solidaritate internaționalistă cu Partidul Comunist al Uniunii Sovietice, cu Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste ocupă un loc deosebit de important. Fundamentul traianic al acestor raporturi de tip nou îl constituie comunitatea orînduirii

socialiste, ideologia marxist-leninistă, țelurile comune ale construirii socialismului și comunismului, ale apărării păcii în lume.

Relațiile româno-sovietice au cunoscut după 23 August 1944 o dezvoltare continuă, practic neexistînd domeniu de activitate în care țara noastră să nu colaboreze strîns cu Uniunea Sovietică. Această cooperare multilaterală capătă o amploare tot mai mare, se realizează în forme variate, conținutul ei devenind tot mai bogat pe măsura înaintării celor două țări pe calea construirii socialismului și comunismului.

O contribuție de cea mai mare însemnătate la dezvoltarea și aprofundarea prieteniei și colaborării frățești dintre Republica Socialistă România și Uniunea Sovietică au adus-o vizitele, întîlnirile și convorbirile purtate de conducătorii de partid și de stat ai României cu conducătorii de partid și de stat ai Uniunii Sovietice.

Convorbiri între conducătorii de partid și de stat din Republica Socialistă România și U.R.S.S. au avut loc și cu ocazia participării reciproce la congrese ale P.C.R. și P.C.U.S., la aniversări jubiliare sau a unor întîlniri internaționale ale țărilor membre ale Tratatului de la Varșovia sau ale țărilor membre ale C.A.E.R.

În cadrul convorbirilor la nivel înalt, reprezentanții partidelor și statelor noastre au făcut schimburi utile de informații privind construirea socialismului și comunismului în cele două țări, problemele dezvoltării continue a relațiilor de prietenie frățească și colaborare multilaterală româno-sovietică.

Cu prilejul vizitei în U.R.S.S. a delegației de partid și guvernamentale române, condusă de tovarășul Nicolae Ceaușescu, din septembrie 1965, cele două părți și-au exprimat satisfacția față de dezvoltarea cu succes a prieteniei frățești dintre poporul român și popoarele sovietice, a relațiilor dintre țările noastre. „Prietenia dintre Republica Socialistă România și Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu — se dezvoltă pe baza principiilor internaționalismului socialist, ale respectării independenței și suveranității naționale, ale egalității în drepturi, întrajutorării tovarășești și avantajului reciproc”³³.

Cu prilejul convorbirilor româno-sovietice au fost abordate la nivel înalt, de asemenea, probleme internaționale de interes reciproc cu privire la relațiile dintre țările socialismului, mișcarea comunistă și muncitorească internațională, lupta pentru asigurarea unui climat de pace și securitate în Europa și în întreaga lume. Astfel, în cadrul vizitei delegației de partid și guvernamentale române, condusă de tovarășul Nicolae Ceaușescu, din septembrie 1965, s-a putut constata comunitatea de vederi în ceea ce privește cele mai importante probleme ale contemporaneității, problemele păcii și războiului, lupta împotriva imperialismului, colonialismului și neocolonialismului, sprijinirea luptei de eliberare națională, destinderea încordării internaționale.

Sînt, desigur, cunoscute mutațiile semnificative care s-au produs în raportul de forțe pe plan internațional. Caracteristica principală a evoluției situației internaționale o constituie afirmarea tot mai puter-

³³ Sub steagul internaționalismului socialist, vizite în întîlniri reciproce ale conducătorilor de partid și de stat ai Republicii Socialiste România cu conducători de partid și de stat ai țărilor socialiste din Europa și Republica Cuba, iunie 1965—iunie 1972, vol. 2, Editura politică, București, 1972, p. 188.

nică a socialismului, creșterea forței și prestigiului țărilor sistemului mondial al socialismului. Totodată, un loc tot mai important în lume îl joacă țările care au pășit pe calea dezvoltării independente, clasa muncitoare, masele populare din țările capitaliste. Însemnate modificări au apărut și în raporturile dintre țările capitaliste. O succintă analiză permite concluzia evidentă că situația internațională evoluează în favoarea forțelor progresului, păcii și colaborării între popoare și în defavoarea politicii imperialiste de forță, dictat și agresiune.

Pornind de la aceste considerente principiale, Partidul Comunist Român, România socialistă se pronunță pentru realizarea unor schimburi de informații și opinii, a unor consultări între țările socialiste în problemele internaționale de interes reciproc. Aceste consultări, care au devenit o practică frecventă în activitatea partidului și țării noastre, se realizează, de regulă, la nivelul conducerilor de partid și de stat ale țărilor socialiste, atât în cadru bilateral, cât și în cadru multilateral.

În concepția partidului nostru, consultările trebuie să se desfășoare în spirit de sinceritate, de deplină încredere, respectându-se punctul de vedere al fiecărei țări. Important este ca, prin eforturi comune, să se ajungă la apropierea pozițiilor, la concluzii reciproc acceptabile, menite să contribuie la întărirea și dezvoltarea colaborării între țările socialiste, a solidarității lor internaționaliste. Desigur, dreptul de a hotărî asupra politicii interne și externe, asupra acțiunilor pe plan internațional revine exclusiv partidului din țara respectivă. Desfășurarea întâlnirilor la nivel înalt româno-sovietice din ultimii ani au demonstrat cât de binevenite sînt contactele nemijlocite, întâlnirile și discuțiile directe dintre conducerile de partid și de stat pentru promovarea unor raporturi de respect reciproc între țările socialiste.

Un eveniment major în evoluția ascendentă a relațiilor de prietenie frățască și solidaritatea internaționalistă româno-sovietică l-a constituit vizita în țara noastră a delegației de partid și guvernamentale a Uniunii Sovietice, condusă de A. N. Kosîghin, membru al Biroului Politic al C.C. al P.C.U.S., președintele Consiliului de Miniștri al U.R.S.S., și semnarea, cu acest prilej, la 7 iulie 1970, a noului tratat de prietenie, colaborare și asistență mutuală dintre Republica Socialistă România și U.R.S.S. Definind locul important pe care îl ocupă raporturile cu Uniunea Sovietică în politica externă a României, tovarășul Nicolae Ceaușescu spunea: „Încheierea și ratificarea noului Tratat de prietenie, colaborare și asistență mutuală dintre țara noastră și Uniunea Sovietică, întărirea continuă a solidarității, alianței și prieteniei româno-sovietice se înscriu la loc central în politica de stat a României socialiste, constituie parte integrantă a activității internaționaliste desfășurate de partidul și guvernul țării noastre pentru dezvoltarea relațiilor de colaborare frățască cu toate țările socialiste, pentru creșterea continuă a forței și unității întregului sistem socialist mondial. Acționînd astfel, partidul și poporul nostru își îndeplinesc una din înaltele lor obligații internaționale, își aduc contribuția la cauza generală a socialismului și păcii în lume”³⁴.

³⁴ Nicolae Ceaușescu, Cuvîntare rostită la ratificarea Tratatului româno-sovietic din 7 iulie 1970, în volumul *Sub steagul internaționalismului socialist, Vizite și întâlniri reciproce ale conducătorilor de partid și de stat ai Republicii Socialiste România cu conducătorii de partid și de stat ai țărilor socialiste din Europa și Republica Cuba, iunie 1965—iunie 1972*, vol. 2, Editura politică, București, 1972, p. 318.

De o mare importanță este consfințirea, în cadrul Tratatului, a principiilor care stau la baza relațiilor dintre Republica Socialistă România și U.R.S.S. : respectarea suveranității și independenței naționale, egalității în drepturi și neamestecului în treburile interne. Consacrarea acestor principii, respectarea lor neabătută contribuie la dezvoltarea noului tip de relații între statele socialiste, menite să reprezinte prototipul relațiilor viitoare dintre toate statele lumii. În acest context o semnificație deosebită, principială și practică, o are sublinierea făcută de tovarășul Nicolae Ceaușescu în raportul prezentat la Conferința Națională a partidului din vara acestui an, cu privire la necesitatea unei mai bune precizări a principiilor și normelor care trebuie să guverneze relațiile dintre toate țările socialiste : „Este necesar să stabilim mai în amănunt cum trebuie să acționeze aceste principii, să depunem o intensă activitate politică pentru afirmarea lor în viață în toate domeniile de activitate, dintre toate statele socialiste”³⁵.

Dintre întâlnirile la nivel înalt româno-sovietice din ultimul timp se remarcă în mod deosebit întâlnirea dintre tovarășul Nicolae Ceaușescu și tovarășul Leonid Brejnev, care a avut loc la 1 august 1972 în Crimeea. Comitetul Executiv al C.C. al P.C.R. a apreciat ca deosebit de utile rezultatele acestei întâlniri, considerînd convorbirile purtate cu acest prilej drept un moment important în dezvoltarea continuă a relațiilor de prietenie și colaborare frățască dintre P.C.R. și P.C.U.S., dintre R.S.R. și U.R.S.S.

O expresie elocventă a aprofundării permanente a raporturilor tovarășești dintre cele două partide și state o reprezintă și extinderea legăturilor directe de colaborare între județe și municipii din țara noastră și regiuni, raioane și orașe din U.R.S.S. În prezent 16 județe și municipii din România întrețin relații de strînsă prietenie, realizează schimburi de delegații, de experiență cu un număr egal de regiuni, raioane și orașe din Uniunea Sovietică. Totodată, numeroase unități industriale și agricole, instituții de învățămînt, cultură și artă din aceste localități fac, în diverse modalități, schimburi de informații și experiență cu unități similare din țara vecină.

Pe planul politicii externe, ca țări socialiste, angajate în vasta operă de construire a socialismului și comunismului, România și Uniunea Sovietică sînt profund interesate în asigurarea unei păci trainice în Europa și în întreaga lume. Activitatea pe care guvernele celor două țări o desfășoară pe arena internațională pentru colaborare cu toate țările, indiferent de orînduirea lor socială, reprezintă o contribuție importantă la cauza păcii și securității generale. Referindu-se la politica externă a U.R.S.S., tovarășul Nicolae Ceaușescu spunea : „Dăm o înaltă apreciere aportului deosebit de important adus de Uniunea Sovietică la procesul destinderii în Europa ; prin politica sa externă, prin autoritatea sa internațională, Uniunea Sovietică reprezintă un factor de seamă al luptei pentru securitate, colaborare și pace în lume”³⁶. În ceea ce privește politica externă promovată de țara noastră, în mesajul adresat de C.C. al

³⁵ Nicolae Ceaușescu, *Raport la Conferința Națională a P.C.R., 19—21 iulie 1972*, Editura politică, București, 1972, p. 108.

³⁶ Nicolae Ceaușescu, *Cuvîntare la mitingul prieteniei dintre Republica Socialistă România și Republica Democrată Germană*. „Știința” din 13 mai 1972.

P.C.U.S. celui de al IX-lea Congres al P.C.R. se aprecia : „S-a întărit și mai mult prestigiul internațional al Republicii Populare Române, care luptă activ pentru coexistență pașnică a statelor cu sisteme sociale diferite, pentru pace și prietenie între popoare, pentru independență națională, democrație și socialism, împotriva uneltirilor agresive ale imperialismului“³⁷.

Dezvoltarea relațiilor economice dintre România și U.R.S.S. a fost posibilă numai după răsturnarea dictaturii militare-fasciste și întoarcerea armelor împotriva Germaniei hitleriste.

Realizarea obiectivelor imediate și de perspectivă, de dezvoltare economico-socială a țării, stabilite de Partidul Comunist Român la Conferința Națională din octombrie 1945, în condițiile grele în care se afla economia românească la sfârșitul celui de-al doilea război mondial, impunea cu urgență restabilirea relațiilor de schimburi externe astfel ca acestea să contribuie în mod efectiv la eforturile poporului român pentru redresarea și reconstrucția economică a țării, la soluționarea problemelor serioase cu care era confruntată economia românească în primii ani post-belici. În acest cadru schimburile dintre România și Uniunea Sovietică s-au făcut pe baza unor acorduri, protocoale și a altor înțelegeri, prin care cele două state își exprimau dorința de a facilita și promova comerțul reciproc și în care se conveneau în mod concret modalitățile și angajamentele de livrări asumate de cele două părți.

Primul acord româno-sovietic privind livrările reciproce de mărfuri a fost încheiat în luna mai 1945, la Moscova. Acordul conținea în anexele sale lista mărfurilor românești ce urmau a fi exportate în U.R.S.S. și lista mărfurilor sovietice ce urmau a fi importate de România, cu indicarea contingentelor respective. Potrivit acordului, valoarea totală a exportului și cea a importului trebuia să fie echilibrată. Pentru a verifica trimestrial modul de îndeplinire a acordului și a lua măsuri de înlăturare a eventualelor cauze care ar fi putut conduce la crearea unui dezechilibru în livrările reciproce a fost creată o comisie mixtă. Deși încheiat inițial pe termen de un an, acordul și-a extins valabilitatea — prin înțelegerea celor două părți — pînă în februarie 1947. Caracteristica esențială a primului acord comercial româno-sovietic a fost orientarea sa spre satisfacerea, în mod reciproc, a unor nevoi urgente de mărfuri ale economiilor naționale ale celor două țări, aflate în plin proces de refacere și reconstrucție postbelică.

Conducerea partidului și statului nostru a acordat și acordă o atenție deosebită dezvoltării colaborării economice pe multiple planuri cu Uniunea Sovietică și cu toate țările socialiste, atât în cadrul C.A.E.R. cît și bilateral, în interesul popoarelor respective, al cauzei consolidării comunității tuturor țărilor socialiste.

Relațiile economice și tehnice-științifice dintre România și Uniunea Sovietică, relații care s-au dezvoltat în ambianța favorabilă de conlucrare fructuoasă statornicită între cele două țări, au avut la bază principiile internaționalismului socialist, respectării suveranității de stat, independenței și intereselor naționale, neamestecului în treburile interne, egalității depline în drepturi, avantajului reciproc și întrajutorării tovarășești.

³⁷ *Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român*, Editura politică, București, 1965, p. 300.

Un moment important în dezvoltarea colaborării economice și tehnice-științifice dintre România și Uniunea Sovietică, ca și a colaborării fiecăreia cu celelalte țări socialiste din Europa, l-a constituit înființarea, în anul 1949, a Consiliului de Ajutor Economic Reciproc (C.A.E.R.), organizație guvernamentală internațională cu caracter deschis, la a cărei activitate pot participa și alte țări care împărtășesc scopurile și principiile ce stau la baza funcționării ei. Colaborarea economică și tehnică-științifică multilaterală desfășurată în cadrul C.A.E.R se împletește organic cu colaborarea bilaterală, care are loc între țările membre ale acestei organizații. Astfel, o colaborare bilaterală se poate extinde într-un cadru multilateral în situația în care și alte țări membre ale C.A.E.R. devin interesate, după cum orice convenire de principiu realizată în cadrul multilateral inițiază și stimulează o serie de înțelegeri bilaterale intervenite între țările membre.

Ca urmare a acestor modalități de împletire a activității de colaborare bilaterală cu cea multilaterală, relațiile economice și tehnice-științifice dintre România și Uniunea Sovietică — țări membre fondatoare ale C.A.E.R. — au cunoscut, pe parcursul dezvoltării lor, o evoluție continuă, în strinsă legătură cu participarea fiecăreia din aceste țări la activitatea C.A.E.R. Ca atare, probleme convenite multilateral în cadrul organelor C.A.E.R. s-au materializat în convenții și acorduri bilaterale româno-sovietice, după cum și acțiuni convenite în mod bilateral între România și U.R.S.S. s-au extins, pe măsura interesului manifestat de alte țări membre ale Consiliului, în convenții și acorduri de colaborare și cooperare multilaterală.

Concomitent cu extinderea schimburilor reciproce de mărfuri — forma principală de concretizare a relațiilor economice și de promovare a colaborării și cooperării economice — s-a conturat și s-a dezvoltat încă un domeniu important al relațiilor economice româno-sovietice, și anume cel al colaborării tehnice-științifice. Cadrul organizatoric al acestui nou domeniu de colaborare l-a constituit acordul încheiat la începutul anului 1950 între guvernul român și guvernul Uniunii Sovietice, prin care a fost consfințită comisia româno-sovietică de colaborare tehnică-științifică, cu sarcina de a elabora măsuri și a supune ambelor guverne recomandări privind perfecționarea și diversificarea colaborării în domeniul științei și tehnicii.

Strîns legat de colaborarea tehnică-științifică româno-sovietică, se impune a fi relevat faptul că s-a inițiat, în cadrul amintit, și o altă formă de colaborare, și anume stabilirea de legături directe între institutele de cercetări științifice și de proiectări din cele două țări.

O însemnătate deosebită pentru dezvoltarea pe mai departe a relațiilor economice și tehnice-științifice româno-sovietice a avut-o întîlnirea din primăvara anului 1970 dintre tovarășul Nicolae Ceaușescu și tovarășul Leonid Ilici Brejnev, precum și semnarea Tratatului româno-sovietic de prietenie, colaborare și asistență mutuală încheiat la București, pe termen de douăzeci de ani, tratat care creează cadrul general, de lungă perspectivă, al dezvoltării și întăririi în continuare a relațiilor dintre cele două țări. În Tratat se prevede că „Înaltele părți contractante, pornind de la principiile ajutorului reciproc și diviziunii internaționale socialiste a muncii, vor dezvolta și adînci și în viitor colaborarea economică și tehnico-științifică reciproc avantajoasă, vor lărgi cooperarea în

producție și tehnico-științifică și vor contribui, de asemenea, la dezvoltarea relațiilor economice și a colaborării în cadrul Consiliului de Ajutor Economic Reciproc și cu celelalte țări ale comunității socialiste“.

Recenta întâlnire, de la 1 august 1972, dintre tovarășul Nicolae Ceaușescu și tovarășul Leonid Brejnev, în cadrul căreia cei doi conducători s-au informat reciproc asupra îndeplinirii planurilor de dezvoltare a economiei naționale în Republica Socialistă România și Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste, efectuind un schimb de păreri în legătură cu extinderea în continuare a colaborării multilaterale dintre cele două țări, ca și asupra altor probleme de interes reciproc, marchează un aport semnificativ la dezvoltarea relațiilor de colaborare și cooperare economică și tehnică științifică dintre țările noastre. „Convorbirile purtate cu acest prilej — se spune în hotărârea Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R. — constituie un moment remarcabil în dezvoltarea continuă a relațiilor de prietenie și colaborare frățească dintre P.C.R. și P.C.U.S., dintre Republica Socialistă România și Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste, în interesul ambelor popoare, al întăririi colaborării dintre țările socialiste, al cauzei generale a socialismului și păcii“³⁸.

Procesul de dezvoltare complexă și de diversificare continuă a colaborării economice româno-sovietice, în condițiile desfășurării impetuoase a revoluției tehnico-științifice pe plan mondial, a influențat în mod inevitabil și asupra colaborării tehnico-științifice dintre cele două țări, concretizată numai în cursul anilor 1971 și 1972 în convenirea și realizarea unui număr de circa 270 acțiuni de colaborare tehnică-științifică; în ceea ce privește schimburile comerciale internaționale ale României, o pondere de 25 la sută revine U.R.S.S.

În același cadru de colaborare reciprocă, pentru viitor s-au convenit acțiuni de cooperare și specializare în producție în diferite ramuri de interes reciproc, cum sînt construirea în România a unei uzine de sodă caustică, clor și produse clorurate, a unor capacități de producție pentru tablă subțire, oțeluri aliate; de colaborare în producția fibrelor sintetice, a echipamentelor și utilajelor pentru centrala atomo-electrică, în producția motoarelor Diesel navale semirapide. Pe aceeași linie, s-a semnat acordul privind participarea României la construirea combinatului de celuloză de la Ust-Ilim, de pe fluviul Angara, și sînt în pregătire acorduri similare pentru construirea combinatului de azbest de la Kiembraevsk, a uzinei metalurgice de la Kursk, precum și a unor noi capacități pentru extracția minereurilor și producția de cupru, nichel, bioxid de titan. Recent, Consiliul de Stat a adoptat decretul pentru ratificarea acordului dintre guvernul Republicii Socialiste România și guvernul Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste privind construirea în comun a nodului hidrotehnic Stîncă-Costești de pe râul Prut și stabilirea condițiilor de exploatare.

Volumul mare al acțiunilor de colaborare și cooperare economică și tehnică-științifică, în diverse forme, înfăptuite sau în curs de finalizare, creșterea continuă a volumului livrărilor reciproce de mărfuri, atmosfera de deplină înțelegere și respect reciproc care caracterizează relațiile noastre bilaterale constituie, în același timp, premise trainice pentru dezvoltarea

³⁸ „Scînteia“ din 22 august 1972.

țarea pe mai departe a conlucrării fructuoase între Republica Socialistă România și Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste, între poporul român și popoarele sovietice.

Partidul Comunist Român, pornind de la considerentul că schimburile culturale contribuie la întreținerea unor bune relații între popoare, că ele dezvoltă ceea ce unește popoarele și duc la crearea unui climat de înțelegere ce se înscrie pe linia progresului istoric, a promovat și promovează o susținută activitate multilaterală pentru dezvoltarea schimburilor culturale cu U.R.S.S. Un moment important în acest sens l-a reprezentat constituirea, la 12 noiembrie 1944, a Asociației române pentru legături de prietenie cu U.R.S.S., moment ce a înscris în cronica prieteniei româno-sovietice un cuvânt nou — A.R.L.U.S. Focare puternice de popularizare a realizărilor culturale din ambele țări s-au dovedit a fi, încă de la începuturile existenței lor, revista „Veac Nou“, Biblioteca Centrală A.R.L.U.S. și Casele prieteniei româno-sovietice. În același cadru remarcăm vizitele făcute în țara noastră de o serie de savanți, oameni de cultură și artă sovietici, fapt care a contribuit la cunoașterea reciprocă a realizărilor din domeniile respective.

Timp de aproape trei decenii, cultura românească și cea sovietică, ambele în permanentă înnoire și îmbogățire, s-au întâlnit sub forme multiple și de o mare diversitate. Nu există domeniu al culturii (învățămînt, literatură, arte plastice, muzică, teatru, cinematografie etc.) în care să nu fi existat, în mod permanent și susținut, un contact viu, continuu, stimulator pentru ambele părți.

Clădite pe principiile înscrise în primul Tratat de prietenie, colaborare și asistență mutuală dintre țara noastră și U.R.S.S., din 1948, și reînnoite în Tratatul semnat în iulie 1970, reglementate în diferite domenii prin planuri, acorduri și convenții bilaterale, schimburile culturale româno-sovietice s-au dovedit a fi un factor de prim ordin pentru promovarea și întărirea relațiilor reciproce de prietenie dintre poporul român și popoarele Uniunii Sovietice.

Anul 1972 este un an jubiliar — atît pentru poporul român cît și pentru popoarele sovietice. La 30 decembrie, poporul nostru va sărbători împlinirea unui sfert de veac de la proclamarea Republicii. În aceeași zi, popoarele sovietice vor aniversa semicentenarul creării Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste. Aceste evenimente, cu profunde semnificații în viața celor două popoare, vor fi marcate de numeroase manifestări festive atît în Republica Socialistă România, cît și în Uniunea Sovietică. Ele vor oferi noi prilejuri de evidențiere a legăturilor tradiționale de solidaritate internaționalistă dintre poporul român și popoarele sovietice, a cursului mereu ascendent al relațiilor de alianță, prietenie frățească și colaborare multilaterală dintre partidele, țările și popoarele noastre.





Aniversări

Tovarășul
academician profesor
PETRE CONSTANTINESCU-IAȘI
a împlinit 80 de ani

Cuvîntul tovarășului Nicolae Ceaușescu

Dragă tovarășe Constantinescu-Iași,

În numele Comitetului Central, al Consiliului de Stat și al guvernului, în numele meu personal, țin să te felicit din toată inima cu prilejul împlinirii a 80 de ani și al acordării înaltei distincții pe care ți-am înmînat-o astăzi — „Victoria Socialismului“.

Vîrsta de 80 de ani este, fără îndoială, o vîrstă frumoasă, dar, mai cu seamă, este și mai impresionant faptul că timp de 62 de ani ai activat în mișcarea revoluționară socialistă și, după aceea, în partidul comunist. Lupta desfășurată de revoluționarii români, de forțele democratice, a fost într-adevăr grea: ilegalitate, închisori — dar te numeri printre acei intelectuali care, alăturîndu-se mișcării revoluționare a clasei muncitoare, ai continuat tot timpul să militezi pentru realizarea năzuințelor de eliberare socială și națională ale poporului român, pentru făurirea societății socialiste. A ajunge sau nu la o anumită vîrstă este, fără îndoială, important. Dar depinde cum ajungi la acea vîrstă. Tu te numeri, tovarășe Constantinescu-Iași, printre acei care, ajungînd la această vîrstă, ai continuat să te afli permanent în partid, să lupți împreună cu partidul, alături de tovarășii tăi din ilegalitate, să fii în primele rînduri ale activității pentru făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate. Acesta este, fără nici o îndoială, un lucru minunat. Aș dori ca tot mai mulți din tovarășii noștri din ilegalitate să ajungă la 80 de ani, în aceeași situație — de a putea contribui în continuare la făurirea societății socialiste în țara noastră.

Într-adevăr, ne cunoaștem de mult — și mai sînt cîțiva tovarășii aici care, ca și mine, te cunosc — încă din Comitetul Național Antifascist. Ne-am întîlnit în închisoare — mi se pare că stăteam chiar alături — și apoi în anii de după eliberare. Noi apreciem mult activitatea pe care ai desfășurat-o, tovarășe Constantinescu-Iași.

Consider că este un lucru bun să strîngi lucrările din toată această perioadă de 62 de ani, pentru a le edita, punînd în felul acesta la îndemîna

tineretului, a partidului, a mișcării revoluționare această experiență și activitate care este un bun al mișcării noastre, al partidului. Încă o dată, doresc să te felicit din toată inima și să-ți urez ani mulți, pentru a duce cu bine la îndeplinire editarea acestor lucrări și pentru a putea participa — în limita posibilităților, desigur, — la activitatea pe care o desfășurăm, în continuare, pentru dezvoltarea societății noastre și a te bucura, împreună cu noi toți, de cuceririle obținute în edificarea societății socialiste, în făurirea bunăstării și fericirii întregului nostru popor.

Mulți ani și sănătate !

Scrisoarea Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R.

Comitetul Executiv al Comitetului Central al Partidului Comunist Român a adresat academicianului profesor Petre Constantinescu-Iași, cu prilejul împlinirii vârstei de 80 de ani, următoarea scrisoare :

Dragă tovarășe Constantinescu-Iași,

Cu prilejul împlinirii vârstei de 80 de ani, dorim să te felicităm călduros și să-ți adresăm din toată inima urările noastre tovarășești de sănătate, viață lungă și fericire.

Ne este plăcut să dăm expresie, cu acest prilej, aprecierii deosebite pe care partidul nostru o dă îndelungatei tale activități în mișcarea revoluționară din România, hotărârii și pasiunii cu care te-ai consacrat slujirii înaltelor idealuri de libertate și progres ale poporului român, cauzei prosperității și propășirii patriei socialiste. Intelectual patriot și revoluționar înflăcărat, ai participat activ, încă din anii grei ai ilegalității, la lupta Partidului Comunist Român, a proletariatului și a tuturor forțelor înaintate, progresiste din România, pentru înlăturarea regimului burghezo-moșieresc de exploatare și asuprire, pentru făurirea unor condiții mai bune, mai drepte pe pământul patriei noastre. În anii de după eliberarea țării ai militat cu entuziasm și abnegație, în funcțiile de răspundere ce ți s-au încredințat, pentru instaurarea și consolidarea puterii populare, pentru edificarea cu succes a orânduirii noi, socialiste. Prin întreaga activitate desfășurată în această perioadă ți-ai adus din plin contribuția la înfăptuirea în viață a politicii partidului nostru — de dezvoltare economico-socială a țării și ridicare a nivelului de viață al poporului, de prietenie și colaborare cu țările socialiste, de întărire a solidarității cu partidele comuniste și muncitorești, cu forțele antiimperialiste, democratice și progresiste din întreaga lume, în lupta pentru promovarea păcii și înțelegerii între națiuni.

Îți dorim în continuare, dragă tovarășe Constantinescu-Iași, multă sănătate și multă putere de muncă spre a putea duce mai departe și îmbogăți cu noi realizări îndelungată și rodnică ta activitate pusă în slujba poporului, a progresului și înfloririi României socialiste.

La sărbătoarea împlinirii a 8 decenii de viață, îți adresăm cu toții un cald și tovarășesc „La mulți ani !“.

**Comitetul Executiv al Comitetului Central
al Partidului Comunist Român**

Viața științifică

Colocviul româno-maghiar pe tema:

„Condițiile istorice ale creării partidelor comuniste

în România și Ungaria“ — Budapesta,

23-25 octombrie 1972

Colocviul româno-maghiar de la Budapesta constituie o nouă manifestare a relațiilor de colaborare existente între Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. și Institutul de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.S.U.

La colocviu, în cadrul căruia fiecare dintre părți a prezentat referate, care au constituit obiectul dezbaterilor, a participat o delegație română, formată din: Gheorghe Unc, secretar științific al Institutului, Florea Dragne, șef de sector, Gergely Laszlo și Florian Tănăsescu, cercetători. Partea maghiară a avut următoarea componență: Erényi Tibor, șeful secției științe, S. Vincze Edit, Szábó Ágnes, șefi de sector, György Milei, Kabos Ernő, Gábor Sándorné, cercetători principali și Kende Iános, cercetător.

Reprezentanții institutului gazdă au prezentat următoarele referate: *Dezvoltarea ideologică-politică a mișcării muncitorești ungare în lumina programelor partidului (1868—1918)*, de S. Vincze Edit și Erényi Tibor; *Discuțiile principiale din sinul mișcării muncitorești maghiare, care au dus la înființarea partidului comunistilor din Ungaria*, de György Milei; *Reorganizarea Partidului Comunist din Ungaria după venirea la putere a contrarevoluției*, de Szábó Ágnes, iar delegația română, referatele: *Dezvoltarea mișcării muncitorești din România și evoluția programelor sale politice pînă la 1918*, de Gheorghe Unc, *Avîntul revoluționar din România. 1918—1921*, de Florian Tănăsescu și Gergely László, *Procesul de făurire a Partidului Comunist Român*, de Florea Dragne.

Referatul întocmit de S. Vincze Edit și Erényi Tibor a prezentat evoluția mișcării muncitorești socialiste din Ungaria începînd din anul 1869, cînd s-a constituit prima organizație socialistă — „Asociația generală a muncitorilor“ — și pînă la congresul din octombrie 1918 al Partidului Social-Democrat din Ungaria. După ce a analizat condițiile istorice ale creării primei organizații muncitorești maghiare ca și a celor ce i-au urmat, autorii referatului au insistat asupra procesului de constituire a Partidului Muncitoresc General din Ungaria, precum și a condițiilor în care și-a desfășurat activitatea în primii săi ani de existență. „O dată cu înființarea partidului — s-a relevat în referat — s-a creat cadrul pentru activitatea unui partid muncitoresc marxist, posibilitatea rezolvării principalei sarcini la ordinea zilei: răspîndirea în proporții de masă a ideilor socialismului științific, dezvoltarea partidului ca partid de masă“.

Condițiile dificile în care a trebuit să activeze Partidul Muncitoresc General din Ungaria (P.M.G.U.), datorită măsurilor represive adoptate de autoritățile maghiare, ca și unele fenomene din mișcarea muncitorească internațională, au favorizat adoptarea de către conducerea partidului a unei tactici legaliste și a unei poziții concesive față de opoziția parlamentară burgheză, pe care spera că o va atrage de partea mișcării muncitorești. Poziția pe care s-a situat conducerea P.M.G.U. a determinat apariția unei opoziții în cadrul partidului, formată din socialiști radicali, care se pronunța și acționa pentru înviorarea mișcării muncitorești maghiare și

restabilirea legăturilor cu mișcarea muncitorească internațională. Afilierea P.M.G.U. la Internaționala a II-a, ca și modificarea raportului de forțe din cadrul organelor sale conducătoare în favoarea socialiștilor radicali, au creat cadrul pentru convocarea congresului general al partidului. Congresul, desfășurat în zilele de 7 și 8 decembrie 1900, a hotărât schimbarea denumirii partidului în Partidul Social-Democrat din Ungaria și a adoptat *Declarația de principii*, care cuprindea principiile de bază ale activității noului partid.

Subliniind că programul P.S.D.U. statua ca scop final al Partidului Social-Democrat din Ungaria „răsturnarea orînduirii sociale capitaliste, eliberarea clasei muncitoare și, odată cu ea, a întregii societăți...” și că el conținea tezele „principiale care fuseseră însușite de mișcarea muncitorească internațională”, autorii referatului au concluzionat că *Declarația de principii* a fost un program marxist...“ și au analizat pe larg programul maximal adoptat de către Congres.

În continuare, ei au insistat asupra activității P.S.D.U. în anii următori — activitate care a impus partidul ca una dintre principalele forțe politice din Ungaria —, a confruntărilor dintre cele două aripi din cadrul partidului — aripa moderată și aripa radicală —, a programului partidului din 1903, ca și asupra altor documente programatice adoptate, în perioada care a urmat, de către mișcarea social-democrată din Ungaria. Faptul că aripa moderată a obținut victoria în lupta cu aripa radicală a avut drept consecință alunecarea tot mai pronunțată a partidului „pe calea soluțiilor reformiste, în locul elaborării unei poziții de clasă independentă, realmente consecventă”, și adoptarea unei poziții social-șovine față de primul război mondial.

În contextul evenimentelor revoluționare, care s-au desfășurat în perioada de sfîrșit a primului război mondial și după încheierea lui, grupul opoziționist din cadrul Partidului Social-Democrat din Ungaria, a elaborat un program politic pe care l-a prezentat Congresului P.S.D.U. din 8 octombrie 1918. Punctele înscrise în acest program vizau răsturnarea sistemului de guvernămînt monarhist, exproprierea proprietăților marilor moșieri, a capitalului industrial și bancar, rezolvarea sarcinilor fundamentale ale revoluției socialiste.

Apreciind caracterul înaintat al programului, autorii subliniază că: „Acest program revoluționar exprimă maturizarea politică a socialiștilor de stînga și intensificarea pregătirii lor pentru acțiune independentă. Programul — se aprecia în referat — era, pe de o parte, o „încununare a concepțiilor radicale, în spirit de clasă, al vechilor socialiști și, pe de altă parte, un punct de pornire al procesului de dezvoltare spre un partid muncitoresc de tip nou”.

Referatul elaborat de György Milei a adus în discuție problema procesului de clarificare ideologică, care a avut loc în cadrul mișcării muncitorești maghiare în perioada premergătoare creării Partidului Comunist din Ungaria. De la bun început, autorul a precizat că în fața societății maghiare se puneau problema soluționării unei duble sarcini: „încheierea transformării burghezo-democratice încă nerezolvată și soluționarea sarcinilor socialiste ce se găseau *deja* la ordinea zilei”. Misiunea îndeplinirii lor a revenit clasei muncitoare. Partidul Social-Democrat din Ungaria — a arătat autorul —, dominat de concepții și practici reformiste îi era greu să conducă proletariatul în direcția îndeplinirii misiunii sale istorice. Evenimentele revoluționare din anii 1917—1918 și, în special, Marea Revoluție Socialistă din Octombrie a modificat temporar viziunea conducătorilor P.S.D.U. Ei au revenit însă curînd la vechea lor concepție, care nega rolul de hegemon al proletariatului în revoluție și supraestima alianța dintre P.S.D.U și partidele politice burgheze. Ei s-au plasat pe aceste poziții și în timpul revoluției burghezo-democratice din octombrie 1918. „Conducătorii Partidului Social-Democrat din Ungaria — a arătat autorul — au respins, în continuare, politica de clasă independentă, rolul de hegemon al proletariatului. Au participat la guvernul care, prin compoziția și programul său, era mai radical decît oricare alt guvern anterior, dar au cedat partidelor burgheze cea mai mare parte a puterii. În acest fel, acest guvern și programul său *n-au oglindit în mod real* succesele înregistrate de proletariat, rolul lui decisiv în revoluție, problemele ridicate la ordinea zilei de către istorie. Conducătorii social-democrați s-au angajat în vederea unei transformări burghezo-democratice limitate, care urma ca, la început, să tolereze chiar și dominația legală habsburgică... Conducătorii Partidului Social-Democrat din Ungaria n-au sesizat problemele *revoluționare* ce se puneau societății și proletariatului maghiar și, în acest fel, n-au putut deveni organizatorii activității clasei muncitoare...”. Această situație a determinat o regroupare a forțelor muncitorești din Ungaria.

După modul de organizare și de acțiune, istoriografia maghiară a împărțit tendințele revoluționare din mișcarea muncitorească în două categorii: a social-democraților de stînga și a socialiștilor revoluționari. Din primul curent făceau parte grupurile opoziționiste revoluționare, care activau în P.S.D.U. și în sindicate. În cel de-al doilea erau încadrați tineri intelectuali, antimilitariști care, prin pozițiile lor, se apropiau de socialiști, precum și grupările muncitorești ale anarho-sindicaliștilor. Concepțiile politice ale fiecărui curent și evoluția lor pînă în octombrie 1918 a constituit, în continuare, obiectul analizei referatului.

Referindu-se la activitatea socialiștilor revoluționari, autorul a susținut că, după victoria revoluției burghezo-democratice din Ungaria (octombrie 1918), socialiștii revoluționari au cerut cu insistență trecerea la revoluția socialistă și au dezbătut căile ce trebuiau urmate pentru triumful ei. Socialiștii revoluționari nu au înțeles însă că pentru trecerea la revoluția socialistă era necesară unirea tuturor forțelor revoluționare din Ungaria, lichidarea colaborării cu social-democrații și crearea partidului revoluționar de tip nou.

În ultima parte, referatul s-a ocupat de activitatea grupului comunist maghiar din Rusia sovietică și de contribuția lui la crearea Partidului Comunist din Ungaria. Pe această linie — a relevat György Milei —, s-au înscris Consfătuirea din 23—24 octombrie 1918, la care s-a adoptat declarația *Chemare către poporul maghiar al Ungariei* și conferința de la Moscova, din 4 noiembrie 1918, care a pus problema creării P.C.U. Revenirea în țară a unui grup de militanți revoluționari în frunte cu Bela Kuhn, activitatea practică desfășurată de comuniștii maghiari, au reprezentat pași însemnați în direcția creării Partidului Comunist din Ungaria. Toate acestea au făcut posibilă organizarea, la 24 noiembrie 1918, a conferinței grupurilor revoluționare din Ungaria, care a decis punerea bazelor partidului revoluționar de tip nou. „Partidul comuniștilor din Ungaria — s-a subliniat în referat — a apărut din tradițiile revoluționare ale mișcării muncitorești maghiare (și în cadrul acesteia din Partidul Social-Democrat din Ungaria) pe care le-a continuat și, totodată, le-a depășit prin aplicarea concepțiilor leniniste“.

Ultimul dintre referatele părții maghiare, prezentat în cadrul colocviului de Szabó Ágnes, a analizat procesul de reorganizare a Partidului Comunist din Ungaria, după puciul din 6 august 1919. După ce a trecut în revistă situația politică din Ungaria în perioada ce a urmat victoriei contrarevoluției, autoarea a relevat dificultățile pe care tinărul partid comunist a trebuit să le depășească. Acestea erau determinate în mod deosebit, de măsurile represive ale autorităților de stat. În atare condiții, pentru comuniștii maghiari s-a pus problema găsirii unor căi și metode pentru desfășurarea activității legale. Acest cadru l-au aflat în sindicate, unde au activat împreună cu social-democrații. „O trăsătură particulară a mișcării muncitorești din Ungaria — se arată în referat — a fost aceea că, în condițiile contrarevoluției, au activat în tot timpul două partide muncitorești: „P.S.D. legal și P.C.U. ilegal. Baza muncitorească a amindurora o constituiau sindicatele legale“. Faptul că sindicatele erau singurele capabile să asigure un cadru legal activității comuniștilor, a făcut ca mișcarea revoluționară să militeze consecvent pentru unitatea sindicală.

Măsurile represive ale autorităților regimului reacționar horthyst împotriva mișcării muncitorești revoluționare au determinat pe mulți comuniști să părăsească țara. Autoarea acordă un spațiu larg activității desfășurate de emigrația maghiară, relevînd contribuția acesteia, pe plan teoretic, la clarificarea unor probleme ale P.C.U., precum și ale mișcării muncitorești internaționale. Aspectele pozitive ale activității emigrației au fost însoțite și de unele manifestări stingiste, care contestau necesitatea luptei legale.

În continuare, referatul abordează problema atitudinii social-democraților din Ungaria în timpul Republicii sfaturilor și după puciul de la 6 august 1919, a poziției comuniștilor maghiari față de activitatea parlamentară și față de conținutul de clasă al contrarevoluției.

Referatele delegației române au prezentat evoluția mișcării muncitorești din țara noastră, de la primele ei forme de manifestare pînă la congresul de constituire a Partidului Comunist Român din mai 1921.

În referatul său, Gheorghe Unc, după ce redă împrejurările istorice ale apariției mișcării muncitorești și socialiste, ale primelor organizații profesionale proletare din țara noastră, începînd cu anul 1846, ca și direcțiile activității acestora a trecut la analiza primelor programe politice ale mișcării socialiste — *Credo-ul*

socialist din 1878, *Prospectul de program* din 1879 și *Un studiu psihiatric urmat de câteva comentarii asupra ideilor sănătoase*, elaborat de dr. Russel. S-a insistat asupra semnificației primului program marxist din România, elaborat de Constantin Dobrogeanu-Gherea în lucrarea *Ce vor socialiștii români?* (1886).

Paralel cu orientarea spre marxism a mișcării socialiste din România, Gheorghe Unc a urmărit procesul de unire a mișcării socialiste cu mișcarea muncitorească, activitatea teoretică și practică a cercurilor muncitorești (1887) și apoi a cluburilor muncitorești (1890), procesul de constituire a primului partid politic al proletariatului român — Partidul Social-Democrat al Muncitorilor din România (1893).

Un spațiu însemnat a fost acordat analizei activității de ansamblu a P.S.D.M.R. pînă la finele secolului trecut, programelor elaborate de acesta, cît și legăturilor internaționale cu mișcarea muncitorească din alte țări, stabilite și dezvoltate în decursul anilor.

Înșușirea și propagarea ideilor socialismului științific, ancorarea socialiștilor români în viața social-politică a țării, cu multitudinea problemelor ridicate de evoluția societății românești, au constituit bazele pe care mișcarea muncitorească din țara noastră și-a făurit propriul ei partid, dar și o cuprinzătoare adeziune în rândurile altor clase și pătri sociale, îndeosebi ale țărănimii.

În procesul dezvoltării activității P.S.D.M.R. a avut loc o neconținută maturizare ideologică și organizatorică, fapt exprimat prin întărirea, în cadrul partidului, a curentului revoluționar și prin expulzarea, din rândurile sale, la sfîrșitul secolului al XIX-lea, a elementelor care preconizau limitarea mișcării socialiste la un cadru legalist, reformist.

În continuare, referatul a prezentat eforturile susținute ale elementelor înaintate din mișcarea muncitorească din România de a reclădi partidul politic al clasei muncitoare, dezorganizat vremelnic în 1899. Aceste eforturi, concretizate în crearea cercurilor „România muncitoare”, editarea gazetei cu același nume, crearea Comisiei generale a sindicatelor din România și, apoi, a Uniunii Socialiste, și-au găsit finalizarea în 1910 în reconstituirea Partidului Social-Democrat din România.

Autorul referatului a relevat aspecte importante ale programului adoptat la Congresul din 1910 — între altele faptul că el se pronunța pentru cucerirea puterii politice și pentru prefacerea socială a României —, acțiunile desfășurate de proletariat, în perioada următoare, sub conducerea P.S.D. A fost redată orientarea acestui partid într-o serie de probleme interne și internaționale. În această ordine de idei, s-a evidențiat solidaritatea internaționalistă a mișcării muncitorești din țara noastră cu mișcările muncitorești din alte țări, poziția înaintată în problemele păcii și războiului, a desăvîrșirii unității de stat a României, în problema agrară etc.

Evenimentele revoluționare care au avut loc în viața internațională, în anii 1917—1918, pe prim plan situîndu-se victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, au creat o situație nouă, fapt exprimat și prin schimbările survenite în activitatea teoretică și practică a mișcării muncitorești din România, în întărirea aripilor revoluționare în cadrul P.S.D. și apoi a Partidului socialist.

Cel de al doilea referat al delegației române, întocmit de Florian Tănăsescu și Gergely Laszlo, a urmărit analiza trăsăturilor procesului revoluționar din România în perioada 1918—1921. Autorii au fixat cadrul economic și social-politic în care s-au desfășurat luptele muncitorești din acei ani ca și activitatea de ansamblu a organizațiilor politice și profesionale ale clasei muncitoare.

Desăvîșirea unității statale a României a creat condiții favorabile activității forțelor progresiste ale societății românești, mișcării muncitorești și revoluționare. Adîncirea contradicțiilor social-economice cauzate de consecințele războiului și de politica promovată de cercurile conducătoare —, au generat, în anii 1918—1920, un viguros proces de lupte revoluționare. Fazele acestui proces, cauzele care l-au generat, formele lui de manifestare, ca și consecințele pe care le-a avut pentru proletariat au fost analizate în contextul dezvoltării mișcării muncitorești și a evoluției vieții social-politice interne. Astfel, au fost prezentate și analizate luptele revoluționare ale muncitorimii bucureștene din 13 decembrie 1918 și însemnătatea lor, marile acțiuni greviste din anul 1919 (greva demonstrativă politică din 21 iulie 1919, greva generală a muncitorilor petroliști din Valea Prahovei, greva generală a cefeștilor ș.a.), greva generală din octombrie 1920.

Referatul a subliniat forța proletariatului, impetuozitatea acțiunilor sale, ca și unitatea oamenilor muncii, indiferent de naționalitate, fapt ce a determinat transformarea clasei muncitoare într-o forță socială națională, capabilă să-și asume rolul de conducător al întregului popor în lupta pentru transformarea revoluționară a țării.

Sub impulsul mișcării muncitorești, clasele și categoriile sociale lovite în interesele lor de politica cercurilor conducătoare s-au ridicat la luptă, lărgind și întărind șuvoiul revoluționar.

Partidul socialist, prin activitatea de ansamblu din această perioadă — asupra căreia referatul a insistat în continuare —, a devenit cea mai înaintată forță politică a societății românești, care avea înscrisă pe stindardul său cucerirea puterii politice și edificarea societății noi, socialiste. Faptul că Partidul socialist și-a spus cuvântul față de problemele majore cu care se confrunta societatea românească în acea perioadă și a indicat soluții pentru rezolvarea lor, că nivelul său organizatoric și politic se situau pe un plan superior, i-au conferit prestigiu și putere de influență în rândul maselor. Acestea erau exprimate prin adeziunea unui număr tot mai mare de oameni ai muncii la programul său, prin alegerea unui număr relativ însemnat de deputați în parlamentul țării, prin recunoașterea deschisă a forței sale de către cei mai de seamă reprezentanți ai vieții politice, culturale și științifice românești.

Activitatea bogată desfășurată de Partidul socialist pe plan intern s-a împletit strâns cu promovarea unor largi legături și raporturi cu mișcarea muncitorească din alte țări, cu afirmarea hotărâtă a solidarității internaționaliste. În acest context au fost prezentate acțiunile de solidaritate cu lupta proletariatului rus, încununată de victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, cu revoluția proletară din Ungaria și cu mișcările revoluționare din alte țări, acțiuni care au îmbrăcat cele mai variate forme.

Ultimul dintre referatele delegației române, elaborat de Florea Dragne, s-a ocupat de procesul creării Partidului Comunist Român. După analiza stadiului de dezvoltare a mișcării muncitorești din România, începînd cu perioada de sfîrșit a primului război mondial, cînd s-au creat condiții pentru trecerea sa la o nouă fază a activității revoluționare, autorul a relevat procesul continuu de clarificare ideologică și politică a mișcării noastre muncitorești, paralel cu evoluția unui alt aspect important al activității socialiștilor români, — acela de unificare a tuturor organizațiilor socialiste din România în cadrul unui singur partid.

Schimbarea titulaturii Partidului Social-Democrat din România în Partidul socialist și adoptarea *Declarației de principii*, din 9 decembrie 1918, au fost interpretate ca manifestări ale consolidării aripii revoluționare în mișcarea muncitorească din țara noastră, ale voinței proletariatului de a imprima un curs nou activității organizațiilor sale politice și profesionale. *Declarația de principii* reflecta orientarea revoluționară a majorității membrilor Partidului socialist, fiind cel mai radical document programatic al mișcării socialiste din România de pînă la acea dată. Analizîndu-se însemnătatea *Declarației de principii*, în referat s-a precizat faptul că, pentru prima dată, într-un document programatic oficial al mișcării muncitorești din România s-a formulat cu claritate principiul revoluției socialiste și al dictaturii proletariatului, necesitatea statornicirii puterii politice a clasei muncitoare.

În procesul de clarificare ideologică care a avut loc în mișcarea muncitorească din țara noastră, a arătat în continuare Florea Dragne, au apărut trei curente: revoluționar, care a devenit dominant, social-democrat și centrist sau unitarist. Dezbaterile ideologice care au loc în presa socialistă și în cadrul secțiunilor Partidului socialist, larga popularizare și editare a lucrărilor lui V. I. Lenin și, în general, a literaturii revoluționare — forme de educație socialistă și manifestări ale voinței proletariatului român de a pune bazele unei organizări politice noi, intransigent revoluționare —, au avut o înfrîurire pozitivă asupra conștiinței și activității clasei muncitoare, asupra membrilor Partidului socialist, contribuind la întărirea forțelor de stînga. Rezultatul acestei laborioase activități ideologice a fost orientarea tot mai hotărîtă a majorității membrilor Partidului socialist către adoptarea unui program și a unei tactici corespunzătoare noii situații. Secțiunile socialiste au votat rezoluții și moțiuni prin care s-au pronunțat tot mai hotărît pentru crearea partidului comunist.

În referat au fost relevate dezbaterile care au avut loc în cadrul adunărilor secțiunilor socialiste în jurul acestei probleme, conținutul documentelor adoptate, precum și activitatea desfășurată de către militanții revoluționari pentru convocarea congresului Partidului socialist, care urma să consfințească transformarea sa în partid comunist. Dovada spiritului nou, revoluționar, care domina masele de muncitori și-a găsit exprimarea și în acțiunile greviste ale proletariatului român, care au culminat cu greva generală din octombrie 1920. Cu acest prilej, conducerea

Partidului socialist a manifestat însă o serie de slăbiciuni, care o plasau în urma tumultului revoluționar.

În atare condiții, după înăbușirea grevei generale, problema creării unui partid capabil să fie la înălțimea sarcinilor proletariatului și a gradului său înalt de maturizare politică a început să se pună cu o tot mai mare acuitate. Aspectele esențiale ale acestui proces, între care amintim integrarea grupurilor comuniste în activitatea secțiunilor partidului socialist, eliminarea reprezentanților curentului social-democrat din conducerea partidului în timpul lucrărilor Consiliului general al partidului și sindicatelor din România, din 31 ianuarie — 3 februarie 1921, urmată de retragerea lor din partid, desemnarea unei conduceri a P.S.R. formată numai din militanți revoluționari, fixarea datei congresului general al Partidului socialist, ca și pregătirile făcute în vederea ținerii sale, constituie, în continuare, obiectul analizei acestui referat.

Un spațiu însemnat, referatul a acordat lucrărilor congresului din mai 1921, ca și concluziilor desprinse din analiza procesului de creare a partidului marxist-leninist în România.

Textele referatelor întocmite de către cele două părți au fost schimbate înainte de desfășurarea colocviului, fapt care a permis participanților să treacă direct la întrebări și discuții. Modalitatea de lucru a constat în formularea de întrebări pe marginea fiecărui referat, urmate de discuții.

Cercetătorii maghiari au dat lămuriri detaliate asupra următoarelor probleme solicitate de delegația română: raportul dintre partidul clasei muncitoare și sindicatele din Ungaria până la izbucnirea primului război mondial; activitatea socialistilor la sate și formele ei de manifestare; modul cum a acționat P.S.D. din Ungaria în rîndurile tineretului muncitoresc; răspîndirea ideilor socialismului științific prin intermediul publicării unor lucrări ale lui K. Marx și Fr. Engels; locul și rolul P.S.D.U. în viața social-politică a Ungariei până la primul război mondial; manifestările opoziționiste din cadrul Partidului Social-Democrat din Ungaria față de conducerea partidului în timpul primului război mondial; ponderea și influența social-revoluționarilor și a social-democraților de stînga în cadrul mișcării muncitorești din Ungaria în perioada ce a precedat crearea Partidului Comunist din Ungaria; procesul de clarificare ideologică și politică oglindit în presa mișcării muncitorești din Ungaria; lucrările consfățuirii din 24 noiembrie 1918, care a pus bazele Partidului Comunist din Ungaria; problema alianței muncitorești-tărănești în timpul revoluției proletare din Ungaria; situația partidului și a sindicatelor din Ungaria după contrarevoluția din august 1919.

La solicitarea reprezentanților institutului gazdă, delegația română a făcut unele precizări și a dat detalii suplimentare în legătură cu o serie de probleme, cum sînt: încadrarea intelectualilor în vechea mișcare socialistă din România, dezorganizarea vremelnică a partidului clasei muncitoare din România la sfîrșitul secolului trecut; situația mișcării muncitorești între 1900—1910; activitatea lui Cristian Racovski în România; poziția socialistilor români față de problema națională până la primul război mondial; poziția Congresului de reorganizare a P.S.D. din România (1910) față de problema agrară; legăturile mișcării muncitorești din România cu mișcarea muncitorească internațională; activitatea mișcării socialiste din România în anii 1918—1920; strategia și tactica Partidului socialist din România în anii avîntului revoluționar; consiliile muncitorești; activitatea grupurilor comuniste române de pe teritoriul Rusiei Sovietice; baza socială a aripii de stînga a Partidului socialist și formele de activitate ale grupurilor comuniste din România; caracterul legiurilor agrare din România din perioada 1918—1921; evoluția social-democraților după crearea Partidului Comunist Român; relațiile comuniștilor cu sindicatele după crearea P.C.R.

Dezbaterile, care au avut loc cu prilejul acestui colocviu, au contribuit la cunoașterea mai aprofundată a procesului de creare a partidelor marxist-leniniste din România și Ungaria, a trăsăturilor generale, ca și a particularităților, mișcărilor muncitorești revoluționare, determinate de condițiile concrete din fiecare țară. Ele au constituit, totodată, un prilej de informare reciprocă asupra istoriografiei din cele două țări în ultima perioadă de timp, a interpretării date de istoricii mișcării muncitorești unor evenimente sau procese care s-au desfășurat în România și Ungaria în anii avîntului revoluționar. Cercetătorii români au apreciat efortul colegilor maghiari de a investiga trecutul de luptă al proletariatului din Ungaria și de a elabora studii și lucrări menite a contribui la elucidarea acestui trecut. La rîndul lor, reprezentanții Institutului de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al

P.M.S.U. au subliniat bogatele tradiții de luptă ale clasei muncitoare din țara noastră, poziția înaintată a mișcării socialiste într-o serie de probleme importante ale mișcării muncitorești internaționale.

În încheierea discuțiilor, cei doi șefi de delegații, exprimând părerea unanimă a participanților, au subliniat rezultatele pozitive ale colocviului, dialogul deschis și principal, caracterul științific al dezbaterilor. Ei au relevat faptul că întâlnirea dintre cele două delegații a contribuit la lărgirea orizontului informațional, la o mai bună cunoaștere a problemelor concrete privind istoria mișcării muncitorești din cele două țări. Cu acest prilej s-a apreciat utilitatea schimbului direct de informații și opinii, ca una dintre formele cele mai adecvate și eficiente ale colaborării în domeniul cercetării istorice.

După încheierea lucrărilor colocviului, delegația română a fost primită de Henrik Vass, directorul Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.S.U., și de directorii adjuncți Zsilák András și Bakó Ágnes. Cu acest prilej au fost subliniate, încă o dată, rezultatele fructuoase ale colocviului, utilitatea unor astfel de manifestări științifice de lucru între cele două institute.

FLORIAN TĂNĂSESCU

Sesiunea științifică de la Varșovia dedicată împlinirii a 90 de ani de la crearea primului partid socialist al clasei muncitoare poloneze — „Marele proletariat“

În zilele de 9—10 septembrie 1972, a avut loc la Varșovia sesiunea științifică consacrată creării partidului muncitoresc „Marele Proletariat“ și rolului acestuia în cadrul mișcării muncitorești revoluționare poloneze. Sesiunea a fost organizată de Școala superioară de științe politice de pe lângă C.C. al P.M.U.P., Academia politică militară „F. Dzerjinski“, Institutul de istorie al Academiei Poloneze de Științe și Comitetul de redacție a istoriei mișcării muncitorești poloneze. La sesiune au participat, în afară de reprezentanții instituțiilor organizatoare, invitați din R. P. Bulgaria, R. D. Germană, R. S. F. Iugoslavia, R. P. Mongolă, R. P. Ungară, U.R.S.S. Din R. S. România au participat conf. univ. C. Mocanu de la Academia „Ștefan Gheorghiu“ pentru pregătirea cadrelor de conducere a activității de partid, social-politice, economice și administrației de stat și M. Moldoveanu, cercetător științific la Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R.

Sesiunea a fost deschisă de A. Werblan, membru al Secretariatului C.C. al P.M.U.P., care a relevat locul și rolul primului partid politic al clasei muncitoare în istoria mișcării muncitorești poloneze, a luptei pentru eliberarea socială și națională a poporului polonez. În continuare, sesiunea s-a desfășurat în ședințe plene și pe secții. În ședința plenară au fost prezentate referatele: *Locul „Marelui Proletariat“ în istoria mișcării muncitorești poloneze*, de prof. dr. A. Czubinski, director al Institutului de istorie a mișcării muncitorești poloneze, prorector al Școlii superioare de științe sociale; *Rolul și locul „Marelui Proletariat“ în mișcarea revoluționară europeană*, de prof. dr. Irena Kuberdowna; *Clasa muncitoare din Regatul Polonez în deceniul al optulea al secolului al XIX-lea*, de prof. dr. Ryszard Kolodziejczyk; *Membrii primelor cercuri socialiste și ai „Marelui Proletariat“ în lumina cercetărilor de anchetă*, de prof. dr. Stanisław Kalabinski; *Problematica militară în mișcarea muncitorească revoluționară poloneză*, de colonel dr. docent Leonard Ratajczyk.

Prezentarea referatelor a fost urmată de discuții, în cadrul cărora mai mulți vorbitori polonezi au adus completări și au analizat critic unele aprecieri.

În cadrul ședințelor plene a fost transmis salutul adresat sesiunii de către Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. și Academia

„Ștefan Gheorghiu” pentru pregătirea cadrelor de conducere a activității de partid, social-politice, economice și administrației de stat.

A doua zi lucrările sesiunii s-au desfășurat pe secții. În cadrul secției I au fost prezentate materiale privind mișcarea muncitorească poloneză de la începuturi și pînă în anul 1939; în secția a II-a dezbaterile s-au purtat asupra mișcării muncitorești poloneze în perioada 1939—1972.

În cadrul secțiilor au continuat discuțiile pe marginea referatelor din sesiunea plenară și au fost prezentate o serie de comunicări ale istoricilor polonezi și ale unor invitați străini. La secția I a fost expusă și comunicarea lui Constantin Mocanu pe tema: *Începuturile și dezvoltarea mișcării muncitorești din România în secolul al XIX-lea. Legături cu mișcarea revoluționară poloneză*, iar în cadrul secției a II-a Milică Moldoveanu a prezentat comunicarea: *Manifestări de solidaritate în România cu lupta poporului polonez împotriva agresiunii hitleriste*. Ambele comunicări au fost urmărite cu un deosebit interes.

Referatele prezentate în cadrul acestei sesiuni științifice, de la Varșovia, dedicată împlinirii a 90 de ani de la crearea primului partid socialist al clasei muncitoare poloneze „Marele proletariat”, cît și discuțiile care au urmat au contribuit — după cum declara și prof. dr. A. Czubinski în încheierea sesiunii — la explicarea mai temeinică a multora dintre problemele abordate. Totodată, lucrările au evidențiat, într-un context mai larg, necesitatea schimbului de opinii între istoricii din diferite țări pentru elucidarea unor probleme ale istoriei mișcării comuniste și muncitorești internaționale asupra cărora persistă încă neclarități și chiar puncte de vedere diferite. Anumite deosebiri de opinii au apărut, de pildă, cu privire la aprecierea rolului și activității Biroului Informativ al partidelor comuniste și muncitorești, din partea unor istorici polonezi și sovietici.

În perioada șederii în Republica Populară Polonă delegații români au făcut vizite și au avut convorbiri cu reprezentanți ai Institutului de istorie al Academiei Poloneze de Științe și ai Institutului de istorie a mișcării muncitorești poloneze. De asemenea, ei au depus o coroană de flori la „Poarta execuțiilor” de la Citadela din Varșovia și au vizitat orașul Lodz, vechi centru al mișcării muncitorești poloneze.

Sesiunea științifică pe tema :

„Probleme actuale de arhivistică” — București,

27-28 octombrie 1972

În cadrul manifestărilor prilejuite de aniversarea a 25 de ani de la proclamarea Republicii, Direcția generală a Arhivelor Statului și redacția „Revistei Arhivelor” au organizat, în zilele de 27—28 octombrie a.c., o sesiune științifică, avînd ca temă *Probleme actuale de arhivistică*.

Cuvîntul de deschidere a fost rostit de Gh. Titileanu, director general al Arhivelor Statului.

În continuare, au fost susținute următoarele comunicări: *Considerații teoretice privind știința arhivelor*, de Marin Mocanu, arhivist principal în Direcția generală a Arhivelor Statului; *Documentele cinematografice — sursă de informare istorică*, de B. T. Ripeanu, șeful Serviciului documentare din cadrul Arhivei Naționale de filme; *Memoriile — sursă complementară de informare a cercetătorilor din domeniul științelor umaniste*, de Ion Toacă și Gh. Tudor, cercetători științifici la Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R.; *Arhivele — izvor de informare pentru istoria învățămîntului (1848—1918)*, de Vasile Căpîlnean, directorul filialei Arhivelor Statului, județul Maramureș; *Folosirea documentelor pentru educarea patriotică a elevilor prin expunerile făcute la Arhivele Statului*, de Nicolae I. Mocioiu, directorul filialei Arhivelor Statului, județul Brăila; *Informații arheologice de la Arhivele Statului — Vilcea*, de Sergiu Purece, arhivist, filiala Arhivelor Statului, județul Vilcea; *Arhivele și arhitectura. Informații docu-*

mentare privind restaurarea Turnului Goliei din Iași, de Ioana Burlacu, arhivist metodist în Direcția generală a Arhivelor Statului; *Tehnici noi arhivistice pe plan mondial*, de Sanda Racoviceanu, arhivist principal în Direcția generală a Arhivelor Statului; *Cotele materialelor documentare din arhive și codificarea lor în vederea introducerii pe calculator*, de Maria Pîrvulescu, arhivist metodist în Direcția generală a Arhivelor Statului; *Aspecte privind tehnica întocmirii registrelor arhivelor personale și rolul lor în cercetarea științifică actuală*, de Ioana Botezan, bibliograf principal, Biblioteca Academiei Republicii Socialiste România — filiala Cluj; *Problemele conservării filmului alb-negru*, de Viorel Tudorică, șef de serviciu la Arhiva Națională de Filme; *Despre facsimilarea documentelor*, de Olivia Strachină, arhivist principal în Direcția generală a Arhivelor Statului; *Locul unde se păstrau actele normative în Țara Românească*, de prof. univ. dr. docent Aurelian Sacerdoțeanu; *Constituirea cancelariei statului moldovenesc*, de Leon Șimanschi și Georgeta Ignat, cercetători științifici, Institutul de istorie și arheologie „A. D. Xenopol” — Iași; *Contribuții la cunoașterea cancelariei domnești din timpul lui Matei Basarab (1632—1654)*, de Maria Soveja, șef de serviciu în Direcția generală a Arhivelor Statului; *Formarea și funcționarea unei arhive familiale transilvănene*, de Maria Ursuțiu, bibliograf, Biblioteca Academiei Republicii Socialiste România — filiala Cluj; *Introducerea limbii germane sub Iosif al II-lea ca limbă oficială și urmările ei în cancelăriile transilvănene*, de Elena Stepan, bibliograf, Biblioteca Academiei Republicii Socialiste România — filiala Cluj; *Aspecte ale relațiilor Arhivelor Statului din Țara Românească cu instituțiile centrale pînă la 1848*, de Tudor Mateescu, arhivist, Direcția generală a Arhivelor Statului; *Gheorghe Șincai și științele fundamentale ale istoriei*, de Kiss Andrei, arhivist principal, filiala Arhivelor Statului, județul Cluj; *Cu privire la metodologia cercetărilor de genealogie medievală moldovenească*, de Ștefan S. Gorovei, redactor la revista „Magazin istoric”; *Actul de cancelarie — o problemă de diplomatică pentru arhiviști*, de Veronica Vasilescu, arhivist metodist în Direcția generală a Arhivelor Statului; *Probleme ridicate de cercetarea documentelor din arhive în scopuri lexicografice*, de Mircea Voiculescu, cercetător la Institutul de lingvistică al Academiei Republicii Socialiste România; *Conservarea stemelor județene în sigiliile domnești*, de Maria Dogaru, arhivist metodist în Direcția generală a Arhivelor Statului; *Elementul decorativ popular în creația miniaturistică a lui Dionisie Eclesiarhul*, de Virgiliu Z. Teodorescu, arhivist principal în Direcția generală a Arhivelor Statului; *Activitatea arheografică a istoricului Ioan Bogdan*, de Ioan Dordea, arhivist, filiala Arhivelor Statului, județul Vilcea; *Arhivistică și demografie*, de Alexandru Matei, directorul filialei Arhivelor Statului, județul Cluj; *Evoluția demografică din comitatul Arad în secolul al XVIII-lea*, de Andrei Caciara, directorul filialei Arhivelor Statului, județul Arad și Glück Eugen, profesor; *Măsuri pentru dezarmarea populației vilcene și a soldaților participanți în tabăra lui Magheru*, de Corneliu Tamaș, directorul filialei Arhivelor Statului, Județul Vilcea; *„Facla muncii” — un ziar al comuniștilor vilcenii din ilegalitate*, de Petru Bardașu, arhivist la filiala Arhivelor Statului, județul Vilcea.

Comunicările au fost urmate de discuții.

Cuvîntul de închidere al sesiunii a fost rostit de Ștefan Hurmuzache, redactor-șef al „Revistei Arhivelor”.

Unele considerente pe marginea articolului „Despre istoriografia marxistă din România între cele două războaie mondiale“

Studierea evoluției și rezultatelor istoriografiei marxiste românești, de la începuturile ei pînă în zilele noastre, a constituit și constituie o preocupare salutară. Au apărut deja, în acest sens, o serie de materiale în reviste de specialitate și în volume aparte. Pe aceeași coordonată se înscrie articolul intitulat „Despre istoriografia marxistă din România între cele două războaie mondiale“, apărut în primul număr al revistei „Era socialistă“, sub semnătura lui V. Li-veanu. Articolul redă o arie largă de autori și lucrări istoriografice elaborate în perioada respectivă, spiritul profund științific, novator al acestora, izvorit din concepția și metodologia pe care se întemeiază; el prezintă analize și concluzii demne de reținut asupra unor probleme importante ale istoriei naționale, ca cele privind continuitatea populației băștinașe în Dacia după retragerea armatelor și autorităților romane în anul 271, geneza și evoluția feudalismului, apoi a capitalismului, semnificația unor evenimente majore, ca cele din 1437, 1784, 1821, 1848, 1859—1864, împletirea luptei de eliberare socială cu cea de eliberare națională în toate aceste evenimente, începuturile mișcării muncitorești și socialiste, semnificația grevei generale din 1920.

În limitele unui articol ca cel la care ne referim nu era posibilă, de bună seamă, o tratare completă, exhaustivă a istoriografiei marxiste din România interbelică. Credem totuși că unii autori

și unele lucrări s-ar fi cerut menționate sau chiar analizate. De pildă, pentru trecutul mai îndepărtat, trebuie amintită lucrarea lui David Prodan, publicată în 1938, despre „Răscoala lui Horea în comitatele Cluj și Turda“, un amplu studiu orientat în spirit materialist-istoric asupra ridicării de masă din 1784. Cît privește începuturile mișcării muncitorești în România și evoluția acesteia pînă la crearea Partidului Comunist Român, lucrările lui Mihail Roller au fost cele mai importante, nu însă primele, după cum se afirmă, ele apărînd în anii 1938—1940. Între timp, publiciști și istorici, ca Barbu Lăzăreanu, M. Gh. Bujor, Nicolae Deleanu ș.a., au elaborat materiale consacrate socialismului utopic în România, pătrunderii ideilor marxiste, cluburilor socialiste la sate de la finele secolului trecut, refacerii partidului politic al clasei muncitoare în 1910 etc.

Opinăm totodată că articolul la care ne referim n-ar fi trebuit nicidecum să se oprească cu analizele ori considerentele de fond la evenimente și probleme de pînă la crearea P.C.R. Procedîndu-se astfel, s-a ajuns la o situație în care, trecîndu-se în revistă dezvoltarea istoriografiei marxiste dintre cele două războaie mondiale, s-a omis tocmai perioada istorică în care aceasta s-a afirmat, ceea ce mai cu seamă pentru istoricii militanți, angajați în lupta revoluționară, apare ca un non-sens. Or,

după cum se știe, ca marxiști-leniniști, care priveau teoria și practica revoluționară într-o unitate organică, indisolubilă, numeroși gînditori și activiști ai P.C.R. au abordat problemele presante ale istoriei zilelor lor, contribuind într-o măsură sau alta la studierea și elucidarea lor. Istorici și publiciști comuniști, precum și cercetători și publiciști cu orientare materialist-istorică, intelectuali simpatizanți și apropiați ai partidului nostru au întreprins analize referitoare la configurația vieții social-politice a țării, dinamica raporturilor forțelor de clasă, evoluția și caracteristicile fascismului român, probleme ale vieții internaționale și politicii externe a României etc. În acest sens, la majoritatea numelor ce figurează deja în articol trebuie adăugate și altele, ca Al. Dobrogeanu-Gherea, David Fabian, Al. Sahia, Ilie Cristea, Tudor Bugnariu ș.a.

Desigur, o analiză profund științifică a istoriografiei axate pe problematica perioadei 1921—1944 nu este deloc simplă și facilă, știindu-se complexitatea acestora și dificultățile mari și diverse, care au existat, de ordin obiectiv și subiectiv. Dar o asemenea analiză se impune ca o cerință acută, cerință pusă în fața istoricilor de către conducerea de partid. Dacă autorul articolului n-ar fi neglijat perioada susamintită, cu problemele ei, afirmația sa cum că „tratarea anumitor probleme purta amprenta unor teze greșite ale P.C.R. dinainte de 1944” n-ar fi rămas atît de vagă și restrictivă, cum apare din context. Pe bună dreptate se pot întreba cititorii, mai ales cercetătorii, la nivelul de maturitate și exigențe al științei noastre istorice în momentul actual, despre ce probleme și despre ce greșeli este vorba?

Prezentarea realizărilor cu caracter istoriografic pendinte de marile probleme ale perioadei sus-amintite ar fi avut darul să dea la iveală atît aspectele pozitive predominante, contribuția cercetătorilor marxiști la clarificarea acestor probleme, cît și limitele și neajunsurile vădite, într-o chestiune sau alta, într-un moment sau altul, fie că era vorba de poziții rigid-sectare manifestate față de

social-democrație și alte forțe politice, de grave deformări în problema națională, de nediferențierea clară a pericolului intern principal etc.

În legătură cu una dintre problemele deosebit de complexe și importante, în același timp, care stătea în fața mișcării revoluționare, a P.C.R. — problema agrar-tărănească — există în articol următoarea referire: „Militantul comunist S. Timov a elaborat o monografie despre «Problema agrară și mișcarea țărănească în România», pe care a publicat-o la Moscova în 1928” (lucrarea mai poartă și subtitlul „Antineoiobăgia” — *n.n.*). De ce oare despre o asemenea lucrare — singura apreciată drept monografie dintre toate cele citate —, autorul articolului n-a găsit de cuviință să spună nimic sub raportul conținutului? Nu pot să nu reamintesc felul în care Ștefan Voicu, cu cîțiva ani în urmă, desprindea esența lucrării respective, arătînd în legătură cu aceasta că de la critica justificată a unor tendințe manifestate în mișcarea noastră muncitorească între anii 1918—1931 de a aprecia că în noile condiții istorice ar mai fi valabile, în măsură mai mare sau mai mică, idei gheriste inițial greșite cu privire la stadiul de dezvoltare a țării, și mai ales la rolul ce revine diferitelor clase și categorii sociale și partidelor reprezentative ale acestora, s-a ajuns la o atitudine unilaterală față de Gherea, la absolutizarea limitelor și greșelilor sale. „S. Timov a dus la extrem poziția unilaterală și chiar denigratoare față de Gherea, a cărui concepție generală asupra stadiului de dezvoltare social-economică a țării respingea cu desăvîrșire teza profund greșită susținută de Timov precum că România ar fi un stat imperialist. În aceasta se găsește, după părerea mea, una din cauzele care l-au condus pe Timov la aprecierea că principala lucrare a lui Gherea ar fi «contra-revoluționară», menită să «supună interesele proletariatului și țărănimii intereselor burgheziei»”¹.

¹ Ștefan Voicu, *Introducere la valorificarea operei sociologice a lui Dobrogeanu-Gherea*, în „Lupta de clasă”, nr. 3, martie 1968, p. 74.

Aș mai adăuga că S. Timov aprecia în mod fals România ca „produs al războiului imperialist din anii 1914—1918 și al evenimentelor ce i-au urmat“, rezultat al înfăptuirii de către burghezia română a „năzuințelor imperialiste sub steagul autodeterminării popoarelor“, al „ocupării“ unor provincii „populate de minorități românești“, provinciilor în care majoritatea formând-o țărănimea, „problema țărănească ia acolo caracterul unei probleme naționale, iar mișcarea țărănească ia coloritul unei mișcări de eliberare națională“. Despre toate acestea, și altele eventual, nu se spune nimic în articolul la care ne referim. Și era cazul, am spune noi, având în vedere că autorul lui avea un bun prilej de a lua poziție într-o problemă tratată esențialmente similar în lucrarea sa : 1918. *Din istoria luptelor revoluționare în România* (Editura politică, 1960). În „Cuvînt înainte“ la această lucrare, expunînd meritele ei, Editura ținea totuși să reambrace : „Firește, autorul nu a epuizat — cu toată întinderea lucrării — toate aspectele legate de tema pe care a tratat-o, iar unele din concluziile sale vor putea fi completate și îmbunătățite prin cercetări ulterioare dat fiind că una din problemele abordate constituie încă un subiect de studiu și de discuții în domeniul istoriei contemporane și a mișcării muncitorești“.

Este vorba, după cum se știe, despre problema aprecierii caracterului participării României la primul război mondial, despre aprecierea în ansamblu a politicii duse de cercurile conducătoare românești în legătură cu problema făuririi statului național unitar, cu țelurile urmărite pe plan extern.

Nu neg și n-aș putea nega acele merite ale lucrării lui V. Liveanu, care converg spre cunoașterea — pe baza unei ample și minuțioase investigări documentare — a mișcării revoluționare a maselor muncitoare de la orașe și sate și a dezvoltării impetuoase a mișcării muncitorești în cursul anului 1918, a aportului hotărîtor al maselor populare în realizarea statului național unitar. Cît privește însă problema mai sus-amintită, autorul lucrării, de bună seamă sub influența unor aprecieri și

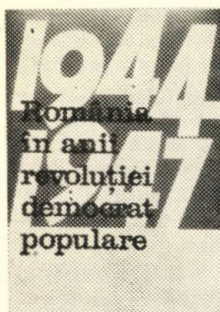
teze eronate din unele documente ale P.C.R. din anii ilegalității și chiar dintr-o anumită etapă a perioadei de după eliberare, a împins pînă la extrem aprecierea politicii României în ajunul și în timpul primului război mondial ca o politică vizînd țelurile „imperialiste“, de „cotropire“ și „expansiune“, mergînd chipurile pînă în Orientul mijlociu, Golful Persic etc. (p. 94). Deși formal se recunoaște că pentru România se ridica drept o cerință logică desăvîrșirea construcției de stat în direcția burghezo-națională, se neagă direct sau se escamotează faptul că burghezia ar fi avut vreun rol în realizarea statului național unitar român ; de asemenea, se diminuează rolul în același sens al organizațiilor politice muncitorești. Pe baza unor interpretări rigid-schematiste, se merge pînă la a se pune sub semnul întrebării caracterul trainic și definitiv al actului istoric memorabil de la 1 decembrie 1918 (p. 575—576). N-aș dori să mă ocup mai mult, în acest cadru, de lucrarea respectivă. Aș dori doar să relev faptul că, pe baza aprecierilor și indicațiilor conducerii partidului nostru, ale secretarului său general, cercetarea obiectivă a faptelor, în spiritul concepției și metodologiei materialismului dialectic și istoric, a deschis calea unei analize științifice și a corectării și eliminării deformărilor de genul celor arătate mai sus.

Acționînd în acest sens, cercetătorii din diferite domenii, istoricii în primul rînd, care într-un fel sau altul, frontal sau tangențial s-au ocupat de problemele mai sus arătate, și-au adîncit și îmbunătățit activitatea științifică și, ca atare, în monografiile, studiile, articolele și-au reconsiderat — atunci cînd a fost cazul — acele aprecieri și concluzii nefondate, neconforme cu o analiză și interpretare autentic marxistă. Cu o excepție totuși, care persistă : V. Liveanu. Și atunci se ridică chestiunea dacă există o bază morală pentru concluziile și implicit recomandările adresate de dînsul în finalul articolului la care ne-am referit, concluzii și recomandări care, în sinele lor, semnifică un apel la o cercetare istorică în spirit realmente științific, realmente marxist.

GHEORGHE MATEI

România în anii revoluției democrat-populare. 1944—1947

Editura politică, București, 1971, 462 p.



În ultimii ani, istoricii marxiști din țara noastră au abordat în mod sistematic, unele dintre principalele probleme ale istoriei contemporane a României. Schemele rigide, interpretările subiective, care au caracterizat în trecut studiul, articolele referitoare la isto-

ria noastră contemporană, au fost depășite, ca urmare a muncii de cercetare aprofundată a documentelor epocii din arhivele centrale și locale, a valorificării critice a lucrărilor și studiilor apărute. Această nouă orientare științifică și-a găsit oglindirea și în sesiunile de comunicări științifice, în dezbaterile, studiile și articolele publicate în legătură cu aniversarea unui sfert de veac de la eliberarea patriei, 25 de ani de la instaurarea guvernului de largă concentrare democratică prezidat de dr. Petru Groza, precum și aniversarea a 25 de ani de la Conferința Națională a P.C.R. din octombrie 1945. Comunicările, studiile elaborate în legătură cu aceste evenimente au adus interpretări îmbogățite, generalizări, împreună cu sesizarea unor noi laturi ale faptului istoric. *Lucrarea România în anii revoluției democrat-populare. 1944—1947** se înscrie în seria lucrărilor monografice, de analiză, menite să contribuie la studierea și înțelegerea științifică a istoriei contemporane a României.

Publicarea acestei lucrări în limba italiană, în iulie 1972 — în editura *Riuniti*, Roma, în colaborare cu Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., sub titlul *România 1944—1947. Gli anni della rivoluzione democratico-popolare* —, în contextul sărbătoririi unui sfert de veac de la proclamarea republicii, socotim că răspunde interesului tuturor acelor care sînt dornici

* *Lucrarea a apărut sub egida Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. Autori: dr. Gheorghe Zaharia (coordonator), Ion Alexandrescu, dr. Mihai Fătu, Paraschiva Nichita, dr. Constantin Olteanu, Gheorghe Țuțui, Vladimir Zaharescu.*

să cunoască condițiile economice, sociale, politice în care a avut loc actul — de fundamentală semnificație istorică pentru poporul român — al abolirii monarhiei și proclamării republicii.

Structurată în cinci capitole, orînduite în principal după criteriul cronologic și bine dozate sub raport factual, lucrarea de care ne ocupăm tratează anii de foc ai revoluției începută prin insurecția victorioasă din august 1944, ani în care s-au hotărît destinele istorice ale țării, smulgerea ei din sistemul capitalist și deschiderea unor largi perspective de înaintare pe calea progresului. Sînt evidențiate, în acest sens, forța revoluționară și eroismul maselor populare, caracterul creator și realist al politicii Partidului Comunist Român — forța conducătoare a revoluției —, particularitățile și trăsăturile caracteristice ale procesului desăvîșirii revoluției burghezo-democratice, ale instaurării regimului democrat-popular și trecerii la socialism în România.

Avînd în vedere criteriile care permit aprecierea uneia sau alteia dintre perioadele istorice, socotim că în nici o altă etapă a istoriei moderne și contemporane a României nu s-a manifestat cu atîta dîrzenie înfruntarea dintre forțele progresului, al căror reprezentant strălucit a fost Partidul Comunist Român, implicat mișcarea revoluționară și democratică, și forțele reacțiunii, care, în perioada anilor 1944-1947, s-au grupat în jurul P.N.Ț., P.N.L. și al monarhiei. În contextul amplerelor confruntări politice din acești ani autorii au reușit să descifreze linia clar-văzătoare, liantul realizat de Partidul Comunist Român pentru înfrîngerea greutăților și atingerea scopului final — cucerirea puterii politice.

În primul capitol al volumului, autorii argumentează cu date și fapte, unele cunoscute din lucrările de specialitate, necesitatea istorică a revoluției în România, aspectele principale ale contradicțiilor societății românești din perioada premergătoare eliberării patriei, precum și semnificația istorică, socială și politică a victoriei insurecției naționale antifasciste armate din august 1944, pe care o apreciază drept începutul revoluției populare. Ei investighează cauzele evenimentelor care au premers revoluției populare încă în structura economică, so-

cială și politică a României secolului al XIX-lea, ajungând să realizeze, în final, tabloul dezvoltării României în preajma insurecției din august 1944. „Premisele materiale create în cursul acestei dezvoltări — arată autorii —, contradicțiile obiective, de ordin economic și social, au fost în fond indicatorii acelei situații care, exprimată la modul cel mai general, ca contradicție între dezvoltarea forțelor de producție și relațiile de producție existente, determină necesitatea obiectivă a unei revoluții sociale...” (p. 21). Când a apărut o asemenea necesitate obiectivă? — se întreabă autorii. Nu se poate delimita, am spune noi, cu an, lună, zi începutul acestui proces. În acest sens se consideră, pe bună dreptate, „că nu putem aborda problema numai prin prisma deceniilor 4 și 5 ale secolului nostru, când această necesitate nu numai că s-a cristalizat, ci s-a și realizat, determinând un anumit caracter revoluției infaptuite de masele populare” (p. 21).

Conduși de atare criterii științifice, autorii reușesc să reliefeze plenar gradul contradicțiilor sociale atinse în țara noastră în anul 1944 și să orienteze cititorul spre înțelegerea corectă a cursului evenimentelor care au urmat. Prin victoria insurecției din august 1944, prin lovitura dată de la început forțelor politice ale burgheziei, prin cucerirea de către clasa muncitoare a unor centri vitali în sistemul puterii, se subliniază în lucrare, s-a deschis calea ofensivei continue a forțelor revoluționare.

Capitolul al II-lea, care conține multe date și fapte inedite, ilustrează aspectele principale ale vieții politice din România după doborârea dictaturii militare-fasciste: agravarea situației economice a țării la sfârșitul anului 1944, semnificația politică a constituirii Frontului Național-Democrat în octombrie 1944, lupta maselor populare pentru democratizarea conducerii întreprinderilor, a aparatului de stat de jos și pînă sus. Aceste idei centrale se înscriu în tema majoră a capitolului care derulează filmul luptei eroice a masei, sub conducerea Partidului Comunist Român, pentru instaurarea puterii democrat-populare — victoria de la 6 martie 1945. Cu minuțiozitate este redată activitatea tuturor partidelor și organizațiilor politice cu orientare patriotică, antihitleristă și antifascistă, subliniindu-se uriașa lor muncă politică, organizatorică, de propagandă, desfășurată în rindurile oamenilor muncii. Totodată, autorii reconstituie, în mod obiectiv, acțiunile de regroupare și reactivizare,

în noile condiții, ale cadrelor Partidului național-tărănesc și Partidului național-liberal, argumentîndu-se faptul că, la începutul noii perioade istorice, P.N.L. și-a pierdut influența politică, trecînd în planul al doilea al forțelor politice burgheze, P.N.Ț. devenind pivotul reacțiunii din țară.

În paragraful referitor la constituirea Frontului Național-Democrat este notabilă analiza platformei politice care a stat la baza realizării acestuia, a atitudinii partidelor și grupărilor democratice, precum și a partidelor reacțiunii. În legătură cu poziția forțelor democratice față de problema vitală a înlăturării din aparatul de stat a elementelor reacționare se precizează că „Democratizarea aparatului de stat a fost forma specifică sub care a început în România procesul sfărîmării vechiului aparat de stat burghez-moșieresc și al creării noului aparat de stat” (p. 97).

În economia capitolului al II-lea remarcăm amplă prezentare a asaltului hoțărîtor al maselor populare de pe întreg teritoriul țării pentru instaurarea guvernului de largă concentrare democratică: „... constituirea guvernului de la 6 martie 1945 — relevă autorii — nu a reprezentat o simplă schimbare de guvern, ci o schimbare a însuși regimului politic din România: lichidarea vechii puteri a burgheziei și moșierimii și instaurarea puterii revoluționar-democratice a muncitorilor și țăranilor (p. 126-127).

Condițiile în care și-a început activitatea noul guvern, primele măsuri politice și economice adoptate de puterea populară, locul și semnificația istorică a Conferinței Naționale a P.C.R. din octombrie 1945 sînt amplu redată în capitolul al III-lea al lucrării. Spre deosebire de capitolele precedente, evenimentele istorice interne ale anului 1945 sînt analizate, plenar, în contextul relațiilor internaționale, o atenție deosebită acordîndu-se aspectelor referitoare la înfrîngerea Germaniei naziste, atitudinii cercurilor monopoliste din S.U.A. și Anglia față de problemele europene și de problema României în special. „Prin poziția lor față de guvernul democrat — se arată în lucrare —, pe care îl apreciau drept «nereprezentativ», cit și prin cererile insistente de a se lua în discuție situația guvernului român legal constituit, cercurile conducătoare din S.U.A. și Anglia sprijineau fățiș, direct forțele reacționare din România, tîndeau să creeze în mod artificial o așa-zisă problemă românească, în scopul împiedicării poporului

de a-și hotărî singur regimul politic pe care-l dorea" (p. 134).

Pe baza unei solide documentări, autorii au reușit să evidențieze, în formularea și generalizarea concluziilor, faptul că, în ciuda greutăților în care au acționat forțele democratice, linia politică clarvăzătoare a Partidului Comunist Român, a cadrelor sale de conducere, a membrilor săi a fost atotbiruitoare. În această ambianță sînt pe larg analizate lucrările Conferinței Naționale a P.C.R. din octombrie 1945 și importanța lor deosebită pentru declanșarea bătăliilor politice din anii 1946—1947. Lucrarea subliniază, în același timp, faptul că documentele Conferinței Naționale, larga lor dezbateră și măsurile care s-au luat atît pe linie de partid cît și de stat au marcat un moment important în însuși procesul dezvoltării P.C.R. ca partid de masă, ca forță conducătoare a poporului în lupta pentru democrație și progres. Analiza succesorilor guvernului democratic, a înfăptuirii liniei politice a P.C.R. se realizează în acest capitol prin ilustrarea permanentei confruntări dintre forțele democratice și reacțiune. Sînt demascate convingător acțiunile teroriste ale elementelor legionare și declassate ale P.N.Ț. și P.N.L., se dă o explicație științifică, pentru prima dată în literatura istorică, „grevei regale” și eșuării ei sub presiunea maselor, a guvernului democratic. „Prăbușirea încercărilor monarhiei de a doborî guvernul instaurat prin lupta revoluționară a maselor, zdrobirea acțiunilor complotiste organizate de forțele reacționare — se relevă în lucrare —, recunoașterea guvernului democrat de către marile puteri din coaliția antihitleristă și stabilirea cu aceasta a unor relații diplomatice normale au marcat o etapă importantă în întărirea regimului democrat, în apărarea și consolidarea independenței și suveranității naționale a României” (p. 197).

Capitolul al IV-lea tratează pe larg principalele măsuri adoptate de P.C.R. și guvern pentru îmbunătățirea situației economice, crearea Blocului partidelor democratice, situația internațională a țării în 1946 și pregătirile pentru semnarea tratatului de pace. Un spațiu amplu îl deține în această parte a lucrării prezentarea pregătirii și desfășurării campaniei electorale pentru alegerile parlamentare, precum și a victoriei forțelor democratice în alegerile de la 19 noiembrie 1946.

Activitatea politică și economică desfășurată de P.C.R. și guvernul democratic în prima jumătate a anului 1947, ac-

țiunile care au avut loc în legătură cu propunerile P.C.R. din iunie 1947 pentru redresarea economiei țării, consolidarea unității de acțiune a clasei muncitoare și măsurile inițiate în vederea realizării unității sale politice reprezintă obiectul analizei întreprinse în capitolul al V-lea.

Reliefarea muncii neobosite a P.C.R., a celorlalte forțe democratice pentru demascarea acțiunilor antistatale ale burgheziei, ale grupării liberale conduse de Gheorghe Tătărescu, condițiile care au determinat eliminarea acestei grupări din viața politică a țării considerăm că sînt paragrafe deosebit de izbutite ale acestui capitol. Un loc important se acordă relevării contribuției tineretului la lupta eroică a maselor populare pentru democratizarea și refacerea țării. În acest cadru este subliniat rolul organizației revoluționare a tineretului, în fruntea căreia s-a aflat tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Cu date elocvente este descris și înfățișat momentul istoric al abolirii, la 30 Decembrie 1947, a monarhiei și proclamării republicii. „Dacă guvernul de la 6 martie 1945 marcase «instaurarea puterii populare și trecerea la înfăptuirea programului de transformare democratică, revoluționară a societății românești», eliminarea reprezentanților burgheziei din guvern — subliniază autorii —, abolirea monarhiei și proclamarea republicii marcau trecerea întregii puteri de stat în minile clasei muncitoare, care o va exercita în alianță cu țărănimea muncitoare în avantajul tuturor oamenilor muncii, a imensei majorități a poporului, în scopul construirii societății socialiste” (p. 340).

Deși lucrarea, în general, urmărește o problematică istorică bine definită, avînd ca expresie sintetică datele statistice ale situației economice și sociale a țării și o corelare deosebită cu lupta eroică a maselor conduse de comuniști, ea este deficitară, uneori, prin reținerea unor fapte neesențiale, imprecizii, sau simple relatări specifice presei. Considerăm că se impunea în lucrare o mai strictă precizare a terminologiei utilizate pentru caracterizarea acestei perioade istorice. Astfel, se folosesc, în mod frecvent, noțiunile: guvern al F.N.D., guvern democratic, guvern de largă concentrare democratică, puterea revoluționar-democratică etc., fără a se delimita sferile de cuprindere ale noțiunilor respective. Unele evenimente, ca alegerile parlamentare din noiembrie 1946, eliminarea din viața politică a țării a P.N.Ț., sînt expozitiv

prezentate, insuficient explicate în relația cauzală a epocii. De asemenea, remarcăm existența unor teze, de deosebită valoare teoretică, reținute în încheiere fără ca ele să aibă suportul corespunzător în dezvoltarea lucrării, care păstrează, într-o oarecare măsură, caracterul unei culegeri de studii.

Socotim însă că aceste deficiențe nu pot umbri valoarea deosebită a lucrării recenzate. Pentru prima dată în literatura noastră de specialitate sînt prezentate multitudinea de acțiuni ale maseilor, sute de nume de oameni care au contribuit la realizarea faptelor acelor ani. Este evidențiat cu limezime aportul

remarcabil pe care l-au avut în acea perioadă, în fruntea partidului comunist sau a guvernului, personalități ca Gh. Gheorghiu-Dej, dr. Petru Groza, Lucrețiu Pătrășcanu și mulți alți activiști de seamă ai partidului. Apreciem ca realizată și antologia de documente cuprinsă în lucrare, precum și lista privind componența guvernelor. Tabelele cu date cronologice, surse documentare și indici sînt tot atîtea elemente care sporesc valoarea științifică a lucrării *România în anii revoluției democrat-populare. 1944—1947.*

ION ARDELEANU

ILIA BERKIN, *Politica economică a sovietelor la începutul istoriei lor*

Editions de l'Agence de Presse Novosti Moscova, 1971, 136 p.



Lucrarea, apărută în editura Novosti, destinată publicării literaturii sovietice în limbi străine, își propune să analizeze principalele aspecte ale politicii economice dușă de Statul sovietic în timpul și mai ales după Marea Revoluție Socialistă din Oc-

tombrie, în strînsă legătură cu opera teoretică și practică a primului său conducător — Vladimir Ilici Lenin.

Ghidîndu-se după teza lui Marx, potrivit căreia între capitalism și socialism este necesară o perioadă de tranziție, în timpul căreia are loc transformarea revoluționară a societății, V. I. Lenin a socotit răsturnarea dictaturii burgheziei și a proprietarilor funciari, preluarea puterii de către sovietele de deputați ai muncitorilor, soldaților și țăranilor numai un început al procesului revoluționar, căruia trebuia să-i urmeze măsuri urgente în domeniul economic, avînd ca obiectiv evitarea catastrofei economice iminente, satisfacerea nevoilor fundamentale ale oamenilor muncii și reorganizarea economiei pe principii socialiste.

Plecînd de la atare realități, autorul abordează, succesiv, programul leninist de trecere la socialism: primele transformări socialiste la orașe și sate, dezvoltarea inițiativei în economie, politica

economică în timpul războiului civil, noua politică economică, trecerea țării pe calea construcției socialiste.

În condițiile existenței unei agriculturi extrem de înapoiate, cu puternice rămășițe feudale, cu discrepanțe enorme între cei bogați și cei spoliați, interesul acordat de Lenin acestui domeniu apare cu totul justificat.

De altfel, încă în aprilie 1917, în celebrele *Teze din Aprilie*, el a formulat principalele măsuri care se impuneau în domeniul agrar: confiscarea pămînturilor proprietarilor funciari, naționalizarea tuturor pămînturilor, administrarea lor de către sovietele locale de deputați ai salariaților agricoli și țăranilor (organe revoluționare create de revoluție), transformarea tuturor marilor domenii în exploatare modele întreținute de stat și controlate de aceleași soviete.

Primul pas întreprins de guvernul sovietic în direcția programului de măsuri elaborat de Lenin, ce viza trecerea la socialism, a fost Decretul asupra pămîntului, care a dat o puternică lovitură proprietății private ca instituție socială. Evident, acest decret nu a însemnat instaurarea imediată a unui sistem agrar socialist, deoarece pămînturile naționalizate urmau să fie împărțite în mod egal țăranilor, ceea ce reprezenta însă „o măsură de tranziție la socialismul complet într-un context în care puterea sovietică urma să întreprindă transformări economice capitale: naționalizarea băncilor și a industriei etc.” (p. 15).

După cum relevă autorul, deși în plin război civil, Lenin a acordat o atenție

deosebită transformării socialiste a agriculturii. În decembrie 1918, primul Congres al secțiunilor agrare, a comitetelor de țărani săraci și a comunelor din Rusia a făcut un prim bilanț al realizărilor din acest domeniu și a definit sarcinile imediate ale transformării socialiste a satelor, pe care Lenin a definit-o drept „cea mai dificilă și cea mai importantă din toate prefacerile socialiste“ (p. 25). Deosebit de dificilă, arăta Lenin, era atragerea țăranului mijlocăș, devenit personajul central al satelor, în opera de edificare socialistă. Încă din toamna lui 1918, după cum se relevă în lucrare, grație politicii leniniste a partidului, țăranul mijlocăș s-a îndreptat ferm spre alianță cu clasa muncitoare, ceea ce a asigurat puterii sovietice un sprijin serios în bătăliile decisive purtate împotriva intervențiștilor și a contrarevoluției interne. Alianța militară a clasei muncitoare și a țăranimii — subliniază Ilia Berkin — a fost una dintre sursele victoriei în războiul civil.

În ceea ce privește primele transformări socialiste la orașe, acestea au debutat cu naționalizarea băncilor și a companiilor, sarcină definită de Lenin în *Tezele din Aprilie*. Fuziunea tuturor băncilor țării, formarea unei bănci naționale controlate de soviete erau apreciate de Lenin drept acțiuni după care „mersul spre socialism va deveni perfect posibil în Rusia“ (p. 34). De altfel, autorul analizează amplu programul leninist de măsuri ce trebuiau să se realizeze în perioada de trecere la socialism: controlul muncitoresc asupra producției sociale și a repartiziției produselor; exproprierea marii burghezii; organizarea gestiunii întreprinderilor naționalizate; întărirea disciplinei muncii; începutul planificării economiei naționale; folosirea capitalismului de stat de către soviete; punerea cooperativelor burgheze în serviciul socialismului; controlul comerțului privat etc.

Primăvara anului 1918, se apreciază în lucrare, a marcat o nouă etapă în dezvoltarea revoluției socialiste din Rusia. În urma înfringerii principalelor forțe ale contrarevoluției, puterea sovietică era consolidată. Ei îi revenea acum o sarcină de o imensă semnificație istorică — scoaterea țării din război. La 3 martie 1918, guvernul sovietic a semnat tratatul de pace cu Germania, acceptând condițiile dure impuse de imperialismul german. „Totuși — subliniază Ilia Berkin —, semnând tratatul, puterea sovietică a scăpat de pericolul de a fi răsturnată de armatele germane. A trebuit

perspicacitatea lui Lenin, încrederea sa absolută în mase și în revoluție pentru ca țara să poată încheia un armistițiu atât de necesar pentru a întări regimul sovietic, a forma Armata Roșie, a organiza economia sovietică, a grupa marile mase muncitoare din orașe și sate în jurul clasei muncitoare“ (p. 60).

Este perioada cînd Lenin elaborează prima variantă a lucrării sale: *Sarcinile imediate ale puterii sovietelor*. Pentru a pune bazele economice ale socialismului se impunea suprimarea pluralității de structuri existente în economie în favoarea uneia singură — structura socialistă. În acest spirit, trei erau după Lenin sarcinile concrete și primordiale: organizarea unui recensămînt și a unui control obștesc în întreprinderile care aparțineau deja statului; controlul maselor asupra stocurilor disponibile de alimente și a repartiziției lor, pentru a stăvili acțiunile elementelor mic-burgheze, ce reprezentau acum principalul dușman al construcției socialiste; schimbarea mentalității maselor, lăsată moștenire de vechiul regim.

Acordînd prioritate organizării recensămîntului și controlului, omogenizării muncii în întreprinderile naționalizate, Lenin n-a renunțat nici un moment la ideea exproprierii definitive a capitalului. Dar, pentru acel moment istoric, era fundamentală depășirea centrului de gravitate al muncii politice și economice de la măsuri ce vizau direct exproprierea expropriatorilor la măsuri ce priveau dezvoltarea la maximum a producției. Astfel, el a acordat o importanță capitală organizării gestiunii întreprinderilor naționalizate după principiul centralismului democratic, ceea ce implica, pe lîngă conducerea exercitată de stat, potrivit unui plan, o largă independență și inițiativă pentru organisme locale și muncitori. În același timp, Lenin a atras atenția asupra necesității atragerii specialiștilor burghezi în opera de construcție socialistă, asupra importanței deosebite pe care o incumbă organizarea științifică a muncii, organizarea unui sistem adecvat de salarizare, a emulației specific socialiste.

În cursul primilor doi ani ai puterii sovietice remarcă autorul, au avut loc profunde modificări în structura economică, socială și în raportul de forțe. „Un sector socialist a apărut în economie, mica producție de mărfuri a cîștigat teren. Tipul de economie capitalistă a cunoscut un regres considerabil“ (p. 75). Dar

răsturnarea burgheziei, preluarea puterii de către proletariat nu a semnat decât un pas în direcția edificării socialismului. Pentru a se realiza ceea ce Lenin a definit prin ideea că „socialismul înseamnă suprimarea claselor”, trebuia eliminată opoziția de interese dintre clasa muncitoare — reprezentantă a socialismului, și țărănime — micul proprietar, reprezentant al micii producții de mărfuri. Aceasta era însă o sarcină complexă, pentru împlinirea căreia trebuia timp. În acest context, autorul analizează cel de al doilea program al partidului de edificare a economiei socialiste, adoptat de Congresul al VIII-lea al P.C. (b) din Rusia, în martie 1919, care a trasat ca principală sarcină economică terminarea exproprierii burgheziei, transformarea mijloacelor de producție și de circulație în proprietate a întregului popor. Programul prevedea, totodată, dezvoltarea la maximum a tuturor forțelor productive ale țării, elaborarea unui plan unic pe scara întregii țări, dezvoltarea științei și utilizarea ei în producție, acordarea întregului ajutor posibil în agricultură diverselor forme ale transformării socialiste a satelor: sovhozuri, comune, carteluri, asociații pentru exploatarea colectivă a pământului etc. Teza din acest program privind dezvoltarea forțelor productive, ca o condiție economică indispensabilă construirii socialismului, a fost dezvoltată în celebrul plan leninist al electrificării Rusiei — GOERLO. După cum remarcă autorul, formula lui Lenin, concisă dar expresivă, potrivit căreia „Comunismul este puterea sovietică plus electrificarea întregii țări” este și astăzi, în condițiile construirii comunismului în U.R.S.S., „ca o stea care ghidează poporul” (p. 80).

În continuare Ilia Berkin analizează politica economică a Statului sovietic în timpul războiului civil și apoi, ceea ce a rămas în istorie sub denumirea de N.E.P. — Noua Politică Economică. În timpul războiului civil, statul sovietic a fost nevoit să adopte o politică de urgență — „comunismul de război”. Aceasta însemna: ofensivă violentă împotriva elementelor capitaliste în economie, rechiziții și schimburi directe între oraș și sat, suprimarea comerțului și înlocuirea acestuia printr-o repartizare organizată la nivelul statului, diverse forme de recrutare a mîinii de lucru, muncă obli-

gatorie generalizată, salarii în natură ș.a. În plin război civil — se arată în lucrare —, în fața intervenției străine, această politică era singura bună, singura posibilă. Era o alegere dictată de război, de dezorganizarea economică; în ultimă analiză, această politică a jucat un rol istoric în obținerea victoriei, ea a salvat clasa muncitoare de foamete, a permis salvarea puterii sovietice, învingerea armatelor albagardiste și înfrîngerea intervenției militare străine” (p. 93). În ceea ce privește N.E.P.-ul, autorul observă că pentru Lenin acesta nu a avut semnificația unei simple sume de măsuri adoptate de Statul sovietic în economie. Noua Politică Economică a fost ceva mai mult — un plan coerent și în același timp o metodă de edificare a socialismului, o politică economică normală și obligatorie a statului proletar în epoca de trecere de la capitalism la socialism (p. 110). Trăsăturile N.E.P.-ului au constat, după cum se relevă și în lucrare, în deținerea de către proletariat a pozițiilor cheie în economia națională, tolerarea capitalismului sub controlul statului, introducerea comerțului ca formă esențială de legătură între industria socialistă și mica producție de mărfuri ș.a. Luînd în considerare avantajele și inconvenientele N.E.P.-ului, relevate de V. I. Lenin, statul sovietic a reușit să determine evoluția N.E.P.-ului în sens socialist.

În ultima parte a lucrării, intitulată semnificativ *Din Rusia N.E.P.-ului va ieși Rusia socialistă*, Ilia Berkin analizează scrierile lui Lenin din 1922, adevărate sinteze ale experienței dobîndite în domeniul edificării socialismului și totodată un program chemat să asigure victoria definitivă a socialismului în U.R.S.S. — industrializarea, condiție economică decisivă a construcției socialiste, magistralul plan leninist de cooperativizare.

După cum remarcă autorul în finalul volumului, viața, victoria socialismului în U.R.S.S. au confirmat din plin triumful ideilor leniniste. „La ceea ce au visat, vreme de secole, cei mai demni reprezentanți ai umanității, ceea ce marii dascăli de gîndire ai proletariatului, Marx, Engels și Lenin, au prevăzut și fondat în teorie, a fost realizat pentru prima dată în U.R.S.S.”.

ELENA MUREȘAN

Hotărîri științifice. Transformări istorice de bază.

Fundamente ale viitorului.

Studii asupra istoriei R.D.G. în anii șaizeci

Staatsverlag der DDR, Berlin, 1971, 428 p.

Editată de Institutul de științe sociale de pe lângă C.C. al P.S.U.G., catedra de Istorie a mișcării muncitorești, lucrarea pe care o prezentăm reprezintă o contribuție importantă la înțelegerea trăsăturilor de bază ale dezvoltării R.D.G. în anii '60. Autorii, care, dată fiind perioada extrem de scurtă de la data cînd au lucrat pe un teren nedefrișat încă din punctul de vedere istoric, au reușit în pofida acestor dificultăți să realizeze, în toată complexitatea sa, tabloul istoric al R.D.G., în deceniul al 7-lea. Ei urmăresc tematic și cronologic măsurile importante luate pentru traducerea în viață a indicațiilor P.S.U.G., conexiunea logică a faptelor istorice, elementele noi ce apar în dezvoltarea societății. Gama problemelor dezbătute în lucrare este foarte largă, ea cuprinzînd construcția economică și de stat, creșterea capacității de apărare, dezvoltarea învățămîntului, artei, culturii etc. Este reliefată, totodată, importanța hotărîtoare, în dezvoltarea multilaterală a R.D.G., a Congreselor al VI-lea și al VII-lea ale P.S.U.G., care au trasat liniile de dezvoltare ale țării pentru fiecare etapă în parte.

Primele două studii ale culegerii — *P.S.U.G.-avangardă și forță conducătoare în două revoluții*, de Hans Müller și *Clasa muncitoare și partidul revoluționar — forță conducătoare în făurirea societății socialiste dezvoltate*, de Heinz Hümmler — evidențiază ideea de importanță fundamentală, care, într-un fel sau altul, este prezentă în fiecare pagină a lucrării și anume, că toate succesele obținute în transformarea revoluționară a societății, atît din perioada construcției antifasciste și democratice, cît și a celei socialiste nu ar fi fost posibile fără conducerea întregului proces revoluționar de către clasa muncitoare, în frunte cu partidul său marxist-leninist.

Analizînd măsurile revoluționare inițiate de partid în perioada transformă-

rilor antifasciste și democratice, H. Müller relevă că unele dintre acestea au de-vansat oarecum perioada respectivă. În ansamblu, succesele obținute în perioada revoluției democratice au creat premisele necesare pentru trecerea la revoluția socialistă. Dar, subliniază autorul, revoluția nu era încă în acea etapă o revoluție socialistă, iar forma de stat nu reprezenta încă dictatura proletariatului (p. 25).

Autorul consideră că perioada de trecere de la capitalism la socialism în R.D.G. începe în anul 1952 și se încheie, în linii esențiale, în anii 1961/1962, remarcînd, totodată, faptul că în unele domenii importante acest proces se mai desfășoară și astăzi (p. 28).

Una din concluziile importante care se desprinde din întreaga lucrare este aceea că în perioada anilor '60, sub conducerea partidului marxist-leninist al clasei muncitoare, au fost făurite relațiile de producție socialiste, s-au pus bazele unui sistem eficient de conducere a economiei și a participării oamenilor muncii la construcția socialistă, s-au rezolvat sarcini importante privind sistemul de învățămînt etc.

În etapa construcției socialiste dezvoltate, în care este angrenat poporul din Republica Democrată Germană, socialismul atinge în evoluția sa o nouă calitate, de afirmare deplină, completă a tuturor potențelor sale.

Mai multe articole din culegere se referă la însemnătatea crescîndă, în această etapă, a puterii de stat socialiste, prin caracterul ei o dictatură a proletariatului (vezi, în acest sens, articolul lui Wolfgang Weichert, *Constituția socialistă a R.D.G.*) și, în mod deosebit, la rolul istoric al clasei muncitoare ca forță conducătoare a poporului, confirmate de însăși rezultatele transformărilor adînci petrecute în R.D.G., în decursul a două revoluții.

Un loc deosebit în ansamblul problematicii legate de locul și rolul statului

socialist îl ocupă contribuția lui Gerhard Lux, Günter Gloser și Toni Welles: *Politica militară pentru apărarea socialismului și asigurarea păcii*, în care autorii analizează măsurile luate de R.D.G., după 1960, în vederea apărării patriei (crearea Consiliului de apărare națională, în februarie 1960, pentru asigurarea unei conduceri unitare și a coordonării măsurilor de apărare și securitate; legea obligativității cetățenilor R.D.G. de a participa la apărarea armată a țării; introducerea instruirii premlitare pe baze voluntare; elaborarea unor metode de conducere a trupelor și operațiunilor, care să țină seamă de cuceririle științei în domeniul ciberneticii și al prelucrării electronice a datelor).

În anii șaizeci s-au produs importante transformări în structura economică, determinate de dezvoltarea impetuoasă a acelor ramuri industriale de care depindea introducerea în producție a cuceririlor celor mai noi în domeniul tehnico-științific. Ilustrative în acest sens sînt creșterile din industria electronică și de mecanică fină și optică, care au realizat în 1966 o producție cu 50% mai mare decât în 1962, precum și cele din ramura construcției de aparate de măsurare-dirigare-reglare, care a realizat o producție cu 85% mai mare, în timp ce procentul de creștere a producției industriale pe ansamblu a fost de 25%. Progrese însemnate au fost înregistrate și în agricultură, necesitățile de aprovizionare a populației cu bunuri alimentare și a industriei cu materii prime fiind satisfăcute într-o măsură sporită de producția agricolă internă.

Aceste concluzii rezultă din studiul cu privire la *Istoria sistemului economic al socialismului în R.D.G.** și din studiul lui Günter Bork și Rolf Stöckigt: *Dezvoltarea agriculturii socialiste în R.D.G. între anii 1962 și 1964*. Subliniind necesitatea legării procesului de producție de revoluția tehnică-științifică, autorii tratează despre elaborarea și introducerea noului sistem economic de planificare și conducere a economiei după Congresul al VI-lea al P.S.U.G., ca o condiție de bază a dezvoltării R.D.G. într-un stat industrial modern, cu o agricultură intensivă. „Construcția socialismului pe pro-

priile sale baze — se arată într-unul din studiile menționate — necesită folosirea legilor socialismului într-un asemenea mod, încît să fie atinsă o creștere maximă a forțelor productive și, îndeosebi, să fie garantată o dezvoltare rapidă a științei și tehnicii, în vederea creării unei economii de mare eficiență, care să facă posibil un înalt nivel de viață“ (p. 211). Un element esențial al noului sistem economic de planificare și conducere este participarea maselor largi la planificarea și conducerea economiei. Avînd obligația de a ține seama de sarcinile trasate prin planul central de stat, întreprinderile industriale au început să treacă la conducerea prin autogestiune, sistem care a permis folosirea din plin a inițiativei maselor, atît în producție, cît și în conducerea întreprinderilor.

Experiența dobîndită de clasa muncitoare în industrie, privind aplicarea noului sistem economic, a fost preluată și în agricultură. Schimbările produse în această ramură importantă a economiei, determinate de stabilirea unei colaborări între mai multe cooperative agricole de producție, de trecerea progresivă în proprietatea acestora a mașinilor agricole, de construirea în comun a unor obiective și alte măsuri au dus la posibilitatea realizării unei conduceri unitare a agriculturii — hotărîită de Plenara a 17-a a C.C. al P.S.U.G. din octombrie 1962 —, la folosirea rezultatelor științei și tehnicii înaintate, la introducerea unor metode de producție industriale, la lucrarea intensivă a terenurilor agricole, apropiindu-se în acest fel conducerea agriculturii de sistemul de conducere din industrie.

În strînsă legătură cu schimbările intervenite în economia R.D.G., și ca urmare a unei intense munci politico-ideologice desfășurate de P.S.U.G., clasele și păturile sociale au căpătat trăsături calitativ superioare. Determinată de creșterea forțelor de producție, trăsătura nouă ce caracterizează activitatea clasei muncitoare este scăderea coeficientului de muncă fizică grea și creșterea părții muncii intelectuale, clasa muncitoare devenind astfel o clasă cu activitate fizică și spirituală. În această privință, H. Hümmeler evidențiază că în anii șaizeci caracterul procesului de muncă al clasei muncitoare a fost tot mai mult marcat de activitățile care rezultă din relațiile de producție socialiste și forțele productive moderne. Prin aceasta, activitatea spirituală devine tot mai pu-

* Studiul este semnat de Heinz Beyer, Harald Buttler, Helga Kanzig, Hans Müller, Karl Reissig, Helmut Scholtzhauer, Gerhard Zeising.

țin un domeniu exclusiv al intelectualității, în sensul unei păături sociale de sine stătătoare, și tot mai mult o problemă a însăși dezvoltării clasei muncitoare (p. 75). Clasa muncitoare se dezvoltă permanent ca o clasă multilateral instruită, capabilă să exercite puterea în stat și să depună o muncă productivă. Ea constituie o sursă inepuizabilă de cadre conducătoare în partid, economie, aparatul de stat, cultură și știință.

Schimbările economice din agricultură, creșterea simțului de răspundere al țăranilor cooperatori pentru problemele care nu priveau numai interesele stricte ale cooperativei, ci și cele generale ale societății, dezvoltarea democrației în conducerea cooperativelor au determinat, așa cum arată Heinz Gambke în articolul *Politică de alianțe a P.S.U.G. în anii șaizeci*, „învingerea, nu fără greutate, a vechii mentalități de a munci, gândi și trăi a țăranului particular și formarea calităților socialiste“ (p. 101—102).

În etapa construirii societății socialiste dezvoltate — arată același autor —, prin influența hotărâtoare a relațiilor socialiste în procesul de producție, prin mărirea gradului de socializare a muncii celorlalte păături sociale, dobîndesc trăsături noi și meșteșugarii, atît cei din cooperativele de producție, cît și cei particulari, comercianții cu sau fără contracte de comision, conducătorii întreprinderilor cu participare de stat, proprietarii întreprinderilor particulare. Toate aceste transformări au dus la întărirea și ridicarea pe o treaptă mai înaltă a alianței clasei muncitoare cu țăranimea muncitoare și ceilalți oameni ai muncii. Expresia organizată a colaborării tuturor claselor și păturilor, sub conducerea clasei muncitoare, o constituie Frontul național al Germaniei democratice, despre care H. Gambke arată că reprezintă „cea mai largă formă a alianței clasei muncitoare cu toți oamenii muncii“ (p. 107).

Corespunzător cerințelor noii etape a construcției socialiste, sarcini deosebit de importante au revenit educației și învățămîntului. Ele au fost formulate la Congresul al VI-lea al P.S.U.G., din ianuarie 1963, precum și la Conferința P.S.U.G. din iunie 1963 și la plenarele C.C. al P.S.U.G., din februarie și mai 1964. Un rol deosebit în crearea noului sistem de învățămînt l-a avut cea de a 8-a plenară a C.C. al P.S.U.G. din februarie 1965. După cum arată Erika Masalsky în studiul intitulat *Dezvoltarea*

sistemului de învățămînt socialist unitar în R.D.G., între anii 1963 și 1965, plenara a aprobat legea cu privire la sistemul de învățămînt socialist unitar, apreciată de autor drept „un pas important înainte pentru realizarea programului P.S.U.G., adoptat la cel de-al VI-lea Congres“ (p. 288).

Necesitatea atingerii unei calități superioare a învățămîntului era reclamată de introducerea în procesul de producție a cuceririlor celor mai înaintate în domeniul științei și tehnicii, de participarea oamenilor muncii la planificarea economiei și conducerea treburilor de stat. Noul sistem de învățămînt trebuia să constituie un factor calitativ nou de transformare a economiei, o condiție esențială pentru însăși dezvoltarea în continuare a clasei muncitoare. Sistemul de învățămînt socialist unitar existent astăzi în R.D.G. cuprinde educația preșcolară, școala generală politehnică de zece clase, școlile profesionale pregătitoare pentru intrarea în universități și școli superioare, școlile de specializare, școlile superioare și universitățile. Trăsătura lui de bază constă în caracterul unitar, în sensul că oferă fiecăruia posibilitatea ca, după terminarea celor zece clase ale școlii politehnice generale, să poată urma orice formă superioară de învățămînt, pînă la cea mai înaltă treaptă, care o constituie universitățile și școlile superioare. În felul acesta, tuturor cetățenilor R.D.G. le este asigurat dreptul la o instruire superioară. O altă trăsătură o constituie legarea educației școlare de viață, pe toate treptele învățămîntului, în scopul de a da tineretului nu numai o pregătire pentru viață, ci și de a-l antrena din timpul școlii în procesul activ de producție.

Strîns legată de procesul făuririi noii orînduiri, al formării omului nou este și problema dezvoltării artei și culturii. Acestei teme îi este dedicat studiul lui Achim Hiltzheimer: *Probleme ale dezvoltării culturii la începutul anilor șaizeci*. Pornind de la premisa că dezvoltarea conștiinței maselor depinde în mare măsură ritmul construcției noii orînduiri și consolidarea statului socialist, autorul prezintă rolul literaturii și artei ca instrumente importante ale ideologiei socialiste, pentru formarea și dezvoltarea conștiinței socialiste a oamenilor. Ținînd seama de unitatea dintre politică, economie și ideologie, P.S.U.G. a acordat o deosebită atenție dezvoltării

culturii socialiste și pătrunderii în toate domeniile a ideologiei socialiste, ca parte componentă inseparabilă a făuririi societății socialiste dezvoltate (p. 302). Autorul reliefează importanța pe care au avut-o cele două conferințe de la Bitterfeld — prima în 1959, când a început procesul integrării organice a dezvoltării artei și literaturii în procesul general al construirii socialismului, și a doua în 1964, când P.S.U.G. a trasat sarcinile ce trebuiau îndeplinite în domeniul artei și literaturii în noua etapă.

Un studiu special este consacrat dezvoltării relațiilor dintre R.D.G. și U.R.S.S., care, în ultimul deceniu, au cunoscut o treaptă superioară de dezvoltare. Karl Reissig, autorul materialului *Despre dezvoltarea relațiilor dintre R.D.G. și U.R.S.S.*, ilustrează cu date concrete intensificarea acestor relații în toate domeniile. Sînt amintite, în acest sens, Tratatul de prietenie, întrajutorare

reciprocă și colaborare între R.D.G. și U.R.S.S., încheiat la 12 iunie 1964, Acordul comercial de lungă durată pe perioada 1966—1970, precum și constituirea Comisiei guvernamentale mixte R.D.G.—U.R.S.S.

Cartea se încheie cu un tabel cronologic cuprinzînd cele mai importante evenimente petrecute în R.D.G. în deceniul al 7-lea.

Prin studierea fiecărui domeniu al vieții sociale în lumina cerințelor pe care le pune construirea întregului sistem, prin analiza atentă a faptelor și prin perspectiva pe care o degajă, chiar dacă unghiul de vedere într-o problemă sau alta se va schimba ulterior datorită adîncirii unor cercetări, cartea rămîne o sursă utilă de informare, prețioasă prin generalizările care le face și prin experiența pe care o transmite.

EMILIA BĂLĂNICĂ

CABRERA OLGA, *Mișcarea muncitorească cubaneză în 1920*

Edditore Instituto del Libro, Havana, 162 p.

Oprindu-se asupra mișcării muncitorești cubaneze din anul 1920, Olga Cabrera face acest lucru avînd la bază o maximă justificare obiectivă. Ea nu ia un an oarecare din istoria Cubei, mai exact din istoria mișcării muncitorești, ci un an foarte frămîntat, un an plin de evenimente de mare importanță pentru ceea ce clasa muncitoare va întreprinde ulterior. Este anul care marchează trecerea clasei muncitoare cubaneze de la starea de clasă în sine la starea de clasă pentru sine. Anul 1920 a fost un an de cotitură radicală. Încercări de organizare, deci de depășire a luptelor spontane, precizează autoarea, au fost semnalate încă de la începutul secolului nostru. Dar ele nu au depășit starea de căutare, de incertitudine, instabilitatea formelor organizatorice. Acestea se concretizau mai mult în asociații și comitete de organizare a unor acțiuni revendicative decît într-un partid care să fixeze un program, să deschidă o perspectivă. Activitatea desfășurată de Liga generală a muncitorilor cubanezi (creată în 1902), Liga cubaneză a muncitorilor și funcționarilor de la Căile fe-

rate (înființată în 1907), Gruparea socialistă din Havana și Partidul socialist din Manzanillo se reducea, în principal, la lupta economică, cu toate că nu lipsea nici activitatea politică. Deși aveau același țel, aceste organizații nu adoptau o tactică și o strategie unitară, nu cooperau îndeajuns, nu făceau dovada unei conștiințe înaintate de clasă, fapt care dăuna procesului de unificare a mișcării muncitorești.

Această stare de lucruri era agravată și de înființarea unor partide socialiste care nu aveau nimic sau aproape nimic a face cu mișcarea muncitorească. Ele apăreau înainte de alegeri și dispăreau după aceea, prin integrarea în vreun partid politic tradițional. Este cunoscut, îndeobște, cazul Partidului Federal Muncitoresc, care, după alegerile din 1916, avea să adere la partidul lui Mario Garcia Menocal, a cărui guvernare (1913—1921) a fost una dintre cele mai antipopulare și antinaționale din Cuba. În sfîrșit, refugiații spanioli, îndeosebi, au alimentat o dizolvantă mișcare anarhistă. Anarhismul, arată autoarea, cel puțin în Cuba, a reușit să exercite în anii imediat pre-

mergători lui 1920, în cursul acestuia și chiar ulterior o influență în anumite momente considerabilă. El venea cu o critică severă și o înfruntare violentă a regimului lui Menocal, sabota, suprima oamenii politici reacționari, demasca demagogia conducătorilor oportuniști ai mișcării muncitorești. Dar gravele dificultăți ale anarhismului n-au întârziat să apară și cu ele și faptul că anarhismul era divergent intereselor majore ale clasei muncitoare. Nu au fost rare cazurile în care anarhiștii au trădat, fie prin trecerea de partea cealaltă a baricadei, fie prin evoluția către oportunism. Oricum, cel de-al doilea deceniu al secolului nostru, care confruntase proletariatul cubanez cu o serie de experiențe amare, a avut menirea de a evidenția și mai mult necesitatea unității organizatorice a clasei muncitoare și a adoptării unui program maximal.

În atare condiții, la 14—16 aprilie 1920, a fost convocat Congresul Național Muncitoresc Cubanez, la care au fost reprezentate mai toate organizațiile muncitorești din țară. Havana era cea mai bine reprezentată: din 102 organizații participante, 59 erau din capitală. Acest lucru este explicabil, deoarece Havana era principalul centru industrial și deci muncitoresc al țării.

Desigur că acest congres nu a putut să pună și să rezolve toate problemele care frământau clasa muncitoare cubaneză. Deși nu a fixat un program întru totul clar și nu a reușit să înlăture toate dezbaterile existente, Congresul din 1920 a fost primul pas însemnat către unificare. „În fața tuturor forțelor conservatoare trădătoare, față de toate partidele și liderii reformismului, mulțimea uriașă a deposedaților, muncitorii manuali și muncitorii intelectuali sînt nevoiți — se spunea în documentele congresului — să ia măsuri drepte și sigure, care să-i conducă la eliberarea finală, la completa lor emancipare politică și economică” (p. 128). Documentele congresului reliefa, așadar, nu numai necesitatea unificării muncitorilor, ci prefigurau și țelurile lor politice de viitor.

Documentele congresului din 1920 au fixat, pentru prima oară, locul și rolul proletariatului cubanez în viața socială și în acțiunea socială. Ele au explicat nu numai raportul real dintre forma politică și cea economică a luptei de clasă, ci au stabilit și „necesitatea de a abolii complet sistemul burghez”, fapt care nu era posibil decît „prin acțiunea directă” a proletariatului, în unire cu toate forțele revoluționare interesate în îmbunătățirea

vieții sociale. Nu lupta fără perspectivă, lupta care urmărește simple revendicări economice — se sublinia în documentele congresului —, nu apelul la generozitatea guvernului, nu reformele, fie și mai radicale, vor duce la emanciparea politică și economică. Comunismul nu poate să fie decît opera „revoluției triumfătoare”. Pentru aceasta, o primă condiție era unificarea și afilierea la Internaționala a III-a, Comunistă. „Știm că proletariatul este de partea noastră și îi cerem să-și unească forțele sale cu forțele victorioase ale celei de-a III-a Internaționale”, pentru că — se preciza în documente — „Internaționala Comunistă proclamă necesitatea de a abolii complet sistemul burghez” și de a instaura comunismul, „care să garanteze independența și libertatea tuturor popoarelor de pe pămînt” (p. 131).

Cu toate limitele sale organizatorice și ale programului său, Congresul din aprilie 1920 a însemnat, într-adevăr, o cotitură. Deși nu a rezolvat toate problemele, deși nu a dus la unificarea imediată a mișcării muncitorești, Congresul din 1920 s-a înscris ca un moment însemnat în istoria mișcării proletare din Cuba. În general, despre acest congres, ne informează Olga Cabrera, se spune că a fost moderat în programul său. Dacă luăm mai atent în seamă documentele sale, adaugă autoarea, impresia este contrară. Dacă nu a avut succesul scontat, aceasta nu s-a datorat moderației. La urma urmelor era un prim moment, care, așa fiind, nu putea să rezolve totul, dar care a ajutat esențial la dezvoltarea pe mai departe a mișcării revoluționare din Cuba.

O dovadă în plus a semnificației și influenței pe care a avut-o asupra destinului mișcării muncitorești cubaneze este și faptul că, imediat după încheierea lucrărilor, guvernul a trecut la intense măsuri represive. La 16 aprilie au fost arestați fruntași ai mișcării muncitorești cubaneze, ca Antonio Penichet, Marcelo Salinas, Felix Santos și Santiago Herrera, iar la 1 mai 1920 Alfredo Lopez, José Pena Vilaboa și Alejandro Barrera.

Avînd în vedere toate acestea se poate afirma că anul 1920, cu congresul din aprilie, a fost pentru mișcarea muncitorească din Cuba, pentru poporul cubanez un an crucial. Zăbovind asupra-i, Olga Cabrera nu face decît să releve un moment de seamă din șirul evenimentelor care au premers drumului pe care azi se găsește Cuba contemporană.

ELENA VLADUȚESCU

SUMARUL NUMERELOR 1-6 DIN 1972

Cuvîntarea tovarăşului Nicolae Ceauşescu la Adunarea solemnă consacrată aniversării semicentenarului Uniunii Tineretului Comunist	3/II*
NICOLAE CEAUŞESCU: Raport la Conferinţa Naţională a Partidului Comunist Român. 19—21 iunie 1972	3/IV
Tovarăşul ION GHEORGHE MAURER a împlinit 70 de ani	3/V

25 DE ANI DE LA PROCLAMAREA REPUBLICII POPULARE ROMÂNE

VASILE NICULAE: Republica în concepţia şi acţiunea mişcării muncitoreşti şi socialiste din România pînă la crearea P.C.R.	12/V
GHEORGHE GHIMES: Partidul Comunist Român, continuator al tradiţiilor republicane, conducător al luptei antimonarhice	26/V
PETRE CONSTANTINESCU-IAŞI: Semnificaţia istorică a proclamării Republicii Populare Române	3/VI
NICHITA PARASCHIVA: Consideraţii privind instaurarea puterii de stat muncitoreşti-tărăneşti, de tip socialist, în România	13/VI
GHEORGHE ȚUȚUI: Din activitatea politică-ideologică desfășurată de P.C.R. privind caracterul şi perspectivele puterii de stat în anii 1945—1947	24/VI
GHEORGHE ZAHARIA, GHEORGHE SURPAT: De la Republica populară la Republica socialistă. Conducerea operei de edificare a socialismului în concepţia şi practica P.C.R.	37/VI
ȘTEFAN LACHE: Mărturii istorice ale adevărului maselor populare la actul proclamării Republicii Populare Române	52/VI
AUREL HARȘA, CONSTANTIN BOTORAN: Ecoul internațional al proclamării Republicii Populare Române	62/VI

50 DE ANI DE LA CREAREA U.T.C.

DAN MARTIAN: Partidul Comunist Român, conducătorul și îndrumătorul tineretului	3/I
AUGUSTIN DEAC: Martie 1922 — crearea organizației centralizate marxist-leniniste de tineret din România	17/I
FLOREA DRAGNE: Internaționalismul mișcării revoluționare de tineret din România	33/I

* Cifrele arabe indică pagina, iar cele romane numărul revistei.

LA ANIVERSAREA A 10 ANI DE LA ÎNCHEIEREA COOPERATIVIZĂRII AGRICULTURII

ARON PETRIC : Politica P.C.R. de transformare socialistă a agriculturii	75/I
MARIN POPESCU : Țărănimea — participantă activă la procesul de făurire a societății socialiste	88/I

50 DE ANI DE LA CREAREA UNIUNII REPUBLICILOR SOCIALISTE SOVIETICE

ALEXANDRŪ VIANU : Constituirea și dezvoltarea Statului sovietic. 1922—1972	117/VI
FLORICA IONAȘCU : Din cronica legăturilor internaționaliste româno-sovietice	135/VI

ARTICOLE-COMUNICĂRI

Probleme actuale ale teoriei și metodologiei istoriei mișcării muncitorești și a patriei	14/II
C. ILIE : Lupta întregului popor pentru apărarea independenței naționale a patriei în concepția Partidului Comunist Român (1921—1940)	26/II
N. G. MUNTEANU : Reorganizarea mișcării sindicale din România (1918—1921)	38/II
În perspectiva Conferinței Naționale a Partidului Comunist Român	3/III
ȘTEFAN MUȘAT : Considerații privind dezvoltarea istoriografiei mișcării muncitorești și a P.C.R. după 23 August 1944	11/III
GHEORGHE MATEI : Aspecte și trăsături ale activității P.C.R. pentru făurirea Frontului Unic Muncitoresc (1921—1944)	32/III
GHEORGHE I. IONIȚĂ : P.C.R. în lupta pentru realizarea unui front larg al forțelor democratice din România în alegerile parlamentare din decembrie 1937	50/III
NICOLAE PETREANU : Partidul Comunist Român în viața politică a României în anii 1921—1933. Momente și semnificații	70/IV
ION POPESCU-PUȚURI : Concepția mișcării socialiste din România despre înarmarea întregului popor și apărarea patriei	94/IV
VIRGIL SMĂRCEA : Lupta revoluționară a organizației P.C.R. București în anii 1921—1924	99/IV
FLORIAN TĂNĂSESCU : Activitatea revoluționară a comunistilor din Oltenia între anii 1921—1924	111/IV
MARIN C. STĂNESCU : Secțiunea P.C.R. Iași în perioada anilor 1921—1924	120/IV
TEODOR POPESCU : Avram Iancu, tribun al maselor populare	130/IV
MARIA COVACI : Partidul Comunist Italian în anii 1921—1926. Pe marginea lucrării : „Între reacțiune și revoluție. Amintiri și reflecții asupra primilor ani de activitate ai P.C.I.”, de Luigi Longo, Carlo Salinari	138/IV
Conferința Națională a P.C.R. — moment crucial în lupta națiunii noastre socialiste pentru progres și civilizație	5/V
M. C. STĂNESCU : Probleme ale teoriei și practicii revoluționare dezvoltate de Plenara C.C. al P.C.R. din iulie 1925	37/V

MARIN BADEA : Marea Revoluție Socialistă din Octombrie și importanța sa în dezbaterile teoretice ale mișcării socialiste din România. 1917—1921	51/V
VASILE PETRIȘOR : Un moment semnificativ în istoria mișcării noastre muncitorești : crearea Asociației generale a tuturor lucrătorilor din România. 1872	67/V
ION GEORGESCU : Din lupta maselor populare, conduse de P.C.R., din județele Timiș, Caraș-Severin, Arad și Hunedoara în anii dictaturii regale	79/V
GHEORGHE I. IONIȚĂ : Sinteză de însemnătate excepțională a gândirii creatoare a Partidului Comunist Român (Pe marginea culegerilor de documente ale P.C.R. privind orientarea ideologică a partidului nostru în principalele domenii de activitate)	88/V
ION ALEXANDRESCU : Concepția și activitatea P.C.R. și a guvernului democrat privind relațiile economice externe ale României (1945—1948)	96/VI
PETRE RUȘSINDILAR : Însemnătatea alegerilor sindicale din 1946 în cadrul luptei pentru consolidarea Frontului Unic Muncitoresc . .	108/VI

ÎN AJUTORUL CELOR CE STUDIAZĂ ISTORIA P.C.R. ȘI A MIȘCĂRII MUNCITOREȘTI DIN ROMÂNIA

Partidul Comunist Român în fruntea mișcării antifasciste. 1934—1944	99/I
Partidul Comunist Român — conducătorul revoluției democrat-populare (1944—1947)	97/II
Partidul Comunist Român — conducătorul operei de construire a socialismului în țara noastră în perioada 1948—1962	97/V

DEZBATERE

Rolul conducător al clasei muncitoare în societatea socialistă (I) . .	51/II
Rolul conducător al clasei muncitoare în societatea socialistă (II) . .	73/III

DIN ISTORICUL FAURIRII NOII ORÎNDUIRI ÎN ȚĂRILE SOCIALISTE

EMILIA BALANICĂ : De la revoluția antifascistă și democratică la construirea societății socialiste dezvoltate în Republica Democrată Germană	122/I
MILICĂ MOLDOVEANU : Monumente principale ale revoluției și construcției socialiste în Republica Populară Polonă	133/I

MIȘCAREA MUNCITOREASCĂ INTERNAȚIONALĂ

Gheorghe Dimitrov — conducător eminent al Partidului Comunist Bulgar, militant de seamă al mișcării comuniste internaționale . . .	124/II
--	--------

DOCUMENTE

Documente privind condițiile grele de viață și de muncă ale tineretului din România în anii regimului burghezo-moșieresc	57/I
--	------

Acțiuni revendicative ale muncitorimii din România între anii 1914 și 1916 oglindite în fotografii inedite	146/IV
Depistarea portretelor unor muncitori revoluționari din România de la sfîrșitul secolului al XIX-lea	150/V
Fotografii inedite privind momente din mișcarea muncitorească din România în anii 1917—1922	128/V
Cu privire la paternitatea semnăturii ARMIN în presa muncitorească din anii 1905—1906 : <i>Costin Nădejde</i>	131/V
O mărturie demascatoare : inventarul bunurilor fostei Case regale	76/VI

ANIVERSARI

Iosip Broz Tito (Cu prilejul aniversării a 80 de ani de la naștere)	138/III
Kim Ir Sen (Cu prilejul aniversării a 60 de ani de la naștere)	144/III
János Kádár (Cu prilejul aniversării a 60 de ani de la naștere)	147/III
Tovarășul Gheorghe Cristescu a împlinit 90 de ani	135/V
Erich Honecker (Cu prilejul împlinirii vîrstei de 60 de ani)	136/V
Tovarășul academician profesor Petre Constantinescu-Iași a împlinit 80 de ani	156/VI

EVOCĂRI

Tineri eroi revoluționari — Justin Georgescu, Constantin Godeanu, Ludovic Minschi, Tereza Ocskó, Vasile Roaită, Filimon Sirbu	50/I
Amintiri despre dr. Cristian Rakovski : <i>Gheorghe Cristescu</i>	145/I
Nicolae Pera (1881—1935) : <i>Dan Popescu</i>	155/I
Suzana Pîrvulescu (1897—1942) : <i>Suzana Homenco</i>	131/II
Ion Fonaghi (1900—1929) : <i>Simion Culișteanu</i>	134/II
Dumitru Th. Neculuță (1859—1904) : <i>Elena Georgescu</i>	138/II
Ștefan Foriș (1892—1946) : <i>N. I. Florea</i>	150/III
Leon Lichtblau (1901—1938) : <i>Suzana Homenco</i>	154/III
Mișu Ionescu (1884—1910) : <i>Ion Felea</i>	157/III
Nicolae Bucur (1906—1938) : <i>Teodor Pinteau</i>	154/IV
Sofia Nădejde (1856—1946) : <i>N. G. Munteanu</i>	157/IV

VIAȚA ȘTIINȚIFICĂ

Colocviile româno-maghiare de la Budapesta și București din 1971 : <i>Paraschiva Nichita</i>	159/I
Colocviul româno-bulgar de la Sofia (decembrie 1971) : <i>Nicolae Copoiu</i>	161/I
Sesiune științifică consacrată aniversării a 40 de ani de la Congresul al V-lea al P.C.R.	162/I
Sesiunea științifică a Muzeului de istorie a municipiului București : <i>Liviu Rotman</i>	162/I
Moscova — Conferința științifică internațională pe tema „Rasismul — ideologie a imperialismului, dușman al progresului social“	165/I
35 de ani de la crearea Brigăzilor internaționale din Spania : <i>Valter Roman</i>	166/I
Reuniunea științifică de la Washington pe problemele istoriei celui de-al doilea război mondial	168/I

10 ani de la apariția revistei „Revue roumaine d'histoire”	169/I
Considerații teoretice în tratarea istoriei Bizanțului (Importanța unor teze ale clasicii marxism-leninismului. Pe marginea Congresului de bizantinologie — București, 1971: <i>Eugen Stănescu</i>	142/II
5 ani de la apariția revistei „Magazin istoric”	151/II
Sesiune științifică jubiliară cu tema: „Locul și rolul tineretului în viața social-politică a României” dedicată aniversării a 50 de ani de la crearea U.T.C.	153/II
Un eveniment cu adânci semnificații în viața științifică și culturală a țării: deschiderea Muzeului de istorie a Republicii Socialiste România: <i>Nicolae Rauș</i>	68/III
Sesiune științifică consacrată luptei pentru independența de stat a României și contribuției țării noastre la victoria asupra fascismului	160/III
Simpozion româno-sovietic pe tema „Legitățile și etapele construcției și dezvoltării socialismului. Generalul și particularul în construirea socialismului” — București, aprilie 1972	161/III
Expoziția: „Momente din istoria U.T.C.”	199/III
Praga: Conferință teoretică organizată de revista „Problemele păcii și socialismului”	173/III
Semnarea convenției de colaborare dintre Institutul de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. și Institutul de istorie a mișcării muncitorești poloneze din cadrul Școlii superioare de științe sociale de pe lângă C.C. al P.M.U.P.	160/IV
Sesiunea științifică a Academiei de științe sociale și politice cu tema: „Făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate” — București, 18—19 mai 1972	160/IV
Sesiune științifică cu tema: „Cooperarea agricolă în etapa făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate” — București, 25—27 mai 1972	162/IV
Colocviul cu tema: „Exigențe noi în metodică predării științelor sociale” — București, 30—31 mai 1972	163/IV
Sesiunea științifică cu tema: „Tradițiile luptei armate a întregului popor în istoria României” — București, 5—7 iunie 1972	164/IV
Adunarea festivă din Capitală consacrată aniversării a 50 de ani de la Congresul general al sindicatelor de la Sibiu din 1922	166/IV
90 de ani de la nașterea lui Gheorghe Dimitrov. Adunarea festivă din Capitală	167/IV
Conferința internațională de la Sofia, prilejuită de aniversarea a 90 de ani de la nașterea lui Gheorghe Dimitrov	169/IV
Conferința internațională a reprezentanților institutelor și comisiilor de marxism-leninism și de istorie a mișcării muncitorești — Sofia, 19—20 iunie 1972	170/IV
Simpozionul internațional pe tema: „Legitățile și etapele construirii și dezvoltării socialismului” — Moscova, 27—29 iunie 1972	170/IV
La apariția revistei „Era socialistă”	140/V
Sesiune științifică consacrată comemorării a 100 de ani de la moartea lui Avram Iancu	141/V
Adunare festivă consacrată împlinirii a 100 de ani de la înființarea „Asociației generale a tuturor lucrătorilor din România”	145/V
Simpozion organizat cu prilejul aniversării a 50 de ani de la Congresul al II-lea al P.C.R.	146/V
Centenarul nașterii lui Raicu Ionescu-Rion	147/V
Cu privire la problema apariției proletariatului și a mișcării muncitorești din România	147/V
Colocviul româno-maghiar pe tema: „Condițiile istorice ale creării partidelor comuniste în România și Ungaria” — Budapesta, 23—25 octombrie 1972	158/VI

- Sesiunea științifică de la Varșovia dedicată împlinirii a 90 de ani de la crearea primului partid socialist al clasei muncitoare poloneze — „Marele proletariat” 164/VI
- Sesiunea științifică pe tema: „Probleme actuale de arhivistă” — București, 27—28 octombrie 1972 165/VI

CRITICĂ ȘI BIBLIOGRAFIE

- TITU GEORGESCU, „De la revoluționarii democrați la făurarii Partidului Comunist Român”, Editura politică, București, 1971, 248 p.: *Nicolae Petreanu*; ȘTEFAN VOICU, „Pagini de istorie socială”, Editura politică, București, 1971, 424 p.: *Marin Badea*; VALTER ROMAN, „File din trecut”, Editura militară, București, 1971, 376 p.: *Gh. I. Ioniță*, CHARLES YOST, „Insecuritatea națiunilor. Relațiile internaționale din secolul al XX-lea”, New York, 358 p.: *Cornel Almășan* 170/I
- „Crearea Partidului Comunist Român. Mai 1921”, Editura științifică, București, 1971, 642 p.: *Marin Nedelea*; „Documente privind începuturile mișcării muncitorești și socialiste din România (1821—1878)”, Editura politică, București, 1971, 990 p.: *Vasile Petrișor*; ION POPESCU-PUȚURI, TITU GEORGESCU, „Purtători de flămuri revoluționare”, Editura științifică, București, 1971, 472 p.: *Alexandru Mihăileanu*; „P.C.R. în viața social-politică a României. 1921—1944. Culegere de studii”, Editura militară, București, 1971, 424 p.: *Octavian Nicolau*; „Istoria învățământului din România (Compendiu)”, Editura didactică și pedagogică, București, 1971, 480 p.: *Paul Grigoriu*; JULIUS K. NYERERE, „Socialism, democrație și unitate africană”, Paris, 1970, 112 p.: *Constantin Botoran* 175/II
- „File din istoria U.T.C.”, Editura politică, București, 1971, 416 p.: *Ion Calafeteanu*; MIRCEA MUȘAT, ION ARDELEANU, „Viața politică în România. 1918—1921”, Editura politică, București, 1971, 320 p.: *Gheorghe Unc*; „În slujba cercetării marxist-leniniste a istoriei P.C.R.”, București, 1971, 533 p.: *Nicolae Copoiu*; BOGDAN HILLEBRANDT, „Tradițiile noastre. Organizațiile progresiste de tineret din Polonia în anii 1918—1957”, Editura „Iskry”, Varșovia, 1970, 126 p.: *Milică Moldoveanu*; „Beiträge zur Geschichte der Arbeiterbewegung”, anul XIII (1971), nr. 1—6: *Emilia Bălănică* 174/III
- CLARA CUȘNIR-MIHAILOVICI, FLOREA DRAGNE, GHEORGHE UNC, „Mișcarea muncitorească din România. 1916—1921. Crearea Partidului Comunist Român”, Editura politică, București, 1971, 526 p.: *Ion Ardeleanu*; G. ZANE, „Industria în România în a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Despre stadiile premergătoare industriei mecanizate”, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1970, 240 p.: *Damian Hurezeanu*; „Vladimir Ilici Lenin. Cronică biografică. 1870—1924”, Editura pentru literatură politică, Moscova, 1970—1971, vol. I, 1870—1905, 628 p.; vol. II, 1905—1911, 720 p.: *Ștefan Lache*; REGIS DEBRAY, „Convorbiri cu Allende asupra situației din Chile”, Francois Maspero, Paris, 172 p.: *Constantin Botoran* 171/IV
- Probleme de istorie modernă și contemporană într-o recentă sinteză de istorie a României: *Gheorghe Zaharia*; L. BĂNYAI, „Pe făgașul tradițiilor frățești”, București, 1971, 286 p.: *Gheorghe Bodea*; Trei lucrări despre lagărul de exterminare hitlerist de la Auschwitz din timpul celui de-al doilea război mondial: *Constantin Căzănișteanu*, *Mihai Ionescu*; General VO NGUYEN GIAP, „Războiul de eliberare. Politică-strategie-tactică”, Editions sociales, Paris, 1970, 160 p.: *Aurel Harșa* 149/V

Unele considerente pe marginea articolului „Despre istoriografia marxistă în România între cele două războaie mondiale” : <i>Gheorghe Matei</i> ; „România în anii revoluției democrat-populare. 1944—1947”, Editura politică, București, 1971, 462 p.: <i>Ion Ardeleanu</i> ; ILIA BERKIN „Politica economică a sovietelor la începutul istoriei lor”, Editions de l'Agence de Presse Novosti, Moscova, 1971, 136 p. : <i>Elena Mureșan</i> ; „Hotărâri științifice. Transformări istorice de bază. Fundamente ale viitorului. Studii asupra istoriei R.D.G. în anii șaizeci”, Staatsverlag der DDR, Berlin, 1971, 428 p.: <i>Emilia Bălănică</i> ; OLGA CABRERA, „Mișcarea muncitorească cubaneză. 1920”, Editura Institutului cărții, Havana, 1970, 162 p. : <i>Elena Vlăduțescu</i> . . .		167/VI
Fișier bibliografic		161/V
Victor Joannès 		183/I
Sumarul numerelor 1—6 din 1971		184/I
Sumarul numerelor 1—6 din 1972		181/IV

СОДЕРЖАНИЕ

25-ЛЕТИЕ ПРОВОЗГЛАШЕНИЯ РУМЫНСКОЙ НАРОДНОЙ РЕСПУБЛИКИ

ПЕТРЕ КОНСТАНТИНЕСКУ-ЯШЬ: Историческое значение провозглашения Румынской Народной Республики	3
НИКИТА ПАРАСКИВА: Соображения по поводу установления рабочей — крестьянской, государственной власти, социалистического типа, в Румынии	13
ГЕОРГЕ ЦУЦУЙ: Из политическо-идеологической деятельности Р.К.П. предусматривавшей характер и перспективы государственной власти в период от 1945 по 1947 гг.	24
ГЕОРГЕ ЗАХАРИЯ; ГЕОРГЕ СУРПАТ: От Народной Республики до Социалистической Республики. Руководство дела социалистического строительства в концепции и практики Р.К.П.	37
ШТЕФАН ЛАКЕ: Исторические свидетельства присоединения народных масс к акту провозглашения Румынской Народной Республики	52
АУРЕЛ ХАРША; КОНСТАНТИН БОТОРАН: Международный отклик провозглашения Румынской Народной Республики на меридианах земного шара	62
Новое разоблачительное свидетельство: инвентарь имуществ бывшего Королевского дома.	76

СООБЩЕНИЯ

Концепция и деятельность Р.К.П. и демократического правительства касаясь внешних экономических связей Румынии (1945—1948 гг.): <i>Ион Александреску</i>	96
Значение профсоюзных выборов 1946 г. в борьбе за упрочение Единного Рабочего Фронта: <i>Петру Русиндилар</i>	108

50-ЛЕТНЯЯ ГОДОВЩИНА СОЗДАНИЯ СССР

Создание и развитие Советского Государства. 1922—1972 гг. <i>Александру Виану</i>	117
Из летописи интернационалистических румынско-советских связей. <i>Флорика Ионашку</i>	135

ЮБИЛЕЙНЫЕ ДАТЫ

Товарищу профессору академику Петре КонстантINESКУ-ЯШЬ — 80 лет....	156
---	-----

НАУЧНАЯ ЖИЗНЬ

Румынско-венгерский коллоквиум на тему: Исторические условия создания коммунистических партий в Румынии и Венгрии. Будапешт, 23—25 октября 1972 г.	158
Научная сессия в Варшаве посвященная 90-летию создания первой социалистической партии польского рабочего класса — «Великий пролетариат».	164
Научная сессия на тему: «Современные вопросы архивистики». Бухарест, 27—28 октября 1972 г.	165

КРИТИКА И БИБЛИОГРАФИЯ

Некоторые заметки касающиеся статьи «О марксистской историографии Румынии между двумя мировыми войнами»: <i>Георге Матей</i> ; Румыния в годы народно-демократической революции. 1944—1947 гг. Бухарест, Поли-	
--	--

тическое изд-во, 1971, 462 стр.: <i>Ион Арделяну; Илья Беркин</i> , Экономическая политика Советов в начале их истории. Изд-во «Новости», Москва, 1971, 136 стр.: <i>Елена Мурешан</i> ; Научные постановления — коренные исторические изменения будущего. Очерки по истории ГДР в 60-х годах, Статсферлаг дер ДДР, Берлин, 1971, 328 стр.: <i>Эмилия Бэлэникэ; Ольга Кабрера</i> : Рабочее движение в Кубе. 1920 г. Хавана, Изд-во Института книги, 1971, 162 стр.: <i>Елена Вяздуцеску</i>	167
Содержание 1 — 6 номеров 1972 г	181

SOMMAIRE

25 ANS DEPUIS LA PROCLAMATION DE LA RÉPUBLIQUE POPULAIRE ROUMAINE

P. CONSTANTINESCU-IAȘI: La signification historique de la proclamation de la République Populaire Roumaine	3
PARASCHIVA NICHITA: Considérations concernant l'instauration du pouvoir ouvrier paysan, de type socialiste, en Roumanie	13
GHEORGHE ȚUȚUI: De l'activité politique-idéologique déployée par le P.C.R. relative au caractère et les perspectives du pouvoir d'État dans les années 1945—1947	24
GHEORGHE ZAHARIA, GHEORGHE SURPAT: De la République populaire à la République socialiste. La direction de l'œuvre d'édification du socialisme dans la conception et la pratique du P.C.R.	37
ȘTEFAN LACHE: Temoignages historiques sur l'adhésion des masses populaires au l'acte de la proclamation de la République Populaire Roumaine.	52
CONSTANTIN BOTORAN, AUREL HARȘA, L'écho internationale de la proclamation de la République Populaire Roumaine sur les méridiens du monde	62
Un témoignage révélateur: l'inventaire des biens de l'ancienne maison royale....	76

COMMUNICATIONS

La conception et l'activité du P.C.R. et du gouvernement démocrate relatif aux rapports économiques externes de la Roumanie (1945—1948): <i>Ion Alexandrescu</i>	96
L'importance des élections syndicales de 1946 dans le cadre de la lutte pour la consolidation du Front Unique Ouvrier: <i>Petru Rusșindilar</i>	108

ANIVERSAIRES

Le Camarade Académicien professeur Petre Constantinescu-Iași à son 80 ^e anniversaire	156
---	-----

50 ANS DEPUIS LA CRÉATION DE L'UNION DES RÉPUBLIQUES SOCIALISTES SOVIETIQUES

La constitution et le développement de l'État soviétique (1922—1972): <i>Alexandru Vianu</i>	117
De la chronique des relations internationalistes roumain — soviétiques: <i>Florica Ionașcu</i>	135

VIE SCIENTIFIQUE

Colloque roumain-hongrois sur le thème: Conditions historiques de la création des partis communistes en Roumanie et en Hongrie—Budapest, le 23—25 Octobre 1972	158
Session scientifique de Varsovie consacrée à la 90-e anniversaire de la création du premier parti socialiste de la classe ouvrière polonaise „Le Grand Proletariat“	164
Session scientifique sur le thème: „Problèmes actuels d'archivistique“ — Bucarest, le 27—28 Octobre 1972	165

CRITIQUE ET BIBLIOGRAPHIE

Quelques considerations concernant l'article „Sur l'historiographie marxiste en Roumanie entre les deux guerres mondiales“: <i>Gheorghe Matei</i> ; La Roumanie dans les années de la révolution démocrate-populaire. 1944—1947, Editura politică, București, 1971, 462 p.; <i>Ion Ardeleanu</i> ; <i>Ilia Berkin</i> , La politique économique des soviets au début de leur histoire, Editions de l'Agence	
---	--

de Presse Novosti, Moscou, 1971, 136 p.; <i>Elena Mureşan</i> ; Décisions scientifiques. Transformations historiques de base. Fondements de l'avenir. Etudes sur l'histoire de la R.D.A. dans les années soixantes, Staatsverlag der DDR, Berlin, 1971, 428 p.; <i>Emilia Bălănică</i> ; Olga Cabrera, Le mouvement ouvrier cubain. 1920, Havana, Editions de l'Institut du livre, 1971, 162 p.; <i>Elena Vlăduţescu</i>	167
Sommaire de numéros 1—6/1972	181

CONTENTS

25 YEARS FROM THE PROCLAMATION OF THE ROMANIAN PEOPLE'S REPUBLIC

PETRE CONSTANTINESCU-IAŞI: The historical significance of the proclamation of the Romanian People's Republic	3
NICHITA PARASCHIVA: Considerations concerning the instauration of the working — peasant power, of socialist type, in Romania	13
GHEORGHE ȚUȚUI: From the political-ideological activity developed by the R.C.P. concerning the character and outlooks of the state power in the years 1945—1947	24
GHEORGHE ZAHARIA, GHEORGHE SURPAT: From the People's Republic to the Socialist Republic the leadership of the work of socialism building in the conception and practice of the R.C.P.	37
ȘTEFAN LACHE: Historical testimonies of the adhesion of the people's masses to the act of proclamation of the Romanian People's Republic	52
CONSTANTIN BOTORAN, AUREL HARȘA: The international echo of the proclamation of the Romanian People's Republic on the world's meridians. . .	62
An Exposuring testimony: Inventory of the goods of the former Royal House ...	76

REPORTS

Conception and activity of the R.C.P. and of the democrat government concerning Romania's external economic relations (1945—1948): <i>Ion Alexandrescu</i>	96
The significance of the trade-union elections in 1946 within the frame of the struggle for the consolidation of the Working People's United Front: <i>Petru Rușindilar</i>	108

50 YEARS FROM THE CREATION OF THE UNION OF THE SOVIET SOCIALIST REPUBLICS

Constitution and development of the Soviet state. 1922—1972: <i>Alexandru Vianu</i> ..	117
From the chronicle of the Romanian — Soviet internationalist relations: <i>Florica Ionașcu</i>	135

SCIENTIFIC LIFE

Romanian — Hungarian Colloquy about: „Historical conditions of the creation of the communist parties in Romania and Hungary“ — Budapest, 23—25 October 1972	158
Scientific session in Warsaw dedicated to the anniversary of 90 years from the creation of the first socialist party of the Polish working class „The Great Proletariate“	164
Scientific session about „Present Problems of Record Keeping“ — Bucharest October the 27th — 28th, 1972	165

CRITIQUE AND BIBLIOGRAPHY

Some considerations along the article „About Marxist — Historiography in Romania between the Two World—Wars“: <i>Gheorghe Matei</i> ; Romania in the years of the democrat-peoples' revolution. 1944 — 1947. Editura Politică Bucharest, 1971, 462 p.: <i>Ion Ardeleanu</i> ; ILIA BERKIN, The economic policy of the Soviets at the beginning of their history Editions de l'Agence de Presse Novosti, Moscow, 1971, 136 p.: <i>Elena Mureşan</i> ; Scientific decisions — essential historical changes of the future. Studies on the History of the German Democratic Republic in the sixteenth, Staatsverlag der	
---	--

DDR, Berlin, 1971, 428 p.: <i>Emilia Bălănică</i> ; OLGA CABRERA, „The Cubanese Working movement, 1920, Havana, The Book Institute Publishing House, 1971, 162 p.: <i>Elena Vlăduțescu</i>	167
Summaries of the 1—6/1972 numbers	181

INHALT

25 JAHRE SEIT DER PROKLAMIERUNG DER RUMÄNISCHEN VOLKSREPUBLIK

PETRE CONSTANTINESCU-IAȘI: Die historische Bedeutung der Proklamierung der Rumänischen Volksrepublik	3
PARASCHIVA NICHITA: Betrachtungen bezüglich Durchsetzung der Arbeiter und Bauern Staatsmacht, von dem sozialistischem Typ, in Rumänien	13
GHEORGHE TUȚUI: Aus der von der RKP entwickelten politisch-ideologischen Tätigkeit bezüglich des Charakters und der Perspektiven der Staatsmacht in den Jahren 1945—1947	24
GHEORGHE ZAHARIA, GHEORGHE SURPAT: Von der Volksrepublik zur sozialistischen Republik. Leitung der Sozialismuserrichtung in der Auffassung und Praxis der RKP	37
ȘTEFAN LACHE: Historische Bezeugungen der Volksmassenbeistimmung an der Proklamierung der Rumänischen Volksrepublik	52
CONSTANTIN BOTORAN, AUREL HARȘA: Internationaler Echo der Proklamierung der Rumänischen Volksrepublik	62
Eine entlarvende Bezeugung: das Güter-Inventar des gewesenen Königshauses	76

MITTEILUNGEN

Die Auffassung und Tätigkeit der RKP und der demokratischen Regierung hinsichtlich der wirtschaftlichen Aussenbeziehungen Rumäniens (1945 — 1948): <i>Ion Alexandrescu</i>	96
Bedeutung der Gewerkschaftswahlen von 1946 im Rahmen des Kampfes zur Festigung der Arbeiter-Einheitsfront: <i>Petru Rusșindilar</i>	108

50 JAHRE SEIT DER GRÜNDUNG DER UdSSR

Bildung und Entwicklung des sowjetischen Staates. 1922—1972: <i>Alexandru Vianu</i>	117
Aus der Chronik der internationalistischen rumänische — sowjetische Verbindungen: <i>Florica Ionașcu</i>	135

GEBURTSTAGE

Genosse Akademiker Professor Petre Constantinescu-Iași wird 80 Jahre alt	156
--	-----

WISSENSCHAFTLICHES LEBEN

Rumänisch-Ungarisches Colloquium mit dem Thema: Die historischen Verhältnisse der Gründung kommunistischer Parteien in Rumänien und Ungarn — Budapest, den 23. — 25. Oktober 1972	158
Wissenschaftliche Tagung aus Warschau dem 90. Jahrestag der Gründung der ersten sozialistischen Partei der polnischen Arbeiterklasse — „Das grosse Proletariat“ gewidmet	164
Wissenschaftliche Tagung mit dem Thema: „Gegenwärtige archivalische Fragen“ — Bukarest, 27. — 28. Oktober 1972	165

KRITIK UND BIBLIOGRAPHIE

Einige Betrachtungen am Rande des Artikels „Über die marxistische Geschichtsschreibung in Rumänien zwischen den zwei Weltkriegen“: <i>Gheorghe Matei</i> ; Rumänien in den Jahren der Volksdemokratischen Republik. 1944—1947, Editura politică, Bukarest, 1971, 462 S.: <i>Ion Ardeleanu</i> ; Ilia Berkin, Wirtschaftliche Politik der Sowjets am Anfang ihrer Geschichte, Editions de l'Agence de Presse Novosti, Moskau, 1971, 136 S.: <i>Elena Mureșan</i> ; Wissenschaftliche Entscheidungen. Grundsätzliche historische Veränderungen. Fundamente der Zukunft. Studien über die Geschichte der DDR in den sechziger Jahren, Staatsverlag der DDR, Berlin, 1971, 428 S.: <i>Emilia Bălănică</i> ; Olga Cabrera, Die kubanische Arbeiterbewegung. 1920, Havana, Buchinstitutsverlag, 1971, 162 S.: <i>Elena Vlăduțescu</i>	167
Inhaltsverzeichnis der Nummer 1—6/1972	181

ERATA

În recenzia „Probleme de istorie modernă și contemporană într-o recentă sinteză de istorie a României”, publicată în nr. 5/1972, la pag. 150. col. 1, începutul paragrafului 2, se va citi: „În lucrare sînt redată corespunzător obiectivele politicii externe a României în perioada 1919—1939...”

Redactori : Ion Calafeteanu, Elena Mureșan, Constantin Petculescu, Nicolae Rauș

Colaboratorii și cititorii revistei pot să se adreseze redacției în fiecare zi între orele 10—12.

Adresa redacției este : București, strada Ministerului nr. 4, telefon : 17.01.60, interior 442 ; 722 ; 369 ; 948 ; 831.

Revista „Anale de istorie” a Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R. apare o dată la două luni. Abonamentele se fac la oficiile poștale, prin factorii poștali și difuzorii din întreprinderi, instituții și de la sate.

Revista se găsește de vinzare la chioșcurile de difuzare a presei.

Prețul unui număr — 6 lei ; abonamentul pe 6 luni — 18 lei, pe un an — 36 lei.

Cititorii din străinătate pot face abonamente adresîndu-se întreprinderii „ROM-PRESFILATELIA” — Serviciul Import-Export presă — București — Calea Griviței nr. 64—66, P.O.B. — 2001.



Tiparul executat la Combinatul poligrafic „Casa Științei”

BIBLIOTECĂ „ASTRA”
SIBIU

